

20

Med. g. 29ⁿ

bleibt

meiner Leinwand hat mein Carband.

Das in der Hand mit einer in
Bibel waschen ist

Auf A D G 29^m 1/2 h. 1/2 h.

D. GASPARIS
BRAVO,
RESOLUTIONES
MEDICÆ.

ANNO 1653.

SANCTÆ INQUISITIONIS MEDICVS ÆTATIS SVÆ XLIII.

D.D. GASPAR BRAVO DE SOBREMONT RAMIREZ

L. Spivinx scul

DOCT. GASPARIS
BRAVO,
DE SOBREMONTE
RAMIREZ,
MAGNI PHILIPPI QVARTI

Potentissimi Hispaniarum, & Indiarum Catholici Regis, Archiat^ri,
& Protomedici, supremi Senatus Sanctæ Inquisitionis Ministri, &
Medici Primarij; Olim in Vallisoletano Archigymnasio Artium Ca-
thedræ, Chyrurgicæ, Methodicæ vespertinæ, Primariæ Hippocra-
tis, & Primariæ Auicennæ Moderatoris.

RESOLVTIONVM,
& Consultationum Medicarum.

TERTIA EDITIO.

*In sex partes distributa, ultimis duabus nunc superadditis, Quarum. I. Physiologia. II. Patho-
logia. III. Februm Theoria, ac curationis. IV. Sanguinis missionis, Purgationis, & de su-
dore. V. Sanguinis circulationis, & ipsa præsupposita, artis sphygmicæ Theoria, è Galeni men-
te, ac prognosis Recidiuæ naturæ, quorundam Eunuchorum potentia controuersias proponit, ex-
cudit, ac dirimit. In VI. Selectas aliquas obseruationes, & consultationes Medicas proponit.*

LVGDVN I,

Sumptib. PHILIPPI BORDE, ET LAVRENTII ARNAVD.

M. DC. LXII.

CVM PERMISSV SUPERIORVM.

NOBILISSIMO AMPLISSIMOQVE DOMINO,

D. MATTHÆO DE SEVE,

BARONI DE FLECHERES,

*Domino de Sancto Andrea du Coing, Limonetꝯ,
Villette, & Grelonges, Regis à Consiliis, & in Præ-
fectura Lugdunensi Prætori, necnon Præsidi di-
gnissimo.*

IN publico luctu, quem ab funesto tui
Patris obitu, nos singulariter, pro benefi-
ciis plurimis, persensimus atque eluximus;
quæ publica omnibus, nobis etiam priua-
ta spes in Te illuxit; Prætor Illustrissime; vt qui
mortalitatis casum lugeremus in Patre, emenda-
tam mortem gauderemus in Filio. Neque id conti-
git sine præscio diuinæ mentis Consilio, vt futurus
Parenti

Parenti successor, educareris in Iustitiæ gremio, in
Doctrinæ sinu, in literarum contubernio, in vigilan-
tiæ lumine, in Temperantiæ schola, ad Æquitatis
vbera, ad Prudentiæ speculum; hoc est sub Patris
oculos; nam hæc omnia ab institutione Patris ha-
buiſti. Quibus si adiungimus diuturnam illam cum
Amplissimo Patruo consuetudinem, cum Præcla-
rissimo Senatus Parisiensis Oraculo conuictum do-
mesticum; ab vberissimo illo æquitatis, scientiæ, &
fortitudinis fonte petitos haustus, & deriuatos in
tuam mentem copiosos riuos, quis te non suspiciat,
demiretur, accusetq; etatem, quæ perfectum tot do-
tibus virum, adolescentis specie referat? Sciunt qui te
familiarius norunt, quantam frugem primis vitæ tuæ
annis collegeris, quàm diligenter scriptores euolue-
ris, quàm accuratè selecta exscripseris, quàm pru-
denter lecta, in mentem tuam transfuderis; vt tibi
Prætori tam nouo, nouum nihil dici possit quod dis-
cas; & tibi iam callenti præclara antiquitatis monu-
menta, futura, antiqua sint, quæ proferentur. In
quam molem exurget tua illa Doctrina, in quæ ibit
incrementa, cuius initia tam sublimia sunt? Sed eam,
quæ est animi tui moderatio, non ostentas; palàm
profiteris Iustitiæ cultum & amorem, singularem
humanitatem, suauitatem morum incorruptam,
beneficiorum studium, literatorum tutelam; easq;
leges tibi iam indicis, & Domi viuendi, & foris agen-
di, vt stuporem omnibus moueas, reputantibus seue-
ritatem illarum; tibi non moueas, qui virtutis tuæ
conscijs es, qui maximè calles, quantum & ex
quanto

quanto promiseris. Dum igitur tuos Ciues expectatione tam nouâ concitas, & iam imples, quod in plures annos spes partiebatur, nos & amantissimo Patri olim chari, & cupidissimi obsequij tui, qui primus te Prætore typis nostris prodit, librum Bibliothecæ tuæ primi inferimus, ratione studij nostri maiore, quàm Authoris, vel argumēti. Quamquam nec Author, qui legatur à te indignus est, suæ artis peritissimus, & in obseruandis naturæ noxis oculatissimus: nam argumentum nec ab occupationibus tuis, nec ab nostro erga te studio est alienum; in quo cum morbi caueantur, retegantur & persanentur; nostræ felicitatis erit, nostrique gaudij, allaborasse tuendæ & promouendæ valetudini tuæ, tam optatæ, tam vtili, tam necessarię, & in bonum publicum sic impense atque effusæ. Atque omnino decet, vt quam in libris valetudinem teris atque imminuis, eam libri instaurent, atque reficiant, & inde sit remedium, vnde egritudo. Sanè hic liber dolori nostro vtcumque medebitur, parentem lugenti, si nos tibi gratos & acceptos præstet, fidemque faciat nos esse, qui sumus.

Tibi Addictissimi & Obsequentissimi.

PHILIPPVS BORDE, & LAURENTIVS ARNAVD.

LECTOR

LECTOR.

LOQUAR, et si qui impetat me caues non defore suspicer,

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit;

Tunc propriis meritis quemque tuetur honos.

Haud ignarus (vt cum Plinio loquar) quam arduum sit, nouis auctoritatem dare, obsoletis nitorem, fastiditis gratiam, dubiis fidem: (Pulchrum, ac magnificum ratus non assequitis Voluisse.) Tyronum gratia has cudi Resolutiones in vniuersam Physiologiam, iudicans cum Galeno *lib. de propriis lib. Nihil prius, nec praestantius Theorica Medicina discendum.* In quibus nec cuncta foeliciter attingere autumo, hoc enim accidit raro, quia vt fatur Scaliger: *Perquam paucis attentio data est; & quibus data, mutila est, & inchoata.* Antiquam propono perlustrandam doctrinam, aggrediorque prouinciam ab aliis impugnata, non tamen oppugnata. Nec forsan inutiliter, vt foetui huic nondum in lucem edito obiicit garrulitas aliquorum, qui mutuo se fricant inuida scalpentes prurigne. Quae obiectio, & Hippocrate antiquior est, & ab illo deiecta in Prooemio ad *lib. 1. de diata*: Propterea, inquit, hunc sermonem propono; quod multi homines ubi audierint aliquem de re aliqua exposuisse, eum, qui de his posterius differit, non recipiunt, non agnoscentes, quod eiusdem intelligentiae est, ea, quae recte dicta sunt, posse iudicare. Plura exacte ab aliis elaborata esse circa hanc doctrinam fateor, miror, venerorque: assentior enim libenter Plinio *lib. 6. epist. 5.* recte asserenti: *Equidem omneis, qui aliquid in studiis faciunt, venerari etiam mirarique soleo; est enim res difficilis, ardua, fastidiosa.* Sed cuncta ab his in summum culmen euecta diffiteor: Praecipue cum in docendi via aberrent plerique; alij nimio contradicendi conatu, & sophistica argutie irruentes in aliorum sententias, nullis plerumque, nec suismet ipsis insistentes principiis; de quibus ait Seneca: *Necessaria nesciunt, quia superflua didicerunt.* Alij suo nutu indemonstrata proponentes placita. Inter hos media conamur progredi via, nihil sine demonstratione sancientes, nihilque demonstratum ab aliis contradicendi conatu colludentes. Quae & aliis displicebit via, ex Horatio enim: *Vnaquaeque.*

— *Culpantur ab his, laudantur ab illis.*

Nec mirum dissentire plures ab eo, qui dissentit ab aliis: innotescit enim adhuc, quae ad veritatem tendit via; ideo innotescit & veritas, quia vt tradidit D. Augustinus *lib. de utilitate credendi*: *Etsi mens humana viuax, ac perspicax sit, latet veritatis querendi modus.* Huic an aliquo modo non contingat accedere imperitorum, & peritorum iudicio submittimus: his, quia data est illis, ex Arist. *lib. 2. de part. animal.* facultas iudicandi: *Quid recte, aut non recte sit praestitum ab eo qui docet*: Illis quia ipsi tumidi, & stupentes, vt comminiscantur iudicium, quod proferre nequeunt, pellem, quam rodant, quaerunt, pro quibus nec ex Martiali deficient,

Pellem qui velint rodere caninam.

BIBLIOPOLA LECTORI,

S.

VANQVAM occurrentes in vasto Rei Medicæ campo Controuersias non pauci præstantes doctrinâ Viri, siue ex professo, siue pro re natâ, variis temporibus agitandas susceperint: accuratæ tamen methodi faculam, quâ plenius exsplenderent, apud plerosque illorum desiderari animaduertens Illustris hic Auctor; Quin & nouas subinde Controuersias pullulasse; prioribus incompetas ac intentatas, quales inprimis ab Helmontio quodam non ita pridem spargi capere: hanc ipsam incudem summâ vi tundere aggressus est. Ideoque postquàm superioribus annis Resolutionum in vniuersam Physiologiam librum edidisset, necnon aliquanto post alium seorsim, circa negotium Purgationis: hos ipsos duos libros, eosque multis numeris auctiores, in præsentî Opere Primam & Quartam suarum Resolutionum partem constituere voluit: adiectâ inter vtramque, Secundâ, & Tertiâ parte Resolutionum, circa Pathologiam, necnon circa Februm theoriam ac curationem versantium, nunquam hætenus editâ. Ad calcem autem Operis, Appendicis instar, perelegantes adhuc subiunxit circa materiam de Sudoribus Resolutiones. Ex quibus omnibus ita collectis, Volumen istud Studiosorum vsibus apprimè expetitur conflauit, quod nostris typis euulgare institimus, certò fore persuasi, vt cum seorsim olim editi Tomi tanto omnium applausu fuerint excepti, tamque citò distracti, Noui nunc demum adiecti, non minorem ab omnibus gratiam sint inituri: præsertim cum delira, ne dicam belluina Helmontij commenta (quæ suis hodie sectatoribus & patronis non destituuntur) nondum quisquam alius luculentius profligarit. Vale, & mendis Typographicis, quæ irrepsere, benignè ignosce.

Alia admonitio Bibliopole ad Lectorem pro ista vltima editione.

HAbes hîc Optime Lector, D. Gaspar. Brauo Lucubrationes, nitentioribus iterum typis excusas, multoque quàm antehac castigatiores: Cum enim primæ Editionis exemplaria, breuissimo tempore distracta, Permulti, famâ operis illecti auidè expeterent; ad nouam hanc moliendam, exquirentium vota expleturi, Nos accinximus; idquè hoc lubentiùs à Nobis præstitum est, quòd & Quintam & Sextam Partem iam elucubratâ Author addiderit, in quibus nâ, vltimum Libris suis Colophonem videtur imposuisse. Enimverò totius Medicinæ Theoricæ luculentissimam ex antiquorum mente Encheiresim cum quatuor primis libris comprehendisset, haud satis eximiæ suæ in publicam vtilitatem propensioni factum arbitrabatur, nisi & Quinta Parte, nouiter inuentarum atque ab Recentioribus stabilitarum opinionum ideam Resolutionibus suis adumbrasset; & quod longè vtilissimum, summa etiam, atque exquisitissima Practicæ Medicinæ capita Consiliis suis delibasset. In his, dubio procul miraberis Viri incomparabilis diffusissimum genium, qui vtramque Medicinæ partem, rem inprimis arduam atque difficilem, sic plenè, sic perfectè fuerit assecutus; ac quemadmodum Constantinus olim Porphyrogenitus, ex digito Colossi Rhodij, totam eius molem comprehendit; haud aliter Tibi ex præmonstrato veluti eiusmodi specimine, summa Præclarissimi Doctoris laus, atque in medendo præstantia, calliditasque innotescant. Tu interim Vale, nostrumque in promouenda re litteraria studium æqui bonique consule.

D. MAR

D. MARTINVS
DE SALINAS

RECALDE, IN PINTIANA
ACADEMIA MEDECINÆ ET PHILOSOPHIÆ
publicus Professor: Nobilissimi, Doctissimi quē D.D. GASPARIS
BRAVO de SOBREMONTÉ RAMIREZ
Discipulus :

MERITISSIMO.

*Et unde quaque Auspicatissimo Primariæ Auicennæ Cathedræ Mode-
ratori, unicōque huius ætatis Hippocrati, Magistro suo, in
benevolentia, & meritorum pignus Panegyrim
hanc D. C. Q.*

N VALVIT dudum iam, *Inclyte Medicinæ Princeps*, fucatus Le-
nocinantium malefanus colos, quo panegyristarum vulgus ty-
pis mandantium scripta adulationis penicillo depingunt:
quippe dum ex æquo Auctorum ingenia laudibus communi-
bus supra sydera tollunt, constat illud, cuius encomium de-
scribitur, vel à reliquis fuisse furatum, vel describentem men-
tiri: Laus enim ita cuique nascitur indiuidua, ut pluries diuisa vilescat. Sed
ecce Panegyrista tuus (*Heros Nobilissime*) cui, nullatenus vereor, fucata con-
tingat Oratio, tantūque à specie adulationis aberit, quantum abest à neces-
sitate: Illud enim referam, quod de alio nullatenus posse dici videatur: non
enim ab occulta affectus potestate, aut ubique volitantis famæ acclamatione;
sed à te ipso coram, ac palam, aut in Academia docente, aut salutem mor-
talibus communicante, in publicis, aut priuatis consultationibus, aut in Rei-
publicæ gubernatione, quidquid dixero accepi: illudque idem non tibi do;
sed refero cum Poëta,

Claud. de
Manlij &
Theod. cōf.

*Ingenij redeunt fructus, alique labores
Et vitæ pars nulla perit, quodcumque recedit
Litibus incumbit studiis, animusque vicissim
Aut curam imponit populis, aut otia Musis.*

Quare abeant, & recedant illæ voces, quas mandax laudantium caterua solet
exprimere, ut mihi dignam Nobilissimo Heroi, licet non primo, tamen non se-
cundo Aristoteli, & vnico nostræ ætatis Hippocrati cōtingat dicere panegyrim.
Sed illud sanè verear, quod parcas precor, Ne nimis parcus videar; cum inopem,
titulorum

titulorum fecerit copia: *Animaduerto enim Deum ipsum non tam accuratis adorantibus precibus, quam innocentia, & sanctitate letari; gratioremque existimari, qui eius delubris puram castamque mentem, quam qui meditatum carmen intulerit.* Et ne longius protrahatur exordium, Tibi propius accedo. Plin. in p^a neg. Trajan^o dicata.

Nescio quo Naturæ ordine, qui idole, & Virtutibus præstant, natiuæ Nobilitatis stemmata, renuat licet fortuna, depromunt; sed vidi semper feliciori conatu arrisisse Nobilitati Sapientiam: quippe à Deo primus homo, Naturæ Princeps, Diuinitatis particeps, duplici quasi natura iubente, in opposita pro-Nobilibus propria sapientia. pendet utrinque: alius namque rudi, & imbecilli obtutu, aquilæ illegitima proles, Solis pauescens obtutus, ad ima fœdè deprimitur, eaque sequitur, quæ abiecta nimis, natura belluis destinata reliquit, in quo tandem Diuinitatis participatio ita obnubilata tenebrescit, ut pene iam extincta videatur. Cumque ab altiori non vocetur origine, vilior iam dominatur natura, operum vilissima prole fœcunda. Alij quorum mentibus altioris naturæ notitia affulsit, uiuaciori conatu ad diuina quæque excitantur, conanturque mentem ad excelsiorum contemplationem erigere, ut sua quæ sit origo operis teste probetur, & mentis agitatione fiant originis suæ memores, Diuinitatisque consortes. Hæc summa humanæ vitæ perfectio, quæ, qui insignes olim sunt inuenti in Deorum numerum relati innumerisque honoribus cumulati suæ Nobilitatis testes immortalitatis plausum acquisiere. Et, credo equidem, præcipuè illi, qui Medicinæ Sectatores viuificam mortalibus gloriam Philosophiæ contemplatione, Orbi tribuere. Nam apud Græcos nulli exercendæ Medicinæ facultas fuit, qui ab Asclepiadum Nobilissima Familia non duxisset originem: Nobilissimam scientiam nonnisi Nobilibus Principibusque cedere iudicantes. Cessit tamen, ut Antecessores suos præteream, maximo illi non satis in Orbe decantato Hippocrati Coo, forsan quia origine paterna ab Æsculapio, Materna autem ab Hercule procreatus, debuit sane Proauorum vestigiis inhærere, ut ne inclyta Medicinæ scientia, quam Asclepiadum familia annos amplius mille conseruauerat, liberis in vestigia parentum succedentibus à Nobilitate deficeret. Exercenda Medecina facultas Nobilibus tantum apud Græcos.

Sed quorsum hæc? Anne ab Hippocratis, & Proauorum sepulchris Medicinæ gloriam emendicabo? Asclepiadum alia gloriosior familia, alius non minor Hippocrates absque sepulchrali gloria fidem sensibus facit. Viuit hodie, & æternus famâ viuet hic Medicinæ Parens, & in Academia Pintiana Primarius, Nobilissimus, Doctissimusque D. D. G A S P A R B R A V O de S O B R E M O N T E R A M I R E Z, qui, quæ diuersa efficerent, collecta tenet, Cuius Nobilitatem eximiam, sine vocis affectatione, sine Rhetoricæ blandimentis, stemmata, in Libri fronte depicta *Brauorum de Sobremonte* stirpem ac Genealogiam ostendunt ad vnguem. Eximie Princeps, laudibus parce, non enim ab artificio, sed à natura laudaris: omne enim encomium tibi nascitur: quippe qui ab egregia stirpe nascendo gloriæ viam secutus es. Et quia nefas iudico in Orbe Virum vndique ingentem ignorari; cognominis huius *Brauo de Sobremonte* Originem, Antiquitatem, & Stemmata libuit explicare, ut quidnam illud fuerit liqueat, quod tantum Virum scientiis adscripserit. Eurn. in Orat. de Med. Origin. Alian.

Celebre hoc cognomen *Brauorum de Sobremonte*, originem ducit ab Oppido Diui Christophori de Sobremonte in Valle de Valderebible Diœcesis Burgen-Domus Brauorum de Sobremonte antiquitas & origo. sis: ab illis, inquam, Montanis locis, vnde propius videt astra Nobilitas, & quasi à Deo primi videntur cultores. Eius Antiquitas ne ad illegibile Græcum perueniat Asclepiadum incipit à calamitoso illo tempore, quo nostra fœlix, & tunc infœlix Hispania alienigenis paruit, & aluit natorum sanguine campos. Cuius

Cuius tempestatem Antiqui Gothi fugientes à possessione deficere coacti, montanâque petere, liberiori Cœlo litauere libertatem. Postmodum ibi stirpi suæ quisque domum, & Regi arcem construxit, vnde hostium peruicacia multaretur, quàmque posterì Nobilitatis suæ quasi Sacrum colerent. Indèque vsque ad nostra tempora, propago sine controuersia delabitur, & ita vnanimi totius Vallis de Valderebible, quæ quinquaginta oppidis constat, acclamatione; vt monstrum sit nimia fœlicitate nullatenus laborasse. Ipsosque cultores ipsissima veritas fidem fecit Brauos de Sobremonte, vtpotè quos sanguinis candor elegit alumnos in Republica Nobilitatis munia obisse, Principesque reputari. Inter quos, *Princeps hodie sapientissime Doctor Gaspar Brauo*, machinæ huius fulcrum existis, Teque vnico ita truncus iste virescit, vt in progenies, & ramulos dispersus, magnam Orbis partem, vt postmodum dicam, splendenti fronde coronauerit.

D. Gaspar
Brauo
Princeps
hodie in
Familia.

Cognom. de
Brauo stem-
mana.

Huiuscemodi Cognominis stemmata designat Castellum vndarum procel-
lis innatans, cuius ostium hirsutus Leo turbulenta facie, vngueque minaci im-
perium attestatur: Prominet in Castello geminata Turris, & in vtriusque
apice Aquila volitanti similis quiescit impatiens: Et demum in eius arce per
ferreos cancellos in fenestra, formosa puellæ facies amissæ libertatis proponit
augurium. Quæ quidem stemmata non Nobilitati tuæ modò; sed etiam Sa-
pientiæ, credo dicari: Quatuor namque elementa hic amico fœdere coadunari
conspicio: quorsum enim aquæ volubilis natura terream Castelli molem aude-
ret sustinere, ni à circumstanti aëre falleretur? sed vbinam ignis? fortè Aquilæ
Turris apicem conscendunt ignis commercia postulantes? Tete ipsum agnosce,
Eximie Doctor, dum in Physiologica tui Voluminis parte, quasi Aquilæ legitima
proles elementorum affinitatem, eorûque energiam docuisti.

Claud. de
conf. Hono-
rij.

*Ah! quoties elementa doces, rerumque fluentes
Materiæ causas.*

Sed quid mirum prius enim ea à te, ac Progenitoribus tuis adunata, quàm ex-
plicata conspicio, præfagire coacti ex sua stirpe nasciturum, qui primus elemen-
ta sciret adunare, vt postmodum ea Orbi adunata, atque explicata relinqueret.
Et, credo equidem, ille es, qui.

Ouid. i.
Met.
Claud. de
raptu Pro-
serp.

*Dissociata locis concordia pace ligauit.
& , Pene reluctatis iterum pugnantis rebus.
Rupissent elementa fidem.*

Ni Aquilæ genio præuideres, qua arte discors illa amicitia foret conseruanda,
Medicis, Philosophicisque præceptis rerum facultates; earûque partes inqui-
rendo, eaque soliditate, vt verear ne Orbis tanto volumine immortalitati do-
netur; Etiam si maledicentium linguæ, & factoprurumpant agmine *Secta*, dignissi-
mam puellæ faciem, hoc est Sapientiæ, in Te, quasi in Castello clausæ euertere
affectantes: ades enim in limine, tantæ audaciæ multandæ turbulentus Leo, cuius
litteratis vnguibus ignorantie furens victima cadit,

Alia do-
mus, quæ à
prius posi-
ta originem
sumunt.

Domus
Brauorum
de Villa-
lobos.

Sed qui ante Te ab Oceano eruperint scaturigines? accipe: Anno 1380. Fra-
tres Ferdinandus Brauo de Sobremonte, & Gutierre Brauo de Sobremonte.
quibus oppidum Diui Christophori de Sobremonte ortum dedit, Montana,
reor, paucitate oppressi, gentilitium, quo in se se maius esse non poterat, &
propria mole opprimebatur in liberiores plagas deduxere. Primus enim in
oppido de Sotilla Mariam de Villalobos, Gilij de Villalobos filiam, duxit vxo-
rem; quam ab Asturicæ domo descendere, eius progenies etiam nunc in dicta
villa attestatur, quæ Paternum cognomen, Brauum scilicet de Sobremonte, &
Villalobos

Villalobos, quasi integerrimum obseruauit. Gutierre Brauo de Sobremonte se Catharinæ Garcia iunxit in Domo de Sotronca, quam fratres ambo propriam fecere pecuniis, quamque ab illis acceptam Braui de Sotronca possident. Vnde liquet duplicem hanc Domum à prima illa stirpe Brauorum de Sobremonte exordium sumpsisse.

*Domus
Brauorum
de Sotron-
ca.*

Ab eximio illo Ferdinando Brauo de Sobremonte, qui, vt supra dictum est, in Villa de Sofilla celebri coniugio proprium sparfit splendorem, Nobis aduenit Ioannes Brauo de Sobremonte, qui à Maria de Villalobos nuptias accepit, cuiusque nepos extitit Sebastianus Brauo, qui coniugem fecit Ioannam Gomez de Nauamuel, à qua postmodum Ildephonsus Brauo de Sobremonte Orbi dedit, vt demum Brauorum de Sobremonte cognomen stabiliret, vt stabilitum manet in villa de Reynosa, Aguilar, Villaherrero, in Palentina vrbe, & Torrelobaton, & Carrion, in quibus noua progenie quotidie geminatur: Cuius Nepos D.D. Antonius Brauo de Nauamuel, qui materna hereditate Domum de Nauamuel possidet, relictis, quæ extant, diplomatibus, planius attestatur.

*Domus
Brauorum
de Naua-
muel.*

Gutierre Brauo de Sobremonte, cuius supra memini, qui in Domo de Sotronca nuptias celebrauit, Brauorum de Sotronca stirps exstitit & origo, quorum vltimus Domum possidet D. Gaspar Brauo de Oynos, postquam eam Domui de Oynos coniunxit. Anne amplius quærat Panegyris? quid amplius calamo dicet Apollo? sufficiet, credo, verbum B R A V O, vt vno verbo omnem pene Hispaniæ Nobilitatem complectar. Sed restat adhuc alius Oceanus ex innumera Gentis tuæ serie. Sed ne nimis molestus videar, Marte relicto, eos referam, qui naturæ Nobilitatem, & fortunæ trabeatum honorem debuere. Quorum primus,

*Domus.
Brauorum
de Oynos.*

Ferdinandus Brauo de Sobremonte Iacobæa Purpura, Andreas Brauo candida Diui Ioannis Trabea, Marcus Brauo Diui Stephani Florentinæ Reipublicæ honore insigniti, & sanguine, & honore fratres extitere.

*Viri per-
lustres Tra-
beati, &
sancti Of-
ficij mini-
sterio di-
cati.*

Dominus Antonius Brauo de Sobremonte in Villa de Villaherrero Beneficiatus Archipresbyter Sanctæ Ecclesiæ de Aguilar, & Reuerendissimus Pater F. Matthias Brauo de Sobremonte Seraphici Ordinis Prouincialis, sancti Officiij honores meruere; Commissarius ille, iste Qualificator.

Ioannes de la Serna Sobremonte Calatrauensi trabeatus splendore Philippi IV. à Cõsiliis, & Reginæ à Stabulis; D. Antonius Brauo del Trejo Archidiaconus Granatensis, & Sancti Officiij Commissarius; D. Ildephonsus de la Serna Sobremonte; Dominus Villæ de Villaherreros, Iacobæa; Don Ioannes de la Serna Sobremonte, Alcantarensi; D. Iosephus de la Serna, Calatrauensi; D. Antonius de la Serna, D. Ioannis trabea condecorati, & omnes Dominæ D. Antoniæ Brauo de Sobremonte nepotes; monstrum est adhuc plus vltra permittere.

D. Ioannes Morante de la Madrid, Dominæ D. Antoniæ Brauo nepos Iacobæus Eques, & Dominus Franciscus Antonius eius in sanguine filius, frater in trabea, & Dominus Ioannes de Solorzano Aranda Dominæ D. Ludouisiæ Brauo de Sobremonte nepos supradictis, vt sanguine, ita & trabeæ honore simillimus euasit. Et iam pro coronide, vt innumeram sobolem Bello, & Pace admirabilem præteream; Dominus D. Ioannes Brauo Sanctæ Ecclesiæ Lugensis Episcopus Meritissimus, qui in Salmanticensi Academia Archiepiscopi Maioris Collegij togam meritis & sanguine nobilitauit, non tuæ stirpi, quæ ad instar Oceani finem ignorat, sed affectui nostro finem imponat. Dum

Iam secura petit priuatum gloria portum.

Interim liceat vulgatissimum illud Poëtæ Encomium potiori iure Tibi milles repetere; Tibi enim ille dixit,

Mecenas

Mecænas atavis edite Regibus.

Nec videbor adulari, nec nimis affectui cedere tantæ Nobilitatis Encomiastes: Tibi ipsi debuisti quidquid es, *Doctissime Brauo*, à propria namque stirpe deficeres, si Princeps ingenio, Princeps in Academia, Primarius in Cathedra, Primus denique in Orbe non esses; puderet namque Gentem tuam decolorasse; ut puderet Hippocratem, Asclepiadum Gentem sapientiæ defectu fœdare: Constat namque Eximios illos Viros, quos hucusque retuli, ex tua stirpe quasi ramulos ascendere; quorum alij in Valle de Valderebile primarium illum Domus splendorem cum cognomine conseruasse noscuntur; quia ab illis præcipuè ortum duxit; & præeminenti quodam titulo, officiis, & priuilegiis Equitibus vndique debitis honorari: testis extet modò Pater tuus *Gaspar Brauo*, qui omnia Reipublicæ Nobilitatis officia obtinuit. Ab Auo tuo *Ioanne Brauo de Sobremonte*, & ab Atauo *Guttierre Brauo de Sobremonte* debetur Tibi sancti Officij familiaritas, sed à Te ipso Tibi debetur, ut eiusdem sancti Officij Primus sis Medicus communi totius Urbis plausu. Sed, quod maius est, adhuc in Academia primariæ Cathedræ moderatione detentus, ad Patriæ & Vallis moderationem vocaris, pro Nobilibus ad iustitiam exercendam electus, ne honos dominandi à Nobili stirpe recedat. Quid amplius de Heroë dicam? nam quid amplius Heros esse potest? Finiam panegyrim cum Poëta:

Claud. de
conf. Theo-
dori.

Te quoque naturæ sacris, mundique vacantem

Emeritum pridem, desudatisque remotum

Iudiciis, eadem rursus complexa potestas

Euehit, & reducem notis imponit, habenis:

Accedunt trabee, nil iam Tibi Brauo relictum,

Quo virtus animo crescât, vel splendor honore. V. & V.

Minor discipulus tuus

D. MARTINVS DE SALINAS RECALDE.

D. D.

D.D. IOANNES DE LAS CVEVAS NORIEGA,
olim Artium, nunc Methodicam Cathedram regens;

AD D. D. D. GASPAREM BRAVO DE SOBREMONTÉ
*Vespertinae Cathedrae Medicæ Optimatē ; ingeniorum Oceanum ;
subtilitatis Pelagum , D.C.O.S.C.*

REVI hac panegyri Virum vndique ingentem describere , amice
Lector ,

*Hybernos citius numeraueris imbres
Sylvarumque comas.*

Papinio æstro , seu furore percitus quicumque hærebit : obstant
vndique laudum , & gloriarum maria ; naufragium faciet Apollo.
Hinc enim litterarum Syrtes ; illinc ingenij Charybdes , & vndique
quasi monstra virtutum diuina , aut audentem stylo , aut volantem
calamo diuellent. Viderunt Te Palæstricæ insignes (quos in testes
creo) Academia nostræ sæpe sæpius in Agone litterario Præsidem , indiuidua atomorum
corpuscula secantem ingenio ; discrimina Hippocratica facili peruolantem doctrina , & con-
fessum Asclepiadeum graui maiestate mulcentem. Io Pæan vndique sonat : grande So-
phos vndique erumpit.

Dicite io Pæan , & io bis dicite Pæan.

Machaonias artes diuina scientia , & felicitate exerces , exhalantes iam hominum vitas com-
primis , & in longam viuendi rationem prorogas. Parua loquor. Cedit restituendi vitas Æscu-
lapij fama : plures Hyppolitos & Androgeos in viuentium numerum arte reductos audimus.
Gloriari nisi eximia tua modestia obfisteret , sic iure magis quàm Apollo posses :

Inuentum Medicina meum est ; opifexque per orbem

Dicor , & herbarum est subiecta potentia nobis.

Hæc miracula in hominum salutem edunt perennis sciendi labor , inexhausta euoluendi libros
ambitio , subtilissimi ingenij altissimus volatus , & quæ moderatur cuncta , solers prudentia ,
qua ductrice , & ingenia temperas , morbos declinas , antiquorum Patrum dogmata regis , &
herbarum infusam potestatem subodoras. O Vir vndique mirabilis !

Nec me Phæbi cortina fefellit ;

Cum , licet immeritus , tecum S. Raphaëlis collega , cærulea toga humeros amictus , congre-
derer , quasi diuino furore arreptus præcinni has tuas litterarum pompas , hos faustos lucu-
brationum fructus , & denique tuos excessus ingenij. Breui hoc volumine hominem formas ,
& ad viuum ita delineas quod quasi à vertice ad imos pedes informare videaris , & stylo ,
quasi lampade Promethea inflare vitam. Præter primum naturæ parentem quis talem homi-
nis structuram , & compaginem edidit ? Quis fando eius miracula loquetur ? Quis admira-
tione fibras eius litterarias rimabitur ?

Vtere perpetuum populi , magnique Senatus

Munere. Apellea cuperent Te scribere cera

Optassetque nouo similem Te ponere Templo

Atlicus Elei Senier Iouis.

Sisto libens ; neque enim ego sum satis ad tanta laudum præconia ; frustra que conarer , nam
Semper honos , nomenque tuum , laudæque manebunt.

D. IOANNES DE LAS CVEVAS NORIEGA.

LICENCIATVS ANTONIVS GVTIERREZ , AVTHORIS
Discipulus , in celeberrimo Pintiano Archigymnasio Philosophiæ , & Medicinæ publi-
cus Professor ; Ad Asclepiadis familiæ Alumnos.

Discite , mortales , longæuos viuere cursus

Hoc duce , iam vita discite nosse viam.

Hoc igitur facile Galeni studiosa iuuentus

Currite , pro cunctis hic Liber vnus erit.

Nam satis elucet , satis & laudatus habetur ,

Ingenio cum sit conditus ipse suo ,

Perlegat assidue prius (excultissime Brauo)

Qui vellet doctus , cum legat , esse , librum !

C E N S U R A

Eruditi admodum Doctoris FERDINANDI
INFANTE DE ROBLES, Medici Complutensis,
nunc autem Mantuæ, apud Generale
Nosocomium Regium Professi.

V P R E M I Senatus iussu librum inspexi, cui Titulus : *Pars prima Resolutionum Medicarum circa vniuersam totius Physiologia doctrinam*; Celebri admodum Doctore Gaspare Brauo Ramirez de Sobre-
mone, Vespertinam Cathedram Iatrollogicam in Vallisoletano Athe-
næo, olimque Artium, Chirurgiæ, & Methodi, publicè moderante,
Authore; Authore profecto suo dignum opus. Quod equidem ob
tanti Viri celebritatem summoperè intentus auidè collustraui; ac vix
tandem superis Decretis, quin potius ingenij stimulis, & scientiæ grauitate ferè inflam-
matus, vndique sæpius mihi venit speculandum. Illa sanè rudis Medicarum rerum, in-
digestaque Theoriæ moles ita sese exhibuit perpolita, concinna, & adæquata, vt quasi ad
Adrastiæ legem circinatè cadere videretur, modo, quo eam veneratur Galen. 6. de usu part.
cap. 14. contra Asclepiadem inferendo veritati testimonium. Nam, nec quidpiam aliud à
Philosophiæ sinu magè Iatrollogum, aut inter Hippocratides magè Philologum firmioribus
volantis calami Resolutionibus (vt ita dicam) valebit detrudi. Resoluta Theoremata, ita
repurgata, exossata, quis præstitit? Honor sit Pintiæ, Gloria Hispaniæ, scientiæ fastigium,
orgiis eius initiatis complementum, Magni denique nostri Philippi Quarti, Hispaniarum
Regis, cubiculo salubria armamenta. Inaccessum quidem opus nedum ob Metaphysicum
materierum pelagus; sed vel etiam, quòd plura clarissima ingenia eo in ipso sese adeò
difficiliter versauerint, sic senserit politicus Socrates in Panegyrico: *Difficile* (inquiens)
est ea argumenta tractare, in quibus iam olim clarissima ingenia sese exercuerunt. Sed adeò
foeliciter, & aptè Resolutiones istæ proferuntur, vt vni Authori, quasi nullus antea con-
stitisset, deuolui me eantur. Vtile, & pernecessarium, quis dubitat? Cùm licèt ad Philoso-
phiæ nobilitatem non conuertamus, Medicus habere teneatur tanquam principem scopum,
quidquid secundum naturam est, aliter valetudines ignorabit. Quod ipse cauit Pergamenus
Princeps in Arte humani generis recuperatrice (sic Medicinam insigniuit Origenes;) ille
quidem Vir, quamuis tot laudibus per Vniuersum, nedum pro meritis demiratus, M. C.
Galenus libro de ossibus in principio: *Etenim* (inquit) *in omnibus, quæ ad Medicinam per-*
tinent, perspicuum est, id, quod secundum naturam est, tanquam scopum habendum esse:
cui verò id ignotum est, minimè intelliget; nec ubi à sua natura lasa loca distrahuntur, nec
qua ratione ad id, quod secundum naturam est, adduci debeant: quare nec morborum noti-
tiam assequi, nec rectam illorum curationem poterit. Præstitit autem Eximius hic Doctor,
Resolutionibus eiusmodi vniuersam Physiologiæ doctrinam apprimè cribellatam, qua ini-
tiantur Medici, vt quæque secundum naturam sint, primitus intelligant: inde *Pars natu-*
ralis ea ipsa tractatio plerisque nuncupatur: Vbi natura, & constitutiones hominum affabrè
circumspiciuntur. Micat autem institutio præsens breuitate, complexu, & Resolutione, vt-
pote, quæ cuncta comprehendat, summatim disputet, & ex integro tractet. Qua in re illud
potissimum præstare videtur, quod ipse præstitit Galen. dum lib. de causis procatharticiis
cap. 1. sibi proposuisse conclusit: *Nobis enim proposuimus, nullius præterquam utilium rerum*
per hos libros meminisse; immò ea omnia remouere, quæ male se habent, eos imitantes, qui
vias veteres spinis ac sentibus obsitas depurgant: Nam nec illis is erat scopus, vt spinas &
sentes ressecarent, sed dum ad negotia sua properarent, puncti ab his syluestribus plantis, co-
guntur primùm ea abscindere; & ita deinceps ad id, quod sibi inter initia proposuerunt, re-
dire. Quod si non modò spinis, & vepribus via sit intersepta, sed hamis quoque, & alijs
præterea,

præterea, quæ illi possint esse impedimento, multum ille, qui eam purgaturus est, tempus conterere cogetur. Porro in hac nobis in præsentî proposita contemplatione, nonnulla reperiuntur sophismata, quæ spinarum similitudinem gerunt, quædam verò veprium, alia hamorum, à quibus incautus si quis ceciderit, statim capietur. Et proinde non secus odio habendi sunt illi, qui huiusmodi sophismata consuunt, quæ benefica arti impedimento sunt, ac illi etiam, qui ea in viis, per quas homines frequenter transeunt, seminant. Nos itaque, & horum nonnulla rescindamus, aliqua emendemus, alia contexamus, ut antiquam viam, quæ non ad ciuitatem, sed ad artem omnibus ciuitatibus utilem, fert, expurgemus. Hæc Galenus; quæ apprimè consentiunt instituto huius Doctoris BRAVO, quem vel ipsum nomen condecorat, & quin censura premar, pluris æstimamus, ut sic dicere cum Beroaldo queam: Non ex amore iudicium hoc, sed ex iudicio amor. Et cum Ægidio Baldo:

Huc animos appelle, simul circumspice, lector,

Materia titulum cum grauitate parem.

Quid igitur restat, nisi ut omnium manibus teratur. Imprimi propterea licebit nobile istud Opus, & pernecessarium. Ex Mufæo nostro, apud Regiam domum Generalis Matritensis Xenodochij 4. Idus Iulij, Anno 1648.

D. FERDINANDVS INFANTE DE ROBLES,
ex Compluto Medicus, Mantuæ Professus

C E N S U R A

Sapientissimi Patris præsentati Fr. BERNARDI
DE CASSO, Regentis, Insignis, & in toto
Orbe celeberrimi Collegij Diui Gre-
gorij Vallis-Oletani.

E Mandato Illustrissimi, ac pariter Reuerendissimi D.D. Fratris Ioannis Merinero, Seraphicæ Familiæ supremi quondam Præfulis, & nunc Vallisoletanæ Diœcesis meritissimi Antistitis; librum, cuius in fronte inscriptio est, *In vniuersam Physiologia doctrinam*, Doctoris GASPARIS BRAVO Ramirez, in Pintiana Academia Vespertinæ Cathedræ Medicinæ Moderatoris eximij, sudore excultum, vigiliis elaboratum, non sine summa attentione vidi, non cum mediocri perlegi voluptate; in eo quippè fortunatè accidit id, quod cuidam Romano Ciui contigisse narratur: Is enim, cùm ex intimis præcordiis non semel deploraret pulcherrimum simulachri Palladis vultum, demisso super illum lapideo velo, obnubilari, & sitibundis venerantium oculis velaminis interuentu denegari; quadam die peritissimi Artificis industria sacrum perfectissimæ imaginis vultum detectum deprehendit, hilarique voce illicò exclamauit: *Grates superis, quia Aristippi operâ speciosissimam Palladis faciem non iam cernimus personatam*. Intuebamur hucusque formosam Palladem, nobilem dico Medicinæ facultatem quasi personatum gestare vultum, dùm sub obscurarum vocum inuolucris, & tenebrosis terminorum tegumentis latitabat; sed hèn iam peritissimi Gasparis arte, antiqua pulsa obscuritate detegitur, & clarissimi ingenij (quo pollet) operâ, non solum Medicinæ, verùm & aliarum artium liberalium Professoribus, & scientiarum cultoribus accessibili diffusa luce, redditur conspicua: in hoc enim, etsi exiguo volumine, sublunaris naturæ occultissima reseat sacramenta, pandit arcana, dum mixtorum essentias, qualitates, & affectiones mirabiliter depingit, dum humanæ compaginis admirabilem structuram mirabili profunditate delineat, reconditissimas eius proprietates, facultates, & vniuersas harum functiones in communis lucis vsuram, & mortalium proficuitatem perlustrans, Angelici Doctoris perlucante face, & robore galeatus; prodeat ergo in lucem tam eximium opus Theologis iocundum, Philosophis proficuum, Medicis pernecessarium, & Religioni Christianæ in nullo dissonum, sed securum; & tam diuitis ingenij vena perenniter scaturiat mortalibus profutura: & ut ait Hieronymus fœcundus hic cespes immortalitatis æmulus nobis frugibus in dies ingrauescat. Nostrum esto iudicium sub aliorum correctione. Datum in Collegio Diui Gregorij, die 1. Ianuarij, Anni Domini 1648.

FR. BERNARDVS DE CASSO,
eiusdem Collegij Regens.

Licentia del Illustrissimo, y Reuerendissimo
Señor D. Fr. Iuan Merinero
Obispo de Valladolid.

 OS D. Fray Iuan Merinero, por la gracia de Dios, y de la Santa Sede Apostolica, Obispo de Valladolid, Prior, y Señor de Iunquera, de Ambia, del Consejo de su Magestad, &c. Auiendo hecho ver este libro, no tiene cosa contra la Fè, y buenas costumbres: por lo que à nos toca, se puede imprimir: En Valladolid à 16. de Enero de 1648.

Fr. IVAN OBISPO
de Valladolid.

Por mandado del Obispo mi Señor,

El Lin. IVAN ALONSO DE ZEVALLOS.

Approbatio Doctorum.

 VOD de Medicina corporis Resoluit Doctor Medicus D. GASPARDVS BRAVO de SOBREMONT RAMIREZ, in suo libro *Medicarum Resolutionum*, ita sanum est pro anima, vt tantum abest quod aliquid sapiat contra bonos more, aut fidem, quin potiùs profundus videatur Theologus, vbi de rebus, quæ Theologiam redolent, sensum suum aperit. Prælo igitur submitti debet. Sic iudicauimus Lugduni, in nostro Carmelo, Nos infra scripti Doctores Theologi sacræ Facultatis Parisiensis, die vltima Ianuarij anni 1654.

Fr. PAVLVS LOMBARD, Prouincialis
Prouinciæ Narbonæ, Ordinis B. Virginis
Mariæ de Monte Carmelo.

Fr. CYRILLVS MOREL, Prior Conuentus
Lugdunensis eiusdem Ordinis.

CON

CONSENSVS.

Vlſis Superioribus Approbationibus librum hunc *Reſolut. Medicar.*
D. D. GASPAR BRAVO de Sobremonte Ramirez, Typis mandari,
& in lucem edi Sumptibus PHILIPPI BORDE, LAVRENTII
ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD Bibliopolarum Lugdu-
nenſium, Ego Regis Conſiliarius & Aduocatus in Lugdunenſi Præfe-
ctura non impedio : Lugduni ſexta Februarij 1654.

BOLLIQVD MERMEL.

PERMISSIO.

Viſo Aduocati Regij conſenſu, fiat vt petitur, & ne quis vltra con-
ceſſam facultatem denuo excudat hunc librum prohibemus. Da-
tum Lugduni die 6. Februarij 1654.

SEVE

AVTHORVM NOMINA

Quorum ope hoc perlustratur Opus.

A.

B B A S,

Abulensis,

Acachias,

Acharicas,

Achilles,

Aclinianus,

Actuarius,

Adrianus Arynicht,

Aëtius,

Ægidius,

Ægineta,

Ælianus,

Æsculapius,

Agatinus,

Aguilera,

Albenzoar,

Albertinus Botinus,

Albertus Magnus,

Albertus de Saxonia,

Albumazar,

Alensis,

Alexander,

Alexander Aphrodiseus,

Alexander de Angelis,

Alexander à Ferrata,

Alexander Suchtenius,

Alexandrinus,

Alexis,

Alexius Damascius,

Algacelus,

Alhindus,

Ali-Abbas,

Aloyfius Torellus,

Aloyfius Toreus,

Alpinus,

Alsaravius,

Altomarus,

Amadæus,

Amatus Lusitanus,

Ambrosius Nuñez,

Ambrosius Paræus,

Anaxagoras,

Anaximander,

Andernacus,

Andreas Bachius,

Andreas Barbatia,

Andreas Cathaneus,

Andreas Lacuna,

Andreas Laurentius,

Angelucius,

Angeſtus,

Annibal Albertinus,

Antipater,

Antiphanes Caristius,

Antonius Andreas,

Antonius Contugitus,

Antonius de Feloaga,

Antonius Maginus,

Antonius Mirandulanus,

Antonius Muſa Braſabu-
lus,

Apollinaris,

Apollonius,

Apollophanes,

Apponenſis,

Aphrodiseus,

Aratus,

Archangelus Piccolomi-
næus,

Archigenes,

Arculanus,

Arethæus,

Argenterius,

Argentina,

Aristoteles,

Arnaldus de Villa-nova,

Ascarides,

Asclepiades,

Aſtudio,

Atamar,

Athenæus,

Auenazra,

Auerodan,

Auerroës,

Augenius,

Augustinus Nimphus,

Augustinus Vaſquez,

Auicenna,

Aulus Gellius,

Author libri de Mundo,

Author Medicinæ ſecun-
dum Ægyptios.

B.

B Aldiuius,

Bald. Ronſcius,

Ballonius,

Baluerde,

Barixellus,

Baronius,

Beſtrutius,

Beda,

Beguinus,

Bellantius,

Benedictus Victorius,

Beniuenius,

Bernardinus Chriſpoltus,

Bertinus,

Blemidas,

Boccaangelinus,

Bonamicus,

Bonauentura,

Bonus,

Borreus,

Botallus,

Bouius,

Braceſeus,

†

Brache

Nomenclatura.

Brachelius,
Brasabolus,
Brauo Salmanticensis,
Brisotus,
Burguerius,
Buccafetus,
Buridanus.

C.

CAcheran. Osach.
Caietanus,
Caimus,
Calepinus,
Calmeteus,
Capiuaccius,
Capreolus,
Carbinus,
Cardanus,
Caristius,
Carmona,
Carpentarius,
Carreirus,
Cartherius,
Caruinus,
Castrensis.
Caxanes,
Celsus,
Censorinus,
Cerdanus,
Chassaneus,
Christophorus à Veiga,
Christophorus Glustran,
Chrysippus,
Cicero,
Citadinus,
Claudius,
Claudinus,
Clemens,
Clemens Alexandrinus,
Cneulinus,
Cœlius Aurelianus,
Cœlius Rhodiginus,
Collegium Conimbri-
cense,
Collegiū Discalceatorum,
Columella,
Comes Montanus Vicen-
tinus,

Commentator,
Conciliator,
Conradus,
Constantinus Africanus,
Contugtius,
Cotella,
Cornelius Celsus,
Contesius,
Costæus,
Couarruias,
Crato,
Creminus,
Cremonensis,
Crinitus,
Crithias,
Crispus,
Curtius,
Cyprianus de Maroja.

D.

DAmohus,
Daniel Sennertus,
Delrius,
Democritus,
Dexippus,
Didacus de la Vega,
Dinus,
Diocles,
Diodorus,
Diogenes,
Dioscorides,
Diuus Ambrosius,
Diuus Anselmus,
Diuus Augustinus,
Diuus Basilius,
Diuus Chrysostomus,
Diuus Damascenus,
Diuus Gregorius Nyssen.
Diuus Gregorius Papa,
Diuus Hieronymus,
Diuus Hilarius,
Diuus Isidorus,
Diuus Lucas,
Diuus Matthæus,
Diuus Marcus,
Diuus Nemeseus,
Diuus Paulus,
Diuus Thomas,
Doctor Maroja,

Doctor Merola,
Doctor Serna,
D.D. Antoniùs Feloaga,
Dodoneus,
Dominicus Montisianus,
Donatus ab Altomari,
Donatus Antonius,
Donatus Santorius,
Dornæus,
Dornheinfers,
Duarte Madeira,
Ducanus,
Durandus,
Duretus.

E.

ECclesiastes,
Elianus,
Elias Venetus,
Eliodorus Atheniensis,
Emmanuel Martinez,
Empedocles,
Ennodius,
Ephesius,
Epicurus,
Epiphanius Ferdinandus,
Erasmus,
Erasmus Salatus,
Erasistratus,
Erastus,
Erodianus,
Erodictus,
Erophilus,
Esaïas Meycesnerus,
Eucharis,
Eugenius Lopez,
Eurnius,
Eusebius,
Eustachius Rudius.

F.

FAbius Pacius,
Fabricius,
Fallopis,
Fauentinus,
Felix Platerius,
Fenandez Beiaranus.

Authorum.

Fernelius,
Ferrara,
Ferrariensis,
Fesalus,
Ficinus,
Fienus,
Figueroa,
Finelus,
Florus,
Fonscca,
Fontanus,
Forestus,
Fracantianus,
Fracastorius,
Franciscus Alexius,
Franciscus Hudesheim,
Franciscus Iuntinus,
Franciscus Sanchez,
Fuchsius,
Fumanellus.

G.

GAbucinus,
Gabriel,
Galeanus,
Galenus,
Galeot Martius,
Gandauensis,
Garcia,
Gardinius,
Gaspar Assellius,
Gaspar Hofmannius,
Gaspar Lopez,
Gauassetus,
Geberus,
Gellius,
Gentilis,
Georgias,
Georgius Agricola,
Georgius Bertinus,
Glaucias,
Godofredus,
Gordonius,
Gradius,
Gratiolus,
Gridius,
Gregorius Ariminensis,
Greuinus,
Guaniuetus,

Gueuara,
Gunterius,
Gulielmus,

H.

HEber,
Henriquez,
Heraclides,
Heraclitus,
Herculanus,
Hercules de Saxonia,
Hermes Trismegistus,
Herophilus,
Herrera,
Herueus,
Heurnius,
Hieremias,
Hieremias Barthio,
Hieremias Brachelius,
Hieronymus Angelus,
Hieronymus Bardus,
Hieronymus Montuus,
Hieronymus Prouençalis,
Hippocrates,
Hispalensis,
Hollandus,
Hollerius,
Homerius,
Honestus,
Horatius Augenius,
Horpheus,
Hortulanus,
Horus,
Hucherius,
Hugo,
Hugo Senensis.

I.

IAchinus,
Iacobus,
Iacobus de Grassis,
Iacobus de Partibus,
Iacobus Forliuensis,
Iacotius,
Iandunus,
Iauellus,
Ioannes Alphonsus,

Ioannes Augustinus,
Ioannes Baptista Cortez,
Ioannes Baptista Pelegri-
nus,
Ioannes Colle,
Ioannes de Rupe Sciffa,
Ioannes de Vigo,
Ioannes Franciscus Vl-
mus.
Ioannes Gorreyus,
Ioannes Langius,
Ioannes Lupus,
Ioannes Maior,
Ioannes Michael Pascha-
lio,
Ioannes Montanus,
Ioannes Mogius Raphaël
Ioannes Nicolus Stupa-
nus,
Ioannes Paschasius,
Ioannes Paschasius,
Ioannes Picus Mirandu-
lanus,
Ioannes Pontanus,
Ioannes Santorius,
Iob,
Ioël,
Ioseph de Acofta,
Ioubertus,
Irenæus,
Isaac,
Isaac Israëlita,
Isaac Monachus,
Iulius Alexandrinus,
Iulius Cæsar Benedictus,
Iulius Clarus,
Iulius Firmicus,
Iustinus Martyr,

K.

Kemmanus.

L.

LAcinius,
Lactantius,
Lælius Visciola,
Laërtius,
Langius.

† 2

Larianus

Nomenclatura.

Larianus,
Laurentius,
Layman,
Lazarus Riberius,
Lelius,
Lemosius,
Lemus,
Leonardus Fauentinus,
Leonardus Fuchsius,
Leonardus Iachinus,
Leonardus Palmarius,
Leonellus,
Leonicenus,
Lefsius,
Leucippus,
Leuinius Lemnius,
Libauius,
Liuius,
Louanius,
Lucanus,
Lucius Philacteus,
Lucretius,
Ludouicus Mercatus,
Lupeius,
Lynesius.

M.

Macrobius,
Magister Bañez,
Magister Sententiarum,
Magninus,
Maior,
Manardus,
Manardus Ferrariensis,
Manelphus,
Manuel Martinez,
Marcellus Donatus,
Marc. Antonius,
Marcus Antonius Montisignianus,
Marcus Cato,
Marcus Varro,
Maroja,
Marfilius,
Marfilius Ficinus,
Martinez,
Martinus,
Martinus Del-Rio.
Maseus,

Massaria,
Matamoros,
Matthæus Curtius,
Matthæus de Gradi,
Maurilycus,
Mazanala,
Medina,
Melissus,
Mena,
Mendefius,
Menochius,
Menocrates,
Menodotus,
Mercatus,
Mercurialis,
Mesues,
Metrodorus,
Michaël Medina,
Michaël à Petra Sancta,
Mirandulanus,
Mogius,
Monardes,
Montanus,
Montuus,
Morieneus,
Moxius,
Moyfes,
Mucedinus,
Mundinus,
Murcia,
Musa.

N.

Nauarrus,
Nemefius,
Nicander,
Nicephus,
Nicolaus de Lira,
Nicolaus Niculus,
Niculus Alexandrinus,
Niculus Florentinus,
Niger,
Nimphus,
Nissenus,
Nuñez,
Nuñez Complutenfis,
Nuñez de la Serna.

O.

Ochamus,
Odis de Odi,
Oddus,
Ollerius,
Omnibonus,
Oporinus,
Oporinus,
Oribasius,
Origenes,
Ofuna.

P.

Paludanus,
Palmarius,
Panterus,
Paparella,
Paracelsus,
Paræus,
Parmenides,
Paschalius,
Paschasius,
Pauisius,
Paulus,
Paulus Ægineta,
Paulus Venetus,
Peramatus,
Perdulus,
Pereda,
Pereirus,
Pereyra,
Petronas,
Petrus Andreas Canonherius,
Petrus Antonius Contughius.
Petrus Aponensis,
Petrus Badius,
Petrus Brauius,
Petrus de Osma,
Petrus Garcia,
Petrus Nauarra,
Petrus Porisotus,
Petrus Seuerinus,
Petrus Salius Diuersus,
Petrus Vairus,
Phædrus

Authorum.

Phædrus,
Philaltheus,
Philenus Cous,
Philippus Ingrasia,
Philippus Theophrastus,
Philolaus,
Philoponus,
Philotheus,
Piccolomineus,
Picus Mirandulanus,
Pierius,
Pierius Valle.
Piso,
Plato,
Platerius,
Plempius,
Plempius Fortunatus,
Plinius,
Plotinus,
Plutarchus,
Pollux,
Pomponacius,
Pontanus,
Praxagoras,
Prodicus,
Prosperus,
Prosperus Alpinus,
Ptolomæus,
Puteanus,
Pythagoras.

Q.

Q Vintilianus,
Quercetanus.

R.

R Abbi Moyfes,
Ramos,
Ranodæus,
Raymundus Lullius,
Realdus,
Rhasis,
Rhodiginus,
Rhodion,
Rhudius,
Richardus,

Riphæus,
Riuerius,
Rodericus de Castro,
Rogerius,
Rolandus,
Rondeletius,
Ronseius,
Rorarius,
Rosellus,
Rubius,
Ruolius.

S.

S Acroboscus,
Salius Diuersus,
Salustius,
Salustius Saluianus,
Saluus Sclanius,
Sanchez,
Sancta-Cruz,
Sanctorius,
Santonus,
Santus Ardoynus,
Saracenus,
Saxonía,
Sayrus,
Scaliger,
Schenkíus,
Scholtzius,
Sclanius,
Scotus,
Segarra,
Seneca,
Sennertus,
Septalius,
Serapius,
Serna,
Seruius Tullius,
Seuerinus,
Sextus Empiricus,
Solenandrus,
Solinus,
Solon,
Soncinas,
Soranus,
Soranus Ephesius,
Soria Granatensis,

Soxanus,
Statheas,
Steflerinus,
Stephanus Atheniensis,
Strabon,
Straton,
Suarez,
Suetonius Tranquillus,
Syluatus,
Syluaticus,
Syluester,
Syluius,
Syrus.

T.

T Amayus Hispalensis,
Temison Laodiceus,
Thadæus Florentinus,
Thales Milesius,
Themistius,
Themon,
Theodoretus,
Theophrastus,
Theophrastus Paracelsus,
Thessalus,
Theasir,
Thiensis,
D. Thomas,
Thomas de Garbo,
Thomas de Vega,
Thomas Iordanus,
Thomas Minadaus,
Thriuerus,
Thucidides,
Ticho Brahe,
Tiraquellus,
Titelmannus,
Titus Liuius,
Toletus,
Torellus,
Torrejon,
Tostatus,
Trabeanus,
Trallianus,
Tranquil.
Trincauellus,
Trismegistus,
Turinus.

Nomenclatura Authorum.

Turrisanus.

Turturetus.

V

V Acrus.

Valerius Maximus.

Valerius Martinus.

Valleriola.

Valles.

Vallesius.

Vallesius de Taranta.

Valuerdus.

Vanhelmont.

Vanutius Beringutius.

Varandæus.

Varrus.

Vasalius.

Vasquez.

Vasquez Salmanticensis.

Vayrus.

Vega.

Vesalius.

Victriuius.

Vidiuidius.

Vidiuidius Iunior.

Villanouanus.

Villa-Real.

Vincentius Moles.

Virgilius.

Virceanus.

Viuius.

Weckeirus.

Wierus.

Wolpius.

X.

X Enophanes.

X Xephelinus.

Z.

Z Achias.

Z Zacutus.

Zaël.

Zamora.

Zenon.

Zechius.

Zimara.

Zozimus.

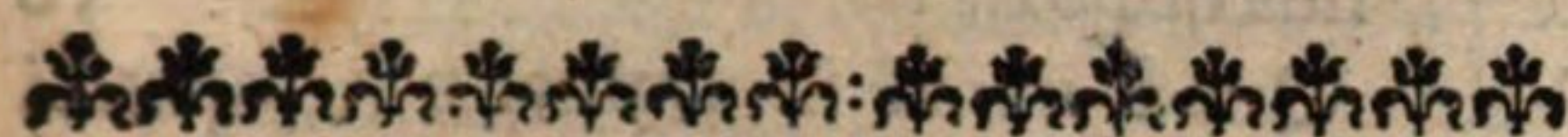
ELENCHVS

ELENCHVS

Disputationum, Sectionum, & Resolutionum
quæ continentur in hoc Libro.

EX PRIMA PARTE.

DISPVATIO I.

De præcognitis in vniuersam Me-
dicinam. pag. 1

SECTIO Vnic.

De Medicinæ habitu. ibid.

RESOLVT. I. TRVM sit necessaria
Medicina in sub-
dium salutis huma-
næ? pag. 2

II. Vtrum Dogmatica Medicorum Secta
sit præstantior reliquis? 3

III. Vtrum Secta Paracelsitica differat ab
Spagirica? 4

IV. Quid sit Medicina Dogmatica? 5

V. Vtrum Medicina Dogmatica sit specu-
latiua? 7

VI. Vtrum corpus humanum vt sanabile,
sit Medicinæ obiectum? ibid.

DISPVATIO II.

De Elementis. 9

SECTIO I.

De Elementorum natura. ibid.

RESOL. I. TRVM quatuor Elementa den-
tur, & in rebus, & pro mixtis
necessaria? ibid.

II. Vtrum Elementum sit minima pars
cuius reicuius est elementum? 10

III. Vtrum Elementa pro mixtis necessa-
ria, sint quatuor. 11

IV. Vtrum præter assignata Elementa qua-
tuor alia pro cœlorum generatione sint
admittenda? 12

V. Vtrum igni caliditas cum siccitate, aëri
humiditas cum calore, aquæ frigiditas
cum humiditate, terræ siccitas cum
frigiditate sint propriæ? 13

VI. Vtrum cum qualitate prope summum
in quouis Elemento remissa altera
qualitas sit admittenda. 15

VII. Vtrum Elementa sint propter mixtio-
nem? 16

SECTIO II.

De necessitate Elementorum in mixto. 17

RESOL. I. TRVM quoduis perfectum mix-
tum ex omnibus quatuor Ele-
mentis debeat necessariò fieri? ibid.

II. Vtrum in prima rerum creatione om-
nia mixta fuerint facta ex quatuor Ele-
mentis? 18

III. Vtrum Elementa quæ sunt in mixto,
retineant suas formas substantiales. 19

IV. Vtrum mixta forma saltem virtualiter
contineat Elementorum formas. 21

V. Quid sit, Elementa virtualiter conti-
neri in mixto? ibid.

VI. Vtrum aliquod reperiatur in mixto, per
quod determinetur forma mixta, vt si-
bi debitas qualitates producat? 24

VII. Vtrum materiæ Elementorum in mixto
sint simul sub eadem exquisita parte
materiali quamminima. 26

VIII. Vtrum sub quacumque parte formali
mixta sint omnium Elementorum par-
tes materiales. 27

† 4 IX.

Elenchus Disputationum,

- IX. Vtrum materia cuiusvis Elementi determinet formam mixtam informantem illam, vt producat in tali materia qualitates formæ Elementi, quæ præfuerunt in illa? 28
- X. Vtrum sigillatio substantifica ex præcessisse formæ elementalis, sufficiat, vt materia determinet pro sui elementi qualitatibus. 29
- XI. Vtrum materiæ elementorum, quæ non transeunt immediatè per mixtionem ad formam mixtam, retineant sigillationem simplicium formarum, sub quibus mediatè fuerunt? 30
- XII. Vtrum dispositio adæquata mixta per se primò producat à forma mixta in quacumque parte materiali? 31

DISPUTATIO III.

De Temperamentis. 30

SECTIO I.

De natura, & numero complexionum. 32

- RESOL. I. **V**trum qualitatum temperamentum sit in mixtis necessarium? ibid.
- II. Vtrum ex mixtione remaneat necessariò in quocumque mixto perfecto substantificum temperamentum? ibid.
- III. Quid sit temperamentum, vt abstrahit à qualitativo, & substantifico? 34
- IV. Quid sit temperamentum substantificum. ibid.
- V. Vtrum qualitatum temperamentum consistat in congrua qualitatum commixtione? 35
- VI. Vtrum sub qualitativo temperamento sint nouem differentię? 37
- VII. Vtrum sub substantifico temperamento nouem sint differentię. 38
- VIII. Vtrum detur corpus temperatum, in substantiis Elementorum ad pondus? 39
- IX. Vtrum detur temperamentum qualitatum æquale ad pondus in qualitativis alteratiuis? 40
- X. Vtrum in motiuis qualitativis aliquid mixtum sit æquale ad pondus? 41
- XI. Vtrum omnes vitales operationes perfectiori modo eliciat homo cum temperie ponderali? 42

SECTIO II.

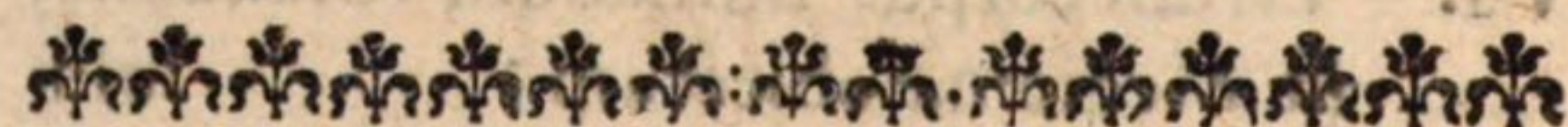
De variis rerum temperamentis. 43

- RESOL. I. **V**trum masculus sit calidior fœminâ, ibid.
- II. Vtrum in aliquo mixto possit reperiri temperamentum potentiale? 44
- III. Vtrum medicamenta frigida reducantur de potentia ad actum per nouam frigiditatis intensiorem acquisitiuam de nouo. 47
- IV. Vtrum valeant venti nostram immutare temperiem suis diuersis temperiebus? 48
- V. Vtrum dum anni tempora sunt constantia, eorum temperies sit morbis minus obnoxia? 50
- VI. Quod clima sit humanæ temperiei aptius. 51
- VII. Vtrum consuetudo differat à Temperamento acquisitio. 52

SECTIO III.

De propria cuiusque partis temperie. 54

- RESOL. I. **V**trum partes spermaticæ calidiores sint carnosis? ibid.
- II. Vtrum partium corporis temperies remaneat proportionata materiæ, ex qua fiunt? 55
- III. Vtrum in partibus corporis caliditas sit præscribenda ex Auicennæ decreto? 56
- IV. Vtrum rectè præscribatur partium frigidarum ordo? 57
- V. Vtrum partium humidarum ordo rectè præscribatur? 58
- VI. Vtrum partium siccarum ordo sit debite adaptatus? 59

DISPUTATIO IV.

De ætatibus. 59

SECTIO I.

De ætatum natura. 60

- RESOL. I. **V**trum ætas sit mensura durationis vitæ humanæ? ibid.
- II. Vtrum ætates sint quinque? 61
- III. Vtrum in pueritia debeat homini caliditas, & humiditas? 62
- IV. Vtrum adolescentibus debeat æqualis calor

Sectionum, & Resolutionum.

- calor ac pueri? 63
V. Vtrum adolescens in passivis qualitatibus perueniat ad mediocritatem? 64
VI. Vtrum in iuventute debeantur homini caliditas, & siccitas excedentes. *ibid.*
VII. Vtrum homo in ætate consistentiæ sit siccus, & in ætate ad mediocritatem perueniat? 65
VIII. Vtrum in omni senectute sit homo frigidus, & siccus. *ibid.*

SECTIO II.

De morte naturali. 66

- RESOL. I.** **V**trum aliqua mors possit dici naturalis. *ibid.*
II. Vtrum inter res præternaturales coadiuuent aliquæ ut causæ ad mortem naturalem inducendam. 67
III. Vtrum aliquæ causæ non naturales valeant coadiuuare ad naturalem mortem causandam? 68
IV. Vtrum inter res non naturales spiritus vitales saltem sint inuitabilis causa mortis naturalis. *ibid.*
V. Vtrum astra, & orbes cœlestes sint inuitabilis causa naturalis interitus? 69
VI. Vtrum calor innatus, seu adscititius ex partibus igneis, seu æreis substantifici temperamenti ortis, sit necessaria, & inuitabilis causa mortis naturalis? 70
VII. Vtrum mors naturalis fiat cum voluptate? 71

DISPVATIO V.

De humoribus. 72

SECTIO I.

De humoribus in communi. *ibid.*

- RESOL. I.** **V**trum dentur humores in corpore humano? *ibid.*
II. Vtrum humores intra venas sint actus, & formaliter. 73
III. Vtrum humor sit corpus liquidum; in quod transmutatur chylus, vi iecoris, pro corpore alendo, vel aliis corporis commodis genitus? 75
IV. Vtrum naturalis humor sit quadruplex intra statum naturalem. *ibid.*
V. Vtrum omnes quatuor humores generentur ex chylo immediatè. 76
VI. Vtrum vi iecoris fiant omnes humores. 77

- VII.** Vtrum ab vno eodemque iecoris calore fiat omnium humorum productio. 79
VIII. Vtrum iecur vnica substantiali actione producat omnes quatuor humores? *ibid.*
IX. Vtrum quilibet humor sit propter nutritionem? 81
X. Vtrum quilibet humor distinctus à sanguine possit sine eius consortio nutrire. *ibid.*
XI. Vtrum omnes humores ante assimilationem vltimam, mutantur in quatuor secundas humiditates? 82
XII. Vtrum quatuor humiditates differant specie? 83
XIII. Vtrum quarta humiditas ut talis, in esse humiditatis secundæ cum reliquis conueniat? *ibid.*

SECTIO II.

De humoribus in particulari. 84

- RESOL. I.** **V**trum sanguis sit humor vi iecoris genitus, maiori ex parte ex æreis chyli partibus, calidus, & humidus, ruber, dulcis, alendo corpori maximè accommodatus? *ibid.*
I. Quotuplex sit sanguis. 85
III. Vtrum pituita sit humor frigidus, humidus, albus, crassus, vi iecoris genitus maiori ex parte ex partibus aqueis, ob similitudinem nutritionem. *ibid.*
IV. Vtrum duplex pituita naturalis specie diuersa sit admittenda? 86
V. Vtrum præternaturalis pituita adequatè diuidatur in octo species, dulcem, acetosam, salisam, ponticam, mucilaginosam, crudam, vitream, & gypseam. 87
VI. Vtrum pituita valeat in omnes alios humores conuerti. 88
VII. Vtrum bilis sit humor tenuis, amarus, flauus, vi iecoris maiori ex parte, ex igneis partibus factus, in similitudinem nutritionem, & ut coadiuuet excrementorum expulsionem. *ibid.*
VIII. Vtrum quinque species bilis præternaturalis sint admittendæ, vitellina, porracea, æruginosa, cærulea, & liliatidea? 89
IX. Vtrum melancholia sit fæx sanguinis? *ibid.*
X. Vtrum quadruplex præternaturalis melancholia detur? 90

Elenchus Disputationum,

DISPUTATIO VI.

De humani corporis partibus. 91

SECTIO I.

De partium natura, & numero. ibid.

- RESOL. I. **V**trum dentur in corpore humano partes substantialiter diuersæ. *ibid.*
- II. Quid sit pars? 92
- III. Vtrum partis diuisio in similem, & dissimilem sit adæquata? 93
- IV. Quid sit pars similis, quid dissimilis. 94
- V. Vtrum tam similis, quam dissimilis pars possit dici organica, seu instrumentaria. *ibid.*
- VI. Vtrum viuientis actiones eliciantur à partibus similibus, an verò ab organicis? 95
- VII. Vtrum pars similis sua temperie concurrat ad operandum. 96

SECTIO II.

De partium principum diuersitate? ibid.

- RESOL. I. **Q**uid sit pars princeps? 97
- II. Quotuplex sit pars princeps? *ibid.*
- III. Vtrum testiculi sint pars princeps respectu speciei. 99
- IV. Vtrum testiculi sint pars princeps respectu sui indiuidui? *ibid.*
- V. Vtrum inter partes principes aliqua sit reliquis præstantior? 100

SECTIO III.

De partium principum influxu. ibid.

- RESOL. I. **V**trum influat aliquid à partibus principibus? *ibid.*
- II. Vtrum quòd influit à partibus principibus sit facultas? 101
- III. Quid influat à partibus principibus? 102
- IV. Vtrum vna tantum qualitas influat à cerebro? 103
- V. Vtrum à corde vna tantum influat qualitas? 104
- VI. Vtrum à iccore aliqua influat qualitas. *ibid.*
- VII. Vtrum Testes influant pro actionibus

indiuidui in quo sunt? 105

- VIII. Vtrum qualitas quæ influit, à cerebro resultet? 106
- IX. Vtrum omnis influens qualitas, à cerebro, an ab eius fiat membranis? 107
- X. Vtrum influens qualitas à cerebro, & à corde, fiat media sensitiua facultate. *ibid.*
- XI. Vtrum influens qualitas communicetur irradiatione. 108
- XII. Vtrum qualitas influens in instanti communicetur? 109
- XIII. In quo genere causæ sit necessaria qualitas influens? 110

DISPUTATIO VII.

De calido innato, & humido radicali. 110

SECTIO I.

De calidi innati natura. ibid.

- RESOL. I. **V**trum detur calidum innatum in corpore humano? 111
- II. Quid sit calidum innatum? *ibid.*
- III. Qualis sit calor ex calido innato resultans. 112
- IV. Propter quid calidum innatum requiratur in viuente? 113

SECTIO II.

De humido radicali. 113

- RESOL. I. **V**trum humidum radicale sit aliud à calido innato? 114
- II. Quid sit humidum radicale? *ibid.*
- III. Vtrum humidum radicale sit pabulum calidi innati? *ibid.*
- IV. Propter quid sit humidum radicale? 115

DISPUTATIO VIII.

De Spiritibus. 116

SECTIO I.

De Spiritibus in communi? ibid.

- RESOL. I. **V**trum detur spiritus in corpore humano? *ibid.*
- II. Quid sit spiritus? 117
- III.

Sectionum, & Resolutionum.

- III. Vtrum spiritus viuant? ibid.
IV. Quotuplex sit spiritus? 118
V. Vtrum detur spiritus naturalis insitus? 119
VI. Vtrum spiritus vitales, & animales differant specie? 120
VII. Vtrum spiritus generentur per coctionem. ibid.

SECTIO II.

De spiritu animali? 121

- RESOL. I. **Q**uid sit spiritus animalis? ibid.
II. Vtrum spiritus animalis sit vitali calidior? ibid.
III. Vtrum spiritus animales sint lucidi? 122
IV. Vtrum spiritus animalis fiat ex aëre, & spiritu vitali? ibid.

SECTIO III.

De spiritu vitali? 123

- RESOL. I. **Q**uid sit spiritus vitalis? ibid.
II. Vtrum spiritus vitales sint corde calidiores? ibid.
III. Vtrum spiritus vitales generentur à solo corde? 124
IV. Vtrum fiat spiritus vitalis ex aëre, & sanguine. ibid.
V. Vtrum per spiritus vitales communicentur partibus aliqua vitalitas, 125

DISPUTATIO IX.

De facultatibus. 125

SECTIO I.

De Facultatibus in communi? 126

- RESOL. I. **V**trum facultates sint aliud ab animæ substantia? ibid.
II. Quid sit facultas? 127
III. Vtrum adæquatè diuidatur facultas in naturalem, vitalem, & animale? ibid.
IV. Vtrum corporeæ facultates inhæreant in partibus organicis? 128

SECTIO II.

De facultatibus naturalibus. 129

- RESOL. I. **V**trum naturales facultates sint aliud à temperamento? ibid.
II. Vtrum facultates ministrantes vege-

tiue sint vitales? 130

- III. Quid sit facultas naturalis? 131
IV. Vtrum adæquatè diuidatur facultas naturalis in ministrantem, & ministrantem? ibid.
V. Vtrum potentia auctrix differat realiter entitatiuè ab altrice? 132
VI. Vtrum facultas generatiua differat à nutritiua? 133
VII. Vtrum facultates ministrantes sint tantum quatuor? 134

SECTIO III.

De facultate vitali. ibid.

- RESOL. I. **V**trum in corde sit aliqua vitalis facultas peculiariter sic dicta, ordinata in vitæ conseruationem? 135
II. Vtrum facultas vitalis, quæ residet in corde, sit illius nutritiua facultas? 136
III. Vtrum facultas generatiua spirituum vitalium, sit distincta à facultate vitali? 137
IV. Vtrum facultas pulsifica sit, quæ in corde dicitur vitalis. 138
V. Vtrum facultas pulsifica sit vitalis intrinsecè? 139

SECTIO IV.

De facultate animali locomotiva? 140

- RESOL. I. **V**trum detur potentia localiter motiua à qua efficienter fiat motus? ibid.
II. Quod sit proprium subiectum facultatis locomotiue? 141
III. Vtrum omnis facultas localiter motiua operetur præcedente cognitione, & actu appetitus? 142

SECTIO V.

De facultatibus cognoscitiuis? ibid.

- RESOL. I. **V**trum sint necessariae facultates externæ cognoscitiue? ibid.
II. Quid sit externa facultas cognoscitiua? 143
III. Quotuplex sit facultas externa cognoscitiua? ibid.
IV. Vtrum unicuique externæ facultati debeat organum diuersum ob excessum diuersarum partium elementalium? 144

SECTIO

Elenchus Disputationum?

SECTIO VI.

De facultatibus rectoribus. 145

RESOL. I. **V**trum sint animali necessariae rectorices facultates? ibid.

I. I. Quid sit facultas interna cognoscitiua? 146

III. Vtrum vnica virtus internas omnes eliciat operationes? ibid.

I V. Vtrum in cerebro secundum omnes illius partes, simul omnes rectorices facultates inhæreant? 147

V. Vtrum sensus communis sit facultas alia à reliquis rectoribus? 148

VI. Vtrum phantasia, seu imaginatiua sit facultas distincta à sensu communi? ibid.

VII. Vtrum facultas aestimatiua, seu cogitatiua admittenda ut distincta à phantasia? 149

VIII. Vtrum memoria sit admittenda tanquam potentia alia ab aestimatiua. 150

DISPUTATIO X.

De generatione hominis eiusque principiis. 151

SECTIO I.

De hominis generatione. ibid.

RESOL. I. **V**trum aliqua substantialis generatio sit possibilis? ibid.

II. Quid sit generatio substantialis? 152

III. Quid sit substantialis generatio viuentis? ibid.

IV. Vtrum in hominis productione sit vera ratio generationis? ibid.

V. Vtrum foemina requiratur ut simpliciter necessaria pro generatione animalis? 153

VI. Vtrum foemina foecundum semen pro generatione emittat? ibid.

VII. Vtrum foemina cum semen emittat, valeat se sola generare? 155

VIII. Vtrum in naturali generationum ordine maternitatis relatio fundetur in actiuitate? 156

SECTIO II.

De sanguine menstruo. 157

RESOL. I. **V**trum menstruus sanguis sit necessarius pro foetu? 158

II. Vtrum rectè diffiniatur sanguis menstruus? ibid.

III. Vtrum sanguis menstruus peccet in quanto, aut quali? 159

IV. Vtrum immediata causa periodicationis sanguinis menstrui sit Luna? 160

V. Vtrum menstrua purgatio perat fieri per uterum? 161

VI. Vtrum expultricis sola vi sanguis menstruus deferatur ad uterum? 162

SECTIO III.

De semine suae genitura? 263

RESOL. I. **V**trum semen sit necessarium pro foetus formatione. ibid.

II. Quid sit semen? 164

III. Vtrum semen sit corpus calidum, humidum, spumofum, & album? 165

IV. Vtrum semen fiat ex sanguine? 166

V. Vtrum seminis spirituosa pars decidat ab omnibus partibus? 167

VI. Vtrum seminis spirituosa pars ex omni spirituum genere fiat? 169

VII. Vtrum semen generetur sola vi testium? ibid.

VIII. Vtrum semen decidat ab omnibus partibus secundum aliquid sui? 170

IX. Vtrum semen praestet materiam pro foetus formatione. 171

X. Vtrum seminis pars spirituosa materiam praestet pro foetus formatione? 172

XI. Vtrum semen animatum sit. 173

SECTIO IV.

De filiorum ad parentes similitudine. 175

RESOL. I. **Q**uid sit similitudo natorum ad parentes? ibid.

II. Vtrum similitudo specifica ab actiuo, an à passiuo principio proueniat? ibid.

III. Vtrum similitudo in sexu proueniat ab actiuo, an à passiuo seminis principio? 176

IV. Vtrum similitudo indiuidualis proueniat ab actiua vi? 178

V. Vtrum à conformatrice proueniat similitudo ad auos, & consanguineos? 179

VI. Vtrum indiuidualis similitudo possit immutari ab intenso imaginationis actu. ibid.

EX SECVNDA PARTE.

DISPVATIO I.

De Sanitate. 182

SECTIO I.

De Sanitatis quidditate. ibid.

- RESOL. I. Trum sit possibilis sanitas perfecta? ibid.
- II. Quid sit sanitas? 183
- III. Vtrum sanitas sit vna secundum speciem aromam? 184
- IV. Vtrum sanitas sit vna simplex qualitas? 185
- V. Vtrum sanitas & morbus sint sub eodem genere? 186
- VI. Vtrum sanitas in aliquibus gradibus valeat simul cum morbo reperiri? 187
- VII. Vtrum ad sanitatem detur per se motus? 188
- VIII. Vtrum sint plures gradus sanitatis intra illius latitudinem? 189
- IX. Vtrum aliqua signa diuersos sanitatis gradus indicent? ibid.

SECTIO II.

De Sanitatis causis conseruatricibus. 190

- RESOL. I. Trum res non naturales sint causæ sanitatis conseruatrices? ibid.
- II. Quid sint res non naturales? ibid.
- III. Quot sint res non naturales? 191
- IV. Vtrum vna sanitas possit esse causa conseruatiua alterius sanitatis. 192
- V. Vtrum conseruatio sanitatis proueniens à causis salubribus fiat à simili? ibid.

DISPVATIO II.

De natura & differentiis morbi. 193

SECTIO I.

De natura morbi. ibid.

- RESOL. I. Trum morbus sit ens reale? ibid.
- II. Vtrum morbus sit relatio? 195
- III. Vtrum morbus diuagetur per omnia prædicamenta? 196
- IV. Vtrum morbus sit Affectus præter naturam lædens sensibilibiter operationes primò & per se? 197
- V. Vtrum particula, *præter naturam*, sit releganda à morbi diffinitione? 198
- VI. Vtrum particula, *lædens operationes*, in morbi diffinitione sit ponenda? 199
- VII. Vtrum particula, *sensibilibiter*, sit necessaria in morbi diffinitione? ibid.
- VIII. Vtrum particula *primò & per se*, sit necessaria in morbi diffinitione? 200

SECTIO II.

De morborum differentiis secundum genus. 201

- RESOL. I. Trum morbus formaliter sumptus sit multiplex secundum speciem? ibid.
- II. Vtrum morbus pro materiali diuidatur adæquatè in intemperiem, malam compositionem, & solutam vnitatem? 202
- III. Vtrum detur morbus formæ alius ab enumeratis genere. 203
- IV. Vtrum detur morbus materiæ, distinctus genere à tribus enumeratis. ibid.
- V. Vtrum morbus à tota substantia sit diuersi generis? 204
- VI. Vtrum morbi hæreditarij sint sub aliquo genere ex tribus annumeratis. 205

††

VII. Vtrum

Elenchus Disputationum,

- VII. Vtrum in intemperie detur morbus
proueniens ab intrinseco? 206
VIII. Vtrum morbus in mala compositione
ortus ab intrinseco possit dari? 207
IX. Vtrum morbi in soluta vnitate possint
ab intrinseco prouenire? 208
X. Vtrum morbus petat inherere soli par-
ti viuenti. ibid.

SECTIO III.

*De differentijs morborum partium simila-
rium, siue in intemperie.* 209

- RESOL. I. **V**trum detur morbus in intem-
perie. ibid.
II. Vtrum intemperies partibus similaribus
accidat? 210
III. An intemperies sit morbi causa, an
morbus? 211
IV. Vtrum in quauis latitudine contrario-
rum valeat vna simplex intemperies
reperiri? ibid.
V. Vtrum vna simplex sensibilis intempe-
ries possit dari ex affluxu humoris in
partem. 212
VI. Vtrum aliqua possit intemperies causa-
ri in parte ex humoris affluxu sine tu-
more. ibid.

SECTIO IV.

De inaequali intemperie. 213

- RESOL. I. **V**trum detur intemperies æ-
qualis aut inæqualis? ibid.
II. Vtrum æqualis temperies sit duarum
temperierum in vno corpore proportio.
ibid.
III. Vtrum intemperies inæqualis sit dua-
rum temperierum improportio. 214
IV. Vtrum intemperies inæqualis possit da-
ri inter duas intemperies inæqualiter
se habentes in diuersis partibus? 215
V. Vtrum possit dari inæqualis intempe-
ries in eademmet parte per comparatio-
nem intemperiei substantificæ & qua-
litatiuæ? ibid.
VI. Vtrum intemperies inæqualis respectu
eiusdem partis causetur ab extrinseco?
216
VII. Vtrum dolor sit signum inæqualis in-
temperiei. ibid.
VIII. Vtrum læsio actionis sit signum æ-
qualis intemperiei, quæ est in eadem
parte. 217

SECTIO V.

De morbis partium organica-

rum. 217

RESOL. I. **V**trum morbus partium orga-
nicarum sit verè morbus?

ibid.

- II. Vtrum morbus partium organicarum
sit illis proprius? 218
III. Vtrum morbus in mala compositione
sit ille, qui oritur ex vitio naturalis con-
stitutionis alicuius partis quatenus or-
ganica est. 219
IV. Vtrum morbus in mala compositione
adæquatè diuidatur in morbos malæ
conformationis, magnitudinis, numeri,
& situs, siue compositionis specialiter
sic dictæ. ibid.
V. Vtrum morbus in mala conformatione
adæquatè diuidatur in morbum in fi-
gura, in via, & in superficie. 221
VI. Vtrum asperitas & lenitas sint morbi
partium organicarum sub mala confor-
matione. 222
VII. Vtrum res omnino præter naturam
intra corpus genitæ sint morbi in nume-
ro adaucto. ibid.
VIII. Vtrum in numero diminuto per par-
tis abscissionem morbus pro formali in-
hareat in parte abscissa? 223
IX. Vtrum ex particulæ ablatione fiat mor-
bus in numero diminuto; an in quanti-
tate diminuta? 224
X. Vtrum omne adaugens quantitatem,
habeat morbi rationem? ibid.
XI. Vtrum morbus in mala compositione
specialiter dicta diuidatur adæquatè in
morbum in situ, & morbum in coalitu
seu connexionione. 225

SECTIO VI.

De morbis utrisque partibus comuni-
nibus. 225

RESOL. I. **V**trum solutio continuitatis sit
morbus? ibid.

- II. Vtrum solutio continuitatis sit morbus
communis partibus similaribus & or-
ganicis? 226
III. Vtrum solutio continuitatis valeat ac-
cidere parti simili, sine eo quodd si-
mul accidat organicæ? 227
IV. Vtrum

Sectionum, & Resolutionum.

- V. Vtrum morbus in soluta vnitae possit soli parti organicae accidere non patiente similari aliqua? *ibid.*
V. Vtrum solutio continuitatis valeat simul accidere tam parti similari, quam organicae. 228

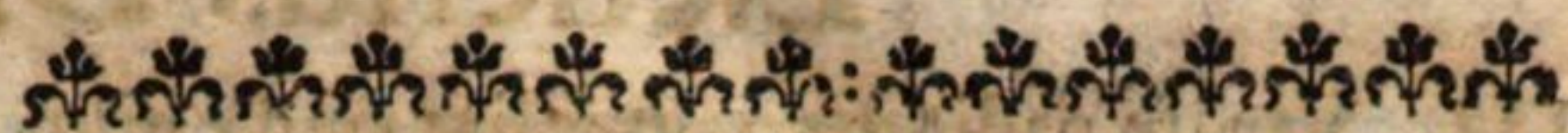
DISPUTATIO III.

De temporibus morborum. 229

SECTIO I.

De quidditate, multiplicitate, & signis temporum morborum. ibid.

- RESOL. I. Vtrum dentur tempora morborum. *ibid.*
II. Vtrum morborum tempus sit mensura durationis mutationum quae superueniunt in morbo vicissitudine naturali, iuxta propriam eius constitutionem. 230
III. Vtrum morborum tempora adaequate diuidantur in vniuersalia, & particularia? *ibid.*
IV. Vtrum tempora vniuersalia morbi sint quatuor? 231
V. Vtrum tempora particularia morborum sint sex. *ibid.*
VI. Vtrum tempora vniuersalia morborum alterationis materiae & accidentium coincident? *ibid.*
VII. Vtrum morbi lethales possint peruenire ad declinationem? 232
VIII. Vtrum morbi, quibus accidit, quod fiant lethales, possint ad imperfectam saltem aut infidam peruenire declinationem. 233
IX. Vtrum morbi salubres percurrant quatuor tempora vniuersalia? 234
X. Vtrum tempora vniuersalia in omni morbo sint aequalis durationis? 236
XI. Vtrum aliquibus signis valeant cognosci tempora vniuersalia morborum? *ibid.*
XII. Vtrum in augmento morbi salubres pendentes ex materiae alteratione sint intensiores? 238
XIII. Vtrum sit morbus securior simul, & intensior in statu ratione coctionis? 239

DISPUTATIO IV.

De causis morborum. 240

SECTIO I.

De morborum causis in genere. 240

- RESOL. I. Vtrum morbus formaliter sumptus habeat causam materialem ex qua fiat? *ibid.*
II. Vtrum morbus formaliter sumptus habeat causam formalem per quam fiat. 241
III. Vtrum morbus formaliter sumptus induat rationem finalis causae? *ibid.*
IV. Vtrum morbus formaliter sumptus habeat causam efficientem? 242
V. Quid sit causa efficiens morborum? *ibid.*
VI. Vtrum inter causas morbi debeant, ultra communes causarum differentias, aliae annumerari? *ibid.*
VII. Vtrum causa procathartica differat à causa interna. 243
VIII. Vtrum causa procathartica differat à causa interna. 244
IX. Vtrum causa antecedens sit tantum causa in actu primo. *ibid.*

SECTIO II.

De causa continente. 245

- RESOL. I. Vtrum sit admittenda causa continens? *ibid.*
II. Vtrum causa continens sit causa conseruatiua effectus quoad esse existentiae. 246
III. Vtrum causa continens differat à causa coniuncta. 247
IV. Vtrum omnis morbus formaliter sumptus habeat causam continentem? 248
V. Vtrum morbus in intemperie habeat causam continentem? *ibid.*
VI. Vtrum morbi in mala compositione habeant causam continentem? 249
VII. Vtrum morbi in soluta vnitae materialiter sumpti habeant causam continentem? *ibid.*

SECTIO III.

De causis morbi calidi. 250

- RES. I. Vtrum causae morbi calidi sint tantum quinque annumeratae à Galeno? *ib.*
II. Vtrum localis motus sit causa morbi calidi? 251
III.

Elenchus Disputationum,

- III. Vtrum passiones animæ sint causæ morbi calidi. 253
IV. Vtrum vicinia rei calidæ sit causa morbi calidi? 255
V. Vtrum alimentum calidum, sit causa morbi calidi? 256
VI. Vtrum putredo sit causa morbi calidi ob partium deunionem? ibid.
VII. Vtrum adstrictio, seu obstructio sint causa morbi calidi? 257

SECTIO IV.

De causis reliquarum intemperierum?

258

- RESOL. I. **V**trum sex causæ morborum frigidorum sint admittendæ? 259
II. Vtrum causæ morbi sicci sint quatuor? 260
III. Vtrum causæ morborum humidorum sint quatuor? ibid.
IV. Vtrum composita intemperies petat semper fieri à diversis complicatis causis. 261
V. Vtrum causa intemperiei cum affluxu materiæ rectè à Galeno tradatur? ibid.
VI. Vtrum calor sit causa intemperiei cum affluxu. 262
VII. Vtrum dolor sit causa tractionis humorum in partes? 263

DISPUTATIO V.

De Symptomate & eius differentiis. 265

SECTIO I.

De Symptomate. 265

- RESOL. I. **V**trum detur morbi symptoma? ibid.
II. Quid sit Symptoma. 266
III. Vtrum omne symptoma sit solius morbi effectus. ibid.
IV. Vtrum quodlibet symptoma petat immediatè subsequi à morbo? 267

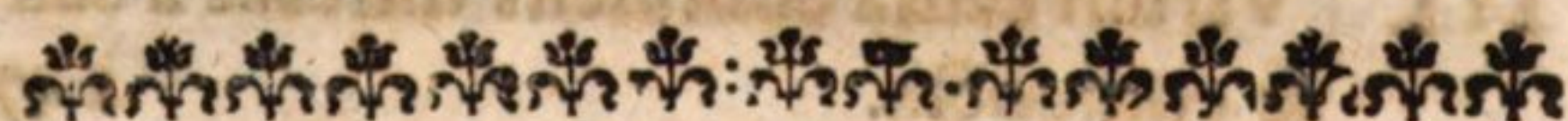
SECTIO II.

De Symptomatum differentiis. 267

- RESOL. I. **Q**uotuplex sit Symptoma? 268
II. Vtrum adæquate diuidatur actio læsa in Diminutam, Abolitam, & Depravatam? ibid.
III. Quid sit actio depravata. 269
IV. Quotuplex sit symptoma in qualitate mutata. ibid.
V. Quotuplex sit Symptoma in Exeunte mutato. ibid.

EX TERTIA PARTE.

DISPUTATIO I.

De Febris natura. 272

SECTIO I.

Describitur Quidditas Febris. 272

- RESOL. I. **Q**uid sit Febris? ibid.
II. Vtrum sit febre intrinsicè quod sit Calor. 273
III. Vtrum calor fiat extraneus, & febrilis absque maiori intensione. 274
IV. Vtrum calor Febrilis noua intensione, valeat fieri extraneus à principio intrinsicè. 275
V. Vtrum febris quæ sit per nouam caloris

acquisitionem consistat in solo addito calore. 277

- VI. Vtrum sit intrinsicè febrili calori quod sit accensus in corde. 279
VII. Vtrum medio sanguine, & spiritu petat communicari calor febrilis. 280
VIII. Vtrum febris lædat omnes operationes naturales. 281
IX. Vtrum caliditas iræ, & laboris, possit esse febris. ibid.
X. Vtrum febris subiectum sit aliud à substantia. 282

SECTIO II.

De differentiis febrium. 283

- RESOL. I. **V**trum sub febre sint aliquæ essentielles differentię. ibid.
II. Vtrum

Sectionum, & Resolutionum.

- II. Vtrum diuifio febris, in febrem morbum, & febrem accidens fit admittenda. 284
- III. Vtrum febris Lipyria fit febris morbus, aut accidens. 285
- IV. Vtrum fint differentia accidentales febris in communi. 286
- V. Vtrum calor vt febris est, fit diuifibilis diuifione accidentis in subiecta per ordinem ad spiritus, humores, & partes viuentes. ibid.
- VI. Quænam fit magis adæquata Febris diuifio. 287
- VII. Vtrum ab humoribus non alteratis poffit febris humoralis superuenire? 288
- VIII. Vtrum spiritus ratione putredinis valeant febrem caufare? 289

SECTIO III.

De caufis Februm. 290

- RESOL. I. Vtrum omnia genera caufarum requirantur pro februm generatione? ibid.
- II. Quid fit caufa efficiens febris? ibid.
- III. Quotuplex fit efficiens februm caufa? 291
- IV. Quæ sint caufæ productiua habitualis caloris? 292
- V. Vtrum ex parte paffi aptior temperies ad febrem recipiendam in viuentem fit calida, & ficca? 193
- VI. Vtrum corpora densiora rarioribus fint aptiora ad febres recipiendas? 294

DISPUTATIO II.

De Febre Ephemera. 294

SECTIO I.

De Quidditate, differentiis, & caufis Diariae. 294

- RESOLVT. I. Quid fit febris Diaria? 295
- II. Quotuplex fit Diaria, ratione spirituum, à quibus fieri potest? ibid.
- III. Vtrum diuifio Diariae, in legitimam & non legitimam, fit vniuoca? 296
- IV. Vtrum Diaria fit diuifibilis respectu caufæ procatharticae à qua fit? 297
- V. Quot fint Ephemerarum caufæ? 298

SECTIO II.

De signis Febris Ephemeræ. 298

- RESOL. I. Vtrum his signis fit facile cognoscibilis Diaria? ibid.
- II. Vtrum febris Diariae fit proprium, quod fiat à caufa procathartica? 299
- III. Vtrum fit proprium Diariae, quod in illa appareant à primo insultu signa coctionis in lotio? 300
- IV. Vtrum ex pulsu valeat Diaria cognosci? 301
- V. Vtrum ex modo caloris fit cognoscibilis Diaria? ibid.
- VI. Vtrum fit proprium Diariae, quod soluiatur cum sudore? 302
- VII. Vtrum per aliqua signa fit cognoscibilis permutatio Diariae in humoralem, & hecticam? ibid.

SECTIO III.

De Diariae febris curatione. 303

- RESOL. I. DE Diariae legitimæ simplicis curatione? ibid.
- II. De Diariae curatione, cum qua, aut caufa, aut febris alia complicatur? ibid.
- III. De curatione Diariae illegitimæ. 304
- IV. De diagnosi, prognosi, & curatione Diariae ortæ ex ventriculi frigida cruditate, aut nidorosa? ibid.
- V. De curatione febris ex cruditate cum lumbricis? 306
- VI. De febre ex cruditate in secunda regione. 307
- VII. De aliquibus remediis euentu comprobatis in febribus ex cruditate ortis? 308

DISPUTATIO III.

De Febre Hectica. 309

SECTIO I.

De Febris Hecticae Diagnosi. ibid.

- RESOL. I. Vtrum subiectum Hecticae, fit commune cum reliquis febribus? ibid.
- II. Quid fit febris Hectica. 310
- III. Vtrum febris hecticæ fit calor. ibid.
- IV. Vtrum febris hecticæ fit calor præternaturalis. 311
- V. Vtrum febris hecticæ fit calor habitualis. 312
- VI. Vtrum febris hecticæ fit calor æqualis. ib.

Elenchus Disputationum,

- VII. Vtrum febris hectica pullulet ab anima ob peruersum temperamentum substantificum. 313
 VIII. Vtrum febris Hectica sit independens à causa. 314
 IX. Vtrum calor febris hecticæ possit intendi. 315
 X. Vtrum febris hectica sit ardente intensior. 316
 XI. Vtrum siccitas sit de conceptu febris Hecticæ. 317
 XII. Quotuplex sit Febris Hectica. ibid.

SECTIO II.

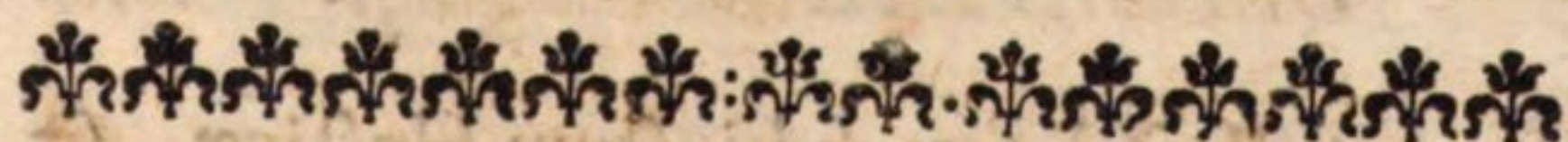
De causis & signis febris Hecticæ. 318

- RESOL. I. **Q**uid, & quotuplex sit causa febris Hecticæ. ibid.
 II. Quotuplex est causa non viuens, coadiuuans ad Hecticæ productionem. 319
 III. Vtrum Hectica possit incipere à causa procathartica? ibid.
 IV. De signis febris Hecticæ. 320
 V. Vtrum incalescentia à cibo sit pathognomicum Hecticæ signum. ibid.

SECTIO III.

De Febris Hecticæ curatione. 322

- RESOL. I. **D**E Hecticæ curatione iuxta Dogmaticorum Scholas? ibid.
 II. De Hecticæ febris curatione Dogmatica. ibid.
 III. De aëris usu in Hecticæ curatione. ibid.
 IV. De Balneis & eorum usu in curatione Hecticæ? 323
 V. De inunctionum usu pro Hectica curanda? 324
 VI. De Hecticæ curatione ex remediis indicatis à temperiei substantificæ peruersione? ibid.
 VII. De obseruationibus, quæ euentu confirmant Dogmaticam doctrinam. 325

DISPUTATIO VI.

De Febre Humorali. 326

SECTIO I.

De Humoribus rationali ac Dogmatica doctrina aduersus Imaginarios Medicos. ib.

- RESOL. I. **V**trum præter Cruorem sint alij humores in corpore? 327
 II. Vtrum Pituita sit humor utilis alendo? 328
 III. Vtrum melancholia sit naturalis humor? 330
 IV. Vtrum sola vi iecoris valeat generari Melancholia naturalis? 331
 V. Vtrum ex flauo vomitu probetur dari bilem in corpore? 332
 VI. Vtrum icteri color demonstret bilem dari in corpore? 333
 VII. Vtrum ex tinctura lotij, alijsve signis, constet dari naturalem bilem in venis? 335
 VIII. Vtrum ex quatuor Elementis dari bilem & mixtionem probetur? 336

SECTIO II.

De Humoribus putrefactione & vstione. 337

- RESOL. I. **V**trum humorum putredo sit possibilis? ibid.
 II. Vtrum putredo differat ab vstione essentialiter? 338
 III. Vtrum vstio sit dissolutio mixti secundum quascumque partes euaporabiles, proueniens à calore violento? 339
 IV. Vtrum putredo sit corruptio mixti per deunionem humidum à sicco, proueniens à præternaturali calore sub eadem forma? 340
 V. Vtrum formalitas putredinis consistat in deunionem humidum à sicco? 341
 VI. Vtrum omnis putredo fiat ab extrinseco calore? 342

SECTIO III.

De Febre humorali. 342

- RESOL. I. **V**trum detur febris Humoralis? 343
 II. Vtrum ratione putredinis valeat humoralis fieri febris? 344
 III. Vtrum ab vno humore valeat febris humoralis oriri. 345
 IV. Vtrum calor febrilis sit in humoribus independens à causa extrinseca? ibid.
 V. Quotuplex sit febris Humoralis? 346
 VI. Vtrum ex quolibet putrefacto humore fiat febris? 347
 VII. Vtrum omnis febris putrida continua fiat ex humoribus in vasis maioribus putrefactis. 348
 VIII. De signis putridæ humoralis febris. ibid.

SECTIO

Sectionum, & Resolutionum.

SECTIO IV.

De Febre humoralis intermittente. 348

- RESOL. I. **V**trum febris Intermittens perueniat ad omnimodam infabricationem? 349
- II. Vtrum intermissio febris sit morbi tempus? ibid.
- III. Quinam sit focus putredinis in febribus intermittibus. 350
- IV. Vtrum rigor sit inseparabilis à febre intermittente. 352
- V. In quo consistat natura rigoris? 353
- VI. Vtrum rigor sit motus expultricis facultatis naturalis? ibid.
- VII. Vtrum à debili facultate intensior fiat rigor? 354
- VIII. Quænam sit rigoris causa? 355
- IX. Quænam sit causa reditus febrium per circuitus? 356
- X. A quo proueniat circuituum determinata repetitio? 357

SECTIO V.

De usitatis febrium humoralium remediis. ibid.

- RESOL. I. **V**trum pro febribus curandis, victus ratio, Pharmacia, & Chirurgia sint ex usu? ibid.
- II. Vtrum aërem immutare liceat febrientibus? 359
- III. Vtrum localis motus sit exercitium utile febre putrida laborantibus? 359
- IV. Vtrum sanguinis missio sit utile remedium pro febribus humoralibus. ibid.
- V. Vtrum in omni febre putrida conueniat sanguinis missio? 361
- VI. Vtrum purgatio sit utilis pro febrium curatione? 363
- VII. Vtrum clysterium usus sit utilis pro febrium curatione? 364
- VIII. Vtrum cucurbitulæ, scarificationes, sanguisugæ, vesicatoria sint utilia pro febrium curatione? 366
- IX. Vtrum vinum comperat febricitantibus? ibid.
- X. Vtrum iuscula carnis, sola, aut alterata, carnes ipsæ, aut pisces, sint cibis utilis pro febribus? 368
- XI. Vtrum aquæ instillatitiæ à solis carnibus, aut simul cum herbis refrigerantibus factæ, sint utiles febrientibus? 369
- XII. Vtrum profundus somnus sit utilis febrientibus? ibid.

DISPUTATIO V.

De humoralium Febrium curatione in particulari. 370

SECTIO I.

De febre Syncho. ibid.

- RESOL. I. **D**E diagnosi, prognosi, & curatione Synochi imputris. ibid.
- II. Vtrum in Syncho imputri pulsus sit æqualis? 371
- III. Vtrum Synochi pulsus sit vehemens? 372
- IV. Vtrum Synochi imputris pulsus sit velocior quàm in Causonide? ibid.
- V. Vtrum Synochus imputris percurrat quatuor tempora? ibid.
- VI. Vtrum potus aquæ frigidæ ad satietatem possit exhiberi ante coctionem? ibid.
- VII. Vtrum balneum aquæ dulcis pro humoralibus, putridisve febribus sit utile? 373
- VIII. Vtrum in Syncho conueniat sanguinis missio usque ad animi deliquium? 374

SECTIO II.

De Febre Syncho putrida. 375

- RESOL. I. **D**E febris Synochi putridæ curatione. ibid.
- II. Vtrum sanguis putrescere possit? 376
- III. Vtrum sanguis possit manens sub propria forma putridam causare Synochum. 377
- IV. Vtrum fieri possit febris intermittens ex sanguine putrescente? 378
- V. Vtrum febris continens fiat à solo sanguine? 379

De febre ardente, continuaque Tertiana. 379

- RESOL. I. **D**E Febris ardentis, & continuæ Tertianæ curatione. 380
- II. Vtrum febris ardens exquisita sit duplex? 381
- III. Vtrum Causus possit fieri ex bile ratione putredinis? 382
- IV. Vtrum bilis putrefacta in quibuslibet

Elenchus Disputationum,

- venis causet febrem ardentem? *ibid.*
V. Vtrum ingens calor, & inextinguibilis
 fitis, sint signa, per quæ distinguuntur
 Causus, & Tertianæ continua? 383
VI. Vtrum biliosa febris continua per flu-
 xum sanguinis narium possit termi-
 nari? 384
VII. Vtrum ex venis brachij aliqua peculia-
 riter eligenda pro phlebotomia in his
 febribus? *ibid.*
VIII. Vtrum Oua sint utilis victus pro fe-
 bribus biliosis? 385

S E C T I O I V.

De Tertianæ exquisitæ. 386

- RESOL. I.** **T**ertianæ exquisitæ quidditas,
 causæ, signa, prognos, &
 curatio. *ibid.*
II. Vtrum sola Tertianæ exquisita oriatur
 à syncera bile? 388
III. Vtrum siccitas sit de essentia Tertianæ
 exquisitæ. *ibid.*
IV. Vtrum exquisita Tertianæ generari pe-
 rat à syncera bile. *ibid.*
V. Vtrum Tertianæ exquisita sit morbus
 acutus? 389
VI. Vtrum Tertianæ exquisita sit morbus
 periculosus? *ibid.*

S E C T I O V.

De Tertianæ Nothæ. 390

- RESOL. I.** **D**E diagnosi & curatione Ter-
 tianæ notæ. 390
II. Vtrum bilis vitellina ex qua fit Tertianæ
 nothæ, possit fieri sola alteratione? 391
III. Vtrum possit fieri Tertianæ nothæ ex
 bile vitellina facta ex bile & pituita? 392
IV. Vtrum Tertianæ nothæ fieri possit ex
 bile & melancholia commixtis? 393
V. Vtrum ex permixtione pituitæ, aut me-
 lancholiæ cum bile fiat mixtum sub-
 stantiale aliud ab illis? *ibid.*
VI. Vtrum Tertianæ nothæ fieret ex bile
 cum melancholia, aut pituita æqualiter
 permixtis? 394

- VII.** Vtrum Tertianæ nothæ sit longior
 Quotidianæ? *ibid.*
VIII. Vtrum victus debeat esse crassior pro
 Tertianæ nothæ, quàm pro exquisita.
 395

S E C T I O VI.

De Quotidianæ. *ibid.*

- RESOL. I.** **Q**uid sit febris Quotidianæ, quo-
 rplex, illius causæ, signa, &
 curatio proponuntur. 396
II. Vtrum detur Febris Amphimerina? 397
III. Vtrum detur Quotidianæ intermittens?
ibid.
IV. Vtrum Quotidianæ possit oriri à pituita
 naturali? 498
V. Vtrum Quotidianæ incipiat cum rigore?
ibid.
VI. Vtrum Quotidianæ nocturna sit peti-
 culosior quàm diurna? 399
VII. Vtrum Febris Latice differat à conti-
 nua Quotidianæ. *ibid.*

S E C T I O VII.

De Quartanæ. 400

- RESOL. I.** **D**E diagnosi, prognosi, & Cû-
 ratione Quartanæ. *ibid.*
II. Vtrum Dogmaticorum schola cognos-
 cere, & curare valeat Quartanam? 402
III. Vtrum ex omni melancholia, si putre-
 scat, fiat Quartana. 403
IV. Vtrum hæc febris pluries eidem possit
 accidere? 404
V. Vtrum vomitus sit utilis in Quartanæ
 curatione? *ibid.*
VI. Vtrum victus humidus competat labo-
 rantibus Quartanæ? 405
VII. Vtrum vinum album competat pro
 potu in Quartana? *ibid.*
VIII. Vtrum purgatio lenitiua sit exercen-
 da in Quartanæ? *ibid.*
IX. Vtrum selectiua purgatio sit utilis in
 Quartana ante signa coctionis? 406
X. Vtrum paulò ante accessionem debeat
 exhiberi pharmacum solutivum in
 Quartana? 407

Sectionum, & Resolutionum.

EX QVARTA PARTE.

DISPVATIO I.

De Sanguinis missione. 409

SECTIO I.

De morbo & eius magnitudine. 410

- RESOL. I. **Q**uid sit morbus in omni Medicorum secta? ibid.
II. Quotuplex sit morbus cui accidit magnitudo. ibid.
III. Quid sit morbus magnus? 411
IV. Vtrum *vehementia* sit de essentia morbi Magni? ibid.
V. Vtrum triplex sit morbus magnus. ibid.

SECTIO II.

De causa materiali ex qua pendere plures morbos magnos contingit. 412

- RESOL. I. **V**trum Sal, Sulphur, & Mercurius sint causa materialis cuiusvis morbi magni? ibid.
II. Vtrum cruor possit esse causa alicuius morbi magni? 414
III. Vtrum præter Cruorem dentur in corpore alij humores, qui possint esse morborum causæ? 414
IV. Vtrum Pituita possit esse causa morbi magni? 415
V. Vtrum Melancholia sit morbi magni causa? ibid.
VI. Vtrum bilis sit morbi alicuius magni causa? 416

SECTIO III.

De vitijs sanguini superuenientibus. 417

- RESOL. I. **V**trum sanguis ratione motus localis vitium adquirat? 417
II. Vtrum sanguis possit adquirere vitium in Quali, quod non sit cacochymia? ibid.
III. Vtrum Plethora sit possibilis? 419
IV. Quid sit Plenitudo? ibid.
V. Quotuplex sit Plenitudo? ibid.

- VI. Vtrum plenitudo ad vires fiat comparatiue ad vnâ determinatam facultatem? 420
VII. Vtrum plenitudo sit vitium pertinens ad res præternaturales? 421
VIII. Vtrum plenitudo quoad vasa possit dari sine plenitudine quoad vires? ibid.
IX. Vtrum plenitudo quoad vasa valeat propriis signis cognosci? 422
X. Vtrum dentur propria signa plenitudinis quoad vires? ibid.
XI. Vtrum sint aliqua signa plenitudinum secundum quid? 423

SECTIO IV.

De sanguinis missione. 423

- RESOL. I. **V**trum sanguinis missio sit vtile remedium in Medicina? ibid.
II. Quid sit sanguinis missio? 425
III. A quo moueatur sanguis secta venâ? ibid.
IV. Quotuplex est sanguinis missio. 426
V. Vtrum in Reuulsione per se conueniat quod fiat auersio ad partem distantiorem? 427
VI. Vtrum Reuulsio semper debeat fieri per vias communes? 428
VII. Quæ restitudo requiritur in Reuulsione? ibid.

SECTIO V.

De indicantibus Sanguinis missionem, & de permittentibus. 429

- RESOL. I. **A** quo desumatur indicatio mittendi sanguinem? ibid.
II. Vtrum vitium sanguinis soli accidat cruori? 432
III. Vtrum à magnitudine aliqua indicatio sumatur pro sanguine mittendo. 433
IV. Vtrum virium robur præstet aliquam indicationem? ibid.
V. Vtrum ætas florens indicet per se sanguinis missionem? 435
VI. Vtrum pueritiæ ætas contraindicet omninò sanguinis missionem? ibid.
VII. Vtrum Senectus contraindicet sanguinis missionem? 437
VIII.

Elenchus Disputationum, 2

- VIII. Vtrum humorum cacochymia valeat indicare sanguinis missionem? 438
 IX. Vtrum materia turgens possit indicare sanguinis missionem? 439
 X. Vtrum temperamentum indicet sanguinis missionem? 440
 XI. Vtrum accidentia coindicent sanguinis missionem? 441
 XII. Vtrum corporis habitus coindicet sanguinis missionem? 442
 XIII. Vtrum anni tempora valeant coindicere sanguinis missionem? 443
 XIV. Vtrum consuetudo coindicet sanguinis missionem? 444

SECTIO VI.

De contraindicantibus & impediētibz sanguinis missionem.

444

- RESOL. I. **V**trum cruditas in prima regione valeat impedire sanguinis missionem? 445
 II. Vtrum crudi humores secundæ regionis impediānt sanguinis missionem? 446
 III. Vtrum cruditas humorum in tertiā regione impediāt sanguinis missionem? 447
 IV. Vtrum aëris constitutio impediāt sanguinis missionem, aut coindicet illam? ibid.
 V. Vtrum animi pathemata impediānt sanguinis missionem? 448
 VI. Vtrum dolor valeat impedire sanguinis missionem? 449
 VII. Vtrum vigilia & somnus impediānt sanguinis missionem? 450
 VIII. Vtrum venereus vsus impediāt sanguinis missionem? ibid.
 IX. Vtrum sanguinis missio possit impediri menstruo sanguine superueniente? 451
 X. Vtrum refrigeratio impediāt sanguinis missionem. ibid.
 XI. Vtrum foetus in utero impediāt sanguinis missionem? 453
 XII. Vtrum venæ sectio possit in prægnante fieri ex basilica? ibid.
 XIII. Vtrum ex pede possit in prægnantibus sanguis mitti? 454
 XIV. Vtrum in prægnantibus ob vitandum abortum liceat sanguinem mittere? 456

SECTIO VII.

De Sanguinis missione in febribz.

457

- RESOL. I. **V**trum in omni febre diaria liceat sanguinem mittere? ibid.

- II. Vtrum à febre hectica indicetur per se sanguinis missio? ibid.
 III. Vtrum pro febribz putridis curandis sit utilis sanguinis missio? 458
 IV. Vtrum in quavis febre putrida sit saluberrimum sanguinem mittere? 459
 V. Vtrum sanguinis missio tantum debeat exerceri euacuationis causā in febribz? 461
 VI. Vtrum sanguinis missio parat fieri tanquam remedium refrigeratorium in febribz? 463
 VII. Vtrum sanguinis missio possit exerceri in principio vniuersali febris putridæ? ibid.
 VIII. Vtrum in Augmento sanguinis missio sit exercenda in febribz putridis? 464
 IX. Vtrum in Statu liceat sanguinem mittere in febribz putridis? 465
 X. Vtrum in declinatione febris putridæ sit aliquando utilis sanguinis missio? 466
 XI. Vtrum in declinatione, saltem refrigerationis causā, sit mittendus sanguis, dum febris pender ab humore cacochymo? 467
 XII. Vtrum in quouis particulari tempore febris, sit exercenda sanguinis missio? 468
 XIII. Vtrum in Tertia exquifita conueniat sanguinis missio? 469
 XIV. Vtrum in Tertia exquifita in principio vniuersali conueniat sanguinis missio? 470
 XV. Vtrum ante tres periodos in perniciofa Tertia sanguis est mittendus? ibid.
 XVI. Vtrum sanguinis missio in Quotidiana sit utilis? 472
 XVII. Vtrum in Quartana sit mittendus sanguis? ibid.
 XVIII. Vtrum ex qualibet vena sit sanguis mittendus in Quartana? 472
 XIX. Vtrum in febre puncticulari sit mittendus sanguis? 473
 XX. Vtrum sanguinis missio debeat in febre maligna fieri, puncticulis apparentibus? 474
 XXI. Vtrum in febre pestilente debeat exerceri sanguinis missio? 476
 XXII. Vtrum ex talo semper sit sanguis mittendus in febribz pestilentibus & malignis? 477

DISPUTATIO Vnic.

De purgandi ratione.

481

SECTIO

Sectionum, & Resolutionum.

SECTIO I.

De Cacochymia succorum & sanguinis consortio supernatantium. 481

RESOL. I. **Q**uid sit cacochymia. ibid.

II. Vtrum plethora, & cacochymia possint simul reperiri? 484.

III. Vtrum dum coincidunt plethora, & cacochymia huius, quam illius indicatio sit præstantior. ibid.

IV. Vtrum aliqua succorum cacochymia possit reperiri in prima regione? 485.

V. Vtrum quadruplex cacochymia differentia possit in secunda regione reperiri. ibid.

VI. Vtrum in tertia regione eadem, ac in secunda sint differentia cacochymia? 487.

VII. Qualis sit deterior cacochymia ratio in succis cacochymis secunda, & tertia regionis. 487

VIII. Quotuplex sit cacochymia causa. ibid.

SECTIO II.

De turgentium humorum cacochymia. ibid.

RESOL. I. **Q**uid sit turgentia. ibid.

II. Vtrum in humoribus aliqua sit turgentia ratio. 488

III. Per quid dicantur humores turgere. ibidem.

IV. Vtrum pituita, & melancholia valeant turgere. 489

V. Vtrum sanguis possit turgentiam acquirere. 490

VI. Vtrum atra bilis turgeat. ibid.

VII. Vtrum turgens humor statim sit purgandus. ibid.

SECTIO III.

De purgatione. 491

RESOL. I. **V**trum purgatio sit auxilium pro morborum curatione admittendum? ibid.

II. Vtrum si non essent humores, esset utilis purgatio? 492

III. Vtrum purgatio sit euacuatio humorum qualitate peccantium? 493

IV. Quotuplex sit purgatio? 494

V. Vtrum lenitiua purgatio possit fieri sine præcedente coctione. 495

VI. Vtrum serosa substantia, nulla præce-

dente coctione, petat pharmaco euacuari? ibidem.

VII. Vtrum selectiua purgatio debeat, non expectata coctione, in principiis morborum pendentium ex humorum cacochymia nuda, ex qua febris non dependet? 496

VIII. Vtrum in febribus putridis in aliquo morbi tempore sit utilis selectiua purgatio? ibid.

IX. Vtrum materia morbifica febrilis sit radicatiue purganda, quæ nec turget, nec vrget, nulla expectata coctione? 497

X. Vtrum morbifica febrilis materia saltem de cura coacta possit, cruda existente materia, minoratiua purgatione euacuari? 498

XI. Vtrum in febre maligna, aut pestilente, materia morbifica euacuanda sit, non expectata coctione? 500

XII. Vtrum propter indicationem desumptam ab aliqua parte, debeat purgatio exerceri in principio morbi? 501

XIII. Vtrum purgatio ab humorum cacochymia indicata statim semper sit exercenda? 502

XIV. Vtrum pro indicata purgatione possit sanguinis missio subrogari? ibid.

XV. Vtrum præcautoria purgatio sit celebranda in Vere. 503

XVI. Vtrum tempore intermissionis, in quo timetur recidiua, debeat exequi purgatio? 504

SECTIO IV.

De purgationis tempore in morbis particularibus. 505

RESOL. I. **V**trum in phrenitidis principio sit utilis selectiua purgatio. ibid.

II. Vtrum in principio lethargi sit celebranda purgatio? 506

III. Vtrum in morbo suffocante celebrari possit in principio selectiua purgatio? 507

IV. Vtrum in principio pleuritidis sit utilis purgatio? 508

V. Vtrum purgatio in prægnantibus celebranda? 510

VI. Vtrum in puerperis purgare liceat? ibid.

VII. Vtrum pro diarrhœa, feбри superueniente, sit utilis purgatio? 511

VIII. Vtrum purgatio debeat exerceri in dysenteria? 513

IX. Vtrum in dysenteria sanguinis missio ante purgationem debeat præire? 515

SECTIO

Elenchus Disputationum,

SECTIO V.

*De purgante facultate in catharticiis
reperta.*

§16

- RESOL. I. **V**trum catharticonum cognitio
sit Medico necessaria, aut
utilis? *ibid.*
- II. Quid, & quotuplex sit purgans medica-
mentum? §17
- III. Vtrum medicamentum hæmagogum
sit admittendum? *ibid.*
- IV. Vtrum primæ regionis solutiua phar-
maca sint tantum tria, comprimentia,
lubricantia, & lenientia? §18
- V. Vtrum lubricantia, & lenientia sint phar-
maca selectiua vi operantia? *ibid.*
- VI. Vtrum selectiua cathartica humores
generandi vim habeant? *ibid.*
- VII. Vtrum selectiua cathartica sola irri-
tandi facultate exequantur purgatio-
nem? §19
- VIII. Vtrum manifestis primis, aut secun-
dis qualitatibus operentur cathartica?
§20
- IX. Vtrum ratio trahendi in catharticiis sit
similitudo? §21
- X. Vtrum cathartica, media facultate at-
tractrice, habeant vim purgandi humo-
res? §22
- XI. Quid sit facultas dicta à tota substantia,
abditæ, cœlestis formæ, seu occulta? §23
- XII. Vtrum cathartica, vt attrahant humo-
res, deferantur ad venas? §25
- XIII. Vtrum putridi humores valeant attrahi
vi solutiui pharmaci? *ibid.*

SECTIO VI.

*De coindicantibus, aut contraindicantibus
pharmaci exhibitionem.*

§26

- RESOL. I. **V**trum maius virium robur pro
pharmaci exhibitione requi-
ratur, quàm pro missione sanguinis?
ibid.
- RESOL. II. Vtrum viribus præstantibus, vali-
da pharmaca sint ex usu. §27
- III. Vtrum coctione humores fiant obie-
ctum medicamenti purgantis? *ibid.*
- IX. Vtrum putredine fiant humores caco-
chymi, vt pharmaco solutio attrahi
possint? §28
- V. Vtrum anni tempora, aut Astrorum mu-
tationes valeant coindicare pharmaci
solutiui exhibitionem? §31

Ex Tractatu de Sudore.

DISPUTATIO Vnic.

De Humani corporis Sudore. §33

SECTIO I.

De Sudore naturali. §33

- RESOL. I. **V**trum detur Sudor naturalis?
ibid.
- II. Quid sit Sudor? §34
- III. Vtrum Sudor omni accadat corpori
mixto? §35
- IV. Vtrum vnica actione fiat naturalis Su-
dor. §36
- V. Quæ sit materia ex qua Sudor generatur?
§37
- VI. Vtrum calor sit causa efficiens euapo-
rationis requisitæ pro sudore naturali?
§38
- VII. Vtrum forma vaporis prærequisiti pro
sudore differat à materia aquea ex qua
eleuatur? §39
- VIII. Vtrum ex euaporatione prærequisita
pro sudore naturali subsequatur vtilitas
Viuenti? §40
- IX. A quo feratur vapor pro sudore à se-
cunda, aut prima, ad tertiam Regio-
nem? *ibid.*
- X. Vtrum vaporis densatio fiat à frigidityte?
§42
- XI. Vtrum densitas localis inducatur in va-
pore à causis locomotiuis insitis? §43
- XII. Vtrum sudor vltimò feratur extra cor-
pus à propriis locomotiuis qualitatibus?
§44
- XIII. Vtrum sit proprium naturali sudori,
quòd sit guttatim? *ibid.*
- XIV. Vtrum sit proprium sudori guttatim
exeunti quòd guttæ sint rotundæ?
§45

SECTIO II.

De Sudore critico salutari. §45

- RESOL. I. **V**trum criticus salutaris sudor
sit naturalis? *ibid.*
- II. Vtrum sanguineus sudor possibilis sit na-
turaliter? §46
- III. Vtrum sanguineus sudor ad criticum
sudorem debeat reduci? *ibid.*
- IV. Vtrum sudor sanguineus Domini nostri
Saluatoris

Sectionum, & Resolutionum.

- Saluatoris fuerit supernaturalis? 547
V. Vtrum aliqua signa demonstrent futurum criticum sudorem? 548
VI. Vtrum sint aliqua signa, quæ salubrem à symptomatico distinguant sudorem? 549
VII. Vtrum sit proprium critico salutari sudori, ut fiat in die decretorio? ibid.
VIII. Vtrum pro salutari critico sudore debeant præcedere signa coctionis? 550
IX. Vtrum sudor ut salutaris criticus, debeat esse multus? 551

SECTIO III.

De Sudore symptomatico. 552

- RESOL. I. **Q**uid, & quotuplex sit sudor symptomaticus? ibid.
II. De sudore symptomatico à substantiæ modo dicto. ibid.
III. Vtrum sudor multus fiat ob solam cutis raritatem? 553
IV. Vtrum sudor paucus à contrariis fiat causis, ac sit multus? 554
V. Vtrum calidi, frigidique sudores fiant ab eadem causa? ibid.
VI. Vtrum colores in sudoribus fiant ratione alterationis? 555
VII. Vtrum sudores in principio morbi superuenientes sint symptomatici & lethales? ibid.
VIII. Vtrum sudor ante paroxysmos, sit symptomaticus. 556

Ex Appendice ad Disputationem de Sanguinis missione.

De loco mittendi sanguinem in febribus putridis, & morbis fluxione ortis in suprema corporis parte. 557

SECTIO I.

De differentiis sanguinis missionis desumptis à loco. 557

- RESOL. I. **V**trum adæquata sit diuisio sanguinis missionis in Euacuatoriam, Deriuatoriam, & Reuulsoriam; & an desumatur à loco? ibid.
II. A quo indicetur sanguinis missio euacuatoria? 558

- III. A quo indicetur sanguinis missio Deriuatoria? 559
IV. Vtrum per se competat Deriuationi quod fiat à parte proximiori? ibid.
V. Quid & quotuplex sit Reuulsio? 560
VI. A quo indicetur sanguinis missio reuulsoria simpliciter talis? 561
VII. Vtrum sanguinis missio reuulsoria ex se petat fieri à parte distantiori? 562
VIII. Vtrum sanguinis missioni reuulsoriæ per se competat quod sit auersio à originem? 563
IX. Vtrum Reuulsio petat fieri secundum rectitudinem. 564
X. Vtrum per solas venas petat fieri reuulsio? 565

SECTIO II.

De venarum origine. 566

- RESOL. I. **V**trum omnes nostri corporis venæ oriantur à corde? ibid.
II. Vtrum venæ lacteæ oriantur à icore? 568
III. Vtrum aliquarum venarum lien possit dici origo? 569
IV. Vtrum venæ hæmorrhoidales propagentur à vena cava? 570
V. Qualis sit corporis diuisio prout petit phlebotomari. 571
VI. Quæ sint venæ aptæ in quauis regione phlebotomari? ibid.
VII. Vtrum in venis inferioris Regionis eadem sit ratio vniuscuiusque aperienda. 572

SECTIO III.

De loco mittendi sanguinem in febribus. 572

- RESOL. I. **V**trum sanguinem mittere in omni febre putrida sit saluberrimum? 573
II. Vtrum in febribus putridis sanguinem mittere ex pede, sit consonum Galeni doctrinæ, saltem in principio? 574
III. Vtrum in omni febre putrida indicetur sanguinis missio reuulsoria à vitio sanguinis in motu? 575
IV. Vtrum in febribus, in quibus aliquod est vitium humorum in motu, indicetur ratione illius, sanguinis missio reuulsoria. 576
V. Vtrum in febribus putridis superueniente affectu, à quo indicetur sanguinis missio reuulsoria, hæc semper debeat fieri ex pede? 578

††† VI.

Elenchus Disputationum,

- VI. Vtrum semper pro pestilente febre sanguinis ex pede mittendus reuulsio-
nis causâ? 579
VII. Vtrum præter humorum motum sit aliqua ratio, vt in febribus fiat sangui-
nis missio ex pede. 582
VIII. Vtrum sanguinis missio indicetur in putridis febribus vt remedium refrige-
ratorium. 584

SECTIO IV.

*De loco venæ sectionis in morbis fluxione
ortis in supernis corporis regionibus.*
584

RESOL. I. **A** Quo loco petat fieri sanguinis
missio reuulsoria iuxta Gale-

ni doctrinam, humoribus fluentibus ad
supernas corporis regiones? ibid.

- II. Quid rationi consonum statuendum
pro loco exercendi sanguinis missio-
nem curatoriam reuulsoriam. 587
III. Vtrum sit fas in prægnantibus mittere
sanguinem ex talo pro affectibus par-
tium superiorum. 589
IV. Vtrum in omni gonorrhœa gallica, gal-
licisve bubonibus semper sanguis mit-
tendus ex pede? 591
V. Vtrum ex pede mittendus sanguis in
affectibus fluxione ortis in superioribus
regionibus, si complicentur cum dictis,
vel aliis in quibus à pede mittendus
sanguis. 592
VI. Vtrum menstruis complicatis, sangui-
nis missio ex pede semper sit exercen-
da? 593

EX QVINTA PARTE.

DISPUTATIO I.

De Arte Sphygmica.

SECTIO I.

*De vsu cordis venarum & arteriarum,
& de sanguinis circulatione.* 595

- RESOL. I. **V**trum sanguinis circulatio sit
necessariò admittenda. 595
II. Vtrum venæ meseraicæ deferant pro
chylo in iecur deferendo. 597
III. Vtrum omnis chylus feratur in iecur.
598
IV. Vtrum sanguis genitus in liene fe-
ratur in iecur. 600
V. Vtrum sanguis à iecore refluat ad cor.
ibid.
VI. Vtrum sanguinis motus per venas fiat
à maioribus in minores venas; vel è
contra. 601
VII. Vtrum sanguis in corde à dextro in
sinistram sinum feratur per cordis se-
ptum. 602
VIII. Ob quem usum sanguis recipitur in

corde. 603

- IX. Vtrum à corde in arterias totus san-
guis per dextrum cordis sinum protru-
datur simul cum spiritibus. 604
X. Per quas vias sanguis ex nutritione
redundans refluat in venas ab arteriis.
605
XI. A qua causa per venas & arterias san-
guis moueatur. ibid.
XII. A quo moueantur spiritus vitales per
arterias. 608

SECTIO II.

De Sphygmica artis Physiologia. 609

- RESOL. I. **V**trum sit Medico necessaria ars
sphygmica. ibid.
II. Vtrum pulsus definitio à Galeno tradita
sit admittenda. ibid.
III. Vtrum Pulsus fiat ab aliqua facultate
cordi, aut arteriis inhaerente. 610
IV. Vtrum facultas pulsifica ab extrinseca
facultate sit peculiariter vitalis. 612
V. Vtrum facultas pulsifica sit intrinsecè
vitalis. 613
VI. Vtrum pulsus fiat à generante. 615
VII. Vtrum facultas pulsifica sit vitalis in-
trinsecè sub gradu sensitivo. 616
VIII. Vtrum

Sectionum, & Resolutionum.

- VIII. Vtrum facultas pulsifica operetur ex indigentia. 619
 IX. Vtrum facultas pulsifica inhærens arteriis per influxum communicetur à corde in illas. ibid.
 X. Vtrum sola facultas pulsifica perficiat pulsum, & illius quietes. 620
 XI. Vtrum quietes sint partes essentielles pulsus. ibid.
 XII. An cor & arteriæ simul eodem tempore comprimantur & dilatentur. 621

SECTIO III.

De physiologia Artis Sphygmica secunda parte. 622

- RESOL. I. **Q**uotuplex sit pulsus secundum genericas superiores differentias. ibid.
 II. Quæ sint primæ quinque simplices differentia. 623
 III. Quæ & quot sint pulsum compositæ differentia. 624
 IV. Qui pulsus Rhythmi dicantur. ibid.
 V. Cui & quot sint pulsus æquales & inæquales. ibid.
 VI. Qui sint ordinati, & inordinati pulsus. 625
 VII. Vtrum sub octo genericis differentiis adductis sint omnes pulsum omnium differentia. ibid.
 VIII. Vtrum vehemens pulsus possit esse præternaturalis. 626
 IX. Vtrum vehemens pulsus Dicrotus à Galeno rectè comparetur ictibus mallei in incudem. 627
 X. Vtrum pulsus possit petuenire ad tantam crebritatem ut careat altera quiete. ibid.

SECTIO IV.

De Parte artis Sphygmica Diagnostica. 627

- RESOL. I. **Q**uæ sint pro pulsus dignotione requisita. ibid.
 II. Quæ obseruari debent pro vnaquaque pulsus differentia peculiari. 628
 III. Qualiter pulsus magni differentia sint cognoscenda. ibid.
 IV. Qualiter petit cognosci pulsus celeritas & tarditas. ibid.
 V. Qualiter creber aut rarus pulsus cognoscatur. 629

- VI. Qualiter pulsus languidus & vehemens cognoscantur. ibid.
 VII. Qualiter pulsus durus aut mollis cognoscantur. ibid.
 VIII. Qualiter pulsus Rhythmi cognoscantur. ibid.
 IX. Qualiter sit cognoscibilis pulsus inæqualitas. ibid.

SECTIO V.

De Artis Sphygmica parte Æthiologica. 629

- RESOL. I. **Q**uæ sit causa efficiens pulsus. ibidem.
 II. Quæ sint causæ à quibus sit pulsus. 630
 III. Vtrum pulsus possit variari sine immutatione causarum continentium. ibid.
 IV. Vtrum in passionibus animæ pro formali, aliqua ex causis continentibus mutetur. 631
 V. Quæ pulsum differentia ponantur ab usu adaucto. 633
 VI. Quæ fiant differentia propter usum diminutum in pulsu. 634
 VII. Quæ differentia pulsus ponantur ex connexionne facultatis & usus. ibid.
 VIII. Quæ ponantur differentia ex usu & instrumenti connexionne. ibid.
 IX. Quæ sint causæ relatiuorum pulsum. ibid.
 X. Vtrum pulsus inæqualitas possit provenire absque vitio instrumenti. 635
 XI. Quæ sint causæ inæqualitatis singularis in pulsu. ibid.
 XII. De causis peculiaris inæqualitatis aliarum differentiarum. 636
 XIII. Quos pulsus naturales & non naturales res efficere possunt. ibid.
 XIV. Qui fiant pulsus ab aliquibus affectibus præter naturam. 637

SECTIO VI.

De prognostica Artis Sphygmica parte. 638

- RESOL. I. **Q**uid prædicendum ex pulsu magno & paruo. ibid.
 II. Quid præsagiendum ex celeri pulsu & tardo. 639
 III. Quid præsagiendum ex crebritate & raritate. ibid.

††† 2 - IV.

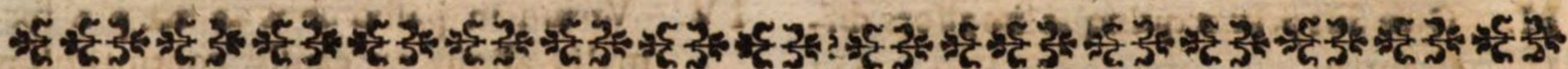
Elenchus Disputationum,

- IV. Quid præfagiendum ex pulsu vehemente & languido. *ibid.*
V. Quid prænuncient pulsus mollis & durus. *ibid.*
VI. Quid prædicendum ex rhythmis. *ibid.*
VII. Quid prænuncient inæquales pulsus. 640
VIII. Quid prænuncient pulsus complicatæ inæqualitatis, qui proprio gaudent nomine. *ibid.*
IX. Vtrum amoris sit determinatus pulsus ex determinata proueniens causa. 641

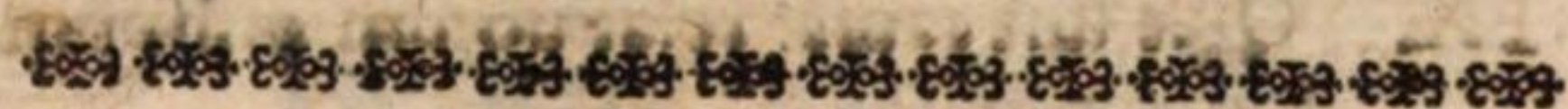
DISPUTATIO Vnic.

De morborum Recidiva.

APOLOGETICON.

Contra nouum quendam Bombilium Hispalensem, pro Doctrina Doctoris Gaspar. Brauo de Sobremonte; Potentissimi Hispaniarum Regis magni Philippi IV. Archiatri, supremæ Inquisitionis Medici, & olim Primarij in Vallisoletana Regia Academia. 651

DISPUTATIO PRIMA Apologetica.

De minoratiua purgatione. ibid.

- RES. I. **A**N in massa sanguinaria humores, dum intra venas persistunt supernatantes, separentur à sanguinis commixtione. 652
II. Vtrum vitium cacochymiae stet in humorum supernatantia. 654
III. Quid sit minoratiua purgatio. 656
IV. Quo tempore selectiua purgatio conuenit ex Hypocrate & Galeno. 657
V. Vtrum occasio, & necessitas exhibendi minoratiuam purgationem sit à Me sufficienter demonstrata. 658
VI. Vtrum Bombilius in suis impugnationibus suam conuincat ignorantiam, suosque errores in praxi manifestet. 659

SECTIO Vnica.

De conducentibus ad Recidivæ integram cognitionem. 642

- RESOL. I. **V**trum apud Medicos Recidiva solius morbi reditum significet. *ibid.*
II. Quid sit Recidiva morbi. *ibid.*
III. Quotuplex sit recidiva. 643
IV. Vtrum Recidiva & primus morbi insultus sint idem numero morbus. 644
V. Vtrum Recidiva periculosior sit quàm primus morbi insultus. 645
VI. Vtrum materia post indicationem imperfectam derelicta, sit vnica Recidivæ causa. 647
VII. Vtrum sint manifesta signa quæ prænuntient Recidivam. 649
VIII. Vtrum dum timetur Recidiva à Medico sit aliquid agendum. 650

DISPUTATIO II. Apologetica.

De sanguinis missione ex pede in principio cuiusvis morbi. 661

- RESOL. I. **V**trum Theorica Praxi sit contraria. 662
II. Vtrum rationes à Me adductæ conuincant, nullas dari cogentes, sanguinem mittere in principio cuiuslibet febris, ex pede. *ibid.*

Sectionum, & Resolutionum.

EX SEXTA PARTE,

Continente varias Consultationes Medicas.

CONSULTATIO I.

*Pro propugnanda potentia quorundam
castratorum, edita pro collegio Medi-
corum Vallisoletanae Academiae. 669*

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **Q**uæ sit consultatio, & consu-
lendi proponitur occasio. 670
- II. Proponuntur quædam à Medicis recep-
ta fundamenta, ex quibus decisio Me-
dicorum pendet. ibid.
- III. Historica enarratio pro primo quæsito.
671
- IV. Historica enarratio pro tertio quæsito.
ibid.
- V. An sic curati iudicandi sint impotentes
maleficiati. 672
- VI. An sic curati iudicandi sint impotentes
frigidi. ibid.
- VII. Pro secundo quæsito satisfacimus.
673
- VIII. Nec sic curati, ex vi curationis con-
trahunt morbosam impotentiam. 674

CONSULTATIO II. Archiatrorum.

*Qui iudicarunt fontanellam pro Principe
Hispaniarum non solum proponi utilem
pro præcauendis morbis, quibus est ob-
noxius, quibus sæpè infestatur, sed ne-
cessariam pro eius vitæ conseruatione.
675*

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **H**istorica enarratio ætatis, temperiei,
& morborum, quibus infestatur.
676
- II. Scribendi occasio, & necessitas, funda-

mentum totius discursus & assensus ac
dissensus Archiatrorum proponitur.
ibid.

- III. Ex coinquinamento in vtero contracto
indicata est fontanella pro præcauen-
do Principe ab epilepsia, quæ ex illo
potest illi superuenire. 677
- IV. Hemicranæa & epilepsia, quæ morbi
sunt Principi hereditarij ex matre, in-
dicant necessariam esse fontanellam in
illo ad sui præcautionem. ibid.
- V. Quantumvis epilepsia non esset Princi-
pi hereditaria, sed à ventriculi crudita-
tibus oriretur, indigeret fontanella præ-
cautionis gratia. 679
- VI. Fontanellam tanquam præcautorium
remedium ad præcauendos morbos,
quos Princeps sæpissime patitur ex pro-
priis intemperiebus necessariam esse
constanter asserimus. 680
- VII. Locus fontanellæ ob vrgentio-
rem indicationem reuellendi à iecore, quæ
præualet reliquis, debet esse in dextro
Principis crure, in parte interiori, per
quatuor digitos infra genu. 681
- VIII. Fontanellæ in Principe necessariae
non obstant contrariæ opinantium ra-
tiones. 682
- IX. Totius discursus conclusio & funda-
menta ex dictis deducuntur. 686

CONSULTATIO III.

*De præcautione epileptici insultus in puer-
perio Augustissimæ Reginae nostræ.
686*

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **E**x euentibus necessitas præcautio-
nis, & qualis fuerit, proponitur.
ibid.
- II. Proponuntur causæ Epileptici insultus
in puerperio Augustissimæ Reginae no-
stræ. ibid.
- III. Curationis ratio ex indicatione à causa,
††† 3 &

Elenchus Disputationum,

- & quæ antepileptica forent ex usu. 688
I V. Nunquam in puerperis acuto morbo
correctis adhuc in superioribus parti-
bus, sanguis est mittendus ex brachio.
ibid.

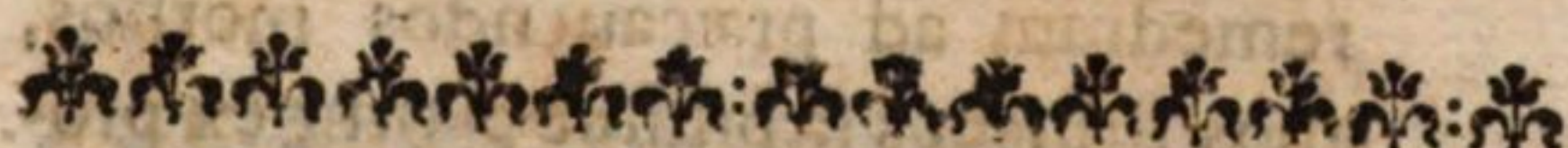
CONSULTATIO IV.

*De primo Epilepsia insultu, qui vitam su-
stulit serenissimi Infantis Ferdinandi
Hispaniarum.*

ibid. 689

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **N**atura infantis debilitas proponitur,
& infelix euentus. 690
II. Qui affectus, varietas eius differentiarum, &
Authorum observationes referuntur.
ibidem.
III. Communis curandi via ex Dogmaticis,
& Empiricis proponitur. 691
IV. Quod dubia sit spes salutis in Epilepsia;
& epileptici quibus honoribus fiant
inepti. ibid.

CONSULTATIO V.

*De sanguine mittendo in gravida Augu-
stissima Regina nostra.*

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**roponitur casus, ratio adducitur con-
sultationis. 692
II. Quæ nos coegerunt fundamenta deter-
minare sanguinem mittendum in Re-
gina utero gerente. 693
III. Non solum ob matrem, sed etiam ob
fœtum debebat Regina phlebotomari.
ibid.
IV. Requievimus ob opere, & quæ nos
auerterunt ab illo. 694
V. Prægnantia tempore quando licet phle-
botomare ex pede. ibid.

CONSULTATIO VI.

De ulcere in tunica externa uteri. 696

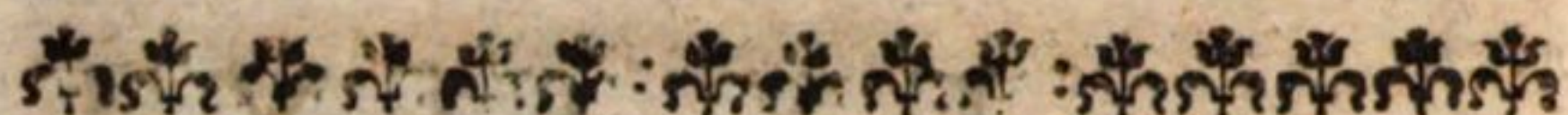
CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**roponitur euentus & causæ consul-
tationis. 696
II. Qui morbus, quæ fuerint causæ, quæ

prima curatio.

ibid.

- III. Abscessus superueniens quibus fuerit
curatus. ibid.

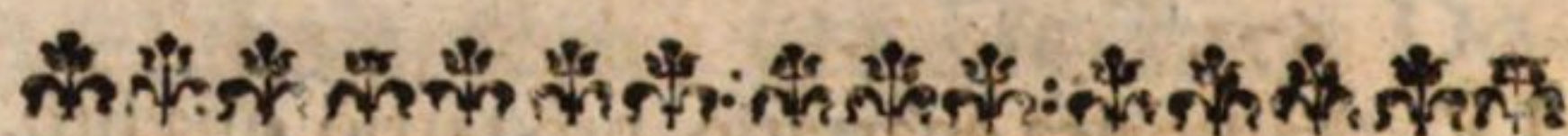
CONSULTATIO VII.

*De vitalitate & perfectione partus serene-
nissimi Caroli Ioseph Hispaniarum
Principis.*

697

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**rinicipis natalis proponitur dies, &
consultationis occasio. 698
II. Præfixitum nascendi homini tempus esse
à natura consignatum decernimus. ibid.
III. Quod ex Hippocraticis doctrinâ deduci-
tur determinatum esse homini nascendi
tempus. 699
IV. Principis partum intra decimum men-
sem non esse ita naturalem sicut si fuisset
in mente nono, videtur suaderi pos-
se ex aliquibus. 700
V. Serenissimi Principis partus intra deci-
mum mensem vitalis magis iudicatur;
ipseque præstantior Heros. ibid.

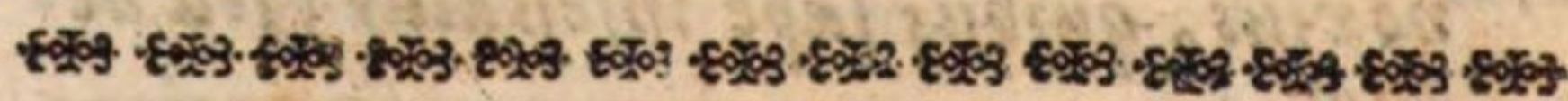

CONSULTATIO VIII.

De impotentia viri ex maleficio. 701

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **C**asus proponitur & consulendi oc-
casio. 701
II. Sterilitatis quæ sint naturales causæ,
proponitur. ibid.
III. Maleficiari ope demonum, corpora va-
riis modis immutare valent, morbos
causare, & impotentiam. ibid.
IV. Impotentiam ex maleficio possibilem
admittimus, ex ipsa consulentem infir-
mum indicamus. 704
V. Impotentia ex maleficio curatio non
facilis, varietas pro illa auferenda propo-
nuntur curationes. 705

CONSULTATIO IX.

*Pro nutrice serenissimi Principis Caroli mu-
tanda ob lochiorum parvam superue-
nientem euacuationem.* 706

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **C**asus proponitur & redditur con-
sulendi ratio. 707
II. Nu

Sectionum, & Resolutionum.

- II. Nutricium Heroum vsum approbat antiqua consuetudo: Quibus dotibus vnaquæque debeat ornari proponitur. *ibid.*
III. Qui morbi aut euacuationes nutricem mutare cogant. *ibid.*
IV. Quo tempore lochia possunt perdurare in puerperis. 703
V. Hippocratis doctrina non opponitur Moyfis Decreto. 709
VI. Deducimus ex dictis nutricis Principis subsequutam purgationem non impedire progredi in lactatione. 711

CONSULTATIO X.

De vteri gestatione ultra duos annos cum varijs accidentibus. 711

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**roponuntur accidentia, gestationis tempus, & consulendi occasio. 711
II. Vteri gestationis variæ proponuntur sortes. 712
II I. An mola carnosâ fieri petat ex semine virili. *ibid.*
IV. Nullum est euidens signum manifestans naturalem genituram in vtero. 714
V. Ex quibus signis coniectabamur excellentissimæ fœminæ gestationem non esse prægnantiam naturalem. *ibid.*
VI. De monstruosis ex utroque semine animalibus qualis fuerit hæsitatio. 715
VII. An gestatio ex solo semine fœmineo perstiterit in hac fœmina. *ibid.*
VIII. Inter gestationes vteri quæ de semine non fiunt, recipitur vteri gestatio huius fœminæ, & sub qua illarum determinatur. 716

CONSULTATIO XI.

De vulnere capitis cum cranij lesione & suspitione veneni. 717

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**roponitur euentus & consulendi ratio. 717
II. Vulnerum capitis essentiam, & differentias propono, & quali affectus fuerit ager. *ibid.*
III. In præfagiendo præcipuè apud iudices, quanta debeat esse solertia. 718
IV. Vulneri proposito qualis curatio ex communi chyrurgicorum praxi debuit adaptari. 719

- V. Magati & aliorum curatio per primam intentionem in fracturis capitis proponitur, & aliis vulneribus. 720
VI. Vnguenti armarij quanta sit vis ad hæc vulnera curanda. 721. vel 725
VII. Qualis curatio utilis foret ægroto pro vulnere vt venenoso. 722. vel 726

CONSULTATIO XII.

De tristitia & morte superueniente commota melancholia. 722. vel 726

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**roponitur euentus, & traditur consulendi ratio. *ibid.*
II. Melancholici humoris traditur natura, malus eius mos detegitur. 723
III. Melancholia & tristitiam inducere, & omnes conturbare reëtricum virtutum actiones valet. 724
IV. Tristitia an subsequatur ex quavis melancholia, & modus ostenditur. *ibid.*
V. Commota melancholiâ fit mortis subito irruentis causa. 726
VI. Viæ distinctæ à natura ad expurgandam melancholiam proponuntur, & hemorrhoidalium venarum vsus. *ibid.*

CONSULTATIO XIII.

De dysuria ischuriaque per plurimos dies permanente, & lapidoso mictu terminata. 728

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**roponitur euentus & profertur consulendi occasio. *ibid.*
II. Dysuriæ proponuntur diuersæ causæ, & qualis in ægra iudicabatur fuisse. *ibid.*
III. Ischuriæ per plures dies permanentis causæ aperiuntur. 729
IV. Ischuriæ permanentia quibus remediis fuerit deuicta. 730
V. Lapidum generatio in corpore in quibus fiat locis, & quo in loco in ægra genitos fuisse coniectabamur. *ibid.*
VI. Lapidum generatio in corpore à quibus proueniat causis, præcipuè in viis lotio destinatis. 731

CONSULTATIO XIV.

De cocholate, eius vsu, & quam potus habeat rationem. 732

CONSUL

Elenchus Disputationum,

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **R**efertur occasio consultationis, & eius euentus. *ibid.*
II. Quid sit cacholate proponitur, & ex quibus componitur hæc Indica confectio. *ibid.*
III. Quæ sit temperies Indicæ confectio- nis cacholatis, & quæ sint illi vires. 733
IV. Sub quo genere potus sit, qui sit ex cocholate, & qualem habeat vim ali- menti. *ibid.*
V. Qualiter potus cocholatis iudicetur non frangere ieiunium. 735

CONSULTATIO XV.

*De repentina morte illustrissimi Ducis de
Vegar.* 736

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**roponitur euentus, ex quo mortis repentinæ inuestigantur causæ. *ibid.*
II. Hominis præstantia morte præfinitur, quid hæc, quot illius sortes. *ibid.*
III. Mortis repentinæ inuestigantur causæ. 737
IV. Determinantur causæ quæ mortem re- pentinam valent causare, corrumpendo vitalem calo em. 738
V. Superadduntur causæ mortis repentinæ ob viciatam conformationem. 739
VI. Proponitur causa quæ subitæ mortis Ducis iudicabatur fuisse. *ibid.*
VII. Quod iudicium fuit factum de repen- tina morte Duces; quibus signis fuit comprobata, & tandem tempore con- firmata. 740

CONSULTATIO XVI.

*De agro per decem & octo dies abstinente
à cibo.* 740

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **H**istorica enarratio ex qua consulta- tionis doctrina deducitur. 741
II. Examinantur occasiones ob quas cœpit agrotare. *ibid.*
III. Diu viuientium sine alimento varia exempla proponuntur. 742
IV. Diurni ieiunij varix Authorum refe-

runtur opiniones, & in nostro agro as- signatur causa. *ibid.*

- V. Proponuntur varia auxilia quæ pro fa- me excitanda fuerunt proposita. 743

CONSULTATIO XVII.

De scholastico patiente varios ac periodi- cos motus conuulsuos, qui energume- nus apparuit. 743

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**roponitur euentus & consulendi occasio. 744
II. Conuulsui motus qui affectus & quot eius differentix. *ibid.*
III. Conuulsui motus qualiter fiant dæmo- ne non concurrente. 745
IV. Dæmone concurrente quomodo fiant motus conuulsui. 746
V. Quibus signis, quotve modis potest inue- stigari, an aliqui motus sint dæmoniaci. 747
VI. Dæmon in energumenis, quos mor- bos indicat, quas immutat vegetatiuas, ac sensitiuas potentias. 747
VII. Dæmon in energumenis, qualiter valeat immutare, ac deprauare actiones animæ rationalis. 748
VIII. Quid sentiamus de facinore dæmoni tribuendo. 750

CONSULTATIO XVIII.

De patiente ventris adstrictionem. 750

CONSULTATIONIS DECISIO.

- §. I. **P**roponitur æger cuius causâ sit con- sultatio. *ibid.*
II. Excrementorum necessaria generatio in nostris corporibus, & expulsionis vtili- tas aperiuntur. *ibid.*
III. Naturalis excrementorum expulsio per ventrem quæ requirat. 751
IV. Quid ventris adstrictio, varix illius obseruationes proponuntur. *ibid.*
V. A quibus causis prouenire petest ven- tris adstrictio. *ibid.*
VI. Quid prædicendum de ventris adstri- ctione & lubricitate. 752
VII. Quæ curatio vnicuique ventris ad- strictioni adaptanda. 754

DOCT. MED.
D. GASP. BRAVO
DE SOBREMONT
RAMIREZ,
Resolutionum Medicarum
PARS PRIMA.
CONTINENS PHYSIOLOGIAM.

DISPUTATIO PRIMA.

De præcognitis in Vniuersam Medicinam.

EDICINA à Medendo dicta, omnes habitus comprehendit ordinatos in acquisitionem sanitatis: quales sunt, & habitus scientificus ipsius medicinæ, & habitus artium illi deferuentium, & habitus reliquarum sectarum, quæ fuerunt in medicina: nos tamen in hac disputatione de solo habitu medicinæ Dogmaticæ agemus. De cuius origine, nobilitate, necessitate, & præstantia pertractant Tiraquellus *de nobilitate*, cap. 31. Ioannes Baptista Pelegrinus *Apologia aduersus medicinam, & Philosophiæ calumniatores*. Erasmus *declamatione in laudem medicinæ*. Chassaneus *in Catalogo de gloria mundi*, p. 10. Turtureus lib. 2. *de nobilitate Gentilitia*. Cortés *in discursu apologetico medicinæ*. Figueroa *in theatro scientiarum*, c. 16. Valles lib. *de sacra Philosophia*, c. 74. Fontanus *uniuersæ artis medicinæ*, part. 1. cap. 3. Varandus lib. 1. *Physiologiæ*, cap. 1. Beetrutius *collectorio artis medicinæ*, cap. 1. Saluus Sclanus *in præfatione ad 1. aphor.* Valleriola lib. 1. *de locis comm.* c. 1, D. Bravo *Resol. Medic. Pars I.*

A Conciliator different. 5. Nicolus *sermone 4. tract. 8.* Langius lib. 1. *epist.* 79. Zacutus tom. 4. Eurnius *de origine medicinæ*. Paræus *in præfatione ad sua opera*. Fontanus *uniuersæ artis medicinæ*, part. 1. Ioan. Baptista Cortes *decade 4. cap. 1.* Fuchius lib. 1. *institut. medicinal.* sect. 1. Segarra *in lib. de prologomenis artis medicinæ*. Petrus Andreas Canonherius *in lib. aphorism.* Plemplius lib. 1. *de medicinæ fundamentis*. Doctor Merola *in sua Reipub. orig.* Ian. Nicol. Stupanus *in sua medic. theorica*. Hieron. Montuus Mirebelli, Riurisque Dominus, Galliarum Regis Consiliarius, & medic. *in epist. Anascenes*. Hieron. Bard. *medic. politic. catholicæ seu medicin. sacr.*

B *****

SECTIO VNICA.

De medicinæ habitu.

ANNENTE Gal. lib. 6. *de morbis vulgaribus*, comm. 1. Sicut in construenda domo, Architectus in illius scientia peritus requiritur, qui demonstret media, & modum, quo ipsa debet ædificari, & de præterea requiruntur ministri, qui in suis artibus instructi ea manu exerceant, quæ ab ipso præscri

præscribuntur necessaria pro construenda domo. Sic in sanitatis acquisitione requiritur medicus, qui scientificè demonstret media, & modum acquirendi sanitatem, cui deseruiunt ministri plures variis artibus instructi in hunc finem. Iuxta quam doctrinam Philotheus Medicinam diuidit in spectatiuam, & actiuam; sub illa, medicinæ scientiam comprehendens; sub hac, omnes ministrorum medicinæ habitus complectens. Habitus ministrantium harum artium tempore in incrementum, vñ, & exercitatione venerunt; scientificus verò medicinæ habitus à summo Deo originem duxit, & est de quo disputationem suscipimus.

RESOLVTIO I.

Vtrum sit necessaria Medicina in subsidium salutis humanæ?

§. I.

Vulgaris insipientium assensus proponitur.

Georgius, Leontinus, Poliectatores, & alij Hipp. antiquiores, quos ipse refutat in *lib. de Arte, de Veteri Medicina, de Medico, de lege, & aliis*, parti adhærent negatiuæ, quorum assensus etiam sunt fatuorum plerique, eisque subscribit Plinius *lib. 29. naturalis historia*, medicinam reprehendens vt inuilem, cum sine illa ultra sexcentos annos Romanus permanserit populus; vt inconstantem, quia in varias abiit sectas; vt parum tutam, ex Marci Catonis autoritate, & quia à solis mancipiis Romæ profitebatur.

Secundò, eis fauet Hipp. in *lib. Epidem.* vbi naturam docet esse morborum medicatricem, & *lib. de Elegant. Medici*, quod morbi, qui à medico sanantur, Deorum ope sanantur: & Mesues Deum morbos sanare docet: ergo medicina inutilis est.

Tertiò, cuique est præfixus, & determinatus à Deo vitæ finis, ante omnia sæcula immutabili, & indefectibili determinatione, quæ nullis valet medicis auxiliis immutari: ergo nullum medicinæ subsidium pro vitæ conseruatione erit utile.

Quartò, si medicina, quæ habitus est scientificus, esset homini condonata in subsidium vitæ, & ad morbos curandos, cum omnis scientia sit de necessariis, & eis, quæ aliter se habere non possunt, certè necessariò, & euidenter omnium morborum curationes demonstraret medicina, nullusque esset morbus lethalis, neque incurabilis, sed huius contrarium demonstrat experientia: ergo non datur scientificus habitus medicinæ in subsidium salutis humanæ.

§. II.

Pars affirmatiua fulcitur communi sapientium assensu.

Resoluendum affirmatiuè ex Sacra Pagina in *Ecclesiast. cap. 38. ex Hipp. lib. de Veteri Medicina, lib. de leg. lib. de Medico, lib. de Arte, & in aliis Isagogicis libris, ex Gal. lib. de sanitate tuenda, lib. Artis Medicinalis, ex Auicenn. fen. 1. 1. & ex omnium horum Commentatoribus*: præcipuè hanc demonstrant veritatem ex modernioribus, Vallesius *lib. de Sacra Philosophia, cap. 74. Varandus lib. 1. Physiolog. cap. 1. Fontanens vniuersa artis medica, p. 2. c. 3. Duncanus lib. 1. Physiologia, c. 2. Nicolus serm. 4. tract. 3. Langius lib. 1. Epistolar. ep. 79. Zacutus tom. 4. Furnius in oratione de origine medicina. Tiraquellus de nobilitate, c. 3. Ioannes Baptista Pelegrinus Apol. adu. Me-*

dicina, & Philosophia calumniatores. Erasmus declamatione in laudem medicina. Chassaneus in catalog. de gloria mundi, part. 10. Tortureus lib. 2. de nobilitate gentilitia. Andreas Barbatia in cap. Clerici, de iudiciis. Cortes dirursu Apologetico medicina.

Probatur 1. Ex Sacra pagina, dicit enim Iesus filius Sidrac. in *Ecclesiast. cap. 38. Honora medicum propter necessitatem: etenim creauit eum Altissimus. A Deo est omnis medela, & à Rege accipiet donationem: disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatum collaudabitur: Altissimus de terra creauit medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam: & infra In infirmitate tua da locum medico, etenim illum Dominus creauit, & non discedat à te, quia opera eius sunt necessaria, &c.*

Probatur 2. Ex summo Dictatore Hipp. qui tum refutatiuè, tum demonstratiuè hanc veritatem docet, *lib. iam citatis*, quam similiter demonstrat Galen. *Arte parua, c. 4. & lib. de sanitate tuenda*, sic: Corpus humanum obnoxium est variis mutationibus, ortui enim, & interitui subiaceret, quia contrariis constat mutuo inter se agentibus, & patientibus; ergo medicinæ sciētia necessaria est: quæ illud vt obiectum respiciat, & vt demonstret media, modumque operandi, quibus ad amissam sanitatem possit reduci. Id ipsum ferè apud Origen. *hom. 1. sup. Psalm. 37. Creator humanorum corporum Deus sciebat quod talis esset fragilitas humani corporis, quæ languores diuersos posset recipere, & vulneribus, aliisque debilitatibus esset obnoxia; & ideo venturis passionibus prouidens, etiam medicamenta procreauit ex terra, & medico tradidit disciplinam, vt si accederit aegritudo corporis, non deesset medicina.*

Probatur 3. Ex D. Thom. 1. part. quæst. 94. dicente quòd, Adam habuit omnium scientiam quibus homo natus est instrui, & hac sunt, (inquit ille, omnia illa, quæ virtualiter existunt in principiis primis per se motis: quæcumque scilicet naturaliter homines cognoscere possunt, &c. Sed vt infra demonstrabimus, medicina est scientia naturalis: ergo vt necessaria in subsidium salutis humanæ fuit à Deo hominibus condonata.

Probatur 4. Experientia, quæ demonstrat medicis auxiliis homines à maximis liberari vitæ periculis, dolorum vehementia, innumerisque, & morbis, & ab eis subortis symptomatibus: ergo fuit necessaria medicina, quæ in hunc finem conducentia demonstrat media. Qua in re eleganter Quintilianus: *Sola est medecina, quæ opus est omnibus; nam licet reliquis artibus, nec semper, nec omnes egemus, huius utilitate mortalium constat omnis vita.*

§. I.

Negatiue partis diluuntur fundamenta.

Ad Plinium respondetur cum Vallesio loco citato, & cum Hieronymo Bardo medico politico catholico, *pag. 251. Quod neque grammaticalis garulitas Plinij plena inscientiæ, & mendacij, neque Catonis magis procax, quam grauis sententia possunt quidquam detrahare ab excellentia medicinæ, quæ semper utilis, & necessaria est vt ex Sacra pag. demonstrauimus; quantumuis fatui, & garruli irruant in ipsam. Nec detrahit quòd Populus Romanus diu permanserit sine illa, sicut & sine Theologia, & Philosophia, aliisque scientiis, ex quarum nobilitate hoc nihil detraxit, sicut & quod vsq; ad nostra tempora, & istæ scientiæ à pluribus aliis nationibus non sint cognitæ. Cognita tamen medicinæ necessitate, annuente ipso Plinio, (& firmat Tranquil. in Oct. August.) medicinæ professores in Romano Populo admissi,*

admissi, & maximis præmiis, & honoribus fuerunt condecorati. Ipsaque medicina Dogmatica constans semper stetit eisdem necessariis, ac propriis principiis; quantumcumque in illa variæ subcreuerint hæreses, prout in aliis contingit scientiis. Quæ neque ut scientia non nisi à nobilissimis, & in Alcibiada-rum familia, fuit exulta. Empirica enim, quæ ex similitudine eorum, quæ ab aliis fiebant, acquirebatur, hæc ut sordida, & ignobilis digna fuit, ut in Romano Populo à solis mancipiis profiteretur. Quod vel his temporibus ubique lugemus. Nam quamuis medicinam exercere, sit res vna omnium difficillima, cuiusvis esse putatur. Sed quid nobis obiicit Plinius Rom. Popul. sub primis incrementis, cum ex ipsis Romanorum Scriptoribus habeamus, de sceleratis, & nocentibus congregatum fuisse? Salust. in Catil. *Lib. 1.* Lucan. tandem *lib. 7.*

Romulus infami compleuit mœnia luco.

Acrius Iuven. Satyr. 8.

Et tamen ut longe repetas, longeque reuoluas

Nomen, ab infami gentem deducis asylo.

Maiorum primus, quisquis fuit ille tuorum,

Aut pastor fuit, aut illud quod dicere nolo.

Latronem dicere voluit. Quid ergo erat huic pro tunc leui Populo cum nobilibus scientiis? Verum in dies aucta virtute, & nobilitate populi, medicinam, & reliquas artes ciuitate donauit.

Ad 2. negatur consequentia, quia natura est morborum medicatrix, se solâ in paruis morbis; adiuuamine medici (qui ex Galen. adiutor est naturæ) in aliis, quos vincere non posset sine medicina; sicut neque medicina, neque natura sine ope Dei simul concurrentis.

Ad 3. respondetur ex Raymundo Lullio *lib. de secretis naturalibus*, cuius hæc sunt verba: *Vnicuique vita terminus est statutus, quem nullo ingenio transgredi possumus, sed intra eum terminum mortem accelerare in promptu est omnibus, ideo à medicina petendum remedium, quo corpus nostrum à putredine præseruemus, & infirmum curemus, donec veniat is postremus dies à Deo præstitutus, &c.*

Ad 4. negatur maior, ait enim Aristot. 1. *Topic.* Quod medicina non demonstrat media, quibus omnes morbi curentur; sed demonstrat, qui morbi sint incurabiles, qui sint curabiles, & quibus hi vincantur remediis: medici enim est, ex summo Dictatore, *Vehementes morborum impetus tundere, sanabiles curare, insanabiles non attingere*, *lib. de arte, num. 4.*

RESOLVTIO II.

Vtrum Dogmatica medicorum secta sit præstantior reliquis?

§. I.

Pars negativa suadetur.

Primò, quia illa secta præstantior, quæ antiquior est, tanquam maximè necessaria, ab ipsa fuit natura demonstrata, & necessitate cogente ab hominibus inuenta, & à qua reliquæ dimanarunt; sed Empirica medicinæ secta est huiusmodi: ergo est præstantior quàm Dogmatica.

Secundò, secta methodica videtur reliquis præstantior, est enim aliquantulum rationalis, ratione enim utitur, contraria contrariis curari demonstrat, & quàm paucissimis præceptis, omnes particulares affectus ad generales tres reducens, omnium morborum curationem amplectitur: ergo præstantior est secta rationali.

Tertiò, videtur præstantior reliquis secta Spagiri-
D. Brano Resol. Medic. Pars I.

Arica, quia breuioribus contenta principiis modum docet extrahendi validiora pro morbis debellandis remedia, & puras substantias ab impuris separando, eis consequitur sanitatem in illis morbis, pro quibus Dogmaticorum remedia non sufficiunt, aptioraque extrahit medicamenta non solum pro operari, sed ut possint in vsum medicinæ desumi: ergo præstantior est reliquis sectis medicinæ.

§. II.

Pro decisione aliqua proponuntur fundamenta.

Pro resolutione notandum, quod secta est, *Dogmaticum coaceruatio, quæ se consequuntur, consequi videntur, aut apparent*, quæ triplex apud antiquos stetit, Empirica, Rationalis seu Dogmatica, & Methodica, ut docet Galen. *lib. de sectis*. Nostis etiam temporibus inualuit Spagiricorum secta, quæ licet inter reliquas à Gal. non fuerit enumerata, ab Hermete Trismegisto originem trahere contendunt sui sectatores. Ex his autem Dogmatica seu rationalis secta scientia est antiquior reliquis sectis, à summo Deo Adamo cum reliquis scientiis communicata, quæ diu delitescens à parentibus in filios deriuata apud Hebræos, & Ægyptios remansit, à quibus eam emendicarunt Græci, inter quos exulta maximè fuit apud Enidios, Rhodios, & Coos in Academiis elaborata, præcipuè apud Coos, in quorum schola tandem summus Dictator Hipp. ipsam ad summum euexit. Vnde Soranus dixit: *Medicinam quidem inuenit Apollo, amplificauit Æsculap. perfecit Hipp.* Hæc naturas rerum rimatur, morborum causas inuestigat, signis ad causarum inuentionem utitur, indicationibus ad curationem pergit, quandoque experientiam admittit, eique rationem adiungit, elementorum, & reliquarum causarum, quibus potest corpus immutari, naturas inuestigat, cognitionem corporis humani intendit, quælibet eius particulas anatome comprehendit. Ipsam ab Hipp. conditam ampliauit Gal. professi sunt Praxagoras, Diocles, Caristius, Erasistratus, Herophilus; receperunt Arabes, inter quos Auicenna, Auerroes, horumque commentatores quam maximi. Et tandem Latini, quorum Celsus Princeps cultissimus fuit.

Secunda medicorum secta fuit Empirica indoctorum inuentum, qui necessitate coacti, cum scientiam non haberent, qua inuestigarent necessaria pro morbis remedia, experientiæ additi, & quæ vñ ab aliis cognouerunt fuisse obseruata, historia prius experitorum vtentes, tum à compertis ad incomperta, sed similia secundum apparentem speciem transeuntes: causarum, & naturarum inuestigationem reiiciebant. Quam sunt sequuti Serapius, Rhasis, Menodorus, Glaucias, Apollonius, Diodorus, Faustinus, & alij. Qui omnes scientiæ cognitionem remotam habentes videntur contempsisse illam.

Tertiò subsequuta est Methodica secta, quæ signis contemptis, nec causis multum inspectis, in omnibus morbis duo reperit, & hæc communitates vocat, laxum scilicet, & adstrictum: quibus superaddit in his medium; ad quæ omnes reducit morbos, omnesque intentiones curatiuas. Huius sectæ professor stetit Themison Laodiceus, Syrus, Thessalus, Tralianus, Soranus Ephesius, Maseus, Antipater, Archigenes, Agatinus, & alij. Qui omnes scientiæ grauiter em videntur sustinuisse non posse.

Quarta nostris temporibus vires assumpsit secta Spagirica, Paracelsica, seu Hermetica, quæ tria omnium rerum principia constituit Sal, Sulfur, & Mercurium, ex his omnia componi, ab his omnes morbos oriri tenet, & his similiter curari. Communissimum principium quod contraria contrariis curantur, con-

tur euertere, & omnes morbos similibus curari contendit. Hanc ab Hermete ducere originem iudicant: à Patacello suscitaram, à Raymundo Lullio adiutam, tandemque illustratam à Quercetano, ab aliisque quàm pluribus modernioribus.

§. III.

Veritas sancitur, & fulcitur.

Resoluendum tamen Affirmatiuè: sic deducitur ex Sacra pag. ubi de rationali, & scientifica medicina necessitas docetur: & ex Hipp. qui ipsam iam penè delapsam condidit: ex Gal. qui ipsam ampliavit: ex Auic. qui eam similiter perfecit, cunctaque sapientium cohors demonstrauit latissimè hanc veritatem, sic Gal. lib. de sectis, & de optima secta ad Trasibulum, aliisque in locis.

Probatur 1. resolutio: medicina præstantior secta est illa, quæ scientifica est, demonstratiuè procedit, Philosophiæ est affinis, inter naturales scientias locum obtinet, & ut talis à summo Deo fuit hominibus communicata in Adami creatione simul cum reliquis scientiis, sed hæc tantum est Dogmatica secta, rationalis dicta, quia ratiocinio, & demonstratione procedit: ergo est reliquis præstantior.

Secundò, præstantior secta est, quæ reliquas excedit in certitudine, & euidencia conclusionum, quæ deducuntur ex suis principiis, & quæ latissimam tradit doctrinam ex illis deductam, pro secuta, certa & tuta curatione cuiusvis morbi, sed talis est Dogmatica, ut euidenter cõstat ex modo procedendi earum: ergo est præstantior reliquis.

Tertiò, secta rationalis naturæ rationem habet, causas morborum inquirat, signis illorum inuentionem utitur, curationem à contrario intendit, prout causæ, aut morbi indicant; sed hæc omnia in reliquis non reperiuntur: ergo reliquis est præstantior.

§. IV.

Fit satis argumentis.

Ad primum negatur minor, quia medicina Dogmatica, & rationalis, fuit hominibus à prima Adami creatione condonata, & à parentibus in filios deriuata. Hi verò, in quos non peruenit, cum scientiam propriis viribus conderè non possent, Empiricam sectam inuenerunt, in qua utebantur eis remediis, quæ obseruatione inuenerunt aliis fuisse ex usu in simili morbo, & hac secta vsi sunt, donec rationali medicina adepta, Empirica secta à doctioribus fuit exclusa ut parum utilis, remansitque apud verulas, & impostores aliquos, qui quia rationali medicinæ inepti, Empiricæ adhærent medicinæ, ut victum quærant, induentes medici nomen.

Ad 2. distinguo antecedens: secta Methodica adhæret rationali sectæ secundum aliqua principia communissima, concedo; secundum omnia particularia, & specifica præcepta requisita ad rationalem methodum procedendi in curatione morborum, nego antecedens: secta enim Methodica paucis utitur principiis, diminute procedit, neque omnium morborum prosequitur cognitionem, & idè neque ad necessarias valet peruenire indicationes, quibus omnium valeant morborum species curari.

Ad 3. respondetur distinguendo antecedens: secta Spagirica docet modum extrahendi validiora medicamenta, separat substantias puras ab impuris, & quæ possunt morbos deuincere, qui non vincuntur remediis aliis, prout est ars ministra medicinæ Dogmaticæ, concedo; tanquam ars, seu secta ab illa distin-

Acta, nego antecedens. Secta enim Spagirica vno modo sumitur pro arte chymica, quæ docet extrahere substantias puras ab impuris, & hæc ars est consociata Pharmaceuticæ; & sicut illa, ministra medicinæ, & quæ ab illa edocta, remedia adducit maxima, utilissimaque pro salute. Alio modo secta Spagirica sumitur pro quadam medicinæ secta, quæ sicut falsis ninitur fundamentis, ac principiis, falsas etiam elicit conclusiones, ut dicemus.

RESOLUTIO III.

Vtrum secta Paracelsistica differat ab Spagirica?

§. I.

Pars negatiua proponitur.

Paracelsi discipuli sectam Paracelsisticam non quidquam differre iudicant ab arte Spagirica.

Pro quibus stat primò, quòd Paracelsus, illiusque sectatores, omnium Spagiricorum formulas recipiunt, chymicam artem profitentur, totique versantur in separandis substantiis puris ab illarum facibus, hæcque puras separatas substantias diuersis nominibus denotant cum Spagiricis sic, Magisterium elementorum, Magisterium principiorum, Extractum, Essentiam, Ens primum, Mysterium, Arcanum, Specificum, Tincturâ, Arcanum, Specificum materiale, Oleum, Coagulum, Specificum, Elixir, Clysum; & alias quàm plurimas substantias Spagiricorum arte extractas comprobant, & recipiunt: ergo eandem cum illis profitentur artem.

Secundò, ut patet ex Paracello lib. 1. Paramiri, totam medicinæ essentiam, in ipsis medicamentis arte Spagirica extractis, conatur Paracelsus stare. Et idè illorum discipuli cum Quercetano medicinam definiunt esse, *essentiam quandam, à natura collocatam, depromptam ex materia vegetabilium, mineralium, & animalium, qua arte Spagirica debite preparata, & ab impuritatibus separata humani corporis morbos auferre potest*, Ergo Paracelsisticorum secta eadem est cum arte Spagirica.

Tertiò, ars Spagirica docet per ignem omnia mixta, siue mineralia, siue vegetabilia, siue animalia reducere in sua prima principia, sed hoc idem contendit Paracelsus lib. 2. Paramiri cap. 2. dicens: *Doceri debere arte Chymica, quid in homine sit, per ignem singula examinando, & resoluendo; & de modo Pharm.* in spiritu veram medicinam esse contendit, non in corpore medicamenti, & concludit tria tantum principia reperiri in omni mixto Sal, Sulfur, & Mercurium, quia Spagirica arte hæc tantum extrahi possunt ex quocumque illorum: ergo non differt secta Paracelsi ab arte Spagiricorum.

§. II.

Affirmatiua pars determinatur suisque fulcitur fundamentis.

Resoluendum, artem Spagiricam veterum Spagiricorum, quam Auicenna, Geberus, Rhafis, Arnaldus de Villanova, Raymundus Lullius, Blemidas, Braceus, Virceanus, Ioannes Augustinus, Panterus, Isaac Monachus, Morienes, Zocimus, & alij Hipp. Sectatores professi sunt, diuersam esse à secta Paracelsistica.

Probatur 1. ars Spagirica ministra est medicinæ Dogmaticæ, & sub Pharmaceutica continetur, ut latissimè

latissimè demonstravit Libanius, in examine sententiæ Parisiensis in Alchymiam lata, & manifeste constat quod si ars Spagirica sub Pharmacentica contenta, est enim Pharmacopolæ munus (qui medici rationalis œconomus est) Pharmaca seligere, iū vsum seruare, medicamentorum vtilis ab inutilibus separare substantias; quod dum minore opere, & arte consequitur, infusione inquam, expressione, decoctione, clarificatione, distillatione, Pharmacopolæ nomē retinet. Ipse verò dum id munus maiore ignis vi, & arte consequitur, Calcinatione, Sublimatione, Dissolutione, Reuerberatione, Assatione, in humiditate, Inceratione extrahens puriores substantias medico deseruiens pro morbis curandis, tunc Pharmacopola, Spagiricus nominatur; sed Paracellus non tantum in his sistit, sed nouam medicinæ sectam diuersis principiis ab aliis conditam conatur adstruere: ergo differt Spagirica à secta Paracelsistica. Probat minor Philippus Theophrastus Paracellus medicinæ affectans monarchiam, Philosophorum omnium, ac medicorum deferens placita quatuor humores in corpore humano reperiri negat, quatuor elementa tanquam prima principia omnium rerum communiter recepta, ex quibus mixta fiunt, & in quæ resoluuntur, reiecit; Sal, Sulphur, & Mercurium omnium rerum principia, constituit, ex eis omnia fieri contendit, & in ea omnia vi ignis resolui. In horum vnione sanitatem ponit, morbum verò ex eo causari, quod dissoluantur, & rupto fœdere, vnum eorum à cæteris, aut omnia inter se dissentiant. Quod dicit fieri: *Quando ab astro virilia, aut astralia redduntur, siue in exaltationem deducantur, ubi Sal resoluitur, calcinatur, reuerberatur; Mercurius distillatur, sublimatur, aut præcipitatur; Sulphur accenditur, coagulatur, aut resoluitur, &c.* Sed hæc omnia sunt principia ab arte Spagirica omnino diuersa: ergo Paracellus artem diuersam ab ipsa, & ab aliis medicinæ sectis conatur adstruere.

Probat 2. Ars Spagirica sistit in medicamentorum extractione, & vt plurimum se extendit ad eorum applicationem: sed Paracellus in sua secta non sistit in his, sed quàm plurima alia suæ sectæ coniungit: ergo ars Spagirica differt à Secta Paracelsistica. Probat minor, Paracellus Spagiricis vtitur remediis, vt tegat cum eorum vñ abulum plurimum superstitionum. In hunc finem vtitur etiam Energia plurimum nominum conducentium ad Astrologiam, sic in explicandis mineralibus, aurum Solem, argentum Lunam, plumbum Saturnū, stannum Iouem, æs Venerem, ferrum Martem vocat. Præterea pro morborum curatione vltia remedia Spagirica lib. de abdita Philosophia, ex sacris Theologiæ fontibus contendit aliqua educere remedia, scilicet orationem fidem, & imaginationem, quibus solis se plures curasse morbos gloriatur: ergo secta Paracelsistica non sistit in modo operandi artis Spagiricæ.

Probat 3. Ars Spagirica nullis vtitur impiis remediis, sed Paracellus vir veneficus, inter veneficos sui temporis insignis, vt venefica, quibus utebatur, occultaret, non solum vt probauimus, vocabulorum Astrologiæ energia, & artis Spagiricæ inuolucris, sed veneficis remediis à Cacodæmone inuentis, impiâ, absurdâ, inuerecundâque vtitur audaciâ: ergo Paracelsistica secta differt ab arte Spagirica. Probat minor. lib. enim de occulta Philosophia Paracellus ad maleficium hoc proponit remedium: *Membrum effingite, manum scilicet pedem, aut aliud membro dolenti plane simile, aut imaginem integram efformate, quam abluite, & iungite, non hominem, &c.* Et asserit hoc remedio curari, dum non nimis urgent dolores, vel in principio morbi, si vero fiant intensiores, superaddit, imaginem

D. Bruno Resol. Medic. Pars I.

A ceream cum firma fide, & attenta imaginatione formandam esse, & superaddit, hæc non disci in scholis; quia non omnia, quæ à Medico sciri debent, docentur in Academia, ideo opera pretium esse, vt Medicus cum vetulis colloquatur, Tartaros consultat, Necromanticos, Circulatores, Agricolas, aliisque id genus homines: Ergo Paracellus non solum Spagiricis, sed veneficis remediis à Cacodæmone inuentis vtitur.

§. III.

Argumenta diluuntur.

B Ad 1. distinguo antecedens: Paracellus, & alii sectatores, omnes Spagiricorum formas recipiunt, in quantum cum sua secta artem Spagiricam coniungunt, concedo: ita vt in operibus solius Spagiricæ artis sistant, nego antecedens. Secta enim Paracelsistica, vt aliqua veneficia quibus adhæret, occultaret, arte Spagirica vtitur, vt Paracellus ope Spagiricorum remediorum occultaret, quæ opera, dæmonis ope consequabatur.

Ad 2. negatur consequentia: Quia Paracelli discipuli, sicut & Quercetanus, aliquando solum Spagiricam artem, quam sibi asciscunt, diffiniunt, non verò totam Paracelli sectam, quam amplectuntur.

C Ad 3. distinguo minorem: Sed hoc idem contendit Paracellus, dum ponit præcepta propria suæ sectæ, nego; dum agit de præceptis artis Spagiricæ quam suæ adiungit arti, concedo minorem. Cum enim Spagiricam artem amplectatur, iuxta eius principia plura proponit tamquam Spagiricus, non tamen tamquam Paracelsisticus Præceptor.

RESOLVTIO IV.

Quid sit Medicina Dogmatica?

§. I.

Artis inducere rationem ex Auerroë, Fuchfio, Sennerto, & aliis suadet.

D Medicinam Dogmaticam artem mechanicam esse contendunt Auerroës, Fuchsius, Sennertus, Godofredus, & alij. Mercatus verò, & Petrus Garcia, & artem esse, & scientiam defendunt, pluresque alij ex Auicennæ Commentatoribus.

E Pro quibus stat primò Hipp. lib. de lege. qui medicinam esse artem præclarissimam docet, & in principio lib. de flatibus, dicit: *Ex harum genere artium est medicina, & lib. de veteri medicina, lib. de arte, lib. de medico, probat dari artem medicinæ, & eius necessitatem demonstrat; lib. 1. aphor. cap. 1. dicit: Medicinam esse artem: stat similiter Gal. lib. artis medicinal. vbi de arte medicinæ per totum librum agit, & lib. 1. method. c. 2. dicit: Medicinam præstantiorem esse aliis artibus, & quod est præclarissima: artemque esse, aliis quàm plurimis in locis profitetur: ergo medicina est ars, & non est scientia.*

Secundò scientia ex Arist. 2. posterior. est de vniuersalibus necessariis, & quæ aliter se habere non possunt: sed medicina de singularibus agit, ex Arist. 1. metaph. c. 1. dicente: *Actiones verò, generationesque omnes in singularibus versantur, neque enim hominem curat medicus nisi per accidens, sed Calliam, vel Socratem, vel quempiam aliorum, qui ita dicuntur, cui accidit, vt homo sit, &c.* Ergo medicina non est scientia.

Tertiò: contingit plerumque eadem opera medicū exercere circa ægrotantes, quæ exercentur ab eius ministris, componit enim aliquando pharmacum, vel

venæ sectionem exercet : ergo sicut artes illi ministrantes non sunt scientia, nec ipsa medicina.

§. II.

*Medicinam esse simpliciter scientiam
resoluitur.*

Resoluendum tamen : quod Medicina Dogmatica est simpliciter scientia, nihil includens artis. Primam partem resolutionis tenet Auic. *fen. 1. 1. doctr. 1. cap. 1.* Gentilis in *idem cap.* Nicolaus Florentinus *tract. 1. serm. 1. distinct. 2. c. 3.* Iacobus de Partib. *fen. 1. 1. different. 1. comm. 1.* Iacobus Forliniensis in *Auic. cen. loco citato*, Gratiolus *lib. 1. cap. 2.* Vukeirus *lib. syntaxis medicinae*, Petrus Garc. *super Auic. fen. 1. 1. disp. 1.* Varandus *lib. 1. Physiologiae c. 2.* Sancta-Cruz in *fen. 1. 1. opusc. 1.* Mercatus *tom. 1. quest. proœm. ali art. 4.* Martinez ille, Recentior quidem, sed summus apud Complutenſes Theoricus, *quest. 1. proœminiali*, Zacutus in *Introitu ad praxim, precepto 33.*

Probatur 1. Ex Auic. *loco citato*, ubi medicinam per scientiam diffinit; ex Galen. *lib. artis medicae, c. 1.* Qui medicinam docet, *esse scientiam salubrium, & in salubrium, & neutrorum, & lib. suasio ad artes*, similiter fatetur esse scientiam.

Probatur 2. Scientia simpliciter talis, ex Arist. *lib. 2. poster.* est habitus acquisitus per demonstrationem, sed in medicina Dogmatica dantur demonstrationes, per quas illius habitus acquiritur : ergo illa est simpliciter scientia. Probatur minor ex Galen. *lib. 4. Methodi*, dicente: *Arbitror, & in his omnibus, quæ in medicina demonstrantur, ad primas, & indemonstrabiles propositiones, & quæ ex se fidem faciunt, omnia esse perducenda, &c.* Tum quia in medicina Dogmatica demonstratur; quod morbus est res præter naturam, cum corrumpat subiectum; quod senectus, & mors naturalis non possunt evitari, cum ab internis causis necessariis & naturalibus proveniant : Quod temperamentum fit ex elementis; Quod contraria contrariis curantur : ergo in medicina sunt demonstrationes, per quas generatur habitus illius simpliciter scientificus.

Dices, quod probatur, quod medicinæ habitus sit scientia, non tamen quod ita sit scientia, ut non possit simul esse Ars.

Contra habitus scientiæ non potest esse ars, sed medicina est habitus scientificus: ergo nunquam potest esse ars. Probatur maior, scientia est habitus acquisitus per demonstrationem, sed in artibus non sunt demonstrationes. Præterea scientia differt ab arte ex Arist. *6. Methaph. c. 1.* Quia ars exercitio plurium actuum acquiritur, & per experientiam; scientia verò demonstratione, ex magistris, & librorum lectione. Præterea quia habitus scientificus sistit in sui obiecti speculatione : Ars est habitus alicuius operis rectè efficiendi: ergo habitus, qui est scientificus, nullo modo potest esse Ars.

Confirmatur Arist. scientia speculatur obiecti naturam ab alio facti, ars verò obiectum respicit, quod est factibile ab ipsa arte, sed medicina speculatur humanum corpus, quod non est factibile ab ipsa, sed à natura: ergo est habitus simpliciter scientificus.

Dices, quod licet medicus non operetur corpus humanum operatur tamen sanitatem de qua agit.

Contra stat Hipp. *6. epidem. sect. 5.* docens, Naturam morborum esse medicatricem; & Galen. *lib. de optima secta ad Trasibulum, c. 4.* dicit, quod auxilia, quæ applicantur ab arte, non possunt sanitatem acquirere, sed naturæ adminiculum præstare, motusque initium, naturam verò omnia per se perficere; & Auic. *fen. 1. 4.*

tract. 1. c. 8. dicit: *Curans, ut sciisti est virtus, nam medicus tantum facit instrumenta pervenire ad virtutem, &c.* Ergo medicina non efficit suum obiectum, sed id quod factibile est à natura speculatur, modumque demonstrat, & media quibus ipsa coadiuvare possit in hunc finem.

§. III.

Fit satis pro argumētis, & roboratur resolutio.

Ad 1. distinguo consequens : ergo medicina est ars prout condistinguitur à scientia, nego ; est ars, prout ars aliquando est quid superius ad artem, & scientiam, concedo consequentiam. Ars dupliciter usurpatur, primò prout scientiæ opponitur, in qua acceptione illam diffiniuit Arist. *lib. 6. Ethicorum, c. 4.* Quod sit *habitus faciendi vera cum ratione*, Secundò sumitur latiori modo, prout artem, & scientiam comprehendit, sic usurpatur ab Aristot. *1. Metaph. cap. 23.* In qua acceptione ars est duplex, una mechanica, altera doctrinalis ; ars mechanica septem artes mechanicas comprehendit scilicet lanificiam, militarem, medicinam agriculturam, nemorariam, nauticam, & fabrillem. Ars doctrinalis alia dicitur liberalis, quæ septem etiam artes liberales comprehendit, tres dictas sermationales, Grammaticam, Rhetoricam, & Logicam; & quatuor Mathematicas, Musicā, Arithmeticam, Geometriam, & Astronomiam. Alia est ars doctrinalis non liberalis, quæ septem etiam artes huiusmodi se continet, tres dicuntur morales Ethica, Oeconomica, & Politica, duæ naturales, Physica, & Medicina, duæ quasi divinæ, Metaphysica, & Theologia. Ex quibus patet medicinam scientiam esse Philosophiæ consociam, & inter scientias, naturales contentam, quæ omnes sub arte comprehenduntur in hac artis latissima acceptione.

Dices medicinam poni sub artibus mechanicis, & idèd necessariò recedere à scientia.

Respondetur, quod medicina usurpatur dupliciter, uno modo pro habitu scientifico intellectuali per demonstrationem acquisito, per quem medicus Dogmaticus sit talis, & hic sistit in contemplatione corporis humani, ut sanabile est, & talis sub naturalibus scientiis ars est. Alio modo usurpatur pro habitu, seu facilitate, quæ acquiritur per experientiam eorum actuum, qui à ministris medicinæ exercentur circa ea, quæ conducunt pro acquisitione salutis in homine, & per huiusmodi habitus constituuntur Pharmacopola, Phlebotomus, & alij ministri medicorum, qui exercent ea, quæ à medico necessaria pro ægrotis esse, demonstrantur; & huiusmodi artes dicuntur medicina, quia pro salute acquirenda in homine operantur, & quia opere exercent, quod demonstratione necessarium cognovit medicus, idèd artes sunt mechanicæ; sicut sunt artes mechanicæ, quæ deseruiunt Architecto pro exercendo, quæ ipse necessaria pro construenda domo demonstratione cognovit: quod manifestè deducitur ex Gal. *lib. 6. de morbis vulgaribus comm. 2.* dicente: *Quam enim proportionem Architectus erga adificatores, lignariosque fabros, & alios, quibus imperat artifex, eandem, & medicus circa ministros suos gerit. Isti verò sunt herbarij, unguentarij, coqui, cataplasmata adhibentes, humorem conspergentes, clysterem suffundentes, cucurbitulas affigentes, scarificantes, venam scindentes, &c.*

Ad 2. distinguo minorem: medicina agit de singularibus, si sumatur pro habitu alicuius ex artibus illi deseruientibus, concedo ; si medicina sumatur pro scientifico habitu medicinæ, nego minorem. Medicina enim, ut probauimus, quæ est habitus scientificus

cus, demonstratiuè tantum procedit, & agit de humano corpore, vt sanabile, circa quod demonstrat auxilij quantitatem, qualitatem, occasionem, & vtendi modum, id tandem, quod demonstratiuè cognouit exequendum pro acquirenda sanitate, exercent ministri circa Calliam, vel Socratem, vel alios homines, per habitus artium medicinæ deseruientium, quos etiam medicinam vocauit Arist.

Ad 3. distinguo antecedens: plerumque eadem opera exercet medicus, quæ exercentur ab eius ministris, vt medicus est, nego; vt minister artis, concedo antecedens: patet id ex Galen. loco citato ad primum, paucis interpositis, inquit enim: *At si nos etiam deducimus, & facimus, perinde facimus, ac gubernator remigandi peritus, & facile summum malum ascendere valens, & omnia alia nautarum munia cognoscens, & faciens, sapè & arcu uti, & iaculari, & pugnare gladio, hastaque sciunt, & faciunt Reges pariter, sed non vt Rex, aut Imperator erat Alexander Macedo, aut eius pater Philippus, sed per alias artes Imperatoriæ, aut Regiæ seruientes hæc munera obibant militaria: itaq; nos vt medici cuiuscumque auxilij quantitatem, qualitatem, occasionem, & vtendi modum cognoscimus, vt ministri vero venam scindimus, & cucurbitulas adhibemus, & reliqua manibus operamur.* hæc Galenus.

RESOLVTIO V.

Vtrum Medicina Dogmatica sit Speculatiua. C

§. I.

Suadetur pars negatiua.

PArtem negatiuam tuerentur Auerroës, Sennertus, Godofredus, & reliqui, qui medicinam Artem esse fatentur, pluresque Auicennæ Commentatores etiam si ipsam Speculatiuam esse fateantur, simul practicam esse admittunt. Pro quibus videtur stare D. Thom. 2. de verit. & Gal. lib. de constitutione artis medicæ, & lib. 2. method. medendi, qui medicinam esse artem factiuam, & consequenter practicam esse dicunt.

Secundò stat Auicenna, fen. 1. 1. doct. 1. Qui medicinam diuidit in practicam, & theoreticam: ergo licet sit Speculatiua vna pars, practica debet esse altera eius pars.

§. II.

Pars affirmatiua tuetur.

Resoluendum tamen, quòd habitus scientificus Dogmaticæ medicinæ est simpliciter Speculatiuus, & nullo modo practicus. Quantum ad primam partem, admittunt, Mercatus tom. 1. q. proemiali art. 5. Petrus Garc. disp. 1. in fen. 1. 1. cap. 6. & alij ex commentatoribus Auicennæ.

Quoad vtramque verò partem probatur 1. Habitus practicus est, qui habet pro fine praxim, vt docet D. Thom. opusc. 7. quæst. 5. art. 1. ex doct. Arist. lib. 9. metaph. cap. 1. Sed habitus medicinæ Dogmaticæ non habet pro fine praxim: ergo nullo modo est practicus. Probatur minor, Habitus medicinæ Speculatur corpus vt sanabile, & in eius speculatione sistit, vt patet ex Auicenna fen. 1. 1. dicente: *Cum ergo de medicina dicimus quod est theoretica, & quod est practica, non est existimandum, quòd velimus dicere, quòd vna diuisionum medicina est scire, alia est operari, vt multi iudicant hunc locum perscrutantes, sed debes scire, quòd illud, quod volumus, est aliud, & quòd nulla diuisionum diuisionum medicina est nisi scientia.* Hæc Auic.

A ergo ex eius sententia habitus medicinæ tam quoad partem theoreticam, quam quoad practicam est scientificus, & Speculatiuus simpliciter.

Dices quòd habitus Speculatiuus non potest attingere modum operandi, cum hic opus includat, à quo Specificatur scientia practica.

Contra stat D. Thom. q. 3. de veritate art. 3. Qui docet modum, quo habitus Speculatiuus potest agere de re operabili, his verbis: *Cum operatio rei terminatur ad esse illius, tunc consideratur res, vt operabilis, vel modo operabili, cum considerantur in illa omnia, quæ ad ipsius esse requiruntur in singulari, & vt sit à parte rei, potius ad his abstrahit habitus Speculatiuus considerando solum rationes communes, & æternas, sicut si artifex consideret domum considerando passionem eius, genera, & differentias, & alia huiusmodi inuestigando.* Hæc D. Thom. ergo licet medicinæ habitus de re operabili, Speculando modum inquirendi sanitatem, agat, simpliciter Speculatiua est.

Probatur 2. Habitus medicinæ Dogmaticæ est Speculatiuus ex Auic. ergo nullo modo potest esse practicus. Probatur consequentia ex D. Thoma 1. 2. q. 7. art. 1. ad 1. dicente: *Practicum, vel operatiuum, quod diuiditur contra Speculatiuum, sumitur ab opere exteriori, ad quod non habet ordinem habitus Speculatiuus, &c.* ergo habitus medicinæ, qui Speculatiuus est, nunquam potest ordinem dicere ad opus exterius, per quod fiat practicus.

Probatur 3. Scientia practica est, quæ habet pro fine praxim: ergo nullo modo potest medicina dici practica. Patet consequentia, quia sistit in contemplatione sui obiecti eius demonstrando passionem, quantitatem, qualitatem, & occasionem, & modum vtendi auxillis, ex Gal. lib. de morbis vulgarib. comm. 1. Ita vt actiones, quæ circa hæc fiunt, sint ministrorum exequentium manuali operatione, quæ necessaria demonstrauit medicus.

§. III.

Satisfit authoritatibus.

AD 1. respondetur, D. Thomam, & Gal. loquutos fuisse de habitibus artium ministrantium, qui omnes, dicuntur medicina, & sunt practici, vt diximus.

Ad 2. respondetur ex ipso Auic. qui in loco citato pro conclusione docet, non vocari practicum medicinæ habitum, quia recedat à scientia Speculatiua, sed quia licet Speculatiuus modum operandi attingat, quod quia sistendo in eius speculatione facit, semper scientificus, & Speculatiuus est, licet de nominatiuè dicatur practicus, prout distinguitur à se ipso, prout respicit, & Speculatur reliquas sui obiecti partes.

RESOLVTIO VI.

Vtrum corpus humanum, vt sanabile sit medicinæ obiectum?

§. I.

Valleriola, Plempius, & Santorius, negatiuam partem, licet diuisiuè, sancire conantur.

VAlleriola lib. 1. de locis communibus, & reliqui, qui medicinam artem esse cõtendunt, iudicant, quòd medicina respicit corpus tamquam materiam circa quam operatur, sanitatem verò tamquam finem,

à quo in artibus sumendam esse specificationem omnes admittunt. Plempius *lib. 1. de fundamentis medicinae*, scientiam, & artem formaliter idem esse fatetur, & quod medicina, ut scientia est, obiectum adæquatum materiale est corpus viuens. Santorius, Corpus humanum non solum ut sanabile, sed ut sanum, medicina adæquatum constituit obiectum.

Pro quibus stat 1. Medicina est ars, sed artes non specificantur penes materiam circa quam, sed à fine in quem tendunt: ergo medicina non respicit tamquam obiectum corpus humanum, ut sanabile, sed sanitatem, quam respicit tamquam finem. Probat minor ex Gal. *lib. ad Trasibulum*, dicente: *Artes non à materia quam tractant, sed à fine distingui, & subdit: Medicina artis, una cum sit, infinita sunt materia, & corpus ipsum sanitatem accipiens, ac potus, ac medicamenta omnia, hac igitur medicamentorum materia, corpus verò tamquam id ex quo finis, aut in quo, &c.*

Secundò, ut aliquod dicatur obiectum alicuius scientiæ requiritur ex parte obiecti, ut quidquid continet sit sub illa scientia, & ut unitatem, & speciem scientiæ det illi, ita ut per illud possit diffiniri; ex parte scientiæ, ut scientia adæquate consideret id obiectum, & ut tradat causas, cum affectiones illius, sed hac omnia (inquit Plempius) reperiuntur in corpore viuento: ergo corpus viuens est adæquatum medicinæ obiectum.

Confirmatur, si corpus viuens non esset admittendum obiectum adæquatum materiale medicinæ, maximè quia sub illo Veterinaria ars, Mulomedicina, aut Agricultura comprehenderentur (quod medicinæ, & Medicis, & veritati est indecorum) sed medicina has omnes comprehendit partes: ergo corpus viuens est medicinæ obiectum. Probat minor: medicina, Veterinaria, & Agricultura præcepta habent communia, finem communem, sanitatem nimiram: ergo medicinæ nomen commune habent.

Dices, quod artes differunt à scientia, quia hæc obiectum, illæ respiciunt finem, à quibus specificantur, artes verò sunt inter se diuersæ, quatenus diuersos fines respiciunt; Veterinaria ars, & Agricultura inter se à fine differunt, Veterinaria enim sanitatem respicit in iumentis, herbaria in stirpibus.

Contra insurgit Plempius, medicina in homine eadem est, etsi diuersis finibus respiciat sanitatem in oculis, in corde, aut iecore, etiam si sint diuersi fines, & curandi modi pro illis partibus: ergo simili modo à sola illa speculati potest sanitas in iumentis, in herbis, & in quocumque alio corpore viuento.

Tertiò, medicina non solum docet corpora humana reducere, & morbosa curare, sed etiam corpora sana in sanitate conseruare, ut demonstrat Gal. *in lib. de sanitate tuenda*, sed corpus sanum non est sanabile, cum iam sit sanitate præditum: ergo medicinæ obiectum non solum est corpus humanum, ut sanabile, sed etiam ut sanum.

§. II.

Medicina obiectum sancitur.

Resolucendum Affirmatiuè cum Auic. commentatoribus, quos sequitur Carreirus *disp. 2. in fen. 1. 1. c. 1. Mercat. quaest. 9. proœmiari. art. 6. Varandus de præcognitis in medicinam c. 3. Conciliator differ. 6. tenet D. Thom. in quaest. super lib. Boëtij de Trinitate cap. 2. fanet Arist. 1. Rhetoricorum ad Theodosium.*

Probat 1. ex Gal. *lib. 1. de sanitate tuenda cap. 4. Vbi probat medicinam esse necessariam, quia corpus*

A humanum obnoxium est mutationibus, & alterationibus; sed quælibet scientia ob sui obiecti speculationem necessaria est: ergo obiectum medicinæ est corpus humanum, ut mutationibus obnoxium, seu ut sanabile.

Probat 2. Illud est obiectum medicinæ, per quod specificatur, & fit vna scientia secundum speciem ab aliis scientificis habitibus distincta; sed per ordinem ad corpus humanum in cuius subsidium Adamo fuit cum reliquis communicata ut sanabile est, specificatur medicina: ergo est medicinæ obiectum, corpus humanum ut sanabile est. Probat minor, medicina, sicut & quælibet alia scientia, specificatur per ordinem ad illud obiectum, per quod innotescit & diffinitur, sed medicina innotescit, & diffinitur per ordinem ad corpus humanum ut Sanabile, ut constat ex Auic. *fen. 1. 1. tract. 1. cap. 1. vbi docet quod medicina est scientia, qua humani corporis dispositiones noscuntur, ex parte qua sanantur: ergo medicina specificatur per ordinem ad corpus humanum, ut sanabile.*

Probat 3. Obiectum medicinæ est illud, cuius naturam, affectiones & proprietates speculatur medicinæ habitus, & circa quod agunt artes medicinæ deservientes, sed speculatiuus medicinæ habitus speculatur, quæ corpori humano sunt secundum naturam, elementa, temperamenta, humores, partes, spiritus, calidum innatum, humidum radicale, facultates, & propria generationis principia, ac conformationem, & eius affectiones, causam, morbum, & symptoma, curationemque illius per horum contraria: ergo obiectum medicinæ est corpus humanum, ut sanabile est.

§. III.

Valleriola, Plempij, & Santorij fundamenta diluuntur.

Ad 1. distingo minorem, artes non specificantur penes materiam circa quam, sed penes obiectum; si sint artes mechanicæ, concedo; si sint artes liberales, & habitus scientifici, nego minorem. Vt enim constat ex dictis, sub arte, sunt artes mechanicæ, & liberales, ac scientificæ, inter scientificas est medicina, quæ idè petit specificari ab obiecto quod speculatur.

Ad 2. negatur minor, speculatur enim corpus humanum ut sanabile habitus scientificus medicinæ. Adamo enim fuit communicatus simul cum aliis scientiis in subsidium salutis humanæ; specificatur huiusmodi habitus ab illo, & idè Auic. definit medicinam, *scientiam, qua humani corporis dispositiones noscuntur, ex parte qua sanatur*, quidquid enim speculatur, ad corpus ut sanabile aliquo modo conducit, idè principia communia rerum attingit, particularia mixtorum, & viuentium, horumque adintegrantes partes complectitur, quatenus homini qua parte corpus, qua mixtum, qua viuens communia sunt, cuius ut sanabile vterius rimatur affectiones quasque.

Ad confirmationem dicimus, quod sicut Plempius indulget nobis, si communi omnium Medicorum assensui adstricti, corporis humani tantum speculationem attingamus, indulgeamus illi, si & Medicus, & Veterinarius, & Mulomedicus, & Agricultor velit esse, cum fateatur, quod speculatiuus medicinæ habitus, per quem Medicus sit talis, humanum corpus ut sanabile speculatur tantum. Licet in ratione communi medendi, à qua medicina nomen desumpsit, aliquam habeat cum reliquis, qui medentur, analogiam, non idè medicinæ habitus scientificus horum omnium

omnium speculationem attingit, aliàs Theologia, quæ animarum medetur peccata, & artes in refartionem ordinatæ, tam artificialium, quam naturalium rerum, omnes essent sub medicina; sed diuerso modo tendunt in suos fines, medicina verò sub vnica formali ratione quascumque corporis partes speculatur vt sanabiles sunt, & ideo vnico habitu scientifico,

Ad 3. distinguo minorem, corpus humanum sa-

num, non est sanabile reduplicatiuè, vt sanum est, concedo; specificatiuè, vt corpus humanum est obnoxium morbosæ dispositioni, nego minorem. Vel distinguo minorem, non est sanabile sanitate reductionis, vel curationis, concedo; sanitate conseruationis, nego minorem; licet enim medicus non agat circa corpus sanum curando illud; agit, illius sanitatem conseruando.

DISPUTATIO II.

De Elementis.

DE Elementis disputant Philosophi cum Arist. in lib. de calo, secundum quod sunt partes huius Vniuersi; diuersasque locomotivas facultates habent, quibus in loca propria deferuntur. Disputant & de illis cum eodem in lib. de ortu, & interitu; secundum quod sunt prima principia generationum, & corruptionum, quæ ordine naturali fiunt medijs primis qualitatibus, quarum generationes, & corruptiones sunt opus. Medici verò de elementis agunt cum Galen. secundum quod partes sunt, ex quibus conflatur mixtum, & quatenus ex illis, illud suam nanciscitur temperiem, causamque suæ conseruationis, & interitus; cui nos speculationi adhærentes, de elementis disputabimus, Philosophis relinquentes, quæ ultra veniunt de illis examinanda. De ipsiis verò, primus omnium egit Hipp. lib. de natura humana, & lib. de carnibus. Arist. lib. 2. de ortu, & interitu lib. 3. de calo, lib. 4. metheor. & in lib. metaph. In cuius expositione agunt similiter de elementis D. Thomas, Auerroës, & vniuersi illius commentatores: Agit Galen. de elementis, in commentariis, ad lib. de natura humana, in lib. de elementis, in lib. 8. de placitis. Hipp. & Platon. Auic. fen. 1. 1. d. 2. cap. 1. Gentilis, ibi, Iacobus Forliuentis, Iacobus de partibus, Nicolus Florentinus, & reliqui Arabis commentatores: Præcipuè tamen ex modernioribus medicis, prout ad nostrum attinet institutum, hanc materiam elaborarunt Valleriola lib. 1. de locis communibus, cap. 9. Fernelius lib. 2. Physiolog. Valles lib. 1. controu. & lib. de Sacra Philosophia, Petrus Garc. fen. 1. 1. c. 1. disp. 2. Sancta-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 1. Varandus lib. 1. Physiolog. sect. 1. tract. de elementis. Duncanus lib. 1. Physiolog. cap. 5. Eurnius institutionum medicina, lib. 1. cap. 3. Leonardus Fuchsius lib. 1. instit. sect. 2. Segarra in commentariis ad lib. Hipp. de natura humana. Mercatus tom. 1. Vuecherius in syntaxi, lib. 1. part. 1. Peramatus lib. de elementis. Martinez Complut. lib. 1. tract. 1. sect. 1. & alij plures.

SECTIO PRIMA.

De elementorum natura.

ELEMENTI multiplex est acceptio, 1. pro primis cuiusque rei principiis, sic orationis litteræ, sic scientiarum prima principia, dicuntur elementa. Secundò sumitur pro principiis generationis, ideo Arist. 1. 2. Metaph. cap. 4. Materiam primam, formam, & probationem constituit generationis elementa. Tertio elementum pro sola materia prima vsurpatur,

qua acceptatione abutitur Aristoteles Physic. 1. Quarto propriè elementa dicuntur ignis, aer, aqua, & terra, quæ prima sunt principia, ex quibus fit mixtum, & in quæ tandem vltimò resoluitur; in qua acceptatione agemus de elementis.

RESOLVTIO I.

Vtrum quatuor elementa dentur, & in rebus, & pro mixtis necessaria?

§. I.

Novatorum Paracelsiticorum aperitur Dogma.

ARISTOT. antiquiores Philosophi, calum, & materiam primam nudam ab omni forma, fuisse creata in prima rerum genesi, & ex materia prima omnia mixta facta fuisse, alij ex atomis; alij verò ex hoc, aut illo determinato elemento, contendebant; quorum placita ipse explosit ab scholis, & quatuor elementa omnium mixtorum stabilivit principia, donec Paracelsus Dogmaticæ medicinæ inuensor hoc etiam Philosophiæ commune iam principium, conatur euertere, & omnium mixtorum noua construere elementa Sal, Sulfur, & Mercurium. Sulfur vocat quidquid in corporibus facile accenditur: Sal, quod petit fundum: Mercurium, quod liquidatur, aut tollitur in vapore.

Probatur antiquorum Dogma; tum quia pro quocumque mixto sufficit materia nuda, cui mixta superueniat forma sine elementalium præcedentia; tum quia elementa in mixto sunt vt in plurimum propter quatuor qualitates, quæ in duobus elementis in summo possunt reperiri, & hæc vt plurimum dicuntur necessaria; tum quia plures generationes fiunt sine ope elementorum, aut suarum qualitatum, vt in suffocatis, & ferro extinctis apparet: ergo quatuor elementorum necessitas ob mixta, nullo modo potuit ab Arist. stabiliri.

Secundò Paracelsitarum doctrina comprobatur; quia cum vnumquoque resoluitur in ea, ex quibus componitur, illa dicuntur propriè elementa mixtum componentia, in quæ mixtum potest resolui: sed omne mixtum, vt in operibus Spagiricæ artis demonstratur, resoluitur in Sulfur, Sal & Mercurium: ergo illa sunt elementa in rebus destinata pro mixti productione.

Tertio, elementa in mixtis solum virtualiter remanere possunt in probabiliiori opinione, vel vt in plurimum secundum suas materias, sed mixtum non potest non fieri ex miscibilibus corporeis constantibus ex materia, & forma: ergo elementa non sunt necessaria

necessaria principia illius, sed Sal, Sulfur, & Mercurius, quæ sunt substantiæ corporeæ. Probatur minor, vnumquodque totum fit tale, qualia sunt principia, ex quibus componitur, sed mixtum est corpus: ergo principia, ex quibus fit, corporea debent esse.

§. II.

Antiqua Peripateticorum Doctrina admittitur.

Resoluendum, quod quatuor elementa sunt admittenda in rebus, non solum ob Vniuersi compositionem, sed propter mixtorum necessitatem. Sic communiter Authores tenent, Hipp. lib. de natura humana, Gal. in commento ad eundem librum, lib. de element. Auic. fen. 1. 1. Arist. lib. 2. de ortu, & interitu, quos sequuntur omnes Interpretes.

Probatur, tum ex Genesi in principio, ubi ex communi Interpretum assensu, prima quatuor elementorum genesis docetur; tum ex Hipp. Galen. Auic. & Arist. qui & sancire, & demonstrare hanc doctrinam sunt conati; tum quia sunt in concavo Lunæ quatuor diuersa loca destinata pro termino locomotiuarum facultatum quatuor elementorum; tum quia sunt necessaria in rebus subiecta quatuor simplicia pro quatuor simplicibus qualitatibus primarum combinationibus; tum quia petit mixta. dispositio conflare ex quatuor primis qualitatibus communicatis à quatuor elementis; tum quia cum mixta forma substantialis indifferens sit pro omnibus elementalibus qualitatibus producendis sibi naturalibus, & debitis, debuit per quatuor materias elementorum, in earum productionem determinari, pro intensiōe debita, & proportionata; tum quia Sal, Sulfur, & Mercurius, quæ arte Spagirica extrahuntur ex reliquis mixtis, mixta etiam sunt, mixta dispositione gaudent, & qualitatibus elementalibus: ex quo patet ex miscibilibus elementis componi: ergo necessario sunt admittenda actu in rebus quatuor elementa, & propter Vniuersum, & propter mixta necessaria.

§. III.

Antiquorum, & Paracelsi diluuntur argumenta.

Ad 1. respondetur, quod sicut forma viuens non potest nisi in subiecto organizato recipi, ita nec mixta nisi in subiecto materiali conflato ex materiis omnium elementorum, ut constabit disp. 1. sequenti: & quod adæquatum mixtorum subiectum completur ex omnium elementorum materiis, ex quibus quadruplex substantiæ modus elementis proportionatus acquiritur, in quo igneæ, aëreæ, aqueæ, & terreæ pullulent qualitates à forma mixta; & quod generationes, & corruptiones, quæ fiunt ordine naturali, sunt opus primarum qualitarum, & elementorum, & elementa sunt ob illas, non verò ab eas, quæ à causa violenta contingunt.

Ad 2. distinguo minorem, omne mixtum arte Spagirica resoluitur in Sal, Sulfur, & Mercurium vltima resolutione, nego; resolutione media ad illam, concedo minorem. Sunt enim in mixtis præcipue viuentibus variæ partium compositiones. Totum viuens fit ex partibus organicis, organicæ ex similaribus, similes ex elementis: in quouis mixto utcumque homogeneo sunt diuersæ partes materiales, & ex illis fit multiplex substantiæ modus; oleaginosus magis ex aëreis, cinericeus ex terreis, vaporabilis ex aqueis, quas substantias separat Ars spagirica, sed harum

A quælibet, vltimò in elementa ut in prima principia est reducibilis.

Ad 3. negatur minor, quia ut mixtum sit corpus, non est necessarium quod componatur ex aliis principis, quæ sint adæquatè corporea, sed sufficit, quod fiat ex elementalī materia, & forma, quantum quælibet est corporea incompletè, & per illas completur in suo esse physico, entitativo, substantiali, corporeo, & tali.

RESOLVTIO II.

Utrum elementum sit minima pars eius rei, cuius est elementum?

§. II.

Plempius Fortunatus partem tenet negatiuam.

Adductam diffinitionem sustinendam non esse contendit Plempius lib. 2. de fundamentis medicine cap. 1.

Primò suaderi potest autoritate Arist. cui adhæret D. Thom. & communior Philosophorum pars, qui lib. 3. de cælo text. 31. Elementum diffinit, quod sit id corporum, in quod cætera corpora diuiduntur, in quibus inest potentia, aut actu, & est indiuisibile secundum speciem.

CSecundò, materia, & forma non sunt elementa in ea acceptione, qua de illo disputamus, cum debeat sic elementum esse corpus simplex, ex materia, & forma compositum; sed tam materiæ, quàm formæ Gal. diffinitio potest adaptari, cum quælibet earum sit minima pars eius rei, cuius est elementum: ergo diffinitio adducta non est bona.

Tertiò, elementa, quæ diffinire intendimus, sunt simplicia corpora, quæ ob mixtorum generationem sunt creata, sed non solum illa sunt minima pars eius rei; cuius sunt elementa, sed litteræ, quæ dum sunt scriptæ, sunt minima pars eius rei, cuius sunt elementa, scilicet dictionum: ergo amplior est diffinitio, quàm quæ requiritur pro elementis.

§. II.

Varandei, Vuckeiri, & Fuchsi præfertur opinio.

Resoluendum Affirmatiuè: sic docet Galen. lib. 8. de placitis Hip. & Platon. lib. de elementis, tenet Varandens lib. 1. Physiolog. sect. 1. cap. 2. Vuckeirus in syntaxi lib. 1. p. 1. Fuchsius lib. 1. institutionum, Eurnius lib. 1. institut. cap. 3. Et est inter Medicos communis opinio, ut fatetur Plempius.

Pars est elementum mixti, licet enim mixtum ex elementis formaliter non fiat, ex eorum materiis commixtis componitur: & omnium partium, ex quibus fit mixtum, ut tale, minima est cuiusvis elementi componentis pars.

EParticula eius rei, cuius est elementum denotat mixtum, quasi elementum definiat, quod sit minima pars mixti, miscibilia enim, quæ sunt partes componentes mixtum, diffinit Gal. per ordinem, & relationem ad illud, ut est totum ex illis factum, ut sic enim elementum est illius totius minima pars, & nec litteræ, nec materia, & forma possunt sub hac diffinitione comprehendi, quia litteræ non sunt pars mixti, sed dictionum, & materia, & forma sunt illius partes, ut est ens physicum, non tamen, ut mixtum, quia ut tale non immediatè fit ex materia, & forma ut sic, sed ex materiis ut elementalibus, & ex forma ut elementales virtutes continet.

§. III.

§. III.

Plurima fundamenta diluuntur.

AD 1. dicimus, quod quidquid Arist. in latiori sua definitione amplectitur, in sua adstrictiori complectitur Gal. ex eo enim quod aliquid sit *minima pars mixti*; est id corporum, in quod cetera corpora diuiduntur, in quibus inest actu, vel potentia, & est indiuisibile in alias secundum speciem.

Ad 2. negatur minor, quia materia, vel forma non est minima pars mixti, ut mixtum est, potest tamen dici minima parsentis naturalis, & largo modo dici elementum saltem analogicè, quia suo modo se habet ad totum physicum, sicut se habent elementa ad mixtum, cuius minima sunt pars.

Ad 3. patet ex dictis, quod per particulam, *eius rei cuius sunt elementum*, intelligit Galen. mixtum, cuius syllabæ non sunt partes, nec idè elementa, quia hæc sunt tantum partes mixti, ut mixtum est. Ratio huius est, quia sicut propriè tantum ignis, aer, aqua, & terra sunt elementa, idè mixtum tantum dicitur res cuius sunt elementum, id est entitas cuius est proprium componi ex veris elementis.

RESOLVTIO III.

Vtrum elementa, pro mixtis necessaria, sint quatuor?

§. I.

Anaxagoræ, Leucippi, Democriti, & aliorum placita referuntur, & suis fundamentis fulciuntur.

Philosophorum Primi, pro mixtorum materia vnum elementum sufficere intendebant. Hos impugnat Hipp. lib. de natura humana, text. 5. Galen. in commento ad illum, & lib. 1. de elementis, cap. 3. Arist. lib. 3. cæli, & ibi sequuntur illos eorum Commentatores. Alij verò illorum duo elementa, & alij tria admittebant. Anaxagoras verò, Leucippus, & Democritus pro quouis mixto infinita ponebant elementa, infinitosve componentes atomos: quos similiter impugnavit Arist. lib. 1. Physicorum, lib. 1. de ortu, & interitu, lib. 3. de calo, in lib. Metaph. & ex communi assensu Hipp. Arist. Galen. & Auic. omnes Interpretes receperunt quatuor pro mixtorum compagine admittenda esse elementa, ignem, aerem, aquam, & terram. Quorum numerum non esse adequatum.

Probatur 1. Elementum pro mixtis vel requiritur ob suam actiuitatem, vel ut præstet materiam, vel quia habet aptam dispositionem, ut formentur omnia ex illo, vel ut præstet vitæ principium, sed pro quouis horum vnum sufficit elementum: ergo non sunt plura admittenda. Probatur minor, pro actiuitate sufficit ignis, pro materia terra, sicut substantiæ modus est vnus, quod præstetur ab vno elemento; pro dispositione, seu aptitudine ad conformationem sufficit aqua, pro vitæ principio sufficit aer, per quem viuunt: ergo vnum elementum sufficit pro quouis requisito ex dictis.

Secundò, ex Hipp. lib. de dieta, omnia animalia sunt ex igne, & aqua; ex Arist. tot sunt elementa, quot sunt locomotiue virtutes, & loca, in quæ per illas debent ferri elementa; sed duplex est locomotiua facultas, gravitas, & leuitas, duplex locus in quem mouent, sursum, & deorsum: ergo duo tantum elementa.

Terriò, partes simplices nostri corporis organica-

Arum sunt elementa; humores partium simplicium; ignis aer, aqua, & terra humorum; materia, & forma ignis, aeris, aquæ, & terræ: ergo plura, quam quatuor elementa admittenda.

§. II.

Hipp. Arist. Galen. & Auicenna, & communis amplectitur doctrinam.

Resoluendum, quod quatuor elementa ignis, aer, aqua, & terra ob generabilium necessitatem, tantum sunt admittenda. Sic sancit Hipp. lib. de natura humana. Galen. ibid. & lib. de elementis, lib. 8. de placitis. Arist. lib. 2. de ortu, & interitu, & 3. cæli lib. 4. meteororum, in lib. metaphysicis ibid. D. Thom. Auic. fen. 1. 1. d. 2. Et communis fuit suorum commentatorum assensus, vno dempto Vallesio. Ex Medicis verò amplectitur Georgius Vertinus lib. 1. de elementis, cap. 2. Varandens lib. 1. Physiolog. sect. 1. c. 2. Petrus Garc. fen. 1. 1. disp. 3. cap. 4. Eurnius lib. 1. instit. cap. 3. Fontanus part. 1. clas. 2. Godofredus lib. 1. cap. 2. Fenel. lib. 2. Physiolog. c. 4. Leonhardus Fuchs lib. 1. inst. sect. 2. cap. 2. Iacobus Foeliuensis, Iacobus de partibus, Gentilis, & Niccolus in fen. 1. 1. d. 2. c. 1. Ioannes Baptista Cortes decad. 4. cap. 3. Martinez lib. 1. quest. 1. Mercatus lib. 1. p. 1. clas. 2. Angelucius de arte medica part. 1.

C Probatur 1. ratione ex Hipp. desumptâ lib. de natura humana, quia dolore afficimur, quod ab vno elemento fieri non potest, si enim non esset contrarium illi; neque esset alteratio, nec sine illa ab alteratione qualitate sentiremus dolorem, neque plura essent morborum genera in intemperie, deficerent enim diuersæ primæ alterantes causæ: ergo elementa plura quam vnum admittenda.

Probatur 2. ex Auic. 1. p. Canticorum, text. 7. & 8. Tot sunt elementa, in quod potest corpus, dum corrumpitur, resolui, sed in ignem, aerem, aquam, & terram dissoluitur; inquit enim Hipp. de natura humana. Rursus, quando corpus humanum interiit, necesse est singula ad suam naturam secreta reuerti, humidum ad humidum, siccum ad siccum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum. Ergo quatuor elementa adducta tantum debent admitti.

D Probatur 3. ex Arist. lib. 2. de generat. tot pro mixtis elementa debent admitti, quot sunt possibiles simplices primarum qualitatum combinationes; quia tamquam propriæ passionis; requiruntur pro formis simplicibus, sed ex quatuor primis qualitatibus quatuor possunt fieri combinationes simplices pro simplici forma, calidi cum sicco, calidi cum humido, frigidi cum sicco, frigidi cum humido: ergo quatuor possunt reperiri elementa.

Dices plures alias combinationes possibiles esse ex contrariis qualitatibus, & ex remissis diuerso modo combinatis.

E Contra; qualitatum omnium contrariarum combinatio est dispositio pro mixta forma, & qualitatum primarum non contrariarum combinationes inter se secundum intensum, & remissum in latitudine, quæ simplex forma potest conseruari, illius sunt conseruatiue; & solum differunt penes magis, & minus: ergo non est assignabilis alia qualitatum combinatio pro simplici forma elementalī.

Probatur 4. Ex quatuor diuersis locis quæ sub concauo Lunæ sunt destinata pro quatuor simplicibus corporibus; ex quatuor humoribus, quorum quilibet in corpore diuersum substantiæ modum, & temperiem retinet iuxta maiorem copiam substantiæ elementi prædominantis in illo; ex diuersis substan-

tiæ modis repertis in mixtis iuxta diuersum prædominantem humorem in illis. Ex proportionem elementorum cum diuersis anni temporibus : cum diuersis diei mutationibus : ergo quatuor diuersa elementa admittenda.

§. III.

Antiquorum fundamenta diluuntur.

AD 1. respondetur, quòd elementa pro mixtis requiruntur, & vt virtualiter contineantur in illis, & vt media eorum continentia, omnes quatuor qualitates primas valeant producere mixtæ formæ, & vt ex omnibus illis, fiat materia adæquatè mixta, & apta pro receptione mixtæ formæ.

Ad 2. respondetur, quòd Hipp. duo viuents perfecti admittit principia semen, & sanguinem, quorum illud ignem propter actiuitatem; hunc vocauit aqua propter aptitudinem, vt præstet materiam. Arist. verò gravitatem, & leuitatem locomotiuas facultates admittit, quarum quælibet est duplex, alia simpliciter talis, alia secundum quid, quæ sunt quatuor pro quatuor elementis necessaria.

Ad 3. respondetur, quòd propriè elementa vocantur partes, ex quibus per mixtionem, mutua præcedente actione, & reactione, fit mixtum, & in quas resoluitur; alia verò sine his conditionibus fiunt ex aliis, vt probat argumentum, quorum partes analogica proportionem solent & elementa vocari, sicut & quæ ex illis fiunt, solum analogicè mixta dici possunt, propriè verò dicuntur ex illis composita, non verò mixta.

RESOLVTIO IV.

Vtrum præter assignata elementa, quatuor alia pro cælorum generatione, sint admittenda?

§. I.

Vallesij opinio, & fundamenta, communesque alia proponuntur rationes.

Valles lib. de Sacra Philosophia, Cælum esse mixtum contendit, sed non ex elementis corruptibilibus, cum ipsum iudicet incorruptibile, sed alia quatuor elementa admittit perfectiora, ex quibus fiunt orbes cælestes.

Probat 1. cælum esse corpus solidum, ex Iob 37. Quod ideo constare debet terrâ; inquit enim Plato in *Thimeo*, nihil sine solido tangi, solidum sine terra nihil. Præterea constat igne, videtur enim; & nihil sine igne, visibile est: & cum terra, & ignis, quia sicca, sine humido non valeant vniri, requiritur aqua in cælo, & cum diaphanum sit cœum, aëre componente indiget: omniæque elementa sic pro cælo coherent: ergo ex quatuor elementis fit necessariò cælum distinctis, ac incorruptibilibus.

Secundò, in quo corpore datur contrarietas, datur diuersitas partium componentium, sed in cælo datur contrarietas partium, alia enim sunt diaphana, & visibiles, alia minus diaphana, & minus visibiles: ergo dantur diuersa elementa illud componentia.

Tertiò, partes cæli differunt inter se, alia enim compactiores, alia rariores sunt, sed hoc non prouenit, ratione raritatis, aut densitatis, quæ consistunt in pororum apertione, aut occlusionem, quia in cælis, cum sint corpora solida non possunt dari: ergo consistunt in diuerso mixtionis modo.

A Dices, quòd raritas, & densitas non consistunt (vt intendit Valles) in occlusionem, & apertione pororum, sed, vt docet D. Thom. 3. part. quæst. 77. art. 2. ad 3. Corpus fit rarum, quia sub pauca quantitate habet magnas dimensiones; densum verò, quia sub magna quantitate habet paruas dimensiones.

Contrà, etiam si raritas, & densitas non consistant in apertione pororum, non possunt reperiri in cælo nisi componatur ex elementis: ergo componitur ex illis. Probatur antecedens, raritas, & densitas ex Arist. 1. de partibus animal. cap. 1. & 7. Physicorum c. 2. sunt qualitates secundæ; sed secundæ qualitates non possunt nisi ex primis ortis ex elementis oriri: ergo etiam si non consistant in apertione pororum, non possunt reperiri in cælo, nisi componatur ex elementis.

B Dices, quòd est duplex raritas, & densitas, alia enim dicuntur qualitatiuæ, quæ sunt secundæ qualitates, & non possunt oriri nisi ex elementis, mediis primis; alia verò sunt raritas, & densitas locales, quæ non sunt qualitates secundæ locomotiuæ; sed densitas localis consistit in locali positione partium, quæ in magna quantitate locantur sub parua positione, & raritas in positione partium, quæ in magnis dimensionibus sunt cum parua quantitate.

Contrà, raritas, & densitas locales sunt terminus raritatis, & densitatis qualitatiuæ, sed hæ reperuntur in cælis: ergo etiam qualitatiuæ.

C Dices, quod raritas, & densitas locales, quæ reperuntur in cælis, sunt termini aliorum motuum localium.

Contrà, parua dimensiones sub magna quantitate, & magnæ dimensiones sub parua quantitate sunt termini proprii, & specificatiui raritatis & densitatis qualitatiuæ; ergo non fiunt ab alia causa localiter motiua.

§. II.

Communis amplectitur doctrina.

Resoluendum negativè. Sic dempto Vallesio, tenet communis Philosophorum consensus.

D Probatur 1. Si quatuor alia elementa essent superaddenda, ab his sublunaribus diuersa, maximè vt ex illis fierent cæli incorruptibiles; sed in hunc finem non sunt ex vsu: ergo non sunt admittenda. Probatur minor, ipsa quatuor superaddita elementa, vel sunt corruptibilia, vel sunt incorruptibilia: si incorruptibilia, inepta sunt, vt aliud mixtum fiat ex eorum materia: si corruptibilia, cæli, qui peterent ex illis fieri, corruptibiles essent, cum ex materia corruptibilium generarentur: ergo non sunt ex vsu, in finem, in quem à Vallesio admittuntur.

E Probatur 2. Cæli corruptibiles sunt: ergo etiam si cæli sint corpora mixta, possent fieri ex elementis, ex quibus reliqua mixta facta sunt. Probatur antecedens, tum ex antiquorum Philosophorum sententia, Thales Milesius, Empedocles, Anaxagoras, Democritus, Anaximander, Xenophanes, Heraclides, Metrodorus, Philolaus, Epicurus, & alij Cælis, & stellis corruptibilem, ex qua fierent, materiam adaptarunt; tum quia eorum corruptibilitatem admittunt D. Basilus, D. Damascenus, S. Gregorius Papa, D. Ambrosius, D. Chrysostomus, Theodoretus, Iustinus Martyr, Irenæus, & alij Sacri Scriptores; tum quia sic depromitur ex Sacra pagina, In *Psalm.* 102. & *Ecclesiast.* 17. & *Apoc.* 21. & *Epistola* 2. *Petri* cap. 3. & ex D. Luc. 21. Ipse legislator sancit, quòd cælum, & terra transibunt, verba autem eius non præteribunt; tum patet ratione, quia cælorum permanentia vsque in diem

diem iudicii, etiam si & cœli, & Astra sint corruptibilia, certa, & indefectibilis est, sicut & terræ, ac reliquorum elementorum, quæ corruptibilia cum sint, permancbunt vsque in illum diem: ergo cœli sunt corruptibiles.

Probatur 3. Eadem est materia, ex qua facti sunt cœli, ac materia horum inferiorum: ergo eadem sunt elementa pro mixtis horum inferiorum, ac pro quibuslibet aliis. Probatur antecedens, si diuersa pro cœlis esset adaptanda materia, maximè quia peiunt esse incorruptibiles, & idcò ex materia cõponi, quæ sit suæ formæ adaptata: sed vt exdictis constat, non inconuenit, quòd sint corruptibiles: ergo nec quòd fiant ex eadē materia, ac reliqua corruptibilia.

Probatur 4. Cœli sunt corpora simplicia, sicut & ipsa elementa: ergo non petunt ex aliis componi elementis. Probatur antecedens; tum ex communi Peripateticorum sententia; tum ex *Sacra pagina*, ex qua rigorosa in *Genesi*, creatione, constat elementa, & cœlum facta fuisse, quia sunt corpora simplicia: tum quia adhuc si admittamus ex communi opinione, & ex antiqua Astronomia, quòd Astra, & orbes cœlestes solum differrent secundum quòd sunt partes densæ, aut raræ, posset id prouenire sine diuersa elementorum commixtione, per raritatem, aut densitatem locales ortas ex vi conformationis; tum quia vt Ticho Brahe, Claudius Borreus, Eruditissimus Pater Eusebius omnigenæ litteraturæ culmen, & reliqui Astronomi moderniores demonstrant, cœlum homogeneam naturam habet, & Astra, & Stellæ, ab illo, & inter se differunt essentialiter per distinctas specie substantiales formas: ergo cœli sunt simplicia corpora nullam ex diuersis elementis miscilibus compositionem admittentes.

§. III.

Vallesij fundamenta ex noua Philosophia, & Astronomia refelluntur.

Ad 1. responderetur, quòd vt iam communiter recipitur ex noua Astronomia recepta, & ex obseruationibus Tich. Brahe demonstrata; priusque à *Sacra pagina* edocta, & à D. Basilio, & aliis Patribus admissa, tres tantum sunt cœli, Æthereum, Syderum, & Empyreum; hoc perfectissimum est corpus simplicissimæ substantiæ, solidæ, & incorruptibilis, vniiformisque, & idcò ex simili materia, & forma substantiali compositum, & sine partium diuersitate, ideòque nec componentium diuersitate. Cœlum Æthereum est spatium illum aëris, in quo supra terram meteorologicæ impressiones fiunt, & in quod vapores, qui communiter eleuantur ex terra, ascendunt. Post hoc verò cœlum est Sydereum, quòd tenuis est substantiæ, aëreæ; aut igneæ, facile permeabilis, in quo septem planetæ, & fixæ reliquæ stellæ reperiuntur, inter se, & à cœlo formaliter specificè, ac substantialiter diuersæ, quarum cuique accidit moueri per cœlum, per ipsumque proprio permeare motu; ex quo patet, quòd Vallesij fundamentum ruit, iudicabat enim iuxta antiquam Astronomiam cœlum, & stellæ esse eandem entitatem, tantumque differre accidentaliter penes rarum, & densum substantiæ modum cœlo.

Vel secundò responderetur iuxta communem Philosophiam, quòd cœli possunt esse corpora densa, & solida ratione densitatis localis, quæ virtute actiua producentis sine diuersa elementorum compositione potest prouenire, & quòd potest esse lucidum ex propria natura & substantiæ modo, sicut & ipse ignis lucidus à se.

D. Brauo Resol. Medic. Pars I.

Ad 2. dicimus 1. Quòd cœli, & Astra sunt entia diuersa, vel quòd si sint eadem, diuersi modi substantiæ possunt prouenire in eadem materia ex diuersa partium locali positione sub maioribus, aut minoribus dimensionibus quantitatis à facultate efficiente positis.

Ad vltim. replicam tertij responderetur quòd raritas localis potest à quacumque causa localiter motiua prouenire, sunt enim raritas, & densitas locales quædam vbiaciones, seu dimensiones quantitatis, quæ vario modo, & à variis, & diuersis causis locomotivis valent fieri, sic apparent acquiri tamquam terminus raritatis, & densitatis qualitatiuæ, & ex impulsu in motu progressiuo acquiritur raritas localis in aëre post terga relicto, & densitas, in aëre, in parte anteriori compresso; dum aër frigidus comprimitur filice, & chalybe arratur, ita vt in formam ignis aër mutetur motu locali ictus, & in prima animalis conformatione aliæ partes comprimuntur, & fiunt densiores; aliæ remanent rariores à formatrice sic conformata. Quod idem fit in cœlo, conformantis actione, locali raritate aliæ partes densæ, aliæ euaserunt raræ sine prima aut secunda qualitate ibi repta.

RESOLVTIO V.

Utrum igni caliditas cum siccitate, aëri humiditas cum calore, aquæ frigiditas cum humiditate, terræ siccitas cum frigiditate sint propriæ?

§. I.

Arist. opinio varijs opinantium sortibus obtruditur.

Antiqua Aristotel. doctrina in adaptando vnicuique elemento proprias primas qualitates ex differentium varietate inualuit, quorum aliqua adducemus fundamenta.

Primò, ignem non esse summè calidum suaderi videtur. Vnicuique elemento, cui aliqua qualitas debetur in summo, debetur etiam proprius locus in quem & naturaliter tendat, & proprias valeat conseruare qualitates in debita intensione; sed igni nullus debetur proprius locus, in quo calorem in summo valeat conseruare; cum ex Pythagoricorum opinione in centro terræ, ex Vallesio lib. de *Sacra Philosophia*, ex Cardano lib. de *subtilitate*, ex Segarra lib. de *temperam.* in hæc inferiora dispersus tantum reperiri possit: ergo vel calorem in summo non petit, vel semper in statu violento reperitur.

Secundò, nec siccitas est cur adscribatur illi, quia nulla qualitas frustra alicui communicatur à natura, sed siccitas in igne esset superflua, cum ignis sine illa, eo ipso quod calidus est, potest sua caliditate deficcate: ergo siccitas in illo superflue additur.

Tertiò, aëri non competere humiditatem summam, sed aquæ, videtur fauere D. Thom. in lib. 2. de *generat. text. 23.* Galen. 1. de *elementis cap. 3. lib. de simplic. medicament. c. 8. & 32.* Anic. fen. 1. 1. d. 2. Thomas de Garbo in *summa tract. 1. quest. 2.* & suadet ratio; tum quia plus humectat aqua quàm aër; tum quia difficilis remittitur aquæ, quàm aëris humiditas; tum ab effectu, aër enim terram exsiccatur; tum quia in pluuiis humectatur ab aqua aër; tum quia Lunam, quæ humida est, aquæ assimilari dicimus: ergo aër non est in summo humidus.

Quartò, aërem esse temperatum in actiuis, &

B

non

non à prædominio calidum contendit. Vall. lib. 1. controuers. c. 3. Tum quia aër requiritur ad attemperandum cor, & partes corporis calidas; tum quia medicamenta aërea temperata sunt, ut patet de anodinis, de oleo cera, & aliis: tum quia meteorologica frigida impressiones in media aëris regione fiunt, quæ non possent in nimia caliditatis præsentia fieri.

Quintò, aquæ non deberi frigiditatem in summo luaderi potest: tum ex Arist. lib. de calo, cap. ult. tum quia fauet D. Thom. lib. 2. de gener. text. 23. tum quia loca aquæ proximiora, ut maritima sunt temperata; tum quia, cum calor à cælo communicetur, terra, quæ magis distat ab illo, quam aqua, debet esse frigidior; tum quia, si aqua esset frigida in summo, à summa frigiditate condensaretur; tum quia, sicut summa leuitas fit à calore in igne, summa grauitas à frigiditate summa in terra proueniret: ergo aqua non est frigida in summo.

§. II.

Aristotelica amplectitur doctrina.

Resolvendum tamen quod ex natua temperie ignis habet calorem in summo, siccitatem prope summum: aër humiditatem in summo, calorem prope summum: aqua frigiditatem in summo, humiditatem prope summum; terra siccitatem in summo, frigiditatem prope summum. Sic docet Aristot. lib. 2. de generat. text. 16. & text. 24. Alexander ad lib. Meteor. Marsilius lib. 2. de generat. cap. 3. quest. 5. art. 1. Conciliator differ. 12. Vega lib. 1. meth. cap. 1. Carreirus sen. 1. 1. disp. 4. cap. 14. Varandus lib. 1. Physiolog. tract. de elementis sect. 1. cap. 3. Georgius Bertinus lib. 2. cap. 4. Eurnius instit. medicina, lib. 1. cap. 3. Duncanus lib. 1. Physiolog. tractat. de element. Martinez lib. 1. tract. 1. qu. 1. Ioannes Baptista Cortes decad. 4. cap. 3. & alij quamplurimi.

Probatur 1. ex Arist. lib. 2. de generat. §. nam ignis calidus, & siccus; aër humidus, & calidus; aqua frigida, & humida; terra frigida, & sicca, &c. Et in text. 24. dicit: Verum enimvero, cum simpliciter quatuor sint, quorumque unum est terra, quæ quidem sicci potius, quam frigidi, aqua verò frigidi magis, quam humidi, aër humidi, quam calidi.

Probatur 2. In sunt in elementis qualitates, & ut sint medietas illis elementa prima generabilium principia, & ut cum illis ipsa se tueantur à vicinis elementis corrumpere valentibus: ergo in hunc finem assignatæ duæ qualitates excedentes requiruntur in quouis elemento. Probatur consequentia, ignis, qui per calorem in summo fit maximè calidus, quia contiguus est aëri humiditatem habenti in summo, indiget siccitate, quæ ei resistat; aër maximè humidus calore indiget, ut resistat aquæ frigiditati; aqua maximè frigida humiditate gaudet, quæ terræ resista siccitati; & terra summè sicca, gaudet frigiditate, ut coniuncta quomodocumque igni, resistat eius caliditati: ergo duæ assignatæ qualitates requiruntur excedentes in quouis elemento, altera in summo, per quam in genere generabilis fiat primum in illo genere, & altera prope summum, ut elemento habenti contrariam in summo resistat.

Probatur 3. quod altera qualitarum prope summum tantum sit necessaria, quia primum in vno quoque genere est maximè tale in illo genere, ex Aristot. lib. 2. metaph. cap. 1. ex D. Thom. 1. contra Gentes, cap. 42. Sed ignis est maximè calidus, aër maximè humidus, aqua maximè frigida, terra maximè sicca: ergo qualitates, per quas hæc elementa

A fiunt maximè talia, debent necessariò in illis reperiri in summo.

Dices, has qualitates modo dicto esse in summo in elementis, sed etiam in illis reperiri in summo reliquas qualitates primas quæ cum illis reperiuntur.

Contra, si reliquæ qualitates essent in summo, sicut per calorem ignis fit maximè calidus, fieret etiam per siccitatem maximè siccus, & aër per calorem maximè calidus, sed hoc non admittendum, aliàs in eodem genere essent plura maximè talia, & duo elementa sufficerent pro quatuor qualitatibus primis in summo habendis, & pro omnibus generationibus, & corruptionibus dicerentur prima principia: ergo altera illarum tantum est in summo, & altera prope summum.

B Dices, constitui elementum maximè tale per illam qualitatem, quam per se primo respicit, non verò per illam, quam respicit secundariò.

Contra, per se primò respicit quamcumque qualitatem sui conseruatiuam, & debitam in secundo modo perfectitatis: sed vtrique est conseruatua dispositio elementi, & ut talis debita in secundo modo perfectitatis tamquam propria illius passio: ergo vtramque respicit per se primò.

C Præterea, per qualitatem fit elementum maximè tale, non quia hoc, vel illo modo illam respicit, sed quatenus fit per illam principium actiuum operationum, quæ in illo genere principaliter debentur illi, & proueniunt ab illa qualitate: ergo si æquè intensè constituuntur elementa per vtramque qualitatem, æquè constituuntur primum principium per illam.

§. III.

Modernorum dissentientia placita, & fundamenta diruuntur.

Ad 1. negatur minor, quia ignis, quidquid reclamant Cardanus, & moderniores alij, proprium locum habet sub concauo Lunæ, ut docet Aristot. cæli, cap. 2. & lib. 2. cap. 3. & lib. 3. de generat. animal. cap. 11. aliisque in locis: & constat à paritate, quia nullum est corpus simplex, cui non sit naturalis destinatus locus ob sui conseruationem, alàs esset perpetuum violentum in corpore, cui non esset naturalis locus pro sui conseruatione, ob quam docet experientia, quod ignis sursum mouetur dirumpens quæcumque valeant illius motum naturalem impedire.

D Ad 2. negatur minor, siccitas enim in igne non tam, ut agat, quam ut resistat aëris summæ humiditati condonatur, & ut ageret, cum illa requiritur; calor enim per accidens siccatur, siccitas verò per se, & idèd per se intenditur, ut per ipsam agat, & resistat.

E Ad 3. responderetur, quod aqua plus aëre humectat, non quia intensiori gaudeat humiditate, sed quia ipsam habeat in compactiori materia, quæ quia densior inferitur, inhærescitque magis; multitudo enim materiæ iuuat ad agendum, vel producendum perfectiorem effectum, idèd calidum ferrum magis calefacit, quam ignis in stupa accensus, licet in igne sit intensior caliditas: Et quod aquæ humiditas resistit magis, quia est in densiori materia: Et quod aër terram exsiccatur ob siccas exhalationes, & ventos secum adiuncta: Et quod in pluuiis humectantur sicca prædictæ substantiæ aëri commixtæ, & quod Luna aquæ assimilatur quia aqua ratione densitatis humectat intensius.

Ad 4. responderetur, quod aër à ventis frigidis, aliisque alterantibus causis frigidior redditus cordi est

ex usu pro attemperatione ; Et quod medicamenta aërea aëris qualitatem , & calorem retinent , iuxta maiorem, aut minorem numerum partium aërearum quas continent, & in calore temperata sunt , in quibus mediocris proportio , aut parum mediocritatem excedentis aëreae substantiae est , & quod meteorologicae impressiones fiunt à frigiditate , in media aëris regione per antiperistasis reperta; seu quia vapores delati ad mediam aëris regionem à propria forma acquisita frigiditate aquea, aërem infrigidant, à qua, & reliqua frigida meteorologica fiunt mixta.

Ad 5. responderetur , quod loca aquae maritimae proxima sunt calida propter reflexionem radiorum solarium ab aqua, vel quia plures siccae, & calidae exhalationes à terra eleuatae propter aëris densitatem detinentur , & calefaciunt, sicut & aquae puteorum calefaciunt hyeme ; Et quod non agimus de calore à cælo , ab extrinseco communicato, aut de frigiditate; sed de frigiditate, quæ potest à propria oriri forma; Et quod densatur, & concrescit aqua à frigiditate, & siccitate, & quia hæc deficit non concrescit: Et quod gravitas & leuitas non vnius primæ qualitatis intensiorem, sed duarum talem, vel talem combinationem sequitur.

RESOLVTIO VI.

Utrum cum qualitate prope summum, in quouis elemento remissa altera qualitas sit admittenda?

§. I.

Conciliatoris, Zimara, Carreiri, & Fernelij opinio proponitur.

Philosophi qualitatem esse in summo dicunt, quando adimplet latitudinem octo graduum, quæ summa est intensio, in quam potest intendi qualitas; ex eorum consensu prope summum dicitur qualitas intensa, dum mediocritatem excedit, sed ad summum non peruenit: quæ mediocritatem attingit qualitas, dicitur moderata, infra illam verò remissa. Dum duas cuilibet elemento adaptemus qualitates, alteram in summo, alteram prope summum: dubitatur nunc, an latitudinem remanentem infra summum adimpleat remissa qualitas contraria ei, quæ in quouis elemento reperitur prope summum.

Hanc remissam qualitatem in elemento non esse admittendam contendunt Conciliator *different. 12.* Zimara *theoremate 18.* Fernelius *lib. 2. partis naturalis cap. 4.* Carreirus *in fen. 1. disp. 4. cap. 14.* pluresque alij.

Primò, Arist. *lib. 1. de generat.* duas tantum cuicumque elemento adaptavit qualitates: ergo tertia alia qualitas non est admittenda in elemento.

Secundò, combinatio qualitatum contrariarum est dispositio debita pro forma mixta, sed si tertia superaddatur qualitas, erit in elemento combinatio qualitatum contrariarum: ergo non est illi adscribenda.

Tertiò, aliqua elementa dissymbole sunt admittenda, ut docet Aristot. *lib. 2. de generat.* Sed si in quouis elemento tres sint qualitates primæ, omnia erunt symbole: ergo tertia qualitas prima non est adaptanda in elemento.

Quartò, humiditas remissa non potest reperiri in igne cum siccitate prope summum: ergo nec reliquæ remissæ qualitates primæ in reliquis elementis. Probat antecedens, calor in summo in igne exilens quamcumque humiditatem utcumque intensam va-

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

let in quouis alio subiecto resolvere: ergo multo melius resoluet in seipso remissam humiditatem.

§. II.

Buridani, Conimbricensium, & aliorum opinio praefertur.

Resolendum Affirmatiuè, sic tenet Marsilius, Buridanus, Conimbricenses, Astudillo, & alij *in lib. 2. de generat.*

Probat 1. implicat dari vacuum in latitudine cuiuslibet, sed si non adimpleretur latitudo qualitatis prope summum, per remissam qualitatem illi contrariam, daretur vacuū in illa latitudine: ergo per remissam qualitatem contrariam adimpleretur. Probat minor, implicat dari violentum perpetuum in rebus sed in illa latitudine non adimpleta daretur perpetuū violentum, cum esset perpetuò qualitas ab extrinseco producta, passo non conferente vim: ergo implicat, quod detur vacuum in latitudine qualitatis.

Dices, posse illam latitudinem adimpleri à vicino elemento per contrariam ei, quæ erat prope summum, sicut & adimpleretur à propria forma elementi.

Contra: illa qualitas, si esset ab extrinseco, passo non conferente vim, esset violenta, non verò si à forma elementi oriatur: ergo licet non sit inconueniens, quod oriatur à propria forma, erit quod ab extrinseco communicetur.

Probat 2. Si daretur vacuum in latitudine qualitatis existentis prope summum, & à propria forma non resultaret qualitas adimplens illam latitudinem, sequeretur, quod alteratio fieret in instanti, cum non esset in elemento qualitas resistens actioni extrinseci agentis, & quod generatio secundum quid fieret sine alterius corruptione, cum nihil corrumpendum esset in latitudine vacui: sed hæc omnia naturaliter repugnant in doctrina Philosophi: ergo repugnat vacuum in latitudine qualitatum.

Probat 3. Elementa non solum sunt necessaria, ut tamquam partes Vniuersi conseruentur in illo, sed ut materiam substernant pro mixto: ergo non solum debent habere qualitates sui conseruatiuas, sed aliquas coadiuuantes, ut ex mutua coalternatione fiat mixtum: sed producta remissa qualitate à forma elementi pro adimplenda latitudine fit facilior transitus elementorum ad mixtum, cui magis symbolum fit elementum in qualitatibus: ergo tertia remissa qualitas debet in elementis oriri.

§. III.

Pro Conciliatore, & aliis posita diluuntur fundamenta.

Ad 1. distinguo antecedens, Arist. duas tantum adaptavit qualitates mediocritatem excedentes, concedo: remissas, nego antecedens. Aristot. tantum intendit docere, quæ qualitates oriantur in vnoquoque elemento intensæ, & propriæ formæ conseruatiuæ, non tamen remissas annumerat: tum quia annumerata qualitate prope summum, suæ latitudinis contraria manebat cognita: tum quia potius elementi conseruatiuas, quam ob alios fines superuenientes enumerare intendebat.

Ad 2. distinguo maiorem, combinatio qualitatum contrariarum est dispositio pro forma mixta, si sit omnium contrariarum combinatio, concedo: si tantum sit vnius contrarietatis, nego maiorem. Mixtum enim, & ex omnium elementorum petit fieri materiebus, & ex omnium qualitatum primarum contrarietate adimpleretur mixta illius dispositio, nullius tamen qualitatis primæ in summo potest esse subiectum.

Ad 3. distinguo minorem, essent symbola aliquo modo, concedo; essent symbola per qualitatem excedentem, per quam propriè dicuntur symbola, nego minorem. Symbola largo modo dicuntur, quæ aliquo saltem gradu conueniunt, simpliciter verò, & absolute solum dicuntur symbola elementa, quæ intensas similes qualitates habent, ita vt ratione intensiōis per illam qualitatem facilis sit ab vno in alterum transitus.

Ad 4. negatur antecedens. Licet enim valeat ignis externam consumere humiditatem, non tamen propriam, & sibi inhærentem, quia in se non agit arrarando, & resoluendo, quia cum in summa sit raritate, & leuitate, & partes, quas in alio resoluunt, resoluat, raritatem & leuitatem inducendo, proprias resolvere non valet.

RESOLVTIO VII.

Vtrum elementa sint propter mixtionem?

§. I.

Mixtionis impossibilitas suadetur.

Mixtio multipliciter vsurpatur, primò pro cumulo, seu aggregatione plurium rerum, quæ iuxta ponuntur, & remanent cum propria forma, & figura, vt contingit in coacervatione ordeï, tritici, auenæ, & milij. Secundò sumitur pro vnione plurium rerum, quæ in minutissimas partes sunt redactæ, & simul commixtæ, seruata forma, mutata figura, vt si omnia, quæ in prima acceptione diximus, mutantur in farinam, & commisceantur. Tertiò mixtio sumitur pro vnione miscibilium, in quibus post mutuam actionem, & reactionem, propriis formis corruptis, mixta superuenit forma substantialis, à qua informantur miscibilium materiæ, in qua acceptione procedit dubitatio, & illius Negatiuæ parti fauet;

Primò, quòd nullus locus potest assignari, in quem elementa simul coëant, & vniantur ad mixtionem, cum ob suas locomotivas facultates in diuersa, ac contraria loca deferri naturaliter sit necesse, nec ab extrinseco possunt in illum deferri, nisi à cælo, quod cum non moueat nisi propter bonum Vniuersi, & hoc non sequatur ex tali motu, ab illo ferri non potest: ergo nulla possibilis mixtio.

Secundò, mixtum, & quidquid producit, petit fieri, vel per generationem, si fiat ex præsupposito subiecto; vel per creationem, si fiat ex nihilo: sed mixtio ex Arist. lib. 1. de generat. cap. 10. Non est creatio; nec generatio: ergo per illam non fit mixtum.

Tertiò, non est assignabilis causa à qua per mixtionem, corruptis formis elementorum, in eorum materiis producat formam mixtam: ergo elementa ex nullo vsu sunt propter mixtionem.

§. II.

Mixtionis necessitas probatur.

Resoluendum tamen Affirmatiuè ex doctr. Arist. lib. 1. de generat. cap. 10. & ex D. Thom. ibidem, omnique omnium Commentatorum consensu, præcipuè moderniorum. Inter medicos hanc veritatem illustrarunt Fernelius lib. 2. pathologia cap. 5. 6. & 7. Godofredus lib. 1. cap. 1. Georgius Bertinus lib. 1. c. 3. Duncanus lib. 1. c. 5. Petrus Garc. in fen. 1. 1. disp. 7.

Primò probatur, quia ex Aristot. lib. 1. de generatione cap. 10. Mixtio est miscibilium alteratorum

A vnio, elementa sunt corpora simplicia, quæ possunt miscibilia fieri alteratione, cum in illis reperiuntur qualitates primæ, & contrariæ, à quibus potest mutua actio, & reactio prouenire: ergo sunt propter mixtionem necessaria.

Secundò, plura remanent in mixtis, quæ demonstrant elementorum in mixtione concursum: ergo elementa sunt propter mixtionem. Probatur antecedens; tum, quia plura mixta nutriuntur ex ipsis elementis, vt in plantis, & arboribus patet; & docet Arist. lib. 2. de generat. cap. 3. Tum quia mixtorum resolutio fit in elementa; tum quia ranæ, & alia mixta viuientia in ipsis elementis generantur: ergo elementa sunt ex vsu ad mixtionem.

B Tertiò, elementa sunt corpora simplicia, cum virtutibus, mediis quibus possunt coadunari in vnū locum, & misceri, habent similiter virtutes, quibus possunt refrangi, & alterari, ac commisceri, ita, vt ex mutua actione, & reactione corruptis formis miscibilium ob mixtam præcedentem dispositionem, mixta subsequatur forma substantialis, vt ex dicendis ad argumenta patebit: ergo sunt etiam necessaria propter mixtionem.

§. III.

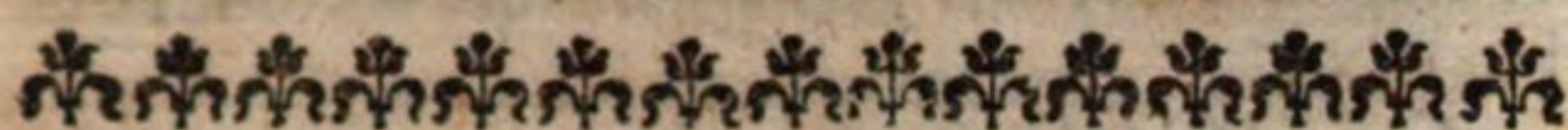
Pro Argumentis solutiones adhibentur.

Ad 1. negatur antecedens, elementa enim coadunantur ob eorum obedientem virtutem, qua mouentur à summo Opifice, vt in prima omnium mixtorum apparet productione, quæ largo modo creatio dicta est, quia mixta tunc producta ex præsupposito subiecto, scilicet ex elementis sunt facta, sed non ex concursu naturalium agentium, sed sola Dei virtute elementa commiscuntur, vt dicemus infra. Secundò in vnum locum coadunantur elementa partim virtute propria, partim violenta, vt contingit in cavernis terræ, vbi propter pluuias descendit aqua, aer, quia includitur ad implendum vacuum, & flatus concussus, & agitatus ignescit, terra naturaliter manet, & ex varia contrariorum miscella, mutua alteratione, corruptis miscibilium formis, eorum materiis superuenit mixta substantialis forma. Similiter in media aëris regione aqua in vaporem versa ascendit, secum terræ quidquam defert, miscetur aëri, ignis, vi cælorum mouentium aspersus cum eis commiscetur, & inita alteratorum pugna, mixta dispositione posita, mixtum generari valet, sic tertiò cælestium orbium virtute coadunari simul possunt omnia elementa, ex D. Thom. 1. de generat. text. 84.

D Ad 2. distinguo minorem, sed mixtio non est generatio tantum, concedo; non est generatio includens necessitatem mixtionis, per quam fiat, nego minorem. Mixtio differt solum accidentaliter à generatione simpliciter dicta, sicut homo albus ab homine simpliciter sumpto, fit enim generatio ex præsupposito subiecto, ex quo denominatur mixtio, requirit enim quòd subiectum, ex quo fit per illam mixtum, præcesserit sub formis miscibilium, quæ in ipsa mixtione ex præcedente alteratione corrumpantur.

E Ad 3. distinguo antecedens, non est assignabilis causa particularis, qua per mixtionem introducatur forma mixta, concedo; causa vniuersalis, nego antecedens. Ex mutua enim actione, & reactione primarum qualitatum, primæ qualitates refranguntur, ita vt non possint esse conseruatiuæ formarum simplicium, quia mixta fit ex illis dispositio, cum qua cum non possint in materiis remanere formæ elementorum

torum; nec sine forma permanere materia; à causa A
vniuersali ea mixta forma producitur in illis, pro
qua aptior posita fuit ex elementis dispositio substan-
tifica, & qualitatina.

SECTIO II.

De necessitate elementorum in mixto.

DIVERSAS partes materiales omnium elemen-
torum necessarias esse in mixtis primus om-
nium dictauit Hipp. recepit Galen. patefecit Aui-
cen. explicauit Gentilis: suscepit Angelus, sequutus
fuit Valles, & ita fuit communis consensus omnium,
vt numquam sub lite fuerit hæc veritas, donec Petrus
Garc. in contrarium lapsus fuit placitum; cuius opi-
nionem sequuti sunt aliqui illorum, qui in eius ver-
ba irauere, conantes non illud placitum Garciae
adscribere, sed Complutensi Scholæ aduersus Valli-
soletanos nostros, non sine iniuria plurium doctissi-
morum, qui in eadem Schola amplectuntur anti-
quam veritatem. Ipsi tamen, nostrique illius tutela-
res maximi, sicut à priori cognitam; à posteriori, ex
variis eam demonstrantibus effectibus, ipsam com-
probare contendunt. Nos tamen illam ex propriis in-
tendemus deducere principiis, à priorique demon-
strare necessitatem admittendi has diuersas partes ma-
teriales omnium elementorum in quouis perfecto
mixto, vt ex hac demonstrata veritate, aditum facia-
mus in plurium intelligentiam, quæ ex huius do-
ctrinæ dependent cognitione. Ex modernioribus de
necessitate, atque diuersitate harum materialium par-
tium in mixto disputant Petrus Garc. *fen. 1. 1. di-*
sp. 7. c. 4. fen. 1. 4. disp. de natura coctionis, in appen-
dice ad quest. de partib. material. Matamoros lib. de
febr. tract. de coctione, & putredine. Manuel Marti-
nez lib. 1. tract. 1. quest. 3. Sancta-Cruz in fen. 1. 1.
opus. de temperament. cap. 6. Noster doctissimus Cy-
prianus de Maroja tom. de febr. quest. ultim. Nuñez
de coctione, & putredine, quest. 2. Soria Granatensis,
tom. 2. certaminis 1. disp. 1. & in appendice ad prædi-
ctam disput. Serna. lib. de medendi methodo, lib. 4. c. 1.
Vexarantus ille quidem inter Hippocratides huius
seculi Mantuæ coryphæus, lib. 4. *Meteor. q. 1.*

RESOLVTIO I.

Vtrum quoduis perfectum mixtum ex om-
nibus quatuor elementis debeat
necessariò fieri?

§. I.

Negatiua pars ex Carreiro proponitur.

PArtem negatiuam tenet Petrus Garc. in *fen. 1. 1.*
Auicenna disput. 7. cap. 5. Qui licet ex omnibus
elementis posse fieri perfectum mixtum admittat, id
tamen non semper esse necessarium affirmat. Nec
discedit ab illo, Sancta-Cruz.

Pro quo stat primò Arist. *lib. 1. de generatione, c. 8.*
in princip. vbi docet, quòd omnia mixta quæcumque
circa locum medium sunt, componuntur ex omni-
bus elementis: Videtur ergo deduci ex illo, id non
esse in aliis mixtis necessarium.

Secundò, mixta meteorologica, vt grando &
nix, solum ex vno, aut ex duobus elementis fiunt:
ergo non est necessarium quodlibet mixtum fieri ex
omnibus elementis.

D. Brauo Resol. Medic. Pars I.

Tertiò, ex duobus dissymbolis elementis potest
fieri mixtum, cum sint in illis quatuor primæ quali-
tates, ex quibus fiat mixta dispositio: ergo non re-
quiritur in omni mixto omnium quatuor elementor-
um concursus.

Quartò, non possunt sub mixta forma reperiri
formæ simplices substantiales elementorum: ergo
non requiritur ad mixti productionem omnium ele-
mentorum concursus.

§. II.

Pars affirmatiua demonstratur ex Aristotelis
fundamentis.

RESOLVENDUM affirmatiuè ex doct. Aristot. qui
lib. 2. de generat. cap. 8. hac sententiam ample-
ctitur, pluribusque comprobatur demonstrationibus,
quem sequuntur Auerr. D. Thom. Albert. Magnus,
omnesque Peripatetici Commentatores.

Primò probatur ratione adducta ab Arist. *loco ci-*
tato, qui hanc resolutionem sic probat. In omni,
quod remanet in terra, est manifestum constare ex
tetra, cum habeat virtutem locomotiuiam prædomi-
nantem ipsius terræ, quæ non potest reperiri in mix-
tis, nisi ob prædominium huius elementi; sed dato,
quòd ibi sit terra, debet necessariò esse aqua, aliàs
terra non vniretur; sed in minutissimas abiret par-
tes; tunc sic, sed his duobus elementis repertis in
mixto, debent aër, & ignis reperiri, vt refrangantur
per eorum virtutes, illorum excedentes qualitates,
ipsis enim non inuicem refractis, non maneret mix-
ta dispositio, sed intensæ essent qualitates, prout re-
quiritur pro conseruandis formis elementorum: ergo
necessario in quouis mixto sunt omnia quatuor ele-
menta.

Dices cum Petro Garc. *disp. 7. super fen. 1. 2. Auic.*
cap. 5. Quòd, vt fiat mixta dispositio, sufficit, quòd
in mixto dentur duo elementa, à quibus omnes qua-
tuor primæ qualitates refractæ possunt oriri, prout
requiritur pro mixta dispositione.

Contra est in primis authoritas, & ratio Arist. qui
necessitatem ponendi omnia quatuor elementa de-
monstrat. Præterea conuincit Arist. ex euidencia qua-
litate locomotiue prædominantis, in mixtis ter-
ram prædominari, quæ aquæ vniri petit, & ad ho-
rum refrangendas qualitates, reliquas requiri, ex
aqua enim, & terra, non potest temperata poni fri-
giditas.

Dices, quòd licet non fiat mixta dispositio ex
aqua, & terra, potest fieri ex aqua, & igne.

Contra, mixta, quæ sunt in terra habent gravita-
tem terream, cum ferantur in illius centrum, sed
hæc gravitas non potest ex locomotiuis qualitatibus
aquæ, & ignis fieri, cum sic supra aquam ascende-
rent: ergo habent terram, & consequenter aquam,
quæ illius partes vniantur, & simul reliqua elemen-
ta, quibus suæ qualitates attemperantur.

ESecundò probatur resolutio ratione ab eodem
Arist. adducta *loco citato*; vtrumque nutritur ex
eis, ex quibus componitur: sed mixta viuientia nu-
truntur ex quatuor elementis, vt docet experien-
tia in plâis, quæ ex terra, & aqua nutriuntur, & illis
deficientibus arescunt; & cum ex illis secundum
totam intensionem qualitatum nutriri non possint,
necesse est, etiam nutriri ex aère, & igne refrangen-
te terræ, & aquæ qualitates: aliàs non essent illis ex
vfu: ergo omnia quatuor elementa debent necessa-
riò in illis reperiri.

Dices cum Petro Garc. *loco citato*, quòd licet ex-
perientia doceat plantas nutriri ex aqua, reliqua

B 3 duo

duo elementa non sunt necessaria, quia qualitatum refractio potest fieri à contrariis existentibus in planta.

Contra, qualitates in planta sunt moderatæ: ergo elementorum qualitates, quæ in illis debent esse in summo, non possunt refrangi à plantis. Præterea qualitates aquæ, & terræ refranguntur à qualitatibus contrariis existentibus in planta: ergo in planta sunt elementa, quibus debentur illæ qualitates: ergo reperiuntur aër, & ignis; sed terra, & aqua debent esse in illa propter primam rationem adductam; tum quia nutritio fit à simili: ergo.

Probatur 3. In quocumque mixto viiente debent esse necessariò omnia quatuor elementa: ergo idem de reliquis asserendum. Consequentia patet, quia in omni mixto requiritur dispositio mixta qualitativa, quæ resultat ex omnibus qualitatibus refractis, & substantifica illi proportionalis, quæ fit ex miscella materierum omnium elementorum. Antecedens probatur: in mixto viiente sunt variae organizationes, modique substantiæ diuersi, quæ non possunt fieri, nisi ex omnibus elementis constaret, ergo reperiuntur omnia quatuor elementa.

Dices hanc diuersam temperiem provenire à forma mixta, quæ valet mixtam producere dispositionem, diuersamque in diuersis partibus.

Contra, forma mixta indifferens est ad ponendam mixtam dispositionem: ergo ut determinetur in osse pro duritie, in carne pro mollitie, in corde pro excedente calore, & siccitate, in cerebro pro humiditate, & frigiditate excedente, debent reperiiri omnia elementa iuxta diuersum substantiæ modum: quibus determinetur pro his, vel illis producendis qualitatibus.

§. III.

Garcia in Aristotelem argumenta reiiciuntur.

AD primum negatur consequentia; de omni enim mixto hanc sancit doctrinam Arist. exemplum tamen determinat in mixtis, quæ sunt circa medium locum, in quibus manifestè demonstratur hæc veritas, nobisque magis comprobatur experientia.

Ad 2. distingo consequens. Non est necessarium omne mixtum perfectum fieri ex omnibus quatuor elementis, nego; omne mixtum imperfectum, & meteorologicum, concedo consequentiam. Mixtum perfectum substantificè est tale, & idè in esse talis per mixtam formam substantialem constituitur, & per materiam mixtam conflata ex materiis omnium quatuor elementorum, per quas recepit mixtum & perfectum modum substantiæ, & debitas qualitates. Mixtum verò meteorologicum, cum substantificè sit corpus simplex, & solum qualitativè sit mixtum, idè non petit ex omnibus elementis, eorumve fieri materiebus, aut substantiis, sed ex qualitativa tantum mixtione, quæ ab extrinseco partim potest poni.

Ad 3. distingo antecedens. Ex duobus elementis dissymbolis potest fieri mixtum meteorologicum, concedo; mixtum perfectum, nego antecedens. Mixtum enim perfectum ut diximus fit tale non per solam mixtam dispositionem, sicut qualitativum; sed per formam mixtam substantialem, quæ ad sui conservationem duplex requirit temperamentum, alterum qualitativum sui conservativum, ex omnibus qualitatibus moderatis factum: alterum substantificum ex commixtis materiebus omnium elemen-

Atorum conformatum, à quibus, ut diuerso modo commixtis, diuerso modo determinatur forma in diuersis partibus ad diuersas primas producendas qualitates, diuersique fiunt substantiæ modi conducentes ut diuersæ facultates producantur in diuersis partibus mixti.

BAd 4. distingo consequens: ergo non requiritur ad mixti productionem omnium elementorum concursus ob suarum formarum continentiam in mixto, concedo; ob continentiam virtualem earum, & ob præsentiam suarum materierum, nego consequentiam. Elementa enim sunt omnia necessaria pro perfecto mixto, ut materiæ eorum omnium commixtæ, fiant aptum subiectum pro receptione formæ mixtæ, & ut ob virtualem continentiam, eorum forma mixta producat omnes primas qualitates.

RESOLVTIO II.

Utrum in prima rerum creatione omnia mixta fuerint facta ex quatuor elementis?

§. I.

Partis negatiue proponuntur fundamenta.

PArs negatiua videtur comprobari ex Genesi in principio, docet enim creata fuisse mixta in omni genere entium; sed creatio est productio rei ex nihilo: ergo omnia mixta sunt creata à Deo ex nihilo, & non ex elementis facta.

Secundò, in nullum finem fuit necesse mixta primò producta fuisse ex elementis: ergo à Deo ex nihilo sunt producta.

Tertiò, si vellet Deus Petrum, vel quodcumque mixtum creare ex nihilo, illius potentiæ hoc non est denegandum, sed hoc mixtum produci, & conservari potest sine elementis: ergo potuerunt similiter reliqua in prima rerum productione produci.

§. II.

Pars Affirmatiua resolvitur, & probatur.

RESOLVENDUM est Affirmativè, ex doctr. D. Th. 1. p. q. 91. a. 1. in corpore, quem sequuntur ibi Caietanus, & Suarez tom. 2. in 1. p. D. Thomæ, & lib. 2. de opere sex dierum cap. 10.

EProbatur 1. Homo fuit à Deo factus in prima sui creatione ex omnibus elementis: ergo idem asserendum est de reliquis mixtis, quæ tunc creata sunt. Antecedens probatur ex D. Thom. loco citato, ubi ostendens quomodo fuerit Adam creatus ex limo terræ, dicit: *Elementa verò secundum substantiam sunt in illo, ita tamen, quòd superiora elementa prædominantur in eo secundum virtutem, scilicet ignis, & aër: inferiora vero elementa abundant secundum substantiam, aliter enim non posset esse mixtionis æqualitas, nisi inferiora elementa quæ sunt minoris virtutis, secundum quantitatem in homine abundarent, & ideo dicitur corpus hominis de limo terræ formatum, quia limus dicitur terra aqua permixta, &c.*

Probatur 2. Prima rerum creatio fuit productio earum iuxta ordinem naturæ magis illis congruum; sed congrua mixtorum productio petit ex elementis fieri cunctis: ergo ex omnibus illis factum est quodvis perfectum mixtum. Probatur minor, congrua mixtorum productio petit fieri ex principiis valentibus ponere, ac conservare mixtam dispositionem conservatiuam eorum, sed huiusmodi principia sunt forma mixta omnium qualitatum indifferenter productiua, & materiæ omnium elementorum, per quas determi-

determinantur illæ pro qualitatibus producendis in debita intensione pro tali forma: ergo congrua mixtorum productio petit ex cunctis fieri elementis.

Probatur 3. Mixta perfecta sunt ex Aristot. *lib. 1. de generatione cap. 10.* Quæ ex miscibilium alteratorum sunt vnione: sed quatuor elementa sunt miscibilia, quæ de se ordinantur, vt mixta connaturalia fiant: ergo mixta ex omnibus debent fieri elementis.

§. III.

Fit satis pro argumentis.

AD 1. distinguo minorem, creatio est productio rei ex nihilo, si sit propria, & rigorosa creatio, concedo; si largo modo creatio dicatur, nego minorem. Vt enim doctissimus annotauit Suarez *loco adducto* pro resolutione, in prima rerum genesi duplex fuit creatio, alia rigorosa, per quam simplicia corpora ex nihilo fuerunt facta, quæ docentur illis verbis, *creauit Deus cælum, & terram, &c.* & Altera fuit productio reliquarum rerum, mixtorum scilicet, quæ largo modo creatio dicitur, quia licet ex omnibus elementis fuerint facta, non tamen cum mora, & præcedente actione, & reactione elementorum, sed in instanti, quia per concursus ablationem Deus coarctauit elementorum virtutes, vt veluti in instanti, & sine contrarietate, & actione primarum qualitatum formæ introducerentur in materia, quam ex omnibus elementis, quæ conducebant pro illius temperie, & in quantitate pro tali forma debita, coagulauit Dominus, sicut similiter dedit homini, quem primò creauit non quamcumque materiam, sed organizatam, ex limo terræ productam cum coniunctione materierum omnium elementorum, vt docet D. Thom. *loco citato* pro primâ probatione resolutionis.

Contra, saltem mixta, quæ post primam rerum genesim producuntur, non fiunt ex elementis, sed ex aliis mixtis.

Respondetur, distinguo minorem, sed fiunt ex aliis mixtis immediatè, concedo; mediatè in prima primi mixti productione, nego minorem. Quodlibet enim mixtum fit vel immediate per mixtionem, aut creationem modo dicto, vel ex alio mixto, quod fuerit ex aliis factum, donec perueniatur in mixtum immediatè factum ex elementis.

Ad 2. negatur antecedens, quia cum forma mixta sit indifferens ad producendas omnes omnium elementorum qualitates in summo, fuit necesse ex materiis elementorum ipsorum poni substantificum temperamentum, per quod determinetur modo infra dicendo, pro mixta sibi debita dispositione qualitativa producenda.

Ad 3. distinguo minorem. Sed hoc mixtum produci, & conseruari potest sine elementis, de potentia Dei absoluta, & ultra ordinem naturæ, concedo; seruatò ordine naturali debito pro rerum productione, nego minorem. Homo enim seruatò ordine naturæ non potest sine debita organizatione produci, potest tamen à Deo sine organizatione creari: quod idem admittendum in mixti productione, & tunc sicut Deus supplet actiones necessarias ad hominis conseruationem, quæ non possunt fieri sine debita organizatione; similiter suppleret in mixto

substantifici temperamenti defectum, quod deberet fieri ex materiis elementorum.

requisitum pro mixtæ formæ, conseruatione.

RESOLVTIO III.

Vtrum elementa, quæ sunt in mixto, retineant suas formas substantiales?

§. I.

Elementorum substantiales formas admittunt in mixto, Auerroës, Nimphus, & alij.

PArtem affirmatiuam tuentur Auicenna. Auerr. *tertio cæli text. 67.* August. *Nimph. lib. 1. de generat. Zimara theoremate 48.* Argenterius *lib. artis medicinalis.* Fernellius *lib. 2. partis naturalis c. 6.* Vega *lib. 1. method. c. 1.* Noster doctissimus Mercatus *lib. 1. de re-cta ratione principiorum artis medicinae, tract. 5. art. 5.* & alij. Licet nō omnes eodem philosophentur modo.

B Pro quibus stat primò Arist. *lib. de generat. dicens: Hac mixtura, & congeries ex conseruatis quidem, sed secundum exiguas portiones iuxta se compositis erit elementis:* & Hipp. *lib. de natura humana text. 24.* dicit: *Rursus cum corpus hominis moritur, singula ad suam naturam accedunt humidum ad humidum, siccum ad siccum:* & Gal. *lib. 1. de elementis c. 5.* dicit, Elementa se habere ita in mixto corpore, sicut in vniuerso: & Auicenna. *lib. 1. sufficientia capite 10.* loquens de miscilibus dicit: *Et horum formæ essentiales sunt formæ permanentes, sed accidentia horum, ex quibus patiuntur passionem conuersionis, mutantur:* Ex quibus locis constat elementa formaliter manere in mixtis.

Secundò, vnumquodque resoluitur in ea, ex quibus componitur, sed mixtum resoluitur in quatuor elementa, vt patet dum viride lignum ignescit, vbi in fumum aër, & ignis in flammam, aqua sub propria, terra sub cineris apparent forma: ergo ex illis formaliter existentibus componitur mixtum.

Tertiò, in mixti productione, vel ipsum elementa omnia virtute superat, vel vno vincente, alterum corrumpitur; si primum, cum formæ non fuerint corruptæ, omnes in mixto remanent; si secundum, quod vincit alterum elementum, illud conuertit in sui naturam: ergo ex mixtione necesse est elementa formaliter manere in mixto.

C Quartò, materiæ elementorum non possunt recipere formam mixtam, nisi per mixtam dispositionem determinantur ad illius receptionem: sed corruptis elementorum formis, non possunt in materia dari qualitates elementorum, ex quibus fiat mixta dispositio: cum, formâ corruptâ, fiat resolutio vsque ad materiam primam: ergo nunquam posset mixta recipi dispositio sine illis.

Quintò obijcies cum doctissimo Mercato, mixtum ab intrinseco potest corrumpi: ergo quia elementorum formæ actu manent in illo. Probatur consequentia, corruptio ab intrinseco provenit ab excedente calore ipsius mixti corrumpente mixtam formam, sed à forma ipsius mixta tantum qualitates conseruatiuæ producuntur: ergo quæ corruptiuæ sunt, ab elementorum formis proueniunt.

E Sextò, materia prima non dicit ordinem ad formam mixtam, nisi mediis formis elementorum: ergo non potest hæc illam informare nisi illis existentibus.

§. II.

Remanentia formarum simplicium reiicitur ab omni mixto.

Resoluitur Negatiuè, mixtum enim fit tale substantifice per formam mixtam substantialem distinctam

distinctam à formis elementorum, illis iam corruptis. Sic docet Arist. lib. 1. de generatione c. 7. text. 43. D. Thom. lib. 1. de generat. lect. 10. & quest. 9. de anima ad 10. & p. 1. q. 79. art. 4. ad 4. & q. 5. de potent. art. 7. & opusc. 33. tenet Scotus in 2. dist. 15. q. unic. Caiet. 1. part. q. 76. art. 4. ad 4. Greg. Gabr. & Capreolus in 2. dist. 15. Tenent ex medicis Thomas de Garbo in summa tract. 1. cap. 1. Segarra lib. 1. de natura hominis comm. 14. Valles lib. 1. controu. cap. 1. Sancta-Cruz in Auic. opusc. 2. Petrus Garc. in Fen. 1. 1. disp. 7. cap. 10. qui latissimè prosequitur hanc difficultatem, & ut moris, doctissimè. Tenent ex Philosophis Collegium Connimbrincense, & similiter Discalceatorum, Rubius, & alij, estque nostris temporibus communior sententia.

Probatur 1. Ratione fundamentali. Mixtum est vnum substantificè tale: ergo per vnam formam substantialem mixtam ab elementis distinctam. Probatur consequentia, vnitas substantialis entis naturalis provenit ab unitate substantialis formæ tribuentis mixto esse, esse tale, & esse vnum tale; sed formæ elementorum non possunt vnum tale esse tribuere: ergo ab vna forma substantiali mixta ab illis distincta tribuitur. Probatur minor; tum quia formæ elementorum sunt plures, & consequenter plura entia valent substantifica constituere, ut patet in elementis; tum quia in mixto variæ oriuntur proprietates, & passionēs, quæ ab elementorum formis non possunt oriri, ut attractio humorum in purgantibus medicamentis, ferri attractio à magnete, & alia huiusmodi: ergo ab alia forma recipit mixtum esse.

Dices, quod manent formæ elementorum in mixto, licet in suo esse non constituentur per illas, sed per mixtam ab illis distinctam.

Contra, mixtum est vnum ens per se substantiale: ergo forma mixta, per quam fit tale, non superuenit remanentibus formis substantialibus elementorum. Probatur consequentia, quicquid aduenit enti in actu constituto constituit ens per accidens, sed tunc forma substantialis mixta superueniret entibus constitutis in actu: ergo mixtum ex eius aduentu fieret ens per accidens.

Dices, elementorum formas constituere entia in actu imperfecta, & completibilia per formam mixtam, ad quam ordinantur essentialiter, & ideo ex illis non fit ens per accidens, sed ens per se vltimò completum per formam completiuam potentialitatis ad illam, quæ in simplicibus remanet, sicut similiter forma corporeitatis reperta in materia prima, quia completibilis est per reliquas formas, non facit ens per accidens, etiam superuenientibus reliquis formis substantialibus.

Contra, elementum quodlibet per suam formam substantialem fit vnum ens per se, constitutum in determinata specie entis sub prædicamento substantiæ: ergo forma, quæ illi superuenit, facit ens per accidens. Probatur antecedens, quicquid ponitur in prædicamento substantiæ tanquam species illius debet esse ens per se, & determinatum in tali specie sub determinato genere: ergo elementum, quod constituitur sub prædicamento substantiæ, est ens per se in illo prædicamento. Arist. enim in antepædicamentis relegauit à prædicamentis entia per accidens.

Dices, elementa esse entia incompleta, & poni, ut talia, in prædicamento substantiæ, sicut ponitur materia, & forma.

Contra, in prædicamento substantiæ illud ponitur, tanquam ens per se, & completum, quod determinatam speciem substantiæ obtinet, completurque eius essentia per formam, sed elementum determi-

A natam speciem, completamque essentiam ex materia, & forma substantiali habet: ergo elementum quodlibet est in genere substantiæ ens per se completum per formam sub determinata specie.

Confirmatur, si formæ elementorum manerent simul cum forma mixta, vel remanerent secundum omnem suam perfectionem, vel remissæ, secundum omnem perfectionem, non, quia non esset possibile, mixtione præcedente, in qua refranguntur qualitates, formas simplices conseruari cum tanta remissione qualitatum in esse perfectò; si remissæ, non essent substantiales, non enim recipit magis, & minus substantia. Præterea si formæ substantiales in mixto sunt remissæ, non possent intensas qualitates producere, ad quas conseruandas Mercatus, & alij indicant esse necessarias, & ut in mutatione ætatum reluceant intensæ.

Confirmatur 2. Forma mixta non potest introduci in materia, nisi præcedat mixta dispositio, quæ determinat ad formæ mixtæ introductionem, sed quæcumque dispositio, quæ determinat materiam ad alicuius formæ introductionem, hæc eadem est dispositio corruptiuæ formæ præcedentis in materia: ergo dum in mixtione mixta dispositio disponit ad introductionem formæ mixtæ, hæc eadem dispositio est corruptiuæ formarum elementorum, quæ præcesserunt in illis materiis, ex quibus fit materia pro forma mixta.

C Probatur 2. Forma mixta est vna: ergo forma mixta vnam tantum valet informare materiam, sed, si formæ elementorum essent in mixto, essent in illo plures materiæ: ergo non possunt ab vna forma mixta informari. Probatur minor, eadem essent materiæ elementorum in mixto, quæ erant ante mixtionem, sed ante mixtionem tot sunt distinctæ materiæ, quot sunt elementa: ergo post mixtionem plures essent materiæ in mixto.

Dices, illas materias sub forma mixti fieri vnam, ratione formæ mixtæ superuenientis.

Contra, idem est principium indiuiduationis in elementis separatis, ac unitis sub aliqua forma distincta, si talis vnio esset possibilis, sed in illis ante aduentum formæ mixtæ, suæ materiæ, ut signatæ quantitate, sunt quatuor principia indiuiduationis, & ideo sunt illis quatuor materiæ: ergo si formæ remanent eadem, adueniente forma mixta, adhuc materiæ eadem remanebunt.

Confirmatur: ea, quæ sunt specie diuersa, non possunt continuari, & vnum numero effici in ratione continui, sed si reperirentur formæ elementorum in mixto, elementa quatuor specie diuersa fierent vnum numero continuum: ergo implicat eas actu in mixto reperiri.

E Probatur 3. Conclusio: si essent necessariæ formæ elementorum in mixto, maximè, ut ab illis producantur qualitates primæ, ex quibus fit mixta dispositio conseruatiua formæ mixtæ, sed corruptis formis elementorum, remanet forma mixta, quæ valet illas producere: ergo non sunt necessariæ formæ elementorum in mixto. Probatur minor, mixta dispositio est propria passio mixti, sed propriæ passionēs debent produci ab illa forma, cuius sunt propriæ passionēs: ergo corruptis formis elementorum, manet forma mixta, à qua potest produci mixta dispositio.

§. III.

Contrariæ opinionis fundamenta soluuntur.

A D 1. respondetur solum probare ex ibi adductis autoritatibus elementa manere in mixto per

per suas materias inter se commixtas, & quod ipsæ A
materię retinent propriam temperiem suorum ele-
mentorum, & quod informantur formā mixtā, quæ
ipsa elementa virtualiter continet, Avic. verò loqui-
tur de elementis extra mixtum.

Ad 2. distinguo minorem, mixtum resolvitur in
quatuor elementa materialiter sumpta, concedo; in
quatuor elementa formaliter diuersa, nego minorem:
eo modo totum potest in partes componentes resol-
ui, quo continentur in illo, dum verò lignum, in
exemplo pro argumento adducto, resolvitur in qua-
tuor adductas substantias, non ideo est, quia in ipsa
tamquam in propria elementa, quæ in illo contine-
bantur, fiat resolutio; sed aqua exiit, quia ad nutritio-
nem actu erat in illo, fumus mixtum est ex subtiliori
substantia factum, sicut cinis ex crassiori, neutrum B
tamen est elementum.

Ad 3. negatur antecedens, quia, vt elementa cor-
rumpantur in mixtione, non est necessarium quod
vnum elementum alterum corrumpat, ipsum in se
conuertendo; sed sufficit, quod mutuo ipsa elementa
commisceantur, quod mutuo agant, & reagant, &
mixta resultet dispositio ex elementorum contractis
viribus: & cum mixta dispositio sit in composibilis
cum formis simplicium, ipsa posita, necesse est, &
quod ipsæ corrumpantur, & quod in earum materiis
superueniat forma mixta substantialis, cuius præcessit
dispositio.

Ad 4. distinguo consequens: ergo nunquam potest
dari mixta dispositio pro introductione formæ mix-
tæ post aduentum ipsius formæ, concedo; imme-
diatè ante instans in quo mixta forma recipitur in
materia: nego consequentiam. Licet enim dispositio
conseruatiua formæ petat cum illa produci, disposi-
tio tamen præuia disponens pro ea in antecedente
tempore immediato, ad instans generationis tantum
petit recipi in subiecto.

Ad 5. negatur consequentia, sufficit enim vir-
tualis continentia elementorum in mixto, vt possit
producere non solum conseruatiuas qualitates, sed
etiam sui corruptiuas, vt patebit infra.

Ad 6. distinguo antecedens; materia prima non di-
cit ordinem ad formam mixtam nisi mediis formis
elementorum præcedentibus in tali materia, conce-
do; nisi mediis formis elementorum remanentibus in
in illa, nego antecedens. Vt enim materia fiat apta
pro forma mixta, sufficit, quod præcesserint formæ
elementorum, à quibus remaneant materiæ sigillatæ
pro qualitatibus debitis suis elementis.

RESOLVTIO IV.

Vtrum mixta forma saltem virtualiter conti-
near elementorum formas.

§. I.

Proponitur pars negatiua.

Negatiuam partem tenent omnes Authores, qui
formaliter contineri contendunt, & in eius
probationem faciunt aliqua illorum fundamenta.
Præterea, quod mixta meteorologica, vt grando, &
nix non continent virtualiter omnia elementa, cum
neque eorum valeant producere qualitates; idem er-
gotenendum est de reliquis formis mixtis substantia-
libus.

§. II.

Communior sententia admittitur.

R^Esolvendum tamen Affirmatiuè, ex Arist. lib. de
generat. text. 48. lib. 2. de partibus animalium c. 1.
lib. 3. de celo cap. 3. & ex D. Thom. 1. part. q. 76. art. 4.
ad 4. Quem sequitur Caietanus ibi, Scotus in 2. sen-
tentiarum distinct. 15. Conimbricenses lib. 1. de ge-
nerat. cap. 10. q. 3. Rubius lib. 1. de generat. cap. 10. q. 4.
Petrus Garc. in fen. 1. 1. Avic. disp. 7. cap. 3. Valles
lib. 1. controuers. cap. 1. Sancta-Cruz in fen. 1. 1. Aui-
cen. opusc. 2. Et est communis apud omnes, qui for-
mas elementorum negant in mixtis.

Ratio huius est, quia in mixtis reperiuntur quali-
tates primæ, quæ sunt effectus proprii formarum ele-
mentorum: ergo debent produci ab eorum formis
actualiter, vel virtualiter ibi existentibus: ergo debent
saltem contineri virtualiter. Consequentia patet, cau-
sa enim efficiens actu, vel virtute debet reperiiri ad
elicendam operationem.

§. III.

Ad rationem dubitandi respondetur.

A^D rationem dubitandi dicendum, quod mix-
tum meteorologicum non fit tale per substan-
tialem formam distinctam à formis simplicium, sed
per primas qualitates commixtas, partim ab illius for-
ma ortas, partim ab extrinseco comunicatas; mixta
verò perfecta sunt substantialiter talia per formam
mixtam substantialem virtualiter continentem om-
nia elementa, & media illa virtuali continentia va-
lent omnes primas sibi debitas qualitates producere.

RESOLVTIO V.

Quid sit elementa virtualiter contineri
in mixto?

§. I.

*Caietani, Carreiri, & aliorum proponitur
opinio.*

V^Irtualiter elementa contineri in mixto, quia
in illo remanent quatuor primæ qualitates, quæ
sunt virtutes elementorum, tenent plures Thomistæ
cum Caietano 1. p. q. 76. art. 4. ad 4. & Petrus Garc.
in fen. 1. 1. Avic. disput. 7. & Conimbricenses lib. 1.
de generat. cap. 10.

Pro quibus videtur stare D. Thomas loco citato ad
4. Vbi postquam determinauit elementa contineri
in mixto virtualiter, dicit: *Et ideo dicendum est se-
cundum Philosophum in 1. de generatione, quod for-
ma elementorum in mixto sunt, non actu, sed virtute,
remanent enim qualitates propriæ elementorum, licet
remissæ, in quibus est virtus formarum elementalium:*
Ergo virtualiter elementa continentur in mixto, quia
continentur eorum qualitates.

Secundò, elementa continentur virtualiter in
mixto, vel quia elementorum qualitates remanent
in illo, vel quia forma mixta virtute continet for-
mas elementorum: sed huiusmodi continentia est
impossibilis: ergo virtualiter continentur elementa
in mixto, quia qualitates primæ, quæ sunt eorum
virtutes, sunt in illo. Probatur minor, si forma sub-
stantialis mixti virtualiter contineret formas elemen-
torum; val eas contineret in genere causæ for-
malis;

malis; vel in genere causæ efficientis; sed in genere causæ formalis eas non continet, aliàs tribueret mixto esse ignem, & esse aquam, sicut anima rationalis tribuit homini esse vegetatiuum, & sensitium, quia formaliter continet animam vegetatiuam, & sensitiuam; neque in genere causæ efficientis, aliàs forma mixta valeret qualitates in summo producere, & ipsa elementa generare: ergo talis continentia est impossibilis.

Tertiò, si elementa essent virtualiter in mixto, quia continentur à forma mixta, ipsa perfectior deberet esse ipsis formis elementorum, sicut anima rationalis est perfectior sensitivâ, & vegetativâ, quas continet; sed elementa sunt perfectiora, quàm quodlibet mixtum, præcipuè non vivens: ergo continentia virtualis potius in ipsis qualitatibus primis, quæ reperiuntur in mixtis, debet constitui, quàm in hoc, quòd forma mixta eorum formas contineat.

§. II.

Deciditur continentia elementorum ratio.

Resolvendum tamen, quòd continentia virtualis elementorum in mixto stat in hoc, quòd quælibet forma mixta contineat formas elementorum virtualiter, quatenus in se habet virtutem producendi, & qualitates debitas unicuique elemento, & in intentione debita, ut producat eam formam quantum ex parte est suæ virtutis.

Probatur 1. Resolutio: virtualis continentia elementorum in mixto, vel stat in hoc, quòd forma mixta virtute contineat elementorum formas, quatenus eas valet producere; vel in hoc, quòd elementorum qualitates remissæ sint in mixto: sed in qualitatibus remanentia in mixto, non stat virtualis continentia elementorum in mixto: ergo debet poni in hoc, quòd mixta forma valeat elementorum formas producere. Minor probatur, si propter qualitates primas reperiuntur in mixto virtualiter continerentur elementa in illo, ubicumque reperirentur huiusmodi qualitates, ibi continerentur elementa virtualiter: sed adhuc si in aqua, & igne reperiantur omnes quatuor qualitates, non idèò dicuntur in igne, aut aqua virtualiter omnia elementa contineri: ergo etiam si in mixto reperiantur, non idèò dicuntur contineri in illo virtualiter elementa.

Confirmatur, si elementa dicerentur contineri virtualiter in mixto, quia elementorum qualitates sunt in illo, maximè id esset admittendum, quia prædictæ qualitates, licet remissæ, sunt inchoativè elementa, quatenus per maiorem intensiorem possunt illa producere; sed hæc ratio non sufficit: ergo ex continentia qualitatibus in mixto, non dicendum contineri elementa virtualiter. Probatur minor, hæc ratio etiam convinceret, ut propter caliditatem remissam receptam in aqua, diceretur ignis in illa contineri virtualiter, cum calor ille sit inchoativè ignis: ergo sicut hæc ratio non sufficit ibi, similiter neque in mixtis.

Confirmatur 2. Qualitates primæ, quæ reperiuntur in mixtis, neque formaliter, neque efficienter continent elementa: ergo propter illas non dicuntur elementa contineri in mixto. Probatur antecedens, formaliter non, cum sint accidens, in quo formaliter non potest substantia contineri; neque efficienter, cum sint dispositio mixta corruptiva formarum elementarium, quæ præfuerunt in mixtione: ergo neque formaliter, neque efficienter continent virtutem producendi illas.

Probatur 2. Resolutio: qualitates primæ, ex quibus

Abus fit mixta dispositio, non possunt non produci à forma mixta, aliàs provenirent ab extrinseco, passo non conferente vim, & essent violentiæ: sed eo ipso, quòd proveniant à forma mixta, ipsa debet virtualiter eas continere: ergo qualitates primas, quas producit, virtualiter continet: & quia, mediis illis, valet elementa producere, ipsa etiam dicitur continere virtualiter elementa. Probatur minor; eo ipso quòd forma mixta qualitates primas producat, illas formaliter, aut virtualiter debet continere: sed forma mixta, cum sit substantia, non potest formaliter illas continere: ergo virtualiter dicendum est continere illas.

BDices, quòd licet forma mixta virtualiter contineat qualitates primas remissas, quæ sunt dispositiones illius, non tamen valet producere illas in ea intentione, quæ, mediis illis elementa producantur, & idèò non dicuntur continere virtualiter elementa.

Contra, forma mixta substantialis idèò valet producere qualitates primas, quia, cum naturaliter non potuerit habere secum formas elementorum, & ex alia parte qualitates essent dispositio conservativa, illi Deus virtutes elementorum communicavit qualitatibus productivis, ut sibi necessarias produceret; sed virtus productiva qualitatibus primarum est eiusdem naturæ, & speciei, sicut quæ reperitur in elementis, quidquid enim producit calorem virtute ignis producit illum, ex D. Thom. 2. de celo. text. 42. lect. 10. & lib. 2. de anima, text. 70. lect. 14. Ergo sicut hæc virtus fuit communicata elementis illimitata, similis fuit communicata mixtæ cuicumque formæ.

CDices, cum Petro Garc. mixtam dispositionem non produci à forma mixta, neque in illa esse aliquam virtutem qualitatibus primarum productivam, sed remanere dispositionem mixtam qualitatibus, quæ præfuerunt in elementis, in mixtione, & non potuerunt corrumpi in illa.

Contra, generatio ex Arist. lib. 1. de generatione, est mutatio huius totius in hoc totum, nullo sensibili manente: ergo dum mixtum generatur, nulla sensibilis qualitas remanet: Præterea forma mixta potest induci cum remissioribus dispositionibus, immò de facto semper introducit, quàm quæ requiruntur pro sui conservatione, quia forma antecedens nunquam potest conservari in materia cum dispositione omnino impossibili, qualis est dispositio connaturalis subsequenti formæ: ergo adhuc in opinione, quæ non admittit resolutionem usque ad materiam primam, debet admitti novam illam intensiorem qualitatibus primarum produci à forma mixta, quæ de novo generatur.

Præterea, potest in mixto dispositio primò adquisitione corrumpi à contrariis: ergo ad illius productionem debet dari in forma virtus primarum qualitatibus productiva, aliàs semel remissis ab extrinseco qualitatibus, semper essemus in præternaturali statu per totum vitæ decursum.

EPræterea, plerumque contingit, quòd forma introducat in materia habente qualitates contrarias in magna intensiorem, eis, quæ debentur pro conservatione supervenientis formæ, ut patet in productione ignis, in aëre frigido, tempore hyemis nimis ararato: ergo ad contrarias qualitates sui conservativas debet forma introducenda habere qualitatibus, quæ ibi debentur, virtutem productivam.

Probatur 3. Resolutio: forma quælibet mixta vivens habet virtutem illimitatam qualitatibus primarum productivam: ergo de omni forma mixta idem asserendum est, cum in virtute producendi qualitates primas, ex quibus mixta dispositio resultat, eandem sit

sic ratio in omni forma mixta : ergo mixtum virtualiter dicitur continere elementa , quia virtutem habet illimitatam productiuam qualitatum. Probatur antecedens ; quodlibet viuens per varias mutatur ætates , per diuersas earum intensiones : ergo quia illimitatam habet virtutem productiuam.

Dices cum Petro Garcia , virtutem productiuam qualitatum primarum esse illimitatam in viuente , quæ erat necessaria noua productio qualitatum in diuersis ætatibus pro diuersis operationibus , quæ exercentur ab animali , quæ ratio non currit in non viuente mixto.

Contra est , primò quòd iam admittit saltem in viuente mixta dispositionem produci à forma mixta. Secundò iam saltem in viuente illimitatam virtutem admittit , quia in producendis qualitatibus communicat in virtute cum elementis , quæ illimitatas has virtutes habent ; sed similiter mixta forma non viuens , quatenus communicat in virtute cum elementis , suas valet qualitates producere : ergo eadem erit omnino in illis illimitata virtus.

Præterea , viuentia non communicant qualitates primas , nec mixtam dispositionem ex illis compositam prout viuentia sunt , sed prout sunt mixta præcisè : ergo sicut in illis fit productio qualitatum primarum per virtutem illimitatam , similiter & in aliis mixtis.

Præterea , virtus illimitata productiuam qualitatum fuit in viuentibus necessaria , vt propriam dispositionem producerent , & productam conseruarent , sed ad hæc omnia in quocumque mixto sunt necessaria : ergo sicut illimitata fuit à Deo concessa viuentibus mixtis , similiter & aliis.

Probatur vltimò Resolutio : in homine v.g. anima , vt forma est mixta , non solum producit qualitates in ea intensione , qua valent conseruare illam , sed in maiori , in qua ipsam possunt corrumpere : ergo habet virtutem illimitatam productiuam primarum qualitatum : ergo mediis illis , quantum est ex se , valet elementa producere , & idè virtualiter illa continere dicitur. Probatur antecedens : sicut , manente temperamento substantifico naturali , producit sibi debitas , & naturales qualitates ; similiter , ipso corrupto , præternaturales qualitates producit , v.g. calorem , & siccitatem sui corruptiuas in hæctica ; frigiditatem , & humiditatem sui corruptiuas in hydropico : ergo non solum qualitates conseruatiuas , sed sui corruptiuas valet forma hominis , quæ mixta est , producere.

Dices , quòd in hæctico , & hydropico producuntur qualitates excedentes corruptiuæ à causa extrinseca , non verò ab ipsa forma viuentis.

Contra , illæ intemperies fiunt habituales , & difficile mobiles , vt ex difficultate curationis patet , sed qualitates ab extrinseco aduenientes , causâ extrinsecâ ablata auferuntur , nec habituales fiunt : ergo quia non producuntur à causa externa , sed ab ipsa anima.

§. III.

D. Thomas explicatur : fit satis argumentis pro Caietani opinione.

Ad 1. responderetur , quòd D. Thomas non intendit docere , quòd elementa continentur virtualiter , quia sint in mixto qualitates primæ , quæ sunt virtutes elementorum , ita vt ponat in illis rationem continentia virtualis , sed potius in ipsa forma mixta substantiali ; deducit tamen huius veritatis probationem ex eo , quòd in mixto reperiuntur qualitates primæ , quæ , cum , vt iam probauimus , non producantur ab

A elementorum formis (quæ in mixto non sunt) debent necessariò produci ab ipsa forma mixta , quatenus virtualiter elementa continet , quod colligit à posteriori ex productione qualitatum , dicit enim : *Remanent enim qualitates propriae elementorum , licet remissa , in quibus est virtus formarum elementarium.* Quasi dicat id euidenter inferri ex qualitatibus ibi repertis , quæ , cum sint propriae elementorum , non possunt subsequi , nisi in quibus est virtus elementorum , seu in quibus elementa continentur virtualiter in forma , quæ sit principium elicitiuum earum.

B Ad 2. negatur minor : Continet enim mixta substantialis forma virtualiter eminenter elementa , & idè valet efficere quidquid omnes formæ elementorum si actu , & formaliter essent in mixto , possent producere.

Contra : si mixta forma substantialis posset quacumque elementales producere qualitates , & in quacumque intensione , non solum produceret qualitates sui conseruatiuas , sed etiam qualitates sui corruptiuas : sed hoc implicat : ergo non potest virtualiter eminenter elementa continere. Probatur minor , si forma mixta posset qualitates contrarias , & sui corruptiuas producere , sequeretur , quòd ipsa esset principium suæ corruptionis ; sed nulli formæ datur principium sui corruptiuum , cum potius omnes qualitates , & potentias recipiat , vt valeat se conseruare in materia : ergo implicat qualitates intensas , & contrarias producere.

C Respondetur negando vtramque minorem : Mixtum enim mixtam petit dispositionem omnium qualitatum , & cum ipsæ qualitates sint propriae elementorum , non posset ipsas producere forma mixta , nisi in virtute earum formarum , cui propriae sunt , & idè ad earum productionem , fuit necessarium , quòd virtualiter continerentur à forma mixta elementorum formæ , vt ratione huius virtualis continentia suam produceret mixtam dispositionem : & quia illæ virtutes sunt illimitatæ ad totam qualitatum intensiorem , & deberent sic mixto tribui si tractu temporis in mixto essent in maiori intensione ex usu (vt contingit in viuentibus , & in medicamentis calidis potentialibus) ab intrinseco fuisset in mixto productiuam virtus harum qualitatum ; & idè alligari non potuerunt huiusmodi virtutes , vt non essent simul , & principium conseruandæ formæ , & illius corruppendæ , idem enim , qui nos viuificat calor , nos occidit , ab eodem enim naturales perficiuntur operationes viuentis , & partes resoluuntur vsque ad naturalem interitum.

D Contra : si primæ qualitates , ob huiusmodi virtutalem continentiam , producerentur à forma mixta , cum non fierent à simili qualitate per alterationem , deberent ab ipsa pullulare forma : sed quod pullulat à forma , non potest esse corruptiuas dispositio eius formæ , à qua pullulat , eum tribuatur , tamquam efficienti quod generanti , quod non producit nisi quod in primo , vel secundo modo perfectitatis conuenit genito : ergo qualitates primæ excedentes , & corruptiuæ formæ non possunt ab illa pullulare.

E Respondetur 1. Distinguo minorem ; quod pullulat à forma , non potest esse illius corruptiuum , si conprincipium coadiuuans sit omninò naturale , concedo ; si conprincipium coadiuuans sit præternaturale , nego minorem. Forma enim mixta , cum illimitatam virtutem qualitatum productiuam habeat à temperamento substantifico coadiuuatur , vt mixtam , ac moderatam producat dispositionem : determinatur enim ab illo ad qualitates , & ad earum intensiorem , & idè qualitates , quæ pullulant

ab anima mediante temperamento substantifico naturali, naturales sunt, & conservatiuæ; quæ verò proveniunt à forma, ut determinata à temperamento substantifico præternaturali, præternaturales, & intensæ ultra mediocritatem debitam sunt; sicut contingit in potentiis, quæ dependenter ab organo pullulant ab anima, etsi organum est naturale, operationes naturales producuntur, sin verò organum fit male conformatum, ratione talis comprincipiis facultates culpatas eliciunt operationes.

Respondetur 2. Distinguo minorem, quòd pullulat à forma, non potest esse corruptiva dispositio eius, à quo pullulat, concedo: eius, in quo pullulat, nego minorem; licet enim qualitates corruptivæ primæ non sint de perfectione viventis, in quo pullulant, immò sunt illius corruptivæ; sunt tamen de perfectione formæ mixtæ, à qua pullulant, quatenus virtualiter continent ignem, v.g. cuius virtute calor corrumpens fit.

Contra non solum corrumpitur mixtum per illas qualitates, sed ipsa forma mixta, à qua pullulant: ergo non solum sunt corruptivæ eius, in quo pullulant, sed eius à quo pullulant.

Respondetur, non solum corrumpitur subiectum, sed forma, à qua pullulant, ut forma mixta est adæquatè, concedo antecedens; ut est forma mixta inadæquatè sumpta, idest præcisè, ut continet formam ignis, aut aëris, nego antecedens. Forma enim mixta, ut aquam coniinet, & petit illius dispositiones, non petit aëris, vel ignis dispositiones: at verò ut ignem continet ipsæ ignis dispositiones sunt in tota intentione de illius perfectione.

Contra: forma mixta secundum illum inadæquatum conceptum, quo continet ignem, corrumpitur per ignis qualitates intensas: ergo non solum corrumpitur, ut mixta est inadæquatè.

Respondetur, distinguo antecedens: Forma mixta per qualitates intensas corrumpitur secundum illum inadæquatum conceptum per se, nego; per accidens, quatenus eadem est entitatiuè cum seipsa secundum conceptus continentie reliquorum elementorum, concedo antecedens. Forma enim mixta, ut ignem continet, perficitur per ignis excedentes qualitates quantumcumque intensas, sicut enim formæ elementorum, si actu essent in mixto, semper perficerentur per ignis qualitates conservatiuas, similiter forma mixta, prout virtualiter ignem continet, semper perficitur per eius conservatiuas qualitates, per accidens tamen corrumpitur per illas, quia hæc forma prout reliqua continet elementa, non potest non corrumpi per intensas ignis qualitates.

Ad 3. negatur minor: Quia quæcumque forma substantialis mixta est perfectior quacumque forma simplici elementalī, & omnibus elementalibus formis simul, quia non solum producere valet vnius elementi qualitates, sed & omnium elementorum qualitates, & ultra illas habet aliquas operationes, quas non valent elicere formæ simplices.

RESOLUTIO VI.

Utrum aliquid reperiatur in mixto, per quod determinetur forma mixta, ut sibi debitas qualitates producat.

§. I.

Pars suadetur negativa.

Videtur quod non 1. Quia in mixto, ante accidentium productionem, tantum remanet illius

substantia: sed nihil est in illa, à quo fiat talis determinatio: ergo qualitates producuntur à forma, sine eo quod ab aliquo determinetur ad earum productionem. Probatum minor, in substantia mixti tantum reperitur forma substantialis mixta, & materia prima, quam informat, sed forma substantialis mixta non potest se ipsam determinare, aliàs esset determinans, & determinatum; nec materia prima, cum sit pura potentia, ab omni entitate nuda, habet per quid possit formam determinare: ergo nihil reperitur in mixti substantia, à quo fiat determinatio.

Secundò: formæ substantiales elementorum sine aliquo determinante producunt qualitates sibi debitas: ergo forma mixta debet similiter producere qualitates sibi debitas, sine eo quod ab aliquo determinetur.

Tertiò: mixta dispositio, quæ resultat in mixto ex qualitatibus proportionatis, est illi connaturalis, & debita tanquam propria passio, sed ad productionem passionum non requiritur determinans extrinsecum forma enim, ex qua sequuntur, est principium coaptatum, & determinatum earum, sicut rationalis respectu risibilitatis: ergo à forma mixta producitur sine aliquo determinante.

§. II.

Ex Thomistarum accuratissima doctrina deciditur resolutio.

Resoluendum tamen est Affirmatiuè: Mixta enim forma substantialis determinatur ad productionem primarum qualitatum per materias elementorum, quas informat, quæ solent communiter vocari partes materiales elementorum. Hæc resolutio deducitur ex visceribus antiquæ doctrinæ parentum medicinæ, ut constat ex probationibus.

Probatum 1. In viuentē, sicut in quouis mixto, proportio qualitatum talis reperitur, qualis est proportio partium materialium elementorum, quæ in ipso mixto remanent: ergo quia quælibet elementi materia determinat mixtam formam, ut in se producat qualitates, quæ deberentur suæ formæ, si actu esset in ipsa materia Probatum antecedens, ex Galen. lib. 1. 1. method. cap. 3. circa finem, qui his verbis hanc doctrinam expresse docuit: *Cum verò diuersitas non parua sit in partium animalis temperamento, propriam cuique mensuram fore eorum, quæ ipsis sunt similia, nempe ei, quæ terrea magis est, eorum quæ magis terrea; & ei, quæ humidior est, eorum, quæ sunt humidiora; ad eundem modum, & ei, quæ magis aërea est, eorum, quæ plus huius substantiæ in se habent; sicut calidiori, eorum, quæ magis substantiæ igneæ participant, hinc verò iam materias particulares omnes in cibis, porione, aëre, & omnibus peragi solutis inueniendas esse.*

Probatum 2. In mixto perfecto reperiuntur elementorum materiæ, non ut nuda materia prima est: sed quælibet appropriata suo elemento, & retinens prædominantes qualitates illius: ergo determinant formam mixtam ad suarum qualitatum productionem quælibet in se, quia in instanti generationis, cum fiat resolutio usque ad materiam primam, non est aliud à forma, à quo possint illæ produci. Probatum antecedens, ex Caiet. 1. part. quest. 91. art. 1. Vbi cum D. Thomas omnium elementorum materias in prima hominis creatione doceat remanere, intendens Caietanus explicare modum, quo D. Thomas intendit remansisse, dicit: *Rursus dicuntur elementa componere hominem secundum substantiam, non formalem, sed materialem; non tantum communem scilicet materiam*

materiam primam, sed propriam, seu appropriatam; elementa enim ex vi mixtionis alterata sic ununtur in mixto, quod materie eorum transeunt in materiam mixti cum dispositionibus proprietatis illis elementis, puta siccitate, humiditate, &c. Itaque illa elementa dicuntur predominare in aliquo secundum substantiam, seu quantitatem, de quorum materia disposita plus saluatur in mixto, illa vero secundum virtutem, de quorum vi plus saluatur in eo. Hæc Caiet. ex quibus antecedens, & tota resolutio deducitur ex D. Thomæ doctrina.

Probatur 3. resolutio à priori. Quodlibet indifferens ad plura, & ut hoc potius, quam illud opereatur, debet habere aliquod determinans; sed forma mixta, ut probauimus, est indifferens ad producendas omnium elementorum qualitates & in quocumque gradu: ergo debet habere aliquod in earum productione, per quod determinetur: sed in mixto solum remanet forma mixta determinanda in instanti generationis, & materie elementorum remanentes ex vi mixtionis: ergo ab illis determinatur, ut in qualibet iuxta naturam sui elementi propria, qualitates producat. Ultima consequentia probatur, quia in toto illa composito, materia, forma, existentia, subsistentia, & unio possunt intelligi ante prædictas qualitates: Sed forma est determinabilis, modi substantiæ non determinant pro accidentibus: ergo à sola materia potest determinari.

Confirmatur; sic se habent materie elementorum in mixto ad determinandam formæ mixtæ indifferentiam, sicut se habet corpus organicum in viuento pro determinanda anima ad producendas suas potentias; sed organizatio materie in aduentu formæ determinat iuxta proportionem, quam quodlibet organum dicit ad determinatam potentiam: ergo elementorum materie determinant quælibet, iuxta proportionem eorum, quæ debentur suo elemento. Probatur maior; sicut per organa potest determinari animæ indifferentia, quia organum est instrumentum accommodatum pro actionibus talis potentiæ, ita materia cuiuslibet elementi est accommodatum subiectum pro recipiendis qualitatibus sui elementi, habetque substantiæ modum illis appropriatum ex præcessisse formæ simplicis, quæ in illa præcessit: ergo sic se habent materie elementorum ad qualitates, sicut organa ad potentias.

Probatur 4. resolutio: In quolibet mixto perfecto necessario debent reperiri omnium elementorum materie, ut probauimus; sed non sunt necessariae, ut conseruent elementorum formas substantiales, quas non posse actu manere in mixto probauimus: ergo requiruntur, ut saltem determinent indifferentiam formæ mixtæ, quæ indifferens est ad omnium qualitatum primarum productionem. Probatur consequentia, omnia, quæ necessario debent fieri, sunt propter aliquem finem, ut docet *Arist. lib. 2. physic. cap. 3.* Sed non est alius finis, propter quem sint materie omnium elementorum ex necessitate naturæ in mixto: ergo, ut determinent formam mixtam, debent admitti.

Confirmatur: in mixtis, & in viuentibus fuit necessaria diuersitas partium, & organorum, variaque atque diuersa temperies propter diuersos vsus, & operationes: ergo in ipsius viuentis, & mixti substantia debebat esse principium ratione cuius anima produceret diuersas illas temperies, & substantiæ modos; sed non ab alio, quàm à diuersitate materiarum id potuit provenire: ergo ab illis debuit mixta forma determinari. Probatur minor: tenuitas partium à tenuioribus elementis, crassities à crassioribus tantum provenit: ergo.

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A Probatur 5. resolutio: Ab eadem mixta forma viuentis, à qua debita temperies ponitur, si partes frigida, & aqueæ resoluuntur (ut in febre ardente contingit) ponitur febris hectica: & similiter ex nimio vsu calidi alimenti, si plures partes igneæ, aut aereæ reponantur, idem contingit: sed non potest in hoc casu assignari alia causa, quare in statu sanitatis anima producat, & conseruet debitam temperiem, postea verò calorem febrilem; nisi quia prius ad debitam temperiem producendam determinatur per partes materiales igneas, aut aereas proportionatas, postea verò per excedentes. Sicut similiter determinatur forma mixta ad morbosam frigiditatem habitualement in hydropico per excessum partium aquearum: ergo per materiales partes elementorum determinatur forma mixta ad qualitates producendas.

B Probatur 6. In varia ætatum mutatione à forma mixta viuentis ponuntur diuersæ temperies ætatiuæ primarum qualitatum, variæque intensiones earum: ergo aliquod debet in mixto perfecto viuento assignari, ex cuius mutatione determinatur forma, ut diuersis temporibus diuersas producat qualitates; sed nihil aliud mutatur in viuento valens ad determinandam formam pro his diuersis qualitatibus producendis præter partes diuersas materiales: ergo ab illis determinatur. Probatur minor, illa mutatio debet esse per aliquod intrinsecum viuenti, sed non per formam, quæ, præterquam quod determinatur, manet eadem per totam vitam: ergo à nullo alio quàm à materialibus partibus elementorum determinatur ipsa ad producendas diuersas temperies in diuersis ætatibus.

C Dices primò, à principiis generationis oriri quandam qualitatem conseruatiuam primarum, quæ quia tractu temporis corrumpitur, etiam primæ qualitates corrumpuntur.

Contra, in ætatum mutatione non solum datur corruptio earum qualitatum, quæ debentur primis ætatibus, sed productio earum, quæ in subsequentiis succedunt: ergo adhuc si non conseruetur temperies primæ ætatis defectu illius qualitatis conseruativæ debet assignari causa, propterquam ad nouas atque diuersas producendas qualitates determinetur postea forma mixta.

D Præterea, quia etiam debet assignari alia causa conseruativa illius conseruativæ qualitatis, & cur postea non conseruetur.

Præterea, illa qualitas conseruativa, vel est prima, vel secunda; si prima, anulla alia prima conseruatur; si secunda oritur à primis, & idè potius petit conseruari ab illis, quàm illas conseruare: ergo nulla talis potest assignari qualitas.

Dices 2. cum Petro Garc. super *fen. 1. 1. Anic. dispnt. 17. cap. 9.* Animam ex sua natura petere illa diuersa temperamenta in diuersis ætatibus, non minus quàm petit diuersas temperies in diuersis partibus.

E Contra, etiam si anima diuersas illas temperies petat, debet habere aliquid, per quod determinetur in diuersis illis ad diuersas qualitates producendas: ergo cum nullum aliud possit assignari principium, ab hoc debet provenire.

Dices, cum eodem Petro Garc. loco citato, quod anima sine aliquo determinante producit illas diuersas qualitates in diuersis ætatibus, quia illæ temperies sunt inter se ordinatæ, sicut gradus intensiois eiusdem qualitatis, & sicut agens ponit propter hanc ordinationem sine aliquo determinante prius primum gradum, quàm secundum, & secundum, quàm tertium; sic anima propter ordinem inter temperies ætatum repertum prius hanc, quàm aliam ponit sine determinante.

C

Contra

Contra, non est unde talis ordo admittendus sit, neque tenet paritas; ratione enim perfectionis gradus inter se differunt, & seruant ordinem, quod in ætatibus non reperitur, & adhuc illo admissio remanet ex toto difficultas respectu primæ productionis qualitatum in instanti generationis, per quid determinetur forma potius ad calorem, & humiditatem quàm ad siccitatem, & frigiditatem.

Præterea, quia ratione ordinis tantum conuincitur, quod aliæ primò, aliæ secundò ponantur, non verò quod una posita, aliæ non simul subsequantur in vno die, sicut possunt, & plures gradus distincti eiusdem qualitatis, & sic percurreret homo omnes ætates in vna hora: ergo aliquid determinans debet assignari, ratione cuius iuxta diuersos annorum curricula determinetur forma ad huius, vel illius ætatis qualitates producendas.

Probatur 7. Ab vno, & eodem iecoris calore producuntur quatuor humores in iecore simul ex chylis: sed hæc diuersarum substantiarum productio, quæ specie differunt, non posset fieri, nisi diuersæ materiæ elementorum determinarent iecoris calorem, vt in partibus, in quibus excedunt igneæ materiæ, bilis; in quibus aëreæ, sanguis; in quibus aqueæ pituita; in quibus terreæ, melancholia producatur; propterea quod sunt partes determinantes ad qualitates suis formis debitas: ergo forma mixta determinatur ad qualitatum productionem ab ipsis partibus materialibus. Minorem admittit ipse Petrus Garc. qui primus necessitatem partium materialium in mixto negauit, veritate enim conuictus, *fen. 1. 1. disp. 25. cap. 3.* cogitur illas admittere, dicens: *Quod illas tantum negat sub eadem exquisita quantitate, quæ futilis euasio est, sub eadem enim quantitate materias elementorum penetrari somniauit nullus, ad quid enim hoc inuentum.*

§. III.

Fit satis pro dubitandi rationibus ex adductis fundamentis.

AD 1. negatur minor. Ad illius probationem, distinguo maiorem, in substantia mixti tantum reperitur forma substantialis mixta, & materia prima, tanquam principia mixti, concedo; tanquam quid præsuppositum ex præcedentia formæ simplicis in illa materia, nego maiorem. Licet enim pro mixto duo sint principia componentias forma scilicet, & materia, sunt tamen aliæ entitates modales diuersæ, qualis est vnio in opinione admittente illam, & vltius reperitur in materia præcessisse formæ antecedentis, per quod materia, in qua præcessit, remanet substantificè sigillata, & determinata pro qualitatibus debitis formæ antecedenti.

Ad 2. negatur consequentia, quia formæ elementorum producunt qualitates primas, per virtutes sibi proprias, & connaturales, & communicatas ab auctore naturæ, vt producat qualitates per tales virtutes secundum totam intensiorem in qua debentur illis. Mixtæ verò formæ producunt qualitates secundum quod communicant in virtute cum elementis, per quorum virtutem continentiam producunt eas, & cum non sint mixto debitæ in tota intensiõe, in qua possunt illas producere, ideo fuit necessarium, quod saltem ex parte principij materialis esset aliquid, per quod determinentur pro intensiõe debita illi.

Ad 3. distinguo minorem: ad productionem passionum, quæ oriuntur à forma tanquam illi propriæ, & in communicabiles alteri, concedo; tanquam

A communicanti cum aliis in eadem passione, nego minorem. Propriæ enim passiones quarto modo, qualis est risibilitas homini, sine determinante possunt subsequi ex forma: sed quæ non sunt quarto modo passiones, sed communes etiam aliis, per quarum continentiam virtutem producuntur ab aliqua forma, tunc petit forma in earum productione determinans aliud, quia ipsa non potest esse determinans, & determinatum.

Vel respondetur 2. Negando minorem; quia cum forma perfecta plures valeat producere proprias passiones, vt potius has, quàm illas in hac, aut illa parte producat petit determinari, vt patet in anima sensitua, cuius sunt propriæ passiones potentia; & quia indifferens est ad illas producendas, determinatur per diuersa organa in illarum productionem: id similiter contingit in medicamentis, quæ vt docet Galen. *lib. 3. de simplic. medicament. facultatibus, c. 14. & 15. aliisque in locis*, quantumcumque appareant sensui simplicia, habent tamen diuersas partes, quæ determinant in illis, vt diuersas producant virtutes, vt apparet in lente, brastica, rhabarbaro, & aliis.

RESOLVTIO VII.

Vtrum materiæ elementorum in mixto sint simul sub eadem exquisita parte materiali quàm minima?

§. I.

Carreiri inopinabile suppositum proponitur, & fulcitur.

PArtem Affirmatiuam supponit Petrus Garcia amplecti ab illis, qui partes materiales elementorum admittunt necessarias in mixto: sed non quia in aliquo hoc figmentum viderit, sed potius vt fingat hostem, contra quem pugnet: potest hæc tamen pars aliquibus suaderi rationibus.

DPrimò: quælibet pars mixti quantumcumque minima est mixta: ergo sub quacumque mixti parte quantumcumque minima reperiuntur materiæ omnium elementorum. Probatur consequentia, quælibet pars est mixta, quia in ipsa sunt omnia elementa commixta, aliàs enim pars simplex, & elementalisis esset: ergo sub quacumque mixta parte quantumcumque minima, reperiuntur materiæ omnium elementorum.

ESecundò: partes materiales elementorum in tam minimas partes sunt confusæ, & diuisæ, vt sub quælibet minima particula debeant omnes reperiiri: ergo sub quacumque minima materiali remanent omnes. Probatur antecedens, ideo corruptæ sunt elementorum formæ, quia materiæ ita sunt refractæ, & commixtæ, vt non potuerint formæ sub tam minima conseruari quantitate: ergo ita sunt commixtæ, & confusæ, vt sub quælibet minima particula debeant omnes reperiiri.

Tertio: dum corrumpuntur formæ elementorum, fit resolutio vsque ad materiam primam, ita vt materiæ elementorum maneat sine quantitate, aut aliquo accidente impediẽte illarum materium penetrationem sub quacumque minima materiali: ergo dum postea sunt sub forma mixta, ita sunt commixtæ, & penetrat materiæ elementorum, vt sint simul sub quacumque minima parte materiali.

§. II.

§. II.

Communis opinio resolvitur.

Resolvendum tamen Negatiue, cum Gentili li. 2. cap. 2. fen. 1. Quem sequuntur omnes in hac parte, Sancta-Cruz in fen. 1. 1. *Auicenna opusc. de temperamentis cap. 6.* Doctor Cyprianus de Maroja tom. de febr. q. ultima, Petrus Garc. fen. 1. 1. *disput. 7. c. 4. & disput. 24. cap. 3.* Matamoros eius subcriptor lib. de febr. tract. de coctione, & putredine *disput. 3.* Nuñez lib. de coctione, & putredine *quest. 2.* Doctor Serna tom. 2. de medendi methodo lib. 4. cap. 1. Doctor Fernandez Bejaranus, vir acutissimus, & philosophandi scientia clarus, lib. 4. *meteor. quest. 1.* Complutensis Martinez lib. 1. tract. 1. *quest. 3.* Soria Granatensis tom. 1. *certaminis primi disp. 1.*

Probatur 1. resolutio: Non possunt in quacumque minima parte materiali mixti reperiri omnium elementorum materiæ, quin aliquæ penetrentur in illa, sed penetratio earum partium est impossibilis, cum quælibet pars elementalis sub mixta forma seruet quantitatem propriam alteri impenetrabilem: ergo non possunt reperiri quatuor diuersæ partes materiales sub eadem exquisitissima minima parte materiali.

Secundò: eandem extensionem quantitativam, & localem retinet pars quælibet mixta materialis, dum est sub forma mixta, quam haberet, si formæ elementorum essent in actu cum illa, sed illis existentibus, penetratio implicat: ergo similiter implicat in materiis relictis ex eorum corruptione, ergo sub eadem exquisita materiali parte reliquorum partes reperiri non possunt.

Tertiò: partes materiales sunt necessariae in mixto, vt dererminans quælibet pro sui elementi qualitatibus, ex omnibus cogatur mixta forma mixtam producere dispositionem, sed in hunc finem sufficit, quòd elementorum materiæ iuxta positæ vniantur à forma mixta superueniente sine illarum penetratione: ergo non reperiuntur diuersæ partes materiales sub quacumque minima materiali parte. Minor docetur lib. 2. tract. 1. cap. 1. ab Auicenna, qui, cum docuerit elementorum virtutes oriri in mixto iuxta variam partium elementorum commixtionem, intendens docere modum, quo prædictæ partes materiales sunt in mixto, vt qualitates oriantur ex illis, dicit: *Et cum medici dicunt, quòd medicina sic disposita virtus est composita, non oportet, vt ipsi intelligant à se ipsis, & tu ab eis, quòd sit pars vna ferens frigiditatem, & caliditatem, operans vnāquamque earum singulariter, sicut illa, quæ sunt diuersa, nam illud non est possibile; sed illa amba sunt in duabus partibus diuersis, ex quibus ipsa est composita, &c.* Ergo ad producendas diuersas qualitates, in quibus stat mixta dispositio, sufficit esse sub eadem forma vnitas.

§. III.

Fundamenta pro supposito Carreiri diluuntur.

Ad 1. distinguo antecedens: Quælibet pars mixti quantumcumque minima est mixta formaliter, nego; est mixta materialiter, concedo antecedens. Pars mixta dicitur quæcumque pars mixti, hæc est duplex, alia formaliter mixta, quæ constant ex materiis omnium quatuor elementorum, per quas fit mixta formaliter; alia est pars mixta materialiter, quia licet sit materia vnus elementi, ex qua simul

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A cum aliis fit pars formaliter mixta, ipsa tamen solum materialiter mixta potest dici: ex quo patet, quòd patet, quòd licet sint materiæ omnium elementorum sub quacumque mixta parte formali, non tamen sub quacumque materiali.

Ad 2. distinguo antecedens: Partes materiales elementorum in tam minimas partes sunt diuisæ, vt sub qualibet minima particula debeant omnes reperiri, si particula sit pars formaliter mixta, concedo; si particula sit pars mixta tantum materialiter, nego antecedens.

B Ad 3. negatur consequentia: Quia licet fiat resolutio vsque ad materiam primam, manent partes sigillatæ, vt à forma subsequente in instanti generationis reproducantur in eisdem partibus eadem accidentia specie, quæ præcesserunt, & ideo materiæ elementorum remanent cum eisdem qualitatibus, cum eadem quantitate, & cum eisdem substantiæ modis, solumque superadditur in illis, vt illæ materiæ sint continuæ sub vna forma, quæ erant prius continguæ sub diuersis.

RESOLUTIO VIII.

Vtrum sub quacumque parte formali mixta sint omnium elementorum partes materiales?

§. I.

Partis negatiua proponitur fundamentum.

Videtur quòd non; tam pars quælibet formalis mixta deberet conflare ex partibus materialibus omnium quatuor elementorum sub forma mixti vnitis, sed sub mixti forma ex mixtione non possunt huiusmodi partes materiales vnite reperiri: ergo non potest in mixto dari pars formalis mixta. Probatur minor: elementa in mixtione quantitates diuersas habent diuersis indiuisibilibus terminatas, sed in mixtione non datur aliqua realis actio corruptiua indiuisibilium terminantium, nec productiua indiuisibilium vnientium: ergo non potest dari pars formalis mixta ex partibus materialibus sub forma mixti vnitis.

§. II.

Alter pars eligitur.

Resolvendum Affirmatiue.

Probatur 1. Elementa remanere in mixto per suas materias est necesse, vt probauimus antecedenter; sed non remanent sub quacumque parte materiali mixta, vt probauimus resolutione antecedente: ergo remanent sub parte formali.

E Secundò: pars formalis mixta est, quæ ex omnibus miscibilibus coalescit: ergo in quacumque minima formali parte mixta omnium miscibilium materiæ reperiuntur.

Tertio: quælibet pars formaliter mixta mixtam debet habere dispositionem: ergo debet habere materias omnium elementorum. Probatur consequentia: Nam mixta dispositio producitur à forma mixta, vt determinata per materias miscibilium: ergo vt forma mixta producat dispositionem mixtam, requiruntur materiæ omnium elementorum determinantes ad eius productionem.

§. III.

Fundamētali negatiua partis rationi fit satis.

AD argumenti probationem negatur minore: quia, cum in mixtione corrumpantur formæ substantiales elementorum, fit resolutio vsque ad materiam primam, resoluanturque simul cum aliis accidentibus omnia indiuisibilia, tam vnitiua, quam terminatiua; & cum noua superueniat substantialis forma mixta, quæ omnes omnium elementorum materias informet, ipsa, & omnes materiæ informantur, & vniuntur per vnā communem quantitatem omnibus materiis superuenientem.

RESOLVTIO IX.

Vtrum materia cuiusvis elementi determinet formam mixtam informantem illam, vt producat in tali materia qualitates formæ elementi, quæ præcessit in illa?

§. I.

Partis negatiua rationes adducuntur.

PArtem negatiuam suaderi magis ex his, quæ sensibus percipiuntur, videtur 1. Quia, dum aliquid generatur ex aliquo ente simili in qualitatibus, illæ qualitates, in quibus habet similitudinem cum corrupto, actu remanent in materia; sed primæ qualitates elementorum refractæ in mixtione sunt similes, eis, quæ debentur formæ introducendæ mixtæ, & per quas debet conseruari: ergo eademmet transeunt in materiæ elementorum ad formam mixtam conseruandam. Probatur maior, ex Arist. lib. 1. de generat. cap. 4. Qui idem in elementum symbolum transitum faciliorem esse dicit, quia sine dispendio, & reactione qualitatum fit transitus ab vno in aliud.

Secundò: Si in instanti generationis non remanent qualitates elementorum actu in eorum materiis, non posset forma mixti recipi in iis: ergo remanent actu in eis, absque eo quod forma mixta determinetur ad earum productionem. Probatur antecedens: corruptis qualitatibus primis, nihil remanet in materia valens illam determinare pro hac, vel illa forma mixta; sed non introducitur naturaliter aliqua forma substantialis in materia, quin actu per dispositiones sit determinata ad illam: ergo, si in instanti generationis non remanent actu qualitates in materia, nihil esset, per quod determinaretur pro formæ mixtæ receptione.

§. II.

Pars affirmatiua præfertur.

Resoluendum Affirmatiuè.

Probatur 1. In mixtione corrumpuntur formæ substantiales elementorum (ideò enim eorum materiæ transeunt ad formam mixtam recipiendam) sed corruptis formis substantialibus, debent necessariò corrumpi accidentia, quia vel ab illis sunt producta, vel mediis illis recipiuntur, & conseruantur: ergo materiæ elementorum non conseruant qualitates à formis elementorum productas, sed quas in instanti generationis mixti receperunt à forma mixta. Probatur minor, ex Arist. lib. 1. de ortu, & interitu, cap. 4. in princip. vbi generationem docet esse: *Mutationem huius tati in hunc totum, nullo sensibili manente.*

A Confirmatur: In genito, non remanent eadem numero accidentia, quæ erant in corrupto, sed alia similia specie de nouo producuntur à forma superueniente: sed superueniens forma est indifferens ad omnium elementorum qualitates producendas: ergo idem has, aut illas producit, quia à cuiuslibet elementi materia pro sui elementi qualitatibus determinatur. Probatur minor ex D. Thom. 1. p. quest. 76. art. 6. & lib. 1. de generatione, lect. 10. dicente: *Dicendum, quod in corruptione non manet idem numero accidens: sed id, quod prius erat, corrumpitur per accidens, consequens formam de nouo aduenientem, &c.*

Secundò probatur: Qualitates primæ, ex quibus mixta dispositio coalescit, ab ipsa mixta forma producuntur, quatenus virtualiter eminenter continet omnia elementa, idem enim illas in posterum conseruat, & si à contrario remittantur, eas producit: sed per continentiam virtualem non est determinata pro hac, vel illa qualitatum proportionem, cum indifferens sit, sicut essent formæ elementorum, si actu essent cum forma mixta: ergo determinatur in qualitatum productione per elementorum materias, quatenus quælibet determinat in se productionem qualitatum sui elementi. Consequentia patet, quia non est aliud, à quo fiat talis determinatio.

Tertiò probatur: Semel producta mixta dispositio à forma substantiali mixta, necessarium est, vt mutetur in viuētibz non solum secundum diuersos gradus eiusdem qualitatis, sed etiam secundum diuersas, & contrarias qualitates: ergo determinatur forma substantialis mixta ad productionem diuersam illarum qualitatum: sed non à se: ergo à materiis elementorum, quatenus diuerso modo proportionatæ per materias elementorum determinando quælibet pro qualitatibus sui elementi determinat pro diuersa dispositione mixta producenda.

Probatur 4. Eademmet forma substantialis mixta, quæ intra statum naturalem, v.g. in homine producit debitam, & naturalem temperiem qualitatiuam, si partes igneæ reponantur in maiori numero, producit febrem hæcticam, & si frigide in maiori numero sint, vt in hydrope, producit prædominium frigiditatis, & humiditatis: sed non est à quo forma, quæ prius debitam dispositionem producebat, quando variantur partes materiales, producat cum prædominio ignearum calorem, & siccitatem; cum prædominio aquearum frigiditatem, & humiditatem, nisi quia ab illis partibus materialibus determinatur: ergo forma mixta à materia cuiuslibet elementi determinatur pro illis qualitatibus producendi.

§. III.

Fit satis argumentis.

AD 1. distinguo maiorem: dum aliquid generatur ex aliquo simili in qualitatibus, illæ qualitates similes remanent in corrupto secundum speciem, concedo; secundum numerum, nego maiorem. Non enim inter similia facilius est transitus, quia eademmet numero qualitates manent in vtroque; sed eadem in specie.

Ad 2. distinguo antecedens: si in instanti generationis, non remanent elementorum qualitates in eorum materiis, non posset mixta forma recipi in illis; si in instanti antecedenti, seu vltimo antecedenti tempore ad instans introductionis formæ, concedo; in ipso instanti in quo forma introducitur, nego antecedens. Ad hoc enim, vt materia determinetur ad alicuius formæ receptionem, sufficit, quod ante illud instans, in quo recipitur in materia, præcesserit,

cesserit illa dispositio formæ subsequenti, quæ incompossibilis sit cum forma antecedenti, & illius est corruptiua, & determinatiua pro subsequente forma in subsequenti instanti. Quia cum prima corrupta, non possit esse sine forma materia, & non quodlibet fiat ex quolibet: sed determinatum ex determinato ex naturæ ordine; sequitur, ut subsequatur forma, cuius dispositio ultimò præcessit in materia, per illius præcessisse determinata ad illam.

RESOLVTIO X.

Utrum sigillatio substantifica ex præcessisse formæ elementalis sufficiat, ut materia determinet pro sui elementi qualitatibus?

§. I.

Aliqua notanda præmittuntur.

Pro intelligentia huius dubij nota, quod, cum materia habeat appetitum ad omnes formas naturales, ad substantiales per se primò, quatenus per ipsas habet esse; ad accidentales quatenus mediis illis conseruantur in tali esse; & cum vterius nullam recipere possit, nisi determinetur ad illam, & præterea cum in instanti generationis nullum reale accidens determinans possit inherere materiæ, hinc provenit, quod ex aliquo antecedente in illa ante illud instans, determinata manere debeat, pro eo quod recipit: hæc autem determinatio respectu formæ recipiendæ in materia dicitur sigillatio, quia ex vi illius quod præcessit, manet materia ita sigillata pro tali forma, ut nullam valeat tunc recipere aliam.

Hæc autem sigillatio est duplex, alia qualitatiua, alia substantifica; sigillatio qualitatiua est determinatio in materia ad receptionem determinatæ formæ substantialis proveniens ex præcessisse qualitatibus, seu dispositionum remanentium ante instans generationis. Sigillatio substantifica est determinatio in materia, ut media forma subsequenti recipiat qualitates similes eis, quæ illi adfuerunt debitæ formæ corruptæ, proveniens ex præcessisse formæ substantialis in tali materia ante instans generationis.

§. II.

Pro negatiua parte ponuntur fundamenta.

Quibus positis, pars negatiua videtur probabilior. Primò, si ex præcessisse formæ elementi maneret substantifica sigillatio determinans materiam elementi pro recipiendis qualitatibus debitæ suæ formæ, determinaret, ut dum materia vnius elementi transit in aliud elementum, v. g. dum sit ex aqua ignis: ab ignis forma producerentur aquæ qualitates: sed hoc non admittitur: ergo ex præcessisse formæ substantialis in materia non manet substantifica sigillatio in illa determinans subsequenter formam pro qualitatibus suæ formæ præcedentis.

Secundò: sigillatio, seu præcessisse formæ substantialis nihil reale reliquit in materia, sit enim omnium, quæ in ipsa præcesserunt, resolutio: ergo per sigillationem, non valet materia determinare formam mixtam superuenientem, ut in se aliquas producat.

Tertiò: in instanti antecedente ad generationem fuerunt in materia elementorum dispositiones mixtæ corruptiue formarum elementorum: ergo materia non remanet sigillata pro qualitatibus sui elementi recipiendis. Probatur consequentia, illæ mix-

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

At dispositiones fuerunt sufficientes corrumpere substantiales formas elementorum: ergo valent etiam corrumpere sigillationem provenientem ab illis.

§. III.

Fulcitur veritas.

Resolvendum, quod in transitu materiæ elementi ad formam mixtam manet materia ex præcessisse sigillata, ut ex vi talis sigillationis determinet mixtam formam, ut producat in se qualitates debitas formæ simplici, quæ præcessit.

B Probatur 1. Formæ elementorum valent substantificè sigillare materias, quæ fuerunt sub illis, ut suas recipiant qualitates, & subsequenter formam determinent pro illis producendis: ergo materiæ elementorum ex vi huius sigillationis determinant mixtam formam subsequenter in illis ad producendas in qualibet sui elementi qualitates. Probatur antecedens, aceto etiam si habeat formam, quæ petit frigidas dispositiones, in aliquibus partibus materialibus excedentem calorem producit, ut testantur mordacitas, & accrimonia repertæ in aceto ob sigillationem substantificam formæ vini, quæ præcessit petens excedentem calorem. Similiter partes, quæ augentur, & nutriuntur in arteriis, etiam si sint in præsentia excedentis caloris, quia sunt ex materia seminali frigida, nutriuntur ex frigida parte humorum, & frigida temperies producit in illis à forma mixta, quia informatur: Et in cadaueris generatione, ex eo quod forma viuens petens organicam dispositionem præcessit, sigillata remanet materia, ut recipiat à forma cadaueris plura accidentia similia eis, quæ præcesserunt, v. g. cicatricem organizationem, albedinem, quantitatem, & alia quæ non sunt ex usu pro forma cadaueris superueniente.

C Secundò probatur: Corruptis per mixtionem formis elementorum, aduenit forma mixta substantialis valens in illis materiebus producere qualitates omnium elementorum: ergo eas producet in qualibet materia, ad quas recipiendas aptior materia fuerit: sed quælibet materia elementi est aptior ad recipiendas qualitates sui elementi, ad quas per præcessisse suæ formæ sigillata, & determinata manet: ergo quælibet ex vi præcessisse suæ formæ recipit qualitates illi debitas, Patet minor, quia cum non quodlibet fiat ex quolibet; sed determinatum ex determinato, illas qualitates melius recipiet quælibet materia elementi, ad quas remanet determinata: sed instanti generationis non potest determinari per aliquod actu existens in materia: ergo debet saltem esse determinata per illud, quod in instanti antecedente per sui præcessisse valuit illam sigillare, & determinare, quod est ipsa forma elementi, quæ substantificè sigillat pro suis qualitatibus.

E Tertiò: seclusa formali continentia, sic se habet forma mixta ad materias elementorum, quas informat, sicut se habebant formæ elementorum actu existentes anteceder in illis, sed harum quælibet anteceder in sua materia per se primò producebat suas qualitates: ergo adueniente forma mixta, quæ virtualiter eminenter continet omnia elementa, & eorum retinet virtutes qualitatibus productivas, ipsa informabit quamlibet materiam, secundum quod continet sui elementi virtutes, mediis illis producet suas qualitates in qualibet, quia anima rationis, quæ eminenter formaliter continet vegetatiuam, & sensitiuam, in organo accommodato pro vegetatiua anima, exercet opera vegetatiuæ; & in accommodato pro sensitiua, exercet operationes

sensitivæ: ergo similiter eadem forma rationalis, quæ A prout mixta est, omnium elementorum materias informat, se accommodabit ad operandum iuxta capacitatem, & dispositionem materiæ, producendo in ignea materia ignis qualitates, & in materia aquæ qualitates illius.

§. IV.

Argumenta quæ huic veritati obstant diluuntur.

AD 1. distinguo minorem: Sed hoc non contingit defectu sigillationis in materia, nego: defectu virtutis in forma elementalī ad similes producendas qualitates, concedo minorem. Materia enim quæcumque ex præcessisse formæ substantialis sigillata manet pro qualitatibus & accidentibus formæ antecedentis: sed si forma subsequens non valeat illa accidentia producere, non resultabunt in genito, ut apparet in cadavere, quod ex præcessisse formæ animalis manet sigillatum ad similia recipienda accidentia, & ideo recipit cicatricem, & albedinem, quas forma cadaveris potest producere, non tamen recipit vitales potentias, quia cadaveris forma ipsa non valet producere: similiter forma quæcumque mixta, quia virtualiter continet omnia elementa, omnes valet qualitates producere in materiis sigillatis per præcessisse formarum elementorum, ipsæ vero elementorum formæ cum non valeant nisi sibi debitas producere qualitates, etiam si superueniant in materia sigillata pro aliis ipsas non producant, quia non habent virtutem producendi illas.

Ad 2. distinguo antecedens: Sigillatio, seu præcessisse nihil reale relinquit in materia, quod sit reale immediatè ad instans introductionis formæ, nego: quod sit reale in instanti introductionis, concedo antecedens. Materia enim recipit formam, non quia actu per aliquid reale in hærens in illa determinatur: sed quia immediatè ad formæ receptionem iam est determinata per aliquod reale, ut recipiat ex vi talis determinationis determinatam formam substantialem, aut accidentalem subsequenti instanti.

Ad 3. distinguo consequens. Materia non manet sigillata pro qualitatibus sui elementi sola sigillatione qualitativa, concedo: sigillatione substantifica, nego consequentiam. Ut enim notauimus, duplex est sigillatio alia qualitativa, & hæc determinat ad subsequenti formæ receptionem: alia substantifica, & hæc determinat materiam, ut recipiat à subsequenti forma qualitates, seu accidentia similia eis, quæ præcesserunt cum forma sigillante in materia.

RESOLUTIO XL

Vtrum materiæ elementorum, quæ non transeunt immediatè per mixtionem ad formam mixtam, retineant sigillationem simplicium formarum, sub quibus mediatè fuerunt?

§. I.

Negativæ partis adducuntur rationes.

Negativam partem his posse suaderi videtur. Primò: sicut per sui præcessisse, valet forma simplex sigillare ad suas qualitates; similiter pro suis, forma mixta: ergo sicut per præcessisse formæ simplicis in transitu ab elemento ad mixtum materia manet sigillata, similiter in transitu unius mixti in aliud (relicta sigillatione formæ simplicis) manebit materia sigillata à sola forma mixta.

Secundò: materia elementi in transitu ad aliam formam simplicem admittit sigillationem præcedentis formæ: ergo similiter in transitu ad formam mixtam illam amittit.

Tertiò: in instanti, quo corrumpitur forma ignis, præcessit in parte ignea mixta dispositio corruptiva formæ elementalis: ergo ab illa manet sigillata materia, ad mixtam dispositionem recipiendam per se primo in se à forma mixta.

§. II.

Affirmativa pars eligitur, & confirmatur.

Resolvendum, quod materia cuiusvis elementi per transitum in quacumque formam mixtam retinet sigillationem præhabitam, donec informetur per alterius elementi.

Probatur 1. Seclusa formalitate, forma mixta informat quamlibet partem materialem elementi, non adæquatè ut mixta, sed secundum virtutalem continentiam illius elementi: ergo conservat eandem sigillationem ab elementalī forma relictam. Probatur consequentia, propter illum modum informandi producit per se primò in tali materiali parte debitas suo elemento qualitates, modumque substantiæ, ergo conservat sigillationem sub illius forma relictam.

Secundò: pars quælibet materialis cuiuslibet elementi fit talis per præcessisse formæ elementi: sed in mixtis non potest alterius forma elementi dari in illa materia: ergo semper remanet sigillatio ex præcedente forma elementalī.

Tertiò: intemperies habitualis dicta, quia oritur ex excessu partium materialium, v. g. ignearum in hæctica, aquarum in hydrope, est difficile mobilis à subiecto, sed si partes materiales possent diversam sigillationem suscipere sub forma mixta, non esset difficilis curationis, cum variata sigillatione, non cogeret formam ad productionem qualitatis excedentis præternaturalis: ergo non amittitur harum partium sigillatio.

§. III.

Contrariæ sententiæ respondetur fundamētis.

AD 1. distinguo antecedens: Sicut forma simplex valet sigillare pro suis qualitatibus, similiter valet mixta forma sigillare pro suis qualitatibus, si sint propriæ ipsius, concedo: si sint solum propriæ in quantum communicat cum elementis in virtutibus productionis earum, nego antecedens. Licet enim forma quælibet sigillet substantificè pro aliquibus accidentibus, forma tamen mixta non sigillat pro qualitatibus primis, quia materia prima, quæ remanet sub mixta forma, prius fuit sub formis elementorum, & ab illis remansit sigillata pro suis qualitatibus, & cum mixta forma virtualiter contineat formas elementales, media illa virtuali continentia sigillationem conservat in materiis, quam receperunt ab elementis.

Ad 2. negatur consequentia: Quia cum forma unius elementi non contineat virtualiter alterius elementi formam, non potest illius sigillationem conservare; forma verò mixta, cum contineat virtualiter formas elementorum, valet superueniens in eorum materiis eorum conservare sigillationem.

Ad 3. negatur consequentia: Quia ut diximus, ex præcessisse qualitatum solum remanet qualitativa sigillatio, quæ determinat pro qualitatibus; sed sigillat, & determinat materiam, in qua præcessit, ad formam substantialem producendam.

RESOLVTIO XII.

Vtrum dispositio adæquata mixta per se primò producat à forma mixta in quacumque parte materiali.

§. I.

Pars negatiua proponitur.

Negatiuam partem suadet primò: quòd mixta dispositio, sicut quælibet alia propria passio, debetur in instanti generationis formæ de nouo productæ; sed si non poneretur per se primò à forma in qualibet parte, non posset poni in instanti, sed in tempore media alteratione à parte vicina contrariam qualitatem communicante: ergo per se primò à forma in quauis parte materiali mixta dispositio producit.

Secundò: omnes qualitates mixtam dispositionem adintegrantes in quacumque parte mixta sunt illi connaturales, & debitæ: ergo omnes ab intrinseco productæ à forma in tali parte.

Tertiò: illud, quod est de intrinseca perfectione rei, debet oriri ab intrinseco: sed dispositio mixta est de intrinseca perfectione cuiusuis partis materialis, ergo ab intrinseco in illa debet pullulare.

§. II.

Pars affirmatiua præfertur.

Resoluendum: quòd quæcumque forma mixta producit mixtam dispositionem in quacumque parte materiali mixta per se primò producendo in illa sui elementi qualitates; secundariò verò contrarias communicando mediis partibus vicinis, in quibus eas primò producit.

Primò probatur: Eodem modo producit mixta dispositio conseruatiua formæ mixtæ in qualibet parte materiali eius, sicut fuit illi communicata in mixtione dispositio mixta simplicis formæ corruptiua: sed corruptiua dispositio mixta antecedens fuit producta in qualibet parte materiali partim à qualitatibus à forma elementi productis, partim communicata à partibus vicinis: ergo in quacumque parte materiali mixta fit mixta dispositio ex qualitatibus propriis, & ex his, quæ à partibus vicinis communicantur. Probatur minor: eodem modo se habent materiæ elementorum sub mixta forma quantum ad receptionem primarum qualitatum post mixtionem, sicut se habebant in mixtione sub formis elementorum: ergo eodem modo communica-

Atur mixta dispositio conseruatiua formæ mixtæ, sicut fuit producta in mixtione.

Secundò: idèd fuit necessarium in mixto ponere materias omnium elementorum, vt mixta dispositio resultaret ex illis: sed si quælibet pars materialis reciperet à forma per se primò mixtam dispositionem, non essent omnes necessariae, cum quælibet, sine alia à forma illam reciperet: ergo modo dicto in resolutione producit mixta dispositio.

BTertiò: vt fiat mixtum, est necessaria miscibilium alteratorum vnio, ex Arist. lib. 1. de generatione c. 10. Et cum tam exquisita vnione, & refractione partium elementalium, vt minimum vnus tangat minimum alterius, vt docet. Auic. fen. 1. 1. doctr. 3. cap. 3. Sed hoc non ob aliam rationem, nisi, vt quælibet pars recipiat à parte vicina temperiem, quam immediatè non potuit recipere: ergo mixta dispositio ponitur in qualibet parte materiali mixti partim per qualitates in illa resultantes, partim per comunicatas à parte vicina.

§. III.

Ad argumenta solutiones abhibentur.

AD 1. distingo minorem: Si non ponerentur qualitates per se primò in qualibet parte, non possent poni in instanti, si materia esset informata per contrarias qualitates, concedo: si sit materia ab omni qualitate nuda, sicut de facto contingit in mixti productione, nego minorem. Cum enim materia sit omni qualitate nuda, sicut à forma in instanti potest debitas suo elemento recipere qualitates, potest similiter vsque ad adimplendam latitudinem contrariam etiam qualitatem recipere à parte vicina in eodem instanti.

DAd 2. distingo antecedens: Omnes qualitates mixtam dispositionem adintegrantes in quacumque parte mixta sunt illi connaturales, in quacumque parte materiali mixta, nego antecedens: In quacumque formali mixta, concedo. Omnes enim qualitates mixtam dispositionem adintegrantes sunt connaturales vnicuique parti mixtæ formari, & ab intrinseco oriuntur in illa, sed parti materiali mixtæ solum sui elementi qualitates naturales debent dici.

Ad 3. distingo minorem: Dispositio mixta est de intrinseca perfectione cuiusuis partis materialis mixtæ formalis, concedo; cuiusuis partis mixtæ materialis, nego minorem. Primæ enim qualitates in materiis elementorum sic se habent sub forma mixta, sicut si sub illa actu essent formæ elementorum, seclusa enim formalitate ob virtutalem continentiam quidquid est elementum remanet in mixto.

DISPVATATIO III.

De Temperamentis.

TEMPERIES dicitur, seu Temperamentum temperata elementorum miscella in mixto pro sui esse, & operari; quæ & complexio solet vocari, quatenus ex complexu ipsorum elementorum consurgit. De cuius natura, & multiplicitate disputauit Galen. in lib. de temperamentis, Auic. fen. 1. 1. doctrin. 3.

Eibi Gentilis, Iacobus de Forliuio, Niculus Florentinus, Iacobus de Partibus, & Gratiolus lib. 1. sect. 1. Thom. de Garbolib. 1. tractat. 2. Conciliator à differ. 17. vsque ad 15. Fuchsius lib. 1. instit. sect. 3. Georgius Bertinus lib. 2. Valleriola lib. 1. de locis. comin. cap. 10. Oluna commentario ad Galen. in lib. de temperamentis, Gaspar Lopez in Gal. lib. de temperam.

Valles lib. 1. controu. Fernelius lib. 3. Physiolog. cap. 6. Mercatus tom. 1. part. 2. tract. de temper. Petrus Garc. in fen. 1. 1. disp. 3. Martinez lib. 1. tract. 1. sect. 2. Sancta-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 3. Varandæus lib. 1. Physiolog. sect. 2. Sennertus lib. 1. instit. cap. 4. & ex Physicis Conimbricenses, & Rubius, & alij in lib. 2. de ortu, & interitu. Segarra in lib. de temperamentis. Peramatus lib. de temperam. Salustius Saluianus lib. 3. de re medica. Corellain Enchiridion, lib. 1. cap. 3. Ioannes Lupus de re medica, lib. 2. Plempius, & alij quamplurimi.

SECTIO PRIMA.

De natura, & numero complexionem.

EMPE RAMENTORVM disputatio, ad eam, quæ de elementis agit, proximè sequitur, vt docet Galen. lib. 1. de temperam. Rationi enim est consonum, cum ex elementis commixtis superueniat temperamentum, vt hæc ad illam subsequatur tractatio.

RESOLVTIO I.

Vtrum qualitatium temperamentum sit in mixtis necessarium?

§. I.

Heurnij, & Galen. sententia fauet parti negatiuæ?

Heurnius lib. 2. instit. cap. 1. Temperamentum non esse aliud à substantiali cuiusque partis forma contendit, & ideo nec temperamentum qualitatium superaddendum fore videtur suadere.

Primò, ex Galen. qui lib. quod animi mores corporis temperaturam sequantur: tenet, quod temperamentum non differt ab anima, idque contendit comprobare pluribus rationibus: sed anima ex Aristot. lib. 2. de anima: est substantia, cum sit quæ dat esse viuens cuicumque viuenti, quod ens substantiale est: ergo temperamentum qualitatium non est admittendum.

Secundò: si qualitatium temperamentum in mixto esset necessarium, maximè ad operationes illius efficiendas: sed quascumque operationes elicit mixtum per potentias sibi superadditas: ergo temperamentum qualitatium non est illi necessarium.

Tertiò: Temperamentum qualitatium deberet esse temperata proportio qualitatium, quæ remanent ex vi mixtionis in mixto; sed non est necessarium harum qualitatium proportionem in mixtis remanere: ergo non datur qualitatium temperamentum in mixtis. Probat minor: Tum quia, cum non omnia mixta fiant per mixtionem, non est necessarium, quod mixtum qualitatium remaneat in illis: Tum quia licet fiat mixtum per mixtionem, ante mixti productionem fit resolutio vsque ad materiam primam: ergo non est necessarium, quod qualitatium proportio remaneat in mixto propter mixtionem.

§. II.

Pars affirmatiua communiori Medicorum fulcitur assensu.

Resoluendum Affirmatiuè, sancit Hipp. in lib. de natura humana. Galen. demonstrauit in eius

A commentarijs, in lib. de elementis, in lib. de temperament. docit Auic. fen. 1. 1. doct. 3. cap. 1. Assentitur illis communis omnium commentatorum consensus.

Probat 1. ex Arist. lib. de ortu, & interitu, cap. 1. Vbi mixtionem diffiniens, dicit quod est, eorum, quæ temperari possunt commutatorum unio. Sed per mixtionem fiunt mixta ex miscibilibus: ergo remanet in illis unio eorum, quæ temperari possunt, id est temperatarum qualitatium, in quibus stat ratio qualitatiui temperamenti.

Probat 2. Corpora animalium, & mixtorum sentiuntur qualitatibus tangibilibus affecta, sed in his proportionatis consistit qualitatium temperamentum: ergo in mixtis admittendum temperamentum qualitatium.

Probat 3. Si non esset temperamentum qualitatium admittendum, maximè, quia temperamentum ex Galen. est ipsa anima, quæ est substantia, sed hoc fundamentum falsum est, vt demonstrauit D. Thom. lib. 2. contra Gentes cap. 63. pluribus rationibus contra Galenum adductis: ergo temperamentum qualitatium non est substantia animæ.

§. III.

Contraria sententia rationibus respondetur.

AD 1. negatur consequentia: Galenus enim postquam lapsus fuit in hunc errorem, fatetur ignorare animæ substantiam, illius tamen error, dum eam à temperamento non distinguit, à D. Thom. conuincitur loco adducto in probatione 3.

Ad 2. distingo maiorem: Si qualitatium temperamentum esset necessarium, maximè ad operationes eliciendas efficienter principaliter, nego: dispositiue, vel instrumentaliter, concedo maiorem: Licet enim efficienter à facultatibus procedant operationes, requiritur temperamentum qualitatium, vt instrumentaliter concurret pro actionibus vegetatiuis, dispositiue verò pro sensitiuis, vt docuit D. Thom. 1. part. 9. 7. 8. §. art. 1.

DAd 3. negatur minor: Quia si fiat mixtum immediatè per mixtionem, licet fiat resolutio vsque ad materiam primam, à forma mixta substantiali superueniente ex vt sigillationis producuntur qualitates similes proportionatæ eis, quæ præcesserunt, sin minus similiter prdducuntur qualitates proportionatæ à forma mixta, quatenus informat materiam conflata ex materiis omnium elementorum, à quibus determinatur forma mixta, vt qualitatium dispositionem, quæ temperamentum est qualitatium, producat.

RESOLVTIO II.

Vtrum ex mixtione remaneat necessariò in quocumque mixto perfecto substantificum temperamentum.

§. I.

Carreirus, Sennertus, & Plempius, negatiua parti adherent.

Temperamentum substantificum, nec aliud à qualitatino distinctum non esse admiatendum in mixtis, contendunt Petrus Garc. fen. 1. 1. disput. 9. cap. 1. Sennertus lib. 1. institut. cap. 4. Plempius Fortunatus lib. 2. de fundamentis medicina, cap. 1. & Alij, quod his præcipuè fundamentis conantur suadere.

Primò: si temperamentum substantificum esset admit

admittendum, illud peteret conflari ex materiis quatuor elementorum, sicut coalescit qualitatium ex omnium elementorum qualitatibus: sed mixtum perfectum potest ex vno solo elemento fieri, cuius materiae (propria corrupta forma) mixta substantialis forma superueniat: ergo sine substantifico temperamento poterit repetiri perfectum mixtum.

Secundò: temperamentum dicitur illa entitas, per quam mixtum debite dispositum, & temperatum redditur pro mixta forma conservanda, & pro illius operationibus efficiendis, sed huiusmodi dispositio, & attemperatio solum potest adaptari qualitatibus, non verò substantiæ, quæ potius petit disponi, quam alterius entitatis esse dispositio: ergo præter qualitatium nullum substantificum temperamentum admittendum.

Tertiò si daretur temperamentum substantificum in mixtis, ex quo resultaret qualitatium, non posset dari temperamentum æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis: sed probabiliter hoc est possibile: ergo substantificum impossibile est. Probatur maior, non posset dari temperamentum æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis, quin in substantifico in æquali proportionem reperirentur materiae elementorum: sed in omni mixto super terram posito debet dari terræ prædominium, ex Arist. lib. 2. de generat. cap. 8. Ergo si daretur temperamentum substantificum, non esset possibile ponderale in alteratiuis.

Quartò: ex Arist. lib. 2. de partib. animal. cap. 1. dicit enim quod, melius est dicere mixtionem fieri ex virtutibus elementorum, quam ex tota substantia. Quod idem admittit Galen. ex eius autoritate li. 1. de elementis: ergo nihil remanet substantiæ ex mixtione in mixtis.

Quintò: nullum potest esse temperamentum, cui non competat diffinitio temperamenti: sed temperamenti diffinitio, quæ adducitur ab Auic. fen. 1. 1. dist. 3. quam ex illo recipiunt omnes Interpretes, tantum competit temperamento qualitativo: ergo tantum illud est admittendum.

S. II.

Fernandez Vejarani, Sanctæ Crucis, Zacuti, & aliorum præfertur iudicium.

Resolvendum temperamentum substantificum necessario admittendum in quouis perfecto mixto ob elementorum miscellam. Sic sustinuit Fuchsius lib. 1. institut. medicinal. sect. 3. cap. 1. Vega lib. artis medicinal. cap. 4. Gaspar Lopez lib. 3. de temperam. c. 4. Mercat. tom. 1. p. 2. clas. 1. art. 2. Talleriola lib. 1. de locis communib. c. 1. Oluna de temper. ad c. 3. Sed isti ferè omnes antiquam doctrinam redolent Avicennæ, & aliorum, qui elementa formaliter manere in mixtis iudicabāt, ex quorum commixtis substantiis substantificum temperamentum admittunt. Quod placitum (licet aliquantulum veritati accedat) quantum ad formarum remanentiam sustineri non ita potest, satisque impugnatum manet à D. Thom. 1. p. q. 78. art. 4. & ibi à Caietano, nec non 5. de potentia art. 5. Philopono, & Alexandro à Ferreta 2. contra Gentes cap. 58. à Capreolo 2. distinct. q. 15. à Soncinato 8. Metaph. quest. 7. ab Egidio tract. de pluralitate formarum, Marsilio 1. de generat. à Suarez tom. 1. Metaph. Communiterque absurdum iudicatur hoc placitum à selectiori Metaphysicorum parte. Admittit substantificum temperamentum Vallesius lib. 1. controuers. cap. 6. Non tamen ita constanter de illo loquitur, ut non aptius reprehendatur à Carreiro, quam à Manuele Martinez contendatur de-

A fendi. Securiore tamen iudicio amplectitur resolutionem noster Sancta-Cruz in fen. 1. 1. Auic. opusc. 3. Nec minus doctè Doctor Fernandez Vejaranus, præstantissimus & Medicus, & Philosophus, lib. 4. meteororum q. 1. artic. 2. annuit Zacutus lib. 6. de medic. princ. hist. q. 9. Qui veritati accedentes substantificum temperamentum admittunt, & constare tenent ex partibus materialibus omnium elementorum commixtis, prout conuenit, ut in illis resultet debitum temperamentum qualitativum.

Iuxta quem philosophandi modum. Probatur primò resolutio ex Galen. lib. quod animi mores corporis temperaturam sequuntur, lib. de placitis Hipp. & Platonis, lib. 1. 2. method. c. 5. Aliisque quàm plurimis in locis, ubi quandoque temperamentum vocat substantiam, quandoque qualitatem, & in substantiis elementorum proportionatis consistere affirmat, & iuxta diuersitatem partium materialium elementorum, & earum prædominium in mixtis, & eorum partibus, diuersam temperiem qualitativam superuenire affirmat, ut similiter apud illum videre est lib. 1. 1. method. cap. 3. dicentem: cum vero diuersitas non parua sit in partium animalis temperamento, propria cuique mensuram fore eorum, quæ ipsi sunt similia, nempe ei, quæ terrea magis, eorum, quæ magis sunt terrea, & ei, quæ humidior est, eorum, quæ sunt humidiora: ad eundem modum, & ei, quæ magis aërea est, eorum, quæ plus huius substantiæ in se habent; sicut calidiori, eorum, quæ magis substantiæ igneæ participant. Hinc verò iam materias particulares omnes in cibis, potione, aëre, & omnibus peragi solitis uniendo esse, &c. Hæc Galen.

Probatur 2. Temperamentum qualitativum naturale consistens in primarum qualitatium commixtione requisita pro actionibus naturalibus admittitur: ergo temperamentum substantificum ex omnium elementorum partium materialium congrua proportionem propter harum qualitatium resultantiam necessariò debet admitti. Probatur consequentia, quia, ut probauimus sect. 2. de elementis, qualitates primæ producuntur à forma mixta prout determinata à partibus materialibus elementorum, & iuxta illorum proportionem.

D Confirmatur: in mixtione duplex motus reperitur, qui terminatur ad ea, quæ ex elementis remanent in mixto, alter ad qualitatum moderationem tendens; alter localis, per quem commixtæ adinuicem, & confractæ iuxta ponuntur partes elementorum: ergo sicut ex motu alterationis refragentis qualitates ad debitam moderationem qualitatum insurgit temperamentum, similiter ex commixtis substantiis elementorum, corruptis formis remanet substantificum temperamentum.

E Probatur 3. Temperies qualitativa præternaturalis aliquando superuenit corpori per modum dispositionis, ut in febre humoralis, & diaria apparet; aliquando per modum habitus, ut in hæctica, in qua præternaturalis calor conservatur, ablata quacumque causa externa conservante, donec per usum alimenti frigidi, & humidi reponantur partes materiales diuersæ, quæ determinent formam mixtam ad productionem nouæ temperiei contrariæ: sed hoc non aliunde provenire potest, nisi quia temperies aliquando conservatur à substantifico temperamento, aliquando non: ergo præter qualitatium temperamentum debet substantificum admitti in commixtione partium elementalium, à quo qualitativum dependeat.

Dices, quod licet posset in statu naturali dari temperamentum substantificum determinans pro naturali

naturali qualitatio, non potest præternaturale qualitatum oriri, & conseruari à præternaturali substantifico.

Contra, sic se habent qualitates excedentes ad excedentes partes materiales sui elementi, sicut debita, & proportionata pro forma ad partes materiales pro illa proportionatas: sed qualitates primæ proportionata pullulant à forma in statu naturali, quatenus determinata est à substantifico temperamento connaturali, quod in congrua mixtione partium materialium consistit: ergo similiter temperamentum qualitatum præternaturale habituale oritur ex præternaturali substantifico temperamento.

§. III.

Carreiri, & reliquorum fundamentis satisfi.

AD 1. Patet ex dictis: Quod sicut pro viuentis forma requiritur corpus organicum: similiter pro forma mixta, materia ex quatuor elementorum materiis conflata: & sicut naturaliter forma viuens sine organizatione apta pro suis potentiis nullam valet informare materiam, similiter nec forma mixta nullam valet informare materiam, quæ non constet ex omnium elementorum materiis aptis, ut determinent pro productione qualitatum, quæ debentur illi pro sui conseruatione.

Ad 2. respondetur: Quod temperamentum dicitur quæcumque proportio eorum, quæ remanent in mixto ex elementis, prout conducit ad formæ mixtæ conseruationem, & quia non solum conducunt qualitates debite commixtæ prout formam conseruant: sed materiæ, sine quibus non possent qualitates nec produci, nec conseruari, ideò non solum dicitur temperamentum qualitatum debita proportio qualitatum, sed materierum etiam debita commixtio pro illis.

Ad 3. distingo maiorem: Non posset dari temperamentum æquale ad pondus æqualitate quantitatis, concedo: æqualitate virtutis, nego maiorem. Ut enim qualitatum temperamentum resulet ex substantifico, non est necessarium, quod quantitas partium materialium elementorum sit æqualis: sed sufficit quod sint æquales virtutes elementorum ad ipsas producendas: quod patet ex D. Thom. 1. part. quæst. 91. art. 1. in corpore, cuius hæc sunt verba: *Elementa verò (remanent) secundum substantiam, ita tamen quod superiora elementa prædominantur in ea secundum virtutem, scilicet ignis, & aer: quia virtus præcipue consistit in calido, quod est ignis, & humido quod est aeris: inferiora verò elementa abundant in ea secundum substantiam, aliter enim non posset esse mixtionis æqualitas, nisi inferiora elementa, quæ sunt inferioris virtutis, secundum quantitatem in homine abundarent, &c.*

Ad 4. respondetur: Quod Arist. & Galenus locis citatis, & alijs huiusmodi, non intendunt ex partibus materialibus substantificum temperamentum non fieri: sed quod non fiat ex elementis actu, & formaliter in mixtis remanentibus.

Ad 5. respondetur: Quod Auicenna tantum intendit definire temperamentum qualitatum, & ideò eius definitio non explicat naturam substantifici temperamenti; nec ideò diminute procedit, quia definit ut medicus, qui artifex sensualis est,

& tantum de temperamento qualitatio, quod sensui patet, agere intendit.

A

RESOLVTIO III.

Quid sit temperamentum ut abstrahit à qualitatio, & substantifico?

§. I.

Alique adducuntur Mederniorum diffinitiones.

TEnent aliqui, quod temperamentum est, *qualitatum primarum discordium concordia*; alij quod sit *harmonia, siue concentus eorum, quæ in mixtis ex elementis remanent*. Erasius dicit, quod Temperamentum est, *qualitas vna, quæ est terminus actionis mutua, & passionis qualitatum primarum*, Heurnius, quod est, *quod cuicumque parti dat esse*, Morderniorum plerique, etiam si substantificum admittant temperamentum, cum Auicenna diffiniunt, quod sit, *qualitas, ex mutua primarum actione, & reactione orta*.

§. II.

Ex Galen. doctrina diffinitio deducitur cum Varandæo.

Resoluendum quod Temperamentum est congrua mixtio elementorum ad actiones vniuscuiusque rei proprias obeundas, adducitur ex Varandæo lib. 1. *Physiolog. sect. 2. cap. 1.* deducitur ex Hipp. lib. de natura humana, ex Galen. lib. de temperamento, lib. 2. *Aphorism. com. 2. lib. 9. de usu partium*, & aliis in locis, nec recedit Valleriola lib. 1. de locis communibus, cap. 10.

Aptissima est hæc diffinitio pro explicanda vtriusque temperamenti tam substantifici, quam qualitatiui natura, in qua mixtio, non sumitur pro mixtione formaliter: sed pro eis commixtis, quæ post mixtionem remanent in mixto ex elementis, qualia sunt elementorum materiales partes, & eorum qualitates, in quibus congruè commixtis stat ratio temperamenti.

§. III.

D

Reliquorum diffinientium exploditur sensus.

AD primò propositas diffinitiones dicimus: Quod potius sunt temperamenti descriptiones secundum quid, quam illius: & quod Auic. qualitatum diffinit temperamentum tantum.

RESOLVTIO IV.

Quid sit temperamentum substantificum.

§. I.

E

Valleij diffinitio proponitur, Martinez in eius fauorem adducitur.

Valleij lib. 1. *controuers. cap. 6.* Substantificum temperamentum docet esse, *Substantie modum resultantem ex partibus materialibus elementorum, in mixto remanentibus*: Cuius placitum à Carreiri impugnationibus intendit defendere Manuel Martinez lib. 1. tract. 1. sect. 2. Iudicans quod temperamentum substantificum est modus substantiæ, qui resultat ex reliquis qualitibus, quæ sunt in mixto, taliter commixtis, quod, siue dicatur substantiæ modus, quinta qualitas, aut secunda ex primarum commixtione orta, idem iudicat esse.

Primò: quia qualitatum temperamentum, cum sit

fit

fit mutabile, debet habere id ratione cuius fit permanens; hoc enim substantificum temperamentum dicitur, quia per modum substantiæ, fixum, & permanens remanet: sed propter secundam: aut quintam qualitatem resultantem ex primarum commixtione, fit modus in illis, ut fiant difficile mobiles, & permanentes in mixto: ergo ille substantiæ modus, seu per addita qualitas est temperamentum substantificum.

Secundò: substantificum temperamentum, vel consistit in superueniente illa qualitate, vel substantiæ modo reliquis qualitatibus superaddito, vel in materiis elementorum in mixto repertis: sed huiusmodi materiæ ob earum impenetrabilitatem non possunt in mixto reperiri: ergo substantificum temperamentum consistit in modo substantiæ dicto.

Tertiò: ex diuersitate substantifici temperamenti, diuersæ, occultæque operationes subsequuntur in mixtis: sed istæ proueniunt ex diuerso substantiæ modo, siue ex diuersis secundis, aut quintis qualitatibus ex reliquarum miscella ortis: ergo in his stat ratio temperamenti substantifici.

§. II.

Veriori fundamento dubium resoluitur.

Resoluendum, quod substantificum temperamentum est congrua mixtio partium materialium elementorum in mixto, ut ex illa resultet qualitatum temperamentum in mixtione congrua pro actionibus propriis vniuscuiusque rei. Assentitur Vejaranus doctissimus lib. 4. meteor. quest. 1. artic. 2. & Santa-Cruz in fen. 1. 1. cap. 1. opusc. 3. cap. 10.

Fundamentum huius resolutionis est, quod ut tenet Vallesius, & Martinez, temperamentum substantificum admittendum, ut sit principium conseruationis temperamenti qualitatiui, & sit illud ratione cuius qualitatum temperamentum fit permanens, & fixum: sed qualitatum temperamentum non ab alio principio habet oriri, & permanenter conseruari quam à partibus materialibus, à quibus resultat, & continenter dependet, ut patet ex dictis, sect. 2. de elementis: Ergo ratio temperamenti substantifici non in alio potest reperiri, quam in illis talis taliter commixtis, ut requiritur pro esse, & conseruatione qualitatiui temperamenti.

Confirmatur: Substantiæ modus, siue quarta, aut quinta qualitas ex primarum commixtione orta non potest esse causa productionis, & conseruationis qualitatiui temperamenti, nec ratio qua illud permanenter conseruetur: ergo non potest esse temperamentum substantificum. Probatur antecedens: ille modus substantiæ, vel est modus primarum qualitatum, vel est secunda, aut quinta qualitas ex primis orta ut taliter proportionatis, & ab illis dependens continenter, cum ex earum variatione sit mutabilis: ergo potius illud à qualitatiuo dependere quam e contra est fatendum, cum modus rei dependeat ab ea, & secundæ qualitates à primis.

§. III.

Fundamenta pro Vallesiorum.

Ad primum negatur minor: Quia qualitatum temperamentum non à secundis, aut aliis superadditis qualitatibus fit, & permanenter conseruetur: sed à forma mixta ut determinata per partes materiales mixti, ut taliter sunt commixtæ pro qualitatum elementalium proportionem.

Ad 2. negatur minor: Quia sine penetrabilitate

A iuxta posita partes materiales in mixto sunt causa conseruationis temperiei qualitatiuæ.

Ad 3. respondetur: Quod occultæ qualitates, & indicibiles proprietates oriuntur non efficienter à substantifico temperamento, ut aliqui moderniores contendunt; sed tamquam formæ proprietates ab ipsa ut determinata per substantificum temperamentum, ut cum tali proportionem, & commixtione partium materialium.

RESOLVTIO V.

Vtrum qualitatum temperamentum consistat in congrua qualitatum commixtione?

§. I.

Fundamenta, quæ huic veritati opponuntur & sententia proponuntur.

Ex authoribus, alij iudicant temperamentum qualitatum formaliter in proportionem consistere: alij harmoniam esse: alij esse corporis, & cuiusvis particulæ formam: alij quod sit quinta qualitas primis manentibus: alij corruptis primis, consistere in remanente quinta qualitate iudicant: alij ex primarum qualitatum continentia formali conflare.

Sed pars negatiua suaderi potest. Primò, ex Auic. fen. 1. 1. dict. 3. cap. 1. ubi dicit quod *temperamentum est qualitas orta ex actione primarum*, &c. Ergo non consistit in congrua mixtione illarum.

Secundò: congrua mixtio, seu proportio requisita in qualitatibus, ut sint temperamentum, est relatio: sed relatio non potest esse temperamentum, cum non sit ex usu ad esse, & operari, quod debet conuenire temperamento: ergo ratio temperamenti qualitatiui non consistit in congrua mixtione qualitatum.

Tertiò: si in brachio, aut alia parte ponatur congrua mixtio qualitatum, quæ debetur ventriculo, produceret chylum, sicut ventriculus, si in ea consisteret ratio temperamenti qualitatiui: sed extra ventriculum cum tali congrua mixtione qualitatum, chylus generari non potest: ergo non stat in illa ratio temperamenti.

Quartò: ligata arteria, etiam, si infra ligaturam remaneat congrua mixtio qualitatum, quæ erat antecessenter infra illam, deficit pulsatio defectu debitæ temperiei qualitatiuæ: ergo non consistit in congrua qualitatum commixtione.

Quintò: struthiocamelus ferrum concoquit: sed hoc à nullo aliorum animalium fieri potest, etiam si gaudeat eadem qualitatum commixtione: ergo ratio temperamenti consistit in alia qualitate distincta à primis adhuc ut commixtis.

E Sextò: ex partium coaptatione, magnitudine, & figura resultat pulchritudo, sicut resultat temperamentum qualitatum ex primis qualitatibus commixtis: sed pulchritudo est distincta qualitas ab eis: ergo temperamentum qualitatum est qualitas distincta à congrua primarum qualitatum commixtione.

Septimò: idem temperamentum qualitatum non potest reperiri in duobus mixtis specie distinctis, cum vnicuique eorum insit proprium temperamentum conseruationis specie distinctum ab alio quocumque: sed eadem commixtio qualitatum potest reperiri in duobus mixtis: ergo differt temperamentum qualitatum à congrua mixtione qualitatum.

tatum. Probatur minor : homine suffocato, aut solutione continuitatis interfecto, remanet cadauer cum eodem temperamento substantifico, ac erat in viuentem : sed qualitatium congrua mixtio sequitur ex mixtione congrua sibi proportionata partium materialium : ergo in homine, & cadauere esset eadem congrua mixtio qualitatium.

§. II.

Qualitatiui temperamenti diffinitio proponitur.

Resoluendum : quod temperamentum qualitatium est congrua mixtio qualitatium orta ex mixtione elementorum in hunc finem, vt sit veluti instrumentum necessarium ad omnes illius mixti perfectas operationes. Sic tenet Duncanus *lib. 1. Physilog. cap. 10.* Fauet Fuchsius *part. 1. instit. sect. 3. c. 1.* Fontanus *uniuersæ artis medicæ, cap. 4.* Deduciturque ex doctrina Vallesij, & Fernelij, qui naturam temperamenti consignat in primis qualitatibus taliter proportionatis, nec deuiat ab Auicennæ definitione.

Primum huius resolutionis fundamentum desumitur ex Galen. *lib. 1. de usu partium, cap. 9.* inquit enim : *Insunt autem primum, & maxime temperamenta, quippe quæ propriam particularum substantiam complent : corpus enim tale natura est, propterea quod caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate, sic commixtum est : nam carni esse carnem, & nervo esse nervum, & aliorum unicuique hoc esse, quod est, ob qualitatium quatuor prædictarum certam quamdam temperaturam contingit, &c.* Ergo ex Galen. qualitatium temperamentum consistit in qualitatium mixtione.

Secundum fundamentum sit : Temperamentum qualitatium illud dicitur in mixto, ex quo simul cum debita conformatione, & partium vnione resultat sanitas : sed hæc resultat ex vnione, partiumque debita conformatione, simul cum qualitatibus congruè commixtis : ergo in debita mixtione qualitatium consistit ratio temperamenti qualitatiui.

Dices cum aliquibus : Formam mixtam disponi per quintam quandam qualitatem à quatuor primis distinctam, mediâ, quâ mixta conseruatur forma, & illius eliciuntur operationes simul cum vnione partium, & debita earum conformatione.

Contra : qualitates primæ congruè commixtæ disponunt, non ad formam elementum, cum ex tali qualitatium commixtione potius fierent corruptæ elementorum formæ : ergo ad formam mixtam conseruandam ad esse, & operari.

Confirmatur : forma mixta est perfectior quacunque elementalī : ergo perfectiorem petit dispositionem : sed pro forma simplici requiritur duarum, vel trium qualitatium primarum admixtio : ergo pro forma mixta requiritur congrua mixtio omnium qualitatium primarum.

Confirmatur 2. Formæ mixtæ sunt à natura datæ virtutes omnium elementorum ad producendas qualitates primas, & materiis ipsorum adest sigillatio determinans pro eis : ergo resultat ex illis congrua mixtio qualitatium pro actionibus. Consequentia patet ; quia natura nihil frustra producit : sed virtus qualitatium productiua datur in forma mixta, & determinatiua vis in materiis elementorum : ergo vt resultet congrua qualitatium mixtio in illis.

Dices : qualitates elementorum dari in mixtis in congrua mixtione, non tamen consistere qualitatium temperamentum in illa qualitatium commixtione, sed in alia qualitate quinta resultante ex illis.

Contra : primis qualitatibus actu existentibus in

A mixto, ad nihil conducit qualitas quinta superaddita : ergo non est admittenda. Probatur antecedens, si ad aliquid conduceret in mixto maxime ad calefaciendum, infrigidandum, &c. sed primis qualitatibus existentibus ab illis debent fieri calefactio, & frigefactio : ergo superaddita qualitas ad nihil conducit.

Dices : qualitates primas calefacere, frigefacere, &c. Quintam verò qualitatem deseruire ad illas moderandas, aliàs non essent ex vsu pro mixti conseruatione, ideòque tribui rationem temperamenti qualitati quintæ, quia reliquas temperat prout requiritur pro operari.

B Contra : ratione partium materialium determinantium formam mixtam pro qualitatibus sibi debitis producantur qualitates primæ in congrua mixtione requisita pro forma mixta, vt probauimus : ergo quinta qualitas in hunc finem superflua est.

Confirmatur : ante mixti generationem qualitates sunt commixtæ in ea proportionem, per quam fiant dispositio mixta antecedens, & determinans pro generatione talis formæ mixtæ sine aliqua quinta qualitate, solum propter impossibilitatem earum in intensioribus gradibus : ergo in mixto sine superaddita quinta qualitate sunt eadem ratione moderatæ.

C Confirmatur 2. Quinta qualitas valens remittere, & moderari calorem debet necessariò habere cum illo contrarietatem : sed si illam habet cum calore, non potest cum frigiditate eam habere ; vni enim vnum est contrarium : ergo non potest dari vna quinta qualitas, à qua omnes qualitates primæ remittantur.

Confirmatur 3. Illa qualitas quinta, quæ dicitur temperamentum, pullaret à primis qualitatibus commixtis in homine distincta, quam equo, aut leone, quia diuersa est in quolibet horum qualitatium commixtio : ergo præcedit illam commixtio qualitatium in quouis mixto, & consequenter non causabitur ab illa.

D Probatur 3. resolutio : Temperamentum qualitatium in mixto viuentem, & in mixto non viuentem debet esse eiusdem rationis : sed in viuentem consistit in commixtione qualitatium congrua pro suis operationibus : ergo similiter in omni perfecto mixto. Probatur minor, in viuentem facultates gradus vegetatiui, vel sunt ipsæ primæ qualitates commixtæ, vel saltem non possunt operari nisi mediis illis : ergo congruè mixtæ qualitates sunt qualitatium mixti viuentis temperamentum.

Dices : quod sicut superueniente forma substantiali mixta, corrumpuntur simplices formæ elementorum, similiter corrumpuntur qualitates primæ, adueniente mixta dispositione, quæ ab illis est distincta, & hæc est in viuentem, vel principium operatiuum instrumentale, vel ipsæ potentiæ consistunt in illa.

E Contra : idèd corrumpuntur formæ substantiales elementorum, adueniente forma mixta, quia, cum quælibet sit actus primus materiæ, sunt impossibiles simul in eadem materia : sed hæc ratio non currit in qualitatibus, cum plures simul reperiri, etsi sint contrariæ, in gradibus remissis, & compatibilibus, non sit inconueniens : ergo adhuc si superueniret qualitas quinta, non sequitur quod primæ qualitates in congrua mixtione non sint in mixto tamquam temperies propria eius.

Confirmatur. Quinta qualitas, vt probauimus, non est utilis, primis qualitatibus existentibus, in aliquo mixto : sed necesse est qualitates primas in mixto

mixto reperiri : ergo quinta qualitas, nec primis existentibus, nec ipsis corruptis, est utilis, Probatur minor : si ignis, intra sphaeram suae actiuitatis habeat lignum, produceret ex illo ignem : ergo quia qualitates primas recipit disponentes pro ignis forma : ergo sicut ab igne potest illas recipere, poterit illas à se habere.

Dices : quòd via corruptionis potest lignum recipere calorem ab igne.

Contra : iste fit à frigiditate tamquam à termino à quo : ergo dum lignum exsiccatur, motus necessariò calefactionis, & desiccationis recipitur in ligno ; & cum istae qualitates tunc non sint in summo, sunt necessariò cum suis qualitatibus contrariis.

Cofirmatur 1. Mixtum corruptibile est à principio intrinseco : ergo habet actu qualitates sui corruptiuas, alias non fieret corruptio ab intrinseco principio.

Confirmatur 2. Diuersa ætatum mutatio in viuentem varias primarum qualitatuum dispositiones successiue ponit : ergo actuales qualitates primæ dantur in illo. Probatur antecedens, non aliunde differt pueritia à senectute, nisi quia diuersa est qualitatuum commixtio in his diuersis ætatibus : ergo actu dantur primæ qualitates, quæ ex variatione ætatum succedunt.

§. III.

Communis argumentorum congeries dirimitur.

Ad 1. dicimus : Quod definitio ex Gal. deducta dirimit varias difficultates, quas pro Auic. intelligentia immiscet moderniores, non sine addiscentium temporis iactura, pro quibus potiùs desideratur veritatis cognitio, quàm mutuo se obiurgantium varietas.

Ad 2. distinguo maiorem : Congrua mixtio qualitatuum est relatio formaliter, nego maiorem : fundamentaliter, concedo maiorem. Licet enim qualitates commixtæ, & proportionatæ sint temperamentum qualitatuum, ratio temperamenti non consistit in relatione : sed in qualitatibus, quæ sunt illius fundamentum.

Ad 3. distinguo maiorem : Si in brachio, aut alia parte ponatur congrua commixtio qualitatuum, quæ est in ventriculo, produceret chylum, si esset cum reliquis conditionibus ea est in illo, concedo : si sola temperies ponatur, nego maiorem : quia chyli productio non fit à sola temperie sed à parte cum tali temperie, cum tali modo substantiæ, cum aliis requisitis in parte instrumentali determinata pro tali actione.

Ad 4. distinguo antecedens : Ligatâ arteriâ deficeret pulsatio, etiam si sit infra ligaturam congrua mixtio qualitatuum primarum, concedo : congrua mixtio omnium qualitatuum, quæ requiruntur pro illa actione, & ex quibus totale temperamentum qualitatuum adintegratur, nego antecedens : adintegratur enim qualitatuum temperamentum ex primis, secundis, & occultis aliis qualitatibus.

Ad 5. distinguo minorem : à nullo alio animali fit talis actio, etiam si habeat eandem commixtionem qualitatuum cum tali substantiæ modo, nego : cum diuerso modo substantiæ, concedo minorem. Temperamentum enim non attingit principaliter coctionem : sed vt instrumentum facultatis concoctricis, quæ potentior est, & diuersa in vno, ac in alio animali, vel propter substantiæ modum partis in qua inhaeret, vel propter aliquam indicibilem proprietatem indiuidualem.

Ad 6. negatur minor : Pulchritudo enim non est

D. Brauo Resol. Medic. Pars I.

A aliud à partium conformatione, figura, & magnitudine, sed in illis debito modo proportionatis consistit, sicut temperamentum in commixtis qualitatibus taliter proportionatis.

Ad 7. distinguo minorem : Idem temperamentum potest esse in diuersis mixtis secundum aliquas qualitates, concedo : secundum omnes qualitates debitas vnicuique mixto, nego minorem. Cum enim qualitatuum temperamentum, non solum fiat ex primis qualitatibus sed ex quibuscumque aliis debitis vnicuique mixto, licet in vno, ac altero possit esse idem in aliquibus qualitatibus, non in omnimoda eadem intensione, nec in omnibus aliis qualitatibus, quia aliqua peculiare qualitates debite vni mixto, non reperiuntur in reliquis.

RESOLVTIO VI.

Vtrum sub qualitatiuo temperamento sint nouem differentia?

§. I.

Galen. antiquiores negatiua parti adqarent, & aliqua pro eis fundamenta proponuntur.

Galen lib. 1. de temperam. plures refert antiquorum sententias, qui nouem temperamentorum differentias conatus euertere, quibus fauet,

Primò : quia non potest determinatus temperamentorum consignari numerus sub temperamento qualitatiuo, quia tot debent esse temperamenta specie distincta, quot formæ mixtæ, quarum cuilibet competit determinatum temperamentum qualitatuum sui conseruatiuum : sed formæ mixtæ specie distinctæ possibiles sunt innumeræ : ergo etiam multitudo temperamenti qualitatiui.

Secundò ex opposito, in homine vnicum qualitatuum temperamentum tantum reperiri suadet ; quod temperamentum est dispositio conseruatiua formæ : sed sub specie humana vna est forma secundum speciem : ergo vnum temperamentum. Pater consequentia ; nam dispositio consistit in indiuisibili, & sequitur naturam formæ, cuius est dispositio.

Tertiò : si nouem temperamenta possent in homine reperiri, similiter possent reperiri in mixtis non viuentibus, vel saltem in aliis viuentibus : sed in reliquis non reperiuntur ; nam non viuentia seruant semper eandem temperiem, & ex viuentibus, piper enim semper est calidum, & sicum, lactuca semper frigida, humida : ergo homo semper est cum eodem temperamento qualitatiuo.

Quartò, Temperamentum substantificum potest penes diuersas partes nutritioni superadditas diuersorum elementorum, vel propter resolutionem ablatas, plures quam nouem diuersas combinationes qualitatuum ponere : ergo sunt plura temperamenta qualitatiua, quàm nouem : Probatur antecedens. Nam potest nutriri ex alimentis in multiplici varietate temperamenti diuersis, à quorum quouis partes reponantur pro diuerso temperamento.

§. II.

Galen. doctrina amplectitur.

Resoluendum, quòd temperamenta qualitatiua sunt nouem, æquale vnum, inæqualia octo : quatuor ex his simplicia, quatuor composita. Sic tenet Vallesius lib. 1. controu. cap. 7. Mercatus tom. 1. classe 2. tract. de temperamentis Duncanus lib. 1. Physiologia, cap. 6. Sennertus lib. 1. instit. cap. 4. Vallerioli lib. 1.

lib. 1. locorum comm. cap. 10. Peramatus lib. 1. de temperamentis Fernelius lib. 3. Physiologia, cap. 3. Godofredus lib. 1. cap. 3. Fuchsius lib. 1. instit. sect. 3. cap. 2. Sancta-Cruz opusc. de temperament. cap. 10. Et est communis.

Probatur 1. ex Galen. *lib. 1. de temperament. Qui* postquam antiquorum plures adducit, & refutat sententias de numero temperamentorum, ipse ex propria sententia nostram resolutionem sancivit, validissimisque fundamentis invalidavit contrariam.

Probatur 2. Fundamentali ratione Temperamentum qualitativum consistit in congrua qualitatum commixtione pro esse, & operari mixtorum: ergo tot debent admitti temperamenta qualitativa, quot possunt dari huiusmodi congruæ mixtiones qualitativum: sed ex primis quatuor qualitativis novem mixtiones fieri possunt: ergo novem sunt qualitativa temperamenta. Probatur minor subsumpta; primæ quatuor qualitates possunt equaliter proportionari in suis contrarietatibus ad mediocritatem, & fiet temperamentum qualitativum æquale ad pondus in qualitativis alterativis, vel potest una qualitas excedere in una contrarietate, alterius contrarietatis qualitativis æqualiter manentibus, & cum huiusmodi qualitates sint quatuor, quatuor etiam fient temperies inæquales secundum unam simplicem qualitatem. Similiter si in qualibet contrarietate duæ qualitates excedant, fit inæquale temperamentum qualitativum ex duabus qualitativis inæqualibus compositum, & cum hæc combinatio quadrupliciter fieri possit, quadruplex erit composita temperies ex qualitativis primis: ergo novem combinationes diversæ qualitativum primarum possunt fieri.

Dices: posse per intellectum concipi prædictas novem combinationes, non tamen probari ex hoc tot debere dari temperamenta in rebus, nec tot mixta, in quibus ipsa actu reperiantur.

Contra: data possibilitate illarum combinationum, rectè arguitur necessitas mixtorum, in quibus actu existant in rebus: ergo ex possibilitate earum rectè concludit Galenus dari in rebus prædicta temperamenta. Probatur antecedens, ex Arist. à paritate, qui *lib. 2. de generat. cap. 7.* ex possibilitate quatuor simplicium combinationum primarum qualitativum probat necessitatem admittendi in rerum natura quatuor simplicia corpora: ex necessitate ergo novem combinationum mixtarum qualitativum rectè concludit Galen. possibilitatem, & existentiam earum in mixtis.

§. III.

Galen. doctrina ab oppugnationibus liberatur.

AD 1. distinguo consequens: ergo innumera est multitudo qualitativum temperamenti secundum numericam, aut specificam multiplicitem, concedo; secundum genericas differentias, nego consequentiam: adducimus enim cū Galeno genericas differentias, ad quas reliquæ particulares differentiae reducuntur.

Ad 2. distinguo consequens; ergo est unum temperamentum sub natura humana secundum naturam specificam temperamenti, concedo: secundum rationes differentiales accidentales illius, nego consequentiam. Licet enim unum sit temperamentum specie distinctum ab aliis, à quo homo conservatur, potest intra latitudinem conservandi hominem varias differentias accidentales acquirere, secundum quas dicitur calidum, frigidum, aut humidum.

Ad 3. respondetur: Quod in aliis entitatibus ab homine sunt etiam differentiae accidentales diversæ temperamentorum intra specificam rationem tem-

A peramenti, quod debetur illis, & ideo inter lapides, & alia mixta intra eandem speciem alia aliis sunt perfectiora, sed hæc differentia multò magis apparet in viventibus, in quibus propter heterogeneitatem partium, & sensibiliorem ætatum mutationem, sensibiliores etiam acquirunt qualitativum mutationes.

Ad 4. respondetur: Quod substantifici temperamenti mutationes omnes sunt intra latitudinem, secundum quam, tantum differentiarum novem prædictæ sensibiles reperiuntur, iuxta quas novem prædictæ differentiarum qualitativum temperamenti possunt fieri.

RESOLUTIO VII.

B Vtrum sub temperamento substantifico novem sint differentiarum.

§. I.

Partem negativam sequitur Mercatus, eius fundamenta proponuntur.

LVdonicus Mercatus *tom. 1. classe 2. art. 3.* sub temperamento substantifico non posse novem differentias modo dicto in qualitativum reperi, contendit his rationibus.

C Primò: temperamentum qualitativum fit diversum secundum diversam intensiorem, aut remissionem qualitativum primarum: sed in substantifico temperamento, cum sit substantia, quæ non suscipit magis, & minus, non potest reperi intensio, & remissio: ergo non possunt reperi in illo tot differentiarum.

Secundò: ex dicendis resolutione sequenti: In quocumque mixto partes terræ, & aquæ sunt in maiori numero, quàm igneæ: ergo non datur temperamentum æquale ad pondus substantificum.

D Tertiò: diversæ intensiões qualitativum, penes quas sunt novem differentiarum temperamenti qualitativum, mutantur propter mutuam actionem, & reactionem qualitativum mutuò se remittentium: sed inter substantias elementales non est actio contrarietatis, ratione cuius partes materiales minuantur, aut augeantur: ergo non est causa, qua diversæ illæ differentiarum fiant.

§. II.

Verior opinio contra Mercatum sancitur.

Resolvendum, quod in temperamento substantifico sunt novem differentiarum diversæ, & respectivæ ad eas quæ reperiuntur in temperamento qualitativum.

Ratio fundamentalis est: Temperamentum substantificum est substantia partium materialium elementorum, quæ corruptis suis formis, manent sub mixta substantiali forma in congrua proportionem, ut ex illis resultet qualitativum temperamentum: sed in temperamento qualitativum resultante ex substantifico penes diversas qualitativum combinationes sunt novem temperamenta: ergo ex substantifico tot debent admitti penes diversas partium materialium combinationes respectivas ad qualitativa diversa temperamenta.

§. III.

Respondetur argumētis pro Mercato adductis.

AD 1. distinguo consequens: Ergo non possunt in substantifico temperamento reperi tot differentiarum

differentiæ ratione maioris, aut minoris intensiōis, concedo: ratione diuersæ proportionis in quantitate, nego consequentiam. Cum enim substantificum temperamentum ex diuersis fiat partibus materialibus diuerso modo combinatis, iuxta diuersam proportionem quantitatum in materiis insurgit diuersa ratio substantifici temperamenti.

Ad 2. distinguo antecedens: In quocumque mixto partes aquæ, & terræ sunt in maiori numero, & quantitate molis, concedo: in maiori quantitate virtutis, nego antecedens. Vt enim docet D. Thomas ex actiuioribus elementis minus est in mixto de quantitate, quia est magis de virtute: inde provenit, quod substantificum temperamentum commensuretur iuxta diuersas proportionēs partium combinatorum cum suis virtutibus in ordine ad productionem similium differentiarum sub qualitativo temperamento.

Ad 3. distinguo minorem: Inter substantias elementales non est actio contrarietatis ad ipsas substantias, concedo: contrarietatis ad qualitates sui conseruatiuas, nego minorem. Ex continua enim actione caloris in partes substantiales, propriis dispositionibus ablatis, & corruptiuis aliis positis, fit partium resolutio, ætatum mutatio, & temperierum substantiarum diuersitas.

RESOLUTIO VIII.

Utrum detur corpus temperatum in substantiis elementorum ad pondus?

§. I.

Quid dicat Vallesius, & ratio dicendi adducitur.

Vallesius lib. 1. controu. cap. 6. sequitur Martinez lib. 1. tract. 1. sect. 2. q. 4. Substantificum temperamentum æquale ad pondus ponit, cuius placitum conatur euertere Sancta-Cruz opusc. 3. de temperam. cap. 10. Sed coincidit in id quod intendit conuellere. Pro eis stat.

Primò: quia aliquod temperamentum æquale ad pondus debet admitti, vt patet ex doctrina Galen. nuper adducta: sed hoc non in qualitativo potest reperiri, vt ipse probare contendit: ergo saltem substantifico id non denegandum.

Secundò: vt aliquid pertranseat de extremo ad extremum, debet per medium pertransire: sed homo in ætatum mutatione pertransit à prædominio partium humidarum, & calidarum, quæ redundant in pueritia, ad prædominium partium frigidarum, & siccarum, quæ superabundant in senectute: ergo in ætatibus mediis homo habet æqualem omnium elementorum portionem, ita vt tantum habeat de partibus terreis, quantum de igneis.

Tertiò suaderi potest: Temperamentum qualitatum oritur ex temperamento substantifico, & iuxta eius proportionem immutatur: sed in temperamento qualitativo, vt dicemus, datur temperamentum æquale ad pondus in æquali intensiōe primarum qualitatum: ergo in temperamento substantifico datur temperamentum æquale ad pondus in æquali proportionē partium materialium.

§. II.

Iustitialis temperiei substantifica necessitas aperitur.

Resoluendum primo: in quacumque specie mixti posse dari corpus temperatum quoad iustitiam, D. Brano Resol. Medic. Pars 1.

A tam quoad substantificum, quàm quoad qualitatum temperamentum. Sic sancit Hipp. lib. de natura humana, Galen. in illius comm. & lib. de temperam. Auic. fen. 1. 1. doct. 3. cap. 1. Communisque amplectitur Medicorum assensus.

Probatur: Temperamentum naturale substantificum est illud, quod unicuique mixto est debitum vt naturaliter eliciat operationes, in quas est destinatum: sed quodcumque mixtum est propter operationes, in quas naturaliter ordinatur: ergo unicuique est debitum tam substantificum, quàm qualitatum temperamentum iustitiale, quo suas operationes perficiat.

§. III.

B Substantifici temperamenti æqualitas non admittitur in materiis.

Resoluendum secundò: Quod homo, & quoduis aliud mixtum non potest habere temperamentum æquale ad pondus substantificum, ita vt in illo remaneant partes materiales elementorum æquales secundum quantitatem: Sic deducitur ex Auic. fen. 1. doct. 3. cap. 1. ex Arist. lib. 4. meteoror. cap. 4. & 2. de generat. cap. 8. ex D. Thom. in dist. 19. quest. 1. art. 4. & 1. p. q. 9. art. 1. in corpore.

Probatur 1. Omnia mixta habent secundum quantitatem prædominium materierum elementorum aquæ, & terræ: ergo in nullo mixto datur temperamentum substantificum æquale ad pondus secundum æquales quantitates partium materialium omnium elementorum. Probatur antecedens, ex Arist. lib. 4. meteor. cap. 4. dicente: Dicuntur elementorum maximè propria siccum quidem terra, humidum autem aquæ, hac de causa corporum determinatorum hinc nullum sine aqua, & terra, cuius autem facultatis magis est, illius unum quodque dicitur, & in aqua, & terra solum sunt animantia, in aëre, & igne non sunt, quia corporum materia sunt. Hæc Arist.

D Probatur 2. Si in aliquo mixto posset reperiri temperamentum æquale ad pondus secundum æqualem quantitatem omnium partium materialium elementorum, maximè in homine, qui temperatior est cunctis mixtis, & præcipuè in prima sui genesi, quæ à Deo fabricatus fuit, cuncta unicuique tribuente in pondere, & mensura, iuxta illud, quod debetur naturæ vniuscuiusque rei: sed in illo talium partium materialium elementorum æqualitas non fuit: ergo in nullo mixto valet reperiri temperamentum substantificum æquale ad pondus secundum partes materiales. Probatur minor ex D. Thoma 1. part. q. 91. art. 1. in corpore: qui intendens docere secundum quam proportionem in homine fuerunt elementa in prima primi hominis formatione, inquit: Elementa vero (sunt in homine scilicet) secundum substantiam, ita tamen quod superiora elementa prædominant in eo secundum virtutē, scilicet ignis, & aër, quia vita præcipuè consistit in calido, quod est ignis, & humido quod est aëris: inferiora vero elementa, quæ sunt minoris virtutis, secundum quantitatem in homine abundarent; Hæc D. Thomas.

E Probatur ratione ex D. Thoma deducta, quæ etiam deducitur ex Arist. lib. 2. de generat. c. 8. Si daretur in homine, vel quocumque viuente æqualis proportio partium materialium omnium elementorum, non esset cur non ita deferantur naturali motu ad locum ignis, aut aëris, quàm ad terræ locum: sed animalia omnia, mixtaque perfecta ad terræ locum motu naturali feruntur: ergo non est in illis æquale temperamentum ad pondus secundum partes materiales. Probatur maior, propter partes terreæ elementum

elementi sit graue quodlibet mixtum, sicut sit leue propter igneas: ergo si esset harum partium æqualis proportio in illo, non esset cur non ferretur ad locum ignis, sicut fertur ad locum terræ.

§. IV.

Vallesij fundamenta ruunt.

AD 1. dicemus infra qualiter temperamentum æquale ad pondus sit admittendum.

Ad 2. distinguo minorem; sed homo in ætatum mutatione pertransit à prædominio partium humidarum, & calidarum ad prædominium siccarum secundum diuersum posse earum partium, concedo; secundum prædominium quantitatis earundem partium, nego minorem. Abundat enim homo in pueritia sicut in senectute prædominio partium terrearum, vt docet D. Thom. sed actiua virtus, quæ est in elementis calidis, & humidis, mutatur, quia immittitur ille minor numerus partium calidarum, quæ erat in pueritia sufficiens propter suam excedentem virtutem ad magis operandum, & minore adhuc remanente harum partium numero, sit suarum qualitatum remissior productio.

Ad 3. distinguo maiorem: temperamentum qualitatum oritur ex substantifico, & iuxta eius proportionem virtutis, concedo; iuxta eius proportionem quantitatum, nego maiorem. Vt enim ait D. Thom. quia superiora elementa prædominantur in mixto secundum virtutem possunt in minori quantitate intensiores qualitates producere.

RESOLVTIO IX.

Vtrum detur temperamentum qualitatum æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis?

§. I.

Auicenna, & Arabum opinio refertur.

Non esse possibile temperamentum æquale ad pondus in alteratiuis qualitatibus, sancit Auic. *fen. doctr.* 3. c. 1. cui tenaciter adhæret Auerr. *lib. 1. de cælo, comm. 7. lib. 2. de generat. comm. 48. lib. 4. meteor. comm. 10. lib. 10. metaph. comm. 23.* Conciliator sequitur idem placitum, *different.* 18. subscribitque Arabum schola: annuit D. Thom. *in 2. dist. 19. quest. unic. art. 4. & in 3. dist. 16. quest. 1. art. 1.* & sequuntur aliqui moderniores.

Primò: si aliquod mixtum posset habere temperamentum æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis, vel esset mixtum imperfectum, vel perfectum; mixta imperfecta non gaudent omnibus qualitatibus, & idè neque earum æquilibrio, mixta perfecta, cum sint supra terram, eius habent prædominium, & consequenter suarum qualitatum: ergo neque in mixtis perfectis, neque in imperfectis potest mixta dispositio temperata ad pondus reperiri.

Dices, posse reperiri in mixtis perfectioribus viuentibus.

Contra: omnia mixta viuentia sunt calida, & humida à prædominio: ergo mixtum æquale ad pondus non reperitur in illis in qualitatibus alteratiuis. Probatur antecedens ex Gal. *lib. 2. de simplic. medicamentorum facultatibus, cap. 22.* Vbi probat animal esse à prædominio calidum, & humidum, ex Arist. *lib. de morte, & vita, cap. 1. & lib. 2. de anima, cap. 4. & lib. de longitudine, & breuitate vite, cap. 2.*

A vbi vitam docet esse permanfionem calidi in humido.

Secundò: temperamentum æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis si esset possibile, maxime in viuentibus, quia cum sit perfectissimum, in perfectiori mixto debet reperiri: sed in viuentibus repugnat: ergo in omni mixto repugnat reperiri. Probatur minor; si reperiretur in viuentibus, idè esset, quia omnes partes viuentis essent temperatæ ad pondus: sed partes viuentis, cum sint diuersæ, & heterogeneæ, diuersis petunt gaudere qualitatum intensiõibus: ergo in toto viuente non potest dari æqualis intensio qualitatum.

B Tertiò: non potest dari temperamentum æquale ad pondus inter qualitates alteratiuas, quin ex mixtione æqualitas hæc resultet in mixto, cum temperamentum mixti resultet ex elementorum mixtione: Sed qualitatibus ad æqualitatem se habentibus, cum nulla sit pugna, nulla est actio victoriæ, per quam corruptis formis simplicibus, possit poni noua forma mixta substantialis: ergo non potest æqualitas in qualitatibus alteratiuis ad pondus reperiri.

Quartò: omne mixtum debet esse graue, aut leue: sed si haberet temperamentum æquale ad pondus in alteratiuis, non esset graue, aut leue; quia cum qualitates secundæ, sequantur ad primas, etiam essent æquales ad pondus grauitas, & leuitas: ergo non potest mixtum æquale ad pondus reperiri.

§. II.

Galenii præfertur opinio.

Resoluendum primò: quò est possibile, & de facto in homine potest dari temperamentum æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis: Sic tenet Galen. *lib. 1. de temperament. cap. 3. & 6. & lib. 2. de temperament. cap. 1. & cap. 9.* sequitur Garbus *in summa tract. 2. quest. 5.* Fernellius *lib. 3. Physiolog. cap. 4.* Martinez *lib. 1. tract. 1. sect. 2. quest. 4.* Valles *lib. 1. controuers. cap. 7.* Per instans illud saltem admittit Petrus Garcia *in fen. 1. 1. disp. 9. cap. 5.* Lupeius *lib. 1. Enchiridion, cap. 3.* Et inter moderniores Medicos est communior. Ex Physicis tenent Connimbricenses *lib. 2. de generat. c. 8. quest. 2. art. 3.* Rubius *lib. 2. de generat. cap. 7. quest. 2. & alij.*

Probatur primò Galen. autoritate, qui locis citatis hanc veritatem demonstrat. Adhæret D. Thom. *1. part. quest. 91. art. 1. in corpore,* dicit enim: *Diffimilitudine cælestium corporum habet homo elongationem à contrarijs propter maximam æqualitatem complexionis, & art. sequenti ad 1. Et similiter potest assignari ratio quare quadam animalia sint acutioris visus, & subtilioris auditus, quàm homo, propter impedimentum horum sensuum, quod necesse est consequi in homine ex perfecta complexionis æqualitate.* Ergo ex D. Thom. datur in homine temperamentum æquale ad pondus in alteratiuis.

E Probatur 2. Ratione ex eisdem locis deducta, & ex Aristot. *lib. 3. de partib. animal. cap. 6. & lib. 2. de anima, cap. 1.* Homo animal ad scientias addiscendas natus debuit habere sensum tactus, qui ad ipsas capessendas vtilior indicatur iudex cum perfectiori temperamento, quod requiritur in hunc finem: sed temperamentum æquale ad pondus, cum possit omnes tangibilium excellentias percipere & sua mediocritate externas versus quamcumque partem sensibilia attingere, aptius est pro tactu: ergo debuit reperiri in homine saltem.

Probatur 3. Temperamentum æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis non implicat: ergo non est

est denegandum. Probatum antecedens : implicaret, A
vel ratione qualitatum vel ratione subiecti, in quo
deberet inherere, vel ratione causæ producentis, vel
ratione finalis causæ : Sed ratione qualitatum non,
cum possint simul reperiri in gradibus compati-
bilibus : nec ratione subiecti ; nam sicut non repugnat,
quod recipiat temperamenta cum qualitatibus inæ-
qualibus, similiter nec quod easdē qualitates æqua-
liter intensas recipere possit : nec repugnat ex parte
producentis, cum forma mixta, quæ producit quali-
tates excedentes determinata per maiorem nume-
rum partium materialium alicuius elementi, eadem
determinata per partes materiales æqualiter propor-
tionatas pro æquali qualitatum intensione producat
ipsas cum mediocritate : nec repugnat ex parte finis, B
cum homo in cognitionem rerum naturalium aptus
natus aptior sit per temperiem æqualem ad om-
nia tangibilia percipienda : ergo ex nullo capite re-
pugnat.

Probatum 4. Homo in pueritia calidus, & humi-
dus ætatem mutatione in contrarias labitur tempe-
ries per remissionem excedentium qualitatum, &
intensorem qualitatum remissarum : sed qualita-
tes intensæ, ut remittantur infra mediocritatem, &
remissæ, ut supra illam intenduntur, attingunt me-
diocritatem : ergo datur temperamentum æquale in
alteratiuis.

III.

*Æqualitatis in temperie ponderali modus
prescribitur.*

Resolendum 2. Quod temperamentum ponde-
rale in alteratiuis non reperitur vniiformiter in
homine secundum eius partes omnes simul : sed in
toto resultat ex excessu qualitatum in diuersis parti-
bus, & ut in plurimum reperitur in pulpa digitorum
manus, qui præcipue sunt instrumenta pro sensibi-
libus percipiendis.

Probatum : Heterogeneorum homo præstantius vi-
uens varia partium gaudet diuersitate, earumque
contraria ac opposita temperie, ita ut cor à prædo-
minio sit calidum, & siccum, & cerebrum frigidum,
& humidum per totum vitæ decursum, & sic in
aliis qualitatibus de reliquis partibus dicendum, ut
experientia conuincit, & demonstrat Gal. in lib.
de usu partium : Ergo æqualitas temperamenti non
est vniiformis in qualibet particula : sed in toto, &
in aliqua parte determinata conducente ad finem,
in quem ordinatur temperiei æqualitas.

§. IV.

Æqualitatis ponderalis prescribitur tempus.

Resolendum 3. Quod temperamentum ponde-
rale in alteratiuis : nec in quavis ætate reperi-
tur, nec in aliqua simul in actiuis, & passiuis qua-
litatibus primis : sed in passiuis sub adolescentia, in
actiuis sub iuuentute.

Probatum ex dicendis disp. de ætatibus : Homo in
sua pueritia est calidus, & humidus à prædominio;
in iuuentute siccus ; & in adolescentia est calidus
à prædominio ; in senectute, quæ subsequitur, fri-
gidus : ergo in adolescentia, quæ est inter pueri-
tiam, & iuuentutem, debet homo esse temperatus
in passiuis, & in iuuentute, quæ est media inter ado-
lescentiam, in qua homo est calidus à prædominio,
& inter senectutem, in qua est frigidus, debet in
actiuis reperiri temperatus.

§. V.

Arabum argumenta diluuntur.

Ad 1. patet : Quod reperiri potest in homine
mixtorum perfectissimo, qui licet sit super ter-
ram, & ideo prædominium substantificæ temperiei
obtinere arguat, non tamen temperiem qualitati-
nam, quæ prouenit, ut diximus cum prædominio ma-
teriæ in elementis grauioribus, quia elementa cali-
da in minori materia excedunt in virtute. Similiter
ad replicam patet, quod viuientia non dicuntur cali-
da, & humida, quia his qualitatibus in excessu ne-
cessario gaudeant, ut in lactuca, & mandragora, &
aliis patet : sed quia in his qualitatibus consistit
viuentium conseruatiua virtus, alias nec viuerent
senes.

Ad 2. patet ex dictis modus, quo fit temperamen-
tum æquale in toto viuente.

Ad 3. negatur maior : Quia mixta alia fiunt pro-
ximè, & immediatè ex mixtione, alia ex elementis
commixtis fuerunt creata ut Adam, alia ex materia
mixtorum genita, & in his, sine eo quod immediate
ex mixtione fiant æquale temperamentum superue-
nit in varia ætatem mutatione, diuersis elementor-
um partibus resolutis, aliisve superadditis per nu-
tritionem.

Ad 4. negatur minor : Quia licet materia gra-
uium elementorum superabundet in mixtis, potest
virtus leuium elementorum in materia pauciori suf-
ficere pro mediocritate qualitatum, quæ proueniunt
ab illis, sicut & pro maiori earum intensione. C

RESOLUTIO IX.

Utum in motiuis qualitatibus aliquod mix-
tum sit æquale ad pondus?

§. I.

*Auerrois, Auicennæ, Algaceli, & Modernorum
opinio refertur.*

Ex recentioribus Carreirus in fen. 1. 1. disp. 9. c. 6.
Martinez tract. de temper. Santa-Cruz opusc. 3. de
temperamen. Et reliqui recentiores negatiuam par-
tem depromunt ex Auic. fen. 1. doct. 3. c. 1. ex Auerr.
2. collect. c. 2. 2. ex Thom. de Garbo in summ. tract. de
temperamentis. Et ex Iacobo Forliniensi, quam pro-
babiliorē iudicant.

Primò : omne corpus naturale debet esse mobile
in aliquem locum sibi naturalem : sed corpus tem-
peratum ad pondus in motiuis illum non habet;
cum deberet moueri in superficiem mediam inter
aërem, & aquam, quæ diuidit locum grauium, & le-
uium, ipsa tamen cum indiuisibilis sit, loci rationem
non habet ex Arist. 4. Physic. quia locatum deberet
extensum continere : ergo non est possibile corpus in
locomotiuis qualitatibus ad pondus temperatum. E

Secundò : duo contraria instrumenta non possunt
eidem principali agenti, & particulari formæ esset
æqualiter conuenientia, contraria enim instrumen-
ta diuersorum generum esse debent, & nulli vtrique
simul propria : sed grauitas, & lenitas sunt contra-
ria : ergo simul eidem corpori æquali proportionē
accidere non est possibile.

Tertiò : non sunt admittenda duo contradictoria
simul vera respectu eiusdem : sed de corpore tempe-
rato in motiuis æqualiter esset verum, quod semper
moueretur, cum nunquam posset secundum omnes
suas partes sub vno indiuisibili, ad quod mouetur.

contineri, & quod semper quiesceret, cum non haberet locum proprium, in quem deberet moveri: ergo de illo verificarentur duo contradictoria.

§. II.

Marsiliij, Fernelij, & aliorum opinio Probabilior censetur.

Resolvendum Affirmative: sic Saxonia, Fermilius, Marsilius, & alij.

Probatur 1. Corpus naturale ex graui potest fieri leue: ergo in transitu à gravitate in leuitatem obtinet mediocritatem inter leuitatem, & gravitatem. Patet consequentia, quia remissio gravitatis, & intensio leuitatis provenit ab alteratione successiva calefactionis, quæ frigiditatem corrumpendo amittit gravitatem, & medio inducto calore producit leuitatem: ergo sicut successive transit frigiditas ab intensa ad remissam, & caliditas à remissa ad intensam perveniendo ad omnimodam mediocritatem, similiter gravitatis intensæ ad remissam, & leuitatis remissæ ad intensam fit transitus per omnimodam mediocritatem harum qualitatum.

Probatur 2. Corpus, quod descendit à loco aëris, & ascendit à loco aquæ, omnimodè mediam temperiem inter motivas qualitates retinet, cum aër proximè accedat ad aquæ gravitatem, & aqua ad leuitatem aëris: sed oleum ab aëre descendit, ab aqua ascendit: ergo mediam omnino ponderalem temperiem inter utraque hæc elementa retinet.

Probatur 3. Corpus leue, si ab extrinseco aliquod corpus graue superaddatur illi, ad mediocritatem perveniet in motivis qualitatibus: sed media alteratione qualitatum primarum, à quibus fiunt locomotivæ potest corpori graui leuitas superaddi: ergo potest ad mediocritatem deduci,

§. III.

Anicennæ, & Auerr. fundamenta resolvuntur.

Ad 1. respondetur, quod illud indivisibile medium inter superficies, quibus se tangunt aër, & aqua, est naturalis illius locus, in quem moveretur, sicut terra movetur ad indivisibile, quod est in centro, quod est ultimum, in quod tanquam in centrum movetur, & tota dicitur locata naturaliter, quia secundum indivisibile existit in illo, & reliquæ partes continuæ sequuntur ex illo in loco.

Ad 2. respondetur: Quod non est novum duo contraria in eodem subiecto reperiri, qui enim mixtum æquale ad pondus in alterativis admittunt, id fateri tenentur, in qua tepida id denegari non potest, nec aliquod inconueniens sequitur ex eo quod ratione partium ignearum leuitas, & terrearum gravitas insint eidem mixto.

Ad 3. respondetur: Quod corpus ponderale in motivis moveretur, dum esset extra proprium locum quem assignauimus, quiesceret, dum secundum aliquod indivisibile, illud indivisibile, quod est centrum sui loci, attingeret, & reliquæ partes essent continuæ ad illud, ut contingit terræ.

RESOLUTIO XI.

Vtrum omnes vitales operationes perfectiori modo eiiciat homo cum temperie ponderali?

§. I.

Pars negativa fulcitur.

Vitales operationes perfectiori modo exerceri ab homine versus aliquam qualitatem intem-

Aperato, quàm ab eo, qui nanciscitur temperamentum æquale ad pondus, suadet.

Primò: quia sic se habet homo in ordine ad vitales exercendas operationes, sicut & reliqua animalia ad similes qualitates exercendas: sed reliqua animalia perfectiori modo suas vitales operationes exercent cum temperie inæquali, quàm homo cum ponderali: ergo similiter, & homo. Probatur minor; nam nos aper auditu, lynx visu, simia gustu, vultur odoratu præcellit, aranea tactu.

BSecundò: si aliquæ actiones perfectiori modo fierent ab homine cum temperamento ponderali, maximè operationes propriæ suæ speciei, cum istæ peccant fieri à iustitiali temperamento, quale est homini ponderale: sed huiusmodi operationes fiunt perfectiori modo ab homine melancholico: ergo quælibet vitalis actio fit perfectiori modo cum inæquali temperie. Probatur minor, tum ex Galen. lib. quod animi mores corporis temperaturam sequantur, ubi ex Heraclito docet, quod splendor aridus, animus sapientissimus; tum ex Arist. 3. problematum 1. Vbi melancholicorum actiones mentis præstare reliquis hominibus intendit.

CTertiò: illa temperies aptior pro actionibus in homine, quæ est illi debita ex principiis generationis: sed temperies à prædominio calida, & humida est homini debita ex principiis generationis: ergo est aptior pro actionibus. Probatur minor; illa temperies est debita ex principiis generationis, quæ debetur genito instanti generationis: sed talis temperies à prima productione debetur genito: ergo est illi connaturalis ex principiis generationis.

Quartò: aptior temperies ad vitales hominis operationes, eadem est aptior, & ut morbificis resistat causis, & ut longiorem homo acquirat vitæ terminum: sed cum humida, & calida temperie homo, & longiorem consequitur vitæ durationem, & frigidis, ac siccis causis morbois resistit magis, cum magis illis obstat: ergo homo perfectiori modo suas elicit operationes cum temperie excedente, quàm cum ponderali.

§. II.

Sancitur verior pars.

Resolvendum, quod licet diuine aliquas vitales operationes melius homo exerceat media aliqua excedente temperia; collectivè tamen, & sine aliarum incommodo melius omnes vitales operationes exercet homo cum temperamento qualitativo æquali ad pondus. Sic tenet Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 3. cap. 15. tenent & alij.

ERatio fundamentalis est, quia illud corpus collectivè omnes operationes perfectius elicit, quod habet temperiem nulli actioni repugnantum, minusque ab extremis distantem: sed quæ parte homo æquales habet qualitates, promptius est ad operandum cum omnibus cum minori incommodo operationum, quæ petunt ab aliis qualitatibus fieri: ergo cum æquali proportionem, & æqualitate qualitatem homo melius omnes valet operationes vitales exercere. Probatur minor exemplo in omnibus actionibus viventis; retentio fit melius cum siccitate, exclusio cum humiditate, utraque verò simul cum mediocritate: & in actibus frigida intemperies melius appetit, calida melius concoquit, collectivè utrumque ponderalis temperies exercet melius; insensitivis siccitas ad olfactum, humiditas ad gustum conducit magis, ad utrumque tamen media inter has temperies, in internis viribus siccitas ad retinendum, &

& caliditas ad facilius medium inueniendum, frigiditas iudicium firmat, cum mediocritate omnes operationes internæ collectiue perficiuntur melius à temperie ponderali.

§. III.

Solutione argumentorum corroboratur resolutio.

AD 1. distinguo minorem: Reliqua animalia suas vitales operationes perfectiori modo exercent cum excedente temperie, quam homo cum ponderali collectiue sumptas, nego: sumptas diuisione, concedo minorem. Actiones enim vitales dupliciter possunt considerari, vel secundum perfectionem unicuique debitam sine respectu ad alias, & hoc modo cum excedente aliqua qualitate, mediâ quâ sua elicit operationes facultas, fiunt melius. Alio modo possunt considerari, ita ut fiant perfecte, & sine incommodo alterius & hanc perfectionem melius consequitur ea actio, quæ fit à qualitate temperata ad mediocritatem, quia in illa habet intentionem debitam, ut perfecta fiat actio, & non habet excessum intensiōis, quo obstat, quominus actiones, quæ requirunt contrariam qualitatem, fiant remissiori modo, quàm quæ debetur suæ perfectioni.

Ad 2. distinguo minorem: Operationes debitæ speciei fiunt perfectiori modo in homine melancholico, diuisione aliquæ illarum, concedo: omnes simul collectiue, nego minorem. Actiones enim propriissimæ speciei humanæ sunt intellectuales, & istæ licet in statu separationis nullo indigeant temperamento, ut anima est immersa in materia, fiunt cum aliqua dependentia ab illo, quatenus operatur intellectus dependenter à facultatibus rectoribus, quibus dispositiue deseruit, cum nihil sit in intellectu, quod non perstiterit in sensibus ex Arist. Ex quo, similiter oportet intelligentem phantasma speculari, cum igitur rectrices facultates ad percipiendum, ad retinendum, & ad iudicium efficiendum diuersis qualitatibus indigeant, ut sine alterius incommodo aliæ operentur, aliorum indigent intensiōe non impediri.

Vel secundò, distinguo minorem: Operationes propriæ speciei fiunt perfectiori modo in homine melancholico extensione actuum, concedo: intensiōe perfectionis in omnibus, nego minorem. Licet enim si homo temperatus ad pondus æquè consisteret circa operationes debitas, ut Philosophiam, Musicam, Rhetoricam, vel aliam quamcumque artem acquireret, perfectiori modo illas acquirat, non tamen defacto id consequitur, quia parum subsistit, melancholicus verò diu persistens circa obiectum varias elicit conclusiones, diuersa adinuenit media, & timens, nec cuiuscumque adhærens opinioni, vario modo veritates quærit, & adinuenit, iteratione perficiens, quod paucioribus utcumque perfectis operationibus non valet consequi biliosus.

Vel tertio, distinguo minorem: Operationes propriæ speciei fiunt perfectiori modo in homine melancholico, ut melancholici temperies subsequatur ad earum elicentiam, concedo: ita ut earum summa perfectio proveniat à melancholici temperie, nego minorem. Sic enim videtur colligi ex Aristot. inquit enim, *cur homines qui ingenio claruerunt, vel in studiis philosophiæ, vel in republica administranda, vel in carmine pangendo, vel in actibus exercendis, melancholicos omnes fuisse videamus &c.* Vbi in interrogatione videtur reddi ratio, quare melancholici euaserunt, quia celebres fuere, & nimis

A elaborarunt in his artibus; quas antecederet melius cum ponderali temperie consequuti sunt.

Vel quarto, distinguo minorem: Operationes propriæ speciei fiunt perfectiori modo in homine melancholico ob specificam temperiei rationem, nego ob indicibilem aliquam indiuidualem proprietatem, qua præditi sunt melancholici in prædictas operationes, concedo minorem. Ratione enim propriæ alicuius temperiei indiuiduæ aliquas acquirunt proprietates indiuiduales, per quas circa obiecta aliqua perfectiori modo, aptiorque aptitudine tendunt, quàm quæcumque alia indiuidua, etiam si rectam obtineant temperiem, & aptitudinem pro aliis quibuscumque rebus exercendis, obiectisve cognoscendis.

B Ad 3. distinguo minorem: Temperies calida, & humida est homini debita ex principiis generationis, pro actionibus propriis illius ætatis, concedo: pro actionibus propriis reliquis etiam ætatibus, nego minorem. Omnes enim temperies, quæ superueniunt in homine, sunt illi debitæ principiis generationis, non ut fiant in prima ætate: sed ut quælibet superueniat in sua ætate, ut mediâ illâ eliciantur operationes debitæ unicuique ætati.

C Ad 4. dicendum: Quod homo cum temperie æquali collectiue melius resistit omnibus causis moribificis, licet diuisione possit aliquibus melius resistere cum temperie contraria: & quod ob huiusmodi resistantiam defacto homo temperatior longiorem vitæ terminum consequitur, licet debeatur habenti calidam, & humidam temperiem longior vitæ periodus.

S E C T I O II.

De variis rerum temperamentis.

RELVRA sunt in rebus, quæ nostram valent immutare temperiem diuerso modo illam afficiendo, suntque diuersa in homine temperamenta iuxta sexus diuersitatem, de quibus sub hac disputatione agendum.

D

R E S O L V T I O I.

Vtrum masculus sit calidior fœminâ?

§. I.

Fœminam calidiorem masculo suadet Parmenidis, & Flori consensus.

NEGatiuam partem ex antiquis tenuit Parmenides referente Arist. lib. 2. de partibus animal. cap. 2. & Florus ex Macrobio lib. 7. Saturnalium c. 7. à quibus discedunt moderniores: stat tamen pro eis.

E Primò: Hippoc. lib. 1. de morbis, num. 13, dicens: *Habet enim mulier sanguinem calidiorum, & propterea calidior est quàm vir, &c.*

Secundò: sexus ille est calidior, qui breviori tempore perficit actiones à calore provenientes: sed fœmina citius ad augmentum peruenit, citius generat, aliâque consequitur operationes provenientes à calore, quàm masculus: ergo est illo calidior.

Dices cum Arist. quod eas quæ imperfectiora, & debiliora sunt, facilius perueniunt ad suum finem, ut in naturalibus videre est; nam non viuientia facilius suam perfectionem consequuntur, quàm viuientia,

& inter ipsa viuentia, ea, quæ imperfectiora sunt; quod idem contingit in fœmina masculo imperfectiore.

Contra: fœminæ perueniunt citius in eas perfectiones, quæ proueniunt in eis à calore: ergo quantumcumque secundum suam naturam sint masculis imperfectiores, habent calorem intensiorem. Patet consequentia, effectus à calore subsequutus eò citius, & perfectius debet fieri, quo ab intensiori, & perfectiori perficitur calore.

Tertio: actiones, quæ in homine calorem intensiorem demonstrant, in fœmina, quàm in masculo sunt præstantiores: ergo & calor est intensior. Probatur antecedens, celeritas in pulsu proueniens ob intensiorem calorem maior est in fœmina, ex Galen. *de pulsibus ad Tyrones cap. 9. & 3. de causis pulsuum cap. 2.* Præterea sanguis, qui iecoris prædominante fit calore, in fœmina in maiori est copia, vt demonstrant menstruæ euacuationes. Præterea, ira, quæ est effervescentia sanguinis à calore, in fœmina est promptior: ergo omnia, quæ excedentem calorem attestantur præstantiora sunt in fœmina.

§. II.

Masculus caliditate præfertur fœminæ, ex Medicinæ professorum assensu.

Resoluendum Affirmatiuè, sic docet Hippoc. 5. *Aphor. 48. 6. Epidem. sect. 2. text. 44. text. 45. 46. & sect. 4. text. 27. lib. 1. de diata num. 28. §. ex omnibus autem, &c.* docet similiter Gal. 3. *de causis pulsuum cap. 1. lib. 2. de temperam. cap. ultim. & lib. 6. de locis affectis cap. 5, & lib. 5. aphorism. comm. 38. 69. & lib. 4. de usu partium c. 6. & lib. 6. Epidem. sect. 2. comm. 44. & 45. & sect. 4. comm. 27. & lib. 2. de semine cap. 5.* docet etiam Arist. *lib. 3. de generat. animal. cap. 1. & Problemat. 1. section. 10.* docet etiam Auic. *fen. 1. 1. Doctrin. 3. cap. ultim. & fen. 2. 1. Doct. 3. cap. 7. & 3. tract. 1. cap. 8.* quos nouissimè citat, & sequitur Zacutus *lib. 2. historiarum Medicarum quest. 61.* sequuntur ex modernioribus Vall. *lib. 1. controu. cap. 9.* Peramatus *lib. de temperamentis cap. 13.* Auereas Laurentius *lib. 8. de re anatomica quest. 2.* Petrus Garcia *fen. 1. 1. disput. 17. cap. 10.* Varandæus *lib. 1. physiolog. sect. 2. c. 6.* Mercatus *lib. 1. part. 2. Gentilis in fen. 1. 1. doct. 3. cap. ultim.* Conciliator *differentia 28. & alibi.* Costæus *in disq. Physiol. lib. 3. cap. 3.* Epiphan. Ferdinand. *Theorem. lib. 1. Theorem 23.* Rorarius *contradict. Med. 38.* Zachias celeberrimus nostri seculi vir, & Alij.

Probatur hæc communis sententia, quàm pluribus eidentibus indiciis, quæ prædominium caloris attestantur in masculis: generantur enim ex semine calidiori, & in loco calidiori, & dextro inquam, citius in vtero mouentur, breuior fit purgatio post eorum partum, solidiori sunt habitu, vasa ampliora habent, inferiora mulierum magna ex parte crassiora, in masculis superiora, masculi vt plurimum corpore sunt grandiores, vehementiori gaudent pulsu, fœminis obefiores minus, audaciores magis, quæ omnia ex excedente proueniunt caliditate: ergo fœminis sunt calidiores.

Probatur 2. ratione fundamentali: substantialis forma mixta tunc intensiorem producit calorem, cum plures partes materiales calidas informat, valentes illam determinare ad illius productionem: sed in masculo informat plures partes materiales calidas valentes pro maiori intensiōe caloris determinare: ergo in masculo ex propria sexus natura producit intensior calor. Probatur minor; in illo

A mixto reperitur maior numerus partium materialium calidarum, quod ex calidiori producit substantia: sed masculus, ex Hip. *lib. 1. de diata*, fit ex semine calidiori, quàm fœmina: ergo masculi forma informat maiorem numerum partium calidarum.

Confirmatur, calidius fit semen in dextro testiculo, cum & ipse calidior sit; sed masculus generatur ex semine genito in dextro testiculo: ergo ipse calidior fœmina euadit. Probatur minor, ex Plinio *lib. 7. cap. 4.* Varrone *lib. 1. de re rustica*, & Aliis: Qui obseruauerunt marem pullum gigni, si admissarij sinistrum ligant testiculum, si dextrum è contra: ergo quia masculus generatur ex semine genito in dextro testiculo.

B

§. III.

Argumentorum continetur solutio.

Ad 1. intelligimus Hipp. locutum fuisse non de natua temperie sed de ascititia, quæ illi subcrescit ex redundante sanguine in vtero plerumque congesto, & concalefacto, à quo subcrescit ascititius excedens calor in fœmina; ex propria enim, & natua temperie fit vir calidior, ex principiis enim generationis calidioribus confingitur. Minus enim assentior Dureto, Vegæ, & Andreae Laurentio, ac illis qui librum genuinum Hipp. non esse contendunt.

C Ad 2. negatur consequentia: Quia imperfectiora citius possunt ab imperfectiori in instrumento fieri, quam perfectiora à perfectiori, quia ad paruam acquirendam perfectionem, nec multum tempus, nec valida multum causa requiritur, & idè per putredinalem calorem lumbrici, & alia imperfecta animalia generantur, & suam quam celerrimè consequuntur organizationem, aptamque dispositionem, & in artificialibus ab instrumentis debilibus, & imperfectis imperfecta videmus pauco tempore artificialia fieri, non verò nisi in multo à multis quæ perfectiora sunt.

D Ad 3. respondetur ex indiciis potius contrarium demonstrari, nam vasa, venæ, & arteriæ sunt ob maiorem calorem ampliora in homine, vt suppleant magnitudine, quod in fœmina fit celeritate: fit etiam in masculo resolutio, & consumptio maioris copię sanguinis, & idè in illo minus abundat, quàm in fœmina, in qua quia frigidior, maior est iracundia, quæ ex frigidiori prouenit temperamento, debilioreque animo, ac prudentia, quàm ira: hæc maior in viris, quia calidiores, ex Gal. *lib. 1. Epidem. comm. 2.*

RESOLVTIO II.

Vtrum in aliquo mixto possit reperiri temperamentum potentiale?

§. I.

E *Dubitandi proponitur ratio, placita improbantur Authorum.*

Pars negativa videtur concludi: Quia si daretur temperamentum potentiale, per illud mixtum fieret tale, quale dicitur, & consequenter esset actu tale, & non in potentia.

Respondetur: Quod est impedimentum, ne prorumpat in actum, donec per calorem actuetur, adiuvante ad id partium comminutione, vt ex Gal. constabit infra.

Contra, ex vi caloris, vel partium comminutione, nihil ponitur in potenciali temperamento, per quod prorumpat

prorumpat in actum, in quem prius non valebat prorumpere: ergo propter hæc non reducitur ad actum, nec dicitur tale.

Respondet Auerr. 5. collect. cap. 3. Quod actuatione horum medicamentorum fit à calore in ventriculo, quatenus facit medicamenta mutare formam substantialem, & quia quæ subsequitur in calidis est calidior, intensiorem producit calorem; sicut intensiorem frigiditatem, quæ in medicamentis frigidis frigidior producit formam.

Sed contra: medicamenta potentialia sub forma propria operantur; potentia calida calefaciendo, potentia frigida refrigerando, ut de pipere patet, euphorbio, vel quocumque alio potentiali medicamento ventriculum alterante; quod, si vomitu reiiciatur, apparet sub propria forma. Præterea ex Galen. dicuntur potentialia, quæ licet talia actu non sint, qualia dicuntur, possunt tamen talia fieri: sed ex Auerr. entitas, quæ calida dicitur in potentia, numquam potest fieri actus calida, cum sit forma distincta, quæ calidior subsequitur. Præterea, quia si caliditas actuaret, & disponderet pro forma calida inducenda in calidis medicamentis, similiter & actuaret in frigidis pro forma calida: ergo omne medicamentum potentialiale fieret actu calidum post actuationem, & nullum aliud esset potentialiale præter calidum.

Respondet Turisanus lib. 3. artis medicinalis. Medicamenta potentialia recipere per actuationem à partibus, in quibus fit actuatione, quasdam qualitates à primis distinctas, sed quæ illas valent producere, sicut ignis albedinem producit in cinere, nigredinem in carbonibus, sine eo quod sit albus nec niger, mediis quibusdam qualitatibus, cineres valent disgregare visum, carbones illum congregare independentem à primis qualitatibus.

Sed contra: Qualitas illa virtualis productiva caloris producit à nostro calore, quem ipsa postea intendit: ergo ulterius ipsa perficitur ab illo, & ipsum de nouo intendit, & consequenter alter intendit alterum, & poterit similiter in nobis eò usque intendere, donec fiat intra nos ignis. Præterea in mixto superflue ponitur alia quæcumque qualitates distincta à primis in ordine ad primarum qualitarum productionem, cum istæ sufficiant, nec sine necessitate entitates multiplicandæ. Præterea à calore per calefactionem producit caliditas, quæ calefactionis est terminus: ergo qualitas superaddita ab illo producenda, superflue admittitur.

Dices, per calefactionem produci primò calorem, secundariò posse alios effectus fieri sicut fit raritas, & leuitas, & consequenter posse sic virtuales qualitates produci.

Contra, à calore potest circa passum calor produci sine illa superaddita virtuali qualitate: ergo ad calorem producendum superflue admittitur hæc qualitas, sine primariò, sine secundariò esset producibilis.

Respondet Gaspar Lopez lib. 3. de temperamentis. Quod medicamenta potentialia roborantur per antiperistaltism à nostro calore, & ideò ob calorem intensiorem possunt nos alterare.

Contra: vel illa roboratio medicamenti fit propter qualitatem contrariam corruptiuam, vel propter similem conseruatiuam; si propter contrariam, à calore non poterit actuari piper, vel euphorbium; si propter similem, & conseruatiuam, non poterit opium, & lactuca actuari à calore: ergo cum utrumque medicamentum à calore nostro dicatur actuari, tam frigidum quàm calidum, id non fit propter antiperistaltism.

Præterea, quia cum calor, terminus sit calefactio-

nis, non potest nisi per illam intendi, sicut neque frigiditas nisi per refrigerandi actionem; ergo si in antiperistaltism non assignantur causæ, à quibus calida medicamenta calefiant actu, & frigida frigeant, non satisfit dubitationi.

Respondet Valles lib. 1. controuers. cap. 12. Quod medicamenta à nostro calore actuantur, quia sunt calidiora ab illo, & ideò iterum possunt nos calefacere, etiam si à nobis receperint calorem, quia materia est disposita ad calorem recipiendum, & iuxta illam dispositionem producit calor in medicamentis à nostro corpore in ea intensione, qua corpus est calidum, à causa verò vniuersali, in illa maiori intensione, ad quam materia medicamenti erat disposita.

B Contra: quia si illa materia in medicamento potentiali recipit à causa vniuersali, postquam calefit à nobis; gradus vltioris caloris, quàm qui possunt produci à nostro calore, similiter ante alterationem à nobis factam posset causa vniuersalis producere eodem gradus caloris, cum materia sit eadem, & eodem modo disposita, & causa vniuersalis semper apte producere.

Dices, disponi ad vltiorem calorem per calefactionem à nobis factam.

C Contra: à causa externa calefaciente posse calefieri: ergo ab illa posset disponi, ut reciperet intensiorem calorem à causa vniuersali. Præterea, causa vniuersalis non producit effectum nisi ob vitandum aliquod inconueniens, quod subsequeretur in communi rerum ordine, ut scilicet ne detur vacuum; ne maneat materia sine forma: sed nullum tale sequitur, siue medicamentum sit calidum, siue frigidum: ergo.

Præterea, si calor esset dispositio ad intensiorem calorem, ita ut ratione illius cogeretur causa vniuersalis ad caloris intensioris productionem: ergo similiter in subiecto apto ad quascumque alias recipiendas qualitates concurreret producendo semper, quod deficeret à causa secunda, & similiter à frigiditate ventriculi frigida medicamenta deberent alterari, ut frigiditatem reciperent à causa vniuersali.

D Respondet Peramatus lib. de temperamentis c. 29. & Mercatus tom. 1. part. 2. clas. 3. Quod medicamenta potentialia actu sunt talia, qualia dicuntur esse: sed talis qualitas non relucet propter impedimentum, quod postea per calorem aufertur, quo ablato relucet talis qualitas.

Contra: medicamenta, quæ actu sunt talia, qualia dicuntur esse, sunt medicamenta actualia, & non potentialia ex Gal. Præterea si actu sunt talia, qualia dicuntur esse, actu debent talia sentiri, qualia sunt, cum vnumquodque operetur secundum id, quod habet in actu: sed medicamenta potentialia immutant per contrariam qualitatem tactum, per quam constituuntur in potentia talia: ergo.

E Dices, quod caliditas actualis in illis est impedita ad operandum, donec actuentur.

Contra: ergo est impedita, ut sit actu in tali subiecto, cum qualitates primæ dum sunt actu, & sunt incompatibiles cum suis contrariis, & non possunt non sentiri, & quia agentia sunt naturalia non possunt non operari, & non possunt non cohibere, quod contraria qualitas sentiatur.

Respondet Complutensis Carreirus fen. 1. 1. disp. 3. cap. 2. disp. 10. cap. 5. Quod à nobis producit in medicamentis potentialibus quædam qualitas, quæ est dispositio, ut medicamenta potentialia producant illas qualitates, quas continent in virtute, & fiant per illas actu talia; & quod aufertur per prædictam

dictam qualitatem quoddam impedimentum innominatum, sicut & ipsa qualitas est innominata.

Contra: si impedimentum est innominatum, & incognitum, incognita etiam, & innominata qualitas, quæ producitur, incognita est etiam solutio, cum neque assignetur quod impedimentum aufertur, neque per quam aufertur qualitatem.

Præterea, hæc qualitas innominata disponens ad caloris productionem, vel est prima; & hæc non, quia nulla potest esse præter calorem, & idem pro se ipso non valet disponere. Neque secunda, quæ deberet esse raritas, vel alia, quæ similiter oriretur à calore, & illum actu supponeret in medicamento potentiali ante sui productionem. Neque est tertia, cum ex interuentu primarum deberet oriri, & non è contra. Neque est qualitas quarta à tota substantia, vel occulta, quia recurrere ad has qualitates innominatas, ut ipse Garcia fatetur præcipue dum manifesta valet assignari causa, est ignorantiam fateri. Tum, quia in elementis, & quibuscumque aliis mixtis deberent admitti qualitates à tota substantia, quæ essent dispositiones auferentes impedimentum pro productione primarum qualitatum: ergo non potest sustineri solutio.

§. II.

Sancitur veritas ex Galen. decreto, & suis fulcitur fundamentis.

Resolvendum tamen Affirmative. Sic tenet Galen. *lib. de temperamentis, & de simplicium medicament. facultatibus*. Avicenna *fen. 1. 1. dict. 3.* eos sequitur Gentilis, & Thomas de Garbo, *q. propria de temperamento potentiali*. Dinus, & Hugo, Averroës *5. collect. cap. 3.* Conciliator *differ. 140.* Turitanus *in artem medicinalem tract. 3. comm. 1 & 6.* Guipar. Lopez *lib. 3. de temperament.* Garc. *in fen. 1. 1. disp. 10.* Peramatus *lib. de temperamentis*. Mercatus *1. tom. class. 3.* Valles *1. controuersiarum cap. 12.* & expressius Galen. *lib. 3. de temperamentis, cap. 1.* In quo, cum de actuali temperamento prius egerit, potentiale explicat, & diffinit per hoc quod sit, *illud, quod quale dicitur, tale nondum est, sed potest tale esse* (saltem in ordine ad operandum ut patebit infra.) Quod tripliciter posse contingere affirmat; nam vel tale dicitur, quod potentiam habet, ut tale fiat: sic nuper genitus homo dicitur rationalis, canis latrabilis, equus velox. Secundò dicitur tale, quod dispositum est, ut ab alio tale fiat, sic stupa, & alia huiusmodi dicuntur potentia ignis, vel igneæ naturæ, quia sunt proximè disposita, ut ex illis fiat ignis ab extrinseco igne alterata. Tertio modo aliqua dicuntur talia in ordine ad talem effectum, non quia habeant virtutem elicitiuam eius; sed quia efficere possunt, ut illum eliciant causæ, à quibus potest ille effectus produci, sic aqua frigida ex Hipp. tetano laboranti inspersa calorem causat, quatenus spiritus detinet, à quibus calor causatur.

Ex quibus patet accipi in præsentī potentiale iuxta primam acceptionem, plura enim medicamenta dicuntur talia, non quia actu talia sunt, sed quia potentiam habent in se, à qua talia fiant actu, vel ut ab illis alia similiter fiant talia, ut piper, dum actua-lem frigiditatem retinet, calidum dicitur potentia in se, cum habeat per quid fiat calidum, & alia calefaciat.

Resolutionis fundamentum est. Temperamentum potentiale ex Galen. *locis citatis*, est illud per quod mixtum dicitur non quale est actu: sed quale potest esse: sed ex eodem Galen. *ibid.* & experientia con-

stat dari plura medicamenta, quæ dicuntur calida, etsi sint actu frigida, quia habent principium, quotalia fiant: ergo datur tale medicamentum. Probat-ur minor ex Galen. *loco citato*, dicente: *Dubatur itaque non absurdè cum Castoreum, Euphorbium, vel piper, nitrum, vel mysi calida esse dicimus. Rursus lactucam, papauer, cicutam, vel mandragoram frigida: & hoc prouenire dicit, quia licet Non sint talia, sunt tamen apta talia fieri, qualia dicuntur esse: Ergo dantur plura mixta, quæ talia dicuntur non qualia actu sunt, sed qualia apta sunt fieri.*

§. III.

Quibusdam prenotatis, fit satis rationi dubitandi.

AD rationem dubitandi respondetur notando, quòd ad varios rerum vsus in aliquibus mixtis partes quasdam tenues adiunxit natura sub eadem mixta forma, in quibus diuersas producit qualitates, siue vires, quàm in crassioribus; quia diuersum modum substantiæ habent aptiorem pro eis recipiendis, quod pluribus manifestatur exemplis, in primis in rebus odoratis sunt quædam partes tenues, in quibus inhæret odor, quæ si trituratione separentur, vel calore resoluantur, manent sine odore mixta, quæ fuerunt prius odorata.

Præterea apparet idem in solutiuis medicamen-
Ctis, quibus Galenus *in lib. de simplic. medicament. facultatibus*, præcipue *lib. 3. c. 14.* esse composita affir-
mat: & Avic. *lib. 2. canonis, cap. 1.* dicit: *Facultates contraria, est impossibile, quòd non sint in partibus di-
uersis, ex quibus medicina est composita.* Et in aloë, rhabbaro, & lentibus separamus virtutem soluti-
uam, siue per infusionem extrahendo illam, ut sepa-
rata à substantia crassiori purget, siue illam calore
resolviendo, ut, resolutis partibus tenuioribus purga-
tiuis, remaneat in crassioribus virtus astringens.

Præterea, in alio, cepa, pipere, aliisque huiusmo-
di medicamentis calidis apparet virtutem calefa-
ciendi reperiri in partibus tenuioribus, quæ insen-
sibiliter separatæ, si ad oculos ferantur, quia sunt
Dpartes nimis sensibiles, dolorem mouent; si autem
ad nares, sternutamentum.

Præterea, in aceto, & calce remanere conspici-
mus quasdam partes tenues, quæ empyreumata di-
cuntur, in quibus retinetur excedens caliditas reli-
quis partibus frigidioribus existentibus. Præterea ars
spagirica has partes tenuiores separat à medicamen-
tis virtute calidis, & in eis resultat excedens calor,
ut in aqua vitæ apparet, oleo vitrioli; sulphuris, &
aliis huiusmodi.

Ex quibus patet: Quòd medicamenta potentialia
partes quasdam tenues habent, & in modo substan-
tiæ diuersas, in quibus est virtus reddendi medica-
mentum potentiale de potentia ad actum, & ut fiat
tale, quale dicitur esse, sic in pipere, euphorbio, mysi,
Epræcipitato, thapsia, & aliis calidis sunt quædam
partes tenues ex materiebus elementorum constru-
ctæ, quæ licet coniunctæ cum crassioribus calorem
excedentem non producant, quia impeditur eius
pullulatio à forma in eis propter vicinas partes cra-
ssiores frigidiores, tamen ipsis separatīs, resultat in
tenuioribus calor, & ablatio huius impedimenti di-
citur actuatio medicamenti, quæ dupliciter fit, vel
per triturationem, mediâ quâ partes mixti commi-
nuuntur, quam comminutionem requiri docet Gal.
lib. 3. simplicium, dicens: *Nihil igitur mirum est, se
medicamenta quoque primum quidem in parua, & te-
nuia frangi postulant: vel per calefactionem, per
quam*

quam aufertur aliqua frigiditas externa impediens pullulationem, sic in aqua contingit impediri frigiditatis pullulationem, donec ab intrinseco infrigida denuncetur caliditas impediens; ideo enim Galen. ad actuationem docet requiri calorem, loco citato, his verbis: *At quidquid quidem potestate calidum est, non actu calidum frigidoprapollet; sed in propinquo est, ut prapolleat, ideo, ut breuem opem, qua vincat, extrinsecus requirat, hanc illi modo frictio abunde prestare potest, modo vel ignis, vel corporis alicuius naturæ calidi contactus, &c.* Ex quibus patet à quacumque causa calida valente auferre extrinsecum impedimentum, seu frigiditatem impediens, fieri actuationem, similiter in medicamentis alexiteriis, deleteriis solutiuis, contingit reduci ad actum; quia partes separantur, in quibus virtus residet, sic lactucæ succus cassioribus commixtus partibus est alimentum, ab illis separatus venenum, & plura solutiua medicamenta integra deuorata nullum humorem attrahunt, comminuta, & calefacta illum mouent, & partes tenues solutiue in rhabarbaro separata à crassioribus bilem mouent, crassiores retinent.

RESOLVTIO III.

Vtrum medicamenta frigida reducuntur de potentia ad actum per nouam frigiditatis intensiorem acquisitam de nouo.

§. I.

Proponitur pars affirmatiua, & omnium Medicorum communis assensus.

Videtur quod sic: primò, lactuca, cucurbita, scariola, & alia huiusmodi calida assumpta valent nostrum corpus alterare per frigiditatem: sed non per eam, quam habent, dum calida assumuntur, cum adeò sit remissa: ergo per intensiorem, per quam fiunt actu frigida.

Secundò: sicut dantur medicamenta potentialia frigida, dantur similiter potentialia humida, & sicca: sed humida, & sicca medicamenta potentialia fiunt actu talia per reductionem in intensiorem siccitatem, aut humiditatem, quibus corpus valeant alterare: ergo frigida medicamenta reducuntur de potentia ad actum, quia acquirunt intensiorem frigiditatem intra corpus, quâ illud valent alterare.

Tertiò: medicamenta potentialia calida, piper, sublimatum, thapsia, auripigmentum, & alia fiunt actu talia, quia intra nostrum corpus actiuata intensiorem acquirunt caliditatem, qua nostrum valent corpus calefacere: ergo similiter medicamenta potentialia frigida, opium, mandragora, hyosciamus, & reliqua fiunt actu talia, quia per actuationem intra nostrum corpus acquirunt intensiorem frigiditatem, qua illud ad alterare possint.

Dices, negando consequentiam: Quia medicamenta dicuntur actu talia per aliquam qualitatem, quando possunt per illam actu operari, & hoc dupliciter contingit in medicamentis, quæ reducuntur de potentia ad actum; vnum modo, quia ad intensiorem actum qualitatis reducuntur, & qualitas operantur perfectiori modo secundum illud, quod habet in actu, ut contingit in pipere, thapsia, & aliis calidis medicamentis potentialibus. Alio modo, quia licet medicamenta non fiant actu talia per intensiorem maiorem eius qualitatis, per quam debent operari, capciora tamen redduntur ad operandum per illam, sic contingit in medicamentis purgatiuis rhabarba-

Aro, & agarico, quæ habent omnes suas vires purgatiuas; per actuationem verò, licet non intensiorem virtutem purgatiuam, aptiorem tamen acquirunt dispositionem ad agendum, sicut & frigida medicamenta potentialia ad operandum.

Contra: vnumquodque operatur secundum illud, quod habet in actu: sed medicamenta frigida post actuationem intensius operantur: ergo sunt in intensiori actu frigiditatis.

Dices, distingo minorem: Vnum quodque operatur secundum illud, quod habet in actu formali tantum, nego: in actu formali, vel virtuali, concedo maiorem. Licet enim frigidum medicamentum non reducat ad intensiorem frigiditatem, intensiori modo operatur, quia virtus agendi est potentior.

B Contra: qualitates primæ non producantur sibi similes, nisi secundum intensiorem gradus, per quem sunt in actu in agente: ergo medicamentum frigidum non operatur, nisi secundum intensiorem, quæ est in potenciali medicamento.

Dices, distingo consequens: Non operatur operatione debita soli frigori, concedo: operatione debita illi, ut taliter modificata sub forma subiecti, in quo inhæret, nego consequentiam. Duplex enim debetur operatio qualitatibus in aliquo mixto inhærentibus, alia quæ correspondet illis ut tali agenti, v.g. frigori, aut calori, ut talia sunt entia quibus conuenit similia producere, alia est operatio, quæ illis competit, ut sunt instrumenta, quæ operantur in virtute formæ, sic calori competit concoquere, & in intensiorem remissiori, v.g. dum naturalis est perfectius concoquet, quam cum intensiori, v.g. febrili, easque exercet actiones, quæ debentur illi, ut instrumentum, licet similis productio, quæ est actio debita illi, ab illa ut intensiori fiat perfectior.

Contra: frigiditas, in medicamento potenciali frigido respectu læsionis operationum in viuentem, non habet facultatem, à qua eleuetur: ergo se sola sua intensione illas producit.

Dices, distingo antecedens: Non habet virtutem, à qua eleuetur, quæ sit facultas viuentis, concedo: quæ sit qualitas deleteria, & occulta, à quo modificatur, & eleuatur sub forma talis medicamenti, ut operationes lædat, nego antecedens. Qualitates enim primæ non solum eleuantur per facultates viuentis, in ordine ad suas operationes: sed plerumque modificantur ab aliqua deleteria facultate ad operationum vitalium læsionem, & ratione huius modificationis, licet qualitas sit remissa, intensiori modo lædit, quam posset, si esset intensior non modificata, ut apparet in febre pestilente, quæ cum calore ad sensum moderato lethalia inducit symptomata. & in febre punticulari: sic contingit in venenosi animalis solutione continuitatis, utcumque parua inducta & contingit in frigidis medicamentis potentialibus, v.g. opio, & cicuta, quæ calida assumpta cum remissa frigiditate, quia à venenosa qualitate modificatur, operationes læsas, ellicit immò & mortem inducit.

Contra: opium, & cicuta dicuntur frigida medicamenta: sed si non operarentur ratione frigiditatis, dicerentur calida, aut humida, cum non esset maior ratio: ergo dicuntur frigida, quia ad intensiorem actum frigiditatis reducuntur.

Dices, distingo minorem: Si non operarentur ratione frigiditatis, ut magis intensæ, nego; ut modificata, & eleuata, ut perfectiori modo operentur, concedo minorem. Qualitates enim deleteriæ aliæ cum calore, aliæ cum frigiditate, aliæ cum aliis qualitatibus operantur, ideo opium frigiditatem utcumque remissam eleuat, & assumit ad agendum, alia venenosa

venenosa animalia calorem, alia humiditatem, aut siccitatem, & ideo venena dicuntur calida, frigida, humida, aut sicca.

Contra, non est maior ratio, quare deleteria qualitas vnam ac aliam primam qualitatem eleuet: ergo posset omnes eleuare, si daretur in medicamento.

§. II.

Partem sancimus negatiuam.

Resoluendum: Quod frigida medicamenta non dicuntur potentialia, quia sint in potentia ad intensiorem actum frigiditatis recipiendum per actuationem, sed ad deletariam qualitatem, per quam modificata frigiditas perfectiori modo operatur, quam antea.

Probatur 1. Medicamenta potentialia frigida, v. g. opium, cicuta, mandragora actuantur per nostrum calorem post comminutionem calefacta: ergo non potest intensior frigiditas oriri in illis. Probatur consequentia, à calore actu calefaciente illa necessario debent intensiorem calorem recipere: ergo in eius praesentia non potest intensior frigiditas produci.

Probatur 2. Frigiditas, quae actualis existit in medicamentis potentialibus, non potest esse impossibilis cum vita ratione suae intensificationis: sed in potentialibus medicamentis fit vitae impossibilis: ergo quia modificata ab aliqua deleteria qualitate nos alterare valet. Probatur maior: opium, & mandragora vitam auferunt, etiam si assumantur calefacta & ulterius frigiditas eorum vincitur à nostro calore: sed tunc remissior multo est in illis frigiditas, quam in aqua frigide, quae bibitur: ergo si aqua frigida ex niue (vt experientia constat) non potest per suam utcumque intensam frigiditatem mortem inferre, multo minus medicamenta potentialia frigida, quae actu calida intra corpus actuantur.

Probatur 3. Vt medicamenta frigida dicantur reduci de potentia ad actum, sufficit, quod eorum frigiditas valeat intensiori modo alterare nos, quam antea: sed per hoc quod per actuationem facta comminutione, & alteratione in illis, fiat aptior approximatior, & resultet intensior deleteria qualitas valens modificare ad operandum ipsam frigiditatem, perfectius operatur frigiditas, & cum laesione actionum: ergo reducitur sine noua sui intensificatione de potentia ad intensiorem actum.

§. III.

Antiquioris placiti euertuntur fundamenta.

Ad 1. distinguo maiorem, lactuca, scariola, cucurbita, & alia huiusmodi calida assumpta valent alterare nostrum corpus, vt alimenta, concedo: vt medicamenta, nego maiorem. Ea enim, quae assumuntur alia sunt medicamenta, quae nos valent alterare, sine eo quod vincantur à nostro colore, neque valeant conuerteri in nostram substantiam, & haec suis nos tantum ad extra qualitatibus alterant; alia assumuntur, quae sunt alimenta, & vt talia petunt conuerteri in nostram substantiam, & aut frigida, aut calida dicuntur, non quia ad extra alterent: sed quia in nostram substantiam conuersa quatenus reponunt partes calidas, aut frigidas materiales, in quibus à viuentis forma frigiditas, aut caliditates resultat: & ideo lactuca, scariola, cucurbita frigida dicuntur, vt alimenta, non verò, quia calida assumpta possint nos vt medicamenta alterare.

Ad 2. negatur minor: Quia de siccis, & humidis medicamentis potentialibus, idem dicendum, ac de

A frigidis, non enim nos occidunt, nec possunt per actionem nostri caloris actuata intensiora reddi, ad siccandum, aut humectandum, nisi quatenus modificantur per aliquam deleteriam qualitatem, qua vires recipiunt, vt possint intensiore modo operari, hoc enim est proprium calidis medicamentis, vt aliqua per solam reductionem ad maiorem caliditatem reducuntur de potentia ad actum, coadiuuatur enim forma eorum ab externo calore actuante, alia verò non solum per reductionem ad maiorem intensificationem caloris, sed quia etiam est illis deleteria vis sunt actu talia, frigida verò, humida, & sicca solum vt eleuata reducuntur actu talia ad agendum.

B Ad 3. negatur antecedens vltimae obiectionis. Habent enim deleteria qualitates analogiam, & proportionem cum primis qualitatibus, ita vt has potius, quam illas eleuet, sicut apparet in venenosorum animalium morfu, ex quibus aliquando accidentia superuenientia calori, aliquando siccitati, aliàs frigiditati, saepe verò humiditati correspondent.

RESOLVTIO IV.

Vtrum valeant venti nostram immutare temperiem suis diuersis temperiebus?

§. I.

Partis negatiuae aperiuntur fundamenta.

Pars negatiua suaderi videtur.

Primò, quia licet inconstantes fuerint antiqui in aëris assignanda natura, vt patet apud Arist. lib. 1. de caelo cap. 12. lib. 2. cap. 4. 5. & 6. apud Plutarchum lib. 3. de placit. cap. 7. apud Plinium lib. 2. cap. 45. apud Mirandulam lib. 1. de examine vanitatum cap. 12. & apud Alios: tamen in asserendo quod ventus sit aër, communis fuit opinio (vt videre est apud Connimbricenses) Hipp. lib. de flatibus, Anaximandr. & Stoicorum; quibus adherent Seneca, Vitruuius lib. 1. architect. cap. 6. D. Isidorus lib. 13. D. Damascenus lib. 2. fidei cap. 8. & communiter Astrologi: Et tenent inter Medicos Quercetanus lib. dieticon Polyhistoricon sect. 2. c. 3. Ait enim quod ventus est aër in aliquam partem fluens, aut, aëris commotio vi se quadam insinuans, & quod collimat recta tendens. Sed aër est calidus, & humidus: ergo venti solum caliditate, & humiditate valent nos alterare.

D Secundò, ventus etiam si non sit aër, est tamen exhalatio calida, & sicca, vt docet Arist. lib. 2. de caelo, cap. 4. & doctissimus Veiaranus lib. meteor. quest. 2. artic. 1. & Mercatus tom. 1. part. 2. classe 4. q. 36. art. 7. Ventum dicit esse, Impressionem ex his, quae in aëre generantur, ab exhalationibus ex inferionibus eleuatis virtute Solis, & Astrorum. Sed exhalatio est calida, & sicca: ergo tantum non valet alterare per has qualitates.

E Tertiò, vnus ventus tantum reperitur vnica, & intrinseca facultate locomotiva aptus moueri versus omnes differentias, vt tenet ex Stoicorum sententia Seneca lib. 6. natural. quest. ergo non tantum modo nos valet alterare.

Quartò, etiam si ventotum differentiae sint plures, vt tenet Arist. lib. 2. de caelo cap. 6. D. Damascenus lib. 2. fidei orthodoxa cap. 8. Seneca lib. 5. natural. quest. cap. 16. Gellius lib. 2. cap. 22. Plinius lib. 2. cap. 47. Niger lib. 1. sua Georg. Steflerinus 2. part. de usu Astrolab. Maurilycus 2. dial. sua Cosmog. & alij citati à Conimbricensibus, & admittunt ex nostris

Veiaarauns

Veiaranns l. 2. meteor. q. 2. Mercatus tom. 1. p. 2. q. 56. art. 7. Quercetanus lib. diatericon. sect. 2. c. 3. Peram. lib. de temperam. c. 20. Tamen causa materiali est in omnibus exhalatio calida, & sicca, vaporum commixta, causa formalis prout sunt entia meteorologica, stat in continuitate motus; causa efficiens est resiliencia qua refluent à secunda aëris regione impediti ab aëre frigido; causa finalis est ventilatio aëris: ergo una debet esse in illis ratio nos alterandi.

§. II.

Communis amplectitur doctrina.

Resoluendum, quod venti valent diuersis, ac contrariis temperiebus nostram immutare temperiem. Sic sancit Hipp. lib. de locis, aëre, & aquis, Gal. ibi. & lib. de temp. & lib. meth. aliisque in locis, Arist. in lib. meteoror. Quos peculiariter sequuntur Peramatus, Mercatus, Quercetanus, & Veiaranus proximè citati.

Probatur ex Hip. lib. de locis, aëre, & aquis. Vbi ex varia ventorum temperie, & alteratione ab eis induta in variis regionibus varias ostendit hominum mutationes, dispositiones, mores ac differentia, & 3. aph. 8. à diuersa anni constitutione orta ex diuersis ventorum mutationibus diuersas causas morborum, ac salutis superuenire affirmat: ergo quia immutatur à ventis temperies nostra.

Probatur 2. Flantibus ventis diuersis, diuersi superueniunt morbi, sic Læssai, & Mitelenes insularum incolæ, flantibus Austris, quibusdam morbis obruuntur: flante Corotussi vexantur, flante Borea liberantur ab ea, si credendum Rhodiginio l. 2. c. 8. lect. antiq. Sic morbi pestilentes producuntur ex variis ventorum mutationibus, ut docuit Hipp. & obseruauit, 1. epid. sect. 1. 2. 3. lib. 2. sect. 1. lib. 3. sect. 3. Ergo variis ac contrariis valet temperies nostra impugnari ventorum intemperiebus.

Probatur 3. Aër, quem continuò inspiramus, & à quo continuò alterationem patimur, continuò à ventorum variis mutationibus immutatur: ergo medio aëre valent nostram temperiem immutare venti.

§. III.

Argumentorum solutionibus patefit resolutio.

Ad 1. respondetur: Quod satis refutatur ab Arist. lib. 2. de cælo, opinio eorum, qui aërem esse ventum contendebant, est enim, ut ipse admittit: *Exhalatio calida, & sicca, cui aliquid vaporis est admixtum, eleuata Solis, & Astrorum vi ad aëris regionem, que impedita resiliit, & refluens recta fertur.* Non enim utcumque aëri impetu ruat ventus est, ut apparet dum commouetur tormentis bellicis agitur, qui nondum ventus dicitur.

Ad 2. respondetur: Quod ventus pro materiali est calida, & sicca exhalatio: sed quia pro formali constituitur in esse entis meteorologici per motum, in quo eius esse conseruatur, ratione motus acquirit à regione per quam mouetur, & à diuersitate climatum alterantium, quod hanc vel illam temperiem obtineat, maximè enim ex ortu, & occasu cælestium syderum, ortus, & temperies ventorum immutantur, sic in Pleiadum, Hyadum, Caniculæ, Arcturi, Orionis, in æquinoctiis, & solstitiis variè immutantur, Vt enim eruditissimè Quercetanus obseruauit 21. aut 22. Martij, quo tempore Sol ingreditur Arietem, & Pegasus manè exoritur, & æquinoctium vernum accidit, magnæ superueniunt in aëre mutationes, & perturbationes, aëre incalescente, telluréque turgente,

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A te, ac arboribus, die 18. 19. & 20. Aprilis, Pleiades ad Tauri oculum sitæ exoriuntur cum Sole, & cum frigidum sit sydus, venti frigidiores quam tempore antecedente, ac aër, redduntur. Hyades oriuntur circa 1. diem Maij, & dum prope Solem subsistunt, tempestates, pluias, magnasque ventorum suscitant mutationes. 7. Maij Pleiades exurgunt manè recedit Sol à domo Tauri, & ad Amicleos accedit, ventique frigiditas acquiescit: 6. Iunij post Solis occasum Arcturus occidit: die 9. Delphinus emergit, 23. aut 24. Orion manè oriri incipit: Sol Cancrum ingreditur, æstium fit solstitium, maximæque ventorum alterationes præcedunt, & subsequuntur: 3. die Iulij totum Orionis sydus conspicitur ac orientem, primæ magnitudinis Stellæ tres apparent, & 23. secundæ magnitudinis: 19. com Sol ingressurus est Leonem, canis minor incipit insurgere, totus aër acris incenditur, maximæque aëris mutationes, & perturbationes, 12. Septembris Arcturus exoritur, & periculosissimas ventorum, ac aëris, humorumque perturbationes excitat: 19. eiusdem oritur Spica manè, aërem vltiùs perturbans, & cum paulò post Sol ingreditur Libram, fiatque æquinoctium autumnale, maiores superueniunt aëris alterationes, ventorumque, ita ut & nostra corpora maximis perturbentur morbis, ad humorum commotione, purgationem, aut sanguinis missionem fieri idèd Aetius timet, à 15. Septembris vsque ad 24. A die 23. Octobris Pleiades occidunt, & ventorum magna subsequitur aërisque permutatio: à fine Octobris Orion vespere in oriente apparet insurgere, cum Sol occidit, & quia moratur in Scorpione aër immutatur turbidus, ac procellis innumeris agitur: 1. Decembris Canis occidit manè, & si dies tempestuosa, plerumque extenditur tempestas ad 37. dies Caper paulò ante solstitium hybernum occidit, sed ad Capricornum accedit hyems, & glacies subueniunt, variæque aliæ ex diuersitate concursus Astrorum superueniunt mutationes.

Ad 3. respondetur: Quod venti non possunt moueri ab intrinseco, cum non sint viuientia: sed quia delati sursum ab aëre impediti resiliunt, tamen à motus diuersitate diuersi venti annumerantur; alij enim sunt communes omnibus regionibus, alij particulares certis regionibus, dicti provinciales, ut Suro Atheniensibus, ex Plinio l. 2. cap. 47. Atabulus Apuleiæ, ex Seneca l. 5. natur. quest. cap. 7. Alij sunt annuarij prouenientes in determinato tempore anni, ut qui accidunt post caniculæ exortum quos Etesias vocant, communiores omnes sunt 32. sub Polo Arctico Septentrionem admittunt; Austrum, sub parte opposita; ad ortu æquinoctiali subsolanum, ab opposit Zephyrum, seu Fauonium, in puncto medio inter Septentrionem, & Subsolanum, admittunt Mesem: inter subsolanum, & Austrum, Euronotum: inter Austrum, & Zephyrum, Notozephyrum: inter Zephyrum, & Septentrionem, Thraciozephyrum: in puncto medio inter quosuis duos horum octo constitunt alium, inter Septentrionem, & Mesem, Boream; inter Mesem, & subsolanum, & Cæciam: inter subsolanum, & Euronotum, Eureum: seu Vulturum: inter Euronotum, & Austrum, Phanicam: inter Austrum, & Notozephyrum, Libonetum: inter Notozephyrum, & Zephyrum, Africum: inter Zephyrum, & Thraciozephyrum, Corum: inter Thraciozephyrum, & Septentrionem, Thraciam, seu Circium, ut apud Mercatum, latissimè refertur.

Ad 4. respondetur: Quod ventorum diuersitas desumpta est motus diuersitate: & ex diuersitate temperierum; quas in diuersis regionibus acquirunt, est sufficiens causa ut valeant, ut sic diuersi diuersos

E causare

causare morbos, sic Læssai, & Mytilenes incolæ Austris flantibus infestantur maximè morbis, Coro flante tussi affliguntur, flante Borea liberantur, vt tenet Rhodiginus *lib. 2. c. 8.* Morbi Epidemij, & pestilentes ventorum diuersitate, alteratione, ac mutationibus superueniunt, ex Hipp. *lib. 1. epid. sect. 1. 2. 3. lib. 2. sect. 1. lib. 3. sect. 3.* Et ob hanc eandem ventorum diuersitatem varij mores in variis regionibus, ac climatibus animaduertuntur ab Hipp. *lib. de locis, aëre, & aquis.* Quod videre est breuiter in ea parte Europæ, in qua sub Ariete, Leone, & Sagittario, ex Ptolomeo sunt Britannia, Gallia Braccata, Germania, Bastarnæ, Italia, Gallia togata, Apulia, Sicilia Tyrreni, Celtica, Hispania: quibus proprium est, vt sint Regni impatientes, libertatis amantes, studiosi belli annorumque; & laborum patientes. Sed inter hos Britannia, Gallia-Braccata, Germania, Bastarnæ, feroces, peruicaces, & truces procreant incolas communiter. Quia Arieti, & Marti subsunt Italia, Apulia, Gallia togata, Sicilia benigniores, & amicitia studiosos procreant. Quia Leoni, & Soli subsunt Terreni, Celtæ, Hispani, Sagittario magis subditi, & Ioui munditiæ amatores sunt, & libertatis, ac magnanimi; à variis enim influxibus, & ventorum alterationibus temperies alia, moresque fiunt diuersi, quod in longinquiore regionibus manifestius apparet.

RESOLVTIO V.

Vtrum dum anni tempora sunt constantia, eorum temperies sit morbis minus obnoxia?

§. I.

Pars negatiua proponitur.

Videtur quòd non primò: Quia annus ille salubrior est, in quo pauciores sunt morbi: sed in anno constanti plures sunt morbi: ergo minus salubris est. Probatur minor, plures sunt morbi in illo anno, in quo plures, & diuersæ dispositiones superueniunt valentes nostram connaturalem immutare temperiem: sed ex varia temporum mutatione, quæ superuenit in anno constanti plures immutatur: ergo in anno constanti plures subscrebunt morbi.

Secundò: dum per pluuias, & ventos aliquorum temporum anni temperies immutatur, melius conseruatur naturalis temperies: ergo ex temporum inconstantia secutior est sanitas. Probatur, tum ex Hipp. & Galen. 3. *Aphor. 8.* tum ex Aliabas 5. *theorica, c. 4.* dicente: *Ver suam naturam seruans temperatum fit circa calorem, & frigus, & in illo alternatim fiant pluuiæ.* Tum ratione, quia cum hominis temperies sit æqualis, vel æquali accedens, melius conseruabitur, & immunior erit à morbo: sed per pluuias temperatur tempus anni, & per ventos: ergo melius conseruatur sanitas.

Tertiò: tempora anni nullam valent immutare temperiem: ergo ex constantia, aut inconstantia illorum nihil de sanitate immutatur.

§. II.

Sancitur veritas, Mercati, & Peramati præfertur opinio, admittuntur fundamenta.

Resolnendum tamen: Quòd dum anni tempora fuerint constantia, nostri corporis connaturali temperies morbis dispersis, & propriis temperiei eorum infestatur: sed dum sunt inconstantia anni tempora, tum magis infestatur morbis popularibus: Sic

A tenet Peramatus *lib. de temperament. cap. 28.* Mercatus *tom. 1. tract. de temperam. class. 14.*

B Pro cuius intelligentia notandum est ex Peramato, & Mercato *locis citatis*, & Valleriola *lib. 1. de locis communib. cap. 10. circa finem*, & Ioanne Baptista Cortes in *suis miscellaneis, decad. 5. c. 1.* & ex Quercetano *lib. dieteticon*, & aliis, quòd annus, qui est illud tempus, quod Sol sub Zodiaco, & linea eccliptica sui cursus spatium consumit, diuiditur in quatuor tempora, quæ dicuntur ver, æstas, autumnus, & hyems; hæc diuerso modo considerantur ab Astrologis, & Medicis, Astrologi diuidunt anni tempora penes fixa cæli puncta, ad quæ Sol peruenire potest in accessu, & recessu ad nos, & sic diuidunt anni tempora per duo æquinoctia, & duo solstitia: æquinoctium est illud tempus, quo nox fit diei æqualis, & est duplex; aliud vernale, quod contingit dum Sol ingreditur signum Arietis, die 21. mensis Martij; aliud est autumnale, dum Sol ingreditur in signum Libræ, die 23. Septembris. Solstitium est illud tempus, in quo Sol recedit, vel accedit ad nos secundum vltimum quod potest; & est duplex, aliud est æstiuale, dum Sol incipit ingredi signum Cancræ, die 22. Iunij; aliud hyemale, dum Sol ingreditur in signum Capricorni, die 22. Decembris. Solent & Astrologi annum diuidere secundum quòd suum peragit cursum per signa Zodiaci, & sic cuilibet anni temporibus tres menses tribuunt: Ver dicitur totum illud tempus, per quod Sol transit tria signa Zodiaci, Pisces, Arietem, & Taurum. Æstas dicitur dum pertransit Geminos, Cancrum, & Leonem. Autumnus, dum pertransit Virginem, Libram, & Scorpionem. Hyems, dum Sagittarium, Capricornum, & Aquarium.

D Medici verò anni tempora speculantes quatenus diuersi morbi in illis contingunt, & quatenus variæ sunt temperies in illis, quibus nostra corpora alterantur diuerso modo, anni tempora diuidunt iuxta magis sensibiles mutatioens caloris, & frigiditatis. Auicenna omnia tempora iudicat esse calida, aut frigida à prædominio. Nos hyemem, & æstatem, in quibus frigiditas, & calor vigent per longiorem dierum numerum perdurare admittimus, quàm ver, & autumnus: & iuxta hanc considerationem, Veris initium annumeratur ab æquinoctio vernali, quod apud nos, Peramatus, & Mercatus iudicant contingere 21. die mensis Martij & per dies 45. perdurare vsque ad ortum Pleiadum, qui fit, die 7. Maij; ab illo autem die, qui est ortus Pleiadum incipit æstas, quæ ab 18. die Iulij aspectum caniculæ habet secum, qui magis apparet à die 21. Iulij, in quo incipiunt caniculares dies annumerari, quia iam in 18. die Canis fuit ortus maior, durat æstas quatuor menses, & dies 23. & peruenit vsque ad 17. diem Septembris, in quo Arcturus oritur, à quo die incipit autumnus, duratque dies 50. vsque ad diem 7. Novembris, in quo fit Pleiadum occasus. Post occasum Pleiadum hyems sequitur durans à die 7. Novembris, vsque ad 21. diem Martij.

E Ex his temporibus ver temperatum est in actiuis, & passiuis qualitatibus, licet calidum à grauioribus authoribus solet vocari, quia calidior est, quàm hyems, cui subsequitur. Æstas est calida, & sicca à prædominio. Autumnus frigidus, & siccus, licet deberet esse temperatus, sicut ver cum æquè recedat in illo ac in Vere Sol, sed Astrorum influxu id contingit maximè. Hyems est humida, & frigida, & dum prædicta tempora has sibi debitas temperies obtinent, neque propter diuersos Astrorum influxus, vel ventorum immutantur, constantia dicuntur; inconstantia

constantia verò, dum propriæ immutantur in his debita temperies. Ex quibus.

Probatur 1. resolutio ex Hipp. *Aphorismorum* 8. dicente: *In legitimis temporibus, ac convenientem servantibus naturam morbi legitimi, & boni iudicij sunt, in tempestivis autem non legitimi, & mali iudicij.*

Probatur 2. ex Galen. *In illis commento*, dicente: *Legitima tempora nominat, quæ tempore, & loco suam recipiunt temperaturam: quem verò legitimam appellet annum? tibi licet discere ab ipso, lib. de aëre, aqua, locis, & regionibus, ita dicente: siquidem pro lege naturæ appareant signa huiusmodi in ortibus, & occasibus syderum, & in autumno, si aquæ descendunt, & hyems mediocritatem servauerit, neque valde serena, neque frigore excedens, & verè aqua euenierint tempestiva, & æstate, sic par est annum fore salubriorem. Postquam igitur qualis debeat esse legitimus annus didicisti, facile est etiam non legitimum intelligere, omnia enim, quæ non servant secundum anni legitimi aliquid dictum, ea nunc Hipp. non legitima, siue tempestiva vocat; & eos, qui in ipsis accidunt, morbos similiter appellat, ait autem & ipsos difficulter, hoc est malè iudicari, vel enim cum symptomatibus periculosis indicia in his morbis eueniunt, vel statim sunt perniciosi, vel omnino faciunt recidivam.*

Tertiò: probatur ratione fundamentali: Humores, qui in nostro corpore causa communis sunt omnium morborum, ferè iuxta actualem temperiem, qua corpus fruitur, producantur: ergo cum debita temperie humores debito producantur, & cum conaturali temperie, & illis debita: cum indebitis producantur cum improprietatis qualitatibus: ergo humores producti in temporibus suam constitutionem servantibus pariunt morbos proportionatos temperiei illorum temporum; sin minus diuersi fiunt morbi, iuxta varias mutationes superuenientes his temporibus.

§. III.

Argumentis adhibetur solutio.

Ad 1. respondetur ex Hipp. *de locis, aëre, & aquis*, ex Galen. *ibid. & comm. 8. in 3. Aphorism.* Quod salubriori anni constitutio dicitur illa ratione cuius morbi sunt salubriores, & securioris iudicij: quod contingit, dum morbi sunt proportionales anni temporibus: quod è contra contingit, dum morbi sunt dispersi, & improprietates orti violenta causa, & humorum heterogenitate, violentisque alterantibus causis.

Ad 2. respondetur: Quod anni tempora non solum dicuntur constantia, dum quolibet seruat temperiem, quam diximus deberi unicuique: sed dum temperies cuiusvis temporis contemperatur iuxta præscriptum à natura modum, quæ enim nimis excedentia, nimis nocere possent, sic æstas contemperatur à natura, idè enim Hipp. *lib. de locis, aëre, & aquis, & 1. epidem.* Pluvias requiri ad anni constantiam tenet in æstate, & quod venti præcedant ad humorem attemperationem: Quod etiam docet Plinius *lib. 2. cap. 8.* dicens: *Canicula exortum diebus octo ferme Aquilones antecedunt, quos Podromos appellant: post bi-duum aut exortus, idem Aquilones constantius perflant diebus 40. quos Ethesia vocant.*

Ad 3. respondetur: Quod anni tempora non alterant, sunt tamen in quibus variæ sunt alterationes propter Soli accessum, & recessum, propter ventorum varietatem, influxumque Astrorum valentium nos diuerso modo afficere:

RESOLUTIO VI.

Quod Clima sit humanæ temperiei aptius;

§. I.

Adducitur ratio dubitandi.

Videtur quod illud, quod ad temperiem ponderalem magis accedit: Quia illud Clima est aptius ad conservandam hominis temperiem, quod temperamentum æquale ad pondus magis potest conservare: sed tale est quod magis accedit ad temperiem mediam ponderalem: ergo illud præstantius reliquis est. Probatur: hominis iustitiale temperamentum est æquale ad pondus: ergo per temperamentum æquale ad pondus petit conservari, cum conservatio fiat à simili.

§. II.

Tenendum proponitur, & suadetur.

Resolvendum: Quod quodvis Clima aptius est reliquis pro conservando temperamento iustitiali, & debito eorum, qui sub illo nascuntur.

Pro cuius intelligentia notandum: Quod in diuersis regionibus sunt diuersæ temperies, quibus nostrum temperamentum valet alterari, quæ præcipuè attenduntur secundum diuersa Climata, per quæ diuiduntur partes terræ, quam vetustiores Geographi in quinque Zonas diuidebant, quantum tres, Torridam propter ingentissimum calorem; & duas sub Polis contentas, propter summam frigiditatem inhabitabiles esse indicabant. Duas verò Zonas habitabiles diuidunt per Climata: hoc, ut Elias Venerus ex Vitruvio deducit, est: *Cæli inclinatio, seu elevatio à terra*: seu cum Sacrobosco Clima est, *Regio inter duos parallelos, inter quos dimidia hora percipitur varietas*. Antiqui septem Climata cognoverunt, moderniores verò, toto orbe ferè peragrato, 24. cognoscunt vsque ad parallelum, ubi Sol efficit diem magnum scilicet 24. horarum sine nocte.

D Septem ab antiquis annumerata Climata incipiunt ab Æquatore, sub quo sunt dies duodecim horarum; & æquales nocti. Primum Clima est regio terræ in quo dies maior potest augeri dimidiâ horâ supra duodecimam. Poli elevatio in illa est 16. graduum, & duarum partium alterius. Dicitur Diameos, & continet Libyæ interioris, & Æthiopiarum partem, partemque Arabiæ fellicis, & regionis Synatorum. Secundum Clima est, in quo pervenit dies maior ad horas 13. elevatio Poli est 24. graduum, cum quarta parte alterius, vocatur Dyasene. Continet Mauritaniam, & Tinganicam Prouinciæ partem, Getuliam, Africæ, Numidiæque partem, Cyrene, & Marmaricam; totam ferè Ægyptum, atque interioris Luciarum, fellicis Arabiæ, Carmanicæ, & Gedrosiæ partem maiorem Indiarum ambarum partem, aliqualemque ex Synarorum regione. Tertium Clima Dyalexandros dicitur, elevatio eius est 33. graduum, & duarum partium alterius, duratio maiori diei in illo est tredecim horarum, & dimidiâ. Continet vtriusque Mauritaniam maiorem partem, minoris Africæ, Numidiæ, Cirene, Marmaricæ, Ægypti, & Libyæ interioris partem, Insulæ Chelchidos, Syriæque, Arabiam Petreâ, & Desertam, Babiloniæ, Suscaniæ, Persiæ, Carmonicæ, Arabiæ, & Paraponisiæ partem, Drægianniam, Adacosiam, & aliam Indiarum, & Synarorum partem. Quartum Clima Diarrhodos dicitur, in eo elevatio

elevatio poli est 39. graduum, maioris diei duratio quatuordecim horarum. Continet Mediterraneum Mare, Bethicam Hispaniæ partem, & Tarraconensem, aliam vtriusque Mauritaniam, & aliquam Numidiæ, minoris Africæ, Marmoricæ, atque Illirici maioremque partem Siciliæ, Epyri, Achaia, Italiæ, Macedoniæ Euboia, Peloponnesi, Cretæ Asiæ minoris, & Ociæ, Galaciæ, Cappadociæ, vtriusque Armeniæ, totamque Pamphiliam, ac Siliciam, Rhodarum, & partem Syriæ, Mesopotamiæ, disertæ Arabiæ, & Babiloniæ aliam totam Asiam, & Medorum, Susaniæ Persarum, Parthorum, Ariæ, Paraponeæ, Hyrcaniæ, Margianæ, Bactrianæ, Scythiæ, & Sericæ partem Quintum Clima dicitur Dyaromes, elevatio Poli est, 43. gradum, & dimidij, duratio maioris diei est quatuordecim horarum, ac dimidiæ. Comprehendit maiorem Hispaniæ partem, partem Galliæ Narbonensis, Pannoniæ, Illirici, Dalmaciæ, magnam partem Italiæ, Daciæ, Mysiæ inferioris, totam superiorem Mysiam, partem Thraciæ, Peloponnesi, & Macedoniæ, Cretæ, Ponti, Bythinæ, Asiæ minoris, Galaciæ, Cappadociæ, Hyrcaniæ, Bactrianæ, Godianiæ, & Sirciæ regionis partem. Sextum Clima dicitur Diabolisthenes, eius latitudo est 47. graduum, & quartæ partis alterius, diei maioris duratio quindecim horarum. Continet Hispaniæ partem Tarraconensem, Asturiarum, principatum, Navarram, Gasconiam, & Galliæ Narbonensem, Galliæ Aquitaniæ, & Lugduni, Italiæ, Vindeliciæ, Pannoniæ, superiorisque partem Sclavoniæ, vtramque Salmaciam, & Tauricam, Mysiamque inferiorem, partem minoris Asiæ, Albaniam, Armeniæ Mesopotamiæ, Bactrianæ, Godianiæ, Scytharum, & Seruæ partem, Septimum Clima dicitur Diapheos, elevatio poli 50. graduum, & dimidij, maior dies in illo est quindecim horarum, & dimidiæ, continet Galliæ Quadripartitam, Germaniam, partem Capadociæ, Salmatiæ, Asiæ minoris, & Scythiæ, atque Regionis Sericæ.

Ratio fundamentalis est: Quia, cum conservatio sit à simili, & conformatio fuerit ex elementalibus partibus contractis ex principiis generationis factis ex alimentis propriis illius Climatis, quæ producuntur iuxta propriam temperiem illius, hinc fit, quod ex illis facta viventia ex propria talis Climatis temperie conserventur.

Secundò experientia docet: Vnumquemque hac ratione sub suo Climate melius degere, & conservari, & idèd vnumquemque Authorem suum Clima tanquam salubrius laudare, ideo Hipp. Gal. & Arist. qui sub quarto Climate in Græcia habitauerunt, illud Clima salubrius iudicant: Anerr. & Peramatus, qui fuerunt in Hispania sub quinto Climate, illud iudicant salubrius reliquis: sic sextum Clima Marnardus anteponit reliquis, sub illo enim Ferrariæ vixit; nec Albertus Magnus aliter natus sub septimo Climate in Germania illud laudat: ergo quia unusquisque ex pertus fuit sui Climatis temperiem sibi magis proportionatam.

Tertiò: in longis morbis: ut plurimum, proprium, & natale solum est vnicum remedium, reliquis nihil iuvantibus: ergo quia nativum temperamentum melius illius temperie conservatur, & refarcitur cibis propriis talis regionis, utpote ex quibus fuit congeneritum.

Ex quo infero, hanc vnam esse causam naturalis illius appetitus, quo quilibet quantumcumque bene se habet in alia regione, allicitur in propriæ patriæ amorem, quod non aliunde provenire potest, nisi quia, cum quodlibet appetat sui conservationem, & cum hæc fiat à simili, & nulla temperies, nulla que

alimenta possunt esse ita similia principiis, ex quibus fuit genitus, quam quæ suæ patriæ sunt propria, idèd semper remanet propensio ad illa; sed aliquantulum variatur, quando ex longo rerum usu consuetudinem acquirat ad diversa, quia novam, & acquisitivam naturam diversam etiam acquirit, & præterea amabilis patria, quia gratæ sunt memoriæ primarum specierum; quas nuda potentia recepit primo nondum reliquarum varietate obvoluta.

§. III.

Satisfit pro adducta ratione.

Respondetur: Quod cum conservatio fiat à simili, & iuxta diversas regiones, & diversa Climate diversa sint hominibus temperies; hinc provenit, quod in vnoquoque Climate sit apta temperies pro conservacione eius, qui nascitur in illo.

RESOLUTIO VII.

Vtrum consuetudo differat à temperamento substantifico acquisitivo?

§. I.

Vallesij sententia proponitur.

Partem negativam tenet Valles. lib. 1. controners. cap. 5. Primò, quia si consuetudo esset temperamentum acquisitivum ex longo rerum usu comparatum, sequeretur quod si ponamus duos homines, quorum alter sit calidus ut 3. alter calidus ut quinque ex nativa temperie, ex his calidus ut quinque usu frigidorum alimentorum fiet calidus ut quatuor, & calidus ut tres usu calidorum alimentorum fiet etiam calidus ut quatuor: ergo acquirerent ambo idem temperamentum acquisitivum: sed consuetudines sunt diversæ, cum alter frigidis, alter calidis assuescat alimentis: ergo consuetudo est quid distinctum à temperamento substantifico acquisitivo.

Secundò, ex Arist. ad Nichomacum, cap. 10. Facilius possunt curari, qui per consuetudinem incidunt in morbum, quam qui per naturam: sed natura est ipsum substantificum temperamentum, quod debitum operationem principium est: ergo consuetudo est quid distinctum ab ipso substantifico temperamento.

Tertiò, facultates naturales ex frequenti usu veneni acquirunt consuetudinem: sed non possunt acquirere temperamentum substantificum, cum hoc non possit nisi per nutritionem fieri, & animal non nutriatur ex veneno: ergo consuetudo, quid distinctum est à temperamento. Probatum maior, ex Galen. lib. 3. simplic. cap. 18. & ex Arist. lib. de secretis ad Alexand. & ex Avic. fen. 6. 4. cap. 2. Qui referunt vetulam nutritam cicuta fuisse, & puellam napello: ergo potest ex veneno acquiri consuetudo.

Quartò, ex longo rerum usu actum omnium ferè facultatum vegetabilium acquiritur consuetudo in illis ad similes actus: sed temperamentum substantificum acquisitivum non potest acquiri nisi per facultatem nutritivam: ergo consuetudo differt ab illo. Probatum minor, non potest acquiri temperamentum substantificum nisi per repositionem partium materialium similium eis, ex quibus fit: sed earum repositio solum fit à nutritiva facultate: ergo à sola illa acquiritur temperamentum substantificum acquisitivum.

§. II.

Pars tenenda resolvitur.

Resolvendum: Quod consuetudo, quæ propriæ talis dicitur, & acquiritur ex frequenti usu facultatum gradus vegetatiui, quo huiusmodi facultates redduntur aptiores ad similes, actus, nihil aliud est, quàm substantificum temperamentum acquisitionum comparatum ex frequentia actuum vegetabilium. Sic deducitur ex Hipp. lib. de locis, aëre, & aquis, docet Galen. lib. de consuetudine, lib. 2. de temperam. cap. 9. lib. 2. de motu masculorum, cap. 3. & Arist. lib. de memoria, & reminiscencia, circa finem, & lib. 2. Ethicorum, cap. 1.

§. III.

Fundamenta aliqua adducuntur.

Pro cuius comprobatione ex Arist. lib. 2. Ethicorum, cap. 1. Est statuendum, quod consuetudo ex longo rerum usu permanet, licet aliquando causaliter sumatur pro ipso rerum usu, quo acquiritur. Ipsa tamen promptitudo est ad similes actus comparata ex longo rerum usu: Et duplex est, alia impropria, quæ sine naturæ immutatione provenit: alia propriissimè est talis, quæ acquisitiva est natura, & cum natura sit duplex, forma inquam, & materia, non consistit hæc in formæ acquisitione; sed in noua materiei primæ repositione, non quæ in esse materiei primæ sit distincta; sed quæ in esse materiei elementalis sit alia, ex qua superponitur diuersum temperamentum acquisitionum substantificum, de quo est controuersia, an sit, in quo consuetudo propriè talis consistat.

Præterea statuendum: Quod entia sublunaria physica in quadruplici rerum genere sunt diuersa, alia naturalia, alia vegetabilia, alia sensitiva, & alia rationalia, in quibus omnibus sunt potentiæ distinctæ. Non tamen in quolibet genere potentialium ex frequentia suorum actuum acquiritur consuetudo eodem modo, nam in potentiis gradus naturalis, cum operentur secundum vltimum potentiæ; & determinatè ad vnum, non acquiritur consuetudo, vt docet Arist. In facultatibus verò gradus rationalis, intellectu inquam, & voluntate fiunt operationes mediis speciebus, & habitibus, qui acquiruntur in illis per actus circa sua obiecta, & perficiuntur ex frequenti usu actuum; & hæc promptitudo ad operandum mediis speciebus, & habitibus largo modo potest dici consuetudo. Propriissimè tamen neque intellectus, neque voluntas operantur per consuetudinem: sed per habitus scientiarum, vel artium, erroris, vel opinionis; voluntas verò per habitus morales virtutum, seu vitiorum.

Potentiæ verò gradus sensitiui aliæ sunt locomotivæ, aliæ cognoscitivæ locomotivæ aliæ operantur præcedente cognitione, aliæ solùm pro usu, & indigentia: Cognoscitivæ aliæ sunt internæ, aliæ externæ. Ex his potentiis locomotivis, quæ operantur pro usu, & indigentia, nulla acquiritur consuetudo; sed iuxta mutationem usus, seu finis operantur, vt apparet in pulsu. Similiter contingit in locomotivis, quæ operantur subditæ imperio voluntatis iuxta eius nutum semper, aliquando tamen dicuntur acquirere consuetudinem largo modo sumptam pro aptitudine, vel quia intellectus in directione motuum, qui fiunt à facultate locomotiva, artis habitum acquirit, medio quo dirigit motum, vt perfectior fiat circa consequutionem obiecti talis habitus artificialis.

Præterea, ex parte instrumenti solet etiam acquiri
D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A ex frequentia motus dispositio, vt actus suos eliciat cum maiori promptitudine, quatenus resoluta humiditate in parte instrumentali elicitiva motus, pars reddita siccior aptior manet pro motu, & hæc etiam non est vera consuetudo, vt ex Galen. constat. 2. Aphorism. 50. & lib. de consuetudine.

De potentiis cognoscitivis externis, quæ ex sola intentionali alteratione operantur, & de externis, quæ non operantur mediis speciebus reservatis, sed dependenter ab obiecto actu mittente illas, dicendum nullam acquirere consuetudinem, nec impropriam: illæ verò, quæ species reservant, consuetudinem impropriam acquirunt per actus, idest promptitudinem ad agendum mediis speciebus reservatis, non tamen acquirunt consuetudinem veram, quæ est altera natura. Hæc licet media alteratione intentionali non acquiratur in organo actus, media alteratione reali aliquantulum videtur acquiri, quatenus ex frequenti alteratione possunt immutari partes, vel ipsis aliquantulum resolutis, vel aliter immutatis, ita vt alterum reddatur substantificum temperamentum, in quo stat vera consuetudo, quæ quid sit in potentiis vegetativis manet resolutum.

Primum fundamentum resolutionis desumitur ex Hipp. Galen. & Arist. locis citatis pro resolutione: Consuetudo est altera natura, seu acquisitiva natura: sed natura est Arist. 2. Physicorum, cap. 1. vel materia, vel forma, dum est permanens in subiecto: ergo consuetudo, vel est materia, vel forma: sed non est forma, quæ semper eadem manet: ergo est materia, non vt cumque in ratione materiei; quia hæc eadem est semper: ergo vt variabilis secundum diuersas materierum acquisitiones, quæ loco earum, quæ ex elementis fuerunt primò, ex elementis de nouo acquiruntur.

Secundò probatur ex Gal. lib. 11. methodi, cap. 3. in quo distinguit indicationem, quæ sumitur à natura, ab ea, quæ sumitur à consuetudine, quia illa sumitur à temperamento acquisitionum: ergo ex Gal. doctrina consuetudo est ipsum temperamentum acquisitionum substantificum.

Dices, Galenum per temperamentum non intelligere substantificum, sed qualitativum resultans ex proportionatis qualitatibus.

C Contra stat primò: Quod temperamentum qualitativum sequitur ad proportionem substantifici, vt manet probatum, Præterea explicat se dicens, quod tale temperamentum resultat in viuentem ex partibus materialibus ex alimento desumptis: ergo dum asserit consuetudinem esse temperamentum, loquitur de substantifico. Probatur antecedens ex eiusdem verbis, subdit enim: Cum verò diuersitas non parua sit in partium animalis temperamento, proprium cuique mensuram fore eorum, quæ ipsi sunt similia, nempe ei, quæ terrea magis est, eorum, quæ magis sunt terrea, & ei quæ humidior est, eorum quæ sunt humidiora, &c.

Tertiò probatur ex Galen. 2. Aphorism. comm. 30.
E In quo, cum non veram consuetudinem acquiri in facultatibus locomotivis, sed solam promptitudinem ad motum ob requisitam dispositionem qualitativam in organo dicat, de facultatibus verò vegetativis dicit acquirere propriam consuetudinem, quia acquisitionum substantificum temperamentum acquirunt ex usu alimentorum: ergo in hoc consistit consuetudo. Probatur antecedens, ex eius verbis, dicit enim: Cibi atque potus naturam aduentitiam efficiunt, maxime quidem in ventriculo, cum hoc verò, & in aliis partibus; nam etsi maxime vincantur, & transmutetur à corpore, ipsum tamen quodammodo pro sui natura disponunt, ita quod processu temporis multa sit permutatio, atque similitudo nutritorum ad nutrientia, hæc Galenus.

§. IV.

Diluuntur argumenta.

AD 1. respondetur notando: Quod temperamentum substantificum multipliciter acquiritur in nobis, vno modo ex principiis generationis à facultate formatrice: secundo modo ex mutatione ætatum à causis inenitabilibus illud variantibus; tertio modo, ex frequenti vsu alicuius alimenti à facultatibus vegetatiuis. Primum dicitur innatum temperamentum, secundum ætatum, tertium consuetudo; quod quadruplex est, calidum, frigidum, humidum, siccum iuxta diuersitatem partium materialium eius elementi, per quarum repositionem fit tale; vnde in his duobus hominibus, licet quilibet habeat temperamentum substantificum calidum, vt quatuor, differunt penes hoc, quod alter habet alterum gradum temperamenti frigidi acquisitiui, & quia in hoc superaddito temperamento orto ex frequenti vsu huius, vel illius alimenti, consistit consuetudo, hinc oritur, quod in eadem numero partium materialium substantia, & in eadem intensione qualitatum sit diuersa consuetudo in vno, ac in altero; nam in vno fit quartus gradus per repositionem partium materialium desumptarum ex frigidis alimentis, in alio verò, ex desumptis partibus materialibus ex alimentis calidis.

Ad 2. distingo minorem: Sed natura est ipsum substantificum temperamentum innatum, concedo: ipsum substantificum temperamentum acquisitiuum, nego minorem. Licet natura sumatur pro quacunque forma, & materia prima, magis propriè sumitur pro materia prima desumpta ex victus elementaribus partibus materialibus, propriissimè tamen pro substantifico temperamento, quod fit ex partibus materialibus desumptis ex principiis generationis: & iuxta hanc acceptionem dicit Arist. Quod difficilius curantur morbi contracti à natura, idest à temperamento substantifico orto ex principiis generationis: quàm morbi orti à consuetudine, id est ratione temperiei substantificæ acquisitiuæ ex partibus materialibus, quæ tractu temporis reponuntur ex alimentis.

Ad 3. distingo minorem: Non possunt acquirere temperamentum substantificum, cum animal non nutriatur ex veneno, vt venenum est, concedo: vt alimentum est, nego minorem. Ex venenis enim alia sunt omnino lethalia, & ita corruptiua, vt in nulla possint quantitate vinci à natura: alia solum deleteria in magna quantitate, quæ possunt in parua quantitate à natura deuinci, quæ vltèrius alimentitia sunt, dum à natura deuicta in nostram commutantur substantiam, & tractu temporis fit nutriendis ad nutritum similitudo in eis, qui illis assidue vtuntur.

Ad 4. respondetur: Quod facultates gradus vegetatiui aliæ deseruiunt ad conseruationem speciei, qualis est generatiua; aliæ ad indiuidui conseruationem, quarum aliæ sunt ministrantes, attrahentes nempe, retinens concoquens, & expellens; aliæ sunt ministratæ nempe nutritiua, & augmentatiua, vt deducitur ex Gal. lib. de facultatib. naturalib. hæ omnes versantur circa alimentum, licet diuerso modo attrahens attrahendo vtile; retinens, illud detinendo; concoquens, illud alterando; expellens, vtile ab inutiles eternendo; nutriendis, vtile relictum conuertens in substantiam aliti similem; augmentatiua nouam quantitatem adaugendo ex eodem alimento. Ex quo patet, quod omnes prædictæ facultates versantur circa alimentum, & omnes eò tendunt, vt ex illo res

A ponantur partes in viuentis similes, & cum hæc partes sint substantiales, & mixtæ ex omnium elementorum materiis, ex his materiis fit acquisitiuum temperamentum, quod consuetudo dicitur, quia ex frequenti vsu alicuius alimenti acquiritur, & propter illud omnes potentie remanent cum maiori promptitudine ad operandum circa simile alimentum, quia attrahens illud attrahit, quia magis simile est substantiæ per nutritionem similis acquisitæ, idest, & melius retinetur, facilius coquitur ob similitudinem, & pro nutritione, & augmento deseruit simile etiam est excrementitium quod resultat, circa quod idest simili modo, & sine maiori noxa operatur expultrix.

B

S E C T I O III.

De propria cuiusque partis temperie.

PARTES nostri corporis, quia viuentis, heterogeneæ sunt, diuersæque naturæ, situ, conformatione, figura, & temperie; hæc autem in illis ex quo principio, & qualiter diuersa sit, inuestigandum.

R E S O L V T I O I.

C Vtrum partes spermaticæ calidiores sint carnosæ?

§. I.

Iouberti placitum, & fundamenta apperitiur.

CONtendit Ioubertus decad. 2. paradox. 7. suadere, quod partes seminales sint carnosæ calidiores, his fultus rationibus.

Primò: partes nostri corporis assimilantur in temperie subiecto, ex quo fiunt; sed semen, ex quo fiunt spermaticæ partes, calidius est sanguine, ex quo fiunt carnosæ: ergo partes seminales calidiores sunt carnosæ. Probat minor; tum ex Hipp. qui semen appellat igneum; tum ex Galeno qui lib. 1. de sanitate tuenda, c. 2. In semine plus igneæ, & aëreæ substantiæ; in sanguine plus aqueæ, & terreæ affirmat reperiri: tum quia semen fit per coctionem ex sanguine: ergo calidius est illo.

Secundò: ossibus superponitur caro: ergo quia ossa, & nerui, quia calidiora, calidiori loco petunt conseruari.

Tertiò: partes seminales frigore facilius læduntur: ergo quia calidiori gaudere petunt temperamento, aliàs enim caloris defectu non ita facile læderentur. Probat antecedens ex Hipp. 6. Aphor. 18. frigidum, inquit, inimicum ossibus, dentibus, neruis, &c.

E Quartò: partes seminales perfectiori modo suo calore operantur, quàm carnosæ; ventriculus perfectiori modo concoquit, quàm quælibet pars carnosæ; vesica, duriores lapides gignit, quàm sanguinei renes: ergo quia perfectiori gaudent calore, à quo istæ actiones proueniunt.

§. II.

Doctrina ex Galeno communiter recepta amplectitur.

RESOLVENDUM: Quod partes carnosæ, quæ ex sanguine generantur, sunt calidiores partibus seminalibus. Sic tenet Andreas Laurentius lib. 1. de

re anatomica, quest. 9. Varandæus lib. physiolog. sect. .1. A
cap. 4. Carreirus in fen. 1. 1. Mercatus, Segarra, &
communis Medicorum assensus.

Probatur 1. Ex Gal. lib. 2. de temperam. Ex quo il-
lam omnes desumpserunt, inquit enim: *Vnòque ver-*
bo omne exangue frigidius est sanguine pradiro, &c.

Probatur 2. Temperies innata resultat in homi-
ne ab anima vt determinata per partes materiales
elementorum, vt disput. de remanentia elementorum
in mixto, demonstrauimus: sed partium nostri corpo-
ris materiales partes desumuntur ex sanguine, aut
semine, ex quibus fiunt: ergo, quæ fiunt ex sangui-
ne erunt calidiores. Probatur consequentia: sanguis
calidior est semine: ergo partes, quæ fiunt ex illo ma-
iori numero partium calidarum gaudent, à quibus B
intensior caliditas pullulet. Probatur antecedens: quia
sanguis in numero calidorum infra ponetur ex Aui-
cen. prior semine.

Probatur 3. In materia, ex qua partes nostri cor-
poris generantur, debent reperiri prædominantes
partes elementi, ex quo substantiæ modus parti de-
bitus melius posset conformari; sed partes seminales
compactiores, duriores, & fortiores sunt, quàm car-
nosæ partes: ergo semen ex quo fiunt, debet habere
prædominium partium terrestrium, ex quibus huius-
modi substantiæ modus conformetur in partibus, &
consequenter intensiorem frigiditatem à terreo ele-
mento ortam.

§. III.

*Argumenta in communem doctrinam ruentia
dissoluuntur.*

AD 1. respondent communiter: Quòd semen est
sanguine calidius ratione spirituum, quos in-
cludit; non ratione crassioris substantiæ, secundum
quam subternit materiam pro partium generatione,

Contra: vt infra probabimus, semen non solum
subternit materiam secundum partem crassiorem:
sed secundum partem spirituofam: ergo ratione par-
tis spirituofæ, ex qua fiunt partes spermaticæ, ipsæ
sunt calidiores.

Respondetur: Quòd, cum multitudo materiæ in-
uet ad perfectiorem effectum producendum, & ma-
teria spirituosa in semine sit parua, maior verò
igneæ, & æthereæ, quæ in sanguine reperitur, cum ma-
iorem copiam præstet pro partibus carnosæ, quàm
spirituosa seminis pro spermaticis, hinc fit quòd
calidiores euadant partes carnosæ, quàm sper-
maticæ.

Ad 2. negatur consequentia: Caro enim sperma-
ticis partibus superponitur; quia cum frigidiores, vt
conseruetur remissior earum calor, indigent partium
carnosarum calore, quo foneantur.

Ad 3. negatur antecedens: Partium enim semi-
narium caliditas, quia remissior, facilius frigore of-
fenditur, quàm calor partium carnosarum, qui inten-
sior est, & magis resistit.

Ad 4. respondetur: Quòd partes spermaticæ, vt
ventriculus, & vesica cum remissiori calore aptius
operantur: ventriculus, quia ob sui substantiæ mo-
dum, compositionem, & capacitatem aptius recipit,
& adaptatur in illo materia concoctibilis; vesica ve-
rò, quia materia, in quam agit, crassa, viscida, & glu-
tinosa est, aptiorque vt crassior possit conformari
substantia ab eius calore licet remissiori,

quàm qui reperitur in
regibus

RESOLVTIO II.

Vtrum partium corporis temperies rema-
neat proportionata materiæ,
ex qua fiunt?

§. I.

Vallesij, & Carreiri proponitur opinio.

VAllesius lib. artis medicinalis, negatiuæ parti
adhæret, cuius fundamenta (vt moris habet)
detrudat Carreirus, licet sæ adhæreat sententiæ, cui
subscribit Martinez, pro quibus stat,

Primò Galen. lib. 2. de temperam. Calidum, & hu-
midum constituit puerum: sed puer fit immediatè ex
semine, ratione cuius frigidum, & siccum deberet
euadere, sicut & dicuntur euadere ossa, quæ ex ipso
conformantur: ergo non prouenit temperies geniti
proportionata materiæ, ex qua fit.

Secundò: si partes deberent permanere similes in
qualitate materiæ, ex qua generantur; testes, qui
fiunt ex semine, frigidiores essent, quàm renes facti
ex sanguine; & cor factum ex terrestriori, densiorique
sanguinis parte, fieret frigidius hepate, quod fit ex
tenuiori: sed contrarium contingit: ergo non fit pro-
portionalis temperies in genito ad passum ex quo fit.

Tertiò: facultas conformatrix tribuit unicuique
parti conformationem, ac temperiem debitam, cum
illam in statu naturali constituat, & conformet: ergo
independenter à temperie, quæ præcessit in corrupto,
producit geniti debitam temperiem.

Quartò: temperies partium prouenit à forma,
quæ de nouo generatur, vt probauimus: ergo non
ratione materiæ, quæ à corrupto pertransit ad ge-
nitum.

Quintò: extra corpus plura à prædominio gene-
rantur frigida ex materia corrupti, quod fuit à præ-
dominio calidum: ergo genitum non requirit assimi-
lationem in temperie ad eam, quæ præcessit in cor-
rupto, ex quo desumit materiam. Patet antecedens
in aceto, quod frigidum est, & fit ex calido vino.

§. II.

Præfertur opinio affirmatina.

RESoluendum, quòd superuenit partium tempe-
ries similis ei, quæ erat ptopria materiæ, ex
qua fiunt.

Ratio fundamentalis est: quia forma, qua partes
informantur, cum indifferens sit ad productionem
omnium qualitatem, & in quacumque intensione
valeat eas producere, vt determinetur potius ad
hanc, quàm ad illam intensiorem, debet aliquod
habere, vt ex D. Thom. probauimus, quòd cum non
possit esse ex parte formæ in qua est virtualis conti-
nentia omnium elementorum, debet esse ex parte
materiæ, vt diximus, sect. 2. de element. sed materiæ
recipiuntur ex materia corrupti, ex quo fit genitum:
ergo ratione illarum similis temperies natua super-
uenit in genito.

Probatur 2. Si materia, quæ fiunt, aut nutriuntur
partes, sit dissimilis, & contrariorum elementorum,
contraria pullulat temperies ei, quæ illis debetur:
ergo natua prouenit, quia à corrupto desumunt de-
bitam materiam, ex qua debita temperies resultat.
Probatur antecedens, in ascite idèò pullulat in par-
tibus, quæ erant prius ea ledæ frigida temperies, quia
ratione frigida materiæ, ex qua necessariò coguntur
nutriri, cogitur forma, vt contrarias ponat dispositio-

nes eis, quæ debentur parti: ergo ratione materiæ contrariorum elementorum provenit contraria temperies.

Probatur 3. A frigidis parentibus frigidi temperamenti producuntur filij: à calidis calidiores: sed hoc non aliunde provenit, nisi qua frigida, aut calida materia subternitur ab illis pro filiorum generatione: ergo causa materiei, ex qua fiunt partes, evadunt similes in temperie.

§. III.

Vallesij, & Carreiri ruunt fundamenta.

AD 1. respondetur: Quod puer fit ex semine, sed maiori parte fit ex sanguine, qui cum sit calidus, & humidus, puer calidus, & humidus generatur.

Ad 2. dicimus: Quod testes in calore nativo frigidiores sunt renibus, licet in calore actuato communicato ab spiritibus parte seminis sint calidiores. Vel quod sunt caro, quæ renes caliditate excedit ex Avicenna. & cor est calidius hepate, quia igneis partibus calidis, & siccis in maiori numero constat quam hepar.

Ad 3. distinguo antecedens: Facultas conformatrix tribuit unicuique parti temperiem, efficienter communicando illam, nego: conformando partes ex materialibus partibus elementorum, ex quibus talis temperies possit resultare, concedo antecedens.

Ad 4. distinguo antecedens: Temperies partium provenit à forma efficienter, concedo: determinatiue, nego. Licet enim forma ob virtutem continentiam omnium elementorum omnes valeat producere qualitates, non illas producit nisi in quantum determinatur à materia ad has potius, quam illas producendas.

Ad 5. negatur antecedens: Et ad probationem dicimus, quod acetum non fit ex vino, donec vinum redditur frigidum à caliditate resolvente partes illius calidas, quibus resolutis, cum materia remaneat cum maiori numero partium frigidarum cum quibus forma vini conservari non potest, ipsa corrumpitur, & forma aceti superuenit, quæ frigidas illas petit informare materias.

RESOLUTIO III.

Vtrum in partibus corporis caliditas sit præscribenda ex Avicennæ decreto?

§. I.

Avicennæ decretum proponitur, & oppugnatur

AVicenna inter nostri corporis partes enumerat spiritus vitales, cor, sanguinem, hepar, carnem, musculos, lienem, renes, tunicas arteriarum, venas, cutem, se in caliditate excedentes ordine annumerat, cuius doctrinæ veritas his fundamentis videtur oppugnari.

Primò: spirituum vitalium caliditati opponitur, Tum Galen. lib. de temperamentis, sanguinem cunctis partibus calidiorem constituens: Tum, lib. 5. de simpl. medicament. facultatib. spiritus vitales appellans temperatos: Tum, quod generentur à corde, à quo saltem debent calore vinci: Tum, quod ex illis generentur spiritus animales, qui coctione calidiores debent reddi: Tum, quia cor intensius calefacit: ergo spiritus vitales non sunt reliquis omnibus partibus calidiores.

Secundò: cor frigidum esse testatur; Tum quod

Aduræ, & fibrosæ carnis sit, quæ non nisi ex terrestri materia, frigida, & sicca fieri potest: Tum, quia pro nutritione melancholicam præbet materiam: Tum, quia aquam generat intra pericardion: Tum, quia adeps generatur in ipso, quæ à frigore concrevit: Tum, quia deficientibus spiritibus in frigidos affectus incidit: Tum, quia ex valvulis, fibris, venis, arteriis, & aliis frigidis partibus componitur: ergo frigidum est.

Tertiò: sanguis frigidus apparet: Tum ex Arist. doctrina lib. 2. de partib. animal. cap. 3. Tum, quia Hipp. lib. de corde, nec sanguinem, nec liquorem aliquem esse calidum docet: Tum, quia foeminae sunt fridiores viris, quia maiori sanguinis copia gaudent: Tum, quia sanguis, resolutis spiritibus vitalibus statim concrevit: ergo ex natura sua frigidus est.

Quartò: hepar frigidum videtur: Tum, quia pituitam, & melancholiam generat, quæ frigida sunt à prædominio: Tum, quia serosæ, & putulentæ substantiæ generantur in illo, quæ aqueæ sunt naturæ: Tum, quia facile in habitualement frigidam naturam transit, mediâ quâ hydrops superuenit: ergo quia iecoris substantia frigida est.

Quintò: caro fit ex sanguineis partibus materialibus, à quibus æqualis debet pullare calor. Præterea iecur venis intertextum est: ergo caro æqualis sanguini est, & iecore calidior.

Sextò: muscoli, cum sint destinati ad localem motum, durioris substantiæ modum petunt, qui ex terreo elemento fit: ergo frigidi sunt.

Septimo: lien nutritur ex melancholia: ergo frigidus est.

Octavò: renes apparent frigidi: Tum, quia duri, & terrei: Tum, quia aquea substantia potiuntur: Tum, quia ex ea nutriuntur: ergo frigida naturæ evadunt.

Nonò: tunicae arteriarum, & venæ sunt partes similes, quæ quia fiunt ex semine, sunt frigida: ergo non annumerari petunt inter partes calidas.

§. II.

Sancitur verum Avicennæ decretum.

Resolvendum Affirmatiue, ex Avicenna. decreto, fen. 1. 1. doctr. 3. c. 2. Et communi consensu suorum Commentatorum, quos, & recentiores sequuntur.

§. III.

Oppugnationes solvuntur.

AD 1. respondetur: Tum, quod Galen. sanguinem calidiorem constituit comparatiue ad alias partes ratione spirituum vitalium illi commixtorum: Tum, quod vocat spiritus temperatos quasi temperantes suo calore reliquas partes, & debitam illarum caliditatem conservantes: Tum, quod licet generentur à corde, à propria forma pullulat intensior caliditas, quia calidioribus redundant igneis, & aëreis partibus: Tum, quod spiritus animales calidiores evadunt respectu eius partis materiæ, quæ est terminus à quo illarum: Tum, quia ratione multitudinis materiæ potest intensius calefacere cum remissiori calore, sic ferrum calidum intensius flammâ calefacit.

Ad 2. respondetur: Quod ratione siccitatis igneæ bene potest cum minori portione terre elementum compactior fieri, duriorque substantia: Tum, quod licet qua parte durum difficulter coquatur, iam coctum optimum tribuit alimentum: Tum, quod aqua pericardij

pericardij non densatur à frigiditate cum qualitatua densitate, sed densitate locali ratione duritiei compactæ: Tum, quod generatione, seu nutrientis actione fit adeps, non à frigiditatis densitate: Tum, quia licet calidum sine spirituum adiuvamine facilius ab externis valet infrigidari, at in suis affectibus, potius occultis, quam manifestis infestatur qualitatibus: Tum, quia licet propria temperies ex partium componentium temperie aliquantulum moderari, non tamen ex toto valet impediri.

Ad 3. respondetur: Tum, quod Aristot. non tam sanguinis substantiam quam fibrarum, quæ illi commiscetur attendit: vel substantiam sanguinis frigidam constituit comparativè ad commixtos spiritus: Tum, quod Hipp. duo considerat in eis, quæ fluida sunt; ad quod fluunt, aut id ratione cuius fluida sunt, hoc aquosum, & frigidum est, illud calidum valet esse, ut in vino, aqua vitæ, bili, & aliis calidis fluidis apparet: Tum, quod fœminæ quia frigidiores frigidiorum sanguinem generant, & quia frigidiores, minus absumunt, & plus redundat, quam in viris: Tum, quod deficiente calore sanguis ratione fibrarum concrevit, non quia in sua substantia frigidus.

Ad 4. respondetur. Tum, quod ratione aliquarum partium frigidarum in iecore frigidi generantur humores, vel potius propter materiæ diversitatem ab eodem calore diversi generantur humores: Tum, quod serosa, & putulenta substantia non tam generantur, quam vi coctionis à substantia, cui commixtæ sunt, separantur: Tum, quod non nisi à causis valentibus naturam immutare temperiem valet habitualem intemperiem contrahere.

Ad 5. respondetur: Quod caro licet generetur ex sanguine, non ex spiritibus sanguini commixtis, nec ex omni portione partium ærearum, quæ præfuerunt in corrupto: Tum, quod venarum connexus in iecore non aufert parenchymatis propriam temperiem præcipuè cum sanguis, & spiritus contineantur intra venas.

Ad 6. respondetur: Quod ex terreo elemento, & ex igneo potest commisceri substantia calida, & cum duritie ad motum: sicut & in corde apparet.

Ad 7. patet ex Galen. *lib. de usu partium*. Quod lien ob intertextas arterias caliditatem acquirit, quæ possit melancholicum concoquere humorem, ponitur enim inter partes calidas ratione actuati temperamenti.

Ad 8. respondetur: Quod durities non obstat, ut de corde, & musculis diximus: Tum, quod fructio, & alimonia non est ratione aquosæ substantiæ, sed sanguinolentæ illi commixtæ, quæ fruuntur, & nutriuntur.

Ad 9. respondetur: Quod ratione actuati temperamenti inter calidas possunt annumerari, licet ob innatum referantur ad frigiditas.

RESOLUTIO IV.

Utrum rectè præscribatur partium frigidarum ordo?

§. I.

Auicenna ordo proponitur, & impugnatur.

A Vicenna pituitam, pilos, ossa, cartilaginem, ligamentum, panniculum, chordam, nervos, nucam, cerebrum, adipem, cutem, ordine quo ponuntur frigidiora constituit, cuius doctrinam oppugnat

A Primò: pituitæ frigiditati repugnat, Tum Gal. *lib. de temperamen.* ubi Pilos frigidissimos constituit: Tum, quod ex pituita fit sanguis, qui calidus evadit ob prædominium partium calidarum, quas ex pituita recipit: Tum, quod frigiditas obstat fluxibilitati, quæ cuique humori debetur, cum causa sit densitatis: Tum, quod melancholia densior redditur: ergo quia pituitæ minor frigiditas convenit.

Secundò: pilos non frigidus probat, Tum Galen. qui pilos vocat fuliginosum vaporem, qui calidus esse debet, & hirsutos calidiores indicat, *lib. art. medicinal.* Tum, quia pili nos calefaciunt, & ex eorum defectu frigiditatem experiuntur animalia: Tum, quia pili ad tactum non apparent frigidi: ergo non sunt inter frigidiora annumerandi.

B Tertiò: ossa nutriuntur ex medulla, quæ æræ naturæ est, ut oleoginosa eius natura demonstrat: Tum, ossa igni apposita oleoginosam de se præbent substantiam, quæ facile accenditur: ergo ossa calidæ & ære temperaturæ sunt.

Quartò: cartilago consistentiam habet provenientem à siccitate: sed hæc potest ab ignea natura, provenire: ergo non inde apparet, quod sit frigida.

Quintò: ligamentum oritur ab ossibus, sed os est frigidius cartilagine: ergo, & ligamentum.

Sextò: chorda & paniculus ab animali extracta apparent calida: ergo, & in ipso caliditate excedunt,

Septimò: nervus medulla constat, quæ æræ naturæ est: ergo, & caliditatis excessu gaudet.

C Octavo: nuca, & cerebrum eiusdem sunt naturæ sed cerebrum calidissimum est, à quocumque enim utcumque calido ære alteratur, ex Hipp. calidos, tenuésque spiritus animales generat, & vitales spiritus viterius concoquit, & in animales immutat: ergo quia calidiori gaudet natura.

Nonò, adeps calida apparet: Tum ex Aristot. *lib. 3. de partibus animal.* ubi ait: *Pingue omne calidum*, & *lib. 4. de partibus animal. cap. 3.* dicit de omento, quod natura eo abutitur ad cibi meliorem coctionem, & addit: *Pingue calidum est, & omentum pingue*: Tum, ex Galen. *lib. 11. de simplic. medic. facultatibus.* ait: *Omnis pinguedinis facultas est humectatoria, & calefactoria*, & *lib. 4. de usu partium*: *Omentum tenet creatum calidum gratia calefaciendi*: Tum, quia fit ex oleosa substantia, quæ æræ est, & calida.

§. II.

Auicenna sententia amplectitur.

R Esolvendum Affirmativè ex Auicenna. decreto *fen. 1. 1. dist. 3. cap. 2.* Quem sequitur suorum commentatorum assensus maiori ex parte.

§. III.

Dilucidatur resolutio obiectionum solutionibus.

E **A** D 1. respondetur: Tum, quod Galenus inter partes siccas frigidiores constituit pilos, non respectu pituitæ, quæ humida est: Tum, quod sanguis non fit ex pituita quarto humore de quo Avic. sed ex sanguine diminutè cocto, qui pituitæ alia est species: Tum, quod frigiditas cum humiditate non obstat fluxibilitati, ut apparet in aqua: Tum, quod melancholia non ab intensiori frigiditate, sed ratione adiunctæ siccitatis fit densior.

Ad 2. respondetur: Tum, quod pili ex terrea sunt materia, & ideo in illis resultat frigiditas, etiam si fierent vitione, & Galen. hirsutos calidiores indicat, quia calore adurit terrea materia, ex qua fiunt pili, ipsi

ipsi autem frigidi euadunt, quia ex frigida, & terrestri materia generantur: Tum, quod calefaciunt per accidens impediendo effluxum caloris, sic frigidior aqua tetanum curat calore: Tum, quod pili ambienti ex positi ambientis temperie actuali gaudent.

Ad 3. respondetur: Quod ossi oleaginosum iniungi debuit, ut nimia illius durities aliquantulum eius mollicie attemperaretur, nec ita facile infringi posset, & ideo pro eorum nutritione deseruit ex humoribus terreum pro ossis substantia, aëreum pro oleaginoso eis admixto.

Ad 4. respondetur: Quod terrea consistentia requisita pro firmitudine cartilaginis à siccitate terrea debuit tribui, qua compactior sit substantia.

Ad 5. respondetur: Quod ligamentum, sicut tenuioris est substantiæ, ita & ex minus terrea, ac frigida substantia petit fieri.

Ad 6. respondetur: Quod non sentiuntur in sua temperie, donec remittatur actualis calor ab extrinseco communicatus.

Ad 7. respondetur: Quod ipsa medulla pars est spermatica, & frigida, ut patet de cerebro.

Ad 8. respondetur: Tum, quod cerebrum ratione temperiei debite suæ substantiæ est frigidum, at ratione caliditatis, qua ab spiritibus alteratur, fit calidum: Tum, quod spiritus concoquit non solo nativo, sed actuato etiam calore, quo abundat ratione spirituum, & patebit amplius tract. de spiritibus.

Ad 9. respondetur: Quod Arist. & Galen. adipem duplici ratione appellant calidam, vel dum in corpore est, & sua corpulentia fouere potest, quo minus spiritus resoluantur, & impedit effluuium caloris; vel extra corpus, resolutis aliquibus partibus frigidis, calidior redditur, & apta fit calefacere.

RESOLVTIO V.

Vtrum partium humidarum ordo rectè præscribatur?

§. I.

Auicenna ordo proponitur, & appugnatur.

Partes nostri corporis humiditas proponit Auicenna. pituitam, sanguinem, pinguedinem, adipem, cerebrum, nucam, carnem mamillarum, carnem testiculorum, pulmonem, hepar, renes, musculos, cutem: quæ an ordine proposito se præferant, hæc dubitare cogunt.

Primò, pituitæ humiditati opponitur: Tum, quod si pituita esset humida, maximè quia aquea abundat substantia: sed serosi succi in corpore rudundantes plus de aqua continent: Tum, quod sanguis, in quo redundat plus de aëre, cui debetur intensior humiditas, humidior debet esse: Tum, quod si reliquis humidior, fluxibilior etiam humor deberet esse, cum fluxibilitas ab humiditate proveniat.

Secundò: sanguis siccus apparet: Tum, quia relictus suæ naturæ statim concrescit, cui obstat humiditas. Tum, sanguis caliditate excedit, à qua, cum fiat resolutio partium humidarum, siccum reddi, est necessarium: Tum, quia bili, & melancholiæ est commixtus: ergo siccum reddi est necessarium.

Tertiò: pinguedinem, & adipem, pituita, & sanguine humidiores ait Galen. lib. 2. de temperamentis cap. 4. Commodè igitur dictum humidissimum esse adipem: Tum, siccæ apparent, statim enim concrescunt: Tum, suæ naturæ relictæ, & in corpore contentæ fluidæ non sunt: ergo nec humidæ.

A Quartò: cerebrum, & nucam non esse humidam: Tum, ex Aristot. lib. de partibus animal. cap. 7. Cerebrum terrea tenet abundare materia, ex qua siccitatem provenire est necesse: Tum, Gal. 2. de temperam. cap. 4. Post pinguedinem carnosum genus ponit: Tum, quod externa humiditate cerebrum continuo perfunditur, nec ideo interna indiget: Tum, quia spirituum vitalium continuo affluit: ergo exsiccatum remanet.

Quintò: caro mamillaris, & testiculorum, consistentem, duramque substantiam obtinet: sed non frigiditate, cum caliditate fruuntur: ergo ratione excedentis siccitatis.

B Sextò: pulmonis humiditati repugnat Auicenna. qui ex bili sanguini admixta docet illum nutriri, ratione cuius debet siccus reddi: Tum, quia igni appositus non liquefit sicut adeps, cui adiuncta est humiditas: Tum, quia cordis calori adiungitur, à quo exsiccari est necesse: Tum, quia continuo motui est destinatus, in quem finem exsiccatio requiritur: Tum, quia continuo aëre ventilatur, à quo exsiccari est necesse: ergo sicci sunt pulmones.

Septimò: hepar melancholiam, & bilem siccas producit: ergo siccitate prædominante gaudet.

Octavò: Galen. humiditas partes ex mollitie cognosci docet, & renes non sunt molles: Tum, continuo lotio abundant, à quo exsiccari est necesse: ergo sunt sicci à prædominio.

C Nonò: muscoli sunt duri ad motum destinati, & reliquarum partium tenorem, & consistentiam: ergo habent etiam siccitatem.

§. II.

Ordo ab Auicenna in humidis partibus admittitur.

Resoluendum: Quod debite proponit Auicenna. partium humidarum ordinem. Sic deducitur ex eius doctrina, fen. 1. 1. doct. 3. c. 4. Et ex consensu suorum Commentatorum, argumentorumque solutionibus.

§. III.

D *Aperitur resolutio argumentorum responsis.*

AD. 1. respondetur: Tum, quod serosi humores admixtam habent bilem, sanguinosi sunt, & siccitate abundant: Tum, quod sicut licet aër humidior aqua, hæc magis humectat, sic & pituita humectat plus sanguine: Tum, quod frigiditas fluxibilitati, & tenuitati obstat ut apparet in aqua respectu aëris, quæ à frigiditate crassior fit.

Ad 2. respondetur: Tum, quod sanguis ratione fibrarum concrescit: Tum, quod à nativa caliditate, quæ aërea siccus non redditur, sicut nec aër: Tum, quod licet aliter à bile, & melancholia eius humiditas attemperetur, sicut illarum siccitas à sanguinis humiditate, non tamen ita ut cum prædominio propriarum qualitatuum non remaneat.

E Ad 3. respondetur: Quod Galen. constituit adipem humidiores reliquis partibus viventibus, non respectu humorum, qui non viuunt: Tum, quod concretio provenit ab extrinseco præcipue à frigiditate ambientis, sicut accidit in omni substantia adiposa, aut oleaginosa: Tum, quod defectu fluxibilitatis non obstat in parte vivente, quominus pars humida sit, accidit enim à conformatrice non à primis qualitatibus modus substantiæ.

Ad 4. respondetur: Tum, quod Gal. terrea, & aquea natura cerebrum abundare docet, est tamen cum aquæ prædominio à qua intensior humiditas: Tum, quod

quodd inter partes carnosas sunt glandulae, & cerebrum inter quas est humidius: Tum, quodd à sua humiditate provenit etiam, quodd superfluis abundet humiditatibus: Tum, quodd licet aliquantulum ab spiritibus siccetur, prædominat humiditate semper ex nativa temperie.

Ad 5. respondetur: Quodd substantiæ modum à conformatrice obtinent, non ab alterantibus solum qualitatibus.

Ad 6. respondetur: Tum, quodd Anic. ex bile, idest, ex sanguine à corde calefacto, ac si esset bilis, ait pulmones nutriri, non tamen in bilem ab intrinseco mutato: Tum, quodd non tanta aërea constat substantia, ut possit liquefcere, sufficiente tamē aquea, & aërea, ut sint humidi à prædominio: Tum, quodd à formatrice substantiæ modum obtinent motui aptum, à propria temperie humiditatem, qua motus causa non nimis exsiccat: Tum, quodd aëris exsiccationi, & propria, & intrinseca humiditate resistunt.

Ad 7. respondetur: Quodd mediis aliquibus terreis, & igneis partibus, vel ob passi dispositionem eas producit siccitas.

Ad 8. respondetur: Quodd correspondet humiditati mollietates, & hæc sicut remissior est quam in reliquis partibus quæ enumeratæ sunt in renibus, ita, & mollietates.

Ad 9. respondetur: Quodd muscoli supra mediocritatem humiditatem retinent, cui non obstat substantiæ modus à formatrice suæ actioni proportionatus.

RESOLUTIO VI.

Vtrum partium siccærum ordo sit debite adaptatus?

§. I.

Series partium siccærum ex Avicenna deducitur, & oppugnatur.

Avicenna. proponit sicciores corporis partes hæc serie pilos, ossa, cartilaginem, ligamentum, chordam, panniculum, arterias, venas, nervos motus, cor, nervos sensus, cutem: sed hanc doctrinam invertere videtur.

Primo: quodd siccum est durum, quodd durum frangibile, sed pili non franguntur: ergo non sunt siccissimi inter corporis partes.

A Secundo: ossa apta sunt pro nutritione viventis omnia viventia sunt à prædominio humida in principio, & petunt ali ex humidis alimentis: ergo ossa sunt humida.

Tertio: cartilago, arteria, & vena sunt partes ex semine factæ, semen corpus est humidum, aëreum, & spumofum: ergo partes quæ ex illo fiunt debent assimilari in temperie illi.

Quarto: nervi sensus, & nervi motus medullosa constant substantiâ à cerebro originem ducente: sed cerebrum est à prædominio humidum: ergo, & nervi.

B Quinto: cor destinatum est pro spirituum vitalium generatione: sed spiritus vitales sunt aërei, & humidi: ergo cor humidum est à prædominio.

§. II.

Avicenna doctrina amplectitur.

R Esolvendum amplectendam esse Avicenna. doctrinam: hæc deducitur ex illo, *fen. 1. 1. doct. 3. c. 2.* Sequuntur Commentatores, & communiter Medici.

§. III.

Oppugnantes rationes solvuntur.

C Ad 1. respondetur: Quodd durities ex siccitate, aut frigiditate, ut cum tali commixtione provenit partium humidarum, siccitate enim humiditati impermixta potius friabilitas accidit, ut apparet in terra.

Ad 2. respondetur: Quodd omnia viventia medio humido radicali, & calido innato fruuntur vitæ, aliqua tamen sunt à prædominio frigida, alia sicca, ut canes, quibus vesci ossibus, & ali datur ut proportionali alimento, etiam si siccitate excedant.

Ad 3. respondetur: Quodd fiunt ex crassiori, terrestriorque semini, parte, non ex tenuiori, & aërea.

Ad 4. respondetur: Quodd nervi substantia est duplex interior, & exterior; exterior membranea est, & sicca; interior cerebri pars, sed durior, & siccior; ita ut totus nervus evadat siccus à prædominio, licet sola medulla maiori gaudeat humiditate, quam pars membranosa.

Ad 5. respondetur: Quodd cor ratione dispositionis materiæ siccum. & calidius est, tamen humidiores se ipso producit spiritus, producuntur enim hæc qualitates ab spirituum forma, ut determinata per partes materiales aëreas in spiritu vitali prædominantes.

DISPUTATIO III.

De Aetatibus.

MULTIPLICITER de ætatum natura authores agunt, quisque pro diverso fine artis quam profiteretur ætatem diffinit, & dividit. Medici verò ætates speculantur, quatenus cuicumque earum diversa debetur temperies, iuxta quam vatij superveniunt morbi hominibus in illa, diversæque sunt unicuique debitæ operationes, & connaturales iuxta unamquamque temperiem. De quarum natura, & diversitate egerunt ex medicis, Hipp. lib. 1. de diata, lib. 1. Aphorism. lib. 2. & 3. ibidem Galen.

E & lib. de sanitate tuenda, lib. 5. de placitis Hipp. & Platon. lib. de salubri dieta, Soranus Ephesius in Isagog. cap. 5. Arist. lib. de iuventute, & senectute, ibi Albertus Magnus, & alij ex Commentatoribus, Avicenna. *fen. 1. 1. doct. 3.* & ibi Gentilis, Iacobus de Partib. Forliniensis, Niccolus Florentinus, & Gratiolus: ex modernioribus verò Fernelius lib. 3. *physiolog. cap. 10.* Segarra lib. 2. de temperam. cap. 2. Valleriola lib. 1. de locis communib. cap. 10. Valles lib. controuers. Mercatus tom. 1. part. 2. clas. 4. Petrus Garc. *fen. 1. 1. doct. 3. disp. 16.* Zachias lib. *questionum medico-legalium, tit. 1.* Sennertus

Sennertus lib. 1. institutionum cap. 4. Santa-Cruz in fin. 1. 1. opusc. 4. Varand. lib. 1. physiolog. sect. 2. cap. 5. Peramatus lib. de temperam. Duncanus lib. 1. physiolog. c. 6. Martinez lib. 1. sect. 3. quest. 4. Fuchsius lib. 1. instit. sect. 3. Costæus disquisit. physiolog. l. 3. Bertinus l. 2. cap. 6. Ioël lib. 1. compendij medicinae sect. 3. Thomas de Garbo tract. 2. lib. 1. Angelucius lib. 1. de arte medica c. 3. Plempius lib. 2. de fundamentis medicinae c. 8.

SECTIO PRIMA.

De ætatum natura.

Certæ sunt rerum mensuræ, per quas earum metimur quantitatem, permanentes pro permanentibus, successivæ pro successivis. Istæ pro modo rei mensuræ variis insigniuntur nominibus: Dei duratio æternitas, Angeli ævum, sublunarium tempus nominatur. Medici tamen maximè attendunt ad morborum mensuras, quæ morborum vocantur tempora, & ad mensuras quæ supervenientes necessariò in homine mensurant temperamenti mutationes, quas Ætates vocat, de quib. agemus sub hac sectione

RESOLUTIO I.

Utrum ætas sit mensura durationis vitæ humanæ?

§. I.

Antiquorum incuria & modernorum discordia in diffinienda ætate patet.

Hipp. Galen. Avicen. nec Principum medicina alius ætatem diffinit: inter Iuniores nullus alteri assentitur. Legum latores, per mensuram durationis vitæ humanæ ipsam describunt. Poëtæ eam constituunt, in centum annorum duratione, Segarra lib. 2. de temperam. cap. 2. ait, quod est, Mutatio natiui temperamenti ad siccius, ratione annorum preueniens, Fernel. l. 1. partis naturalis cap. 10. Cui annuit aliquantulum Zachias, quod est, Vita curriculum quo luculenter corporis constitutio per se, suoque actu mutatur, Valleriola lib. 1. de locis comm. cap. 10. quod est: Temporis in vita discursus, à quo varia in animantibus temperamentorum genera sumuntur, Valler. lib. 1. controvers. cap. 3. quod est, Temperamentum aduentitium à causis naturalibus inevitabilibus, Carreirus fen. 1. 1. doct. 3. cap. 3. disp. 16. quod est, Temperamentum progressu temporis comparatum, non à causa morbosa, aut usu rerum, Duncanus lib. physiolog. cap. 6. quod est, Spatium vitæ, quo actione natiui calidi in suum humidum corporis constitutio manifestè mutatur, Varandæus lib. physiolog. tract. de temperam. cap. 5. quod est: Dispositio quadam in viventibus iuxta complexionem variam ex actione calidi in humidum causatam, in qua animal augetur, consistit, crescit, & tandem interit, Zachias l. 1. quest. medico-legal. q. 1. quod est, Certum vitæ spatium, in quo pro temperamenti mutatione corporis, & animæ peculiare vigent actiones, Mercatus tom. 1. tract. de temperament. part. 2. clas. 4. art. 4. quod est, Temperamentum natiuum, Santa-Cruz in fen. 1. 1. quod est, Mensura partiū humanæ vitæ vitæ. Complutensis Neotericus, ac Perdoctus Martinez Segarra adhærens; quod sit, Mutatio natiui temperamenti in siccius, annorum numero proueniens. Et alij aliter, ex quibus colligi potest ætatem non esse durationis humanæ vitæ mensuram.

A Secundò: Zachias, & Martinez, ille in Legum peritos, hic in Santa-Cruz irruens, per mensuram non diffiniri ætatem contendunt; quia omnes desumunt ætatis diuisionem à temperamento, cuius naturam conantur medici in ætatibus perquirere, quod quàm diuersum sit à tempore constat.

Tertio: fauet eis Galen. qui lib. 5. de sanitate tuenda, senectutem diffinit quod Temperamentum siccum, & frigidum sit: Ergo in temperamento stat ratio ætatis, & non in mensura.

Quartò: quia Medicus ætates speculatur vt in illis diuersis diuersa vtatur remediorum sorte, quæ diuersitas cum à tempore, quod vnum est, variari non possit, ab alio principio debet constitui ætas.

§. II.

Debilam ætati sancimus diffinitionem.

Resoluendum: Quod ætas est mensura durationis vitæ humanæ sub determinato temperamento ex insitis orto, & variabili necessario à causis ex naturæ præscripto operantibus.

Patet diffiniendi modus, & veritatis cōsequutio in percipienda ætatis natura, quia sic se habet ætas in medica speculatione pro mensuranda hominis duratione sub diuersis temperiebus ex insitis debitis, sicut se habent anni tempora pro mensurandis anni temporibus, & tempora morborum pro mensurandis eorum durationibus, sub diuersis causæ morificæ dispositionibus: sed medicus tempora anni ver, æstatem, autumnum, & hyemen considerat secundum quod horum quodlibet est mensura durationis anni sub hac aut illa temperie, & tempora morborum principium, augmentum, statum, & declinationem secundum quod horum quodlibet mensurat durationem morbi sub hac, aut illa materiæ alteratione: ergo ætas similiter à medico diffiniri, & speculari debet secundum quod quælibet est mensura durationis vitæ humanæ sub hac, aut illa temperie ex insitis illi debita.

§. III.

Pro Zachia, & Martinez argumentis satisfacimus.

Ad 1. respondetur: Quod authorum varietas in diffiniendo orta est ex eo quod diffinitionem in antiquis non reperiunt, cuius authoritati acquiescant, & quia rem mensuratam per ætatem pro ætate recipiunt, (quæ temperamentum est) & cum in ipso varia possint considerari, quæ ratione illius accidunt in homine: iuxta horum diuersitatem varias etiam diffinitiones desumunt.

Ad 2. respondetur: Quod cum medicus speculetur varia hominis temperamenta naturalia, ratione quorum varij subcrescunt morbi, diuersa victus ratio est præscribenda, mutantur mores, & variantur vires pro præscribendis remediis, & cum hæc debeat cognoscere, & diuidere secundum quod cuique debetur sua duratio sub determinato annorum numero, hinc est quod medicus de ætate agit secundum quod est mensura durationis vitæ humanæ, sub hoc, aut illo temperamento, quod medicus intendit speculari, & cuius contendit temperiem cognoscere.

Ad 3. respondetur: Quod cum medicus, vt ait Anic. fen. 1. 1. sit artifex sensualis, plerumque ea, quæ conducunt ad medicam cognitionem, per id, quod magis sensibile est, explicat, & cum ætas sit mensura durationis vitæ humanæ, vt connotat natiuum temperamentum: ætatem sicuti senectutem per rem connotatam diffinit claritatis causâ, scilicet per frigiditatem,

tatem, & siccitatem, quæ sunt temperamentum connotatum per mensuram eius ætatis, quæ dicitur senectus.

Ad 4. respondetur: Quod medicus ætatem spectatur, prout dicit mensuram durationis vitæ humanæ sub tali temperamento, ratione cuius homini sunt propriæ tales actiones, superuenire possunt tales morbi, conuenit talis victus, & potest hæc aut illa ferre remedia: non ratione eius, quod dicit ætas de formali, sed de connotato, sicut à simili patet in doctrina Hipp. qui docet, quod anni tempora varios pariunt morbos, & 3. aphor. 1. quod mutationes temporum, id est temperierum, quæ illis debentur, quod non debet intelligi de formali temporum anni, sed de temperie cuiuslibet, quam quodlibet anni tempus dicit de connotato.

RESOLUTIO II.

Vtrum ætates sint quinque?

§. I.

Legumlatorum, Philosoph. & Medicor. placita, & aliquæ rationes proponuntur pro parte negativa.

NVllus est ex primis sine authore numerus: Co-stæus lib. 3. disq. physiolog. c. 3. Leonellus de hominis præcedentia q. 5. art. 3. duas admittunt ætates, crescentem, & decrecentem: Aristot. lib. de iuuentute, & senect. lib. de respiratione, tres tantum admittit, crescentem, stantem, & declinantem, à quo non dissentit Seruius Tullius, referente Aulo Gellio lib. 1. noct. Atticar. c. 28. qui iuuentutem, vigorem, & senectutem admittit: nec discedit Cardanus lib. 2. contradiet. 10. & Epiphanius Ferdinandus lib. 1. theoremat. medic. Auic. quatuor admittit fen. 1. lib. 1. doct. 3. c. 3. & tenet Glossa in leg. heredum, ff. ad leg. falcidiam, sequuntur Commentatores, & Albertus Magnus lib. de senect. & iuuent. tr. 1. c. 2. Fontan. 1. aphor. 13. Valleriola loc. comm. c. 10. Sex ætates admittunt Legumlatores plures, & Fuchsius lib. 1. instit. sect. 3. cap. 4. Septem admittit Glossa in §. minor natu, Instit. de adoptionibus, admittit similiter Cald. referente Crinito lib. 23. de honesta disciplina. Tribuentes vnā ætatem cuiusq; Planetæ; huius sententiæ fuit Gordinus, illamque tribuit Hipp. fuit & Censorinus lib. de die naturali: Nonem ætates Ioël admittit, decem recepit Solon, & Macrobius lib. 1. de somno Scipionis c. 6. Stateas verò duodecim admittit, & ex doctrina Galen. id comprobari posse indicat Costæus lib. 3. c. 3. disq. physiolog. Ex quo apparet non esse quinque ætates.

Secundò: ex medicinæ parentibus videtur obstare Hipp. 1. Aphorif. 12. Quatuor admittens, Galen. lib. 8. de placitis, & lib. 1. de diata, Auic. fen. 1. 1. doct. 3. c. 3. Et Arist. tres tantum lib. de iuuent. & senect. Ergo plures aut pauciores sunt admittendæ.

Tertiò: sub quacumque ex annumeratis ætatibus sunt aliæ quàm plures, quæ ætatum numerum ampliorem faciunt: ergo plures quàm quinque sunt admittendæ.

§. II.

Ex Fernelio, Valles, Carreiro, & aliis affirmatiua pars amplectitur.

RESolvendum: Quod quinque ætates sunt admittendæ à Medico, quibus in vitæ humanæ dura-

D. Brauo Resol. Medic. Pars I.

A tione mensurentur sensibiles mutationes, & diuersæ temperies, quæ in homine superueniunt ex variatione temperamenti substantifici naturaliter. Prima dicitur pueritia perdurans ad annum quartumdecimum. Secunda adolescentia perdurans ad annum vigesimum quintum. Tertia iuuentus mensurans vsque ad trigessimum quintum. Quarta consistentia se extendens ferè ad quinquagesimum: post quam sequitur Quinta, senectus dicta, in vltimum vitæ se extendens. Tenet Fernelius lib. 3. physiolog. cap. 10. Valles lib. 1. controuers. cap. 3. Petrus Garcia in fen. 1. 1. disp. 16. cap. 3. Peramatus lib. de temperament. cap. 14. Martinez lib. 1. sectione 3. questione 1.

B Probat 1. Ex Galeno, qui lib. 3. Aphorism. cum Hipp. vnicuique ætati adaptans morbos proprios, & ratione temperiei homini debitos in illa, quinque ætates distinguit, quibus diuersi subcrescunt morbi

Probat 2. Quoad vsum medicum tot debent admitti ætates, quot sunt mensuræ durationis vitæ humanæ sub diuersis temperiebus ex insitis in homine necessariò superuenientibus: sed quinque sunt huiusmodi mensuræ: ergo quinque sunt ætates. Probat minor, tot sunt huiusmodi mensuræ, quot sunt debitæ homini diuersæ ex insitis naturæ temperies: sed quinque sunt diuersæ temperies homini debitæ, caliditas, & humiditas vsque ad annum decimum quartum; caliditas, & mediocritas inter siccitatem, & humiditatem vsque ad vigesimum quintum; caliditas, & siccitas vsque ad trigessimum quintum; siccitas, & mediocritas in caliditate, & frigiditate vsque ad quinquagesimum annum; frigiditas, & siccitas vsque ad totum vitæ decursum perdurans: ergo quinque sunt ætates, pueritia, quæ mensurat prædominium caloris, & humiditatis; adolescentia, quæ mensurat calorem excedentem cum mediocritate in siccitate, & humiditate; iuuentus, quæ mensurat siccitatem excedentem cum excedente caliditate; consistentia, quæ mensurat excedentem siccitatem cum mediocritate in actiuis qualitatibus; & senectus, quæ frigidum, & siccum temperamentum mensurat.

§. III.

Reliquorum sententiæ, & fundamenta diluuntur.

A D authorum varietatem dicimus: Quod fiunt diuersi in diuidendo (sicut contingit & in aliis rebus) quia in diuersos tendunt fines. Legumlatores respiciunt ætates prout homines in illis possunt diuerso modo esse vtiles reipublicæ; Astrologi prout iudicant dependere à Planetis humani corporis mutationes, & eorum numero, quæ sensibiles sunt communisurari; Philosophi prout sublunarium omnium mutationes attendunt; Medici prout in diuersis ætatibus diuersæ superueniunt temperies ratione quarum homines diuersis morbis subsistere, aut resistere possunt.

E Ad 2. respondetur: Quod quandoque Hipp. & Galen. ætates diuidunt in physico rigore iuxta communes rerum mutationes, secundum quas omnia sublunaria, & quæcumque mutabilia esse incipiunt, augentur, perueniunt in aliquem statum, à quo vltèrius declinant, in qua consideratione Auic. illos sequutus est.

Ad 3. respondetur: Quod quinque sunt diuersæ temperies ex insitis homini superuenientes, secundum quas per quinque annumeratas ætates petunt mensurari. Sub aliquibus tamen earum sunt quædam sensibiles mutationes, quarum durationes

F

commen

commensurantur per alias partiales ætates, quæ harum quinque prædictarum sunt partes, licet propriis insigniantur nominibus, ut earum diuersitas possit cognosci, quarum diuersitas, & aliquibus fuit ratio plures ætates multiplicandi: sub pueritia enim continetur infantia usque ad septimum mensem, in quo puer dentire incipit, & incipit etiã dentitionis ætas, quæ mensurat usque ad septimum annum, à quo usque ad undecimum in ordine ad se firmatur homo, & ab ipso in ordine ad se usque ad decimumquartum annum firmatur etiam, & magis in ordine ad similis productionem. Similiter adolescentia habet sub se pubertatem usque ad annum 18. in qua pili in barba incipiunt, & ulterius ipsa extenditur ad annum 25. Sub senectute tres distinguit Galen. *lib. de sanit. tuenda*, crudam seu viridem in qua propria valet adire negotia, in secunda balnea sustinere valet, & propriæ consulere saluti homo, vltima neutrum patitur, & per interitum naturalem terminatur.

RESOLVTIO III.

Utrum in pueritia debeatur homini caliditas, & humiditas?

§. I.

Negatiua pars proponitur, & fulcitur.

Pueritia mensura est durationis vite humana sub humido, & calido temperamento: Quod mensurare incipit à natiuitatis die apud Legumlatores, ut contendit Zachias: sed apud Medicos potius à die conceptus, in quo ex principiis generationis propriam nanciscitur temperiem, cuius durationis mensura est pueritia. Ipsam tamen aliqui conantur extendere ad 25. annum, ad quem pubertas se extendit, à qua dicitur pueritia ex Iurisconsulti decretis, sed in medicorum scholis sicut nec mensurata temperies non ultra decimumquartum progreditur annum: similiter nec eius mensura, aut ætas: de cuius temperie hæc dubitare faciunt,

Primò: pueri in caliditate, & humiditate temperati videntur: Tum, quia Hipp. 3. *aphor.* 18. pueros Vere melius dicit se habere ob similitudinem cum illo in temperie: Tum, ex Galen. *lib. 8. de placitis.* qui docet, quod pueritia est similis veri: sed ver est temperatum: ergo, & pueritia.

Secundò: frigida à prædominio apparet esse: Tum, quia ex Hipp. 3. *Aphor.* frigidis morbis infestatur: Tum, quia à primo ortu lac pro nutrimento illis est assignatum à natura, quod cum frigidum, frigida arguit pueri nutriendi temperiem. Tum, quia fit puer proximè ex semine, ex quo quæ generantur, frigida euadunt, ut apparet in temperie partium spermaticarum: ergo in pueritia homo frigidus est.

Tertio: omnia viuientia possunt esse à prædominio frigida, & sicca: puer est viuens: ergo potest esse à prædominio frigidus, & siccus. Probatur maior ex Galeno *lib. 2. de temperament. c. 1.* docente, viuientia calida, & humida dici comparatione facta ad ipsa mortua; in se tamen frigida, & sicca esse posse: ergo poterunt omnia viuientia esse frigida, & sicca.

§. II.

Galen. communis opinio sancitur, & probatur.

Resoluendum: Quod in pueritia debentur homini ex infitis caliditas, & humiditas à prædominio. Tenet Galen, *lib. 8. met. in cap. 16.* & probat la-

A tiffimè *lib. 2. de temperament. cap. 2.* Auicen. *fen. 1. 1.* Aristot. *sect. 3. problem. quest. 7.* Ferneliu *lib. 3. physiolog. c. 10.* Leonardus Fuchsius *lib. 1. instit. sect. 3. cap. 4.* Valles *lib. 1. controuersiar. cap. 8.* Varandæus *lib. physiolog. tract. de temperament. sect. 2. c. 5.* Petrus Garcia in *fen. 1. 1. disp. 19. c. 1.* Martinez *lib. 1. sect. 3. q. 2.* & est communis.

B Probatur rationibus deductis ex Galen. *lib. 2. de temperament. c. 2.* Primò à priori: Temperamentum qualitatiuū debet esse proportionatum temperamento substantifico à quo determinatur forma ad eius productionem, ut patet ex *sect. 2. disp. 3.* Sed temperamentum substantificum puerorum est calidum, & humidum propter prædominium partium elementorum calidorum, & humidorum: ergo & qualitatiuum. Probatur minor: temperamentum substantificum pueri consistit in partibus materialibus commixtis, quæ remanent ex principiis generationis, sanguine inquam, & semine, quæ sunt calida, & humida ex Gal. *lib. de semine, & 1. de sanitat. tuenda*: Sed puer proximè ex his conformatus est: ergo est calidum, & humidum in puero, propter prædominium partium calidarum.

Dicit Carreirus: Quod ex temperie præcedente in corrupto non inferitur similis temperies in genito, dum illi non est ex usu.

C Sed debitè reprehenditur à Martinez, & satis à nobis manet confutata hæc opinio *section. 3. disput. 3.* & ulterius improbat, quia licet ex temperie actuali, quæ præcessit in corrupto non inferatur pro genito similis temperies, bene tamen ex substantifica temperie, nam cum hæc determinet formam subsequenter de nouo informantem ad productionem qualitatum, quæ illis materiæ debentur, eò ipso quod partes materiales elementorum fiant materia geniti, necessariò debent pullulare in illis qualitates debitæ, ut ex dictis *section. 2. disp. 2.* patet.

Probatur 2. à simili in reliquis animalibus, quæ quia eò eisdem sunt principiis, experientia docet, quod humidiora sunt, & idè gratiora gustui, quam tractu temporis, dum fiunt sicciora: ergo idem dicendum in homine.

D Probatur 3. à posteriori ex qualitatibus secundis, quæ resultant ex primis, qualis est mollities, quæ ex humiditate progignitur, quæ in pueris ex impotentia ad motum primò apparet: ergo sunt à prædominio humidi.

E Probatur 4. ex fine: Illa temperies à natura debuit adaptari pueris quæ aptior est, ut per illam deducantur in magnitudinem illis debitam: sed calor, & humiditas à prædominio sunt qualitates, mediis quibus, melius hic finis consequitur: ergo his gaudent prædominantibus qualitatibus. Probatur minor, calor est principium effectuum coctionis, nutritionis, & augmentationis, humiditas præbet aptitudinem, obedientialemque reddit materiam: ergo calor, & humiditas à prædominio sunt qualitates, mediis quibus, melius hic finis consequitur.

§. III.

Rationes communem doctrinam impugnantes soluantur.

Ad 1. respondetur: Quod ver, cui puer assimilatur in temperie, & in quo melius degit, aëri etiam est simile; & sicut ille, prædominat in caliditate, & humiditate; dicitur tamen temperatum comparatiuè ad extremas intemperies hyemis, & æstatis, inter quas constituitur: cum enim siccitas, & caliditas æstatis

ætatis ita vigeat, eius calor mulcebris ratione humiditatis apparet temperatus.

Ad 2. respondetur: Quòd pueri infestantur frigidis morbis, non à temperie ortis: sed ab humorum cruditate, qua abundant ob ingluuiem, inordinatos motus, & indebitum vsum in rebus non naturalibus: Tum, quòd lac est frigidum, prout ex caseosa, & serosa substantia componitur; non tamen secundum partes aëreas; & butyrosas, quibus redundat, & ex quibus fit, serosum enim per urinas, caseosum per fæces effluit extra corpus: Tum, quòd fit maiori ex parte ex aëreis, & igneis partibus sanguinis, & seminis, quibus abundat, vt ex infra dicendis patebit.

Ad 3. respondetur: Quòd Galen. non intendit, quòd viuentia sint frigida, & sicca: sed quòd possunt talia fieri, quòd in senectute admittimus, de qua est verum, quòd apparent calida ratione spirituum vitalium viuentia, licet frigida, & sicca sint comparatiuè ad se ipsa dum non viuunt, quia deficit spirituum calor, à quo dum fruebantur vita, videbantur calida.

RESOLVTIO IV.

Verum adolescentibus debeat æqualis calor, ac pueris?

§. I.

Adolescentia quid, & cur non videatur calida proponitur ex Vall. fundamentis, & Veiga.

Adolecentiam, sicut & pueritiam sub pubertate contendunt contineri; aliqui pubertatem à pube dictam iudicant, est enim pubus lanugo, quæ maribus vltimum 14. anno apparere circa pudentia incipit. Sic Calep. in diction. in verbo pubes, desumiturque denominatio à parte, in qua pubes oritur, quæ pubes etiam vocatur ab Hipp. lib. de natura pueri: sed hanc ætatem harum implicationem amplectitur Iurisperiti, à quibus pubertatis tempus pro aptitudine ad matrimonia, & alia officia reip. apta contemplatur; nos verò, quibus convenit speculari temperies, per quas homines diuersis subditi fiunt morbis à pueritia in iuuentutem, quod tempus mensurat adolescentia, an ita intensus calor debeat homini inquirimus.

Negatiuam partem amplectitur Valles lib. 1. controuer. cap. 8. cui Veiga subscribit, fauet Galen. lib. de salubri diætâ, cap. 7. lib. 6. de sanit. tuenda, cap. 2. temperatum victum adaptans adolescentibus, & Hipp. 3. Aphorism. nullos adolescentibus adaptat morbos: ergo quia temperatis gaudent qualitatibus.

Secundò: Galen. lib. de utilitate respirat. cap. 4. pueris frequentiore, adolescentibus rariorem tribuit respirationem: sed respiratio deseruit ad caloris attemperationem: ergo temperatior est adolescens in caliditate.

Tertiò: Plus est de actuali calore in illo, in quo plures partes materiales calidæ abundant in temperamento substantifico: sed in puero, qui nuper illas recepit ex calidis generationis principiis, plures sunt partes calidæ materiales, quàm in adolescente; in quo sunt resolutæ: ergo sunt minus calidiores.

Quartò: Temperies ponderalis est homini conaturalis in aliqua ætate: sed in nulla alia quàm in adolescentia: ergo sicut in illa homo ad mediocri-

D. Brano Resol. Medic. Pars 1,

Atatem passiuarum, similiter & ad mediocritatem actiuarum qualitatum peruenit.

Quintò: Videtur intensior calor quàm in pueritia, quia homo pefectiori modo exercet debitas calori operationes, nutritionem, motus, vltimum augmentum, generationem, & alias similes: ergo quia intensiori gaudet caliditate.

§. II.

Galen. Auic. & Classicorum amplectitur opinio.

Resoluendum Affirmatiuè. Tenet Auic. fen. 1. 1. doct. 3. c. 3. quem sequuntur sui Commentatores, Gal. lib. 2. de temperam. cap. 2. lib. 1. epidem. sect. 1. text. 11. & sect. 2. text. 78. eos sequuntur Leonardus Fuchsius lib. 1. inst. sect. 3. c. 5. Valleriola lib. 1. locor. comm. c. 10. Peramatus lib. de temperam. c. 16. Carreirus in fen. 1. 1. disp. 17. cap. 2. Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 4. cap. 5. Duncanus lib. 1. Physiolog. cap. 6. & alij quamplurimi.

C Probat 1. Talis unicuique adaptatur temperies, qualis debetur illi ratione partium materialium determinantium pro illa: sed partes numero excedentes in adolescentia sunt calidæ, sicut in puero à prædominio: ergo caliditas resultans est ita intensa sicut in puero. Patet min. ex Hipp. lib. de diætâ, text. 105. dicente. *Adolescens autem quidem calidus est, quia ignis impressio aquæ dominatur, &c.* Præterea, quia partes, quæ remanent in puero diu durant vsque ad iuuentutem, à quibus in puero, adolescente, & iuvene calor excedens conseruatur, aliàs enim senectus statim subsequeretur ad pueritiam, cum siccitas subsequatur statim: ergo partes excedentes in adolescentis substantifica temperie sunt prædominantes.

D Probat 2. Calor est qualitas tactu perceptibilis: sed experientia comprobatur, quod tactu idem gradus caloris, & eadem intensio percipitur in puero, & adolescente: ergo æqualis est calor vtrique. Probat minor ex Gal. lib. 2. de temperam. c. 2. §. Igitur mihi cum pueros, iuvenes, adolescentes melius condesirarem, præterea eundem infantem, puerum, adolescentem factum nihilo calidior visus est, neque puer quam ætate florens, &c. Hæc Gal. ergo experientia ab eo comprobatur, quòd tactus eandem caloris intensiorem percipit in puero, & adolescente.

Probat 3. Calor in puero requiritur intensus, vt illum deducat in pefectius augmentum: sed vsque in finem adolescentiæ homo augetur: ergo requirit æqualem caloris intensiorem.

§. III.

Primò posite obiectiones in Galeni doctrinam diluuntur.

Ad 1. respondetur: Quòd ex duabus contrarietatibus qualitatum primarum adolescens peruenit ad passiuarum mediocritatem, remanet tamen cum calore intenso, sicut in pueritia; & respectu mediocritatis illarum, temperatum vocat Galen. adolescentem, & nullos ei morbos adscribit Hipp. quia in eis, qui ob excedentem calorem potest incidere, conuenit cum pueris, in passiuis verò qualitatibus non est excessus in temperie ratione cuius proueniant.

Ad 2. respondetur: Quòd virtus locomotiva thoracis, à qua fit respiratio, validior est in adolescente; & ideò magnitudine excedit, & supplet, quod puer adimplet cum frequentia maiori.

Ad 3. respondetur: Quòd cum facultas augmentatiua, & nutritiua sint validæ, tot partes calidas ex alimento reponunt, quot deperduntur resolutione, & ideò remanet æqualis numerus calidarum

F 2

partium

partium in puero, & adolescente, quia tantum additur de ascitio temperamento calido, quantum resoluitur de innato.

Ad 4. respondetur: Quod temperamentum æquale, ut patet ex sect. 1. disp. 2. Non requiritur simul collectiue, sed diuisiue in diuersis ætatibus; in adolescentia est æqualitas in passiuis, in consistentia in actiuis qualitatibus.

Ad 5. respondetur. Quod nutritio perfectiori modo exercetur in puero cum humiditate, reliquæ verò actiones, ad quas potest coadiuuare siccitas, perfectiori modo exercentur in hac ætate non propter maiorem intensiorem caloris, sed propter superaditam siccitatem.

RESOLVTIO V.

Vtrum adolescens in passiuis qualitatibus perueniat ad mediocritatem.

§. I.

Carreiri opinio proponitur, & corroboratur rationibus.

Petrus Garc. fen. 1. 1. disp. 17. cap. 8. partem negatiuam contendit suadere; & comprobatur, quia in adolescentia homo augetur, sicut in pueritia: sed in pueritia habet prædominantem humiditatem: ergo similiter in adolescentia, non solum prædominantem calorem, sed prædominantem habet humiditatem.

Secundò: calor natiuus, ut nuper probauimus, est æqualis in puero, & adolescente: ergo similiter humiditas. Probatur consequentia, quia caliditas natiua non potest conseruari nisi habeat humiditatem radicalem, in qua tamquam in proprio pabulo conseruatur: ergo caliditas proportionalis est cum humiditate.

Tertiò fauet Auic. fen. 1. 1. doct. 3. cap. 3. §. Infantium usque ad iuuentutem complexio in calore ferè temperato, & in humiditate superflua existit: Ergo adolescens antequam perueniat ad iuuentutem, superfluam & intensam humiditatem habet.

§. II.

Verior opinio ex Santa-Cruz admittitur.

Resoluendum, quod in adolescentia peruenit homo ad æqualitatem in passiuis qualitatibus. Tenet noster Santa-Cruz fen. 1. 1. opusc. 4. c. 5. & inter admittentes quinque ætates est necessariò admitenda.

Probatur 1. Ætas est mensura durationis vitæ humanæ sub diuerso temperamento, ac mensurat alia quæcumque ætas diuersa ab ea; sed adolescentia mensurat durationem hominis tamquam distincta ab aliis ætatibus: ergo homo habet sub eius duratione diuersam temperiem; ac in aliis ætatibus: tunc sic: sed in calore conuenit adolescens cum puero, & iuvene, in prædominante humiditate cōueniret etiam cum puero, in excedente siccitate conueniret cum iuvene: ergo prout mensuratur ab adolescentia, differt à reliquis ætatibus, quia ad mediocritatem peruenit in passiuis qualitatibus.

Probatur 2. Puer, ut probauimus, est à prædominio humidus; iuuenis, ut probabimus, est à prædominio siccus: ergo in adolescentia, in qua homo mutatur ab humiditate pueritiæ ad siccitatem iuuentutis, passiuæ qualitates perueniunt ad mediocritatem.

Probatur 3. Temperies qualitatiua sequitur proportionem substantificæ: sed in adolescentia tempe-

ries substantifica humida peruenit ad mediocritatem: ergo & qualitatiua. Probatur minor, continua resolutione euaporatur toto tempore pueritiæ, & in iuuentute prædominat sicca, ita ut valeat determinare ad productionem excedentis siccitatis qualitatiuæ: ergo in adolescentia peruenit ad mediocritatem.

§. III.

Fundamenta Carreiri, & quæ adducuntur pro illo, diruuntur.

Ad 1. respondetur: Quod homo humidus est à prædominio in pueritia, & media parte adolescentiæ, in quo tempore præcipuè augetur, declinante autem adolescentia parum homo augetur, & sufficit humiditas ad mediocritatem ferè accedens.

Ad 2. respondetur: Quod in disput. de calido innato, & humido radicali probabimus cum ipso Carreiro, quàm improbabilis est eorum opinio, qui iudicant, quod humidum radicale est pabulum calidi innati, & quod resoluta humida substantia in partibus aëreis, & igneis, potest pullulare excedens caliditas, quæ aliàs non esset in iuuentute possibilis.

Ad 3. respondetur: Quod Auic. intendit, quod vsque ad iuuentutem semper permaneat calor eodè modo temperatus, id est æqualis, & proportionatus cum eo, qui est in iuuentute, & quod humiditas sit superflua & excedens, quia nomine infantiae intelligit pueritiam, quam humidam vocat vsque ad iuuentutem, sub qua comprehendit adolescentiam, quatuor enim tantum admittit ætates, adolescentiam, iuuentutem, consistentiam, & senectutem.

RESOLVTIO VI.

Vtrum in iuuentute debeantur homini caliditas, & siccitas excedentes?

§. I.

Iuuentutis nomenclatura, diffinitio, & partis negatiuæ fundamenta proponuntur.

Iuuentus dicitur ætas, quæ succedit post totale corporis incrementum, & in qua animi, & corporis magis vigent actiones ex Momero Iliad. 4. Firmus enim integer iudicatur homo in illa ex Cœlio Rhodiginio lect. antiq. lib. 26. c. 20. Ipsam ad annum 40. conantur aliqui extendere, sed terminari per 35. tenet Gal. 3. aphor. comm. 30. Auic. fen. 1. 1. doct. 3. c. 3. Fernellius lib. 3. physiolog. Cardanus lib. 2. contradict. tract. 5. Valles lib. 1. controuers. Carreirus fen. 1. 1. disp. 17. Martines, & communis ferè medicorum assensus, est enim mensura durationis vitæ humanæ post totale corporis incrementum vsque ad primam caloris natiui declinationem; de temperie, quam mensurat, an sint calor, & siccitas excedentes, ratio dubitandi est,

Primò, quia Gal. lib. 2. de temper. cap. 2. contrariam videtur suadere sententiam, inquit enim: *Florescens verò ætas omnium animalium maximè in medio extremorum est, neque sicut senium ad summam perducta siccitatem, neque veluti infantium ætas in humore & multo viuido mersa, &c.* Ergo ex Gal. in florida seu consistente ætate homo mediocritatem habet in qualitatibus.

Secundò: non potest fieri transitus à qualitatibus excedentibus antecedentium ætatum ad contrarias excedentes in subsequenteribus nisi per mediocritatem: ergo in hac ætate mediocritate primarum qualitatum gaudet homo.

Tertiò: in iuuentute tantum de substantia viuente reponitur

reponitur nutritione, quantum deperditur resolutione: sed ad repositionem requiritur humiditas: ergo reperitur saltem moderata.

§. II.

Galen, & communis opinio amplectitur.

Resolvendum: Quod iuventus mensurat hominis durationem sub caliditate, & siccitate, sic tenet Galen. lib. de salubri dieta comm. 7. & 2. Aphorism. comm. 45. & lib. 3. prog. comm. 30. & lib. 6. de sanit. tuenda, lib. etiam 6. epidem. comm. 4. part. 1. quem sequuntur Fuchsius lib. 1. instit. sect. 3. cap. 5. Carreirus fen. 1. 1. disp. 17. cap. 4. Peramatus lib. de temperam. & reliqui moderniores.

Probatur 1. ex Gal. 2. Aphorism. comment. 35. & 6. epidem. part. 1. comment. 4. Vbi reddens rationem, cur in iuventute curetur morbus comitialis ob illius ætatis temperiem, dicit, quod cum oriatur ex frigida, & humida temperie, hæc corrigitur per siccam, & calidam in iuventute superuenientem: ergo caliditas, & siccitas excedentes debentur homini in iuventute.

Probatur 2. Quælibet ætas est mensura durationis vitæ humanæ sub diverso temperamento: sed nulla alia temperies reperiri potest in homine, ratione cuius mensuretur diuersa ætate ab illis, qualis est iuventus, nisi quia habet calorem, & siccitatem excedentes, ut discurrenti patebit: ergo hæc temperies est homini adaptata in iuventute.

Probatur 3. quod in illa excedat calor: Calor in iuventute est in eadem intensione, ac in adolescentia: sed in adolescentia, ut probauimus, est à prædominio: ergo etiam in iuventute. Probatur minor ex Galeno lib. 1. de temperam. cap. 2. vbi id comprobatur experientia reliquit, 1. Aphor. comm. 14. & ex Auic. fen. 1. 1. doct. 3.

Probatur 4. quod siccitas excedat: Siccitas, ut probauimus, in adolescentia reperitur moderata: ergo in iuventute reperitur intensa. Probatur consequentia, humiditas, quæ in pueritia erat excedens, partibus humidis resolutis, in adolescentia fit moderata: ergo ipsis vltius resolutis, vsque ad iuuentutem fit intensa supra mediocritatem.

§. III.

Dubitandi rationibus fit satis.

Ad 1. respondetur: quod Galen. non intendit, quod iuventus sit ætas absolute moderata in qualitatibus primis: sed comparative ad reliquas, non enim est ita sicca, sicut senectus, quæ sequitur, nec in vltima sui parte, dum ad senectutem accedit, calida, sicut antecedens.

Ad 2. respondetur: Quod in passivis in adolescentia, quæ præcessit, in actiuis in consistentia, quæ sequitur, fit homo temperatus.

Ad 3. respondetur: Quod reperitur humiditas prope mediocritatem, quæ sufficit ad hoc, ut æqualis fiat repositio.

RESOLVTIO VII.

Vtrum homo in ætate consistentiæ sit siccus, & in actiuis ad mediocritatem perueniat.

§. I.

Consistentia quid nominis, & quid rei proponitur, & eius impugnatur temperies.

Hæc ætas, quia ad medietatem vitæ humanæ pertingit, media vocatur à Cicerone, & à Cord. Brauo Resol. Medic. Pars I.

A nelio Celso lib. 2. cap. 1. Virilitas dicitur à virtute, qua animi, & corporis viget homo in illa, ab Hippo 1. Aphor. 13. dicitur consistens, subsistens, seu consistentia, quia calor in illa à suo vigore consistit: extendi ad 40. annum contendunt Iurisperiti: sed à Medicis cum Gal. 4. Aphor. 30. ad 35. annum extenditur, & est mensura durationis vitæ humanæ sub excedente siccitate, & in qua caliditas, & frigiditas perueniunt ad mediocritatem: sed non constitui per ordinem ad hæc suadent.

Primò: siccitas est proprium senectutis temperamentum ex Gal. lib. 5. de sanit. tuenda: Ergo non potest consistentia constitui per ordinem ad illam.

B Secundò: mediocritas inter calorem, & frigiditatem solum reperitur in media ætate consistentiæ: ergo non potest tota ætas constitui per respectum ad illam mediocritatem.

Tertiò: Iurisperiti non distinguunt iuuentutem à consistentia: ergo nec debet apud Medicos ut diuersa durationis vitæ humanæ mensura constitui.

§. II.

Sancitur communis Medicorum opinio.

Resolvendum Affirmatiuè. Et de siccitatis excessu manifestè constat, cum in antecedente ætate iam ob humiditas partes resolutas fuerit intensa, & resolutis vltius eisdem partibus per totam iuuentutem, intensiorem reddi est necessarium.

C Probatur 2. Cum mediocritate caloris, & frigiditatis in antecedente iuventute, ut probauimus, est prædominium frigiditatis: ergo in virilitate media ad mediocritatem perueniunt calor, & frigiditas.

§. III.

Obiectiones diluuntur.

Ad 1. respondetur: Quod senectus non constituitur per ordinem ad siccitatem solum: sed simul cum prædominante frigiditate, in quo differt à virilitate.

D Ad 2. respondetur: Quod licet in media ætate consistentiæ tantum daret mediocritas, & hæc physicè per quamminum temporis spatium perdureret; quia tamen à principio subsistentiæ incipit calor remitti, & approximari mediocritati, & paulatim ab illa diminui, non est quoad sensum nimis excessus, qui ab his qualitatibus sentitur, & idè toto illo tempore, quo incipit excedens calor remitti, donec nimis sensibilis percipiatur frigiditas, mensura eius durationis est consistentia, quod idem in adolescentia contingit, & idè in hac ætate Gal. & Auic. dubij sunt an frigida, an calida sit dicenda, quia ad sensum non constat aperte.

E Ad 3. respondetur: Quod Iurisperiti non attendunt in ætatibus, sicut Medici, temperies, ratione quarum his, aut illis morbis subditur homo: sed qualis fit in corpore, & animo dispositio, secundum quam Reipub. possunt esse viles, & quia hæc ferè est eadem in iuventute, & adolescentia, idè à Iurisperitis hæc duæ pro vna indicantur ætate.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum in omni senectute sit homo frigidus & siccus?

§. I.

Senectus quid, & quotuplex, & dubitandi ratio proponitur.

Senectus ex Galen. lib. diffinit. medicar. est ætas, in qua diminuitur animal: ex Platone est

imminutio animalis à tempore contingens : ex Arist. est Via ad corruptionem *Polit. 2.* seu ex eodem *lib. de iuuent. & senect. cap. 14.* Est primæ refrigeratiuæ particulæ decrementum : Alexis vult, quod sit paulatina mors : sed propriè ex Galen. *lib. 5. de sanit. tuenda c. 9.* est frigidum , & siccum corporis temperamentum annorum multitudinis ratione proueniens : seu propriissimè est , Mensura durationis vitæ humanæ sub frigido, & sicco temperamento annorū multitudinis ratione proueniens. Hæc est triplex ex Gal. *lib. 5. de sanit. tuenda cap. ult.* Prima dicitur cruda , seu viridis senectus, cuius meminit Homerus *Iliad. lia. 28.* Secunda dicitur media senectus. Tertia dicitur ætas præcipitata , seu decrepita , vel senium dicitur , aut ætatis marasmus. Primam ad 60. Secundam ad 70. annum. Tertiam ad naturalem mortem extendi iudicant Iurisperiti : sed aptius Galen. per virilitatem actionum diuidit , in cruda senectute ait posse hominem propria obire negotia, & consulere saluti ; in secunda, & saluti consulere, & balneum adire : in tertia nec propriæ iam aptus saluti consulere est. Sed humidam esse à prædominio suadere videtur , quod in senectute constituti morbis ortis ab humiditate plerumque infestantur , humidisque redundant excrementis : ergo humida gaudent excedente temperie.

§. II.

Deciditur communis doctrina.

Resoluendum Affirmatiuè. Tenet Galen. *lib. artis medicinalis c. 100. lib. 5. de sanit. tuenda c. 3. & 9.* Arist. *lib. de longit. & breuit. vita in problem. lib. & Auic. fen. 1. 1. doct. 3.* Et vniuersa Medicorum, & Philosophorum schola admittit.

Probatur : vsque ad consistentiam deperditæ sunt partes humidæ , & calidæ substantificæ , quæ determinabant ad humiditatem , & calorem excedentem producendum , ita vt in vltima parte eius non solum prædominet siccitas, sed frigiditas iam sit manifestè adauctæ : ergo in senectute , quæ ei subsequitur , non solum siccitas, sed frigiditas debet cum prædominio reperiri.

§. III.

Dubitandi rationi satisfacimus.

Ad rationem dubitandi respondetur : Quod senes defectu caloris generant crudorum excrementorum copiam , & ex iam generatis pauca resolunt , nec concoquere ipsa valent , & idè abundant illis, ab eisque frigidi, & humidi subsequuntur senum morbi , non verò à nativa eorum humida temperie , quæ admodum remissa est.

S E C T I O II.

De morte naturali.

NATURALIS mors naturaliter subsequitur ex ætatum mutatione , earum enim terminus præscribitur in vltima senectutis parte , & idè ad ætatum disputationem hæc subsequitur , in qua eius indagabimus causas.

R E S O L V T I O II.

Vtrum aliqua mors possit dici naturalis?

§. I.

Pars suadetur negatiua.

Videtur quod non : primò ; Quia si aliquid est alicui secundum naturam, eius oppositum violentum

A tum debet illi esse : sed nasci, esse, & conseruari, homini secundum naturam conuenit ; ergo quæcumque mors illi est præternaturalis.

Secundò ; illud quod alicui est naturale , demonstrari potest de illo quod tale sit per suas naturales causas ex quibus prouenit : sed ex Gal. *lib. de marasmo cap. 2.* quod mors homini possit esse naturalis , non potest demonstrari : ergo illa naturalis non debet dici :

Tertiò : si mors esset naturalis , sine dolore, & molestia posset superuenire, cum fieret à causis naturalibus, & passo conferente vim : sed nulla est mors sine dolore , & molestia ; cum ex Arist. 3. *Ethicorum cap. 6.* sit maximum omnium terribilium : ergo non debet dici naturalis.

B

§. II.

Galen. opinio præfertur.

Resoluendum : Quod mors , quæ subsequitur ad vltimam senectutem hominis, dicitur naturalis , seu potius secundum naturam , sicut & ipsa senectus, & reliquæ ætates properantes ad illam. Sic tenet Galen. *lib. 2. de temperam. c. 2. lib. de marasmo c. 2.* Auic. *fen. 1. 1. doct. 3. c. 3.* Plato *dialogo de natura*, Arist. *lib. 4. Meteor. c. 1. lib. 5. Physica c. 6.* Sequuntur Commentatores, Thom. de Garbo in *summa tract. 2. lib. 1. q. 19.* Iacobus de Forlinio, Iacobus de Partibus in *fen. 1. & ibi*, Gentilis , Vall. 4. *Meteor. c. 1. & lib. controuers. 6. c. 2.* Argenterius *lib. artis medicinalis*, Petr. Garc. *fen. 1. 1. disp. 18. cap. 1.* Santa-Cruz in *fen. 1. 1. opusc. 5. c. 1.* Deducitque ex D. Thom. Eruditissimus Vincentius Moles in *lib. de Philosophia naturali sacro-sancti Corporis Christi, c. 13.* In quo opere perdocte, acutissimè, decenter, & grauiter perfecit quod argumentum operis petit, quantumuis arduum ob nouitatem , & grauitatem sit.

C

Probatur 1. Ex Diuo Paulo , Statutum est hominibus semel mori : ergo ab aliqua violenta , aut naturali causa : sed à causa violenta, cum euitabilis sit, non omnibus hoc necessarium est : ergo à causis naturalibus aliqua naturaliter mors subsequi est necesse.

D

Secundò : ætatum mutatio est actio naturalis, quæ naturaliter sequitur ex continua resolutione partium humidi radicalis facta à calore naturali inuitabiliter orto ex principiis generationis : sed ex hac inuitabili mutatione subsequitur mors , tanquam terminus vltimæ senectutis : ergo naturalis est dicenda.

Tertiò : effectus causarum , quæ naturaliter sunt destinatae ad illum producendum, naturalis debet dici : sed mors, quæ terminat vltimam senectutem , est effectus, in quem producendum sunt causæ destinatae à natura : ergo debet dici naturalis. Probatur minor, calor naturalis est causa , quæ in homine est destinata tanquam necessaria , & sine qua vita protrahi non potest : sed naturalis calor est causa necessaria , & inuitabilis resolutionis , ex qua non potest non sequi mors post vltimam senectutem : ergo mors, quæ senectuti subsequitur, est effectus in quem producendum sunt naturales causæ destinatae.

E

Dices : quod ille calor est causa per se intenta à natura, vt conseruet , non autem vt corrumpat subiectum.

Contra : calor per se intenditur à natura , tanquam causa per se necessaria in viuente : ergo omnis effectus qui per se potest ab illo superuenire , intenditur per se à natura : sed resolutio circa materiam aptam est effectus per se caloris saltem secundarius : ergo si natura per se intendit calorem in viuente, intendit per se resolutionem.

§. III.

§. III.

Diluuntur argumenta.

AD 1. distinguo consequens : Ergo quæcumque mors est homini præternaturalis iuxta eam acceptionem, in qua naturale est illi vivere, concedo: iuxta aliam naturalitatis acceptionem, nego consequentiam. Naturale enim multipliciter vsurpatur, prout distinguitur à supernaturali, prout distinguitur à libero, vel quia fit iuxta communem ordinem causarum naturalium, vel quia alicui convenit iuxta propriam naturam, vel quatenus distinguitur à violento, siue violentum sit, quia provenit contra naturalem inclinationem, siue quia provenit ab extrinseco passo non conferente vim; præterea naturale dicitur, quod distinguitur, contra illud quod præternaturale est; vel tandem naturale dicitur, quod naturaliter sequitur à causis iuxta naturæ præscriptum ordinem operantibus, & in hac ultima acceptione mors subsequuta ad senectutem naturalis dicitur homini, etiam si illi sit naturale, tamquam terminus naturalis inclinationis, vivere : Non enim naturalem iudicamus mortem quæcumque, quæ non fit ab externa violenta causa, ut Iurisperiti tenent, sed tantum eam, quæ contingit ex siccitate, extincto humido radicali, cum Gal. locis citat. & 1. de differ. feb. cap. 8.

Ad 2. dicimus non negare Galen. quòd non possit demonstrari dari mortem naturalem; sed dicit non fuisse ab aliquo antecederet demonstratum.

Ad 3. distinguo minorem : Nulla est mors sine dolore, qui sit verè dolor, nego : qui largo modo dolor, seu molestia dicatur, concedo minorem. Cum quælibet mors sit contra naturalem inclinationem, nulla est mors sine molestia, & naturali repugnantia, est tamen sine dolore propriè dicto prout pertinet ad tactum, & fit ex obiecto subito, & affatim corrumpente naturam, tactusq; inducente vehementissimam alterationem, cum paulatim sequatur ad siccitatem, & frigiditatem quasi naturaliter indutas, idè & sine tactus corruptione sensibili inducitur.

RESOLUTIO II.

Vtrum inter res præternaturales coadiuvant aliquæ ut causæ ad mortem naturalem inducendam?

§. I.

Partis negativæ fundamenta proponuntur.

Videtur quòd non : Quia causæ præternaturales licet calidum valeant inducere marasum, quod in hæctica febre contingit; non tamen frigidum, qualis in ætatum mutatione accidit, ut ex Galen. deducitur lib. de marasmo : Ergo mors naturalis, quæ ad frigidum marasum subsequitur non potest aliquo modo causari à rebus præternaturalibus.

Secundò : mors naturalis provenit à causis ex naturæ præscripto operantibus, & in hunc finem ordinatis : sed nullæ præternaturales res in hunc finem determinantur à natura, cum intendat individui conservationem : ergo res præternaturales non sunt coadiuvantes pro morte naturali.

§. II.

Aliqua resolutioni necessaria notantur.

Pro resolutione notandum : Quòd homo in ætatum mutatione diuersam pro quavis ætate acquirit temperiem aptam pro actionibus unicuique ætati debitis : in pueritia calida est, quia calor proprium instrumentum est conformationis, & augmenti requisiti in prima conformatione, & humiditas aptam reddit materiam, ut conformentur partes, aptiusque in debitam magnitudinem accrescant. Perdurat calor æquè intensus in adolescentia, & iuventute, ut versùs omnem magnitudinem adimpleatur homo. Præterea utpotè potius robur conferuntur in corpore ad virilia exequenda munera accrescit siccitas, quæ roborentur partes, quæ exerceri petunt pro his actionibus : sed quia homo non solis operatur viribus, sed consilio præest, sicca accrescit ulterius temperies, remittiturque in consistentia calor, prædominatque ulterius frigiditas, quæ dum vigorem viribus corporeis amittit, illud superaddit in viribus prudentiæ, & intellectus, donec tandem, cum corruptibilis sit homo, eum deducit eadem temperies in illum terminum, ultra quem non datur progredi, incompossibili enim temperie cum vita subsequuta, mors naturalis subsequitur. Qui finis cum à natura præfixus præfixas etiam necessarias & inevitabiles determinat causas, quas solent authores dividere in extrinsecas, & intrinsecas; nos verò eas dividimus in coadiuvantes, & necessarias, seu à natura per se in hunc finem destinatas.

§. III.

Tenenda pars sancitur.

Resolvendum Affirmativè : Ratio fundamentalis est, quia, cum subsequantur ætates, quas terminat mors naturalis, ex humidi radicalis resolutione, sicut sunt plures causæ præternaturales valentes illud resolvere, pluresque potentes habitualement siccitatem inducere valent etiam mortem accelerare, naturalisque causas in hunc finem operantes coadiuvare.

§. IV.

Obviatur argumentorum vi.

AD 1. negatur antecedens : Causæ enim deficiæcantes valent coadiuvare ad frigidum marasum, quæ & simul possunt esse frigiditatem coadiuvantes, immò & ipsæ causæ calidæ præternaturales resolventes aëream humidam, & calidam substantiam, ex cuius resolutione properatur frigida, & humidæ temperiei senectutis debitæ intensio, sicut enim à calore proprio naturali huiusmodi contingit resolutio, similiter, & ab externo calore, inter nòve præternaturali, & excedente coadiuvari potest.

Ad 2. distinguo maiorem : Mors naturalis provenit à causis ex naturæ præscripto in hunc finem ordinatis tamquam à causis inevitabilibus, & necessariis, concedo : tamquam à causis coadiuvantibus, vel contingentibus huius effectus, nego maiorem. Cum enim interitus naturalis necessarius sit, necessarias debuit habere causas, quæ non auferunt, quòd contingat easdem ab aliis similibus præternaturalibus posse coadiuvari.

RESOLVTIO III.

Utrum aliquæ causæ non naturales valeant coadiuuare ad naturalem mortem causandam?

§. I.

Partis negativæ rationes adducuntur.

PArtem negativam suadet primò : Quòd cuiuslibet ætatis duratio certis annis est præfixa, & determinata, ut diximus; ergo non possunt causæ non naturales esse coadiuantes ad mortem naturalem subsequutam ex mutatione earum inducendam. Probatur consequentia, nam si ætatum mutatio, & mors naturalis coadiuarentur à causis non naturalibus, cum ipsæ possint operari, aut non operari circa hominem; (cum non sint causæ necessariæ,) in eis, circa quos operantur brevissimo tempore, in aliis verò quàm longissimo, & mutarentur ætates, & superveniret mors: ergo, cum huius eventus sit tempus determinatus, non coadiuvant hæ causæ.

Secundò: si possent res non naturales coadiuuare ad mortem naturalem indicendam, vel per siccæ substantiæ repositionem tribuendo materiam, ut contingit in alimento, vel humidam resoluendo, ut in alterantibus per caliditatem contingit: sed hæ actiones sunt naturales pro vivente: ergo nulla est causa non naturalis coadiuvans.

§. II.

Pars affirmativa sancitur, & fulcitur.

Resolvendum Affirmativè: Tenet Avicenna. *fen. 1. 1. doct. 3. cap. 3.* Quem sui Commentatores sequuntur.

Probatur 1. Res non naturales dicuntur, quæ medio modo se habent inter res omnino naturales, & omnino præter naturam, aliquando enim se habent ex parte naturæ, aliquando ex parte morbi, sed causæ mortem inducentes, vel sunt naturales, vel præter naturam: ergo res non naturales possunt coadiuvantes ad causandam mortem naturalem esse.

Probatur 2. Mors naturalis causatur, frigiditatem, & siccitatem producendo in vivente incompatibiles cum vita: sed res non naturales possunt coadiuuare ad producendam frigiditatem, & siccitatem incompatibiles cum vita: ergo possunt coadiuuare ad producendam mortem naturalem. Probatur minor, aer enim resoluendo, siccitatem inducit; cibus, & potus materiam siccam possunt tribuere partibus nutriendis: somnus, & vigilia, si modum excedant, siccare valent, sic animi pathemata, & motus resolvere possunt, & per suas fuligines siccare quæ retinentur: ergo possunt res non naturales ad introducendam, vel siccitatem, vel frigiditatem vitæ impossibiles coadiuuare.

§. III.

Solvuntur argumenta.

AD 1. distinguo antecedens: Cuiuslibet ætatis duratio certis annis est præfixa invariabili determinatione, nego; determinatione, ut in plurimum sic contingente, concedo antecedens. Licet enim annorum determinato numero ætates mensuremus, quia ut plurimum intra tales annos præscribuntur ætates; non tamen hoc ita necessarium est, ut non contingat aliquando alicuius ætatis temperiem ali-

A quantulum proferri: breviorive tempore immutari, dum aliquæ in hos effectus coadiuvant non naturales causæ.

Ad 2. distinguo minorem: Hæ actiones sunt naturales pro vivente, id est sequuntur ab aliquibus naturalibus causis solum, nego; sequuntur ab aliquibus causis in vivente naturalibus, quatenus non naturales causæ coadiuvant, concedo minorem. Licet enim à concoctrice, seu assimilatrice partis, fiat frigida, & sicca substantiæ repositio, coadiuvat usus alimenti frigidi, & sicci exhibitio, ex quo necessario similem debuit reponere substantiam; & licet naturalis calor humidum radicale resoluendo frigiditatis, & siccitatis habitualis sit causa, aer exsiccans, & calefaciens coadiuvat ad hanc inducendam temperiem.

RESOLVTIO IV.

Utrum inter res non naturales vitales spiritus saltem sint inevitabilis causa mortis naturalis?

§. I.

Vallesij opinio proponitur.

VAlles tuetur partem affirmativam, pro quo stat: Quòd spiritus vitales sunt corde calidiores: ergo unicuique parti nostri corporis communicant necessario intensiorem calorem valentem resolutionem efficere, siccitatemque inducere, & frigiditatem habituales, quæ mortis naturalis causæ sunt.

§. II.

Resolvitur controuersia.

Resolvendum: Vitales spiritus esse coadiuvantem causam mortis naturalis, non tamen omnino inevitabilem.

Ratio huius est, quia causa per se intenta à natura, necessaria, & inevitabilis est à qua non potest non fieri continuò humidi radicalis resolutio, quæ effectiva est diversæ mutationis ætatis: sed spirituum vitalium calor non necessario, & inevitabiliter est resolutivus nostræ substantiæ, etiam si spiritus sint corde calidiores: ergo non sunt reponendi ut causa inevitabilis mortis naturalis. Probatur minor, intra statum naturalem calor spirituum remittitur à temperatione aeris ad eam intensiorem, quæ similis est naturali calori, cum spiritus vitales solum deferantur in partes ob subsidium naturalis caloris, qui in illis à forma oritur proportionatus: ergo spirituum vitalium calor in statu naturali non est inevitabilis causa resolutionis.

§. III.

Rationi dubitandi respondetur.

AD 1. distinguo antecedens: Spiritus vitales sunt corde calidiores caliditate debita suæ formæ, concedo: caliditate actuali, qua fruuntur in corpore humano intra statum naturalem, nego antecedens. Licet enim calor debitus ex natura sua spiritibus vitalibus intensior sit, quàm qui debetur cuicumque corporis parti, de facto intra statum naturalem non habent calorem excedentem ultra intensiorem debitam unicuique parti, cui communicantur, quia ab aëre attracto remittitur eorum calor, & in eam reducitur intensiorem, quæ proportionalis est parti viuenti, pro cuius caloris subsidio impartiuntur spiritus.

RESOLVTIO V.

Vtrum Astra, & orbis cœlestes sint ineuitabilis causa naturalis interitus?

§. I.

Astrologorum communis assensus refertur, & fulcitur.

Communissima omnium Astrologorum opinio est, & dari septem ætates, quarum quamlibet vni ex Planetis tribuunt, & totam nostram vitam ab illis gubernari contendunt, tandemque interitum naturalem ab ipsa Astrorum vi, cœlorumque alteratione provenire necessariò tamquam ab ineuitabili, & necessaria causa nostri naturalis interitus: quorum placitum; tum eorum autoritate, tum maximè sequentibus fundamentis fulciri potest.

Primò: quia quæ sunt principia ad esse, sunt principia resolutionis naturaliter, ex Arist. 1. *Physic.* Sed orbis cœlestes, & Astra sunt principia ad esse naturaliter: ergo sūt principia naturalis interitus. Probatur minor ex Arist. lib. 1. *Meteor. cap. 2. lib. 1. de gener. animal. cap. 2. lib. 2. de gener. animal. cap. 2. lib. 2. de gener. text. 15. & 10. lib. 2. cœli, text. 20. & 21. lib. 8. Physic. text. 40. lib. 12. Metaph. text. 34. lib. 2. physic. text. 26.* Quibus in locis docet Cœlos, Solem, & Astra concurrere ad hominis generationem, & reliquorum sublunarium.

Secundò: Coli, & Astra continuò agunt in hæc inferiora nostram alterando naturam: ergo media sua alteratione possunt esse ineuitabilis causa nostri naturalis interitus. Antecedens, vt eruditè prosequitur Alexander de Angelis lib. 1. in *Astrologos cap. 2.* tenent communi assensu D. Thomas 1. p. q. 115. art. 3. li. 3. contra Gentes cap. 82. & 86. in 2. distinct. 15. q. 1. art. 2. & de potentia q. 5. art. 8. Hervæus in 2. dist. 15. q. 1. Gab. in 2. dist. 14. q. unic. dub. ult. Scotus in 2. dist. 14. q. 3. Capteol. ibi q. 1. art. 2. conclus. 2. Ferrara lib. 1. contra Gentes cap. 84. 86. Bonavent. 2. dist. 14. q. 6. 7. & 14. Egidius 2. dist. 14. q. 13. art. 2. quodl. 4. q. 12. Argent. in 2. dist. 14. q. 1. art. 4. Soncinas lib. 12. metaph. q. 13. Iandunus lib. 1. de cœlo q. 1. art. 3. Achil. quodl. 4. de orbibus dub. ult. Auerr. lib. 2. cœli comm. 42. lib. 2. de generat. comm. 55. lib. 1. Meteor. c. 2. Paul. Venet. de composit. mûdi c. 21. 22. 23. Themon. li. 1. Meteor. q. 3. & 9. Amad. lib. 2. cœli q. 1. art. 3. Marfil. lib. 1. de generat. q. 9. Philippon. lib. 1. meteor. c. 4. August. Nymph. lib. 2. cœli & tract. de causis calamit. nostri corporis, Albert. de Saxon. lib. 2. cœli, q. 21. Albert. Magn. lib. 1. Meteor. tract. 1. c. 12. Thienensis lib. 1. meteor. c. 4. Scalig. exercit. 1. Buccafertus lib. 2. de generat. text. 56. Philal. lib. 1. cœli, q. 27. Picus Mirandulan. li. 1. contra Astrologos, Anton. Mirand. de euers. sing. certam. l. 22. 23. 24. Sextus Empiricus lib. contra Mathemat. c. 23. Trismegistus in *Pymandro*, Plotinus *eneade* 2. lib. 3. Plutarchus *opuscul. de iride, & osiride*, Author Philosoph. secundum Ægyptios lib. 10. c. 3. lib. 11. c. 1. Author lib. de mundo c. 6. & tenent Conimbricenses lib. 2. de cœlo, Veiaranus lib. 1. Meteor. & alij quamplurimi.

Tertiò: mors naturalis est necessaria, & ineuitabilis ex naturæ instituto: ergo debet habere necessarias, & ineuitabiles causas: sed non potest necessariò, & ineuitabiliter oriri ab aliqua causa sublunari naturali, præternaturali, aut non naturali: ergo ab orbibus cœlestibus causatur. Probatur minor, causæ naturales sunt conservatiuæ nostræ naturæ, causæ præternaturales inducunt mortem violentam, non verò natu-

ralem, causæ non naturales aliquando coadiuvant causas naturales, aliquando causas præternaturales: ergo nulla sublunaris causa valet naturalem mortem inducere.

Quarto: senectus, & mors naturalis quæ sequitur ad illam, cum sint naturales, ab ea causa sunt necessariò, & ineuitabiliter respectu cuius possunt dici naturales: sed non dicuntur naturales respectu alicuius entitatis sublunaris, sed tantum respectu causæ cœlestis vniuersalis: ergo ab illa sunt necessariò, & ineuitabiliter. Probatur minor, ex D. Thom. lib. 2. de cœlo lect. 9. §. *senectus est præter naturam rei particulari, quia est corruptio, & desitio illius virtutis conservatiuæ, & contra illius finem naturalem: illa enim semper intendit se conservare, & suum individuum. At verò senectus est secundum naturam vniuersalem, quia natura vniuersalis bonum vniuersi respiciens etiam agit ad corruptionem propter generationem aliarum, &c.*

§. II.

Probabiliorem sancimus doctrinam.

Resolendum: Quod orbis cœlestes, & Astra media luce, & occultis qualitatibus nos valent alterare; & coadiuvare ad naturalem interitum, non tamen ineuitabiliter, & necessariò.

Probat. 1. Orbis cœlestes, & Astra siue agāt in hæc inferiora sola luce, & motu, vt tenet Auicenna, Auenazra, Auerroës lib. 2. cœli text. 42. Georgius Agricola lib. 4. & 5. de causis subterraneis, Medina lib. 2. sue parent. c. 1. Alexius Damasc. apud Philoponum, Philaltheus lib. 1. cœli text. 25. Ioannes Picus lib. 3. contra Astrologos cap. 4. Mirandulanus de singulari certamine lib. 2. 2. Panisius disp. 4. Meteor. q. 9. Plotinus lib. 3. *eneade* 2. Siue agant simul mediis occultis qualitatibus, vt omnes Mathemat. admittunt, docuit Plato, & tenent D. Thomas lib. 2. de cœlo & quodl. 6. art. 19. D. Bonavent. in 2. d. 14. Ferrariensis 3. contra Gentes cap. 81. Ioannes Maior in 2. dist. 14. Albertus Magnus in 2. dist. 15. Ricardus, & alij: per omnes tamen quatuor primas qualitates nos valent alterare, sicut & ipsi venti, seu aer, & consequenter debent poni inter causas non naturales: sed causæ nō naturales cum aliquando se habeant ex parte morbi, & causarum præter naturam; aliquando ex parte naturæ, & ea quæ sunt secundum naturam sæpe coadiuvant, aliquando non: ergo non sunt causa ineuitabilis, & necessaria nostri interitus naturalis.

§. III.

Astrologorum authoritati, & fundamentis fit satis.

Ad fundamentum desumptum ex Astrologorum autoritate respondetur: Tum, quod rationi repugnat, quæ demonstrat dependere necessariò à continua caloris, & ineuitabili resolutione ætatum mutationes, seclusa quacumq; Astrorum actione: Tū, quod Astrologorum opinio nullam authoritatem tribuit conuincētem, ipsi enim vt pote nullis firmis nitentes principiis, nullis assentiuntur fundamentis; vt enim Alexand. de Angelis, Picus Mirandulanus, & alij obseruauerunt, alia est Astrologia apud Hebræos, alia apud Chaldeos, alia apud Ægyptios, alia apud Persas, alia apud Arabes, & inter hos etiā diuersa. Albumazar Auerodan, Atamar, Mazanella, Zahel, à Latinis, & Græcis dissentiunt. Antiquorum Astronomiam refellit Ptolomæus, Ptolompū refellit Albumazar, vtrosq; Auenza, hos omnes Cardanus, hos cunctos Ticho Brahe, Vorrens, & Moderniores. Bellantium impugnat Michaël à Petra-Sancta, hunc Franciscus Iuntinus, nec his assentitur Antonius Maginus.

Ad 1. respondetur: Quòd orbes cœlestes, & Astra non sunt principia ex quibus facta sumus, & in quæ resolvimur, sed principia seu causæ secundæ, quibus potius competit nos conservare, quàm corrumpere.

Ad 2. respondetur: Quòd orbes cœlestes, & Astra agunt in hæc inferiora aliquando suis qualitatibus coadiuvando ad nostram conservationem, aliquando verò simul concurrendo cum causis præternaturalibus ad inducendam mortem violentam.

Ad 3. respondetur: Quòd causæ non naturales, & præternaturales coadiuvant ad naturalem interitum sæpè, inevitabiliter tamen illam causare valet noster calor naturalis, ut *resolut. seq.* patebit,

Ad 4. respondetur: Quòd ex *resoltione 1. huius section.* patet quot modis dici possit mors seu senectus naturalis. D. Thomas superaddit, quòd licet in ordine ad finem sit cuique præter naturam, est secundum naturam causis vniuersalibus, quibus competit conservatio vniuersi ex continua generatione corruptibilium, non tamen illis inest inevitabilis causa corruptionis rerum: sed in ipsis inferioribus in quibus in calore, qui est præcipua vis conservatiua, alligavit Deus vim necessariam corruptivam, quod cognovit summus Dictator, & fatetur dicens, quòd *calor qui nos vivificat, nos occidit.*

RESOLUTIO VI.

Utrum calor innatus, seu adscititius ex partibus igneis, & aëreis substantifici temperamenti ortus, sit necessaria, & inevitabilis causa mortis naturalis?

§. I.

Partis negativæ fundamenta propono.

Videtur quòd non: Homo enim constat ex materia prima, ratione cuius advenit omni enti corruptibilitas: ergo illa est necessaria, & inevitabilis causa mortis naturalis.

Secundò: calor natiuus ortus ab anima ut determinata per substantificum temperamentum, est qualitas connaturalis, & illi debita ad sui conservationem, & ut suas eliciat, & perficiat operationes: ergo non potest esse causa naturalis interitus. Probatur consequentia, quia resolutio, ex qua naturalis interitus subsequitur, provenit à calore excedente, & præternaturali: ergo non à naturali.

Dices: quòd calor non resolvit, quia naturalis, aut præter naturam, sed quia calor, à quo provenit tamquam effectus primarius, productio alterius caloris similis, tamquam secundarius, resolutio partium humidarum, numquam tamen siue naturalis, siue præter naturam sit, absolvitur ab hoc, quod resolvat.

Contra: calor ut calor est naturalis dispositio: sed ut naturalis dispositio conservat, & perficit subiectum: ergo ut calor est, conservat, & perficit subiectum.

Tertiò: in quovis perfecto mixto sunt materiae omnium elementorum, sicut in viventibus: sed in illis non datur naturalis interitus, nec mutatio ætæ: ergo hæc non proveniunt à calore partium calidarum agentium in humidis.

Quartò: quæ desinunt per mortem naturalem desinunt per putredinem; sed putredo non fit à calore naturali rei, quæ putrescit, sed ab extraneo: ergo non potest mors naturalis provenire à calore partium, quæ sunt in nostro corpore.

A Quintò: omnes corporis partes materiales, ex quibus substantificum temperamentum componitur, una, & eadem forma informantur substantiali: ergo non est maior ratio, quare altera pars resolvatur, quàm alia, & non è contra. Probatur consequentia, omnes illæ partes informantur eadem formâ, & debitam temperiem sui conservatiuam recipiunt ab illa: ergo non est maior ratio, quare alteram resolvat, & non è contra.

§. II.

Vera sancitur sententia.

Resolvendum tamen Affirmative: Tenet D. Thomas 1. p. q. 97. art. 4. & q. 119. art. 1. & quest 5. de malo art. 5. ad 8. lib. de senectute, & iuvent. & lib. de communi motu animalium: desumpsitque ex Arist. lib. de iuvent. & senectute 3. problemat. q. 5. lib. de respirat. & lib. de longitudine, & brevitæ vite, tenet Hipp. lib. de corde, lib. de genitura, lib. de dieta, 1. aphorism. 13. & 7. aphorism. 59. & lib. 6. epidem. part. 3. text. 20. quem sequitur Gal. præcipue lib. de marasmo cap. 3. lib. 2. de sanitate tuenda cap. 2. & 3. & 4. & 7. aphorismor. comm. 59. tenet Avic. fen. 1. 1. D. 3. quos sequuntur Fernellius lib. 4. partis naturalis cap. 8. & lib. 3. Concil. differentia 111. Thom. de Garbo in summa tract. 2. q. 19. Peramatus lib. de temper. Mercatus lib. de sanit. tuenda, & lib. de princ. Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 5. cap. 2. Segarra lib. de natura hominis cap. 2.

Probatur 1. Mors naturalis est effectus naturalis, necessarius, & inevitabilis: ergo debet provenire in vivente à causa inevitabili, & necessaria ex præscripto naturæ determinata intra illud: sed res non naturales, & præter naturam, licet possint coadiuvare, non sunt causæ necessariae, & inevitabiles: ergo calori naturali, qui opifex est inevitabilis resolutionis in homine, debet hic effectus tribui.

D Probatur 2. Hominem corrumpi est necessarium ex parte principij materialis, ex quo constat: ergo debuit inhærere in illo principium inevitabile proximum, & immediatum suæ corruptibilitatis: sed in nulla alia entitate ita certum, & necessarium potuit à natura huiusmodi principium alligari, quàm in ipso naturali calore à vivente orto, qui in sui esse, & operari fuit destinatus, & de quo Hipp. dicit: *Quòd calor, qui nos vivificat, nos occidit.* Ergo hic calor est inevitabilis causa mortis naturalis.

E Probatur 3. Partes igneæ, & aëreæ sunt in nostro corpore commixtæ partibus humidis, ita ut per quamminimas particulas se tangant: ergo necessario, & inevitabiliter partes calidæ agendo in humidis, illas resolvunt. Probatur consequentia, calor est agens naturale debite applicatum passo capaci ad sui receptionem: ergo similem producit calorem: sed non potest recipi calor in materia humida, quin ipsam resolvat: ergo necessario partes calidæ agunt in humidis, ipsasque resolvunt.

§. III.

Dilauntur argumenta.

Ad 1. distingo antecedens. Homo constat ex materia prima, ratione cuius advenit corruptibilitas tamquam à principio radicali, concedo: tamquam à principio proximo, & formali, nego antecedens. Duplex est enim corruptibilitatis principium, aliud radicale, quale est materia prima sublunaris, quæ quia non est satiata formâ, aliarumque retinet appetitum, primum est corruptibilitatis principium, &

& origo; aliud est proximum, quælia sunt qualitates primæ, præternaturalisque quæcumque dispositio, à qua proximè, & immediatè sequitur corruptibilitas, & de hac quænam sit respectu mortis naturalis procedit resolutio.

Ad replicam secundi argumenti: Nego antecedens, quia calor, ut calor est, abstrahit, quod sit passio; vel passibilis qualitas, quod sit potentia, vel impotentia, quod sit habitus, aut dispositio, id enim tantum dicit, quod est de illius essentia, quod scilicet congreget homogenea, & disgreget heterogenea, reliquas verò acquirit formales rationes, prout hoc, aut illo modo se habet ad subiectum, vel ad operationes.

Ad 3. distinguo minorem: In aliis mixtis non datur naturalis interitus ita sensibilis, & brevis sicut in viventibus, concedo: longiori annorum cursu superueniens, nego minorem. Cum enim in vivente sint partes heterogeneæ, actio caloris, & mutatio ætatiua, tendentiaque in interitum magis sensibilis est, quàm in non viventibus, in quibus ob partium homogeneitatem uniformis est temperies, longior, & minus sensibilis qualitas, remissio, partiumque resolutio, & immutatio.

Ad 4. negatur maior: Quia ea quæ desinunt per mortem naturalem, potius per resolutionem desinunt; in putredine enim fit humidi à sicco deunio, non tamen omnimoda separatio; in mutatione verò ætatiua fit partium viventis paulatina resolutio, putredo fit à calore præternaturali, & extraneo rei, quæ putrescit, resolutio verò à naturali, & proprio calore provenire potest, putredo in mixtis evitari potest; at verò viventis resolutio, & interitus mutatio necessaria, & inevitabilis est.

Ad 5. distinguo antecedens: Omnes corporis partes materiales informantur una & eadem forma substantiali eodem modo determinata, nego; diverso modo determinata ab illis ad productionem qualitatum concedo. Licet enim anima sit eadem in omnibus partibus, ipsæ verò partes materiales, quæ per animam informantur, diversis elementis correspondent, ideò, quæ calidis correspondent elementis, calorem habent excedentem, & valentem inducere reliquarum resolutionem.

RESOLUTIO VII.

Vtrum mors naturalis fiat cum voluptate?

§. I.

Proponitur difficultatis ratio.

Naturalis interitus non cunctis est eadem præfixa dies, longior; aut brevior accidit duratio ex maiori, aut minori calidi innati, aut humidi radicalis participatione; ex maiori, aut minori concursu externarum causarum mutationi coadiuvantium: Prævaluit in antiquioribus patribus vitæ duratio: Mortalium primus ad annos pervenit 930. Jared ad 767. Malaleel ad 891. Cainan ad 910. Seth ad 912. Noë ad 950. Mathusalem ad 969. Ad decimam huius durationis partem propter iram Dei vita hominum abbreviata est: sic prædixerat Sacra Pagina Genes. 6. *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum; quia caro est: eruntque dies illius centum & viginti annorum, & adstrictius in Ecclesiast. cap. 18. Numerus dierum hominis ut multum centum anni.* Quorum ultima meta an cum voluptate attingatur, manet sub dubio.

A Pars affirmativa suadetur primò: Mors naturalis accidit sine morbo, ut ex D. Th. & Platone deducunt Pater, Suarez, & noster doctissimus Sancta-Cruz: Tum, Christus Dominus, si non esset interfectus, ad mortem naturalem pervenisset, quam subiisset secluso miraculo, sine morbo, quod idem, & in aliis hominibus valet contingere: Tum, quia mors naturalis provenit ab eis causis à quibus ætatiuæ dispositiones, & debet eodem modo esse naturalis: Tum, quia non est violenta, & ideò naturalis debet esse: ergo nihil repugnat, ut fiat cum voluptate.

B Secundò: mors naturalis si non fieret cum voluptate, maxime quia ut tenet Arist. 3. *Ethicorum. Mors est maxime omnium terribile*, est enim ultimum vitæ. Sed hoc non obstat, quia ut idem docet 2. *Rhetoric. Nullus timet mortem; quoniam unusquisque existimat mortem procul esse: Ergo etiam si sit terribilis potest cum voluptate fieri.*

Tertiò: non obstat in morte naturali dolor, ut fiat cum voluptate: ergo potest fieri cum illa. Probatur antecedens ex Arist. lib. de morte, & vita, & lib. de respir. ubi docet: *Quapropter, & sine tristitia est, quæ in senectute mors; nulla enim violenta illis passione contingente moriuntur, sed insensibilis anima absolutio, aut discessus fit omnino: ergo non fit cum dolore.*

§. II.

Voluptas denegatur in illa.

C Resoluendum: Quod non fit necessariò cum voluptate mors naturalis. Sic tenet Carreirus, & Manuel Martinez doctissimi Complutenses.

Probatur: Mors naturalis non potest necessariò, & per se fieri cum voluptate; quin ipsa sit causa necessaria voluptatis: sed ipsa potius ex opposito est tristitiæ causa: ergo non fit necessariò cum voluptate: Probatur, obiectum voluptatis debet esse delectabile: sed mors naturalis est terribilium magis terribile: ergo non potest esse causa voluptatis.

§. III.

Aperitur voluptatis modus in morte naturali.

D Resoluendum 2. Quod potest per accidens mors naturalis fieri cum aliqua voluptate.

Probatur: dum aliquod malum, licet terribile sit, eligitur propter mala alia vitanda, tale malum prosequitur, ut voluptuosum, non per se, sed per accidens, & comparatiuè ad reliqua mala quæ per illud evitantur: sed per mortem evitantur omnia mala, quia omnia ad senectutem sequuntur: ergo per accidens potest esse causa voluptatis. Probatur minor ex Antiphane Carystio dicente.

*Mala senectutem officinam cui suam
Humana tandem congregantur omnia.*

§. IV.

Diluuntur argumenta.

A D 1. distinguo maiorem: Mors naturalis accidit sine morbo à causis inevitabilibus orto, & ex naturæ præscripto operantibus, nego: orto à causis evitabilibus mortem violentam inducentibus, concedo maiorem. Mors est duplex, alia naturalis, quæ est interitus naturalis; alia violenta, quæ est alia quæcumque, quæ ante hunc præfixum vitæ terminum accidit. Quævis harum à morbo fit, ideò enim superuenit, quia læsæ sunt operationes, & pro vita inutiles, ita ut non valeat conservari cum illis, & harum læsio semper, & necessariò provenit à morbo. At verò dispositio,

dispositio, à qua læduntur ante interitum naturalem, dicitur simpliciter morbus, dispositio à qua læduntur in naturali interitu, dicitur morbus naturalis à Galen. quia licet verè, & realiter sit morbus, cum prone-
 niat à causis naturaliter immutantibus naturalem statum, in cuius naturali mutatione, sensibilis muta-
 tio quæ percipitur, sit naturaliter orta: quasi natu-
 ralis iudicatur.

Ad 2. respondetur: Quòd mortis obiectiua repræ-
 sentatio semper per se terribilis est, potest tamen ali-
 quando non repræsentari, vel quia non spectatur, vel
 quia ratione ætatis non est capacitas vt percipiat
 vt talis, quia vt inquit Lucretius lib. 3. de rebus natu-
 ralibus.

*Post ubi tam validis quassatum est viribus ani-
 Corpus, & obtusis ceciderunt viribus artus,*

A *Claudicat ingenium, delirat linguaque, mēnsque.*
 Et tunc non mirum quod licet sit obiectum do-
 lorosum mors, non percipiat vt tale; sed nec idò,
 percipietur voluptuosum obiectum.

Ad 3. respondetur: Quòd sine tristitia mors natu-
 ralis prouenit, non quia sentitur voluptas, sed quia
 incapax est homo ad percipiendam obiecti volupta-
 tatem, aut dolorem, vt cecinit Iuuenal. satyra 10.

— — — Sed omni

*Membrorum damno maior dementia, que nec
 Nomina seruorum, nec vultum agnoscit amici,
 Cum quo præteritæ cœnauit nocte, nec illos
 Quos genuit, quos eduxit.*

B Et si adhuc dolorosam percipiat mortis rationem;
 per accidens gaudere dicitur, quatenus maiora sene-
 ctutis indicat per illam euitare mala.

DISPUTATIO V.

De Humoribus.

P L V R A. Quæ disputanda veniunt
 de humoribus, maximè ordinantur
 ad eorum inquirendas causas, quas
 sub diffinitione complectar vt ex
 earum examine illorum innotescat
 essentia, de qua sicut & de diuersita-
 te, ac necessitate eorum egit Hipp. lib. de morbis, lib.
 de natura humana, lib. de semine, Galen. lib. de humoribus,
 in diff. medicis, lib. 8. de placitis Hipp. & Platonis,
 in com. ad lib. de natura humana, lib. de boni, & mali
 succi cibis, lib. de atra bile, in lib. de typis, aliisque in
 locis, Auic. fen. 1. 1. doct. 4. Ibi Iacobus Forliniensis, Iac-
 obus de Partibus, Gentilis, Niculus Florentinus,
 Gratiolus, Thom. de Garuo in summa lib. 1. tractat. 3.
 Valleriola lib. 1. de locis comm. c. 11. Angelucius lib. 1.
 de arte medica cap. 4. Archangelus Piccolominæus in
 com. ad lib. Galen. de humoribus, Heurnius lib. 4. instit.
 Leonardus Fuchsius lib. 1. instit. sect. 4. Godofredus l.
 1. artis medicinal. cap. 10. Georgius Bertinus l. 3. Guin-
 terius lib. de veteri, & noua medicina dialogo 6. Dun-
 canus lib. 1. physiolog. cap. 12. Fontanus 3. physiolog.
 Varand. lib. 1. physiolog. sect. 4. Sennertus li. 1. inst. cap.
 4. VveKeirus in syntaxi part. 1. Ioannes Baptista Cor-
 tes decad. 4. cap. 4. Fernelius lib. 1. physiolog. cap. 12.
 Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 6. Petr. Garc. in fen. 1. 1.
 doct. 4. disp. 19. Martinez lib. 1. tract. 4. Vega lib. de
 arte medendi cap. 2. Vall. lib. 1. controu. cap. 13. Merca-
 tus tom. 1. part. 3. Carbinus in dialog. de sanguine, Car-
 danus l. 1. contradict. tract. 4. contr. 5. l. 2. tract. 3. cont.
 1. & 5 & in aliis sequentibus, Correllat lib. 1. Enchirid.
 c. 4. Ioannes Lupus de re medica lib. 3. Conciliator à
 diff. 19. vsque ad 33. & alij.

per substantiæ similis repositionem, pro qua coapta-
 tam materiam in animali substernunt humores, de
 quibus disputabimus in præsentia.

C

RESOLVTIO I.

Vtrum dentur humores in corpore humano.

§. I.

*Quatuor Paracelsi assensus, & fun-
 damenta proponuntur.*

Impudentur Paracelsus in Medicos rationales ir-
 ruens, quos, & Galenicos, & Humoristas vocat,
 humores animali cuicumque negat in lib. Paramiri,
 non tam rationibus vtens, quam varia verborum se-
 rie varias connectens nugas, & inter ipsas plurima
 Medicis intermiscens conuitia inani verborum si-
 mulacro fingens doctrinam contegere, humores ne-
 gat, & irridet, & morbos ab illis prouenientes.

D

Primò: quia si humores essent admittendi, maximè,
 quia plurimi mo bi proueniunt ex illis: sed nulli mor-
 bi proueniunt ex humoribus: ergo nulli humores sunt
 admittendi. Proba ut minor ab illo cap. 3. lib. Para-
 miri, sic: *Quidquid morbum generat, illud necessariò est
 virile, hoc est astrale ex toto limbo, cum tamen humor,
 vt vulgò æstimatur, nihil ex astris in se habeat, quare
 nec morbum producere potest.*

E

Secundò: vnumquodque nutritur eis, ex quibus
 componitur: animal non componitur ex humoribus:
 ergo animal non nutritur ex illis. Probatur minor,
 animal componitur ex eis, in quæ resoluitur: sed ani-
 mal resoluitur in Sulfur, Salem, & Mercurium: ergo
 ex eis componitur, & nutritur.

Tertiò: tria tantum dantur genera morborum, alia
 quæ ex Sale, alia quæ ex Sulfure, alia quæ ex Mercu-
 rio fiunt, nec alia ex aliis prouenire possunt substan-
 tiis: ergo ultra hæc nulli alij sunt intra corpus hu-
 mores.

Quartò: morbi, qui superveniunt, non possunt
 ab humoribus causari: ergo ex his non probatur, quòd
 sint in animali humores. Probatur antecedens à
 Paracelso

SECTIO PRIMA.

De humoribus in communi.

Alor, qui naturalium actionum instrumen-
 tum est, absolui non potest, vt diximus, à con-
 tinua nostræ substantiæ resolutione, in cuius
 subsidium nutritiva potentia in quacumque viuentis
 parte residens refarcire intendit, quod deperditum est.

Paracelso lib. *Paragran*, quia : *Non ex homine, sed ex parte ipsius proueniunt omnes morbi* : Ergo non ab hominis humoribus.

§. II.

*Rationalis opinio rationibus fulcitur,
& experientia.*

Resoluendum : Quod impostoris Paracelsi dictum potius deridendum, quam rationibus conuincendum : Sic tenent Hippocratici, & fatentur Baguinus in *Tyrocinio Chymico*, Christophorus Gluckrat in *pref. Hierem. Barthio in Scholiis*, & alij rationales Chymici.

Probatur primò : Quia ex Philosopho debilitas est intellectus quærere rationem, vbi sensus fidem facit : sed humores intra animal dari, & in homine reperiri demonstrat ad sensum experientia : ergo exhibendum est Paracelsi figmentum. Patet minor, tum, quia plerumque humores in hæmorrhagia videntur excerni, per venas hæmorrhoidales, per vterum, per venas, & arterias sectas, & per vulnera vtrumque inflicta : Tum quia, & ad sensum apparent intra corpus venæ per humores repletæ intumescere, & partes, quæ per humores irrigantur, & in tumores accrescunt. Tum, quia ex humorum varietate varia acquiri temperamenta patet, varios succrescere faciei, & aliarum partium colores, diuersasque partium nutritiones : Tum, quia iuxta diuersas diuersorum humorum alterationes, diuersas experimur febres diuersis signis concomitatas, diuersis circuitibus invadentes, variisque symptomatibus concomitatas : ergo diuersi sunt admittendi in corpore humores.

Probatur secundò authoritate summi Hipp. cuius doctrinam, si non admittat, saltem non irridet impostor iste ; ille enim lib. *de humoribus*, lib. *de natura humana*, aliisque quampluribus in locis, de humoribus agit, de temperie ex illis proueniente, de morbis ex illis ortis : ergo sunt ex illo admittendi.

Probatur tertio, Quia ex Philosopho, & vera philosophia, ex nihilo nihil potest fieri ; sed in animali fit nutritio, fit augmentum, fit similis generatio : ergo debent admitti humores ex quibus hæc fiant, nulla enim alia substantia potest præter illos assignari.

§. III.

Paracelsi irridentur fundamenta.

Ad primum dicimus : Quod ex Paracelsi probatione solum deducitur, quod ipse sit impostor virilis, astralis, ex toto limbo ignorantiae in veneficum, Necromanticum, & Impostorem allectus. Si enim humor irruit in faciem, vel alias partes, vel illas sua intemperie à naturali statu ex toto immutat, vel venefica, quæ plerumque pollet, qualitate, principis partes afficit, ut quid requiritur, quod sit astrale, aut virile, ut morbos inferat, vel ut mortem causet.

Ad 2. docet experientia : Quod fit nutritio ex humoribus ; debita, si naturales sunt ; non ita, dum naturalem statum non obtinent ; nulla, dum nulli sunt apti humores pro illa. Ut quid enim continuus alimentorum usus esset viuenti necessarius, si humores ex illo non fierent per nutritionem conuertibiles in aliti substantiam, aut ad quid Salis, Sulfuris, & Mercurij sumitur pro continua nutritione materia.

Ad 3. patet : Quod tria morborum genera in solutione continui, in intemperie, in mala conformatione, nec à Sale, nec à Sulfure, nec à Mercurio de-

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

Apendent, sine his enim fit solutio continui ab instrumento scindente, sunt morbi in intemperie, & morbi in compositione ab ipsa conformatrice vi impedita, vel ab aliis causis naturalem dispositionem valentibus immutare.

Ad 4. patet : Qualiter fiunt morbi patre non superstitite, & si supersit, quin vim habeat morborum inductiuam, qui enim ruente damno in ipsos contunduntur, & qui ense à contrariis icti, tormentariòve instrumento confossi pereunt, quem morbum ex his receperunt à patre ?

RESOLVTIO II.

B Vtrum humores intra venas sint actu, & formaliter diuersi ?

§. I.

Fernelij, & Peramati refertur opinio.

Fernelius lib. 6. *Physiolog. cap. 3.* cui adhæret Peramatus lib. *de humoribus*, cap. 6. Humores in massa sanguinaria admittit, non actu, & formaliter distinctos in homine bene valente : sed in potentia tantum sub vna forma contentos, sicut & elementa in mixto.

C Primò : quia in humoribus reperiuntur omnes conditiones, ut ex illis fiat mixtio : sed miscibilia in mixto non actu, sed tantum in potentia sunt : ergo humores in corpore humano non sunt actu, sed potentia, & commixti in massa sanguinaria. Probatur maior ; sunt corpora simplicia, quæ contrariis qualitatibus gaudent, & per minimas partes possunt commisceri : ergo in eis reperiuntur omnes conditiones necessariae, ut fiat mixtum ex illis.

D Dices : quod licet humores sint intra venas commixti, non sunt in tam minimas partes diuisi, ut requiritur ad mixtionem ; neque est tanta eorum actiuitas, ut omnino vnus vincat alterius qualitates, neque illa remittat ultra illam latitudinem, cum qua conseruari possint formæ substantiales ; moderata enim, quæ resultat qualitarum proportio in massa sanguinaria, proportionata est, & intra latitudinem requisita pro humorum conseruatione ; & similiter in ipsis venis reperitur quædam conseruatiua virtus humorum.

Contra : bilis conseruatur in vesicula fellea tamquam in proprio loco ; melancholia in liene : ergo non petunt in venis conseruari : vnicuique enim entitati vnus est tantum connaturalis locus, ut patet in elementis.

E Secundò : si bilis esset intra venas sub propria forma substantiali, maximè quia esset humor necessarius ad partium nutritionem : sed ex illa sola, neque ex melancholia nulla in corpore pars valet nutrir : ergo neuter humorum valet in venis sub propria forma conseruari. Probatur minor, bilis enim est amara, melancholia austera : sed ex Galen. quod nutrit debet esse dulce : ergo nec bilis, nec melancholia requiruntur propter nutritionem.

Tertio : ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus : sed ex sanguine, & semine tantum facti sumus : ergo alius humor à sanguine non requiritur pro nutritione,

Quarto : si bilis actu, & formaliter esset in venis cum sanguine ad partes delata colorem ictericum causaret ; sicut contingit, dum vi morbi gignitur, & sub propria forma redundat in venis : ergo homine bene valente solum in potentia continetur.

G

§. II.

§. II.

Hippocratica præfertur doctrina.

Resoluendum: Quòd in quocumque corpore humano quatuor humores actu intra venas reperiuntur, quorum quilibet ab aliis substantiali forma differt: sic tenet Hip. lib. de natura humana, demonstratque aduersus se ipso antiquiores: Tum ratione; tum experientia; tum per ea quæ sensibus percipiuntur: quem sequitur Gal. in comm. ad prædictum lib. & lib. de elementis c. 2. sic Auic. fen. 1. 1. d. 4. c. 1. Quos sequuntur omnes Auic. Commentatores: & ex recentiorib. Georgius Bertinus lib. 3. cap. 1. Varand. lib. physiolog. sect. 4. Valles lib. 1. controuer. cap. 3. Santa-Cruz opusc. 6. in fen. 1. 1. Auicenna, Ioannes Baptista Cortes in miscellaneis decad. 4. cap. 4. Petrus Garc. fen. 1. 1. disp. 19. c. 3. Mercatus tom. 1. p. 3. classe 1. art. 3. Leonardus Fuchsius lib. 1. inst. medicinal. sect. 3. cap. 1. Valleriola lib. 1. de locis communib. cap. 11. Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 12. Heurnius lib. 4. instit. cap. 1. Thomas de Garuo lib. 1. tract. 3. quest. 23.

Probatur 1. Intra statum naturalem ex diuersis iecoris temperiebus diuersi in corpore redundant humores: ex diuersis temporum anni prædominantibus qualitatibus, diuersi fiunt prædominantes humores, & iuxta horum diuersitatem diuersus subcrefcit corporis calor: ergo diuersi actu, & formaliter sunt humores.

Dices: quòd humores, qui sunt in potentia pro partium nutritione, subcrefcunt, non tamen fiunt actu diuersi, & formaliter, nisi ab statu naturali discedant, fiant morbofi, & diuersorum morborum causæ.

Contra: humorum generatio substantialis tantum debetur iecori, vt probauimus: ergo non extra illud à quacumque alia causa valent generari: Tum, humores sunt propter partium nutritionem, & non vt fiant morbi ex illis, à natura producti, & idè dum generantur propter partium nutritionem intra statum naturalem debent obtinere proprias formas, & non, dum præternaturales redduntur: Tum, rubor sanguinis intra statum naturalem à sanguine proueniens, sicut & ipsum sub propria forma supponit, similiter & alios: ergo omnes humores actu, & formaliter geniti sub propriis formis reperiuntur in homine.

Probatur 2. contra Fernelium, ex Hipp. lib. de natura humana, §. At verò corpus hominis habet in se ipso sanguinem, pituitam, & bilem duplicem, &c.

Dices pro Fernelio: Quòd in statu naturali quatuor humores sunt intra venas potestate tantum; posse tamen actu fieri distinctos in homine non bene valente, de quo statu venit intelligendus Hip.

Contra stat Hip. statim dicens: Atque hæc sunt ipsi corpori natura, & per hæc agrotat, & sanus est: Ergo non solum agit de illis prout in ægroto: sed in sano homine.

Dices: quòd vt dicantur esse in homine sano, sufficit, quòd sint in eo in potestate.

Contra stat Hip. loco citato paucis interpositis, dicens: Et dico sane esse sanguinem, & pituitam, & bilem flauam, & nigram, & horum primum quidem iuxta receptam opinionem, nomina distincta esse dico, & nulli ipsorum idem nomen esse; deinde species iuxta naturas separatas esse; & neque pituitam similem esse sanguini, neque bilem pituitæ, &c. Ergo ex Hip. in homine sano actu sunt, & formaliter diuersi.

Dices: prædictos humores substantialiter esse idem, accidentaliter diuersos propter heterogeneitatem substantiæ, & quia in diuersis partibus sunt

A diuersæ dispositiones, & idè diuersitatem habent accidentalem, & diuerso modo denominantur.

Contra stat paulò infra idem Hip. qui non solum accidentaliter, sed forma substantiali & specie differre affirmat, dicens: Cum itaque tantum inter se discrepent tum specie, tum facultate, necesse est ipsam non vnum esse, quandoquidem neque ignis, & aqua idem sunt, &c.

Dices: quòd humores in corpore contenti, ipso bene valente, alij sunt intra venas, alij in propriis receptaculis, vt melancholia in liene, & bilis in vesica fellea, & quòd humores intra venas sunt vnum mixtum, distincti verò in propriis receptaculis.

B Contra humores suam formam recipiunt in iecore à quo solum intra statum naturalem generari possunt: ergo si vt constat ex Hip. dantur specie distincti in corpore, à iecore receperunt in prima sui conformatione distinctionem: ergo in venis iam illam habent, & antequàm in sua receptacula separantur.

Præterea: constat ex Hipp. qui eodem lib. dicit: Si enim homini alicui medicamentum dederis, quod pituitam ducit, pituitam tibi vomet; & si pharmacum bilem ducens, bilem purgabit, &c. Sed per pharmacum purgantur humores, qui sunt intra venas: ergo ipsi actu reperiuntur in illis.

Dices: quòd humores, qui erant in potentia in massa sanguinaria, separantur, & fiunt actu tales à medicamento purgante.

C Contra: humores generantur à iecore tamquam ab vna, & necessaria causa suæ productionis intra statum naturalem: ergo non possunt à medicamento purgante produci, in quo solum reperitur virtus attrahens, cuius obiectum non sunt, donec actu & formaliter sint tales, & distincti ab illis.

Probatur 3. humores in propriis receptaculis sunt sub propria forma, & continentur actu, & ab aliis distincti: ergo similiter in venis. Probatur consequentia, eadem est causa productiua humorum, qui à iecore, à quo generantur, separantur in suis receptaculis, & qui deferuntur ad venas: ergo sicut separatis dedit iecur propriam formam ab aliis distinctam, similiter eisdem contentis intra venas.

§. III.

Negantium diluuntur fundamenta.

AD replicam contra primum, negatur consequentia: Quia vnicuique tribuitur locus iuxta fines, in quos à natura est destinatum; elementa, quæ vt partes Vniuersi sunt destinata, cuilibet proprius destinatur locus sub concavo Lunæ, cuilibet propria motiua virtus, & determinata ad illum locum fuit condonata à natura; reliqua verò sublunaria præcipue viuentia, quibus datur victum, & sibi necessaria per diuersa loca inuenire, & virtus localiter motiua indifferens ad illa acquirenda fuit à natura condonata; humoribus verò quibus intra corpus erant varij vsus, & vtilitates, iuxta illa similiter & consignata diuersa sunt loca alia, in quibus pro aliis finibus sunt vtilis.

E Ad 2. minore negata: Ad illius probationem distinguo minorem, ex Galen. quod nutrit dulce debet esse, ita vt aliquid dulcedinis saltem participet, concedo: ita vt sit dulce à prædominio, nego minorem: & amplius patebit solutio dum agetur de causa finali humorum.

Ad 3. distinguo minorem: Sumus facti tantum ex semine, & sanguine, si per sanguinem intelligatur solus

solus sanguis quartus humor, nego: si intelligatur massa sanguinaria, in qua sunt omnes quatuor humores, concedo minorem. Sanguis enim principium alterum nostræ generationis est tota massa sanguinaria, in qua omnes quatuor humores reperiuntur, ex quibus apta desumitur materia pro nutritione, & augmento omnium partium materialium, quæ sunt in nostro corpore, & ut ex illis subcreseat genito quadruplex diversus substantiæ modus, qui in partibus ipsis congenitis apparet.

RESOLVTIO III.

Vtrum humor sit corpus liquidum, in quod transmutatur chylus, vi iecoris pro corpore alendo, vel aliis corporis commodis genitus.

§. I.

Humoris definitio oppugnatur.

PArs negativa fulcitur autoritate Auicennæ, qui *fen. 1. 1. dist. 4. cap. 1.* diffinit humorem, quod sit, *Corpus fluidum, & humidum, in quod in primis nutriens conuertitur*: omnesque ferè Gal. sectatores sic diffiniunt.

Secundò: hæc definitio adstrictior est, quam quæ requiritur pro humoribus: ergo non potest illis adaptari. Probatur antecedens, nam ex communi modo loquendi Hipp. chylus, lac & semen, humiditates, quæ ex humoribus fiunt in partibus, plures humores præternaturales, qui in ventriculo fiunt, & alij, qui à præternaturali calore in aliis generantur partibus, humores sunt: sed non definiuntur per hanc definitionem, cum ut apparet, non possit secundum omnes particulas de illo verificari: ergo debet alia assignari.

Tertiò: bilis, & melancholia sunt humores, quorum neuter est corpus liquidum, cum non habeant prædominantem humiditatem, à qua fiant liquida: ergo particula *liquidum* redundat.

Quartò: pituita gypsea est humor, & non est corpus liquidum, cum sit substantia densa, quæ cuicumque parti affigitur: ergo redundat hæc particula.

§. II.

Prima adducta definitio admittitur, & explicatur.

Resoluendum Affirmatiuè ex Varand. *lib. 1. physiolog. sect. 4. c. 1.* ex Duncano *li. 1. physiolog. c. 12.*

Probatur: Humoris adducta definitio constat proprio genere, & differentia, datur per omnia causarum genera, in illa nihil redundat, neque est superfluum, neque diminutum, conuertitur cum omni humore. *Corpus*, ponitur loco generis, *liquidum* dicit formale rationem humoris, particula *in quod transmutatur chylus* explicat causam materialem; particula *vi iecoris* causam efficientem denotat, est enim iecur destinatum à natura, ut principium sit elicitium humorum; particula *pro corpore alendo* denotat causam finalem, sunt enim humores necessarij in corpore pro partium nutrimento; & quia etiam in alios fines destinantur bilis, ut in intestina delata irritet pro expulsionem, & melancholia in ventriculo pro fame; superadditur particula, *pro aliis corporis commodis*, quæ id explicat.

§. III.

Definitio ab oppugnatis rationibus liberatur.

AD 1. responderetur: Quod definitio ab Auicenn. adducta ab omnibus eius Commentatoribus
D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A fuit recepta, sed quia nimis laboriosa est eius explicatio, faciliori hac à modernioribus recepta utimur, aptius enim in illa humorum natura patefit.

Ad 2. negato antecedenti: Ad illius probationem distinguo maiorem, lac, semen, humiditates, & aliæ huiusmodi substantiæ dicuntur humores æquiuocè, concedo: propria humoris denominatione, nego maiorem. Hipp. enim aliquando humorem vocat quamcumque corporis humiditatem, propriissime tamen nos de humore loquimur naturali eâ acceptione, qua de illo agit Hipp. *lib. de natura humana*, prout bilem, sanguinem, pituitam, & melancholiam naturalem comprehendit.

Ad 3. distinguo antecedens: Bilis, & melancholia sunt humores, quorum neuter est corpus liquidum ratione adiunctæ serositatis, nego: ratione proprii modi substantiæ debitæ parti alimentitiæ eorum, concedo antecedens. Humor enim quilibet, cum in partium alimoniam ordinetur, habet duas partes adintegrantes, & partem humoris alimentosam, & serosam substantiam, qua fit liquida illa, & apta, ut in partes possit deferri, unde licet ratione proprii modi substantiæ, aut temperiei parti alimentitiæ debitæ non sit humor liquidus, sit talis ratione serosæ substantiæ adintegrantis illam, sicut quæcumque alia substantia extra corpus sicca aquæ adiuncta liquida fit, & apta, ut deferatur in quascumque partes reconditas.

C Ad 4. distinguo antecedens: Pituita gypsea est humor æquiuocè, & improprie sic dictus, concedo: humor naturalis, nego antecedens. Ut enim diximus, non intendimus diffinire nisi naturales humores, non verò eos, qui ex toto ab illis degenerant.

Dices: etiam conuenit hæc diffinitio aliis humoribus præternaturalibus, qui ex chylo in iecore generantur: ergo non solum diffinitur naturalis humor.

Respondetur negando antecedens: Licet enim humores præternaturales generentur ex chylo in iecore, non fiunt vi iecoris, & naturali eius potentia, sed vi alicuius intemperiei, nec in nutritum partium sunt destinati: & ideo nec illis adaptatur diffinitio.

D RESOLVTIO IV.

Vtrum naturalis humor sit quadruplex intra statum naturalem?

§. I.

Humorum numerus aufertur, aut minuitur.

PArtem negatiuam tenent Paracelsistæ nullum intra corpus admittentes humorem, fauent Hipp. antiquiores plures, quos ipse *lib. de natura humana*, refert, & refutat, quibus aliquantulum adhæret Turisanus Monachus, qui licet melancholiam, pituitam, & bilem admittat, sanguinem quartum humorem negat, sed ex his tribus humoribus commixtis sanguinem fieri contendit, pro quo stat.

Primò: ex tribus dictis humoribus putrefactis fiunt febres intermittentes, sed ex sanguine quarto humore nulla febris intermittens potest dari, ut docet Galen. *lib. 2. de differ. februm cap. 9.* Ergo quia sanguis quartus humor distinctus ab his tribus non potest dari.

Secundò: sanguine venæ sectione misso, tres apparent substantiæ tantum, bilis, pituita, & melancholia: ergo in venis non reperitur alter humor ab his distinctus.

Tertiò: sanguinis massa dicitur biliosa, pituitosa,

& melancholica, non dicitur sanguinea: ergo quia tantum sunt in illa tres humores, à quibus redundantibus potest denominari.

Quartò: lac fit ex sanguine: sed in illo tres tantum dantur substantiæ: ergo similiter in massa sanguinaria.

§. II.

Determinatus humorum numerus sancitur.

Resoluendum Affirmatiuè, ex Hipp. *lib. de natura humana*, ubi hanc veritatem latissimè demonstrat. Sic tenet Gal. *lib. de hominis structura, in comm. ad eundem lib. lib. 2. de elementis, cap. 5.* & Auicenna *fen. 1. 1. doct. 4. c. 1. & 2.* Omnesque eius Commentatores, & ex modernioribus tenet Valles *lib. 1. controu. Varand. lib. 1. Physiolog. c. 12.* Fontanus *lib. 3. Physiolog. c. 1.* Heurnius *lib. 4. instit. medicinal. c. 1.* Ioannes Baptista Cortes *decad. 4. c. 4.* Santa-Cruz *in fen. 1. 1. opusc. 6. c. 1.* Valleriola *lib. 1. de locis communib. c. 11.* Petrus Garc. *in fen. 1. 1. disp. 19. c. 2.* Mercatus *tom. 1. p. 3. classe 1. art. 6.* Leonardus Fuchsius *lib. 1. institut. medicinal. sect. 3. cap. 1.*

Probatur 1. Ex Gal. *lib. 2. de temperam. cap. 2.* Qui tot dari humores in corpore humano affirmat, quot dantur elementa in vniuerso; & eos vocat secunda elementa, quia illis assimilantur in facultatibus, & in eo quòd sicut elementa sunt prima principia, ex quibus fiunt mixta, sic & humores sunt prima principia, ex quibus fiunt animalia: ergo quatuor sunt admittendi humores.

Probatur 2. Animal, in cuius nutritionem ordinantur humores, est mixtum constans ex materiis omnium quatuor elementorum: ergo debent in corpore reperiri quatuor humores, ex quibus hæ valeant nutrirī partes. Probatur consequentia, nutritio fit per repositionem substantiæ similis deperditæ: ergo pro quatuor substantiis diuersis refarciendis quatuor humores, ex quibus refarciantur, sunt admittendi.

Dices, quòd etiam humor quilibet est mixtum, & etiam constans ex materiis omnium elementorum, & idè sufficit vnus humor ad omnium partium nutritionem.

Contra: animal non solum est mixtum constans materiis omnium elementorum: sed corpus organicum compositum ex partibus heterogeneis, quarum quælibet habet diuersum modum substantiæ ab alia iuxta diuersam elementorum miscellam, & prædminium: sed sunt quatuor elementa ex quorum quolibet excedente fit cum aliis talis miscella, & substantiæ modus: ergo sicut in corpore pars est mixta constans ex omnibus elementis cum excessu ignei elementi, vt cor, & alia cum excessu aquei elementi, vt cerebrum, & sic de aliis elementis, debet similiter dari substantia mixta cum vnus elementi prædminio, qualis est humor quilibet pro eius alimonia.

Probatur 3. Quatuor humores possunt catarthico medicamento expurgari ex nostro corpore: ergo reperiuntur in illo.

Dices: cum Turisano tres tantum posse expurgari, qui soli sunt in corpore.

Contra: sanguis, ultra humores qui purgatione euacuantur, potest sanguinis missione euacuari: ergo quatuor sunt in corpore humores. Præterea, quia ipse sanguis, ex Galen. *lib. de facult. medicament. purgantium, cap. 4.* Pharmaco etiam potest euacuari, & idem intendit Hipp. *lib. 1. de morbis*, dicens: *Primum igitur ventrem purgare oportet sursum, ac deorsum, deinde vteros subditio medicamento, à quo sanguis purgatur, & ita quiescere, &c.*

§. III.

Argumentis primò positis fit satis.

AD 1. negatur consequentia: Quia cum febris fiat intermittens, quia natura extra vasa mittit putrescendum humorem, dum irritat ad sui expulsionem ob præternaturales acquisitas dispositiones; & sanguis, quia aliis mitior, aptiorque nutritioni, à natura vt utilior in venis contineatur, idè ab illo continens prouenit febris, nulla tamen intermittens superuenit, quia ad sui expulsionem non valet irritare.

BAD 2. negatur antecedens: Apparent enim in massa sanguinaria, bilis, substantia tenuis, pallida, & in sublimi loco collocata, & pituitæ albæ plerumque prædominans substantia, infra residet niger, & melancholicus succus, & plerumque apparet succus ruber, qui sanguis quartus humor est.

AD 3. negatur consequentia: Non enim sanguis sanguineus deberet dici, esset enim inutilis repetitio, sicut nec pituita deberet dici pituitosa, nec bilis biliosa.

AD 4. negatur consequentia: Quia non in quocumque ente, quod ex alio fit, necesse est, quòd quatuor appareant diuersæ substantiæ, fiunt enim ex quatuor humoribus omnes corporis partes, non tamen in quauis harum quatuor diuersæ sunt substantiæ.

RESOLVTIO V.

Vtrum omnes quatuor humores generentur ex chylo immediate?

§. I.

Negatiua parti adherent Segarra, Peramatus Carreirus, & alij.

PArtem negatiuam tenent Segarra *lib. 2. de facult. naturalibus, cap. 11.* Qui sanguinem ex chylo, reliquos humores ex sanguine iudicat fieri, Peramatus verò, Petrus Garc. Argenterius, & Santa-Cruz, licet ex chylo omnes generari iudicent, posse tamen ex alimento fieri immediate contendunt.

Quæ pars suaderi videtur: Primò ex Arist. qui *lib. 5. de historia animal. cap. 19.* dicit, quòd sanguis fit ex sanie per coctionem: ergo non fit ex chylo.

Secundò: ex Gal. *lib. 4. de sanit. tuenda, cap. 4.* qui docet sanguinem stare in medio pituitosorum, & biliosorum: ergo ex pituita, quæ quia non ita cocta est, non peruenit ad sanguinem, sanguis fieri potest vltiori coctione, & ex sanguine bilis.

ETertio: sanguis potest fieri ex aliquibus cibis nondum in chylum transmutatis ex Galen. *lib. 6. de placitis, cap. 6.* dicente: *Licet ventriculus cibos conterere non valeat, modo succos aliquos assumamus, vt in multis nationibus lac solet, vinere possumus; si sanguinis generatio tollatur, vitam tolli quoque necesse est.* Ergo ex lacte, & aliis succis in chylum nondum transmutatis fit nutritio, quæ cum immediate petat fieri ex humoribus, sine mutatione in chylum ex eis sunt geniti.

Quartò: extrinseca possunt nutrire, & odorifica, & quæ iniiciuntur per clysteres, sed nullum ex his patitur coctionem in ventriculo, vt conuertatur in chylum: ergo humores fiunt ex illis immediate.

Quintò: bilis, & melancholia possunt generari ex sanguine immediate: ergo non omnes humores generantur

generantur ex chylo. Probatur antecedens ex Gal. lib. A
de differ. febrium c. 9. & lib. 1. de crisibus c. 12. dicente
quod: *Ultiori alteratione sanguinis pars tenuis in*
bilem, crassa vero abit in melancholiam: Ergo.

Dices: quod humores quatuor naturales sunt, de
quibus procedit dubium præsens, non verò de præ-
ternaturalibus, de quibus non est dubium in doctrina
Gal. posse fieri, sine eo quod immediate fiant ex chy-
lo, immò contrarium ipse docet lib. 1. de locis affectis
c. 4. lib. 2. de temp. c. 8. lib. de arrabile, & 2. prognostico-
rum c. 39. lib. de alimentorum facultatib. c. 39. aliisque
in locis.

Contra: non solum humores præternaturales, sed
etiam humores naturales possunt generari sine eo,
quod fiant ex chylo: ergo solutio est nulla. Probatur
antecedens, sanguis generatur immediate ex pituita,
ex Galen. lib. 2. de facultatib. naturalibus c. 7. & ex
Auic. fen. 1. 1. doct. 4. Ergo naturales humores fiunt
immediate sine chylo, ex aliis.

§. II.

Tenenda pars proponitur.

Resoluendum Affirmatiuè.

Probatur primò: Ex Gal. lib. 4. de vsu partium
c. 3. dicente: *Distributum à ventriculo ad iecur chylum*
à visceris caliditate, velut vinum musteum feruere,
concoqui, alterari in sanguinis boni generationem, &c.
Ergo ex chylo producuntur humores.

Dices Gal. docere ex chylo generari humores, non
tamen negari posse etiam fieri ex alimentis imme-
diatè.

Contra stat ipse Gal. lib. 6. de morbis vulgaribus
p. 5. comm. 1. Vbi cibos nullo modo posse nutrire sine
eo quod in chylum mutantur, & postea chylus mu-
tetur in humores, docet: ergo ex eius doctrina humo-
res ex chylo petunt fieri semper. Probatur antecedens
manifestè ex eius verbis, dicit enim: *Quod si denora-*
ta cibaria, neque rectè concocta sint, neque digesta, ne-
que in sanguinem versa, neque alendarum partium vim
inuenerint, statim mehercle neque corporis nostri ali-
mentum fuisse dicuntur, quemadmodum ad nutriendas
partes facultas causa est, sic ventriculi vis ad cibos con-
coquendos, & vi iecoris, venarumque facultas ad con-
coctum sanguinem conuertendum se habet, &c.

Probatur 2. Ex Auic. à cuius sectatoribus necessa-
riò debet admitti, qui humorem diffiniens, fen. 1. 1.
doct. 4. c. 1. dicit quod est corpus fluidum, & humidum,
in quod in primis nutriendum conuertitur. id est chylus
conuertitur: ergo est de intrinseca, & essentiali ratio-
ne humoris fieri ex chylo, cum ab ipso Auic. includa-
tur in illa, & per definitionem explicetur.

Probatur 3. Formæ, quæ ordine naturæ requirun-
tur præcedentes in materia, vt ea coaptetur ad formã
subsequentem, non possunt in illa subsequi sine præ-
cedentium præfuisse, vt de forma embrionis respectu
formæ rationalis constat: sed ante aduentum formæ
viventis in alimento prærequiruntur in materia in-
formanda per nutritionem, quod præcesserit forma
chyli in ventriculo formam sanguinis, seu reliquo-
rum humorum in iecore, & subsequantur reliquarum
humiditatum formæ: ergo necessarium est in omni
humore naturali, qui ordinatur ad nutritionem fieri
ex chylo. Probatur minor, ex Galen. lib. 3. de tempe-
ram. c. 1. lib. 3. de causis symptomatum c. 3. lib. 3. de fa-
cult. naturalibus c. 7. In quibus docet tres dari coctio-
nes necessarias, quæ præcedant in alimento, vt possit
nutrire, primam in ventriculo, in quo chyli formam
recipit, secundam in iecore, vbi recipit humorum
formas, tertiam in tertia regione: ergo.

D. Brano Resol. Medic. Pars 1.

§. III.

Argumentis respondetur.

Ad 1. respondetur: Quod Aristoteles per saniam
intelligit sanguinem semicoctum, à quo per
vltiorem coctionem fit perfectus sanguis.

Ad 2. distingo antecedens: Sanguis ex Gal. stat in
medio biliosorum, & pituitosorum ratione tempe-
riæ, concedo: ratione modi substantiæ apti, vt ex illo
possit iecur eorum generare substantiam, nego ante-
cedens: immò ex chylo in quo sunt partes alimenti
aptæ, & elaboratæ pro omnium humorum produ-
ctione, seligitur materia magis aërea, ex qua quia
aptior pro sanguine, non pituitam, aut bilem, sed san-
guinem producit iecur, qui in facto vtpote magis
elaboratus ineptior est, vt possit iecur ex illo alios
producere humores.

Ad 3. negatur antecedens: Galen. id tantum in-
tendit, quod comparata necessitate ventriculi ad ie-
coris necessitatem, sit maior necessitas iecoris, quia
sine sanguinis productione à iecore animal diu du-
rare non potest, non tamen ita necessariò, & ita bre-
ui tempore perit animal ventriculo non conco-
quente alimenta, quia possunt aliqui succi redun-
dare in corpore, ex quibus mutatis à ventriculo in
chylum perduret animal; etiam si cibus non auge-
ratur.

Ad 4. negatur minor: Quia extrinsecus apposita,
& substantiæ odorificæ aliquas suæ substantiæ par-
tes tenues valent emittere, quæ in chylum à ventri-
culo mutatæ materiam præbent pro nutritione, vel
quæ ad cor, vel cerebrum delatæ materiam præ-
bent pro spirituum generatione, & ex clysteribus fit
similiter chylus, delatâ materiâ nutriente in venas
ventriculo proximas, in quas se extendit concoctricis
virtutis ventriculi actiuitas.

Ad replicam 5. respondetur notando: Quod vt di-
cemus infra, pituita alia est naturalis, quæ simul cum
aliis humoribus à iecore generatur, & defertur per
venas pro partium nutritione, & hæc fit ex aqueis,
frigidis, & humidis chyli partibus maiori ex parte,
ideòque destinata est in nutritionem partium frigi-
darum, & humidarum. Alia est pituita, quæ licet in-
tra statum naturalem reperiatur in venis, non tamen
eadem est cum pituita, quæ vt quartus humor cum
reliquis generatur à iecore, sed fit ex eadem materia
chyli, ex qua fit sanguis, nondum tamen perfectè
elaborata, & concocta est, ita vt ad formam sangui-
nis peruenerit, licet sit sanguis semicoctus; & hæc,
ad differentiam sanguinis perfectè cocti pituita di-
citur; ad denotandum, quod sit crudior pars sangui-
nis, & in hunc vsum seruatur in venis, vt per vltè-
riorem coctionem indigentia tempore fiat sanguis
perfectus, ex quo patet, quod sanguis qui dicitur
fieri ex pituita, fiat proximè ex chylo.

RESOLUTIO VI.

Vtrum vi iecoris fiant omnes humores
naturales?

§. I.

Partis negativæ fundamenta proponuntur.

Partem negativam ex antiquioribus conten-
dunt plures, Pelopes cerebro ipsam tribuens
sanguis

sanguificandi virtutem, Blemor oculis, Diogenes ventriculo Arist. lib. 2. de generat. animal. lib. de respiratione, lib. de somno, & vigilia, & 3. lib. de historia animal. Cordi tribuit facultatem sanguificandi; adhærent Auerr. Turisanus, & omnis peripatetica schola & inter Iuniores Pequee; Ventriculum posse saltem generare pituitam admittunt iuniorum aliqui; sunt, qui quemlibet humorem à suo simili volunt fieri posse.

Pro quibus stat primò. Pituita generatur in ventriculo: ergo pituita, & reliqui humores vel in ventriculo, vel extra iecur sine eius vi possunt generari. Probatur antecedens, ex Galen. lib. de atra bile, c. 8. lib. 2. acutorum comm. 30. lib. de natura humana comment. 39. & ex Auic. fen. 13. lib. 3. tract. 1. cap. 16. & ex Arist. lib. 2. de generatione animal.

Secundò: dum chylus remanet in ramis venæ portæ antequam perueniat ad parenchyma, & sæpe dum non potuit sanguis perfici ab illo, extra illum in venis elaboratur, & perficitur: ergo virtus sanguificandi non residet in solo iecore.

Tertio: Hipp. pro humorum generatione varia ponit in corpore principia à iecore distincta: ergo non sola vi iecoris producuntur. Probatur antecedens, ex eodem lib. 4. de morbis, dicente: *Et sanè sanguinis fons est cor, pituita caput, aqua splen, bilis locus folliculi in hepate, &c.*

Quartò: illi parti debet tribui virtus productiva alicuius substantiæ necessariæ in corpore humano, in qua oriuntur, & desumunt principium vasa cum quibus talis substantia debet contineri: sed venæ in quibus humores continentur, originem ducunt à corde, ut docet Arist. locis iam citatis: ergo in corde est vis humorum productiva.

Quintò: quilibet humor valet alium sibi similem producere: ergo non fiunt omnes vi iecoris. Probatur antecedens à Sancta-Cruz in fen. 1. opusc. 6. Quia sanguis, & quilibet humor habet suas qualitates primas, quibus valet alterare passum; alteratio verò, si intendatur, deducit usque ad introductionem nouæ formæ, & abiectionem alterius: ergo sanguis, & quicunque humor poterit sibi simile generare ex chilo sibi approximato.

§. II.

Communis admittitur doctrina.

Resolvendum Affirmativè: Ex Hipp. doctrina, quem sequitur Galen. lib. 6. de placitis, cap. 18. lib. 4. de usu partium, cap. 18. & lib. 3. de causis symptomat. cap. 3. lib. 3. de facult. naturalib. cap. 7. lib. 3. de temp. cap. 2. lib. de boni, & mali succi, cap. 4. & 5. tenet Auic. fen. 1. lib. 1. doctr. 4. cap. 2. tenet Fernelius lib. 6. partis naturalis cap. 6. Vall. li. 1. cōtrouers. cap. 13. Petr. Garc. disp. 21. cap. 2. & disp. 25. cap. 1. Tenentque alij plures, licet de pituita iudicent posse etiā in vētriculo generari iuniores. Et nos infra de imperfectioribus humoribus generari posse à liene determinabimus.

Probatur 1. Si debita in iecore seruetur temperies, debite omnes quatuor humores naturales producuntur, si varietur, tali afficiuntur temperie, qualis est, quæ excedit in iecore, quantumcumque reliquæ partes debita fruuntur temperie: ergo à iecore, & non à reliquis corporis partibus fit omnium humorum perfectorum saltem productio. Probatur antecedens, frigido existente iecore, ut in hydropicis, frigidi producuntur humores; calido existente, fit bilis excedens, ipso reducto in naturalem statum, naturales, & cum debita temperie humores fiunt: ergo iuxta iecoris temperiem producuntur humores.

Probatur 2. Quælibet pars corporis tribuit substantiæ, quam elaborat, similem substantiæ modum,

A similiaque accidentia: sed humores sunt iecori, in modo substantiæ, & in accidentibus similes: ergo producuntur ab illo.

Probatur 3. Eidem parti, cui natura condonauit virtutem alicuius substantiæ necessariæ in corpore productivam, dedit similiter, quod sit principium, & origo vasorum, in quibus contineri, & seruari debet talis substantia, sic dedit cordi, quod sit origo arteriarum, in quibus conseruantur, & continentur spiritus vitales, & cerebro nervorum originem, per quos deferuntur animales: sed condonauit iecori, quod sit origo venarum, in quibus continentur, & conseruantur humores naturales, ut ex anatome palā demonstratur: ergo dedit illi virtutem omnium humorum naturalium productivam prout perfecti sunt.

§. III.

Diluuntur argumenta.

AD 1. distinguo antecedens: Pituita generatur in ventriculo, si per pituitam intelligas vnum ex quatuor humoribus, nego: si intelligas succum illi aliquantulum similem, concedo antecedens. Resultat enim in quavis coctione duplex excrementum, alterum crassum, alterum tenue: & hoc, in coctione quæ fit in ventriculo, pituita dicitur, illi enim assimilatur, non tamen verus est humor, nec ex illo fieri potest humor perfecte talis in ipso iecore.

CAD 2. distinguo minorem: In ramulis portæ venæ ante accessum ad iecur, & post ipsum iecur in venis proximis generatur sanguis quantum ad aliquam accidentalem perfectionem, concedo: quantum ad propriam suæ formæ introductionem, nego minorem. Perficitur enim tripliciter in iecore, in accessu ad illud, & in recessu; in iecore generatur, substantia-literque fit talis, in accessu disponitur pro forma, in recessu perficitur in illa, perfectione tantum accidentali in modo substantiæ. Vel saltem in venis lacteis, ut infra dicemus.

DAD 3. distinguo antecedens: Hipp. pro humorum generatione varia ponit in corpore principia à iecore distincta, quæ sint principia emanationis, nego: quæ sint principia receptionis, concedo antecedens. Licet enim tanquam principium effectuum, & emanationis, iecur tantum agnoscat Hipp. alia plura admittit receptionis annumerata principia, in quibus varij humores recipiuntur ob varios vsus.

Ad 4. negatur minor: Ut enim demonstravit Galen. lib. de usu partium, & de placitis Hipp. & Platonis, contra Arist. & contra Peripateticos, nosque ex illius sententia probabimus infra, vnicum iecur est origo, & principium omnium venarum, in quibus sanguis, qui per vniuersum corpus irrigatur, continetur, & conseruatur.

EAD 5. negato antecedenti: Ad illius probationem, distinguo antecedens: Sanguis, & quilibet humor habet qualitates primas, quibus valet alterare passum simul cum virtute concoctrice, nego: habet qualitates primas, per quas sine consortio cum concoctrice potentia, valet illud alterare, concedo antecedens. Non enim quælibet simplex alteratio valet ad cuiuslibet formæ introductionem: sed requiritur ultra alterationem primarum qualitatum ad sanguinis generationem actio concoctricis facultatis, sicut ad similis substantiæ productionem ultra primarum qualitatum alterationem requiritur actio nutritiæ potentiae, & ad hominis productionem non sufficit alteratio per primas qualitates inducta similis eis, quæ sunt in homine: sed requiritur generatiuæ virtutis actio, quæ saltem ipsas primas eleuet qualitates.

RESOLVTIO VII.

Vtrum ab vno, eodemque iecoris calore fiat omnium humorum productio?

§. I.

Pars negatiua proponitur & probatur.

Humores non posse ab eodem calore iecoris produci, probatur primò ex Galen. lib. 2. de facult. naturalib. cap. 8. dicente: *Demonstratum autem his antea est, dum alimentum in venis ab innata caliditate alteratur, sanguinem fieri à mediocri calore, reliquos succos ab eodem immodico.* Ergo ex Galeni doctrina diuersus est calor, à quo diuersi producuntur humores.

Secundò: præuiæ dispositiones ad formas diuersas specie distinctas debent esse etiam distinctæ specie: sed humorum formæ differunt specie: ergo vnus & idem calor non potest esse pro omnibus dispositio.

Tertiò: dispositiones conseruatiuæ formarum substantialium sunt proportionatæ, & ferè eadem, ac dispositiones dispositiuæ: sed conseruatiua dispositio humorum est quadruplex, alij enim sunt calidi, alij frigidi, &c. Ergo ab vno, & eodem calore præuia humorum dispositio non potest poni.

§. II.

Communis amplectitur doctrina.

Resoluendum: Quòd ab vno, & eodem iecoris calore possunt omnes quatuor humores produci propter materiæ heterogeneitatem. Teneo Varandæus lib. 1. physiolog. sect. 4. cap. 2. Mercatus tract. de humorib. art. 3. Fernelius lib. 6. physiolog. cap. 4. Petrus Garcia in fen. 1. disput. 25. c. 3. Valles lib. 1. controuers. cap. 21. Fontanus part. 1. vniuersæ artis medicæ cap. 2. & est communis.

Probatur 1. Ex Auc. fen. 1. 1. doct. 4. cap. 2. §. Sanguinis ergo causa efficiens calor est temperatus, & causa materialis est quod de nutrientibus est temperatum, & de potibus bonis; efficiens verò colera est igneus calor superfluous, & eius causa materialis est quod de nutrientibus est subtile, calidum, dulce, & acutum, &c.

Probatur 2. Iecur producit omnes quatuor humores media concoctrice actione disponendo materias ad introductionem formarum eorum: sed concoctrix facultas solo calore vitur, vt instrumentum eleuatum pro sua actione: ergo ab vno, eodemque iecoris calore potest fieri omnium humorum productio.

Probatur 3. Ab eodem iecore eodem modo se habente, & cum eadem caloris intensiōe, si diuersa vtamur alimentorum substantia, diuersum prædominium diuersorum humorum diuersis qualitatibus gaudentium producitur, vt experientia comprobatur: ergo ab vno, & eodem calore propter heterogeneitatem materiæ, ex qua producuntur, diuersi quatuor humores valent produci.

§. III.

Vtteriùs deciditur resolutio.

Resoluendum 2. Quòd in iecore reperiuntur diuersæ partes materiales, quarum quælibet aptior est potius pro vno, quàm pro alio humore generando ex parte suæ actiuitatis. Sic sustinuit Carreirus in fen. 1. 1. disput. 25. cap. 3. Qui licet primus partes materiales negauit in mixto, ipsas tamen veritate

A coactus admittit in iecore diuersas pro diuersis humoribus producendis.

Probatur 1. Seclusa dispositione se habente ex parte passi; ex parte agentis requiritur dispositio similis ei, quæ debetur formæ introducendæ: sed in iecore, cum sit mixtum constans ex materiebus, & qualitatibus debitis omnibus quatuor elementis, necessariò debent reperiri quatuor partes materiales diuersæ proportionatæ in suis temperiebus ipsis quatuor elementis: ergo in iecore reperiuntur diuersæ partes materiales, quarum quælibet aptior est potius pro vno, quàm pro alio humore generando ex parte suæ actiuitatis.

§. IV.

Soluuntur argumenta.

Ad 1. respondetur: Quòd idem numero calor in iecore, prout est in diuersis partibus materialibus secundum diuersos gradus intensiōis, in partibus igneis est aptior pro bile generanda; in aëreis, pro generando sanguine; in parte in qua magis redundat aqua, pro generanda pituita; & in qua abundat terra, pro generanda melancholia. Vel 2. respondetur, quòd idem calor in iecore propter diuersam dispositionem ex parte passi, in partibus igneis chyli, & aëreis recipitur in maiori intensiōe, in aqueis, & terreis in minori propter diuersam passi dispositionem, & idè in diuersis partibus diuersas producit formas humorum.

Ad 2. respondetur: Quòd idem numero calor propter diuersam materiæ commixtionem diuersam dispositionem ponit in diuersis partibus illius specie distincta, ratione cuius diuersas substantiales formas valeat producere vt instrumentum causæ æquiuocæ, sic contingit in putredine inducta à solis calore, medio quo in diuersis partibus materiæ, diuersæ formæ viuentes introducuntur à causa vniuersali, vt ranæ, muris, lumbricorum, & aliorum huiusmodi.

Ad 3. distingo consequens: Ergo ab vno, & eodem calore præuia humorum dispositio non potest poni in materia eadem, & homogenea pro omnibus, concedo: in materia heterogenea, & diuersa, nego consequentiam. Vel 2. respondetur: quòd calor solus non est adæquata dispositio præuia pro formis humorum, sed tribuitur illi actio productiua eorum, quatenus est instrumentum, quod à iecore eleuatur ad eorum productionem, quod licet vnum sit in esse caloris; in esse instrumenti respectu diuersæ quadruplicis dispositionis in diuersis partibus chyli quadruplex est.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum iecur vnica substantiali actione producat omnes quatuor humores?

§. I.

Communis Medicorum proponitur opinio.

Pro resolutione notandum, quòd iecur duplici actione concurret ad humorum productionem: alia est alteratio, mediâ quâ producit per calorem dispositionem præuiam requisitam ex parte caloris in qualibet materia apta pro generatione cuiuslibet humoris; alia est actio substantialis, quâ iecur in genere causæ æquiuocæ attingit productionem cuiuslibet humoris. De alteratione antecederet disputauimus: in hac Disput. agemus de substantiali

tiali actione, de qua inquirimus utrum vna sufficiat pro omnium humorum generatione.

Vulgus Medicorum in ea sententia persistit, quæ afferit, quod omnes quatuor humores producuntur à iecore vnica substantiali actione: quibus fauet

Primò, quod Galen. lib. 4. de usu partium, protulit, quod humores generantur à iecore omnes quatuor, sicut in musto vi caloris generantur diuersæ substantiæ, scilicet vinum, fæces, & spuma: sed in musto vnica caloris actione omnes illæ substantiæ generantur: ergo à iecore vna tantum actione omnes quatuor humores producuntur.

Secundò: si quilibet humor diuersa substantiali actione generaretur, pro quadruplici actione quadruplex agens distinctum esset necessarium pro eorum productione: sed solum iecur sufficit pro productione illorum: ergo vnica tantum producuntur actione.

Dices, distingo maiorem. Si quilibet humor diuersa substantiali actione generaretur vniuoca, concedo: si diuersa substantiali æqui-uoca, nego maiorem. Ratio huius est, quia cum in actione vniuoca producatur effectus eiusdem rationis cum agente, pro quolibet effectu specie diuerso requiritur agens specie diuersum ab alio & simile genito: causa verò æqui-uoca; cum producat effectum diuersæ rationis, plures specie distinctos valet producere, vt patet in causa prima, in cœlo, & aliis æqui-uocis causis.

Contra: causa æqui-uoca non producit effectum æqui-uocum, quin prius producat effectum vniuocum; lux enim non producit calorem, quin prius producat lucem: sed iecur nullum effectum vniuocum valet producere ante productionem humorum: ergo potius tamquam sanguis coagulatus producit omnes quatuor humores vnica actione in genere causæ vniuocæ.

Tertio: effectus adæquatus vnica adæquata actione petit fieri: sed omnes quatuor humores sunt adæquatus effectus iecoris: ergo vnica actione tantum debent produci.

§. II.

Sancitur vera doctrina.

Resoluendum: Quod quatuor humores naturales producuntur à iecore quadruplici substantiali actione.

Probat 1. ratione fundamentali. Actiones specificantur à suo termino, vt docet Arist. lib. 5. phys. c. 4. text. 31. & D. Thom. lib. 2. contra Gentes cap. 17. 1. p. q. 25. art. 1. & q. 45. art. 1. Quos sequitur communis Philosophorum, & Metaphysicorum assensus: sed quatuor humores naturales sunt inter se distincti specie substantiali, vt docuit Hipp. in lib. de natura humana, Galen. in lib. de humoribus. Quibus assentiuntur Medici, præcipuè, qui humores in venis formaliter contineri admittunt: ergo actiones substantiales, per quas producuntur, sunt specie diuersæ.

Dices: terminum productum esse massam sanguinariam, quæ adintegratur per quatuor humores tamquam per substantias partiales, & idè vnica actione posse produci ad ipsas terminata tamquam ad partiales terminos, sicut actio generatiua hominis est vna totalis, licet terminetur ad plures substantias partiales.

Contra: massa sanguinaria est vna per aggregationem, vt probauimus resol. 1. Cum humores actu, & formaliter distincti sint in illa, sicut sunt lapides in eorum aceruo: sed vnitas per aggregationem non tollit, quod illius adintegrantia sint producta per tot actiones substantiales, quot substantiæ adintegran-tes, vt patet in exemplo posito: ergo licet partes ho-

Aminis, qui est ens per se, fiant eadem substantiali actione, partes massæ sanguinariæ, quæ est ens per aggregationem quatuor humorum specie distinctorum, per quatuor actiones substantiales specie diuersas petit produci.

Probat 2. Sic se habent quatuor humores intra venas, prout adintegrant massam sanguinariam, sicut se habent quatuor elementa in hoc Vniuerso sub concauo Lunæ ad illum adintegrandum: sed elementa petunt produci per quatuor actiones substantiales: ergo homores petunt produci per quatuor substantiales actiones specie diuersas.

B Probat 3. Sic se habet iecur in esse causæ æqui-uocæ ad productionem quatuor humorum, sicut se habet cœlum ad productionem metallorum, lumbricorum, vermium, murium, & aliorum, quæ potest produci in genere causæ æqui-uocæ: sed cœlum quemlibet effectum ex dictis specie diuersum ab alio producit actione specie diuersa substantiali: ergo iecur quemlibet humorem specie distinctum ab alio producit, diuersa actione specie distincta ab alia. Minor patet, nam actio productiua cuiuslibet metalli non potest esse eiusdem speciei cum actione productiua animalis.

§. III.

Soluntur argumenta.

C**A**D 1. respondetur 1. Quod Galen. comparat productionem humorum in iecore productioni eorum, quæ generantur in efferuescentia musti, in eo quod vtraque harum actionum fit mediâ caloris alteratione. Secundò respondetur: Quod si de nouo generantur in musto diuersæ substantiæ, sicut in iecore, ad earum productionem requiruntur similiter diuersæ actiones generatiuæ specie distinctæ.

Ad 2. respondetur ad vltim. replicam: Quod non semper est necessarium, quod causa æqui-uoca producat effectum vniuocum ante productionem æqui-uoci, vt apparet in cœlis respectu mixtorum, & viuientium, quæ generant.

D Ad 3. distingo maiorem: Effectus adæquatus debitus unicuique specificæ adæquatæ actioni, concedo: effectus adæquatus adintegratus ex pluribus actionibus adæquatis adintegrantibus potentialitatem explebilem per diuersitatem plurium generationum specie diuersarum, nego maiorem. Duplex enim effectus adæquatus potest considerari respectu causæ æqui-uocæ valentis producere plures effectus specie diuersos; Alter est effectus adæquatus, qui correspondet virtuti generatiuæ determinatæ speciei: Alter est effectus adæquatus, qui correspondet omni potentialitati, quam causa habet ad productionem omnium suorum effectuum specie distinctorum; vt apparet in cœlo respectu cuius productiua actio muris est adæquata, & adimplet totam potentialitatem specificam producendi hoc animal: aggregatum verò omnium, quæ potest producere diuersis generationibus specie distinctis, adimplet absolutam potentialitatem illius causæ; & quilibet horum effectuum adæquatus dicitur, alter tamquam terminus per se vnius specificæ substantialis generationis, alter tanquam effe-

ctus per aggregationem factus per plures generationes specie distinctas complentes potentialitatem causæ ad plures effectus specie distinctos.

RESOLVTIO IX.

Vtrum quilibet humor sit propter nutritionem partium nostri corporis?

§. I.

Arist. Auerrois, & Garbiensis opinio refertur.

Solum sanguinem posse nutrire contendit Arist. *lib. 3. de historia animal. c. 18. & lib. 4. de partibus animal. cap. 2. lib. 3. de historia animal. c. 2. lib. de partibus animal. cap. 3.* Quem sequitur Auerr. 2. collect. c. 2. Thomas de Garbo in *summa tract. 3. q. 2.* pro quibus stat,

Primò, Galen. *lib. 1. simplic. c. 9. & Arist. lib. de sensu, & sensibili cap. 3. & lib. de histor. animal.* Afferentes quod quidquid nutrit debet esse dulce: sed non omnes humores sunt dulces, pituita enim insipida est, bilis amara, melancholia acerba: ergo non valent omnes humores nutrire.

Secundò, bilis non potest nutrire, nisi nouam acquirat cruditatem, per quam eius calor remittatur, qui intensior est eo, qui est in partibus quibuscumque viventis: sed per coctionem, per quam humores disponuntur, vt nutriant, in crudari non potest, cum potius concoquatur, & calidior euadat, ex Arist. 4. *meteor.* Ergo bilis non potest nutrire: quod idem de aliis afferendum.

§. II.

Hipp. Anicen. & Medicorum eligitur placitum.

Resolendum: Omnes humores naturales necessarios in corpore humano esse propter partium nutritionem. Tenet Hipp. *lib. de natura humana text. 18.* Gal. in *comm. & lib. de elementis, cap. 2.* Anic. *fen. 1. 1. doct. 4. cap. 1. & 2.* Quos sequuntur Commentatores, & ex modernioribus Vall. *lib. 1. controu. c. 14.* Mercatus *tom. 1. p. 3. classe, 2. art. 2.* Petrus Garc. in *fen. 1. 1. disp. 20. c. 1.* Santa-Cruz in *fen. 1. 1. opusc. 6. c. 4.* Varand. *lib. 1. physiolog. tract. de humoribus, sect. 4. c. 2.* Duncanus *lib. 1. physiolog. c. 12.* Valleriola *lib. 1. de locis comm. cap. 11.* Fontanus *lib. 3. physiolog. cap. 1.* Angelucius *lib. 1. de arte medica cap. 4.* Georgius Ber-
tinus *lib. 3. tract. de humoribus, cap. 2.*

Probatur 1. In animali reperiuntur quatuor diuersae partes, quae in modo substantiae, in excessu partium materialium, & in propria temperie correspondent quatuor diuersis humoribus, ipsisque quatuor primis elementis: sed sanguis quartus humor, solis partibus carnosus, quae aëreo gaudent temperamento, est maximè coaptatus, & proportionatus: ergo pro reliquarum partium nutritione reliqui requiruntur humores naturales. Probatur consequentia, nutritio fit per repositionem substantiae similis parti nutriendae: sed quaelibet ex corporis partibus quantumuis minima huic, aut illi humori in modo substantiae, & substantifica, ac qualitatina temperie magis est similis, quam aliis: ergo pro eius nutritione hic humor, & non alius est necessarius.

Probatur 2. Ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus conformati: sed conformati sumus ex sanguine prout comprehendit omnes quatuor humores naturales: ergo omnes illi requiruntur pro nutritione omnium corporis partium.

Probatur 3. Omnes quatuor humores actu, & formaliter generantur à iecore, deferuntur per venas,

& in illis necessario debent reperiri; quolibet enim deficiente, vt in superpurgationibus apparet, periret animal: ergo sunt omnes necessarij propter partium nutritionem, alias frustra essent producti, & si non consumerentur in continua partium nutritione, redundarent, putrescerent, nec locus esset capax pro eorum receptione: ergo.

§. III.

Fundamenta proposita inuoluantur.

Ad 1. respondetur duplici solutione communiter apud Authores, vtramque latè prosequitur Petrus Garc. *disp. 20. in fen. 1. 1. cap. 2. §. in solutione ad ultimum.* Prima est quod, quidquid nutrit debet esse dulce, idest particeps alicuius dulcedinis: quod in quolibet humore reperitur, etiam si sit amarus, non enim in summo amarus est, sed simul cum aliquali dulcedine. Secunda est, quod dulce apud Galen. idem est ac familiare, & hoc modo quilibet humor dulcis est, idest familiaris illi parti cum qua habet similitudinem in temperie, & in modo substantiae; & ideo ipsam valet nutrire, cum similes habeat partes reponendas loco earum, quae ex illa parte sunt deperditae.

Ad 2. negatur antecedens: Quia bilis concoquitur à parte, in qua sunt plures partes igneae, & à virtute attrahente illarum ad ipsas deferitur propter similitudinem, valetque ab ipsis elaborari: vel quod quaelibet pars, licet nativo calore fruatur remissiori, quam naturalis bilis, non tamen calore actiuato: cum enim spiritus vitales sint calidiores quacumque parte corporis, siue viuentis, siue quomodolibet integrante, ab ipsis communicatur parti alendae intensior calor, quo bilem concoquat, & transmutet.

RESOLVTIO X.

Vtrum quilibet humor distinctus à sanguine possit sine eius consortio nutrire?

§. I.

Negatiuam suadet partem.

Plerique Medicorum admittentes omnes humores nutrire, reliquos à sanguine non nisi cum consortio illius posse nutrire affirmant.

Primò: quia humor, vt nutriat, debet resarcire substantiam rei nutritae, sed in qualibet parte viuentis nutrienda aliquid amissum est de substantia humida, calida, & aërea; ergo vt resarciatur debet commisceri sanguis qui calidus, humidus, & aëreus est cum reliquis humoribus nutrientibus illam partem.

Secundò: quod natura expellit tamquam inutile, non potest ab ipsa, vt vtile attrahi: sed bilis ad vesicam, vt inutile expellitur, melancholia ad lienem: ergo vt trahantur ad aliquam partem pro eius nutritione, debet sanguis cum illis commisceri.

Tertiò: in quacumque parte corporis, est substantia oleaginosa, vt demonstrat eius appositio circa ignem: ergo debet fieri nutritio per similis substantiae repositionem: sed huiusmodi substantia in solo sanguine reperitur, qui ex aëre maximè fit: ergo sine illius consortio reliqui humores non possunt nutrire.

§. II.

§. II.

Verior pars admittitur.

Resoluendum: Quod quilibet humor seorsum à sanguine, & sine illius consortio valet nutrire partem sibi proportionatam in modo substantiæ. Ita Valles lib. 1. controuers. cap. 14. Santa-Cruz opusc. 6. cap. 4. Petrus Garc. in fen. 1. 1. disp. 20. cap. 2. Martinez lib. 4. quest. 8.

Probatur 1. Humor quilibet deseruit ad nutritionem, quatenus habet substantiæ modum, temperiem, & partes materiales proportionatas pro parte sibi simili ab ipso nutrienda: sed datur pars cuiuslibet humori in modo substantiæ, & proportionem partium materialium proportionata, pituitæ cerebrum, melancholiæ lien, &c. Ergo tales partes poterunt à solo illo humore sibi proportionato sine consortio sanguinis nutriri.

Probatur 2. Pars bilis, v. g. quæ apponitur huic determinatæ parti nutriendæ, non potest penetrari ab alia parte sanguinis; sicut nec pars melancholiæ, aut pituitæ: ergo hæc pars determinata, cui bilis apponitur, ex sola bile, & cui apponitur melancholia, aut pituita, ex illis solis nutritur: ergo alia similis pars poterit similiter nutrire sine sanguinis consortio.

Probatur 3. Si reliqui humores à sanguine indigerent illius consortio ad nutriendum; vel quia nutritio fieret ex solo sanguine commixto tantum, & tunc reliqui adhuc commixti cum illo essent inutiles; vel nutritio fieret ab illis, quia reciperent à sanguine posse nutrire: sed hoc etiam est falsum, cum nutritio sit assimilatio substantifica rei nutrientis ad rem nutriendam, ad quam sufficit commutativa facultas, & materia apta transmutari, quorum neutrum suppeditat sanguis; cum facultas inhæreat viuenti parti, & reliqui humores sint apti transmutari ab illa in partem viuentem in modo substantiæ similem: ergo sanguinis commixtio cum illis non est ex usu, ut ipsi nutrant.

§. III.

Fit satis pro primo positis fundamentis.

AD 1. distinguo minorem: In qualibet parte viuentis nutrienda aliquid amissum est de substantia humida, ita ut non possit sine sanguine refarciri, nego; ita ut in quouis humore sit sufficiens portio talis substantia, qua possit refarciri, concedo minorem. Cum enim quilibet humor sit mixtum, partes aliquas aëreas necesse est habere, per quas in parte per illum humorem nutrienda refarciatur quod deperditum est de aërea substantia sine sanguinis consortio.

Ad 2. distinguo maiorem: Quod natura expellit tamquam inutile non potest ab ipsa attrahi ut utile, secundum eam partem, qua expellitur, concedo: secundum aliam partem diuersam, nego maiorem. Natura enim ex utili, qua potitur substantia, quod utile est, & necessarium, retinet in parte: quod redundat, expellit; & hoc idem est utile, & necessarium pro alia parte, à qua potest attrahi, & non solum id contingit in humoribus, qui pro aliarum partium nutritione sunt utiles: sed & in aliis substantiis, quæ tamquam excrementa separantur, cum quibus aliæ partes talem habent coaptationem, ut ea attrahant, saltem ut fruitione voluptuosa illis utantur, sic serum, & putulenta substantia à iecore separantur, & expelluntur, trahuntur tamen à renibus, & à vesica.

A

Ad 3. negatur minor: Quia cum omnis humor sit mixtum, conflare petit ex omnibus elementis; pro ea parte qua fit ex aëre, aëream, & oleaginosa habet substantiam aptam, ut possit supponi loco substantiæ oleaginosa deperditæ.

RESOLVTIO XI.

Vtrum omnes humores ante assimilationem ultimam mutantur in quatuor secundas humiditates?

§. I.

Negatiue assertionis ponitur fundamentum.

B

Non semper esse necessarium humorum transitum per quatuor humiditates ad nutriendum contendit Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 6. Licet possibilitatem non neget, ratio eius est, quia potest in exilibus venis ita humor perfecte alterari, ut delatus ad partes in illis conuertatur à substantia viuentis statim in glutem aut cambium mutatus sine transitu in anteriores humiditates.

§. II.

Veritatis rationem reddit resolutio.

C

Resoluendum: Humores non ultimo assimilari, & conuari in substantiam viuentis posse, quin præcesserit in illis peculiaris in venis exilibus alteratio roris formæ, glutinis substantiæ modus, post quem ultima subsequitur assimilatio. Sic tenent reliqui Gal. & Auicennæ Commentatores vnanimi consensu, deduciturque resolutio ex Gal. lib. 1. de facult. naturalib. c. 1. dicente: Postquam succus huiusmodi, per venarum cavitates sparsus ad exiguas, & capillares peruenit, effunditur in totam partium substantiam roris instar transcolatus, mox illi adiungitur, seu agglutinatur, demum assimilatur, &c. Et deducitur ex Auic. fen. 1. 1. doct. 4. cap. 1. ubi dicit: Et quæ sunt superfluitates, sunt humores, qui à principali dispositione conuersi membris delegati fuerint, quorum sunt quatuor species, una est humiditas in foraminibus extremitatum paruarum venarum contenta membrorum simplicium propinquarum imbibentium eam, vel à quibus ipsa membra imbibunt. Alia est humor per omnia simplicia transiens membra, sicut ros, qui in nutrimentum conuerti est aptus, cum corpus nutrimento caret, & ut membra humectet, dum aliqua causa fortis motus, aut alia ea exsiccauerit. Tertia est humiditas, quæ in tempore proximo fuit coagulata, & est nutrimentum, quod in substantiam membrorum ex parte complexionis, & similitudinis conuersum est: sed ex parte essentia completa nondum conuersum fuit.

E

Quarta est humiditas, quæ est intus in membris simplicibus à principio natiuitatis, per quam partium earum continuitas existit, cuius principium est sperma, spermatidis verò principium est ex humoribus. Hæc Auic. qui licet aliquantulum videatur dissentire à Galen. in idem coincidunt, & ex illo hanc desumpsit doctrinam, annuente Peramato lib. de humoribus c. 2. Petro Garc. in fen. 1. 1. disp. 19. Mercat. li. 1. p. 3. clas. 1.

Probatur: Sic se habent humorum alterationes, ut hi substernant materiam pro forma partiali in nutritione, sicut se habent, ut substernant materiam pro forma totali in generatione: sed in generatione hominis quantumcumque sint dispositi humores, non possunt materiam substernere pro forma totali, quin præcesserint formæ mediæ, v. g. seminis, & embryonis:

embrionis : ergo similiter in nutritione non subster-
nent materiam pro forma quin præcesserint humidi-
tates omnes, quæ sunt formæ mediæ, quantumcum-
que ipsi humores sint dispositi.

§. III.

Fit satis pro fundamento.

AD fundamentum contrariæ opinionis respon-
detur : Quod humorum dispositio tantum po-
test conducere, ut forma humiditatis, quæ primò pe-
tit subsequi, facilius introducatur, non autem, ut sine
illa præcedente possit altera subsequi, formæ enim
mediæ transitus ita inter se sunt subordinatæ, ut sine
præcedentia vnius altera non subsequatur, sicut ne-
que potest subsequi in materia forma viuentis sine
organizatione, quantumvis præcesserint in materia
prædictæ formæ reliquæ dispositiones.

RESOLVTIO XII.

Vtrum quatuor humiditates differant specie?

§. I.

Pars negatiua suadetur.

Videtur quod non: Quia neque ex parte efficien-
tis, neque ex parte formæ, neque ex parte finis
datur principium distinctionis illarum : ergo sanguis
in venis exilibus, ros, gluten, & cambium sunt eius-
dem speciei. Probatur antecedens, nam ex parte effi-
cientis omnes fiunt ab vna, & eadem facultate con-
coctrice : ex parte materiæ omnes circa materiam ex
chylo receptam sunt elaboratæ : ex parte formæ om-
nes eisdem qualitatibus, & dispositionibus aptis pro
nutritione gaudent : ex parte finis omnes ordinantur
in omnimodam viuentis assimilationem : ergo ex
nullo capite sumitur distinctionis principium.

§. II.

Pars affirmatiua proponitur.

Resoluendum : Quod prima humiditas non dif-
fert specie ab humoribus, benè tamen secunda
ab illa, non verò à tertia ; quarta verò à reliquis om-
nibus diuersa est specie.

Probatur 1. Pars ; nam sanguis in exilibus venis est
intra propria vasa conseruatiua illius, eisdem quali-
tatibus primis, & secundis, substantiæque modo gau-
det, ut manifestè patet ad sensum : ergo eadem simi-
liter gaudet forma, & specie.

Probatur 2. Pars ; secunda humiditas extra venas
spargitur per partes viuentis solidas, & formam ro-
ris admittit : ergo specie differt à prima humiditate.
Probatur consequentia ; substantiæ modus diuersus,
qualitatumque diuersitas, diuersusque, quem petit,
conseruationis locus, & quod sit terminus alterius,
atque perfectioris actus facultatis concoquentis
in ipsismet viuentis partibus, ac solidis residentis, di-
uersam arguit formam.

Probatur 3. Quod tertia humiditas non differat à
secunda, nam in eisdem partibus, & ab eadem facul-
tate elaboratur, tantum differens penes maiorem, vel
minorem crassitiem : ergo non differunt specie.

Probatur 4. Quod quarta humiditas à reliquis om-
nibus specie differat, nam ex Auic. & Galen. *locis ci-
tatis*, viuentis forma informatur : sed nulla humiditas
ex antecedentibus informatur forma viuentis : ergo
non est eiusdem formæ, & speciei cum illis.

§. III.

Satisfit dubitandirationi.

AD rationem dubitandi respondetur : Quod hu-
iusmodi formæ cum sint mediæ transitus ordi-
natæ in formam viuentis, conueniunt ex parte finis,
materiæ, & efficientis, differuntque ex parte formæ
substantialis, quæ perfectior petit esse in vltimis, ut
perfectiorem modum substantiæ tribuat materiæ,
aptioremque ad receptionem formæ viuentis ; quod
idem, & in generatione viuentis contingit, in qua li-
cèt materia sit eadem, finis, & facultas ; formæ in se-
mine, & embrione sunt specie diuersæ.

RESOLVTIO XIII.

Vtrum quarta humiditas, ut talis in esse humi-
ditatis secundæ, cum reliquis conueniat?

§. I.

Negatiua partis ponitur fundamentum.

Videtur quod non, primò : Quia humiditas ut
docet Auic. *fen. 1. 1. doctr. 4. cap. 1.* vnita est
parti viuenti, & consequenter per eius formam in-
formata : sed secundæ humiditates non petunt infor-
mari formam viuentis : ergo humiditas quæ quarto lo-
co enumeratur ab Auic. non debet inter reliquas
humiditates secundas connumerari.

Secundò : humiditates secundæ sunt formæ me-
diæ aptam reddentes materiam humorum, ut possint
informari per formam viuentis, sicut formæ seminis,
& embrionis sunt formæ mediæ ad viuentis produ-
ctionem : ergo sicut animal primò productum distin-
gitur à quacumque forma media transitus præce-
dente in materia ad illud ordinata, similiter cam-
bium vltimò vnitum, & informatum per viuentis
formam est quid distinctum à secundis humiditati-
bus, quæ sunt formæ mediæ transitus ad nutritionem.

Tertiò : secundæ humiditates, sicut & ipsi humo-
res ordinantur tamquam alimentum in partium nu-
tritionem : sed quod ordinatur tamquam alimentum
non potest esse viuens, cum esse alimentum ordina-
tum ad nutriendum, & esse ipsam partem nutritam
omnino differant : ergo cambium quod est viuentis
pars, & illius forma informatum non potest inter re-
liquas humiditates secundas annumerari.

§. II.

Eligitur pars affirmatiua.

Resoluendum affirmatiue, docet Galen. *lib. 1. de
naturalibus facultatibus.* Auic. *fen. 1. 1. doctr. 4.
cap. 1.* Quos sequuntur sui Commentatores.

Probatur : Secundæ humiditates dicuntur quæcum-
que formæ diuersæ, siue substantiales, siue accidenta-
les, quæ superueniunt in materia humorum toto tem-
pore, quo ab exitu ex venis ad partes nutriendas ha-
bent rationem alimenti : sed humores non solum an-
te omnimodam assimilationem habent rationem ali-
menti, sed magis propriè, & postquam iam assimilati
sunt : ergo post omnimodam assimilationem cam-
bium, quod est pars viuens, iam assimilatum per nu-
tritionem, verè secunda humiditas est dicendum. Ma-
ior deducitur ex Gal. & Auic. qui secundarum humi-
ditatum rationem diuidunt in humoribus penes di-
uersas alterationes, & mutationes, per quas mutan-
tur in ordine ad alendum. Minor verò docetur ab
Hipp.

Hipp. qui *lib. de alimento*, diuidit alimentum in futurum alimentum, quasi alimentum, & alimentum: vbi alimentum propriè vocat illud, quod actu alit, & est rei alitæ pars: quod idem ex primis demonstrat Gal. *lib. de facultatibus naturalibus cap. 11.* dicens: *Nutrimētum propriè appellari, quod nutrit, eiusmodi scilicet est, quod agglutinatur, vel quod apponitur id propriè nutrimentum non est, sed æquiuoce.*

§. III.

Solutiones adhibentur argumentis.

AD 1. distinguo minorem: Secundæ humiditates non petunt informari forma viuentis secundum omnes illas, concedo: secundum aliquas earum, nego minorem. Secundæ enim humiditates sunt formæ superuenientes humoribus quatenus proximius induunt rationem alimenti, & vsque ultimam assimilationem.

Ad 2. respondetur: Quod secundæ humiditates sunt formæ quæcumque superuenientes humoribus prout alimentum sunt, & sunt formæ mediæ transitus, quæ superueniunt ipsis vt sunt futurum alimentum, non verò vt alimentum sunt propriè, & idè reliquæ humiditates non differunt à cambio in esse secundæ humiditatis, cum adhuc rationem alimenti proprii obtineant, licet differant ab illis in quantum sunt formæ mediæ transitus ad illud.

Ad 3. respondetur: Quod illud quod ordinatur ad nutritionem tamquam futurum alimentum, vel quasi alimentum, non potest esse viuens, quia vt sic tantum æquiuocè alimentum est; illud verò quod propriè alimentum est, actu alit, & informatur formæ aliti, non enim actu alit donec per nutritionem omnimodè assimilatum est sub forma viuentis.

S E C T I O I I.

De humoribus in particulari.

QUATVOR humores specie distinctos sanguinem, bilem, pituitam, & melancholiam in corpore humano reperiri determinauimus, & quemlibet pro nutritione necessarium, de cuiuslibet nunc natura disputandum suscipiemus.

R E S O L V T I O I.

Vtrum sanguis sit humor vi iecoris genitus, maiori ex parte ex aëreis chyli partibus, calidus, & humidus, ruber, dulcis, alendo corpori maximè accommodatus?

§. I.

Pars negatiua à Iouerto fouetur.

Iouertus: quem sequuntur & alij frigidum esse sanguinem contendit, pro quo stat Hipp. *lib. de corde*, qui sanguinem, neque alium liquorem iudicat posse esse calidum: & *lib. de diata* sanguinem esse frigidum fatetur: Idem tenet Cornelius Celsus *lib. 4. cap. 3.* Arist. *2. de partibus animal. cap. 2.* Fauet Galen. *lib. de temperament. lib. de fetus formatione, lib. de sanit. tuenda c. 2.*

Probatur 2. Fœminæ, quæ maiori sanguinis copia abundant, quàm viri, sunt illis frigidiores: ergo quia sanguis, ratione cuius illarum temperies provenit, est frigidus.

A Probatur 3. Sanguis extra corpus nudatus ab spiritu consortio, & suæ naturæ relictus concrefcit etiam tempore æstatis: ergo quia natia temperies illius, à qua provenit concretio, est frigiditas.

§. II.

Diffinitionem adductam admittimus.

Resoluendum Affirmatiuè: Et præcipuè de caliditate excedente illi debita. Resolutioni fauet Hipp. *lib. de natura humana, lib. de flatibus*, Galen. *lib. 10. simplic. lib. 1. de causis morbor. cap. 4. lib. de tumoribus præter naturam cap. 2. in comm. ad lib. de natura humana, & lib. artis medic. cap. 42.* similiter & Auic. *fen. 1. 1. doct. 4. c. 1. & ibi*, Gentilis, Iacobus de Partibus, Forliuensis, & reliqui ex Commentatoribus illius, & ex modernioribus Duncanus *lib. 1. physiolog. cap. 12.* Varandæus *lib. physiolog. sect. 4. de humoribus cap. 3.* Fontanus *artis medicæ part. 1. c. 5.* Santa-Cruz *in fen. 1. 1. opusc. 6. cap. 8.* Vall. *lib. 1. controuers. cap. 15.* Valleriola *lib. 1. de locis com. cap. 11.* Peramatus *lib. de humoribus cap. 8.* Petrus Garcia *in fen. 1. 1. disput. 20. cap. 1.*

Probatur hæc pars: Nam ex Hipp. *lib. de humana natura*, ex elementis sanguis aëri correspondet, & ex anni temporibus correspondet Veri, & in illo in maiori generatur copia, sicut ex alimentis humidis, & calidis: ergo calidus, & humidus est ex natia temperie.

C Probatur 1. A iecore ex chylo fiunt humores, ex partium aquearum in maiori numero pituita, terrestrium melancholia, ignearum bilis: ergo ex aërearum redundantia fit sanguis: sed excedentibus partibus aëreis necessariò debet prædominare calor, & humiditas: ergo gaudet sanguis intenso calore, & humiditate.

§. III.

Primò propositis respondetur argumentis.

AD 1. dicimus: Quod cum duplex substantia sit in sanguine, & ea, quæ ex alimentis fit, & in nutritionem ordinatur, & ea, quæ liquidum reddit sanguinem, quæ serosa vocatur, de hac loquutus fuit Hipp. & Cornelius Celsus.

Vel 2. respondetur: Quod sanguis à prædominio est calidus ex natia temperie, & quia intensum calorem actuatum recipit ab spiritibus, & licet absolute calidus sit ex natia temperie, comparatiuè tamen ad spiritus vitales, à quibus calorem recipit, frigidus dici potest.

Ad 2. distinguo consequens. Ergo quia sanguis est frigidus prout redundat in fœminis comparatiuè ad virorum sanguinem, concedo: prout debetur temperiei illius, & absolute, nego consequentiam. Sanguis enim qui abundat in fœminis frigidior est, quia ipsæ frigidiores sunt, & idè licet in maiori copia reperiatur in illis, quàm in viris, ipsæ frigidiores sunt, & idè minus de sanguine absumunt.

Ad 3. distinguo antecedens: Sanguis extra corpus concrefcit, etiam tempore æstatis, ratione propriæ substantiæ, nego: ratione fibrarum eius, concedo antecedens. In sanguine enim duplex est substantia, alia est ipsa aërea, & propriè sanguinea, quæ nutrit, alia est fibrosa, frigidaque substantia, ratione cuius concrefcit sanguis, & hæc frigida est.

RESOLVTIO II.

Quotuplex fit sanguis ?

§. I.

Solum naturalem dari suadetur.

Sanguinem solum naturalem intra corpus rep-
 eri probatur primò : quia ex Galen. 2. de differ.
 febrium ; dum putrescit , pars tenuis in bilem , crassa
 in melancholiam abit : ergo sub forma sanguinis
 numquam recedit à naturali statu.

Secundò : ex Gal. lib. 2. de crisibus. Nulla datur fe-
 bris intermittens ex sanguine putrido orta, sicut da-
 tur à reliquis humoribus putrefactis : ergo quia san-
 guis intra venas non recedit à naturali statu.

Tertiò : sanguis est humor naturæ amicus, in nu-
 tritionem maximè destinatus , & qui suo consortio,
 & temperie reliquos coërcet intra debitam commix-
 tionem : ergo numquam recedit ab statu naturali.

§. II.

Sanguinis diuersitas admittitur.

Resoluendum primò : Quòd sanguis alter natu-
 ralis, alter præternaturalis potest reperiri. Com-
 munis est hæc doctrina.

Probatur 1. ex Auic. fen. 1. 1. doct. 3. cap. 1. §. San-
 guis verò natura calidus , & humidus , cuius sunt dua
 species, naturalis, & non naturalis, &c. Vbi præterna-
 turalem fieri docet , vel ratione alterius commixti
 præternaturalis , vel propriæ putredinis , seu altera-
 tionis vitio.

Probatur 2. Sanguis in corpore, & naturalis, aptus-
 que pro nutritione potest esse , vel causans febrem
 synochum ratione suæ putredinis, aut vstionis : ergo
 naturalis , & præternaturalis potest dari in corpore.

Probatur 3. A sanguinis vitio, vel in plethora, vel
 in qualitate indicatur sanguinis missio , vt in febre
 syncho, & in consortio illius cum aliis humoribus
 putridis apparet : sed eius euacuatio non indicatur,
 vt naturalis est, quia omne, quod est secundum natu-
 ram , indicat sui conseruationem : ergo secundum
 quòd est præternaturalis.

§. III.

Sanguis naturalis vltèriùs diuiditur.

Resoluendum 2. Quòd sanguis naturalis , aut est
 quartus humor , aut massa sanguinaria in pro-
 portione debita , & connaturali.

Probatur ex Galeno in comm. ad lib. de natura hu-
 mana. Vbi nomine sanguinis intelligi docetur tã san-
 guis quartus humor ab aliis distinctus, quàm omnes
 simul, prout adintegrant massam sanguinariam.

Probatur 2. ex eodem lib. de plenitudine. Vbi ple-
 nitudinem , quæ ex sanguinis redundantia fit, docet
 fieri vel ex sanguine quarto humore redundante, vel
 ex omnibus humoribus simul redundantibus , aut
 aliorum aliquo redundante cum sanguine : ergo san-
 guis duplex naturalis reperitur , alter quartus humor
 à reliquis distinctus , alter ipsa massa sanguinaria ex
 omnium cum sanguine commixtione coalescens.

§. IV.

Fit satis pro rationibus dubitandi.

AD 1. responderetur : Quòd sanguis , dum putre-
 scit in via, antequam partes perueniant ad pu-
 D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A tredinem in termino , fit febris synochus putrida ab
 illo , & ille propriam retinet formam via corruptio-
 nis in statu præternaturali , quidquid contra Valles.
 reclamet Complutensis Martinez non acquiescens
 ad hoc , quòd , dum sanguinis partes sunt in via ad
 corruptionem per putredinem, sanguinis forma per-
 maneat , donec in termino pars tenuis in bilem, cras-
 sa in melancholiam abeat.

Ad 2. responderetur : Quòd non datur febris inter-
 mittens sanguinis , quia toto tempore , quo retinet
 formam, etiam si sit in via putredinis, retinetur à na-
 tura intra venas , & idcò non fit ex illo intermittens
 febris , quæ petit fieri ex humoribus extra vasa reie-
 ctis , & putrefactis.

B Ad 3. responderetur : Quòd licet sanguis naturalis
 habeat omnes condiciones adductas , potest præter-
 naturaliter affici, sicut & reliqui humores, quia etiam
 sunt apti nutritioni, & præternaturales fieri possunt;
 sic sanguis dupliciter fit præternaturalis, vno modo,
 dum putredine , aut vstione recedit à naturali statu,
 alio modo dum à commixtione alterius præternatu-
 ralis humoris vitiatur ; & huiusmodi vitium dicitur
 peccatum, seu vitium in qualitate , qualiter contin-
 git sanguinem vitari in putredine alterius humoris
 illi commixti , ratione cuius vitij dicebat Galen. lib.
 meth. Quòd sanguis mittendus in omni febre putri-
 da, licet oriatur ab alio humore putrefacto.

RESOLVTIO III.

Vtrum pituita fit humor frigidus , humidus,
 albus, crassus, vi iecoris genitus maiori ex
 parte ex partibus aqueis, ob similitum nu-
 tritionem?

§. I.

Partis negativæ fundamenta proponuntur.

Videtur quòd non : Tum, quia pituita generatur
 à calido iecore , à quo calida debet generari:
 tum , quia albedo petit splendescentiam , quæ in te-
 nuibus partibus reperitur , non in crassis , qualis ipsa
 petit esse : tum, quia fit vi ventriculi, in quo redun-
 dat, & ex cuius coctione resultat , vt illius tenue ex-
 crementum : tum, quia aqueæ chyli partes sunt sero-
 sa, & putulenta substantia , quæ expellitur per renes
 tamquam excrementitia : tum , quia cum ante nutri-
 tionem per vltiorem coctionem conuertatur in
 sanguinem, ipsa non est proximè propter nutritio-
 nem : ergo proposita diffinitio est reiicienda.

§. II.

Deciditur resolutio.

Resoluendum Affirmatiuè, ex Hipp. Gal. & Auic.
 communique consensu suorum Commentato-
 rum. Pro quo nota, quod pituita multiplex est acce-
 ptio, sumitur enim latissimè pro quacumque sub-
 stantia frigida, & humida in corpore genita , sic suc-
 cus crudus, mucus, & pus dicuntur pituita, & simili-
 ter sanguis semicoctus ante peractam sui elabora-
 tionem. Propriissimè tamen vnus ex quatuor humo-
 ribus pituita dictus, est de quo inquirimus, qui ca-
 rentiâ fætoris à pure, homogeneitate à mucò, tenui-
 tate à succo crudo distat.

§. III.

Soluuntur obiectiones propositæ.

AD dubitandi rationes dicimus: Tum quòd, vel
 fit à frigidis partibus iecoris , vel ex frigidis
 H &

& humidis chyli, ex quo, & frigida resultat: tum quod aquositas eius, licet cum aliquali densitate conducit ad albedinem, sicut in niue: tum quod pituita, quæ generatur ut excrementum coctionis ventriculi, est succus crudus, non quæ propriissime talis dicitur: tum quod sub chylo sunt aqueæ partes deferuientes pro vehiculo, quæ, sancto munere, feruntur ad renes, & sunt aqueæ partes substantiæ alimentitiæ, quæ remanent in iecore materiam substernentes maiori ex parte pro pituita: tum quod alia est pituita, quæ mutatur in sanguinem ab ea, quæ diffinitur, ut sequenti resolutione constabit.

RESOLUTIO IV.

Vtrum duplex pituita naturalis specie diuersa sit admittenda?

§. I.

Communis opinionis fundamentum adducitur.

Cuncta Medicorum cohors vnanimi assensu quasi coherentes Hipp. Galen. & Auic. tenet unicam tantum naturalem pituitam esse admittendam in corpore humano: tum, ad partium aquearum nutritionem: tum, ut tempore indigentiae sanguis ex illa fiat pro reliquarum partium nutritione.

Probatur 1. Ex communi omnium Medicorum consensu, qui vnanimiter hanc amplectuntur sententiam.

Secundo: unicuique humori redundanti à sanguine distincto destinavit natura receptaculum in corpore humano præterquam naturali pituitæ, quæ quartus est humor: sed hoc non alia ratione, nisi quia hæc eadem, quæ est quocumque tempore apta pro nutritione partium aquearum, tempore indigentiae in sanguinem conuersa, est utilis, sicut ille, pro reliquarum partium nutritione: ergo una, & eadem pro utroque usu, naturalis pituita tantum reperitur in venis.

Tertio: ex Hipp. lib. de natura humana, in corpore humano quatuor tantum reperiuntur humores naturales correspondentes in propria tempore quatuor temporibus anni, & quatuor elementis: sed sub nullo humore, aut anni tempore, aut temperie illis debita datur multiplicitas: ergo nec in pituita.

Quarto: idem non est aliqua pars à natura destinata pro pituita extra venas, sicut pro bile, & melancholia, quia utilis est ut sanguis fiat ex illa: ergo ob hunc finem non est alia admittenda, quam ea, quæ diffinita est. Probatur antecedens, ex Auic. fen. 13. lib. 3. tract. 5. cap. 8. & ex Gal. lib. 2. de facult. naturalib. cap. ult. dicente: Sanè, quod pituitam expurget, natura nullum instrumentum condidit, propterea quod frigida, humidaque est, ac veluti dimidium coctum nutrimentum desiderat: igitur talis succus non utique euacuari, sed in corpore manens alterari: Ergo.

§. II.

Antiqua Gal. doctrina dilucidatur.

Resolvendum tamen; Quod pituita, quæ naturalis dicitur, quia in partium nutritionem ordinatur, est duplex, alia, quæ remanet diffinita *resolut. antecedenti*, & quæ omni tempore est apta nutritioni pro partibus, in quibus, aqueum prædominat elementum. Alia est naturalis, quæ ordinatur in nutritionem loco sanguinis saltem tempore indigentiae, quæ est sanguis semicoctus, ex qua tempore indigentiae potest à iecore sanguis generari.

A Probatur 1. Ex Gal. lib. de plenitudine, c. 11. dicente. Manifestum præterea est eum humorem, qui crudus appellatur inter pituitæ species in hoc sermone esse ponendum, nam si alioquin illum ab hac esse diuersum statuerimus, istis, quas modò retulimus, differentiis plenitudinis, ea etiam adicienda erit, quæ ex istiusmet humore prodiit. Est verò hic humor quam alia pituita crassior, atq; minus flatuosus, cuiusmodi est ille, qui in urinis subsidet, præsertim in illis, quibus præ nimia voracitate plurimum in illis redundat sedimenti. Hæc ex Galen. ex cuius verbis manifestè constat succum crudum, qui sanguis est semicoctus, ponere inter pituitæ species, & hanc pituitæ speciem, ut distinctam ab altera, cum & signa adducat illarum distinctuentia.

B Probatur 2. Ex Gal. & Auic. doctrina fen. 1. 1. doct. 4. cap. 1. Pituita naturalis deferuit in venis, ut tempore indigentiae retrocedens ad iecur, fiat ex illa sanguis pro partium nutritione: sed pituita naturalis, quæ fuit diffinita à nobis *resolut. antecedenti*, numquam est apta, ut per vltiorē coctionem conuertatur in sanguinem: ergo altera pituita naturalis debet admitti intra venas, quæ est crudus succus, seu sanguis semicoctus, apta ut ex illa verificetur Gal. & Auic. doctrina. Probatur minor, naturalis pituita est humor frigidus, & humidus maiori ex parte factus ex partibus aqueis, sed sanguis est humor calidus maiori ex parte factus ex partibus aëreis, & à prædominio calidis: ergo non potest fieri ex pituita naturali: sed ex succo illo crudo dicto pituita, qui sanguis semicoctus ex aëreis partibus chyli factus est. Consequentia patet, quia ut probauimus *sect. 2. de element.* Propria cuiusvis mixti temperies provenit à forma iuxta exigentiam partium materialium.

C Probatur 3. A posteriori ex Authorum dissensu, quorum alij tenent pituitam naturalem esse insipidam: sic Gentilis super Auic. Santa-Cruz sequuti Galen. lib. de atra bile cap. 2. Alij plures tenent similiter esse dulcem, sic Galen. 2. de facult. naturalibus, Carreirus in fen. 1. 1. & fatetur etiam Galen. lib. de atra bile, quam difficultatem nec satis dirimere possunt, quia utrisque fauet Gal. & Auic. Sed hæc non aliunde orta est controuersia, seu contrarietas, nisi quia non distinguunt de his duabus pituitis, quarum quæ quartus humor est, quia aquea, est insipida; quæ sanguis semicoctus, quia aërea, subdulcis; sanguis enim est semicoctus, & dulcis: ergo à posteriori constat huiusmodi pituitæ non naturalis diuersitas.

§. III.

Fundamenta communis sententiæ diluuntur.

Ad 1. distinguo antecedens: Ex doct. Hipp. Gal. & Auic. vna naturalis pituita in corpore humano est admittenda in ordine ad aquearum partium nutritionem, & tamquam quartus humor cum aliis tribus complens massam sanguinariam, concedo: in ordine ad alios fines, nego antecedens. Solum enim de pituita, quæ ut vnus ex quatuor humoribus generatur in iecore per se intenta ad partium aquearum nutritionem, agunt communiter antiquiores magistri.

E Ad 2. respondetur: Quod altera species pituitæ, quæ est succus crudus, sanguis est semicoctus, & idem sicut & ipse sanguis in venis, tamquam in proprio receptaculo continetur, in quibus intra sphaeram iecoris transmutatur in perfectum sanguinem pro nutritione; sin minus cum sanguine delatus ad partes in earum coctione, cum defectus antecedentis non possit ex toto emendari, non omnimodam recipit similiter

similitudinem pro nutritione : sed aliqualem ratione cuius in formam sedimenti transit, & refluit cum lotio, quod descendit, ut manifestè constat ex Galen. doctrina nuper adducta.

Ad 3. negatur consequentia : Quia anni temporibus, & elementis correspondent in analogia proportionem quatuor humores naturales, & suo modo illarum substantiarum, quæ vel sub illis continentur, vel ad aliquem eorum reducuntur, & sic, & ipsi præternaturales humores suam illis dicunt similitudinem.

Ad 4. respondetur : Quod pituita naturalis siue sit ea, quæ insipida est, & quæ diffinita manet ; siue sit illa, quæ à nobis indicatur superaddenda, quæ est sanguis semicoctus, non habet receptaculum intra venas : quæ naturalis est, quia superabundans statim transmutatur in substantiam licet imperfectam nutriti, & apta est partes aqueas reponere, quod docet Galen. loco cit. dicens : *Sanè quod pituitam expurgat, natura nullum instrumentum condidit, propterea quod frigida, & humida est, ac veluti dimidium coctum nutrimentum, &c.* Paucam enim ob humiditatem habet resistantiam, ut conuertatur in substantiam viuentis, idè plerumque illa redundante, superuenit leucoslegmatia, aut malus habitus corporis, quod non contingit in aliis humoribus, quibus receptacula dedit natura, quia non ita facile poterant transmutari in partes viuentis. Pituita altera naturalis dulcis, quia apta est conuertere in sanguinem, idè nec receptaculum extra venas habet, quod docet Auic. loco cit. dicens : *Sanguis enim nutrit stomachum, & flegma dulce naturale conuertitur in sanguinem, & nutrit stomachum, &c.* & Galen. loco cit. dicit : *Quod igitur in venis pituita fertur, cum sit animalibus ex usu, nulla vacuatione eget : sanè aduertere hoc loco, ac scire oportet, quod tamquam ex bilis generibus aliud utile, naturalèque, in animalibus est, aliud inutile ac præter naturam, sic pituita quod dulce est, ac salutare, id esse animanti, & naturale, &c.*

RESOLVTIO V.

Vtrum præternaturalis pituita adæquatè diuidatur in octo species, dulcem, acetosam, falsam, ponticam, mucilaginosam, crudam, vitream, & gypseam ?

§. I.

Dubitandi ratio, & fundamenta aperiuntur.

Videtur 1. quod non ; Galenus enim lib. de aliment. facult. cap. 1. ratione saporis diuidit pituitam, dicens : *Pituitosi quidem humores, alius acidus, alius salsus, alius dulcis, alius sensibilis qualitatis experts.* At verò lib. 1. de natura humana, à substantiæ modo diuidit pituitam, dicens : *Sed, & pituitam in hoc cum alijs humoribus rationem eandem habere videmus, mutato enim crassitudinis, & tenuitatis modo, quandoque aquosa, quandoque ita crassa, ut puri assimiletur.* Et simili ratione, lib. 1. de aliment. facult. cap. 2. diuidit pituitam in liquidam, crassam, viscosam. Et tandem lib. de atra bile, & differ. febr. diuidit illam ratione temperiei, dicens : *Quod pituita alia calida, ut salsa ; alia subtepidam, ut dulcis ; alia frigida non extremè, ut insipida ; alia valde frigida, ut vitrea, quæ vitro assimilatur in modo substantiæ :* Ergo plures species pituitæ præternaturalis debent assignari.

Secundò : pituita dulcis est naturalis, quia, ut diximus resolutione antecedenti, est sanguis semico-

D. Brano Resol. Medic. Pars 1.

A ctus aptus mutari in sanguinem pro partium nutritione : ergo.

Tertiò : non est à quo pituita præternaturalis fiat ratione aciditatis : ergo non datur acida præternaturalis. Probatur antecedens, non à frigore, quod cum sit qualitas pituitæ debita, non reddit illam præternaturalem ; non à calore, quia ab ipso potius perficitur per coctionem, & redditur dulcis ; ergo à nulla causa fit talis.

Quartò : pituita non habet, à quo fiat salsa : ergo non datur pituita salsa præternaturalis. Probatur antecedens ; nam non à putredine, quia in ipsa fit separatio humidi à sicco, & redundat humiditas superflua ex Aristot. meteor. à qua impeditur salsedinis sapor. Non à commixtione falsæ, ac serosæ substantiæ, quia sua humiditate natua valet eius vincere siccitatem. Non per admixtionem amaræ bilis, quia ipsa, cum sit dulcis, aut insipida, euitat amaritudinem : ergo non est ratione cuius fiat salsa.

Quintò : non potest ex pontico sapore fieri præternaturalis : ergo non est admittenda hæc pituitæ differentia. Probatur antecedens, ponticus sapor resultat ex prædominantibus partibus terreis in mixto ; sed in omni pituita prædominant partes aqueæ : ergo non potest ponticus sapor dari in pituita.

Sextò : pituita fit ex partibus aqueis maiori ex parte : sed ab aqua prouenit fluxibilitas : ergo non potest aliqua pituita esse mucilaginosam.

C Septimò : pituita cruda est sanguis diminutè coctus : sed hic ponitur à nobis inter species naturales pituitæ : ergo non debet inter præternaturales poni cruda pituita.

Octauò : vitrea pituita deberet fieri per congelationem aquei humoris : sed intra nostrum corpus congelari non potest, cum nulla sit pars, in qua ratione influentis caloris non sit prædominium actualis caloris : ergo non potest dari in corpore.

Nonò : gypsea pituita deberet esse congelatus humor, sicut & ipsum gypsum, motuique inepta : sed omnis humor debet esse fluxilis : ergo non potest sub aliquo humore reperiri.

§. II.

Resoluitur pars affirmatiua.

Resoluendum Affirmatiuè : Sic deducitur ex Galeno, & docet Auic. fen. 1. 1. doct. 4. c. 1. sequuntur Petrus Garc. fen. 1. 1. disp. 21. Santa-Cruz opusc. 6. de humoribus. Martinez lib. 1. tract. 2. Et communiter omnes Arabis Commentatores, & patebit ampliùs ex solutionibus argumentorum.

§. III.

Soluuntur rationes in contrarium adductæ.

E AD 1. respondetur : Quod Galenus easdem adducit pituitæ præternaturalis differentias, licet diuerso modo desumptas ex diuersis principiis, ipsas tamen Auicem. à sapore, & substantiæ modo desumptas sub octo annumeratis differentiis amplexus est.

Ad 2. respondetur : Quod pituita dulcis, alia est sanguis diminutè coctus, & hæc naturalis pituita est species, alia est dulcis commixtione sanguinis ex Auic. loco cit. quæ à commixto diuerso humore extraneatur à naturali statu.

Ad 3. respondetur : Quod pituita à maiori frigidarum, aquearumque partium commixtione, quam quæ requiruntur pro naturali pituita, fit acida, sicut & succus limonum prouenit acidus ab eademmet causa ; similiter, & ab adurente calore per accidens

acida redditur, resolutis aliquibus calidorum elementorum partibus, sicut contingit in lacte; quod hac ratione in ætate acidum fit, & modum docet Galen. lib. 4. simplic.

Ad 4. respondetur: Quod pituita fit salsa, ut docet Auic. loco cit. & Galen. lib. 2. de differ. febrium, cap. 6. Patet quod serosæ aquositatis commixtio valet salinam reddere pituitam, sicut aqua fit salsa salis commixtione, aut alterius saluginosæ substantiæ. Per putredinem fit salsa, ex Galen. 2. de facult. naturalibus, cap. ult. adustæ enim, & cineritiæ partes saluginosæ fiunt ratione siccitatis, terrestriſque substantiæ adustæ, quæ aquositati saluginosum saporem admiscet, dum in tali est gradu, ut possit debite commisceri pro salso sapore efficiendo, quod idem contingit in admixtione bilis cum pituita in proportionata commixtione, ut ex earum commixtione sint proportionatæ partes, ut falsedinis sapor resultet.

Ad 5. respondetur: Quod sapor ponticus, siue acerbus oritur in mixtis ex terreis partibus cum aquosis, non quia congeletur, ut ait Santa-Cruz, non enim proveniunt saporis raritate, aut densitate, sed ex diuersa miscibilium commixtione, à qua, quia partes aliquæ terreæ superadduntur pituitæ, vel aqueis resolutis, remanent prædominantes, ipsa præternaturalis redditur, & pontico sapore exuperans, quod idem contingit, dum bile permixta, siccæ etiam partes commiscuntur.

Ad 6. respondetur: Quod pituita, quia resolvuntur partes aqueæ, redditur mucilaginosa, & præternaturalis; naturalis est, cui competit fluxibilitas.

Ad 7. respondetur: Quod duplex pituita dicitur in corpore cruda, una quæ est sanguis diminutè coctus, & vocatur pituita cruda respectu sanguinis, in cuius formam potest mutari, & hæc ideo est naturalis; alia est pituita cruda respectu naturalis pituitæ, & hæc præternaturalis est, quia nondum pituitæ acquisiuit formam, respectu cuius cruda vocatur.

Ad 8. respondetur: Quod pituita vitrea non ab extrinseca frigiditate fit intra corpus vitrea: sed ex tali commixtione cuiusdam substantiæ crassæ, & mucilaginosa, quæ ex modo mixtionis adepta est talem substantiæ modum, in qua prædominium est frigidorum elementorum, & ideo euadit frigida vitrea.

Ad 9. respondetur: Quod materia glutinosa, humidis partibus utcumque resolutis, redditur gypsea, non semper à frigiditate externa indurante; sed plerumque, & ab extrinseco calore potest accidere, sicut ex simili materia generantur in corpore lapides, materiâ glutinosâ, ex qua fiunt, secundum partes aqueas à calore resolutâ.

RESOLVTIO VI.

Vtrum pituita valeat in omnes alios humores conuerti?

§. I.

Naturalis pituita, quæ, ut quartus humor ab alijs alia, transmutatio negatur.

Resoluendum 1. Quod naturalis pituita, cuius diffinitionem adduximus, vi iecoris non valet in alios humores naturales transmutari.

Probatur ex dictis: Non potest fieri sanguis, nec alius quicumque naturalis humor, quin fiat ex materia; ex qua temperamentum substantificum, & qualitatum resultet proportionatum pro humore generando: sed ex materia pituitæ naturalis, quæ est

A quartus humor, cum sit à prædominio frigida, & humida cum prædominio partium aquearum, non potest fieri materia, nec dispositio apta pro quocumque alio humore, cum quilibet redundet in prædominio partium materialium diuersi elementi, ac reliqui redundant: ergo non potest mutari in alium naturalem humorem vi iecoris.

§. II.

De naturali pituita, quæ est sanguis semicoctus, quid sentiendum.

Resoluendum 2. Quod pituita, quæ est semicoctus sanguis, potest in solum sanguinem vi iecoris transmutari.

B Probatur: Potest transmutari in humorem, qui ex vi coctionis potest fieri ex illo cum naturali, & debito temperamento: sed ex vi coctionis solus sanguis perfectus potest acquirere debitum vtrumque temperamentum ex sanguine diminutè cocto, cum in illo proprium sanguinis temperamentum remaneat, ratione cuius solum secundum magis, aut minus coctum differt à perfecto sanguine: ergo in illum solum potest immutari.

§. III.

Quid sentiendum de pituita largo modo sumpta, determinatur.

C Resoluendum 3. Quod pituita largo modo sumpta, quæ est cruditas in ventriculo genita, potest vi iecoris in omnes quatuor transmutari humores.

Probatur 1. ex Galen. 2. acutor. comm. 30. Qui pituitosos docet inedia diu perferre, quia pituita prodest pro nutrimento: & patet in animalibus pituitosis, qui hyeme in suis cauernis viuunt ex sola pituita ætate in ventriculo coacervata: sed nutritio omnium partium fit ex omnibus quatuor humoribus: ergo ut nutriantur animalia ex pituita in ventriculo redundante, transmutatur vi iecoris in omnes quatuor humores.

D Probatur 2. ratione fundamentali: Pituita, quæ in ventriculo generatur, est cruditas ob debilitatem coctionis in ventriculo genita ex materia, ex qua chylus deberet fieri; quæ, quia non peruenit per vteriore coctionem ad formam chyli, dicitur cruditas, seu pituita largo modo sumpta: ergo ex illa in iecore possunt omnes quatuor humores generari saltem secundum aliquam imperfectionem, cum fiant ex materia non omnino perfecta per primam coctionem. Patet consequentia; nam hæc cruditas fit ex tota chyli materia, ex qua omnes possent generari humores: ergo vi iecoris ex illa possunt omnes quatuor humores generari.

RESOLVTIO VII.

E Vtrum bilis sit humor tenuis, amarus, flauus, vi iecoris maiori ex parte ex igneis partibus factus, in similitudinem nutritionem, & ut coadiuuat excrementorum expulsionem?

§. I.

Negatiue partis fundamenta adducuntur.

Pars negatiua suaderi potest ex Auic. qui naturalem bilem docet esse sanguinis spumam: sed spuma fit potius ex aquea substantia, quam ex ignea: ergo bilis fit ex partibus aqueis chyli, & non ex igneis.

Secundò: bilis aliquando rubra vocatur ab authoribus

ribus, aliquando flaua: ergo nullum habet determinatum colorem. A

Tertiò: bilis fit per intensiorem coctionem, quam reliqui humores, & idè calidior illis euadit: ergo similiter crassior illis debet esse: ex Arist. enim *lib. 4. meteor.* quæ coquantur calidiora, & crassiora euadunt.

§. II.

Affirmatiua pars fulcitur.

Resoluendum affirmatiuè: Sic deducitur ex Hipp. *lib. de natura hum.* Galen. *in comm. lib. de humoribus*, ex Auic. *fen. 1. 1. doct. 4. cap. 1.* A posteriori ex febribus, quæ ex illa resultant, apparet eius igneitas, & primæ apparent qualitates, à quibus secundæ adductæ subleuantur.

§. III.

Satisfit rationibus dubitandi.

Ad 1. distinguo antecedens: Ex Auic. naturalis bilis est sanguinis spuma, ita ut verè possit spuma dici, nego: ita ut propter aliqualem similitudinem cum illa possit spuma vocari, concedo antecedens. Est enim bilis leuissima & tenuissima substantia, & quæ supernatat extra corpus supra reliquos humores, & idè ab Auic. sanguinis spuma vocatur.

Ad 2. respondetur: Quod ex splendescencia, quæ debetur igneis partibus, prout commiscetur cum maiori, aut minori opacitate partium reliquorum elementorum, fit bilis subflaua, vel intensè flaua, & hæc solet vocari rubra, quia ad rubedinem proximior est reliquis, quilibet tamen ex his coloribus accidit in statu naturali bili, & dicitur flauus.

Ad 3. respondetur: Quod naturalis bilis non fit ex reliquis humoribus per vltiorem coctionem, sed ex chyli ignearum partium maiori numero cum aliarum commixtione, & idè est reliquis humoribus tenuior, & calidior, licet se ipsa in termino à quo, sit crassior, dum peruenit ad terminum ad quem suæ perfectionis.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum quinque species bilis præternaturalis sint admittendæ, vitellina, porracea, æruginosa, cærulea, & Ifatidea?

§. I.

Partis negatiue proponuntur fundamenta.

Primò non est aliquis locus in doct. Galen. ex quo possint omnes istæ species annumerari: ergo non sunt admittendæ.

Secundò: non est in corpore humano aliquis determinatus locus suæ generationis, cum iecur non possit in tantam intemperiem venire, qualis requiritur pro earum generatione.

Dices: quod tamen non generentur in iecore ratione suæ intemperiei, possunt in aliis partibus generari.

Contra: iecur, ut probauimus, est causa à qua necessariò quilibet humor petit fieri: ergo si non possunt in illo generari, non sunt possibiles.

Tertiò: aliæ species annumerantur præter dictas; scilicet glastea, maioris famæ, & minoris famæ bilis, citrina, prasina, cinaria: ergo plures sunt enumerandæ.

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

§. II.

Affirmatiua pars sancitur.

Resoluendum Affirmatiuè: Sic Carreirus, & communiter deducunt Commentatores ex Auic. *fen. 1. 1. doct. 4. cap. 1.* Et est communis, manebitque confirmata ex resolut. argument.

§. III.

Satisfit pro argumentis primo adductis.

Ad 1. respondetur: Quod Galen. sparsim omnes bilis præternaturalis differentias adduxit; vitellina flaua, similis vitellis ouorum crassitie, & consistentia ex Gal. *lib. de atra bile cap. 2. & lib. 2. de facult. natural. cap. vlt.* Porracea, seu prasina, similis est porrorum foliis ex Galen. *lib. de atra bile cap. 2.* licet secundum intensum, & remissum differant aliquantulum; æruginosa similis est ærugini æris ex Gal. *5. aphor. comm. 1. & lib. de natura humana comm. 4.* Cærulea, & Ifatidea cæruleum colorem habent, sed vltima obscuriorem, ex Galen. *lib. 10. simplic. cap. de felle*, ex quibus locis patet Gal. omnes has differentias admittere.

Ad 2. respondetur: Quod bilis porracea potest generari in ventriculo ex vitiosa alimentorum dispositione apta pro eius generatione, & in venis maiori vltione ex Galen. *lib. 2. progn. cap. 23.* Extra iecur enim præternaturales possunt fieri humores, ex præternaturaliter affecto alimento, aut ob nimiam intemperiem, quæ non sine maximo incommodo animalis generat præternaturalem bilem, sicut si ex indebito victu fieret æruginosa, & vitellina in venis generantur, & cærulea, ac ifatidea, si aliquando in homine fiunt. à Galen. enim in agitatibus animalibus in vesicula fellea visas esse tantum refertur.

Ad 3. respondetur: Glasteam idem esse cum cærulea, cinariam cum æruginosa, citrinam cum vitellina, quæ est duplex; alia à Galeno descripta *lib. 2. de facult. natural. lib. c. 2.* quæ ab intensiori calore fit ex naturali flaua, resolutis aliquibus partibus aqueis, sit quæ illa crassior, calidior, & calore intensior, & similis vitello oui crudi antiquo. Alia est ab Auic. descripta, quæ fit ex miscella pituitæ crassæ, mixtæ cum flaua bile, ex cuius consortio resultat crassior, flauitie remissior, & similis vitello recenti, & vtramque in corpore admittimus diuersam, & vtramque necessariò admittendam iudicamus, sicut ex commixtione bilis cum pituita fit vitellina, quæ maioris famæ, quia communior est, vocatur: ita vitellina minoris famæ fit ex melancholiæ cum bile commixtione, quæ raro accidit, & idè minoris dicitur famæ; sed vtraque sub vitellina non addit nouam speciem ad quinque enumeratas.

RESOLVTIO IX.

Vtrum melancholia sit sanguinis fæx?

§. I.

Pars affirmatiua suadetur.

Primò: ex Galen. *4. aphorismor. comment. 21. lib. 3. de locis affectis cap. 8. libro 2. de facultat. naturalibus*, in capite vltimo, ubi faciem sanguinis melancholiam vocare consuevit, sicut & bilem flos illius.

Secundò: fæx est pars, quæ in coctione subsidet, quia crassior, & terrestris: sed in humorum coctione

coctione subsidet melancholia, quia crassa, & terrestris: ergo est sanguinis fæx.

Tertiò; quod fæculentum, nigrum, densum, & terrestre apparet, dicitur fæx: sed talis apparet melancholia; ergo est sanguinis fæx.

§. II.

Pars negativa sancitur, & propria adducitur diffinitio.

Resoluendum: Quodd melancholia naturalis et humor à iecore genitus ex parte chyli, in qua abundant partes materiales terræ, frigidus, siccus, colore niger, sapore medio inter acidum, & ponticum præditus, consistentia crassus, quia ex fæculenta, & terrestriori parte chyli fit, & defertur maiori parte cū aliis humoribus per venas in nutritivū partiū similiū in modo substantiæ, partimque & in lienis nutritivum defertur, seu in illo si imperfectior, generatur, & partim in ventriculum, in quo sua acerbitate famem excitat. Innotescit per omnia causarum genera melancholiæ natura in hac diffinitione.

§. III.

Fit satis pro dubitandi rationibus.

Ad 1. respondetur: Quodd Galen. non intendit quodd melancholia sit sanguinis fæx, & ut pars terrea illius fundum petat, quia ut bene convinquit Cardanus l. 10. *contradiet tract. 3. c. 13.* Non est pars sanguinis quarti humoris, sed specie alius ab illo, & ided, nec eiusdem temperiei, sed assimilatur fæci aliquo modo, quatenus terrestris pars est chylosæ substantiæ, ex qua fit sanguis, & ided in massa sanguinaria, ut granior reliquis deorsum tendit.

Ad 2. respondetur: Quodd fæx subsidet tamquàm excrementum crassum in coctione separatum, melancholia verò per se intenditur, & generatur pro similitum partium nutritione, sicut & ipse sanguis.

Ad 3. respondetur: Quodd nigrū, & terrestre apparet, quia licet per se sit intentum in humorum generatione, fit maiori ex parte ex terrestriori chyli substantia.

RESOLUTIO X.

Vtrum quadruplex præternaturalis melancholia detur?

§. I.

Pars negativa suadetur.

Plures melancholiæ præternaturalis species admittendas esse videtur, quia ex quatuor humoribus per vltiorem calorem alteratis fiunt quatuor species melancholiæ præternaturalis, seu atræ bilis: sed etiam per admixtionem pituitæ, aut bilis cum melancholia possunt aliæ species fieri, sicut apparet in speciebus bilis præternaturalis: ergo plures, quàm quatuor species melancholiæ præternaturalis sunt admittendæ.

Secundò: per alterationem caloris non posse in atram bilem mutari reliquos humores naturales apparet: tum, quia sanguis cum sit aëreæ naturæ, non valet in melancholiam mutari, quæ est terræ naturæ: tum, quia ex bile adusta fiunt aliæ differentiæ bilis præternaturalis, non verò fieri potest melancholia: tum, quia naturalis melancholia, cum nimis terrea sit, vltius vsta in cineritiam substantiam alienam à naturâ alterius humoris mutaretur: tum quia pituita, ut tenet Valles l. 1. *controuers. c. 21.* Manardus 9. *epist.* 2. Vega l. *artis medic.* & patet ex Gal. 6. *aphor. comm.*

A 53. & l. de locis affectis c. 6. & l. 6. *epidem. f. 6. com. 3.* & 1. *prorit. sect. 1. comm. 4.* atram bilem, ex flaua bile, & fæce sanguinis tantum fieri intendit: tum quia, quæ multa aquea humiditate abundant (ut pituita) ex Arist. 4. *meteor. cap. 9.* vti non possunt, nec à prædominante humiditate, albedineque in contrarias omnino qualitates posse mutari videtur, ergo species bilis atræ, seu melacholiæ præternaturalis non sunt quatuor.

Tertiò: melancholia petit esse frigida, & sicca: sed atræ bilis species, quæ fiunt per putredinem, aut vstionem, calidæ remanent, ut patet ex Hipp. 4. *aphor. 22.* ex vlcibus, quæ ex illis supervenire solent, & ex aliis accidentibus, quæ subcrescunt ex illis: ergo non sunt species melancholiæ.

§. II.

Pars affirmativa suadetur.

Resoluendum: Quodd quatuor species melacholiæ præternaturalis sunt admittendæ, quæ sunt atræ bilis factæ per vstionem ex omnibus quatuor humoribus. Sic docet Galen. lib. 2. *de facult. naturalibus.* Auic. fen. 1. 1. *doct. 4. cap. 1.* Nicolus *serm. 5. cap. 11.* & 16. Santa-Cruz *opusc. de humoribus cap. 34.* Carreirus in fen. 1. 1. *disp. 23.* Peramatus lib. *de humoribus.* Martinez lib. 1. *tract. 4. q. 8.* Varandæus lib. *physiolog. sect. 4. cap. 6.* & alij.

Probat: tot sunt species melancholiæ præternaturalis, seu atræ bilis, quot sunt humores, qui vstione, aut putredine adusti possunt in atram bilem transmutari: sed omnes quatuor humores adusti possunt transmutari in atram bilem: ergo quatuor species atræ bilis admittendæ. Probat minor, de sanguine ex Galen. lib. 2. *de differ. febrium c. 9.* & lib. *de crisi bus* 12. ubi ait, quodd sanguis dum putrescit, pars tenuis abit in bilem, crassa in melancholiam; & lib. *de atra bile*, demonstrat, atram bilem fieri putredine, aut vstione ex bile, aut melancholia; & de pituita, licet non doceat idem, quia raro contingit; demonstrat ratio, quia sicut ad extra prunis superposita, resolutis humidis partibus, nigra redditur; ex nimia sui vstione, aut putredine intra corpus eadem valet pati alterationem, & transmutationem: ergo quatuor species atræ bilis, seu præternaturalis melancholiæ admittendæ.

§. III.

Fit satis pro argumentis.

Ad 1. respondetur: Quodd renuit melancholia sua densitate, & crassitie reliquorum humorum commixtionem, quam non ita renuit aquosæ substantiæ pituita; vel quodd soli pituitæ ex admixtione supervenit in varias diuidi species, quia in sola illa, quia insipida, potest hæc commixtio cognosci, quatenus recipit saporem humoris, qui commiscetur, qui in aliis cognosci non potest, quia à propriis saporibus obscuratur, nec ided cognoscitur per illum miscella, ratione cuius possent diuidi.

E Ad 2. respondetur: Tum quodd pars crassa, & terrestris sanguinis ex Gal. est, quæ mutatur in melancholiam: tum quodd ex bile ex minori adustione fiunt aliæ species præternaturales bilis, dum ita intensa, ut igneis, & aëreis, ac aqueis partibus resolutis, remaneant prædominantes terrestres partes, fit atra bilis, in cuius confinio sunt cærulea, & isatica bilis: tum quodd melancholia substantiæ modum naturalem admittit, remanet tamen eo, qui sufficit pro præternaturali statu: tum quodd Galenus egit de speciebus atræ bilis, quæ communiter contingunt, & subicit, quia rara, eam, quæ fit ex pituita: tum quodd humida in summo resistunt vstioni, ut apparet in aqua, quæ non in

in summo, qualis reperta in mixtis, resistit: sed non omninò vstioni obstat: sicut nec quòd pituita sit alba & humida, quæ licet petat intensiorem causam, vincitur tamen, & transit in contrarias qualitates, vt probat resolut. & constat.

Ad 3. respondetur: Quòd melancholia naturalis petit esse frigida, & sicca, non tamen præternaturales, quæ idè sunt tales, quia discedunt à naturali temperie, & substantiæ modo: vel quòd licet esset frigi-

da atra bilis ratione partium terrestrium prædominantium, posset effectus calidos causare propter empyreumata, sicut videmus in frigido aceto terram fermentare, & in oleo vitrioli scaram inducente, contendunt aliqui alias esse frigidas partes, secundum quas in febribus ardentibus offerunt illius guttulas attemperationis gratia, & eius frigiditatem secundum aliquas partes attestatur illius aciditas, quæ ex Gal. 1. 3. simpl. ex prædominante frigiditate prouenit.

DISPUTATIO VI.

De Humani corporis partibus.

ARTES dicuntur, in quas, cum insint, totum diuiditur, ex Arist. 2. phys. & diuersæ sunt, prout ratio totius multiplex in illo valet reperiri: communiter tamen, quidquid ad illius constitutionem, & conseruationem in illo requiritur, pars vocatur; & idè Hip. 6. epidem. text. 7. corpus humanum diuidit in continentia, contenta, & impetum facientia, idèst in spiritus, humores, & partes solidas; propriè tamen continentia, seu partes solidæ hominem vt talem componunt, sunt enim in illo vnica substantiali forma informatæ, & in quibus potentiæ eius resident, & à quibus eius eliciuntur operationes, & de quibus disputandum in hoc tractatu.

De his docuerunt plura, Hipp. lib. de veteri medicina, & lib. de locis in homine, Gal. lib. 6. de placitis, lib. 1. method. c. 1. & 6. lib. de inæquali intemperie, lib. 1. de locis affectis, & in lib. de vsu partium. Quem ibi sequuntur Anatomici omnes, & in arte parua, in cuius commentariis plura de partibus, Argenterius, Vega, Santorius, Odis de Odi, Saluus Sclanius, & reliqui commentatores; plura docuit similiter Aristoteles in lib. de partibus animal. præcipuè in lib. 2. Auer. lib. 1. collige, Auic. fen. 1. 1. doctr. 5. quem sequuntur Gentilis, Iacobus de Partibus, Iacobus de Forlinio, Gratiolus, Thomas de Garbo in summ. lib. 1. tractat. 4. Conciliator à differ. 38. vsque ad 47. Ex modernioribus Valleriola lib. de locis communibus c. 12. Vall. lib. 2. controuers. Petrus Garc. in fen. 1. 1. à disp. 26. vsque ad 32. Andreas Laurentius lib. 1. artis anatomica, Martinez lib. 1. tract. 2. Fontanus lib. 6. physiolog. Sennertus lib. 1. instit. cap. 7. Varandæus lib. 1. physiolog. sect. 3. Fernelius lib. 1. physiolog. Mercatus tom. 1. part. 4. Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 3. Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 10. Godofredus lib. 1. cap. 6. & 7. Leonardus Fuchsius lib. 1. instit. sect. 5. Ioannes Baptista Cortès decade 2. cap. 1. & decade 4. cap. 5. Corella lib. 1. Enchiridion. cap. 5.

SECTIO PRIM A.

De partium natura & numero.

ARS, particula, locus, sedes, & membrum, apud Gal. lib. 1. method. cap. 5. & 6. & lib. 1. de locis affectis, idem sunt. Aristot. autem partem cum membro non confundit, sed quid superius iudicat illam ad membrum, & ad partem, & in hac acceptione procedit de illa disputatio.

B

RESOLVTIO I.

Vtrum dentur in corpore humano partes substantialiter diuersæ.

§. I.

Pars affirmatiua suadetur.

C

Artem affirmatiuam contendunt suadere Antonius Andreas 7. metaph. q. 17. Xuarez tom. 2. sua Theologia tract. 3. cap. 2. Paulus Venetus de anima cap. 5. Rubius lib. 2. de anima cap. 3. q. 7. Petrus Garc. in fen. 1. 1. disp. 16. cap. 2. Commentator lib. 6. phys. Valles. lib. de sacra philosophia cap. 4. Quorum alij diuersas animas, seu formas saltem partiales specie distinctas in partibus diuersis organicis reperiri contendunt, & ab illis partes specie diuersas effici. Alij verò vnicam in corpore admittentes animam, eam diuersa organa diuerso modo substantialiter informare iudicant, quia diuersas habet perfectiones indiuiduales, & idè informat organa perfectione substantiali indiuiduali diuersa.

D

Primò: suaderi potest ex D. Thoma quest. de spiritualibus creaturis, art. 4. ad 14. dicit enim: Caro mea cum carne tua magis conuenit secundum rationem speciei, quàm caro mea cum osse meo, & q. de anima art. 9. ad 14. dicit: Licet anima sit vna forma simplex secundum essentiam, est tamen multiplex virtute: & paucis interpositis concludit: Et idè oportet, quòd licet anima sit vna forma, partes corporis diuersimodè perficiantur ab ipsa, & vnaqueque secundum quod competit eius operationi, & c.

E

Secundò: modus essendi, quem habet anima in corpore, est diuersus ab eo, quem habet in corde, specie, & sic de aliis: ergo secundum diuersam rationem est in illis diuersis partibus, qui diuersus modus, cum sit modus substantialiter informandi, consequenter partes sic informatæ erunt substantialiter diuersæ.

Tertiò: viuentia differunt à non viuentibus penes hoc, quòd forma viuentium est actus corporis physici organici; forma non viuens non petit diuersitatem partium, quas informat: ergo anima secundum diuersam rationem substantialiter petit esse in diuersis partibus; non enim anima partes sibi diuersas informaret, quin diuersum illum modum substantialem posset illis tribuere.

Quartò: præcipuè in homine id manifestè constat, nam anima rationalis non tribuit cuicumq; corporis

parti esse vegetatiuum, sensitium, & intellectiuium; os enim vegetatiuum est, & non sensitium; manus organum est vegetatiuum, & sensitium, sed non intellectiuium; cerebrum est vegetatiuum, sensitium, & intellectiuium: ergo anima secundum diuersam rationem substantialiter est diuerso modo in diuersis partibus organicis corporis.

§. II.

Accidentali distingui diuisione partes decernimus.

Resoluendum: Quod diuersæ corporis nostri partes sunt inter se distinctæ sola accidentali perfectione, & quod neque aliunde prouenit in illis heterogeneitas: Sic tenet D. Thom. 1. p. q. 70. art. 9. Quem sequuntur Herbeus tract. de unitate formarum, Capreol. in 2. dist. 15. q. 1. ad 6. Caietan. lib. 2. de anima q. 1. Fonseca 10. metaphysica cap. 17. Soncinas 8. metaph. quæst. 10. Conimbricenses 1. de generation. cap. 22. Collegium Discalceatorum lib. de anima disp. 6. q. 2. Mercatus p. 4. de partibus classe 2. art. 7. Nicolaus Florentinus tract. de membris in generali c. 28. & alij.

Probatur 1. Ex D. Thom. 1. p. q. 76. art. 5. ad 3. dicente: *Partes animalis, ut oculus, caro, manus, os, & huiusmodi non sunt in specie, sed totum, & ideo non potest dici propriè loquendo, quod sint diuersarum specierum, sed quod sint diuersarum dispositionum*: & art. 8. sequenti in solutione ad 8. dicit: *Vna pars corporis dicitur principalior, quàm alia, propter potentias diuersas, quarum sunt organa partes corporis, quæ enim est principalioris potentia organum, est principaliter pars corporis, vel quæ etiam eidem potentia principalius deservit, &c.*

Probatur 2. Repugnat aliquid esse sub determinato genere, & non determinari sub illo ad aliquam certam, & determinatam speciem atomam: sed partes heterogeneæ viuentis sunt sub viuentis genere: ergo debent poni determinatè sub aliqua specie atoma contenta sub illo; tunc sic ad speciem hominis determinantur partes quæ sunt in homine per animam rationalem, quæ formaliter communicat materiæ, in qua inhæret, esse intellectiuium, sensitium, & vegetatiuum: ergo in quacumque parte hæc omnia reperiuntur.

Probatur 3. Diuersitas substantialis in partibus organicis, vel prouenit ex parte materiæ primæ, vel ex partæ formæ substantialis; non ex parte materiæ primæ, in qua solum reperitur diuersitas partium materialium, quæ accidentalis est. Ex parte formæ, non; quia cum formaliter contineat formas inferiores, communicat materiæ earum esse formarum, communicando quas formaliter continet: ergo in illis solum est diuersitas accidentalis. Secunda pars antecedentis patet, quia effectus formalis formæ est ipsa forma ut communicata: ergo effectus formalis formæ formaliter continentis vegetatiuum, sensitium, & intellectiuium est ipsa forma communicata, ut vegetatiua, sensitiua, & ut intellectiua: ergo eo ipso quod anima formaliter contineat alias, dat illarum esse in quacumque parte, quam actu informat.

§. III.

Argumentis primò positis fit satis.

Ad 1. respondetur D. Thom. tantum loquutum esse de maiori conuenientia in perfectione specifica accidentali, non de substantiali: & in loco secundo tantum intendit, quod anima partes cor-

Aporis diuersimodè perficiat perfectione accidentali, ut Complutense Discalceatorum Collegium doctissimè tenet loco citato pro resolutione.

Ad 2. distingo antecedens: Essendi modus, quem habet anima in toto corpore, est distinctus ab eo, quem habet in corde, & aliis partibus, distinctione essentiali, nego: distinctione accidentali, concedo antecedens. Licet enim anima substantialiter eodem modo omnes informet partes, quia diuersa est accidentalis perfectio in hac, ac in illa parte; in hac sentit, cum illa motum elicit localem, in alia sanguinem, & in alia chylum producit.

BAd 3. negatur consequentia: Quia anima solum petit eam partium diuersitatem, cum qua possit per diuersas potentias diuersas elicere operationes, cum modo heterogeneo petat operari, & non cum determinatione ad vnum, sicut formæ non viuentes; ad hanc autem diuersitatem sufficit accidentalis diuersitas partium, quas informat.

CAd 4. respondetur: Quod anima rationalis omnes partes, quas informat, substantialiter informat secundum esse vegetatiuum, sensitium, & intellectiuium; non tamen in quacumque parte horum omnium elicit operationes, quia deficit in illa parte perfectio accidentalis requisita, ut operetur per potentias omnium: ad hoc enim, ut potentia prorumpat in actum, non sufficit esse substantiali gradu animam actu in parte, sed quod sit in illa pro potentiis sensitivis organum, in quo vna pars similis sit, in qua inhæreat potentia, quæ elicit actionem, & quod sint aliæ partes, quæ simul vsum præstent ad illam actionem,

RESOLVTIO II.

Quid sit Pars?

§. I.

Nulli partis diffinitioni videtur acquiescendum.

D**P**artem nulla rectè posse circumscribi diffinitione, suadet primò varietas diffinitionum ex antiquis desumptarum nullo modo inter se cohærentium. Auicenna enim fen. 1. 1. doct. 5. cap. 1. partem diffinit: Corpus ex prima humorum commixtione genitum. Galen. lib. 1. method. cap. 5. & lib. de elementis cap. 6. partem dicit esse, Quidquid totum complet, & integrat: seu quidquid ad humani corporis constitutionem facit, lib. verò 1. de usu partium. Quod est Corpus, quod neque vnde quaque circumscriptionem habet propriam, neque vnde quaque coniunctum est aliis. Petrus Aponensis, cui Valleriola adhæret lib. 1. de locis communib. cap. 12. dicit esse, Corpus solidum, spissum, ex humiditatibus genitum, naturæ viribus insignitum. Fernelius verò lib. 2. physiolog. cap. 1. diffinit partem, quod sit, Corpus toti cohærens, communique vita coniunctum, ad illius functionem vsúmve comparatum: Ergo hæc diffinitionum diuisio demonstrat nullam adequatè illam definiuisse.

ESecundò: nullum æquiuocum vnica valet diffinitione explicari: sed pars respectu partium, quæ in homine sunt, est æquiuocum: ergo pars diffiniri non potest. Probatur minor, tot partes sunt in homine, quot possunt diuidere quamcumque totius rationem in homine repertam: sed ratio totius in homine multiplex est, est enim totum physicum, diuisibile in materiam, & formam; totum mixtum diuisibile in partes

partes elementorum, ex quibus fit; est totum viuens adintegratum ex omnibus partibus, quæ ad viuentis esse, & conseruationem pertinent, & sic diuisibile ex Hipp. 6. *epidem. comm.* 7. in continentia, contenta, & impetum facientia; est totum substantiale viuens adintegratum ex similaribus, & organicis partibus viuentibus: ergo pars respectu harum omnium partium in homine repertarum, æquiuocum est.

Tertiò: pars, & membrum sunt membra diuidentia respectu eorum, ex quibus corpus humanum componitur: ergo pars non est primò diffinienda, quàm diffiniatur id, quod est ad vtrumque superius.

§. II.

Diffinitionem eligimus.

Resoluendum: Quod pars viuentis, vt tale, est: *Corpus toti coherens, communi vita coniunctum, ad illius functiones, vsuque comparatum.* Hanc diffinitionem tradidit Fernelius *lib. 2. physiolog. c. 1.* Quam ex illo receperunt Mercatus *tom. 1. p. 4. clas. 1. q. 99. art. 9.* Andr. Laurent. *lib. 1. anatomes q. 1.* Varand. *lib. 1. physiolog. tract. de partib. humani corporis sect. 3. c. 1.* Duncanus *lib. 1. physiolog. c. 8.* Fontanus *lib. 6. physiolog. c. 1.*

Probatur 1. Medicus agit de partibus humani corporis, prout sanitati, & morbo est obnoxium, & vt tale fit medicinæ obiectum: ergo illa diffinitio partis aptior est, quæ illius partes vt sic melius diffinit: sed diffinitio ex Fernelio est huiusmodi: ergo hæc est reliquis anteponenda. Probatur minor, partes corporis illud constituentes vt morbo, & sanitati obnoxium, sunt, in quibus facultates viuentis insident, quæ actiones edunt, & ob eas sunt constructæ: sed huiusmodi partes non alia, quàm adducta diffinitio, explicat: ergo est aptior pro diffiniendis partibus, ex quibus componitur corpus, quod est medicinæ obiectum.

Dices: ex adductis primò diffinitionibus aliquas sufficere ad has partes diffiniendas.

Contra: Auicennæ, & Aponensis diffinitiones organicæ parti adaptari non possunt, quia non immediatè sunt nisi ex aliis partibus. Diffinitiones quæ ex Gal. adducuntur, non solum corporis viuentis partes diffiniunt, ex quibus viuentis actiones prodeunt, & quibus morbus, aut sanitas superuenit, sed quascumque alias non viuentes: ergo definitio à Fernelio adducta, quæ partis viuentis naturam explicat, est admittenda.

Secundo: illæ partes præcipuè sunt definiendæ à Medico, quæ hominem, vt homo est, componunt: sed tales sunt quæ rationali forma informatæ suarum actionum sunt instrumenta: ergo diffinitio, quæ ex Fernelio adducitur, quæ harum naturam explicat, est admittenda.

§. III.

Solutiones rationibus dubitandi adducuntur.

AD 1. dicimus antiquiores non exquisitissimè elaborasse partis diffinitionem: sed illorum plerique intendentes illius descriptionem aliquam proponere, aliqui ex materia, alij ex forma, alij ex fine ipsam desumpserunt: Fernelius verò exquisitissimè ex omni causarum genere ipsam compleuit diffinitionem.

Ad 2. distingo minorem: Pars respectu partium, quæ in homine sunt, est æquiuocum, si sumatur absolute, vt abstrahit ab omnibus, concedo: si intendatur diffiniri determinatè, vt est pars adintegrans vi-

Auens, vt anima informatum, nego minorem. Cum enim in hac acceptione intendatur eius diffinitio, propriissimè diffiniri potest.

Ad 3. respondetur: Quod licet Galen. aliquando partem, & membrum pro eodem vsurpet; pars tamen genus est ad partem, quæ similes, & ad membrum quod organicas comprehendit partes.

RESOLVTIO III.

Vtrum partis diuisio in similem, & dissimilem sit adæquata?

§. I.

Pars suadetur negatiua.

Pars negatiua suaderi videtur primò: Membra diuidentia debent exhaustire totam diuisi latitudinem: sed præter similes, & dissimiles partes sunt aliæ plures in corpore humano: ergo diminuta est diuisio. Probatur minor: partes, quæ in corpore humano reperiuntur, aliæ sunt principales, aliæ eis inferuientes, aliæ actionem præstant, aliæ solum ad illam commoditatem, aliæ principes, quædam ex principibus ortæ, quædam propriis operantes virtutibus, quædam ipsas ab aliis participantes, quædam inferuientes naturali potentia, quædam animali, quædam vitali: ergo præter similes, & organicas, sunt plures partes in corpore humano.

Secundò: partes similes dicuntur, quæ nullam ex aliis partibus compositionem habent: sed nullæ sunt huiusmodi partes in corpore: ergo diuisio non est adæquata. Probatur minor: si aliquæ essent partes similes in corpore humano, maximè os, cartilago, ligamentum, membrana, tendo, nervus, sub quo spinalis medulla; arteria, vena, caro sub qua sunt glandulæ, parenchymata, & musculosa substantia, & tandem cutis, ex eis partibus, quæ animâ informantur, ex eis verò quæ non viuunt, pili, vngues, adeps, ossium medulla, spiritus, & humores. Sed omnes hæ partes ex aliis compositionem habent; Galen. enim *lib. 1. de elementis cap. 8.* dicit: Quod humores fiunt alimentis, alimenta ex elementis, & *li. 1. de semine*, dicit: Quod omnes corporis partes fiunt ex sanguine, & semine: ergo nullæ sunt partes in corpore humano, quæ non fiant ex aliis, & sint compositæ ex illis.

Tertiò: membra diuidentia debent esse opposita; sed partes similes & organicæ eadem sunt: ergo pars non potest diuidi in partes similes, & dissimiles. Probatur minor, ex Galen. qui nervos, venas, & arterias vocat dissimiles *lib. de inaequali intemperie*, plerumque verò easdem partes similes vocauit: ergo eadem partes sunt similes, & organicæ.

§. II.

Affirmatiua pars eligitur, & suadetur.

Resoluendum Affirmatiuè. Sic tenet Galen. *lib. de differ. morbor. c. 3. & 1. method. c. 6. & 8. de placitis, c. 4.* Tenet Auicenn. *fen. 1. 1. doct. 5.* Quem sequuntur ibi omnes sui Commentatores. Tenet Arist. *2. de partib. animal. c. 2. lib. 1. de historia animal. cap. 1.* Et ex modernioribus Mercatus *tom. 1. part. 4. clas. 1. q. 99. art. 5.* Valleriola *lib. de locis communib. cap. 12.* Andreas Laurentius *lib. 1. historia anatomica quest. 5.* Varandæus *lib. physiolog. tract. de partibus humani corporis sect. 3. c. 2.* Corella *lib. 1. Enchirid. c. 5.* Martinez *lib. 1. tract. 2. q. 1.* Duncanus *lib. 1. physiolog. c. 3.* Fontanus *uniuersa artis medica p. 1. lib. 6. c. 1.* Valles *lib. 2. controuers. c. 1.* Auerr. *1. collige.*

Probatur

Probatur : Omnis pars intra corpus diuisibilis, vel partitur in partes eiusdem rationis cum se ipsa, vel in partes quæ diuersam denominationem, ac nomen retinent : sed illa est similis, & hæc dissimilis : ergo adæquata est diuisio partis in similem, & dissimilem.

§. III.

Respondetur argumentis.

AD 1. negatur minor : Quia omnes corporis partes quacumque alia denominatione denominentur, omnes sunt aut similes, aut dissimiles, reliquæ verò sunt accidentales partium differentię, quæ alicui harum superueniunt parti.

Ad 2. respondetur cum Andræa Laurentio: Quod partes similes dicuntur simplices, quia ex aliis diuersis partibus non componuntur, etiam si ex diuersis fiant principiis : sic elementa simplicia dicuntur ab Aristotel. etiam si fiant ex materia, & forma, quia ex aliis non componuntur elementis, sicut mixtum.

Ad 3. respondetur ab Argenterio : Quod neruus, vena, & arteria ratione formæ sunt dissimiles; ratione materiæ, similes.

Sed rectè impugnatur ab Andræa Laurentio demonstrante cum Galen. *lib. de placitis*, & *lib. de usu partium*, has partes esse dissimiles ratione materiæ; neruus enim intrà medullosum, extrà mollis est.

Respondet Andræas Laurentius, Varandæus, Petrus Garcia cum Nicolo Florentino *tractat. de membris* : Quod membrum potest dici compositum, vel sensibilibus, vt pes, & manus; vel insensibilibus, vt vena, arteria, & neruus, quæ licet sint composita, solent inter partes similes poni, quia quoad sensum similes apparent.

Contra : ad sensum etiam apparet dissimilis neruus, cum ad extra sit mollis, & ad intra medullosa eius percipiatur substantia, & in venis percipiuntur villi, & membranosa substantia : ergo neque quoad sensum sunt similes.

Respondetur has partes dissimiles esse; dici tamen similes à Galen. quia non componuntur ex aliqua substantia communi pro aliarum partium compositione.

Contra: pars medullosa, quæ est pars interna componens neruum, non est propria neruo, sed communis etiam cerebro.

Respondetur: Quod cerebrum, & spinalis medulla, & pars interna nerui vna substantia sunt, & ab omni alia diuersa.

RESOLVTIO IV.

Quid sit pars similis, quid dissimilis?

§. I.

Resolutio proponitur.

Resoluendum : Quod pars similis est illa, cuius quacumque separaueris partem, nomen, & diffinitionem retinet cum ea, ex qua separatur. Dissimilis verò est, cuius partes, nec nomen, nec diffinitionem, si separantur, retinent cum ea, ex qua separantur. Sic diffinit Auic. *fen. 11. doct. 5. cap. 1.* Quem sequuntur Gentilis, vterque Iacobus, Nicolaus, & reliqui Commentatores, & fere omnes Authores citati pro antecedenti resolutione.

Huic fauet diffiniendi modo Galen. *lib. 1. method.*

A capit. 6. dicens : Humœomeria, idest similis pars est, sicut ipsum clare iudicat nomen, quæ vndique in similes particulas scilicet diuiditur. Et *lib. 8. de placitis*, dicit : Corpora, quæ vna circumscriptione clauduntur, interdum similia, eò quod omnes partes; tum sibi mutuo, tum toti similes habeant, interdum simplicia, & prima nuncupantur. Et *lib. 1. de elementis capit. 8.* dicit : Quorum vniuersæ particule eandem omnino formam, & temperiem retinent. Similiter Arist. *lib. 2. de partibus animalium cap. 9.* dicit : Sed quod partes eorum idem cum totius nomen fortiantur, propterea inter similes in hoc lib. annumerata sunt. Et *lib. 4. meteor. capit. 4.* dicit : Cum autem hæc diffinita iam sunt, sigillatim dicamus, quid sit caro, aut os, vel aliorum, quæ simplicia sunt, vnumquodque habemus iam eorum, ex quibus simplicium natura constat, genera, & cuius vnumquodque generis sit per generationem, nam ex elementis simplicia, ex his verò aut materia omnia natura opera, sunt verò omnia, vt ex materia ex dictis, vt autem secundum substantiam, ratione semper autem magis manifestum in potentioribus, sed pars similis dicitur ipsi toti parti, &c. Et adhæret Auerr. 1. collig. has similiter diffiniens partes, vt de parte dissimili Galen. dicit *lib. 6. method. cap. 6.* Voco autem, & nomen ipsum indicat, quod ex dissimilibus partibus est compositum.

C

RESOLVTIO V.

Vtrum tam similis, quàm dissimilis pars possit dici organica, seu instrumentaria.

§. I.

Negatiue partis fundamenta proponuntur.

Partem negatiuam contendunt plerique suadere, in illam enim incidere visi sunt Gal. & Arist. qui indiscriminatim partem dissimilem pro organica, & e contra desumunt. Arist. enim *lib. 1. de historia animalium*, Instrumentarias partes compositas esse affirmat: & ex Galen. *lib. 1. de elementis*, deducitur, quod pars organica est, quæ ex similibus composita à natura est facta ad vnam certam, ab aliis distinctam, operationem : ergo soli dissimilari parti conuenit, quod sit organica, aut instrumentaria.

Secundò: pars instrumentaria, seu organica differt à similari, quia non solum propriam sibi temperiem petit, sicut illa, sed propriam figuram, conformationem, & structuram seruat : sed hoc accidit illi ex varia similiarum compositione : ergo solum in dissimilari id valet contingere.

E Tertiò: ex Galen. *lib. de different. morborum*. Tria sunt genera morborum, vnum in intemperie proprium parti similari ; aliud in mala compositione proprium parti organice, seu dissimilari ; aliud in soluta vnitatem tam similari, quàm dissimilari parti commune: sed si ratio instrumenti, seu organi posset tam parti similari, quam dissimilari competere, etiam morbus in mala compositione esset vtrique communis, sicut morbus in soluta vnitatem: ergo soli parti dissimilari id competere asserendum.

§. II.

Quid tenendum resoluitur.

Resoluendum affirmatiue : Tenet Fernellius *lib. 2. partis naturalis cap. 1.* Quem sequuntur Argenterius

Argenterius lib. artis medicinalis, Andreas Laurentius lib. 1. historia anatomica q. 6. Varandæus lib. physiolog. tractat. de partibus c. 3. Mercatus tom. 1. tract. de partibus art. 4.

Probatum rationibus ex his Authoribus desumptis.

Prima deducitur, ex Galen. lib. 3. de facultatibus naturalibus cap. 11. dicente; Quædam esse instrumenta, quæ vnica constant tunica, vt vterus, & vesica: & Arist. lib. 2. de partibus animalium cap. 1. dicit Partem esse organicam propter suæ figuræ formam: & superaddit: Dissimilares constare ex similaribus possunt; tum pluribus, tum singulis, vt viscera nonnulla: constant enim ferè omnia multiformi figura, qua ex corpore simili condita habentur, &c. Et eodem cap. dixerat, Cor propter suæ figuræ formam esse partem organicam: ergo pars similis ratione formæ potest dici organica.

Probatum 2. Pars organica est quæ sibi propriam, & determinatam, vniuerso vero corpori communem præstat actionem, siue ex pluribus, siue ex partibus similaribus fiat. Pars similis est quæ præstat actionem communem, sicut coctionem caro, & os, & quælibet particula corporis præstat: sed parti simili, & parti dissimili contingere potest, quod non solum communem, sed sibi propriam eliciat operationem, vt vtero, & vesicæ: ergo, & quod sit pars organica.

Probatum 3. Ratio figuræ, seu conformationis non includit necessariò diuersitatem materiæ, potest enim in vna, & eadem particula subsistere, & à natura fieri: ergo tam simili, quàm dissimili parti est commune, quod sit organica. Probatum antecedens; idem potest continere, & fieri à natura, quod contingit in eis, quæ fiunt ab arte: sed ab arte ex vna materia vniuersa, auro, argento, ligno, aut ære conformatur vnum ens organicum, & propriâ gaudens figurâ: ergo ratio figuræ non petit materiæ diuersitatem.

Dices: quod si instrumentum posset fieri ex vna simili parte, frustra esset in parte dissimili compositio plurium partium similarium diuersarum, ex quibus organica fiat.

Respondetur: Quod, vt pars dicatur absolute organica, vna sola sufficit pars, si ex illa corporis particula debitam, & propriam nanciscatur figuram: tunc enim fit pars organica non ratione materiæ, sed ratione formæ, & in huiusmodi parte organica tantum requiritur debita conformatio, & iusta magnitudo, sicut esset in vase, quod in artificialibus fit ex auro, vel argento: at verò, vt organum maiori gaudeat perfectione, & possit in perfectiores vsus comparari, ex pluribus petit comparari particulis, & non solum requirit debitam conformationem, seu figuram, & iustam magnitudinem, sed connexionem inter illas, vt patet in manu, vel crure; & in artificiatu in domo, vel turri.

§. III.

Authoritati, & rationibus satisfi.

Ad 1. respondetur: Quod Gal. & Arist. partem dissimilarem, organicam, seu instrumentariam vocant, quia semper dissimilis est organica, & instrumentum, non tamen quæ similis est, & idè de illa, dum de organica loquuntur, deducunt exemplum; non tamen negant, quod similis ratione formæ possit similiter dici organica, siue instrumentum pro aliqua actione.

Ad 2. distinguo minorem: Hoc accidit ex varia similarium compositione, varietate substantiæ, nego;

varietate compositionis, concedo minorem. Vt enim constat ex dictis, sufficit, vt pars instrumentaria dicatur, quod figuram seruet propriam, ab aliis distinctam, etiam si ex variarum partium compositione eam acquirat.

Ad 3. respondetur: Quod morbus qui superuenit parti simili, vel superuenit illi, vt similis est, & talis est morbus in intemperie, & proprius partibus similaribus; vel superuenit in illa, vt organica est, & talis est morbus in mala compositione illam vitians, vt instrumentum est, & ille est proprius partibus organicis: aliud est enim, quod morbus sit proprius parti organicæ, aliud quod sit proprius parti dissimili.

RESOLVTIO VI.

Vtrum viuentis actiones eliciantur à partibus similaribus, an verò ab organicis?

§. I.

Parti organica aliquas actiones tribuit Argenterius.

Partes similes elicere actiones gradus vegetatiui, gradus verò sensitiui actiones à partibus organicis, non autem à similaribus produci contendit Argenterius lib. artis medicinalis. Quam sententiam intendit probare primò, ex Gal. lib. de sanguinis missione cap. 4. dicente, Primarias actiones à similaribus partibus effici, secundarias verò ab instrumentis: & lib. 1. method. cap. 6. dicit: Instrumentum voco animalis partem, quæ perfectam actionem edere potest, veluti oculus visionem. Et Arist. lib. 2. de partibus animal. cap. 1. dicit: Constant enim animalia ex utroque membrorum genere, verum si meliora dissimilium gratia habentur, illorum enim officia sunt actiones, & oculi, &c. Et aliis in locis Gal. & Arist. in idem conspirant: ergo saltem animales actiones ab organicis tantum fiunt partibus.

Secundò, partes omnes similes, in quacumque parte corporis sint, easdem valent producere semper actiones, si similes sint, cum eundem substantiæ modum, & temperiem obtineant: sed gradus sensitiui actiones vni determinatæ parti organicæ tribuuntur, vt oculis videre, auribus audire: ergo partibus similaribus non possunt tribui actiones gradus sensitiui, sed solum vegetatiui, quæ communes debent esse omnibus partibus.

Tertiò: quia, vt contendunt alij, etiam si actiones sentiendi sub gradu sensitiuo petant fieri à partibus similaribus, tamen motus locales ab organicis fieri constat ex Arist. 2. de partibus animal. cap. 1. vbi similes partes sentiendi actiones, instrumentales verò motus locales efficere contendit: ergo saltem actiones gradus sensitiui fiunt à partibus organicis.

§. II.

Omne actionem à simili parte determinatur effici, ex Gal. Laurëtio, Dūcano & aliis.

Resolendum tamen, non solum gradus vegetatiui actiones elici à partibus similaribus; sed sensitiui gradus omnes actiones efficienter elici à determinatæ simili particula organi: perfectiue reliquis ipsum adintegrantibus. Sic docet Galen. lib. 2. de differentiis morborum c. 6. lib. 2. method. cap. 6. & 10. l. 7. method. cap. 2. lib. 6. de locis affectis c. 3. lib. de optima corporis constitutione cap. 2. & 5. Tenet Andreas Laurentius lib. 1. anatomie q. 6. Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 8. Varan

Varandæus lib. 1. *physiolog. tractat. de partibus humani corporis* c. 3. Petrus Garc. in *fen. 1. 1. disp. 18. cap. 1.* Martinez lib. 1. *tract. 2. q. 1.* Cortesius *decad. 2. c. 1.*

Probatur hic Medicorū cōmunis cōsensus ex Gal. *locis nuper citatis*, præcipue ex illo 2. *method. cap. 10. §. protinus similaribus partibus occurrer, à quibus omnes animantium actiones fiunt, &c.* Et ex *cap. 6. §. quippe à similaribus functiones edi, eo quod esse cuiusque instrumenti unam tantum similem, reliquas vero, quæ cum hac quodvis instrumentum perficiunt, eas usus alicuius gratia illius, quæ prima erat actionis causa factas esse, &c.*

Probatur 2. Principaliter, & per se efficienter ab illa particula fit organi actio, in qua residet animalis facultas: sed hæc non in qualibet organi parte, sed in vna determinata, cui in illo organo non est similis alia: ergo ab illa per se primò efficienter fit animalis actio. Probatur minor, quia idèd requiritur heterogeneitas, & partium componentium diuersitas in viuente, quia anima indifferens ad pluriū potentiarum productionem, debet determinari ad hanc potius, quàm ad illam potentiam producendam ex tali determinato substantiæ modo proprio, & coaptato pro efficientia actionis talis potentia: sed vnus substantiæ modus proprius, & determinatus pro efficientia operationum determinatæ potentia sensitivæ, nec in pluribus eiusdem corporis partibus, nec in diuersis partibus eiusdem organi potuit esse communis: ergo in vnica illius determinata particula potest tantum resultare facultas.

Probatur 3. vltima pars resolutionis, quod scilicet reliquæ componentes particulae ad actionem concurrunt, quatenus præstant vsum, seu commoditatem: Quacumque ex reliquis particulis morbosè læsâ, læditur actio, vt ex Galen. constat lib. 1. *de locis affectis cap. 2. & 3.* & ex lib. *de differ. morb.* manifestè conuincitur: ergo manifestum est aliquo modo has particulas concurrere ad elicentiam instrumentaliū actionum.

Dices: facultas residet in determinata particula: ergo nihil actionis elicitur ab aliis, in quibus ipsa non inhæret.

Respondetur: Verum id esse quoad essentiam, non verò quoad vsum, & commoditatem requisitam ad illam; habet enim se particula, in qua inhæret facultas, sicut artifex, ad cuius ministerium plures requiruntur ministri, à quo licet solo possit perfici sua operatio, quia ad ipsum peragendum reliqui ignari sunt; omnes tamen ad efficiendum artificatum sunt necessarij, & dicuntur concurrere, quia in suo ministerio vsum, & commoditatem præstat quilibet, sine quibus artifex operari non posset.

§. III.

Pro argumentis solutiones afferuntur.

AD 1. Arist. & Galenum fatemur actiones aliquas tribuere organicæ parti, non quoad elicentiam principalem, sed quatenus vsum præstant ad earum efficientiam, seu commoditatem, vt fiant ab aliqua simili particula illas componente.

Ad 2. respondetur: Quod particula similis, cui per se primò tribuitur actio in quouis organo, talis est, vt non sit alia similis in corpore, etsi alia est similis in simili in organo, & ordinata in eundem finem, & idèd eodem modo operari fatemur.

Ad 3. respondetur: Quod tam sensatio, quàm motus localis fiunt à particula simili, sed motum localem contendit fieri Arist. à parte composita ex duabus particulis eiusdem rationis scilicet à duobus

A musculis, qui præcipue requiruntur in parte instrumentaria, quæ diuersos motus locales efficit, vt in crure, alter enim musculus trahit, alter dilatat.

RESOLVTIO VII.

Vtrum pars similis sua tempetie concurrat ad operandum?

§. I.

Resoluitur controuersia ex doctrina D. Thomæ.

B Resoluendum cum D. Thom. 1. p. q. 78. art. 1. in corpore: Quod ad actiones vegetatini gradus actiue se habet partis similares temperies. Verba Angelici Præceptoris sunt: *Respondeo dicendum, quod quinque sunt genera potentiarum anime, quatuor dicuntur modi viuendi, & huius diuersitatis ratio est, quia diuersa anime distinguuntur secundum quod diuersimode operatio anime supergreditur operationem naturæ corporalis; est ergo quadam operatio anime, quæ tantum excedit naturam corpoream, quod neque etiam exercetur per organum corporale, & talis est operatio anime rationalis; est autem alia operatio anime infra istam quæ quidem fit per organum corporale, non tamen per aliquam corpoream qualitatem, & talis est operatio anime sensibilis, quia etsi calidum, & frigidum, & humidum, & siccum, & alia huiusmodi qualitates corporeæ requirantur ad operationem sensus, non tamen ita, quod mediante virtute talium qualitatum operatio anime sensibilis procedat, sed requiruntur solum ad debitam dispositionem organi. Infima autem operationum anime est, quæ fit per organum corporeum, & virtute corporeæ qualitatis; supergreditur tamen operationem naturæ corporeæ, quia motiones corporum sunt ab exteriori principio, huiusmodi autem operationes sunt à principio intrinseco; hoc enim commune est omnibus operationibus anime: omne enim animatum aliquo modo mouet seipsum, & talis est operatio anime vegetabilis; digestio enim, & ea, quæ consequuntur, fit instrumentaliter per actionem caloris, vt dicitur in 2. de anima.* Hæc D. Thom. ex quibus patet resolutio, pro qua vide Petrum Garciam, *fen. 1. 1. disp. 18. cap. 2.*

SECTIO II.

De partium principum diuersitate.

DE partium diuersitate egimus proueniente à materia, vel à forma; iam nunc agimus de illa prout in humani corporis vsum ordinatur, in qua consideratione pars, alia præstans, alia princeps, alia non princeps, seu ignobilis dicitur. Pars præstans ex Fontano à principe differt, quia omnis princeps est præstans, & non è contrà; præstans enim pars ratione vitæ dicitur, sine qua diu subsistere viuens non potest, indiget enim continua illius operatione, & hæc est princeps; alia est præstans ratione officij publici, & idèd officialis dicitur, quia præstat pro reliquis officium, & huiusmodi sunt ventriculus, pulmo, renes, & vesica; Ignobilis verò, sibi præcipue officium parat, & hoc omnibus aliis partibus est commune.

RESOLVTIO I.

Quid sit pars princeps?

§. I.

Altera diffinitio Galen. taxatur Argenterij ratione.

Galen. lib. 14. de usu partium cap. 1. Partem principem eam vocat: quæ simpliciter est necessaria ad individui conseruationem. Quam diffinitionem impugnat Argenterius lib. artis medic. Non enim soli principi, sed cuiusque præstanti parti conuenit, ratione enim publici officij necessaria est ad individui conseruationem.

§. II.

Altera verò recipitur ex Galeno diffinitio partis principis.

Resoluendum: Quod pars princeps est quæ toti largitur facultatem, vel saltem materiam. Hanc tradidit Gal. lib. 6. de placitis cap. 10. Recepit Auicenna. fen. 1. 1. doct. 5. cap. 1. Quem sequuntur Arabes, & ex modernioribus, Valles lib. 2. controuers. cap. 3. Andreas Laurentius lib. 1. anatomie quæst. 3. Argenterius in artem medic. fol. 282. Varandæus lib. physiolog. tract. de partibus sect. 3. cap. 3. Fontanus p. 1. lib. 6. cap. 5. Santorius in artem paruum ad cap. 9.

Per facultatem, dispositionem intelligimus, quæ vltimum complementum est, sine quo facultas in parte residens operari non valet, quæ à cerebro pro facultatibus sensitiui gradus, motiuis, & cognoscitiuis; à corde pro motu arteriarum communicatur. Per materiam, sanguinariam massam, quæ apta est materia pro omnium partium mutatione.

Ex quo patet, in quo consistit essentialis ratio partis principis, & quam inutiliter tempus conerunt Argenterius in impugnanda diffinitione primò adducta; & Andreas Laurentius in ipsa defendenda; ibi enim Gal. non diffinire contendit, sed explicare, quid sit proprium parti principi, scilicet quod sit necessaria ad individui conseruationem, quod parti principi conuenit, quatenus præstans est; ipsi verò parti principi essentialis est, quod largiatur facultatem, vel materiam: si enim lien ipsam præstat, hæc à iecore debet perfici. Vt infra dicemus.

RESOLVTIO II.

Quotuplex sit pars princeps?

§. I.

Antiquorum refero, & comprobo sententias.

Celebrem reddit hanc quæstionem opinantium auctoritas: ex antiquioribus aliqui minus bene philosophantes, partem corporis determinatam tanquam proprium animæ domicilium assignabant. Sic Parmenides, & Epicurus, pectus; Straton partem inferiorem frontis, Erophilus cerebri vasum, Erasistratus cerebri sinus, Asclepiades membranam cerebrum vestientem, Critias sanguinem, Diogenes tenuiorem eius partem, qui consequenter partes istas principes esse tenentur concedere.

Ex Philosophis verò reliqui animam totum corpus informare cognouerunt, & aliquid ab aliqua parte derivari in reliquas, ratione cuius pars illa princeps diceretur; sed hanc vnicum cor esse contendunt Zed. Brano Resol. Medic. Pars 1.

A non, & Crisippus, quibus accedit Arist. accerrimus huius placiti tutelaris, quod defendere contendit totis viribus lib. 2. de partibus animal. cap. 1. 7. & 10. lib. 3. de partibus animal. cap. 4. lib. de somno, & vigilia c. 3. lib. de iuuent. & senectute cap. 1. & 2. lib. de animal. motu cap. 6. & 8. lib. 2. de generatione animal. cap. 4. Quem sequuntur Auerr. l. 2. de partibus animal. ca. 7. & lib. 2. collect. cap. 7. & 11. Afrodif. lib. 1. de anima cap. ult. Themistius lib. de memoria quæst. 27. Iandunus de somno, & vigilia q. 9. Albertinus lib. 3. c. 1. Auicenna. fen. 1. 1. doct. 5. c. 1. qui cor similiter constituit principium vitalis, naturalis, & animalis facultatis, & ab ipso tamquam à prima radice operationes oriri, licet in aliis partibus ab illo possint manifestari; cui adhærent Arabis Commentatores.

B Primum huius placiti fundamentum desumptum fuit ex communi omnium existimatione, qua non modò cordi tribuitur origo vitalium actionum, sed animalium, & naturalium, ac rationalium; indicabatur enim mentis domicilium, qua ratione homines excordes, vecordes, concordēsque dicti sunt, & cordati, & in Sacra pag. 2. Paralipomenon, & Psalm. 7. Secreta cordis Deum cognoscere dicitur, & Matthæus asserit, quod de corde exeunt cogitationes: Ergo sanciri debet hoc placitum ex communi omnium consensu.

C Secundò: validissimis rationibus Arist. contendit suum placitum stabilire, quia illi parti principatus est adscribendus, quæ est principium, & origo omnium facultatum: sed soli cordi hoc conuenit: ergo solum cor est pars princeps. Probat minor: illa pars est principium, & origo omnium facultatum, à qua desumunt principium, & originem organa, quibus omnes facultates deferuntur in reliquas corporis partes: sed nervi, venæ, & arteriæ, quæ sunt organa, per quæ virtutes animales, vitales, & naturales communicantur à corde originem desumunt, in quo amplitudo arteriæ, implantatio venæ magnæ, intertexta in intentionibus sinibus nervorum propago: ergo soli cordi id conuenit.

D Tertio: in toto corpore est vna anima, per ipsam fit corpus vnum: ergo vnica pars princeps, quæ sit principium vnicum, à quo omnes partes regantur, debet assignari. Probat Arist. consequentiam à paritate in hoc vniuerso, cuius vnicum est principium, vnaque prima causa, à qua omnia gubernantur; quod idem conuenit ad cuiusvis reipublicæ gubernationem. *Haud multos regnare bonum est, Rex vnicus esto,* repetit Arist. ex Homero: ergo vnica pars princeps debet in corpore reperiri.

E Quartò: idem est principium sentiendi, mouendi, ac vegetandi, quod essendi: sed cor primò est, vivitque in corpore, vltimòque desinit esse: ergo illud tantum est principium. Probat maior; tum quia corde affecto ut in syncope, sensus, & motus deficit in reliquis partibus; tum quia in animæ passionibus fluit, & refluit ab ipso in ipsum concursus spirituum, qui & in somno recurrunt ad ipsum, & tunc facultates otiantur; tum quod in eius temperiem corrigendam fuit constructum cerebrum humidum, & frigidum: ergo cor primum est principium sentiendi, vegetandi, & mouendi.

§. II.

Ex Galeno communis amplectitur doctrina.

Resoluendum: Quod triplex pars princeps debet assignari in animali perfecto, Cerebrum, quod sentiendi est principium; Cor, quod est principium vitalis facultatis; & Iecur, quod est principium naturalium,

salium, quatenus materiam substernit pro omni parte. Fauet huic sententiæ Hipp. lib. de morbo sacro-num 18. ipsam expressit egregieque explicauit Plato in Tymao, & 4. de Republica. Tenet ex Patribus Diuus Augustinus in psalm. 20. Diuus Ambrosius lib. 6. Exameron. cap. 9. Gregorius Magnus cap. 9. Nissenus lib. 4. philosophia cap. 16. lib. de creatione hominis c. 2. Chrysostomus in cap. 4. ad Ephesios, Albertus Magnus lib. 1. de anima tract. 4. c. 11. Lactantius lib. 6. c. 9. Diuus Thom. 3. p. q. 8. art. 1. & 6. Diuus Bonauentura in 3. distin. 3. art. 2. q. 3. Caietan. 3. p. q. 8. art. 1. Præcipue tamen huius sententiæ stetit Patronus contra Arist. Galenus lib. 7. de placitis Hipp. & Platonis, cap. 3. 6. & 14. & lib. 8. de usu partium cap. 3. & 4. & in arte parua cap. 9. quem sequuntur Auic. 6. naturalium pars. 4. cap. 1. Plutarchus lib. 4. de placitis philosophorum cap. 21. Et ex recentioribus Valles lib. 2. controuers. c. 3. Petr. Garc. fen. 1. 1. disp. 19. Mercatus tom. 1. q. 107. Fontanus p. 1. cap. 5. Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 8. Varandæus lib. physiolog. sect. 3. cap. 4. Valleriola lib. 1. de locis communib. cap. 12. Andreas Laurentius lib. 1. anatomia quest. 2. Martinez li. 1. q. 2. tract. 2. Godofredus lib. 1. cap. 7. Fernel lib. 5. cap. 14. & 15. Leonardus Fuchsius lib. 1. instit. p. 1. sect. 5. cap. 1. Fernandez li. de facultat. naturalibus tract. de præcipuis facultatibus conclus. 1.

Probatur 1. Quod cerebrum sit pars princeps: ex Aristot. enim illa pars princeps censi debet, quæ est principium, & origo influxus necessarij ad operationem, & partium instrumentalium, per quas talis influxus deferretur: sed tale est cerebrum respectu influxus requisiti ad actiones sensitiuas: ergo est pars princeps. Probatur minor; tum quia exortum neruorum à cerebro omnes Anatomici experientia comprobant; tum quia quanto descendunt à cerebro, tanto sunt tenuiores, sicut rami ab stipite elongati: Tum quia, ut obseruauit Galen. de constitutione artis medicæ cap. 4. si nerui in medio vinciuntur, pars versus cerebrum motum, & sensum retinet; partes inferiores, etsi versus cor tendant, priuantur utroque: Tum quia, ut demonstrauit Galen. lib. 3. de locis cap. 10. In apoplexia, impedito omni neruorum exortu, omnes partes corporis sensu, & motu priuantur, non impedito partis influxu, remanet motus, & sensatio in his partibus, ad quas descendit, aufertur in aliis, ut in paralyti: Tum quia in delirio, lethargo, & aliis affectibus, per quos læduntur actiones cognoscitiuæ, cerebro, & non cordi remedia apponimus: Tum quia actiones, in quibus anima communicat cum intelligentiis in sublimiori loco constitui erat conueniēs: ergo cerebrum pars est in corpore princeps.

Probatur 2. Quod iecur sit pars princeps; tum quia venarum est origo, ut Anatomici demonstrant, demonstratque experientia; ab ipso enim truncus magnus venæ portæ, & causæ proueniunt, qui discedentes tenuiores fiunt, & in magnam ramorum propaginem partiuntur: Tum quia humores abundant iuxta iecoris intemperiem: Tum quia producti intemperiem recipiunt iuxta eam, quæ iecur laborat: Tum quia ipso vitiato ex calore excedente, calidi ex humoribus subcrescunt morbi, ipsius temperie substantifica in frigidityte, & humiditate excedente hydropos subcrescit: ergo quia sanguificationis est origo.

Respondent Auicennistæ sanguinem generari à iecore, sed perfici à corde.

Sed pugnant hi contra experientiam, quæ ex anatome demonstrat à iecore ad cor vnum venæ ramum sanguinem pro illius nutritione, & spirituum generatione deferre; ad reliquas verò corporis partes omnis sanguinis residuum immitti à iecore,

A vtilēque esse in illis pro earum nutritione: Tum quia à corde in reliquas ex illo immissa materia, possent partes nutrirī: Tum quia sanguis fit ex chylo, ex quo reliqui fiunt humores in iecore: Tum quia cum sanguis fiat ex determinata parte chyli, quæ in cor deferri non potest, in iecore ex illa perfici est necesse: ergo à solo iecore fit sanguinis productio perfecta.

Tertio probatur, quod cor sit pars princeps ex communi consensu Philosophorum, & Medicorum, qui respectu facultatis vitalis ipsum principem partem constituunt: Tum, quia ex anatome constat articularum esse principium, & ab ipso per illas in reliquas partes communicari spiritus: Tum quia ligatā arteriā versus cor pulsant, non versus inferiorem partem: ergo cor pars princeps est.

§. III.

Pro Galeni opinione contrariorum refranguntur rationes.

AD 1. distinguo antecedens: Ex communi omnium existimatione actiones omnes vitales dependent à corde tamquam à principio elicitiuo, nego: tamquam à principio remoto, à quo dependet omnium partium temperies conseruatiua principij radicalis, concedo antecedens. Cordis enim facultas vitalis dicitur, quia ad omnia opera vitæ maximè necessaria est, dependent enim actiones vegetatiuæ ab illius influxu, & sensitiuæ, quia sine debita dispositione in organo nullæ, nec sensitiuæ, nec vegetatiuæ sunt operationes, & propter hanc dependentiam ex communi existimatione cordi solent tribui omnes operationes, quæ sunt ab animali; sed præter istam dependentiam actiones animales à cerebri influxu dependent, & naturales à iecore tribuente materiam: & idē similiter istæ partes dicuntur principes.

Ad 2. & illius probationem negatur minor: Constat enim ex resolutionis probationibus, quod cerebrum neruorum est principium, vel spinalis medulla, vnicus est in corde paruus neruus à sexta coniugatione ortus, fibræ, & villi sunt quamplures, quæ in eius substantia contexta credit Arist. neruos esse, qui causæ venæ vidit ramum insignem in dextro cordis ventriculo, non tamen obseruauit à vena caua originem ducere, sicut reliqui ex quibus vniuersum irrigatur corpus.

Ad 3. negatur consequentia: Quia licet si ab vnico principio, & origine possent omnia, quæ à partibus principibus mittuntur in partes, generari, & transmitti; sufficeret principium vnum: vna tamen substantia non potest talem habere substantiæ modum, ut sit principium tam diuersarum partium quales sunt venæ, nerui, & arteriæ, quæ sunt partes instrumentales, quibus deferretur omne requisitum in partibus; nec similiter valeret eadem producere tam diuersas entitates, quales requiruntur pro dispositione, seu materia facultatum vitalis, animalium, & naturalium, & idē triplex in hunc finem est necessaria pars princeps.

Ad 4. negatur minor: Quia positā præuiā dispositione, vel corruptiua, simul omnes partes informantur, vel informari desinunt, & quod in syncope omnes sensitiuæ actiones deficiunt, quia deficit influxus cerebri pro illis, in animi possessionib. fit intus, & extra fluxus, & refluxus spirituum, quia illorū cor

cor est origo, & principiū, neque ob id frigidum fuit productum cerebrum, vt cor attemperaret (sufficit enim in hunc finem aer ab illo attractus) sed vt nimis calefactum ab spiritibus in illo necessariis, vt animales spiritus generentur, non inutile redderetur pro cognoscitiuis.

RESOLVTIO III.

Vtrum testiculi sint pars princeps respectu speciei?

§. I.

Partis negatiue fundamenta pro Arist. proponuntur.

PArtem negatiuam tenet Aristot. Qui testiculos non generare semen contendit, sed productos esse à natura in animali, appensosque vasis spermaticis vt eorum pondere cor tendatur, & tensione roboretur, sicut in telis contingit lapidibus appensis: & hoc comprobare contendit lib. 3. de historia animal. cap. 1. exemplo Tauri castrati, qui potuit post castrationem generare, & lib. 1. de generat. animal. c. 4. testiculos in animalibus non esse necessarios contendit cum non reperiantur in piscibus, & serpentibus: ergo in nullo animali sunt pars princeps.

Secundò: videtur ibidem probari ex Galen. qui locis pro resolutione antecedenti adductis partes principes constituit cerebrum, cor, & hepar, non vero testiculos, & lib. 7. de placitis Hipp. & Platonis, & lib. 6. de usu partium positiue docet testiculos non esse partes principes: ergo non sunt inter illas annumerandi.

§. II.

Tenendum proponitur commune placitum.

Resoluendum: Testiculos esse partes principes in ordine ad speciei conseruationem. Expresse id docet Galen. lib. 14. de usu partium c. 1. quem sequuntur Andreas Laurentius lib. 1. anathomia q. 1. Fontanus part. 1. vniuersæ medicina cap. 5. Duncanus lib. 1. physiolog. sect. 3. cap. 3. & tenent Commentatores Galen. ad c. 9. artis parue.

Probat: Pars princeps est, quæ materiam, seu facultatem tribuit omnino necessariam pro conseruatione alicuius: sed testes semen generant, in quo est virtus, seu facultas, & materia ita necessaria pro speciei conseruatione, vt in animalibus generandis ex semine sine illis species propagari, & conseruari non possit: ergo in hunc finem testes sunt pars princeps. Probat minor, ex Galen. lib. 1. de semine c. 15. & 16. vbi demonstrat generari semen à testiculis.

§. III.

Pro argumentis adducitur resolutio.

AD 1. respondetur: Arist. minus bene decreuisse de testiculorum usu. Plura enim ex animalibus ipsos suspensos non habent, & eorum ad seminis generationem necessitatem demonstrauit Galen. lib. de semine, demonstratque experientia, ipsis enim abscessis impeditur generatio, neque ex Tauro castrato ex non testiculis fuit generatio, sed ex retento ex illis semine, & ante castrationem reseruato in penis radicibus, varicosisve venis, ex quo postea subsequuta est generatio. In imperfectis animalibus aliquid simile

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

testibus producitur, à quo seminis fit generatio.

A Ad 2. dicendum Galenum locis citatis partes principes annumerasse simpliciter ad indiuidui esse necessarias, nos vero de principalitate testiculorum pro speciei conseruatione determinare.

RESOLVTIO IV.

Vtrum testiculi sint pars princeps respectu sui indiuidui?

§. I.

Communis proponitur assensus Medicorum.

Pars negatiua vnanimi consensu amplectitur à Medicorum schola. Ratio communis est, quia pars princeps respectu indiuidui est, quæ materiam, vel facultatem communicat ita necessariam cunctis partibus corporis, vt non possit indiuiduum diu permanere, aut conseruari sine illa: sed non solum sine aliquo recepto à testiculis, immò sine ipsis animal longissimam ducit vitam: ergo testiculi non sunt pars princeps respectu indiuidui.

§. II.

Pars altera amplectitur.

Resoluendum tamen affirmatiue: Huic assensui adhæret Doctor Serna tom. 1. lib. 1. c. 15. ex Gal. lib. artis parue c. 9. ait enim: Sunt verò partium quatuor differentie, quoniam nonnulla earum principia existunt, aliqua verò ab ipsis originem habent, aliqua neque aliarum gubernationi præsent, neque aliunde gubernantur, cum insitas habeant à natura potentias, à quibus reguntur, quadam verò sunt, quæ insitas habent, & aliunde emanantes; principia igitur sunt cerebrum, cor, hepar, testiculi, &c. Hæc Galenus, sed in præsentī annumerat Galen. partes secundum vsus, quos habent ad proprium indiuiduum: ergo cum enumeraret testiculos inter partes principes, illos enumerat secundum quod sunt pars princeps illius, & quatenus possunt aliquid subministrare necessarium saltem ad robur omnium partium.

Probat 2. Eadem currit ratio constituendi testes inter partes principes respectu indiuidui, atque constituendi cor, & cerebrum: sed ex Medicorum consensu cor, & cerebrum constituuntur inter partes principes respectu sui indiuidui: ergo idem dicendum de testiculis. Probat maior, ex Galen. lib. de semine cap. 16. dicit enim: Quid igitur mirandum si quemadmodum mouendi, atque sentiendi facultas à cerebro in nervos, pulsandi à corde in arterias diffunditur, ita quoque à testibus in totum corpus vim quamdam dispergi dicamus, quæ quidem in maribus robusti ac masculi habitus, in fœminis ipsius fœmineæ nature causa est, atque propterea efficitur, vt fœmina excisis testibus mari crastato similis euadat, &c. Ergo eadem currit ratio vt testiculi ponantur inter partes principes, atque constituendi cor, & cerebrum.

Probat 3. eademmet resolutio ratione. Pars princeps constituitur in ordine ad suum indiuiduum in esse talis, quia communicat materiam omnibus partibus communem, vel facultatem illis necessariam: sed testiculi communicant facultatem simpliciter necessariam in omnibus partibus sui indiuidui ad proprium robur comparandum: ergo respectu eius sunt pars princeps. Probat minor ab

experientia, quæ docet eunuchos amittere proprium robur in partibus, propriam virilitatem in viris, & femineitatem in feminis.

§. III.

Diluitur dubitandi ratio.

AD communem rationem, distinguo maiorem: Pars princeps respectu individui est, quæ communicat materiam, vel facultatē sine qua diu individuum permanere non potest, si sit pars princeps principalitate conseruationis, concedo: principalitate perfectionis, nego maiorem. Duplex esse potest considerari in individuo, alterum secundum quod simpliciter est tale individuum, alterum secundum quod sub tali esse individui perfectissimam obtinet sui sexus perfectionem; ad quodlibet esse istorum indiget partes alia principe, à qua dependent in conseruatione talis esse, scilicet à corde, cerebro, & iecore, & à quolibet in suo genere dependet sub animali individuum tamquam à parte principe, & sine qua non potest in suo esse conseruari: à testibus verò indiget quoad sui esse perfectionem, & ideo licet quoad suum esse simpliciter sine illis valeat conseruari, non tamen simpliciter quoad suum esse perfectissimum quoad talem sexum.

RESOLVTIO V.

Vtrum inter partes principes aliqua sit reliquis præstantior.

§. I.

Partium principum præstantia proponitur.

NON perlustrat resolutio quænam ex partibus principibus excellat pro speciei conseruatione, in quâ soli præstant testiculi; sed quænam reliquis sit præstantior ratione individui, quod ad integrat. Et quod testes sint pars præstantior reliquis, præcipue tamen respectu cordis, validissimè probat hæc ratio, quam desumpsit Andreas Laurentius, ex Galen. l. 1. de semine. Præstantius est pulchrè, beneque viuere, quàm simplici vita viuere: sed cor, aut cerebrum conducunt ad simpliciter viuere, testes ad viuere pulchrè, benè, & condecoratè: ergo testes sunt reliquis partibus pars præstantior. Probatur minor, ex testibus superuenit animali omnis libidinis vltus, ipsis enim scissis, amor extinguitur, venarum deest latitudo, pulsus fiunt debiles, viri effeminati, perit virilitas omnis, & in muliebrem naturam versi videntur eunuchi, mores omninò immutantur, & omnia in peius ruunt: ergo conducunt testes ad pulchrè, benè, condecoratèque viuere,

§. II.

Deciditur resolutio primò.

RESOLVENDUM primò: Cerebrum, cor, & iecur præstantiora esse testibus pro individui conseruatione. Sic tenet Andreas Laurentius l. 1. anatomia q. 4. Fernandez lib. de facultatibus naturalibus tractatu de partibus principibus, & est communis.

Probatur: Præstantius est id, quod dat simpliciter esse pro vitæ conseruatione, quàm illud, quod tatum superaddit aliquam perfectionem, sine qua tamen potest vita conseruari: sed cor, & reliquæ principes partes quid necessarium tribuunt ad simpliciter viuere, testes verò non ita, sed perfectionem superad-

Ad dunt, sine qua potest individuum conseruari: ergo aliarum quælibet pars princeps est illis præstantior.

§. III.

Deciditur secundò.

RESOLVENDUM secundò: Quod inter reliquas tres partes principes talis est præstantia, qualis docetur à Galen. lib. 7. method. cap. vlt. lib. 5. de locis c. 1. Ait enim: *Maxima sane est cordis dignitas, & agrotantibus eius actio omninò necessaria; cerebri verò ad vitam quidem par est momentum, non tamen par robur in agrotantibus requiritur; at iecoris opus omnibus partibus pernecessarium est, non tamen parem habet necessitatem, ut cordis.* Hæc Galenus.

§. IV.

Deciditur tertio.

RESOLVENDUM tertio cum Andrea Laurentio nuper adducto, quem sequitur Fernandez conclus. 2. Quod quælibet pars princeps ad alias principatum obtinere potest ordine diuerso, cerebrum dignitatis, cor necessitatis, iecur ut principium conseruationis.

§. V.

Fit satis dubitandi rationi.

AD dubitandi rationem respondetur: Quod si testiculi respectu individui, in quo sunt, essent principium essendi, & bene atque pulchrè essendi, essent pars præstantior, quàm reliquæ, quæ tantum conducunt ad simpliciter esse; at verò cum solum tribuant perfectionem, ideo præstant reliquæ, quæ conducunt ad necessitatem conseruationis, & ad simpliciter esse.

SECTIO III.

De partium principum influxu.

SICUT ex Arist. meteor. 1. Mundum hunc contingit esse superiori conuenit, ut his inferioribus virtutes, quibus regantur communicentur influxu suo; sic in microcosmo partium requiritur continuitas, quia à principibus dependentia est per influxum, quo ab his dependent illæ, de quo sub hac Disput. agemus.

RESOLVTIO I.

Vtrum influat aliquid à partibus principibus?

§. I.

Pars fulcitur negatiua.

PARS negatiua suaderi posset in sententia aliquorum, quorum meminit Petrus Garcia fen. 1. 1. disput. 30. Qui non principes partes à principibus dependere posse contendunt, sine eo quod ab illis recipiant quidquam, sed tantum propterea quod sint illis in suis operationibus subordinatæ; sicut intellectus possibilis dependet à phantasia, quia sine illa non operari potest, etiam si nihil recipiat ab illa.

Probatur 1. Quælibet pars informata animâ in statu naturali habet omne requisitum ad operandum sine

sine alia quacumque qualitate, vel facultate proveniente ab alia parte: ergo frustra talis influens qualitas admittitur. Probatur antecedens; ut pars quælibet operetur, sufficit, quod habeat facultatem in organo debita constitutione fruente: sed quælibet pars animâ informata ante quemcumque influxum habere potest facultatem dimanantem ab anima, debitam temperiæ, unitatem, & compositionem, ex quibus debite constituitur: ergo sine alia à reliquis partibus entitate communicata habet quidquid requiritur ad operandum.

Dices: quod ad actiones gradus sensitivi non sufficit dispositio proveniens ex qualitatibus ex vi mixtionis acquisitis, sed ulterius requiritur qualitas superioris ordinis, que in reliquas communicatur à parte principis.

Contra: hæc qualitas pullulat ab anima in parte principis, & ab hac mittitur in reliquas: ergo cum reliquæ ipsam valeant recipere à parte principis, valebit si in aliis necessaria est, eam recipere ab anima immediatè, & independentè à quacumque alia parte, sicut recipit reliquas qualitates ex vi mixtionis debitas. Consequentia patet, quia eadem est ratio ut recipiatur ab anima, ac ab alia parte in qua fuit producta ab anima.

Probatur 2. Sic se habent sensitivæ potentiæ ad sensitivas operationes, sicut vegetativæ, ad vegetativas: sed vegetativæ sine influxu, & dependentia ab aliqua parte principis eliciunt operationes suas: ergo multo melius sensitivæ, quæ sunt superioris ordinis, sine dependentia ab alio suas elicient.

§. II.

Communis recipitur sententia.

Resolvendum, necessariò admittendum esse aliquid influere ab aliquibus partibus principibus in reliquas pro operationibus necessarium. Tenet Gal. locis adductis pro resolutione, in qua determinavimus numerum partium principum, præcipuè tamen *Lib. de semine cap. 15. & 16. lib. 1. de locis affectis cap. 6. lib. 7. de placitis, lib. de causis pulsuum in principio, lib. 1. de sympt. causis, cap. 5. lib. quod sanguis in arteriis contineatur, cap. ultim.* Avicen. *fen. 1. 1. doct. 6.* Quem etiam sequuntur sui Commentatores, tenent ex modernioribus Santorius in *artem medicinalem ad c. 9.* Vall. *lib. 2. controuers. c. 16.* Santa-Cruz in *fen. 1. 1. opusc. 10.* Petrus Garcia in *fen. 1. 1. disp. 30.* Andreas Laurent. *lib. 1. anatomia. Martinez li. 1. tract. 12. quest. 4.* Fernandez Bexaranus, ille qui Macrocosmi Historiam nuperrimè, sed accuratissimè edidit *lib. de facult. naturalib. quest. 2.* Oddus in *cap. 9. artis medic.* Saluus Sclanius *circa idem cap.* Argenterius in *artem medic. comm. 2. & alij.*

Probatur 1. ex communi experientia, quam Gal. demonstrat: Quod ligato nervo, partes supra ligaturam moventur, & sentiunt; non verò quæ sunt infra illam: & ligatâ, arteriâ, etsi spiritus per calammum intromissum descendant, infra ligaturam partes non pulsant, bene supra illam: ergo aliquid à partibus his principibus communicatur in reliquas pro operationibus sensitivi gradus.

Probatur 2. In morbis, in quibus impeditur transitus à cerebro in subiectas partes, ut in paralyti, vel apoplexia, seu in gutta serena, in quibus obstructo exortu nervorum, per quem fit communicatio, partes infra obstructionem, nec sentiunt, nec moventur; quia deficit aliquid, quod influebat prius.

Probatur 3. Hanc demonstrat veritatem ipsa natura, quæ sicut non deficit in necessariis, similiter

D. Brano Resol. Medic. Pars 1.

A nec redundat in superfluis: sed cordi arterias, cerebro nervos construxit, & alligavit, mediis quibus communicant cum omnibus partibus: ergo, quia ab his exortis in reliquas partes debet aliquid communicari.

§. III.

Soluntur argumenta.

Ad ultimam replicam primi respondetur: Quod qualitas, quæ per influxum communicatur, pullulat à cerebro, & non à reliquis partibus: quia cerebrum propter sui substantiæ modum aptius subiectum est ad eius receptionem, quàm reliquæ animalis partes; & nervi licet cum cerebro conveniant, aliquid ab illo differunt. *Gal. lib. 7. de placitis c. 5.* Rariorem cerebro substantiam esse, & idè illa qualitas resultat in cerebro, & non in partibus reliquis. Possunt tamen reliquæ partes ipsam recipere à cerebro, & non ab anima, quia cerebrum actu illam continet, anima virtualiter; & aptior dispositio requiritur in passo ad recipiendum effectum ab eo, quod illum continet in actu virtuali, quàm ab eo, quod continet in actu formali.

Ad 2. distingo maiorem: Sic se habent sensitivæ potentiæ ad sensitivas operationes, sicut vegetativæ ad vegetativas, quantum ad aliqua, concedo: quantum ad omnia, nego maiorem. Licet enim conveniant prout potentiæ sunt, disconveniunt etiam in aliquibus, quia disconveniunt in ratione maioris, aut minoris perfectionis: quantum enim perfectior est anima, perfectiori indiget dispositione ad operandum; & idè anima vegetativa, quæ ex D. Thom. 1. *part. 9. 78. art. 1. in corpore*, instrumentaliter vitur qualitatibus corporeis ad operandum, sufficit, quod partes ad sui operationes per corporeas, & elementares qualitates bene disponantur, non verò pro anima sensitiva, quæ in elevatiori modo operandi illam excedat, & non solum primarum qualitatum dispositione indiget, sed altioris ordinis qualitatem disponentem petit.

RESOLUTIO II.

Utrum quod influit à partibus principibus sit facultas?

§. I.

Pars affirmativa Galeni autoritate fulcitur.

Galen. in *lib. de locis affectis, & de placitis*, præcipuè in 7. c. 3. indubitanter quotiescumque se offert dicendi occasio, facultatem à cerebro, vel à corde communicari in subiectas partes dicit: ergo id quod influit à partibus principibus in partes illis subiectas est facultas.

E Respondetur: Distinguo consequens, est facultas dispositivè, concedo: est facultas entitativè, & essentialiter, nego consequentiam. Licet enim, non communicetur à parte principis facultas in partes subiectas, communicatur quædam qualitas, quæ ultima est dispositio pro earum actionibus, quæ idè dicitur à Gal. facultas, quia, ipsâ positâ, facultates operantur; ipsâ ablata, operari est impossibile.

Contra: nulla potest dispositiva qualitas communicari à partibus principibus, quæ in aliis sit necessaria ad operandum: ergo solam valent communicare facultatem. Probatur antecedens; quælibet pars corporis habet similem connaturalem temperiem requisitam ad operandum, quæ pullulat in illis à forma

mixta vt determinata per partes materiales elementorum : ergo nulla dispositiua qualitas communicatur à parte principe.

Respondetur : distinguo antecedens , nulla potest dispositiua qualitas communicari à partibus principibus, quæ sit elementaris , concedo : quæ sit altioris ordinis, nego antecedens. Licet enim forma mixta, vt determinata per substantificum temperamentum connaturale , & per partes materiales elementorum producat primas , & secundas qualitates , requisitas ad operandum ; qualitas tamen disponens pro sensitiuis facultatibus altioris est ordinis , & quæ non in quauis parte potest pullulare.

Contra : qualitas illa dispositiua ; etiam si sit ordinis altioris in esse qualitatis pullulat ab anima , vt dispositio potentiarum ad operandum : ergo pullulabit in quacumque parte instrumentali , in qua residet facultas, cui est necessaria, sine eo quod ab alia principe communicetur illi. Probatur consequentia, nam non deficit in illis efficiens , cum informentur eadem animâ ; non deficit aptitudo ad illam recipiendam , cum valeant eam recipere à parte principe ; non deficit finis communicationis , cum ob productionem eius , & communicationem admittatur pars princeps : ergo pullulat ab anima in quacumque parte instrumentali pro actionibus sensitiuis.

Respondetur : Distinguo antecedens , qualitas illa dispositiua , etiam si sit ordinis altioris pullulat ab anima, vt dispositio potentiarum in quacumque parte, in qua ipsæ potentiæ inhærent , nego : in parte, quæ vt princeps est destinata ad ipsam , concedo antecedens. Destinauit enim natura partem magis aptam , vt pullulet in illa, & à qua reliquis communicetur , & ideo illa partis principis rationem obtinet.

Contra : omnes partes , in quas communicatur à parte principe , aptitudinem habent , vt illam qualitatem recipiant : ergo vt pullulet in illis ab anima.

Respondetur : Distinguo antecedens ; omnes partes, in quas communicatur , habent aptitudinem , vt qualitatem illam recipiant per pullulationem , nego : per alterationem , concedo antecedens. Maior enim aptitudo requiritur , vt pullulet aliqua qualitas in subiecto , quam vt recipiatur per alterationem ab alio ; in partibus igneis ideo pullulat à forma mixta calor, non verò in frigidis , possunt tamen partes materiales frigida ipsum per alterationem recipere : ratio huius est , quia qualitas pullulat sine præcedente aliqua actione dispositiua , & ideo requirit subiectum omnino dispositum ; quæ vero producitur à simili per actionem alteratiuam , aliquammodo sua actione disponit subiectum ad qualitatis, quam producit, receptionem.

Contra : æque necessaria est qualitas dispositiua ad operandum in reliquis partibus, ac in parte principe : ergo æque dispositæ debent conformari à natura pro eius receptione , ac conformatur pars princeps.

§. II.

Negatiua pars deciditur, & demonstratur.

Resoluendum : Quod à parte principe nulla valet communicari facultas vitalis ad reliquas.

Probatur 1. Facultas vitalis est passio animæ in determinato gradu vitæ pro actionibus determinatis sub illo gradu : sed omnis passio pullulat ab eo, cuius passio est , tamquam terminus secundario subsequutus ad actionem , qua fit entitas , cuius est

A passio : ergo vitalis quæcumque facultas immediate pullulat ab anima in parte in qua requiritur pro illius actionibus.

Probatur 2. Si Facultas vitalis communicaretur à parte principe , vel per continui alterationem similem producendo ; vel diffusionem sui per medium : sed non per alterationem cum nulla vitalis qualitas ab alia valeat simili fieri , cum solum operetur circa proprium specificatum obiectum, quod pro viuientis necessitate est aliud à productione similis ; nec diffusionem sui , cum non possit migrare de subiecto in subiectum : ergo nullo modo communicabilis.

Probatur 3. Pro qualibet potentia vitali sensitiua est in animali organum coaptatum , in quo pullulet, ita vt in nullo alio valeat pullulare, verbi gratia, oculus pro potentia visiva, auris pro auditiva : sed in nulla principe parte sunt similia organa : ergo nullo modo potest in illis resultare facultas vitalis communicabilis reliquis.

§. III.

Vltima obiectioni fit satis.

Ad vltimam replicam argumenti respondetur : Distinguo antecedens , æque necessaria est illa qualitas in reliquis partibus , ac in parte principe, necessitate physica, concedo : necessitate œconomica, nego antecedens. Licet enim ita sit necessaria illa qualitas in parte principe, ac in aliis fuit , tamen œconomica rerum productioni consonum est, vt sicut inter Angelos sunt variæ hierarchiæ, inter res Vniuersum adimplentes ; in rebus publicis, & in aliis quibuscumque rebus ; ita similiter, quod in viuento , in quo partes sunt inæqualis perfectionis, aliæ essent aliis principales in vno quoque genere vitæ, & quod in suo genere esset pars princeps , à qua dependerent reliquæ, & reciperent aliquid , & parti illi principi ideo fuit præstanitor aptitudo in sui conformatione condonata vt recipiat per pullulationem qualitatem, qua indigent reliquæ, & quam ipsa valeat communicare.

D

RESOLVTIO III.

Quid influat à partibus principibus.

§. I.

Status resolutionis aperitur.

Fernandez tract. 1. de facultatibus tenet à corde communicari calorem modificatum, quo actuantur partes , vt operentur suas naturales operationes ; & quod à cerebro communicatur humiditas modificata, cum qua actuantur potentia , & instrumentum ad suas operationes. Alij lumen communicari contendunt. Alij vero facultates, pro quibus.

Primò stat Gelen. qui quandoque lumen , quandoque facultatem communicari docet : & Auicenna. fen. 1. 1. doct. 5. idem tenet : similiter communicari lumen docere videtur Galen. lib. 6. de placitis cap. 4. Ergo quod communicatur, vel est lumen , vel facultas.

Secundò : quod à partibus principibus communicatur, conducit ad operandum : ergo vel est facultas , vel vnitas , vel quidquam partis conformationi conducentis , vel temperamentum modificatum pro partis operationibus : Non facultas , vt ex antecedenti resolutione constat : Non vnitas, nec quidquam confor

conformationi conducens, cum pars quævis sine influxu debite conformata conspiciatur: solum ergo restat, quod sit temperamentum modificatum, quod descendit.

Tertio: sicut à corde, sic à cerebro communicantur spiritus: sed per calorem ab spiritibus missum, & modificatum partes gradus vegetatiui operationes eliciunt: ergo similiter per spiritus à cerebro communicatur modificata humiditas necessaria in partibus pro actionibus gradus sensitiui.

§. II.

Deciditur resoluendum.

Resoluendum: A partibus principibus communicari qualitatem superioris ordinis, quæ ultimò complet partium dispositionem requisitam pro operationibus, tenet Santa-Cruz in *sen. 1. 1. disp. 30.*

Probat 1. Ex dictis *resolutione antecedenti*, aliquid communicatur à partibus principibus necessarium pro actionibus: sed non facultas, cum hæc resultet ab anima in organo, nec possit migrare de subiecto in subiectum: neque partes, per quas descenderet, sunt omnes aptæ ipsam recipere: neque similiter communicatur lumen, quia hoc, cum esset eiusdem rationis cum solis lumine, posset suppleri in partibus externis, neque in illis requiritur nisi pro receptione visibilium specierum: neque est temperamentum qualitatum, hoc enim semel communicatum non statim deficeret in parte, neque ita breui cessaret actio, statim enim cessat, nervis, aut substantiâ arteriæ obstructis, ex Gal. *lib. 7. de placitis cap. 9.* Solum ergo restat quod sit qualitas superioris ordinis, quæ sicut lux, aut cœlestis influxus breviter communicetur, & sit ultimò disponens partem in quam influit.

Dices cum Fernandez, quod licet qualitas prima non ita breviter deficiat semel parti communicata, deficit tamen modificatio, quæ dependet à parte principe, per quam ultimò redditur apta pro operatione.

Contra: illa qualitas prima, vel modificatur à parte principe, media aliqua qualitate distincta ultimò afficiente illam, & sic incidit in nostram conclusionem; vel modificatur ab illa penes hoc quod fiat intensior, aut remissior, & hoc ab externa causa fieri potest per similem aut contrariam qualitatem; vel modificatur, quia à parte principe eleuatur tamquam instrumentum, & hoc non, quia qualitates primæ non sunt instrumentum respectu operationum gradus sensitiui, ex D. Thom. *1. part. q. 7. art. 1.* Ergo per influxum non communicatur aliqua temperiei modificatio.

Præterea: quia si qualitas modificata communicaretur à corde per spiritus vitales, à cerebro per animales, ipsis communicatis spiritibus fierent actiones in partibus, ad quas descendunt spiritus: sed cessat operatio in partibus, si altera qualitas non influat requisita pro operationibus: ergo qualitas influens distincta est à primis, quæ mediis spiritibus communicari possunt. Probat minor, ex Gal. qui *lib. an sanguis in arteriis contineatur.* docet, quod si ligetur arteria, partes infra ligaturam non pullant, etiam si calamus immittatur, per quem descendant spiritus: ergo etiam si descendant spiritus cum calore modificato cessat actio.

Probat 2. Sicut cœlum se habet ad huius vniuersi inferiora, se habent partes principes ad reliquas non principes partes: sed cœlum non solum mediis primis qualitatibus coadiuvat horum inferiorum operationes, sed mediis occultis, & superioris ordinis facultatibus: ergo partes principes non solum mediis

A spiritibus temperamentum per primas qualitates ad integrant, sed mediis occultis aliis superioris ordinis ultimò disponentibus pro actionibus.

Probat 3. Pro operationibus sensitiui gradus perfectior dispositio requiritur, cum perfectiores sint, quam pro operationibus gradus vegetatiui: sed pro actionibus gradus vegetatiui completur dispositio per primas qualitates, & alias, quæ ex eis subsequuntur: ergo ultra illas pro operationibus gradus sensitiui debet dispositio adimpleri per occultas qualitates eleuationis ordinis communicatas à partibus principibus.

§. III.

Pro primo adductis solutiones proponuntur.

B **A**d 1. respondetur: Quod cum qualitas influens sit, sine qua non potest aliquo modo operari facultas, solet à Galen. vocari facultas, & lumen; quia sicut luminis à sole fit communicatio in hæc inferiora, sic influentis qualitatis à parte principe in instanti fit in reliquas.

Ad 2. respondetur: Quod id, quod communicatur, est qualitas, non prima, vel ex illis subsequuta, sed superioris ordinis, & ultimò complens temperamentum requisitum pro operationibus, sicut lumen complet ultimò dispositionem in medio pro receptione specierum.

C Ad 3. respondetur: Quod à corde mittuntur spiritus vitales, qui communicant partibus calorem requisitum pro operationibus gradus vegetatiui, sed per substantiam arteriæ influit ulterius qualitas ordinis superioris ultimam dispositionem ponens in arteria pro motu pulsus, (cuius actio sensitiui est gradus) similiter cerebrum præter temperiem, quam communicat mediis spiritibus, communicat etiam perfectiorem aliam qualitatem per influxum, qua ultimò disponuntur partes pro operationibus gradus sensitiui perfectioribus.

RESOLVTIO IV.

D Vtrum vna tantum qualitas influat à cerebro?

§. I.

Peramat i, & Vega refertur sententia.

Peramatus *lib. de facultatibus animæ nostrum corpus gubernantibus, capit. 12.* pro quinque externis sensibus quinque à cerebro influxus specie distinctos communicari docet: Vega verò *lib. 1. method. cap. 5.* tenet duplicem influentem qualitatem pro sensatione, & motu voluntario provenire à cerebro: pro quibus stat,

E Primò, Galen. *lib. 1. de placitis cap. 4.* qui nervos alios deferre sensum, alios motum affirmat, & in hunc finem, *lib. 9. de usu partium cap. 14.* alios duos, molles alios factos fuisse à natura determinavit: ergo diuersa qualitas influit pro sensu, ac pro motu.

Secundò: diuersæ potentiæ specie diuersas specie petunt dispositiones; sed sensus omnes sunt facultates specie diuersæ: ergo pro quocumque illorum debet dari qualitas influens specie distincta.

Tertio: facultates sensitiuæ, & locomotiuæ animales genere differunt: ergo diuersis dispositionibus genere indigent: ergo pro illis duplex saltem genere diuersa qualitas influens debet admitti.

§. II.

Vnam qualitatem admitti debere tantum decernimus.

Resoluendum: Vnam sufficere qualitatem influentem pro sensitiuis, & motiuis facultatibus à cerebro communicatam. Tenet Garcia *fen. 1. 1. disput. 3. 0. cap. 6.* Santa-Cruz *opus. 10. in fen. 1. 1. Valles lib. 2. controuers. cap. 16.* Martinez *lib. 1. tract. 2. q. 6.*

Probatur 1. ex Gal. *lib. 2. de causis symptomat. c. 5. in fine.* ubi reddens rationem, vel causam, quare illæ-
sensu nonnumquam lædatur motus, prouenire dicit, quia remissior qualitatis influentis dispositio requiritur pro sensu, ac pro motu: ergo sentit, quod eadem est influens qualitas: consequentia patet, quia si non esset eadem, poneret diuersitatem in diuersitate qualitatis influentis non in maiori, aut minori intensione illius.

Probatur 2. Diuersitas specifica facultatum non petit specificam qualitatum dispositionem; ergo, etiam si animæ sensitiuæ sint diuersæ facultates, qualitas influens non debet esse specie diuersa pro illis. Probatur antecedens, in eadem parte, v.g. in cerebro cum eadem numerica primarum qualitatum dispositione fiunt non solum omnium rectorum facultatum: sed & vegetabilium operationes: ergo similiter omnes sensitiuæ, & locomotiuæ facultates, vnica influente à cerebro qualitate, possunt operari.

Probatur 3. Vna specie lux complet vltimam dispositionem in corpore diaphano, vt recipiantur species omnium colorum, quantumvis specie differant: ergo vna qualitas influens à cerebro sufficit disponere pro operationibus diuersarum potentiarum specie. Consequentia patet; nam non est diuersa ratio de qualitate dispositiua ad recipiendum, & de dispositiua ad agendum quantum ad hoc.

Dices: quod dispositiones ad recipiendas formas specie distinctas in materia sunt distinctæ specie iuxta diuersitatem formarum; & quod idem de dispositionibus ad operandum respectu diuersarum potentiarum est dicendum.

Contra: ex eisdem specie qualitatibus primis secundum diuersam intensiorem, vel combinationem fiunt diuersæ dispositiones receptiuæ, aut conservatiuæ pro diuersis specie formis: ergo similiter ex diuersa intensiōe influentis qualitatis à cerebro, vel ex diuersa commixtione eius cum qualitatibus primis combinatis diuerso modo, diuersa fiet pro diuersis facultatibus dispositio.

§. III.

Argumentis adhibetur solutio.

Ad 1. negatur consequentia: Quia licet eadem sit qualitas influens pro sensu, & motu, & plerumque per eosdem nervos descendit ad vtrumque, aliàs verò per alios nervos ad sensum, per alios ad motum descendit; & idem alios sensum, alios motum communicare docet Galen. idest alios dispositionem pro partibus sensitiuis, alios pro motiuis: & tunc contingit crassiores esse nervos, qui terminantur in partes locomotivas, quàm in sensitiuas, quia & illæ, quàm istæ sicciore sunt; & nervi, qui in ipsas terminantur iuxta earum naturam acquirunt modum substantiæ.

Ad 2. negatur minor: Quia potest vna qualitas esse dispositio pro pluribus potentiis, præcipuè si sint intra eundem gradum vitæ, immò, & in diuersis contingit; sic temperies qualitatiua eadem in eodem

A organo pro vegetatiuis, & sensitiuis potentiis disponit debite.

Ad tertium negatur consequentia, patet enim solutio ex nuper dictis.

RESOLVTIO V.

Vtrum à corde vna tantum influat qualitas?

§. I.

Dubitandi deducitur ratio.

Qui pro diuersis potentiis diuersam influentem qualitatem dari contendunt, diuersasque admittunt pro systole, & diastole facultates, consequenter à corde duplicem influentem qualitatem communicari contendunt, pro quibus stant rationes pro antecedenti resolutione adductæ.

§. II.

Veritas preponitur.

Resoluendum: Vnam tantum qualitatem pro systole, & diastole communicari à corde.

Probatur 1. Hæc resolutio omnibus rationibus, quibus manet antecedens resolutio probata, adhuc si esset duplex facultas.

Probatur 2. Facultas pulsifica, quæ dilatatur, & comprimitur est vna: ergo qualitas, quæ pro metu influit à corde est vna. Probatur antecedens, ex Gal. *lib. 2. de presag. ex pulsibus, cap. 10.* dicente: Quod corpus cordis facultatem quandam obtinet, quæ distendit, & contrahit: & Auic. *fen. 1. 1. doctr. 6. cap. 3.* ubi ait: *Et similiter viuientibus animalibus propter operationum eorum diuersitatem ipsa dilatat, & comprimit, simulque mouet:* Quod idem patet, cum enim in eundem finem tendant dilatatio, & compressio, vna sufficit facultas: ergo facultas pulsifica, quæ dilatatur, & comprimit, vna est.

RESOLVTIO VI.

Vtrum à iecore aliqua influat qualitas pro actionibus vegetatiuis?

§. I.

Auicennæ opinio refertur, & fulcitur.

Barbari scriptores affirmatiuam partem tuerentur, ducti ex Auic. *fen. 1. 1. cap. de virtutibus, §. & huius quidem speciei sedes, & operationum ipsius processus est hepar, & c.* Actuarius *lib. 1. de spiritu animali. Aprodif. 2. problem. 63.* Fernandez, & alij.

Probatur 1. ex Galen. *lib. 7. method. cap. 1.* dicente: *Hanc de his particulis illud arbitror, didicisti, cerebrum nervis, ac musculis; cor arterijs, iecur venis virtutem suppeditare, & c.* Et idem affirmat *lib. 2. acutorum, comm. 47. lib. de sanguinis missione, cap. 7. lib. 6. de placitis, cap. 3.* aliisque in locis.

Probatur 2. Cor, & cerebrum constituuntur in ratione partium principum præcisè, quia ab illis influit qualitas necessaria, vt dispositio pro sensitiuis operationibus: sed iecur est pars princeps: ergo constituitur in esse talis præcipuè per hoc quod influit in potentias vegetatiui gradus.

Dices: quod iecur mittit materiam communem operationibus vegetatiuis, & per hanc constituitur in esse partis principis.

Contra:

Contra: cor etiam producit spiritus vitales, & cerebrum spiritus animales, quos per reliquas corporis partes mittunt, & mediis illis, ipsis temperiem comunicant, & hoc non obstante, non constituuntur in esse partium principum, nisi ratione qualitatis ab ipsis proximè fluentis: ergo similiter iecur etiam si communicet materiam communem, non est pars princeps, nisi communicetur influens qualitas.

Probatur 3. Si propter aliquam rationem non esset admittenda qualitas influens in iecore, maximè quia non possent pati partes in suis vegetatiuis operationibus per consensum ab illo, ex doct. Gal. 1. loco cap. ultimo: sed possunt vegetatiuæ facultates pati per consensum defectu influxus: ergo iecur influit in illas pro operationibus vegetatiuis.

§. II.

Communior præfertur sententia.

Resoluendum: Nullam influentem qualitatem communicari à iecore. Sic tenet Petrus Garcia fen. 1. 1. disp. 30. Vallesius lib. 2. controuers. cap. 16. Martinez lib. 1. tract. 2. q. 6. Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 10. Santorius in artem medicinalem q. 36.

Probatur 1. ex Galen. lib. 1. de locis, cap. ult. dicente: *Atque in hac re plurimum differunt naturalia ab animalibus instrumentis, siquidem naturalibus connata actionis vim esse, animalibus verò instrumentis à principio, veluti lumen à sole, ipsam defluere iam ostensum est: (subditque) quamobrem solis partibus, quæ & sentiendi, & mouendi vim habent, accidit, ut ipsis nequaquam affectis, nihilominus earum actio pereat, id quod in naturalibus instrumentis accidere non solet, prius enim ea affici necessum est, quam actio laedatur, &c.*

Probatur 2. Si à iecore communicaretur influens qualitas, sequeretur, quòd secta venâ, partes infra ligaturam, immisso calamo, non operarentur, sicut à simili demonstrat Gal. partes infra neruum, vel arteriam ligatam non operari: sed operantur ex ipso; fieret enim ex sanguine immisso nutritio: ergo quia nulla influit qualitas.

Probatur 3. Si iecur communicaret reliquis sensitivis potentiis qualitatem influentem, dum per morbum impediens in ipso illius communicationem reliquæ partes non operarentur, ipsi secundum artem deberent applicari remedia: sed in defectu operationis cuiusvis vegetatiuæ potentiæ in quavis parte extra iecur, numquam iecori ab aliquo remedia apponuntur pro tali actione exequenda, sicut applicat vertebri Galen. pro manus sensitivis operationibus: ergo à iecore nulla vis influens comunicatur.

§. III.

Soluuntur pro Avicenna adducta argumenta.

Ad 1. dicimus Galen. & alios Authores posse intelligi de influxu materie, quæ à iecore per venas comunicatur in reliquas corporis partes in nutritum earum; ratione cuius iecur pars princeps constituitur.

Ad 2. responderetur pro vltima replica, negando consequentiam: Quia cor, & cerebrum mediis spiritibus comunicant qualitates, quæ in partibus non solum sunt dispositio pro operationibus sensitivis gradus: sed etiam pro operationibus gradus vegetatiui, quod præcipuè apparet in corde, quod communicat calorem, sine quo plurimæ vegetatiuæ operationes non possent operari, vltius verò cerebrum pro sensitivis perfectioribus operationibus, cor pro

minus perfectis alias mittunt qualitates, quæ complent dispositionem, aptitudinemque tribuunt pro operari, iecur verò nullam huius ordinis mittit qualitatem, quia primæ sufficiunt pro actionibus gradus vegetatiui, ut apparet in plantis, mittit tamen materiam, circa quam hæ operentur facultates, sine qua non possent operari: & idè iecur princeps est respectu illarum, quia aliquid communicat simpliciter necessarium, ut operentur.

Ad 3. distinguo minorem: Qualitates vegetatiuæ possunt pati per consensum defectu influxus à iecore comunicati, nego, defectu influxus qualitatiuæ temperiei comunicabilis à corde, cōcedo minorem. Facultates enim vegetatiuæ dependent à corde quatenus ipsis comunicat calorem, qui est apta dispositio pro his actionibus, & dependent à iecore quatenus materiam substernit circa quam operantur, quia ex Arist. lib. 3. de anima, facultas vegetatiua est quæ agit circa alimentum, hinc provenit, quòd si illi substernatur materia à iecore, & à corde spiritus, partes non patiuntur per consensum cum iecore, ex quo inferitur, quòd nullam qualitatem ab illo recipiant, alias ipso læso, etiam si spiritus, & humores reciperent, possent per consensum pati.

RESOLUTIO VII.

Utrum testes influant pro actionibus individui, in quo sunt?

§. I.

Partis negativæ ponuntur fundamenta.

Omnia aut horum communis sententia est, testes, esse tantum partes Principes respectu speciei, non verò respectu individui, & idè solum materiam communem pro speciei conservatione tribuere, pro quibus stat,

Primò: quòd nullæ sunt viæ communes, sicut in corde, & cerebro, quibus cunctis partibus comunicetur aliqua influens qualitas: ergo nulla influit qualitas ab illis pro actionibus individui.

Secundò: in qualibet parte, si reliquæ partes principes influant in illas, est quidquid requiritur pro suis eliciendis operationibus: ergo nulla requiritur influens à testibus. Probatur antecedens, abscissis testibus, sunt omnes operationes in animali necessariae, & debitæ: ergo est in parte, si non deficiat influxus à cerebro, & corde, quidquid requiritur pro operationibus.

Tertiò: si influeret qualitas à testibus necessaria pro operationibus, esset simpliciter necessaria pro illis, sicut reliquæ qualitates influentes: sed non est necessaria, nisi ut in plurimum ad melius esse: ergo non influit. Probatur minor, deficientibus testibus, reliquarum partium operationes fiunt: ergo non sunt necessarij testes ad operationes reliquarum partium simpliciter.

§. II.

Affirmativa pars præfertur, & probatur.

Resoluendum: A testibus comunicari qualitatem influentem, viris virilitatem, foeminis verò femineitatem tribuentem.

Probatur 1. Ex Gal. lib. 1. de semine cap. 16. qui hanc resolutionem his verbis docet: *Quid igitur mirandum, si quemadmodum mouendi, ac sentiendi facultas à cerebro*

à cerebro in nervos, pulsandi à corde in arterias diffunditur, ita quoque à testibus in totum corpus vim quandam dispergi dicamus, quæ quidem in maribus robusti, atque masculi habitus, in fœminis ipsius fœmineæ naturæ causa est; ac propterea efficitur, ut fœmina scissis testibus mari castrato similis evadat, &c.

Probatur 2. Naturalis habitus mutatur in fœminis, & masculis, abscissis testibus, & in aliam naturam migrare videntur, quam nullo modo possunt acquirere, ipsis non abscissis: ergo aliquid ab ipsis influit in partes, ratione cuius in virilitate, & fœmineitate sibi debitis conferuntur. Antecedens patet experienciâ in eunuchis, qui mente, loquela, corporis habitu, viribus, atque moribus ita à non eunuchis, & à se ipsis antecederet consideratis differunt, ut in aliam videantur commigrasse naturam.

Probatur 3. Proprius modus substantiæ debitus naturæ cuiusvis animalis, abscissis testibus, immutatur: ergo quia deficit aliquid ab eis communicabile, quo in proprio & naturali esse conferretur. Probatur antecedens in animalibus castratis, quæ propter huiusmodi immutationem aptiora redduntur pro nutritione, sapor, & alia quamplurima immutantur in eis accidentia: ergo quia immutatur substantiæ modus abscissis testibus.

§. III.

Primò posita fundamenta diluuntur.

AD 1. distinguo consequens: ergo nulla influit qualitas per vias patentes, & manifestas, concedo: per vias occultas, & ignotas, nego consequentiam. Influens enim qualitas, ut diximus, communicatur per continui alterationem, per occultas vias, & porositates, vel per venas per quas communicant testes cum toto corpore, & sanguinem recipiunt pro seminis materia.

Ad 2. distinguo antecedens: In qualibet parte est quidquid requiritur, si reliquæ partes influant pro eliciendis operationibus sine virilitate, concedo: pro eliciendis illis cum virilitate, aut fœmineitate, nego antecedens. Eunuchi enim quasi cuiusdam tertiæ sunt naturæ, & idè omnes suas actiones modo imperfectiori eliciunt, quantumvis reliquæ influant partes principes.

Ad 3. distinguo maiorem: Effet simpliciter necessaria pro actionibus quantum ad earum entitatem, nego: quantum ad virilitatem requisitam in illis, concedo maiorem. Cum enim actiones petunt non simpliciter fieri tantum, sed prout convenit sexui maris aut fœminæ, idè, ut fiant absolutæ, & perfectæ prout virum aut fœminam decent, simpliciter necessaria est qualitas, qua virilitatis, aut fœmineitatis afficiendæ modus acquiratur.

RESOLUTIO VIII.

Vtrum qualitas, quæ influit, à cerebro resultet?

§. I.

Partis negativæ fundamenta adducuntur.

EX modernioribus aliqui qualitatem in cerebro, non oriri à cerebri substantia, sed à forma spirituum animalium resultare contendunt: pro quibus stat,

Primò Galenus, qui lib. 7. de placitis cap. 3. docet,

A quod si cerebri substantia denudetur à craneo, & meningibus, animal non priuatur sensu, & motu, & addit: Etiam si cerebrum ipsum quomodocumque incidas, primo non sensum, & motum amittet animal quod ad aliquem ventriculum vulnus penetravit, &c. Ergo, quia penetratione euacuantur spiritus animales, à quibus qualitas pro sensu, & motu communicatur prius.

B Secundò: in apoplexia, paralyti, & animi deliquio, idè partes inferiores priuantur sensu, & motu, quia spiritus non possunt communicari in partes inferiores: ergo ex illis fit qualitatis influentis communicatio. Probatur consequentia, si qualitas influens communicaretur à cerebri substantia, etiam si non possent spiritus communicari, communicaretur qualitas: sed non communicatur, spiritibus non communicatis: ergo, quia fit ab illis influentis qualitatis communicatio.

Tertiò: spiritus animales producantur in cerebro: sed non ob alium usum, nisi ut ab illis qualitas influens necessaria pro motu, & sensu pullulet, & communicetur partibus: ergo ab animalibus spiritibus pullulat influens qualitas, quæ communicatur à cerebro.

§. II.

Affirmativæ acquiescit parti communior Medicorum assensus.

C Resoluendum: Qualitatem influentem, quæ à cerebro communicatur pro sensu, & motu, pullulare immediate ab ipsius cerebri substantia; tenet Petrus Garc. disp. 30. in fen. 1. 1. cap. 2. Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 10. capit. 3. Vall. lib. 2. centrou. cap. 14.

Probatur 1. ex Galen. qui lib. 7. method. cap. 2. dicit: Ex quibus omnibus rectè dictum esse constat, cerebrum, tum sensuum omnium, tum incitatorij motus in animalibus originem esse, &c. Ergo ex Galen. cerebrum influentis qualitatis est origo, & principium.

Dices Galen. docere produci à cerebro, non quia immediate fiat ab ipso, sed mediatè, quatenus cerebrum producit spiritus animales, à quibus immediate producitur illa qualitas.

D Contra: reliquæ qualitates, quæ producantur ab spiritibus animalibus non dicuntur produci à cerebro, nec calor, qui ab spiritu vitali partibus communicatur, non dicitur communicari à corde: sed ab ipsis spiritibus vitalibus: ergo similiter influentem qualitatem, si produceretur ab spiritibus animalibus, ab ipsis, & non à cerebro diceret Galen. produci.

Confirmatur: illa est pars princeps, quæ qualitatem pro sensu, & motu influentem communicat, & producit: ergo si immediate spiritus illam communicarent, & producerent, ipsi deberent dici à Galen. pars princeps, non verò cerebrum.

E Probatur 2. Sic se habet cor ad qualitatem influentem pro motu arteriarum, sicut cerebrum ad qualitatem necessariam pro sensu, & motu; cum quodlibet sit pars princeps propter qualitatem ab ipso communicatam: sed cor causa est proxima, à qua qualitas influens ortum ducit: ergo similiter, & cerebrum pro influente qualitate pro sensu, & motu. Probatur minor, ex Galen. lib. an sanguis in arterijs contineatur, & admittitur ab omnibus.

Probatur 3. Qualitas influens est dispositio necessaria in partibus pro sensu, & motus operationibus eliciendis, & sine qua in statu naturali animal non potest constitui: sed omnia accidentia, quæ naturalem

A turalem constitutionem adintegrant, comproducuntur à forma, cuius sunt dispositiones: ergo hæc influens qualitas ab illa media cerebri substantia, & non ab spiritibus debet produci. Probatur minor, in primis, & secundis qualitatibus requisitis pro animalis debita constitutione, quæ omnes ab ipsius sunt forma.

Dices: naturalem dispositionem posse adintegrari ex externis qualitatibus, ut patet de calore debito animali, qui ab spiritibus communicatur.

Contra: idè corpus animam recipit, quia substantificum, & qualitatum temperamentum conaturale habet pro illius receptione, & conseruatione: ergo quælibet pars habet, & substantificum, & qualitatum temperamentum pro suis actionibus connaturale, licet in subsidium causarum externarum petat in sui conseruationem principium externum, à quo calor naturalis possit conseruari.

§. III.

Negantis partis ruunt fundamenta.

AD 1. dicendum: Quòd cum intra cerebri ventriculos ab illius substantia producat illiustratiua qualitas, ipsa permanet, donec ex vulnere fiat solutio continuitatis, per quam possit resolui, aut ab extrinseco frigore oppugnante contrarietate corrumpi.

Ad 2. respondetur: Quòd in apoplexia, & paralyfi, impeditur non solum spirituum, sed illius qualitatis communicabilis à cerebro transitus, sicut clausa fenestrâ, lucis transitus in cubiculum impeditur, immò à densiori nube ex toto impediti contingit.

Ad 3. negatur minor: Quia spiritus animales præter alios vsus requiruntur in cerebro, ut communicent nervis per quos qualitas influens fertur, quandam dispositionem requisitam, ut possint influentem qualitatem recipere, scilicet humiditatem, qua meliores sunt, sunt enim cerebro duriores in medulla, quod innuit Galen. lib. 7. de placitis cap. 5. dicens: *At nervum eandem cum cerebro substantiam habere constat, nisi quatenus compactiori materia constitutus est, ne facile à quolibet pateretur, eatenus à cerebri natura videtur recepisse, & quatenus compactus induruit, eatenus assiduo cerebri auxilio indiget, nam si talis, quale est cerebrum, prorsus remansisset, nulla eius ope indignisset, &c.*

RESOLVTIO IX.

Vtrum omnis influens qualitas à cerebro, an ab eius fiat membranis?

§. I.

Fernelij opinio refertur.

Fernelius lib. physiolog. cap. 10. iudicat qualitatem pro motu influere à cerebro, qualitatem pro sensu ab ipsius cerebri membranis; his commotus,

Primò: substantia cerebri continuò mouetur, nunquam tamen sentit, membranæ eius sentiunt, & non mouentur: ergo influit qualitas pro motu à cerebri substantia, pro sensu ab illius membranis.

Secundò: nervi, qui multam habent medullam, sunt motus instrumenta, & terminantur in partes motui deservientes: nervi qui habent paucam medullam, deserviunt pro sensu, & terminantur in partes destinatas pro sensatione: ergo quia à substantia cerebri influit qualitas pro motu, & à membranis pro sensu.

§. II.

Contraria opinio præfertur.

Resoluendum pro motu, & sensu vnam influere qualitatem à sola cerebri substantia, sic tenet Vall. lib. 2. controuers. Garc. disp. 30. in fen. 1. 1. Santorius in artem medicinal. q. 38. & est communis contra Fernelium.

Probatur 1. Ex Galen. lib. 7. de placitis cap. 3. qui demonstrat ab ipsius cerebri substantia influentem qualitatem provenire.

Probatur 2. Ex eodem Gal. lib. 7. de placitis c. 3. ubi docet non prius sensum amittere animal, quam ad aliquem ventriculum vulnus penetrauerit: ergo quia ab ipsa substantia producit qualitas. Probatur consequentia; aliàs membranâ vulneratâ, etiam qualitas ab illa orta non communicaretur.

Probatur 3. Ex Galen. nervi per medullam communicant qualitatem: ergo ab ipsa cerebri substantia producit. Consequentia patet, nam per similem substantiam communicatur ac producit.

§. III.

Argumentis Fernelij respondetur.

AD 1. dic: Quòd cerebrum est principium sensus naturalis, nervi sensus voluntarij; & idè ex motu cerebri non infertur, quòd sit principium qualitatis conducentis ad motum voluntarium: neque ex eo, quòd pars moueatur, influit qualitas ab illa; aliàs enim à pluribus aliis partibus posset influere.

Ad 2. Respondetur suppositum esse falsum, ampliores enim nervi sunt optici, qui deserviunt pro sensu, visione scilicet; quàm deservientes pro motu.

RESOLVTIO X.

Vtrum influens qualitas à cerebro, & corde, fiat mediâ sensitiuâ facultate?

§. I.

Suadetur pars affirmatiua.

Aliqui ex Modernioribus contendunt ab anima in cerebro produci qualitatem pro sensatione, & motu, in corde pro arteriarum motu, media aliqua vitali facultate in corde; in cerebro medio sensu communi, siue appetitiua facultate.

Probari potest hæc sententia primò: Quia hæc influens qualitas non producit in ente naturali, aut vegetatiuo: ergo media potentia perfectiori debet produci: sed potentiæ perfectiores supra vegetatiuas sunt sensitiuæ: ergo, media aliqua illarum, anima producit hanc qualitatem.

ESecundò, vel anima sensitiua producit influentem qualitatem se solâ immediatè, vel media aliqua facultate: sed non se solâ, quia substantia non est immediatè operatiua: ergo media aliqua facultate: sed non media facultate gradus naturalis nulla enim talis assignari potest, ut ex sufficienti partium enumeratione constat: ergo media vitali facultate.

Tertiò: probatur ex Arist. qui lib. 3. de anima, docet sensum communem esse principium operationum sensuum externorum: sed nullo alio modo concurrat ad eorum actiones, nisi quatenus producit influentem qualitatem, media qua, coadiuuat ad eorum elicentiam: ergo in cerebro à sensu communi fit influens qualitas.

§. II.

§. II.

Pars tenenda resolvitur.

Resolvendum : Ab anima media cerebri, cordis, & testium substantia pullulare influentes qualitates, sine eo quoddam aliqua earum fiat à vitali aliqua facultate, tenet Santa-Cruz, Petrus Garc. Vallesius, Santorius *locis citatis*, pro resolutione antecedenti.

Probatur 1. Si facultas influens produceretur media aliqua facultate vitali, deberet produci tamquam terminus talis facultatis : sed nullius facultatis vitalis est terminus : ergo non producitur ab anima media aliqua vitali facultate. Probatur minor ; nam neque est terminus facultatis vegetativæ, aliàs enim vel ministrantis, vel ministratæ alicuius facultatis esset terminus. Neque est terminus facultatum gradus sensitivi, aliàs enim, vel esset ubicatio, vel sensatio, quorum omnium nullum est, ut de se patet : ergo nullius facultatis vitalis est terminus.

Probatur 2. Entitas, quæ influit, est qualitas : ergo actio per se primò tendens in illam debet esse alteratio : sed nullius facultatis vitalis actio est alteratio : ergo qualitatis influentis productio non est à facultate vitali.

Probatur 3. Qualitas influens est qualitas adimplens naturalem viventis sensitivi temperiem : ergo debet produci ab anima, secundum modum quo reliquas qualitates intemperiem adintegrantes producit : sed reliquas producit, ut naturalis forma est : ergo hanc similiter producit. Probatur minor, reliquæ sunt primæ qualitates, & quæ sequuntur ex eis : sed illæ naturali modo in animatis, & in inanimatis fiunt : ergo.

§. III.

Primò adducta argumenta diluuntur.

Ad 1. negatur consequentia : Quia licet influens qualitas producatur ab anima, ut naturalis forma est, non producitur in entibus merè naturalibus, aut vegetativis, quia nec pro actionibus illarum formarum necessaria est dispositio, neque in illis aliqua reperitur pars, quæ talem habeat substantiæ modum, ut possit hæc qualitas resultare ; & idè solum inuenitur in animali perfecto, in quo partes sunt cum tali substantiæ modo, ex quo resultat.

Ad 2. distingo minorem : Anima non producit se solà illam qualitatem tamquam principium quod, concedo : tamquam principium quo, nego minorem. Cum enim ad generans pertineat tribuere genito, & suum esse, & quidquid sequitur ad illud esse, & est necessarium pro conservatione illius, generans mediâ generativâ virtute producit genitum tamquam terminum primarium ; dispositionem verò sui conservativam, & potentias, ac proprias passiones tamquam terminum secundarium : istæ tamen quia ut quo fiunt mediâ formâ productâ, dicuntur ab illa fieri : quod idem de reliquis qualitatibus adintegrantibus naturalem dispositionem dicendum.

Ad 3. negatur minor : Sensus enim communis dicitur principium operationum sensuum externorum scilicet distinctivum ; nam licet sensus externus quilibet suum obiectum percipiat, non discernit inter obiecta, cum reliqua non possit cognoscere, nec percipere : sensus verò communis obiectorum omnium externorum est cognoscitivus, & idè est principium distinctionis eorum, & primus ex potentiis, qui omnia illa cognoscit.

A

RESOLUTIO XI.

Vtrum influens qualitas communicetur irradiatione ?

§. I.

Proponuntur sententia opinantium, & Galen. ac Avic. dissensus.

Pro hac dirimenda difficultate dissentiunt Galenus, & Avicenna : hic *fen. 1. 1. doctr. 6.* Partem negativam defendit, & adhæret ei Barbarorum schola, ex modernioribus Andr. Laurent. *lib. 5. de historia anatomica, c. 13. q. 12.* Santa-Cruz *in fen. 1. 1. opusc. 10.* Veiga *lib. 1. de locis affectis.* Vega *lib. 1. method. Mercatus tom. 1. de principijs, part. 4. class. 2. art. 1.* Peramatus *lib. 6. de facultatib. cap. 11.* Fernellius *lib. partis naturalis, cap. 13.* Qui de facultate, quæ descendit à cerebro, id contendunt comprobare : Isaac verò idem asserit de qualitate orta à corde. Galen. verò tenet partem affirmativam, *lib. 1. de semine, cap. 15. & cap. 16. lib. de locis affectis, cap. 7. & 7. lib. de placitis, lib. 1. de causis pulsuum, & lib. 1. de symptomat. causis, cap. 5.* sequuntur Vall. *lib. 2. controuers. cap. 2.* Santorius *in artem medicinalem, quæst. 35.* Segarra *in præfatione lib. de facultatibus.* Petr. Garc. *fen. 1. 1. disput. 30. cap. 5.* Martinez, & alij.

§. II.

Respectu cordis, & testium deciditur dubitatio.

Resolvendum 1. A testibus, & corde sola irradiatione communicari influentem qualitatem. De testibus id conuincitur ex eo quoddam nullos generent spiritus. De corde verò, dempto Isaac, nullus negavit ; demonstravit Galen. *lib. an sanguis in arteriis contineatur*, experimento ænei calami per quem licet pervadant spiritus, si arteria ligatur, infra ligaturam defectu qualitatis non moventur arteriæ.

§. III.

Influxus à cerebro explicatur modus.

Resolvendum 2. Influentem cerebri qualitatem irradiatione communicari in omnes partes, quæ extra cerebrum sentiunt, aut moventur.

Probatur 1. influens qualitas non oritur à forma spirituum : sed immediate à cerebri substantiâ, ut probauimus : ergo etiam si spiritus descendant ad partes, non habent qualitatem influentem, nisi illis communicetur à cerebro, à quo potest eodem modo communicari reliquis partibus : ergo prius quàm spiritus valeant communicare qualitatem à cerebro receptam, potest eadem qualitas irradiatione communicari partibus ab ipso cerebro.

Probatur 2. A corde irradiatione communicatur influens qualitas : ergo à cerebro communicatur irradiatione. Consequentia patet à paritate ; antecedens ex nuper dictis.

Probatur 3. Si ex aliquo posset inferri, qualitatem communicari per spiritus, ex eo quia in obstructione, ligatura, vel compressione nervi fit infra illum privatio sensus, & motus : sed valet contingere etiam si sola irradiatione descendat qualitas : ergo communicatur irradiatione. Probatur minor ; etiam si irradiatione descendat à corde qualitas pro arteriarum motu, infra ligaturam non pulsant arteria, ut demonstravit Galenus : ergo licet irradiatione

tionem communicetur à cerebro, ligato, oppresso, vel obstructo nervo, infra ligaturam, deficiet motus, vel sensatio.

Confirmatur 1. Etiam si irradiatione communicetur qualitas influens, sine debita dispositione non recipietur in partibus inferioribus: sed ad illius receptionem pars disponitur per qualitatem ab spiritibus communicatam: ergo etiam si irradiatione communicetur, non communicatis spiritibus, potest sensatio, & motus in parte inferiori impediri.

Confirmatur 2. Lux etiam si irradiatione communicetur compressa, sine densata nube, impeditur: ergo compresso nervo, siue ligato, poterit impediri qualitas irradiatione communicabilis.

Probat 4. Facta ligatura in nervo, infra illam statim deficit sensus, & motus: sed facta ligatura, non statim deficiunt spiritus animales: ergo defectu qualitatis, quæ irradiatione communicatur, & non defectu eius, quod communicatur ab spiritibus, deficit sensus, & motus. Probat minor, spiritus infra ligaturam non deficiunt, quia efficienter dependant in sua conservatione à cerebro, sicut dependet qualitas influens, sed quia ab aliquo contrario corrumpuntur: sed corruptio à contrario non est instantanea: ergo non statim corrumpuntur.

§. IV.

Irradiationi superadditur necessitas spirituum.

Resolvendum 3. Quod licet irradiatione communicetur qualitas influens, requiritur ulterius communicatio in partes spirituum animalium, ut ab eis dispositionem recipiant, qua sint aptæ recipere qualitatem per irradiationem communicatam.

Pro cuius comprobatione nota, quod ad hoc quod spiritus animales possint per nervos communicari non est necessarium quod sit in nervis aliqua sensibilis cavitas, per quam descendant, possunt enim permeare per insensibiles cavitates, siue porositates illorum, sicut & possunt humores nutrientes, licet crassioris sint substantiæ, per insensibiles cavitates ossis permeare.

Probat 1. Nervi substantia, ut probauimus ex Galen. durior est, quam substantia cerebri: sed cerebri substantia fuit à natura producta omnino proportionata pro receptione illius qualitatis: ergo ut nervi substantia fiat aptum subiectum talis qualitatis, debet aliquantulum ab ipsa spirituum luciditate apta fieri pro eius receptione.

Probat 2. Ut influens qualitas recipiatur in nervis opticis (quia maior luciditas convenit oculo) requiritur spirituum animalium præsentia: ergo ut recipiatur in reliquis nervis, requiritur spirituum animalium præsentia. Probat antecedens demonstratione à Galen. facta; clauso enim vno oculo, pupilla dilatatur in altero: ergo quia ultra incorpoream qualitatem descendant spiritus in illam.

Probat 3. Qui in gyrum mouentur, vel tenebricosa afficiuntur vertigine, sensu, & motu priuantur, non defectu qualitatis communicabilis irradiatione, cum à nullo possit detineri motus localis eius: ergo defectu spirituum, qui commoti, & detenti in cerebro cum non potuerunt in partes communicari, impedita est dispositio, quæ ab illis communicatur pro qualitate per irradiationem communicabili.

Dices: esse in partibus, ante aduentum spirituum animalium, aptitudinem, ut qualitas influens dicta educatur de earum potentia à simili qualitate pro-

ducta à cerebro, sicut à luce producta à Sole fit in medio productio lucis sine alia disponente qualitate.

Contra: licet aliquæ qualitates possent deduci à potentia cuiusvis subiecti ob nimiam agentis actiuitatem, aliæ verò ita petunt subiectum dispositum ad sui receptionem ut sine disponente qualitate non producantur ab agente, ut patet de luce, quæ non recipitur nisi in corpore diaphano, & in speciebus sensibilibus, quæ non recipiuntur nisi in organo realiter alterato: ergo similiter non potest influens qualitas recipi in nervo nisi disposito, & medicato per qualitatem receptam ab spiritu.

Probat 4. In nimio brachiorum, crurium, vel cuiusvis alterius membri motu siue exercitatione. pars mota laxatur, impotensque redditur ad ulteriorem motum: sed non defectu influentis qualitatis, quæ non habet à quo irradiatione communicari impediatur, nec agitatione, aut motu resolubilis est: ergo defectu spirituum animalium disponentium pro eius receptione, qui agitatione rarefiunt & resoluuntur.

Probat 5. In parte stupida contingit aliquando sentiri sensum molestem speciem referentem pungentium acuum, vel formicarum, cuius non alia assignatur causa, ut tenet Pereyra in lib. de locis affectis, nisi quia aduentus aliqualis spirituum, qui liberè descendentes non irritant, delati impulsu ob non liberum transitum efficiunt suo impetu sensum molestem: ergo requiruntur spiritus animales in partibus, qui luciditate disponant ad receptionem influentis qualitatis. Consequentia patet, quia qualitas influens irradiatione communicabilis melius descendit per vias, per quas corporei spiritus descendant: sed non sentiunt partes ante molestem sensum causatum per spirituum aduentum: ergo quia ab illis disponitur pars in eius receptionem.

Patet ex dictis rectè concludere Auicenn. istas spiritus animales referri ad partes; & Gal. sectatores influentem qualitatem irradiatione communicari: à nullo tamen utramque sententiam in concordiam redactam esse.

Patet similiter minus philosophicè procedere eos, quia substantia cerebri produci influentem qualitatem iudicant, qui postea eam deferri ab spiritibus contendunt, cum possit partibus semel producta communicari, sicut & ipsis spiritibus.

RESOLUTIO XII.

Utrum qualitas influens in instanti communicetur?

§. I.

Dubitandi continet rationem.

Aliqui in tempore licet quàm breuissimo communicari influentem qualitatem contendunt; quia cum per spatium, & ad instans communicari deceat, necesse est, ut in aliquo licet breui tempore descendat.

§. II.

Qualitatis communicationis ponit modum.

Resolvendum 1. Quod qualitas influens à cerebro, dum spiritus animales non sunt partibus

tibus communicati, in tempore communicatur.

Probatur: Non potest in partes influens qualitas communicari, nisi spiritus animales communicent illis dispositionem pro eius receptione: sed spiritus cum locali motu deferantur ad illas in tempore debent ferri: ergo qualitas influens in tempore communicatur. Patet maior è nuper dictis.

§. III.

Idem prosequitur.

Resoluendū 2. Quod à corde, à testibus, & ab ipso cerebro, dum iam spiritus animales sunt in partibus, influens qualitas in instāti communicatur.

Probatur. Qualitas hæc communicatur ab agente operante intra sphæram suæ actiuitatis, & sine resistantia contrarij: ergo in instanti. Consequentia patet, quia non alia ratione lux in aëre, propriæ passionis in subiecto, & quæcumque qualitas etiam si habeat contrarium, dum fit sine præsentia illius, ut calor in igne, sunt in instanti, nisi ob hanc: ergo idem dicendum de productione qualitatis influentis.

§. IV.

Rationi respondet debitandi.

Ad 1. respondetur: Quod, cum in tota latitudine, in qua producitur, fiat sine contrarij resistantia, eadem est ratio, ut in omnibus eius partibus fiat in instanti.

DISPUTATIO VII.

De Calido innato, & Humido radicali.

VMANI Corporis partibus intrinsicum est calidum innatum, & humidum radicale, utrumque earum constitutionem adintegrans, deseruiensque pro earum prima conformatione, mutationibusque per varia ætatum curricula; principia sunt naturalis interitus & causa. Horum meminit primus omnium summus Dictator *lib. 1. aphorism. sent. 14.* Ibidem illius Commentatores, Galen. Antonius Musa, Hugo, Cardanus, Mercurialis, Vall. Olerius, Amarosius Nuñez, Vega, Montanus, & reliqui perlustrarunt plura. Aliqua tetigerunt Arist. *lib. 1. de generatione animal. cap. 3.* Avic. *5. metaph. comm. 3.* Albertus Magnus *lib. paruorum naturalium comm. 20.* Auic. *de viribus cordis*: similiter Scaliger *exercitatione 280.* Ex modernioribus verò horum naturam explicarunt Fernelius *lib. 4. physiolog.* Valleriola *lib. 1. de locis communibus. c. 15.* Gualsetus *lib. de preludiis anatomicis à cap. 23.* Sennertus *lib. 1. instit. cap. 5.* Varandæus *lib. 1. physiologia sect. 5. cap. 3.* Paparella *lib. de calido innato*, Argenterius *lib. de somno, & vigilia tom. 1. clas. 4.* Donatus ab Altomari, *q. de naturali spiritu*, Ioan. Lup. *lib. 5. dialog. 1.* Vallerius Martinez *lib. 1. de medicina certitudine*, Carpentarius, Caimus, Cremin. & alij

A

RESOLVTIO XIII.

In quo genere causæ sit necessaria qualitas influens?

§. I.

Aliquorum placita ponuntur.

Aliqui indicant cōcurrere in genere causæ efficientis instrumentalis, sicut calor ad vegetatiuas operationes, pro quibus stat ratio: Nō potest concurrere in genere causæ materialis, cum non sit qualitas ordinata ad recipiendū; Non in genere causæ formalis, cum sit ante effectū potentiarum; Non in genere causæ finalis, cum sit actu ante actionis terminū; Nec in genere causæ efficiētis principalis, cum nō sit radiale, qualis anima; nec proximū, qualis potētia: ergo solū cōcurrit in genere causæ efficiētis instrumentalis.

B

§. II.

Tenendum resoluitur.

Resoluendum: Concurrere dispositiue ad agendum tribuēdo potētiæ vltimā dispositionē, quæ vltimò actuatur, ut possit prorūpere in actū secundū.

Probatur. Non potest aliquo modo cōcurrere principaliter: sed neq; instrumentaliter potest: ergo dispositiue tātūm ad agendū. Probatur minor: Tum ex Diuino Thoma *1. part. q. 78. ar. 1. in corpore*, ubi docet nullam qualitatem corpoream posse concurrere instrumentaliter ad actiones sensitivas: Tum, quia motus, & sensatio sufficienter fiunt à parte instrumentali, in qua est potentia ad illorum elicentiā: Tum, quia nihil relucet in motu, aut sensatione, quod eius efficientiæ correspondeat.

C

SECTIO PRIMA.

D

De calidi innati natura.

Caloris, à quo humanum corpus nominatur calidū, multiplex est acceptio; alter præternaturalis, & morbosus est febrilis dictus; alter naturalis, & est multiplex, nā vel ab spiritibus, aut humoribus cōmunicatur partibus, & dicitur influens, vel ab eisdem oritur; si ex partibus primogeneis acquiratur, dicitur innatus; si ex partibus tractu temporis acquisitis, acquisitiuis dicitur; si verò ex proprio partium calore, & influente coalescat, actuatus vocatur calor. Natiuis verò calor, qui ortum ducit ex partibus in prima conformatione acquisitis, remanentibusque ex principiis generationis sanguine inquam, & semine, aliquando sumitur pro ipso met calore ex his partibus orto, aliquando pro ipsismet partibus, ex quibus oritur, quæ substantia calidum innatum vocatur ex Galen. 1.

E

aphorism. comment. 14. de qua procedit disputatio.

RESOLVTIO I.

Vtrum detur calidum innatum in corpore humano?

§. I.

Carreiri suadetur opinio.

Calidum innatum, quod sit substantia ex partibus materialibus elementorum conflata remanentibus ex principiis generationis, non esse admittendum in corpore humano contendit Petrus Garc. *fen. 1. 1. disp. 18. c. 6. & disp. 17. c. 6. & disp. 10. c. 4.* aliisque in locis.

Primò suaderi potest hæc pars: Quia si calidum innatum, & humidum radicale reperirentur in humano corpore, quorum quælibet substantia esset ab alia diuersa, sequeretur has duas substantias esse penetratas, cum in quauis parte deberent reperiri; quod absque penetratione est impossibile: sed penetrabilitas non est admittenda naturaliter: ergo nec dari calidum innatum, & humidum radicale in partibus corporis humani.

Secundò: si calidum innatum esset admittendum in homine, maximè vt sit pabulum humidi radicalis: sed intra humanum corpus non potest vna substantia esse alterius pabulum: ergo non est admittendum. Probatur minor, illud est alterius pabulum, quod in substantiam illius conuertitur: sed sub eadem forma substantiali vna substantia non mutatur substantialiter in aliam, aliàs idem numero esset sui ipsius pabulum, & terminus à quo generationis: ergo vna substantia humani corporis non potest esse pabulum alterius sub eadem forma.

Tertiò: absque huiusmodi calido innato animalia, quæ ex putredine fiunt, viuunt, periciuntur per varias mutantur ætates, & in naturalem peruenire possunt mortem: ergo non est necessarium calidum innatum.

§. II.

Partem affirmatiuam amplectimur.

Resoluendum affirmatiuè: Sic tenet Galen. *lib. aduersus Lycū, & 1. aphorism. comm. 14.* Quem ibi sequuntur Commentatores reliqui, Paparella *lib. de calido innato*, Argenterius *lib. de somno, & vigilia*, Varandæus *lib. 1. physiolog. sect. 5. cap. 3.* Et reliqui citati.

Probatur 1. Ex Hipp. §. *Qui crescunt, plurimum habent calidi innati, sentent. 14. lib. 1. aphorism.* vbi per calidum innatum, substantiam ex calidis elementis acquisitam intelligere docet Galen. *in comm.*

Probatur 2. Hominem augeri, & per mutationes diuersarum ætatum in varias mutari temperies tandemque in senectutem, naturalemque mortem peruenire est statutum: ergo huius euentus necessariam, & inuitabilem causam debet in se habere: sed calidum innatum ex materiis elementorum contractum est necessaria huiusmodi causa, vt *tract. de ætatibus* probauimus: ergo necessariò admittendum calidum innatum.

§. III.

Respondetur pro argumentis in fauorem negatiue sententiæ adductis.

Ad 1. negatur sequela: Quia, vt constabit infra, calidum innatum, & humidū radicale, vel sunt duæ substantiæ iuxta positæ, vel in vna possunt coin-

D. Brano, Resol. Medic. Pars I.

Acidere duæ diuersæ formalitates, secundum quas vtriusque rationem induat, & tunc licet sint idem entitatiuè, formaliter realiter sunt diuersæ, numquam tamen substantiæ diuersæ penetratæ.

Ad 2. negatur maior: Ridiculum enim iudicamus fundamentum eorum, qui admittunt calidum innatum necessarium esse, vt sit pabulum humidi radicalis, nec in hunc finem illud admittimus, sed vt sit connaturale subiectum caloris natiui debiti viuenti, & omninò necessarij pro illius esse, & operari, & inuitabile principium mutationum ætatum, naturalisque interitus.

Ad 3. distingo antecedens: Animalia facta ex putredine viuunt absque huiusmodi calido innato, ita perfectò, ac reperitur in animali factò ex sanguine, & semine, concedo: absque aliqua substantia, licet non ita perfectà, quæ illius gerit vicem, nego antecedens. Animalia enim facta ex putredine sicut imperfectiora, ita & imperfectiora principia, ex quibus fiant, petunt, & imperfectiora, per quæ conseruentur, & viuant, sed quæ suo modo habent aliquam proportionem cum eis, quæ requiruntur pro perfectiori animali.

RESOLVTIO II.

Quid sit calidum innatum?

§. I.

Aliquorum placita adducuntur.

Montanus in 1. *aphorism. comm. 14.* obumbrat huius resolutionis difficultatem, fateretur enim, quòd iam Doctor senex nondum innati calidi naturam rectè cognouerat. Spiritum esse implantatum, seu spiritum naturalem insitum docet Arist. *lib. de generat. animal. cap. 3.* tenet Auerr. §. *metaph. comm. 3.* Albertus Magnus *lib. paruorum naturalium. comm. 20.* Auicen. *de viribus cordis*, Nicolus *serm. 4. tract. 3. cap. 4.* annuit Galen. *de simplic. medicament. facultatibus cap. 9.* sequitur Fernelius *lib. 4. cap. 5.* Et hoc placitum commune esse consensum omnium dicit Scaliger *exercitat. 280.* Fernelius verò *lib. 4. physiolog. cap. 6.* Calidum innatum, quod implantatum vocauit spiritum, oleaginosam esse substantiam contendit per omnes corporis partes sparsam; quem sequitur Varandæus *lib. physiolog. sect. 5. cap. 3.* Gaussetus verò calidum innatum dicit esse *lib. de anatomicis administrationibus cap. 23.* Corpus humidum, seminale, vaporosum, à natura primogenitum, vt substantia incorporea corporibus copuletur.

§. II.

Tenenda pars eligitur.

Resoluendum: Quòd Calidum innatum est substantia in animali conflata ex partibus materialibus calidorum elementorum, desumpta ex principiis generationis, præcipuè ex spirituosâ seminali parte. Tenet Mercatus *tom. 1. p. 2. clas. 4. art. 4.* Argenterius *lib. de somno, & vigilia cap. 5.* Vega in 1. *aphorism. 14.* Holerius, & Vallesius ibidem, Paparella *lib. 2. de calido naturali*, colligitur ex Gal. §. *de simplic. c. 9.* & 1. *aphorism. 14. lib. de semine, lib. aduersus Lycum.*

Probatur ex Galen. *lib. aduersus Lycum*, per totum, & 1. *aphorism. 14.* dicente: *Verum Hipp. non ad hanc scilicet qualitatem, sed ad substantiam in præsentis sermone refert id nomen, nam substantia innati caloris aërea est, & aquæ (idest humida, vt explicat Doct.)*

sicut ex semine licet coniectari, quod paucam omnino terream substantiam participat, plurimum autem aeris calidi, humidique in se ipso continet, quemadmodum in Commentariis nostris de semine, ostendimus, qui etiam alterum nostre generationis principium sanguis menstruus videlicet humidum natura est, &c. Ergo ex Galen. calidi innati natura substantia est ex calidiorum elementorum partib. modo dicto conflata.

Probatur 2. Illa substantia in nostro corpore debet dici calidum innatum, ratione cuius resultat natiuus calor, quia omnium operationum est principium in prima hominis conformatione: sed talis est, quæ insurgit ex partibus materialibus calidorum elementorum, ut demonstrauimus, *disput. 3. de elementis*: Ergo in ea stat ratio calidi innati.

Dices eadem substantia potest permanere in cadauere, & ab eius forma mixta producentur eadem qualitates: ergo fient eadem operationes.

Respondetur. Quod non est forma viuens, à qua calor eleuatur, & ideo non fient eadem operationes.

Contra: ad mutationem ætatum non est necessaria eleuatio: ergo hæc saltem fiet ab illo calido innato remanente in cadauere.

Respondetur: Quod cuilibet enti producto iuxta propriam naturam debetur sua duratio, & licet calor, ut à forma hominis eleuatus possit esse principium ætatum, non tamen, ut à forma cadaveris, qui non correctus, nec regulatus à forma viuente statim fit corruptiuus, & putredinalis ob humiditas materias dictas, quas ut naturalis prius poterat regulare.

§. III.

Aliorum placitis satisfi.

AD Authores primò adductos respondetur: Eos vocasse Calidum innatum *spiritum naturalem implantatum*, quia in illa implantata substantia calidi innati resultat caliditas pro operationibus humani corporis perficiendis necessaria, sicut oritur, & in spiritu vitali influente similis calor, qui partibus communicatur in subsidium natiui caloris, ne qualitas ita necessaria ad vitam possit ab extrinsecis contrariis remitti.

Ad Fernelium, & illius sectatores dicimus, quod substantia, quæ ex partibus materialibus calidis fit, quia maiori ex parte fit ex aëreis, ut demonstrauit loco citato Galen. quodam modo potest dici oleaginosæ, non tamen ad calidum innatum constituendum, neque ad fines, in quos datum est à natura, aliquid conducit oleaginositas.

RESOLVTIO III.

Qualis sit calor ex calido innato resultans?

§. I.

Calor natiuus cælestis à Fernelio indicatur.

Calorem natiuum ex innato calido ortum non esse elementarem, sed cælestem ab elementari specie distinctum, & cui frigiditas non contrariatur. constanter affirmavit Fernelius *l. 4. physiolog.* ex Platoniorum schola placitum suscitans, cui fauet Arist. adhærentque illi Sennertus, Varandæus, & plerique modernorum.

Probatur 1. hæc sententia ex Arist. *lib. 2. de generat. cap. 3.* docente: Natiuum calorem nullo modo esse igneum, sed aliquid diuinum, & quod naturam habet proportionatam elemento stellarum, quoniam

A ignis nihil viuens generat; sed in semine viuentium calor propagatur: ergo cælestis est naturæ hic calor.

Probatur 2. Calor natiuus est quo viuunt omnia animalia: ergo debet à prædominio reperiri in quocumque animali, quod per illum uiuit: sed Salamandra, Torpedo, Serpentes, Talpæ; & ex plantis Papaner, Cicuta, & Hyosciamus, aliaque huiusmodi remissum habent calorem: ergo præter illum intensiorem alium cælestem habent, cui frigiditas non contrariatur.

B Probatur 3. Arsenicum, Sandaracha, Sulphur, & alia huiusmodi quantumuis calore gaudeant excedente elementari, quia tamen natiuo, & cælesti calore non gaudent, quo elementalis gubernatur, & quo actiones perfectæ fiunt, vita carent: ergo cuiusvis viuentis natiuus calor cælestis est elementali perfectior.

Probatur 4. A natiuo calore diuersæ, perfectioresque actiones fiunt, quæ ab elementali fieri non possunt: ergo quia perfectioris naturæ est. Probatur antecedens, calor enim elementalis nimis vorax, & actiuus est, cunctorum combustiuus, attenuat maximè, rarefacit, disgregat, circa tenuem aëreamque materiam flammam accendit, circa terrestrem prunas, carbones, & cineres efficit; calor natiuus, sicut & cælestis, viuētia fouet, viuificat, conseruat, auget, nutrit, generat: ergo à natiuo calore diuersæ, perfectioresque operationes fiunt, quàm ab elementali.

§. II.

Communis resoluitur sententia.

Resoluendum calorem natiuum, ignem, aëreumve, & elementalem esse. Sic resoluit communior Philosophorum, & Medicorum consensus.

Probatur 1. Calor elementalis est quicumque elementali virtute producitur: sed calor productus in viuente elementali virtute producitur: ergo est elementalis. Probatur minor, calor quicumque; producitur in quouis mixto à forma mixta prout virtualiter eminenter continet ignem, aut aërem, & secundum quod ut talis, ad caloris productionem determinatur per partes materiales elementi ignis, aut aëris, ut latissimè demonstrauimus, *disp. 2. q. 3. de elementis*: sed hoc est producere illum virtute elementali ignis, aut aëris: ergo est elementalis.

D Probatur 2. Calor quicumque in animali potest remitti à frigiditate: ergo est elementalis, & illi contrarius. Probatur antecedens, si non posset remitti à frigiditate tamquam à suo contrario, sequeretur quod nullus homo posset à nimia frigiditate per caloris remissionem mori: sed huius contrarium experimur in eis, qui glacie, niue, aut aqua intensè frigida, extincto calore pereunt: ergo remittitur. Probatur sequela, si maneret natiuus calor, cum ab illo perficerentur actiones, non posset à frigiditate extinguui.

E Probatur 3. Calor, qui dicitur cælestis, eiusdem est naturæ, ac elementalis: ergo etsi innatus esset cælestis esset eiusdem naturæ cum elementali. Probatur antecedens, calor, qui à Sole media luce producitur, qui maximè cælestis debet dici, intendit elementalem calorem, ignem producit, iam productus ab igneo calore conseruatur, frigiditate remittitur: ergo est eiusdem naturæ cum calore igneo siue elementali.

§. III.

Argumenta diluuntur.

AD 1. distinguo maiorem, ex Arist. *lib. 2. de generat.* Non potest esse igneus, sed quid diuinum si consideretur, ut calor est, nego: si consideretur,

ut est instrumentum ab anima eleuatum pro suis operationibus, concedo maiorem. Licet enim calor sit elementaris ab anima productus, ut ex forma mixta, continente elementa calida, in quorum virtute illum producit; tamen calor, ut postea fit animæ instrumentum, & ab illa eleuatur, altioris fit ordinis, superiorisque naturæ, & idè perfectiores elicit operationes, quàm, quæ debentur illi, ut calor est.

Ad 2. negatur consequentia: Quia ut viuentia dicantur viuere per calorem, non requiritur quòd viuant per illum, quatenus excedit reliquas qualitates, sed quòd per calorem sibi debitum siue intensum, siue remissum, ut eleuatum ab anima sibi debitas exerceat operationes præcipuas conducentes ad vitæ conseruationem.

Ad 3. negatur antecedens: Quia mixta quæcumque non viuentia, siue intensum, siue remissum calorem habeant, non idè non operantur viuentis operationes, quia non est cœlestis, sed quia non habet animam, quæ eo vtatur tamquam instrumento pro eis eliciendis.

Ad 4. distingo antecedens: à naturali calore diuersæ, perfectioresque operationes fiunt, quàm à calore elementari secundum quòd eleuatur ab anima, concedo: secundum quòd operatur tantum, ut calor est, nego antecedens. Quæcumque enim operatio proueniens à calore, ut eleuato, perfectiori fit modo quàm quæ à solo calore fit.

RESOLVTIO IV.

Propter quid calidum innatum requiritur in viuento?

§. I.

Finalis causa pro calido innato denegatur.

IN nullum finem in corpore humano esse necessarium calidum innatum suadet primò: Quia si in aliquem, maximè, ut calor natiuus ortus ex illo sit principium omnium operationum præcipue naturalium, quæ perficiuntur ab illo: sed ad huiusmodi operationum efficientiam sufficit calor ascititius, à quo tractu temporis fiunt, calore innato deperdito: ergo sufficit calor influens, quo delato in partes, ipsæ modio illo, has easdem operationes eliciunt, etiam si natiuus calor remittatur: ergo in hunc finem non est necessarius.

Secundò: calor innatus nihil habet, nisi quòd sit substantia calida ex igneis, & aëreis partibus in animali conflata, ratione cuius resultat caliditas innata: sed in quocumque mixto datur huiusmodi substantia, ut constat ex dictis disp. 3. de elementis: ergo ob nullum finem viuenti peculiarem admittendum est calidum innatum, cum in quouis mixto debeat necessariò reperiri.

Tertio: sine calido innato, quæcumque caliditas moderata pro operatione viuentis erit instrumentum, quod potest eleuari ab anima pro suis operationibus, ergo sufficiens instrumentum ad omnia, quæ fiunt à calore natiuo.

§. II.

Plures finales partiales cause admittuntur.

Resoluendum: Quòd calidum innatum est generationis principium, est facultas nostra gubernans corpora; omnium naturalium operationum author, causa à qua post primum esse animal successive varias acquirere ætates, varia eorum tempera-

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

menta valet, pro eorum actionibus conducentia, tandemque sicut & fuit primi esse origo, est naturalis interitus inuitabilis causa: Sic Sennertus lib. 1. instit. cap. 6. Argenterius lib. 1. de somno, & vigilia c. 7. Valleriola lib. 1. de locis communibus c. 15.

Quòd sit generationis principium, docet Galen. lib. de tremore: Quòd sit facultas corpora nostra gubernans, docet 1. aphorism. comm. 15. Quòd sit author omnium operationum, docet Gal. lib. 8. de placitis ex Platonis, & Hipp. sententia, docet Hipp. lib. de carnibus, ubi omnium operationum esse authorem in nostro corpore dicit (ut instrumentum animæ scilicet.) Quòd causa sit mutationum ætatum, naturalisque interitus, docet, Gal. lib. de marasmo, sed hæc omnia in corpore humano contingere est necesse: ergo in hunc finem calidum innatum à natura est animali condonatum.

§. III.

Primò adductæ solvuntur obiectiones.

AD 1. negatur minor: Quia calor natiuus, prout dicit ortum ex calido innato, est calor mitis cum humiditate coniunctus, & idè proportionatus ad vitam; vita enim est conseruatio caloris in humido, & ad primam animalis perfecti formationem calor cum prædominante siccitate esset ineptus, non enim possent partes diuersæ, variæque organa nostri corporis in dura materia conformari, neque partes in debitam ferri magnitudinem, neque si ulterius nimis igneus esset calor, sicut in viuento, possibilis esset vicissitudo ætatum per tot diuersas temperies, & idè determinata est perfecti animalis productio, ut fiat ex sanguine, & semine necessario, quæ substantiæ sunt ex pluribus partibus aëreis conflatae, & idè caliditate cum humiditate aërea abundantes, quæ partes materiales abundant in animali necessario, cum ex his fiat principii, nec calor influens id supplere valet, ille enim non datur viuenti, ut principium suarum operationum primum: nam hoc pululat à substantia viuentis, sed in eius subsidium, si ab aliqua causa oppugnetur.

Ad 2. negatur maior: Quia caliditas natiua habet, quòd sit orta ratione principiorum generationis, ex quo prouenit in illa, quòd sit ex substantia aërea, magis quàm ex ignea, & idè aptior pro finibus, in quos calor in prima conformatione fuit animali tributus.

Ad 3. negatur antecedens: Quia caliditas aërea aptior est, ut tamquam instrumentum animæ perfectius operetur, quia cum anima eam ut instrumentum assumat pro actionibus vegetatiuis præcipuis, videlicet generatione, augmentatione, coctione, nutritione, & pro temperamentorum mutatione; hæc omnia perfectiori modo fiunt circa aëream, humidamque materiam, & à calore illo aëreo, quàm ab igneo combustino, & cum siccitate coniuncto.

E *****

SECTIO II.

De humido radicali.

Humidum radicale coniunctum est principium calori innato, ab eisdem principii sanguine in qua & semine desumptum, & in similes tandem fines, & idè de ipso disputandum venit. Hoc autem dupliciter potest sumi, & pro qualitate ipsa, & pro substantia, ex qua resultat: in præsentia de ipso agimus secundum quòd est talis substantia, ex qua radicalis humiditas oritur distincta ab ascititia, quæ tractu temporis superuenit.

K 3

Reso

RESOLVTIO I.

Vtrum humidum radicale sit aliud à calido innato?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Ratio dubitandi est, quia vt patet ex disputatione antecedenti, calidum innatum est substantia calida desumpta ex principiis generationis, sanguine inquam, & semine: sed ex eisdem principiis desumit sui materiam humidum radicale: ergo non differunt.

Dices: quòd cum sint diuersæ partes materiales componentes sanguinem, & semen, possunt aliæ deferuire, vt fiat ex illis calidum innatum, & ex aliis fiat humidum radicale.

Contra: calidum innatum fit, ex Galen. 1. *aphorism. comm.* 14. ex partibus aëreis, quæ in sanguine, & semine abundant: sed similiter ex eisdem fit humidum radicale: ergo ex eisdem fit vtrumque, & consequenter non sunt distincta substantia.

§. II.

Pars tenenda eligitur.

Resoluendum: Quòd calidum innatum, & humidum radicale partim differunt realiter entitatiuè, partim realiter formaliter.

Probatur prima pars: Calidum innatum est substantia in animali conflata ex partibus materialibus calidorum elementorum desumpta ex principiis generationis: sed humidum radicale non est pars, desumpta ex igneo elemento, aliàs enim esset sicca à prædominio: ergo saltem secundum illam partem differunt entitatiuè. Probatur maior, ex ipsa diffinitione, & patet ex Galen. 3. *de temperamentis cap.* 4. & 1. *de sanitate tuenda cap.* 2. vbi postquam probauit in principiis generationis dari quatuor elementa secundum partes materiales, dixit quòd ab ignis caliditate siccando deducitur homo ad maturitatem: sed ex eodem Galen. *lib. aduersus Lycum*, hæc actio prouenit à calido innato: ergo calidum innatum ex ignea materia partim componitur.

Probatur 2. pars: Pars aërea ex principiis generationis desumpta, quæ est in viuite pars, ex qua fit calidum innatum. ex Gal. 1. *aphorism.* 14. eademmet est humidum radicale: ergo quoad istam partem non differunt realiter entitatiuè, sed tantum realiter formaliter, quatenus eadem substantia aërea, quæ calorem, & humiditatem producit, vt calorem producit, dicitur calidum innatum; vt humiditatem, dicitur humidum radicale.

§. III.

Pro dubitandi ratione fit satis.

Ad rationem dubitandi patet ex dictis inter resoluendam difficultatem.

RESOLVTIO II.

Quid sit humidum radicale?

§. I.

Aliquorum placita proponuntur.

Humidum radicale contendunt aliqui, quòd sit humiditas aquea, & aërea, quæ primo ortu ex

A principiis generationis acquiritur ex semine, & sanguine menstruo, in quantum pabulum est, in quo per totum vitæ dicursum conseruatur calor innatus, ita vt calor sit humido quasi forma, & humidum calido quasi materia. Albertus Magnus tenet quòd est pabulum calidi innati, sed duplex esse iudicat, alterum seminale ex semine virili, quod operarium, & effectiuum vocat, ex semine materno, quod factum, & operatum vocat, ex sanguine menstruo, quod in eius supplementum desumitur: Alterum dicit esse humidum nutrituale, quod proximum vocat, dum iam sub forma est viuentis; remotum, dum nondum informatum illâ; vtrumque ex aërea fit substantia, vtrumque pingue esse dicit, non pinguedine sicut adeps, sed qualis, quæ assatione separatur: ex his primum dicit esse subiectum calidi innati, secundum, & tertium docet esse eorum pabulum.

§. II.

Humidum radicale aperitur natura.

Resoluendum tamen: Quòd humidum radicale est substantia humida in primo esse viuentis acquisita ex principiis generationis, maiori ex parte ex partibus materialibus aëreis conflata.

Probatur: In prima productione viuentis requiruntur duo principia; alterum operatiuum, per quod viuens elicit operationes perfectiuas sui, quale est calidum innatum; alterum, quod sit quasi disponens subiectum, vt operatiuum principium rectè operetur, quale est humidum radicale, per cuius mollietiem partes sunt dispositæ pro illius operationibus: sed primum est substantia, quæ ex principiis generationis desumitur ex partibus materialibus aptis, vt ex illis resultet necessarius calor operatiuus: ergo hoc erit substantia ex eisdem principiis desumpta facta ex partibus materialibus humidis, quæ aptæ sunt, vt in illis perfectiori modo possint operationes exerceri.

RESOLVTIO III.

DVtrum humidum radicale sit pabulum calidi innati?

§. I.

Pars affirmatiua autoritatibus fulcitur.

Partem affirmatiuam videntur amplecti Aristot. Galen. & Auicen. Arist. enim *lib. de longitudine, & breuitate vita*, docet quòd plantæ, & animalia si alimentum non sumant, corrumpuntur; subditque rationem, quia consumit ipsum se ipsum, quemadmodum enim multa flamma comburit, & corrumpit paucam, sic naturale calidum consumit materiam, in qua est: ergo calidum innatum permanet in humido, vt in pabulo, ob hoc enim aliis in locis determinat Arist. innati calidi pabulum esse.

Probatur 2. Ex Galen. *de utilitate respirationis c.* 3. & 1. *de presag. ex pulsib. cap.* 1. dicit enim: *Distensio, veluti inspiratio quadam excessum ardoris refrigerando ex ventilatione, quod extinguit, incendendo: idem repetit lib. de usu pulsuum*: sed flamma, quæ ventilatione indiget, & accenditur, non nisi in pabulo fit: ergo in corpore humano datur innati calidi pabulum.

Probatur 3. Ex Auicen. qui *fen.* 1. 1. *doct.* 3. & *fen.* 3. *doct.* 5. *cap. unic.* doctrinam hanc ex Arist. & Galeno receptam expressius tradit, docens enim qualiter

qualiter viuens mutatione ætatiua deferatur ad naturalem interitum, superaddit: *Et postquam sic est, oportet necessario finiatur humiditas, & calor extinguitur, & præcipue cum ad eius extinctionem adiunget materia defectus, & prædicto cap. unico, dicit: Calor igitur innatus est causa extinguendi se ipsum per accidens, propterea quod sit causa sui ipsius materiam consumendi, sicut lampadis flamma, quæ extinguitur propterea quod suam consumit materiam, &c.* Ergo humidum radicale est pabulum calidi innati.

§. II.

Pars negatiua verior indicatur.

Resoluendum negatiue.

Probatur 1. Quia pabulum est illud, quod conuertitur in substantiam eius, cuius est pabulum, & tamdiu illud durare facit, quamdiu materiam substernit pro noua eius generatione vt de oleo respectu ignis, cuius est pabulum, manifestè constat: sed humidum radicale sub forma viuentis non potest transmutari ad aliam, neque est entitatiuè quid distinctum à calido innato, cum æreæ substantiæ partes materiales sint calidum innatum, prout calorem producunt; & humidum radicale, prout humiditas primogenea sit, & resultat ex eis: ergo non potest esse illius pabulum.

Probatur 2. Calidum innatum, quod deperditur, non reponitur per humidum radicale: ergo non est illius pabulum. Probatur antecedens, repositio cuiuslibet substantiæ in prima productione acquisita, quæ tractu temporis resolutione deperditur, restauratur à facultate nutritiua reponente ex alimento partes similes loco earum, quæ deperduntur: sed calidum innatum, vt probauimus, est viuentis substantia calida ex principiis generationis desumpta, & in prima productione acquisita: ergo si deperditur, non restauratur ex humido radicali tamquam ex pabulo: sed ex alimento media actione facultatis nutritiue.

Probatur 3. Si propter aliquam rationem deberet admitti, quod humidum radicale esset pabulum caloris innati, maximè vt ex hoc assequamur rationem, quare ex actione calidi in humidum superueniat necessitas mutationis ætatum, & interitus naturalis: sed propter hoc non est necessarium: ergo humidum radicale non est pabulum calidi innati. Probatur minor, ex eo quod caliditas natia continuò resoluat partes humidas viuentis, etiam si humidum non sit pabulum calidæ substantiæ, necessariò debet tantum de siccitate intendi, quantum resoluitur de humiditate: ergo superueniet transitus ab humido in siccum, & vsque in interitum naturalem.

§. III.

Arist. Gal. & Auicenna satisfat authoritatibus.

AD 1. respondetur: Quod Arist. docet ex defectu alimenti corrumpi plantas, & viuentia, non quia deficit humidum tamquam pabu-

Alum, sed quia deficit alimentum, quod tribuit materiam, ex qua reponuntur partes loco earum, quæ calore resoluntur, à facultate nutritiua.

Ad 2. respondetur docere Galen. Calorem influentem, de quo loquitur, indigere refrigeratione, & ventilatione per similitudinem ad flammam exteriorem, sicut enim ipsa remittitur aëre frigido, similiter & calor influens spirituum vitalium, ne excedat, remittitur ab aëris per pulsum attracti frigiditate.

Ad 3. quod dicit Auicen. Quod sicut defectu olei, deficit flamma lampidis, sic defectu humidi radicalis deficit calidum innatum: non quia humidum radicale sit pabulum flammæ, sed quia cum ærea substantia, & humidum radicale maiori ex parte sit eadem numero substantia, ærea substantia ex principiis generationis acquisita, resoluta illa substantia vt humidâ, similiter resoluitur vt calida, & desinit innatum calidum.

RESOLVTIO IV.

Propter quid sit humidum radicale?

§. I.

Causa finalis aperitur.

Resoluendum: Esse necessarium ob animalis conformationem, ob acquisitionem temperierum, quæ debentur illi pro suis operationibus, & vt sit inenitabilis causa naturalis interitus viuentis. Manifestè deducitur ex Galen. lib. 1. de sanitate tuenda cap. 2. & 3.

Probatur pars prima: Homo in prima conformatione indiget varia partium corporis organizatione, diuersa earum compositione, nexu, & connexion: sed hæc omnia perficiuntur melius, si calor, qui opifex est, agat circa materiam æream, & humidam, cum hæc magis obedientialis sit: ergo humidum radicale fuit necessarium in animali ad illius perfectiorem conformationem.

DProbatur pars secunda: Tanta mollities, quanta requiritur in partibus pro earum conformatione, inutilis est pro eliciendis actionibus virilitatis homini debitis tractu temporis: sed hæc non facillè posset acquiri, nisi materia humida, ex qua conformatur, esset resoluibilis, vt loco illius sicciores tractu temporis acquirantur partes: ergo vt reliquæ temperies, quæ debentur pro actionibus viuentis, acquirantur, humidum radicale fuit necessarium.

Probatur pars tertia: Animal necessariò interiturum petit necessarias sui interitus habere causas: sed inenitabilior redditur huiusmodi effectus, si non solum animal habeat efficientem calorem suæ naturalis resolutionis: sed materiam resolutioni magis aptam, quale est humidum radicale: ergo ob necessitatem mortis naturalis, non solum debuit natura tribuere animali calidum innatum in quo resultat huius euentus efficiens: sed humidum radicale, quod est apta materia pro illo.

DISPUTATIO VIII.

De Spiritibus.

G V M Natiuus calor operationum vegetabilium opifex præcipuus variis oppugnetur cōtrariis, in eius subsidium vitalis spiritus in corpore oritur, alique in alios vsus destinati, de quorum natura, diuersitate, vsu, & necessitate plura adducit Hipp. lib. de flatib. lib. de natura fœtus, lib. 6. de morbis popularibus. Galen. lib. an sanguis in arteriis contineatur, lib. de vilit. respirationis, li. de placitis, lib. de vsu pulsuum, pluribusque aliis in locis. Auic. fen. 1. 1. doct. 6. cap. 4. Actuarius lib. de spiritu animali. Concialiator differ. 59. Fernel. lib. 4. Physiolog. c. 2. Valleriora li. 1. de locis communibus, cap. 16. Val. lib. 2. controu. cap. 17. & 18. Fontanus artis medic. p. 1. c. 18. Varandæus sect. 5. lib. 1. physiolog. Martinez lib. 1. tract. 6. Petrus Garc. fen. 1. 1. doct. 8. cap. 4. Santa-Cruz in fen. 1. opusc. 10. cap. 14. cum seqq. Sennertus institutionum lib. 1. c. 6. Andreas Laurent. artis anatomica, lib. 9. Duncanus lib. 1. physiolog. c. 9. Saluius Sclanius in lib. Gal. artis parue. Sanctorius in artem paruum, quest. 36. & Paparella, & alij.

SECTIO PRIMA.

De Spiritibus in communi.

N OMINE spiritus tenuissimam quandam intelligimus substantiam; ideo spiritus sumitur pro incorporea substantia, qualis est Angelus, anima rationalis, & ipse Deus, de quo disputant Theologi. Sumitur præterea pro tenui substantia corporea sublunari quæ sensum fugit, sic aër, & flatus, spiritus vocantur, & de spiritu in hac acceptione disputant Philosophi. Propriè prout ad nostrum institutum attinet, sumitur spiritus apud Medicos pro tenui quadam substantia in animalibus perfectis reperta, quæ sensum fugit ad vitæ operationes necessarias, de qua sub hac disp. agemus.

RESOLVTIO I.

Vtrum detur spiritus in corpore humano?

§. I.

Pro negatiua parte ponuntur fundamenta.

P Ars negatiua suaderi videtur, primò, respectu spiritus animalis; quia nihil conducit ad vitæ conseruationem: ergo non est necessarius in corpore humano. Probatur antecedens, non producit qualitates primas, cum hæ pullulent à partibus vel ab spiritibus vitalibus; non secundas qualitates, cum hæ fiant ex primis; non qualitatem requisitam pro sensu, & motu, cum hæc fiat à cerebri substantia: ergo nihil producit conducens ad conseruationem viuientis.

Secundo: quòd vitalis spiritus non sit necessarius probatur; nam si necessarius, maximè, vt com-

A municet calorem vnique parti: sed quælibet pars in statu naturali est debite constituta, vnita, & temperata sine quocumque alio influxu, cum à generante recipiat quidquid requiritur ad debitam sui conformationem, & conseruationem: ergo vitalis spiritus non est necessarius.

Dices cum Petro Garcia: Quòd licet quælibet pars habeat sibi debitum, & connaturalem calorem, spiritus vitalis communicat illi qualitatem occultam, & innominatam requisitam pro operationibus.

B Contra: potentia existens in organo debite conformata cum debita vnione, & primarum, secundarum, ac influentium qualitatum temperie debite operatur: sed hæc omnia absque hac qualitate innominata habere potest quælibet pars corporis: ergo sine illa occulta qualitate debite valet operari.

Præterea: Actiones, in quas requiritur spiritus vitalis communicatio, sunt gradus vegetatiui: sed has eliciunt facultates vegetatiuæ medio calore eleuato, & instrumentaliter concurrente, sicut & in plantis manifestè conspicitur: ergo sine occulta qualitate operantur vegetatiuæ facultates.

Tertiò: non dari spiritum naturalem patet, quia si ad aliquod esset admittendus, maximè pro operationibus vegetatiui gradus: sed hæ fiunt sine aliqua qualitate communicata à naturali spiritu, cum solo temperamento perficiantur: ergo non est necessarius.

§. II.

Pars affirmatiua præponitur.

R Esoluendum Affirmatiuè: Ex Hipp. 6. epid. p. 8. text. 7. ex Galen. lib. 5. de simplicium medicamentorum facultatib. cap. 9. & 12. method. cap. 5. & 1. de different. februm, cap. 1. aliisque in locis, in quibus triplex genus februm constituit, quorum alterum ex alteratis spiritibus tenet oriri. Idem tenent Authores iam citati in hoc tractatu.

Probatur 1. Experienciâ communi, quâ in animi deliquio, quacumque neruorum, & arteriarum obstructione actiones deficere conspiciuntur ob defectum alicuius substantiæ antecedenter descendens necessaria pro eis: sed hanc vocamus spiritum: ergo dantur in corpore spiritus.

D Probatur 2. Ex ventriculis, qui in cerebro, & corde reperiuntur pro spirituum generatione, & ex communi materia, quæ necessariò in ipsos fertur, & ex neruis, & arteriis, quæ tamquam receptacula spirituum sunt animali à natura condonata, & à principiis, in quibus spiritus generantur, originem ducunt: ergo dantur in corpore spiritus.

Probatur 3. Ventriculis cerebri, aut cordis vulneratis, statim deficiunt operationes, in quas spiritus ordinantur, inedia, aut euacuatione consumptis, aut resolutis, deficiunt vires, & operationes; si materia apta pro eorum generatione offeratur, ipsis denuò genitis, breui recuperantur: ergo admittendi sunt intra animalis perfecti corpus spiritus.

§. III.

A

Soluuntur dubitandi rationes primò adductæ.

AD 1. distinguo consequens: Ergo nihil producit conducens ad potentiæ actionem, concedo: nihil producit conducens, vt dispositio debita pro operationibus producendis, nego consequentiam. Licet enim partes non recipiant ab spiritu animali illustrationem, quæ est qualitas disponens pro sensitivis operationibus, producit tamen in parte quandam dispositionem, qua apta pars redditur ad illustrationem qualiter recipiendam.

Ad 2. distinguo minorem: Quælibet pars in statu naturali est debite constituta, vnita, & temperata sine adiunane ab spiritibus vitalibus, nego: cum spirituum vitalium adiunamine, concedo minorem. Licet enim valeat calor naturalis debitus vnicuique parti oriri, & pullulare à partibus materialibus calidis in illa repertis. Quia continuò ab aëris frigidity alteratur, indiget spirituum vitalium caliditate, quâ foueatur ab externo frigido, vt sic possit debitus calor oriri à parte.

Ad 3. dicendum, Quòd infra disputandum, quid sentiendum sit de naturali spiritu.

RESOLVTIO II.

Quid sit spiritus?

§. I.

Antiquorum, & iuniorum pro spiritu diffinitiones feruntur in iudicium.

IN spiritus consignanda natura discordes sunt Auctores. Non esse quid distinctum ab anima fuit sententia Stoicorum, referente Arist. lib. 1. de anima cap. 5. eamque tribuit Galen. Zenoni, lib. quòd animi mores corporis temperaturam sequuntur, & Chrisippo lib. 2. de placitis cap. ultim. Suaderi potest primò ex Hipp. lib. 7. epidem. p. 5. comm. 5. ait enim: *Hominis anima semper producit usque ad mortem, si autem ignescit, simul cum morbo, & anima & corpus depascitur, &c.*

Huius tamen sententiæ falsitatem demonstrarunt Arist. lib. de comm. animal. motu, D. Thom. 1. p. q. 75. art. 1. & lib. 2. contra Gentes cap. 65. Gal. lib. 1. de tremore cap. 6. lib. 7. de placitis cap. 2. Auic. fen. 2. lib. 1. doct. 2. cap. 2. Vnde moderniores in varias sententias sunt diuisi, Fernel. lib. 4. partis naturalis cap. 2. dicit, quòd Spiritus est corpus æthereum, caloris, facultatisque sedes, ac vehiculum, primùmque obeundæ functionis instrumentum, in quem insurgit Argentarius lib. 2. de somno, & vigilia, cap. 6. qui corpus æthereum non esse contendit: Tum quia non ita perfectæ naturæ est, nec ita incorruptibile: Tum quia si esset, vel cælum non esset igneum, vel spiritus non ignesceret.

Duncanus spiritum dicit esse corpus mixtum à natura genitum gratiâ conseruationis facultatis animæ in corpore, Andreas Laurentius dicit, quòd spiritus est corpus tenuissimum perpetuò mobile, ex sanguine, & vapore genitum, facultatum animæ vehiculum. Varandaus, quòd sit substantia tenuis, lucida, & ætherea, ab exhalatione sanguinis benignioris inspiratūque aëris genita, partim insita singulis partibus, partim influens, ad functiones vniuersas necessarias.

§. II.

Ex Galen. deducitur diffinitio.

Resoluendum: Quòd spiritus est corpus tenuissimum, & leuissimum omnium, quæ in corpore humano sunt. Deducitur hæc diffinitio ex Galen. lib. 3. de facultatibus naturalibus cap. 14. amplectitur Petrus Garc. fen. 1. 1. disp. 40. c. 2. sequitur Martinez tract. 6. cap. 1.

§. III.

Antiquorum dictis qualiter acquiescendum docetur.

AD Hipp. respondetur vocasse spiritum animam, non quia esse animam iudicauerit, sed quia ita ad animæ conseruationem necessarius est, vt sine ipso ipsam conseruari sit impossibile.

Fernelio non acquiescimus, non quia indicemus voluisse esse spiritum naturæ, idest substantiæ cœlestis, æthereum enim illum vocauit; quia sicut à cœlo dependent sublunaria, sic corporis partes à partibus principalibus, cum quibus medio spiritu communicant: sed displicet, quòd ipsum faciat vehiculum facultatum, quas non posse migrare de subiecto in subiectum diximus; reliquæ verò diffinitiones vel non integrè causam materialem, vel quia vnā tantum formalem explicant, exploduntur à nobis.

C

RESOLVTIO III.

Vtrum spiritus viuant?

§. I.

Communis Theologorum opinio proponitur.

Spiritus, & humores intra corpus existentes viuere contendunt Theologorum plurimi. Sic Cōradus 1. 2. q. 54. Hispalensis 2. distinct. 15. q. 1. Medina disp. 6. q. 1. Astudillo lib. 1. de generat. quest. 15. art. 2. Toletus lib. 2. de anima quest. 4. Caietanus, & alij, sic Fracastorius lib. de antipathia, licet inter hos sit differentia: contendit enim Toletus quòd solum mixti gradum ab anima recipiant, alij verò, quòd recipiant etiam sensitivum gradum.

Probatur hæc pars primò ratione Theologica: Verbum Diuinum non solum assumpsit naturam humanam, sed spiritus vitales, & animales, & sanguinem, & quæcumque pertinent ad naturæ humanæ veritatem, vt docet D. Thom. 3. part. q. 54. art. 1. in corpore, & ad 1. Sed Verbum Diuinum vnā tantum assumpsit naturam vnica assumptione, & non pluribus: ergo vnica informauit animā ea omniā, quæ assumpsit, partes inquam solidas, humores, & spiritus vitales & animales.

Secundò: spiritus mouentur versus omnes positionis differentias in corpore humano: ergo viuunt, & informantur eadem viuentis anima. Patet consequentia, nam non viuentia vnicum habent determinatum motum, vt in graui, & leui constat.

Tertiò: quæ nutriuntur, viuunt; cum nutritio sit actio animæ vegetatiuæ: sed spiritus nutriuntur: ergo viuunt. Probatur minor, ex Hip. lib. de alimento, ait enim. *Principium alimenti, os, nares, pulmo, guttur, & alia respiratio.* Sed nares non sunt principium alimenti, nisi tribuendo aërem, ex quo nutriantur spiritus animales in cerebro, vitales in corde per aërem attractum per pulmonem: ergo nutriuntur spiritus.

§. II.

§. II.

Medicorum sententia proponitur.

Resoluendum negativè : Sic tenent aliqui ex Theologis, & communis Medicorum consensus, Scotus in 4. dist. 10. q. 1. ibidem Gabriel. quest. 1. Abulensis paradox. 2. Galen. lib. 4. de usu partium, Vall. lib. 2. controuers. cap. 4. Petrus Garc. fen. 1. 1. disp. 27. cap. 3. Peramatus lib. de hominis procreatione, Segarra lib. 2. de temperament. Fernel. lib. 2. partis naturalis, Argenterius lib. artis medicinal. Varand. ib. physiolog. sect. 5. cap. 1. Et alij ex Commentatoribus in Artem paruum.

Probat 1. Partes omnes, quæ in corpore unicâ informantur animâ, debent esse continuæ : sed spiritus non sunt continui reliquis corporis partibus, aliâs enim non possent à capite, vel à corde per vniuersas corporis partes mutari, & indiscriminatim ferri: ergo spiritus non informantur eadem animâ, qua animal cuius sunt partes.

Probat 2. Si spiritus informarentur per animam, saltem informarentur secundum gradum vegetatiuum, vt tenet communis contrariorum consensus, sed non informantur secundum illum gradum: ergo nullo modo. Probat 3. minor, si spiritus informarentur secundum gradum vegetatiuum, haberent potentias animæ vegetatiuæ, & mediis illis nutrent se ipsos, & per vitæ decursum, qui fuerunt in adolescentia, durarent vsque ad vltimam senectutem, sicut reliquæ partes viuentes, & non continua sui generatione à corde, & cerebro indigerent, augerent se per vitæ decursum, sicut reliquæ partes augentur, nec ita breuiter consumi, & restaurari possent, sicut contingit in animi deliquiis: ergo non informantur secundum istum gradum.

Dices cum Tolero: quod non informantur secundum gradum aliquem vitæ ab anima: sed solum secundum quod sunt corpora mixta, quia sicut anima solum informat os secundum gradum vegetatiuum, potest etiam informare spiritus solum secundum gradum, quo dat esse mixtum.

Contrâ: omnes gradus generici essendi prædicamentales, quos potest tribuere aliqua forma à supremo genere vsque ad vltimam speciem, sunt vna, & eadem res, vel vnus, & idem effectus formalis, vna & eadem forma: ergo repugnat animam tribuere vnum, quin tribuat reliquos: ergo si anima animalis dat spiritibus esse mixtum, dat illis esse tale mixtum animatum.

§. III.

Primò adducta argumenta soluuntur.

Ad 1. distinguo consequens: Ergo unicâ informauit animâ ea omnia, quæ assumpsit tamquam partes primarias, concedo: ea omnia, quæ assumpsit tamquam partes secundarias, aut ad ornatum pertinentes, nego consequentiam. Partes enim integrantes corporis nostri sunt in triplici differentia, quædam pertinentes ad primariam constitutionem, vt ossa, caro, nerui, quæ dicuntur partes primariæ. Secundæ sunt conducentes, vt partes primariæ ex illis recipiant esse, vel debitam dispositionem, vt sanguis spiritus, & reliqui humores, qui dicuntur partes secundariæ. Sub tertio gradu sunt partes nullo modo pertinentes ad naturalem constitutionem, sed tantum ad ornatum, vt ungues & pili. Ex quo patet ad argumentum, quod spiritus sunt partes pertinentes ad integritatem corporis Christi, non tamquam partes primariæ, sed tamquam partes secunda-

Ariæ, quas informari non fuit necesse formâ Christi Domini, sed per suas formas substantiales, per quas sunt tales, quales requiruntur in partium primarum subsidium.

Ad 2. distinguo antecedens: Spiritus mouentur versus omnes positionis differentias in corpore humano à se ipsis, nego: ab aliqua facultate viuentis, à qua extrinsecè motu feruntur, concedo antecedens. A facultate enim pulsifica versus omnes positionis differentias feruntur prout conuenit animali pro sui conseruatione, & operari.

BAd 3. distinguo minorem: Spiritus nutriuntur vera nutritione ab intrinseco, nego: nutritione analoga, idest, per nouæ spirituum productionis additionem, concedo minorem. Nutritio enim apud Hipp. sumitur dupliciter, vno modo pro vera nutritione, quæ est substantiæ reparatio per similis appositionem. Alia impropria, quæ est noua generatio substantiæ loco alterius consumptæ, & deperditæ, vt quando producantur spiritus, vel humores loco eorum, qui præfuerunt.

RESOLVTIO IV.

Quotuplex sit spiritus?

§. I.

Spirituum diuersitas proponitur.

Triplicem spiritum in corpore humano reperiri, animale, vitale, & naturalem contendunt Antic. fen. 1. lib. 1. doct. 6. c. 4. & lib. de viribus cordis, quem sequuntur Arabes, tenet Actuarius lib. de spiritu animali, Alexander Afrodif. 1. problematum 63. Fernelius lib. 4. physiol. Andr. Laur. lib. 6. anatomia q. 22. Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 9. Sennertus lib. 1. inst. cap. 6. Varand. lib. 1. physiolog. sect. 5. cap. 2.

DPrimò potest suaderi ex Galen. lib. 7. de placitis cap. 3. dicit enim, Spiritum animale gigni ex vitali, vitale ex parte tenuiore sanguinis, hæc videtur quod sit spiritus naturalis: Et lib. 12. methodi cap. 5. docet spiritus animales esse in cerebro veluti in fonte, vitales in corde, & arteriis, & quod si quidam naturalis spiritus dabitur, is in iecore, & venis continebitur.

Secundò: in cerebro producit spiritus animalis, in corde spiritus vitalis: ergo in iecore producit spiritus naturalis. Probat 3. consequentia, non minus est pars princeps iecur, ac cerebrum, & cor: ergo sicut ab illis, quia sunt partes principes, producantur spiritus, sic & à iecore.

Tertiò: apertâ venâ, exit sanguis profiliens, & feruidus apparet ob spiritum, quo refertus est, & debuit, sicut ex vitali animalis, ex naturali fieri vitalis spiritus: ergo triplex admitti debet.

§. II.

Veriorem numerum spirituum determinamus.

Resoluendum: Quod præter spiritum, quem implantatum vocant, quem calidum innatum vocamus, naturalem alium influentem non admittendum, sed tantum dari spiritum animale, & vitale. Tenet Galen. lib. 6. de usu partium cap. 10. artis medicinalis, lib. de placitis Hipp. & Platonis, Manardus lib. 15. epistolarum 1. Valles lib. 2. controu. cap. 17. Sclanius in artem medicinalem, & ibidem Sanctorius q. 36. Petrus Garc. fen. 1. 1. disput. 40. cap. 12. Lemosius lib. 12. method. q. 1. Mercatus lib. 1. de pulsum harmonia

armonia tract. 1. Segarra in prefatione lib. de facultatib. naturalib. Sancta-Cruz in fen. 1. 1. Martinez lib. 1. tract. 6. quest. 2. Valleriola lib. 1. de locis communib. cap. 17. quibus assentiri videtur Auerr. lib. 1. collectaneorum, dicens: Spiritus duo sunt, spiritus apparens in cerebro, &c. Et Isaac Israëlita animalem, & vitalem diffinit, relicto naturali.

Probari solet resolutio ex eo: Quodd Galen. dubitanter tantum de naturali spiritu loquitur: quia non est lucidus, quia nullus ductus apparet, quo aer feratur ad hepar; nulla apparet materialis causa, ex qua fiat; nullius facultatis potest esse vehiculum, cum facultates naturales, ex Galen. lib. 12. methodi, non influant, sed inhæret in partibus; nulla est capacitas, & locus pro eius generatione in iecore, sicut sunt in cerebro sinus; non possunt per venas ferri, cum spiritus æthereus debeat esse, & venæ sint tenuis substantiæ; non pulsant, quod proprium est omni spiritui, cum idè dicantur impetum facientia ab Hipp. ergo nullus datur naturalis spiritus.

Respondent contrarij placiti sectatores, quod spiritus naturalis longe à natura aliorum differt, & idè neque adè purus est, ut reliqui, neque æreus; sed caliginosus, sanguineus, iecori, à quo fit, aliquantulum proportionatus, & idè in iecore, & venis genitus, & contentus, aliis humoribus commixtus, ut sanguinem perficiat, & vivificet, & tandem subternat materiam pro spiritu vitali.

Contra stat. Galen. lib. 3. de facultatibus naturalib. cap. 14. inquit enim: Spiritus est habitu, & vapore tenuior, &c. Sed pars illa sanguinis à iecore genita, quæ per venas defertur, est halitu, & vapore crassior, cum illa quantumcumque tenuis, sub sanguinis sit natura, ex qua potest ulterius à calore ut vapore elevari: ergo non est dicenda spiritus, sed sanguinis pars tenuior.

Probat 2. Si naturalis spiritus à iecore genitus esset necessarius, maximè, ut esset materia pro spiritu vitali, sicut vitalis est materia pro animali; & ulterius ut sanguinem vivificaret, elevarèturque in venis: sed non ad primum, cum vitali spiritui sufficiat sanguinis pars tenuis, & aer, & sicut naturalis spiritus, si daretur, non peteret fieri ex alio, aliàs daretur processus in infinitum, similiter nec ad spiritus vitalis generationem admittendus naturalis. Nec ob secundam rationem requiritur, cum ab ipso spiritu vitali in venis cum humoribus commixto sanguis vivificetur, eleuetur, & perficiatur: ergo ad nihil naturalis spiritus est necessarius.

Probat 3. Tot sunt admittendi in corpore spiritus, quot sunt partes principes, quæ pro eis generandis capacitatem habent, sinus, & instrumenta, mediis quibus, ipsos communicent, & quorum ligatura, aut obstructione impediatur contingit aliquas animalis operationes: sed duæ sunt huiusmodi partes cerebrum, & cor: ergo duo sunt spiritus, animalis in cerebro, vitalis in corde genitus. Probat minor, ex Galen. lib. an sanguis in arteriis contineatur, ubi ex ligatis arteriis pullandi actiones impedi docet, & demonstrat experientia ex obstructis nervis, sensitiuas, & locomotiivas operationes impedi.

§. III.

Auicenna, & sectatorum argumenta diluuntur.

AD 1. potius ex eodem Galen. constat ipsum non admittere naturalem spiritum, sed dubitanter aliquando in aliorum sententia de illo loqui; vitalem tamen spiritum non ex ipso, immò ex tenuiori sanguine fieri admittit.

AD 2. negatur consequentia utraque: Quia cor non constituitur pars princeps, quia communicat spiritum: sed quia communem materiam pro nutritione cunctis impartitur partibus.

Ad 3. distinguo antecedens: Apertâ venâ, exit sanguis impetu profiliens ratione commixti spiritus vitalis, concedo: ratione spiritus naturalis, nego antecedens. Cum enim magna spirituum vitalium copia sanguini sit commixta, ab ipsa cum impetu sanguis exit feruidus, apparètque profiliens.

RESOLUTIO V.

Utrum detur spiritus naturalis infusus?

§. I.

Negativa parti adhaeret Garcia.

PArtem negativam tenet Petrus Garcia fen. 1. 1. disp. 40. cap. 11. qui ipsum non admittendum contendit; licet fateatur à Galen. concedi; nititur enim eisdem fundamentis, quibus antecederet calidum innatum reuocare admittere; Tum, quia dicit à Galen. non probari dari materiam viventem, quæ talis sit naturæ, ut possit spiritus implantatus dici; nec calidum innatum, quod nec per effectum, nec per experientiam, neque ratione alicuius finis cognoscitur.

§. II.

Communior assensus praefertur.

Resolvendum dari in animali spiritum naturalem implantatum, qui non aliud est, quàm calidum innatum. Sic tenet Galen. lib. 11. method. cap. 5. & 12. & lib. 5. de simplic. medicament. facultatibus cap. 9. Arist. lib. 2. de generatione animal. cap. 4. Fernelius lib. 4. partis naturalis, Donatus ab Altomari quest. de spiritu naturali, Segarra in prefatione ad lib. de facultatibus naturalib. Mercat. lib. 1. de pulsib. tractat. 2. Sanctorius in artem medicinalem q. 38. Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 9. Valleriola lib. de locis communibus cap. 17. Tenentque reliqui admittentes calidum innatum.

Probat 1. Ex Galen. lib. de simplic. medicament. facultatib. cap. 9. ait enim: Sed nos dicta eius haud perperam capere oportet, ac cognoscere innatum dixisse calorem, quem in quoque animantium, & nativum spiritum nominamus, & addit infra: Et certè dicimus, tum spiritum in omnibus animantis contineri partibus, sed non undèquaque esse sui similem, &c.

Respondet Petrus Garc. Non acquiescendum Galen. quia licet ita determinavit, non probavit; vel quia nomine partis spirituosæ non debet intelligi pars vivens.

ESed tanto viro indigna responso: Probabilia enim sunt plurima ab autoritate, non benè probata sunt, quæ idè plerumque autoritate tanti viri indigent, & probant rationes, quibus calidi innati demonstratur necessitas, nec de parte non vivente intelligi potest Galen. qui calidum innatum spiritum implantatum ex sanguine, & semine docet fieri.

Probat 2. Spiritus naturalis est pars illa vivens, à qua calor innatus, pullulat: sed huiusmodi substantia datur in corpore humano: ergo spiritus naturalis datur. Probat minor, calor innatus pullulat à forma, ut virtualiter eminenter continet calida elementa, & ut determinatus per partes materiales calidiorum,

lidorum elementorum, vt probauimus *disp. 2. de elementis*: ergo huiusmodi substantia calida datur in corpore.

Probatur à posteriori: spiritus vitalis ordinatur ad conseruationem caloris innati orti ex naturali spiritu in prima sui productione: ergo admittendus naturalis spiritus. Probatur antecedens, licet enim vnicuique particulæ debitam dederit natura temperiem, quia à causis extrinsecis oppugnatur, in illius subsidium natura vitalem produxit spiritum.

§. III.

Qualiter fundamenta Garcia diluenda.

AD proposita fundamenta patet ex dictis in hac resolutione, & *tract. de calido innato*.

RESOLVTIO VI.

Vtrum spiritus vitales, & animales differant specie?

§. I.

Negatiue opinionis fundamenta refero ex Argenterio.

PArtem negatiuam tuetur Argenterius *lib. 2. de somno, & vigilia, cap. 9*. Qui sub vna specie substantiali vtrumque constituit cum sola accidentali differentia.

Cui primò fauet Arist. *lib. 5. de generatione animal. cap. ultimo*, vbi inquit: *Vt enim nonnulla artium instrumenta utilia sunt ad plura, v. g. in excusoria, malleus, & incus, sic in rebus à natura institutis spiritus varium exhibet vsum, & lib. de communi animal. motu, ait: Animalia omnia natuum quemdam spiritum habere, & in corde sedem obtinere, &c.* Ergo vnus specie spiritus est tantum in animali.

Secundò id suadere contendit: Tum quia si spiritus animalis, & vitalis essent specie diuersi, inuicem permiscerentur, & permixti mutuò se impedirent, & neuter esset in iecore utilis. Præterea si in aliquo casu possent spiritus animalis, & vitalis conspici vt distincti, maximè in pupillæ dilatatione, quæ deberet fieri ab spiritu animali ad visionem deseruiente: sed hæc dilatatio fit à vitali spiritu, apparent enim venulæ paruæ oculi repletæ per spiritum vitalem, ex quo constat deseruire ad sensationem. Præterea si in cerebro reperirentur spiritus animales distincti à vitalibus, cum ibi semper sint facultates, sèper fierent operationes, quæ cum otari conspiciantur, prouenit ex vitalium spirituum defectu, qui ibi dicuntur animales. Præterea, quia spiritus animales, cum sint tenuioris substantiæ, resolvuntur, antequam descendant ad partes, in quibus pro eis deseruiunt vitales: ergo quia solùm differunt ab illis specie accidentali.

Tertid: si quid posset suadere in cerebro produci spiritum animale specie distinctum à vitali, maximè plexus arteriarum in cerebro repertus, qui in alium finem non apparet necessarius: sed is vix conspicitur, ex illo non infertur spirituum productio, cum sine illo in corde fiant vitales: ergo non datur alius specie distinctus spiritus à vitali.

§. II.

Affirmatiue resolvitur.

Resoluendum: spiritum vitalem differre ab animali forma substantiali specie distincta. Dedu-

A citur ex Auicena, ex Galeno, tenet communis Medicorum consensus, Sclauius in *artem medicinalem*. Sanctorius *quest. 36*. Manardus *lib. 15. epistolar. 1*. Vall. *lib. 2. controu. c. 17*. Sancta-Cruz in *fen. 1. 1. opusc. 10*. Petrus Garc. in *fen. 1. 1. disp. 40. cap. 4*. Martinez *lib. 1. tract. 6. quest. 2*. Andr. Laurent. *lib. 6. anatomia, q. 22*. Fernel. *lib. 4. physiolog. sect. 5. cap. 1*. Duncanus *lib. 1. physiolog. cap. 9*. Sennertus *lib. 1. instit. c. 6*. Valleriola *lib. 1. de locis communibus, cap. 17*.

Probatur 1. Ex Galeno. *lib. 7. de placitis, cap. 3*. inquit enim: *Spiritus, qui in arterijs continetur, vitalis est; qui in cerebro, animalis: non quod anima substantia sit, sed primum eius instrumentum, &c.* Ergo ex Galeno duplex spiritus vitalis genitus in corde, animalis in cerebro reperitur.

B Probatur 2. ex infra probandis: Spiritus animalis in cerebro, vitalis in corde fit, spiritus animalis ex vitali, vitalis ex tenuissimo fit sanguine, spiritus vitalis per arterias, animalis per nervos in vniuersas corporis partes fertur, spiritus vitalis calorem communicat pro vegetatiuis operationibus conducen-tem, animalis aptam communicat dispositionem, qua recipiatur debitus influxus pro sensitiuis operationibus necessarius: ergo differunt specie substantiali.

§. III.

Respondetur ad rationes primò adductas.

C **A**D 1. dicendum: Quòd Arist. sicut vnicam admittit partem principem, ita & vnicum admittit spiritum, vel quòd de vnoquoque spiritu potest dici tam de vitali, quàm animali, quòd aptam tribuit dispositionem pro variis, ac diuersis operationibus.

Ad 2. respondetur: Spiritus animales in nervis, vitales in arteriis contineri, & quòd adhuc commixti, quilibet disponderet iuxta propriam naturam; dilatatio pupillæ prouenit, quia nervus opticus peruenit ad crySTALLINUM, & diffunditur in tunicam reticularem, quæ ad pupillam fertur, ratione cuius fit dilatatio; in cerebro facultates non oriantur, in somno enim licet remissè, operantur aliququaliter; spiritus descendunt non à vi propria, sed impulsu, vt demonstratur *tract. de passionibus anime*.

D Ad 3. respondetur: In plexu, quem omnes anatomici viderunt, & obseruarunt in cerebro disponi materiam, vt in ventriculis cerebri generentur, sicut præparatur materia in sinistro cordis ventriculo, vt vitalis spiritus gneeretur in dextro.

RESOLVTIO VII.

Vtrum spiritus generentur per coctionem?

§. I.

E *Negatiue partis ponuntur fundamenta.*

Petrus Garc. problematicè adhæret vtrique parti *fen. 1. 1. disp. 40. cap. 5*. partem negatiuam suadet.

Primò: quia spiritus vitales, & animales denominantur à potentia productiua eorum: ergo alter à facultate vitali, alter ab animali producitur.

Secundò: quod coquitur, redditur simile parti concoquenti in modo substantiæ, temperie, & accidentibus: sed nec vitalis spiritus cordi, nec animalis cerebro hoc modo fit similis: ergo non fiunt per coctionem ab illis.

Tertid: quidquid per coctionem generatur in corpore, fit materia nutritionis eius partis, in qua conco-

concoquitur, sic ventriculus chylo, iecur humoribus, partes humiditibus nutriuntur: sed spiritus non sunt materia apta pro partium nutritione: ergo non fiunt ab illis per coctionem.

Quartò: In qualibet coctione ex Gal. lib. 3. method. cap. 4. duo resultant excrementa, tenue, & crassum: sed nullum apparet in generatione spirituum: ergo non fiunt per coctionem,

§. II.

Affirmatiua pars verior censetur.

Resoluendum Affirmatiuè: Sic tenet Gal. lib. 9. de usu partium, cap. 7. & lib. 7. de placitis, cap. 3. & lib. an sanguis in arteriis contineatur. Auic. fen. 1. lib. 3. tract. 1. cap. 2. Sancta-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 10. Martinez lib. 1. tract. 6. q. ult. Mercatus li. 1. class. 4. p. 4. art. 1. Vall. lib. 2. controuers. cap. 18. Andr. Laurent. lib. 10. anatomie, quest. 7.

Probatur: Spiritus sunt partes necessariae simpliciter in corpore ad illius conseruationem, & ad efficientiam suarum operationum: ergo necessaria potentia productiua huius necessarij effectus debet à natura determinari in corpore humano: sed talis non potest esse vitalis, quæ tantum est locomotiva, nec animalis, cuius terminus est sensatio, aut vbicatio: ergo debuit esse aliqua vegetatiua, quæ ex vi transmutationis sit productiua substantiæ: hæc non est generatiua, quæ similem specie produxit effectum: ergo necessariò debet esse concoctrix.

Respondet Petrus Garcia: Fieri spirituum productionem à corde, & cerebro per calorem, vt calor est, non vt instrumentum est concoctricis.

Contra calor cordis, & cerebri sunt instrumentum facultatis concoctricis illius partis; & vterius materia, ex qua fiunt spiritus, est apta concoqui, & est intra sphæram actiuitatis illius potentia, & caloris, vt est animæ instrumentum: ergo necessariò debet non solum simplici alteratione alterari: sed simul concoqui, & elaborari ab illo calore, vt concoquens est.

Dices: ad generationem spirituum requiri remissionem alterationem, quam quæ necessaria est pro coctione.

Contra: non potest spiritus generari; nisi vniantur illæ diuersæ materiæ, ex quibus fit, & coadunentur ad vnā formam recipiendam: sed talis coadunatio non potest fieri per quamcumque simplicem alterationem, sed per perfectissimam coctionem, ergo antequam recipiat terminum coctionis non transmutatur illa materia in spiritum.

§. III.

Diluuntur argumenta.

Ad 1. negatur antecedens: Denominantur enim à causa finali, quatenus tales spiritus ad vitæ conseruationem sunt necessarij, & destinati, vitales verò spiritus ad vegetatiui gradus actiones, animales tam ad sensitivas, quam ad locomotivas,

Ad 2. negatur minor: Quia spiritus fiunt similes in modo substantiæ partibus, à quibus in corde, & cerebro fiunt. Sicut enim iecur non secundum omnes partes generat quemcumque humorem: sed secundum aliquas determinatas; idem de generationis modo spirituum dicendum.

Ad 3. responderetur: Quod licet coctio ordinetur in assimilationem partis, non semper materia, quæ coquitur, ad eam perfectionem peruenit, vt possit esse apta pro nutritione, sicut contingit in lactis

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A generatione, & seminis, quæ coctione genita inepta sunt pro partis nutritione.

Ad 4. responderetur: Quod ex coctione spirituum crassum, & tenue excrementum resultat insensibile; vel quod Galen. id de primis tribus coctionibus docet, non de reliquis particularibus.

SECTIO II.

De Spiritu animali.

ANIMALIS spiritus idem talis dicitur, quia in animalis perfectiores operationes necessarius est, ad sensitivas inquam, & locomotivas perfectioris ordinis deseruit, & idem & fine, & forma vitalem excedit.

RESOLVTIO I.

Quid sit spiritus animalis?

§. I.

Galen. diffinitio proponitur.

Galen. lib. 6. de usu partium, diffiniuit animalem spiritum, quod sit: *Quadam exhalatio sanguinis benigni.* Sed satis stricta est hæc diffinitio. Concedunt alij partem esse cerebri viuentem: sed minus propriè, cum sine sui ipsius corruptione separari non possit à cerebro, nec in reliquas deferri partes.

§. II.

Diffinitur animalis spiritus.

Resoluendum: Spiritum animale esse substantiam tenuem, subtilem, lucidam, puram, mobilem, genitam in cerebro ab illius concoctrice vi ex vitali spiritu, & tenui aëris portione, ob animalis perfectiores operationes.

Omne genus causarum concurrentium ad illius esse amplectitur hæc definitio, & quidquid requiritur pro definiti enodanda doctrina.

RESOLVTIO II.

Vtrum spiritus animalis sit vitali calidior?

§. I.

Pars affirmatiua suadetur.

Vitali spiritu calidiorem esse spiritum animale suadet.

Primò; quod per vltiorem coctionem fit ex vitali spiritu: sed quæcumque coquantur ex Aristot. lib. 4. meteor. calidiora euadunt: ergo spiritus animalis calidior est vitali.

Secundò: lux est causa productiua caloris, vt patet de luce communicata à sole: sed spiritus animalis, vt patet ex eius diffinitione, est lucidus: ergo est calidior spiritu vitali.

Tertiò: tenuitas, subtilitas, & mobilitatis aptitudo sunt secundæ qualitates ortæ ex calore: sed sunt in spiritu animali intensiores, quam in vitali: ergo est illo calidior.

§. II.

Vitalis spiritus caliditate praefertur.

Resoluendum: Spiritum animale esse frigidiorē vitali, tenet Auic. fen. 1. 1. doctr. 5.

L

Qui

Qui vitalem spiritum partem calidiorem in corpore constituit, quem sequuntur sui Commentatores, omnes moderniores, Vallesius, Mercatus, Garcia, & reliqui.

Probatur 1. Cor ex præsentia spirituum vitalium, quos generat, ita calidius euadit, ut, docente Galeno, si in illud immitteretur digitus cremaretur: sed cerebrum ita est frigidum, ut semper indigeat adiunamine caloris spirituum vitalium: ergo quia vitales sunt calidiores animalibus.

Probatur 2. Spiritus vitales ordinati sunt à natura in subsidium caloris innati, ut illud tueantur suo calore à causis extrinsecis frigefacientibus: sed spiritus animales in hunc finem non ex usu sunt: ergo illis frigidiores.

Probatur 3. Pars priuata spiritu vitali redditur frigida, pars priuata spiritu animali, licet priuetur sensu, & motu, ut in paralyfi apparet, debitum seruat calorem: ergo spiritus vitales sunt calidiores animalibus.

§. III.

Argumentis fit satis.

AD 1. distinguo minorem: Quæ coquantur, euadunt calidiora, si coquantur coctione propriè dicta, concedo: si coquantur tantum coctione, quæ dicatur elixatio, nego minorem. Duplex enim est coctio ex Arist. lib. 4. meteor. Alia propriè talis, qualis est maturatio in fructibus, per quam deferuntur in perfectiorem calorem, est enim, *Perfectio caloris, tum proprii, tum naturalis*. Alia est coctio largo modo sic dicta, propriè tamen dicitur elixatio, quales sunt coctiones, quæ fiunt in corpore, de quibus non est necessarium, quod, quæ per illas dicuntur concoqui, euadant calidiora: & per hanc generantur spiritus animales.

Ad 2. distinguo consequens. Ergo est calidior in actu virtuali, concedo, in actu formali, nego consequentiam. Lux enim non continet formaliter calorem, ut patet in aëre lucido frigido; sed in actu virtuali: quatenus valet in alio subiecto illum producere, & in hac cōsideratione posset spiritus animalis dici calidior, quantum est ex se, licet in actu formali sit minus calidus, & licet de facto minus de calore possit communicare, quia rarioris est materiæ, & quia vitalis, cum in actu habeat calorem, perfectiori modo communicare valet illum.

Ad 3. distinguo maiorem: Tenuitas, subtilitas, & mobilitas sunt secundæ qualitates ortæ ex calore solo, nego: ex calore, aut simul ex calore, & humiditate, concedo maiorem. Spiritus enim animales sunt humidiores, quàm vitales, & ideò tenuiores, quia à calore cum humiditate, etiam si sit remissior calor, aduenit tenuitas, mobilitatis aptitudo, & subtilitas, ut apparet in succo limonum, in quo ratione humiditatis, etiam si succus sit frigidior cortice, habet tenuiorem modum substantiæ, & aptior est ad mobilitatem & subtiliores habet partes.

RESOLVTIO III.

Vtrum spiritus animales sint lucidi

§. I.

Argenterij fulcitur opinio.

ARgenterius lib. artis medicinalis, & lib. 2. de somno, & vigilia, c. 8. Partem negatiuam probare contendit.

A Quia non est aliqua ratio, quæ probet esse in spiritu animali principium productiuum lucis: ergo non est lucidus.

§. II.

Affirmatiua pars resoluitur.

Resoluendum Affirmatiuè: Sic tenet Gal. lib. 3. de locis affectis, cap. 7. lib. 7. de placitis, c. 4. lib. 1. prognosticorum, cap. 18. lib. 10. de usu partium, cap. 6. lib. 8. de morbis vulgaribus, p. 4. text. 26. Auicenna lib. 1. de medicinis cordialibus, cap. 2. Actuarius lib. de spiritibus, cap. 9. citati à Petro Garc. in fen. 1. 1. disp. 40. c. 9. qui similiter hanc amplectitur sententiam, ut communem apud omnes Commentatores.

B Probatur 1. ex Galen. qui lib. de locis affectis, cap. 7. ait: *Quemadmodum nocturna tenebra pauorem inducunt, sic atra bilis color mentis sedem tenebris similem reddens, timorem efficit; quod non aliter prouenit, nisi quia spiritus illi sunt lucidi, & cerebrum priuatur splendore, &c.* Et lib. 10. de usu partium, docet se demonstrasse, in lib. de visu, spiritum visus lucidum esse, Et lib. quod animi mores corporis temperaturam sequuntur, dictum Heracliti adducit, quod *splendor siccus animus sapientissimus, &c.* Ergo ex Gal. manifestum est spiritus animales lucidos esse.

Probatur 2. ratione deducta ex Gal. lib. 7. de placitis, cap. 4. Vbi demonstrat, ex eo, quod patefactis palpebris lux apparet in oculis; quod idem confirmat fulgor, qui oculo compresso, apparet in tenebris: ergo animalis spiritus lucidus est.

Probatur 3. Spiritus animalis est perfectissima substantia ordinata, ut perfectissimam tribuat dispositionem pro sensitiuis operationibus: ergo debet habere perfectissimum substantiæ modum, & aptissimum, ut perfectissimæ qualitates oriantur ex illo: ergo potest lux, quæ perfectissima qualitas est, ex eius substantiæ modo oriri.

§. III.

Argenterij ratio diluitur.

D AD Argenterium respondetur: Quod luciditas oritur à propria forma substantiali spirituum determinata per modum substantiæ partium materialium, ob virtutem enim elementorum continentiam, valet primas, secundas, & alias quasque elementales qualitates producere, si determinetur à materiæbus, sicut similiter contingit in quibusdam infectis, aliisque mixtis, in quibus luciditas iuxta aliquas resultat partes ob aptum substantiæ modum ad eius receptionem.

Ex his patet constanter Galen. asseruisse spiritus animales esse lucidos, & hoc idem demonstrasse, ut patet ex dictis.

E

RESOLVTIO IV.

Vtrum spiritus animalis fiat ex aëre & spiritu vitali?

§. I.

Diluitur resolutio.

Resoluitur Affirmatiuè: Ex communi Medicorum consensu, qui vnanimitè hanc admittunt doctrinam ex Galen. lib. 1. 2. method. cap. 5. lib. de vitalitate respirationis, cap. 2. lib. de usu respirationis, cap. ultim. lib. 3. de placitis, cap. ult. lib. 8. de usu partium cap. 4.

cap. 4. lib. de usu pulsuum, capit. 8. Aliis que ex multis
rimis in locis.

§. I I.

Pars affirmatiua resoluitur.

SECTIO III.

De spiritu vitali.

Italique spiritus in vitæ conseruationem omnino necessarius licet naturâ posterior, necessitate prior venit pertractandus.

RESOLVTIO I.

Quid sit spiritus vitalis?

§. I.

Obumbratur natura.

Hipp. lib. de corde, spiritum vitalem, Animam vocauit; non quia ab illa distinctum esse non cognouerit: sed, ut eius ad vitam necessitatem demonstraret. Ex Auic. spiritus vitalis est delator virtutum animæ. Arist. illum igneum corpus vocauit. Fernelius esse sedem caloris dictauit.

§. II.

Diffinitur vitalis spiritus.

Resoluendum: Quod spiritus vitalis est corpus mobile à corde per arterias in totum corpus diffusum, genitum in sinistro cordis ventriculo vi infinita cordis ex aëre cum sanguinis vapore commixto, ut facultas vitalis conseruetur, & natiuus calor in sua temperie custodiatur. Sic tenet Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 9. Et omnia causarum genera aptè complectitur, & explicat.

RESOLVTIO II.

Vtrum spiritus vitales sint corde calidiores?

§. I.

Negatiue partis proponit fundamenta.

Partem negatiuam tenent quamplurimi, quibus fauet Galen. lib. 1. de temperam. c. 9. Vbi non solum corde, immo & ipso sanguine spiritus frigidiores constituit. Calidissimum, ait, eorum, quæ sunt in corpore nostro, sanguis est: & lib. 5. de simplic. medicam. facultatibus cap. 8. Vitales spiritus temperatos esse contendit: ergo calidior est spiritibus vitalibus sanguis.

Secundo: spiritus vitales generatur à corde, ut docet Auicenna, Gal. & Arist. ergo cor calidius est illis. Probatur consequentia, nihil potest reperiri in effectu, quod non contineatur in causa efficiente illius: ergo, cum cor spiritus vitales generet, illorum calorem debet continere.

Tertio: spiritus vitales ordinantur ut cordis calor per illos communicetur per omnes corporis partes: sed si spiritus essent calidiores corde, non possent à corde calorem recipere, quem reliquis communicarent partibus: ergo sunt corde frigidiores.

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

Resoluendum affirmatiue: Sic tenet Veiga lib. artis medicinalis c. 28. Peramatus lib. de temperamenti cap. 6. Sancta Cruz fen. 1. 1. opusc. 3. cap. 20. & opusc. 2. de causis pulsuum c. 12. Petrus Garcia in fen. 1. 1. disp. 12. cap. 1. Andr. Laur. lib. 9. anatomia q. 13. & alij ex Commentatoribus Auicennæ.

Probatur 1. Ex Hipp. lib. de corde, vbi iacula prodeuntia à corde indigete ventilatione docet: ergo, quia ab illis oritur calor intensior, quam qui reperitur in corde.

Probatur 2. Cor indiget calore communicato ab spiritibus: ergo cor frigidius est illis. Probatur antecedens, omnes corporis partes, quia earum calor imminui potest à causis frigidis extrinsecis, indigent calore communicato ab spiritibus: sed cor multo magis à continua aëris communicatione refrigeratur: ergo indiget calore communicato ab spiritibus.

Dices: quod licet cor indigeat calore spirituum, dum illius calor remittitur à causa extrinseca, non tamen dum est in statu naturali: tunc enim calidius est illis.

Contra: in corde datur inenitabilis suarum partium resolutio in statu naturali: sed hæc fit ab spirituum calore: ergo non solum calefit ab spiritibus, dum eius calor remittitur ab extrinseca frigiditate, sed etiam in suo naturali statu.

Dices partes calidas cordis resolueret frigidas.

Contra: non solum resoluntur partes frigidae cordis, & reliquarum corporis partium, sed etiam partes calidae, ut demonstrat ætatum mutatio à calore in frigiditatem, proueniens ob resolutionem & imminutionem partium calidarum: sed partes calidorum elementorum non possunt resolui à proprio intrinseco in hærente calore, cum sit illis ita connaturalis, sicut esset, si actu aëris, aut ignis formâ informarentur: ergo ab spirituum calore intra naturalem statum alteratur.

Probatur 3. Iecur non solum præparat, & generat humores pro reliquis partibus, sed pro se ipso: cerebrum non solum generat spiritus animales pro reliquis partibus necessarios, sed pro se ipso: ergo similiter cor non solum spiritus vitales generat, ut communicent calorem reliquis partibus, sed etiam, ut sibi ipsi communicent illum.

Probatur 4. Aliqui pereunt gaudio, refrigerato corde, propter spirituum vitalium sparsionem ad cutim. In ira multi laborant febre propter efferuescentiam caloris in corde causatam ob accessum spirituum vitalium: ergo spiritus vitales corde intensiorem calorem habent, quo illum valent alterare.

Probatur 5. In cadauere breui tempore superuenit frigiditas, licet tempore antecedenti animal fuerit calidissimum: sed non defectu caloris communicabilis à corde remanente in cadauere: ergo defectu caloris communicabilis ab spiritibus, qui resoluti sunt.

Dices: quod amissa animâ non habet cor à quo recipiat sibi prius debitum calorem.

Contra: forma mixta superueniens eodem modo continet virtutem productiuam primarum qualitatum ob virtuale continentiam elementorum, sicut forma, quæ præcessit, ut patet ex dictis disp. 2. de elementis, nam partes materiales cordis sunt eadem sub cadauere, ac sub viuentem: ergo eadem caloris intensio valet produci ab illo, si non impediatur ab extrinseca frigiditate.

L 2

§. III.

§. III.

Respondetur ad argumenta.

AD 1. dicimus: Quod Galen. reliquis partibus sanguinem calidiorem constituit ob commixtos vitales spiritus, per quos calidior reliquis partibus redditur; ipsos tamen vocat temperatos, quia licet debeatur illis calor intensior, is remittitur, & attemperatus redditur ab aëre, prout convenit cuicumque parti.

Ad 2. negatur consequentia: Et ad illius probationem distinguo antecedens: nihil continetur in effectu, quod non contineatur in causa formaliter, sicut est in effectu, nego: formaliter, aut saltem virtualiter, concedo antecedens. Causa enim debet formaliter, aut virtualiter continere quod producit in effectu; licet enim non contineat cœlum potentias vitales, nec sensitivam animam, quia virtualiter continet, valet eas producere, ut apparet in productione animalium, quæ generantur ex putredine.

Ad 3. distinguo maiorem: Spiritus vitales ordinantur, ut cordis calor communicetur per illos, si per cordis calorem intelligas productum ab illo in spiritibus mediâ virtute generativâ, concedo: si intelligas calorem actuale illius, qui sit spiritibus communicabilis, nego maiorem. Cor enim communicare dicitur calorem cunctis partibus, mediis spiritibus vitalibus, non quia suum calorem per illos impartiat, sed quia ipsos calidiores generat, ut possint reliquas calefacere partes.

RESOLUTIO III.

Vtrum spiritus vitales generentur à solo corde?

§. I.

Contraria opinio proponitur sententia.

PArtem negativam tuetur Petrus Garcia *fen. 1. 1. disp. 40. cap. 7.* Qui non solum à corde, sed etiam ab arteriis posse generari contendit: quod probat.

Primò: ex Galen. *lib. 7. de placitis cap. 3.* ubi asserit vitalem spiritum à corde, aut arteriis gigni.

Secundò: probatur ex Gal. *lib. an sanguis in arteriis contineatur, cap. 4.* qui eundem usum docet præstare arteriarum motum ad generationem spirituum, ac præstat cor; ergo generantur ab illis, sicut ab ipso corde.

Tertiò: idem motus reperitur in corde, ac in arteriis: sed ille motus in corde deseruit ad spirituum generationem: ergo similiter in arteriis.

§. II.

Contraria opinio resolvitur.

Resolvendum affirmativè: Sic docet Hipp. *lib. de corde*, Gal. *lib. an sanguis in arteriis contineatur*, Avicenn. *fen. 1. lib. 1. Arist. de comm. animal. motu.*

Probatur 1. Spiritus vitales producantur à corde per coctionem, ut probavimus *disp. 1. antecedenti*: ergo spiritus vitales non possunt ab arteriis generari. Probatur consequentia, ea quæ intra corpus humanum producantur ab aliqua determinata parte per coctionem, non possunt intra illud produci ab alia quacumque, quæ non sit omnino similis, non solum in modo substantiæ, sed in substantifica temperie, ut patet de lacte, quod à solis mammis; de semine, à testi-

Abus; de sanguine, à solo iecore; de chylo, qui à solo potest ventriculo generari: sed arteriæ, cum sint partes spermaticæ, & substantificè frigidæ, non habent substantiæ modum, nec substantificam temperiem cordi similem, quod pars est carnosa, calidum substantificè: ergo spiritus vitales non possunt generari ab arteriis.

Probatur 2. Facultas concoquens residens in animali, licet sit eadem secundum speciem, heterogeneam habet naturam, sed diversam iuxta diversitatem partium, in quibus inhæret, ut à posteriori cognoscitur ex effectibus eius: ergo quæ residet in corde diversam habet proportionalem naturam ab ea, quæ residet in arteriis, sicut & ipsum cor, & arteriæ; tunc sic: sed istæ partes sunt omnino dissimiles: ergo si spiritus vitalis ob similitudinem in modo substantiæ fit à cordis concoctrice, nullo modo potest fieri à concoctrice arteriarum, in quibus omnino dissimilis est natura.

Probatur 3. Si possent vitales spiritus generari ab arteriis, maximè, ut tenet Petrus Garc. quia licet sint substantificè frigidæ, sunt tamen actu calidæ per calorem ab spiritibus communicatum: sed pars quælibet media concoquente, & nutritiva facultate, potius operatur iuxta substantificam temperiem modificando has potentias, quàm iuxta qualitativam, ut apparet in ipsis arteriis, quæ licet actu calidæ, quia substantificè sunt frigidæ, frigidam attrahunt alimenti substantiam, ipsam elaborant, retinent, concoquunt, & assimilant in omnimodam nutritionem: ergo ex actuali caliditate non infertur, quod per coctionem generent substantiam, quæ petit produci à corde.

§. III.

Fit satis pro argumentis Garcia.

AD 1. responderetur Galen. solum intendere spiritus vitales in corde generari, & in arteriis intra sphaeram illius actiuitatis: semper tamen eorum generatio est cordis virtute.

Ad 2. responderetur: Quod Galen. docet, quod pro spirituum generatione, id est pro attractione aëris requisiti, ut ex illo fiant spiritus, eundem usum habent cor, & arteriæ; at verò, aëre attracto, à solo corde fit ex illis eorum productio.

Ad 3. responderetur: Quod idem motus reperitur in corde, & arteriis, & medio illo aër attrahitur spirituum generatione: at verò non motu, sed media concoctrice cordis facultate perficitur generatio spirituum vitalium.

RESOLUTIO III.

Vtrum fiat vitalis spiritus ex aëre, & sanguine?

§. I.

Averroës parti adhæret negativa.

Averroës *lib. 2. collectaneorum c. 16.* Spiritus vitales generari contendit ex solo sanguine, cui fauet Avicenn. *fen. 1. 1.* ubi agens de vitali spiritu, inquit, quod fit ex humorum vaporibus, & eorum subtilitate secundum aliquam complexionem substantiæ: ergo non fit ex aëre.

Probatur 2. Ex eisdem nutrimur ex quibus sumus, ex Arist. sed non potest mixtum nutriri ex vno solo elemento: ergo, cum spiritus sit mixtum, non potest ex aëre fieri.

Probatur

Probatur 3. Sanguis, cum sit mixtum, partes materiales omnium elementorum habet, & aptitudinem, ut quodlibet aliud mixtum possit ex illo fieri: ergo substernit adæquatè materiam pro spirituum generatione solus sanguis sine superaddito aëre.

§. II.

Affirmatiuè resolvitur.

Resoluendum: Quod ex aëre, & sanguinis tenuiori parte adintegratur materia, sine qua spiritus vitalis generari non potest. Sic docet Galen. *lib. 12. method. cap. 5. & lib. 7. de placitis c. 4.* quem sequitur communis Medicorum consensus.

Probatur 1. Spiritus vitalis ex propria, & nativa temperie debet esse pars corporis calidior, ut probauimus: ergo debet produci ex maiori numero partium calidarum, quàm sanguis, & quæcumque corporis pars. Probatur consequentia; propria spiritus temperies, sicut & cuiusvis alterius mixti, provenit ab eius forma mixta determinata per partes materiales: ergo ut sit reliquis calidior, debet determinari per maiorem numerum partium calidarum, quàm sunt illæ, quæ reperiuntur in corde.

Probatur 2. Siquid obstatet spiritum vitalem fieri ex aëre, maximè quia, cum sit mixtum, ex simplici corpore fieri repugnaret: sed hæc ratio non obstat: ergo fit ex aëre. Probatur minor, licet obstat mixtum fieri ex vno solo elemento, non tamen obstat fieri ex quolibet determinato, cum admixtione reliquorum; aliàs impossibilis esset mixti per mixtionem productio: sed in sanguine sunt reliquorum elementorum materiæ: ergo non repugnat ex aëre simul cum sanguine fieri.

§. III.

Respondetur argumentis.

AD 1. respondetur: Quod Auic. docet spiritum vitalem generari ex sanguine, non tamen negat simul fieri ex aëre.

Ad 2. respondetur: Quod licet spiritus vitalis non possit ex solo aëre produci, quia mixtum est, potest tamen ex illo & sanguine fieri.

Ad 3. respondetur: Quod licet sanguis sit mixtum, non est apta materia, ut ex solo illo fiat spiritus vitalis, quia, cum debeat esse pars corporis calidior, ut determinet sui formam ad intensioris caloris productionem, requiritur maior copia calidæ materiæ, quàm quæ potest substerni à solo sanguine.

A

RESOLVTIO V.

Vtrum per spiritus vitales communicetur partibus aliqua vitalitas?

§. I.

Pars suadetur affirmatiua.

Pars affirmatiua suaderi potest ex Auicenna *fen. 1. 1. de spiritibus vitalibus* agens, inquit, *A corde recipere spiritus vitalitatem, eamq; deferre ad partes.*

Secundò: spiritus dicuntur vitales: sed non ob aliam rationem, nisi quia aliquid vitalitatis communicant reliquis partibus: ergo aliquid vitalitatis recipiunt.

Tertiò: partes corporis præsentibus spiritibus vitalibus, operationes vitales exercent, ipsis verò deficientibus facultates vitales desinunt operari: ergo quia aliquid vitalitatis receperunt ab illis.

§. II.

Negatiua pars præponitur.

Resoluendum: Spiritus vitales nihil vitalitatis communicare partibus præter calorem, qui est debita dispositio pro earum operationibus.

Probatur 1. Vitalitas communicabilis vel est vitalitas in actu primo, vel in actu secundo: sed spiritus vitales non deferunt vitalitatem in actu primo, nec in actu secundo: ergo nulla. Probatur minor: vitalitatem in actu primo dat anima, vitalitas in actu secundo est ipsa operatio: sed spiritus non deferunt animam, aut operationem: ergo nec aliquid vitalitatis.

Probatur 2. Vitalitas consistit præcipuè in immanentia actionis: sed in parte viuentis informata per animam simul cum potentia vitali est quidquid requiritur ad huiusmodi immanentiam: ergo spiritus nihil vitalitatis communicant ad actionem. Probatur minor, est vtrumque principium proximum, & radicale: ergo est quidquid requiritur ad vitalem actionem.

B

C

§. III.

Respondetur argumentis.

AD 1. dicimus: Quod Auicenna dicit communicari ab spiritibus aliquid vitalitatis, idest aliquid conducens, ut vitalis actio eliciatur, communicant enim dispositionem, sine qua non posset actio vitalis exerceri.

Ad 2. negatur minor: Vitales enim dicuntur, quia dispositionem communicant partibus necessariam, ut fiant vitales operationes, quæ ad vitæ conseruationem sunt necessariae.

Ad 3. negatur consequentia: Operantur enim, aut desinunt operari, quatenus ponitur dispositio ad actiones exequendas.

DISPVATIO IX.

De Facultatibus.

HUMANI Corporis structura, partibus, & affectionibus, omnibusque ad illius compagem conducentibus in examen adductis; De his iam disputandū restat, quæ abdita magis sunt in homine, & à sensibus remotiora: quæque in illo, & sui esse, & suarum operationum sunt principium, non tam de radicali, quod forma, natura, seu anima vocatur, & ex Arist. *lib. 2. de anima: Est prin-*
D. Brano Resol. Medic. Pars I.

cipium, quo viuimus, sentimus, mouemur, & intelligimus: quàm de proximo operandi principio, quod, vis, potentia, virtus, siue facultas vocari solet; de quo aliqua tetigit Hipp. docuit necessaria, naturæ genium Arist. lib. 2. de anima, quem latissimè dilucidarunt Angelicus Præceptor in eius Commentariis, & in 1. part. Commentator Anerr. & reliqui illius innumeri Commentatores in lib. de anima. Quan-

tum ad vsum medicum de facultatibus plura dilucidavit Galen. in lib. de naturalibus facultatib. lib. 8. method. & in lib. de placitis, in aliisque quampluribus locis, Avic. fen. 1. 1. doct. 6. ibidem Gentilis, Iacobus de Partibus, Gratiolus, & reliqui Commentatores, Thomas de Garbo tractat. 5. Valleriola lib. de locis communibus cap. 13. Vall. lib. 2. controuers. à cap. 19. Fernel. lib. 5. physiolog. Sennertus lib. 1. instit. Varandæus lib. 1. physiolog. sect. 6. Petrus Garc. in fen. 1. 1. doct. 6. Sancta-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 8. & 9. Mercatus tom. 1. part. 5. Ioannes Lupus lib. 5. de re medica, Fontanus lib. 4. physiolog. Duncanus lib. 1. physiologia cap. 10. Georgius Bertinus lib. 7. Godofredus lib. 1. medicina theoricæ cap. 8. Leonardus Fuchsius lib. 1. instit. sect. 9. Ioannes Baptista Cortès decad. 4. cap. 7. Heurnius lib. 3. inst. Angelurius de arte medica lib. 1. cap. 6. Corella lib. 1. Enchiridion cap. 6. Peramatus lib. de facultatibus nostrum corpus gubernantibus, Lemus lib. de facultatibus natural. Fernandez de facult. naturalib. Hieron. Prouençalis lib. 5. de sensibus Guenara lib. de interiori sensu, Fabricius li. 5. de sensibus, & alij quamplurimi.

SECTIO PRIMA.

De facultatibus in communi.

DE potentiis disputant Philosophi in libr. de anima: sed quia plura sunt Medicis peculiaris, & alia, in quibus ab ipsis discedunt medicinarum professores, idè de illis disputabimus, præcipue ea huic tractationi inferentes, quæ in vsum Medicum conducere videantur, incipientes primò à communissima facultatum ratione.

RESOLVTIO I.

Vtrum facultates sint aliud ab animæ substantia?

§. I.

Nominales Marsilius, Buridanus, & alij parti adherent negatiua.

Partem negatiuam tenent inter Nominales Gregorius in 2. dist. 3. q. 2. art. 3. Gabriel. q. vnic. art. 2. conclus. 2. Ochamus q. 24. & 26. Quos sequitur Marsilius in 2. q. 7. art. 3. Buridanus in lib. 2. de anima c. 3. q. 6. Saxonia lib. 2. de anim. q. de dist. potentiarum, qui omnes ratiè entitatiuè conantur distinguere; realiter formaliter tantum contendit Scotus in 2. distinct. Henriquez quodlibeto 3. quest. 14. Diuus Bonauentura in 1. dist. 2. quest. 3. ex Medicis Thomas de Garbo in summa tract. 5. q. 2. art. 3. Argenterius, & Hieronymus Prouençalis tract. de facult. p. 1. c. 2.

Probatur hæc pars primò ex diffinitione ab Arist. adducta lib. 2. de anima cap. 2. Qui animam dicit esse principium, quo viuimus, sentimus, mouemur, ac intelligimus: ergo ipsa sine superaddito principio aliquo elicit suas operationes.

Secundò: à paritate constat; sic se habet potentia actiua ad agendum, sicut passiuæ potentia ad recipiendum: sed materia prima, quæ est passiuæ potentia receptiua formæ substantialis, se ipsa, sine superaddita potentia formam recipit: ergo anima; quæ est principium, seu potentia actiua operationum vitalium se solâ, & sine superaddita potentia eas elicit.

A Tertiò: anima est immediatè operatiua: ergo se solâ immediatum principium omnium operationum. Probatur antecedens, anima in opinione admittente potentias est principium immediatum productiuium illarum: ergo immediatè est operatiua.

Quartò: si repugnaret animæ esse principium immediatum suarum operationum; vel propter maximam sui perfectionem, & hoc non; cum Deus immediatè operetur per suam substantiam. Vel propter suam imperfectionem, & ob hanc rationem non; cum accidentia animæ imperfectiora sint immediatum principium agendi: ergo ex nullo capite illi repugnat, quòd se solâ operetur.

§. II.

Magistri, D. Thom. & sectatorum eius præfertur opinio.

Resoluendum: Facultates esse accidentia animæ superaddita ad agendum: Sic tenent ex Theologis, Magister in 1. dist. 3. Diuus Thomas 1. p. q. 77. art. 1. Alensis 2. p. q. 65. Caietanus, & Magister Bañez in Diuum Thomam, Albertus Magnus lib. 2. de anima q. 7. Ficinus lib. 10. de Theologia Platonis, Iandunus q. 9. Suarez de opere sex dierum lib. 2. cap. 1. Sotus in Logica c. de proprio, Tolet. lib. 2. de anima q. 9. Rubius lib. 2. de anima c. 3. q. 1. tenent ex Medicis Varandæus, physiolog. sect. 9. Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 8. c. 1. Mercatus. lib. 1. part. 5. Clas. 2. art. 1.

C Probatur 1. ratione fundamentali à D. Thoma 1. p. q. 77. art. 1. Ad idem genus debet referri actus, & potentia ex Arist. lib. 9. methap. text. 12. Sed animæ operatio est accidens: ergo potentia, quæ est ad illum actum accidens, debet esse necessariò distincta ab animæ substantia. Probatur minor, nam operationem esse substantiam potentiæ operantis tantum Deo competit, in quo operatio, potentiæque, quæ est operationis principium, est ipsa Dei essentia.

Probatur 2. Res corporea, & res spiritalis non possunt esse realiter entitatiuè idem: sed in homine intellectus, & voluntas sunt res spirituales, potentiæ sensitivæ, & vegetatiuæ sunt res corporeæ: ergo sunt entitates realiter entitatiuè ab anima distinctæ. Probatur consequentia, nam si essent realiter entitatiuè idem cum anima, essent realiter entitatiuè idem inter se; & consequenter eademmet entitas esset simul spiritalis, & corporalis.

D Probatur 3. Ratio formalis constitutiua animæ, & ratio formalis constitutiua potentiæ sunt inter se essentialiter diuersæ: ergo animæ substantia essentialiter diuersa est ab essentia potentiæ. Probatur antecedens, anima ex Arist. li. 2. de anima cap. 1. essentialiter constituitur per hoc quòd sit actus corporis physici, & organici. Quod essentialiter respicit facultas, est actus, ex eodem Arist. lib. eodem c. 3. essentialiter constituitur per respectum, & ordinem ad suum actum, quem respicit essentialiter: sed istæ sunt rationes constitutiua essentialiter diuersæ inter se: ergo anima, & potentia habent rationes constitutiuas essentialiter inter se diuersas.

§. III.

Primò posita soluuntur.

AD 1. distinguo antecedens: Ex Arist. anima est principium, quo viuimus, & radicale, concedo: principium proximum, & formale, nego antecedens. Superadduntur enim potentiæ, quæ sunt principium proximum, quo viuimus, sentimus, mouemur, & intelligimus, ipsa tantum, radicale est principium.

Ad 2.

Ad 2. distinguo maiorem : Sic se habet principium passivum ad recipiendum, ac actuum ad agendum, quantum ad aliqua, concedo : quantum ad omnia, nego maiorem. Aliqualiter enim eodem modo se habent, & specificantur, ut potentia sunt, per suos actus, in aliis verò differunt ; passiva enim potentia ita est imperfecta, ut non denegetur illi immediata receptio sui actus per suam entitatem. Ratio verò operandi, quæ perfectior est ultra animæ substantiam requirit principium ipsi superadditum, ad illam operationem factum, & determinatum, vel aliunde id provenit, quia passiva potentia una est specie determinata ad unum actum specificatum, anima principium est radicale plurium actuum specie diversorum, in quos debuit determinari per aliquod superadditum principium, quod vocatur Potentia.

Ad 3. negatur antecedens : Et ad probationem, distinguo antecedens : anima est principium immediatum potentiarum, ut quod, nego : ut quo, concedo antecedens. Fit enim potentiarum productio à generante tamquam à principio, ut quod, ab anima verò tantum sequitur tamquam terminus secundarius ad actionem, per quam producit anima.

Ad 4. respondetur : Quod triplex est operandi modus, alter omnium perfectissimus per propriam substantiam, qui soli Deo comperit, qui omnipotens, & infinitus est, & cuius potentia, & operatio non est aliud à sua essentia. Alter est operandi modus perfectus, quo aliquid operatur non per suam substantiam immediate : sed medio aliquo superaddito accidenti, seu potentia, & huiusmodi est substantiæ creatæ operandi modus. Alter operandi modus est omnium imperfectissimus competens accidentibus, quibus nulla est propria nec per se, nec per aliud operandi virtus, sed semper quod operantur, operantur tamquam instrumenta, & in virtute substantiæ, cuius sunt instrumenta, & à qua ut talia eleuantur ad posse operari.

RESOLUTIO II.

Quid sit facultas ?

§. I.

Aliqui adumbrarunt diffinitionem.

Facultatem diffinit Fernelius lib. 5. partis naturalis, cap. 2. quod sit : *Vis illa, & potestas, quam anima tamquam de sinu suo promit, & ad munerum functiones profert.* Hanc admittunt aliqui ex modernioribus, conanturque ab Argenterij calumniis defendere. Fuchsius facultatis naturam in cuiusque rei temperie nativa constituit. Alij contendunt esse primum, & immediatum animæ effectum. Alij verò quod sit principium, & causa functionum omnium.

§. II.

Eligitur diffinitio tenenda.

Resolvendum : Facultatem esse proximum principium operationis, & effectus, ad quæ ex sua natura constitutum, & ordinatum est. Sic diffinit Sancta-Cruz opusc. 10. in fen. 1. 1. qui hanc diffinitionem deducit ex Suarez in disp. metaph. disp. 5. n. 2. Qui potentiam dicit esse principium proximum cuius operationis, ad quam natura sua institutum, & ordinatum est, & ipsa diffinitio deduci videtur ex Auic. fen. 1. lib. 1. doct. 6. qui virtutem principium esse operationis dicit, & ex Gal. lib. de facultatib. naturalib. cap. 2. Vbi ait facultatem esse actionis cau-

A sam, sicut & 1. de simplic. medicam. facultatibus, c. 4. & lib. quod animi mores, cap. 6. aliisque in locis citatis à Complutensi.

RESOLUTIO III.

Utrum adæquatè diuidatur facultas in naturalem, vitalem, & animaleam ?

§. I.

Negativæ partis adducit fundamenta.

Pars negativæ suadetur primò : Ex Arist. lib. 2. de anima, qui in 5. genera diuidit facultates, nempe vegetatiuam, sensitivam, appetitivam, rationalem, & motricem : ergo plura sunt genera potentiarum.

Secundò : Galen. lib. de placitis Hipp. & Platonis, sequutus Platonem lib. de republica, facultatem diuidit in rationalem, irascibilem, & concupiscibilem : sed huiusmodi facultatum diuisio est diuersa : ergo non recte proponitur diuisio facultatum.

Tertiò facultates vitales tot sunt genere diuersæ, quot sunt animæ à quibus possunt oriri, & quarum sunt propriæ passionis : sed animæ sunt tres diuersæ, ut docet Arist. lib. 2. de anima, vegetatiua, sensitiva, & rationalis : ergo triplex facultatum genus debet assignari, vegetatiuum, sensitivum, & rationale.

Cuartò : Facultas vitalis, aut est animalis, aut naturalis, cum non sit gradus rationalis : ergo duplex tantum genus debet assignari.

§. II.

Communis admittitur sententia.

Resolvendum : Quod quoad vsum medicum rectè diuiditur facultas in naturalem, seu vegetatiuam, animaleam, seu sensitivam, vitalemque : Sic tenet communis Medicorum consensus.

Probatur 1. Ex Galen. lib. 9. method. cap. 10. dicente : *Gubernant animal, ut lib. de placitis Hipp. & Platonis, demonstratum est ; tres diuersi generis inter se facultates, toti corpori ex suo veluti fonte distributa : eas Plato animas vocat, propriam cuiusque substantiam innuens. Est enim earum quadam ad nutriendum animal necessaria, stirpibus communis, quæ iecur pro fonte habet, canales verò ab hoc in totum corpus sparsos, venas ipsas, hanc siue appetitricem, siue naturalem vocat, nihil interest. Altera existit, quæ non modo, ut stirpibus, & vita præditis, sed etiam ut animalibus nobis insita, hæc sedem in corde habet, ipsaque insiti caloris, seu vite fons est, ab hac arteria derivantur in uniuersum corpus, & hæc facultas vocatur vitalis, & animosa. Tertia est ratiocinatrix, quæ in cerebro habet domicilium, ea voluntariis actionibus unà cum sensibus præsidet, vititur hæc quibusdam canalibus, nimirum nervis ipsis sensum, motumque per illos in totum animal transmittens, &c.* Ergo ex Galen. animalis, vitalis, & naturalis facultas debet ad vsum medicum admitti.

Probatur 2. ex Auic. fen. 1. 1. doct. 6. cap. 5. dicente : *Virtutum autem genera, & operationum ex eis provenientes apud Medicos sunt tria, quæ sunt genus virtutum vitalium, & genus virtutum naturalium, & genus virtutum animalium, &c.* Ergo triplex assignatum facultatum genus admittendum pro vso medico.

Probatur 3. Quoad medicum vsum illæ facultates sunt præcipuè admittendæ, quæ in animalis conseruationem sunt destinatæ, & quarum actiones læsæ à morbo

morbo præcipuè intenduntur ad naturalem statum reduci, sed huiusmodi facultates sunt tres assignatæ: ergo pro usu medico rectè adducitur facultatum diuifio. Probatur minor, illæ facultates in conseruationem animalis sunt distinctæ, quæ ad temperiei, aut conformationis partium conseruationem, vel ad animalis operationum executionem sunt necessariae: sed pro conseruatione debitæ temperiei vitalis facultas; pro partium debita conformatione, & earum conseruatione, naturalis; pro operum, quæ exerceri petunt ab animali, executione, animalis est simpliciter necessaria: ergo triplex hoc facultatum genus à Medico præcipuè debet admitti, & attendi.

Probatur 4. Illas præcipuè facultates genere diuersas debet medicus admittere in animali, quibus partem principem in illo destinauit natura: sed pro animali cerebrum, pro vitali cor, pro naturali iecur construxit, eisque reliquas illius generis deseruire voluit, hisque partibus vias, & communia instrumenta condonauit, per quæ toti subsidium essent corpori, vt probauimus *disput. de partium principalitate*, & docuit Galen. & Auicem. *locis citatis* in hac resolutione: ergo adæquata adducitur pro usu medico diuifio.

§. III.

Diluuntur primò adducta argumenta.

AD 1. distinguo consequens: Ergo sunt plura genera potentiarum, sumpta diuisione in ordine ad sua obiecta, concedo: sumpta prout ad usum medicum conducit, nego consequentiam. Arist. enim physicè speculatur animæ facultates, & in ordine ad rationes formales obiectorum; Medici verò ipsas contemplantur, quatenus facultatum cognitio ordinatur ad sanitatis conseruationem, & acquisitionem, & prout in corpore humano secundum diuersa instrumenta conducunt ad sanitatis perfectionem, & acquisitionem.

Ad 2. distinguo consequens: Ergo non rectè proponitur facultatum diuifio, prout conducit ad medicum, nego: prout conducit ad philosophum moralem, concedo consequentiam. Gal. autem *loco citato* loquitur in sententia Platonis, qui vt moralis Philosophus, in ordine ad mores componendos, facultates diuidit in eas, quæ maximè ad mores conducunt.

Ad 3. distinguo maiorem: Facultates vitales tot sunt genere diuersæ, quot sunt principia, seu animæ, à quibus fiunt, si attendatur ratio principij à quo eliciuntur, vel gradus vitæ, sub quo continentur, concedo: si attendantur aliæ rationes, seu fines, penes quos possunt diuidi, nego maiorem. Licet enim facultates ratione illius gradus vitæ, ex quo oriuntur, habeant diuersum modum operandi (quia quæ perfectioris gradus sunt, reliquas excedunt) tamen secundum diuersas considerationes, aliæ earum diuisiones reperiuntur, & ideo Aristot. in homine, in ordine ad sua obiecta formalia, quinque potentiarum adinuenit genera; Plato tria, ex ipso adducta in ordine ad mores componendos contemplantur; Medici verò tres facultates genere diuersas, & alias sub enumeratis inuenerunt necessarias pro sanitatis conseruatione in animali.

Ad 4. respondetur: Quod licet facultas vitalis sit animalis, vt probauimus iam, in ordine ad vitam est genere diuersa ab aliis in hunc finem conducentibus, quia diuerso modo tendit ad sanitatis acquisitionem, & conseruationem.

A

RESOLVTIO IV.

Vtrum corporeæ facultates inhæreant in partibus organicis?

§. I.

Veneti, & Ianduni refertur opinio, & partis negatiuæ adducuntur fundamenta.

PAulus Venetus in *summa de anima*, cap. 4. Iandunus lib. 2. de anima q. 7. Et alij parti adhærent negatiuæ, iudicantes, quod non solum facultates incorporeæ rationalis gradus inhærent in anima rationali immediatè tamquam in proprio subiecto, sed idem contendunt probare de reliquis facultatibus corporeis; quia cum sint vitales, de quarum ratione est, quod sint coniunctæ cum principio vitali, ex quo oriuntur, & ratione cuius operantur; necessariò videtur dicendum in anima, à qua oriuntur, subiectari. Aliter alij harum qualitatum subiectum esse materiam primam contendunt.

B Primò: idem subiectum debet assignari pro potentiis corporeis in plantis, & reliquis animalibus ab homine, quod in ipso homine est subiectum potentiae visuæ, & aliarum facultatum huiusmodi: sed harum facultatum in homine est subiectum materia prima: ergo in omni animali subiectantur corporeæ qualitates in materia prima. Probatur minor, facultas visuæ, & reliquæ corporeæ qualitates sunt accidentia corporea: sed accidentia corporea non possunt recipi in anima rationali, cum sit subiectum spirituale improporionatum, & incapax receptionis corporei accidentis: ergo subiectatur visuæ facultas, & reliquæ corporeæ in materia prima, quæ sola in homine est corporea.

C Secundò: si facultas corporea esset subiectiuè in aliqua parte organica, cum hæc componatur in homine ex materia, & anima spiritali, reciperetur in duplici subiecto, materiali inquam, & spiritali: sed idem accidens non potest subiectari in duplici subiecto, cum vnitatem numericam à subiecto recipiat: ergo subiectatur in sola materia prima.

§. II.

Pars affirmatiua preponitur.

Resoluendum affirmatiuè: Sic tenet Arist. 2. de anima, & D. Thomas 1. p. q. 77. art. 5. docet hanc veritatem, ipsamque deducit ex Aristot. lib. de somno.

Probatur 1. Ex D. Thom. loco citato dicente in corpore articuli: *Manifestum est autem ex supradictis, quod quædam operationes sunt anime, quæ exercentur sine corporali organo, vt intelligere, & velle; unde potentie, quæ sunt harum operationum principia, sunt in anima sicut in subiecto. Quædam verò operationes sunt anime, quæ exercentur per organa corporalia, sicut visio per oculum, auditus per auditum; & simile est de omnibus aliis operationibus nutritiue, & sensitiue partis: & ideo potentie, quæ sunt talium operationum principia, sunt in coniuncto, sicut in subiecto, non in anima sola.*

E Probatur 2. Facultates recipiuntur in subiecto ad suas eliciendas operationes: ergo in subiecto apto, in quo possunt illas exercere: sed respectu facultatis corporeæ vitalis nullam est aptum subiectum, in quo facultas valeat suas elicere operationes, nisi debitam habeat conformationem, & temperiem requisitā pro illi

illis, quæ requisita non nisi in organo per formam informato reperiri valent: ergo nec anima sola, nec sola materia prima sunt aptum subiectum receptivum facultatum, sed pars organica per animam informatam.

Probat 3. Si facultates corporeæ non inhærent in organo corporeo, sed in sola anima, sicut inhæret in anima rationali intellectus, & voluntas, anima rationalis separata non solum intelligeret, & vellet, sed videret, & audiret: sed separata anima rationalis à corpore solum exercet rationalis gradus operationes: ergo solum potentiæ illius gradus inhærent in illa.

Dices: quod facultates corporeæ indigent organo, quo exerceant suas operationes.

Contra: idem anima rationalis suas exercet operationes, quia ex anima & potentia fit adæquatum principium operationis: sed ita fieret principium operationis sensitivæ, sicut fit operationis intellectivæ: ergo sicut se solâ potest intelligere separata cum sua potentia independentem ab organo, posset videre cum potentia visiva independentem ab oculi organo.

§. III.

Soluntur argumenta.

Pro prima dubitandi ratione dicimus: Quod anima est principium quo, & subiectum ut quo, facultatis corporeæ; organum verò animam informatum principium quod, & subiectum quod illius.

Ad 1. negatur minor: Ad probationem, distinguo minorem: non possunt accidentia corporea recipi in anima rationali, ut rationalis est, concedo: ut dat esse corporeum, nego minorem. Cum enim anima rationalis contineat inferiores gradus formaliter eminenter, dat eorum esse, & esse corporeum, ratione cuius potest & corporeas qualitates recipere corpus per illam informatum.

Ad 2. distinguo maiorem: Reciperetur in duplici subiecto totali, nego: in duplici subiecto partiali, concedo maiorem. Cum enim ex materia, & forma fiat vnum numero ens, ita & in utraque potest subiectari vnum numero accidens.

SECTIO II.

De facultatibus naturalibus.

FACULTATES vegetativi gradus naturales dicuntur, quæ naturalibus magis affines sunt, quia modo naturali, & secundum ultimum potentiæ operantur; & præcipue quia in productionem, & conservationem animalis in suo esse naturali sunt coordinatæ, & quia per qualitates naturales suas exercent operationes, de quibus primò agemus, quia ad primum gradum vitæ pertinent.

RESOLUTIO I.

Utrum naturales facultates sint aliud à temperamento?

§. I.

Negativæ partis fundamenta proponuntur.

Lvcius Philacteus in commentariis ad lib. de anima, pro vegetativæ, & sensitivæ animæ operationibus iudicat sufficere temperamentum, tamquam animæ potentia, ut ab ipsa elevatum sine alia

A superaddita. Pro vegetativi gradus operationibus, præcipue id admittit Auerr. in lib. 4. meth. cap. 2. Qui licet in omni naturali facultate id admittat, præcipue cum modernioribus; huius resolutionis difficultas disputabitur de nutritiva, in qua horum fundamenta maiorem ostendunt vim.

Quorum primum desumitur ex Arist. qui lib. 2. de generat. animal. cap. 4. docet primarum qualitatum temperamentum omnino necessarium esse, ut animal exerceat officia animæ vegetativæ, & lib. 2. de anima cap. 4. dicit: *Omne igitur alimentum necessarium est concoqui posse, operatur autem concoctionem calidum, unde omne animatum habet calorem, &c.* Et lib. de sensu, & sensibili cap. 4. dicit: *Calidum autem augmentat, & struit nutrimentum*, Et lib. 3. de partib. animal. cap. 6. dicit: *Calor autem est quod obrinet augendi vim*; Et lib. 4. meteor. quod coctio est, *Quæ fit à calore; tum proprio; tum naturali rei, quæ coquitur*: Sed istæ operationes non sunt tribuendæ calori, ut primæ causæ: ergo conveniunt illi, ut potentia est.

Secundò: probatur ex Gal. qui lib. 1. de naturalib. facultatib. cap. 3. & lib. 1. de simplic. medicament. facultatibus c. 1. lib. de presag. ex pulsib. c. 4. aliisque in locis, in quibus de facultatum læsione agit, ut reducantur in statum naturalem, id tantum contendit, ut temperamentum ipsum immutetur, & in naturalem reducat in statum: ergo quia læsæ facultates nihil sunt præter ipsum.

C Tertio: facultas naturalis superaddita, vel attingit opera gradus vegetabilis se solâ sine temperamento superaddito, vel simul cum illo: si se solâ, ablato temperamento, elevata ab anima eliceret operationes; cuius contrarium demonstrat experientia: si simul cum temperamento, ergo anima eodem modo elevans, & assumens temperamentum pro instrumento attingit has operationes, cum sit instrumentum aptius pro illis, & non sint multiplicandæ entitates sine necessitate.

Quarto: forma accidentalis conservativa formæ substantialis eademmet est virtus dispositiva, & productiva alterius formæ similis, ut de calore, & siccitate in igne, & propriis cuiusvis elementi qualitatibus constat, quæ & dispositiones conservativæ sunt, & potentiæ operativæ eorum: sed temperamenti qualitates sunt in vegetabili conservativa formæ: ergo & potentiæ operativæ illius gradus vitæ.

Quinto: si potentiæ naturales essent diversæ à temperamento, sicut in diversis partibus heterogeneis est diversum temperamentum propter diversum modum substantiæ acquisibilem per nutritionem in illis, similiter & essent in eodem animali diversæ numero facultates nutritivæ: sed sub vna forma substantiali non debent tot facultates numero distinctæ multiplicari, cum subiectum sit vnum: ergo non debent admitti facultates temperamento superadditæ.

§. II.

Resolvitur pro parte affirmativa.

Resolvendum: Nutritivam facultatem (& proportionaliter de aliis) esse qualitatem superiorem, & perfectiorem calore, & quæ illo utitur instrumentaliter ad sua exequenda opera: Sic tenet Arist. lib. 2. de generatione animalium cap. 4. Quem sequitur D. Thom. in 2. dist. 18. art. 3. & 1. p. quæst. 78. art. 2. ad 1. & quæst. 118. art. 1. ad 3. Ferrara 2. contra Gentes cap. 73. Albertus Magnus 2. de anima tract. 2. c. 6. Apollinaris 2. de anima quæst. 2. Toletus 2. de anima

anima quest. 10. Rubius 2. de anima c. 4. quest. 1. Complut. Discolceatorum Collegium 2. de anima disp. 8. quest. 4. Ex medicis Vall. lib. 5. de locis affectis cap. 6. Mercatus tom. 1. part. 5. clas. 3. art. 1. Vega lib. 1. de locis, Segarra de facultat. naturalib. Petrus Garcia fen. 1. 1. disput. 3. 3. cap. 2. Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 9. cap. 10.

Probatur 1. Ex Arist. 2. de gener. cap. 3. dicente *Quemadmodum quæ ab arte efficiuntur per instrumenta efficiuntur, sed verius dixerim per motum eorum, qui artis operatio est: ars verò forma eorum, quæ efficiuntur, est in alio; sic à facultate, siue virtute animæ vegetabilis agitur, ut quæ in animalibus, & plantis postea ex alimento vis eadem efficit incrementum utendo caliditate, & frigiditate quasi instrumento, &c.* Et D. Thom. idem amplectitur 1. part. quest. 18. art. 1. ait enim: *Calidum autem elementale se habet instrumentaliter ad virtutem animæ, sicut etiam ad virtutem nutritiuam, ut dicitur in 2. de anima. Et q. 78. art. 2. dicit. Quod hæ vires exercent suas actiones instrumentaliter per qualitates: Ergo differunt ab illis.*

Probatur 2. Actiones, quæ proueniunt ab anima vegetatiua ut tali, sunt vitales, cum per illas constituantur in determinato gradu vitæ: sed actiones vitales proueniunt à principio vitali vitaliter operante proximè coniuncto ipsi animæ, aliàs eon esset vitalis; ideò enim à potentia vitali separata ab anima, nulla potest elici actio, quia cum vitalis sit, debet à principio vitali coniuncto oriri: ergo talis facultas distincta debet esse à temperamento. Consequentia patet, quia temperamentum, siue naturalis calor non est principium vitale, cum absque anima possit dari, nec sicut facultas est quid separatum à sua forma non valens operari.

Probatur 3. Facultates pullulant ab anima determinatè secundum illum gradum vitæ, secundum quem sunt facultates illius: sed qualitates primæ non pullulant ab anima secundum gradum vegetatiuum, sed secundum quod mixta forma est, & virtualiter eminenter continet elementa, ut *disput. de necessitate elementorum in mixto*, probauimus: ergo non possunt esse eius facultates.

Probatur 4. Facultates vitales animæ non possunt ab aliquo extrinseco produci: sed calor quo vitur anima ad opera vegetatiua ab spiritibus plerumque producitur: ergo præter illum admittenda est vitalis potentia pullulatione ab anima orta.

§. III.

Pro primo adductis argumentis solutiones adhibentur.

AD 1. negatur consequentia: Quia Arist. id tantum intendit, quod operationes plures naturales fiunt à calore non tamquam à causa principali, sed tamquam ab instrumento eleuato ab illa: & hoc modo docet concoquere, aliàsque exercere operationes.

Ad 2. negatur consequentia: Quia cum facultas vegetatiua dependeat à qualitatibus corporeis, ut docet D. Thom. concoctrix, quæ à calore dependet tamquam à disponente, & tamquam à proprio suæ actionis instrumento, ipso vitiato, illius operationem vitiari est necesse, ipso verò intra naturæ limites posito, similiter & necesse est operationes ab ipsa potentia perfectas elici.

Ad 3. respondetur: Quod facultas naturalis simul cum temperamento attingit operationem, & vtrum-

A que requiritur ad nutritionem; facultas, quia cum hæc actio sit vitalis, petit principium vitale animæ coniunctum, & ab ipsa ut tali ortum, quod non poterat conuenire calori, qui ab ipsa, ut mixta est, prouenit tantum. Et ulterius cum nutritio debeat fieri alteratione in alimentum, quam facultas vegetatiua se sola non attingit, ideo anima utroque vitur instrumento, facultate tamquam vitali, quod ipsa eleuat; calore tamquam instrumento eleuato ab ipsa facultate: sicut plerumque artifex pluribus vitur instrumentis ad eandem actionem, quorum primis immediatè dirigit actionem, reliquorum verò mediis primis.

B Ad 4. negatur consequentia: Quia quantò formæ se excedunt in perfectione, tantò se excedunt in modo operandi; & ideò sufficiunt in formis simplicibus qualitates conseruatiuæ pro potentiis; in vegetatiuis requiritur ad operandum actio facultatis, & qualitatum; in sensitiuis requiritur qualitas, ut disponat; sed sufficit potentia ad operandum: in rationali sine dependentia à qualitate corporea fieri poterit operatio in statu separationis.

Ad 5. respondetur: Hoc argumentum habere eandem vim in vtraque sententia, & quod facultas nutritiua licet vna heterogeneo modo operatur iuxta heterogeneitatem partium, in quibus residet.

RESOLVTIO II.

Vtrum facultates ministrantes vegetatiuæ sint vitales?

§. I.

Pars negatiua ab aliquibus verior iudicatur.

Parti negatiuæ adhæret Peramatus, Vega, & Segarra, præcipuè respectu attrahētis, pro quibus stat.

Primò experientia: quæ à magnete docet fieri simili modo ferri attractionem, & retentionem: à cathartico medicamento attractionem, retentionem, & tandem expulsionem humoris, ac sit in viuente respectu alimenti: ergo huiusmodi potentiæ non sunt vitales.

D Secundò: terminus actionis vitalis recipitur in subiecto viuente: sed harum facultatum terminus, immò & reliquarum ministrantium non recipitur in subiecto viuente, cum sit actio circa alimentum ex Arist. 2. de anima cap. 4. Ergo non sunt facultates contentæ sub aliquo gradu vitæ.

Tertiò: ideò grauitas, qua viuens descendit, non tribuitur alicui gradui vitæ, quantumuis ab eius forma dimanet, quia est potentia communis viuenti, & non viuentibus: sed similiter attractio, retentio, & expulsio: ergo nulla ex his potentiis est vitalis, etiam si reperiatur in viuente.

§. II.

Affirmatiua pars eligitur.

Resoluendum affirmatiuè cum Complutensibus, Carreiro, & Martinez.

Probatur primò: Ex Arist. lib. 2. de anima cap. 4. ubi docet ad animam vegetatiuam pertinere viuens producere, conseruare, & augere: ergo omnes potentiæ, quæ ordinantur in hunc finem, erunt vitales sub illo gradu: sed retentrix, attractrix, & expultrix ita sunt viuentis generationi, conseruationi, & augmentationi necessariae, ut sine illis non possit finis iste consequi: ergo sunt vitales sub gradu vegetatiuo.

Probatur

Probatur 2. Ex doctrina Gal. *lib. de naturalibus facultatibus & lib. de usu partium, & lib. de placitis*, in quibus latissime docet huiusmodi facultates esse vitales sub gradu vegetatiuo, & ita subordinatas intra statum naturalem, ut non nisi debita œconomia seruata operentur: sed facultates, quæ ad actiones debitas alicui vitæ gradui, ordine, & naturali œconomia sunt ordinatæ, debent sub eodem vitæ gradu contineri: ergo sicut ministratæ, quibus deseruiunt, sunt vitales sub gradu vegetatiuo, similiter & ministrantes illarum.

Probatur 3. Manente debita dispositione pro esse, & operari animæ vegetatiuæ harum facultatum, operationes debite eliciuntur; ablata, non fiunt: ergo quia ab illa eliciuntur ut tali, & non ut forma non viuenti. Probatur consequentia, actiones quæ non proueniunt ab anima ut tali, non auferuntur, ablata dispositione debita illi ut tali, ut patet de gravitate, quæ in sensituiuo, & vegetabili, quantumcumque auferantur dispositiones debite illi, ut anima est, ipsa tamen gravitas numquam cessat operari, quia cum non sit ab aliquo gradu vitæ, non dependet à dispositionibus requisitis in forma, ut operetur secundum talem gradum vitæ: ergo harum facultatum operationes sunt sub gradu animæ vegetatiuæ.

§. III.

Contrariorum soluantur rationes.

AD 1. negatur antecedens: Quia, ut docet D. Thom. 1. *part. q. 78. art. 1. in corpore*, viuentia differunt à non viuentibus penes eleuationem modum operandi supra res merè naturales: Rationalis anima sine dependentia à corporea qualitate, & ab organo. Sensitiua dependenter ab organo, non verò à qualitate corporea, nisi tanquam à dispositione. Vegetatiuæ verò dependenter ab organo, & à corporea qualitate operantur; differunt tamen à forma naturali, quia viuentia per suas qualitates, ut quod, operantur; non viuentia tantum, ut quod iuxta quam doctrinam dico, quod vegetatiuæ facultates, attrahens, expellens, & retinens operantur, ut quod; à se enim habent principium operandi adæquatum: magnes, & medicamenta operantur per suas facultates, ut quod, tribuitur enim earum facultatum actio generanti. Ratio huius est, quod non viuentia, cum imperfectiora; quidquid requiritur in illis, recipiunt per suam generationem, & si quid ex debitis de facto non tribuitur, cum sit debitum in instanti generationis, semper tribuitur actio productiua generanti; viuentibus verò, quia perfectiora, & ex parua genita materia, cum non sibi omnia debita possint habere in prima productione, dedit natura facultates, per quas ipsa possent tractu temporis acquirere perfectiones, quæ non sunt debite in instanti generationis, sed tractu temporis ab ipsis viuentibus acquiruntur, quæ operantur ut quod.

Ad 2. dicimus: Quod actio vitalis constituitur in esse talis, quia fit à principio vitali vitaliter operante, & est quadruplex iuxta quadruplex genus animatorum; & harum actionum imperfectius genus est quod pertinet ad vegetatiuum gradum, & sicut infimum genus habet perfectionis infimum modum, habet similiter & infimum perfectionis modum in operando cum vitalitate, & idè actiones, licet non sint omnimodè immanentes, habent immanentiam in ultimo termino perfectioris actionis, cui deseruiunt, & ordinantur, & hoc sufficit ad suam vitalitatem.

Ad 3. distinguo maiorem: Idè gravitas, qua viuens descendit, non tribuitur alicui gradui vitæ, quia

A est potentia communis viuenti, & non viuenti solum, nego: quia est potentia, & eius actus debitus in instanti generationis, concedo maiorem. Moueri enim ad centrum, quæ actio est proueniens à gravitate, cum sit in instanti generationis debita graui, fit à generante ut quod, à genito ut quod; & idè cum non fiat ab intrinseco, non est actio vitalis; sicut nec attractio, quæ fit in non viuentibus. At verò attractio facta à viuenti, cum non sit debita in instanti generationis, sed tractu temporis fiat à viuenti operante, ut quod, est ab intrinseco, & vitalis in illo.

RESOLVTIO III.

Quid sit facultas naturalis.

§. I.

Facultatis naturalis aperitur natura.

Resoluendum: Quod facultas naturalis, siue vegetatiua est illa, quæ est principium, & causa vegetationis, siue illa, quæ ab anima vegetatiua, ut tali oritur, & in illius propriam aliquam operationem ordinatur. Est autem vegetatio ex Duncano *lib. physiolog. c. 10*. Actio organorum naturalium in alimentum à facultate vegetante instrumeto caloris natiui, ut mediante alimenti attractione, retentione, concoctione, ac supernacanei expulsionem, quod ex substantia corporis animati defluit, reparatur, & ipsum corpus ad terminum à natura præfixum perducatur, ac aliud ei simile gignatur.

RESOLVTIO IV.

Vtrum adæquatè diuidatur facultas naturalis in ministrantem, & ministratam?

§. I.

Negatiua partis fundamenta proponuntur.

Pars negatiua suaderi videtur ex Auicen. *fen. 1. 1. doct. 6. cap. 1. §. & quod virtus naturalis duas habet species, &c.* Vbi duplex genus potentiarum constituit, quorum alterum habet speciem conservare, alterum indiniduum: ergo in has tantum debet diuidi.

Secundò: tot potentiarum genera debent assignari, quot sunt potentia diuerso modo attingentes suum obiectum sub gradu vegetatiuo: sed huiusmodi potentia sunt septem, alteratrix, auctrix, generatrix, attractrix, retentrix, concoctrix, expultrix: ergo plura potentiarum genera debent sub naturali gradu admitti.

§. II.

Affirmatiua pars sancitur.

Resoluendum affirmatiuè: Sic docet Auicen. *fen. 1. 1. doct. 6. cap. 2. Galen. lib. de naturalibus facultatibus*, Auicennæ Commentatores, quos omnes vnamini consensu sequuntur.

Probatur ex Auicen. loco citato, dicente: *Virtutum verò naturalium alia sunt, quæ sunt ministrantes, alia sunt, quæ ministrata; & ministratarum quidem duo sunt genera, vnum genus ministrat in re nutriente ad hoc, ut indiuiduum remaneat, quod in duas partitur species nutritiuam, & crescitinam; & alterum genus ministrat in nutriente, ad hoc, ut maneat species, &c.*

§. III.

§. III.

Soluntur argumenta.

AD 1. respondetur : Quòd ibi loquitur Auicenna de naturali facultate ministrata tantum, & ipsam diuidit penes fines, in quos est ordinata, scilicet speciei, & indidui conseruationem, & idè duplicem constituit aliam pro speciei, aliam pro indidui conseruatione.

Ad 2. respondetur septem esse facultates naturales, sumpta distinctione ex modo attingendi obiectum: sed tres augmentatiua, nutritiua, & generatiua continentur sub ministrata; reliquæ quatuor attractrix, retentrix, concoctrix, & expultrix sunt sub ministrante facultate.

RESOLVTIO V.

Vtrum potentia auctrix differat realiter entitatiuè ab alitricè?

§. I.

Negatiue partis Authores, & rationes adducuntur.

PArtem negatiuam tenent Philosophi plures, Iuuenellus de anima quest. 18. Apollin. lib. 2. de anima, Titelman. quest. unic. Suarez tom. 2. summa Theologica tract. 3. Rubius 2. de anima tract. de potentijs vegetatiuis q. 2. Ex Medicis verò Vall. in controuers. ad Tyrones cap. 29. & lib. 2. controuers. medicarum cap. 20. quem sequitur Petrus Garc. in fen. 1.1. disp. 33. cap. 3. quorum hæc sunt fundamenta.

Primò, stat Arist. lib. 2. de generat. animal. cap. 4. dicens: Sic etiam principio constituit id, quod natura efficitur, eadem enim materia est ex qua augetur, & ex qua constituitur primum, itaque facultas quoque augens eadem est qua in principio est, sed maior, quòd si hac vegetabilis anima est, eadem, qua generat quoque est, &c

Secundò: potentia distinguuntur per actus: sed actus potentia nutritiua, & augmentatiua non differunt specie: ergo nec ipsa potentia. Probatur minor, actio potentia nutritiua terminatur ad substantiam reponendam loco deperditæ, actio augmentatiua ad eandem substantiam reponendam non solum loco deperditæ, sed in maiori quantitate, quam deperdita fuit: sed huiusmodi actus solum differunt penes magis, aut minus, penes quæ non variatur species: ergo actus nutriendi, & augendi non differunt specie.

Dices: harum potentiarum actiones esse diuersas, nam actio nutritiua potentia terminatur ad substantiam partialem reponendam loco deperditæ; actio verò potentia augmentatiua terminatur ad quantitatem maiorem viuentis, quam erat antecederet.

Contra: quantitas, cum sit accidens, subsequitur ad substantia positionem, sine qua poni in rerum natura naturaliter implicat: ergo sicut actio nutritiua potentia per se primò terminatur ad substantiam loco deperditæ reponendam, ad quam requiritur quantitas proportionalis deperditæ; similiter augmentatio terminatur per se primò ad productionem nouæ substantia, ad cuius positionem quantitas sequitur: ergo terminus specificatiuus vtriusque actionis idem est secundum speciem, & solum secundum magis, & minus differens,

Dices: quòd per nutritionem intenditur substan-

Aria, & primò producitur, ipsa verò posita, tamquam terminus secundarius ponitur quantitas, in augmentatione per se primò intenditur quantitas, & augmentatiua facultas tendit ad eius productionem, quia tamen non potest dari sine substantia, hæc ponitur secundariò.

Contra: per eandem potentiam, per quam producitur substantia, producitur quantitas: ergo in hos fines non sunt superaddendæ diuersæ potentia. Probatur antecedens, in prima hominis productione, in qua à facultate generatiua vtrumque producitur, & in augmentatione: ergo à facultate nutritiua poterit poni illa quantitas maior per se intenta, ponendo primò substantiam, in qua inhæreat.

B Tertio: magis, aut minus reparari per nutritionem provenit ex maiori robore, aut minori eiusdem facultatis, quæ dum debiliter operatur, dicitur tantum nutrire; dum maiori operatur robore, dicitur augere: sed per hoc quòd potentia sit debilis, aut robusta non variat speciem: ergo potentia vt augmentatiua, & nutritiua non differunt specie.

Quartò: eademmet potentia ministrantes, quæ deseruiunt pro actione accrescendi, deseruiunt pro actione nutriendi, scilicet attractrix, concoctrix, retentrix, & expultrix: ergo eadem est nutritiua, & augmentatiua potentia.

§. II.

Verior iudicatur pars affirmatiua.

Resoluendum Affirmatiuè: Ita ex Phisicis Arist. lib. de anima, quem citat pro hac opinione, & sequitur D. Thom. 1. part. q. 78. art. 2. & ibi Caietan. & Bañez, Albertus Magnus 2. de anima cap. 6. & 2. part. summa quest. de anima vegetabili art. 2. Iandunus lib. 2. de anima quest. 3. Themistius ad text. 10. eiusdem lib. Ferrariensis lib. 2. de anima cap. 1. Aegidius quodlibeto 3. quest. 12. Tenentque ex Medicis Galen. lib. 1. de naturalib. facultatib. cap. 9. Auicenna lib. 9. naturalium part. 1. cap. 4. & fen. 1.1. doct. 6. cap. 2. Fernellius lib. 5. partis naturalis cap. 5. Sancta-Cruz in fen. 1.1. opusc. 9. cap. 12. Mercatus lib. 1. partis naturalis part. 5. clas. 2. art. 2. Varandæus lib. physiolog. tract. de facultatibus cap. 6. Segarra ad lib. de facultatibus naturalibus, Vega libr. 1. methodi c. 5. Fernandez tract. 3. de facultatibus naturalib. quest. 1.

D Probatur 1. Ratione fundamentali desumpta ex Arist. & D. Thom. locis citatis. Potentia specificantur per motus, & motus per suos terminos, ex Arist. lib. 3. phisicor. & lib. 5. phisic. capit. 3. & colligitur ex libr. 2. de anima cap. 4. sed actiones, quæ eliciuntur ab his facultatibus, habent terminos specie realiter entitatiuè distinctos: ergo potentia hæc differunt inter se specie. Probatur minor, nutritiua terminatur ad partialem substantiam in animali loco deperditæ reponendam, augmentatiua ad quantitatem præexistenti yniendam: sed hi sunt termini specie, & entitate diuersi: ergo termini harum actionum sunt realiter entitatiuè diuersi.

E Dices, quòd isti sunt actus inadæquati, quorum vterque tendit ad conuersionem alimenti in substantiam viuentis, sed alter reponit eam, quæ resarcitur deperdita; alter eam, quæ requiritur, vt viuens perueniat ad maiorem molem.

Contra, actus inadæquati eiusdè potentia tendunt in eundè finem: sed actus potentia nutritiua tendit ad productionem substantia loco deperditæ reponendæ, actio augmentatiua ad productionem nouæ quantitatis ultra iam habitam adaugendæ: ergo non possunt esse actus inadæquati eiusdem facultatis.

Proba

Probatur 2. Actus, quorum vnus ab alio realiter potest separari, petunt potentias distinctas, quarum vna ab alia possit similiter realiter esse distincta: sed actus potentiae augmentatiuae debita quantitate acquisita vsque ad vltimum adolescentiae petit per reliquum vitae decursum realiter separari à nutritionis actione, quae necessaria est per totum vitae decursum: ergo istae potentiae sunt realiter inter se distinctae. Probatur maior, actus qui vt inadæquati proueniunt ab vna potentia, si ipsa manet valens altermelicere, & obiectum manet, circa quod operetur, eandem vim habet pro altero eliciendo: ergo si alter actus ab altero necessariò petit separari, similiter & requiritur, quòd altera potentia separetur ab alia.

Probatur 3. Si propter aliquam rationem vna potentia esset nutrix, & auctrix, maximè, quia vtriusque actus versatur circa alimentum: sed vtraque earum diuerso modo ab alia inattingibili versatur circa illud: ergo quævis earum realiter est ab alia distincta. Probatur minor, ex Arist. lib. 2. de anima cap. 4. text. 47. dicente: *Atque diuersa est alimenti ratio, prout nutrit, & auget, nam vt ipsum alimentum, quantum est quoddam, auget; vt est hoc aliquid, & substantia, nutrit, &c.* Ergo ex Arist. ex his potentiis quælibet diuerso modo versatur circa alimentum non attingibile ab alio, cum nec nutritiua circa quantitatem, nec alteratrix circa substantiam agat.

§. III.

Contrariorum rationes soluuntur.

AD 1. respondetur: Quòd Arist. intendit, quòd alteratrix, & nutrix sunt eadem potentia genere, quatenus circa alimentum versantur; diuersae tamen sunt specie sub illo genere: quia, vt ex ipso probauimus, diuerso modo versantur circa illud; vel quia sit eadem anima principium idem radicale harum operationum, at verò potentiae diuersae sunt principia proxima earum.

Ad 2. pro vltima replica negatur antecedens: Et ad probationem similiter, quia augmentatio per se primò terminatur ad quantitatem; nutritiua verò ad substantiam partialem loco deperditæ reponendam, & ideo nutritio mutatio instantanea est ad substantiam partialem terminata; augmentatio verò est motus per se, & successiuus terminatus ad quantitatem, vt in lib. Physicor. demonstrat Arist.

Ad 3. distinguo maiorem: Magis, aut minus reparari per nutritionem prouenit ex robore facultatis respectu substantiae deperditæ per resolutionem, concedo: respectu nouæ maioris quantitatis superaddendæ, nego maiorem. Licet enim intra terminum debitum actioni nutritiuae, cuius est reponere nouam substantiam loco deperditæ, magis, aut minus possit à robore, aut debilitate eius prouenire: sed vltra illam substantiam nouam superaddere quantitatem, alterius est facultatis tendentis in illam.

Ad 4. negatur consequentia: Non enim desumitur potentialium distinctio penes diuersitatem aut distinctionem facultatum illis deservientium, sed penes diuersos terminos quos attingunt.

RESOLUTIO VI.

Vtrum facultas generatiua differat à nutritiua?

§. I.

Pars negativa suadetur.

PArtem nagatiuam tenent Authores pro negatiua parte resolutionis antecedentis citati, Themistius lib. 2. de anima cap. 4. Titelman lib. 8. physiolog. cap. 3. Suarez lib. 2. de opere sex dierum cap. 10. Durandus in 1. dist. 8. Rubius lib. 2. de anima cap. 4. q. 2. Conimbricenses 2. de anima cap. 4. Vall. lib. 2. controuers. cap. 20. Petrus Garcia fen. 1. 1. disp. 3. 3. cap. 3.

Probatur 1. hæc pars autoritate Arist. lib. 2. de generat. animal. cap. 4. dicit enim: *Sic etiam principio constituit id, quod natura efficitur, eadem enim materia est ex qua augetur, & ex qua constituitur primum, itaque facultas quoque augens eadem est quæ in principio est, sed maior, quod si hæc vegetabilis anima est, eadem quæ generat quoque est, &c.*

Secundò: dum plures actus possunt, vt inadæquati ab eadem potentia fieri, non sunt admittendæ diuersae potentiae pro illis: sed seminis productio, quæ est actio, quæ tribuitur potentiae generatiuae, est actus inadæquatus potentiae nutritiuae: ergo non est superaddenda alia potentia à qua is actus eliciatur. Probatur minor, virtus nutritiua ex eodem alimento est apta producere substantiam aptam pro cuiuslibet partis nutritione; pro iecore humores, pro matris lac, pro ossibus medullam, pro ventriculo chylum, pro testibus semen: sed respectu productionis seminis generatiua dicitur: ergo seminis productio est actus inadæquatus, qui elici potest à potentia nutritiua.

Tertiò: ex Arist. sicut potentiae passivae specificantur, & penes diuersum modum, quo immutantur ab obiecto, inter se differunt, similiter potentiae activae penes diuersum modum, quo versantur, & agunt circa obiectum: sed potentia, vt nutritiua, & vt augmentatiua versantur circa idem obiectum, & eodem modo alterando illud, & disponendo vsque ad vltimam assimilationem, si permaneat semen in testibus: ergo eadem potentia est à qua prouenit eadem actio.

§. II.

Affirmatiua pars resoluitur.

Resoluendum: Quòd facultas generatiua seminis residens in generante est diuersa specie à nutritiua, ex D. Thom. 1. p. q. 78. a. 2. & q. 79. a. 7. & l. 2. contra Gentes c. 39. quem sequuntur ex Physicis Caietanus ad 4. cap. lib. 2. de generat. Bañez lib. 2. de generat. cap. 5. & 1. p. q. 78. art. 2. q. 7. Iandun. q. 13. Colleg. Discaleatorum lib. 2. de anima disp. 8. Aegidius, quodlibet. 3. q. 2. idem docet Gal. lib. de naturalibus facult. cap. 7. quem sequitur Fernellius lib. 5. physiolog. cap. 3. Mercatus tom. 2. p. 5. clas. quest. 137.

Probatur 1. ex Arist. lib. 2. de generat. c. 4. Vbi duo officia tribuit animæ vegetatiuae, alterum est alimento vti pro indiuidui conseruatione, alterum verò sibi simile generare: ergo debent adæquari illi diuersae potentiae, & facultas, quibus hæc diuersa exercent officia.

Probatur 2. Quælibet actio, quæ attingit aliquem terminum, quem alterius potentiae actio attingere non potest, petit ab alia potentia realiter distincta elici: sed potentia generatiua attingit terminum, quem

quem non valet attingere vlla actio potentiae nutritivae: ergo differt realiter ab illa. Probatur minor, potentia generativa attingit formationem membrorum inter se, & perfecte. v.g. capitis, manus, cordis, & pedis: sed nutritiva nullum ex his membris valet conformare: ergo non attingit terminum, quem actio generativa attingit.

Probatur 3. Nutritiva, & generativa potentia subiecto inhaesionis differunt, cum altera in quacunque parte corporis, alia in solis residet testibus. Praeterea, facultas generativa potest separari a nutritiva, ut in pluribus imperfectis animalibus contingit, & casu in aliis perfectioribus, abscissa parte in qua residet. Praeterea modus operandi nutritivae est ad alimenti alterationem, & repositionem; generativae vero altiori modo tendit ad partium conformationem: ergo realiter diversa est potentia generativa a nutritiva.

§. III.

Diluuntur argumenta,

AD 1. dicimus: Quod Aristot. id intendit, quod haec facultates eadem sunt genere, non tamen loquitur de identitate in specie.

Ad 2. negatur minor: Quia virtuti alterativae, & transmutativae in testibus tantum est datum, quod sanguinem elaboret, & semini debitum substantiae modum tribuat; quod autem habeat generandi virtutem, conformandique potentiam, hoc non nisi a generativa vi illi valet supervenire.

Ad 3. negatur minor: Quia ut Arist. docet lib. 2. de anima, cap. 4. nutritiva, & generativa diverso modo agunt circa alimentum, cum altera elaboret ipsum, ut loco eius, quod in vivente iam genito deperditur, possit substitui; altera vero, ut ex ipso indivisum possit integrè secundum omnia sua membra conformari.

RESOLUTIO VII.

Vtrum facultates ministrantes sint tantum quatuor?

§. I.

Negativa partis fundamenta adducuntur.

AVerr. collige cap. 7. & 9. & 3. collige cap. 16. Facultatem discretivam superaddit, quae discernat utile ab inutili, quam Regitivam ipse vocat, & videtur admisisse Gal. 4. aphorism. 22. qui ante crismam docet debere praere discretionem, & lib. de causis symptomat. cap. 2. ad alimenti distributionem distributivam admittit facultatem, & 1. de facult. naturalibus cap. 3. In ascite nutritionem fieri docet, quia non fit fructio alimenti, ex quo videtur requiri in parte facultatem, qua haec fiat: ergo plures ministrantes facultates quam quatuor communiter annumeratae sunt superaddendae.

Secundò: actio retinendi non est diversa ab attrahente, quae conservat terminum suae actionis: ergo pauciores sunt quam quatuor. Probatur antecedens, in quacunque alia facultate externa attrahente, quam conservare cernimus tractu temporis terminum.

§. II.

Affirmativa pars eligitur.

Resolvendum affirmativè: Ex Galen. lib. de facultatib. naturalib. 1. aphorism. 22. ex Avic. fen.

A 1. 1. doct. 6. cap. 2. quem sequuntur & ibi Gentilis, Nicolaus Florentinus, Iacobus Forliviensis, & de Partibus, reliquique Arabes: ex modernioribus Sancta-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 10. cap. 15. Petrus Garcia in fen. 1. 1. disp. 34. Varandaeus lib. physiolog. sect. 6. cap. 6. Duncanus physiolog. cap. 10.

Ratio fundamentalis est, quia cum facultates ministrantes versentur circa alimentum, quod ut elaboretur ab illis iuxta proprium opus, debet attrahi ad partem, in qua residet facultas ministrata, ad quod requiritur attrahens, & cum non fiat statim, ac attrahitur, elaboratio circa illud, debet similiter in parte retineri, ad quod deservit retinens; & cum partim sit simile, partim dissimile, ut utile ab inutili separaretur, requiritur perfectiva facultas, quae dispositionem debitam tribuat, & haec est coctio, post cuius actionem quia quod relinquitur inutile, & dissimile, petit trudi, expultrix facultas ad eius euacuationem requiritur: ergo quatuor facultates ministrantes requiruntur in gradu vegetabili.

§. III.

Respondetur primò positis rationibus.

AD 1. negatur consequentia: Quia coctione discernitur utile ab inutili, & hanc coctionem ideo Galen. docet necessariò debere praere ante perfectam crismam, in qua inutile ab utili separatum debet euacuari.

C Ad 1. negatur antecedens: Quia in non vivente res attracta, cessante facultatis trahentis actione, proprio pondere detinetur, ut in actione magnetis ferrum trahentis patet; at in vivente non ita contingit semper, quia materia concoquenda petit deferri aliquando in partes, in quibus permanet contra proprium pondus, quod non potest fieri nisi peculiari facultate ordinata in hunc finem, in quem non debuit deficere natura; cum enim debeat in tempore fieri alteratio, & coctio, ut haec consequatur actio, requiritur necessariò retentio, ob quam superaddit natura facultatem propriam in hunc finem, & hoc non solum in vegetativis, sed in sensitivis facultatibus locotivis, quae resident in partibus officialibus in fibris; non enim tantum fibras oblongas ob attractionem, sed transversas ponit, in quibus residet facultas retinens; actio enim ita necessaria, sine qua non posset vivens conservari, non potest sine determinata potentia in vivente assignari.

SECTIO III.

De facultate vitali.

E ACVITAS intrinsecè vitalis est, quae provenit à principio vitali vitaliter operante. Sic Arist. in lib. de anima, vitales appellat omnes facultates, quae sub aliquo determinato gradu vitae concurrunt ad illius gradus operationes; penulteri vero modo vitalis dicitur illa facultas, quae ad vitae conservationem praecipue est necessaria, qualis est illa, quae reperitur in corde, in quo ex communi omnium consensu vitalis reperitur facultas, quatuorque in illo facultates reperiri proprias, nullique alteri communes admittunt Authores, vitalem, spiritum generativam, irascibilem, & pulsatilem; de quibus disputandum venit, cui propriè extrinseca vitalitatis ratio competat.

RESOLVTIO I.

Verum in corde sit aliqua vitalis facultas peculiariter sic dicta, ordinata in vitæ conseruationem?

§. I.

Partem suadet negatiuam.

Pars negatiua probatur 1. Sine corde vita potest in animali conseruari: ergo non inhæret in corde aliqua vitalis facultas in vitæ conseruationem simpliciter necessaria. Probatur antecedens, ex Galen. lib. 2. de placitis, cap. 4. dicit enim: *Conspicitur quippe hoc in multis sacrificijs, quæ de more ita peragi consueuerant, in quibus interdum victima, erepto corde, Arisque iam imposito; tum respirare, & intentè clamare, tum verò fugere tantum peruisa est, quoad per sanguinis prosternium concideret, &c.* Idem confirmat historia, quam narrat Ioseph. de Acoſta lib. 5. historia moralis, & naturalis Indiarum, cap. 22. De quodam milite Hispano, qui post extractum cor ad sacrificium Idolorum; reuersus ad alios milites Hispanos dixit: *Videte, viri nobiles, quàm impiè trucidatus sum:* ergo sine corde vita, & actiones vitales possunt conseruari in animali.

Secundò: anima, sicut quæcumque forma substantialis mixta non solum dat toti viuenti substantiale esse: sed vnicuique corporis parti debitam tribuit temperiem, fouet, & conseruat, quatenus determinatur à partibus materialibus elementorum; alias imperfecta produceretur, nec posset amissis qualitatibus, ad propriam, & sibi debitam semel amissam se reducere temperiem: ergo non est tribuenda cordi vitalis facultas, à qua corporis partes suam nanciscantur temperiem.

Tertiò: si cor diceretur proprium subiectum facultatis vitalis, quia habet facultatem, per quam spiritus vitales communicantur in reliquas corporis partes, vt debitam communicent temperiem illis, similiter cerebro similis esset adaptanda facultas vitalis, cum spiritus animales generet, & cunctis partibus communicet: ergo sicut cerebrum non determinatur tamquam proprium subiectum vitalis facultatis, nec similiter cor.

Quarò: partes frigida à prædominio, cum petant conseruari per similia, similiter & partes, quæ intensiori fruuntur calore, quàm qui debetur illis, non indigerent corde, nec aliqua facultate, à qua illis communicetur calor mediâ spirituum communicatione: ergo nec est necessarium cor, vt in illo talis inhære at facultas vitalis.

§. II.

Verior pars resoluitur.

Resoluendum: Quòd cor est subiectum proprium facultatis vitalis per se, & immediatè respicientis, & attingentis vitæ conseruationem: Sic tenet Arist. lib. 2. de partibus animal. c. 17. & 20. lib. 3. de partibus animal. c. 4. lib. de somno, & vigilia, c. 3. lib. de iuuentute, & senectute, cap. 1. & 2. lib. 2. de generat. animal. cap. 4. & lib. de animal. motu, cap. 6. Qui idè soli cordi omnem tribuit principalitatem, quia ab illo vitam omni ex parte dependere iudicat, cui subscribit Aphrodiseus, Auerr. lib. 2. de partibus animal. cap. 7. Themistius lib. de memoria, & reminiscencia. Iandunus de somno, & vigilia, q. 9. & alij ex Peripateticis, partimque subscribit Auicenna, & illius Commentatores: & licet Galen. ab his dissentiat,

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A non enim cordi soli principalitatem: sed cerebro & hepati tribuens, ipsi tamen cordi vitalitatis principium tribuit pro vitæ conseruatione, lib. 7. de placitis Hipp. & Platonis, c. 3. 6. & 14. & lib. 8. de vñ paritum, cap. 5. & 4. & in arte parua, quem sequuntur Plutarchus lib. 4. de placitis Philosophorum, c. 21. Petrus Garc. fen. 1. 1. disp. 19. Valleriola lib. 1. de locis comunib. cap. 12. Paparella tract. 1. de indicationibus, c. 1. Fernel. lib. 5. physiolog. c. 16. Saluius Sclanius in artem parua, ad c. 23. reliquique Gal. Commétatores.

Probatur 1. ex Hipp. lib. de corde, num. 44. inquit enim agens de cordis ventriculis: *Hi sunt humana natura fontes, hincque flumina per corpus distribuuntur, quibus tota eius moles irrigatur, atque his vitam hominis conferunt, quòd si exsiccentur, perit homo, &c.* Ergo ex Hipp. cordi comperit, quòd sit principium & primum subiectum vitalitatis.

Probatur 2. ex Galen. lib. 9. method. c. 10. vbi fateatur vitalem facultatem adesse in corde, & lib. 3. de placitis, c. 5. cor in ordine ad vitam principaliorem corporis partem constituit, & lib. 2. acutorum, comm. 46. inquit: *Velocissimè igitur fiunt mortes, corde patiente, deinde affecto cerebro, tardissimè ab hepate procedunt:* & paulò infra superaddit: *Hos igitur venires, cum vitalem facultatem ad sympathiam trahit, yncompes infert:* Ergo quia cor pars est, in qua per se primò facultas vitalis conducens pro vitæ conseruatione inhæret.

C Probatur 3. ex Auic. fen. 1. 1. doctr. 6. c. 1. qui expressius resolutionem docet his verbis: *Vitalis vero virtus est illa, quæ spiritus esse conseruat, & facit ipsum potentem dandi vitam, ubicumque expanditur, & huius quidem virtutis sedes, & operationis ipsius processus est cor, &c.* Ergo ex Auic. facultas vitalis insidet in corde tamquam in principali illius subiecto.

Probatur 4. Partes nostri corporis, licet in prima cōformatione habeant debitam temperiem pro esse, & operari, non habent sufficientem calorem, vt resistat causis extrinsecis, aëri inquam frigidus ambienti, & per respirationem attracto, & ex frigidis excrementis resultanti intra corpus: sed debilitato calore, actiones simpliciter necessariae ad vitam, quales sunt coctiones, & nutritiones necessariò perirent: ergo natura quæ in his, quæ simpliciter sunt necessaria in indiuidui conseruationem, non deficit, debuit facultatem in huius caloris subsidium dare, & idè vitaliter dicta ponere in corde omnium partiū calidiori parte, & aptiori, vt posset calorem partibus tribuere.

D Probatur 5. Facultas vitalis peculiariter sic dicta, quia ad vitæ conseruationem est ordinata, per caloris communicatione fuit necessaria in corpore: ergo in illa debuit poni parte à qua melius posset calor communicari, cunctisque partibus impartiri: sed à nulla alia parte calor melius in reliquas partes potest impartiri quàm à corde: ergo residet in illo. Probatur minor, à corde oriuntur arteria, per quas in vniuersum corpus feruntur spiritus vitales valètes illas calefacere: sed à nulla alia ita commune instrumentum pro deferendis illis desumit originem: ergo à nulla alia parte melius calor potest in reliquas impartiri.

§. III.

Argumentis respondetur.

AD 1. distingo antecedens: Sine corde vita potest in animali conseruari eo breui tempore, quo remanet in partibus debita dispositio communicata à corde, concedo: per multum temporis, vel resoluta iam, aut amissa dispositione à corde communicata, nego antecedens. Facultas enim vitalis, quæ residet

residet in corde deseruit, non ut in reliquis partibus det esse substantiale, hoc enim soli animæ competit, à qua animal habet esse substantiale, sed deseruit, ut vitam foueat, & conseruet in reliquis partibus mediis spiritibus, quos communicat, & ideo licet resideat in corde, ipso ablato, potest vita foueri breuissimo illo tempore, quo reliquæ partes fouentur ab spiritibus iam primò à corde communicatis, non tamen possunt diu permanere, cum neque spiritus diu non valeant conseruari sine noua à corde communicatione.

Ad 2. negatur consequentia: Quia licet anima tribuat unicuique parti debitam temperiem, cum ad conseruationem sui esse requiratur calor, qui ab aëre attracto, & ab extrinsecis causis oppugnantibus potest remitti, in eius subsidium requiritur influxus caloris à corde per spiritus communicati ad reliquas partes in caloris naturalis subsidium, præter quam quod ulterius, & in arteriis communicatur pro earum motu qualitas occulta, quæ ab anima non potest in illis produci, nisi à corde communicetur.

Ad 3. negatur antecedens: Quia cerebrum non constituitur in ratione partis principis, quia reliquæ partes dependent ab illo; sed quia magis dependent à corde in ordine ad vitæ conseruationem, si enim cor spatio trium pulsationum deficiat, deficit animal; at verò deficiente influxu à cerebro, licet deficiat quoad actiones sensitivas, non tamen deficit vita, ut patet in paralyti, ideo facultas in corde dicitur vitalis, simpliciter enim est ad vitam necessaria, non tamen facultas, quæ à cerebro communicatur.

Ad 4. negatur antecedens: Quia tam calidæ, quam frigidæ partes indigent cōmunicatione caloris à corde, unicuique enim tribuitur parti iuxta exigentiam, ut tractatu de arte sphygmica dicemus, & facultas vitalis non solum deseruit, ut communicet per spirituum impartitionem calorem partibus frigidis, sed ut attemperet excedentem calorem in partibus mediâ aëris frigidi attractione; contendit enim facultas vitalis non solum calorem cōmunicare partibus, sed cum moderamine ad suas operationes, & ideo pro debili per spiritus vitales calorem communicat, pro intensiori frigiditatem medio aëre attracto.

RESOLVTIO II.

Vtrum facultas vitalis, quæ residet in corde, sit illius nutritiua facultas?

§. I.

Veiga opinio, & fundamenta proponuntur.

Partem affirmatiuam tueri videtur Veiga lib. artis medicinalis comm. ad cap. 31. vbi facultatem nutritiuam, à qua fit nutritio spirituosæ substantiæ, vitalem simpliciter constituit, quia sine illa vita conseruari non potest; pulificam verò facultatem posse vitalem dici, quia est signum, quo cognoscimus robur facultatis nutritiæ.

Probatur 1. Illa facultas præcipuè dicenda est vitalis, à qua vitæ dependet conseruatio: sed talis est facultas nutritiua: ergo hæc dicenda est vitalis in corde, quatenus conseruat spirituosam substantiam illius, sine qua non posset vita conseruari. Probatur minor ex Arist. docente, quod tandiu viuimus, quandiu nutrimur: ergo nutritio est simpliciter necessaria ad vitæ conseruationem.

Secundò: deficiente actu nutritiæ facultatis, perit necessariò vita, ergo ad illius conseruationem præ-

A cipua facultas est nutritiua. Probatur antecedens, ex Galen. 3. epidem. sect. 1. text. 11. vbi cum de Hermocrate dixisset Hipp. *Toto tempore cibos auersabatur.* ait: *Causa vero huius est, quod partes alimento indigent calida, frigida, dura, molles, ut autem caloris natui modus ad unguem conseruetur, non amplius similiter omnes postulant, nam partes quæ temperamento sunt frigida, etiam si ad vltimum aliquandò venerint frigiditatis, sustinent tamen, & viuunt, & rursus sine molestia calefiunt, &c.* Ergo ex Galen. facultas simplicitur necessaria ad vitæ conseruationem non est, quæ tribuit temperiem, cum sine illa diu viuat animal, sed nutritiua facultas, sine qua non potest viuere.

B Tertiò: facultas, quæ communicat calorem, in tantum necessaria est partibus, in quantum calor deseruit nutritiæ facultati ut instrumentum ad eliciendas suas operationes: ergo principaliter, & primò necessaria est ad vitam facultas nutritiua, quam illa, à qua calor communicatur.

§. II.

Negatiuam partem amplectimur.

Resoluendum: Quod facultas vitalis residens in corde distincta est à nutritiua, sicut à sensitiva, & arbitraria: Sic tenet Galen. & omnis illius schola quæ aduersus Arist. tres partes principes constituit penes diuersas facultates.

C Probatur 1. Ex Galen. lib. 4. de presag. ex pulsibus, cap. 12. dicente: *Non eadem est facultas vitalis, quam vocant, & nutritiua, naturalisque, illius enim hoc vnum opus est generatio, pulsus naturalis, id quod familiare est ad nutritionem allicere, & quod est alienum exercere, &c.* Ergo ex Galen. vitalis facultas non est nutritiua facultas.

D Probatur 2. Maiorem offensam sentit animal ex læsione facultatis vitalis, quam ex læsione naturalis, & animalis facultatis: ergo facultas vitalis differt à facultate nutritiua. Probatur antecedens, ex Galen. lib. 2. de ratione victus, sententia 47. & lib. 5. de locis affectis cap. 1. dicit enim: *Cum itaque tres sunt principes partes, quibus gubernatur animal (quippe præter cordis principatum ostensum est sensum, & motum viuientis corporis partibus à cerebro suppeditari, iecur verò nutriticis facultatis esse principium) semper mors ad immodicas sequitur cordis intemperantias, simul enim cum ipso omnes vitiantur; cum enim, ut ostendimus, ipsum peculiari cordis temperie actiones suas perficiat, hac pereunte, actiones quoque ipsarum perire necesse est, ac proinde cerebri quoque, & iecoris, horum verò temperie deperdita non oportet cordis simul actionem perire: si enim nec sentiendi, nec mouendi ab electione facultatem animal habuerit, neque nutriatur, veluti in latentibus euenit animalibus, nihilominus viuere ipsum posse, quoad cor manserit illæsum, haud quamquam negandum est, quin videmus sæpenuerò in multis deinceps diebus alios neque intelligere, neque sentire, neque*
E *etiam moueri, at nihilominus viuere quemadmodum, vbi quis ob virium hepatis imbecillitatem sine alimento permanens etiam sufficere potest, at verò si cor respiratione priuetur, hominem illico perire necesse est, &c.* Hoc idem docet l. 7. method. cap. 78. dicens: *Maxima igitur est cordis officij dignitas, atque egrotantibus maxime omnium necessaria, &c.*

Probatur 3. Facultas vitalis communicat cunctis partibus dispositionem requisitam, ut nutritiua illarum facultas, & reliquæ operentur, tribuit pro animalibus vitales spiritus, pro naturalibus calorem, qui efficiendi est instrumentum: ergo differt ab illis.

Probatur 4. Facultas vitalis est facultas per se primò cordi communicata, ut probauimus resolutione

tionem antecedenti, & necessaria, ut debitam conferret temperiem in vnaquaque parte pro eliciendis actionibus vitalibus illius: sed in hunc finem non ordinatur nutritiva facultas, neque alia ex animalibus, aut sensitiuis à pulsfica distinctis: ergo vitalis facultas peculiariter sic dicta differt ab illis.

Probat 5. Nutritione impedita per aliquos dies, vivit animal, ex Hipp. enim *lib. de flatibus num. 46.* Siquidem aliis omnibus, & cibis, & potionibus quis abstineat, duos tamen, vel tres, vel plures dies posset vitam ducere; & *lib. de carnibus num. 167.* ait: Plerique quidem ex his, qui septem diebus nihil edere, aut bibere volunt, in his moriuntur; quod si quis eos superaverit, nihilominus tamen moriuntur: Sed impedita communicatione caloris spatio duarum, vel trium pulsationum perit statim animal, ex Gal. *lib. 4. de differ. pulsuum, cap. 3. & 2. de prasagat. ex pulsibus, c. 4.* Ergo facultas vitalis per se ordinata ad vitæ conservationem, & magis ad hunc finem necessaria distincta est à facultate nutritiva.

§. III.

Diluuntur primò adducta fundamenta.

AD 1. negatur minor: Quia illa facultas peculiariter vitalis dicitur, quæ dispositionem communicat pro vitæ conservatione, & sine qua statim deficit vita; potest etiam deficere defectu aliarum, quæ ordinantur ad vitæ conservationem, quales sunt concoctrix, nutritiva, & reliquæ etiam facultates gradus vegetativi, quæ ordinantur ad conservationem viventis scilicet, perit animal non ita celeriter, & necessariò, sicut si deficiat facultas peculiariter dicta vitalis, sine qua neque ipsæ operari, neque animal permanere potest.

Ad 2. responderetur: Quòd Galen. intendit docere, quòd partes deficiunt defectu alimenti, & defectu temperiei, sed non intendit, quòd magis defectu temperiei, quàm alimenti deficiant, immò contrariù supponit, & postea comparatione facta inter partes calidas, & frigidas, quæ cum omnes defectu temperiei possint perire, de his dicit, quòd frigida non ita citò deficiunt, sicut calida, quæ cum ex sua nativa temperie frigida sint, cum minima caloris temperie diu valent perdurare.

Ad 3. distingo antecedens: Facultas communicans calorem est necessaria, quia communicat calorem necessarium pro nutritione solum, nego: quia communicat calorem necessarium pro nutritione, & ad alios usus, & facultates, concedo antecedens. Facultas enim vitalis necessaria est non solum, ut calorem communicet, quo operetur nutritiva facultas, sed ut comunicet debitam dispositionem requisitam pro esse, & operari reliquarum facultatum, & pro animæ conservatione in partibus, & idèò deficiente, perit animal.

RESOLUTIO III.

Vtrum facultas generativa spirituum vitalium sit distincta à facultate vitali?

§. I.

Proponitur opinio Andreae Laurentij.

ANdreas Laurentius *lib. 9. de re anatomica q. 6.* in fine, asserit facultatem, quæ propriè debet dici vitalis in corde in ordine ad animalis conservationem, esse facultatem productivam spirituum vitalium. *D. Brano Resol. Medic. Pars I.*

Atalium, à quibus & ipsam desumere denominationem vitalis iudicat, & huic inferuire dicit facultatem pulsficam, quam alij vitalem vocant, forsàn quia vitam non per pulsus cognoscere possumus.

Probat 1. Illa facultas debet dici vitalis, quæ deservit ad conservationem caloris in corde, & in reliquis corporis partibus: sed talis est facultas generativa spirituum vitalium: ergo illa dicenda est vitalis. Probat 2. minor, facultas generativa spirituum vitalium producit spiritus vitales, qui sunt commune instrumentum impartendi calorem cordi, & reliquis partibus: ergo illa est, quæ propriè deservit ad conservationem caloris in partibus nostri corporis.

BProbat 2. Si facultas pulsfica deberet dici vitalis, & non facultas generativa spirituum vitalium; maximè, quia facultas pulsfica impartitur spiritus vitales per quos communicatur debitus calor omnibus partibus: sed generativa spirituum facultas eisdem generat spiritus: ergo potiori iure debet dici vitalis.

Tertiò: facultas specificatur in esse vitalis à suo effectu: ergo illa debet dici vitalis, quæ producit spiritum vitalem: sed facultas generativa spirituum est quæ producit terminum vitalem, scilicet spiritus vitales, à quibus potest specificari secundum illam denominationem, non verò pulsfica: ergo generativa facultas spirituum est dicenda vitalis.

§. II.

Opinio amplectitur contraria.

Resolvendum: Facultatem generativam spirituum vitalium distinctam esse à facultate vitali. Hæc resolutio conformior est doctrinæ Gal. & communi Medicorum assensui, qui pulsficam facultatem confundunt cum vitali.

Probat 1. Spiritus vitales producuntur in corde à facultate concoquente, ut probavimus tractatu de spiritibus: sed facultas concoquens, seu nutritiva, seu quæcumque naturalis non potest dici vitalis, ut resolutione antecedenti probavi: ergo facultas spirituum vitalium generativa non est facultas communiter vitalis dicta.

DProbat 2. Illa facultas est dicenda vitalis, quæ immediatè attingit vitæ conservationem tribuendo partibus debitum instrumentum, quo id consequatur: sed facultas generativa spirituum vitalium non id attingit, sed pulsfica: ergo non debet facultas spirituum generativa dici vitalis.

Probat 3. Ex generatione spirituum vitalium non attingitur vitæ, & debitæ temperiei partium conservatio: ergo non debet dici vitalis. Probat 4. antecedens, adhuc si sint spiritus vitales geniti, si non distribuuntur, & applicentur partibus, potest animal perire ob defectum applicationis caloris: ergo ex generatione spirituum vitalium, non consequitur vitæ, & debitæ temperiei conservatio.

EProbat 4. Spiritus vitales denominantur tales, quatenus tribuunt partibus calorem, qui potest esse instrumentum pro actionibus vitalibus: ergo in tantum dicuntur propriè vitales, in quantum approximantur ad partes in quibus hanc denominationem recipiunt: ergo illa facultas propriè dicitur

vitalis, quæ illos approximat ad partes, à quibus propriè denominantur tales.

§. III.

Laurentij solvuntur rationes.

AD 1. distinguo maiorem : Illa facultas debet dici vitalis, quæ deseruit ad caloris conseruationem, remotè, & vtrumque, nego: proximè per immediatam eius communicationem, concedo maiorem. Illa enim facultas præcipuè vitalis debet dici, quæ mediis spiritibus vitalibus immediatè attingit vitæ conseruationem, non enim conseruaretur vita per calorem spirituum, etiam si generarentur, nisi per pulificam distribuerentur ad partes, & idèò generatiua illorum non dicitur vitalis

Ad 2. negatur consequentia : Quia vt nuper diximus, spirituum generatio, nisi impartirentur partibus, & illis calorem communicarent ad vitalitatem vitæ conseruationem, in parte nihil conduceret.

Ad 3. respondetur. Quòd cum spiritus, qui generantur in corde, dicantur vi ales, in quantum possunt esse instrumentum vitæ, & hoc non consequatur sine eorum applicatione ad partes, illa potentia propriè denominatur vitalis, quæ deducit, & applicat illos ad partes, in quibus denominantur tales, à potentia enim concoquente generantur, vt spiritus sunt; postea verò desumunt vitalium denominationem à partibus, in quibus eorum calor deseruit ad vitam.

RESOLVTIO IV.

Vtrum facultas pulifica sit, quæ in corde dicitur vitalis ?

§. I.

Negatiuæ partis adducuntur fundamenta.

PArtem negatiuam tenet Annibal Albertinus lib. 1. de naturalibus affectionibus cordis cap. 2. & 4. & 10. & 25. Vbi facultatem pulificam distinguit à vitali, existimat enim vitalem facultatem esse quandam animæ potentiam inhærentem cordi tanquam proprio organo, à qua tanquam à prima potentia radicali, & remota aduenit vita omnibus partibus nostri corporis, & sic huius potentia vitalis actum dicit esse viuificationem, seu vitæ communicationem ad partes, in quibus licet admittat animam esse tribuentem, & vitam ad suæ vnionis conseruationem, & suarum operationum elicientiam; facultatem hanc vitalem quandam vitalitatem tribuentem semper requiri contendit.

Probat 1. Facultas pulifica disponit ad reliquas facultates, vt docet Auic. fen. 1. 1. doct. 6. summ. 1. c. 4. Ergo facultas pulifica non potest esse facultas vitalis, sed alia, à qua reliquæ vitalitatem recipiant, est admittenda. Probat 2. consequentia, facultas disponens ad alias, est prior ordine generationis, quam illæ, ad quas disponit, vt docet D. Thom. 1. p. q. 77. art. 4. & 7. Ratione cuius docet potentias vegetatiuas primas, & imperfectiores esse reliquis.

Probat 3. Anima producit omnes facultates, quibus indiget, vt diu possit permanere in viuente, vt patet de omnibus facultatibus gradus vegetatiui: ergo etiam debuit producere facultatem vitalem ab aliis distinctam, per quam posset impartiri omnibus partibus vitalitatem, per quam conseruentur. Patet consequentia, quia natura non deficit in necessariis: sed sine illa qualitatè adhuc cum aliis qualitatibus non posset conseruari: ergo debuit illam producere.

Probat 4. Sine qualitate communicata à corde in partes, media vitali facultate, partes conseruari

A non possunt: sed sine influxu spirituum vitalium communicato à corde per facultatem vitalem partes diu conseruantur: ergo præter illum requiritur alia vitalis facultas, à qua communicetur vitalitas, per quam sine spirituum influxu possint conseruari. Probat 5. minor, in febre lipyria sine influxu spirituum vitalium ad partes durat animal per multos dies, in principio accessionum quartanæ per multas horas, ligatâ arteriâ, licet partes infra ligaturam non pulsent, nec descendant spiritus, vita conseruatur: ergo quia qualitas ad vitam necessaria potest communicari in illas à facultate vitali distincta.

§. II.

Pars affirmatiua sancitur.

BResoluendum facultatem pulificam esse, quæ in corde propriè vitalis dicitur, quæ immediatè attingit vtriusque vitæ conseruationem in partibus: Sic docet Galen. lib. 2. de different. pulsum, lib. 1. de difficult. respirationis, lib. 1. de arte curatiua ad Glauconem, aliisque in locis: sequitur Auic. fen. 1. 1. doct. 6. cap. 1. vbi sui Commentatores, Gentilis fen. 1. 1. doct. 6. summ. 1. c. 4. dub. 15. Fernelius lib. 5. physiolog. Paparella tract. 1. de indicatione naturali, vitalique, cap. 10. Saluus Sclanius in artem medicinalem text. 12. Fontanus p. 1. vniuersa artis medica cap. 7. Santa-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 9. dub. 3. Nuñez lib. de pulsibus sect. 1. cap. 2.

CProbat 1. Ex Galen. qui lib. 2. de differ. pulsum cap. 4. & lib. 4. de prasagatione ex pulsib. cap. 11. pulsum diffinit, quòd sit facultas vitalis, & inquit: De facultate, quæ molitur pulsum, quam appellamus vitalem, & cap. 13. sequenti, ait: Non eadem est facultas vitalis, quam vocat, & naturalis; illius enim hoc vnum opus est generatio pulsus, & lib. 1. de facult. respirationis cap. 9. agens de pulifica, dicit: In vitalibus verò operibus non ita habetur, sed cum vtilitas pronocat, & facultas integra est, & organa apta existunt ad motum, neque tardam, neque paruam possibile est fieri actionem, & 1. de arte curatiua ad Glauconem, dicit: Virtus igitur, quam vitalem vocat, quam ex corde prodeuntem ostendimus ex pulsum debilitate cognoscitur, & lib. 4. acutorum text. 19. lib. de sanguinis missione cap. 3. lib. 2. de composit. medicamentorum secundum locos cap. 6. Ad sanguinis missionem facultatis pulificæ vitalis robur requirit: ergo vitalis facultas ex Gal. non est alia à pulifica.

Dices cum Albertino: pulificam facultatem vocari vitalem à Galen. quia residet in corde, quod est proprium subiectum facultatis vitalis.

Contra si hoc sufficeret, vt vocaretur vitalis, reliquæ facultates naturales, quæ resident in corde concoctrix, auctrix, expultrix, & attractrix similiter dicerentur vitales, & eademmet facultates, prout inhærent cerebro dicerentur animales, quia cerebrum est proprium subiectum facultatis animalis: ergo ex hac ratione non potest, nec debuit à Galen. vocari vitalis.

EProbat 2. Ex Auic. fen. 1. 1. doct. 6. summ. 1. cap. 1. §. vitalis virtus est illa, quæ spiritus esse conseruat: vbi vitalem facultatem vocat pulificam, hæc enim spiritus conseruat, vt idem Auic. docet fen. 2. 1. in pulsus diffinitione.

Probat 3. Pulifica facultas sufficit ad vitæ conseruationem, cum communicet vitales spiritus per omnes corporis partes, mediis quibus fouetur propria cuique temperies, qua operationes eliciantur: ergo non est alia vitalis à communiter receptis in corde diuersa admittenda. Probat 4. consequentia: tum,

rum, quia sine necessitate non est superaddenda noua entitas: tum quia potentia illa vitalis distincta superaddenda animæ debet habere actum adæquatum, quo constituatur in esse talis, & specificetur, ut distincta ab aliis: sed non est assignabilis talis actus, cum ab Albertino assignatus actus sit viuificatio partium, qui non est actus distinctus ab actu formali substantiali ipsius animæ, vel si accidentaliter est non est distinctus ab applicatione caloris influentis ipsis partibus, quæ fit à pulsfica facultate: ergo non est admittenda facultas diuersa à pulsfica.

Probat 4. motu pulsus deficiente, breui tempore perit animal: ego quia pulsus conducit ad immediatam vitæ conseruationem, & consequenter pulsfica facultas est vitalis. Probat antecedens, ex Hipp. 2. aphorism. 41. Qui frequenter, inquit, & sine causa manifesta animo linquuntur, repente moriuntur, & Gal. lib. 4. de differ. pulsuum cap. 3. ait: Neque enim viuerent, si omnis periisset motus cordis, & arteriarum, & lib. 2. de presagat. ex pulsib. cap. 4. inquit: Itaque cum duorum pulsuum arteria quiescat, non scio an superstes quisquam esse possit, & paulò infra: Quies verò temporum vnius pulsus inter omnes intermissiones moderatissima est, mulierque ex ea, senes pariter, & pueri euaserunt; iuuenum autem neque ex hac quidem vllus, &c. Ergo ex pulsuum defectu vita breui tempore communicari non potest.

§. III.

Negatiua partis soluuntur fundamenta.

AD 1. distinguo antecedens: Facultas pulsfica disponit pro aliis facultatibus, dispositione præua, nego: dispositione conseruatiua, concedo antecedens. Dicitur enim facultas pulsfica disponens pro aliis, quatenus communicat per spirituum vitalium impartitionem debitam temperiem, qua reliquæ conseruentur; ad quod sufficit, quod sit simul tempore cum illis, non tamen disponit pro reliquarum introductione, hoc enim requireret eius prioritatem in subiecto.

Ad 2. respondetur: Quod cum anima det esse viuens omnibus partibus, solum requiritur, quod impartiat illis aliquid in subsidium propriæ dispositionis requisitæ pro conseruatione, & operationibus animæ, & hoc tribuitur à facultate pulsfica, & ideo dicitur vitalis.

Ad 3. negatur minor: Et ad probationem dicimus, quod in casibus propositis in argumento aliquis spirituum influxus descendit, aliàs non posset diu perseverare viuens, ut ex Galen. deduximus in vltima probatione resolutionis: si autem omnimode impediretur influxus, ut ligatâ arteriâ contingit, pars abiret in mortificationem, ut in vehementissimis ligaturis demonstrat experientia, & influxionibus impedientibus spirituum descensum.

RESOLVTIO V.

Vtrum facultas pulsfica sit vitalis intrinsecè?

§. I.

Pars fulcitur negatiua.

DVpliciter potest facultas dici vitalis, vel extrinsecè denominatione sumpta in ordine ad finem, quia à natura ordinata est in vitæ conseruationem media temperie, quam communicat ad esse,

A & operari cunctis partibus viuentibus, & in hac acceptione determinauimus facultatem pulsficam esse vitalem dictam à Galen. ab eiusque Commentatoribus. Vel intrinsecè, quia est principium vitale vitaliter operans sub determinato vitæ gradu, in cuius operationes est destinatum, in qua acceptione dicuntur vitales omnes potentia, quæ proueniunt ab anima sub gradu vegetatiuo, sensituiuo, aut rationali, & illius gradus aliquam operationem exercent, & in hoc sensu inquirimus, an facultas pulsfica debeat etiam dici vitalis.

Partem negatiuam tenet Petrus Garc. disp. 50. in fen. 1. 1. Auicenna cap. 4. vbi docet facultatem pulsficam non esse vitalem intrinsecè, quia non est potentia animæ secundum gradum specificum vitæ, sed secundum gradum formæ naturalis.

B Probat 1. Si facultas pulsfica, qua cor mouetur esset intrinsecè vitalis, deberet esse talis sub aliquo determinato vitæ gradu: sed sub nullo gradu vitæ est principium suarum operationum: ergo non est potentia vitalis intrinsecè. Probat minor: non est aliqua ex potentiis rationalibus, cum non sit intellectus, nec voluntas; Non est vegetatiui gradus, cum nulla sit ex potentiis ministratis, nec ministrantibus ut patet discurrenti; Non est sub gradu sensituiuo, cum non sit cognoscitiua, nec sub tali gradu locomotiuâ, aliàs moueretur præcedente cognitione: ergo sub nullo gradu vitæ est principium operationum illius gradus.

C Probat 2. Motus cordis fit à generante: ergo facultas pulsfica, quæ mouet illud, non est vitalis intrinsecè. Consequentia patet, cum ad vitalitatem requiratur immanentia actus, & sit eadem ratio de facultate pulsfica, ac de gravitate, quæ similiter non est vitalis in viuente, quia fit à generante. Antecedens probatur ex D. Thom. opusc. 30. de motu cordis, vbi cordis motum tribuit generanti.

Confirmatur: Quia cum partes nostri corporis moueantur, & nihil possit ex Arist. esse mouens, & motum; sed quod mouetur, debet ab alio moueri, fuit necesse, quod assignaretur in corpore cor tamquam pars reliquas mouens, & cum ipsum se mouere non posset, illius motus tribui debet generanti: ergo facultas illius locomotiuâ non potest dici intrinsecè vitalis.

D Probat 3. Facultas, cuius actus est debitus genito in instanti generationis, non elicit illum actum vitaliter: sed metus cordis est debitus in instanti generationis animali: ergo non elicit illum actum vitaliter. Maior patet, quia quidquid debetur genito in instanti generationis tribuitur à generante, & non à genito, cui nondum erat esse pro tali actione. Probat minor, motus pulsus conducit simpliciter ad vitæ conseruationem: sed quidquid conducit simpliciter ad conseruationem esse rei productæ est debitus in instanti generationis: ergo motus cordis est animali debitus in instanti generationis.

§. II.

Affirmatiua pars sancitur.

Resoluendum: Quod facultas pulsfica est intrinsecè vitalis: Sic tenet Sancta-Cruz, Mercatus, & omnes Medici contra Carreirum.

Probat 1. Ex D. Thom. 1. 2. quest. 17. art. 9. in solutione ad 1. vbi expressè asserit motum cordis esse vitalem, quia superuenit ex coniunctione animæ sensituiuæ ad corpus: ergo est potentia sub illo gradu, intrinsecè vitalis.

Probat 2. Facultas pulsfica operatur modo vitali

in heterogeneitate motus pulsus : ergo facultas pulsifica est vitalis intrinsece. Probatur antecedens; pulsus constat ex diuersis, & contrariis motibus, & quietibus : sed hæc heterogeneitas mortuū, & terminorum excedit modum operandi rei merè naturalis, ex Arist. lib. 2. de anima, text. 24. vbi plantas viuere demonstrat, quia mouentur per augmentum, & nutritionem in positionum varias differentias : ergo facultas pulsifica operatur modo vitali in heterogeneitate motus.

Dices cum Carreiro ; totam diuersitatem pulsus habere rationem vnius termini adæquati, sicut conspicitur in motu circulari cœli.

Contra : tum quod motus cœli fit ab intelligentia, quæ vitaliter operatur : tum quod in non viuentibus non est diuersitas possibilis operationum, vel motus in contrarios terminos, etiam si illi termini adæquent aliquem finem, quia operantur cum determinatione limitata ad vnum simplicissimum terminum.

Probatur 3. Quando ex duobus motibus contrariis naturalibus alter est alicui rei naturalis, alter violentus debet esse, vt docet Arist. lib. 1. de cœlo, sed à facultate pulsifica fit duplex motus, vnus alteri contrarius, & vterque est animali naturalis : ergo facultas, à qua elicitur, nec est naturalis : sed vitalis intrinsece.

Probatur 4. per facultatem pulsificam, & illius actum constituitur anima in determinato gradu vitæ : ergo facultas pulsifica est intrinsece vitalis. Probatur antecedens, ex D. Thom. 1. part. q. 78. art. 1. Facultas, quæ operatur sine concursu qualitatis corporeæ instrumentaliter concurrentis est gradus sensitiui : sed pulsifica facultas terminum primum specificatum scilicet vicationem attingit sine qualitatis corporeæ actione instrumentaliter concurrente : ergo per illam constituitur anima in determinato gradu vitæ.

§. III.

Fit satis pro argumentis.

AD 1. respondetur : Quod, vt patet ex vltima probatione, facultas pulsifica constituit viuens in determinato gradu vitæ sub sensitiuo : est enim in illo gradu duplex facultas locomotiva, alia perfectior, quæ præcedente cognitione exercet suam operationem ; alia quæ fit sine præcedente cognitione, operatur tamen pro vñu, & indigentia, qualis est pulsatilis ; & hæc licet fit sine præcedenti cognitione, est sensitiua, vt docet D. Thom. opusc. de potentijs.

Ad 2. respondetur : Notando, quod dupliciter potest intelligi aliquod agens determinari ab extrinseco ad operandum, primo modo efficienter actualiter in ordine ad actionem ; alio modo efficienter habitualiter in ordine ad finem. Determinatio effectiua est illa, quæ constituitur efficienter, & ab extrinseco agens potens actualiter operari, quia actualiter recipit ab extrinseco vltimam actualitatem, quæ vltimò completur in genere principij operatiui efficientis, vt possit prorumpere in actionem, quam actualitatem effectiuam actualem omnes Thomistæ admittunt in auxilio præui, aut physica prædeterminatione. Altera determinatio effectiua habitualis in ordine ad finem est illa determinatio, quam accipiunt potentia operatiua à suo generante, ratione cuius exeunt cum naturali quadam coaptatione in ordine ad proprium finem, & ad specificationem actionis, quæ determinatio dicitur inclinatio, seu propensio naturalis, aut instinctus naturalis, quo potentia

A veluti insita doctrina feruntur proprio pondere in suum obiectum, & specificam operationem ; quæ determinatio radicitur in esse specifico cuiuslibet potentia, inter quas determinationes effectiuas hæc est differentia, quod in prima, omne agens creatum respectu cuiuslibet indiuiduæ actionis recipit actualiter dictum auxilium præuium, quo completur vltimò in genere actualitatis operatiuæ, vt sic possit prorumpere in actionem præsupposito auxilio concomitante. Secunda determinatio dicitur effectiua : quia se tenet ex parte potentia, & quia à productione sui esse licet ab extrinseco communicatur : quod requiritur in ipsa, vt sine determinatione tendat in finem naturali instinctu, & in specificum actionis, quæ dicitur etiam habitualis, quia veluti in radice à sua prima generatione habet insitam determinationem, & doctrinam ad omnia illa à suo generante sine eo, quod ab illo recipiat actuale aliquod : sed solum à prima generatione habet habitualiter talem insitam doctrinam, qua ducitur in finem proprium, & in specificum actionis : ex quo patet ad argumentum, quod pulsifica facultas est à generante quoad determinationem finis tantum.

Ad confirmationem respondetur : Quod cum sit intrinseca ratio actionis vitalis immanentia, concurret potentia quælibet nostri corporis ad suam vitalem actionem, vt quo ; pars verò instrumentalis, in qua inhæret, vt quod ; nec dependet quantum ad hoc pars aliqua nostri corporis à corde, licet dependeat quantum ad aliquem influxum, seu caloris communicationem ; sicut nec ipsum cor à generante nisi modo dicto, quoad determinationem finis siue effectiuam, siue habitualement.

Ad 3. respondetur : Quod motus cordis, seu facultatis vitalis non est necessarius, vt tribuat viuenti esse vitalitatis, nec quoad esse substantificum, cum hoc tribuatur ab anima, nec quoad esse conseruationum, quia conseruatio est à propria temperie, & hæc oritur ab eadem anima, vt forma est mixta, & quatenus determinatur à partibus materialibus ; est igitur necessarius, quia potest natiuus calor, propriaque temperies ab extrinsecis oppugnari, in eius subsidium, & idè non debitus in instanti generationis, sed tractu temporis, quo propria qualitas à contrariis oppugnetur.

SECTIO IV.

De facultate animali locomotiva.

NIMALES facultates dicuntur, quæ ad actiones sensitiui gradus deseruiunt, has diuidit Auic. fen. 1. 1. doctr. 6. in comprehensiuam, & motiuam, seu in cognoscitiuas, & locomotiuas. Locomotiva facultas ex D. Thom. opusc. 35. & 42. alia fit sine præcedenti cognitione, qualis est pulsifica ; alia perfectior est, quæ præcedenti cognitione, & appetitus actu elicitur, & de hac sub ista disp. agemus.

RESOLVTIO I.

Vtrum detur potentia localiter motiua, à qua efficienter fiat motus?

§. I.

Negatiua partis fundamenta ponuntur.

Potentiam localiter motiuam in animali esse appetitum directum ab imaginatione ; membra verò

verò, à quibus exercetur, solum concurrere passivè ad motum, quatenus habent dispositionem passivam ad illum, contendunt aliqui, Ferraræ, & Caietano hanc tribuentes opinionem.

Primò: quia Arist. *lib. 3. de anima, & lib. de animal. motu*, motum localem animale docet fieri à phantasia, & appetitu: ergo superadditur facultas alia localiter motiva.

Secundò: D. Thom. *li. 1. de anima lect. 1.* potentiam cognoscitivam affirmat tanquam dirigentem concurrere ad motum, appetitum verò elicere motum: quod idem affirmat *1. part. q. 75. art. 3. ad 3. & lib. 2. contra Gentes*: Ergo sine superaddita potentia localiter motiva fit motus.

Tertiò: sic se habet pars localiter mouenda in animali respectu appetitus, sicut cœlum respectu Angelis: sed ad motum cœli Angelus movet activè, cœlum tantum passivè se habet ad motum: ergo similiter ad motum animalis appetitus concurrat activè, pars mouenda solum se habet passivè.

Quartò: actio variatur iuxta proportionem potentiae, à qua elicitur, ita ut fiat perfectior ab illa potentiori, ab illa debiliori, vel debilitatur, vel impeditur: sed ab appetitu vehementi concitator fit motus, ab illo verò remissiori tardior: ergo fit efficienter ab illo.

§. II.

Affirmativa pars sancitur.

Resolvendum: Quòd in partibus ad efficiendum localem motum admittenda est potentia activa ab appetitu, & imaginatione distincta: Sic tenet Arist. *lib. 3. de anima, text. 54.* D. Thom. *opusc. 43. c. 5. & 1. p. q. 78. art. 1. ad 4.* Henriquez *quodlibeto 1. q. 6.* Conimbricenses, Rubius, & alij ex commentatoribus *lib. 3. de anima*, & est communis in schola Medicorum.

Probatur 1. Quando duo actus requiruntur ad acquisitionem alicuius termini, quorum alter sit potentiae dirigentis, & imperantis, alter potentiae exequentis, quod ab altera est impetratum, duæ sunt admittendæ potentiae diversæ: sed ut ab animali exequatur motus localis ex D. Thom. *opusc. 43.* requiritur actus potentiae imperantis, & actus potentiae exequentis in organo: ergo præter appetitum debemus admittere potentiam effectivam, à qua effectivè eliciatur localis motus.

Probatur 2. Si appetitus eliceret motum localem, vel eodem actu, quo appetit, faceret motum, vel per alium distinctum; non per actum quo appetit, hic enim diversum habet terminum specificativum, & aliquando exercemus motus, quos non appetimus, & quos appetimus non semper exercemus; non per diversum actum, ab appetitu enim nullus actus elicitur, nisi ille, à quo specificatur potentia: ergo alia facultas distincta est admittenda, quæ exequatur localem motum.

Probatur 3. Actus localiter motivus animalis est vitalis, & consequenter immanens respectu partis, à qua elicitur: sed motus localis in pede, aut manu non potest dici immanens, & vitalis respectu appetitus, qui residet in corde: ergo talis dicitur respectu facultatis localiter mouentis, quæ residet in parte, quæ movetur.

§. III.

Solvuntur rationes primò adductæ.

Ad 1. respondetur: Quòd ad motum localem perfectum animalis prærequiritur 1. cognitio

A qua cognoscatur bonitas finis, secundò appetitus consequendi illum, & tandem potentia localiter movens ad eius consequutionem, & idè Arist. dicit phantasia, & appetitum concurrere ad motum, non quia efficienter procedat ab illis, sed quia non potest fieri à potentia locomotiva, quin illarum præcedat actio.

Ad 2. Similiter dico D. Thom. tantum docuisse: Quòd ad motum concurrat appetitus præsuppositivè imperando, non verò immediatè eliciendo motum.

Ad 3. negatur maior: Quia diverso modo movet Angelus cœlum, ac movet facultas partem viventis, facultas enim movet vitaliter immanenter, cœlum movetur ab Angelo non vitali modo, sed tamquam ab extrinseco motore.

B Ad 4. distinguo minorem: Sed ab appetitu vehementi concitator fit motus, ab illo remissiori tardior, quia immediatè fit ab illo, nego: quia præsuppositivè dependet ab illo potentia, à qua fit immediatè, concedo minorem. Dum enim prærequiritur actus appetitus ad hoc, ut facultas localiter motiva exerceat motum, variatur motus iuxta appetitus variationem; non tamen semper est verum, quòd fiat motus proportionaliter ad appetitum, potest enim appetitus debite operari sine eo, quòd debite fiat motus, quia organum ad eius potentiam est impeditum.

C

RESOLUTIO II.

Quod sit proprium subiectum facultatis locomotivæ?

§. I.

Aristotelis proponitur opinio.

Aliqui cor subiectum inhaesionis facultatis locomotivæ sensitivæ cuiuslibet nostri corporis partis constituunt: tum quia Arist. ipsum esse principium omnis motus localis in vivente fatetur: tum quia, cum resideat appetitus in corde, ad cuius actum requiritur motus localis in corde, necessariò debet etiam inhaerere facultas localiter motiva. Ex Galen. sectatoribus è contra iudicant plures cerebrum esse primum subiectum facultatis sensitivæ cuiuslibet, ab ipso enim in reliquas partes sensum, & motum fatetur descendere, & cerebro læso, obstructisve partibus per quas sensus, & motus descendit in partes, perit motus: ergo quia inhaeret in illo locomotiva facultas.

§. II.

Communis sancitur opinio.

Resolvendum: Quòd facultas localiter motiva gradus sensitivi, quæ operatur præcedente cognitione inhaeret tamquam in proprio subiecto in musculis: Sic fatetur Galen. tenetque Medicorum communior consensus.

Probatur: Motus animalis est vitalis, & consequenter fit immanenter, & recipitur in organo media facultate elicitiva illius: ergo in illa parte inhaeret facultas, in qua recipitur huiusmodi immanens actio: sed talis actio fit à musculis: ergo facultas localiter motiva inhaeret in illis. Probatur minor, dum muscoli contrahuntur, vel tenduntur, motus perficitur; musculis abscissis, læsis, aut impeditis, impeditur motus localis: ergo fit ab illis.

§. III.

§. III.

*Ad obiectiones in principio positas
respondetur.*

AD 1. quod Arist. vnam constituit partem principem, & principium omnium motuum: sed minus bene philosophatur, vt demonstrauit Galenus, & agentes de influxu partium principum diximus; neque quod localis motus sequatur post appetitum in eodem organo, vtramque potentiam inhære conuincit, anima enim, præcedente appetitus actu, insurgit ad mouendum localiter media facultate inhærente in musculo propter radicationem potentiarum in anima.

Ad 2. responderetur: Quod Galen. vt diximus, tantum intendit, quod cerebrum sit pars princeps, quia ab illo communicatur dispositio per influxum per nervos ad illas partes, in quibus facultates inhærent, & facultas indiget influxu, quia sine illo non operatur, & idè illo impedito, impeditur motus, etiam si facultas inhæreat in musculis.

RESOLVTIO III.

Vtrum omnis facultas localiter motiua operetur præcedente cognitione.
& actu appetitus?

§. I.

Affirmatiua pars suadetur.

Pars affirmatiua suaderi videtur ex Arist. lib. 2. de anima. Vbi animatorum constituit genera, & potentiarum diuersitatem, sub sensitivo locomotiua potentiam, quæ præcedente cognitione, & actu appetitus fit, constituit semper: ergo quia nullum aliud motus generis reperitur in animali.

Secundò: si aliqua potentia posset assignari gradus sensitui, à qua sine præcedente cognitione, & appetitu fieret motus localis, maximè pulsatis in corde, & arteriis: sed hæc non est vitalis: ergo omnis locomotiua animalis fit præcedente cognitione, & appetitu. Probatur minor, pulsus motus fit à generante ex D. Thom. opusc. 3. de motu cordis: Ergo non est potentia sensitui gradus, cuius actus petunt esse immanentes.

§. II.

Verior sancitur doctrina.

Resoluendum: Quod duplex facultas localiter motiua reperitur sub gradu sensitivo, altera naturalis dicta, quia ad modum potentie naturalis operatur sine præcedente cognitione; altera animalis dicta, quia perfectiori modo operatur sub illo gradu præcedente cognitione: Sic tenet D. Thom. opusc. 43. cap. 5. tenet Mercatus tract. de pulsibus, Petrus Garc. & alij assentiunt huic opinioni.

Probatur 2. Ex D. Thom. opusc. 43. citato, vbi, cum in cap. 5. proponat textum de virtute animali motiua sensitiva, dicit: *Viso de virtute sensitiva apprehensiva, videndum est de virtute motiua. Motiua autem sensitiva diuiditur, quia quadam est naturalis, quadam animalis; naturalis est, quæ non mouet per apprehensionem, nec est subiecta imperio rationis, & talis est virtus vitalis, & pulsifica, quæ mouet arterias, & cor secundum dilationem, &c.*

Probatur 2. Motus localis partium officialium,

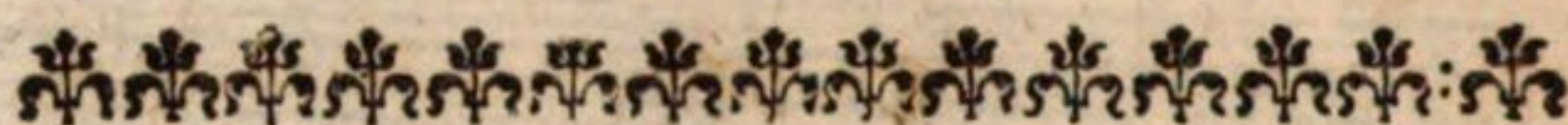
A qui fit mediis fibris, fit à facultate locomotiua gradus sensitui: sed hæc operatur sine præcedente cognitione, vt omnibus constat; ergo sub gradu sensitivo est facultas localiter mouens sine præcedente cognitione, vltra illam, quæ illa præcedente, fit. Probatur maior, facultas residens in fibris ipsas fibras mouet immanenter sine concursu actiuo qualitatis corporeæ, sicut facultas locomotiua manum mouet ex comprehensione, & dilatatione: ergo fit à facultate locomotiua gradus sensitui. Consequentia patet ex D. Thoma 1. p. q. 78. art. 1. in corpore.

§. III.

Dubitandi rationibus fit satis.

BAD 1. responderetur: Quod Arist. loquitur de potentiis locomotivis sensitui gradus perfectioribus, & exemplum in illis adducit, quia potentiores sunt.

Ad 2. negatur minor: Et ad probationem negatur antecedens: quia, vt patet in approbatione resolutionis, vitalem facultatem sub animalibus locomotivis ponit Galen. sed dicit huius facultatis motus fieri à generante, non quia efficienter fiat ab illo, sed quia fit ab eo quoad determinationem finis.

SECTIO V.

C De facultatibus cognoscitivis externis.

Vb sensitivo gradu localiter motiue facultates perfectæ, vt suum perficiant motum, cognitione indigent præcedente internarum facultatum, neque hæc sine externarum actione obiecta valent percipere, & idè disputandum venit de externis cognoscitivis facultatibus.

RESOLVTIO I.

Vtrum sint necessariae facultates externæ cognoscitiuæ?

§. I.

Omniem externam facultatem exterminare contendit.

Nullam dari externam facultatem cognoscitivam, sed tantum reperiri organa quinque externa diuersa, mediis quibus diuersorum obiectorum sensibilibus deferuntur species in cerebrum, in quo resident cognoscitiuæ facultates, quæ mediis speciebus per organa delatis suorum obiectorum cognitionem eliciunt, videtur probabilius indicari à Manardo lib. 6. epist. ultim.

Primò: quia id videtur doceri à Galeno, dicit enim: *Lib. 10. de usu partium, cap. 14. Nam quod sensus omnes cerebrum excipiat, est necesse confiteri, alioquin neque aurium, aut lingue nervis, neque etiam omnium aliarum animalis partium ad vnum principium videbuntur reduci: & lib. 8. de usu partium cap. 6. dicit: At nihil ipsius alterationis assequeremur, nisi imaginatio, ratiocinatio, & memoria eius alterationem sentiat.* Ergo ex Galen. in solis potentiis in cerebro existentibus fit obiectorum cognitio.

Probatur 2. Obstructis nervis, per quos species visibiles deferuntur in cerebrum, siue reliquorum obiectorum externorum species, nulla fit visio, seu externi

externi obiecti cognitio: ergo quia in organis externis non datur cognoscitiua facultas.

Dices: Quodd non fit visio, quia deficit ob obstructionem in oculo, vel in reliquis organis, debita dispositio, quæ completur per qualitatem illustratiuam, quæ deberet à cerebro communicari.

Contrà: potest per aliquod tempus sufficiens influxus permanere, & lux in oculo ab extrinseco suppleri, & spiritus animalis in oculo perdurare, & licet non pertranseat spiritus, saltem communicari illustratiua qualitas: ergo defectu tantum facultatis deficit actio sensitiva in organo exteriori.

Probatur 3. Facultates cognoscitiuæ, ex Arist. c. 5. lib. 2. de anima, ex Auerr. 7. phisicor. ex D. Thom. 1. p. quest. 79. sunt actiuæ, concurruntque efficienter ad sensationem eliciendam: sed exteriores sensus, seu organa eorum solum se habent passiuè respectu obiectorum: ergo organa sensuum extremorum solum passiuè recipiendo species se habent, sine eo quodd reperiatur in illis aliqua facultas cognoscitiua. Probatur ex Aristot. sect. 3. 1. problem. quest. 12. & 13. qui agendi vim denegat, dicens, quodd facultas cognoscitiua non est magis actiua, quàm intellectus agens: ergo solum se habent passiuè facultates externæ cognoscitiuæ.

§. II.

Facultatum externarum necessitatem demonstrat.

Resoluendum: Admittendas esse externas facultates actiuas cognoscitiuas, quæ obiecta omnium sensibilium cognoscant. Hæc est communis doctrina apud Arist. lib. 2. de anima. & eius Commentatores, apud Auicenn. fen. 1. 1. doct. 6. quem sequitur Medicorum consensus, præcipuè Vall. lib. 2. controu. cap. 28. Petrus Garc. fen. 1. disp. 47.

Probatur 1. Ex Gal. lib. de causis symptomat. cap. 8. dicit enim: *Quippe cuiusque sensui alteratio ab his, quæ sentiuntur, perficitur in singulis instrumentis, ea autem sentiens fit ipsa, quæ alteratur particula accipiens à cerebro facultatem ad ipsam per neruum venientem, &c.* Ergo.

Probatur 2. Quælibet pars organica nostri corporis ex Galen. habet aliquas partes vsum præstantes ad actionem eliciendam, & alteram particulam determinatam, à qua efficièter principaliter actio elicitur: sed oculus pro visione, auris pro auditu, lingua pro gustu, v. g. sunt partes organice perfectissimæ constructæ ex diuersis particulis: ergo in illis dantur partes ad vsum conducentes, & particula actionis elicitiua efficienter, in qua inhæret facultas actiua suæ sensitivæ actionis elicitiua.

Probatur 3. Oculus, & reliquæ instrumentales partes deferuientes pro cognitione obiecti visibilis, audibilis, gustabilis, odorabilis, & tangibilis, sunt constructæ ex diuersis, variisque particulis, vel vt proprij obiecti solum recipiant species, & sint medium, per quod deferantur ad cerebrum; vel vt mediis illis sui obiecti cognitionem eliciant: sed non solum ad speciei receptionem: ergo, vt in illis inhæreat cognoscitiua facultas, mediâ quâ eliciatur in organo illo obiecti cognitio. Probatur minor, pro deferendis, & recipiendis speciebus vsque ad cerebrum sufficit post prædicta organa neruus, quo

ulterius feruntur: ergo non sunt necessaria prædicta organa ad solam receptionem specierum.

§. III.

Solauntur argumenta.

Ad 1. negatur consequentia: Quia Galen. solum intendit, quodd obiecta, quæ percipiuntur à sensibus exterioribus, seorsim cerebrum recipiat, & vna sola potentia cognoscat, & recipiat. In secundo verò loco, sic intelligendus, quodd cum sensibilia obiecta possint dupliciter cognosci, vel simplici cognitione, vel per iudicium conferendo, vel distinguendo illud obiectum ab alio, hoc secundo modo nullius alterationis haberemus cognitionem sine internis potentiis.

Ad ultimam replicam secundi respondetur: Quodd obstructis nervis, breui tempore resolutis spiritibus deficit dispositio in oculo, neque potest ratione impedimenti aliqua qualitas communicari, quæ sit dispositio; si autem communicetur aliqualis portio, fiet licet diminutè in oculo visio.

Ad 3. distingo minorem: Solum se habent passiuè respectu obiectorum, quatenus recipiunt species ab illis, concedo: quatenus mediis speciebus eliciunt obiectorum cognitionem, nego minorem. Facultates enim externæ cognoscitiuæ dicuntur actiuæ, quia efficienter sui obiecti cognitionem eliciunt, & etiam dicuntur passiuæ, quia species ab obiecto recipiunt, & in hac consideratione passiuam potentiam vocauit visuam Aristoteles.

C

RESOLVTIO II.

Quid sit facultas externa cognoscitiua

§. I.

Statuitur definitio.

Resoluendum: Quodd facultas externa cognoscitiua, est potentia animæ sensitivæ cognoscitiua, obiectum suum externum sine præcurrente alia facultate percipiens, & iudicans. Deducitur ex communi Philosophorum, & Medicorum consensu, qui in hunc finem huiusmodi facultatis necessitatem admittunt, ex qua definitione sequitur, reiiciendam esse opinionem asserentium huiusmodi facultates passiuas esse potentias tantum; quorum placitum impugnavit D. Thom. 1. part. q. 79. art. 3. & quest. 9. de spiritualibus creaturis, art. 10. Caietanus lib. 2. dist. 3. Thienensis, & Nimphus, & communis Philosophorum numerus, ex Medicis Petrus Garcia in fen. 1. 1. disp. 41. tom. 1. part. 5. clas. 4. Sennertus lib. 1. inst. cap. 12. & alij.

D

RESOLVTIO III.

Quotuplex sit facultas externa cognoscitiua

§. I.

Ex aliquibus plures annumerantur externa facultates.

Apollinar. lib. 2. de anima quest. 13. Iandunus eodem lib. q. 16. decem facultates externas: in quouis organo externo duas, alteram passiuam, alteram actiuam admittunt. Tum quia sicut intellectus est duplex, agens, & patiens, similiter & quæcumque cognoscitiua facultas. Tum quia vna, & eadem entitas non valet simul pati, & agere. Tum quia ex Aristot. cuiuslibet potentia passiuæ alia actiua correspondet. Ex alia verò parte ad contractiorem numerum

E

numerum reduci debere suadet, quod facultates, cum specificentur ab obiecto, penes specificam diuersitatem illius differunt specie: sed obiectum externum cognoscibile à facultate cognoscitiua externa est triplex: ergo facultas cognoscitiua externa est triplex. Probatur minor, ex Aristot. lib. 2. de anima cap. 6. text. 63. vbi sic ait: *Dicitur autem sensibile tripliciter, quorum duo dicimus per se sentire, vnum autem secundum accidens; duorum autem aliud quidem proprium est vniuscuiusque sensus, aliud autem commune omnium*: Ergo triplex tantum datur sensibile proprium aut per accidens commune.

Præterea facultas pro gustu non differt à tactu: ergo pauciores saltem quam quinque debent assignari externæ facultates. Probatur antecedens, ex Aristot. lib. 2. de partibus animal. cap. 10. & de anima lib. 2. c. 10. Vbi gustabile non differre iudicat à tangibili.

§. II.

Cum Arist. communis amplectitur opinio.

Resoluendum: Quinque dari facultates externas videndi, audiendi, gustandi, olfaciendi, tangendi principia: Sic tenet Aristot. lib. 3. de anima, D. Thom. 1. p. q. 78. art. 3. Galen. lib. de differ. symptomat. c. 3. lib. 7. de placitis cap. 5. Auic. lib. 6. natural. p. 1. cap. 5. Petrus Garc. fen. 1. 1. disp. 41. Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 16. Sancta-Grux in fen. 1. 1. opusc. 9. c. 22. Sennertus tom. 1. inslit. cap. 12. Varandæus lib. physiolog. sect. 6. cap. 8. & est communis consensus Philosophorum, & Medicorum.

Probatur 1. Tot debent admitti potentiæ externæ cognoscitiuæ, quot sunt organa externa à natura pro illis destinata: sed quinque organa externa oculus, auditus, lingua, nares, & nervi partes sunt destinatæ pro his potentiis tamquam organa propria: ergo quinque sunt externæ facultates cognoscitiuæ. Probatur minor; illud est organum propriè destinatum pro facultate cognoscitiua cuiuslibet obiecti externi cognoscibilis, in quo fit sensatio, si ipsum est debite dispositum, & conformatum, obiectum sensibile debite approximatum, & medium benè dispositum: sed cum his conditionibus in quouis organo ex quinque dictis proprii obiecti fit sensatio: ergo in quouis horum inhæret sensitiua externa facultas. Probatur 2. Ratione adducta à D. Thom. 1. p. q. 78. art. 3. tot sunt admittendæ facultates externæ, quot sunt modi diuersi, quibus obiecta externa cognoscibilia possunt immutare potentias secundum realem, vel intentionalem alterationem: sed humos di obiecta alia immutant solum intentionaliter, quale obiectum visibile, alia intentionaliter & reali alteratione immutant; quæ si intentionaliter, ex parte obiecti medio motu locali immutant auditum; si intentionaliter, & realiter ex parte obiecti, est obiectum odorabile; si intentionaliter, & realiter immutat ex parte organi ad qualitatis alterantis realiter perceptionem, fit obiectum tactus; si ad perceptionem alterius qualitatis, qualiter alterat humiditas ad perceptionem saporis, est obiectum gustus: ergo quinque externæ facultates sunt admittendæ.

§. III.

Ad dubitandi rationes adducuntur solutiones.

Ad primum philosophandi modum respondetur intellectum agentum nudare species à materialitate, non enim nisi spirituales eas valet recipere, si-
cut possunt sensitiuæ potentiæ, quæ ideo aliis agen-

Atibus non indigent, neq; est in conueniens quod respectu diuersorum potentia patiatur recipiendo speciem, & cum illa agat cognoscendo obiectum. Quod cuiuslibet potentiæ passiuæ correspondeat potentia actiua, sic intelligendum, quod in eo quod passiuam habet potentiam, vt fiat tale, ideo est, quia in aliquo est potentia actiua, quæ fiat; non verò quod cum actiua potentia semper sit alia passiuam coniuncta.

BAd fundamentum imminuens numerum respondetur: Quod sensibile est triplex, obiecta verò sensibilia externa, quæ valent diuerso modo immutare potentias, vt probauimus, sunt quinque, quorum quodlibet vno ex tribus modis valet potentiam immutare, vel tamquam sensibile proprium, vel tamquam per accidens, vel tamquam sensibile commune.

Ad vltimum respondetur: Quod gustabile, & tangibile conueniunt in hoc, quod prouenit immutatio ex parte organi, requiritur enim in vtroque realis alteratio, modus tamen immutandi per intentionales qualitates est diuersus ab obiecto vt tangibili, vel vt saporoso, sapor enim non vt calidum, aut frigidum, sed vt dulce, aut amarum immutat.

RESOLVTIO III.

Vtrum cuiusque externæ facultati debeat organum diuersum ob excessum diuersarum partium elementarium.

§. I.

Sancitur, & comprobatur Galeni opinio.

Resoluendum: Quod organa quinque sensuum externorum differunt penes diuersam miscellam partium materialium elementarium, igneæ in organo pro visu, aereæ in organo pro auditu, terreæ pro tactu, aqueæ pro gustu prædominant, & æqualiter omnes se habeant pro odoratu: Sic docuit Plato in dialogo de natura, quem sequutus est Galen. lib. 7. de placitis cap. 7. Vall. lib. 2. controu. cap. 25. Petrus Garc. in fen. 1. 1. disp. 41.

DRatio fundamentalis est: Quia instrumenta, & organa, in quibus resident sensus externi debent esse in modo substantiæ, & in partium materialium commixtione proportionata cum modo substantiæ, & commixtione suorum obiectorum: sed iuxta hanc proportionem partium materialium sunt obiecta harum facultatum commixta: ergo similiter, & organa illarum. Probatur minor, obiectum visus completur per lucem, quæ ex igneis partibus resultat; obiectum auditus nõ nisi in aereo est corpore, obiectum gustus sine humido non sentitur, obiectum tactus nisi vt terrestre non perficitur, obiectum verò olfactus, cum à nullo harum partium fiat prædominio, ex partium moderatione, non enim nisi in vapore est, & vapor medius est inter aquam, & aërem, ideoque in his temperatum.

EHoc huius resolutionis fundamentum desumpsit ex Gal. Vallesius, qui aliquibus obiectionibus in illum ex Aristot. desumptis, satisfacit, quas latius persequitur Carreirus loco citato. De his latissimè Philosophi in lib. de anima disputant quæcumque ad medicam speculationem spectant, in quos relegandi auditores medici, qui in physicis instructi sunt.

A

§. II.

*Arist. Platonis, communisque stabilitur
sententia.*

SECTIO VI.

De facultatibus rectoribus.

RECTORICES dicuntur facultates internæ cognoscitivæ, quæ circa sensibile obiectum seipsum eliciunt actiones. Prima tribuitur sensui communi, qui omnia obiecta à quinque externis sensibus cognita cognoscit in eorum præsentia ipsa inter se discernens, visibile ab odorabili distinguens. Secunda actio tribuitur Phantasie, quæ externorum sensuum obiecta etiam absentia cognoscit, & discernit. Tertia actio tribuitur imaginationi, quæ ex rebus simpliciter apprehensis compositam elicit cognitionem, qua aureum cognoscit montem. Quarta actio tribuitur æstimatoriæ, seu cogitator, quæ media insensata specie obiectorum percipit convenientias, & diiudicat disconvenientias, hæc in oue lupi, in pullo milui inimicitiam discernit. Quintum munus tribuitur memoriæ, quæ res sic cognitæ retinet cum aliqua differentia temporis, loci, personæ. Sexta actio particulari rationi tribuitur, per quam homo excedit bruta, plura cognoscens singularia propter aliorum similitudinem, & cognitionem. Septima actio reminiscentiæ tribuitur, quæ recordatur rerum præteritarum quodam quasi discursu, & indagatione, in memoriam reuocando, quæ aliquantulum exciderant ob nexum connexionis. Quarum actionum inquiremus in hac disputatione elicitiuas facultates.

RESOLUTIO I.

Vtrum sint animali necessariæ rectorices
potentiæ?

§. I.

Stoicorum, & Pythagoricorum fulcitur opinio.

STOICI quinque externos sensus tantum admittunt, quos per corpus sparsos sufficere pro omnium obiectorum cognitione tenent: Pythagorici verò imaginationem admittunt in solo homine, non tamen ab intellectu ipsam distinguunt.

Primò suaderi potest: quia facultates cognoscitivæ solum requiruntur pro cognitione obiectorum sensibilium: sed nullum est obiectum externum sensibile, quod ab aliquo externo sensu non cognoscatur: ergo nullus internus sensus requiritur.

Secundò: anima sine propriis facultatibus non potest reperiri, cum sint illi propriæ passiones: sed anima sensitiva potest sine quacumque interna facultate reperiri: ergo facultates rectorices non sunt necessariae animali. Probatur minor, anima sensitiva dat esse, Embryoni, Lumbricibus, Vermibus, Conchiliis, & aliis quamplurimis, quæ neque internas exercent aliquas actiones rectorices, neque aptam habent conformationem pro illis: ergo potest anima sensitiva sine illis reperiri.

Tertiò: si facultates rectorices essent animali ex usu, idèd, ut per illas cognoscat utile, quod prosequatur, & inutile, quod fugiat: sed solo instinctu naturæ in utile fertur, & inutile fugit, sicut & vegetabilia vtilia attrahunt, inutilia respiciunt: ergo in hunc finem internæ cognoscitivæ facultates animali non sunt necessariae.

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

B

RESOLVENDUM Affirmatiuè. Sic Plato in Thæteteto post medium, Arist. lib. 3. de anima, text. 31. & 57. lib. 1. metaph. c. 1. lib. 2. de anima, text. 20. lib. de somno, & vigilia, ibid. Auerr. & reliqui Commentatores, & D. Thom. 1. p. q. 78. & 54. Gal. lib. de placitis, & lib. de causis symptomatum, hos sequitur communis Theologorum, Medicorum, & Philosophorum assensus.

Probatur 1. Quia in homine fit plurimum intellectio, quæ non præcesserunt in obiectis externis: ergo eorum cognitio præcessit saltem in internis sensibus, ex Arist. enim nihil est in intellectu, quod non præcesserit in sensibus.

Probatur 2. Præter actus sensuum externorum reperiuntur aliæ actiones sensitivæ cognoscitivæ: ergo præter externas potentias sunt aliæ potentiæ internæ cognoscitivæ. Pater antecedens; tum quia obiecta externa cognoscimus in eorum absentiâ; tum quia illorum convenientiam, & disconvenientiam discernit animal; tum quia inter obiecta externa discernit animal diuersitatem, aut proportionem, quæ omnia à nullo externo sensu perficiuntur: ergo cum non nisi in præsentia obiecti per sensatas species, & tantum circa sui determinati obiecti sphaeram valeant operari: ergo ad has actiones internæ potentiæ sunt animali necessariae.

C

Probatur 3. Animalia plures exercent actiones à nullo externo sensu attingibiles: ergo eas exercent mediis internis cognoscitivis potentiis. Probatur antecedens ex plurimum animalium solertia, morum sagacitate, pro aliquibus artibus aptitudine, & disciplina, & quia ut notauit Arist. lib. 9. de historia animalium, cap. 7. quodammodo videntur intelligentiæ habere rationem: sed omnes istæ actiones differunt ab actionibus externorum sensuum: ergo.

§. III.

D

Enodatio argumentorum.

AD 1. distinguo minorem: Nullum est obiectum, quod non cognoscatur ab aliqua externa facultate eo modo quo petit cognosci ab illa, concedo: eo modo, quo ultra eius cognitionem potest percipi à facultate interna; nego minorem. Perfectior enim cognoscendi modus, quo ab interna facultate cognoscuntur obiecta externa, non nisi ab interiore potentia fit, de quo infra.

Ad 2. negata minori, distinguo antecedens: Anima dat esse embryoni, & aliis, quæ nec internam potentiam habent, neque aptam dispositionem pro illa, ita perfectas, sicut quæ reperiuntur pro perfectioribus animalibus, concedo: cum tali perfectione qualis requiritur pro actionibus ita imperfectorum animalium, nego antecedens. Ut enim docet Aristot. lib. 4. de partibus animal. cap. 15. licet pars pro capite adaptata in imperfectioribus animalibus non sit perfectissima, est tamen apta pro potentiis, & actionibus cognoscitivis imperfectorum animalium.

E

Ad 3. distinguo minorem: Sufficit naturæ instinctus, si sumatur pro propensione in obiectum orta ex tali, vel tali dispositione, nego minorem: si sumatur pro propensione in obiectum cognitum ut conueniens, concedo minorem. Dupliciter enim sumitur naturæ instinctus, vno modo pro propensione in aliquod obiectum orta ex tali, vel tali disposi-

N

tione

tione, vel organizatione, quæ non est speciei communis, sed indiuiduo habenti illam; & huiusmodi naturæ instinctus, sicut non est communis omni animali, ita neque sufficiens, ut animal cum solo illo possit ferri in utile, & vitare inutile; alio modo sumitur naturæ instinctus pro propensione in rem cognitam, ut conuenientem, sicut puer fertur in lac, & hoc non datur sine cognoscitiuæ internæ facultatis actione.

RESOLVTIO II.

Quid sit facultas interna cognoscitiua?

§. I.

Rectricis facultatis aperitur natura.

Resoluendum: Quodd virtus interna cognoscitiua est facultas corporea, vitalis, cognoscitiua modo eleuatiore obiectorum sensuum externorum. Dicitur potentia, & etiam operationum principium; ex Arist. enim *c. de qualitate*, ad secundam speciem qualitatis pertinet. Corporea est, quia corporeæ sensitiuæ animæ est instrumentum coniunctum, & quia materialia tantum, sensibiliaque obiecta attingit. Vitalis est, quia instrumentum est coniunctum solius principij vitalis, & quodd vitale constituit Arist. *lib. 2. de anima text. 13.* Multipliciter inquit ipso mouere dicto; si vnum tantummodò horum insit, viuere ipsum dicimus, ut intellectus, & sensus, & motus secundum locum & alimentum. Dicitur obiectorum sensuum externorum cognoscitiua, quia interni sensus in cognitionem externorum sensuum obiectorum sunt condestinati, ut animal, & in præsentia, & in absentia conuenientia, & disconuenientia cognosceret, prosequeretur, aut fugeret.

RESOLVTIO III.

Vtrum vnica virtus internas omnes eliciat operationes?

§. I.

Antiquorum patrum testimonio, & modernorum assensu fulcitur pars affirmatiua.

Vnicam tantum facultatem internam diuersa exercere munera, septemque diuersas efficere internas actiones, iuxta quarum diuersitatem diuersas habet denominationes, diuersisque ab Authoribus insignitur nominibus tenet D. Augustin. *de libero arbitrio cap. 3. & 4.* D. Gregorius Magnus *lib. 11. moralium c. 4.* Rubius *lib. 3. de anima cap. 3. q. 1.* Guevara *lib. 1. tract. 7. cap. 2.* Alensis *2. p. q. 70. membro 2.* Plotinus *lib. ultim.* Lynesius *lib. de insomniis c. de potestate phantasia.*

Primò potest suaderi: quia facultates, cum sint accidentia debent indiuiduari à subiecto, in quo inhærent, ut deducitur ex Arist. *lib. 5. metaphysicæ c. 7. & lib. 7. c. 10.* Sed totum cerebrum, quod est subiectum inhærentis facultatis rectoris, est vnum: ergo vna ei inhæret facultas.

Dices: quodd sunt in cerebro plures ventriculi, & partes diuersæ, in quibus diuersæ etiam inhærent internæ facultates.

Contra: quacumque parte cerebri læsa, læduntur omnes internæ operationes: ergo quia secundum illud totum inhærent internæ facultates. Probat

Antecedens in cathoco, & sopore, in quibus parte anteriori læsa, læduntur omnes internæ operationes; in paralyti, læsa altera cerebri parte, actiones internæ vitiantur, & vulnere accepto, ut *lib. 8. de usu partium*, obseruauit Galen. contigisse Smyrnæ in Ionia, omnes internæ actiones læduntur: ergo quacumque parte cerebri læsa, læduntur internæ operationes.

Secundò: facultas interna requiritur pro perfectiori cognitione obiectorum sensuum externorum: sed ab vnica interna facultate, scilicet sensu communi omnia obiecta sensuum externorum perfectiori modo cognoscuntur, quam ab externis potentiis: ergo solus is sensus sufficit pro actionibus internis.

B Tertiò: facultates specificantur ab obiecto: sed vnum est obiectum, circa quod fiunt omnes internæ actiones cognoscitiuæ: ergo vna est interna facultas cognoscitiua. Probat minor: obiectum circa quod fiunt internæ cognitiones, est sensibile externum, prout abstrahit à præsentia, aut absentia obiecti: sed hoc ut tale est vnum: ergo obiectum pro internis actionibus est vnum.

§. II.

Facultatum rectorum multiplicitas sancitur.

Resoluendum: Plures internas facultates rectoras esse admittendas: Sic tenet Fonseca *lib. 5. metaphysicæ c. 28. q. 7. sect. 4.* quem sequuntur Conimbricenses *lib. 3. de anima cap. 3. quest. 1. art. 3.* duos admittentes sensus, communem, & phantasiam: tenet Galen. *lib. de differ. symptomat. cap. 3.* Nisenus *lib. 4. de viribus anima cap. 6. & 7.* D. Nemesius *cap. 6. de natura hominis*, Valles *lib. 2. controu. cap. 22. & 23.* Communiorque Medicorum pars admittentes sensum communem, imaginatiuam, & memoriam, tenet D. Thom. *opuscul. 43. cap. 4. & 1. p. q. 78. art. 4.* Caiet. *ibidem*, Auerr. *in lib. 3. de anima comm. 6.* Ferrariensis *q. 4.* Et plures in schola D. Thomæ, qui quatuor admittunt rectoras facultates sensum communem, phantasiam, imaginationem, æstimatoriam, siue cogitatoriam, & memoriam, tenet Auicenn. *lib. 6. naturalium p. 4. c. 2.* Algacelus *lib. de anima tract. 4. cap. 4.* Gandauensis *lib. 2. de anima q. 57.* Albertus Magnus *lib. 2. de anima tract. 4. cap. 7.* Qui sensum communem, phantasiam, imaginatiuam æstimatoriam, & memoriam admittunt, licet vires istas ordine alio alij, quàm alteri collocent: hos sequuntur plerique ex Auicennæ Commentatoribus.

E Probat: Si vnica esset tantum interna facultas, læsa vnâ eius operatione, læderentur & reliquæ, cum non sit maior ratio: sed vnâ læsa internâ cognoscitiuâ actione, possunt reliquæ non lædi: ergo quia facultates, à quibus fiunt, sunt diuersæ. Probat minor ex Galen. *lib. de symptom. differentiis cap. 3.* Vbi imaginandi vim lædi posse, reliquis illæsis, demonstrat in Theophilo medico, qui cum rectè responderet ad interrogata, imaginatus est tibicines audire in angulo domus, & continuo exclamabat, ut eiicerentur foras & *lib. 4. de locis affectis c. 4.* demonstrat æstimatoriam posse lædi, reliquis potentiis rectè se habentibus, exemplo cuiusdam Romani ciuis, qui surgens ex lecto ad fenestram, & ostendens vitrea vasa inquirens an proiiceret: proiciebat; & puerum assumens inquirens an proiiceret: proiecit; quia annuebant ei: & memoriam sine reliquarum actionum læsione lædi demonstrauit Gal. *lib. de differ. symptom. c. 7. & lib. 2. de causis symptom. c. ultim.* Exemplo eorum, qui à Thucidide pestem annumeratam passi sunt, qui neque

neque alios, neque se ipsos cognoscebant, reliquis internis potentiis recte se habentibus: ergo potest lædi vna actio interna, reliquis illæsis, nec minus patebit hæc veritas ex nuper dicendis.

§. II.

Fit satis argumentis.

AD 1. distinguo consequens: Ergo vna ei inhæret facultas numerica sub qualibet specie, concedo: sub diuersis speciebus, nego consequentiam. Quia licet repugnent plura inhærere accidentia solo numero distincta in vno subiecto, non tamen si differant specie.

Ad 2. distinguo consequens: Ergo sufficit sensus communis pro cognoscendis prædictis obiectis, modo quo cognoscuntur ab externis sensibus, concedo: eo modo quo cognoscuntur à reliquis internis potentiis cognoscitiuis, nego consequentiam. Perfectior cognoscendi modus patebit ex nuper dicendis.

Ad 3. distinguo minorem: Vnum est obiectum eodem modo cognoscibile, nego minorem: diuerso modo cognoscibile, cōcedo minorem: & hæc perfectio, quæ superadditur in modo cognoscendi, petit diuersam potentiam, & valet ipsam specificare.

RESOLVTIO IV.

Vtrum in cerebro secundum omnes illius partes simul omnes rectrices facultates inhæreant?

§. I.

Negatiua pars proponitur, & suadetur.

Rectrices facultates in spiritibus inhærere contendunt D. Nemesius lib. de natura hominis c. 6. & D. Damascenus lib. 2. fidei cap. 19 & 20. Quasi non viuentia vitalium facultatum possent esse subiecta, Fernelius lib. 5. physiolog. cap. 10. In cerebri meningibus rectrices indicat inhærere facultates, Auic. verò fen. 1. 1. doct. 6. cap. 5. fen. 1. lib. 3. tract. 4. cap. 7. & cap. 11. & cap. 12. Acrius tetrab. 2. ser. 2. cap. 2. Auerr. in canticis, & lib. de memoria, & reminiscencia cap. 22. In quorum sententia loquitur D. Thom. 1. p. q. 78. art. 4. & opusc. 43. cap. 4. Iudicant, quod in cerebri medullæ diuersis ventriculis diuerso modo inhærent facultates rectrices, ita vt sensus communis sit in anteriori ventriculo, qui humidior est, quæ dispositio est aptior pro speciebus recipiendis; memoria vetò in posteriori, quæ siccior est, & aptior est pro eis retinendis: imaginatiua verò in medio, quæ temperatior est & caliditate aptior pro iudicio efficiendo: hos sequitur Varandæus lib. physiologiae sect. 6. c. 9. Godofredus lib. 1. c. 22. sequuntur & Auicennistæ.

Suadetur primò: Quia actio vnius internæ potentie rectricis læditur, illæsa manente altera: ergo quia resident in diuersis partibus, aliàs ex læsione organi pro vna, reliquæ læderentur.

Secundò: quibus synciput prominet, & frons, hi imaginatione, & ratiocinatione valent maximè; memoria verò quibus durior est posterior capitis pars: ergo quia diuersæ in diuersis partibus insident vires rectrices.

Tertiò: in cerebro, vt amplectitur communis consensus Anatomicorum experientia conuictus, sunt sinus diuersi: ergo vt in illis inhæreant diuersæ facultates rectrices, nulla enim sine necessitate talis diuersitas, variaque conformatio superueniret.

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

§. II.

Affirmatiua pars sancitur.

Resoluendum: Quod omnes rectrices facultates inhærent in quacumque cerebri parte. Tribuitur à plerisque Galeno, sic tenet Fernelius lib. 5. physiolog. c. 10. respectu meningium, Vall. lib. 2. controu. cap. 23. Andreas Laurent. lib. 20. anatomica artis q. 2. Petrus Garc. in fen. 1. 1. disp. 48. cap. 4. Mercatus lib. 1. de principiis part. 4. clas. 5. Sennertus tom. 1. physiolog. c. 13. Sancta-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 9. c. 29. Fontanus p. 1. vniuersæ artis medica c. 9. Donatus ab Altomari lib. quod functiones cerebri non fiant in ventriculis, Duncanus lib. 2. pathologia capit. 6. Fuchsius lib. 1. sect. 6. cap. 3.

Probatur 1. Facultates inhærent in ea parte corporis, quæ commoditatem, substantiæ modum, & debitam temperiem retinet pro operationibus eliciendis ab illa potentia, sed in toto cerebro vna est temperies, apta commoditas pro cognoscitiuis internis actionibus, & idem substantiæ modus: ergo est eadem aptitudo ad earum receptionem.

Probatur 2. Vno læso cerebri ventriculo, omnes lædi internas operationes contingit, & quod omnibus ventriculis læsis vna lædatur actio: ergo quia omnes facultates rectrices in omni inhærent cerebri parte. Probatur an ecedens: tum in epilepsia, in qua omnes internæ actiones cognoscitiuæ læduntur, licet non omnes ventriculi lædantur: tum in melancholia, hypochondriaca, in qua vna actio interna læditur, licet totum cerebrum sit intemperatum: ergo.

Probatur 3. Si deberent esse in diuersis cerebri partibus facultates rectrices, maximè, quia cum memoria siccitatem, communis sensus humiditatem, mediàmque temperiem imaginatiua pro suis requirant operationibus, vt cuique sit apta temperies, debet pro qualibet diuersa cerebri pars assignari: sed in eadem cerebri parte potest pro his actionibus debite eliciendis, debita reperiri harum qualitatum temperies: ergo reperiuntur in quauis parte cerebri. Probatur minor, in eisdem partibus, in quibus resident rectrices facultates, resident facultates vegetatiuæ, quarum epultrix petit humiditatem, retentrix siccitatem, concoctrix humiditatem & calorem: ergo sicut mixta cerebri dispositio, apta est temperies pro his omnibus operationibus, similiter pro actionibus rectricum facultatum.

§. III.

Fit satis pro argumentis.

AD 1. negatur consequentia: Quia in eadem parte coadiuuat pro actionibus diuersis diuersa partis temperies, quæ potest intemperari versùs vnam qualitatem pro actionibus potentie; quæ per illam operatur, non verò reliquæ pro actionibus, in quas conducunt.

Ad 2. negatur consequentia: Quia in diuersis partibus cerebri possunt diuersæ reperiri qualitates excedentes magis ad hanc, quam illam conducentes actionem, etiam si sint facultates in quacumque parte, quia potius hæc, quàm illa qualitas conducit pro suis actionibus.

Ad 3. negatur consequentia: Sunt enim ventriculi propter spirituum animalium generationem, & in quouis illorum potest aptior reperiri temperies pro actionibus alicuius facultatis, etiam si omnes in omnibus resideant partibus.

RESOLVTIO V.

Vtrum sensus communis sit facultas alia
à reliquis rectoribus?

§. I.

*Galen. & aliorum refertur, & suadetur
opinio.*

Pars negatiua docetur à Galen. qui *lib. de differ. symptomat. cap. 3. lib. 1. de presagatione 26. lib. 4. de locis cap. 1. lib. 7. de placitis cap. 8. lib. 8. de usu partium cap. 6.* Tres tantum admittit internas potentias, imaginatiuam, cogitatiuam, & memoriam, quem sequuntur. Vall. *lib. 2. controu. cap. 22.* Segarra in *lib. de facultatib. Peramatus cap. 13. Mercatus p. 5. clas. 4. art. 1.*

Primò suadetur: Tot sunt potentia cognoscitiua internæ, quot sunt possibiles læsæ operationes earum: sed vt apparet in deliriis, in paralyfi affectis, & in comatosis solum læduntur actiones alicuius ex annumeratis potentiis: ergo nulla alia admittenda.

Secundò: si sensus communis esset superaddendus, maximè vt ipse omnium sensuum externorum valeret percipere obiecta: sed omnia obiecta sensibilia externorum sensuum sufficienter percipiuntur per externos sensus, vt possint media eorum cognitione percipi ab internis reliquis facultatibus: ergo sensus communis non est superaddendus.

Dices: quòd sensus communis est necessarius, quia commune est omnibus causis particularibus, quòd pendeant ab aliqua communi causa, & cum sensus externi sint causæ particulares cognoscitiuæ obiectorum particularium, dependent à sensu communi tamquam à causa vniuersali omnium obiectorum externorum cognoscitiua.

Contra: etiam si sensus externus deberet ab aliqua communi causa dependere, potest siue sensu communi saluari huiusmodi dependentia, cum omnes dependant ab anima tamquam à prima radice: ergo propter hanc dependentiam non est necessarius.

Tertiò: quælibet potentia cognoscitiua constituitur vt diuersa ab alia, & in se vna per determinatum sibi aliquem modum tendendi in obiectum: sed sensus communis non potest habere aliquem modum sibi proprium tendendi in obiecta extrinseca: ergo non est sensus distinctus ab aliis. Probatur minor, sensus communis non potest tendere in obiecta sensuum externorum, nisi vt sunt præsentia: sed vt talia, quodlibet habet diuersum modum immutandi potentiam sibi propriam: ergo non potest sensus communis tendere in eorum omnium cognitionem per aliquem modum sibi proprium tendendi.

§. II.

Pars tenenda resoluitur.

Resoluendum: Sensum communem esse facultatem rectoricem specie ab aliis internis distinctam: Sic tenet Arist. *lib. de somno, & vigilia cap. 2. lib. 3. de anima c. 2.* D. Thom. in *lib. 3. de anima lect. 3. & 1. p. q. 78. art. 4. & q. 57. art. 2.* tenet Varand. *lib. physiolog. sect. 6. cap. 9.* Sennertus *tom. 1. c. 13.* Sancta-Cruz in *fen. 1. 1. opusc. 9.*

Probatur 1. Ex Aristot. *lib. 1. de anima cap. 2.* inquit enim: Quoniam autem album, & dulce, & vnumquodque sensibile ad vnumquodque comparando discernimus, & sentimus, quòd differunt, necesse igitur sensu sensibilia enim sunt, &c.

A Dices: quòd sensus externus est necessarius, à quo cognoscuntur, & discernuntur.

Contra: requiritur sensus, qui discernat circa obiecta quinque sensuum externorum: ergo requiritur vnus sensus, qui omnia illa cognoscat, impossibile enim est, vt Aristot. docet, ea discernere, quæ non cognoscimus: sed nullus ex sensibus externis vltra suum proprium, & determinatum obiectum cognoscit: ergo sensus alter internus communis, à quo omnia illa cognoscuntur, requiritur.

B Probatur 2. In animalibus non solum datur notitia directa obiectorum, quæ à sensibus externis cognoscuntur, sed alia quasi reflexa, per quam cognoscunt se talia obiecta percepisse: sed nullus sensus externus potest suam sensationem cognoscere, cum non detur expressa species illius, nec sit obiectum illius, visio enim neque est lux, neque color: ergo percipitur ab aliqua interna potentia. Probatur maior, animal fugit à loco, in quo fuit percussus, & accedit ad eum in quo aliquid percepit vtile.

§. III.

Diluuntur argumenta.

A D 1. negatur minor: Quia in quacumque interna actione triplex genus læsionis potest superuenire; sicut enim potest hæc læsio dari in actione imaginatiua, quæ in absentia obiecti sensibilis illud cognoscit, & in actione cogitatiua, aut æstimatiua, quæ conuenientiam, aut disconuenientiam percipit, & memoriæ, & harum rerum species retinet, datur similiter læsio in cognitione, qua animal percipit, & discernit inter obiecta externa præsentia. Galen. verò tantum egit de læsione trium actionum internarum, quia harum læsio sensibilis est magis, & quæ ferè semper alteras comitatur, & idè ex harum cognitione morbida percipitur cerebri dispositio, adæquatque sumitur cognitio requisita ad curationem.

C Ad 2. distingo maiorem; Si sensus communis esset necessarius maximè vt valeret percipere obiecta sensuum externorum eo modo quo percipiuntur ab externis sensibus, nego diuerso modo ac percipiuntur ab illis, concedo maiorem. Licet enim tam sensus externi, quàm sensus communis percipiant obiecta externa sensibilia præsentia sensus communis omnia illa percipit, & inter illa discernit; quod nulli externo sensui datur.

D Ad 3. negatur minor, quia, vt patet ex nuper dictis, amplectitur omnes modos tendendi in obiecta externa, quos diuisiue habent reliqui externi sensus.

RESOLVTIO VI.

Vtrum phantasia, seu imaginatiua sit facultas distincta à sensu communi?

E

§. I.

Galen. & aliorum refertur opinio.

Imaginatiuam, phantasiam, & sensum communem eandem esse potentiam tenet Galen. *lib. de differ. symptomat. cap. 2.* Valles *lib. 2. controuers. c. 22. & 23.* Mercatus *tom. 1. clas. 5.* Peramatus *lib. de facultatib. in presatione.* Nissenus *lib. 4. de viribus anima cap. 6.* Suarez *tom. 2. summa Theologia lib. 3. tract. 3. cap. 3.* Rubius *lib. 3. de anima cap. 3.*

Primò suaderi potest autoritate Arist. qui *lib. de memoria*

memoria. & reminiscencia. ait; Quòd phantasia est passio sensus communis: & *lib. 2. de anima text. 262.* dicit; Quòd imaginatio est motus factus à sensu in actu: sed talis est sensus communis: ergo phantasia non differt à sensu communi.

Secundò: si differret sensus communis ab imaginatiua, maximè quia sensus communis cognoscit objecta præsens, imaginario verò objecta absentia: sed eadem potentia quæ valet objecta absentia cognoscere, valet cognoscere eadem præsens: ergo sufficit vna potentia in vtramque cognitionem.

Tertiò: sensus communis, & phantasia habent idem obiectum, cum omnia objecta externa sensibilia cognoscant per eandem speciem, & eodem modo: ergo sunt eadem facultas.

§. II.

*Arist. & D. Thoma sententia
resoluitur.*

Resoluendum: Phantasiam, seu imaginatiuam esse facultatem realiter distinctam à sensu communi: Sic tenet Arist. *lib. 3. de anima cap. 3.* D. Th. ibidem *lect. 5. & 1. part. q. 78. art. 4. & q. de anima art. 13. & opusc. 43.* sequitur Caietanus, & illius Commentatores. Tenent ex Medicis Sennertus *tom. 1. cap. 13.* Varand. *lib. physiolog. sect. 5. c. 9.* Duncanus *lib. 1. physiolog. cap. 13.*

Probatnr 1. Authoritate Arist. dicit enim *lib. de somno.* Dictum esse in *lib. de anima,* sensum communem, & imaginatiuam esse idem subiecto, distingui tamen essentia: in *lib. 3. cap. 14.* agit de sensu communi, & *cap. 25.* agit de phantasia: ergo quia sunt facultates distinctæ.

Probatnr 2. Ratione desumpta ex D. Thom. 1. p. q. 78. art. 4. Cum animalis actio, & motus sequatur ad apprehensionem, non solum debet dari cognitio obiectorum sensuum externorum, quæ fiat ab externis sensibus; sed alia cognitio, quæ illa omnia dum præsens sunt cognoscat, discernat, & comparet inter se: vt sciat separare vtilia ab inutilibus: sed vltèrius requiritur potentia quæ ipsa, & si absentia discernat, & cognoscat, vt ex tali cognitione ad fugam vel prosecutionem eorum possit moueri: ergo præter externas facultates cognoscitiua potentia requiritur cognoscens objecta omnia externa præsens, & discernens inter ipsa, quæ dicitur sensus communis; & alia distincta, quæ illa absentia percipiat.

Probatnr 3. Sensus communis non retinet species obiectorum in eorum absentia, phantasia illas retinet, & mediis illis cognoscit objecta absentia: sed inter potentiam, quæ valet objecta absentia mediis speciebus reservatis cognoscere, & inter eam, quæ non retinet species, nec absentia valet cognoscere objecta, est realis distinctio: ergo realiter differt phantasia à sensu communi.

§. III.

*Pro argumentis adducuntur
solutiones.*

Ad 1. dicendum: Quòd Aristot. ait quòd phantasia est passio sensus communis; quia id, ad quod aliud supponitur, videtur esse illius passio; & ex eo quòd vnum sit alterius passio, potius infertur, quòd sit quid distinctum ab illo: dum verò dicit, quòd imaginatio est motus à sensu in actu factus, intendit distinguere phantasiam à sensu communi, & à sensibus externis, quia in sensu communi, &

D. Brauo Resol. Medic. Pars I.

A externis sensibus non fit motus nisi præsente obiecto; at verò in phantasia fit motus à sensu in actu, id est à sensu, qui sine præsens obiecti est in actu ad operandum per speciem, quam habet in actu.

Ad 2. negatur consequentia: Potentiæ enim cognoscitiuæ differunt inter se penes hoc, quòd se excedant in suis actibus; non penes hoc, quòd omnino habeant diuersos actus, sunt enim potentiæ subordinatæ, quarum superiores cognoscunt perfectiori modo quicquid cognoscunt inferiores; cum enim cognitio fiat ab obiecto, & potentia, obiectum potest vniri per immixtas species potentiæ imperfectiori, non verò alteri perfectiori, quin ipsæ species fiant perfectiores, vt sunt expressæ inferioris potentiæ cognoscitiuæ; & idèd phantasia, quæ non posset cognoscere per species immediate receptas ab obiecto, cognoscit per species expressas sensus communis sibi vnitas.

Ad 3. patet ex dictis: Quòd licet obiectum sit idem; sensus tamen communis non nisi præsens cognoscit obiectum, imaginatio, seu phantasia absens etiam percipit, & modo perfectiori, quàm communis sensus.

RESOLVTIO VII.

Vtrum facultas æstimatiua, seu cogitatiua
admittenda vt distincta
à phantasia?

§. I.

*Negantium pars proponitur, &
suadetur.*

VNam tantum facultatem esse phantasiam, & æstimatiuam tenet Taurisanus *lib. 2. in artem paruum, comment. 17.* sequuntur & alij, præcipue inter Philosophos Fonseca *5. metaph. c. 28. q. 7.* Suarez *tom. 2. summa Theologia lib. 3. cap. 30.* Toletus, & alij.

Primò suadetur: eadem potentia quæ valet cognoscere rationes sensatas, valet similiter cognoscere insensatas: ergo non debet duplex assignari potentia, quarum altera cognoscat sensatas, altera insensatas rationes. Probatnr antecedens, quælibet potentia valet cognoscere rationes, quæ ab specie, quæ cum illa coniungitur, repræsentantur: sed species lupi, quæ coniungitur cum phantasia non solum repræsentat rationes sensatas lupi scilicet albedinem, aut nigredinem, sed etiam rationes insensatas inimicitia cum oue: ergo sicut phantasia valet media illa specie cognoscere rationes sensatas, valet similiter, & insensatas cognoscere rationes.

Secundò: distinctæ potentiæ specie distinctum organum, quo inhæreant, petunt, vt patet in externis sensibus: sed vnum est organum pro phantasia, & æstimatiua: ergo vna est potentia. Probatnr minor, quodlibet organum diuersam ab alio temperiem petit: sed triplex temperies tantum est in cerebro, nimis humida pro sensu communi, nimis sicca pro memoria, alia temperata pro æstimatiua, & phantasia: ergo vnum organum pro vtraque tantum est admittendum.

Tertiò: Arist. *lib. de anima,* agit de phantasia, de memoria, & aliis internis facultatibus: sed de æstimatiua nihil docet: ergo quia illam non distinxit à phantasia.

§. II.

Affirmatiua pars sancitur, & fulcitur.

Resoluendum Affirmatiuè: Sic tenet Gal. lib. 7. de placitis. cap. 8. lib. 8. de usu partium, c. 6. lib. de differ. sympt. cap. 3. quem sequuntur Peramatus lib. de facultatib. Vall. lib. 2. controu. cap. 22. Mercatus p. 5. class. 4. Carreirus in fen. 1. 1. disp. 48. Sancta-Cruz in fen. 1. 1. opusc. 9. Varand. lib. physiolog. sect. 6. cap. 9. & communis Medicorum assensus, docet D. Thom. 1. part. q. 78. art. 4. opusc. 43. cap. 4. Quem sequuntur sui Commentatores.

Ratio fundamentalis deducitur ex D. Thom. Quia admittenda est in animali potentia cognoscens insensatas rationes, ut in multis demonstrat experientia, quæ idè obiecta prosequuntur convenientia, & disconuenientia fugiunt: sed hæc cognitio non potest tribui phantasiæ: ergo alteri debet tribui potentia, quæ æstimatedia vocatur. Probatur minor; nam phantasia immutatur per rationes sensatas, tantumque percipit obiecta mediis speciebus repræsentantibus obiecta ut sensibilia: ergo hæc cognitio non potest tribui phantasiæ.

Dices: quodd obiectum phantasiæ est obiectum cognoscibile, siue ut sensibile per species sensatas, siue ut insensibile per insensatas species.

Contra: maiorem includit perfectionem in modo cognoscendi potentia, quæ occultas rationes cognoscit per species insensatas respectu potentia, quæ obiecta sensibilia cognoscit per species sensatas, quam potentia, quæ cognoscit obiecta absentia respectu alterius cognoscentis illa ut præsentia: sed ob perfectiorem modum cognoscendi potentia, quæ cognoscit obiecta absentia, constituitur distincta ab ea, quæ illa ut præsentia cognoscit: ergo similiter ut specie distincta admittenda est potentia cognoscens rationes insensatas, ab ea, quæ rationes percipit sensatas.

§. III.

Primò positis argumentis traditur solutio.

Ad 1. negatur antecedens: Et ad illius probationem, distinguo maiorem. Potentia valet cognoscere rationes, quæ repræsentantur ab specie, quæ coniungitur, si sit potentia coaptata ad illam repræsentationem, concedo: si sit potentia non coaptata cum potentia ad illam repræsentationem, nego maiorem. Licet enim species, quæ ab obiecto mittitur, deferat illius repræsentationem per omnes potentias cognoscitiuas, ut vnita unicuique iuxta potentia cognoscitiua aptitudinem eliciat diuerso modo repræsentationem, species enim lupi visi ab oue non repræsentat inimicitiam in oculo, nec in sensu communi; & similiter nec in phantasia, quia ad illum modum repræsentationis non sunt coaptatae potentia; bene tamen cum cogitativa, quæ in hunc finem, ut perfectior tributa fuit animali; similiter & postea perfectiori modo intellectui vnita, perfectiores, vniuersalioresque sui obiecti tantum rationes repræsentat, quas priores sensus non cognouerunt cum illa.

Ad 2. negatur maior: Patet enim ex dictis in hac disputatione, rectrices facultates cerebro inhærere secundum omnes illius partes.

Ad 3. dicimus: In Aristot. doctrina non negari huiusmodi potentiam, immò plura doceri, ex quibus deducitur illius necessitas, quæ idè à D. Thom. & Commentatoribus admittitur.

A

RESOLVTIO VIII.

Utum memoria sit admittenda tanquam potentia alia ab æstimatedia?

§. I.

Negatiua parti fauet, & adheret modernorum pars.

EX modernioribus Philosophis Suarez, Rubius, Murcia, & alij memoriam ab æstimatedia non distingui contendunt.

BPrimò: quia æstimatedia est perfectior, quam phantasia: sed vna tantum phantasia sensatas species retinet, & mediis illis sensatas cognoscit rationes obiecti: ergo æstimatedia valet similiter insensatas retinere species, & mediis illis, obiecti insensatas cognoscere rationes.

Secundò: si memoria distingueretur ab æstimatedia, maximè quia memoria insensatas rationes cognoscit, ut absentes; æstimatedia verò, ut præsentis: sed penes hoc non possunt hæ potentia distingui realiter: ergo sunt eadem potentia. Probatur minor, potentia specificantur, & distinguuntur penes obiectum: sed obiectum, ut præsens, & ut absens idem est: ergo per hoc quodd ut præsens altera, ut absens altera percipiat obiectum, non est sufficiens distinctionis ratio.

CTertiò: si memoria est distincta potentia ab æstimatedia, maximè, ut per species reseruat in ipsa possit æstimatedia operari in absentia obiecti: sed implicat hoc: ergo tantum est potentia vna. Probatur minor, nulla potentia potest cognoscere obiectum nisi per species sibi inhærentes, & coniunctas, sit enim ex potentia & specie tamquam ex duobus principis vnicum cognoscendi principium: ergo si species in illa non inhærent, per illas non valet operari.

§. II.

Communior recipitur doctrina.

Resoluendum Affirmatiuè: Sic docuit D. Thom. q. de anima, art. 3. 1. p. q. 78. art. 4. opusc. 43. cap. 4. sequitur eius schola, Gal. lib. 1. de differ. sympt. cap. 3. lib. 4. de locis affectis, c. 1. lib. 8. de usu partium, cap. 6. lib. 7. de placitis, c. 8. sequitur Vall. lib. 2. controu. c. 22. Mercatus p. 1. class. 4. Acquiescit huic doctrinae communis Medicorum assensus.

ERatio à priori desumitur ex D. Thom. Quia necessarium fuit animali cognoscere aliquas rationes insensatas in absentia obiecti, quas prius cognouit per æstimatediam, ut in illius præsentia possit vtilia querere, & inutilia euitare: sed per cogitativam non valet illas cognoscere: ergo per memoriam, quæ est distincta potentia ab illis eas cognoscit. Probatur minor, sic se habet æstimatedia ad rationes insensatas præsentis, sicut sensus communis ad sensatas: sed sensus communis, ut patet ex dictis, ita est determinatus ad præsentis, ut non possit absentes cognoscere: ergo similiter æstimatedia ita est determinata ad cognoscendas rationes insensatas præsentis, ut non possit absentes cognoscere.

Probatur à posteriori ex Gal. doctrina, qui lib. 4. de locis affectis, c. 4. demonstrat posse lædi æstimatediam, non læsâ memoriâ: Et lib. de differ. sympt. cap. 8. & lib. 2. de causis, c. ult. demonstrauit posse lædi memoriam sine æstimatedia læsione: ergo æstimatedia distincta potentia est à memoria. Probatur consequentia, aliàs organo intemperato, ipsaque læsa, omnes suas eliceret læsas actiones.

§. III.

§. III.

Respondetur ad argumenta.

AD 1. negatur minor: Patet enim ex resolutione sexta, quid dicendum.

Ad 2. negatur minor: Ad illius probationem, distinguo minorem: obiectum præsens, & absens sunt idem obiectum, materialiter, & entitativè, concedo, formaliter in esse attingibilis à potentia cognoscitivæ, nego minorem. Potentiæ enim externæ, & internæ cognoscitivæ, ut diximus, idem obiectum respiciunt; sed diversus modus tendendi in illud, diversificat illas; ad cognoscendum enim obiectum

A præsens sufficit species ab illo emissu, emdiis potentiis anterioribus, quæ unita cum potentia sit principium cognitionis obiecti præsentis; at verò huius cognitionis terminus, cum sit perfectior, alteri petit uniri potentiæ, cum qua remanet, ut sit principium cognitionis in absentia obiecti.

B Ad 3. negatur minor: Patet enim ex nuper dictis, quod memoria est potentia activa, & quod ipsa per species reservatas, & inhærentes sit adequatum principium, quod valet in absentia obiecti insensatas percipere rationes, quas in esse repræsentatio in se continet species impressa sibi unita communicata ab expressa specie præcedentis cognitionis æstimatoriæ.

DISPUTATIO X.

De Generatione hominis, eiusque principiis.

EX Galen. lib. 14. de usu partium, homini sicut & cuicumque sublunari speciei conervationem sub vno individuo denegavit natura; ea tamen machinata est sub plurium successione, nova eorum superuenienti generatione: hæc autem in perfectorum animalium productione non nisi ex sanguine, & semine propriis illius principiis subsequitur; de horum natura, diversitate, efficiendi ratione, ac necessitate plura summus Hipp. dictavit lib. de natura hominis, lib. de genitura, lib. de septimestri partu, lib. de octimestri partu, lib. de exectione fœtus; ibi illius Commentatores, præcipuè Galen. in lib. de natura humana, in lib. de usu partium, lib. de naturalibus facultatibus lib. 1. & 2. de semine. Arist. aliqua protulit lib. de generat. & lib. de historia animal. Quem sequuntur D. Thom. Auerr. reliquique Commentatores. Præcipuè tamen ex Medicis in hac re dilucidarunt plura, Fernelius lib. 6. physiolog. Valleriola lib. 1. de locis comm. cap. 17. Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 13. Petrus Garc. in fen. 1. 1. disp. 35. 36. 39. & lib. de locis affectis, disp. 45. Serna tom. 1. tract. 1. & 2. Sennertus tom. 1. cap. 16. Fontanus lib. 5. physiolog. Zacutus tom. 3. & 9. Fienus lib. de viribus imaginationis, & lib. de fœtus formatione, & in apologia adversus Sancta-Cruç, Leuenius Lemnius lib. de occultis nat. mirac. cap. 4. Andr. Laurent. lib. de historia anatomica, Rodericus de Castr. lib. de morbis mulierum. Georgius Bertinus lib. 4. Martinez lib. 1. tract. 5. Guinterius de noua, & veteri medicina dialogo 6. Heurnius lib. 5. institutionum medicinalium, Ioannes Baptista Cortès decad. 4. miscellaneorum, cap. 10. Similiter, & in hunc finem plura adducunt Gineciorum Authores Mercatus, Eucharius, Rhodion, Felix Platerius, Ambrosius Pareus, Varandæus, & reliqui Anatomici, qui operam navarunt humani corporis enarrandæ structuræ, plura etiam huius instituti tetigit Zachias in suis questionibus medicolegalibus. Bonaventura de octimestri partu. Capinatus de fœtus formatione. Illustrarunt similiter & hanc doctrinam plurimi ex Iurisconsultis, quos nouissimè refert D. D. Antonius de Feloaga, Regius Consiliarius, genere, & sapientia illustris, doctrina percelebris, sententiarum pondere disertus, & gravis, in declamatione de immani læse maiestatis facinore, quest. 5. num. 4.

C

SECTIO PRIMA.

De hominis generatione.

HOMINI cum reliquis sublunaribus commune est produci, rerum autem productio iuxta earum diversitatem est diversa; accidentia, quia entis substantialis entia sunt, pleraque comproduuntur ad illius productionem, alia à simili media alteratione fiunt; substantiæ verò rerum aut ex nihilo per creationem, aut ex præsupposito subiecto per generationem, inter quas vnus homo creatione, & generatione ad sui productionem indiget, & de hac præcipuè disputationem suscipimus.

D

RESOLUTIO I.

Vtrum aliqua substantialis generatio sit possibilis?

§. I.

Negativa partis assertores, & fundamenta adducuntur.

E

ANaxagoras, Leucipus, Empedocles, Democritus, & alij antiquioris sæculi philosophi, referente Arist. lib. 1. physicorum, & 1. Metaphysica, & annuente Laërtio lib. 7. Substantialem rerum generationem sustulerunt, vnum tantum materiale principium admittentes pro rebus naturalibus, materiam inquam, ex cuius vnione, aut disgregatione ob diversas illi superuenientes formas accidentales diversas rerum accidentales differentias solum posse superuenire contendebant. Nostri temporibus Correyon Doctor Complutensis materiam primam è rebus exterminare contendens, omnia similiter antiquorum placita euertere visus est, & è medio abstulisse commune substantialis mutationis subiectum.

Fundamentum antiquioris placiti fuit, quod omnis quæcumque substantia simplicissima est, & quod nullum valuit recipere esse mutationemve habuisse, neque ex nihilo fieri, cum ex nihilo nihil fiat: neque entitatis esse valet de nouo fieri, cum esse essentia sit

æternum, & existentia esse sit subsequens ad quodlibet esse essentia.

§. II.

Communis assensus admittitur, & fulcitur.

Resolvendum affirmativè: Sic fanciuit Plato, sic Arist. qui ita dilucidè demonstravit hanc veritatem, ut in posterum unanimi consensu fuerit ab omni posteritate amplexa, sic patet ex primis rerum principiis ex eorum diuersitate, & essentia, ex noua rerum substantialium successione, ex varia substantialium rerum mutatione, ex superuenientibus sub vno esse entibus aliis, ex nouis substantiis: tum rerum proprietatibus, tum actionibus aliis subsequentibus, & non debitis præcedentibus aliis.

§. III.

Antiquorum satisfit fundamento.

Ad antiquorum placita satisfacit Arist. lib. 1. *physicorum*, lib. 1. *de generat.* lib. *metaph.* & in lib. *meteororum*, demonstrans ens substantiale componi ex materia, & forma, materiam dari, quæ mutationis est subiectum, & formæ receptaculum, formam verò, quæ dat esse rei, per eius aduentum substantiale esse acquirit, quæ generatur substantia, cui subsequitur esse existentia.

RESOLVTIO II.

Quid sit generatio substantialis?

§. I.

Generationis dilucidatur natura.

Resolvendum: Quod generatio substantialis est mutatio à priuatione formæ substantialis ad formam substantialem in materia. Sic deducitur ex Arist. pluribus in locis, lib. 3. *physicorum* cap. 1. text. 14. dicit, quod generatio est via ad naturam, lib. 8. cap. 7. text. 62. ait, quod generatio est mutatio à non ente ad ens, lib. 1. *de gener.* cap. 4. text. 23. quod generatio est mutatio totius nullo sensibili manente; & cap. 5. text. 15. quod generatio est mutatio à substantia in potentia ad substantiam in actu: hoc idem admittit D. Thom. in commentariis ad nuper adducta loca, & confirmat similiter 1. part. quest. 45. art. 2. quest. 3. lib. 2. contra Gentes cap. 17. & cap. 18. aliisque in locis, ex quibus hæc communis deducitur doctrina.

RESOLVTIO III.

Quid sit substantialis generatio viuentis?

§. I.

Deciditur dubitatio.

Resolvendum: Quod perfecta sublunarium viuentium generatio est processio viuentis à principio vitæ coniuncto secundum rationem similitudinis saltem in specie infima: Sic deducitur ex Arist. lib. 7. *metaph.* c. 8. & lib. 8. *Ethicorum* cap. 12. & sect. 4. *problematum* 14. Ex quo hanc deducit doctrinam D. Thom. 1. p. q. 27. art. 2.

Manifesta huius doctrinæ ratio desumitur ex eo, quod cum triplex sit acceptio generationis viuentiū;

A Alia communissima pro productione cuiuscunque viuentis quocumque modo facta, quæ est productio rei viuentis ab aliquo, qualiter producuntur ea quæ corruptione fiunt viuentia, de qua non inquirimus, cum non sit per se intenta ab agente particulari. Alia est generatio supra pro viuentis productione ab alio viuyente operante per cognitionem, estque processio viuentis à principio vitæ coniuncto, & per cognitionem, ac amorem operante secundum rationem similitudinis saltem in specie infima, de qua agunt Theologi. Nos verò de generatione agimus, quæ ab animali perfecto perficitur media virtute generatiua, quæ est vis animæ vegetantis, quæ quodlibet animatum in suo genere vnum, & perfectum ex alimento redundante aliud sibi simile generare potest, & hæc satis ex adducta à nobis diffinitione manet explicata.

RESOLVTIO VI.

Vtrum in hominis productione sit vera ratio generationis?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Videtur quod non, in generatione substantiali viuentis tantum reperitur formæ substantialis productio, vni illius cum materia, & totius compositi productio, in quibus ratio generationis possit constitui: sed in hominis productione nulla harum actionum potest dici substantialis generatio illius: ergo in productione hominis non datur vera generationis substantialis ratio. Probatur minor, animæ generatio, quæ petit, ut diximus, fieri ex præsupposito subiecto. Totum compositum nullam veram actionem terminat, cum eò ipso quod anima sit producta, & materiæ vnita sine noua actione terminata ad compositum, ipsum remaneat productum. Actio vnitua animæ rationalis cum materia, cum sit eademmet actio, qua producitur, vnita enim producit, nec ab homine produci potest, cui generatio esset tribuenda: ergo in hominis productione generationis ratio in nulla ex prædictis actionibus potest reperiri.

§. III.

Deciditur, & fulcitur communis sententia.

Resolvendum: Quod generatio substantialis hominis est actio se habens ex parte hominis generantis intrinsecè terminata ad animam rationalem, non secundum se, ut absolute recipit esse, sed prout corpori vnibilis. Sic tenet Caietanus 1. part. q. 18. art. 2. Soncinas lib. 8. *metaph.* q. 14. & inter moderniores est communis.

E Probatur: Homo per generationem producit hominem, verè, & realiter constituitur in esse patris: ergo quia ex vi generationis attingit productionem geniti: sed per generationem non attingit materiæ productionem, quæ prius fuit necessariò concreata; non formæ rationalis productionem, quæ per creationem fuit à Deo; non productionem totius, quæ non est alia ab actione vnitua formæ: ergo generatio consistit in actione terminata ad formam, ut vnibilis est materiæ.

§. III.

§. III.

Solvitur dubitandi ratio.

AD primum pro dubitandi ratione dicendum, quod unio animæ cum materia non tribuitur homini tamquam primæ causæ productivæ animæ uniendæ, sed tamquam causæ secundæ simul coordinatæ ad eandem actionem, anima enim rationalis, pro ea parte, qua spiritalis est, petit à Deo fieri: quia anima est, petit informare materiam, qua ex parte materiæ est unibilis, circa quam agens naturale operatur, & cum fiat per ipsam homo, qui ens naturale est, idè & per hominis actionem simul concurrentis ad unionem petit fieri.

Contrà: anima est entitas spiritalis: ergo eius unio non potest attingi per actionem agentis corporalis.

Ad replicam negatur consequentia: Quia, ut ait Caietanus, licet hæc actio tendat in animam rationalem, quæ eminet supra materiæ conditionem quoad substantiam, versatur tamen circa animam rationalem quatenus quodam modo habet esse materiale, & dependens à corpore; licet enim à corpore non dependeat, quoad esse entitatis, dependet quoad esse informationis.

RESOLUTIO V.

Utrum fœmina requiratur ut simpliciter necessaria pro generatione animalis?

§. I.

Dubitandi ratio proponitur.

Videtur quod non, primò ex Arist. lib. 2. de generatione animalium cap. 3. & lib. 4. cap. 3. & 6. Vbi docet fœminam non intendi à natura, sed quasi ens monstruosum provenire præter naturæ intentum: sed si esset fœmina necessaria ad generationem sicut ipsa generatio est per se intenta à natura, esset similiter fœmina, sine qua non posset fieri generatio, ergo non est simpliciter ad generationem necessaria fœmina.

Secundò: animalia imperfecta possunt absque fœmina generari: ergo non est simpliciter necessaria fœmina pro generatione animalis. Probatur antecedens, ex Arist. lib. 1. de generat. animal. lib. 5. de historia animal. cap. 5. & lib. 4. meteororum, ubi docens modum quo possunt generari animalia, dicit quod alia fiunt per coitum, alia per putredinem, alia possunt utroque modo fieri: ergo possunt aliqua animalia imperfecta sine coitu, & fœmina fieri.

Tertiò: si fœmina esset ex usu pro animalis generatione, maximè quia media seminis productione aliquem posset præbere concursus: sed fœmina ex communi Peripateticorum doctrina semen non emittit: ergo non est ex usu pro generatione.

§. II.

Deciditur pars tenenda.

Resolvendum: Quod pro perfectissimis animalibus generandis est per se intenta, & necessaria fœmina. Patet ex 1. Genesi, ubi mas, & fœmina pro quocumque perfecto animali conservando fuerunt creata: ex Hipp. lib. de genitura, de natura fœtus, de septimestri partu, ex Gal. in comment. ex lib. de semine, lib. de usu partium, ex Avic. cum communi omnium consensu, sic demonstrante experientia: Tum quia sola fœmina accommodatum habet locum pro genera-

Actione, quæ & semen emittit, menstruum sanguinem præstat, aptam subternit materiam pro prolis formatione, lac post partum pro eius nutritione, & augmento, huius autem necessitatem commendat Zacutus in præfatione ad lib. de morbis mulierum, Varandæus lib. physiolog. sect. 7. & Rodericus à Castro, & Mercatus lib. de morbis mulierum.

§. III.

Dubitandi rationes solvuntur.

AD 1. respondetur cum D. Thom. opusc. 20. art. 4. opusc. 28. art. 4. q. 6. de veritate art. 9. & in 4. distinct. 36. q. 2. art. 1. Quod fœmina per respectum ad naturam particularem est animal deficiens, & occasionatum: respectu tamen naturæ univversalis, est per se intenta, & secundum illius intentionem ordinata per se ad generationem; semen enim maris intendit per se producere sibi simile omnino perfectum secundum sexum masculinum; dum verò debile est, & impotens huiusmodi finem consequi, fœminam efficit; quæ licet in ordine ad generationem sit necessaria, & à natura intenta, non tamen à virili illo semine, si esset omnino validum, & idè occasionatum animal vocatur.

Ad 2. respondetur: Quod licet aliqua ex imperfectis animalibus putredine fieri possunt, nullum tamen ex perfectissimis generari potest sine fœmina, & concurrente ad illius generationem, & locum aptum pro recipiendo, suscitando, fovendoque semine, tribuendo, & ut fœtum alere possit.

Ad 3. respondetur: Quod licet non posset fœmina aptum semen pro generatione tribuere, esset necessaria ut aptum tribueret locum pro generatione, & menstruum sanguinem tribueret, per quem aptam subternit materiam, ut generatio & fiat, perficiatur.

RESOLUTIO VI.

Utrum fœmina secundum semen pro generatione emittat;

§. I.

Aristot. sententia assertur, & Averrois.

Fœminas semen non generare, vel saltem non ita prolificum, quod possit esse principium actuum in generatione, sicut est semen virile, determinavit Aristot. præcipue lib. 1. de generat. animal. cap. 16. & 20. Validissimisque confirmavit rationibus, cui subscribit Averr. in commentariis, & 2. lib. collige cap. 10. tenet D. Thom. præcipue 3. p. quest. 31. art. 5. ad 3. Durandus in 3. dist. 3. q. 1. Capreolus dist. 4. quest. unio. art. 3. Hervæus tract. de unitate formarum, q. 18. Marfil. quest. 5. art. 2. Albertus Magnus lib. 15. de animalibus cap. 11. lib. 16. cap. 14. Paludanus quest. 2. Soncinas lib. 8. metaph. quest. 16. Conimbricenses lib. 1. de generat. quest. 27. Petrus Garcia fen. 1. 1. disp. 26. cap. 5. Qui licet semen admittat, non simpliciter necessarium contendit.

Primum Aristot. fundamentum: quo similiter usus fuit Atenæus, referente Galen. lib. 1. de semine, hoc est: ab una, & eadem actione numero eiusdem animalis non potest tamquam terminus distinctus provenire duplex excrementum, alterum perfectius, imperfectius alterum: sed semen est excrementum resultans ex perfectiori coctione, sanguis menstruus est excrementum resultans ex coctione imperfecta: ergo

ergo in fœmina ex vi coctionis hoc duplex excrementum nullo modo potest resultare: ergo cum resultet sanguis menstruus, semen prolificum fieri non potest.

Secundum fundamentum est: in feminis excretionem reperitur voluptas, sequitur emaciation, & non sequitur conceptio sine his, & excretionem seminis in eis, in quibus semen est necessarium: sed in fœmina fit conceptio sine voluptate, ut apparet in violatis, aut vi coeuntibus, & in aliis, quæ coitu vegetiores redduntur: ergo sine feminis excretionem.

Tertiò: pro Arist. sententia superaddit Auerroës, semen fluidum, & aqueum non est pro generatione aptum: semen mulierum est fluidum, & aqueum: ergo fœmina non reddit aptum semen pro generatione.

Quartò: ait Auerroës; mulieres similes sunt Eunuchis, & pueris voce, pilis, & corporis habitu: sed Eunuchi, & pueri non generant semen aptum pro generatione: ergo nec mulieres.

Quintò: iuramento affirmat Auerroës à fide digna muliere scivisse, quandam fœminam ex semine relicto à viro in balneo concepisse sine voluptatis igniculis: ergo sine eo quod semen emisit, generavit fœmina.

§. II.

Tenendum resolut.

Resoluendum: Prolificum, & perfectum semen generari, & emitti à fœmina effectivè concurrente ad animalis generationem, sicut & semen virile. Sic tenet Hipp. lib. de genitura, lib. 1. de diata text. 71. Galen. lib. 1. & 2. de semine, lib. 14. de usu partium cap. 11. lib. de locis affectis cap. 5. lib. 2. de facultatibus naturalibus, validissimèque confirmat rationibus: adhæret Scotus in 3. dist. 4. quest. unic. D. Bonaventura q. 1. num. 31. Maior q. 3. art. 4. Ochamus q. 3. Gabriel 41. Et ex antiquioribus referente Mirandula tenebant Pythagoras, & Democritus: Ex iunioribus verò Medicis sequuntur Galen. sui Commentatores, inter quos Sylvaticus lib. controuersiarum 79. Sennertus tom. 1. cap. 10. Fontanus vniuersæ artis Medicæ part. 1. lib. 4. cap. 4. Leuinius Lemnius lib. de occultis naturæ miraculis cap. 6. Vesalius lib. 5. de fabrica corporis humani cap. 15. Andreas Laurentius lib. 8. artis anatomice q. 5. Varand. lib. physiolog. sect. 6. cap. 2. Auicenn. de natura animal. cap. 3. Rodericus de Castro lib. 1. de natura mulierum c. 3. Valler. lib. 1. de locis comm. c. 17. Vall. lib. 2. controu. cap. 7. Serna tom. 1. lib. 1. tract. 1. cap. 20. Fernelius lib. 6. physiolog. c. 6. Martinez lib. 1. tractat. 5. quest. 5. Capiuarius tractat. de fœtus formatione cap. 3. Georgius Bertinus lib. 4. cap. 1. Thomas à Veiga in lib. 6. de locis affectis, & alij.

Primum fundamentum, ex Gal. desumptum aduersus Arist. Herophilum, & Ateneum, huiusmodi est. Natura nihil frustra molitur: sed fœminæ condonauit omnia organa apta pro semine conformando, concoquendo, perficiendo, & deferendo, testes enim adaptauit illi, & duas arterias, tandemque venas, atque itidem ei aculatoria vasa: ergo producit semen prolificum pro efficientia generationis aptum.

Respondet Auerroës lib. 2. collige cap. 10. Quod testes sunt fœminis ad ornatum, sicut mammæ viris, sine aliquo vsu, & quod præparantia, & recipientia vasa deseruiunt pro aquoso, & imperfecto præparando, & recipiendo semine generationi inepto.

Contra stat: quod testium structura ita est perfecta in fœminis, ac in viris, & consequenter eorum virtus æquè prolifica, & potens; aliter in mammarum

A conformatione apparet, & tamen sufficiunt, quæ in homine sunt, lac generare, ut lib. 5. obseruauit Vesalius, nec nisi defectu communicationis cum utero lac non generant, ob cuius defectum nec in fœminis semper generatur lac. Stat præterea quod pro aquosa, & inutili materia nec vasa tot gyris contorta essent à natura conformata, nec tot implicata anfractibus: ergo ob perfectissimum generandum semen sunt fabricata.

Secundum fundamentum. Fœminæ in coitu voluptatem, & titillationem percipiunt: ergo quia vel semen, vel sanguinem, vel aliquem serosum humorem emittunt: sed non quia emittunt sanguinem menstruum, is enim sine voluptate emittitur, ut in lochiis, & menstruis purgationibus apparet; non ex serosi humoris euacuatione: ergo quia emittunt prolificum semen. Probatur secunda pars minoris: Tum quia plerisque in excreta substantia, colore album, crassitie moderatum, dum ex insomniis excernitur, apparet. Tum quia idem in anatome fœminarum concernitur; quæ à coitu diu se abstinerunt: Tum quia in earum gonorrhœa idem demonstratur experientia: ergo quod in fœmina cum voluptate excernitur aliud est à serosa substantia.

Dices cum Alberto Magno, & Auerroë; non esse substantiam omnino serosam, sed semen? hoc tamen non prolificum: sed cum virorum semine analogum aliquantulum in modo substantiæ, similiter & quod actiuitatis habet nihil, sed tantum elaboratum fuit, ut aptiorem, quam sanguis menstruus, pro generatione subternat materiam.

C Contra stant Galeni validissimæ rationes; plura in fœtu respondent, quæ non nisi à materni seminis efficientia possent contingere: ergo in fœmina necessariò concedendum prolificum semen, & effectuum generationis. Patet antecedens: Tum quia fœminæ hæreditarij morbi apparent in genito: Tum quia plerique genitorum sunt fœminæ similes: Tum quia in specificatione, si patres differunt, matrem sequuntur fœtus: sed non quatenus materiam subternit mater, hæc proueniunt; non enim sine vi effectiua, & actione hæc resultare valent: ergo hæc non sequuntur nisi ex efficiendi vi seminis fœminei.

D Tertium fundamentum: Fœminæ, quibus abscissi sunt testes, æquè ineptæ redduntur pro generatione, sicut & viri, quibus abscinduntur, & ita permanent sine coitus appetitu: sed non defectu menstrui sanguinis: ergo quia deficit illis prolificum semen, quod generare possent, si haberent testes.

Dices, quod deficit illis semen, non actiuum pro generatione, sed quod passiuum est principium.

E Contra; semen, quod testium defectu deficit in fœminis, eandem habet efficientem causam materiale, formalem, & finalem ac in viris: ergo eandem perfectionem retinet cum virili. Probatur antecedens, fit à testibus, quorum substantia eadem est in fœminis, ac in viris, fit ob speciei conseruationem in similis productione, fit ex perfectiori sanguine eodem modo spiritibus commixto, ut constat ex vasis, in quibus præparatur, fit cum eodem modo substantiæ, & idem à fœmina excernitur, ut in ipsa anatome reperitur, cum eisdem conspiciatur accidentibus: ergo per easdemmet fit causas, ac semen virile.

§. III.

Pro Aristot. & Auerr. fundamentis satisf.

AD 1. respondetur: Quod sanguis menstruus, & semen fiunt per coctionem per se tendentem

dentem ad eorum perfectionem, sanguis generatur à iecore, semen generatur à testiculis; sanguis, ut sit pro omnibus partibus nutrimentum, quod si redundet in vasis reservatur, & in quantum molestus, ut talis excernitur, dum sua quantitate irritat; semen similiter à natura detinetur, à qua similiter dum copia irritat, & turget, expellitur, in similis productionem deseruiens, ab utroque parente in uterum eiacularum: nec inconuenit ab eodem animali in diuersis partibus ex præcedente coctione diuersas resultare substantias, quæ quantitate, successione temporis naturam molestant in sui expulsionem, excrementique rationem induunt, ut patet de melancholia, bile, lacte, menstruo sanguine, semine, & aliis in corpore substantiis congenitis.

Ad 2. negatur minor: Licet enim in primo accessu sine voluntate permanerint, numquam tamen concipere valent, quin peruenerint in illo ad seminis emissionem, in qua & voluptatem superuenire est necesse; & quæ coitu nimis indulgent, macerantur; illæ verò, quæ illo cum moderamine utuntur, vegetiores redduntur, apta enim est illis pro salute moderata seminis expulsio.

Ad 3. distingo maiorem: Semen omnino fluidum, & aquatum est ineptum pro generatione, concedo: semen aliquantulum fluidum, & album, nego maiorem. Fatemur enim nec ita perfectum semen generari à fœmina, sicut à viro, est enim non ita exquisitè concoctum, & elaboratum, habet tamen sufficientem elaborationem, ut prolificum, & actiuum sit pro generatione.

Ad 4. negatur consequentia: Licet enim aliqua ex parte sint mulieres similes eunuchis, & pueris; differunt tamen, quia fœminæ & testes habent, quibus carent eunuchi pro semine generando, & sufficientem habent sanguinis copiam, ex qua fiat semen, qua pueri carent, quia omnia, quod generant, indigent ad sui augmentum, & nutritum.

Ad 5. dicimus: Quod si non Auerroës, potuit saltem fœmina balnei semini adscribere culpam, cuius verioris causam subtrahere voluit.

RESOLVTIO VII.

Utrum fœmina cum semen emittat, valeat se solâ generare?

§. I.

Affirmatiua pars suadetur.

Aristot. lib. 2. de generatione animal. cap. 4. hoc proponit dubium, à quo facile se expedit, cum semen non nisi in viro admittat; inter admittentes verò prolificum similiter generari, & emitti à fœmina, quod sola sine viri congressu valeat generari aliquantulum annuit Vallesius lib. 2. controuers.

Probatur 1. Ratione resolutione antecedente adducta; in fœmina reperitur quicquid est necessarium, ut se solâ valeat generare: ergo fœmina se solâ generat. Probatur antecedens, in fœmina reperitur uterus, qui est locus aptus pro fœtu generando; reperitur menstruus sanguis, qui est apta materia pro fœtu alendo, augendo, & conformando; reperitur semen prolificum, in quo remanet sufficiens virtus actiua: ergo reperitur quicquid requiritur pro fœtu generando.

Probatur 2. Fœmina concurrente viri semine ad generationem efficiendam, generat fœtum: ergo se solâ generare valet fœtum. Probatur consequentia,

A se sola potest tribuere quicquid cum illa vir tribuit pro generatione, cum possit tribuere semen eiusdem speciei, virtutis, & actiuitatis: sed semine viri concurrente, generat fœtum cum illo: ergo similiter se solâ.

Dices: quod fœmina non potest tribuere tantam seminis quantitatem quanta requiritur pro fœtu efficiendo, & quod à viro tribuitur pars seminis, quæ deficit.

Contra: dum in fœmina ob seminis retentionem nimia illius superabundat copia, valet maiorem quantitatem emittere, quam quæ potest suppleri à viro nimis debili: sed cum semine superaddito viri potest fœtum producere: ergo & se solâ.

B Probatur 3. Virtus generatiua in animali est eiusdem naturæ cum virtute generatiua in plantis, & arboribus, cum in utrisque sit facultas gradus vegetatiui: sed in plantis, & arboribus sufficit ab vnica planta, aut arbore semen emitti ad fœtum similem generandum: ergo similiter in animali sufficit vnicuique semen decisum in locum aptum pro generatione ad similem generandum fœtum.

C Probatur 4. Si utrumque semen concurreret actiue ad fœtus productionem: ergo quodlibet ut agens totale, vel ut agens parziale; non ut agens totale, aliàs à quocumque sine alio potest fieri fœtus; non ut agens parziale, aliàs in fœtu esset vna pars, quæ vni semini tamquam suo agenti partiali corresponderet, altera verò alteri correspondens deberet assignari: ergo fœmineum semen vel non habet actiuum concursum in fœtus productionem, vel solum sufficit ut sit totalis generationis causa.

Probatur 5. Gallina se solâ ouum generat aliquando sine masculi concursu: ergo & quævis fœmina.

§. II.

Deciditur soluendum.

Resoluendum: Quod licet fœmineum semen, & prolificum & actiuum sit, sine viri concursu, non valet fœmina fœtum concipere. Hanc veritatem vnanimi consensu admittunt Authores experientia conuicti, quæ numquam sine masculi concursu fœtus formationem posse fieri demonstrauit.

D Probatur 1. Si fœmina se solâ posset generare, matrimonij sacramentum non esset necessarium in Ecclesia: ergo non valet se solâ generare. Probatur antecedens, matrimonium est coniunctio maris, ac fœminæ in ordine ad filiorum procreationem: ergo si possent filij à sola fœmina sine viro procreari, sacramentum in hunc finem non esset necessarium.

Probatur 2. Ratione ex Arist. & Auerroë desumpta; si fœmina sola sufficeret pro fœtus generatione, imprudens esset natura virum produciens, cum posset absque illo species conseruare, & frustra esset eorum coniunctio, cum posset sine illa fieri generatio: ergo fœmina impotens est producere fœtum.

E Probatur 3. Fœtus aliquando matri, aliquando viro sit similis: ergo quia viri semen aliquando in actiuitate vincit, & aliquando fœmineum: ergo utriusque actiuitas est necessaria pro fœtu.

Probatur 4. Vir, & fœmina differunt perfectione accidentali specifica tam in esse entis indiuidualis sub tali specie, quam in esse principij actiui conseruatiui suæ speciei: ergo semen, quo utuntur ut instrumento ad speciei conseruationem, differt in esse talis speciei accidentali: ergo vnum per aliud suppleri non valet.

§. III.

Argumentis primò positis fit satis.

AD 1. negatur antecedens. Et ad illius probationem, distinguo antecedens: in fœmina cum aliis requisitis pro generatione reperitur semen prolificum fœmineum, & quod saltem specie accidentali differt à virili, concedo: semen cum omni virilitatis perfectione, nego antecedens. Sicut enim vir, & fœmina specie saltem accidentali differunt, ita & eorum semen, medio quo tamquam instrumento elevato vtuntur, & iuxta hanc diuersam perfectionem vtrumque est requisitum pro generatione, & vnum alterius non potest supplere actiuitatem, & necessitatem.

Ad 2. negata consequentia: Ad illius probationem, distinguo antecedens, fœmina se solà potest tribuere semen eiusdem speciei, ac est semen viri, specie essentiali, concedo: specie accidentali, nego antecedens. Ex Gal. enim lib. 1. de semine, licet influxus testiculorum in viro, & fœmina sit idem specie, alter tamen virilitatem, alter fœmineitatem suo indiuiduo communicat, sic & accidentalem differentiam specificam semini communicant.

Ad 3. negatur consequentia: Quò imperfectiora enim sunt entia paucioribus indigent instrumentis, quibus fiant, elementa solis primis qualitatibus instrumentaliter concurrentibus generantur, vegetabilia vnico semine à generante deciso, animalia duplici indigent semine, & virili, & fœmineo, à quorum quolibet simul cum alio concurrente, & agente fieri petunt.

Ad 4. dicimus: Quòd à quouis vt partiali agente fit fœtus, non tamen in illo assignabilis est pars quæ vni potius, quàm aleri dicatur correspondere; in productione enim entis physici, licet dispositio, quæ antecedit, disponatur à pluribus causis agentibus, & circa vnā partem vni, circa aliam alij agenti correspondeat, corrupta tamen forma antecedenti, in ea, quæ subsequitur, non requiritur quòd assignetur pars quæ potius fuerit facta ab vno agente, quàm ab alio; sic si duo ignes partialiter concurrant ad ignis generationem, antecedit in ligno pars vni potius, quàm alteri correspondens in alteratione: sed in igne genito noua forma, & nouum ens productum secundum omnes partes ab omnibus agentibus dicitur fieri, & secundum quamlibet, & idem dicendum de dispositionibus subsequutis ad ipsam.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum in naturali generationum ordine maternitatis ratio fundetur in actiuitate aliqua?

§. I.

Negatiuæ partis Authores, & fundamenta proponit.

Non fundari maternitatis relationem in actiuitate contendunt plures in fœmina denegantes, vel seminis: vel saltem seminis prolifici productionem, solūque admittentes pro materiali fœminæ principio maternum sanguinem: sic philosophantur iam prius citati Authores, ex Theologis D. Thom. 3. p. quest. 32. art. 4. Caietanus ibidem, & in 2. 2. q. 154. art. 2. Durandus in 3. dist. 3. q. 1. Marsilius q. 5. art. 2.

A Capreol. dist. 4. quest. vnic. art. 3. Ex physicis Alensis 5. metaphysica text. 29. Soncinas 8. metaph. q. 16. Herneus tract. de vnitae formarum q. 18. Albertus Magnus lib. 15. de animalibus c. 11. tract. 2. lib. 16. tract. 1. c. 1. ex Medicis Auic. lib. 9. de anima cap. 3. Auerr. 2. collect. cap. 10. Et ex modernioribus Manuel Martinez, qui licet semen prolificum à fœmina admittat generari, non in eius actiuitate posse fundari relationem maternitatis contendit, sed in sanguinis materiali principio, quod subternit fœmina pro fœtus generatione.

Primò: quia D. Thom. fauet illi 3. p. q. 32. art. 4. dicens: *Etenim, & in ipsa conceptione Christi Domini Beata Virgo nihil actiue operata est, sed solum materiam ministravit:* sed in Beata Virgine fuit vera ratio maternitatis: ergo solum in materiæ ministratione, & non in actiuitate fundata est maternitas.

Secundò: actiuitas potius videtur fundare rationem paternitatis, quàm maternitatis: ergo non est dicendum ipsam requiri in fœmina, vt sit vera mater. Probatur antecedens, quia vir totum peculiare, quod habet, est, secluso principio seu semine effectiuo, illa actiuitas, qua videtur aliquid peculiariter facere, quod non facit fœmina: sed si fœmina haberet aliquam actiuitatem in fœtum, potius deberet actiua dici, quàm vir: ergo non est actiuitas admittenda in fœmina.

C Tertio: præter actiuitates vteri, aut sanguinis menstrui, quæ non sunt admittendæ, solum restat, quòd in fœmina admittatur actiuitas in semine qua præparet materiam: sed hæc non sufficit: ergo non fundatur in aliqua actiuitate. Probatur minor, nam hæc eadem actiuitas etiam reperitur in semine viri: sed hæc non fundat relationem maternitatis: ergo nec actiuitas, qua fœminæ semen materiā præparet.

§. II.

In actiuitate maternitatis relationem fundari contendit.

Resoluendum: Quod in communi generationum ordine, maternitatis ratio fundatur in actiuitate. Huic fauet opinioni eorum cohors, qui fœminæ adscribunt prolificum semen, ex Medicis Hipp. lib. de genitura, & Galen. lib. 6. de locis affectis cap. 5. lib. 2. de semine cap. 4. Fernellius cap. 6. lib. 7. pathologia, Valles lib. 2. controuer. Valleriola lib. 1. de locis communibus c. 17. Letinius Lemnius lib. 1. de occultis naturæ miraculis cap. 1. Vesalius lib. 5. de fabrica corporis humani cap. 15. Thomas de Vega in 6. lib. Galen. de locis affectis. Ex Theologis Scotus in 3. d. q. vnic. Bonauentura quest. 1. Maior quest. 3. art. 4. Gabriel, & alij, Conimbricenses lib. 1. de generatione, & corruptione, cap. 4. Differunt tamen in hac assignanda actiuitate; alij enim in vtero effectricem vim collocant; alij eius attrahentem, & commiscendum actionem sufficere conantur, alij sanguini menstruo agendi vim tribuunt; in conformatrice seminis fœminei actiuitate ponimus cum Doctore Serna lib. 1. tract. 1. de principiis generationis, actiuitatem.

Probatur 1. Eodem modo concurrat effectiue ad fœtus productionem fœmineum semen, ac semen virile cum aliqua accidentali differentia tantum: sed in virilis seminis actiuitate ex communi consensu fundatur paternitatis ratio: ergo in fœminei seminis concursu ad fœtum debet similiter fundari maternitatis ratio. Probatur minor ex Galen. lib. 14. de usu partium, cap. 7. ait enim: *Si semen fœminæ motus habet principium omnino eiusdem*

cum mare motus habet principium, ipsumque oportet cum semine maris misceri, & dum demum veluti unum postea augeri: & superaddit, quod si ita est, misceatur cum eo est necesse, atque ita utrumque semen in unum motum conspiret, &c.

Probatur 2. Ratione ex Conimbricensibus deducta. Mater refertur ad filium relatione reali, quæ fundatur, vel in passione, vel in actione: non in passione, nam filius est qui generatur, non verò ipsa mater: sed qui generatur fundat relationem in passione: ergo mater fundat suam relationem in actione.

Dices cum Scoto 3. p. dist. 4. quest. unic. Quod actiuitas, à qua provenit actio, quæ maternitatis est fundamentum, non est in foemineo semine, sed in matris utero, cuius anima concurret ad foetus productionem.

Sed præterquam quod Scotus impugnari solet, quia instrumenti actionem exterminare contendit, displicet tamen, quia in viro ad effectuum concursus sufficit actio seminis media qua ponitur ultima dispositio pro foetus forma: sed matris semen, ut probauimus, est eiusdem naturæ: ergo eiusdem actiuitatis, & superflua consequenter vteri actio in hunc finem.

Dices 2. Quod actiuitas vteri, qua semen attrahit, coniungit, aut commiscet, sufficit, ut in eius actione fundetur maternitatis relatio.

Contra stat: Tum quia per illam non ponitur ultima dispositio pro forma foetus, quod requiritur, ut mater verè dicatur illius causa: Tum quia semine utroque attracto, & commixto, potest impediri introductio formæ foetus: ergo non fundatur in illa relatio maternitatis.

Dices 3. In sanguine menstruo esse actiuitatem, media qua, foemina concurrat effectiue ad foetus formationem, & in qua fundetur relatio maternitatis.

Contra, sanguis menstruus, si haberet effectuum concursus ad foetus formationem, frustra in viro, ac foemina esset seminis generatio: sed seminis vtriusque necessitas demonstratur à Galen. lib. de semine, quia vtriusque effectiui concursus requiritur pro efformando foetu: ergo in sanguine non datur huiusmodi actiuitas. Probatur antecedens, quia cum vtriusque sanguis sit eiusdem rationis, in utroque esset eadem virtus, & superflua esset seminis productio in hunc finem.

Dices 4. cum Emanuele Martinez, quod maternitatis relatio nec fundatur in actione, nec in passione; sed in dependentia vnius in sui productione ab aliis.

Contra: relatio maternitatis est relatio realis prædicamentalis: ergo debet habere aliquod ex fundamentis, in quibus debet fundari relationes reales prædicamentales: sed dependentia vnius in sua productione ab aliis non est fundamentum pro prædicamentali relatione: ergo in actione, aut passione fundari petit. Probatur minor, ex Arist. doctrina lib. 5. metaph. c. 15. In unitate, aut numero, in mensura, aut in actione, aut passione relationes fundari prædicamentales docet, & in actione, & passione filiationis, & paternitatis, aut maternitatis relationes fundari est communis doctrina.

Probatur 3. Omnibus rationibus, quibus antecederet probauimus foemineum semen esse necessarium pro foetus formatione, & præcipue contra Martinez, qui lib. 1. tract. 5. 4. q. 6. admittit semen foemineum ita effectiue concurrere sicut semen virile: ergo actio generativa, qua foemina, medio semine, attingit foetus formationem, erit æquè apta fundare maternitatis relationem, sicut actio qua vir, medio semine, attingit foetus formationem, apta est fundare paternitatis relationem.

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

§. III.

Complutensis Doctoris diluuntur fundamenta.

AD 1. respondetur: Quod D. Thomas intendit, quod Beata Virgo nihil actiue fuerit operata semen emittendo, non tamen quod ipsum non generauerit, & postea fuerit ab Spiritu Sancto adductum in uterum, ut enim dicit Doctor Serna lib. 1. de principiis gener. c. 27. In Verbi Domini conceptione Spiritus Sanctus tamquam causa efficiens ex purissimo matris sanguine fecit portionem illam materiæ virilis, quæ erat necessaria ad omnium perfectissimum corpus efformandum: ad veram igitur maternitatem Sanctissimæ Virginis inquit necessariū fuit præbere omne id, quod naturaliter omnes reliquæ matres præbent: sed non aliter potuit Maria Virgo præbere portionem sanguinis transmutati ab instrumentis seminalibus, ac sanguinem genitum ab hepate, & sanguinem, & spiritum genitum à corde: non igitur negandum est in Virgine istud naturalis maternitatis complementum. Quemadmodum enim Spiritus Sanctus absque aliqua immutationis tactus suspicione congregauit in utero sanguinem genitum ab hepate, sic potuit etiam congregare sanguinem immutatum à dictis instrumentis.

Ad 2. distingo antecedens: Actiuitas potius videtur fundare rationem paternitatis, quam maternitatis, si sit actiuitas foeminea, nego: si sit virilis actiuitas, qualis quæ reperitur in virili semine, concedo antecedens. Licet enim in utroque semine sit actiuitas, in semine viri virilior est actiuitas, quod apparet in foetu, idè enim viragines aliquæ euadunt mulieres, quia licet virile semen foemineum euincere non potuit pro viri generatione, bene tamen, ut aliquis in foemina reluceat virilitas, & è contra in effoeminatis viris contingit.

Ad 3. negatur minor: Et ad probationem, distingo maiorem: hæc eadem actiuitas etiam reperitur in semine viri, eadem secundum speciem substantialem, concedo: eadem secundum speciem accidentalem, nego maiorem. Sicut enim testiculi viri illi virilitatem tribuunt, & foemina testiculi foemineitatem, ut docet Galen. lib. de semine c. 4. Sic in viro generatur semen cum tali modo virilitatis, & in foemina foemineitatis, per quos differunt specifica accidentali differentia, quæ sufficit modificare diuerso modo actionem concurrendi ad foetum, ut possent fundari in illa diuersæ relationes maternitatis, & paternitatis; & iste diuersitatis modus à posteriori cognoscitur in foetu, idè enim licet non diuersæ in specie aliquæ mulieres fiunt viragines, & aliqui viri effoeminati, aliquando verò medio modo temperati homines fiunt.

SECTIO II.

De sanguine menstruo.

Rigidiorè vero foeminam conformauit Summus Opifex, ut qui gignitur sanguis calore non consumptus redundaret, & superfluous suppedicaret in utero materiam pro partium foetus conformatione, & augmento; qui verò in hunc non deseruit finem, ne nimis retentus noxior reddatur, superfluousvè aberraret per corpus, destinatum suæ receptionis adaptauit pro loco uterum, pro expulsiōne periodicum temporis spatium, de quo, & illius natura, sub hac disputatione agemus.

O

RESO

RESOLVTIO I.

Vtrum menstruus sanguis sit necessarius pro fœtu?

§. I.

Suadet pars negativa.

Videtur quoddam non, primò: Sanguis menstruus si esset necessarius pro fœtu, vel pro eius generatione, vel pro eius nutricatu: sed pro nullo ex his est utilis: ergo non est necessarius. Probatur minor, sanguis menstruus ex Hipp. radit terram velut acetum, & mordet vbiqumque mulierem contigerit, & vteros exulcerat, & ex Plinio si menstruus sanguine tenella vitis tangatur, in perpetuum læditur, steriles fiunt tactu fruges, moriuntur insecta, exuruntur horum germina, hebetescit speculi candor, eborisque nitor, canes in rabiem aguntur, ferrum rubigine obducitur: ergo nullo modo pro formatione, aut nutricatu fœtus utilis esse potest.

Probatur 2. Si sanguis menstruus esset necessarius pro fœtus formatione, vel vt efficiens, vel vt materialis illius causa: sed neutro modo: ergo non est necessarius. Probatur minor, pro conformatione ex Galen. *lib. de semine*, efficiens adæquatum est vtrumque semen virile, & foemineum, & vtrumque secundum crassiores partes materiam pro fœtu subternit: ergo sanguis menstruus non est necessarius.

Probatur 3. Si sanguis menstruus esset necessarius pro fœtus formatione, non posset sine illo fieri conceptio: sed sine illo fieri potest: ergo quia non est necessarius. Probatur minor, ex Arist. *lib. 3. de historia animal. cap. 2.* inquit enim, *Conceptus mulieribus à profluvio menstruum sua natura contingit, & quæ his carent, steriles magna ex parte existunt, verum fieri potest, vt aliqua etiam sine eorum effluvio concipiant, &c.* Ergo sine menstruus sanguine, qui si adesset, cum superfluum sit, non posset non effluere.

§. II.

Tenenda pars sancitur.

Resoluendum: Menstruum sanguinem simpliciter esse necessarium pro fœtus formatione, & nutricatu. Sic docet Hipp. *lib. de genitura, de morbis virginum, de morbis mulierum*, Galen. *lib. de semine, de natura fœtus, lib. 1. de sanitate tuenda, lib. 3. & 14. de usu partium, lib. 8. de placitis, lib. de naturalibus facultatibus, lib. 5. aphorism. lib. de venæ sectione*, Arist. *de historia animal.* & communis Philosophorum, & Medicorum assensus idem tenet.

Probatur 1. Destinatum generandi tempus in foemina est vt in plurimum ab anno decimoquarto, vsque ad quinquagesimum: sed idem est tempus designatum pro menstruus effluvio in mulieribus: ergo quia ad fœtus formationem, & nutricatum requiritur sanguis menstruus, aliàs in alio quocumque tempore posset generari.

Probatur 2. In viro menstruus non redundat sanguis, redundat tamen in foemina: ergo quia in illo esset inutilis, utilis verò in ipsa; natura enim nihil redundans molitur: sed non ob aliam rationem potest in foemina redundare, nisi quia est necessarius pro generatione, & nutricatu fœtus: ergo in hunc finem est necessarius. Probatur minor, nam in solo illo tempore, quo illo indiget pro generatione fœtus, & nutritione, redundat in illa.

Probatur 3. Fœtus conformatio, & illius nutrica-

Atus, & augmentum, quæ in vtero reperiuntur, petunt fieri ex aliqua materia in hunc finem apta, & sufficiente: ergo vel ex semine, vel ex sanguine menstruus: sed semen non sufficit pro tanta mole, vt conspiciatur: ergo sanguis menstruus, qui primo adfuit, & continuò subsequitur, in hunc finem materiam subternit.

§. III.

Solutio datur primò propositis.

Ad 1. distinguo minorem: Sanguis menstruus ad horum nullum est necessarius, vt omnimò noxius, & qualitate peccans, concedo: vt sola quantitate talis, nego minorem. Omnes enim adductas inducit noxas sanguis qualitate peccans, utilis tamen est, qui sola redundat quantitate.

BAd 2. negatur minor: Quia cum non posset semen vtrumque requisitam subternere materiam, nec tractu temporis posset sufficere pro nutritione, & augmento partium, in hunc finem sanguinem menstruum sufficiens principium foeminae condonauit natura.

CAd 3. patet ex Arist. adducta autoritate sanguinem menstruum esse necessarium, & sine illo copiosius raro contingere fœtus formationem, & si sine menstruis erumpentibus fiat quandoque, id contingit, quia ex copia in vtero redundante fit, quæ in foeminae nutritionem retenta, est in ea copia quæ solet dum finitur menstrua purgatio, vt docet Arist.

RESOLVTIO II.

Vtrum rectè diffiniatur sanguis menstruus?

§. I.

Aliquorū diffinitiones adducuntur, & Andreæ Laurentij diffinitio examinatur.

Arist. *lib. 1. de generat. animal. c. 30. & lib. 4. de partibus animal. c. 10.* Gal. *lib. 14. de usu partium cap. 8.* Asserunt quoddam sanguis menstruus est profluvium ordinatum sanguinis excrementitij utilis, sed crudi: ex quorum doctrina Rodericus à Castro *lib. 2. de natura mulierum c. 9.* & Ioannes Baptista Cortes in *miscellaneis decad. 10. quest. 4.* Sanguinem menstruum dicunt esse sanguinem in muliere superuacuum, crudum, sed utilem ordinatè, & secundum naturam profluentem. Sic Carreirus *de locis affectis disp. 68. c. 1.* ait quoddam est; Excrementum, quod certis temporibus, & debita periodo per vterum expurgatur ad animalis generationem, & nutritionem. Fontanus *part. 1. artis medicae c. 7.* dicit quoddam est, Excrementum superfluum singulis mensibus eiectum per vterum, existens alterum generationis fœtus principium. Varandæus *lib. physiologiae sect. 7. c. 3.* dicit quoddam est: Portio, siue residuum alimentariæ materiæ in foemina, ab eadem materia eisdem partibus simili temperie, & coctrice vi elaboratum, unde eisdem qualitatibus, & natura præditum omnino necesse est. Ex his autem diffinitionibus Andreas Laurentius *lib. 3. de historia anatomica c. 3.* sanguinis menstrui diffinitionem adintegrat sic: sanguis menstruus est *Excrementum alimenti ultimi partium carnosarum, quod certis temporibus, & stasis periodis, moderata quantitate per vterum expurgatur ad animalis generationem, & nutricatum*, & de hac dubitamus an sit perfecta; Conantur illam abicere Moxius *lib. 1. de morborum acutorum curatione per venæ sectionem*

nem c. 19. Cui subscribit Ioannes Baptista Cortés, loco citato, superfluum indicantes ultimam particulam.

Primò: si sanguis menstruus esset necessarius pro nutritione, & generatione fœtus, necessariò semper deberet ille sanguis in hunc finem in utero seruari: sed non semper seruatur, nec seruari debuit, aliàs sua qualitate maximas inferret noxas fœminæ: ergo particula illa redundat.

Secundò: ex Gal. 3. de causis symptomatum cap. 2. euacuatio menstrua est secundum naturam: sed si esset sanguis menstruus necessarius, esset præter naturam, cum euacuaretur, quod retineri deberet: ergo particula illa est superflua.

Tertiò addit Cortés: in illis fœminis, quæ generant, & nutriunt fœtum, est secundum naturam, & retinetur: ergo respectu reliquarum saltem non absolute est verum, quòd sit pro nutrimento, & generatione necessarius.

§. II.

Laurentij diffinitio completa indicatur.

Resoluiendum: Quòd vltima diffinitio, nec diminuta est, nec superflua. Amplectitur Zacutus tom. 9. cap. 6. & constat, quia ex eodem Laurentio exprimit materiam, efficientem causam, tempus vniuersale, particulare, quantitatem, vias, & vsum, qui habet finalis causæ rationem. Materia sanguinis menstrui est, quod residuum ex alimento redundat in fœmina, quæ quia frigidior, ipsum absumere non valet, & idè in quanto excrementum fit, quod idè expultricis sit obiectum, & expellitur certis temporibus, & statutis periodis, quia tunc aggregatur, ut redundans irritat, ut irritans excernitur per vterum determinatè, ut pro tam necessaria euacuatione esset locus determinatus, & ut ante expulsionem posset retineri, in quibus pro generatione, aut fœtus alimonia esset utilis.

§. III.

Vendicatur diffinitio à calumnijs Moxij.

Ad 1. distinguo maiorem: Necessariò in hunc finem deberet seruari, dum pro illo fine fœminæ est utilis, concedo: dum non est ob illum finem utilis, nego maiorem: in diffinitione enim non dicitur, quòd semper, & in omni fœmina deseruiat pro fœtus generatione, & nutrimento: sed quòd semper à natura expellitur per vterum, ut retineatur, dum fuerit utilis pro generatione, aut nutrimento fœtus.

Ad 2. distinguo minorem: Si esset sanguis menstruus necessarius, eius euacuatio esset præter naturam, respectu eius fœminæ in qua in hunc vsum esset utilis, concedo: respectu fœminæ in cuius utero non est utilis in hunc finem, nego minorem. Ut enim diximus non omnis sanguis menstruus est necessarius pro generatione, aut nutrimento, sed euacuatio illius per vterum est necessaria pro generatione, & nutrimento, ut deseruiat in hunc finem, in quo fœminæ fuerit utilis.

Ad 3. distinguo consequens: In reliquis saltem non est verum, quòd sit pro generatione, & nutrimento necessarius eius descensus per vterum, nego: eius materia in illo, concedo consequentiam; licet enim non deseruiat in omni fœmina sanguis menstruus pro generatione, aut nutrimento fœtus, in omni fœmina est necessarius descensus per vterum, ut in illo in hunc finem retineatur, dum fuerit utilis.

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A

RESOLVTIO III.

Vtrum menstruus sanguis peccet in quali, aut quanto?

§. I.

Peccare in Quali, authoribus, & rationibus fulcitur.

Omne quemcumque menstruum sanguinem peccare in quali, non solum manifesta, sed occulta vi patrocinator Plinius lib. 28. naturalis historia cap. 7. lib. 7. cap. 15. Arist. lib. 3. de historia animal. c. 19. quem Auerroës sequitur. Columella de re rustica lib. 11. cap. 3. Aclinianus lib. 6. de animal. cap. 36. Sclinus in Polystore, hist. 14. subscribunt moderniores Fernel. lib. physiolog. cap. 7. Baluerde lib. 3. anatomica cap. 17. Zacutus lib. 1. cap. 6. partim etiam subscribit Gentil. 39. extraneantium, sanguinem menstruum, qui pro nutritione, & fœtus formatione deseruit, quantitate; illum qui periodis, & statutis secernitur periodis, sola qualitate contendens peccare.

Probatur 1. Sanguis menstruus ex Hipp. lib. de morbis vulgaribus, & lib. de morbis mulierum, terram radit veluti acetum, & mordet ubicumque mulierem contigerit, & vteros exulcerat, ex Aristot. lib. 4. de natura animal. cap. 19. vitiat, ægrotansque est, ex Floro, apud Plutarchum vitiosus est, ex Plinio si menstruo sanguine tenella vitis tangatur in perpetuum læditur, steriles erunt tactu fruges, moriuntur insecta, exuruntur hortorum germina, hebetescit speculi candor, eborisque nitor, canes in rabiem aguntur, ferrum rubigine obducitur, à fœminis illius sentitur mordicatio, fiunt male coloratæ, & imbecilles dum fluit menstruum, mustum acescit, prægnans mulier menstruo sanguine alterius circumlinita abortit, & non gerens utero sterilis fit, ex eius potu fiunt homines fatui, ac siderati, ex concubitu cum menstrua superuenit lepra, & ex Hipp. lib. de virginum morbis, ex sanguine menstruo retento fiunt febres erroneæ, horror, inflammatio acuta, clamor, putredo, insania, mœror, strangulatio, timor, formido: & ex eodem, lib. 1. de morbis mulierum, iuxta diuersas partes, in quas irruit, diuersos parit effectus, in utero flegmonas, carcinomata, erysipelata, schirros, in hepate cachexiam, icterum, hydropem, in liene obstructionem, schirros, in ventriculo malaciam, appetentiam deprauatam, in corde syncopem, in pulmone tabem, & in reliquis partibus alios diuersos effectus iuxta cuiusque naturam: sed hæc omnia non possunt provenire ex solo vitio in quantitate: ergo proveniunt quia sanguis menstruus peccat in venenosa qualitate.

Probatur 2. Moysis edicto interdictum erat, ne mulier menstrua templum ingrederetur. Gal. communem Medicorum assensum esse affirmat lib. de tumoribus, & huic sentiendi modo videtur adhærere, & D. Thom. docens in 4. dist. 32. art. 2. quasiuncula 2. prohibitum fuisse viro ad menstruatam accedere uxorem; ex legibus Zabrorum hominum societas interdicebatur, quibus fluebant menses: ex Chirurgicorum experientia filamenta ex indusiis earum, quibus erant menstrua, incurabilia reddunt vlcera: ex Indis Naires pollutos se indicant ex menstruatæ contactu: ergo quia in venenosa menstruus sanguis peccat qualitate.

Probatur 3. Si sanguis menstruus solâ quantitate redundaret, tunc aptius fieret conformatio fœtus, quando maior eius redundaret copia pro materia subternenda ad eius productionem: sed ex Hipp.

doctrina post menstruam purgationem ut in plurimū mulieres fiunt gravidæ: ergo quia per illam euacuata fuit non copia sanguinis pro fœtu requisita, sed quæ ob suam venenosam qualitatem erat noxia, & impediens fœtus formationem.

§. II.

Communis amplectitur doctrina.

Resolvendum: Quod menstruus sanguis in fœminis boni habitus sola quantitate peccat: Sic tenet communis Medicorum consensus, præcipue inter moderniores Carreirus *de locis affectis*, disp. 58. cap. 2. Andreas Laurentius *de re anatomica* lib. 8. q. 8. Fontanus *universæ artis medicæ part. 1. cap. 7.* Varand. *lib. physiologia sect. 7. c. 3.* Duncanus *lib. 1. physiolog. cap. 13.* Rodericus de Castro *lib. 2. de natura mulierum cap. 10.* Ioannes Baptista Cortès *miscellaneorum decade 10. q. 4.* Mercatus *lib. 1. de affectionibus mulierum cap. 4.* Georgius Bertinus *lib. 4. cap. 4.* Heurnius *institutionum medicina lib. 5. cap. 6.* Albertus Bonus *de morbis mulierum cap. 13.*

Probatur 1. Summi Dictatoris edicto *lib. de natura pueri, & lib. 1. de morbis mulierum, effluit mulieris sanguis veluti à victima, & citò concrevit, siquidem sana fit: sed laudabiles sanguinis sunt huiusmodi conditiones: ergo in muliere sana mēstruus sanguis sola quantitate peccat.*

Probatur 2. Sanguis menstruus, qui statis periodis deberet purgari per vterum, est materia, ex qua fit lac pro fœtu alendo: sed materia, ex qua fit lac laudabile, & utile pro fœtu alendo, nullo modo potest esse prædita qualitate venefica, aliàs eadem reluceret in lacte, & eius productionem impediret: ergo menstruus sanguis nulla venefica qualitate est infectus, sed sola quantitate luxurians excernitur. Probatur maior: Tum ex Galen. *lib. de venæ sectione adversus Erasistratum cap. 8. & lib. 14. de usu partium*: Tum, quia toto tempore lactationis menstrua deficit purgatio: ergo provenit, quia ex sanguine illo menstruo generatur lac.

Probatur 3. Si sanguis menstruus esset veneficus, noxas venenosi humoris persentiret fœmina, pauciores dum in minori copia incipit aggregari; plures, dum accrescit; & maiores, dum in maiori copia per vnum detinetur mensem, aut per plures, ut contingit plerumque: sed sine sensibili noxa vivunt non cacochemæ mulieres: ergo quia sola gaudet excedente quantitate.

Dices: quod propter consuetudinem sensibilem non percipiunt noxam.

Contra est tunc: quod à malè humoratis, & in quibus ratione qualitatis malignæ aliquando subcrevit maligna qualitas, persentitur; quod idem contingeret in reliquis: Tum quod saltem dum primò fluunt menses in non assuetis, deberent symptomata venenosi humoris sentiri: Tum quia venenosis, mortiferisque qualitatibus à tota substantia non assuecit natura: ergo nec sufficeret, ut non perciperent noxam.

Probatur 4. Sanguis menstruus eiusdem rationis est, ac sanguis, ex quo fœmina, & vir nutriuntur: sed fœmina, & vir laudabili nutriuntur sanguine: ergo menstruus sanguis secundum suas qualitates laudabilis est. Probatur maior; menstruus sanguis ex eadem fit materia, ab eodem iecoris calore, in eundem finem: ergo eandem nanciscitur, & formam, & temperiem.

Probatur 5. Sanguis menstruus redundat in fœmina ex naturæ providentia, ut ex illo præbeat ma-

Ateriam pro fœtus generatione, pro fœtus alimonia in vtero, & postea in tempore lactationis: sed ad nulum ex his esset utilis, si esset naturæ venenosus: ergo laudabilis est, & sola quantitate peccans.

Probatur 6. Sanguis menstruus statutis periodis petit expelli: ergo sanguis menstruus non peccat sola venefica qualitate. Probatur consequentia, si sola qualitate venefica peccaret, media illa fieret obiectum facultatis expellentis, cum esset à tota substantia noxa, & irritans pro sui expulsionem: ergo sine statutis periodis toto tempore quo, ut venenosus deveniret ad vterum, expelleretur, cum esset obiectum facultatis naturalis expellentis intra sphæram suæ actiuitatis, & sine impedimento alio ad sui expulsionem.

§. III.

Plinio, Fernelio, & reliquorum experientis fit satis.

Ad opinionem contrariam respondemus, quod nomine sanguinis menstrui intelligimus euacuationem quæ statutis periodis fit per vterum, hæc secundum essentiam consistit in euacuatione determinatæ sanguinis portionis, quæ ex instituto naturæ resultat ex ea quantitate, quæ ab ipsa generatur, & ordinatur, ut materiam subternat pro fœtus formatione, alimonia in vtero, aut pro lactis generatione, & hæc sanguinis portio talis, eiusdem naturæ est in substantia, & qualitatibus, cum ea quæ à fœmina producit in sui alimonia, & ideo, quæ superfluens in vterum delata ob sui copiam irritat ad sui expulsionem, dicitur menstruus sanguis, solæque quantitate à perfectiori alia sanguinis parte, & separatur, & excernitur; contingit tamen plerumque, ut in fœminis mali habitus indebitamque habentibus dispositionem sanguinis massa fiat à iecore cacochema, & in eius natura vititur pro sui alimonia eis humoribus, qui debitam nanciscuntur temperiem, pellit tamen superfluam sanguinariæ massæ portionem, & cacochemam, ea autem pars sanguinis à reliquis benè temperatis humoribus segregata, & sine eorum consortio separata, & sine debita ventilatione in vtero coacervata, in indebitam, & venenosam abit naturam, & mediis deleteriis, quas acquirit, qualitatibus, prorumpit in omnes noxas, quas contrariæ opinionis assertores referunt; ex quibus patet, quid pro illis dicendum.

Vtrum immediata causa periodicationis sanguinis menstrui sit Luna?

§. I.

Laurentij relinquitur opinio: communis refertur.

Andreas Laurentius *lib. 8. de historia anatomica* q. 10. ad naturæ motus, ad incognitasque illius leges recurrit, incognitam relinquens huius difficultatis resolutionem. Rodericus de Castro *lib. 2. c. 10.* & plerique Authorum ad Lunam huius motus reducunt causam.

Primò suaderi potest ex Arist. *lib. 2. de generat. animal. c. 4. lib. 7. de historia animal. c. 2.* Vbi docet, quod decrescente luna ut in plurimum moventur menstrua, quia luna ob prædominium humiditatis fœminæ naturæ tribuitur: ergo illi adscribendus est menstruorum motus.

Secundò: si sanguis menstruus non euacuaretur à luna, maxime, quia cum sit excrementum sua saltem quantita

quantitate valens irritare expellentem nostri corporis facultatem, sufficit pro eius expulsionem expultrix vteri virtus: sed hæc ratio non obstat: ergo expellitur ratione lunæ. Probatur minor, si expelleretur à naturali vi expultrice, quotidie expelleretur, sicut quotidie expelluntur serum à renibus, bilis ab hepate, ventris excrementa, & tertiæ regionis sordes: sed non nisi per mensium periodos expellitur: ergo non obstat, quod sit excrementum, & ut tale, obiectum expultricis.

Tertiò: menstruorum periodus regulariter petit vnoquoque mense fieri, ex Hipp. lib. de septimestri partu: sed in ipso mense nulla potest assignari causa localiter motiva sanguinis, ut patet: ergo referenda est ad astra præcipueque ad lunam, cuius motus regularis, & proportionatus est cum quolibet mense.

§. II.

Efficiens causa expulsionis menstruæ designatur.

Resolvendum 1. Quod causa per se localiter efficienter menstruum sanguinem mouens est facultas expultrix vteri, & reliquarum partium, per quas euacuatur.

Probatur 1. Menstruus sanguis mouetur localiter ad sui expulsionem non ab intrinseco, cum non sit viuens; non à luna, aut ab Astris, quæ in nos non locali, sed alterationis motu agunt: ergo ab aliqua facultate localiter mouente ad extra debet trudi: ergo ab expultrice reliquarum partium, per quas mouetur.

Probatur 2. Sanguis menstruus est obiectum facultatis expultricis vteri, & reliquarum partium, per quas truditur: ergo ab expultrice illarum vi extra mouetur. Consequentia constat, cum non sit extra sphaeram suæ actiuitatis. Probatur antecedens sanguis menstruus, ut constat ex dictis, est excrementum peccans in qualitate, aut saltem in quantitate: ergo est obiectum facultatis expultricis.

§. III.

Periodicationis menstruæ purgationis causa aperitur.

Resolvendum 2. Fit regulariter in vnoquoque mense menstrui sanguinis expulsio, quia non breuiori tempore colligitur copia quæ in quantitate grauet, & quia ex lunæ motu commotus, aut rarefactus sanguis expultricem irritat.

Probatur 1. pars: In extenuatis, & in eis, quæ aliquam sanguinis magnam perpeßæ sunt euacuationem; in puellis, in quibus non redundat sanguis, & in ætate grandioribus, in viraginibus, & nimis exercitatis, in quibus ob caloris copiam maior fit resolutio, in prægnantibus, & lactantibus, & aliis, in quibus sanguis non redundat, non fit periodica euacuatio: ergo ille paulatim adauctus donec expultricem irritet, est causa periodicationis.

Probatur 2. In fœminis, in quibus maior abundat sanguinis copia, per septimanas solet contingere menstrualis euacuatio: ergo sanguis ita adauctus, ut irritet in sui expulsionem, est causa huius, vel illius periodicationis.

Probatur 3. Tunc fit periodica euacuatio ab expultrice facultate, quando ponitur illius obiectum: sed sanguis menstruus fit obiectum expultricis, quando peccat in quantitate: ergo ipse quatenus paulatim accrescit in illam, est causa periodicationis.

Secunda pars resolutionis patet. Luna, præcipue

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

dum plena est, vias latiores reddit, humores commouet, & in sua humiditate rariore sunt, aptioresque, ut irritent quantitate: ergo coadiuuat luna ad menstruam periodicationem se tenens ex parte obiecti locomotiue facultatis. Probatur antecedens, ex Macrobio lib. 7. saturnal. cap. 1. qui hanc confirmat doctrinam his verbis: *Ergo non mirum, si ratione proprietatis, quæ singulis inest, calor solis arefacit, lunaris humectat. Hinc, & nutrices pueros alentes operimentis obtegunt, cum sub luna praterunt, ne plenos per ætatem naturaliter humectatos, amplius lunare lumen humectet. Hoc quoque notum est, quia si quis diu sub luna somno se dederit, agrè excitatur, & proximus fit insano pondere pressus humoris, qui in omni eius corpus diffusus, atque dispersus est proprietate lunari, quæ ut corpus perfundat, omnes eius aperit, & laxat meatus; & paulò infra ait, sed nescio quæ proprietates, & quanam natura inest lumini, quæ de ea defluit, quæ humectet corpora, & velut occulto rore madefaciat, cui admixtus calor ipse lunaris putrefacit carnem, cui diutius fuerit infusus.* Cur verò decrecente luna, fiant potissimum menstruæ purgationes, causa est, quia tunc corpora hominum, & animalium sunt frigidiora, & humidiora, & mulierum præsertim, quæ hoc tempore humiditate externa veluti intumescunt, præsertim vteri vasa quorum ora aperiuntur, & naturæ expellenti diligentissimè cedunt.

§. IV.

Argumentis adhibetur solutio.

Ad 1. respondetur: Quod Arist. intendit, quod Luna sit causa periodicæ euacuationis, quatenus se tenet ex parte obiecti ob rationes ex Macrobio adductas, idem enim in plenilunio, & luna decrecente, periodica menstruæ euacuationis superuenit, quia sanguis humiditate rarefactus in sui expulsionem irritat, & iam expulsus vsque in idem tempus coaceruari non potest in sufficiente quantitate, ut irritet.

Ad 2. negatur minor: Ad illius probationem, distinguo maiorem: si sanguis menstruus expelleretur ab expultrice, expelleretur quotidie, si esset in quantitate sufficiente, ut irritet pro sui expulsionem, concedo: si in minori copia sit, nego maiorem. Sanguis enim menstruus, cum sit residuum ex naturali sanguine, in pauca quotidie redundat quantitate, donec tractu temporis per mensem peruenit ad eam, quæ sua quantitate irritet, ut trudatur; indecens enim erat talis quotidiana euacuatio, impediretur enim conceptio, aliæque subsequerentur incommoda, quæ vitauit natura periodicatione menstruali.

Ad 3. patet ex dictis in secunda resolutionis parte.

RESOLVTIO V.

Utrum menstrua purgatio petat fieri per vterum?

§. I.

Negatiua pars suadetur.

Videtur quod non; si peteret fieri per vterum, per illum semper expurgaret natura sanguinem menstruum, sicut semper per vesicam, lotium; per ventrem excrementa, per lienem melancholiam, per felleam vesiculam bilem expellit: sed plerumque cum fœminarum salutis fœlicitate per plures alias mittit natura partes menstruas purgationes: ergo quia

quia non habent à natura determinatum locum pro sui expulsionem. Probatur minor, ex pluribus authorum observationibus, Mercatus per digitum manus menstrui sanguinis eruptionem vidit: & nos vidimus. Hipp. 5. aphorism. 32. mulieri sanguinem euimenti mensibus erumpentibus fit solutio: Amatus Lusitanus centur. 2. curat. 17. per os, & nares foeminam puerperij purgationes habuisse refert: Brasabulus per vbera mulieris menses profluere observauit: Aliæ per hæmorrhoidales venas expurgantur foemina: ergo quia non est assignatus à natura locus pro menstrua euacuatione.

Secundò: si uterus esset destinatus locus pro menstrua purgatione, destinatas deberet habere vias à natura ad sanguinis attractionem, sicut pro expulsionem cuiusvis excrementi sunt destinatae in corpore: sed in utero nullae sunt viæ in hunc finem destinatae, neque internae, neque externae utero: ergo non est uterus destinatus locus pro menstrua purgatione.

Tertiò: si uterus esset destinatus locus pro menstruo sanguine euacuando, etiam deberet esse destinatus pro ipso quotidie recipiendo, & reseruando, donec in maiori copia collectus irriter pro sui expulsionem, sicut contingit in reliquis viis destinatis pro aliquo expellendo excremento: sed uterus menstruum sanguinem continuò non valet recipere: ergo non est ad illius expulsionem à natura determinatus. Probatur minor, si quotidie reciperet ex coctionibus redundantem sanguinem menstruum, quotidie dum descenderet concitaret dolorem, cum per vias, per quas transit, & præ mora extra proprium locum diu permanens sine ventilatione concreveret, venenosamque acquireret naturam, & venenosa concitaret symptomata: ergo uterus menstruum sanguinem non valet continuò recipere.

§. II.

Pars amplectitur affirmatiua.

Resoluendum affirmatiuè: Communis est hæc doctrina, amplectiturque ex Arist. & Galen. in eorum scholis.

Probatur ab Auerroë in lib. 4. de generat. animal. cap. 4. Primò: sanguis menstruus abundat in corpore, ut excrementum in quanto, & ut tale inutile fit, & expulsionem indiget: ergo debet assignari in corpore determinatus locus pro illius expulsionem: sed nulla alia pars ita apta potest assignari: ergo uterus est locus determinatus pro eius expulsionem. Probatur minor, illa pars est aptior pro eius expulsionem, quam natura consignauit ad eius receptionem: sed uterus consignauit natura, cum reliquæ partes sint in foeminis, sicut & in viris in alios usus consignatae: ergo nulla alia pars ita apta potest assignari.

Probatur 2. Ab Auerroë ratione desumpta ex parte finis, sanguinem menstruum redundantem foemina condonauit natura, ut ipse in uterus delapsus in conformatione foetus deseruiret pro partium formatione, & ipso conformato, pro eius alimonia: ergo dum delatus ad uterus in hunc finem non deseruit commodius per ipsum, quam per aliam quamcumque partem petit euacuari.

Probatur 3. Illa pars in corpore humano est condestinata à natura in alicuius substantiæ excrementitiæ euacuationem, per quam sanitatis tempore sine incommodo animalis plerumque, & in plerisque contingit: sed menstrua purgationis euacuatō talis est, dum fit per uterus: ergo ille est determinatus locus pro sui expulsionem.

A

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

Ad 1. distinguo maiorem: Si menstrua euacuatio peteret fieri per uterus, semper per illum eam euacuaret natura non impedita, concedo: impedita, aut à morbosa aliqua causa coacta, nego maiorem. Natura enim tam in sanguinis menstrui euacuatione, quam alterius cuiusvis excrementi semper intendit illorum euacuationem in expulsionem eius destinata: sed quia contingit aliquando ipsam impeditam esse, irritata natura commouet per varias corporis partes, donec aliquam adinuenit, tametsi minus aptam, qua expulsionem consequatur; sic per corpus in vtraque ictericia, per lienem, aut vesicam repurgandus humor partitur.

B.

Ad 2. negatur minor: Separat enim natura sanguinem in usum propagandæ speciei per venam cauiam descendantem, & diuicicatam variis ramis, in hunc finem transmittit partim ad uteri collum, partim ad illius corpus, in quarum partium venis retinetur vsque suâ mole irriter ad sui expulsionem.

C

Ad 3. negatur minor: Laxæ enim uteri sunt partes; molle, laxum, & fungosum mulieris corpus, & idè aptum ad sanguinis receptionem, nullamque foemina ex retento sanguine percipit noxam, intia venas continetur, coërceturque ventilatione calor illius, donec in maiori mole impediens ventilationem, iam in sui expulsionem moueat facultatem.

RESOLVTIO VI.

Vtrum expultricis sola vi sanguis menstruus deferatur ad uterus?

§. I.

Suadetur negatiua pars.

Videtur quod non, uterus ex sanguine menstruo attracto nutritur: ergo attractrice facultate ad se trahit illum. Probatur antecedens, renes, vesicula fellis, lien nutriuntur ex excremento, quod recipiunt, & illud ad se attrahunt media attractrice virtute: ergo uterus nutritur ex sanguine menstruo quem attrahit.

Secundò: sanguis menstruus, qui deferatur ad uterus, est sanguis aptus pro eius nutritione, cum sit pro generatione, & nutritione foetus aptus: ergo non est ratio quare non attrahatur ab illo, ut ex eo nutriatur.

Tertiò: in prægnante sanguis fertur pro foetus nutritione: ergo in hunc finem uterus debet tractrice vi illum ad se mouere.

§. II.

Affirmatiua pars amplectitur.

Resoluendum: Quod ad uterus fertur sanguis menstruus pulsus à sola vi expultricis in hærentis in partibus, in quibus ante aduentum ad illum luxuriat copia. Teneat Auerroë 3. collige cap. 3. & c. 29. Mercatus lib. 1. de affectionibus mulierum, Zacutus lib. 9. c. 6. Carreirus de locis affectis disput. 66. & est communis.

Probatur 1. Sanguis menstruus est portio sanguinis redundans in foemina ultra illam copiam, quæ debetur pro individui conseruatione, & est pro foetus formatione destinatus: ergo non debet trahi à foemina utero

utero. Probatur consequentia, illa portio sanguinis trahitur à quacunque corporis parte, quæ requisita est pro eius nutritione: ergo quod in illam non est necessarium non debet trahi ab utero.

Probatur 2. Ordine naturali prius est quod fœmina suo se altat sanguine, quàm quod tribuat ipsum pro fœtus formatione, idèd puellæ, vetulæ, extenuatæque non generant: sed si virtute attrahente uteri traheretur, etiam si esset utilis pro reliquis partibus, uteris sanguine inanitus illum à reliquis traheret partibus, ergo utilius fuit, quod à sola moueatur expultrice, quæ solum illum mittit in uterum sanguinem, qui quantitate redundat.

Probatur 3. Si menstruus sanguis traheretur ab attrahente uteri, maximè quia deseruit pro illius nutritione: sed in illam non deseruit: ergo non trahitur ab utero. Probatur minor, si menstruo sanguine deberet nutriri uterus, sine nutritione esset toto tempore, quo in fœmina non descendit, & toto vitæ tempore in illis, in quibus menstrua non superveniunt: sed in his fit nutritio uteri sine sanguine menstruo: ergo sanguis menstruus non deseruit pro nutritione uteri.

§. III.

Rationibus dubitandi fit satis.

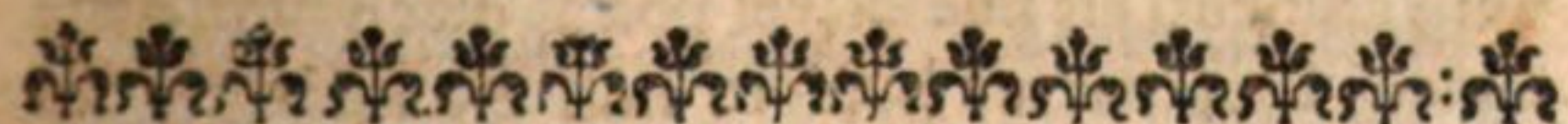
AD 1. negatur antecedens: Non enim omnes partes, quæ aliquod recipiunt excrementum, nutriuntur ex illo, vesicula enim fellis, & vesica excrementum recipiunt per manifestas vias, & per alias venas, ex quo nutriantur, deferuntur ad illas.

Dices: quod licet non nutriantur ex excremento quod recipiunt, ipsum tamen attrahunt ratione voluptuosæ fruitionis, & hoc idem debet uterus habere ad attrahendum sanguinem menstruum, etiam si illo non nutriatur.

Respondetur: Quod excrementa, quæ per reliquas vias expurgantur, sunt quæ resultant ex coctionibus, & sunt toto genere præter naturam, & quæ continuò redundant, & idèd ut securior esset expulsio, non solum intendit natura quod expellantur ab expultrice, ut inutilia, sed quod trahantur, ut utilia à partibus, per quas debent repugnari; sanguis verò menstruus, cum utilis sit, & sola copia inutilis, eius expulsio ad uterum soli facultati expultrici communicatur, quæ non trudit, nisi quod redundat, non tamen attrahenti, quæ traheret etiam quod reliquis partibus pro nutritione posset esse utile.

Ad 2. distingo antecedens. Sanguis, qui deferuntur ad uterum, est utilis pro eius nutritione, si in ipsum deferatur per vias destinatas in illam, & in sola illa quantitate, quæ requiritur pro illa, concedo: si feratur per vias pro fœtus formatione, aut nutritione, aut pro eius expulsionem destinatas, nego antecedens.

Ad 3. negatur consequentia: Quia ut docet Galen. lib. de semine cap. 4. à fœtus trahente vi sanguis trahitur pro eius nutritione, & pro eius formatione ab attrahente vi seminis, non verò uteri deferuntur.

SECTIO III.

De semine, siue genitura.

Ib. 1. de semine, & lib. de fœtus formatione, docet Galen. Quod semen intenditur à natura, ut simul cum sanguine menstruo sit alterum ex principis generationis pro sanguineis animalibus, quod

A præcipuè de genitura venit intelligendum; semen enim in communi modo loquendi latius patet quàm genitura; significat enim quancunque aptam materiam pro similis generatione, magis propriè sumitur pro actiuo principio generationis viuientium, aliquando verò, ut apud Hipp. patet lib. de genitura, & apud Galen. §. aphorism. comment. 62. pro eodem sumitur, ac genitura; est enim hæc, *Humida, & spirituosissima substantia profluens ex animalibus ad similis productionem, actiue se habens*, & sic de semine procedit disputatio.

RESOLUTIO I.

B Vtrum semen sit necessarium pro fœtus formatione?

§. I.

Partis negatiue proponuntur fundamenta.

Semen nullam sui inducere necessitatem pro fœtus conformatione suadet primò Arist. doctrina, lib. enim primo de generat. animal. c. 18. docet: Semen esse excrementum & l. 2. de generat. animal. c. 4. docet: Excrementum esse, quod incoctum, & terreum remanet in corpore ex coctionibus: Ergo semen substantia est excrementitia, & inutilis pro generatione.

Secundò: sine semine mures, anguillæ, vermes, & alia perfecta viuientia generantur: ergo semen non est principium necessarium pro generatione.

C Tertiò: animalis conformatio, partium contextura, varietas, cónexus, consensus, admirabilisque structura sine solertia, consilio, & intelligentia perfici non possunt: sed horum semen non est capax, cum non nisi in perfectissimo animali possint reperiri: ergo non est necessarium.

§. II.

Hipp. Arist. Galen. & communis præfertur assensus.

Resoluendum: Quod semen est principium necessarium pro viuientium generatione vniuoca. Assentiuntur Hipp. lib. de genitura, Galen. lib. de semine, de fœtus formatione, de usu partium, de facultatibus naturalibus, de placitis. Auic. D. Th. & Auerroës, subscribunt illis, & horum Commentatores. Seminis opificium illustravit Trismegistus lib. de potestate, & sapientia Dei, Cicer. lib. 2. de natura Deorum, Lactantius in li. de opificio Dei, Diuus August. lib. 22. Ciuitatis, Diuus Gregorius Nissenus orat. 3. de Resurrectione Christi, Albert. Magn. 2. p. sum. de homine, illustrarunt etiam plura Fernel. lib. 2. de abditis rerum causis, Fienus de fœtus formatione, & in apologia aduersus Sancta-Cruz, Peramatus tractatu de semine. Carreirus disp. 34. & 35. in fen. 11. Andreas Laurentius lib. 8. de re anatomica. Zacutus lib. 9. Rodericus de Castro, Mercatus, & alij.

E Huius resolutionis veritatem demonstrant euentus, Eunuchorum impotentia, testium pro aliquo fine necessaria conformatio, & structura, ex seminum in utero commixtione necessarius effectus, qui subsequitur, & quod necessaria indiuiduorum vicissitudo pro speciei conseruatione necessarium petit principium pro similis productione.

§. III.

Vendicatur communis assensus ab impugnantium telis.

AD 1. distingo maiorem: Semen est excrementum in quanto, concedo: est excrementum,

in quali, nego maiorem. De hoc enim dicit Arist. quod est: *Incoctum, & terreum resultans ex coctionibus*. Vel potius dicendum, quod Arist. vocauit excrementum semen, quia fit ex sanguine: qui quia in partibus redundat, ut excrementum in quanto, expellitur, & in testes delatus fit semen.

Ad 2. distinguo antecedens; sine semine mures, anguillæ & vermes generantur generatione vniuoca, nego: generatione æquiuoca, concedo antecedens. Arist. enim lib. 5. de historia animal. generari inquit in vniuersum duobus competit modis, tam plantis, quam animalibus. Horum enim duorum generum indiuidua, aut producuntur per generationem vniuocam, quæ medio semine semper alterius indiuidui fit, aut per fortuitam, aut æquiuocam, quæ non ab indiuiduo eiusdem speciei: sed potius ab vniuersalissima causa fit producente varias formas.

Ad 3. negatur minor: Formatrix enim coaptata est ab Authore naturæ in fœtus formationem, Dei præscripto, & lege æterna, sicut enim nutritiua in esse os, in carne carnem temperie, & substantia simili producit, & pulsus pulsum differentias varias modo, & ordine conueniente ponit, sic & formatrix virtus conformationem, & connexum, partium vnionem, varietatem, organizationem, organorum compositionem compingit, quia ab authore naturæ quoad determinationem finis coaptata, & determinata est in hanc operationem prius cognitam ab authore naturæ tamquam in proprium subiectum.

RESOLVTIO II.

Quid sit semen?

§. I.

Aliquorum diffinitiones, & Fontani in Laurentium obiectiones proponuntur.

ARdua hæc, & difficilis doctrina, in primo limine antiquorum, & iuniorum assensus discordes reddit in seminis præscribenda natura, Hipp. lib. de genitura, definit semen, quod sit: *Portio optima, atque validissima vniuersi illius humoris, qui in toto corpore continetur*. Epicurus, *Anima, & corporis fragmentum* vocat; Arist. lib. 2. de generatione animal. cap. 4. *Id ex quo primo oriuntur ea, quæ secundum naturam constituuntur*, alias vero, quod sit: *Excrementum alimenti vltimi*, contendit; Diogenes, & Alexander *sanguinis spumam*, Author diffinitionum, quod est: *Humor in vasis, quæ à testibus oriuntur, contentus, calidusque constans spiritu, ex quo nasci hominem licet*: Galen, lib. de semine, quod est: *Sanguis in venis, quæ ipsum continent, exquisite confectus*; Auicenna. fen. 20. lib. 3. cap. 3. quod sperma est: *Superfluitas digestionis quarta, quæ sit cum dispartitur cibus in membris*, Cælius Rhodiginus lib. 4. cap. 10. quod est: *Excrementum coctum alimenti sanguinei, quod vltimum in membra digeritur*; Fernellius lib. 7. de hominis procreatione, id esse dicit, *ex quo primo oriuntur ea, quæ secundum naturam constituuntur, non ut materia, sed ut ex motus efficiente principio*; sic & alij aliter diffiniunt, neuterque alteri assentitur: vnde Andreas Laurentius ex his omnibus vnā completam contendit seminis diffinitionem deducere sic: *Semen est corpus humidum, calidum, spumofum, & album ex reliquiis vltimi alimenti, & spirituum ubique aberrantium permixtione vi testium excoctum, & elaboratum ad perfectam animalis generationem*: & de hac inquirimus an sit adæquata seminis diffinitio.

A Partem negatiuam tuetur Fontanus *vniuersa artis medica p. 1. lib. 5. c. 1*. Primò: quia omnis diffinitio petit dari per genus proximum: sed semini est humor immediatus genus, quàm corpus: ergo per illud diffiniri petit.

Secundò: particulam *ex reliquiis vltimi alimenti*, in qua indicat Andreas Laurentius, quod semen sic est tertiæ coctionis excrementum, sicut sanguis secundæ, & chylus primæ, impugnat Fontanus. Quia licet in parte officiali, qualis est ventriculus, & iecur, possit substantia, quæ generatur, abundans dici excrementum in quanto, non tamen in parte non officiali, quales tertiæ regionis partes sunt: ergo illa particula superfluit.

B Dices ex Gal. 5. aphorism. ex Arist. 2. de generat. animal. quod semen est tertiæ coctionis excrementum, quia resultat ex eius coctione, ut tale.

Contra: si semen esset tertiæ regionis excrementum, pueri haberent sufficientem copiam seminis pro generatione, cum ipsam coctionem perfectius exerceant: Tum, non posset semen trahi ab illa in testes ob expultricis in tantam distantiam impotentiam: ergo non potest esse excrementum illius.

Tertiò: si semen esset excrementum vltimi alimenti, cum refluere deberet per venas, non posset sanguini commixtum non propriam amittere albedinem, fierique rubicundum: ergo non est illius excrementum.

C Quartò: si semen decideret ut excrementum vltimi alimenti tertiæ coctionis, non posset semen non decidere ex omnibus partibus: sed ipse negat semen decidere ab omnibus partibus: ergo non debet admittere, quod sit vltimi alimenti excrementum.

§. II.

Doctores Laurentij diffinitio præfertur reliquis.

Resoluendum: Quod diffinitio D. Laurentij aptior est reliquis pro explicanda seminis natura. Eam amplectitur Duncanus lib. 1. physiolog. c. 13.

D Probat: Datur per genus, & differentiam; omnia quatuor genera causarum percurrit; formalem denotant *Humiditas, caliditas, spumofitas, & albedo*: materialem adimplent *Vltimi alimenti residuum, & spiritus*: efficiens designatur per hoc quod *Vi testium excoquatur*: finalis verò particula finalem proponit causam, quia intenditur semen ad perfectam animalis generationem.

§. III.

Fontani rationes diluuntur.

AD 1. distinguo maiorem: Diffinitio debet dari per genus proximum, si mediæ interponatur differentia, nego, si non interponantur, concedo maiorem. Arist. enim lib. 6. topicorum c. 5. admittit posse poni in diffinitione remotum genus, dum per intermedias differentias determinatur, & corpus ex reliquiis alimenti est humor; vel potius dicendum, quod semen licet fiat ex humore non est humor, sed corpus.

Ad 2. respondetur ex doctrina Laurentij: Quod semen fit ex reliquiis alimenti vltimi, quia sanguine saturatæ partes, quod reliquum est, relinquunt in venis, ex quibus trahitur ad testes, qui ipsum immutant in naturam seminis, & hoc excrementum dicitur, non quia in tertia coctione generetur, sed quia fit ex sanguine qui excrementum dicitur, & hoc non tale quia in tertia coctione resultauit, sed quia

in

in venis relinquitur à partibus, vt non necessarium pro earum nutritione.

Ad 3. distinguo antecedens: Si diceretur excrementum tertiæ regionis, quia generatur in illa, concedo: si illius dicitur excrementum, quia non attrahitur à partibus illius, quia non est ad illas necessarium, nego antecedens.

Ad 4. distinguo maiorem: si decideret, vt excrementum genitum in illis, concedo: si diceretur decidere, quia materia ex qua fit, ante aduentum ad illas decedit pro eius generatione, nego maiorem: constat ex dictis qualiter decadat.

RESOLVTIO IV.

Vtrum semen sit corpus calidum, humidum, spumofum, & album?

§. I.

Partis negatiuæ adducuntur fundamenta.

Negatiua pars suadetur primò: Semen pro generatione aptum aliquando est calidum, aliquando debet esse frigidum, aliquando verò siccum: ergo malè definitur tantum per hoc, quòd si calidum, & humidum. Probatur antecedens, ex Galen. Tum, *comm. 1. ad lib. de natura humana*, inquit enim: Quale semen, cui vtero conueniat, nempe frigidum calido, humidum sicco, frigido calidum, humido sicco: & *lib. 5. Aphorism. comm. 42.* ait de semine: si frigidum fuerit, aut vterus mulieris frigidior, concipere facit fœminas; & *Arist. lib. 2. de generat. animal. c. 5.* de semine dicit: *Aquosa enim materia eius est, calorque aduentitius.* Ergo semen aliquando siccum, & aliquando etiam frigidum est, & tale requiritur pro generatione.

Confirmatur: in viris; melancholici, etsi frigidi, libidinosi; in fœminis, quæ ex seminis redundantia hysterica laborant affectione, redduntur frigida: ergo semen frigidum est.

Secundò: spuma fit, aëre in humido concluso, & concusso: sed semen coctione perficitur, non aëre incluso, nec concusso: ergo non est corpus spumofum.

Tertiò: albedo resultat in mixtis ex permixtione humidum cum sicco, aqueo humore prædominante: sed in semine non prædominat aqueus humor, aliàs frigidum esset natura: ergo semen non habet veram albedinem.

Confirmatur: semen est corpus spumofum: ergo debet habere albedinem spumæ similem: sed albedo spumæ non est vera albedo, sed apparens, cum spuma non sit mixtum, & proueniens ex lucis splendescencia propter similitudinem: ergo non habet veram albedinem.

§. II.

Affirmatiua pars præfertur.

Resoluendum Affirmatiuè: Tenet *Arist. lib. 2. de partibus animal.* Galen. *lib. de semine*, subscribunt Laurentius, Duncanus in diffinitione adducta, Carreirus in *fen. 1. 1. disp. 35.* Manuel Martinez *lib. 1. tract. 5. cap. 4.* & alij.

Probatur 1. *Arist. Galen. & Auicennæ* autoritate. *Arist. lib. 2. de generatione animal.* pluribus in locis semen spumofum esse, alias calidum, & humidum vocat: *Gal. lib. 1. 4. de usu partium, cap. 9.* inquit: Semen spirituosum, & ipsum est spumofum, illiusque humiditas crassa, viscosa, & spiritu vitali ple-

Ana, & *lib. 1. de semine, cap. 5.* ait: Neque enim te lauit plenum semen spiritu vitali esse: tu enim es qui rectè ipsum spumæ comparasti: & *lib. aduersus Lycum, cap. 7.* Semen humidum esse fatetur, & *Auic. fen. 20. lib. 3. cap. 1.* inquit: *Et testiculus quidem est substantia alba carnis similis carni mamilla, & assimilatur sanguinem, qui effunditur in ipso cum calore suo, quare albificatur, &c.*

Probatur 2. Conflatur ex magna copia spirituum vitalium: ergo semen est à prædominio calidum. Probatur antecedens, inquit enim Galen. *lib. 1. de semine, cap. 5.* Semen plenum spiritu vitali esse.

B Confirmatur: Ratione finis, in quem semen ordinatur, petit calorem excedentem: ergo semen à prædominio calidum est. Probatur antecedens, semen est propter animalis generationem, conformationem, & augmentum in vtero: sed omnia hæc à calore instrumentaliter fieri petunt: ergo ratione finis semen petit calidum esse.

Probatur 3. Semen, vt patebit infra, non solum efficientis rationem habet: sed præstat materiam pro fœtus formatione: ergo etiam petit esset humidum à prædominio. Probatur consequentia, sicut calor conducit ad efficiendum, sic humiditas disponit pro passiva principij ratione, aptior enim redditur crassior seminis pars sua humiditate, vt partes diuersæ valeant ex ipsa conformari, imprimique ideæ diuersæ in actiua vi derivatæ.

C Probatur 4. Semen conflatur ex substantiis similibus eis, ex quibus fit spuma: ergo semen in substantiæ modo debet esse spumofum. Probatur antecedens, spuma fit ex aëre in humido concluso, & agitato: sed semen fit ex humida substantia sanguinis, & spirituum aërea in illa conclusa, & ab huius calore partiumque tractione fit agitatio: ergo conflatur modo simili ei quo fit spuma.

Probatur 5. Quælibet substantia genita per coctionem intra nostrum corpus similis fit colori partis, à qua elaboratur: sed semen sola vi testium gignitur, vt infra probandum, qui albi sunt coloris: ergo semine album debet esse. Probatur minor, ex communi doctrina Galen. *lib. de facult. naturalib. lib. de usu partium*, & experientia, quæ demonstrat lac in mammis, chylum in ventriculo per albedinem, sanguinem in iecore parti generanti assimilari; & idem contingit in quibuscumque aliis partibus in quibus pars nutritione reponenda fit similis parti concoquenti.

§. III.

Dubitandi rationes dissoluuntur.

Ad 1. distinguo antecedens: Semen pro generatione aliquando calidum, aliquando frigidum, aliquando siccum, aliàs humidum requiritur cum prædominio, nego: cum aliquali maiori, aut minori intensione intra prædominium calidi, & humidum, concedo antecedens: Galen. enim solum intendit quòd semen, quod semper humidum, & calidum à prædominio petit esse, intra illam intensiorem, aliquando minus calidum sit, quod vocat frigidum comparatiuè; aliquando minus humidum pro naturis fœmineis in quibus contraria qualitas intensior est aliquantulum contemperanda pro fœtus formatione.

E Ad conformationem negatur consequentia, melancholici non maiori copia seminis abundant, sed libidinosi solent esse ratione flatuum, & hysterica frigida, quia venenosa qualitate seminis alterati spiritus vitales corrumpuntur.

Ad 2.

Ad 2. distinguo consequens: ergo semen non est corpus spumofum similitudine, nego: entitate, concedo consequentiam. Non enim intendimus, quod semen sit spuma, sed quod sit spumofum, & in substantiæ modo, & calore aliquo modo illi simile.

Ad 3. distinguo minorem: Non prædominat in semine aqueus humor qui talis sit ratione suæ substantiæ, concedo: qui ratione qualitatis aqueus possit dici, nego minorem. Prædominatur enim in semine ærea humiditas, quæ supplet aqueam humiditatem, & sufficit, ut habeat passivam dispositionem aptam, ut à parte concoquente possit semen album fieri.

Ad confirmationem responderetur: Quod cum semen non sit spuma, sed spumofum corpus mixtum, ideo non est album sicut spuma, sed albedine illi simile, & hæc in spuma est apparens, in semine vera.

RESOLUTIO IV.

Vtrum semen fiat ex sanguine?

§. I.

Gorrei, & Varandæ sententia negativa probatur.

Ioannes Gorreus in annotationibus ad libros de genitura, Varand. lib. 1. physiolog. sect. 5. cap. 2. Contendunt sanguinem sub propria forma non esse materiam, ex qua immediatè fiat à testibus semen; iudicant enim sanguinem prius deferri ad partes universas corporis, concoqui in illis, mutari in aliam substantiam albam, ita ut quælibet pars sanguinis sic elaborata recipiat à parte elaborante, quod sit pars determinata ad similis partis productionem, & sic ab omnibus partibus decidens sanguis elaboratus præstat in testibus materiam, ut fiat semen adæquatum pro toto fœtu, quam non posset aptam præstare sanguis sub propria forma.

Suadetur 1. Ex Hipp. qui lib. de genitura, docet: Semen decidere à toto corpore; & Avic. fen. 2. lib. 3. Generavit Deus, inquit, duos testiculos, in quibus generatur sperma, & humiditate delata ad eos in venis, qua est quasi superfluitas cibi quarti ex corpore toto, & D. Thom. 1. p. q. 19. art. 2. inquit: Hoc autem quod est in potentia ad totum, est illud, quod generatur ex alimento, antequam convertatur in substantiam membrorum, & ideo ex hoc semen accipitur: & Arist. lib. 1. de generat. animal. semen diffinit, Excrementum tertia coctionis: Sed non quia generatur in illa: ergo quia saltem elaboratur in ea sanguis antequam perveniat ad testes, ut sit materia pro semine.

Secundo: non est inconueniens, quod sedimentum resultet ex coctione in partibus tertiæ regionis, quod separetur, retrocedat ab illa ut euacuetur per vias illi destinatas in secunda regione: ergo neque quod sanguis ibi elaboratus retrocedat, & deferatur ad testes, ut ex illo fiat in illis semen.

Tertio: seminis substantiæ elaboratio est præstantior, quam elaboratio cuiusvis alterius in corpore: ergo quia sanguis, ex quo fit, non solum elaboratur pro forma seminis in testibus, sed in reliquis partibus prius, ut sit apta materia, ex qua fiat semen.

Quarto: Epididymi alba substantia pleni apparent in dissectione, numquam tamen pleni sanguine: sed ex illis desumitur immediatè materia, ex qua fit semen: ergo semen non fit immediatè ex sanguine, sed ex ipso ut elaborato, & in aliam substantiam mutato à partibus tertiæ regionis.

Quinto: filij generantur similes parentibus, ex

A mancis manci procreantur, in filiis cicatrices apparent in parte simili, in qua fuerunt in patre, morbi hæreditarij similes accidunt filiis, ac præfuerunt in patribus: sed hæc non contingunt, quia semen generetur in partibus, cum generandi illius virtus sit in testibus: ergo quia saltem materia, ex qua fit semen, patitur partium elaborationem ante aduentum ad testes.

B Sexto: facultas conformatrix est indifferens in partium formatione, ut potius has, quam illas conformet, & in modo formationis, ut potius cum hac, quam cum illa figura illas producat: ergo ut determinetur in modo operandi, debet dari ex parte materiæ in semine aliqua præcedens elaboratio partium ante aduentum ipsius formæ.

§. II.

Argentery, Laurentij, Sennerti, Carreiri, & aliorum opinio præfertur.

Resoluendum: Quod sanguis ruber, purus, & syncerus sine præcedente elaboratione transmutatus in tertia regione est materia apta pro seminis crassiori parte: Sic tenet Argent. in artem medicinalem, Fontanus 1. p. artis medica, Sennertus lib. 1. cap. 10. Carreir. in fen. 1. 1. disp. 35. Manuel Martinez lib. 1. tract. 5. q. 3. Sancta-Cruz lib. de morbo sacro ad text. 20. & alij.

C Probatnr 1. Eadem est sanguinis dispositio ut possit semen fieri ex illo immediatè à testibus in Gal. opinione, ac ut possit fieri à partibus tertiæ regionis in opinione antiquorum: sed in opinione Hipp. adscripta semen generatur à partibus tertiæ regionis immediatè ex sanguine: ergo à testibus generatur immediatè ex sanguine.

Dices: quod in testibus requiritur præcedens elaboratio in sanguine à partibus, ut iuxta diversæ partis elaborationem determinetur pars sanguinis, ut fiat semen talis partis portio.

D Contra: virtus seminis productiva, siue inhæreat in testibus, siue in alia quacunque corporis parte, est eiusdem gradus animæ, eiusdem speciei, eiusdem activitatis, tendens in idem obiectum petens eandem materiam circa quam: ergo si in partibus tertiæ regionis existens esset potens operari circa sanguinem tamquam circa propriam materiam sine præcedente elaboratione in illo, idem valet provt existens in testibus.

E Probatnr 2. Eadem est ratio, ut fiat immediatè ex sanguine semen pro omnibus partibus, quam ut fiat aliqua portio seminis pro aliqua determinata parte: sed pro parte aliqua determinata potest semen generari immediatè ex sanguine, sine eo quod præcesserit in parte similis elaboratio: ergo semen potest fieri pro omnibus partibus in testibus ex sanguine non elaborato pro illis. Probatnr minor, in eo, cui deficit crus, aut brachium sine elaboratione sanguinis in parte deficiente fit semen ex sanguine immediatè: ergo pro aliqua parte determinata potest fieri pars seminis ex sanguine immediatè.

Dices: quod cum uterque parens concurrat tribuendo semen, potest pars deficiens in vno suppleri à semine alterius.

Contra: idem contingere potest, si pars eadem deficiat in utroque parente. Præterea, si matris semen sufficit pro brachio fœtus efformando, sufficit etiam pro reliquis partibus, & se solâ generabit sine viri concursu: ergo solutio est nulla.

Probatnr 3. In nimio coitu sanguis ruber qualis generatur à iecore loco seminis effunditur: sed tunc effunditur.

funditur materia, ex qua fit semen, quæ elaborari non potuit defectu moræ in testibus: ergo semen fit ex illo immediatè.

Probatur 4. Sanguis per elaborationem à partibus nihil recipit per quod determinetur in similitudinem productionem: ergo immediatè ex illo fit semen. Probatur antecedens: Tum quia in transitu ad formam seminis fit resolutio usque ad materiam primam, & nihil assignatur præcedens à quo valeat subsequens forma determinari pro similis productione: Tum quia conformatrix virtus ad similem partem non tribuitur ab alia parte, sed supervenit post formam seminis, cuius est propria passio: ergo nihil habet quo determinetur.

Probatur 5. Per coctionem tertiæ regionis sanguis, verè assimilatur, vel fit secunda humiditas, vel fit illius coctionis excrementum: sed neutrum horum descendit ad testes, quod possit esse materia pro semine: ergo immediatè fit ex sanguine. Probatur minor, secundæ humiditates, ut necessariæ partibus auidè retinentur; quod assimilatur, cum sit pars animæ informata refluere non potest, excrementum, per cutim, aut alias vias à natura destinatas pro eius expulsionem ut inutile in quali, fertur: ergo nihil horum descendit ad testes.

Probatur 6. Materia seminis, quæ generatur ex sanguine, est portio illa crassa, & seminalis, quæ deferuntur pro spermaticarum partium conformatione: sed omnes reliquæ partes viventis carnosæ generantur immediatè ex sanguine menstruo sine præcedente elaboratione, transmutatione, aut sigillatione determinante pro formatione huius, vel illius partis: ergo nec requiritur in sanguine, ut fiat pars seminis determinata pro hac vel illa parte spermatica.

Probatur 7. Si decideret sanguis elaboratus à singulis partibus pro adintegranda seminis materia, ex qua omnes partes fœtus conformantur, pars seminis sufficiens pro fœtu debet magnam adimplere molem: sed materia, quæ simul pro fœtus formatione potest recipi in testibus, est quàm parvissima: ergo non potest coadintegrari ex tot elaborati sanguinis particulis.

§. III.

Parandæ, & Gorrei solutis fundamentis, roboratur resolutio.

Ad 1. respondetur: Quod Hipp. intendit, quod seminis virtus decedit, seu communicatur semini ad similis productionem à toto, non enim in sola virtute testium, sed in virtute totius semen concurrat, ut instrumentum ad similis productionem: Avic. intendit, quod descendit sanguis ad testes, qui superfluous, & non necessarius fuit, ut feratur ad tertiæ regionem pro partium nutritione, hoc etiam intendit D. Thom. & Arist. sanguinem alimenti superfluum vocat, quia superat ille, ex quo fit semen, quantitatem requisitam pro nutritione partium.

Ad 2. respondetur: Quod si sedimentum descendat à partibus tertiæ regionis, non est inconueniens, quia peccat in quali; esset tamen, quod humiditas aliqua secunda, aut pars vivens descenderet, ut probavimus.

Ad tertium respondetur: Quod pro speciei conservatione seminis elaboratio in testibus præstat reliquis elaborationibus, quæ præcedunt in materia, ex qua fit semen, non tamen est præstantior elaboratione, quæ posset subsequi pro conservatione individui ex illo sanguine, ex quo posset fieri in partibus tertiæ regionis, si deferretur ad illas assimilatio omnimoda, quæ perfectior est elaboratio.

Ad 4. respondetur: Quod in Epididymis sanguis in semen transmutari incipit vi testium perueniens ad illos, & idèd sanguis albus apparere incipit sicut & chylus apparet ruber in venis iecori vicinis, ad quas iecoris peruenit vis.

Ad 5. negatur consequentia: Ea enim omnia non contingunt, quia materia seminis decedit ab omnibus partibus, sed quia virtus seminis decedit ab illis. Est enim semen instrumentum parentis ad similis productionem, & idèd illi ut tali agendi in similis productionem communicatur virtus à toto, ex qua provenit similitudinem productio, ut infra patebit.

Ad 6. respondetur: Quod sicut ex sanguine possunt omnes corporis partes nutriri, quia in ipso, ut mixtum est, sunt partes materiales proportionatæ, ut possit ex illis quælibet pars mixta nutrienda desumere similes elementales partes; sic facultas formatrix, quæ ordinata est ut valeat diuersas corporis partes diuersâ figurâ, substantiæ modo, & temperie conformare, cum in semine, & sanguine, ex quibus desumit partes, à quibus conformatur fœtus, valet crassas pro esse, calidas pro corde, aqueas pro cerebro separare materiales partes sine nouo præcessisse elaborationis ipsius sanguinis, sed ex illarum partium præcessisse sub formis elementorum, ob quod aduenit illis prædicta diuersitas, iuxta quam determinatur conformatrix, & diuersas assumit partes materiales pro diuersis organis conformandis.

RESOLUTIO V.

Vtrum seminis spirituosâ pars decadat ab omnibus partibus?

§. I.

Communis opinio, & illius fundamenta referuntur.

Hipp. lib. de genitura, Galen. lib. de semine, Arist. lib. 1. de generatione animal. Avic. fen. 2. 1. lib. 3. D. Thom. 1. part. quest. 118. Albertus Magnus lib. 12. de natura anim. Thomas de Garbo lib. 1. tract. 5. q. 56. Gentilis, & Iacobus Ferliuensis in Avicennam, partem seminis spirituosam admittunt, in qua resideat conformatrix virtus, & illam fieri ex spiritibus, qui simul cum sanguine deferuntur ad testes, admittunt cõmuniter Medici: ex quo in dubiũ trahimus an spiritus præstent materiã in pro seminis spirituosâ parte, ut spiritus in statu naturali constituti, an verò ut decisi à corporis partibus, in quibus aliquam passi sunt alterationem? Carreirus in fen. 1. 1. disp. 34. Manuel Martinez lib. 1. tract. 5. q. 3. Andreas Laurentius lib. 8. de re anatomica q. 4. Sennertus lib. 1. c. 10. & alij indicant, quod pro parte seminis spirituosâ non valent præstare materiam spiritus utcumque; sed ut descendunt à quibuslibet corporis partibus, à quibus sigillantur, ut postea dum fiunt pars seminis, contineant formatricem virtutem, quæ valeat in genito similes conformare partes eis, à quibus & ipsi spiritus alterationem aliquam, & sigillationem receperunt.

Suadere contendunt hanc communem opinionem primò, quia ex Hipp. lib. de genitura. semen decedit ab omnibus partibus: ergo vel descendit ab illis sub propria forma, vel dicitur descendere, quia ab illis descendit sanguis, ex quo fit: vel quia descendunt spiritus, ex quibus seminis spirituosâ pars recipitur: sed semen sub propria forma non descendit, quia in solis testibus generatur, ut ex communi Medicorum assensu probavimus, nec sanguinem descendere ut semen ex illo fiat, est necessarium, ut manet iam

iam probatum : ergo dicitur semen descendere ab omnibus partibus , quia fit ex spiritibus , qui prius fuerunt in ipsis partibus.

Secundò: facultas, quæ debet operari, ut virtus totius, debet provenire, & communicari ab omnibus partibus: sed facultas formatrix quæ residet in parte spirituoſa ſeminis operatur, ut facultas totius animalis: ergo neceſſarium eſt, quòd ſpiritus, in quibus reſidet, deſcendant cum illa ex omnibus partibus.

Tertiò: quælibet pars tantum poteſt præſtare virtutem ſibi ſimilem: ſed ſpirituosa pars ſeminis, in qua reſidet conformatrix facultas, habet virtutem producendi omnes partes non ſolum ſimiles teſtibus ſed & reliquis partibus totius corporis: ergo non ſolum dum fit ſemen, recipit virtutem à teſtibus, ſed à reliquis partibus, à quibus antecederet fuerunt ſpiritus, ex quibus fit ſemen, alterati.

§. II.

Valleſij, & Fontani præfertur ſententia.

Refoluendum: Quòd ſpiritus naturaliter producti utcumque ad teſtes delati, ſunt apta materia, ex qua ſpirituosa ſeminis pars fiet, in qua reſideat conformatrix facultas: Sic poteſt colligi ex Valleſio lib. 2. controuerſ. cap. 8. tenet Fontanus *uniuerſa artis medicæ, part. 1. cap. 2.*

Probatur 1. ſpiritus, ut ſit pars ſeminis, deferretur à parte virtutem ſui ſimilis producendi ſine ſimili parte in generante, non poſſet ſimilis pars produci in genito: ſed ſine brachio in generante fit brachium in genito: ergo ſine eo, quòd ſeminis ſpirituosa pars fiat ex ſpiritu ſigillato in ſimili parte.

Probatur 2. ſimilis ratio eſt de agendi vi in arbore, aut planta, quàm in homine, aut alio animali: ſed in planta, & arbore à ſemine deciſo à determinata parte ſine incluſo ſpiritu (cùm illis non ſit cor, aut cerebrum, à quo fiat) cui ſit communicata virtus productiua reliquarum partium, ſit à ſeminis conformatrice earum productio: ergo etiam ſi in animali conformatrix virtus pro ſimili parte non communicetur ſpiritibus virtus conformatrix in illis ſufficit pro ipſa conformanda.

Procatur 3. Id quod à partibus communicatur ipsis ſpiritibus, per quod valeant ſimilem partem conformare, vel eſt eadem virtus principalis conformatiua, quæ tribuitur partibus, vel virtus instrumentalis conformandi, quæ tribuitur ſemini: ſed non communicatur illis virtus principalis, nec eadem numero, quæ erat in parte, cùm non poſſit migrare de ſubiecto in ſubiectum, nec eadem ſpecie, cùm ſit propria paſſio viuientis, quæ non poteſt in non viuente, nec in viuente alterius ſpeciei reperiri. Nec communicatur virtus instrumentalis, quia hæc eſt propria paſſio formæ ſeminis, & non poteſt reperiri in ſpiritibus antequam ſint ſub eius forma, propriâ iam corruptâ: ergo ſpiritus, ut ſint materia, ex qua fit ſemen, non poſſunt aliquam deferre virtutem à partibus.

Probatur 4. Si in ſpiritibus, ut fiant pars ſeminis, requiritur ſigillatio, aut quòd alicuius partis ſit in illis impreſſa figura, aut hæc figura eſt acciſus materiale, aut intentionale: ſed non eſt materiale, quia ſpiritus cùm ſit tenuis, igneæ, & fluxilis naturæ, nullam valet materialem retinere figuram, ſicut nec fluxibilia quæcumque; ſi ſit acciſus intentionale, qualis eſt ſpecies, quæ ſenſibus offertur, hæc ſub ſeminis forma retineri non poteſt, cùm prius ſpiritus ſanguini commixtus, & alteratus per coctionem, qua ſemen generatur, etiam ſi formam propriam non amitteret, illam immaterialem figuram, ſive ſpeciem intentio-

A nalem attineret, præcipuè cùm huiusmodi entia deſpenderent in conſeruari à præſentia obiecti, aut ſubiecti, à quo ſunt: ergo ſpiritus ſine illa eſt materia, ex qua fiat ſemen.

Probatur 5. Si ſpiritus requiruntur pro ſeminis materia, & ut fiat ex illis pars ſpirituosa, in qua reſidet virtus conformatrix, quæ propria eſt ſemini, & ſubſequuta ad illius formam, ut eſt instrumentum generantis: ergo non poſſunt eſſe ſemini ex uſu, quin corrumpantur: ſed corruptis ſpiritibus nihil remanet in ſemine ex illis, niſi eorum materia: ergo ut hæc deſeruiat pro ſemine, ſufficit quòd ſumatur ex quocumque ſpiritu etiam ſi à partibus non fuerit alteratus.

B Dices cum Manuele Martinez: quòd ſpiritus non ſunt pars materialis ſub forma ſeminis, ſed ſunt pars, quæ ſemen adintegrat, quia illud eſt quoddam aggregatum quod componitur ex ſpiritibus actu manentibus, in quibus eſt virtus conformatiua; & ex cralla ſeminis parte, quæ eſt materia pro partibus efformandis, & circa quàm ſeminis ſpirituosa pars operatur.

C Contra ſtat primò: quòd ſpiritus in teſtibus eandem patiuntur alterationem, ac ſanguis: ergo ſicut ex vi illius coctionis ſanguis corrumpitur, & tranſit ſub ſeminis forma, multo melius corrumpuntur ſpiritus, qui debilioris ſunt naturæ: Tum quòd ſpiritus, cùm adhuc ſine alteratione tranſmutatiua ſint tam facilis reſolutionis, ut apparet, & non poſſint ſine nouo ſpiritu aduentu in parte retineri, & conſeruari, ſtatim corrumpereſtur vi ſeminis conformatrix, ſi ſpirituosa pars eſſet in ſemine ſub forma ſpirituum: Tum quia virtus conformatrix eſt tamquam propria paſſio ſubſequuta ad formam ſeminis, & ſpiritus, dum propriam formam retinent, nec ſunt ſemen, nec poteſt in illis propria ſeminis virtus inhære. Tum quia ſemen eſt vnum ens per ſe intentum à natura, ut instrumentum determinatum pro generatione ſimilis, & conſequenter debet eſſe vnum ens per ſe continens ſub propria forma præcipuè illam partem ſpirituosa, in qua reſidet virtus, per quam conſtituitur in eſſe talis instrumenti: ergo ſeminis ſpirituosa pars continetur ſub forma ſubſtantialis ſeminis.

D

§. III.

Argumentis pro communi opinione adductis fit ſatis.

Ad 1. diſtinguo: antecedens: Semen decidit ab omnibus partibus quoad eſſe entitatum, nego: quoad eſſe obiectiuum, concedo antecedens. Semen enim ſecundum totam entitatem ſui à teſtibus generatur: ſed conformatrix virtus, quæ in illo reſultat, cùm ad conformandum ſit ordinata, ne vaga perſiſteret in ſuo opere, inditum eſt ab Authore naturæ, ut cuiuslibet conformatrix tendat tamquam in proprium obiectum in productionem effectus, qui ſit omnino ſimilis ei, in cuius virtute hæc facultas operatur, non enim ea instrumentum eſt eius partis, in qua generatur ſemen tantum: ſed totius indiuidui, à quo provenit, & idè in ſui ſimilis productionem determinata, reſpicit enim pro formali in ſubiecto conformando ſimilitudinem parentis, & quia hæc ſimilitudo fundamentalis in eſſe obiectiuo, & ſpecificatiuo potentiæ deſumitur ab omnibus partibus, idè virtus conformatrix dicitur decidere ab omnibus partibus, & ſimiliter ſemen, in quo ipſa inhæret ratione eius.

E Ad 2. negatur minor: Ad hoc enim ut totum operari dicatur, ſufficit quòd facultas totius reperiatur

in

in determinato organo, & quòd in illo, vt virtus illius totius operetur, sicut homo intelligit, quia intelligit intellectus: & videt, quia videt oculus.

Ad 5. distinguo maiorem: Si operetur actione vniuoca, concedo: si operetur actione æquiuoca, nego maiorem: Sol, & homo generant hominem ex Arist. & Sol æquiuoca actione plura præstat, & producit in homine, quæ non sunt sibi similia, & ipse homo respectu eorum, quæ vt passionibus subsequuntur in genito, plura producit æquiuoca actione, quæ accidentia sunt, & non omnino similia illi, vt efficiens est.

RESOLVTIO VI.

Vtrum seminis spiritiosa pars ex omni spirituum genere fiat?

§. I.

Auicenna opinio, & fundamenta Gentilis proponuntur.

Triplicem spiritum, vitalem, animale, & naturalem requiri in semine docet Auicenna, *fen. 21. lib. 3. tract. 1. cap. 2.* Cuius placito subscribit vniuersa eius familia, & Fernelius, ac Peramatus *lib. de conformat fœtus*, præcipuè Gentilis hoc placitum his fulcire contendit.

Primò: seminis conformatio fit media virtute conformatrice inhærente in parte seminis spiritiosa, sed conformatio fit versus omnes differentias positionis: ergo requiritur triplex spiritus, quo moueat versus omnes illas. Probatur consequentia, ex Auicenna loco citato, inquit enim, quod virtus conformatiua mouet illud quod est in spermate ex spiritu vitali, animali, & naturali.

Secundò: semen generatur in testibus: sed in illis inseruntur venæ, arteriæ, & nervi: ergo quia pro seminis generatione descendunt in illos spiritus animalis, & naturalis.

Tertiò: in quauis parte principe reperiatur morbosa dispositio est causa sterilitatis, ex eodem Auicenna. ergo quia morbofi descendunt ab illa spiritus pro seminis generatione.

§. II.

Modernorum assensus probabilius indicatur.

Resoluendum: Quòd spiritiosa substantia seminis pars tantum fit ex tali spiritu. Tenet Andreas Laurentius *lib. 8. de re anatomica*, & Zacutus *lib. 9. c. 7.*

Probatur 1. Authoritate Galeni *lib. de fœtus formatione*, qui seminis spirituosam partem consignat, vt subiectum conformatricis: sed pars spiritiosa ex vitali spiritu sufficit vt sit subiectum aptum pro conformatrice facultate: ergo solus spiritus vitalis sufficit pro semine. Probatur minor, subiectum aptum pro facultate conformatrice est pars seminis, in qua reperitur calor, quo indiget conformatrix vis vt instrumento: sed pars spiritiosa ex vitali spiritu est, quæ habet excedentem calorem aptum, vt sit formatricis instrumentum: ergo est aptum subiectum illius.

Probatur 2. Spiritus naturalis, vt probauimus, non datur in corpore: sed spiritus animalis ad seminis generationem nihil conducit: ergo solus spiritus vitalis est utilis pro illo generando. Probatur minor, spiritus animalis tantum conducit, vt tribuat dispositionem in partibus requisitam pro actionibus gradus sensitiui, sed in seminis productione non reperitur actio aliqua sensitiua, sed vegetatiua tantum animæ: ergo spiritus animalis nihil conducit.

Probatur 3. Pars spiritiosa seminis est pars, quæ
D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A conflatur ex ære, & igneis partibus materialibus desumptis ex parte calida eius substantiæ, ex qua fit: sed pro ministrandis partibus aptior est spiritus vitalis, in quo redundant maximè: ergo solus ille sufficit pro semine.

§. III.

Gentilis fundamenta diluuntur.

Ad 1. negatur consequentia: Sufficit enim conformatrix virtus medio calore instrumentaliter concurrente, vt valeat materiam disponere, partes commouere, crassas è tenuioribus discernere, & conformare iuxta proprium finem, in quem est determinata, inditus enim est illi hic finis ab Authore naturæ.

B Ad 2. distinguo minorem: Inferuntur præcisè, vt per omnes deferantur spiritus, nego: quia in alios vsus sunt utiles, concedo minorem. Sicut enim in quacumque parte instrumentali arteriæ pro spiritibus communicandis, pro sanguine venæ, pro dispositione ad motum, vel sensum nervi requiruntur, sic & in testiculis.

Ad 3. negatur consequentia: Quia sterilitas ex quolibet parte principe læsa inducitur diuersa ratione: ex læso corde defectu spirituum vitalium, læso iecore defectu sanguinis; cerebro verò læso, vel quia reliquæ partes contentiunt illi, vel quia eius dolor, aut morbosa dispositio impedit seminis expulsionem.

RESOLVTIO VII.

C Vtrum semen generetur sola vi testium?

§. I.

Negatiua pars Hipp. authoritate, & Aristot. fundamentis fulcitur.

Cvilibet corporis parti seminis generandi vim tribuebant antiqui; alij pro toto fœtu quamlibet sufficere partem; alij pro simili tantum contendebant: vtrisque fauet Hipp. *lib. de aëre, locis, & aquis. lib. de genitura, lib. de natura pueri, lib. 4. de morbis*, aliisque in locis, in quibus, & sancit, & comprobare nixus est semen, & ab omni quacumque parte decidere, & in quacumque generari posse, maiori ex parte à cerebro.

D Pro hac opinione antiqua quatuor fundamenta adducit Arist. *lib. 1. de generat. animal. c. 17.* Quæ omnia desumpsit ab Hipp. Primum, quod desumpsit ex *lib. de genitura* est, vehemens voluptas, quæ tempore coitus in toto corpore percipitur. Secundum, quod ex eodem desumitur *lib. de morbo sacro*, est, quod ex mæcis fiant mæci, quia à parte deficiente semen non emittitur. Tertium desumpsit Arist. ex *lib. de genitura*, quòd filij similes generentur parentibus. Quorum desumpsit ex eodem *lib.* quòd in parua seminis emissionem fit omnium corporis partium maxima resolutio: ergo semen ab illis defluit.

E Probat ipse Hipp. duplici euentu *lib. de locis, aëre, & aquis*, in Sincro Cappadociæ parte, Macrocephali oblonga capita ab arte obtinere primò, at postea filij similes à natura facti ob semen à primis decisum: Scithæ quibus propè aures abscedebantur venæ coxendricis dolorem vitandi causa, quia semen à cicatrice impeditum à capite decidere non poterat, steriles fiebant: ergo semen in capite, & quauis alia corporis parte potest generari.

Probat ratio. Seminis productiua facultas vel est nutritiua, vel saltem facultas gradus vegetatiui, ex Arist. *lib. 2. de anima*: sed nutritiua, & omnes facultates gradus vegetatiui sunt in quacumque corporis parte: ergo facultas seminis productiua inhæret in quauis parte, & valet in ea semen produci.

P

§. II.

§. II.

Galenī, & communis amplectitur opinio.

Resolvendum: Quod semen non potest generari in omnibus corporis partibus, sed fit sola vi testium intra sphaeram actiuitatis eorum: annuit Arist. lib. 4. de hist. animal. cap. 1. lib. 1. de generat. animal. cap. 12. Eandem doctrinam sancit Galen. lib. artis medicinalis cap. 4. lib. 1. de semine, & lib. 14. de usu partium, & sæpe lib. de natural. facult. Auic. sequitur illum fen. 20. lib. 3. c. 10. fen. 1. lib. 1. doct. 1. cap. 2. & doct. 6. sequuntur eius Commentatores, & ex modernioribus Valles lib. 2. contr. c. 8. Valleriola lib. 1. de locis commun. c. 17. Fontanus uniuersæ artis medical. lib. 5. c. 2. Varand. lib. 1. physiol. sect. 7. c. 2. Zacutus lib. 9. c. 7. Sennertus lib. 1. c. 10. Carreirus in fen. 11. disp. 35. Manuel Martinez li. 1. tract. 5. q. 3. Serna lib. 1. de principiis generationis tract. 1. Peramatus tract. de semine, & est communis.

Probat Arist. lib. 1. de gener. animal. c. 18. Præcipuè impugnando fundamenta Hipp. Tum quia similitudo filiorum ad parentes nihil conuincit, nam in capillis, vnguibus, voce, & motu fiunt similes, à quibus semen non decedit: Tum quia contingit similitudo in aliquibus partibus vt canicie, aut barba, quæ nondum erat in parte, dum generauit: Tum quia fiunt similes Auis, & Proavis, à quibus semen non decedit: Tum quia in plantis à semine vnus rami fit procerior arbor: Tum quia si decideret semen ab omnibus partibus, similitudo esset non solum in partibus organicis: sed etiam in similaribus: Tum quia in tam breui tempore moueri semen à toto non posset, aliisque rationibus conuincit semen non decedere ab omnibus corporis partibus: ergo aliqua debet assignari in corpore, in qua generetur inter partes animalis, quarum nulla alia aptior est, vt constabit, quam testes.

Probat 2. Fundamenti ex Gal. desumptis 1. lib. artis medicinal. testes sunt pars princeps pro conseruatione speciei, non alia ratione, nisi quia semen producant, quod est instrumentum in hunc finem à natura designatum: Tum quia idè inepti pro semine emittendo fiunt Eunuchi, non nisi defectu testium à quibus generetur: Tum quia modus substantiæ rei productæ attestatur partem, à qua fit, & nulli semen similis, quam testibus: Tum quia in anatomicis dissectionibus intra sphaeram actiuitatis testiculorum reperitur semen: Tum quia testes sunt pars organica, propriâ structurâ, substantiæ modo, figurâ, ac conformatione gaudentes ob aliquem finem, nec alius apparet nisi pro semine generando: ergo semen sola vi testium, & intra sphaeram actiuitatis eorum potest generari.

Probat 3. Semen non decedit ab omnibus partibus, vt demonstrat Arist. non à solis partibus spermaticis, vt intendebat Fernellius, nam generarent Eunuchi, nec à tribus principibus partibus, vt falsò imponunt Auicennæ; nam neq; sunt viæ, quibus ad testes traheretur, nec habent vniformem substantiâ ad productionem similis substantiæ, nec in illis, ac aliis partibus, vt in testibus, & intra eorum sphaeram semen vnquam fit: ergo sola eorum vi producitur.

§. III.

Argumentis pro antiquorum opinione adductis fit satis.

Ad 1: respondetur: Quod voluptatis est causa prurigo, seu titillatio in partibus genitalibus orta à semine spiritioso, ac intenso calore prædicto, quarum ratione in sympathiam totum trahitur cor-

Apus. Quod manci ex mancis nascantur, potius contrarium suadet, cum plerumque contrarium eueniat. Quod similes sint filij parentibus à formatrice vi prouenit, cui inditum est ab Authore naturæ, vt intendat productionem fœtus, qui sit similis ei cuius ipsa est instrumentum, tendit enim in productionem similis tamquam in proprium, ac specificatum obiectum. Quod nimia seminis emissionem partes extenuentur, fit deficiente sanguine, qui dum maiori copia trahitur pro seminis materia, deficit pro partium nutritione.

BAd 2. respondetur: Quod cū facultas conformatrix tendat in productionem geniti similis eius, cuius est instrumentum, sicut dum capita erant rotunda, ex proprio munere rotunda conformare debebat; ita dum erant oblonga capita generantium, oblonga etiam debebat illa in genitis conformare, aliàs aberraret à proprio, sine non simile producat: Macrocephali verò, quia sine stapedibus equitabant, infirmiores facti infirmius emittebant semen, minúsque prolificum.

CAd 3. respondetur: Quod etsi seminis productiua facultas esset aliis partibus communis propter diuersum substantiæ modum repertum in testibus, posset semen producere in testibus, & non in aliis partibus, sic coctione chylus in solo ventriculo, sanguis in solo iecore fit, & si concoctrix sit in omnibus partibus, vel si generatiua est alia, potest in solis testibus reperiri, quia reliquæ potentiæ vegetatiuæ sunt propter indiuidui conseruationem: & idè in quauis parte necessaria seminis generatiua est propter speciei conseruationem, & sufficit in hunc finem semen in determinata parte genitum.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum semen decadat ab omnibus partibus secundum aliquid sui?

§. I.

Pars negatiua proponitur, & fulcitur.

DSemen sola vi testium generari, & nullo modo posse ab omnibus partibus decedere, nec in aliquo sensu antiquorum opinionem posse defendi suadet.

Primò: si semē decideret ab omnibus corporis partibus, vel quia decedit sub propria forma, vel quia decedit sanguis, ex quo fit in testibus, vel quia decedit spiritus, ex quo spiritiosa pars illius generatur, vel quia decedit conformatrix facultas, cum qua operatur: sed nec decedit semen sub propria forma, vt resolutione 7. probauimus; nec spiritus, vt resolutione 5. ostendimus; nec decedit sanguis, vt patet resolutione 4. nec conformatrix facultas, quia cum sit accidens non potest migrare de subiecto in subiectum, & cum sit propria potentia seminis non potest nisi ab eius forma pullulare: ergo semen non potest decedere ab omnibus partibus secundum aliquid sui.

ESecundò: semē nec quoad suum esse entitatum, nec quoad suum esse obiectum, seu specificatum non potest ab omnibus partibus decedere: ergo antiqua opinio omnino est improbabilis. Probat minor, de esse entitativo ex dictis, de esse obiectiuo, quia conformatrix virtus, cuius est respicere esse obiectum, seu specificatum, non respicit generans, sed ipsum genitum tamquam obiectum conformabile ab illa: sed genitum ratione sui non dicitur deciduum à partibus, sed ab ipsis factum media conformatrice vi: ergo nec secundum esse obiectum potest semen esse deciduum ab omnibus partibus generantis.

§. II.

§. II.

*Semen ab omnibus partibus generantis
aliquid sui deducit.*

Resolvendum: Quodd semen, ut instrumentum fit generantis, per vim conformatricem derivatur ab omnibus partibus producentis obiectivam fundamentalem rationem sui specificativi formalis habentibus.

Probatur 1. Semen est instrumentum generantis tendens ad productionem foetus illi similis, ergo in esse principij activi debet specificari à suo effectu sub illa ratione formali similitudinis: sed foetus similitudo fundatur in omnibus partibus eius, à quo decidit semen: ergo ab illo derivatur semen secundum suum esse obiectivum, & specificativum.

Probatur 2. Foetus producitur similis generanti: ergo aliquid reperitur in semine decisum à generante, ratione cuius consequatur similis productionem: sed non est aliquid se habens ex parte substantiae seminalis: ergo reperitur ex parte essentialis specificativi. Minor patet ex dictis antecedenter.

Probatur 3. Potentiae non cognoscitivae cuicumque est indicium à generante, ut propensione quadam attingat sui obiecti productionem: sed conformatrix seminis potentia, quae constituitur in esse instrumenti sui generantis, similis generationem attingit: ergo tendit essentialiter in productionem derivatam ab omnibus partibus generantis.

§. III.

Argumentis primò positis fit satis.

Ad 1. distinguo consequens: Ergo semen non potest decidere ab omnibus partibus secundum suum esse entitativum, concedo: & hoc probat argumentum; secundum suum esse obiectivum, nego consequentiam.

Ad 2. distinguo ultimum consequens: Ergo semen nec secundum suum esse obiectivum derivatur ab omnibus partibus, secundum esse obiectivum materiale, transeat quoad hoc intentum; secundum esse obiectivum formale, nego consequentiam. Duplex est esse obiectivum specificativum seminis; Et foetus secundum suum esse entitativum, & sic est obiectum materia: Et ipsum in ratione similis suo generanti, & ut sic formaliter attingitur à potentia conformatrice.

Dices: si similitudo esset ratio formalis obiectiva, & specificativa seminis, ut est instrumentum generantis, nunquam posset semen in foetus formatione attingere formationem foetus non similis: sed plerumque foetus non similis generanti fit: ergo similitudo generantis non est ratio formalis specificativa seminis in esse instrumenti.

Respondetur: Quantum est ex se si non impediat, semper semen attingit similis productionem: sed contingit plerumque finem ex toto non assequi impeditum à semine alterius parentis, à sanguine menstruo, ab imaginatione, ab aliisque quamplurimis causis.

RESOLUTIO IX.

Vtrum semen praestet materiam pro foetus formatione?

§. I.

Arist. proponitur; & probatur sententia, D. Thomae, & Scoti argumentis fulcitur.

Semen pro foetus formatione efficientiam, nullamque pro illo sustinere materiam, nec materiam.
D. Brauo Resol. Medic. Pars I.

Aterialis principij aliquam posse induere rationem sancit Arist. lib. 1. de gener. animal. cap. 20. idem determinavit lib. 2. cap. 3. aliquibusque contendit probare rationibus, quibus & addunt posteriores alias.

Suadetur 1. Haec opinio ab Arist. ipso: Tum quia ex semine foetus non valet conformari, nisi coaguletur, & densetur, quod iudicat impossibile, quia à frigore humescit, à calido liquefit: Tum quia semen est ens per se, & non potest coalescere ex duplici ente in actu, quale est principium actuum, & passivum: Tum quia semen una est forma simplex, quae non potest fieri ex duabus substantiis: Tum quia in generatione viri semen agit, semen foeminae patitur, neutrum tamen potest remanere ut materia in genito: Tum quia semen ad foetum se habet sicut lac ad coagulum, quod lactis coagulati non est pars: Tum quia aliqua animalia maribus se insinuant, & sine semine concipiunt: ergo semen non potest materiam praestare pro foetus formatione.

Suadetur 2. Doctrina, & autoritate D. Thomae, qui 2. dist. 18. q. 2. art. 3. ait: *Hac autem potentia non est passiva in semine maris, sicut dicimus ligna, & lapides esse in potentia domus, sic enim est potentia in menstrua mulieris; sed est potentia activa, sicut dicimus formam domus in mente artificis esse potentia domum, &c.* Ergo ex D. Thom. nullam semen praestat pro foetu materiam.

Contra suadetur 3. Ratione deducta ex Scoto in 3. dist. 4. Non potest fieri generatio, quin in instanti, in quo fit, adsit generans principale, aut instrumentale, à quo generatio procedat: sed si semen esset principium actuum, & passivum generationis, in instanti in quo fit generatio non adest principium actuum generationis, nec principale, quia potest esse distans, aut non esse, dum à semine fit generatio, nec instrumentale quia si praestat materiam pro foetu, dum foetus fit, semen est corruptum: ergo non esset possibilis generatio.

Quartò: si semen esset principium passivum pro generatione viventis, non posset prius sui materiam tribuere pro illo, quam se corrumpere, sed nihil potest seipsum corrumpere, ex Arist. lib. 1. de ortu, & interitu, cap. 7. Ergo semen non potest materiam praestare pro foetus formatione.

Quintò: ex illis nutrimur, ex quibus sumus conformati: sed non nutrimur ex semine, sed ex solo sanguine: ergo pro nobis conformandis non praestat materiam semen, sed solus sanguis.

§. II.

Hipp. & Galeni praefertur assensus.

Resolvendum Affirmative, Tenet Hipp. lib. de genitura, & lib. de dieta, Galen. lib. 1. de semine, cap. 4. & 5. Fontanus part. 1. cap. 4. Carreirus in fen. 1. 1. disp. 36. Sennertus lib. 1. cap. 10. Doctor Laurentius lib. 8. de re anatomica, cap. 2. Peramatus tract. de semine. Valleriola lib. 1. de locis communib. cap. 17. Rodericus de Castro lib. 2. de natura mulierum, c. 4. Duncanus lib. 1. physiolog. cap. 3. Ioannes Baptista Cortes decad. 4. cap. 10. Valles lib. 2. controuers. cap. 7. & est communior inter Medicos.

Probat lib. 1. de semine, hanc suam sententiam Galenus primò autoritate summi Dictatoris, lib. de genitura, & lib. de natura pueri, & ex communi assensu omnium Medicorum, qui usque ad sua tempora illam amplexi sunt unanimiter.

Probatur 2. Si foetus non conformaretur ex seminis materia, semen in utero receptum pro generatione

tione vel afflueret, vel in flatus euanesceret, vel putresceret; sed non putrescit, aliàs lethalia ex illo subsequerentur symptomata in grauidis; non conuertitur in flatus, aliàs distenderetur uterus ab illis, qui potius clauditur, & comprimitur, ita vt ex Hipp. 5. *aphorism.* § 1. recepto semine, nec specillum admittat, non refluit, quia ex foeminarum relatu, dum concipiunt, constat semen non effundi, & in ouibus, & capris defectis, Gal. expertus fuit semen reperiri in eis quæ conceperunt, non verò in aliis: ergo ex semine fit foetus.

Probatur 3. Quælibet pars petit proportionatam materiam, ex qua fiat, & quæ parti efformandæ sit similis in temperie, modo substantiæ, & aliis accidentibus: sed in perfecto animali nouem corporis partes, vena, arteria, nervus, os, cartilago, membrana, tendo, ligamentum, & cutis habent cum semine proportionem in illis: ergo semen præstat materiam pro earum conformatione.

Probatur 4. Eadem est ratio de semine in animali ac in plantis, aut arboribus: sed experienciâ constat arbores, & plantas fieri ex suo semine: ergo & animalis semen præstat materiam pro animali.

Probatur 5. Ex partibus nostrum corpus componentibus aliæ spermaticæ dictæ resarci non possunt; aliæ sanguineæ dictæ, etiam si dirumpantur, possunt coalescere: ergo quia illæ ex semine, hæ ex sanguine fiunt, ex quo possunt iterum resarci.

Probatur 6. Plures nostri corporis partes in sui conformatione, petunt perforari, aliæ tractu temporis extendi, comprimi, aut dilatari: ergo petunt fieri ex materia lenta, tenaci, & glutinosa: sed sanguis non est huiusmodi: ergo præstat materiam pro illis semen.

§. III.

Aristotelica opinionis argumenta soluuntur.

AD Arist. fundamenta dicendum: Quod ex semine non fiunt partes foetus, quia coagulantur, sed quia conformantur; & quod ratione diuersarum potest semen, & esse actiuum, & passiuum principium, conformatrix agit, ex propria substantia consternit materiam, sicut in mixtione elementa agunt propriis viribus, materiam præbent ex propriis materiis; & quod forma vna plures partes valet informare, aut heterogeneas vt anima, aut elementales, vt mixta: & quod licet neutrum agens principale sit geniti materia, potest agens instrumentale; & quod licet coagulum, quia agens principale, non sit pars lactis coagulati, potest semen, quod est instrumentale pro foetus formatione, & per se intentum vt vtriusque principij inducat rationem, & quod foemina, quæ maribus se insinuant, in imperfectiori animalium genere aliquid saltem recipiunt materiæ ex masculis, quæ concurrat passiuè.

Ad 2. respondetur: Quod D. Thomas, vel contra negantes semini omnem actiuitatem, illam intendit adscribendam esse illi, quod nos fatemur; vel quod loquitur de semine secundum partem spiritualem, in qua formatrix residet facultas, non de crassiori seminis parte, quæ pro foetus formatione deseruit; vel quod respondet in sententia Arist. cuius opinionem impugnamus.

Ad 3. respondetur: Quod generans conrequiritur in instanti intrinseco generationis factus, sed toto tempore antecedenti ad illud instans, generans enim requiritur toto tempore quo inducendo præuiam dispositionem tendit, donec vltimam ponat, qua posita tempore immediato ad instans generationis in illo formam antecedentem corrumpi est necesse, quia

A conseruatiuam dispositionem non habet, & in instanti subsequenti formam geniti produci ex vi actionis, quæ præcedit vsque ad illud instans terminatiuum actionis dispositiue antecedentis, ex qua naturali sequela in instanti subsequenti fit generatio, vt docet Caietanus 1. p. q. 54.

Ad 4. respondetur: Quod licet idem non sit corruptiuum intendens sui corruptionem, potest illam non intendens, sicut in mixtione admittit Arist. lib. 1. de generat. & corrupt. c. 10. Quod elementa mutuo inter se agendo ponunt mixtam dispositionem, ratione cuius corrumpuntur eorum formæ, & materiæ elementorum, v. g. ignea materialis pars cogit formam ad productionem excedentis caloris, quod corrumpitur, vt apparet in hectico, & in mutatione ætatum anima producit calorem, qui resoluendo humidum radicale viuens tandem deducit ad interitum, sic valet & spiritiuosa seminis pars conformatrix vi agendo crassam pro viuente conformare partem, qua debet conformata, seminis formam corrumpi, & viuentem introduci est necesse.

Ad 5. distinguo maiorem: Ex illis nutrimur ex quibus sumus facti proximè aut remotè, concedo: ex quibus sumus proximè, & immediatè facti, nego maiorem. Aliàs enim arbor, & plantæ, quæ fiunt immediate ex semine, vel ex ramo alterius arboris, deberent ex illo solo nutrir: petunt enim nutrir ex elementorum commixtorum partibus, ex quibus saltem remotè facta fuerunt.

RESOLVTIO X.

Vtrum seminis pars spiritiuosa materiam præstet pro foetus formatione?

§. I.

Negatiua pars suadetur.

DE crassiori seminis parte, quæ fit ex sanguine præcipuè, rationes pro resolutione adductæ antecedente probant: sed de parte seminis spiritiuosa in qua conformatrix inhæret facultas, an etiam materiam pro foetu præstet, præcipua est difficultas.

DPars negatiua suadetur primò: Partes seminis, quæ transeunt sub formam foetus prius organizationem, & conformationem recipiunt, cum illa sit actus corporis physici, & organici: sed virtus conformatrix residet in parte spiritiuosa seminis, vt docet Arist. lib. 2. de generat. animal. cap. 3. Galen. lib. 14. methodi cap. 3. D. Thom. 1. part. quest. 118. art. 4. ad 3. & quest. 3. de potentia art. 11. ad 8. Ergo pars spiritiuosa non potest transire ad formam geniti. Probatur consequentia, nam idem non potest esse principium conformationis, & organizationis propriæ sui ipsius.

Suadetur 2. Rationibus adductis pro prima parte resolutionis antecedentis, quæ præcipuè probant de parte spiritiuosa seminis, quæ cum sit principium actiuum conformationis non potest esse principium passiuum, aliàs ageret in seipsum actione corruptiua, quod licet respectu diuersarum partium, respectu eiusdemmet ad seipsam, non est possibile: ergo nec quod pars spiritiuosa, quæ est principium actiuum generationis, sit geniti materia.

EProbatur 3. Virtus conformatrix non solum reperitur in semine sed in ipso genito, deperditas, vel nondum conformatas partes plerumque reponit, & perficit: ergo pars spiritiuosa, in qua residet, nondum corrupta remanet, aliàs non posset non corrumpi conformandi virtus.

§. II.

§. II.

Pars affirmatiua amplectitur.

Resoluendū: Quod pro fœtus formatione nō solum præstat materiā pars seminis crassior, quæ sit in illo sanguine, sed etiam spirituoſa seminis pars.

Probat̃ur 1. Spiritus implātatus, quem communiter vocant calidum innatū, reperitur in animalibus perfectioribus, & eò perfectiùs quò propinquiore sunt generationi. Hipp. enim 1. aphor. 14. *Qui crescunt, inquit, plurimum habent calidi innati*: sed huiusmodi calidum innatum sit ex seminis spirituoſa parte: ergo seminis spirituoſa pars transit in geniti formam. Probat̃ur minor: Tūm, quia calidum innatum in viuentē est substantia aërea, calida, humida, & spirituoſa, quæ non aliunde potest desumi, quàm ex spirituoſa seminis substantia: Tūm, quia non ob aliam causam calidum innatum tractu temporis refarciri non potest, quam tūmuis ex hæc, aut illa substantia alimentitia intendatur, nisi quia substantiæ modus, quem calidum innatum recepit ex parte spirituoſa, ex nulla alia simili substantia refarciri valet.

Probat̃ur 2. Spiritus informat̃ur animā, sicut & mēbra reliqua: sed non sub forma seminis, quod vel non viuit, vel in illo non est aliquod mēbrum actū: ergo dum corrupta seminis forma transit ad formam viuentis. Probat̃ur maior, ex Gal. qui lib. 5. de simplic. facult. inquit, spiritus est subiectum animæ, & est animatus scilicet simul cum membro.

Probat̃ur 3. Ex Arist. qui lib. de motione animal. inquit: *Omnia autem videntur animalia tum spiritum habere connatum, tum ab illo robur capere*; sed nullus esse spiritus connatus potest, quo partes diu robur capiant, nisi ille, qui fuit spirituoſa seminis substantia: ergo hæc transit ad formam viuentis.

Probat̃ur 4. Pars seminis spirituoſa, in qua residet caliditas aërea, præstatiō est pro fœtus materia quàm quæcumque alia pars seminis: sed pars crassior, vt probauimus, transit sub formam animalis, quod generatur: ergo potiori iure pars seminis spirituoſa.

Probat̃ur 5. Ex principiis generationis non solum debet recipere genitum materiam aptam, vt partes conformentur ex illa, sed etiam, vt retineat calorem, qui debitum instrumentum est pro coctionibus viuentis: sed ex crassiori parte seminis recipit materiam aptam pro partibus conformandis: ergo ex spirituoſa recipit materiam aptam, ex qua pullulet calor naturalis debitus viuenti pro suis actionibus.

Probat̃ur 6. Pars seminis spirituoſa, dum pars crassa transit ad formam geniti, vel transit simul, vel corrupta seminis formā, ipsa in vtero remanet cum genito: sed remanere non potest, quia non assignatur ad quam formam pertransit, nec quæcumque sit, diu ibi sine corruptione, & graui incommodo fœminarum, & fœtus, posset permanere: ergo transit sub geniti formam.

§. III.

Pro obiectionibus adhibentur solutiones.

Ad 1. responderetur: Quod seminis spirituoſa pars acōmixta, & inspersa est per totam seminis substantiam crassam, & circa illam operatur organicam dispositionem præuiam ad formam viuentis, nulli se insinuans parti, sed vndequaq; cōmixta, & operans in qualibet iuxta diuersitatem partium materialium, huc & illuc commouens ipsas, donec commotis partibus, in organizationē viuenti formæ aptatam: totas, quas seminis partes informabat forma corrumpit, & ma-

D. Brano Resol. Medic. Pars I.

A teriales seminis partes corrumpuntur, quia pro crassioribus organizatio perfectiorque posita est dispositio, quàm quæ requiritur pro seminis forma, & crassioribus nō informatis per illam, & ipsam in spirituoſa parte deficere est necesse, non quia se ipsam cōformauit pars spirituoſa, sed quia conformauit partem, sine qua seminis formam retinere non potest, & hæc eadem manet pars spirituoſa, & ascititia, quæ loco eius reponitur tractu temporis per accidens, & sui est corruptiua, suo enim calore agit in humidum, sine quo viuens conseruari non possit, & defectu illius deficit anima, quæ hanc eandem partem informabat, quia defectu alterius partis materialis ipsa ab anima informari non potest.

B Ad 2. patet ex dictis quo pacto spirituoſa pars seminis cōformando partes crassas ipsas reddit ineptas pro forma seminis, quā & ipsa informatur, & cum ab aliis desinere sit necesse, simul & ab ipsa; & quod ipsa ad aliorum pertransit formā, sub qua & vsus, & necessitas tanta est, vt sine illa nec operari, nec conseruari possit, sit enim sub viuentis forma implantatus spiritus, innatūve calidum viuentis formæ proprium, & receptaculum, & conseruatiuum.

C Ad 3. responderetur: Quod permanentia conformatricis in genito, quā admittunt plerique, de qua infra dicemus, potius arguit spirituoſæ seminis partis permanentiam, quæ cum corrupta seminis formā, non possit non transire ad formam partium reliquarum seminis, cui & ipsa erat ex vsu sub illa uecessariò admittenda.

RESOLVTIO XI.

Vtrum semen animatum sit?

§. I.

Semini animam tribuentium assensus, & dissensus proponitur.

Semen animā informari contendit Plato in Timæo; Themist. 1. de anima c. 22. Forliniens. super 32. cap. Auicenna, Zimara 2. de anima ad text. 43. Vallesius lib. 3. controuers. c. 9. Mercatus lib. 1. clas. 4. Vega lib. 5. method. Peramatus tract. de semine Gentilis fen. 1. c. 2. sum. univ. doct. 6. Cardanus 2. contradiet. 17. Argenterius in lib. 2. artis med. Veiga lib. artis medicinal. c. 47. Scaligerus exercit. 6. aduers. Cadanū, & aliis in locis, Zacutus lib. 9. c. 6. Rodericus de Castro li. 2. de natura mulierum c. 7. Sennertus lib. 1. c. 10. Fonseca lib. 1. de arte medic. cap. 3. & alij: Qui inter se dissentiunt, alij indicantes semen viuere, quia viuunt spiritus vitales; qui sunt pars spirituoſa illius; alij licet spiritus non viuere indicent, seminis spirituoſam partem tantum viuere affirmant; alij, quod vita informat̃ur tota seminis substantia; alij inter hos, quod sola vegetatiua; alij quod habet sensitiuam cōsopitam, vegetatiuam manifestē operatē; alij quod eadem informat̃ur formā ac efficiens, à quo fit; alij quod viuunt, non dum generatur; sed statim ac in vtero complectitur.

E Suadet̃ur 1. Quod semen animatum debeat esse, auctoritate Arist. lib. 2. de generat. animal. c. 4. vbi ait: *Nihil minus semina, & conceptus viuunt animalium, quàm stirpes*: & cap. 7. Sed habeat semen animam, necne, eadem ratio ac de partibus est reddenda: & auctoritate Gal. qui semen admittit nutriri: & li. 1. de marasmo c. 2. Tria sunt viuentium genera, animalia, plantæ, & semina, & hæc tria tunc posse corripui admittit; & lib. an sit anima, quod in vtero est, Ex eo per-

spicuum est, inquit, quod anima semini vna cum natura inest: & aliis in locis id docere videtur: ergo anima semini est concedenda.

Suadetur 2. semen attingit generationem foetus viuentis: ergo semen viuit. Probatur consequentia: Tum quia cum hæc sit generatio vniuoca, si genitum viuit: generans viuens debet esse: Tum quia semen non potest viuens generare, quin habeat generatiuam facultatem sibi inhærentem, quæ in non viuente inhære non potest, cum sit propria passio animæ vegetatiuæ, sine qua reperiri non potest: Tum quia cum generatio sit actio vitalis, quæ petit esse à principio vitali vitaliter operante, non posset esse actio vitalis, si non haberet vitam semen à quo fit: Tum quia, cum nutritio non distinguatur à generatione, semen cum habeat virtutem generandi habet & nutriendi, quæ facultas sine anima vegetatiua non est: ergo semen viuit.

Suadetur 3. Semen arborum, & plantarum, cum nutriri, & augeri in plantis videamus, manifeste viuunt: sed animalium semen est perfectius, quam semina plantarum: ergo vel eadem, vel perfectiori anima debet informari.

Suadetur 4. Anima est actus corporis physici, & organici: sed forma seminis est actus corporis physici, & organici: ergo seminis forma viuit. Probatur minor, forma seminis est actus corporis ex parte seminis crassa, & ex parte spirituosa organizati, quarum alia est subiectum virtutis conformatricis, alia verò materiam præstat ex qua fit partium conformatio: ergo est actus corporis physici.

Suadetur 5. Impossibile est quod aliquid operetur vbi non est: sed anima vegetatiua operatur generando vbi est semen: ergo reperitur in illo.

§. II.

Semini denegat quancumque viuentem formam.

Resoluendum 1. Quod semen nulla viuenti informatur substantiali forma. Tenet Arist. lib. de anima text. 10. & lib. 2. de generat. animal. cap. 1. D. Thom. q. 3. de potentia art. 9. ad 9. & 2. contra Gentes cap. 89. Scotus in 4. dist. 44. q. 1. Albertus Magnus 2. p. summa de homine, landunus 7. metaphysic. cap. 19. Conciliator diff. 48. Auerr. in paraphrasi lib. 2. de gener. animal. cap. 2. Gentilis dub. 20. Fernelius lib. 1. de abditis rerum causis cap. 6. & lib. 7. physiolog. cap. 13. Thom. de Garbo lib. 1. tract. 5. q. 5. Valleriola lib. 1. de locis communibus c. 17. Carreirus in fen. 1. 1. disp. 36. Manuel Martinez lib. 1. tract. 5. q. 2. Serna lib. 2. de principiis generationis c. 5. Fontanus p. 1. vniuersæ artis medicæ cap. 3. Varand. lib. physiologia tract. de prima hominis conformatione sect. 5. cap. 2.

Probatur 1. Anima est actus corporis physici, & organici ex Arist. 2. de anima, semen non est corpus organicum: ergo illius forma non est anima. Patet minor, ex eo quod semen homogeneam ostendit naturam ad sensum.

Dices: quod in illo reperitur pars spirituosa, & pars crassa, quæ sunt partes diuersæ.

Cōtra: diuersitas partium ærearum, & aquearum, aut terrestrium, vt patet tract. de elementis disp. 2. non constituit organizationem pro anima, cum in quouis mixto debeat necessariò reperiri: sed diuersitas partis spirituosæ, & partis crassæ solum est diuersitas substantiæ æreæ in parte spirituosa magis, quam in parte crassa, in qua reliquorum elementorum partes materiales magis prædominant: ergo diuersitas in

A parte spirituosa, & crassa non facit organizationem.

Probatur 2. Si semen informaretur anima quancumque deberet augeri, nutriri, & reliquas operationes saltem vegetatiuas exercere: sed nullas exercet semen, donec in vtero post generationem viuentis aliquâ informetur animâ: ergo non viuit. Probatur minor, intra vasa seminalia detentum, nec habet à quo nutriatur, nec resultant suæ nutritionis excrementa, nec augetur nisi per nouam similis accretionem genitam à testiculis: ergo nullas exercet vegetabiles operationes.

Probatur 3. Semen ratione finis, in quem ordinatur scilicet, vt generet, non indiget anima: ergo sola forma naturali informatur. Probatur antecedens: Tū quia semen, cum non operetur vt agens principale, sed tantum vt instrumentale, non petit habere animam similem rei generandæ, sed quod illam habeat illud, cuius est instrumentum: Tum quia, licet haberet animam vegetatiuam, cum hæc non attingat perfectionem sensitivæ, aut rationalis, propria virtute aliud semen, non verò aliud sensitiuum posset generare: ergo non indiget informari per animam ratione finis in quem ordinatur.

Probatur 4. Ex D. Thom. 2. contra Gentes cap. 89. inquit enim: *Non igitur ipsamet virtus, quæ cum semine deciditur, & dicitur formatiua, est anima; neque in processu generationis fit anima; sed cum ipsa funditur sicut in proprio subiecto in spiritu, cuius est semen contentiuum, sicut quoddam spumosum operatur formationem corporis, prout agit ex vi animæ patris, &c.*

§. III.

Aliqualis semini vitalitas adscribitur.

Resoluendum 2. Quod semen eleuatum in esse instrumenti aliquid vitalitatis attingit.

Probatur: Semen vt instrumentum est generationem viuentis efficit, quæ est actio vitalis: ergo semen est principium vitale instrumentale. Probatur consequentia, actio vitalis est quæ prouenit à principio vitali vitaliter operante: sed generatio, quæ est actio vitalis, fit à semine: ergo semen aliquid vitalitatis habet, per quod constituitur in ratione principij vitalis.

§. IV.

Diluuntur argumenta, quæ semini animam aptare conantur.

Ad 1. responderetur: Quod Arist. in cap. 3. citato intendit, quod semina arborum, & conceptus iā factus ex semine animalium viuunt sicut stirpes; c. 7. dicit de semine plantarum, quod vivere iudicat, sicut partes arborum, à quibus decidit: quod nos fatemur. Ad Galen. dicimus, quod loquitur de seminibus vegetabilium, non verò de omni semine, & in lib. an sit animal, intendit, quod anima semini vna cum natura inest, id est quod simul cum natura, id est cū forma naturali inest anima, id est virtus animæ in semine, qua eleuatur vt eius instrumentum, dum verò semen nutriri affirmat, de impropria nutritione agit, qualiter & spiritus per nouam similium aggregationem nutriri dicuntur, sic virile semen per feminei seminis aggregationem nutritur, seu quasi vna sit substantia in esse instrumenti.

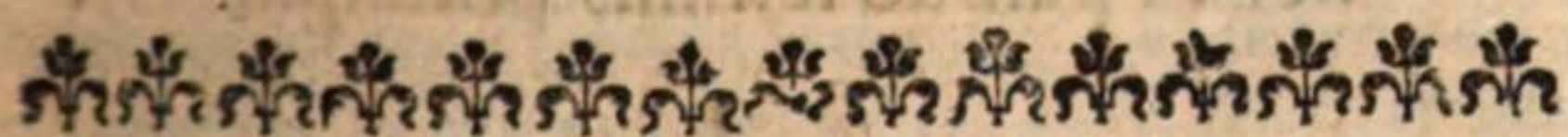
Ad 2. distingo antecedens: Semen attingit generationem viuentis virtute propria, nego in virtute generantis, & tamquam instrumentum illius, concedo antecedens: Semen enim dupliciter potest considerari, vt ens naturale per formam substan-

substantialem non viuentem constitutum, & sic nullo modo potest viuentis generationem attingere; alio modo vt est instrumentum generantis, & sic virtute est viuens, quia eleuatur ad operandum per virtutem viuentis, & sic attingit generationem viuentis, & genitum fit simile generati principali, à quo vniuoca actione producit, & generationem attingit per virtutem vitalem sibi inhærentem, per virtutem naturalem eleuatam à principali agente vitaliter operante tamquam principium illius actionis vitalis, & vitalis actionis est semen principium vitale instrumentale, & sicut non habet generatiuam virtutem propriam, ita neq; nutritiuam; præter quam quod, vt probauimus, alia est nutritiua à generatiua virtute.

Ad 3. distinguo minorem: Animalium semen est perfectius, quàm semina plantarum, in esse instrumenti eleuatis concedo: in esse entis, nego minorem. Licet animalis semen, quod eleuatum à generante attingit generationem animalis, sit perfectius quàm semen plantarum, quod solius plantæ productionem attingit, in esse entis semen plantæ est perfectius, quia informatur animâ vegetabili, semen animalis sola forma naturali, cuius doctrinæ fundamenta tetigit Doctor Serna lib. 2. de principiis c. 6. Fuit enim rationi consonum, quod vegetabilium semen, quod sine alterius seminis commixtione generat, & nec à viuifico alterius generantis calore potest foueri, & suscitari ad agendum, sui generantis gauderet formâ viuifici, animalium verò semina, quæ & fœminei & virilis naturam retinent, & neutrum sine alio generari valet, vt simul commiscerentur, & vnici adimplerent principij rationem, ne cuique in separatione illa debita organizatio, & magnitudo deficeret, formâ decuit naturali informari, quæ sub quavis particula commiscibili alteri seminis parti, propriam possunt retinere formam.

Ad 4. negatur minor: Semen enim animalium licet habeat distinctionem partium materialium, sicut & habet quodlibet aliud mixtum, nullam tamen habet organizationem, nec in substantia fluxilis naturæ, qualis est semen, posset adaptari organizatio, nec in sui à parte ad partem effusionem permanere.

Ad 5. distinguo maiorem: Impossibile est, quod aliquod operetur, vbi non est, actu, vel virtute, concedo: vbi non est actu, nego maiorem. Sufficit enim, vt aliquod operetur, virtualiter esse in eo, quod operatur, ignis enim in mixto non est actu, & producit calorem in illo, quia virtualiter continetur in eius forma. Sol, & homo generant hominem, & Sol non est præsens actu, sed sola virtute ad generandum, sicut & homo existit.

SECTIO IV.

De filiorum ad parentes similitudine.

INSTRUMENTVM ad parentes triplex similitudo admittitur à Galen lib. 2. de semine cap. 5. in specie, in sexu, & in aliquibus accidentibus individualibus; triplex enim in nato reperitur forma; specifica, forma sexus, & forma indiuidui, in quarum qualibet valet assimilari, & in indiuiduali, nec solum parentibus, sed Auis, Proavis, immò & aliis extraneis quibuscumque rebus nimia imaginatione apprehensis à parentibus, quarum similitudinum inuestigare causas, sub hac sectione intendimus.

A

RESOLVTIO I.

Quid sit similitudo natorum ad parentes?

§. I.

Deciditur tenendum.

B

Resoluendum: Quod similitudo natorum ad parentes est repræsentatio, seu congruentia eiusdem speciei, sexus, aut effigiei, quæ à parentibus profecta non solum proximis, sed etiam remotis, vt Auis, Proavis, & similibus in prole cernitur: sic tenet Varand. in physiolog. lib. tract. de prima hominis conformatione c. 77. Et est amplectenda, describit enim adæquatè quod resultat in filiis ex actu conformatricis non impeditur in delineatione fœtus; & licet similitudinè ex imaginatione prouenientem non videatur attingere, ipsam tamen sub effigie comprehendit, vt latius patebit infra.

RESOLVTIO II.

Vtrum similitudo specifica ab actiuo, an à passiuo principio proueniat?

§. I.

Fernelij opinio proponitur, & fulcitur.

C

Fernelius lib. 7. physiolog. cap. 12. indicat quod specifica similitudo prouenit ratione materiæ, quia scilicet conformatrix facultas potius circa hanc, quàm circa illam materiam agit; si enim agit circa seminis materiam, ab homine hominem; si à leone decidam, leonem generat.

Primò: suaderi potest hæc opinio, dum animalia diuersi generis coeunt, producit fœtus potius matri similis in specie, quàm patri, quia mater præstat maiorem copiam materiæ, quàm pater: ergo ratione materiæ prouenit specifica similitudo: consequentia patet, aliàs à maiori copia materiæ non proueniret maior similitudo specifica.

D

Secundò: sanguis, qui generatur in iecore, ex quo fit semen, & sanguis menstruus, qui substernit materiam pro fœtu, fit à iecore sigillatus, & determinatus, vt possit nutrire partes huius determinati animalis, à quo fit, & non alias alterius: sed eadem sanguinis sigillatio conducit, vt ex illo possint generari partes similes eis, quæ erant nutriendæ ex illo, & non aliæ: ergo ratione materiæ determinatur vt fiat similis in specie.

Tertiò: natura communis determinatur, & contrahitur per materiam signatam ad determinatum gradum entis, quia quodlibet indifferens debet habere per quid determinetur: sed formatiua facultas est quædam communis natura indifferens pro viuentis formatione: ergo debet à diuersitate materiæ seminis contrahi, & determinari iuxta propriam seminis materiam ad specificam similitudinem.

E

Quartò: sic se habet indifferens formatiua facultas pro hac, vel illa specie animalis producenda, sicut forma mixta pro diuersis producendis qualitatibus, vel anima pro diuersis potentiis vitalibus: sed forma mixta determinatur iuxta diuersitatem partium materialium, & anima iuxta diuersitatem materiæ organizatæ: ergo semen ex specifica diuersitate principij materialis diuerso modo pro organizatione suarum partium sigillati à iecore debet determinari.

§. II.

Arist. D. Thom. & communior præfertur opinio.

Resoluendum: Quod specifica similitudo filiorum ad parentes provenit, quia semen operatur, ut instrumentum elevatum ad productionem similis in specie eius à quo decedit, & elevatur, tenet *Arist. 1. de partibus animal. c. 1. & lib. 4. c. 3. D. Thom. 1. p. q. 118. art. 1. ad 2. & 1. part. q. 41. art. 5. Gal. lib. 1. de semine, cap. 5. Sancta-Cruz lib. de sacra philosophia, in text. 78. Rodericus de Castro lib. 3. de natura mulierum, c. 9. Carreirus in fen. 1. 1. disp. 37. c. 1. Manuel Martinez lib. 1. tract. 5. q. 9. Varandæus lib. physiolog. tract. de hominis conformatione, c. 7. Fontan p. 1. c. 17.*

Probatur 1. Semen determinatur ab anima, cuius est instrumentum ad productionem similis in specie: ergo non à materia circa quam operatur. Probatur antecedens, ex D. Thom. 1. p. q. 118. art. 1. ad 2. dicit enim: *Virtus generatiua in semine non operatur propria virtute; sed virtute anime, cuius est potentia, & ideo virtus generatiua plante generat plantam, virtus verò generatiua animalis generat animal.*

Probatur 2. Semen non agit virtute propria, sed ut elevatum instrumentum à generante: sed generans dirigit per generatiuam virtutem determinatam ad similem in specie producendum: ergo sine noua determinatione ex parte materiæ semen tendit ad productionem similis in specie. Probatur minor, generans, v. g. homo, aut leo dirigit, & eleuat semen per virtutem generatiuam, quæ ab homine, aut leone, quem solum valet generare, specificatur: ergo dirigit illud per virtutem determinatam ad similem in specie, tamquam à proprio specificatiuo.

Probatur 3. Quælibet facultas quæ naturali modo operatur, producit à suo generante, cum naturali quadam coaptatione, naturali inclinatione, naturali propensione, seu instinctu in ordine ad specificum suæ actionis, propter quæ dicitur determinata ad proprium finem, ut docet D. Thom. 1. p. quæst. 103. art. 1. ad 3. Sed facultas generatiua cuiuslibet speciei animalis naturali modo, idest sine cognitione operatur: ergo à suo generante producit determinata ad productionem sui similis.

Probatur 4. Sic se habet semen, ut instrumentum generatiuæ virtutis hominis, sicut se habet calor, ut instrumentum nutritiæ virtutis hominis: sed calor sic elevatus determinatam substantiam similem ei, quæ nutritur, reponit sine determinante aliquo, quia est instrumentum determinatum, & elevatum in talis substantiæ nutritionem: ergo semen elevatum à facultate specifica hominis determinata est ad simile indiuiduum specificum producendum.

§. III.

Argumentis Fernely fit satis.

Ad 1. respondetur primò: Quod ut intendit Carreirus ex duobus animalibus diuersæ speciei non fit foetus alicui illorum similis: sed sicut ex duplici semine specie diuerso fit vnum comprincipium à quolibet illorum medium, & distinctum, ita semper producit foetus mediæ naturæ specificæ distinctæ à quolibet ex producentibus, ut conspicitur in generatione muli.

Vel secundò: si ut intendit, aliquando fiat similis matri, idest est, quia ipsa & semen præstat, suo fouet calore, virtute vteri suscitatur, proprium sanguinem pro formatione, & alimento subternit, & idest ad agendum circa proprium finem præstat actiuitas foeminei seminis.

Ad 2. distinguo maiorem, Sanguis in iecore fit sigillatus pro partibus, hoc est, coaptatus, ut præstet materiam pro earum nutritione, concedo: sigillatus, hoc est, determinatus, ita ut pro cuiuslibet partis nutritione signata pars sanguinis sigilletur, nego maiorem. A iecore enim producantur quatuor humores cum tali substantiæ modo, ut possint ex illo nutriri omnes partes corporis, ita ut quælibet attrahat ex sanguinaria massa determinatam portionem humoris magis sibi similem in modo substantiæ; non quia hanc similitudinem sigillauerit iecur; sed quia cum humores sint diuersi, & constent ex diuersis partibus materialibus, quælibet pars intendit attrahere illam substantiam, quæ magis constat ex eis partibus materialibus, ex quibus & ipsa abundat, & sic possit ex magis simili nutriri substantia.

B Ad 3. distinguo minorem: Natura communis determinatur per materiam determinatam in ordine ad suam indiuiduationem, concedo: in ordine ad suam specificationem, nego minorem. Natura enim communis. v. g. hominis, aut leonis in suo esse specifico contrahitur à materia, sed per proprium specificatum constituitur in esse talis, & intra illud esse in differentia illius ad sui communicationem per indiuidua determinatur per materiam signatam quantitate, similiter, & formarum potentiæ quoad suum esse specificum determinantur per propria obiecta specificatiua: postea vero natura cuiuslibet potentiæ determinatur ad sui indiuiduationem per materiam determinatam organicam pro illa, & suis operationibus aptam; ideo enim specifica determinatio generatiuæ potentiæ hominis non à materia desumitur, sed à proprio specificatiuo obiecto, in quod necessariò tendit.

C Ad 4. negatur maior: Quia facultas formatrix est indifferens ad reliquas, tanquam ratio contrahibilis generica ad illas per proprias differentias, anima, & forma mixta ad suas potentias, vel qualitates producendas sunt indifferentes in ratione principij effectiui, & ideo formatrix determinatur ad hominis formatricem, ut respicit hominem generandum; ad formatricem equi, ut respicit equum in quem tendit, ut in specificatum obiectum; anima verò ad productionem potentiæ determinatur per organum vnicuique potentiæ, & suis operationibus aptum; mixta verò forma per materiam proprii elementi ad illius qualitates.

RESOLVTIO III.

Utrum similitudo in sexu proveniat ab acti-
uo, an passiuo seminis principio?

§. I.

Proponitur communis opinio.

A Seminis actiuitate provenire similitudinem in sexu tenent Medici, Democritum sequuntur Cardanus lib. contradict. tract. 2. cap. ult. Laurentius lib. 8. de re anatomica, quæst. 20. Manuel Martinez lib. 1. tract. 5. quæst. 9. Asserentes à maiori, aut minori vi in conformatrice seminis virtute sexus similitudinem provenire in utroque semine, & masculam, & foemineam vim admittunt; foemineâ vincente, foeminam; masculâ, masculum generari contendunt: Varandæus verò lib. physiolog. sect. 7. cap. 7. Carreirus in fen. 1. 1. disp. 37. cap. 7. & Medicorum plures non tam formatrici, quam instrumentali eius calori vim sexus diuersificandi tribuunt, ab intensiori enim masculum, à remissiori verò foeminam iudicant.

indicant generari, diuersitatem ab vno ex actiuis his A
prouenire.

Probatur 1. Tum ex Hipp.*lib. de diata text. 7 2. lib. de genitura*, vbi masculum, & foemineum distinguit semen, & 4. *aphorism. 48.* calidiori temperie, & parte, viros; à minus calidis foeminas dicit generari: Tum ex Gal.*qui lib. 14. de usu partium c. 7.* à seminis intensiori calore masculum, à remissiori foeminam dicit fieri, & *lib. 2. semine c. 5.* seminis praestantiae, seu actiuitati hanc vim concedit: Tum ex Arist.*qui lib. 1. de generatione animal. c. 2.* ex remissiori calore foeminam, ab intensiori masculum contendit produci: Tum ex D. Thom. 2. *dist. 20. q. 2. art. 1.* ait enim ex semine vincente, aut non vincente super materiam mulieris prouenire sexus diuersitatem, & 1. *p. q. 92. art. 1.* Foeminae generationem tribuit debili virtuti *lib. 10. metaph. c. 8.* à forti calore masculum, à debili inquit foeminam generari: ergo actiuae virtuti principali, aut instrumentali debet tribui ratio diuersitatis in sexu.

Probatur 2. Virtus actiua seminis per se tendit ad masculi generationem, dum valida est, dum verò imbecillior illius actiuitas, foeminae productionem attingit, deuians à proprio fine: ergo ex parte actiua seminis desumitur ratio diuersitatis in sexu. Probatur antecedens, ex Aristot. *lib. 2. de generat. animal. cap. 3. lib. 4. de generat. animal. c. 3.* Vbi masculi generationem esse per se intentam; foeminae verò monstruosam praeter intentum generantis, & defectu, aut debilitate virtutis prouenire.

Probatur 3. Foemina à Viro solum differt penes partes generationi dicatas, quas vir extra se, foemina ad intra continet, quia ipsas formatiua facultas, quia debilis, ad extra expandere non valuit: ergo à seminis virtute valida valente illas extendere fit masculus, & ab eadem debili fit foemina. Probatur maior, quia nō alia ratione foemina in viros conuerti possunt, vt ex Hipp. patet *lib. 6. epidem. &* varia casuum experientia demonstrat Marcellus Donatus *de historia mirabili lib. 5. c. 2.* & tenet Plinius *lib. 7. naturalis historiae c. 4.* & demonstrare contendit Zacutus *lib. 3. de medica historia*, contra Mercatum, Seuerinum, & Laurentium.

§. II.

Teneandum deciditur.

Resoluendum: Quod seminis materiali principio sexus similitudo tribuitur.

Probatur 1. Si ex maiori foeminei, aut masculinei seminis virtute variaretur sexus similitudo, ab eorum mutua pugna in actiuitate impediretur foetus productio, ergo à passiuo principio prouenire debet, cum vel ab actiuo, aut passiuo prouenire sit necesse. Probatur antecedens: Tum ex Galen. *lib. 14. de usu part. c. 7.* dicente: *Necesse est vnum cum alio misceri, & ita vtrumque semen in vnum motum conspirare, fieri enim non potest, vt si vtrumque motu inter se discrepante moueretur, in vnius animalis procreatione conspirarent.*

Probatur 2. Semen virile, & foemineum, prout commiscetur, sunt vnum numero instrumentum determinatum ad vnam numero actionem, & vnica numero virtus conformatiua indifferens ex parte vtriusque seminis ad masculum, aut foeminam generandum: ergo similitudo in sexu non potest à virilis, aut foeminei seminis praedominante actiuitate prouenire, antecedens docetur à Galen. loco pro prima probatione adducto, inquit enim: *Noli igitur putare semen alia ratione ad maris, alia ad foemina procreationem moueri, eo enim modo principium non esset animalis simplex, ac vnicum, si motus haberet omni ratione inter se pugnantes, &c.*

Probatur 3. Conformatrix virtus vtriusque parentis est eiusdem speciei infusae, & specificè determinata in conseruationem speciei: sed tam per masculi, quam per foeminae productionem attingit terminum sui specificationum: ergo ad vtrumque est indifferens. Tunc sic: sed haec indifferencia non aliunde potest determinari, quam à materia circa quam: ergo ab hac sumitur variatio similitudinis inter se.

Probatur 4. Masculus calidior est foeminā, vt probauimus: ergo masculus perit fieri ex maiori copia calidorum elementorum quam foemina; forma enim mixta vt probauimus *sect. 2. de elementis* determinatur ad primarum qualitarum productionem, iuxta maiorem numerum partium materialium elementi, cui illae qualitates debentur.

Dices: ex hoc probari quod sit calidior, aut frigidior foetus: non verò quod formatrix facultas in frigida materia foeminam, in calida producat masculum.

Contra: sic se habet facultas conformatrix in operando circa materiam aptam pro conformatione, sicut se habet nutritiua ad nutriendum circa materiam pro nutritione aptam: sed nutritiua iuxta partium materialium diuersitatem diuersam partium nutritionem efficit: ergo formatrix iuxta earum diuersitatem diuersam efficit conformationem.

Dices: quod sic se habent quantum ad conformationem, aut nutritionem partium eiusdem indiuidui, & sicut nutritiua diuersas foeminae partes, v.g. conformat, sic conformatrix diuersas format partes, non tamen sequitur sexus differentia ex his.

Contra stat communis consensus Arist. & Gal. qui vnanimiter seminis frigiditati foeminae productionem, calori verò masculi productionem attribuunt: sed hoc nō à semine instrumentaliter, nec principaliter, effectiue concurrente prouenit: ergo quia materialiter frigidas, aut calidas substernit in maiori numero partes materiales, frigidas ex quibus fiat foemina, vel calidas in maiori numero ex quibus fiat masculus. Probatur minor, si à calore; & nō à materia ex qua pullulat, proueniret, sequeretur quod foemina vteri calidi semper masculum, foemina vteri frigidi semper foeminam generaret, cum semen actu haberet temperiē ab vtero comunicatam: sed in vtero teporato masculus, & in calido fiūt foeminae: ergo quia ex materia seminis frigiditate, aut calore pronenit sexus differentia.

Probatur 5. Foemina, & masculus solum differunt differentia accidentali ex actiuo, aut passiuo principio desumpta: sed non ex differentia accidentali secundū magis, & minus ex parte actiuitatis, haec enim solum variat maiorem, aut minorem eiusdem indiuidui perfectionem: ergo debet desumi ex varia principij materialis perfectione, secundum quod valet aptam pro masculo, aut foemina substernere materiam.

Probatur 6. Ex Gal. *lib. 2. de semine c. 5.* in quo ex diuersarum partium seminis praeminencia diuersitatem in sexu, & non ex actiua virtute profert, his verbis: *Quod verò mare putares gigni, cum maris foeminā, cum foemina semen praualet, satis probabile fuit, nisi aduersaretur, quod foemina patri, mares matri quam simillimi nascantur, unde melius erit si dicamus nō absolute ex seminis praedominio: sed ex diuersarū partium praeminencia mare, & foeminā procreari.* Ergo ex Gal. ex diuersis partibus materialibus seminis aptis pro viro, aut foemina prouenit quod haec, aut ille generetur.

§. III.

Communis opinionis fundamentis respondetur.

A D 1. respondetur: Quod Hipp. Galen. Aristot. D. Thom. intendunt docere, quod ex calidiori semine

semine, quia sunt plures partes materiales calidæ, fit masculus; ex frigidiori, quia partes materiales calidæ sunt pauciores, fit fœmina: sed quia prædominium harum partium in semine cognoscitur ex prædominante calore; aut fit ex remissiori, ratione cuius etiã fortis, aut debilis est conformatrix in semine; idẽ aliquando illis sexus diuersitatem tribuunt, quia à posteriori cognoscitur diuersitas materiæ, à qua provenit diuersitas in sexuper calorem remissũ aut intensũ.

Ad 3. respondetur: Quodd virtus actiua seminis per se tendit ad conseruationem speciei per sui similis productionem, quam consequitur, & fœminam, & masculum conformando; sed quia pro vtriusque generatione requiritur materia apta, ex qua vnicuique proprium temperamentum substantificum adapretur, ex tali partium compositione cum tali partium materialium proportionem vt resulet qualitatuum debitum temperamentum; hinc provenit quodd ex calidiori semine materiam pro masculo, ex frigidiori pro fœmina aptam adinueniat.

Ad 3. respondetur: Quodd fœmina à mare differt differentia accidentali, quæ præcipuẽ desumitur ex partibus generationi dicatis, habet enim illas mas aptas vt in alio, fœmina vt in se generet, & idẽ diuersæ sunt, nec quæ in fœmina possunt in partes masculo destinatas conuerti, quia non nisi à conformatrice facultate valent organizari; figmentum enim est fœminas verti in viros, neque in meliorem sexum transeunt fœminæ, quæ in similitudine partium apparent viri, sed in deteriore sanitatis statum, in quem à morbo posse transire docet Auicenna. *li. 3. tract. 4. cap. 22. fen. 21.* dum inquit: *Quandoque oritur in ore matricis caro addita, & quando apparet super mulierem res, quæ est sicut virga, commouens sub coitu, &c.*

RESOLVTIO IV.

Vtrum similitudo indiuidualis proveniat ab actiua vi?

§. I.

Astrologorum, Aristot. Galen. & aliorum opiniones referuntur.

Astrologi cuncta Astris tribuentes, filiorum etiam tribuunt similitudines indiuiduales: Sol in centro horoscopi patri, Luna in diurna genitura matri filios similes facere iudicant, & sic in similes feruntur imposturas. Arist. formatrici virtuti assimilationis indiuidualis vim tribuit, cui adiungit varios quosdam seminis motus *lib. 4. de generat. animal.* Galen. *lib. 2. de semine*, soli virtuti huius similitudinis vim tribuit; Mercatus *lib. 3. de morbis mulierum. cap. 7.* & Veiga *lib. artis medicinal. cap. 49.* à materia hanc provenire similitudinem iudicant: sic moderniores alij sanguini in similia accidentia sigillato à iecore; alij eidem sigillato in partibus; alij parti spirituosæ à partibus descendenti eam tribuunt assimilandi vim.

Primò: facultas formatrix indifferens est, vt fœtum patri, aut matri similem producat: sed non ab alio principio potest similitudo hæc, nisi ab actiuo, aut passiuo principio provenire: ergo ratione diuersitatis in materia seminis, ex qua fit fœtus, provenit similitudo in accidentibus.

Secundò: vi iecoris generatur sanguis sigillatus, vt possit esse ex vsu pro nutrimento diuersarum corporis partium: sed eadem sigillatio sufficit, vt sit determinatus, vt similiter in generatione sub forma seminis præstet materiam pro generatione diuersarum partium in fœtu: ergo à sigillatione in iecore proue-

A nit, quodd diuersæ partes diuersam habeant similitudinem cum partibus generantis.

Tertiò: seminis sanguinea, aut spirituosæ materia à singulis partibus generantis decisa aptam habet dispositionem, vt similis illis euadat: ergo ab ipsa seminis materia provenit similitudo.

Quartò: fœtus similis euadit aliquando matri, aliquando patri in figura, effigie, & aliis indiuidualibus accidentibus: ergo materia seminis superueniens à matre vincit aliquando, aliàs verò ea, quæ superuenit à patre.

B Quintò: si à facultate formatrice proveniret similitudo indiuidualis: cum ipsa facultas non varietur, non posset variari similitudo: sed plerumque Avis, Proavis, extraneis, & rebus solum imaginatis fit similis fœtus: ergo non provenit ratione formatricis facultatis.

§. II.

Galenii opinio præfertur.

Resoluendum: Quodd per se à formatrice vi provenit similitudo in accidentibus indiuidualibus filiorum ad parentes; Tenet Galen. *lib. 2. de semine c. 2.*

Probatur 1. Facultas seminis conformatrix est facultas productiua similis eius à quo decedit: ergo per se sine aliquo determinante est determinata, & coaptata tamquam circa proprium specificatum in productione fœtus similis in indiuidualibus accidentibus.

C Probatur 2. Facultas conformatrix est vegetatini gradus, & communis in animali, ac plantis: sed facultates non cognoscitiuæ sunt determinatæ ad finem à generante: ergo cum finis generatiuæ sit similis productio, sine quocumque alio determinatæ valet producere fœtum similem in accidentibus indiuidualibus.

Probatur 3. Nihil ex parte materiæ potest assignari, à quo proveniat indiuidualis similitudo partium, & conformationis, quæ erat in generante, cum nec ab illis decidat semen, nec sanguis, nec spiritus; nec sanguis valeat in iecore sigillari, vt manet probatum: ergo ab actiuo seminis principio provenit.

§. III.

Galenica ab impugnationibus defenditur opinio.

Ad 1. respondetur: Quodd facultas conformatrix seminis decisi à patre est determinata ad similia accidentia eis quæ erant in illo; & similiter seminis materni conformatrix; ex his fit vnum comprincipium, quod prout magis patri, aut matri correspondet, vel vtrique æqualiter accidentia patri, aut matri, aut vtrique similia producit.

Ad 2. negatur maior: Vi iecoris sanguis aptus pro partium nutrimento fit, non tamen pro aliqua determinata sigillatus, sed cuilibet aptus, cui in modo substantiæ correspondet.

E Ad 3. negatur antecedens: Patet enim ex dictis *disput. antecedenti*, semen solum quoad esse obiectiuum decidere à partibus.

Ad 4. patet ex primi argumenti solutione, quodd similis euadit fœtus patri matri, aut vtrique, prout correspondet generanti virtuti.

Ad 5. respondetur: Quodd facultas non impedita omnino similem conformat fœtum, sed plerumque impeditur, & fit aliis fœtus similis ob rationes infra tradendas.

RESOLVTIO V.

Verum à conformatrice proueniat similitudo ad auos, & consanguineos?

§. I.

Mercati, Veiga, Carreiri, & aliorum refertur opinio.

Veiga, Mercatus, & alij videntur insinuare aliquid facultatis conformatricis decidere ab auis, quia fœtus auis, proavis, aut consanguineis similis plerumque euadit partium conformatione, in actionibus, in moribus, & in aliis accidentibus: sed huiusmodi partium conformatio, earum similis organizatio, actionum similitudo ex eis proueniens non nisi à conformatrice fiunt: ergo descendit aliqua conformatrix virtus ab auis in patris semen deriuata.

§. II.

Tenenda pars eligitur.

Resoluendum: Quod individualis similitudo ad auos, & proauos prouenit à conformatrice vi in ea parte deriuata.

Probatur 1. Individualis similitudo ad auos in partium conformatione, organizatione, & aliis accidentibus non nisi conformatricis actione potest fieri: sed ex semine solum est conformatrix à parente in semine pullulans: ergo à sola illa prouenit similitudo. Probatur minor, nam ab auis, & proavis non potest conformatrix descendere, nisi migret de subiecto in subiectum: sed hoc in accidentibus non datur: ergo in semine solum est conformatrix decisa à parente, à quo generatur semen.

Probatur 2. Facultas conformatiua est facultas tendens ad conformationem fœtus similis ei à quo decedit: sed conformatrix immediatè decedit in semine à parentibus, cuius est proximum, & immediate instrumentum: ergo ab illa prouenit similitudo conformationis.

§. III.

Respondetur communi dubitandi rationi.

Ad rationem dubitandi, distingo consequens: ergo descendit aliqua conformatrix virtus ab auis, aut proavis entitatiuè, nego: obiectiuè, concedo consequentiam: Implicat enim quod entitatiuè facultas descendat eadem numero à proavis ad auos, & ad parentes: sed facultas conformatrix, quæ pullulat in semine, tendit in conformationem similis eius, à quo decedit, & quia immediatè decedit à parentibus, immediatè si non impeditur, eorum similitudinem attingit; si verò impediatur, attingit saltem similitudinem eorum à quibus decedit immediatè, à quibus mediatè saltem in esse obiectiuo decedit. Consanguineorum verò similitudinem non attingit, nisi quatenus ob eandem rationem illi euadunt similes parentibus, auis & proavis.

* *

RESOLVTIO VI.

Verum individualis similitudo possit immutari ab intenso imaginationis actu?

§. I.

Costei, Vayri, Cardani, & Carreiri Placitum deducitur.

Costæus lib. disquisit. physiologicarum, Vayrus lib. de fascino, Cardanus lib. 2. contradiet. Carreirus in fen. 1. 1. disq. 37. contendunt nullam inesse vim in imaginatione utcumque intensa immutandi individualement similitudinem.

B Primò: quia conformatrix est potentia vegetatiui gradus: ergo ab imaginatiuæ actu non potest illius actio impediri. Patet consequentia: Tum, quia vegetatiuæ potentiæ non subordinantur sensitiuis, modo enim naturali operantur: Tum quia actio imaginatiuæ cum sit immanens, & in cognitione obiecti sistens, nullam conformandi vim obtrinet, nec immutandi conformatricis actionem: Tum quia cum conformandi munus semini ratione suæ conformatricis sit debitum, nulli alteri potentiæ tribuendum: Tum quia licet potentiæ vegetatiuæ essent subditæ imaginatiuæ eiusdem subiecti, non posset illi subordinari conformatrix, quæ semini inhæret: ergo ab imaginatiuæ actu non potest impediri conformatricis munus.

C Secundò: imaginationis actus non potest per suas species immutare assimilationem individualement: ergo non impeditur ad illo. Probatur antecedens: Tum, quia species phantasticæ, siue imaginationes sunt illi inhærentes, & eius actus immanentes, quæ ideò commisceri cum semine non valent: Tum, quia etsi deferri possent ad semen, conformandi vim non habent, nec aliud munus quam, ut potentiæ cognoscitiuæ vnitæ esset comprincipium cognitionis, per quæ nulla in fœtu sit conformatio: Tum quia cum semen sit subiectum aliud à cognoscente, non possent migrare ad illud: Tum quia in breui spatio temporis, quo semen emittitur non possunt deferri species, ut cum illo misceantur: Tum quia species solum sunt vicariæ obiecti, à quo immittuntur, non tamen productiue nouæ organizationis, qualis reperiri solet in eis, qui dissimiles producuntur à parentibus: ergo non potest actus imaginatiuæ fœtus formationem immutare.

D Tertiò: imaginatio si aliquo modo posset fœtus assimilationem, & notas rei imaginatæ imprimere in illo, maximè per animi passiones spiritus, & sanguinem commouendo: sed huiusmodi notas non potest sic imprimere: ergo nec assimilationem immutare. Probatur minor: Tum quia per animi passiones omnes humores indifferenter, & omnes spiritus mouentur, in quibus non est ratio assimilationis determinatæ imaginatiuæ: Tum quia figura, color, situs, quantitas, & alia, quæ in re imaginata reperiuntur, nullo modo possunt ex spiritu aut humorum motu conformari in effectu: Tum quia ratione commotionis spirituum, & sanguinis, per animi passiones imaginatiua licet impedire possit debitam circa materiam conformationem, in quam erat intenta, non ponit: ergo utcumque intensa imaginatio non valet impedire individualement assimilationem illam immutando.

Quartò: res imaginata nec obiectiuè valet conformatricem determinare ad similis productionem: ergo nullo modo illius valet immutare assimilandi vim,

vim. Probatur antecedens: Tum quia res imaginata non est pars eius, à quo decidit semen: Tum quia plures apparent notæ in fœtu parentibus dissimiles, quæ non fuerunt in matris imaginatione nisi post fœtus conformationem: Tum quia ex vehementi imaginatione, subsequuta passione animi, non immutatur mater in esse obiecti, cui fœtui debet esse similis, cum maneat in esse entitativo eadem: Tum quia non esset maior ratio de imaginatione intensa, aut vehementi, quàm de quacumque alia, quæ cum numquam deficiat, numquam patri, aut matri fiet fœtus similis: ergo res imaginata nec obiectivè valet fœtus assimilationem impedire.

§. II.

Communis opinio amplectitur.

Resolvendum 1. Quodd vehemens imaginatio in parentibus est valens immutare individualement assimilationem in fœtu, sic in *Genesi*. 30. communiter Commentatores admittunt; D. Hieron. in *traditionibus Hebraicis in Genesim*, D. August. lib. 3. de *Trinitate* cap. 12. lib. 12. de *civitate Dei* cap. 25. annuit Hipp. lib. de *superfœtatione*, Galen. lib. de *theriaca ad Pisonem* cap. 14. Plutarchus lib. 5. de *placitis* 13. Plinius lib. 7. *historiæ naturalis* cap. 11. Cicer. 1. *Tusculanarum*; Avic. fen. 2. lib. 1. doct. 2. cap. 14. Cælius Rhodiginus lib. 5. cap. 20. Albertus Magnus lib. 12. tract. 1. cap. 3. Marsilius Ficinus lib. 3. *theologiæ Platonis* cap. 1. Turretus lib. 2. *animæ* art. 2. Michaël Medina lib. 2. de *recta in Deum fide* cap. 2. Pereirus super *Genesim* cap. 30. disp. 3. Toletus 2. *physicor.* q. 13. Forliuensis 3. *thni* q. 11. Thomas à Veiga comm. in *artem parvam* cap. 49. Christophorus à Veiga 2. *artis parvæ*, Fernel. 7. *physicor.* cap. 12. Conciliator differ. 135. ad 2. Scalig. exercitat. 59. sect. 1. Valles lib. 1. *sacra philosophiæ* cap. 11. Peramatus lib. de *hominis procreatione* cap. 17. Citadinus lib. 4. cap. 15. Andr. Laurent. lib. 8. *controv. anatom.* q. 10. Picolomineus annot. *prelect.* 1. Hercules Saxonia 4. *Panthæi* cap. 30. Argenterius comm. 2. *super artem parvam*. Syluat. lib. *hist. medicinal. historia*. 6. Rodericus à Castro, tom. 1. de *morbis mulierum* lib. 3. cap. 9. Bonamicus lib. 4. de *aliment.* cap. 38. Levinus Lemnius lib. 1. cap. 6. Martinus del Rio in *disquisit. magicis quest.* 3. cap. 3. & alij citati à Fieno, lib. de *viribus imaginationis*, qui omnes variis exemplis hanc veritatem comprobant, & illustrent.

§. III.

Assimilationis imaginatiuæ aperitur ratio.

Resolvendum secundò: Quodd vehementi imaginationi ante seminis emissionem fit fœtus assimilatio, quia se habet obiectivè respectu conformatricis seminis: annuit Fienus, qui *quest.* 15. *conclus.* 46. lib. de *viribus imaginationis*, dicit: Quodd imaginatio dirigit conformatricem per species exemplariter: deducitque ex Avic. fen. 1. 1. lib. tract. 16. dicentis: Et dixerunt quidam sapientes, & non sunt elongati à indicio possibilitatis, quod de causis assimilationis est illud, quodd exemplificatur, cum est dispositio conceptionis in mente mulieris, aut viri, ex forma humana exemplificatione firma.

A Probatur: Conformatrix seminis est facultas in illo orta tendens ad assimilationem eius, à quo decidit: sed firma imaginatio, seu vehemens fit eadem entitas cum re in qua inhæret: ex Arist. enim lib. 3. de *anima*, ex intelligente, & re intellecta, seu ex cognoscente fit magis vnum, quam ex materia, & forma: ergo tendit cōformatrix ad assimilationem rei imaginatæ obiectivè determinata, sicut ad assimilationem reliquorum accidentium individualium.

Dices: quodd hæc ratio convinceret ad hoc, ut tenderet ad assimilandam quamcumque rem imaginatam.

Contra: conformatrix non tendit ad assimilationem accidentium, quæ sunt per modum passionis in generante: ergo similiter, nec tendit ad imaginationem transeunter manentem, sed ad eam quæ vehementer apprehensa est, & quasi habitualiter immanet.

Probatur ulterius: Facultas conformatrix, vel assimilatur fœtum rei imaginatæ, quia imaginatiuæ est subdita, vel quia species illius unitæ semini, aut sanguini sunt causa conformandi similem, vel quia obiectivè determinatur per imaginationis actum. Non per imperium, ut probat D. Thomas 1. *part.* q. 82. a. 4. Nec quia species delatæ conformandi habeant vim, ut manet probatum in principio: ergo quia obiectivè determinat intensa imaginatio.

C Dices: quodd assimilatur conformatrix fœtum imaginatiuæ actui propter sympathiam quandam, quæ reperitur inter has potentias.

Contra: licet ratione sympathiæ possit admitti, quodd potentiæ operantur ex præsuppositione actus alterius potentiæ: sed respectu potentiarum in diversis subiectis non potest talis sympathia admitti, peccant enim radicationem in eadem anima. Præterquam quodd potentia habens sympathiam cum alia, licet post actum alterius sequatur eius operatio, non tamen, quodd deviet potentia à proprio obiecto, & fine ut contingit in formatrice ratione actus imaginatiuæ: ergo non sequitur huius operatio ratione sympathiæ.

§. IV.

Obiectionibus respondetur.

AD 1. 2. & 3. patet convincere contra communes dicendi modos, non tamen aliquid obviare ex eorum fundamentis contra nostram resolutionem.

Ad 4. patet ex probationibus qualiter ex intelligente, & re intellecta, fit magis vnum quàm ex materia & forma; quodd idem in gradu sensitivo dicendum de re per imaginationem cognita, cum sit imaginatio in animali potentia, quæ intellectui magis propinqua est in modo cognoscendi, & perfectione; & quodd nullæ notæ adscribendæ imaginationi, nisi quæ ante seminis emissionem præcesserint in illa repræsentativè; reliquæ historiæ vel superstitiosæ, vel aliis causis sunt adaptandæ; & quodd licet mater in esse matris post imaginationem sit eadem, non in esse obiectivo specificativo conformatricis facultatis seminis decedentis ab illa; & quodd intensa imaginatio cum fiat per modum habitus, fit vnum permanens cum imaginante, quodd quia per modum transeuntis fit in levi imaginatione, idèd nec sigillandi vim obtinet.

DOCT. MED.
D. GASP. BRAVO
DE SOBREMONTÉ
RAMIREZ,
Resolutionum Medicarum
PARS SECVNDA
CONTINENS PATHOLOGIAM.

LECTOR.

PARACELSVS morborum differentias, ac causas ad sua reducit principia Sal, Sulphur, & Mercurium: Vanhelmonte in diagnostica eorum cognitione respuit Logicam, quæ per diffinitiones docet morborum essentias demonstrare, per diuisiones, species, atque alteritates patefacere, per argumentationem causas, & proprietates, mediâque sugere cognoscendi, ac sanandi, respuit & Physicam, quæ docet rerum principia, causas, & affectiones entis naturalis, ideoque & has scientias irridendas iudicat, in præfatione de morbis, & seipsum irridendum proponit cum sine Logica, & sine ratione contendat hanc progredi tractationem, ideò & huius impugnationem deferam in hac disputatione: vanum enim esset refellere velle ea, quæ à ratione aliena fatetur & ipse. Cum Dogmaticis, Rationalibusque Medicis disputationem proponam, in examénque adducam disputationes illorum, quæ homini sunt præter naturam, progrediar Logicè, prosequarque more philosophico causas, principia, ac affectiones eorum disquirendo, ut more antiquo inquirendi veritatem à Philosophis obseruato, quantum possibile fuerit attingam metas veritatis.

DISPUTATIO PRIMA.

De Sanitate.

OR P V S simpliciter salubre est ex Galeno lib. 1. de arte medicinali. c. 15. Quod ab ipso natura ortu bonam habet temperantiam in simplicibus, & primis particulis, atque in illis, quæ ex his componuntur instrumentis est commensuratum. De eis, ex quibus completur, & adintegratur egit latissimè Galenus in arte parua, & nostomo primo Resolut. Medicar. in uniuersam Physiologiam, disputauimus de omnibus componentibus, adintegrantibus, & complementibus humanum corpus in ea integra conformatione, temperie, & unitate ex qua possit resultare sanitas; de ipsa sub hac disputatione agemus, tum ut eius patefiat natura, tum ut ex eius dignotione patefiant, ea quæ disputanda subsequuntur de rebus præter naturam, quæ illi opponuntur, & quæ perlustranda recipimus. De ipsa tamen Hippocrates plura protulit lib. de natura humana, lib. de veteri medicina, lib. 6. de morbis popularibus, lib. de diata, lib. de locis, aëre, & aquis. Galenus lib. de sanitate tuenda, lib. introductorio, lib. de diff. morb. lib. de sympt. diff. & in arte parua, Valeriolæ lib. 3. de locis communibus, cap. 13. Fontanus lib. 1. de sanitate tuenda. Mercatus tom. 1. lib. 2. classe 1. Sennertus tom. 1. lib. 1. c. 3. Rosellus in lib. Galeni, de diff. morb. Saluus Sclanius in comment. ad artem parua. Angelutius lib. 2. de arte medic. part. 2. Godofredus lib. 2. theorica. Varandæus pathol. uniuers. cap. 3. Zacutus de Medicorum Princip. Hist. lib. 5. quæst. 32. Plempius lib. 4. de fundament. medicina, cap. 1. sect. 1. & alij.

SECTIO PRIMA.

De Sanitatis quidditate.

SANITAS, sicut & ipse morbus, dupliciter usurpatur; vno modo fundamentaliter pro eis, quæ in corpore insunt, ex quibus ipsa resultat: alio modo pro ea entitate, quæ ex debita corporis cōstitutione resultat, quæ dispositio apta pro illius actionibus, quæ sanitas formaliter dicitur, de qua procedit disputatio.

RESOLVTIO I.

Vtrum sit possibilis sanitas perfecta.

§. I.

Pars negativa fulcitur Hippocratis auctoritate, & rationibus.

NON posse reperiri in corpore humano integram sanitatem videtur sanciri.

Primo, si in aliquo posset reperiri perfecta sani-

tas, maximè in corpore salubri simpliciter, de quo inquit Galen. in arte medicinali, cap. 5. quod ab ipso naturæ ortu bonam habet temperantiam in simplicibus, & primis particulis, atque in illis, quæ ex his componuntur instrumentis est commensuratum: sed nullum huiusmodi corpus valet in natura humana reperiri: Ergo nulla perfecta sanitas. Probatur minor ex Hippocrate, qui in Epist. ad Damagetum, inquit: totus homo ex natiuitate morbus est, & superaddit: ex maternis uteri inquinamentis talis prodit: Ergo in natura humana nullum valet reperiri tale corpus.

B Secundo, sanitas ex Galeno lib. de diff. morb. cap. 2. & ex Auicenna fen. 2. l. 1. d. 1. cap. 2. est principium, quo omnes operationes debite eliciuntur: sed nullum possibile est corpus, in quo omnes operationes debite eliciantur, cum per totum vitæ decursum excrementa resultent per coctiones, quæ facultatis denotant debilitatem non valentis ex toto assimilare; ob quod Galenus lib. de natural. facult. ex quacunque coctione duo excrementa, tenue, & crassum debere resultare contendit: ergo nullum possibile est corpus in quo sit perfecta sanitas.

C Tertiò, sanitas, vel consistit in ipsis operationibus, vel in principio radicali, aut proximo illarum: sed non in principio radicali, quod per totum vitæ decursum semper est idem, neque esset possibilis morbus; neque in proximo, quod non est aliud à potentiis, quibus manētibus, permaneret morbus, nec in operationibus, aliàs in somno, aut quiete, quæ sunt actiones debite naturaliter, homo amitteret sanitatem: ergo nulla in illo possibilis sanitas.

D Quarto: si in quacunque ætate esset possibilis sanitas, essent operationes perfectissimæ omnes simul: sed in nulla ætate omnes simul valent fieri perfectissimè; inquit enim Hippocrates in epist. ad Damagetum, de homine; dum educatur inutilis est, & alienum auxilium implorat: dum crescit, proteruus, & insipiens, pedagogo opus habens: dum in vigore est, audax est: dum decrescit, miserabilis: ergo in nulla ætate est possibilis perfecta sanitas.

Quinto; sanitas perfecta petit resultare ex unitate, conformatione, & temperie omnino debitis: sed nullum est tempus, in quo partes continua resolutione, & euaporatione non amittant debitam unionem, conformationem, & temperiem partium, quæ resoluuntur: ergo nullum est tempus, in quo sit possibilis perfecta sanitas.

§. II.

Communis amplectitur doctrina.

RESOLVENDUM Affirmatiuè. Sic deducitur ex Hippocrate, Galeno, & Auicenna, communique Medicorum doctrina; qui vnanimiter sanitatem admittunt, illius adducunt diffinitionem, docent contrarium, quo corrumpitur: demonstrant media, quibus acquiratur, & causas salubres, conseruatias, & effectrices illius, quos vnanimiter sequuntur reliqui Medici in hos fines illorum adhærentes doctrinæ.

Probatur ex eiusdem Hippocratis doctrina, & auctoritate,

auctoritate, qui in *lib. de natura humana*, ea congerit, ex quibus homo debet constare intra limites sanitatis: in *lib. de morbis*, de locis, in homine, & epidemiarum, ea explicat, per quæ sanitas amittitur: in *lib. de victus ratione*, de diæta, de purgantibus medicamentis, & aliis; ea aperit per quæ amissa sanitas recuperatur: 2. *Aphorism.* 36. præcepta tradit in sanis corporibus purgandis obseruanda, dicens quod qui sanitate fruuntur, &c. & sequenti sententia ait: Corpora sana difficulter ferunt purgationes: ergo ex Hippocratis doctrina admittenda est sanitas.

Probatur 2. ex Galeno, id pro lege statuendum, ut sancit in *comment. ad lib. de natura humana*, quod omnium hominum consensu admittitur: sed omnium hominum consensu admittitur sanitas, ex eodem Galeno, inquit enim *lib. de different. morb. c. 2. Incipendum videtur ab eo principio, quod nemo non probat, nempe quod quivis homo sanus esse arbitratur, cum partium corporis adminiculo munitis ad vitam necessariis citra noxam fungi potest*: ergo ex Galeno sanitas admittenda.

Probatur 3. dispositio naturalis, quæ actionum naturalium causa existit, reperitur in bene valentibus, ut docet experientia: sed in hac consistit sanitas, ut patebit *resolutione sequenti*: ergo sanitas est possibilis.

Probatur 4. Morbus, & sanitas, ut probabimus infra, sunt contraria: sed datur in corpore morbus, cuius curatio est medici præcipuum munus: ergo debet admitti sanitas: contraria enim sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, & à subiecto eodem mutuo se expellunt.

§. III.

Dubitandi rationibus adhibetur solutio.

AD 1. respondetur: Quod Hippocrates non intendit, quod homo semper ægrotet, sed quod ratione principiorum ex quibus fit, & nascitur, labitur in varias morborum sortes, ad quas est in potentia, secundum quam dicitur ægrotare.

Ad 2. respondetur: Quod excrementa resultant in coctionibus, vel ex impotentia facultatis, & hæc provenit à morbo; vel ex ineptitudine materiæ, quia ex Arist. *Actus actiuorum sunt circa passum bene dispositum*. Et huiusmodi ineptitudo, & coctionis defectus proveniens ab illa valet sine morbo reperiri.

Ad 3. respondetur: Quod sanitas in nullo ex dictis consistit, sed in superaddita naturali dispositione, qua aptæ redduntur potentiæ ad debite operandum.

Ad 4. respondetur: Quod in qualibet ætate omnes actiones, quæ debentur in illa, sunt perfectæ, si est sanitas perfecta; non tamen absolute omnes, quæ debentur perfectissimè per omnem vitæ decursum.

Ad 5. respondetur: Quod continua resolutio insensibilem adducit noxam intra limites sanitatis, quæ quia tractu temporis per novæ substantiæ repositionem ratione nutritionis resarcitur, intra limites sanitatis permanet, nec cogit dispositionem oriri à qua vitentur actiones illi ætati debitæ.

RESOLUTIO II.

Quid sit Sanitas?

§. I.

Sanitatis descriptiones adducuntur.

Sanitatem vocat Arist. corporis perfectionem: Galenus in sola temperie ipsam constituit 4. aphorism. D. Brauo Resol. Medic. Pars I.

Arist. 28. Ipsam in debita humorum temperie in diffinitionibus medicis ponit: symmetriam esse tenet *lib. 1. de sanitate tuenda*: in actionum debito exercitio eam constituit, *lib. de sanitate tuenda*, dicens, quod sanitas est constitutio, in qua nec doloribus cruciamur, nec in vita actionibus impedimur. In debita partium vnione, conformatione, & temperie proportionatis, visus est eam ponere: sæpius verò in *dispositione naturali actionum*, sub qua an essentialiter debeat constitui sub examine venit.

BPrimò: sanitas stat in debita similiarium partium temperie, organicarum conformatione, & ambarum vnione, sed hæc non possunt sub dispositione sub vnica ratione formali constitui, cum pertineant ad diuersa prædicamenta: ergo sanitatis ratio non consistit in dispositione.

Secundò: dispositio est qualitas facile mobilis à subiecto, sed sanitas est difficile mobilis, cum sit in illo per modum habitus: ergo sanitas non est dispositio.

Tertiò: sanitas est id ratione cuius actiones perfecte eliciuntur: ergo illud, quo posito, perfecte fiunt, & quo ablato, auferuntur, habet rationem sanitatis; sed posito temperamento naturali actiones perficiuntur, & ipso ablato, læduntur: ergo temperamentum naturale habet veram sanitatis rationem.

§. II.

Ex Varandæo diffinitio proponitur, & plurimum assensu corroboratur.

Resoluendum: Quod sanitas est dispositio naturalis partium corporis, quæ per bonam similiarium partium temperiem organicarum conuenientem symmetriam, & ambarum vnionem resultat, & functionum laudabilem causa existit: Sic deducitur ex Varandæo 1. *p. physiol. vniuers. cap. 3.* deducitur ex Galeno *lib. 1. de morbis. different. cap. 1. lib. 1. de sympt. causis, cap. 4. lib. 1. de sanitate tuenda*, & ex Auicenna *fen. 2. 1. d. 1. cap. 2.* ex Auerroë *lib. 2. collig. cap. 2.* ex Conciliatore *different. 72.* ex Mercato *tom. 1. lib. de morbis. art. 1. conclus. 1.* ex Fabio Pacio in *lib. method. digression. de natura morbi*, ex Sancta-Cruz *lib. 1. de morbis. & sympt. ad cap. 2. difficult. 4.* ex Heurnio *lib. 1. institut. cap. 1.* ex Sennerto *tom. 1. lib. 1. cap. 3.* ex Gratio. in *Auicenna. cap. 1.* & aliis.

DFundamentum huius resolutionis deducitur, tum ex Hippocrate *lib. de natura humana*, dicente: *Sanus itaque maximè est, ubi temperamentum hæc inter se habuerint moderatum, tum facultate, tum copia*, & ubi maximè fuerint permixta, ubi temperiem, vnionem, & compositionem requirit, ut sanitas resultet; Tum ex Gal. *lib. 1. de morbis. diff.* inquit enim: Sanitas est omnium corporis partium naturalis constitutio, siue actionis causa: & *lib. de sympt. different. cap. 4.* dicit: Sanitas est affectus, secundum naturam ad faciendam actionem idoneus: & *lib. 3. de sympt. diff.* ait: Igitur sanitas est affectus secundum naturam; tum ex Auicenna *fen. 2. 1. d. 1. cap. 2.* dicente: Corporis humani dispositiones secundum Galenum tres sunt, sanitas, quæ est dispositio per quam corpus hominis in sui complexione, & compositione tale existit, ut ex eo operationes omnes proveniant sanæ, & incolumes. Ex quibus patet adductæ diffinitionis fundamentum.

§. III.

Ab argumentorum oppugnatione liberatur diffinitio.

AD 1. respondetur: Quod licet sanitas pro materiali stet in temperie, vnitate, & conformatione

matione; ipsa tamen pro formali est qualitas, quæ dispositio dicitur, & pullulat ex illis.

Ad 2. respondetur: Quod, ut docet D. Thom. 1. 2. *quest. 56. art. 1. in corpore*, habitus dum inchoat, et si per accidens sit facile mobilis, habet ex natura sua quod sit difficile mobilis. Quod idem potest contingere in dispositione, quæ licet ex natura sua sit facile mobilis, potest per accidens fieri difficile mobilis ratione causæ conseruantis intrinsecè.

Ad 3. respondetur: Quod posito fundamento sanitatis fiunt actiones perfectæ; & ipso ablato, fiunt læsæ; quia ad eius positionem, aut ablationem ponitur, aut aufertur sanitas, aut morbus à quibus proximè ponitur, vel aufertur dispositio pro perfectione, aut læsione operationum.

RESOLVTIO III.

Vtrum sanitas sit vna secundum speciem atomam.

§. I.

Vallesij, Sanctæ-Crucis, Roselli, & Zacuti proponitur opinio.

Sub sanitate plures dari specificas differentias contendunt plures: Valles *lib. 4. controuers. cap. 4.* Sancta-Cruz *lib. 1. de morb. & sympt.* Rosellus *lib. 1. de different. morb. quest. 13.* Zacutus *lib. 5. de medicorum princip. histor.* pro quibus stat Galenus, qui *lib. artis medicinal. cap. 15.* aliisque in locis varias adducit sanitatis differentias in habitum, in dispositionem, in habitudinem, ut nunc, ut semper, ut plurimum perfectam, lapsam: ergo ex Galeni decreto plures species sanitatis sunt admittendæ.

Secundò, sanitas resultat ex temperamento: sed temperamentum est multiplex secundum speciem, ut docet Galenus *lib. de temperamentis*, ubi nouem illis diuersas constituit species: ergo sanitas pro formali multiplex est.

Tertiò, sanitas oritur in viuentem bene constituto in sua temperie, unitate, & conformatione tamquam propria passio illius: sed vinentia sunt plura secundum speciem ut patet: ergo sanitas multiplex est secundum speciem.

Quartò: vni vnum est contrarium, ex Arist. sed sub morbo formaliter sumpto sunt plures species, ut docet Galenus *lib. de different. morb.* ergo sub sanitate plures sunt species, quarum vnaquæque morborum alteri contrarietur.

Quintò: si sanitas esset vna secundum speciem, maximè quia est quoddam medium inter duo extrema, ex quorum quouis resultat morbus: sed virtus est medium inter duo extrema, ex quorum quouis resultat vitium, & tamen potest esse multiplex secundum speciem, ut docet D. Thom. 3. *part. latissimè*: ergo sanitas multiplex est secundum speciem.

§. II.

Arabum, & Mercati præfertur assensus.

Resoluendum negatiuè. Sic tenet noster doctissimus Mercatus *tom. 1. lib. 2. class. 2. quest. 161.* tenetque communis Arabum consensus.

Probatnr primò, ex Aristot. *lib. 4. topicorum, cap. 3.* ubi docens modum argumentandi à contrario, ait, Quod si alicui genus est contrarium, etiam species sub illo genere debent illi contrariari, ut si virtuti sit contrarium vitium, quælibet species sub vitio, ut

A intemperantia, v.g. erit illi contraria: & superaddit huius doctrinæ instantiam, dum illud, cui genus est contrarium, non habet species, ut in sanitate respectu morbi, dicit, quæ instantia in sanitate, & ægritudine, simpliciter enim sanitas ægritudini contraria, aliqua enim ægritudo cum sit species ægritudinis nulli contrarium, ut febris, & oculi morbus, & vnumquodque aliorum, &c. Ergo ex Arist. sanitas non habet species.

Dices cum Rosello, quod Arist. tantum agit de probabilibus, & quod loquitur in sententia vulgi.

B Contra stat; tum quod licet agat de modo argumentandi probabiliter, ponit tamen instantiam in doctrina, quam veram supponit, quod scilicet sanitas non habet species; tum si probabilem iudicaret contrariam, non poneret instantiam in eo, quod saltem probabile iudicaret aliter se habere: ergo vel probabilior habetur apud illum, vel indubitatum supponit sanitatem non habere species.

Probatnr secundò: sanitas est dispositio resultans ex temperie, vnione, & conformatione viuenti debitis: ergo est vna secundum speciem: Pater consequentia, nullum enim aliud principium potest in corpore nostro reperiri ab his distinctum, à quo diuersa specie sanitas pullulet.

Dices; à quouis ex annumeratis principiis vnā specie diuersam resultare sanitatem.

C Contra: quocumque ex annumeratis deficiente resultat morbus, quia cum sit ex genere mali; ex quocumque defectu provenit: ergo non potest reliquis deficientibus ex quocumque principio ex dictis resultare sanitas.

Probatnr tertiò: sanitas formaliter est dispositio modificans subiectum, & afficiens illud in ordine ad omnes operationes rectè eliciendas, ut docet Auicenna *fen. 2. 1. d. 1. cap. 2.* & manet ex Galeno demonstratum: ergo vna sanitate existente, frustra alia quæcumque sanitas admittitur. Pater consequentia; vel illa sanitas de nouo adueniens tribuit eundem effectum, vel diuersum: si eundem, sequitur quod sit eiusdem speciei, & solo numero differat: si diuersum, ergo cum sanitas primò adueniens perfectissimè afficiat subiectum, & disponat ad operandum; secunda afficiet diuerso modo, & consequenter ad indebitè operandum, & non erit sanitas.

Dices: quod diuersæ species sanitatis possunt successiuè reperiri secundum quod bene operatur corpus; sed perfectius cum vna, quàm cum alia.

D Contra: vel ille diuersus modus operandi differt tantum secundum magis, & minus; & sic non variat speciem: vel ita ut vnus disponat ad perfectè operandum alter malè afficiat ad operandum, & tunc erit morbus: ergo numquam diuersæ species reperiuntur.

Probatnr quartò: sanitas formaliter ut est dispositio si diuideretur in species, aut distinctio inter illas est secundum magis & minus, & tunc non variat speciem; aut quia vna sanitas in manu, alia in pede, & hæc solum est distinctio numerica partialis ratione subiecti in quo inhæret: aut vna disponit ad alias actiones, & alia ad alias secundum speciem distinctas, & hoc non est admittendum; alias varij specie calores, frigiditatesve essent necessariae, pro diuersis specie actionibus vitalibus: ergo sanitas vna est secundum speciem.

Dices, cum Sancta-Cruz, quod diuersitas fundamentorum sanitatis sufficit, ut sanitas sit specie multiplex.

E Contra stat: Tum quod fundamenti diuersitas nulla est admittenda, cum adintegretur ex unitate, confor

conformatione, & temperie debitis sanitatis fundamentum, ultra quod nullum sit aliud: Tum quia ipse admittit sanitatis differentias esse accidentales, non tamen determinat, unde sumenda essentiales differentiae de quibus dubitamus: ergo ex parte diuersitatis fundamenti non possunt multiplicari species sanitatis.

Dices cum Rosello, quod sanitas diuiditur in species per propriam essentiam, quatenus est dispositio orta ex varia componentium mutatione, & compositione: quod idem contendit suadere Vallesius.

Contra stat: Tum quod sanitas ex vna componentium proportionem tantum fit: Tum compositionis variatio, vel variatur pro maiori, aut minori intentione sanitatis intra limites naturales, vel extra illos, intra illos magis, & minus, non variat speciem; extra illos est morbus: Tum quod variatio fundamenti eiusdem relationis v.g. æqualitatis, aut similitudinis non variat speciem relationis, nisi superueniat fundamentum alterius generis, à quo fit diuersa genere relatio: ergo variatio fundamenti sanitatis intra debitam latitudinem non mutat dispositionis, quæ est sanitas, speciem, nisi ultra suam latitudinem fiat genere diuersum, à quo resultet dispositio præternaturalis genere alia.

§. III.

Ex Arabum doctrina soluuntur argumenta.

AD 1. respondetur: Quod Galenus non intendit essentiales sanitatis differentias adducere, sed tantum aliquas accidentales, secundum quas penes ordinem ad subiectum ex quo dependet sanitas, ipsam in habitualement, actualement, simpliciter talem ut nunc, aut ut semper diuidit: quæcumque tamen ex his dispositio est naturalis, actionum omnium perfectiua, & vna specie eum aliis.

Ad 2. respondetur: Quod sanitas ex vnione resultat, confirmatione, & temperamento, quod in esse temperamenti connaturalis, & proportionati est vnum secundum speciem, licet possit diuidi in varias species partiales, siue adintegrantes debitas per totum vitæ decursum, vel iuxta diuersas corporis partes.

Ad 3. respondetur: Quod sicut primæ qualitates, quæ oriuntur in omni mixto, quælibet est vna secundum speciem, licet oriantur in pluribus tamquam proprietates illorum, similiter & sanitas vna secundum speciem valet in pluribus ut proprietas pullulare.

Ad 4. respondetur: Quod sub morbo pro formali vna est species, licet pro materiali sit multiplex, quatenus ex quolibet variato fundamento resultat, quæ materialis distinctio maximè ad vsum medicum est necessaria; vel quod licet vni extremo vnum est contrarium, vni medio possunt plura contraria esse; quia Aristot. tantum loquitur de contrarietate absoluta.

Ad 5. respondetur: Quod sanitas est vna, quia non habet fundamenta specie diuersa, à qua fiat multiplex; & quia quæcumque illa sit, semper tribuit eundem effectum formalem, scilicet disponere subiectum ut omnes operationes naturales eliciat naturaliter.

RESOLUTIO IV.

Vtrum sanitas sit vna simplex qualitas.

§. I.

Negatiua partis adducuntur fundamenta.

SANITAS pro formali ex vnitate, conformatione, & temperie debite constitutis resultat: huiusmodi qualitas disponens pro naturali elicientia operationum quod sit quoddam aggregatum suadet.

Primò: Primæ qualitates sunt dispositiones: sed dispositio moderata pro actionibus est sanitas, ut patet ex diffinitione: ergo primarum qualitatum aggregatum est sanitas. Probatur maior ex Arist. *cap. de qualitatibus & quali*; inquit enim: *dispositiones autem hæ sunt, quæ faciliter dimoueri possunt, ut caliditas, & frigiditas, morbus, & quæ sunt huiusmodi.*

Secundò: Sanitas ex Galeno *lib. de elem.* est inculpatum temperamentum, quo perfecte eliciuntur operationes: sed temperamentum est aggregatum ex primis qualitatibus: ergo sanitas non est simplex qualitas.

Tertiò: constat ex Gal. *lib. 1. de morbis vulgaribus, comment. 46.* quod sanitas sit aggregatum, inquit enim: *unde ipsa etiam sanitas solidorum corporum, vel in horum posita est symmetria ut nihil interesse videatur, bonam similiarum temperaturam dicat sanitatem esse; an elementorum, ex quibus generati sumus symmetriam.*

Quartò: sanitas est de genere boni: ergo debet adintegrari ex omnibus eis, quæ ad bonam hominis constitutionem, & compositionem pertinent, (cùm bonum petat fieri ex integra causa:) sed ad debitam hominis constitutionem non solum pertinent qualitates, sed vnitas, & conformatio: ergo sanitas horum omnium aggregatum est.

§. II.

Communis Doctrina præfertur.

RESOLVENDUM: Quod sanitas pro formali est vna simplex qualitas, sic ex Aristot. & D. Thomæ doctrina deducitur, & debent admittere cuncti, qui sanitatem sub dispositione ponunt.

Probatur 1. ex Arist. doctrina: Entitas quæ ponitur sub aliquo prædicamento tamquam determinata illius species, debet esse entitas simplex vniuoca, & incomplexa, ut docet Arist. *in antepredicament.* Sed sanitas, & morbus ab ipso Arist. ponuntur in prædicamento Qualitatis, tamquam species determinatæ sub dispositione: ergo sanitas simplex qualitas est.

Probatur 2. Quælibet forma est simplex entitas distincta à subiecto, cui inhæret: sed sanitas formaliter sumpta superuenit tamquam illarum forma primis qualitatibus materialiter se habentibus ad illam: ergo est qualitas simplex ab eis alia. Probatur minor ex Arist. *4. physicor. text. 23.* ubi explicans modos, quibus vnum potest esse in alio, ait: *Præterea ut sanitas in calidis, & omnino in materia formata.* Et superaddit D. Thom. *Quintus modus est sicut sanitas dicitur esse in calidis vel frigidis, quorum contrarietate constituit sanitatem, & vniuersaliter quæcumque alia forma in materia vel subiecto, siue sit substantialis, siue accidentalis.*

Probatur 3. Sic se habet sanitas ad primas qualitates proportionatas, sicut forma, & figura ad quantitatem, hoc, vel illo modo terminatam: sed forma, & figura differunt formaliter à quantitate, & ponuntur

nuntur sub diuerso, ac determinato temperamento tamquam determinata species illius: ergo sanitas est diuersa à primis qualitatibus, & vna specie. Probatur maior, & minor ex D. Thom. 7. *physic.* dicente: *Sed in qualitatibus, primæ, & quarta speciei non est alteratio primò, & principaliter, sed secundario; quia huiusmodi qualitates sequuntur primas quasdam alterationes primarum qualitarum: sicut patet quòd cum materia subiecta densatur, aut rarefit, sequitur mutatio secundum figuram; & similiter cum calefit, aut infrigidatur, sequitur mutatio secundum sanitatem, & ægritudinem, quæ pertinet ad primam speciem qualitatibus; rarum autem, & densum, frigidum & calidum sunt sensibiles qualitates; & sic patet quòd non est alteratio in prima, & quarta specie qualitatibus primò, & per se.*

Probatur 4. ratione deducta ex verbis D. Thom. nuper adductis: sanitas formaliter sumpta, sicut & ægritudo, non producuntur per se primò, sed per accidens comproducentur ad positionem entitatum, ex quibus resultat: ergo sunt entitas distincta simplex, & vna, sicut relatio; quæ tamquam entitas distincta resultat ex termino, & fundamento.

Probatur 5. Sanitas si esset composita entitas, maximè quia consisteret in aggregato primarum qualitarum: sed est entitas ab illis distincta ex earum positione resultans tamquam vna, & simplex, pertinet ad diuersam qualitatibus speciem, & primas modificans ad bene operandum tamquam quid superadditum, & illis superueniens, vt patet ex dictis: ergo formaliter sumpta est entitas simplex.

§. III.

Argumenta primò adducta solvuntur.

AD 1. respondetur: Quòd dispositio in communi est qualitas modificans subiectum ad esse vel operari: sub illa continentur habitus, & dispositio, quæ conueniunt in modificando subiectum modo dicto, vt docet D. Thom. 1. 2. q. 5. art. 2. *in corpore.* Præterea habitus, & dispositio licet conueniant in hoc; inter se differunt, quia habitus est difficilè mobilis, dispositio facilè mobilis, semper tamen retinent rationem genericam quòd scilicet disponant ad esse, & operari, sub dispositione verò, & inter qualitates, quæ sunt facilè mobiles à subiecto ponit Arist. primas qualitates, & morbum, & sanitatem, quæ vltèrius per suas differentias in esse dispositionum contrahuntur. Qualitates primæ magis disponunt ad esse in materia formam, quatenus mixtam dispositionem ponunt in illa pro forma mixta, vel simplici; per illas enim determinatur materia ad formæ receptionem, & conseruationem, sanitas, & morbus ipsas qualitates (non quatenus dispositiones, sed quatenus sunt potentiæ) reliquasque formæ potentias determinant, modificant, & disponunt ad operari: sanitas ab bene operandum, morbis ad operandum cum læsione actiones; ideòque sanitas, & morbus sunt superaddendæ primis qualitatibus, quæ vt potentiæ ad operandum petunt modificari, licet ipsæ sint dispositiones, quatenus modificant materiam pro hac, vel illa forma.

Ae 2. respondetur: Quòd Galenus intendit, quòd temperamentum, & primæ qualitates sunt sanitas pro materiali.

Ad 3. respondetur: Quòd Galenus vocat partium symmetriam, & temperiem sanitatem pro materiali, non autem pro formali.

Ad 4. respondetur: Quòd conueniunt sanitas, & morbus in eo quòd vt dispositiones sunt, resu-

A tant ex positione alterius; sed cum hac differentia, quòd sanitas, quia est de genere boni non pullulat, nisi ex omnibus requisitis pro sanitate debite se habentibus, morbus verò ex defectu in quocumque defectu.

RESOLVTIO V.

Vtrum sanitas, & morbus sint sub eodem genere?

§. I.

Argenterij opinio refertur, & fulcitur.

B Sanitatem, & morbum non posse sub vnico genere comprehendi acriter contendit Argenterius in Galenum irruens, *lib. artis parua ad cap. 8.* his fulus rationibus.

Primò: Contraria, quæ sub eodem genere sunt, debent differre formam, & specie, vt album, & nigrum: sed morbus, & sanitas non differunt formam, & specie: ergo non sunt contraria. Probatur minor, morbus, & sanitas differunt tantum secundum magis. & minus, vt patet in calore moderato, & immoderato, quorum ille est sanitas, hic est morbus febrilis: sed quæ solum differunt secundum magis, & minus, non differunt formam, & specie, cum magis & minus non varient speciem: ergo morbus, & sanitas non differunt formam & specie.

Secundò: Ea quæ sunt contraria, magis distant inter se quam possunt distare aliqua duo contenta sub vno contrariorum: sed sub morbo magis distant morbus calidus, & frigidus, cum distent tamquam duo extrema contraria, quam sanitas, & morbus, v. g. calor moderatus, & febrilis, cum distent tamquam medium & extremum eiusdem qualitatibus: ergo sanitas, & morbus non sunt sub vno genere, vt contraria.

Tertiò: Si sanitas, & morbus sunt contraria sub eodem genere, sequeretur tantum dari vnum morbi genus contrarium, vt contendit Galenus *lib. de differ. morb.* plura morborum genera constituens. Probatur sequela ex Arist. *lib. 5. metaph.* dicente, quòd *uni vnum est contrarium*: ergo si sunt sub vno genere, sicut vna est specie sanitas, vnus erit specie morbus.

§. I.

Argenterij opinioni aliquid tribuitur.

Resoluendum 1. Quòd sanitas, & morbus pro materiali non necessariò sunt contraria sub eodem genere.

E Probatur; Tum quia aliquando pertinent pro materiali ad categoriam substantiæ, cui nihil est contrarium, vt docet Arist. *cap. de substantia*: Tum quia plerumque diuagantur per plura prædicamenta, quæ licet sint primò diuersa, non tamen contraria: Tum quia morbus pro materiali aliquando consistit in priuatione alicuius entitatis, cui non potest accidere contrarietas propria, quæ petit ex Aristot. fieri inter duo contenta sub eodem genere: ergo morbus & sanitas pro materiali non sunt necessariò contraria.

Resoluendum 2. Quòd sanitas, & morbus formaliter sumpti, sunt contraria. Sic tenet Valles *lib. 4. controuers. cap. 1.* Mercatus *lib. 3. de morb. & eorum causis art. 1.* Varandæus *p. 2. pathologia, c. 1.* Duncanus *lib. 1. pathol. cap. 1.* Valleriola *lib. 3. de locis cap. 2.* Rosellus *lib. de diff. morb. & alij.*

Proba

Probatur 1. tum ex Galeni doctrina *lib. 1. method. cap. 7. circa principium*, ubi inquit: *hoc enim vel quis deprehendet, non oportere in alio sanitatem, in altero morbum, sed in eodem omnino genere sanitatem & morbum constituere, siquidem sunt Contraria, quæ in eodem genere plurimum inter se dissident, veluti candidum & nigrum*; tum paulò infra in eodem capite: *nemo tamen adeo fuit stupidus ut in alio genere ponat sanitatem: in alio morbum*. Tum ex Arist. *lib. 4. topicor. cap. 3. §. simpliciter enim sanitas ægritudini contraria, &c.* Tum ex eodem cap. *de oppositis*, ubi duo contrariorum admittit genera, vnum eorum quæ non necessariò insunt, vt albedo, & nigredo: aliud eorum, quæ necessariò insunt, vt ægritudo, & sanitas: ergo sanitas & morbus sub vno genere sunt contraria.

Probatur ratione: Contrariè opposita debent sub eodem genere collocari, ex Arist. *in post predicamentis, cap. de oppositis*, contraria sunt, quæ sub eodem genere maximè distant: sed sanitas, & morbus sunt contraria, positiuæ enim entitates sunt sub dispositione mutuo se expellentes ab eodem subiecto: ergo debent formaliter sumpta collocari sub eodem genere.

§. III.

Diluuntur Argenterij dilemmata.

AD 1. respondetur: Quòd variatur appellatio; nam argumentum probat de sanitate sumpta materialiter, scilicet calore moderato, aut immoderato, prout est materialiter morbus; non verò de sanitate, & morbo formaliter sumptis, qui ex illis resultant, & vniuocam conuenientiam habent in esse dispositionis.

Ad 2. similiter respondetur: Quòd si sanitas & morbus sumantur materialiter, magis distat morbus calidus à frigido; quàm sanitas, & morbus, v.g. calor moderatus, & intensus: at verò sanitas, & morbus, qui resultant ex his, magis inter se differunt, cum aliter sit naturalis dispositio, aliter dispositio præternaturalis.

Ad 3. respondetur: Quòd ex Arist. Vni vnum est contrarium contrarietate absoluta, non verò contrarietate respectiva; vel quod vnus est morbus formaliter sumptus, sicut & ipsa sanitas, vt antecederet diximus & dicemus infra.

RESOLUTIO VI.

Vtrum sanitas in aliquibus gradibus valeat simul cum morbo reperiri.

§. I.

Soria Granatensis communi subscribit doctrinæ.

Communiter admittitur. Quòd morbo superueniente, nihil sanitatis permaneat in subiecto, sine parte morbosa: in quam sententiam fertur Soria Granatensis, qui primus hanc difficultatem in incudem traxit, *tom. 1. p. 1. disp. 9. sect. 29. his fultus*,

Primò, quia Galenus *lib. artis medicinal. medium per abnegationem inter sanitatem, & morbum admittit in corporibus neutris conualescentiæ, & decidentiæ, nullum tamen admittit corpus neutrum per participationem morbi, & sanitatis*: Tum quia Arist. *cap. de oppositis*, inter sanum, & ægrum non admittit medium: Tum quia Plato *dialogo, de isto, de sanitate & morbo disputans, medium negat inter vtrumque, dicens: necesse est enim hominem, vel*

A *agrotare, vel non agrotare; ergo sanitas, & morbus non possunt simul reperiri in eodem subiecto.*

Secundò sanitas, & morbus non producuntur per se, sed comproducentur, sanitas ex debita temperie, vnitatem, & conformatione, morbus ex defectu alicuius ex his: sed est impossibile quòd sit eidem subiecto simul perfectio in vnitatem, temperie, & conformatione, & defectus earum: ergo impossibile est quòd sit simul sanitas, & morbus.

Tertiò: sanitas est de genere boni: sed bonum est tale ex integra causa: ergo dum reperitur sanitas non potest reperiri morbus.

B Quartò: Auicenna diffinit sanitatem *fen. 2. 1. d. 1. c. 2.* quòd sit dispositio per quam corpus humanum in sua complexione, & compositione tale existit, vt ex eo operationes omnes eius perueniant incolumes: sed morbo superueniente, cum sit dispositio lædens operationes, non possunt operationes omnes fieri incolumes re pertæ in eodem subiecto.

§. II.

Deciditur resolutio.

Resoluendum: Quòd est latitudo intra quam simul in eodem subiecto & in eadem parte possunt reperiri sanitas, & morbus.

C Probatur 1. Qualitates, quæ sunt contrariæ, & habent latitudinem secundum magis, & minus in qua possunt in maiori, aut minori intensione reperiri in aliquo subiecto, non possunt non habere simul aliquid de suo contrario, quod ad intensiorem aut remissionem earum intendatur aut remittatur: sed sanitas habet latitudinem secundum quam potest in homine reperiri; inquit enim Galenus *lib. artis Medicinal. capit. 7. Quo fit vt tota sanitatis latitudo in tres partes, quarum singula latitudinem habent non parvam, diuidatur: erit autem prima quidem salubrium corporum: Secunda neutrorum: tertia in salubrium. Post quæ deinceps sequuntur, quæ iam agrotant corpora, quæ sensibilibus operationum læsionibus distinguuntur*: ergo sanitas simul cum morbo reperitur in subiecto. Probatur maior, intra latitudinem debitam duabus qualitatibus contrariis non potest dari vacuum, alias fieret generatio secundum quid sine alterius corruptione, & fieret corruptio sine alterius generatione, contra Arist. doctrinam *lib. 1. de generatione*: sed intra latitudinem sanitatis, quæ remittitur, si non simul produceretur morbus, daretur vacuum respectu latitudinis secundum quam remittitur, vt patet: ergo latitudine qualitatis, quæ intenditur, aut remittitur non potest non adesse aliquid de contraria qualitate.

D Probatur 2. Sanitas, & morbus sunt contraria vt ex Galeno, & Arist. probauimus: ergo sanitas, & morbus possunt simul in eodem subiecto reperiri. Probatur consequentia: Contraria, ex Arist. *c. de oppositis*, sunt quæ sub eodem genere maximè distat & ab eodem subiecto mutuo se expellunt: sed non potest vnum contrarium alterum expellere, quin sit in subiecto à quo expellit illud: ergo sanitas, & morbus simul in eodem subiecto reperiuntur.

E Probatur 3. Lædere operationes est intrinsecum morbo, sicut perficere illas sanitati: sed simul & semel in eodem subiecto & in eadem illius parte fiunt aliquæ operationes naturales, & aliæ læsæ vt in febre, & aliis morbis apparet, in quibus aliquando rectrices actiones perfectiores sunt, naturalibus læsis, aut è contra: ergo reperiuntur simul sanitas, à qua perficiuntur aliæ; & morbus, à quo læduntur reliquæ,

Probatur 4. Fundamentum, ex quo resultat

sanitas, habet latitudinem intra quam, quanto recedit à sanitatis fundamento, tantum accedit ad fundamentum, ex quo resultat morbus: ergo antequam ex toto recedat à sanitate, accedit ad aliquid morbi.

Probatur 5. Reliquæ qualitates contrariæ sunt compatibles simul, & semel in gradibus non excedentibus latitudinem in eodem subiecto, & in eadem parte illius etiam si contraria sint: ergo sanitas & morbus etiam si sint qualitates contrariæ, sunt compatibles in aliquibus gradibus simul & semel in eodem subiecto. Patet consequentia; ideò reliquæ qualitates possunt secundum gradus non excedentes latitudinem simul reperiri, quia solum contrariantur secundum gradus incompatibiles: sed eadem est ratio respectu sanitatis, & morbi: ergo etiam possunt esse simul.

§. III.

Argumentis primò adductis pro communi opinione fit satis.

AD 1. respondetur: Quòd sanitas, & morbus, dupliciter possunt considerari, vno modo in gradibus remissis, secundum quos non valent corpora denominare sana, aut ægra: alio modo in gradibus intensis, secundum quos denominant corpora sana, aut ægra (quod idem in aliis qualitatibus contingit): Galenus non negat quòd corpora neutra decidentia, seu conualescentia non habeant sanitatem & morbum simul, sed quòd non denominantur ab illis sana aut ægra, quia non sunt in illis gradibus intensis, sed in mediocritate, & ideò licet sint sana, & ægra, dicuntur neutra per abnegationem sanitatis, aut ægritudinis à prædominio existentium in illis. Arist. dicit quòd inter sanum, & ægrum non datur corpus medium, quòd possit sanum, aut ægrum denominari absolute; sicut tepidum non est simpliciter calidum neque frigidum, licet habeat calorem, & frigiditatem. Plato intendit docere, quòd nullum corpus subsistere potest, quin sit morbo, aut sanitate affectum, vel utroque; quia ut inquit Galenus *lib. de diff. morb. Necessè est omne corpus affectum esse*, idest dispositum ad operari hoc, vel illo modo.

Ad 2. respondetur: quòd sanitas oritur ex temperie, unitate, & conformatione debitis, & totaliter proportionatis, ita ut in illa proportionem sit latitudo: quia, ut docet Galenus *in arte medicinali*, sanitas exquisitissima per instans tantum durat; habet tamen latitudinem intra quam, licet non ita exquisita, sanitate tamen dicitur corpus frui; & cum corpus sicut calidum, & frigidum est semper, & licet in calore naturali sit latitudo, numquam tamen recedit ab omnimoda caliditate debita, quin recipiat aliquid frigiditatis; similiter intra sanitatis latitudinem, numquam recedit à sanitate perfectissima quin recipiat aliquid morbi in illo recessu: quia cum necesse sit, ut diximus ex Galen. corpus esse affectum, idest dispositum; hinc provenit quòd tantum recipiat de vna dispositione, quantum amittitur de alia, ne detur in illa latitudine contrariorum vacuum, sicut nec in latitudine caloris, aut frigiditatis, reliquorumve contrariorum.

Ad 3. respondetur: Quòd Avicenna definit exquisitissime perfectam sanitatem, & adæquatam, seu explicat id, quòd debetur sanitati, à qua nisi ratione morbi impediatur, semper omnes operationes fiunt incolumes, ad eas enim semper est homo aptus ratione sanitatis absolutæ.

Ad 4. respondetur: Quòd sanitas, licet sit de genere boni: habet latitudinem, ut probauimus ex Ga-

Alen. *lib. artis medicinalis*, in cuius doctrina ut notauit Varandæus *lib. patholog. cap. 3.* sanitas (præter exquisitissimam, quam per instans durare docet Galenus) alia est bona, & communis, qua vulgariter plerumque fruuntur homines: alia tenuis, & parum constans, quam insalubrem vocamus: alia est neutra, in qua neuter excedit, nec morbus, nec sanitas, sed partim sanæ, partim læsæ apparent operationes, & intra istam latitudinem, etiam si sanitas sit de genere boni, conseruatur. Ultra illam verò ex quocumque defectu deficit, non tamen acquiritur ex bonitate in quocumque fundamento, sicut morbus ex defectu in quocumque oritur; sed dum omnia, quæ requiruntur pro sanitate sunt intra latitudinem, in qua ipsa potest conseruari.

RESOLVTIO VII.

Vtrum ad sanitatem detur per se motus?

§. I.

Fabij Pacij, & aliorum refertur opinio.

Fabius Pacius, Fenesias, Fernelius, & alij qui sanitatem iudicant, & morbum diuagari per plura prædicamenta; sicut nec ad omnia illa possunt admittere, dari motum per se, similiter nec ad sanitatem. Pro illis etiam fauere videtur.

C Primò ex Galeno *lib. de locis patientibus, lib. de different. sympt. cap. 3. & aliis in locis.* Morbus ex vi alterationis inducitur in subiecto: sed sanitas est illi contraria: ergo debet induci ex vi alterationis per se tendentis ad illam.

Secundò: Unitas partium, & illarum temperies sunt earum sanitas: sed datur motus localis, & alterationis per se ad illa tendens: ergo ad sanitatem datur motus per se.

Tertiò: Calor moderatus est formaliter sanitas: sed ad calorem datur per se motus: ergo ad sanitatem datur per se motus.

§. II.

Aristotelica Amplectitur doctrina.

Resoluendum negatiuè, tenet Montanus, & amplectitur Veiga, ac reliqui, qui in relatione sanitatem constituunt.

Probatur ex Arist. qui *lib. 5. physicor. per plura capita* docet ad tria tantum prædicamenta dari motum per se, quantitatem, qualitatem, & vbi: & de qualitate tenet, quòd solum ad tertiam speciem: sed sanitas est dispositio pertinet ad primam speciem: ergo non datur motus per se ad illam.

E Probatur 2. Ea producantur per accidens, seu tanquam terminus secundarius, quæ producantur ex vi actionis producentis alium terminum ex quo ea sequantur; sicut producantur propriè passionem ad productionem essentia: sed sanitas, prout dispositio est, producit tamquam quid subsequutum ad productionem alterius termini primarij: ergo sanitas non producit per se primò. Probatur minor ex Arist. 7. *physicor. text. 15. §. aliorum enim maxime utique quis existimauit in figuris, & formis, & habitibus, & horum remotionibus & acceptionibus alterationem esse, non est autem neque in his, sed sunt hæc, cum quædam alterantur. Densata enim, aut rarefacta, aut cum fiat calida, aut frigida materia, alteratio autem non est.*

Probatur 3. ex D. Thom. *lib. 7. physicor. lect. 5. qui in expositione text. 15. citati, inquit: Dicit ergo primò quòd*

quod propter qualitates sensibiles maxime videtur esse alteratio in quaria specie qualitatis, circa quantitatem, scilicet forma, & figura, & in prima specie qualitatis, quæ continet sub se habitus, & dispositiones: videtur enim quod alteratio quadam sit per hoc quod huiusmodi qualitates de nouo remouentur, aut de nouo acquiruntur, non videtur hoc sine mutatione, sed in prædictis qualitatibus prima, & quarta speciei non est alteratio primò, & principaliter, sed secundariò: sed sanitas est dispositio de prima specie qualitatis: ergo ad ipsam non est per se primò alteratio, seu motus: sed secundariò.

Probatur 4. Terminus per se alicuius motus, est ille à quo specificatur talis motus, sed motus quo producit sanitas, non specificatur ab illo: ergo non est motus per se ad sanitatem. Probatur minor; motus calefactionis & frigefactionis sunt productiui sanitatis, ut in febrientibus, & hydropicis, aut perfrigeratis apparet: sed non specificantur nisi à frigiditate, & caliditate: ergo non à sanitate.

§. III.

Soluuntur argumenta.

AD 1. respondetur: quod ex Gal. constat, quod ex vi alterationis sanitas & morbus inducuntur, sed non per se primò, sed quia resultat tamquam terminus secundarius dispositio, quæ est sanitas pro formali.

Ad 2. respondetur: quod sunt sanitas pro materiali, non pro formali de qua dubitamus.

Ad 3. respondetur: quod calor moderatus est sanitas pro materiali, ex quo resultat, ut dictum est, dispositio, in qua stat ratio sanitatis formaliter sumptæ, de qua procedit dubitatio.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum sint plures gradus sanitatis intra illius latitudinem.

§. I.

Dubitandi ratio, & status difficultatis proponitur.

Sanitas, quæ non exquisitissima semper in corpore requiritur, nec multiplex secundum speciem, ut antecederet determinauimus; An saltem secundum magis, & minus diuersas habeat latitudines, gradus, dubitatur? & pro parte negativa ratio dubitandi est: Quod sanitas est dispositio naturalis, quæ oritur ex symmetria qualitatum, vnitæque, & conformatione partium: sed symmetria, & proportio qualitatum in quadam mediocritate consistit, quæ, in quodcumque extremum declinet, amittitur, & fit improprio: ergo sanitas nullos habet intensiōis gradus.

§. II.

Sancitur communis doctrina.

Resoluendum; Quod sanitatis sunt diuersi gradus intensiōis, secundum quos alia dicitur exquisitissime talis, alia bona, alia tenuis, alia neutra, siue ex decidentia, siue conualescentia: sic Galenus *lib. artis parue*, & ibi eius commentatores, Saluus Sclanius, Santorius, Vega, Veiga, Argenterius, Commentator, & reliqui.

A Probatur 1. ex Gal. *lib. artis parue*, cap. 7. inquit enim: Quo fit ut tota sanitatis latitudo in tres partes, quarum singule latitudinem habent non paruum, diuidatur: erit autem prima quidem salubrium corporum, secunda neutrorum, tertia insalubrium. Postque deinceps sequuntur quæ iam egrotant corpora, quæ sensibilibus operationum lesionibus distinguuntur &c. Ergo intra latitudinem sanitatis sunt diuersi intentionis gradus.

B Probatur 2. Si propter aliquam rationem non haberet sanitas varios intensiōis gradus, maxime quia pullulat ex symmetria qualitatum, quæ consistit in quadam proportionem: sed hæc non obstat, nam habet quàm maximam latitudinem, intra quàm, ut docet experientia, siue qualitates primæ remittantur siue intenduntur, semper tamen homo intra sanitatem permanet: ergo sanitas diuersos habet sanitatis gradus.

Probatur 3. Qui sanitate fruuntur, alij actiones perfectissimas eliciunt omnes; alij aliquas, alij mediocres, alij debiles, ut Galenus docet *lib. artis parue*: ergo quia diuersos habent sanitatis gradus.

§. III.

Obtruditur ratio dubitandi.

C Ad rationem dubitandi respondetur ex dictis. Quod est quædam latitudo in porportionem qualitatum, conformatione, & vnitæ, intra quam magis, aut minus perfecte sanitatem attingunt corpora; semper tamen intra illam ab eis resultat ipsa dispositio pro naturalibus actionibus, quæ dicitur sanitas.

RESOLVTIO IX.

Vtrum aliqua signa diuersos sanitatis gradus indicent.

§. I.

Resolutio deciditur & illius redditur ratio.

D Resoluendum: Quod sunt plura signa quæ à posteriori denotant gradum sanitatis. Ratio huius est, quia cum sanitas oriatur ex vnitæ, conformatione, & temperie, & hæc quàm maxime ex actionibus possint discerni; sanitas, & eius fundamenta, diuersique illius gradus iuxta maiorem, aut minorem actionum perfectionem dignoscuntur.

E Partes corporis, & ea quæ accidunt in eis, suæ sanitatis, propriæque temperiei subsistunt signa; Partes aliæ principes cerebrum, cor, iecur, & testes; aliæ non principes: iecoris ac cordis temperiem reliquæ ferè partes sequuntur; corporis magnitudo cordis ac iecoris in calore, & humiditate bene temperatorum sunt indicia; capitis amplitudo ac pectoris, oculi magni cum splendore, reliquarum partium vegetum indicant calorem, à quo omnia dilatantur. Actiones quoque, sanitatem, & eius similiter indicant temperiem: Calidi cerebri sunt, vigilantes, facile inebriantur, & grauantur à calidis cibis & potibus, & opinionibus sunt mobiles: frigidi, somnolenti sunt, magis constantes: sicci sunt sensibus perspicaces, vigiles, sagaces, memoriâ tenaces: Humidi somnolenti, dociles, obliuiosi. Qui cor habent temperatum sunt constantes, fortes, animosi. Cor calidius audaciam anget, & cum maiori caliditate temeritatem: frigidi corde effæminati euadunt, nec animosi, nec fortes, nec constantes: siccitas conceptam semel iram

iram, metumve diu seruat : humidi placabiles sunt, & læti. Similiter & ex similitudine ad alia animalia, & temperies, & propensio, & mores, & gradus intra ipsam sanitatis latitudinem dignoscuntur, ut placet Arist. aliisque physionomicis.

SECTIO II.

De sanitatis causis conseruatricibus.

IN prima hominis conformatione (formatrice non aberrante) resultat sanitas, quæ cum viventis sit perfectissima, ac naturalis constitutio, eius intenditur conseruatio. Hanc in homine Medicus assequi conatur, & cum medicæ speculationes sint res naturales, non naturales, & præternaturales, naturalium conseruationem, & præternaturalium ablationem intendit vsu rerum non naturalium, quæ prout sanitatem conseruant, conseruatrices dicuntur : & de his agendum proponimus sub hac sectione.

RESOLVTIO I.

Vtrum res non naturales sint causæ sanitatis conseruatrices?

§. I.

Pars negativa aliquibus fulcitur rationibus.

Res non naturales conseruatricas sanitatis causas non esse aliquibus videtur suaderi fundamentis.

Primò : Nulla perfecta sanitas potest per aliquod tempus permanere, cum tantum per instans, quæ talis est, possit perdurare, ut docet Galenus *lib. artis parue, lib. 1. de sanitate tuenda cap. 4. lib. 6. de sanitate tuenda cap. 6. §. nec sanus videri potest*, ea saltem quæ inculcata, inoffensiaque est sanitas : ergo res non naturales non valent esse causæ conseruatricæ sanitatis.

Secundò : Eadem causæ non possunt esse conseruatrices, & corruptiue : sed res non naturales sunt causæ corruptiue, & quæ plerumque se habent ex parte causarum præternaturalium valentium morbos inducere : ergo non sunt causæ conseruatrices sanitatis.

Tertiò : Si res non naturales essent admittendæ ut causæ conseruatricæ sanitatis, maximè quia ipsæ valerent efficere, quod inenitabilis sit mors naturalis : sed mors naturalis nullis valet causis impediri : ergo nullæ sunt admittendæ causæ conseruatrices impediennes illam.

§. II.

Communis doctrina à Galeno communiter recepta amplectitur.

Resoluendum : Quod res non naturales sunt admittendæ ut causæ salubres, & conseruatrices sanitatis. Sic sancit Galenus *lib. artis medicinalis cap. 84. & 85.* ibi tenent Argenterius, Vega, Santorius, Saluus Sclanius, Oddus, Plusquam Commentator, & reliqui commentatores : tenet Idem *lib. de sanitate tuenda*, & qui eius illustrarunt libros ; tenentque Zacutus *lib. de hist. medicor. princip.* Valleriola, *lib. de locis communibus*, Fontanus *lib. 1. de sanitate tuenda*, Varandæus *patholog. vniuersal. cap. 3.* Ioan-

nes Baptista Cortès *miscellaneor. medicin. decad. 5.* Plempius *lib. 8. de fundamentis medicinæ.* Martinez *lib. 3. q. proæmiali.* Godofredus *lib. 12. medicina theoriæ, & alij.*

Probat 1. Gal. auctoritate, qui *lib. artis medicinalis, cap. 84.* hanc doctrinam docet his verbis : *Quoniam verò & harum hæ quidem salubres, hæ autem insalubres, hæ neutra : primum de causis salubribus erit sermo ; quia verò, & harum nonnulla quidem conseruatrices, nonnulla effectrices sanitatis, sunt autem, & tempore, & dignitate priores conseruatrices, incipiendum est à conseruatricibus.*

Probat 2. Sanitas, quæ ex fluxili & variabili dependet fundamento, petit sui conseruationem, ne citò in naturalem mortem deferatur viuens : ergo aliquæ conseruatrices causæ debuerunt adaptari pro eius conseruatione : natura enim non deficit in necessariis, nec rerum naturas relinquit nudas ab opugnatione contrariorum.

Probat 3. ab experientia, qua conspiciamus ex alimentorum vsu, potus moderamine, excrementorum expulsionem, aëris temperie, exercitij debita proportionem, nos intra sanitatis limites reseruari, & in longam protrahi senectutem : ergo res non naturales sunt conseruatrices sanitatis causæ.

§. III.

Primò adductæ obiectiones ruunt.

AD 1. respondetur : Quod Galenus intendit quod sanitas perfectissima, & inculcata durat per instans, sanitas verò licet non ita inculcata habet latitudinem, intra quam intendimus conseruare illam per causas conseruatrices.

Ad 2. respondetur : Quod eadem causæ eodem modo se habentes non possunt esse conseruatricæ, & corruptiue : at verò eadem entitates diuerso modo applicatæ, & iuxta diuersas sui intentiones possunt aliquando se habere ex parte sanitatis, & esse salubres ; aliquando ex parte morbi, & esse præternaturales.

Ad 3. respondetur : Quod licet causæ salubres non valeant ex toto impedire mortem naturalem, possunt retardare quominus causæ illius non ita properanter operentur, in quo stat ratio conseruationis vitæ, & sanitatis saltem in duratione naturaliter possibili.

RESOLVTIO II.

Quid sint res non naturales?

§. II.

Quid nominis, & Quid rei diffinitio adducitur.

Res non naturales, causæ salubres, conseruatrices, & effectrices solent vocari eadem entitates : res non naturales eas vocauit Gal. *lib. de pulsibus ad tyrones c. 9.* & in schola Arabum sic communiter vocantur, ut tenet Corresius *decad. 5.* & dicuntur non naturales, quia non insunt adintegrantes nostram constitutionem, sicut res naturales, de quibus disputauimus *part. 1. resolut. medicar. in vniuersam physiologiam* : & etiam quia indebitè administratæ hominem à naturali statu cogunt recedere. Dicuntur salubres à Galeno *lib. artis parue*, quia ad salutis conseruationem, & acquisitionem debite administratæ conferunt. Dicuntur conseruatrices, & effectrices sanitatis, quia ipsam valent conseruare, & efficere.

Resoluen

Resoluendum, quòd res non naturales sunt res non integrantes naturalem constitutionem, conducentes tamen debite administratæ ad eius conseruationem, & acquisitionem: non debite, ad illius euerfionem: Sic deducitur ex Galen. *lib. artis parue cap. 84. & 85.* & eius Commentatoribus, & ex communi Medicorum assensu, præcipue ex Valleriola *lib. 2. de locis communib. cap. 1.* ex Plempio *lib. 3. de fundamentis medicina cap. 1.*

RESOLVTIO III.

Quot sint res non naturales?

§. I.

Causarum salubrium numerus proponitur, & oppugnatur.

GRæcorum, Arabum, & Latinorum communior assensus tenet sex esse res non naturales, aërem, potum & cibum, quæ excernuntur & retinentur, motum & quietem, somnum & vigiliam, & animi pathemata: sic communiter receptum numerum hæc valent oppugnare.

Primò, pauciores esse probat, Tum quòd Galen. *lib. ad Trasib. cap. 24. & 4. lib. 5. de sanitate tuenda cap. ultimo* tantum annumerauit quatuor res non naturales; ea quæ assumuntur; ea, quæ fiunt animo, & corpore; ea, quæ excernuntur, & retinentur; & ea, quæ foris adhibentur: Tum quòd sanguis, & reliqui humores annumerantur inter res naturales, & non possunt contineri sub eis, quæ assumuntur sub rebus non naturalibus: Tum quòd somnus, & vigilia sunt actiones quæ etiam debent reponi inter res naturales, sicut & reliquæ naturales actiones: ergo pauciores sunt res non naturales, quàm sex annumeratæ.

Secundò: plures quàm sex debere annumerari videtur comprobari: Tum quia influxus cœlestes, ignis, aër, aqua, & terra, sexus, & regiones, ac ætates conducunt ad salutis conseruationem, & non continentur sub sex annumeratis: Tum balnea, lotiones, frictiones, vnctiones, ligaturæ, phlebotomia, cucurbitulæ, & aliæ materiæ medicæ sunt causæ salubres valentes sanitatem conseruare, & acquirere, quæ etiam debent superaddi: ergo plures sunt causæ non naturales, quàm sex annumeratæ.

Tertiò: res non naturales sunt plerumque causa morbi, & mortis: ergo non sunt causæ conseruatrices. Probatur antecedeus experienciâ, qua plerique mortui visi sunt ex indebito illorum vsu in potu, cibo, animi passionibus, gaudio, tristitia, ira & aliis: ergo sunt plerisque mortis causa.

§. II.

Communem amplectimur doctrinam.

Resoluendum: Quòd causæ salubres seu res non naturales sunt sex, aër, motus & quies, somnus & vigilia, cibum & potus, quæ excernuntur & retinentur, & animi pathemata. Est communis hæc doctrina.

Probatur primò ex Gal. qui *lib. artis parue c. 85.* eam sancit his verbis: *quot igitur numero sunt, ea, quæ ex necessitate corpus alterant, distinguentes proprium singulis eorum causarum salubrium genus inuenimus, inest igitur vnum quidem ex ambientis aëris adhasu: alterum verò ex motu & quiete, & totius corporis & partium singularium: Tertium ex somno, & vigilia: Quartum, ex his, quæ assumuntur: Quintum*

A *ex eis, quæ excernuntur, vel retinentur: Sextum ex animi affectibus.*

Probatur ratione à Santoria deducta: vt sanitas conseruetur, requiritur quòd partium principum vsus debitus permaneat: sed non potest permanere sine debito vsu sex rerum non naturalium, quæ annumeratæ sunt: ergo ipsæ sunt admittendæ. Probatur minor; vitalis facultas non potest conseruari nisi per aëris vsu calor in debita intensiōe moderetur. Animalis facultas, quæ deseruit pro sensatione, & motu animali indiget somno & vigilia, motu & quiete, & animi passionibus. Naturalis, vt substernat materiam indiget cibo & potu, & quæ in eis sunt si vtilia, retineantur; si excrementitia, excernantur: ergo ad vsu trium partium principum requiritur necessario vsus sex rerum non naturalium.

B Probatur 3. omnia quæcumque speculatur medicina in vsu salutis humanæ, vel sunt res secundum naturam, ex quibus naturaliter constituitur homo, de quibus *part. prima* egimus; vel sunt res præter naturam, quibus sanitas oppugnatur, causa, symptoma, & morbus; vel sunt aër, cibum, & potus, somnus, & vigilia, motus, & quies, retenta, & excreta, & animi affectiones: sed primò annumeratæ res sunt omninò naturales, & quæ petunt conseruari, secundæ sunt præternaturales, & quæ petunt auferri: ergo sex res annumeratæ sunt non naturales, & quæ possunt aliquando se habere ex parte naturalium eas conseruando: aliquando ex parte causarum præternaturalium eas coadiuuando.

§. III.

Rationes dubitandi soluuntur.

AD 1. respondetur: Tum quòd Galenus *lib. de sanitate tuenda* agit de causis, quæ maximè iuant ad sanitatem vtrumque conseruandam: nos verò agimus cum eo *lib. artis parue*, de causis, quæ necessario nos alterant; quæ quia aliquando se habent ex parte naturæ, aliquando ex parte morbi, naturales dicuntur: Tum quòd humores vt naturalem constitutionem integrantes, sunt res secundum naturam; vt substernunt materiam, sunt res non naturales: Tum quòd somnus, & vigilia vt actiones reducuntur ad res naturales, vt ex vsu debito aut indebito harum actionum quammaximè sanitas perficitur, aut deperditur, sunt res non naturales, quod non ita in aliis actionibus contingit, quia non sunt ita inuitabilia commoda, aut nocumenta illarum.

D Ad 2. respondetur: Tum quòd influxus cœlestes, ignis, aër, aqua, & terra, regionesque agunt in nos mediâ aëris alteratione, & idè ad ipsum reducuntur: Tum quòd causæ nos alterantes, aliæ necessario nos alterant, quales sunt res non naturales de quibus agimus; aliæ non necessario, quæ ideo excluduntur à numero rerum non naturalium à Galeno *lib. artis medicalis cap. 85.* dum inquit: *Alteratur igitur corpus à nonnullis quidem necessario; à quibusdam verò non necessario: & superaddit: Quare circa primum causarum genus versatur ars corporis consernatrice; circa secundum autem, minime.*

E Ad 3. respondetur: Quòd omnibus causis non naturalibus conuenit, quòd sint mediæ naturæ inter res omninò naturales, & omninò præternaturales; & idè provenit ab illis, quòd moderatè se habeant ex parte naturæ, & tunc dicuntur causæ salubres: immoderatè ex parte morbi, & tunc sunt causæ præternaturales, & plerumque dicuntur procathartice.

RESOLVTIO IV.

Vtrum vna sanitas possit esse causa conseruatiua alterius sanitatis.

§. I.

Arist. autoritate fulcitur pars negatiua.

Arist. lib. 7. problem. 1. & lib. 1. problem. 10. hanc mouet difficultatem, quam similiter disputat Zacutus lib. 2. de Medicor. princip. historia, dubio 40. Zachias contrariam amplectitur: Nos nostram his proferemus sententiam.

§. II.

De sanitate formaliter sumpta quid sentiendum.

Resoluendum 1. Quod sanitas formaliter sumpta non est causa conseruatiua alterius sanitatis similis. Probatur ex Arist. qui vt certam hanc supponit doctrinam lib. 7. problem. inquirens, Cur à morbis nonnulli ægrotant, qui appropinquarunt; à sanitate nemo sanari potest? & lib. 1. problem. 10. inquit, Quare ex cōuersatione cū iusto & bono, iustus, & bonus homo efficiatur, & cum homine sano, homo non reddatur sanus: ergo ex Arist. doctrina vt certum supponendum, quod à sanitate non potest alia sanitas causari, nec conseruari.

Probatur 2. Si vna sanitas formaliter sumpta posset causare aut conseruare aliam, vel actione vniuoca, vel æquiuoca: sed non actione vniuoca, quia ad sanitatem daretur per se motus; cuius contrarium docet Arist. cap. de qualitat. Non actione æquiuoca, aliàs non produceret sanitatem, sed aliam entitatem diuersæ rationis, & speciei: ergo vna sanitas formaliter sumpta non valet producere, nec conseruare aliam similem.

Probatur 3. Si vna sanitas conseruaret, conseruatione propria, aliam; vel conseruaret illam formaliter sumptam per se primò, quod probauimus nuper non esse possibile; vel conseruaret illam conseruando eius fundamentum, & hoc etiam est impossibile, cum non valeat vnitatem, conformacionem, nec temperiem causare in alio subiecto: ergo formaliter sumpta non valet aliam conseruare sanitatem.

§. III.

Adducitur modus conseruandi sanitatem materialiter sumptam.

Resoluendum 2. quod sanitas pro materiali valet per se conseruare similem sanitatem in alio. Probatur autoritate Oribatij lib. 14. collect. cap. 37. dicentis: *Nonimus autem nihil aquè iuuare coctionem, quàm ventriculum vulturis, ac corpus humanum ipsum contingens. Quamobrem nonnulli pullos nectū in sinu tenent, & summum inde commodum sentiunt, propius enim ad naturalem calorem accedit, estque magis proprius, & connatus hic quàm qui fomentis adhibetur. Quidam bene catulos paruos huiusmodi causā alunt, qui dum quiescunt eosdem ventriculo admovent: sed hoc non ob aliud, nisi quia natia temperies, quæ est sanitas pro materiali, similem fouere & conseruare quammaximè valet: ergo vna sanitas pro materiali valet aliam conseruare.*

Probatur 2. ex lib. 3. Regum cap. 1. Et Rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies, cumque opiriretur vestibus, non calefiebat; dixerunt ergo ei serui

A sui queramus Domino nostro Regi adolescentulam Virginem, & stet coram Rege, & foueat eum, dormiatque in sinu suo, & calefaciat Dominum nostrum Regem.

Probatur 3. Conseruatio per se fit à simili: sed nulla alia temperies, quàm alterius viuentis temperies, est viuentis temperiei magis similis: ergo nulla alia aptius potest conseruari, & foueri.

RESOLVTIO V.

Vtrum conseruatio sanitatis proueniens à causis salubribus fiat à simili.

§. I.

B

Argenterij in Galenum proponitur opinio.

Argenterius lib. artis parue, in Galenum irruens, vt moris est, contendit probare quod conseruatio à simili fieri non possit: cui fauet.

Primò, Galenus lib. artis medicinalis cap. 23. vbi hæc profert, loquens de oculis: *A similibus causis sue temperatura facile offenduntur, inuantur autem à modico contrariorum usu, & superaddit: Hoc quidem commune in omni temperatura cuiusque partis oportet meminisse.* & lib. ad Trasibulum, ait partem conseruatiuam differre à curatrice in quanto, & non in quali. Ex quo patet vti contrariis pro conseruatione: & paulò infra superaddit, pulmonem offendit ab aëre inspirato si sit similis: ergo conseruatio à causis salubribus non est à simili.

C

Secundò, causæ conseruatrices pugnant cum temperie, & partibus nostri corporis, aër sua frigiditate nos afficiens, vigilia spiritus resoluens, somnus torpidas reddens actiones, motus calorem, excedentem inducens, quies cruditatem adaugens, quæ retinentur nos alterantes, quæ euacuantur inanientes, & sic contingit in reliquis causis salubribus: ergo nulla nos valet conseruare ob similitudinem.

Tertiò conseruatio est vera, & realis actio, sed à simili in simile nulla potest fieri actio realis, ex Arist. enim lib. 1. de generatione, simile in simile non agit: ergo conseruatio per res non naturales facta non fit à simili.

D

§. II.

Quibusdam præsuppositis deciditur resolutio.

Pro resolutione tenendum cum D. Thoma 1. p. q. 104. art. 1. in corpore, quod cōseruatio alia est per se, & directa, alia per accidens & indirecta: quod docet his verbis: *Ad cuius euidentiam considerandum, quod aliquid conseruatur ab aliquo dupliciter: uno modo indirectè & per accidens, sicut ille dicitur rem conseruare, qui mouet corrumpens; alio modo dicitur aliquid rem aliquam conseruare per se directè quando scilicet illud quod conseruatur dependet à conseruante, vt sine eo non possit esse.*

E

Resoluendum, Quod sanitatis conseruatio per causas non naturales est indirecta & per accidens.

Probatur: sex res non naturales sunt conseruatrices, prout corpus nostrum, quod siccitate, & proprio calore tendit in naturalem interitum, potest retardari in sua duratione actione illarum, quatenus calorem attemperant, & suæ substantiæ resolutionem refarciunt: sed neutrum horum similitudine, sed variis earum actionibus, vt apparet, consequitur: ergo conseruatio per res non naturales non fit à simili.

§. III.

§. III.

Soluntur primò adducta argumenta.

AD 1. respondetur: Quòd ex Galeno probatur quòd conseruatio indirecta, & per accidens non fiat à simili, quod nos fatemur.

Ad 2. respondetur: Quòd probat resolutionem nostram.

Ad 3. dicimus quòd nihil probat contra nostram resolutionem; in qua agimus de conseruatione indirecta, quæ potest fieri à contrario, & quod adhuc

A contra directam nihil continet, quia dum Arist. lib. de generatione, text. 48. dicit: simile non agit in simile, loquitur de omnimoda similitudine. Quando verò dicitur, quòd conseruatio fit à simili, intelligitur de similitudine generica, aut specifica; sed secundum diuersos gradus, quam requirit ad agendum, aut conseruandum, vt docet ipse Arist. lib. 10. metaph. text. 11. dicens: Si similia dicuntur quæ non sunt simpliciter eadem, nec secundum substantiam subiectam differentia, sed secundum speciem eadem sunt, & quæ eandem speciem habent qualitatis.

DISPUTATIO II.

De natura, & differentiis morborum.

VM totius Medicinæ actio in id maxime conspirat, vt corpus humanum à morbo liberet, morbi cognitio, in cuius ablationem semper Medicus incumbit, quammaximè illi necessaria est; quam sub hac disputatione perlustrare intendimus: quam materiam tetigit Hippocrates sparsim in suis operibus, præsertim in lib. aph. in lib. de natura humana, in lib. epid. & in lib. de locis in homine, lib. de coacis prænotionibus, in lib. de morbis virginum, & morbis mulierum, aliisque in locis. Gal. in suis commentariis, sed exquisitissimè in lib. de diff. morborum. in lib. methodi. Vallerioli lib. 3. de locis communibus, Comes Montanus Vincentius in lib. Gal. de differ. morborum, & in defensione illorum. Mercatus tom. 1. lib. 3. part. 1. Angelucius de arte medica lib. 1. p. 2. Fontanus in lib. pathologia. Duncanus lib. 2. de morbis, & morborum different. Zamora in repetitione ad 1. cap. in 3. de differ. morbor. Varandæus p. 2. pathol. vniuersalis, Eurnius instit. medicina lib. 2. 5. Fabius Pacius digressionem de natura morbi in comment. ad lib. Galeni de method. medendi. Martinez tract. 1. de morbo, & symptom. Rosellus in lib. Galeni de differ. morbor. Sancta-Cruz de morbo, & sympt. Argenterius in lib. de differ. morbo. Leonardus Fuchsius lib. 3. sect. 1. & in medicina Compendio. Fernellius lib. 7. pathologia. Godofredus de arte medica lib. 3. luculenter tamen Auicenna fen. 1. 1. d. 2. vbi eius commentatores Iacobus Forliuensis, & Iacobus de Partibus, Gentilis, & reliqui. Gratiolus lib. 1. sect. 2. Ioannes Baptista Cortes decad. 5. cap. 9. Plempius Fortunatus lib. 4. de fundamentis medicinae sect. 2. cap. 2. & alij. Valles lib. 4. controuers. Montanus in fen. 2. 1. & alij.

B

RESOLVTIO I.

Vtrum morbus sit ens reale?

§. I.

Sancta-Cruz partem negatiuam tuetur.

Noster prædecessor Doctissimus Sancta-Cruz lib. de morbo, & sympt. morbum sub priuatione constituit, & consequenter pro formali ipsum esse ens rationis tenetur admittere, forsan D. Thomæ auctoritate potius quàm rationibus in hanc sententiam adductus: pro quo stat.

C

Primò: Morbus est malum simpliciter: sed malum simpliciter est priuatio: ergo morbus formaliter sumptus est priuatio. Discursus videtur legitimus, nam maior, & minor habentur in D. Thoma, 1. de malo art. 1. ad 1. cuius hæc sunt verba: simpliciter malum est quòd est secundum se malum: hoc autem est quòd priuat aliquo bono, quòd est ex debito sua perfectionis, sicut aegritudo est malum animalis: sed secundum quid dicitur malum, quòd non est malum secundum se, sed alicuius, quia non priuat aliquo bono debito sua perfectioni, sed quòd ex debito perfectionis alterius, sicut in calore est priuatio perfectionis debita aquæ.

D

Secundò: Morbus per consensum, quando non communicatur parti quòd deberet communicari, est verè morbus; similiter in ablatione particulæ numeri, aut quantitatis, vera morbi ratio intuenitur, vt docet Galen. lib. 3. de locis cap. 1. lib. 1. de locis cap. 6. lib. de differ. morbo cap. 8. lib. 2. de locis cap. ult. sed tunc morbus consistit in priuatione, & defectu alicuius positivæ entitatis: ergo formalis ratio morbi consistit in priuatione.

Respondetur: Quòd ex parte, in qua deficit aliqua entitas resultat præternaturalis dispositio malè afficiens ad operandum, quæ est morbus formaliter sumptus.

E

Contrà: nulla apparet causa realis productiua talis effectus: ergo non datur. Probatur antecedens, causa abscondens, vel impediens communicationem eius, quòd deberet communicari, non potest producere dispositionem: sed nulla alia datur: ergo nulla est causa productiua præternaturalis dispositionis.

Respondetur: Quòd prædictæ causæ per se primò producant morbum pro materiali, solutionem

R

scilicet

SECTIO PRIMA.

De natura morbi.

ICET diuinissimum in scientiis rectè diuidere iudicet Plato; antequam ad morbi diuisionem perueniamus, de illius Quidditate sub hac

Sectione amplectar tractationem, incognitâ enim diuisi naturâ, frustra posset diuidentium membrorum dignotio consequi.

scilicet continui, numerum diminutum, aut diminutam quantitatem; secundariò verò præternaturalem dispositionem resultantem ex illorum positione.

Contra: Causa abscindens, aut obstruens operatur medio motu locali: sed per motum localem, qui habet pro termino Vbi, non potest produci dispositio, quæ cum sit qualitas, petit produci per alterationem, quæ est motus ad qualitatem: ergo neque tamquam terminum secundarium valent producere morbum.

Respondetur cum Arist. lib. 7. *physicor.* Quod sanitas, & morbus non producuntur per se primò media alteratione, sed tamquam termini secundarij resultantes ex positione alterius termini primò producti, à quo specificatur motus, non tamen à termino secundario: quod idem contingit etiam in qualitatibus quartæ speciei, & respectu reliquarum qualitatum apparet, dum producitur substantia per generationem, per quam secundariò resultant passiones propriæ, & qualitates primæ, & secundæ.

Contra: præternaturalis dispositio, adhuc si posset poni per resultantiam, est entitas superflua, cū in parte patiente morbum per consensum, numerum diminutum, aut diminutam quantitatem, daretur læsio actionis, quacumque ablata superveniente præternaturali dispositione: ergo non est admittenda. Patet minor, quia in parte defectuosa non posset perfecta elici actio, quacumque dispositione præternaturali ablata.

Respondetur: Quod, ut docet Galenus lib. de diff. morb. cap. 2. necesse est omne corpus esse dispositum vel per sanitatem, quæ resultet ex debita symmetria componentium; vel per morbum, qui ex quocumque defectu ad integrantium naturalem constitutionem fit, & cum in casu posito per sanitatem disponi non possit, necessario ordine resultat præternaturalis dispositio naturali sequela; ut quod non valet animal conservare naturali dispositione, conservaret præternaturali conducente ad eius conservationem saltem in statu morbo.

Contra: saltem per potentiam Dei absolutam potest impediri productio termini secundarij; sed tunc daretur morbus, cum actiones fierent læsæ in casu posito: ergo morbus tunc in privatione consisteret.

Respondetur: Quod dato quod Deus impediret pullulationem præternaturalis illius dispositionis; neque fierent actiones sanæ, cum deficeret sanitas, quæ disponit ad illas; neque morbosæ, cum deficeret morbus, qui est præternaturalis dispositio disponens ad actiones læsas; & tunc remaneret pars cum impotentia ad actiones vitales defectu dispositionis ad illas.

Contra: abolitio actionis in parte, in qua esset defectus, esset symptoma in actione abolita: ergo in parte illa esset morbus, à quo symptoma subsequi est necesse.

Tertiò: privatio est carentia formæ in subiecto apto nato ad habendam illam: sed morbus dicit carentiam formæ, scilicet sanitatis in subiecto apto nato ad habendam illam, cum sit impossibilis cum illa: ergo morbus est privatio.

§. II.

Vallesij, Mercati, Montani & aliorum præfertur opinio.

Resolvendum: Quod morbus formaliter sumptus est entitas realis positiva. Sic tenet Vallesius lib. 4. *controuers.* c. 1. Mercatus tom. 1. lib. 3. art. 1. conclus. 1. Montanus in fen. 2. 1. Varandæus 2. part.

A *patholog. cap. 2.* Comes Montanus lib. 1. de morbis. Rosellus lib. de diff. morbor. Fabius Pacius in lib. *methodi digressionis de natura morbi.* Fontanus lib. 1. *pathol. c. 2.* Zamora super caput. 2. lib. 1. de diff. morb. & est communis.

Probat fundamēntali ratione: Nihil potest poni sub determinato prædicamento tanquam species illius, quod non sit entitas realis, cum omne non ens excludatur à prædicamento: sed morbum constituit Arist. in prædicamento qualitatis, tanquam determinatam speciem sub dispositione, dicens: *Dispositiones autem hæ sunt, quæ faciliter dimoueri, mutarique possunt: ut caliditas, frigiditas, morbus, & quæ sunt hisce similia:* ergo morbus formaliter sumptus est entitas realis positiva.

B Probat 2. Ex Galen. qui lib. de diff. morb. cap. 2. docet omne corpus necessariò esse dispositum debere: sed omnis dispositio, qua corpus disponitur, est entitas realis sub dispositione: ergo omnis morbus est entitas realis positiva.

Probat 3. ex Galen. loco nuper adducto dicens: *ut si hoc est sanitas, eius profecto contrarium erit morbus, vel constitutio præter naturam, aut læsa operationis causa:* ergo omnis morbus est entitas realis, & ut talis est causa realis læsionis in operationibus.

Dices cum Sancta-Cruz quod lædere pro formali non consistit in hoc, quod fiat aliquid, sed potius in hoc quod actio non fiat, ad quod non requiritur, quod aliquid positivum, sed solum quod sit privatio alicuius entitatis positivæ.

C Contra stat, tum Galen. nuper citatus, qui omne corpus dispositum esse docet, quod in statu morbo so per præternaturalem dispositionem necesse est esse: tum quia loco eodem morbum esse causam læsionis, & eundem esse constitutionem præter naturam docet, quæ necessariò aliquid positivum petit esse: tum quod læsio operationis est inversio entitatis realis à naturali statu, quæ à causa reali fieri petit: tum quod læsio actionis non semper in defectu consistit, sed aliquando in intensione ultra id quod debetur naturaliter, quæ intensio cum sit positiva entitas proveniens à morbo, positivam eius petit entitatem; qualiter apparet in delirio, & production substantiæ nidorosæ, aut bilis æruginosæ: ergo morbus à quo læsio operationum provenit, necessariò debet esse entitas positiva.

D Probat 4. Sanitas, & morbus sunt contraria, sed sanitas est entitas positiva: ergo morbus est entitas positiva, cum contraria debent esse sub eodem genere entis.

Respondet Sancta-Cruz, quod sanitas, & morbus sumpta materialiter sunt contraria, & entia realia, non verò formaliter sumpta.

E Contra: sanitas, & morbus materialiter sumpta non opponuntur: ergo de sanitate, & morbo sumptis formaliter tenendum est quod opponuntur. Probat antecedens, calor moderatus est sanitas pro materiali, calor immoderatus est morbus pro materiali, qui cum solum differant secundum magis, & minus, nec mutuò se valeant expellere, non sunt contraria: ergo de sanitate, & morbo formaliter sumptis tenendum quod sunt contraria: tum sanitas pro materiali aliquando est quantitas, aliquando substantia, quibus non est contrarium.

Probat 5. Symptoma v. g. color mutatus, vel exiens mutatum sunt morbi symptomata, & entia realia à morbo producta: ergo morbus à quo proveniunt est entitas realis.

Respondet Sancta-Cruz quod respectu symptomatum, quæ consistunt in positiva entitate, idem dicendum

dicendum ac de morbo, ita vt sicut de calore Febrili dicitur, quod sit morbus, quia priuat de aliqua debita temperie: ita color vitiatu est symptoma, priuatque colore debito.

Contra: Si morbus aut symptomata dicerentur priuationes, quia priuant aliquo bono, etiam si habeant entitates positiuas, morbus non est malum simpliciter, sed malum alteri, de quo non conuincit auctoritas D. Thomæ, vt dicatur priuatio. Præterea in hoc sensu nullum esset contrarium, in quo non possemus dicere, quod consistit in priuatione: ergo morbus positua entitas est dicendus. Probatur minor, quia quodlibet priuat de aliquo bono.

§. III.

Fundamenta pro Sancta-Cruz adducta diluuntur.

AD 1. respondetur ex D. Thom. 1. 2. q. 73. art. 2. in corpore, dicente: *Duplex priuationis genus est: est enim quedam simplex, & pura priuatio, qua consistit quasi in corruptum esse, sicut mors est priuatio vite, & tenebræ sūt priuatio lucis, & tales priuationes non suscipiunt magis & minus, quia nihil residuum est de habitu opposito: est autem alia priuatio non simplex, sed aliquid retinens de habitu opposito; qua quidem priuatio magis consistit in corrumpi, quam in corruptum esse, sicut aegritudo.*

Ex quibus deducitur quod D. Thomas morbum sumit dupliciter: vno modo pro morbo disponente ad interitum; alio modo pro ipso interitu: & loquendo de morbo pro ipso interitu, seu pro corrupto esse, ægitudinem dicit esse malum simpliciter: sumendo tamen ægitudinem pro præternaturali dispositione læsua operationum, dicit quod est priuatio non simplex, sed aliquid habens de habitu, & quod magis consistit in corrumpi, quam in corruptum esse, & in hac acceptione loquimur de morbo, & asserimus quod est entitas positua; vt ipse fatetur.

Ad vltimam replicam secundi respondetur: Quod abolitio actionis proueniens ob præternaturalem dispositionem est symptoma, & semper sequitur ad morbum: at verò abolitio actionis proueniens ab impotentia vt actio abolita videndi in lapide non dicitur symptoma, nec prouenit ratione morbi, sed ab impotentia, quæ datur ad illam.

Ad 3. respondetur: Quod morbus in recto dicit entitatem posituam scilicet dispositionem præter naturam: in obliquo verò connotat priuationem sanitatis, sicut contingit in calore respectu frigiditatis, & in aliis quibuscumque contrariis.

RESOLVTIO II.

Vtrum morbus sit relatio?

§. I.

Christophori à Vega proponitur opinio.

PArtem affirmatiuam probabiliorem contendit reddere Christophorus à Vega lib. 3. artis Medicinalis cap. 1. his fultis fundamentis.

Primò, nam Gal. lib. 1. de differ. morb. cap. 2. & Arist. lib. 7. physicor. cap. 7. morbum, & sanitatem sub relatione constituunt: ergo formalis ratio morbi in relatione debet constitui.

Secundò: Si morbus non posset per relationem
D. Dano Resol. Medic. Pars II.

A constitui, maximè quia est dispositio ex Gal. sententia lib. de diff. sympt. sed etiam si sit dispositio, debet per relationem constitui ex Arist. cap. de relatione in principio, vbi præscribens, quæ sint relationes, inquit: *Sunt etiam hæ in his que cum aliquo conferuntur, vt habitus, vt dispositio, vt scientia, vt situs:* Ergo morbus formaliter sumptus est relatio, etiam si sit dispositio.

Tertio: Omnis morbus dicit improportionem ad naturalem constitutionem: sed omnis improportio est relatio: ergo omnis morbus est relatio. Probatur minor ex Galen. doctrina, qui lib. 1. de different. morb. capit. 2. morbos constituit per improportionem temperiei, vnitatis, aut conformationis debitæ.

§. II.

Communis sancitur doctrina.

REsoluendum negativè: sic sancit Vallesius lib. 4. controuers. cap. 1. Mercatus lib. 3. de morbis, artic. 1. conclus. 1. Sancta-Cruz lib. de morb. & symptom. Varandæus lib. physiolog. uniuers. sect. 2. cap. 2. Rosellus in lib. Galen. de diff. morb. quæst. 6. Fabius Pacius in comment. ad lib. method. digressionem de natura morbi, Zamora in 1. part. repetitionis ad cap. 3. de different. symptom. Valleriola lib. de locis commun. cap. ... Fontanus lib. 1. patholog. capit. 2. Ferneliuss lib. 1. patholog. cap. 1. & est communis.

C Probatur 1. Ex Galen. lib. 1. method. cap. 6. per totum, libro de different. morb. cap. 2. lib. 2. de diff. sympt. vbi determinat, & probat omnem morbum esse dispositionem.

Dices cum Vega, quod Galenus quando vocauit morbum dispositionem, loquitur de morbo pro materiali, cui inest ratio dispositionis, non de morbo pro formali qui est relatio resultans ex eo.

Contra stat Galen. locis citatis, & lib. 1. method. cap. 2. vbi concludit contra Iesalum, sanitatem, & morbum formaliter esse dispositionem, lib. de different. morb. cap. 2. cum morbum vocauerit dispositionem, superaddit: *Liquet autem quod si esse dispositionem præter naturam dixeris cum eo, quod nomine vteris antiquo, idem quoque significabis:* ergo de morbo pro formali, quod sub diffinitione intendit explicare loquitur.

Dices pro Vega, quod Galenus statim superaddit: *Erit igitur sanitas moderatio quadam; morbus, immoderatio:* ex quibus patet constituere morbum sub relatione.

Contra: ipse Galenus in eodem cap. docet relationes concomitanter esse cum morbo, & sanitate, distinguítque sanitatis, ac morbi rationes, per hoc, quod sunt dispositiones ab ipsis relationibus distinctæ: ergo quia formalem rationem diuersam habent.

E Probatur 2. Si morbus esset relatio, non posset diffiniri, sine eo quod includeret in sua diffinitione essentialem ordinem ad terminum specificatiuum: sed vt ex adducenda diffinitione constabit, sine tali essentiali ordine datur morbi diffinitio: ergo non constituitur per relationem.

Probatur 3. Morbus lædit operationes: sed relatio, cum totum suum esse sit in ordine ad aliud se habere, nullas valet operationes lædere: ergo non potest esse formalis morbi ratio.

Dices cum Vega, quod licet relatio nihil efficiat lædendo operationes, ipsas lædit, quia ratione illius facultas vitalis læsas edit operationes, vt apparetin

calore in cerebro, à quo provenit delirium, quia est immoderatus.

Contrà: Ianuariato principio in ordine ad actionem, actio invariata debet manere: sed ratione relationis non variatur principium in ordine ad actionem (cùm relationis esse tantum sit ad aliud se habere) nisi superueniat læsiva dispositio ipsius principij: ergo numquam ratione relationis provenit læsio in potentia.

Dices cum ipso, quod relatio malè afficit subiectum, & ideo fit læsa operatio.

Contrà: ergo ipsa relatio est formaliter dispositio cùm implicet dari effectum formalem sine forma, & tunc in esse dispositionis, & non in esse relationis lædit, & est morbus.

Probat 4. Relativa tantum relativè opponuntur, numquam tamen contrariè: sed sanitas, & morbus opponuntur contrariè, ut manet probatum *disput. 1. de sanitate*: ergo non constituuntur per relationes formaliter.

§. III.

Vega fundamenta dissolvuntur.

AD 1. respondetur: Quod Galenus, & Aristotel. sanitatem, & morbum, ametriam, & symmetriam vocant; quia morbum concomitantur, & sanitatem huiusmodi relationes: ex morbo enim pro materiali resultat relatio improprietatis, & præternaturalis dispositio, & ideo morbus pro materiali dicitur relatio, & dicitur morbus: ratio tamen morbi pro formali consistit in præternaturali dispositione, quæ malè afficit potentiam ad agendum, ut patebit in diffinitione morbi.

Ad 2. respondetur: Quod Aristotel. non solum ponit in prædicamento relationis relationes prædicamentales, sed etiam transcendentales, ut habitum, & scientiam, dispositiones, & alias huiusmodi.

Ad 3. respondetur: Quod omnis morbus connotat improprietatem, in recto tamen non dicit nisi præternaturalem dispositionem malè afficientem potentiam ad agendum.

RESOLUTIO III.

Vtrum morbus diuagetur per omnia prædicamenta?

§. I.

Fabij Pacij & aliorum refertur opinio.

Fabius Pacius adhærens Auerroï, Gentili, Fernelio, & aliis parti adhæret affirmativæ.

Primò, quia pertinentia ad diversa prædicamenta veram morbi rationem obtinent. Galenus enim *lib. de differ. morb.* sextum digitum, & vnguem in oculo, quæ sunt substantiæ, ponit sub morbis in compositione vitiata, morbos in numero adaucto, & diminuto, in quantitate diminuta, & adaucta, qui sunt sub quantitate, inter eosdem refert morbos, sub morbis in intemperie febres, & reliquarum qualitarum reponit excessus,

A sub vitiata figura alios superaddit morbos, sub dispositione *lib. 1. de different. symptomatum*, constituit morbum; & similiter Arist. *lib. prædicamentorum, cap. de qualitate*: ergo morbus diuagatur per plura prædicamenta.

Respondetur: Quod auctores cum Galen. communiter recipiunt plures res diuagantes per plura prædicamenta sub morbo contineri, quia morbus abstrahit à morbo pro formali, & pro materiali: & morbus pro materiali saltem diuagatur per plura prædicamenta.

B Contra: morbus pro materiali est, ex quo resultat morbus pro formali; sed quantitates, & substantiæ, quæ sub morbo ponuntur à Galen. non possunt esse causa morbi formaliter sumpti, cùm non sint entitates se ipsis operativæ: ergo morbus formaliter sumptus diuagatur per illa prædicamenta.

Secundò: Probat utione desumpta ex Gentili: lapis in vesica cùm seipso lædat operationes, est formaliter morbus: sed lapis in vesica est substantia: ergo morbus ponitur sub prædicamento substantiæ.

Tertiò: Quantitas ut quantitas numquam potest esse qualitas, sicut nec situs: sed huiusmodi entitates sunt morbi: ergo præter dispositionem sunt alij morbi per reliqua prædicamenta.

C Quartò: causa morbi, & illius symptoma diuagantur per plura prædicamenta: ergo cùm sit morbus in eodem genere cum illis, debet per eadem diuagari prædicamenta.

§. II.

Montani, Mercati, & Classicorum opinio præfertur.

Resolvendum 1. morbus formaliter sumptus est in prædicamento qualitatis sub dispositione: sic tenet Ioannes Baptista Montanus in *fen. 2. lib. 1. Avicenna lect. 2. Varandæus part. 2. patholog. cap. 1. Mercatus lic. 3. de morbis, artic. 1. conclus. 1. Zamora in repetitione caput. 1. de differ. symptomat. dub. 1. Rossellus in lib. de diff. morb. q. 8. conclus. 3. Duncanus lib. 2. pathol. cap. 1. & est communis.*

D Probat 1. est Galeni doctrina, inquit enim *lib. de different. morbor. cap. 2. Liqueat autem quod si dispositionem præter naturam dixeris, cum eo, quod nomine uteris antiquo; idem significabis: & lib. 2. method. capit. 3. dicit, quod quocumque modo se habet, aliquo modo est præditum affectu, idest dispositione.*

Dices, morbum vocari à Galeno diathesim, affectum, seu dispositionem, non in ea acceptione, qua utitur Aristot. in *cap. de qualitate*, scilicet pro qualitate efficiente subiectum, hoc, vel illo modo ad operandum: sed quod sumit dispositionem, prout est idem, quod constitutio, per quam natura partium, temperamentum, structura immutari potest; & in hac acceptione quilibet morbus est sub dispositione, siue constitutione.

Contra stat Gal *lib. 2. meth. cap. 3. ex cuius verbis manifestè constat sumere affectum pro dispositione de prima specie qualitatis, inquit enim: sane alteratur is, qui niger sit; alteratus est, qui iam obnigravit, siue, ut sic dicam, nigresactus est: itaque alteratio generatio est qualitatis, aut affectus, aut quomodocumque appellare velis: neque si alterationem esse dispositionem, vel mutationem eius, quod prius dicas; id pugnet*

cum eo quod dixi alterationem generationem esse qualitatis, cum ambo in idem reincident, &c. Ergo Galenus affectum, seu dispositionem pro qualitate sumit. Probatur 2. Tum ex Arist. lib. de predicamentis, cap. de qualitate, ubi sub dispositione morbum constituit; his verbis: *Dispositiones hæ sunt, quæ facilius dimoueri, aut mutari possunt à subiecto, ut calor, frigus, morbus, &c.* Tum ex D. Thoma 1. 2. art. 1. in corpore, dicente: *Respondeo dicendum quod sicut supra dictum est, duplex est habitus, unus quidem quo inclinatur potentia ad agendum, sicut scientia & virtutes dicuntur habitus, & hoc modo peccatum originale, non est habitus: alio modo dicitur habitus dispositio alicuius nature ex multis composita secundum quam bene se habet, vel malè ad aliquid, & præcipue cum talis dispositio fuerit quasi in naturam versa, ut patet de egritudine, & sanitate: ergo morbus sicut & sanitas sub dispositione sunt qualitates.*

Probatur 3. Morbus formaliter sumptus non fit motu per se, sed per resultantiam, tamquam terminus secundariò subsecutus ad positionem aliarum entitatum, ut disput. 1. de sanitate, probauimus; sed ad plura ex reliquis prædicamentis datur per se motus: ergo morbus non potest diuagari per illa.

Probatur 4. Intrinseca, & formalis ratio morbi stat in hoc, quod est malè afficere, seu modificare subiectum pro operationibus, ut ex diffinitione constabit: sed sic afficere subiectum est ratio formalis dispositionis, ut constabit resolutione sequenti: Ergo omnis morbus est dispositio.

§. III.

Fabij Pacij & aliorum rationes ruunt.

AD primi ultimam partem respondetur: Quod prædictæ entitates dicuntur morbi materialiter, non quia sunt, à quibus fit morbus formaliter sumptus, sed ex quorum entitate resultat tamquam terminus secundariò actionis ad has entitates per se primò terminatæ.

Ad 2. respondetur: Quod lapis in vesica est causa continens occlusionis, & causæ continentes solent aliquando vocari morbi materiales à Gal. quatenus ex eorum positione, aut ablatione subsequitur, aut aufertur necessariò morbus: occludit enim, occlusioni superuenit præternaturalis dispositio labefactans operationem in qua stat ratio morbi pro formali.

Ad 3. respondetur: Quod quantitas ut quantitas, & ut est morbus materialiter numquam potest esse qualitas; possunt tamen ex entitatibus diuersorum prædicamentorum resultare præternaturales dispositiones, quæ sunt formaliter morbus, & sub dispositione semper.

RESOLUTIO IV.

Utrum morbus sit Affectus præter naturam lædens sensibilibiter operationes primò & per se.

§. I.

Paracelsi, Fernelij, Castrensis, & aliorum notantur diffinitiones.

Paracelsus lib. Paramiri morbum constituit in dissolutione sulfuris, salis, & Mercurij à seipsis
D. Brano Resol. Medic. Pars I.

Arupto fœdere. Fernelius lib. 1. de morbo different. cap. 1. morbum diffinit, Affectum præter naturam corpori insidentem. Castrensis lib. 1. de meteor. microsm. cap. 9. morbum, Substantiam operationum euersum tenet esse. Plato, ut Galenus refert lib. 5. de placitis, morbum vocat, Quodcumque vitium naturale, moralève. Iuriconsultus morbum contendit esse; Habitum cuiusque corporis contra naturam; quia actionem facit deteriore ad id, cuius causa natura nobis eius corporis sanitatem dedit.

BSed Paracelsi nouum dogma nullis arridet philosophiæ principiis, ut par. 1. resol. disp. 1. demonstrauimus. Fernelius ineptè contendit plura morborum genera complecti sub hac diffinitione, quàm quæ à Gal. enumerantur. Castrensis ineptissimè omnem ponit morbum, causas à morbis non distinguens. Plato non ut medicus, sed ut moralis loquitur philosophus. Iuriconsultus magna ex parte Galeno adhæret, à quo desumpsit doctrinam, non diffiniendi formalitatem; & idè circa diffinitionem propositam in titulo resolutionis bonitatem contendimus examinare.

CParti negatiuæ fauet Argenterius lib. de different. morbo. 1. ubi quod particula dispositio dicit qualitatem factam, ut annuit Galen. lib. 1. de different. morbo. cap. 2. sed non semper conuenit morbo, quod sit qualitas facta & permanens; quia ut docet idem Gal. lib. 1. method. cap. 9. reprehendens Olympicum dicentem morbum esse affectum permanentem: etiam si morbus sit fiens, veram morbi rationem induit: ergo malè diffinitur morbus per hoc quod sit Dispositio.

Secundò: omnis diffinitio petit dari per proximum, & immediatum genus: sed dispositio nullam rem certam designat; aliquando enim significat dispositionem de prima specie qualitatis, aliquando Constitutionem, quæ sæpè continet omni morbo, sæpius morbo, causæ & symptomati: ergo non potest morbus diffiniri per dispositionem.

Tertiò plerique morbi, ut hectica febris, thypsis, hydrops, sunt habitus: ergo non potest diffinitio dari per dispositionem, cum genere differant.

§. II.

Morbi diffinitio deducitur ex Galeno.

Resoluendum affirmatiuè. Hanc diffinitionem tenent Auerroës, Fuchsius, Gratiolus, Iulius Alexandrinus; licet vocem affectus aliter interpretentur ac debeant: eam exactissimè amplectuntur Vallesius Controuers. lib. 2. Ioannes Baptista Montanus in fen. 2. 1. lib. 1. Auicenna, lect. 2. Duncanus lib. 2. pathologia cap. 1. Rosellus, in lib. de different. morbo. 8. Zamora in repetit. cap. 1. de differ. sympt. Mercatus lib. 3. de morbis, art. 1. Plempius Fontanus de fundamentis medicina: & tenet communiter Medicorum assensus.

EProbatur ex Gal. lib. de diff. morbo. cap. 2. ubi intendens docere Constitutionem sumi ab ipso pro Dispositione, inquit: *Liquet autem quod si dispositionem præter naturam cum eo quod nomine uteris antiquo idem significabis: Et lib. 2. method. cap. 3. ait: Quidquid aliquo modo se habet, aliquo modo est præditum affectu, id est dispositione: ex quibus apparet morbum vocare dispositionem.*

Admittunt aliqui morbum vocari à Galenio Diathesim, dispositionem & affectum; sed dicunt quod non sumit dispositionem pro qualitate, quæ afficit subiectum; sicut Arist. recepit illam cap. de quali-

tate, & contendunt quòd Gal. sumit Dispositionem pro Constitutione, per quam temperies, partium structura, aut vnitas valet immutari.

Contra stat idem Galen. *lib. 2. methodi: cap. 3.* vbi palam constat Affectum sumere pro Dispositione, quæ est qualitas de prima specie qualitatis, illius hæc sunt verba: *Sanè alteratur is, qui nigrescit; alteratus est qui iam obnigrauit, siue ut sic dicam nigresfactus est. Itaque alteratio generatio est qualitatis, aut affectus, aut quomodocumque alterare velis; neque si alterationem esse dispositionem vel mutationem eius quod prius dicas, id pugnet cum eò quod dixi alterationem generationem esse qualitatis, cum ambo in idem recidant.* Hæc Galenus. Ex quibus manifestè patet ipsum sumere Affectum pro Dispositione quæ est qualitas.

Probatur 2. ex Arist. in prædicament. cap. de qualitate, vbi morbum ponit in prædicamento qualitatis sub dispositione, dicens: *Dispositiones hæ sunt, quæ faciliter dimoueri possunt à subiecto, ut calor, frigus, morbus &c.* ergo morbus est qualitas sub dispositione.

Probatur 3. ex D. Thom. 1. 2. art. 1. in corpore, dicente: *Respondeo dicendum, quòd sicut supra dictum est, duplex est habitus: unus quidem, quo inclinatur potentia ad agendum; sicut scientia & virtutes dicuntur habitus, & hoc modo peccatum originale non est habitus. Alio modo dicuntur habitus, dispositio alicuius nature ex multis composita, secundum quam benè se habet vel malè ad aliquid, & præcipuè cum talis dispositio fuerit quasi in naturam versa, ut patet de agitudine & sanitate: ergo morbus ex D. Thomæ doctrina debet sub dispositione collocari.*

Probatur 4. Contraria debent esse sub eodem genere ex Arist. doctrina: sed, ut ex eodem probauimus, sanitas est sub prima specie qualitatis, ut patet ex *disputatione prima de sanitate: ergo morbus debet sub eadem collocari.*

Probatur 5. Illud quod est de intrinseca ratione morbi non potest in aliquo prædicamento reperi, præterquam sub dispositione in prædicamento qualitatis: ergo intrinseca & essentialis ratio morbi debet per dispositionem explicari. Probatur antecedens, de intrinseca & essentiali ratione morbi est afficere subiectum modificando illud ad malè operandum: sed sic afficere soli dispositioni conuenit cuius est formalis effectus: ergo non potest entitas cui hoc competit poni sub alio prædicamento. Probatur minor, talis modificatio est effectus formalis solius dispositionis, & non alterius, ut constat perspecta natura reliquorum accidentium: ergo non potest nisi ab illa communicari.

Probatur 6. Sanitas & morbus formaliter sumpta, ut probauimus *disput. 1. de sanitate*; non fiunt motu per se primò ad illa terminato; sed producantur ad positionem alterius entitatis: sed habitus figuræ & dispositionis conuenit sic fieri: ergo cum morbus non possit esse habitus; quia ex natura sua est qualitas facilè mobilis à subiecto, nec morbus possit constitui in figura; restat dicendum debere sub Dispositione poni.

§. III.

Auerrois, Gentilis, Fernelij, & Fabij Pacij diluuntur fundamenta.

AD 1. respondetur; quod morbus pro formali semper est qualitas in facto, & permanens: & quòd morbus pro materiali semper debet esse entitas in facto: sed duplitem dicitur qualitas in facto,

A vno modo prout distinguitur contra se ipsam prout est in fieri; & ut sic, docet Galen. quòd morbus debet esse entitas, seu qualitas in facto: alio modo in facto dicitur qualitas quæ est per modum habitus, & distinguitur à se ipsa prout est in dispositione; & in hoc sensu morbum non debere esse qualitatem in facto semper contendit probare Galen. aduersus aliquos antiquiores.

Ad 2. patet ex resolutione sumi genericam rationem pro prima specie qualitatis, quæ est dispositio, prout dicit qualitatem afficientem subiectum, & illud modificans ad taliter operandum.

B Ad 3. Respondetur: quòd sicut docet D. Thom. 1. 2. *quest. 82. art. 1.* agens de peccato originali, quod non est verè habitus, id est ex natura sua, sicut scientia; sed improprie est tantum ex modo quo inhæret. Similiter dicendum de morbis adductis, quòd non sunt verè habitus, sed morbi habituales, quatenus ex modo quo inhærent, sunt difficilè mobiles, licet ex natura sua sint facilè mobiles à subiecto.

RESOLVTIO V.

Vtrum particula *præternaturam*, sit releganda à morbi diffinitione.

§. I.

Pars affirmatiua fulcitur.

Pars affirmatiua suadetur primò ex Aristot. *lib. 2. physicor. cap. 2.* his verbis: *ea sunt secundum naturam quæ proueniunt à principio intrinseco, passo conferente vim*: sed plures morbi proueniunt à principio intrinseco, passo vim conferente, ut patet de morbis qui producuntur ex præuersione substantifici temperamenti, qualis est febris hectica: ergo particula *præternaturam* debet relegari à diffinitione morbi.

D Secundò: plures morbi sunt secundum naturam aliquibus naturis: Quartanæ dicuntur melancholicis secundum naturam; Tertianæ biliosis, & ex Hipp. 5. *aphorism.* frigida intemperies est naturalis dentibus, neruis, & cerebro: ergo particula *præternaturam* debet relegari à morbi diffinitione.

Tertiò: morbi hæreditarij sunt naturales subiecto, cum proueniant ex principiis generationis eius: ergo particula *præternaturam* à diffinitione morbi auferenda.

§. II.

Pars præfertur negatiua.

Resoluendum: quòd particula *præternaturam* est necessariò ponenda in morbi diffinitione. Sic tenet Gal. *lib. de different. morb. in lib. method.* & Auic. *fen. 2. 1. d. 1. cap. 1.* & tenet omnium Commentatorum communis assensus.

Probatur 1. Morbus & sanitas sunt contraria, ut patet ex *disp. 1. antecedente*; sed sanitas continetur sub dispositione, sicut & morbus, tamquam sub ratione generica: ergo sicut sanitas contrahitur, per hoc quòd sit dispositio naturalis, morbus debet contrahi, per hoc quòd sit dispositio *præternaturam*.

Probatur 2. Omnia sub genere contenta debent excludi per particulas differentiales: sed nulla est alia differentialis particula, per quam sanitas, quæ continetur sub genere, excludatur à morbi ratione nisi particula *præternaturam*, per quam quidquid est naturale

naturale viuenti, qualis est sanitas, excluditur: ergo necessaria est pericula *præter naturam*, in morbi diffinitione.

Probatur 3. Intrinsicca morbi ratio completur per hoc quod sit dispositio præternaturaliter modificans subiectum ad operandum: sed hoc per nullam aliam particulam, ita commodè potest explicari sicut per particulam *præter naturam*: ergo hæc particula, necessariò in morbi diffinitione est ponenda.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD 1. respondetur: Quod ex parte principij dicuntur secundum naturam, quæ proueniunt à principio intrinseco passo conferente vim: ea autem ex parte finis possunt dici præter naturam, dum ordinantur in aliquem finem præter naturam, vt patet de morbis in argumento adductis.

Ad 2. respondetur: Quod communiter & ab Hipp. aliqui morbi dicuntur secundum naturam aliquibus naturis, non quia sunt naturales illis, sed quia sunt illis naturis proportionati, quatenus propter suas intemperies possunt faciliter in illos labi.

Ad 3. respondetur: Quod naturale sumitur tripliciter. Primò, pro eo quod constat natura, de quo Arist. lib. 2. physic. cap. 2. Secundò, quod in modo quo fit, convenit cum eis, quæ sunt nobis secundum naturam; in qua acceptione diximus aliquos morbos esse nobis naturales ex parte principij, licet ex parte finis sint præternaturales. Tertio modo dicitur naturale illud, quod perficit, vel naturaliter constituit corporis constitutionem; quam acceptionem adducit Galen. lib. 6. de placitis Hipp. & Platonis. Ex his patet, quod morbi hæreditarij sunt secundum naturam ex parte principij iuxta secundam acceptionem: sunt tamen præter naturam ex parte finis, destruunt enim naturalem corporis constitutionem.

RESOLVTIO VI.

Vtrum particula, *ladens operationes*, in morbi diffinitione sit ponenda.

§. I.

Partis negativæ proponuntur fundamenta.

Particulam, *ladens operationes*, in morbi diffinitione non esse necessariam videtur suadere; primò, quod per particulam, *affectedus præter naturam*, sufficienter explicatur, quod morbus debeat lædere operationes: si enim modificat præternaturaliter ad operandum, læsionem inferre operationibus est necesse: ergo particula, *ladens operationes*, redundat.

Respondetur: Quod dispositio præternaturalis est duplex: Alia quæ præternaturaliter disponit ad esse tantum, vt fædus color, qui non est morbus, dum operationes non lædit. Alia est quæ disponit ad esse, & operari præter naturam, quæ induit morbi rationem: & ad primam excludendam ponitur particula, *ladens operationes*.

Contrà: operari sequitur ad esse dispositum: ergo præternaturaliter operari ad præternaturaliter esse dispositum: ergo eo ipso quod corpus sit præternaturaliter affectum, est præternaturaliter dispositum ad operari.

Secundò: si lædere operationes esset constitutiua morbi ratio, non posset dari actio læsa quin daretur dispositio præter naturam læsiva operationum: sed sine

læsiva dispositione operationum datur actio læsa, vt apparet in ventriculo si priuatur alimento, vel tribuatur illi lapides, aut acinis repleatur, vbi abolita sit actio sine præternaturali dispositione læsiva operationum: ergo lædere operationes non est ratio formalis morbi.

Tertiò: symptomata prouenientia à morbo sunt exiens mutatum, qualitas mutata, & actio læsa; sed in morbi diffinitione non ponuntur reliqua accidentia: ergo nec læsio operationum petit poni.

§. II.

Affirmatiua pars sancitur, & fulcitur auctoritate, & rationibus.

Resoluendum: quod lædere operationes est ratio formaliter constitutiua morbi. Sic ex Galeno & Auicena deducitur, & tenent omnes Auctores admittentes Galenicam diffinitionem; præcipue tamen ipsam admittit Galen. lib. de constit. artis medicina, lib. de different. morb. lib. 6. method.

Probatur: disponere ad actiones est generica ratio ad morbum & sanitatem; sed ad sanitatem contrahitur per hoc, quod est disponere ad perfecte eliciendas operationes: ergo ad morbum debet contrahi per hoc quod est disponere ad operationum læsionem: ergo particula, *ladens operationes*, debet in morbi diffinitione poni, tamquam ratio differentialis, & constitutiua illius.

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

AD primam replicam respondetur, quod operari sequitur ad esse dispositum in ordine ad operari, non tamen ad esse dispositum tantum, & consequenter operari præternaturaliter, & cum læsione operationum, sequitur ad esse dispositum præternaturaliter ad operandum, non tamen ad esse præternaturaliter dispositum.

Ad 2. respondetur: Quod actio duplici de causa potest aboleri, vno modo ob vitium potentia, quæ præternaturaliter est disposita ad operandum, & tunc actio abolita aut læsa prouenit à morbo: Alio modo propter ineptitudinem passi, vt in exemplo in argumento adducto, in quo actio abolita non est symptoma, hoc enim sequitur ad morbum; sed est actio abolita subsequuta ad impotentiam facultatis circa subiectum ineptum pro illius actione.

Ad 3. respondetur: Quod morbus diffinitur per læsam operationem, & non per reliqua accidentia: tum quia reliqua accidentia non superueniunt nisi media operationis læsione; tum quia numquam potest dari morbus sine læsa operatione; bene tamen si ne reliquis symptomatibus.

RESOLVTIO VII.

Vtrum particula, *sensibiliter*, sit necessaria in morbi diffinitione.

§. I.

Dubitandi proponuntur fundamenta.

Pars negatiua his valet foueri, primò: Morbus sub quacumque intentione utcumque parua, & insensibili morbi rationem induit: ergo particula, *sensibiliter*, superflua est. Probatur antecedens ex Gal. lib. 1. de locis affectis, dicente: *Morbus vero calidus, & frigidus, & siccus protinus ab initio cum primum corporis*

corporis temperatura, quæ bonæ valetudini debetur, limites exceſſerit, eandem ſibi naturam habet: Ergo utcumque parvus & inſenſibilis morbus veram morbi rationem induit.

Reſpondetur, quod morbus poteſt dupliciter conſiderari, vel phyſicè, vel medicè: phyſicè in quacumque intenſione utcumque parua habet veram morbi rationem. Medicè, quia ut inquit Auicenna. Medicus eſt Artifex ſenſualis, non dicitur habere morbi rationem, niſi dum ſenſibiliter lædit actiones.

Contra: poſſunt actiones fieri inſenſibiliter læſæ: ergo etiamſi morbus habeat veram morbi rationem, non lædet ſenſibiliter actiones.

Secundò: ſi particula ſenſibiliter eſſet neceſſaria, maximè ut excludat à ratione morbi neutram diſpoſitionem, quia inſenſibiliter lædit operationes: ſed neutra diſpoſitio ſenſibiliter medio modo inter naturalem & præternaturalem, diſpoſitionem lædit: ergo neutra diſpoſitio per particulam ſenſibiliter non excluditur.

Tertiò: pro ſanitate non eſt neceſſarium, quod operationes fiant ſenſibiliter ſanæ, ergo pro morbo non eſt neceſſarium, quod operationes ſint ſenſibiliter læſæ.

§. II.

Communis admittitur & comprobatur doctrina.

Resoluendum affirmatiuè: ſic ſancit Gal. in diſſinitione adducta: ſic receperunt quicumque illius admittunt diſſinitionem.

Probat: per particulam ſenſibiliter aliquid excluditur à ratione morbi contentum ſub eius genere, quod à nulla alia particula diſſinitionis excluditur: ergo particula ſenſibiliter ponenda eſt in morbi diſſinitione. Probat: antecedens; neutra diſpoſitio continetur ſub ratione generica ſed hæc non excluditur niſi per rationem genericam: ergo aliquid per illam excluditur, quod per nullam aliam excluditur.

§. III.

Soluuntur argumenta.

AD 1. Reſpondetur pro vltima replica; quod actiones inſenſibiliter læſæ poſſunt fieri à morbo phyſico; diſpoſitio tamen à qua proueniunt, donec ſenſibiliter fiant læſæ, nondum morbi medicè rationem obtinet.

Ad 2. Reſpondetur: quod neutra diſpoſitio medio modo elicit actionem inter ſanitatem & morbum; ſcilicet cum aliqua læſione proueniente ab illa, prout morbi phyſici rationem habet; ſed non cum ita ſenſibili læſione, qualis requiritur pro morbo medicè ſumpto.

Ad 3. Reſpondetur: quod ſanitas eſt diſpoſitio ſenſibiliter ſanas eliciens operationes, ſicut morbus eas elicit ſenſibiliter læſas: dum autem nec ſenſibiliter ſunt læſæ, nec morboſæ, diſpoſitio, à qua proueniunt, vocatur neutra.

RESOLUTIO VIII.

Vtrum particula primò & per ſe ſit neceſſaria in morbi diſſinitione.

§. I.

Proponitur & Probatur pars negativa.

Has particulas primò & per ſe, quarum altera alteram explicat, nulla neceſſitate fuiſſe in

A morbi diſſinitione à Gal. adductas tenet Argenterius: pro quo ſtat, Primò: Si ad aliquid eſſent neceſſariæ, maximè ut excludant à ratione morbi illius cauſam, quæ eſt diſpoſitio præternaturalis operationes ſenſibiliter lædens: ſed cauſa morbi primò & per ſe valet operationes lædere: ergo non excluditur per has particulas. Probat: minor, ex Gal. qui lib. 1. de cauſis ſymptom. cap. 1. docet lædi ventriculi coctionem, vel propter ciborum qualitatem, vel propter ciborum copiam: ſed ciborum copia eſt cauſa morbi: ergo à morbi cauſa prouenit immediatè læſio operationis.

B Secundò: ab vno ſymptomate prouenit per ſe primò læſio alterius operationis, ut ex læſa ventriculi chylicatione prouenit læſa iecoris actio humorum productiua: ergo læſio operationum non prouenit à ſolo morbo primò & per ſe.

Tertiò: color viridis in oculo, & linguæ amaritudo ſunt ſymptomata: ſed à colore viridi prouenit immediatè læſio videndi, à linguæ amaritudine prouenit læſio immediatè: ergo lædere primò & per ſe non eſt de eſſentia morbi.

§. II.

Affirmatiua pars præfertur & fulcitur.

Resoluendum: quod particula primò & per ſe, ponenda eſt in morbi diſſinitione. Sic cum Galeno tenent ſui Sectatores.

C Probat: 1. ex Gal. lib. de different. morb. cap. 6. ubi hanc ſancit doctrinam §. igitur qui non per ſe ipſos, ſed quatenus primo actiones inſtrumento nocent, actionem impediunt, non morbi, ſed morborum cauſæ ſunt. &c.

Probat: 2. Illud quod eſt de eſſentia alicuius rei primò & per ſe illi conuenit: ſed lædere operationes eſt de eſſentia morbi: ergo illi conuenit primò & per ſe.

Probat: 3. Cauſa morbi lædit operationes: ſed per nullam aliam diſſinitionis particulam excluditur niſi per iſtam, quia non per ſe primò, ſed medio morbo operationes lædit: ergo ad illam excludendam eſt ponenda particula primò & per ſe.

§. III.

Argenterij rationes inualida redduntur.

AD 1. Reſpondetur: quod læſio coctionis quæ in ventriculo prouenit ex vitio facultatis eſt ſymptoma in actione læſa, & primò & per ſe prouenit à morbo: actio verò abolita coctionis ob copiam materiæ, non dicitur ſymptoma, quia non prouenit à morbo; ſed negatio coctionis quæ prouenit ab ineptitudine illius quantitatis alimenti, reſpectu cuius concoctrix non dicitur habere læſionem, ſed impotentiam.

E Ad 2. Reſpondetur: Quod plura ſymptomata mediis aliis poſſunt prouenire à morbo, & ſemper per ſe primò dicunt prouenire ab illo, tum reſpectu cauſæ, tum quia vnum ſymptoma non producit ab alio, ſed omnia à morbo, licet vnum medio alio contingat fieri.

Ad 3. Reſpondetur: quod poſſunt eadem entitates quæ ſunt ſymptomata reſpectu vnius morbi, eſſe morbum reſpectu aliorum ſymptomatum: quod idem contingit in caſu argumenti.

SECTIO II.

De morborum differentiis secundum genus.

MORBORVM differentias, alias tanquam essentialia annumeravit Galenus *lib. de morborum diff.* quatenus indicatua curationes desumuntur ab illis; alia verò minus communes; quæ his superueniunt, accidentales putantur: huiusmodi sunt, secundum quas alij morbi dicuntur simplices alij complicati, dum partes, in quibus inhærent, conspirant in vnum finem, vt asthma, & pleuritis, alij sunt consequentes, qui momentanea successione superueniunt, vt paralytis ad apoplexiam; alij dicuntur connexi, quorum prior, si permanet, causa est alterius, vt pleuritis febris; alij sunt diuersi, qui sunt in diuersis partibus, in quibus nec vsus, nec functio est eadem. Præterea alij dicuntur legitimi, exquisiti, seu synceri, qui ratione sui, & ratione suæ causæ vnicam seruant naturam, vt tertiana exquisita; sic alij spurij, qui eam non seruant, vt tertiana notha maioris, vel minoris famæ; dicuntur alij parui, qui parum distant à naturali constitutione; alij magni, quibus contrarium accidit, vel à propria essentia, vel ratione partis affectæ, vel ob malum morem, aut subsequuta accidentia: alij materiales, immateriales alij dicuntur; alij vniuersales, alij particulares; alij externi, alij interni; alij proportionales, alij improporcionales; alij epidemij, qui communem habent causam, ratione cuius vniuniformiter in quolibet ætates, sexus, & temperies grassantur; alij endemij siue regionales, alicui regioni communes ob communem habitantibus causam: alij sporadici, siue dispersi, qui neque speciem eandem seruant, nec communem habent causam. Dicuntur præterea alij habituales vt hectica, alij actuales vt diaria, alij salutare, alij lethales, alij ancipites, alij benigni, qui minus sæuiunt quàm pro sua natura; alij maligni, qui è contra magis sæuiunt; alij venenati, alij pestilentes, qui deleteria agunt vi, communiter vagantur, & contagione sparguntur; alij contagiosi, quorum similes in alios pertranseunt; alij acuti simpliciter, alij peracuti, alij acuti ex decidentia, alij acuti ex reuersione, alij remittentes, alij recidivi, alij chronici, alij recentes, de quibus differentiis non disputabimus, sed de eis, quibus superueniunt.

RESOLVTIO I.

Vtrum morbus formaliter sumptus sit multiplex secundum speciem?

Medici omnes vnanimiter fatentur de omni morbo, quòd plures habet sub se genericas differentias; Nos verò seorsim disputabimus de morbo formaliter sumpto, ac de ipso pro materiali; & quòd morbus formaliter sumptus sit triplex secundum genus; suadet,

Primò communissima Galeni doctrina, qui *lib. de differentiis morborum* sancit de omni morbo, quòd sit triplex secundum genus, à quo receperunt omnes sui Commentatores: ergo morbus pro formali multiplex est.

Secundò: morbus formaliter sumptus resultat ex morbo pro materiali: sed de morbo pro materiali omnes admittunt, quòd saltem est triplex secundum ge-

nus: ergo triplex debet esse morbus pro formali, qui resultat ex illo.

Tertiò: si morbus pro formali esset vnus secundum speciem atomam, vnica esset indicatio curatiua illius, vnicum remediorum genus, & via: sed pro ipso auferendo multiplex secundum genus sumitur indicatio, multiplex intenditur via, & remediorum multitudo: ergo morbus pro formali est multiplex secundum genus.

§. II.

Veriorem sancimus doctrinam.

Resoluendum: quòd morbus formaliter sumptus vnus est secundum speciem atomam.

B Probatur 1. Morbus formaliter sumptus, & sanitas formaliter sumpta sunt contrariè opposita; vt ex Galeno, & Auicenna probauimus *disputatione prima antecedenti*: sed sanitas est vna secundum speciem atomam sumpta formaliter, vt probauimus in *eadem disputatione*: Ergo morbus pro formali est vnus secundum speciem atomam. Consequentia patet ex Aristotele *lib. 5. metaph.* docente, quòd *uni vnum est contrarium*.

C Probatur 2. Illa qualitas est vna secundum speciem, cuius effectus formalis est vnus secundum speciem: sed effectus formalis morbi formaliter sumpti, & pro vt est dispositio præternaturalis est vnus secundum speciem: ergo morbus formaliter sumptus est vnus secundum speciem. Probatur minor, siue præternaturalis dispositio oriatur ex intemperie, siue ex mala compositione, siue ex soluta vnitatem, semper illius formalitas stat in hoc, quòd afficiat subiectum modificetque potentias ad præternaturaliter operandum: ergo effectus formalis semper est vnus secundum speciem.

Probatur 3. Nulla est differentia assignabilis inter morbos formaliter sumptos, nisi penes hoc, quòd alter altero magis aut minus operationes lædat: sed magis aut minus intra eundem effectum non variant speciem: ergo morbus formaliter sumptus non est multiplex specie.

§. III.

Rationes pro communi opinione soluuntur.

AD 1. Respondetur: quòd Galenus in *lib. de differentiis morborum* tantum egit de differentiis morborum pro materiali; quia de morbo agit secundum differentias, quæ conducunt ad illius curationem, ad quam conducunt illæ, quæ sumuntur à morbo pro materiali, ex quarum ablatione auferitur morbus pro formali, qui continenter dependet à morbo pro materiali.

E Ad 2. Respondetur: quòd licet morbus pro materiali sit multiplex, & ex illo resultet morbus pro formali vnus, quia ex quocumque morbo pro materiali resultat, semper eundem habet communicare effectum formalem; calor enim siue ab igne, siue à luce, siue à forma mixta producat, semper est vnus secundum speciem; quia semper communicat eundem effectum formalem secundum speciem.

Ad 3. Respondetur: quòd à morbo formaliter sumpto vna est curatiua indicatio, sui scilicet ablatio; hæc autem ratione causæ à qua dependet, variatur, & fit multiplex; quia in modo tendendi ad causarum ablationem multiplex petit esse remedium,

RESOLVTIO II.

Vtrum morbus pro materiali diuidatur adæquatè in intemperiem, malam compositionem, & solutam vnitatem?

§. I.

Fernelij refertur opinio: dubitandi proponuntur rationes.

Fernelius lib. 1. *pathologia*, plura contendit stabilire morborum genera, quàm quæ à Galeno admittuntur: cuius rationes subsequenter examinabimus. Alij verò numerum contendunt imminuere.

Primò: morbus & sanitas contrariè opponuntur, vt probauimus, sunt enim sub eodem genere, scilicet sub dispositione; mutuo se expellunt ab eodem subiecto, circa viuens enim idem versantur; maximè inter se distant, cum morbus sit dispositio præternaturaliter afficiens subiectum ad operandum, sanitas sit dispositio naturaliter afficiens subiectum ad operandum: sed sanitas non resultat nisi ex temperie, compositione, & vnitatem debite se habentibus: ergo morbus non resultat nisi ex temperie, mala compositione, & solutione continuitatis simul concurrentibus.

Secundò: non minùs est necessaria in nostro corpore pars, quæ concurrat præstando vsum, quàm quæ concurrat eliciendo actionem: sed ex tribus generibus annumeratis morborum resultat morbus pro formali, à quo læduntur actiones ob vitium partis elicientis actionem; ergo aliud morbi genus debet resultare ex vitio partis præstantis vsum.

Tertiò: durities, mollities, & aliæ secundæ, tertiæ, aut quartæ qualitates excedentes, sunt morbi non solutæ vnitatis, nec malæ compositionis, cum nec vnitatem, nec compositionem inuertant; non intemperiei, cum secunda à primis tantum proueniat qualitatibus: ergo est aliud morbi genus.

Quartò: solutio continuitatis, intemperies, & mala compositio simul sumptæ sunt morbus, & lædunt operationes, licet quilibet seorsim non valeret illas lædere: ergo simul sumptæ constituunt quartum genus morbi distinctum à tribus enumeratis seorsim sumptis.

Quintò habitus, & dispositio, morbus acutus, & chronicus, & aliæ innumeræ differentiæ sunt morbi sub nullo ex annumeratis contentæ: ergo aliæ differentiæ sunt superaddendæ.

§. II.

Galeni & Auicennæ doctrina Auctorum assensu, & rationibus fulcitur.

Resoluendum affirmatiuè: sic docet Galenus lib. *de different. morborum*, Auicenna fen. 2. 1. *doctrina* 1. hos sequuntur Valles, lib. 5. *controuersiarum* cap. 2. Mercatus lib. 3. *de morbis* art. 2. *conclus.* 1. Heurnius *institut. medicinal.* lib. 6. c. 2. Sancta-Cruz lib. 1. *de morbo & symptomate*, cap. 4. Rosellus lib. *de different. morborum*, Valeriola lib. 3. *de locis communibus*, cap. 2. Iulius Alexandrinus in *annotationibus ad libros de different. morborum*, Leonardus Fuchsius *institut. medicinal.* lib. 3. *sectione.* 1. cap. 4. Sennertus lib. 2. *instit. part.* 1. cap. 2. Varandæus lib. *pathologia vniuersalis* cap. 6. Comes Montanus lib. *de different. morbor.* Gentilis, Iacobus, & reliqui Auicennæ commentatores fen. 2. 1. *disp.* 1. & est communis apud omnes Interpretes agentes de morbo pro materiali.

A Ratio desumitur à Galeno lib. *de different. morborum*, cap. 2. Tot sunt genera morborum pro materiali, quot sunt in corpore nostro adintegritia illius naturalis constitutionis, cum ex cuiuslibet illorum vitio valeat morbus resultare formaliter sumptus; sed tria adintegritatem corporis nostri naturalem constitutionem: ergo triplex morbi genus pro materiali valet reperiri. Probat minor, naturalis constitutio debet adintegrare vnum corpus, vt viuens: sed corpus vt vnum sit, continuitatem requirit: vt viuens, petit fieri tum ex partibus organicis pro quibus requiritur debita compositio, tum ex similaribus componentibus illas, pro quibus requiritur debita temperies: ergo ad nostri corporis constitutionem debitam tria requiruntur, vnitatem, compositio, & temperies.

B Probat 2. Tot sunt genera morborum, seu species subalternæ sub morbo, quot sufficiunt vt omnes inferiores species contineantur sub illis: sed sub tribus annumeratis continentur omnes inferiores differentiæ, vt ex infra dicendis constabit: ergo triplex genus morborum iam annumeratum est admittendum.

Probat 3. Morbus pro materiali est entitas ex cuius positione resultat morbus pro formali: sed morbus formaliter sumptus resultat necessariò vel ex vitiata intemperie partium similarium, vel ex mala compositione organicarum, vel ex soluta ambarum vnitatem: ergo triplex morbi genus pro materiali debet admitti.

§. III.

Ex communi doctrina soluuntur rationes dubitandi.

Ad 1. Respondetur: quod sanitas cum sit perfectio viuentis, est de genere boni, & cum bonum proueniat ex integra causa, sanitas non resultat nisi ex temperie, compositione, & vnitatem debitis. Morbus verò est de genere mali, est enim dispositio malè ac præternaturaliter afficiens subiectum; & idè ex quocumque defectu prouenit.

D Ad 2. Respondetur: quod ex doctrina Galeni lib. 4. *de vsum partium*, & lib. *de different. morborum* cap. 2. in parte organica vnica est particula, quæ actionem elicit, & plures, quæ præstant vsum pro tali actione, omnes tamen illæ disponuntur per sanitatem, vt debite; per morbum, vt indebite ad operationem concurrant: & dispositio præternaturalis resultat ex vitiata temperie, compositione, aut vnitatem, in quacumque illarum.

Ad 3. Respondetur: quod sicut debita temperies adintegratur ex debita proportionem primarum, secundarum, & reliquarum qualitatum; similiter morbus resultat ex intemperie cuiusvis qualitatis primæ, secundæ, vel alterius cuiusvis.

E Ad 4. Respondetur: Quod cum morbus resultet ex quocumque defectu, si quilibet est ita parvus vt non possit ex illo resultare, cum neuter illorum ex vnione cum reliquis fiat maior; nec ab omnibus simul resultabit morbus.

Ad 5. Respondetur: Quod sub tribus generibus morborum comprehenduntur omnes differentiæ essentielles dictæ, reliquæ verò de quibus in argumento, & aliæ quamplurimæ sunt accidentales, quæ his accidunt, de quibus non agimus sub hac disputatione.

RESOL

RESOLVTIO III.

Vtrum detur morbus formæ alius ab enumeratis genere.

§. I.

Argenterij, & Fernelij refertur opinio.

Argenterius in lib. de different. morborum, cap. 4. Fernelius libro 1. pathologia cap. 9. lib. 2. de abditæ rerum causis, morbos formæ, quantum morbi genus constituere contendunt: quod Fernelius reducere contendit ad morbos in intemperie. Pro quibus stat, Primò: Quodlibet morborum genus resultat ex improporitione alicuius entitatis concurrentis ad constitutionem nostri corporis, & idè ex intemperie, mala compositione, aut soluta vnitatem resultat morbus: sed præter tria assignata pro viuentis conformatione requiritur etiam forma substantialis ad eius constitutionem: ergo ex positione alicuius corruptentis ipsam, resultabit morbus, & huiusmodi fundamentum dicitur morbus formæ, eritque ab aliis aliud.

Secundò: Galenus lib. artis medicinalis, cap. 85 & lib. 2. de natura humana, comm. 2. & lib. de simpl. medicamen. facult. distinguit à qualitatibus manifestis, quæ nos alterare valent, alios morbos in intemperie, qui sine qualitatibus alterantium interuentu formam valent corrumpere, quales sunt deleteriæ, & alexipharmacæ qualitates: ergo huiusmodi morbi, quatenus reductiue sunt sub morbis partium similarium, genere ab intemperie differunt.

Tertiò: idè calor præternaturalis est morbus in intemperie, quia pugnat cum debita temperie, & illam corrumpit: sed similiter forma substantialis venenosi animalis pugnat cum forma substantiali hominis, & illam corrumpit, vt experientia comprobatur: ergo erit morbus formæ genere distinctus à tribus enumeratis.

§. II.

Roselli, Sanctæ Crucis, Varandei, & aliorum præfertur opinio.

Resoluendum: Morbos formæ dictos non reduci ad morbos in intemperie, sed propriè sub illis contineri: sic tenet Rosellus in lib. Gal. de morb. & symptomate q. 32. Sancta-Cruz in libris de different. morborum cap. 4. Angelucius lib. 1. de arte medica cap. 2. Duncanus lib. 2. pathologia c. 1. Valleriola lib. 2. de locis comm. c. 2. Sennertus instit. tom. 1. lib. 2. p. 1. c. 2. Plempius Fortunatus lib. 4. de fundament. Medicina cap. 3. Mercatus tom. 1. lib. 3. class. 1. q. 174. Varandæus lib. pathologia cap. 6. Heurnius instit. lib. 6. cap. 2.

Probatur 1. Si morbus formæ esset genere alius à tribus receptis ex Galeni doctrina: ipse actiones læderet, manente debita vnitatem, compositione, & temperie: sed his manentibus cum debita proportionem resultat sanitas perfecta, vt latè disp. 1. probauimus, cum qua debite eliciuntur operationes: ergo non datur formæ morbus alius ab enumeratis genere.

Probatur 2. Morbo existente, est pugna & contrarietas expellens, aut corrumpens debitam constitutionem, cui talis morbus opponitur: sed debita vnitatem, compositione, & temperie manentibus, nulla est pugna nec contrarietas: ergo nullus est morbus.

A Probatur: omnia sunt secundum debitam partium constitutionem: ergo nulla est pugna.

Dices; quod morbus formæ, licet non pugnet, nec contrarietur temperiei, vnitati, aut partium compositioni; contrariatur tamen formæ substantiali, & cum illa pugnat, illamque corrumpit, atque expellit.

Contra: forma viuentis est substantia; ergo nullus est morbus illi contrarius, & illius corruptiuus. Probatur consequentia: huiusmodi morbus, vel esset substantia, vel esset accidens: si substantia, non est morbus, quia hic debet esse dispositio, & ponitur sub qualitate in prædicamento: si accidens, non posset esse contrarius formæ substantiali, cui cum substantia nullum est contrarium: ergo nullum genus morbi, à tribus enumeratis distinctum datur.

B Probatur 3. Nulla entitas potest assignari, quæ dicatur morbus formæ distinctus à tribus enumeratis: ergo Fernelij opinio ruit. Probatur antecedens, talis entitas, vel est præternaturalis dispositio formæ, & tunc erit morbus in intemperie: vel est ipsa forma viuentis, & hæc non; aliàs idem esset sibi contrarium, & corruptiuum: vel est forma alia substantialis viuenti contraria, & hoc non; quia substantiæ nihil est contrarium, nec substantia contrariatur alicui; vel est qualitas occulta dicta à tota substantia, & hæc morbum in intemperie proprium constituit: ergo nulla est entitas constituens morbum formæ aliud ab enumeratis.

§. III.

Fernelij, & Argenterij fundamenta soluuntur.

Ad 1. Respondetur: Quod duplex constitutio reperitur in viuentem, alia ex materia, & forma coalescit, ex quibus conflatur esse: alia ex temperie, vnitatem, & continuitate concrefcit, ex quibus debite constitutis resultat sanitas: ex quolibet eorum improporionatis resultat morbus: & sicut ex his debite, aut indebite constitutis insurgit sanitas, aut morbus; similiter ex illis esse, aut non esse viuentis sequitur, cui accedit morbus aut sanitas.

D Ad 2. Respondetur: quod qualitates occultæ deleteriæ alexipharmacæ, quæ dicuntur à tota substantia, vel formæ qualitates, sunt veræ qualitates; & morbi formæ dicuntur à Galeno, non quia morbum distinctum constituent à morbis in intemperie, sed quia sunt qualitates non ortæ ex primarum interuentu, sed tamquam formæ proprietates.

Ad tertium Respondetur: quod forma substantialis venenosi animalis pugnat cum forma substantiali hominis, & illam corrumpit; non sicut calor cum frigiditate illam corrumpens vt contrariam: sed pugnat mediâ occultâ quadam qualitate, quæ oritur à tali forma, & in genere causæ æquiuocæ, operando, aliquando corrumpit debitam temperiem, aliquando debitam vnitatem, aliquando compositionem; & inde prouenit præternaturalis dispositio à qua læduntur operationes.

RESOLVTIO IV.

Vtrum detur morbus materiæ, distinctus genere à tribus enumeratis.

§. I.

Fernelij & Gardinij proponuntur opiniones.

Gardinius subscribens Fernelio morbum materiæ admittit diuersum constituentem morbi genus

genus à tribus enumeratis ; eiusdem fultus sequentibus fundamentis.

Primò : non minus materia conducit ad viuents debitam constitutionem, quàm temperies, vnitas, & compositio : ergo non minus resultabit morbus ex eius vitio quàm ex vitio reliquorum.

Secundò : sunt aliquæ qualitates materiæ debitæ, ex quarum improporcionata temperie confurgit morbus : ergo admittendum est morborum materiæ genus ab aliis distinctum. Probatur antecedens ex doctrina Galeni *lib. 2. de causis symptomat. cap. 5. & 7. & lib. 2. ad Glauconem, cap. 2.* vbi docet, quòd ex raritate in ventriculo facilius subsequitur ex acribus, & acidis dolorosum symptoma: ergo quia ex illa intemperie resultat morbus.

Dices: quòd ex illis qualitatibus improporcionatis resultat morbus pro formali, tamquam ex morbo in intemperie, qui sub tribus annumeratis reperitur.

Contrà : morbus in intemperie non dicitur, nisi ille, qui fit ex primis qualitatibus intemperatis : sed illæ non sunt primæ qualitates : ergo ex illis non fit morbus in intemperie. Probatur maior ex Galeno in *lib. de different. morb.* vbi morbos in intemperie vocat, Morbos partium similarium : sed parti simili vt tali cum sit ea, quæ ex elementis fit, solum competit primarum qualitatum temperies: ergo morbus ex intemperie solum dicitur ille qui ex primis fit qualitatibus.

Tertiò : mollities, & durities, crassitudo & tenuitas, dum debite proportionantur disponunt pro actionibus rectè eliciendis ; dum excedunt, vitiant actiones, quatenus materiei improporcionem coadiuuant, ineptamque illius molem pro actionibus reddunt : ergo sunt materiæ morbi dum improporcionatæ redduntur.

Quartò: asperum, & lene varias materiei dispositiones ponunt, secundum quas improporcionata redduntur organa pro suis eliciendis operationibus, ex Galen. *lib. de different. morborum, cap. 8.* ergo morbi materiæ fiunt ex illis ab enumeratis diuersi.

§. II.

Galenī sectatorum præfertur opinio.

Resoluendum negativè : sic sancit Galenus *lib. de different. morbor.* Et amplectuntur omnes Auctores resolutione antecedenti citati, reliquique Galeni sectatores.

Probatur 1. Morbus materiæ deberet sic dici, quia ex illo resultat præternaturalis dispositio lædens materiæ operationes: sed nullæ sunt materiæ operationes, cum nuda sit potentia nullam includens vim agendi, nec actualitatem: ergo nulla est entitas, quæ morbus materiæ valeat dici.

Secundò: si darentur morbi materiæ, maximè quia essent eius corruptivi, sicut reliqui sunt corruptivi constitutionis debitæ viuenti : sed materia prima est ingenerabilis, & incorruptibilis : ergo materiæ nulli sunt morbi.

Probatur 3. Si qualitates secundæ aut tertiæ deberent dici morbi materiæ, maximè quia, sicut primæ qualitates dicuntur morbi formæ, reliquæ debent dici morbi materiæ: sed hæc ratio non convincit: ergo non dicuntur materiæ morbi, nec dispositiones. Probatur minor, hæc qualitates si essent materiæ dispositiones, vel essent dispositiones conservatiuæ, & hoc non ; quia materia conservatur per dispositiones conservatiuas formæ, & compositi : vel essent dispositiones ad operandum, & hoc non, quia mate-

ria nullam habet propriam operationem distinctam ab operationibus compositi : ergo nulla est ratio quare prædictæ qualitates dicantur materiæ dispositiones.

§. III.

Fernelij & Gardinij ruunt fundamenta: & Galeni doctrina corroboratur.

Ad 1. respondetur : Quòd non minus conducit materia ad viuents debitam constitutionem entitatiuam, quàm conducit temperies, compositio, & vnitas ad constitutionem conservatiuam, non tamen ab ea sequitur morbus, aut sanitas formaliter, quia hæc dispositiones sequuntur ex hac vel illa dispositione conservatiua, non verò entitatiua.

B Ad 2. respondetur: Quòd pars mixta mixtam exigit dispositionem primarum qualitatum, interuentu quarum secundæ, & tertiæ qualitates sequuntur: ex quibus in suo genere mixta etiam sequitur dispositio, & temperies.

C Ad 3. respondetur : Quòd durities, mollities, crassitudo, & tenuitas pro vt sunt secundæ qualitates si excedant, & fiant intemperatæ, ita vt resultet ex illis præternaturalis dispositio, est morbus in intemperie.

D Ad 4. respondetur : Quòd in aspero & leni est duplex entitas : alia ipsæ qualitates, & istæ intemperatæ sunt morbus in intemperie : alia est effectus proueniens ab illis, pro vt sunt qualitates locomotiue ponentes diuersam partium positionem in superficie, & tunc si ex tali positione partium sequitur præternaturalis dispositio, dicetur morbus in compositione, vt cum Galeno infra dicendum.

RESOLVTIO V.

Vtrum morbus à tota substantia sit diuersi generis.

§. I.

Fernelij placitum proponitur.

D Fernelius *lib. 2. de abditis rerum causis, cap. 9.* intendit dari morbos à tota substantia, ipsosque sub nullo constitui genere ex tribus annumeratis ; eosque iudicat sic dicendos, quia substantiam corrumpunt, parum læso temperamento : & eos esse in duplici differentia, vnum genus est simplex corruptio, seu extinctio calidi innati : Aliud est putredo seu dissolutio substantiæ partium, vt in Gangrena, Sphacelo, Thyphique contingit : pro cuius placito stat.

E Primò : Aër pestilens, vipera, & quæcumque alia venefica animalia corrumpunt viuens, illius vitando actiones (quod morbo est intrinsecum :) sed lædunt manente debita compositione, vnitate, & temperie : ergo constituunt diuersum morbi genus.

Secundò: Curatio, quæ contrariis perficitur, fit plerumque per medicamenta alexipharmaca, quæ nulli morborum generi ex tribus annumeratis opponuntur : ergo datur aliud genus morbi cui opponitur ab eis distinctum.

Tertiò: Morbus à tota substantia, v.g. qualitas pestilens, deleteria, & venenosa, non vitiat debitam elementorum temperiem, cum illi non opponatur; nec continuitatem soluit, nec compositionem vitiat, cum sit qualitas nullam in ea agendi virtutem obtinens : Ergo morbi genus aliud constituit ab enumeratis.

§. II.

§. II.

Communis amplectitur opinio.

Resolvendum: Quòd morbus à tota substantia dictus ad aliquem ex annumeratis debet reduci: sic communis Medicorum assensus tenet contra Fernelium.

Probatur 1. morbus à tota substantia ex Fernelio est morbus corrumpens naturam & substantiam partissimilarem: sed partis similis substantia non potest corrumpi nisi per solutionem continui, vel intemperiem: ergo morbus à tota substantia debet consisti sub aliquo illorum. Probatur minor, substantia partis similis ex Galeno tantum exigit debitam unionem, & temperiem sibi connaturalem: ergo tantum potest corrumpi per solutionem continui, aut per intemperiem.

Confirmatur: debita sanitate existente non potest substantia corrumpi; sed cum debita unitate, temperie, & compositione stat perfecta sanitas; ut patet ex disput. 1. ergo nullus potest superaddi morbus corrumpens substantiam.

Probatur 2. Si aliquis daretur morbus genere distinctus ab eis, qui enumerantur à Galeno, maxime spirituum corruptio, ut admittit Fernelius: sed spirituum corruptio non est morbus, cum morbus debeat esse passio viventis, & spiritus non vivunt: ergo huiusmodi morbus non est admittendus.

Dices: quòd Fernelius non loquitur de corruptione spirituum animalium, aut vitalium, hæc enim tantum est causa morbi; sed de corruptione spiritus implantati, seu calidi innati, quod vivens est; & consequenter eius corruptio, seu præternaturalis affectio est morbus.

Contrà: vel per corruptionem calidi innati intelligit Fernelius actionem alterationis caloris deunientis; & hæc est morbus in intemperie, vel intelligit partium separationem; & hæc est morbus in soluta unitate: vel intelligit separationem totalem partium: quæ corrumpuntur, & tunc pars quæ remanet, morbum patitur in mala compositione: ergo corruptio calidi innati, quæ viventis substantia corrumpitur, sub aliquo ex morbis à Galeno enumeratis debet poni.

Dices: Fernelium respectu spirituum vocare morbum à tota substantia non illorum corruptionem, sed extinctionem, quæ potest sine corruptione fieri.

Contrà: extinctio calidi innati vel provenit sicut in lucerna ab impediante aut suffocante flammam igneam partis alicuius: vel ab aliquo agente frigido sua nimia frigiditate corrumpente naturalem calorem: sed non provenit à causa suffocante, quia in corpore nec actu est ignis, nec flamma: nec pars vivens habet illum motum sursum, qui reperitur in igne, ratione cuius possit suffocari: si autem fiat à causa frigida corruptio, fit ab intemperie: ergo non ab aliquo morbo ab enumeratis à Galeno diverso.

Probatur 3. Si morbus venenosus v. g. aer pestilens esset genere alius, ab eis, qui enumerantur à Galeno, maxime, ut Fernelius admittit, quia opponitur substantiæ viventi: sed aer pestilens non potest dici morbus, licet sit morbi causa, nec per suam substantiam posset nostræ substantiæ opponi, cui nihil est contrarium: ergo non datur in aere pestilente, per quid dicatur morbus ab enumeratis genere alius.

Dices: quòd aer, quatenus afficitur deleteria qualitate, est corruptius substantiæ nostræ.

Contrà: illa qualitas, qua aer afficitur, est acci-

D. Brano Resol. Medic. Pars II.

dens illi superveniens, media alteratione viventi communicabilis: ergo in vivente est qualitas in intemperie ipsum præternaturaliter afficiens.

§. III.

Solvuntur argumenta pro Fernelio adducta.

AD 1. distinguo minorem: manente debita temperie primarum qualitatum, & earum, quæ sequuntur ad illam, concedo: manente debita temperie absolute, nego minorem: sunt enim qualitates ex Galeno simplicium 11. cap. de Cancro, & 5. simplicium cap. 16. in quadruplici genere. Aliæ dicuntur primæ, quæ primò ab elementis mixto communicantur, caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas: Aliæ secundæ, quæ primarum interuentu oriuntur, ut raritas, & densitas: Aliæ tertij sunt generis ad agendum maximè ordinatæ, ut virtus adstringens, attenuans: Aliæ sunt quarti generis, quæ dicuntur occultæ, quia non percipiuntur per sensum, sed tantum relucet per suos effectus; & dicuntur à tota substantia, quia non fiunt interuentu primarum qualitatum, sed ab ipsa substantiali forma, ut tali oriuntur tanquam illius proprietates: dicuntur cælestes, vel quia creditur ab aliquibus à cælo produci; vel quia sunt similes qualitatibus cælestibus occultis, mediis quibus influunt astra in hæc inferiora; & hæc qualitates, si sunt deleteriæ, etsi viventi communicatæ nullo sensu percipiuntur, illarum tamen relucet effectus: ideò indicant aliqui morbum illum communicari à forma substantiali, cum reuera fiat ab his occultis qualitatibus, vel quia in genere causæ æquivocæ subiectum intemperent, solvant continuum, vel vitient compositionem, ex quo ab illis provenit læsio operationum propter resultantem præternaturalem dispositionem ex vicio ab eis communicato; vel quia modificent primas qualitates; vel quia dispositivè in suo genere malè afficiant: utcumque tamen remanet vitium, ex quo resultat præternaturalis dispositio intra aliquod morbi genus ex tribus annumeratis.

DAD 2. Respondetur: Quòd licet Bezoartica remedia non pugnent cum aliqua intemperie sensibili, pugnant cum intemperie occulta, & sensui imperceptibili.

Ad 3. Respondetur: Quòd deleteria qualitas aliquando vitiat debitam temperiem primas qualitates producendo, ut apparet in contagio febris pestilentis; aliquando modificando, ut apparet in ipsa febre pestilenti, in qua calor utcumque appareat temperatus fit lethalis ob pestilentis qualitatis occultæ modificationem, qua calorem afficit.

RESOLUTIO VI.

EVtrum morbi hæreditarij sint sub aliquo genere ex tribus annumeratis.

§. I.

Pars affirmativa proponitur & fulcitur.

Morbos hæreditarios dari fatetur Hipp. lib. de genitura, lib. de morbo sacro, lib. de aere, & locis. Avic. fen. 2. 1. doctrina. 2. c. 18. At verò huiusmodi morbos distinctam habere naturam, ad diversumque genus pertinere ab eis, quæ traduntur à Galeno suadet.

S

Primò

Primò: morbi hæreditarij diuersam omninò retinent naturam, ac morbi à Galeno enumerati: ergo sub distincto genere debent collocari: Probatur antecedens, communicantur à generante in genitum; quod nulli generi morborum ex eis quæ annumerantur à Galeno est proprium: ergo habent distinctam naturam.

Secundò: morbus hæreditarius est qui in genito producit à parentibus media virtute generatiua per se primò intendente similis productionem: sed nullum genus ex tribus à Galeno enumeratis per se primò intentus producit: à generante, aliàs ab omni illo producerentur: ergo morbus hæreditarius genere est alius à tribus enumeratis à Galeno.

Tertiò: morbus Gallicus est hæreditarius: sed sub nullo ex annumeratis à Galeno potest poni: ergo est genere alius ab illis.

Dices: quòd est sub intemperie, consistit enim in quadam occulta qualitate iecur primò malè afficiēte.

Contrà: morbus Gallicus est hæreditarius genito: communicatus media facultate formatrice, sed facultas formatrix nullam valet producere occultam qualitatem morbosam: ergo illum producit tamquam genus aliud morbi ab intemperie distinctum.

§. II.

Sancitur Galenica doctrina.

Resoluendum: quòd morbus hæreditarius dicit accidentalem differentiam superuenientem alicui generi eorum, quæ à Galeno annumerantur.

Probatur 1. morbus hæreditarius est morbus similis alteri, qui stetit in progenitoribus, & propter contractum vitium in principiis generationis relucet in genito: ergo eiusdem naturæ debet esse in genito, ac in generante; sed prout in genito, dum non dicitur hæreditarius, est sub aliquo genere ex annumeratis à Galeno: ergo dum genito communicatur, sub eodem genere est.

Probatur 2. morbus hæreditarius solum addit supra morbum differentiam accidentalem, per quam denominatur talis, quatenus alius similis præstitit in parente: sed differentię accidentales, quæ superueniunt morbis in suo esse constitutis, non extrahunt morbos ab eo genere, sub quo ex sua natura petunt constitui: ergo morbi hæreditarij non sunt sub alio genere ab enumeratis à Galeno.

Probatur 3. morbus hæreditarius, compositione, vnitate, & temperie debitè se habentibus, reperiri non valet; quia his rectè se habentibus resultat sanitas: ergo dum superuenit, alicuius ex his naturam retinet.

§. III.

Solutio argumentorum traditur.

AD 1. Respondetur: Quòd morbi hæreditarij sunt eiusdem speciei cum eis, qui erant in genito, ut in arthritide, thypsi, lepra, morbo Gallico, & aliis apparet: sunt autem hæreditarij, dum vitium fit habituale in parentibus, propter quod pars habitualiter debilis, & morbofa sigillat semen ad similem educendam in genito habitualement partium debilitatem, ut in macrocephalis apparet: qui ut Hipp. docet ex fasciarum cōpressione in principio habuerunt capita acuminata, tamen tractu temporis continuata sunt in genitis similis figura.

Ad 2. Respondetur: Quòd facultas per se intendit perfectam geniti productionem: sed quia actus actiuorum sunt circa passum bene dispositum; ob

A semen malè dispositum non attingit finem, quem per se intendit.

Ad 3. Respondetur: quòd morbi hæreditarij etiam per contagium possunt transire in genitum, remanet enim in principiis generationis occulta, ac contagiosa qualitas, quæ genito communicata, illius afficit partes, & vitiat actiones.

RESOLVTIO VII.

Vtrum in intemperie detur morbus proueniens ab intrinseco.

§. I.

B Dubitandi ratio & fundamenta proponuntur.

Morbus formaliter sumptus non habet causam per se, cum resultet ex positione alterius; ideo de morbo fundamentaliter sumpto inquirimus, an possit ab aliquo principio intrinseco prouenire in vno ex tribus generibus morborum; iuxta modum enim productionis morbi pro materiali producit morbus formaliter sumptus.

Primò: omnem morbum in intemperie oriri ab intrinseco probat: Tum quòd sine aëre attemperante morbosus esset cordis calor in naturali statu resultans: Tum quòd cerebrum à prædominio frigidum natua temperie indiget influente spirituum calore, quo intra debitam intensiōē coërceatur: ergo quilibet morbus in intemperie ab intrinseco prouenit.

Secundò: Quòd nec præuerso temperamento, non possit ab intrinseco resultare qualitas morbofa videtur conuincere: Quòd anima producit qualitates primas tamquam principium quo, generans tamquam principium quod, cuius actio per se primò tendit in substantiam geniti, secundariò in ea quæ conducunt ad eius conseruationem.

§. II.

Naturalis temperiei productio qualis sit, sancitur.

D**R**esoluendum: Quòd in prima hominis conformatione producit natura quamlibet partem cum debita temperie pro sui conseruatione. Sic sancit Galenus lib. 11. de usu partium c. 2. dicens: Hippocrates admirans assidue naturam iustam nominat ut quæ, non quòd prima specie atque imaginatione apparet: sed quòd viribus, atque imaginatione est equabile, eligat. Quòd, ut mihi videtur, diuina iustitia est proprium, non modò scilicet inuenire, quæ oportet; verum etiam tribuere cuique pro merito, ac dignitate; neque superfluum quidquam; nec mancum efficere, eorum, quæ facere conuenit.

Probatur 2. natura de possibilibus id facit, quòd melius est: sed melius est vnamquamque partem producere cum sibi debita & naturali temperie, quàm quòd illam emendicet à causa extrinseca, & contingenti: ergo naturalis temperies vnicuique tribuitur parti ab intrinseco.

Probatur 2. Propter quòd vnumquodque tale, & illud magis: sed toti cōposito tribuit natura in prima conformatione debitam, & connaturalem temperiē: ergo magis naturalem dedit illam cuilibet parti. Probatur consequentia, toti tribuit natura connaturalem temperiem propter operationes indepenter ab alio extrinseco: sed totius operationes sunt illæ, quæ à partibus fiunt: ergo ipsi partibus tribuit magis propriū, & connaturale principium, quo illā acquirat in prima sui

sui conformatione independenter ab alio extrinseco. A

Probatur 3. Sua connaturalis temperies est cuiuslibet parti propria passio: ergo pars quælibet habet connaturale principium illius productum independenter ab extrinseco. Antecedens patet, cum sua conseruatio sit illi debita ex vi sue generationis, quia, Qui dat esse, dat consequentia ad esse; præcipue illud, quod est ad talis esse conseruationem simpliciter necessarium.

§. III.

Præternaturalis temperiei productio discernitur.

Resoluendum 2. Quod præternaturalis temperies potest ab intrinseco produci in partibus nostri corporis, si præuertatur temperamentum substantificum earum.

Probatur primò: mixta totius, & cuiuslibet partis dispositio producitur ab anima, ut forma mixta est, quatenus per substantificum temperamentum connaturale determinatur ad eius productionem: sed eodem modo determinatur per substantificum temperamentum præternaturale ad præternaturales dispositiones, sicut ad naturales per temperamentum substantificum naturale: ergo sicut determinata per temperamentum naturale naturales qualitates producit, determinata per præternaturale, & præuersum substantificum temperamentum præternaturales qualitates producet in partibus.

Dices: quod licet ex parte substantifici temperamenti esset aptitudo ad determinandam formam pro productione qualitatum, ipsa non valet producere illas nisi in ea intentione, quæ debetur pro partium conseruatione.

Contrà: forma mixta in tantum producit qualitates primas, & elementales, in quantum communicat in virtute cum formis elementorum, quas virtualiter eminenter continet: sed virtualiter eminenter continere aliud est continere virtutem ad id producendum, vel ad producendum quicquid illud posset producere; aliàs in virtute differrent: ergo forma mixta ut virtualiter continens elementa, si determinetur, apta est ad cuiuslibet qualitatis intensiorem, si illam in virtute continet.

Probatur 2. In hectica febre producitur in corde & reliquis partibus à propria forma calor, & siccitas, quæ sunt præternaturales viuenti: ergo ab interno principio. Probatur antecedens, calor hecticus, & siccitas sunt habituales, & quæ ablata quacunque causâ extrinsecâ à propria forma conseruari, & produci valent; & ideo nisi temperamentum præuersum versus igneitate mutetur per alimenta diuersæ substantiæ, nunquam valet febris curari: ergo quia à forma producitur calor, & siccitas habitualis illius.

Probatur 2. In hydrope acquiritur iecur frigidum, & humidam temperiem habitualement, quæ nullis valet vinci alterantibus, donec per nouam partium calidarum repositionem immutetur modus substantiæ, seu temperamentum substantificum frigidum præternaturale: ergo à forma substantiali fit productio huiusmodi habitualis temperiei.

Probatur 4. Ita præternaturalis est temperies, quæ in ultimo senectutis acquiritur, & fit incompatibilis cum vita, sicut quacunque alia habitualis, & præternaturalis qualitas: sed ab anima quatenus ratione substantifici temperamenti per ætates immutata determinatur, producitur siccitas, & frigiditas ætatiua vitæ impossibilis: ergo si determinetur anima à præternaturali morbo temperamento substantifico, producet præternaturales qualitates, & morbosas.

D. Brano Resol. Medic. Pars II.

§. IV.

Dubitandi satisfit rationibus.

Ad 1. Respondetur: Quod cor connaturale habet substantificum temperamentum, & ratione illius ab anima pullulat in statu naturali tantum naturalis calor: indiget tamen cor aëris attemperatione ad remittendum excedentem ab spiritibus vitalibus calorem communicatum. Cerebrum verò similiter debitam tantum producit frigiditatem. Spirituum verò calor in eo existentium aëris attracti attemperatur frigiditate, ac excrementorum frigidorum, quibus scatet.

Ad 2. Respondetur: quod anima non est principium adæquatum productum caloris, sed ut determinata à temperamento substantifico: & ideo cum illo naturali naturalem calorem, cum illo præternaturali calorem præternaturalem producit; operatur enim ipsa ut mixta, & ut continens virtutem elementorum, quæ cuiuslibet intensiorem est effectiua, & ideo indiget determinante in mixtis, & iuxta illud intenditur, aut remittitur illius actio productiua qualitatum.

RESOLUTIO VIII.

Vtrum morbus in mala compositione ortus ab intrinseco possit dari.

§. I.

Pars negatiua à Sancta-Cruz fouetur.

Sancta-Cruz lib. de morbo & symptomate, morbum in priuatione constituit; ipsum tamen pro materiali posse ab intrinseco oriri contendit: de morbo autem in mala compositione id tenendum suadet.

Probatur: si aliqui morbi deberent dici provenire ab intrinseco in mala compositione, maxime morbi provenientes ex vi generationis: sed huiusmodi morbi proveniunt ab extrinseco, sunt enim à facultate formatrice, quæ est virtus generantis: ergo nulli morbi possunt ab intrinseco provenire in mala compositione. D

§. II.

Praferimus affirmatiuam partem.

Resoluendum: Quod aliqui morbi in mala compositione possunt provenire ab intrinseco.

Probatur 1. Plures morbi fiunt à facultate formatrice in mala compositione: sed morbi facti à facultate formatrice sunt ab intrinseco: ergo morbi in mala compositione possunt provenire ab intrinseco: Probatur maior ex Galeno lib. de different. morb. c. 7. ubi enumerat plures morbos à facultate formatrice genitos.

Dices cum Sancta-Cruz lib. 1. de morbo, & symptom. controuers. 9. quod aliud est morbos esse à natiuitate, id est in utero genitos; aliud quod proveniant à principio interno: nam producti in utero à facultate externa sunt propter vitium in principiis generationis.

Contrà: illud fit ab intrinseco principio viuentis, quod fit à vitali facultate ipsius viuentis, ut patet in actionibus vitalibus: sed facultas formatrix existens in genito, corruptis sanguine, & semine, format pterygion in oculo, sextum digitum in manu, tuberculū in naribus: ergo ab interno principio fiunt hi morbi.

Dices: quod illa virtus generatiua est generantis, & sicut viuens non fit à se per illam, ita nec morbi.

S 2

Contrà

Contrà : quòd aliqua virtus communicetur à generante alicui, non aufert, quòd illud quòd fit media tali virtute, sit ab illo productum, in quo inhæret virtus : ergo cum hæc virtus sit in genito, etiam si fuerit à generante communicata, erit ab intrinseco respectu geniti. Probatur antecedens, omnes facultates vitales sunt geniti actiones, etiam si virtutes earum elicitiuæ sint à generante.

Dices 2. cum Sancta-Cruz, quòd vitium illud causatur ab extrinseco, quia ex principiis generationis tribuitur maior copia, aut quantitas materiæ, ex quo provenit vitium ; & quia illa sunt extrinseca, idè dicuntur causari ab extrinseco.

Contrà : actio productiua huius substantiæ, utcumque sit præternaturalis, est actio vitalis : ergo fit à principio vitali, & ab intrinseco, sicut quæcumque alia vitalis actio.

Dices : quòd entitas actionis vitiatæ fit à facultate, non verò vitium.

Contrà : terminus specificatiuus actionis vitiatæ, est substantia illa adaucta : sed tota illa substantia, ut adaucta, producit à facultate formatrice, vel augmentatiua : ergo illa actio quoad entitatem, & quoad vitium provenit ab intrinseco.

Dices ulterius cum Sancta-Cruz, quòd illa facultas non operatur secundum debitam dispositionem, sed ut est malè modificata per morbum in parte, in qua inhæret.

Contrà : ex hoc non sequitur, quòd ille terminus non dicatur provenire à principio intrinseco : ergo fit ab intrinseco. Probatur antecedens, facultas quintum digitum producit, eadem producit & sextum v.g. sed ut producit quintum, ab intrinseco dicitur actio : ergo similiter ut producit sextum, siue morbus superueniat, siue non superueniat.

Probatur 2. resolutio : ab eodem principio effectiuo provenit monstruosa, aut morbosa partium conformatio, à quo provenit perfecta : sed partes dicuntur perfectè productæ ab intrinseca generantis vi : ergo similiter & reliquæ.

Probatur 3. occlusio meatuum, & excedens eorum dilatatio sunt morbi ex Gal. lib. de diff. morb. c. 8. sed plerumque à facultate formatrice huiusmodi proveniunt morbi ex eodem Gal. ergo fiunt ab intrinseco.

§. III.

Dubitandi ratio diluitur.

AD argumentum Respondetur : Quòd facultas generatiua communicatur semini à generante ; quòd cum debeat corrumpi in ipso genito, necesse est remanere facultatem ipsam formatricem, per quam partes, quæ erant informes, & imperfectæ, perficiantur, & deducantur in eam, quæ requiritur, magnitudinem, numerum, & figuram.

RESOLUTIO IX.

Vtrum morbi in soluta vnitatem possint ab intrinseco provenire ?

§. I.

Pars affirmatiua suadetur.

Videtur pars affirmatiua probabilior, quia plures sunt cavitates in nostro corpore, quæ possunt fieri à facultate formatrice maiores, quam requiruntur pro sanitate viventis, ut docet Galenus lib. de different. morborum : ergo solutio hæc continuitatis fit ab interno principio.

§. II.

Negatiua pars præfertur.

Resolvendum Negatiue : quia morbi in soluta vnitatem nec resultant à forma, ut morbi in intemperie ; nec fiunt à facultate formatrice, ut contingit in morbis in mala compositione : ergo non proveniunt ab intrinseco.

§. III.

Solvitur ratio dubitandi.

AD argumentum Respondetur : quòd morbi in cavitatibus, ut docuit Galen. lib. de differ. morb. sunt morbi in mala compositione.

RESOLUTIO X.

Vtrum morbus petat inhærere soli parti viventi.

§. I.

Rationes dubitandi.

Complutensis Garcia lib. de locis affectis disp. 57. partem negatiuam tuetur, contendens quòd sufficit pro morbo, quòd insit intra vivens, tametsi nulli viventi parti inhæreat : pro quo stat,

Primò : Si omnis morbus peteret inhærere in parte vivente, maximè quia morbus est passio viventis, & omnis passio petit inhærere in subiecto, cuius est passio ; sed morbus non est passio viventis, tum quia aliàs cum passio sequatur ad essentiam, non daretur vivens sine morbo : Tum quia quæcumque passio, cum sit debita ei, cuius est passio, saltem in secundo modo perfectitatis, debet esse de illius perfectione ; cuius contrarium reperitur in morbo : ergo morbus non petit necessariò inhærere in subiecto vivente.

Secundò : Lapis in vesica, & vermes, sunt morbi, ut docet Gal. lib. de diff. morb. c. 8. sed huiusmodi morbi licet sint intra vivens, nulli inhærent parti viventi, cum ipsi sint substantia, cui debetur esse per se : ergo aliqui morbi non possunt inhærere in parte vivente.

Dices : quòd Galenus vocat morbos, lapidem in vesica, & alios huiusmodi ; non quia veram morbi obtineant rationem, sed quia sunt causæ continentes, ex quarum positione, aut ablatione ponitur, vel aufertur morbus ; & idè ab illis sumitur indicatio curatiua, idèoque quoad actum practicum videntur morbi, & sic tales nominantur à Galeno.

Contrà : Lapis in vesica v.g. veram obtinet rationem morbi : ergo sunt verè morbi. Probatur antecedens, morbus est effectus immediatè, & per se primò lædēs operationes : sed lapis in vesica seipso lædit operationes, impedit enim actionem meiendi, quacūq ; morbi formalitate ablata : ergo verā induit morbi rationem.

Tertiò : qualitas deleteria, pestilens, aut venenosa est morbus ; cum ratione illius lædantur operationes, & superueniat mors : sed huiusmodi qualitates vel inhærent in aëre, vel in venenoso animali : ergo non omnis morbus inhæret in subiecto vivente.

§. II.

Morbi formaliter sumpti sancitur subiectum.

Resolvendum : Quòd morbus formaliter sumptus debet necessariò inhærere in subiecto vivente : sic Martinez lib. 2. tract. 1. sect. 1.

Probatur 1. morbus formaliter sumptus est dispositio præternaturaliter afficiens, & disponēs subiectū pro

pro elicientia vitalium operationum: ergo in eo subiecto debet inhærere, à quo huiusmodi operationes debent elici: sed omnes vitales operationes educuntur à viuentē: ergo omnis morbus inhæret in viuentē

Probatur 2. Morbus, & sanitas pro formali sunt dispositiones contrariè oppositæ, & quæ se expellunt ab eodem subiecto: sed sanitas petit inhærere in viuentē, de quo tantum potest prædicari, est cuius & propria, ac naturalis dispositio: ergo morbus in eodem tantum valet reperiri.

Probatur 3. morbus ex Galeno est passio viuentis: sed passio in quocumque modo perfectitatis sit accidens proprium, debet inhærere in subiecto, cui proprium est: ergo debet inhærere in viuentē subiecto.

Probatur 4. Morbus pro formali debet inhærere in ea parte, in qua stat morbus pro materiali: sed morbus pro materiali, vt statim probabimus, est semper in parte viuentē: ergo in sola illa inhæret morbus pro formali.

§. III.

Morbi pro materiali præscribit subiectum.

Resoluendum 2. Quod omnis morbus pro materiali debet reperiri in parte viuentē.

Probatur 1. Morbus pro materiali est vitium quod superuenit naturali constitutioni viuentis, vt ex Galeno deduximus: sed naturalis constitutio viuentis in ipso tantum viuentē reperitur: ergo omnis morbus pro materiali reperitur in solo viuentē.

Probatur 2. Omnis morbus pro materiali, vel est in intemperie, vel in mala compositione, vel in soluta vnitatē: sed quodlibet ex his petit reperiri in viuentē: ergo omnis morbus pro materiali reperitur in subiecto viuentē. Probatur minor, omnis intemperies superuenit partibus eisdem viuentis, in quibus corrumpitur naturalis temperies; morbus in soluta vnitatē prouenit ob deunionem partium seruantium in viuentē continuitatem, vt omnes partes vnâ informantur animâ; omnis compositio est debita parti organicæ, quæ viuens pars debet esse necessariò, & eidem accidit mala compositio: ergo omnis morbus pro materiali reperitur in parte, aut subiecto viuentē.

§. IV.

Solnuntur argumenta.

Ad 1. Respondetur: quod morbus dicitur passio viuentis non quarto modo, hæc enim esset perfectio subiecti proprii; sed tantum quatenus est accidens proprium quod conuenit in primo modo perfectitatis soli homini, sicut esse philosophum, licet non omni, & semper.

Ad 2. Respondetur: Quod lapis in vesica est causa continens, causans viæ occlusionem, & lædit actionem meiendi, quatenus ab illa prouenit occlusio viarum, ob quam viæ manent malè conformatæ, & ex hac mala conformatione resultat præternaturalis dispositio malè afficiens ad operandum, quâ ablatâ pars maneret cum priuatione dispositionis ad operari, & negata ad operari.

Ad 3. Respondetur: quod qualitas deleteria, quæ in animali venenoso, aut in aëre est causa morbi venenosi, aut pestilentis, communicatur viuenti, & prout in illo inhæret, est morbus in intemperie qualitatum à tota substantia.

A

SECTIO III.

De differentiis morborum partium similarium, siue in intemperie.

IMPLICITES ac similes partes, ex quibus & organicæ coalescunt, ex elementorum sunt miscella, à quibus propriam nanciscuntur temperiem, cuius corruptioni superuenit intemperies harum partium proprius morbus, quæ in simplicem, & compositam partitur per se primò; & quælibet harum quatuor nanciscitur species, quibus & aliæ superueniunt differentiæ accidentales, secundum quas aliæ intemperies dicuntur cum affluxu materiæ; aliæ sine materiæ affluxu; aliæ habituales, aliæ actuales, de quibus procedit tractatio.

B

RESOLVTIO I.

Vtrum detur morbus in intemperie?

§. I.

Empedoclis opinio refertur, & fulcitur.

C

Galenus lib. de different. morb. cap. 4. in opinione Empedoclis asserentis corpora componi ex minimis corpusculis impatibilibus; docet, & rectè concludit non dari morbos in intemperie; inquit enim Galenus: *At qui ponebant similarium compositionem ex minimis corpusculis siue atomis fieri, debuerunt dicere nullum esse morbum in intemperie similarium*: ergo probabile est non dari morbos in intemperie.

D

Secundò: si daretur intemperies in partibus similibus morbosa, maximè quia pars similis fit ex elementis, ex quorum actione, & reactione fit morbus in intemperie: sed ex eodem Empedocle elementa, cum non possint penetrari, remanent tantum iuxta posita, & nullis se viribus alterantia, sed mutua amicitia inter se, ne mixta dissoluantur: ergo nulla est possibilis intemperies.

§. II.

Hipp. Arist. Galeni, & communis amplectitur opinio.

Resoluendum: quod sunt admittendi morbi in intemperie: sic sancit Hipp. lib. de natura humana, tr. 9. Arist. lib. 2. de ortu & interitu. Galen. lib. de different. morb. & tenet communis Philosophorum, & Medicorum assensus.

E

Probant hanc veritatem Hippocrates, Arist. & Galenus, quia sensui repugnat Empedoclis opinio, cui apparet corpora alterari, & media qualitatum alteratione, & intemperie corrumpi: ergo non est denegandum dari morbos in intemperie.

§. III.

Respondetur Empedoclis fundamento.

Ad 1. Respondetur: Quod Galenus loquitur in opinione Empedoclis, cuius placitum impugnat.

Ad 2. Respondetur: Quod corpora simplicia conseruant compositionem partium similarium, dum debitam illam temperiem retinent: dum verò ab externis, aut internis causis intemperies superadditur, tunc ab excedente corruptiua qualitate corrumpuntur.

RESOLVTIO II.

Vtrum intemperies partibus similaribus accidat.

§. I.

Pars negativa aliquibus oppugnatur rationibus.

DVplex est quæsti sensus, an scilicet intemperies accidat partibus similaribus, & non alter morbus; & an intemperies accidat partibus similaribus & non organicis? Vtrumque determinauit Galenus *lib. de different. morb. c. 4. & c. 5.* docens, quod intemperies est morbus, qui tantum similaribus partibus potest accidere, & proprius, ita vt præter solutionem continuitatis non accidat aliis eisdem: sed hanc doctrinam pro vtraque parte impugnare contendunt plurimi.

Primò: alios etiam morbos illi competere videtur: tum quia morbi in figura, aut forma vitiata, qui à Gal. *lib. de different. morb.* dicuntur morbi in mala compositione, cum sint qualitates impropportionatæ, partium etiam similarium debent dici: tum occlusio pororum impediens similaris partis nutritionem est distinctus ab intemperie; & morbus Partis similaris; tum qualitates secundæ, tertiæ, & quartæ sunt morbi partium similarium, & tamen non sunt intemperies, quia hæc tantum consistit in excessu primarum qualitatum, intra quas Galenus quatuor simplices, & quatuor compositas differentias intemperiei annumerat tantum; tum quia solutio continuitatis potest similaribus accidere partibus, vt docet Galen. *lib. de different. morb. cap. 11.* quæ ratio etiam conuincit, vt etiam reliqui morbi ei accidant: ergo intemperies non est ita propria partibus similaribus, vt non possint simul & alij morbi eis accidere.

Secundò: partes similes componunt organicas, non solum præstando materiam pro illis, sed vt cum tali modo substantiæ, vt cum tali temperie, & aliis requisitis pro debita compositione: ergo resultabit in illis temperies sibi debita, vt componitur ex his, aut illis similaribus, cui potest intemperies accidere.

Tertiò: si intemperies esset morbus proprius partis similaris, vel quia ille tantum lædit eius operationes, vel quia ille tantum debitam eius constitutionem vitiat: sed neque similaris tantum lædit operationes, cum à sola intemperie lædantur cerebri cognoscitiuæ operationes, quæ sunt partes organicæ; neque solum vitiat similaris partis constitutionem, cum etiam per intemperiem v. g. per tenuitatem, densitatem, mollietatem, aut raritatem vitietur etiam organi compositio: ergo non minus est morbus partium organicarum, quam partium similarium.

§. II.

Galenus sancitur doctrina.

Resoluendum: Quod intemperies accidit parti similari, ita vt nunquam accidat organicæ, nec morbi partium organicarum possint ei accidere. Sic sancit Galenus *lib. de different. morb. c. 4. & c. 5.* Auicenna, & reliqui Commentatores, & præcipue

A inter moderniores defendunt Rosellus *in lib. de morb. diff.* & Martinez *lib. 2. tract. 1. sect. 1. q. 9.*

Probatur 1. Pars similaris est, quæ homogeneam retinet naturam, solamque compositionem retinet substantiarum elementorum, penes quas mixti rationem obtinet: sed pars mixta, vt talis, tantum petit mixtam conseruare dispositionem: ergo quodcumque vitium illi superueniat, erit morbus in intemperie, qui suæ opponitur naturali constitutioni.

Probatur 2. Intemperies eius partis est morbus, cuius constitutionem vitiat: sed solius partis constitutionem vitiat similaris: ergo solius partis similaris est morbus. Probatur minor: illam tantum constitutionem vitiat, quæ est cum illa impossibilis: sed intemperies solum est impossibilis cum temperie naturali, quæ tantum debetur partibus similaribus, & non organicis: ergo tantum similarium partium constitutionem vitiat.

Probatur 3. Morbi partium organicarum solum superueniunt propter aliquod vitium, quod superuenit naturali compositioni: sed compositio soli parti organicæ conuenit, cum ipsa sola habeat diuersas partes similes componentes: ergo nullus ex morbis partium organicarum accidit parti similari.

§. III.

Soluuntur argumenta.

C**A**D 1. Respondetur: tum quod qualitates aliæ sunt dispositiue, quæ afficiunt subiectum modificando illud ad esse, aut operari: & ex his, quæ sunt proportionatæ, & connaturales dicuntur temperatæ, seu temperamentum; quæ sunt impropportionatæ, sunt intemperies, ex qua sequitur morbus, seu præternaturalis dispositio partium similarium: Aliæ sunt qualitates non dispositiue, immò quæ potius ad conformationem partium deserviunt: ex harum excessu superuenit morbus in mala compositione, vt Gal. docuit *lib. de diff. morb. cap. cit.* Tum quod caro & reliquæ partes corporis simplices possunt considerari, vel ratione materiæ, vel ratione formæ: ratione materiæ omnes sunt similes, idest non compositæ ex dissimilaribus, sicut partes dissimiles dictæ: alio modo ratione formæ, & sic licet non sint dissimiles, possunt tamen dici organicæ, quatenus, licet sint eiusdem nature, petunt pororum apertionem, vt possint, prout viuientes sunt, nutriri, & per aërem ventilari; & idem occlusio pororum non accidit illis vt similes sunt, sed vt organicæ. Tum quod qualitates dispositiue seu primæ, siue secundæ, siue tertiæ, siue quartæ intemperatæ, sunt morbus partium similarium tantum. Tum quod solutio continuitatis vitiat constitutionem debitam parti similari, & organicæ, scilicet continuitatem: intemperies vitiat constitutionem debitam soli parti similari, scilicet naturalem temperiem.

E Ad 2. Respondetur: Quod temperies soli parti mixtæ, vt mixta est, conuenit; pars verò organica, vt organica est, petit debitam compositionem: nulla tamen, vt componatur dispositione indiget, sed tantum disposita euadit; quia similes partes, ex quibus componitur, manent cum debita dispositione.

Ad 3. Respondetur: Quod sola intemperies vitiat partis similaris naturalem constitutionem, nec vitiat intemperies organi constitutionem, sed temperiem debitam parti similari, à qua debet elici operatio.

RESOLVTIO III.

An intemperies sit morbi causa, an morbus?

§. I.

Quòd intemperies sit morbus formaliter, suadetur.

Intemperiem esse formaliter morbum suadet primo; Morbus formaliter est dispositio lædens operationes: sed intemperies, v.g. Calor excedens, est dispositio lædens operationes, lædit enim in ventriculo v.g. coctionem alimenti: ergo est formaliter morbus.

Dices: quòd calor in genere causæ instrumentalis, elicit actionem læsam, quia à morbo pro formali resultante ex illo, modificatur ad male operandum.

Contrà: vltio alimenti in iecore, aut in ventriculo, illi causæ est tribuenda, quæ habet vim vrendi: sed solus calor intemperatus habet vim vrendi: ergo calor vt intemperatus est, à quo solo provenit vltio, seu læsio operationis circa alimentum.

Secundò: febris est formaliter morbus: sed calor vt intemperatus, est febris, vt docet Hipp. in lib. epidem. Galenus lib. meth. medendi, lib. de different. febrium, lib. ad Glauconem. Avicenna fen. 1.4. & tenent communiter omnes Medici: Ergo intemperies est formaliter morbus.

Tertiò: si temperies non esset formaliter morbus, maximè quia non est dispositio: sed qualitas quæcumque prima intemperata est qualitas disponens subiectum, & præternaturaliter illud afficiens: ergo est formaliter morbus.

§. II.

Tenenda pars sancitur.

Resoluendum: Quòd qualitates intemperatæ sunt morbus pro materiali, non tamen formaliter, nec causa morbi formaliter sumpti.

Probatur quòd sint morbus pro materiali. Morbus pro materiali dicitur ille, ex cuius positione resultat morbus formaliter sumptus: sed posita qualitate excedente intemperata, resultat præternaturalis dispositio læsiva operationum: ergo est morbus pro materiali.

Probatur secunda pars, quòd non sit morbus pro formali: Tum quia morbus, vt probauimus ex Arist. est dispositio; intemperies v.g. calor est passibilis qualitas. Tum quia ex Arist. demonstrauimus ad morbum formaliter sumptum non dari per se motum; ad intemperatas primas qualitates, v.g. datur motus per se: ergo intemperies primarum qualitatum non est morbus formaliter.

Probatur 3. quòd intemperies non sit causa morbi formaliter sumpti. Nihil potest esse causa eius actionis, per quam ipsum producit: sed ex vi eiusdem actionis producit morbus pro materiali tamquam terminus primarius; ac producit morbus pro formali tamquam terminus secundarius, vt disp. 1. probauimus: ergo intemperies, quæ est morbus pro materiali, non potest esse causa morbi pro formali.

§. III.

Soluuntur argumenta.

Ad primi replicam respondetur, quòd calor, quo vt instrumento vtitur facultas concoquens

A ventriculi, vt calor est, est potentia, & indifferens ad bene, aut malè operandum: modificatur ad benè concoquendum à sanitate, quæ ex illo vt moderato resultat: ad indebitè operandum à morbo, qui ex illo intemperato resultat: & licet solus calor posset vire, quia vltio est actio propria, & præuia illius, vt est instrumentum concoctricis; tamen quòd ex alimento producat substantiam nidorosam vltam, hoc non habet vt solus calor; sed vt est instrumentum concoctricis, à qua provenit nouæ substantiæ illius productio: quòd autem actio sit læsa, accidit ob præternaturalem dispositionem.

Ad 2. Respondetur, quòd calor excedens est febris pro materiali: febris verò formaliter est præternaturalis dispositio resultans ex intemperie calida, Auctores diffiniunt febrem pro materiali, à qua desumitur curatiua indicatio, quatenus ab illa continenter dependet febris formaliter sumpta.

Ad 3. respondetur: quòd quæcumque prima intemperata qualitas est potentia, & passio, aut passibilis qualitas: ex eius tamen positione resultat dispositio afficiens ad operandum: idem enim non potest esse disponens, & dispositum. Vel respondetur, quòd primæ qualitates sunt dispositiones subiecti ad esse, non autem ad operari, ad hoc enim dicuntur dispositiones qualitates resultantes ex aliarum positione, vt deduximus ex Aristotele.

RESOLVTIO IV.

Vtrum in quauis latitudine contrariorum valeat vna simplex intemperies reperiri?

§. I.

Communis proponitur opinio.

Communis Medicorum doctrina est, quòd sub qualibet contrarietate datur tantum vna simplex intemperies: pro quorum placito stat, tum quòd Galenus lib. de different. morb. quatuor simplices admittit intemperies; quod non esset possibile, si in qualibet contrarietate daretur vna in qualitate intensa, & alia in qualitate remissa. Tum quia intensa existente frigiditate, læsio operationum tantum provenit ab illa, non autem à calore remisso, quia à proportionem maioris inæqualitatis non fit actio. Tum quia cum quilibet morbus curari petat suo contrario, in frigida ventriculi intemperie deberemus vt frigidis remediis pro auferenda remissa intemperie, quod est contra methodum: ergo admittenda simplex intemperies in quauis contrarietate.

§. II.

Intra contrarietatis latitudinem duplicem admittimus intemperiem.

Resoluendum: quòd in latitudine contrariorum, & excedens, & remissa qualitas intemperatæ remanent.

Probatur, Morbus in intemperie resultat ex quacumque improporcionata qualitate: sed ita improporcionata est qualitas remissa, quàm intensa, cum proportio consistat in mediocritate: ergo in qualibet contrarietate duplex simul intemperies provenire potest.

Probatur 2. in ventriculo non minus læditur concoquendi actio à frigiditate intensa, quàm à calore remisso, cum ab hoc vt tali fiat diminuta actio: ergo potest sub vna qualitatum contrarietate duplex simul oriri intemperies.

Probatur 3. sic se habet intemperies pro parte similari, sicut cōpositio pro organica, cum adintegrent earum constitutionem naturalem: sed in parte organica provenit morbus ex diminuta, sicut ex adaucta quantitate: ergo in similari ex remissa sicut ex intensa qualitate provenit intemperies.

§. III.

Resoluuntur primò adducta fundamenta.

AD 1. respondetur: Quòd cum intemperies remissa sensu non percipiatur, non loquitur de illa Galenus, sed de ea tantum, quæ sensu est percipibilis. Tum quòd, licet remissa qualitas non percipiatur sensu, benè tamen percipitur operationum læsio proveniens ab illa, ut apparet in coctione diminuta, quæ provenit à remisso calore. Tum quòd calor, v.g. est contrarius per se frigiditati, cui opponitur; per accidens calori remisso, ut remissus est, & idè per caloris productionem corrumpitur frigiditas, & ratio caloris ut remissi aufertur per eius intensiōem: fit enim intensio à remisso calore ad seipsum ut intensum.

RESOLVTIO V.

Vtrum vna simplex sensibilis intemperies possit dari ex affluxu humoris in partem.

§. I.

Ratio dubitandi aperitur ex Auerroë, & Segarra.

Non loquimur de complicatione intemperiei sensibilis cum insensibili in eadem contrarietate, de qua *resolutione antecedenti* egimus; sed de duplici sensibili intemperie in diuersis contrarietatibus superueniente, an semper sit necessaria dum provenit ex affluxu humoris in partem; & pars negativa fouetur ab Auerroë 3. collige 3. cap. 1. cui adhæret Segarra.

Primò: humor descendens in partem semper est commixtus alteri humori gaudenti contraria temperie: ergo ab eis duplex in parte resultabit in diuersis contrarietatibus sensibilis intemperies.

Dices: quod licet plerumque commixti humores ruant in partem, potest tamen vnus impermixtus fluere, ut humor biliosus cernitur in erysipelate.

Contra: si bilis, v.g. descendens in partem, cum calore & siccitate prædominet, valebit per vtramque excedentem qualitatem partem intemperare: ergo erit duplex intemperies.

Secundò: si ex affluxu humoris in partem non fieret necessariò duplex intemperies, maximè quia pars versus vnā intenditur qualitatem, quia in similem agit; & versus aliam attemperatur, quia agit in contrariam: ergo si bilis ruat in os, quod intemperet per siccitatem, & remittatur ab eius frigiditate calor bilis ac attemperetur; ita intemperatur frigiditas ossis per remissionem à calore, sicut siccitas per excessum: ergo duplex necessariò superuenit intemperies.

§. II.

Sancitur pars probabilior ex Rosello, & Comite Montano.

Resoluendum Affirmatiuè: sic Montanus lib. 2. de morbis, cap. 15. Rosellus quæst. 28.

Probatur primò, ex Galeno, lib. 7. de method. c. 11.

A qui hæc profert: Sæpè igitur in ipso sinu ventriculi contentus humor, qui aut calefaciendi, aut humectandi, aut etiam horum aliqua per coniugationem efficiendi naturam obtinet, intemperiem creat: ergo ex Galeno ex humore in partem potest aut simplex, aut composita sensibilis intemperies provenire.

Probatur 2. Humor fluens in partem, etsi duplici gaudeat intemperie, potest commixtus alteri descendere, à cuius contraria qualitate, illius vna qualitas remittatur, & altera intendatur; ut si bilis sit melancholiæ admixta: ergo ab intensa qualitate vna fiet sensibilis intemperies tantum.

B Probatur 3. Ab vno humore fluente in partem, v.g. sanguine, si pars sit humida, & frigida, attemperabitur partis frigiditas, & intendetur humiditas: ergo potest vna simplex intemperies sensibilis fieri tantum.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD 1. respondetur: Quòd bilis potest ab excedente aliqua qualitate partis in quam fluit reduci ad mediocritatem; non verò secundum alteram contrarietatem.

Ad 2. respondetur: Quòd si pars sit intemperata, per duplicem qualitatem, poterit ab humore fluente intendi versus vnā, & remanebit cum illa intemperie, & attemperari versus aliam intra statum naturalem.

RESOLVTIO VI.

Vtrum aliqua possit intemperies causari in parte ex humoris affluxu sine tumore.

§. I.

Pars negativa à Galeno videtur adscribenda.

Comes Montanus lib. 2. de morb. cap. 32. plura adducit ex Galeno, ex quibus videtur ipsum negativæ adhærere parti: pro qua stat,

D Primò Galenus, lib. 2. de locis, c. 3. de causis morb. c. 6. de presagatione ex pulsibus, cap. 3. & 4. lib. de different. morb. cap. 5. vbi hæc profert: *Hic secundus modus tumorem in corpore excitat, qui nulli Medicorum latere potest, etenim erysipelata, phlegmone, adema, phymata: & superaddit; quòd si magnus tumor à quocunque humore proveniat, fiet morbus ex intemperie cum affluxu materiae.*

Secundò: humor in parte non est penetrabilis cum illa: ergo ratione superadditæ quantitatis fiet incrementum in illa: in quo stat ratio tumoris.

E Tertiò: intemperies cum affluxu materiæ differt à nuda intemperie: sed hæc differentia non aliunde potest desumi, nisi quia altera est cum tumore; alia non: ergo in omni intemperie cum affluxu materiæ est tumor.

§. II.

Galeni, & Auicenna præfertur opinio.

Resoluendum, quòd potest ex humoris affluxu in partem oriri intemperies sine tumore. Sic fanciuit Galenus lib. 6. de sanit. tuenda, cap. 10. lib. 7. methodi, cap. 11. Auicenna 1. Canticorum, c. 2. n. 160. Rosellus quæst. 29. & alij.

Probatur: Humor non potest esse ratio constitutiva temperiei cum affluxu: ergo potest sine tumore reperiri;

reperiri; humor est causa efficiens intemperiei cum affluxu: ergo non est de illius essentia.

Dices: quod intrat essentiam intemperiei cum affluxu humor, constituitur enim penes ordinem ad fluentem humorem.

Contra: intemperies cum affluxu humoris in esse intemperiei non distinguitur à nuda intemperie: ergo sicut nuda in esse intemperiei non includit humorem, similiter neque ea, quæ fit cum affluxu materiæ.

Dices: Quod intemperies vt intemperies specificè non includit tumorem, aut humorem fluentem: at verò intemperies vt cum affluxu materiæ dicit in suo conceptu præsentiam humoris in parte, à quo non potest non fieri tumor.

Contra: tumor, ex Galeno *lib. de tumoribus præter naturam*, cap. 1. est incrementum naturalem statum excedens: sed non est necessarium quod humor fluens in partem causet incrementum; potest enim imbibi in porositatibus, sine eo quod eleuet tumorem, vt docet Galenus *lib. 2. de causis sympt. cap. 5. §. interdum verò una etiam in ipsis, veluti ros, id quod intemperatum est dispergitur*: Ergo potest cum affluxu materiæ reperiri sine tumore.

Probat 2. Si tumor esset de essentia intemperiei cum affluxu materiæ, sequeretur quod eidem parti superueniret intemperies, & tumor: sed intemperies accidit soli parti similari: tumor soli organicæ: ergo tumor non est de essentia intemperiei cum affluxu materiæ.

Probat 3. Idem numero humor, qui in parte efficit tumorem, valet imbibi in parte porosa intra cavitates sine tumoris elevatione: ergo fiet ab illo intemperies sine tumore.

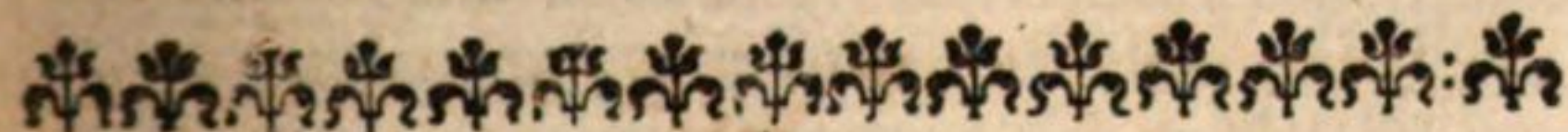
§. III.

Montani adducta fundamenta ruunt.

Ad 1. Respondetur: Quod Galenus intendit probare, quod detur intemperies cum affluxu materiæ; & ponit exemplum, dum est affluxus cum tumore, quia magis sensibilis est: non tamen negat quod non possit etiam sine tumore reperiri.

Ad 2. Respondetur: Quod non datur penetratio, sed humoris imbibitio intra porositates.

Ad 3. Respondetur: Quod intemperies dicitur cum affluxu materiæ, quando dependet ab illo in parte, siue eleuet tumorem, siue recipiatur intra poros tumorem non eleuando.

SECTIO IV.

De inæquali intemperie.

DE inæquali intemperie librum edidit Galenus in quo de hac materia latissimè egit: sed illius doctrina iterum ob dissentientes sententias circa illam Classicorum authorum in incudem disputationis petit trahi in hac Sectione, quæ consequens est ad eam, in qua de morbis in intemperie absolute egimus.

RESOLVTIO I.

Vtrum detur intemperies æqualis aut inæqualis?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Pars negativa suaderi videtur ex Arist. doctrina in *Categoria*, Vbi docet quod relatio æqualita-

tis, vel inæqualitatis fundatur in quantitate: sed intemperies, si substantifica est, pertinet ad prædicamentum substantiæ; si qualitatina, ad prædicamentum de Quali: ergo inter intemperies nulla æqualitas nec inæqualitas est admittenda.

§. II.

Communis admittitur doctrina.

RESOLVENDUM Affirmatiuè. Sic docetur à Galeno *lib. de inæquali intemperie*, vbi hanc profitetur doctrinam; tenet Sancta-Cruz *lib. de morb. & sympt. tract. de inæquali intemperie*; & tenent communiter Auctores, & constabit ex solutione rationis primò positæ.

§. III.

Explicatur huius denominationis ratio.

AD rationem dubitandi respōdetur: Quod communis loquendi modus aliquando admittit, quod qualitates, & res ipsas incorporeas magnas, aut paruas denominemus, sic magnam dicimus temporis caliditatem, aut frigiditatem: & iuxta hunc loquendi modum admittimus intemperiem magnam, aut parvam, & consequenter siue sit qualitas, siue substantia, quod sit æqualis, aut inæqualis.

C

RESOLVTIO II.

Vtrum æqualis temperies sit duarum temperierum in vno corpore proportio?

§. I.

Pars negativa suadetur.

Pars negativa fulcitur primò: Ex temperie qualitatina, & substantifica eiusdem partis fit temperies æqualis, vt ex dicendis constabit: sed inter substantiam, & qualitatem nulla est proportio: ergo intemperies æqualis non est duarum intemperierum proportio.

Dices: quod licet inter substantiam, & qualitatem, non sit proportio in esse entis; bene tamen in esse temperiei.

Contra: nec similiter datur proportio in esse temperiei; quia temperies est proportio qualitatum in elementis repertarum, ex Auicenna *fen. 1. 1. ad 3.* ergo substantia cum intemperie qualitatina nullam dicit proportionem in esse temperiei.

Dices: quod sicut qualitatina temperies, cuius definitionem tradidit Auicenna, est proportio qualitatum elementarium: similiter intemperies substantifica, est proportio substantiarum partium elementarium.

E Contra: hæc conuenientia, seu proportio non sufficit, vt intellectus tribuat illis relationem rationis æqualitatis: ergo solutio nulla. Probat 2. antecedens; si sufficeret, maximè quia sunt sub vno genere scilicet temperiei: sed esse sub vno genere, non sufficit vt intellectus tribuat similitudinis relationem, aliàs omnia sub quouis genere contenta dicerentur similia.

Secundò: Inter duo solo numero distincta solum potest reperiri relatio identitatis, prout conueniant in vna specifica ratione: sed duplici calori, vt quatuor, inter quos inhærentes in diuersis partibus subiecti, deberet reperiri æqualitas intemperiei, solum est talis numerica conuenientia: ergo non adaptatur illis

illis relatio rationis inæqualitatis, sed relatio realis identitatis.

Tertio: per comparisonem vnius qualitatis ad aliam eiusdem speciei in diuersis partibus fit temperies æqualis: sed hæc æqualitas non potest fundari in proportionem, & vnitatem graduali inter illas: ergo in diuerso alio principio per diffinitionem explicando. Patet minor, nostri corporis partes sicut diuersam habent organizationem, habent similiter distinctam temperiem: ergo nullam habent proportionem.

§. II.

Sancitur pars affirmatiua.

Resoluendum: quod temperies æqualis est duarum temperierum in vno corpore proportio, in qua fundatur relatio rationis æqualitatis, per quam vtraque alteri æqualis dicitur.

Probat 1. Temperies dicitur à Galeno, ex communi Medicorum assensu æqualis: sed non dicitur æqualis ex sententia Galeni per hoc quod æqualitas, aut quæcumque proprietas quantitatis posset realiter illis conuenire: ergo, quia propter aliquam proportionem quantitatis ad qualitatem ab intellectu tribuatur illi relatio rationis, per quam similes dicantur. Probat minor ex eodem Galeno, *lib. 1. aphorism. comment. 14.* vbi cum loqueretur de qualitibus, & vteretur aliquibus locutionibus, quæ illis improprie, quantitati verò proprie conueniunt; dicit: *Nam cum substantia corporea contrarias qualitates caliditatem, siccitatem, frigiditatem, & humiditatem vicissim recipiat, secundum substantiam recipientem, cum corpus calidum nominamus, multum vel paucum dicimus esse calidum; ad quantitatem substantiam referentes.* Et paulò infra inquit: *Verum non in hoc tantum huiusmodi sunt abusiones, sed in pluribus aliis, quæ per vitam sermone occupamus. Quod maxime fit in ipsa arte medicinali: omnes siquidem morbos magnos, aut paruos nominant, quamuis substantia non sint.*

Probat 2. ex Arist. *cap. de qualitate*, dicente: *Proprium autem quantitatis est maxime æqualitas, ut hæc, æquale, vel inæquale vnumquodque eorum, quæ rationem quantitatis subeunt, dicantur. Reliqua verò, quæ non sunt quanta, non omnino æqualia videntur, veluti dispositio æqualis inæqualisve.* Ergo ex Arist. inter temperies non est proprie æqualitas, sed tantum per relationem rationis ab intellectu illis tributam.

Probat 3. sic se habet ad nostrum modum intelligendi qualitas ut quinque in manu, ad qualitatem ut quinque in alia parte, sicut quantitas vnius palmi ad quantitatem alterius in alia parte: sed ex duabus quantitibus ex natura rei resultat æqualitatis relatio: ergo ad proportionem qualitatum saltem ex nostro modo intelligendi tribuitur relatio rationis æqualitatis.

§. III.

Adhibetur solutio argumentis.

Ad 1. Respondetur: Quod non est fundamentum ad relationem rationis, quia sunt sub vno genere, sed quia similem suo modo seruant proportionem partes materiales inter se, ex quibus fit temperies qualitativa, sicut ipsæ substantiales partes materiales, ex quibus fit temperamentum substantificum.

Ad 2. Respondetur: Quod si calores duo considerentur secundum conuenientiam in vna ratione specifica, datur in illis relatio identitatis: si consideren-

Atur secundum gradualem intensiorem, fundatur in illis relatio æqualitatis rationis, per quam in esse temperamenti vnus calor alteri referatur.

Ad 3. respondetur: Quod licet non possit reperiri inter partes organicas æqualitas, potest inter partes similes v.g. inter duo ossa. Præterquam quod in corpore sunt plura organa duplicata, ut manus, inter quas inuenitur proportio, & æqualitas, sicut inter earum temperies.

RESOLVTIO III.

B Vtrum intemperies inæqualis sit duarum intemperierum improportio?

§. I.

Pars negatiua fulcitur aliquibus fundamentis.

Negatiua pars admittenda videtur primò; quia Galenus *lib. 6. de sanit. tuenda, cap. 2.* vbi temperiem æqualem vocat *temperiem similem*; sed eadem est ratio de intemperie: ergo per similitudinem, & non per proportionem debet dari diffinitio.

C Secundò: Galenus *lib. de inæquali intemperie*, explicans modum quo fit inæqualis intemperies, ponit exemplum, in phlegmone, gangræna, & febribus putridis; excludit tamen hecticas, quia in illis non est præsentia humoris: ergo per humorem tamquam per partem sibi intrinsicam debet diffiniri inæqualis intemperies.

Tertio: febris hectica ex Galeno *lib. de inæquali intemperie*, est intemperies æqualis: sed in illa in diuersis partibus sunt diuersæ intemperies improportionatæ, quibus potest tribui relatio inæqualitatis per intellectum cum fundamento in proportionem: ergo malè diffinitur intemperies inæqualis.

§. II.

Propria sancitur opinio.

D Resoluendum: Quod intemperies inæqualis est duarum intemperierum in vno corpore improportio in qua fundatur relatio rationis inæqualitatis, per quam vtraque inæqualis dicitur.

Probat 1. ex Arist. *cap. de qualitate*, vbi de dispositione æquali, & inæquali asserit non dici proprie tales, sed comparatiue ad quantitates æquales, vel inæquales: ergo ratione relationis rationis inæqualitatis dicuntur intemperies inæquales.

Probat 2. Contrariorum contrariæ sunt & oppositæ differentiæ: sed ut patet ex *resolutione antecedente* temperies æqualis dicitur per relationem rationis æqualitatis: ergo intemperies inæqualis constituitur per relationem rationis improportionis superuenientem, seu inæqualitatis.

E Probat 3. Improportionatæ intemperies ab intellectu possunt comparari quantitibus inæqualibus, in quibus resultat relatio inæqualitatis: ergo cum fundamento in re tribuit intellectus quantitibus improportionatis relationem inæqualitatis.

§. III.

Rationes dubitandi solvuntur.

Ad 1. respondetur: Quod loquutione propria intemperies debent dici similes; sed impropria locutione, quæ communior est, qua dicitur intemperies magna, aut parua intemperies, alteri dici potest improportionata per relationem rationis.

Ad 2.

Ad 2. respondetur: Quod Galenus in principio primi capitis adducit exemplum in intemperiebus ortis ex humoribus, quia agit de intemperiebus inæqualibus ex affluxu materiæ; & idè excludit intemperiem febris hecticæ, & agit de illa in secunda parte capitis.

Ad 3. respondetur: Quod Galenus vocat febrem hecticam, *intemperiem aequalem*; non comparando intemperies improporionatas diuersarum partium, sed comparando in eadem parte intemperiem substantificam cum qualitatiua.

RESOLVTIO IV.

Vtrum intemperies inæqualis possit dari inter duas intemperies inæqualiter se habentes in diuersis partibus.

§. I.

Brachelij, & Fuchsiij proponitur opinio.

Brachelius, & Fuchsius contendunt, quod intemperies inæqualis attendenda est penes partem eandem, non penes diuersas: pro quibus stat.

Primò Galenus lib. de inæquali intemperie, cap. 6. ubi docet, quod in intemperie inæquali est dolor, & quod non sentitur dolor in intemperie æquali: sed si intemperies inæqualis fieret per cōparationem intemperierum inæqualiter se habentium in diuersis partibus, non fieret dolor in intemperie inæquali: Ergo debet admitti inæqualis intemperies per cōparationem intemperierum diuersarum partium. Probatur minor, ex intemperie substantifica diuersa in diuersis partibus daretur inæqualis intemperies: sed hæc esset sine dolore, cum ab æquali quauis non fiat dolor: ergo daretur inæqualis intemperies.

Secundò: in eodem subiecto non potest vna, & eadem intemperies dici æqualis, & inæqualis: sed si ex cōparatione ad diuersas intemperies improporionatas in diuersis partibus fieret inæqualis intemperies, eadem qualitas esset in eodem subiecto æqualis, & inæqualis, v.g. calor hecticus esset æqualis respectu partis in qua oritur, & inæqualis respectu intemperiei alterius partis: ergo non potest dari inæqualis intemperies respectu intemperierum diuersarum partium.

Tertiò: si ex diuersa intensiōe eiusdem qualitatis, v. g. caloris in diuersis partibus fieret inæqualis intemperies ex diuersa intensiōe caloris, & frigiditatis in eadem parte, etiam fieret intemperies inæqualis: sed hæc non dicitur intemperies inæqualis: ergo nec illa.

§. II.

Verior sancitur & præfertur opinio.

Resoluendum Affirmatiuè, licet non ita strictè, vt contendit Vallesius lib. de inæquali intemperie, cap. 1. Veiga lib. de different. februm, & Comes Montanus lib. 2. de morb. cap. 27. qui iudicant consistere inæqualem intemperiem in proportionem intemperierum in diuersis partibus, ita vt aliam posse dari in eademmet parte non admittant sicut nos infra admitteremus.

Probatur 1. ex Galeno lib. de inæquali intemperie, dicente: Quod aut huiusmodi intemperies ab æqualibus differant, quia in omnibus partibus corporis intemperanter affectis haud similiter insint, omnino manifestum est: Ergo ex Galeno sancitur resolutio.

A Probatur 2. ex eodem lib. cap. 3. inquit enim: De inæquali verò intemperie nunc dicendum. Tum quanam eius natura sit: Tum quot eius generandi modi. Quod utique in omnibus corporis partibus, quod ita laborant particulis, vna temperies non sit, prius dictum: verum id omnis intemperiei inæqualis commune est.

Probatur 3. Inæqualis intemperies fit ob diuersam applicationem causæ ad subiectum, ex Galeno lib. de inæquali intemperie, cap. 3. & 4. ergo in diuersis fiet partibus quibus fuerit causa inæqualiter applicata.

Probatur 4. intemperies inæqualis est duarum intemperierum in vno corpore improporionatio, in qua fundatur relatio rationis inæqualitatis, quæ eis tribuitur ab intellectu: sed in qualitate intemperata diuerso modo intensa in diuersis partibus eiusdem subiecti hæc omnia reperiuntur: ergo reperitur inæqualis intemperies.

§. III.

Brachelij ruunt fundamenta.

AD 1. respondetur: Quod Galenus intendit quod omnis dolor fiat ex inæquali intemperie; non tamen quod in omni illa reperiatur.

Ad 2. respondetur: Quod respectu diuersorum nullum est inconueniens, quod vna intemperies dicatur æqualis, & inæqualis.

Ad 3. respondetur: Quod inæqualitas attenditur semper penes diuersos gradus eiusdem qualitatis, non autem contrariæ, licet diuersæ intemperies in eodem subiecto possent dici complicatæ, vt oriuntur à diuersis qualitatibus.

RESOLVTIO V.

Vtrum possit dari inæqualis intemperies in eademmet parte per cōparationem intemperiei substantificæ, & qualitatiuæ.

§. I.

Vallesij probatur opinio.

Vallesius negatiuæ parti adhæret, his fultus rationibus.

Primò, intemperies inæqualis non potest dari nisi inter plura, quæ eandem mensuram non habent: sed in eadem parte non possunt reperiri illa plura: ergo non potest reperiri inæqualis intemperies.

Secundò: Etiam si posset dari inæqualis intemperies in vna parte, esset possibilis sine eo quod daretur per cōparationem qualitatiuæ intemperiei cum substantifica: ergo inter has non debet admitti. Probatur minor, in eadem parte affirmat Galenus lib. de inæquali intemperie, dari inæqualem intemperiem qualitatiuam in febre epiala: ergo in eadem parte est possibilis sine cōparatione qualitatiuæ ad substantificam intemperiem.

Tertio: In eadem parte est impossibilis æqualis intemperies per cōparationem qualitatiuæ ad substantificam: ergo est impossibilis inæqualis intemperies. Probatur antecedens, in hydrope est intemperies frigida qualitatiua, & substantifica in eadem parte: sed hæc non dicitur æqualis: ergo non admittitur æqualis intemperies in eadem

parte per cōparationem qualitatiuæ ad substantificam.

§. III.

§. II.

Fuchſij & Brachelij præfertur opinio.

Resoluendum negatiuè, cum Fuchſio, & Brachelio.

Probat 1. ex Galeno *lib. 2. de temperamen. circa finem*, dicente: *inaequalia quedam ab his qua laborant phlegmone partibus intemperies est, ſimilaribus ſcilicet corporibus à proprio temperamento nondum amotis, ſed affiduè adhuc immutatione atque alteratione mutatis*: Ex quibus patet, à phlegmone in eadem parte dari inæqualem intemperiem, quæ non niſi per comparationem intemperiei ab illo cauſatæ cum ſubſtantifico poteſt dari.

Probat 2. Intemperies inæqualis fit per relationem rationis inæqualitatis, quam tribuit intellectus duabus intemperiebus inæqualiter ſe habentibus: ſed in eadem parte ſubſtantificè intemperata poteſt eſſe intemperies qualitatiua illi improportionata cauſata à cauſa externa: ergo poteſt intellectus tribuere illi relationem rationis inæqualitatis.

Probat 3. Per totum corpus ſimul & in qualibet parte poteſt dari intemperies æqualis in febre hectica, vt docet Galenus *lib. de inæquali temper. cap. 1. & cap. 6. §. cum verò omnes corporis particula prorsus calefactæ fuerint*, eiſmodi febris hectica vocatur, ſeu quæ non amplius iam in humoribus, & ſpiritu ſolum, ſed etiam in corporibus habitum iam habentibus comprehenſa ſit, hæc doloris expers eſt: ſed poteſt huic ſubſtantificæ intemperiei alia intenſior qualitatiua ſuperueniente febre humoralis, ſuperuenire: ergo erit inæqualis intemperies ſubſtantifica ad qualitatiuam.

§. III.

Valleſij fundamenta ſoluuntur.

Ad 1. reſpondetur: Quòd duplex eſt temperamentum ſubſtantificum, & qualitatiuum in eadem parte, vt demonſtrauiſmus *part. 1. reſolut. medic.* inter quæ ſic comparatio æqualitatis, aut inæqualitatis.

Ad 2. reſpondetur: Quòd in temperie inæquali reſpectu eiſdem partis diuerſo modo loquimur ac Galenus; ille enim in eadem parte totali ſecundum diuerſas partes illius, diuerſas conſiderat intemperies qualitatiuas penes intenſum, & remiſſum; nos verò in eadem particula ſubſtantificam, & qualitatiuam comparamus temperiem, & vnius ad alteram proportionem.

Ad 3. reſpondetur: Quòd in anasarca eſt duplex intemperies, vna æqualis in qualibet parte per comparationem ſubſtantificæ ad qualitatiuam; alia inæqualis quæ ſuperuenit per comparationem diuerſarum partium in quibus intemperies eſt inæqualis.

RESOLVTIO VI.

Vtrum intemperies inæqualis reſpectu eiſdem partis cauſetur ab extrinſeco.

§. I.

Ratio adducitur dubitandi.

Pars negatiua verior videtur; nam febris hectica eſt intemperies inæqualis reſpectu diuerſarum partium, in quibus diuerſo modo eſt præuerſum temperamentum ſubſtantificum: ſed febris hectica eſt à principio intrinſeco: ergo intemperies inæqualis fit à principio intrinſeco.

A

§. II.

Præfertur pars affirmatiua.

Resoluendum Affirmatiuè. Probat 1. ex Galeno *lib. de inæquali intemperie, cap. 1.* vbi modum tradens quo generantur intemperies, quæ cum affluxu humoris fiunt, & ab illo communicantur, ſic loquitur de intemperie ſine affluxu: *circa materia verò affluxum inæquales intemperies fiunt ſolis qualitibus ipſis alteratis, refrigeratis ſcilicet, aut à ſole aduſtis, aut immodicè exercitatis, aut refrigeratis, aut aliquid id genus perpeſſis, quin etiam ex his qua foris corpori noſtro occurrunt plurima inæquales intemperies gignuntur dum caleſcit, vel frigeſcit.*

B Probat 2. Non poteſt à principio intrinſeco produci intemperies, niſi illa ad quam ratione ſubſtantifici temperamenti determinetur anima: ſed quæ ab anima producitur proportionata cum temperamento ſubſtantifico, eſt æqualis, vt ex dictis patet: ergo inæqualis intemperies reſpectu eiſdem partis ab extrinſeco intenſa manet.

Probat 3. Intemperies inæqualis cauſat dolorem dum eſt in eadem parte: ergo prouenit à principio extrinſeco: Antecedens probatur ex Galeno *lib. de inæquali intemperie, c. 6.* Conſequentia probatur, quia dolor prouenit à qualitatiua intemperie ſubſtantificè improportionata: ſed omnis improportionata qualitas ſubſtantificæ intemperiei eſt ab extrinſeco, aliàs eſſet æqualis: ergo fit ab extrinſeco.

§. III.

Soluitur ratio dubitandi.

Ad rationem dubitandi reſpondetur: Quòd ſolum loquimur de intemperie inæquali reſpectu eiſdem partis; non verò de inæquali ob improportionem intemperierum quæ ſunt in diuerſis partibus.

RESOLVTIO VII.

Vtrum dolor ſit ſignum inæqualis intemperiei.

§. I.

Negatiue partis adducuntur fundamenta.

Pars negatiua ſuadetur primò: Intemperies æqualis reſultat ex æquali intenſione qualitatum in diuerſis partibus cum dolore, cum in qualibet parte intemperies qualitatiua ſit inæqualis parti cui inhæret: ergo dolor non eſt ſignum inæqualis intemperiei.

Secundò: Dolor ſequitur ex inæquali intemperie, quia per qualitatem excedentem, & improportionatam ſubſtantificæ temperiei natura alteraſcit, & corrumpitur: in intemperie æquali, v.g. in hectica etiam corrumpitur natura: ergo etiam erit dolor in illa.

Tertiò: ſi dolor eſſet ſignum æqualis intemperiei, non poſſet ea dari ſine dolore: ſed dum intemperies eſt iam facta, etſi ſit inæqualis parti, cui inhæret, non fit ab illa dolor, quia ſolum cauſatur, dum alteraſcit natura, non verò dum alterata eſt: ergo dolor non eſt ſignum talis intemperiei.

Quartò: dolor non poteſt cauſari ab intemperie inæquali: ergo non poteſt eſſe illius ſignum. Probat 1. antecedens, ſi ratione illius ſentitur dolor, vel in parte vicina, vel in ea quæ alterationem patitur; in

in parte vicina non, quia solum sentitur in parte, quæ alteratur; in eadem parte non, quia qualitas organo inhærens non sentitur, cum species non percipiuntur obiecti molestantis: ergo dolor non potest causari ab intemperie inæquali.

§. II.

Galenus amplectitur doctrinam.

Resolvendum, quod dolor est signum intemperiei inæqualis eiusdem partis, ita ut ab æquali non posset superuenire. Sic sancit Galenus *lib. de inæquali intemperie cap. 6.*

Ratio huius doctrinæ est, quia dolor non potest dari in parte, in qua non sentitur intemperies: sed hæc non sentitur dum intemperies est æqualis: ergo ab inæquali intemperie provenire tantum valet: Patet maior ex Galeno loco nuper citato, §. cum vero omnes corporis particula prorsus calefacta fuerint, eiusmodi febris hectica vocatur, seu qua non amplius iam in humoribus, & spiritu solum, sed etiam in corporibus habitum iam habentibus comprehensa sit; hæc doloris experta est, putantque, qui ita febricitant, febre carere, neque enim eius calorem sentiunt.

§. III.

Rationes in Galeni doctrinam solvuntur.

Ad 1. Respondetur: Quod, ut patet ex Galeni verbis, dolor est signum intemperiei æqualis, dum fit talis comparatione qualitativæ ad substantificam eiusdem partis.

Ad 2. Respondetur: Quod dolor non solum fit, quia corrumpitur natura, hoc enim etiam contingit in febre hectica; sed quia alterascit, & est obiectum extrinsecum dolorificum quod sentitur: dum enim ab anima pullulat intemperies, ipsa non est obiectum sensibile.

Ad 3. Respondetur: Quod non intendimus quod in omni intemperie sit dolor; sed quod dolor superueniens non possit dari nisi ex inæquali intemperie causata ab extrinseco obiecto.

Ad 4. Respondetur: Quod pars quæ recipit intemperiem, dum alterascit, percipit obiectum dolorificum, sentitque disconvenientiam: & inde dolor.

RESOLUTIO VIII.

Vtrum læsio actionis sit signum æqualis intemperiei, quæ est in eadem parte?

§. I.

Ratio adducitur dubitandi.

Videtur quod non: Quia tunc læditur facultas essentialiter quando debilitas advenit illi, non per aggravationem, sed ratione morbi actualis, siue venenosi, siue non venenosi: ergo læsio actionis tunc erit vitium facultatis essentialiter læsæ, & non erit signum æqualis intemperiei.

§. II.

Galenus amplectitur doctrinam.

Resolvendum: Quod læsio actionis, quæ provenit ex vitio facultatis essentialiter læsæ, est

D. Brano Resol. Medic. Pars I I.

A signum intemperiei æqualis resultantis ex intemperie substantifica, & qualitativa eiusdem partis, provenit vitium facultatis ex indebita dispositione; seu temperie partis à qua elicitur: ea autem est duplex, alia substantifica, alia qualitativa; qualitativa resultat ex qualitatibus, substantifica ex partibus substantialibus elementorum in vivente. Dum deficit temperies qualitativa, accidentaliter vitatur facultas; à substantifica autem temperie facultas essentialiter vitatur: quia cum facultas non operetur nisi ut quo, subiectum verò ut quod; si illud est essentialiter læsum, vitium quod provenit est à principio essentialiter læso.

Probat 1. resolutio ex Galeno, qui *lib. de inæquali intemperie, cap. 6.* eam sancit dicens: *Terminus autem cuiuscumque particula, actionis eius est læsio ad quem usque ad terminum latitudo, via est in id quod præter naturam est.*

Probat 2. dolor est signum inæqualis intemperiei: ergo essentialis læsio operationis est signum æqualis intemperiei. Consequentia patet, quia intemperies æqualis & inæqualis opponuntur: ergo signa quibus cognoscuntur sunt opposita; sed dolor est actio læsa proveniens ex læsione accidentali intemperiei inæqualis: ergo læsio essentialis actionis est signum æqualis intemperiei eiusdem partis.

§. III.

Diluitur ratio dubitandi.

Ad rationem dubitandi respondetur: Quod læsio essentialis facultatis est duplex: alia substantialis, seu essentialis, quatenus idem est substantia rei, ac rei essentia; & hæc læsio opponitur læsioni quæ advenit potentiæ ratione aggravationis & ponderis, seu solius mutatae temperiei qualitativæ; quia in hac solum provenit læsio ex inervatione alicuius accidentis requisiti ad operationem: non verò defectu alicuius principij substantialis concurrentis ad agendum.

SECTIO V.

De morbis partium organicarum.

Est pars organica ex similaribus composita debitis numero in decentem formam, & iustam magnitudinem coeuntibus cum idoneo situ, consensuque à facultate formatrice ad certam aliquam eliciendam actionem: his quæ superveniunt vitia, dicuntur morbi partium organicarum: de quibus in hac sectione.

RESOLUTIO I.

Vtrum morbus partium organicarum sit verè morbus?

§. I.

Negativa pars aliquibus rationibus fulcitur.

Videtur quod non, primò: Morbus propriè talis est in prædicamento qualitatis sub Dispositione,

C

ve

ut patet ex morbi diffinitione: sed morbus in mala compositione, mala conformatio, morbus in situ, morbus in numero, & morbus in quantitate diuagantur per plura prædicamenta: ergo non habent veram morbi rationem.

Secundò: illius partis datur vera morbi ratio, in qua potest morbus inhaerere: sed nullus morbus potest inhaerere in parte organica: ergo nullus morbus partis organicae habet veram morbi rationem: Probatur minor, omnis morbus est dispositio, omnis dispositio est qualitas, de qua determinauimus quòd si est morbus est proprius partis similis: ergo nullus morbus propriè talis inhaeret in parte organica.

§. II.

Affirmatiua pars praefertur.

Resoluendum: Quòd morbus partium organicarum obtinet veram morbi rationem. Sic Galenus *lib. de different. morborum, per totum.* sic Auicenna *fen. 2. 1. d. 1. cap. 3.* sic communis Medicorum assensus.

Probatur: vera morbi ratio consistit in hoc, quòd sit præternaturalis dispositio lædens operationes, ut diximus: sed ex indebita compositione partium instrumentalium resultat huiusmodi morbus: ergo illarum morbus veram morbi rationem habet. Patet minor, quia ex diminuta quantitate, numero, ex situ, aut figura vitiatis, quæ sunt vitia superuenientia partis organicae, resultat præternaturalis dispositio lædens operationes: ergo ex indebita compositione resultat præternaturalis dispositio.

Probatur 2. Membra morbum diuidentia veram morbi rationem obtinent: sed ex Galeno *lib. de different. morb.* alterum ex membris diuidentibus morbum est morbus in mala compositione: ergo habet veram morbi rationem.

Probatur 3. Morbi vera ratio reperitur, ubi debita viuentis constitutio immutatur: sed ex mala compositione partium instrumentalium immutatur debita viuentis constitutio: ergo morbus illarum veram habet morbi rationem. Probatur minor, quia per malam compositionem inuertitur naturalis compositio, quæ simul cum temperie, & vnitatem adintegrat debitam animalis constitutionem.

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

AD 1. Respondetur: Quòd morbi pro materiali in mala compositione diuagantur per plura prædicamenta, at verò morbus pro formali resultans ex illis est dispositio præternaturalis.

Ad 2. Respondetur: Quòd qualitates, quæ adintegrant naturalem temperiem partium similium, prout sunt partes mixtæ, si intenduntur, & improporcionatæ fiant, earundem partium proprii morbi dicuntur: at verò præternaturalis dispositio, figura, forma, & aliæ qualitates superuenientes ex earum positione, vel ex positione aliorum, quæ conducunt ad nostram constitutionem, superueniunt in eis partibus, quarum naturalis constitutio inuertitur; & sic præternaturalis dispositio resultans ex intemperie subiectatur in parte similari, quæ resultat ex vitio partis instrumentalis, inhaeret in illa.

A

RESOLVTIO II.

Vtrum morbus partium organicarum sit illis proprius?

§. I.

Pars negatiua fulcitur suis fundamentis.

Pars negatiua validior redditur aliquorum argutis, qui ipsam suadere conantur contra Galeni doctrinam.

B Primò, quia morbus dicitur alicui proprius, qui opponitur perfectioni alicuius illius partis: sed morbus partium organicarum non potest opponi alicui perfectioni, quæ ita sit propria partibus organicis, ut non conueniat etiam similaribus: ergo erit morbus vtrisque communis. Probatur minor, pars organica non est aliud quàm partes similes simul sumptæ, ex quibus componitur: ergo nulla potest dari perfectio propria parti organicae, quæ non conueniat simul partibus similaribus, ex quibus fit.

Secundò: eius partis est morbus, cuius læditur actio: sed solum actio partis similis potest lædi: ergo solius partis similis datur morbus. Probatur minor, eius partis actio læditur, à qua elicitur: sed actio organica à sola vna particula similari organi elicitur, ex Galeno *lib. 1. de locis affect. cap. 2.* ergo eius est morbus.

Tertio: Morbus eius partis dicitur morbus, in qua inhaeret, sed præternaturalis dispositio proueniens ex vitio partis organicae inhaeret in similaribus partibus: ergo est illarum morbus. Probatur minor, inhaeret in partibus organum componentibus: sed hæ sunt similes: ergo inhaeret in partibus similaribus.

§. II.

Ratione fundamentali comprobatur opinio Galeni.

Resoluendum affirmatiuè. Sic docuit Galenus *lib. de different. morbor.* Auicenna *fen. 2. lib. 1. cap. 2.* quem sequuntur sui Commentatores.

Probatur ratione fundamentali: Illi parti morbus dicitur proprius, cuius perfectioni opponitur: sed morbus in mala compositione opponitur solum perfectioni partis organicae: ergo est morbus proprius solius partis organicae. Probatur minor, morbus in mala compositione, qui est morbus partium organicarum, opponitur solum compositioni, quæ solis partibus organicis, quæ ex similaribus petunt componi, competit: ergo morbus in mala compositione opponitur solum perfectioni parti organicae debitæ.

§. III.

Soluuntur primò adductæ rationes.

AD 1. Respondetur: Quòd licet partes similes simul sumptæ sint totum ipsum, quod dicitur pars organica: tamen ipsis simul sumptis prout sunt totum, conueniunt plura, quæ non conueniunt ipsis, ut sunt partes similes, scilicet compositio, figura, conformatio, debita quantitas ad sui conformationem, & debitus similium numerus, ex quib. omnib. adintegratur debita constitutio partis, ut organica est: quæ nullo

nullo modo debetur similaribus, & ideo vitium quod his superuenit, organica, & non similarium morbus dicitur.

Ad 2. respondetur: Quod licet vna sit particula determinata, vt Galenus docet, in parte organica, cui tribuitur elicientia actionis, reliquis verò tribuitur vsus ad actionem, sine quo nō posset actio perfici à simili, & ideo ex vitio reliquarum etiam læditur actio: quod deducitur ex Galeno, inquit enim, *lib. de different. morbor. cap. 6. Iam verò aliàs demonstratum est in ipsis esse vnā aliquā, quæ sit actionis causa; reliquas verò omnes, vt huic vsū quemdam præstent, fuisse creatas. Proinde totius instrumenti functio, maxime ac precipue vitiabitur, ubi pars ipsa, quæ est functionis causa, ægrotā venit.*

Ad 3. respondetur: Quod morbus superueniens ex vitio partis organicae inhæret in partibus similaribus, non vt similes sunt; sed vt simul sumptæ, sunt ipsa pars organica: & ideo malè disponit ad actionem propriam illarum partium, prout simul sumptæ sunt vna pars organica.

RESOLVTIO III.

Vtrum morbus in mala compositione sit ille, qui oritur ex vitio naturalis constitutionis alicuius partis, quatenus organica est.

§. I.

Impugnationes adductæ diffinitionis proponuntur.

Non rectè diffinitum fuisse morbum partium organicarum suadet primò: Morbus in intemperie oritur ex vitio naturalis constitutionis partis organicae, vt organica est, quia pars organica ad debitam sui constitutionem, cum sit pars mixta, petit mixtam dispositionem, ac temperiem: sed morbus in intemperie non est morbus in mala compositione: ergo non rectè adducitur diffinitio.

Secundò: Morbus in soluta vnitāte oriri potest ex vitio naturalis constitutionis partis organicae, cum illi accīdat; sed non est morbus in mala compositione: ergo malè adducitur diffinitio.

Tertio: Nullus morbus potest oriri ex vitio naturalis constitutionis partis organicae: ergo mala est diffinitio morbi in mala compositione. Probatur antecedens, pars organica nihil aliud est, quā similes simul sumptæ: ergo nullus morbus oritur ex vitio suæ constitutionis, sed constitutionis partium illam adintegantium.

§. II.

Sancitur bonitas diffinitionis adductæ.

Resoluendum Affirmatiuè: sic deducitur ex Doctrina Galeni, & Auicennæ: & patet ratione, quia conuertibiliter se habet cum diffinito; verè illius explicat naturam, ipsūque specificat, ac distinguit ab aliis morborum generibus.

§. III.

Impugnationes oppugnantur solutionibus.

Ad 1. respondetur: Quod pars organica ad debitam constitutionem suarum partium similarium.

D. Brano Resol. Medic. Pars II.

Ad 2. respondetur: Quod parti organicae, vt pars est, conuenit, quod toti cohærens, illique communi vita coniunctum sit; & cum ratio partis sit communis parti organicae, & simili, ideo vitium, quod aduenit in soluta vnitāte, vtrique est commune; propria autem illius constitutio, vt pars est organica, est naturalis compositio, & ideo solum dicitur proprius illius morbus ille, qui prouenit vt vitium illius propriæ constitutionis.

B Ad 3. respondetur: Quod pars organica addit supra similes, quod petat debitum numerum, quantitatem, situm, figuram, & conformationem, ex quorum vitio proprii superueniunt illi morbi.

RESOLVTIO IV.

Vtrum morbus in mala compositione adequatè diuidatur in morbos male conformationis, magnitudinis, numeri, & situs, siue compositionis specialiter sic dictæ.

§. I.

Aliquorum placita, & obiectiones referuntur.

Pars negatiua fulcitur primò: Si oculus inficiatur colore alieno, vt dum aquens humor fusco tingitur colore, rubro, seu pallido, æger iudicat se videre fuscum, pallidum, rubrumve obiectum, ex Galeno *lib. 1. de sympt. causis*: ergo datur actio læsa proueniens ab aliquo morbo huius partis instrumentalis: sed tunc non patitur oculus aliquem morbum ex annumeratis: ergo alius sub mala compositione est admittendus morbus. Probatur minor, remanet in oculo debita conformatio, numerus, quantitas, ac situs partium: ergo.

D Respondet Iacobus Forliniensis *lib. artis medicin.* & Hieronymus Angestus *lib. 2. de forma proprietatibus*. Valles *lib. 4. controuers. cap. 2.* Rosellus in *lib. Gal. de different. morbor. quest. 57.* quod duo sunt genera morborum partium instrumentalium: Alij sunt particulares alicui parti, vt mollities ossibus, vitium diaphaneitatis oculis: Alij sunt communes pluribus: & quod Galenus tantum agit in hac diuisione de morbis communibus pluribus partibus, ratione quorum diuisio est adæquata, etiam si non comprehendat morbos particulares, qualis est etiam ille de quo in argumento.

E Contra: diuisio morborum in mala compositione, est diuisio omnium morborum partium instrumentalium, vt ex Galeno constat *lib. de different. morbor. cap. 6.* dicente: *Consequens est vt eos, qui ad instrumenta pertinent, percurramus*: ergo diminuta est diuisio, si datur aliquis morbus partium instrumentalium, qui non comprehendatur sub speciebus annumeratis.

Præterea sub membris diuidentibus huius diuisionis enumerat Galenus aliquos morbos peculiare aliquarum partium, vt in *c. 7. sequenti*, apparet: ergo de his etiam agit.

Præterea, nullus morbus, nec communis, nec proprius oculis, aut cuicumque corporis parti potest

superuenire, qui dicatur morbus in mala compositione; si pars organica habeat ea, quæ requiruntur pro illius naturali compositione: ergo si oculus hæc omnia habet, nec morbus communis, nec particularis illi aduenit.

Præterea, particulares illi morbi, etiam sunt morbi partium instrumentalium: ergo diminuta est diuifio horum morborum à Galeno adducta, cum particularium morborum non meminerit.

Respondet Fabius Pacius in *lib. methodi medendi, digressionem de natura morbi*, & Bruguerius, quod color pallidus in humore vitreo oculi lædit videndi actionem, & quod morbi rationem non habet; quia ad rationem morbi requiritur, quod sit vitiosa constitutio, & cum color non adintegret constitutionem oculi, nec eius vitium potest morbum causare.

Contrà: lædere operationes est de intrinseca & essentiali ratione morbi, ut ex eius diffinitione constat: ergo si sequitur à calore pallido in oculo, ibi reperitur morbus.

Præterea, actio læsa est symptoma, seu accidens proprium quarto modo morbi; ergo si reperitur actio læsa proueniens ex colore vitioso oculi, reperitur vera morbi ratio, à qua proueniat. Probatur antecedens, tum quia idem diffinitur morbus per ordinem ad actionem læsam: tum ex Galeno, *lib. 2. methodi, cap. 3.* dicente: *Actio sana sanitatem, læsa verò morbum necessariò sequitur.*

Respondet Comes Montanus, ex iecoris intemperie plura symptomata oriri, scilicet bilis effusio per totum corpus, color vitiosus in oculo, & læsio operationis videndi, ita ut omnes istæ actiones à iecoris morbo in mala compositione scilicet obstructione orientur.

Contrà symptoma ex Galeno *lib. de different. symptom.* morbum sequitur tamquam umbra corpus, & illo ablato aufertur necessariò: sed contingit lædi actionem videndi à calore flauo oculi, ablata obstructione: ergo quia ab ipso colore prouenit morbi ratio.

Præterea: quocumque alio morbo ablato, si color flauus remaneat in oculo læditur actio: ergo quia resultat præternaturalis dispositio ad eius positionem: ergo in eo stat ratio morbi pro materiali.

Respondet Trincabellus *lib. 4. epistolarum.* Gaussetus *lib. de rebus præter naturam cap. 13.* & Segarra coincidit in horum placito, altero relicto. Quod dum reperitur color vitiosus in oculo, prouenit læsio actionum à morbo in intemperie primarum qualitatum in oculo existente.

Contrà: quacumque intemperie primarum qualitatum debite se habente in oculo, si species in organo receptæ modificentur à pallido colore existente in organo, obiectum apparebit pallidum: ergo quia ab ipso calore modificante species prouenit læsio actionis.

Præterea, ablato pallido colore ab oculo, etiam si remaneat primarum qualitatum intemperies, non fit actio videndi deprauata: ergo non prouenit ab intemperie primarum qualitatum.

Respondet Alexandrinus *lib. contra Argenterium*, & Saluus Sclanius *lib. artis medicinalis.* Quod dum ob colorem flauum deprauatur actio videndi, prouenit hæc læsio à morbo in mala conformatione, scilicet à morbo in via; quia obstruuntur partes, per quas recipiuntur species ab humore in organo oculi recepto.

Contrà: si obstructione læderetur actio, non fieret actio deprauata videndi, sed diminuta, aut abolita,

A cum impediretur receptio specierum: ergo non prouenit deprauata videndi actio ab obstructione.

Præterea, si deprauatio visionis ab obstructione proueniret, ex quocumque humore obstruente, eodem modo læderetur actio videndi, v.g. in suffusione: sed tunc tantum diminutè, aut abolitè læditur, non deprauatè: ergo non prouenit deprauatio à morbo in obstructione.

Respondet Petrus Garcia *lib. de locis affectis, disp. 23. cap. 1.* quod dum repræsentatur icterico obiectum ut pallidum, non datur morbus in oculo, nec datur actio læsa: sed quod vapores eleuantur ab humore oculi, & extra illum mittunt species, quæ iterum receptæ in oculo repræsentant pallidum colorem illorum corporum, à quibus species deferuntur ad oculos.

Contrà: cornea tunica, per quam deberent exire prædicti vapores, crassa est, & bilis in ictericis quiescit, ut docet Hipp. *lib. de internis affectionibus, sentent. 37.* dicens: *bilis sub cute quiescit:* ergo non possunt prædicti vapores, qui videntur, emitti extra oculum.

Præterea, qui sunt appropinquati perciperent illorum vaporum species, cum versùs omnem differentiam deberent diffundi: ergo cum à nullo alio percipiantur utcumque approximato, non sunt concedendi.

Respondet Sancta-Cruz *lib. 1. de morb. & sympt. cap. 4.* quod color pallidus v.g. in oculo, est morbus in intemperie secundæ qualitatis, scilicet coloris, & quod ab illo prouenit læsio videndi.

Contrà: Morbus in intemperie ita est proprius partium similarium, ut non possit parti organicæ accideret: sed à colore in oculo non læditur actio partis similis, sed actio videndi, quæ est actio organica: ergo non potest prouenire à morbo in intemperie.

Respondet Sennertus *lib. 2. instit. p. 1. cap. 6.* ad hærens Auctori viux anatomes contra Comitem Montanum; Quod color flauus, seu quicumque alius, à quo in oculo videndi actio læditur, morbus est partium instrumentalium sub mala conformatione. Petit enim oculi structura diaphaneitatem, & specierum nudam receptionem, & hanc per colorem vitari, impediri que liberam specierum receptionem, ad quam diaphaneitas erat necessaria.

Dices: reperiri sub morbis in mala conformatione, sed debere assignari genus morbi in mala conformatione, sub quo contineatur.

Secundò, suadet pars negatiua: quia calidum influens à corde in statu naturali ita est necessarium ad debitam hominis constitutionem, ut illo deficiente, superueniat læsio operationum, ut in syncope, rigore, & tremore, videre est: Ergo ex defectu huius in partibus resultat morbi aliud genus.

Tertiò: Morbi resultant ex vitio eius, quod debetur pro debita viuentis constitutione: sed ad debitam constitutionem non solum requiritur debita partium organicarum ex similaribus compositio, sed debita compositio totius viuentis facta ex organicis: ergo in huius vitio erit aliud morbi genus.

Quarto: Morbus in soluta vnitatem, in compositione, & in intemperie possunt ita parui superuenire, ut quilibet actionem non lædat seorsim; sumptus; ipsam tamen lædant omnes simul sumpti: Ergo constituunt aliud morbi genus.

Quintò: substantia debitam constitutionem facit ad eliciendas actiones, ita ut si immutetur, vitentur actiones: si enim manus ossea tota esset, & non

carnea

carnea, actiones eius læderentur:ergo ab alio morbi genere ab enumeratis distincto.

§. II.

Galenus amplectitur doctrinam.

Resoluendum affirmatiue: sic Galenus docuit *lib. de differ. morbor. & lib. 1. methodi medendi.* Auicenna *fen. 2. 1. d. 1. cap. 3.* Valles *lib. 4. controuersiarum cap. 2.* Varandæus *lib. pathol. vniuers. cap. 10.* Sennertus *lib. 2. instit. p. 1.* Duncanus *lib. 2. patholog. cap. 1.* Valleriola *locorum commun. lib. 3.* Mercatus *lib. 3. de morb. & eorum diff. cap. 2.* Sancta-Cruz *lib. de morb. & sympt. & reliqui Commentatores, & præcipue qui manent citati in hac resolutione.*

Probatur 1. auctoritate Galeni, qui *lib. de different. morb. cap. 6.* hæc profert: *Nascuntur verò, ut iam diximus, ubi vel conformatio à naturali habitu euariat, vel particularum debitus numerus, vel decens singularium magnitudo non seruat.*

Probatur 2. Tot possunt reperiri differentie primæ morborum partium organicarum, quot sunt requisiti ad eorum compositionem; (cùm ex quolibet vitiato resultet morbus:) sed quatuor sunt necessaria ad compositionem harum partium, debita conformatio, debitus partium numerus, debita quantitas, & compositio seu situs: ergo quatuor adductæ morborum differentie in mala compositione.

Probatur 3. Illa diuisio est optima in qua membra diuidentia adæquant totam rationem diuisi: sed membra diuidentia morborum in mala compositione adæquant diuisi rationem, ut constabit ex solutione argumentorum: ergo est adæquata.

§. III.

Argumenta soluuntur ad mentem Galeni.

Ad vltimum 1. respondetur: Quod actio depræuata visionis provenit à morbo in cavitare: sicut enim cavitates, per quas recipiuntur, aut expelluntur aliquæ substantiæ, petunt vias ab omni alia substantia liberas; sic diaphana pars oculi, quæ est via specierum colorum receptiva, petit viam ab omni alio colore immunem; & ideò dum habet colorem, impeditur via ad nudam specierum visibilium receptionem.

Ad 2. Respondetur: Quod morbus superueniens, ex defectu influentis caloris in partibus organicis, non superuenit ex vitio compositionis; sed temperiei debite partibus similaribus.

Ad 3. respondetur: Quod ad quamcumque compositionem, siue partium organicarum ex similaribus, siue totius ex partibus organicis, eadem requiruntur, scilicet conformatio, quantitas, numerus, & situs; & ideò iidem eis superueniunt morbi.

Ad 4. Respondetur: Quod præternaturalis dispositio resultat ex intemperie, mala compositione, aut soluta vnitare, ut in tali gradu aut intensiōe; & ideò si quilibet peruenit ad illum, resultabit à quolibet; si autem omnes simul, & non perueniant ad illum gradum, ex quo à quolibet potest resultare; nec resultabit ab omnibus.

Ad 5. Respondetur: Quod si deficit substantia, ideò deficit, quia vel numerus, vel quantitas deficit in parte organica; & ideò non ponitur morbus superueniens sub alio genere ab enumeratis.

RESOLUTIO V.

Vtrum morbus in mala conformatione adæquatè diuidatur in morbum in figura, in via, & in superficie?

§. I.

Galenus adducta diuisio impugnatur.

Videtur quod non, primò: quia Auicenna *fen. 2. 1. d. 1. cap. 1.* sub morbis malæ conformationis ponit morbos in figura, in cavitare, in meatu, & in superficie: ergo quatuor differentie morborum sunt admittendæ sub morbis in mala conformatione.

Secundò, Plures sunt morbi malæ conformationis annumerati à Galeno *lib. de differ. morbor. cap. 7.* & ab Auicenna *fen. 2. 1. d. 1. cap. 2.* ut patet ex illis: ergo hæc diuisio est diminuta.

Tertiò: morbi qui oriuntur ex intensiōe secundæ cuiusvis qualitatis, sunt morbi in intemperie: sed morbi superficiei oriuntur ex intensiōe asperitatis, aut lenitatis, quæ sunt secundæ qualitates: ergo sunt morbi in intemperie, & nullo modo possunt poni sub mala conformatione.

§. II.

Galenus amplectitur doctrinam.

Resoluendum affirmatiue: sic sancit Galenus *lib. de different. morbor. cap. 7.* & tenent eius Commentatores.

Probatur fundamentali ratione: Ad debitam partis organicæ conformationem tria requiruntur, debita figura, viarum apta conformatio, & connaturalis superficies: sed cuilibet horum potest vitium aliquod superuenire: ergo triplex superueniet morbus in figura, in via, & in superficie.

§. III.

D Ex adducto fundamento soluuntur argumenta.

Ad 1. Respondetur: Quod Auicennæ citatus locus discordes reddidit Moderniores. Comes Montanus *lib. 3. cap. 4.* iudicat morbum meatus, & cavitatis idem esse: Fernelius, & Sennertus eos distinctos iudicant, & hanc diuisionem per quatuor morborum genera adducendam. Nos verò respondemus quod morbus in via est, qui superuenit cuiusque cavitati. Hæc potest esse duplex, vel quia ita ordinata est ad recipiendum, ut simul ad immittendum ordinetur, ut venæ, & arteriæ: vel quia cavitatem habet ad retinendum, licet possit etiam emittere, quod recipit, ut vesica & ventriculus. Morbus in via est genus ad vtrumque morbum in meatu, & in cavitare.

Ad 2. respondetur: Quod sunt plures differentie infimæ morborum in mala conformatione, quæ continentur sub tribus subalternis speciebus in resolutione adductis, quos specialiter refert Galenus, ut curuitas, gibbositas, & simitas, quæ sunt sub figuræ morbis; sub morbis in via sunt etiam plures morbi orti ex multitudine, aut paucitate meatus, vel sunt sub multitudine diapedesis, & anastomosis, sub defectu obstructio, constipatio, coalescentia, compressio, subsidencia. Similiter continentur sub morbis in superficie morbus in raritate, in mollitie, in duritie, in enitate, & in asperitate.

Ad 3. Respondetur: Quod ex resolutione sequenti patebit eius solutio.

RESOLVTIO VI.

Vtrum asperitas & lenitas sint morbi partium organicarum sub mala conformatione?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Pars negatiua suadet ex ratione anteceder adducta: nam asperitas, & lenitas, quæ ponuntur sub superficie, sunt qualitates secundæ, ex Arist. 1. 2. de generatione, lib. 4. meteor. & ex Galeno lib. 3. simpl. cap. 1. lib. artis Medicinalis, cap. 68. Sed ex harum intensione fit morbus in intemperie, quos Galenus lib. de different. morbor. proprios esse partium similarium determinat: ergo non possunt poni sub morbis in mala conformatione.

Dices: quod ex secundis qualitatibus aliæ conducunt ad complendam debitam temperiem, & tunc ex illis intemperatis fit morbus in intemperie; aliæ conducunt non tam ad partium temperiem, quam illius conformationem, ut asperitas, lenitas, & hæ intemperatæ sunt morbi malæ conformationis.

Contrà huiusmodi qualitates ut intemperatæ sunt morbi in intemperie, ergo etiam si ut sic aliquantulum conducant pro conformatione, debent reduci ad speciem morborum in intemperie, qui sunt proprii partium similarium.

Dices 2. cum Leoniceno, quod asperitas, & lenitas possunt dupliciter superuenire partibus: vno modo, media alteratione primarum qualitatum, & tunc si excedant, sunt morbi in intemperie: alio modo ita ut asperitas & lenitas ponatur in superficie per motum localem ad ipsas terminatum, & à facultate formatrice factum, & tunc sunt morbi in mala conformatione.

Contrà stat: tum quod asperitas, & lenitas ex siccitate, aut humiditate superuenientes in superficie sunt eiusdem speciei, ac sunt illi qui à formatrice fieri possunt: ergo in eodem genere morborum siue in intemperie, siue in mala conformatione debent poni: Tum quod inæqualis positio partium in superficie est effectus formalis asperitatis; æqualis positio lenitatis: sed effectus formalis est forma ut communica; ergo etiam si à formatrice ponantur, sunt ipsæ secundæ qualitates ut intemperatæ.

Dices: quod sicut de raritate & densitate tenent Conimbricenses, lib. 1. de generat. cap. 5. q. 7. art. 4. Carreirus sen. 1. 1. diff. 3. cap. 7. & docuit Diuus Thomas lib. 2. cœli, lect. 10. in 2. dist. 2. q. 2. art. 3. ad 5. & in 2. distinct. 14. q. 1. art. 2. ad 4. & in 4. dist. 12. q. 1. art. 1. quod datur duplex raritas, & densitas: alia qualitatiua, quæ est qualitas secunda ex primarum alteratione proueniens; & alia localis consistens in partium positione, quæ per motum localem fieri potest, aut ex vi generationis, qualis est densitas cœli; & raritas quæ accidit aëri, à quo discedimus; & densitas quæ accidit aëri, in quem mouemur. Similiter datur asperitas, ac lenitas, alia qualitatiua à primis qualitatibus orta; alia localis consistens in tali partium positione ipsius superficie: & huiusmodi raritas & densitas non sunt secundæ qualitates, nec illius effectus formalis.

Contrà: etiam si à facultate formatrice possent poni asperitas & lenitas localis, ipsæ deberent poni media asperitate aut lenitate qualitatiuis: ergo in his stat ratio morbi in intemperie. Probatur antece-

A dens, quia ex Galeno deberent poni à facultate formatrice media alteratione, ut deducitur ex Galeno, qui lib. 1. de facult. naturalibus cap. 5. agens de actionibus naturæ circa partium productionem in utero, inquit: *Actiones quæ tribus his operationibus respondent, tres sunt: una scilicet cuique, generatio, auctio, nutritio. Verum generatio simplex quidem actio natura non est, sed ex alteratione conformationeque composita. Ergo semper fit generatio mediis primis qualitatibus.*

§. II.

Galeni Doctrina nouitate Doctrina stabilitur.

Resoluendum: Quod asperitas, & lenitas sunt species morbi sub superficie, & contentæ sub morbis in mala conformatione. Sic sancit Galenus lib. de different. morbor. cap. 7. & tenent Montanus lib. 5. de morb. cap. 8. Sennertus lib. 2. instit. p. 1. cap. 6. Duncanus lib. 2. pathologia, cap. 10. & alij ferè omnes. Probatur 1. Verbis Galeni ex loco nuper adducto, inquit enim: *At neque lenitatem, nec asperitatem partium opifex natura molitur; quare & in hoc genere per omnes animalis partes morbi contrahuntur: cum id, quod naturæ lene esse oportuerat, asperum fit; aut è diuerso, quod asperum, lene: euidentissima autem in hoc genere medicis sunt, quæ aut lenitatis, aut exasperatis ossibus accidunt; quemadmodum etiam & faucium asperitates, quæ tusses committunt, manifestissime patent.*

C Probatur fundamentali ratione: Morbi qui proueniunt ex vitio eius quod conducit ad partis organicæ conformationem, est morbus in mala compositione: sed lenitas aut asperitas locales, cum consistant in tali positione partium superficiei organi, sunt vitium eius asperitatis, aut lenitatis, quæ erant debitæ ad eius naturalem compositionem: ergo debent poni sub morbis in mala compositione, præcipue sub mala conformatione, cum vitient illam.

§. III.

Ex hoc fundamēto fit satis dubitandi ratio.

D Ad rationem dubitandi Respondetur: Quod, ut patet ex dictis inter respondendum, duplex est asperitas, & lenitas: alia qualitatiua, & hæc est secunda qualitas, non quæ sit dispositio, sed potentia à qua localiter partes superficiei mouentur ad æqualitatem illius in lenitate, ad inæqualitatem in asperitate. Et ratio morbi non consistit in his, sicut nec in partibus densis, aut raris, nec in qualitatibus à quibus fiunt, quæ sunt potentia, sed in earum terminis, tali inquam partium positione à centro ad circumferentiam, vel è contra. Alia est asperitas, ac lenitas localis, quæ consistit in tali positione partium superficiei, æquali in lenitate, inæquali in asperitate; & in his quæ qualitates non sunt, stat ratio morbi in superficie: & hic est morbus malæ conformationis sub morbis superficiei.

RESOLVTIO VII.

Vtrum res omnino præter naturam intra corpus genitæ sint morbi in numero aduincto.

§. I.

Adducitur ratio dubitandi ex Galeno.

Morbus in numero duplex constituitur à Galeno lib. de different. morbor. c. 8. & ab Auicenna sen.

fen. 2. 1. disp. 1. cap. 2. in numero inquam adaucto, & in numero diminuto: sed an sub morbo in numero adaucto debeant constitui tantum res præter naturam, quæ partes sunt viuentis, vt sextus digitus; an verò etiam res omnino præter naturam, quæ viuentis formâ non informantur, licet generentur in corpore, vt lapis in vesica, cadit sub dubio.

Pars affirmatiua probabilior aliquibus videtur in Galeni doctrina, quia ipse *lib. de different. morb. c. 8.* referens morbos in numero adaucto, inter ipsos refert lapidem in vesica, vermes, & alias huiusmodi entitates.

§. II.

Iouerti, Argenterij, Sennerti & aliorum præfertur opinio.

Resolvendum: Quod ea quæ in corpore humano generantur, & es sunt omnino præter naturam à substantia viuentis distincta, nec formaliter, nec materialiter sunt morbi, sed tantum sunt causa illius. Sic tenet Iouertus in *lib. de different. morbor. dictato 4.* Argenterius de *different. morb.* Sennertus *lib. 2. instit. part. 1. cap. 7.* Sancta-Cruz *lib. de morbo & sympt. q. de essentia morbi.*

Probatur pars prima: Morbus pro formali est præternaturalis dispositio, vt constat ex eius diffinitione: sed res præter naturam omnino, de quibus manet difficultas, sunt substantia: ergo non sunt morbus pro formali.

Probatur pars secunda: Morbus in numero adaucto, pro materiali est substantia superaddita vitians naturalem organi compositionem: sed res omnino præter naturam, de quibus dubitamus, non sunt partes adintegrantes partis organicæ: ergo non sunt morbi in numero pro materiali.

Probatur pars tertia resolutionis: positis his substantiis omnino præternaturalibus, læduntur operationes viuentis, vt patet: sed operationes solum possunt lædi à morbo immediate, à causa mediate: ergo cum non lædant tanquam morbus, necessarium est, quod lædant tanquam morbi causa.

§. III.

Galenus explicatur & dubitandi ratio soluitur.

Ad rationem dubitandi dicimus: Quod aliquando Galenus morbos vocat aliquas causas continentes, quatenus in ordine ad curationem sumitur ab illis indicatio curatiua pro morbo, & symptomate, quatenus continenter dependent ab illis; & ex earum ablatione statim cessant: & huius generis sunt substantiæ pleræque ex omnino præternaturalibus intra corpus genitis.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum in numero diminuto per partis abscissionem morbus pro formali inhæreat in parte abscissa?

§. II.

Pars affirmatiua suadetur.

Parti inhæreere abscissæ morbum pro formali suadet: quod ex Galeni doctrina *lib. de locis affectis*, non læditur actio sine læsione partis, quæ illam elicit: sed dum pars aliqua numero diuersa ab aliis ab-

A scinditur, v.g. dum organum oculi euellitur, læditur actio videndi: ergo morbus in numero diminuto recipitur in organo, oculo extracto.

Respondetur: quod ex defectu oculi, in parte remanente resultat præternaturalis dispositio, per quam pars quæ remanet malè afficitur ad eliciendam actionem videndi.

Contra: pars quæ remanet antecederet non videbat, sed illa, quæ abscissa est: ergo nullam patitur læsionem in actione videndi, sicut nec manus, nec pes.

Respondetur: Quod vt docet Galenus *lib. 4. de usu partium*, in qualibet parte organica est vna particula determinata, cui non est alia similis in toto corpore, à qua efficienter producit actio; reliquæ verò præstant vsum ad eandem actionem, seu commoditatem: vnde pars quæ remanet, quæ prius præstabat vsum ad illam actionem, præternaturaliter afficitur, & læditur in ordine ad ipsum vsum.

Contra: illa pars, quantum est de se, remanet cum eadem temperie, & compositione suarum partium similarium, ac erat antecederet: ergo in illa nulla est læsio actionis pro præstando vsum ad visionem.

Respondetur: Quod pars quæ remanet in tantum dicitur præstare vsum, & commoditatem ad actionem, in quantum pars elicitua talis actionis est illi physicè, aut mathematicè vnita, & eadem formâ informata: quod cum deficiat post abscissionem, remanet pars morbosa adhuc in ordine ad præstandum vsum ad illam actionem.

Contra: per defectum vnionis vnus partis cum alia, eius partis læditur actio, quæ deunitur à consortio viuentium, non verò earum, quæ remanent cum vita, & debita temperie: ergo organi separati erit actio læsa.

Respondetur: quod partes instrumentariæ sunt diuersæ, aliæ enim sunt prima instrumenta, aliæ secunda, aliæ tertia, aliæ quarta: conueniunt tamen inter se in hoc, quod omnia conspirant inter se, & omnia se coadiuvant in suis actionibus in ordine ad totum, vt patet in brachio, & manu: manus in apprehensione iuuatur à brachio, brachium à manu, & ambo iuuantur ab humero, & à toto.

D Contra: ablato oculo, siue impediatur, siue non impediatur actio partis remanentis, actio videndi non fit: ergo frustra admittitur morbus in parte remanente conducent ad læsionem actionis videndi.

§. II.

Communis præfertur opinio.

Resolvendum negatiue: sic communis Medicorum tenet assensus.

Probatur ex Galeno, qui *lib. de different. morbor. cap. 8.* sic sancit dicens: *Neque ambigitur quod eius quæ superest partis erit agritudo, non autem eius quæ amplius non erit.*

E Probatur 2. Morbus est passio viuentis: sed pars abscissa non viuit: ergo non subiectatur in illa, sed in remanente.

§. III.

Vltimò soluitur ratio dubitandi.

Ad vltimum argumentum, Respondetur: Tum quod ablato oculo, duo ibi veniunt consideranda: alterum est ineptitudo videndi propter negationem videndi, quæ accidit oculo abscisso, sicut contingit semper in talpa: alterum est præternaturalis dispositio, quæ superuenit parti remanenti, quatenus

abscinditur ab illa ea pars, cui vsum præstabat, ratione cuius morbosa remanet respectu sui concursus ad actionem videndi propter defectum connexæ conformationis cum illa: Tum quod actiones sunt suppositorum, vt sancit Aristoteles: tribuuntur tamen illis partibus, in quibus insidet peculiariter facultas elicitiva illarum. Communiter enim dicimus, oculum videre, manum apprehendere: sed propriè loquendo esset dicendum, quod homo videt per oculum, & apprehendit per manum: dum autem morbum habet impediens tales operationes, etiam dicimus, Oculus non videt; cum potius deberet dici, Homo non videt per oculum: & hoc provenit illi ratione morbi, qui superuenit illi post oculi abscissionem.

RESOLVTIO IX.

Vtrum ex particulæ ablatione fiat morbus in numero diminuto? an in quantitate diminuta?

§. I.

Rationes dubitandi proponuntur.

Non fieri morbum in numero diminuto, suadet; quod ex ablatione, v.g. totius linguæ, etsi membrum integrum abscindatur, solum remanet morbus in diminuta quantitate: ergo non in numero diminuto. Probatur antecedens, solum resultat morbus, defectu eius per quod læditur actio: sed ex linguæ ablatione solum fit morbus defectu debitæ quantitatis requisitæ ad vibrationem aëris pro loquela: ergo ex ablatione totius linguæ non resultat nisi morbus in magnitudine diminuta.

Dices: quod provenit morbus, tum quia deficit quantitas ad vibrationem, tum quia numerus partium non est adimpletus.

Contrà: si particula integra, v.g. nervus auferatur ex lingua, provenit morbus ob diminutam partem componentem: ergo idem contingit dum deficit lingua. Probatur antecedens, deficiente nervo, si loco eius nova pars carnis adimpleatur, fit loquela: ergo ob diminutam quantitatem non fiebat.

§. II.

Quid tenendum, sancitur.

Resolvendum: Quod in particula integrè abscissa fit morbus in numero, & quantitate diminuta; si abscissa sit secundum partem, fit solum in diminuta quantitate.

Probatur: Morbus in numero diminuto est, qui resultat ex particula deficiente distincta à reliquis organum componentibus; morbus in diminuta quantitate est, qui resultat ex quantitate diminuta ex ea, quæ requiritur pro organi magnitudine: sed abscissa integrè particula, vtrumque contingit, vt apparet: ergo vterque reperitur morbus.

Probatur 2. pars: si ex tota non auferatur particula; non auferitur numerus particularum, quæ requiruntur pro organo, sed quantitas secundum magnitudinem quæ requiritur pro illo: ergo solum morbus in diminuta quantitate fit.

§. III.

Fit satis pro argumento.

Ad ultimum argumenti responderetur, Quod numeri defectus non potest suppleri per alte-

Arius substantiæ repositionem, sicut nec illius vsum, nec necessitas.

RESOLVTIO X.

Vtrum omne adaugens quantitatem habeat morbi rationem?

§. I.

Leonici, & Comitis Montani refertur opinio.

Galenus lib. de different. morbor. Avicenna fen. 2. 1. d. 1. cap. 2. morbum in quantitate diuidit in morbos in quantitate diminuta, & morbos in quantitate adaugeta. Morbi autem in quantitate adaugeta, alij sunt tales ex incremento substantiæ viventis secundum omne incrementum; alij sunt per partis incrementum superueniens ratione humoris intra porositates partis contenti, qualiter in tumoribus præter naturam contingit: & de his præcipuè inquirimus, an humor contentus induat rationem morbi.

Partem affirmatiuam tuetur Leonicens, in questione ad Zambeccarium, cui firmiter adhæret Comes Montanus, lib. 2. de morb. cap. 37. inamque nititur probare sententiam.

CPrimò: Galenus diuidit morbos partium similium in intemperiem simplicem, & intemperiem cum affluxu materiæ; quarum hæc differt ab illa, quia est de intrinseca ratione huius præsentia humoris in parte, quam illa non petit: ergo tumor, in quo reperitur intemperies cum affluxu materiæ ipsū humorem continet tamquam partem essentialem sui.

Secundò: illa est ratio essentialis, ad quam sequuntur propria accidentia: sed propria accidentia tumorum præter naturam, quæ sunt signa pathonomica illorum, v.g. in phlegmone rubor, tumor, dolor pulsans, tensio, renitentia, sequuntur à præsentia humoris contenti intra tumorem: ergo humor contentus, intrinseca pars, ac essentialis tumoris est.

DTertiò: tumores diffiniuntur per humorem intra illos contentum, curantur humore contento euacuato: ergo humor contentus est pars illorum.

Quartò: si non esset morbus humor in tumore, maximè quia esset causa: sed nullius causæ rationem habet: ergo est morbus.

§. II.

Contraria sancitur opinio.

Resolvendum: Quod res omninò præternaturaliter aucta, quæ viventis formam informat, est morbus pro materiali in magnitudine adaugeta quæ non informat eadem forma viuentem, qua pars tumerosa, causæ rationem induit. Secundam resolutionis partem amplectitur Sancta-Cruz lib. 1. de morb. & symptom. c. 5.

Probatur 1. pars resolutionis. Morbus pro materiali est ex cuius positione resultat morbus pro formali tamquam terminus secundarius eius actionis, per quam fit morbus pro materiali: sed dum viuens substantia augetur, vt in polypo, & supercrescente carne: ex positione talis substantiæ, & ex vi suæ actionis productiue statim resultat præternaturalis dispositio, quæ est morbus pro formali: ergo ipsa substantia viuens adaugeta, est morbus pro materiali.

Probatur 2. pars resolutionis. Morbus pro formali resultat ex vitio superueniente in quantitate adintegrande debitam partis quantitatem: sed quantitas requisita

requisita ad quantitatem & integritatem partis organicæ debet esse sub aliqua substantia viuente componente ipsam partem : ergo quæcumque substantia non viuens cum illam non componat, nec sit de eius integritate, non potest esse morbus pro materiali in quantitate adaucta.

Probatur 3. Morbus pro formali superuenit in ea parte, quæ est morbus pro materiali in quantitate adaucta, cum sequatur, & resultet ex illa : sed cum morbus pro formali sit passio viuentis, non potest inherere parti non viuenti, qualis est humor : ergo humor non potest esse pars intrinseca morbi in quantitate adaucta.

§. III.

Soluuntur Montani fundamenta.

AD 1. respondetur : quod differentia morborum non semper sumuntur ab eius, quæ ipsos adintegant, sed plerumque à suis causis, sic videre est in febrium differentiis, vt latè prosequitur Sancta-Cruz loco citato.

Ad 2. respondetur: quod sicut differentia tumorum sumuntur ab humorum causis, similiter & signa quibus distinguantur, ab eisdem desumuntur causis.

Ad 3. respondetur : Quod intenditur tumorum in particulari cognitio per diffinitionem descriptiuam traditam per eorum causas, quatenus hæc maxime conducit ad eorum curationem, quæ optimè perficitur per humorum ablationem, quatenus sunt earum causæ continentis.

Ad 3. respondetur: Quod facultates expellentes viuentis sunt causæ remotæ tumorum, humores ab illis compulsi sunt causæ proximæ distendentes partes, tum ratione impulsus primò acquisiti; tum ratione propriæ quantitatis, quæ alterius est expulsiua, sicut quælibet alia, ne detur corporum penetratio, & huius ratione continenter retinent partium extensionem, donec auferantur.

RESOLVTIO XI.

Vtrum morbus in mala compositione specialiter dicta, diuidatur adæquatè in morbum in situ, & morbum in coalitu seu connexionem?

§. I.

Pars suadetur negativa ex Auicenna doctrina.

Videtur quod non : quia Auicenna fen. 2. 1. d. 1. diuidit morbos in mala compositione in quatuor species : ergo bimebris hæc diuisio est diminuta.

Secundò : si per coalitum fiat ex duobus digitis v.g. vnus, fit morbus in numero diminuto, cum per coalitum deficiat debitus numerus digitorum : ergo morbus in coalitu non est species diuersa morbi sub mala compositione.

§. II.

Galenus amplectitur doctrina.

Resoluendum affirmatiuè : sic sancit Galenus libro de different. morbor. cap. 20. & receperunt illius Commentatores.

Probatur: In compositione peculiari requiritur, si-

Atus debitus cuiusque parti, & quod quælibet pars debitam habeat connexionem cum aliis : sed in quælibet potest superuenire vitium in situ, vt in luxatione, & subluxatione apparet; & in coalitu, vt si separantur partes quæ vnitæ deberent esse, aut vniantur quæ petunt deuniri, vt digitis quandoque accidit: ergo ex duplici hoc vitio duplex superuenit morbus malæ compositionis sic specialiter dictæ.

§. III.

Fulcitur hæc doctrina solutione argumentorum.

AD 1. respondetur: quod Auicenna diuidit morbos in compositione genericè sic dicta; nos verò cum Galeno morbos in mala compositione specialiter dicta, quæ primæ est subalterna species.

Ad 2. respondetur: quod per coalitum non aufertur numerus pro instrumentali parte requisitus, sed impeditur vsus partium componentium, & ideo ex coalitu impediante insurgit morbi ratio.

SECTIO VI.

De morbis vtrisque partibus communibus.

CERTIVM morbi genus, qui continuitatis, siue vnitatis solutio dicitur, similaribus, & organicis accidit partibus, vtrisque enim communis est vnitas; vt vnica valeant animâ informari, cuius vitio superuenit morbus in soluta vnitate, cuius differentia sumuntur aliquando à causa, aliquando à subiecto: ratione causæ quadruplex est. Primò materiâ acri, & erodente fit in parte carnosâ vlcus, in osse caries : Secundò à causa secante, inscidente, pungente fit vulnus : Tertiò à duro corpore irruente fit contusio, & illisio in partibus mollibus, in ossibus fit fractura : Quartò à replentibus, distrahentibus, contrahentibus fit disruptio, distensio. Ratione subiecti tribuitur partibus carnosâ vlcus, & vulnus, carnosâ mollibus ruptio, & contusio, ossibus fissura, fractura, caries, nervis conuulsio, fibrâ diuulsio, organicis partibus apoplexia, quæ omnes differentia morbi sunt sub soluta vnitate de qua sub hac Sectione agemus.

RESOLVTIO I.

Vtrum solutio continuitatis sit morbus?

§. I.

Argenterius pro parte negativa adducitur.

Solutionem continuitatis non morbi, sed causæ Sillius habere rationem, tradit Argenterius lib. de different. morbor. pro cuius opinione fauet.

EPrimò : Morbus est dispositio præter naturam : sed morbus in soluta vnitate non est dispositio, sed continuitatis priuatio: ergo non habet morbi rationem.

Respondetur: Quod solutio continuitatis est morbus pro materiali, ex qua sequitur morbus pro formali, qui est dispositio præternaturalis.

Contra: solutio continuitatis est vnitatis priuatio: ergo non habet entitatem positiuam in qua stet ratio morbi pro materiali.

Secundò : morbus est res permanens, vt docet Galenus lib. 1. de locis affectis, cap. 3. lib. de differ. symptomat. cap. 1. lib. 2. methodi cap. 3. sed solutio continui est

est res successiua, cum consistat in motu locali deueniente partes: ergo non potest habere morbi rationem.

Tertiò: Morbus est affectus lædens operationes: sed solutio continuitatis, non est affectus lædens operationes: ergo non est morbus. Probatur minor, continuitas non elicit operationes: ergo eius solutio non est vitium lædens operationes.

Quartò: soluta vnitatem, ut in vulnere apparet, perfectior fit carnis supercrescentia in illo: ergo potius perficitur actio quam læditur.

Quintò: soluta vnitatem, nulla ponitur positiva entitas, cui tribuatur morbi ratio: ergo non habet veram morbi rationem.

§. II.

Communis ex Galeno amplectitur opinio.

Resolvendum affirmatiuè: sic sancit Galenus *lib. de different. morbor. cap. 11.* recepit Auicenna, & vno deimpto Argenterio tenent omnes Commentatores.

Probatur: Morbus pro materiali dicitur quodcumque vitium, quod superuenit naturali constitutioni; ex quo præternaturalis dispositio resultat: sed solutio continuitatis est vitium superueniens continuitati, per quam naturalis constitutio adimpletur, & ex quo præternaturalis oritur dispositio, à qua patet operationes lædi: ergo morbus in soluta vnitatem veram morbi rationem habet.

Probatur 2. Morbus propriè talis est, à quo sequitur symptoma, cum symptoma sit effectus necessariò subsequutus ad morbum: sed ad solutionem continui sequitur symptoma, quammaximè dolor, qui in communissima opinione à sola solutione continuitatis sequitur: ergo solutio continuitatis est morbus.

§. III.

Argenterij sententia obruitur solutione argumentorum.

Ad 1. Respondetur: Quòd solutio continuitatis aliquando sumitur pro motu solvente continuum; aliquando pro ipsa partium deunionem; aliquando pro partibus deunitis, & in his stat ratio morbi, ex quo resultat præternaturalis dispositio, quæ inhæret in illis, & male eas disponit ad agendum.

Ad 2. Respondetur: Quòd, ut diximus, per solutionem continui non intelligimus ipsum motum partes deunientem, sed partem affectam solutione, seu ipsas partes ut sunt diuersæ, diuersoque modo locatæ, ac deberent; quæ entitas sunt positiva ex qua resultat morbus pro formali.

Ad 3. Respondetur: quòd intendimus, quòd solutio continui sit morbus pro materiali; non verò formaliter; & ut sic vitium est vnitatis debitæ naturali constitutioni.

Ad 4. Respondetur: Quòd supercrescentia carnis provenit in vlcere per depravatam actionem, quæ læditur à morbo solutæ continuitatis.

Ad 5. Respondetur: Quòd ponitur vitium, quod opponitur vnitati debitæ pro naturali constitutione, quòd remanet in ipsis partibus deunitis, ratione cuius amittunt continuitatem, quam quælibet pars requirit cum suo toto.

A

RESOLVTIO II.

Vtrum vnio continuitatis sit morbus communis partibus similaribus & organicis?

§. I.

Martinez fundamenta pro parte affirmatiua traduntur.

Primus omnium Complutensis Martinez *lib. 2. tract. 1. sect. 1. quest. 11.* hanc tetigit difficultatem, his fundamentis fulciens partem affirmatiuam.

B

Primò: datur morbus in soluta vnitatem communis parti simili, & organicæ: ergo debet dari alter morbus vtrique parti communis consistens in vnione partis, quæ debet esse deunita. Patet consequentia, nam non minus vitiatur pars & fit morbosa, si partes, quæ petunt esse deunitæ, siue sint similes, siue organicæ, vniantur; quam si deuniantur, quæ deberent esse vnitæ.

Secundò: vena quæ est pars similis, ex Galeno *lib. de different. morbor. cap. 3.* petit cavitatem; & caro, quæ similiter pars similis, in ore v. g. petit deunionem: similiter partes organicæ; quæ petunt esse cava, si vniantur, morbum patiuntur ratione vnionis superuenientis partibus, quæ petunt esse deunitæ: ergo continuitas non debita partibus est morbus communis similaribus & organicis.

C

Tertiò: Morbus in cavitatem est communis partibus organicis, & etiam partibus similaribus: ergo præter continuitatis solutionem, alter morbus est vtrisque communis. Probatur antecedens ex Galeno, qui *lib. de different. morbor. cap. 4.* docet morbum in cavitatem competere partibus organicis, & *lib. eodem cap. 4. §. 5. & 7.* docet morbos in cavitatem reperiri in partibus similaribus, quatenus pori in eis comprimuntur, aut dilatantur: ergo vtrisque partibus est communis.

§. II.

Galeni defenditur doctrina.

D

Resolvendum quòd sola continuitatis solutio est morbus communis partibus similaribus, & organicis: sic sancit Galenus, *lib. de different. morbor. cap. 4. §. 11.* Auicenna *fen. 2. lib. 1. cap. 2.* Emanuel Martinez *loco citato*, & admittunt communiter omnes sine controuersia.

Probatur: Morbus pro materiali est vitium eius entitatis, quæ adintegrat naturalem constitutionem: sed ex eis quæ naturalem viuientis constitutionem adintegrant, solum continuitas est perfectio vtrisque partibus communis: ergo solum illius vitium potest esse morbus vtrisque communis. Probatur minor ex Galeno, *lib. de different. morbor.* naturalis viuientis constitutio adintegratur per naturalem temperiem partium similarium, compositionem organicarum, & ambarum vnionem: ergo sola vnitas est perfectio vtrisque communis.

E

§. III.

Soluuntur fundamenta primò adducta.

Ad 1. Respondetur: Quòd partes similes nostri corporis, ut ex illis fiat vnum, petunt semper continuitatem; & ideo nulla continuitas obstat huic perfectioni, quia per quamcumque fiant, magis vnitæ, fiunt magis continuæ; si verò deuniantur superuenit

nenit debita vnioni vitium, & superuenit morbus quia ex nulla potest vnitate partis similis vt talis accidere: si verò pars sit organica, vt talis, aliquas petit cavitates, quæ si occludantur superuenit vitium quod dicitur morbus in via, qui est proprius partium organicarum.

Ad 2. respondetur ex dictis, quod vena, & caro dicuntur partes similes ratione materiæ, quia non componuntur ex aliis similibus: at verò ratione formæ sunt partes organicae, & vt tales petunt cavitates, ex quibus obstructis, aut coarctatis fit morbus in via proprius partibus similibus.

Ad 3. Respondetur, relicta Complutensis longa digressionem; Quod caro propter rationem formæ potest dici pars organica petens cavitates ad aëris receptionem, & excrementorum expurgationem, si potestitates, seu meatus, quos non solum in antiquorum sententia, sed ex Galeni doctrina lib. de usu partium, debemus admittere; vniantur, fit, vt diximus, morbus in via superueniens carni, vt organicae, non vt similari parti.

RESOLVTIO III.

Vtrum solutio continuitatis valeat accidere parti similari sine eo quod simul accidat organicae?

§. I.

Argenterij proponitur, & probatur opinio.

N Vllam posse solutionem continui accidere parti similari, nisi quatenus organica ipsam patitur, contendit Argenterius: cuius placito fauet.

Primò: non datur morbus in parte, quin vitietur naturalis constitutio illius: sed per solutionem continuitatis non potest vitari naturalis constitutio partis similis, quia hæc in sola naturali illius temperie consistit; vt docet Gal. lib. 3. simplicium, c. 3. §. neque enim quidpiam &c. ergo solutio continuitatis non est morbus solius partis similis, nisi simul vitietur organica.

Secundò: Morbus proveniens in solutione continui est morbus in situ, cum necessariò per deunionem partes nouum situm, & nouam vocationem acquirant: sed morbus in situ est proprius organicarum: ergo non potest similibus accidere nisi ratione illarum.

Tertiò: si pars similis solutionem patitur, per separationem eius quod deunitur, fit morbus in quantitate diminuta: sed hic est morbus partium organicarum: ergo non potest superuenire parti similari.

§. II.

Vallesij, Mercati, Comitum Montani & reliquorum amplectitur opinio.

R esoluendum affirmatiuè: sic sancit Galenus lib. de different. morbor. lib. methodi. lib. de constit. art. medica cap. 6. Auicenna fen. 2. 1. cap. 4. quos sequuntur Valles lib. 4. controuers. cap. 1. Fontanus lib. 1. pathologia cap. 9. Sancta-Cruz lib. de morb. & symptom. cap. 11. Varandæus physiologia vniuers. cap. 2. Sennertus lib. 2. institut. cap. 10. Comes Montanus lib. 5. de morb. Rosellus de different. morb. q. 62. & est communis.

Probat 1. ex Galeno, qui lib. de different. morbor. cap. 11. inquit: Reliquum est quintum genus agitudinis, continuitatis solutio, siue hac superueniat alicui

A ex particulis principibus, quæ similes appellantur, siue compositæ adueniat.

Probat 2. Cutis & caro sunt partes similes: sed cuilibet ex his potest accidere solus: ergo soli valet accidere parti similari.

Probat 3. Solutio continuitatis est vitium, quod accidit parti; quatenus habet vnitatem, seu communitatem: sed quælibet pars similis propriam habet continuitatem, ac vnitatem: ergo potest pati solutionem illius.

Probat 4. Pars similis est quanta independentè ab organi quantitate alia: sed quantitas est diuisibilis: ergo quælibet similis pars est de se diuisibilis.

§. III.

Ex solutione argumentorum sancitur ulterius Galenica Doctrina.

A D 1. respondetur: Quod pars similis habet duo; & quod sit similis, & quod sit pars propter similis, debite constituitur per naturalem temperiem; propter pars, petit continuitatem, quæ soluta, fit morbosa.

Ad 2. Respondetur: Quod morbus in situ abstrahit ab hoc, quod partes patiantur solutionem continuitatis, aut non, vt apparet in laxatione; quæ sine solutione continui aduenit. Morbus verò in soluta vnitate ad situs mutationem superaddit solutionem illius continuitatis, quæ est debita ad constitutionem viuientis, & ideo ex illa sola, secluso quocumque alio, resultat morbi ratio.

Ad 3. respondetur: Quod superuenit morbus parti similari, etiam si sub forma viuientis vtrique pars remaneat, & cum eadem quantitate, quæ fuit prius, dummodò partes separentur: si verò partis aliquid auferatur, præter solutionem continuitatis, à qua superuenit morbus parti similari, respectu organi accidit alter morbus in diminuta quantitate.

RESOLVTIO IV.

D Vtrum morbus in soluta vnitate possit soli parti organicae accidere, non patiente similari aliqua?

§. I.

Auerrois, & Conciliatoris opinio profertur.

O ppositam fatentur opinionem Auerroës lib. 3. collig. c. 14. & Conciliator different. 75. Qui viriliter suadere contendunt, quod solutio continuitatis solius partis similis est morbus, ita vt organica non accidat nisi ratione similiarum, quæ solutionem patiuntur, suamque nituntur suadere opinionem.

E Primò: Non potest dari solutio continuitatis in parte organica, nisi accidat ratione partis similis: ergo in sola parte organica non potest reperiri. Probat antecedens, solutio continui, seu diuisibilitas, est passio quantitatis: sed non potest reperiri quantitas in parte organica, quæ non sit quantitas partium similiarum componentium illam: ergo non potest in illa reperiri solutio, seu diuisibilitas, nisi ratione partium similiarum.

Secundò: ei aduenit solutio continuitatis, cui est propria continuitas: sed in corpore humano solis partibus similibus conuenit continuitas: ergo illis primò, & ratione illarum organicis adaptanda est diuisibilitas. Probat minor, sic se habent in nostro corpore

corpore partes similes, ex quibus componuntur organica, sicut se habet in ente artificiato, v.g. in domo partes componentes: sed in domo solum reperitur continuitas partium similiarum: ergo similiter in partibus nostri corporis similibus solis reperitur.

Tertio: si aliqua esset solutio continuitatis propria partibus similibus, maxime illa quæ fit in apospasmate: sed in apospasmate non datur solutio continui: ergo nulla solutio continui aduenit partibus organicis, nisi ratione partium similiarum. Probatur minor, non datur solutio unitatis ubi non erat unitas: sed inter partes, quæ diuiduntur in apospasmate, non datur unitas, cuius non detur aliquod medium commune, per quod uniantur illæ partes: ergo non potest dari in illis solutio continuitatis.

§. II.

Galenus, & Classicorum opinio præfertur.

Resoluendum Affirmatiue: sic sancit Galenus *lib. de differ. morb. cap. 11. Auicenna fen. 2. 1. d. 1.* quos sequuntur Authores citati *resol. antecedente.*

Probatur 1. Solutio continui partibus potest superuenire, quæ sunt unitæ: sed pars organica componitur ex similibus unitis: ergo in earum deunione potest pati solutionem continuitatis.

Dices: partes organicas posse pati solutionem continuitatis; sed pati ipsam ratione similiarum componentium, quarum unitas soluitur.

Contra: ex partibus diuersis similibus fit organum; continuitatis partibus, medio nexu uniente illas: ergo in deunione illius nexus erit solutio continuitatis tantum respectu partis organicæ, & non similiarum. Probatur minor ex *Arist. lib. 5. physicor. cap. 3.* dicente: *Continuum, proprie loquendo, est quod uno termino communi copulatur, taliter quod eius vnus sit motus, & indiuisibilis tempore.* Et superaddit: *illa enim, quæ habent articulationem, ut crus, continua naturalia sunt, quia copulantur naturaliter media articulatione, & vinculo naturali; & sunt tamen verissime continua naturalia: quia præterquam quod copulantur uno termino naturali, ab vnâmet forma specifica gubernantur, & continentur.*

Probatur 2. Organica pars respectu partium similiarum, ex quibus componitur, est quoddam totum: sed quodlibet totum est diuisibile in illas partes ex quibus fit totum: ergo pars organica, ut talis, est diuisibilis propria diuisibilitate.

Probatur 3. Apospasma seu diuisio est possibilis; potest enim integrum ligamentum ab osse diuelli, seu arteria à parte carnosa: ergo potest dari solutio in parte organica per similiarum partium separationem, sine solutione propria similiarum.

§. III.

Auerrois fundamenta soluuntur.

AD 1. negato antecedente, distingo maiorem; diuisibilitas est passio quantitatis, si fit diuisibilitas mathematica, concedo: si fit diuisibilitas physica, nego maiorem. Ut enim docet *Arist. lib. 5. physicor. cap. 3.* Continuum est, cuius partes copulantur aliquo termino communi: sed continuitas est duplex, vna rigorosa, & mathematica, quæ fit medio aliquo indiuisibili, vtrique extremo communi, & quod vtriusque rationem participat, & talis est continuitas mathematica, quæ inter partes similes reperitur: Alia est continuitas physica, quæ reperitur

A inter diuersas partes similes organicas componentes heterogeneo modo; & fit non per medium indiuisibile vtrique termino omnino idem, sed per quendam coalitum, vel nexum diuersæ rationis ab extremis; quæ continuitas sufficit in viuentem, ut omnes eius partes, etsi heterogeneæ, vna animâ informantur; quæ vnio non potuit esse mathematica in viuentem, quia cum deberent vniri partes diuersæ rationis, & heterogeneæ naturæ, & vna entitas non poterat identificari cum extremis diuersis, fuit necesse vniri per medium nexum, seu coalitum diuersæ rationis.

B Ad 2. respondetur: Quod unitas reperta inter partes heterogeneas viuentis, est media inter vnionem mathematicam, & inter contiguitatem, quæ viuuntur partes artificiorum: vnio enim mathematica, cum fit inter partes eiusdem rationis, debet fieri per indiuisibile eiusdem rationis cum vtraque parte unita. Partes verò, ex quibus fit artificiatum, cum non debeant informari per vnâ formam substantialem, sed solum per formam accidentalem, illis ut contiguis superuenientem, sufficit eis contiguitas: viuens verò, quod ex vna parte fieri petit ex partibus organicis, & heterogeneis, & ex alia quod omnes illæ partes informantur vnâ formâ substantiali viuentem, licet non potuerint vniri mathematicè, debuerunt tamen saltem vniri physicè, ita ut saltem heterogenea vnione partes unitatem, & contiguitatem seruent, ita ut fiant vnum, vnâque valeant animâ conformari, ut ex *Arist. 5. physicor. diximus.*

C Ad 3. respondetur ex *D. Thom. 5. physicor. lect. 6. & lect. 5.* Quod illud, quod vnit partes diuersas similes, est eiusdem naturæ cum partibus; non ut fiat vnio mathematica, sed ut fiat vnio physica, ad quam sufficit; quod licet in esse talis partis non dicat omnimodam convenientiam cum partibus vniendis, & in modo substantiæ; illam tamen dicat in esse viuentis, quod sufficit ut per illam vnionem partes heterogeneæ fiant vnum viuens, quod omnes valet exercere actiones vitales illius animæ.

RESOLVTIO V.

D Vtrum solutio continuitatis valeat simul, accidere tam parti similari, quàm organicæ.

§. I.

Pars proponitur negatiua, & eius fundamenta:

Videtur negatiua pars probabilior: tum quia si simul possent pati solutionem pars similari, & organica, maxime in apospasmate: sed in hoc in sola organica fit solutio continuitatis, tum quia diuersum principium solutionis continuitatis est in parte similari, in qua sola unitas mathematica reperitur, ac in organica in qua est unitas physica: tum quia si apospasmate in parte deunita aduenit morbus ratione diuisionis, non poterit etiam si scindatur, alterum morbum recipere; quia dispositio præter naturam intus existens prohibet inhaesionem alterius: ergo non potest solutio continuitatis simul aduenire parti similari, & organicæ.

§. II.

Præfertur opinio affirmatiua.

Resoluendum Affirmatiue: sic sancit Galenus, & Auicenna locis antecederet adductis, & tenent

tenent communiter omnes Authores citati pro resolu-
lut. 4. & 5.

Probatur ex verbis Galeni lib. de different. morbor. cap. 11. dicit enim: Cum enim diuellitur ligamentum, & arteria, communis est, & totius instrumenti, & diuulsa particula agritudo; nam utriusque soluta est continuitas, totius quidem instrumenti, cum partes non amplius coherent, neque uniuntur; ipsius vero particula diuulsa, quoniam non amplius est una, sed in duas partes diuisa: hæc Galenus, in quibus docet hanc doctrinam, demonstratque modum possibilitatis illius.

Probatur 2. Datur vnum principium commune partibus similaribus, & organicis, ex quo resultat sanitas utrisque simul, scilicet vnitas: ergo potest dari vitium illius utrisque commune, ex quo simul utrisque accidat morbus.

Probatur 3. Parti simili abique organica, parti

organica abique simili, ut probauimus, accidit solutio continuitatis: ergo si utrique applicetur causa solutiua continuitatis, utrique simul adueniet solutio continuitatis.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD rationem dubitandi respondetur, tum quod adum fit apospasima, vel potest fieri per diuulsi-
fionem vnus partis ab alia solum, & fiet solutio in parte organica tantum: vel, ut ait Galenus, ita ut simul aliqua pars illarum rumpatur, & erit etiam solutio in simili: tum quod in qualibet illarum est sua vnitas, cui potest superuenire solutio continui-
tatis: tum quod datur duplex subiectum; pars simili-
laris diuulsa, & pars remanens in parte diuulsa post alterius compartis abscissionem.

DISPUTATIO III.

De temporibus morborum.

METHODO Auicennæ adhaerentes, post tractationem de morborum differentiis, de illorum disputabimus temporibus; siue quia illorum sunt partes, ut ipse admittit fen. 2. 1. d. 1. c. 7. seu potius quia sunt mensuræ morborum iuxta diuersas durationes suarum partium, quas maximè cognosci à Medico expedit pro prognosi, & curatione. De his egerunt Galenus lib. de morborum temp. & lib. ad Trasibul. Auicenna fen. 1. 4. cap. 4. fen. 2. 1. doctrina 1. cap. 1. & ibi, Gentilis, Iacobus, & reliqui Arabes Commentatores. Varandæus lib. pathol. cap. 16. Sennertus lib. 2. instit. part. 1. cap. 12. Carreirus tom. de febribus, disp. de morb. temporib. Malaria lib. 5. de febribus, cap. 3. Matamoros lib. de febribus, disp. 1. tract. 2. Argenterius lib. de temp. morb. Valles lib. 10. controuersiarum. Mercurialis lib. 5. praelect. Martinez lib. 2. de febribus, tract. 2. Vega lib. 2. de differentiis febrium. Fuchsius lib. 4. sect. 5.

SECTIO VNICA.

*De quidditate, multiplicitate, & signis
temporum morborum.*

VB vnica sectione amplectar quidquid con-
ducit ad cognitionem temporum morborum; ne in eis, quæ subnectuntur, distrahat propriæ tractationis intentio.

RESOLVTIO I.

Vtrum dentur tempora morborum.

§. I.

Gentilis obiectio fauet parti negatiuæ.

Acutissimus Auicennæ interpretes Gentilis in fen. 2. 1. d. 1. cap. 7. in partem affirmatiuam hanc obicit doctrinam: Galenus lib. 1. de locis affectis, c. 2. D. Brano Resol. Medic. Pars II.

C docet, quod morbus debet esse entitas, quæ totum suum esse habet simul: sed in simultate temporis non possunt dari durationes pro pluribus temporibus: ergo non dantur tempora in morbis.

Respondet Petrus Garcia: quod licet essentia morbi consistat in indiuisibili, potest eius entitas habere partes intensiōis, aut extensiōis, secundum quas mensuretur tempore.

D Contrā: si morbus mensuratur tempore secundum intensiōem, aut extensiōem: sequeretur quod in febre ardente essent tempora maioris durationis, quàm in quotidiana aut quartana, cum sit intensior, & in solutione continui vnus palmi, quàm in vlcere mali moris sub minori quantitate: ergo non possunt attendi tempora morbi penes maiorem, aut minorem eius intensiōem, aut extensiōem.

§. II.

*Galenus, Auicenna, Gentilis, & reliquorum
Commentatorum opinio recipitur.*

Resoluendum Affirmatiuè: sic docet Galenus lib. de optima secta ad Trasibulum, lib. de morb. temporib. Auicenna fen. 2. 1. d. 1. cap. 7. & ibi Gentilis, Iacobus, & reliqui Commentatores. Valles lib. 10. controuers. cap. 7. Sennertus lib. 2. instit. part. 1. c. 12. Argenterius lib. de temp. morb. Matamoros lib. de febrib. tract. 2. disp. 1. Malaria lib. 5. de febribus, cap. 3. & alij.

E Probatur 1. Tempora morbi sunt mensuræ durationis morborum: sed durationis morborum datur mensura: ergo dantur tempora morborum. Probatur minor, cuiuscumque rei durationis datur mensura per quam ipsæ durationes differunt inter se, ut æternitas durationis Dei; æuum durationis Angeli, tempus durationis sublunarium: ergo similiter debet dari mensura durationis morborum.

Probatur 2. Hominis, anni, & cuiuscumque entis sublunaris duratio diuersas habet mensuras suarum partium: quæ in anno tempora illius dicuntur Ver, Æstas, Autumnus, & Hyems; in homine, Pueritia, Adolescentia, Iuuentus, Consistentia, Senectus, dicuntur illius ætates: ergo similiter debent admitti in morbo suæ durationis tempora.

V

Probatur

Probat 3. Omne ens sublunare mutationi est subditum, secundum quam, postquam recepit esse, in illo augetur, ad statum peruenit, & tandem subit declinationem: ergo idem in morbis necesse est contingere: sed mensura durationis sub quouis horum tempus morbi dicitur: ergo morbi tempora debent admitti.

§. III.

Soluitur ratio primò adducta.

AD primum respondetur: Quod Galenus tantum intendit quod morbus debet esse entitas permanens, quæ habeat totum suum esse simul: at verò in duratione sub illo esse, sunt diuersæ mutationes, & harum mensuræ sunt morbi tempora.

RESOLVTIO II.

Vtrum morborum tempus sit mensura durationis mutationum, quæ superueniunt in morbo vicissitudine naturali iuxta propriam eius constitutionem.

§. I.

Valleriola, & aliorum diffinitiones ponuntur, & aliqua adducuntur obiectiones.

Valleriola lib. 3. de locis communibus, tempora morborum dicit esse mutationes quasdam in ipsis, seu progressus, quibus ab initio seu usque ad finem variè egrotum afficiunt. Matamoros lib. de febribus, tract. 2. disp. 1. morborum tempora dicit esse mutationes, quæ contingunt circa materiam morborum, proportionanturque in ætatibus viuientium: Alij verò morborum tempora dicunt esse ipsorum morborum diuersas partes: Nos verò, an potius ratio horum sit ponenda in mensura harum durationum, vertimus in dubium; & parti negatiuæ fauet,

Primò Galenus, lib. de totius morbi temp. cap. 1. ubi tempus morbi definit per durationem: & Auicenna fen. 2. 1. d. 1. cap. 7. morborum tempora vocat eorum partes: ergo non benè diffinitur morbi tempus per mensuram.

Secundò: in morbo sunt plures, ac diuersæ mutationes, quales sunt, quæ ratione crisiū superueniunt, vel ab aliqua causa interna, aut externa ex procathartice: sed mensuræ durationum in his mutationibus non sunt tempora morbi: ergo non rectè traditur diffinitio.

Tertiò: si tempora morbi essent mensuræ mutationum superuenientium vicissitudine naturali, sequeretur necessariò omnem morbum omnia percurrere tempora; cum necessitate naturæ id deberetur illi: sed non sic contingit: ergo non sunt in morbo mutationes vicissitudine naturali debitæ.

§. II.

Sancitur diffinitio, & explicatione corroboratur illius doctrina.

Resoluendum affirmatiuè: Particula mensura, ratio est generica, sub qua tempora morborum continentur, vt deducitur ex Galen. lib. de temp. morb. inquit enim: *Qualis res ætatum differentia in animalibus est, talis morborum tempora.* Et eodem lib. ait: *tempus in morbis non simpliciter hoc vocabulo significatur; neque conueniens illud, in quo præsidia etiam consideramus, sed tantum morborum ætas, &c.* sed ætas est mensura durationis vitæ humanæ, vt par. 1. Reso-

Alut. diximus: ergo tempora morborum mensura sunt durationis eorum.

Particula durationis, excludit mensuras rerum permanentium secundum suas quantitates. Particula mutationum, quæ vicissitudine naturali superueniunt in morbo, excludit æternitatem, æuum, tempus, ætates; quæ mensuræ sunt durationum diuersarum à duratione temporum morborum.

§. III.

Diluuntur argumenta.

AD 1. Respondetur: Quod durationes morbi secundum diuersas rationes suarum partium sunt mensuræ passiuæ in morbo, quarum cognitionem intendit Galenus, ac diuersitatem ostendere; nos verò formaliter de tempore, quo mensurantur tales durationes agimus, in quo stat ratio temporis morborum.

Ad 2. Respondetur: Quod non quilibet mensura durationis mutationum in morbo est illius tempus; sed tantum illa, quæ mensurat mutationes vicissitudine naturali superuenientes iuxta propriam morbi constitutionem.

Ad 3. Respondetur: Quod quiuis morbus, quantum est de se, semper percurrit quatuor tempora vniuersalia, & habet suas mutationes vicissitudine naturali, nisi impediatur ab aliqua causa violenta, siue deficiat subiectum; sicut conuenit homini percurrere suas ætates, nisi impediatur ab ipso morbo.

RESOLVTIO III.

Vtrum morborum tempora adæquatè diuidantur in vniuersalia, & particularia?

§. I.

Vnica deciditur resolutio.

Resoluendum: quod tempora morborum alia sunt vniuersalia, quæ sunt mensuræ durationis mutationum, quæ vicissitudine naturali superueniunt in toto morbo: alia sunt tempora particularia, quæ sunt mensuræ durationis mutationum, quæ naturali vicissitudine superueniunt in quouis circuitu, siue periodo morbi. Hanc diuisionem tradidit Gal. lib. de temporibus morb. lib. ad Trasibulum. Auic. fen. 14. c. 4. fen. 2. 1. d. 1. cap. 7. Varandæus lib. pathologia, cap. 16. Sennertus lib. 2. instit. p. 1. cap. 1. 2. Carreirus tom. de febribus, disp. de morb. temp. Masaria lib. 5. de febribus cap. 3. Matamoros lib. de febribus disp. 1. tract. 2. & est communis.

Probat 1. Tot sunt morborum tempora, quot sunt mensuræ durationis mutationum superuenientium in morbis vicissitudine naturali: sed huiusmodi mensuræ, aliæ sunt mutationum vniuerso morbo superuenientium; aliæ mutationum particularium periodorum in morbis superuenientium: ergo tempora morborum alia sunt vniuersalia, alia particularia.

Probat 2. Medicus considerat in morbis illa tempora, quæ varias mutationes mensurant in illis, secundum quas potest variari occasio adhibendi remedia: sed hæc non solum variatur ex diuersitate temporum vniuersalium, sed etiam temporum particularium, ex Hippocrate; cum non solum, *in principiis morborum si quid videtur mouendum, mouere doceat; sed in accessionibus abstinere*: ergo tempora morborum in vniuersalia, & particularia adæquatè diuiduntur.

RESOLVTIO IV.

Vtrum tempora vniuersalia morbi sint quatuor.

§. I.

Pars negativa fulcitur.

Videtur quod non: Quia dum morbus per alterationem producit à primo morbi insultu vsque ad summum vigorem, continuò fit productio: ergo non datur aliqua sensibilis mutatio, cuius duratio possit per principium morbi mensurari.

§. II.

Communis amplectitur Doctrina.

Resoluendum: Quod tempora vniuersalia morborum sunt quatuor: Principium, quod est illud tempus, quamdiu morbus propinquus generationi suæ parum deuiat ab eo statu, in quo productus fuit: Augmentum, quod est illud tempus in quo morbus accrescit sensibilibiter, donec vltimum attingit accretionis gradum: Status, qui est illud tempus, in quo morbus perseverat in summo gradu accretionis, quam potest attingere: Declinatio, quæ est illud tempus, in quo morbus ab statu ad sanitatem decedit. Hanc temporum vniuersalium morbi divisionem tradidit Galenus, & Auicenna locis in resolutione antecedenti adductis, quos sequuntur Auctores citati cum Auerroë 3. lib. collectaneorum cap. 9.

Probatur ratione deducta ex Galeno: Omnis mutatio, quæ incipit, & ad idem redit, à quo incepit, debet habere principium talis mutationis, in quo esse incepit, augmentum in quo crescit, statum in quem peruenit, & declinationem per quam descendit ad id, à quo recessit: sed per morbum fit viventis mutatio à sanitate vsque ad morbi possibilem accretionem, & iterum fit regressus ad sanitatem: ergo debent in illo reperiri quatuor vniuersales mutationes mensurabiles per quatuor vniuersalia tempora.

§. III.

Soluitur ratio primo adducta.

Ad rationem primò adductam respondetur: Quod principium in morbis tripliciter sumitur, vt docet Galenus lib. 1. de Crisibus. Primò, pro primo morbi insultu, cuius duratio ferè imperceptibilis est. Secundò, pro spatio trium dierum, quæ acceptio impropria est, cum sint aliqui morbi, qui vnico finiuntur die. Tertiò, pro illa duratione, quam morbus habet à primo insultu vsque dum sensibilis accretio superuenit, quæ non habet determinatam durationem, sed in quocumque morbo reperitur proportionata illius constitutioni, in morbis verò à materia pendentibus solet regulari per illam durationem, in qua in morbo nondum apparent coctionis signa in lotio.

RESOLVTIO V.

Vtrum tempora particularia morborum sint sex?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Interturbat hanc communem doctrinam, quod in tempore intermissionis à febre nihil est de periodo, quæ per infebrecitationem desinit: ergo tempus integritatis non est tempus particulare morbi.

D. Brano Resol. Medic. Pars II.

A

Respondetur: Quod periodus est totum illud tempus, quod durat à primo insultu vnus accessionis, vsque ad insultum alterius.

Contrà: tempus morbi mensurat morbi durationem: sed tempore integritatis non datur pars morbi præsens, cum non sit læsio operationum: ergo nec est mensura partis morbi, nec partis periodi, cui etiam morbi ratio debet conuenire.

§. II.

Communis doctrina amplectitur & explicatur.

Resoluendum: Quod particularia morborum tempora, quæ in quavis periodo morbi intermittens reperiri possunt, sunt sex. Principium, quod est illud tempus, in quo rigor, horror, aut frigus durat: Tempus inæqualitatis, quod est illud tempus, in quo percipitur calor, & frigiditas inæqualiter: Augmentum, quod est illud tempus, quo accessio accrescit in summum vigorem: Status, qui est illud tempus, quo durat in summo vigore accessio: Declinatio, quæ est illud tempus, quo decrescit accessio vsque ad infebrecitationem: Tempus integritatis, quod est illud tempus, quo immunis ab accessione manet æger. Hanc doctrinam docent Auicenna, & Galenus citati; & amplectuntur Authores iam adducti.

Probatur: Tot debent annumerari tempora particularia, quot sunt mensuræ durationis particularium mutationum, quæ iuxta morbi constitutionem vicissitudine naturali debent reperiri in quavis periodo: sed, vt experientia docet, omnes sex annumeratæ mutationes possunt reperiri in quavis periodo: ergo sex tempora particularia morborum sunt admittenda.

§. III.

Soluitur obiectio primò adducta.

Ad vltimum obiectionis respondetur: Quod tempus integritatis est pars adintegrans morbi periodum; si non qua parte lædit operationes, saltem qua parte morbus est intermittens; ad cuius integritatem ita requiritur illa morbi intermissio, sicut requiritur ad integritatem morbi continui, quod semper sine intermissione lædat operationes.

D

RESOLVTIO IV.

Vtrum tempora vniuersalia morborum, alterationis materiæ, & accidentium coincident

§. I.

Status resolutionis aperitur: & Pars negativa fulcitur.

De morbis in intemperie pendentibus ex alteratione materiæ, quæ seruatur à natura ad vnā criticam expulsionem; & de accidentibus pathonOMICIS, non verò de superuenientibus, ratione materiæ ob febris vehementiam, aut ob criticam perturbationem, procedit dubitatio: supponendo contra aliquos Modernos, quod sicut sunt sua tempora morbis, quibus mensurantur suæ durationes; similiter & materiæ, ac accidentibus pathonOMICIS sicut sunt propriæ durationes suarum mutationum, sunt & propriæ earum mensuræ, quæ dicuntur Tempora: de quibus quod non coincident cum morbi temporibus, suadetur.

Primò ex Hipp. lib. 1. acutor. commen. 27. vbi dicit: Dolores pleuriticorum confestim cessant: cum aliquid effatū dignum expui coeperit. & 2. aphorif. 47. ait: Dum pus cōficitur, dolores, & febres accidunt magis, quā dum iā est confectū: sed pleuritici in principio, & augmento incipiunt

incipiunt plerumque expuere, & pus incipit fieri in principio: ergo accidentia possunt esse in augmento, aut in statu, seu declinatione, dum morbus est in principio.

Secundò: In principio, aut in augmento morbi contingit symptomata esse in summo vigore, ita ut ratione illorum pereat æger: ergo non coincidit vigor, seu status symptomatum cum statu morbi, qui tunc est in principio.

Tertiò: In statu morbi salubris materia adest concocta, & accidentia sunt remissiora: ergo putredinis, seu alterationis materiae, & accidentium tempora non coincidunt.

Quartò: contingit quoddam per morbi decursum aliqua portio materiae euacuetur, vel quoddam ea, quæ putrescebat circa aliquam partem principem per decubitum in aliam ignobiliorem postea putrescat; quorum ratione accidentia sunt in statu remissiora: ergo non coincidunt tempora illorum cum temporibus morborum.

§. II.

Arabum præfertur opinio.

Resoluendum affirmatiuè: sic Arabes receperunt; & ex Modernioribus Carreirus, & Matamoros lib. 2. de febris, disp. 4.

Probatur ex Hippocrate 2. aphor. 30. Circa principia, & fines omnia sunt imbecilliora: ergo quia commensurantur iuxta intensiōem, aut remissionē morbi.

Probatur 2. febris oritur ex putredine materiae morbificæ, symptomata pathonnomica ex morbo: ergo dum incipit putredo, incipit febris; & dum augetur, aut ad statum peruenit, augentur, aut ad statum perteniunt accidentia.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

Ad 1. respondetur: Tum quoddam in pleuritide, & reliquis inflammationibus sunt duo morbi: alter est tumor, qui est morbus in mala conformatione, alter est febris: quilibet habet suam pathonnomica accidentia, quæ eandem temporum durationem habent cum morbo, à quo dependent. Contingit tamen, quoddam dolor & accidentia primi morbi cessent, quando incipiunt secundi morbi accidentia. Tum quoddam dum pus conficitur, inflammatio est in declinatione, & accidentia eius; incipit febris, & accidentia pathonnomica inflammationis quæ proportionantur usque ad declinationem, & in suis mutationibus, & in suis temporibus.

Ad 2. respondetur: Quoddam in principio, aut in augmento, symptomata pathonnomica sunt in principio, aut in augmento; perit tamen æger, quia eius vires sunt improporionatæ ad ferendam intensiōem symptomatum adhuc prout in illis temporibus.

Ad 3. respondetur: Quoddam in statu, materia secundum aliquas partes est in summo statu putredinis, secundum alias habet summam putredinem debitam illi materiae in summa febris intensiōe debita pro illa putredine, & in summa accidentium intensiōe debita prout dependent ab illo morbo.

Ad 4. respondetur: Quoddam loquimur de morbis in quibus tota materia seruatur simul in eadem parte, non verò de ea, quæ vel paulatim euacuatur, vel ab una in aliam defertur partem: in qua ratione maioris, aut minoris euacuationis, aut accessus, maiora, aut minora apparent accidentia. Vel respondetur: Quoddam loquimur de accidentibus pathonnomiciis tantum, non verò de eis, quæ ratione materiae superue-

Aniunt; quia hæc propter maiorem aut minorem copiam, propter maiorem aut minorem eiusdem copiae materiae applicationē, fiunt intensiora, aut remissiora.

RESOLVTIO VII.

Vtrum morbi lethales possint peruenire ad declinationem?

§. I.

Aperitur status difficultatis ex Auerroë: Pars affirmatiua fouetur, aliquibus fundamentis fulcitur.

B**M**orbi dicuntur lethales, qui vires valent deuincere, & superare; alij ex sua natura lethales sunt, & nullo artis adiuvamine valent solui: alij à natura possunt deuinci, & solutione finire. Contingit illis, quoddam valeant naturam superare; vel quia fiunt vehementiores, vel quia vires fiunt ab alia causa debiliores, vel propter vtrumque, & idè fiunt lethales ut docet Gal. lib. 1. de temp. morb. c. 5. his verbis: *His igitur à nobis abundè demonstratis, de morbis, qui non solvuntur, considerabimus. Duplex autem eorum natura est: nonnulli enim ipsorum preparationem habent; ubi exactè illam absolutè sint consequuti: alij ex genere sunt illorum, qui solvuntur; sed cum accedere festinant, hoc eis fieri contingit. Triplex quoque horum modus est, vel enim propter agrotatium imbecillitatem, vel propter morborum fortitudinem, vel propter vtrumque prius occidunt, quam soliti sunt. Alia ratione communis unus omnium huiusmodi modus est, cum supra vires existunt.*

De morbis quibus accidit quoddam fiunt lethales, Auerroës videtur assentire parti affirmatiuæ lib. 3. collig. c. 9. ubi possibile iudicat posse mori ægrum in declinatione; & pro hac opinione validissima sunt fundamenta.

Primò, ex Hipp. lib. 1. prognost. 1. In febris idem est terminus salutis, ac mortis: sed febres à materiae alteratione pendentes in declinatione acquirunt sanitatem, si sint salubres: ergo si sunt lethales in declinatione perueniunt ad interitum.

DSecundò, stat Auic. fen. 1. 4. tract. 1. c. 98. §. & multoties moritur aliquis ex variolis in declinatione: & fen. 2. 4. tract. 1. c. 98. §. mors etiam fit in declinatione, sed est pauca, & rara, & plurimum, illius est in declinatione particulari, non generali.

Tertiò: In eo tempore contingit mors, quo natura valet superari à morbo, ex Hipp. 4. acutor. 22. §. ubi autem corpus imbecille fit, morbus praeualet; ubi autem morbus corpori praeualuerit, remedium non habet: sed in declinatione corpus imbecille est redditum: ergo æger in illa potest mori.

Quartò: In declinatione particulari potest æger mori: ergo multò melius in vniuersali, in qua maior est morbi vigor. Probatur antecedens ex Gal. lib. 3. de Crisibus c. 9. §. Tres igitur sunt omnis mortis modi iis qui sine crisi moriuntur. Primus quidem in principiis accessionū, qui in magnis inflammationibus plurimum contingit, quia membra occupant principalia: & paulò infra superaddit, quoddam in declinationibus particularibus mors contingit ob debilitatem: ergo mors potest accidere in declinatione particulari.

§. II.

Pro morbis ex sua natura lethalibus Respondetur.

Resoluendum primò: quoddam morbi ex sua natura lethales non possunt peruenire ad declinationem vniuersalem. Ratio huius est, quia morbus idè ex

ex natura sua dicitur lethalis, quia numquam potest propter suam vehementiam à natura deuinci; & idèd neque potest per resolutionem finire: sed si ad declinationem perueniret, posset in illa solui, & à natura deuinci, cum iam decideret à sua vehementia: ergo non potest ad illam peruenire.

Confirmatur ex Hippocrate 2. aphor. 42. dicente: *Apoplexiam fortem soluere est impossibile, debilem verò non facile*: ubi nomine Apoplexiæ fortis, quæ ex sua natura lethalis est, de omni morbo ex sua natura lethali affirmat, quod non potest ad solutionem deduci: ergo nec ad declinationem; cum non possit solui sine declinatione.

§. III.

De morbis, quibus accidit quòd sint lethales, deciditur resolutio.

Resoluendum 2. Quòd morbi orti ab humorum putredine intra venas, qui solubiles sunt; si accidat eis quòd sint lethales, nunquam possunt peruenire ad declinationem fidam & debitam ex vi materiæ à qua dependet. Sic sancit Galen. lib. 1. de Crisibus, cap. 2. & lib. 3. de Crisibus, cap. 5. & cap. 9. tenet Auicenna fen. 1. 4. tract. 1. cap. 3. Rhazis ad Almanforem 23. Halyabbas 10. Theorica, cap. 4. Gentilis in fen. 2. 1. d. 1. cap. 7. Malaria lib. 5. de febr. cap. 3. Matamoros lib. 2. de febr. tract. 2. disp. 5. Carreirus lib. de febr. disp. de morb. temp. Varandæus lib. pathologia vniuersalis cap. 17. Vega lib. 2. de differ. febr. Zacutus tom. 2. lib. 4. quest. 48. & alij.

Probatur 1. ex Galeno lib. 3. de Crisibus, cap. 9. §. *Morbus autem ad declinationis tempus perungere minimè potest*; & paulo infra: *ubi autem morbi status præterierit, natura quidem iam superior euadit, neque enim aliter morbus declinasset; nullus autem modus mortis tunc deuenientis excogitari potest præterquam ex errore*; sed haudquaquam considerare possumus, an morbi ratione mori contingat: Neque igitur hoc vidi unquam contingere, neque id inuenit ratio. Idem docet cap. 5. eiusdem libri, §. *nullum est mortis periculum tempore status elapso*, & annuit Auicenna fen. 1. 4. tr. 1. cap. 3. §. *& timor est à principio usque ad statum*: apud declinationem verò non moritur ager.

Probatur ratione: Morbi qui perueniunt ad declinationem legitimam ex alteratione materiæ debitam, perueniunt postquam materia est cocta, & regulata, vt docet Galenus lib. de morb. temporib. c. 3. sed materiâ iam coctâ, morbus non potest esse lethalis, cum maneat iam natura victrix: ergo morbi quibus accidit, quòd fiant lethales, non perueniunt ad declinationem vniuersalem veram, & fidam.

§. VI.

Soluuntur primò posita fundamenta.

Ad 1. responderetur: Quòd Hippocrates intendit, quòd in febribus idem est terminus, seu iidem sunt dies indicatorij dum per Crisim terminantur, vt terminentur ad salutem vel ad mortem.

Ad 2. responderetur: Quòd in variolis dicit Auicenna fen. 1. 4. tr. 4. c. 6. *Variola non occidunt in cute solum, & in eo quod sequitur illud, quod apparet; immò occidunt in omnibus mēbris similium partium apparētibus, occultis velaminibus, & nervis*. Ex quo patet quòd licet in eis, quæ apparent sit declinatio, est status in eis, quæ non apparent, à quibus lethalia superueniant symptomata, ex quibus provenit mors; & hæc est mors de qua in secunda auctoritate dicit, quòd

D. Brano Resol. Medic. Pars II.

A est rara respectu eius, quæ in declinatione vniuersali provenit, quæ pluries accidit.

Ad 3. responderetur: Quòd ex Hippocrate, contingit mors, dum vires sunt imbecilliores ad morbum: hoc contingit in temporibus antecedentibus, non in declinatione, in qua licet vires sint debilitatæ, semper tamen sunt superiores ad morbum, qui idèd declinavit, quia deuictus est in temporibus antecedentibus ab illis; & idèd etsi debiles, manent superiores ad illum.

Ad 4. responderetur: Quòd æger potest mori in declinatione particulari, quæ accidit in morbi vigore, quia tunc morbus est superior ad vires; in declinatione verò vniuersali vires sunt superiores ad morbum, vt diximus. Contingit autem in declinatione particulari plerumque mors; quia cum ratione accessionis, quia calor distenditur ad partes exteriores, expanduntur spiritus, & vires resoluuntur.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum morbi, quibus accidit quòd fiant lethales, possint ad imperfectam, saltem aut infidam peruenire declinationem?

§. I.

Declinationis morbi aperitur diuersitas: & ratio dubitandi proponitur.

Morbi declinatio alia legitima, vera, ac fida, ad quam morbos lethales non peruenire diximus: sit hæc in morbis à materia pendentibus, dum transactis reliquis temporibus, & materia coctione regulata, magnitudo & morbi, & accidentium, & moris morbi remittitur, morbusque fouetur à minori copia, quæ tunc regulari petit, vt docet Galenus lib. de temp. morb. cap. 3. Alia est declinatio, infida, quæ superuenit in morbo, non quia sua tempora antecederet debita quoad alterationem materiæ transit, ad declinationem tamen peruenit, quia per aliquam euacuationem symptomaticam, causa à qua dependebat aliqua ex parte fuit euacuata, de hac Galenus lib. 2. aphor. comm. 27. Alia est declinatio falsa, & perniciosa, quæ apparet in morbis, causâ nec regulatâ, nec euacuatâ, de qua agit Hippocrates lib. 2. aphor. 47. dicens: *Eis, quæ non ex ratione leuant, non oportet fidere*: Et in coacis ait: *Quæ sine signis leuant, mortem indicant*. & de his declinationibus procedit resolutio.

Videtur quòd non; quia non potest morbus pendens à materiæ alteratione declinare, quin materia, à qua dependet, sit concocta, aut euacuata: sed in perniciosa declinatione neutrum horum admittitur: ergo non est possibilis.

E Secundò: dum concocta materia iterum putrescit, si morbus superueniat lethalis, à quo pereat æger, mors dicitur superuenire in statu, aut augmento secundi morbi, & non in declinatione primi: sed recidiva superueniens etiam est secundus morbus: ergo non accidit mors in declinatione infida, aut imperfecta.

§. II.

Perniciosa declinationis deciditur possibilitas.

Resoluendum: Quòd possibile est morbos lethales peruenire ad perniciosam declinationem.

Probatur ex Hippocrate lib. 2. aphor. 47. §. *his, quæ*

non ex ratione leuant, non est fidendum. & ex lib. 2. prorit. textu 17. §. Perniciosa, qua sine signis leuant, mortem indicant, & lib. coacar. Qui in signis prauis melius se habent difficili morbo laborant & lib. 3. epidem. sect. 1. agrot. 2. dicit de Hermocrate vndecima die omnia visa sunt remissa: & Galenus comm. 24. lib. 2. aphor. ait: cum morbus inuadit vehemens, deinde subito quiescit, neque per sudorem, nec vomitum, nec excretionem, aut fluxum sanguinis corpore vacuato, ac non apparente quidem ullo signo coctionis, signum infidum existima esse talem morbi remissionem: & Auicenna fen. 1. 4. tract. 1. cap. 4. dicit: & multoties quidem accidit, quod mortis dispositio, qua est sicut declinatio, & est quasi æger, euaserit, & non oportet, ut tu occuperis in hoc: immo ignoscas dispositionem pulsus, & tum magnificetur, & fortis fiat. Ergo post perniciosam declinationem pereunt ægri.

Probatur 2. ex Galeno lib. 3. de crisibus cap. 9. vbi expressè hanc sancit doctrinam his verbis: Neque enim paruo interstitio differunt, qui mortis ratione cuiusquam sperabatur ad quandam falsam declinationem perueniunt ab his, qui vere declinant: in utrisque enim subito febrilis calor dissoluitur: fit verò hoc ex causis maximè contrariis, siquidem natura robori, maxime contraria est imbecillitas vehementior: igitur fit continuè magis pulsus, & aequaliter, ac ordinatior in bona declinatione. Expellit enim natura fortius omnem calorem febrilem, debilius vero, atque inordinatior, & inaequalis est pulsus in mortalibus declinationibus.

§. III.

Imperfecta declinationis sancitur possibilitas.

Resoluendum 2. Quod morbi lethales possunt peruenire ad infidam, & imperfectam declinationem.

Probatur: Infida aut imperfecta declinatio est, in quam peruenit morbus causa alicuius imperfectæ euacuationis criticæ: sed potest morbus hac ratione declinans iterum recidinare, ex Hippocrate 2. aphorism. 12. ergo si prius erat lethalis periculosior redibit in recidina: ex Auicenna §. & scias quod morbus est peior post recidinam, quam in sua radice.

§. IV.

Soluntur argumenta.

AD 1. respondetur: Quod morbus exitialis potest remitti nondum coctâ, neque euacuâtâ materiâ; quia natura se accingit ad pugnandum cum morbo, materiam à partibus principibus separat, morbumque aliquantulum remittit; sed cum tanto spirituum dispendio, viriumque debilitate, ut vigore soluto, licet morbus remittat, ipsi succumbat natura: & ut Galenus lib. 2. ad Glauc. cap. 2. dicit: Morbus curatus est; sed æger periit. Præterea declinat morbus ob materiæ heterogeneitatem, licet sit lethalis, quia partibus humoris tenuioris, ac calidioris resolutis, morbus remissus apparet, sed perseverans cum illa intensione in materia crassiori diu durans ægrum interficit. Præterea in febribus, quibus complicatur maligna qualitas, declinat, aut extinguitur calor, forsan, ut docet Galenus lib. 3. de crisibus, cap. 9. quia vna cum aliis tam calor febrilis expirat, atque hinc species melioris exoritur; cōsumptis enim spiritibus, à quibus calor communicatur per totum corpus, remissio febrilis aduenit: Quod quotidie in anginosi ulceribus manifestè videtur: Præterea in transmutatione materiæ ab vna parte ad aliam, contingit re-

A misso priori morbo, ab ipsa materia decumbente in partem principem subsequi mortem, ut docuit Galenus lib. de const. art. medica cap. 18.

Ad 2. respondetur: Quod si concoctâ materiâ alter superueniat morbus, fit morbus distinctus ex vi nouæ alterationis causæ morbificæ, & non perit æger in aliquo tempore primi morbi: at verò dum aduenit infida declinatio, aduenit, dum nondum est cocta materia, primi insultus morbi: & idè perit æger vi illius morbi, declinatione infida ipsius transacta.

RESOLVTIO IX.

B Vtrum morbi salubres percurrant quatuor tempora vniuersalia?

§. I.

Argenterij, & Sennerti proponitur opinio.

Licet plures morbos salubres posse percurrere quatuor tempora fateatur Argenterius; aliquos tamen dari contendit tam in mala compositione, quam in soluta vnitatem lib. de morb. temporib. cap. 6. & præcipue hoc conuincere conatur in febribus, quæ crisi finiuntur, in quibus solum indicat percurrere vsque ad tempus in quo fit crisis, simul cum declinatione, & assentitur Sennertus lib. 2. part. 2. cap. 12. Quibus fauent,

C Primo: Morbi salubres finiuntur in principio, augmento, aut statu: ergo non semper percurrunt quatuor tempora vniuersalia. Probatur antecedens, Tum ex Galeno 9. methodi cap. 4. vbi sanguine misso febrem iugulasse gloriatur in morbi principio: Tum quia ex Hippocratis decreto, pharmaco exhibito, potest iugulari morbus pendens ex materia turgente: Tum quia, si crisis perfecta accadat in augmento, aut principio, tunc cessat morbus: tum quia Galenus lib. de optima secta ad Trasibulum cap. 47. ait, quod acuti morbi, qualis apoplexia, simul ac inuadunt, perueniunt ad extremam magnitudinem: Tum quia remediis debite apposis potest inter initia morbus deleri: ergo possunt morbi salubres finire in principio, aut augmento.

D Respondetur probari ex dictis, quod sunt aliqui morbi salubres, qui non percurrunt quatuor tempora vniuersalia quoad alterationem materiæ, non verò quod illa non percurrant quoad suam essentiam ratione propriæ intensificationis, in quam perueniunt: quod insinuat Galenus loco citato, lib. de opt. secta ad Trasib. cap. 47. inquit enim: Potest enim inter initia remedijs adhibitis morbus deleri: atque ita cætera morbi tempora præuerti: non enim dicit, quod non percurrit omnia tempora, sed quod non possunt præuerti, ita ut celeriori tempore fiant.

E Contrà: Morbus ille debet habere tempora, quæ proportionantur suæ constitutioni: sed suæ constitutioni debita sunt, quæ ratione alterationis materiæ proueniunt: ergo si hæc non percurrit, non omnia percurrit tempora.

Secundò: Plures sunt febres semper decrescientes, ut paracraftica, aliæ crescentes, aliæ verò eundem seruantes tenorem, ut de synechis docet Gal. lib. 1. de crisib. c. 17. sed hæc sunt plerumque salubres: ergo non omnes salubres percurrunt quatuor tempora vniuersalia.

Tertiò: Status solum debet admitti ad discontinued motus augmenti, & declinationis: sed ad id superflue ponitur, cum possit morbus ab vltima parte augmenti iterum decrescere: ergo sufficit tria percurrere tempora morbos salubres.

Respon

Respondetur: Quod status morbi requiritur ex necessitate naturæ: quia cum morbus accrescat, debet necessariò ad aliquem terminum suæ accretionis peruenire.

Contrà: Morbi tempus debet esse mensura durationis determinatæ physicæ, & extensæ pro causæ alteratione: sed ad determinandum motum sufficit brevis duratio: ergo sine eo quod detur tempus modicum terminabit motum.

Quartò: Galenus *lib. de totius morb. temp.* adducit signa quibus cognoscuntur tria tantum tempora morborum: ergo morbus illa valet solum percurrere.

Quintò: Morbus totam possibilem putredinem, & coctionem habet in statu: ergo nihil habet putredinis, aut coctionis, ratione cuius sit necessaria declinatio.

§. II.

Galenî Doctrinam amplectimur.

Resoluendum: Quod omnes morbi salubres, quocumque modo finiantur, secundum suam essentiam percurrunt quatuor tempora vniuersalia, siue solutione, siue crisi, siue remediis properetur eorum constitutio. Sic sancit Galenus *lib. de morbi temporib. cap. 1. lib. 3. de crisibus cap. 6. lib. de totius morb. temporib. cap. 3.* Aëtius *tetrab. 2. serm. 1. cap. 1.* Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 7.* Gentilis *ibi*, Iacobus, Hugo Senensis, & reliqui Arabes Commentatores; Auerroës *lib. 3. collectan. cap. 9.* Valles *lib. 20. controuers. c. 6. & 7.* Carreirus *de febribus disp. de temp. morb. Vega lib. 2. de different. febrium.* Martinez *lib. 2. de febribus tract. 1. disp. 2.* Mercurialis *lib. 5. praelectionum cap. 4.* Mercatus *lib. 3. p. 2. clas. 4.* Maffaria *in praxi lib. 7. cap. 3. & est communis.*

Probatur 1. Galenî auctoritatibus citatis, inquit enim: *lib. 3. de crisibus, cap. 9.* Quilibet autem omnia quatuor tempora pertranseunt: & *lib. 2. de temporib. morb. cap. 1.* Itaque totius morbi tempora similiter ac animantium ætates considerantur. Vnum primum & quidem generationi eorum attribuitur, Alterum ascensui, seu incremento, Tertium vigori, Quartum declinationi, cum agri salui futuri sunt. & *cap. 3. sequenti: Nullus morborum, qui soluuntur, est qui non currat quatuor tempora. & cap. 4.* Verum sermo primum institutus opportunè modo repetatur: morbi vniuscuiusque proprium est generationis tempus, interim sensui manifestum, interim secus: post quod rursus augmenti tempus est non aequè manifestum.

Probatur 2. Principium est illud tempus, in quo res ponitur producta sub determinato esse: Augmentum, in quo intenditur, aut augetur; status est perseverantia in summo gradu, in quem peruenit; Declinatio est per quam decrescens ad non esse sui tendit: sed in morbo qui ad sanitatem redit, quocumque modo finiatur, inuenitur primum esse suæ productionis, accretio ad totum esse quod acquirit, permanetia in eius acquisitione, & ab illo statu ad sanitatem declinatio: ergo necessariò quatuor vniuersalia tempora percurrit quicumque morbus ad sanitatem redit.

Probatur 3. ratione desumpta à Galeno: Omnis mutatio, quæ incipit ab aliquo esse, & iterum redit ad ipsum, debet habere principium sub quo incipit, augmentum per quod crescit, statum in quem ultimò peruenit, & declinationem per quam descendit ab illo statu ad illud esse in quo incepit: sed per morbum salubrem, quomodolibet finiatur, homo à sanitate mutatur ad morbum, & ultimò redit ad illam: ergo debet necessariò percurrere omnia quatuor tempora vniuersalia.

A

§. III.

Morbi pendentis ab alteratione materiae tempora explicantur.

Resoluendum 2. Quod febres pendentes ab alteratione materiae, si salubres, percurrunt quatuor tempora vniuersalia, & quoad suam essentiam, & quoad alterationem materiae: sic fatetur Galenus, & reliqui Authores primò citati: illudque fatetur Argenterius.

Probatur 1. ex Galeno *lib. 2. de temperib. morb. cap. 3. §. sic quidem inflammatione tempora diuiduntur.* In febre, quæ ex illa prouenit eadem tempora consistunt; Quæ ex humore citra inflammationem profisciscuntur, humorum molestiam, cruditatis tempus principium ponendum est, ubi concoqui coeperit, principium finiri: Secundum autem tempus, quod ascensum nominant accedere. At cum ipsa coctio maximè perficitur vigor, inde rursus declinatio, quæ quidem, & symptomatum magnitudo, & humorum copia cessauit: restat verò modicum in ea humorum adhuc qui coctionem requirant.

B

Probatur 2. Per totum morbi decursum vsquedum soluatur morbus, remanet febris orta à putredine humoris: ergo per totum morbi decursum remanet materia, à qua morbus dependet, ergo sicut febris pendens ab illa pertransit quatuor tempora; eadem similiter pertransit materia à cuius alteratione oritur.

C

Probatur 3. adhuc in ipsa declinatione nondum ex toto cessauit putredo, à qua febris dependet, ut nuper ex Galeno deduximus: ergo in omni tempore mutantur febris tempora iuxta mutationem temporum causæ à qua dependet.

§. IV.

Argenterij soluuntur fundamenta.

Ad vltimum primi respondetur. Quod euacuata materiâ morbus fit alterius constitutionis illegitimæ; legitima enim erit illa quæ iuxta causæ durationem, illi erat debita, & quoad essentiam percurrit tempora omnia iuxta illegitimam constitutionem debita, & ided illa tempora sunt breviora, & ided Vallesius, & Carreirus dicunt, quod coarctantur tempora morborum, mutatur enim constitutio.

D

Ad 2. respondet Galenus *lib. 1. de temp. morb. cap. 4.* dicens: Neque enim synochus febris protinus à vigore quemquam inuasit, verum à primo insultu vsque ad perfectissimum vigorem horis vel quatuor, vel tribus quoad minimum est, prouenit; inde prorsus equalis sibi permanens continuo ad iudicium properat. Ex quibus patet, febres continentes omnes suo modo, licet brevissimo tempore, illorum aliqua omnia tamen percurrere tempora.

E

Ad 3. respondetur: Quod duratio in temporibus morborum debet proportionari propriæ morbi constitutioni, ut deducitur ex Galeno *lib. 1. de temp. morb.* inquit enim: Sed neque repente adeo inuadentem apoplexiam dixeris, quantum tale ad amissum non est, sed breui tempore & principium, & ascensum percurrit, non tamen caret principio neque augmento, neque statim perfectissimè inuadit, quemadmodum Comitialis accessio; nullus siquidem tam subito symptomate corripitur, quamquam horum quoque sectio primum aliquod tempus habet, & secundum, & tertium & quartum. En qualiter non quælibet duratio, sed requisita iuxta propriam morbi constitutionem debet tribui cuilibet morbi tempore.

Ad 4. respondetur: Quod Galenus, ut patet ex dictis inter probandam resolutionem, de declinatione, dicit, *Inde rursus declinatio, qua quidem, & symptomatum magnitudo, & humorum copia cessauit.*

Ad 5. respondetur: Quod usque ad augmentum in morbo salubri maior copia materiae morbificae coquitur, & regulatur; remanet tamen aliqua portio nondum regulata à qua febris adhuc fouetur, donec resoluatur, aut euacuetur, declinetque ex toto febris.

RESOLVTIO X.

Vtrum tempora vniuersalia in omni morbo sint inæqualis durationis.

§. I.

Pars affirmatiua fulcitur.

Videtur: quod proportionalis sit duratio omnium temporum vniuersalium morbi cuiuslibet.

Primò, quia ut docet Galenus *lib. de temp. morb.* tempora pro morbis se habent sicut ætates pro uiuentibus: sed ætates proportionem seruant in duratione: ergo similiter tempora morbi.

Secundò: Cui apparet nebula in die decimoquarto, potest iudicari in vigesimo, ex Galeno 4. *Aphor. comment. 71.* Ergo proportionalis præcedit duratio per tres septenarios pro tribus temporibus morbi.

Tertiò: Dum nebula apparet in quarto, perfecta apparet in septimo: ergo principium fit in primo quaternario, augmentum in secundo: & sic proportionalis fit duratio reliquorum temporum.

§. II.

Morborum explicantur constitutiones, & aliqua ex parte aperitur tenenda doctrina.

Morborum constitutio, est determinata morbi duratio, secundum sua tempora vniuersalia: Et ratione illius, morbi vel sunt tardi, seu Chronici, qui tardo motu sua percurrunt tempora: vel acuti, qui breui tempore sua tempora percurrunt. Præterea morbus acutus; alter est acutus ex decidentia, qui ex acuto decedit, & ad quadragesimum diem potest extendi: alter acutus simpliciter, qui in die decimoquarto decedit, & si ad vigesimū porrigatur, ideo est, quia acutiem in secundo, aut tertio quaternario assumit; alter est morbus peracutus, qui terminatur in die septimo: alter exacte peracutus, qui terminatur in die quarto: quorum omnium inquirimus temporum durationes.

Resoluendum: Quod in morbis non pendentibus à materia nulla est proportionalis duratio temporum; in febribus ab eius alteratione pendentibus, tanta est principij duratio, quanta augmenti, & status.

Patet prima pars: tum quia duratio debet esse in tempore cuiuslibet morbi iuxta propriam constitutionem; & hæc diuersa est in omnibus morbis non pendentibus à materia: tum quia, ut docet Galenus *lib. de totius morb. temporib. cap. 4.* in morbis ob causæ diuersitatem contingit aliquando tempora sensibilibiter, aut insensibiliter pertransiri: tum quia morbi non pendentes à materia, aliquando causas habent imbecilles, à quibus paulatim induci est necesse, aliquando causas habent vehementissimas: ergo non possunt æquari meriti proportionem horum morborum mutationes.

Probatur 2. pars: tum Hippocratis doctrina *lib. 4.*

Aphor. text. 71. inquit enim: *Quibus septima die futura est crisis, his nebula rubra quarto die apparet:* tum ex Galeno, qui in Commentario dicit: *Ego verò rarò tale signum aliis diebus vidi, præter quartum; cum verò in septimo apparet, hic quarto decimo fuit iudicatus:* Ergo æqualis est duratio principij usque apparet coctio, ac augmenti, & status, in quibus perficitur.

§. III.

Soluuntur primò adductæ rationes.

Ad 1. respondetur: Quod in ratione mensuræ sic se habent tempora morborum ad ipsos, sicut ætates ad durationes vitæ humanæ: at verò, quæ ab his mensuranda sunt, habent diuersas proportionem durationum.

B Ad 3. respondetur: Quod, cui apparet nebula in die decimoquarto, inceptit acuties in die septimo, & ideo durat principium ad diem decimumquartum, & fit iudicium post principium, & statum in vigesimo.

Ad 3. respondetur: Quod si apparet nebula in primo quaternario, fuit in illo principium, & augmentum, in quo augetur, coctio, & status in quo perficitur, superueniunt in secundo quaternario usque ad septimum.

Vtrum aliquibus signis valeant cognosci tempora vniuersalia morborum.

§. I.

Status difficultatis proponitur, & pars negatiua fulcitur.

Hippocrates *lib. 1. Aphor. 12.* & Galenus in eius *Comment. lib. 1. & lib. 3. de crisis*, conantur adducere signa, quibus tempora morborum cognoscantur, scilicet constitutiones morbi, anni tempora, accessiones, successiua incrementa, &c. sed hæc non sufficere pro eorum cognitione contendit Argenterius *lib. de temp. morb. cap. 9.* cui annuit Zacutus *tom. 1. lib. 4. q. 48.* Galenum reprehendit ut moris habet Argenterius, quia proponit agere de signis cognoscitiuis omnium morborum secundum sua tempora vniuersalia, & hoc non prosequitur nisi in aliquibus determinatis, præcipue de eis, qui pendent ex materiae alteratione.

Sed quod nulla sint signa communia pro cognoscendis temporibus vniuersalibus morborum; suadet,

Primò: quod Galenus, ut Argenterius notauit, proponit agere de illis, & impossibilitate coactus solum prosequitur tractationem de eis signis, quibus aliqui determinati morbi cognoscuntur: tum quod variantur tempora iuxta varias morborum constitutiones; & diuersi morbi sicut diuersas habent constitutiones, diuersa habent tempora vniuersalia, & signa, quibus cognoscuntur: tum quia sub eadem idea morbi, & constitutione, sunt diuersæ durationes, ut in tertianis apparet; quarum aliæ ex Hippocrate septem circuitibus terminantur, & æstinæ aut autumnales sunt longissimæ: ergo nulla sunt signa communia pro cognoscendis temporibus morborum.

Secundò: nec in morbis materialibus potest ex coctionis signis desumi aliquod signum pro cognoscendis temporibus vniuersalibus morborum pendentium ex alteratione materiae: tum quia natura perfectius debet concoquere in principio dum est minus debilitata; & tamen tunc non apparent signa coctionis

coctionis: Tum quia nec in reliquis temporibus descendit materia cocta cum lotio, quia retinetur à natura postquam iam est cocta, ut deseruiat pro nutritione: Tum quia per totum morbi decursum, plerumque descendit sedimentum album, leue, & æquale in morbis lethalibus: Tum quia in declinatione potens est natura, ut ita perfectè concoquat, sicut in augmento, in quo fuit summa coctio: & erunt æqualia signa in coctione: ergo nec in morbis pendentibus ex materiæ alteratione est, unde sumantur signa, quibus tempora vniuersalia possint dignosci.

Tertio: morborum eiusdem constitutionis debent esse signa demonstrantia tempora eadem: sed in eadem constitutione, alij sunt morbi salubres, alij lethales, in quorum temporibus signa esse contraria in eorum temporibus est necesse: ergo nulla possunt dari signa communia pro cognoscendis temporibus morborum.

Quarto: accessionum anticipatio aut propositio solet superuenire ob nimiam patientis sensibilitatem, ob copiam, aut acrimoniam humoris: ergo ex accessionibus non sumitur indicatio temporum morborum.

Respondetur cum Galeno *lib. 3. de crisis, cap. 3.* quod ab accessionibus sumitur indicatio temporum morbi, non ex sola anticipatione; sed ex his, quæ docet Hippocrates 2. *epidem. sect. 1. Si citius aut non, si longius aut non, si magis aut non.*

Contra: si propter has causas per totum in principio fiat eadem anticipatio, coincidet cum augmento, & statu: ergo licet duratio, anticipatio, & intensio sint simul, non coincidit anticipatio ad temporum morbi dignotionem.

Quinto, sub quolibet anni tempore sunt morbi dispersi, & morbi communiter grassantes solent fieri maligni: ergo duratio temporum in his erit diuersa, sicut & constitutio.

§. II.

Omniū morborum tempora à quo indicentur.

Resoluendum 1. Quod constitutio morbi est signum omni morbo commune, ut coniecturaliter possint sua tempora vniuersalia cognosci.

Probatur: Omnis morbus habet propriam constitutionem, siue legitimam, siue illegitimam: sed omnis constitutio est determinata morbi duratio: ergo in omni morbo ex cognitione suæ constitutionis indicatur suorum temporum vniuersalium duratio.

Dices cum Zacuto *tomo 1. lib. 4. quæst. 48.* quod licet possent tempora morborum indicari à sua constitutione, si sit cognoscibilis, quia tamen non omnis constitutio morbi potest cognosci, idè nec omnium morborum tempora indicari.

Contra statim, quod ex hoc quod Medicus ignoret morbi cuiuslibet constitutionem, non sequitur quod ipsa constitutio non sit commune principium, ex quo possent omnium morborum tempora indicari: Tum quod omnes morborum constitutiones posse cognosci docet Galenus *lib. 1. aphorism. comm. 12. §. sed morbi constitutio, qualisnam sit, & particulares accessiones, multi medici existimarunt non posse dignosci*: non tamen idem sentit Hippocrates, sed & in hac parte sicuti & in aliis, sæpe quidem exquisitè, & ut quispiam dixerit, peritè, ac scienter; sæpe verò coniecturaliter quidem, non tamen inartificiose, neque longè à veritate: sed prope, ac proximè peruenimus ad cognoscendum fu-

A turum consistendi tempus, & accessionum successivas reciprocationes.

§. III.

Ex Hippocrate deducitur; unde cognoscenda vniuersalia tempora morborum materialium.

Resoluendum 2. Quod tempora morborum vniuersalia indicant constitutio morbi, accessiones, anni tempora, & quammaximè signa coctionis, aut cruditatis, quæ in excrementis apparent; sic sancit Hippocrates *lib. 1. aph. 22.* & amplectuntur ibi illius Commentatores, præcipuè Galen. *in comm. & lib. 1. de crisis, & lib. de morbi temporibus, c. 3.* Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 3.*

Probatur 1. de constitutione: Quia, ut diximus, est determinata duratio, quæ secundum sua tempora vniuersalia vnicuique morbo debetur iuxta propriam illius ideam; sed intra durationem morbi pendentis ex materiæ alteratione, patet ex resolutione 10. antecedent. qualis duratio vnicuique adaptetur: ergo ex morbi constitutione possunt indicari quammaximè tempora morborum pendentium ex materiæ alteratione.

Probatur 2. Quod ex temporibus anni indicentur hæc tempora: Quia iuxta anni tempora prædominant humores, iuxta quorum naturam diuersæ sunt morborum constitutiones: ergo ex illis possunt coindicari tempora vniuersalia pro morbis.

Probatur 3. Quod accessiones indicent tempora morborum, ex Hippocrate 2. *epidem. sect. 1. Quia citius, aut non; longius, aut non; magis, aut non*: idè, ut docet Gal. *lib. 1. de crisis c. 8.* quia anticipantur accessiones, aut postponuntur; aut quia fiunt longiores, aut breuiores, intensiores, aut remissiores, indicantur tempora morborum; in principio sunt breuiores, longiores in augmento, aut statu, anticipantur in principio & augmento, in statu, & declinatione postponuntur: ergo ab his indicantur tempora morborum pendentium ex materiæ alteratione.

Probatur 4. Quod etiam ex signis coctionis, aut cruditatis in excrementis: Tum ex Hippocrate *sententia 12. lib. 1. citata, §. Sed ex eis, quæ apparent, indicia sumuntur, quemadmodum in morbo lethali, si circa initia statim appareat, morbum breuiat; si verò postea, producit.* Tum ex Galeno, *lib. de totius morbi temporibus, cap. 3. §. quapropter nullus morborum, qui soluitur est, qui non quatuor hæc tempora percurrit.* non tamen ex quodam alio, quam cruditatis, & concoctionis signis, quæ ex excrementis deprehenduntur, cognitio ipsorum constat. Tum quia tempora morborum sunt mensuræ suarum mutationum; sed morborum mutationes contingunt in morbis pendentibus ex materiæ alteratione; & ex eius alteratione secundum coctionem aut putredinem, quas patitur: ex eorum signis apparentibus in excrementis cognoscuntur tempora horum morborum.

§. IV.

Dubitandi propositæ rationes soluantur.

Ad 1. respondetur: Tum quod Galenus ex morbi constitutione docuit ex Hippocrate omnium morborum durationem cognoscere: sed quia morbi materiales ex ipso Hippocrate habent alia plura, ex quibus possunt indicari; ipsa Galenus latè profertur. Tum quod non variantur tempore, nisi varietur constitutio, & cognita constitutione, cognoscitur

scitur temporum duratio in morbis. Tum quod sub eadem idea generica morbi sunt diversæ constitutiones, non tamen sub eadem idea morbi specifica.

Ad 2. respondetur: Tum quod in principio natura debilior est per aggrauationem ratione humoris, qui in maiori copia tum luxuriat, & est impotens respectu maioris cruditatis repertæ in humore in principio morbi, dum natura aggreditur primò coctionem: tum quia materia cocta in iuuatino retinetur pro partium nutritu, non verò ea, quæ solum in iuuatino est cocta: tum quod coctio potest apparere in lotio ratione sedimenti albi, levis, & æqualis per totum morbi decursum, vt admittunt Mercatus tract. 3. de febre maligna, Ioan. Franciscus Vlms lib. 4. de urinis, cap. 6. Ambrosius Nuñez lib. 1. aphor. comm. 12. Angelucius lib. 1. de febre maligna. Thomas Iordanus tract. 1. partis phænomenon, c. 24. Fernellius tract. de urinis. Scaliger exercit. 32. de subtilit. Conciliator differentia 94. & plures alij ex modernis, qui ipsam receperunt, ex Hipp. lib. 2. prorit. text. 24. §. *urina cocta mala*, & ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 4. cap. 2. & fen. 2. 4. tract. 1. cap. 80. §. *quandoque est urina in agritudinibus pestilentibus bona; naturalis in substantia sua, in colore, & sedimine, & ille cuius est tendit ad mortem*. Arabem sequuntur Thadæus Florentinus, Hugo Senensis, Gentilis Iacobus, & alij quamplurimi; sed diuagantes in quærenda causa plerique hæsitant, & cæcutiunt.

Nos verò cum Nuñezio asserimus, quod vt fidamus signis coctionis in lotio apparentibus, & possumus, quæ sunt secuta distinguere ab infidis, requiritur in sedimento cocto, quod sit humoris peccantis; plerumque enim natura relictâ causâ morbificâ concoquit alimentum, & tale dum apparet, æger deterius se habet. Præterea coctio debet esse continua, ex Hipp. 2. prognost. 26. Præterea debet esse vniuersalis, ex Hipp. lib. 1. epid. comm. 2. text. 82. in *Christonare, & pictoris ancilla*. Præterea post coctionem ad securitatem requiritur euacuatio, quia ex Hippocrate, *Quæ reliquuntur in morbis recidinas facere consuevere: & 5. aphor. 15. Pleuritici si in quadraginta diebus non repurgantur, tabidi fiunt: & ex Galeno lib. 3. de locis affectis suppurati pereunt dum debiles sunt vires pro expurgatione puris*. Præterea requiritur quod ad coctionem nulla sequatur interimens euacuatio, sicut ipsis insuppuratis, & ex immodica euacuatione viribus resolutis, pereunt ægri: ex Galeno 6. aphorism. 27. His manentibus conditionibus, inquit Galenus lib. 3. de crisi, cap. 5. *neque animo concipi posse cum perfecta coctione agrum periisse*: tum præterea vltimò ad vltimum argumenti dicimus: Quod cum in declinatione sit minor copia materiæ concoquendæ, minor descendit copia sedimenti cum lotio.

Ad 3. respondetur: Quod licet morbi lethales, & salubres: eiusdem sint constitutionis, & durationis; in eisdem enim finiri contingit diebus morbos lethales, quibus & salubres; tamen lethales fiunt ob cruditatem; salubres ob coctionem, & ex diuersis his signis diuersitas terminationum cognoscitur; per hæc tamen temporum duratio attenditur: vt sancit Galenus lib. de temp. morb. cap. 6. §. *at morbi tempora partim sumuntur simili modo cum predictis, partim dissimili; siquidem initium similiter in morbi generatione constituitur ascensus non in coquendo, sicut in his, qui superstites futuri sunt, sed in cruditatis lethalibus signis consistit*.

Ad 4. respondetur: Quod vt Rhasis notauit lib. 1. §. *continentis*, cap. 8. duplex est accessionum anticipatio: alia absoluta, quæ aduenit ex morbi propieta-

te quatenus dependet à materia acri, grossa sub illicata cum fortitudine partis mandantis, & debilitate partis recipientis in ægotante exquisiti sensus, & tunc continuò anticipant accessiones, vel propter contrarias causas continuò postponuntur. Alia est anticipatio dicta à Galeno improporcionata, & ab Auicenna superfluens, quæ addit supra absolutam aliam maiorem anticipationem, & improporcionatam, quia anticipat vno die per duas horas, in alia per duas, aut tres iuxta multum, aut modicum humorem: & licet prima accessionum anticipatio non valeat tempora indicare, bene tamen secunda.

RESOLVTIO XII.

B Vtrum in augmento morbi salubres pendentes ex materiæ alteratione sint intensiores.

§. I.

Turrisani refertur opinio.

Turrisanus lib. 3. artis medicinalis comm. 32. indicat, quod morbi salubres pendentes ex materiæ alteratione in augmento sunt parui secundum suam essentiam, & intensiorem; magni tamen apparent ratione suorum, accidentium, quæ tunc temporis magis vigent. Huic opinioni adhæret Veiga lib. 1. de different. februm, cap. 5. respectu morborum salubrium, quos in principio esse intensiores, quàm in reliquis temporibus fatetur: adhæret etiam Trincabellus lib. 1. epist.

Ratio, quæ eos conuincit, est: Morbus in eo tempore est securior, in quo est remissior: sed morbus salubris in statu est securior dum sunt perfecta signa coctionis: ergo in statu est remissior.

§. II.

Gentilis, Vallesij, Cardani, Carreiri, & aliorum præfertur opinio.

D Resoluendum: Quod salubres morbi tendentes ex materiæ alteratione in statu sunt intensiores ratione maioris putredinis, quæ tunc viget: sic docuit Gentilis in extraneis, quæst. 33. Valles lib. 10. controuers. cap. 7. Cardanus 2. aphor. 30. & ibi, Olerius, & Vallesius, reliqui Commentatores; Carreirus fen. 1. 4. tract. 1. cap. 4. Varandæus physiologia vniuersalis, cap. 17. Sennertus lib. 2. institutionum, part. 1. cap. 10. & alij.

Probatur ex Hippocrate 1. aphor. 30. §. 3. *Circa initia, & fines, omnia sunt imbecilliora, circa statum verò fortiora*.

Probatur 2. In eo morbi tempore, morbi pendentes ex alteratione materiæ debent esse intensiores, in quo perueniunt in eam intensiorem, vltra quam, cum non possint progredi, necesse est, vt remittant: sed status est huiusmodi tempus, vt patet ex eius diffinitione: ergo in statu, morbi salubres sunt in maiori intensiōe, quàm in quolibet alio morbi tempore.

Probatur 3. Febris putrida salubris, vt iterum ad sanitatem terminetur, debet percurrere quatuor tempora vniuersalia, ita vt in aliquo illorum tam putredo quàm ipsa febris, quæ ex putredine oritur, perueniant ad summam intensiōem: sed illam non potest habere in principio, in quo materia incipit putrescere, & febris incipit esse; neque in augmento, in quo febris, & putredo augentur; nec in declinatione, in qua iam remissio eorum sit: ergo debet esse intensior

fior in statu, in quo ad summum intensiōis, & vigoris, quæ debentur illi morbo, perueniunt.

§. III.

Ad argumentum respondetur.

Quod morbus non est securior, quia remissior; ex Hippocrate enim febres parvæ, & malignæ quarto die aut citius valent interimere, & febres ardentes intensissimæ cum securitate perdurant: sed ex eo, quod coctione perficiatur materia morbifica: quod sancivit Hippocrates *lib. epidem. comment. 2. text. 41. §. coctiones iudicium; celeritatem, & securam portendunt sanitatem.*

RESOLVTIO VIII.

Vtrum sit morbus securior simul, & intensior in statu ratione coctionis?

§. I.

Thadai Florentini refertur opinio, & aliquæ pro illo ponuntur rationes.

Thadæus Florentinus *lib. 1. aphorism. comment. in sententiam*, o. contendit, quod morbi securitas non compatitur cum eo, quod simul morbus pro illo tunc sit benignior, & minus periculosus, ratione sui; sed tantum quatenus propinquior est declinationi, in qua sit benignior: & ideo non simpliciter, sed respectu ad tempora antecedentia iudicat, quod dicitur benignior: sic suadet,

Primò Galeni auctoritas, qui *lib. 2. de crisi bus cap. 3. docet*, quod febris status cognoscitur, quia febris intensior est in illo, & simul malus mos, seu malignitas: sed cum intensiori malignitate non potest benignior esse morbus: ergo solum dicetur talis, quia minus distat à declinatione.

Respondetur: Quod hæc omnia sunt intensiora; sed quia pendent ab humoribus, in quibus præualet coctio, morbus cum illa intensiōe accidentium, & mali moris est benignior, quia est securior.

Contra: Febris, & malignitas, quæ illam concomitatur, oriuntur ex humorum putredine: sed in statu putredo est maior: ergo febris ratione putredinis est periculosior.

Respondetur, quod in statu morbi salubris est maior numerus partium, quæ coquantur, quam earum quæ putredinem patiuntur; & ideo licet putredo sit intensior in putridis, febris est benignior.

Contra: Coctio, quæ reperitur in partibus, quæ coquantur, non impedit putredinem partis vicinæ, in qua non inhæret: ergo licet plures partes coquantur, potest in partibus putridis ita intendi putredo, ut fiat febris ratione illius periculosa.

Secundò: dum facultates sunt debiliores, maius periculum est: sed in statu sunt debiliores facultates: ergo status est periculosior in febribus salubribus, quam reliqua tempora.

Tertiò: semel putrida non possunt iterum concoqui, quia per putredinem formam amittunt: ergo ratione partium, quæ patiuntur putredinem in maiori intensiōe in augmento, quam in reliquis temporibus, sit morbus periculosior.

§. IV.

Brauns Salmanticensis, Vallesius, & alij admittuntur.

Resolvendum: Quod morbi salubres pendentes ex humorum putredine, in statu in quo sunt intensiores, sunt securiores; sic fatetur Brauns Salmanticensis *lib. 1. prognost. comm. ultimo*, Valles *lib. 10. controu. c. 7. Carreirus lib. de febribus q. 10. & reliqui antecedente resolutione citati.*

Probatur 1. ex Galeno, *lib. 2. aphor. comm. 30. ubi* postquam cum Hippocrate asseruit quod febres, & accidentia sunt remissiora in principio, & fine; in statu verò fortiora, addit: *Sicut ipsas dispositiones in quibus hæc fiunt; ubi morbi consistunt, necesse est esse meliores, in his qui debent sanitati restitui: & lib. 3. de ratione victus in acutis, comm. ultimo, dicit: Nam sapius affectio ipsa, qua laborant, mitior existit; licet accidentia sint vehementiora.*

Probatur 2. Securitas in morbo salubri cognoscitur penes signa coctionis, quæ apparent in urinis per morbi decursum: ergo in illo tempore securior erit morbus in quo signa perfectiorem coctionem demonstrant: sed in principio sunt signa cruditatis communia morbo salubri, & lethali: in statu signa obscuræ coctionis, in augmento verò perfectæ coctionis & elaborationis apparent signa: ergo in illo tempore quantumvis febris sit intensior, erit securior, & benignior.

Probatur 3. Morbus pendens ab humorum putredine tunc est securior, & benignior, quando maior numerus partium humoris, à quo dependet, est coctus, & à natura regulatus: sed in morbo salubri ex putredine humorum pendente in statu est maior portio humoris cocta, & perfectiori modo, quam in antecedentibus temporibus, ut docet Galenus *lib. 1. de crisi bus & demonstrat experientia*: ergo est morbus benignior, & securior.

§. III.

Fulcitur resolutio argumentorum solutionibus.

Ad ultimum primi respondetur: Quod dum maior numerus partium regulatur à natura; calor naturalis superat præternaturalem; ex quo sumitur indicium salubritatis, ut Larianus *commentario in textu 2. lib. 1. de vict. acut.* doctissime deducit, & licet intendatur in aliquibus partibus putredo in maiori numero, perficitur substantiæ modus, & putridis partibus resolutis, in benigniorem ex toto abit calor, reliquæque, quæ in humoribus succedunt, partes concoquit, ac perficit.

Ad 2. respondetur: Quod humor est magis elaboratus, & ideo potest minori virium vi perfici: quia, ut inquit Avicenna, *in sua Metaph. Potentius agit agens debite in subiectum bene dispositum, quam agens potens in minus dispositum.*

Ad 3. respondetur: Quod licet non possent emendari, quæ putrida sunt in termino; in prima morbi parte emendantur plures partes, quæ inceperunt putrefieri per coctionem: quia ut inquit Galenus, coctio facit cessare putredinem: & quæ non emendantur, cum sint in minori numero, non impediunt quominus perficiatur calor, superet ut naturalis, & valeat ulterius reliquas humorum partes recte elaborare.

DISPUTATIO IV.

De causis morborum.

PRENNIS omnium rerum fons, Causa dicitur, à qua ut tenet Plato in Theæteto initium duxit Philosophia, & ut docet Arist. lib. posterior. dependet rerum omnium scientifica cognitio, sicut ab eius cognitione dependet morborum curatio, ut faciunt Galenus lib. 1. & 2. methodi, & idò illius cognitionem intendunt Physici cum Arist. lib. 2. physicor. & in lib. metaphys. Præcipue tamen de morborum causis plura tetigit Hippocrates lib. de alimento, lib. de morb. mulier. lib. de flatibus. Galenus pertractavit lib. de causis morb. lib. de diffinitionibus medicis, lib. de causis procatharticis. lib. de causis sympt. Avic. fen. 2. 1. d. 2. & ibi Gêtilis, Iacobus, Gratiolus, & reliqui illius Cômētatores; Valleriola, lib. 3. de locis côm. cap. 3. Duncanus lib. 2. pathologia cap. 2. Mercatus lib. 3. de morb. classe 1. quæst. 175. Varandæus Patholog. vniuers. part. 3. Fontanus lib. 2. pathol. c. 2. Sennertus tō. 1. lib. 2. p. 2. Heurnius lib. 7. instit. Angelucius lib. 1. artis medica. c. 3. Martin. lib. 2. tr. 1. sect. 2. Valles lib. 4. cōtrouers. c. 3. Rosellus in cômēto ad lib. Galeni de caus. morb. Plēpius lib. 4. de fundam. medicina. Argenterius lib. de causis morb. Godofredus lib. 5. vniuersæ artis medica. Fernellius lib. 5. cap. 11. Matamoros, Carreirus, & Massarias tr. de causis februm, & plerique alij.

SECTIO PRIMA.

De morborum causis in genere.

AVSÆ acceptio multiplex est: pro Principio eam recipit Aristoteles lib. 12. metaph. cap. 2. minus latè prout quatuor genera causarum cōcurrentiū ad esse entis naturalis amplectitur, & sic de illa disputat Aristoteles lib. 2. physicorum. Strictius pro sola efficiēte desumit Causam Plato in Hippia maiore, & Diuus Augustinus lib. 38. quæst. 28. & in hac acceptione Galenus & Auicenna de morborum causis egerunt, & nos cum illis sub hac sectione, & in tota disputatione.

RESOLVTIO I.

Vtrum morbus formaliter sumptus habeat causam materialem ex qua fiat?

§. I.

Roselli, & Gardinij, & Montani fulci-
tur opinio.

QUOD morbus habeat materialem causam ex qua fiat, sancit Rosellus lib. Galen. de caus. morb. cap. 1. quæst. 3. ex quo eam opinionem desumpsit Gardinius; licet illi tantum eam contendat adscribere Plēpius; & respectu morborum pendentium ex materia coniuncta, prius eam amplexus est Comes Montanus: potest tamen suaderi.

A Primò: Tum quia Aristoteles pro cuiusvis entis generatione quatuor causas requirit lib. 2. physicor. Tum quia morbus, cum sit forma accidentalis, habet pro materia ex qua, ens substantiale viuens, cuius est proprium: Tum quia, ut contendit Comes Montanus, saltem morbi qui oriuntur ex præsentia materiæ fiunt ex illa: ergo morbus pro formali requirit materiam ex qua fiat.

B Secundò: sicut quærenti à quo fit morbus; respondere tenemur, quòd à causa efficiēti: simili modo quærenti ex quo fit morbus; tenemur respondere, quòd fit ex materia; scilicet si est morbus partium similiarium, fit tamquam ex materia ex illarum intemperie; si est morbus partium organicarum, ex vitiata illarum compositione; si est morbus communis vtrisque partibus, ex solutione continuitatis: ergo morbus formaliter sumptus habet causam materialem, ex qua fiat. Pater antecedens, nam materia ex qua morbi, est illa ex cuius potentia educitur morbus: sed morbus partium similiarium educitur de potentia, frigidi, humidi, & sicci prædominantibus; & morbus partium organicarum educitur ex mala compositione; & ex ambarum partium solutione tamquam ex materia educitur morbus vtrisque communis: ergo fit ex illis tamquam ex materia.

C Tertiò: rerum omnium formæ latent in efficiētiis, & materiæ potentiis, in quibus veluti in seminibus continentur: sed morbus est forma accidentalis; ergo habet materiam ex qua fit, in qua prius latebat, & continebatur.

§. II.

Vallesij, Sennerti, Varandæi, & aliorum
præfertur opinio.

RESOLVENDUM: Quòd morbus formaliter sumptus non habet causam materialem ex qua fiat: sic tenet Vallesius lib. 4. cōtrouers. cap. 3. lib. 2. p. 2. Mercatus lib. de morb. causis classe 1. art. 1. Martinez lib. 2. tract. 1. sect. 2. Sancta-Cruz lib. 2. de morb. & symptom. cap. 1. Carreirus, Matamoros, & Massarias tract. de causis februm.

E Probatur 1. Morbus est accidens: sed accidens non petit ad sui fieri materiam ex qua: ergo morbus non fit ex materia ex qua. Probatur minor, ex D. Thom. opusculo de principiis naturæ, §. illud quod est in potentia ad esse substantiale, dicitur materia ex qua; quod autem est in potentia ad esse accidentale, dicitur subiectum: subiectum enim dat esse accidenti, scilicet existendi, quia accidens non habet esse nisi per subiectum; unde dicitur quòd accidentia sunt in subiecto, non tamen dicitur quòd forma substantialis est in subiecto.

Probatur 2. Solùm fit ex materia ex qua ens naturale, quod natura constat: sed morbus pro formali non est ens naturale, sed ens secundum naturam, seu accidens ad ipsum consequutum: ergo morbus non habet causam materialem ex qua.

Probatur 3. Si morbus formaliter sumptus haberet aliud accidens pro causa materiali ex qua fieret tamquam ex materia, maxime quia vnum accidens petit

petit ex alio fieri: sed vnum accidens ex alio non petit fieri; tum quia cum de quolibet accidente sit eadē ratio, daretur processus in infinitum; tum quia nec accidentali, nec substantiali formæ conuenit, quod sit entitas composita; tum quia solius entis naturalis sunt principia in facto esse, & in fieri materia, & forma: ergo morbus formaliter sumptus non habet causam materiale ex qua fiat.

§. III.

Roselli argumenta diluuntur.

AD 1. respondetur: Tum quod Arist. agit de causis entis naturalis; tum quod accidens respicit ens naturale tamquam subiectum in quo inhæret, non verò tamquam materiam ex qua fiat: tum quod morbi qui dependent à materiali causa, ab illa dependent tamquam ab efficiēti vt quo; non autem tamquam à materia ex qua.

Ad 2. respondetur: Quod querenti ex quo fiat ens naturale tamquam ex materia? Respondetur, quod sit ex materia prima: querenti verò ex quo fiat forma substantialis, aut accidentalis? respondetur, quod sit ex sui priuatione tamquam ex termino à quo: ex morbo vero pro materiali non dicitur fieri morbus formaliter sumptus tamquam ex materia, aliàs esset pars essentialis illius, quod implicat; cum morbus pro materiali aliquando sit substantia, aliquando quantitas, aut situs, quæ non possunt esse partes essentialiter componentes morbi formaliter sumpti, qui est qualitas: dicitur tamen morbus formaliter sumptus fieri à morbo pro materiali; quia ex eius positione resultat: sic ex intemperie, mala compositione, aut soluta vnitatem resultat præternaturalis dispositio, quæ est morbus tamquam terminus secundarius eiusdem actionis, per quam producantur, sicut resultant passionēs propriæ ad positionem eius entitatis, cuius sunt propriæ passionēs.

Ad 3. respondetur: quod omnes rerum entitates latent in causa efficiēti, dum in illius virtute continentur, & formæ substantiales materiales dicuntur contineri in potentia materiæ, quatenus ipsa est in potentia ad earum receptionem; formæ verò accidentales tantum dicuntur dependere à subiecto tamquam ab eo, in quo petunt inhære.

RESOLVTIO II.

Vtrum morbus formaliter sumptus habeat causam formalem per quam fiat.

§. I.

Pars affirmatiua fouetur.

Sicut variant Auctores in consignanda morbi natura; similiter in determinando qualis forma ipsi sit. Alij analogam esse formam contendunt; Alij esse relationem: Alij habitum: Alij priuationem: Nos decernimus esse dispositionem. Sed an habeat causam formalem per quam in suo esse fiat talis? sub hac resolutione disputandum.

Pars affirmatiua suadetur 1. Quia morbus, vt patet ex eius diffinitione, diffinitur per genus, & differentiam: sed vt Logici, & Metaphysici admittunt, genus à materia, & differentia à forma sumitur: ergo morbus habet causam materiale.

Secundò: Morbus est qualitas: sed qualitas est forma physica accidentalis: ergo morbus formaliter sumptus habet causam formalem.

D. Brano Resol. Medic. Pars II.

A Tertio: Forma est quæ dat esse rei: sed morbus habet esse: ergo habet formam, quæ det tale esse.

§. II.

Pars negatiua communi assensu fulcitur.

Resoluendum: Quod morbus non habet causam formalem physicam per quam fiat: sic fatetur Valles lib. 4. controuers. c. 3. Mercatus tom. 1. lib. 3. p. 1. classe. 1. Matamoros, Sennertus, & alij.

Probat: tum quia morbus non habet causam materiale ex qua fiat: nec idè potest habere causam formalem per quam fiat. Tum quia si formæ fierent tales per aliam superadditam formam, eadem ratio esset de altera forma, & sic daretur processus in infinitum: tum quia si morbus fieret talis per formam superuenientem suæ entitati, vel ea esset eiusdem rationis, & idè esset superflua; vel diuersæ rationis, & sic non posset per illam in suo esse constitui: ergo morbus formaliter sumptus non potest habere causam formalem per quam fiat talis.

§. III.

Soluuntur argumenta.

AD 1. respondetur: Quod non intendunt Metaphysici, quod genus sumatur à sola materia, & differentia à sola forma; aliàs sola entia naturalia possent diffiniri per genus, & differentiam: sed quod genus sumitur ab eo quod in entitate est contrahens, & determinans, quod se habet per modum formæ.

Ad 2. respondetur: Quod morbus est forma accidentalis, ex qua simul cum subiecto inhærensionis fit ens accidentale: de ipsa tamen inquirimus an fiat talis per aliam formam? & hoc negamus.

Ad 3. respondetur: Quod formæ seipsis habent esse tales, aliàs daretur processus in infinitum.

RESOLVTIO III.

Vtrum morbus formaliter sumptus induat rationem finalis causæ?

§. I.

Status difficultatis aperitur. Sennertus & Plempius notantur. Roselli opinio fulcitur.

Finis dicitur id, cuius gratia aliquid fit, & finalis causa, ea propter per quam operatur aliquod agens: an in morbi productione propter ipsum operetur efficiens, à quo producit, inquirimus. Sennertus ait cum Vallesio, quod morbus non potest esse causa finalis, quia non consistit in aliqua perfectione: sed inepte, cum morbus licet sit malū alteri, simpliciter est entitas positua, & bona. Plempius, finis rationem tribuit morbo, quia conatur corpus destruere: sed neque difficultatem attingit; non enim inquirimus in quem finem, seu ad quam actionem ordinetur morbus, sed an in sua productione induat rationem finalis causæ respectu producentis. Rosellus lib. de caus. morb. cap. 1. q. 3. partem affirmatiuam admittit; cui fauet.

Primò: bonum, ens, & finis, conuertuntur: sed morbus est ens reale, & posituum: ergo & habet esse bonum, & induit rationem finis pro sui productione.

Secundò: Morbus habet causam efficiētem, à qua

per realem illius productiōe actionē producit: ergo habet rationem finis respectu causæ illius effectiue.

Tertiō: Plerumque morbi per se intenduntur produci à Medico, v.g. febris, pro curatione frigidorum affectuum: solutio continuitatis pro tumorum curatione: ergo morbus induit rationem causæ finalis.

§. II.

Mercati, Vallesij, & aliorum opinio præfertur.

Resoluendum negativè. Sic tenet Mercatus tom. 1. lib. 3. classe 1. Valles lib. 4. contr. c. 3. Matamoros lib. 2. de febris. Varandæus lib. pathol. p. 3. & alij.

Probat 1. Ille affectus habet rationem finis, qui per se intenditur à producente, & propter quem per se primò agens operatur: sed in morbi productione non est morbus formaliter sumptus, qui per se primò intenditur à producente, sed morbus pro materiali, ad cuius positionem morbus pro formali resultat tamquam terminus secundarius suæ productionis; sicut resultat relatio ex positione sui fundamenti; vel propriæ passionis ex hominis generatione: ergo sicut nec in hominis generatione propriæ passionis non habent rationem finis, nec relatio in productione sui fundamenti; similiter nec morbus formaliter sumptus respectu eius actionis, per quam resultat ex positione morbi pro materiali.

Probat 2. Si morbus formaliter ut talis, esset causa finalis, maximè quia esset ratio propter quam agens operatur: sed ratio, propter quam agens operatur est morbus pro materiali: ergo morbus pro materiali, & non morbus pro formali, est causa finalis respectu agentis à quo fit.

Probat 3. Causa calida applicata homini per frigiditatem morboſo, & homini temperato in esse causæ, in utroque operatur propter eundem finem: sed in vno causatur sanitas, in altero morbus: ergo neutra ex his sunt causa finalis, sed alia entitas à qua sequuntur, scilicet calor.

§. III.

Adhibetur solutio argumentis.

Ad 1. respondetur. Quod non sufficit ut aliqua entitas sit bona, ut dicatur habere rationem finis: sed requiritur quod agens operetur propter eius acquisitionem, & quod per se primò intendat illius productionem; quod non contingit in morbi productione: intenditur enim per se productio morbi pro materiali, & ex eius positione superuenit morbus pro formali.

Ad 2. respondetur. Quod morbus habet causam efficientem non per se primò intendente eius productione: & ideo non est morbus pro formali finalis causa, sed entitas, quam per se primò intendunt producere.

Ad 3. respondetur. Tum quod per se primò intendit Medicus producere morbum pro materiali, non verò morbum pro formali. Tum quod non intenduntur produci ut morbi, sed ut dicunt rationem remedij: Tum quod ille finis est finis artificis, non verò agentis naturalis, respectu cuius deberet constitui in esse causæ finalis.

RESOLVTIO IV.

Vtrum morbus formaliter sumptus habeat causam efficientem?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur

Videtur quod non: quia ex Arist. lib. 2. physico-rum, cap. ult. omnis causa efficiens operatur pro-

pter finem: sed morbus non potest habere rationem finis: ergo respectu illius non potest dari causa efficiens.

§. III.

Communi omnium assensu deciditur resolutio.

Resoluendum affirmatiue: sic unanimi consensu admittunt omnes. Et de hac, ut diximus, disputant omnes Auctores citati in principio disputationis: Patetque manifestè, quia morbus habet esse, non à se: ergo ab aliqua causa efficienti illud recipit.

§. III.

Ratio dubitandi soluitur.

Ad rationem dubitandi respondetur, quod omnis causa operatur propter finem, sed non omne quod producit, est finis propter quem causa operatur, sed solus terminus per se primò intentus; morbus verò formaliter sumptus producit tamquam terminus secundarius: & ideo licet habeat causam efficientem, non induit rationem causæ finalis.

RESOLVTIO V.

Quid sit causa efficiens morborum?

§. vnic.

Premissis alijs, propria adducitur causa diffinitio.

Clarius morbi causam docet esse rem præter naturam à qua morbus efficienter, vel quasi efficienter natus est resultare. Varandæus ait, quod est, quæ quocumque modo aliquid ad generationem morbi confert. ex Valleriola est, quæ in corpore quidquam facit, effectumque; quempiam, qui actionibus officiat, creat. Sancta-Cruz causam in communi dicit esse, id ad quod aliud sequitur: & hanc causæ morbi conatur etiam adscribere minus aptè suam tradens diffinitionem pro morborum causa: reliqui enim suo modo acquiescunt Galeno, qui variis in locis his, & illis videtur favere: inquit enim in diffinitionibus medicis, quod est, quæ in corpore quidquam facit, expersque ipsa est corporis: & lib. de symptomat. causis, cap. 1. & lib. de causis procathartics, ait quod est id, quod ei, quod fit, aliquam generationis partem confert: Et lib. artis medicinalis, quod est, quæ aut morbum efficit, aut factum conseruat.

Resoluendum, quod morbi causa est illa, quæ naturalem valet corporis constitutionem euertere.

Patet huius resolutionis veritas: quia, ut docet Galenus lib. de differentijs morb. sicut sanitas resultat ex integra, & naturali corporis constitutione; ita morbus resultat ex quocumque vitio, quod accidat illi: ergo causa, quæ naturalem valet euertere constitutionem, morbi causa est constituenda, quocumque modo conferat ad id, ut ex Galeno deducitur lib. de causis procathartics, siue per se, siue per accidens, positivè, privativè, mediatè, vel immediatè, siue quomolibet coadiuvando, aut concurrendo.

RESOLVTIO VI.

Vtrum inter causas morbi debeant, ultra communes causarum differentias, aliæ annumerari?

§. I.

Argenterij aperitur placitum.

Contendit Argenter. lib. de morb. caus. c. 2. plures superaddendas causarum morbi differentias præters

præter eas, quæ communiter ex Galeno, & Auicenna deducuntur: pro quo stat,

Primò illius ratio: Quoniam octo quærimus de morbo, quid faciat morbum, siue quid ipse sit, vel à quo sit, vel ex quo fiat, vel in quo, vel cuius gratia, vel per quod, vel sine quo nullo modo, aut cum quo melius fiat: sed ex Arist. pro quolibet quæsito vna assignari debet ratio causæ diuersa: ergo pro morbo diuersæ causæ debent assignari, & plures quàm communiter annumeratæ.

Secundò: Pro morbis ad vitandæ sunt causæ instrumentales, ex Galeni, & Platonis sententia, quæ diuersum genus causarum constituunt: ergo sunt admittendæ.

Tertiò: Locus, & tempus, & causa sine qua non, sunt sine quibus morbus fieri non potest: ergo inter illius causas debent annumerari.

§. II.

Communior præfertur opinio.

Resoluendum, quod nullæ sunt causæ admittendæ, quæ non reducuntur ad efficientem. Patet ex antecedenter dictis: sic fatentur communiter reliqui Authores, & præcipue Sennertus lib. 2. p. 2. cap. 1. Sancta-Cruz lib. 2. de morb. & sympt. cap. 1. dilucidabiturque solutione argumentorum.

§. III.

Soluuntur Argenterij obiectiones.

Ad 1. respondetur: Quod non quælibet interrogationes, sed illæ, quæ denotant tendentiam causæ in effectum, petunt causæ assignationem. Aristot. enim, quatuor interrogationes adduxit huiusmodi, quæ exigunt causas quatuor, à quibus possunt dependere in suo esse entia naturalia; non tamen omnia sunt necessaria pro quolibet ente; nec pro morbo formaliter sumpto requiritur alia, quàm efficiens, vt probauimus: ex quo patet ad interrogationem quid sit morbus, quod per se & non per formam superadditam est, quod dicit eius diffinitio: ad id ex quo conficiatur, dicimus quod non ex materia ex qua: ad id in quo, dicimus, quod quatenus tale accidens dependet à viuento tamquam à subiecto inhaesionis: ad id cuius gratia fit, dicimus, quod ille non est cuius gratia fit actio sui productiua, ipse tamen respicit lædere: ad id à quo, dicimus, quod petit causam efficientem, de qua disputamus: ad id quod; quod petit causam instrumentalem, quæ sub efficiente est: ad id, sine qua non, vel cum qua melius, dicimus quod petit causam sine qua non, quæ non est verè causa; sed tale quid, sine quo non potest vnum ab altero fieri; & causam per se, quæ est efficiens: ex quo patet nullam causam superaddi ex tot interrogationibus Argenterij, ad eas, de quibus disputamus ex Galeni, & Auicennæ decretis.

Ad 2. respondetur: Quod, vt patet ex dictis, causa instrumentalis ad efficientem debet reduci.

Ad 3. respondetur: Quod locus, tempus, & causa sine qua non, sunt conditiones pro efficientis operari requisitæ, non verò genus causæ aliud.

RESOLVTIO VII.

Vtrum causa morbi, alia sit causa per se, alia causa per accidens.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

AVicenna ratione modi operandi causam diuidit in Causam per se, cuius essentię effectus correspondent; & in Causam per accidens, quæ virtute aliena operationem consequitur: sed quod hæc diuisio non rectè assignetur suadet,

Primò; Causa per accidens non valet morbum pro materiali, nec pro formali producere, v. g. frigiditas calorem, vt intendit Auicenna: ergo causa per accidens non valet esse morbi causa. Probatur antecedens, quia nulla causa valet producere effectum, quem nec virtualiter, nec formaliter continet: sed frigiditas, nec formaliter, nec virtualiter continet calorem: ergo non potest illum causare.

Secundò: Respectu morbi pro formali nulla potest dari causa per se: ergo nec respectu morbi pro materiali, quia vtrius actio est vna, & eadem.

Tertiò: Membra diuidentia æqualiter debent participare rationem diuisi: sed causa per accidens non potest rationem diuisi æqualiter participare, cum non habeat veram rationem causæ efficientis, cum nec propria virtute agat sicut causa per se: ergo non est admittenda hæc diuisio.

§. II.

Auicenna præfertur opinio.

Resoluendum. Quod optima est causæ diuisio in Causam per se, & Causam per accidens. Hæc doctrina deducitur ex Arist. lib. 2. physicor. & respectu causæ morborum sancitur ab Auicenna fen. 2. 1. tract. 2. ibi eam amplectuntur sui Commentatores, & admittunt Iuniores.

Probatur 1. ex Auicenna loco nuper citato, inquit enim: Omnes autem causa, aut sunt causa secundum essentiam, sicut piper cum calefacit, & apium cum infrigidat: aut sunt causa secundum accidens, vt aqua frigida dum calefacit propterea quod spissat cutim.

Probatur 2. Causa per se est illa, à qua vt tali provenit effectus: Causa per accidens est, à qua, sed non vt tali provenit effectus: sed vtrique earum potest morbum, sicut & alias quascunque res causare: ergo vtrique harum debet admitti.

§. III.

Argumentorum tela franguntur.

Ad 1. respondetur: Quod licet causa per accidens, v. g. frigiditas non contineat per se virtualiter calorem, continet illum virtualiter per accidens.

Ad 2. respondetur: Quod vna & eadem est actio morbi materialiter sumpti, & morbi sumpti formaliter; & licet hunc secundariò, illum primariò producat, vtrumque producit per se, aut vtrumque per accidens.

Ad 3. respondetur: Tum quod est diuisio analogica: tum quod medica causarum acceptio sumitur, vt diximus, pro eo quod quocumque modo coadiuuat ad morbi productionem.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum causa procathartica differat à causa interna.

§. I.

Causarum morbi differentia plures, procathartica aliqua diuisiones proponuntur, & rationes dubitandi.

CAusarum morbi alia dicuntur totales, quæ in quo ordine, & genere integrum causalitatis principium sunt. Partialis dicitur, quæ se sola in suo ordine non valet effectum producere. Proxima dicitur, quæ proximè attingit morbi productionem. Remota, quæ mediante altera. Præcipua tamen diuisio causæ morbificæ, quoad vsum medicum, est, in internam, & externam. Interna solet etiam vocari causa abdita, & diuiditur in antecedentem, & coniunctam. Causa externa solet vocari primitiua, prægressa, præincipiens, manifesta, euident, & procathartica. Procathartica verò aliquando vsurpatur à Galeno rigorose pro causa externa; aliquando non solum pro causa quæ extra nos est, sed pro manifesta intra nos. Et in hac acceptione variis solet explicari diffinitionibus, vt notauit Plempius, Galen. *lib. de caus. morb. cap. 2.* ait esse, Quæ extrinsecus aduenit, alterat corpus, & naturam vehementer teransmutat. Fernelius *lib. de morb. differ. cap. 11.* Quæ extrinsecus, aut corpori, aut contentis vim infert. Sennertus *lib. 2. p. 2. cap. 1.* Quæ manifestè corpus nostrum afficit, latentesque causas mouet ad morbum producendum. Gardinius; à qua omnium prima ducitur principium illius motus, quo fit morbus. Plempius *lib. 4. de fundament. Medicin.* Causa extrinsecus adueniens, vel saltem cuius euident, cui morbi principium etiam à vulgo tribuitur. Martinez *lib. 2. tract. 1. sect. 2. q. 1.* Quidquid extrinsecum valet nos alterare, vltra ea, quæ complent nostram compositionem.

Nos verò causam procatharticam proferimus esse causam morbi ita euidentem, vt nulla indigeat coniectura ad sui cognitionem: de qua, an sit vera causa distincta ab interna; est difficultas.

Medici Antiquiores Galeno, vt ipse refert *lib. de caus. procathar.* indicabant non dari aliam causam ab interna diuersam: pro quibus stat,

Primò: Si causæ procatharticæ, v.g. sol, vinum, exercitatio, aut quæcumque alia causa externa, veram causæ induerent rationem, si applicarentur pluribus hominibus, in omnibus causarèt febrem diariam: sed contingit quòd applicentur, & quod in vno, aut altero, vel in nullo illam valeant causare: ergo non habent veram causæ rationem.

Secundò: Bubo dicitur causa procathartica quatenus febrem causat: sed bubo est causa corpori interna: ergo causa procathartica non differt à causa interna.

Respondetur: Quòd est causa euident, & cognoscibilis sine coniectura; & ided dicitur procathartica, etiam si sit intra corpus.

Contrà: animi passiones ex Galeno sunt causæ procatharticæ: sed istæ sunt intra corpus, & non sunt cognoscibiles euidenter: ergo possunt dici causæ procatharticæ etiam si sint causæ internæ.

Respondetur: Quòd animi passiones sunt euidentes, & manifestæ obiectiue, quatenus causæ obiectiue illarum manifestæ sunt, per quas & ipsæ passiones fiunt euidentes.

Contrà: aliquæ illarum petunt cognosci per coniecturam, vt patet ex Galeno *lib. de præcognitione ad*

Posthumum, in quo docet Erasistratū cognouisse amari nouercam à priuigno quibusdam coniecturis: ergo.

Tertio: Obstructio est causa procathartica, quia ab illa potest causari febris diaria, quam à causa procathartica semper causari docuit Galen. sed obstructio non est euident: ergo non est distincta à causa interna.

§. II.

Deciditur resolutio, & comprobatur.

Resoluendum affirmatiue: sic sancit Galenus *lib. de caus. procathart. & lib. de causis morb. lib. de diff. febriū c. 7. lib. 3. prog. text. 29. lib. 1. ad Glauconem c. 14.* & receperunt Auctores nuper citati, & Rosellus in *lib. Gal. de caus. morb. Mercatus lib. 3. de morb. causis classe 1. Valles lib. 4. controuers. & communiter reliqui Authores.* Ratio huius est euident, tum quia membra diuidentia debent esse opposita, & Galenus sub causa morbi ponit has causas tamquam membra diuidentia: tum quia habet diuersas diffinitiones, quia procathartica constituitur per hoc, quòd sit euident, vt ex Galeno deducitur, *lib. de arte curatiua ad Glauconem c. 14. lib. 1. de different. febrium, lib. 2. prog. text. 29.* Interna verò constituitur ex hoc, quòd sit abdita, & sola coniecturā cognoscibilis: tum quia procathartica causa antecedit ad internam, pro diaria febre semper requiritur, & aliæ insunt ei proprietates, quæ internæ causæ non adaptantur: ergo differunt inter se.

§. III.

Solutione argumentorum fulcitur doctrina.

Ad 1. respondetur: Quòd cum actus actiuorum, vt docet Arist. debeant esse circa passum bene dispositum, etiam si causæ externæ & procatharticæ veram habeant causæ rationem, in dispositis subiectis, & præparatis ad morbum, illum causant, non verò in reliquis.

Ad 2. respondetur: Quòd passio animi dicta etiā est manifesta patiēti, & à quo sine coniectura posset percipi à Medico, quòd sufficit vt ex se dicatur euident.

Ad 3. respondetur: Quòd febris diaria, quæ natura, & constitutione est talis, fit à causa procathartica; sed nunquam ab obstructione, quia obstructio est causa interna: potest tamen ab illa diaria natura tantum, de qua non est dubium ab interna posse oriri causa.

RESOLVTIO IX.

Vtrum causa antecedens sit tantum causa in actu primo.

§. I.

Status resolutionis aperitur, & rationes dubitandi proponuntur.

DE causa interna docet Galen. *lib. 11. methodi c. 9.* quòd aut est antecedens, aut coniuncta: harum tamen differentiam penes hoc constituunt aliqui, quòd causa antecedens sit causa interna in actu primo, & quòd eadem dicatur causa coniuncta, dum sit causa in actu secundo, itaut humor in venis dicatur causa antecedens respectu tumoris, quem causare potest, dum autem est in actu secundo, causa illius dicatur causa coniuncta: nunquam tamen posse causare in actu secundo iudicant, dum est causa antecedens: quibus fauet,

Primò: Illa dicitur causa in actu secundo, quæ actu influit in effectum, sed causa antecedens, vt talis, nunquam influit in effectum, quia actu influit causa coniuncta, quæ immediatè attingit productionem: ergo causa antecedens constituitur per hoc, quòd sit causa in actu primo.

Secundò:

Secundò: Humor in venis est causa antecedens tumoris, qui ex illo humore potest tractu temporis causari in partibus, dum humor est intra earum porositates causa in actu: sed humor, dum est intra venas, numquam potest esse causa in actu secundo, donec intra porositates fiat causa in actu secundo: ergo est de intrinseca ratione causæ antecedentis, quod sit tantum causa in actu primo.

Tertiò: Causa antecedens ex Fernel. *lib. 1. de morb. caus. est*, quæ in corpore prior continente hanc efficit, ac mouet: ergo ipsa nunquam apta nata est morbum, vt talis est, attingere.

§. II.

Pars negatiua præfertur.

Resoluendum: Quod non est intrinsecum causæ antecedenti, quod sit tantum causa in actu primo, sic deducitur ex Gal. & tenent communiter Authores.

Probatur 1. ex Galeno *lib. de locis, cap. 9.* causa antecedens veram causæ induit rationem: sed quæ veram causæ rationem induit, potest vt talis productionem effectus attingere in actu secundo, potentia enim, quæ non potest reduci ad actum, inutilis est: ergo causa antecedens morbi potest esse causa in actu secundo.

Probatur 2. Aliqua potest assignari causa antecedens, quæ nunquam sit causa coniuncta, vt obstructio: aliqua est causa coniuncta, vt putredo, quæ nunquam potest fieri causa antecedens: ergo non constituitur causa antecedens per hoc, quod sit causa in actu primo respectu sui, dum sit coniuncta, & redditur causa in actu secundo; nec causa coniuncta dicitur talis, quia est quæ causat in actu secundo, postquam fuit in actu primo causa antecedens.

Probatur 3. Sic se habere possunt intra corpus causa antecedens, & coniuncta, sicut se habent extra corpus: sed extra corpus tam antecedens, quam coniuncta simul influunt in effectum in actu secundo: ergo etiam intra corpus. Probatur minor ex Galeno *lib. 1. method. cap. 9.* adducente exemplum de homine mouente, à quo secundus mouetur, sicut tertius à secundo.

§. III.

Soluuntur argumenta.

Ad 1. respondetur; Quod quælibet influit in suo ordine simul in actu secundo, vt si iecur sua intemperie communicet calorem humoribus, & ulterius putrescant ipsi ab vtraque causa tam coniuncta, quam antecedente vt operante in actu secundo communicatur calor.

Ad 2. respondetur: Quod causa dupliciter potest dici antecedens: vno modo respectu sui, & hoc modo eademmet causa, quæ nunc est causa in actu primo, potest dici antecedens respectu sui, prout postea fit causa in actu secundo, & sic semper est necessarium, quod ipsa antecedit se ipsam: alio modo vna causa dicitur antecedens respectu alterius causæ, siue eiusdem, siue diuersi ordinis quæ dicitur coniuncta, quia proximius attingit morbi productionem: sed vtraque harum, cum habeat veram causæ rationem, potest esse causa in actu primo, & reduci in actum secundum in suo ordine, itaut quælibet alia proximè, alia remotè attingat morbi productionem.

Ad 3. respondetur: Quod causa antecedens variis diffinitionibus diffiniri solet. Galen. *lib. de caus. morb. cap. 2.* inquit: quod est dispositio, vel motus præter naturam in animali morbum præcedens. *lib. introdu-*

D. Brano Resol. Medic. Pars II.

Actionis *cap. 8.* Quod est causa interna, quæ ab euentu vel præparatur, vel coadiuuatur. *in arte medicinali cap. 88.* Quod est dispositio in corpore, quam morbus sequi aptus natus est. Sic Sennertus ait: quod est dispositio in corpore latens & abdita ex qua morbus valet oriri. Gardinius ait: quod est, quæ in corpore ortum ex alia ducens morbum ita producit, vt ea deficiente, morbus valeat perseverare. Hos reprehendit Plempius, quia vel omni causæ diffinitio quælibet adaptatur, vel non necessariò diffinito adaptetur: Ipse autem dicit; Quod est causa interna non procathartica nata morbum producere, sic vt ipsa sublata, non confestim tollatur morbus: sed omni ex parte conuenit etiam eius diffinitio causæ coniunctæ, non continenti, vt apparet: est ergo causa antecedens Fernelio, & aliis relictis, *causa interna morbi productionem attingens cum mediatione coniunctæ alterius, vel sui in actum reductione.*

B

S E C T I O II.

De causa continente.

A v s a continens apud Philosophos fuit in Stoicorum schola recepta; apud Medicos in morborum productione, & conseruatione, apud Galenum admissa; non tamen ita consequenter apud Iuniores recepta; & idò pro dilucidanda hac controversâ doctrinâ, in aliquas resolutiones diuagabimur sub hac sectione.

C

R E S O L V T I O I.

Vtrum sit admittenda causa continens?

§. I.

Status difficultatis proponitur: & Fuchij, ac Leonicensi refertur opinio.

D

Marcus Antonius Montisignianus maximam huic difficultati lucem dedit *q. 5.* à quo Zacutus, & Sancta-Cruz deduxere doctrinam: quibus, & nos adhæremus. Causa continens primò apud Zenonem, & Stoicos nomen obtinuit, qui causam continentem omnium rerum admittebant, tum materiam, tum Deum: licet non eodem modo Deum intelligentes; nam alij Cælum; alij Spiritum siue Aërem; alij ex igne, & aëre, quoddam mixtum; alij ipsa Æthera nominabant Deum. His videtur assentire Hippocrates *lib. de carnibus.* Illis verò Vallesius *lib. de sacra philosophia,* ignem in cunctis admittens, sicut & ipsi causam continentem in omnibus penetratam admittebant, non sine iniuria naturæ, quæ corporum penetrationem naturaliter renuit, & philosophiæ, quæ nullam penetrationem corporum naturaliter factam admittit. Athænus medicus in morbificas causas transtulit causæ continentis nomen, ipsamque adaptauit Galenus causis particularibus, à quibus morbi valent continenter dependere, inualuitque inter nostrates opinio, donec Fuchius Leonicensis, & Matthæus Curtius ipsam deservere conantes, nullam neque in Galeni doctrina admittendam morbi continentem causam; quibus fauet,

E

Primò Galenus *lib. aduersus Iulianum,* vbi reprehendit Stoicos, qui causam continentem admittebant, & ipsâ admissâ, conuincit debere admitti processum in infinitum; Quod absurdum non admittendum: ergo nec causa continens.

Secundò: Si daretur causa continens, talis esset conseruatiua effectus: sed nulla talis potest dari: ergo non est admittenda causa continens. Probatur minor, illa actio conseruatiua, vel est eadem, quæ produxit effectum: vel diuersa: eadem non; quia cum actio sit motus ad terminum, illo acquisito, cessat actio: nec diuersa; quia cum deberet esse eiusdem rationis cum antecedenti, deberet terminari ad eundem terminum, quem cum habeat productum, non potest in ipsum terminari: ergo nulla talis actio potest dari.

Tertiò: illa entitas tantum petit causam, à qua continenter dependeat, quæ in motu, & quodam fluxu consistit: sed morbus, vt docet Galenus *lib. meth.* res est permanens, & in facto esse producta: ergo non potest habere causam continentem. Probatur maior ex Galeno in *Compendio de pulsibus*, c. 9. vbi dicit causas à se continentes vocatas esse causas generationis, non substantiæ.

§. II.

Causa particularis continens admittitur in rebus.

Resoluendum: Quod dantur in rebus causæ particulares continentes.

Probatur ratione fundamentali: Causa continens particularis est, à qua continenter dependet effectus. ita vt ipsa ablata, non possit permanere: sed entitates successivæ quæ consistunt in quodam motu, & plures entitates quam minimæ entitatis, vt species, quæ immittuntur ab obiecto, lux, propriæ passionēs, & alia huiusmodi, vt demonstrat ipsa experientia, ita dependent continenter à sua causa, vt ipsa ablata, non possint permanere in aliquo instanti: ergo habent causam continentem.

§. III.

Galeni & communior Medicorum præfertur opinio.

Resoluendum 2. Quod admittenda est causa particularis continens morborum: sic Galenus *lib. de natura humana*, lib. de caus. pulsuum, cap. i. lib. 7. aphor. 30. lib. 6. epidem. part. 3. text. 20. lib. 1. de locis affect. cap. 2. lib. de diffinit. medicis, lib. aduersus Iulianum: sequitur Marcus Antonius *quest. 5. 6. & 7.* Valeriolæ *lib. 6. enarrat. 2. lib. 3. de loc. comm. c. 3.* Fernelius *lib. 1. pathologia, cap. 11.* Argenterius *lib. 1. de caus. morb. c. 9.* Musa *lib. 7. aphor. 30.* Zacutus *tom. 2. lib. 3. quest. 37.* Langius *lib. 1. epist. 15.* Sancta-Cruz *lib. 2. de morb. & sympt. cap. 1.* Cardanus *lib. 1. contradict. tract. 4. contradict. 14.* Rosellus *lib. de causis morb. q. 7.* Martinez *lib. 2. tract. 1. sect. 2. q. 1.* Plempius *de fundam. medicina, lib. 4. cap. 4.* Sennertus *lib. 2. p. 2. cap. 1.* Varandæus *pathol. vniuers. cap. 4. & alij.*

Probatur; tum in morbis ex consensu, quando communicatur, quod non deberet communicari, qui cessant statim ablato morbo in parte primò affecta: tum in humoribus pendentibus ex materia, quæ ablata, statim auferitur tumor: Tum in morbis in numero adaucto, qui continenter dependent ab illo: tum ex dicendis *infra*, dum assignabimus morbos, qui dependent à causa continenti: ergo causa continens morborum particularis est admittenda.

§. IV.

Soluuntur argumenta pro Fuchsio, & alijs proposita.

Ad 1. respondetur: Quod Galenus conuellere intendit opinionem Stoicorum, qui causam

A continentem vniuersalem admittebant: de causa vero particulari continente potius demonstrat, quod sit admittenda.

Ad 2. respondetur: Quod actio conseruatiua, & productiua aliquando est eadem secundum rem, dum non variatur subiectum; aut sit discontinuum tempus: si verò hæc contingant, sunt prædictæ actiones entitativè diuersæ. Dum verò actio productiua, & conseruatiua sunt eadem entitativè, distinguuntur formaliter, quatenus illa actio, vt productiua est, denotat negationem esse in effectu; dum verò est conseruatiua, denotat esse in subiecto, quod conseruat: ex quo pater, quod licet cesset actio quoad primum respectum, incipit quoad secundum, & actio entitativè potest esse eadem. Si autem discontinuatur actio, etiam potest effectus conseruari à simili causa continente, vt lux, quæ producta ab vno lumine, ab alio solet conseruari: & tum actio conseruatiua non terminatur ad entitatem, secundum quod de nouo recipit esse; sed secundum quod sub esse acquisito terminat actionem conseruatiuam ipsius.

Ad 3. respondetur: Quod petunt causam continentem, & sui esse conseruatiuam non solum res successivæ, quarum esse consistit in quodam fluxu; sed etiam res aliquæ permanentes, quarum esse est tam minimæ entitatis, vt sine continuato influxu alterius causæ statim desinant esse, vt patet in luce; in speciebus sensitivis, in relatione, in figura, in dispositione, quæ vel ab efficiente, vel à fundamento dependent continenter, sicut & propriæ passionēs ab essentia, à qua dimanant.

RESOLVTIO II.

Vtrum causa continens sit causa conseruatiua effectus quoad esse existentia.

§. I.

Communis proponitur controuersia, & ratio dubitandi.

EX Galeno varijs in locis deducunt Authores causæ continentis diffinitionem, communiter ex *lib. diffinit. medicar.* quod sit, *causa morbo ita coherens, vt eâ positâ, ponatur morbus, & eâ ablata auferatur.* Vallesius *lib. 4. controuers. cap. 3.* ex Galeno *lib. aduersus Iulianum*, deducit quod est, *causa, quæ ablata statim auferitur morbus.* Qualis autem ex his diffinitionibus debeat admitti? Concertant moderniores, Sancta-Cruz, Plempius, Rosellus, Zacutus, Sennertus, & alij: Nos tamen indicamus Galenum non tradidisse essentialem causæ continentis diffinitionem, sed ipsum intendere à posteriori descriptiones aliquas tradere, quibus eius possit essentia indagari: idèoque ipsam diffinimus, quod sit, *causa conseruatiua effectus, quoad esse existentia.* Cui ob stare videtur,

Primò, Galenus, in *synopsi de pulsibus*, c. 9. in fine, *lib. contra Iulianum*, lib. de plenit. lib. de natura humana, lib. qui Medicus inscribitur, lib. de diffinit. medic. lib. de historia Philosoph. lib. introduct. quibus in locis diffinit causam continentem quod sit, *quæ positâ, ponitur effectus; & quæ ablata auferitur*: ergo non est adscribenda noua diffinitio.

Secundò: Morbus est accidens: sed accidens quoad esse existentia à nullo alio pendet, quàm à subiecto inhaesionis: ergo si hæc diffinitio esset bona, nulli causæ efficienti morbificæ posset adaptari.

Tertiò: existentia est modus rei existentis: sed modus rei solum dependet ab ipsa re, cuius est mo-

du:

aus : ergo causa continens non potest essentialiter diffiniri per hoc quod sit conseruatiua illius.

§. II.

Sancitur Pars affirmatiua.

Particula *causa* dicit Genericam causae continens convenientiam cum aliis causis. Particula *conseruatiua effectus quoad esse existentiae* dicit rationem differentialem huius causae ab aliis, non continentibus, à quibus non dependet conseruatio effectuum, & simul dicit rationem essentialem constitutiuam causae continentis, constitutam in illo essentiali ordine ad specialem illum effectum sui specificatiuum.

§. III.

Soluuntur argumenta.

Ad 1. respondetur : Quod Galenus intendit explicare causam continentem à posteriori, per id quod nobis notius est, & sensibus magis perceptibile, scilicet quod effectus ponatur ex eius positione, & auferatur ex eius ablatione : ex quibus constat essentialis dependentia, quam effectus habet ab illa quantum ad suae existentiae conseruationem.

Ad 2. respondetur : Quod existentia rei creatae, siue naturaliter productae, non potest non pendere in genere causae efficientis ab aliqua causa efficiente : res verò producta, si sit entitas incompleta, aut quam-minimae entitatis, necessario tota entitas actualis, & ipsa existentia talis rei pendet ab alio, vel tamquam à sustentante, vel tamquam ab vniente, vel tamquam ab ultimo termino completae entitatis : formae accidentales secum ferunt suam existentiam, & aliquae ita perfectam, vt possent per illam existere in subiecto sine aliquo influxu causae conseruantis. Aliis verò ita est fluxilis sua existentia, vt non possit sine continuo influxu causae nec per minimum tempus perdurare, vt apparet in luce, in motu, in speciebus sensitivis, & aliis huiusmodi entitatibus; & huiusmodi causae dicuntur continentes; & ista accidentia dependent quoad suum esse à subiecto quoad conseruationem suae existentiae, à causa continente.

Ad 3. respondetur : Quod modus rei in esse entis pendet à re cuius est modus, sed ratione suae existentiae potest pendere à causa productiua sui.

RESOLVTIO III.

Vtrum causa continens differat à causa coniuncta.

§. I.

Marci Antonij, Zacuti, Roselli, & aliorum proponitur opinio.

Communiter Authores, qui de causa continentis agunt, causam coniunctam confundunt cum causa continente. Sic Marcus Antonius in suis *questionibus*, Zacutus tom. 1. lib. 3. q. 37. Sennertus lib. 2. p. 2. cap. 1. Rosellus aliquantulum discedit in duabus conclusionibus, in tertia verò adhæret huic opinioni : his fauet,

Primò : nam apud Grammaticos, Continuum, Continuatum, Cohærens, Coniunctum, Proximum, & Continens idem significant, vt patet apud Cicero-
nem lib. epist. 15. inquit : *Cappadocia pars, quae cum Sicilia continens est, idest coniuncta : & lib. 2. de na-*

Atura Deor. *Mari aer continens est : & pro Antonio Cecinna : Hic fundus, qui fundo eius antiquo continens est, idest coniunctus : ergo causa coniuncta non differt à continente.*

Secundò : ex Galeno lib. 1. de caus. sympt. cap. 5. constat causam continentem non differre à causa coniuncta : inquit enim : *igitur continua causa, aut continens, aut coniuncta, aut quomodocumque quispam nominare velit.*

B Tertiò : posita quacumque causa coniuncta, & propinquissima, protinus ponitur effectus ; & ipsa ablata, auferitur : ergo causa proxima, siue coniuncta, & continens idem sunt. Probatur antecedens : ita dependet effectus à causa coniuncta, vt licet reliquae ponantur, ipse non ponatur, donec ipsa operetur ; & licet reliquae auferantur, si permaneat proxima, effectus non potest tolli : ergo posita, aut ablata causa coniuncta, effectus ponitur, aut auferitur.

§. II.

Vallesij & Martinez praefertur opinio.

Resoluendum : Quod causa continens differt vel realiter entitatiuè, vel saltem realiter formaliter à causa coniuncta : tenet Vallesius lib. 4. *contro- uers. cap. 3.* Emmanuel Martinez lib. 2. *tractatu 1. sect. 2. q. 1.*

C Probatur ex fundamentis Vallesij primò : Quae differunt diffinitionibus, differunt essentialiter, cum diffinitio sit oratio naturam rei explicans : sed causa coniuncta, est causa interna morbi productionem attingens proximè : causa continens, est causa conseruatiua illius quoad esse existentiae : ergo differunt essentialiter.

Probatur 2. Omnis morbus pendens à causa necessario habet causam coniunctam : sed non omnis morbus pendens à causa coniuncta habet causam continentem : ergo non omnis causa coniuncta est continens : ergo differunt realiter. Probatur minor, quia, vt *infra* patebit, non omnes morbi habent causam continentem.

D Respondet Rosellus, quod si datur causa coniuncta : eadem est causa continens.

Contra : putredo est causa coniuncta, & tamen ipsa ablata manet febris, donec corrumpatur à contrario : ergo ablata causa coniuncta non tollitur necessario effectus.

Probatur 3. Potest aliqua causa esse externa & continens, si effectus dependeat ab illa quoad esse existentiae, sicut nos dependemus à Deo, & cuiuslibet causae influxus, & potest causa esse coniuncta, & non continens, vt humor corrodens partem : à quo non dependet corrosio quoad esse existentiae cum diu possit permanere humore ablato : ergo causa continens realiter entitatiuè potest differre à causa coniuncta.

E Probatur 4. Tametsi in eadem causa coincidat quod sit coniuncta, & continens ; ratio causandi est realiter diuersa prout coniuncta est, aut prout est continens : ergo saltem differunt realiter formaliter. Probatur antecedens : Causa coniuncta constituitur per hoc quod sit proxima & causatiua morbi quoad suum esse ; Causa continens, per hoc quod sit conseruatiua etiam morbi quoad esse existentiae : ergo ratio causandi saltem est realiter formaliter diuersa.

§. II.

Ex dictis soluuntur argumenta.

Ad 1. respondetur : Quod apud Grammaticos attenduntur significationes vocum : apud Philosophos

Philosophos essentiarum differentiarum, quæ ex suis definitionibus constant: unde cum diuersæ sint definitiones Causæ continentis, & Causæ coniunctæ: similiter & earum essentiarum sunt diuersæ.

Ad 2. respondetur cum Vallesio, quod loquitur Galenus de causa determinati symptomatis, quæ debet esse morbus, à quo cum symptoma dependeat tamquam à causa coniuncta, & continenti, nihil interest, siue hoc vel illo modo vocetur, cum habeat utrumque.

Ad 3. respondetur: Quod causa coniuncta morbi, aut concurrat solum ad esse illius, aut simul ad suæ existentie conseruationem: si solum ad suum esse; etiam si ipsa auferatur, permanebit morbus: si ad conseruationem suæ existentie, morbus dependet ab illa, non ut est coniuncta, sed ut est continens.

RESOLVTIO IV.

Vtrum omnis morbus formaliter sumptus habeat causam continentem?

§. I.

Pars negativa verior apparet.

Morbos formaliter sumptos non ita distinguunt Authores à morbis pro materiali, ut de illis specialem hanc proponant difficultatem; in qua pars negativa suaderi potest.

Primò: Causa continens debet esse causa efficiens: sed nullam habet morbus pro formali causam efficientem, à qua per se producatur; ergo nullam habet causam continentem. Probatur minor ex Arist. lib. 7. *physicor. cap. 3.* & ex D. Thom. *ibidem*, qui nec sanitatem, nec morbum produci per se docent; sed ex conseruatione ad alterius entitatis positionem.

Secundò: Eadem numero actione producuntur morbus pro materiali, & morbus pro formali, & ab eadem causa: Sed hæc non semper est causa continens, ut probauimus respectu cuiuslibet morbi pro materiali: ergo nec respectu morbi pro formali: eadem enim est ratio ut utrumque conseruet.

Tertiò: Illæ entitates dependent ab aliqua causa continente, quæ ita sunt minimæ entitatis, ut sine continuo influxu efficientis non subsistant, ut species; vel quæ cum non habeant contrarium, à quo corrumpantur, remanent pendentes à sua causa, ut saltem defectu illius valeant corrumpi: sed morbus habet contrarium, à quo potest corrumpi, scilicet sanitatem; nec ita minimæ entitatis est, cum sit dispositio valens subiectum afficere, & alterare, ac immutare: ergo non petit habere causam continentem.

§. II.

Sancitur Pars affirmatiua.

Resoluendum: Quod omnis morbus formaliter sumptus dependet tamquam à causa continente à morbo pro materiali, ex quo resultat.

Pro cuius intelligentia est notandum: quod licet disputatio de causa continente, quàmmaximè sit controuersa, respectu causæ efficientis, admittendum est eam dari in omni genere causæ, in quo effectus potest dependere ab illa in sua conseruatione, quantum ad esse existentie: sic materia prima dependet à forma substantiali, & forma substantialis corruptibilis à materia prima: Accidens dependet à subiecto inhesionis: modus rei ab ea re, cuius est modus: propriæ passionēs depen-

A dent ab essentia, cuius passionēs sunt: relatio, à suo fundamento: dispositio, quæ est sanitas, à naturali corporis constitutione; quæ est morbus, à constitutione præternaturali viuentis: figura à tali quantitatis terminatione: pulchritudo à tali partium positione; & in genere causæ efficientis pendemus omnes à prima causa, Lux à Sole, motus à mouente: & pendunt actiones à causa finali, quæ ablata cessant omnes efficientium causarum operationes.

Probatur resolutio fundamentali ratione. Morbus pro formali non producitur per se ex vi alicuius actionis terminatæ ad ipsum tamquam ad terminum primarium, ut manet demonstratum *disp. 1. & 2. antecedet.* sed id quod comproducitur tamquam terminus secundarius, & resultat ex alterius primarij termini positione, dependet continenter in conseruatione suæ existentie ab eius existentia, ita ut sine illo permanere non possit, ut patet in passionibus propriis, quæ comproducuntur cum essentia; in relatione, quæ resultat ex positione sui fundamenti; in figura, quæ resultat ex tali quantitatis terminatione; & pulchritudine, quæ resultat ex tali partium positione: ergo morbus pro formali, qui resultat ex positione morbi pro materiali, tamquam terminus secundarius ab illo dependet tamquam à causa continente.

§. III.

Soluuntur rationes primo adductæ.

Ad I. respondetur: Quod, ut diximus, in omni genere causarum ea dicitur causa efficiens, à qua effectus conseruatio quoad esse existentie dependet: & quia omnis morbus formaliter sumptus, dependet à morbo pro materiali tamquam ab eo, ex cuius positione resultat; idè dicimus, quod omnis morbus formaliter sumptus habet causam continentem: respectu verò causæ efficientis, habet causam continentem illius morbi formaliter sumpti, qui resultat ex morbis pro materiali; quos dicemus *infra* habere causam continentem.

DAd 2. respondetur: Quod tantum probat quod non habeant causam continentem efficientem morbi formaliter sumpti, qui resultant ex morbis materialiter sumptis, qui non dependent ab illa; non tamen quod ipsi morbi materialiter sumpti non sint causa continens eorum.

EAd 3. respondetur: Quod non solum petunt causam continentem entitates propter rationes in argumento propositas, sed propter alias multas, quarum plures explicuimus, & rationem quare morbus formaliter sumptus pendeat à morbo pro materiali; quia scilicet resultat ab illo: tanta enim est connexio earum entitatum, quæ resultant ex aliarum positione, ut licet aliæ sint entitates, quæ possent existere, & conseruari, propter hanc connexionem, si resultent, dependent ab eo, ex quo resultant continenter, ut apparet in accidentibus, quæ resultant tamquam propriæ passionēs alicuius subiecti.

RESOLVTIO V.

Vtrum morbus in intemperie habeat causam continentem?

§. I.

Pars negativa proponitur.

De morbis pro materiali Zacutus tom. 1. lib. 3. *quest. 37.* adhærens Langio lib. 1. *epistol. 15.* Cardano

Cardano lib. 1. *contradict.* 14. Musæ lib. 7. *aphor.* 30. & Veigæ lib. 1. *de locis comm. in cap.* 3. duas adinuenit classes: alia est eorum, qui sunt permanentes entitates: alia eorum, qui sunt subsistentes. Pro permanentibus nullam causam continentem admittunt, bene tamen pro subsistentibus; sed determinandum restat ab illis, quos morbos vocent successiuas entitates, seorsim, nos de quolibet morborum genere disputabimus; & primò de morbis in intemperie, quos hi permanentes vocant, & nullam in eis admittendam causam continentem constanter affirmant,

Primò: Quia, vt Galenus determinauit, prius vnaquæque causa abscindenda est, & postea ad intemperiem curandam perueniendum est: ergo quia intemperies non dependet à sua causa continenter.

Secundò: Quælibet intemperies petit auferri per suum contrarium: Sed quæ habent causam continentem, per illius ablationem, & non per contrarium auferuntur, vt patet in luce: & ex morbis in tumore pendente ab humore contento tamquam à causa continente, ergo non datur morbus in intemperie qui dependet à causa continente.

Tertiò: Intemperies morbosæ plerumque sunt habituales, vt febris hectica, & frigiditas ac humiditas hydropicorum: sed temperies habitualis est difficilè mobilis, & quæ nullis valeat ferè contrariis auferri: ergo non pendet ab aliqua causa continente.

§. II.

Sancitur Pars affirmatiua.

Resoluendum: Quòd quælibet intemperies habitualis habet causam continentem.

Probatur: Intemperies habitualis, v. g. calor febrilis hecticus, aut frigida intemperies hydropicorum resultat ab anima vt determinata per temperamentū substantificum, & dependet ab illa quoad conseruationem sui esse existentiae, ita vt nec posset conseruari nec existere sine illo: ergo habet causam continentem.

Probatur 2. Sic resultat intemperies à forma vt determinata per substantificum temperamentū præuersum, sicut reliquæ passionēs, quæ oriuntur ab illa: sed reliquæ passionēs dependent ab essentia tamquam à causa continente: ergo simili modo dependet intemperies habitualis. Probatur maior, nam supposita præuersione temperiei substantificæ dimanant ab anima tamquam proprietates illius prout virtualiter eminenter continet elementa, vt latius *part. 1. resolut. disp. 2. de element.* traditur ergo eodem modo resultat.

Probatur 3. Si intemperies habitualis non haberet causam continentem, posset curari per suum contrarium: sed non curatur per illud, sed per mutationē temperiei substantificæ: ergo quia dependet continenter ab anima, vt determinata per illam.

§. III.

Soluuntur argumenta.

Ad 1. respondetur: Quòd Galenus loquitur de temperie actuali; non verò de habituali; illa enim producitur non per resultantiam, sed motu successiuo vincendo contrarium, & postea auferitur victa ab illo: hæc verò pullulat à forma vt determinata per substantificum temperamentum in partibus igneis, aut aëreis; & ipsis ablatis statim cessat, sicut cessaret caliditas in igne formā corruptā, à qua fouetur.

Ad 2. respondetur: Quòd ea, quæ habent contrarium, si non producantur vt propriæ passionēs alienius essentiae, non corrumpuntur nisi per contrarium; vt si caliditas communicetur aquæ, aut corpori mixto; etsi auferatur causa à qua fuit producta, permanet donec à contrario vincatur; si verò producatur tamquam proprietas, aut passio formæ, vt caliditas proportionata pro formæ mixti conseruatione, hæc potest vinci à contrario, sed fouetur à forma, & iterum producitur ab illa, & si à forma non foueatur, statim deficit.

B Ad 3. respondetur: Quòd intemperies morbosæ habituales sunt, quæ habent causam continentem, ita enim depent ab anima, vt determinata per temperiem substantificam præuersam determinantem pro ipsa; vt quantumcumque auferatur à contrario, iterum redeat, ac foueatur, donec intemperies substantifica reducatur naturalis: & idè non intendimus febris hecticæ curationem per suum contrarium, sed per repositionem nouæ substantiæ, qua immutetur intemperies substantifica, & à naturali naturalis resulet calor.

RESOLVTIO VI.

Vtrum morbi in mala compositione habeant causam continentem.

§. I.

De morbis in mala compositione quid dicendum.

Contendunt plures; Quòd morbi in numero, & magnitudine, habeant causam continentem, quia numero, aut magnitudine ablata, auferitur morbus: sed hi, si loquantur de morbo pro formali, philosophantur nobiscum: si de morbo pro materiali, non ita bene, nam numero ablato, aut quantitate; ipse morbus pro materiali auferitur: non verò causa, à qua foueri deberet, si esset continens, & de qua est difficultas.

D Resoluendum: Quòd morbi in mala compositione materialiter sumpti, si sint morbi in figura; in obstructione, aut tumores orti ex contento humore, habent causam continentem.

Probatur: morbus in figura pendet ex tali, vel tali terminatione quantitatis, ita vt non posset sine ipsa permanere; morbi in obstructione à contenta materia ita dependent, vt ex illa dependeat morbi existentia; quod idem contingit in tumore orto ex humore contento: ergo ab his causis dependent continenter.

Probatur 2. ex Galeno *lib. de different. morborum*, vbi lapides in figura, & alias substantias cavitates replentes, morbos appellauit; non nisi quia morbi pro materiali ita continenter pendebant ab illis, vt sine illorum ablatione non possent morbi auferri: ergo his concedenda est causa continens.

RESOLVTIO VII.

Vtrum morbi in soluta vnitatem materialiter sumpti habeant causam continentem?

§. I.

Varandæ proponitur opinio.

Contendit Varandæus *lib. pathol. cap. 4.* quòd licet magna solutio continuitatis non habeat causam

causam continentem? ea tamen, quæ levis est, valet eam habere.

Primò: quia id apparet in dolore coli, qui statim cessat, ac flatu distendens separatur: sed dolor oritur à solutione: ergo ablata causa cessabit statim solutio continuitatis.

Secundò: in tumore in quo fit dolor ratione humoris contenti distendentis, statim ablato humore cessat dolor: ergo cessat solutio continuitatis, quæ dependebat ab illo tamquam à causa continente.

§. II.

Deciditur resolutio.

Resolvendum: Quod nulla solutio continuitatis habet causam continentem.

Probatur: Nulla solutio continuitatis ex ablatione causæ statim aufertur: ergo nulla solutio continuitatis dependet ab illa quoad esse existentiam. Probatur antecedens, ablata causa solvente, ut auferatur solutio continuitatis requiritur novus motus localis partium unitius, siue à natura factus, siue ab arte: sed motus localis cum sit successivus debet fieri in tempore: ergo nulla solutio continuitatis statim aufertur ex causæ ablatione, nec posset non statim auferri si penderet ab illa, quoad suum esse existentiam.

§. III.

Soluuntur fundamenta Varandæ.

Ad 1. & ad 2. responderetur: Quod ex Hippocratis doctrina dolores fiunt, dum alterascit actus, & corrumpitur natura: fit enim dolor à causa solvente continuum, dum autem aufertur causa, cessat dolor, quia cessat motus solvens continuum: non tamen statim cessat solutio continui, quæ est morbus, & consistit in partium deunionem, hæc enim adhuc separata causa, non cessat, donec postea fiat partium unio locali ac successivo motu.

SECTIO III.

De causis morbi calidi.

De morborum causis in communi disputavimus prosequemur insuper cuiuslibet generis morborum causas investigare: agentes primò de morbis in intemperie, quæ cum quadruplex sit, calida, frigida, humida, & sicca; ordine ex Galeno desumpto, calidæ intemperiei investigabimus causas primò, quas ipse recenset lib. de causis morb. cap. 2. lib. 1. de different. febrium cap. 4. quinque admittens, Motum, Viciniam rei calidæ, Putredinem, Obstructionem seu adstrictionem, & Alimentum calidum.

RESOLUTIO I.

Vtrum causæ morbi calidi sint tantum quinque annumeratæ à Galeno?

§. I.

Argenterij refertur opinio, & illius fundamenta.

Argenterius lib. 2. de caus. morb. cap. 2. reprehendit Galeni doctrinam, ordinem in ea tra-

Adenda, & numerum causarum morbi calidi ab ipso traditum: conaturque tum adangere, tum innuere, insufficientemque adductam divisionem reddere, his sparsim fundamentis propositis.

Primò: Pauciores esse morbi calidi causas suadet, tum doctrina ipsius Galeni, qui lib. de presagatione ex pulsibus cap. 2. lib. ad Trasibulum. cap. 27. quatuor admittit causas morbi calidi, in corpore occurrentia, intus assumpta, quæ euacuantur, aut retinentur, & quæ à nobis fiunt: Tum quia obstructio, seu adstrictio, & putredo eadem ratione communicant calorem: ergo pauciores causæ morbi calidi debent annumerari.

B Secundò: Ex mæore fit febris, ut docet Galenus lib. 1. de different. febrium: ex timore calefiunt interiora, ex eodem lib. 2. de caus. sympt. Cura, & sollicitudo calorem intendunt ex eodem, lib. 1. ad Glauconem: vigilia & cruditas, sunt febrium causæ, ut ipse docet lib. 1. de different. febrium, ex inædia intenditur calor, ut idem testatur lib. 8. methodi: sed istæ causæ non annumerantur inter causas morbi calidi à Galeno: ergo plures, quam quinque, deberent ab illo annumerari.

Tertiò: Vna tantum est causa morbi calidi: ergo frustra annumerantur plures. Probatur antecedens, causa specificatur ab effectu, sed vnus specie est effectus scilicet calor: ergo vna est causa calidi morbi.

§. II.

Communis amplectitur Galeni Doctrina.

Resolvendum: Quod quinque morbi calidi annumeratæ causæ sunt admittendæ: sic docet Galenus lib. de caus. morb. cap. 2. lib. 1. de different. febrium cap. 4. tenet Carreirus lin. de febribus disp. de caus. febrium q. 1. Martinez lib. 2. tract. 1. sect. 2. q. 2. Metamoros lib. 2. de febrib. tract. disp. 3. & ab ipso citati: Vega lib. 3. artis Medicin. p. 1. cap. 2. lib. 1. de different. febrium, cap. 5. Valles lib. 4. controuers. cap. 3. & 1. de differ. febr. cap. 4. ibi Brauns Salmanticensis, & Mercurialis lib. 5. de febribus cap. 3. Eustachius Rudius lib. 3. de humani corporis affectibus cap. 2. Mercatus tomo 2. lib. 3. classe 1. tom. 2. lib. 3. de feb. causis: & est communis.

Probatur primò verbis ipsius Galeni, lib. de caus. morb. cap. 2. §. Apparet autem & in aliis corporibus omnibus, quæ plus satis incalescunt, vel ex motu quodam augeri caliditatem, vel ex putredine, vel ex vicinia alterius corporis calidioris, vel ex angustatione, vel ex alimento ad calefaciendum apto: & per totum caput explicat modum causandi cuiuslibet ex his causis.

D Probatur 2. Tot debent annumerari causæ morbi calidi; quot sunt causæ diuersæ calorem producere valentes, ex quarum qualibet diuersa indicatio curatiua potest desumi pro morbi ablatione: sed ut patebit ex dicendis ex qualibet ex his valet diuersa indicatio sumi: ergo quinque causæ dictæ sunt admittendæ.

E Probatur 3. Causæ morbi calidi, cum omnes conueniant in hoc quod est morbum calidum producere, in tantum inter se differunt, in quantum in modo producendi calorem sunt diuersæ: sed in modo producendi excedentem calorem in corpore humano quintupliciter differunt causæ calidæ, ut ipse demonstrat cap. citato: ergo quinque ab ipso annumeratæ debent admitti.

§. III.

Soluntur Argenterij fundamenta.

AD 1. respondetur: Tum quod per occurrentia intelligit Galenus adhæsum rei calidæ: per in-
tus assumpta absorptionem calidi alimenti: per
agenda in nobis, intelligit motum: quæ euacuantur,
& retinentur, comprehendunt putredinem, & pro-
hibitum effluuium. Tum quod ab obstructione non
semper fit putredo, sed potest etiam causari vstio; &
ideò non coincidit cum putredine, vel quod ratio
causandi, vel diuersa indicatio ab eis desumpta pro
curatione diuersas reddit eas in esse causæ calidi
morb.

Ad 2. respondetur: Quod omnes causæ an nume-
ratæ comprehenduntur sub motu, siue animæ passio-
nibus; nisi cruditas, quæ ad prohibitum effluuium
reducitur.

Ad 3. respondetur: Quod in rigore physico, vna
est causa morbi calidi: quoad vsum medicum, tot di-
uersas admittimus, quot sunt causæ, à quibus diuersa
sumitur indicatio curatiua.

RESOLVTIO II.

Verum localis motus sit causa morbi calidi.

§. I.

*Proponuntur modi quibus indicatur calor pro-
duci motu locali.*

SI standum Platonis, Aristotelis, Galeni doctrinæ,
si experientiæ est acquiescendum, non cadit sub
disputatione, quod per motum localem valeat cau-
sari calor; sed quomodo illum producat motus, diffi-
cultatem inuoluit nondum à lite absolutam: ex pri-
mæ partis dubitatione lites adducemus in medium.

Ratio dubitandi inde sumitur: Calor est qualitas:
ergo debet produci motu alterationis, qui est motus
ad qualitatem: sed motus localis nunquam potest ef-
fe motus alterationis, cum specificetur ab Vbi: ergo
nunquam potest per illum produci calor.

Respondent aliqui 1. iuxta doctrinam D. Tho-
mæ, quod motus localis est causa caloris, non
quia sit via ad illum tamquam ad terminum;
sed quia cum motus localis sit primus, & primum in
vnoquoque genere sit causa reliquorum; hinc pro-
penit, quod calor à motu locali fiat.

Sed displicet: quia D. Thomas intendit, quod mo-
tus localis cœlorum est causa caloris, quatenus per
illum approximantur astra, quæ illum valent com-
municare; non tamen quod quilibet motus localis
producat calorem tamquam illius causa: sic colligi-
tur ex D. Thoma lib. 2. de cœlo, lect. 10. Et demonstrat
experientia, quod respectu caloris requiritur cœlo-
rum motus, licet reliquæ aliæ qualitates possent
communicari sine illo: vt contendunt Durandus in
2. distinct. 15. quest. ultim. Scotus dist. 14. quest. 13.
Richardus dist. 2. circa 3. princ. q. 3.

Respondet 2. Durandus 2. dist. 15. quest. 3. motum
localem producere calorem, non vt via, nec tam-
quam causa efficiens per se; sed occasionaliter, quia
per motum localem excitatur in subiecto calor vir-
tualis, à quo producitur calor actualis.

Contrà: Calor ille virtualis, vel est qualitas supe-
rioris ordinis, vt lux; vel ipsa forma substantialis rei,

A quæ mouetur: non prima, quia qualitas quæcumque
cœlestis vt approximata subiecto operatur. Duran-
dus verò illam virtutem admittit in subiecto inhæ-
rentem. Nec forma producit calorem ratione motus,
quia per motum localem non auferitur frigiditas, à
qua impeditur productio caloris ab ipsa, adhuc si ip-
sa valeat illum producere, cum accidens non valeat
corrumpi nisi à contrario, defectu subiecti, aut cau-
sæ conservantis, quorum neutrum competit motui.

Respondet 3. Thomas de Garbo lib. 2. tract. 2. q. 6.
quod motus localis dicitur causa caloris, quia partes
calidæ aëreæ, & igneæ, propter motum feruntur à
centro ad circumferentiam.

B Contrà: partium entis substantialis motus à cen-
tro ad circumferentiam non potest fieri sine mixti
dissolutione. Nec in aëre aut igne, cum partes sint
homogeneæ, non est cur aliæ & non omnes mo-
neantur. Nec ex eo, quod totum mouetur, mouentur
partes nisi per accidens. Nec ratione localis motus
totius imprimatur impulsus seorsim partibus. Nec si
comprimatur, est ratio, quare non etiam partibus fri-
gidis id accadat. Nec in mixto sunt aliquæ partes ignis,
aut aëris formaliter manentis. Nec materiales ignis
aut aëris partes informatæ vnicâ viuentis formâ, aut
mixti, valent moveri sub illa: Nec absque illa, nisi
inducta in illis raritate per calorem, qui nondum
supponitur productus ante illarum motum, cum
causetur ab illis motis, vt intendit Garbos: ergo non
potest illius sustineri ratio.

C Respondet 4. Vega lib. 1. de different. febrium,
cap. 4. Brauns Salmanticensis ibi, quod per motum
localem producitur calor, quia dilatantur partes in
corpore mediâ confricatione, ob dilatationem ingre-
ditur aër, ob aëris ingressum fit ventilatio, & ignea
substantia calida ventilatione perfectior facta calo-
rem intensiorem producit.

D Contrà: ignea substantia, aut est ignis formaliter,
de quo part. 1. resolut. medicarum disp. 2. demonst-
rauius ex D. Thoma non permanere sub forma mix-
ta: vel est pars materialis illius, & hæc non admittit
ventilationem, cum hæc in igne, qui continuo fo-
uetur ex pabulo, requiritur tantum ad fuliginum sepa-
rationem. Nec motus, quo mixtum feritur à loco in
locum, dislocat illius partes ad integrâtes. Nec ab aëre
auferitur frigiditas impediens pullulationem caloris,
imò ab eius frigiditate continuo remittitur calor
spirituum, cum eius attractio in hunc finem tantum
intendatur in viuento per pulsum, & respirationem:
ergo insufficiens est ratio ab his adducta.

E Respondet 5. Matamoros lib. 2. de febrib. disp. 5.
quem sequitur Doctissimus noster Cyprianus de
Marozia lib. 3. de febrib. q. 2. & ipsi subscribunt Al-
berto Magno lib. 1. meteor. tract. 1. cap. 15. Zimara in
suis theoremat. proposit. 45. Conimbricensibus lib. 2.
de cœlo, cap. 7. quest. 6. artic. 2. Veigæ 1. de diff. febr.
Mercato tomo 2. lib. 3. de febribus. Quod localis motus
dicitur causa caloris, quia producit raritatem, quæ
est dispositio, ratione cuius producitur calor in cor-
pore arrarato.

Contrà: calor est qualitas prima, & harum nulla
petit aliam qualitatem disponentem pro illa, quia
sunt primæ in genere generabilium, sunt reliqua-
rum causæ, sunt priores reliquis: Tum adhuc si ad-
mittatur, quod raritas disponat pro calore, non affig-
natur ab his Auctoribus, à quo producatur. Alij enim
dicunt, quod à causa cœlesti; alij, ab ipsa forma rei,
quæ rarefcit: neutra tamen valet calorem producere
in aëre frigido in hyeme moto, quo tempore lig-
num accedit; quia cum raritas non remittat illius fri-
giditatem, nec in præsentia frigiditatis excedentis
possit

possit produci calor, nec pullulando à propria forma vt ante raritatem apparebat, nec ab extrinseca causa, quæ non valeat suo calore prius corrumpere frigiditatem: ergo à nulla ex his causis est producibilis calor.

Præterea, aer frigidus non potest raritatem recipere, quia hæc, cum sit qualitas secunda, non potest produci nisi per calorem, qui est qualitas prima, à qua oritur raritas.

Respondet Matamoros, quod est alia raritas largo modo sumpta, quæ potest produci per motum.

Contrà: si non est propriè raritas, non debet dici dispositio pro calore, pro quo admittunt, quod raritas propriè dicta disponit: Tum raritas, quæ non est qualitas secunda, consistit in quadam partium positione, qua mutantur partes à centro ad circumferentiam: sed corpora dura sine tali mutatione partium calefiunt, vt apparet in duobus lignis duris inter se confricatis: ergo non provenit à raritate sola hæc caliditas.

Præterea: raritas localis, quæ admittitur vt dispositio pro calore, non potest subiectum disponere: ergo nec potest disponere ad calorem. Probatur antecedens, subiectum disponitur per qualitatem afficientem, & modificantem illud ad esse, & operari: sed raritas localis non est qualitas valens modificare, aut afficere subiectum; sed consistit in quadam partium vicatione, quæ ad disponendum nihil conducit: ergo non est dispositio ad calorem.

Præterea: si raritas disponderet pro calore, idè quia densitas impedit caloris productionem: sed calor valet recipi in subiecto denso, immò potius, perfectius, & intensius operatur, dum in densiori inhaeret subiecto: ergo sine adueniente raritate potest calor recipi in subiecto.

Præterea: aer frigidus ante raritatem non producit totum calorem sibi debitum, quia habet frigiditatem impediens caloris productionem: sed induta raritate, manet eadem frigiditas impediens: ergo ab ea impeditur caloris productio, siue à propria forma, siue ab alia quacumque extrinseca, quæ non valeat prius calorem corrumpere propria caliditate actuali.

Respondet 6. Emanuel Martinez lib. 2. tract. 1. sect. 2. quest. 2. Quod motus localis per se & immediatè valet calorem producere in genete causæ æquiuocæ, sicut ipse calor producit leuitatem, raritatem, & tenuitatem.

Contrà stat, tum quod hæc opinio coincidit cum prima, quam aliqui ex D. Thoma contendunt deducere, & eisdem fundamentis inualidatur: Tum obiectio ab ipso recognita, quod semper motus localis produceret calorem, cuius contrarium experimur, dum aqua aut vinum motu locali infrigidantur.

Respondet: quod si motus fiat apud agens frigidum, conducit ad infrigidandum; quia agens frigidum magis applicatur.

Contrà: Si ipse valeret calorem producere, ipsa applicatio conduceret ad receptionem caloris ab ipso communicati.

Præterea, si esset causa æquiuoca productiua caloris, sicut lux, valeret illum producere sine alio adiuvamine superaddito: sed non nisi ratione aeris inter duo corpora collisi causat calorem: ergo non producit illum tamquam causa per se.

Præterea, causa æquiuoca debet esse perfectior suo effectui; & quælibet causa saltem æquè perfecta: sed motus localis est entitas imperfectior calore: ergo non valet illum producere.

Respondet Martinez quod forsitan est motus localis perfectior calore, sicut & raritate, quam valet producere.

Contrà stat: Tum quod calor est entitas permanens, motus entitas successiua, quæ permanente est imperfectior in esse entis: Tum quod raritatem producit localem non tamquam causa, sed tamquam via, & motus ad illam, & sic omnis terminus est perfectior quàm motus, qui est via ad illum; non autem respectu eius quod deberet esse illius causa.

§. II.

Galenica doctrina præfertur.

Resoluendum affirmatiuè tenet Plato: in Theæteto. quem sequuntur Academici. Arist. lib. 1. de meteor. c. 3. lib. 5. problem. q. 13. & 14. lib. 2. de celo cap. 7. D. Thomas ibidem: eos sequuntur omnes Commentatores: tenet Galenus lib. 1. de diff. lib. de caus. morb. cap. 2. & ibi sui Commentatores: Vega lib. 3. artis medicinal. cap. 2. lib. 1. de diff. febr. cap. 4. Thomas de Garbo lib. 2. tract. 2. q. 6. Brauo Salmanticensis de diff. februm. Valles lib. 4. controuers. cap. 4. Sancta-Cruz lib. 2. de morb. & symptomat. cap. 2. q. 1. Matamoros lib. 2. de febr. disp. 4. Mercatus lib. 3. de morb. caus. Marroza lib. 3. de causis februm. q. 2. Alexander Aphrodisæus sect. 4. problem. quest. 60. Albertus Magnus lib. 1. meteor. tract. 1. cap. 15. Zimara in theorematib. proposit. 45. Conimbricenses lib. 2. de celo, c. 7.

Probatur irrefragabili experientia, qua euidenter demonstrat Arist. lib. 2. de histor. animal. cap. 6. quod ex confricatione ossium leonis accenditur ignis; & ex motu locali sagittæ liquefit plumbum: & plenius lib. de hist. natural. c. 13. ex mutua confricatione liquorum lauri, & hederæ, ignem produci obseruati; & manifestabitur latius ex §. 3. sequenti.

§. III.

Soluitur ratio dubitandi.

Ad rationem dubitandi respondetur: Quod per motum localem producitur calor, non quia sit motus, & via ad illum tamquam ad terminum, nec causa per se illius; sed in viuētib. quia propter localem motum commouentur spiritus, agitantur, & applicantur ad partes, in quibus nouum calorem communicant. In non viuētib. verò, quia vt tenet Alexander Aphrodisæus sect. 4. problem. quest. 60. Vallesius lib. 4. controuers. medicar. cap. 3. Mercurialis lib. 5. de febribus cap. 3. ex vi motus localis aer collisionem patitur, ratione cuius partes eius localiter mouentur à centro ad circumferentiā, nouāmpue acquirunt raritatem, non qualitatiuam; quia hæc semper à calore petit fieri, aut humiditate; sed localem, quæ consistit in tali partium positione, cum qua quia non potest forma aeris conseruari, quia est maior quàm ea, cum qua illa est compatibilis, eius forma corrumpitur; & cum vterius materia non possit esse sine forma, & maior raritas, quàm ea quæ debetur aëri, solum debeat igni; hinc provenit quod à causa vniuersali in illa materia succedat ignis forma: à qua de nouo superueniente pullulat maior calor, & communicatur corporibus densis, quibus approximatur. Hinc provenit, quod accendantur ossa leonis confricata; ligna hederæ, & lauri; aer concussus silice, & chalybe; quod liquefit plumbum sagittæ per aërem motæ, ratione aeris conuersi in ignem, siue sit ille, qui intra porositates continetur; siue ille qui intra corpora dura colliditur: cum enim formā aeris corruptā illius corrumpantur accidentia, à forma ignis potentiori ad calefaciendum calor pullulat in summo, vt apparet dum aer frigidus in flammam accenditur; vel saltem collisus inter duo corpora amittit

amittit commixtos aliquos vapores, vel ventos frigidos, à quibus propriæ caliditatis pullulatio impediatur, cuius causa calidior factus, calefacit aliqua corpora; vt docet experientia contingere aliquando, dum nondum ignis producitur.

Dices: quod raritas est qualitas secunda, quæ petit fieri à primis qualitatibus, ex Arist. lib. 1. de ortu, & interitu, & idèd dicendum posse produci motu locali.

Respondetur: Quod est duplex raritas: alia qualitativa, quæ oritur ex primis, & est qualitas secunda localiter motiua à centro ad circumferentiam, quæ numquam potest fieri à facultate localiter motiua. Alia est raritas localis, quæ non est qualitas secunda, sed consistit in quadam partium positione; & hæc potest fieri tum à raritate qualitativa, vt apparet dum rarefit cera; Tum per aliam quamcumque causam localiter motiuam valentem mouere partes à centro ad circumferentiam; sic arratur aer, qui post nos est, dum mouemur; aer inter corpora dura collisus.

RESOLVTIO III.

Vtrum passiones animæ sint causæ morbi calidi?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur: & dissentientes Auctorum opiniones in eius solutione.

Animæ passiones sub motu comprehenduntur tamquam causæ morbi calidi, quia in illis sanguis, & spiritus vitales commoti, & in partes delati, sunt causæ calefacientes, & morbum calidum valentes producere.

Ratio dubitandi est, quia animæ passiones sunt actus immanentes appetitus sensitui, aut rationalis: vt docet D. Thomas 1. 2. quæst. 2. sed per actum appetitus sensitui, aut rationalis, non potest calor causari; quia actus appetitus vtriusque est propensio, tendentia, aut coaptatio cum obiecto, vt cognito; à quibus non potest causari calor: ergo passiones animæ non possunt causare morbum calidum.

Respondetur: Quod animæ passiones possunt dupliciter considerari, vt docet D. Thomas loco citato, vno modo pro formali, & sic dicunt actus appetitus, seu tendentiam in obiectum, vt prius cognitum; prosequendo illud vt conueniens, vel fugiendo vt disconueniens. Alio modo possunt considerari pro materiali, quatenus scilicet habent adiunctam transmutationem corporalem, sanguinis, inquam, aut spirituum, qui intrò, aut ad extra mouentur positi animæ passione pro formali: vt in ira, mouentur ad cor; in gaudio, à corde ad partes exteriores; inde patet quod licet animæ passiones non causant per se calorem formaliter sumptæ, tamen prout habent adiunctam transmutationem corporalem sanguinis, & spirituum, per horum applicationem valent illum causare.

Contrà: animæ passiones, eo ipso quod sint actus immanentes, non possunt spiritus, nec sanguinem mouere ad partes diuersas corporis, cum non habeant virtutem locomotiuam, qua moueant: ergo nec tamquam causa per accidens possunt esse causa morbi calidi.

Respondent 1. Aliqui insequentes Auicennæ placitum; quod imaginatio habet vim mouendi localiter, non solum corporis, quod informat, partes, vt docet Arist. lib. 8. physicor. cap. 4. tex. 19. lib. 1. de anima c. 2. tex. 19. lib. 2. de anima c. 2. tex. 13. Plato lib. 10. de legibus, & in Phædro: sed etiam valet mouere corpora

D. Brano Resol. Medic. Pars II.

A externa, vt tenet Auicenna 4. 6. natural. c. 6. Paracelsus, Algacel, Albertus Magnus, Marsilius Ficinus, Alhindus lib. de imaginatione, Pomponacius lib. de incantamentis, c. 3. & 4. Andreas Cathaneus lib. de mirab. effectib. causarum.

Contrà stat, Tum D. Thomas lib. 3. contra Gentes, cap. 103. cui adherent Theologi, & reliqui Scriptores, qui de viribus imaginationis scripserunt, inter quos aliqua tetigit noster Sancta-Cruz; plura verò doctissime ac eruditissime Fienus lib. de viribus imaginationis, & lib. de fetus formatione, & in Apologia aduersus Sancta-Cruz. Tostatus in Genesim c. 4. Medina lib. 2. de rectoria in Deum fide c. 7. Pereirus in Genesim. c. 3. Delr. disquisit. magic. lib. 1. c. 3. q. 3. Vacrus lib. 2. de fascinat. Valles de sacra Philosophia cap. 11. Picus Mirandulanus lib. de imaginat. Marsilius Ficinus lib. 13. de Theologia Platonis. Antonius Mirandulanus lib. 2. 9. de sing. certam. Valent. 2. 2. tom. 3. quæst. 12. punct. 3. Tum quia non solum in animæ passionibus, sed pro nutu moueret imaginatio sanguinem, & spiritus; & mouerentur alimentum & reliqua excrementa, aut vitati humores, qui redundant in corpore sine alia facultate, aut medicamento operante. Tum Doctrina D. Thomæ 1. p. q. 117. art. 4. vbi demonstrat, quod nequit anima mouere corpus, quod non informat. Tum quia debet poni in imaginatione virtus locomotiuam, qua moueat: licet enim intra corpus, quod informat anima, cuius est potentia, moueantur partes aliquæ ad eius nutum, non tamen nisi quæ habent facultatem locomotiuam: quæ nec reperitur in spiritibus: ergo non valet eos mouere.

Respondet 2. Argenterius lib. 1. de somno, & vigilia. c. 9. quod spiritus, & sanguis, quos ipse vocat Calidum innatum, mouentur à se ipsis, quia cum sint partes viuientis, habent sympathiam, ratione cuius mouentur iuxta viuientis, in quo sunt, exigentiam.

Contra: Tum spiritus non possunt moueri, cum non viuant, vt probauimus part. 1. resol. medicar. disput. 8. resolut. 3. & tenent à nobis citati, Scotus in 4. dist. 10. q. 1. Gabriel. ibi, q. 1. Abulensis paradox. 2. Galenus lib. 4. de usu partium. Valles lib. 2. controuers. cap. 4. Carreirus fen. 1. 1. disp. 27. cap. 3. Peramatus lib. de hominis procreat. Segarra lib. 2. de temperamentis, Fernellius lib. 2. part. natural. Argenterius lib. artis medicin. Varandæus lib. Physiologia sect. 5. cap. 1. Tum quia adhuc si viuant, cum non habeant organizationem pro forma sensitua, non possunt cognoscere passiones animæ, in quibus deberent moueri. Tum quia adhuc si perfectissima sensitua informetur anima, cum sit diuersa ab ea, qua corpus, in quo sunt, informatur; non possunt cognoscere actus appetitus eiusdem. Tum quia adhuc si cognoscant illam, non habent organa apta pro motu voluntario: ergo non fit eorum motus à se ipsis.

E Respondet 3. Fracastorius lib. de antipathia, & sympathia rerum, spiritus vitales moueri à facultate pulsifica ad partes; quia positi passione animæ, ipsa anima insurgit ad operandum cum illa potentia, quia ipsa est potens operari cum suis potentiis pro nutu propter radicationem potentiæ in ipsa.

Contrà: Tum si propter radicationem potentiæ in anima posset insurgere ad operandum cum facultate pulsifica; cum vegetatiuæ sint etiam radicatæ in illa, etiam posset insurgere ad operandum cum illis, cuius contrarium apparet; cum ipsæ sint naturales in modo operandi: Tum quia nulla differentia pulsus variatur sine variatione alicuius ex causis continentibus ex Galeno lib. de caus. pulsuum cap. 1. cuius contrarium contingeret, si moueretur pulsus pro

X nutu

nutu cogitativæ: Tum quia cum potentia non possit extrahi à proprio fine & obiecto, & pulsificam operetur pro usu; extraheretur à fine proprio, si nutu cogitativæ cogeretur operari: ergo non moventur spiritus ob rationem ab Argenterio adductam.

Respondet 4. Fracastorius *lib. de locis affect. disp. 4. cap. 5.* & Matamoros *lib. 2. de febr. tract. 1. disput. 7.* Quod in passionibus animæ moventur sanguis, & spiritus vitales ad partes, mediis facultatibus naturalibus ipsius cordis, attractrice, & expultrice; sicut & in reliquis partibus eadem facultates pellunt inutile, & attrahunt utile.

Contrà: Tum Quod attrahens, & expellens cordis habent in illo, vel iuxta illud determinatam sphaeram suæ actiuitatis; & ided hæ facultates resident in qualibet corporis parte: cum igitur spiritus ferantur per vniuersas corporis partes vtrumque distantes, vt apparet in gaudio; & ab omnibus attrahantur, vt apparet in metu; non potest fieri eorum motus à cordis attractrice, & expultrice: Tum quia cum hæ facultates sint gradus naturalis, & operentur semper secundum ultimum potentia, non apparet per quid potest immutari hic modus operandi, quando superuenit passio animæ: Tum quia posita passione non superuenit bonitas, aut inutilitas spiritibus, aut sanguini, vt fiat obiectum attrahentis, aut expellentis; nec possunt ab his potentiis moveri, nisi induant rationem obiecti specificatiui harum potentiarum: Tum in eadem animi passione intrâ, & extra moventur iidem spiritus, & idem sanguis, nec ita breui tempore possunt esse simul obiectum conueniens, & disconueniens: ergo nec moveri ab his facultatibus.

Respondet 4. Iacobus de Forliuio *in lib. 3. artis medicinal. q. 11.* facultatem pulsificam esse subordinatam appetitui, sicut locomotiuam animalis; & ided propter imperium appetitus moveri facultatem pulsificam, per cuius motum spiritus deferuntur ad partes, in quibus possunt calidum morbum causare. Adhæret huic philosophandi modo noster doctissimus Cyprianus de Maroja *lib. 3. de causis febr. quest. 3.*

Contrà: si facultas pulsifica esset subordinata appetitui, aut voluntati, deberet operari, aut detineri, pro nutu illius, sicut contingit in respiratione, ex eo quod est potentia illis subordinata: cuius contrarium experientia patet, & ex doctrina Galeni conuincitur.

Respondet Doctor Maroja, quod duplex est voluntarium: aliud quoad applicationem obiecti, vt capere alimentum ad nutritionem, & applicatio obiecti ad visionem; aliud non solum quoad applicationem, sed etiam quoad actionem, vt motus respirationis: & quod pulsifica est subdita quoad applicationem obiecti, non verò postquam ponitur passio animæ, quia tunc quoad operationem fit naturali modo.

Contrà illa potentia dicitur libera, & subdita imperio appetitus, aut voluntatis, saltem quoad applicationem obiecti, quæ respectu applicationis obiecti operatur pro nutu, sicut in exemplis ab ipso adductis est facultas locomotiuam, pro applicando, aut non, alimento; & eadem pro mouendis palpebris vt recipiantur, aut non recipiantur species obiecti visibiles, non autem visiva facultas, aut nutritiua, quæ postea necessariò operantur, dicuntur liberæ potentia, nec quoad applicationem, nec quoad actionem: ergo similiter licet aliæ potentia superioris ordinis sint liberæ, numquam tamen pulsifica facultas, quæ non attingit productionem actus appetitus, nec eius applicationes in esse sui obiecti. Vltèrius ponere pas-

A sionem animæ ob quam postea necessariò mouetur pulsus, non est actio libera, vt intendit Maroja, cum posito obiecto irascibili, tristi, aut delectabili, necessariò sequatur actus appetitus circa illum; nec positio obiecti est libera, sed pendens ab extrinseco; nec passio potest vitari, cum ad mortem plures deducatur ergo nec quoad actionem antecedentem pulsus actio est libera.

Vltèrius facultas nutritiua ex eo, quod in sua actione non potest pro nutu operari, aut non operari, est facultas naturalis dicta: sed eademmet etiam non potest suum obiectum applicare pro nutu: ergo nec quoad actionem, nec quoad applicationem est libera; sed ea, quæ deseruit ad talem applicationem alimenti: ergo idem dicendum est de pulsifica, in qua idem

B contingit.

Præterea, cor indifferens est, vt ponat hanc, vel illam differentiam, donec ponantur causæ continentes illius: sed per subordinationem appetitus nulla ponitur causa continens, quæ ex Galeno sunt facultas, usus, & instrumentum: ergo non potest spiritus mouere propter illam.

Præterea, facultas pulsifica, etiam si esset subordinata appetitui, non posset operari vltra proprium obiectum, quia hoc est proprium vnicuique potentia: vt docet D. Thomas 1. 2. q. 9. art. 1. appetitus non potest facere quod operetur pro eius nutu, cum non valeat pro nutu ponere obiectum illius.

C Respondet 5. Auerroës, in nostro corpore esse quandam regitiuam potentiam, quæ regit pulsificam, vt moueat spiritus in hanc, vel illam partem, prout requiritur pro exequenda passione animæ, & ab ipsa deferri spiritus ad partes, ab ipsisque causari calidum morbum.

Contrà: Tum quod regitiua esset inutilis, quia si proponatur obiectum potentiis, ipsæ sine regitiua operantur; si non proponatur, non potest regitiua cogere illas ad agendum vltra illud: Tum quia gratis superadditur potentia, quæ nec ab Aristotele, nec ab alio antiquiore ex Philosophis, nec iuniore, cognoscitur necessaria: Tum quia vel esset sub eodem gradu vitæ cum aliis, vel altioris ordinis; & semper peteret ab aliis regi: vel esset superior intellectu, & sic deberet esse alterius gradus animæ perfectioris: vel inferior, & sic minus apta quàm ille ad cognoscendum quid agendum esset in viuento.

D Tum quia numquam in emittendis spiritibus in partes erraret facultas pulsifica, cuius contrarium videmus in doloribus, & passionibus animæ, in quibus contrahit, ipsòve spargit, donec pereat animal: ergo non admittenda facultas regitiua, ad cuius nutum spiritus deferantur in partes.

Respondent 6. Alij; causari morbum calidum ab spiritibus, & sanguine, qui in passionibus animæ feruntur ad partes à facultate pulsifica, quæ operatur tamquam circa proprium finem pro bono animalis, & attemperatione caloris: & licet non moueat in passionibus animæ pro attemperatione spiritus, mouet pro bono animalis, quatenus illa actio tendit in finem illius passionis, quod in bonum animalis ordinatur.

E Contra: Tum quod, cum bonum sit vnum, vna esset differentia pulsus pro mouendis spiritibus in omnibus animæ passionibus, in quibus quammulta assignantur iuxta passionum diuersitatem: Tum quia si propter bonum animalis mouerentur, semper mouerentur prout illi conueniret: at verò pluries moventur vsque ad eius interitum, vt nuper diximus: Tum bonum animalis est finis communis, propter quem omnes facultates operantur

operantur, & respectu pulificæ debet determinatum assignari bonum ratione cuius moneat spiritus: Tum quodlibet agens (vt deducitur ex Galeno lib. 3. de facult. natural. cap. 6. vbi docet, quod unumquodque attrahit, non propter attrahere, sed propter suum potiri.) prius operatur propter bonum particulare, quam propter bonum commune: ergo præter bonum commune debet assignari aliquod particulare bonum, ob quod facultas deferat spiritus ad partes.

§. II.

Præfertur Pars affirmativa.

Resoluendum affirmativè: sic intelligendus venit Galenus lib. de caus. morb. cap. 2. lib. 1. de diff. febrium cap. 4. ex communi Interpretum assensu; qui nomine motus passionis animæ comprehendunt. Ex ira calorem augeri docet Galenus lib. 2. sanitatis tuenda cap. 9. & lib. 4. de caus. puls. lib. 1. de diff. feb. cap. 3. Aristoteles sect. 8. problem. quest. 17. lib. 2. de partib. animal. cap. 4. lib. physiognomie c. 70. D. Thomas Iram diffinit effervescentiam sanguinis circa cor, & ob inductum calorem ab ira plerique insani fiunt, vt Seneca refert lib. de ira cap. 4. & 5. Horatius lib. 1. epistol. 2. Apollonius ad Macedon. serm. 20. Cicero lib. 4. Tusculanar. Lucretius lib. 5. & in tantum intendi contingit calorem ab ira percitum, vt plurimos in mortem irruat, vt refert Plinius lib. 7. c. 32. & 57. Aulus Gellius lib. 3. noctium Atticarum c. 15. Valerius Maximus lib. 9. tractatu 2. de morte non vulgari. Tristitiam febrem causare docet Galenus lib. 2. de diff. feb. & illius præscribit pulsus differentias lib. 4. de caus. pulsuum cap. 4. & lib. de pulsibus ad Tyrones. Avicenna fen. 1. 4. tract. 1. cap. 22. & febrem ex Gaudio fen. 1. 4. tract. 1. cap. 22. & sic patet de reliquis animæ passionibus.

§. III.

Solvitur ratio dubitandi.

Ad replicam pro ratione dubitandi respondeatur: Quod in passionibus animæ causatur morbus calidus per accidens, quatenus spiritus moventur ad partes internas, aut externas per motum compressioris, aut dilatationis iuxta diversas pulsus differentias, secundum diversitatem passionum animæ, quæ ponuntur à pulificæ facultate, positâ passione animæ pro formali, iuxta illam sanguis, & spiritus ferantur ad partes, & tribuatur illis temperies debita ad operandum, provt requiritur iuxta exigentiam talis passionis. Ratio autem immutationis in pulsu, & ponendi has differentias, quibus spiritus, & sanguis deferantur in partes, provenit, quia finis pulsus, est tribuere unicuique parti temperiem aptam, non solum ad sui conservationem, sed ad sui operari; & positâ passione animæ, licet sit debitus calor pro conservatione sui in parte, non est qui requiritur pro operari iuxta exigentiam passionis: ided facultas, ponit eam pulsus differentiam, cum qua ferantur spiritus, & sanguis, à quibus intensior calor communicatur, & quia contingit quod perseveret passio, & pulsus continuò ponat eandem differentiam pro illo fine, & deferantur spiritus in maiori quantitate; tum ob multitudinem, tum ob raritatem motu acquisitam, tum ob impeditum aërem ex eorum occursu morbum valent calidum communicare.

D. Brano Resol. Medic. Pars II.

RESOLUTIO IV.

Vtrum vicinia rei calidæ sit causa morbi calidi?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Sancit Galenus: Quod vicinia rei calidæ debet inter causas morbi calidi annumerari. Sed qualiter habeat rationem causæ? sub disputatione cadit; quia causa continet effectum virtualiter: sed vicinia rei calidæ non continet virtualiter calorem: ergo non est causa illius. Respondetur: Quod licet non contineat calorem tamquam causa per se illius, continet illum tamquam causa per accidens.

Contra: vicinia, & approximatio idem sunt: sed approximatio non est causa, nec per accidens: ergo vicinia rei calidæ solum vt conditio, & non vt causa, debet admitti.

Respondetur: Quod in rigore physico est conditio necessaria ad agendum: sed medicus illam tamquam causam recipit, qua in ordine ad morbi curationem peculiaris ratio indicationis sumitur ab illa.

Contra: adhuc in isto sensu non potest esse causa particularis morbi calidi, cum eodem modo possit esse causa morbi frigidi, aut humidi, approximatio suæ causæ: ergo non debet annumerari inter causas morbi calidi.

§. II.

Amplectitur Galeni Doctrinam.

Resoluendum: quod rectè annumeratur inter causas morbi calidi vicinia rei calidæ, licet in rigore physico solum sit conditio sine qua non: sic deducitur ex Doctrina Galeni, & admittunt illius Commentatores, Vallesius lib. 4. controners. Varandæ de caus. morb. cap. 5. Sancta-Cruz. in lib. Galeni de caus. morb. cap. 2. & reliqui.

Probat, Tum ex Galeno lib. de caus. morb. cap. 2. §. vel quia calidiori cuipiam corpori vicinia sunt: Tum ex eodem lib. 1. de diff. feb. cap. 3. vbi probat omnia agentia calida, siue formaliter talia, vt ignis; siue virtualiter, vt lux; siue potentialiter, vt piper; posse approximatam calorem communicare: Tum quia à causæ calidæ vicinitate peculiaris sumitur indicatio curationis pro morbo calido: ergo in ordine ad curationem rectè annumeratur inter causas morbi calidi.

§. III.

Solvitur rationis dubitandi ultima Pars.

Ad ultimam partem rationis dubitandi respondetur: Quod vicinitas ad agendum, siue contactu suppositi; siue virtutis communis conditio est pro omni causa, non solum morbosa, sed pro quacumque alia: at verò vicinitas rei calidæ, quam pro causa morbi calidi proponit

Galenus, hæc determinata causa est solius morbi calidi.

RESOLVTIO V.

Vtrum alimentum calidum sit causa morbi calidi?

§. I.

Aperitur difficultatis ratio.

ARgenterius, lib. de caus. morb. cap. 2. sub calido alimento omnes ferè recenser modos causandi morbū calidū; sed nullo modo posse ex alimento fieri febrem suadet: quod non est ratio, quare à calido alimento causetur calidus morbus, nisi quia ex repositione partium calidarum potest calor morbosus oriri ab anima: sed huius caloris pullulatio implicat, cum ab anima id tantum resultet, quod est conseruationum, non verò quod corruptiuum: ergo alimentum non est causa morbi calidi.

Respondetur: Quod alimentum calidum morbi calidi sit causa, quia assumptum valet communicare calorem, quem actu, aut virtute continet: & quia calidi humores generantur ex illo, vnde calidus morbus oriatur: & quia à partibus calidis ex illo desumptis per nutritionem cogitur forma ad productionem maioris caliditatis, vt contingit in febre hectica orta ex calido substantifico temperamento præuerso & adaucto ob vsum calidorum alimentorum.

Contrà: adhuc præuerso temperamento substantifico, ille calor non potest pullulare ab anima: ergo non causatur morbus calidus. Probatur antecedens, quia pullulatio est actio, quæ tribuitur generanti, & solum potest fieri respectu eius, quod in secundo modo perfectitatis conuenit genito: ergo calor morbosus non potest pullulare.

§. II.

Deciditur resolutio.

Resoluendum: Quod alimentum calidum alteratione, conuersione sui in calidos humores, & quatenus fit pars calida nutriti, causat morbos calidos: sic deducitur ex Galeno lib. de causis morbor. lib. 1. de diff. febr. & longa oratione admittunt sui Commentatores; & præcipue respectu vltimæ partis, in qua est maior difficultas.

Probatur: ex alimento calido, repositis per nutritionem partibus calidis in maiori numero, necessariò fit temperamentum substantificum intemperatum versùs illas: sed à temperamento substantifico improporcionado versùs partes calidas necessariò debet pullulare excedens, ac morbosa caliditas, vt demonstrauimus part. 1. resolut. medicarum disputatione 2. section. 2. ergo calidum alimentum est causa morbi calidi.

§. III.

Soluitur vltima pars rationis dubitandi.

Ad vltimum argumenti respondetur: Quod calor pullulat ab anima, non vt forma mixta; sed vt continet virtualiter eminenter formam ignis, aut aëris, de quarum perfectione est calor vtcumque intensus: videatur doctrina

nuper citata à nobis part. 1.

resol. nostrarum.

A

RESOLVTIO VI.

Vtrum putredo sit causa morbi calidi ob partium deunionem.

§. I.

Vallesij, Mercati, & aliorum proponitur opinio.

Communiter Moderniores iudicant, quod putredo est causa morbi calidi, quia ea fit à subiecto à causa externa calefacto, & à calore communicato ab illa comunicatur morbosus calor in partibus, qui est calidus morbus: sic philosophatur Valles lib. 4. controuers. cap. 3. Mercatus lib. 2. de causis febr. Vega lib. 3. de arte medendi, Doctor Maroza lib. 3. de febribus, quest. 4. Brauus Salmanticensis lib. de different. febrium cap. 5. Sancta-Cruz lib. 2. de morb. & symptomat. cap. 2. dub. 1. Nullus tamen à forma ratione deunionis partis oriri admittit: immò obitare videtur,

Primò: Si à forma humoris, qui putrescit, propter deunionem partium, resultaret morbosus calor; quantò maior esset putredo, intensior calor resultaret: sed præcedente putredine, remittitur calor: ergo quia comunicatur à causa extrinseca calefaciente, non verò à forma humoris, qui putrescit.

C Respondetur: Quod calor resultat intensior quantò putredo maior fit; sed tractu temporis resoluuntur partes aëreæ, & igneæ, ratione quarum resultabat calor à forma humoris; & ipsis resolutis, non vltius pullulat calor, peruenitque ad declinationem.

Contrà: partes calidæ igneæ, & aëreæ, numquam possunt resolui; quia resolutio fit præcedente raritate, & leuitate; partes autem igneæ non possunt arrari, nec à calore partis vicinæ, quæ est frigidior; nec à calore proprio, qui non habet vim agendi in proprium subiectum: ergo non possunt resolui.

Secundò: forma humoris frigidi v. g. pituitæ, est frigida, & cui frigida dispositiones conseruationis conueniunt: ergo non valet calidum morbum producere, etiam si putrescat.

D Respondetur: Quod quantum est de se; cum sit forma mixta, valet quascumque dispositiones producere; producit tamen frigiditatem, quæ illi est debita, & habet temperamentum substantificum cum maiori numero partium frigidarum determinatum pro frigiditate in statu naturali: at verò dum putrescit, quia frigida separantur partes ab igneis, in his nō impeditis ab illis fit intensioris caloris productio.

Contrà: separatis partibus calidis à frigidis, maior ratio est vt in frigidis non impeditis à calidis, & remanentibus in maiori numero pullulet intensior calor, quàm in calidis, quæ in minori numero sunt: ergo potius frigiditas excedens, quàm intensior calor producitur.

E Tertiò: Putredo fit à calore præternaturali rei, quæ putrescit, communicato à causa externa: ergo medio illo calore præternaturali ab extrinseco recepto, valet humor, qui putrescit, calorem intensiorem, & morbosum communicare partibus viuientis, sine eo quod pullulet ab eius forma.

§. II.

Affirmatiuam sancimus partem.

Resoluendum: Quod putredo est causa morbi calidi, quatenus partes igneæ, & aëreæ separantur &

& deunitæ per putredinem à frigidis, determinant formam rei putrescentis ad eius productionem.

Probat ex Galeni doctrina *lib. de diff. febr.* qui febrem diuidit in hecticam, diariam, & humoralem, penes tria subiecta, in quibus potest reperiri calor præternaturalis, à quo febris fouetur per modum habitus: sed si calor, qui communicatur ab humoribus putridis pro febre causanda, solum esset ille, qui communicatus fuit à causa externa causante putredinem, non esset per modum habitus in contentis, seu humoribus: ergo debet ab eius oriri forma ut habitualis dicatur.

Probat 2. putredo aliquando prouenit à causa frigida externa, ut constipatione cutis: ergo ab ipsa non causatur febris.

Dices: calorem illum fieri occasionaliter, & per accidens à frigiditate obstruente, per se verò ab spiritibus, vel fuliginibus, à quibus excedens calor communicatur in humoribus, non verò ab illorum forma.

Contrà: per putredinem intensior calor communicatur viuenti, ut apparet in febre ardente, quam potest ab spiritibus, aut fuliginibus causari, cum cessante putredine à solis illis non fieret febris: ergo fit calor à sola forma humoris, qui putrescit.

Dices: quòd fuligines quæ eliciuntur per putredinem, dum sunt in maiori copia, causant morbum calidum; non verò dum cessante putredine, remanent in minori copia.

Contrà stat: Tum quòd fuligines, ut probabimus, sunt frigidae: Tum quòd prius est humores esse putridos per calorem excedentem in illis, quam quòd eleuentur fuligines: Tum quòd dum est maior copia fuliginum, ut contingit in principio accessionum, est remissior calor ortus ad humore putrido, quam in statu, in quo sunt in minori copia: ergo non prouenit ab illis.

Probat 3. Putredo causata à causa externa v. g. ab insolatione, vel alia causa externa, quæ statim discedit, si ratione caloris ab illa recepta esset causa morbi calidi, communicati ab humore ad partes viuentis, intensior esset morbus in principio quando intensior calor communicatur à causa externa, quam tractu temporis, quando calor ab ipsa communicatus, ipsa separata fit remissior: sed calor ortus ex putredine quantò magis distat à prima inuasionem, ut in augmento, & statu, fit magis intensior: ergo ab humoris putrescentis forma, & non à calore ab extrinseca causa communicato illi causatur calidus morbus, ortus ratione putredinis.

§. III.

Soluuntur fundamenta pro communi opinione.

AD 1. respondetur: Tum quòd pars aërea potest resolui à parte ignea, & pars ignea per accidens, quia soluuntur, & euaporantur reliquæ partes, quibus est commixta, sicut terra aquæ commixta resolui, & cum vapore sursum ferri contingit, quia non potuit ab illo ex toto separari: Tum quòd licet calor in ignea, aut aërea parte non valet operari in genere causæ vniuocæ similem producendo, valet in genere causæ æquiuocæ producendo raritatem, & leuitatem.

Ad vltimum 2. respondetur: Quòd in partibus frigidis resultaret maior frigiditas, si non esset impedimentum ratione caloris, qui illis communicatur à causa calefaciente, & à calore spirituum; qui quidem calor iuuat in calidis partibus pro resultantia caloris ex illis.

Brano Resol. Medic. Pars II.

A Ad 3. respondetur: Quòd putredo prouenit à remissione calore, quam est ille, qui communicatur humori, ut putrescat, ut apparet in humore putrido, qui plerumque leui calefactione fit; & postea ab humore putrido causatur febris ardens intensior, quam erat calor causæ externæ; & in externis apparet plura putrescere ab ambiente calido moderate, quæ postea ex intensione caloris, putredine acquisita, perueniunt usque ad ignis productionem; seu ad tantam caliditatem, ut adurant: & sub ambiente frigido plura putrescunt, à quibus fumosi, & calidissimi eleuantur vapores, qui nisi à calore à forma rei putrefactæ calefieri nequeunt.

B

RESOLVTIO VII.

Vtrum adstrictio, seu obstructio sint causa morbi calidi.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

ADstrictio consistit in pororum coarctatione; obstructio in occlusionem pororum ob præsentiam substantiæ crassæ intra porositates contentæ; sed neutra harum continet calorem formaliter, virtualiter, nec in potentia: ergo à neutra potest calidus morbus causari.

C

Respondetur cum Galeno *lib. de locis affect. cap. 4.* Quòd sicut dum clauditur cubiculum, si permaneant carbones igniti, intensius calefit aër, qui intra cubiculum est, & totum cubiculum: similiter occlusis poris intensius calefit corpus ob calidas substantias intus occlusas.

Contrà: ignis siue occlusus sit siue non occlusus, eandem habet virtutem calefaciendi: ergo æquè intense calefacit dum occluditur cubiculum, aut corpus, dum occluduntur pori, ac dum non occluduntur.

Respondent aliqui, quòd cum virtus calefactiua habeat determinatam sphaeram actiuitatis, & intra illam circa propinquius perfectius operetur, quod occluditur, impedit, quominus ad totam se extendat sphaeram actio, & ideo intra breuiorem sphaeram potentiùs agit.

D

Contrà: intra sphaeram suæ actiuitatis causa calida operatur naturaliter, & secundum vltimum potentie: ergo ratione suæ actiuitatis æquè intensius operatur intra suæ actiuitatis sphaeram, siue fiat occlusio, siue non: Tum quia corpus, nec cubiculum non coarctantur per occlusionem pororum, aut cubuli: ergo intra ea, æquè intense ante, aut post occlusionem agit quantum est ex se.

Respondent alij: quòd occluso cubiculo, aut corporis poris occlusis remanet virtus agentis calidi, & superadditur calor corpori, aut parietibus communicatus, à quibus coadiuuatus ignis, aut causa calida potentiùs operatur.

Contrà: eadem manent corporis partes post pororum occlusionem, & iidem cubuli parietes ac erant antecederet: ergo eodem modo possunt coadiuuare ante occlusionem, quam post illam.

Respondet Matamoros *lib. 2. de febr. tract. 1. disp. 9.* & communiter reliqui Auctores, quòd iuuat multitudo agentium ad intensius calefaciendum, dum fit adstrictio aut obturatio pororum: quia intra corpus generantur calidæ fuligines, quæ per poros debent expelli, & ipsis occlusis detinentur, & multiplicatæ intensiorem calorem producant.

Y 3

Contra

Contra stat opinio cuiusdam Medici relati à A Matamoros, contententis nullas dari in corpore fuligines: Tum quia fuligines mordacitatem habent, ut experiuntur oculi in eis, quæ ex igne eleuantur, hæc autem continuò in sanitate & in morbis ex putredine ortis sentiretur à nobis, & esset continuò irritans corporis partes: Tum quia soli igni datur generare fuligines, nec ab alio quocunque calido agente, utcumque agit eas videmus fieri: Tum quia cum sint visu perceptibiles, ut in fumosis apparèt, perciperentur itidem, quæ è corporibus expelluntur: Tum quia medio calore innato eleuari non possunt, quia sanguini ex quo per coctionem in corde, & aliis partibus deberent eleuari, insunt similes spiritus, qui etiam possunt in nos agere eleuando fuligines, tum quia fuligines petunt fieri per vstionem, calor nostri corporis intra sanitatem concoquit, & non vrit: ergo nullæ dantur fuligines intra corpus, à quibus abstractis, aut adstrictis poris, valeat intendi calor.

Respondet Matamoros *lib. 2. de febribus tract. 1. disp. 10. & 11.* Quòd bene verum est quod intra nostrum corpus non generantur fuligines, quæ verè tales dici debeant, quales sunt hæc, quæ eleuantur ab igne vrente: at verò eleuantur fuliginosa excrementa similia illis, ut docet Galenus *2. epidem. comm. 2. §. ab insito calido fuliginosum excrementum ex sanguine creari diximus, ac potissimum quando est calidior.* Et quòd huiusmodi fuliginosæ substantiæ, quæ eleuantur, sunt siccæ, & calidæ, & ab his retentis poris adstrictis, aut occlusis calor prouenit morbosus.

Contra: fuligines quæ intra corpus eleuantur, siue per coctiones intra statum naturalem, siue per putredinem, aut vstionem humorum in statu morbofo, sunt frigidæ: Tum quia à Galeno ponuntur inter causas morbi frigidi fuligines, *lib. de caus. morb. cap. 3. & lib. 10. methodi cap. 3.* fuligines docet calorem suffocare: ergo non sunt calidæ.

Respondet Matamoros: quòd causatur febris dum copia fuliginum non est magna; dum maiorem causant frigiditatem fuligines.

Contra: Multitudo agentium inuat ad perfectiorem effectum producendū: ergo si essent calidæ, perfectius calefacerent, quando essent in maiori copia.

Respondet Idem: Quòd dum sunt in maiori copia suffocant, sicut in externis suffocatur ignis ex maiori copia combustibilium.

Contra: suffocatio ignis prouenit, quia impeditur motus sursum, qui illi suæve flammæ debetur: sed in corpore nec est ignis nec flamma. Tum ignis ignem non suffocat: ergo nec fuligines valent alias suffocare, & impedire quominus calefaciant.

Respondet Carreirus *lib. de febribus tract. 1. cap. 1. quest. 4.* quòd calor innatus suffocatur, non calor fuliginum.

Contra stat ratio nuper adducta; scilicet pullulatio qualitatū debita vnicuique parti non impeditur nisi à præsentia contrarij in illa: & fuligines, si essent calidæ, non possent ponere calorem impediētem caloris pullulationem. Tum quia sicut in externis non impeditur calor in igne per suffocationem, nisi ignis corrumpatur; similiter non posset remitti calidi innati calor, quin calidum innatum suffocatione interiret, quod est impossibile, cum sit pars animæ informata, ut *par. 1. resolut. disp. 7. sect. 1.* demonstrauimus: Tum quia calor febrilis, qui etiam potest remitti à fuliginibus, non causatur à calido innato; & idè nec suffocatione illius à fuliginibus potest remitti: ergo propria frigiditate remittunt calorem.

Præterea frigiditatem fuliginum suadet, tum quòd dum eleuantur in maiori copia in principio accessio- num, remissior est febris, quam in statu dum desiciunt: Tum quòd fuligines in corpore eleuatæ maiori ex parte constant ex aqueo vapore eleuato, ut in plurimum cum terreo commixto, & ratione materiæ frigidorum elementorum, quæ abundant, debet, frigiditas resultare ab earum forma: Tum quia licet in externis fuliginibus sit aliqua mordacitas, quæ videtur attestari caloris intensiōem, hoc non obstat frigiditati earum quæ abundant in corpore; quia in externis prouenit ob empyreumata ab ignis vstione relicta, quæ in fuliginibus intra corpus genitis non valent reperiri: ergo fuligines non habent calorem, quo valeant calidum morbum causare.

§. II.

Galenī Doctrina amplectitur.

Resoluendum affirmatiuè: sic sancit Galenus *lib. de caus. morb. cap. 2. lib. 1. de different. feb. cap. 3. & ibi tenent communiter omnes Auctores, patebitque ex §. 3. sequenti.*

§. III.

Soluitur ratio dubitandi.

Ad rationem dubitandi respondetur: Quòd obstructio, & adstrictio annumerantur inter causas morbi calidi, quia ratione illarum spiritus vitales retinentur, & quia impediunt aëris transpirationem; qui continuò per porositates à facultate pulsifica, ut ab illo attemperetur calor spirituum vitalium, qui sunt corde, & reliquis partibus nostri corporis calidiores, ut *par. 1. resolut. medic. disp. 8. sect. 3. resolut. 2. decreuimus cum Veiga lib. artis medicinal. cap. 28. cum Peramato lib. de temperament. cap. 6. cum Sancta-Cruz fen. 1. 1. opusc. 3. cap. 20. & opusc. 2. de caus. puls. cap. 12. cum Carreiro in fen. 1. 1. disp. 12. cap. 1. cum Andrea Laurentio lib. 9. anatom. q. 13.*

Contra: Spiritus, etsi retineantur, non acquirunt intensiorem calorem, quàm prius habebant; cum calor illis debitus pullulet à forma pro eorum conseruatione in quouis tempore: ergo sicut prius non erant causa morbi calidi, nec similiter post adstrictionem.

Respondetur: Quòd sunt in maiori numero, & idè aptiores ad agendum perfectiori modo, & quòd licet quantum est ex se semper calor debitus illis posset pullulare à forma, actu non pullulat dum aër ingreditur per porositates, quia sua frigiditate spiritus infrigidat, & pullulationem caloris impedit.

SECTIO QVARTA.

De causis reliquarum intemperierum.

DE CAUSIS intemperierum, quæ ex primis qualitatibus oriuntur, acturi: de calida intemperie latiori serie prosequuti sumus tractationem, quia difficiliorem se exhibet; de reliquis prosequemur sub hac sectione disputare; constant enim, quæ circa has sunt diffici-

lora, ex nuper dictis.

RESOLVTIO I.

Vtrum sex causæ morborum frigidorum
sint admittendæ.

§. I.

*Argenterij proponitur opinio & aliorum
differentes opiniones.*

SEX causæ morbi frigidi admittuntur, scilicet, vicinitas rerum refrigerantium; ciborum, & potuum quantitas, & qualitas; constipatio; raritas; quies; nimius motus. Has admittit Vallesius, licet ad numerum quaternarium posse reduci contendat: easdem etiam admittendas esse fatentur Duncanus, Rosellus, & alij moderniores, licet sub quinario numero amplecti iudicent, quietem, & nimium motum pro vna referentes: Argenterius verò lib. 2. de caus. morb. comm. ad cap. 3. nec numerum, nec causas admittendas censuit.

Primò: Si retineatur frigida substantia intra corpus; vel si euacuetur calida substantia à corpore, provenit morbus frigidus: ergo hæ superaddendæ sunt causæ.

Secundò; à Galeno annumerantur causæ, à quibus solum valet causari frigidus morbus: sed raritas, & nimius motus possunt causare siccitatem: ergo non debent annumerari inter causas solius morbi frigidi.

Tertiò: nimia constipatio potius est causa caloris, quia suffocatio proveniens ex constipatione, interitum causat ratione excedentis caloris communicati à substantia per illam retenta: ergo non debet annumerari inter causas morbi frigidi.

Quartò: Ex defectu ciborum superuenit febris propter inedia: ergo non est causa morbi frigidi, sed morbi calidi.

Quintò opponit Valles: Alteratio, suffocatio, Tabes, & raritas comprehendunt omnes sex causas à Galeno adductas, itavt nulla sit, quæ in rigore physico non reducat ad aliquam ex illis: ergo superflue plures superadduntur.

Sextò: constipatio extinguit calorem in igne, quatenus impedit motum flammæ sursum tendentis; raritas & nimius motus, quatenus flamma accensa non impedita deserit pabulum, sine quo non valet perdurare, quia deficit materia, ex qua nova generetur flamma, quæ continuo effluit: sed ista omnia non reperiuntur intra nostrum corpus, cum debeantur igni actuali; qui intra illud dari non potest: ergo ab his calor intra illud non valet causari.

§. II.

Pars affirmatiua præfertur.

RESOLVENDUM: Quòd sex sunt causæ morborum frigidorum, quas nuper proposuimus. Sic sancit Galenus lib. de caus. morb. cap. 3. sequitur Varandæus lib. pathol. univ. cap. 5. Sancta-Cruz lib. de morb. & sympt. c. 3. Rosellus in lib. de caus. morb. Fontanus, Martinus, & Duncanus, & reliquorum plerique, qui has omnes amplectuntur causas, licet aliquas posse sub illis annumerari contendunt.

Probat 1. ex Galeno loco nuper adducto, §. Calida quidem agnitudo in univ. diximus causas, nunc ad frigidam veniamus: sunt verò & huius plures numero causæ, veluti refrigerantium propinquitas, & ciborum, potuumque quantitas, & qualitas; stipatioque, & rarefactio, atque præterea otium, & immodicus motus. Huic sententiæ subscribit Avicenna fen.

A 2. lib. 1. d. 2. cap. 2. §. Galenus vero, medicorum primus, eas in sex solet comprehendere causas, scilicet in motu superfluo, &c. Et licet ipse Avicenna annumeret claritatis gratia decem & novem: annumerat internas & externas causas, quæ quia in has sex reducuntur, fatetur veram Galeni doctrinam.

Probat 2. ratione fundamentali à Galeno posita lib. de caus. morb. cap. 3. Ab eisdem causis potest emitte caliditas nostri corporis, & loco illius induci frigiditas, à quibus potest remitti calor in igne: sed, ignis calor remittitur per vicinitatem corporis frigidi, quod tripliciter contingit, vel si exigua pruna nimis, aut aquæ frigidæ imponatur, vel si infundatur: vel si ambiens aer summè sit frigidus, à quo lucerna solet extinguì, præcipue apud Istrum hyberno tempore. Remittitur etiam per substantiam frigidam, vel quia multa, sic enim contingit paucum ignem extinguì à multis lignis, & à multo oleo lucernam; vel quia pauca, sic defectu pabuli deficit lucerna; vel quia contraria vincitur qualitate, vt si lucernæ oleum aquæ immixtum adhibeamus. Remittitur calor ignis suffocatione, vt in cucurbitulis apparet, quia flamma duplici motu indiget, altero quo ex sua natura sursum; altero quo propter quærendum pabulum deorsum tendit: & idè illo deficiente suffocatione: hoc verò extinctione perit. Remittitur calor ignis raritate, vt si nimio sole parva alteratur lucerna, leuitate enim acquisita sursum tendit, & pabulum deferens perit. Remittitur ignis calor per otium siue quietem, nisi deflectur ignis à sui pabuli excrementis languescit. Tandemque per motum immodicum adauget flamma, & resoluta pabulo ignis desiccatione perit: ergo à simili per similes sex causas valet noster calor remitti, & superuenire frigiditas intra nos morbosa.

§. III.

Soluntur primò posita argumenta.

AD 1. respondetur: Excrementa frigida contineri sub eis, quæ frigida sumuntur, cum ex illis fiat resolutio sub raritate, sine partium enim apertione non fieret euacuatio.

D AD 2. respondet Sancta-Cruz, Quòd licet Galenus solum intendat morbi frigidi causas annumerare: alias superaddit, quas, si iterum repetit agendò de morbis aliis, est vt extendatur doctrina.

Sed displicet: quia ideo Galenus carpitur ad Argenterio: quia cum postea has referat easdem causas pro causis aliorum morborum, superflue hic afferuntur ab illo, vbi solum agit de causis morbi frigidi simplicis: ideo dicendum cum Rosello, quòd à nimio motu, & raritate per se primò sequitur caloris resolutio, & dissipatio; quia per se primò causa calida euacuatur, ad cuius defectum superuenit frigiditas: siccitas verò sequitur per accidens: & ideo istæ non dicuntur causæ per se illius.

E AD 3. respondetur: Quòd nimia constipatio potest esse causa morbi frigidi, quia spiritus defectu ventilationis nimis arrarati resolvuntur, & ex defectu eorum accidit frigiditas.

AD quartum respondetur: Quòd licet aliquandiu humores inedia atrescant, & calefiant; tandem calidis etiam resolutis partibus, frigescit corpus.

AD quintum respondetur: Quòd licet in rigore physico omnes causæ possent reduci ad quatuor enumeratas, tamen Galenus distinguit illas, prout earum diuisio magis conducit ad curationem morbi frigidi.

Ad 6. respondetur: Quòd licet non sit intra corpus flamma: nec idè requiratur pabulum; sunt spiritus, à quibus continuò conseruatur calor, qui fluxilis naturæ sunt & pauca durationis, & idè indigent continua sui generatione, & quòd continuò feratur materia ex qua generentur.

RESOLVTIO II.

Vtrum causæ morbi sicci sint Quatuor?

§. I.

Opinio negatiua proponitur.

OMnes causas morbi sicci reducendas duxi ad alimenti defectum, ad siccam materiam, ad immodicum motum, & viciniam rei calidæ: Sancta-Cruz lib. de morb. & sympt. quinque annumerat causas: similiter & Alij plures superaddere, & adductas contrahere contendunt: quàmmaximè Argenterius pro more in Galenm irruens, plures similiter refert: pro quibus pars negatiua suadetur.

Primò: quia defectus substantiæ humidæ non est causa positiua: ergo nec debet inter positiuas causas morbi calidi annumerari.

Secundò: materia sicca & vicinia rei calidæ coincidunt: ergo pauciores quàm annumeratæ sunt causæ morbi sicci.

Tertiò: motus, & animæ passiones nec formaliter, nec virtualiter continent calorem: ergo non sunt illius causæ.

Quartò: calor naturalis continuò agens senectutem inducit ratione siccitatis superuenientis ab illo: ergo calor naturalis est altera causa superaddenda morbi sicci.

Quintò: ex Galeno lib. artis medicinal. cap. 86. motus, indigentia, vigilia, euacuatio, & animæ passiones possunt exsiccare corpus: ergo euacuatio superaddenda est.

§. II.

Pars affirmatiua sancitur.

Resoluenbum affirmatiuè. Probatur 1. ex Gal. lib. de caus. morb. cap. 4. §. de siccis deinde desideramus: igitur si aliquis plurimum quidem transpiret, sed parce nuriatur, idque alimentis quibus facultas siccanda est; is facile ad siccum morbum perducetur: idque maximè, si sollicitudine, vigiliisque torqueatur. Itidem aeris ambientis nos, sicca constitutiones animantium corpora aridiora reddere solent; sic etiam aqua, vel nitri, vel sulphuris, vel aluminis.

Probatur 2. Siccitas in nostro corpore debet provenire vel à causa inducente siccitatem similem ei, quam in se habet; vel à causa coadiuvante resolutionem humidæ substantiæ, qua deficiente resultat siccitas; sed huiusmodi causæ debent sub aliqua ex quatuor annumeratis poni: ergo sufficienter earum præscribitur numerus. Probatur minor. Causa volens siccitatem inducere; vel qualitatiuè tantum, & hæc est sub vicinia rei calidæ; vel substantificè simul, & hæc est sub materia calida, quæ materiam tribuit viuenti pro generatione siccæ substantiæ. Causa coadiuvans resolutionem humidæ substantiæ, vel est defectus alimenti, qui per resolutionem deperditur; vel motus localis, aut animæ passiones, per quas spiritus calorem augentes moventur, à quibus fit substantiæ humidæ resolutio; & comprehenduntur sub motu: ergo omnes sicci morbi debent sub quatuor ex annumeratis poni.

§. III.

Soluuntur primo adducta argumenta.

AD 1. respondetur: Quòd Galenus annumerauit causas siccitatem inducentes, siue per se, siue per accidens.

Ad 2. respondetur: Quòd vicinia rei calidæ dicit causam extrinsecam exsiccantem; materia sicca dicit alimentum siccum, ex cuius repositione pullulat siccitas ab anima.

Ad 3. respondetur: Quòd contineat calorem modo dicto, dum egimus de causis morbi calidi; & medio calore resolvente humidum, inducunt siccitatem.

Ad Quartum respondetur: quòd Galenus intendit inducere causas inducentes siccitatem morbosam; non verò siccitatem ætatiuam.

Ad Quintum respondetur: Quòd euacuatio reducit ad alimenti defectum, siue humidæ substantiæ nostri corporis.

RESOLVTIO III.

Vtrum causæ morborum humidorum sint Quatuor?

§. I.

Proponitur pars negatiua.

Copia alimenti humidum, plurimus potus, mollis educatio, quies, vita sedentaria, vsus balnei aquæ dulcis, præcipuè post cibum, pluuia multa, constitutio humida, medicamenta humida, & aliæ similes causæ, quæ pro morbo humido recensentur; an sub quatuor differentias causarum humidum morbi ponantur, quæ sunt, Copia alimentorum; materia humida; quies, vel otium; & vicinia rei humidæ? Cedit sub dubio. Pars negatiua fulcitur.

Primò: somnus, & retentio alicuius euacuationis consuetæ humectant: ergo debent superaddi ad quatuor causas enumeratas.

Secundò: Copia alimentorum, & materia humida in idem coincidunt: ergo tres sunt causæ morbi calidi.

Tertiò: materia humida, seu alimentum humidum non potest causare humiditatem, ex conuersione sui in substantiam nutriti, vt intendit Galenus: ergo non est reponendum inter causas morbi calidi.

§. II.

Sancitur pars affirmatiua.

Resoluum Affirmatiuè. Probatur ex Galeno lib. de caus. morb. cap. 5. §. Hæ quidem siccorum morborum causa, quibus humidorum morborum causa omnes è contrario opponuntur, vt sunt alimentorum, quibus humectandi vis est, copia; potus plurimus, mollis educatio, animi tranquillitas, crebra in balneis dulcium aquarum conuersatio, vita otiosa, & ignaua, imbres plurimi, humida constitutio: sed omnes hæ causæ reducuntur ad quatuor dictas: ergo sunt admittendæ. Probatur minor, quia ex eodem Galeno, cum siccitas, & humiditas opponantur, ealdem oppositas debent habere causas: sed vt probauimus respectu sanitatis quatuor sunt causæ, scilicet defectus alimenti, materia sicca, motus immodicus, & vicinia rei siccæ: ergo respectu morbi humidum quatuor sunt causæ, copia alimentorum, materia humida, otium seu quies, & vicinia rei humidæ.

§. III.

§. III.

Soluuntur argumenta.

AD 1. respondetur: Tum quod somnus comprehenditur sub quiete: tum quod retentio consueta euacuationis comprehenditur sub copia alimenti humidi.

Ad 2. respondetur: Quod copia alimentorum dicit exuperantia alimenta, etiam si sicca sint; materia humida, dicit solum alimentum humidum per suas qualitates.

Ad 3. respondetur: Quod alimentum humidum valet causare humiditatem, quatenus nutriendas partes, reponit partes materiales humidas in maiori numero, à quibus resultat prædominans humiditas, ut apparet in hydropicis.

RESOLVTIO IV.

Utrum composita intemperies petat semper fieri à diuersis complicatis causis.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Galenus lib. de caus. morb. cap. 6. intemperiem omnem compositam ex compositis causis simplicium intemperierum, quas iam retulimus, oriri decreuit: quod quantum habeat veritatis, ex his constabit.

Primo: quia Galenus admittit in hoc capite posse causas vniiformes producere compositam intemperiem: sed causæ vniiformes sunt causæ similes, & eiusdem speciei: ergo ab vna causa secundum speciem potest causari intemperies composita.

Secundo: Compositam intemperiem valet causare vnica simplex causa, ex Galeni decretis; ipse enim immodicum motum docet posse causare morbum siccum, & morbum frigidum, & raritatem similiter: ergo ab vnica causa simplici morborum potest composita intemperies causari.

Tertio: ipse Galenus in hoc cap. 6. docet, quod si causæ compositæ ita se habeant, ut alia sit potentior, aut diuturnior, præualebit in producendo effectu: ergo nec compositæ causæ sufficiunt pro producenda composita intemperie.

§. II.

Galenus amplectitur opinio.

Resoluendum Affirmatiue: sic sancit Galenus lib. de caus. morb. c. 6. & ibi alij defendunt. Rosellus, Sancta-Cruz, & tenent communiter reliqui Commentatores.

Ratio huius est: quia cum effectus debeant proportionari suis causis, morbi in intemperie composita à compositis causis valentibus diuersas causare intemperies debent oriri.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD 1. respondent alij: Quod non dantur causæ vniiformes, sed quod hoc verbum additur literæ ob errorem versionis: Alij quod dicuntur causæ vniiformes, quæ eandem simplicem causant intemperiem, non autem compositam. Rosellus ex Leonicensio admittit, quod dicuntur causæ vniiformes, quæ

A sunt eiusdem speciei. Sed hos conuincit argumentum: nec Galenus de causis eiusdem speciei loquitur: sed de diuersis, & à quibus composita intemperies pronenit. Nos verò dicimus cum Segarra, quod causæ vniiformes non sunt causæ similes, valentes eandem specie intensiorem producere; sed causæ simul compatibiles valentes compossibiles intemperies causare, & non contrarias, ut calor, & siccitas, vel humiditas, & frigiditas.

Ad 2. respondetur: Quod motus, & raritas, licet sint eadem in esse entis, non tamen in esse causæ; diuerso enim modo se habent, ut sunt causa morbi frigidi, ac ut sunt causa morbi sicci, ut patet ex earum operandi modo pro his effectibus.

B Ad 3. respondetur: Quod causæ compositæ non impeditæ sunt, à quibus compositæ causantur intemperies: cum autem à contrariis remittuntur, vna simplex superest causa, quia actio prouenit à proportionem maioris inæqualitatis; si complicata autem sint causæ, complicata etiam prouenit intemperies.

RESOLVTIO V.

Utrum causa intemperiei cum affluxu materiæ rectè à Galeno tradatur.

§. I.

Ratio dubitandi aperitur.

Galenus lib. de caus. morb. cap. 6. morbos ex intemperie cum affluxu materiæ docet prouenire à facultate partis mandatis robusta, partis recipientis debilitate, & humore, & qualitate, aut quantitate irritante: sed Argenterius in Commento ad prædictum caput, ut moris est, inuehitur in Galenum.

D Primo: quia ex eodem lib. 2. de facult. natur. lib. 2. de diff. febr. & lib. 2. ad Glauconem, fatetur, quod non solum possunt tumores pronenire per defluxum humoris in partem: sed superaddit, quod etiam possunt fieri per paulatinam congestionem: sed solum adducit causas intemperiei cum affluxu materiæ, quæ fit per decubitus: ergo aliæ deberent superaddi ab illo per quas fiat tumor ortus per paulatinam congestionem.

Secundo: non solum fit obiectum facultatis expellentis, humor qualitate, aut quantitate peccans; sed etiam, qui corruptelam suæ substantiæ patitur ex parte obiecti debet superaddi.

Tertio: pars princeps, aut nobilis semper est robustior, quam partes ignobiles: sed plerumque ab ignobili ad nobiles partes fit retrocessus: ergo non est conditio, ut humor recipiatur in parte, illius debilitas.

§. II.

Galenus amplectitur Doctrina.

Resoluendum: Quod Galenus aptissime procedit in tradendis causis intemperiei cum affluxu materiæ: sic confirmat illius auctoritas qui illam tradidit loco citato. lib. de natur. facult. cap. 13. lib. 13. methodi, cap. 5. lib. de curandi rat. per sanguinis miss. cap. 8. lib. 6. de sanitate tuenda cap. 11. amplectitur Sancta-Cruz, in lib. de caus. morb. cap. 6. q. 1. & Rosellus ibidem q. 21.

Ratio huius est: quia ut patet ex contextu §. omnes quidem huiusmodi morbi fiunt: cum agat de causis intemperiei cum affluxu materiæ, & hæc ex materia cum affluxu descendente semper fiat; adduxit à quibus

bus humoribus possit fieri defluxus, & qui tumores superueniant ex humorum defluxu; & consequenter horum causas inquirens: ergo consequenter agit, si intemperierum, quæ fiunt ex tumoribus per defluxum factis, adducat causas.

Dices: quod tradidit consequenter doctrinam, sed non adæquatam; cum deberet etiam tradere causas intemperiei, quæ fit per paulatinam congestionem: quod petit primum argumentum.

§. III.

Nuper adductæ rationi, & argumentis adhibetur solutio.

AD 1. Et pro replica contra probationem resolutionis respondet Sanct-Cruz, quod Galenus alibi egit de causis tumoris facti per congestionem: sed etiam egerat aliis in locis, ut patet ex resolutione. §. 2. de causis decubitus humorum in partem. Respondet Rosellus, cui magis assentior, quod intemperies orta ex affluxu, cuius causas intendit tradere, non potest ex sola paulatina congestione relucere morbosa, quin simul sit decubitus humoris in partem; & quia hic est, qui præcipue efficit sensibilem intemperiem, ideo huius tradit causas.

Ad 2. respondetur: Quod non potest corrumpi substantia, quin qualitate saltem peccet: & quia hoc est obiectum sensibile, hoc irritat pro sui expulsionem.

Ad 3. respondetur ex Galeno lib. de caus. morb. c. 6. Pars tripliciter fit debilis: vel ob vitium ex principiis generationis contractum; vel ob vitium contractum tractu temporis à morbo; vel quia naturaliter pars debilis fit à natura. Propter ultimam causam partes nobiles possunt esse robustiores, quam ignobiles; sed propter alias causas possunt debiliores esse, vel quod ob pororum obstructionem, aut obturationem contingit quod humor non possit in debiliori parte recipi, & ideo retrocedit; reciperetur tamen naturaliter absente impedimento.

RESOLUTIO VI.

Vtrum calor sit causa intemperiei cum affluxu.

§. I.

Aperitur ratio dubitandi.

Galenus calorem coadiuvare in parte ad humoris attractionem in illam, ratione cuius fit intemperies cum affluxu materiæ, tradidit loco citato: sed non minus displicet Argenterio, qui hanc doctrinam etiam contrariam esse veritati iudicat.

Primò: quia quod attrahit, attrahit propter ipsum potiri, ex Galeno; non autem propter ipsum attrahere: sed calor non potitur humoribus: ergo illos non attrahit.

Secundò: Calori id est proprium, & intrinsicum, quod congregat homogenea, & disgregat heterogenea: sed propter hæc non potest fieri humorum attractio: ergo calor non est causa tractionis humorum.

Tertiò: si calor haberet vim trahendi, non solum in corpore traheret corpora liquida, sed extra illud etiam corpora dura, & sicca: sed extra corpus dura, & sicca corpora non attrahit: ergo nec intra corpus attrahit liquidos humores.

Respondet Vallesius lib. 7. controuers. cap. 3. calorem per se attrahere, quatenus ipsi calori non so-

Alum est indita ratio calefaciendi; sed etiam trahendi ad se.

Contrà: Tum quod calor essentialiter habet quod congregat homogenea, & disgregat heterogenea, in quarum nulla actione reperitur attractio ad se: tum quia ut moueat à centro ad circumferentiam, aut sursum moueat, & ut quemcumque alium, efficiat motum localem, producit locomotiuam facultatem, leuitatem, raritatemve: ergo similiter ut ad se attrahat superaddenda est virtus localiter motiua: tum quia in magnete, & in viuento præter calorem pro tractione admittitur attrahens qualitas diuersa ab illo: ergo in viuento ut attrahat humores: tum cathartica medicamenta licet calore indigeant, ut sopita illarum virtus trahendi suscitetur, calor non sufficit pro tractione, sed superaddita virtus attrahens ab illo admittitur: ergo idem de quacumque alia attractione ope caloris facta tenendum.

Respondet Fabius Pacius lib. 4. method. c. 4. quod parti in qua in viuento est calor, inest virtus trahendi humidam substantiam in vicinis partibus confluentem; & hanc non tam dicendum ipsam moueri, & confluere ad partem, quam trahi à partis facultate, quam à calore aliam non assignat.

Contra stant rationes, quæ in Vallesium opponuntur: tum verò quod nullam assignat facultatem attrahentem, sed solum ratione caloris fieri tractionem contendit; non tamen qua vi trahentis facultatis munus exerceat calor, determinauit.

Respondent alij cum Asclepiade, quod calor est causa non actiua tractionis, sed tantum dispositiua; quatenus pars per calorem redditur aptior ad humoris receptionem, rarefit, laxat partes, aptioresque reddit ad motum humores.

Sed licet, ut admittit Carreirus in fen. 1. 1. disp. 39. cap. 2. huiusmodi condiciones aptiores reddant humores ad motum, viasque patentiores; tamen non sufficit mobilis aptitudo, nec medijs per quod debet moueri, si non assignetur facultas localiter mouens ipsos humores.

Respondent alij, quod cum à calore arrarentur partes, humores mouentur ad illas ne detur vacuum: sic Rosellus lib. de caus. morb. cap. 6. quest. 22. ex Auicenna fen. 1. 1. d. 6. cap. 3. Zacutus tom. 1. lib. 4. Contra stat. Tum quia ratione vacui non potest fieri attractio in principio, nec in augmento, quia humor affluit ad ipsas porositates replendas, nec resoluitur pars aliqua sensibilis illius, nec in augmento, in quo licet attenuetur humor, partem non deserit, immò potius replet, ut extensione percipitur; nec in declinatione, quia licet pars humoris resoluatur, partes in naturalem positionem, & proprium tenorem feruntur: tum quia solum traherentur humores necessarij pro replendo vacuo, non autem alij superabundantes ultra naturalem partium tenorem, & magnitudinem: tum quia quæ mouentur ad replendum vacuum, ab alio mouentur; non autem ipsa à seipsis, alias essent viuentia; tum quia ad replendum vacuum, corpus tenuius trahitur, & ideo potius aer per porositates reciperetur, quam humores intra corpus manentes; qui crassioris sunt substantiæ, & tardioris motus: tum quia vacua est opinio eorum, qui iudicant aquam per fistulam ascendere ad vitandum vacuum, carnem in cucurbitulis, & alia huiusmodi: mouentur enim hæc omnia impulsà à vicino corpore imprimente impulsam, ut ad se trahat vicinum corpus, cum quo seruet contiguitatem; quia ut docet Arist. lib. meteor. oportet mundum hunc contiguum esse lationibus superioribus: ergo non admittenda humorum tractio ratione motus.

§. II.

Præfertur pars affirmatiua.

Resoluendum: Quod calor causa est tractionis humorum in partes. Sic sancit Galenus *lib. de caus. morb. cap. 6.* & experientia conuicti fatentur reliqui.

Probatur: Tum ex Hippocrate *lib. de indicationibus, sent. 3. §. necesse est febr. contingere indicationem, ubi calor febris discessit, & humores in seipsum trahit.* Tum ex Gal. *lib. 5. simpl. medicam. facult. cap. 17. §. attrahentium medicamentorum essentiam calidam esse, repercutientium frigidam; quoniam calidum perpetuo trahit, repellit verò frigidum; atque inter ea, quæ essentis similia sunt, quod calidius est, id potentius trahit, ut pote quod similitudini auxiliorum adiunxerit calorem.* Tum 2. *de diff. febr. cap. 11. §. nam si cui iniunxeris thapsiam, huic haud ita multo post partem illam calidiorem, atque in ampliorem tumorem elatam conspicias: sic et si membrum aliquod iuxta ignem calefeceris, aut vehementiorem frictionem adhibueris, vel resina perungens, vel pice mediocriter calida, deinde uniuersum paulo post auferas, sine quodcumque calidum medicamentum parti cuique applicaueris, in hisce omnibus membrum in tumorem videbis attolli; quoniam caliditas natura apta est fluxiones attrahere, aut easdem recipere.* Tum 7. *aphorism. comm. 1. §. cum inflammationis calor vehemens fuerit ad se trahere per modum cucurbitule ex toto corpore sanguinem.* Tum ex Avicenna *fen. 1. lib. 1. d. 7. summa 1. cap. 2. qui inter causas tractionis calorem ponit.* Tum ex Arist. 22. *sect. problem. q. 13. §. An quia pallida calida, & attrahens est, suo igitur calore concoquit, & per vim illam trahendi saniem omnem seuocat.* Tum patet ex communi consensu Medicorum qui experientiâ conuicti à calore fieri tractionem contendunt, contra Argenterium, licet discordes sint in explicando modo, quo fit tractio à calore.

§. III.

Sancitur causa trahendi in calore, & Argenterij satisfi obiectiõibus.

Pro solutione statuendum: Quod dupliciter potest admitti, quod calor sit causa trahendi. Primo modo dispositiue, quia ipsæ primæ qualitates dispositiones sunt organi in quo inhærent facultates; & non æquè omnes qualitates primæ disponunt pro actione cuiuslibet facultatis, sed aliæ magis pro aliis; sic pro retentione aptius disponit siccitas; pro expulsionem, humiditas; pro attractionem verò, calor; qui si intra limites naturales sit, disponit ad attrahendum naturali modo; si verò sit excedens, & morbosus, morbosè disponit; & licet facultas attrahens partis cum naturali dispositione ipsius caloris operetur secundum totum, quod potest naturaliter, cum calore morbofo excedente attrahit morbosè, & illius actio redditur deprauata: & in hoc sensu dixit Galenus, quod calor attrahit; & ob hanc rationem requiritur in succino ut attrahat paleas, quod calefiat frictione; & in medicamentis catharticiis, quod calore nostro alterentur, & per illum actuentur, idest disponantur ut possint operari, & reduci ad actum secundum.

Secundo modo non improbabiler potest dici, quod, ut docet Galenus *lib. 2. de elementis, cap. 5.* sanè naturalis quædam vis rei unicuique inest attrahendi quæ sibi conueniunt: igni verò conuenit ad se trahere patulum, sine quo conseruari nec perdurare valet:

Alicet enim nec sit viuens, nec nutriatur propriè, per sui similis generationem, largo modo videtur nutrir: & ideo sicut indita est facultas attrahens cuiusque enti ut attrahat quod sibi conuenit, similiter & igni: hanc producit medio calore, sicut raritatem, & lenitatem, quæ sunt qualitates locomotivæ sibi necessariæ pro conseruatione, & eò perfectius, quod caliditas magis in intensiõne accedit ad hoc ut sit ignis dispositio, & ratione huius qualitatis attrahentis à calore productæ coadiuuatur actio attrahentis partium, pro humorum attractione in illas.

Ex his patet ad Argenterij fundamenta. Ad 1. respondetur: Quod attractio naturalis est propter potiri, non verò morbosa, qualis est, quæ sit instrumentaliter à calore præternaturali.

Ad 2. respondetur: Quod calor ut instrumentum mediis facultatibus naturalibus eleuatum, plura operatur ultra id quod posset, ut calor est; concoquit enim, nutrit, auget, & alia exercet, quæ excedunt vires caloris.

Ad 3. respondetur: Quod calor extra corpus viuens attrahit corpora liquida, ut à lucernis videmus oleum & oleaginosas substantias ferri ad se; non tamen omne corpus durum attrahit, quia aut inualida pro illis, aut illa sunt extra suum obiectum, ideòque, & similiter nec à magnete, nec à catharticiis trahuntur.

C RESOLVTIO VII.

Vtrum dolor sit causa tractionis humorum in partes?

§. I.

Argenterij opinio & fundamenta proponuntur.

Argenterius semper in Galenum contumeliosus, ut dolorem, quem Galenus inter causas morborum in intemperie cum affluxu materiæ coadiuantes admittit, ab earum numero repellat, hæc adducit fundamenta.

DPrimò; dolor est de genere eorum, quæ irritant corporis facultates: sed quæ irritant, sunt obiectum facultatis expultricis, non verò facultatis attrahentis: ergo dolor inter causas attrahentes humores ad partes non debet annumerari.

Secundò: quod attrahit, ut retineat attrahit: sed quod retinetur, nutritionis causâ retinetur: ergo cum humores fluxione attracti ad partes non sint viles pro nutritione, similiter nec possunt attrahi à dolore.

Tertiò: potest in Argenterij fauorem adduci Galenus *lib. 3. methodi medendi cap. 3. §. instigat membra, quæ circumiacent, ad immittendum; ipse nequaquam trahens*: ergo nulla est dolori vis trahendi.

EQuartò fulcitur opinio: quia si esset dolori vis trahendi, non posset dari vehemens dolor non trahens humores in partem dolorosam: sed in vehementissimis doloribus Gallicis, & aliis quamplurimis, nulla fit attractio: ergo nulla inest dolori vis trahendi humorum.

Quintò, superaddo rationem dubitandi: dolor tantum includit, quod sit tristis sensatio orta ex solutione continuitatis inducta ab obiecto subito, & affatim corrumpente naturam: sed nec tristis sensatio, nec solutio continuitatis, nec obiectum soluens continuum valent attrahere humores in partem: ergo nulla ex parte dolor est causa tractionis.

Respon

Respondent aliqui, quòd facultas expultrix ratione doloris irritatur ad expellendum: & quòd ex Galeni doctrina 5. *aphor. comm.* 3. omnes facultates petunt spiritus, ut eliciant suas operationes, & cum pro operatione expellentis sint trahendi, simul cum illis trahitur sanguis, qui sua quantitate impedit, quominus possit expelli, & idèd fiunt tumores ab illo attracto in partem.

Contrà stat; tum quòd propter hanc rationem in omni dolore deberet fieri attractio: sed plures sunt vehementissimi dolores, ut in Gallicis, & aliis apparet, in quibus nulla est attractio: ergo non satisfacit, ratio adducta.

Respondent alij, quòd iuxta Galeni doctrinam natura est docta sine doctore; & idèd dum adest dolor mittit sanguinem, & spiritus in partes, ut subueniat illis: quòd ipse Galenus videtur sancire 5. *aphor.* 5. 3. *hac enim est quadam ratio communis in iis, quæ natura violenter excernit, ut sanguis, & spiritus impetu ed ferantur; quibus duobus veluti instrumentis natura utens, ea, quæ infestant, per vim expellit; & cum in hunc finem in maiori copia trahantur, quàm sit ex usu; fiunt tumores in partibus dolore affectis.*

Contrà stat; Tum quòd esset par ratio ut in omni dolore contingeret attractio, & ut nuper dicebamus, id non semper contingit: tum quia natura docta non mitteret, nisi quòd parti esset ex usu: tum quòd non deberet impediri à principio actio illa naturæ, ut communiter impeditur percussione, reuulsione, & deriuatione humoris fluentis: tum quia natura non agit sine facultate; & hæc debuit ab his opinantibus determinari, nam in hoc est difficultas: tum quia natura operatur mouendo sanguinem, & spiritus; vel præcedente cognitione, & tunc mitteret quantitatem, quam necessariam cognouit, & cessaret quando vellet: vel pro usu mouens, & moueret in omni dolore, cum poneretur finis agendi; vel naturaliter, & tunc semper, & in omni dolore mitteret, & sine dolore, cum potentia naturalis operetur secundum vltimum potentiam: tum quia Galenus loco adducto intendit, quòd natura media facultate pulsifica mittat sanguinem, & spiritus, prout requiritur in partibus pro earum operari, & ut expellant quòd noxium; non autem ut attrahant quòd inutile, & noxium: ergo insufficiens est ratio.

Respondet Mercatus, quòd fit defluxio humoris ad partem, quia partes propter sympathiam, quam inter se habent, simul condolent, vna dolente, & idèd dolorem præsentientes omnes in partem affectam mittunt sanguinem, & spiritus.

Contrà stat; Tum quòd in omni dolore deberet esse condolentia, & attractio: tum quòd non possunt condolare partes, quin sit omnibus obiectum dolorosum corrumpens illarum naturam, quòd non est admittendum, ex eo quòd vni de terminatæ applicetur: tum quia sunt aliqui dolores proprii aliquibus partibus, quibus aliæ condolare non possunt: tum quia si omnes condolerent, aut simul dolerent, in omnes fluere sanguis, & spiritus: tum quia non sufficeret quòd condolerent, si non assignatur facultas, quia possent in partem primò dolentem mittere spiritus, & sanguinem: ergo insufficiens est ratio.

Respondet Vega 2. *artis medicinal.* quòd in dolore fit attractio humoris in partem à facultate animali pellente humores mediis musculis, quia facultas irritata à dolore, spiritus, & sanguinem mittit, ut ei auxilietur.

Contrà stat; Tum quòd in omni dolore mitteret ad auxiliandum sanguinem, & spiritus, cuius contrarium experimur: tum quòd peteret operari præ-

cedente cognitione, & posset sisti ab operatione, quòd non contingit; aliàs tantum mitteret, quòd parti esset ex usu: tum quia plerumque fluit humor à parte, in qua non sunt instrumenta pro operationibus motuæ facultatis sensitivæ, ut in aliquibus carnosissimis partibus est videre: ergo motus sanguinis ad partem in dolore non potest tribui facultati locomotivæ gradus sensitivi.

Respondet Vallesius lib. 7. *controuers.* & Iouertus *decad.* 2. *paradox.* 8. Rosellus in lib. *de caus. morb.* cap. 6. q. 23. quòd posito dolore in parte, sanguis, & spiritus mouentur ad illam, quia partes vicinæ propter irritationem comprimuntur, & media expultrice facultate commouent sanguinem, & spiritus, quos in se habebant, ad partem dolorosam media naturali expultrice vi: quòd videtur palam doceri à Galeno lib. 13. *methodi* c. 3. §. *Docuimus in eo opere, &c.*

Contrà stat; Tum quòd in omni dolore esset attractio propter rationem adductam, cuius contrarium experimur: tum quòd fibræ, mediis quibus partium fit compressio, operantur pro usu, media locomotiva facultate gradus sensitivi; quæ sicut pulsifica, sunt gradus sensitivi, licet sine præcedente cognitione operentur, ut latius alibi demonstrauimus: tum quia si esset actio facultatis naturalis, cum operetur secundum vltimum potentiam, semper mitteret in partem: tum quia obiectum expultricis est, quòd molestat; & idèd dolor esset obiectum expellendum ab illa, qui molestat; non autem humores partium vicinarum qui sunt necessarij ad partium nutritionem, & idèd retenti, & attracti naturaliter: tum quia fluit humor in partem dolentem à distantioribus etiam partibus, non autem à solis vicinis: tum quia Galenus intendit docere, quòd pars dolorosa, & vicinæ in quas fluit humor, intendunt pellere humores, à quibus irritantur, & deponunt illos in dolorosam partem, non tamen intendit assignare causam: quia primò humores mouentur in illas partes: ergo non provenit humorum fluxus ab expultrice vegetatiui gradus.

Respondet Carreirus in *fen.* 1. 1. *disp.* 39. *cap.* 11. Quòd humores feruntur ad partem patientem dolorem à facultate attrahente eiusdem partis, quæ attrahit ratione doloris illos humores, sicut attrahebat antea ratione defectus alimenti in illa.

Contrà stat communis illius obiectio; quòd data facultate in parte, & ratione trahendi, quæ est dolor, in omni dolore fieret attractio, ipse tamen fatetur esse plures dolores vehementissimos, in quibus nulla fit attractio in partem aliquorum humorum: tum quia conditio trahendi, quæ est doloris perceptio, non potest fieri à facultate naturali attractrice, nec ipsa mouetur ex eo quòd præcedat talis sensatio: tum quia nec sufficit ut ipse intendit, quòd aliquando facultas locomotiva sensitiva coadiuuat ad actionem vegetatiuam, quia cum nihil ponatur per dolorem ut vegetatiua operetur, soli sensitivæ, & nullo modo vegetatiuæ tribuenda est attractio: tum quia dolor cum sit quid molestum, potius ad expultricem excitandam iuuat, quàm ad attractricem, quæ obiectum attrahit sub ratione disconuenientis: tum quia non satisfacit Carreirus dicens, quòd dolor & conducit ad expulsionem, & est conditio ad attractionem, quia eo ipso quòd est quid molestum, est ratio formalis constitutiva obiecti facultatis expellentis, & consequenter nec potest esse ratio formalis attrahentis, nec conditio, nec adhuc si sit conditio, sufficeret, quia non assignatur, à quo ponatur ratio formalis obiecti attractricis facultatis in humoribus, qui cessante

cessante dolore non habent hanc formalem rationem, & ideo non attrahuntur. Tum quia ex Galeno *lib. 2. de facult.* attractio triplex est, aut propter potiri ab attrahente, aut à calore, aut ratione impulsus communicati à corpore vicino, ut evitetur vacuum; sed nullum est potiri in humore attracto in dolore, cum potius per illum pars corrumpatur: ergo non potest fieri à facultate attrahente partis tantum.

§. II.

Statuitur pars affirmativa.

Resolvendum: Quod dolor potest esse causa attractionis humorum, & spirituum in partem dolorosam: sic deducitur ex Galeno *lib. 2. aphorism. 66. lib. 5. aphor. 23. lib. de sang. miss. cap. 8. lib. 2. de diff. feb. cap. ult. lib. artis medicin. cap. 95. lib. 5. methodi cap. 4. lib. 1. de sympl. medicam. facult. cap. 24. lib. 1. de comp. medicam. cap. 4. tenent Avicenna fen. 1. lib. 3. tract. 2. cap. 7. & ibi illius Commentatores, Auerroës lib. 7. collig. cap. 29. Rosellus in lib. de caus. morb. cap. 6. q. 23. Sylvaicus in contron. medicis cap. 22. Carreirus fen. 1. d. 6. disp. 39. cap. 11. Zacutus tom. 1. lib. 4. q. 16. Vega lib. 2. artis medicinal. cap. 3. comm. 53. Valles lib. 7. controuers. cap. 3. Iouertus decad. 2. paradox. 8. Mercatus, & alij: confirmantque hanc veritatem tam assidua experientia, ut in ore Medicorum sit commune axioma; quod dolor attrahit, licet paucis sit cognita tractionis ratio.*

§. III.

Soluuntur argumenta.

Ad 1. respondetur: Quod dolor non est causa attractionis humorum in partem dolorosam, tan-

A quam ratio formaliter constitutiua obiecti attrahendi; sed modo dicendo in responsione ad ultimum.

Ad 2. respondetur: Quod id, quod attrahitur, ex Galeno *lib. 2. de facult. natural.* vel attrahitur à calore; vel attrahitur ratione corporis contigui imprimantis impulsu, ne detur vacuum; vel attrahitur à facultate attrahente, & de eo quod hoc ultimo modo attrahitur Galenus loquitur, non de eo, quod aliis duobus modis attrahitur.

B Ad 3. respondetur: quod Galenus intendit docere, quod dolor non est causa per se mouens humores, sed occasio, ut ponatur causa attrahens illos, ratione cuius trahuntur in partem dolorosam; & similiter occasio, ut partes vicinæ intendunt expulsionem eius humoris, qui redundat in illis; quia non potuit omni ex parte colligi in parte dolorosa.

Ad 4. respondetur: Quod si dolor formaliter ut talis esset causa attractionis, non posset dari intensus dolor, qui non attraheret: at verò quia contingit quod sit causa intemperiei calidæ dolor, à qua fit humorum attractio in partem, ut diximus, ideo bene potest dari casus ortus à causa frigida, aut occulta qualitate, & quod non attrahat.

C Ad ultimum respondetur: Quod dolor non est causa per se attractionis humorum, aut spirituum in partem dolorosam; sed occasionaliter, quatenus coniungitur calori, à quo fit attractio, modo dicto *resolutione antecedente*: & ideo dolor intensissimus potest non attrahere, si sit ab aliis causis, ut à qualitate occulta, ut in febre maligna, & morbo Gallico: aut frigidis affectibus, in quibus si aliquando accidat dolor, est quia calidus alter humor est simul frigidis commixtus, & à parte calido humore alterata fit attractio: in contusionibus verò, & in vulneribus sanguis extrahatur; & ille, ac spiritus communicant calorem, à quo noua fit fluxio in partem.

DISPUTATIO V.

De Symptomate, & eius differentiis.

SYMTOMATIS acceptio multiplex est apud Galenum: Primò, pro omni eo, quod corpori accidit, illud sumit *lib. artis parua cap. 8.* Secundò, pro eo quod præter naturam corpori accidit, sic idem accipit *lib. de different. sympt. cap. 2.* Tertiò accipit pro eo, quod est præter naturam, quod nec causa, nec morbus sit, *lib. de diff. sympt. cap. 2.* in qua acceptione suscipimus eius disputationem: de qua Galenus *lib. diffinit. medicarum. lib. de sympt. diff. lib. 1. methodi*, Avicenna fen. 2. 1. Valleriola *lib. 3. cap. 4.* Valles *lib. 4. controuers. cap. 4.* Godofredus *lib. 7.* Sancta-Cruz *lib. 3. de morbo, & sympt.* Martinez *lib. 2. tract. 1. sect. 2. sect. 3.* Rosellus in *lib. Galeni de diff. sympt.* Plempius *lib. 4. de fundam. medicina. sect. 3.* Heurnius *lib. 8. inst.* Duncanus *lib. 2. patholog. cap. 4.* Varandæus *patholog. vniuers. cap. 4.* Angelucius *lib. 1. de arte medica c. 11.*

SECTIO PRIMA.

De Symptomate.

ICUT de morbo, & eius differentiis egimus iuxta Galeni doctrinam, disputabimus & de *D. Brano Resol. Medic. Pars II.*

D symptomate, & eius prosequemur postea differentias in subsequenti sectione.

RESOLUTIO I.

Vtrum detur morbi symptoma?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

PARS negatiua probari potest: Quia si daretur in corpore symptoma, vel esset quid adintegrans naturalem constitutionem, vel quid illam corrumpens, & præternaturaliter afficiens, cum omne corpori superueniens debeat esse naturale, vel præter naturam: sed color vitiat, substantia præternaturaliter adaucta, retenta, & excreta, & alia communiter dicta symptomata, nec naturaliter, nec præternaturaliter corpus afficiunt, cum neque eius constitutionem adintegrent, nec inuertant: ergo non sunt corpori symptomata.

§. II.

Pars affirmatiua præfertur.

Resoluendum Affirmatiuè : sic fanciuit Galenus *lib. de diff. sympt.* & nullus non Medicorum admittit.

Probatur: eo ipso quòd detur morbus, datur affectus præter naturam lædens operationes: sed omnis læsa operatio, & vitium ex ipsa cum sit affectus necessariò subsequutus ex morbo, est symptoma: ergo symptoma admittendum est.

§. III.

Soluitur ratio dubitandi.

Ad rationem dubitandi respondetur: Quòd symptoma est id, quod præternaturale accidit homini, vt subsequutum à morbo; & licet non inuertat naturalem constitutionem, præternaturale est, quia est quid subsequutum ad id, quod illam inuertit.

RESOLVTIO II.

Quid sit Symptoma?

§. I.

Argenterij opinio proponitur.

Quòd non sequatur à morbo quoduis symptoma, contendit probare Argenter. *lib. de diff. sympt.* his fultus rationibus.

Primò; Tussis, singultus, & sternutamentum sunt symptomata ex Galeno *lib. 2. de caus. sympt.* sed ex eiusdem doctrina *lib. 7. aphor. comm. § 1.* huiusmodi symptomata fiunt à natura: ergo non sequitur ad morbum omne symptoma.

Secundò: Euacuationes criticæ sunt effectus à morbo subsequuti: sed huiusmodi euacuationes non sunt symptomata: ergo non est de essentia symptomatis, subsequi ad morbum.

Tertiò: vnus morbus subsequitur ad alium, vt febris ad pleuritidem: ergo non est symptomati intrinsecum & essenziale, quòd sit id, quod ad morbum sequitur.

Quartò morbus est dispositio afficiens præternaturaliter subiectum, & illius facultates, in ordine ad operandum: ergo actio læsa, & reliqua symptomata sunt effectus facultatum, & non præternaturalis dispositio, seu morbi.

§. II.

Symptomatis aperitur natura.

Resoluendum: Quòd symptoma est solius morbi effectus.

Probatur primò, ex Galeno *lib. de diff. symptomatis, cap. 1. §.* Morbus est affectus corporis actionem aliquam impediens primò: affectus verò, qui hunc præcedunt, non appellantur morbi; quòd si alij quidam affectus superueniant, sequentes velut umbra, ne hos quidem morbos vocabimus, sed symptomata: itaque non quidquid in corpore præter naturam fuit, id protinus morbus nominari debet; sed quod primò ledit: id verò, quod præcedit morbi causa, non morbus appellatur; si verò alius quispiam affectus in corpore morbum sequatur, ipse symptoma dumtaxat nominandus est.

Probatur 2. Ex eodem Galeno loco nuper adducto, *cap. seq.* inquit enim, quòd symptoma sequatur ad morbum, sicut umbra corpus: sed umbra est effectus,

A qui ita necessariò debet subsequi è corpore opaco, vt à nullo alio possit subsequi: ergo symptoma est effectus solius morbi.

§. III.

Soluntur Argenterij rationes.

Ad 1. respondetur: Quòd huiusmodi actiones aliquando fiunt à natura leuiter irritata, & solent dici symptomata largo modo, prout omnia accidentia dicuntur symptomata à Galeno *lib. de diff. sympt.* Alio modo sunt symptomata à morbo prouenientia, dum morbi sunt effectus.

B Ad 2. respondetur: Quòd perfectæ euacuationes criticæ licet fiant in morbo, non fiunt à morbo, sed à natura vincente, quod patet ex Galeno loco adducto, §. *quamuis enim aliqua toto genere præter naturam sint, velut sanguinis per nares profusio, vel aliud huiusmodi; tamen præter naturam adhuc non sunt, si modo tempestiuè fiant.*

Ad 3. respondetur: Quòd morbus ab alio subsequutus respectu morbi à quo prouenit, est symptoma; respectu actionum, quas lædit, est morbus.

Ad 4. respondetur: Quòd facultates eliciunt efficienter operationes, morbus verò dispositiuè concurrat ad illas male afficiendo facultates ad earum elicentiam.

RESOLVTIO III.

Vtrum omne symptoma sit solius morbi effectus.

§. I.

Pars affirmatiua proponitur.

Argenterius *lib. de diff. sympt. cap. 4.* Galenum Galeno obiiciens pluribus conatur adstruere à non morbo posse symptoma prouenire. Sennertus eisdem conuictus tria symptomatum genera admittit: alia prouenientia à causa, alia à morbo, alia ab aliis symptomatibus; adhærens in hoc Mercato *lib. 3. de morb. part. 1. art. §.* eis fauet.

D Primò Galenus; tum *lib. de optima secta ad Trasilulum, cap. 18.* vbi docet plura symptomata oriri à causis morborum: alia verò ratione partis affectæ; & alia ab ipsa natura, vt niger Æthiopis color: tum *lib. de caus. sympt.* dicit symptomata oriri ab intemperie, à vitio instrumentorum, & à materiæ quantitate: tum *lib. 1. method. ait,* symptoma esse alterationem, quæ accidit secundum, vel præter naturam: ergo symptoma adhuc ex sententia Galeni non est solius morbi effectus.

Secundò: Cruditas quæ in ventriculo generatur sine morbo ob materiæ quantitatem, est symptoma: sed non sequitur ab aliquo morbo: ergo non est solius morbi effectus, symptoma.

E Tertiò: plura fiunt symptomata, morbo abiente, vt pandiculatio, oscitatio, rigores, qui sine febre oriuntur, foetidus ex putredine odor, & amantium animi pathemata: ergo symptoma non est solius morbi effectus.

§. II.

Galeni præfertur opinio.

Resoluendum affirmatiuè: sic fanciuit Galenus *lib. de diff. symptom. cap. 1. §. 6. 7.* quem sequuntur Varandæus *pathol. p. 4. c. 1.* Rosellus *lib. de diff. sympt.* Martinez

Martinez lib. 2. tract. 1. sect. 2. Sancta-Cruz lib. de diff. sympt. c. 1. Fontanus lib. 5. pathol. Angelicius lib. 1. de arte Medica, Duncanus lib. 2. pathologia c. 4. Vallesiola lib. 3. de locis comm. c. 4. & alij.

Probatur 1. ex Galeno locis nuper adductis, in quibus symptoma necessarium debere subsequi à solo morbo determinat: lib. enim de diff. symptom. c. 4. ait. *nam quod eorum, quæ præter naturam excernuntur & colores, & odores morbos necessarium sequuntur, nihil opus est ostendamus, & lib. 2. methodi c. 9. ait, sed sunt symptomata, quæ diuersas corporis alterationes necessarium sequuntur.* Et superaddit: *Quæ raro constitutionem, unde actio nascitur, necessarium sequuntur; sanis quidem nobis, accidentia; agrotantibus, symptomata nuncupantur.* Et lib. de diff. symptom. ait: *Quod verò morbos veluti umbra corpus sequuntur, non morbi, sed symptomata vocantur: ergo omne symptoma sequitur à morbo.*

Probatur 2. symptoma vel est actio læsa, vel terminus vt ab illa productus: sed omnis actio vt læsa provenit necessarium à solo morbo, & omnis terminus ab illa vt læsa productus, cum sit morbo essenziale quod huiusmodi læsio proveniat ab illo: ergo à solo morbo sequitur.

§. III.

Soluuntur argumenta.

AD 1. responderetur: Quod Galenus aliquando sumit symptoma pro omni accidente? & ideo dicit quod color niger, est symptoma Indis; de veris symptomatibus ait provenire aliquando à causis, aliquando à parte affecta, aliquando ab aliis principiis, non quoad suas entitates, sed quoad aliquas denominationes, vel differentias accidentales.

Ad 2. responderetur: Quod cruditas potest provenire in coctionibus; vel ratione morbi lædenti actionem concoquendi, & tunc est symptoma; vel propter impotentiam facultatis, & tunc non dicitur symptoma, nisi improprie: quia, vt dicit Galenus lib. 1. de locis, c. 4. *symptomata enim dicuntur illa, quibus accedit vitium aliquod à morbo proveniens: quibus ab impotentia, vel defectu facultatis, non itidem.*

Ad 3. responderetur: Quod illæ actiones largo modo dicuntur symptoma, quia fiunt à facultate irritante; & quatenus datur morbus physice, possunt similiter dici symptomata; non tamen in rigore medico, quia hæc à morbo sensibiliter lædente debent oriri.

RESOLUTIO IV.

Vtrum quodlibet symptoma petat immediate subsequi à morbo?

§. I.

Pars affirmatiua Galeni fulcitur auctoritate.

Videtur quod non; quia Galenus lib. de diff. symptom. cap. 4. inquit: *Fortasse igitur præstiterit omnia, quæ circa nutritoriam actionem symptomata incidunt percurrere, & quæ ventris corpori, & quæ cæteris partibus omnibus insunt communia; quippe clarior ita legentibus disputatio fiet, illustriusque patebit quod paulò supra dictum: Symptoma symptomatis causam esse: ergo non à solo morbo symptoma immediate provenit.*

Secundo: ab vna actione læsa concoquendi in ventriculo, sequitur alia actio læsa similiter conco-

Brano Resol. Medic. Pars II.

A quendi eandem materiam in iecore: ergo secundum symptoma non provenit immediate à morbo.

§. II.

Pars tenenda sancitur.

Resolvendum: Quod omne symptoma petit fieri à morbo immediate immediatione causæ, non immediatione alterius symptomatis.

probatur ex Galeno lib. de diff. symptom. c. 5. §. Igitur ex his, quæ iam dicta sunt haud obscure colligitur, totum hoc symptomatum genus à morbis nasci: & paulò infra. *Præterea quidquid reliquorum symptomatum est, siue voces, siue strepitus in animante sint; atque ea, quæ à corpore excernuntur, & quæ detinentur in ipso: omnia perinde quasi soboles à morbis originem trahunt, idque vel planè à morbis, vel internementibus quibusdam symptomatibus: & cap. 6. ait: Patet enim, & quod propositum à nobis est, clarè esse demonstratum, omnem symptomatum naturam morbos præcedere, siæ rique nonnumquam symptomatum, quæ deinceps sibi succedunt, veluti seriem quandam: à morbo quidem ipso primum, ab hoc verò secundum: rursus post hoc, tertium; ab isto deinde quartum.*

C Probatur 2. Symptoma in qualitate mutata, & in Exeunte mutato vera sunt symptomata, ex Galeno lib. de diff. sympt. cap. 3. sed non sequuntur immediate à morbo, sed media actione læsa: ergo symptomata immediatione symptomatum à morbo possunt provenire.

Probatur 3. In leucophlegmatia color albus cutis non provenit immediate à frigiditate, cuius est symptoma; sed media læsa actione sanguificationis: & fœdus vteri color non fit immediate ab obstructione, cuius est symptoma; sed media læsa actione expellendi: ergo vnum symptoma fit medio alio.

§. III.

Soluuntur primò adducta fundamenta.

AD 1. responderetur: Quod omne symptoma fit tamquam à causa à morbo; sed fit medio alio symptomate, vt diximus: & hoc symptoma, medio quo fit, solet dici causa improprie sumpta pro occasione, vt ipsam sumit Hippocrates 3. epidem. tex. 15. sect. 1. & 6. epidem. sect. 3. tex. 18.

D Ad 2. responderetur: Tum quod vna coctio symptomatica potest esse symptoma, media qua alia similis sequatur ab eodem morbo. Tum: Quod propter ineptitudinem acquisitam in chylo in prima coctione quæ fuit symptoma, redditur materia inepta vt fiat sanguis ex illo; & tunc in iecore non datur actio læsa respectu sanguificationis ex illo, sed impotentia agendi circa subiectum ineptum; sicut defectus concoquendi lapides non est symptoma ventriculi, sed impotentia ad passum ineptum.

E

SECTIO II.

De symptomatum differentiis.

REGENTERIVS suis argutiis, & nimia opugnandi Galenum cupiditate, ita doctrinam de symptomatum differentiis difficilem reddidit: vt plures coegerit ab ipso recedere Magistro, quam ideo curâ prosequemur maiori dilucidare.

RESOLVTIO I.

Quotuplex sit symptoma.

§. I.

Iouerti, & Argenterij refertur opinio.

TRiplex symptomatum genus communi assensu apud Galeni Sectatores receptum, contendit interturbare Argenterius & Iouertus in suis annotationibus ad libros Galeni, de diff. sympt. his fulci fundamentis.

Primò: in diuisione vniuoca, membra diuidentia æqualiter debent participare rationem diuisi: sed actio læsa est symptoma, quod per se immediatè sequitur ad morbum; quod est symptomatis vera ratio, reliqua non nisi media læsa actione sequuntur ad morbum: ergo hæc diuisio non est perfecta.

Secundò: Gal. lib. 1. *methodi medendi*, cap. 8. & 9. duas tantum differentias symptomatum admittit, scilicet actionem læsam, & corporis affectum: ergo non debet triplex symptomatum differentia admitti.

Tertiò: actio læsa non est symptoma: ergo non debet poni inter membra diuidentia symptomatum. Probatur antecedens ex Galeno lib. 2. *methodi*, qui quatuor annumerat præter naturam in corpore superuenientia: causam morbi; morbum; actionem læsam, & symptoma: ergo actio læsa aliud est à symptomate.

Quartò: plura symptomata non possunt poni sub aliquo ex tribus membris communiter annumeratis: ergo diminuta est. Probatur antecedens, cibus malè in ventriculo coctus, sanguis in iecore vltus, caro excrescens in vlcere, situs in conuulsione acquisitus, cordis palpitatio, qui cum sint morbi effectus, symptomata sunt; sed sub nullo continentur ex membris symptomatum communiter annumeratis: ergo.

§. II.

Galeni, & communiori assensu Medicorum deciditur resolutio.

Resoluendum: Quodd symptoma est triplex: aliud in actione læsa, aliud in qualitate mutata, aliud in exeunte mutato. Sic tenet Galenus lib. de diff. sympt. cap. 2. & lib. 1. 2. *methodi*, cap. 1. lib. 2. *methodi*, cap. 3. cui adhærent Rosellus, lib. de diff. sympt. cap. 2. Sancta-Cruz ibidem, Martinez lib. 2. sect. 3. q. 2. Angelicius lib. 1. de arte Medica cap. 11. Duncanus lib. 2. pathol. cap. 4. Fontanus de sympt. diff. lib. 5. cap. 1. Valles lib. 4. controuers. cap. 4. Varandæus lib. pathol. p. 4. cap. 2. Mercatus lib. 3. de morb. art. 6. Valleriola lib. 3. de locis communibus cap. 4. Fernelius lib. 2. pathol. cap. 2.

Probatur: Symptoma est affectus morbum subsequutus necessariò: ergo tot eius differentiarum, quot sunt effectus ad morbum subsequuti inter se diuersi: sed à morbo, qui est præternaturalis dispositio actionum læsua sequitur tanquam effectus ipsa actio læsa, & terminus illius; qui si sit accidens, dicitur qualitas mutata; si sit substantia, dicitur exiens mutatum: ergo triplex symptoma, actio læsa, qualitas mutata, & exiens mutatum reperitur.

A

§. III.

Soluntur Argenterij obiectiones.

AD 1. responderetur: Quodd licet symptomata, alia mediate, alia immediatè oriantur à morbo; conueniunt vniuocè in eo, quodd sint morbi effectus.

Ad 2. responderetur: Quodd sub corpore affecto, amplectitur Galenus qualitatem mutatam, & exiens mutatum.

Ad 3. responderetur: Quodd Galenus inter res præter naturam nominatim ponit symptoma, quia eam relegare contendebant antiqui; & pluries sub symptomate eam collocauit.

B Ad 4. responderetur: Quodd cibus malè coctus & sanguis vltus, sunt sub retentis; caro excrescens, sub morbis in magnitudine; situs in conuulsione, est actio deprauata locomotiuæ potentia; palpitatio est deprauatus motus potentia pulsificæ.

RESOLVTIO II.

Virum adæquatè diuidatur actio læsa in Diminutam, Abolitam, & Deprauatam?

§. I.

Proponuntur Argenterij obiectiones.

ARgenterius in comment. ad lib. de diff. symptom. irruens in Galeni doctrinam: hanc intendit euertere.

Primò: quia sopor, & peruigilium sunt symptomata in actione læsa, sed non in actione ablata, aut diminuta, cum fiant & non fiant diminutè; nec in actione deprauata, cum non deuiant à termino debito naturaliter: ergo sub alio genere symptomatis ab enumeratis diuerso debent collocari.

Secundò: quodlibet membrum diuidens sub actione læsa debet esse actio, sed actio abolita non est actio: ergo non est actio læsa.

D Tertiò: actio diminuta non differt specie ab actione naturali, sed tantum secundum magis, & minus; quod non sufficit vt variet speciem: ergo nec vt constituat distinctum membrum diuidens sub actione læsa.

§. II.

Galeni præfertur Doctrina.

Resoluendum affirmatiuè: sic docet Galenus lib. de diff. symptom. cap. 3. quem sequuntur Sancta-Cruz lib. de diff. symptom. cap. 3. q. 1. Varandæus pathologia vniuersalis, part. 4. cap. 2. Angelicius lib. 1. de arte Medica cap. 11. Martinez lib. 2. sect. 3. q. 3. Duncanus lib. 2. pathol. cap. 4. Fontanus de symptomatum diff. lib. 5. cap. 2. Valles lib. 4. controuers. Rosellus lib. de diff. symptom. cap. 3. q. 22. Valleriola lib. 3. de locis communibus cap. 4. Fernelius lib. 2. pathologia cap. 2. Mercatus lib. 3. de morb. part. 2. classe 1. art. 6. & alij.

E Ratio fundamentalis est: Tot differentiarum symptomatum in actione læsa sunt admittendæ, quot sunt vitia impediencia quo minus terminus naturaliter eliciatur ab aliqua actione: sed facultas potest impediri à morbo tripliciter in elicientia suæ actionis, vel ex toto, vt nihil termini attingat; vel non in tota perfectione debita; vel ita vt sit alius secundum modum, aut substantiam: ergo triplex est actio læsa; aut abolita, aut diminuta, aut deprauata.

§. III.

§. III.

Soluuntur Argenterij obiectiones.

AD 1. respondetur : Quod apud Galenum Deprauatio est actio , quæ aberrat à naturali statu; vel secundum substantiam , vt contingit in productione nidorosa substantiæ ; vel secundum durationem, aut modum, vt contingit in somno profundo, aut in perurgilio.

Ad 2. respondetur : Quod facultas ob morbosam dispositionem impeditur à naturali actione tripliciter : aut abolitè, vt nihil eius eliciat ; aut diminutè, aut deprauatè : & quia triplex huiusmodi defectus in actione provenit à morbo, & illius effectus sunt symptomata ; idè actio abolita, symptoma dicitur : & licet non sit actio, vocatur actio læsa, quia non potest per alium terminum aptius explicari, quàm per Actionem, quam abolet, quæ in obliquo est de intrinseca ratione huius effectus, cum sit abolitio Actionis.

Ad 3. respondetur : Quod licet actio diminuta in esse actionis non differat specie ab actione naturali; tamen in esse actionis læsæ differt : quia, vt talis, includit de connotato vitium illud superueniens à morbo, quod non includit naturalis actio.

RESOLVTIO III.

Quid sit actio deprauata.

§. I.

Calumnia Argenterij; & Authorum diffinitiones proponuntur.

ARgenterius, vt moris habet, obiicit Galeno, quod non diffinierit actionem deprauatam: Modernorum pars maior insudauit in tradenda diffinitione ; Sancta-Cruz ait, quod est *Actio quæ tollit omne illud, quod natura intendit ponere* : sed non aptè, cum aliquando ponat quod naturaliter deberet ponere, & superaddit aliud aliquid, apparet in vigilia, appetentia immodica, & dolore : Sennertus, Fontanus, & alij actionem deprauatam vocant illam, *quæ terminum producit aliter quàm deberet fieri* : sed diminutæ actioni hæc etiam diffinitio potest adaptari, aliàs esset actio secundum naturam. Varandæus ait, quod est actio deprauata, *Omnis actio vitiosa præter vitium actionis abolitæ, aut diminutæ* : sed restat explicandum in eius diffinitione quod sit vitium, propter quod dicitur deprauata. Santarellus dicit quod est actio deprauata, *quæ aliter fit, quàm deberet fieri pro salute animalis per hoc quod fit* : distinguit eam ab actione diminuta, sed coincidit cum superioribus, & diminutam comprehendit actionem, quæ fit aliter, quàm deberet pro salute animalis. Rosellus dicit esse, *actionem læsam propter aliquod additamentum inherens principio agendi, quod immutat eius actiones, terminum, vel modum agendi* : sed similiter actio diminuta est actio læsa propter aliquod additamentum inherens in principio agendi ; idè enim terminum producit diminutum.

A

§. II.

Nostra proponitur diffinitio.

Resoluendum : Quod actio deprauata est, *Actio quæ terminum producit, nec prout in fieri, nec prout in facto esse omnino debitum* : Per hoc quod producat terminum, differt ab actione abolita : per hoc quod terminus non sit debitus prout in fieri, differt ab actione diminuta, cuius terminus similis est ei, qui debetur in fieri : per hoc quod producat terminum non omnino debitum in facto esse, differt ab actione naturali. Ex quo patet actiones aduertas deprauatas esse, cum terminum producant non debitum, nec prout in fieri, nec prout in facto esse.

B

RESOLVTIO IV.

Quotuplex sit symptoma in qualitate mutata.

§. I.

Symptomatis in qualitate mutata ratione subiecti, proponitur diuisio.

Resoluendum 1. Quod symptoma in qualitate mutata ratione subiecti in quo potest intra corpus reperiri est triplex : vel vniuersalis in omnibus partibus, vel particularis in aliqua determinata parte videntis, vel in solis excrementis reperitur.

C

Probatur : vel provenit ob vitium alicuius partis mandantis, & communicantis humorem in omnes partes, vt contingit in leucophlegmatica, vel propter decubitus humoris in determinatam partem, vt in erysipelata ; vel humor non deferitur nisi ad excrementa, vt in nigro humore lotium tingente : ergo triplex symptoma in qualitate mutata potest reperiri ratione subiecti.

§. II.

Quintuplex symptoma in qualitate mutata decernitur ratione sensus externi.

D

Resoluendum 2. Quod ratione sensus externi quintuplex potest dari symptoma in qualitate mutata : sicut tenet Galenus *lib. de differ. symptomat. cap. 5.*

Probatur : omnes sensibiles qualitates possunt in nobis immutari, vt patet de colore in icterico ; de sapore, in amarore oris ; de odorabili, in putridis vlceribus ; de audibili, in aurium tinnitu ; de tangibili in aspero, & duro : ergo ratione sensus externi valentis percipere qualitatem mutatam, hæc quintuplex debet esse.

E

RESOLVTIO V.

Quotuplex sit symptoma in Exeunte mutato.

§. I.

Nullum reperiri suadetur.

Videtur, quod sub exeunte mutato, nulla veniant symptomata admittenda : quia lienteria, vomitus, diarrhœa, alui suppressio, & alia huiusmodi, quæ deberent referri, sub exeunte mutato ; sunt sub actione læsa : ergo non debent sub symptomate alio poni.

Z 3

§. II.

§. II.

Generica proponitur diuisio.

Resoluendum 1. Quòd in eis, quæ retinentur, aut excernuntur, duplex symptoma reperitur: aliud, cum retinetur quod deberet excerni; aliud, cum excernitur, quod deberet retineri.

Probatur: non minora sequuntur incommoda ex retentis excrementis, quæ deberent excerni, quam ex euacuatione indebita eorum quæ deberent retineri: ergo hoc duplex in Exeunte mutato debet admitti symptoma.

§. III.

Exeuntis mutati adducuntur differentia.

Resoluendum 2. Quòd Exeuntia mutata alia sunt talia, quia per locum non naturalem exeunt; alia, quia quæ deberent retineri, euacuantur; alia, quia licet euacuentur, quæ deberent euacuari, mutata exeunt qualitate, tempore, quantitate, modo, aut substantia.

Probatur: illa euacuatio vt bona censetur per quam talia euacuantur, qualia euacuari conuenit, & quæ fit per loca conferentia, & tolerantia, & quò natura vergit, ex Hippocrate *lib. 1. aphor.* sed omnibus modis euacuationum nuper adductarum de-

A ficit aliqua ex his conditionibus: ergo substantiæ modo aliquo ex his euacuatae superuenit ratio symptomatis in Mutato Exeunte.

§. IV.

Symptomatis in retentis traditur diuisio.

Resoluendum 3. Quòd symptoma in retentis est triplex: aut eorum quæ peccant in quali, aut in quanto, aut in tota substantia.

Probatur: Symptoma in retentis est, quod petit expelli: sed quod petit expelli, debet esse obiectum facultatis expellentis prout in quanto, quali, aut in tota substantia, & fit præter naturam, & illam irritat pro sui expulsionem: ergo in retentis triplex symptoma admittendum.

§. V.

Soluitur ratio dubitandi.

Ad rationem dubitandi respondetur: Quòd in eis, quæ retinentur, vel excernuntur? aut consideramus actionem, aut substantiam per illam excretam: si actionem, hæc sub aliqua ex tribus ex annumeratis sub læsa actione debet annumerari; si substantiam, hæc aut sub retentis, aut sub excretis reponitur.

DOCT. MED.
D. GASP. BRAVO
 DE SOBREMONT
RAMIREZ,
 Resolutionum Medicarum
PARS TERTIA.

DE FEBRIBVS, ET EARVM CVRATIONE.

AD LECTOREM.

VADRVPLEX Secta, siue haeresis visa est inter-
 turbare Dogmaticæ, ac Rationalis Medicinæ splendo-
 rem. Ante Galenum Empirica, ac Methodica: quas
 ipse sua facundia relegauit ab Scholis. Nostri ferè tem-
 poribus Paracelsistica, de qua Part. 1. Resol. Medicar.
 disput. 1. aliqua tetigimus. Et tandem Imaginaria, quam
 in hac nostra ætate edidit Vanhelmont, aliàs Paracelsi-
 sticæ haeresis alumnus, à qua recedit; in imaginatione
 collocans eas vires & principia, quæ ad Sal, Sulphur, & Mercurium reduxit Pa-
 racelsus. Ad ipsam enim cunctos reduxit morbos; omnem antiquam Philosophiam,
 atque Medicinam à Veteribus excultas irridet; Dogmaticos ac Rationales Medicos
 deserit; in eorum scholas inuehitur, & Galenicæ doctrinæ irrisor illius sectatores
 conuitiis opprobrat: Humoristas vocat, & quam maximè sistit in humoribus, & fe-
 bribus ex illis ortis oppugnandis, improbandisque remedijs pro earum curationibus
 vsitatis; in qua hesitatione intentus, dum imaginationis vires fingere contendit,
 suæ ostendit imaginationis deprauationem; & delirus, ac amens gloriatur à Deo se
 solum meruisse Philosophiam, & Medicinam recipere, ipsamque in insomniis di-
 dicisse. Nec tamen desunt stolidi, qui suæ subscribunt insanie, deprauateque ima-
 ginationi

ginationi adherent. Quos ideò Imaginarios vocabimus, illiusque ineptias retundemus (licet potius essent irridenda) nè alijs ulterius sint delirandi occasio, & quia ex Prouerbiorum 26. docemur: Responde stulto iuxta stultitiam suam, nè sibi sapiens esse videatur. Non nouam de Febribus profero doctrinam, sed antiquam nouiter illustratam, & à delirijs Vanhelmont vindicatam. Plura proponam Theoremata, antiquae coherentia doctrinae, quae à Dogmaticis, etiam nondum fuere intellecta: plerique enim illorum pro fide receperunt plura, quasi à Galeno recepta, in illius verba iurantes: quae quia à primis Commentatoribus malè intellecta, à reliquis malè digesta, nunquam perfici valuerunt.

DISPUTATIO PRIMA.

DE FEBRIS NATURA.

OMMUNISSIMVS inter omnes morbos est Febris, & cuius perlustrare naturam contendunt plures, alij ex alijs propalantes doctrinam, quam nostris temporibus Paracelsus, & Vanhelmont contendunt interturbare, & quam nos intendimus perlustrare.

SECTIO PRIMA.

Describitur quidditas Febris.

FEBRIS à feritate vel fernore duxit etymologiam, sistit enim in calore: quidquid glaucitent in Scholas impius Paracelsus, & eius alumnus, insanus Vanhelmont; est Febris pro formali, praeternaturalis dispositio orta ex calore praeternaturali, siue intensione, siue modificatione fiat talis. Febris verò pro materiali dicitur, quicumque praeternaturalis calor quomodolibet vel in quacunque corporis parte sic redditus. Febris verò quae morbus est vniuersalis, est calor extraneus accensus in corde, à quo medio sanguine & spiritu per venas & arterias distribuitur, & inflammatur inflammatione, quae nocet operationibus naturalibus, non sicut caliditas irae, & laboris, dum non ultimatur.

RESOLVTIO I.

Quid sit Febris.

§. I.

Omnium Sectarum proponitur definiendi modus.

EMPIRICI omnium primi nullas rerum quærentes definitiones, sed similes pro similibus confundentes morbos, ægros quoslibet æstuantibus Febres pati admittebant, quia à Dogmaticis eos febrile audierunt, nullis tamen aliis insistentes principiis. Methodici tamen tria morborum admittentes genera, Adstrictos, Laxos, & inter hos Medios. Ad morbos sub adstrictione Febres reducunt; nec dedignantur fateri, Febrem esse caliditatem praeter naturam in

A totum animal sparsam, vel saltem per plures partes. Paracelsus qui sal, sulphur, & mercurium omnium mixtorum constituit principia; febres reducit ad morbos ortos ex sulphure; Febremque contendit constituere in sulphuris ardore; iudicat enim esse morbum nitri sulphuris accensi, & in hac accensa substantia consistere, non tamen in calore. Vanhelmont qui infirmus mente, in imaginationis actu morbos constituit; contendit suadere, quod febris non sit accidens, sed substantia à qua deturpatur Archæus; inquit enim, quod febris non est nixus expulsus, siue motus alteratiuus, sed est ipsa pars materialis indignatione deturpati Archæi: sic nugantur extra Scholas.

B Inter Rationales Dogmaticosque Medicos, Hippocrates febrem statuit esse praeternaturalem calorem: ipsamque vocat Ignem. Galen. lib. 8. & 9. Methodi, febrem docet esse, Intemperiem calidam per totum corpus diffusam. lib. de differ. morb. quod est, Calor praeter naturam totum corpus occupans. lib. 1. Aphor. comm. 14. lib. 1. de morb. acut. comm. 18. quod est, Conuersio nativæ caliditatis in igneam naturam. Auicenna fen. 1. 4. doctrina 1. cap. 1. dicit quod est, Calor extraneus accensus in corde à quo, medio sanguine, & spiritu communicatur reliquis partibus. Fernelius febrem iudicat esse, calorem specie alium à naturali. Trincabellus ipsam ponit in Calido innato in igneum mutato. Sancta-Cruz sub priuatione eam constituit. Vega sub relatione. Alij in calore, & siccitate simul eam debere constitui intendunt. Communis tamen Modernorum consensus febrem cum Auicenna definit, eamque statuit consistere in calore praeternaturali facto ratione intensiōis, & à corde in vniuersum corpus communicato.

§. II.

Febris formaliter sumpta definitur.

RESOLVENDUM. Quod febris pro formali est dispositio praeter naturam resultans ex positione caloris praeternaturalis in corpore humano. Hæc definitio deducitur ex Galeno lib. de differ. morbor. lib. 1. meth. c. 7. lib. 2. method. cap. 7. ex Auicenna fen. 2. 1. doctrina 1. cap. 2. ex Arist. lib. de predicam. cap. de qualitate, lib. 5. physicor. cap. 7. lib. 7. physicor. cap. 3. Quibus in locis constanter affirmant morbum esse dispositionem: sed febris

febris formaliter sumpta est morbus pro formali: ergo est dispositio non naturalis. Quia hæc est sanitas: ergo est dispositio præternaturalis: & cum hæc sit ratio communis pro omni morbo formaliter sumpto, à reliquis differt, quatenus hæc habet pro fundamento, ex quo pullulat, calorem præternaturalem.

§. III.

Febris pro materiali definitio proponitur.

Resolvendum 2. quod febris pro materiali, est *Calor ex cuius positione resultat in vivente præternaturalis dispositio læsiva operationum, siue ratione intensificationis, siue modificationis.*

Patefit resolutio. Quocumque modo ex dictis calor fit præternaturalis: sed ex quocumque præternaturali calore resultat præternaturalis dispositio febrilis: ergo febris pro materiali est calor intensificatione, aut modificatione præternaturalis redditus. Probatur maior. Calor fit præternaturalis dum fit indebitus pro naturalibus actionibus: sed per intensificationem, ut patet in febre ardenti; & per modificationem, ut contingit in pestilente, & maligna febre, fit calor indebitus pro actionibus naturalibus: ergo quocumque modo ex dictis fit præternaturalis.

§. IV.

Febris pro materiali prout est morbus universalis definitur.

Resolvendum 3. Quod febris pro materiali, quæ est morbus universalis, rectè definitur ab Avicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 1.* Quod sit *calor extraneus accensus in corde, à quo, medio sanguine & spiritu per venas & arterias distribuitur, & inflammatur inflammatione quæ nocet operationibus naturalibus, non sicut caliditas ira, & caloris, dum non ultimatur.*

Satis patet ex dictis Febris natura. Sed quia universalis febris, de qua maximè agendum est, prout ab Avicenna definitur, aliquas involvit difficultates, conducentes ad febris maiorem dignotionem; in earum enodatione patefiet huiusmodi resolutionis veritas.

RESOLUTIO II.

Utrum sit febris intrinsecum quod sit Calor?

§. I.

Authorum varia sententia ponuntur.

De febre iuxta ultimam acceptionem, & definitionem, progrediemur insuper. Circa cuius rationem genericam, an sit Calor? discipulant Dogmatici, & Novatores omnino dissentiunt. Leonardus Faustinus *Febrim esse temperamentum vergens ad caliditatem*, contendit. Donatus Antonius ab Altomari *eam consistere in actione calefaciente & desiccante corpus*. Vega *esse relationem*. Sancta-Crux *esse privationem*, & de quocumque morbo idem sentit. Trincabellus *esse calidam substantiam*. Inter Innovatores Vanhelmont, *substantiam esse intra corpus à qua deturpatur Archæus*. Numquam tamen in calore posse consistere somnauit, pro quo hæc stant fundamenta.

Primū desumitur ex aliquibus rationibus desumptis ex Iacobo de Partibus, & Conciliatore; qui febrim esse affectum frigidum contendunt suadere. Tum ex Avicenna *fen. 1. 4.* ubi aliquas febres frigi-

Adas vocat. Tum quia in febre intermittente, pars prima accessionis est frigus. Tum quia sunt aliquæ febres, in quibus frigida est respiratio, ex Hippocrate *in prædictionibus*, quæ non possunt in calore consistere. Tum quia febris lipyria dicta includit frigiditatem essentialiter.

Secundò superaddit Vanhelmont: si calor esset intrinsecus febris, non posset illa concipi sine calore, neque in rebus reperiri, sed febres castrenses, malignæ, aut pestilentes sunt sine excedenti, & præternaturali calore; cum neque ipse percipiatur sensu, neque sitis, quæ illius indicium est: ergo calor non est intrinsecus febris.

BTerriò: quicumque in accessione frigus patitur, fateri tenetur quod morbum habet: sed talis morbus est pars febris, & habens quidquid est febris intrinsecum: ergo cum non habeat calorem, calor non est intrinsecus febris.

§. II.

Communis Dogmaticorum doctrina præfertur.

Resolvendum: quod calor est ratio generica, & essentialis febris. Sic sancit summus Dictator *lib. 3. de fracturis tex. 8. in lib. vulg. præcipue lib. 1. epidem. p. 3. text. 16. in histor. Sileni, & tex. 21. in histor. uxoris Philini, & tex. 23. Cleanaditis, & in 2. in historia Metonis, & tex. 25. in historia Erasini*. Tenent Academici cum suo Platone *in Timæo ad finem*: Peripaterici cum Aristotele *sect. 1. Problem. q. 3.* & docet Galenus, cuius doctrinam somniator Vanhelmont irridet *lib. 6. Epidem. p. 1. comm. 29. lib. de differ. feb. c. 1. & per totum, lib. 1. Aphor. comm. 14. lib. de causis morborum cap. 2. lib. 4. de causis puls. c. 7. lib. 2. method. c. 7. lib. 8. meth. c. 1. lib. 9. meth. cap. 14. lib. de different. morb. cap. 5.* Sequitur Avicenna *fen. 1. 4. tract. 1. c. 1.* Tenent illius Commentatores, Iacobus de Partibus, Iacobus de Forlino, Gentilis, Herculanius, Gratiolus, & inter Principes Medicinæ Aëtius *tetrabili 2. serm. 1. cap. 58.* Trallianus *lib. 12. c. 1.* Rhasis inter Arabes *primus lib. 10. ad Almanzorem, & lib. 30. continentis Auenzor. lib. 3.* & inter moderniores Fernelius *lib. 4. cap. 1.* Carreirus *in fen. 1. lib. 4.* Matamoros *lib. de febribus*. Manelphus *lib. de feb.* Vallesius *lib. Controuersiar. & in compendio*. Mercatus *lib. de febr.* & ducenti Authores, à quibus Vanhelmont gloriatur discessisse, ut accederet ad sua deliramenta quæ edidit de febribus.

DProbatur 1. Signa siue accidentia subsequuta à morbo attestantur illius naturam: sed signa & accidentia subsequuta à febre attestantur, quod febris sit calor: ergo eius natura in calore constitui debet. Probatur minor, signa, & accidentia subsequuta à febre, ut demonstrat experientia, sunt calor tactui intensior naturali, aut mordax sensibilis pulsus, & respiratio requisita pro eius attemperazione; lotium ab eius ardore vltum, aut agitarum, sitis, fastidium, insolita vigilia, somnus perturbatus, inquietudo, & alia similia: sed ista accidentia nullus non fatetur provenire à calore: ergo attestantur febrim esse calorem.

EProbatur 1. si Febris non est calor, maximè quia ut Vanhelmont somnauit, febris est ipsa pars materialis, cuius indignatione deturpatur Archæus, siue spiritus: sed hanc indignationem, siue Chymæram ab eo somniam potest recipere Archæus à quacumque alia causa, siue morbo corpori superveniente: ergo vel omnis febris est morbus, vel febris non consistit in eo quod præternaturale est, & valens spiritum deturpare.

Prob

Probatur 3. Febris, cum sit morbus, formaliter sumpta est dispositio præternaturalis proueniens ex vitiata corporis constitutione: ergo febris pro materiali in eo consistit, quod illam vitare valet: sed non consistit in mala compositione, nec in soluta unitate, cum sine his detur febris; & eadem ratione, nec in temperie sicca, frigida, aut humida: ergo in calida.

Dices cum Vanhelfmont *tract. de febris*. quod febris est substantia, quæ intra corpus humanum remanet, à qua deturbatur Archæus, quatenus concipit ideam noxæ.

Contrà stat; Tum quod omnis morbus est accidens ex communi Antiquorum Philosophiæ, & Medicinæ Parentum consensu, à quibus parum firmo cerebro discedit Vanhelfmont. Tum quia si ut intendit Vanhelfmont, per febrem deturpatur Archæus, in deturpatione Archæi deberet constitui, qua præternaturaliter afficitur, non autem in substantia deturpante, quæ causæ ratione habet, cum ab ea proueniat illud nocumentum in spiritu. Tum quia deliramentum, quo intendit deturpari spiritum, ridiculum est; si enim spiritus non viuit, ut *part. 1. resolut.* demonstramus; & adhuc si viuat, ut intendunt alij, solum viuit vita vegetatiua: quomodo potest ideam noxæ percipere, hoc enim solum sensitivis potentiis datur: ergo febris non est substantia, sed accidens ab ipsa proueniens.

§. III.

Soluuntur fundamenta Vanhelfmont.

AD 1. Respondetur: Quod febris solet vocari frigida, quia prouenit à materia, quæ ante putredinem fuit frigida, sicut alba solet dici, quia ab eadem materia alba & cruda fit; & quod in frigore febris intermitentis reperitur in partibus internis calor febrilis; & quod possunt aliquæ partes parti calorem febrilem, etiam si frigida sint partes pulmonis aërem respirantis: & quod ratione causæ indicari potest remedium non calidum, etiam si effectus sit calidus qui prouenit à causa; & quod febris lypyria, licet habeat adiunctam frigiditatem, ipsa tamen consistit in calore præternaturali simul existente cum frigiditate in diuersis partibus corporis.

Ad 2 Respondetur: quod calor febrilis sit præternaturalis dupliciter; vno modo ratione intensiōis, propter quam fit calor improporcionatus, & operationum læsius; alio modo solum ratione modificationis ab aliqua deleteria qualitate, qualiter in febre maligna contingit, & pestilente, in quibus à contagiola substantia deleteria vi afficitur, & modificatur calor, ut sine noua intensiōe eliciat operationes ad quas ut instrumentum deseruit: quarum febrium meminit Hippocrates, dum has febres vocat paruas, & malignas, & cum insidis signis concommitatas in prognosticis.

Ad 3. Respondetur: quod qui patitur frigus in accessione, habet simul calorem febrilem in partibus internis, qui donec augeatur febris non extenditur ad externas, & habet principium tanquam accidens coniunctum frigus quod patitur in partibus externis, & præcipue in extremitatibus, & in toto tempore frigiditatis excedentis dicitur esse in principio accessionis febrilis; non quia febris constat in illa frigiditate, sed interna caliditate cum illa complicata, quæ prout compressa dicitur esse in principio, prout ad reliquas partes se extendit dicitur esse in augmento, aut statu.

RESOLVTIO III.

Vtrum calor fiat extraneus, & febrilis absque maiori intensiōe?

§. I.

Vallesij, Carreiri, & Modernorum ponitur opinio.

INter Moderniores Valles, *lib. 1. de different febr.* cap. 1. Veiga pag. 420. Branus Salmanticensis *lib. 1. de differ. febr. cap. 1.* Mercatus *lib. 1. de essentia febris*, Carreirus in *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 1. qu. 6.* Matamoros *lib. 1. de febribus tract. 1. disp. 9.* & omnes moderniores nullam posse dari febrem, quin calor excedat in gradibus naturali statui debitis, contendunt; his sulti fundamentis.

Primò ex Galeno, Tum *lib. 6. de morb. vulgar. p. 1. comm. 29.* Tum *lib. 8. methodi cap. 1.* Tum *li. 6. de caus. morb. cap. 2.* Tum *lib. de Marasmo c. 1.* Tum *1. Prorit. tex. 7.* Tum aliis in locis, in quibus in intensiori calore febrem constituit.

Secundò Probatur Ratione: Tum quia signum Febris est, quod tactu percipiatur calor naturali intensior: Tum quia pulsus ac respiratio indicium caloris excedentis præstant: Tum quia omnes causæ Febris sunt quæ valent intendere calorem: Tum quia omnis Febris indicat curari frigidis remediis, quæ illi contraria debent esse: ergo consistit in calore naturali intensiore.

Tertiò; Febris, ut probauimus *resolutione antecedenti*, consistit in calore; sed non consistit in calore naturali & proportionato pro actionibus viuentis: ergo in calore intensiori.

§. II.

Gentilis, Hugonis, & Barbarorum opinio præfetur.

Resoluendum: quod calor sit extraneus, & febrilis, non solum acquisita intensiōe intra intensiōem naturaliter viuenti debitam, sed ratione modificationis, qua operationes lædat, etiam si ab illa non discedat. Sic tenet Hugo: & sancit Gentilis in *Extranaq. q. 4. §.* Ad huius declarationem præmitto duas propositiones. Prima est: Calorem naturalem posse distemperari per calorem extraneum dupliciter: primo modo, per calorem extraneum secundum gradum, alio modo per proprietatem malam, quamuis in gradu non excedat. Vbi per qualitatem malam intelligit qualitatem deleteriam modificantem illam.

Probatur 1. Ratione ab eo desumpta: Calor redditur febrilis, dum redditur præternaturalis, & læsius operationum: sed redditur febrilis, & læsius operationum, non solum noua acquisita intensiōe, sed noua acquisita modificatione: ergo sine noua intensiōe sola modificatione fiet febrilis. Probatur minor. Tot modis redditur febrilis & læsius operationum, quot modis amittit naturalitatem: sed amittit naturalitatem vel quia intensiōe recedit à proportionem debita, vel quia modificatione recedit à ratione instrumenti viuentis coaptati pro suis operationibus: ergo sola modificatione acquisita fit febrilis, & læsius operationum.

Probatur 2. Non potest reperiri calor febrilis intensior naturali, quin intensior calor percipiatur naturali, pulsus immutetur ob vsum adauctum, & vrina, si oriatur ex putredine humoris: Sed in febre maligna

A maligna aut pestilente plerumque contingit calorem secundum naturalem intensiorem, pulsum, & urinam, non recedere à statu naturali: ergo quia calor non fit febrilis ratione putredinis aut caloris noua intensiōe adacti, sed sola modificatione deleteriæ, & pestilentis qualitatis. Probatur Minor. Tum ex Galeno 9. Meth. c. 4. §. *quia autem nec in hoc, nec in lotio, nec in ipsa caloris qualitate, indicium aliquod humorum putrecentium apparet.* Tum lib. de prælagat. ex pulsibus cap. 3. §. *Quidam enim ab initio ad finem usque; alij per totum morbum probum pulsum habebant, qui per parum deflexisset à natura.* Tum lib. 3. de prælagat. ex pulsibus cap. 4. §. *Sanè videtur quibusdam perplexa, & incognita via, si quando nec differentia vlla pulsuum à naturali deficiat, & se ipse egrotus febrem non dicat percipere.* Et superaddit, *Nec ex urina quidem petere in huiusmodi affectibus firmam notitiam semper licet sed ferè est anceps calore, & compage similis naturali. Sexcentos tales in diurna pestilentia conspeximus.* Tum ex Auicenna fen. 14. tract. 4. cap. 2. de signis Febris pestilentis. §. *Et quandoque est de febris pestilentibus, in qua non percipit ager, nec tangens propinquus multitudinem caloris, & non alteratur pulsus aliqua magna alteratione, & cum hoc ipsa est interficiens velociter, & hesitant medici in esse eius.* Tum fen. 2. 4. tract. 1. c. 80. §. *Et quandoque est urina in egritudinibus pestilentibus bona naturalis in substantia sua; colore, & sedimine, & ille cuius est tendit ad mortem.* Ergo in febre pestilenti plerumque contingit pulsum & urinam non discedere à statu naturali, nec calorem secundum intensiorem.

Probatur 3. Febres pestilentes aliquæ sunt parvæ, & malignæ, vt docet Hippocrates: ergo cum caloris paruitate datur in illis ratio febris; ergo non ratione intensiōis, sed ratione modificationis veneficæ ac pestilentis qualitatis.

§. III.

Soluuntur communia fundamenta.

AD 1. Respondetur: quod ex omnibus authoritatibus ex Galeno adductis: solum conuincitur quod febres non pestilentes fiant per caloris maiorem intensiōem; non tamen negat Galenus, quod pestilentes febres non possent fieri modificatione qualitatis venenolæ, sine noua intensiōe, cum aliis locis id doceat.

Ad Secundum Respondetur: quod calor intensior apparet in eis tantum febribus, quæ fiunt per maiorem intensiōem; non autem in reliquis, vt constat ex Galeno, & Auicenna: Tum quod ex eisdem constat, quod non mutatur pulsus, respiratio, nec lotium in eis quæ modificatione fiunt tantum: Tum quod omnes causæ earum febrium, quæ fiunt per gradus additionem, valent calorem causare; non verò quæ valent febrilem cum reddere modificatione: Tum quod frigidis remediis curantur Febres additione caloris factæ; non illæ quæ fiunt modificatione pestilentis qualitatis; Hæ enim curantur alexipharmacis.

Ad 3. Respondetur: quod Febris fit pro actionibus improporcionata dupliciter: vno modo ratione intensiōis, qua discedit à proportionē debita: alio modo ratione modificationis, qua discedit ab esse instrumenti vitalis potentiæ: calor enim, qui assumebatur pro instrumento facultatis vitalis, vt modificatur à pestilente qualitate, fit illius instrumentum, & læsas elicit operationes ad quas deserviebat; quia præualet vis venenosa: & idè febris dicitur, quia quocunque modo calor fiat læsius operationum, fit febrilis.

RESOLUTIO IV.

Vtrum calor Febrilis noua intensiōe, valeat fieri extraneus à principio intrinseco;

§. I.

Opinantium placita & fundamenta adducuntur.

DVpliciter posse calorem extraneum & febrilem esse decreuimus, intensiōe, & modificatione: sed qui noua adquisita intensiōe fit febrilis, an fiat talis ab interno principio resoluendum restat. Concertant Moderniores. Pereira lib. de noua medicina cap. 7. intendit calorem febrilem fieri à motu locali cordis se mouentis ad expulsiōem fuliginum, alteriusve poxæ: & conuincitur quia illi qui sunt propè mortem, etsi putredo tunc vigeat, febrem remissam habent, quia cor paruum edit motum ob sui debilitatem, & etiam ex communi doctrina inter Philosophos, & Medicos admissa, quod motus est causa caloris, quam fatentur Plato & Aristot. 5. sect. Problem. q. 13. & 14. & lib. 2. de cælo cap. 1. Galen. lib. de causis morbor. Diuus Thom. in lib. de cælo, aliisque in locis. Durandus in 2. distinct. 15. q. 3. Thomas de Garbo lib. 2. tract. 2. q. 6. Veiga lib. 1. de differentiis febrium, c. 4. Brauus Salmanticensis lib. 1. de febris. Matamoros lib. 2. de febris. disput. 5. Albertus Magnus lib. 5. Meteor. Conimb. lib. 2. de cælo cap. 7. q. 6. Veiga lib. de different. febrium. Mercatus tom. 2. lib. 3. de febris. Martinez lib. 2. de morbo & symptom. Zimara in Theorem. Et alij quamplurimi à nobis citati supra: ergo fit febrilis & extraneus, quia intenditur à locali cordis motu. Carreirus in fen. 1. & 4. & maior modernorum pars ab externa causa contendit extraneari, & & cordi communicari omnem febrilem calorem.

Quod probatur 1. Quia intra corpus potest dari causa corde calidior; siue in statu naturali, quales sunt spiritus vitales; siue in statu præternaturali, quando humores aut spiritus vitales putredine, aut vitiōe alterati, acquirunt præternaturalem calorem: ergo ab his recipiet extraneum & febrilem calorem cor.

Secundò, Calor febrilis non potest provenire à forma cordis: ergo provenit ab extrinseco. Probatur antecedens, nam si calor oriretur à corde, esset illi naturalis, & non indigeret curatione, & esset dispositio conseruatiua eius: sed calor febrilis est corruptiuus: ergo non oritur ab ipso.

Tertiò: Si febris esset calor ortus ab ipso corde, esset intensior in declinatione vniuersali: sed tunc est remissior: ergo provenit à causa externa. Probatur maior. Est intensior quando minor copia aëris attrahitur pro eius attemperatione: sed in declinatione minor copia aëris attrahitur quàm in aliis temporibus: ergo intensior maneret in corde.

Quartò: Omnis calor, qui pullulat à corde, est conseruatiuus illius: sed omnis calor febrilis est corruptiuus: ergo nullus calor febrilis pullulat à corde. Probatur maior. Omnis entitas quæ pullulat ab aliqua forma, fit à generante tanquam terminus secundarius actionis generantis productiue ipsius generati: sed quidquid producit per actionem generantis, est debitum genito in primo, aut in secundo modo perfectiatis: ergo omnis calor qui pullulat à corde est conseruatiuus.

Alij

Alij verò quos sequitur Mercatus *lib. 1. de feb. tract. 1. disput. 8.* indicant quòd cordi tribuit natura calorem non solum sui conseruationum, sed intentionem, quàm qui requiritur pro sui conseruatione; & quòd in statu naturali iste calor remittitur ab aëre, pulsu, & respiratione attracto: dum autem ab aliqua causa præternaturali calida calefit aër attemperans cor, ab eius forma pullulat febrilis, extraneus calor. Quibus fauet.

Primò Hippocr. *lib. de corde.* Galen. *lib. de usu pulsum, lib. de fetus formatione cap. 5. lib. 2. de tempor. c. 9.* aliisque in locis, in quibus cor calidissimum reliquarum partium vocant.

Secundò: quia cor communicat calorem reliquis partibus: ergo debet in se habere principium productionis caloris intensioris, quàm qui debetur illi. Probatur consequentia; aliàs non posset omnibus aliis partibus communicare calorem.

Tertiò: calor qui communicatur à corde, est vitalis: ergo debet oriri ab ipso corde, quod est principium vitale.

Quartò: cor mediis spiritibus vitalibus, omnibus partibus communicat calorem: sed intensus calor, quem valet communicare, non pullulat in spiritibus: ergo pullulat in corde. Probatur minor, securius est viuenti quòd calor excedens oriatur ab ipso, quàm ab spiritibus, vt ab illo semper posset communicari: ergo non pullulat ab spiritibus, sed ab ipso corde.

§. II.

Fundamenta aliqua resolutionis ponuntur.

Pro resolutione notandum: Quòd quælibet forma perfecta mixta valet producere quascumque primas qualitates, & in quacumque intensione, sicut si actu formaliter essent cum illa formæ elementorum ad has tamen producendas, aut illas, in hac aut illa intensione, determinatur per temperamentum substantificum, quatenus habet has, vel illas partes materiales, huius vel illius elementi: & idè si temperamentum substantificum est naturale, determinat ad productionem primarum qualitatum in debita proportione, & intensione: si autem est peruersum, producit qualitates intensas, ad quas determinatur per excessum partium materialium eius elementi, per cuius excessum peruertitur, vt demonstrauimus *par. 1. resolutionum medicarum disput. 2. sect. 2.*

Secundò notandum, quòd animal à primo ortu conformatur cum naturali temperamento substantifico cordis, & reliquarum partium: ex quo tantum valet resultare temperamentum qualitatum naturale toti, & cuilibet parti eius. Ratio huius est; Quia cum generans debeat tribuere genito non solum suum esse entitatum, sed debitam dispositionem conseruationem tribuit unicuique parti, & esse entitatum naturale, & esse conseruationum naturale, & temperamentum substantificum sibi debitum, vt ex illo resultet qualitatum naturale; & hoc conseruat per totum vitæ decursum, nisi ab aliqua præternaturali causa peruertatur substantificum, aut ab aliqua externa causa contraria corrumpatur qualitatum.

Tertiò notandum: Quòd cum calor sit maximè necessarius in iuuentute pro suis actionibus, & continuò posset remitti à contrariis causis alterantibus, prouida natura cor construxit calidissimum, proportionatumque organum, vt continuò generaret spiritus vitales ipso calidiores, mediis quibus subueniret reliquis partibus, eisque impartiret calorem, quo se tueantur ab externis infrigidantibus. Et quia proprius spirituum calor intensior est, quàm qui requi-

Aritur pro illorum conseruatione; pulsum & respirationem condonauit natura viuenti, à quibus aër attrahitur pro usu, & indigentia, vt requiritur pro attemperatione. Dum verò ab aliqua causa siue interna, siue externa calida, vltèrius calefit corpus, cum ab aëre attemperari non possit, calor fit febrilis.

§. III.

Ab externo calore extreneari humoralem & diariam fatemur febrem.

Resoluendum primò. Quòd in febre diaria, & humorali, ab externo principio extraneatur calor.

B Probatur Primò: si febris humoralis, & diaria, non posset ab extrinseco communicari cordi, maximè quia cor non posset alterari ab spiritibus & ab humoribus: sed cor adhuc si spiritibus, & humoribus in statu naturali esset calidus, posset ab illis calefieri; si vitionem aut putredinem patiantur: ergo febrem diariam, & humoralem recipit ab extrinseco. Probatur minor; vitione aut putredine calidiores euadunt, sicut docet experientia in ipsis, & in rebus extrinsecis, quæ putrescunt, & docuit Aristotel. *lib. 4. meteor.* ergo si vrantur, aut putrescant, potest ab illis febrilem recipere calorem.

C Probatur secundò: Cor, vt ex præsuppositis patet, in statu naturali producit cum temperie substantifica, & qualitatiua sibi connaturali, nec illam amittit donec temperamentum substantificum peruertatur: sed febris diaria, & humoralis fiunt sine aliqua peruersione temperiei substantificæ, aliàs æquè difficulter curarentur ac Febris hectica: ergo ab extrinseco recipit febrilem calorem in illis cor.

Probatur Tertiò: spiritus vitales sunt in statu naturali corde calidiores: sed vitione, aut putredine spiritus, & humores fiunt calidiores: ergo multò intensius valebunt cor calefacere. Probatur maior, tum auctoritate; Tenet enim Gentilis *fen. 1. 1. d. 3.* Iacobus *ibi q. 21.* Andreas Laurentius *lib. 9. de re anatomica q. 3.* Veiga *lib. artis medicinalis c. 28.* Peramatus *lib. de temperament. c. 6.* Sancta-Cruz *fen. 1. 1. opusculo 3. cap. 20. & 2. de causis pulsum cap. 12.* Carreirus *in fen. 1. 1. disput. 12. cap. 1.* & nos probauimus *par. 1. Resolut. Medicarum disput. 6. sect. 3. resol. 2.* Tum patet, quia in animæ passionibus calefit cor ex retrocessu spirituum vitalium ad ipsum: Tum apparet in cadauere, in quo cor frigesit defectu illorum: ergo sunt corde calidiores in statu naturali.

§. IV.

Febris hectica docetur productio.

Resoluendum Secundò: Quòd in febre hectica extraneatur calor ab intrinseca cordis forma, & reliquarum partium, in quibus temperamentum substantificum est peruersum, versus maiorem copiam partium calidorum elementorum.

E Probatur Primò: Calor febrilis hecticae est habitualis, calor diariæ & humoralis est tantum per modum dispositionis: sed hoc non aliunde prouenit, nisi quia in hectica fit & conseruatur à forma; in reliquis dependet à causa externa, quæ ablata facile dimouentur à corde febrilis calor: ergo oritur ab eius forma in hectica.

Probatur 2. Forma mixta de se est indifferens ad productionem caloris, & aliarum qualitatum, & eas producit, prout determinatur à temperamento substantifico: sed à temperamento substantifico naturali determinata naturalem temperiem producit: ergo si peruertatur temperamentum substantificum per excessum

ram excessum partium ignearum, producet intemperiem calidam febrilem. Patet discursus euidenter ex dictis *part. 1. Resol. Medicar. sectione 2.*

Probat 3. à posteriori: Febris hectica non curatur sola attemperatione, aut ablatione causæ externæ, ut contingit in diaria, & humoralis; sed per repositionem partium frigidarum factam ex exhibitione lactis, vel alterius cuiusvis alimenti frigidi & humidum: ergo quia ratione partium materialium frigidarum, & humidarum elementorum fit temperamentum contrarium, quo determinetur ad contrarias qualitates producendas eis, quas producebat antea, dum aderat febris hectica.

§. III.

Soluntur reliquorum opinantium rationes.

Ad primam sortem opinantium respondetur: Quod illi qui sunt prope mortem, aliquando pereunt vi caloris, & in maiori intensione illius; aliquando ratione modificationis, & tunc licet in esse caloris videatur remissa, in esse febris est intensior; quia viget vis deleteria, quæ ipsum modificat: & quod localis motus est causa caloris in viuentibus ex accessu spirituum, in non viuentibus occasionaliter producendo raritatem, ad quam sequitur forma ignis caloris productiva; nunquam tamen illum per se formaliter, aut virtualiter continens: de quo alibi.

Ad Primum pro Mercato Respondetur: quod intra corpus spiritus naturales sunt calidiores corde, dum cor est in statu naturali: at verò si peruertatur temperamentum substantificum per excessum partium ignearum, ut contingit in hectica, pullulat à corde calor præternaturalis, qui est intensior, quam calor spirituum, aut humorum manentium intra limites naturalitatis.

Ad 2. respondetur. Quod si calor oriatur à cordis forma determinata per temperamentum substantificum naturale; tunc est naturalis, & non indiget curatione: bene tamen si oriatur ratione temperamenti peruersi, tunc enim curatione indiget.

Ad 3. respondetur: Quod in hectica calor febrilis est remissior in declinatione ob defectum, & resolutionem partium ignearum; ut dicemus agendo de hectica: de humoralis & diaria non currit argumentum.

Ad 4. respondetur: Quod omnis calor pullulans est conseruatiuus eius, à quo pullulat, scilicet formæ mixtæ prout continet ignem; non autem eius in quo adest, non totius subiecti, vel formæ, prout est adæquata mixta, ut latius patet ex dictis *part. 1. Resol. medicar. disp. 2. sect. 2. resol. 5. ad 2.*

Ad 1. Opinantium sortis rationem respondetur: Quod cor calidissimum est reliquis partibus; sed non in ea intensione, ut in statu naturali valeat communicare illis febrilem calorem.

Ad 2. respondetur: Quod cum cor debeat calorem communicare mediis spiritibus vitalibus, in illis debuit intensior calor reperiri in statu naturali, quam in ipso corde, quod etiam eis indiget ad sui caloris conseruationem.

Ad 3. respondetur: Quod calor, qui à corde communicatur, non dicitur vitalis, quia oritur à principio; sed quia communicatur spiritibus, ut coadiuuat tanquam instrumentum pro actionibus vitalibus.

Ad 4. respondetur: Quod securius fuit, quod oriatur ab spiritibus, per quorum applicationem ad partes debet communicari illis, quam à corde, à quo communicatus spiritibus facilius corrumperetur,

Brano Resol. Medic. Pars III.

A quam qui producit ab eorum forma, à qua simul conseruatur.

RESOLUTIO V.

Vtrum febris quæ fit per nouam caloris adquisitionem consistat in solo addito calore.

§. I.

B *Aperitur Difficultas; adducitur Auerrois opinio.*

DE febre pro materiali, quæ in calore consistit, & fit per noui gradus caloris aduentum; inquiremus an in solo gradu naturali superueniente consistat febris? Negatiuam partem sustinuit Auerroës *lib. 3. Collectan. cap. 3.* quem sequuntur Conciliator *diff. 87. Vega 1. de differ. febr. cap. 1.* Brauus Salmanticensis *enarratione 3. Mercatus lib. 1. de febr. essent. concept. 9.* asserentes febrem consistere in calore addito, & simul in præexistente calore, Hugo Senensis Auerroem sequitur *fen. 1. 4. tract. 1. c. 1. quest. 2.* Herculanus *super Auicennam fen. 1. 4. tract. 1. capit. 2.* Veiga *lib. 1. de differ. febr.* Aliter philosophantes, & asserentes quod omnes gradus caloris præexistentis, & superadditi, sunt eiusdem perfectionis; & ideo omnes sunt febris, quatenus quilibet illorum potest dici superadditus. Pro Auerroë tamen hæc sunt fundamenta.

Primò: Totus calor præexistens, & additus, est vnus numero calor, vnum numero agens, & vnus numero afficiens actionem læsam, cum simul concurrant ad illam eliciendam: sed actio fit læsa à calore febrili: Ergo totus ille calor est febrilis.

Secundò: si calor additus solus esset febrilis, calor præexistens deberet esse sanitas: sed sanitas & morbus non possunt esse simul in eodem subiecto: ergo non solus calor additus est febrilis, sed etiam calor præexistens.

Dices: Quod sanitas & morbus possunt simul reperiri in eodem subiecto. Sed contra stat Soria Granatensis *tom. 2. p. 1. disp. 6. sect. 29.* qui cum cõmuni omnium Medicorum assensu tenet morbum & sanitatem non posse simul reperiri in eodem subiecto. Tum 1. quia Galenus *lib. artis medicinal.* medium per abnegationem inter sanitatem & morbum admittit in corporibus neutris conualescentiæ, & decidentiæ; nullum tamen admittit corpus neutrum per participationem morbi, & sanitatis. Tum 2. quia Aristotelis *cap. de oppositis*, inter sanum & ægrum non admittit medium. Tum 3. quia Plato *Dialogo de iusto*, disputans de sanitate & morbo, medium negat inter vtrumque, dicens: *Necesse est enim hominem vel ægrotare, vel non ægrotare.* Tum quia sanitas & morbus comproducentur; sanitas ex compositione, vnitatem, & temperie debitis; morbus ex alicuius ex his defectu, & simul in his perfectio, & imperfectio in parte non potest dari: Tum quia sanitas est de genere boni, & bonum fit ex integra causa: Tum quia sanitas ex Auicenna *fen. 2. 1. disput. 1. cap. 2.* est dispositio per quam corpus humanum in sua complexione, & compositione tale existit, ut ex eo operationes omnes eius perueniant incolumes: ergo simul cum sanitate non potest morbus reperiri.

§. II.

Compatibilitas morbi cum sanitate proponitur.

Resoluendum 1. Quod est latitudo intra quam simul in eodem subiecto, & in eadem parte pos-

sunt reperiri sanitas, & morbus. Sic prouauimus *fest. de sanitate disput. de morbo, & sympt.* Sic rationibus.

Proberur 1. Qualitates quæ sunt contrariæ, & habent latitudinem secundum magis & minus, in qua possunt in maiori aut minori intensione reperiri in aliquo subiecto, non possunt non habere simul aliquod de suo contrario, quod ad intensiorem aut remissionem earum intendatur, aut remittatur: sed sanitas habet latitudinem, secundum quam potest in homine reperiri; inquit enim Galenus *lib. artis medicinalis c. 7. Quo fit ut tota sanitatis latitudo inter partes, quarum singule latitudinem habent non paruat, diuidatur. Erit autem prima quidem salubrium corporum, secunda neutrorum, tertia insalubrium. Post qua deinceps sequuntur quæ iam egrotant corpora; quæ sensibilibus operationum læsionibus distinguuntur.* Ergo sanitas simul cum morbo reperitur in subiecto. Probatum maior: intra latitudinem debitam duabus qualitatibus contrariis, non potest dari vacuum, aliàs fieret generatio secundum quid sine alterius corruptione, & fieret corruptio sine alterius generatione, contra Aristotelis doctrinam *lib. 1. de generatione*. Sed intra latitudinem sanitatis quæ remittitur, si non simul produceretur morbus, daretur vacuum respectu latitudinis, secundum quam remittitur, ut de se patet: ergo in latitudine qualitatis, quæ intenditur aut remittitur, non potest non esse aliquid de contraria qualitate.

Probatum 2. Sanitas & morbus sunt contraria: ut ex Galeno, & Aristotele omnes admittunt, ergo possunt simul in eodem subiecto reperiri. Probatum consequentia, Contraria ex Aristotele *cap. de oppositis*, sunt quæ sub eodem genere maximè distant, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt: sed non potest unum contrarium alterum expellere, quin sit in eodem subiecto, in quo est quod illud expellit: ergo sanitas & morbus simul in eodem subiecto reperiuntur.

Probatum 3. Lædere operationes est intrinsecum morbo; sicut illas perficere, sanitati: sed simul & semel in eodem subiecto, & in eadem illius parte fiunt aliquæ operationes naturales, & aliæ læsæ ut in febre, & aliis morbis apparet, in quibus aliquando retrices actiones perfectiores fiunt in cerebro & simul coctiones, & reliquæ naturales actiones vitiantur; aut è contra: ergo reperiuntur simul sanitas à qua perficiuntur aliæ, & morbus à quo aliæ læduntur.

Probatum 4. fundamentum ex quo resultat sanitas, habet latitudinem intra quam, quando recedit à sanitatis fundamento, tantum accedit ad fundamentum ex quo resultat morbus: ergo antequam ex toto recedat à sanitate accedit ad aliquid morbi.

Probatum 5. Reliquæ qualitates contrariæ sunt compatibles simul & semel, in gradibus non excedentibus latitudinem in eodem subiecto, & in eadem parte illius, etiam si contra sint: ergo sanitas & morbus, etiam si sint qualitates contrariæ, sunt compatibles in aliquibus gradibus simul & semel in eodem obiecto, Patet consequentia, Ideò reliquæ qualitates possunt secundum gradus non excedentes latitudinem simul reperiri, quia solum contrariantur secundum gradus incompatibiles: sed eadem est ratio respectu sanitatis & morbi: ergo etiam possunt esse simul.

§. III.

Contraria sententia nouis fulcitur fundamentis.

Resoluendum 2. Quod solus calor additus censendus est febrilis: sic tenet Gentilis. Sequitur

A Garcia in *fen. 1. 4. quest. 7. Matamoros lib. 1. de febribus. disputatione 11.*

Probatum 1. ex horum fundamentis; Tum ex Galeno *lib. 1. ad Glauconem cap. 1. §. Nam quantum unum quodque à naturali statu recedit ad tantam morbus magnitudinem peruenit*: Tum quia febrilis calor est censendus ille, qui petit curari contrariis remediis, quibus solus excedens petit uti: Tum quia solus excedens gradus est præter naturam: Tum quia est à quo solo prouenit læsio, quæ ab aliis prouenire non potest: ergo solus excedens gradus caloris dicendus est febrilis.

Probatum 2. A nobis calor febrilis ille tantum est dicendus, ad cuius positionem resultat præternaturalis dispositio lædens operationes: sed ex sola positione gradus excedentis resultat, & ex sola eius ablatione aufertur: ergo solus ille gradus superadditus debet dici febrilis pro materiali.

Probatum 3. ut patet ex nuper dictis: Sanitas & morbus simul reperiuntur in eodem subiecto: sed sanitas resultat ex calore proportionato pro actionibus: Ergo morbus seu præternaturalis dispositio resultat ex solo superaddito calore.

§. IV.

Soluuntur Auerrois fundamenta.

Ad 1. respondetur: Quod calor præexistens, & calor additus, licet in esse caloris sint idem, in esse fundamenti sanitatis, aut morbi, seu præternaturalis dispositionis, differunt specie: quia à calore moderato resultat sanitas, qua ipse modificatur, ut perfectas eliciat operationes; à calore addito, prout præternaturalis resultat morbus, seu præternaturalis dispositio, qua afficitur ad morbosè operandum: & idè actiones quæ proueniunt ab illo calore, ut præternaturali, sunt læsæ.

Contra: calor remissus simul existens cum calore intenso non potest operari, quin simul operetur calor intensus: ergo quæcumque actio prouenit à calore, dum simul adest calor additus, erit læsa.

Respondetur negando consequentiam. Pro quo nota, quod in probabili opinione gradus sunt inæqualis perfectionis, & quod gradus perfectiores valent producere omnes gradus inferiores, quia illos virtute continent, ita ut octauus gradus caloris, primum, secundum, ac reliquos inferiores valeat producere: & idè quando primus gradus caloris producit alium, secundus, tertius, & reliqui gradus concurrunt cum illo simul ad primi gradus productionem; sed non operantes, ut sunt secundus, tertius, aut quartus gradus, sed tantum ut continent virtutem producendi primum gradum; quia effectus debet correspondere virtuti producenti, & terminus productus sicut est gradus ut unus, sit à gradu ut uno, non à reliquis perfectioribus, nisi secundum quod virtualiter continent illum in virtute ut unum.

Ex quo patet ad argumentum. Quod ratione sanitatis modificantur ad bene operandum omnes gradus caloris, tam præexistentes quam superadditi, secundum quod habent virtutem moderatam agendi; & omnes, si eliciant actionem debitam calori moderato & naturali, naturalem eam eliciunt, quia per sanitatem modificantur ad bene operandum. At vero gradus additi dum operantur per virtutem intensiorem excedentem moderationem debitam viuenti, tunc actio est læsa, quia elicitur à gradu caloris qui modificatur per morbum ad operandum, dum operatur per virtutem excedentem moderationem debitam

debitam calori. Et ideo licet non possent inferiores gradus caloris operari, quin operentur simul additi intensiores gradus, tamen actio non fit læsa, quia operantur perfectiores gradus secundum gradus remissos, & ad operandum cum illis in proportionata moderatione sunt modificati per sanitatem; ad vltiores verò, per morbum.

Ad 2. respondetur: Quod calor superadditus est febrilis, & morbus; calor remissior est sanitas pro materiali, quæ simul petunt esse, vt simul resultent sanitas & morbus pro formali. Ad probationem maioris respondetur: Tum 1. quod sanitas & morbus possunt dupliciter considerari: vno modo in gradibus remissis, secundum quos non valent denominare corpora sana, aut ægra: sicut in tepido, nec calor, nec frigiditas dominant subiectum calidum, aut frigidum: alio modo in gradibus intensis, secundum quos dominant subiectum sanum, aut ægrum. Galenus non negat quod corpora neutra non habeant sanitatem & morbum simul, sed quod non dominantur ab illis sana, aut ægra, quia non sunt intensa vt possint denominare; & dicuntur neutra, per abnegationem sanitatis, & morbi, valentium denominare illa sana, aut ægra. Tum 2. quod Aristoteles docet, quod inter sanum & ægrum non datur corpus medium, quod possit absolute sanum, aut ægrum nominari, ob rationes dictas. Tum 3. quod Plato intendit, quod nullum corpus potest subsistere, quin sit morbo, aut sanitate affectum, vel vtroque: quod docuit Galenus *lib. de different. morborum*. Tum 4. quod sanitas oritur ex temperie, compositione, & vnitatem, debitis, & totaliter proportionatis intra debitam latitudinem; ideo docuit Galenus quod exquisitissima sanitas durat per instans, permanet tamen diu in determinata latitudine, intra quam tanto homo accedit ad morbum quanto recedit ab illa; & è contra. Tum 5. quod Auicenna definit exquisitissimam sanitatem, seu explicat id quod illi debetur. Tum 6. quod sanitas licet sit de genere boni, habet latitudinem, in qua sunt plures gradus latitudinis; nam alia est exquisitissima, alia tenuis, & parum constans, quæ dicitur insalubris; alia est neutra, in qua nec morbus excedit, nec sanitas: & intra istam latitudinem, etiam si sanitas sit de genere boni, conseruatur, vltra illam ex quocumque defectu deficit.

RESOLVTIO IV.

Utrum sit intrinsecum febrili calori quod sit accensus in corde?

§. I.

Proponitur opinio vulgaris.

OMnes Arabes Commentatores communi assensu defendunt, quod omnis calor, vt sit febrilis, debet esse in corde accensus, & ab ipso communicari. His fultis.

Primò ex Auicenna. Tum 1. quia intendens agere de morbis omnibus corporis partibus communibus, febris tractationem prosequitur, nec ipsa communis morbus potest esse, nisi cordi communicata, ab ipso in omnes partes communicaretur. Tum 2. quia *fen. 1. 4. c. 1.* febrem definiens, inquit quod est calor extraneus accensus in corde. Tum quia *cap. 38. sequenti* agens de febre Ephemera, inquit: *Calefit enim aer eius, & peruenit ad cor, & fit febris.* Ergo ex Auicenna debet calor accendi in corde, vt sit febris.

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

A Secundo Probatur ex doctrina Galeni, Tum 1. *lib. de different. febrium, cap. 3. §. ex quarum numero febris est vna, quando in corde quadam præternaturalis caliditas generatur.* Tum 2. 2. paucis interpositis *§. Est quidem sanè, & hoc ipsum calor præter naturam, nondum tamen febris, nisi cor vnà calefiat.* Tum 3. *lib. de fractur. comment. 2. §. Consequens est, vt à corde febris oriatur.* Tum, 4. *lib. 7. methodi cap. 8 §. Illud nobis persuadentes huiusmodi affectum febris proportionem respondere, quippe quod illa vel in toto animalis, vel in corde est.* Tum 5. colligitur ex libro *de causis morbor. cap. 2. lib. de caus. pulsuum cap. 7. lib. 8. Methodi cap. 1. lib. de different. morbor. cap. 5. aliisque in locis.*

B Tertiò suadet ratio: Tum 1. Quia pulsus magnus, celer, & creber, ex quo sumitur febris cognitio, non nisi à cordis calore possunt prouenire: Tum 2. Quia in febre omnium operationum fit læsio, quod non nisi à morbo communi communicato à corde potest prouenire: Tum 3. Quia febris petit communicari medio sanguine & spiritu; & ideo à principio, à quo spiritus fiunt, & mouentur, debet communicari: ergo non potest esse calor febrilis nisi à corde sit communicatus.

§. II.

Calor independenter à corde fit febrilis.

Resoluendum: Quod calida intemperies, in quacunque corporis parte sit læsiva operationum, sit febrilis sine dependentia à corde. Teneat Guerrens in *disputatione de natura febris.*

Probatur 1. ex Galen. *lib. 1. Aphorism. comment. 16. & lib. 1. de morbis acutis comm. 18.* in quibus docet, quod febris est conuersio nature caliditatis in igneam naturam: sed in qualibet parte independenter à corde id valet contingere: ergo potest fieri febris in qualibet parte independenter à corde.

Probatur 2. Calor communicatus à corde in partem, & calor repertus in illa independenter à corde eiusdem intensiois, sunt eiusdem nature, & valent easdem numero lædere operationes: ergo si dicitur febris prout communicatus à corde, etsi non communicetur ab illo, febris erit.

Probatur 3. Nullum accidentale alicui potest esse de intrinseca ratione cui accidentale est: sed oriri à corde est accidentale febrili; ergo non est de intrinseca illius ratione. Probatur minor. Oriri à corde est causari à corde: sed causari ab alio est rei productæ extrinsecum & accidentale, cum causari ab alio dicat ordinem ad illud, qui ordo est quid extrinsecum: ergo oriri à corde est accidentale febrili.

Probatur 4. Morbus non constituitur in esse morbi ratione subiecti in quo inhæret, sed ex modo afficiendi illud: sed calor qui inhæret in corde à modo afficiendi illud præternaturaliter induit febris rationem: ergo calor simili modo afficiens quamlibet aliam corporis partem, sine dependentia à corde erit febrilis. Pater Consequentia; quia cum præternaturalis ille calor, in quacunque corporis parte inhæreat, sit vnus secundum speciem, tribuet eundem effectum formalem, eandemque retinebit naturam, ac essentiam.

Probatur 5. Quod conuenit alicui in quantum tale, conuenit omnibus, quibus conuenit illud tale: sed cordi habenti calorem præter naturam conuenit quod habeat febrem: ergo cuicumque parti independenter à corde habenti calorem præter naturam, conuenit habere febrem independenter à corde.

Probatur 6. Galeni autoritate : Tum lib. 10. *Methodi* c. 3. §. *Qui præcipue quidem est utilis, cum quod primo afficitur, ipsum est cor, quamuis confert & in reliquis febribus non parum.* Ecce ex Galeno alias febres distinctas à calore cordis. Tum lib. 6. *de morb. popularibus* p. 1. tex. 29. §. *Prima autem differentia sunt, & præcipua, & ex propria, ut dixi, febrium essentia accepta, quæ per calorem traduntur.* ubi Galenus ex solo calore essentiam, & differentias febris desumit. Tum in *comm.* 29. §. *Essentia verò febrium est, non secundum Hippocratem modò, ac præclarissimos Medicos, sed etiam secundum omnium hominum consensum, præter naturam caliditas, maxime quidem in totum animal diffusa, sin minus vel plurimis in partibus, vel in nobilissimis accensa.* Ergo ex Galeno in qualibet parte alia à corde fit caliditas præter naturam, essentiam febris obtinet.

§. III.

Soluuntur fundamenta vulgaris opinionis.

AD 1. Respondetur, quod duplex est febris : alia quæ est morbus particularis, alia quæ morbus vniuersalis dicitur : de hac tantum loquitur Auicenna, & hanc tantum definit; quia ex huius cognitione, quæ communior & periculosior est, altera facilius ex ea cognoscitur, & quia iuxta huius curationem altera facilius curari potest.

Ad 2. Respondetur : Quod vtramque febrem cognouit Galenus, & de vtraque loquitur; de febre particulari, *locis adductis* in vltima probatione resolutionis : de febre quæ est morbus communis, *locis adductis* in hoc argumento.

Ad 3. Respondetur : Tum 1. Quod pulsus differentia adductæ sunt signa febris, prout est morbus communis, non cuiusvis febris; ut docuit Galen. 6. *Epid. comment.* 29. §. *Prima autem sunt, & præcipua differentia, & ex propria, ut dixi, febrium essentia accepta, quæ per calorem traduntur, neque enim in arteriarum motu febrium essentia continetur.* Tum 2. quod in febre, quæ est morbus communis, fit læsio omnium operationum; si in aliqua, non in febre particulari. Tum 3. quod febris, ut sit morbus communis debet medio sanguine, & spiritu communicari, non ut sit febris particularis.

RESOLUTIO VII.

Vtrum medio sanguine, & spiritu petat communicari calor febrilis.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi & eius fundamenta.

DE febre, quæ est morbus vniuersalis, quam definit Auicenna; Inquirimus an ut sit morbus communis omnibus particularibus, debeat illis communicari medio sanguine, & spiritibus vitalibus? Carreir. in *fen.* 1. 4. *disp.* 2. c. 1. q. 2. iudicat quod non requiritur ad rationem febris vniuersalis, quod actu communicetur à corde in omnes corporis partes: sed sufficit quod possit comunicari, licet actu tantum sit in corde. Quod autem febris non sit communicabilis à corde in reliquas partes medio sanguine & spiritibus, communiter probant Authores. Tum 1. quia per continui alterationem posset calor præternaturalis communicari sine sanguine & spiritibus: Tum 2. quia sanguis, & spiritus calefacti à corde valent deferre calorem in partes; similiter fuligines, & alia quævis substantia calefacta communicare febrilem calorem va-

lent: Tum 3. quia soli spiritus sine sanguine sufficiunt communicare calorem: ergo non est intrinsecum febrili, quod communicetur medio sanguine & spiritu.

Secundò: Febris hectica est morbus vniuersalis: sed non communicatur medio sanguine, & spiritibus: ergo non est intrinsecum febrili vniuersali, quod eius calor communicetur medio sanguine & spiritibus. Probatur minor. Calor hecticus est calor habitualis pullulans ab anima ut determinata per temperamentum substantificum peruersum versus igneitatem: sed calor medio sanguine & spiritu communicatus est calor actualis à causa extrinseca communicatus, & independentem ab anima, dependens ab illis: ergo non communicatur medio sanguine & spiritu.

Tertiò: Si mediis spiritibus communicaretur calor febrilis, omnis febris esset diaria, cum penderet à calore præternaturali ab spiritibus communicabili partibus: ergo non potest communicari omnis febris mediis spiritibus.

§. II.

Explicatur modus quo febrilis calor petit communicari.

Resoluendū: Quod spiritus vitales, prout à corde per arterias, & venas communicantur partibus, sunt causa ut febrilis calor communicetur illis.

Pro cuius intelligentia est notandum. Quod omnis calor febrilis impartitur omnibus partibus non ab humoribus, quia isti aut solis venis maioribus, aut simul in minoribus, aut ut alij volunt in pancreis, & partibus primæ Regionis putrescunt, nec in corde sunt, nec ab illo in partes possunt deferri, sed ab spiritibus vitalibus, qui ut *par.* 1. *Resol. Medic.* probauimus, sunt in corde, & reliquis partibus calidiores, ipsi tamen nec cor, nec reliquas partes calefaciunt in statu naturali, quia eorum calor moderatur ab aëre pulsu, & respiratione attracto, prout requiritur pro conseruatione animalis, & pro suis operationibus: At verò dum ab aliqua præternaturali causa calefit corpus, ut ab humore aliquo putrido, aut calore habitualiter ab anima orto, aut si ipsi vltione aut putredine calidiores reddantur, quàm deberent esse in statu naturali; tunc cum calefiat aër attractus, nec spirituum calorem valeat attemperare, in ipsis præternaturalis oritur calor, & cum ipsi spiritus continuo deferantur à corde in omnes partes, maiori ex parte per arterias, aliqua ex parte per venas, quatenus sunt commixti sanguini; hinc prouenit, ut ab illorum calore alteratae omnes partes febrilem, & præternaturalem recipiant calorem; qui licet semper communicetur à spiritibus, Medici triplicem distinguunt febrem, quia triplex est substantia, in qua oritur calor, à quo impeditur attemperatio caloris spirituum: & quia ad curationem requiritur ablatio eius substantiæ, quæ suo calore impedit attemperationem, ideo triplicem per ordinem ad illam distinguunt febrem: non quia à qualibet in omnes partes immediate sit communicabilis calor; sed quia quælibet illarum in causa est, ut sit communicabilis ab spiritibus.

Probatur 1. Resolutio ex dictis. Mediâ eâ substantiâ debet impartiri febrilis calor in omnes partes, quæ & sit calidior illis, & apta ut deferatur ad omnes: sed spiritus vitales sunt calidiores reliquis partibus, & soli illi sunt apti, & destinati, ut pro earum calefactione deferantur in omnes: ergo mediis spiritibus repertis in arteriis, aut sanguine communicatis debet impartiri.

Probatur 2. ex Auicenna, qui in definitione febris vniuersalis sic sancit: & ex illo admittunt omnes Commentatores.

Proba

Probat 3. Deficientibus spiritibus vitalibus, etiam si maneat partes heclicæ cum temperamento peruerso; aut maneat intra corpus humores qui putrescunt, aut vruntur, statim desinunt partes febricitare; & frigida apparent, ut in syncope superueniente in febricitate apparet; vel conspicitur in cadauere, in quo putridi humores adhuc remanent: ergo mediis spiritibus communicatur febrilis calor omnibus partibus.

§. III.

Soluntur dubitandi rationes.

AD 1. Respondetur: Tum 1. Quod per continui alterationem à corde in paruam distantiam tantum posset præternaturalis calor comunicari. Tum 2. Quod fuligines sunt frigida; & licet fierent calida, aut alia quæuis substantia, non sunt pro eis viæ destinatae sicut pro spiritibus, nec possent ita esse calida sicut ipsi, licet per arterias illis commixtae possent deferri. Tum 3. Quod spiritus soli sunt qui communicant calorem; sed ponit Auicenn. *medio sanguine*, ut denotet quod non solum spiritus parati à sanguine communicant calorem febrilem delati per arterias, sed etiam qui per venas deferuntur commixti sanguini.

Ad 2. Respondetur: quod licet calor heclicas pullulet ab anima medio temperamento substantifico peruerso, communicatur medio sanguine, & spiritu à corde calor coadiuuans, ut non impediatur pullulatio caloris heclici in partibus ab aëre ambiente; & hoc sufficit quod saluetur heclicæ communicatio, quia communicatur, id sine cuius adiuuamine ipsa non pullularet.

Ad 3. respondetur. Quod licet ab spirituum calore fiat febrilis calor communicatio in partes, non omnes febres dicuntur diariae, quia febris ratio in usu medico desumitur à calore illius substantiæ, quæ impedit quominus spirituum calor posset attemperari, & ideo si iste calor habitualis ortus ab anima, tota febris dicitur hectica; si ab humoribus, humoralis; si ob spirituum putredinem, aut vstionem intendatur spirituum calor, & ideo non valeat attemperari, dicitur febris diaria; & in curatione intenditur semper ablatio, eius causæ, à qua oritur calor impediens attemperationem, quo ablato, febris curatur.

RESOLVTIO VIII.

Verum febris lædat omnes operationes naturales?

§. I.

Aperitur difficultas: proponitur pars affirmatiua.

Naturales dicuntur actiones dupliciter, vno modo, quæ sunt gradus vegetatiui, solet enim anima vegetatiua naturalis dici, ut constat ex Galeno *lib. 1. de facult. naturalib. c. 1.* Alio modo dicuntur actiones naturales, quia naturaliter sunt debita in statu naturali: seu quia fiunt naturali modo à facultatibus animali naturaliter debitis; ut patet ex Gal. *lib. 2. de causis symptom. c. 1. §. Natura nomen in hac disceptatione pro omni facultate, quæ animal sine voluntatis nutu; siue circa hunc regat, intelligas velim.* In hac acceptione inquirimus. An sit vera Auicennæ particula, in qua dicit quod lædit operationes naturales? Auerroës *lib. 3. Collectaneorum c. 31.* Iudicat omnes naturales operationes lædi à febre. Illum sequuntur Gentilis, inter moderniores Eustachius Rhodius *lib. 3. c. 4.* Mercurius D. Brauo *Resol. Medic. Pars III.*

alis lib. 4. Practica c. 1. Pereda in Paschaliu lib. 2. & alij. Pro quibus stant rationes ab Auerroë adductæ.

Primò: Vitiato instrumento, quo eliciuntur aliquæ actiones, necessariò debent lædi omnes operationes, quæ per illum fiebant: sed calor influens, qui est instrumentum, quo omnes actiones fiunt, læditur per febrē: ergo in febre omnes actiones naturales læduntur.

Secundò: In aliqua natura calida à naturali calore fiunt omnes actiones naturaliter: ergo superueniente febrili calore, ac præternaturali, omnes fiunt læsæ.

§. II.

Pars sustinenda eligitur.

Resoluendum: Quod non est necessarium omnes operationes lædi in febre: sic Mercatus *lib. 1. de febrib. Massaria, in praxi, Carreirus in fin. 14.*

Probat; Cum sit latitudo in temperie debita vnicuique facultati pro suis operationibus: sed aliæ habent maiorem latitudinem, intra quam facultas naturaliter operatur, quàm aliæ: ergo in febrili calore potest poni vel in eodē subiecto in diuersis partibus, vel in diuersis subiectis in eadem parte calida temperies, quæ pro aliis actionibus sit proportionata, pro aliis improporionata. Probat minor, nam in parte frigidiore, vel in subiecto frigido diuerso latitudo est, intra quam calor lædat, quàm in bilioso subiecto, aut in parte bilioso; ideo enim biliosi facilius delirabunt, & melancholici, quàm pituitosi: ergo datur latitudo intra quam potest magis aut minus lædere febris.

§. III.

Soluntur Auerroës fundamenta.

AD 1. respondetur: Quod calor influens est instrumentum omnium operationum: sed medio illo fiunt, ut cum tali latitudine, ita ut aliæ potentia peccant naturalitatem caloris maiorem quàm aliæ, sic restrictores potentia, & locomotiuæ cum intensiori calore fiunt perfectiores, quàm pulsifica, ac vegetatiua, & in biliosis minor intensio febris sufficit pro delirio, quàm in melancholicis: quod idem contingit in artificialibus, in læsione ferræ pro aliis actionibus potius quàm pro aliis sit impedimentum, si vitiatur.

Ad 2. respondetur: Quod, calore febrili superueniente, fiunt omnes præternaturales, si febrilis calor exuperet latitudinem, quæ debetur pro illis; non verò respectu earum pro quibus manet intra latitudinem, in qua vicem gerit naturalis instrumenti.

Ex quo patet; quod propositio Auicennæ est indefinita, docens, quod febris valet omnes lædere operationes, non in quauis intensione, sed in ea in qua exuperet latitudinem requisitam iuxta naturam facultatis, aut propriæ illius temperiei.

RESOLVTIO IX.

E Vtrum caliditas iræ, & laboris possit esse febris

§. I.

Fulcitur pars affirmatiua.

Videtur quod sic. Primò: Quia calor est febrilis, quia præternaturalis: sed calor ab ira, aut labore communicatus est præternaturalis, & improporionatus: ergo est febrilis.

Secundò: Ita est animæ passio: sed excedens calor ortus ab animæ passione est febrilis: ergo caliditas iræ est febrilis. Patet minor. Quia animi pathemata ponit Galenus & Auicenna inter febrium causas.

§. II.

Sancitur doctrina Auicenna

Resoluendum : Quod calor excedens ab ira & labore proueniens, si non fiat in humoribus, spiritibus, aut partibus solidis habitualis, non est dicendus febris.

Probat 1. Quia quoad usum medicum ille calor dicendus febrilis, qui causam habet permanentem intra corpus, & per cuius ablationem petit auferri: sed caliditas iræ, & laboris dum non ultimatur, & fit per modum facti in spiritibus, humoribus, aut partibus solidis, non potest conseruari intra corpus, nec illius ablatio indiget ablatione alterius causæ: ergo non est dicendus febrilis.

§. III.

Soluuntur Rationes dubitandi.

Ad 1. responderetur: quod licet calor ille sit improporcionatus, non habet causam conseruatiam, nec indiget auxilio medico, quo auferatur; & ideo licet habeat physicam entitatem febrilem, non tamen quæ speculatur à Medico, qui solum agit de dispositionibus præternaturalibus, quæ dum superueniunt, indicant sui ablationem per auxilium medicum; non autem præternaturales dispositiones, quæ sine illo possunt auferri, quales sunt illæ quæ pendent à causa quæ ex se auferitur, & ex cuius ablatione auferitur similiter talis dispositio.

Ad 2. responderetur: Quod ita causat calorem dupliciter: vno modo quatenus in illa sanguis, & spiritus mouentur ad cor, de qua inquit Diuus Thomas, quod est efferuescentia sanguinis circa cor, & hic calor, cessante passione, remittitur sine medico auxilio; alio modo causat calorem, quatenus occasio est, ut spiritus & sanguis commoti putredinem, aut vstionem patiantur, & tunc fit febris diaria, aut humoralis, quæ quia pendet à calore habituali in spiritibus aut humoribus, petit remedium medicum, quo auferatur causa, & Febris.

R E S O L V T I O X.

Vtrum febris subiectum sit aliud à Substantia viuente?

§. I.

Schegkij & Salustij Siluiani referuntur opiniones.

Schegkij triplex febrium adinuenit subiectum in nostro corpore: pro diaria spiritus; pro humoralis humores; pro hectica substantiam viuentem. Sed cum spiritus & humores non viuant, & morbus sit passio viuentis; Siluianus lib. 1. de re medica. hoc triplex subiectum contendit adinuenire diuersum in ipso corde, in quo triplicem distinguit substantiam; fibrosam, ac seminalem in qua inhæret hectica; spirituosam, in qua inhæret diaria; carnosam, in qua inhæret humoralis febris; ita ut cor vnicum secundum diuersas sui partes, omnium febrium sit dicendum proprium subiectum.

Prima opinio in eo fulcitur, quod datur triplex differentia febrium; humoralis, diaria, ac hectica; quæ omnes solum differunt penes diuersum subiectum inhæSIONIS, in quo per modum habitus quælibet existit: sed hectica sola existit in substantia viuentis per modum habitus: ergo diaria in spiritibus,

A humoralis in humoribus, per modum habitus petunt inhæSere: nulla enim alia est substantia intra nostrum corpus, quæ possit esse subiectum inhæSIONIS.

Secundæ opinionis fundamentum est, quod morbus cum sit passio viuentis, debet inhæSere viuenti; & cum febris sit morbus vniuersalis respiciens corpus se primò, debet in ipso assignari substantia in qua inhæreat; & cum triplex febris detur, diuisione desumpta ab ipso subiecto, triplex substantia in ipso corde, quæ pro triplici febre habeat rationem subiecti debet assignari: ergo in corde admittenda est fibrosa substantia pro febre hectica, spirituosam pro diaria, carnosam pro humoralis febre tanquam illius determinatum subiectum.

§. II.

Deciditur subiectum inhæSIONIS febris ut sit.

Resoluendum 1. Quod quælibet pars viuens, in qua potest inhæSere calor præternaturalis lædens operationes, est proprium subiectum inhæSIONIS Febris.

Probat: Proprium febris subiectum est quæcumque viuens substantia, in qua potest inhæSere præternaturalis calor lædens operationes, cum hic sit febris: Sed nulla est pars viuens, in qua non possit inhæSere calor præter naturam lædens operationes: ergo quælibet pars viuens nostri corporis est aptum subiectum in quo possit inhæSere febris.

§. III.

Traditur subiectum febris quæ est morbus communis.

Resoluendum 2. Quod febris, quæ est morbus communis toti corpori, habet pro subiecto cor, & reliquas nostri corporis partes.

Probat: Illa febris dicitur morbus communis, à qua læditur cor, & ab illo medio sanguine & spiritibus calor diffunditur per omnes corporis partes: ergo in illa ipsum cor, & reliquæ corporis viuentes partes sunt proprium subiectum.

§. IV.

Explicantur subiecta inhæSIONIS caloris febrilis prout est habitualis.

Resoluendum 3. Quod calor febrilis habitualis, prout abstrahit ab hoc quod dicatur febrilis, proprie, aut causaliter habet pro subiecto inhæSIONIS spiritus, humores, & solidas corporis partes.

Probat: Calor habitualis dicitur, qui ortus à forma ab ipsa valet foueri, ac conseruari: sed febrilis calor qui ortus à forma valet ab illa conseruari, & ut præternaturalis toti corpori communicari, non potest non oriri in spiritibus, humoribus, aut partibus viuentibus: ergo febrilis calor habitualis in spiritibus, humoribus, aut partibus viuentibus debet necessariò, ut habitualis est, inhæSere. Pater minor, quia solum spiritus, humores, & viuentes partes ad integrant animal, tanquam substantiæ, ex quibus valet pullulare calor à forma.

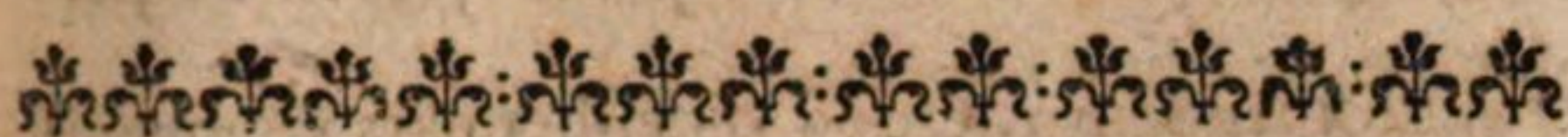
§. V.

Soluuntur fundamenta Schegkij, & Salustij.

Ad Schegkij fundamentum dicimus: Quod triplex genus datur distinctum penes subiecta, in quibus calor, qui est febris, aut causa febris, intra corpus

corpus inhæret. Vnde licet febris tantum dicatur, provt viuenti inhæret, ipse tamen calor, qui est febris, & viuenti inhæret; provt pullulat ab anima, & est per modum habitus in partibus viuentibus, dicitur hectica febris. Provt pullulat in spiritibus, & ab illis communicatur partibus viuentibus; in spiritibus dicitur febrilis causaliter; in viuentibus partibus, dicitur febris. Sic similiter qui pullulat ab humoribus, in illis est habitualis & febrilis, viuenti communicatus, est febris, quia solum provt viuenti inhærens est morbus.

Ex his patet ad fundamentum Siluiani: Quod quilibet calor viuenti inhærens, si præternaturalis, est febris; distinguitur tamen penes tria subiecta, in quibus vt febrilis oritur, & à quibus fouetur, aut communicatur viuenti.

SECTIO II.

De differentiis febrium.

A M E T S I Febris pro formali vna sit dispositio præternaturalis, & febris pro materiali vnus sit præternaturalis calor; variæ tamen penes illum attenduntur differentiæ accidentales, desumptæ ex eis, ex quibus pro ipsa febre curanda variæ possunt desumi indicatiuæ curationes. Et ideo febris ratione subiecti inhærens alia dicitur particularis; alia toti corpori vniuersalis. Ratione modi quo fit præternaturalis calor; alia fit sola acquisita noua intensione; quæ febris simpliciter dicitur; alia ratione modificationis solius, aut modificationis, & simul intensiōis caloris, & talis dicitur maligna aut pestilens. Ratione diuersi caloris, alia febris dicitur mordax, alia mitis, alia vehemens alia remissa. Ratione temporis, alia dicitur nocturna, alia diurna, alia dicitur continua, alia intermittens. Ratione accidentium febres concomitantium, alia febris dicitur colliquans, alia horrida, alia Afodes, alia Helodes, alia syncopalis, alia Epiala, alia Lipyria. Ratione verò causæ, à qua febrilis calor oritur, & à qua fouetur, & conseruatur habitualiter; alia febris dicitur diaria, alia humoralis, alia hectica. Et hæc est præcipua, ac prima diuisio, à qua primo indicatio curatiua desumitur, & cui reliquæ superueniunt differentiæ febrium accidentales; & iuxta illam prosequemur infra reliquiarum febrium diuisiones, indicationes, & curationes.

RESOLVTIO I.

Vtrum sub febre sint aliquæ essentiales differentiæ?

§. I.

Vallesij, Mercati, Mercurialis, & aliorum opinio proponitur.

C Ommuniter recipiunt medici aliquas essentiales differentias esse admittendas; sed non communi assensu hanc profitentur opinionem. Mercurialis lib. 5. de febribus cap. 2. iudicat, quod differentiæ, quæ vt essentiales admittuntur à medicis, metaphorice debent dici tales, quia febris est accidens, & omne accidens est ens metaphoricum: Sed cur accidentia, si non sunt essentia, ponantur in præ-

A dicamentis; non explicat vir iste aliàs Philosophus Mercatus lib. de febribus diuisionem febris, in febrem habitum, & febrem dispositiōem iudicat essentialem: & simul admittit, quod febris calor, provt in spiritibus, etiam potest dici habitualis. Vallesius lib. 4. Controuersiarum, capit. 2. & in compendio de febribus, nullam aliam differentiam febrium iudicat essentialem, nisi quæ diuiditur in habitum, & dispositionem. Paschasius in scholiis lib. 2. differentias febris desumptas à materia tenet dicendas esse essentiales. Idem tenet Rudius lib. 3. de febribus cap. 5. quos sequuntur & alij.

B Quibus fauet Primo, Galenus, qui lib. de differentiis febrium, antiquiores reprehendit; quia nullas essentiales febrium differentias adduxerunt. Hippocratem verò laudat, qui lib. 6. Epidemion, p. 1. text. 19. quatuor adducit febrium differentias. Prima: *Febrium hæc quidem manui sunt mordaces, hæc vero mites, hæc autem non mordaces, sed post insurgentes, alia vero acuta, sed quæ manui succumbunt.* Secunda: *Febres quadam sunt statim exardentes, quadam semper pusillæ, & sicca.* Tertia: *Febres alia sunt salsuginosæ, quadam statibus plena, aspectui graues, nonnullæ tactui humectæ.* Quarta: *Febres alia vehementer rubidæ, pallidæ alia, & alia huiusmodi:* Sed ex his Galenus loco citato tres priores essentiales iudicat: ergo plures differentiæ essentiales febrium sunt admittendæ.

C Secundo: febris est calor: sed sub calore sunt plures differentiæ essentiales: ergo febris potest habere plures differentias essentiales. Probatur minor. Tum quia Conciliator diff. 59. & 87. & Fernelius lib. 2. de abditis rerum causis cap. 7. & lib. 4. Physiologia, cap. 1. respectu caloris elementalī, cœlestis, & viuentis; id constanter defendunt. Tum 2. Quia caloris diuisio in calorem febrilem seu præter naturam; & calorem naturalem, est diuisio essentialis caloris in proprias species: sicut enim effectus illorum differunt specie, similiter debent & ipsi calores specie differre. Tum 3. Quia calor præternaturalis corrumpit naturalem, vt apparet in putredine, quæ est corruptio caloris natui à calore extraneo: ex quo apparet quod non sint eiusdem speciei, nihil enim sibi est contrarium. Tum 4. Quia morbus & sanitas differunt: & consequenter debent differre calor naturalis in quo consistit sanitas; & calor præternaturalis qui est morbus: ergo sub calore sunt plures differentiæ essentiales.

Tertio; Habitus & dispositio sunt species qualitatis: sed febris diuiditur in hecticam, quæ est habitus; & in humoralem, & diariam, quæ sunt dispositiones: ergo febris diuisibilis est per differentias essentiales.

§. II.

Modernorum amplector Opinionem,

R Esoluendum: Quod nullæ dantur febris essentiales differentiæ. Sic tenet Carreirus fen. 1. 4. disp. 3. q. 3. & Matamoros lib. 1. de febribus tra. 2. disp. 6.

E Probatur 1. Omnis febris est calor, vt demonstrauimus: sed omnis calor est vnus secundum speciem: ergo omnis febris est vna secundum speciem. Probatur minor. Tum 1. Authoritate Auerrois 5. Collectan. cap. 2. vbi hanc defendit doctrinam, quem sequuntur Vallesius lib. de Sacra Philosophia, Veiga, lib. 1. de differentiis febrium c. 1. Carreirus fen. 1. 1. disp. 34. & alij citati à nobis Par. 1. resolut. Medicar. Tum 2. quia calor cœlestis est dispositio ad ignem, vt demonstrant radij in speculo recepti à Sole, & reflexione calorem stupæ communicantes, ad cuius intensiōem sequitur

forma ignis, quæ non nisi ab elementalī calore, vel ab illo eiusdem speciei potest produci Tum 3. Quia calor viuentis prouenit ab eius forma mixta, vt virtualiter eminenter continet ignem; & idēd eiusdem speciei debet esse cum ignis calore, vt demonstraui-mus *part. 1. Resolutionum Medicarum. Disput. 2. sect. 2.* Tum 4. quia intensio fit à simili qualitate in specie, & calor viuentis intenditur, & à calore cœlesti, & elementalī calore: Tum 5. quia cum vni vnum sit contrarium ex Aristot. *lib. metaph. & in lib. de cœlo* si differrent specie, non posset esse frigus contrarium calori cœlesti, elementalī, & viuentis, quod demonstrat experientia, nisi essent vnus specie calor: ergo omnis calor est vnus secundum speciem.

Probat 2. Differentiæ quæ dantur per aliqua accidentia diuisi, sunt accidentales: sed differentiæ ab Hippocrate adductæ omnes dantur per aliquod accidentale calori febrili, vt discurrenti patebit: ergo omnes sunt differentiæ accidentales.

Probat 3. Si aliquæ essent differentiæ essentialēs febris, maxime ea, qua febris diuiditur in febrem habitum, & febrem dispositionem: sed hæc diuisio tantum potest dici modalis: ergo nulla diuisio febris est essentialis. Probat 4. minor. Tum quia in probabiliiori opinione habitus, & dispositio, & aliæ species qualitatis non sunt essentialēs, sed maiori ex parte modales. Tum quia secundum rem febris diaria, humoralis, & hectica sunt dispositio: & hectica tantum potest dici habitus secundum modum quo inhæret, non autem secundum rem; quia in re omnis calor est facile mobilis à subiecto: ergo hæc diuisio tantum potest dici modalis.

§. III.

Soluntur primo propter proposita fundamenta.

Ad 1. respondetur: quod febrium differentiæ licet non sint essentialēs, quia non dantur per differentias essentialēs diuidentes febrem; vocantur à Galeno essentialēs, quia respectu curationis, quam maxime intendit medicus, sunt quammaxime necessariæ.

Ad 2. Respondetur. Tum 1. Quod deueniat à veritate Conciliator & Fernellius. Tum 2. Quod calor naturalis, & præter naturam non differunt in esse caloris, nisi tantum modaliter; quia à calore vt moderato resultat sanitas, qua modificatur ad bene operandum: à calore vt immoderato resultat morbus, quo modificatur ad malè operandum. Tum 3. Quod calor naturalis non corrumpitur à præternaturali in esse caloris; cum potius intendatur; sed solum variatur modificatio, ratione cuius mutatur operatio. Tum 4. Quod quia morbus, & sanitas sunt modi inter se specie diuersi; & calor modificatur per illos ad operandum naturaliter, aut præternaturaliter; inde prouenit, quod calor naturalis, & præternaturalis non differant essentialiter, sed tantum modaliter.

Ad 3. Respondetur: Quod habitus, & dispositio sunt in duplici differentia: alter est habitus, seu dispositio secundum rem, & secundum modum; alter est habitus secundum rem, qui secundum modum potest esse dispositio, qualis est scientia dum inchoat, vt docet Diuus Thomas: altera est dispositio secundum rem, quæ dicitur habitus secundum modum, quo inhæret subiecto, qualis est febris hectica, quæ quia calor est, est dispositio, & qualitas facile mobilis, à subiecto; at verò ex modo quo inhæret, quia fouetur ab anima in partibus viuentis, licet ex natura sua sit facile mobilis, sit difficile mobilis secundum modum.

RESOLVTIO II.

Vtrum diuisio febris, in febrem morbum, & febrem accidens sit admittenda.

§. I.

Donati ab Altomari, Mercati, & aliorum refertur opinio.

Febrem morbum nullus non admittit Medicorum. Sed quod aliqua febris possit dici accidens; contradicit Auicenna *fen. 1. 4. tra. 1. c. 1.* sequuntur Donatus ab Altomari *lib. de medendis febribus p. 1. c. 10.* Ludouicus Mercatus *tom. 2. lib. 2. Masarias lib. 7. Praxeos:* quorum hæc sunt fundamenta.

Primò: si febris esset accidens seu symptoma, vel esset symptoma in exeunte mutato, vel in qualitate mutata, vel in actione læsa: sed non est exiens mutatus nec actio læsa cum nec consistat in substantia, nec in actione; nec est qualitas mutata, cum qualitas mutata, quæ est symptoma, non lædat operationes. sicut lædit omnis febris: ergo nulla est febris quæ nō sit morbus.

Secundò: Omnis febris est entitas permanens; sed accidens consistit in motu aut actione: ergo Febris non est accidens.

Tertiò: Si aliqua Febris esset accidens, maxime illa quæ oritur ex inflammatione: sed Febris orta ex inflammatione non potest dici accidens: ergo nulla Febris potest dici accidens. Probat 1. minor. Tum 1. Quia omnis Febris lædit operationes; & quidquid lædit per se primo operationes est morbus. Tum 2. Quia inflammatio non est causa Febris, nisi ratione putrescentis humoris manentis in illo; ratione cuius non potest accidens dici, aliàs febris orta ex putredine humoris intra venas etiam esset Febris accidens: & nulla febris humoralis esset Febris morbus. Tum 3. Quia si Febris orta ex inflammatione, quia oritur ab illa, dicitur accidens; similiter febris, quæ à tristitia, aut alia passione animæ, quia oritur ab illa esset accidens; & omnis quacumque febris, quæ ab alia quacumque causa oritur. Tum 4. Quia sub nullo genere febrium potest admitti: ergo febris orta ex inflammatione non est accidens.

§. II.

Amplectitur pars affirmatiua.

Resoluendum affirmatiue. Sic tenet Matamoros *lib. 1. de febribus tract. 2. disp. 8.* & citati ab ipso. Vega, Gentilis, & alij Auicennistæ. Rhasis *lib. 17. continens, cap. 2.* Fernellius *lib. 8. Patholog. cap. 8.* Eustachius Rhodius *lib. 3. c. 7.* Vallesius *lib. 5. Controuersiarum c. 23.* & *lib. 1. de differentiis febrium.* Mercurialis *lib. 5. practic. c. 2.* Brauus Salmanticensis *lib. de different. febrium* quos eisdem Authores citat, & sequitur Doctor Cyprianus de Maroia *lib. 1. de different. febrium, q. 6.* Probat 1. ex Galeno *lib. 1. artis curatiue ad Glauconem cap. 3. §.* Reliquæ verò febres nonnullæ ex humoribus accenduntur, & quæ ex inflammationibus fiunt, sunt velut quædam accidentia partium phlegmone laborantium: Ergo aliquæ febres sunt accidens.

Probat 2. Si aliquid obstarat quo minus febris posset dici accidens, maxime quia omnis febris est morbus: sed non est inconueniens; quod morbus possit esse symptoma, seu accidens: ergo non est inconueniens, quod detur aliqua febris, quæ sit symptoma.

toma, aut accidens. Probatur minor: non est inconueniens, quod aliqua entitas, quæ est accidens subsequutum à morbo, ratione cuius dicitur symptoma, valeat lædere operationes, & respectu huius dicatur morbus, vt apparet in febre ex bubone orta: ergo non est inconueniens, quod id, quod est morbus, possit esse symptoma seu accidens.

Probatur 3. Si ab intemperie reperta in aliqua parte trahatur humor, fit tumor præter naturam: sed huiusmodi tumor respectu intemperiei à qua fit, est symptoma, seu accidens; respectu actionum quas lædit, est morbus: ergo sicut in morbis in mala compositione tumor potest dici morbus accidens; in morbis in intemperie febris orta à tumore poterit dici febris accidens.

§. III.

Soluuntur primo adducta fundamenta.

AD 1. respondetur: Quod febris est symptoma in qualitate mutata, & quod qualitas mutata, vt symptoma non lædit operationes, quia symptoma, vt symptoma est, solum habet quod sit effectus necessariò subsequutus à morbo; at verò si illud quod est symptoma, vltèrius habeat rationem morbi, prout talis habebit lædere operationes.

Ad 2. Respondetur: Quod accidens, seu symptoma in actione læsa consistit in actione; reliqua verò vel sunt substantia, quale est exiens mutatum; vel qualitas, quale est qualitas mutata.

Ad 3. Respondetur: Tum 1. Quod febris lædit operationes, prout est morbus, non verò prout dicitur accidens, seu symptoma; quia vt sic solum dicit, quod sit id, quod necessariò sequitur ad morbum. Tum 2. Quod febris orta à putredine inflammationis dicitur accidens, seu symptoma, quia sequitur ab eo, quod morbum constituit; & quod ad morbum sequitur, est symptoma; febris verò orta ab humorum putredine, cum non sequatur à morbo, non dicitur morbi effectus, seu symptoma. Tum 3. Quod febres ortæ ab animæ passionibus, vel ab aliis causis, quæ non sunt morbi, non dicuntur febris accidens, quia solum intendimus illam febrem denominare accidens, quæ est symptoma subsequutum à morbo. Tum 4. Quod febris accidens orta ex putredine humoris contenti in phlegmone est febris humoralis, cum oriatur ex calore communicato ab humore putrescente, licet posset diaria cum illa complicari, & idèd vocatur diaria à Galeno, vel quia in illa non apparent signa febris putridæ, quæ est morbus communis.

Ad 4. Respondetur: Quod quælibet febris accidens reducitur ad genus causæ materialis, à quo fouetur.

RESOLVTIO III.

Vtrum febris Lipyria sit febris morbus, aut accidens?

§. I.

Vallesij, & Matamoros opiniones proponuntur.

MAtamoros lib. 1. de febribus tract. 2. disp. 10. cum Lipyria febris sit, in qua interiora vruntur, & exteriora algent, duplicem eam admittit cum Galeno lib. de inæquali intemperie cap. 7. quem sequitur Auicenna fen. 1. 4. tract. 2. cap. 50. Alia quæ fit ex bile putrida partes internas vrent, & ex imputri, & frigida pituita reperta in externis partibus, & ipsas infrigidant;

Alia fit ab interni alicuius visceris inflammatione, seu phlogosi ad se trahente spiritus vitales, & sanguinem extraneorum partium, quorum defectu ipsæ frigent; interna verò eorum præsentia calidiora redduntur. De hac asserit esse febrem accidens subsequutum ab inflammatione, vt intendit Galenus 4. Aphorism. com. 48. & subscribit Aëtius tetrabili 1. sermone 2. cap. 88. Alteram verò lipyriam non esse accidens, sed tantum morbum; quod doceri contendit à Galeno 7. Aphor. com. 73. Vallesius verò lib. 5. controuers. c. 9. nullam lipyriam esse accidens, sed morbum asseribat, quia non procedit ab inflammatione tanquam à causa conseruante, sed tanquam à causa remota.

BQuod autem febris lipyria proueniens ab inflammatione sit accidens, probatur: Quia febris illa dependet continenter ab inflammatione, quæ est morbus, ab eius positione ponitur, ad eius ablationem aufertur: ergo est accidens, seu symptoma subsequutum ab illo.

§. II.

Lipyria ex putredine orta, admittitur quod sit morbus.

Resoluendum: Quod febris lipyria, quæ non pendet ab inflammatione, prout febris est, non est febris accidens. Probatur, febris lipyria, prout febris est, non pendet ab alio morbo, sed tantum ab humore biliolo putrescente in partibus internis: sed omnis febris, quæ vt febris est accidens, est symptoma subsequutum ab alio morbo, seu inflammatione: ergo febris lipyria ex bile putrida orta non est febris accidens.

§. III.

Lipyria orta ex inflammatione quid sit?

Resoluendum 2. Quod febris lipyria orta ex interni visceris inflammatione, est febris accidens, prout febris est. Probatur: febris accidens dicitur, quæ vt symptoma sequitur ad morbum: sed febris lipyria orta ex inflammatione ad inflammationem sequitur tanquam illius symptoma: ergo est febris accidens.

§. IV.

Vtriusque febris deceditur ratio symptomatis.

Resoluendum 3. Quod ratio constitutiua febris lipyriæ in esse talis, vtrique febre est accidens. Probatur: Ratio constitutiua febris lipyriæ in esse talis est frigiditas concomitans illam; sed concomitans frigiditas respectu cuiusvis febris est accidens, quod potest adesse, & abesse à febre, sine illius corruptione: ergo respectu rationis constitutiua febris lipyriæ in esse talis rectè dicitur, quod vtraque lipyria est accidens.

§. V.

Soluuntur dubitandi rationes.

EX dictis patet quid dicendum sit pro rationibus dubitandi.

RESOLVTIO IV.

Vtrum sint differentiae accidentales febris in communi?

§. I.

Partitur febris in Factam, & Fientem.

Resoluendum 1. Quodd febris alia est fiens, alia febris facta. Sic deducitur ex Hippocrat. lib. 3. *Epidemion, part. 1. tex. 29.* & ex Galeno lib. 8. *Methodi, cap. febris fiens est febris, quae secundum esse, & secundum modum quo inheret in viuentibus partibus est dispositio.* Ut apparet in febre Diaria, & humorali, quae licet ex modo quo inheret in spiritibus & humoribus calor sit habitualis, prout fit febrilis communicatus partibus viuentibus, est dispositio secundum modum, & secundum rem. Febris facta, est quae licet sit dispositio secundum esse, secundum modum est habitus, & ideo dicitur febris habitualis: huiusmodi est febris hectica, quae est calor per modum habitus inherens viuenti, à cuius forma oritur.

§. II.

Partitur febris in Simplicem, & Compositam.

Resoluendum 2. Quodd febris alia est simplex alia est composita: sic tenet Galenus lib. 1. *de differ. februm*, quem sequitur Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. c. 1.* Febris simplex est, quae alteri non est complicata, ut si sola superueniat Tertiana. Febris composita est, quae alteri complicatur, ut si simul Diaria cum humorali; aut humoralis cum hectica reperiatur.

§. III.

Partitur febris in Continuum, & Intermittentem.

Resoluendum 3. Quodd febris alia est Continua, alia Intermittens, seu interpolata: sic docet Galenus lib. 2. *de differentiis februm, c. 1.* & Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 1.* Febris continua est, quae continuo affligit sine eo quod perueniat ad infebricitationem: sic contingit in Diaria, & hectica; in continente, & aliquibus aliis humoralibus. Febris intermittens est, quae peruenit ad infebricitationem.

§. IV.

Partitur febris in Acutam, & non acutam.

Resoluendum 4. Quodd febris alia est acuta, alia non acuta: sic deducitur ex doctrina Hippocratis lib. 2. *Aphorism. 23.* & ex Galeno lib. 2. *de diebus decretoriis c. 12.* Febris acuta est, quae intra quatuordecim dies terminatur non sine periculo. Febris non acuta est, quae terminatur ultra quatuordecim dies non sine periculo.

§. V.

Partitur febris in Chronicam, & non chronicam.

Resoluendum 5. Quodd febris alia est chronica, alia non chronica: sic tenet Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 1.* Febris chronica est, cuius duratio in longum tempus protrahitur. Febris non chronica est, cuius duratio non protrahitur.

A

§. VI.

Febris diuiditur in Nocturnam, & Diurnam.

Resoluendum 6. Quodd febris alia est diurna, alia nocturna: sic tenet Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 1.* Febris diurna est, quae maiori ex parte per diem affligit. Febris nocturna est, quae maiori ex parte affligit per noctem.

§. VII.

Partitur febris in Putridam, & non putridam.

Resoluendum 7. Quodd febris alia est putrida, alia non putrida. Sic tenet Galenus lib. 1. *de different. febr.* & Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 1.* Febris putrida est, quae ex putredine alicuius substantiae corpus adintegrantis oritur: Sic communiter contingit fieri febres humorales, & raro febres Diarias; rarissime vero febres hecticas. Febris non putrida est, quae sine putredine in aliqua parte corpus adintegrante fit. Sic communiter fit hectica, & Diaria, & fiunt febres Synochi sine putredine.

§. VIII.

Partitur febris in Diariam, Humoralem, & Hecticam.

Resoluendum 8. Quodd febris alia est diaria; alia humoralis; alia hectica. Celebratissima haec diuisio desumitur ex Hippocrate lib. 6. *Epidem. part. 8. tex. 13.* Eam docuit Galenus libro *de different. februm, cap. 1.* & *cap. 2.* Sequitur omnis Dogmaticorum consensus. Febris diaria est calor febrilis ortus ab spirituum vitalium praeternaturali calore. Febris humoralis, est calor febrilis ortus ob humorum praeternaturalem calorem. Febris hectica est, calor febrilis ortus ab anima determinata per substantificum temperamentum per excessum calidorum elementorum prauersum.

RESOLVTIO V.

Vtrum calor, ut febris est, sit diuisibilis diuisione accidentis in subiecta per ordinem ad spiritus; humores; & partes viuentes?

§. I.

Suadetur pars affirmatiua.

Videtur quodd sic. Primò: Quia calor ut febris diuisione accidentis in subiecta est diuisibilis per ordinem ad subiecta, in quibus febris potest inherere: Sed febris potest inherere in spiritibus, humoribus, & partibus viuentibus: ergo potest diuidi per ordinem ad illa. Probat minor: Potest inherere in partibus nostrum corpus adintegrantibus: Sed ex Hippocrate lib. *de alimento.* Partes nostrum corpus adintegrantes, sunt continentia, id est partes viuentes; contenta, id est humores; & impetum facientia, id est spiritus: ergo febris potest inherere in illis.

Secundò: Galenus lib. *de different. febr.* diuidit febrem in humoralem, diariam, & hecticam: sed febris Diaria est calor praeternaturalis ortus in spiritibus: febris humoralis est calor praeter naturam

ortus

ortus in humoribus : febris hectica , est calor præter naturam ortus ex partibus viuentibus : ergo diuisio febris per ordinem ad hæc subiecta , est diuisio accidentis in subiecta.

Tertio : Auicenna *fen. 1. 4. doct. 1. c. 1.* definiens febrem docet, quod ad eius essentiam requiritur, quod sit calor habitualiter inhærens in aliqua parte corporis : sed in febre Diaria in solis spiritibus est per modum habitus; in Humorali in solis humoribus; in Hectica in solis partibus viuentibus : ergo per ordinem ad hæc subiecta potest diuidi diuisione accidentis in subiecta.

§. II.

Pars præfertur negatiua.

Resoluendum: quod calor, qui est febris entitatiuè, non potest diuidi diuisione accidentis in subiecta per ordinem ad spiritus, humores, & partes viuentes.

Probat: Calor, qui est febris, est morbus pro materiali, ex cuius positione resultat in parte, in qua inhæret, morbus pro formali: sed morbus formaliter sumptus non potest inhære in parte non viuente: ergo calor qui pro materiali est febris, non potest inhære in spiritibus, nec in humoribus: ergo nec diuidi diuisione accidentis in subiecta per ordinem ad illa. Probat minor: Morbus formaliter sumptus, sicut & sanitas, sunt dispositiones ad benè vel malè eliciendas actiones vitales, & idè dicuntur passionnes viuentis: sed dispositiones ad benè, vel malè eliciendas vitales operationes non possunt recipi nisi in partibus viuentibus: ergo non possunt inhære in parte non viuente.

§. III.

Prescribitur diuisum ad proposita subiecta.

Resoluendum 2. Quod calor febrilis, prout abstrahit à calore, qui entitatiuè est febris, aut solum causaliter, diuiditur diuisione accidentis in subiecta per ordinem ad spiritus, humores, aut partes viuentes.

Probat: Calor præternaturalis, qui inhæret in partibus viuentibus, est febris entitatiuè inhærens in ipso viuento; calor præternaturalis qui in spiritibus, aut humoribus inhæret, est febrilis, in quantum communicatur ipsis partibus viuentibus: ergo calor febrilis, prout abstrahit ab hoc quod sit febrilis causaliter, aut entitatiuè, est diuisibilis diuisione accidentis in subiecta per ordinem ad spiritus, humores, & partes viuentes,

§. IV.

Soluntur rationes dubitandi.

Ad 1. responderetur: Quod calor qui est febrilis, petit inhære non in quibuslibet partibus ad integrantibus nostrum corpus, sed in illis tantum, quæ illud adiungunt ut viuentes, quarum modificat vitales operationes.

Ad 2. responderetur: Quod Galenus diuidit febrilem calorem per ordinem ad prædicta tria subiecta, & febrem humoralem vocat, eum, qui ab humoribus communicatus inhæret partibus viuentibus; Diariam verò, eum qui communicatur ab spiritibus partibus inhæret viuentibus.

Ad 3. Responderetur: Quod Auicenna petit ad rationem febris, quod sit per modum habitus calor à quo fouetur febris: non tamen omnis calor qui est febris,

RESOLUTIO VI.

Quænam sit magis adæquata febris diuisio?

§. I.

Varia omnium Medicinæ Sectatorum opiniones proponuntur.

Omnium Medicorum Sectæ diuersis insistendo principiis laborant in tradenda febrium adæquata diuisione; ex quarum differentiis valeant diuersas etiam acquirere vias curandi. Empirici minus laboriosi persistunt; Morborum enim nec definitiones, nec causas perlustrant; insistent in curatione similia remedia pro similibus morbis proponentes; & idè apud istos nulla memorabilis differentiarum febrium subsistit notitia.

Methodici, qui tria genera morborum admittebant, scilicet in Laxitudine, in adstrictione, & medio inter hos modos; ad morbos in adstrictione reducunt febres, & eas diuidunt ratione causarum in duo genera, quorum alterum desumunt à causa effectrice, alterum à materia. Ratione materiæ, triplex genus admittunt cum Dogmaticis: alterum à spiritibus; alterum ab humoribus; alterum à pauperibus viuentibus desumptum. Ratione effectricis causæ Asclepiades duo constituit febrium genera: Alterum quod sit ab atomorum statione in corpore: & huiusmodi febres vocat Mites: alterum quod sit ab eorum corpusculorum obstructione, & febres huius generis vocat vehementissimas.

Archiatri, siue Spagirici sectatores; aliis insistentes principiis, cum tria admittant morborum genera; Alia quæ ex Mercurio, alia quæ ex sulphure, alia quæ ex sale, seu tartaro fiunt; sub morbis tartari febres constituunt: & Paracelsus *lib. de morbis tartari* tria constituit febrium genera, non desumpta à materia, ex qua fiunt, quia hæc sub tartaro est vna; sed à parte in qua generantur: Alia enim febris fit in stomacho; alia in hepate; alia in renibus: Et hinc alia febris est stomachalis, & alia hepatica, alia renalis, & has curare intendit.

Ex Spagiricis delirus Vanheltmont nouam in medicina hæresim intendens adstruere, à Paracelsistis diuersam, mente infirma procedens in mente ipsa febrem intimare contendens, qui cum febrem constituat in Archæi indignatione *tract. de febrib. cap. 11.* iuxta diuersas causas Archæum indignantes, febrium constituere differentias intendit. Et has tres esse admittit, vel admixtionem rei extraneæ; vel impressionem peregrinam; vel indignationem ab errore; à quibus si Archæus indignatur, triplex febrium genus prouenire posse delirauit.

Dogmaticorum plerique, tam antiqui quàm moderniores a læquatam febrium diuisionem: desumendam esse penes ordinem ad Continentia, Contenta, & Imperum facientia, decernunt. Sed discordes sunt in determinando, an secunda hæc diuisio conincidat cum humorali, Diaria, & Hectica febre.

Plures non coincidere ex Iunioribus tenent: Quia plures sunt febres, quæ nec sunt Diariæ, humorales, nec hecticæ; sed continentur sub febre, prout diuiditur per continentia, contenta, & impetum facientia; ergò amplior est diuisio febris in continentia, contenta, & impetum facientia, quàm quæ datur per febrem diariam, humoralem, & hecticam. Probat minor. Tum 1. quia ex Galeno *lib. 1. de febrib. cap. 7.* ex bubone oritur febris, quæ nec

nec est diaria, quia non fit à spiritibus; nec hectica, quia non oritur à partibus viuentibus; nec humoralis, quia nulla apparent illius signa. Tum 2. Quia Synochus sine putredine admittenda ex Galeno *lib. 9. methodi c. 2.* & vt apparet, nec est diaria, nec hectica, nec humoralis, quia nulla in illa apparent signa febris humoralis. Tum 3. Quia ex Galeno *lib. 8. methodi cap. 4.* febris potest oriri à chylo putrefacto, quæ à nulla substantia ex dictis potest denominari diaria, humoralis, aut hectica. Tum 4. Quia febris orta ex parte viuentis, quæ putrefit, non potest ad aliquam illarum reduci. Tum 5. Quia febris quæ ablatis spiritibus, aut humoribus remanet, cum ab illis non dependeat, à nullo illorum valet denominari. Tum 6. Quia ex excrementis tertiæ regionis fit febris, quæ neque est diaria, neque humoralis, nec hectica, continetur tamen sub febre ex contentis orta: ergo diuisio febris per ordinem ad continentia, contenta, & impetum facientia, amplior est, quam qua diuiditur in diariam, humoralem, & hecticam.

Secundò: Febris humoralis, & diaria non sunt veræ febris differentia: ergo febris non valet diuidi in illas. Probatur antecedens. Quia vt probauimus, calor in spiritibus, aut humoribus non est febris entitatiue, sed tantum causaliter.

Tertiò: Febris diaria, humoralis, & hectica sunt vna febris, à qua vnum indicatur remedium attemperandi per frigiditatem: ergo diuisio febris in illas non est generis in species, sicut diuisio per ordinem ad continentia, contenta, & impetum facientia.

§. II.

Ex Dogmaticorum doctrina sancitur diuisio adæquata febris.

Resoluendum 1. Quod adæquata est febris diuisio, qua diuiditur per ordinem ad continentia, contenta, & impetum facientia: Sic sancit Galenus *lib. de different febrium.*

Probatur de intrinseca ratione febris, prout attinet ad Medici speculationem; & constat ex Auicenna, est, quod vltimetur per hoc, quod habeat in nostro corpore esse per modum habitus in aliquo subiecto, à quo foueatur, & conseruetur: Sed triplex tantum potest reperiri subiectum intra corpus, in quo febrilis calor valeat reperiri per modum habitus, à quo possit foueri, & conseruari in partibus viuentibus: Ergo triplex genus febris per ordinem ad illud tantum potest admitti. Probatur minor, ex Hippocrate *lib. de alimento*, vbi docet *adintegrari corpus, ex continentibus, contentis, & impetum facientibus.*

§. III.

Febris diuisio in diariam, humoralem, & hecticam non diuersa indicatur ab ea, quæ diuiditur per ordinem ad continentia, contenta, & impetum facientia.

Resoluendum: Quod febris diuisio in diariam, humoralem, & hecticam coincidit cum diuisione febris per ordinem ad continentia, contenta, & impetum facientia.

Probatur 1. ex Galeno, qui per *impetum facientia* intelligit spiritus, per *contenta* intelligit humores, per *continentia* intelligit partes viuentes, in *commun. ad Hippocratis literam*: Sed febris diaria est quæ oritur à spiritibus: humoralis, quæ ab humoribus;

A hectica, quæ à partibus viuentibus: Ergo diuisio qua diuiditur per ordinem ad continentia, contenta, & impetum facientia, eadem est, ac diuisio qua diuiditur in diariam, humoralem, & hecticam.

Probatur 2. Nulla est febris, quæ non sit diaria, humoralis, aut hectica; aut quæ non sit reducibilis ad illas, vt constabit ex solutionibus argumentorum: ergo nulla est febris ex continentibus, contentis, aut impetum facientibus, quæ non sit diaria, humoralis, aut hectica.

§. IV.

Soluuntur dubitandi rationes.

Ad primi arg. probationes respondetur: Tum 1. Quod febris orta ex bubone plerumque habet adiunctam diariam, & ideo solet diaria dici à Galeno, & etiam quia non sunt in illa signa febris humoralis; proprie tamen dicenda est humoralis, prout pendet ab humore contento in bubone. Tum 2. Quod synochus licet ob rationes nuper dictas dici solet diaria, est humoralis, quia oritur & pendet à calore in facto humoribus. Tum 3. Quod ad humores reducuntur omnes substantiæ, quæ vel ordinantur ad eorum generationem, vt chylus; vel supersunt, vt eorum excrementa; vel ex excrementis eorum generantur: & ideo febres ex his ortæ dicuntur humorales. Tum 4. quod febris orta ex partibus viuentibus, cum pullulet ab anima, siue fiat ratione putredinis, siue ratione peruersionis temperamenti substantifici, est hectica. Tum 5. Quod febris permanens ablatis spiritibus, aut humoribus, reducitur ad diariam, aut humoralem; prout ab his, aut illis fuit producta. Tum 6. Quod febris orta ex excrementis tertiæ regionis reducitur ad humorem, cuius sunt excrementa.

CAd 2. Respondetur: Quod licet calor qui inhæret in humoribus, aut spiritibus, prout inhæret in illis sit solum causaliter febris, prout ab illis fuit communicatus partibus viuentibus, est entitatiue humoralis, aut diaria.

DAd 3. Respondetur: Quod febris diaria, humoralis, & hectica sunt vna tantum febris essentialiter; differunt tamen inter se diuisione accidentali penes respectus ad diuersas causas, quarum ablationem intendimus in curatione.

RESOLVTIO VII.

Vtrum ab humoribus non alteratis possit febris humoralis superuenire?

§. I.

Fernelij refertur opinio.

EVM tria sint subiecta in corpore, spiritus, humores, & partes viuentes, in quibus valet febrilis habitualis calor per modum facti permanere, in Dubium venit, quid in his superueniat substantiis, ratione cuius febrilis foueatur ab illis calor: & primò de humoribus inquirimus; an ab aliquo intra statum naturalem manente valeat oriri febris, & respectu eius febris, quam sola modificatione fieri diximus, non disputamus sub hac resolutione; sed tantum de febre noua intensione acquisita. Fernelius *lib. 4. de febrib. cap. 4. de bile*, fatetur quod in statu naturali potest febrem causare.

Cui fauet Primò Galenus, qui *lib. de morb. vulg. sect. 2.*

sect. 2. comm. 20. ex bile adusta videtur docere fieri febrem, §. Tertianæ fit ex bile multò magis quàm inflammata, causus ex inflammata non multo.

Secundò. Bilis in statu naturali permanet, nec febrem valet accendere, dum ab aliis humoribus frigidis eius caliditas attemperatur: Ergo si deficient reliqui humores attemperantes, vel ipsa in maiori quantitate producat, illius calor fiet intensior, & febrilis, manente ipsa in statu naturali.

Tertiò: dum bilis naturalis superabundans expellitur ad partes exteriores nostri corporis, quia separatur ab aliis humoribus frigidis, à quibus attemperatur, calor ortus ab illa causat febrem: Ergo nulla acquisita alteratione potest intra statum naturalem manens, febrem causare.

§. II.

Negatiua pars præfertur.

Resoluendum: Quòd nullus humorum, nisi extrahatur vitione, aut putredine ab statu naturali valet febrem causare. Sic communiter admittit schola Rationalium; & de reliquis humoribus communissima est omnium opinio, de bile.

Probat 1. Tum ex Galeno libro 2. de different. feb. capite 2. ubi probat quòd à naturali bile non fiat febris, quia non prouenit ab hac, adhuc dum in vtero aggregatur magna bilis copia ab aliis humoribus separata. Tum libro 2. de different. feb. cap. ult. §. At cum iam ad summum feruoris peruenierint humores accensi &c. Tum ex Aërio terrab 2. serm. 1. caput. 79. §. Cum igitur gignatur tertiana ex flaua bile putrefacta, ac mota, & extrahata: Ergo non potest à bile febris causari nisi sit alteratione à naturali statu deuians.

Probat 2. Intensior calor est, qui oritur ab spiritibus vitalibus, cum sit calidior pars, quæ naturaliter potest in corpore reperiri, vt part. 3. Resolut. medicar. probauimus; quàm calor ortus à bile in naturali statu: sed à spiritibus non potest, si permaneant in naturali statu; etiamsi augeantur, accendi febris diaria (vt patebit in resolutione sequenti) Ergo non potest febris à bile oriri manente intra naturalem statum.

Probat 3. Nullus finis est ob quem bilis in statu naturali valeat producere calorem febrilem; ergo non debuit ab eius forma produci, præcipuè cum ipsa; vt humor conseruatiuis, & non vt corruptiuus producat in corpore. Probat 4. antecedens: calor in bile ad nullum alium finem ordinatur, nisi ad illius conseruationem: sed continuò conseruatur absq; febrili calore: Ergo intensior ob nullum finem debuit in illa produci.

§. III.

Soluuntur rationes pro Fernelio adductæ.

Ad 1. respondetur: Quòd Galenus admittit bilem inflammata fuisse, antequam valeret tertianam causare.

Ad 2. respondetur: Quòd aliqualis calor remittitur in bile à frigidis humoribus; & aliqualis frigiditas in eis ab illa; sed non tantus, vt licet perueniret ad illum, febrem causare valeret.

Ad 3. respondetur: Quòd humor efficiens Erysipelatem est in statu præternaturali; idè enim à partibus pellitur, quia præternaturalis factus; maiori ad-

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

Aquisita acrimonia, & caliditate, partes irritat ad suam expulsionem; & idè febrem valet causare.

RESOLUTIO VIII.

Vtrum spiritus ratione putredinis valeant febrem causare.

§. I.

Pereda opinio refertur.

Quòd spiritus vitales nunquam ratione putredinis valeant causare diariam, contendit Pereda lib. 2. Scholio 1. Tum 1. Quia spiritus sunt substantiæ tenuis, quia non valent obstruere, nec absque obstructione potest fieri putredo. Tum 2. Quia spiritus continuò mouentur, & nunquam acquirunt quietem requisitam, vt possint putrefieri. Tum 3. Quia non habent excrementitiam humiditatem, sine qua non datur putredo. Tum 4. Quia si possent putrefieri, esset duplex diaria; alia à putredine, alia ab vitione orta; quæ cum non admittatur, non est dicendum, quòd ratione putredinis fiat febris à spiritibus.

Secundò: Spiritus vitales sunt corde calidiores: ergo sine putredine aut vitione valent febrem communicare partibus.

Tertiò: Spiritus vitales aëre frigido inspirato attemperari non valent febrem causare: sed à calido aëre attemperari non possunt: ergo sine putredine, dum aër est calidus, valent efficere febrem diariam.

§. II.

Sancitur communior opinio.

Resoluendum: Quòd communiter spiritus ratione vitionis febrem diariam causant; possunt tamen ratione putredinis causare illam.

Probat 1. ex Aristot. lib. 4. meteoror. Omnia putrescunt præter ignem. Et ex eodem, coctio, & putredo sunt passionis mixtorum, sed spiritus vitales sunt mixta perfecta: ergo possunt putrefieri. Probat 2. minor; fiunt ex aëre, & ex sanguine, qui mixtum perfectum est, valens animal, quod perfectissimum mixtum est, nutrire, vt part. 1. Resolut. medicar. probauimus, sed quod ex mixto recipit ad sui esse mixtas materias, fit mixtum: ergo spiritus vitales sunt mixta perfecta.

E Probat 3. Humores in corpore putrescunt, & ratione putredinis causant febrem; ergo similiter spiritus vitales. Probat 4. consequentia; nam similis causa potest superuenire pro putredine spirituum, ac pro putredine humorum in corpore: ergo eodem modo erit illis possibilis putredo.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

Ad 1. respondetur: Tum 1. Quòd licet spiritus non obstruant, possunt aliæ substantiæ obstruere, & esse causa vt spiritus putrescant.

Bb

Tum

Tum 2. Quod motus non omnino impedit putredinem. Tum 3. Quod ratione putredinis separatur humidum à sicco, & fit excrementitium. Tum 4. Quod est una diaria genericè, & non solet communiter parti in species, quia raro contingit quæ sit ratione putredinis, & quia non petit diuersam curationem omnino, in ordine ad quam maximè esset attendenda diuisio.

Ad 2. respondetur: Quod licet spiritus vitales sint corde calidiores in statu naturali, non communicant febrilem calorem; quia ab aëre attracto attemperantur; nisi à partibus, ab humoribus, aut ab ipsis putrefactis, aut vltis intensior calor producat in corpore impediens aëris attracti attemperationem.

Ad 3. Respondetur: Quod licet aër sit calidior, valet attemperare spirituum calorem; quia dum est calidus, trahitur in maiori copia, & nulla est tanta caliditas in aëre, vt non remaneat sufficiens frigiditas ad attemperandum naturalem calorem spirituum, nisi impediatur ab illa causa calida intra corpus, vel spirituum calor fiat naturali intensior.

SECTIO III.

De causis Februm.

FEBRIVM causas annumerat Galenus libro 1. de differ. februm capite 4. lib. de causis morborum, cap. 2. & ad quinque reducit genera, ad viciniam rei calidæ: ad putredinem: ad obstructionem, seu adstrictionem; ad alimentum calidum; & ad motum. Quarum operandi modum tradidimus part. 2. resol. medicar. in uniuersam pathologiam, disputantes de causis morbi calidi. Prosequemur tamen huius doctrinæ elucidationem in examen adducentes reliquarum Sectarum opiniones.

RESOLVTIO I.

Vtrum omnia genera causarum requirantur pro februm generatione?

§. I.

Vanhelmont refertur inuentum; Paracelsi assensus; Dogmaticorum dicendi modus.

EMPIRICI potius Operarij, quàm Philosophi respuunt causas februm inquirere. Methodici ad causas putredinis reducant februm causas. Dogmatici, qui febrem ponunt in priuatio pro formali, non esse illius speculantur tantum, qui esse positium admittunt, causam finalem denegant; Quia febris, quatenus morbus est malum quid, quod finis rationem inducere non valet: negant materialem, & formalem; cum febris non sit ens Physicum substantiale: efficientem libenter admittunt, & de illa instituunt disputationem. Paracelsus lib. de morbis tartari, materialem causam febrilis caloris iudicat esse tartarum efficientem ponit putredinem; & ex his omnem febrem oriri contendit. Van-

helmont, qui febrem ponit in Archæi deturpatione, deturpans admittit obiectum, & imaginationem deturpantem pro febris causis.

§. II.

De febre pro formali decisio.

RESOLVENDUM: Quod febris pro formali, prout est dispositio præternaturalis, licet habeat causam efficientem, non inducit rationem finis.

Probat: Causa finalis cuiuslibet actionis est terminus illius priuarius, & specificatiuus; sed febris pro formali, quæ est præternaturalis dispositio, non est terminus priuarius specificatiuus actionis, per quam producit: Ergo febris pro formali non induit rationem finis. Probat minor; febris pro formali est dispositio præternaturalis: quæ resultat ex positione præternaturalis caloris in corpore humano, vt patet ex dictis: Ergo non est terminus priuarius actionis, per quam producit.

§. III.

De febre pro materiali decisio.

RESOLVENDUM: Quod febris pro materiali induit rationem finis, & habet causam efficientem.

Probat de causa efficiente: Quia impossibile est aliquid de nouo poni in rerum natura, quod ab aliquo non receperit esse, aliàs esset à se, & esset prima causa. De causa finali patet; Quia præternaturalis calor, qui est febris pro materiali, est terminus priuarius & specificatiuus actionis calefactiuæ, per quam producit, & est propter quem agens seu causa efficiens operatur: ergo respectu illius induit rationem causæ efficientis.

§. IV.

Materialis causa denegatur febre pro materiali.

DESOLVENDUM: Quod Febris pro materiali non petit causam materialem ex qua fiat. Probat: febris pro materiali est calor præter naturam, vt probauimus; sed calor præter naturam non habet causam materialem: Ergo febris pro materiali non habet causam materialem. Probat minor; per hoc differunt in modo suæ productionis ens substantiale, & accidentia: Quod ens substantiale petit materiam ex qua fiat, & formam per quam fiat; accidens verò cum sit entis ens, solum petit subiectum, in quo sit: sed calor est accidens; ergo non petit materiam ex qua fiat.

RESOLVTIO II.

Quid sit causa efficiens febris?

§. I.

Varia Anthorum referuntur opiniones.

EMPIRICI febrem supponebant productam, solum agentes de illius curatione. Methodici intende-
bāt calorem

calorem putrefactiū causam cuiusvis febris esse. Archiatri cum suo Paracelso tenent quod causa febris est calor in stomacho, iecore, aut renibus, putrefaciens tartarum. Vanhelmont febris causam docet esse obiectum indignans Archæum.

§. I I.

Quid apud Dogmaticos sit febris causa efficiens?

Resoluendum: Quod causa efficiens Febris dicitur, quæ per se, vel per accidens febrem valet causare.

Probat ex Galeni doctrina, qui *lib. de causis febrium*, eas enumerat causas efficientes febrium, quæ vel per se in corporis partibus calorem præternaturalem valent producere, vel quæ per accidens causa sunt, ut ille producat, ut obstructio, adstrictio, putredo, vicinia rei calidæ, & alia huiusmodi: Ergo causa efficiens febris dici potest, quæcumque per se, aut per accidens valet febrem causare.

§. III.

Febrilis caloris immediata describitur causa.

Resoluendum: Quod causa caloris febrilis, prout abstrahit ab hoc, quod sit febris entitatiue, aut causaliter, est forma substantialis mixta, prout virtualiter eminenter continet elementorum calidorum formas.

Probat: calor febrilis est calor præternaturalis qui in corpore inhæret habitualiter in continentibus, contentis, & impetum facientibus, ut supra demonstrauimus: sed calor præternaturalis habitualis, qui inhæret in continentibus, contentis, aut impetum facientibus, prouenit ab eorum forma mixta, prout virtualiter eminenter continet formas elementorum calidorum: Ergo causa efficiens cuiusvis febrilis caloris est forma mixta substantialis, prout virtualiter eminenter continet formas calidorum elementorum. Probat minor: Calor Habitualis differt ab eo qui est per modum dispositionis, quia hic communicatur, & fouetur ab extrinseco; ille pululat à forma mixta substantiali, ut determinata per substantificum temperamentum, peruersum vitione, putredine, resolutione, aut inepta nutritione: Sed ille calor febrilis est habitualis, & per modum facti in continentibus, contentis, aut impetum facientibus: ergo prouenit ab eorum forma.

RESOLVTIO III.

Quotuplex sit efficiens febrium causa?

§. I.

Auctorum referuntur opinioniones.

Causa febris communiter sic dicta, prout abstrahit ab hoc, quod per se, aut per accidens febrem causet, non communi assensu sub determinato numero clauditur ab Authoribus. Apud Empiricos reperio aliquas febrium differentias à Dogmaticis propalari, & recipi. Pro quibus sua exhibent annu-

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

leta, applicant herbas, aut susurrant verba, ut pro Tertianis, aut Quartanis, quas sic nominant, quia sic nominari audierunt, sed nullas inuenio inuestigare causas. Methodici, qui laxos & adstrictos admittere morbos, & sub adstrictis collocabant febres, adstrictionis causas pro febre tenentur admittere. Ex Dogmaticis antiquiores non nimis sibi sunt coherentes. Hippocrates videtur aliquando assentiri: quod febres omnes oriantur à bile, & pituita simul plerumque; aliàs verò quod oriantur à flatibus. Diocles, ut refert Galenus *lib. de histor. Philosophorum*, inflammationem, tuberculum, aut vulnus in corde pro omni febre causas admittit. Erasistratus, ut Galenus refert *lib. de natur. hum. c. 2.* omnium febrium indicat esse causam spiritus subintrantes mitionem sine febrientis assensu factam. Aesclepiades corpusculorum intra corpus inuicem occurrentium occursum, omnium febrium determinat esse causam; ut meminit Galen. *lib. de tremor. & palpit.* & ut idem tenet *lib. 2. de different. febr. cap. 2.* Plato elementa in corpore omnium febrium esse causas constituit; ignis pro Tertianis, aer pro Quotidianis, terra pro Quartanis. Atheneus, ut Galenus docet *lib. 5. de different. febr.* vnā omnium febrium causam admittit putredinem. Apollonphanes omnes febres iudicat fieri à tumore magno in corde orto. Cælius Aurelianus solam raritatem constituit febrium causam. Theophrastus Paracelsus *lib. de morb. tartari.* putredinem tartari causatam à ventriculi, iecoris, aut renum cacopragia testatur esse causam omnium febrium: Vanhelmont *tract. de febrib. capite 11.* duas admittit febrium causas: alteram imaginationem cognoscentem Archæi deturpationem; alteram obiectum detarpanis, quod negat esse aliquem humorum, iudicatque esse degener alimentum, quod non potuit conuerti in substantiam, non ut putrefit, sed ut inter assimilandum degenerat; & superaddit, quod degenerat tripliciter admixtione rei extraneæ, vel impressione peregrina, vel errore indignati, vel auocari Archæi. Has nugas, deliramenta que typis mandauit insanus iste scriptor.

§. I I.

Galenus proponitur placitum.

Galenus *lib. de caus. morbor. capite 2. libro 1. de differ. febr. cap. 4.* quinque adducit causas febrium, calidæ morbi motum, viciniam rei calidæ, putredinem, obstructionem, siue adstrictionem, & alimentum calidum; sed an adæquatus fuerit causarum numerus, adhuc sub lite manet.

Primò: Quia Argenterius *libro 2. de caus. morbor. capite 2.* contrarium intendit suadere. Tum 1. Quia ipse Galenus *lib. de præsig. ex pulsibus capite 2. lib. ad Trasibulum capite 27.* quatuor tantum admittit causas, quæ in nos valent agere, in corpore occurrentia; inus assumpta; quæ euacuantur, & retinentur; & quæ à nobis fiunt. Tum 2. Quia ira, tristitia, & reliquæ animi passionēs valent causare febrem, & debent superaddi ad quinque causas annumeratas. Tum 3. Quia febris est vna, & vna illius debet esse causa, non plures: Ergo numerus causarum febris adductus à Galeno non est adæquatus.

Secundò potest obiici: Nulla ex annumeratis valent efficere calorem: ergo non sunt causa febris. Probat Antecedens. Tum 1. Quia cum motus, nec formaliter, nec virtualiter contineat calorem, non valet illum producere. Tum 2. Quia vicinia rei calidæ

Bb z

cum

cum solum dicat approximationem, non potest esse causa caloris, sed tantum conditio sine qua non. Tum 3. Quia putredo, cum ex Aristotele lib. 4. meteoror. sit corruptio natui caloris, non potest esse causa intendendi illum. Tum 4. Quia obstructio, siue adstrictio cum solum consistant in pororum occlusionem non valent causare calorem. Tum 5. Quia alimentum calidum cum calefiat, & concoquatur a nostro calore, non valet nouum calorem causare: Ergo quinque causae annumeratae a Galeno non valent febrem causare.

Tertio obicio: Anima, ut forma mixta est continens virtualiter eminenter formas elementorum, si peruertatur temperamentum substantificum versus partes igneas, aut aereas, producit febrem hecticam: Ergo debet superaddi ad quinque causas a Galeno enumeratas.

Quarto obicio: Febris, quae non fit noua acquisita caloris intensio; sed, solum modificatione caloris, a nulla harum causarum fit: Ergo debet superaddi qualitas deleteria; a cuius modificatione prouenit tanquam a causa ab enumeratis a Galeno diuersa.

§. III.

Causarum febrium prima diuisio proponitur.

Resoluendum: Quod causa febrilis caloris alia est Procathartica siue externa; alia est interna, siue coniuncta, siue antecedens: sic sancit Galenus lib. de causis procatharticeis, lib. de causis morborum. lib. de differ. febrium, cap. 7. lib. 3. de Prognost. text. 29. lib. 1. ad Glauconem cap. 14. & Nos latius pro omni morbo admittendas probauimus par. 1. Resolutionum medicarum.

§. IV.

Febrilis caloris causarum prosequitur diuisio.

Resoluendum: Quod febrium causa alia est per se, alia per accidens: sic docet Auicenna fen. 2. 1. tract. 2. §. Omnes autem cause, Et patet ex causis a Galeno adductis, quarum aliae sunt causae per se; aliae causae per accidens.

§. V.

Galeni amplectitur doctrina.

Resoluendum: Quod causae prout abstrahunt ab hoc, quod sint causae procatharticae, aut internae, vel causae per se, aut per accidens, respectu febris, quae fit noua caloris intensio, siue additione adaequatè continentur sub quinque a Galeno adductis: sic admittunt Mercatus tom. 1. libro 3. class. 1. tom. 2. lib. 3. de febr. caus. Carreirus in fen. 1. 4. disput. de causis febr. quest. 1. Martinez lib. 2. tractat. 1. sectio. 2. quest. 2. Valles libro 4. Controuers. capite 3. libro 1. de differ. febrium capite 4. Mercurialis libro 5. de febr. capite 3. Brauus Salmanticensis lib. de different. febrium. Matamoros lib. 2. de febr. tract. 3. disput. 3. & omnes Dogmatici dempto Argenterio, & patebit manifestius ex solutionibus argumentorum.

§. VI.

Argenterij, & nostrae objectiones soluuntur.

Ad 1. Respondetur: Tum 1. Quod Galenus locis adductis refert causas nostrae corruptionis, non tamen causas morbi calidi: Tum 2. Quod animae passionem comprehenduntur sub motu: Tum 3. Quod una entitas potest produci a pluribus, ac diuersis causis diuerso modo tendentibus ad eius productionem.

Ad 2. responderetur: Tum 1. Quod motus est causa per accidens febris, quatenus spiritus moti, & agitati incalescunt, & deferuntur in partes, in quibus communicant excedentem calorem: & hoc similiter contingit in passionibus animae, quae ideo ad motum reducuntur, quia in illis commoti spiritus a facultate pulifica iuxta exigentiam passionis animae, delati ad partes, valent eas calefacere: Tum 2. Quod per viciniam rei calidae, non intelligit Galenus approximationem, prout dicit conditionem sine qua non, sed existentiam causae calidae extrinsecae approximatae. Tum 3. Quod putredo occasionaliter est causa caloris; quatenus deuniuntur partes rei, quae putrescit, & in partibus igneis, & aereis, separatis ab aqueis, & terreis, impediunt pullulationem caloris in illis, post separationem fit pullulatio febrilis caloris. Tum 4. Quod adstrictio, & obstructio sunt causa per accidens caloris, quatenus impeditur ab illis ingressus aeris spiritus attemperantis; in quibus cum pullulet intensior calor, aut vruntur, & causant febrem, aut calefacti ab eis humor putrescit, & febris humoralis fit causa. Tum 5. Quod alimenta calida possunt esse causa caloris, vel quia licet actuale habeant frigiditatem, & possint alterari a nostro calore, caliditatem virtualiter continent, quae ab eis actuatim resultat, & apparet in pipere, aqua vitae, & aliis: vel quia ex illis fieri possunt calidi humores apti putrescere, & ut sint febris causa: vel quia ex illis, quia calida, reponuntur in temperamento substantifico partes igneae in maiori numero, determinantes formam ad productionem caloris hecticam.

Ad 3. responderetur: Quod licet ab anima posset produci febrilis calor hecticus, non prouenit hoc, donec ipsa determinetur per temperamenti substantifici peruersionem cum maiori numero partium ignearum; & quia hoc prouenit plerumque ex usu calidi alimenti, ad eam causam reducitur productio caloris per pullulationem a forma; quia a partibus igneis, ex alimento receptis in temperamento substantifico praedominantibus determinatur.

Ad 4. responderetur: Quod Galenus solum intendit proponere causas febris, quae talis sit noua caloris additione, quae communior est; nam quae fit talis sola modificatione, a qualitate deleteria venefica, qualiter contingit in Castrensibus febrilibus, aut pestilentibus, infra tradetur illius causa. Dum in particulari agemus de illis.

RESOLVTIO IV.

Quae sint causae productivae habitualis caloris?

§. I.

Aperitur ratio difficultatis.

Ad hoc ut calor dicatur febrilis in corpore, requiritur, ut diximus quod per modum habitus insit in continen

continentibus, contentis, & impetum facientibus. Medici enim contemplatio tendit ad cognitionem eius febrilis caloris, qui quia habitualis, habet causam in qua per modum habitus residet, & à qua fouetur, & impedit ab occurrentibus contrariis auferri. Et ideo curatio tendit ad ablationem eius causæ à qua fouetur; ideo enim inquirimus, quænam sint causæ, à quibus huiusmodi calor in esse habitualis producitur.

§. II.

Pro omnibus aperitur causa.

Resoluendum: Quod in continentibus, contentis, & impetum facientibus duæ sunt causæ, ut calor febrilis habitualis sit: forma, ut efficiens; temperamentum substantificum, ut peruersum: sic patet ex doctrina à nobis demonstrata par. 1. Resolution. medicarum, disput. 2. sectione 2.

Probat: Calor ille dicitur in quolibet subiecto habitualis, qui à forma productus, ab illa valet conseruari, ut ex loco nuper adducto patet: sed calor præternaturalis qui producit, & conseruatur ab illa, ab ipsa ut efficiente, fit quatenus virtualiter continet elementa calida, & à temperamento substantifico, quatenus ratione peruersionis per maiorem numerum partium calidarum cogit formam, ut producat intensiorem calorem: ergo respectu caloris febrilis habitualis, forma mixta, & temperamentum peruersum sunt causæ.

§. III.

Continentium, contentorum, & impetum facientium diuersæ causæ inuertunt temperamentum.

Resoluendum 1. Quod substantificum temperamentum humorum, & spirituum, præuertunt putredo, aut vstio.

Probat: Illæ causæ præuertunt in continentibus, contentis, & impetum facientibus substantificum temperamentum, ut valeat cogere formam ad febrilem calorem producendum, quæ separant partes frigidas à calidis, à quibus excedentibus determinatur forma ad caloris productionem: sed putredo partes deuniendo, ut docet Arist. lib. 4. meteor. & vstio partes frigidas resoluendo id valet efficere: Ergo vstio & putredo sunt causa peruersionis temperamenti substantifici in illis.

§. IV.

Causæ præuertentes in continentibus temperamentum substantificum.

Resoluendum: Quod in continentibus præuertitur substantificum temperamentum, ut cogat formam ad febris productionem, per resolutionem, per alimentum, per putredinem.

Probat: Tot modis præuertitur partium viuientium temperamentum, ut valeat determinare formam ad calorem febrilem producendum, quot possunt partes calidorum elementorum remanere in maiori numero: sed hoc fit, vel quia resoluuntur frigida, ut contingit in febre ardente, à qua fit hectica; vel propter vsum calidorum alimentorum; ut in eis quæ ex vfu mellis fiunt hectici: vel quia putredine separantur igneæ partes à frigidis, ut in febre orta

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

A à membro putrido: Ergo putredo, resolutio, & vsum calidi alimenti, possunt in continentibus præuerrere substantificum temperamentum.

RESOLUTIO V.

Vtrum ex parte passi aptior temperies ad febrem recipiendam in viuente sit calida, & sicca?

§. I.

Authorum referuntur opiniones.

Cum actus actiuorum sint circa passum bene dispositum; & ut docet Galenus l. 1. de different. febr. cap. 4. nulla causarum sine patientis aptitudine possit agere; ideo inter causas febrium subnectemus disputationem de corporibus ad ipsas præparatis. Quæ an corpora calida & humida sint? an calida & sicca? ex antiquioribus non satis aperte constat.

Auicenna fen. 1. 4. tract. 1. cap. 2. calidam, & humidam naturam paratiorem esse pro febre recipienda contendit, cui fauere videtur Galenus lib. 8. methodi cap. 7. lib. 1. de different. febr. cap. 3. lib. artis medicin. cap. 57. lib. 1. de temperamentis cap. 4. lib. 9. methodi cap. 4. lib. 11. methodi cap. 4. lib. 3. Epidem. sect. 3. comment. 20.

Ex opposito lib. 1. de different. febr. capite 7. Vallesius supponit dari nouem temperamenta; vnum temperamentum temperatum, quatuor simplicia, quatuor composita, calidum & siccum promptius esse reliquis ut incidat in febrem: quia febris est calor, & illi concomitatur siccitas. Postea secundo loco corpora calida, & humida. Tertiò, calida tantum. Quartò, sicca tantum; postea temperata corpora. Sextò, frigida & sicca. Septimò, frigida tantum. Octauò, humida tantum. Nono, humida & frigida corpora aptiora esse pro febre recipienda censuit. Cui maiori ex parte adhærent Massaria in praxi lib. 7. Vega lib. 1. de different. febr. cap. 6. Mercurialis lib. 5. de febribus. cap. 3.

§. II.

Deciditur, quid tenendum ex Carreiro.

Resoluendum: Quod corpora calida & sicca sunt magis disposita ad hecticam, & ad diarias, & humorales vstione producendas; corpora calida, & humida ad febres putredine causandas: sic tenet Carreus fen. 2. 4. tract. 1. cap. 2.

Probat: 1. ex Auicenna qui indeciscam reliquit resolutionem huius doctrinæ, ut constat ex eius Commentatoribus, nulli adhærens (ex propria sententia) parti; & ex Galeno, qui locis citatis, & paratiora esse corpora calida, & sicca fatetur, & pluribus aliis corpora sicca, & calida.

Probat: 2. Ratione: Illa corpora sunt paratiora ad recipiendum calorem, quæ sunt paratiora ad recipiendam actionem, ratione cuius subsequitur calis calor in aliquo subiecto; sed putredo ad quam sequitur calor, facilius recipitur in corporibus calidis, & humidis; & vstio ad quam sequitur calor, facilius recipitur in corporibus calidis, & siccis, ut patet ex Aristotele lib. 4. meteor, similiter temperamentum per partium ignearum maiorem numerum, à quo sequitur hectica in naturis calidis, & siccis facilius acquiritur: ergo pro febre hectica,

& febre orta ex vltione corpora sicca & calida, pro febre putrida corpora humida, & calida sunt magis parata.

§. III.

Oppositio, qua apparet in Galeno, & Auicenna, detegitur.

EX his patet: Quòd Auicenna, & Galenus, licet dubij videantur, vtramque doctrinam Resolutionis amplectuntur.

DISPUTATIO IV.

Vtrum corpora densiora rarioribus sint aptiora ad febres recipiendas?

§. I.

Ratio aperitur dubitandi.

Corpora, quia à secundis qualitatibus sunt rariora, aut densiora, crassiora, aut tenuiora, possunt dispositionem acquirere ad febrilem recipiendum calorem: de qua dispositione qualis sit aptior pro febre, nondum satis constar.

Pro vtraque parte substant dubitandi rationes. Corpora crassa esse aptiora ad febrem recipiendam, suadet: Tum quia, densitas & crassities iuuant ex parte passi ad perfectius patiendum, quia multitudo materiae ad agendum, & resistendum potentiùs coadiuuant: Tum quia ratione densitatis, cum pori occludantur; impeditur communicatio caloris per illos ad partes internas.

At verò, quòd faciliùs febrem recipiant corpora rariora, & tenuiora suadet, Tum Galenus, qui *lib. 1. de differ. feb. cap. 4.* docet poros mundare ab excrementis, vt pateant pori pro febrium resistentia: Tum quia, cum pori sint aperti, calor per illos faciliùs communicatur partibus internis: Tum, quia in febribus pestilentibus, magis illis obnoxij iudicantur, qui poros habent patentes: Ergo quia rariora & tenuiora corpora magis disposita sunt pro febre.

Matamoros *lib. 2. de facultatibus, tract. 1. disput. 16.* maximè insudat in combinandis porositatibus; &

A dicit, quòd corpora, quæ præternaturali & adquisitiua constant pororum angustia, paratiora sunt ad febrem pestilentem, quàm si præternaturalem habeant pororum latitudinem, si illa duo se habent secundum naturam, magis disposita sunt, vt inducant febrem pestilentem corpora pororum amplitudine constantia: sed miror in tot trahi angustias in facili doctrina; & quòd vir aliàs acutus, in poris naturalibus, ac in adscititiis, quia naturales, ac adscititij sunt, (vt ille inquit) inueniat maiorem, aut minorem resistentiam, aut aptitudinem.

§. II.

Deciditur, qua tenenda doctrina.

B

Resoluendum: Quòd si febris diaria, aut humoralis inducenda sit à causis internis, resistunt magis corpora rara, aut tenuia; si ab externis, corpora dura, & crassiora.

Probatur Prima pars: Tum quia, vt patet ex dictis, sic deducitur ex Galeno: Tum quia, causæ internæ eò intensius calefaciunt, quò minus impediuntur ab aëre per porositates attracto: sed dum corpora sunt tenuia, & porosa, maior copia aëris valentis calorem remittere, attrahitur: Tum quia, maior copia putridarum fuliginum, quæ à causis calidis internis eleuari solent, expelluntur: ergo magis resistunt corpora rara causis internis febrem inducentibus.

Secunda pars potest ex dictis suaderi similiter: & quia causæ externæ calefacientes, aut corpus alterantes, ratione densitatis impediuntur, aut retardantur in effectus productione, & ratione occlusionis pororum occluditur via, per quam, aut causa posset approximari, aut calor faciliùs communicari: ergo ratione densitatis faciliùs impediuntur causæ externæ, valentes febrem communicare.

§. III.

Ex rationibus dubitandi confirmatur resolutio

D

EX his patet, qualiter rationes primo adductæ confirmant vtramque partem Resolutionis.

DISPUTATIO II.

De Febre Ephemera.

FEBRIVM diuisio in humoralem, diariam, & hecticam, inter Dogmaticos celeberrima semper stetit: & pro earum curatione apprimè necessaria. Earum verè simplicior, & curatu facilior est diaria; cuius sub hac Disputatione perpendam naturam, causas, signa, prognosim, curationem: de quibus variis in locis loquutus fuit Hippocrates: magis propensè Galenus *lib. de Methodi lib. de arte curationis ad Glauconem*: Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1.* à quibus omnes Practici hanc receperunt doctrinam, quam prosequuntur in Schola Dogmaticorum cuncti Practici; ex antiquis medicinæ parentibus deducentes Doctrinam: quam tutiorimodo, calamoque prosequutus fuit Auicenna, & illius Commentatores.

E

SECTIO PRIM A.

De quidditate, differentiis, & causis Diariae.

DIARIA hæc dicitur Febris, quia viginti quatuor horarum spatium illius clauditur duratio: solet etiam vocari Ephemera ab Ephemere animali, vel quia eius vita vno terminatur die, vt docet Aristoteles *lib. 5. animal. cap. 19.* Vel quia, vt intendit Dioscorides, vna die terminat vitam eius, à quo absimitur. Est duplex: alia legitima, quæ natura

&

& constitutione est talis : alia illegitima , quæ constitutione , & non naturâ diaria dicitur. Multiplices vterius à causis sumit diuisiones : duas à proxima causa, quæ est spirituum forma; plures à causis externis ipsius formæ, quarum aliæ sunt externæ, & pro-catharticæ; aliæ intra corpus manent.

R E S O L V T I O I.

Quid sit febris Diaria.

§. I.

Aliquorum proponuntur definitiones.

Empirici hanc febrem non definiunt. Methodici, Equi febrem in Adstricto ponunt, hanc non distinguunt : Archiatri, qui omnem febrem ex tartari putredine contendunt oriri, hanc non recipiunt : Van-helmont qui in spiritus, siue Archæi deturpatione omnem febrem constituit, vel omnem admittit Diariam esse febrem; vel nullam, cum ab spiritus calore non prouenire defendat. Inter Dogmaticos Duncanus lib. 1. de febr. c. 6. definit Diariam sic : *Est calor præter naturam accensus in spiritibus, aliquando simul cum sanguine, sed sine putredine; & à corde per arterias, & venas per totum corpus diffusus.* Matamoros lib. 3. de febr. tra. 1. C disp. 1. definit Diariam sic : *Est calor extraneus accensus in corde productus à spiritibus præter naturam calefactis*

§. II.

Diaria illustratur quidditas.

Resoluendum : Quod Diaria est febris *Viuenti communicata ab spiritibus vstis, aut putrefactis.*

Particula *Febris* est ratio generica includens quidquid est essentiale febri : Particula *Viuenti communicata* excludit à ratione Diariæ calorem prout in spiritibus, qui licet sit febrilis causaliter, non est febris Diaria entitative, donec communicatus ab spiritibus inhæret parti viuenti. Particula *Vstis aut putrefactis*, denotat quod non quilibet calor à spiritibus communicatus est Diaria, sed tantum ille qui communicatur à calore, qui est præternaturalis, & per modum facti in spiritibus; quod non contingit, nisi ratione vstionis, aut putredinis, intensior pullulet in illis; hic enim est qui à Medico exigit auxiliari, & de quo vt Medici agimus.

R E S O L V T I O II.

Quotuplex sit Diaria, ratione spirituum, à quibus fieri potest.

§. I.

Varia opiniones proponuntur.

Febris genericè sumpta partita fuit per ordinem ad subiectum, in quo habitualis inhæret calor intra corpus, ratione eiusdem in febre diaria, huius prosequemur diuisionem. Qui triplicem admittunt spiritum specie diuersum, triplicem debent admittere Diariam; ab illis diuersitate desumptâ. Inter Authores qui vitalem, & animaleam admittunt spiritus specie diuersos, non ita vniformiter admittitur, quod duplex sit febris Diaria; alia à spiritu virali orta,

A alia ab animali : Nam Vega lib. 1. de differ. febr. Mercatus lib. 4. de febr. Massaria in praxi lib. 7. c. 5. admittunt spiritum vitalem, & animaleam specie diuersos, sed vnicam ab illis Diariæ speciem posse prouenire contendunt. Mercurialis lib. 5. de febribus cap. 5. tres admittit spiritus, naturalem, vitalem, & animaleam; sed solos vitales accendi iudicat, vt febrem efficiant, licet aliquando simul cum aliis assentiatur, posse accendi naturales. Pro quibus stat.

Primò : Quia quicumque agunt pro febre diaria, de ipsa disputant quatenus dependet ab spiritibus vitalibus; ergo illa species Diariæ tantum debet admitti.

B Secundò : Spiritus vitales sunt calidiores, quam reliqui spiritus : ergo non possunt reliqui accendi, quin simul ab ipsis fiat Diaria.

Tertiò : Spiritus animales non possunt pati alterationem pro febre Diaria efficienda; ergo non potest dari febris, nisi ab spiritu virali orta. Probatur antecedens; spiritus animales deseruiunt pro actionibus animalibus; & alteratis ipsis, animales actiones necesse est perturbari; sed in nulla febre Diaria, perturbantur actiones animales : ergo non possunt perpeti alterationem ratione cuius valeant Diariam causare.

§. II.

Carreiri, & Modernorum præfertur opinio

Resoluendum : Quod duplex est febris Diaria; ratione spiritus duplicis à quo potest oriri. Sic tenet Carreirus fen. 1. 4. tract. 1. cap. 5. Matamoros lib. 3. tract. 1. cap. 3.

Probatur : Tam spiritibus animalis, quam vitalis est aptus pati vstionem, & putredinem, cum vterque sit mixtum, cuius sunt proprietates vstio, & putredo, ex Aristotele lib. 4. Meteor. Ergo febris Diaria, tam ab spiritu animali, quam à virali potest oriri.

Probatur 2. si non possit dari vtraque febris Diaria, maxime quia non potest pati spiritus animalis putredinem aut vstionem, quin simul eam patiatur spiritus vitalis, cui præcipua ratio febris esset tribuenda : sed suppositio est falsa : ergo ab vtroque spiritu seorsum valet Diaria oriri. Probatur minor : si accenso animali, deberet vitalis accendi, maxime quia hic est calidior; vel si è contra, maxime quia ille est tenuior; sed neutra ratio conuincit, vt aliter sine altero non possit accendi; cum eadem ratio curreret inter spiritus, & humores : & tamen possunt seorsim quilibet horum accendi; ergo suppositio est falsa.

Probatur 3. Diuersa dispositio sufficit, vt inter ea, quæ reperiuntur simul, alterum patiatur putredinem, aut vstionem; aliud verò non : sed nihil potest impedire, quo minus alter spiritum sit altero paratior pro vstione, aut putredine; ergo nihil potest impedire, quominus ab altero illorum fiat Diaria, & non ab alio.

E

§. III.

Soluuntur primò adductæ rationes.

Ad 1. responderetur : Quod communiter Authores agunt de febre diaria orta ab spiritibus vitalibus, quia est communior, & ex eius curatione, & cognitione cognoscitur natura, & curatio eius, quæ ab spiritibus animalibus fit.

Ad 2. responderetur : Quod cum actus actiuorum sint circa passum magis dispositum, potest contingere, quod licet ratione caloris sint paratiores vitales spiritus pro vstione, ratione modi substantiæ magis

resistant, & animales habeant aptiorem dispositionem pro vstione, aut putredine patienda; sicut solet contingere in frigidioribus humoribus, etiam si bilis sit calidior.

Ad 3. respondetur: Quod sicut licet spiritus, vitales qui deseruiunt pro motu pulsus, etiam si patiantur vstionem, aut putredinem, ut perturbentur cordis, & arteriarum motus, non sunt causa: similiter nec quod patiantur animales spiritus alterationem, ratione cuius sequatur Diaria, erit causa ut actiones animales interturbentur, ab eis enim qui permanent, vel via corruptionis, vel de nouo geniti, naturalis descendit apta illustratio pro his actionibus.

RESOLVTIO III.

Vtrum diuisio Diariae, in legitimam, & non legitimam sit vniuoca.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Communiter omnes Medici Dogmatici admittunt ex doctrina Galeni; Quod dantur duae species Diariae, quarum altera dicitur Diaria legitima, siue Diaria naturā & constitutione; naturā quia oritur ab spiritibus, quod est Diariae essentia, (seu natura & constitutione) quia durat per spacium viginti quatuor horarum, quae est verae Diariae legitima constitutio. Altera verò est non legitima, seu Diaria naturā tantum, & non constitutione, quia durat per plures dies, & ultra viginti quatuor horas, quae duratio est Diariae constitutio. Quod verò vtraque harum verè sit Diaria, & in illas diuisione vniuoca diuidatur febris Diaria in communi sumpta, iudicant communiter Medici: Quia hanc diuisionem desumpserunt à Galeno, qui in has duas species diuisit Diariam.

Secundò: Vtraque aequaliter participat rationem diuisi: ergo diuisio est vniuoca. Probaturs Antecedens, vtraque est Diaria naturā saltem: sed Diaria naturā est talis, quia oritur ab spiritibus, quod est de natura, & essentia Diariae: ergo vtraque aequaliter participat rationem diuisi.

Tertiò: si de aliqua Diaria dicendum, quod non esset verè talis, maximè de Synocho sine putredine, de febre orta ex bubone, de febre ex leui obstructione orta: sed istae sunt verae Diariae ex Galeno qui lib. 1. de febr. capit. 7. febrem ex bubone vocat Diariam: & lib. 9. method. cap. 2. Synochum sine putredine inter Diarias annumerat: & aliis in locis à leui obstructione Diariam posse oriri fatetur: ergo veram Diariae rationem obtinent.

§ II

Qualis adducta diuisio sit profertur.

Resoluendum: Quod adducta Diariae diuisio est analoga.

Probaturs Primò: Diuisio in qua alterum membrum participat inaequaliter rationem diuisi, est analoga: sed Diaria natura & constitutione, veram obtinet Diariae essentiam, & naturam, cum oriatur ab spiritibus, quod est intrinsecum diariae: Febris natura tantum sic dicta, qualis est Synochus sine putredine; febris orta ex bubone, vel inflammatione;

A febris orta ex nauseatiua satietate; & aliae huiusmodi non participant rationem diuisi, cum non oriantur ex spiritibus, quod est naturā Diariae; sed tantum dicantur tales, quia in aliquibus signis illi assimilantur: ergo diuisio in has febres est analoga.

Probaturs 2. Quaelibet febris, quae oritur à spiritibus vstis, aut putrefactis, non potest durare ultra viginti quatuor horas: Quia spirituum substantia ratione suae tenuitatis, si vratur, aut putrescat, petit resolui, aut corrumpi: sed diaria illegitima durat per plures horas: ergo nec oritur à spiritibus, nec participat Diariae naturā; sed tantum analogicè valet talis dici.

B Dicunt aliqui: Quod si spiritus à debiliore causa alterentur, tardius resoluuntur: & ideò possunt durare ultra viginti quatuor horas febres ab illis ortae, etiam si sint Diariae.

Contra stat; Tum quod semel accensis spiritibus etiam si à lenta causa, postea siue deficiat, siue non, eadem erit in illis duratio. Tum quod licet, quod causa lentè operetur, sufficiat, ut lente incipiant vri, aut putrescere: semel vstio, aut putrefactio inducta non pendet à causa externa in sui duratione; sed à modo mixtionis, & materierū rei, quae illas patitur. Tum quia conseruatio caloris in subiecto, in quo inhæret per modum habitus, non perdurat ratione causae procatharticae, quia ipsa prætergressa; permanet iuxta modum mixtionis, ut apparet in calore, qui permanet in humoribus; qui in Melancholia per plures menses; in Tertianā per paucos dies perdurat, ratione modi mixtionis: ergo eo ipso, quod febris oriatur ab spiritibus, non potest ultra viginti quatuor horas perdurare.

Confirmatur: Diaria orta ex inflammatione, quae est maioris durationis, à vehementiori sit causa, quam Diaria legitima orta ab animae passionibus: sed hæc durat per viginti quatuor horas, illa per plures dies: ergo non dependet ab hoc, quod sit lenta causa procathartica maior duratio Diariae; sed quia non dependet ab spiritibus.

Respondet Mercatus lib. 4. de febr. Quod febris Diaria ex Bubone durat viginti quatuor horas, & per plures dies, quia causa productiua caloris in spiritibus durat longiori tempore.

Contra stat; Tum quod febris orta ex bubone oritur ex humore putrido contento in ipso bubone, intenditur quando ipse putrescit, & remittitur ex eius coctione, aut euacuatione; ex quo demonstratur, quod non oritur à spiritibus. Tum quia, ut apparet in externis, quantumuis causa externa perduret; si materia quae ex eius alteratione incalescit, non potest cum illa alteratione permanere; quantumuis causa externa duret, non durabit calor productus; quia dependet à duratione subiecti, quod patitur alterationem; ut apparet in igne, & calore producto in puluere sulphureo; qui etsi ignis alterans permaneat, statim deficit, quia subiectum, ex cuius alteratione prouenit, diu perdurare non potest: ergo si causa procathartica perduret, cum spiritus, qui patitur vstionem, aut putredinem, perdurare non possint ultra viginti quatuor horas, febris orta ex illis non potest ultra progredi.

E Respondet Matamoros lib. 3. de febribus tra. 1. disp. 1. Quod in febre Diaria, quae durat plures dies, noui generantur spiritus, qui de nouo accenduntur: & ideò sicut noua subsequitur febris Diaria, noua etiam est febris permanentia: in febre verò Diaria legitima non sic contingit; quia licet noui generentur spiritus, non permanet causa, à qua accendantur.

Contra stat; Tum quod in Synocho sine putredine: in febre orta ex bubone: in febre orta ex nauseatiua satietate,

fatietate, quas febres Diarias naturâ ponunt Contrarij, constat ab alia causa, quàm à spiritibus oriri febres istas. Tum quòd in febre Diaria legitima, calor febrilis ortus à spiritibus, valet spiritus de nouo genitos accendere, sicut valeret alia permanens causa calida: Tum quia hæc ratio conuinceret, vt in omni febre humoralis semper permaneret Diaria, quia spiritus accenderentur ab illa prout geniti de nouo.

Dices: Quòd non est dispositio in illis vt alterentur à calore humoralis.

Contra. Tum quòd non est maior ratio, vt sint dispositi pro recipiendo calore à causa procathartica calida, quàm ab ipsa febre humoralis. Tum quia potius in spiritibus genitis, dum adest febris humoralis, debet esse dispositio pro febrili calore recipiendo, vel pro vitione, aut putredine recipienda, cum fiant ab intensiori calore, & ex materia humorum qui putrescunt: Ergo maior est dispositio in illis in febre humoralis, vt spiritus accendantur.

Respondet Carreirus *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 5.* Quòd Diaria, quæ durat per plures dies, non accenditur in spiritibus, sed communicatur per continui alterationem cordi v.g. à bubone, sine aliqua alteratione à spiritibus communicata.

Contra stat Galeni doctrina: Nam febris Diaria est, quæ à spiritibus communicatur cordi, & reliquis partibus: ergo si ab illis non communicatur, non habet quod est intrinsecum, & essenziale Diariæ: ergo tantum analogicè Diaria potest dici.

Probat 3. Resolutio. In febribus Diariis illegitimis, qualis est Synochus sine putredine; febris orta ex bubone; ex nauseatiua satietate, & alijs, sanguinem mittimus, aut purgamus: sed in febre pendente à spiritibus, nec sanguinem mittimus, nec purgamus; nec spirituum euacuationem intendimus. Tum quia substantia sunt pro vita necessaria, & cuius conseruationem semper intendimus. Tum quia cum ab illis non fiat vitium sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; non datur indicans mittendi sanguinis: & cum non detur cacoehymia, non datur purgationis indicans. Tum quia febris Diaria non est morbus magnus, à quo magnum valeat indicari remedium: ergo non indicatur purgatio, nec sanguinis missio à febre Diaria propriè dicta; de cuius essentia est oriri à spiritibus.

§. III.

Soluuntur argumenta pro communi opinione.

Ad 1. respondetur: Quòd Galenus vocauit Synochum sine putredine febrem ortam ex bubone, aut inflammatione, & ex nauseatiua satietate Diarias: Non quia ex natura tales sint, cum non oriuntur ex spiritibus; sed quia aliam habent analogicam conuenientiam cum Diariis; cum quibus licet in essentia non conueniant; eis tamen similes sunt in aliquibus signis, in quibus sicut & Diariæ differunt ab humoralibus putridis, & idè eas Diarias vocauit.

Ad 2. respondetur: Quòd illegitima solum est Diaria analogicè: & hoc docuit Galenus, vt doceret conuenientiam, quam in aliquibus signis habet cum legitima Diaria. Commentatores verò ignoranter loquuntur, quando vt distinguant illam à verè Diaria, illegitimam vocant naturâ Diariam; si enim esset naturâ Diaria, haberet oriri à spiritibus, quod est de natura & essentia Diariæ; quod illi nullo modo conuenit, vt patet ex dictis.

Ad 3. Respondetur: Quòd Galenus Diarias analogicè vocat has febres, propterea quòd cum Diariis in aliquibus signis conueniunt, non autem quia con-

ueniunt in natura: Ratione cuius specie differunt cum semper oriantur ex contentis, & non ex impetum facientibus.

RESOLUTIO IV.

Vtrum Diaria sit diuisibilis respectu causæ procatharticæ, à qua fit.

§. I.

Aperitur ratio dubitandi.

Communitè febres Diariæ oriuntur à causis procathartice, siue externis, & quam maxime in ordine ad illas Diarias diuidunt Authores; præcipue Auicenna, qui omnes Diarias febres penes suas causas procatharticas diuidit. Et cuiuslibet differentie febris ab illis desumptæ curationem prosequitur.

Videtur tamen: Quòd nulla sit ab eis desumenda diariæ differentia. Tum quia ipse Auicenna in febris definitione excludit à febris essentia calorem à causa procathartica ortum: §. *Non sicut caliditas iræ, aut laboris.* Tum 2. quia causæ procathartice prætergressæ dicuntur, à quibus cum non sint, nulla indicatiua curatio desumitur: nec idè aliqua febris differentia utilis. Tum 3. Quia cum Diaria solum dependeat ab spirituum calore, cognitio, aut ablatio causæ externæ, aut procathartice; nihil conducit pro curatione eius: Ergo nulla ex eis sumitur utilis differentia pro Diariæ curatione.

§. II.

Generica Diaria differentia ex suis causis deducuntur.

Resoluendum: Quòd diaria respectu causarum, à quibus fit, est duplex: alia proueniens à causis intra corpus; alia à causis extra illud. Sic sancit Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 10.* Et patet, nam omnis causa morbi in communi aut est interna, aut externa: sed febrium causæ, sunt morbi causæ: ergo debent esse aut internæ, aut externæ.

§. III.

Causæ interna diuiduntur.

Resoluendum: Quòd causæ procathartice intra corpus quæ valent causare Diariam; aliæ sunt inter animalis actiones sensitivas, aliæ inter locomotivas; aliæ inter substantias in corpore redundantes. Deducitur hæc doctrina ex eodem Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 10. citato. §.* Et de comparatis ad dispositiones animales est illa quæ fit ex angustia, & illa quæ fit ex tristitia, & illa quæ fit ex exsultatione, & ex cogitatione, & ira, & vigiliis, & somno, & tranquillitate, & timore, & gaudio. Et de proportionatis ad dispositiones corporeas, sunt illa quæ comparantur ad res, quæ sunt actiones, & motus, & de eis sunt quæ comparantur ad non actiones, & motus, & contraria eorum: & comparata ad res, quæ sunt motus, & contraria eorum, est illa quæ fit ex labore, & illa quæ fit ex tranquillitate, & illa quæ fit ex euacuatione, & de eis est febris Ephemera ex dolore; & de eis est febris Ephemera quæ fit cum syncope, & quæ fit ex fame, & quæ fit ex siti, & de comparatis ad ea, quæ non sunt actiones, est illa quæ fit ex opilatione, quæ fit ex nauseatiua satietate, quæ fit ex apostemate, quæ fit ex asperitate, vel siccitate

cutis. Patet ergo ex Auicenna, quod causæ intra corpus causantes Diariam, aliæ inter actiones sensitivas, aliæ inter locomotivas; aliæ inter superadditas substantias locum habent; & quæ sint febres sub qualibet ex dictis causis.

§. IV.

Sub causis à foris quæ febres Diarie sint.

Resoluendum: Quod causæ procatharticae extra corpus valentes Diariam causare; aliæ calidæ, aliæ frigidæ; aliæ siccae: sic sancit Auic. loco nuper citato, §. *Comparata autem ad res, quæ accidunt de foris sunt, sicut illa quæ fit ex adustione solis, & sicut quæ fit ex condensatione cutis facta ex frigore, & facta ex ablutione cum aquis stypticis, &c.*

§. V.

Soluuntur dubitandi rationes.

Ad rationes dubitandi Respondetur: Tum 1. quod Auicenna in febris definitione, non docet quod non dentur causæ procatharticae febrium, sed quod nondum dicuntur febrium causæ, et si corpus alterent, donec sint causa, ut calor præternaturalis fiat habitualis in alia diuersa causa intra corpus permanens. Tum 2. quod licet Diaria dependeat à spirituum calore tanquam à causa immediata, potest tanquam à causa mediata simul dependere à calore alterius causæ Procatharticae. Et licet si sit prætergressa, nihil indicet pro sui ablatione; bene tamen si nondum prætergressa fuerit, ut si fiat à Solis feruore, indicabitur separari ab eius præsentia,

RESOLVTIO V.

Quot sint Ephemerae causæ.

§. I.

Causæ externæ proponuntur.

Resoluendum 1. ex dictis: Quod febrium Ephemerae causæ, aliæ sunt externæ, inter quas sunt corpus adurentes, ut in solatio; cutem densantes ut frigus, aut poros constipantes, ut aqua aluminosa.

§. II.

Causæ ab anima passionibus annumerantur.

Resoluendum 2. Quod inter causas internas aliæ sunt passionibus animæ; ut ira, timor, tristitia, gaudium; aliæ reducuntur ad illas, ut vehemens cogitatio, vigilia, somnus.

§. III.

Causæ à corporis actionibus recensentur.

Resoluendum 3. Quod causæ ex corporis passionibus valentes Diariam causare, aliæ pertinent ad motum, ut labor; aliæ ad eum reducuntur, ut tranquillitas; aliæ sunt sub laboriosa actione sensitiva, ut fames, sitis, dolor, nimia euacuatio, syncopis; aliæ sunt sub defectu harum actionum, ut opilatio; nauseatiua, satietas, apostema.

Probat 1. Tum quia hanc doctrinam sancit Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 10.* Tum quia ex modo quo valent Diariam causare, id cōuincitur. Nam inter

A duas causas calidas procatharticas; motus, & animæ pathemata; ira, cura, labor, dolor, vigilia, inedia, valent spiritus inflammare, calefaciendo, agitando, mouendo, & in partes coadunando; somnus, mœror, valent spiritus, humores, & vapores, & fuligines intus retinere: ubi incalescunt, & spiritus vruntur. Calefactio à sole, igne, aërem feruidum reddit, qui inspiratus, & à pulsu attractus per corporis porositates spiritus inflammatur, inter substantias calida retenta quæcumque excrementa calefaciunt partes; & si cutis obturatione, frigore, aut siccitate corpus densantibus, aut coarctantibus coadiuuat, impeditur aëris ingressus, & attemperatio spirituum, inflammaturque crapula, ex cibo, potuue calidiori ingesta, ut nimio vsu generosi vini, oromarumve, vapores commouet calidos, aëremque pulsu, & respiratione attractum calefacientes, & impedita attemperazione spirituum, vruntur: & inde Diaria proprie talis originem ducit.

B Febris, quæ analogice dicitur Diaria, ut bubo, inflammatio in pleura, aut quauis alia corporis parte, dum in illis humor putrescit, aut suppuratur, aut quæ ex vitione sanguinis orta dicitur synochus, & orta ex obstructione, à qua retenti humorum vapores incalescunt; & putrefacti causant febrem. Talis inquam sicut reuera humoralis est, illius causæ internæ sunt; & inter causas febris humoralis locum habent.

C *****

SECTIO II.

De signis Febris Ephemerae.

GALENVS lib. 1. de differ. febr. cap. 7. Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1.* pro cognoscenda febre Diaria hæc proponunt signa: Quod ab aliqua procathartica causa ex annumeratis fiat, quod pulsus sit frequens, creber, & magnus, vehemens, æqualis, respiratio frequens, & magnus capitis dolor, quod absit in appetentia, frigus, horror, lassitudo spontanea, nisi ab ardore solis, aut frigore incipiant, quæ à causis recipiunt, quod rigor, aut horror persentiat; quod calor sit tactu blandus, lotium simile naturali, nisi ab obstructione, vel cruditate immutetur; quod fiat Diariae terminatio spatio viginti quatuor horarum: Quæ analogice Diaria dicitur, in quantum & per plures dies porrigitur.

RESOLVTIO I.

Vtrum his signis sit facile cognoscibilis Diaria.

§. I.

Adducitur ratio dubitandi.

E**V**idetur quod non: Quia Galenus lib. de arte curatiua, ad Glauconem. Febrem Diariam facile curabilem esse statuit; sed difficulter cognoscibilem: ergo ex adductis signis non apparet manifesta Diariae cognitio.

§. II.

Communis doctrina præfertur

Resoluendum affirmatiue: sic sancit Galenus lib. 1. de differ. feb. c. 7. Auicenna *fen. 4. 1. tra. 1. c. 6.* quæ sequuntur Arabes Commentatores, & ex nostratibus Vallesius

Vallesius lib. 1. de different. cap. 10. Veyga lib. 1. de differ. A
febr. Mercurialis lib. 5. de febr. cap. 5. Duncanus lib. 1. de
different. c. 6. Matamoros lib. 3. de febr. tra. 1. disp. 3. Mer-
catus tom. 2. lib. 4. Et communiter omnis practica.

Patet ex tot Virorum communi assensu, & ex di-
cendis in hac sectione manifestabitur.

§ III.

Satisfacimus pro dubitandi ratione.

AD Galenum Responder Vallesius. Quod Diaria B
est facile cognoscibilis ex signis adductis, ut
Galen. tradidit lib. 1. de differ. febrium, nec lib. de arte
curatiua, ad Glauconem, aliud docet; sed modo Retho-
rico intendit pro cognitione Diariae attentum redde-
re Lectorem. Donatus dicit: Quod Galenus lib. 1. de
different. febr. intendit; quod genus Diariae sit facile
cognoscibile per signa adducta: lib. de art. curatiua,
docet, Quod cognito genere, differentiae Diariae dif-
ficulter cognoscantur. Mercatus dicit: Quod Galen.
lib. de differ. febr. loquitur de Diaria legitima, quae fa-
cile his signis valet cognosci: lib. de art. curatiua, lo-
quitur de Diariis illegitimis, quarum cognitio est
difficilis. Mercurialis, Veyga, & Matamoros dicunt:
Quod Galen. de differ. febr. sancit praeceptum de C
Diariae cognitione absolute sumpta; & determinauit,
quod est facilis: lib. de arte curatiua ad Glauconem, agit
de curatione, & cognitione Diariae: & comparando
dignotionem eius ad suam curationem; docet quod
difficilior est eius cognitio, quam curatio.

Ego verò existimo: Quod per omnia signa, quae
adduximus collectiue sumpta, est facile cognoscibi-
lis, si simul cohaereant; & hoc docet Galenus lib. de
differ. febrium cap. 7. Et nos idem sancimus in Re-
solutione. Per ea verò signa diuise sumpta, est dif-
ficile cognoscibilis: quia pleraque illorum seorsim
in aliis febribus valent repetiri. Et hoc respiciens Ga-
lenus lib. de arte curatiua ad Glauconem, c. 2. docet quod
est difficile cognoscibilis.

RESOLUTIO II.

Vtrum febr. Diariae sit proprium; quod fiat à
causa procathartica.

§ I.

Zacuti refertur opinio.

Licet admittat Zacutus tom. 1. lib. 4. quest. 6. Quod
communiter Diaria oriatur à causa procathar-
tica: conuincitur tamen ad dicendum, quod febris
diaria orta ex obstructione, sit verè febris Diaria: & E
quod hæc non prouenit à causa procathartica: nec
omni Diariae est inseparabile signum oriri à causa
procathartica: cuius opinio fulciri potest,

Primò: Quia obstructio non est causa procathar-
tica, aut externa, ut de se patet; sed interna, ut part. 2.
Resolut. Medicarum, probauimus ex Galeni doctrina:
sed obstructio sine alia externa causa, potest esse cau-
sa Diariae, ut docet Galenus lib. 8. Methodi cap. 4. lib. 9.
Methodi c. 1. Et Auicenna fen. 1. 4. tra. 1. c. 5. Ergo non
est proprium Diariae oriri à causa procathartica.

Secundò: febris Diaria, oritur à bubone, ex Galeno
4. Aphor. § 5. à Catharro, ab inedia, vigilia, aut dolore;
sed istae sunt causae internae: ergo oriri à causa externa,
aut procathartica, non est signum proprium Diariae.

Respondent Herculanus, Carreirus, Matamoros
& maior Classicorum pars: Quod quando Galenus
docet, quod incipere à causa procathartica est signum
proprium Diariae, est intelligendus de legitima dia-
ria; non vero de ea, quae non dicitur talis naturae, &
constitutione.

Contra: febris orta ex bubone, potest esse naturae
& constitutione Diaria. Quia ut docet Galenus lib. 9.
Method. capit. 4. ipse vidit febrem ortam ex bubo-
ne, quae durauit tantum per 24. horas. Et similiter
docet, quod febris Diaria orta ex obstructione po-
test durare tantum per 24. horas: ergo non solum
Diaria naturae tantum ab his dicta; sed Diaria naturae
& constitutione talis, potest fieri à causa interna,
independenter à causa procathartica.

Tertiò: Diaria proprie talis potest produci ab eis-
dem causis internis, à quibus fit humoralis: ergo non
prouenit à causa procathartica semper. Probatum an-
tecedens: Potest dari in spiritibus dispositio, ut ac-
cendantur, dum aduenit causa interna: ergo si tunc
possent accendi à causa procathartica, si accideret;
poterit produci à causa interna, à qua & ipsi humo-
res valent alterari pro causanda febre humoralis.

§ II

Proponitur Galeni, & Auicenna doctrina.

Resoluendum: Quod ut plurimum incipere à
causa procathartica est proprium Diariae. Sic te-
nendus Galenus lib. de different. febr. capit. 7. lib. 1. ad
Glauconem. Auicenna fen. 1. 4. tra. 1. cap. 6. & ibi omnes
Commentatores Arabes, Argenterius lib. de caus. mor-
borum cap. 2. Vallesius, Brauo Salmanticensis, & Vey-
ga lib. de differ. febr. Carreirus in fen. 1. 4. Matamoros
lib. 3. de febr. Duncanus lib. 1. de febr. c. 6. Mercurialis
lib. 5. de febribus; & est communis.

Probatur ex Galeno lib. 1. de differ. febrium capit. 7.
§. unum verò hoc est febrium Ephemerarum indicium
praeipuum, ab aliqua incipere causa euidente, ac manife-
sta, quae antea praecessit; quas omnes Medici Iuniores visi-
tato vocabulo Procatharticas, seu p. incipientes appel-
lant: sed etsi hoc inseparabile sit talium febrium indi-
cium; tamen earum proprium non est: nam aliquarum
quedam ex causa manifesta sunt, quae antea praecessit, & c.
Ex quibus apparet, quod licet hoc signum non ponat
ut proprium soli Diariae, illud tamen adducit ut in-
separabile, saltem ut in plurimum.

§ III.

Soluntur primò adducta argumenta.

AD 1. responderetur: Quod oriri à causa procathar-
tica, non est signum proprium Diariae soli;
ut ex Galeno deduximus; nec semper conueniens; sed
ut in plurimum est illi proprium incipere à causa
Procathartica.

Vel 2. responderetur: Quod dupliciter contingit,
quod fiat Diaria proprie talis; Vno modo sola sine
complicatione cum altera; & de hac loquitur Ga-
lenus, quando dicit, quod est proprium Diariae inci-
pere à causa procathartica: Alio modo complicata
cum alia febre; & tunc contingit, quod fiat à causa
interna. Quando verò Diaria oritur ab obstructione,
necesse est simul, quod vapores, seu fuligines retentae
accendantur, & fiat febris orta ex contentis, cum qua
complicatur Diaria.

Ad 2. patet ex dictis. Ad replicam dicimus, Quod
febris ex bubone, vel obstructione duplex potest esse
alia

in spiritibus; alia in contentis: de ea, quæ oritur ex spiritibus, & verè diaria est, ait Galenus; quod per viginti quatuor horas vidit durare: & ea, quæ propriè diaria est, orta ex obstructione, & complicata cum ea, quæ simul oritur ex contentis; etià docet Galenus, quòd potest durare per viginti quatuor horas.

Ad 3. responderetur: Quòd causæ internæ plerumque sint potentiores, si spiritus sunt dispositi, putredine, aut vstioni apti, non est dubium, quin ab illis valent putrescere, aut vri, sicut & ipsi humores: nec hoc negauit Galenus; sed intendit quòd febris, quæ est diaria, & non complicata cum alia febre, ferè semper fit à causa externa; quæ etsi debiliior, & impotens plerumque pro alterandis humoribus, sufficit pro spiritibus alterandis vstione, aut putredine, quia aptiores sunt, & idè subsequi ad causam procatharticam maximum indicium præbet Diariæ, & sic contingit vt in plurimum; doctrinalis enim hæc propositio, non autem necessaria.

RESOLVTIO III.

Vtrum sit proprium Diariæ, quòd in illa appareant à primo insultu signa coctionis in lotio.

§. I.

Status difficultatis & dubitandi rationes adducuntur.

Communis doctrina est apud Dogmaticos, quòd Lotium apparens à primo insultu febris cum signis coctionis, est signum quòd talis febris sit Diaria. Sic receperunt à Galeno; cui subscribit Auicenna: & vtrique sui Commentatores. Sed huic communi doctrinæ obstat.

Primò: Pluries apparent in lotio signa coctionis sine eo quod reperiatur febris Diaria: ergo hoc signum non est Diariæ proprium. Probatur antecedens. Tum 1. Quia in sanis apparent in lotio semper signa coctionis. Tum 2. Quia plures morbi in prima die perueniunt ad statum, in quo incipiunt apparere signa coctionis, vt patet ex Galeno lib. 1. de crisi- bus cap. 17. ex Auic. fen. 1. 4. tra. 1. cap. 3. & tamen non sunt febres Diariæ. Tum 3. Quia Anaxionem aggressa fuit recidiva febris humoralis; & in prima die recidivæ apparuerunt in lotio signa coctionis, ex Hippocrate lib. 3. Epidemion, sect. 3. text. 79. & refert Galenus lib. 1. de crisi- bus cap. 18. Tum 4. In hectica, cum fiat sine humorum putredine, prima die debent signa coctionis apparere in lotio: Ergo non est proprium Diariæ incipere cum signis coctionis in lotio.

Secundò: Synochus sine putredine cum fiat vstione, sine eo, quòd patiatur putredinem humor, à quo dependet, incipit cum signis coctionis in lotio, & febris orta ex inflammatione, aut bubone, cum humor à quo dependet, sit extra venas; & in partibus, à quibus non refluunt in lotio signa putredinis, quam patitur humor, apparent signa coctionis: sed hæc febres sunt humorales: Ergo hoc signum non est proprium Diariæ.

Tertiò: In febre Diaria à ventriculi cruditate orta fit lotium aquosum, & crudum in principio, vt docet Auicenna fen. 1. 4. tract. 1. cap. 34. in febre orta ex tristitia, & vigilia non apparet coctum lotium, ex Auicenna fen. 1. 4. tra. 1. c. 17. Ergo, quod lotium appareat in principio coctum, non est Diariæ signum.

Quartò: Lotium potest apparere cum signis perfectæ coctionis in febre maligna, & pestilente à primo morbi ingressu, vt manet decantatum ex Auicenna: ergo hoc signum est commune febris humoralis.

Quintò: In quacumque febre Diaria debet immutari lotium in modo substantiæ, & colore, cum ab ipsa febre patiatur alterationem, & in sedimento: quia illud, dum naturale est, perficitur à calore naturali, qui cum non remaneat in febre Diaria, non est à quo perficiatur: Ergo non possunt in Diaria à primo insultu in lotio apparere signa coctionis.

§. II.

Sancitur communis opinio,

Resoluendum: Quòd ratione causæ, à qua proximè sequitur Diaria, non est vnde lotium appareat cum signis coctionis à primo insultu febris.

Probatur. Tum ex Galeno lib. 1. artis curatiue ad Glaucanem cap. 2. §. Maxima quidem in omnibus febricitantibus signa. Et vbi hanc sancit doctrinam. Tum lib. 1. de differ. febr. cap. 7. §. Inseparabile verò & proprium est coctio in urina statim die prima, conuenit enim anni & soli: & §. Urina autem omnino similes his, que secundum naturam se habent, aut non multum à naturali statu recesserunt. Tum ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 1. c. 6. §. Et cum est urina in primo die digesta. Tum Ratione: Quia signa coctionis idè apparent in lotio, quia descendit lotium ab humoribus patientibus putredinem: sed in diaria febre humores nullam patiuntur putredinem; cum Diaria ab spirituum vstione, aut putredine fiat: ergo in febre diaria, ratione causæ, à qua proximè prouenit, non est vnde lotium non appareat cum signis coctionis.

§. III.

Soluntur rationes dubitandi.

Ad 1. responderetur: Tum 1. Quòd non admit- timus opinionem Rhasis lib. 1. continens, cap. 1. vbi negat sedimentum in sanis: quia indicat quòd à sola materia morbifica debet prouenire; sufficit enim pars inepta coctioni intra statum naturalem, vt ex illa fiat sedimentum, quia ex toto assimilari non potuit; sed apparens sedimentum in sanis, non dicitur apparere in primo morbi insultu; quod est signum Diariæ. Tum 2. Quòd morbi qui vno die properant ad statum; licet in illo habeant signa coctionis, non tamen à primo insultu morbi. Tum 3. Quòd Anaxion reinci- di in statu, quando ratione illius debeantur signa coctionis apparere. Tum 4. Quòd idem signum reperitur in hectica; & hæc, ac diaria per hoc signum differunt ab humoralis putrida, non autem ipsa inter se: Galenus enim solum intendit, quòd hoc signum sit proprium inseparabile Diariæ, non autem soli.

Ad 2. responderetur: Quòd Synochus sine putredine; febris orta ex bubone, vel inflammatione, aut ex vaporibus, seu fuliginibus rerentis, pororum occlusionem, sunt febres reuera humorales, quia oriuntur ex contentis: vocantur tamen à Galeno Diariæ; quia cum non putrescant in illis humores, in venis maioribus, non impeditur quominus in illis appareant signa coctionis in lotio: & quia in hoc signo cum Diariis conueniunt, analogicè dicuntur Diariæ, & hæc sub diariis comprehendimus, quando dicimus, quòd est signum Diariæ incipere cum signis coctionis.

Ad 3.

Ad 3. responderetur: Quòd diariæ ortæ ex cruditate ventriculi, ex vigilia, ex tristitia, cum nullæ proveniant ab humorum putredine intra venas, non est cur non appareant ratione causæ à qua dependent signa coctionis statim à primo insultu febris. At verò complicantur simul cum causâ, à qua dependet febris alia causa, quæ valet lotium crudum reddere, & coctionis obscurare signa, quod non est contra traditam doctrinam, sicut nec esset contra illam, si ratione complicatæ febris humoralis putridæ, essent in Diaria signa putredinis.

Ad 4. Responderetur: Quòd duplex est febris maligna, aut pestilens: alia quæ simul est putrida, & maligna, aut pestilens in qua calor fit febrilis, ratione intentionis, & modificationis qualitatis deleteriaræ, & hæc non potest incipere cum signis coctionis, cum dependeat etiam ab humorum putredine. Alia fit febris sine putredine, & sine nova caloris intensiōe, solum quia modificatur calor deleteria ac pestilente qualitate, & in hac febre apparent signa coctionis; sed hæc reducibilis est ad Diariam, quia cum calor naturalis modificatur, & fit febrilis, & hic sit actus, qui completur per calorem spirituum, idem febris reducitur ad febrem ex illis ortam.

Ad 5. responderetur: Quòd licet in fine Diariæ ratione alterationis à calore, calor substantiæ, & modus liquoris aliquantulum immutetur, non mutatione qua inuertantur signa coctionis; nec hæc impedit, quòd ea non permanserint à primo insultu febris, nec impeditur sedimentum: quia ut diximus, cum simul cum febre possit sanitas permanere, à calore ut modificato, per illum potest sedimentum generari.

RESOLUTIO IV.

Vtrum ex pulsu valeat Diaria cognosci.

§. I.

Aperitur dubitandi ratio.

A Vicenna *fen. 1. 4. tract. 1.* tradit, Quòd Diariæ pulsus debetur magnus, celer, creber, æqualis, ac vehemens; & qui ipsa cessante, sit omnino naturalis, & quod dilatatio maior sit compressione, quæ differentiæ videntur non esse propriæ Diariæ.

Primò: Quia pulsus magnus, celer, & creber reperiuntur ex quocumque usu adaucto, siue ratione exercitij, insolationis, aut febris cuiuslibet alterius generis orto: Ergo non sunt propriæ differentiæ Diariæ.

Secundò: ex Galeno *lib. de different. febr.* in omni febre apparet in pulsu inæqualitas febrilis: ergo in Diaria pulsus non potest esse æqualis.

Tertiò: In febre hectica pulsus in dilatatione est celerior, quàm in compressione: ergo hæc differentia non est Diariæ propria.

Quartò: In febre intermittente, finito paroxismo, pulsus redit ad naturalem statum: ergo hoc signum aliis febribus est commune.

Quintò: In Diaria orta ab ira, vigilia, dolore, deficient pulsus differentiæ propositæ: ergo non sunt propriæ Diariæ.

§. II.

Antiquorum defendimus doctrinam.

Resolvendum: Quòd adductæ pulsuum differentiæ debentur Diariæ ut tali. Sic deducitur ex Galeno *Bravo Resol. Medic. Pars III.*

A leno *lib. 1. de differ. febr. cap. 7. lib. 1. de crisibus cap. 15.* Ex Auicenna *fen. 1. 4. tract. 1. c. 10.*

Probatum: In febre Diaria datur usus adauctus, ratione cuius debentur illi magnitudo, celeritas, & crebritas; non est causa valens debilitare facultatem, gravitate aut qualitate vires dissolvente; non datur fuliginum copia, & usus variatio, ratione cuius fiat post declinationem, impediens reditum ad naturalem statum; est in illa maior utilitas in dilatatione attrahente aërem, qui attemperet, quàm in compressione, in qua deficient fuligines expellendæ: ergo differentiæ adductæ debentur Diariæ.

§. III.

Ex argumentorum solutione patebit Resolutio.

Ad 1. responderetur: Quòd usus magis adauctus in Diaria, quàm in statu sanitatis, petit magnitudinem, celeritatem, crebritatem, excedentes eas, quæ in sanitate fiunt; & hæc debentur Diariæ; & illi debentur cum aliarum differentiarum complexu, quæ in aliis febribus simul dari non possunt omnes.

Ad 2. responderetur: Quòd duplex pulsus inæqualitatis potest in febre humoralis reperi, alia collectiva in pluribus pulsationibus, quæ diversæ sunt in magnitudine, celeritate, & crebritate ob arteriæ obstructionem, compressionem, duritiem, humorum multitudinem, aut arteriarum, & cordis inæqualem temperiem. Alia est inæqualitas in una pulsatione, quæ dilatatio in principio, & sine fiat celerior, quàm in medio; quia in principio urget necessitas attemperandi: in medio minor est; quia ob copiam fuliginum impeditur arteria; in fine maior, ob urgentem necessitatem; & utramque harum inæqualitatum dicit Galenus debere reperi in omni febre putrida humoralis; non autem in omni febre absolute.

Ad 3. responderetur: Quòd per hoc, quòd magis detineatur in dilatatione, quàm in compressione, licet pulsus diariæ conveniant cum pulsu hectica, differt tamen à pulsu humoralis.

Ad 4. responderetur: Quòd in febre intermittente remanent aliquæ fuligines, & neutra dispositio, ratione cuius pulsus non pervenit ad totalem infestationem; sicut in Diaria, post cuius declinationem homo permanet in statu sanitatis.

Ad 5. responderetur: Quòd differentiæ adductæ pulsuum debentur febri Diariæ, ut tali; possunt tamen immutari ab alia causa potentiori simul permanente, aut præexistente, & valente vel vires prosterne, vel finem alio modo immutare; sicut contingere etiam si aliud febris genus complicaretur cum illa.

RESOLUTIO V.

Vtrum ex modo caloris sit cognoscibilis Diaria.

§. I.

Auicenna doctrina & oppugnantes rationes ponuntur.

A Vicenna *fen. 1. 4. tract. 1. citato* deducit ex Galeno, Quòd caliditas suavis ad tactum & vaporosa, non acris; & mordax, qualis apparet in exercitatis, & ebriis; est legitimæ Diariæ signum: quæ doctrina non est libera à contradictione.

Ge

Primò

Primò: Quia Galenus videtur ei aduersari. Tum 1. *A de Crisib. cap. ultimo, §. Adest autem his quidem, qui ob tristitiam febricitant acritudo potius quam multitudo caloris.* Tum 6. *Epidem. sect. 1. comm. 29. §. Febris igitur caliditas febricitantia corpora tangentibus, aut acrem, mordacemque, aut mediocriter molestant se se offert: suauem autem illud atque familiare, quale calori naturali inest, nequaquam habet:* Ergo in nulla febre potest esse suavis calor.

Secundò: Omnes febres conueniunt specificè in esse caloris præternaturalis: ergo idem calor ad tactum percipitur in omnibus.

Tertio: Ex Hippocrate, victus humidus febricitantibus omnibus conuenit: erga nulla est febris, quæ non sit cum siccitate, & mordacitate coniuncta.

§ II

Communis opinio præfertur, & explicatur.

Resoluendum: Quod præfatus caloris modus est signum febris diariæ. Sic *loc. cit.* sanciuere Galenus & Auicenna.

Probatur: Vitales spiritus fiunt maiori ex parte ex ærea substantia: sed æreus calor suavis est ad tactum, non acris, aut mordax, sicut igneus; sicut in oleaginosi, ac butyrosi apparet: Ergo talis debet apparere in Diaria.

§. III.

Soluuntur Galeni oppugnantes authoritates.

Ad 1. respondetur: Tum 1. Quod Galenus in febre orta ex tristitia comparat caloris acritudinem ad eius intensiorem; & maiorem esse acritudinem, quàm est intensio, docet: non verò quod in Diaria comparatiue ad alias febres non sit minus acris calor. Tum 2. Quod fatemur, quod in statu naturali calor est suauior quàm in Diaria; at vero ipsa suauior est calor, quàm reliquæ febres.

Ad 2. respondetur: Quod licet in esse caloris omnes febres conueniant; differunt tamen in modo caloris, qui variatur ratione aliorum accidentium.

Ad 3. respondetur: Quod Hippocratis doctrina pertinet ad partem curatiuam, & etiam ad prophylacticam, præcauens in omni febre per victum humidum siccitatem, quæ à calore subsequitur.

RESOLVTIO VI.

Vtrum sit proprium Diariæ, quod soluatur cum sudore.

§. I.

Dubitandi ratio & fundamentum proponitur.

Communior ratio cognoscendi Diariam apud Authores desumitur à madore, aut sudore quasi naturali, similive ei qui ex exercitio subsequitur, dum superuenit in declinatione Diariæ. Videtur tamen nullum tale signum esse Diariæ proprium; quia materia sudoris est substantia aquosa; sed Diaria febris ex spiritibus fit, in quibus nulla redundat substantia aquosa: ergo non potest reperiri in Diaria tanquam signum illius.

§. II.

Amplector communem opinionem.

Resoluendum affirmatiuè. Sic sanciuere Galenus: recepit Auicenna, & patebit ex solutione dubitationis.

§. III.

Soluitur dubitandi ratio.

Ad rationem dubitandi respondet Vega, & Brauus Salmanticensis in *comm. ad lib. 1. de differ. febr. c. 7.* Thadæus, & Iacobus de Partibus in *comm. ad fen. 1. 4. tract. 1.* Stephanus Atheniensis in *comm. ad lib. 1. de arte Curat. ad Glauconem.* Quod in declinatione Diariæ fit sudor ex excrementitia, & vaporosa substantia circa cutem permanente, quæ in fine febris Diariæ à calore attenuatur, & expellitur.

Sed displicet: Tum quia non est ratio cur continuò supersit excrementitia substantia circa cutem; ut in omni Diaria sit materia, ex qua fit sudor: Tum quia, si non est materia ex qua fit Diaria, non est cur Diariæ subsequatur terminatio per illum calorem.

C Respondet Matamoros: Quod non semper intelligendum hanc materiam permanere circa cutem, sed posse etiam reperiri in intimioribus partibus, & exire simul cum spiritiosa substantia.

Sed hæ rationes impugnant hanc solutionem: Tum quia non assignat causam, quare prius, quàm declinatio, non fuerit expulsa ad partes exteriores, & in vaporem mutata.

D Respondetur ad rationem dubitandi: Quod à calore intensiori Diariæ resoluuntur partes calidiores spirituum, & maiori ex parte euanescent in statu, post quem remanent partes spirituum crassiores, & magis aqueæ, quæ sunt materia ex qua fit sudor, ad quem subsequitur Diariæ terminatio, qui sudor non potuit prius fieri ab intensiori diariæ calore; quia erat vstius, quando intensior, & per insensibilem halitum partes æreas & igneas præcipue spirituum resoluebat: postea verò quando remissior, fit proportionatus ut eleuet vapores ex substantia crassa spiritiosa, quæ remanet, ex quibus fit sudor.

RESOLVTIO VII.

Vtrum per aliqua signa sit cognoscibilis permutatio Diariæ in humoralem, & hecticam.

§. I.

Ex Auicenna proponitur examinanda Doctrina.

E Permutatur Diaria in humoralem, aut hecticam plerumque, dum in humoribus, aut in partibus viuientis est dispositio ad has causandas febres; & tunc cum desinat Diaria, & permaneat febris, quæ subsequitur, Diaria dicitur permutari in eam quæ subsequitur. Auicenna *fen. 1. 4. cap. 8.* huius permutationis adducit signa, dicens; Quod si permutatur Diaria in aliam febrem, deficit sudor, qui superuenit in Diariæ solutione, & non peruenit ad infebricitationem nec pulsus deducitur ad naturalem statum, si præcesserit dolor capitis, permanet; si permutatio fit in Hecticam, Hecticæ; si in Humoralem, Humoralis; incipiunt apparere signa.

Videtur,

Videtur, quòd his signis non possit permutatio A
cognosci; quia substantia spirituum crassior, quæ est
materia ex qua diximus fieri sudorem in declinatio-
ne Diariæ, non est materia ex qua possit fieri febris
humoralis aut hectica, vt patet: ergo siue sudor su-
perueniat ex illa, siue non subsequatur, non est, cur
cognoscatur permutatio Diariæ in alias febres.

Secundò: Alia superueniente febre non potest
cognosci an Diaria sit ex toto ablata: ergo ex eo quòd
non peruenit ad declinationem, non cognoscimus
permutationem eius in aliam.

Tertiò: manente Diaria, cum illi debeantur sig-
na coctionis, non possunt superuenire signa putre-
dinis in lotio; per quæ superueniens febris putre-
do deberet cognosci: ergo per signa superuenientia B
humoralis non potest cognosci quòd permutetur in
illam.

RESOLVTIO II.

Auicenna doctrina admittitur.

RESOLVENDUM: Quòd per signa ab Auicenna ad-
ducta cognoscitur permutatio Diariæ in alias
febres: sic sancit Auicenna *loc. cit.* receperunt Ara-
bes, admittunt Iuniores: & ex Argumentorum so-
lutione manifeste patebit.

§. III.

Soluuntur dubitandi adductæ rationes.

AD 1. responderetur: Quòd si sudor non superue-
niat in Diariæ declinatione; sumitur manife-
stum indicium transmutationis eius in aliam febrem:
quia cum in Diaria, prout remittitur in declinatio-
ne, deberet fieri calor moderatus & proportiona-
tus; vt ex materia crassiori spirituum remanente fie-
ret sudor, qui non potuit fieri dum calor intensior
erat in temporibus antecedentibus; si non fit, indi-
cium est, quòd est alia febris superueniens illi, cuius
causa calor manet intensior, quàm qui deberet facere
sudorem.

AD 2. responderetur: Quòd non sumitur indicium D
permutationis Diariæ in aliam per hoc quòd calor
eius cognoscatur remissus, dum alia superuenit: sed
quia percipitur calor præternaturalis in eo tempore,
in quo non est possibile quòd sit calor Diariæ, cum
iuxta propriam constitutionem non posset extendi
in illud tempus.

AD 3. Quòd quando deficit Diaria, incipiunt sig-
na alterius superuenientis febris: & quòd si simul
sint complicatæ duæ febres, apparent magis signa
eius febris, quæ potentior; licet alia alterari de-
beantur.

SECTIO III.

De Diariæ febris curatione.

EPHEMERA in Triplici consideratur statu in
ordine ad curationem; vel prout est legitima,
& simplex, sine alterius causæ, aut febris
complicatione; vel prout ab altera febre, aut causâ
procathartica fouetur; vel prout est febris diaria ana-
logicè sic dicta, de quarum singulis seorsim prose-
quemur curationem.

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

RESOLVTIO I.

De Diariæ legitimæ simplicis curatione.

§. I.

*Ex varlis Medicorum Sectis varia referuntur
curationes.*

EMPIRICI, Circulatores; & impostores artis; & ra-
tionis inexpertes, nullas cognoscunt febrium di-
uisiones: pro omni febre quinquefolio aut verbena
vtuntur; aliisve herbis manuum carpo, aut pedum
plantis appositis, aliisque amuletis omni febre com-
munibus ridiculis, sicut sunt reliqua eorum reme-
dia. Hoc vti eorum aliquos refert Ranodæus libro 1.
capit. 13. *Sancti Petre & Paule stultum hunc persanate.*
Quintus Serenus *Abracadabra* vtitur pro febrium
amuleto, cum tali modo inscriptionis literarum: &
sic alij proponunt inutiles imposturas, Methodici
qui febres affectum esse sub adstrictiōe conten-
dunt; Diarias Balneis curant, & iniunctionibus olei.
Paracelsus Circulatorum Princeps & Diuini Numi-
nis desertor, à Cacodæmone aliqua impia deducit
remedia, quæ spagiricis immiscet, licet non propriè
huic adapter febris. Vanhelmont delirans inter sua
insomnia, postquam omnia condemnat scholarum
remedia, irridens, & sæpè repetens eadem conuitia;
insanus vagatur, & redit ad Paracelsum, à cuius do-
ctrina simulat fugere, & febrifugium proponit pro
omni febre ita efficax, vt nulla sit quæ eius vno hau-
stu non statim exterminetur, quod tale est: *Accipe
puluerem Ioannis de Vigo propria manu paratum, quod
affuso elemento ignis de vitreolo veneris extracti cum
aqua regis cobobandus est quiniæ sub finem augendo
ignem.* En remedium, sed postquam parturiunt moni-
tes nascitur ridiculus mus. Nam post tot promissa
non adimplenda, vt suas cooperiat imposturas supe-
raddit tract. de febr. cap. 14. *Pendet eius directio à manu
eius cui debetur honos, quia paruulis reuelat huiusmodi
arcana que mundus nescit.* Petit ergo miraculum vt
fugiat febres, vel vt fiat febrifugium; si per miracu-
lum factum, fateor vtile esse pro omni febre, etiam si
sit lapis, silex, aut ferrum. Non negant scholæ mira-
cula, nec dubitant de Dei potentia, sed remedia quæ-
runt naturalia ex rebus naturalibus desumpta; qui-
bus valeant subuenire languoribus ægrorum, quan-
do Deus miraculis non dignatur vti.

§. II.

Dogmaticorum rationalis curatio traditur.

DIARIA legitima & simplex, simplicem præbet in-
dicationem suæ curationis per attemperatio-
nem, vt tradidit Galenus lib. 11. *methodi* c. 2. cui Aui-
cenna, & communiter omnes Practici subscribunt.
Perficitur attemperatio victu tenui frigido & hu-
mido, aëre frigido inspirato, pro calefacto capite,
oxyrrhodino; pro toto corpore balneo aqua tepidæ,
quo communiter utebantur antiquiores, quibus bal-
nea artificialia fuerunt in deliciis: minus est vti-
tum nostra ætate, in qua ab vsu recesserunt balnea
artificialia.

§. III.

Nostra proponitur decisio.

Nostris temporibus raro pro hac febre Medici utuntur auxiliis, vel quia non accersunt pro prima morbi die; vel quia accersiti iudicant operosum remediis uti pro ea febre, quæ sine periculo securius curatur à natura per spatium viginti quatuor horarum, quam possit ab arte; quibus assentior.

R E S O L V T I O II.

De Diarix curatione, cum qua, aut causa, aut febris alia complicatur.

§. I.

Refertur communis curatio huius febris.

Si Diaria hectica, aut humoralis sit complicata, alterius febris, cui complicatur, quam maximè curatio intenditur, si causæ complicata sit fouenti, ne permutetur in aliam, causæ cura habenda est, cuius indicationes prosequutus fuit lato calamo Auicenna *fen. 1. 4. tra. 1.* quas nos obbreuitatem subdicemus.

§. II.

Diaria prosequor curationem, dum fouetur à causa.

Resoluendum: Quodd si permaneat causa diarix fouens illam, tentanda est curatio per causæ ablationem.

Si æstus solis, alteriusve causæ calidæ foueat Diariam, transferatur æger in locum frigidiorum, victu, & aëre frigido utatur, & oxorrhodino, si simul sit capitis dolor; si frigiditas, ut in transitu ab exercitio ad locum frigidum contingit, æger pannis cooperiatur, & prouocetur sudor, si cutis densitas aut pororum oclusio, superaddatur lotio cutis cum ologiphero vino: si labor, quies imperanda, victus facile concoctibilis in longiori quantitate: si lassitudo, conueniunt frictiones: si ira, animi tranquillitas; & hilaritas; & quodd attemperetur bilis, potu, victu, & aëre frigidis: si tristitia recreatio animi, & tenuis vini vsus. Pro fouente vigilia somnus conciliandus; pro inedia cibus offerendus paulatim; & sic de reliquis causis exterminandis agendum, ne permanentes causæ valeant Diariam in alias permutare febres.

R E S O L V T I O III.

De curatione Diarix illegitimæ.

§. I.

Diaria illegitima curatio quibus locis traditur.

Cum febres diarix analogicè sic dictæ sub alio febrium genere contineantur, sub illo communiter traditur earum curatio: Synochus sine putredine humoralis est, & sub febre à sanguine orta proprium locum habet, & ibi latè illius trademus curationem. Febris orta ex bubone, sicut & aliæ diarix febres, quæ ab externa oriuntur aliqua inflammatione, proprium locum suæ diagnosis, & curationis obtinent, ubi de inflammationibus, à quibus oriuntur, pertractatur. Febres Diarix illegitimæ ortæ ex cruditate primæ regionis, quæ licet ad humorales reducantur, non ita propriè sub humoralibus sunt; magis propriè sub hac disputatione petunt curationem, quam in subsequenribus prosequar.

A

R E S O L V T I O IV.

De diagnosi, prognosi, & curatione diarix ortæ ex ventriculi frigida cruditate aut nidorosa.

§. I.

Diagnosis Diaria ex cruditate prescribitur.

Febis Diaria ex cruditate est, quæ oritur ratione cruditatis, quam materia, ex qua fit, acquisiuit in sui generatione, & est duplex: alia quæ fit à cruditate permanente in prima regione; alia quæ fit à cruditate permanente in secunda regione. Quæ fit in prima regione; alia fit ex materia acida, aut non alterata, alia ex materia nidorosa, alia ex conspurcata materia, ex qua lumbrici generantur. Cruda dicitur substantia, quæ vel ob diminutum calorem non attingit terminum coctioni debitum; vel quæ ab intensiori producitur; quæ à diminuto provenit; alia fit quia immutata manet ob omnimode diminutum calorem; alia aliquàlter valet immutari, & acida fit substantia à diminuto calore acquirente medium terminum; inter substantiam nulla ex parte coctam; & inter eam, quæ debitum acquirit terminum quæ ab intensiori calore vrenteve producitur substantia cruda, nidorosa dicitur, & alia tenuis adusta fit, alia oleaginosa, & crassior; ex his febres ex cruditate dictæ ducunt originem.

§. II.

Diuisio, & diagnosis Diaria ex cruditate acida & nidorosa adducitur.

Cum duplex sit in prima Regione cruditas; alia à diminuto calore, alia ab intensiori proveniens; duplex etiam insurgit diaria: alia à cruda substantia, quam vocat Auicenna ex nauseatiua satietate; alia à substantia adusta, quam omnes admittunt oriri ex nidorosa substantia. A cruda substantia fit febris, quia cum à calore concoqui ulterius non potest, nec perfici, neque à partibus trahitur, quia nutritioni inutilis, ab ipsa retenta, & non elaborata vapores, & fuligines proveniunt calidæ, quæ ad partes delatæ aëris attemperatam vim coercunt. Spiritus orbat communi aëris refrigerio accenduntur, & præternaturalis calor in partibus subcrefcit. Potiori iure dum substantia generatur nidorosa ab ipsa ob easdem causas retenta proveniunt vapores, & fuligines, qui eleuati simili ratione intensiorem adhuc valent Diariam causare.

D

§. III.

Prognosis & diuisio utriusque.

Has distinguunt febres: Quodd in omninò cruda, & nulla ex parte alterata materia, vel nulli subleuantur vapores, vel insipidi nausea apparet, & propensio ad vomitum; halitus ad alimenta redolent: in acida, acidi insurgunt vapores: in nidorosa, nidorosi, sitis magna, ventriculi corrosiua sensus nidoris.

§. IV.

Extra Scholas Dogmaticorum referuntur Diaria ex cruditate curationes.

VAnhelmont *tract. de febrib.* Diarix specificam differentiam non admittit, sed pro omni febre febrifugium diaphoreticum, seu sudorificum proponit remedium, quo materia, seu substantia deturpans Archæum, ut ipse delirat, expellitur.

Sed delirus iste innouator suas patefecit imposturas, ut vidimus, quia miraculum petit, ut suum febrifugium

febrifugium exequatur miraculosa, quæ ipse promittit. Tum si hæc febres pendent ex cruditate contenta in prima regione, per eius euacuationem per ventrem factam, securius, quam per quamcumque aliam regionem curabitur febris. Tum quia hæc crassa densaque materia, vapore aut sudore euacuari non potest, cum potius per calorem, partibus humidioribus resolutis, pars crassior deberet magis viscida, & adhærens remanere. Tum quia sicut natura non aggreditur sudore eius euacuationem, sed vomitu, aut per diarrhœam, similiter nec sudor debet tentari ab arte, sed eadem euacuationes, cum quibus natura securius illius consequitur euacuationem.

Dices cum Vanhelmont: Quod non debet testari euacuatio illius materiæ per aliquod pharmacum, quia quodlibet est venenosum, & generat ex partibus viuentis, & ex cruore saniem, quam euacuat.

Contra stat: Tum quod vomitorium fit sine pharmaco solutiuo, quod valeat talè generare saniem: Tum quod per ventrem euacuant clysteres materiam contentam in prima regione, sine eo quod contineant aliquod pharmacum solutiuum: Tum quia cruditas à nobis dicta, quam saniem vocat Vanhelmont, iam est genita ante pharmaci exhibitionem, cum causet febrem: Ergo non restat generanda ab aliquo remedio.

Theophrastus Paracelsus *lib. de merb. tartari c. 3. de febre stomach.* hanc febrem curat cum purgatione, sine digestionem, & cum pillulis de laudano, quas ipse describit: & superaddit, quod nectar administrandum in principiis harum febrium, cum vino correcto & clato ad cyathum perfectum. Qui licet aberret in aliis, non procedit delirus in curatione, sicut Vanhelmont, nec se omnino ostendat irrationalem.

Methodici, sicut pro aliis, similiter pro hac curanda febre aliquantulum inhaerent Rationalibus; licet in principiis diagnosticis differant, febres inter morbos sub adstrictione constituunt, & ideo hanc febrem laxantibus curandam iudicant olei inunctione, & balneis, nunquam tamen purgatione: Quia hanc dicunt esse solutiuum magnum, quod non debet exerceri pro morbo paruo, qualis est Diaria.

§. V.

Dogmaticorum præfertur rationalis curatio.

Inter Dogmaticos huius febris curationem quam maximè prosequuti sunt Gal. *lib. 8. meth. c. 6. lib. 4. de sanitate tuenda, & Comm. in sentent. 3. sect. 5. lib. 6.* Apud Auicennam *fen. 1. 4. tract. 1. c. 34.* Zacutus *tom. 1. lib. 4. de febr. tract. de feb. diaria.* Hollerius *lib. 2. de morb. internis cap. de febre ex cruditate.* Quibus nos adhærentes prosequemur curationem.

Diaria ex cruditate ob diminutam coctionem somno & manus ad ventriculum applicatione perficitur, superaddendo in fine clysterem pro incoctili euacuanda materia, quæ ob abolitam actionem concoctricis, manet, cruditas nullum permittit offerendum cibum, vomitus tentandus, purgatio vitanda, ventriculi calor roborandus olei absynth. menthæ, Angelicæ, aut spicæ super oleum absint, facti inunctione.

Vacuatio per vomitum fuit apud antiquiores in frequentiori usu, apud nostrates non ita communis: inter Archiatros, seu Spagiricos nouis adiuuentis vomitoriis frequentior manet. Vomitoria apud Galenum *lib. 1. de alimentis cap. de Scisamo. & lib. 5. cap. 4. de usu partium,* sunt in triplici differentia; alia benigna, vt aqua tepida cum saccharo, aut cum syrupo acetoso, vel oxymellite simplici, vel cum oleo oliuarum, vel amygdalarum dulcium sumpta in magna quantitate. Alia sunt mediocria, vt decoctio camo-

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

millæ, radicis, & seminis raphani, attriplicis, erucæ nasturtij, aut cepæ, cui superaddi solent syrupus acetosus compositus, oxymel, scilliticum, aut hydromel mel compositum, cum radice asari. Huius ordinis sunt diasarum Fernelij, vel Laurentij vsus seminis asari, & anethi aquæ cardui benedicti. Alia sunt violenta, vt veratrum vtrumque præcipue album; Thy-melea, Chamelea, Peplium. Inter Spagiricos Rolandus & Quercetanus, Beguinus, & alij plura dederunt vsui, quæ sub secundo ordine iudico continenda vt 3j. Seminis radicis asari addendo aquæ cardui benedicti. Hyssopi, aut prassij 3j. vel Rolandi aqua benedicta, de qua *Centur. 1. curat. 14. Centur. 2. c. 54. 53. 62. & 36.* vel spiritus aureus, vel aqua terræ Sanctæ, vel crocus metallorum: quorum vltima sub tertio ordine Vomitoriorum sunt; vel salis vitrioli gr. 7. aut 8. dissolue in vini iusculo, de quo Quercetanus in *Dogmatica pharmacopæa.* Quæ ex his sub secundo ordine sunt, magis sunt ex usu pro hac febre.

Si permeet cruditas, & à ventriculo descendat, indiget purgatione pharmaco solutiuo faciendâ, cuius vires descripsimus *disput. de purgat. sect. 3.* Cuius forma erit. *℞. decocti pug. 3ij. syr. princip. vel Regis, vel ex infusionibus 3iij. misce; addendo aquæ floris cassiæ lignæ 4. i. misce; vel decoct. Pug. 3iij. manna electa 3ij. Syr. princip. 3j. & aquæ Cinamo. 4. misce, Pharmaco exhibito.* Postea ventriculi prosequenda est roboratio. Si ex acore, acidæ cruditate proveniat Diaria, primo accessu Vomitoriis secundi ordinis tentanda est curatio, ne inepta laboratione materia diuagetur per corpus; quibus si non cedit, aliquo ex propositis lenitiuis exterminanda est pharmaco; ventriculi vltius roboratio prosequenda inunctione ex oleis adductis, vel pane bis cocto generoso vino irrorato, additis pulueribus diarrhodonis, aromatici Rosati cinamoni, Garyophyllorum, menthæ, rosarum, aut absynthij, vel loco eorum superposito balsamo, aut oleo abietis.

§. VI.

De curatione Diariae, ex nidorosa substantia ortæ

Diaria orta ex cruditate nidorosa, tenui, & fumosa, ex Mercati consilio potu aquæ frigido copioso compesces, & usu frigidi, crassique alimenti. Quæ à crassiori fit nidorosa materia, ac pinguiori, copiosa aquæ tepidæ potione attemperanda, vomitus ciendus vomitoriis primi ordinis: quæ si pro euacuatione non subsistant, lenitiua eam perficiet purgatio; non manna, aut cassia fistula facta, vt consilium Mercatus; facile enim inflammantur, & substernunt materiam denuò nidorosam genitam ex illis; sed lenitiuis frigidioribus, & potentioribus, in quorum usu erit, Syrupus Principis, Regis, aut ex violarum infusionibus paratis cum decocto pugni additis attemperantibus, vel conferua rosarum persicarum additis pulueribus senæ, aut mechoacæ, cum frigida aqua potu sumpta: vel si mauis, eadem conferua magis ex usu erit, addita Rhabarb. puluerizati 3j. Postea purgatione, ventriculus roborandus usu eorum quorum antea meminimus. Tentanda viscerum attemperatio usu frigidi, potus, conferuæ rosarum rubrarum, borraginis, violarum, vel usu syrupi agrestæ, de succo limonum, granatorum, seu succorum eorundem. Et his non sufficientibus usu lactis instillatitiæ, ex præscripto Cortesij, vel seri lactis, in quo quinto, aut sexto quoque die infundes per noctem Rhabarbari electi 3j. vel eodem Rhabarb. vteris masticato, ex præscripto Baptistæ Montani.

RESOLVTIO V.

De curatione febris ex cruditate cum lumbricis.

§. I.

De locis ubi generentur vermes, & eorum speciebus.

Inter Diarias ex cruditate ortas cenſeo recensendas eſſe febres, quæ ſimul cum vermibus ſiunt ex cruda pituita in inteſtinis putrida. Vermes in quaque arboris differentia contingit naſci, vt tenet Theophrastus *lib. 5. de hiſtoria plantarum*: ſub niue plerumque naſcuntur, vt idem Theophrastus refert ex Ariſtotelis ſententia; ex terra oriri vermes comuniſſimum eſt, quos terræ lumbricos vocant: nec aliter qui oriuntur in homine, in quo ex vlceribus oriri docet experientia, & notauit Hippocrates in qualibet corporis parte, abſque vlcere poſſe generari, ex pluribus Authoribus collegit Duretus in *Hollerium lib. 1. c. 54.* & ampliauit Sennertus *lib. 2. c. 3. ſect. 1. c. 11. tom. 1.* In capite generari Duretus firmat, qui in diſſecto puellæ capite vermem vidit nigrum in dura meninge. Beniuenius obſeruauit *obſer. 100.* à cerebro per nares vermes eiici. Hollerius confirmat in *lib. 1. c. 54.* & Franciſcus Hudſheim, Amatus *centuria ſeptima curation. 63.* ex oculo extractum vidit vermem: Valleſius de Taranta *lib. 4. cap. 30.* ex aure vermem eiectum obſeruat: Beniuenius *capit. 77.* ex pectore vidit vermem eiectum: Dodoneus in Scholio obſeruat ex veſica vermem eſſe eiectum. Sed comuniſſimè Vermes generari in inteſtinis omnes experiuntur Medici, quorū cauſa febris ſubcreſcit Diaria.

Horum duo genera videntur admittere Hippocrates, & Cornelius Celſus *lib. 4. cap. 17.* Auic. *ſen. 16. 3. tract. 5. capit. 2.* quatuor admittit genera: ſed tria admittenda; ſcilicet latos, teretes, & aſcarides docet Ariſtot. *lib. 5. de natura animalium capit. 19.* Galenus 3. *Aphoriſm. 16.* Paulus *lib. 4. capit. 56.* Quibus ſubſcribunt Moderniores, inter quos Gabucinus *lib. de lumbricis capit. 2.* Manardus *lib. 4. Episto. 2.* Mercurialis *lib. 3. de morbis puerorum capit. 7.* Carreirus *lib. de locis affectis*, hanc litem in concordiam reducunt. Generantur lati per ſomnia inteſtina, teretes in inteſtinis ſuperioribus, Aſcarides in inferioribus: ſiuntque diuerſi ex materiæ diuerſitate; quæ vt erudiſſimè notauit Duretus generandorum variant formas, & accidentia. Hæc non eſt ſemper excrementum coaceruatum in pueris, dum ſunt in vtero; nec ſanguis, bilis, aut melancholia; nec omnis pituita falſa, acida, glutinoſa, aut viſcida; ſed tantum quæ dulcis, & ſemicocta dum putreſcit; à cuius parte potiori, prout in quantitate, aut ſubſtantiæ modo, & alteratione alia, diuerſæ ſuperueniunt lumbricorum formæ, in deteriori verò materiæ parte inde ſerpit putredo, & prout magis, aut minus commouetur ab iſſis lumbricis ſimul exiſtentibus, ex materia magis, aut minus eleuantur calidi vapores, qui in partes delati, aërem calefaciendo in cauſa ſunt, vt ſpiritus febrem accendant, quæ omnino inordinata eſt, nullas ſeruans periodos, nullas continens certas intenſionis, aut remiſſionis metas, nulla communia, aut certa ſeruans concomitantia, aut ſuperuenientia accidentia, quæ improporſio maximum huius febris præbet indicium.

Symptomatum & acceſſionum inconstantia conſtantius ſignum eſt huius febris, & quod concomitantur illam lumbricorum ſigna, quæ ex Hippocrate, & Ariſtotele, & Aëtio deſumpſerunt Authores, inter quos Gabucinus, & Mercurialis, Mercatus, Paſchalius, Duretus, Donatus ab Altomori plura referunt. Ex his omnibus ſic colligit Zacutus: vermes concomitantur ſingultus cordis, morſus, vomitus, nauſea, iliacus dolor, inteſtinorum tormina, inappetentia, fames canina, Cephalalgia, ſopor, conuulſio, Epilepſia, apoplexia, angina, vigilia, febres in certo ordine repetentes, inquietudo, tuſſis exigua cum ſiccitate irritans, inſolitus clamor, ingens mœſtitia, pulſuum inæqualitas, extremorum frigiditas, ſtridor dentium, impedimentum deglutiendi, carniū extenuatio, ſyncope, animi defectus, oris fœtor, ventris tumor. Ita ægros valent hæc ſymptomata, quæ ex lumbricis ſubſequentur, premere, vt licet febris non eſſet de ſe lethalis, ſemper ſit timenda. Præcipuè cum ab illis plerumque viſcera corrodamur, & ineuitabilem mortem afferant, vt idem Zacutus confirmat ex Hippocrate *lib. 7. Epidem. numero 56.* ex Paulo *lib. 4. capit. 53.* ex Auicenna *ſen. 16. 3. tract. 5. capite 2.* ex Tralliano *Episto. ad Theodoret. de lumbricis*, ex Paræo *lib. 18. capit. 3.* ex Foreſto *lib. 6. obſeruat. 35. in ſcholio* Ex Omnibon *lib. 4. cap. 5. art. medend. infant.* ex Conciliatore *differentia 101.* ex Nicolo *ſermon. 3. trad. 8. cap. 54.* Ex Solenandro *libro 5. Concil.* ex Baldiſſino Ronſcio, & allis.

§. III.

De Curatione febris ex cruditate cum vermibus orta.

Hanc febrem, ſicut & reliquas, ſudando ſuo diaphoretico lumbricos curari contendit, Vanhelmont, Quercetanus, & reliqui Archiatri pro ſecreto habent pro hac febre curanda, & pro lumbricis exterminandis, quod ore aſſumatur Mercurius; quibus adhæret Fallopius, vetulæ, & impoſtores attrectato ventre, & quibuſdam ſubſurratis verbis lumbricos ſecare intra corpus ſuadent pluribus. Inter Empiricos Epiphanius pro vermibus hanc commendat confectionem. *℞. ſenæ Alexandrina ʒij. cornu cerui vſti cort. granat. ana ʒß. Diſtami garyophyllor. Rhabar. ana ʒj. Santonici ʒjß. cinam. ℥iiij. Sacchari in aqua graminis, aut abſynt. diſſolut. quaſt. 5. & in eundem finem tanquam magis expertum laudat ſequentem puluerem. ℞. cornu cerui vſti, nigellæ præparatæ, myrrhæ, diptami ſem. caulium ſem. acetofæ, coriandri præparati, tormentillæ, ſeminis portulacæ, oſſis de corde cerui ʒj. rhab. electi ʒiiij. ſeminis leuiſtici ʒiiij. Mſce: fiat puluis.*

§. IV.

Cura huius febris ex Dogmatica familia.

Cum febris orta ex cruditate cum lumbricis perſeuerante dependeat à pituita in prima regione ſuperabundante, putrida, & quæ ab eiſdem lumbricis commouetur; vnde inordinate intenditur febris, remittit, & inopinatè redit, & recedunt ac ſuperueniunt ſymptomata. Huius curatio duplici tentanda eſt remediorum genere: alterum pro necandis & exterminandis lumbricis vtile; alterum pro euacuanda materia putrida, à qua febres dicunt ortum.

Materia

A Materia, ex qua pendet hæc febris, per ventrem euacuari petit, cum contineatur in intestinis; hoc perficitur Clysteribus iniectis ex decoctione rerum amararum, graminis, aut fantonica, addendo confectionem hieræ, colocynthidem, similiæve pharmaca, quæ amara cum sint, vim habent mouendi crassos & pituitosos humores in intestinis redundantes. Purgatio similiter est tentanda; ad quam dubitat Zacutus *tom. 2. lib. ultimo*, an sit expectanda coctio; & dicit, quod licet vermes non coquantur, oportet concocta esse excrementa quæ sunt cum illis.

Dicendum iudico: Quod pro materia purganda, quæ est cruditas, à qua lumbricorum fit febris, nulla est expectanda coctio, quia est cacochymia, vt *disp. de purgandi ratione* demonstrabimus. Poterit tamen esse præcautio, ne propinemus solutiuum pharmacum selectiuum, si simul sit complicata alia febris, pendens ex humoribus in venis, ne ante coctionem moueatur ab illo humor nondum cacochymus, donec præcedat coctio. Erit igitur utilis statim purgatio lenitima sumpta, indicatione, à causâ à qua dependet hæc febris, in qua maximè vtile est Rhabarbarum, quod licet selectiuum sit bilis, prodest pro materia in prima regione adusta, ventrem soluit leniter, lumbricos necat, & exterminat; ventriculum roborat, & confortat, & omnes adimplet indicationes, quæ ex causis huius febris possunt desumi.

§. V.

Pro necandis vermibus in febribus quid agendum.

Pro vermibus necandis in prima regione manentibus, lato calamo remedia proposuere; inter Rationales Ioannes Paschasius *lib. 1. cap. 51*. Pereda *in scholiis* Hollerius *lib. 1. de morbis internis capite 54*. Duretus *in eius enarrationem*. Altomarus *lib. de curandis humani corporis morbis capit. 81*. Mercatus *libro 2. de morbis puerorum capit. 10*. Omnibon. *lib. 4. capit. 15. artis medend. infent.* Rondeletius, Iachinus, Massarias, & alij Practici. Inter quos præcelluit Gabucinus *lib. de lumbricis capit. 23*. & plura necessaria obseruanda proposuerunt Schenckius *lib. 3. obser.* Forestus *libro 7*. Solinander *libro 5. Consil.* Marcellus Donatus *de Historia mirabili*, Zacutus *tom. 1. lib. 2.* apud quos vermium cuatio profequitur, quæ non est nostri instituti; sed curatio febris quæ cum illis oritur. Pro hac siue sit humoralis lumbricis complicata; siue sit analogicè Diaria, & orta ex putrida pituita, quæ cum lumbricis remanet, duo proponemus cum Zacuto remedia, & pro exterminandis lumbricis, & pro febre attemperanda vtilia. Primum: sit pulvis, quo, peracta primæ regionis purgatione, vtetur æger per aliquos dies in aurora, qui talis est. ℞. Coralline, cornu cerui ana ʒj. Scobis choreæ ʒj. Scordij ʒj. Rhabar. ʒiij. Rhapontici Veri ʒij. Aloes scicotrina lota cum aqua acetos. ʒß. coral. rubr. ʒj. dictam. ʒij. Seminis Portulacæ acetos. ana ʒiß. Omnia puluerizentur tenuissimè, ex hoc sumat ʒj. cum syrup. granat. & decoctione fantonici. Vel si lumbricis superueniat febris maligna ex humoribus orta, aut quæ ex putrida sit pituita in prima regione, fiatque ratione accidentium maligna, subsequens potio per interval-la assumpta erit utilis. ℞. pulpe thamarind. acetosor. ʒvj. Seminis acetosæ portulacæ, plantagin. ana ʒß. Syrup. de succo limon. Syrup. acetosæ ana ʒij. aquæ acetosæ portulacæ ana ℔. 1. Theriaca magna ʒß. Canf. alliermes, hyacin. Ana ʒß. Cornu cerui ʒj. Corallina ʒjß. Scobis choreæ ʒjß. Succo limonum ʒß. lapidis bezoaris g. xx. coralli rubri præparati ʒß. misce pro potione.

RESOLVTIO VI.

De febre ex cruditate in secunda regione.

§. I.

Huius febris proponitur Diagnofis.

Huius febris materia est in secunda regione, in qua contenti humores ab intensiori alterati calore vruntur, aut putrefiunt, & febres humorales causant: cuius curationem prosequemur *Disput. de febribus humoralibus*. Contingit autem aliàs quod deferantur ad venas humores crudi, à diminuto calore geniti, nutritioni inepti, qui ideò nec in venis perfici valent, nec vt viles trahuntur ad partes; vel quod licet non sint omninò incoctiles, omninò sit calor suffocatus, debilis, & ineptus pro eorum elaboratione, vel quia materiæ multitudine est inferior eius actiuitas; vel illius crassitie; vel quia ipsa vt talis occludit; & ventilationem impedit; aut intercipit vias, & caloris communicationi obstat, & ideò vltra modum retenti incalescunt, quia alterantur, & inepti sunt elaborari, & à vaporibus, & fuliginibus elatis causatur febris parua; quæ licet humoralis, quia à putridis natura differt, & cum eis quæ ex cruditate primæ regionis oriuntur similitudinem aliquam habet; ideò eam inter febres ex cruditate ortas constituo; in aliis enim virescit calor; in hac natius, vndique infirmus, & debilis manet.

§. II.

Signa & prognofis proferuntur.

Vrinæ tenues, aquosæ, leuiter conturbatæ, aliquando cum sedimenti asperitate, color faciei pallidus, liuidus, aut plumbeus, antecedens otium, crapula, intempestiua exercitia: immoderata Venus, & quod febris debilis appareat; signa sunt quæ hanc attestantur febrem ex Doctissimo Hollerio: quibus si superueniant pulsuum inæqualitas, & paruitas, totius corporis grauitas, tarditas, hebetudo motus corporis, & sensuum, præcipue si complicantur ventriculi, aut hepatis inflammatio, tota aboletur salutis spes, si tota hæc cohæreant simul, & quæ remanent signa febris, debiliora videantur, aliqua tamen curationis tentanda est via.

Cum hæc sit febris ex suffocato proueniens calore, vel ex materiæ multitudine, vel ex materiæ crassitie intercipiente, aut occludente vias, ratione cuius humor à quo fit febris, nullum recipit beneficium naturæ, aut quamdiminutum; difficilis est ad curationem aditus, quia natura renuente, omnia irrita fiunt, causa non deposita, natura succumbit, pro causæ depositione vires non subsistunt.

§. III.

De huius febris curatione methodica.

Sanguinis missio, dum rubet calor faciei consilietur ab aliis, nec indicatam esse nego, cum morbus sit magnus pendens ex vitio sanguinis, seu humoris sanguini commixti; sed renunt vires, & Galenus renuit *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem cap. 5. & lib. 4. de sanitate tuenda*, quæcumque enim humores commouent, vires deiciunt, syncope accersunt, mortem accelerant, frictiones parum profunt, sed contur-

bant minus, quies procuranda in molli lecto, aer at-
temperatus, somnus moderatus, victus tenuis parum,
& sæpè oblati, præcipuè si obscurior pulsus, & inæ-
qualis, vinum sit dilutum, & si lotium conturbatur,
& pulsus redditur obscurior & inæqualis, mors est
in propinquo, nulla veniant infamanda remedia; si
lotium initio crudum, & aquosum adquirat sedimen-
tum, licet crassum, & diuulsum, aut asperum, vel ap-
pareat conturbatum, & pulsus æqualior, & validior
appareat. sub spe manet æger, coctionem expecta, &
viribus constantibus naturam adiuvata, si materia mor-
bum committens, adhuc remanet sanguini commix-
ta, quod nondum peracta demonstrat coctio, sangui-
nis missio tentanda, vegetior enim iam natiuus in-
ualet calor, vires robore vigent, si cacochymam de-
notet materiam peracta coctio, quia non omni ex
parte elaborari potuit, nec in nocituo, quæ inepta
fuerit, & à calore debili elaborata, purganda venit, ne
recredescens iterum in recidivam abeat.

RESOLUTIO VII.

De aliquibus euentu comprobatis in febr-
bus ex cruditate ortis.

§. I.

*Diaria ex cruditatibus orta, vomitu, clysteribus,
dieta, & somno curata.*

Dariam ex varietate ciborum ortam, sola diæta
securius, quam præstita euacuationem curari
expertus fuit Zacutus lib. 3. de praxi medica admiran-
da observatione 2. §. Hanc videndi legem non observabat
Aulicus quidam, qui præpostero ordine victitans, carnes,
& pisces, alimenta crassa, & lenia, frigida, & calida citra
delectum in eadem mensa ingurgitabat, citra offensam
ullam. Quando uno die post prandium de dolore capitis,
nausea, vomitu, & gurgulione ventris queri cœpit; quibus
omnibus accessit febris ardentissima, quæ illum biduo ma-
ceravit, cum fastidio coniuncta: vocantur Medici, ij in
varias distributi sunt classes, nam venæ sectionem plures
tenaciter suadenti; curatus tamen est quiete, somno, vomitu
Clystere, dieta, &c.

§. II.

*In diaria ex cruditate, sanguinis missionem esse
lethalem firmat euentus.*

Cum sanguinis missio in febre orta ex cruditate
non sit indicata, eam renuimus, & quia ulterius
calor naturalis cruditate suffocatus omnino delitescit,
ut euentu comprobavit Zacutus lib. 3. de praxi Me-
dica admiranda observat. 1. §. Diariam inuenio, quieti &
somnia agrum committo, victu frigido, & roborante eum
renutrens. Nocte increbuit febris, citra ullum in venere
delictum commissum. Diluculo alius socius vocatur, qui
licet duodecim hora transacta non essent, solum ob febre
& ardorem internum sanguinem emittendum curat, ut
monuit Auicenna fen. 1. 4. tract. 2. cap. 42. de febre Ephe-

A mera, ex vino. Affines me renuente ita faciunt, sed cum
vino alimento superfluo & copioso calor innatus esset ob-
rutus, & ex venere multa valde minutus, extracto san-
guine, palpitatione, vertigine, & delirio tentans (hoc
enim ex debilitate quandoque oriri testantur Hippocrates
7. Aphor. Fernelius 5. Patholog. 2. Carreirus cap. 7. de locis
affectis disput. 7.) me ex tempore nuncupat; accurro, iuscula
caponis cum succo limonis propino, clysteria reuellentia
paro, cucurbitulas siccis costis affigo, trementi cordi Epi-
themata applico. Tandem nihil proficientibus medi-
camentis syncope detentus, syderatorum more extin-
Bctus est.

§. III.

*Diaria cum lumbricis quæ symptomata lethalia
concomitantur.*

Inter lethalia symptomata, quæ Diaria ex crudita-
te cum lumbricis orta superueniunt, lethalius est;
quod solet ventriculum, ventrem, intestina, umbili-
cum, & Hypochondria, atque inguina perforare, &
foras eripere, lumbrici, & dira dolorum sæuitie pere-
unt hac febre affecti. Firmant huius miserrimi sym-
ptomatis euentum variæ Historiæ coadunatæ ab
C Schenckio libro 3. observat. Medicinal. Omnibonus
libro 4. capit. 3. Forestus in scholis observatione 35. lib. 7.
Trallianus epistol. ad Theodorum, Aegineta lib. 4. cap. 57.
Auicenna lib. 3. fen. 16. tract. 5. cap. 1. Apponensis dif-
ferentia 110. Nicolus Jermon. 5. tract. 8. cap. 4. Hollerius
lib. 1. cap. 54. de morbo. internis Veyga comm. ad capit. 5.
lib. 1. de locis affectis. Trincauellus lib. 9. cap. 11. de ratio-
ne curandi particul. corp. human. Solenander sect. Conci-
lij 15. de cl. v. D. Claudij à S. Mauricio observation. de cl.
v. Ioan. Francisci Heldenensis Camenicensi, observat. D. Theob.
Cneulinus de suis observat. Bal. Ronseius epistol. 10.
Esayas Meycesnerus de observat. propriis. Alij opistho-
tono correpti pereunt adeo conuulsi, ut pene calca-
nei caput contingerent. Trincauellus lib. 9. cap. 11. de
ratione curand. hum. corp. affectus. Alij cordis palpi-
tationem à ventris fluctuatione corripiuntur, ut firmat
Schenckius citatus ex Marcello Donato histor. mira-
bil. lib. 4. cap. 62.

§. IV.

*Pleuritis ex lumbricis orta in eorum febre ple-
rumque accidit, & utriusque Mer-
curius est remedium.*

Pleuritidis speciem veræ pleuritidi in omnibus
similem, in febre ex lumbricis ab his causari san-
ciuit Quercetanus in Pharmacopœa Dogmatica lib. 1.
cap. 7. & hoc euentu confirmat, §. Sed huius rei verita-
tem cognoscunt ij, qui Ferraria in Xenodochio aliquandiu
degerunt, ubi infinita pleuriticorum cadavera quotidie
diffecantur; in quibus viscera interiora stomachus videli-
cet, & intestina lumbricis & vermibus tota infarta repe-
riuntur. Huiusmodi pleuritides, quæ ab iisdem, quibus
pestilentes ortus sui causam ducunt, auxilium tale ex-
poscunt, quod facultatem habeat vermes expellendi, &
corruptionum incommoda tollendi, qualis est virtus &
proprietas Mercurij, rerumque Mercurialium; sicut id
omnibus satis constat, &c.

DISPUTATIO III.

De Febre Hectica.

SICUT Diaria Febris, est præternaturalis calor viuenti inhærens; ortus tamen à forma spirituum: sic à forma viuentis pullulat hecticas; ideoque habitualis redditur, nec facile mobilis: peculiarémque exigit dignotionem, ac curationem. De quibus sub hac disputatione agemus.

SECTIO PRIM A.

De Febris Hecticæ Diagnosi.

DICITUR febris Hectica præternaturalis calor inhærens viuentibus partibus, & in illis pullulans ab anima determinata, (vt forma mixta est) per substantificum temperamentum per excessum partium calidorum elementorum peruersum: tres induit differentias accidentales pro curatione proficuas, desumptas ex diuersis consumptis humiditatibus, diuersisque complicatis siccitatibus, exigentibus consumptæ substantiæ repositionem.

RESOLVTIO I.

Vtrum subiectum Hecticæ, sit commune cum reliquis febribus.

§. I.

Communis modis philosophandi proponitur.

Communiter omnes Authores tenent, quod Hectica in eodem subiecto petit inhærere, in quo reliquæ febres humores, & Diariæ: his fulti fundamētis.

Primò: Febris Hectica est morbus vniuersalis sicut & reliquæ febres: ergo debet inhærere in corde & in reliquis partibus viuentis sicut reliquæ febres.

Secundò: Homo est subiectum febris: sed in aduentu febris hecticæ homo idem permanet, qui erat ante ipsam: ergo idem permanet subiectum, ac erat in reliquis febribus.

Tertiò: Si complicantur Hectica, & humoralis, & diaria, in eodem inhærent subiecto: ergo etiam si non complicentur, Hectica inhæret in eisdem partibus, in quibus deberent reliquæ inhærere febres.

Quartò: Superueniente Hectica calor præternaturalis sentitur in omnibus partibus, & actiones læduntur in illis: ergo in omnibus viuentis partibus; in quibus inhærent reliquæ febres, inhæret Hectica.

§. II.

Sancitur subiectum emanationis.

Resoluendum: Quod subiectum emanationis Hecticæ est substantificum temperamentum per-

uersum per excessum partium materialium calidorum elementorum.

Probat: Subiectum emanationis caloris hectici sunt illæ partes, quæ determinant animam, vt in illis pullulet ab illa: sed solum substantificum temperamentum, prout peruersum per excessum calidorum elementorum, valet animam determinare ad productionem huius caloris, vt demonstrauimus *disputat. 2. sect. 2. par. 1. Resol. Medic.* Ergo illud tantum est subiectum emanationis.

§. III.

Subiectum aperitur proprium inhætionis.

Resoluendum 2. Quod subiectum proprium inhætionis febris hecticæ est subiectum emanationis.

Probat: subiectum proprium inhætionis febris hecticæ est illud, in quo inhæret calor præternaturalis æqualis, & habitualis: sed calor habitualis, & æqualis solum inhæret propriè in subiecto emanationis: ergo solum subiectum emanationis est proprium hecticæ subiectum. Probat minor: Calor habitualis & æqualis est, qui est coaptatus cum temperamento substantifico partis in quo inhæret: sed hecticus præternaturalis calor solum est coaptatus cum temperamento substantifico peruerso, ratione cuius pullulat, non respectu reliquarum partium, in quibus est per modum dispositionis: ergo calor habitualis & æqualis solum inhæret propriè in subiecto emanationis.

§. IV.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD 1. responderetur: Quod nomine febris hecticæ intelligimus calorem febrilem ortum ab anima in partibus, in quibus temperamentum substantificum est peruersum, & etiam eum calorem febrilem, qui ab illo communicatur reliquis corporis partibus frigidis, aut calidis, non peruersis substantificè per excessum partium elementorum calidorum, & de calore febrili qui abstrahit ab utroque, dicimus; quod in hectica est communis partibus, sed propriissimè est æqualis, & habitualis dicitur qui inhæret in partibus medio temperamento peruerso per excessum partium calidarum.

Contra. Si solus calor esset per modum habitus, qui esset in parte medio substantifico temperamento peruerso, sequeretur quod solus ille esset febris hectica: ergo qui inhæret in reliquis partibus esset febris alterius generis. Patet consequentia: quia solum esset in illis, vt communicatus ab extrinseco & per modum dispositionis.

Responderetur: Quod sicut febris humoralis dicitur calor quicumque communicatus viuenti, etsi sit in illo per modum dispositionis, quia est per modum habitus humoribus à quibus communicatur; similiter calor febrilis qui communicatur à partibus habentibus substantificum temperamentum per-

uersum

peruersum per excessum partium calidarum elementorum in reliquis dicitur hecticus, etsi in his sit per modum dispositionis, quia communicatur ab illis in quibus est per modum habitus, & æqualis.

Contrà: ergo non omnis calor febrilis in hectica est difficilè mobilis.

Negatur consequentia: Quia licet in aliquibus partibus scilicet in eis in quibus non est peruersum, & in eis quæ sunt elementi aquei, aut terrei, in quibus non pullulat, sed communicatur à partibus calidis, sit per modum dispositionis conseruatur tamen, & fouetur ab eodem calore, qui est in aliis partibus per modum habitus, & est difficilè mobilis, quia in illis est peruersum temperamentum, quæ peruersio difficulter aufertur; cuius contrarium contingit in Diaria: quia spiritus à quibus dependet, resoluuntur facilè: & in humoralis; quia humores, à quibus dependet, & in quibus est per modum habitus, faciliùs possunt euacuari.

Ad 2. responderetur: Quòd homo non est idem subiectum post peruersionem substantifici temperamenti, saltem secundum modum, cum fiat ratione peruersionis subiectum febrilis caloris habitualis, & æqualis, quod prius non habebat.

Ad 3. responderetur: Quòd si complicarentur, hectica esset per modum habitus in partibus habentibus temperamentum peruersum, in aliis per modum dispensationis; Diaria, & humoralis in quacunque corporis parte essent per modum dispositionis, & in humoribus, aut spiritibus per modum habitus.

Ad 4. responderetur: Quòd superueniente hectica, calor febrilis est in omnibus partibus, & ab eo læduntur operationes: sed in habentibus peruersum temperamentum est radicaliter per modum habitus, quia pullulat, & conseruatur immediatè ab anima, in reliquis est per modum dispositionis, vt communicatus à reliquis partibus, licet mediatè posset dici habitualis, quatenus conseruatur, & fouetur ab eo, qui immediatè dicitur habitualis, quia inhæret in partibus in quibus ab anima pullulat, & fouetur.

RESOLVTIO II.

Quid sit febris Hectica.

§. I.

Varia Authorum definitiones referuntur.

Moderniores à Galeno edocti varias tradunt definitiones parum dissimiles. Mercatus tom. 2. libro 5. tract. de essentia hectica, dicit: quod est Febris quædam facta æqualis fixaque in membris nostri corporis solidis, independens quidem, & sine sensatione dolorosa, cum manifesta siccitate coniuncta. Duncanus libro 1. de febribus cap. 10. inquit quòd est Intemperies calida, sicca, siue calor præter naturam continenter continuus, accensus & firmatus in solida substantia partium cordis; deinde cæterarum partium substantialem humiditatem lentè consumens, & actiones vitales & naturales potissimum ladens. Doctor Cyprianus de Maroja lib. 4. de febribus tract. de febre hectica, inquit: Hectica est febris æqualis, habitualis, sine dolore viuientibus partibus adherens, & à suo immediato generante independens. Zacutus tom. 2. lib. 4. cap. 27. ait, quòd Hectica est Caliditas præter naturam accensa in partibus solidis cordis, & reliquis partibus viuientibus totius corporis habitualis facta, æqualis, & à causa independens exacerbationibus carens. Matamo-

Aros sic definit: hectica est calor extraneus accensus in corde, factus, & independens in partibus solidis ab aliqua causa extra cor, & partes solidas. Hi omnes parum inter se differunt, Omnes tamen tentant insequi Galenum, lib. 1. de febribus c. 7. ex quo febris Hectica illa est, quæ febrilem calorem habet accensum & infæcto esse: Sed non omninò metam attingunt, circumscribunt, & in aliquibus aberrant.

§. II.

Vera Hectica adducitur definitio.

Resoluendum: Quòd Hectica est Calor præternaturalis, habitualis, æqualis, pullulans ab anima, vt determinata per substantificum temperamentum peruersum per excessum partium calidarum elementorum.

Particula calor præternaturalis est ratio genetica pro omni febre materialiter sumpta, prout de illa agimus: habitualis, est ratio differentialis, per quam differt à Diaria, & humoralis, quæ licet sint calor habitualis in spiritibus, & humoribus, non autem in partibus viuientibus, in quibus semper sunt per modum dispositionis: æqualis, denotat æqualitatem & proportionem repertam in hectica inter calorem febrilem, & temperamentum substantificum, à quo pullulat, quæ æqualitas nunquam reperitur in Diaria, nec humoralis, quia in his semper calor febrilis est improporionatus temperamento substantifico: pullulans ab anima, dicit propriissimam hecticæ differentiam ab aliis, quia ipsa ab anima pullulat; cū Diaria à spiritibus, & Humoralis ab humoribus comunicetur: vt determinata per temperamentum substantificum peruersum per excessum partium calidarum elementorum: hæc verba explicant totam rationem causalitatis huius febris, & in quo differat à quocunque alio calore in corpore reperto. Quia quicunque alter, vel non oritur ab anima; vel si oritur, non ab illa vt determinata per temperamentum peruersum per excessum partium calidarum elementorum; ratione cuius cogitur anima, prout forma mixta est, ad producendum non solum calorem sibi debitum & conseruatiuum, sed calorem febrilem, & præternaturalem, potius debitum conseruationi formarum calidarum elementorum, per quorum sigillatas materias cogitur ad eius productionem, quam propriæ conseruationi vtilem.

RESOLVTIO III.

Vtrum febris hectica sit calor.

§. I.

Vanhelmont mens erronea, & Trincauelli opinio proponitur.

Vanhelmont ex suis deliriis deducit: Quòd omnis febris sit substantia, quia nullam febrem distinguit à substantia causæ, à qua dependet, & quæ dicit Archæum deturpare: sed iste hecticam ignorat: & Victor Trincauellus lib. 1. Epistolarum ad Iannem Franciscanum, omnem similiter febrem substantiam esse dicendam sustinuit; sed saltem de hectica hoc fatendum esse necessariò intendit suadere.

Primò: Constitutiua ratio febris hecticæ est substantia: Ergo hectica febris est substantia. Probatur antecedens: constitutiuum, & distinctiuum sunt idem;

idem sed febris hectica diuiditur penes tres substantias, seu subiecta diuerso modo se habentia: ergo eius constitutiuum substantia debet esse.

Secundò: Febris hectica opponitur calido innato: sed calidum innatum est substantia, ex Hippocrate 1. *Aphorismor.* 14. Ergo febris hectica est substantia. Pater consequentia ex Aristotele, in *postpradicamentis*, vbi docet sub eodem genere debere esse contraria.

Tertiò: Febris hectica; est conuersio natiuæ caliditatis ad igneam naturam, sicut omnis febris, ex Galeno 1. *Aphorismorum comment.* 14. Sed natiua caliditas est substantia: Ergo hectica est substantia.

§. II.

Communis Dogmaticorum præfertur opinio.

Resoluendum affirmatiue: sic deducitur ex Hippocrate in *Epidem. lib. 1. part. 13. text. 21. 22. 23. 25.* & alibi sæpè ex Galeno *lib. 1. Aphorismorum, comm. 14. lib. 6. Epidem. p. 1. lib. 4. de caus. puls. lib. 8. lib. 9. & lib. 10. method. lib. de differ. febr. lib. 1. de art. curat. ad Glauconem, Auicenna fen. 1. 4. Carreiro in fen. 1. 4. Matamoros lib. 3. de febr. Valles lib. 5. Controuers. Mercato tom. 2. lib. 5. tract. de hectica. Lazaro Riberio lib. de febr. curat. Ducano lib. 1. de febr. Zacuto tom. 2. lib. 4. cap. 2.* Et est communis opinio inter Dogmaticos, Græcos, Latinos, & Arabes.

Probatur 1. Quia vt constat ex *disputatio. 1. resol. 1.* febris pro materiali in communi sumpta, est calor: sed febris hectica est febris, ergo est calor.

Probatur 2. Accidentia quæ subsequuntur ad febrem hecticam, siccitas inquam, & humiditatis resolutio, partium consumptio, & alia huiusmodi sunt caloris effectus: ergo ipsa est calor.

Probatur 3. Si hectica non esset calor, maximè quia consistit in ipso calido innato, seu in temperamento substantifico, per excessum partium ignearum peruerso, sed substantificum temperamentum peruersum solum causaliter, & radicaliter est febris; calor verò ortus ex illo, à quo prouenit læsio operationum proximè febris rationem induit: Ergo in calore, & non in substantia consistit hectica.

§. III.

Soluantur Trincauelli fundamenta.

Ad 1. respondetur: Quòd licet febris hectica sit calor, diuiditur differentia accidentali in subiecta per ordinem ad tres diuersos substantiæ modos; iuxta quos valet diuerso modo accidentali inhaerere in homine.

Ad 2. respondetur: Quòd febris hectica quæ est præternaturalis calor, opponitur calori naturali orto ex calico innato, eo modo quo naturale, & præternaturale opponuntur; non tamen opponitur calido innato, quod est substantia: quia, vt docet Aristoteles, in Cathegoria, substantiæ nihil substantiæ est contrarium.

Ad 3. respondetur: Quod, vt diximus, Galenus non intendit quòd febris consistat in conuersione natiuæ caliditatis; sed quòd febris sit per talem conuersionem, præcipuè hectica; quæ quia natiua caliditas; siue substantia per excessum partium calidorum elementorum peruertitur, & superuenit naturale temperamentum igneum substantificum, pullulat febrilis calor hecticus ex tali peruersione:

RESOLUTIO IV.

Vtrum febris hectica sit calor præternaturalis.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Videretur quòd calor non dicendus sit præternaturalis in hectica. Calor febris hecticæ prouenit ab anima: sed calor ortus ab anima est naturalis: Ergo calor hecticæ febris est naturalis.

Secundò: Calor febris hecticæ peruerso substantifico temperamento pullulat ab anima prout forma mixta est: Sed quidquid pullulat ab aliqua forma est illi naturale: Ergo calor hecticæ est naturalis. Probatur minor: Quidquid pullulat ab aliqua forma est illi debitum in instanti generationis, & produci- tur per generationem tanquam terminus secundarius ipsius: sed quod sit per generationem sit à generante, tanquam quid debitum genito, in primo aut secundo modo perfectitatis: ergo quicquid pullulat ab aliqua forma, est illi naturale.

Tertiò: Eadem est actio qua pullulat calor hecticus & calor naturalis viuenti: sed hæc actio prout producit calorem moderatum est naturalis: ergo prout calorem hecticum: ergo calor hecticus per illam productus est naturalis.

§. II.

Communior præfertur opinio.

Resoluendum affirmatiue. Probatur: Calor febrilis hecticæ est morbus cum indigeat curatione: Sed omnis morbus est præter naturam, vt ex Galeno patet, *lib. de different. morborum*: Ergo calor febris hecticæ est præternaturalis.

Probatur 2. Calor naturalis perficit operationes naturales: sed calor febris hecticæ operationes naturales lædit, & mortem inducit ob earum lesionem: ergo est præternaturalis.

Probatur 3. Si calor hecticæ febris non esset præternaturalis, maximè quia oritur ab anima: sed non oritur ab illa, vt determinata per substantificum temperamentum naturale, sed vt coacta medio temperamento substantifico præternaturali: ergo est præternaturalis.

§. III.

Soluantur primò adductæ rationes.

Ad 1. Respondetur distinguendo minorem: Calor ortus ab anima est naturalis, si prouenit ab illa vt determinata per substantificum temperamentum naturale, concedo: si vt determinata per substantificum temperamentum præternaturale; nego minorem. Anima, prout forma mixta est, indifferens est ad productionem omnium primarum qualitatum & in omni intensione, vt demonstrauimus *part. 1. resolutionum medicarum, disputat. 2. sect. 2.* Determinatur autem ad hanc aut illam intensiorem per substantificum temperamentum, per naturale, ad naturalem; per præternaturale, ad præternaturalem.

Ad 2. Respondetur distinguendo minorem: Quidquid pullulat ab aliqua forma est naturale, si principium coadiuuans ad pullulationem sit naturale, concedo: si sit præternaturale, nego minorem: quæ enim produci-

producuntur ab anima per continentiam alterius formæ producuntur, à qua possent in maiori intensiōe produci, quia operatur ut forma mixta in virtute elementorum, producit enim calorem prout virtualiter continet ignem, quæ petit coadiuvare aliquo principio determinante, & si illud est naturale, naturalem producit effectum, si præternaturale præternaturalem.

Ad 3. Respondetur distinguendo maiorem: Eadem est actio, qua pullulat calor hæcticus & naturalis entitatiuè, concedo: formaliter, nego: licet enim tendat ad eandem caloris entitatem, altera tendit ad calorem, ut improporcionatum; alia ad calorem, ut proporcionatum: & idè sicut termini sunt formaliter diuersi; similiter & actiones.

RESOLVTIO V.

Vtrum febris Hæctica sit calor habitualis.

§. I.

Pars negativa suadetur.

QUOD febris hæctica non sit calor habitualis, suadet Primò: Quia quidquid conuenit alicui rei per se; eius oppositum nec per se, nec per accidens potest illi conuenire: sed esse dispositionem per se conuenit febris Hæcticæ: ergo esse Habitum, vel habitualement dispositionem nec per se nec per accidens potest illi conuenire: Probat minor: Quod conuenit alicui tanquam ratio generica, per se conuenit illi: sed febris cum sit morbus, conuenit tanquam ratio generica quod sit dispositio, ex Aristotele in prædicamentis, cap. de Qualitate, & quali, §. Dispositiones autem dicuntur, quæ faciliè dimouentur à subiecto, ut caliditas, frigiditas, morbus, &c. Ergo hæctica, ut morbus est, conuenit per se quod sit dispositio.

Secundò; sanitas, & morbus opponuntur: ergo debent habere rationes oppositas, per quas determinantur sub eodem genere: sed sanitas est difficilè mobilis: ergo hæctica quæ est morbus debet esse faciliè mobilis, & non habitualis calor.

Tertio: si calor hæcticæ esset habitualis ex natura sua esset difficilè mobilis: sed omnis calor ex natura sua est faciliè mobilis: ergo nullus morbus ex natura sua est habitualis.

§. II.

Prefertur pars affirmatiua.

RESOLVENDUM affirmatiuè: sic deducitur lex Galeni lib. 8. methodi, c. 1. lib. 1. de differentiis februm, capite 7.

Pro resolutione statuendum cum Aristotele in Categoria de Qualitate & quali; & cum Diuo Thoma: Quod dispositio est faciliè mobilis qualitas à subiecto. Tam habitus, quam dispositio possunt alterius denominationem sumere. Itaque Qualitas potest esse habitus, quia est difficilè mobilis à subiecto ex natura sua, ut scientia, & hæc eadem potest dici dispositio ex modo quo inhæret; ut si in subiecto sit parum firma & inchoans, scientia dicitur ex natura sua habitus; ex modo quo inhæret, dispositio. Similiter dispositio, v.g. calor, qui ex natura sua est dispositio, potest ex modo quo inhæret dici habitus, seu potius qualitas habitualis, & in hoc sensu dicimus, quod febris hæctica est calor habitualis, & sic venit intelligendus Galenus, qui lib. de differ. morbor. definit morbum quod sit dispositio: & postea lib. 8. method.

A cap. 1. de febre hæctica, quam morbum fatetur esse dicit, quod est habitus, & simili intelligendus modo.

Probat Resolutio: Qualitas Habitualis dicitur illa, quæ cum sit dispositio, quia est faciliè mobilis ex natura sua, ex modo quo inhæret sit difficilè mobilis: sed calor febris hæcticæ cum sit calor, est ex natura sua faciliè mobilis, & dispositio, ex Aristotele cap. de qualitate & quali. & ex modo quo inhæret est difficilè mobilis, quia ratione præternaturalis temperamenti substantifici, quod est difficilè mobile, fouetur, & conseruatur ab anima: ergo febris hæctica est calor habitualis.

§. III.

B Soluuntur contraria opinionis fundamenta.

AD 1. Respondetur: Quod febris Hæctica, prout est calor, conuenit per se quod ex natura sua sit dispositio; & inde non potest illi conuenire quod sit per se habitus, aut qualitas difficilè mobilis; potest tamen illi conuenire, quod sit difficilè mobilis ex modo quo inhæret, quod non opponitur ad hoc, quod sit ex natura sua faciliè mobilis.

Ad 2. Respondetur: Quod sanitas & morbus sunt faciliè mobiles à subiecto, & idè sub dispositione conueniunt genericè; differunt inter se per oppositas rationes contrahentes dispositionem, quia sanitas est dispositio perficiens operationes; morbus est dispositio lædens operationes.

C Ad 3. Respondetur ex dictis: Quod febris hæctica ex natura sua non est habitus, nec difficilè mobilis, sed tantum ex modo quo inhæret; & ideo non dicitur habitus, sed qualitas habitualis.

RESOLVTIO VI.

Vtrum febris hæctica sit calor æqualis.

§. I.

Status difficultatis aperitur.

ÆQUALITAS, & inæqualitas sunt relationes quæ fundantur in quantitate, ut deducitur ex Aristotele in Categoria, ad Aliquid, licet metaphoricè dicantur de qualitatibus. Temperies æqualis est duarum temperierum æqualitas; & hæc est duplex: alia est æqualitas duarum temperierum qualitatum aut substantiarum in diuersis partibus, ut si in manu, & pede sit intemperies æqualis, actualis, aut habitualis: alia est æqualitas intemperiei actualis & substantificæ in eadem parte, de quibus dubium est an reperiantur in hæctica.

§. II.

Communis proponitur opinio.

COMMUNITER tenent Moderniores quod febris hæctica est intemperies æqualis æqualitate temperiei actualis æqualiter se habentis secundum diuersas partes in æquali intensiōe, ita ut si in corde, quod est calidius, intendatur febrilis calor per vnum gradum, secundum eundem intendatur in manu, & reliquis partibus: sic philosophatur Doctor Cyprianus de Maroja libro 4. de febribus: Et hoc placitum intendit probare; Tum 1. autoritate Galeni

Galenus lib. 6. de inæquali intemperie cap. 5. Tum 2. ex communi Medicorum assensu : Tum 3. quia calor hecticus non sentitur ab ægrotante: ergo est æqualis; aliàs communicatus ab vna parte in aliam sentiretur: Tum 4. quia ex Diuo Thoma opusculo de potentiis. Qualitas alterans sensum tactus, & species communicatæ ab illis, non possunt esse simul in eadem parte: ergo cum non sentiatur calor Hecticus, dicendum quod est æqualis in omnibus partibus.

Secundò: Pro ipso stant argumenta ex Galeno. Calor hecticæ est æqualis: sed non per æqualitatem inter duas intemperies in eadem parte quarum vna sit substantifica, alia actualis: ergo est æqualis, quia actualis intemperies reperta in diuersis partibus æqualis est. Probatur minor: Tum si calor esset æqualis temperiei substantificæ, non esset corruptius; sed illi connaturalis. Tum 2. Si calor esset æqualis & proportionatus temperiei substantificæ in eadem parte, non esset hectica curabilis: quia semper ratione illius proportionis conseruaretur ab anima: ergo intemperies inæqualis in hectica est respectu caloris reperti in diuersis partibus cum æqualitate.

§. III.

Æqualitas intemperiei in diuersis partibus negatur Hecticæ.

Resoluendum: Quod non potest adaptari hecticæ æqualitas respectu intemperiei caloris in diuersis partibus.

Probatur 1. Siue calor hecticus febrilis communicetur à corde, à quo potest habere ortum ob peruersionem temperamenti substantifici illius, siue pullulet in qualibet parte, quia in qualibet est peruersum temperamentum substantificum; semper necessariò debet intensior calor febrilis oriri à corde, & reperiri in illo, quàm in reliquis partibus. Tum quia si communicatur ab illo, intensior erit in illo, quàm in partibus distantibus, quæ alterantur ab illo. Tum quia si peruertatur temperamentum substantificum per excessum partium calidarum in corde, & reliquis partibus, in maiori excessu illarum erit cor, quàm reliquæ partes: ergo erit intensior calor in illo, quàm in reliquis partibus: ergo intensio caloris febrilis non potest esse æqualis in corde, & in reliquis partibus.

Respondent Iuniores coacti veritate hoc verum esse; & quod intensior calor est in corde in febre hectica quàm in reliquis partibus, sed quod dicitur æqualis secundum proportionem modo dicto.

Contra: Hæc eadem proportio modo dicto, simili modo, & propter eandem rationem reperitur in febre humoralis, & in febre diaria; in quibus ipsi farentur quod à corde communicatur simili modo calor febrilis in reliquas partes: sed in sola Hectica docet Galenus, quod calor petit esse æqualis: ergo æqualitas caloris modo dicto in diuersis partibus, non est de qua loquitur Galenus, quando dicit eam reperiri in hectica.

Confirmatur: æqualitas caloris febrilis in diuersis partibus corporis reperitur in diaria, & humoralisfebre semper; cum eo ipso quod à corde communicetur febrilis calor, & æquè distent brachia, & pedes æqualis debet illis calor impetrari: sed Galenus ponit æqualitatem intemperiei in febre hectica; per quam ab his differat: ergo intemperies in hectica necessaria non est, quæ ex calore febrili in diuersis partibus resultat.

§. IV.

Sancimus, quanam inæqualitas intemperiei sit propria Hecticæ febrili?

Resoluendum: Quod æqualitas siue proportio inter intemperiem actuale caloris, & substantificam partium elementorum calidorum in eadem parte est, quæ necessariò debet reperiri in febre hectica.

Probatur ex Galeno lib. de inæquali intemperie, ubi docet, quod febris hectica est sine dolore, quia est æqualis: sed esse sine dolore non prouenit ab æqualitate intemperiei in diuersis partibus; nam à duplici intemperie æquali in diuersis partibus violenter ab æquali causa subito, & affatim corrumpente naturam, potest fieri dolor in vtraque parte: ergo prouenit ab æqualitate intemperiei caloris cum substantifico temperamento à qua non fit dolor, quia pullulat ab anima calor coaptatus cum substantifico temperamento, & ideo indolens est.

Probatur 2. Intemperies æqualis debet ex Galeno dari in omni febre hectica: sed ut probauimus, non datur intemperies æqualis per comparisonem caloris febrilis reperti in diuersis partibus: ergo debet dari per comparisonem febrilis caloris cum intemperie substantifica eius partis à qua pullulat. Patet consequentia: Quia non est alia æqualitas intemperierum, præter dictas, ut diximus dispr. de inæquali intemperie.

§. V.

Soluntur primo adducta argumenta.

Ad 1. Respondetur: Tum 1. Quod iam diximus, de qua loquitur Galenus æqualitate. Tum 2. Quod Medici, qui de æqualitate febrilis caloris in diuersis partibus intelligunt Galenum, aberrant à veritate, Tum 3. Quod calor hecticus non sentitur, quia est æqualis modo dicto, aliàs sentiretur, ut probauimus. Tum 4. Quod Diui Thomæ autoritas nihil conuincit contra nostram sententiam.

Ad 2. Respondetur negando minorem: ad Probationem dicimus; Tum 1. Quod si calor esset æqualis temperiei substantificæ naturali, non esset corruptius bene tamen si sit æqualis intemperiei substantificæ præternaturali. Tum 2. Quod etiam si sit æqualis calor hecticus intemperiei substantificæ, est curabilis, si ipsa curetur, quia calor aufertur ad eius ablationem, & ipsa per repositionem partium frigidarum.

RESOLUTIO VII.

Vtrum febris Hectica pullulet ab anima ob peruersum temperamentum substantificum?

§. I.

Sancitur pars affirmatiua.

Resoluendum: Quod febris Hectica pullulat ab anima ut determinata per temperamentum substantificum peruersum, & ideo est calor per modum habitus permanens in viuente.

Probatur: Nulla alia est causa à qua febris hectica posset prouenire, quàm à propria forma animalis: ergo pullulat ab illa. Probatur antecedens: Calor hecticæ, ut sit febrilis, debet intra corpus oriri per modum habitus, vel in continentibus, vel in contentis, vel in impetum facientibus, ut demonstratum

manet ex Galeni doctrina: sed calor hecticae non oritur ex impetum facientibus, aliàs esset febris diaria; nec oritur ex contentis, aliàs esset febris humoralis: ergo debet oriri ex partibus viventibus productus ab anima.

Probatur 2. Calor febris hecticae, ex modo quo inhæret, est habitualis, & difficilè mobilis à subiecto, sicut & ipse calor naturalis: sed calor naturalis fit difficilè mobilis, quia producit & conseruatur ab anima vt determinata per temperamentum substantificum naturale, vt demonstrauius par. 1. *Resolutionum medicar.* ergo calor hecticus fit habitualis & difficilè mobilis, quia ab anima producit, & conseruatur vt determinata per substantificum temperamentum præternaturale,

Probatur 3. Si temperamentum substantificum fit naturale, naturalis producit calor; si mutetur intra statum naturalem, vt contingit in mutatione ætatum, intensio caloris naturalis mutatur; si permaneat, cum maiori numero partium elementorum calidorum, vt contingit, quando reponuntur per vsum calidorum alimentorum, vel quia resoluuntur partes aqueæ, vt contingit in febribus ardentibus, superuenit febris hectica; si idem temperamentum vfu frigidorum alimentorum fiat frigidius, curatur febris hectica: ergo quia iuxta mutationem temperamenti substantifici; diuerso modo determinatur anima ad productionem diuersi caloris naturalis, aut hectici.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum febris Hectica sit independens à causa

§. I.

Modernorum referuntur opiniones.

Concertant Moderniores in determinando; An vera sit Galeni doctrina, qui docet, Quòd hectica febris est independens à causa. Alij non esse vniuersalem hanc doctrinam iudicant: Tum 1. Quia ipse Galenus *lib. de different. febr. capite 10.* docet, Febrem hecticam posse oriri ab inflammatione iecoris, aut pulmonis, aut ab vlcere. Tum 2. Quia calor non potest oriri independens, nisi ratione vstionis, aut putredinis, quæ cum in viuento reperiri non possint, ab alio extrinseco debet hectica conseruari. Tum 3. Quia cum febris hectica sit calor violentus viuenti, si non haberet causam conseruatiuam, homo reduceretur ad pristinam naturalem temperiem; sicut reducitur aqua ad suam naturalem frigiditatem, Tum 4. Quia si febris hectica non penderet à causa extrinseca violenta non esset præter naturam, nec esset morbus. Tum 5. Quia si hectica esset calor independens, & superueniret alia febris, quæ esset calor dependens à causa extrinseca, fieret vnus numero calor, qui esset dependens; quod non est dicendum: ergo febris hectica non est independens à causa.

Alij verò tenent cum Galeno: Quòd febris hectica non dependet ab aliqua causa conseruante. Sic philosophatur Matamoros *lib. 3. de febrib. tract. 2. disputat. 1.* Doctor Cyprianus de Maroja *lib. 4. de febrib. tract. de feb. hectica*, & tenent ferè omnes Iuniores coniuncti autoritate Galeni, & aliqua pro illa fundamenta quærentes: pro se habent, Tum 1. Gal. *lib. 1. de differ. febr. cap. 10.* & aliis in locis, in quibus docet; quòd hectica non dependet à causa. Tum 2. Quia febris dependens à causa duplici indicatione

curatur: alia desumpta à causa, alia à morbo, quod non contigit in hectica, in qua sumitur indicatio refrigerandi à sola febre. Tum 3. Quia qualitates quæ dependent à causa hoc habent, quòd illis ablati subiectum reducitur ad suam naturam: cum ergo subiectum in quo inhæret hectica, non reducat ad suam naturam, etsi illa remittatur; indicium est, quòd hectica non dependet à causa. Tum 4. Quia in curatione affectuum, qui dependent à causa, iubet Galenus causam prius auferre: pro curanda autem hectica nulla auferri causa petit: ergo febris hectica non dependet à causa.

§. II.

Respectu causa externe quid dicendum?

Resoluendum: Quòd febris hectica non dependet à causa extra partes viuentes fouentes illam, nisi per accidens. Sic venit intelligendus Galenus *lib. 1. de differ. febr. cap. 10. lib. 8. method. cap. ult. libro 2. prorit. comm. 13. lib. de differ. feb. 1. lib. de inæquali intemperie.* Auicenna *fen. 1. 4. tract. 3. cap. 1.* Aëtius *tetrab. 2. ferm. 1. cap. 92.* Paulus *lib. 2. cap. 32.* Trallianus *lib. 12. c. 5.* sic veniunt intelligendi.

Probatur ex eisdem Authoribus. Omnis calor febrilis debet dependere à calore habituali reperto in humoribus, in spiritibus, aut partibus viuentibus: sed calor hecticus non potest dependere à spiritibus aliàs esset febris diaria; nec ab humoribus, aliàs esse febris putrida: ergo est calor à viuento ortus independens à causa extrinseca.

Probatur 2. calor febrilis hecticus est calor habitualis & difficilè mobilis ex modo quo inhæret: sed si dependeret à causa extrinseca non posset esse habitualis, nec difficilè mobilis, cum ipsa ablata auferretur, sicut contingit in febre diaria, & humoralitergo non dependet à causa extrinseca.

Probatur 3. Febris hectica est calor præternaturalis ortus ab anima vt determinata per partes materiales calidorum elementorum, vt patet ex dictis: ergo non est febris dependens ab aliqua causa extrinseca, nisi per accidens, & remotè, quatenus potest ab illa coadiuari peruersio substantifici temperamenti.

§. III.

Aliqua febre hectica tribuitur dependentia.

Resoluendum: Quòd hectica febris dependet continenter ab anima vt determinata per substantificum temperamentum præternaturale.

Probatur ex Galeno, & ex Auicenna. Non potest calor esse febrilis, nisi sit permanens, & conseruetur per modum habitus in continentibus, contentis, & impetum facientibus: sed febris hectica non potest conseruari ab aliqua causa extra partes viuentes existente: ergo ab anima, vt determinata per eas, quæ habent peruersum substantificum temperamentum debet conseruari.

Probatur 2. Febris hecticæ calor licet ex natura sua (cum sit dispositio) sit facilè mobilis à subiecto; ex modo quo inhæret, fit difficilè mobilis, & habitualis: ergo aliquam habet causam, ratione cuius conseruatur: sed non externam, vt probauimus: ergo internam viuenti.

Respondet Doctor Maroja, Carreirus, Matamoros, Valles & alij, quòd calor hecticus fit difficilè mobilis, quia calor ipse hecticus producit quandam secundam qualitatem, quæ in genere causæ materialis disponit ad permanentiam, & durationem caloris.

Sed

Sed miror tantos viros hac leui, ac futili euasione sic placidos permanere: Tum quia nulli datur entitati quod sit agens eorum, quæ debetur ad suum esse, aut conseruari: Tum quia, quicumque calor febrilis redderetur habitualis, hanc similem secundam producendo qualitatem conseruatiuam: Tum quia si secunda illa qualitas conseruatua producit ab ipso calore, ipsa conseruat calorem, & calor illam conseruat, & mutuo se fricant: Tum quia si hæc secunda qualitas conseruatua fit à prima, conseruatque ab illa, ablato calore à quocunque alterante frigido, ipsa auferretur, & sola simplici alteratione aëris curaretur hectica: Tum quia febris hectica non dicitur habitualis, quia calor hecticus non posset faciliter à causa frigida externa remitti; sed quia licet remittatur, ablata frigiditate extrinseca, reducitur ad pristinam intensiorem; sed hæc reductio fit ab eadem causa, à qua fit conseruatio: ergo sicut caloris hectici productio non fit ab illa secunda qualitate, quam vocant conseruatiuam; similiter nec potest ab illa fieri conseruatio febris hecticæ.

Probat 3. Causa productiua est causa conseruatua: sed febris hectica habet intra ipsum viuens causam productiuam: ergo habet causam conseruatiuam. Probat 4. Ablata quacunque causa extrinseca, si attemperetur calor hecticus in balneo, aut loco frigido, corrupta frigiditate defectu conseruantis homo redditur ad antiquam febrem hecticam adquirendam: ergo ipsum viuens habet causam productiuam illius.

Probat 4. Vt demonstrauius *part. 1. Resol. medicarum disput. 2. sect. 2.* Sic se habet forma quæcunque mixta ad producendum, & conseruandum calorem præternaturalem, dum determinatur per substantificum temperamentum præternaturale; sicut se habet ad conseruandum & producendum naturalem calorem, dum determinatur per temperamētum substantificum naturale: sed forma mixta viuentis determinata per substantificum naturale temperamentum producit & conseruat naturalem calorem: ergo determinata per præternaturale substantificum temperamentum producit, & conseruat calorem hecticum præternaturalem.

Probat 5. Febris hectica à nulla causa extrinseca frigida potest curari, nisi temperamentum substantificum peruersum per excessum partium calidorum elementorum reducatur ad naturale esse vsu alimentorum, in quibus partes frigidae, & humidæ redundant, quorum vsu reponuntur partes materiales elementi aquei; quibus repositis, reducitur ad antiquam partium materialium proportionem: ergo dependet, & conseruatur ab anima, vt determinata per substantificum temperamentum peruersum per excessum partium materialium elementorum calidorum.

Probat 6. Si calor hecticæ non conseruaretur ab aliquo intra viuens fouente illam, non esset febris; sed omnes admittunt quod est febris: ergo fouetur & conseruatur ab aliquo intrinseco viuente. Probat maior, ex Auicennæ doctrina in febris definitione tradita. Non potest calor, etsi sit præternaturalis, dici febris, nisi vltimetur, & conseruetur ab aliqua causa quæ indicet curationem: sed hæc causa non potest esse extra ipsam substantiam viuentis, vt patet ex dictis: ergo debet calor hecticæ conseruari ab ipso viuente, vt induit rationem febris.

§. IV.

Soluuntur Modernorum adducta fundamenta.

Ad 1. Respondetur: Tum 1. quod inflammatio, & vlcus possunt esse causæ remotæ quæ immutent temperamentum substantificum: sed ipso iam peruerso per excessum partium ignearum, ab anima vt determinata per ipsum præternaturale temperamentum hectica conseruatur independenter ab illis, quæ si peruerterent, per accidens se habent tantum pro febre hectica. Tum 2. Quod calor sine vitione, aut putredine potest pullulare ab anima, si substantificum temperamentum sit peruersum, & ab illa conseruari independenter ab alia causa externa. Tum 3. Quod non reduceretur hecticus ad pristinam temperiem naturalem, etsi non habeat causam externam conseruantem, quia ab intrinseco habens viuens causam illius conseruatiuam existit. Tum 4. Quod licet calor hecticus non dependeat à causa extrinseca, est præternaturalis, quia est intensior naturali, & ideo lædit operationes, & est violentus ratione finis. Tum 5. Quod si hecticæ complicetur humoralis; calor qui oritur ab anima vt determinata per temperamentum substantificum præternaturale, est febris hectica; qui intensior illo communicatur ab humoribus, dicitur humoralis febris.

Ad Moderniores Respondetur pro ea parte qua negant absolute dependere hecticam ab omni causa: Tum 1. Quod Galenus docet, quod hectica non dependet à causa viuente extrinseca, vt diaria, & humoralis febris; non autem quod non dependeat à causa viuente intrinseca. Tum 2. Quod hectica duplici indicatione curatur; alia desumitur à temperamento substantifico peruerso per excessum partium materialium calidorum elementorum; quæ perficitur vsu frigidorum alimentorum, quo frigidae partes reponuntur: alia desumitur ab ipso calore, ratione cuius indicatur illius attemperatio. Tum 3. Quod febris hecticæ calor reducitur ad pristinum statum naturalem, ablato temperamento substantifico præternaturali, & reducto ad statum naturalem, etiam si à nullo extrinseco agente remittatur calor. Tum 4. Quod sequentes Galeni doctrinam in curatione hecticæ febris intendimus auferre temperamentum præternaturele substantificum, ratione cuius conseruatur ab anima.

RESOLVTIO IX.

Vtrum calor febris hecticæ possit intendi?

§. I.

Modernorum opiniones referuntur.

Mercatus *tom. 2. lib. 5. de febr. tract. de Hectica* admittit, Quod febris hectica potest intendi non à causa externa, cum omnis calor hecticus debeat esse independens à causa; sed propter siccitatem adiutam, ratione cuius dicit, quod magis se insinuat calor, & radicatur in subiecto, & ratione nouæ radiationis fit intensior. Matamoros reprehendit hunc dicendi modum, *lib. 3. de febr. tract. 2. disp. 3.* & merito quidem, quia in illo parum se Philosophum ostendit Mercatus; ipse tamen dicit, Quod hectica febris non potest à principio extrinseco intendi, bene tamen à principio extrinseco. Hoc fulcitur fundamento.

Primo: Non potest produci calor intensior in corde, nisi ratione nouæ vitionis, aut putredinis

putredinis in illo : sed non potest superuenire vstio, aut putredo nisi ab aliqua causa extrinseca : ergo calor hecticus intenditur à causa extrinseca.

Secundò : Quod calor hecticus nullo modo possit intendi, probant alij ; Tum 1. Quia febris hectica est habitus, sed ad habitum non datur per se motus : neque ergo potest dari intensio. Tum 2. Quia hecticus calor non potest intendi ab intrinseco ; quia non habet à quo intendatur, nisi à se : quod est impossibile : neque ab extrinseco ; cum nullus calor hecticus dependeat à causa extrinseca.

§. I I.

Sancimus tenendam doctrinam.

Resolvendum : Quod febris hectica calor est intensibilis, & remissibilis ab intrinseco.

Probatur 1. Febris hectica producitur & conservatur tanquam à principio intrinseco ab anima producente hecticum calorem, & à temperamento substantifico præternaturalizato per excessum partium elementorum calidorum : ergo si huiusmodi temperamentum usu calidorum alimentorum fiat maius, febrilis calor hecticus erit intensior ; si fiat cum minori numero partium calidarum, ob usum frigidi & aquei alimenti, calor hecticus fiet remissior.

Probatur 2. Calor hecticus producitur & conservatur à principio interno independentem à causa externa : ergo independentem à causa externa debet à principio interno intendi, & non à causa externa.

Matamoros qui hanc rationem sibi obiecit ; inquit ; *Respondeo* (quod simul conclusionem probem, & explicem) quod cum sermo sit de augmento caloris, quod consequitur ad augmentum putredinis, aut vstionis, & hæ mutationes solum à causa externa fiant ; hinc fit ut ipsis solum augmentatio caloris hectici tribuatur, & non principio intrinseco forma, scilicet cordi.

Sed displicet : Tum 1. quia, si in hectica cor putredinem pateretur nulla hectica esset curabilis, cum nulla possent adaptari remedia in illa cohibentia putredinem : Tum 2. quia in aëre inspirato apparerent putredo, & alia indicia putredinis, quæ apparere solent in qualibet parte vivente putrida : Tum 3. Quia in eis qui putredine pereunt, esset cor molle, foetidum, & humidum ; quod potius apparet durum, consumptum, & siccum : Tum 4. quia dato quod pateretur putredinem in hectica, potius convincitur, quod ab intrinseco intendatur hectica ; quia quæ putrescunt, calidiora evadunt : Tum 5. quia sicut humores putridi dicuntur habere in se febrilem calorem habituales, quo febrem putridam viuenti communicant ; similiter in corde intenderetur hecticus febrilis calor habitualis : Tum 6. Quia si putredo esset in corde, & non in alia causa extra illud, nulla esset causa externa, cui tribuatur illius caloris intensio : Ergo febris hectica calor, ab interno principio, & non ab externo, intenditur.

§. III.

Soluntur contrariae oppositæ rationes.

Ad 1. responderetur : Quod sine nova vstione, aut putredine, producitur à cordis forma intensior hecticus calor, si præternaturale substantificum temperamentum fiat peruersum per excessum partium calidorum elementorum.

Ad 2. responderetur : Tum 1. quod febris hectica calor est habitualis, non verò habitus ; & adhuc si esset habitus, esset intensibilis ; aliàs æquè medicus esset homo per vnam demonstratam veritatem, si-

cut per plures : Tum 2. quod ab intrinseco principio producente habet calor hecticus, à quo intendatur.

RESOLUTIO X.

Vtrum febris hectica sit ardente intensior

§. I.

Mercati proponitur opinio.

Noster Doctissimus Mercatus *tom. 2. lib. 5. de febr. in* hac resoluenda difficultate hallucinatus apparet ; dicit enim, quod in hectica est intensior calor, quàm in alia quavis febre ; sed quod febris ardens habet plures caloris gradus, quàm hectica. Primum suadere intendit : Quia ex febre ardente fit hectica per maiorem radicationem in subiecto : ergo ratione radicationis maioris intensior est febris hectica. Secundum, in febre ardente, actiones quæ læduntur à calore intensiori modo læduntur : ergo eius calor est intensior.

Matamoros *lib. 3. de febr.* discedit ab illo, incidit tamen in improbabilem doctrinam, dicens ; quod calor febris ardentis est intensior, quàm calor hectica ; & quod difficilius potest remoueri à subiecto, quàm ille ; quia cum gradus antecedentis febris ardentis plures expellendi sunt, quàm gradus hectica, & plures partes inhærentiæ habeant in subiecto ; maiorem habent permanentiam, & intensiorem petunt contrariam causam.

§. II.

Mercati deseritur improbabilis opinio

Resolvendum : Quod febris ardens intensior est febre hectica.

Probatur ; Siue intensio dicatur fieri per maiorem radicationem in subiecto, siue dicatur fieri per additionem gradus ad gradum, in febre ardente, nullus negare potest, quod intensior calor sentitur ad tactum, quàm in hectica, cuius calor tactui apparet parum discedens à naturali, donec ratione siccitatis fiat acrior : ergo semper tenendum intensiorem esse.

Probatur 2. Quomodolibet fiat intensio, ille calor intensior est iudicandus, à quo ut tali intensiora subsequuntur symptomata calori debita : sed hæc fatetur Mercatus, quod intensiora proveniunt à febre ardente : ergo illius calor est intensior.

§. III.

Matamoros refutatur opinio.

Resolvendum : Quod calor hectica febris, licet remissior, difficilius remouetur à subiecto.

Probatur 1. Calor hecticus dependet ab anima, ut determinata per substantificum temperamentum peruersum, & non potest curari nisi peruersio temperamenti auferatur. Febris ardens dependet ab humore bilioso putrido conservante illam : sed facilius potest euacuari humor biliosus, quàm mutari temperamenti peruersio, ut apparet : ergo licet remissior sit calor hecticus, difficilius potest remoueri à subiecto.

Probatur 2. Ex eis quorum Matamoros oblitus fuit : Tum quia ipse fatetur, quod calor hecticus est habitualis, non autem calor febris ardentis : ergo difficilius poterit remoueri : Tum quia tenet, quod fit hectica ob cordis putredinem, & ardens à putredine bilis : ergo facilius remoueri poterit, quæ ab humore pender, quàm quæ pender à putredine cordis.

§. IV.

Soluntur argumenta Mercati & Matamoros.

Ad 1. responderetur : Quod ex ardente febre fit hectica, non per nouam radicationem ; sed

sed quia febris ardens resoluit humiditas partes, & aqueas viuentis, quibus resolutis remanet temperamentum substantificum cum maiori numero partium ignis, quæ determinant formam, vt producat calorem intensiorem præternaturalem hecticum.

Ad 2. respondetur: Quod intensiori modo læduntur, quo probat nostram doctrinam.

Ad 3. quod adducit Matamoros, dicimus: Quod difficultas, vt febrilis calor remoueat a subiecto, non provenit ex intensione, qua inhæret, sed ex modo quo inhæret: si enim inhæret in subiecto vt productus a causa externa, passo non conferente vim, etiam si sit in maiori intensione, ablata causa extrinseca conseruante; facile remouetur, vt apparet in calore intenso reperto in aqua feruente: si autem passum conferat vim, & habeat virtutem fouendi, & conseruandi illum, tunc calor licet remissus, difficilius remouetur; vt apparet in calore nostro naturali, & in calore hectico, quorum quilibet quia conseruatur ab anima medio temperamento substantifico, difficilius remouetur, quam alter quicumque febrilis.

RESOLVTIO XI.

Vtrum siccitas sit de conceptu febris Hecticæ?

§. I.

Pars affirmatiua proponitur, & suadetur.

Mercurialis & Mercatus iudicant: Quod siccitas morbosa est de intrinseca hecticæ ratione, ita vt licet febris in communi in solo præternaturali calore consistat, febris tamen hectica in calore, & siccitate præter naturam. Quibus fauet 1. Galenus, Tum lib. de different. febrium capite 9. vbi inter signa hecticæ febris ponit ariditatem, quæ non potest nisi a siccitate oriri: Tum libro 7. methodi cap. 6. vbi docet in qualibet febre hectica necessario consumi aliquid humiditatis, ratione cuius siccitas debet accidere: Tum lib. 10. methodi cap. ultimo, constituit tres gradus hecticæ febris penes diuersos consumptionis, humiditatis, & siccitatis accessus: ergo siccitas est de conceptu febris hecticæ.

Secundò: Curatiua indicatio sumitur a natura morbi: sed a febre hectica sumitur indicatio refrigerandi & humectandi, siue ad extra, per balnea aquæ dulcis; siue ad intra per vsum lactis, & alimenti frigidi & humidi: ergo hectica consistit in caliditate & siccitate.

Tertiò: Hæc febris fit vltione, aut putredine: sed a qualibet harum inducitur siccitas: ergo consistit in calore, & siccitate simul.

§. II.

Communis opinio amplectitur.

Resoluendum negatiuè. Sic tenent Moderniores, Matamoros lib. 3. de febribus dispur. 3. Vega 1. de different. febrium, Vallesius lib. 1. de differ. febrium, Zacutus tom. 2. lib. 4. cap. 27. & est communior.

Probat 1. Ego ipso, quod concipiamus calorem præter naturam ortum a forma viuentis, concipimus hecticam; cum non concipiamus Diariam, nec humoralem, quæ concipiuntur per calorem præternaturalem ortum a spiritibus, aut humoribus: sed

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

A in hoc conceptu non concipitur siccitas: ergo siccitas non est de conceptu febris hecticæ.

Secundò: Si ex prædominio partium aëri elementi peruertatur temperamentum substantificum, produceretur febris hectica, vt patet ex dictis: sed erit sine siccitate, donec tractu temporis, consumptis humidioribus partibus, supersint sicciore: ergo erit hectica sine siccitate.

Probat 3. Siccitas in hecticis ab ipso calore febrili consumente partes humiditas fit: ergo prius est quod sit febris hectica, quam quod superueniat siccitas, vt in plurimum.

§. III.

Soluuntur primo adducta argumenta.

Ad 1. Respondetur: Quod ex Galeno id colligitur, quod cum calor a forma viuentis resoluat partes humiditas, posita febre hectica, paulo post subsequitur siccitas; non quæ sit de illius essentia, sed quæ illam concomitatur tanquam aliter morbus cum illa complicatus.

Ad 2. respondetur: Quod aliud est, quod a febre hectica sumatur duplex indicatio; aliud quod in illa sumatur: ab illa vna attemperandi sumitur indicatio, in illa sumitur duplex indicatio; alia ab illa, alia ab alio morbo, qui cum illa complicatur.

C Ad 3. respondetur: Quod hectica fit pullulando a forma viuentis ratione præternaturalis temperamenti substantifici, non autem vltione, aut putredine nisi per accidens.

RESOLVTIO XII.

Quotuplex sit febris Hectica?

§. I.

Varie Authorum Sententia adducuntur.

Decreuimus: Quod febris non potest diuidi per differentias essentielles; quod potius in hectica est manifestum: sicut & quod Authores diuidant ipsam penes diuersos modos se habendi cum siccitate causata ab illa, quos alij vocant gradus, vt Auicenna fen. 1. 4. tract. 3. capit. 1. Auerroës 1. Collig. Alij status hos diuersos vocant hecticæ febris tempora; nos verò dicimus esse ipsius differentias accidentales desumptas ex complicatione illius cum diuersis siccitatibus, quæ sunt inter se diuersæ diuisione accidentis in subiecta: circa quorum numerum explicandum diuisi sunt Dogmatici: Galenus libro 1. de different. febr. capite 11. ponit tres differentias. Prima, dum hectica est cum roris aliqua alteratione: Secunda, dum est cum ipsius roris consumptione maiori ex parte: Tertia, quando ex toto est consumpta rorida substantia. Aliter verò differentias hecticæ constituit libro 10. methodic. ultimo dicens: Quod prima differentia hecticæ est, dum consumpta est humiditas ex qua partes nutriuntur: secunda, dum carnosum genus est consumptum inter membranas, & fibras interstitum: Tertia, dum est consumpta ipsa humiditas solidarum partium. Auicenna verò fen. 1. 4. tract. 3. capite 1. Tres etiam ponit differentias hecticæ: Primam complicat cum consumptione roris: secundam cum consumptione cambij: Tertiam cum consumptione glutinis. Qui licet in modo differant, conueniunt in tribus assignandis hecticæ differentiis, gradibus, seu speciebus: Quæ non sic esse admittenda; suader.

Primò: Quòd hectica febris differentia attenduntur penes consumptionem diuersarum trium humiditatum ex secundis, quas Auicenna admittit in transitu humorum ad veram nutritionem: sed prædictæ secundæ humiditates sunt quatuor ex eodem Auicenna: ergo iuxta consumptionem earum quadruplex differentia febris hectica est admittenda.

Secundò: Rorida substantia potest consumi à febre ardente, quæ potentior est ad illam resoluendam: ergo complicatio febris cum illa non constituit determinatam differentiam febris hectica.

Tertiò: Febris hectica non inhæret nisi in parte solida viuentis: sed rorida substantia non viuit: ergo in ordine ad illam non potest constitui aliqua differentia febris hectica.

Quartò: Siccitas, quæ est cum febre hectica, causatur ab illa resoluente partes humiditas: sed illa inhæret in omnibus partibus viuentis simul: ergo in omnibus simul erit siccitas æqualis, & non diuersa, ex qua proueniant diuersæ hectica species.

§. II.

Referuntur aliqua differentia particulares.

Resoluendum: Quòd ex modo inuasionis, hectica illa primaria; alia secundaria. Primaria dicitur hectica, quæ à primo insultu, vt talis inuadit. Secundaria dicitur, quæ succedit aliis febribus prius in eodem subiecto existentibus, à quibus fuit producta.

§. III.

Prosequimur eandem diuisionem.

Resoluendum: Quòd hectica alia est simplex, alia complicata. Simplex est quæ nulli alterius generis febre complicatur. Complicata quæ cum alterius generis febre est simul.

§. IV.

A causis differentia prosequuntur.

Resoluendum: Quòd febris hectica, alia dependet à causa per accidens & per se simul, alia à sola causa per se illius. Causa per se dicitur forma mixta, vt determinata per substantificum temperamentum præternaturale. Causa per accidens conseruationis illius dicitur causa externa permanens, à qua temperamentum substantificum inuertitur, vt vlcus pulmonis, & iecoris, aut eiusdem pulmonis inflammatio.

§. V.

Communior diuisio Hectica sancitur.

Resoluendum: Quòd hectica febris ex diuerso modo quo complicatur cum siccitate, habet tres gradus seu differentias accidentales. Prima differentia est initium hectica, in quo imperceptibilis est externa corporis consumptio, rorida tamen corporis humiditas absimitur, & exsiccatur. Secunda differentia, seu gradus hectica est augmentum, in quo euidenter apparet extenuatio corporis, & substantia carnosæ exsiccatur, & consumitur. Tertia differentia, seu status est hectica, à quo quia incurabilis fit ad declinationem non peruenit, & in quo fibrosa, & membranosa corporis substantia exsiccatur, & ex toto consumitur, vsque dum ad frigidum Marasimum progreditur æger. Sic deducitur

A ex Galeni adducta doctrina. Sic tenet Iuniorum Doctior pars.

§. VI.

Soluuntur argumenta primò adducta.

Ad 1. respondetur: Quòd ex Galeni doctrina sunt attendendæ differentia accidentales penes siccitatem in diuersis partibus viuentis reperiuntur. Et adhuc in doctrina Auicennæ non posset à prima humiditate desumi aliqua differentia, quia nondum recedit ab humorum forma.

Ad 2. respondetur: Quòd licet à febre ardente potest consumi rorida substantia, nondum datur primus gradus hectica, quia non est febris hectica; erit autem febris ardens complicata cum tali siccitate, quod non repugnat, cum hoc sit accidens commune.

Ad 3. respondetur: Quòd febris hectica petit inhære in substantia viuentis: at verò potest desumere differentiam accidentalem ab aliquo accidente quod inhæreat in subiecto non viuentis, sicut & reliquæ febres desumunt differentias ab humoribus, aut spiritibus licet non viuant.

Ad 4. respondetur: Quòd licet febris hectica inhæreat in omnibus partibus, non omnes valet æquè primò resolvere; sed primo resoluit eas partes, quæ aptiores sunt resolui; & ideò prius res soluitur, postea partes carnosæ, demum partes membranosæ.

SECTIO II.

C De causis & signis febris hectica.

Vid & quotuplex sit febris Hectica, sub prima sectione sumus prosequuti. Prosequemur in ista de illius causis, & signis disputationem, vt ex horum cognitione aptius valeamus consequi illius curationem.

RESOLVTIO I.

Quid, & quotuplex sit causa febris Hectica?

§. I.

Definitur hectica febris causa.

Resoluendum: Quòd causa febris hectica est quæ quomodolibet iuuat, vt præternaturalis calor pullulet ab anima.

Cum omnis calor præternaturalis pullulans ab anima sit febris hectica, vt patet ex dictis; hectica febris censenda est causa, quæcunque iuuat ad illius productionem; & dicimus quomodolibet, quia non intendimus illius quidditatem describere, & modum præcipuum, quo tendit ad eius productionem, vt moris est Philosophorum: sed more medicorum, quæcumque causam quomodolibet illius productionem attingentem quærimus, vt cognoscamus omne illud, ex cuius ablatione aut potest impediri hectica curatio, aut illa producta curari.

§. II.

Proponitur prima diuisio causa febris Hectica.

Resoluendum 2. Quòd duplex est hectica febris causa, alia ipsius viuentis substantia, alia est entitas diuersa à viuentibus substantia.

Probatur

Probatur: Febris hectica est calor pullulans à forma ut determinata per substantificum temperamentum præternaturale redditum; sed forma, & ipsum præternaturale substantificum temperamentum sunt substantia viuentis, aliæ verò causæ à quibus ipsum peruertitur, possunt esse causæ diuersæ ab ipsa substantia viuentis: Ergo duplex febris hectica est admittenda causa, alia substantia viuens, alia entitas ab illa diuersa.

§. III.

Causa quæ est substantia viuentis partitio.

Resoluendum: Quod causa quæ est substantia viuentis est duplex: alia efficiens, quæ est forma viuens ut mixta est; alia determinans, quæ est substantificum temperamentum peruersum per excessum materierum calidorum elementorum.

Probatur: Febris hectica producitur: & iam producta, si remittatur ab aliquo agente frigido, ipso ablato, redditur ad pristinum statum; & ut probauimus supra, in sua acquisita intensione conseruatur independenter à causa externa: sed absque aliqua causa efficiente implicat aliquid produci, & efficienter in illo esse conseruari; nihil enim esse & conseruari potest à se præter Deum: ergo assignanda est causa intra viuens, cui tribuatur hæc actiuitas; hæc non est materia, quæ solam habet potentiam passiuam: ergo debet esse forma. Tum sic, sed à forma indifferenter sumpta, febris hectica non prouenit; aliàs in omni tempore proueniret ab illa: ergo simul cum illa debet assignari tanquam causa substantificum præternaturale temperamentum informatum per ipsam, à quo determinetur ad hecticæ productionem.

RESOLVTIO II.

Quotuplex est causa non viuens, coadiuuans ad Hecticæ productionem?

§. I.

Aperitur status difficultatis.

Dvas diximus esse causas febris hecticæ: alia est substantia viuens, forma inquam & substantificum temperamentum per materias calidorum elementorum peruersum; & huiusmodi causæ sunt causæ per se, quæ absque causis non viuentibus valent solæ febrem hecticam producere, & conseruare. Causæ verò non viuentes sunt causæ per accidens, necessariæ dum temperamentum non est peruersum, seu causæ coadiuuantes, quatenus valent coadiuuare, ut substantificum temperamentum peruertatur, & permaneat cum excessu partium materialium calidorum elementorum, siue resoluendo partes frigidæ, quibus resolutis calidæ permanent in maiori numero; siue coadiuuando, ut per nutritionem huiusmodi materiales partes reponantur in maiori numero: & de his restat agendum in hac resolutione.

§. II.

Prima causa non viuens hecticæ diuiditur.

Resoluendum 1. Quod causa extra viuentis substantiam proximè productiua febris hecticæ est duplex: alia calor, alia nutritiua facultas.

Probatur: Præter viuentis substantiam illæ causæ valent concurrere ad hecticæ productionem, quæ va-

Alent peruertere substantificum temperamentum, & facere ut redundant in illo partes materiales elementorum calidorum: sed proximæ causæ illud sic peruertentes sunt calor, & nutritiua facultas: ergo præter viuentis substantiam duplex proxima causa admittenda est febris hectica. Probatur minor: proximæ causæ sunt à quibus proximè fit, quod permaneat excessus partium materialium calidorum elementorum: sed huiusmodi excessus permanet, vel resolutis partibus frigidis, & aqueis, quorum defectus sunt in maiori numero calidæ, quæ remanent, & hoc fit à calore resolvente; vel permanet, quia ex usu calidorum elementorum reponuntur in maiori numero partes elementorum calidorum, & hoc fit per nutritionem: Ergo calor & nutritiua facultas sunt proximæ causæ peruersionis temperamenti substantifici per excessum partium calidorum elementorum.

§. III.

Causarum has proximæ coadiuuantium traditur differentia.

Resoluendum 2. Quod causæ remotiores non viuentes, quæ coadiuuant productionem febris hecticæ, aliæ coadiuuant pro calore disponendo, aliæ ipsum intendendo. Quæ coadiuuant disponendo, sunt euacuationes insignes, quibus corporis, exhauritur humida, & aquosa substantia, animi pathemata, inedia, exercitium, vigiliæ, curæ; quæ calorem augent, sunt regio æstiuosa, tempus æstiuum, febres ardentes, febres acutæ, febres productæ, viscerum inflammationes, ventriculi, iecoris, pleuræ, vlcus, pulmonis, aut internarum partium, & aliæ huiusmodi, quarum meminit Auicenna & Galen. libro 1. de febr. cap. 8. & 9. quas Laconicè prosequuntur Riberius, & Zacutus tractatu de febre hectica.

RESOLVTIO III.

Vtrum hectica possit incipere à causa procathartica.

§. I.

Actuarij, Mercurialis & aliorum proponitur sententia.

Partem negatiuam fouet Abenzoar lib. 3. tract. 1. cap. 13. Actuarius lib. 2. method. cap. 1. Vega lib. 1. de different. febr. Mercurialis lib. 6. de febribus, his conuicti: Tum 1. quia Galen. lib. 2. de crisi cap. ultimo, docet nullam febrem hecticam fieri à principio, idest sine alia præcedente febre: Tum 2. quia cum spiritus, & humores, sint aptiores ad calorem recipiendum, prius recipient vstionem aut putredinem, quàm febris hectica fiat: Tum 3. quia prius recipitur calor in fieri quàm in facto esse: sed hectica est in facto esse, reliquæ febres in fieri: ergo prius debent reliquæ febres induci à causa procathartica, quàm fiat febris hectica.

§. II.

Galen, Aëtij, Tralliani, & communior præfertur opinio.

Resoluendum: Quod hectica febris potest induci à causa procathartica, sine alia præcedente febre. Sic tenet Galenus lib. 1. de different. febrium c. 9.

& c. 10. lib. 10. method. c. 5. lib. 3. ex prasag. pulsuum c. 2. Paulus lib. 2. cap. 33. Aëtius tetrabili 2. ferm. 1. c. 92. Alex. Trallianus libro 12. capite 4. Alexander Aphrodisæus libro 1. Problem. question. 86. Matamoros libro 3. de febr. tract. 2. Mercatus tom. 2. lib. 5. Valles. lib. 1. de different. febr. cap. 11. Veyga lib. 1. de differ. febrium. Brauo Salmanticensis lib. 1. de different. febrium, & alij.

Probatur: Febris hectica oritur ex peruersione substantifici temperamenti; sicut & diaria, & humoralis ex vstione, aut putredine spirituum humorum: sed potest substantificum temperamentum magis dispositum esse, ut à causa procathartica peruertatur, quam spiritus, aut humores, ut vrantur, aut putrescant: ergo à principio sine aliarum febrium præcedentia producet, febris hectica. Probatur minor: Quia, ut probauimus, illud temperamentum potest disponi, vel usu calidiorum alimentorum, vel actione aliarum disponentium causarum, quarum meminimus Resol. antecedenti.

§. III.

Fit satis pro fundamentis opposita sententia.

AD 1. respondetur: Quod Galenus intendit docere, quod nulla febris hectica fit à principio à causa procathartica, nisi ptogressu temporis fuerit substantificum temperamentum dispositum, ut peruertatur ab illa, ab eis causis quas diximus, concurrere disponendo ut substantificum temperamentum peruertatur, bene tamen potest fieri absque eo, quod disponatur, aut peruertatur per aliam febrem. Tum 2. Quod licet spiritus, & humores sunt in statu naturali, & simul nostrum substantificum temperamentum, sunt aptiores ut vrantur, aut putrescant, quam ipsum, ut peruertatur; tamen si ipsi sunt in statu naturali, & temperamentum à causis antecedentibus est dispositum, ut peruertatur, prius fit hectica, quam diaria, aut humoralis. Tum 3. Quod vno modo dicitur calor in fieri, ille qui fit; & in facto esse, ille qui iam est productus; alio modo dicitur calor in fieri, qui licet sit iam productus, non tamen est habitualis, sed per modum dispositionis tantum; & in facto esse dicitur, qui est per modum habitus: sed nullo modo ex dictis reliquæ febres sunt in fieri hecticae, ipsa D enim hectica dum fit, differt à reliquis & est in fieri, & in facto esse respectu reliquarum; quæ licet sint factæ, nunquam tamen sunt per modum habitus in subiecto.

RESOLVTIO IV.

De signis Febris Hecticae.

§. I.

Proponuntur signa Hecticam distinguunt ab aliis febribus.

Galenus lib. 3. de prasagitione ex pulsibus capite 3. duobus signis hecticam distinguit, si calor sit æqualis sine augmento, & declinatione, & si ægrotus calorem febrilem non sentiat: sed ex eodem lib. 1. de differentiis febrium capit. 8. & 11. lib. 2. de Crisibus lib. 2. de prasagitione ex pulsibus cap. 9. ex Alexandro Tralliano lib. 12. capit. 4. ex Aëtio tetrab. 2. ferm. 1. cap. 92. ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 3. Pro cognoscenda hectica, & ipsa distinguenda ab aliis, hæc mutantur signa. Continua fit febris sine accessione, semper sibi similis, sine augmento, neque declinatione nisi vna

Aut duabus horis ab assumpto cibo, quo tempore incalcescit calor in hypochondriis primo tactu mitis, postea acer, mordax, aridus; ægri febrem non percipiunt, desides sunt ad motum, & pigri. Arteriae sentiuntur calidiores reliquis partibus, lotium naturale, in prægressu oleaginosum sedimentum furfuraceum, præcesserunt causæ, quas dispositiuas aut inuertentes substantificum temperamentum recensuimus.

§. II.

Proponuntur signa gradus hecticae distinguunt.

Hectica incipiens in prima die signa habet diariæ, sequenti permanet calor, incipit ariditas, æqualis sine repetentia permanet subsequenter etiam diebus, & vna aut duabus horis à cibo incipit caliditas nonnihil aucta sentiri: Dum ad secundum gradum peruenit, æger eam non percipit, subcrescunt alterationes à cibo, ariditas manifesta apparet, redditur pulsus minor, celerior cum satis perceptibili duritia. Postque in 3. gradu oculi fiunt concaui, illorum sordes siccae, squallor augetur, ossium fiunt prominentiæ conspicuæ, cutis cuncta arida, præcordia contracta, pulsus vndique conspicuus.

§. III.

Prognosis ex gradibus hecticae refertur.

Hecticae tertius gradus incurabilis est ex Galeno lib. 10. Methodi cap. 10, reliquæ duæ curationem admittunt licet difficulter, quammaximè secunda ex Galeno lib. 1. de differentiis febrium c. 8. & lib. de Marasmo c. 6. incurabilis tertia.

RESOLVTIO V.

Vtrum incalcescentia à cibo sit pathonnomicum hecticae signum.

§. I.

Auerroës, & aliorum referuntur opiniones.

Auerroës lib. 4. Collectan. c. 31. non acquiescit Galeno hoc signum ut proprium hecticae præponenti. Partem etiam negatiuam tenet Brauo Salmanticensis lib. 1. de different. febrium comm. ad c. 11. Iudicant enim impossibile quod ratione alimenti de nouo assumpti possit calor intendi in hectico.

Primò: Si intensior fieret calor, maximè propter rationem Galeni, qui contendit; Quod intenditur calor in hectico ab assumpto cibo, sicut intenditur in calce post aquæ perfusionem: sed calor non potest calefieri ab aqua perfusa, cum potius ab eius frigiditate extinguatur calor: ergo nec à cibo assumpto propter similem rationem potest caliditas intensior persentiri.

Secundò: Quia ex Auerroë loco citato, alimentum quod offertur, aut calidius est corpore, aut æquè calidum, aut minus calidum: si calidus, calefiet ab illo, qui patitur hecticam, & quicumque alius; qui humorem aut diariam patitur febrem: si simile, aut remissius in calore, illud à corporis calore calefiet, & non è contra: Ergo nulla caliditas ab assumpto alimento persentiri potest in hectico.

Tertiò: Ex Galeno lib. 2. de simplicium medicamentorum

mentorum facultat. c. 24. Quæ ab alio calorem recipiunt, non possunt medio calore recepto illud corpus alterare; sed alimentum alteratur à corpore, & ab illo calorem recipit: ergo non potest iterum corpus calefacere.

Quartò: si ab assumpto alimento incalesceret hecticus, maximè quia tribueret materiam post sui coctionem, ex qua resultaret incalescens calor: sed hoc est impossibile, quia vsque ad sextam, aut octauam horam post assumptum cibum non perficitur coctio. Ergo nec fit cibi mutatio in substantiam, ex qua valet incalescere corpus.

§. I I.

Galenī doctrīna præsertur.

Resoluendum: Quòd incalescentia post transactam vnā, aut duas horas ab assumpto cibo, est proprium hecticæ febris signum. Sic docuit Galenus, firmavit Auicenna, & tenent horum Commentatores maiori ex parte, licet in reddenda causa non cohæreant; quia nullam adæquatam inuenerunt rationem.

Probat. 1. Tum ex Galen. lib. 1. de different. febr. capit. 11. §. Cuilibet enim hecticæ febris proprium & inseparabile adest, ut ingesto cibo accendatur calor, pulsusque in magnitudinem, ac velocitatem increseat. Tum lib. 10. Method. capite 6. ubi in diuersis hecticis affirmat mutasse horas cibandi, & iuxta mutationem horarum vnā, aut duabus horis ab assumpto cibo semper magis incalescere, & pulsus adauctum esse. Tum ex Auicenna fen. 1. tract. 3. cap. 2. §. Verum ipsa quando superuenit, & cibus augmentatur velociter, & fit fortis pulsus valde & incipit magnificari: ergo est proprium soli hecticæ.

Probat. ratione: Hecticus habet calorem intensiorem, quando plures habet partes, quæ possunt determinare animam ad productionem eius: sed vnā, aut duabus horis ab assumpto cibo plures partes habet determinantes ad caloris hectici productionem: ergo debet esse intensior calor in illo. Probat. minor; vnā aut duabus horis ab assumpto cibo, partes tenuiores, & calidiores, quæ sunt partibus hecticis magis proportionatæ, & aptiores ut coquantur, trahuntur propter maximam necessitatem, quam partes habent reponendi nouam substantiam: ergo anima determinata ab illis de nouo adauctis cogitur ad intensiorem producendum calorem toto tempore quo permanent, & ex toto non resoluuntur.

Dices: Quòd vsque ad sextam, vel octauam horam non perficitur alteratio, qua debent humores mutari in substantiam aliti.

Contra stat. Tum Galenus libro 3. de naturalibus facultatibus c. 13. qui licet coctionem ventriculi perfici sex, aut octo horis fatetur; tamen absq; ventriculi perfecta coctione aliquam alimenti portionem docet attrahi à iecore, dum vehementer appetit, sicut necessarium est appetere, dum in hectica partes omnes sunt exinanitæ, & resolutæ; his verbis: *Et priuatim in unoquoque nostrum, alio tempore iecur valentius trahere potest, alio ventriculus. Quippe ubi in ventriculo copia alimenti est; ac iecur vehementer appetit, desideratque omnino, id valentius trahit.* Tum quia experientia docet in defatigatis, aut aliqua euacuatione consumptis, quod breuiter ab assumpto cibo reficiuntur: ergo licet non ita breuiter possit perfici totius alimenti coctio, potest tenuior elaborata pars deferri ad iecur, & ad partes pro earum nutritione.

Dices: quòd hæc ratio conuincet etiam, ut postea toto tempore quo fertur ad partes reliquum alimen-

A tum, quod non erat concoctum, cum fiat nutritio ex illo, fieri etiam intensior caliditas, quod non contingit ultra duas primas horas.

Respondetur: Quòd cum attractio fiat ratione similitudinis, prius attrahuntur partes igneæ, æreæ, quæ sunt similiore temperamento substantifico peruerso in hectico, & etiam quia cum tenuiores, facilius coquantur, & sunt aptiores ut attrahantur antequam reliquæ crassiores, & idè ex his partibus calidorum alimentorum repositis resultat calor, non autem ex aqueis, & terreis, quæ postea reponuntur.

Dices: Idem contingit, licet nutriatur hecticus ex partibus frigidi alimenti, ut lacte, cucurbita: ergo non prouenit ex hac causa caliditas post assumptum cibum.

B Respondetur: Quòd cum nutritio animalis fiat ex viuente, quòd mixtum debet esse, & habere partes etiam igneas, & æreas, illas prius attrahit natura, quia magis similes sunt parti; & licet reliquas etiam attrahat posterius nutrit partes frigidas ex illis, & idè non valent obstare, ut præcesserit caliditas orta ex partibus calidioribus, à quibus fuit prius nutrita pars mixta, & ignea, aut ærea.

§. I I I.

Soluuntur primò adducta argumenta.

Ad 1. respondetur: Quòd Galenus intendit docere, quòd ex perfusione æreæ, & igneæ substantiæ alimenti in partes quæ nutriuntur ex illo resultat caliditas, sicut ex aquæ perfusione resultat in calce, cum exempla non teneant quoad omnia, quoad hoc tenet istud, licet in modo producendi calorem differant, quia in hectico pullulat à forma, in calce producitur, quia empyreumata, quæ superabundant in calce, aquam perfusam valent suo calore vincere, & medio calore inducto aquam arrarat, donec ipsam conuertat in vaporem, si magis arrarat, conuertat in ærem; in aliis tantam inducit raritatem, ut sit ignis dispositio, & tunc inducitur forma ignis; sicut à simili, ob inductam raritatem impossibilem cum æris forma in ipso inter silicem, & chalybem arrarato, à forma vniuersali introducitur ignis forma. Dum autem aqua est in maiori copia empyreumatis calorem vincit, nec calor ignescit.

D Dices: Cur ærem simili modo non accendit calor, & conuertit in ignem sicut & aquam.

Respondetur: Quòd cum id quod siccum, & aridum, terreum & inutile fiat, indidit natura rebus vim vniendi humidum cum sicco in viuentibus media concoctrice vi; quia ad perfectam maturationem feruntur, quæ est actio vnitua humidi substantifico cum substantifico sicco: in non viuentibus indita vi attractice, qua humidum ad siccas substantias docet experientia attrahi, imbibi, & quasi per porositates penetrari; & idè à calcis mixti siccissimi partibus aquea trahitur substantia, & per porositates exsugitur, ac recipitur: quam sic tenuem vincit, arrarat, in vaporem vertit, in ærem, aut ignem; à magna verò copia vincitur, & extinguitur.

E Ad 2. respondetur: Quòd licet alimentum sit minus calidum & concoctibile à nostro calore, partes eius igneæ, dum pertranseunt sub formam mixtam, redduntur calidiores; sicut lignum, licet frigidum si alteretur ab igne, donec recipiat ignis formam, postea in illo fit igneus calor.

Ad 3. respondetur: Quòd licet alimentum non calefaciat corpus medio calore recepto ab illo potest illud alterare medio calore recepto ab anima, dum per illam informatur.

Ad 4. Patet ex ratione fundamentali Resolutionis.

S E C T I O III.

De Febris Hæctica curatione.

IN Febre Hæctica duplex sumitur indicatio, alias à temperamento substantifico, ex cuius peruersione determinatur ad eius productionem anima, à quo indicatur repositio substantiæ ex alimentis oppositis qualitatibus gaudentibus: alia sumitur à febris calore, ut cum siccitate coniuncto, à qua indicatur refrigeratio, & humectatio, quæ intenduntur aëris usu, balneis, & inunctionibus; de quibus sub hac sectione agendum.

R E S O L V T I O I.

De Hæctica curatione extra Dogmaticorum Scholas.

§. I.

Non Rationalium referuntur curationes.

EXtra Dogmaticorum Scholas maiori ex parte hanc febrem ignorarunt. Empirici suis amuletis vulgarium spem adimplent, donec inueerato malo, spe adempta, redeunt ad Rationales, dum victa natura cuncta respuit remedia; natura enim reluctantem, omnia irrita fiunt ex summi Dictatoris decreto. Methodici hæc febrem ponunt sub morbis in adstrictione, & in laxantibus, & humectantibus remedia quarunt Dogmaticis adherentes magna ex parte. Paracelsus irretitus in reducendis febribus ad ventriculi, iecoris, renūque febres, & has omnes referentes ad febres ortas ex sale, sulphure, & Mercurio, huius febris naturam penitus ignorat, & illius curationem. Hermetici, seu Spagirici, ex suis fornacibus pro hac curanda febre aliqua subministrant remedia, utiliora forsan quæ huius sunt farinæ pro debellandis frigidioribus morbis. Vanhelmont huius febris sicut reliquarum naturam ignorauit, suis deliriis à vera philosophia abalienatus, pro omni tamen curanda febre vnico vitur diaphoretico remedio, quod pro hac febre quantum sit inutile patet. Tum 1. Quia illud resoluit corporis aquosas partes; Hæctica verò curatur per repositionem substantiæ aquosæ, frigidæ, & humidæ; Tum 2. Quia Diaphoreticum est remedium euacuatorium: ab hæctica indicatur renutritio, & repositio partium. Tum 3. Quia ab hæctica indicatur attemperatio, & humectatio; per diaphoreticum intenditur calor, & à calore fit exsiccatio. Tum 4. Quia Balneis humectantibus, & refrigerantibus, & usu alimenti frigidi & humidum docet experientia hæcticos restitui ad primam sanitatem; Vanhelmont remedio vitur sudorifico, desiccante, calefaciente, & partes nutritione adquisitas ex frigido, & humido alimento resolvente. Insibilandum ergo venit delirium huius Philosophi per ignem.

R E S O L V T I O II.

De hæctica febris curatione Dogmatica.

§. I.

Quæ sint curatiua indicationes huius febris.

CAusas hæctica diximus alias esse extrinsecas, & coadiuuantes simul cum ipsa complicatas, siue sint febres, aliæ morbi substantifici temperamenti

A coefficientes peruersionem, quarum primo tentanda est curatio, quia habent rationem causæ sine qua non, neque simul existentis hæctica negligenda est curatio.

Si nuda ab extrinseca fouente causa hæctica permaneat, duplex est indicatiua curatio: altera desumitur ab ipsa febre, ut cum siccitate coniuncta, quæ cum calida sit temperies, ab ipsa ut cum siccitate complicata, sumitur indicatio attemperandi, & humectandi. Altera indicatio sumitur à temperamento substantifico peruerso per excessum partium calidorum elementorum, prout ab illo determinatur forma mixta ad hæctica febris productionem, & conseruationem, & ab illo indicatur repositio substantiæ aqueæ, frigidæ, & humidæ desumptæ ex frigidis & humidis alimentis; ex quorum aqueis partibus per nutritionem fiat harum partium in maiori numero repositio, qua ad naturalem partium elementarium proportionem reducatur temperamentum substantificum.

§. II.

Quibus remediis prosequi valeant indicationes curatiua febris hæctica.

RESOLVENDUM: Quod curatiua indicationes in hæctica prosequuntur remediis ad extra oblatis refrigerantibus, & humectantibus, & alimentis intro assumptis substantificè frigidis, & humidis. Remedia ad extra oblata, sunt aër, balnea, & inunctiones. Alimenta intus assumpta sunt lac, iuscula ex pullo gallinaceo, herbis frigidis & humidis alterata ex eisdem, aut similibus destillationes factæ, & alimenta, quæ in substantifico temperamento aqueo abundant elemento. Sic ex dictis sciendum patet in Dogmaticorum Schola, & ex dicendis confirmandum restat.

R E S O L V T I O III.

De aëris usu in hæctica curatione.

§. I.

Aëris præscribitur usus pro Medicis cognoscendus.

AER simpliciter necessarius est pro sanitate conseruanda, & pro morbis profligandis ex Galen. lib. 9. meth. est enim elementum ex sua natura calidum, & humidum, sed magis humidum quam calidum, ex Aristot. lib. 2. de generat. Est simplicissimum corpus, diaphanum, & reuissimum, ut docet Galen. lib. 1. de simplic. medicament. facult. capite 22. situs est inter ignem & aquam in prima rerum genesi, licet pro usu animalium terrestrium nunc terram & aquam ambiat. Partitur in tres regiones infimam, mediam, & supremam, ex Aristot. lib. Meteoror. Suprema est calidior, media frigida, infima calida, si ab alterantibus causis permittitur, extenditur infima per sphaeram, quam radij solares valent calefacere per reflexionem, hæc in sua temperie varia ob varios admixtos vapores, exhalationes, ventorum differentias, & ob solares radios; ex Seneca lib. 2. quæst. natural. c. 10.

Aërem primæ Regionis speculatur Medicus ex Auicenna fen. 1. 1. doct. 2. cap. 2. inquit enim esse Elementum nostrum corporum, & spirituum. Duplīter hic aër deseruit animali, vel ut attractus pulsu,

& respiratione spirituum vitalium attemperet excedentem calorem, seu ut pro spiritibus animalibus, & vitalibus generandis materiam ex qua subternat, vel ut extra circumdans, & communicans qualitates, quibus est affectus, ex Galeno 1. de differentiis febrium c. 2. iuxta primam considerationem, semper est naturalis; iuxta secundam, inter res non naturales debet annumerari.

§. II.

Qualis aer sit unicuique debitus sancitur.

Resoluendum: Quod purus aer omni aetati est utilis; qui abundat contrariis qualitatibus utilis est unicuique intemperiem contrariam illis habenti. Sic sancivit Galenus lib. 12. *Methodi capite 5. libro 1. de sanitate tuenda capite 11. §. Optimum aërem censeo qui prorsus sit purus: eiusmodi verò fuerit, qui nec stagni, nec paludis halitu sit perturbatus, nec ex profundo specu pestilentem auram inspirante infectus: neque qui ex cloacis, qua magnam aliquam urbem, aut numerosum aliquem exercitum purgent, vitium contraxit; neque ex animalium, olerum, aut leguminum putredine, aut fimo comquinatur: neque qui ob stagnum, vel flumen vicinum nebulosus est; neque qui editis undique montibus in cauo loco clausus nullum percipit flatum, suffocans enim putrisque est, similis ei qui in domibus quibusdam est inclusus. Huiusmodi enim aer omni aetati plane est noxius: sicut è diverso qui purus omnino nulli non aetati est utilis. At verò ex calore, frigore, siccitate, humiditate diuersitas aeris contingit, non perinde ad omnes se homines habet, sed corporibus, quae optimo temperamento sunt, etiam optimè temperatus aer saluberrimus est: in quibus verò aliqua exuperans qualitas dominatur, his utilissimus aer est, qui ei qualitati maxime est aduersus, frigidus calidæ, calidus frigida, humidior siccus, siccior quàm par est, tanto humidior quanto siccitas ipsa modum excesserit.*

§. III.

Prescribitur aer utilis pro Hectica curatione

Resoluendum: Quod pro hectica curatione est utilis aer, qui purus cum sit, prædominium habet frigiditatis & humiditatis. Patet ex dictis à Galeno, ex quo calidiori & sicciori intemperiei utilis est aer frigidus & humidus: fit autem aer frigidus & humidus à natura, vel ab arte, à natura multipliciter, vel ob anni tempora; & sic hyeme hac maxime gaudet temperie, vel quia à ventis frigidis & humidis hanc recipit temperiem, vel quia illam recipit ratione locorum quæ frigida sunt & humida, qualia sunt, ea quæ aquis sunt propinquiora.

Ab arte verò fit aer frigidus, & humidus, ob aquæ perfusionem, ob arborum, aut herbarum permixtionem.

RESOLUTIO VI.

De Balneis & eorū vsu in curatione Hecticæ.

§. I.

Balnei natura & diuersitas aperitur.

Balneum est lauacrum totius corporis: illius vsus est propter delicias, propter sanitatis tutelam; vel propter morborum curationem. Pro deliciis Romani olim superba pro balneis ædificia construxere, in quæ

A tanta assuetudine descendebant, ut septies aliqui balneum intrarent in die. Pro sanitatis tutela profunt balnea aquæ dulcis, quammaximè pro eis qui calido sunt iecore, vel cutem habent squallidam. Pro morborum curatione balnea alia ex aqua dulci fiunt; alia ex aqua à mineralibus alterata, & balnea hæc dicuntur Thermae.

§. II.

Diuersitas Thermarum Laconicè refertur.

Thermae dicuntur balnea, quæ à mineralibus alterationem recipiunt; sunt enim aquæ sponte scaturientes, quæ calefaciendi, & siccandi, aliterve alterandi vim habent, iuxta diuersas mineralium virtutes per quas transeunt: Sunt Thermae in multiplici differentia; quæ salsa, siccandi, & calefaciendi vim habent, & profunt frigidis & humidis affectibus, doloribus Podagræ, hydropi, frigidis morborum doloribus, tumoribus laxis, & frigido ventriculo.

Balnea nitrosa easdem retinent vires, sed potentiores. Balnea aluminosa maiorem habent vim adstringendi, suntque ex vsu pro sanguinis reiectionibus ortis, & laxitate vasorum. Balnea sulphurea calefaciunt, & desiccant, & sunt ex vsu pro vitis cutis, scabie, impetigine, antiquis vlceribus, partibusque tremulis confortandis. Balnea creta calefaciunt, resolunt, desiccant; mundificant, consolidant, profunt pro malignis vlceribus, pro articulorum doloribus, & podagricis. Balnea aurea desiccant, & calefaciunt, & sunt ex vsu colicis, fistulis, & podagræ. Balnea ferrea præ reliquis sunt, frigida & humida; & si quæ alia ex Thermis essent hecticis utilia: sed non ita frigida, & humida sunt, sicut ex aqua dulci. Balnea gypsea sicca sunt, & frigida, agglutinant, & sunt ex vsu pro fluxu sanguinis.

§. III.

Balnea propono quæ præferuntur pro hecticæ febre curanda.

Pro febre hecticæ curanda utilius balneum est, quod fit ex aqua dulci, quæ potenter refrigerat, & humectat, in cuius vsu Dogmatici antiquiores in tres partes balneum diuidebant, tresve cellulas aquæ habebant; in quarum prima, aqua erat nonnihil calida, in secunda calida, in tertia frigida: in prima æger parum detinebatur, magis in secunda, minus in tertia; sed inutilis hic curandi modus reiicitur à Iunioribus. Et pro hecticis curandis vltimum habeo aquæ moderatè calidæ, in qua ingreditur æger manè, excrementis à ventre depositis, duabus aut tribus horis transactis ab assumpto lacte, instillatitiae aqua ex pullo gallinaceo, & herbis frigidis & humidis: permanet in balneo donec aqua sit tepida, & aliquantulum frigescat, quod si vires moram tolerare nequeant, properatur aquæ attemperatio superaddendo aliquam frigidæ aquæ partem.

Apud antiquos pro hecticis curandis dulcis aquæ balneum tantum fuit ex vsu. Moderniores verò maxime laudant balneum quod fit ex aqua dulci alterata decoctione ex herbis, oleribus, fructibusve frigidis & humidis, ut malua, violaria, vitis, scariola, lactuca, althea, hordeum, amygdala, & alia similis virtutis. Utilibus iudicatur apud Iuniores balneum, quod fit ex æquis partibus aquæ, & lactis, & iudicant aliqui quod ex solo lacte esset utilius. A Balneo æger linteis tepidis molliter detergitur. Consulunt alij quod inungatur oleo violaceo, amygdal. dulc. & butyro recente,

cente, & insulso, ponatur in lecto, iusculo reficiatur, A nocturno tribus horis ab assumpto cibo fiat inunctio per totum corpus.

RESOLVTIO V.

De inunctionum vsu pro Hectica curanda.

§. I.

Prescribitur inunctionis vsus in hecticis.

Inunctiones attemperantes, & humectantes sunt pro vsu in hecticis, vel vt suo posse coadiuuent balneorum opus, vel vt loco eorum prosint, dum hecticorum vires renuunt adire balnea. Partium inunctio est varia iuxta diuersos fines: aliquando intendimus principes, aut officiales attemperare & humectare partes; aliquando dorsi spinam, cuius maximè timenda est consumptio; alias verò vniuersalis corporis partes, & vias, vt ipsis humectatis, valeat in eas permeare alimentum.

§. II.

Pro partibus principibus quæ utilia.

Si caput incalescit nimis, pro vsu sunt ex Mercato sirrorationes ex dulci aqua, ex lacte, vel ex decocto hordei, papaueris, psyllij, & violarum. Pro corde hoc epithema paratur à Riberio ℞. aquæ rosarum, nymphaeana, ℥iij. succi granatorum ℥j. pulu. electuarij diamargaritonis frigidi ℥ij. ossis de corde cerni ℥j. Camphoria ℥iiij. fiat epithema cordi admouendum. Pro hepate erit vtile: ℞. aquarum endiuie, lactuce, succorum cichorij, & rosarum rubrarum ana ℥iiij. Santalorum rubrorum ℥ij. fiat epithema iecori admouendum. Pro ventriculo, si aridus, proderit vsus emplastri ex farina hordei cum succo lactucæ, & portulacæ.

§. III.

Quæ sunt ex vsu pro dorsi spina.

Dorsi spinæ lactis irroratio ab vbere quamaximè est utilis, sicut inunctio ex vnguento resumptiuo; similiter & hoc vnguentum maximè commendatur à Pereda ℞. olei violarum, nenupharis, rosarum, & papaueris ana ℥j. Mucilaginis, senimis psyllij, cydoneorum & altheæ, aqua rosar. extract. ℥ij. butyri recentis, axungie gallinæ, medulle crurum vitulani ana ℥iiij. pulu. electuar. resumptiu. & diamargaritonis frigidi ana ℥j. cera, quod sufficiat vnguentum.

§. IV.

Pro omnibus corporis partibus vtile lenimentum.

Pro emolliendis viis, partibusque corporis, quas nimia ariditate adstrictas nequit alimentum permeare; Zacus hoc pro ponit limimentum vsu expertum & vtile; ℞. pulpa cassiæ fistula lib. s. butyri recentis insulsi ℥iiij. axungie gallinæ, medulle cruris vituli ana ℥x. Vngu. resumptiu. Vng. filij Zachar. ana ℥iiij. olei nenupharis rosar. violar. ana ℥iiij. olei papaueris ℥iij. Mucilag. semin. Psyllij, semin. Cydoneorum & altheæ, aqua rosarum extract. ana ℥iiij. iuris pinguis capitis castriati ℥vj. lactis mulieris ℥v. succi semperuini ℥ij. aqua albuminum ouorum agitatorum uncias 4. farina hordei ℥ij. pulu. rosar. Santalor. Coriandr. coral. rubr. ana ℥ij. misceantur omnia, & cum sero lactis caprini, aqua hordei, & rosacea secundum artem fiat linimentum, matutino, &

RESOLVTIO VI.

De Hecticæ curatione ex remediis indicatis à temperiei substantificæ peruersione.

§. I.

A ratione victus quæ deseruiunt remedia.

Substantificum temperamentum per partes igneas excedentes peruersum indicat ad proportionem reduci aqueis partibus substantificè acquisitis, quod ratione victus frigidis iulepis, destillationibus, & lactis vsu consequitur.

Pro ratione victus, venter conuenit impiger, animi tranquillitas, hilaritas, moderatus somnus, quies, potus frigidus, dum vires constant, ex diluto vino, vel aqua hordei, aut scorcioneræ. Alimenta sint frigida, & humida substantificè, & si ventriculi subsistat virtus, sint viscosa, vt limacum, testudinum, ranarum carnes, & animalium extremitates: quibus arefcunt viæ, exhibenda nutrientia iuscula pulli, gallinæ capi, vituli, hœdi, veruecis, vitella ouorum, in quibus sunt laxiores, farum, lactuca, portulaca, endiuia, borrago, acetosa, melones, cucurbita, & carnes vituli, hœdi, porcelli, phasianij, lepisculi, quæ potius sint elixæ, & cum succo limonum, aut aurantiorum, vtimur in his panatella hordeata, auennata, orizata cum Saccharo, & amygdalis, aut seminibus quatuor frigidorum maiorum, pisces saxatiles sunt utiles.

§. I.

Utilia prescribuntur aliqua.

Iusculorum, & Iuleporum in eundem finem communis est vsus, attemperant enim & humectant, siti solatium sunt, præstantque materiam humidam & frigidam, ex qua præualeat aquearum partium renutritio: amborum formas complet Riberius sic.

℞ hordei integri p. i. foliorum endiuie, cuborij, lactucæ, pimpinellæ, anami flor. borrag. bulgos. violar. & nymphaeana p. j. prunorum Damascen. p. iij. coquantur in ℥vj. s. incolat. dissolue syrup. de cichoria simpli. & de nymphae, vel violar. & scorcioneræ ana ℥ij. fiat Iulep. pro iij. dosibus.

Vel ex aquis destillatis: ℞. aquarum endiuie, lactucæ, acetosæ, aut scorcioneræ ana ℥iiij. Syrup. violar. pomor. redil. aut nymphaeana ℥j. Fiat Iulep. pro iij. dosibus.

Vel fiat Iusculum: ℞. hordei integri p. ij. quatuor seminum frigidorum mas ℥ss. radic. Scorcioneræ ℥j. contundantur, his impleatur venter capi aut pulli, fiat iusculum, sit vsus pro longo tempore.

Utilior huius iusculi erit vsus, si ante exhibitionem ℥iiij. illius sumat æger ℥ss. ex tabellis quas Zacus sic præscribit: ℞. carnis testudinis aquaticæ ℥iiij. coque in iure hœdi cum hordeo excorticato strobilorum per horas iij. in aqua rosar. prius infusorum ℥ij. amygd. dulcium mundatarum ℥iiij. Gummi tragaganti infuse in aqua rosar. semin. papauer. albi, lactucæ, & semin. frigida. mas. ana ℥ij. Sacchari albi dissoluti in aqua bulgossæ. q. s. electuarium secundum artem auro decoratum ad formam tabellarum magnarum.

§. III.

Communior destillationum usus.

DVm crassiora alimenta ob ariditatem viarum que contractionem nequeunt permeare, tenues, aqueæque eorum partes intendimus per destillationem extrahere reliquarum instar sit.

℞ Pullos gallinaceos niij. recenter occisos, unico feruore bulliant, & corium atque pinguedo ab eisdem separentur, & in frusta secti ossibusque confractis simul reponantur carnes testudinum nemoral. limacum, & ranarum, ana ℥iij. folior. borrag. lactuca scariola, & achorij ana m. ij. carnes cucurbitæ lib. ij. foliorum & radicum agrimonie m. j. hordei mundati m. j. ℞. radice scorcionora ℥j. omnia ponantur cum sufficiente quantitate aquæ in balneo Mariae addendo succi limonum uncias ij. fiat destillatio & in collatorio pone crystallorum acidorum ℥j. Sernetur ad usum, dosis mane ante cibum, & vespers horis quatuor a cibo ℥iij.

Destillationes per ascensum factas non probant Iuniores, Quia solidas partes parum nutriunt, quorum loco instaurans ius sic præscribunt.

℞ Caponem bene habitum: deplumetur, exenteretur, & in frusta diuidatur, pinguedo, & pellis detrahantur, adde carnem vituli, aut veruicis in frusta diuisam, & ab omni pinguedine liberam: ponantur in olla vitreata, in cuius medio sit craticula ex ligno, aut ex alia materia, per quam concunentur frusta, ita ut olla fundum remaneat vacuum. Postea olla clausa suo operculo probè lutato cum farina à qua subacta ponatur, in B. M. bulliente per quinque horas ex iure limpido in fundo remanente, dosis est cochlearia duo, aut tria in insculis, aut per se, ter, aut quater in die.

RESOLVTIO IV.

Lactis usus, & modus utendi traditur.

CVm lac præ reliquis alimentis optimum sit ex Galeno lib. 3. simplic. cnp. constetque substantia tenui, crassa, ac pingui ex Galeno de bonitate ciborum cap. 4. sitque frigidum, & humidum idoneum ut materiam præstet pro humidis, ac frigidis reponendis in animali partibus, citòque nutriat, ac restauret roridas exustas, ut luculenter constat ex Hippocrate de ratione victus in morbis acutis & lib. de morbor. affectionibus. Aëtius tetrab. sermon. i. cap. 93. Paulus lib. 2. cap. 23. Dioscorides lib. 2. cap. 66. & inter Moderniores luculenter Mercurialis, Mercatus, & reliqui practici latissimè prosequuti sunt.

Inter lactis genera, muliebre præferendum reliquis, ex Galeno lib. 7. methodi capit. 6. quia magis nostræ naturæ familiare est. Asininum præfertur post muliebre ex Galeno lib. 5. de sanitate tuenda capite 7. ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 3. cap. 6. ex Tralliano lib. 12. capite 4. Asina debet nutriri foliis plantaginis, rubi, vitis, polygoni, gramine, hordeo; lac sumatur calidum, recenter mulsam ex Asina circa cubiculum inducitur, primò offeratur in quantitate ℥iij. vel ℥iij. sensim augeatur vsque ad ℥x. vel lib. j. & si ace scat superaddatur sacchari vnc. j. pro lib. j. lactis, cibus offerendus postquam in ventriculo non percipiatur lac, caprinum lac post asininum utile; bouinum nimis est crassum. Ante ingressum in balneum assu-

Brano Resol. Medic. Pars III.

A mendum lac credunt plerique; sed cauendum ne nimis debilis sit ventriculi calor vtrique enim refrigeranti simul occumbet.

RESOLVTIO VII.

De obseruationibus quæ euentu confirmant Dogmaticam doctrinam.

§. I.

Balnei aquæ dulcis utilitatem euentu firmat Schenckius.

AEris usum pro hecticæ curatione modo dicto nullus non approbat. Balnei aquæ dulcis utilitatem firmat Schenckius lib. 6. obser. ex Galeni approbatione, & usu, lib. 10. methodi cap. 10 §. Iuuenis cui abundè sit carnis æstatis tempore, atque in febris summo vigore modo nulla viscerum flegmone subsit, si in frigidam se coniecerit sudabit. Quod si frigida lauationi sit assuetus securus remedio utetur. Qui autem ex sicca, & calida intemperie hectica febricitant, ac potissimum qui iammara smodes fiunt, iis ubi tale presidium petunt, tutum non est, totam conici aquæ, ut nec gracilibus, nec imbecillis, qui æstate calida, & sicca longa via peracta, refrigeratione indigent. &c.

§. II.

Balnei aquæ dulcis oleo adaugeri vires euentu firmat Zacutus.

AQuæ dulcis balneum visum non prodesse, oleo superaddito potentius reddi expertus est Zacutus lib. 3. de praxi medic. mirab. obser. 35. inquit: Iuuenis quidam gracilis, & ex carnis ex ardente febre in hecticam lapsus est, quæ siccitatem morbosam habebat coniunctam. Hic infinita propè præsidia; imò lac caprinum, & dulcis aquæ lauacrum, diu tamen citra ullam opem fuerat expertus. Tandem balneo admixta olei quantitate (hydra seum dicas) reiterato conualuit. Queris causam? promit Galenus libro 2. simplic. 24. Aqua enim cum fluida sit, & liquida, minimèque cuti possit adherere, olei lentore ceu glutino quodam intra cutis poris impingitur, sicque intra se penetrat, & per moram magis humectat.

§. III.

Balnei usus in hectica complicata putrida quantum utilis firmat euentu Zacutus.

ENon solùm in simplici hectica, sed in ea prodesse aquæ dulcis balneum, dum complicatur cum putrida, firmavit Zacutus libro 3. de praxi medicine admir. obseruat. 37. §. Accessimus ad curandum agrum tertiana notha diu correptum, qui cum curis esset correptus & confectus, transacta accessione cetera corporis partes temperatiores erant. Arteria verò loca calidiora conspiciebantur. Hic ob fixum, & radicatum, ac independentem in solidis partibus calorem sensim ac sine sensu extenuabatur magis; calor enim

Ec

hecticus

hecticus de nouo introductus, ob duritiem, & diurnam actionem adeo se in solida insinuauerat, ut absumpta, & depopulata humiditate corpus contabesceret. His perspectis, curauimus putridam purgatiunculis reserantibus, aperientibus, piisana, potionibus frigidis, & Epithematis, & hac accessione cessante, vel remissione facta semper propinauimus. Pro hectica curatione lac exhibuimus, obfuit multum: nam ex eo in cacochymiam verso febris adaueta aptha in ore gulaque repullularunt. Tandem ab eo abstinentes balneum consulimus, & post hoc interpositis duabus horis, piisanam obtulimus: Huius ope in totum sanus euasit, &c.

§. IV.

Testudinum & limacum usum, & modum utendi pro hectica firmat Schenckius.

Testudinum & limacum carnes pro hecticorum nutritione commendauimus? sed ex testudinibus syrupi pro eius curatione utilis descriptionem notauit Schenckius libro 6. observationum medicarum, reperi apud Franciscum Alexium in Apolline, De limacum aqua, cum Ioanne Michaële, Paschalio lib. 2. cap. 8. methodi medendi, §. Testudines nemorales pauca egent preparatione, quamuis earum ius est facilius concoctu; limaces montani sunt meliores, & optime nutriunt, si per aliquot dies non pascantur, post tamen saccharo & farina nutriantur duobus aut tribus diebus, dummodo prius decoquantur aqua & pauco sale, postremo iure gallinae, vel arietis. Hac ratione preparati refrigerant, humectant, & bonum sanguinem generant nec difficiles sunt concoctu; quamuis aqua ex ipsis solis per distillationem expressa sit concoctu facilius, & eandem facultatem habeat, qua curatus fuit Marchio Zenetanus, &c.

§. V.

Ranarum usus, & utendi modus comprobatus euentu proponitur.

Ranarum usum euentu confirmatum pro hecticæ curatione expertum proponit Zacutus libro 3.

A de praxi medic. admirab. obser. 36. §. Habui hecticum in curatione diu, qui siccatus, & tabidus, nec balneo nec lactis potu, aliisque innumeris humidis reficientibus auxiliis unquam potuit restitui. Tandem morbi peruicacitate pertesus ad ranarum usum accessi, stillatitiam aquam ex illis extractam in balneo Mariae cum syrupo violaceo permixtam pro quotidiano potu utendam obtuli, eas elixas cum oleo, sale, saccharo, & salsamentis in cœna, & prandio degustabat, interdum illi erat pro frequenti usu ius album factum ex illarum confusa carne cum amygdalis, lacte, butyro, farina hordei, saccharo, vitellis ouorum, qua omnia respersa cinamomo, & rosacea irrotata, ad ignemque percocta conditum faciunt suauissimum, quod optime nutrit, humectat, impinguat, coquitur facile, cito distribuitur, hoc ergo modo gubernatus hic ager trium mensium spatio pristinam recuperauit sanitatem.

B

§. VI.

Quod magnorum auxiliorum usus sit lethalis hecticis.

Sanguinis missio, & purgatio pro morbis pendens ex materia, maxima sunt remedia; ex toto tamen aduersa morbis ex inanitione, qualis est febris hectica; & idem horum nullius sub curatione mentionem egimus: lethalem esse eorum usum firmat euentu Forestus libro 4. observationum, obseruat. 6. dicens: Nobili matrone apud Dinam Vrsulam. Delphis, ex hectica decumbenti, cum vena secta esset per Empiricum, paulo post obiit. Ita etiam laicus Carthusianus, cui vena sectionem & purgationem interdixeram, quem cum Chirurgus præter nostrum consilium tentasset, & ab alio circumforaneo die sequenti pillulam unam ex precipitato sumpsisset, eodem die etiam & hic extinctus est. Caueant igitur Tyrones, ne in hecticis venam secare iubeant, quamuis fortasse alterius affectus ratione in principio conuenire posset, licet in hecticis confirmatis nullo modo tentanda sit. Multoque minus conuenit hic purgatio; quando caliditas est in facto esse, & in habitu; sed solum si alius sit adstricta moderata lenitio fiat, &c.

C

DISPUTATIO IV.

De Febre Humorali.

FEBREM Humoralem vocamus eam, quæ ortum ab humoribus deducit, quos cum acriter ex corpore contendat Vanhelmont exterminare, omnemque febrem ex illis ortam renuat admittere; idem aliqua sub hac Disputatione de eorum necessitate attingemus; licet plura à nobis sint demonstrata part. prima Resolutionum medicarum, Disputatione quinta.

D

SECTIO PRIMA.

De Humorum rationali ac Dogmatica doctrina aduersus Imaginarios medicos.

MP I V S Paracelsus, haud oblitus eorum, quæ à Patre mendacij didicit. Primus omnium

E

omnium humores negavit, quorum nos naturam perlustrauimus *par. prima Resol. Medicarum disput. 5.* Recenter Vanhelmont in sua passiva deceptione Humoristarum vaniloquus, & loquax insanit in Scholas, & passiuè deceptus nouam intendit Medicorum Imaginariorum condere sectam; suæ imaginationi subrogatur Philosophiæ & Medicinæ præcepta, irruens in antiqua Philosophorum, & Dogmaticorum dogmata. Melancholiam, bilem, & pituitam à corpore nostro exterminare contendit, quas nos in corpore nostro necessarias esse, vt simul cum sanguine deseruiant pro partium nutritione demonstrabimus, illius ineptias retundendo, non truncatis verbis, interiectionibus, aut interrogationibus, quibus ipse intendit interturbare Tyrones: sed manifestis, & integrè positis demonstrationibus, ex antiqua Philosophiæ, & Medicinæ fundamentis desumptis, non ex insomniis decerpris, qui enim obscure, & fucatè loquitur, aut fallere intendit, aut inuidet, inquit Cingorius.

RESOLVTIO I.

Vtrum præter Cruorem sint alij humores in corpore.

§. I.

Vanhelmont proponuntur insomnia.

Vanhelmont qui in somno Medicinam recepit lethargo affectus, doctrinam de humoribus non percepit, ideoque passiuè deceptus iudicauit pro partium nutritione, nullum esse in corpore admittendum humorem præter Cruorem, quo nomine vocat Sanguinem, ne videatur admittere illum sub humoris nomine; & pro suo delirio hæc maxime proponit fundamenta.

Primò: si quatuor essent humores admittendi in corpore existentes, maximè quia tot essent necessarij in corpore, quot sunt elementa in rebus, vel in compositione animalis prout mixtum: sed ex elementorum quaternatio numero non probatur dari quatuor humores in corpore humano: ergo non sunt admittendi quatuor humores quos Dogmaticorum recepit Schola. Probatur minor. Tum 1. quia Vanhelmont gloriatur demonstrasse ignem non dari ex quo apparet, nec quatuor elementa, nec similes illis quatuor humores esse admittendos. Tum 2. quia in mixtis non est heterogenea compositio, quæ demonstrat componi ex quatuor elementis, nec quæ petat nutriri ex quatuor humoribus: ergo non probatur ex numero elementorum quatuor humores esse admittendos.

Secundò: Si vltèrius ex alio principio esset admittendum dari quatuor humores, maximè sicut in lacte, quod est vnum, sunt diuersæ substantiæ serum, butyrum, & pars caseosa; similiter in massa sanguinaria debent admitti diuersæ substantiæ, quarum alia dicatur sanguis, alia pituita, alia bilis, alia Melancholia: sed ex lacte non potest conuinci dari in massa sanguinaria quatuor humores dictos: ergo non sunt admittendi. Probatur minor: Tum 1. quia in lacte non sunt quatuor substantiæ, sed tantum serum, butyrum, & caseus. Tum 2. quia licet à cruore separaretur substantia pallida, alba, & nigra, fiunt dum cruor corrumpitur, non autem dum erat intra

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

A venas in statu naturali. Tum 3. Quia cruor plerumque reperitur sine sero, & sine reliquis substantiis, ruber secundum omnes suas partes, & nullas alias continens substantias: ergo ex diuersitate substantiarum, quæ separantur in lacte non sumitur indicium ad amittendos plures humores in massa sanguinaria. Tertiò: Si in massa sanguinaria deberent quatuor prædicti humores reperiri maxime quia ex chylo vi iecoris generarentur: sed non possunt quatuor ex chylo generari substantiæ à iecore: ergo nec reperiri simul cum cruore in venis. Probatur minor: Tum 1. quia materia ex qua, est vna tantum, & homogenea, scilicet chylus: Tum 2. quia actio sanguificationis est vna tantum: Tum 3. quia licet aliæ substantiæ fiant simul cum cruore, sunt excrementitiæ vt serum, & non humores, quibus conuenire debet, quod valeant nutrire: Tum 4. quod si à iecore generarentur plures humores, vel simul & eodem tempore, & tunc idem serum esset omnibus commixtum; vel diuersis, & hoc non; quia cum ex omnibus deberet fieri vna massa sanguinaria, non possent in eam commisceri; si successiuè fierent: ergo non sunt admittendi.

§. II.

Insomnia Vanhelmont conuellantur

Resoluendum: Quod ratione & experientia conuincitur Vanhelmont delirasse in non admittendi humoribus.

C Probatur 1. rationibus à me adductis *part. 1. Resol. medicarum disputat. 5. sect. 1. Resolut. 4.* Præterea quia ex Philosopho, debilitas est intellectus rationem quærere, vbi sensus fidem facit: sed dari humores intra hominem ad sensum demonstrat experientia, quia in hæmorrhagia, in dysenteria, in diarrhœa, in sanguinis missione, in vulneribus extrahuntur à corpore humores, & actu distincti, & separati cognoscuntur ad sensum, visuque percipiuntur: ergo admittendum dari in corpore humores.

Respondet Vanhelmont, quod id quod sensu percipitur, est cruor, non autem reliqui humores,

D Contra: substantiæ quæ concomitantur cruorem ex venis extractum, sunt substantiæ calore, in modo substantiæ, & in loco separatae, & diuersæ ab illo: ergo non sunt sanguis quartus humor, seu cruor.

Respondet Vanhelmont, quod quæcumque substantia quæ à cruore differt, est sanies ex sanguine corrupto facta, non autem humor pro nutritione destinatus.

Contra: substantiæ illæ, quas saniem vocat; cum statim ac sanguis extrahitur, separantur, nec habeant causam extrinsecam generantem illas, fuerunt genitæ in corpore simul cum sanguine ex chylo, ex quo fit sanguis, seu cruor: sed substantiæ quæ generantur ex chylo simul cum sanguine, & non deseruiunt pro humorum vehiculo (quale est lotium) vocantur à nobis humores: ergo sunt admittendi, & admittuntur à Vanhelmont, dum saniem illos vocat,

Dices cum Vanhelmont, quod generantur ex cruore posito extra corpus, quia sic recedit à naturali statu, & à proprio loco.

Contra stat: Tum quod statim ab extracto sanguine sine causa productiua, quam breuissimè apparent humores cum sanguine: Tum quod etiam si sanguis naturalis, & perfectus appareat, separantur:

Tum quod si sanguis, quia extractus corrumpetur, & ideo diceretur conuerti in substantias diuersas, quas videmus cum illo, postquam ab eius ingressu pauco tempore transacto cernuntur separatæ cum sanguine, continuo totus sanguis, seu cruor corrumpetur, & in illam ex toto mutaretur: Sed separatis illis humoribus, postea per plures dies perdurat cruor, sine sui corruptione, nec permutatione in similes substantias: ergo fuerunt genitæ cum illo. Confirmatur: Tum quia similes substantiæ apparent in Dysenteria, Diarrhœa, & vomitu sine cruore, qui conuertatur in illas.

Probat 2. Nutritio in homine fit per repositionem similis substantiæ ei, quæ deperditur per continuam caloris resolutionem, sic demonstrante Philosopho lib. 1. de generatione, demonstrante experientia, & conuincente ratione, quidquid deliret Vanhelmont: Sed in homine cum constet, substantia heterogenea in diuersis partibus nutriendis opus esse, solus cruor qui homogeneam seruat naturam non potest esse similis omnibus cum ipsæ inter se dissimiles sint: ergo debent necessariò reperiri in corpore alij humores temperie, & substantiæ modo diuersi à cruore ex quibus fiat omnium partium nutritio.

Probat 3. Vanhelmont somniauit quod morbus est indignatio Archæi propter causam molestam irritantem, quam aliquando docet in corpore nostro generari, & saniem vocat: Sed hanc eandem nos vocamus humores præternaturaliter redditos: ergo licet insanus intendat fugere à veritate, in eam incidit disceptans de nomine.

Probat 4. Diuersa materia indiget pro sui nutritione, qui niger, aut adustus qui magis aqueus, & qui magis terreus, quam qui magis æreus est: sed pro æreo magis cruor subternit materiam maiori ex parte: ergo pro reliquis diuersi requiruntur humores.

Respondet Vanhelmont. Quod non dantur viuentes diuerso modo temperati, nec temperies, nec mixtio, nec mixta, nec elementa ex quibus fiat mixtum, quia non est ignis; & sicut entia ex hoc non fiunt, similiter nec ex aliis.

Contra stat experientia, à qua Vanhelmont iniectus in ignem deberet conuinci ad illum admittendum, ad actionem caloris cognoscendam, & simul conuinceretur, quod defectu ignis non conuincitur, non dari mixtionem, actionem, & reactionem, mixta & miscibilia: Tum Vanhelmont gloriatur quod ipse est philosophus per ignem; sed ignis oblitus, ignem dari negat, & sic euadit Philosophus per nihil.

§. III.

Vanhelmont fucata rationes diluuntur.

Ad 1. Respondetur: Tum 1. quod licet non esset ignis positus supra ærem sub concauo Lunæ, ut admittunt aliqui Philosophi, ipsum dari in rebus demonstrat experientia: Tum 2. Quod in mixtis viuentibus perfectissimis, de quibus loquimur & præcipuè de homine, non videri quod caro, ossa, cartilago & reliquæ partes non sint diuersæ, stupiditas est sensuum, in reliquis mixtis non admittere ex diuersis materiis elementorum diuersitatem, insania est mentis.

Ad 2. respondetur: Quod ex eo quod in lacte ob diuersum miscibilium prædominium sunt diuersæ substantiæ, quæ percipiuntur ad sensum; similiter in massa sanguinaria idem admittendum conuincitur, quia sicut in lacte sunt illi diuersæ substantiæ modi, licet sit alimentum remotum, ut possit esse vtile pro

nutritione omnium partium infantium, quorum nutritioni destinatur; similiter debent reperiri in massa sanguinaria in diuersis humoribus, cum sint proximus alimentum, ex quo omnes partes heterogeneæ viuentis debent nutriri.

Ad probationes dicimus: Tum 1. quod ex illis diuersis modis substantiæ infertur, quod insensibilior sit alia ignea maiori ex parte, & quod sicut in lacte, quia est remota nutritionis, sunt diuersæ substantiæ; similiter in massa sanguinaria id est admittendum. Tum 2. Quod cum sine cruore plerumque euacuentur, & cruor diu duret, sine eo quod conuertatur in illas substantias, indicium est, quod simul cum illo genitæ euacuantur, & ab illo separantur in propria loca iuxta proprias motiuas qualitates. Tum 3. Quod cruor reliquos humores attemperat, & commiscet, coercetque intra massam sanguinariam, ut disput. de purgandi ratione dicemus dum sunt benè contemperati, & ideo adhuc extra venas ita commiscet, ut solus ille appateat; dum verò non sic sunt contemperati, aut sunt geniti in maiori copia, si nimis quantitate aut qualitatibus distent, intra ipsas venas separantur ab illo, & fiunt cacochymi; sin minus, saltem non multum postquam sanguis extrahitur, dum resoluntur spiritus, quo sanguis debite attemperatus valebat reliquos humores coercere.

Ad 4. Respondetur: Tum 1. Quod chylus est heterogenea materia, ex cuius diuersis partibus valent diuersi generari humores iuxta diuersam diuersorum elementorum commixtionem secundum partes materiales. Tum 2. Quod part. 1. Resol. Medic. demonstrauimus quadruplici diuersa substantiali actione generari omnes quatuor humores. Tum 3. Quod reliqui humores, quia sunt substantiæ viles pro partium nutritione, sunt ita perfectæ in suo genere, sicut cruor; serum verò, cum non sit vtile pro nutritione partium, sed tantum ut sit vehiculum; quando functum est suo munere, est excrementum. Tum 4. Quod simul generantur omnes quatuor humores à iecore, & quilibet cum sibi debito sero generatur, quia serum cuiuslibet est pars adintegrans.

RESOLVTIO II.

Vtrum Pituita sit humor vtilis alendo.

§. I.

Aliqua negantis Opinionis ex Vanhelmont referuntur fundamenta.

Insanè insaniuit Vanhelmont in scholas, quia Pituitam admittunt esse humorem in corpore genitum pro partium nutritione necessarium: ex cuius ludicra festinatione in inculcandis interrogationibus, fucatis rationibus, interiectionibus, & irrisionibus, aliqua euellam sui delirij fundamenta.

Primò; si Pituita esset admittenda ut humor corpori alendo vtilis simul cum bile & melancholia, sicut natura destinauit receptacula pro bile, destina-ret receptaculum extra venas pro pituita: sed nullum receptaculum destinauit natura pro pituita: ergo non datur in corpore pituita.

Dices: Quod pituita est sanguinis semicoctus, & ideo permanet cum sanguine intra venas, ut tempore indigentiae mutetur in sanguinem.

Contra stat: Tum 1. Quia si crudus, & imperfectus succus est, non esset vnus humor, sicut nec om-phacium

phacium est vinum. Tum 2. Si pituita est humor destinatus pro partibus aqueis alendis, tam perfectus humor debet esse, sicut est cruor pro alendis partibus carnosus. Tum 3. Quia humor debet habere pro materia chylum, & non alium humorem, ex quo fiat. Tum 4. Quia pituita aquæ assimilatur, cruor aëri, & sicut aqua non potest mutari in aërem, similiter nec pituita in cruorem. Tum 5. Quia si pituita non fieret sanguis dum coquitur in iecore, postea generaretur à venis, & non esset munus solius iecoris generare sanguinem.

Secundo: Si pituita daretur in venis, ut ex illa fiat sanguis, sequeretur quod non differret specie à sanguine, cum solum differrent secundum maiorem, aut minorem perfectionem acquisitam per coactionem, sicut differunt poma non matura à maturis. Tum 2. sequeretur quod totus chylus esset pituita, cum ex illa ulteriori coctione fiat sanguis: ergo pituita quæ sit humor cum cruore non admittendus.

Tertio: Pituita senio, & defectui tribuitur, & imperfectiori parti vitæ: ex quo apparet quod debuit cum sanguine deferri ad partes, alias diceretur Deum produxisse aliquid nostri corruptium, & esse nostræ mortis author.

Quarto: si pituita generaretur tanquam succus crudus: sequitur, Tum 1. Quod nulla sit actio humorum productiva quæ sit actio perfecta & naturalis, alias non fieret pituita; quod implicat: cum supponatur humor naturalis, & necessarius pro nutritione. Tum 2. Quod si naturaliter operetur iecur, non fiat pituita, deficiat ex eius naturali actione aliquis humor naturaliter requisitus pro nutritione.

§. II.

Sancitur necessitas admittendi pituitam.

Resolvendum: Pituitam esse unum ex quatuor humoribus necessarium pro nutriendis partibus aqueis rationali formâ informatis. Communis hæc doctrina est in Dogmaticorum Schola, quam demonstravimus *part. 1. Resolut. medicarum Disputatione Quinta.*

Probat 1. Mixtum, ut ex nominis etymologia, & ex mixtionis, ac mixti definitione, constat, est ens naturale conflatum ex miscibilibus, quæ sunt quatuor elementa, saltem secundum suas materias pro eius compagine materiam tribuentia; ut tenent omnes Philosophi, quibus delirare non accidit: sed homo est perfectissimum mixtum, & perfectissimum animal perfectiori anima informatum, quæ perfectiorem partium organizationem, & diversitatem petit: ergo pro harum partium prima conformatione, & pro earum successiva nutritione requiritur heterogenea natura in quatuor humoribus pro conformandis & nutriendis diversis partibus proportionatis diversis elementis: sed pro aqueis deseruit pituita: ergo cum sit substantia maiori ex parte aquea, admittenda est tanquam humor necessarius pro corpore alendo.

Probat 2. in Leucophlegmatia. Quia iecur patitur habitualement frigidam, & humidam temperiem, & loco reliquorum humorum generat maiori ex parte pituitam, totum corpus maiori ex parte per illam nutritum in modo substantiæ, in qualitatibus, & temperie denotat nutriri ex illa: ergo quia est humor aptus corporis nutrire partes, sicut dum abundat, præternaturali modo; dum est genitus naturaliter, modo naturali.

Brano Resol. Medic. Pars III.

A Probat 3. Si non esset admittenda pituita, ut humor utilis pro nutritione distinctus à cruore, maxime quia ut intendit Vanhelmont non differt specie à cruore; sed est ipse cruor diminutè coctus: sed de pituita quarto humore demonstravimus *part. 1. Resolut. medicarum Disputatio. 5. sectio. 2.* quod non est sanguis semicoctus, sed altera pituitæ species ab hac diuersa: ergo admittenda est tanquam humor à cruore diuersus specie, & pro nutritione necessarius.

§. III.

Diluitur inanis conatus Vanhelmont.

Ad 1. Respondetur: Quod ut demonstravimus *loco citato* duplex est pituita naturalis dicta, quia utraque nutrire valet: alia est sanguis semicoctus, quæ quia sanguis sicut & perfecte coctus petit in venis conservari. Alia est pituita unus ex quatuor humoribus, quæ forma & specie differt à sanguine, & hæc non habet receptaculum extra venas, sicut nec ipse sanguis, quia natura provida de animalis conservatione, quia humores sicci tribuunt materiam, ex qua siccior reponitur substantia, ne redundaret in venis, quæ non est pro partium nutritione necessaria, dedit animali receptacula in quæ redundantes siccos humores reponeret. Sanguis autem & pituita sunt humores humidi, & quia humiditas licet redundet, potius retardat, quam accelerat mortem naturalem; licet enim præstent materiam pro nutritione plusquam debeat naturaliter partibus quibus destinatur, non tamen ex illa acceleratur naturalis interitus, in quo retardando auida & provida stetit naturatribuendo reliquis humoribus receptacula.

Ad replicam dicimus, Tum 1. Quod pituita, quæ est humor à sanguine diuersus, est perfecte cocta; quæ est sanguis semicoctus, est sanguis differens accidentali perfectione, non forma substantiali. sicut contingit in pomo non maturo respectu sui iam maturi. Tum 2. Quod idem fateor de pituita, quæ est humor à sanguine distinctus. Tum 3. Quod sanguis semicoctus fit ex pituita, & est sanguis differens à seipso, dum ulterius, coquitur, solum ob maiorem coctionem. Tum 4. Quod ex naturali pituita, quæ est quartus humor, non admittimus fieri sanguinem, quia contraria gaudent substantifica temperie, licet transitum aquæ in aërem admittamus; pro quibus sufficit mutatio temperiei qualitativæ. Tum 5. Quod ex sanguine semicocto fit sanguis, non per novam sanguinis generationem, cum iam sit genitus: sed nova alteratione, sicut perficiuntur fructus iam geniti à calore Solis, qui non idè dicuntur generari à Sole, sed à prima causa, à qua receperunt formam substantialem.

Ad 2. Respondetur: Tum 1. Quod de pituita quæ dicitur sanguis semicoctus, idem fateor, non de pituita, quæ est humor unus ex quatuor à sanguine alius. Tum 2. Quod dicitur pituita sanguis semicoctus, non quia ex illa generetur sanguis tanquam ex chylo, sed quia licet ipsa habeat sanguinis formam, nondum est perfecte cocta; ex quo apparet disparitas.

Ad 3. Respondetur: Quod senio & defectui tribuitur succus crudus, qui tantum analogice dicitur pituita; pituita verò naturalis in omni ætate est utilis, & necessaria: Nec inconueniens, quod proponitur, aliquid probat; nam licet Deus non ponat in pituita necessariam nostri interitus causam, eam alligavit nostro naturali calori, quia ut sancivit summus Dictator, calor qui nos vivificat, nos occidit.

Ee 3

Ad 4.

Ad 4. Responderetur: Tum 1. Quod coctio pituitæ, quæ est sanguis semicoctus, est imperfecta, pituita quæ est humor ab eo distinctus perfecta coctione fit. Tum 2. Quod si naturaliter operetur iecur, fiet pituita distincta à sanguine, non ea quæ est sanguis semicoctus.

RESOLUTIO III.

Vtrum melancholia sit naturalis humor.

§. I.

Vanhelmont negat omnino.

EX antecedente delirio coactus Vanhelmont melancholiam contendit non esse humorem nutritioni aptum: sed feculentam substantiam ex sanguinis putredine ortam & separatam: quod placitum contendit.

Primò: Si aliquid demonstraret dari Melancholiam, quæ vnus sit ex quatuor humoribus, maximè quia ex illa oritur Quartana, aliq̃ue ex ipsa generantur morbi: sed quartana non fit ex melancholia, nec dependet ab aliquo humore: ergo non datur humor in venis Melancholia dictus. Probatur Minor. Tum 1. Quia si ab aliquo humore penderet, illius euacuatione per sanguinis missionem, aut purgationem, esset curabilis; at non nisi à sola vincitur natura, vt patet experientiâ. Tum 2. Quia si quartana penderet à melancholia, cum illius receptaculum sit lien, non peteret curationem nisi solius humoris contenti in illo. Tum 3. Quia si Melancholia esset causa Quartanæ, non posset quartana auferri, manente melancholia in liene, at ipso indurato manente aufertur quartana: ergo quia à melancholico illo succo non pendeat. Tum 4. Quia melancholicus succus, à quo inciperet quartana, putridus non posset perdurare per totum annum, quo solet quartana durare: ergo non pendet à Melancholia, aliòve humore, sed à substantia ab humoribus diuersa.

Secundò: Melancholia non est substantia sanguinem adintegrans: ergo non est humor, sed substantia excrementitia nutritioni inepta. Probatur antecedens: Tum 1. Quia non apparet dum sanguis viuit, sed dum corrumpitur sanguis remanet tanquam pars crassa excrementitia. Tum 2. Quia sicut serum separatum à sanguine corrupto non est humor, similiter nec melancholia. Tum 3. Quia sicut crassum excrementum, quod in fundo succorum permanet, dum vita priuatur, non dicitur pars plantæ viventis; similiter nec substantia atra, quæ subsidet, dum vita priuatur sanguis, debet dici pars eius: ergo Melancholia non est humor.

Tertio: Si Melancholia esset humor nutritioni aptus, vbi abundaret, prædominarent mores qui à Melancholia dicuntur provenire: sed non contingit: Tum 1. Quia Æhiops melancholico, ac atro abundans succo iracundus cernitur, non autem melancholicorum mores retinet. Tum 2. Quia simplices huius nationis homines sunt, non autem sapientes, quales deberent esse Melancholici. Tum 3. Quia esse atrum in aliis reperitur, quæ extra corpus sunt, & non possunt vocari humores, idèque nec in corpore atrum esse, humoris melancholici est indicium. Tum 4. Quia sanguis non fit ater donec putrescat; sed mores sequuntur à naturalibus humoribus non putridis: ergo Melancholia non debet admitti tanquam naturalis humor cum sanguine genitus naturaliter.

Quarto: humores naturales generantur in corpo-

re ex chylo pro partium nutritione naturalis iecoris actione: sed melancholia non petit generari ex chylo, nec à iecore, nec naturali actione: Ergo non est humor naturalis pro partium nutritione aptus. Probatur minor: Tum 1. Quia plerumque, vt Dogmatici admittunt, fit ex bile, sæpius ex sanguine aliquando vt aliqui admittunt ex pituita: Tum 2. Quia ex Galeno per putredinem potest generari; quia dum sanguis putrescit pars crassa abit in melancholiam: Tum 3. Quia cum fiat putredine, & à calore febrili, & intensiori, non generatur vi naturali iecoris: ergo non est naturalis humor,

§. II.

Dogmaticorum amplectitur doctrina.

Resoluendum: Quod Melancholia naturalis est humor simul cum reliquis pro partium nutritione necessarius. Sic tenet Dogmaticorum schola; sic probauimus *part. 1. Resol. Med. disp. 5.*

Probatur 1. ab experientia, quæ hunc sensibus patet facit humorem in Melancholicorum colore, in eorum actionibus, in metu, & tristitia ab illo prædominante subsequitis, in sanguine extracto à venis, in vomitibus, & deiectionibus huius redundantis humoris, in morbis ab illo ortis: ergo admittendus necessariò.

Probatur 2. In partium heterogeneitate aliæ sunt crassiores & terreæ, quæ indigent humore ad sui nutritionem, in quo terræ abundant, crassioresque, ac similes materiæ, & partes ex quibus nutriuntur: sed substantia humorum destinata in hunc finem est quam vocamus Melancholiam: ergo Melancholia est humor nutritioni aptus.

Probatur 3. Diuersæ febres, & diuersæ earum accessiones, si tertio aut quarto die reperant, sunt manifestum indicium, quod humores à quibus oriuntur sunt diuersi: sed dantur quatuor genera febrium pendunt ex materia contenta intra venas: ergo debet admitti Melancholia tanquam vnus ex quatuor humoribus, à quo vnum diuersarum quatuor febrium oriatur.

§. III.

Soluuntur Vanhelmont fundamenta.

AD 1. Responderetur: Tum 1. Quod non curatur ex sola euacuatione per purgationem, aut sanguinis missionem facta quartana: quia cum sit Melancholia sanguini commixta: sicut nec totus sanguis, ita nec tota Melancholia potest phlebotomia euacuari: nec purgatione, quia hæc non conuenit vsque ad declinationem dum peracta est coctio, & tunc per illam finitur quartana. Tum 2. Quod quartana pendet à melancholia contenta in venis, non in liene. Tum 3. Quod manente liene indurato finitur quartana, quia pendeat à Melancholia in venis contenta, quæ tunc finitur. Tum 4. Quod manente præternaturali dispositione in iecore, prout illa diu durat, diu fouetur causa, à qua pendet quartana.

Ad 2. Responderetur: Tum 1. Quod non viuit sanguis, vt probauimus *part. 1. Resolutionum Medicarum* & adhuc si viueret, Melancholia est substantia specie ab illo diuersa, sed sanguini commixta modo à nobis dicendo infra & idèd apparet dum non coercetur à sanguine in commixtione naturali, dum coercetur non percipitur sensu. Tum 2. Quod serum, nec sanguini commixtum, nec separatum, non est nutritioni vtile, & idèd

nec

nec humor: Melancholia quia nutritioni utilis, & in eam destinata, idè est humor. Tum 3. Quòd partes, quæ à succo separantur, & succus ipse prius fuerunt plantæ partes integrantes sub vna forma substantiali; Melancholia verò differt specie & forma ab aliis humoribus, adhuc dum sanguini est commixta; nec à sanguine separatur tanquam pars illum adintegrans, nec post eius obitum, cum non viuat; sed separatur ab eius commixtione, & cum eadem forma, ab eo specie alia.

Ad 3. respondetur Tum 1. Quòd Æthiops non abundat Melancholia terrestri, sed atra bile, & illius mores retinet, & idè iracundus. Tum 2. Quòd illorum simplicitas, prouenit non ratione temperiei, sed defectu doctrinæ. Tum 3. Quòd infertur, quòd ater calor non sit proprius quarto modo Melancholiæ; non quòd non sit humor ab aliis distinctus, cum reliqui sint substantiæ nutritionis destinatae, quibus alij adaptantur colores. Tum 4. Quòd Melancholia semper est vigra, non tamen apparet talis dum sanguini est commixta, quia solius sanguinis ruber apparet calor, quod idem in aliis humoribus, & in sero cernitur, quæ sanguini commixta rubra apparent: dum verò ab eius commixtione, & vnione separantur, apparent diuersi caloris.

Ad 4. Respondetur Tum 1. Quòd naturalis Melancholia generatur ex chylo naturali iecoris actione, bilis atra, & quæuis præternaturalis species melancholiæ possunt fieri ex aliis humoribus vitione, aut putredine.

RESOLVTIO IV.

Vtrum sola vi iecoris valeat generari Melancholia naturalis?

§. I.

Status difficultatis aperitur ex Antiquorum decretis.

Parte prima Resolutionum Medicarum disputatione quinta, sectione prima, resolutione sexta, decreuimus, omnes quatuor humores naturales generari à iecore, ab ipsoque ad cauam venam deduci, & per eius progagines cum aliis humoribus deferri pro partium nostris corporis nutritu. Sed an sit alia pars in nostro corpore, à qua humor melancholicus valeat etiam produci, reuocamus in examen?

Antiqua Dogmaticorum sententia desumpta est ex Galeno in libro de usu partium, & libro 2. de locis affectis capite 1. cui subscribit Auicenna fen. 1. doctr. 4. capite 1. persistit in hoc quòd sola vi iecoris Melancholia generetur pro partium nutritione utilis, à quo portionem ipsius iam genitæ contendunt deduci per vas venosum ad lienem viscus destinatum à natura pro purgandis crassis, limosis, melancholicisque succis in iecore genitis, quibus & nutriri, & mittere in ventriculi fundum, vt famen excitent, superaddunt.

Pro quibus stat Primò Magistri doctrina hoc sanciens placitum. Tum 2. Quòd iecur ex eodem constituitur pars princeps, quia omnes humores naturales generat, impartiturque reliquis partibus pro earum nutritione. Tum 3. Quòd sensui apparet cum reliquis humoribus simul Melancholiam contineri per vniuersas corporis venas distributam, quæ in iecore sicut reliqui humores generanda venit. Tum 4. Quòd scirrhusi tumores ex melancholia geniti sunt in quauis corporis parte, à qua humores à ieco-

re geniti peruenire possunt. Tum 5. Quòd si lien aut alia pars corporis generaret melancholiam, esset pars princeps, sicut & ipsum iecur, & plures deberent partes principes admitti quàm quæ communiter recipiuntur dari in corpore humano: Ergo sola vi iecoris valet generari Melancholia.

§. II.

Modernorum assensui acquiescimus.

Resoluendum: Quòd licet iecori sit insita vis generandi simul cum aliis humoribus Melancholiam naturalem & proportionatam pro nutritione præcipuarum corporis partium; non est deneganda similis vis lieni qua melancholiam generet naturalem, & saltem aptam pro sui nutritione, & partium quæ illi contiguitate in naturali regione adhærent: sic locupletissimè probauit Sennertus libro 1. Institutionum capite 9. & tom. 2. libro 3. p. 4. capite 2. hancque deducit doctrinam ex plurium ac Doctissimorum Iuniorum assensu, validissimis rationibus hanc doctrinam comprobantium.

Primò: Quia sic docemur ab Aristotele 3. de partibus animal. capite 7. Tum 2. Quia à ventriculo feruntur in lienem vasa, sicut in iecur, quæ in eundem finem credendum est factum à natura, scilicet vt ab utroque deferatur chylus, ex quo generantur humores. Tum 3. Quia à sinistro ramo venæ portæ fertur similiter pars crassior chyli ad lienem, non nisi vt massa sanguinaria purior generetur in iecore, & ex attracto chylo in liene fiat melancholicus succus. Tum 4. Quia lien modum substantiæ habet, constitutionemque iecori similem, variisque irrigatur vasis, in quibus contenta pars chyli crassior possit mutari in Melancholiam. Tum 5. Quia obseruauit Fernellius, Schenkius, & Vesalius lienem sapius defectu iecoris illius per vitam supplere vices: quod esset impossibile nisi haberet vim humorum saltem crassiorum prolificam: Ergo non est deneganda lieni virtus generatiua melancholici humoris.

Secundò: Quia natura, quæ nihil frustra molitur, non confirmauit lienem cum dependentia à iecore secundum aliqua vasa, per quæ ab eius substantia attraheret redundantes succos melancholicos, sed potius ad venam portam pertingit vena, quæ lienem attrahit chymum confusum & semicoctum, qui vltèrius in liene perficitur pro liene & partibus vicinis alendis. Tum quia lienis structura, ambages vasorum, ac partitio, substantia illius solida non autem caua, denotant ipsum ad agendum potius quàm solum ad recipiendum, quod in alio redundat viscere, sit instructus. Tum quia naturæ est auersus finis recipiendi Melancholiam, vt à se propellat in ventriculum; nam nec fames, quæ actio est naturalis, deberet pendere ab aliquo superfluo & excrementitio, neque deberet substantia, quæ in ventriculo generatur pro partium nutritione, continuè coinquinari excrementitia hac recepta melancholia: Ergo potius in melancholiæ generationem quàm in alios vsus communiter assignatos, debet lien esse constructus.

Tertiò Probatur. Natura quantum ex se est, contendit vitæ conseruationem in animali, & quod illius naturalis terminus possit prolongari: sed hoc facilius consequitur natura lieni tribuens vim attrahendi terrestrem chyli partem, & generandi ex illa melancholiam: ergo in hunc finem debuit tribui lieni virtus generandi melancholiam. Probatur minor: vita conseruatur in humido radicali toto tempore quo retardatur in viuientibus partibus repositio

partium materialium terrei elementi, ex quibus resultant siccitas, & frigiditas, quæ sunt qualitates per quas properatur interitus naturalis: sed omnia alimenta, & mixta quæ sunt prope terram, vt *par. 1. Resolution. medicar. disp. 2. sect. 2.* demonstrauimus ex Diuo Thoma, habent prædominium terrei elementi: ergo si natura separet maiorem illius portionem, antequam feratur ad iecur, & ex illo generet melancholiam pro sui, & vicinarum partium nutritione, facilius consequitur quod retardetur interitus naturalis; de reliquis dicemus agentes de sanguinis circulatione.

§. III.

Soluuntur rationes pro antiqua doctrina adductæ.

AD 1. Respondetur: Tum Quod Galenus docet iecur esse partem principem destinatam pro quatuor generandis humbribus destinatis pro nutriendis præcipuis corporis partibus, quod nos fatemur; non tamen negat, quod alia similis substantia non possit generari ab alia parte, qua ipsa nutriatur: sicut fatentur plures ventriculum generari ex genito chylo, sic & lien, ac pancreæ possunt nutriri ex melancholico succo à liene genito. Tum 2. Quod ob rationem dictam pars princeps dicitur, quia omnes humores generat & distribuit per præcipuas corporis partes. Tum 3. Quod fatemur simul à iecore generari melancholiam, & deferri venas cum aliis humoribus. Tum 4. Quod fiunt Scirrhusi humores dum redundat melancholia à iecore genita. Tum 5. Quod lien licet generet vnum humorem, non dicitur pars princeps: quia non præstat communem materiam pro omnibus præcipuis corporis partibus partibus; sed materiam determinatam pro sui, & aliarum partium sibi affinium nutritione.

RESOLVTIO V.

Vtrum ex flauo vomitu probetur dari bilem in corpore?

§. I.

Passiua deceptio Vanhelmont parti adhaeret negativa.

VAnhelmont in sua *passiua deceptio*, ita miserè deceptus est, vt mentis errorem prætulit sensuum euidentiæ: contendit enim *capite 3.* Quod bilis vomitus, etiamsi videatur, non sit videndus; his fultus.

Primò: Vomitus amaræ, & flauæ substantiæ vel alicuius humoris permanentis in corpore, qui dicatur bilis indicium esse non potest: ergo vomitu substantiæ flauæ, & amaræ non probatur dari in corpore humorem vocatum bilem. Probatur antecedens, Tum 1. Quia Dogmatici bilem fingunt, vt quatuor assignent humores respondentes quatuor elementis, non autem quia iudicent esse humorem nutritioni aptum. Tum 2. Quia cum non possent comprobare hoc figmentum, introduxerunt bilem esse substantiam flauam, & amaram, quam videbant excerni vomitu Tum 3. Quia experientia comprobatur, quod si noctu cibus durior, copiosior, aut non bene masticatus sumatur, mane sit vomitus substantiæ amaræ & flauæ: quod est manifestum indicium quod non sit humor, qui deberet generari in iecore; sed pu-

Atrida substantia genita in ventriculo. Tum 4. Quia in vitulis apparet, quod lac assumptum per intestina delatum flauum & viride fit in intestinis sine iecoris actione: quod idem potest ex cibo assumpto contingere in homine, nec ideo erit humor, sed excrementum; quod idem contingit ex lacte ab infantibus assumpto, & excrementum dicitur, non humor: ergo vomitus flauæ, & amaræ substantiæ non est indicium, quod datur bilis, quæ sit humor naturalis in corpore.

Secundò: etiamsi amara, ac flaua substantia pharmaco moueatur per ventrem, aut vomitum, non est indicium quod talis substantia sit bilis humor dicta, à iecore pro nutritione genita: ergo ex vomitu flauæ, & amaræ substantiæ illiusve deiectione non conuincitur bilem esse humorem. Probatur antecedens, Tum 1. Quia hæc substantia est excrementum genitum à præternaturali calor, non à natura intentum. Tum 2. Quia si esset humor, esset pars sanguinis, & non est dicendum quod sanguis purgetur, aut ad vomitum pharmaco trahatur. Tum 3. Quia à medicamento generatur, non à natura flaua & amara substantia, quæ attracta pharmaco pellitur.

Tertiò: si ex aliquo bilioso humoris vomitu posset colligi humorem esse bilem à venis attractum, maximè ex vomitu qui superuenit in principio Tertianæ, qui videtur esse eiusdem rationis ac bilis, à qua in venis fit Tertiana, & ab illis detradi ad ventriculum: sed hoc non conuincit: Tum 1. Quia illa est similis ei, quæ superuenit ex superflua cæna, & ideo sicut illa generatur in ventriculo: Tum 2. Quia quod in principio Tertianæ vomitu reiicitur, generatur in ventriculo; nam si proueniret à venis, non subsequeretur accessio, illo humore euacuato: Tum 3. Quia si reflueret à iecore, potius ad officinam, cistamve fellis deferri deberet: Tum 4. Quia simul reflueret cruor, si bilis esset pars illius. Tum 5. Quia si non fieret in ventriculo, sed reflueret à iecore, potius in intestina proprio pondere deberet ferri. Tum 6. Quia tanta copia, quanta vomitu reiicitur, non posset nec in iecore, nec in folliculo fellis contineri.

§. II.

D Sancitur communis Dogmaticorum doctrina.

Resoluendum: Ex vomitu bilis plerumque conuinci humorem dari, qui Bilis dicitur.

Probatur 1. Similis humor plerumque vomitu excernitur in principio accessionis, ac ille qui post accessionem excernitur ex venis per phlebotomiam: sed qui per phlebotomiam eiicitur, est humor à iecore genitus, & non à ventriculo, cum constanter intendat Vanhelmont probare, quod bilis in ventriculo genita nunquam fertur ad iecur, & quod semper deferretur ad intestina: ergo ex humore bilioso vomitu euacuato benè inferitur quod sit humor à iecore genitus.

E Probatur 2. Febris à flaua & amara bile orta quæ in venis fit, vel in partibus à bile extrauasa ab illis producitur, si bilis pharmaco solutio trahatur à venis, aut vomitu, aut diarrhœa expellatur, remittitur, & curatur; Sed non posset curari, nisi humor biliosus, à quo dependet, esset, qui cernitur expelli per vomitum, aut ventrem: ergo flauæ bilis per vomitum eiectione indicium est biliosi humoris.

Vanhelmont responderet: Quod flaua & amara substantia per vomitum euacuata generatur à ventriculo, & quæ attrahitur à pharmaco generatur ab illo.

Contra

Contra stat: Tum quòd licet æger triduo cibum non assumat, adueniente accessione vomitu reiicitur, indicium quòd à iecore è venis regurgitat: Tum quòd pridie ante pharmaci exhibitionem vomitu reiiciebatur eadem bilis, & phlebotomia euacuabatur: non ergo de nouo generatur à pharmaco. Tum quòd bilis genita in ventriculo non est causa febris quæ fit à bile in venis.

Probat 3. Sicut planta petit nutriri ex substantia dulci, aut amara iuxta propriam sui naturam, similiter & partes ex humore magis aqueo, aut igneo, iuxta partes ex quibus componitur: sed pro aliis partibus sunt humores in corpore redundantes ex similibus elementis: ergo pro igneis partibus requiritur naturaliter bilis. Tum sic: sed quilibet humor naturalis præternaturaliter affectus irritat naturam ad sui expulsionem, plerumque per vomitum, aut ventrem: ergo euacuatio per vomitum facta, amaræ, & flauæ bilis præternaturalis, est indicium, quo probatur dari in venis bilem, ex quo hæc irritans prouenit sæpius.

Probat 4. Dum materia turgit, à parte in partem defertur bilis ex naturali noua adustione turgens facta: sed hæc pharmaco adducta per ventrem sæpe per Diarrhœam, aut vomitum reiicitur: ergo ex illius vomitu manifestum sumitur indicium quòd bilis à iecore, & venis genita fuerit, & non à solo ventriculo: aliàs non rueret vaga per vniuersas corporis partes, nec indifferenter decumberet in partes principes nostri corporis.

§. III.

Nuga ex Vanhelmont proposita patefunt.

Ad 1. Responderetur: Quòd si Vanhelmont non discederet ab scholis, non ignoraret. Tum 1. Quòd Dogmatici non fingunt bilem; sed quia rationales sunt, eam cognoscunt, quam, quia delirus, ipse negat. Tum 2. Quòd ipsam flauam & amaram cognouerunt, quia sanæ mentis cum essent, eam talem esse perceperunt per sensus. Tum 3. Quòd bilis præternaturalis potest vel à ventriculo generari, ut de cruditate nidorosa diximus: vel in iecore, aut venis potest fieri à nimio calore ex bile naturali ulterius vsta: primum, quòd magis sensu percipitur, cognouit Vanhelmont: secundum, quòd mente indiget, subterfugit ab illius deprauata imaginatione. Tum 4. Quòd deprauata actio ventriculi non conuincit, quòd non possit deprauari iecoris actio, & bilem præternaturalem generare, quod idem dico respectu puerorum.

Ad 2. Responderetur: Tum 1. Quòd bilis quæ per vomitum reiicitur, licet aliquando fiat præternaturalis in prima regione, aut sit præternaturalis, & irritans, aut naturalis, & excedens in secunda regione, & refluens, præstat indicium, quòd naturalis humor sit, qui nisi quantitate, aut qualitate irritaret, maneret pro nutritione intra venas. Tum 2. Quòd ut dixi disputat. 5. part. 1. Resolutionum medicarum, & in Prælectionibus Vallisolei. duplex est sanguis; alter vnus ex quatuor humoribus, cuius nullus alter est pars; alio modo omnes quatuor humores simul in venis dicuntur sanguis seu massa sanguinaria, & sic quilibet humor potest separari à sanguine, & sine aliis excerni. Tum 3. Quòd si prius quàm medicamentum exhibeatur ab humore bilioso turgente tot proueniunt symptomata, si ab eodem sit febris, si ex eodem sit vomitus, aut Diarrhœa, vnde infert Vanhelmont, quòd generetur à medicamento, nisi ut omnem Philosophiam ignoret, intendat pos-

se suos effectus producere priusquàm habeat esse.

Ad 3. Responderetur: Tum 1. Quòd etiam sanguis, siue ab ipso vocatus cruor, qui educitur ex ariete, est similis ei qui extrahitur ab homine, & ex hac similitudine non probatur, quòd non generatur ab homine; nec quia lux producta ab oleo accenso est similis luci à lucerna productæ, infertur quòd non fiat ab illa. Tum 2. Quòd si tota bilis, quæ erat in venis, expelleretur per vomitum, non subsequeretur Tertiana, sed fit ex ea parte quæ remanet in illis. Tum 3. Quòd quia luxuriat copia per vomitum, & per ventrem refluit, & remanet sufficiens quantitas in venis, ex qua fiat accessio. Tum 4. Quòd bilis non est cruoris pars, sed massæ sanguinariæ à qua segregatur, & sola refluit, quia sola irritat. Tum 5. Quòd cum sint communes viæ, per quas refluat, ad vtrasque partes solet ferri, vel in eam in quam potentiores sunt viæ. Tum 6. Quòd in iecore, & venis tota illa copia valet contineri, sicut & continetur in athletis tanta copia sanguinis, quanta videtur incredibilis.

RESOLVTIO VI.

Vtrum icteri calor demonstret bilem dari in corpore?

§. I.

Imaginariorum Medicorum refertur opinio.

Cognoscit Vanhelmont, quòd inexpugnabilem aggreditur prouinciam, arcis fundamenta vndique dilacerare intendit; Sed debilibus Tyronum telis oppugnare contendit, impetit, & inani aggressu defatigatus refluit, & nouis adoritur propugnaculis, sed inoffensè semper; contendit iterum oppugnare bilem, & licet sui existentia in corpore conuincatur in ictericis, in quibus, quia non recipitur in cista fellis, nec ab illa in excrementorum tinturam fertur, deficit in illis calor, in lotio cernitur, & per vniuersam cutem, inquam fertur: sed discedens à Rationabilis, discedit à Ratione, & in hanc impetit veritatem sensibus obuiam, & ratione conuictam.

Primò: Quia non patet aliquis introitus superus in folliculum fellis, nec infra, alias per intestina esset ingressus, & numquam impeditus esset in illa transitus. Tum 2. Quia si Icterus bibat libras octo, totidem emittet per lotium flauissimum, cuius quatuor essent bilis, quæ quantitas cum non possit generari ex bile naturali, manifestè constat quòd est virus excrementorum, ex quo fit ictericia. Tum 3. Quòd in dissectis ictericis apparet substantiam flauam esse in venis mesenterij ante iecur, & quod hic humor ante ipsum fuerit genitus. Tum 4. Quia lotium nimis tinctum in ictericio non habet amarorem, indicium quòd non tingitur à bile amarâ: ergo non colligitur dari humorem biliosum ex ictericia.

Secundò: à bile genita à iecore, quæ sit humor, non fieri ictericiam suadet; Tum 1. Quia tristitia quæ oritur in ictericis, potius iuxta Dogmaticos deberet à Melancholia ex liene oriri, quàm à bile ex iecore. Tum 2. Quia in excrementis apparet nunc non tingi flauitate, postea tingi, quod indicium demonstrat nunc à ventriculo ex chylo non fieri bilem, postea verò fieri. Tum 3. Quia cum calor flauus à solo

solo ventriculo fiat; tunc solum fiet icterus, cum errore suae digestivae fiat flava substantia, & vitio distributivae deferatur ad venas. Tum 4. Quia si icterus penderet à bile, ipsa per rhabarbarum euacuata, curaretur ictericia; quod aliter contingit: ergo ictericia non fit ab humore aliquo, bile dicto.

Tertio: Si ictericia fieret à bile, quae esse humor à iecore genitus, semper deberet ab illo generari, sed huius contrarium apparet; Tum 1. Quia ex morfu cuiusdam serpentis fit sine iecoris vitio, aut actione. Tum 2. Quia excrementa puerorum maiorem habent flauitiam, quam reliquae aetates, & non deberet generari in illis tanta bilis, quanta in iuuenibus, ex quo apparet tingi à substantia non genita in iecore. Tum 3. Quia curatur aeger ab aliquibus ad extra positis, à quibus non impeditur iecoris generandi humores virtus. Tum 4. Quia curatur ictericia per pilorum deobstructionem, à quibus nihil recipit iecur. Tum 5. Quia nec ab aliquibus specificis remediis vinceretur ictericia, si ab obstructione penderet: ergo ictericia nec à bile, nec ab obstructione fit.

Quarto: Si à bile vno ex humoribus fieret ictericia, ab eadem fieret lotij tinctura: sed haec non fit à bile naturali. Tum 1. Quia non posset dari in tanta copia, ut valeret tantam lotij copiam tingere. Tum quia cum lotium sit aqueum, minus tinctum appareret quam bilis, è contra contingit, lotium enim non solum flauum, sed ferè nigrum cernitur. Tum 3. Quia pro tanta lotij tinctura, cum magna requiratur quantitas, appareret lotium nimis crassum, Tum 4. Quia in mortem approximante icterico: minus tingeretur, quia iecur minus generaret de bile; cuius contrarium euenit. Tum 5. Quia cum tanta copia bilis euacuetur per cutem, non esset bilis, à qua ita intense posset lotium tingi. Tum 6. Quia non esset ratio cur in hectico ubi bilis est minus necessaria, & illius calor est remissior, generetur in maiori copia. Tum 7. Quia bilis semper est excrementum, fel verò est viscus praepotens in natura liquoris primogenij apprimè vitale, & summè necessarium: cholera autem seu bilis, quidquid suo attingit fermento virulento inquinat, & in virus transmutat sine cessatione: ergo in ictericorum colore non probatur naturalis humoris, bilis dicti, permanentia in corpore.

§. II.

Imaginariorum conuellit desipientia.

Resoluendum: sensu & ratione conuinci dari humorem biliosum, ex ictericis.

Probatum 1. Quia sensu percipitur. Tum quod non tinguntur in icterico excrementa, quae, dum bilis permeabat ad ventrem, apparebant croceo colore tincta. Tum quia visu percipitur cutis tincta per colorem bilis, quae debebat tingere excrementa, si via non esset impedita. Tum quia lotium duplo tinctum apparet; quia maior bilis copia fertur in illud, dum impeditur ferri in excrementa: ergo sensu percipitur, humorem biliosum in corpore generari.

Dices: Quod apparet dari flauum excrementum, non autem quod sit humor pro nutritione genitum in statu naturali.

Contra stat: Tum 1. Quod quidquid praeter serum complet massam sanguinariam, est humor pro nutritione naturaliter genitus; & similis humor apparet complens massam sanguinariam. Tum 2. Quod idem humor in statu naturali in venis reperitur in omni homine; & nihil in statu naturali, & semper, generatur nisi propter aliquem finem; Nec

Alius est cogitabilis ob continuam huius substantiae generationem: ergo experientia quae demonstrat bilem dari, demonstrat eius necessitatem pro corpore alendo in statu naturali.

Probatum 2. Quicquid complet massam sanguinariam generatur à iecore: sed quidquid generatur à iecore est propter partium nutritionem: ergo Bilis est humor in corpore propter partium nutritionem genitus. Probatum consequentia: simul cum aliis humoribus generatur; alias non esset pars ad integrans massam sanguinariam.

Probatum 3. Quo tempore in ictericis apparent sine colore flauo excrementa, si sanguis extrahatur phlebotomia, apparet in massa sanguinaria redundans bilis flava; si autem ablata fistulae fellis obstructione, aliave quacunque causa impediens, bilis ad intestina decursus fiat, Phlebotomia facta, solum apparet bilis flava in quantitate moderata: ergo manifestè constat quod ab eadem sit causa bilis, quae non euacuata redundat, ac bilis quae remanent naturaliter, dum quantitas exuperans cernitur; sed bilis quae naturaliter semper & in omni sanitate reperitur, est naturalis, cum naturaliter illius generatio sit continuè à natura intenta: ergo bilis quae redundans percipitur in ictericis indicium est, quod naturalis bilis continuè generatur in corpore.

§. III.

Imaginariorum fundamenta solvuntur.

AD 1. Respondetur: Quod choledochus est duplex, unus in hepar inter venae portae, & radices cauae numerosis distribuitur furculis, quibus bilem in se allicit; alter, quo ad Duodenum fertur quo bilem detrudat ad intestina, quos ductus si non somniauit Vanhelmont, posset discere à Dogmaticis. Tum 2. Quod in ictericis ea bilis excernitur quantitas, quae deberet ferri ad intestina, reliqua quantitas lotij esset putulenta substantia, aut serum. Tum 3. Quod à iecore plerumque refluit bilis ad intestina, quae in ipso fuit genita. Tum 4. Quod si non tanta sit aquosae substantiae quantitas, lotium apparet amarum, si minus salsum: quia remittitur amaror bilis à nimia humiditate aquae, quod idem contingit in amara substantia aquae permixta.

Ad 2. Respondetur, Tum 1. Quod ob conspurcatam massam sanguinariam, retentamque bilem, ipsamque alteratam spiritus fiunt impuri, ac attri vapores eleuantur, à quibus moror, corque opprimitur. Tum 2. Quod excrementa esse tincta, aut alba non contingit in eisdem, sed in diuersis, in quibus à diuersis causis fit ictericia: in eis enim in quibus fit obstructione fistulae fellis, alba sunt excrementa; In eis verò in quibus provenit ictericia ex nimia copia bilis ab inflammato iecore proveniente, flauitiae tinguntur excrementa. Tum 3. quod delirio affectus Vanhelmont non valuit discere à Dogmaticis; quod licet variae sint causae, à quibus fit ictericia, nunquam haec provenit à ventriculo, quia illius excrementa non ad cutem, sed ad intestina feruntur. Tum 4. Quod tota bile attracta à rhabarbaro, remanent aliae causae propter quas posset iterum generari, ut iecoris inflammatio; aut non repurgari, ut fistulae fellis obstructio; & ideo remanet ictericia.

Ad 3. Respondetur. Tum 1. Quod sint plures causae à quibus fit ictericia, inter quas annumeratur serpens, cuius venenosa vis & vitione humores mutantur in bilem, ex qua redundante fit ictericia. Tum 2. Quod dum excrementa tinguntur à bile genita in iecore, magis tinguntur excrementa in iuuenibus quam

quàm in pueris; at verò respectu tincturæ quam possunt excrementa recipere ab humoribus adductis in prima regione possunt magis tincta esse puerorum excrementa: quia in infantibus ob lac aptum putrefieri, in reliquis ob indebitum modum in rebus non naturalibus maximè contingit cibos indebitè alterari in ventriculo. Tum 3. Quòd quæ apponuntur ad extra, possunt iecur attemperare manifestis, aut occultis viribus, & inde sequetur icteri curatio, si pendeat à iecoris intemperie calida. Tum 4. Quòd si ictericia pender ab obstructione, curabitur deobstruentibus, non quia pylorum deobstruat, sed vias impediētes bilem ferri ad cystulam fellis. Tum 3. Quia specifica remedia possunt prodesse pro iecore attemperando.

Ad 4. Respondetur, Tum 1. Quòd si à parua crocei B quantitate tingitur magna aquæ copia, quid mirum quòd tingi valeat lotium ex maiori bilis quantitate illi admixta. Tum 2. Quòd cùm copia bilis auferat splendescētiā aquei substantiæ feri, ob corpulentiam obscuratur flauities Tum 3. Quòd apparet lotiū crassum, quia deficit illi splendescētia ob rationem nuper adductam. Tum 4. Quòd cùm icteri mors superueniat, quia causæ sunt intensiores, intensior debet esse effectus in ictericia. Tum 5. Quia & pro cute tingendis, & lotio, redundat in ictericis bilis in sufficienti copia, sufficit enim moderata quantitas, & est magna, quæ quotidie, aut à iecore gignitur inflammato, aut non euacuatur ex ea, quæ ut necessaria pro aliis vñibus producit. Tum 6. Quòd productio à causis naturalibus est ob finem viventi vtilem, non autem quæ à causis præternaturalibus accidit. Tum 7. Quòd insomniis Vanhelfmont non percipit bilis, & fellis differentiam, nisi expergefactus incidat in veritatem, & fateatur quòd bilis, quæ dum moderata commiscetur sanguini, ut nutritioni deseruiat, sit Viscus præpotens in natura liquoris primogenij; ea verò pars bilis, quæ redundat, pro aliisq; expellitur vñibus, si retineatur, fiat virus obnoxium partibus nostri corporis.

RESOLVTIO VII.

Vtrum ex tinctura lotij, aliisve signis, constet dari naturalem in venis?

§. I.

Ex Vanhelfmont suadetur pars negativa.

Medici Imaginarij receperunt ex Vanhelfmont plures alias rationes quibus valeant suadere humorem in corpore non dari, qui bilis dicatur.

Primò: Si ex aliquo indicio bilem dari esset probandum, maximè quia lotium continuò flauo colore, aut croceo tingitur ab illa: sed huius oppositum constat: Tum 1. Quia sanguis sæpè extractus caret sero, & bile, & tamen tingitur lotium ex quo apparet quod ab alia substantia fiat tinctura. Tum 2. Quia bilis est igneæ naturæ, & necessariò deberet corrumpi commixta aqueæ substantiæ lotij. Tum 3. Quia croceus calor non denotat humorem bili similem, cum non datur elementum ignis, & instrumentalis ignis non sit substantia. Tum 4. Quia substantia croceo similis non esset humor, alias non redundaret pro lotio tingendo, sicut nec redundat cruor. Tum 5. Quia si cibus sit pro sanguine generando aptus, non produceretur bilis, quia tingi possit lotium. Tum 6. Quia substantia tingens lotium ratione alimenti generatur, ut usu mellis, aut similis

A substantiæ; humor quilibet, non nisi vi iecoris: ergo ex lotij tinctura non infertur dari humorem, qui dicatur bilis.

Secundò: Nec cista fellis est indicium quòd remanet in corpore bilis: Tum 1. Quia si bilis esset humor, non proiiceretur à venis ut redundans: Tum 2. Quia contentum in vesicula, est viscus conseruatium vitæ, non autem excrementum venarum: Tum 3. Quia choledochi, & lienis structura demonstrat, quòd sunt partes non ad recipienda excrementa, sed ad substantiam vitæ conseruatiam retinendam: ergo bilem dari non probatur, ex vesicula fellis.

Tertiò: Purior substantia est cruor pro partium nutritione, quàm bilis: ergo bilis non est recipienda tanquam humor in corpore utilis pro nutritione.

§. II.

Dogmaticorum sancitur opinio.

Resoluendum: Ex indiciis conuinci à posteriori dari bilem, ratione verò conuincitur à priori.

Probat. 1. Dum permanet cruditas impediens quòd à venis descendat bilis ad lotium tingendum, ut in principio coctionis cibi, aut humorum & dum ex raptu ad aliam partem impeditur descensus, ut in phrenitide, lotium fit decolor, dum in maiori copia luxuriat bilis, & valet descendere ad lotium, ut in febribus biliosis, & in iecore inflammato, intensior bilis color relucet in lotio: ergo ex illo sumitur manifestum indicium quòd continuò generatur bilis cum reliquis humoribus pro partium nutritione, & aliis vñibus.

Probat. 2. Ratione: non minus petunt nutriri partes igneæ, quæ resoluuntur, quam partes aëreæ: sed pro aëreis cruorem admittunt Medici Imaginarij: ergo pro igneis humorem ex quo nutrantur, debent admittere. Sed hunc nos vocamus Bilem: ergo tenentur bilem humorem admittere.

Dicunt cùm Vanhelfmont Imaginarij, quòd cruor valet cunctas corporis partes nutrire, quia omnes sunt factæ ex solo cruore, non autem ex quatuor humoribus; quia vel non dantur, vel saltem non datur ignis pro quo dicitur bilis necessaria.

Contra: Tum, quòd in corpore sunt aliquæ partes calidæ & siccæ, quæ igneæ naturæ correspondent, quæ ex simili humore nutriri debent in qualitatibus, & modo substantiæ, etiam si non detur ignis elementalis. Tum quia heterogeneitas partium, quæ sensibus est nota, sicut non potest ex homogenea formari substantia, ita nec nutriri ex illa, cùm fiat nutritio à simili, & vna substantia non sit similis pluribus diuersis: ergo pro partibus siccis, & calidis substantia calida, & sicca requiritur, quam Bilem vocamus.

§. III.

Imaginariorum argumenta diluuntur.

Ad 1. Respondetur: Tum 1. Quòd nullus est sanguis sine sero, & bile, licet dum non redundat, sint ita sanguini commixta, ut non appareant sensibus. Tum 2. Quòd licet ignis corrumpatur ab aqua, non sic contingit in mixtis igneis, vinum, piper, aqua vitæ, & alia naturæ igneæ non statim ab aquæ mixtione oppugnantur. Tum 3. Quòd probauimus dari ignem elementalem, & in mixtis (etiam si non daretur) similibus igni materiali in modo substantiæ, & qualitatibus, reluceret croceus calor; negare enim ignem materiale non esse substantiam, approba

approbatum delirium Imaginariorum est. Tum 4. Quod in parua quantitate valet lotium tingere bilis, sicut croci parui quantitas tingit aquæ copiam. Tum 5. Quod ex chylo cum heterogenea naturæ sit valet sanguis, & reliqui humores fieri. Tum 6. Quod licet vi iecoris omnes humores fiant, ex alimenti substantiæ modo, aut redundantia huius, aut illius elementi prouenit, quod huius aut illius humoris generetur magis; & idè licet omnes humores fierent ex melle, magis de bile generaretur, quia igneis partibus abundat magis.

Ad 2. Respondetur: Tum 1. Quod licet bilis sit humor, generatur pro nutritione, & pro aliis vñibus, & sic remanet in venis quod pro nutritione est necessarium: quod autem redundat pro aliis vñibus, ad alias partes trahitur. Tum 2. Quod potius contentum in imaginatione Vanheltmont est confirmatum delirium, quàm sit dicendum viscus vitale, quod recipitur in vesicula fellis. Tum 3. Quod structura harum partium demonstrat, quod sint intentæ à natura pro receptaculis illorum excrementorum in determinatos vsus.

Ad 3. Respondetur: Quod ita pura substantia est bilis pro ignearum partium nutritione, sicut sanguis pro nutritione aërearum.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum ex quatuor elementis dari bilem & mixtionem probetur?

§. I.

Pars negatiua Authorum, & rationum consortio proponitur.

Elementorum numerum, naturam, & proprietates prosequuti sumus satis luculenter *part. prima Resolutionum Medicarum*, nisi deprauata ratiocinatio Vanheltmont nos reuocaret iterum ad pugnam. Contendit *lib. de inaudita Philosophia*, ignem non dari; *tract. de elementis*, admittit aquam, & aërem, & fieri ex aqua terram, & hoc dicit cognouisse per ignem, quem negat, §. *Didici ergo per ignem, Quod Deus ante diem creauit aquam, & aërem, & ex aqua terram.* Et hinc deducit nec mixtum, nec mixtionem ex quatuor elementis dari, nec bilem esse admittendam. Sibi adscribit hanc opinionem, ne aliquod absurdè dictum alteri adscribatur: ante ipsum tamen duo tantum elementa receperunt Aegyptij, referente D. Anselmo in *lib. de imagine Mundi*. Diuo Augustino libro 3. *ad Genes.* Seneca libro tertio, *naturalium questionum cap. 14.* Pythagorici ignem dari sub concauo Lunæ renunt, vt refert Plutarchus 3. *de placitis Philosophorum capit. 12.* quos sequitur Cardanus libro 1. *de subtilitate*, & problematice adhæret Boreus lib. *de tribus cælis*, quibus fauet: Tum 1. Quod nulla ignis fit mentio in Genesi, vbi reliquorum docetur creatio. Tum 2. Quod Aristoteles lib. 1. *Meteor. capite 4.* inquit: *supra aërem est id quod propter consuetudinem Ignem vocamus, ignis tamen non est.* Tum 3. Quia sua actiuitate ignis sub concauo Lunæ aërem in se converteret, & inferiora combureret. Tum 4. Quia cum Sol, & Astra calefaciant sublunaria, superfluous esset ignis sub concauo Lunæ: ergo non est admittendus.

§. II.

Theologorum, Philosophorum, & communis recipitur doctrina.

Resoluendum 1. Quatuor esse admittenda elementa in rebus, quibus similes fiunt humores quatuor in corpore humano. Sic tenent in Theologorum schola Damascenus lib. 2. *fidei Orthodoxa c. 6.* Diuus Ambrosius lib. 3. *Hexam. cap. 4.* Diuus Nemesius in lib. *de natura humana*. Clemens Alexandrinus in *Oration. exorat. ad Græcos*, & D. Thom. quem sequuntur Scholastici. Ex Philosophis docuit Aristoteles lib. 3. *de cælo*, lib. 2. *de generatione*, amplexus est Plato, & cuncti Philosophi Platonici, ac Aristoteles, Dogmaticique Medici, qui hanc receperunt Doctrinam ex Hippocrate lib. *de natura humana*, vbi primus inter Philosophos illam demonstrauit.

Probatum rationibus ex Philosophorum schola coadunatis Tum quia id constat ex quatuor primis qualitatibus, quarum cuilibet coaptari debet vnum simplex corpus à quo fiat per se primò, & in quo inhaereat secundum totam suam latitudinem, & quod fiat per illam primum principium generationum, & corruptionum. Tum 2. patet ex combinationibus quatuor simplicium qualitarum, quarum quælibet dispositio est conseruatiua vnus simplicis formæ corruptibilis: Tum 3. patet ex quatuor diuersis substantiæ modis & temperiebus ortis in heterogenea viuientium natura, ex diuersa quatuor humorum commixtione, & qualitarum combinatione. Tum 4. ex quatuor diuersis locis, quæ sunt terminus motuum localium simplicium, ex quorum præsentia fit corporum contiguitas, ratione cuius hic mundus fit contiguus lationibus superioribus.

§. III.

Ignis sub concauo Lunæ admittitur.

Resoluendum: Ignem non solum dari apud nos, sed in proprio loco sub concauo Lunæ Sic receperunt Authores nuper citati, & latiori calamo probant Origenes *Homil. 13. Exod.* Clemens lib. 1. *Strom.* Diuus Augustinus lib. 22. *de Ciuitate Dei c. 11.* Diuus Hieronymus *epist. 128 ad Fab.* Diuus Basilus *Hom. 3. Hexam.* imò & primum cælum ex hac ignea constare materia professi sunt Diuus Basilus *Homil. 3. Hexam.* Diuus Ambrosius lib. 2. *Hexam. c. 3.* Theodoretus *quest. 9.* Diuus Augustinus 2. *Genes.* & tenaciter admittebant Heraclitus & Pythagoras, & Aegyptij, vt refert Albertus magnus *tract. 1. de cælo cap. 4.* nec discedit Plato.

Probatum: Tum quia summus calor debetur alicui elemento per se primò: non aquæ, & terræ, quibus debetur frigiditas; nec aëri, cui humiditas adaptatur per se primò: ergo igni. Tum 2. Quia sicut terra naturaliter fertur deorsum, quia est centrum terræ proprius illius locus; similiter fertur sursum ignis. Tum 3. quia fuit ignis productio æquè possibilis, sicut reliquorum elementorum. Tum 4. quia fuit æquè necessaria pro mixtorum generatione. Tum 5. quia exhalationes supra aërem delatæ ab ipso accenduntur. Tum demum quia debuit esse purus ignis: ergo debet admitti sub concauo Lunæ.

§. IV.

Ex quatuor humoribus bilis, & quatuor humores admittuntur.

Resoluendum: Quod bilis simul cum aliis tribus humoribus admittenda ex dictis.

Probatum:

Probatur. Quia hac ratione Vanhelfmont intendit; A Quòd bilis sit deneganda corpori, quia nullus datur ignis cui sit similis: sed ipse admittit ignem saltem vsualem, & apud nos repertum; quod sufficeret vt bilis ei similis in qualitatibus esset admittenda. Ex dictis patet etiam dari ignem elementalem sub concauo Lunæ cui sit similis: ergo bilis simul cum reliquis humoribus debet admitti.

Probatur 2. Quomocumque ignis admittatur, siue solus, quo vtimur, & repertus in subterræ eis; siue ignis elementalis sub concauo Lunæ; hic aut ille substernit materiam pro mixtis generandis, vt satis demonstrauius par. 1. Resol. med. scar. disput. 2. sed quolibet mixtum viuens petit nutriri ex materia simili ei, ex qua fuit factum: ergo in mixto perfectissimo, qualis est homo, bilis debet reperiri, ex qua ignea similis valeat nutriri materia.

Probatur 3. A mixta forma prouenit caliditas prout determinatur ad eius productionem per partes materiales elementorum quas informat: sed flaua ac amara substantia cum sanguine reperta, quam Bilem vocamus, determinat formam ad intensiorem calorem producendum, vt patet in Tertianâ, & febre ardente, quæ sit ex illa: ergo, quia datur inter humores bilis quæ humor est igni similis, & constans ex maiori numero partium materialium ignis.

§. V.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD 1. Respondetur: Tum 1. Quòd Moyse ignem non annumerat, nec aërem, quia sensibus imperceptibilia: idè nec annumerat Angelos, sed res sensu perceptibiles, qualis Terra, Aqua, Cælum. Vel quod sub nomine Cæli comprehendit aërem, & ignem, de quo latius par. 1. Resolut. Medicarum. Tum 2. Quòd Aristoteles intendit, quòd licet datur Ignis elementalis, non propriè debet vocari Ignis; quia ignis propriè dicitur de igne apud nos reperto. Tum 3. Quòd propter sui tenuitatem ignem non vincit, nec valet in hæc inferiora agere. Tum 4. Quòd ignis elementalis est necessarius ob Vniuersi compositionem, vt proprium adimpleat locum, & seruetur contiguitas, vt præstet materiam pro mixtorum generatione, vt sigillata materia per eius formam sit apta in mixtis determinare ad sui qualitates.

S E C T I O II.

De Humorum perfectione & vstione.

IN MORES in venis à naturali recedunt statu in Quali, aut in Quanto: in quanto, dum solus sanguis, aut alij humores simul sanguini commixti, aut alter eorum sanguini commixtus redundat, & fit plethora: in Quali, dum à naturali temperie distant: & hoc, vel quia sanguini commixti intemperati fiunt, & dicitur sanguinis vitium; aut à sanguinis commixtione alter humor separatus remanet, & dicitur hoc vitium caco-chymia, quæ vt dicemus disput. de purgandi ratione, prouenit ratione quantitatatis, substantiæ, modi, aut superueniente alteratione, aut vstione aut putredine, ratione quarum humoralis accidit febris; & idè de his sub hac sectione disputabimus.

D. Brauo Resol. Medic. Pars III.

R E S O L V T I O I.

Vtrum humorum putredo sit possibilis.

§. I.

Vanhelfmont negatiua adhaeret parti.

HANC dubitationem ventilabimus *disp. de purgandi ratione*, subscribemus inde plura, quia maxime sunt hæc necessaria. Vanhelfmont in Scholas ruens tract. de febr. cap. 1. nullam in humoribus possibilem esse putredinem, vnde oriantur febres, contendit; pluribus, vt moris habet, inculcatis rationibus, interrogationibus, interiectionibusque, quas ipse vocat Demonstrationes; forsan quia illi demonstrationes sunt quæcunque fuit ineptiæ, huius enim Paracelsi sunt fiducia, vt quæcunque ex suis conuicti ratione, omnes conuinci iudicent: nec mirum, quia sunt Philosophi per ignem, nullis firmis rationibus, physicisve insistentes fundamentis. Pro hac irridenda opinione, his vtitur imaginarius Vanhelfmont.

Primò, Febris calor nullam à putredine sumere valet differentiam: Tum 1. Quia putredo non est febris constitutum. Tum 2. Quia si esset constitutum illius, febris esset putredo, & non calor. Tum 3. Quia febris diceretur calor non in corde, sed in putrido humore. Tum 4. Quia omnes differentiae febris desumerentur à putredine. Tum 5. Quia alias omnis effectus putredinis, vt foetor, & alij essent febres. Tum 6. Quia calidis remediis curatur febris; at verò si oriretur à putredine, non posset illis curari. Tum 7. Quia pendere à putredine constituit febrem malignam, & idè aliis conuenire non potest: ergo nulla est putredo in humoribus, ratione cuius fiat febris.

Secundò: Caliditas subsequuta per frigiditatem repertam in principio accessionis similis ei quæ subsequitur ex fimo equino, ergo non est indicium putredinis in humoribus. Tum 1. Quia similis putredo non contingit in fimo vaccino ex eisdem herbis facto. Tum 2. Quia grana mansa sunt causa subsequuti caloris, non putredo. Tum 3. Quia in herbis acruatis sine putredine fit calor. Tum 4. Quia, nisi à fimo in facto putrefacto calor non posset oriri, dum forma esset corrupta. Tum 5. Quia ab humoribus in centro corporis putrefactis non extenderetur calor ad pedes in fine accessionis: ergo nullum indicium desumitur ex calore subsequuto ad frigiditatem, nec ex similitudine putredinis fimi equini, quod prober dari putredinem in humoribus.

Tertiò, Tum 1. in non viuentibus à putredine non oritur calor. Tum 2. Febris intermittens non potest oriri ratione putredinis: quia sicut putredo esset continuò in humoribus, similiter & febris. Tum 3. Quia putridum fit frigidum, quia amittit formam. Tum 4. calor febrilis non manet in cadauere. licet putridos remanere humores esset dicendum, si putreficerent antea. Tum 5. Quia inciperet febris à putridis humoribus, & non à corde. Tum 6. Quia intermittens febris habet calorem, & frigus; nec vtriusque potest putredo esse causa. Tum 7. Quia per putredinem sanguis abit in bilem, non in febrem: ergo non est admittenda putredo humorum, à qua fiat febris.

Quartò: Sanguis intra venas non potest putrefieri, nullus ergo humor putrefit intra venas. Patet antecedens: Tum 1. Quia venæ non solum in viuente, sed in cadauere suum seruant cruorem: Tum 2. Quia cum sanguis sit vitæ thesaurus, debet à natura conseruari. Tum 3. Quia cum natura

F f

tribuat

tribuat cuique causam cōseruantem, similiter & sanguini in venis: Tum 4. Quia sanguis in febrientibus naturalis extrahitur. Tum 5. Quia adhuc in peste non putrescit sanguis, aliās euacuatio illius in peste non esset lethalis: ergo sanguis non patitur putredinem extra venas.

§. II.

Putredinem in humoribus dari posse sancitur.

Resoluendum: Quod putredo valet superuenire humoribus intra venas manentibus, vel extra ipsas existentibus. Sic sancit Hippocrates: recepit Aristoteles, demonstrauit Galenus, subscribit Auicenna, cunctaq; Dogmaticorum Schola; in quam contrarium placitum Imaginarius Vanhelmont somniauit.

Probatum Primò: Humores sunt mixta, cum non sint ipsa miscibilia; sed putredo est passio mixtorum, vt communis fert Philosophorum ac Medicorum Rationalium consensus: ergo humores possunt & in venis, & extra illas putrescere.

Probatum 2. Ex humorum putredine fit febris putrida: ergo humores valent putrescere in corpore. Probatum antecedens: Tum quia non est cur, si ex rebus ad extra putredinis resultat præternaturalis calor, similiter non resultet ab humoribus in corpore putridis. Tum quia dum in parte externa fit tumor ad sensum, cernitur, quod ex putredine humoris contenti fiat febris: quod idem contingit in venis. Tum quia subsequitur febris ad humoris motionem, ergo indicium est, quod ab ipsis alteratis fit. Tum quia non est cur de tertio in tertium, aut quartum diem fiat febris, nisi quia humores patiantur aliquam alterationem in his diebus, quam nos vocamus putredinem. Tum quia impedita putredine, vel crisi, aut pharmaco, euacuato humore; aufertur febris: ergo causatur ab humore putrido.

Probatum 3. Etiam si sanguis sit sedes animæ, potest putrescere: ergo similiter reliqui humores. Probatum antecedens. Tum quia est mixtum: Tum quia fit febris ex illo: Tum quia quod sit necessarius non impedit quod possit putrescere: nam ipsæ partes animæ informatæ putrescunt, quæ magis necessariae sunt: Tum quia sicut igni positus potest vri, alteratus à putredinali calore poterit putrescere: Tum quia excrementa sanguini commixta posse putrescere admittit Vanhelmont: cum ergo non minus alterabilis sit sanguis, poterit putrescere: Tum quia non est corpus incorruptibile, & omne ens corruptibile vt in plurimum putredine corrumpitur: ergo sanguis intra venas, & extra illas est corruptibilis.

Probatum 4. Coctio & putredo sunt contraria humores intra corpus possunt à naturali calore concoqui: ergo possunt à præternaturali calore corrumpi. Patet consequentia; Quia contraria sunt circa idem subiectum.

§. III.

Soluuntur fundamenta Vanhelmont.

AD 1. Respondetur, Tum 1. Quod licet febris nullam sumat differentiam essentialem à putredine est admittenda tanquam actio, ratione cuius febris valet pullulare ex humore. Tum 2. Quod putredo non est febris constitutum; sed causa. Tum 3. Quod febris dicatur calor in corde tanquam in subiecto inhaesionis, & ab humore putrido tanquam ab eo à quo prouenit. Tum 4. Quod tanquam sumitur à putredine differentia accidentalis, quatenus ratione putredinis dicitur oriri. Tum 5. Quod reliqui effectus putredinis, non sunt febris, quia non sunt calor præternaturalis. Tum 6. Quod febris à quacunque causa

A oriatur, sumpta indicatione ab illa, petit curati peti frigiditatem, quæ illi contrariatur. Tum 7. Quod febris fit maligna, siue pendeat à putredine, siue non, ratione malignæ qualitatæ modificantis illam.

Ad 2. Respondetur. Quod sicut ex fimo equino dum putrescit fit calor præternaturalis, fit etiam ex putridis humoribus. Et ad probationem dicimus; Tum 1. Quod non ita citò putrescit vaccinus fimo, si autem putrescat eodem modo oritur calor ab illo. Tum 2. Quod grana mansa similiter in fimo vaccino possent esse putredinis causa, & adhuc mansa nisi putrescant caloris intensioris causa non sunt. Tum 3. Quod herbae coaceruatæ putrescunt, & idè oritur ab eis putredinalis calor. Tum 4. Quod calor oritur à putredine in fieri, non autem in facto esse. Tum 5. Quod cum in fine accessionis sanguis & spiritus expendantur ad partes, non posset remitti eorum calor ab aëre attracto, quia impeditur à febre, idè cunctis partibus extenditur calor.

Ad 3. Respondetur: Tum 1. Quod in non viuentibus ex putredine oritur calor, vt docet experientia in fimo, herbis, fructibus, & sterquiliniis putridis. Tum 2. Quod febris non posset fieri intermittens, nisi cum intermittencia reperiretur putredo in diuersis partibus humoris, qui quia cum intermittencia extrahatur putrescit, cum intermittencia febrem efficit. Tum 3. Quod putridum in facto fit frigidum, & formam amittit, non autem in fieri. Tum 4. Quod licet humores sint putridi in cadauere, & in illis calor præternaturalis, non apparet calidum totum cadaver, quia defectu spirituum non communicatur omnibus partibus, sicut in animali. Tum 5. Quod à putridis humoribus fit febris, à corde verò mediis spiritibus cunctis partibus communicatur. Tum 6. Quod retrocessus spirituum & sanguinis ad partes internas est causa frigoris, putredo est causa præternaturalis caloris febrilis. Tum 7. Quod in termino putredinis ab it sanguis in bilem, dum putrescit oritur ab illo febrilis calor.

Ad 4. Negatur minor, & ad probationem Respondetur: Tum 1. Quod licet venæ conseruent cruorem, non possunt impedire quod alteratus à calore putredinali putrescat, & à calore vitiuo vratur. Tum 2. Quod ipsæ partes animæ informatæ perfectiores sunt, & tamen putrescunt vt apparet ad sensum. Tum 3. Quod licet natura tribuat causam cōseruantem, nulla tamen ita est potens, vt naturalia entia incorruptibilia, si aduenit causa corrumpens aut putrefaciens conseruet. Tum 4. Quod licet extractus sanguis appareat naturalis, potest alter humor putridus permanere in corpore à quo fit febris, vel simul commixtus & imperceptibilis simul cum sanguine exire: dum enim benè sunt humores sanguini commixti, etiam si simul exeant cum illo, non omnino percipiuntur. Tum 5. Quod extractio sanguinis in peste, etiam si sit putridus potest esse lethalis, quia deficiunt vires pro ferenda euacuatione, quia nimis debilitantur à lethali, ac venenosa, ac deleteria vi pestis.

RESOLVTIO II.

Vtrum putredo differat ab vstione essentialiter?

§. I.

Opinantium referuntur sententiae.

Eustachius Rudius distinguit vstionem à putredine. Tum quia putredo est naturalis interitus, vstio violentus: Tum quia putredo fit à naturali ambiente, vstio

ustio à præternaturali: Tum quia putredo fit à mixti A
 frigiditate, ustio à calore: Tum quia putredo est
 mixtis naturalis, ustio est violenta: Tum quia pu-
 tredo fit secundum partes determinatas, ustio se-
 cundum omnes. Vallesius libro 4. meteor. dicit, quod
 putredo est interitus caloris natiui in humido pro-
 prio viuentis, ustio verò est calefactio, & exsiccatio,
 ad quam sequitur refrigeratio. Iacobus ustionem à
 putredine differre tenet: quia ustio est motus vio-
 lentus factus à caliditate extrinseca, putredo fit à
 caliditate interna naturali facta. Veiga libro 1. de di-
 fer. febr. dicit, quod in putredine non corrumpitur
 calor in humido, sed intenditur calor innatus, & ab-
 sumitur humidum. Carreirus irritus in omnibus his B
 authoribus impugnandis: vt moris est illi, nihil de-
 terminat, sed accedens ad explicandum an physica
 specie, an accidentali differant? Resoluit difficile
 esse hoc determinare, & vtriusque partis rationes
 ita interturbat, vt potius determinet voluisse, nec à
 se, nec ab aliis id determinatum relinqui. Sed non
 differre specie physica videtur.

Primò: Quia putredo, & ustio fiunt ab vno eo-
 demque præternaturali calore: ergo non differunt
 specie physica.

Secundò: Vtraque contrariatur coctioni: sed vnum
 vni est contrarium: ergo ustio & putredo non diffe-
 runt specie physica.

Tertiò: Ab humoribus vstis aut putrefactis idem C
 sequitur effectus specie, scilicet febrilis calor: ergo
 vtraque actio eadem est secundum speciem phy-
 sicam.

§. I I.

Sancimus tenendam doctrinam.

Resoluendum: Quod ustio & putredo differunt
 specie physica.

Probat 1. Putredo & ustio sunt motus locales
 tendentes ad diuersas substantias mouendas secun-
 dum vocationes specie physica diuersas: ergo sunt
 inter se diuersæ actiones specie physica. Probat 2.
 antecedens: Putredo est determinatus motus quo hu-
 midum, quod in mixtis est terreo commixtum, mo-
 uetur à centro ad circumferentiam manens sub ea-
 dem forma: ustio est motus quo quæcunque corpo-
 ris aptæ in vaporem verti resoluuntur, sursumque na-
 turali motu feruntur: Sed motus determinatus de-
 terminatæ substantiæ à centro versùs omnes diffe-
 rentias mixti sub eadem forma differt specie à motu
 cuiuslibet substantiæ in vaporem mutatæ. prout sur-
 sum fertur: ergo habent diuersas vocationes specie
 physica à quibus physicam desumant & essentialem
 differentiam.

Probat 2. Putredo est contraria coctioni, cum
 putredo sit motus localis quo deunitur humidum à
 sicco, & coctio sit actio vnitiua sicci cum humido:
 sed ustio non contrariatur coctioni cum non sit mo-
 tus quo humidum deuniatur à sicco, sed quo quæli-
 bet pars corporis euaporabilis separatur à corpore:
 ergo ustio differt à putredine specie physica.

Probat 3. à posteriori ex effectibus subsequutis:
 A putredine prouenit foetor, non autem ab ustione;
 ex putredine generantur animalia, non autem ex
 ustione; in putredine humidiores redduntur partes
 exteriores, in ustione redduntur sicciore: ergo dif-
 fert specie ustio à putredine.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

Ad primum respondetur: Quod patebit in-
 fra à quo fiant calore, & quod licet fierent
 ab eodem calore, diuersa dispositio ex parte passi,
 aut diuersa intentio ex parte agentis, valent variare
 effectus; vt patet de effectibus à calore Solis pro-
 ductis.

Ad 2. Respondetur: Quod ex dictis patet, quod
 putredo contrariatur coctioni, non ustio: vt latius pa-
 tebit infra.

Ad 3. Respondetur: Quod idem effectus specie
 valet produci à diuersis causis, sicut calor fit à luce,
 ab igne, ab anima, & ab aliis diuerso modo produ-
 centibus causis.

R E S O L V T I O III.

Vtrum ustio sit dissolutio mixti secundum
 quascunque partes euaporabiles, proue-
 niens à calore violento?

§. I.

Rationes dubitandi proponuntur.

Recedunt Authores ab explicatione definitio-
 néve ustionis, quam aliquarum humoralium
 febrium agnoscunt causam, & forsan ignorant mo-
 dum: nouam propono examinandam definitionem;
 cui opponitur.

Primò: Dissolutio mixti fit tantum, dum mixtum
 in elementa, ex quibus coalescit, reducitur: sed per
 ustionem mixtum non potest in omnia elementa,
 ex quibus coalescit, reduci, sed in aquam, aut
 ignem à quo vri solet: ergo ustio non est mixti dis-
 solutio.

Secundò: Partes euaporabiles sunt partes aqueæ:
 sed ustione non euaporantur partes aqueæ: ergo par-
 ticula secundum partes euaporabiles, non debet po-
 ni in definitione. Probat 2. minor: ustione redditur
 frigidum mixtum, quod vritur: sed si euaporarentur
 partes aqueæ, non fieret frigidum, cum ipsis resolu-
 tis, potius resuleret caliditas à forma mixta non
 impedita per illas: ergo ustione non euaporantur
 partes aqueæ mixti.

Tertiò: Dum fit febris ab humorum, aut spiri-
 tum ustione; calor febrilis, qui communicatur ab
 illis, oritur ab eorum forma: ergo non est violentus.
 Probat 2. antecedens: ille calor vt sit febrilis de-
 bet esse per modum habitus in illis, vt patet ex di-
 ctis: ergo oritur ab eorum forma.

§. I I.

Sancimus ustionis definitionem.

Resoluendum affirmatiue: Patet. Nam mixti
 dissolutio includit modum quo solet desinere
 mixtum, siue per corruptionem, putredinem, aut
 ustionem: secundum quascunque partes euaporabiles,
 denotat materiam circa quam fit dissolutio, quæ est
 totum mixtum in corruptione; substantia humida,
 & sicca in putredine; quæcunque partes euaporabiles
 in ustione: à calore violento, denotat efficientem causam
 quæ debet esse calor, non vtcunq; præternaturalis, sed

violentus; quia ab extrinseco prouenit, passio conferente vim, & quia vltimus.

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

AD 1. Respondetur: Quod mixti dissolutio dicitur quęcunque illius corruptio per deunionem, vel totalem in tota elementa, vel partialem in quacunque partes materiales adintegrantes mixtum.

Ad 2. Respondetur: Quod partes aqueę, & alię quęcunque euaporabiles a calore violento resoluuntur: & quod mixtum redditur frigidum in termino resolutionis, quia igneę partes simul cum aqueis resolutę sunt; non autem in fieri resolutionis, quia in illa prius resoluuntur partes aqueę, ex quarum defectu in igneis, & aëreis resultat caliditas donec vltimò resoluuntur.

Ad 3. Respondetur: Quod in fieri vstionis, dum primò resolutę sunt partes aqueę, præuolent igneę & aëreę, a quibus excedens calor habitualis febrilis pullulat, qui licet sine violento resolvente aqueas partes non posset oriri; postquam ipsum aqueas resoluit, calor habitualis pullulat a forma mixti; quo vritur, donec vltius resoluantur partes igneę, & aëreę; quibus resolutis, mixta adusta euadunt frigida ob prædominijum partium terrestrium, quę fuerunt ineptę resolutioni, quia non sunt euaporabiles.

RESOLVTIO IV.

Vtrum putredo sit corrupti mixti per deunionem humidi a sicco, proueniens a præternaturali calore sub eadem forma?

§. I.

Rationes dubitandi proponuntur.

EX Galeno & Auicenna alię adducuntur definitiones, quas recipiunt Authores; sed in eis vendicandis a pluribus obiectionibus, quibus ab eisdem infestantur, quam maximè laborant ipsi. Propriam tamen videor definitionem tradidisse: in quam stat.

Primò: Tum authoritas Aristotelis definientis putredinem lib. 4. meteoror. cap. 1. Quod sit putredo natui caloris in humido existentis ab extranea caliditate corruptio. Tum Galeni lib. 11. methodi, vbi quod putredo sit totius putrescentis substantię ab extranea caliditate corruptio. Sed adducta definitio ab his differt: ergo non est admittenda.

Secundò: Corruptio est actio: sed per putredinem potius intelligimus substantię modum in re producta acquisitum, præternaturalemque, quàm actionem productiuam illius: ergo putredo non est corruptio.

Tertiò: Resolutio fit per deunionem humidi a sicco: mutatio ætatum, & Senectutis acquisitio fit per deunionem humidi, quod resoluitur, a sicco: sed non sunt putredo: ergo non rectè definitur putredo per deunionem humidi a sicco.

Quartò: Putredo a naturali fit calore: ergo particula, (a) calore præternaturali, auferri debet a definitione. Probatur antecedens: Tum 1. Quia ab eodem calore a quo fit putredo in humore, fit etiam coctio; ex quo apparet, quod sicut coctio fit a naturali calore; similiter & putredo. Tum 2. Quia a proprio calore humoris, qui putrescit, in humore inten-

Aditur putredo, cum non remaneat in partibus externis causa humorem putridum calefaciens: sed humor ortus a forma rei quę putrescit, est illi naturalis: ergo putredo non fit a præternaturali calore.

Quintò: Res, quę putrescunt, mutant formam substantialem: ergo corruptio non fit a partibus manentibus sub eadem forma.

§. II.

Sancitam definitionem reliquis præponendam iudicamus.

Resoluendum affirmatiuè. Sic patebit: Particula corruptio mixti includit omnem mixti corruptionem, & idè ab Aristotele, & Galeno locis citatis ponitur loco generis in definitione putredinis. Particula per deunionem humidi a sicco ponit propriam rationem putredinis, nam sicut coctio consistit in vnione humidi cum sicco, per quam perficitur mixtum; sic putredo consistit in deunionem humidi a sicco: & idè per eam corrumpitur. Per humidum & siccum non intelligimus qualitates, sed substantiam aqueam cum terrea; requiritur enim in mixtis soliditas, quę prouenit a terra; & cum terra ex se sit arida, petit humido commisceri; hanc commixtionem in non viuentibus, quę sunt homogeneę naturę, in eorum productione consequitur natura vi generatiuę actionis; in viuentibus, quę sunt heterogeneę naturę, & habent humidiores partes requisitas pro organorum conformatione, non acquiritur in illis commoda vnio humidi cum sicco in prima generatione, consequitur tamen hanc vnionem natura tractu temporis per maturationem; per quem viuens acquirit perfectum substantię modum in partibus proportionatum pro suis actionibus, & superuenientem ex debita vnione partium siccarum cum humidis. Dum autem mixta sic perfectè constituta sunt, a proprio naturali calore conseruantur in hac naturali compositione, a præternaturali verò fit deunio harum partium, amittitur debitus substantię modus, & si maxima fiat deunio, pars corrumpitur ex toto, & formam amittit; & cum hæc corruptio fiat per harum partium deunionem, idè per illam definitur. Particula a præternaturali calore explicat causam efficientem, quę contraria debet esse ei, a qua fit coctio, quę est calor naturalis. Particula sub eadem forma vltimam differentiam constituit putredinis, per quam differt a viuentis corruptione per mortem naturalem facta per resolutionem humidi a calore naturali; & ab vstione, in qua licet etiam a præternaturali calore humidum separetur a sicco; sed in his separatur, vt resoluatur; in putredine, & denuo fit manens sub eadem forma.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD 1. respondetur: Tum 1. Quod ad deunionem humidi a sicco proueniunt aliqua accidentia: inter quę vnum est, quod natius calor intendatur, & fiat præternaturalis; & idè Aristoteles definit putredinem, per hoc quod natua caliditas mutetur in igneam, quod est accidens magis sensibile in putredine, quàm partium deunio, licet subsequatur ab hac. Tum 2. Quod in termino putredinis etiam reperitur corruptela rei, quę putrescit, & ideo Galenus per illam definit putredinem tanquā per terminum remotum, & subsequutum ab illa: Nos autem definimus

definimus per terminum primum, qui est vbiatio ficci, & humidum, dum per putredinem deununtur.

Ad 2. respondetur: Quod putredo vno modo sumitur pro actione deuniente humidum à sicco, de qua Galenus loquitur 2. *acutorum* 44. & in *arte medicinali* 89. vbi quod *coctio facit cessare putredinem*, & de hac loquimur nos, dum inquirimus quid sit putredo: alio modo sumitur pro putredine in termino, seu pro eo termino, qui subsequitur ad totalem putredinem, qui est corruptela rei putridæ, de qua loquitur Galenus *lib. 11. methodi cap. 8.* dum inquit: quod putredo est corruptela rei putrescentis.

Ad 3. Respondetur: Quod mutatio ætatum, & vstio fuerit à calore deuniente humidum à sicco, ipsūque separante sub forma vaporis; putredo verò deunit, relinquendo sub eadem forma.

Ad 4. Respondetur: Tum 1. Quod idem calor, qui cordi est naturalis, in eadem intensione est præternaturalis cerebro; & similiter idem febrilis calor, qui vni parti humoris est præternaturalis, potest naturalis esse alteri, & ipsum concoquere: Tum 2. Quod calor non sit naturalis, quia oritur à forma mixta; sed dum ab illa oritur vt determinata per substantificum temperamentum naturale.

Ad 5. Respondetur: Quod res, quæ putrescunt, manent sub eadem forma substantiali sui mixti; & idè coctio facit cessare putredinem, manente forma: quæ iam sunt putrida in facto esse, propriam amittunt; & idè dicit Galenus, quod abeunt in corruptam, & idè iam debent dici corrupta; putredo enim opponitur coctioni, & destruit partium unionem per illam acquisitam: corruptio verò opponitur unioni animæ, seu formæ mixtæ cum materia.

RESOLVTIO V.

Vtrum formalitas putredinis consistat in deunionem humidum à sicco?

§. I.

Status difficultatis proponitur.

Definiuimus putredinem per deunionem humidum à sicco; sed inter Moderniores non est vni-formis hæc opinio, quia cum in illa reperiatur harum partium deunio, inuersio caloris naturalis, qui ratione putredinis præternaturalis talis redditur, & tandem putredo in termino, in quo horum sit reponenda? Discordes sunt Authores. Vallesius *libro 4. meteor.* docet quod ratio formalis putredinis consistit in corruptione natiui caloris. Carreirus, & Matamoros dicunt putredinem consistere in mutatione ad modum substantiæ seu secundam qualitatem coctioni contrariam. Alij in interitu caloris natiui, & simul in separatione humidum à sicco constituunt formalem putredinis rationem; & hi omnes non consistere in sola separatione humidum à sicco contendunt.

Primò: Tum quia Aristoteles, & Galenus definiunt putredinem, non definiunt illam per deunionem humidum à sicco: Tum 2. quia cum separatio humidum à sicco sit motus localis, non potest consistere in eo ratio formalis putredinis: Tum 3. Quia putredo petit fieri à calore præternaturali; sed humidum à sicco separatur etiam à naturali calore humidum resolvente.

Secundò: Non potest admitti humidum à sicco

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

A separatio, nisi admittantur partes materiales in mixtis, quæ necessariae non sunt in suppositione aliquorum: ergo non debet poni ratio formalis corruptionis in harum partium separatione.

Tertiò: Si ex aliquo posset conuinci dari harum partium separationem, maxime, quia ea quæ putrescunt redduntur humidiora, ex quo colligitur, quod humidum separatur à sicco; sed mollities orta ex putredine prouenit ab excedenti calore liquante, non à separatione humidum à sicco: ergo non reperitur necessario separatio humidum à sicco in re quæ putrescit.

§. II.

Nunnesij & Veiga præfertur opinio.

Resoluendum: Quod ratio formalis putredinis stat in deunionem humidum à sicco, dum manent sub eadem forma: sic Nuñez *lib. de coctione.* Veiga *lib. de different februm.*

Probat 1. Ratio formalis putredinis consistit in actione opposita coctioni: sed ratio formalis coctionis consistit in ea perfectione, quæ acquiritur per unionem humidum cum sicco: ergo ratio formalis putredinis debet poni in harum partium separatione.

Probat 2. Ratio formalis putredinis stat in ea actione, ad quam sequitur naturalis caloris interitus per mutationem eius ad præternaturalem calorem rei, quæ putrida est in termino interius, humiditatis acquisitio, & fætor: sed à separatione humidum à sicco prouenit, quod à forma rei quæ putrescit pululet præternaturalis calor in partibus calidis, à quibus frigida, & humida separantur, & quod res putrida in termino formam amittat ob substantiæ modum in mixtione acquisitum, indebitum pro tali forma; & quod partes externæ appareant humidiores, quia aquea substantia deunita à siccis ad illas defertur, & quod à luxuriante humiditate deunita fiat fætor: ergo in deunionem humidum à sicco, dum manent sub eadem forma, debet constitui formalis ratio putredinis.

Probat 3. Formalis ratio putredinis non stat in præternaturali calore, non stat in modo substantiæ, aut secunda qualitate subsequuta ex illo, non stat in corruptione partis putridæ, non stat in fæto: ergo stat in deunionem humidum à sicco; hæc enim tantum reperiuntur in putredine. Probat antecedens: Tum 1. Quia calor præternaturalis est causa, & non effectus putredinis; & reperitur similis in vstione, quam probavi specie differre à putredine; & in hectica in qua probavi non dari putredinem. Tum 2. Quia siue modus substantiæ, siue qualitas secunda dicatur, quæ acquiritur per putredinem, acquiritur per deunionem humidum à sicco, & idè est putredine posterior. Tum 3. Quia putrida substantia, quæ remanet in termino putredinis, est putredine posterior, & eius terminus. Tum 4. Quia fætor etiam est effectus posterior putredine: ergo in deunionem humidum à sicco, dum manent sub eadem forma, stat putredinis ratio formalis.

§. III.

Soluuntur Vallesij, Carreiri, & Matamoros fundamenta.

Ad 1. Respondetur: Tum 1. Quod Aristoteles & Galenus non definiunt definitione essentiali putredinem, & per suam rationem formalem, sed

per quoddam accidens subsequutum ex illa; quod est notius nobis: sicut si nos definiremus hominem per risibilitatem. Tum 2. Quod sicut ratio formalis coctionis consistit in locali motu vnitiuo humidi cum sicco, ex quo sequitur mixti perfectio, similiter consistit putredo in motu locali deuniente humidum à sicco; ex quo sequitur eius corruptio. Tum 3. Quod deunitiua actio humidi à sicco sub eadem forma fit à solo præternaturali calore. separatio & resolutio fit ab vltimo calore, & à calore naturali.

Ad 2. respondetur: Quod par. 1. *Resolutionum medicarum*, demonstraui necessitatem elementorum in mixto contra Iuniores parum philosophicè partes materiales in mixtis denegantes.

Ad 3. respondetur: Quod mollities provenit à calore præternaturali, in metallis, & aliis quæ frigore concresecunt, quia hæc calore liquantur; at verò in eis quæ non fiunt sicca, aut dura à frigiditate, sed à partium commixtione, & ab vnione humidi cum sicco facta per coctionem; in his mollities non provenit liquatione, sed deunione humidi à sicco, & eius motione ad partes externas.

RESOLVTIO VI.

Vtrum omnis putredo fiat ab extrinsecò calore?

§. I.

Communis opinio proponitur.

Communior ferè omnium Medicorum, & Philosophorum consensus tenet: Quod causa putredinis est calor externus, rei quæ putrescit. Quibus fauet, Tum 1. Aristoteles *lib. 4. meteor. c. 1.* vbi putredinem definit per *Interitum caloris natui*. Tum 2. *lib. 9. de generat. animal. cap. 4.* §. *fit enim putredo quæque à calore, sed non suo, nativæque*. Tum 3. *sect. 3. Problem. q. 33.* §. *Putrescit enim quodque externo calore; nam ut suo proprio coquitur, externo putrescit*. Tum 4. idem fatetur Galenus *11. methodi c. 4. lib. 1. de different. febr. cap. 11. lib. 3. Epidem p. 3. comm. 1.* & Auicenna *fen. 2. 1. disp. 2. summ. 2. c. 1.*

§. II.

Præfertur Argenterij, & Veiga opinio.

Resoluendum: Quod putredinis causa est calor præternaturalis, siue ad externo communicatus, siue ab interno ortus. Sic Argenterius Veigaque philosophantur.

Probatur 1. Dum putrescit humor, ablata causa extrinseca calefaciente, intenditur putredo, & febris ab illa orta: sed non à causa externa; ergo à calore præternaturali orto ab humoris forma. Probatur minor: Tum quia plerumque incepta putredine, deficit causa externa, à qua inducta fuit, & putredo per plures dies intenditur: Tum quia curaretur febris ex sola ablatione causæ externæ, si à sola illa penderet: Tum quia ex ablatione causæ procatharticæ, febris putrida in humoribus non haberet, vnde percurreret quatuor tempora: ergo licet sit communicata putredo à causa externa, potest intendi ab interno calore, quæ putrescit.

Probatur 2. à proprio calore rei putrescentis potest incipere putredo: ergo non à calore semper externo. Probatur antecedens: ex prohibita ventilatione & obstructione pororum in refrigeratis provenit putredo humorum, & febris humoralis, vt ex Ga-

leno & Auicennæ doctrina patet, qui putredinem, & obstructionem annumerant inter causas febris putridæ: sed tunc non provenit à calore externo: ergo provenit à calore interno.

Dices: Quod tunc provenit à calore spirituum, qui est calor externus humoribus, qui putrescunt.

Contra: Ex prohibita ventilatione non solum provenit putrida febris orta ex humoribus, sed etiam febris diaria orta ex spirituum vstione, aut putredine: sed nulla est intra corpus interna causa, à qua spiritus incipiant putrescere, nisi à proprio calore: ergo ab ipso provenire potest putredo.

Probatur 3. Corpora plura putrescunt sine ambiente præternaturaliter calido: ergo non petit omnis putredo fieri ab externo calore. Probatur antecedens: Tum 1. Quia corpora cadauerum sub niue, aut aqua putrescere incipiunt: Tum 2. Quia herbæ accumulatae in frigido ambiente putrescunt: Tum 3. Quia hyeme carnes putrescunt: ergo sine ambiente præternaturaliter calido fit putredo.

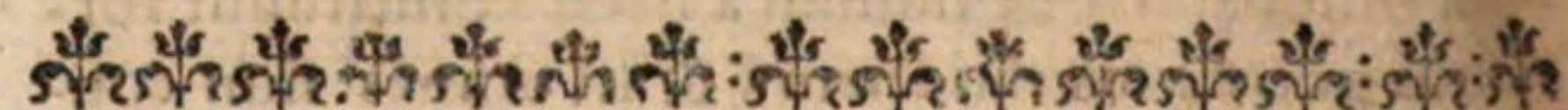
Dices: Quod quia permanent eleuatae quædam fuligines, quæ non ventilantur ab his, quia calida, fit putredo.

Contra stat: Tum quod in probabiliore sententia fuligines sunt frigida: Tum quod fuligines eleuantur à calore, & non est à quo eleuentur in corporibus, quæ putrescunt sub aqua: Tum quod cum fuligines eleuantur per putredinem, dum eleuantur, iam erat putredo, & causa putredinis: Tum quod fuligines potius præseruant à putredine, vt apparet in fuliginibus eleuatis ab igne: Tum quod ex mixtis humidioribus, & recentibus, quæ vt in plurimum putrescunt, potius eleuantur vapores, quàm fuligines: ergo à forma rei putrescentis superuenit putredo.

§. III.

Soluuntur communis opinionis fundamenta.

AD 1. Respondetur Tum 1. Quod Aristoteles docet, quod per putredinem fit interitus caloris natui; quia licet intendatur nativus calor, in esse naturalis interiit, & fit præternaturalis, & putrefactius. Tum 2. docet, quod fit putredo à calore, non suo, id est sibi debito, & naturali, sed ab eodem reddito præternaturali. Tum 3. quod Aristoteles intendit, vel quod incipit putredo ab externo calore, licet postea intendatur ab interno; vel vocat externum quemcumque præternaturalem calorem, quia improporionatus est, & præternaturalis formæ. Tum 4. quod Galenus, & Auicenna vocant extraneum quemcumque calorem præternaturalem, siue sit ab extrinseco communicatus, siue sit à propria forma ortus; non enim minùs febrilis, & extraneus est homini calor hecticus, qui ab eius forma pullulat, quàm calor ab externa causa communicatus, nec minùs corruptius formæ.

SECTIO III.

De Febre humoralis.

HUMORALIS febris dicitur quæ provenit ab humoribus vstis, aut putrefactis: & fit duplex, alia ab vstis, alia à putrefactis humoribus; quas sub febre putrida confundunt authores: Nos eas sub Humorali complectimur, de qua agemus sub hac sectione.

RESOLV

RESOLVTIO I.

Vtrum detur febris Humoralis.

§. I.

Pars negativa fulcitur ex Vanhelmont.

Vanhelmont tract. de febr. & in earum appendice, & febrem consistere in calore negat, & calorem febri superuenientem contendit à solis spiritibus tantum oriri posse: his nixus.

Primò: Non posse dari humoralem febrem iudicat suaderi, Tum quia non dantur humores, à quibus fiat talis: Tum 2. quia licet darentur, non posset ab illis prouenire, quia in naturali statu id non debet admitti, nec ratione putredinis eorum, quia eam non dari latissime probat. Tum 3. quia à frigore in principio accessionis non sumitur indicium, quod suadet febrem esse humoralem, cum frigus potius sit affectus apothymus, seu morbus alius febri communicatus: ergo non est indicium aliquod suadens dari febrem humoralem.

Secundò: Eo ipso, quod febris petat esse calor accensus in corde, non potest oriri ab humoribus: ergo non datur febris humoralis. Probatur antecedens: eo ipso quod sit calor accensus in corde, non est accensus in humoribus: ergo non oritur ab illis.

Tertiò: Si febris oriretur ab humoribus, non posset curari nisi per eorum ablationem: sed dicunt Dogmatici quod febris, quam vocant humoralem, curatur refrigerantibus, ut potionem aquæ frigidæ, vel frigidi aëris attemperatione: ergo non est humoralis

Quartò: Calor quicunque præternaturalis debet oriri ab Archæo, seu ab spiritibus: ergo non ab humoribus. Probatur antedecens: Tum 1. quia ab eodem principio alterato prouenit præternaturalis calor, à quo proueniebat naturalis calor, ante alterationem; hic autem ab Archæo oritur: Tum 2. quia nulla morbosa materia valet per totum corpus ferri, ut communicet præternaturalem calorem, nisi hæc sit spiritus vitalis: Tum 3. quia humores manent intra venas, & idè non possunt cunctis partibus calorem communicare: Tum 4. quia si humores intra venas manentes communicarent febrem extremis partibus; dum ad has perueniret præternaturalis calor, torrescerent venæ ob intensiorem ibi repertum calorem: ergo nulla febris valet ab humoribus causari.

Quinto: Si ab humoribus putrefactis proueniret febrilis calor in cadauere, in quo iidem manent humores, eadem maneret febris: sed spiritibus resolutis, in ægrotantis morte remittitur febris, & frigidum cadauer redditur: ergo quia ab spiritibus & non putrefactis humoribus fit febris.

Sextò: Calor febrilis producit in toto corpore, sicut in digito in quo spina est infixa: sed in digito non causatur à spina, quæ frigida est; sed ab Archæo qui indignatus occurrit parti: ergo in toto corpore febrilis calor non causatur ab humoribus, qui vel non sunt, vel non habent febrilem calorem, sed ab indignato Archæo occurrente in partes.

§. II.

Sancitur Dogmaticorum doctrina,

Resoluendum: Quod febris humoralis communicatur à præternaturali humorum calore, viti-

A ne, aut putredine in eis orto. Sic sancitum est in Dogmaticorum scholis, in quas insanus inuehitur Vanhelmont Lunatico percitus furore,

Probatur 1. Quia omnis febris debet foueri ab habituali calore in continentibus, contentis, & impetum facientibus reperto; ut patet ex dictis: sed humoralis febris non fouetur à spiritibus, nec à forma viuientis oritur, ut demonstrant febrium signa: ergo pendet & fouetur ab humoribus vitione, aut putredine affectis.

Probatur 2. Non oritur omnis febrilis calor à spiritibus, ut intendit Vanhelmont: ergo potest prouenire ab humoribus vitis aut putrefactis. Probatur antecedens: Tum quia si semper oriretur à spiritibus, in omni febre esset similis: Tum quia omnis febris esset continua, nullaque posset dari intermittens: Tum quia repetentia accessionum quotidie de tertio in tertium, de quarto in quartum, ab vna spirituum natura prouenire non posset: Tum quia si omnis febris esset à spiritibus, non esset cur alia cum frigore, alia cum rigore, alia cum horrore, alia sine his fieret: Tum quia non posset assignari causa cur in Tertiana esset vomitus humoris crocei, in Quotidiana humoris albi, in Quartana humoris nigri: Tum quia si penderet omnis febris ab spiritu, non posset purgatione, aut sanguinis missione, quibus humores euacuantur, curari; quod experientia demonstrat, cum per has euacuationes, humores, & non spiritus euacuantur: Tum quia non cessaret febris à spiritibus pendens, euacuatis humoribus sudore, Diarrhœa, vel alia critica euacuatione, quod contingere est euident: Tum quia si non penderet ab humoribus, sed à spiritu, non superueniret recidiva ex humoribus in morbis intra corpus.

Dicent Imaginarij Medici cum Vanhelmont, quod hæc demonstrant, quod datur causa occasionalis distincta à spiritibus, à qua deturpatur ipse Archæus, seu spiritus, & iuxta illius præsentiam, aut absentiam aut accenditur, aut remittitur febrilis calor in Archæo.

Contra stat: Tum quod iam cogitur Vanhelmont admittere humores Archæum irritantes, quod tam procaciter negauerat. Tum quia spiritus vel non viuit, vel solum vita vegetabili; & idè non cognoscit causam deturpantem, nec ratione illius potest moueri ad efficiendum febrilem calorem. Tum quia est agens naturale, & semper totum debet producere calorem, quem in se habet. Tum quia licet irritetur, non est cur producat calorem, quem prius non producebat. Tum quia licet liberè produceret calorem, non est cur ordinate de tertio in tertium illum produceret in Tertiana. Tum quia cum semper maneant humores intra venas, semper enim sunt apti extrahi sanguinis missione, non est cur non semper deturpetur Archæus, & fiat febris. Tum quia si ab humore deturpante Archæum saltem medietate pendet febris, non est cur Vanhelmont nullam admittat huius substantiæ euacuationem.

Probatur 2. Si non daretur febris humoralis, maxime quia, ut intendit Vanhelmont, non dantur humores in corpore, à quibus dependeat, qui sint distincti à cruore, & valeant putrefieri: sed hoc præsuppositum non impedit, quod humoralis admittatur febris. Tum quia probauimus dari quatuor humores. Tum quia etiam demonstrauius humores posse putrefieri. Tum quia de ipso sanguine, seu cruore, quem admittit, similiter demonstratum fuit posse putrefieri: ergo ex illis omnibus potest fieri febris humoralis.

§. III.

*Fundamenta ex Vanhelmont desumpta sol-
uuntur.*

AD 1. Respondetur : Tum 1. Quòd demonstraui-
mus dari humores. Tum 2. Quòd demonstraui-
mus humores posse pati putredinem. Tum 3. Quòd
cùm frigus fiat ratione causæ, à qua prouenit febrilis
calor, vt probauimus; rectè infertur quòd si ab hu-
more fit frigus, est humoralis febris, quæ subsequitur
ex eodem humore postea.

Ad 2. respondetur : Quòd licet calor qui est ac-
census in corde, non sit in humoribus; à calore qui est
accensus in humoribus communicatur cordi febrilis
calor, qui in illo accenditur, & ideo dicitur humora-
lis, quia ab humoribus communicatur.

Ad 3. respondetur : Quòd in febre humoralis du-
plex sumitur indicatio; alia à causâ & completur per
illius ablationem, sanguinis missione, aut purgatio-
ne, aliisve remediis euacuantibus illam. Alia est in-
dicatio, quæ ab ipsa febre desumitur, & hanc prose-
quuntur Dogmatici potu aquæ frigida, aliisve reme-
diis frigidis attemperantibusque.

Ad 4. respondetur : Quòd aliud est, quòd febrilis
calor communicetur medio sanguine, & spiritu; aliud
est, quòd vt præternaturalis est, ab eis foueatur :
fatemur primum in definitione febris ex Auicenna
deducta; negamus secundum ex communi Dogmati-
corum omnium assensu : Quia in humoralis febre à
solo humore, à quo pullulat præternaturalis habi-
tualis calor, ratione vitionis, aut putredinis fouetur
febris.

Ad Probationem dicimus, Tum 1. Quòd licet ab
eodem principio, à quo naturaliter se habente fit na-
turalis calor, posset præternaturalis fieri, si præter-
naturaliter afficiatur; & ideo à spiritibus vltis fate-
mur fieri Diariam : non tamen inde sequitur, quòd
non sint intra corpus aliæ substantiæ in alios fines
ordinatæ, à quibus præternaturaliter affectis febrilis
proueniat calor. Tum 2. Quòd sufficit, quòd sit ali-
qua morbosa materia, quæ præternaturalem cordi
communicet calorem, qui vltius per sanguinem, &
spiritum defertur ad reliquas partes, semper tamen
febris tribuitur putrido humori, in quo febrilis calor
est per modum habitus, & à quo fouetur in reliquis
corporis partibus Tum 3. Quòd ab humoribus vltis,
aut putrefactis in venis, communicatur præternatu-
ralis calor cordi, & impeditur spirituum attempera-
tio mediis quibus impartitur reliquis partibus febrilis
calor. Tum 4. Quòd licet maior flogosis sit in ve-
nis, non tanta, quanta sufficit ad partium torrefa-
ctionem.

Ad 5. respondetur : Quòd licet putridi humores
maneant in cadauere, non communicatur febris ex-
ternis partibus, quia resoluuntur spiritus, & deficit
cordis & arteriarum motus, quo sanguine, & spiri-
tus calor deberet impartiri partibus.

Ad 6. respondetur : Quòd dum spina affigitur di-
gito, ratione doloris sanguis & spiritus trahuntur
ad partem, & ab eorum calore intenditur digiti ca-
lor, non autem indignatione Archæi, vt delirat ine-
ptissime Vanhelmont : febris autem fit, quia in spiri-
tibus, humoribus, aut partibus viuentibus præterna-
turalis resultat calor, qui cordi, & reliquis partibus
communicatus fit læsius operationum, & est febris.

A

RESOLVTIO II.

Vtrum ratione putredinis valeat humoralis
fieri febris.

§. I.

Iouerti, & aliorum refertur opinia.

CONTRA Paracelsistas & Imaginarios Medicos de-
creuimus ab humoribus febres causari : sed in-
ter Dogmaticos aliqui iudicant, quod ab humoribus
solum ratione vitionis, non autem putredinis proue-
niunt humores febres : horum meminit Trallianus
lib. 12. c. 2. eis subscribit Iouertus *paradoxa* 2. decad. 2.
saltem respectu febrium salubrium his fultus.

Primò : non posse humores putrescere constar.
Tum 1. quia si humores putrescerent intra venas, si-
cut ab eis putridis in intestinis fiunt lumbrici, simi-
liter fierent in venis. Tum 2. Quia omne putridum
fit fœtidum : humores autem à quibus febris pendet,
non sunt fœtidi. Tum 3. Quia in tumoribus putre-
fiunt humores defectu ventilationis; in venis autem
ventilari possunt : ergo ab humoribus intra venas
manentibus non prouenit febris humoralis ratione
putredinis.

Secundò suadet : Intra venas non putrescere hu-
mores; quia vasa humores conseruant naturaliter :
ergo non possunt putrescere.

Tertiò : A calore præternaturali inflammatur, &
aduritur humor, à naturali coquitur, & perficitur :
ergo à nullo putrescit.

§. II.

Communis recipitur doctrina.

RESOLVENDUM : Quòd febris humoralis est, quæ
valet ab humoribus vitione, aut putredine oriri.
Sic communis assensus Dogmaticorum recipit.

Probat : Tum ex demonstrationibus contra Van-
helmont adductis : Tum quia intra venas præterna-
turalis calor reperiri potest, & cùm humores sint
mixta, quorum coctio, & putredo sunt passionēs,
non est cur non putrescant. Tum quia in sedimento,
quod subterfugit assimilationem, apparent signa co-
ctionis, aut putredinis, quas patiuntur humores
intra venas. Tum quia putridi, & fœtidi solent ap-
parere humores phlebotomiâ extracti. Tum quia
purgatione sæpè extrahuntur fœtidi, putridique hu-
mores, à quibus pendebat febris : ergo febris humo-
ralis non solum fit ab humoribus vltis sed etiam pu-
tridis.

§. III.

Soluuntur Iouerti fundamenta.

AD 1. Respondetur : Tum 1. Quòd nec ex spiri-
tibus, nec ex humoribus intra venas putridis
fiunt lumbrici : quia sunt substantia fluidior, quàm
quæ requiritur pro lumbricorum generatione, &
minus glutinosa, calorque intensior, quàm ille
quo materia pro illis disponitur; ideo enim nec
intra, nec extra corpus fiunt lumbrici ex quacumque
putrida materia, sed ex ea habet modum substantiæ
aptum pro earum conformatione. Vel 2. Quòd in-
tra venas non fiunt lumbrici, quia nec ex amaris fi-
unt, nec inter amara, aut acerbata conseruantur, qua-
lia sunt bilis, & melancholia, quibus & reliqui
humores

humores sunt commixti : Tum præterea quòd si magna sit putredo, apparet foetor magnus in humoribus sanguinis missione extractis, sin minus parvus sit foetor, & à sanguine coërcetur, cui commixti sunt plerumque humores qui putrescunt. Tum demùm quòd in venis etiã potest deficere ventilatio requisita in humoribus pro impedienda putredine.

Ad 2. respondetur : Quòd vasa conseruandi humores vim habent, non autem retinendi illos liberos ab alteratione causæ putrefacientis.

Ad 3. respondetur : Quòd à naturali calore perficiuntur humores, vruntur ab vstiũo, & putrescunt à putredinali.

RESOLVTIO III.

Vtrum ab vno humore valeat febris humoralis oriri.

§. I.

Ratio dubitandi adducitur.

Videtur quòd non; Primò : quia omnes humores sunt simul in venis sanguini commixti, ita vt minimum cuiusuis sanguinem attingat : ergo simul omnes calefiunt à putredinali calore, & patiuntur putredinem simul.

Secundò : Ab eodem iecoris calore fiunt simul omnes humores : ergo si vnus generatur aptus putredini similiter & reliqui.

Tertio : Ex eodem alimento communis materia tribuitur pro omnibus generandis humoribus : ergo si materiam putrescibilem tribuit pro vnus generatione, similiter & pro reliquis.

§. II.

Sancitur communis opinio.

Resoluendum : Quòd licet commixti sint humores, valet vnus putrescere, reliquis non putrefactis.

Probat 1. Quatuor humores sunt actu & formaliter diuersi in venis cum diuersis formis substantialibus, diuersisque substantiæ modis : ergo potest substantiæ modus vnus esse aptus putredini, non verò reliquorum.

Probat 2. Diuersi quatuor humores diuersis gaudent temperiebus : ergo valet vnus temperies putredini resistere, non autem alterius.

Probat 3. Materia ex qua fiunt humores, sæpius pro vno magis ex vno alimento illi proportionato sumitur, quàm pro aliis. Ergo magis aptus putrescere ille humor, quàm reliqui, si alimentum erat putredini aptum.

Probat 4. Ex signis, duratione, & circuitibus propriis vnicuique humori in vnaquaq; febre repertis.

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

Ad 1. Respondetur in lib. Simonis Acampi quem Ioseph Galeanus Erasmo Salato adscribit, licet sub alterius nomine sit editus; quòd cum ex Aristotele lib. 2. de anima, Actus actiuorum sunt circa passum bene dispositum, potest esse dispositio in vno humore, & non in aliis, vt putrescat, & idè ab vno sit febris, non à reliquis.

Ad 2. respondetur : Quòd licet omnes humores fiant ab eodem iecoris calore, potest alter illorum aptior remanere, vt putrescat, quàm reliqui, qui imperfectiorem modum substantiæ valet recipere.

Ad 3. respondetur : Quòd plerumque vtimur pluribus alimentis, ex quibus maior pars sumitur de his, quàm de illis pro hoc, vel illo humore; & idè hic, quàm ille humor aptior est putrescere : & licet ex vno fiant alimento omnes humores, potest vnus, quàm alter humor acquirere ex illo perfectiorem substantiæ modum.

RESOLVTIO IV.

Vtrum calor febrilis sit in humoribus independens à causa extrinseca.

§. I.

Carreiri & aliorum refertur opinio.

Cum humoralis febris pendeat ab humoribus, & hæc foueatur ab illis, ablatâ externâ causâ, angit Moderniores quærere causam, à qua humorum præternaturalis conseruatur causa : præcipuè Complutenses, qui iurarunt in verba Carreiri negantis materiales partes elementorum in mixtis, qui cogitur recurrere ad quasdam secundas qualitates primarum conseruatiuas; & licet hanc opinionem collegerunt ex Carreiro, quæ modò ab ipsis recipitur : eam retractat ipse fen. 4. 1. tract. 1. disp. 2. & cum falsitas sibi non cohæreat, sæpè in eodem capite Carreirus ad se accedit, & recedit à se, & vt moris habet, plura inuoluit, fingit, & impugnat, & tandem ad vomitum redit, & deglutit, quòd prius vomuerat.

Videtur tamen sine causa externa non posse præternaturalem calorem in humoribus conseruari : Tum 1. Quia quæ putrida sunt, redduntur frigida & idè putridi humores frigidi debent esse. Tum 2. quia nullus apparet modus, quo possit calor extraneus conseruari. Tum 3. quia nec ab ambiente potest conseruari præternaturalis humorum calor, cum sit plerumque frigidus aër ambiens. Tum 4. quia per putredinem humor non acquirit ignis formam, à qua excedens conseruetur calor. Tum 5. quia subiectum quod à causa externa recipit extraneas qualitates, ipsâ ablatâ illas amittit. Tum 6. quia sicut elementa, ablatâ causâ extrinsecâ, non valent conseruare extraneas, quas ab ea receperunt qualitates, similiter nec mixta : ergo qui putrescit, ablatâ causâ externâ, non valet conseruare præternaturalem calorem.

Secundò : Si aliqua causa valeret febrilem calorem conseruare, extrinsecâ causâ ablatâ, maximè qualitas secunda : sed secundæ qualitates non conseruant primas. Tum 1. quia accidentia dispositiuè conseruant substantiam, ipsa verò efficienter conseruantur à substantia. Tum 2. quia primæ qualitates peterent alias dispositiuas qualitates, & quia sunt primæ in genere generabilium, & corruptibilium, valent quodlibet corruptibile subiectum alterare, & corrumpere, & recipi in illo sine qualitatibus aliis dispositiuis. Tum 3. quia si primæ qualitates peterent alias dispositiuas qualitates, illæ alias peterent, & daretur processus in infinitum. Tum 4. Quia sicut color non videtur per alium colorem, nec lux per aliam lucem; similiter nec qualitates primæ, quæ sunt dispositiones aliarum formarum substantialium, perunt subiectum disponi ad ipsas per alias qualitates disponentes. Tum 5. quia in igne, & aëre, & mixtis oritur conseruatiua dispo-

fitio à forma sine alia dispositione præuia. Tum 6. quia sufficit forma elementi, aut mixti, quæ primas qualitates producit, ut eas valeat conseruare. Tum 7. quia qualitates secundæ conseruantur à primis, & si primæ conseruarentur à secundis, committeretur vitiosus circulus in horum conseruatione, cum adinuicem se conseruarent in eodem genere causæ, in quo simul eadem qualitates essent aliis priores & posteriores. Tum 8. quia quod est posterius, sicut sunt secundæ qualitates respectu primarum, quarum sunt effectus, non potest esse principium emanationis, nec determinatiuum, nec conseruatiuum, eius à quo oritur: ergo ablata causa extrinsecâ, non conseruatur febrilis calor in humoribus.

Tertio: si aliquo modo posset conseruari putredinalis calor in humoribus independentem à causa extrinsecâ, maximè ut intendit Carreirus citatus, à termino putredinis, cui vnitur calor, & durat dum permanet: sed à termino putredinis conseruari non potest; Tum quia terminus putredinis, ut diximus, est ubicatio substantiæ siccæ & humidæ, quæ non est caloris conseruatiua: Tum quia etiam si terminus putredinis ponatur, ut alij intendunt in præternaturalitate caloris, idem calor non est dicendus sui ipsius conseruatiuus: Tum quia calor, vel conseruatur à simili, vel à forma ipsius productiua, & neutrum horum est terminus putredinis, cum potius sit formæ, aut substantiæ modi corruptela: Tum quia Carreirus dicit terminum putredinis esse secundam qualitatem, quam probauimus non esse conseruatiuam primarum: Tum quia calor febrilis remanet in humore, dum putrescit, non autem dum est in termino putredinis: quia quæ putrida sunt in termino redduntur frigida: ergo ablata causâ extrinsecâ, non est à quo conseruetur putredinalis calor in humoribus.

§. II.

Sancitur modus quo fit habitualis præternaturalis calor in humoribus ratione putredinis.

Resoluendum: Quod febrilis calor in humoribus putredine affectis fit independens à causa extrinsecâ, & conseruatur ab illorum forma à qua oritur. Sic deducitur ex Auicenna *sen. 2. lib. 1. doctrina 2. c. 1. §. Putrefactio enim sæpè accidit cum in corpore remanet, postquam ab ea causa extranea calefaciens separatur.*

Probatum primò ex communi Dogmaticorum sententia, qui omnes fatentur cum Hippocrate, & Galeno, quod ut calor præternaturalis dicatur febris, dum inhæret viuenti, debet per modum habitus permanere in humoribus in febre humoralis, & non sicut caliditas iræ, & laboris, dum non vltimatur: sed calor habitualis est independens à causa extrinsecâ: ergo in febre humoralis præternaturalis calor independentem ab externa causa ab humorum forma fit, & conseruatur.

Probatum 2. Sic se habet forma humorum ad producendum præternaturalem calorem, si determine. Etur per substantificum temperamentum peruersum sicut ad producendum naturalem calorem, dum per naturale illorum temperamentum determinatur: sed ratione putredinis peruertitur substantificum temperamentum humorum, & separatis partibus frigidis à calidis, ab his determinatur ad producendum præternaturalem calorem: ergo producit & conseruat illum independentem à causa externa.

Dices: Cur non determinatur etiam ad intensiorem frigiditatem per partes frigidorum elementorum, quæ sunt separatæ à calidis, & determinant ad frigiditatem producendam.

A Respondetur: Quod idè, quia à nostro calore im-peditur frigiditatis productio in partibus frigidis, & coadiuuatur pullulatio caloris in partibus calidis.

Probatum 3. Si putredo incipiat ab aliqua causa procathartica, ut ab insolatione, vel à simili, illâ ablata, permanet febris, & vltèrius percurrit quatuor tempora, in quibus intenditur, permanet in intensi-one acquisita, & declinat sine eo, quod calor intendatur, aut conseruetur ab externa causa: ergo habet internam causam, à qua fieri, & conseruari valet sine causa extrinsecâ.

§. III.

Soluntur dubitandi rationes.

B **A** D 1. Respondetur: Tum 1. Quod quæ sunt putrida in termino redduntur frigida, quæ autem in fieri, habent intensiorem calorem. Tum 2. Quod conseruatur extraneus calor ab anima modo dicto inter probandam resolutionem. Tum 3. Quod non conseruatur ab ambiente, sed à forma humorum. Tum 4. Quod sufficit, quod adquirat humor temperamentum, quod determinet formam eius ad intensiorem producendum calorem. Tum 5. quod extraneæ qualitates productæ in mixtis à causa externa possunt conseruari à forma mixta, si temperamentum substantificum peruertatur. Tum 6. quod elementa solum continent virtutem productiuam earum qualitatum, quæ illis sunt naturales: quia operantur per virtutes sibi connaturales; formæ verò mixtæ, quia qualitates primas producant, prout virtualiter continent elementa, possunt illas producere, & prout sibi sunt naturales, si substantificum temperamentum est naturale; & prout sunt præternaturales si illud præternaturale fuerit.

Ad 2. respondetur: Quod à forma humorum producit, & conseruatur modo dicto præternaturalis, calor, non autem à secundis qualitatibus, ut Moderniores ineptissimè admittunt; ut fatetur Carreirus antiquam deserens sententiam.

Ad 3. respondetur: Quod satis manifestè conuincit argumentum, quod nec secunda fuga Carreiri posset sustineri, & facillè conuincitur, in quantas trahitur angustias, ne deserat placitum, in quo nutritus partes materiales elementorum in mixtis renuit admittere.

RESOLVTIO V.

Quotuplex sit febris humoralis.

§. I.

Aperitur difficultatis ratio.

Communißima febris humoralis ratio non æquè ab omnibus specificatur Authoribus Sætarum. Empirici sine illius cognitione particulari cuicumque medentur febri ex curatione cuiusvis alterius febris, quæ ipsis fuit oblata, ignari an eiusdem, an alterius sit generis. Methodici genericis insistent differentis, nullas subsequuntur specificas. Paracelsus tres admittit differentias putridarum febrium, non autem humoralium: quia *lib. de morb. tartari*, ex tartari putredine febres oriri putridas admittit, & eas diuidit non ratione materiæ ex qua, aut in qua producuntur, sed ratione loci: quia vel in ventriculo

triculo, in iecore, aut renibus tartarum putrefieri, & posse causare febrem iudicat, Imaginarius Vanhelmont, nec humores, nec putredinem, nec febrem esse calorem admittit, & ideo nullas humoralis febris admittit differentias. Dogmatici, qui exquisitissimas quascunq; insectantur febrium differentias, ex quolibet peculiari accidente superueniente ex humoribus, ut ex humorum alteratione, ex modo caloris, & ex quocumq; accidente maximo concomitante illas partiuntur febres humorales, quorum nos doctrinæ adhæremus.

§. II.

Humoralis febris ratione causæ partitur.

Resoluendum 1. Quod ratione causæ febris humoralis est quadruplex.

Patet: Tot sunt differentia febris humoralis desumptæ ab humorum differentia, quot sunt humores, à quibus vitis, aut putrefactis potest provenire; sed iam probauimus quatuor esse humores huiusmodi alterabiles: ergo quadruplex differentia febrium desumitur ab illis.

§. III.

A febris calore diuisio desumitur.

Resoluendum 2. Quod ratione durationis caloris humoralis febris alia est continua, alia est intermittens.

Patet: nam si humor continuò putrescat, aut vratur intra venas, Continua fit humoralis febris, Synochus ex sanguine, Quotidiana ex pituita, causo seu febris ardens ex bile, Quartana continua ex melancholia; si autem extravasatus humor per intervalla putrescat, fit intermittens febris humoralis, Quotidiana ex pituita, Tertianæ ex bile, Quartana ex Melancholia.

§. IV.

A modo alterationis humorum diuiditur Humoralis.

Resoluendum 3. Quod ex modo alterationis humorum, alia est febrilis humoralis, quæ fit vstione, alia quæ ratione putredinis fit, & dicitur putrida.

Patet: Ex humoribus provenit febris dum alteratur illorum temperamentum substantificum, & peruertitur, ut determinet formam ad productionem febrilis, ac habitualis caloris: sed hoc provenit ratione putredinis, aut vstionis, ut probauimus: ergo ex modo quo alterantur humores duplex hæc febris oritur.

§. V.

Humoralis ab accidentibus differentia ponuntur.

Resoluendum 4. Quod febris humoralis fit multiplex ab accidentibus, quæ curationem ad se trahunt.

Patet: Nam alia est colliquans, quæ propter ingentem calorem, pinguidinem, carnem, solidarum partium substantiam ac humores colliquat, per sudoresque, aut insensibilem halitum resoluit, per urinas, aut deiectiones mouet, Alia est horrida, qua horrores fiunt frequenter. Alia est Astodes, in qua ægri iactantur, & frequenti inquietudine anguntur, grauiter morbum ferunt, & plerumque nausea, & vomitu anguntur. Alia est Elodes, in qua sudores perpetuò funduntur. Alia est Syncopalis, quæ syncope, aut animi deliquio ægri corripit. Alia est

Epiala, in qua eodem tempore per vniuersas corporis partes minimas calor, & frigus, sentitur. Alia est Lipyria in qua interna vruntur, & externa frigent. Alia est Lenta, quæ oritur ex latente obstructione, & putredine adeò contumaciter adhærente, & impacta, ut visceris substantia labefactetur, & plerumq; fit ex viscerum putredine, & aliæ huiusmodi dantur: ergo plures sunt huiusmodi differentia.

§. VI.

Ab humorum diuersitate partitur febris.

Resoluendum 5. Quod febris humoralis alia est legitima; alia notha, seu spuria, seu illegitima.

Patet: nam alia oritur à simplici & vnico humore ut bile: aut pituita, & dicitur legitima; alia dicitur, quæ oritur ab humore alteri commixto, ut Tertianæ, dum oritur à bile pituitæ, aut melancholiæ commixta, & hæc dicitur notha, aut spuria, quia non à sola bile, sed ab alio commixto humore fit.

§. VII.

Diuiditur febris humoralis ex aliarum complicatione.

Resoluendum 6. Quod febres alia sunt simplices, & alia complicata.

Patet: Nam humorales aliquando reperiuntur sine complicatione cum alia febre, aut morbo, ut si sit sola Tertianæ, aut febris ardens; aliquando complicantur cum aliis, ut in Hemitritæo, Tertianæ cum Quotidiana, & sæpè complicantur cum inflammationibus, ex quibus fiunt, ut cum laterali dolore.

RESOLVTIO VI.

Vtrum ex quolibet putrefacto humore fiat febris.

§. I.

Antiqua refertur opinio.

DE extrinsecis causis, intrinsecisve, à quibus quæcumque valet oriri febris, & à quibus valent humores alterari, iam egimus; sed cum ipsi sint immediata causæ humoralium febrium; an ab omnibus valeant provenire est dubitatio? Cui dubitandi ansam dederunt Antiquiores Galeno, quorum ipse meminit, lib. 2. de differentiis febrium cap. 2. Qui à sola bile posse oriri febrem humoralem crediderunt, quia Sanguis est temperatus; Pituita frigida, & humida; Melancholia frigida, & sicca: ergo à sola bile, quæ est calida valet humoralis febris fieri.

§. II.

Deciditur communis Dogmaticorum opinio.

Resoluendum: Quod à quolibet humore, vstione, aut putredine alterato, potest fieri humoralis febris: sic receperunt ex Galeno cuncti Dogmatici.

Probatum à Galeno: Tum ex signis, quibus à diuersis humoribus febres provenire demonstratur; Tum ex diuersitate accessionum, ex modo caloris; Tum ex diuersis excretionibus humorum, à quibus dependent: ergo à diuerso quolibet humore potest oriri febris humoralis.

Probatum

Probat 2. Febres oriuntur ex humoribus ut vstis, aut putrefactis: sed quilibet humor potest pati vstionem aut putredinem: ergo à quolibet humore potest febris humoralis provenire.

Probat 3. Eo tempore anni magis grassantur febres cuilibet humori affines in accidentibus, & accessionibus, in quo plus de illo humore iuxta illius temperiem superabundat, & in eo subiecto, quod ratione propriæ temperiei abundat humoribus proportionatis pro tali bile: ergo quia à quolibet humore valet humoralis febris provenire.

§. III.

Solvitur ratio Antiquorum.

Responderetur: Quod cum febris non proveniat ab aliquo humore, ut probavi, nisi vstionem, aut putredinem patitur; & quilibet valeat eas pati, à quolibet potest febris fieri; quia qui putrescunt, aut vruntur, redduntur calidiores, & valent febrem causare, etiam si prius essent temperati, aut frigidi.

R E S O L V T I O VII.

Vtrum omnis febris putrida continua fiat ex humoribus in vasis maioribus putrefactis.

§. I.

Communis refertur opinio.

Communis Dogmaticorum opinio tenet: Quod non potest putrida continua humoralis fieri nisi ab humorum putredine intra vasa maiora. Ratio eorum est, quia per hoc solum differt Continua ab Intermittente, quia in Continua putredo est in humoribus, qui continuò intra vasa permanent putrefacti; Intermittens fit in humorum aliqua parte, quæ à reliquorum humorum consortio secernitur, & separata ad alias fertur partes: ergo Continua humoralis non potest fieri nisi ab humore intra vasa putredinem patiente.

§. II.

Sustinenda opinio sancitur.

Resolvendum: Quod humoralis Continua fit à putrido humore in quacunq; parte, diu valet cum putredine permanere. Sic tenet Bellonius lib. 2. Conf. 31.

Probat 1. Causus est febris continua: sed patet fieri extra vasa maiora; Tum ex Hippoc. lib. 4. epidem. p. 17. lib. 2. epidem. & ibi Galen. de febribus continuis, quibus hæmorrhagia convenit, ait: *Hæmorrhagia maxime in febribus causis convenit, quarum sedes in pulmone*: & distinguit, An sit focus putredinis in pulmone ex difficultate respirationis. Tum fieri in ventre docet Galenus lib. 4. acut. *Quibus venter afficitur, & focus febris est*. Tum lib. 4. acutor. p. 2. ait Galen. *Interdum causus in una parte, interdum in toto corpore gignitur, cum in una parte non necessario, &c.*

Probat 2. Febris in Erysipelate orta ex bile extra vasata, quæ in ambitu corporis putrescit, diu permanet, & fit continua ratione bilis putridæ extra vasatæ, etiam si ex signis coctionis appareat intra venas nullam patitur putredinem: ergo potest fieri continua febris ab humore putrido extra vasa.

Probat 3. Ex continua febre orta ex bubone, pleuritide, ex obstructionibus, & ex putredine orta in humoribus reliquos tumores efficientibus, quæ

A continua cum sit sine aliqua intermissione; non dependet ab humore intra venas putrido.

Probat 4. Ex memorabili casu relato à Lazaro Riberio lib. de febribus, cap. de putrida continua, quem refert Zechium observasse consil. 46. de infante continua febre laborante cum gravissimis accidentibus, quæ orta fuit ex sanguine contento, & putrefacto in ventriculo, quæ vomitu concreti, & purulenti sanguinis fuit curata: ergo continua febris putrida non petit in solis vasis maioribus humorem putrefieri.

§. III.

Solvitur ratio dubitandi.

B

Ad rationem dubitandi responderetur: Quod putrida Continua differt ab Intermittente: quia Continua continuò lædit per totum morbi decursum, Intermittens verò non nisi per intervalla, non autem differunt à loco putredinis, licet ut in plurimum contingat quod febris continua intra vasa; intermittens extra illa habeat locum putredinis: & idè Galenus & Avicenna penes hoc illas dividunt, quia solet esse communissima causa; at verò quod altera sit Continua, altera Intermittens, potius dependet ab hoc, quod portio humoris, à qua dependet febris, diu possit cum putredine subsistere, aut parum; si enim diu perdurat, continua fit febris, in quocunq; loco subsistat putridus humor.

R E S O L V T I O VIII.

De signis putridæ humoralis febris.

§. I.

Explicantur communes febrium humoralium differentie signis.

Resolvendum: Quod signa humoralium febrium, alia distinguunt Continuum ab Intermittente; alia putridam à non putridis, alia ipsas humorales febres inter se. Resolutio ex dicendis dilucidatur.

DContinua ab Intermittentibus distinguitur febris: quia hæc certis periodis pervenit ad infestitatem: illa assiduò affligit, siue ex propria natura fiat talis, siue ex accessionum subingressu.

EHumoralem putridam distinguit ab aliis generibus: quod in ea est calor acrior, & mordacior; pulsus magnus, frequens, & plerumque inæqualis, sed semper systole fit velocior, quàm diastole. Lotum initio parum coctum, aut crudum apparet, rigore incipit, & certis periodis servat exacerbationes, quibus superveniunt plerumque nausea, vomitus, gravitas corporis, & capitis dolor, delirium, vertigo, singultus, anxietas, morsus oris ventriculi, sitis, linguæ asperitas, nigredo, hypochondriorum tensio, & plerumque etiam, ut Riberio adhæreamus, præcedunt illi spontanea lassitudo, motus gravis, somnus turbulentus, vigiliæ, respiratio difficilis, capitis gravitas, & pulsatio, inappetentia, excrementa foetida, & copiosa, crebra pandiculatio, aut oscitatio.

Humorales inter se distinguunt propria vniuscuiusque signa, quæ, agentes de specifica earum natura, trademus.

S E C T I O IV.

De Febre humoralis Intermittente.

EX febribus humoralibus sanguinea semper est Continua; reliquæ aut Continuæ; aut intermittentes possunt esse: Continuæ & Intermittentes ab

ab eodem humore prouenientes, licet ratione causæ conueniant; in Intermittentibus tamen plura superadduntur, quæ peculiarem exigunt disputationem, quam prosequemur sub hac sectione.

RESOLVTIO I.

Vtrum febris Intermittens perueniat ad omnimodam infebricitationem?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Videretur, quod non sit necessarium illi peruenire ad infebricitationem.

Primò: quia ex Hipp. 4. *Aphorism.* 36. quibus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur; sed hæc solutio non exigit omnimodam infebricitationem: quia hæc Aphoristica sententia etiam saluatur respectu febrium subintrantium: ergo non est necessarium Intermittentibus, quod perueniant ad infebricitationem.

Secundò: Febres subintrantes, quæ per subingressum perdurant ultra alterius accessionis principium, dicuntur Intermittentes; sed istæ non perueniunt ad infebricitationem: ergo non est proprium febri Intermittenti, quod perueniat ad infebricitationem.

Tertiò: In Quotidiana plerumque perdurat accessio per vigintiquatuor horas: ergo nunquam habet posse peruenire ad infebricitationem.

§. II.

Sancitur tenenda pars.

Resoluendum: Quod omni febri Intermittenti debetur ratione causæ, à qua dependet, quod perueniat ad infebricitationem: Sic Carreirus lib. 4. de febr. tract. 2. disp. 2. c. 1.

Probat 1. ex Galeno lib. 2. de differ. febr. c. 1. §. Vbi etiam eiusdem generis febrium diximus differentiam, quod ex ipsis, quæ quidem sunt intermittentes, eas enim sic appello quæ ad sensibilem infebricitationem perueniunt, &c.

Probat 2. Intermittens febris differt à Continua: quia Intermittens non dependet à tota materia morbifica simul aggressa putredine, sed à determinata illius portione; febris verò Continua dependet à tota materia morbifica simul aggressa putredine, vel successiuè in eodem loco aggredienda sine interuallo: ergo febri Intermittenti saltem ex modo, quo petit illius materia putrefieri scilicet per interualla, petit ad infebricitationem peruenire.

Probat 3. Illa febris ex se petit non peruenire ad infebricitationem, quæ petit ex modo, quo dependet à causa, omnia sua tempora percurrere sine intermissione: sed ex modo quo dependet à sua causa febris Intermittens non petit non peruenire ad infebricitationem: ergo ex se petit Intermittens peruenire ad infebricitationem. Probat minor: febris intermittens ex modo quo pendet à causa non petit, quod illa putrefiat continuò; sed per partes & interualla: ergo non petit non peruenire ad infebricitationem.

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

AD 1. Respondetur: Quod Hippocrates vocat Intermittentes eas febres, quibus ex sua natura debetur, quod perueniant ad infebricitationem, D. Brano Resol. Medic. Pars III.

A licet hoc impediatur illis per accidens ratione superuenientis accessionis.

Ad 2. Respondetur: quod febres subintrantes dicuntur intermittentes, & dicuntur continuæ diuerso modo: nam intermittentes dicuntur, quia ratione modi, quo dependent à causa, debetur illis intermitentia, dicuntur continuæ per subingressum, quia per accidens contingit illis non peruenire ad infebricitationem, quia dum actu peruenirent, alia accidit accessio.

Vel 2. Respondetur: quod per se sunt intermittentes, quia prout accessio pendeat à tali determinata parte humoris, cessat febris; quoad sensum verò videtur continua, quia continuò percipitur febris, licet quæ subsequitur, pendeat à diuersa causa.

B Vel 3. Respondetur: quod sicut dum febris putrida superuenit diariæ, licet continuetur calor, diaria dicitur peruenire ad infebricitationem, dum ulterius calor non pendet ab spiritibus; similiter intermittens accessio peruenit ad infebricitationem, dum non iam pendet ad humore extrauafato, à quo prius conseruabatur.

Ad 3. Respondetur: quod Quotidiana adhuc peruenit ad infebricitationem respectu caloris, qui pendeat ab ea parte humoris quæ fuit primò alterata, licet subsequatur febris ex alia humoris parte superueniens.

RESOLVTIO II.

Vtrum intermissio febris sit morbi tempus.

§. I.

Vallesij, Gentilis, & aliorum opiniones referuntur.

Gentilis sen. 1. libro 4. tract. 2. cap. 6. Vallesius lib. 2. de different. febrium capite 4. Carreirus sen. 1. 4. tract. 2. capite 1. iudicant febrem Intermittentem non ita peruenire ad omnimodam infebricitationem, ut non permaneat aliqua calida intemperies; in quo dicendi modo facile saluatur, quod febri intermittens interuallum sit febris tempus. Alij licet admittant febrem intermittentem peruenire posse ad omnimodam infebricitationem, quia causa est vna, à qua per interualla fouetur febris, ipsam vnam esse adhuc in interuallis admittunt. Alij verò dicunt, quod tempus interualli non est tempus febris. Quibus fauet.

Primò: Tempus morbi est illud in quo datur læsio operationum, sine qua morbus reperiri non potest, ut patet ex eius definitione: sed in febris intermittens interuallo non datur læsio operationum: ergo non est tempus febris.

Secundò: Non possunt diei vnum, quæ non sunt continua, præcipuè in successiuis: sed in febre intermittente ratio febris discontinuatur in interuallo: ergo interuallum definit esse febris tempus.

Tertiò: In interuallo non manet febris, ergo non est febris tempus. Probat antecedens, peruenit homo ad infebricitationem, ut supponimus: ergo non manet febris.

§. II.

In interuallo non est integra ratio morbi.

Resoluendum 1. Quod interuallum non est tempus febris prout hæc est formaliter morbus.

Probatur: Febris, ut est morbus, est calor præter naturam lædens operationes: sed in intervallo febris intermittens non datur calor præter naturam lædens operationes, quia in hac suppositione loquimur: ergo intervallum non est tempus febris, ut morbus.

§. III.

Sancitur modus quo dicitur febris tempus intervallum.

Resolvendum 2. Quod licet intervallum non sit tempus febris, pro ut morbus, est illius pars pro ut intermittens: sic deducitur ex Galeno 1. de Crisibus cap. 3. & 4. Aphorism. 43. & 4. Aphorism. 63. aliisque in locis, in quibus tempus intermissionis febris tempus esse affirmat.

Probatur 1. Illud sine quo res concipi non potest, pars est illius: sed febris intermittens non potest concipi sine temporis intervallo, in quo detur intermissio accessionum: ergo intervallum est illius tempus.

Probatur 2. Ita est de essentia intermittens, quod non detur calor præternaturalis in intervallo, sicut de continuis quod detur: ergo sicut est tempus continuæ febris totum tempus, quo datur præternaturalis calor, ita est tempus intermittens intervallum in quo non datur.

Probatur 3. Partes adintegrantes quamlibet entitatem, etiam si diversæ naturæ, sunt illius partes: sed tempus intervalli cum intermissione febrilis caloris est pars adintegrans febrem intermittentem, ut intermittens est: ergo tempus intervalli est tempus febris intermittens. Probatur minor: quia febris si non haberet intervallum, cui deberetur intermissio febris; non esset febris intermittens, sed continua.

§. IV.

Soluntur adductæ dubitandi rationes.

Ad 1. respondetur distinguendo maiorem: Tempus morbi est in quo datur læsio operationum, si sit tempus morbi ut morbus est, concedo: si sit tempus morbi ut intermittens est, nego maiorem: Sicut enim motus interruptus, seu motus compositus ex compressione, & dilatatione, non petit quod semper sit actus entis in potentia, sed prærequirit discontinuas quietes adintegrantes illum; similiter morbus intermittens non semper petit lædere, sed adintegratur intervallis, in quibus quiescit à læsione.

Ad 2. respondetur: Quod non possunt habere unitatem continui, quæ non sunt continua, possunt tamen esse unum unitate discreta; sicut & plures entitates in esse continui fiunt unum unitate discreta.

Vel 2. respondetur: Quod febris pro ut in accessione lædit, & pro ut in intervallo quiescit, licet non sit quid continuum secundum esse homogeneum; secundum tamen esse heterogeneum sunt unum continuum, utraque enim illarum est pars febris intermittens, ut intermittens est.

Ad 3. respondetur: Distinguo antecedens, in intervallo non manet febris secundum rationem qua lædit operationes, concedo: secundum rationem intermissionis, nego antecedens. Cum enim intermissione sit pars adintegrans febrem intermittentem, licet dum intermittit non remaneat secundum rationem præternaturalis caloris, manet secundum intermissionis rationem.

RESOLUTIO III.

Quinam sit focus putredinis in febribus intermittibus?

§. I.

Varia Authorum sententia proponuntur.

Paracelsus lib. de morb. tartari, ventriculum, iecur, & renes omnium putridarum febrium constituit focum. Vanhelmont lib. de febr. capit. 10. Plura delirat, focum pro continuis, & intermittibus febribus non differre affirmat, quia eas iudicat differre ratione causæ, nec in hac admittit putredinem, sed præsentiam in loco quo Archæum deturpent, & hunc esse dicit pilorum, intestina, venas mesenterij, lienem, hepar, os ventriculi, & eius cavitatem. Inter Dogmaticos Donatus ab Altomari libro 2. de curandis febr. p. 1. capite 3. Trincauellus lib. 1. Epistolarum capite 11. Galeno adscribunt, quod partes quæ sunt propè cutem, sint focus putredinis. Carreirus sen. 1. 4. tract. 2. capite 4. disput. 2. Matamoros lib. de febr. tenent, quod Galenus docet, partes prope cutem esse focum putredinis in febribus intermittibus, sed non negare posse etiam esse putredinis focum partes primæ Regionis, in quas truditur humor. Ioubertus Paradoxa 4. decad. 2. respectu humoris à quo continua febris, & à quo intermittens dependet, intendit cor esse putredinis focum. Fernelius libro 4. part. natural. c. 9. nunquam in ambitu corporis focum putredinis esse in febribus intermittibus asserbat, sed ventriculum, & partes primæ regionis, cui subscribit Platerius, & sequitur Eustachius Rudius lib. 3. de febr. ipsique subscribunt Stephano Atheniensi in libro primo, artis Medicinalis, Hercules de Saxonia lib. 8. practica capite 6. tenet in febre intermittente materiam morbificam moveri in principio à sentientibus ad venas, ad partes internas, & ad viscera secundum aliquam sui partem, & quod secundum maiorem partem putrescit in vasis maioribus, in principio, augmento, & statu particularibus. Mercatus lib. 6. de febr. intendit: quod pars tenuis humoris fertur ad ambitum corporis, & quod ibi non putrescit, sed resolvitur; & quod pars committens accessionem, quæ est pars crassior relinquitur in extremitatibus vasorum, in quibus est focus putredinis omnium febrium intermittentium.

Pro Trincauello stat; Quod ibi est focus putredinis in febribus intermittibus, ubi fertur humor extravasatus à venis: sed ut ostendit rigor subsequutus ab humoribus sparsis per partes sentientes, ad illas deferitur humor: ergo in illis est focus putredinis.

Secundò: Stat pro Iouberto: Quod ibi est focus putredinis, ubi primò communicatur febris: sed tam in continuis, quam in intermittibus febribus febris primò communicatur cordi: ergo in eis cor est focus putredinis.

Tertiò: Stat pro Fernelio, Tum 1. quia impossibile est in tam brevi tempore, quale est principium accessionis, posse humores deferri per totum ambitum corporis, præcipue si sit humor crassus, ut in Quotidiana; vel terrestris in quartana: Tum 2. quia non est cur similiter in continuis febribus humor extravasatus, ad partesque delatus non efficeret regorem: Tum 3. quia in accessione intermittentium febrium apparet tussis, sitis, anxietas, oscitatio, nausea, vomitus, & alia symptomata, quæ demonstrant oriri ex humore in prima regione contento: Tum 4. quia lotium

lotium redditur album in principio accessionum, quod potius ad internas, quàm ad externas partes deferri humores demonstrat: Tum 5. Quia contingit, quòd in tota febre intermittente lotium appareat cum signis coctionis in sedimento, quod non appareret, si deferretur humor ad tertiam regionem: Tum 6. quia contingit Tertianam subsequi ad leuem partium perfrigerationem, quæ magna deberet esse si totus humor truderetur ad partes externas: Tum 7. quia extranasatione humoris in partes externas non posset subsequi duplex Tertiana. Tum 8. quia raro daretur Tertiana, quæ non esset continua cum levis humor facile truderetur, cuius contrarium contingit: Tum 9. quia ab humore putrido in partibus partes exulcerarentur, aut fieret Erysipelas: Tum 10. quia iuxta doctrinam Galeni libro 2. de differentiis febrium cap. ultimo. Spiritus & sanguis ferretur ad corporis partes extremas attractus à calore, aut dolore illarum, qui potius refluit ad internas partes: ergo humor in prima regione, & non in tertia putrescit in febre intermittente.

Quartò: pro Saxonia stat; Tum quòd febres intermittentes fiunt cum rigore, ut docet Galenus libro 4. de sanitatè tuenda cap. 6. lib. de causis symptomatum cap. 5. lib. 10. Methodi cap. 4. ubi naturam rigoris consistere in eo, quòd humores moueantur à corporis circumferentia ad centrum: Tum quia idem Galenus libro 2. de differentiis febrium, cap. ultimo lib. 1. acutorum 46. & 3. de presagitione ex pulsibus, 47. docet: Quòd in principio accessionum humor mouetur ad viscera: ergo à tertia Regione trahitur pars humoris, à qua fit intermittens accessio, ad primam regionem.

Quinto: pro Mercato stat, Tum 1. Quòd crassi humores non ita citò moueri possunt ad ambitum corporis. Tum 2. Quòd maculæ quæ ante accessionem apparere solent in cute, denotant humorem tantum tenuem deferri ad cutem, qui non putredine sed resolutione finitur ibi: Tum 3. Quòd cinericius, quod relinquitur, & est causa circuitus; non potest conseruari in tertia regione. Tum 4. quia fit sudor in declinatione, qui ab humida substantia in prima, aut secunda regione manente fit. Tum 5. quia sedimentum, quod descendit ex causa morbifica, non descendit à tertia regione, sed à secunda. Tum 6. quia si rigor penderet à causa, quæ efficit accessionem, esset intensior in augmento illius, si esset humor putrescens in tertia regione. Tum 7. quia si extra venas putresceret humor in accessione, quælibet intermittens deberet reduci ad Diariam illegitimam, sicut quæ oriuntur ex bubone, aut inflammatione. Tum 8. quia sine partium exulceratione, non posset in illis putrescere humor. Tum 9. quia humor extra venas non posset citò putrescere, & resolui, ut apparet de humore contento in paruis tumoribus. Tum 10. quia plerumque in fine accessionis pars materiæ committentis morbum descendit cum lotio, quod non contingeret si esset in tertia regione. Tum 11. quia in opposita sententia non fieret pulsus inæqualitas febrilis, cum humor, à quo deberet granari arteria pro ipso efficiendo, esset extra vasa: ergo focus putredinis non est in partibus sentientibus, siue in ambitu corporis.

§. II.

Tenenda pars sancitur.

Resoluendum; Quòd focus putredinis in febribus intermittentibus, est quæcumque corporis pars, in quam periodicè à vasis maioribus truditur pars

Brano Resol. Medic. Pars III.

humoris putredini apta, tenuis, & pauca: Sic assentitur Carreirus, & Matamoras.

Probat 1. quia sic venit intelligenda Galeni doctrina, qui in diuersis locis pluries docet in tertia regione esse focus putredinis: ut lib. 2. de differentiis febrium c. 1. & lib. 2. de Crisibus cap. 3. & 6. aliàs verò morbificam materiam docet ad tertiam regionem deferri ante accessionem, aliàs verò in ventriculum, intestina, & vias primæ regioni destinatas: ergo ex eius doctrina, quæcumque pars ad quam truditur periodicè pars humoris apti putrescere, erit focus putredinis.

Dices: Quòd quomodocumque feratur humor, si ibi putrescat, erit focus putredinis, sine eo quod periodicè, aut in parua quantitate feratur.

Respondetur: Quòd erit focus putredinis febris putridæ continuæ, si feratur in magna quantitate, & simul, & non periodicè, ut contingit in humore extranasato in pleuritide, bubone, ventriculo, ut probauimus antecedenti resolutione: dum autem fertur periodicè, & in parua quantitate fit periodus, cui, ratione causæ, à qua pendet febris, debetur remissio requisita pro febre intermittente, de qua loquimur.

Probat 2. Humor pars, quæ periodicè truditur à venis, seu vasis maioribus, idèd truditur, quia ob incipientem putredinem in illo acquirit irritantem dispositionem, propter quam cogit ad sui expulsionem: ergo putrescit in quacunque parte, ad quam feratur; sed plerumque fertur ad tertiam regionem, ut demonstrat rigor ortus ex dolorosa actione orta ab ipso in partibus, & plerumque fertur ad ventriculum, ut patet ex eius vomitu; aliàs ad intestina, ut patet ex illius deiectionibus; sæpè permanet in visceribus putrescens, ut ingens ardor, sitis, inquietudo, anxietas, cordialgici dolores, & alia symptomata demonstrant; plerumque verò in extremitatibus vasorum separatur, cum nullum accidens ex dictis demonstret trudi ex toto à venis, & constet separari ab humoribus relictis in vasis maioribus, aliàs non esset intermittens febris: ergo quælibet corporis pars in quam modo dicto truditur pars humoris, est focus putredinis in febribus intermittentibus.

Probat 3. Ut febris fiat intermittens, solum requiritur, quòd periodicè separaretur à consortio totius materiæ morbificæ pars sufficiens pro accessione, quæ sit apta putrescere, sed hæc indifferenter in hanc aut illam partem truditur à vasis maioribus, cum solum intendat illam ducere portionem, in quamcunque aliam debiliorem partem, quæ nequeat resistere eius receptioni: ergo quæcumque pars debilis, in quam pars mandans valeat trudere illam, erit focus putredinis.

§. III.

Soluntur dubitandi rationes.

AD 1. Pro communi explicatione Galeni respondetur: Quòd Galenus non intendit, quòd semper ambitus corporis, & partes sentientes tertiæ regionis, sint focus putredinis in febribus intermittentibus: quia nec semper est in principio accessionis rigor, qui hoc demonstret, sed plerumque reperitur; & tunc docet Galenus, quòd ibi est focus putredinis eius humoris, qui in has partes mouetur.

Ad 2. respondetur: Quòd licet humor non putrescat in corde, potest suum calorem illi communicare,

care, vel per continui alterationem, vel quia per fulgines eleuatas cor calefacit, vt aliqui iudicant; vel quia aliquid aërem per respirationem attractum impedit attemperationem caloris spirituum vitalium, à quibus calor calefit consequi.

Ad 3. respondetur Fernelio: Tum 1. Quòd sunt porositates per quas quilibet humor potest trudi ad partes carnosas, vt patet in tumoribus, qui à quolibet fiunt humore; & breui tempore pulsati à facultate irritata possunt ferri ad partes externas, & ad internas, vt ipse fatetur. Tum 2. Quòd in febribus continuis, quia putrescens materia non fertur ad partes sentientes, non fit dolor, qui prærequirit dolorosam actionem, quæ ab humore in venis non fit. Tum 3. Quòd proueniunt illa symptomata ex humore delato ad primam regionem: ex quo non probatur, quòd possit ferri in aliam partem, & ibi putrescere. Tum 4. Quòd ex eo, quòd retineatur biliosus humor, aut trudatur in aliam partem, crudum apparet lotium. Tum 5. Quòd ex causa antecedente permanente intra venas potest lotium apparere, etiam si feratur in alium locum humor committens accessionem. Tum 6. Quòd ex parua materia biliosa, si sit commixta alteri humori, fiet ex leui rigore longior accessio, vel si parua bilis copia feratur ad tertiam regionem, & magna ad aliam, in qua simul putrescat bilis. Tum 7. Quòd fiet duplex Tertianæ semper, quòd sit duplex pars mandans, vel duplex focus putredinis, siue in has, siue in alias feratur partes. Tum 8. Quòd rarò fit continua Quartana: quia minor est melancholiæ copia, quàm bilis, & idè est potens natura ad ipsam expellendam, non autem bilem, quæ quia in maiori copia, non ita potest ab expellente naturali trudi; & idè putrescens intra venas Continuum efficit. Tum 9. Quòd humor parum detinetur in partibus: quia putredine resoluitur, & est per modum transitus, & idè illas non exulcerat, sicut dum maiori mora permanet in tumoribus. Tum 10. Quòd Galenus loquitur de motu spirituum & sanguinis, qui moti ab arteriis intus, & extra feruntur in principio accessionum, nos verò de materia morbifica, quæ à venis truditur per facultatem expultricem naturalem.

Ad 4. Pro Saxonia respondetur: Tum 1. Quòd rigor fit per motum biliosi humoris per partes sentientes; cum quo docet Galenus quòd reperitur motus ad intra non ipsius humoris, sed spirituum, & sanguinis, qui per arterias trahuntur intrò & extra. Tum 2. Quòd hoc idem intendit Galenus, non autem quòd humor refluat qui erat in tertia regione.

Ad 5. Pro Mercato respondetur: Tum 1. Quòd diximus pro Fernelij argumentis, quid dicendum ad hanc rationem quam desumpsit ex illo. Tum 2. Quòd maculæ denotant ferri quandoque humorem biliosum ad cutem; non tamen sequitur, quòd non possint etiam alij humores ferri. Tum 3. Quòd non est cur cineritium non posset permanere post resolutionem in partibus, in quibus totus prius continebatur humor committens accessionem. Tum 4. Quòd sudor fit ex vaporibus eleuatis ex humida substantia in quacumque corporis parte reperta. Tum 5. Quòd sedimentum descendit ex materia, quæ in venis est causa antecedens. Tum 6. Quòd cum rigor pendeat ab humore, qui mouetur, est minor in augmento: quia quiescit humor, & maiori ex parte est resolutus. Tum 7. Quòd non reducitur ad diariam, quia permanet intra venas causa, à qua fouetur, vel quia non est febris accidens, sicut quæ solet diaria dici. Tum 8. Quòd cum humor parum retineatur, & permaneat, non exulcerat. Tum 9. Quòd ratione putredinis humorem totum aggredientis simul resoluitur, & pa-

rum durat humor. Tum 10. Quòd pars refluens ad primam regionem descendit cum lotio non autem ea, quæ truditur ad tertiam regionem. Tum 11. Quòd ab humoribus in venis manentibus, potest inæqualitas febris pulsus prouenire.

RESOLVTIO IV.

Vtrum rigor sit inseparabilis à febre intermittente.

§. I.

Aliqua prænoscuntur; Hippocratis auctoritate fulcitur pars affirmatiua.

Horripilatio, fractio, frigus, & rigor communia sunt signa reperta in principio accessionum febrium intermittentium, & maximè inter se coherentia. Horripilatio enim est dispositio, in qua inuenit corpus diuersitatem in frigore, percipit enim frigoris delationem cum inæquali punctione in cute, & lacertis, siue musculis: Fractio est lassitudo ulcerosa, quæ quasi via ad horripilationem: Frigus est dispositio puræ frigiditatis in externis partibus, & in carnosis musculorum partibus: Rigor est dispositio in qua laborantes non possunt continere membra, quæ à facultate locomotiva musculorum concutuntur, & tremunt. Agimus enim de rigore, non propter apud aliquos denotat quandam conuulsionis speciem, sed de eo qui solet intermittentes aliquas antequam febres, de quo inquirimus, an semper ad eum subsequatur accessio.

Pars negatiua videtur fulciri Hippocratis auctoritate, qui vt docet Galenus lib. 2. de causis sympt. cap. 5. lib. 2. de differ. febr. c. 6. lib. de inæquali intemperie cap. 8. lib. de tremore cap. 7. Fatetur lib. 1. de morb. text. 19. & text. 22. nunquam vidisse rigorem, ad quem non sequatur febris.

Secundò: Rigor fit ab humore per partes delato putredini apto, & tandem in aliqua earum quiescente: sed talis humor dum quiescit, non potest non putrescere: ergo necessariò ratione putredinis debet subsequi ad rigorem febris.

Tertiò: In omni rigore, vt docet Galenus lib. de rigore, reperitur motus influentis caloris intrò & extra: sed à spiritibus & sanguine motis accenditur febris: ergo in omni rigore debet febris subsequi.

§. II.

Galeni, Auicennæ, & Classicorum præfertur opinio.

Resoluendum: Quòd potest dari rigor absque eo, quòd subsequatur accessio ad illum: sic tenet Galenus lib. de tremore, palpatione, & rigore, lib. 2. de causis symptom. c. 5. Auicenna fen. 1. 4. tra. 2. Rhasis 10. continentis, tract. 1. c. 1. Gentilis, & Iacobus de Partibus in Auicennâ iam citatum. Vallesius lib. 5. Contr. Schenkii lib. 6. de febribus. Carreirus in fen. 1. 4. tra. 2. cap. 6. Zacutus tom. 1. lib. 4. historia 22.

Ratio huius deducitur ex Galeno, & Auicenna: Quia rigor prouenit ab humore cacochymo delato per partes sentientes: sed huiusmodi humor fit cacochymus, vno modo dum aptus putredini suis qualitatibus irritat ad sui expulsionem; ex quo in partes delato, cum putrescat, semper subsequitur febris accessio: alio modo dum generatur copia humoris cacochymi non ita putredini apti: ergo ab isto per partes sentientes delato fiet rigor, sine eo quòd sequatur febris, quia putredini ineptus est.

§. III.

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

AD 1. ex Hippocrate responder Galenus libro 2. *de causis symptomatum*, ap. 7. §. Nihil igitur miri est antiquos Medicos nullum huiusmodi rigorem vidisse in hominibus, qui tunc vivebant, nihil perinde ac qui nunc vivunt insalubri victu peccantibus, &c.

Ad 2. Respondetur: Quod ut docet Avicenna citatus, rigor alter est periodicus ex humore apto putredinem pati ortus, ad quem sequitur accessio; alter ex humore caco chymo non apto cito putrefieri, ex quo nec accessio, nec febris fit.

Ad 3. responderetur: Quod quæ subsequitur febris accessionalis, non fit ab spiritibus motis, licet eorum motus intro & extra concomitetur rigorem; sed ab humore, qui aptus putrefieri rigorem efficit, & paulò post quiescens putrescit.

RESOLUTIO V.

In quo consistat natura rigoris.

§. I.

Vanhelmont referuntur anilia; & dubitandi occasio ex Dogmaticis deducitur.

SVis ineptiis insistens Vanhelmont rigorem indicat consistere lib. de febr. cap. 9. in hoc, quod Archæus intendit per tremulos rigores excutere adhærens parti simili excrementum, sicut dum aranea suos quatit casset, ut excutiat peregrinum, quod in illos incidit, & superaddit, quod advertens se per rigores parum proficere Blas alteratium excitat, quasi Archæus, siue spiritus vivat; & licet viueret, quasi posset advertere; & licet adverteret, quasi haberet appetitum, quo se determinaret ad movendum aliud; & quasi, licet se determinaret, haberet instrumenta quibus moveret reliquas viventis partes.

Dogmatici in rigore admittunt dari motum, calidi innati, tremorem, motum humoris irritantis, sensationem huius molestantis obiecti, & partium concussionem conantium illum humorem trudere. Fatenturque maiori ex parte non consistere in motu calidi innati, quia in aliquibus passionibus animæ reperitur sine rigore, nec in tremore, quia licet hic fiat defectu calidi influentis, dum retrocedunt spiritus, quia ab aëre in frigidantur partes orbatae influente calore, satis convincit Galenus lib. de tremore, capite 6. in ipso non consistere rigorem; aliàs qui à nimia frigidity ab extrinseco communicata habent tremorem, haberent rigorem. Tum quia rigor est motus localis, & non alterationis, qualis est refrigeratio, à qua fit tremor. Tum quia rigor, & tremor diversarum febrium sunt symptomata. Motus, quo à facultate naturali noxius humor truditur, nec etiam est rigor; omnis enim illius actio tremor esset: nec similiter sensatio dolorosi obiecti, aliàs in omni dolore esset rigor, qui nec sine partium concussione admittitur, in quo dubitamus. An sit constituenda ratio rigoris. Tum 1. quia Galenus lib. de rigore, videtur rigoris naturam adscribere motui calidi influentis. Tum 2. quia non necessariò sequitur musculorum motus, dum fertur per partes sentientes, ut apparet in ictericia, & in dolore orto ab humore bilioso in partibus, sine eo quod præcesserit partium concussio: ergo similiter poterit humor, ex quo fit accessio, periodicè deferri per partes, & facere rigorem sine partium concussione.

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

A

§. II.

Classicorum præfertur opinio.

Resolvendum: Quod rigor consistit in concussione partium, quia muscoli moventur ad expellendam causam irritantem. Sic colligitur ex Galeno lib. de tremore, rigore, & palpiratione, c. 6. & 7. & lib. 2. de causis sympt. c. 5. & lib. 10. Methodi c. 4. & ex Avicenna fen. 1. 4. tract. 2. c. 6. præcipuè tamen Galenus adhæret huic opinioni lib. 1. de causis sympt. cap. ultimo, lib. 2. de causis sympt. c. 1. & 5. Illi verò adhærent Vega lib. 2. de different. febr. c. 1. lib. 4. Aphorism. comm. 39. 46. 63. Salmanticensis Brauus lib. 1. de different. febr. c. 9. Matamoros lib. 4. de febrib. tr. 2. disp. 5. Carreirus in fen. 1. 4. tra. 2. disp. 5. Zacutus de Medic. Princip. histor. 22.

Probat, Tum ex Galeno lib. 2. de causis symptomatum c. 1. §. Convulsio, tremor, palpitatio, & rigor qui totius corporis est concussio. Tum lib. de temporib. morborum c. 3. §. Postea verò huius concussionis, quæ vocatur igitur.

Probat 2. Quia relicto delirio Vanhelmont, rigor debet consistere in aliquo ex quatuor enumeratis, quæ in illo solent reperiri: sed non consistit in motu facultatis expultricis, nec in motu calidi influentis, nec in ensatione, ut probauimus: ergo restat, quod consistat in partium concussione.

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

AD rationem dubitandi responderetur. Tum 1. Quod Galenus ibi tantum intendit docere, quod motus calidi influentis intro & extra concomitatur rigorem, cum enim detur dolorosa actio, excitatur ira, & natura intro spiritus movet; & quia imminet suffocationis periculum, iterum foras trudit non tamen in hoc spirituum motu ponit rigoris essentiam. Tum 2. Quod ab humore delato per partes sentientes semper sequitur partium concussio, & etiam in ictericia dum humor biliosus truditur per partes, aliquando enim per venas fertur ad cutem, & ideo non fit concussio partium, nec fit in omni dolore quia tantum fit à dolore causato ab humore dum movetur per partes sentientes, non autem dum quiescit; concussio enim non intenditur à facultate cognoscitiva pro expellenda re molesta parti affixa, sed pro ea quæ mobilis est in illa.

RESOLUTIO VI.

Vtrum rigor sit motus expultricis facultatis naturalis.

§. I.

Vallesij, Mercati, & aliorum refertur opinio.

Communior opinio tenet: Quod rigor est motus expultricis facultatis, contra quam decrevimus consistere rigorem in motu locomotivæ liberæ facultatis: ipsi tamen adhærent Vallesius lib. 4. Contr. cap. 4. lib. 5. Controuersiar. c. 17. Mercatus tom. 1. lib. 3. p. 1. classe 1. art. 8. Veiga lib. 2. de different. febr. cap. 1. & alij fulti, Tum 1. Galeni autoritate libro 2. de causis symptomatum capite 6. §. Tussis quidem, sternutatio, & singultus, & rigores, expultricis virtutis validi motus sunt. Tum 2. eodem capite paucis interpositis,

G g 3

§ Est

§ Est autem motus hic, non utiq; sicuti palpitatio, aut convulsio, totus præter naturam, sed alio modo, nempe quo tremor est, igitur ipse quoque mixtus quodam modo ex causa, quæ præter naturam sit, & animalis virtute habeturque in hoc virtutis plus, quam in tremore. Imo verò (si fateri verum oportet) motus omnis insitæ est illius virtutis, quam nos *Excrettricem* & *Expultricem* appellamus. Tum 3. quia actio facultatis locomotivæ sensitivæ est libera, rigor verò non potest libere sisti: ergo facultatis expultricis naturalis, & non sensitivæ est.

§. II.

Carreiri, & Matamoros præfertur opinio.

Resolvendum: Quòd rigor est motus facultatis locomotivæ sensitivi gradus. Sic Carreirus, Matamoros, & alij ex recentioribus.

Probatur: Tum quia ex dictis constat; quòd formaliter rigor consistit in motu locali musculorum, qui fit à facultate locomotiva sensitivi gradus: Tum quia est motus, qui fit à facultate inhærente in musculis, qui sunt instrumentum, & organum facultatis locomotivæ gradus sensitivi: Tum quia fit ad expellendum humorem cognitum, & noxium, ratione cuius ipsa facultas concitatur ad expellendum ipsum humorem: ergo fit rigor à facultate sensitivi gradus locomotiva.

§. III.

Soluuntur Vallesij & aliorum fundamenta.

AD 1. respondetur: Tum 1. Quòd per expultricem facultatem intelligit Galenus, non eam quæ est gradus vegetativi, sed locomotivam sensitivi gradus, cuius motu expellitur humor à partibus. Tum 2. Quòd idem similiter in aliis locis citatis ex Galeno sentiendum. Tum 3. Quòd licet actio locomotivæ facultatis sit libera in statu naturali, & pro nutu appetitus fiat, dum læditur, & fit symptoma in actione læsa, ratione morbi impeditur, quòd appetitui obediat, idè enim dicitur læsa, alias enim si pro illius nutu posset operari, sana esset, & idè dum fit abolita, nullà ex parte operatur pro nutu appetitus; non quia non sit ex sua natura subdita illi, sed quia læditur, & fit impotens ad operandum, sic diminuta, diminutè obtemperatur illi, & quæ depravata est, tantum eo modo quo permittitur illi prout depravata est, ita in moralibus homo alteri obedire dicitur, si dum potest obediens est, licet dum impeditus est, non obediat.

Dices; Rigor est actio depravata: sed motus facultatis locomotivæ sensitivæ non est actio depravata: non ergo pertinet ad illam. Probatur minor. Motus facultatis locomotivæ sensitivæ tendit ad exclusionem obiecti cogniti, ut molestantis: sed exclusio obiecti molestantis non est actio depravata illius: ergo est naturalis.

Respondetur: Quòd est actio depravata, non quia expellit noxium, sed quia cum sit potentia subdita imperio voluntatis, depravatur, ut non possit libere ei obedire, cogitur enim operari potius, ut coacta à morbosa causa, quam ut obediens appetitui, & in hoc stat depravatio illius, in motusque nimietate.

A

RESOLUTIO VII.

Vtrum à debili facultate intensior fiat rigor.

§. I.

Ratio dubitandi ex apparente oppositione inter Galenum, & Avicennam proponitur.

AVicenna fen. 1. 4. tract. 2. capite 6. à vehementiori virtute fortiores provenire rigorem tenet. Et de causis vehementis rigoris est vehementia virtutis expulsiva in lacertis. Galenus oppositæ videtur adherere doctrinæ lib. 1. Methodi cap. 4. §. At concussio quidem ista succedit propter eorum, quæ feruntur, excrementorum, tum multitudinem, tum acrimoniam, tum impetus celeritatem, tum laborantis imbecillitatem: & lib. 2. de causis symptomat. cap. 5. §. Et quod corpus laborantis, &c. Tum 2. fauet Galeno, quòd rigor, cum symptoma sit, potius à debili, quam à fortiori & naturali facultate locomotiva debet fieri. Tum 3. quòd à fortiori locomotiva facultate potentius expellitur humor, defectu cuius deficit rigor: ergo rigor maior fiet à debili facultate locomotiva.

§. II.

CVallesij, Mercurialis, & Iuniorum opinio præfertur.

Resolvendum: Quòd à potentiori facultate locomotiva sensitiva, fit intensior, ac fortiori rigor. Sic tenet Valles lib. 5. Comrou. cap. 17. Mercurialis lib. 5. de febr. cap. 8. Mercatus tom. 2. lib. 6. de febr. cap. 1. disp. 8. Doctor Cyprianus de Maroja lib. de febr. Zacutus, & alij; licet differant in modo explicandi Galenum, à quibus & nos discedemus.

Probatur ex dictis: Rigor consistit in motu locali facultatis sensitivæ: sed ille motus fit perfectior, ac potentior, qui elicitur à facultate robusta: ergo quò robustior fuerit facultas locomotiva sensitivi gradus intensior fiet rigor.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD rationem dubitandi desumptam ex apparenti contradictione in Avicennæ & Galeni doctrina, respondent Authores variè: Nos dicimus; Quòd Avicenna loquitur de facultate locomotiva sensitivi gradus, à qua fortiori intensiorem sequi rigorem fatetur. Galenus verò intendit, quòd ab eadem facultate debili fiat maior rigor non secundum intensiorem, sed secundum durationem: quia cum non possit trudi humor à facultate debili breviter per metum intensum, expellitur paulatim per motum maiorem in extensione. Tum 2. Quòd licet actio diminuta, aut depravata à facultate potentiori non fiant, actio tamen depravata fit intensior à facultate magis robusta, ut irritata, vel malè disposita per morbum; ut apparet in delirio, quod fit intensius, & cum maiori duratione, dum facultas est robusta, & solet remitti propè mortem, dum facultas decidit. Tum 3. Quòd probat, quòd à potentiori facultate fit rigor minor in duratione, non autem in intensiorem in eo tempore, quo truditur.

RESOLVTIO VIII.

Quænam sit rigoris causa?

§. I.

Varia Authorum referuntur opiniones.

Paracelsus ad suum Microcosmum recurrit, ut tremoris adinueniat causam. Vanhelmont suæ deprauatæ imaginationis prodit foetum in rigoris inquirenda causa: supponit enim *tractatu de febr. capite 9.* quod nihil naturaliter mouetur à seipso, excepto Archæo, qui primus motor animantis est, & intendit per tremulos rigoris motus excutere molestantam causam, in quem finem, sicut aranea suos quatit casses, partes, ipse quatit corporis, & sicut qui luctu suspiciosus succubuit, aliquantisper quiescit, & anhelitum recuperat, perque moras vires refarcit; sic naturali ductu vniuoco Archæus in febribus sibi quietes per interualla imperat, ac demum resumptis viribus, & victo hoste, febrem nititur excutere, & tunc pars, qui insidet materia febrilis, primum se contrahit in rugas, quod sentitur facile in præcordiis, & consensu laborat venosum genus, & strictim se coarctat, contractis fibris obliquis: hæc fuit eius insania, quam alibi sibilandi rationem proposui: Spiritum enim admittit viuientem, intelligentem, imperantem, mouentem; & reliquas partes, in quibus rationalis anima inhæret, illi obsequentes, pro illius nutu sentientes, operantes, & intelligentes, & illius nutui omnino obedientes, sine aliqua sui libera actione.

Dogmatici verò, ut patet ex dictis, inter causas rigoris efficientes præsupponunt actionem Expultricis, & pro rigoris causa adscribunt facultatis locomotiuæ sensitiuæ gradus operationem, sed cum hæc operetur ut irritata ab humore, dissentiant in determinando, an potentiùs à crassiori, an à tenuiori humore irritetur: Inter Iuniores Mercurialis libro 5. de febr. cap. 8. Matamoros lib. 4. de febribus disput. 8. Veiga lib. 2. de differ. febrium, & Vega lib. 2. de febrium differentiis. c. 3. Brauus Salmanticensis lib. 1. de different febrium cap. 9. Mercatus tom. 2. lib. 5. de febribus. Dicunt quod licet ab humoribus viscidis, crassisque & à tenuioribus cōtingit excitari facultatem locomotiuam ad efficiendum rigorem, potentiùs tamen excitari à calidiori, ac tenuiori humore. Ratio huius est: Quia quod materia est tenuior, & calidior, magis irritat, & velocius mouetur per partes sentientes, sed concussio membrorum est maior, quod magis mouetur materia, & irritatur natura ad eius expulsionem: ergo ab illa intensior excitatur rigor.

§. II.

Auicenna & Auerroës eligitur opinio.

Resoluendum: Quod rigor fit efficienter à locomotiuâ facultate sensitiuâ gradus, & fit intensior, dum à crassiori fit causa. Sic sancit Auicenna, & tenet Auerroës.

Probatum Tum ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 2. cap. 6. §. Et de causis vehementis rigoris est vehementia virtutis expulsiuæ, & propter illud quantum est causa rigoris viscosior, est rigor vehementior. Tum ex Auerroë libro 3. collect. capite 2. §. Et medici dicunt, quod ille qui fit ab humoribus calidis, est fortior, quia humor est magis mordacior, & nos vidimus, quod fit contrarium

A huius. Tum quia agens densius, potentiùs agit adhuc cum remissiore qualitate, quàm tenuius cum intensiore, ut patet in flamma, aqua vitæ, & remissiore calore in ferro existente. Ex quo apparet, quod facultas irritans minus intensa in crasso humore valebit potentiùs irritare, quàm intensior in tenui bile. Tum quia facultas concutit partes, ut expellat materiam irritantem ab illis. Ex quo apparet, quod potentiùs agere debet ut expellat materiam, quæ difficiliùs moueri potest, ut apparet in reliquis moribus; potentiùs enim agit, dum intendit ponderosum lapidem pellere, quàm dum intendit trudere à se leue lignum: ergo intensior fit rigor, dum à crassiori causa irritatur facultas.

§. III.

Soluitur ratio dubitandi.

Ad rationem dubitandi responderetur: Quod facultas irritans licet sit intensior in bile tenui, quàm in crassiori alio humore, potest intensius irritare, quæ remissior est in materia crassa, quia densitas iuuat ad perfectiorem effectum producendum; vel quod licet remissior sit irritatio in humore crasso; quia grauat & impedit motum, cognoscitiua facultas discernit necessitatem maioris conatus ad eius expulsionem, & ideò insurgit maiori conatu, sicut insurgit dum intendit onus graue à se pellere, licet non cogatur irritatione, vehementiori conatu, ac motu illum pellit, quàm onus leue.

RESOLVTIO IX.

Quænam sit causa reditus febrium per circuitus?

§. I.

Status difficultatis proponitur.

Accessio, seu circuitus, typus, paroxysmus seu periodus superuenit intermittentibus febribus, ex eis enim adintegrantur: superuenire quæ receperunt Dogmatici ex Galeno libro 2. de differ. febrium capit. ult. ex triplici causa; mandante inquam parte, recipiente, & peccante humore. Pars mandans mittit dum robusta est, & ab humore irritatur. Pars recipiens recipit partem humoris, à qua fit accessio, quia debilis, & ipsum à se transmittere nequit. Humor irritat, quia quantitate, aut qualitate molestant est; & transmissus in partem debilem, à qua reici non potest, causat accessionem. Quam doctrinam videntur interturbare aliquæ Dogmaticorum obiectiones, quibus superuenit Paracelsi deliramentum de Microcosmo à se ficto, iuxta quod opinatur, quod fit febris in humore; quia sulphur & nitrum accenduntur, & in eorum accensione fit terræ motus, & tremor in homine, & subsequitur interpolata febris, quia interpolata fit accensio, interpolationis tamen causas non refert, sicut nec eas à quibus fit accensio. Recenter verò inaniconatu suis ineptiis contendit Vanhelmont hanc interturbare doctrinam, tract. de febribus capit. 3. ubi postquam, ut moris habet, impudicè fertur in Galenum, inuerecundè in Scholas, & inordinato obiectionum impetu adimplet caput, cum nihil somnium habuerit, nullum proponit modum, nullumque inuenit deliramentum ut solet, & ideò subterfugit difficultatē soluere, quā inaniter impugnat.

Primò, Inter Dogmaticos oppugnat Argenterius Galeni doctrinam: Tum 1. Quòd robur virtutis, cum sit secundum naturam, non potest poni inter causas accessionis febrilis: Tum 2. Quòd humor non solum valet quantitate, & qualitate, sed etiam malignitate irritare: Tum 3. Quòd debet fieri accessio ex causis, à quibus fiunt tumores, hi autem sine adductis causis fiunt, vt apparet in flatulentis, & scyrrhosis: Tum 4. Quòd aliqui morbi v.g. epileptica accessio, & colicus dolor periodicè repetunt sine motione humoris à partē in partem, solum per paulatinam congestionem: Tum 5. Quòd si particula inflammatur, repetit febris orta ex humore ibi contento, sine eo quòd ab alia parte mittatur.

Secundò: opponit Vanhelimont, quòd ex humoribus nulla est admittenda ratio, vt fiant circuitus: Tum 1. Quia supponit non dari: Tum 2. Quia saltem non datur humor ab aliis distinctus, à quo fiat Quintana, Septimana, & aliæ erraticæ febres, nec dimidiatus humor pro Semitertiana, nec duplex bilis pro duplici tertiana: Tum 3. Quia Causus ex putredine sanguinis deberet repetere de tertio in tertium, cum per putredinem sanguinis fiat bilis: Tum 4. Quia deberet esse ductor, à quo putridus humor moueretur ad focum putredinis: Tum 5. Quia non posset separari ab aliis humoribus, vt putresceret ab illis separatus, ab eo enim per totum vitæ decursum fieret eiusdem humoris separatio & febris: Tum 6. Quia si putresceret separatus humor pro accessione, putrescerent exiles venæ, in quibus est: ergo ex parte humorum nulla sumitur ratio, quare fiant circuitus.

Tertiò: Eidem deliramento insistit Vanhelimont; Tum 1. Quia si bilis v.g. præstaret pro circuitu materiam, quatenus putrescit in parte, vel à parte, siue venis extremis in quibus putrescit, fit putredo, & sic poterit ab eisdem putrefieri contentus sanguis; vel putrescit, quæ à propinquo sanguine trahitur ab illis venis, & tunc non est ratio, cur non attrahatur vnoquoque die; vel humor ille trahitur, dum cum sanguine putrescit, & ex hoc sequitur, quòd Intermitteus habeat eundem focum putredinis cum continua: Tum 2. Quia si humores deferri deberent ad partes pro efficiendo circuitu, deberent putridi ferri à mesenterio per iecur, & cor; quod non est admittendum: Tum 3. Quia in transitu per venas ad extremitates totum sanguinem coinquinaret: Tum 4. Quia vel fertur humor simul & totus pro accessione, & tunc febris continua; vel fertur per partes, & tunc dum mouetur accessio, & dum putrescit simul; cum sit maior labor dum mouetur, & fit pus, quam ipso facto: ergo ex parte humorum non datur circuituum causa.

§. II.

Accessionum proponuntur causæ.

Resoluendum: Quòd communes causæ à quibus Accessiones fiunt, sunt humor irritans, facultas robusta mittens, pars debilis recipiens. Sic tenet communis assensus Dogmaticorum.

Probatum: Fit accessio ex aliqua humorum portione, quæ accenditur de nouo, distincta ab aliis, quæ non putrescunt, aliàs continua & æqualis esset febrilis caloris intensio: ergo separatur ab illis in aliquem focum, in quo separata putrescat: sed ad separationem hanc requiritur facultas robusta mouens, dispositio in humore quia irritet, quam prius non irritabat facultatem, & pars in qua, quia debilis, recipiatur, non mittatur in aliam: ergo communes

A causæ accessionis sunt irritans humor, facultas robusta mittens, & debilis pars in qua recipitur, & putrescit ac alteratur.

§. III.

Cur accessiones redeant profertur?

Resoluendum: Quòd ab eisdem causis reditus Accessionum fit, dum altera eiusdem humoris pars acquirit irritantes qualitates.

Probatum: Similes causæ similes valent Accessiones efficere: sed quoties altera eiusdem humoris pars similis acquirat irritantes qualitates, remanent eadem causæ ad efficiendam nouam accessionem similem ei, quæ præcessit, scilicet pars robusta mandans, & pars debilis recipiens: ergo ab eis proueniet Accessionis similis reditus.

§. IV.

Soluuntur Vanhelimont, & Argenterij obiectiones.

Ad 1. Respondetur: Tum 1. Quòd facultas robusta licet naturaliter operetur, respectu partis in qua inhæret, à qua noxium humorem pellit, potest humorem pellere in partem, in qua humor præternaturaliter producat effectum; sicut locomotiva facultas sensitiua robusta proiciens lapidem, licet perfecta sit ad imprimendum impulsus in lapide, valet medio illo, morbum in alio, vel in alia parte causare: sistit enim naturalitas actionis in termino primario, non autem specificatur ab eis, quæ sequuntur ex eo. Tum 2. Quòd maligna qualitas comprehenditur sub qualitate. Tum 3. Quòd fit accessio à causis, à quibus fiunt tumores prouenientes ex humorum defluxu, & in his ponit paritatem Galenus. Tum 4. Quòd sicut humores aliquando fiunt ex defluxu humoris in partem, sic & plerumque fiunt Accessiones, & hæ fiunt à causis dictis, & de eis loquimur in Resolutione; aliàs verò fiunt ab humoribus per paulatinam congestionem aggregatis; & etiam, licet rarò, aliquæ erraticæ sic contingunt Accessionales febres, non autem quæ determinatum tempus habent pro Accessionibus, de quibus disputauimus. Tum 5. Quòd in particula inflammata, aut fit febris continua; aut si repetit, easdem habet causas.

Ad 2. Respondetur: Tum 1. Quòd demonstrauius dari humores. Tum 2. Quòd datur melancholia, ex cuius maiori, aut minori quantitate prolongantur Accessiones, sicut multiplicantur in tertiana ex duplicata bilis quantitate. Tum 3. Quòd sanguis etsi putridus semper retinetur intra vasa maiora, & idè fit continua febris: nec fit bilis donec sit in termino putridus; & tunc si bilis putrescat, fit tertiana. Tum 4. Quòd facultas expellens dum est robusta pellit humorem, & ducit in partes debiles. Tum 5. Quòd facultas expultrix separat humorem, qui molestat, quia fit tunc illius obiectum; dum autem qualitate, aut quantitate non irritat, non est obiectum illius; & idè non expellit illum semper. Tum 6. Quòd putrescit humor, & non venæ, nec reliqui humores illi commixti, quia ille solus habet dispositionem, vt putrescat.

Ad 3. Respondetur: Tum 1. Quòd bilis v.g. potest simul cum sanguine permanens putrefieri, sine eo quòd putrescat sanguis, dum apta est putrefieri, non autem sanguis; vel potest ferri ad aliam partem sine sanguine, quia ipsa sola irritat ad sui expulsionem, & non semper trahitur; quia non semper irritantes

antes habet qualitates. Tum 2. Quod est multiplex putredinis focus, ut diximus, & quod si iste sit in prima regione, refluunt humores per iecur, sicut contingit & in naturali statu, quod deferantur à iecore propter aliquos vsus. Tum 3. potius repurgantur venæ, dum vitiosi humores ab ipsis ad alias deferuntur partes. Tum 4. Quod fertur pars, quæ committere debet accessionem, & fit febris ab illa, dum putrescit, & ratione putredinis oritur ab ea præternaturalis calor.

RESOLVTIO X.

A quo proueniat circuituum determinata repetitio?

§. I.

Authorum examinantur placita.

Demonstrat experientia, unicuique febris humoralis ab alio humore à sanguine pendenti, suos esse determinatos circuitus: vnoquoque die febris pituitosa, tertioquoque biliosa, & quartoquoque melancholica: Sed unde hæc proueniat determinata accessionum periodicatio, adhuc sub lite manet.

Astrologi partim Lunæ humiditati, & viribus partim occultis; manifestisve aliquorum Astrorum viribus vim periodicè mouendi humores tribuunt; quos sequitur Conciliator *diff. 88.* Eos satis aperte conuellit Mercatus *tom. 2. lib. 3.* Mercurialis *lib. 5. de febribus* & latius Ioannes Picus Mirandulanus *lib. 3. in Astrologos.* Inter Arabes, Gentilis *in extranaganti*, Iacobus, Hugo, & Herculani formæ specificæ humorum periodicas tribuunt accessiones. Auerroës *lib. 4. collig. cap. 27.* eis subscribit; Alexander Aphrodisæus *lib. 2. Problem. q. 3.* cui Montanus adhæret, humoris quantitati irritandi in determinatis periodis tribuunt causalitatem. Veiga *lib. 2. de differ. febr.* naturæ doctæ sine doctore iudicat tribuendam esse efficientiam determinatas efficiendi periodos.

§. II.

Communis ex Galeno sancitur doctrina.

Resoluendum: Quod determinatus periodorum recursus in febribus fit à naturali vi expultrice, irritata ad humorum expulsionem à putredinali humorum qualitate periodicè superueniente illi ratione mixtionis unicuique propriæ. Sic deducitur ex Galeno *lib. 2. de differ. febr. cap. ultimo:* tenent Carreirus *in fen. 1. 4. tract. 2. cap. 1. disput. 3.* Matamoros *lib. 4. de febr. tract. 2. disp. 8.* Salmanticensis Brauo *lib. 2. de febr. cap. ult.* Vega *lib. 2. de differ. febr.* Valles *lib. 5. controuers. c. 25.* Maroja *lib. 3. de febr. q. 7.*

Probat: effectus determinato tempore prouenientes petunt aliquid, quod in illo tempore determinet causam efficientem ad operandum: sed causa mouens humores periodicè in determinato tempore operatur: ergo debet habere per quid determinetur. Sed id per quod determinatur, debet se habere ex parte obiecti tanquam quid superueniens in illo, eo tempore quo mouet illud: ergo superueniens putredinalis qualitas quæ irritat, est causa ex parte obiecti periodicè determinans motionem.

S E C T I O V.

De vsitatis febrium humoralium remediis.

ICTVS ratio, Chirurgia, & Pharmacia sunt communia instrumenta, quibus debellamus febres. Victus ratio, seu diæta plerumque sine aliis valet id consequi, ex Galeno *lib. de attenuante victu*; accipiturque ex eodem Galeno *lib. de humoribus, comm. 2. & libro 3. de Epidem. text. 9.* non solum pro cibi, aut potus exhibitione, sed pro vsu sex rerum non naturalium, quorum vsus, necessitatēve pro curandis febribus putridis laconicè dilucidabimus.

RESOLVTIO I.

Vtrum pro febribus curandis, victus ratio, Pharmacia, & Chirurgia sint ex vsu?

§. I.

Præticorum varia placita referuntur.

CFebribus putridis nullus morbus communior alter; curandi tamen ratio varia inter diuersarum sectarum Professores stetit. Prodicus, & Erodicus, ut notauit Hippocrates 6. *Epidem. comm. 3. text. 31.* ex eodemque obseruauit Celsus *libro 3. cap. 3.* multa fame, cursibus, & frictionibus tantum esse utendum pro febribus putridis curandis contendebant. Petronius verò referente Celso *lib. 3. capit. 9.* febre putrida laborantes cooperiebat pannis, intendens primò calorem, sitimque excitare, remittente accessione, potumque aquæ frigida propinabat, intendens sudorem & vomitum promouere, suillam offerebat postea cum vino, & iterum aquam cum sale decoquendo vomitum tentabat. Postea verò Asclepiades, Erasistratus, Themison & alij Methodici & Empirici, varias in præscribendis remediis febrium putridarum suscitauerunt sectas, Empirici amuletis herbis, & quibusdam subsusurratis verbis non febres, sed pecunias auferebant ab ægrotis. Methodici febres has sub morbis in adstrictione constituentes, multiplici laxantium utebantur sorte. Inter Moderniores, Archiatri, siue noui Impositores novos enim adinuenerunt modos curandi putridas febres: Paracelsus qui eas sub morbis tartari constituit, tartari contendit purgationem, relictisque aliis Dogmaticorum vsitatis remediis præscribit suum Febrifugium characteribus de verbis nil proferentibus conscriptum, quibus simulat aliquid adinuenisse quo vulgum deludat. Eius assecla Vanhelmont febrem constituens in substantia Archæum deturpate, omnia irridet Dogmaticorum remedia, Paracelsumque relinquit, nihil continens Febrifugium aliud offert, quod ne suas pendeat nugas, dicit requiri quod Deus concurret, ut illud perficiatur utile. Dogmatici aliqui, qui ex Commentario sapiunt, ex Commentario etiam contendunt febrium humoralium perficere curationem; & ut Manelphus notauit, prima die purgant leniente pharmaco, die altera & sequentibus sanguinem mittunt, postea syrupos exhibent, clysteres, cucurbitulas, scarificationes, post undecimam, vel decimamquartam diem exhibent

bent selectiūm pharmacum; si febris perdurat, iterum syropos exhibent attemperantes, ut iterum pharmacum exhibeant, nullam desumentes indicationem à virium mutatione, superuenientium accidentium, & temporis varietate, ætatum, regionum, temperierūve, aut consuetudinis diuersitate.

§. II.

Dogmaticorum præscribitur curatio.

Resoluendum: Quod victus ratio, Pharmacia, & Chirurgia sunt communissima genera, fontefque omnium remediorum, quibus febres humorales exterminantur, sic tenet Dictator, admittit Magister, tenet Princeps Arabum, omnesque admittunt horum Commentatores: docuit experientia; dictauit ratio.

Probatur: Febris humoralis est intemperies calida pendens ab humorum præsentia, & indicans sui ablationem per ea remedia, quibus tum causa, tum febris possunt auferri: sed causa auferitur per sanguinis missionem, dum pendet ab humore sanguini commixto, quæ desumitur à Chirurgia; vel per purgationem, dum pendet ab humore à sanguine separato, quæ desumitur à Pharmacia, & febris ipsa indicat sui ablationem per attemperantia remedia, quæ etiam à Pharmacia sumuntur; & ad naturæ conseruationem, quæ est morborum curatrix, requiritur victus ratio, sine qua nec vires valent subsistere, nec morbus diuinci; ergo in harum febrium curatione remedia desumuntur ex Chirurgia, Pharmacia, & victus ratione.

Secundò: conuincitur resolutionis doctrina ex eis quæ in subsequētibz tradentur.

§. III.

Quid dicendum ad opposita sentientes?

AD Innouatores, eosque qui discedunt à Dogmaticorum doctrina, Respondetur: quod conatus inanis gloriæ adipiscendæ stetit principium aliquibus, nec solum errandi, sed detestabiles proponendi doctrinas, humano generi perniciosissimas, & exitiales, quas Dogmatici ratione, & doctrina conati sunt euertere, licet non sint ex toto consecuti; sunt enim sæcula feracia diuersorum ingeniorum, quæ suis contendunt seducere plebem ineptiis, idque consequuntur, quia & ipsi omnia quæcunque placent, licet ineptissima, & vitæ infestissima, dum noua appareant, & sub prætextu occultorum remediorum sint proposita.

RESOLVTIO VI.

Vtrum aërem immutare liceat febrientibus?

§. I.

Proponitur difficultatis ratio, & status.

Victus ratio comprehendit aërem, motum & quietem, somnum & vigiliam, excreta & retenta, horum affectiones, cibum & potum, de quorum usu aliqua proponemus: de aëre plura diximus *part. 1. Resolut. medicar. disputat. 3.* & suprà agentes de Hecticæ curatione, vbi eius adduximus conditiones pro conseruanda sanitate, ex mente Galeni *12. meth. capite 15.* cui subscribit Paulus libro primo

capit. 49. à quo deduximus quod pro corrigendis intemperiebus aër eligendus pollens contrariis qualitatibus eis, quibus sumus intemperati, quas plerumque habemus in locis in quibus febrientes ægrotant: sæpè nonnisi in diuersa regione; inquam an debeant mutari putrida febre correpti? sub dubio manet.

Negant plerique Primò: quia febres humorales pleræque sunt morbi acuti; sed in acutis, & periculosis morbis non est mutandum solum: motus enim causâ vires tuerent, periretque æger.

Secundò: Pro febribus putridis curandis desideratur coctio, cum per illam humor reguletur; coctio enim est quæ facit cessare putredinem: Sed ex Aristotele *lib. 4. meteororum*, coctio quietem desiderat: ergo febre putrida laborantibus non conuenit motus.

Tertiò: Febrientem mutare à domo in domum, & in eadem domo à cubiculo in cubiculum, & in eodem cubiculo in diuersam illius partem, & in eadem parte, ab vna lecti parte in aliam sæpè timeamus: ergo non sunt mutandi febre putrida laborantes ab vno in alium locum.

§. II.

Communis doctrina tenenda proponitur.

Resoluendum: Quod aliquando conuenit in putridis febribus chronicis mutare solum, ceterumque quærere contrariis qualitatibus præditum. Sic sancit Galenus, receperunt Valeriola, Zacutus, Manelphus, Ioannes Baptista Cortes, communis Dogmaticorum assensus.

Probatur: Pro febribus curandis putridis, ac chronicis patrium solum cunctis salubre est ob naturalem in illud propensionem, natiuamque blanditiem, commodam temperiem, ac lætitiā, quæ vnicuique ex eo inest: ergo in his saltem solum mutandum pro febrium curatione. Patet antecedens: Tum ex eis quæ diximus *part. 1. Resolut. medicar. Resolut. 6.* Tum quia ut ait Cicero *lib. de Orator. & 2. de legibus*: *Nos patria delectat, cuius tanta est vis, ac tanta natura, ut Ithacam illam in asperrimis saxis tanquam nidulum affixam sapientissimus vir immortalitati anteponeret.* Tum inquit Idem in Catilinam 4. *Patria solum cum omnibus est carum, tum verò dulce, atque iucundum.*

Probatur Secundò, summi Dictatoris doctrina & autoritate libro 6. Epidemion sectio. 5. text. 20. §. *solum vertere in morbis longis conuenit*: & Galenus in commentario inquit: *Sive nauigans, siue terrestre iter faciens quispiam in alteram regionem migraverit, vel motus in itinere, aut navigatione, aut aëris mutatione proderit; & maxime cum in aërem contrariæ temperaturæ discesserit. Contrariam autem dico non solum, aëris propriæ ægrotantis regionis temperamento, sed etiam ipsi morbo; Nam si humidus morbus sit, in sicciorem aërem migrandum erit; si siccus, in humidiorē; si frigidus, in calidiorem; similiter si calidus sit morbus & siccus, ad humidiorē, & frigidiorē abeundum est.*

Dices: Quod ex Galeno non tam colligitur, quod sit æger mutandus in patrium solum, quam ab illo in aliud.

Respondetur: Quod fatemur, quod quandoque à patrio solo in aliud frigidius & humidius erunt mutandi febrientes, si nimia sit qualitatū contrarietas; sin minus patrius quærendus aër. Quia ut inquit Cicero *lib. Epistolarum familiarium epistola 27.* *Chari sunt parentes, chari liberi, familiares, propinqui:*

pinqui: sed omnes hos vincit Patria. Et ideo Auicenna fen. 4. 1. cap. 1. inquit: Et ex iis praterea quæ huic morbo medicationis sunt propinqua, est mutatio de terra in terram, & de aëre ad aërem. Mutatio enim de ciuitate in ciuitatem, de regione in regionem, recreat, delectat, vires reficit, &c. Quos effectus cum maximè præstet patria, maximè venit optanda, dum aliquo modo sua viuet temperie.

§. III.

Soluuntur quæ primò opponuntur rationes.

AD 1. responderetur: Quòd probat de acutis febribus, in quibus vires sunt debiles; non autem de chronicis, & in quibus subsistunt vires.

Ad 2. responderetur: Quòd si maior sit impedimentum ad humores concoquendos in contraria temperie soli, in quo habitamus, quàm in motu quo acquirimus oppositam, mutandus locus in eius acquisitionem.

Ad 3. responderetur: Quòd ne interturbetur coctio, & omninò labantur vires, renuimus ægros à loco in locum mutare in acutis febribus, in quibus præ nimia debilitate animo delinquant; non autem in chronicis, in quibus subsistunt vires.

RESOLVTIO III.

Vtrum localis motus sit exercitium vtile febre putrida laborantibus?

§. I.

Pars affirmatiua Antiquorum autoritate videtur fulciri.

Localem motum febrientibus vtilem videtur suaderi, Tum ex Oribasio, qui localem describit motum, & illius sic refert utilitates, lib. 1. synopsis. c. 2. *Exercitatio est vehemens motus, terminus vehementia est anhelitus ad frequentiore alteratio. Porro laboriosa exercitationes membra organica præparant, & robustiora ad actiones, & ad validissimam alimenti attractionem, promptissimamque alterationem, & meliorem appetitum, propter calorem excitatum reddunt, meatus purgant; & vehementi spiritus impetu excrementa pellunt: Sed his commodis indigent maximè laborantes humoralis Febre: ergo localis motus vtilis est illis.*

Secundò: In omni febre putrida patitur ventriculus, & redditur debilis pro chylo generando: sed exercitium locale motu factum conducit ad perficiendam coctionem, vt docet Celsus libro 3. de re medica cap. 2. §. *Prima eius curatio exercitatio est: Ergo localis motus est vtilis in febre putrida laborantibus.*

Tertiò: Quies torporem membrorum inducit, ignauiam fouet, socordiam parit, memoriam aufert, iudicium obrundit, corpus discolorat, humores crudos reddit, pororum meatus obstruit, defluxiones iuuat, vnde Poëta cecinit.

Cernis ut ignauum corrumpant oia corpus;

Vt capiant vitium ni moueantur aqua.

Ergo localis motus exercitium non est interdendum febre putrida laborantibus.

§. II.

Præfertur communis Dogmaticorum doctrina.

Resoluendum: Quòd in laborantibus febre putrida, præcipuè acuta, cohibendus est localis

A motus. Sic sanciuir Hippocrates aduersus Prodicum & receperunt omnes eius discipuli.

Probat: Ad coctionem desideratur quies; ex Aristotele lib. 4. meteor. sed putridæ cuiusvis febris curatio perficitur coctione, quæ facit cessare putredinem, ex Galeno lib. artis parua. Ergo in omni febre putrida cohiberi debet localis nimius motus.

Probat 2. in febre putrida acuta vires sunt debiles, & earum defectu coctiones perfici non possunt: sed eadem locali motu resoluuntur: ergo localis motus interdicens est.

Dices: Quòd in Chronicis febribus saltem vtilem esse localem motum concessimus resolutione antecedente.

Respondetur: Quòd aëris mutationem diximus esse vtilem, quæ si posset consequi sine locali motu, absque eo tentaremus illam. Sin minus localem intendimus motum, non propter se ipsum, sed propter termini acquisitionem: nisi moderatus quandoque esset vtilis in harum febrium declinatione.

§. III.

Soluuntur rationes primò posita.

AD 1. responderetur: Quòd traduntur utilitates localis motus tempore sanitatis, in quo subsistunt pro illo vires, & non impeditur putridorum humorum coctio.

Ad 2. responderetur: Quòd licet possit ventriculi subsequi corroboratio, renuunt exercitium vires, & interturbatur humorum coctio.

Ad 3. responderetur: Quòd proposita incommoda subsequuntur ex nimia quiete, tempore sanitatis; non verò ex ea quæ necessaria est tempore febris, in quo ratione motus localis putridi incalescerent humores.

RESOLVTIO IV.

Vtrum sanguinis missio sit vtile remedium pro febribus humoralibus?

§. I.

Pars negatiua suadet ex insomniis Vanhelmont.

VAnhelmont suis deliriis adhærens tractat. de febribus capit. 4. exterminare contendit sanguinis missionis remedium, à febrium humoralium medella. His fultus.

Primò: Remedium, quod non est indicatum, non debet exerceri, quia est medium, quod non debet poni, dum ex illo non speratur finis consequutio: sed sanguinis missio pro curatione febris humoralis non est indicata: ergo non debet exerceri. Probat minor: Tum 1. sanguinis missio non indicatur nisi à sanguinis plenitudine, at febris putrida non pendet à sanguinis plethora, sed ad humorum vitio acquisito vitione, aut putredine. Tum 2. Quia ex deiectionibus, & vomitibus apparet febres non pendere ex plethora, sed ex aliis humoribus à sanguine. Tum 3. Quia sanguis, qui generatur, continuò absumitur, & vertitur in substantiam viuentis, & multò magis absumitur, dum adest febris, à qua resoluitur. Tum 4. Quia in febre parum cibi absumitur, & ideo nec sanguis redundare potest, præcipuè cum hæc fiat plerumque ob inedia. Tum 5. Quia sicut apparet in febribus exsiccari vlcera, est conceden

concedendum plethoram posse absumi Tum 6. Quia sanguis nimietate nunquam potest nocere, cum sit animæ sedes, & virium, & nunquam noceat vires validas habere: ergo sanguinis missio pro curatione febris humoralis nunquam est indicata.

Secundò: sanguis intra venas nunquam est corruptus: ergo nunquam fit febris à sanguine, quæ indicet sanguinis missionem. Probatur antecedens. Tum 1. Quia febris si fieret à sanguine, vel dum est in statu naturali, & tunc non; cum bonum sit ex integra causa, si febris ex sanguine fieret, non esset naturalis: vel dum incipit putrefieri, & tunc iam definit esse sanguis, cum discedat à statu naturali. Tum 2. Quia si putresceret, pereret purgationem, à qua selectiue putridum trahatur; non autem sanguinis missionem, à qua euacuatur vtile, & pro nutritione necessarium. Tum 3. Quia cum fieri deberet febris à sanguine existente circa cor, extraheretur sanguis non corruptus existens in partibus externis, & relinqueretur sanguis corruptus, à quo febris penderet: ergo non est sanguis pro febribus curandis mittendus.

Si autem respondeas pro Dogmaticis: Quod licet ratione putredinis non sit indicata sanguinis missio, ea deberet exerceri attemperationis gratia.

Contra insurgit Vanhelmont contra hostem quem fingit, & contra fugam hanc, cui aliqui Medicinæ ignari adhærent; Tum 1. Quia nec ad refrigerandum inuenta est venæ sectio, sed ad euacuandum. Tum 2. Quia venæ sectio non potest refrigerare, nisi euacuando calidum innatum, quod nunquam est tentandum. Tum 3. Quia deberet sanguinis missione curari hectica, si esset remedium refrigerans, cum in hectica sit indicata refrigeratio. Tum 4. Quia venæ sectione non fit refrigeratio, donec exustus sit sanguis, & exemplis apparet ex sanguine sic exhausto potius ægrum perire, quàm refrigerari. Tum 5. Quia refrigeratio citius consequeretur, ægrum alterando niue, aut aëre frigido, quàm mittendo sanguinem: ergo nec ratione attemperationis indicata est sanguinis missio.

Tertiò: Si in febre humoralis esset mittendus sanguis, maximè quia id videtur deduci ex doctrina Hippocratis, qui in Athletis docet sanguinem esse mittendum: sed hoc non convincit; Tum 1. Quia in Athletis Hippocrates mittit sanguinem, non propter plenitudinem, sed ne vires suffocentur, aut venæ dehiscant, & reddantur pro luctis impotentes. Tum 2. Quia Hippocrates decernit naturam esse curatricem morborum; non autem sanguinis missionem. Tum 3. Quia licet in plethoricis mittendus esset sanguis, hoc non convincit in patientibus humoralem febrem non pendentem à plethora, ergo sanguinis missio non deberet exerceri in febribus putridis.

Quartò: Absque sanguinis missione natura humoralium febrium curationem aggreditur, ut apparet. Tum 1. In pluribus morbis: Tum 2. In crisis, in quibus plerumque sudore finiuntur febres, cui opponitur sanguinis missio, in contrariam regionem mouendo humores: Tum 3. Quia natura suis viribus vincit morbos: eas autem debilitat sanguinis missio: ergo nunquam ab arte exerceri debet sanguinis missio.

Quintò: Non est sanguis mittendus in principio, nec in augmento; quia febrilis calor debilis est: nec in statu, quia impeditur natura, & impediuntur Crises: nec in declinatione, quia iam morbus est victus: nec conuenit sanguinis missio in his omnibus temporibus, quia aut est naturalis sanguis; & debet retineri: aut est præternaturalis, & putridus;

& tunc non debet commoueri sanguinis missione: ne halitus putridi eleuentur ad cor: ergo nullo morbi tempore est mittendus sanguis in febribus.

Confirmatur: Si in aliqua febre esset utilis sanguinis missio, maximè in ea, quæ oritur ex inflammatione pleuræ, in pleuritide: sed adhuc in hac non est utilis; Tum 1. quia gloriatur Vanhelmont sine missione sanguinis omnes pleuriticos curasse. Tum 2. Quia dicitur à rustico pleuritidem curare, in viris, stercore iumentis; & in mulieribus, stercore Caballi diluto in Cereuisia, cum securitate in omnibus, & sine missione sanguinis: ergo hæc in febribus non admittenda.

§. II.

Sanguinis missionem utilem esse pro febribus curandis à nullo sana mentis denegandum.

Resoluendum: Quod infirmi cerebri est evidens indicium denegare missionem sanguinis non posse in febribus humoralibus esse utilem. Sic fateatur Dogmaticorum schola aduersus Chrysippum Gnidium, & aliquos eius sectatores, quorum deliramentum suscitauit Vanhelmont.

Probat euidenti euentu experientia, qua vulgares adhuc edocti sunt, tot hominum millia à morte liberatos fuisse, à grauissimisque febribus, & earum accidentibus sola sanguinis missione debite exercita.

Probatur ratione: Febris putrida, quæ est morbus magnus pendens à sanguinis vitio intra venas manentis, indicat sui curationem per remedium magnum, quod euacuet causam, à qua fouetur febris: sed hoc debet esse necessariò sanguinis missio: ergo est exercenda. Probatur minor. Remedium magnum, aut est sanguinis missio, aut purgatio: sed vitium quod non est cacoehymia in humoribus, non indicat purgationem, ut demonstrauius disput. de purgandi ratione: ergo debet exerceri sanguinis missio, quæ est remedium magnum, & est indicatum.

Responder Vanhelmont: Quod euacuabitur febris causa per sudorem.

Contra stat: Tum quod non conuenit sudori, nec alia critica euacuatio in principiis, dum exercetur sanguinis missio: Tum quod sudor non est apta euacuatio pro omnium febrium materia eradicanda: Tum quod sudorifica non sunt exhibenda, cum sint calida, in vigore febris, quando potius indicatur illius attemperatio: Tum quod sudor non est remedium magnum, nec destinatum pro succis secundæ regionis: Tum quia ex febrium curatione per sudorem Criticum, non convincitur, quo minus non deberent etiam exhiberi solutiva pharmaca, cum etiam soleant curari per criticas diarrhoeas, vel alias diuersas euacuationes: ergo ineptè contendit Vanhelmont, quod solis sudorificis deberet curari humoralis febris.

Probatur 3. Vanhelmont admittit, quod fit febris ex indignatione Archæi causa molestante: ergo si sanguis sua quantitate, aut mala dispositione irriter, indignabitur Archæus, & fiet febris ab illo: sed tali febris seu indignatio Archæi curabitur per ablationem sanguinis indignantis Archæum: ergo ad sanguinis Archæum indignantis ablationem exercenda est sanguinis missio.

§. III.

Soluantur delirantis Vanhelmont futes rationes.

AD 1. Responderetur: Quod ut à nobis demonstrabitur, sanguinis missio indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis, quantitate, qualitate, aut motu. Tum 2. Quod febres pendunt ex sanguine, aut ex aliis humoribus sanguini commixtis, dum ab eis indicatur sanguinis missio: si autem pendeant ab aliis humoribus à sanguine, & separatim ab eius commixtione, indicatur purgatio, ut dicemus *disputatione de purgandi ratione*. Tum 3. Quod licet sanguis deferuiat pro nutritione, & simul reliqui humores possunt ratione quantitatis, aut qualitatis permanere in ea copia, qua valeant alterati febrem committere. Tum 4. Quod licet paruo cibo utamur in febre, febris fouetur, vel ex humoribus prius genitis, vel ex eis quæ indebitè fiunt ex illis. Tum 5. Quod exsiccantur vlcera, in quibus redundat parum humorum; non autem humores qui affluunt in venis maiori copia, Tum 6. Quod licet sanguis moderatus est sedes animæ, omne tamen nimium vertitur in vitium, & est naturæ inimicum.

Ad 2. responderetur: Quod potest sanguis corrumpi intra venas: & licet non posset corrumpi, corrumpentur reliqui humores illi commixti, & ab illis indicaretur sanguinis missio. Et ad probationes dicimus, Tum 1. Quod dum febris fit à sanguine, non fit ab illo naturaliter se habente, nec dum est putridus in termino, sed dum manet in via corruptionis, & putrescit. Tum 2. Quod sanguis nunquam petit purgatione euacuari, sed reliqui humores: quia hæc indicatur ab humore cacochoymo, qui est humor à sanguinis commixtione separatus. Tum 3. Quod fit febris non solum à sanguine circa cor putrescente in quacunque corporis parte.

Ad 3. Responderetur: Tum 1. Quod Hippocrates mittit sanguinem in Athletis, non quia inepti redderentur sua multitudine ad luctam, cuius nulla est Medico cura; sed ut ipse sancit, quia habitus Athletarum periculosus, quia cum in melius progredi non possint, necesse est in deterius labi; & ne venæ rumpantur. Tum 2. Quod Hippocrates docet naturam esse morborum medicatricem, & etiam quod indiget artis auxiliis. Tum 3. Quod cum sanguinis missio indicetur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu sine plethora est indicata in febribus.

Ad 4. responderetur: Tum 1. Quod licet aliqui morbi leues non indigeant sanguinis missione; non probatur, quod non debeat exerceri, dum à morbo magno pendente ex vitio sanguinis indicatur. Tum 2. Quod licet per crises terminantur plures febres, ante ipsas debet exerceri sanguinis missio, ut leuata natura ex Gal. 9. *Methodi* quod concoqui est habile, concoquat, & excernat, quod petit excerni; nec nocet eorum motui, cum prius tempore fiat. Tum 3. Quod cum sarcina humorum debiles fiant vires, sanguinis missione deposita sarcinâ, roborantur.

Ad 5. responderetur: Quod in principio, & augmento, in quibus ob humorum copiam debiles sunt vires, exercetur sanguinis missio, antequam intensior fiat febris ex illis oriunda; & etiam in statu, dum nimia est copia humorum valens crises impedire, quia vires debilitat.

Ad Confirmationem responderetur: Tum 1. Quod omnes impostores similiter gloriantur de suis insomniis, ut rusticam plebem ad se trahant, quam

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

A suis fefellere technis. Tum 2. Quod licet Vanhelmont probauit experientia vsum stercoreis asini, & equi, & contendit suadere prodesse in pleuriticis, ipse impostor, & rustici discipulus parum habet fidei, ut conuincat tam absurdum remedium & à ratione alienum sufficere ad morbum, & morbi causam auferendam in pleuritide, quæ ab humorum fluxione in pleuram dependet, ut euidenti opinione omnium Authorum, & experientia comprobatur.

RESOLUTIO V.

Vtrum in omni putrida conueniat sanguinis missio?

§. I.

Galenî, ac communis Dogmaticorum refertur opinio.

INter Dogmaticos Galenus lib. 11. *Methodi cap. 15. Saluberrimum*, inquit, *autem, ut prædiximus, in febribus venam incidere, non continentibus modo, verum etiam in aliis omnibus quas putrescens humor concitat, ubi præsertim neque ætas, neque vires prohibent. Quam doctrinam ita strictè amplectitur Dominicus Montesiani quest. 17. Veiga 2. Methodi Lemos, Syliaticus, & alij, ut in omni febre quæ ex putrescente fit succo, ubi nec ætas, nec vires prohibent, sanguinem esse mittendum, siue pendeat à sanguine, siue ab aliis humoribus, etiam si non sint commixti sanguini. Matthæus Curtius in omni febre putrida sanguinem esse mittendum iudicat ex Galeni Decreto, si simul adsit plenitudo quoad vasa. Turinus Galenum tenet intelligendum de febribus putridis, quæ pendunt à sanguine, vel ab aliis humoribus reductis per coctionem ad sanguinis formam. Antonius Contugius, & Bernardinus Crispoltus, mittendum esse sanguinem in febre quacunque putrida contendunt, si pendeat ab humoribus sanguini commixtis forma, & specie. Lupeius vir sanè doctus, ut refert Mogius lib. de curandis febribus cap. 11. in ea sistit opinione, ut in febribus continentibus, sanguineis, & in biliosis continuis sit sanguis semper mittendus, & de illis veniat intelligendus Galen. 11. *Method. cap. 15.* sed quam improbabili ter loquatur iuxta mentem Galeni, patet ex contextu, qui superaddit: *Non continuis modo, verum & aliis omnibus, quas putrescens concitat humor.**

Erasistratus Aristotelis nepos, & vnus è pronepotibus Hippocratis iudicauit ipsum Hippocratem in ea steterisse sententia; Quod in nulla febre humoralis esset utilis sanguinis missio, etiam si humores, & humorales febres dari in corpore demonstrauerit; & hanc opinionem, ut refert Cardanus de cura morbi Regij cap. 12. lib. 4. his fultam reliquit. Tum 1. quia per venæ sectionem mouetur materia de loco in locum, & vnde mouetur, relinquuntur semina putredinis, & quod deducitur materia, etiam relinquitur putredo, & in transitu quidquid tangitur à putrido putrescit; vnde augetur putredo, & febris fit intensior. Tum 2. quia non conuenit febri intermittenti, quia ratione sanguinis missionis humor traheretur in venas, & faceret febrem continuam, nec conuenit febri continuæ pestilenti: nam motus humor pestilens, & intus ad cor delatus spiritus extingueret ratione deleteriæ qualitatis, nec in febribus continuis, quia aliquæ sunt lentæ pendentes ab humoribus in venis distantibus corde contentis, quæ

H h

fierent

fierent magnæ, & ardentes attractis humoribus, & commotis ad vasa maiora. Tum 3. quia natura debet sufficere pro coctione, ut vincatur febris, & ideo Hippocrates 2. Aphorism. 15. inquit, *ubi fames, laborandum non est*: cum igitur febris omnis exigat in ediam, ne augeatur causa morbifica, non debet superaddi sanguinis missio, cum qua ex toto vires debilitentur; nec sufficit, quod natura euacuationis ratione redditur potentior supra residuum: quia si æqualiter detrahitur de materia peccante, quantum superadditur de viribus, æqualitas remanet; & cum ulterius morbus, & symptomata vires deiciant, istæ inferiores debent remanere ad morbum, & cum in sequentibus phlebotomiis, cum vires iam sint debiliores, magis amittitur de virtute, quam euacuatur de causa, & sic in reliquis, & perit virtus. Tum 4. quia sanguis mittitur in febre, quia maligna, vel ratione putredinis, non quia maligna, quia consumptæ vires non valebunt resistere malignitati, nec ratione putredinis, quia putredo emendatur coctione, & cum coctio quietem desideret, si materia mouetur per phlebotomiam, non potest concoqui: ergo sanguinis missio nunquam debet exerceri pro curatione febris humoralis.

Secundò: Sanguinem non esse mittendum in febre putrida suaderi videtur, Tum 1. quia si esset in omni febre putrida mittendus sanguis, vel quia ab illa ut tali, cum in calore consistat, ex Gal. 1. *Methodi*, febrium omnium, quæ febres sunt, proprium remedium est refrigeratio, & eadem ratione hæctica, & diaria peterent sanguinis missionem; nec ratione putredinis, aliàs in putridis diariis, & hæcticis esset mittendus sanguis. Tum 2. febres syncopales, & aliæ ortæ ex crudis humoribus, vel in venis, vel in ventriculo putridis non ferunt sanguinis missionem, sine ægri perniciæ. Tum 3. febres putridæ oriuntur ratione multitudinis, crassitudinis, lentoris, obstructionis, retentionis prohibita, aut putredinis, quæ excepta multitudine potius prohibent, quam indicant missionem sanguinis. Tum 4. quia Gal. *lib. constitut. artis medica*, docet plenitudinem deponendam sanguinis missione; reliquos humores purgatione: ergo non debet in omni febre putrida sanguinis missio exerceri.

Tertiò: Febres ortæ ex bile turgente sunt putridæ: sed in his docet Hippocrates medicari eadem die: ergo non est sanguis mittendus in omni febre putrida.

Quartò: In febribus putridis ortis ex pituita hydropicorum putrida non mittimus sanguinem; imò statim nulla expectata coctione purgamus: ergo non est sanguis mittendus in omni febre putrida.

§. II.

Montesiani, Veiga, Syluatici & Lemosij opinio conuellitur.

Resoluendum: Quod licet non sit plenitudo in febribus putridis, conuenit sanguinis missio. Sic tenet Carreirus, Marcus Antonius Montesianus, & Cerdanus.

Probat, tum ex Galeno *lib. 4. Methodi capite 6. §. Quod & si redundantis succi concursus non adsit, ad ipsam sanguinis missionem interdum est confugiendum.* Tum libro 8. *Methodi* ubi sanguinem esse mittendum docet, etsi plenitudinis signa non adsint. Tum ex Cornelio Celso *lib. 2. cap. 10. §. At si vel copia sui male habet, vel corrupta est, nullo modo melius succurritur quàm scilicet sanguinis missione.* Tum ex Auicenna *fen. 1. 4. c. de Phlebotomia. §. & una duarum debet phlebotomari.*

A Probat 2. Dum humor committens febrem est sanguini commixtus, indicat sui euacuationem quatenus dependet ab eo morbus magnus, sed non per purgationem. Tum ex Auicenna *fen. 1. lib. 4. tract. 2. c. 7. §. Quod si fuerit fortis, & fuerit illud quod vincit sanguis, aut cum humore quem vincit sanguis tunc phlebotomia est magis conueniens.* Tum quia indicatur euacuatio, & non per purgationem, cum humor sanguini commixtus non sit caco-chymus, sed pars sanguinis illum vitians, ab illo indicatur sanguinis missio.

B Probat 3. Sanguinis missio indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis, per cuius ablationem aufertur morbus, qui ab eo pendeat: sed morbus magnus ortus ex sanguine non solum potest pendere ab eius plenitudine, sed ab eius motu in aliquam partem, vel ab eius vitio ob humorem peccantem in quali, qui sit sanguini commixtus: ergo non solum indicatur sanguinis missio in febribus ratione plenitudinis, sed ratione humorum à quibus dependet febris, prout sunt sanguini commixti.

§. III.

Aperitur Galeni doctrina.

Resoluendum: Quod in quacunque febre putrida pendente ex humoribus non caco-chymis, est indicata sanguinis missio: Sic tenet Ioannes Mogius *Raphaël lib. de curand. febr. put. à per sanguin. mission. c. 11.*

C Probat 1. In quolibet morbo magno pendente ex humoribus, sumpta indicatione à causa, indicatur remedium magnum scilicet sanguinis missio, aut purgatio, per quod euacuentur humores: sed febris humoralis est morbus magnus pendens ex humoribus: ergo sumpta indicatione à causa, indicatur remedium magnum quod sit sanguinis missio, aut purgatio: sed in febre pendente ex humore caco-chymo sola purgatio indicatur, ut demonstrauimus *disp. de purgandi ratione*: Ergo à quacunque febre humoralis pendente ab humore non caco-chymo indicatur sanguinis missio.

D Probat 2. Sicut ab humore caco-chymo separato à sanguinis commixtione indicatur purgatio; ita à sanguine vitiatum in quanto, aut quali indicatur sanguinis missio: sed febris pendens ab humore non caco-chymo pendet vel ab ipso sanguine, vel ab alio humore illi commixto, ipsumque vitiantem: ergo in omni febre pendente ab humore non caco-chymo indicata est sanguinis missio.

E Probat 3. Si ab humore quocumque siue commixto sanguini, siue non commixto, à quo dependet febris, indicaretur sanguinis missio, ut intendunt Montesianus, & plerique; nulla esset ratio in febribus, cur potius esset sanguis mittendus, quam purgandus: sed in eisdem febribus pendentibus ab eodem humore diuerso modo se habente, sanguinis mittendi, & purgandi indicationem sumimus: ergo propter diuersum modum se habendi ita ut ab illo, commixto sanguini, quia pars est sanguinariæ massæ, indicatur sanguinis missio; ab eodem verò separato à sanguinis commixtione, quia sit caco-chymus, & obiectum facultatis expellentis, indicatur purgatio.

§. IV.

Soluuntur Erasistrati, & aliorum oppugnantes rationes.

Ad 1. Respondetur: Asclepiadem non potuisse ex Hipp. sententia suam deducere opinionem; cum nostram doctrinam deducamus ex illo *lib. 4. de*

distu in acutis text. 19. & ex communi illius praxi A restituiamus, purgationem nulla ex parte esse utile re-
in lib. Epidem. Unde od rationes pro eius opinione
 dicimus. Tum 1. Quod per venæ sectionem non mo-
 uetur materia nisi per venas, in quibus reliqui hu-
 mores licet sint commixti humori putrescenti, nec
 ante motionem, nec post illam putrescunt; quia ha-
 bent substantiæ modum perfectum, & non sunt dis-
 positi ad putredinem; Actus verò actiuorum, ex
 Aristotele non fiunt nisi circa subiectum bene dis-
 positum. Tum 2. Quod conuenit sanguinis missio
 ratione causæ antecedentis, quæ est sanguini com-
 mixta, & antequam separaretur portio humoris pec-
 cantis à qua futura est accessio, & conuenit feбри
 continuæ etiam si sit maligna, aut pestilens, quate-
 nus per venæ sectionem euacuatur pars materiæ, à
 qua dependet malignitas, & per ventilationem im-
 peditur putredo, ratione cuius pullulat, nec humo-
 res malignitatem recipiunt per motum ob rationes
 nuper dictas. Tum 3. Quod, vt inquit Galenus, natu-
 ra leuatâ per sanguinis missionem redditur poten-
 tior, vt concoquat, quod concoqui est habile, & ex-
 cernat quod petit excerni: & licet vires aliquo modo
 debilitentur, comparatiuè ad minorem portionem
 causæ, quæ remanet vincenda, superiores redduntur:
 Præterquam quod licet calor naturalis pendens à
 spiritibus, ratione euacuationis minuatur calor na-
 tiuus partium, qui grauatus humore erat remissus,
 exoneratus ab eo, quo veluti sarcina opprimebatur,
 vt inquit Galenus, intensior redditur, & potens,
 quod reliquum est vincere, sine eo quod remittatur; vt
 sua cauillatione intendit Cardanus suadere. Tum 4.
 Quod sanguis mittitur in febre, non quia maligna,
 nec ratione putredinis, à malignitate enim indican-
 tur alexipharmaca; propter putredinem intendimus
 coctionem, quæ facit illam cessare; sed indicatur à
 causa febris, quatenus ab illa pendet morbus ma-
 gnus, & ideo indicat sui euacuationem per magnum
 remedium.

Ad 2. Respondetur: Tum 1. Quod mittimus san-
 guinem in febre putrida, quia est morbus magnus
 pendens ex vitio sanguinis in Quali, quatenus pen-
 det ab humore peccante in Quali, commixto san-
 guini. Tum 2. In febribus, in quibus humores sunt
 cacochymi, non est indicata sanguinis missio, & in
 aliis febribus, in quibus est indicata, potest ratione
 accidentium contra indicantiū non exerceri Tum 3.
 Quod non indicatur sanguinis missio à causis, à qui-
 bus prouenit putredo; sed ab humoribus, in quibus
 sit, prout sunt sanguini commixti: Tum 4. Quod
 Galenus docet reliquos humores à sanguine purgan-
 dos esse, dum separantur ab eius commixtione, &
 sunt cacochymi.

Ad 3. Respondetur: Quod in febribus pendentibus
 ab humoribus turgentibus est purgandum, quia sunt
 cacochymi, & separati à commixtione sanguinis.

Ad 4. Respondetur: Quod in hydrope generatur
 pituita cacochyma, & separata à sanguinis mixtio-
 ne, & ideo siue adsit febris, siue non adsit, purga-
 mus in illa, dum pituita redundat magna copia: dum
 verò parua est eius copia, & sanguini commixta,
 sanguinem mittimus.

RESOLVTIO VI.

Vtrum purgatio sit utilis pro febriū curatione?

§. I.

Vanhelmont tuetur partem negativam.

S Vā deductus insaniā Vanhelmont tract. de febr.
Scapit. 5. contendit, vt in libro de purgandi rationes
Brano Resol. Medic. Pars III.

restituiamus, purgationem nulla ex parte esse utile re-
 medium, nec pro febribus humoralibus, nec pro
 aliis curandis morbis: quod insomnium variis irre-
 ritus ineptiis, vt solet, intendit suadere.

Primò: Tum quia omnia pharmaca purgantia
 sunt violentissimæ naturæ; & quæ ideo à Dogmati-
 cis dicuntur indigere correctione. Tum 2. quia li-
 cèt dicantur corrigi, venenosas non amittunt vi-
 res, violentamque naturam quā pollebant; quod
 conantur celare Dogmatici, imponendo illis di-
 uersa nomina: ideo Scamoneam vocant Diagri-
 dum. Tum 3. Quia veritate coacti fatentur ipsi,
 quod omnia quæ exhibitio pharmaco eueniunt, sunt
 potius opus fortunæ, quàm pharmaci. Tum 4. quia
 fatentur similiter, quod omnia solutiua pharmaca
 habent inclusum virus, solamque Aloë inculpa-
 tam remanere fatentur: ergo vsus horum purgan-
 tium medicamentorum pro febribus curandis non
 potest esse utilis.

Secundò: Medicamenta ex quibus potest subse-
 qui mors, non sunt exhibenda pro dubia salute:
 sed ex exhibitione pharmaci purgantis potest mors
 subsequi: ergo nunquam sunt exhibenda. Proba-
 tur minor à Vanhelmont, quibusdam relatis expe-
 rientiis. Tum 1. quia vir iudiciosus Senatus Bra-
 bantici, qui ob custodiendum sanitatem pillulam
 ex aloë assumpserat, cui cum non responderet effe-
 ctus, consilio alterius Medici sumpsit pillulas ma-
 iales, quibus periit, qui prius esset sanus. Tum 2.
 quia ipse Vanhelmont scabie affectus, apozemate
 & pillulis sæpius acceptis non sentiens morbi le-
 uamen ob nimiam subsequutam euacuationem,
 cum prius sanus, alacer, integris viribus, leuis in
 saltu, & cursu esset, reductus fuit in maciem, tre-
 mebant genua, genæ collapsæ, vox rauca fuit, quæ
 omnia ex purgatione subsequuta sunt. Tum 3. quia
 ipsa materia euacuata suo foetore demonstrat, quod
 vi pharmaci exhibitæ in putrilaginem vertitur vi-
 uentis substantia: ergo ratione illius potest subsequi
 mors.

Tertiò: Si esset utilis purgatio pro curandis fe-
 bribus, ideo quia per illam euacuatur materia, ex
 qua dependent febres, vt fatentur Dogmatici: sed
 suppositio est falsa; Tum 1. quia est alienum à ra-
 tione admittere humores intra corpus, à quibus de-
 pendeat febris, & ex quarum ablatione posset au-
 ferri. Tum 2. quia à pharmacis non attrahuntur hu-
 mores, quia quod attrahitur ad foetidum, humores
 à Dogmaticis admittuntur tanquam substantia per-
 fecta, & utilis pro partium nutritione. Tum 3. quia
 vt curaretur febris v.g. biliosa, solum deberet pur-
 gatione attrahi bilis, à qua dependet; at verò per
 pharmacum tanta copia attrahitur, vt nec pro ea suf-
 ficerent omnes humores; nec plerumque maior
 pars substantiæ totius corporis. Tum 3. quia si hu-
 mor peccans pharmaco educeretur, cessaret fe-
 bris, quam post plures purgationes permanere, &
 vino intendi videmus. Tum 5. quia pharmaca qui-
 bus perficitur curatio non operantur vi trahente
 educendo determinatum humorem, aliàs vnum de-
 terminatum attraherent, & non posset subsequi
 superpurgatio. Tum 6. quia non purgant trahen-
 do humores; sed vi deleteria aliquando cruorem,
 & corporis partes, aliàs non obrunderetur earum
 actio exhibitione theriacæ, & medicamenti alexi-
 pharmaci: ergo purgatio non est utilis pro febribus
 curandis.

§. II.

Dogmaticorum doctrina sancitur.

Resoluendum: Quodd purgatio est utile remedium pro febribus humoralibus curandis. Sic tenet vniuersa schola Dogmaticorum, admittebant Methodici, nec omnino discedit Paracelsus, qui licet humores non admittat, purgatione vitur pro febribus, quas dicit pendere à tartaro.

Probatam, ac demonstratam reliquimus hanc doctrinam *disp. de purgandi ratione, sect. 3. resol. 1 §. 2.* ratione, & experientia, & communi assensu Philosophorum, & Medicorum omnium. Ratione; Quia Vanhelfmont non potest negare, quodd Medicus qui rationalis, ratione vtens debet imitari naturam recte operantem: sed natura dum potens est, & apta recte operari, sæpe in crisi per ventrem euacuat substantiam, à qua dependet febris, & cuius euacuatione statim cessat febris, & subsequitur sanitas: ergo dum ipsa impotens est operari, debet à Medico iuari ad similem euacuationem vi pharmaci solutiui.

Dices: Quodd Vanhelfmont non admittit dari humorem, à quo pendeat febris, & qui possit pharmaco euacuari.

Contra: Vanhelfmont admittit, quodd datur intra corpus, & in prima regione sanies, à qua deturpatur Archæus, in quo ponit febris rationem: sed ablata sanie, cessat Archæi deturpatione: ergo vt hæc euacuetur, & curetur Archæi deturpatione, debet admittere purgationem esse utilem.

Probatum 2. Si esset inutilis purgatio, maximè quia præterquam quodd nulli sunt humores euacuandi vi pharmaci ex viuientis substantia, putrilagine dissoluta, generatur materia, quæ expellitur per purgationem: sed ante pharmaci exhibitionem remanet hæc substantia intra corpus, cum eadem extrahatur per sanguinis missionem, vomitibus, per secessum, aut in principiis accessionum; & in euacuationibus crisi factis visu percipitur: ergo ad hanc euacuandam substantiam redundantem in corpore ante pharmaci exhibitionem, à qua dum redundat fouetur febris, & dum euacuatur, remittitur, necessaria est purgatio.

Probatum 3. experientia ex tot millibus hominum, quos nullus non expertus est per tot sæcula à morbis, & vehementissimis accidentibus, & ab imminente morte liberatos esse purgatione.

Probatum 4. ex communi assensu tot Philosophorum, & Medicorum, qui per tot annorum curricula hanc veritatem experti sunt, & tot sanctorum Patrum, ac Pontificum, qui cum Dogmatica fuerint Medicinæ professores, hoc etiam remedium in eius usu admiserunt, quibus, si inutile, & noxium foret hominum saluti, esset potius rebellandum, quàm deliranti Vanhelfmont, qui vnus omnibus Philosophis, Medicis, sanctisque Medicinæ Professoribus anteponi impia inuerecundia conatur.

§. III.

Diluuntur deliramenta Vanhelfmont.

AD 1. Respondetur: Tum 1. Quodd solutiua pharmaca correctæ, & in moderata quantitate exhibita profunt pro humorum euacuatione sine sensibili nota. Tum 2. Quodd correctæ fiunt aptæ, vt exhibeantur sine sensibili noxa; & idèd insigniuntur diuersis nominibus, vt distinguantur à se ipsis non correctis, & quando sunt inutilia. Tum 3. quodd si semel exhibeatur pharmacum, cum nec detineri, nec

A ulterius corrigi possit à Medico, quæ ab illo fiunt, dicuntur opus fortunæ, quia operantur iuxta fortunam, quam habuit æger in eligendo Medico, qui caluit occasionem, virtutem, quantitatem, & modum vtendi illo. Tum 4. quodd fatentur Dogmatici quodd omnia pharmaca solutiua sunt venenosa, vel deleteria vi prædita, quam docent corrigere; vel sua quantitate, quam docent determinare.

Ad 2. respondetur: Quodd pharmaci exhibitione non potest subsequi mors, nisi ob inscitiam exhibentis, quam Hippocrates turpem vocat calamitatem *lib. de purgantibus medicam.* & ad exempla adducta dicimus, Tum 1. quodd iudiciosus vir non perit ob exhibitum pharmacum, sed ob indebitum usum illius; vel quia sanus, quia Hippocrates prohibet solutiua pharmaca exhibere corporibus sanis, vel ratione nimie quantitatis, nec Medici ignorantia debent infamari remedia, quæ aliis fuere præsidio. Tum 2. quodd potuit etiam Vanhelfmont assumere maiorem pharmaci solutiui quantitatem, quam quæ illi erat præscripta: licet miror, si Deus illi reuelauit pro aliis curandis Medicinam, vt inuerecundè ipse scribit, cur non simul reuelauit absq; purgatione remedium, quo se liberaret à scabiè: Tum 3. quodd euacuata materia demonstrat, quodd cum pertranseat per intestina, in quibus sunt putrida excrementa, ipsaq; conturbet, & secum attrahat; ipsa etiam debet fieri fætida: quodd non contingit dum eadem euacuatur sanguinis missione, aut vomitu.

Ad 3. Respondetur, non inuolidari rationem Dogmaticorum ob deliramenta Vanhelfmont, quæ nihil suadent: ad quæ dicimus, Tum 1. quodd iam demonstrauimus, in quot feratur deliria Vanhelfmont, dum contendit suadere non dari in corpore humores: Tum 2. quodd licet humores naturales sint absque fœtore, humores præternaturales simul cum excrementis commixti per ventrem debent esse fœtidi: Tum 3. quodd si pharmacum in debita quantitate exhibetur, solus humor peccans, quem selectione respicit, attrahitur: si verò nimia copia detur, subsequitur superpurgatio, carniūque, ac humiditatum, quæ sunt in toto corpore, colliquatio, & attractio, & idèd magna subsequitur euacuatae materiae copia: Tum 4. quodd si humor est coctus, & à consortio sanguinis separatus, totus simul attrahitur & cessat febris; sin minus pars illius attrahitur, & ab eo qui relinquitur fouetur febris post purgationem: Tum 5. quodd si pharmacum in debita quantitate exhibitum, vnum attrahit determinatum humorem; si autem quantitate excedat, simul reliquos conturbat, eis immiscetur, & naturam irritat ad eorum expulsionem, quæ tandem subsequitur, potius, rectrice vi debilitata, perficitur, quàm ope alterius mouentis: Tum 6. quodd theriaca potest impedire vim solutiui pharmaci, quodd quia in nimia quantitate exhibitum solet vi deleteria, & trahente operari, quatenus alexiteria vi deleteriam reprimit, & vi restringente retinet attrahentem, debite tamen exhibitum, neutra ex his luxuriat, nec nocet.

RESOLVTIO VII.

Vtrum clysterium vsus sit utilis pro febrium curatione.

§. I.

Pars negatiua ex Vanhelfmont suadetur.

Contendit Vanhelfmont *tract. de febrib. cap. 7.* suadere clysteres non posse esse utiles pro febribus curandis his deliramentis correptis.

Primò:

Primò : Tum quia hoc remedium non est ratione inuentum , sed belluinum , & vt fatentur Dogmatici , ab aue Ibis edoctum. Tum 2. quia clysteris materia , cum sit peregrina intestino magis est illi molesta & ingrata , quàm excrementa , quibus fruitur voluptuosa fructione , & idè non molestatur ab illis , sed à materia incocta , quæ hostilis. Tum 3. quia materia incocta per clysterem non potest prodesse , nisi feratur per intestina : sed non fertur ad Ileon , quia licet intendatur iniici 18. vnciæ , pars relinquitur in tubo , pars foris elabatur , pars relinquitur in principio recti intestini : ergo non possunt clysteres esse vtiles pro febrium curatione.

Secundò : Tum quia si laxans sit clyster , debet superaddi solutiuum pharmacum , quod cum sit venenosum , nunquam potest esse vtile ; imò semper odiosum est in corpus venenum intromittere. Tum 2. quia laxatiua medicamenta resoluunt mesenterij cruorem , qui maximè in illo est vtilis. Tum 3. quia nihil attrahunt clysteres de materia , à qua fouetur febris , cum non perueniant ad loca , in quibus manet materia , ex qua fit febris. Tum 4. quia solutiua per clysterem iniecta sugunt cruorem repertum in venis manentibus in intestinis. Tum 5. quia est consilium veterum abstinere à quibuscunque solutiuis pharmacis : ergo clysterum vsus nullo modo pro febribus curandis potest esse vtilis.

Tertio : Si vtilis esset clyster in febribus , maximè quia tarda redditur aluus , & debet concitari : sed hæc ratio non conuincit : Tum 1. quia cum retentio proueniat à febre , non proritanda aluus , sed febris , à qua fit tardior , est curanda : Tum 2. quia docet experientia facilius morbos curari , & vitam protrahi sine clysterium vsu in Campensibus , Aduenensibus , Asurranis , & aliis quibus incognitus fuit clysterium vsus , quibus idè vita maximè prolongatur : ergo clysteres pro febribus non possunt esse vtiles.

Quarto : Si aliqui in febribus deberent admitti clysteres , maximè illi qui iniiciuntur ex nutriente substantia pro reparandis viribus , quæ ab ipsa febre debilitantur : sed isti etiam clysteres sunt inutiles & noxij , Tum 1. quia iuscula iniecta , vel alia quæcunque substantia immiscetur excrementis , ab eisque conspurcatur , & redditur nutritioni inutilis : Tum 2. quia cum sine eo quoddà à ventriculo coquatur chylus , nihil nutriat ; nec potest quoddà clystere iniicitur nutrire , cum non feratur ad ventriculum : Tum 3. quia clysteres non iniiciuntur ob aliquem vsu , sed quia in scholis didicerunt clysteres iniiciendos , & vt oues Medici sequantur antecedentium gregem : ergo clysteres nutrientes pro febribus curandis etiam non sunt vtiles.

§. II.

Clysteriorum vsu necessarium sancimus pro febribus curandis , & aliis morbis.

Resoluendum : Quoddà Parabolanus Vanhelmont , dum negat clysterium vsu vtilem pro febribus , quam maximè patefacit sua deliria : sic deducitur ex omnibus Medicinæ sectatoribus. Empyrici enim , Methodici , & Dogmatici vnanimi assensu clysterium vsu approbant , nec in hoc remedio discessit ab his scholis Paracelsus , cuius fuit alumnus Vanhelmont , licet discedens sæpè dum suis cogitur deliriis magis à vera deuicare Philosophia , quàm discessit eius Præceptor.

Clysteres , enema , seu infusiones , & immissiones , vt inquit Celsus libro 1. capite 22. pro eodem vsurpantur ; sed clysteres in latiori significatione

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

Asumitur pro iniectione substantiæ liquidæ in aliquam corporis partem ; à qua solet diuersam accipere nomenclaturam ; & idè alij clysteres dicuntur Auriculares , seu otenchytæ , qui in aures iniiciuntur ; alij in vesicam , & dicuntur Siphones , siue catheteres ; alij in vterum , & dicuntur Metrenchytæ ; alij in intestina , & propriè dicuntur Clysteres , quorum sunt etiam variæ differentiæ ; nam alij sunt emollientes , qui emolliunt excrementa ; alij anodynij , quibus infunditur materia ad dolorem demulcendum ; alij carminatiui , quibus iniicitur materia apta ad flatu resoluendos ; alij dicuntur solutiui , in quibus superaddimus pharmaca solutiua selectiua ; alij sunt nutrientes per quos iniicimus iura , ouorum vitellos , & alia ex quibus valeat corpus nutriri , & de his vltimis procedit Resolutio contra Vanhelmont.

Probat 1. Ex communi assensu omnium Medicorum , quorum cerebrum non euerit delirium , & continua experientia , non solum Medicis , & Philosophis viris , sed & rusticis nota , quæ cunctis demonstrat securitatem , vtilitatemque huius remedij , & in febribus , & in aliis morbis curandis : ergo vnus Vanhelmontis , inter tot Viros & tantos , singularis , & fundamentis vacua opinio quam maximè demonstrat & patefacit sua deliria.

CProbat 2. Ea negare vtilia esse remedia , quæ naturali instinctu sunt alicui animali indita pro vitæ conseruatione , amentem demonstrat negantis capacitatem : sed clysteres referente Plinio , & annuente Vanhelmont , aui Ibis sunt naturali instinctu cogniti tanquam necessarij ad vitæ conseruationem , & ab illa in similem vsu ad hominum salutem adquirendam sunt translati : ergo earum negare vtilitatem satis demonstrat cerebri vacuitatem.

Probat 3. Vanhelmont fatetur , quoddà febris , quam ipse vocat Archæi deturpationem , prouenit à sanie redundante in ventriculo , intestinis , & tota prima regione : sed clysteres emollientes & solutiui hanc sanie euacuauit , cuius experientiam ipse , vtrunque deliret , negare non potest : ergo vtilitatem clysterium negare pro febribus curandis satis demonstrat sui cerebri debilitatem.

DProbat 4. Medicus debet esse imitator naturæ , in eis quæ rectè operatur , vt tenetur fateri quicumque ebrius , aut delirans à ratione non recedat : sed natura intra statum naturalem , & dum ex proprio instituto operatur , contendit ab intestinis pellere excrementa bilem commouendo per illa , vt sopitam excitet facultatem ad eorum expulsionem : ergo Medicus dum natura non sufficit debet naturam irritare ad similem expulsionem , iniiciendo per clysteres materiam , per quam excitetur

E facultas.

§. III.

Inanes Vanhelmont conatus diluuntur.

AD primum responderetur : Tum 1. Quoddà hoc remedium fuit naturæ instinctu , vt vtile , ab animalibus cognitum , & ab hominibus ratione vsurpatum , & in similes vsus pro eorum vsu translatus. Tum 2. Quoddà non iniiciuntur solutiui clysteres , vt iniecti non sentiantur , sed vt irritent , dum non sufficit natura bilem , quæ irritet , in sufficiente quantitate mittere ad intestina. Tum 3. Quoddà vt constans

H h 3 est

est Classicorum Dogmaticorum opinio, perueniunt clysteres quandoque ad ventriculum, vel saltem transcendunt crassiora intestina, quod sufficit ut excrementa eorum attrahant, & reliquorum etiam successione ad id quod euacuatur.

Ad 2. respondetur: Tum 1. Quod ut diximus Pharmacæ solutiva, quibus utimur, non sunt venenosa, quia correctæ, & in proportionata quantitate illis utimur. Tum 2. Quod iam fateretur quod nuper negabat, clysteres inquam progredi ultra primum intestinum, nec si progrediuntur, habent vim attrahendi cruorem, qui non in intestinis, sed in venis debet contineri. Tum 3. Quod Clysteres attrahunt de febrium materia, dum minera putredinis est in prima regione, & licet non sit, successione ad id quod euacuatur attrahunt à iecore, & licet illam non attraherent, prosunt quatenus euacuant excrementa, quæ retenta maximam noxam inferunt. Tum 4. Quod cruor cum sit intra venas, intestinorum pro eorum nutritione, non trahitur, nec sunt aliqua viæ per quas trahatur ad intestina, nec posset fugi. Tum 5. Quod est Consilium veterum & prudens, abstinere à quibuscumque pharmacis, si non vrget necessitas: quia ut inquit Galenus, nullum medicamentum est ita tutum, quod aliqua ex parte non noceat; sed dum adest necessitas, noceret magis illo non uti.

Ad 3. respondetur: Quod aliquando ob propositam rationem est utilis, nec contrarium probat Vanhelmont, ad cuius instantias dicimus, Tum 1. Quod cum non possit febris curari ea securitate, ac breuitate, ac potest clyster iniici, licet pendeat retentio ex illo, iniicitur clyster. Tum 2. Quod experientia docet, quod illi qui habitant in regionibus, in quibus non patiuntur morbos, propter quos indigeant clysteribus, vita magis prolongatur morbis non oppugnata.

Ad 4. respondetur: Quod licet non sint præcipui pro curandis febribus clysteres nutrientes, admittuntur tamen necessarij: & ad fundamenta dicimus, Tum 1. Quod substantia iniecta licet commisceatur cum excrementis, separari potest ut utilis ab attrahente; sicut ab eisdem fuit separata utilis, substantia seu chylus, qui ab illis fuit defæcatus per facultatem attrahentem. Tum 2. Quod cum sphaera activitatis ventriculi perueniat ad venas mesaraicas, sufficit quod perueniant clysteres nutrientes ad illas, à quibus validè attrahuntur dum est necessitas. Tum 3. Quod iniiciuntur clysteres ob plures vsus, quos quia delirans non potuit Vanhelmont percipere, præcepit se iactavit in tot absurda deliramenta.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum cucurbitulæ, scarificationes, sanguisugæ, vesicatoria sint utilia pro febrium curatione?

§. I.

Partem negativam contendit suadere Vanhelmont.

Vanhelmont, ut moris habet, inuerecunda audacia irruens in Medicos Rationales, hæc omnia remedia contendit exterminare ab usu Medicinæ.

Primò: Quia omnia ista remedia ordinantur in cruoris, virium, & corporis diminutionem. Tum 2. quia stulti hominis est exercere remedia circa corporis superficiem pro curando illo morbo, qui pender à causa existente in partibus centralibus corporis.

A Tum 3. quia sub fallaci prætextu, quod successione ad id quod euacuatur aliquod internum potest auelli de causa febris, euacuatur de certo cruor, qui in externis partibus est utilis pro earum nutritione, quo exhausto per hæc remedia perit æger, ut, inquit Vanhelmont, confirmavit luctuosus euentus in Principe Infante Cardinali: ergo hæc remedia exterminanda sunt ab usu in febrium curatione.

Secundò: Vesicatoria ab spiritu nequam Moloch excogitata, continuò faciunt aquam instillari, quæ nihil aliud est quàm sanguis seu cruor in ipsâ vi medicamenti transmutatus, nulla enim est in vesicatoriis vis aquæ tractiua, sed commutatiua sanguinis in ipsam. Tum 2. quia venæ sectio, ut multis supponit probatum, inutilis iudicanda, quia euacuat cruorem; & multò magis debent vitari vesicatoria, quæ cum ipsum euacuent, etiam non possunt sisti pro libito sicut sanguinis missio: ergo pro febribus curandis vesicatoria non sunt ex usu.

§. II.

Sancitur antiqua Dogmaticorum doctrina.

Resolvendum affirmatiuè: sic fateantur rationales Medici, & suadet ratio; quia in varios vsus & fines remedia prosunt, ut latius prosequemur infra: Tum 1. quia reuellant à partibus principibus humores, siue halitus venenosos, ruentes ad illas: Tum 2. quia dum vires non subsistunt pro aliis remediis magnis, loco eorum his utimur, quia leuiora, & quæ minus valent vires inuadare: Tum 3. quia aliquid de causa morbifica euacuatur per hæc remedia: Tum 4. quia dum symptomata causæ rationem induunt, plerumque his valent oppugnari remediis: ergo rationi consonum est illa exercere.

§. III.

Vanhelmont diluuntur fundamenta.

Ad 1. respondetur: Tum 1. Quod, ut patet ex dictis, ordinantur hæc remedia in plures fines pro sanitate consequenda utiles. Tum 2. Quod exercentur hæc remedia non pro curanda semper causa in centro corporis existente, sed pro vsibus quos supra retulimus. Tum 3. Quod licet aliquando aliquid de cruore per hæc remedia euacuetur, prosunt propter alias utilitates, quas afferunt, & quia simul maiorem copiam euacuat aliorum humorum, à quibus fouetur febris. Nec luctuosus euentus propositus aliud probat, nisi quod plerumque hæc remedia non sufficiunt contra vim morbi, & quod Vanhelmont fuit rabie infectus aduersus nostri Principis Medicos, quia cognoscentes ipsum Vanhelmont insanire, obstiterunt illi conanti suam in Principem exercere insaniam.

Ad 2. Respondetur: Quod an Vesicatoria sint utilia pro febribus curandis, sub lite manet inter paucos iuniores Dogmaticos, nec eorum vsus petit defendi ab omnibus.

RESOLVTIO IX.

Vtrum vinum competat febricitantibus?

§. I.

Dubitandi ratio aperitur; status difficultatis proponitur.

Vinum dicitur communiter, quicumque succus pro potu ex frugibus extractus, pyris, malis, palmulis

palmulis, aut vuis. Nos vinum suminus pro vuarum succo ex musto extracto, & per coctionem elaborato, quod multiplex sit viribus, calore, substantiæ modo, vetustate, crassitie, aut tenuitate differens, est semper calidum, & saltem potestate siccum, aptumque alimentum pro celeri spirituum aggeneratione, partiumque nutritione. De hoc Vanhelmont *tract. de febribus cap. 12.* vt moris habet insaniens, & in Dogmaticos irruens, supponit sanciri ab ipsis vinum vltimum non esse offerendum in febribus. Ipsæque, vt illos aliquid adinuenisse dicatur, determinat, vinum semper, & in omni febre esse offerendum, sic bibens, vt nullis indicationibus, rationibusve procedat, sed his ductus ineptiis.

Primò: quia licet vinum sit calidum, febrem adaugere non potest: quia ipsa non est calor, sed quædam substantia, ad quam subsequitur calor. Tum 2. quia vini exhibendi necessitatem demonstrat experientia, qua docemur febrientes omnes, quibus vinum offertur, facilius vires acquirere, in sanitatem perducit citius, & eos qui illò non vtuntur seriùs, aut nunquam sanitatem acquirere. Tum 3. Quia id magis conuincitur in febre pestilente, quæ nullis aliis oppugnatur remediis, quam vini potu, & diaphoreticis auxiliis. Tum 4. quia vinum vires auget, quibus maximè indigemus in febribus, ipsumque est omnium medicaminum plaustrum. Tum 5. quia nihil obstat vini exhibitioni nisi quod calorem adauget, quod minus periculum minatur quàm virium lapsus, qui ex illius defectu subsequitur. Tum 6. quia semper natiui caloris intendimus augmentum, quod fit vini exhibitione. Tum 7. quia vinum febrem curat, quia adauget constitutionem, & est medium simile vitæ, quo Archæus vititur pro omni febre, ac morbo exterminando: ergo vinum semper & in omni febre debet offerri.

§. II.

Sumpta indicatione à febre, aut illius causa, quid præstandum.

Resoluendum: Quod sumpta indicatione à febre quæ sit noua acquisita qualitate, vel à causa in febribus biliosis, & synochis, vinum non debet exhiberi febrientibus. Sic venit intelligenda communis doctrina Dogmaticorum renuentium vinum offerre febricitantibus.

Pro febrium curatione siue pro humore calido fouente febrem, cum sint res præter naturam; quæ petunt per contrarium auferri, illud indicatur, quod illis est contrarium: sed febre, de qua demonstraui-
mus esse calorem, & calidam illius causam; calor non potest esse contrarium, cum sit eiusdem speciei: ergo sumpta indicatione à febre, aut calido humore illam fouente, vinum, quod in omni opinione calidum est, patienti illam non debet offerri.

§. III.

Plures indicationes proponuntur, quibus urgentibus offertur vinum febrientibus.

Resoluendum: quod vinum offerre febrientibus cogimur plerumque, cogente indicatione sumpta à causa frigida fouente febrem, ab accidentibus, à viribus, vel à consuetudine. Sic veniunt intelligendi Syluaticus, Zacutus, Amatus, & alij qui vinum offerunt in febribus.

Probatum de indicatione à causa; Tum quia crassi,

A ac frigidi humoris fouentis febrem, vinum coctionem iuuat, vt deducitur ex Galeno 11. *methodi, cap. 9.* ex Auerroë *lib. 7. collig. cap. de Tertianâ*, ex Auicenna *lib. 4. fen. 1. tract. 2.* & alij ex Abbate *lib. 3. practice 13.* Tum 2. quia vinum, quia calidum est alimentum & medicamentum, frigidos calefacit humores, aptosque reddit pro coctione, præstatque materiam, ex qua calidiores alij generentur. Tum 3. quia vinum vt medicamentum somnum conciliat, lotium proritat, sudorem mouet, humores attenuat, quibus consequitur elaboratio crassi ac frigidi humoris: ergo urgente indicatione sumpta ab humore frigido fouente febrem, vinum debet exhiberi.

B Probatum 2. de indicatione ab accidentibus sumpta: conducit enim in vigilia vinum pro somno conciliando; in Diarrhœa febre superueniente, si vinum est rubrum & austerum, pro ventre sistendo; in febre syncopali, pro spiritibus generandis; in ventriculi debilitata vi concoctrice, pro ipso roborando, adiuvandaque; concoctione: ergo si vrgeat indicatio sumpta ab accidentibus, febrienti est offerendum vinum.

C Probatum 3. de indicatione sumpta à viribus: quæ ex Galeni decreto, indicatio, quæ ab illis desumitur, reliquis est præstantior, quia natura reluctante, ex Hippocrate, omnia irrita fiunt. Tum quia in febre pestilente, in qua vires deleteria vi dilabuntur, alexipharmacis vim deleteriam oppugnantibus, & vino vires roborante curationem intendimus, quantumuis ardentissima sit, ac intensa febris; vt Zacutus *lib. 4. de medicor. Principum historia*, confirmat: assensu Catherij *lib. 1. de admirandis vini qualitatibus*, Laurentij *lib. 1. de sapore dulci & amaro*, Fracastorij *de vini temperatura*, Andreæ Bachij *lib. 3. de natura vini*. Tum quia indicatione sumpta à viribus lapsis, aut deficientibus, illud alimentum est offerendum, quo celerius valeant refici: sed nullum est aliud alimentum, quo id valeat effici ex Galeni, & omnium Medicorum, imò & omnium hominum communi assensu: ergo si præualeat indicatio à viribus desumpta, febrientibus vinum est offerendum.

D Probatum 4. quod à consuetudine indicetur. Tum quia ex Hippocratis doctrina *lib. de ratione victus in morbis acutis, sect. 2. & 2. Aphorism. 38. & 6. Epidemion, sect. 4. particula 8.* indicationem sumptam à consuetudine deducitur posse præualere reliquis. Tum quia idem sancit Galenus in *Comment. ad Hippocratem, & lib. 8. methodi capit. 9.* Tum quia experientia docet in frigidis regionibus in quibus incolæ nimis sunt assueti vino, absque illo rarò posse febres deuinci. Tum quia ex Hippocratis decreto assueta, etsi deteriora, minus nocent. Tum quia in assuetis, debilitato calore, vini defectu, necessariò impediuntur coctiones, nec posset ex toto concoqui materia morbifica, nisi aliquis vini vsus esset adhuc in febribus: ergo ratione consuetudinis vinum sæpè offerendum febrientibus.

§. IV.

Vinum utile in febribus præscribitur.

Resoluendum: quod si indicatio offerendi vinum in febribus præualeat, illud est offerendum, quod tenue, aquosum, albumque fuerit; & hoc audacius in declinatione, vel saltem apparente coctione est offerendum. Sic deducitur ex Galeno 3. *de ratione victus text. 8.* Tenent communi assensu Practici, quibus subscribunt Syluaticus *Contr. 12.* Sennertus *10. 2. lib. c. 9.* Zacutus *tom. 1. de historia Princip.*

Probatum. Tum ex Galeno *lib. de ration. victus in*
H h 4 acut.

acut. sect. 3. comm. 8. vbi proponit vinum pro febribus A
vtile, quod panciferum, tenue, aqueum, inodorumque
fuerit. Tum quia illud vinum petit offerri in febri-
bus, quod minus valeat calorem, intendere, ipsiusve
causam adaugere: sed tale est quod album, aquosum,
inodorificum, ac tenue est: ergo hoc præcipue est
offerendum febrientibus.

§. V.

Vanhelmont conatus diluitur.

AD oppositas rationes Respondetur: Tum quod
delirium constituendi febrem, in hoc quod sit
substantia, manet iam coniunctum; & quod eo ipso,
quod calor præternaturalis subsequeretur ex febre,
ab eodem esset contraindicatus vsus vini in febri-
bus. Tum 2. quod non negamus posse aliquando
præualere indicationem desumptam à viribus; non
tamen inde sequitur, quod semper, & in omni febre
debeat vinum offerri. Tum 3. quod in febre pesti-
lente ratione febris est contra indicatum vinum, nisi
præualeat indicatio, quæ desumitur à viribus. Tum 4.
quod licet vires adaugeat vinum, dum non est in
corpore caliditas intensa; ipsa autem existente, si vi-
num, quod illam valeat adaugere, offeratur, à nimia
dyscrasia vires labuntur. Tum 5. quod in febre nimis
intensa, vsu vini potius vires resoluuntur, quam re-
cuperantur. Tum 6. quod calor natiuus vsu vini au-
getur in sanis; sed in febrientibus potest resolui præ-
ternaturali calore nimis intenso. Tum 7. quod vinum
febrem intendens constitutionem vitiat, & præter-
naturale instrumentum redditur, quo Archæus vitiet
actiones.

RESOLVTIO X.

Vtrum iuscula carnis sola, aut alterata, carnes
ipsæ, aut pisces, sint cibis utilis pro febribus.

§. I.

Negatiuam profitetur partem Vanhelmont.

Contendens Vanhelmont omnino discedere à ra-
tione, rationalibusque Medicis, qui & carnum
iuscula sola, aut refrigerantibus herbis alterata,
pisces saxatiles, ipsasque carnes, præcipue pullorum
gallinæ, arietis, & alias, quæ sunt facilis coctionis, &
optimi nutrimenti, pro victu febrientibus exhibent;
in eos inuehitur tractatu de febribus capit. 12. horum
intendens vsum interturbare: Tum 1. quia natura
abhorret horum vsum, vt ex inappetentia conuincit-
tur. Tum 2. Quia febrientes corpora habent impura,
in quibus nihil offerendum: Nam ex Hippocrate
impura corpora, quanto magis nutries, tanto magis
lædes. Tum 3. Quia caro, oua, pisces, & iuscula facile
cadauerantur, seu putrescunt, & ideo pro nutritione
redduntur inepta. Tum 4. quia vesaniæ simile est,
sæpè venas replere his cibis, & intendere eos nutrire,
qui ratione redundantis alimenti venas habent cum
plenitudine, virésque suffocatas, & ideo ineptas, vt
possint causam concoquere, ac deuincere. Tum 5.
quia febris fit, quia intus manet causa morbifica,
quæ est hostis vitæ, cui non addendus nouus hostis,
dum potius tentandum, naturam confortare, vt illum
vincat: ergo nullus victus ex annumeratis est offe-
rendus.

§. II.

Communis Dogmaticorum doctrina præfertur.

Resoluendum affirmatiue: sic sancit commu-
nis Dogmaticorum assensus, firmavit experi-
entia communi vtilitate, & necessitate omnium
febrientium confirmata & conuincit ratio: Quia
in febrientibus ille cibus est utilis, & offerendus,
qui à viribus indicatur, vt nutrimentosus, & à mor-
bo, vt medicamentosus: sed in febre indicatur à
viribus cibus, qui sit facilis nutritionis, & optimi
cibi, ne distrahatur natiuus calor, & à febre indica-
tur cibus medicamentosus, qui illi opponatur per
contrarias qualitates frigidas & humectantes: ergo
iuscula carnum sola, aut frigidis herbis alterata,
ipsæ carnes in temperie frigida, in modo substan-
tiæ facilis coctionis, pisces saxatiles, & similis qui-
cumque cibus est victus utilis pro febrientium nu-
tritione.

Probat 2. Sanos, & febrientes ad mortem deduci
est necesse, nisi victu vtantur, quo valeant renutiri,
& simul morbo per oppositas qualitates opponi:
sed propositis his cibis id consequimur in febrienti-
bus: ergo ob vitæ necessitatem proposita alimenta,
aut alia similia ex necessitate naturæ debent offerri,
vt valeat vita protrahi.

CDices cum Vanhelmont: Quod in febribus sine
victu potest protrahi vita, quia ineptus Medicus est,
qui febrem non curauit ante quartum diem.

Sed quis non mirabitur huius scurræ ineptias
vulgo proponentis contra Omnipotentis Dei, &
naturæ decreta, quibus vnique enti, morbo, aut
febre iuxta causas, à quibus pendet eius duratio, suas
proposuit durationes, & tempora, quas licet detur
aliquando abbreviare, non tamen ultra propriam
vniuscuiusque naturam; sunt morbi exactè peracuti,
qui quarto die terminantur; alij peracuti qui septimo;
alij acuti simpliciter, alij acuti ex decidentia, alij
chronici, & longiores, adhuc inter febres quibus an-
nua duratio debetur. Cur ergo sic contendit iste in-
sanus cuiuslibet harum febrium curationem posse
perfici ante quartum diem.

DDices, ipsum exhibere cereuicias tenues vino nu-
ptas, quibus panem admiscet prius in aqua coctum
vsque in mucilaginem: sed maiorem ostendit suum
contradicendi conatum, suique delirii vehementiam;
si enim cibus offerendus, cur non ille qui indicatus,
qualis ille qui à nobis manet præscriptus; & non ille,
qui gustui ingratus, viribus minus aptus, morbo vin-
cendo minus utilis est.

§. III.

Insanientis Vanhelmont soluantur fundamenta.

E**A**D Vanhelmont respondetur, Tum 1. quod na-
tura cum debita temperie appetit cibum vti-
lem: dum verò febrilem habet intemperiem, depra-
uatur appetitus, & potius appetit, quod noxi-
um est, quam vtile alimentum. Tum 2. quod licet in
eis, qui impura corpora habent, sit offerendus par-
uus cibus; optimus tamen, & moderatus debet of-
ferri, ne vires omnino sine illo labantur. Tum 3.
quod caro, oua, pisces, & alia alimenta quæ sunt
optimi succi, difficilius corrumpantur, quam alia
quæ apta sunt, vt corrumpantur; & ideo his potius
vtendum iudicamus, quam reliquis. Tum 4. quod si
venæ sint repletæ optimo sanguine, vtuntur diuta,
donec

donec appareat plenitudo remissa; dum verò repletae sunt humoribus nutritioni ineptis, utimur cibis boni succi, ut possit corpus nutriri ex eis, qui de nullo generati sapiores sunt pro partium nutritione. Tum §. quòd ad vincendam causam intus existentem indiget natura nouo alimento, quo roborata, potentior redatur ad vincendam causam morbificam.

RESOLVTIO XI.

Vtrum aquae instillatitiae à solis carnibus aut simul cum herbis refrigerantibus facta, sint vtilis febrientibus.

§. I.

Ratio adducitur dubitandi.

A Quas instillatitias nulla ex parte vtilis esse febrientibus contendit Vanhelmont *tract. de febribus cap. 12.* ut moris habet, tantum conuictus ea ratione; Quia eis Rationales vtuntur, hic enim conatu scripsit, ut omnia Dogmaticorum remedia conuellat, nullumque subsidium in salutem humanam ab eis inuentum in usu practico relinquat. Hoc autem impugnare contendit; quia aquae instillatitiae nullam rei ex qua distillantur secum substantiam afferunt, sed tantum sunt herbarum sudores non autem sanguis illarum: sed sudores ex carne, aut herbis separati, sunt excrementitiae substantiae: ergo non sunt ex usu pro nutritione febrientium.

§. II.

Ex antiquorum decretis Dogmaticorum sancitur Doctrina.

R Esoluendum: Instillationum herbarum, ac carniū non solum apud Dogmaticos vsum permansisse, sed & ab Hermeticis originem duxisse.

Probatur: Antiqua huius remedij origo apud Dogmaticos, ratioque adducitur, quare instillationum forma fuerit ab arte inuenta, in aegrotantium usu, ex Hippocrate *lib. de veteri medicina §. Pauca ex fortibus multa aqua permiscentes, & robur ipsum temperatura, atque coctura detrahentes, quod si qui neque fortibiles superare possent, his detraxerunt etiam ipsas, & ad potiones perueniunt, obseruatumque, ut haec tum usu, tum copia moderate haberent*: Sed in instillatis aquis haec omnia facilius consequuntur: ergo iuxta decreta Senis sunt ex usu in febrientibus, in quibus solidiora alimenta virtus ferre non potest.

Confirmatur ex eodem, qui Laconicè idem concludit 2. *Aphor. 11. §. facilius est repleti potu, quam cibo*, id est humidiori ac tenuiori, quam crassiori substantia, quia humidior facilius reponitur, ut ipse docuit *lib. de alimento §. Et quicumque celeri appositione opus habet; humidum alimentum ad resumendas vires optimum*. Ergo dum debiles sunt vires in febrientibus, aeger febre resolutus sitibundus, cibos abhorrens, vtilis est usus instillationum ex herbis & carnibus, quae pro his omnibus sunt subsidium.

Probatur 2. Herbarum, & carniū destillationes, quae sunt per sublimationem, in Medicinae vsum sunt inuentae, & ab antiquis Hermeticorum Proceribus: ergo in suos insaniit Vanhelmont, dum ipsas exterminare contendit ab usu Medicinae. Probatur antecedens, quia licet ut refert Vanutius Berini-

gutius *libro 9. de Alchymia*, aliqui ex Chymicis instillationes nouum esse inuentum contendant; Constat ex communi Archiatrorum assensu emanasse ab Hermete, de quo legitur primam intrasse in vallem Ebron post diluuium, tabulasque inuenisse lapideas, ex quibus deduxit scientias, & praecipue instillandi artem, quam in posteros cognoscendam dedit in libro, quem inscripsit *Tabulam Smaragdynam*, ex qua & ars demandata fuit in plures Arabum Reges, inter quos annumerantur Calib. Alco, Saturnus, Lucambur, Nephad, quos sunt secuti Morienus, Haly. Geber, Auicenna, Albucasis, Actuarius, Serapio, & Mesues, quorum doctrina imbuti Arnaldus Villanouanus, Raymundus Lullius, & Iosephus Quercetanus, hoc idem inuentum nobilitarunt, distillationumque modum, vtilitatesque in Medicinae vsum demonstrarunt: ergo insanè irruens in Dogmaticos Vanhelmont, suorum Hermeticorum doctrinam incautus conturbat.

§. III.

Rationem dubitandi confrangimus.

A D Fundamentum Vanhelmont dicimus: Quòd satis patet ex distillationum substantia, sapore, odore, subsequensque vtilitatibus, & ex remanentia rei destillatae, quòd non solum extracta fuit pars excrementitia, ac sudorifica substantia, sed propria Centralis alimentitia, ac attemperans carnis ac herbarum.

RESOLVTIO XII.

Vtrum profundus somnus sit vtilis febrientibus.

§. I.

Insania somniantis Vanhelmont de somno profertur.

V Anhelmont, qui gloriatur in somno Medicinam didicisse *tractat. de febribus cap. 7.* tantam de somno fiduciam ostendit, ut nunquam in febribus posse obesse asseueret; etiam si profundus, & licet per totam febrem sit continuus; his fultus.

Tum 1. Quia carnificum est soporosos febrientes à somno excitare; non enim soporosus quia dormit, malè se habet, sed quia malè se habet; dormit; & ideo non debet somnus impediri, sed auferri radix, seu causa, à qua dependet. Tum 2. quia qui excitant aegrum à somno, excitando dolores, hoc faciunt ut blandiantur populo, aegrum tamen in mortem praecipitant commutando pro somno laborem, & dolorem. Tum 3. Quia si soporosus febriens dormiat, licet vellicatus excitetur, & cruciatus à somno, nihil à febre aufertur. Tum 4. Quia Vanhelmont gloriatur sui esse moris proponere remedia, & cibum praescribere horis assuetis, nec respicere vtrum dormiat, an vigilet, dicens cum Apostolis illud antiquum: *Si Lazarus dormit, ergo sanabitur*. Torturam enim febrienti illatam nemini proficere vnquam: ergo omnis somnus, utcumque sit profundus & continuus semper est vtilis febrientibus.

§. II.

Non insanientium communis doctrina præfertur.

Resoluendum negative. Nullus hanc denegauit doctrinam, præter insanum Vanhelmont, cuius ineptias typis mandatas, & vadi vulgo propalatas sæpè erubesco referre. Ea est experientia nota, quæ soporoso somno affectos sæpè occumbi demonstrat; ipsa edoctus Hippocrates inquit: *somnus, & vigilia, utraque si modum exceßerint, malum.* Constatque ratione: Quia cum somnus inter res non naturales constituitur, illarum naturam retinet, quod scilicet moderatæ prosint, excedentes se habeant ex parte morbi.

§. III.

Vanhelmont manifestantur ineptiæ.

Vanhelmont fundamenta, seu deliria potius mouent ad miserationem, quàm ad responsionem, nisi cum Ennodio dicamus, *Superuacaneum est*

A talibus respondere propositionibus: sed ne si quid contemptum transierit, puteetur validum non reigisse formido.

Vnde dicimus: Tum 1. quod carnificum esset soporosos febrientes à somno non excitare; cum sit manifestum, febrem in principio, & augmento per somnum intendi ob retrocessum humorum ad partes internas, quibus & vires grauari, & quandoque succumbi contingit: & licet dormiat soporosus, quia malè se habet, peius se habet, si dormit; quia somnus, qui morbi est symptoma, fit etiam morbi causa. Tum 2. Quod Vanhelmont blanditur populo, non excitando à somno febrientem, qui licet somnum appetat, somno occumbit. Tum 3. quod si vellicatus febriens excitetur, impeditur febris intensio, quæ prouenit ob spirituum, & humorum retrocessum, & somni profunditas quæ ex frigidis eleuatis in caput vaporibus solet causari, dum intus retrocedens calor frigidus adinuenit humores, ex quibus eleuet vapores. Tum 4. Quod inferre ex illa propositione Euangelij, *si Lazarus dormit, ergo sanabitur*, quod omnis somnus morbosus, aut symptomaticus sit utilis, & sanitatis causa, præbet evidens indicium insanæ mentis Vanhelmont.

DISPUTATIO V.

De Humoralium Februm curatione in particulari.

HUMORALIUM Februm differentia; aliæ desumuntur ab humoribus ex quibus causantur; aliæ ab aliis accidentibus concomitantibus, ratione quorum contingit communem rationem, variari. Harum omnium prosequatur curationem, licet satis trita sit hæc tractatio à primo Medicinæ origine.

S E C T I O P R I M A.

De febre Synocho.

IN Synochos, biliosas, pituitosas, & quartanas febres diuiduntur humorales, sumpta diuisione à causa, ex qua ratione vstionis, aut putredinis ortum ducunt. Inter quas prius de synocho disputabimus; quia simplicior, & propinquior est in modo caloris febris diariæ, de qua nuper egimus.

R E S O L V T I O. I.

De diagnosi, prognosi & curatione synochi imputris.

§. I.

Adducitur definitio, & diuisio; causæ referuntur, & quid prædicendum de illa.

Synochus est febris ex sanguine, vstione, aut putredine alterato orta; & duplex, alia imputris, alia putrida. Synochus imputris est febris continua continens orta ex sanguinis efferuescentia. Est febris; quia calor præter naturam, & dicitur synochus à

continuo feruore, ex Galeni decreto libro 2. febr. capit. 11. Est continua; quia continuo affigit, ex Galeno libro 2. Crisium, capit. 6. Continua febris est; quia non peruenit ad infebrecitationem, antequam ex toto soluatur, licet aliquam obtineat sensibilem remissionem. Est Continens; quia vna clauditur accessione à principio ad finem, ex Galeno libro 9. methodi capit. 1. Est acuta; quia citò terminatur, & plerumque per crism, & cum vehementia ratione accidentium, ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 2. c. 43. Differt à quacumque non sanguinea febre, quia fit ex sanguine; & à Synocho putrida, quia hæc fit ratione putredinis, illa ratione vstionis, seu efferuescentiæ, ex Paulo lib. 2. c. 27.

Diuiditur & Epacmastricam, quæ semper crescit: Paracmastricam, quæ semper decrescit: & Acmastricam, seu Homotonam, quæ seruat semper eundem tenorem, ex Galeno lib. 2. febr. c. 9. lib. 9. methodi c. 3. & lib. 6. Epidem. sect. 1. comm. 29.

Causatur hæc febris ex sanguine, prout leuem patitur ebullitionem, & fit in sanguine ob cutis constipationem, seu obstructionem, redundantis sanguinis supressionem, nimiamve alimoniam copiam, vini usum, quorum causa redundantes succi non ventilati inflammantur, & ob eleuatos vapores feruent.

Prædicendum in hac febre, quod est & mitis, ac brevis; in quartum, aut quintum diem porrigitur, frequenter inuadit adolescentes & iuuenes habitu denso præditos, sanguineos, rubicundos, & carnosos.

§. II.

Quid de curatione sentiunt reliqui, quid præstant Dogmatici.

Empirici hanc febrem amuletis plerumque curare contendunt, sumpta similitudine ab aliarum febrium

februm curatione, quæ amuletis plerumque intenditur ab illis. Methodici hanc febrem contendunt esse in Adstrictione, & idè laxantibus medicamentis iudicant eam esse curandam, quæ transcribunt ex Cornelio Celso lib. 3. cap. 6. dicente: *Nam si adstrictum est, ducenda est alvus, mouenda urina, eliciendus sudor, sanguinem misisse, concussisse vehementibus gestationibus corpus, in lumine habuisse, imperasse famem, vigiliam, sitim, prodest, &c.* Paracelsus lib. de morbis Tartari, ex tartaro in ventriculo, in hepate, & renibus, triplex genus admittit febrium: omnem humoralem negat, sicut & humores in corpore reperiri; & idè pro februm curatione sistit in Tartari euacuatione, quam commendat faciendam suis arcanis solutiuis, inter quæ anteponit præcipue pro febribus renum de liquoribus laudani scrupulum, croci, & aloe epatici ana zlij, & vterius pro omni febre vincenda proponit suum Febrifugium, quod sub nugacibus, & nihil ad rem significantibus verbis ostendit proferre; ut illudat his figmentis, quos suis promissis habuit credentes. Vanhelmont reliquos humores negat, sanguinem admittit sub Cruoris nomine, ipsum tamen posse alterari, ut febrem causet, irridet, & constanter negat. Pro omni tamen febre tract. de febr. suum proponit Febrifugium, quod licet non ita obuelauit verbis, sicut suus Paracelsus, cum promissis non respondeat, dicit quoddam non contingit prodesse, nisi fiat ab eis, quibus Deus adsit peculiari auxilio, seu miraculo, ut iam supra retulimus.

Dogmaticorum disertissimus Galenus lib. 9. methodi, c. 4. & 5. huius febris curationem exequitur (præsupposita victus ratione) tribus his remediis; sanguinis missione usque ad animi deliquium, exhibitione aquæ frigida usque ad satietatem, & balneo aquæ dulcis. Quorum remediorum balnei usus pro febrium humoralium curatione inualuit. Potus aquæ frigida (seruatis conditionibus alibi à Galeno præscriptis) felicem sæpius præstitit euentum. Sanguinis missionem usque ad animi deliquium à nullo vidi experiri, benè tamen plurimum prodesse sanguinem mittere partitis vicibus in magna quantitate.

Quammaximè huius febris curatio præscribitur ab Authoribus iuxta eam, quæ adducitur pro febre syncho putrida, à qua discedit quia benignior, & benignioribus petit, licet similibus, curari remediis.

§. III.

Pro huius febris curatione quid obseruent iuniores.

Vallerioli lib. 4. observationum Medicarum 8. hæc præscribit: *Planca Nobilis Iuuenula Iacobi Ronietii Patricij Arelatensis filia, ut moribus sic virtute insignis, febre continente graui corripitur, sequitur decimo-quarto decretorum, largo sanguinis fluore è naribus manante tanto, ut domus vasa vix excipiendo sanguini satisfacerent, plusquam enim lib. 12. diebus sex emisit, ut nullis remediis sisti posset: indè restincto sanguine alui fluor ingens agram corripuit, dies viginti perstat somno graui, sed non tamen veterno oppressa, liberatur integre præter omnium spem nutu Dei.*

Historia simili Zacutus lib. 4. praxis historiarum, cap. 19. præstat ornamentum huic tractationi. *Iuuenula erat gracilis & sanguinea, quæ post vehemens exercitium aëri frigido se exposuit, & ex cutis constipatione in febrem incidit continentem sine putredine, incalescente solum sanguine in venis, & inflammato valde, quam comitabatur totius corporis habitus tumor, rubor, pruritus, ardor vehemens, sitis ingens, cephalalgia, & plura alia quæ sanguinis efferuescentiam in venis aperte demon-*

strant. Huic copiose vena secta est in gibbero, alterantia oblata, quæ internum cauma compescunt, & sanguinis incendium attemperant: ecce post septimum nullis proficientibus auxiliis, de dolore ventriculi queritur, post quem in vomitum incidit cruentum, sanguinem merum affatim ex intervallis excernens, qui cum ad quatuor libras ferè perseueraret, biduo ipsam veluti exanimem reddidit, ut agra potius viuens cadauer, quàm vitali aura spirare dici posset, ita extenuata, sine pulsu, voce, & motu, decolor, tabida iacebat, canis oculis, rugata fronte, pendulis genis, linentibus buccis, ut mortis imaginem referret: sed cum pro nimio vomitu compescendo auxilia parare incipio, natura suas ipsa partes agens vacuationem repressit, & mitescente febre virtus refici cepit, & illa ab omnibus symptomatibus facta est immunis.

Observatio nostra.

ANNO 1647. mense Maij vocatus ad Antonium de Fonseca, Iuuenem bene carnosum, sanguineum, adstricto habitu præditum, quem inueni febre syncho imputri correptum: erat sanguine repletus ob copiam alimentorum, & generosi vini, quibus erat usus; lotium à naturali statu parum deuians, calor mitis, pulsus magnus, celer, vehemens, & ut in plurimum æqualis, tempora pulsabant, facies erat quasi inflammatione suffusa, dolebat capite, erat quasi turgens moles corporis, adstricta ac dura, somno afficiebatur; sanguinem misimus partitis vicibus in magna quantitate, quarto die exhibuimus potum aquæ frigida ad satietatem, roborata natura se accinxit ad crism; æger perturbationis impotens, solum aqua frigida irrorari iubet, proicit se in illam, & eadem simul aqua incipientem iam sudorem impedit: natura impedita commotam materiam immittit in cor, syncope correptus breuiter succubuit æger.

RESOLVTIO. II.

Vtrum in Syncho imputri pulsus sit æqualis.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

DISCORDES videntur Galenus, & Auicenna, inquit enim Galenus lib. 1. ad Glauconem cap. 5. commune esse omni febre humorali habere pulsum inæqualem; quem sequutus Auicenna fen. 1. 4. tract. capit. 45. protulit, & pulsus est magnus, levis, fortis, plenus, velox, frequens valde diuersus, non plurimæ diuersitatis. Sed sibi & Auicennæ aduersari videtur Galenus, lib. 9. methodi cap. 3. docens huius febris esse pulsum æqualem, vehementem, & medium inter molelem, & dutum.

§. II.

Concordes redduntur Galenus & Auicenna.

RESOLVENDUM: Quoddam synochi imputris pulsus aliqualem habet inæqualitatem, sed ita exiguam, ut sit parum perceptibilis. Probant Galenus & Auicenna: ille, docens pulsum esse inæqualem in omni febre humorali; iste, admittens in hac febre esse diuersum cum minima diuersitate.

RESOLVTIO III.

Vtrum Synochi pulsus sit vehemens.

§. I.

Proponitur dubitandi ratio.

PArti fauet negativæ, quod morbus magnus, qualis est synochus imputris, debilitat vires: sed à virtute debili non potest poni pulsus vehemens: ergo huius febris pulsus debet esse debilis.

§. II.

Deducitur tenendum, & soluitur dubitandi ratio.

Resoluendum affirmatiuè: sic sancit Auicenna *fen. 1. 4. tract. 2. cap. 45.* Et confirmat ratio, quia ex hac febre solum superadditur actualis intemperies, à qua non necessariò debilitantur facultates; aliàs in nulla febre posset dari vehemens, sicut contingit, dum superuevit habitualis intemperies, à qua facultates debiles reddi est necesse, vt docuit Galenus *lib. 3. de presagitione ex pulsibus c. 14.*

RESOLVTIO IV.

Vtrum Synochi imputris pulsus sit velocior quàm in Caufonide.

§. I.

Ex Auicenna deducitur ratio dubitandi.

Præstitit huic dubio rationem dubitandi Auicenna nuper citatus; qui huius febris pulsum docet esse *minoris velocitatis, & diuersitatis, quàm in Caufonide*: Sed in Caufonide docet pulsum esse magis velocè, quia pulsus sit magnus, & velox propter eundem finem, scilicet attemperandi.

§. II.

Deciditur dubium, & soluitur ratio dubitandi.

Resoluendum: Quod pulsus maior est in Syncho, quàm in Causo; sed velocior in Causo, quàm in Syncho.

Ratio huius est: Quia in Syncho ratione maioris humiditatis minus impeditur arteria, vt ponat magnitudinem, quam in causo, in quo intensior siccitas arteriæ obstat, vt magnitudinem ponat; & idè ratione attemperationis sit velocior pulsus, ex quo patet ad rationem dubitandi.

RESOLVTIO V.

Vtrum Synochus imputris percurrat quatuor tempora.

§. I.

Adducitur ratio dubitandi.

Hæc dubitatio pro aliis morbis longiorem exigit disputationem. Pro hac, hæc est præcipua dubitandi ratio; quia, vt diximus, omnis synochus aut semper crescit, aut decrescit, aut seruat eundem te-

Anorem: sed in diuersis temporibus diuersam habent intensionem febres, cum in principio sunt remissæ, in augmento intenduntur, in statu permaneant in acquisita intensione, in declinatione remittantur: ergo nulla Synochus percurrit quatuor tempora.

§. I.

Pars præfertur affirmatiua.

Resoluendum: Quod omnis Synochus imputris salubris quatuor percurrit tempora. Probat: Quidquid recedit ab aliquo gradu, & postquam intenditur iterum redit ad illum, debet habere principium in quo incipit intendi; augmentum, per quod ascendit ad totam, quam adquisiuit intensionem; statum, dum illam conseruat; & declinationem, per quam iterum redit ad gradum, à quo incepit intendi: sed in syncho salubri calor recedit ab statu naturali, & intenditur in maiorem intensionem, à qua iterum ad naturalem statum redit: ergo necessariò habet principium suæ intensionis, augmentum in illa, statum in quem peruenit, & declinationem, per quam ad naturalem statum redit iterum.

Probat 2. Galeni autoritatè *lib. de totius morbi temporibus cap. 4. §.* Nullus quidem iam subito symptoma te corripitur, atque hi, quibus cernix detruncatur, quamquam horum sectio secundum aliquod tempus habetur, & secundum, & tertium, & quartum.

§. III.

Soluitur ratio dubitandi.

Ad rationem dubitandi responderetur: Quod synochus dicitur crescens, decrescens, aut homotona; non quia semper crescat, aut decrescat, sed quia hæc tempora habent longinqua, & reliqua habent inconspicua licet contractiora.

RESOLVTIO VI.

Vtrum potus aquæ frigida ad satietatem possit exhiberi ante coctionem

§. I.

Proponitur ratio dubitandi.

Galenus *libro 9. methodi cap. 5.* consulit pro Syncho curanda potum aquæ frigida ad satietatem, & *lib. 10. methodi cap. 9.* & *lib. 11. cap. 9.* & *lib. 4. acutorum 12.* fateatur plures febres synochos, & biliosas deuictas esse ab illo solo potu aquæ frigida.

DAuicenna *fen. 1. 4. tract. 2. cap. 7.* in his febribus potum gelida aquæ consulit, eo vsque æger appareat viridis, mutetur color, & tremat. Paulus *libro 2. capit. 18.* Aëtius *tetrab. 2. ferm. 2. capit. 72.* eidem decreto subscribunt, dum tamen vires valeant, nullum internum viscus sit debile, nulla sit interna inflammatio, nulla sit obstructio, & appareant signa coctionis; quibus non obstantibus in febribus biliosis, & synochis omnes legitimi Medici gelida aquæ potum exhibent ad satietatem, sumpta indicatione ab ipsa febre, & ab illius causa; licet inter spurios medicos Vanhelmont *tract. de febribus capit. 12.* nihil inquit referre remedium calidum, aut frigidum offerri pro febribus curandis: sed hoc vaniloquo impostore relicto, ex communi Dogmaticorum consensu apparente

apparente coctione, & reliquis conditionibus seruatis, de exhibitione gelidæ aquæ non est dubitatio. Sed an possit aliquando offerri antequam appareant signa coctionis?

Videtur quod non. Primò: quia ex antiquorum Medicinæ Parentum decreto, hæc præcipuè exigitur conditio, vt appareant signa coctionis. Tum 2. quia ex potu gelidæ aquæ crudi redduntur humores, oburantur pori, debilitatur calor concoquens, intenduntur obstructions, quarum ratione fit incurabilis febris. Tum 3. quia Hippocrates videtur loqui de potu exhibito aquæ gelidæ ante coctionem, lib. 3. acut. 40. dum illius refert noxas, §. *Nam tussim non sedat, spirituum non mouet, sitim non placat, aluum non mouet, urinam non ciet, facile deinde bilefcit, hypochondriis aduersatur, lienem, & iecur, maximè ladit, supernatat etiam, &c.* Ergo antequam appareant signa coctionis non conuenit exhibere potum aquæ frigidæ in his febribus.

§. II.

Auerrois præfertur opinio.

Resoluendum: Quod potus gelidæ aquæ ad satietatem potest etiam conuenire ante signa coctionis, dum ratione vitionis apparent signa extialia: sic tenet Auerroes lib. 7. Collig. Probatur 1. ex Galen. lib. 10. Meth. cap. 6. §. *Tutus esse ratus phlegmonas in præsens augere, quam sinere hominem in hecticam febrem incurrere.* Tum ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 2. c. 3. §. *Febris quandoque est tantæ vehementia, & acuitatis, vt non liceat vii regimine causa, imò necesse est vii refrigeratione multa.* Ergo dum ratione vitionis apparent signa extialia, non attenta coctione, aut aliis conditionibus, ratione vrgentiæ transeundum est ad gelidæ aquæ exhibitionem ad satietatem.

Probatur 2. Auerroës lib. 7. Collig. sequentibus rationibus: Tum 1. quia dum nimis ardens est febris, si expectaretur coctio, prius periret æger, quam posset exhiberi potus gelidæ aquæ. Tum 2. quia comperit habuit experientia, ante coctionem exhibitum potum aquæ frigidæ profuisse. Tum 3. quia bilis cum sit cruda non quia crassa, sed quia feruida, potu aquæ aufertur eius cruditas. Tum 4. quia ex potus frigidæ aquæ exhibitione hoc vnum timetur nocumentum, vt causa crudior fiat, & morbus longior, ex defectu exhibitionis timetur mors: ergo dum saltem apparent signa extialia, ob quæ non videtur expectanda coctio, ante illum debet exhiberi potus aquæ frigidæ ad satietatem.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

Ad primò positas rationes dubitandi respondetur: Tum 1. Quod Authores loquuntur de cura regulari, dum consulunt coctionem ante exhibitionem aquæ frigidæ in febribus, ipsam tamen admittunt sine illa de cura coacta: Tum 2. quod dum accidentia indicant febrem extialem esse, & non expectatur coctio, minùs essent timenda incommoda proposita quam mors, quæ posset euitari exhibitione aquæ frigidæ, vt docet Auerroës. Tum 3. Quod Hippocrates loquitur de exhibitione aquæ in parua quantitate, à qua quia bilefcit, reliqua sequuntur incommoda, non de exhibitione aquæ frigidæ ad satietatem, ex qua non timetur, quod bilefcit: vel quod loquitur de incommodis quæ possent subsequi ex potu aquæ, quæ de cura regulari debent vitari, dum in eis vitandis non timetur maius incommodum:

D. Braua Resol. Medic. Pars III.

A Non autem de cura coacta, dum si expectaremus pro his vitandis incommodis, sequeretur mors.

RESOLVTIO VII.

Vtrum balneum aquæ dulcis pro humoralibus, putridisve febribus sit vtile.

§. I.

Ambigua proponitur doctrina, & aliqua rationes negatiue parti adharens.

Balneorum vsus non multum inualuit tempore Hippocratis, vt colligitur ex eodem 3. acutor. 44. & ex Galen. 2. de causis symptomatum capit. 5. Sed tempore Galeni celebratissimus fuit eorum vsus pro sanitate conseruanda, & pro morbis curandis, imò & pro deliciis, in quem vsus, & finem magnifica publica, & priuata constructa sunt ædificia, pro quibus ex eodem Galeno libro 10. methodi capit. 10. plures erant partes; Abditerium, in quo denudabantur: Hypocaustum, in quo aer erat calidissimus; Tepidarium in quo erat piscina plena aqua tepida: Frigidarium, in quo erat vas aquæ frigidæ: Vinctuarium, in quo tandem vngebantur. In hæc balnea pro deliciis constructa ferebantur quandoque ægri, & febricitantes, præcipuè Hectici, & quandoque diaria febre correpti; sed an æquè balnea hæc essent vtilia correptis humoralis febre; Non ita constanter asseruit Galenus; lib. enim 11. methodi, in synochis non putridis hoc proponit remedium. At vero lib. 10. methodi cap. 10. Balneum in hecticis febribus admittit, nisi obstet complicata febris humoralis, ex quo ambiguus apparet in hac sancienda doctrina.

Zacutus lib. 4. de medicor. princ. historia, in febre putrida balneum conuenire tenet, si febris sit mediocris, & in declinatione, si appareant signa coctionis, si fiat non superueniente horrore, si non adsit alicuius visceris imbecillitas, & si cruditas non adsit in prima regione.

§. II.

Pars negatiua sancitur.

Resoluendum: Quod pars negatiua vt securior, est tenenda: sic deducitur ex communi vsu Dogmaticorum, apud quos in praxi nullus est Balneorum pro curandis febribus putridis vsus, & à nullo Iuniorum, quem ego viderim, consulitur hoc remedium, vno excepto Zacuto, qui pro antiquorum doctrina in conclusionibus, potius quam in exercitio hoc admittit remedium.

Probatur: Si in putridis febribus ob earum curationem esset exercendum hoc remedium, maximè in declinatione, dum febris est mitis, cum signis coctionis perfectæ, dum non timetur horror, nec est cruditas, nec visceris imbecillitas: sed tunc sine balneo febris curari potest, vel à natura ex toto vincente causam morbificam; vel ab arte purgante pharmaco ex toto euacuante causam morbificam & securius, cum hæc fiat curatio cum minori virium dispendio: ergo securior est pars negatiua.

§. III.

Ad dubiam Galeni mentem respondetur.

Quod in declinatione febris humoralis aliquando æger reperitur sine metu, quod incidat in febrem hecticam, aliquando verò cum aliquibus signis, ex quibus videtur in ipsam iam coincidere;

si sit æger sine metu hecticæ, semper timeret Galeni balnei usum, nec illud est necessarium, cum sine illotutò possit, & cum minori periculo curari febris humoralis. Si autem sit metus, quodd iam incidit in hecticam; tunc balneum vtile admittit, timeret tamen illius usum lib. 10. *Methodi*, si complicatur humoralis; quia ipsa existente, non potest adhuc in hecticis esse vtile, nisi maxima cum præmeditatione, eo vtantur Medici, & cum cautionibus obseruatis à Zacuto.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum in synocho conueniat sanguinis missio vsque ad animi deliquium.

§. I.

Antiquorum communis refertur doctrina.

Zacutus lib. 1. de Medicor. Principum historia q. 7. Adhærens Antiquorū authoritatibus totis viribus nititur suadere, quodd sit in synocho, & aliis vehementissimis febribus mittendus sanguis vsque ad animi deliquium. Primò ex Hippocratis decreto lib. 1. Aphorism. 23. §. Atque ubi vsque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, si æger possit tolerare: cui adhæret Galenus in commentario, §. Nam in ardentissimis febribus si vsque ad animi defectionem sanguis mittatur, statim totius corporis habitus refrigeratur, & febris extinguitur, & plurimis etiam aluus excitatur, & sudores emanant, & quidam eorum ex his sanitati sunt prorsus restituti, alij adini plurimum vehementiam agitudinis absciderunt. In maximis verò doloribus nullum maius inueni remedium, quam vsque ad animi defectionem euacuare, & c. & lib. 9. Meth. cap. 4. in curatione synochi imputris, inquit: Aufero itaque ab homine eo vsque de industria sanguinem, quoad animo linqueretur, maximum planè, ubi valentes vires sunt continua febris remedium: id quod tum ratione, tum experientia didici. Quod idem confirmat lib. 4. de sanitate tuenda lib. 4. & lib. de curandi ratione per sanguinis missionem cap. 12. §. Ceterum ubi feruentius inest sanguinis plenitudo, acutissimam accendens febrem, subito, ac simul euacuari expedit, eamque inanire tentandum, vel ad animi deliquium vsque, virium modo inspecto robore, & c. Ergo ex Hippocratis & Galeni doctrina, in synocho, & aliis febribus ardentibus, poterit aliquando fieri sanguinis missio, vsque ad animi deliquium.

Secundò: Ex phlebotomia vsque ad syncopen feruentis sanguinis plenitudo deponitur, refrigeratur habitus corporis, corpus reducitur ad naturalem temperiem, leuata natura copiam redundantis humoris trudit per vomitum, aluum, aut sudorem; doloris febris, ac inflammationis vehementia remittitur: ergo in synocho, & aliis ardentibus febribus conuenit exerceri si vires subsistant.

Tertiò superaddo: In extremis morbis, & in quibus periculum imminet in mora, extrema statim debent exerceri remedia, ex Hippocrate, si subsistant vires: sed Synochus, & Causo, præcipuè si adsit magna plenitudo, sunt morbi magni ex quorum præsentia imminet vitæ periculum, nisi statim deponatur causa: ergo statim viribus constantibus ipsa debet deponi per sanguinis missionem vsque ad syncopen factam.

§. III.

Auerrois, Lemosij, & Perdulcis præfertur opinio.

Resoluendum: Quodd his temporibus nunquam ad syncopen mittendus sanguis in synocho, aut aliis febribus ardentibus: sic tenet Auerroës lib. 7. Collig. cap. 8. Lemosius in lib. 9. *Methodi*, comm. ad c. 4. Perdulcis lib. 9. de febrib. capit. 9. in curatione synochi imputris.

Probatum: Curatio debet exerceri per media quæ sunt tuta, & secuta; vt docet Cornelius Celsus lib. 3. c. 4. & Hippocrate in epid. & confirmat Galen. lib. 12. *Methodi* c. 1. §. Esto autem terminus, quem non transgredietur is, qui ex arte morbos generosè oppugnat, vt tuto medicetur: qui autem ultra progreditur, crudelis hominis officium facit, qui simul cum morbo vitam hominis auferit: sed curatio facta per phlebotomiam vsque ad syncopen non potest esse tuta: ergo nunquam debet exerceri. Probatum minor: Tum quia cognoscere, an vires sufficiant pro ipsa ferenda, est coniecturale, & potest deficere, & deficiet vita cum coniectura. Tum ex Galeno lib. 9. *Methodi* c. 10. qui hoc experientia comprobauit, §. Siquidem in sanguinis missione vsque ad animi defectum, faciendam esse, vt paulo ante diximus, quo flamma in continentibus ex meatuum clausura febris extingueretur, non paruum merito subsequetur incommodum, nisi opportuno tempore, aut debita mensura fiat: duas namq; in ipsis Medicorum manibus perire vidi, qui postquam animo linquerentur, nunquam reuixerunt. Multis verò, & si non protinus, postea propter virtutis infirmitatem perierunt. Tum lib. de curandi ratione per sanguinis missionem, idem confirmat, §. Vtile est autem pulsuum diminutionibus animum aduertere, tangendo eos, sanguine etiam nunc fluente, sicut in aliis omnibus, dum sanguis mittitur, facere consului, ne videlicet nobis nec opizantibus pro animi deliquio mors occuper. Quod sanè tribus Medicis euenisse noui: venam secabat eorum vnus mulieri febricitanti, aliorum uterque viro; sed ad tantum animi duxere deliquium, vt vires recuperari non possent. Proinde satius est à tam copiosis euacuationibus abstinere, nisi magna incumbat necessitas. Ergo curatio facta per phlebotomiam ad syncopen, non potest esse tuta, vt ipse Galenus qui illam consulit, fatetur.

Probatum 2. Remedium periculosum, & ex quo potest mors subsequi, tantum est exercendum, dum ipsum est vnica salutis via, & alia securior non datur: sed sanguinis missio vsque ad syncopen pro febribus Synocho, & Causone, curandis, periculosum est remedium, & ex quo solet mors subsequi, vt comprobatum manet ex Galen. & vltius securior via ad vincendas has febres, est sanguinis missio partitis vicibus facta, vt docet Galen. locis iam citatis; & prius docuit Hippoc. lib. 2. Aphorism. dicens: plurimum, atque repète euacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere; periculosum: Omne enim nimium, natura inimicum: sed quod paulatim fit, tutum. Ergo nunquam est exercenda sanguinis missio vsque ad animi deliquium.

Probatum 3. rationibus ex Lemosio sumptis: Tum quia sicut sanguinis missio vsque ad syncopen corpus refrigerat; & in contrarium statum deducit, causam febris auferendo; eodem modo contingit si partitis vicibus eadem deponatur causa, & hoc fiet sine metu periculi. Tum quia omnis nimia euacuatio tanquam periculosa est vitanda ex Hippocrate 1. Aphorism. 3. & 2. Aphorism. § 1. Tum quia in his febribus, in quibus deberet exerceri, ob earum vehementiam languent vires

vires. Tum quia superuenientes sudores ex hac nimia euacuatione potius syncoprici, quam critici deberent esse, cum ipsa potius auertat à sudore, remittendo vires, quam iuuet. Tum, viribus resolutis ex hac euacuatione, redditur natura impotens ad vincendam causam siue coctione, siue crisi. Tum quia vt docet Celsus lib. 2. c. 10. in euacuationibus prius est subsistendum, quam deficiat anima, quæ plerumq; vt probauimus, deficit ob sanguinis missionem vsque ad syncopem: ergo nunquam hæc debet exerceri pro his curandis febribus.

§. III.

Quid dicendum pro authoritate Hippocratis, & Galeni.

AD 1. Respondetur: Quod tempore Hippocratis, & Galeni naturæ hominum robustiores erant, & aptæ ferre plura remedia, quæ nostri æui homines ferre non possent, vt patet in pharmacis fortioribus, & in nimia quantitate exhibitis, quæ sufferebant homines illius sæculi, cum quibus nostri temporis ægri succumberent; & vltius in robustioribus illis hominibus erant plures plethotici, & Athletæ, quibus imminere venarum ruptio, & nè certa mors superueniret in his rarefactis humoribus ratione febris, idè illico mittebant sanguinem vsque ad syncopen. Nostri tamen temporibus, in quibus nec vires sufficiunt pro ferenda tanta euacuatione, nec tanta est necessitas propter plethoram, non est exercenda sanguinis missio ad vsque syncopen.

Vel 2. respondetur: Quod in Medicinæ infantia, plura remedia tentabantur, quæ quia periculosa erant, & alia securiora sunt inuenta, ab vsu recesserunt; vt in pharmacorum vsu apparet: & plura alia ab antiquis medicinæ Parentibus timebantur, quæ vsus docuit esse secunda, & vtilia, vt mittere sanguinem in prægnantibus, & in pueris ante decimum quartum annum, imò post quintum aut sextum mensem.

Ad 2. Respondetur, quod omnia ea consequuntur maiori cum securitate, partitis vicibus eadem sanguinis quantitate euacuata.

Ad 3. respondetur: Quod cum febres ortæ ex sanguine, aut bile, habeant durationem, in qua partitis vicibus, eadem quantitas sanguinis cum securitate potest euacuari; licet si extremi sint morbi, extrema applicantur remedia pro illis, & securiora.

S E C T I O II.

De Febre Synochi putrida.

LICET vtraq; Synochus sit febris orta ex sanguine, differunt quammaximè ratione diuersæ alterationis, quam sanguis patitur pro vtraque; & idè in essentia, & signis diuersificantur.

R E S O L V T I O. I.

De febris Synochi putridæ curatione.

§. I.

Diagnosio, diuifio, causa, signa, & prognosio proponuntur.

SYNOCUS putrida est febris orta ex sanguine putrescente, carens paroxysmis, sua tempora vna veniens. *Brano Resol. Medic. Pars III.*

A veluti accessione percurrentis, & est triplex: alia Acmaistica, alia Paracmaistica, & alia Epacmaistica, ex Galeno lib. 2. Methodi c. 1. & lib. 9. Methodi c. 4. & 5.

Causa huius febris proxima est putredo, quam sanguis patitur; ratione cuius præternaturalis calor pullulat ab illo: remotæ sunt, quacunque valent tribuere materiam pro eius generatione, vel occasionem pro eius putredine, inter quas annumerantur, quæ synochum imputrem causant intensiores factæ, præcipuæ sunt cutis constipatio, vasorum obstructio orta à multo sanguine, ab alijsve humoribus crassioribus impactis, quorum causa impeditur fuliginum effusio, & aëris attractio, ex Galeno lib. 8. Methodi cap. 7. lib. 11. Methodi c. 8. lib. 1. de different. febrium c. 4.

B Superuenit sæpius hæc febris in parû exercitatis, bene nutritis, sanguine plenis, & denso habitu præditis.

Indicant hanc febrem signa redundantis sanguinis, lassitudo sensiva, rubor faciei, tensio venarum; temperamentum calidum & humidum, ætas iuuenilis, vernum tempus, liberalior victus, præcedens consuetæ euacuationis sanguinis retentio: In ea calor tangenti est multus, valde vaporosus, parum acris & molestus; pulsus est magnus, ac vehemens, celer ac frequens; in quibus licet sit similis imputri Synochi, ab ea differt, quia in hac pulsus non ita æqualis, lotium rubrum, aut subrubrum, crassius, nec ab initio apparet sedimentum, sicut in illa. Accidentia sunt grauiora, capitis dolor, inquietudo, vigiliæ, inappetentia, nausea.

C Prædicendum de hac febre; Quod sæpè periculosa euenit, terminatur septimo, vndecimo, aut decimo quarto die: si in septimo, quarto die lotium apparet coctum: decimo quarto, si in septimo appareant signa coctionis. Lotium rubrum in ea indicium est securitatis, & si citò appareat, breuioris terminationis: quod album mortem denunciat; si coctionis signa diu non apparent, & ægri facies sit turgida, morbi denotant longitudinem.

§. II.

Empiricorum, Methodicorum, & Spagiricorum proponitur curandi ratio; sequuntur Dogmatici.

EMPIRICI communibus amuletis communiter omnem febrem curant, inter Pseudo-medicos, seu Spagiricos Paracelsus has febres ponit sub morbis tartari; sanguinem ex quo fiat in corpore non admittens, ex tartari euacuatione illius intendit curationem.

Vanhelmont sanguinem admittit, sed hanc febri speciem negat: quia sanguinem iudicat esse quid Diuinum, & incorruptibile iudicat, & hanc sicut & reliquas securissimè curari suo Febrifugio contendit, si miraculo contingat ab aliquo tale fieri Febrifugium. Methodici sub morbis in Adstrictione hanc febrem ponebant, & pro eius curatione laxandi semper sumebant indicationem; vtile contendebant esse agros ferri in balneum, sanguinis missionem, quia vires laxat. Admittebant purgationem, vomitionem; lotij euacuationem, sudoris prouocationem, & rationem victus, etiam laxatoriam, potum aquæ frigidæ exhibere recusabant plures, quia densat, & ipsi remedia laxantia indicata esse à morbo isto; quam in Adstrictione constituebant, contendebant esse indicata, & idè aquæ calidæ potum exhibebant plures; alij verò à febris igneitate conuicti sunt potum frigidæ aquæ concedere, inter quos Pettonas Medicus pro nutu ægri exhibeat potum aquæ frigidæ. Apollonius, & Dexippus frigidum densare

meatus probabant, & ideo ab eius exhibitione in febribus recesserunt omnino, quantumvis ab Hippocrate veriori sunt nutriti doctrina. Purgatorii medicamentis, licet admitterent laxantia esse, utebantur raro Methodi in febribus, quia ventriculum subvertere, coctionem interturbare, appetitum destruere dicebant, & forsan nec nimis recedentes ab Hippocrate, loco enim purgantium laxantibus utebantur clysteribus.

Dogmatici pro synochi putridæ curatione indicationem desumunt ab ipsa febre, ab illius causa, & plerumque ab accidentibus subsequutis, dum causæ aut morbi induunt rationem: à febre, quæ in calida consistit intemperie, sumitur indicatio attemperandi illam per refrigerantia: à causa, quatenus ab ipsa fouetur febris, sumitur indicatio euacuandi illam: ab accidentibus verò, & eorum ablatione sumitur indicatio per ea quibus possunt deuinci.

Victus pro hac febre fit frigidus & humidus; talis enim ex Hippocrate omni febricitanti est utilis: debet esse tenuis, quia peracutus est morbus, nisi in biliosas degeneret febris; pro potu deseruit aqua communis hordeata, vel aliqua ex præscribendis in curatione febris ardentis.

Indicatio desumpta à causa completur per sanguinis missionem, & purgationem; sanguinis missio manet indicata in principio morbi, quia tunc datur morbus magnus, pendens ex vitio sanguinis, quod est indicans sanguinis missionis, ut constat ex dictis in nostris Prælectionibus de Purgandi ratione, & prosequimur latius agentes de sanguinis missione. Purgatio non indicatur ab hac febre, sed ab humore bilioso, in quem mutatur sanguis præcautionis gratia; ne relictus sit causa superuenientis biliosæ febris; Indicatio attemperandi desumpta à febre per accidens perficitur sanguinis missione, quatenus ex ablatione causæ aufertur febris, quæ fouetur ab illa: Per se completur refrigerantibus intus & extra oblatis, de quibus latius in curatione febris ardentis. Perficitur præcipue potu aquæ frigidæ. Indicatio quæ à symptomatibus desumitur, dabitur latius, dum disputabimus de eorum correctione in aliis febribus.

§. III.

Plura ex dictis firmantur euentu.

Galenus lib. 9. *Methodi cap. 4.* huius febris confirmat curationem per sanguinis missionem, sic: *Is cum toto die multum laborasset, deinde lauatus paucula comedisset, cepit nocte febricitare, totum etiam continuans sequentem diem. Hunc nos post secundam noctem vidimus, in ceteris quidem omnibus inueni similiter affectum; verum putrescentium humorum euadentes præbentem notas. Itaque vena quoque huic protinus incisa usque ad animi deliquium vacuauimus.*

Zacutus hanc febrem sæpè esse periculosam firmat euentu lib. 4. *praxis cap. 20.* sic: *Non est adeo mitis synochus, præsertim si cum putredine sit coniunctus, grauius quidem stipetur symptomatis; ut plures ab ea correpti immunes euadant. Ad manus nostras accesserunt quamplurimi; qui precedente rigore in febrem synochum lapsi sunt, quos rubor, tumor, & sensatus calor in toto corporis ambitu comitabantur, vehemens cephalalgia, fastidium, ingens inquietudo, anxietas, iactatio, cordis palmus, & cardialgia, quæ omnia malignitatem adesse significabant internam. Omnibus copiose secta vena, cardiaca & refrigerantia oblata; admistrata purgatio, & celebrata reliqua auxilia, quæ refrigerarent corpus, veneni malitiam retunderent, vires roberarent, & sanguinis ardorem com-*

A *pescerent. His omnibus non proficientibus pustula ampullosa ichoroso sanguine plena, in vniuersa corporis superficie, die tertio, vel propè quartum enata, quæ post paucas horas rupia cute in vlcus degenerarunt cauum, sordidum, & dolorosum, ita ut in ambitu liuescerent carnes emanante sorditie multa, agri cum agone citò peribant; mente constantes, animi deliquio oppressi, veterinosi, implacidi, immorigeri: synochus ergo putrida contemnenda non est, cum aliquando immisericordes agros de medio tollat.*

Potum aquæ frigidæ ad satietatem hanc febrem extinguere firmant Schenkius lib. 6. & Forestus lib. 1. obseru. 3. ex mente Amati, his verbis: *Noni me (inquit Galenus, & citatur ab Aëtio) formidolosum se ad frigidam exhibendam reddere. Vidisse me tamen sæpenumero in arte exercenda suo tempore, & ut oportebat hoc vsum præsidio, agris prorsus absque vllò nocumento profuisse. Sic Rusticus quidam à me synocho laborans, citra inflammationem viscerum, aqua potui assuetus, gelida assumpta post vena sectionem, & signa coctionis apparentia, fuit curatus. Quemadmodum ager ipsius Amati Blanchinus, ut ipse* **B** *narrat curat. 14. Centuria 4. etiam sanus factus est, cui aqua à Medico abnegata est, ad quem ipse Amatus cum peruenisset, & in vrina coctionis notas contemplaretur, & aqua appetentiam inexpugnabilem, cum lingua nigredine & ariditate notaret, illi gelidam ad satietatem concessit, quam illicò vomuit, & postea copiose sudauit, post quem sudorem febris ex integro dilinuit.*

Raram terminationem synochi putridæ obseruauimus anno domini 1652. Domina Maria del Valle Domini Gedeonis de Inojosa Patricij vxor in iuuentute posita, cum esset ex natua temperie calida & humida, & per plures annos vnoquoque sætum ederet, & in vltimo grauida non fieret, menstruis retentis, leui angina affecta fuit; renuit sanguinis missionem, frictionibus, & diæta fuit leuata; sed paucis interpositis diebus, vocatus ipsam inueni synocho putrida laborantem, præcesserat enim lassitudo tensiva, menstrua sunt retenta, vsa fuit pleniori cibo, nimioque vsa fuit potu de chocolate, erat illi rubor faciei, venarum tensio, pulsus vehemens, celer creber, & magnus; febris homotona, calor mitis & vaporosus, parum acris, lotium rubrum, crassum, & in primis diebus sine sedimento, capitis dolor grauis vigiliæ, inquietudo, inappetentia & nausea; sanguinem copiose misimus, licet partitis vicibus, potum aquæ frigidæ exhibuimus copiosum, & alia attemperantia: septima die superuenit rigor cutis per totum corpus, nimis rubra apparuit, post tres dies aspera reddita fuit, & tandem cutis ex toto corpore præterquam ex facie discessit, & paulatim separata fuit, post quæ ad sanitatem restituta fuit nutu Dei.

RESOLVTIO. II.

Vtrum sanguis putrescere possit.

§. I.

E Vanhelmont adhaeret parti negativæ?

PAracellus nec solū sanguinē putrefieri, sed & ipsū sanguinem dari negat. Vanhel. qui sanguinem sub cruoris nomine admittit, illum nunquā posse putredinem

dinem pati constanter defendit, quia ita ipsum iudicat necessarium naturæque aptum, ut non possit nec per minimum temporis momentum sine ipso conservari animal. Ex quo infert quod substantia ita necessaria pro viventis conservatione, debuit à putredine præservari.

§. II.

Communis Peripateticorum & Dogmaticorum sancitur opinio.

Resoluendum: Quod sanguis est aptus putredinem pati, ex qua oriatur febris: hic fatentur omnes Philosophi, & docetur ab Aristotele lib. 4. *Meteor.* & tenet unanimi assensu Dogmaticorum Scholæ, ut antea diximus.

Probatur 1. ex Aristotele: Constat omnia putrefieri præter ignem, & experientia convincitur, omnia entia sublunaria subdita esse corruptioni: ergo sanguis aptus est pati putredinem.

Probatur 2. Coctio, & putredo sunt passionες mixtorum: sed sanguis est mixtum, quod petit fieri à iecore per coctionem: ergo est aptus pati putredinem.

Probatur 3. Inter febres provenientes ex humorum putredine, sunt aliquæ quæ non fiunt ex pituita, bile, aut melancholia, ut ex signis concomitantibus, & ex modo caloris convincitur: ergo fatendum est à sanguine provenire; nullus enim alius superest humor, ex quo possint oriri.

Probatur 4. Si sanguis non posset putredinem pati, maximè quia est humor naturæ aptus, ab illa adaptatus pro nutritione, & sine quo partes corporis non possent diu conservari: sed hæc ratio non obstat; nam ipsæmet partes viventis, quæ informantur anima rationali, sunt perfectioris substantiæ, & in quibus stat substantia animalis, & tamē patiuntur putredinē: ergo sanguis quantumvis naturæ utilis, valet pati putredinem.

§. III.

Fundamentum Vanhelmont diluitur.

Ad fundamentum contrariæ opinionis responderetur: Quod licet natura sanguinem pro nutritione utilem condonauerit viventi; non tamen extrahit ipsum à ratione mixti, cuius est passio putredo: sicut nec immunes reddit ipsas viventis partes, quas sæpe sæpius putrefieri cernimus.

RESOLUTIO III.

Utrum sanguis possit manens sub propria forma putridam causare Synochum.

§. I.

Ratio controuersie aperitur; & Galeni ac Auicennæ aperiuntur fundamenta.

In hac determinanda difficultate Auicenna à Galeno recedere videtur: inde orta est controuersia inter Iuniores, Vallesius enim lib. 5. *Controuersiarum* iudicat nullam posse oriri febrem à sanguine putrescente manente sub propria forma, contendit hanc esse Galeni opinionem. Auicenna fatetur eam fuisse Galeni mentem, sed ipsam relinquit & oppugnat, suæque doctrinæ habet adhaerentes Mercatum, Carreirum, Zacutum, & alios.

Bravo Resol. Medicæ Pars III.

A Vallesio fauet Galenus; Tum lib. 2. de *Crisibus* cap. 6. ubi enumerans genera febrium putridarum, aliam docet oriri à pituita, aliam à melancholia, aliam à bile; nullam tamen annumerat febrem ex sanguine ortam. Tum in eodem lib. cap. 12. docet: *Quæ enim ex sanguinis putredine fit, quodammodo biliosa est.* ubi ad biliosas synochum reducit. Tum eodem cap. superaddit: *Quidquid igitur tenue, & pingue in sanguine est, fit flava bilis: crassum vero, ac veluti fæx, quando immodicè calefactum exaruerit, atra: nunquam tamen sub sanguinis forma admittit febrem.* Tum lib. 2. de *different. febrium* cap. 2. inquit: *Continuarum autem, quæ ex flava bile promeniunt, duplex est species: altera earum quæ à continuo feruore Synochi appellantur, quarum uniuersum tempus una consumitur accessione.* En quælibet synochus fit à bilis feruore, & non à sanguine: ergo iuxta Galeni doctrinam, non potest oriri synochus à sanguine manente sub propria forma.

B Auicenna fatetur ex dictis locis convinci, Galenum iudicasse synochum non oriri ex sanguine sub propria forma putrescente; ipsumque conatur convincere, *fen. 1. lib. 4. tract. 2. cap. 44. §. Opinatus est Galenus, quod non sit febris sanguinis à putredine.* Tum quia in principio putredinis non potest dici, quod sanguis amittit formam, hæc enim non amittitur nisi in termino putredinis; nec potest dici quod solum in termino putredinis causat synochum, quia tunc cum pars tenuis abeat in bilem, & crassa in melancholiam, non deberet potius in biliosas, quàm in melancholicas febres reduci. Tum quia sicut febres ortæ ex bile, melancholia, aut pituita putrescentibus, non reducuntur in aliud genus febris; similiter nec febris orta ex sanguine: Tum quia putrescens sanguis plerumque transit in pus, & non bilem; non ergo febris ex illo tunc orta reducenda est in biliosas.

§. II.

Sancitur nostra opinio.

Resoluendum 1. Quod febris synochus putrida oritur à sanguine manente sub propria forma. Primò, deducitur hæc doctrina ex Galeno lib. 9. *Methodi* cap. 4. ubi docens huius febris naturam, ipsam docet provenire ex sanguine putrescente.

D Probatur 2. Sanguis aptus est pati putredinem, ut probauimus contra Vanhelmont, imò magis aptus, cum sit calidior & humidior, cuius causa prouenit putredo, quàm reliqui humores; sed ex reliquis putrescentibus, & manentibus sub propria forma, reliquæ febres fiunt: ergo ex sanguine sub propria forma putrescente fit febris sanguinea.

E Probatur 3. Respectu synochi putridæ adducit Galenus propria & pathognomica signa, quibus cognoscitur, & distinguitur ab aliis febribus ortis ex bile, melancholia, & pituita: sed huiusmodi signa desumuntur ex parte humoris, à quo oritur talis febrilis calor: ergo synochus oritur à diuerso humore putrescente quàm reliquæ febres.

Probatur 4. Sanguinem quandoque putrefieri est necesse: sed ab illo dum putrescit est necessarium febrem oriri: ergo à sanguine manente sub propria forma oritur synochus. Probatur minor ex Galeno lib. 2. de *different. febrium* cap. 9. §. *Nam & sanguinem quandoque putrescere est necessarium.*

§. III.

Aperitur mens Galeni.

AD Galeni intelligendam mentem, notandum: Quod duplex febris dicitur synochus putrida: Alia propria, & est quæ oritur ex sanguine, dum putrescit, & manet sub propria forma, licet via corruptio- nis, & dicitur putrescens in via. Alia dicitur synochus improprie, quæ oritur ex sanguine in termino putre- dinis, & dum abit in bilem: quos status distinguit Galenus 2. Aphor. 17. dicens: *Quod si in sanguine mag- na sit facta corruptio, non redit amplius ad habitum natu- ralem, si verò pauca contigerit, ad suam naturam resti- tuitur*: licet utraq; hæc febris possit vocari synochus; prima, quia fit manente forma sanguinis: secunda, quia provenit ratione alterationis, quam habuit prius sanguis, & provenit ex materiebus, in quibus præces- sit forma sanguinis; sed quæ fit manente forma rigo- rosè est talis, & diuersam speciem constituit à reliquis humoribus: altera verò quæ oritur ex sanguinis ma- teria, quæ iam manet sub propria forma bilis, improprie dicitur synochus, & potius est biliosa febris, di- citur tamen synochus, ut distinguatur ab alia biliosa, quæ fit ex bile putrefacta, quæ non fuit facta ex san- guinis putredine, sed immediate, ex chylo fuit à iecore genita, vel alio modo, sine eo quod fiat ex sanguine.

Ex his patet: Quod Galenus quando loquitur de febre in libris *Methodi*, & eam docet oriri ex sangui- ne, loquitur de synocho proprie tali: dum in loc. cit. vocat febrem synochum biliosam, & eam ponit sub febribus biliosis, loquitur de synocho dicta improprie. Ratio autem, quare non annumerat inter putri- das humorales synochum proprie dictam, ea fuit, quia ibi ait de febribus humoralibus, in quibus sunt incre- menta; non de eis, quæ vnica accessione clauduntur: seu potius, quia licet ratione causæ iudicet synochos ponendas inter humorales, ratione modi caloris, & reliquorum signorum ipsas constituebat sub febribus diariis; & ideo non annumerat eas inter febres hu- morales.

Infero inde Auicennam potius induxisse animum ad contradicendum Galeno, quam ad eius mentem explicandam.

RESOLVTIO. IV.

Vtrum fieri possit febris intermittens ex san- guine putrescente.

§. I.

Carreiri assensu pars affirmatiua proponitur.

Conplutensis Garcia fen. 1. lib. 4. tract. 2. capit. 2. Contra communem consensum Medicorum in- tendit suadere posse ex sanguine putrescente oriri febrem intermittentem. Primò, quia sanguis dum putrescit, manente forma, causat febrem: ergo in principio poterit sanguis irritare ad sui expulsionem, & expulsus extra venas causare periodum. Patet con- sequentia: quia hoc contingit in aliis humoribus: sed nulla est ratio, cur non similiter contingat in san- guine: ergo fiet periodus in illa.

Vallesius ante Carreirum reddiderat hanc ratio- nem disparitatis, quia sanguis est magis familiaris naturæ, quàm reliqui humores; & ideo illum retinet, non autem reliquos.

Sed hanc rationem impugnat Carreirus: quia il-

Acet sanguis in statu naturali sit familiaris naturæ; dum putrescit, fit præternaturalis. & non est familiaris, nec utilis naturæ, aut ab ipsa retinetur: ergo expellitur ab illa, sicut & reliqui præternaturales humores.

Secundò: Febris intermittens fit ab aliis humori- bus, quia portio humoris trahitur ad focus putredi- nis: sed sanguinis portio similiter potest trahi ad fo- cum putredinis: ergo potest fieri ab illo febris inter- mittens.

Tertio: Ex eo, quod non detur quartum genus febrium intermittentium, concludit Turrisanus lib. artis Medicinalis, quod non datur sanguis quartus humor, aliàs ex illo sicut ex reliquis humoribus fieret febris intermittens; sed fatemur dari sanguinem quartum humorem: ergo fatendum ex illo posse ori- ri febrem intermittentem.

§. II.

Communis Medicorum opinio præfertur.

Resoluendum negatiuè: Sic tenet communis Do- gmaticorum consensus, vno dempto Carreito.

CProbat 1. ex Galeno, tum lib. 2. de differentiis feb- r. c. 2. ubi solum docet dari tres species febrium inter- mittentium, Tertianam, Quotidianam, & Quartanam: tum lib. 8. *Methodi*, ubi docet synochum esse febrem continentem. Tum quia eodem lib. docet tres esse spe- cies synochi, Crescentem, Decrescentem, & Homoto- nam, ultra quas nullam admittit. Tum quia Auicen- na fen. 1. 4. probat sanguinem solum putrescere in va- sis maioribus, & ideo non efficere circuitus. Tum quia Auerroës Collig. 4. idem probat.

Probat 2. Vallesio hac ratione: Non fit febris intermittens, nisi humor, à quo causatur, mittitur à vasis maioribus ad focus putredinis: sed sanguis, cum sit naturæ familiaris, retinetur intra venas: ergo non potest ab illo causari febris intermittens.

DProbat 3. Si sanguis causaret febrem intermit- tentem, hæc sicut differt natura ab aliis, deberet dif- ferre in intermissionis tempore: sed non est tempus, quo posset intermittere, quod sit distinctum à tem- pore, in quo intermittunt reliquæ: ergo non potest esse febris intermittens. Probat 4. minor: non potest intermittere quotidie, quia hoc conuenit Quotidianæ; non tertio quoque die, quia competit Tertianæ; non quarto, quinto, sexto, septimo, octauo, quia hoc com- petit febribus ortis ex Melancholia; nec ultra hoc tempus solet perdurare: ergo non habet aliquod tempus in quo possit efficere accessiones.

Probat 5. Sanguis est humor reliquis commix- tus, & per quamminimas partes coniunctus, ipsos intra se continens, & coercens, ne separati cacochy- mi fiant, ut docuimus in lib. de purgandi ratione: ergo semper cum illis debet intra venas reperiri commix- tus, quantumvis putrescens, aliàs dissolueretur com- mixtio, & omnes redderentur cacochymi.

§. III.

Soluuntur Carreiri fundamenta.

AD 1. Ex dictis à nobis in prælectionibus, de pur- gandi ratione, constat quod sanguis commiscetur reliquis humoribus, ut ipsos contemperet, coerceat, & secum commixtos habeat, & toto tempore quo intra massam sanguinariam commiscetur, pars san- guinis, seu massæ sanguinariæ sunt; at verò si sepa- rentur, fiunt cacochymi, & nutritioni inepti; ideo natura semper conatur sanguinem retinere toto tem- pore,

pore, quo seruat formā, etiam si sit in via corruptionis; quia dum illam retinet, utcumq; alteratus, suum coërcendi, & commiscendi secum reliquos humores munus retinet.

Vel 2. Respondetur: Quod tanta est sanguinis familiaritas cum natura, ut putrescens adhuc, & via corruptionis, auidē ab ipsa retineatur, donec formam amittat; est enim sanguis forma massæ sanguinariæ, quæ ex parte utilis est semper.

Ad 2. Respondetur: Quod ex eo quod fiat synochus putrida continens, quæ ab aliis febribus putridis differt specie, saltem conuincitur, quod detur sanguis quartus humor, ex quo oriatur, licet non detur febris intermittens orta ex illo. In aliis enim contingit fieri febrem intermittentem, quia febres ortæ ex illis pendent ex humoribus non ita naturæ familiaribus, & idē qui expelluntur in focus putredinis, dum irritant naturam: sanguis verò manente forma, nunquam peruenit in eum statum, ut sit obiectum facultatis expellentis, semper enim est quasi forma, & complementum massæ sanguinariæ, quæ est necessaria pro nutritione.

RESOLVTIO. V.

Vtrum febris continens fiat à solo sanguine?

§. I.

Lemosij & Ambrosij Nunnez refertur opinio

Vocant medici febrem Continentem, eam quæ continenter affligit, vel quæ toto tempore quo perdurat, seruat eundem tenorem, & talem febrem esse synochum admittunt; quia talis aut semper crescit, aut decrescit, aut est homotona; sed similes febres posse oriri ex aliis humoribus contendunt aliqui, inter quos Lemosius lib. 9. *methodi* Nuñez lib. 2. *Aphorism.* tenent, quod febris orta ex salsa pituita, & febris ardens orta ex bile possunt esse continens, nunquam tamen febres ortæ ex pituita altera, aut melancholia. Quibus fauet,

Primò Hippocrates libro de morbis, tex. 79. ubi de febre ardente dicit: *Si verò hac febris nec noctu, nec die intermittat &c.* Sed febris quæ nunquam intermittit est continens: ergo febris biliosa potest esse continens.

Secundò: Stat Galenus libro 2. de differ. febr. cap. 2. ubi docet, quod duplex est genus febrium continuarum: aliud earum, quæ propriam seruant naturam: aliud earum, quæ licet ex flaua bile proueniant, continentes nominantur, quia seruant semper eundem tenorem.

Tertiò: Fauet Auicenna, fen. 1. libro 4. tract. 2. cap. 2. §. *Et quando putredo est intrinseca dominans super venas omnes, aut super plurimum eius, quod sequitur ex eis, non sunt forsan additiones aut diminutiones apparentes, &c.* Sed Febres quæ non habent additiones sunt continentes: ergo biliosæ febres sunt continentes.

§. II.

Communior opinio præfertur.

Resoluendum: Quod febris continens ex solo sanguine potest fieri. Probatur 1. Febris continens est, quæ semper seruat eundem tenorem. Sed so-

la synochus semper seruat eundem tenorem: ergo sola synochus est continens. Probatur minor: sola febris orta ex sanguine diuiditur à Galeno in Acmaſticam, Peracmaſticam, & homotonam, quibus contingit seruare eundem tenorem, ergo sola synochus seruat eundem tenorem.

Probatur 2. Febris orta ex bile, ex propria natura habet, quod repetat tertio quoque die; febris orta ex pituita, quod repetat quotidie; febris orta ex melancholia, quod repetat quarto quoque die, & suas habeant exacerbationes in illis: sed febris quæ repetit, & habet exacerbationes in diebus determinatis, non potest dici continens: ergo nulla febris præter sanguinem, potest dici continens.

Probatur 3. Si posset fieri ex pituita salsa, aut bile febris continens, maximè quia possunt putrescere circa cor, ut tenent contrariè opinantes: sed ex hoc non sequitur; tum quia hæc ratio conuinceret, ut ex melancholia, & quacumque pituita putrescentibus circa cor, fieret similiter febris continens, quod ipsi negant: tum quia etiam si bilis, aut pituita putrescant circa cor, habebunt circuitus & exacerbationes, quia hæc proueniunt, quia bilis tertio quoque die, & pituita vno quoque adquirunt dispositiones præternaturales, quibus irritant ad sui expulsiōem, quas in quacumque parte putrescant, necessariò adquirent: ergo febres ex his ortæ non possunt esse continentes.

§. III.

Ex antiquis fundamenta desumpta explicantur.

AD 1. Respondetur: Quod ex Hippocrate non infertur, quod febris orta ex bile, si non intermittat, sit continens, sed quod sit continua.

Ad 2. Respondetur: Quod Galenus febres ortas ex bile, quæ ortum ducit ex sanguine putrefacto, vocat continentes, quia ex continentibus fiunt, non autem quia ipsæ tales verè sunt. Vel 2. dicimus, quod illas vocat continentes, quia earum accessiones non ita sensibiles sunt, sicut in reliquis biliosis, & idē ab illis eas distinguit: quia aliquo modo sunt similes continentibus, & idē ut eas distinguat, continentes vocat, licet propriè tales non sint.

Ad 3. Respondetur: Quod Auicenna non intendit, quod biliosæ febres non habeant accessiones, sed docet quod in aliquibus sunt ferè non apparentes, hæc sunt quas impropriè vocat Galenus Synochos, licet reuera tales non sint, quia reuera habent accessiones.

SECTIO III.

De febre ardente, continuæque Tertianæ.

AD continentes febres, continuæ proximæ sequuntur; licet enim non semper eundem tenorem seruent, seruant tamen semper aliquam febris intensiōem; & licet ex bile, & pituita, continuæ etiam fiant febres, eis adscribitur curatio partim desumpta à febribus intermittenti-
bus sui generis, partim verò ea desumitur ex curatione febris ardentis & Tertianæ continuæ; & idē harum tantum continuarum proponemus curationem.

RESOLVTIO I.

De Febris ardentis, & continuæ Tertianæ curatione?

§. I.

Harum febrium quidditas, differentia, causa, signa, & prognosis proponuntur.

ORitur ex bile triplex genus febrium; febris ardens, seu causus, Tertianæ continua, & Tertianæ intermittens, quæ licet oriantur ab eodem humore, differunt, quia focus putredinis est diuersus; Tertianæ enim intermittens fit ex bile putrescente extra vasa; Tertianæ continua fit ex bile putrescente in venis à corde remotis; febris ardens fit à bile putrescente in venis omnibus, aut maioribus cordi propinquis. Febris ardens, quæ Causus dicitur à nimio incendio, quo flagrat, Ignis plerumque vocatur ab Hippocrate. Quæcunque ex his febribus dicitur exquisita; dum à sincera bile fit putrescente: dicitur nothæ, dum fit à bile mixta cum pituita, aut melancholia. Nomine bilis ipsam bilem, vt ichorosam, ac biliosam substantiam intelligimus; inde Causus alia est, quæ fit ab ipsa bile putrescente in vasis maioribus, & cordi propinquis, de qua Galenus libro 2. de Crisibus capite 6. Alia est quæ fit ex ichoribus attractis à venulis resiccatæ, cuius meminit Hippocrates lib. 4. acutorum text. 1. dicens: *febris ardens fit, cum venula exsiccata tempore æstiuo acres ac biliosos humores ad se attrahunt.*

Febris ardentis, & Tertianæ nothæ causæ eadem sunt, intensiores pro febre ardente, minus intensæ pro Causo; & aliæ sunt internæ, & aliæ externæ: internæ, & proximæ pro febre ardente sunt ichores attracti à venulis resiccatæ, & in ipsis putrescentes, vel bilis putrescens in vasis totius cordis, vel quam maximè in eis, quæ sunt cordi proximiora, vt vasa pulmonis, ventriculi, aut iecoris. Externæ cibus aut potus, ex quibus valet bilis generari, calidus aer ac ficcus, immodicus labor, vigiliæ superfluæ, immoderatum exercitium, & omnia quæcunque valent intensum calorem communicare bili.

Signa pathognomica huius febris sunt ingens ardor & sitis inextinguibilis ex Hippocrate libro 4. acutorum sent. 17. & libro 1. Epidem. comm. 1. Concomitantur hæc signa lingua arida, aspera, & nigra, ventriculi erosio, capitis dolor, vigiliæ, delirium, pulsus celerissimus, lotium flauum, agitatio frequens, & hæc in Tertianæ continua remissiora apparent. Febres hæc periculosæ sunt, sanitatem promittunt coctionis signa: & si post illa, viribus constantibus, sudor, aut hæmorrhagia superueniat, ex Hippocrate 4. Acutorum 20. & 1. Epidem. sect. 2. tex. 63. & 4. Aphorism. 58. hunc euentum promittit, quod æger facile toleret morbum, non multum angere, facile respirare, parum fastidire, somno iuari, corpus æqualiter calidum esse, & ad ea quæ offeruntur benè se habere. Pessimum verò ostendunt harum febrium euentum, quod lingua aspera, sicca, & nigra, sitim non sentiat, quod incipiat febris cum rigore, quod in fronte, aut claviculis superueniat sudor, extrema refrigerari, quod accessiones vigeant magis in diebus paribus, quod lotium nigrum fiat, cibos fastidire nimis, corpus vehementer iactare, quod vox fiat clangosa, & corporis insolita grauitas perseveret, superuenientæve appareant tremores.

Quid quauis Secta præstet pro huius febris curatione?

PAracelsus & Vanhelmont, cum bilem non admittant; similiter nec febrem ex illa ortam. Empirici has febres ex similitudine, ab aliis quibusdam amuletis plerumque, sæpè verò vsu eorum remedium, quæ sunt experti in quauis febre. Methodici, qui hanc febrem sicut aliquos morbos esse in Adstrictione contendunt, ipsam laxantibus conantur curare, inter quæ auxilia ponunt sanguinis missionem, deobstruentia, frictiones, & sudorifica, tandemque, & diuretica medicamenta, & balnea, dum apparent signa coctionis, calida; quibus vnoquoque die vtendum esse consulunt.

Dogmatici in harum febrium curatione indicationem desumunt à viribus, quæ sui conseruationem indicant; à causa, quæ indicat sui ablationem; à febre, quæ caloris indicat attemperationem; & à symptomatibus, quæ si leuiora, ablato morbo auferuntur per eius curationem; si intensiora, & vires debilitant, morbivæ causæ rationem habent, sui ablationem & curationem exigunt, & indicant.

Indicatio à viribus desumpta completur remediis desumptis ex parte diathetica ipsius medicinæ, qualis est victus, qui licet in sanis & ægris semper sit necessarius, in morbis pendentibus ab humoribus, ne natura distrahatur à coctione causæ morbificæ, eo maiori cum meditatione vtimur, intendens quod sit medicamentosus, & pro his febribus sit frigidus & humidus, tenuis substantiæ, parum nutriendus, rarius, & certo tempore exhibitus, pituita seu Cremor hordei antiquis vsitatus, nostris temporibus iuscula gallinæ, & pulli vsitantur magis, & horum carnes, ouæve sorbilia tremula, pyra, poma præcipue acria, pruna, melones, & olera, ac fructus frigidus ac humidus concedimus, somnum etiam pro viribus roborandis suademus moderatum, & horis assuetis, ne si in illis contingant accessiones, in quibus vsque ad declinationem saltem ab eo abstinendum, frictionibus vtimur loco exercitij, etiam vt roborentur vires, animi passionem auertimus, alacremque animum conseruare contendimus, in quem finem alexipharmacis vtimur extra oblinitis, vel intus assumptis. Potu vtimur ex aliqua comuni, vel decocta cum aliquo refrigerante, aut hordeo, radice cicchoræ, aut scorcioneræ. Sumpta indicatione à causa, ex qua fouetur febris, illius euacuatio intenditur, pro qua id videndum, an bilis, seu quilibet alius humor, à quo fouetur humoralis continua, sit intra venas sanguini commixtus; an verò ab eius commixtione separatus, vt apparet dum bilis turget, aut quilibet humor concoctus separatur à sanguine, si sanguini sit commixtus, cum detur morbus magnus pendens ex vitio sanguinis (ex vitio enim quocumque humore sanguini commixto vitatur sanguis, seu sanguinaria massa, quæ ex omnibus humoribus commixtis sanguini coalescit), indicatur sanguinis missio, quæ ex quacunque brachij vena fiat, nihil interest, si æqualiter omnes sint plenæ, quandoque etiam reuulsionis causa ex pede, vel euacuationis causa ex capite, ratione accidentium superuenientium exercetur; si autem humor, ex quo dependet febris, sit separatus, à sanguinis commixtione, sit cacoehymus; & indicat purgationem, & ideo turgentem purgamus humorem statim in principio, & iam separatam & cacoehymum in declinatione. Coadiuuat hanc euacuationem purgantium clysterium

clysterium vsus, quatenus euacuant excrementa; à quibus retentis incalescit corpus, & quatenus euacuant portionem humorum, quæ à natura solent trudi in primam regionem, quibus tertio quoque die plerumque in hac febre vtimur, dum non respondet venter, factis ex decoctione, aliisque attemperantibus, & solutiuis pharmacis excrementa redundantia in prima regione purgantibus.

Indicatio attemperandi quæ à febre sumitur, per accidens, consequitur ex ablatione causæ per se, vsu eorum, quæ valent sua frigiditate caliditatem extinguere, inter quæ aer frigidus, vtpote qui intus, & extrà applicitus valet quammaximè attemperare, præcipuè intenditur; vtimur etiam potu aquæ frigida vsque ad satietatem, dum signa coctionis apparent, si vires sunt robustæ, & non supersint in prima regione cruditates aut obstructions.

Pro attemperacione etiam coadiuant plura medicamenta refrigerantia, quæ desumimus ex Pharmaceutica Medicinæ parte. Quorum alia intus sumpta, alia extra apposita refrigerandi vim consequuntur; vtimur pro corde refrigerando, & roborando iniunctione facta ex butyro naphæ, & vnguento rosaceo, additis pulueribus diarhodonis. Pro iccore inungendo vnguento refrigerante rosaceo cucurbitæ vel succis cichorij, & rosarum rubrarum, additis pulueribus santalorum rubrorum, & aceti rosati aliqua portione, vel aquis rosarum rubrarum Nymphaeæ, aut aliis frigidis, quibus renes sæpè refrigerare intendimus: sumuntur verò in eundem finem Conseruæ florum boraginis, buglossæ, Rosarum rubrarum cum confectiōe Alchermes, aut pulueribus Electuarij diamargaritionis frigidi, cum quibus sit conditum: vel horum loco vtimur Conseruis cichorij, acetosæ, lactucæ, cum confectiōe Alchermes, Hyacinthorum, aut diamargaritionis frigidi, vel Iulepis vtimur ex aquis buglossæ, acetosæ, scorzonerae, cum syrupo limonum, granatorum, aut aliorum frigidorum, simul cum prædictis alexipharmacis.

Indicationes ab accidentibus desumptæ qualiter debeant prosequi, dicemus infra.

§. III.

Observationes aliquæ proferuntur.

Potum aquæ frigida vtilem esse pro ardente febre, firmat euentu Erasius *quest. 2. de purgant. medicament.* dicens: apud Galenum legimus, & in Italia quotidie æstatis tempore vidimus plurimos ardentibus febribus laborantes, ex liberalissimo frigida aqua potu à febre hoc modo liberari, non modo vidi, sed etiam author nonnullis fui ut hoc facerem; ex omnibus quos iussi, ne unus quidem non est per vomitum larga bilis flaua & putrida, vel per copiosum sudorem, vel per utramque euacuationem liberatus: oportet autem tunc iubere dum apparet in urina coctio, & natura vicisse aliquo modo causam cernitur; non succedit tamen res nisi multam omnino bibant, tantam scilicet, quæ oneri, & molestia esse queat.

In vehementissimis febribus continuis sanguinem mittendum euentu docet natura, & obseruauit Antonius Musa Brasabulus *comm. ad aphorism. 37. libro 7.* dicens: Nos Magnificum & Illustrem Iulium Boiardum Scandiani comitem curauimus, qui cum vehementissima febre bis, terque in die sanguinem copiosissime euomebat, tamen egregie euasit.

Rara biliosæ continuæ febris terminatio à nobis obseruata. Anno 1643. Vocatus ad Dominum Petrum Sarmiento de Mendoza Comitem de Ribada-

uia, inueni febre correptum continua, quæ erat Tertianæ notha, non enim perueniebat ad infebri- citationem, tertio quouis die maiora habebat incrementa, sitis non erat intensa, nec calor, sanguinem pluries misimus, materiæ concoctionem coadiuuimus syrupis, & iulepis, bilem, ac pituitam ex qua morbus pendebat, selectiuis pharmacis purgauimus, sed febris protrahitur per tres ferè menses, superuenerat enim tempore hyemis, & iecur erat intense calidum, debilis ventriculi calor imperfectas cibi perficiebat coctiones, & continuo ab his fouebatur febris materia. Paulò ante febris remissionem brachia, & manus licet cum sensu permanserint, motum ex toto amiserunt. Alij Medici accersiti sunt ex nostra vniuersitate, Regis Medici consulti, sed inter se discordes consulunt alij sudores ex sparta parilia, & ligno sancto; alij ex sola radice chinæ, ducti Horatij Eugenij consilio; alij Mercurij vnguentum proponebant: sudoribus repugnabat febris, & calida ac sicca iecoris intemperies: Mercurio repugnabat ratio, & quòd terminatio febris erat quædam semiparalysis. Consulimus iniunctiones oleorum leuiter resoluentium, & quod reliqua relinquerentur calido tempori, quod expectabatur, ab eo enim tantum perfici, cuius affectus curationem nos docuit experientia, in Domino, Domino Fernando dela Bastida nostro Cancellario, qui post similem febrem chronicam, cum esset Octogenarius similem habuit terminationem, quam vidimus calido tempore superueniente curatam, quod idem, licet post longum tempus, euenit similiter & in hoc ægro.

Quòd facta in febre continua, aut ardente, terminatione ad partes extremas, timenda sit venæ sectio, firmat euentu Rhafius *lib. de mirabilibus curationibus*, dicens: Alchafum Ostiarius incidit vno die subito in morbum vehementem calidum & in continenti fluxit superfluitas ad eius manus, & pedes, & putrefacta est, & hac de causa cessauit febris, & aliquis Medicorum fecit phlebotomari eum, & recidiuauit in morbum alicuius caliditatis, & acuitatis, & fuit dissoluta virtus eius, & post tertium diem mortuus est.

RESOLVTIO II.

Vtrum febris ardens exquisita sit duplex?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur: & eius fundamenta.

Duplicem esse febrem ardentem; aliam ex syn-cera bile putrescente in vasis maioribus ortam, aliam ex ichoribus à venulis exustis attractis ex corporis partibus, tenent communiter authores; sed huius generationem non esse possibilem suadet.

Primò: Quia partes carnosæ trahunt humores à venis: ergo venæ non possunt ipsos attrahere à partibus carnosis.

Secundò: Ichores extrauasi, aut geniti in partibus carnosis nullas habent vias, per quas possint attrahi ad ipsas venas, alias per easdem vias omnes humores iterum redirent ad ipsas: ergo nulli ichores possunt attrahi ab ipsis venis.

Tertiò: Humores & quidquid trahitur ab aliqua corporis parte, attrahitur propter nutritionem, aut aliam voluptuosam frustionem: sed venulæ exsic-

cata nec possunt nutriri ex ichoribus, nec habent aliam voluptuosam fruitionem, ob quam ipsos attrahunt: ergo nunquam ipsos attrahent.

§. II.

Antiquorum doctrina sancitur.

Resoluendum: Quod debet admitti ardentis febris proposita diuisio.

Probat 1. ex Hippocrate, qui utramque febrem ardentem admittendam docet *lib. 4. acutorum*, ubi in *text. 13.* docet modum quo fit ex bile putrescente in venis internis, & circa cor: & in *text. 1.* de altera specie inquit: *Causus fit cum venula exsiccata tempore aestiuo acres, ac biliosos ichores ad se traxerunt.* Quod confirmat *lib. 2. de morbo* *text. 27. §.* Corripit autem hoc modo cum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit ut vena, & sanguis attrahunt bilem, eamque plurimam ex carnibus, & ventriculo.

§. III.

Doctrina Hippocratis immunis fit ab argumentorum oppugnatione.

Ad 1. Respondetur: Quod nutritionis causa partes attrahunt humores à venis: At verò dum tempore aestiuo exsiccantur venulae attrahunt à partibus ichores, & humiditates, quæ in illis, quia partes carnosæ humidæ sunt, remanent, & conseruantur, & quia ab ipsis attraxerunt humores, & humidam substantiam ob caliditatem, & securitatem.

Ad 2. Respondetur, quod per easdem porositates, per quas humores feruntur à venis ad partes carnosas, possunt attrahi à partibus carnosis ad venas ichores.

Ad 3. Respondetur: quod licet ichores non sunt apti pro venarum nutritione, sunt utiles pro aliis visibus, sua enim humiditate resciccatas illas vias valent humectare.

RESOLVTIO III.

Vtrum Causus possit fieri ex bile ratione putredinis?

§. I.

Proponuntur dubitandi ratio & fundamenta.

Cum exurentissima sit febris ardens, plerumque ex bile ratione vstionis oriri fatentur eam Authores: sed an simul valeat ratione putredinis oriri, ipsos reddit discordes: plures enim sola vstione posse fieri contendunt suadere.

Primò: Quia sic videtur colligi ex Auerroë *lib. 4. Collect. c. 4. §.* Propterea ergo non est ex necessitate, ut omnis calor extraneus, aut omnis febris sit putredinis, & maxime causus &c. Ergo causus sola vstione fit ex bile.

Secundò: Causus ex Galeno *4. acutorum 1. & lib. 3. Epidemion. sect. 3.* fit cum ingentissimo calore, à quo sitis inextinguibilis prouenit: sed si calor ille ingens perueniret ratione putredinis, non posset esse simul tanta siccitas, à qua proueniret inextinguibilis sitis: ergo causus prouenit ratione vstionis tantum. Probat 1. minor, ex Aristotele enim *lib. 4. meteor.* Quæ putrescunt, humidiora euadunt: ergo ratione putredinis non posset siccitas oriri, à qua proueniat inextinguibilis sitis.

Tertiò: ex alteratione superuenit causus ex bile,

A ratione cuius intensior siccitas, & intensior calor potest causari: sed hæc fiunt intensiora ratione vstionis, quàm ratione putredinis, cum per vstionem resoluantur partes humidæ & frigida, & remaneant calidiores & sicciores: ergo ratione vstionis solius prouenit à bile Causus.

§. II.

Communior praefertur opinio.

Resoluendum: Quod non tantum ratione vstionis, sed etiam ratione putredinis potest causari Causus ex bile.

Probat 1. ex Aëtij autoritate, qui hanc sancit doctrinam *tetrab. 2. serm. 1. capit. 7. §.* Causus est febris ardentissima continua ex bile putrefacta, quæ nec medicis, nec agris bonum ordinem exhibet: ergo potest fieri ex putredine.

Probat 2. Causus quæ non fit per venarum exsiccationem, solum differt à Tertiana continua, quia hæc fit in vasis distantibus; illa in vasis cordi proximioribus: sed Tertiana causatur ex bile vsta, aut putrefacta in vasis distantioribus à corde: ergo febris ardens fit ab eadem bile vsta, aut putrefacta in vasis cordi proximioribus.

Probat 3. Ex eo colligitur, quod febris Tertiana fit ex bilis putredine: quia apparent in lotio signa putredinis: sed eadem contingit etiam apparere in lotio in febre ardente, per hæc etiam distinguimus harum febrium tempora, & lethalem à non lethali: ergo potest fieri ratione putredinis.

§. III.

Adhibetur solutio argumentis.

Ad 1. Respondetur: quod ut in plurimum colligitur ex Auerroë, quod non fiat semper Causus ratione putredinis; non autem quod non posset fieri ratione illius.

Ad 2. Respondetur: Quod licet ea quæ putrescunt, humidiora reddantur in principio, non tamen inde sequitur, quod à calido & sicco humore, qualis est bilis, non pullulent ratione putredinis intensissimus calor & siccitas, ob igneas plurimas partes quæ redundant in ea.

Ad 3. Respondetur: Quod probat argumentum, quod erit intensior calor, siccitas, & sitis in febre ardente orta ratione vstionis; non autem quod ob rationem nuper dictam non erit ingentissima sitis orta ratione putredinis.

RESOLVTIO IV.

EVtrum bilis putrefacta in quibuscumque venis cuaset febrem ardentem?

§. I.

Ex Galeno, & Auicenna fouetur pars affirmatiua.

Febrem ardentem distinximus à Tertiana continua ob diuersitatem venarum, in quibus bilis patitur vstionem, aut putredinem: in internis enim, causum; in reliquis externis Tertianam continuam causari diximus: sed quod ardens febris fiat ex bile in quibuscumque venis putrescente, videtur probat;

Primò: ex Galeno *lib. 1. de Crisibus cap. 5. §.* Namque ob solam bilem flauam febris accenditur, siue aliquo visceris affectu, siquidem manente adhuc intra vasa

vasa bile, accendatur, exquisita febris ardens est; Si A
verò per totum corpus deferatur, Tertiana: ergo in qui-
busvis venis accendatur bilis, fit febris ardens.

Secundò: Idem suadere videtur Auicenna *fen. 1.*
lib. 4. tract. 2. cap. de Causonide, ubi docet febrem ar-
 dentem causari in venis totius corporis, cordis, ven-
 triculi, & iecoris: ergo in quibuscumque corporis
 venis putrescat bilis, fit febris ardens.

Tertiò, suadet ratio: Ab eodem humore putres-
 cente eadem febris specie fit: sed à bile putrescente
 in venis circa cor fit febris ardens: ergo ab eadem
 putrescente in aliis venis fit febris ardens.

§. II.

Antiquam defendimus doctrinam.

Resoluendum: Quòd febris ardens fit à bile vsta
 aut putrefacta in vasis cordi proximioribus;
 Tertiana continua ab eadem in vasis distantioribus
 à corde.

Probat 1. ex Galeno 2. *de Crisib. capit. 6.* & Auicenna
nuper citato, qui distinguunt Causum à Ter-
 tiana continua, quia Causus videtur seruire eun-
 dem tenorem, non verò Tertiana: sed illa æquali-
 tas in modo caloris provenit, dum conclusa putrescit
 bilis in venis internis: ergo à bile in illis vsta, aut
 putrefacta tantum fit Causus.

Probat 2. 1. *Epidemion comm. 9.* §. *Neque enim in*
quibuslibet corporis partibus humor hic potest febrem ex-
citare ardentem, verum circa ventriculum, & eius præ-
cipue os, circaque iecoris partes simas, & sect. 2. comm.
20. confirmat dicens: Etenim si ardentes febres sunt
in venis, abundat (scilicet bilis) iecoris, & ventris.
Docet idem libro 3. Epidemion. sect. 3. comm. 11. di-
cens, ardentes febres stiterunt inuadentibus in iecur, &
ventrem biliosis excrementis, & commento 33. superad-
dit: Nam quibus in iecoris & ventris regionem, maximè-
que in eius os prauus humor decubuit, has febres ardentes
solllicitauerunt: Ergo ex mente Galeni in solis vasis
cordi proximioribus fit causus.

Probat 3. Ratione: Febris ardens causus ab in-
 cendio dicitur, quatenus valet ingentissimum calo-
 rem, & inextinguibilem sitim causare, sed ab humo-
 ribus biliosis delatis ad partes externas, cum distent
 à corde, nec ingens valet communicari calor, nec
 ipso deficiente potest causari inextinguibilis sitis,
 ratione enim ventilationis maioris, calor remittitur:
 ergo à sola bile alterationem patiente in vasis maio-
 ribus potest fieri causus.

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

AD 1. Respondetur: quòd febris ardens dupliciter
 sumitur: Vno modo in lata significatione, prout
 comprehendit quascunq; febres biliosas continuas;
 & in hac impropria acceptione loquitur de febre ar-
 dente Gal. *loc. cit.* pro argumeto. Alio modo pro ea febre
 ardente, quæ causus dicitur à Græcis, ob nimium in-
 cendium, & inextinguibilem sitim; & de hac loqui-
 tur Galen. dum eam distinguit à Tertiana continua.

Ad 2. Respondetur: Quòd simili modo dicendum
 ad Auicennæ auctoritatem, qui tanquam Galeni
 Commentator, illius sequitur modum loquendi.

Ad 3. Respondetur: quòd in rigore Physico omnes
 febres sunt eiusdè speciei; differunt tamè prout conside-
 rantur à Medico secundum differentias específicas ac-
 cidentales, secundum quas valent variare curationem.

RESOLVTIO V.

Vtrum ingens calor, & inextinguibilis sitis
 sint signa, per quæ distinguuntur
 Causus, & Tertiana continua.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

BInter febres sui generis differt Causus à Tertiana
 intermittente exquisita: quia, vt inquit Galenus 2.
de Crisibus cap. 3. In adurentibus cutem febribus accessio-
nes ad infebrecitationem non perueniunt: & vltèrius
capit. 6. addit: Nam exquisita febris ardens cum omnia
alia seruet exquisita tertiana indicia, eo solo differt, quòd
neque cum rigore incipit, nec ad infebrecitationem desinit:
 sed cum in his omnibus conueniant etiam Tertianæ
 continuæ cum Causo; An inter se differant per
 sitim, & caliditatem intensiores debitas causonidi,
 quæ sint illi tanquam pathognomica signa, vertimus
 in dubium; & videtur quod non.

Primò, ex Hippocrate *lib. 1. Epid. sect. 1. text. 9. &*
lib. 3. Epidem. sect. 3. text. 34. In quibus refert historiam
 ægrotum, qui cum laborarent febre ardente, non
 fuerunt siticulosi: ergo sitis inextinguibilis est sig-
 num pathognomicum Causi, per quod differt à Ter-
 tiana continua.

Secundò: ex Hippocrate 4. *Aphor. 54. ex Galen. 6.*
Epid. sectione 2. text. 25. ex Auicenna cap. de Causonide,
 si causo superueniat tussis, sitis obtunditur: ergo non
 est signum pathognomicum quod à Tertiana conti-
 nua distinguatur.

Tertiò: Tertiana continua oritur ab eodem hu-
 more, & ex vi alterationis eiusdem, ac febris ardens:
 ergo eadem debent esse vtriusque accidentia.

§. II.

Sancitur communis doctrina.

Resoluendum: Quòd licet causus, & Tertiana
 continua dignoscantur per hoc, quòd in Causo
 sint accidentia intensiora, in Tertiana remissiora ap-
 pareant; præcipue distinguuntur ex inextinguibili
 siti, & ardentissimo calore, quæ sunt signa pathogno-
 mica febris ardentis: sic docuit Galenus *lib. 3. Epid.*
sect. 3. comm. 34. lib. 4. acutorum, comm. 1. & Auicenna
fen. 24. cap. 4.

Probat 1. Illi febri debent esse propria, sitis inex-
 tinguibilis, & ardentissimus calor, in qua bilis, à qua
 proueniunt, putrescit, aut aduritur in vasis, in quibus
 intensiora possunt hæc accidentia prouenire: sed in
 sola febre ardente, fit bilis putredo, aut vstio in vasis
 pulmonum, iecoris, aut ventriculi, & cordi propin-
 quioribus, ergo in hac febre debent reperiri tan-
 quam pathognomica signa distinguentia illam ab
 aliis febribus.

§. III.

Soluuntur dubitandi fundamenta.

AD 1. Respondetur: quòd loquitur Hippocrates
 de febribus ardentibus spuriis ortis ex falsa
 pituita: in quibus licet sint sitis inextinguibilis, &
 ardens calor; non sunt tantæ intensioris, vt in
 Causo

Causo orto ex bile, & comparatiuè ad ea quæ oriuntur ex hac febre, dixit, non multum esse siticulosos ægros.

Ad 2. Responderetur: quod licet ista sint signa pathognomica, quæ debentur huic feбри ratione causæ, & loci in quo putrescit bilis; possunt tamen non percipi propter aliquam causam impediētem, ut contingit si adsit affectio catharrofa, quæ obscurat eā; idèd Auicenna dixit: *Et vehementia sitis, nisi accedat tussis pauca, quæ sedat illam tussim, seu sitim, sicut dixit Hippocrates.* Nec similiter sentitur in eis quibus iam virtus extinguitur defectu illius: inquit enim Gal. lib. 3. Epidem. sect. 1. comm. 11. *Perpetuò à cibo abhorrebat, non sentiebat, sed cum siticulosissima esset affectio, facultas tamen eam moriens non sentiebat.*

Ad 3. Responderetur: quod si in vtraque febre esset idem locus putredinis ab humore, eodem modo intensa siccitas & calor apparent: sed in Causo relucet magis, quia in vasis circa cor & ventriculum fit putredo; idèd enim inquit Auicenna, & caliditas in causo non est ita fortis in exterioribus, sicut fortitudo eius in interioribus.

RESOLVTIO VI.

Verum biliosa febris continua per fluxum sanguinis narium possit terminari?

§. I.

Fernelij opinio, & fundamenta traduntur.

Fernelius lib. 2. meth. capit. 8. suadere intendit, quod febris ardens, nec continua Tertiana non possunt per sanguinis fluxum tanquam per crism perfectam terminari.

Primò: quia vtrunque copiosa fiat euacuatio per sanguinis narium fluxum; nihil euacuatur de causa morbifica; apparet enim, quod per sanguinis missionem euacuatur bilis putrida, per hæmorrhagiam sanguis optimus nutrimentalis: ergo non poterit hæmorrhagica curari crisi hæc febris, sed solum sanguinis missione.

Secundò: fluxus sanguinis hæmorrhoidalis, nec menstruus non proficiunt pro biliosis terminandis febribus: ergo nec fluxus sanguinis narium. Probat antecedens, quia illis superuenientibus, sæpè cogimur venam scindere, non alia ratione nisi quia reliqui sanguinis fluxus non sufficiunt.

Tertiò: Harum febrium curatio debet perfici per euacuationem humorum à quibus fouentur: sed: ipsæ febres fouentur à bile intra venas: ergo non possunt curari per euacuationem humorum, à quibus fouentur; sed istæ febres fouentur à bile intra venas: ergo non possunt curari per euacuationem factam per particulares venas narium. Pater consequentia, ex Gal. lib. de sanguinis missione capit. 14. ubi docet, sanguinis missionem ex venis particularibus non conferre pro curatione febrium humoralium.

§. II.

Pars affirmatiua præfertur.

Resoluendum: Quod critica euacuatio per sanguinem narium facta valet ardentes, & quascunque continentes terminare febres.

A Probat 1. ex Hippocrate libro 1. Epid. sect. 2. text. 63. dicente: *febris autem ardentibus hac accidebant quibus ritè & largiter sanguis per nares erupit, ea de causa maximè seruabantur, nec vllum noui, si rectè ei erupisset sanguis, in hoc statu mortuum.* Nam Philiscus quidam, Spamenon, & Silenus, quibus parum quarto die è naribus stillauit, mortem obierunt. Ergo si critica fiat, ac copiosa sanguinis euacuatio per nares, rectè terminabitur febris ardens.

Probat 2. Materia concocta per quamcunque criticam euacuationem copiosè factam, per quam euacuatur causa morbifica, terminatur morbus, qui pendet ab illa: sed euacuatio sanguinis per nares est euacuatio, per quam potest bilis simul cum sanguine euacuari à quo pendeat febris: ergo rectè terminari potest per illam.

Probat 3. Si eadem materia, quæ euacuatur per sanguinis narium euacuationem, per ventrem, vel sudorem moueretur iam concocta, & in sufficiente quantitate permaneret, & curaretur febris pendens ex illa: ergo similiter dum euacuatur per fluxum sanguinis narium.

§. III.

Soluntur rationes pro Fernelio adductæ.

Ad 1. Responderetur: quod fluxus sanguinis narium euacuat bilem, ipsa tamen commixta est sanguini, & sanguis apparet, dum fluit, sicut similiter contingit in bile euacuata per phlebotomiam: at verò si retineatur diù, vtraque vitiosa apparet, ut monstrat experientia.

Ad 2. Responderetur: quod fluxus sanguinis hæmorrhoidalis, aut menstruus proficiunt, si sint in debita quantitate, & præcedente humorum coctione; sin minus idem contingit in fluxu sanguinis narium.

Ad 3. Responderetur: Quod narium venæ communicant cum reliquis vasis maioribus, & possunt ab illis recipere totam sanguinis & reliquorum humorum quantitatem in eis repertam.

RESOLVTIO VII.

Vtrum ex venis brachij aliqua peculiariter eligenda pro phlebotomia in his febribus.

§. I.

Vulgaris proponitur opinio.

Vlgius Medicorum vnanimi assensu fatetur: Quod in his febribus primò est incipienda sanguinis missio ex brachio dextro, & ex vena interna illius.

E Primò: Quia sic Medici antiqui, & Iuniores, communi assensu receperunt ex Galeno, Auicenna, & reliquis Medicinæ principibus: ergo autoritate satis hæc doctrina conuincitur.

Secundò: Ex eo brachio & vena sanguis mittendus pro his curandis febribus, è quibus proximius euacuatur humores fouentes febrem: sed ex brachio dextro & vena interna, siue iecoraria proximius euacuatur causa, ex qua fouetur febris: ergo ex illis primò exercenda sanguinis missio. Probat minor: febris Causus, & continua, fouentur ab humoribus, qui producant in iecore; & in illo causo plerumque est minera putredinis: sed vena interna iecoraria dicitur, quia proximius iecur, & venas illi proximas respicit,

respicit, ab eoque humores proximè recipit: ergo per illam proximè euacuantur humores febres has fontes.

Tertiò: Si pro his febribus curandis non esset eligendum brachium, nec vena similiter; nec pro aliis morbis superuenientibus in aliis corporis partibus: sed in aliis morbis brachium eiusdem lateris, & venam iecorariam, aut cephalicam eligimus: ergo similiter pro his curandis febribus.

§. II.

Santorij & Platerij præfertur opinio.

Resoluendum: Quòd in Causo & aliis continuis febribus humoralibus sanguinis missio ex quocumque brachio, aut vena potest fieri: Quòd non maiori fiat utilitate ex vno brachio, quàm ex alio, probat Santorius libro 3. *Methodi, de vitandis erroribus cap. 16.* Quòd nec ex vena interna, quàm aliis, protulit Platerius tom. 2. tract. de febribus capite 2. argens de curatione febrium continuarum: §. *Causam minuet si vena aliqua patens generalis in brachio aperiatur, sanguisque inde extrahatur.* Et paulò infrà: *Quod & cum talem materiam mox primo ictu effluere videremus, occasionem mihi præbuit talem potius venam, quæ hac materia turgeret eligere, quàm discrimen aliquod inter brachij venas; cum in vno loco omnes à caua vena iuxta iugulum prodeant, facere; & vulgi, & Chirurgorum non uia magni in hisce, & in signis celestibus, observationes facere; sed & per venæ sectionem si calor euentiletur, & refrigerij nomine conuenit, febrisque calorem minuit.*

Probatur ratione fundamentali, ac euidenti ex anatome desumpta, ex qua constat, quòd vena caua ascendit à iecore, & ad communem cauitatem ascendit per vertebrae ab iugulum, & à iugulo æqualiter ferri ad vtrumque brachium, vsque ad flexuram, & ibi eundem ramum partiri in venam internam, externam, & communem: ergo ex quocumque brachio, & in illo ex quacumque vena fiat sanguinis missio, trahet æquali distantia à vena, quæ in iugulo diuaticatur, in vtrumque brachium, & per illam à iecore.

§. III.

Soluuntur fundamenta antiquæ opinionis.

Ad 1. Responderetur: quòd in prima Medicina infantia, anatome nondum culta, & iudicarunt aliqui proximè venam internam recipere humores à iecore, quàm reliquas; & cum maiori rectitudine brachium dextrum, cum sit in eadem parte dextra cum iecore: & hæc doctrina à primis in posteriores sine examine deriuata, cunctos deduxit in opinionem communem, quam maiori anatomie cognitione adepta, aliqui ex modernioribus conuicerunt manifesta demonstratione facta ad sensum.

Ad 2. Responderetur: quòd vt patet ex ratione nostræ doctrinæ ex vtroque brachio, & ex qualibet vena cuiuslibet, cum æquali distantia attrahitur sanguis.

Ad tertium responderetur: quòd respectu curationis febrium, quæ dependent ab humore contento in iecore, aut venis circa illud, probatur manifestè ex dictis; non verò de aliis morbis, qui possunt pendere ex humoribus, qui fouentur ab aliis venis, cum quibus vnum brachium potius quàm

Brano Resol. Medic. Pars III.

A aliud habet proximitatem, aut rectitudinem, quarum ratione citius valeat sanguis euacuari.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum Oua sint utilis victus pro febribus biliosis?

§. I.

Status difficultatis proponitur, & ex Conciliatore fulcitur pars negatiua.

B Dogmaticorum antiquitas pro his febribus curandis ptisana loco victus utebantur tantum; hæc enim refrigerat, humectat, attenuat, aperit; duplexque apud ipsos erat vsitata: vna integra non colata, quæ erat hordeum à corticibus mundatum coctum in aqua simplici, & conglobatum in massam; altera erat ptisana colata, seu cremor hordei, & erat integra ptisana cum expressione colata: nostris iam temporibus iusculum ex decocto cornium, pullis gallinaceis, gallinis, carne arietina, & ouis vtuntur Medici, de quibus an pro biliosis febribus sint utilis victus; proponimus examinandum, & loquimur de ouis gallinarum, quæ reliquis præferuntur, præcipuè quæ sunt recentiora, quia habent maiorem copiam humidi natiui, & magis nutriunt: vt ex Galeno deducitur lib. 3. de alimentorum facultatibus. Auicenna lib. 2. tr. 2. Oribasius lib. 2. collect. Paulo lib. 1. de re medica. Actuarius lib. de spiritus animalis nutritione, Auerroës lib. 3. Collig.

Conciliator differentia 110. partem negatiuam his fouet fundamentis. Primò, pro febribus acutis debet exhiberi victus tenuis, ex Galeno 1. *Aphorism. 7.* sed febres biliosæ sunt acutæ, cum breuiter terminentur ob tenuitatem humoris, à quo dependent; ergo oua non debent exhiberi pro earum victu. Probatur consequentia, quia oua sunt victus crassus; & multi nutrimenti, vt docet Galenus lib. de alimentorum facultatibus, & de boni & mali succi cib.

D Secundò: Si ex ouis aliquid conueniret, pro victu febrientium in febribus biliosis, maximè vitella, quæ sunt præstantiora in febribus biliosis, facile mutantur in bilem: ergo non debent exhiberi pro victu in febribus biliosis.

Tertiò: In febribus ex refrigeratione ortis, in febribus synochus, & in febribus ortis ex inflammatione inguinum, aliisque ex plenitudine ortis, non conuenit ouorum vsus, ne materiæ copiam præstent, ex qua foueatur febris: ergo simili ratione nec in febribus biliosis.

§. II.

Sumpta à febre indicatione, oua in febribus utilia sunt.

Resoluendum 1. Quòd sumpta indicatione à febre, oua integra, ac recentia, tremula, semper sunt utilia.

Probatur: sumpta indicatione à febre victus frigidus, & humidus febricitantibus omnibus conuenit, ex Hippocrate 1. *Aphorism. 16.* & ex Galeno in comm. sed oua recentia, ac tremula sumpta sunt frigida, aut saltem tempefata sunt, ex Galeno lib. de cibis boni & mali succi, capit. 2. & 4. & in lib. Hippocratis, de ration. victus in morb. acutis comm. 13. lib. de facile parabilib. in cura doloris

Kk

capitis

capitis à vino, l. 2. de composit. medicam. secundum locos cap. 1. lib. 11. de composit. medicament. secundum locos cap. de ouo. Et similiter sunt humida, ex Galeno libr. de prisana capit. 6. ex Auicenna lib. 5. tract. 2. cap. de ouis, lib. de viribus cordis, ex Rhafi l. 3. diuision. cap. 4. ergo sumpta indicatione ab ipsa febre, semper sunt indicata oua recentia & tremula taquam utilis cibus.

§. III.

De indicatione à febris causa quid sentiendum.

Resoluendum: 2. Quòd sumpta indicatione à febris causa, oua recentia non semper & in omni febre sunt indicata.

Probatur: Tum in febribus humoralibus ortis ratione plenitudinis, in quibus oua, quia multi sunt nutrimenti, possent multum nutrimenti exhibendo causam augere, & febrem fouere. Tum in febribus ortis ex pituita, in quibus sua valent humiditate nocere, saltem secundum partem albuminis, sine quo utilia sunt pro his febribus: ergo sumpta indicatione à causa, non semper in omni febre sunt oua utilia.

§. IV.

Oua plerumque conueniunt virium causa.

Resoluendum 3. Quòd in omni febre sumpta indicatione à viribus, oua possunt esse utilia.

Probatur: Oua vires reficere maximè valent inter reliqua alimenta, ex Galeno libro 8. de compositione medicam. secundum locos capite 4. in fine, & ob vires resarciendas ipse oua refert libro 12. methodi capite 6. & hac eadem ratione eis vtuntur in febribus pestilentibus, & putridis, in quibus nimis obruuntur vires, Alexander Trallianus, Serapio, & Rhafis; sed sumpta indicatione à viribus deficientibus sunt offerenda alimenta, quæ maximè eas valeant reficere, & hæc indicatio reliquis est præferenda, ex Galeno in Hippocratem, de ratione victus comm. 14. & libro 9. methodi capite 13. ergo indicatione sumpta à viribus in omni febre debent offerri oua.

§. V.

Conciliatoris conciliantur fundamenta.

Ad 1. Respondetur: quòd licet dum vires sunt robustæ, aut pendent ex plenitudine febres, vel possunt febres terminari, aut ad statum peruenire cum tenuiori victu, oua non essent efferenda, præualet plerumque indicatio vires reparandi, dum nimis debiles sunt, vel conseruandi vsque ad statum; dum sunt morbi chronici; & idèd plerumque ratione huius indicationis præualentis oua offerimus in febribus.

Ad 2. Respondetur: quòd integra oua sunt utiliora in febribus biliosis, sumpta indicatione ab ipsa febre, quia sic vt diximus frigida sunt, & humida; at vero quia plerumque ouis vtimur, sumpta indicatione à viribus, & ipsas vberius resarcire valent vitella; idèd plerumque solis vitellis vti cogimur.

Ad 3. Respondetur: quòd in febribus pendentibus à redundante sanguine, licet ratione febris oua sint indicata, quia victus sunt humidus, & frigidus, aut temperatus, in acutis ipsis tamen non vtimur,

A quia sumpta indicatione à causa, præualet indicatio attenuandi, & non offerendi victum, quo ipsa valeat augeri.

S E C T I O IV.

De Tertianâ exquisita.

FEBRIS ardens, & exquisita Tertianâ affinitate sunt proximæ; ab eodem pendent humore, syncera inquam bile, vitione, seu potius putredine alterata: differunt tamen ratione loci in quo bilis alterationem patitur, idèd & subsequenter ad illam restat huius illustrare naturam.

R E S O L V T I O I

Tertianâ exquisitâ quidditas, causæ, signa, prognosis, & curatio.

§. I.

Aperitur quidditas, manifestantur causæ, signa, & prognosis.

TERTIANâ exquisita est febris de tertio in tertium suas faciens accessiones, generata ex bile syncera, & pura, sine alterius humoris admixtione: & est multiplex; alia simplex tertio vnoquoque die repetens; alia duplex, quæ repetit quotidie: alia triplex, seu quadruplex, quæ bis in vno die, vel in vnoquoque die repetit.

Causa proxima est syncera bilis vitione, aut putredine alterata: remota sunt omnia, quæ valent adaugere calorem, iecorisque siccitatem, & caliditatem intendere: quarum aliæ mouent, aliæ materiam præstant, aliæ augent & morbum & materiam morbificam, inter quas annumerantur internæ, aut externæ quæcunque causæ valentes corpus calefacere, calidorum vsus, labor, inedia, vigilia, causa, mœror, ira, natura squalida, & exusta, æstiuum tempus, sicca, & calida regio, intempestarius ad ignem accessus, fructus horatij, & aquosi, & causæ quæ in bilioso corpore cohibent effluuium fuliginum adustarum. Signis his cognoscitur, cum rigore vehementi corpus apprehendit, calor intensior fit in illa, breui accenditur, mordax percipitur, pulsus in initio est paruus & debilis, vigente accessione fit celer, frequens, magnus, & minimum inæqualis; lotium tenue est, & igneum in principio, & sine contento, & interdum fit flauum, & mediocre in substantia, in principiis accessionum per ventrem vomitu bilis truditur, est æstus ingens, respiratio magna, frequens & difficilis in accessione, iactatio corporis irrequieta, inexhausta sitis, linguæ scabrities, oris amaror, inappetentia, vigilia, iracundia, ingens capitis dolor; accessio vltra duodecim horas non porrigitur; si simplex tertio tantum die; si duplex, quotidie repetit; à febre æger fit immunis in intervallo.

Prognosis, accidit hæc febris æstate, naturis biliosis, iuuenibus, cura, & labore confectis; vacat periculo, nisi illud superueniat alicuius visceris affectione, destillatione, virium infirmitate, aut quia perniciofa redditur, septenis circuitib. terminatur, in ea

nox grauis ante accessionem, soluitur plerumque A vomitu, deiectionibus biliosis, aut sudoribus.

§. II.

Tertianæ exquisita curatio in omni Secta proponitur.

EMpirici à similitudine in morbis curandis procedentes cum Impostoribus vtuntur pro hac febre curanda, verbena, & aliis herbis, carpo manuum, aut pedum affixis, seu ligatis; desumunt vltius ex Paracelsistis quam plura alia remedia, quibus nulla indicatione attenta, vtuntur; inter quæ, B pro vsu habent Acidum Tartari, & crocum Metallorum, Absynthiacum cum aqua benedicta serpilli vel Hypericon tincturam, vel sal Armoniacum, & nitrum præparatum cum aqua Cardin. Bened. vel catharticum rosatum, vel aquam febrifugam.

Methodici qui hanc febrem constituunt sub morbis in Adstrictione, pro laxando vtuntur præsiis laxantibus, aluum laxatorio medicamento, vel Clysteribus mouent; sanguinem vacuant pro laxandis viis, lotium, & sudorem mouent, inunctiones & balnea consulunt, à vino omnino abstinere, cibum exhibent semel in die accessionis, bis in die quietis, & hic est cremor ptisanæ cum lacte seminis melonum, & aliquando carnes pulli pro laxando ventre exhibent, manæ decoctæ quod sufficit dissolutæ in fero lactis ad ℥iij. & postea superbibere permittitur, quantum voluerit æger, mittitur postea sanguis, syrupi conceduntur, & apparente coctione sudor intenditur; tandemque feligente pharmaco instituitur purgatio. Aegyptij magna ex parte vtuntur balneis, & loco syrupi granatorum, exhibent summo manæ granatorum acidorum, & dulcium ana ℥ij. aquæ endiuia ℥iij. vel aquam stillatitiam ex acido limonum cum saccharo ad ℥iij. quas potiones exhibent calidas.

Paracelsus, qui lib. de morbis tartari, febres sub morbis Tartati constituit, hanc febris speciem non annumerat; omnes tamen febres oriri in Stomacho, iecore, aut renibus iudicat ex tartari putredine; ipsasque, aut vomitu, aut purgatione tartari, aut suo specifico diaphoretico, nec ab ipso, nec ab alio intellecto, febres contendit exterminare.

Vanhelmont Paracelsi alumnus, & solum ab eo differens; quia minus impius, & magis infans se ostendit in suis scriptis; similiter & hanc febris speciem non admittit, febres tamen omnes constituit in substantia, à qua indignatur Archæus; & cum nullum admittat auxilium Dogmaticorum pro febribus curandis, pro hac & aliis febribus curandis suo vitur tantum Febrifugio à se in insomniis excogitato, & inuento, & quod statim febres exterminat, si Deus miraculose concurrat ad tribuendam illi virtutem.

Dogmatici duplicem pro eius curatione desumunt indicationem: alteram ab intemperie, quæ cum sit calida simul cum siccitate, indicat refrigerationem, & humectationem: alteram ab illius causa, quæ illius indicat euacuationem per vomitum, per aluum, per lotiumve, quas latè prosequuntur Galenus de arta curat. ad Glaucnem libro 2. capite 9. & in libr. methodi. Anicenna fen. 1.4. tract. 2. capite 39. & 42. Aëtius tetrabili 4. Sermon. 4. capite 9. Paulus libro 2. capite 20. victus instituitur refrigerans, & humectans vt ptisana; & inter olera,

lactuca, blitum, atriplex; inter carnes, arietina pulli gallinacei, gallina, & ex his iura alterata herbis refrigerantibus; vinum aut nullum, aut paucum, & aquosum; aqua refrigerata, & apparente coctione, sæpè ad satietatem exhibita venit pro vsu; refrigerantia auxilia intus, & extra assumpta profunt, maximè ea quæ pro continuis, & ardentibus febribus sunt proposita, sanguinis missio, præcedente cruditate primæ regionis euacuatione, utilis, & necessaria est; quia sufficienter celebrata, & apparente coctione requisita pro pharmaci exhibitione, eo etiam vtimur, quod sit biliosa materiæ eradicatum, quod clemens seligi debet, cum biliosi humores tenues cum sint, facilius cedant, quia paratissimi, vt sancit Galenus 3. Progn. & libro 14. meth. obstat sæpè recidiua iecoris attemperatio, quæ Galeni refrigerante vnguento rosaceo, aut cucurbitæ, succisve cichorij, rosarum rubrarum, & aceto rosato remitti valet.

§. III.

Dogmaticorum doctrinam firmat euentus, aut confirmat observatio.

Non omnem Tertianam, quantumuis febris intermittens sit, de qua sancit Hippocrates vacare periculo, immunem esse ab illo, si accidat, quod fiat perniciofa, euentu firmavit Hollerius lib. proprio obseruat. 25. Brito, (inquit) quidam nobilis correptus febre tertiana, in prima accessione summa virium imbecillitate laborauit, vt videretur mori. Tercio die in secunda accessione eodem modo habuit, somnolentus in vtraque, vt vix à somno posset prohiberi; aliis accessionibus vigil, neque ad somnum verti potuit: sexta mortuus est. Adhibita etiam fuerant remedia initio, quæ vim vitalem sustinerent.

Quantum vrgeat attemperandi necessitas in Tertiana exquisita per frigidum aërem, & per potum aquæ frigida, euentu firmat Fernelius in Methodo curandarum febrium generali. §. Non pauci iuuenes, D atque robusti in tertiana simplicis, atque exquisita accessione trium horarum spatio, ab iis qui causam solam intuerentur, vestibis multis extincti, & siti, & sudoribus exhausti fuere. Non nimis sistendum in exquisita Tertiana in vsu calidorum pharmacorum, Galeno adhærens perdoctè obseruat Zacutus tom. 2. libro 4. cap. 22. dicens: biliosa febres leuiter sunt tractande, quoniam bilis natura sua calidissima, acrioribus pharmacis exhibitis exasperatur, effertur, & excandescit. Tractauit plures Tertiana exquisita prehenfos, qui pluribus tentatis conualescere non potuerunt. Hi hoc Electuario oblato per aliquot dies in die intermissionis; & in continua Tertiana, in die remissionis in aurora quantitate uncia, superadditis uncis quinque aquæ endiuia, ex toto sanati sunt. ℥. Tamarind. ℥j. flor. omnium cordial. ana ℥iij. hordei mundi p. ij. fol. lact. acetos. cichor. borrag. ana m. j. s. prun. acet. sine nucleis, N. x. semin. acet. endiuia, lactuca, melon. citruli, cucurbita, ana ℥ij. s. Conseruæ violar. rosar. borrag. ana ℥j. coque in sufficiente quantitate feri lactis caprini bove depurati, quousque remaneat libr. j. colatura infunde rhabar. elect. ℥ij. rhapontici optimi ℥. ij. s. colatura adde pulpa cassia ℥j. s. pulpa thamarin. ℥iij. pulp. prun. acet. ℥iij. pulu. ros. ℥ij. puluer. Santal. ℥j. s. pulu. coral. rubr. & margarit. ana ℥j. excipiantur cum syrup. de ribes, & secundum artem fiat Conserua.

Quodd exquisita Tertianæ simplex, quantumvis securissima appareat, ideam valeat immutare, observauimus anno 1648. in quo in æstate vocati ad Eugenium Lopez, inuenimus in secunda accessione Tertianæ exquisitæ: Accessio ad octo horas se porrexit, sanguine misso die intermissionis, tota die bene se habuit sequenti die anteuertitur accessio per tres horas, in illius augmento æger vini generosi frigidi quatuor ferè bibit libras, febris exacerbata, non remisit; ardens reddita, superuenit delirium, periglium nimium, vires visum fuit imminuere: vsu balnei lactis, caput perfrigeratum nimis, in lethargum abiit, delirium, & die 11. æger vitam cum morte commutauit.

RESOLVTIO. II.

Vtrum sola Tertianæ exquisita oriatur à sincera bile?

§. I.

Pars affirmatiua sustineri quibus valeat?

DE hac dubitatione suprâ aliqua tetigimus: eam in examen traxit Iulius Cæsar Benedictus lib. 3. epistol. 4 plures Authorum congerit authoritates, pro quæsito præstat parum; Iouertus Paradoxus dedit plura. Hippocrates affirmatiuæ parti videtur adhærere pluries; ibidem febrium communem materiam esse admittens: Fundamental ratio esse potest, quia bilis calidus est humor, & aptior à causâ calida, & putrescente alterari; ideoque vel cum aliis humoribus semper, vel plerumque sola debet putrescere.

§. II.

Communis Dogmaticorum traditur doctrina

Resolvendum: Quodd ex quouis humore potest febris putrida humoralis oriri seorsim, aut simul cum bile putrescente. Patet experientia, ex febribus ab aliis humoribus ortis, ex propriis signis cognitis, diuersis ab eis quæ subsequuntur à bile putrescente, Tum quia Quartanam, & Quotidianam, ac Synochos sine Tertianâ dari fatentur omnes. Tum quia potest dari in quouis alio humore dispositio vt putrescat, bile bene se habente: ergo simul cum bile; aut ipsa non putrescente, possunt aliæ febres oriri ab aliis humoribus putrescentibus.

§. III.

Soluitur ratio dubitandi.

AD rationem dubitandi responderetur: quod Hippocrates communem materiam febrium iudicat bilem; quia febres acutæ de quibus communiter loquitur, ex hac sæpè dependent. Tum præterea, quodd possunt dispositionem pro putredine habere reliqui humores, quin bilis illam habeat sicut nec spiritus.

RESOLVTIO III.

Vtrum siccitas sit de essentia Tertianæ exquisitæ?

§. I.

Affirmatiua partis proponuntur fundamenta.

Carreirus parti adhæret affirmatiuæ: Tum 1. quia oritur ex bile cuius naturalis temperies

A est caliditas, & siccitas excedens. Tum 2. quia victus humidus, & frigidus debet exhiberi pro huius febris curatione, Tum 3. quia id iudicatur de essentia alius, sine quores esse non potest; sed sine siccitate Tertianæ exquisita non potest reperiri: ergo siccitas est de essentia Tertianæ exquisitæ.

§. II.

Communis amplectitur doctrina.

Resolvendum negatiuè: sic tenet communis Dogmaticorum assensus.

B Probatur. Tum 1. quia, id est de essentia rei; sine quo res concipi non potest: sed Tertianæ exquisita concipitur sine siccitate, per hoc quodd sit præternaturalis calor ortus ex bile de tertio in tertium repetens. Tum 2. quia Tertianæ est febris: febris autem consistit in calore, vt patet ex eius definitione. Tum 3. quia si à calore orto ex bile putrescente auferatur à quouis causâ externa siccitas, semper manebit Tertianæ febris, & exigens ablationem, & indicans suam curationem: ergo siccitas non est de conceptu Tertianæ exquisitæ.

§. III.

Soluuntur Carreiri fundamenta.

C**A**D fundamenta Carreiri responderetur: Tum 1. quodd ex eo quodd oriatur ex bile Tertianæ, infertur, quodd siccitas illam concomitatur, non autem quodd est de eius essentia. Tum 2. quodd victus frigidus & humidus ex Hippocrate est iudicatus in omni febre, vt frigidus, ab ipsa febre; vt humidus, à siccitate, vel concomitante, vel quæ paulo post causatur à febre. Tum 3. quodd non iudicatur de essentia rei, id, sine quo res non reperitur, sed id sine quo res non potest concipi alias propriæ passionis essent de essentia rei.

RESOLVTIO IV.

DVtrum exquisita Tertianæ generari petat à sincera bile?

§. I.

Pars negatiua proponitur.

Nullo posse pacto exquisitam Tertianam ex sincera generari bile suadet 1. Quodd bilis est pars massæ sanguinariæ, quæ cum adintegretur ex omnibus quatuor humoribus commixtis, ipsa sine reliquorum commixtione reperiri non valet.

E Secundo: Bilis impermixta tantum reperitur in folliculo fellis; à quo ipsa sola attrahitur, vt deducitur ex Galeno lib. de vsu partium: sed non fit generatio Tertianæ in folliculo fellis: ergo non fit ex bile sincera.

Tertio; Quia bilis non habet in minera putredinis maiorem sinceritatem, ac habet dum traditur in ambitum corporis, & facit Erysipelatem: sed nulla est pura bilis in Erysipellate, sed semper sanguini, aut alteri humori commixta: ergo nulla Tertianæ fit ex sincera bile.

§. II.

Traditur bilis sinceritas pro Tertianæ exquisita.

Resolvendū: quodd licet Tertianæ exquisita nō possit generari à bile sincera, sinceritate permixtionis; fit

fit tamen à bile pura, synceritate qualitatis : quia ubi A putrescit, ita vincit permixti humoris qualitates, ut solum reluceant qualitates ipsius bilis.

Probatur ex Gal. lib. 2. Prognost. text. 38. ubi hanc tradidit doctrinam, posito exemplo in vino, cui aliquid aquæ fuerit permixtum, quod licet tum non dicatur syncerum, synceritate permixtionis, dicitur syncerum synceritate qualitatis: quia solum relucet vini qualitates in colore, odore, & sapore: unde cum in Tertianâ solum accidentia bilis reluceant, & non alterius humoris commixti; idè syncera bilis dicitur quoad suas qualitates.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

AD 1. Respondetur, quòd ut fiat Tertianâ ex-
quisita, separatur bilis, quæ erat pars massæ sanguinariæ, & fertur in focus putredinis separata maiori ex parte à consortio reliquorum humorum.

Ad 2. Respondetur: quòd in solo folliculo fellis reperitur bilis syncera synceritate permixtionis; at verò synceritate qualitatis potest reperiri in folliculo fellis impermixta.

Ad 3. Respondetur: quòd simili modo aliquando apparet in erysipelate bilis syncera synceritate qualitatis; licet non sit nunquam syncera synceritate permixtionis.

RESOLVTIO V.

Vtrum Tertianâ exquisita sit morbus acutus?

§. I.

Aperitur dubitandi ratio; & partis affirmatiuæ proponuntur fundamenta.

Hippocrates & Galenus videntur pro vtraque parte militare: fauet enim affirmatiuæ, tum 1. Hippocr. lib. 3. Prognost. text. 32. ubi instituens tractationem de morbis acutis, ad Tertianâ deueniens modum suæ solutionis tradit. Tum 2. Galenus illius quasi adhærens doctrinæ 3. Aphorism. 6. Tertianam ponit inter morbos acutos. Tum 3. quia morbus acutus ex Hippocrate 2. Aphorism. 23. est qui quatuordecim diebus terminatur; at verò Tertianâ exquisita terminatur quatuordecim diebus ex eiusdem decreto 4. Aphorism. 59. Tum 4. quia morbus acutus est qui celeriter properat ad statum, cum symptomatum vehementia: sed Tertianâ exquisita properat ad statum, & illius symptomata, rigor, sitis, cardialgia, anxietudo, delirium, vomitus, & alia sunt vehementia: ergo est morbus acutus.

§. II.

Probabilior proponitur pars.

Resoluendum: quòd Tertianâ exquisita non est morbus acutus rigorosè loquendo.

Probatur 1. Ex Galeno lib. de diebus decretoriis c. 12. ubi tradit morbi acuti constitutum, per hoc quòd sit periculosus: sed Tertianâ exquisita non est morbus periculosus, ut ex prognosi patet: ergo non est morbus acutus.

Probatur 2. morbus non est acutus, quin sit morbus magnus: sed Tertianâ exquisita non est morbus magnus: ergo nec morbus acutus.

Probatur 3. Ut morbus acutus sit febris ex Galeno 1. Acutorum 8. debet esse continua: sed Tertianâ exquisita est febris intermittens: ergo non est morbus acutus.

Brano Resol. Medic. Pars III.

§. III.

Soluuntur primò adductæ authoritates.

AD 1. Respondetur: quòd dupliciter dicitur morbus acutus: vno modo, quia citò terminatur; & hoc pacto solet dici Tertianâ morbus acutus; alio modo propriè, quia simul fit cum periculo, & in hoc rigore dicimus, quòd non est dicenda Tertianâ morbus acutus.

Ad 2. Respondetur ex dictis, vocari Tertianam morbum acutum ratione terminationis; non autem ratione propriæ constitutionis.

Ad 3. Respondetur simili modo, quòd ratione terminationis acutus est morbus; non autem ratione periculi, & propriæ constitutionis, licet habeat symptomata, magna ex Hippocrate ratione intermissionis vacatque periculo.

RESOLVTIO VI.

Vtrum Tertianâ exquisita sit morbus periculosus?

§. I.

Proponitur dubitandi ratio, & partis negatiuæ fundamentum.

Hippocrates in omni intermittente febre periculum denegans, & experientia in Tertianis perniciosus illud demonstrans; huius dubij pro vtraque parte proponunt fundamenta, leuiter à Zacuto, & Sennerto tacta, ex professo tractata à Iulio Cæsare, qui lib. 2. Epistol. 6. in hanc incidit difficultatem.

Pro parte negatiua stat communis Dogmaticorum doctrina ex Hippocrate recepta: *Quocunque modo intermiserit febris periculum abesse significatur*: Sed Tertianâ est morbus intermittens: ergo non est periculosa.

Secundò: Tertianâ idè ex dictis *Resolutione antecedente*, non est propriè morbus acutus; qui periculo vacat: ergo non est constituendum, quòd possit esse morbus periculosus.

Tertiò: Galenus in Hippocratem citatum reddens rationem, quare absit periculum in febribus intermittibus, inquit: Quòd tempore intermissionis roboratur natura, virisque acquirit, quibus possit morbum deuincere: Sed Tertianâ exquisita, in quâ breuissimæ sunt accessiones ferè præ reliquis febribus, magis gaudet de intermissione: ergo debet esse secunda à periculo.

§. II.

Sancitur tenenda Doctrina.

Resoluendum: Quòd exquisita Tertianâ intermittens, si non fiat perniciosa, periculo vacat ratione sui: periculosa efficitur, quomodocunque perniciosa fiat ratione accidentium.

Primam partem Resolutionis sancit Hippocrates 4. Aphorism. 43. inquit: *Quomodocunque intermiserit febris periculum abesse significatur*. Secundam verò lib. 7. Epidem. §. Febres intermittentes, quandoque malignæ fiunt, & ad acutos morbos perueniunt. Hanc Doctrinam firmavit experientia in continua securitate, qua videmus exquisitam Tertianam terminari, dum error non committitur; aut ab aliquius visceris inflammatione non fouetur, & quâ paucis ab hinc annis infelici plurimum euentu conuicti sumus Tertianas fieri perniciosas, & cum periculo

Kk 3 agrotant

ægrotantium, ac morte terminari ob lethalia subsequuta symptomata, de quibus infra.

§. III.

Hippocrates explicatur: Argumenta solvuntur.

AD 1. Respondetur: quod febres humorales dupliciter possunt considerari: vno modo, prout pendent ab humoribus, & prout ab illis diuersas participant naturas humores: alio modo, secundum quod ratione accidentium, superuenientium, aut coniunctæ qualitatis, quæ humorales sunt, mutantur in diuersas species accidentales, secundum quas diuersas petunt etiam curationes: sic lypytia, licet humoralis, variat curationem ab eo, sub cuius genere constituitur, & similiter febris maligna, ac pestilens: idem contingit in Tertianis, quæ dum ratione alicuius accidentis superuenientis, aut malignæ qualitatis perniciosæ fiunt periculosæ efficiuntur, & differunt specie accidentali à se ipsis, dum sine his accidentibus superueniunt. De febribus intermittentibus, prout pendent à suis humoribus, & specificantur ab illis, loquitur Hippocrates libro 4. aphorism. 43. De eisdem febribus, prout ratione accidentium, aut malignæ qualitatis fiunt alterius speciei accidentalis, loquitur Hippocrates libro 7. Epidemion.

SECTIO V.

De Tertianâ nothâ.

SVB genere febrium humoralium, quæ vnoquoque tertio die repetunt; sunt Tertianæ spuria, aut nothæ, in quibus licet redundet bilis, non sine alterius humoris commixtione febrem efficit, & idè curationem aliam quodammodo exigit; & diuersam ab alia disputationem.

RESOLVTIO I.

De diagnosi & curatione Tertianæ nothæ.

§. I.

Tertianâ nothâ Diagnôsis, causa, signa, & prognôsis proponuntur.

TERTIANA nothâ est febris intermittens de tertio in tertium, orta ex bile, vstione aut alterius humoris commixtione deuians à debita synceritate: fit ex bile vitellina, siue assatione sic reddita, siue alterius humoris commixtione: hæc, si fiat ex pituita bili commixta, dicitur à Barbaris, Maioris famæ, si autem fiat à bile melancholiæ commixta, Minoris famæ nominatur: Et ex his, vtriusque sunt manifestæ causæ. Ex Galeni, & Auicennæ decreto, hanc febrem demonstrant, quod si simplex, alternis diebus; si duplex, singulis inuadit, sicut Tertianâ exquisita: sed non ita certo ordine, inuadit cum rigore, sed mitiori, ac diuturniore: calor est minus acris, quàm in exquisita, & minus vehemens, pulsus tardior, & inæqualior, lotium crassius, citrinum; paroxysmus paucò sudore soluitur, porrigitur ultra vigin tihoras plerumque, & tota febris per plures menses; concomitantur sæpè

A hanc febrem corporis grauitas, faciei moles, crurum tumor, ventriculi inflatio; hypochondriorum distensio.

Quoad Prognosim, hæc febris ex se periculum non minatur, nisi quia facilius accidit cum aliis complicari, quorum causa lethalis redditur quocunque plerumque leui commisso errore, superadditis enim crudis humoribus, copia succorum, viribus oppressis, vires in dies concidunt, febris assidua, tabes, & mors subsequuntur.

§. II.

In omni Sectâ curatio præscribitur.

EMPIRICI in hac curanda febre magis se exercent, quia cum sit chronica, ægri vndique pertæsi efflagitant remedia, pluraque ab Empiricis proponuntur.

Inter recentiores Adrianus Amynsicht. sect. 19. ad hanc febrem fugandam hoc præscribit febrifugium, specierum febrifugarum suarum vncias quatuor, herbarum Centaur. min. Card. Bened. quinque fol. absynt. ana vncias quatuor, macerentur in sero caprino, & in arena distillantur ad tertium cohobium, sect. 37. alterum duobus linteolis super pulsus vtriusque manus ponendum sic præscribit puluer. pyry puluerizat. sal. comm. fusi ana vnciam 1. tel. aranearum, Nuc. moschat. oliban. electi ana dragm. 2. berb. absynth. bursa Pastoris, urtica mi. rute, ana. m. j. theobint. alb. quod sufficiat, fiat cataplasma pro pulsibus. Bouius sua vititur Gratiola, prima die dragm. exhibet cum cinnamomo & saccharo in iure pulli, & quotidie vsque ad quartam diem idem exhibet. Leonardus, & alij per tres horas ante accessionem exhibent puluer. radice hellebori nigri drach. vnam, mellis rosacei vnciam j. sequentibus diebus propinant syrup. viét. vnc. j. aquæ vitæ vncias 5. Olei sulphur. gutt. 4. Alij hanc potionem laudant absynt. Pont. dragm. vnam, infunde in aquam per horas x. postea extrahatur absynthium, & obiciatur, deinde aqua illa bulliat ad medietatis consumptionem, sumat æger calidam per duas horas ante accessionem. Alter Empiricus referente Fonseca aquam vitæ solutiuam ad dragm. j. manè cum iure pulli exhibebat, & deinde propinabat carnem, & vinum, & statim cucurbitulas applicabat; ex Dogmaticis plerique mutuunt aliqua remedia; ex Empiricis Riuerius proponit plura; Platerus collegit plurima, inter quæ auricula muris contusa cum sale, & aceto, & carpis admota laudatur ab aliis ante accessionem: ab aliis, semperuiuum minimum, seu verbenæ eodem modo applicata, seu bursa pastoris: alij applicant vesicantia, vt allia & cæpas; alij amuletis vtuntur, de quibus suprâ diximus.

Methodici hanc febrem dicunt esse morbum in Adstricto, & pro eius curatione instituunt remedia laxantia, victum præscribunt qui humectet, extenuet, & detergat; alternis diebus plerique tantum victum exhibebant, laxatoriis pharmacis vtiebantur. In principio, in viris sanguinem mittebant ex vena secoraria, in delicatioribus ex cruribus scarificatis; syrupis vtiebantur extenuantibus, & detergentibus, sudorifica exhibebant, totum corpus inungebant oleis laxantibus, succum hyperici calidum cum vino albo propinabant, vt discussorium chamæmelum præcipuum febrifugium tenebant, quia Soli consecratum; maximè pro vsu habebant succum exhibere saxi fragiæ cum vino albo potum, decoctumque chamaedris, succumque Polygoni: similiter violarum puluerem ad semiunciam cum aqua stillaticia epotam ex Constantino Africano maximè laudari fateatur Prosperus Alphintus, Nicolaus Alexandrinus rubeam febrilem vocatam commendat maximè. Rana

nacea Antonij Musæ à Galeno approbata 7. de compositione medicament. loc. capit. 5. amplectitur ab his ex Arnaldo de Villanova lib. 4. de morb. cap. 19. desumunt alij rubeam trochiscatam, & in vino pro fabæ magnitudine propinant: apud Scholtzium pro sudore resoluendis his febribus reperitur sudorificum, quod vocatur sancti Ambrosij, factum ex vnciis ij. millij decorticati, quod bulliat ad granorum apertionem, & ex decoctione vnci. 5. exhibent calidas ante accessionem. Nicephus pro laxando corpore in his febribus à capite ad pedes corpus inungebat calido oleo, in quo ferbuerit flos chamæmeli, sed pro sudore in eis mouendo, reliquis relictis, Alpinus longa experientia & vsu confirmatum experimentum proponit, decoctum parat ex foliis calaminthæ montanæ pulegij, ligni Iudici raspati, radic. arundinis, chinae minutim incise ana scrup. iij. iridis radic. albæ sicca tenuissime triæ drach. j. omnia macerata per diem in lib. xi. aqua communis bulliant ad consumptionem medietatis, & de colatura dosis ad vnc. iij cum vini albi arom. vnc. ij.

Paracelsus, qui febres non ex humoribus ortas, sed ex sulphure accenso in ventriculo, iecore, aut renibus ponit, materiæ ex qua euacuationem non renuit solutiuis pharmacis; præcipue tamen suo vitur febrifugio, vt diximus in intelligibilibus conscripto verbis, vt à nullo posset deregere suum figmentum; ideo illius sectatores pro febribus vincendis suis spagiricis remediis vtuntur, siue ad materiæ ex qua euacuationem arte chymica extractis, siue ad caloris attemperationem accommodatis.

Vanhelmont alter Democritus factus cuncta irridens Dogmaticorum remedia, & à Paracelso discedens, hanc febrem sicut & reliquos morbos ad læsam imaginationem deturpantemque Archæum reducens, nullis vitur remediis solutiuis, humorumve, quos non admittit, euacuatoriis, sed suum miraculo faciendum febrifugium cunctis adaptat febribus, illo vnico vitur, illud vnum omnium esse totale remedium proponit, & ita efficax, vt nulla sit febris, quæ statim ab illo vinci non possit: sed hoc febrifugium sicut chimæricum, sic nunquam & visum, nunquam & eius apparere dotes.

Dogmatici, Rationalesque Medici in hac curanda febre modum seruant curationis exquisitæ Tertianæ, tantum ab ea discedentes, quantum ratione admixti alterius humoris, hæc ab illa differt. Primò primæ regionis conantur cruditates euerrere; postea à causa desumunt indicationem illius præparandæ & euacuandæ: à febre, eius attemperandæ. Provt febris pendet à bile vitellina sanguini commixta, indicat sanguinis missionem; hæc fit iuxta causæ multitudinem, morbiue permanentiam, & tum temporis disponitur humor syrupis attemperantibus pro bile, scindentibus pro commixtis crassis humoribus, signis coctionis apparentibus, selectiua pharmaca propinantur ex agarico, & rhabarbaro, catholico, aliisve selectiuis eorum humorum, qui redundare cognoscuntur. Contingit plerumque his non vinci febrem, quia fouetur concomitantibus obstructionibus, viscerumve habitualibus vitiis, & tunc iterum omnium humorum febrem fouentium, ac obstructionum contendimus præparationem validioribus syrupis & euacuationem eorum, in quorum vsu sunt rhodomel, syrupus capil. ven. vel fumaris, oximel simplex, aut compositus, syrupus acetosus de Bizantiis, sit. de duabus aut quinque radicibus. Prosequimur purgationem medicamentis solutiuis datis sub forma potionis, pillularum, aut apozematum, quæ magis vsitata, & in hunc finem conducit syrupus cichorij cum rhabarbaro, vel rhabarbari infusiones cum aliis solutiuis

A decoctionibus, aut syrupis commendantur, dum obstructiones nimis fouent, aquæ stillaticia, vina, quæ vim fortiuntur deobstruendi, roborandi, & expurgandi, & in intermediis diebus tabellæ offeruntur aromati rosati, vel diarrhodonis cum aqua absynthij, consulit in hunc finem Zacutus, Forestus & Riuerius decoctum Chamæmeli, & comarum absynthij facta decoctione. Tandemque foci, inunctiones, & emplastra apponuntur ventriculo, lieni, iecori, aut partibus primæ regionis, in quibus durities apparet iuxta partium naturam.

Victus ratio maximè in his febribus præscribitur, quid sit modicè refrigerans, & humectans cui aliquid attenuans, & exsiccans gratia pituitæ solet admisceri; aqua Cinnamomi utilis pro potu cum radice scorcioneræ, vel parum seminis hordei, neque denegatur vinum, dummodo à nobis dicto sit indicatum; ex carnibus, cuniculi, perdices, hædi, turtures, caro arietis, & gallinæ solent præscribi.

§. III.

Dogmaticorum doctrinam firmat euentus.

Tertianam notham longissimæ durationis esse confirmat Schenkus lib. 5. ex Erasmo subscribens sic: *Scribis, in Aula Illustrissimi Principis Erici Brunsvicensium, & Luneburgensium Ducis, Honestam Matronam annos natam sexaginta, aut paulo minus quæ tertiana febre annos triginta detenta sit, ita tamen ut cum infebrecitationis tempore singula munera obire, & exequi possit de tertio, in tertium, certa atque statuta hora horrere leniter incipiat.*

§. IV.

Observatio Zacuti.

Similem euentum Zacutus firmavit lib. 2. de præxi medic. admir. obser. 29. §. *Eam vidi perdurare tribus annis, quinque septem. Hominem noui, qui à vigesimo anno usque ad 50. ea fuit correptus.*

§. V.

Rhabarbari vsus probauimus.

Rhabarbari vsus confirmatur à nobis. Anno 1649. ad ægrum vocatus in 25. an. ætatis constitutum per octo menses notha tertiana laborantem, vires erant delapsæ, partes carnosæ consumptæ, hypochondria cum tensione, inflatus lien, accensum iecur, septies erat phlebotomatus, ter purgatus, à Medicis relictus, aquam agrimonis cum rhabarbaro pro potu præscripti, conueniente vsus fuit victu, clysteribus emollientibus solutus venter, vnoquoque quarto die vsus fuit syrupo cichorij cum rhabarbaro, post tres septimanas liber euasit à febre in qua nullum antea expertus fuerat leuamen.

R E S O L V T I O. II.

Vtrum bilis vitellina, ex qua fit Tertiana notha, possit fieri sola alteratione.

§. I.

Suadetur pars negatiua.

Asseruimus Tertianam notham fieri ex bile vitellina, & hanc fieri tripliciter, assatione, aut admixtione pituitæ, aut melancholiæ; an sola altera-

tione sine alterius humoris admixtione fieri possit; A
inquiritur.

Videtur quòd non, Primò: bilis fit ab intensiori calore, quàm reliqui humores, & idèd fit tenuior ac calidior: ergo si alteretur ab intensiori calore potius rarior, ac tenuior debet reddi.

Secundò: Si bilis vitellina fieret per maiorem intensiorem caloris, quàm naturalis bilis; Tertianæ ex illa orta esset intensior; cùm oriretur à calidiori bile: sed quælibet Tertianæ notha remissior est quàm exquisita, quæ ex bile syncera oritur: ergo bilis vitellina non potest fieri sola alteratione caloris.

Tertiò: Bilis per vltiorem assationem fit calidior, & transiit in bilem atram, quæ vlcera causat, & carnes, ac ossa erodit: sed bilis vitellina est frigidior quàm bilis pura: ergo nunquam potest fieri per assationem, aut caloris maiorem alterationem.

§. II.

Præfertur doctrina Galeni.

Resoluendum: Quòd bilis vitellina sola alteratione potest fieri.

Probatur 1. ex Galeno, lib. 2. de facult. naturalib. §. Quod verò assum, ut sic dicam, utrumque nutrimenti est (fuerit sanè hoc calidissimum in eo ac dulcissimum qualia sunt tum mel, tum adeps,) id cum flaua bilis factum est, per fellis vocata vasa expurgatur. Est autem hoc tenue, humidumque, & fluidum, non quale cum ad vltimum est excoctum, flauum, igneum, & crassum, vitellis ouorum simile.

Probatur secundò: Bilis vitellina differt ab exquisita, crassitie: sed per maiorem assationem, resolutis tenuioribus partibus, bilis exquisita crassior potest reddi: ergo sola alteratione potest mutari in vitellinam.

Probatur 3. Bilis vitellina dicitur, quæ colore, & in substantiæ modo fit similis vitello oui: sed eo ipso quòd fiat maiori assatione crassior, fit similis in modo substantiæ, & in colore semper similis existit: C
ergo sola assatione potest fieri bilis vitellina.

§. III.

Rationes primò adductæ soluuntur.

AD 1. Respondetur: quòd bilis fit tenuior, non tam quia fit ab intensiori calore, quàm quia fit ex tenuiori materia, ac magis ignea, cuius causa ipsa tenuis est; potest tamen reddi crassior, resolutis ab vltiori calore tenuioribus illius partibus, & crassioribus remanentibus.

Ad 2. Respondetur: quòd Tertianæ notha est remissior, quia oritur ex crassiori materia, & pullulat à forma determinata per minorem numerum partium ignearum, quia hæc resolutæ sunt per vltiorem assationem.

Ad 3. Respondetur: quòd dum bilis syncera plus habet admixtum de crassiori substantia elementalī, aquea & terrea, à calore resolutis partibus tenuibus, & humidis, redditur crassior, nec nimis calida, quamuis non gaudet pluribus igneis partibus; dum verò fit ex calidiori materia, magisque ignea, frigidioribus partibus resolutis nimia assatione in atram vertitur, & tunc fit calidior, acquiratque acrimoniam, ac mordacitatem, mediis quibus exulcerationes valet causare.

RESOLVTIO III.

Vtrum possit fieri Tertianæ notha ex bile vitellina facta ex bile & pituita.

§. I.

Proponitur pars negatiua.

Aerros lib. 3. Collect. c. 3. contendit, quòd vitellina bilis non possit generari ex permixtione bilis cum pituita. Tum 1. quia ratione humiditatis pituitæ deberet habere lentorem, qui fit ex permixtione humidi cum sicco; lentor autem nunquam reperitur in bile vitellina. Tum 2. quia intensior est flauities in bile vitellina, quàm quæ potest resultare ex commixtione bilis cum pituita, quæ aquea ac alba est. Tum 3. quia bilis vitellina esset frigida cuius contrarium constat.

B

§. II.

Zacuti, Carreiri, ac communior amplectitur doctrina.

Resoluendum: Quòd ex bile & pituita potest fieri altera species bilis vitellinæ: sic tenent Gentilis, Vallesius, Zacutus & Carreirus, & est communis opinio inter Arabes.

Probatur, Tum ex Hippocrate 7. Epidem. comm. 6. in Historia filij Zidis, §. excrementum prodiit subbiliosum, viscosum, & veluti ex ovo conquassato subpallido: vbi hanc pituitam depingit. Tum ex Galeno lib. 2. de facult. natur. cap. 2. Tum lib. de atra bile capit. 2. §. Sicut bilis tenuis admixta humiditati, & colore pallidior, & consistentia tenuior redditur, ita cum discussa admodum fuerit, vitellis ouorum similis apparet.

Probatur: Quia bilis vitellina, & Tertianæ nothæ maioris famæ orta ex illa, plerumque generantur in eis, qui simul bile & pituita redundant. Tum quia in vomitu eorum, qui hanc patiuntur febrem, apparet simul vterque humor ex his prædominans: Tum quia curatur hæc Tertianæ plerumque remediis conducentibus ad bilis, ac pituitæ euacuationem: Tum quia apparent signa in Tertianæ notha plerumque affinia eis, quæ à febribus biliosis, & pituitosis superueniunt: ergo ex pituita, & bile potest fieri bilis vitellina, ex qua fiat Tertianæ notha.

§. II.

Soluuntur Auerrois fundamenta.

AD 1. Respondetur: Tum 1. quòd licet non sit lentor in bile vitellina facta sola alteratione, aut melancholiæ commixtione; reperitur in ea, quæ fit ex commixtione bilis cum pituita, ut patet ex Hippocrate citato, dicente: excrementum prodiit viscosum: vbi de hac bile vitellina loquitur. Tum 2. quòd ut notauit Gentilis, hæc bilis vitellina licet non sit ita flaua, ut assimiletur vitello oui antiqui, assimilatur tamen vitello oui recentis, qui est magis albus. Tum 3. quòd est frigidior reliquis speciebus bilis vitellinæ, ea quæ fit ex bile, & pituita, præcipue respectu eius, quæ fit per assationem, ipsa tamen ratione bilis permanet calida.

RESOLVTIO IV.

Utrum Tertianā notha fieri possit ex bile, & melancholia commixtis.

§. I.

Eustachij Rudij opinio proponitur; aperiuntur fundamenta.

Tertiana notha, ut diximus, differt ab exquisita, quia non fit ex syncera bile, sicut illa; sed à bile vitellina, aut alterius humoris commixtione crassior facta. Communis opinio tenet, quod fiat bilis vitellina crassior ratione pituitæ sibi commixtæ; sed an valeat ex commixtione cum melancholia fieri talis, ex Antiquis non bene deducitur. Ex modernioribus Eustachius Rudius lib. 3. cap. 27. non posse fieri contendit suadere his fundamentis. Tum 1. quia Galenus huius bilis, nec Tertianæ nothæ ex illa nunquam meminit. Tum 2. quia cum bilis trahatur ad vesicam felleam, melancholia ad lienem, nunquam possunt commisceri, ut fiat ex illis vnus humor. Tum 3. quia Auicenna docet, quod ut vna febris fiat ex pluribus humoribus, ex illis prius debet fieri mixtio; quæ cum sit miscibilium alteratorum vnio; non potest fieri ex bile tenui, & melancholia, quæ crassa est. Tum 4. quia licet ex bile, & pituita, quæ sunt paratissimæ putrescere, fiat simul putredo pro accessionibus; id non potest contingere ex melancholia cum bile; quia melancholia tardius putrescit, & ideo eius putredo non potest simul coincidere cum putredine bilis. Tum 5. quia Tertianā notha longissimam habet accessionem, quæ licet talis fiat ob pituitæ lentorem, non potest fieri talis ratione melancholiæ, quæ lentorem non habet: ergo Tertianā notha non potest fieri à bile facta ex permixtione bilis cum melancholia.

§. II.

Gentilis, Herculani, & Altomari præfertur opinio.

Resoluendum: Quod possibilis est Tertianā notha facta ex permixtione bilis cum melancholia: sic tenet Carteirius fen. 1. 4. tract. 2. pro se adducens Gentilem, Herculanium; Mercatum; Menam, Paschalium, & Altomarum.

Probat: Bilis potest commisceri melancholiæ: ergo sicut ex pituita, ita & ex melancholia, bili commixta fit Tertianā notha. Patet antecedens; quia nulla potest assignari causa, cur sicut ex mixtione pituitæ cum bile fit Tertianā notha, non possit fieri permixtio melancholiæ cum bile, ex qua fiat Tertianā notha.

Dices: Quod sicut non fit Tertianā notha ex permixtione bilis cum sanguine, ita non potest fieri ex permixtione bilis cum melancholia.

Sed contra stat, Tum quod sanguinis permixtio cum reliquis humoribus est ad conseruationem eorum, non autem ut præternaturales reddantur, ut diximus: Tum quod sanguinis permixtio obstat pro efficiendis accessionibus quibuscunque, cum ipse putrescat sine accessionibus: Tum quod humores dum sanguini commiscuntur, efficiunt massam sanguinariam, seu sanguinem naturalem specialiter sic dictum, quatenus differt à sanguine quarto humore; reliqui verò humores inter se commixti degenerant in naturam, eius humoris, qui vincit.

§. III.

Soluantur argumenta primò adducta.

Ad 1. Respondetur: Tum 1. cum Gentile & Carteiro quod huius febris non meminit Galenus, quia rarò accidit: Tum 2. quod relinquuntur etiam intra venas, in quibus, & in iecore possent commisceri: Tum 3. Non solum humorum commixtio, sed vera mixtio potest fieri inter substantias crassas & tenues; fit enim mixtum ex igne & aëre, terræ & aquæ commixtis: Tum 4. Quod sicut pituita & mixtione cum bile trahitur ad similem accessionem faciendam; qualis debetur bili; similiter trahitur melancholia ob commixtionem cum bile: Tum 4. quod per commixtionem cum degeneret bilis & melancholia ab eo quod vnicuique seorsim debetur, fit accessio proportionata mixtis illis humoribus iuxta vtriusque naturam.

RESOLVTIO V.

Utrum ex permixtione pituitæ, aut melancholiæ cum bile fiat mixtum substantiale aliud ab illis.

§. I.

Proponitur difficultas, & ratio dubitandi.

Dvapliciter possunt dici permisceri bilis, & reliqui humores, qui cum illa faciunt bilem vitellinam causantem Tertianam notham, vno modo per veram mixtionem, quæ est miscibilium alteratorum vnio, formis corruptis, & substantifica alia forma superueniente illis, per quam fit aliud mixtum; vel per commixtionem, ratione cuius non corruptis miscibilium formis, superuenit aliud ens ex illis, quod accidentaliter commixtis, miscilibus superuenit, qualiter diximus fieri sanguinem, seu massam sanguinariam ex quatuor humoribus commixtis, formis manentibus, prædominante tamen sanguinis commixtione; quæ ideo se habet tanquam reliquorum forma, & ideo tota humorum commixtio sanguis dicitur. Gentilis, Iacobus, & Herculani videntur admittere, quod bilis vitellina fit ex duobus illis humoribus, formis corruptis, & noua superueniente forma substantiali: quibus fauet.

Primò: Si bilis commixta pituitæ, & non verè commixta per substantificam vnionem diuersæ forme superuenientis putrescat, & etiam putrescat pituita, fit febris hemitritæus, quæ composita est ex febre biliosa, & pituitosa simul complicatis: sed Tertianā notha est vna febris simplex biliosa sub tertiana constituta: ergo non fit ex bile & pituita vtcunque permixtis, sed sub vna substantiali forma commixtis.

Secundò: Si non fieret ex his humoribus commixtio vera per formam substantialem diuersam superuenientem his humoribus, cum bilis perat tertio quoque die, pituita vnoquoque, melancholia quarto quoque die repetere; his putrescentibus, non fieret semper repetitio determinata in vnoquoque tertio die: sed talis fit in Tertianā notha: ergo quia ex his humoribus fit vnus humor ab illis substantificè distinctus, à cuius forma prouenit, quod repetat febris vnoquoque tertio die.

Tertiò: Bilis vitellina est vnus humor sub bile præternaturali propriam speciem retinens: ergo constituitur per formam substantialem sibi propriam, per quam ab aliis præternaturalis bilis speciebus differt.

§. II.

Carreiri præferendam iudico opinionem.

Resoluendum: Quòd fit bilis vitellina ex permixtione, non ex vera mixtione, & per superuenientem substantialem formam. Sic admittit Carreirus *fen. 1. 4. tract. 2.*

Probatur 1. ex Auicenna *fen. 1. 4. tract. 2. cap. 38.* ubi tradens modum quo fit vitellina bilis, à qua causatur Tertianæ nothæ; fit, inquit, *propter commixtionem cholera cum phlegmate, commixtione complexionali unita*: ergo non per substantialem formam facta.

Probatur 2. Mixtio substantialis est miscibilium alteratorum unio, corruptis formis, per præcedentem alterationem, mutuamque actionem miscibilium: sed nulla talis alteratio est possibilis inter hæc miscibilia, cum nec alterari constet pro suarum formarum corruptione: ergo non fit propter veram mixtionem bilis, ex qua provenit Tertianæ nothæ.

Probatur 3. Quia si in principio Tertianæ nothæ fiat vomitus eius humoris, ex quo fit, refluens in ventriculum; simul conspicitur bilis, & pituita: ergo quia sine formarum corruptione sunt permixtæ.

§. III.

Soluntur fundamenta Gentilis sententiæ fauētia.

Ad 1. Respondetur: Quòd aliud est quòd sint simul sanguini commixtæ cum sanguine, & adintegrantes massam sanguinariam; aliud quòd inter se adinuicem sit permixtæ, ita ut bilis quasi superet reliquos. Primo enim modo si putrescant, faciunt hemitritæum: Secundo modo quasi unam adquirunt naturam, quatenus bili commixta pituita, aut melancholia, vincitur ab illa exuperante, & quasi in eius naturam conuersa sequitur illius modum.

Ad 2. Respondetur: Quòd licet non fiat vera mixtio, sed tantum permixtio, eo ipso quòd superet, & se habeat quasi forma bilis, reliqui humores permixti seruant in repetendo illius modum; sicut similiter contingit, si omnes humores commiscantur sanguini, & simul putrescant, licet vnicuique competat propria repetitio, pituitæ quotidie; bili, tertio quoque die, melancholiæ quarto: fit tamen febris seruans eundem tenorem, quia sanguis, cum quo commiscantur, se habet in maiori quantitate, & quasi reliquorum forma.

Ad 3. Respondetur: Quòd ut bilis vitellina dicatur vnus humor sub bile præternaturali, non est necessarium, quòd substantificè differat ab aliis, sed sufficit, quòd differat differentia accidentali, qua differentia differunt ferè omnes humores præternaturales.

RESOLVTIO. VI.

Vtrum Tertianæ nothæ fieret ex bile cum melancholia, aut pituita æqualiter permixtis.

§. I.

Proponitur dubitandi ratio.

Si prædominanti bili permisceatur pituita, aut melancholia, diximus fieri bilem vitellinam à qua putrescente provenit Tertianæ nothæ: sed nō constat, an similiter fiat ab his humoribus æquali proportionem permixtis.

A Videtur quòd sic: Quia cum in illa æquali proportionem non est, cur vincat alter humor, ex his vnus tertius resultabit humor, qui sit vitellina bilis ab utroque alter, ex quo fiat Tertianæ nothæ.

§. II.

Pars negatiua præfertur.

Resoluendum: Quòd vitellina bilis non potest fieri, nisi prædominante bile supra reliquos humores, qui illi commiscantur.

Probatur: bilis vitellina, ut nuper diximus, non fit vera mixtione, sed quadam permixtione, in qua bilis, quia commiscetur reliquis humoribus, & exuperat in quantitate, se habet quasi forma, & ideo in eorum putrefactione illi correspondet accessio: ergo si non sit exuperans, nec fiet bilis vitellina ex illa permixtione, nec bili correspondere poterit accessio.

§. III.

Soluitur ratio dubitandi.

Responderetur: Quòd sicut si sanguis non superaret reliquos humores, & se haberet quasi eorum forma, non fieret ex omnibus illis putrescentibus Synochus, sicut nec vna massa sanguinaria: similiter si bilis non prædominet, nec fit vnus humor illi correspondens, nec fit vna febris illi proportionata in accessionibus, vincit enim dum humores permiscantur illi, qui exuperat; & ideo si bilis commixta esset pituitæ in parua quantitate, nihil immutaret de pituitæ debitis accessionibus.

RESOLVTIO. VII.

C Vtrum Tertianæ nothæ sit longior Quotidianæ.

§. I.

Ex Gentile dubitandi proponitur ratio.

Hanc difficultatem lato calamo prosequitur Gentilis in *extranagantibus*, qu. 22. Quotidianam debere esse longiorem his confirmat fundamentis: Tum quia Galenus *lib. 2. de differentiis febrium cap. 8.* §. *Sed quantum de hemitritæo*, docet quòd accessiones sunt minus proluxæ ratione bilis admixtæ; quod idem dicendum de Tertianæ nothæ. Tum 2. Idem Galenus *lib. 1. ad Glauconem*, dicit, quòd Quartanæ, aut pituitosæ febres, in quibus bilis permiscetur suæ causæ, sunt breuiores. Tum 3. quia Auicenna *fen. 1. 4. cap. de signis hemitritæi* inquit, *Et status huius agriitudinis (hemitritæi) in horis vniuersalibus, & particularibus est ante statum phlegmaticæ, &c.* & cap. In quibus febres referant, *de febre phlegmatica*, dicit: *quanto minus puer est breuiores paroxysmi.* Tum 4. Rhasis *lib. 8. continentis cap. 7.* inquit: *Quoniam in Quotidianæ est cholera, erit Paroxysmus acutus, & brevis*: ergo Tertianæ nothæ breuior est quàm Quotidianæ in sua duratione.

Secundò: inter febres pendentes ex pituita, illa est breuior, cuius causæ admiscetur id, ratione cuius, adquirit dispositionem, per quam citius resoluitur, & calescit: sed ratione admixtæ bilis hanc acquirit dispositionem: ergo Tertianæ nothæ, quæ pendet ex bile orta ex commixtione pituitæ cum bile, est breuior.

Tertio: Quòd periculosiora accidentia causat morbus

bus sit acutior : sed Tertianā notha periculosiora accidētia causat , quā pituitosa febris ratione admixtæ bilis , à qua in hemitritæo docet Galenus *lib. de typis capit. 4.* periculosissima superuenire symptomata : ergo Tertianā notha ratione bilis pituitæ admixtæ debet esse acutior morbus , quā Quotidiana.

§. II.

Rationi conformior præfertur opinio.

Resoluendum 1. Quod ratione causæ, à qua pendet Quotidiana , illius duratio longior debet esse , quā duratio Tertianæ nothæ. Probatur, Tum ex Galen. *lib. 2. de differentiis febrium.* ubi hemitritæum fatetur esse minoris durationis, quā Quotidiana, ratione admixtæ bilis. Tum quia Tertianæ ratione bilis debetur duratio vsq; ad quatuordecim dies, Tertianā notha, quæ ultra illos extenditur, ratione pituitæ sit longior , & consequenter febris ex sola pituita pendens longior similiter erit ea, quæ pendet à pituita bili admixta : Tum quia à bile recipit pituita dispositionem, vt citius resoluitur : ergo ratione causæ Tertianā notha debet esse breuior quā Quotidiana.

§. III.

Cur quandoque fiat longior Tertianā notha, quā Quotidiana.

Resoluendum 2. Quod ab aliis causis potest provenire , quod tertiana notha sit longior Quotidiana. Pro cuius intelligentia relictis variis modis philosophandi à Gentile deductis, & impugnatis; notandum, quod febres fieri diuturniores contingit, vel ratione causæ , quæ tenuis , aut crassior est , vt docet Galen. *lib. 2. de febr. cap. ultimo;* vel ratione virtutis magis , aut minus robustæ ad expellendum ; vel ratione corporis : in humoribus crassities, copia , lentor , accessiones , & vniuersalia febrium tempora longiora facit facultas debilis, difficilius expellit, & in minore quantitate , & idē morbum extendit : corpus obesum, densæ cutis, à frigore obturatum, in regione aut loco frigidis constitutum , ad longiores accessiones iuuat.

§. IV.

Rationes dubitandi solvuntur.

Ad rationes , & authoritates primò propositas Respondetur: Quod solū suadent, quod ratione causæ longior sit Quotidiana quā Tertianā notha , non autem quod non possint in Tertianā notha superaddi aliæ causæ, quæ illam longiorem reddant, fixioresve aliæ intemperies , à quibus diu possit prolongari.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum victus debeat esse crassior pro Tertianā notha, quā pro exquisita.

§. I.

Pars suadetur negativa.

Quod in Tertianā exquisita victus debeat crassior offerri, quā in Tertianā notha , suadet 1. Quia maior copia , crassiorq; victus debet offerri in ea febre , in qua minus est de sanguine requisito ad nutritionem : sed in Tertianā exquisita minus est de san-

guine, quā in Tertianā notha, in qua plus est de pituita, quæ cum possit conuerti in sanguinem, plus de sanguine debet redundare : ergo victus minus crassus debet offerri Tertianā notha, quā in exquisita.

Secundò : Quando redundant plures cruditates, cibus minus crassus debet offerri, vt cruditates facilius possint vinci à calore : sed in Tertianā notha redundant plures cruditates , vt demonstrant vomitus in principio accessionum superuenientes : ergo in Tertianā notha debet cibus minus crassus offerri.

Tertio : In Tertianā exquisita consulit Galenus, quod cibus exhibeatur vnoquoque die : In tertiana notha docet Galenus *lib. 1. ad Glauconem,* & Auicenna *fen. 1. 4. tract. 2. c. 40.* quod exhibeatur tantum alternis diebus : ergo in Tertianā notha tenuior victus, & in minori copia, quā in exquisita conuenit.

§. II.

Hippocratis doctrina affinior proponitur doctrina.

Resoluendum : quod in Tertianā notha debet exhiberi crassior cibus, quā in exquisita.

Probatur tum ex Galeno 1. *Epidem sect. 3. & in Aphorism. comm. 7.* ubi victus formam docet esse præscribendam penes ordinem ad statum : sed vt constat, longior est status Tertianæ nothæ : ergo vt vires perdurent vsque ab ipsum, crassior victus debet exhiberi.

§. III.

Solvuntur rationes in oppositum adductæ.

Ad 1. Respondetur : Quod vt diximus *part. 1. Resolutionum Medicarum* , duplex est pituita naturalis : alia sanguis semicoctus , quæ est apta conuerti in sanguinem, alia est humor frigidus humidusque, & hæc est , quæ nunquam valet conuerti in sanguinem, quæ redundat, & ex qua fit Tertianā notha.

Ad 2. Respondetur : Quod cum cibi forma præscribatur , vt æger possit cum illa ad statum peruenire, & Tertianā notha sit longior, semper ex se petit crassiorem cibum : poterit autem contingere , quod copia cruditarum aliquando impediat eius exhibitionem, non autem quod ratione febris non sit indicata talis cibi forma.

Ad 3. Respondetur : Quod cibamus vnoquoque die, & pluries in Tertianā notha , & licet esset cibandum tertio tantum die, victus deberet esse crassus , & aptus vires conseruare vsque ad statum illius chronicæ febris. Galenus autem , & Auicenna consulunt, non cibandum in hac febre, nisi tertio quoque die, non quia exigit crassiorem victum; sed quia ex Hippocrate , in accessionibus abstinere oportet : nam cibum dare nocuum est. Et quia accessio extenditur per vnum diem , idē in altero consulunt esse cibandum. Nos autem ob vires conseruandas cibamus quotidie ; iudicantes melius esse vires conseruare, quā impedire aliqualem durationem , quæ potest timeri ob cibum vnoquoque die assumptum.

E

SECTIO VI.

De Quotidiana.

QUOTIDIANAM febrem nunquam vidi , de ea nunc agendum venit sub hac sectione ; In qua , quid de illa sentiant Auctores, proferam.

RESOL.

RESOLVTIO I.

Quid sit febris quotidiana, quoduplex, illius causa, signa, & curatio proponuntur.

§. I.

Diagnos. Quotidianæ aperitur.

Febbris Quotidiana amphemerina à Græcis dicta est, quæ ex pituita putrescente generatur, & fit intermittens, dum extra vasa putrescit pituita; continua, dum putrescit intra ipsa: fit quævis, aut exquisita, aut non exquisita, & quælibet variat iuxta diuersitatem pituitæ, à qua pendet.

Fit Quotidiana proximè à putrescente pituita, præcipuè dulci, mediatus ab eis causis, à quibus hæc generatur: ab intemperie frigida, & humida; in ætate puerili, ob vitæ intemperantiam, motum inordinatum, & excedentem humiditatem; in senili ætate ob frigidam contractam intemperiem: præstat materiam vsus ciborum frigidorum, & humidorum, aquæ nimius potus, vita iners, assidua crapula, frigida coadiuuat regio, hybernium tempus. Signa hanc febrem demonstrantia sunt calor febrilis humiditati adiunctus, licet tandiu admota manus acrimoniam persentit, inæqualisque percipitur calor, ex Galeno 2. de differ. febr. lotium ex eodem 2. ad Glauconem 7. & 2. de crisib. 5. est aqueum, album, tenue, & crudum in principio: morbo procedente fit crassum, turbidum, & tandem rubrum. Pulsus fit parvus, rarus, ex Galen. 1. ad Glaucon. 7. Si continua fiat, non dissimilis apparet ab hectica; si intermittens in principio incipit sine rigore, tractu temporis percipitur refrigeratio, & horror, difficulter accenditur, longum fit incrementum, licet cum pauca flamma, declinat sine sudore, aliquando cum pauco in subsequenter temporibus. Hæc febris longissima est ratione causæ, periculosa redditur ratione cachexiæ, lethargi, & aliorum affectuum, cum quibus solet coniungi.

§. II.

De Quotidianæ febris curatione.

Empirici in hac febre curanda laborant maximè, quia cum chronica sit, & non possit celeriter à Dogmaticis curari, eorum opem implorant ægri, ut ab illa liberi euadant. Superstitiose aliqui his vtuntur, ut refert Hucherius lib. de sterilitate 4. cap. de amuletis, carpis manuum admouent sonchum, plantaginem, sambucum aceto subactos: similiter & fuliginem furni, & folia saluæ contusa, ac mixta cum oui albumine, etiam fuliginem cum alliis, cepis, albumine, & germine oui, acetoque subactis. Alij amuletis vtuntur & periaptis, quæ occulta proprietate, aut vi iudicant prodesse. Adrianus Aminlicht hoc solutiuum pro hac febre adaptat: folior. senæ elect. ʒij. semen feniculi acidi tartari ana ʒss. flor. viol. exsiccatar. rhabarb. elect. ana ʒj. ss. Zinziberis alb. cinamomi ana ʒj. Galangæ minor caryophyllor. ana ʒss. Infundantur in aqua fumarie calida per noctem coquantur parum, postea colentur ℥. Colatura clara ʒx. syrup. cichorii cum rhab. de succo violar. de succo acetosæ, oxysacchar. simpl. ana ʒj. misce, fiat potus, diluatur in aquales partes pro quatuor dosibus. Idemque supperaddit plura ex suis febrifugiis pro hac curanda febre. Egyptij, referente Alpino lib. de medicina Egyptiorum, pro curandis Quotidianis vtuntur ante accessionem cha-

A madrios puluerizati drachmam cum iure pulli, vel illius decoctum cum saccharo, vel decoctum flor. viol. buglossi, borraginis, rosarum communium ana ʒij. semin. malue fenugreci feniculi mei endiuie abdedani, chate ana ʒiiij. liquiritie passularum, pulpe tamarindorum ana ʒj. Zingiberis spica, carpobalsami, cannelle, chamædrior, turbit. mirabol. chebul. ana ʒij. fol. senæ ʒxv. agarici optimi ʒiiij. rhabarb. ʒij. omnia minutim incisa infundantur in libro 1. aqua endiuie, parum bulliant, valide exprimantur, expressioni addendum oxymellitis simpl. ʒiiij. diuiduntur in tres partes pro tribus dosibus.

Methodici hanc febrem inter morbos Adstrictionis ponunt, iudicant indicari ab illa, quod sit laxandum, ad quod prius vtuntur syrupis disponentibus, vnde euacuationem intendunt alterius cuiusvis pituitæ à dulci, quam coctione in sanguinem verti, & sic morbum curari iudicant, maximè contendunt exterminandas primæ coctionis supermanentes cruditates vomitoriis, aut clysteribus, ex Gal. Tralliano, & Aërio, commendant decoctum Chamædrios ex Dioscoride, vinum melitites exhibent, theriacam, Mitridatum, auream Alexandrinam, pluraque alia calida exhibent cum vino in principio accessionum: os ventriculi calidis inunctionibus continuò fouent, simulque hypochondria.

Paracelsus suo febrifugio vtitur pro his febribus, & lib. de morbis tartari, febres distinguit tum à materia, quia hæc vel est sal, sulphur, aut Mercurius: tum à parte in qua, quia vel in renibus, vel in iecore, vel in ventriculo remanet, Et ita quæ præcipuè in ventriculo fiunt, curari dicit purgatione per vomitum, non per ventrem: & purgationem febrium solum per centauream docet fieri: Pilulasque præscribit, quæ per vomitum, & per ventrem purgant, hæcque febres soluunt ℥. laudani ʒss. ruhe absynthy ana ʒj. theriaca optima quantum sufficit pro incorporatione: dosis grana quinque.

Vanhelmont Imaginarius imaginatur hanc febrem sicut reliquas consistere in Archæi deprauatione, & solo suo febrifugio sudorifico posse curari. Dogmatici in victu præscribendo, aliisque exercendis remediis magnis, præparatoriisque præscribendis, easdem prosequuntur indicationes, quas in febre Tertiana notha curanda proposuimus, præparantia humores, aperientia adstrictiones. Maiorem vim habentia pro hac curanda febre seliguntur; ventriculi roboratio, à quo maximè fouetur, præcipuè intenditur. Dum apparet pituita sanguini commixta, sanguinis missio celebratur. Signis coctionis plurimùm manifestis, selectiua perficitur purgatio: semper ferè in principio utilis erit lenitiua: Si autem febris porrigitur ultra quadraginta dies, ex Methodicis, Empiricis, & antiquioribus desumunt Zacutus, & Riuerius vsus decoct. chamæmeli sic: Chamæmeli p. iij. cornarum absynthy pontici p. ij. coque in libris aquæ ad mediæ partis consumptionem colatura adde sacchari albi ʒiiij. dosis unoquoque mane uncias quinque.

§. III.

Quid obseruatum pro hac febre curanda à Modernioribus.

Zacutus tomo 2. libro 4. capit. 25. inquit: In febribus longis quotidianis & aliis magis productis: quæ cum typo infestant, necessaria esse auxilia, quæ obstrictiones aperiant, urinam prouocent, ventriculum & viscera robovent, flatu discussant, sudorem moueant, vnanimi Medicorum decreto sancitum est.

Idem

Idem l. 3. de praxi Medic. admirab. obseruat. 30. cui subscribit Riuerius in sua praxi pro curatione huius febris, inquit: *Timent Medici in febribus diurnis, aliisque ex crassiori bile subortis decoctum ebeni similicis aspera chyna propinare, quod in iis productis morbis pro admirabili auxilio consulere, qui de Indicis aromatis peculiare libellos conscribunt. Ego postquam biennio cum Quotidiana luctatus, plura pro roborando stomacho, mucosa pituita vacuanda, celebraui decoctum china & ebeni. 24. dierum spatium exhibui: hoc antidoto prater omnium spem ager conualuit: horum enim decoctum omnes complet intensiones, quae in vacuatione humoris crudi petuntur.*

RESOLVTIO. II.

Vtrum detur febris Amphimerina?

§. I.

Ex Platero refertur & fulcitur pars negativa.

Platerus Tomo 2. tractatu de febribus, renuit Quotidianam febrem non dari: cui fauet. Tum 1. quia plures ex Doctoribus Medicis eam non vidisse fatentur. Tum 2. quia febris intermittens quotidie repetens, vel est Tertianae duplex orta ex bile; vel Quartana triplex orta ex melancholia, ut quotidie experiuntur Medici. Tum 3. quia pituita ob nimiam frigiditatem omnino resistit putredini, quae semper prouenit à calore excedente. Tum 4. quia pituita, dum calefit, concoquitur, & vertitur in sanguinem antequam putrescat: ergo non est possibilis aliqua febris Quotidiana, quae oriatur ex pituita.

§. II.

Communis praefertur doctrina.

Resoluendum: quod licet raro accidit febris Amphimerina: est tamen possibilis. Eam admittunt Galenus, Auicenna, & omnes reliqui Dogmatici.

Probat, Tum quia sic refert communis Dogmaticorum assensus. Sic docuit. Gal. lib. 2. ad Glauconem, & lib. de diff. febrium capite 7. Et eam experiuntur aegri, cognoscuntque Medici in frigidis regionibus, ubi eam videri contingit maxime. Tum quia pituita est humor aptus putrefieri, sicut reliqui, & consequenter aptus, ut ratione putredinis propria ab illa hæc oriatur febris. Tum quia ex bile, & pituita commixtis & putrefactis fatentur omnes fieri febrem putridam: poterit ergo ex sola pituita putrescente fieri febris putrida, quam nos Amphimerinam, seu Quotidianam vocamus.

§. III.

Soluuntur primae opinionis fundamenta.

AD fundamenta adducta pro Plateri opinione Respondetur, tum primo; quod Medici non negant Quotidianam dari, sed eam raro apparere fatentur. Tum 2. quod Quotidiana, Tertianae duplex, & Quartana triplex valent vnoquoque die efficere accessionem; differunt tamen in modo accessionum, & accidentium, & ideo Galenus docuit non distinguendas esse febres penes dies solas accessionum. Tum 3. quod, ut diximus part. 1. resoluit.

D. Brano Resol. Medic. Pars III.

A Medicar. duplex est pituita naturalis: alia semicottus sanguis, quae in illum valet mutari; alia quae in illum nunquam mutatur, praeterquam quod licet posset à naturali calore vi iecoris in sanguinem conuer- ti; non tamen à calore corruptiuo, & putrescente.

RESOLVTIO III.

Vtrum detur Quotidiana intermittens?

§. I.

Proponitur dubitandi ratio.

Carreiro & Massaria referentibus, aliqui in ea fuerunt opinione, ut nulla intermittens possit reperiri Quotidiana, sed semper eam esse continuam: quibus fauet.

Primo; ut febris non sit continua, sed intermittens, debet peruenire ad infebrecitationem: sed nulla Quotidiana potest ad infebrecitationem peruenire, cum pendeat ab humore crasso, & frigido, & qui non potest resolui intra viginti quatuor horas, intra quas noua superuenit accessio: ergo nunquam potest esse febris intermittens.

§. II.

Communior praefertur sententia.

Resoluendum; quod, licet paucae, sunt aliquae febres Quotidianae, quae possunt ad infebrecitationem peruenire.

Probat, 1. ex Gal. libro 1. ad Glauconem cap. 7. §. non tamen harum febrium declinationes quemadmodum Tertianarum, & Quartanarum sudoribus terminantur: quare nec ad integram quietem manifestè, exceptis paucis, perueniunt, &c.

Probat, 2. potest Quotidiana aliquando pendere ex moderata quantitate pituitae, rarioreque illius portione: cum non semper causa, ex qua fit pituita, & à qua fit, sit omnino similis: ergo fiet tunc breuioris durationis, quam reliquae, quae quia pendunt ex maiori portione, perueniunt ad vigesimam quartam horam.

Probat, 3. in reliquis febribus intermittens, licet in Tertianae exquisita aliquae perueniant, ut docuit Hippocrates, usque ad duodecimam horam in vnaquaque accessione; in aliis constat ultra sex horas non extendi. Similiter in Quartana, cui ratione terestritatis melancholiae debetur extensa duratio; contingit tamen in aliquibus, accessiones quambreuissimas esse: ergo similiter, licet in Quotidiana debeat plerumque vnicuique accessioni duratio extensa, potest aliquando hæc brevis fieri, ut possit peruenire ad infebrecitationem.

§. III.

Soluitur dubitandi fundamentum.

AD Primum respondetur; quod licet pituita sit humor crassus, & frigidus, & à quo plerumque extenduntur usque ad vigesimam quartam horam accessionis; potest, licet raro, contingere, quod pendeat à minore portione, à qua tam diu foueri non potest accessio.

RESOLVTIO IV.

Vtrum Quotidiana possit oriri à pituita naturali.

§. I.

Status difficultatis proponitur; Pereira opinio adducitur.

Fatentur omnes Dogmatici plures esse species pituitæ præternaturalis, quas ex modo substantiæ, & saporibus, aliisve accidentibus distinguunt; admittunt similiter dari pituitam naturalem, quæ simul cum sanguine generatur à iecore pro partium nutritione. Et nos ulterius admittimus *part. 1. Resol. Medic.* duplicem esse. De pituita naturali, an possit putredine alterari, & Quotidianam causare adducimus in examen. Gomesius Pereira *lib. de noua, & veteri Medicina, c. 2.* contendit defendere hoc esse impossibile.

Primò, quia si Quotidiana fieret ex pituita naturali, cum hæc sit crassa & frigida, Quotidiana pendens ex illa esset longior quàm Tertianæ notha pendens partim ex bile: cuius contrarium cum contingat, manifestè demonstrat, quòd sit Quotidiana ex alia specie pituitæ præternaturalis, quæ sit tenuior.

Secundò: Nec fieri potest ex pituita naturali, quæ est sanguis semicoctus; quia per alterationem conuerteretur in sanguinem, & nunquam posset Quotidiana febris ex illo causari.

Tertiò: Nec similiter potest fieri ex pituita in nutritionem partium aquearum ordinata: quia hæc est sanguini commixta, & in nutritionem sicut ipse sanguis ordinata: ergo ex sola pituita præternaturali debet fieri febris Quotidiana.

§. II.

Communior præfertur opinio.

Resoluendum, quòd etiam naturalis pituita potest acquirere dispositionem præternaturalem, quæ putrescat, & causet Quotidianam febrem. Sic colligitur ex Gal. Tralliano, Aëtio, & reliquis Dogmaticis, qui ex pituita hanc febrem causari indifferenter docent.

Probat: sanguis, bilis, & melancholia naturalis putrescunt, & causant febres Synochos, Tertianas, & Quartanas, ut ex dictis patet: ergo naturalis pituita putrescere potest, & febrem Quotidianam efficere.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

Ad primam respondetur, quòd antecedenter, Agentes de Tertianæ notha, manet dictum quid sentiendum de duratione Tertianæ nothæ. Et argumentum potius conuinceret, quòd non debet fieri Quotidiana ex pituita præternaturali crassiori quàm est naturalis, & quæ ratione sui modi substantiæ maiorem valeret causare durationem, qualis est pituita gypsea, & aliæ similes.

Ad secundam respondetur, quòd, ut diximus, licet pituita sit sanguis semicoctus, potest putrescere, sicut & ipse sanguis: nec à quolibet calore sit sanguis ex pituita, sed à iecoris calore, & intra sphaeram suæ actiuitatis; non verò à calore præternaturali, à quo fit febris.

Ad tertiam respondetur, quòd naturalis pituita, sicut reliqui naturales humores possunt putrescere à præternaturali calore alterari, vel ratione imperfecti alicuius substantiæ modi.

A

RESOLVTIO V.

Vtrum Quotidiana incipiat cum rigore.

§. I.

Pars affirmatiua fulcitur Galeni auctoritate.

Cum frigore, horripilatione, aut rigore incipiunt febres intermittentes. An quotidianæ accidat, quòd cum rigore inuadat, manet sub dubio: Pars affirmatiua iis fulcitur videretur.

Primò ex Galeno, tum *2. lib. 2. de Crisibus c. 5. §. Vbi Quotidianam à Tertianam discernere facilius est, neque enim primo statim die cum rigore inuadit, sed ex progressu temporis perfrigeratio potius, quam rigor ipsi aduenit.* Tum ad *Glauc. cap. 6.* inquit: *si vero cum paucis rigore incipit, tum magis, & alius nothi est adhibenda mens, quoniam non quotidiana solum, sed & semiterriana, & alia quedam ex continuis esse potest: ergo cum rigore incipere accidit quotidianæ.*

Secundò: Incipere cum rigore, horrore aut horripilatione accidit febribus intermittens: sed quotidiana est intermittens: ergo ei potest accidere incipere cum rigore.

Tertiò: Dum pituita putrescit, causat Fulgines, quæ sunt calidæ & siccæ: sed ratione siccitatis, & caliditatis in aliis febribus contingit riger: ergo similiter potest accidere in inuasionem febris quotidianæ intermittens.

§. II.

Nostram patefacimus opinionem.

Resoluendum, quòd frigore, aut horripilatione incipere accidit Quotidianæ intermittenti, non autem rigore proprio. Patet ex locis à Galeno adductis in prima probatione primæ sententiæ. Ex *Rhafi 17. continentis.*

Dices, Galenum *lib. de tremore* asserere rigorem posse causari non solum ex bile, sed etiam ex vitæa pituita, & idè in Quotidiana ex hac pituita orta ex Galeno potius constare, quòd incipit cum rigore.

Responderetur, quòd aliis in locis similiter idem asseruit Galenus sed nomine *rigoris* potius intelligit horripilationem, abutitur enim vocabulo. Hæc enim febris, de qua Auicenna inquit, quòd incipit in ea frigus subito, imò paulatim in extremitatibus, quæ deinde perueniunt adhuc, quòd fiant sicut nix, non potest dari rigor, qui ab acrimonia, & mordacitate humoris calidi, & sicci prouenit.

Probat 2. conclusio ex Auicenna, qui de hac febre dicit. Et hæc quidem febris non est ex materia, quæ facit punctiōem, ita ut sit causa rigoris in via expulsionis: putredo enim eius est putredo rei lenis: ergo quotidianæ non accidit verus rigor.

Probat 3. ex Gal. *lib. de tremore c. 6.* Vbi ad tremorem duo requirit, causæ mordacitatem, & vehementem motum: inquit enim; *Conuenit non modo causam in nobis esse mordacem; sed etiam vehementer agitatam, si factura est rigorem.* Sed à pituita nec mordacitas prouenit, quæ calore & siccitate causatur; nec motus vehemens esse potest, cum sit humor crassus & lentus: ergo verus rigor nunquam Quotidianæ accidit.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

Ad 1. Respondetur, quòd Gal. cum rigore Quotidianam aliquando videtur fateri: quia rigorem aliquando

aliquando sumit pro quocumque manifesto extra A
uafationis signo, siue sit rigor, siue horror, frigus, &
ided abutitur termino improprio.

Ad secundum respondetur, quod febribus inter-
mittentibus accidit incipere cum rigore, aut horro-
re, aut frigore; non collectiue, sed diuisiue iuxta na-
turam causæ à qua febris pender.

Ad tertium respondetur, quod frigus, rigor, aut
horripilatio non sunt propter fuligines, sed propter
humores per partes sentientes delatos; si verò ali-
quando ex putrefactione eleuantur fuligines, quæ de-
latæ in partes aliquem sensum commouent, tunc non
propriè sit rigor, sed apparens quidam sensus rigo-
ris: non enim datur vera rigoris causa, quæ ex Gale-
no citato debet esse acris humor, vehementer motus; B
non autem leuis fumus, seu fuligo eleuata.

RESOLVTIO VI.

Vtrum Quotidiana nocturna sit periculosior
quàm diurna?

§. I.

Dubitandi proponitur ratio.

Videtur, quod Quotidiana nocturna sit pericu-
lorior: Primò quia periculosior est, quæ à maiori
causa pender: sed quæ nocturna est Quotidiana, C
pender à maiori copia pituitæ, quantò enim maior
est copia frigida causæ, à qua febris fit, tantò magis
accedit accessio ad noctem: ergo, quæ nocturna est,
periculosior est.

Secundò: Febris, quæ maiora incommoda secum
fert, sit periculosior: sed febris nocturna cum som-
no meuerat in hora consueta, & in qua deberent
vires refici, maiora adducit incommoda, quàm diur-
na: ergo est magis periculosa.

Tertiò: Tertianæ febris, quæ nocturna superuenit,
molestior, ac minùs secunda iudicatur, quia noctis
quietem interturbat: ergo simili modo dicendum
de Quotidiana.

§. II.

Communior ex Hippocrate tenetur doctrina.

Resoluendum, quod Quotidiana diurna pericu-
lorior sit, quàm nocturna. Probatur, Tum ex
Hippocrate lib. 1. Epidemion sect. 3. text. 6. §. Nocturna
non modum lethalis, longa tamen est, diurna longior:
sunt quibus ad tabem vergat. Iamque ei assentitur Ga-
lenus in commentario: Tum quia subscribit Auicenna
fen. 1. 4. tract. 2. cap. 25. §. diurna est, cuius paroxysmus ac-
cidit in die, & eius tepor in nocte; & nocturna est è con-
uerso, & utraque sunt mala, sed diurna est longior, & de-
terior, & facit cadere multoties propter longitudinem
suam, & suum euentum in calore diei in hecticam. Tum
quia diurna frigus, & initium habet in die, duratio-
nem febris per totam noctem: & ideo proposita in-
commoda habet magis, quàm nocturna. Tum quia
cum pituitæ debeatur putrefactio in nocte, quæ in-
cipit in die, arguit maiorem causæ copiam, ratione E
cuius citius irritat ad expulsionem, & ideo sit pericu-
lorior. Tum quia, ut inquit Hippocrates, diurna quia
longior in tabem ægros deducit: ergo periculosior
est nocturna.

Brano Resol. Medic. Pars III.

§. III.

Soluntur fundamenta primo adducta.

Ad primum respondetur, quod Quotidiana diur-
na sit à maiori copia pituitæ, quæ ideo licet no-
ctu deberet superueniente, ratione maioris quantita-
tis irritat ante noctem, & ideo sit longior, & pericu-
losior redditur.

Ad secundum respondetur, quod maiora incom-
moda fert febris, quæ diu, & noctu affligit, quam quæ
in sola nocte affligit; & cum hæc febris, licet incipiat
in die, in nocte perdurat, & cum maiori tunc inten-
sione affligit: ideo & maiora incommoda secum fert.

Ad tertium respondetur, quod Tertianæ est breuis
durationis; & si diu superuenit, æger quietus maiori
ex parte in nocte permanet, quia declinat febris; Quo-
tidiana verò, quæ longior est; etiam si incipiat in die,
durat per totam noctem, & in illa augmentum, &
vigorem habet, & ideo vires magis debilitat, & peri-
culosior sit.

RESOLVTIO VII.

Vtrum Febris Latica differat à continua Quo-
tidiana.

§. I.

Mercati opinio proponitur.

Mercatus libro de febribus, Quotidianam febrem
diuidit in Intermittentem, & Continuum: rur-
sus continuum quotidianam partitur in eam, quæ
continuo affligit, sine eo quod incipiat accessio cum
aliqua annotatione, horrore, aut horripilatione, & in
eam, quæ licet sit continua, aliquam licet paruam
horripilationem, paruūque sensibile icrementum
ad illam subsequutum habet. Et Laticam febrem sub
nulla ex his constitui ab Auicenna iudicat, licet ip-
sam ponat sub Quotidiana; & ideo diuersam iudicat
constituere speciem: cui fauet,

Primò quia Auicenna proprium caput facit pro
huius febris dignotione: ergo quia est specie diuer-
sa ab aliis Quotidianis.

Secundò: Laticam febrem reducit Auicenna ad
hecticam; reliquæ Quotidianæ non sunt illi similes:
ergo Latica differt ab aliis Quotidianis.

Tertiò: quia Auicenna adducens signa febris La-
ticæ, dicit, quod sunt sicut reliqua signa febris phleg-
maticæ: ergo ipsa diuersa est ab aliis febribus phleg-
maticis.

§. I.

Pars tenenda proponitur.

Resoluendum, quod Latica febris est Quotidiana
continua.

Probatur 1. ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 2. ubi in c. 46.
agit de febre phlegmatica in communi, & prout ab-
strahit à continua, & intermittente. In c. 47. proponit
signa Quotidianæ intermittentis. In cap. 48. proponit
signa phlegmaticæ febris continuæ, seu Laticæ: ergo
Latica à continua Quotidiana non differt.

Probatur secundo, quia tradens signa Laticæ, di-
cit, quod sunt sicut signa phlegmaticæ continuæ
scilicet de quibus antecedente cap. egerat, præter in-
ceptionem cum rigore, & frigore: sed hæc sunt signa

L 1 2

Quotidia

Quotidianæ continuæ : ergo Latica eadem est cum continua Quotidiana.

Probat 3. Latica est febris quotidiana, cum ponatur inter eas, quæ oriuntur à phlegmatica; & est continua, cum illius signa proponantur post signa intermittētis: ergo est quotidiana continua.

§. III.

Soluntur primò adductæ rationes.

AD 1. Respondetur, quòd cum Auicenna post signa Quotidianæ intermittētis agat de signis Laticæ, & in nullo alio agat de signis continuæ; manifeste constat, quòd Laticam sumit pro continua Quotidiana.

Ad 2. Respondetur, quòd Auicenna dicit quòd Latica est magis similis hectica, quàm Quotidiana intermittens: quia vel non incipit cum rigore, frigore, aut horripilatione sicut intermittens Quotidiana; vel si aliquam habeat horripilationem, hæc est parua, & incrementum subsequutum est minus sensibile. & magis simile incremento, quod habet hectica post cibi assumptionem, in quo illi etiam potest assimilari.

Ad tertium respondetur, quòd Auicenna non dicit quòd signa laticæ sunt sicut signa Quotidianæ continuæ, sed sicut signa Quotidianæ intermittētis, de quibus antecederet egerat: & idèd supplerat præter inceptionem cum rigore.

SECTIO VII.

De Quartana.

Sicut ex reliquis humoribus putredine affectis diuersæ superueniunt febres putridæ, siue humorales in corpore humano, similiter ex putrescente melancholia fit Quartana, quæ febris est putrida: de qua sub hac sectione nobis agendum venit.

RESOLVTIO I.

De Diagnosti, prognosi, & curatione Quartanæ.

§. I.

Omnia quæ ad diagnosis, prognosimve Quartanæ pertinent, explicantur.

Quartana morbus est communis, in omni sæculo cognitus, ab omni Medicorum Sæcta animaduersus: illius dignotionem supponunt Empirici. Methodici ipsam sub morbis in Adstrictione collocant. Paracelsus inter morbos Tartari ipsam reponit. Vanhelmont reponit inter morbos imaginationem deturpantes. Dogmatici inter morbos humorales, apud quos Quartana est febris humoralis orta ex melancholia putredinem patiente, de quarto in quartum repetens: & est duplex; alia ex naturali melancholia iam putrescente genita, alia ex melancholia, quæ atra bilis nominatur, proueniens: hæc illegitima; legitima illa vocatur: utraque vel est continua, vel intermittens; & quælibet vel est simplex, vel duplex, vel triplex. Fit proximè vnaquæque ex melancholia, remotè ex causis va-

lentibus illam producere Naturalis ex parte materiæ pendet ab elementis crassioris, ac terrestrioris substantiæ frigida, ac sicca; ex parte efficientis à temperamento frigido, & sicco; & plerumque fouetur ab imbecilli liene, sic ab adurente calore fit, quæ ab atra bile prouenit.

Diagnosis desumitur ex signis has causas demonstrantibus; ex forma paroxysmi, quia incipit Quartana cum oscitatione, pandiculatione, corporis gravitate, frigore, & horrore, rigoreve ossa confringente: calor intenditur paulatim, lotium est in principio album, tenue, & aquosum, tractu tingitur temporis, & fit crassius. Pulsus tardior fit, ac rarior quàm in aliis febribus. Si illegitima est Quartana, vehementiora hæc contingunt, & hæc ab illa differt, quia illa à se; hæc post alias incipit febres, quibus subsequitur: Vtramque simplicem, duplicem, aut triplicem, demonstrant illarum periodi.

In prognosi Hippoc. 5. *Aphorism.* 10. Si Epilepsia Quartana superueniat, eam soluit; si autem superueniat illi dysenteria, fit salutaris, ex eodem 5. *Aphorism.* 48. nisi hæc diurna fiat, fit enim lethalis, sicut quæ ab intermittente in continuam abiit, & ea cui hæmorrhagia superuenit, aut supra sexagesimum ætatis annum superueniens. Quæ legitima, longior est spuria, & plerisque tuta, dum viscera non compariuntur simul. Spuria securior fit minus hac de causa, licet quòd breuior sine illa esse ei accidat.

§. II.

Curatio Quartana in omni sæcta prescribitur.

Empirici statim à principio validis medicamentis Quartanam oppugnare contendunt; tentant primò vomitum, antimonium exhibendo ad g. x. in die accessionis, vel electuar. policrestum ad ʒj. in tribus accessionibus. Purgant multoties electuario laxificante, exhibendo ʒiij. singulis, vel alternis diebus vsque ad dies decem, ventriculum nocte inungunt, & renes balsamica. Alij exhibent aquæ vulnerariæ ʒj. per quindecim dies, electuarium conficiunt ex quo mane, & vespere vtuntur pro dosi ʒij. quod fit tale: ℞. radicum enulæ lib. j. abluantur, minutim concidantur, bulliant in decem libris aquæ, addita lib. j. mellis, cinnamomi ʒj. ferueant ad tertiæ partis consumptionem, colaturæ adde aquæ vitæ ter destillatæ ʒiij. seruentur in vase.

Adrianus Amynsicht exhibet tincturam Martis, tincturam proprietatis, tincturam Hyperici; vtitur pilulis alaphanginis ex propria descriptione; vtitur rotulis diacymini, sale splenetico, sale febrile, ac radice caryophyllatæ; exhibetur ad ʒj. Arquigenes vedrumen iudaicum. Villanouanus rapsi barbari radicem. Hollerius ranarum viridium decoctum. Constantinus Africanus vtitur pro linimento vnguento Marciaton.

Methodici, qui Quartanam sub Adstrictione collocant, laxantibus vtendum esse contendunt: vtuntur ventris laxatoriis, ventriculi vomitoris, & plerumque sanguinis missione. Ex Dioscoride desumunt radices plantaginis cum vino potas pro discussorio vtendas, cimices lectulorum quatuor, aut septem clausos fabarum cavitatibus, ac deuoratos, Quartanam curare credidit Trallianus. Alij consulunt ante accessionem ingredi balneum. Egyptij Methodicis subscribentes pro magno auxilio habent clysterium exhibere ex decocto

decocto maioranæ lib. j. olei Laurini ℥iij. quod ut in se ex aliis expertum laudat Alpinus.

Paracelsus *libro de morbi Tartari*, agit de febrium curatione, non prout pendunt ab humoribus, & ided Quartanam non admittit; sed prout in ventriculo, iecore, aut renibus fiunt ex Sale, Sulphure, & Mercurio. Vtitur pro iis auferendis purgatione, quam ex suis arcanis contendit exercere: præcipue centauræ sale, helleboro, aut præcipitato vtitur.

Vanhelmont *tractatu de febribus*, condemnat in cap. proprio, de *Quartana*, omne aliud auxilium pro ipsa curanda præter suum Febrifugium, irridet omnem aliam curationem, Dogmaticorumque auxilia spernit.

Dogmatici Quartanam legitimam ab spuria distinguunt, diuersas ab vniuscuiusque causa indicationes sumentes. Pro legitima curanda ex Galeno 1. ad *Glauc. capit. 11.* ab initio benignioribus vtuntur medicamentis, ne fortiorum vsu ex simplici duplex, & duplici triplex aut continua fiat. Pro hac, quia causa humor est frigidus, & siccus, crassus & terrestris, medicamenta humectantia, & calefacientia, & attenuantia exhibent. Pro victu exhibetur cibus optimus, & boni succi, facilis coctionis, tenuis substantiæ, calefaciens, ac humectans mediciter. Præscribuntur oua recentia, pisces saxatiles, carnes iuniorum animalium: borago, buglossum, capares, pimpinella, spinacia, rapæ in aqua coctæ postea in iusculo pingui, passulæ, ficus pingues, amigdalæ commendantur etiam. Pro potu utile vinum album; defæcatum, mediocre, aut aqua corticum tamarisci, aut foliorum agrimonij, cinnamomi. In primo morbi ingressu intenditur primæ regionis euacuari cruditates, quæ ferè semper in hac febre superabundant, quod vel clysteribus, vel leuibus solutiuis ventrem lenientibus perficitur. Pro sanguine mittendo aliqui spectant coctionem, alij potius ad plethoram humorum attendunt: sed magis pro arte operantur, qui iuxta indicationes à nobis *disp. de sanguinis missione*, sanguinis mittendi indicationes desumunt. Galenus, si sanguis niger appareat, audaciùs sanguinem mittit: ex Modernioribus contendunt aliqui sanguinem mittendum die accessionis sex horis ante ipsam. Alij, quod fiat in plenilunio; sed quando indicata, in die maioris quietis securiùs fit; in quibus lien, ventrisve regio indicia præstant melancholiæ, in eis superabundantibus à partibus infernis securiùs fiet.

Sanguine iam misso, & interim dum mittitur, syrupos humores melancholicos præparantes exhibere, sicut & in aliis febribus, & solutiu illius pharmaca contendunt plures, & exhibent postea apozemata, & sic præparando humores, & paulatim euacuando consumunt plures dies. Sed ferè semper Galeni præcepto insistendum, quod nec nimis inturbetur melancholia, nec intendamus in eius euacuatione: humor est crassus, qui tardè coquitur, difficilè cedit soluenti pharmaco, quia à sanguinis commixtione tardiùs separatur, ut fiat caco-chymus, & valeat indicare purgationem: idèoque melancholia à pharmaco ante coctionem agitata, accidit, quod Quartana ex simplici fiat duplex, triplex; & ex duplici, aut triplici, continua.

Pro hac febre exterminanda cum longissima sit, & quæ Dogmaticorum illudit arti, ut fatur delirus Vanhelmont, varias eligunt medicamento-rum sortes adhuc & ipsi Dogmatici, tum ad eua-

cuandum, tum ad lienem repurgandum, ventriculum roborandum, cor corroborandum, & iis relictis, pertranscunt aliqui ad amuleta, quorum Riuierius meminit. Rondeletius carpis manuum suscipit ad-mouere foliorum sambuci, salniæ, pedis columbini, rutæ, ana. M.ß. calthæ tertiam partem m. j. salis, & vini parum, omnia simul trita admoueantur carpis manuum. Crato apponit radices vrticæ contusas, & cum aceto maceratas brachiorum, & pedum venis. Alij aliis etiam vtuntur empiricis remediis, ut deduci potest ex Schenkij obseruationibus. Scaliger *exercitat. 53.* ex medulla cardui fullonum oriri vermiculum, quod Quartanæ est remedium; deducit ex Dioscoride. Alij pro secreto habent olei vitrioli guttulas septem exhibere cum ℥j. syrupi cichorij, & ℥ij.ß. aquæ absynth. Kemmanus sal de ossibus humanis exhibet. Piso *lib. de febre Quartana*, cor leporis panno byssino inuolutum, & collo superpensum iudicat remouere accessionem. Tres guttas olei vitrioli in aqua marrubij Vvolpius auferre Quartanam expertus est. Araneorum telas plures iudicant conducere ad Quartanæ curationem, Benedictus Victorius *capite undecimo Empiricæ*, hunc præbet potum, *Vini granatorum, vel succi eorum* ℥ij. post potum immediatè pulsibus manuum, & temporum hanc apponit mixturam: *Vnguenti populeonis* ℥j. *tela araneorum* ℥ij. *misce, fiant pilule ad quantita-tem* ℥j. *unaquaque cuiuslibet pulsui alligetur.* Fernelius in *abditis ex Tornatira*, araneum commendat in loculo ligatum, & appensum. Idem ex Montuo confirmat, & ex Paracelso Ioannes Montanus pilulas ex telis araneorum, & vnguento populeo ante accessionem alligatas pulsibus commendat etiam; idem Fumanellus commendat, & confirmat, ac Petrus Vairus, Hieronymus Montuus ex vrticæ, Angelicæ, semperviui, & solatrij ana m. j. telæ araneæ, albæ farinæ ordeï ana ℥j. cum sale, & aceto perficit compositum pulsibus apponendum: sic & alij in similibus proponendis medicamentis luxuriant.

Quartana verò spuria cum ex Melancholia fiat spuria, & quæ vstione fit ex bile, potius perit sanguinis missionem, & præparantia, quæ licet aliquam attenuandi vim habeant, sint tamen commixta iis, quæ vim obtinent refrigerandi. Sistit Riuierius pro hac curanda febre maximè in præscribendis vomitoriis, Quæ pro legitima Quartana conducunt remedia, huic pleraque solent adaptari; semper tamen natura humoris attendenda, quæ licet ad melancholiam referatur, temperie ab illa dissimilis est.

§. III.

Proponuntur aliquorum obseruationes pro Quartana.

EX Vviero Quartanæ longitudo confirmatur: *Quartana*, inquit, *exquisita censerì non debet, quæ in annos duos excurrit, nec quam vidi annos nouem perdurare.* Vvierus *libro obseruat.* inquit: *Enim vero quendam agricolam nomine Henricum ad Rhenum Quartana triginta tribus laborasse annis.* Saluatellæ sinistræ manus sectionem pro quartanæ curatione commendat Schenkius, & illius vsum diuersorum firmat euentibus. Cardanus *libro artis parue*, inquit: *In Quartana sanguinem ex vena sinistra manus hora coitus Luna mittimus,*

sinimusque fluere, donec sponte desinat: hoc enim generale praeceptum est in omnibus angustis venis. Nicolaus ait: Debet ista phlebotomia esse parua, & facta de saluatella manus sinistra, aut de ambabus, vel de saphenis. Hieronymus Montuus dicit: Petenda ratio est cur saluatella sinistra manus vena sectio in hora paroxysmi facta multos à Quartana liberauit? cuius eventus testes sunt Doctores Galeatus, & Valesius, &c. Amatus Lusitanus in scholio ad curation. 49. cent. pro vilitate hanc firmat sententiam dicens: In secunda vena inter digitum minimum, & anularem, sequuti sumus priscos omnes Medicos, veluti omnes aetate nostra superiores.

Potius ex saphenis venae sectionem esset celebrandam pro Quartana postulat Zacutus lib. 4. tom. 2. c. 26. Non cessant, inquit: Medici unanimiter decantare vilitatem quae ex sectione venarum, quae sunt in brachio inter minimum digitum, & vicinum, in morbis venosi generis productis Tertiana, Quartana, & aliis consimilibus sequi solet ob causas multas; & ideo vocantur saluatellae, quia agrotantes saluant: Verum cum conspicerem saepe, imò semper, Medicos in curanda Quartana operam, & oleum perdere, tentavi ad unum remedium genus accedere, quod rationi non erat contrarium, ac repugnans: nam sicut ex mente Aviceana 22. 3. tract. 2. cap. 24. sicut phlebotomia saluatellae utilior est, quam basilica; eodem modo phlebotomia rami sciaticae utilior est, quam sectio sciaticae in dolore coxendicis, ob cognationem quam minimus digitus habet cum scia.

Quod à nobis observatum fuit, proponimus.

Cum Quartana morbus sit ex sua natura chronicus, & qui nullis cedit remediis, cogit agros impostores, & vetulas consulere. Per regnum Navarrae, mihi reuelatum fuit annis elapsis, hominem externum herbas quasdam imponere, & purgativum, nescio quod obtulisse; cum quibus omnes pro tunc à Quartana euaserunt liberi, qui illius curationi se subiecerunt. Sed paucis post diebus omnes in graues inciderunt morbos, à quibus nullus liber euasit: nec post quinque menses aliquis eorum superstes fuit. Vidimus Monialem, cui Religiosus quidam consuluit, nescio quos pulveres, ex corticibus arboris, qui ferebantur ex India: laborabat simplici Quartana: post pulveres assumptos laborat triplici iam per tres annos, à qua nondum libera euasit.

RESOLVTIO. II.

Vtrum Dogmaticorum schola cognoscere, & curare valeat Quartanam.

§. I.

Vanhelmont negatiua adheret parti.

Si quando aliàs irritandus venit Vanhelmont, cuius deliria pudet plerumque enarrare: maxime tract. de febr. cap. 6. ubi pro more in scholas quasi inebriatus inuehitur, nunquam à Dogmaticis posse Quartanam agnosci, aut curari contendens.

Tum primò, quia ab ipso iam sene monet Iuuenes debere discere, quòd medicamenta laxantia, & humani corporis humores, non sunt nisi mera deliria, quibus delusum est Medicis per Ethnicos. Tum 2. quia nec Galeno credendum, qui nunquam anatomicam vidit, utcumque de ea, & usu partium triumphet, quia nunquam argentum viuum vidit, nun-

quam nec aquum rosaceam nouit Tum 3. quia vanum est hanc febrem pendere à liene, & fieri ex humore melancholico, cum nec in illa lien inflammetur, nec dentur humores in corpore. Tum 4. quia Dogmatici leprae, podagrae, paralytis, asthmatis, & Quartanae non norunt curationem; ex quo apparet ignorasse diagnosim: ergo Dogmatici Quartanae dignotionem ignorant.

Secundò: Dogmatici in Quartanae curatione sistunt in remediis Ethnicorum, venae sectione, scarificationibus, hirudinibus, vesicatoriis, & alui purgationibus; quibus vires minuuntur, & aegri cruciantur. Tum 2. quia Ethnicorum doctrinae deuiant à vera causarum, & remedium cognitione per naturam. Tum 3. quia ad sedem Quartanae non possunt petuente eorum remedia. Tum 4. quia adhuc nunquam fuit visum à Dogmaticis Quartanam curari. Tum 5. quia illi solum purgant, & mittunt sanguinem, reliquum naturae committunt, à qua fit curatio. Tum 6. quia omnium Academicarum potestates connexae non tantum valent, quantum natura ad curandam Quartanam. Tum 7. scholae ignorant sicut curationem, diagnosim Quartanae, quia illam contendunt esse calorem, nec exponunt qualiter accenditur in liene, siue humore putrescente; aut quae sit causa putredinis, cur Quartana adeò pertinax, singulotamen accessu sibi viam reperit, qua putridam bilem per venas in ambitum dispergat: ergo à Dogmaticis nunquam est curabilis Quartana.

Tertio: Si Quartana oriretur à melancholia, fouereturque à liene, eius praesentia indurato illo non posset Quartana auferri; cuius contrarium experimur. Tum 2. quia semper esset febris ab induratione lienis, quod in scirrhis lienis tumoribus non contingit. Tum 3. quia facilius curaretur Quartana pendens à fluxili melancholia in principio, quam quae pendet ab indurata melancholia in liene post multum tempus. Tum 4. quia cum lien induretur à melancholia, quia non potest perficere nutritionem, ex illa curatio nunquam esset possibilis; cum in fine esset debilior facultas. Tum 5. quia lien intumescit propter repletionem arteriarum, quae sanguine arteriali, & non melancholia adimpletur, ex qua oritur Quartana: ergo Quartana non pendet ex melancholia, vel liene adiurato, nec per curationem eorum potest curari.

§. II.

Communis Dogmaticorum sententia, ac doctrina amplectitur.

Resoluendum quòd amens Vanhelmont nullis insistit fundamentis Dogmaticorum doctrinam inuertentibus; sic patebit ex eorum inuersione: sic patet ex eis quae supra disputauimus: sic constat ex demonstrationibus, quibus patefecimus dari humores, & ab illis febres oriri: sic experientia conuincit; nec contra irrationalem, ac insanum esset tandem rationibus congregiendum; nec contra principia negantes aliquid disputandum suscepit Antiquitas.

§. III.

Soluuntur fundamenta inania Vanhelmont.

Ad 1. Responderetur, Tum 1. quòd si admittere humores & medicamenta esset delirium, bene infert, quòd à solo illo esset discendum: ab Ethnicis enim & Catholicis facis demonstratum est medicamenta esse ex usu, & humores dari. Tum 2. quòd

quòd demonstrat suum delirium, dum ignorantiam adscribit Galeno in eis, quæ cum admiratione docuit ex communi sapientium consensu. Tum 3. quòd demonstrauius dari humores in corpore, & illos posse putrefieri in venis, indeque oriri febrem independentem à liene. Tum 4. quòd horum morborum præscribunt curationes, vt in Auctorum scriptis constat, quibus hos morbos vinci, dum curabiles sunt, & prout curabiles, experientia docet.

Ad 2. Respondetur, quòd Dogmatici insistant in iis remediis, quibus tutò, citò & securè experiuntur morbos curari. Tum 2. quòd scientia medicinæ in Ethnicis, Sanctis, & quibuscumque aliis callètibz illam demonstrat, quòd docuit Hippocrates, *vehementes morborum imperius tondere, sanabiles curare, insanabiles non attingere*, Tum 3. Quòd humores melancholici sunt sedes, seu causa Quartanæ, quam attenuando, præparando, aut euacuando vincunt remedia. Tum 4. quòd semper contingit Quartanam vinci, licet hoc fiat iuxta illius naturam, & prout chronicus est morbus. Tum 5. quòd cum Medicus solùm sit adiutor naturæ, quæ morborum est medicatrix, in quouis curando morbo idem facit, aufert illud impedimentum quod erat obstaculum, vt non posset sanitas à natura peruenire: sicut & ipse faceret, si quod somniauit Febrifugium, esset vtile: ab ipso enim auferretur impedimentum, à natura resultaret sanitas, quam homines nesciunt fabrefacere. Tum 6. quòd Academiae valent docere qualiter auferatur causa morbi natura sanitatis est effectrix. Tum 7. quòd docent scholæ qualiter ex putrescente melancholia fiat febris, & omnia quæ ad illius diagnosim, & curationem pertinent, & quæ garrulus Vanhelmont non calluit.

Ad 3. Respondetur, quòd Quartana fit non à liene, sed à melancholia in venis; lien autem, quia multa melancholia abundat, & totam illam repurgare non potest. intumescit & durus fit, & dicitur Quartana fieri ab illo occasionaliter, quia impotens est repurgare melancholiam exuperantem, & in venis redundantem, à qua fouetur Quartana. Tum 2. quòd dum abundat melancholia in liene, durus fit, non tamen semper febris: quia quæ redundat melancholia, non patitur semper putredinem. Tum 3. quòd Quartana modo dicto pendet à liene; non tamen fouetur ab humore causante illius duritiem. Tum 4. quòd licet indueretur lien, potest in venis è iecore melancholia coqui: quia cum ipsa resoluatur per accessiones, minor copia permanet, & quæ vinci, ac concoqui potest, etiam si vires sint remissiores quàm in principio. Tum 5. quòd lien intumescit secundum se totum propter humorem melancholicum, quem attrahit tanquam pars determinata in corpore, vt ipsum exuperantem repurget.

RESOLVTIO III.

Vtrum ex omni melancholia, si putrescat, fiat Quartana.

§. I.

Pars negativa suadetur.

Videtur quòd non; Primò melancholia naturalis est humor nutritioni adaptatus, in pauca quantitate genitus: ergo ex illa non potest fieri Quartana.

Secundò: Melancholia ex bile vstione facta vltiori calore alterari non potest: ergo nec putrefieri,

A nec febrem causare, cum à remissiori alio calore alterari non possit.

§. II.

De naturali melancholia quid sentiendum.

Resoluendum, quòd ex naturali melancholia potest fieri Quartana. Sic tenent Galenus lib. 2. de differentiis febrium cap. 5. §. si ex melancholico humore, qui temperamento frigidus & siccus est, &c. cui subscribunt Dogmatici.

Probatur: naturalis melancholia est humor aptus putrefieri, sicut & reliqui humores, sanguis, bilis, & pituita: sed à reliquis putrescentibus proueniunt putridæ febres, vt constat ex dictis: ergo ex putrescente melancholia fit febris, quam nos Quartanam vocamus.

§. III.

De melancholia per vstionem facta quid sentiant Auctores?

Resoluendum 2. quòd ex atra bile putrescente fieri potest etiam Quartana: sic colligitur ex Galeno lib. 2. de febribus, c. 9. & 3. Epidemion sect. 3. comm. 30. ex Auicenna fen. 1. 2. tract. 2. & tenent communiter Dogmatici.

Probatur 1. quia per assationem ex reliquis humoribus fit melancholia; ex melancholia putrescente fit Quartana: ergo ex melancholia per assationem facta fieri potest Quartana.

Probatur 2. quia febris ardenti plerumque succedit Quartana: sed hoc non ob aliam causam, nisi quia bilis per assationem fit melancholia, & ab illa putrescente vltius fouetur, quæ superuenit Quartana: ergo ex melancholia per assationem facta, Quartana fieri potest.

Probatur 3. Febris humoralis sumit propriam differentiam ex humore, à quo fit; & ideo Quartana ab aliis differt ex parte causæ, quia pendet à melancholia: sed assatione in melancholiam mutantur reliqui humores: ergo ex melancholia, in quam mutantur per assationem, potest superuenire Quartana.

§. IV.

Ex pituita vsta fit melancholia, à qua fit Quartana.

Resoluendum, quòd ex melancholia per vstionem facta ex pituita, potest fieri Quartana.

Probatur ex Auicenna cap. de mania §. melancholia morbus fit ex melancholia naturali multa, aut adusta, sed facta ex phlegmate, aut sanguine dulci: Sed à qualibet melancholia putrescente fit Quartana: ergo ex melancholia per vstionem facta ex pituita potest fieri Quartana.

§. V.

Soluuntur primò adductæ rationes.

Ad primum Respondetur, quòd ab humore naturali, vt naturalis est, fit nutritio; at verò vt à calore extraneo putrescit, ab eodem fit Quartana.

Ad 2. Respondetur, quòd postquam melancholia vstione fit ex aliis humoribus, remanet cum temperie illi debita iuxta suam naturam, & postea in ea alterationem potest pati à putrescente humore, à quo vltius putrescit, & tunc causatur Quartana, vt diximus.

RESOLVTIO IV.

Vtrum hæc febris pluries eidem possit accidere?

§. I.

Pars proponitur negatiua.

Quartanam semel tantum posse eidem accidere vulgaris credidit opinio, vt inquit Carreirus *fen. 1. 2. tractatu 2. cap. 61.* cui assensui præstat fundamentum. Tum 1. quod Aëtius *textu 2. ferm. 1. c. 83.* intendit ex Hippocrate hanc deducere sententiam: inquit enim; *Quartana febre idem homo bis neque capitur, neque vnquam capius est; neque de cetero corripitur, si semel sanus fiat.* Tum 2. Quartana fit dum in somno vigore superabundat melancholia, à qua ipsa generatur: sed vni homini vnus est vigor: neque ergo nisi vna potest esse Quarta. Tum 3. quia per Quartanam, cum sit morbus diu permanens, & in qua tota portio melancholiæ consumitur, non potest iterum similis copia repetiri, nec potest Quartana fieri.

§. II.

Experientia affirmatiua parti adhaeret.

Resoluendum, quod pluries in pluribus ætatibus potest idem homo Quartana febre corripi. Sic docet experientia, quæ in vnaquaque ætate, & eundem hominem in diuersis ætatibus corripit Quartana docet. Et conuincit ratio: sicut in vnaquaque ætate, vel ob proportionatam temperiem, vel ob vsum alimenti, quod præstat aptam materiam, potest fieri sanguis, aut bilis, ex qua fit Tertiana; similiter ob causas has, vel ob alias extrinsecas coadiuuantes potest generari copia melancholici humoris, qui aptam præstat materiam pro generanda Quartana: ergo sicut homo potest pluries, & in qualibet ætate corripit aliis morbis humoralibus, potest & corripit Quartana.

Probatur 2. Quartana fit à melancholia non solum naturali, sed præternaturali, & facta per assationem ex reliquis humoribus, vt probauimus; sed in quouis homine, in quouis ætate, vel in aliis anni temporibus si corripitur febre ardente, potest homo quouis habere prædominantem atram bilem: ergo potest pati Quartanam ex illa ortam.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi adductæ.

Ad 1. Respondetur, Tum 1. quod Aëtius loquitur ex sententia Hippocratis in lib. adscripto ei de Septenario, qui inter eius opera non reperitur; nec ideo illi auctoritas debetur. Tum 2. quod nec est necessarium, quod vnicuique ætati superueniant morbi illi proportionales, nec quod vnicuique ætati non superueniant plures morbi improporionati propter rationes dictas. Tum 3. quod in habentibus temperiem aptam ad generandum melancholicum humorem, vel causas valentes coadiuuare illius generationem, etiam si portio aliqua sit consumpta, potest iterum generari alia humoris melancholici quantitas, ex qua fiat Quartana.

A

RESOLVTIO V.

Vtrum vomitus sit utilis in Quartanæ curatione?

§. I.

Pars suadetur negatiua.

Vasquez Salmanticensis hanc mouet difficultatem in suis questionibus practicis, Et pro parte negatiua stat 1. Hippocrates 4. Aphorismorum, dicens: *Melancholicos vero plenius per inferiora, eadem ratione contraria apponentes.* & Galenus in comment. reddit rationem, quia ad inferiora declinat hic humor propter grauitatem: sed Quartana pendet ab humore melancholico: ergo non debet euacuari per vomitum.

Secundò: Melancholia, à qua pendet Quartana non continetur in ventriculo, sed in liene, aut venis maioribus: ergo potius per sanguinis missionem, aut purgationem, quam per vomitum petit euacuari.

Tertiò; Vomitus non est utilis in accessionibus, quia ex Hippocrate, in accessionibus abstinere oportet non solum à medicamentis, sed ab ipso cibo: nec est utilis in tempore intermissionis, quia Auicenna *fen. 1. 2. tract. 2. c. 63.* Si vomitus pro Quartana curanda sit faciendus in die paroxysmi, ipsum potius faciendum docet: & idem consulit Trallianus *lib. 1. 2. c. 8.* ergo nullo intempore Quartanæ competit pro illius curatione vomitus.

§. II.

Vomitus pro Quartanæ curatione utilis proponitur.

Resoluendum 1. quod in Quartana utilis est vomitus pro illius curatione. Tenent Paulus, & Aëtius, ferèque omnes Dogmatici. Docuit Galenus *lib. 1. de arte curatiua ad Glauconem, c. de Quartanæ curatione.* Suadet ratio, quia per vomitum euacuantur humores crudi, & melancholici in prima regione è ventriculo superabundantes. Tum quia viæ sunt à liene ad ventriculum, & à iecore, & venis, à quibus successione ad id quod euacuatur, trahitur: redundans melancholia, cuius ablatione minoratur febris: ergo vomitus utilis est pro curatione Quartanæ.

§. III.

Soluuntur fundamenta primò posita.

Ad 1. Respondetur, quod Hippocrates loquitur de indicatione sumpta ab ipso humore melancholico, qui cum terrestris, & grauis sit humor, ex sua natura petit deorsum ferri, dum concoctus est, ac cacochymus, à sanguinisque commixtione separatus; quod contingit in Quartanæ declinatione; Nos autem loquimur de utilitate vomitus pro Quartanæ curatione antequam sit concocta materia, quatenus per vomitum euacuatur cruda materia, aut melancholica, quæ in ventriculo redundat, aut in vicinis partibus, à qua non euacuata posset foueri, & augeri causa morifica.

Ad 2. Respondetur, quod vomitus non tendit ad euacuationem melancholiæ contentæ intra venas, aut sanguini commixtæ; sed ad euacuationem eius materiæ, quæ in ventriculo continetur, vel in partibus vicinis cum illo communicantibus.

Ad 3. Respondetur, quod vt dixit Vasquez, vomitus

mitus, si leuibus fiat vomitoriis, in die accessionis potest fieri, vt consulunt aliqui. Nec contrariatur Hippocrates, quia non prohibet leuiter tunc iuuantia, sed coctionem impediencia, vel naturam diuerrentia: si autem vomitoria sint fortiora, in quietiori die eis vtendum, quia vires sunt potentiores ad laborem ferendum, & de iis loquuntur vomitoriis, qui in die ante accessionem ipsa consulunt.

RESOLVTIO VI.

Vtrum victus humidus competat laborantibus Quartana?

§. I.

Pars negativa Galeni auctoritate fulcitur.

Carreirus & Augustinus Vasquez hanc difficultatem disputant, licet plures alij in hoc dubium inciderunt. Gal. de arte curat. cap. proprio de curatione Quartana, abstinendum dicit ab omnibus eduliis, quæ refrigerant, & humectant. Et lib. de tremore, idem tenet, vtitur enim alimentis calidis, & siccis vt pipere, & aliis: illius auctoritati accedunt Græci.

§. II.

Auicenna, & Tralliani adheremus doctrina.

Resoluendum affirmatiue: sic tenent Moderniores citati, Auicenna, & Trallianus, Oribatius, Paulus, & Aetius. Probatum tum ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 2. c. 63. §. & alienetur omne frigidum & siccum. Tum quia Alexander Trallianus Galenum redarguit. Tum Galeni ratio suadet, quia humor melancholicus, à quo Quartana pendet, est humo siccus: ergo sumpta indicatione ab illo, victus humidus offerendus: Tum quia febricitantibus victus humidus competit, præcipue cum non repugnat ex parte causæ, vt in phlegmaticis, seu quotidianis febribus.

§. III.

Pro Galeno traditur Solutio.

Ad Galeni auctoritatem responder Vasquez: Galenum intelligendum de Quartanis, quæ prolongantur ad hyemem, in quibus variatur curatio, sumpta indicatione à tempore. Altomarus iudicat Trallianum imposuisse Galeno, quod non dixit.

RESOLVTIO VII.

Vtrum vinum album competat pro potu in Quartana?

§. I.

Pars negativa proponitur.

Antecedenter de vini vsu in febribus disputaui-
mus, & à quibus in illis indicetur decreuimus. Sed particularis de Quartana videtur dubitatio: Tum quia ante signa coctionis Galenus renuit vinum offerre in febribus, quod magis obstare videtur Quartanæ, in qua coctio non apparet nisi post longissimam durationem temporis. Tum 2. quia vinum album, vel quia siccum, vel sua caliditate exsiccat, cum

potius deberet humectare, sumpta indicatione à causa Quartanæ. Tum 3. quia vinum album est calidum, & ratione caliditatis febrem auget: ergo non debet offerri in febribus Quartanis.

§. II.

Galeni & Auicennæ præfertur opinio.

Resoluendum quod vinum album pro curanda Quartana est quammaximè vtile. Sic tenet Galenus, Auicenna, Carreirus, & Siluaticus.

Probatum tum 1. ex Galeno lib. 1. de arte curat. ad Glauc. cap. de quartana, vbi vinum album consulit pro eius curatione. Tum ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 2. c. 63. §. vinum clarum, subtile, album, est iuuatiuum. Tum ratione, quia vt diximus antecederet, vinum in febribus potest indicari à viribus, à causa febris, & à consuetudine, vel ab aliis. Vnde cum febris Quartana pendeat à frigido humore, vires maximè requiruntur in illa; cum pendeat à terrestri humore, qui non potest faciliter concoqui, nec nisi post multum tempus; cum causa, à qua pendet sit frigida, indiget iuuari natura per vinum album, quod quia tenue, facilius concoquitur, nec ita crassam præstat materiam, sicut vinum rubrum.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

Ad 1. Respondetur, quod Galenus propter iuuandam coctionem in febribus consulit vini exhibitionem, dum natura concoquit, vt vires ab illo iuuentur; non tamen prohibet, quod in Quartana, in qua humor magis terrestris est, & difficilius curationem admittit, magis in principio debeat vinum album exhiberi, imò hoc consulit. Tum 2. quod vinum album, tenue & aquosum, humidum est, ita vt possit sua humiditate coadiuuare ad Quartanæ curationem, præterquam quod potentior est indicatio vires conseruandi, & coadiuuandi pro perficienda coctione, & ratione eius exhibetur. Tum 3. Quod vinum album, licet calidum, potest in Quartana indicari ratione causæ, vt alimentum vltèrius indicatur à viribus.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum purgatio lenitiua sit exercenda in Quartana?

§. I.

Proponitur dubitandi ratio.

In disputatione de purgandi ratione proponemus duplicem purgationem: aliam selectiuam, de qua statim agendum; aliam lenitiuam, quæ ventrem interturbat, & quod superfluum in ventriculo, & tota prima regione abundat per ventrem inferiorem mouet. Dum Quartanarij succis non redundant superfluis in prima regione: nec aliquo medicamento indigent. Si in ventriculo supersedere videantur cruditates, utilis est vomitus: si in parua quantitate in intestinis redundant, sufficient clysteres: si ventriculus, & tota prima regio sit infesta cruditatibus; an sit in principiis Quartanæ exercenda lenitiua purgatio; vertimus in dubium.

Videtur quod non: quia Galenus lib. 1. ad Glauc. cap. 1. docet, quod hæc febris inter initia blandè tractetur, ne per fortiora medicamenta, irritatâ materiâ morbificâ

morbificâ, fiat Quartana ex simplici duplex, vel ex duplici triplex, aut ex triplici continua: sed nullum est lenituum pharmacum, per quod non interrumpatur causa morbifica; ergo inter initia non debet exhiberi. Minor patet; cum successione ad id quod euacuatur, non possit non commoueri causa morbifica, quæ est in secunda regione.

Secundò: Pro curatione Quartanæ eis utimur medicamentis solutius, quæ conferunt pro auferenda causa morbifica, cum solutiva medicamenta ordinantur ad causæ euacuationem: sed melancholia non euacuatur per lenientia, quæ solum euacuant à secunda regione: sed per selectiua pharmaca, quæ illam valent selectiue attrahere à secunda regione: ergo in principio pro Quartanæ curatione non debemus uti lenientibus pharmacis.

Tertiò: Per selectiua pharmaca, quæ bilem aut pituitam euacuant; non intendimus curare Quartanam, quia non habent vim trahendi, & euacuandi melancholiam, à qua dependet Quartana: sed lenitiua pharmaca non habent vim selectiuam attractricem Quartanæ: ergo per illam non debet intendi curatio Quartanæ.

§. II.

Communis Dogmaticorum doctrina præfertur.

Resoluendum, quodd in casu posito, in Quartana in principio debet exerceri purgatio lenitiua. Sic tenet communis Practicorum consensus in schola Dogmaticorum, & suadet ratio.

Primò, quia, ex Galeno, 9. meth. si præcedat ciborum cruditas, tantopere venæ sectio debet differri, donec euacuentur ventris, & totius primæ regionis cruditates: sed, ut in *disput. de sanguinis missione*, diximus, conuenit in Quartana sanguinis missio: ergo si præcedat cruditas, quæ nec vomitu, nec clystere possit euacuari, debet euacuari purgatione lenitiua.

Probat 2. Primæ regionis cruditates impediunt debitam alimenti coctionem, & ipsæ materiam præstant, ex qua generentur crassi humores, ex quibus foueatur Quartana: ergo debent lenituo pharmaco in casu posito euacuari.

Probat 3. siue melancholia generetur in solo iecore, siue simul in liene ab ipso liene trahitur in ventriculum, & in totam primam regionem luxurians simul cum cruditatibus superabundat: ergo ne deferatur in venas, & foueat causam morbificam, debet lenitiua purgatione euacuari.

§. III.

Soluuntur à nobis proposita argumenta.

AD 1. Respondetur, quodd Galenus selectiua pharmaca, & alia fortia medicamenta prohibet; non autem lenitiua, & blanda, quibus non potest interrumpi melancholia, quæ est intra venas.

Ad 2. Respondetur, quodd patet ex dictis qualiter per lenitiuam purgationem, licet non euacuetur causa proxima Quartanæ, euacuatur tamen causa remota, ex qua posset foueri.

Ad 3. Respondetur, quodd pharmaca selectiua bilis, aut pituitæ non offeruntur, quia nec proximam, nec remotam Quartanæ causam euacuant; lenitiua verò purgatio euacuat saltem causam antecedentem, ex qua modo dicto posset foueri Quartanæ proximior causa.

RESOLVTIO IX.

Utrum selectiua purgatio sit utilis in Quartana ante signa coctionis?

§. I.

Pars affirmatiua ex Auicenna fulcitur, & ex Tralliano fouetur.

Disputauimus de occasione offerendi selectiuum pharmacum *disp. de purgandi ratione*. Sed quia aliqualem peculiarem inuoluit difficultatem purgatio selectiua in Quartana; ideo aliqua attingemus sub hac solutione, quam tetigit stricto calamo Carreirus. Pars affirmatiua fulciri videtur 1. ex Auicenna, qui in Quartanæ curatione *cap. iam citato, resolutione antecedente*, dicit: Et si oportet euacuatur in principio de humore faciente febrem aliquid ad alleviandum, & mundificandum: Sed in principio non apparent signa coctionis: ergo in Quartana non apparentibus signis coctionis potest fieri selectiua purgatio.

Secundò: Ut patebit *disput. de purgandi ratione*, cruda existente materia, selectiua purgatio minoratiua aliquando debet exerceri, quando alia via materia non potest minorari, ut superetur à natura, & fiat coctio: sed melancholia, ex qua pendet Quartana, sæpe ita fit incoctilis, ut per plures annos vincit, & concoqui non possit: ergo sine signis coctionis potest selectiua purgatio exerceri in illa.

Tertiò: Quartana fouetur à melancholia in liene redundante, vel in prima regione, & separata à sanguinis commixtione, ut communis fert opinio, & docet lienis tumor, qui semper ferè datur in patientibus Quartanam: sed dum febris pendet ab humore cacochymo, & separato à sanguinis commixtione, non est spectanda vltior coctio, sed statim debet fieri selectiua purgatio: ergo in Quartana, non spectata coctione, potest in principio fieri selectiua purgatio.

Quartò: Ex Tralliano confirmatur, qui in curatione Quartanæ inquit: Etenim sic agendum est in crassioribus, siccioribusque humoribus, ac humectare ipsos, ac dissolvere conuenit, nec diutina dissolutio eorum spectanda, sed protinus ad purgationem eorum properandum. Ergo ante signa coctionis protinus in Quartana conuenit selectiua purgatio.

§. II.

Hippocratica doctrina opinio conformior præfertur.

Resoluendum, quodd selectiuum pharmacum non debet exhiberi pro curanda Quartana, nisi concocta materia.

Probat 1. ex Hipp. lib. 1. aphorism. sent. 22. Concocta medicari, ac moueri; non cruda: nec in principis morborum, nisi materia turgeat. Latiusque manet hæc doctrina probata ex his, quæ *disp. de purgandi ratione* diximus circa huius sententiæ explicationem.

Probat 2. Purgatio est euacuatio seligente pharmaco facta humoris cacochymi: sed ante signa coctionis melancholia non est humor cacochymus & separatus à sanguinis commixtione: ergo non petit purgari selectiuo pharmaco. Maior ibidem manet demonstrata.

Probat 3. Antequam appareant signa coctionis, non

non fit purgatio selectiua nisi ratione turgentiae, aut vrgentiae: sed melancholia vt demonstrabimus *disp. de purgandi ratione* non potest turgere, nec in Quartana datur vrgentia, quia licet sit morbus chronicus, quia multum intermittit non minatur periculum vitae, licet protrahatur coctio: ergo non debet in illa antequam sint perfecta signa coctionis fieri selectiua purgatio.

§. III.

*Soluuntur rationes pro Auicenna, & Tral-
liano adductae.*

AD 1. Responderetur quod Auicenna in verbis *B adductis* potius videtur loqui de lenitiua, quam selectiua purgatione; quia illam consulit ad mundificandum, seu leniendum; & licet alias infra videtur coincidere in eandem opinionem, quam oppugnamus; tunc de augmento potius, in quo sunt signa coctionis, videtur loqui, dum nondum est integra coctio: quia Quartana, cum morbus sit chronicus, maximè admittit purgationes per epicrasim factas, ad quas non separatur omnino integra coctio, licet secuta semper debet coctio praere.

Ad 2. Responderetur, quod, vt ex dictis manet probatum, selectiua purgatio minoratiua non debet exerceri in Quartana, quia nunquam est casus vrgentiae in illa, cum semper possit expectari coctio cum securitate, & si non nisi post longum superueniat tempus.

Ad 3. Responderetur, quod Quartana semper fouetur, & pendet à melancholia genita à iecore, simul cum reliquis humoribus quæ extrauafatur, licet lien soleat pati tumorem, quia attrahit plurimum de redundante melancholia, quam expurgat. Et dicitur Quartanam fouere, vt diximus, non quia pendeat Quartana à melancholia in illo contenta; sed quia dum tumet non potest repurgare melancholiam exuberantem in venis, à quibus diutius fouetur Quartana.

RESOLVTIO X.

Vtrum paulo ante accessionem debeat
exhiberi pharmacum solutium
in Quartana?

§. I.

*Arculani, Gentilis, Amati, & aliorum
proponitur opinio.*

Qui in Quartana curatione exhibent pharmacum solutium variant in determinando die, in quo debeat exhiberi. In die accessionis per quatuor horas ante ipsam accessionem esse exhibendum contendunt inter Arabes Gentilis, & Arculanus, Conciliator *differ. 163.* Quibus adheret Amatus Lusitanus *lib. 1. centuriar. curatione 8.* quæ opinio iis videtur fulciri.

Primo, tum quia Hippocrates *libro de internis affectionibus*, sic docuit dicens: Si verò Quartana apprehenderit, siquidem iupugnatum fuerit primum caput, purgato, & interpositis tribus, aut quatuor diebus pharmacum sursum purgans dato in ipsa apprehensione. Tum 2. Aëtius *serm. 3. tetrabili. 1.* dicit, Dan-

A dum est in interuallis, in aliis quandocumque contigerit; in Quartanis vero, & intestinis fluxione vexatis, in ipsis accessionibus. Tum 3. Auicenna *fen. 1. lib. 4. 1. 2.* Agaricum, & pilulas foetidas exhibet in ipsa accessione pro vitando vehemente rigore: ergo in ipsa accessione Quartanae, vel paulò ante ipsam debet fieri purgatio pro Quartana curanda.

Secundò: quia paulò ante accessionem, & in eius principio separatur materia factura accessionem, quæ vt separata à commixtione sanguinis, ab ipso medicamento selectiuo facilius, ac securius trahitur: ergo tunc debet selectiuum pharmacum exhiberi.

Tertiò: Vt perficiatur securè purgatio, debemus habere naturam adminiculantem, vt docuit Galenus *libro 1. aphorismor. comment. 22.* Sed dum natura mouet & separat, ac expellit causam morbificam, qualiter contingit in principio accessionis, illam adminiculantem habemus: ergo in principio accessionis debemus purgare.

§. II.

*Carreiri, Riuerij & communi Dogmaticorum
assensui adhaeremus.*

Resoluendum, quod in die ante accessionem debet in simplici Quartana exhiberi selectiuum pharmacum: In duplici, in die ab accessione libero. Sic Carreirus *fen. 1. 4. tractatu 2.* Riuerius *cap. de Quartana*, Vallesius, & communior Dogmaticorum assensus.

Probatum tum 1. ex Galeno *lib. de purg. cap. 8. §. Ex paroxysmis ipsis indicationem sumes de modo euacuationis, per superiora euacuans in accessionis tempore; per inferiora, in remissionibus.* Tum *lib. de expurgat.* similiter dixit: *per inferiora in die paroxysmi non est mouendus humor; bene tamen per superiora.* Cui subscribens Auicenna dixit: *& non moueas in die paroxysmi aliquid, quantum possibile est, neque cures febrem.* Ergo in die paroxysmi non debet solutiuum pharmacum exhiberi.

D Probatum 2. si in principio accessionis deberet exhiberi solutiuum pharmacum in Quartana, vel vt euacuet causam antecedentem, vel causam proximè facturam accessionem: sed causa antecedens, quæ est coniuncta sanguini, non debet euacuari donec separetur, & fiat cacochima. Pars proximè factura accessionem, quæ separatur, etiam non debet trahi per selectiuum pharmacum, quia ab illo fieret motus ad ventrem, qui contrarius est motui naturæ expellentis illum in ambitum corporis, vt fiat ex illo accessio. Ergo nulla ratione in principio vel proximè ante accessionem debet fieri purgatio.

E Probatum 3. Afflictæ naturæ, & interturbationem patienti, non est superaddenda afflictio, nouaque interturbationis causa: qua vires dilabantur: sed in motu humoris in paroxysmo natura est afflictæ, humores interturbati, ipsaque debilitatur: ergo non est tenenda noua causa, qua ipsa valeat impediri ac debilitari.

§. III.

*Soluuntur fundamenta opposita
opinionis.*

AD 1. Responderetur Tum 1. quod Hippocrates loquitur de expurgatione per vomitum: Tum 2. quod etiam loquitur de veratro, non prout purgat per

per inferiorem aluum, sed per vomitum. Tum 3. quodd idem intendit Auicenna.

Ad 2. Respondetur, quod cum naturæ motus sit ad tertiam regionem, potius impeditur motus solutiui pharmaci, quam iuuatur: & etiam si aliquam portionem moueat natura ad ventriculum, vt solet, hæc potius per vomitum, quam per pharmacum solutium per ventrem deberet moueri.

Imò natura, quæ in principiis accessionum mouet per ventrem ipsum, etiam pharmacum per vomitum moueret.

Ad 3. Respondetur, quod tunc natura dicitur adminiculans, quando iuuat eundem motum, quem & ipsum pharmacum facit: sed natura potest mouere ad ambitum corporis, pharmacum contrarium motum habet; & ideo non habet naturam adminiculantem.

DOCT. MED.
D. GASP. BRAVO
DE SOBREMONT
RAMIREZ,
Resolutionum Medicarum
PARS QVARTA.

De sanguinis Missione, & Purgandi ratione.

LECTOR.

ANGVINIS missionis, & Purgationis remedia, quæ aduersus Vanhelmont, & alios Innouatores, in vsum Medicinæ præ reliquis præstantiora iudicamus cum Dogmaticis, perlustranda suscepimus in nostris Prælectionibus Vallisoletanis; in quibus vtriusque proprium Indicans conati sumus dilucidare: Conatus aliquibus non omnino inanis fuit visus; ideo & nos coegerunt in lucem edere has Disputationes sanguinis Missionis, & Purgationis, earumque doctrinam cunctis patefacere, quam pro tyronibus prius suscepimus tradendam: fruatur luce ut in adulatorum lectione suscipiat incrementum, ut doctiorum fruatur doctrina, & ut insipientium patiatur calumnias.

PRÆLECTIONES VALLISOLETANÆ,

S I V E

DISPVATIO PRIMA.

De Sanguinis missione.

ANGVINIS missionis perlustrandum suscipio remedium, quo non præstantius vllum à Dogmaticis Medicis fuit vnquam vsum: ab Empiricis mutuatum; à Methodicis receptum. Nostris tamen temporibus à Paracelsistis, & D, Bravo Resol. Medic. Pars IV.

A Imaginariis Medicis inani conatu intenditur explodi ab vfu Medicinæ: horum ineptias referam: Dogmaticorum sententias in incudem Disputationis adducam: quid ab ipsis mutuatum fuerit ab Hippocrate, & Galeno manifestabo; & quàm confusè, ac

Mm

oscitan

oscitanter hanc perceperint doctrinam, demonstrabo. Noua, aut nouiter dicta sancire contendam; & Discipulorum subleuare laborem in eorum percipiendis placitis.

SECTIO PRIMA.

De morbo & eius magnitudine.

SANGVINIS missio cum sit remedium magnum, non nisi à morbo magno valet indicari, idèò antequam de hoc generoso remedio tractationem aggrediar, morbi proponam naturam, & qualiter illi accidat magnum fieri, Laconicè explicabo.

RESOLVTIO I.

Quid sit morbus in omni Medicorum secta?

§. I.

Morbi natura qualiter in quauis secta definitur.

IN omnium ore Morbi personat nomen; quidditas plerisque Medicorum stat ignota. Empirici non persistunt in illius indaganda natura; sed de illius quidditate parum solliciti, hoc vno innituntur principio, vt similia proponant remedia pro similibus denincendis morbis. Methodici in laxitate, & densitate eorum, quæ corpus adintegrant, ponunt rationem morbi. Teophrastus Paracelsus Spagiricorum Ductor lib. *Paramiri*, constituit morbum in dissolutione sulphuris, salis, & mercurij à se ipsis rupto fœdere. Vanhelmont ab incunabulis Dogmaticis principiis nutritus, deinde Spagiricorum alumnus; tractu temporis noua hæresi in Medicinam imaginata, lib. *de morbo*, insaniens, vt moris habet; morbi constituit rationem, in deturpatione Archæi deprauantis imaginationem. Dogmatici, Rationalèsque Medici inter se dissentientes nullis subsistunt principiis. Sancta-Cruz constituit rationem formalem morbi in Priuatione: Vega in Relatione: Auerroës, Gentilis, & Fabius Pacius iudicant diuagari per omnia prædicamenta.

§. II.

Ex Aristotele & Galeno morbus definitur.

Resoluendum: Quod morbus est dispositio præter naturam, primò & per se sensibiliter lædens operationes. Sic deducitur ex Aristotele in *predicamentis cap. de qualitate & quali*; tradidit Galenus lib. *de differentiis morborum*: subscribit Merc. lib. 3. *de morb.* Comes Montanus lib. *de morbo & sympt.* Vallesius in *Controuersis*. Rosellus, & alij, & latius patebit huius definitionis bonitas part. 2. *Resolutionum nostrarum, de natur. & diff. morb. disp. 2. resol. 4. & sequent.*

RESOLVTIO II.

Quotuplex sit morbus cui accidit magnitudo.

§. I.

Diuersarum sectarum Medicina referuntur diuisiones.

Empirici nulli insistentes speculationi, morbos & eorum differentias admittunt iuxta aliorum opi-

Aniones. Paracelsus qui morbi rationem constituit in rupto fœdere, siue Dissolutione salis, sulphuris, & mercurij, tria morborum admittit genera ex his orta principiis. Vanhelmont qui morbi ideam refert ad Deprauationem imaginationis ortam ex Archæo deprauante; morbum diuidit penes diuersas ideas morbosas, quas fingit sigillare imaginationem in Archæo; idèòque has ideas vocat Morbos Archæales, & sua insania prolapsus, in varias ineptias trahitur. Dogmatici Galenum sequentes, qui licet morbi formale in definitione explicet, ipso relicto, de solo morbo pro materiali diuisionem docuit, illius doctrinæ cæca ratione adhærentes, diuidit in intemperiem, malam compositionem, & solutam vnitatem, morbum, quem per relationem, priuationem, aut dispositionem definiunt; non attendentes quod diuisum debet esse in definitione generis in species, ratio generica, & essentialis specierum, & neutrum ex his membris est priuatio, relatio, nec dispositio, etsi aliqua intemperies sit dispositio, non autem reliquæ morborum species.

§. II.

Morbi prima traditur diuisio.

Resoluendum 1. quod Morbus vno modo sumitur pro formali Morbi; alio modo pro eius materiali, seu fundamento, ex quo morbus pro formali resultat. Morbus pro formali est qui nuper manet definitus, & sub se nullas habet species; quicumque enim morbus formaliter sumptus est præternaturalis dispositio, quæ præternaturaliter afficit ad operandum: Morbus autem pro materiali est illud, ex cuius positione resultat in animali morbus formaliter sumptus.

§. III.

Morbi materialis diuisio.

Resoluendum 2. quod Morbus pro materiali est triplex, alius in soluta vnitatem, alius in intemperie, alius in mala compositione.

Probatur ratione Galeni: morbus pro materiali est ille, ex cuius positione resultat morbus pro formali; sed morbus pro formali resultat ex intemperie, ex soluta vnitatem, & ex mala compositione: ergo morbus pro materiali est triplex, intemperies, soluta vnitatem, & mala compositio. Probatur minor: morbus pro formali resultat ex vitio eorum, quæ requiruntur pro naturali constitutione hominis, sed pro naturali illius constitutione requiritur debita temperies partium, debita illarum vnitatem, & debita earum conformatio: ergo dum supervenit vitium in intemperie, in soluta vnitatem, aut mala compositione, resultat morbus pro formali.

§. IV.

Morborum accidentales differentie proponuntur.

Resoluendum 3. Quod licet plures sint accidentales differentie, quæ superveniunt his nuper adductis, scilicet quod morbi alij sunt fientes, alij facti, alij sunt simplices, alij complicati; alij solitarij, alij multiplices; alij per essentiam, alij per consensum; alij vniuersales, alij particulares; alij primarij, alij secundarij; alij congrui Regioni, ætati, aut anni temporis, alij non congrui; alij æstivi, alij autumnales, alij vernaes, alij hyemales; alij hæreditarij, alij non hæreditarij; alij contagiosi, alij non contagiosi; alij manifesti, alij à tota substantia; alij naturaliter supervenientes, alij ope dæmonum inducti; alij nocturni, alij diurni; alij sporadici; alij communes, alij endemi;

endemij, alij morbi noni, alij vetusti; alij continui, alij intermittentes; alij acuti, alij chronici; alij salubres, alij lethales, alij periculosi; alij inconstantes, alij constantes; alij ordinati, alij inordinati: At verò accidentalis differentia, secundum quam morbi dicuntur magni, aut parvi; magis conducit pro hac tractatione.

Probatur: Sanguinis missio, prout est remedium magnum, petit indicari à morbo magno, sicut à parvis morbis parva indicantur remedia: ergo ea diuisio morbi, per quam eius magnitudo cognoscitur, magis utilis est pro hac disputatione de sanguinis missione, à qua ea indicatur.

RESOLVTIO III.

Quid sit morbus magnus?

§. I.

Proponitur dubitandi necessitas.

Differentia primæ morbi pro materiali, in Intemperiem, solutam vnitatem, & malam compositionem; licet sint species subalternæ ipsi morbo pro materiali, sunt tamen genera sub quorum quouis variæ reperiuntur species, quas ad vnguem persequutus fuit Galenus lib. de differentiis morborum, quarum cuius contingit superuenire differentias aliquas accidentales ex eis, quas nuper retulimus: sed quia inter has magnitudo requiritur ex parte morbi indicantis sanguinis missionem: ideo huius indagamus essentiam.

§. II.

Quidditas magnitudinis in morbo aperitur.

Resoluendum: Quod morbi magnitudo, est morbi vehementia siue absoluta, siue respectiua, ratione cuius minatur periculum in toto, aut parte.

Patet huius conclusionis veritas ex dignotione cuiuslibet particulæ: *vehementia* includit id, ratione cuius morbus redditur magnus, per hanc enim differt à morbo paruo, qui talis indicatur, dum propter sui benignitatem nullum minatur periculum, nec vitæ in toto, nec proprii vsus in aliqua parte determinata corporis. Proponitur particula, *siue absoluta, siue respectiua*, vt non solum comprehendatur morbi magnitudo, quæ illi accidit, quia à vehementia causarum in sua essentia magnus fit; sed ea magnitudo, seu vehementia, quæ morbo accidit per respectum ad aliud, licet ipse sit in sua essentia paruus, siue respectiue ad partem principem, quam afficit, siue ad debiles nimis vires, quibus superuenit, siue ad superuenientem qualitatem, per quam modificatur.

RESOLVTIO IV.

Vtrum *Vehementia* sit de essentia morbi Magni?

§. I.

Pars negatiua suis fundamentis fulcitur.

Inter Recentiores aliqui hanc movent difficultatem, & eam Laconicè, & sine aliquo fructu resoluunt: dubitandi rationes aliquas retigit Sennertus tom. 1. lib. 2. part. 1. cap. 22. quæ negatiuam suadent partem.

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A Primò: quia morbus benignus, & clemens, si totum occupet corpus, dicetur magnus, quia magnum subiectum occupat: sed huiusmodi morbi non habent vehementiam: ergo Vehementia non est de ratione morbi magni.

B Secundo; Potest morbus paruus esse vehemens: ergo vehementia non constituit morbi magnitudinem. Probatur antecedens: Tum 1. ex Hippocrate, qui in *prognosticis* agens de febribus quibundam malignis, inquit, quod sunt quædam febres parvæ & malignæ, quæ quarto die, aut citius interimunt. Tum 2. quia morbus paruus, qui afficit partem principem, vt solutio continuitatis parua in corde; vel cui superuenit malignitas, vt febris parua, & remissa, vel qui superuenit viribus nimis debilibus, qui illa etsi paruus opprimit; morbi dicuntur magni: sed non sunt vehementes, vt apparent: ergo vehementia non est ratio constitutiua morbi magni.

Probatur 3. Febris hectica quæ inter reliquas parua iudicatur siue magnitudine aliqua sit morbus vehemens, & lethalis: ergo vehementia non est constitutiua ratio magnitudinis in morbo.

§. II.

Pars affirmatiua præfertur.

Resoluendum: Quod Vehementia est ratio constitutiua morbi in esse Magni.

C Probatur, magnitudo, aut paruitas morbi debet attendi penes illud, in quod morbus ordinatur: sed morbus est dispositio ex ordine naturæ orta, vt lædat operationes: ergo ille erit magnus, qui magnoperè lædit operationes, & ille paruus, qui parum lædit. Tum sic: sed qui magnoperè lædit, est vehemens; qui parum lædit, est benignus: ergo, Vehementia est intrinseca morbo magnitudinem habenti. Probatur minor: quia si esset morbus benignus, non posset magnoperè lædere.

§. III.

Soluuntur fundamenta.

Ad 1. Respondetur: quod aliud est, quod morbus dicatur magnus prout accidens, & per accidens ratione sui subiecti inhæsionis, aliud quod dicatur magnus, prout morbus est, & valet magnam inducere læsionem operationum; & de magnitudine hac loquimur nos, quando morbum magnum asserimus includere Vehementiam.

D Ad 2. Respondetur: quod morbus paruus si fiat vehemens, secundum quod vehemens fit, fit etiam magnus: vnde patet, tum 1. quod febres, quæ vt febres parvæ sunt, secundum quod sunt malignæ, fiunt magnæ, & adquirunt vehementiam. Tum 2. quod morbi in sua essentia parui, si per respectum ad partem principem, vel ad debiles vires, fiunt magni; fiunt etiam vehementes secundum illum respectum; quia vehemens periculum minantur.

E Ad 3. Respondetur: quod febris hectica, quæ in sua intensione parua est, & mitis, fit magna & vehemens; quatenus cor afficit: & ratione illius partis principis affectæ, afficit etiam reliquas corporis partes.

RESOLVTIO V.

Vtrum triplex sit morbus magnus.

§. I.

Pars affirmatiua fulcitur.

Morbus vno modo magnus dicitur, quia in sua essentia fit talis ob ingentem retrocessum à statu naturali

naturali, & prout sic habet speciem: alio modo magnus dicitur quicumque morbus qui periculum minatur; siue hoc adueniat ex morbi intensione, siue ex alio quouis, quod illi accadat: in hac acceptione morbum magnum definimus, & huius diuisionem prosequimur. Et communis opinio tenet quod morbus magnus est triplex.

Probatur 1. ex Galeno *lib. 4. Methodi cap. 6.* vbi postquam morbi magni diuisionem adduxit, prout ab ipso valet indicari sanguinis missio; dicit fieri magnum propter affectu partis præstantiam, vel propter affectus magnitudinem; vel quia ille sit cacoëtes, siue habeat adiunctam malignitatem: ergo ex Galeni doctrina triplex morbi magni genus est admittendum.

Secundò: morbus fit magnus, dum fit vehemens ad lædendum operationes vitæ necessarias: sed talis fit, quia in sua essentia magnus est; vel quia ratione malignæ qualitatis modificatur ad intensius lædendum; vel quia ob partem principem, quam afficit maximum valet minari periculum: ergo triplex morbi magni genus est admittendum.

§. II.

Quadruplex genus morbi magni admittitur.

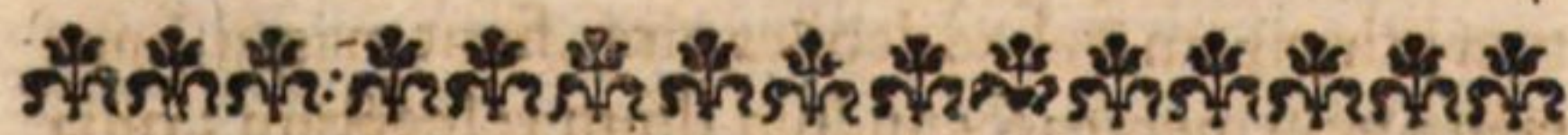
Resoluendum: quod morbus magnus est quadruplex: ex propria natura; ratione partis principis affectu; ratione qualitatis malignæ, seu mali moris illi superuenientis; vel comparatiuè ad vires nimis debilitatas, eius cui superuenit.

Probatur conclusio quoad primam partem ex doctrina Galeni *lib. 4. Methodi cap. 6.* & rationibus adductis pro communiori sententiæ comprobatione: quoad vltimam verò partem, docetur ab eodem Galeno *lib. de totius morbi temporibus cap. 5.* vbi docet febrem partiam superuenientem seni valde debili fieri morbum magnum comparatiuè ad vires illi morbo in se paruo succumbentes, respectu quarum vehemens est cum illas prosterнат, & mortem inducat.

§. III.

Primæ opinionis explicantur fundamenta.

AD primò adducta fundamenta dicimus, quod probant primam partem nostræ resolutionis; non tamen quod sit magnus, & vehemens comparatiuè ad vires debiles morbus: qui illas valet ex toto opprimere.

S E C T I O II.

De causa materiali ex qua pendere plures morbos magnos contingit.

DE morbis magnis egimus, quorum plures sunt pedentes à causa materiali, ratione cuius indicatur remedium magnum euacuatorium per sanguinis missionem, aut purgationem; & hanc esse sanguinem, & reliquos humores fatentur vnanimi assensu omnes Dogmatici: sed quia inter innovatores, Paracelsus, & illius Sectatores, licet humores admittant; sal, sulphur, & Mercurium omnium morborum materiale causam constituunt; Vanhelmont verò nec solum hu-

A mores morborum esse causas negat, sed ipsos in corpore non admittendos contendit; idè & nos horum omnium examinabimus opiniones, vt antiquam Rationalium manifestemus doctrinam, humores plurium morborum causas constituentem, quâ suppositâ, de missione sanguinis prosequenda est Disputatio.

R E S O L V T I O I.

Verum Sal, Sulphur, & Mercurius sint causa materialis cuiusvis morbi magni?

§. I.

Paracelsi solum, audacia, impietas, ebrietas, & opinio proponitur.

Theophrastus Paracelsus ex humili, siue ignoto solo natus, vt tradidit Eraustus; audacissimus, ac impudentissimus fuit; sicut & alter Thersalus, vt notauit Sennertus, & ipse prodidit in *prefatione libri de Tinctura*, vbi gloriatur se peruenisse ad omnium artium Monarchiam: fuit à dæmone instructus, ipse enim *lib. de occulta Philosophia* dicit se didicisse Medicinam ex Necromanticis, & Argitis, sæpè fatetur ex Diabolo didicisse; & in *prefatione Paragranii*, inquit se literas à Galeno in inferno didicisse, & in *thesauro Alchymistarum* narrat se cum Auicenna in vestibulo inferni de suo auro potabili, & aliis disputasse: & Oporinus de ipso scripsit ebrium fuisse; & cacodæmoni deditum; inquit enim: *Nihil magis metui quoties ebrius erat (erat autem frequenter) quam vt agmen diabolorum accerseret, quod sæpè numero facere voluit, speciem artis sue editurus; sed à me rogatus omisit;* fuit similiter impius, ac blasphemus: Eraustus enim *disput. 1. contra illum*, septem abominandas blasphemias illius retulit; nec hoc mirum de homine, cuius studia fuerunt cum ipso dæmone; nec alios ipse legit libros; ipse enim fatetur in *fragmentis*, suam bibliothecam non continere sex paginas, & per decem annos se nullum librum legisse, nec illi supererat tempus pro eorum lectione; quia vt refert Oporinus, qui per biennium cum ipso commorauit, *Adeo erat toris diebus ac noctibus, dum ego ipsi familiariter per biennium ferè conuixi, ebrietati, & crapula deditus, vt vix unam, ac alteram horam sobrium reperiri licuerit.* Vitalis à dæmone instructus nouam Sectam in Medicina ausus est condere, quam Spagiricam nominant plerique; quia ipse spagiricæ arti maximè fuit deditus, vt illius prætextu impia plura præcepta posset ei admiscere: sal, sulphur, & Mercurium omnium mixtorum constituit principia; & omnium morborum constituit causam materiale, seu effectiuam; & idè morbos alios dicit esse Sulphureos, alios ex sale, aut Mercurio ortos; nullos tamen contendit posse provenire ex humoribus, licet ipsos humores in corpore reperiri, fateri non dedignetur. Sic philosophari contendit in *fragmentis Medicina tom. 1. & libr. de modo pharmacandi tract. 1. & tom. 1. & lib. 1. de morbis tartari*. Iudicat enim esse errorem; calidum, aut frigidum, bilem, aut pituitam constituere causas morborum; quia, inquit, sicut plantæ fiunt ex suis seminibus, sic morbi ex suis causis seminalibus, non autem ex humoribus, qui in corpore non ordinantur, vt sint morborum causæ, & vt in plurimum dicit humores solū se habere pro morbis generandis, sicut se habet terra quæ semina fouet, pro generandis plantis,

Plantis, aut arboribus. Adhærent huic doctrinæ Spagirici Paracelsistæ, Petrus Severinus in *Idea Medica*, Quercetanus in *Consilio de Artritide*, Alexander Suchtenius, Dornæus, Phædro, Dornihæinseus, & alij.

Primò, fulcitur hæc opinio fundamentali ratione. Morbi, sicut plantæ, arbores, & reliqua quæ generantur, fiunt, & producantur à propriis causis seminalibus de se ordinatis pro eorum generatione: sed humores non sunt causæ seminales morborum; Tum quia sunt de se ordinati pro partium nutritione, & pro aliis finibus conducentibus ad conseruationem viuientis: Tum quia causæ seminales morborum sunt in astris valentibus euertere fœdus salis, sulphuris, & Mercurij, ex quibus debito fœdere commixtis insurgit sanitas: ergo humores non sunt causa quæ fiunt morbi magni.

Secundò: Non fieri ex humorum primis qualitatibus nos alterantibus morbos videtur suaderi ex Hippocrate lib. de *prisca Medicina* §. *Neque calido simpliciter febricitant homines, neque ipsum solum affectionis causa est; sed est amarum, & calidum, idem & acutum & salsum; & frigidum cum aliis qualitatibus coniunctum*. Ergo morbi non fiunt ab humoribus nos alterantibus, sed ex aliis immutantibus salis, sulphuris, & Mercurij fœdus & unionem: qualiter ex secundis, & aliis qualitatibus fieri potest.

Tertiò: Sanitas consistit in debita commixtione salis, sulphuris, & Mercurij, & morbus quiuis provenit ex horum rupto fœdere: sed humores nequeunt hoc rumpere fœdus: ergo humores non sunt causa à qua possunt fieri, aut pendere morbi magni.

§. II.

Dogmaticorum, & Spagiricorum traditur opinio.

Resoluendum: Quòd maiori ex parte morbi magni producantur & foveantur à sanguine aut reliquis humoribus: Sic tenet Hippocrates, Galenus, & cuncta Dogmaticorum Schola, communi assensu, fatenturque Spagirici, qui Paracelsi Sectæ non sunt adstricti; sic tenet Heber, Avicenna, Rasis, Arnaldus à Villanova, Raymundus Lullius, Ioh. de Rupe Scissa, Bonus, Ferrariensis, Hortulanus, Isaac, Hollandus, Rogerius, Riphæus Lacinius & alij à Libauio annumerati, qui in Dogmatica Secta simul etiam, & clauerunt in arte Spagirica.

Probat hanc doctrinam tot magnorum virorum per tot sæcula communis consensus; ipsaque demonstrat experientia, quæ docet ex manuali artificum exercitio hoc manifestari. Tum quia sicut ad humoribus naturaliter se habentibus permanet sanitas, ab ipsis præternaturaliter se habentibus morbus debet supervenire: Tum quia ab ipsis putrescentibus febres oriri patet ad sensum: Tum quia diversis humoribus putrefactis diversi fiunt morbi specie: Tum quia iuxta humorum diversitatem, à quibus pendent morbi, diversæ fiunt morborum durationes, diversa symptomata, diversæ febrium intensiones, euentus, ac terminationes: Tum quia si ruant humores in partem; tumores, & viarum fiunt occlusiones, obstructions, Erysipelata, œdemata, suffocationes; aliisque quamplurimi subsequuntur morbi: ergo quia humores illorum sunt causa, à qua fiunt, & in quibus foveantur.

Dices: Quòd sunt aliæ causæ seminales, à quibus dependent, & fiunt.

Contrà: illæ sunt causæ seminales, & productivæ rerum, ex quibus res fiunt, quibus manentibus res ma-

D. Brant Resol. Medis. Pars IV.

A nent, & conseruantur, & quibus ablatis, tales res necesse est auferri, sed omnes morbi annumerati, aliisque quamplurimi ponuntur, quibusdam humoribus positis, vitiumque habentibus in quantitate, qualitate, aut motu, ipsisque ablatis, siue Crisi, siue resolutione à natura, siue sanguinis missione; siue purgatione ab arte, morbi, quicumque dicuntur ab humoribus pendere, auferuntur: ergo humores sunt illorum causæ seminales, siue effectivæ, ut loquuntur Rationales.

§. III.

Soluntur Paracelsisticorum fundamenta.

Ad primum responderetur: quòd ea, quæ fiunt in rerum natura, aut sunt substantia, aut accidentia: substantia alia fit à simili medio semine, qualia sunt perfectiora animalia, & plantæ: alia fiunt sine semine, sed plerumque putredine, ut mures & lumbrici ex terra. Accidentia nunquam ex semine fiunt, sed vel à simili, media alteratione, ut calor generatur ab igne, vel ab aliqua virtute principalioris agentis, ut calor fit à luce; vel à formis mixtorum: aut producantur ad positionem alterius, ut quantitas comproducit cum substantia; & relationes, figura, forma, habitus, & dispositio producantur tanquam termini secundarij ad positionem sui fundamenti, cum quo essentialem habent connexionem; sicut propriæ passionibus cum suis essentiis, à quibus dimanant. Ex quo apparet, quòd licet morbus esset substantia, ut intendit Paracelsus, non deberet necessariò fieri ex semine, sicut nec fiunt metalla, nec lapides; & multo minus cum sit accidens: & adhuc si Paracelsi opinio esset vera, non est cur non sit dicendum humores esse seminales causas morborum, cum ab eis doceat experientia fieri, pendere, & conseruari; & ipsis ablatis auferri similiter morbos ab eis ortos. Patet similiter, quòd licet sint ordinati humores ad nutritionem, dum sunt in statu naturali; dum vitium adquirunt in quanto, quali aut motu, possunt inducere rationem causæ morbi. Tum etiam patet: Quòd causæ seminales morborum non solum sunt Astra, sed plures sunt causæ inferiores; aliàs nec veneno, nec cibis aut potibus, nec ab animi passionibus, nec à rebus non naturalibus, nec ab ictu venenosi animalis, nec ensibus & cultellis, aut bellicis instrumentis posset morbus nobis causari; quam insaniam nec Diabolus Paracelsi Magister ausus esset suadere.

Ad 2. Responderetur: quòd Hippocrates intendit docere non solum primas qualitates valere nos alterare, sed & secundas & reliquas; & quòd alimenta non solum possunt nocere per primas, sed per reliquas qualitates; & non solum deducere ex solo, in quo sunt, qualitates primas, sed amaritudinem, salsedinem, & reliquas qualitates diversas, modosque substantiæ secundum quos diversi fiunt humores, qui diverso modo nos alterare valent.

Ad tertium responderetur: Quòd fœdus salis, sulphuris, & Mercurij, seu modorum substantiæ, quos intelligere volunt Spagirici per sal, sulphur, & Mercurium, conseruatur, dum conseruatur debita unitas, naturalis temperies, & conformatio: disrumpitur verò his disrumpitis; & ideò morbi quibus ista pervertuntur, sunt à Medicis, attendendi, qui qualiter possunt fieri ab humoribus, latè diximus, latiusque demonstrant Dogmatici agentes de causis morborum.

RESOLVTIO II.

Vtrum cruor possit esse causa alicuius morbi magni?

§. I.

Vanhelmont qui, & quid sentiat proponitur.

Ioannes Baptista Vanhelmont Germanus Nobilis, ac Catholicus; sed ab incunabulis, volubilis naturæ vir; ipse enim in tractatu de propriis studiis id demonstrat; sibi fuit omnino fidus: in indice enim columnæ secundæ, dicit de se, & visus sum mihi nouus medicus, & medicina author hætenus dumtaxat nominatenus cognita: ipsæque in confessione sua, & sepius in reliquis libris gloriatur se solum meruisse in insomniis à Deo recipere Medicinam veramque Philosophiam, nulli alteri ante ipsum ab aliquo cognitam, quia de Medicina dicit, quod non potest disci in Scholis, quia à solo Deo tribuitur, iuxta illud libri Sapientiae, *Creauit Deus Medicinam*. Ipse autem Louanij in dogmatica Medicina nutritus; postea ad Paracelsiticam se transtulit, vtramque reliquit; & cum insanæ esset mentis, cerebrique infirmi, cum delirus, ac insanus, à mente oriri morbos omnes excogitasset, ne videretur cum Paracelso à Dæmone nouam recepisse Medicinam, à Deo gloriatur miraculosè eam recepisse in insomniis, & Deum illius animam separasse à corpore, vt hoc illi condonaret donum, suâ medicinâ curatum nullum affirmat mori: ipse tamen sui ipsius oblitus mortuus est. Maximè insistit in Hippocratis, & Galeni refellendis dogmatibus, humores reperiri in corpore nullos profitetur; præcipuè lib. de humorib. Cruorem tamen admittit, sic sanguinem quartum humorem vocat, ne nomine vsitato admissio, appareat, hunc saltem admittere humorem, illum tamen contendit nullius morbi esse causam, & consequenter deducit nullum in sanguine, aut humoribus dari vitium, ratione cuius sanguis debeat mitti.

Primò fauet huic opinioni, quòd cruor est substantia incorruptibilis, nectar viuentis, ex quo partes nutriuntur, cum quo conseruantur, quòd est sedes animæ, & sine quo animal permanere non potest: ergo nullius morbi magni potest esse causa, nec vitium acquirere, ob quod indicet sanguinis missionem, aut alia via, aut remedio euacuari petat.

§. II.

Dogmaticorum doctrina præferenda.

Resoluendum: Quòd non potest negari dari posse plures morbos magnos ex vitio sanguinis ortos, sic fatentur omnes Dogmatici. Probatur, tum quia sanguis, imò semen & spiritus, qui sunt perfectior substantia, cum sint mixta, quorum putredo est passio, possunt putrescere: Tum quia synochus ex sanguine quarto humore, vt docet experientia, oritur, & ipso euacuato, sudore, aut hæmorrhagia, febrem ab illo pendente cessare: Tum quia si motu erroneo feratur quò ferri non deberet, fit morbus à quo periclitatur vita: ergo non est denegandum cruori, quòd possit esse causa morbi magni.

§. III.

Vanhelmont diluitur conatus.

Ad conatum Vanhelmont responderetur: Quòd sanguis in naturali statu sedes animæ nuncu-

A patur, deseruit pro nutritione, & est omnino illi necessarius; at verò dum vitium contrahit in quanto, in quali, aut motu, causa fit diuersorum morborum, vt latè prosequemur infra.

RESOLVTIO III.

Vtrum præter Cruorem dentur in corpore alij humores, qui non possint esse morborum causæ?

§. I.

Vanhelmont opinio, & fundamenta ponuntur.

Vanhelmont tract. de humoribus; nullum alium humorem præter cruorem in corpore esse admittendum contendit totis viribus suadere, vt lib. de febribus, prosequuti sumus; ex quo infert sanguinem numquam esse mittendum, cum reliqui euacuandi humores non sint in corpore; & cruor sit semper naturalis, & utilis viuenti.

C Primò suaderi potest: Tum quia Rationales admittunt quatuor humores in corpore, quia sunt quatuor elementa in vniuerso; & constat, nec ignem dari, nec admissis elementis in vniuerso, cogit ratio humores admittere in corpore, cum à solo cruore possit nutriri: Tum 2. quia nec cogit admittere quatuor humores, quòd in lacte appareant quatuor substantiæ diuersæ, quia illæ sunt tantum tres, serum, butyrum, & caseus: Tum 3. quia nec valet dicere ex chylo quatuor substantias diuersas generari, quæ dicantur humores, & vnâ adimpleant massam sanguinariam, ex cuius corruptione fit morbus magnus petens sanguinis missionem; quia chylus vna est materia homogenea ex qua vnus cruor potest fieri, non autem plures humores: ergo præter cruorem nulli sunt in corpore humores qui possint esse causa morbi magni à quo indicetur sanguinis missio. Pro ijs solutiones adhibuimus supra contra Vanhelmont.

§. II.

Traditur Dogmaticorum doctrina.

Resoluendum non solum reperiri cruorem in corpore; sed melancholiam, bilem, & pituitam, ex quibus sanguini commixtis fit massa sanguinaria, & ex quorum vitio in quanto, in quali, aut motu, fiunt morbi magni indicantes sanguinis missionem: sic dari demonstrauimus part. 1. Resolutionum Medicarum disput. 5. sect. 1. cum Hippocrate lib. de natura humana, & cum Galeno in illius commentariis, & lib. de humoribus, & hos dari humores demonstrat experientia in pluribus morbis diuersis prouenientibus ex his diuersis humoribus putrescentibus, aut alio modo vitium contrahentibus; similiter demonstrat in Diarrhæis diuersorum humorum, & aliis euacuationibus, siue ab arte, siue à natura factis, in quibus illi diuersi humores sensui apparent, & morbi ab illis pendentes extinguuntur. Tum etiam idem conuincitur: quia huiusmodi humores cum sint necessarij pro diuersarum partium nutritione, diuersi debuerunt produci, & cum non possint semper sine vitio permanere, necessarium est vt morbi causæ fiant.

RESOLVTIO IV.

Vtrum Pituita possit esse causa morbi magni?

§. I.

Vanhelmont refertur Sententia.

Pituitam nullam in corpore dari, illamque nec sanguini commixtam, nec ab illo separatam esse fatetur Vanhelmont; & consequenter nec morbum ab illa aliquem posse causari asserit: Suamque conatur suadere opinionem *tract. de humoribus*.

Primò: quia si in corpore humano daretur pituita, daretur pro illa aliquod receptaculum; sicut pro bile, & melancholia propria receptacula fabrefecit natura. Nec obstarat quòd est sanguis semicoctus, quia si humor crudus est, non est humor naturalis; nec potest generari extra iecur, cum in illo non valuerit produci.

Secundò: quia dato, quòd pituita daretur in venis, ea esset sanguis semicoctus, qui cum sola maiori, aut minori perfectione accidentaliter differret, non essetque essentialiter aliud distinctum ab ipso cruore; & sicut ille non posset corrumpi, nec alicuius morbi causa dici: ergo adhuc si admitteretur pituita in corpore, non posset ab illa causari morbus.

Tertiò: Pituita cum sit succus crudus, & imperfectus, non potest generari nisi læsa actione generativa sanguinis, alias fieret sanguis perfectus: ergo dum iecur naturaliter generat, pituitam non producit: ergo sine illa corpus naturaliter se habens debet permanere: ergo non est necessarium dari pituitam in corpore ratione cuius fiat morbus.

§. II.

Communis Dogmaticorum opinio praefertur.

Resolvendum: Quòd semper in corpore manet pituita, quæ, si putrescat, aut vitium aliud magnum acquirat, valet morbum magnum efficere, sic tenet Dogmaticorum Schola.

Probatur: Pituita est humor frigidus & humidus aptus pro nutritione partium humidarum; ergo necessariò debet reperiri in nostro corpore, sicut reperiuntur reliqui humores apti pro nutriendis reliquis partibus: sed reliqui putredinem & alia acquirunt vitia, propter quæ morbum magnum valent causare, ut de sanguine probauimus, & probabimus de reliquis humoribus: ergo pituita potest esse morbi magni causa.

Probatur 2. Leucophlegmacia, Paralysis, febris quotidiana, quæ ab aliis febribus differt in accessionum repetentia, duratione, tempore, modoque caloris; morbus comitialis, & lethargus sunt ex humore frigido & humido, ut communis tenet opinio, docent accidentia, demonstratque eorum modus: ergo datur in corpore pituita quæ possit esse causa morborum magnorum.

Probatur 3. Succum crudum qui licet humidus sit sicut sanguis, non attingit illius perfectionem, in venis remanere: & hunc quandoque supernatare demonstrat experientia, tum in pituitosis, siue illis qui humidis & frigidis vsi sunt alimentis; tum in eis qui debilem habent ventriculum: sed hunc vocamus Pituitam, & ab hoc redundante, non solum febres, obstructions; sed pituitosos tumores illum conti-

Anentes oculis cernimus: ergo pituita potest in corpore dari, & morborum causa esse.

§. III.

Soluntur Vanhelmont rationes ex supradictis.

Ad 1. Respondetur: Quòd pro sanguine, & pituita non sunt receptacula extra venas, sicut pro bile & Melancholia; quia isti sunt sicci, & ne properent mortem naturalem, quod redundat repurgat natura ad propria receptacula; humores humidi potius eam retardant; & ideo etsi redundant, continent intra venas.

BAd 2. Respondetur, quòd ut dixi *part. 1. Resolut. medicarum*, duplex est pituita naturalis: alia est sanguis semicoctus, de qua probat argumentum: alia à sanguine specie diuersa, quæ est humor frigidus & humidus essentialiter à sanguine alius, & qui nunquam fieri sanguis potest.

Ad 3. Respondetur: quòd pituita, quæ est sanguis semicoctus à diminuta actione concoquendi fit pituita, quæ est humor vnus naturalis inter quatuor annumeratus, fit naturalis dum naturaliter se habet homo; non ita perfectus dum imperfectæ fiunt iecoris coctiones.

RESOLVTIO IV.

Vtrum Melancholia sit morbi magni causa?

§. I.

Nova Vanhelmont opinio proponitur.

Vanhelmont *tractatu de humoribus*. Melancholiam in corpore dari negat, & ex hoc nullo modo posse ab illa morbos oriri concludit, sed specialiter morbos ex illa non fieri probat: Quia si aliquis morbus oriri ab illa diceretur, maxime Quartana; sed hæc non oritur à melancholia; tum quia si penderet Quartana à melancholia, euacuata melancholia sanguinis missione, aut purgatione, curaretur Quartana, quam videmus post has euacuationes per annum vltraque se extendere: Tum 2. quia si à melancholia Quartana foueretur, cum lien sit receptaculum melancholiæ, foueretur ab illo, & duraret, quandiu humor ibi contineretur; liene verò obstructo & melancholia pleno, ac tumoroso contingit auferri Quartanam: Tum 3. quia solius lienis curatio intenderetur, non autem esset reliquarum partium providentia: Tum 4. quia cum Quartana per plures annos se extendat, non posset foueri à melancholia, quia sic genita non posset tamdiu perdurare: si ab ea quæ quotidie generatur, mutato alimento, & eo exhibito, quod non habet partes proportionatas, ut melancholia fiat ex illo, ea non posset generari: ergo melancholia non potest esse causa morbi magni.

§. II.

Communi assentimur Dogmaticorum doctrina.

Resolvendum: Quòd plures morbi magni ortum ducunt, & fouentur à melancholia.

Probatur 1. Quia melancholia morbus, hypochondriaci plures affectus, diuersaque symptomata ex eis orta nullam aliam in corpore habent causam, cui debeant tribui præter melancholiam, nec cuius

naturæ ita respondeant: Tum quia scirrhus tumor, si aperiatur, manifestè demonstrat foueri ex melancholia. Tum quia. Quartana in caloris modo, intensiōe, horrore, duratione, & accidentibus demonstrat à nullo alio humore posse oriri, cum reliquæ febres ab aliis humoribus ortæ differant ab ea omninò: Tum quia ad visum apparet melancholia crassa, terrestris, & nigra, sanguine misso, & ab ipso sanguine separata: ergo si vitium adquirat, potest esse causa morborum magnorum.

§. III.

Solutio adhibetur rationibus dubitandi.

AD 1. Respondetur, Tum 1. quòd si tota portio melancholiæ euacuaretur, à qua pendet Quartana, ipsa curaretur, sicut euacuata bile, cessat Tertiana: sed quia terrestris tam citò concoqui non potest, idè nec à sanguine separari, nec purgatione extrahi: Tum 2. quòd à iecore ex melancholia in venis contenta foueri potest Quartana, & ablata iecoris intemperie, & consumpta melancholiâ venarum, licet lien sit obstructus, curatur: Tum 3. quòd cum melancholia sit etiam in venis, non intenditur solius lienis curatio: Tum 4. quòd ab intemperie habituali iecoris, aut lienis, potest per plures annos generari melancholia in quantitate, & vitio, cum quibus foueat Quartanam.

RESOLVTIO IV.

Vtrum bilis sit morbi alicuius magni causa?

§. I.

Proponitur dicendi modus Vanhelmont.

VT reliquos humores non esse admittendos in corpore; similiter nec Bilem esse contendit Vanhelmont *tract. de humoribus*; & consequenter infert nullum à bile posse morbum oriri: præcipue tamen intentum fouere videtur, tum 1. quia Dogmatici bilem non admittunt, nisi quia sicut sunt quatuor elementa, quatuor etiam videantur admitti humores, quorum bilis correspondeat igni; qui non datur in rebus, ut plures Philosophi concedunt: ergo non est in corpore bilis à qua fiat morbus magnus.

Secundò; humor debet generari in iecore: sed substantia amara, pallidaque, quæ apparet in corpore, non fit in iecore, sed in ventriculo, ut in pueris lactantibus, & eis qui melle vtuntur, apparet; in quibus in ventriculo talis humor generatur: ergo non generatur in iecore bilis à quo fiat morbus.

Tertiò: Si quid demonstraret morbos magnos posse pendere ex bile, maximè vomitus biliosus, siue in principiis accessionum febrium superueniens, siue ratione iecoris inflammationis, aut alterius causæ: sed ex vomitu etiam si in illo appareat pallidus, acris, mordax, calidus, ac tenuis humor, nec bilem infertur dari, nec morbum posse ex illa generari: ergo ex bile nullus potest morbus magnus pendere. Probatur minor, tum 1. quia vomitus in principio Tertianæ existens, similis est substantiæ, quæ solet generari ex superflua cœna; & idè sicut illa, generatur in ventriculo, & non est bilis: Tum 2. quia si esset bilis quæ vomitu reicitur, non subsequeretur Tertiana, quia iam eius causa esset euacuata: Tum 3. quia tanta copia, quanta reicitur per vomitum, non potest contineri, & idè nec generari in iecore; sed in ven-

Atricoli cavitare: & idè nec humor dicitur. Ergo ex vomitu substantiæ, quæ dicitur bilis, non sumitur aliquod indicium quòd possit dari bilis, nec quòd possit ab illa pendere morbus.

§. II.

Dogmaticorum præfertur opinio.

Resoluendum: quòd Bilis maiori ex parte est causa morborum magnorum pendentium ex materia; sic fatentur Dogmatici experienciâ conuicti, quæ demonstrat cardialgiā, Erysipelatē, choleram morbum, Tertianā, intermittentē, continuā, & febrem ardentē, aliosque quamplurimos morbos materiales ex bile pendere, quod idem testantur accidentia ad has febres subsequuta, restanturque causæ externæ, & coniunctæ, quæ euacuatione, siue ab arte, siue à natura facta extractæ, ad sensum demonstrant esse eam substantiam, quam Bilem vocamus; quā extractā, morbi, quos ab illa pendere dicimus, statim curantur.

§. III.

Soluuntur fundamenta ex Vanhelmont deducta.

C**A**D 1. Respondetur; quòd admittimus Bilem; quia eam, inter reliquos humores ex corpore extractos, cernimus, in substantiæ modo, colore, temperieque diuersam; & quia ipsam pro simili substantiæ modo nutriendo in nostro corpore necessariam esse conuincimur. Nec dissentimus ab eis, qui etiam admittunt eam correspondere igni; sed iudicamus quòd si illi, qui ignem negant, igne plecterentur, eum cogerentur admittere, & fateri.

Ad 2. respondetur, quòd bilis, quæ est humor naturalis, alendo utilis, generatur in iecore; alia verò similis substantia, bilisve præternaturalis, substantiæve nidorosa potest in ventriculo generari, nec ex huius generatione in ventriculo infertur; quòd non possit naturalis fieri in iecore, & præternaturalis, & plures esse species bilis, quæ sint causa morbi magni.

Ad 3. respondetur, Tum 1. quòd licet bilis, quæ vomitu reicitur in principio Tertianæ, sit similis ei quæ aliquando fit in ventriculo; potest tamen, ut dixi, generari in iecore: Tum 2. quòd licet vomitu reiciatur bilis, subsequitur Tertiana, quia remanet alia portio ex qua fiat: Tum 3. quòd tota copia quæ reicitur, continetur in venis, in iecore, & in primæ regionis vasis.

SECTIO III.

De vitiis sanguini superuenientibus.

EX Hippocrate *lib. 1. de natura humana text. 18.* Sanguis dum intra venas proportionatus manet, nectar est viuificum, quo irrigatæ vniuersæ corporis partes continuum alimentum suscipiunt. Dum autem indebito ruit motu, alteratione intemperatur, vel superaddita quantitate à naturali statu recedit, vitium contrahit, ex quo morbos superuenire contingit magnos in ablatione causæ, quorum sanguinis missio exercetur: Et idè suscepimus de his disputare vitiis sub hac sectione.

RESOLVTIO I.

Vtrum sanguis ratione motus localis vitium acquirat?

§. I.

Pars negatiua aliquibus fulcitur fundamentis.

Humoribus intra corpus propria loca destinantur, & hæc sunt venæ & arteriæ vt alibi dicemus, in quibus retenti conseruarentur, ac perficerentur, prout requiritur, vt aptiores redditæ ferantur, in partes pro earum nutritione, & pro diuersis vsibus in quos sunt destinati: contingit autem plerumque ferri humores, ac moueri in partes ante destinatum tempus, vel in maiori quantitate, aut concitatori impetu, quàm naturaliter deberent ferri. Inquirimus autem in præsentia, an ratione huiusmodi motus dicatur sanguis, aut reliqui humores sanguini commixti acquirere aliquod vitium, quod maximè in ipsis humoribus sit attendendum? Et pars negatiua fulcitur.

Primò: quia sanguis semper est humor benignus, amicus naturæ, animæ sedes, viuificum nectar, & simpliciter necessarium pro partium nutritione, & corporis conseruatione: sed ratione motus localis non amittit has dotes: ergo non redditur vitiosum.

Secundò: Sanguis ante motum localem est utilis viuenti: sed idemmet manet post motum localem: ergo ratione motus localis nullum acquirit vitium.

Tertiò: sanguis qui est naturalis, est qui à natura retinetur; sanguis dum aliquod patitur vitium, est, qui irritat ad sui expulsionem, & motum: ergo sanguis non acquirit vitium ratione motus localis, sed antecedenter illud habebat, & ratione illius mouetur.

§. II.

Exponitur vitium quod sanguis per motum acquirit.

Resoluendum: Quòd cum sanguis locali motu ruit à venis, ab ipsiusque prolabitur ultra modum à natura præscriptum, ratione motus acquirit vitium, quod redditur proxima causa diuersorum morborum.

Probat: sanguis extraneus in partesque indebitè delatus, ipse corrumpitur, quia extra proprium locum sui conseruationum quamcitissimè necesse est corrumpi, & putrefieri, vel in grumos mutari; pars autem quæ illo repletur in tumorem attollitur, dolorem patitur, ac intemperiem, siue alterationem similem ei, per quam sanguis alteratur: ergo acquirit vitium, quod redditur proxima causa diuersorum morborum.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

Ad primū Respondetur: quòd sanguis dū generatur cum debito sibi substantiæ modo, qualitatibus, & quantitate debitis, omnes illas dotes habet, quamdiu conseruatur intra venas, ab illis perficitur, & pro suis vsibus conseruatur: at verò illas omnes amittit, dum indebitè motus ad partes ruit.

Ad 2. Respondetur: quòd sanguis post motum localem alius remanet, ac etat intra venas; & idè causa proxima fit, vt apparet ex resolutione, plurium morborum; præternaturalis enim redditur.

Ad 3. Respondetur: quòd sanguis sine aliquo vitio in modo substantiæ, aut in qualitatibus ratione suæ quantitatis potest cogere ad sui expulsionem: etsi aliquando habeat vitium in qualitatibus, per quas cogat ad sui expulsionem; postea verò motus ad partes nouum acquirit vitium ratione illius motus, ratione cuius causa est plurium morborum, tumorum inquam diuersorum, solutionis continuitatis, diuersæve intemperiei; quorum omnium causa proxima redditur ob vitium quod acquisiuit ratione motus localis.

RESOLVTIO II.

B Vtrum sanguis possit acquirere vitium in Quali, quod non sit cacochymia?

§. I.

Proponitur status difficultatis, & dubitandi ratio.

Antiquiores parum solliciti in cognoscenda cacochymia, ipsam ignorantes, sanguinis missionis, & purgationis proprium indicans ignorantes: confundebant cum quolibet vitio in Quali, quod superuenit humoribus cacochymiam patientibus. Moderniores autem in eorum doctrina nutriti, quodlibet vitium in Quanto humoribus superueniens vocant Plethoram; & ab hoc contendunt indicari sanguinis missionem; quodlibet autem vitium, quod in Quali superuenit, Cacochymiam vocant, & ab hoc contendunt indicari purgationem, quibus subscribens Horatius Augenius lib. 2. de sanguinis missione cap. 5. dicit, quòd vitium in Quantitate in humoribus est plenitudo: vitium verò in Qualitate est Cacochymia; taliter quòd si plenitudini superueniat, tunc humores non dicuntur efficere plethoram, sed cacochymiam pati, quia indicat impossibile, quòd sit aliquod vitium in qualitate in humoribus, quod non sit Cacochymia. Cui fauet.

Primò Galen. 1. Aphorism. 2. vbi purgationem definit, quòd sit euacuatio humorum qualitate peccantium: sed vt omnes fatentur, indicans purgationis est cacochymia: ergo omnes humores qualitate peccantes sunt cacochymia.

Secundò: In eodem morbo sanguinem mittimus in principio, & purgamus in declinatione: ergo quia ratione alterationis mutatur plenitudo, à qua prius indicatur sanguinis missio; in vitium in Quali, à quo indicatur purgatio, quia est cacochymia.

Tertiò: Dum causatur morbus ratione plenitudinis, si in eius augmento materia turgat, quia hæc peccat in Quali, statim purgamus: ergo quia propter vitium in Quali humor acquirit cacochymiam, quæ est indicans purgationis.

E Quartò: Plethora, & Cacochymia sunt duo vitia superuenientia humoribus, specie inter se diuersa; cum plenitudo sit indicans sanguinis missionis, & cacochymia sit indicans purgationis, sed nulla est alia ratio distinctionis inter illa, nisi quia plenitudo est vitium in quantitate superueniens; cacochymia in qualitate: ergo quodlibet vitium in Quali superueniens humoribus est Cacochymia.

§. II.

Explicatur vitium in Quali, quod dicitur Cacochymia.

Resoluendum: quòd vitium in Quali superueniens cuicumque humori separato à sanguinis commixtione est Cacochymia.

Probat:ur

Probatur hæc resolutio latissimè ex doctrina à nobis tradita, *disputat. de purgandi ratione, sect. 1. de Cacoehymia*; & demonstrat ratio, quia cacoehymia est vitium superueniens cuicumque humori separato à sanguinis commixtione, ut ibi manet demonstratum.

Probatur 2. Cacoehymia est vitium, ratione cuius indicatur purgatio: sed à solo humore separato à sanguinis commixtione indicatur purgatio: ergo soli humori peccanti in Quali separato à sanguinis commixtione accidit, quod dicatur cacoehymus. Probatur minor: à solo illo humore indicatur purgatio, qui potest attrahi à Pharmaco, natura coadiuante ad illius expulsionem: sed natura mediâ suâ facultate expellente solum coadiuuat ad expulsionem humoris separati à commixtione sanguinis; nam qui sanguini est commixtus, cum sit pars sanguinariæ massæ, propter mixtionem cum sanguine intenditur retineri à natura: ergo à solo humore separato à sanguinis commixtione indicatur purgatio.

Probatur 3. Si aliquis humorum turgeat, aut post coctionem separetur à sanguinis commixtione, indicatur purgatio ab illo, ex Hippocrate 2. *Aphor. 22. §. concocta medicari, ac mouere non cruda, nisi materia turgeat*: sed purgatio indicatur à cacoehymia: ergo humoribus separatis à sanguinis commixtione ratione vitij in Quali superuenit cacoehymia.

§. III.

Propria, ac noua sancitur opinio.

Resoluendum: Quod si sanguini, aut reliquis humoribus sanguini commixtis superueniat vitium in Quali, tale vitium non est Cacoehymia.

Probatur 1. quia ut probauimus *disput. de purgandi ratione sect. 1. resolut. 1. §. 2.* vitium cuiusvis humoris à sanguine intra massam sanguinariam contenti donec à sanguinis commixtione separetur, non est cacoehymia; sed sanguini, & reliquis humoribus illi commixtis potest superuenire vitium in Quali, si alterentur, aut putrescant, ut contingit dum sunt causa febrilis: ergo erit vitium in Quali, sine eo quod sit cacoehymia.

Probatur 2. Plerumque vitium in Quali, si putrescat sanguis quartus humor, aut sanguis prout dicitur massam sanguinariam, seu omnes humores sanguini commixti, superuenit illis: sed hoc vitium non potest dici cacoehymia: ergo datur vitium in Quali, quod non sit cacoehymia. Probatur minor, quia cacoehymia est indicans purgationem; sanguis autem nunquam petit purgari: ergo illi nunquam accidit vitium in Quali, quod dicatur cacoehymia.

Probatur 3. ex Galeno *lib. method. in omnibus febribus*, quas putrescens concitat humor, conuenit sanguinis missio: ergo licet humor putrescens peccet in Quali ratione putredinis, non aduenit illi cacoehymia. Patet consequentia, quia ex Galeni doctrina ab eo vitio quod dicitur cacoehymia, semper indicatur purgatio: sed ab humoribus putrescentibus, qui peccant in Quali docet indicari sanguinis missionem: ergo quia vitium in Quali in humoribus sanguini commixtis non est cacoehymia.

Probatur 4. Si quodlibet vitium in Quali esset cacoehymia, quantò esset intensior, tantò magis indicaret purgationem: sed in febribus putridis, in quibus putridi humores peccant in Quali, quantò qualitas est intensior, ut in augmento, & statu, sanguinem mittimus; & purgamus in declinatione, quando vitium in Quali est remissus: ergo humoribus sanguini

A commixtis potest superuenire vitium in Quali, quod non sit cacoehymia.

Probatur 5. in eadem febre pendente ab eodem humore mittimus sanguinem in principio, & purgamus in declinatione, dum etiam humor putrescit, & peccat in Quali sicut in reliquis temporibus: ergo cum eodem vitio in Quali in eodem morbo sanguinem mittimus, & purgamus: sed in primis temporibus illud vitium in Quali non est cacoehymia, sicut in declinatione; alias purgaremus in reliquis temporibus, sicut in declinatione: ergo quia vitium in Quali superueniens humori sanguini commixto, non est cacoehymia, sicut in declinatione, in qua superuenit humori iam per coctionem separato à sanguinis commixtione.

B

§. IV.

Soluuntur argumenta primò adducta.

Ad primum Respondetur, quod Galenus non intendit definire purgationem; sed describit genericum illius, quod est esse euacuationem humoris qualitate peccantis: hoc etiam commune solet esse plerumque sanguinis missioni, quæ solet indicari etiam ab humore peccante Qualitate; & ideo superaddenda venit altera particula, quæ explicet proprium indicans purgationis, ut perfecta purgationis tradatur definitio per propriam rationem genericam superadditam, ut patebit infra.

C

Ad 2. Respondetur, quod in eodem morbo pendente ab eadem causa sanguinem mittimus in primis temporibus, & purgamus in declinatione; non quia ratione alterationis mutetur plenitudo in cacoehymiam, aliàs cum à principio incipiat humor putrescere, & alterari febrili calore, si ratione huius vitij in Quali fieret cacoehymus, statim à principio purgaremus, quia à cacoehymia semper indicatur purgatio: sed quia vitium in Quali, quod superuenit humori sanguini commixto non est cacoehymia, sed vitium sanguinis, quod indicat sanguinis missionem; in declinatione verò, cum per coctionem humor putridus separetur à sanguine, tunc vitium, quod dicitur Cacoehymia, superuenit; & ideo indicat purgationem.

D

Ad 3. Respondetur: quod si materia turgeat, separetur à commixtione sanguinis, & supernatat, & fit cacoehymia, quia illius vitij in Quali, iam est vitium alterius humoris à sanguine; & ideo licet prius sanguini commixta, dum erat pars massæ sanguinariæ, indicabat sanguinis missionem, postea ratione cacoehymia indicat purgationem.

Ad 4. Respondetur, quod ratio distinctionis stat in hoc, quod plenitudo attenditur penes quantitatem, siue comparatiuè ad vasa, siue ad vires, prout hæc attenditur in sanguine quarto humore, aut in reliquis simul illi commixtis: cacoehymia verò est vitium, quod nunquam accidit sanguini, sed reliquis humoribus, prout sunt separati à commixtione sanguinis, & supernatant: & ideo à cacoehymia tantum dicitur indicari purgatio, quia hæc dicitur indicari, dum humor peccans est alius à sanguine & supernatans, fit enim tunc obiectum facultatis expellentis, & ideo medicamentum solutium rectè operatur, quia habet naturam adminiculantem; antecederet enim dum ille humor erat sanguini commixtus, erat obiectum facultatis retinentis; & ideo ante separationem, humor licet habeat vitium in Quali, est obiectum facultatis retinentis, & dicitur pars sanguinis, & illius vitium dicitur vitium sanguinis, & ideo pro illo euacuando sanguinem mittimus.

E

RESOLVTIO III.

Vtrum plethora sit possibilis?

§. I.

Plethora, plenitudo, plenitas, multitudo, & redundantia usurpatur à Galeno pro eo vitio quod sanguini superuenit ratione suæ quantitatis adaucta, propter quod vitium redditur proxima causa aliquorum morborum qui possunt ex illo superuenire: An autem tale vitium sit possibile inter Dogmaticos Medicos, nunquam stetit dubitatio; sed quia nostris temporibus Paracelsus nullos admittit humores dari in corpore humano, qui saltem sint morborum causæ; & Vanhelmont solum cruorem admittit; iuxta horum Sectas non est admittenda plethora aut plenitudo in opinione Theophrasti Paracelsi, quia nec sanguinem nec reliquos humores admittit dari in corpore. Ex quibus est opinio Vanhelmont, qui licet sanguinem admittat; negat tamen posse illi superuenire aliquod vitium nec in quantitate, nec in qualitate, nec in motu; sed semper & ubique indicat sanguinem esse vitæ Thesaurum, ac Nectar vinificum, ens incorruptibile ac perfectissimum, semper utile & necessarium, nunquam tamen aptum ut deuiet ab hoc statu.

Pro his stant plures rationes seu deliria, quibus innituntur, & suadent, humores non dari in corpore humano; aut si detur cruor, esse incorruptibilem, de quibus aliàs latius agemus.

§. II.

Communis Dogmaticorum opinio sancitur.

Resoluendum: quod plenitudo est vitium, quod accidit plerumque sanguini, & humoribus illi commixtis.

Probatur omnibus fundamentis, quibus Hippocrates lib. de natura humana demonstravit dari humores in corpore humano, & admittuntur à Galeno in commentariis ad eundem librum, lib. de humoribus lib. de plenitudine, conuincitque experientia, qua ab arte & natura humores in corpore dari docemur, & in Athletis pluries demonstravit sanguinem eoque augeri donec rumpantur vasa. Confirmabitur ex infra dicendis, & ex eis quæ à nobis tradita sunt par. 1. Resolut. Medicar. disput. de humoribus, ubi ex Hippocrate demonstrauimus eorum existentiam & necessitatem in corpore. Ex quo patet, quam inuolidum ac ineptum fuerit fundamentum Innouatorum, ut demonstratur à Galeno lib. de plenitudine.

RESOLVTIO IV.

Quid sit plenitudo?

§. I.

Communis definiendi modus proponitur.

Plethoram definit Galenus lib. de plenitudine, quod sit humorum in animantis corpore redundantia: lib. 1. 3. methodi cap. 6. & lib. de plenitudine, quod est ubi æqualiter succi adaucti sunt: lib. 2. de compositione medicamentorum secundum locos, quod sit plenitudo omnibus humoribus ex æquo adauctis, aut etiam sanguine solo. Ex his definitionibus suas eliciunt Moderniores: Fuchsius lib. 2. institut. sect. 5. in-

Aquit, Plenitudinem simpliciter sumptam esse redundantiam omnium humorum simul secundum quantitatem excedentium. Plempius lib. 5. de fundamentis Medicinae cap. 5. Plethora, inquit, est Massa sanguinis solius non deficientibus reliquis humoribus in sua quantitate, & proportionem supra mediocritatem cuique debitam exuberans. Reliquorum plerique plenitudinem dicunt esse augmentum sanguinis, aut reliquorum humorum.

BSed omnes isti Galeni imitatores deficiunt in definienda plenitudine, nec enim proprium illius constitutum adducunt ac distinctum à cacochymia, in qua etiam valet reperiri augmentum cacochymorum humorum supra mediocritatem; nec similiter comprehendunt in definitione plenitudinem ad vires, quam postea ponunt, tanquam membrum diuidens sub hoc definito: licet plerumque sine augmento ultra mediocritatem detur.

§. II.

Sancitur & explicatur definitio plenitudinis.

Resoluendum: quod Plenitudo est redundantia sanguinis solius, aut simul reliquorum humorum sanguini commixtorum, supra quantitatem naturaliter corpori debitam, vel ultra virium conferentiam.

CParticula *redundantia* ponitur loco generis, comprehendit redundantiam cibi, quæ dicitur satietas: redundantiam cacochymi humoris, & redundantiam sanguinis. Particula *sanguinis* vtrūque comprehendit sanguinem, hoc est, sanguinem quantum humorem, & massam sanguinariam, ut docet Galenus lib. An sanguis contineatur in arteriis. Particula *solius*, aut *reliquorum humorum sanguini commixtorum*, denotat plenitudinem posse fieri ex sanguine iuxta vtramque acceptionem, & excludit humores cacochymos quantitate excedentes, qui quia sunt separati à sanguinis commixtione, non sunt pars massæ sanguinariæ, nec accidit illis plenitudo, quæ est vitium sanguinis, sed cacochymiae vitium quod accidit reliquis humoribus, qui non sunt pars massæ sanguinariæ; sed separati à sanguinis commixtione. Particula *supra quantitatem naturaliter corpori debitam* exprimit rationem plenitudinis quoad vasa. Particula, *vel ultra virium conferentiam*, amplectitur rationem constitutiuam plenitudinis quoad vires.

RESOLVTIO V.

Quotuplex sit Plenitudo?

§. I.

Prima proponitur plethora diuisio.

EResoluendum 1. Quod plenitudinum alia est quoad vasa, & est redundantia sanguinis solius, vel simul cum reliquis humoribus illi commixtis ex æquo adauctis supra, mediocritatem. Alia est plethora quoad vires, quando plus est sanguinis quam natura & vires possint ferre, & perfici; sic deducitur ex Galeno lib. de natura humana, lib. de sanguinis missione aduersus Erasistraceos, lib. de plenitudine, lib. 10. Methodi. lib. aduersus Iulianum. Subscribit Paulus lib. 6. cap. 40. Aëtius 1. part. serm. 10. cap. 11. Auicenna fen. 1. doctrina 3. cap. 6. Serna lib. 5. Methodi medendi: Est doctrina communiter recepta apud omnes

omnes Dogmaticos præterquam ab Horatio Angenio qui lib. 4. de sanguinis missione cap. 4. trimembrem facit hanc diuisionem, scilicet in plenitudinem quoad vasa, plenitudinem quoad vires, & plenitudinem quoad vasa, & quoad vires simul.

Patet resolutio ex descriptionibus membrorum diuidentium, est enim plenitudo quoad vasa, quando venæ corporis propter nimiam sanguinis abundantiam adeo tument, ut maximum inuehant sensum tensionis, & imminet periculum vasorum ruptionis, aut suffocationis; ex Galeno lib. 1. Aphorismor. comm. 2. §. Ceterum si vasa cibis & potibus fuerint repleta, periculum est ne disrumpantur, aut calor natalis suffocetur, aut extinguatur natura, & c.

Plenitudo verò quoad vires, est in qua licet humores nec ultra mediocritatem abundant, nec vasa distendant, vires grauant, suffocantque, quominus ipsum non valeant sanguinem perficere.

§. II.

Subsequitur plenitudinum diuisio.

Resoluendum 2. Quod plenitudinum alia est simpliciter & absolute talis; alia est plenitudo secundum quid, siue cum addito. Plenitudo simpliciter talis dicitur, in qua redundat sanguis, reliquis humoribus illi commixtis debitam proportionem seruantibus; vel in qua sanguis simul ac reliqui humores illi commixti ex æquo omnes abundant supra mediocritatem. Plenitudo secundum quid, siue cum addito, est in qua redundat sanguis, & simul cum illo alter humorum, qui illi sunt commixti, & dicitur biliosa plenitudo, si alter abundans humor sit bilis; melancholica, si sit melancholia; Pituitosa, si fuerit pituita.

Hanc doctrinam fanciuit Galenus lib. 2. de compositione per genera, cap. 3. §. fit autem Plethora quatuor humoribus ex æquo adauctis, aut etiam sanguine solo, nam cum alius quispiam humor redundarit, veluti est pituita, flaua bilis, itemque nigra, eiusmodi auctionem, nec simpliciter multitudinem, sed cum appositione pituita, aut bilis flauæ, aut nigre in corpore factam multitudinem dicunt.

§. III.

Plenitudinum inter se & cum cacochymia traditur complexus.

Resoluendum 3. quod Plenitudinum alia sine aliis reperiri possunt, ut plenitudo quoad vires, sine eo quod detur plenitudo quoad vasa, nec simul existat cacochymia; alia verò cum aliis complicata vitiis, ut si plenitudo quoad vasa coincadat cum plenitudine quoad vires; vel vtraque, aut quælibet illarum, cum cacochymia; & hoc vel cum cacochymia primæ, secundæ, aut tertiæ Regionis, vel cum aliquibus, aut omnibus simul. Hæc doctrina ex se manifesta manet, & maximam illius dignotio vtilitatem affert ad cognoscendas complicationes vtriusque indicantis, sanguinis missionis inquam, & purgationis.

§. IV.

Plenitudinum proponuntur alia subdiuisiones.

Resoluendum 4. quod Plenitudinum alia est vniuersalis, reperta in toto corpore; alia particularis, in determinata corporis parte; alia accidit humoribus repertis in secunda regione; alia est quæ reperitur in tertia.

A

RESOLVTIO VI.

Vtrum plenitudo ad vires fiat comparatiue ad vnam determinatam facultatem?

§. I.

Proponuntur Authorum sententia.

TRiplex facultas reperitur in corpore, naturalis, vitalis, & animalis, quænam ex his inquirimus sit intelligenda, dum dicimus quod plenitudo ad vires est, quando plus est sanguinis, quam vires possint ferre.

Prima opinio tenet per ordinem ad omnes vires posse constitui huiusmodi plenitudinem, indeterminate, ita ut si facultatem naturalem grauet, ita ut non possit concoquere, quia est grauata sanguine, plenitudo quoad vires constituatur per ordinem ad illam: si opprimat pulsum, & illius inæqualitatem causet, per ordinem ad facultatem vitalem: si grauet locomotiuam facultatem, ita ut impediat localem motum; per ordinem ad facultatem animalem possit constitui.

Secundò, alij opinantur quod solum per ordinem ad facultatem vitalem debeat constitui, quia Galenus solum per ordinem ad pulsum inæqualitatem docet cognosci.

Tertiò, opinantur alij solum constitui per respectum ad solam animalem facultatem, quia cognoscitur per sensum ponderis, quem sola facultas sensitiva animalis percipit.

Quartò, alij tenent constitui hanc plenitudinem solum respectiue ad vires naturales, quia Galenus lib. de differentiis febrium cap. 3. asserit quod in plenitudine quoad vires, succi citò perueniunt ad corruptionem, quia non possunt alterari, nec concoqui propter debilitatem virtutis.

§. II.

Plenitudo ad vires, per quid constituatur, proponitur.

Resoluendum: Quod plenitudo quoad vires dicitur per ordinem ad naturalem, vitalem, & animalem, licet propriissime ad naturales.

Probatur Prima pars, 1. quia plenitudo ad vires valet omnes illas opprimere; naturalem reddendo ad coctionem impotentem: vitalem, quia grauata motum arteriæ impeditur elicere; animalem, quia musculi grauati præ pondere localem illum motum non valent elicere: ergo comparatiue ad quamlibet potest hæc plenitudo constitui.

Probatur 2. Quia inter signa quæ à Galeno docentur, & ab Authoribus admittuntur pro hac cognoscenda plenitudine, alia demonstrant oppressionem facultatis vitalis, qualis est pulsus inæqualitas, quam proponit Galenus; alia demonstrant oppressionem facultatis animalis locomotiue, qualis est ineptitudo ad localem motum, & sensus ponderosus; alia oppressionem facultatis naturalis, qualia sunt signa cruditatis, & impotentie concoquentis facultatis: ergo comparatiue ad quamlibet ex his potest hæc plenitudo constitui.

Probatur 3. Quia inter has omnes facultates vnus est consensus, & conspiratio, vnaque necessitas, ut per illam conseruetur vita: ergo comparatiue ad vnamquamque ex illis oppressam, constitui potest plenitudo ad vires.

Probatur

Probatur vltimò vltima pars : per illum respectum debet magis constitui plenitudo ad vires per quem magis propriè acquirit vitium, ratione cuius indicet sanguinis missionem, cum ob vitium plenitudinis illud indicet : sed quatenus opprimit vires naturales magis indicat sanguinis missionem : ergo per respectum ad illas magis propriè constituitur. Probatur minor : magis indicat sanguinis missionem, quatenus maius minatur periculum : sed maius minatur periculum sanguis cum naturales vires opprimit, quia ex Galeno *lib. de different. febr. cap. 3.* in plenitudine quoad vires naturales succi citò perueniunt ad corruptionem, quia non possunt alterari nec concoqui propter debilitatem virtutis : ergo quatenus opprimit vires naturales magis indicat sanguinis missionem.

§. III.

Ad dubitandirationes satisf.

AD fundamentum opinantium dicimus, quòd illis conuincitur, quòd per plenitudinem quoad vires opprimi possunt facultas vitalis, animalis, & naturalis ; & quòd comparatiuè ad omnes potest constitui plethora : vltima tamen ratio similiter probat quòd magis propriè ad vires naturales.

RESOLVTIO VII.

Vtrum plenitudo sit vitium pertinens ad res præternaturales ?

§. I.

Aperitur status difficultatis.

Medici speculatio porrigitur ad vires naturales, non naturales, & præternaturales. Res naturales hominem naturaliter adintegant, de quibus egimus *part. 1. Resolutionum Medicarum.* Res non naturales sunt aer, cibus & potus, inanitio, & repletio, somnus, & vigilia, motus, & quies, & animi pathemata. Res præter naturam sunt morbus, morbi causa, & symptoma. De plenitudine inquirimus sub quo rerum genere ex annumeratis constituitur ?

Videtur quòd plenitudo sit morbus, quia à plenitudine proueniunt aliqua symptomata vt lassitudines, quas Galenus *lib. 4. de tuenda sanitate,* symptomata vocat : sed omnia symptomata oriuntur à morbo : ergo plenitudinis vitium, quod sanguini accidit, est morbus.

§. II.

Sub determinato rerum genere plenitudo ponitur.

Resoluendum : Quòd plenitudinis vitium inter morborum causas debet poni. Probatur : Plenitudo est vitium sanguini accidens, ratione cuius vasa distendit, ac dirumpit, facultates opprimit, & coctiones impedit, & humores faciliè in corruptionem deducit : at ex Galeno deduximus *lib. de different. febr. & lib. de plenitudine,* & constabit ex signis plenitudinum : ergo hoc vitium inter causas morbi debet poni.

Dices : quòd ex eo quòd actiones læsæ sequuntur
D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A ex hoc vitio, potius sequitur quòd sit morbus, quam quòd sit morbi symptoma, vel causa.

Respondetur : Quòd si proximè sequerentur ad illud, diceretur morbus ; sed sequuntur ad morbos, quos causat, idè enim Hippocrates *lib. 1. Aphorism. 2.* halitum Athletarum, in quo cum magna plenitudine perueniunt ad summum bonitatis, periculosum indicat quia ipsa plenitudo proxima est morborum causa.

§. III.

Soluitur dubitandi ratio.

B **A**D rationem dubitandi Respondetur : quòd symptomata alia sunt propriè, & rigorosè talia, de quibus *lib. de diff. symptom.* inquit Gal. quòd sequuntur ad morbum, tanquam ad corpus umbra ; alia sunt impropriè dicta ob respectum ad morbum, non tanquam subsequuta ad illum, sed tanquam prænuntia illius, & in hac acceptione lassitudines symptomata dicuntur, sunt enim morbi prænuntia ; inquit enim Hippocrates *2. Aphor. 4.* quòd lassitudines spontaneæ morbos prænuntiant : ex quo inferitur, quòd plenitudo, à qua sequuntur, sit morbi causa.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum plenitudo quoad vasa possit dari sine plenitudine quoad vires ?

§. I.

Pars negativa suadetur.

Videtur quòd non : Primò quia plenitudo quoad vasa est in qua replentur vasa, & per quam plerumque rumpuntur : sed ratione repletionis humorum necesse est vires opprimi : ergo necesse est cum plenitudine quoad vasa reperiri plenitudinem quoad vires.

D Secundò : Ratione plenitudinis quoad vasa corrumpuntur humores : sed humorum corruptio prouenit propter debilitatem virtutis naturalis non valentis concoquere illos : ergo existente plenitudine quoad vasa, debet existere plenitudo quoad vires.

Tertiò : A minore sanguinis quantitate siue plenitudine quoad vasa opprimuntur vires, & fit plenitudo quoad illas : sed plenitudo quoad vasa semper fit ab aduicta sanguinis quantitate : ergo cum illa semper debet esse plenitudo quoad vires.

§. II.

Vtraque plenitudo simul compatibilis est.

E **R**esoluendum 1. Quòd plenitudo quoad vasa, & plenitudo quoad vires possunt simul sanguini superuenire.

Probatur : Plenitudo quoad vires est redundantia sanguinis ultra id, quod vires possunt ferre ; plenitudo quoad vasa est redundantia sanguinis ultra mediocritatem : sed ab eodem sanguine possunt vasa repleti, & vires opprimi : ergo possunt simul reperiri plenitudo quoad vasa, & plenitudo quoad vires.

§. III.

Plenitudo quoad vires sola valet superuenire.

Resoluendum 2. Quòd plenitudo quoad vires potest reperiri sine plenitudine quoad vasa.

Probatur: Plenitudo quoad vires est redundantia sanguinis, qua vires opprimuntur: sed vires possunt opprimi sine eo, quòd sanguis redundet ultra mediocritatem: ergo erit plenitudo quoad vires sine plenitudine quoad vasa. Probatur minor: vires possunt opprimi à quacumque sanguinis quantitate, quam non possunt regulare: sed dum nimis debiles sunt, nec parvam valent quantitatem deuincere: ergo possunt opprimi sine eo, quòd sanguis redundet ultra mediocritatem.

§. IV.

Plenitudo quoad vasa datur sola.

Resoluendum 3. Quòd plenitudo quoad vasa potest esse sine plenitudine quoad vires.

Probatur: Athletæ habent plenitudinem quoad vasa, cum fiat in illis plerumque venarum ruptio: sed fit plerumque sine plenitudine quoad vires, cum habeant omnes naturales actiones ita perfectas, vt perueniant ad summum bonitatis: ergo sine plenitudine ad vires reperiri potest plenitudo quoad vasa.

Probatur 2. Compressio virium accidit, non solum quia grauatur facultas, sed quia redditur impotens ferendi grauitatem: sed robusta facultas, sine eo quòd impotens reddatur ferendi grauitatem, potest diu permanere: ergo cum plenitudine quoad vasa erit absque plenitudine ad vires.

Probatur 3. Cum plenitudine quoad vasa, quæ maxima non sit, diu subsistit animal: sed cum plenitudine quoad vires, vt diximus ex Galeno *lib. de differ. febrium*, citò corrumpuntur humores; & superuenit morbus: ergo non complicantur necessario tunc huiusmodi plenitudines.

§. V.

Soluuntur fundamenta primò adducta.

AD 1. Respondetur: quòd si vires sint robustæ, optimè possunt perdurare per aliquod tempus sine eo quòd opprimantur, ita vt sanguinem regulare non possint.

Ad 2. Respondetur: quòd in plenitudine quoad vasa, si vires sunt robustæ, permanent diu, sine eo, quòd corrumpantur: ipsis debilitatis, humores possunt corrumpi, & plenitudo quoad vires simul superuenire.

Ad 3. Respondetur: quòd cum Actus actiuorum sint iuxta dispositionem, plerumque continget, quòd fiat plenitudo quoad vires, quia debiles sunt, cum parua sanguinis quantitate; & sæpè etiam, quòd non sint ita robustæ, vt non amoueri copia possit in plenitudine quoad vasa, quin superueniat plenitudo quoad vires.

RESOLVTIO IX.

Vtrum plenitudo quoad vasa valeat propriis signis cognosci?

§. I.

Partis negativæ adducuntur fundamenta.

Nulla esse propria signa, quibus possit cognosci plenitudo quoad vasa, suaderi videtur aliquibus fundamentis ex Galeno deductis.

A Primò: Si aliquod signum demonstraret plenitudinem quoad vasa, maximè tensio venarum, tumorque totius corporis: sed hæc sine sanguine replente possunt superuenire à flatibus: ergo non est huius plenitudinis signum.

Respondetur: Quòd plenitudinis signa sunt tensio venarum cum rubore, & hic non reperitur in tumore orto ex flatu. *Contra* potest rubedo superuenire à causa extrinseca calefaciente, à qua eleuatur flatu: ergo erit tensio cum rubedine.

Secundò: Ex adipe, vel carne adauctis potest superuenire tensio corporis, & venarum: ergo ex tensione corporis, & venarum non est signum plenitudinis.

B Tertiò: Ex nimio labore tenduntur vires, arui, venæ, sanguis replet ambientes partes, etsi non sit in venis plenitudo: ergo sine plenitudine quoad vasa datur tumor in partibus.

Quartò: exercitatione, balneis, causisque extrinsecis calefacientibus partes calefactæ partes acquirunt tensionem, ac tumorem ob sanguinem calore attractum, etiamsi plenitudo non præfuisset: ergo sine plenitudine quoad vasa dantur signa illius.

§. II.

Propria signa plenitudinis quoad vasa proponuntur.

C Resoluendum: Quòd à procatharticeis, & internis causis plura deducuntur signa plenitudinis quoad vasa; vt patebit ex earum annumeratione.

Patet de Procatharticeis, inter quas huius plenitudinis præstat indicium antecedens victus ratio, vsuque alimentorum optimi nutrimenti, & in magna quantitate; vita iners, & otio dedita; immoderatus balnei vsus à cibo, temperamentum humidum, & in actiuis temperatum, anni tempus vernum, & regio temperata, sanguinis suppressa euacuatio, & mutilatum aliquod membrum magnum.

Patet etiam quòd inter causas internas plenitudinis quoad vasa indicium dat rubens, ac sanguineus color à procatharticeis causis non ortus, quem concomitantur tumor ac tensio venarum non causata à procathartica causa, simul cum venarum amplitudine, pulsus pleno, celeri, & magno: vt sancit Galenus *lib. de plenitud. cap. 6.* & demonstrat ratio; nam plenitudo quoad vasa prouenit cum redundante sanguine vtque ad vasorum sæpè distensionem, ex qua necessario subsequi debent hæc indicia.

§. III.

Soluuntur negativæ partis fundamenta.

E Ad negativæ partis fundamenta: Respondetur quòd licet sola tensio possit non esse pathognomicum signum, nec tumor apparens, dum tamen reperitur cum reliquis signis prædictis; ex quibus potest manifestum indicium sumi prædominantis sanguinis, rectè inferitur plenitudinis esse signa, & ex his omnibus rectè colligitur plethorā reperiri.

RESOLVTIO X.

Vtrum dentur propria signa plenitudinis quoad vires?

§. I.

Pars negativæ suis fulcitur fundamentis.

Videtur quòd non; si enim aliquod signum plenitudinis quoad vires, maximè vt fateretur Gal.

lib. de plenitud. cap. 6. quod in illa æger percipit gravitatem, & pigritiam ad motum: sed hoc signum etiam sine plenitudine quoad vires potest reperiri, ut apparet in nimis obesis, & in laborantibus paralyti: ergo nullum est illius signum proprium.

Respondetur: Quod hoc signum absolute sumptum non est pathognomicum; bene tamen si simul cum illo sit pulsus inæqualitas, præcipue inter magnitudinem, & parvitatem; ita ut quidam motus sint maiores, quidam sint minores.

Contra stat Galenus *lib. de multitudine, cap. ult.* ubi docet non semper cum plenitudine quoad vires coniungi plurius inæqualitatem, quia hæc tantum reperitur, dum humores transeunt ex venis ad arterias; & ideo si humores, à quibus fit plenitudo ad vires, sunt crassi, ab his non poterit fieri pulsus inæqualitas.

Confirmatur: Plenitudo quoad vires potest fieri comparativè ad omnes tres facultates, vitalem, naturalem, & animalem: sed hoc signum solum demonstrat plenitudinem ortam comparativè ad actiones animales: ergo non est integrum signum indicativum plenitudinis quoad vasa.

§. II.

Explicantur ad integrantia cognitionem plenitudinis quoad vires.

Resolvendum, quod pulsus inæqualitas superueniens sensui gravitatis & pigritiæ, manifestum ad integrat indicium plenitudinis quoad vires. Probatur ex Gal. *lib. de causis pulsuum*, ubi re melius inspecta, docet pulsus inæqualitatem posse fieri sine eo, quod migrent humores à venis in arterias, si adsit arteriarum compressio; & ideo vel ratione compressionis arteriarum, vel ratione transitus humorum à venis ad arterias, semper quod sit sensus gravitatis, cum pigritia, & pulsus inæqualitate, erit plenitudo ad vires.

§. III.

Solutio traditur argumentorum.

Ad primum patet ex dictis ex Galeno non solum deduci pulsus inæqualitatem fieri ex transitu humorum à venis in arterias, sed etiam si sint crassi propter compressionem.

Ad 2. Respondetur: quod cum propter facultatum conspirationem, & consensum, facilius dum una patitur, reliquæ in consensum trahantur: ideo Galenus complicavit omnium illarum signa, vel ut ex eorum complicatione cuiuslibet appareat signum peculiare, quod debilitatem unius propriæ facultatis indicet.

RESOLUTIO XI.

Vtrum sint aliqua signa plenitudinum secundum quid?

§. I.

Pars fulcitur negativa.

Videtur quod non, quia nulla est plenitudo in qua non sit prædominium sanguinis, sed sanguine prædominante, debent prædominari sanguinis signa: ergo nullum manifestabitur signum demonstrans reliquos humores, à quibus fit plenitudo secundum quid.

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

§. II.

Communis proponitur doctrina:

Resolvendum: Quod plethora secundum quid, cognoscitur quod sit plethora per signa plethoræ prius adducta. Peculiaris verò plethoræ ratio, per quam fit talis secundum quid, per humoris signa concomitantis sanguinem, præcipue per colorem determinatum humorem attestantem, qualiter color albus attestatur Pituitam, niger Melancholiam, pallidus Bilem.

Probatur: Quia talis unicuique est color, qualis est humor prædominans in massa sanguinaria: ergo ex colore unicuique humori correspondente satis colligitur prædominium cuiusvis humoris simul cum sanguine redundantis.

§. III.

Solvitur proposita ratio dubitandi.

Ad rationem dubitandi Respondetur, solum eam probare, quod in plenitudine secundum quid erunt signa sanguinis redundantis, vel plenitudinem efficientis; non vero quod non erunt simul alia signa, quæ redundantem simul humorem non demonstrent, quæ licet quammaximè attendi possunt per colorem, possunt etiam attendi per victus rationem antea actam, per anni tempus, per ætatem, per aliaque signa, à quibus cuiusvis humoris redundantia potest cognosci.

SECTIO IV.

De sanguinis missione.

De triplici vitio superueniente sanguini egimus, ratione cuius magni morbi à sanguine orti magnum remedium sanguinis missionis indicant: properabimus iam ad agendum de sanguinis missione, quæ est indicatum remedium.

RESOLUTIO I.

Vtrum sanguinis missio sit utile remedium in Medicina?

§. I.

Varia Sectarum opiniones referuntur.

Medicorum variæ sectæ in hoc admittendo remedio variant. Empiricorum Secta, cuius Author stetit Philenus Coss, morborum causas nec noscendas, nec studio inquirendas tenet, sed ea in usum sumenda, quæ experta sunt in persanandis morbis, & huius Sectæ alumni experientia edocti, pro aliquibus vincendis morbis hoc remedium admittebant. Methodica Secta, quam condidit Themison Laodiceus, reducens omnes morbos ad quasdam communitates, Adstrictum inquam, & Laxum, & inter hos medium; pro laxitate acquirenda sanguinis missionem admittebat. Dogmaticorum communis assensus hoc recepit remedium, donec in illos indixit bellum Asclepiades Chrysippus, Straton, Erasistratus, & alij eorum Sectatorum sequaces;

Contententes hoc remedium ab usu Medicinæ ex-terminare, licet in corpore humores admittere non sint dedignati. Paracelsus qui nouam condidit Sectam in Medicina Paracelsiticam, siue Spagiricam; nullum admittit in corpore humorem pro morbi causa, & consequenter nulla ex parte vtile esse hoc remedium iudicat. Vanhelmont Paracelsi Sectæ alumnus, licet in aliquibus discedat, reliquos humores à sanguine negat in corpore, sanguinem admittit, sed sanguinis missionis remedium nunquam esse exercendum constanter protulit. Pro Paracello hoc fuit fundamentum, quod nulli sunt humores in corpore, sed tantum sal, sulphur, & Mercurius, ex quibus corpus coalescit, & ex quorum rupto fœdere fiunt morbi: Ergo sanguinis missio nunquam exercenda. Pro Vanhelmont hoc est fundamentum: Nullus est humor euacuandus per sanguinis missionem præter Cruorem: sed cruor nunquam petit euacuari: ergo nunquam est exercenda sanguinis missio. Probatur Minor: Tum primo, quia sanguis, qui intra corpus generatur, sicut continuò generatur, ita continuò absumitur, & nunquam redundat, copia quæ petat euacuari. Tum secundo quia sanguis si debet euacuari; vel quando est in statu naturali, & tunc non; quia est necessarius pro nutritione: vel quia supponitur putrescens; & tunc peccat in Quali, & indicat euacuari per purgationem, non autem per sanguinis missionem. Tum 3. quia Hippocrates docet Naturam esse morborum medicatricem, ex quo constat superfluum esse remedium sanguinis missionis. Tum 4. quia nec pro febribus, si possent fieri ex sanguine, esset utilis sanguinis missio, quia in principio, augmento, & statu, debilitaret vires requisitas pro vincendo morbo, & impediret crises in declinatione, quia morbus est iam victus. Tum 5. quia sanguis semper est sedes animæ, viuificum nectar, ex quo reficiuntur partes, & omnino incapax corruptionis, aut alterius cuiusvis vitij, per quod discedat ab eo sine in quem ordinatur à natura: ergo cruor nunquam petit euacuari per sanguinis missionem.

Pro Chrysippo, & Erasistrato stat, Tum 1. quod non debet exerceri remedium, ex quo maiora sequantur incommoda, quam ex morbo, à quo exigitur: sed ex sanguinis missione maiora sequuntur damna, quia solet pro vena scindi arteria, vel nervus, ex quo solet mors subsequi, accidit etiam animi deliquium; alij pereunt ex irreparabili sanguinis fluxu; nec remedium necessitas potest metiri, & sine necessitate exercitum hoc remedium periculum minatur. Tum 2. Remedium quodlibet debet commensurari cum morbi necessitate, nec pro morbo curando est possibile, quod possit metiri necessaria quantitas sanguinis euacuandi. Tum 3. Sanguis euacuari non potest, sine eo quod magna copia spirituum euacuetur, ex quo necesse est animi deliquium superuenire, vel saltem ipsos deficere pro coctionibus. Tum 4. Pro consequenda sanitate evitanda sunt saniora remedia, dum sufficiunt alia securiora: sanguinis missio autem potest suppleri per dietam, ex qua nullum timetur incommodum: ergo sanguinis missio non est remedium vtile pro Medicina exercenda.

§. II.

Sancitur communis Dogmaticorum opinio.

Resoluendum: Quod sanguinis missio est vtile remedium pro curandis morbis magnis pen-

A dentibus ex vitio sanguinis: sic sancit Galenus, ac demonstrat *lib. de sanguinis missione in lib. Methodi medendi, lib. aduersus Erasistratum, & lib. aduersus Erasistraceos*, sequuntur omnes eius Sectatores.

Probatur: Medicus est imitator naturæ: sed natura morbos imminentes, seu pendentes ex vitio sanguinis præcauet, & curat euacuatione sanguinis, ut apparet in critica hæmorrhagia, in menstruis, ac hæmorrhoidalibus euacuationibus: ergo Medicus, dum ipsa impotens est ad similes præcauendos, vel curandos morbos, debet exercere ope artificis sanguinis missionem.

B Probatur 2. Id quod natura docet, est exercendum pro liberando animali, à morbis imminetibus ratione plenitudinis: sed natura docet, quod dum equus aquaticus per sentit morbi imminetiam ratione plenitudinis, ipse cum foliis arundinis venam scindit, & sanguine sufficienter deposito, reliquum retinet luto supra venam imposito, & ope Solis indurato: ergo dum simile imminet in homine periculum, idem debet ope artificis exercere Medicus.

Probatur 3. Morbus magnus pendens ex vitio sanguinis indiget remedio magno, per quod valeat euacuari causa à qua dependet; sed tale debet esse sanguinis missio, aut purgatio, ex Galeno: ergo cum in principio ante materiæ coctionem non sit purgatio exercenda, quia non est indicata, necessario debet exerceri sanguinis missio.

C Probatur 4. Experientia conuincit, quod sanguinis missione plures morbi lethales, aut periculosi vincuntur: ergo exercenda est sanguinis missio.

Probatur 5. Si quid obstar, ut sanguinis missio non debeat exerceri, maximè damna à Chrysippo & Erasistrato proposita: sed hæc non sequuntur ex executione huius remedij, ut experientia per tot sæcula exerciti sine aliquo incommodo demonstrat: ergo illud est exercendum.

D Probatur 6. Si non deberet exerceri hoc remedium, maximè quia ut contendit Paracelsus, nulli sunt humores in corpore per illud euacuandi: sed contrarium conuincit experientia, quæ ad visum demonstrat illos sanguinis missione extrahi ex corpore, & ipsos reperiri similiter demonstrat Hippocrates *lib. de natura*, & nos demonstramus ex ipso, *part. 1. Resolutionum Medicarum disputat. de humoribus*.

Dices cum Vanhelmont, quod experientia demonstrat dari Cruorem: sed quod ipse nunquam valet putrescere, nec pati alterationem, quæ morbum causet, & idem nec petit sanguinis missione euacuari.

E Contrà stat, Tum 1. quod cruor, siue sanguis est mixtum, & ut tale necessario est corruptibile; quia, ut docet Aristoteles *lib. 4. Meteororum*, corruptio est passio mixtorum: Tum 2. quia competum est, febres oriri ex putrescente sanguine, quas Synochos vocant: Tum 3. quia si sanguis ex quo homo fit, & nutritur, esset incorruptibilis, ipse homo incorruptibilis esset, cum fieret ex materia rei incorruptibilis: Tum 3. quia nec posset corrumpi, dum ex illo fit phlegmon, quem ibi in pus mutari videmus: Tum 5. quia si incorruptibilis, nec esset utilis pro nutritione, pro qua non deseruit nisi post propriæ formæ corruptionem: ergo eo ipso quod admittatur sanguis cum Vanhelmont, debet admitti sanguinis missio, quæ euacuetur, dum ab illius vitio superueniat morbus magnus.

§. III.

Chrysippi, Erasistrati, Paracelsi, Vanhelmont, & Sectatorum fundamenta ruunt.

AD fundamenta Paracelsi Respondetur: quod Hippocrates *lib. de natura humana*, & nos cum illo *part. 1. Resolutionum Medicarum* demonstraui-
mus dari in corpore humano quatuor humores, actu & formaliter existentes; idemque demonstrat ad sen-
sum experientia quotidie ostendens ipsos ex corpore
fluentes.

Ad Vanhelmont Respondetur: quod patet ex di-
ctis, quod sunt in corpore quatuor humores, & etiā
si solus sanguis quartus humor, qui ab ipso Cruor
vocatur, remaneret, esset sanguis mittendus. Tum 1.
quia licet dum generatur in quantitate moderata,
tantum de illo absumitur, quantum generatur: sed si
plus cibi offeratur, aut sint aliæ causæ coadiuvantes,
ut fiat maiori quantitate, tunc redundat, & petit eua-
cuari. Tum 2. quod sanguis, dum putrescit, peccat
in Quali, & indicat sanguinis missionem, non autem
purgationem, quia hæc indicatur non à quolibet vi-
tio in Quali, sed ab eo quod est cacoehymia, quod vi-
tium superuenit reliquis humoribus, non autem san-
guini. Tum 3. quod natura est medicatrix morborum
se sola, dum sunt parui, cum adiuvamine artis dum
morbi sunt magni. Tum 4. Si fiant febres ex sangui-
ne in primis temporibus sit sanguinis missio, quia ut
inquit Galenus *lenata namque que corpus nostrum re-
git natura, quod concoqui est habile, concoquit, & excernit
quod petit excerni*. Tum 5. quia licet sanguis intra li-
mites naturales sit sedes animæ, extra illos vitium ad-
quirat, cuius causa petit euacuari.

Ad Erasistraceos Respondetur: Tum 1. quod om-
nia incommoda dicta possent provenire ex incuria
artificis: si autem sit petitus, nullum horum sequitur,
ut quotidie demonstrat experientia. Tum 2. quod li-
cet quantitas sit coniecturabilis, probabili coniectura
mensuramus necessitatem, & sanguinem partitis vi-
cibus mittimus, iudicantes quod melius est infra
subsistere, quam exquisitissime euacuare, ut docuit
Hippocrates. Tum 3. quod cum fiat sanguinis missio
partitis vicibus, licet aliqui consumantur spiritus, an-
tequā reiteretur sanguinis missio, alij sufficientes ge-
nerantur; & si aliquando usque ad animi delinquium
fiat phlebotomia, ut constat, & consulit aliquando Ga-
lenus, statim tamen reparantur vires, quæ concidunt.
Tum 4. quod licet longo tempore possit sanguinis
missio per diætam suppleri, non tamen tam brevi
tempore, ut requiritur pro morbis magnis curandis,
qui ægrum tollerent è medio, antequam per diætam
minuerentur humores.

RESOLUTIO II.

Quid sit sanguinis Missio?

§. I.

*Sanguinis missionis aliqua diffinitiones
proponuntur.*

SEctarum Professores de sanguinis missionis essen-
tia parum laborauerunt. Paracelsus & Vanhel-
mont, Chrysippus, & reliqui hoc remedium ab usu
medicinæ relegantes nihil faciunt de illius essen-
D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

Atia. Empirici, & Methodici illud à Dogmaticis mu-
tuantes, illud exercent sine examine suæ quidditatis.
Inter Dogmaticos hoc idem contingit plerisque. Ga-
lenus *lib. 4. Aphorism. comment. 2. & 2. Aphorism.
comment. 17.* sanguinis missionem definit, per hoc
quod sit euacuatio omnes humores indifferenter
euacuans: cui adhærentes Moderniores alias similes
tradiderunt definitiones. Serna *lib. 5. methodi* inquit,
quod est quædam sensibilis, vniuersalisque totius
massæ sanguinariæ artificum ope ex toto corpore fa-
cta euacuatio. Franciscus Sanchez *lib. de Phlebotomia*,
est (inquit) Phlebotomia Sanguinis præcipuè, & eo-
rum quæ cum sanguine in venis continentur humo-
rum, per sectam quadam arte venam facta euacua-
tio. Duncanus *lib. 4. Therapeutica*, Phlebotomia (in-
quit) est euacuatio humorum quantitate nocentium,
arte facta per apertionem venæ, aut arteriæ, in eum
finem ut vasa multitudine distenta, aut vires onere
grauatæ lenentur, vel ut materia noxia à parte affecta
auertatur. Fontanus *lib. 3. p. 2. c. 2.* docet quod est eua-
cuatio vniuersalis per venæ sectionem facta ad varios
scopos.

§. II.

Tenenda definitio sancitur.

Resoluendum: Quod sanguinis missio est eua-
cuatio vniuersalis indicata à morbo magno pen-
dente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut
motu, opere artificis facta, in subsidium eius in
quo fit.

Particula *euacuatio*, denotat rationem genericam
communem sanguinis missioni, purgationi, & aliis
remediis. Particula, *vniuersalis*, ponitur ad deno-
tandum, quod est vniuersalis euacuatio, & totius cor-
poris, & totius massæ sanguinariæ. Particula *indicata
à morbo magno pendente ex vitio sanguis in quantitate
qualitate, aut motu*, ponit indicans sanguinis missio-
nis, propriumque illius constitutum, & distincti-
uum à purgatione, cum qua convenit in hoc, quod
vtraque est remedium magnum, & vtraque indicatur
à morbo magno. Particula, *opere artificis facta*, deno-
tat causam efficientem; sicut particula *in subsidium
eius in quo fit*, denotat finalem. Ex quo patet defini-
tionis bonitas.

RESOLUTIO III.

A quo moueatur sanguis sectâ venâ?

§. I.

*Authorum sententia referuntur, & im-
pugnantur.*

ESanguinem sectâ venâ fluere percipiunt sensus;
sed à qua moueatur causa, ignorant plerique: à se
non moueri pro comperto hebetur, quia ut *part. 1.
Resolution. Medicarum*, probauimus, non viuit.
Authorum aliqui moueri iudicant ratione conti-
guitatis cum eo, qui primò educitur; sed hi ne-
que causam à qua fit localis ille motus, assignant,
nec cur adepta continuitate cum aëre externo, non
quiescit. Fernelius *lib. 2. meth. cap. 3.* & Peramatus
lib. de euacuandi ration. cap. 3. & Brisotus iudicant
hunc motum tribuendum esse defectui facultatis
Retinentis residentis in fibris obliquis ratione scis-
sionis venæ impeditæ; sed nullam positivam assignant
huius positiui effectus causam, nec cur Retinens,
residens

residens in partibus sanis non coërceat motum, nec cur sanguis non motus propria gravitate non quiescit in vena, sicut quiescit aqua in dolio: Nec cur sicut oriante Retinente, valent humores quiescere intra venas ante sectionem, non valent similiter post illam. Alij contrariè opinantes in eisdem oblongis fibris Retinentem admittunt, cuius compressione pelluntur humores; sed hi finem mutant, illa enim facultas potius tribuitur à natura, ut partes sanguinem retineant, quam ut à se pellant: Nec rationem reddunt, cur si in reliquis partibus comprimantur humores ab externa causa comprimente, cur idem non continget, sectâ venâ, ob ligaturæ compressionem; nec cur sua compressione ante venæ sectionem non pelluntur humores per venæ cavitatem in alias venas. Vega lib. 2. Method. sect. 5. cap. 2. Sanguinem moveri tenet à facultate expultrice venarum; sed sanguinem pro nutritione necessarium, & utile cur pellat, cum potius sit obiectum Retinentis, quam Expellentis, non tradidit rationem: nec cur, si fit motus ab expultrice, cessat motus ablata ligatura. Altomarus ob vitandum vacuum fluere sanguinem dicit; sed mouentem causam non assignat: nec cur non vitatur Vacuum per externum aërem, qui est corpus magis aptum moveri pro ipso vitando: nec cur moveatur sanguis ultra scissuram per spatium aëre plenum, in quo Vacuum non timetur. Alij gravitati tribuunt motum quo fluit sanguis sectâ venâ: Sed immeritò, quia licet sanguis potest deorsum moveri propria gravitate, tamen dum fluit sectâ venâ, non solum deorsum fertur, sed è directo movetur: & etiam sursum fertur: Ergo ille motus non debet tribui gravitati.

Santonus lib. artis Medicinal. q. 108. dicit quod sectâ venâ fluit sanguis ob spirituum influxum in omnes partes venarum, & ob arteriarum motum.

Sed displicet prima pars, quod scilicet moveatur ab spiritibus: Tum quia Spiritus non habent motum à se, sed moventur media facultate pulsifica: ergo ab illis solis non possunt moveri humores: Tum quia si moverentur à spiritibus, cum spiritus, etiam permanerent adhuc, dum humores recipiuntur in vase, ab ipso fluere humores moti à spiritibus: Tum quia dum non adest plenitudo, si auferatur ligatura, sanguis permanens intra venas non fluit, nec movetur: sed tunc cum sanguine sunt spiritus: ergo motus non fit à spiritibus.

Secundò Probatur; Quod sanguis sectâ venâ non moveatur ab arteriis: Tum quia ab arteriis solum movetur sanguis in eis contentus in dilatatione, ne detur Vacuum, in compressione ne detur penetratio: qui autem est intra venas, non movetur, sicut nec ipsæ venæ moventur: Tum quia si ob motum arteriarum moveretur sanguis exiens à venis, sine ligatura, & sine eo quod aliquid maneret ex illis, sicut fluit qui continetur in arteriis: Tum quia in quavis vena secta exit sanguis, si comprimitur per ligaturam, & non quælibet habet arteriam mouentem.

§. II.

Localis motus sanguinis traditur causa.

Resolvendum 1. Quod sectâ venâ sanguis & reliqui humores fluunt ob impulsam communicatum à partium tenore, & mediâ artificis ligaturâ, præcipue impulsus à corde, ut agentes de circulatione probabimus.

Probatur à simili: Si alter quicunque liquor contineatur intra vas, si illud ob partium tenorem valeat comprimere, aut comprimatur ob extrinsecam ligaturam, ob impulsam ab his communicatum, li-

A quor contentus dato orificio exhibit eodem modo, ac exit sanguis: ergo ab eisdem causis sanguis valet moveri.

Probatur secundò: Quia fluit sanguis ut docet experientia: sed non rectè alia assignabilis est causa ut patet ex dictis: ergo fluit ab iis quæ à nobis traduntur.

Probatur 3. Si desit tenor partium comprimens, & auferatur ligatura, desinit fluere sanguis, qui prius fluebat: ergo quia illius fluxus fiat ab his causis.

§. III.

Prescribitur causa motus humorum ad partem ex qua fluit.

Resolvendum 2. Quod à reliquis venis in partem, à qua fluit sanguis, trahitur ratione doloris, & ab attrahente illius, & ratione contiguitatis, & à corde pellente.

Probatur prima pars, quia non alia ratione fit humorum attractio in partibus vulnere doloroso affectis, nisi quia dolor est causa attractionis: ergo qui supervenit scissâ venâ potest esse concausa tractionis sanguinis ad partem illam.

Probatur secunda pars: Cuicumque venarum parti propter naturalem attrahentem facultatem tribuit natura fibras, quibus illius actio coadiuvetur, ne venæ sint inanitæ: ergo ab his facultatibus trahitur sanguis ad partem, à qua sectâ venâ fluit.

Probatur tertia pars à simili: In aqua supra tabulam planam posita, si moveatur gutta, tota fluit, ut servet continuitatem cum illa; & aër qui prope me est, dum moveor mecum movetur, & vicinum movet ut servet continuitatem: ergo sanguis qui fluit imprimit impulsus in sanguine vicino, ut cum illo servet continuitatem.

Dices: Quod si aër moveretur, aut aqua, ad servandam contiguitatem, deberet assignari aliqua causa locomotiva, à qua imprimeretur ille impulsus quo moverentur.

D Respondetur: Quod in aqua posita supra corpus planum, à causa mouente primam guttam imprimitur impulsus, & ab illa reliquis: sicut similiter imprimitur à me, dum moveor, aëri contiguo mihi, ratione cuius causatur densitas localis in aëre ante me posito, & in aëre post me posito raritas localis. Probabitur ulterius pars agendo de circulatione sanguinis.

RESOLUTIO V.

Quotuplex est sanguinis missio.

§. I.

Sanguinis missio partitur ratione indicantis.

Resolvendum primò: Quod sanguinis missio per ordinem ad suum indicans, est triplex; alia, quæ indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in Quanto; alia, ab eo pendente ex vitio sanguinis in Quali; alia, ab eo qui pendet ex vitio sanguinis in motu.

Probatur ex definitione: Tum ex eis quæ infra trademus agentes de specificatio sanguinis missionis: Tum, quia cum triplex sit vitium in sanguine,

ne, ratione cuius morbus magnus, à quo indicatur sanguinis missio, possit causari; comparativè ad quodlibet potest sanguinis missio dividi.

§. II.

Ratione loci à quo intenditur sanguinis euacuatio partitur phlebotomia.

Resolvendum 2. Quodd attendit loci ratione, à quo sanguis intenditur auferri, triplex est sanguinis missio; alia euacuatoria, alia reuulsoria, alia derivatoria.

Patebit hæc doctrina ex explicatione membrorum diuidentium. Sanguinis missio Euacuans dicitur quæ ordinatur ad euacuationem humoris formati ex toto corpore, aut in determinata illius parte: Reuellens dicitur, quæ ordinatur ad euacuationem humorum in contrariam partem impetu fluentium: Deriuans dicitur, quæ ordinatur in euacuationem humorum citra impetum in partem affectam fluentium, siue eorum qui defluerunt, & nondum impacti sunt. Differtque ab aliis, quia Derivatio petit fieri à parte vicina; Euacuatio à parte affecta; Reuulsio à parte contraria & distantiori cum rectitudine.

§. III.

Ex parte finis alia annumerantur differentie.

Resolvendum 3. Quodd ex fine operantis, sanguinis missio, alia fit præcautionis gratiâ, alia curationis causa, alia ad reuellendum, alia ad euacuandum, alia ad deriuandû, alia ad attemperandum, alia ad obstructionum liberationem, alia ad doloris sedationem.

§. IV.

Ratione partis in qua fit Phlebotomes differentie traduntur.

Resolvendum 4. Ratione partis, in qua exercetur sanguinis missio, alia dicitur venæ scissio, quæ propriè sanguinis missio nuncupatur; alia dicitur Arteriotomia, cuius meminit Galenus lib. de sanguinis missione circa finem, & Cælius Aurelianus lib. 1. Chronicon cap. 3. Et eam familiarem esse Ægyptiis refert Prosperus Alpinus lib. 2. de Medicina Ægyptiorum cap. 11. & 12. Sed hæc nostris temporibus ut notavit Manelfus lib. de Febr. ab usu Medicinæ reicitur, quia periculis plena semper fuit, & Galenus plures fateretur vidisse occisos ab arteriæ scissione, in vnoque tantum vidit coaluisse arteriam.

RESOLUTIO V.

Vtrum in Reuulsione per se conueniat quodd fiat auersio ad partem distantiore?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Vtramque partem dubiam reddunt Galeni testimonia, quæ Moderniores distrahunt in varios opinandi modos: lib. enim 5. Meth. c. 14. Ceratum è thapsia consulit applicare futuræ Coronali, ut fiat reuulsio ad pericranium, tanquam in propriam originem eorum humorum, qui fluunt ad pectus: & lib. 2. ad Glauconem, in humoribus fluentibus ad genu reuellit mittendo sanguinem, non ab oppositi pedis venis, sed ab eis quæ sunt in brachio eiusdem

A lateris: in lateris dolore, licet humor descendat à capite, non reuellimus ad illud, sed ex brachio eiusdem lateris sanguinem mittimus. Et Hippocrates lib. 6. Epidemion text. 31. inquit: In oculorum fluxu in fauces reuellere oportet. Galenus superaddit: Hoc unum est reuellentium remediorum genus, ut diurnas fluxiones reuellamus ad fauces, & Gal. etiam renibus inflammatis in cubito secatur venam, dum potius à pede fieret, si à distantiore parte peteret fieri; Ex quo apparet Reuulsionem non esse faciendam à parte distantiori. Alia ex parte plura sunt testimonia Galeni quæ determinant Reuulsionem debere fieri in partem contrariam distantiore, quibus perplexi Authores varij diuagantur. Manardus, Fuchsius, Acachias, & Curtius iudicant, quodd dum intendimus præseruationem, dum affectus est lenis, vel chronicus, reuulsio debet fieri per distantissima; dum affectus est acutus, aut intendimus curationem, tum debet fieri per proximiora. Brisotus, quodd in principio reuulsio debet fieri per proxima; in fine, per remotiora. Iouertus semper indicat debere per propinqua fieri reuulsionem. Sanctorius in corpore, in quo non sunt superflui humores, per proximiora; in eo quod superfluos habet, per distantiora contendit debere fieri reuulsionem; ne causam euacuationis circa propinquam partem attrahamus ad illam maiorem copiam humorum.

§. II.

Nostra proponitur ex Augenio opinio.

Resolvendum: Quodd per se petit Reuulsio semper, quodd fiat ad distantiora, ac opposita cum directione. Sic amplectitur Augenius lib. 6. de sanguinis missione. Fulcitur Galeni autoritate lib. artis medic. in fine. §. At attrahendi ex omni loco ad oppositas partes communis indicatio est, ad quammaximè distantia, derivatio ad vicinas. In lib. 5. Method. etiam inquit: Nam hæc quæ Hippocratis inuenta sunt, omnis scilicet communis euacuationis communia remedia, derivatio ad vicina loca fit, cum id quod per palatum vacuatur, per nares deriuatur. Reuulsio verò ad contraria, cum ad infernas reuellitur. Et superaddit: Reuulsio verò in iis, quæ supra sunt omnibus, deorsum semper agitur. Sursum iis qui sunt infra. Præterea à dextris ad sinistra, sicut rursus ab his ad illa. Et in comment. lib. 6. de morb. vulgaribus. Reuelleret (inquit) quadam deorsum statim iubet Hippocrates ad contrarios locos in his quæ superius ortum habent: Sursum verò in his quæ inferius. Igitur si in pedes & crura fluxionem decumbere senserimus, ex cubiti venis sanguinem mittimus. Idemque docet Galenus lib. 14. & lib. 4. Methodi, & in comm. ad Hippocr. lib. de humorib. & tenet Oribasius lib. de hirundinibus. Paulus Ægineta lib. 6. cap. 40. Aëtius sermon. 4. tetrab. 2. cap. 68.

E Probatur 1. Reuulsio est per quam intendimus auertere humores, impedire ruentes in partem, & nondum in illa firmatos: Ergo ad eam partem, debemus illos auertere, ex qua securiores simus, ne iterum fluant ad eam: sed in parte distantiori id securius consequitur: ergo ad illam debet fieri reuulsio. Probatur minor: Quia securior est reuulsio humoris, quodd difficilius potest reuerti in partem affectam.

Probatur 2. Reuulsio est diuersa ab Euacuatione, & Derivatione, cum sint membra diuidentia eiusdem diuisi: sed Euacuatio extrahit humorem ex parte in qua continetur; Derivatio auertit illum in proximiora: ergo Reuulsioni solum potest conuenire, quodd illum auertat ad distantiore.

§. III.

Galenī testimoniis interpretationem adducimus.

AD Galeni testimonia, ex quibus Opinantium variæ interpretationes ortæ sunt, Respondetur, quod Galenus & Hippocrates plerumque consulunt euacuationem fieri per vicinam partem, quia non intendunt reuellere humorem, sed illum derivare per partem propinquam.

Dices: Quod illam euacuationem quandoque vocant Reuulsionem, & quod tunc non potest dici, quod talis euacuatio sit Reuulsio: Respondetur quod Euacuatio petit fieri à parte, in qua humor continetur, quia intendit euacuare, quod est contentum in parte: ex opposito verò, Reuulsio tendit ad auersionem eius, quod fluit, nondum autem impactum est in parte; & idè intendit humores auertere ad partem distantiorē. Derivatio tandem vtriusque naturam participat, quia respicit humores partim impactos, partim fluentes; & idè est media per participationem Euacuationis, & Derivationis, & idè petit fieri medio modo, nec auertendo ad partem distantiorē, nec euacuando ex parte affecta; sed fit per partem vicinam, vt suo modo aliquid habeat reuulsionis, & aliquid habeat euacuationis: & idè Hippocrates & Galenus quando intendunt diuersionem hanc, aliquando vocant Reuulsionem, quia licet vtrumque fiat per illam, euacuare & reuellere, potiùs tunc intendunt reuellere quàm euacuare. Quando autem Galenus *lib. 5. Methodi. cap. 14.* thapsiam applicat, vt reuellat, tunc reuulsionem propriam intendit, & in partem distantiorē oppositam respectu eius partis in quam fit fluxio.

RESOLVTIO VI.

Vtrum Reuulsio semper debeat fieri per vias communes?

§. I.

Curtij proponitur opinio.

Contendit Curtius *lib. de vena sectione*, quod Omnis Reuulsio semper debeat fieri per vias communes, vt Galen. decreuit *lib. 13. Methodi. cap. 11.* & in hoc omnes conveniunt: sed superaddit quod per vias communes solum debemus intelligere venas. Quod intendit suadere,

Primò; quia venæ sunt vasa omnibus partibus communia, nulla enim est pars corporis sine vena, & nulla est vena, quæ non habeat originem à Cava, & per hoc omnes inter se etiam communicant: sed Reuulsio debet fieri in partes distantiores: ergo debet fieri per ea vasa, quæ communicent cum aliis vasis residentibus per omne corpus.

Secundò: quia ex doctrina Galeni manifestè constat, quod omnes corporis partes habent sibi ipsis consentire, quia venæ sunt omnibus communes: ergo per illas Reuulsio tentanda est.

§. II.

Sanctorij præsertur opinio.

Resolvendum: Quod licet per venas sæpiùs, ac faciliùs fiat Reuulsio, potest etiam fieri per alios Canales, veluti per intestina, ventriculum, vteres, arterias, intercapedinem carnis & cutis,

A carnis & nervi, per concatenationem musculorum, per membranam carnosam, & per alios cæcos ductus. Sic tenet Sanctorius *lib. 14. de vitandis erroribus*. Probatque ex Hippocrate qui per vias nobis latentes, & incognitas crassos humores sæpè docet euacuari: & ex Galeno 7. *Aphorism. § 4.* vbi inquit quod Hippocrates opinatur naturam validam & fortem semper inuenire viam materiebus expellendis, licet sint crassæ & debeant per angusta foramina permeare: *lib. 1. Methodi cap. 3.* idem confirmat dicens: *Rectè Hippocrates affirmat totum corpus esse conspirabile*, & Hypocrates in *lib. epid.* per ossa & poros. Ergo per has occultas vias etiam potest fieri Reuulsio.

§. III.

Soluntur Curtij rationes.

AD rationes Curtij Respondetur, quod probant, quod Reuulsio fieri potest faciliùs & commodiùs per venas; non autem quod non sint aliæ viæ per quas possit fieri.

RESOLVTIO VII.

Quæ rectitudo requiritur in Reuulsione?

§. I.

Fernelij, & Brisotti proponitur opinio.

Fernelius *lib. 2. Methodi c. 5.* Brisottus in *lib. apologetico de pleuritide*, per Rectitudinem intelligunt Longitudinem respectu partium, quæ sunt sursum, & deorsum tantum: quia humores trahuntur pro fibris rectis, quæ in longum sunt tantum porrecti: Ergo secundum istam longitudinem sursum & deorsum potest fieri Reuulsio.

§. II.

Præsertur Sanctorij opinio.

Resolvendum: quod Reuulsio potest fieri secundum longitudinem à partibus supernis ad inferiores, & è contrà, & versùs omnes differentias & positiones in corpore. Sic tenent Augenius *lib. de sanguinis missione*, & Santorius *lib. artis Medicinalis*. Sanciuit Galenus *lib. 3. de Fracturis, cap. 10. lib. 4. Methodi. cap. 6. lib. artis parua c. 89.*

Probatur: Reuulsio est auersio, quæ petit fieri in contrariam partem: sed ita contrariatur vnum latus alteri, sicut pars superior, inferiori: ergo versùs illas differentias omnes poterunt fieri reuulsionēs.

Dices: Quod non sunt viæ, per quas fiat reuulsio à dextris ad sinistras partes.

ESed contrà stat: Tum quod omnes venæ quatenus ab vno principio ducunt originem, communicant inter se: Tum quia vt probauimus, sunt ductus cæci per quos potest fieri talis reuulsio. Patebit latius in appendice de sanguinis missione.

§. III.

Soluitur ratio dubitandi.

AD rationem dubitandi Respondetur, quod probat, quod maior est conuenientia ad rectitudinem, dum fit à partibus supernis ad infernas, & è contrà; non autem quod non possit etiam fieri reuulsio versùs omnem differentiam positionis.

SECTIO

S E C T I O V.

De indicantibus Sanguinis missionem, & de permittentibus.

Sanguinis missio auxilium est magnum, quod ad morbos magnos pendentes ex humoribus curandos maximè confert. Sed cum hoc idem dicendum veniat de Purgatione, non sufficit cognoscere, quòd aliquis morbus sit magnus, & quòd ab humoribus foueatur, ut inde colligamus sanguinem esse mittendum, nisi proprium indicans illius cogat ad eius executionem, & idè de indicantibus missionis sanguinis disputabimus in hac sectione.

R E S O L V T I O I.

A quo desumatur indicatio mittendi sanguinem?

§. I.

Varia Authorum sententia, & fundamenta adducuntur, & refutantur.

Nulla vnquam offert se difficultas pro praxi utilior, cum maiori ex parte ex huius indicantis cognitione dependeat materialium morborum curatio: sed tanta stetit Authorum plurium protervia in amplectendis Antiquorum placitis, utcumque prolatis, ut nullus fuerit ex illis forsan, ut legenti constabit, qui in huius indicantis cognitionem deuenit.

Prima opinio, quæ semper celeberrima stetit inter Dogmaticos, præcipuè apud eos qui in verba Magistri iurarunt, est, quòd scopi in mittendo sanguine sunt tres; morbi magnitudo, virium robur, & ætas florens. Sic vulgus Medicorum dogmaticorum probat in fide parentum, & defendere conatur totis viribus *Maffaria in lib. de scopis mittendi sanguinem*, adhærens *Matthæo Curtio*, & *Leonardo Iachino*, qui ex his tribus ita indicari, sanguinis missionem contendunt, ut omnibus his existentibus necessariò sanguinis missio debeat exerceri; aliquo verò ex his deficiente, nullo modo sit exercenda.

Probat hanc opinio ex summo Dictatore Hippocrate *lib. 4. de ration. victus in acut. text. 9.* ubi hæc protulit verba: *In acutis morbis sanguinem detrahes, si vehementer morbus videatur, florueritque ætas, & Virium robur adfuerit.* Gal. in commentario & *lib. 7. Methodi cap. 1.* hanc Magistri sententiam his verbis extollit: *Idcirco quòd Hippocrates eam sententiam de scopis scilicet mittendi sanguinem inter Aphorismos non scripserit, quia in paucis verbis vis magna continetur, quod Aphorismorum est proprium:* & idem Galenus *lib. de Missione sanguinis* hæc protulit: *Tria sunt quæ continent dignationem mittendi sanguinem, morbi magnitudo, aut præsens, aut imminens, ætas vicens, & robur virium.* Assentimur Hippocrati, similiter *Oribasius lib. 1. synopsis*, dicens: *si morbus magnus expectatur, sanguis omninò mittendus erit, et si plenitudinis signa non adsint, habita tamen ratione ætatis, anni temporis, & virium.*

Probat 2. Ratione ex summi Dictatoris doctrina: Extremis morbis extrema & exquisita remedia sunt adhibenda, sic parvis parua, magnis magnat sed magna præsidia nisi vires subsistant exerceri non

A possunt; & idè vires validæ requiruntur, neque his existentibus in puerili ætate sanguinis missio, quia propter substantiæ molitionem, multum natura patitur; & idè consistens requiritur ætas: Ergo pro sanguine mittendo semper requiritur morbus magnus, virium robur, & ætas consistens.

Sed *Trincaellius*, *Augenius*, *Santorius*, & alij hanc opinionem reiiciunt: Tum Primo, Indicans sanguinis missionis, cum sit proprium illius specificationum, & per quod Medicus determinatur ad eius electionem, debet hoc vnum indicare remedium: sed morbi magnitudo, virium robur, & ætas florens etiam indicant purgationem: Ergo non sunt proprium indicans sanguinis missionis. Probat *Minor ex Gal. lib. 4. Methodi*, ubi ex Hippocratis sententia docet, quòd sanguinis missio, & purgatio indicantur indifferenter à virium robore, morbi magnitudine, & ætate florente.

B Reiicitur secundo: Quia quorum vna est natura vnum valent indicare, ab vno enim vnum indicatur tantum, quia indicans & indicatum sunt contraria; & non plura: ut docuit *Aristoteles*, & tenet *Galenus 2. Methodi cap. 13.* Sed virium robur, morbi magnitudo, & ætas florens habent plures naturas & diuersas, quæ non possunt vniuocè sub vna ratione comprehendi: ergo ab illis non potest vna sumi simplex indicatio sanguinis mittendi.

C Tertiò; Si ab his scopis indicaretur sanguinis missio, quolibet deficiente non esset sanguis mittendus; sed in pueris, & in senibus sanguinem mittimus, & ex eodem Galeno sine morbi magnitudine: Tum quia *lib. de sanguinis missione*, sanguinem docet esse mittendum, si morbus sit magnus, & vires non prohibeant. Tum *lib. 4. Methodi cap. 6.* inquit *Quòd etsi redundantis succi concursus non adsit, ad ipsam sanguinis missionem interdum est confugiendum:* Ergo hi non sunt scopi sanguinis mittendi specifi.

D Quarto Vires solum indicant sui conseruationem: Ergo nunquam sanguinis missionem indicare debent. Antecedens docetur à Galeno *lib. 1. Methodi, & lib. de optima secta ad Trasibulam, §.* Sed ex his nullum remedium à facultate indicari cognoscat, nam si constans vis remedium indicat in sanis etiam remedium indicaret: Ergo vires nullum indicant remedium, sed tantum sui conseruationem per alimenti repositionem.

Secunda opinio tenet: Quòd indicans missionis sanguinis est plenitudo sanguinis. Licet sic opinantes differant; nam *Trincaellius*, & *Saluus Sclanius* à plenitudine dicunt indicari sanguinis missionem, quatenus excitat, vel potest excitare morbum magnum; sed *Albertinus Botinus lib. 1. de sanguinis missione*, ait quòd plenitudo est indicans sanguinis Missionis, si ne eo quod morbus magnus aliquid conferre possit ad hanc indicationem, sed solum se habere per accidens, & tanquam signum huius indicantis, sic in *Gymnasio Romano* per plures annos fuit hæc opinio recepta, & hi consequenter loquentes ex sola *Cacochymia* purgationem indicari tenent.

E Probat 1. Primo, à magnitudine indicari sanguinis missionem: Tum ex *Auicenna*, qui docet quòd sanguinis missio est euacuatio multitudinem euacuans. Tum 2. quia contraria contrariis petunt curari, & cum plenitudo sanguinis, & missio sanguinis sint contraria, missio sanguinis à plenitudine debet indicari. Tum 3. quia Hippocrates 1. *Aphorismorum*, morbi qui repletionem fiunt, euacuatione curantur, & idè hoc euacuans remedium debet à repletionem seu plenitudine indicari. Tum 4. quia Galenus

Galenus lib. *Methodi* cap. 6. docet, quod sicut fit purgatio ob alterius succi redundantiam, fit sanguinis missio propter plenitudinem: ergo sanguinis missio indicatur à plenitudine.

Probatur autem Albertini opinio, quod à sola plenitudine; & non à morbo magno: Quia si à morbo magno indicaretur, etiam sanguinis missio in omni morbo magno deberet exerceri; cum autem in hydrope, & Paralyfi, qui sunt morbi magni, non fiat, à sola plenitudine indicatur. Tum quia vnum non potest indicari nisi ab vno solo, & à plenitudine indicatur sanguinis missio; non igitur est dicendum, quod simul indicetur à morbo. Tum quia sanguinis missio ob plenitudinem fit, non ergo indicatur à morbo: quia ex Galeno, absurdum est aliud curari, & aliud esse quod curationem indicat: ergo à sola plenitudine, nullo modo à morbo, nisi vt in plurimum tanquam à signo, indicari asserit sanguinis missionem.

Sed plenitudinem solam non esse totale indicans sanguinis missionis; Probatur 1. Quia si per se à sola plenitudine indicaretur sanguinis missio, plenitudine existente, semper deberet mitti sanguis, & absente plenitudine, nunquam sanguis esset mittendus: sed plenitudine existente, non semper sanguis mittendus, nec ipsa absente semper omittitur: ergo sanguinis missio non indicatur à sola plenitudine. Probatur maior quoad primam partem ex Hippocrate 4. *de ratione victus*, vbi neque facta syndrome plethorica, sanguinem semper debere mitti docet, sed frictione, balneis, inedia posse curari dicit. Quoad secundam, ex Gal. lib. *de curandi ratione per sanguinis missionem*, vbi inquit: *Perperamque Menodotus Empiricus sola Plethorica appellata syndrome sanguinis missionem observare consueverat: Nos autem, & non ea existente, venam secamus; cum dolor vehemens hominem prehenderit, vel pars aliqua fracta fuerit, vel os ex loco pulsum, vel alius quispiam artus confractus sit, &c.* Ergo nec stante plenitudine semper mittendus sanguis, nec ipsa deficiente numquam mittendus.

Tertia opinio est aliorum, qui missionem sanguinis tenent indicari à morbo magno, non quolibet, sed ab eo qui pendet ab humoribus calidis, sanguine inquam, & bile. Quibus fauet, Tum 1. quia sanguinis missio, cum sit remedium magnum, à morbo magno debet indicari; & cum vltius sit remedium conducent ad attemperationem, ab eo debet indicari, à quo petatur vtrumque: hoc autem maximè petit morbus magnus, prout à calidis humoribus pendet.

Sed displicet: Quia si à morbo magno pendente ex calidis humoribus indicaretur sanguinis missio, in febre ardente semper indicaretur; sed in illa, materia turgente, & concocta, non indicatur, etsi sit morbus magnus pendens à calidis humoribus. Tum 2. quia in febre cardialgica datur morbus magnus, ortus ex calidis humoribus, cui non competit sanguinis missio. Tum demum quia in morbis magnis ortis ex sanguine, aut bile, non solum sanguinem mittimus, sed purgamus: ergo hoc non est sanguinis missionis indicans.

Quarta opinio, quam tenet Vallesius lib. 2. *Controversiarum* cap. 2. dicit, sanguinis missionem multipliciter esse remedium euacuatorium, reuulsorium, & attemperans: & ideo non habere vnum indicans, sed plura, & ex his, illud dicitur sanguinis missionem indicare, cui sanguinis missio contraria est; non tamen explicat aliquod determinatum indicans.

Sed displicet: quia si non esset aliquod indicans cognitum & determinatum sanguinis missionis, numquam posset cognosci occasio mittendi sanguinem, sed semper casu, & fortuito mitteretur prout

fors tulerit: Tum quod non esset cur in morbis magnis, quibus competit pro curatione sanguinis missio aut purgatio, potius hoc quam illud remedium esset eligendum: Tum quia alienum est à cordato Medico fateri, nullum habere indicans siue principium, quo valeat cognoscere an præstantius remedium, quo vitur in curatione, conueniat, aut non: ergo indignum est tanto viro fateri nullum dari determinatum indicans pro sanguine mittendo.

Quinta sententia asserit: Quod indicans sanguinis missionis est vehemens peccatum sanguinis triplici modo sumptum, vel secundum formam, vel secundum quantitatem, vel secundum motum: si secundum formam indicat, eradicans; si secundum quantitatem indicat, minuens; si secundum motum indicat, reuellens dicitur.

Sed displicet: Tum quia sanguis peccans secundum formam, abit pars crassa in melancholiam, & tenuis in bilem, & indicant humores huiusmodi purgationem, & non sanguinis missionem: Tum quia adhuc dum peccat sanguis secundum formam, non potest eradicari, suo enim etsi prauo natura vitur succo, & sine omni sanguine periret animal. Tum quia secundum motum deriuans, & euacuans potest indicari.

Sexta sententia est aliorum, qui indicant, quod missio sanguinis à nullo indicatur: quia missio sanguinis est materia in partes; sed ob quodlibet vitium, si causet morbum magnum, indicatur euacuatio causæ, de qua dependet morbus, vt possit curari per causæ ablationem: ergo non solum indicatur sanguinis missio à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in Quanto, sed in Quali, & in motu indicato; quia est materia seu remedium, per quod consequimur illud, quod est indicatum.

Sed inutilis est hæc cauillatio: quia non dubitatur, à quo indicetur remedium sanguinis missionis, quod ab artifice opere exequitur; hoc enim bene verum est, quod est materia indicati, sed per missionem sanguinis intelligimus id, quod consequitur ex illo remedio vt vtili viuenti; euacuatio inquam, reuulsio, refrigeratio, aut deriuatio, aut auersio causæ morbificæ fouentis morbum, à quo hæc dicimus indicari.

Septima sententia est Sanctiorij lib. *artis medicinalis*, & in lib. *methodi*, qui asserit indicans sanguinis missionis esse quid innominatum, cuius innominati sunt signa morbi magnitudo, virium robur, & ætas florens.

Sed iste Author. fatetur ignorare illud quod inquit, contendit Magistri se ostentare sectæ: o em, & nihil discedit: si enim innominatum, & incognitum est indicans, incognita etiam erit occasio mittendi sanguinem, quia hæc debet cognosci per suum indicans, quod incognitum esse fatetur Santorius: ergo licet cognoscamus signa indicantis, non cognito indicante, non potest sanguinis missio exerceri.

§. II.

Morbus magnus indicans genericum constituitur.

Resoluendum 1. Quod morbus magnus est genericum indicans sanguinis missionis, & purgationis.

Probatur: A morbo magno indicatur remedium magnum; sicut à morbis extremis extrema, & exquisita remedia, vt docet Hippocrates: sed sanguinis missio, & purgatio ex Galeno sunt remedia magna: ergo vtraque harum indicatur à morbo magno.

Probatur

Probatur 2. ex Galeno, qui *lib. 4. methodi cap. 6.* morbum magnum ponit genericum indicans & indifferens ad sanguinis missionem, & purgationem.

Probatur 3. Sanguinis missio indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis; Purgatio indicatur à morbo magno pendente ex cacochymia, ut ex dictis patet: ergo morbus magnus antequam contrahatur per respectum ad vitium humorum, genericum est indicans ad sanguinis missionem, & purgationem.

§. III.

Determinatur indicans per se sanguinis missionis.

Resolvendum 2. Quod morbus magnus pendens à vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, est indicans per se sanguinis missionis: sic protulit Mercurialis in *Bononiensibus Praelectionibus*: sed nulla firmavit ratione hoc placitum. Probatur 1. Quod à morbo magno debeat indicari, ex Hippocrate *de ratione victus in morbis acutis*, ubi hæc protulit. *In acutis morbis venam secabis si morbus sit vehemens. Vbi vehemens supponit pro eodem, ac magnus; ut deducitur ex Galeno lib. 4. methodi cap. 6.*

Probatur 2. Morbus magnus pendens ex vitio humorum indicat pro sui curatione remedium magnum, quod sub se continet sanguinis missionem, & purgationem: ergo aliquod debet habere per quod determinetur ad sanguinis missionem, potius quam ad purgationem: sed per hoc quod pendeat à cacochymia, quæ est vitium superueniens reliquis humoribus à commixtione sanguinis separatis, indicatur purgatio: ergo à morbo magno pendente ex vitio sanguinis, vel reliquorum humorum sanguini commixtorum indicatur sanguinis missio.

Dices: quod sanguis solum potest habere vitium in Quanto, ratione cuius petat euacuari per sanguinis missionem.

Contra stat; quod triplex vitium superuenire potest sanguini ratione cuius potest morbum causare, ut probauimus *section. 2. antecedenti*: in quantitate, dum fit plethora; in Quali, dum putrescit sanguis, & reliqui humores illi commixti; in motu, dum fluit, vel irrui in partem: ergo à quolibet indicatur eius euacuatio.

Probatur 3. Quod à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in Quanto indicatur sanguinis missio. Tum 1. quia Galenus id docet *lib. 4. methodi cap. 6.* dicens, quod sicut missio sanguinis fit propter ipsius plenitudinem, vel morbi magnitudinem; similiter fit purgatio propter abundantiam alterius succi: Tum *lib. 9. Methodi cap. 11.* & *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem*, dicit sectionem venæ competere duobus præcipuis scopis, euacuationi videlicet humorum in venis redundantium, vel auersioni humorum fluentium: Tum quia Contraria contrariis petunt curari; plenitudo autem sanguinis missioni, seu euacuationi contrariatur; ideo enim Hippocrates docet, quod morbi qui ex repletionem nascuntur, euacuatione debent curari: ergo morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in Quanto, indicat sanguinis missionem.

Probatur 4. Quod etiam si absit plenitudo, indicetur sanguinis missio à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in motu; ex Galeno *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem*, dicente: Menodotus Empiricus in sola plethora, appellata syndrome, sanguinis missionem obseruare consueuerat; Nos autem, ea non existente, etiam venam secamus, cum dolor vehemens hominem prehenderit, vel pars aliqua fracta fue-

Arit, vel os ex loco pulsum, vel alius quisquam artus confractus. En qualiter Galenus sine plenitudine, ut impediatur morbum magnum à motu sanguinis oriundum, sanguinem mittit. Tum constat ex Galeno *lib. de sanguinis missione cap. 9. §. Scopi mittendi sanguinem in se primo per plenitudinem non complentur, sed suspicionem eius, qui adhuc fit maior, quia sanguis in magno morbo euacuatur, quamuis nulla plenitudine nota sit.* Tum si quis cadat ab alto, sanguinem mittit Galenus, etiam si non adsit plenitudo, ratione motus sanguinis: ergo si timetur morbus ex sanguinis vitio, in motu, aut aliter, sanguis est mittendus.

B Probatur 5. Quod ex vi morbi magni pendens ex vitio sanguinis in Quali, sit sanguis mittendus sine plenitudine: Tum ex Galeno, qui *lib. Methodi*, celeberrimum docet esse in omnibus febribus sanguinem mittere: ex quo patet ratione vitij in Quali in adultis indicari sanguinis missionem. Tum quia ipse Galenus *lib. 9. methodi cap. 11.* ubi docet quod sanguis est mittendus dum sit inutilis: & postea tradens modos quibus fit inutilis; & debeat mitti per sanguinis missionem, hoc dupliciter dicit contingere: fit, inquit, inutilis, vel dum non seruat exactè qualitatem, vel si nimis crescit multitudine: ex quo patet quod sine plenitudine, si morbus magnus pendet à vitio sanguinis in Quali, indicat sanguinis missionem. Tum quia ipse Galenus *lib. 8. Methodi cap. 4.* in diaria ex obstructione facta ex vitiosis humoribus sanguinem mittit, ne ob intemperiem transeat in putridam, sumpta indicatione ex solo vitio sanguinis in Quali. Tum quia idem docuit Auicenna *lib. 1. fen. 4. cap. 20. §. unusquisque phlebotomatur, aut propter sanguinis multitudinem, aut propter malitiam, aut propter vitium*: ergo constanter defendendum est ex doctrina Galeni & Auicennæ, quod sine plenitudine à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in Quali, sanguinis missio indicatur.

§. III.

Qualis morbus magnus valeat indicare missionem sanguinis?

D Resolvendum, Quod morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; non solum indicat sanguinis missionem ratione sui, dum actu existit pendens à sanguine, scilicet dum est imminens in virtute causæ.

Probatur ex Auicenna *fen. 4. 1. cap. 20. §. & non est phlebotomandus nisi unus duorum, aut ille qui debet cadere in aegritudinem sanguinis, & cadit in eas, aut ille qui iam cadet.* Tum ex Gal. *lib. 6. Aphorismor. text. 46.* In quo Hippocrates venam secandam, aut purgationem faciendam docet; Galenus autem dicit, liquet quod de his qui adhuc sani, sed agri futuri sunt, nisi euacuentur, &c. tunc sermo habetur ab Hippocrate; hos enim oportet ut anticipemus euacuare vere adueniente, vel per venæ sectionem, si plenitudinis passionibus subiiciantur, &c. Tum quia dum cadit aliquis ab alto, vena secanda ob motum fluxionis in partem, antequam adueniat morbus; ex Galeno *lib. de sanguinis missione*: ergo non solum à morbo magno existente, sed ab imminente indicatur sanguinis missio.

§. V.

Soluantur fundamenta variè opinantium.

Ad primæ opinionis fundamenta Respondetur. Quod Hippocrates, & Oribasius ex eius doctrina

Strina solum conantur docere, quod morbus magnus sit indicans genericum sanguinis missionis, & quod ut exerceatur hoc remedium, requiruntur vires per mittentes, quarum florens ætas solet esse signum: & hoc idem confirmat ratio pro hac sententia adducta; non tamen negat, quod hoc indicans genericum debeat ulterius specificari per proprium constitutum, & distinctum sui, per quod differt à purgatione, cum qua genericè convenit sanguinis missio in esse remedij magni; & idè indicans genericum ad utraque est morbus magnus.

Ad Trincavellij & Albertini sententiam dicimus quod rationes Trincavellij probant, quod morbus magnus pendens ex plenitudine indicat sanguinis missionem; quod nos etiam admittimus: non tamen probat, quod morbus magnus pendens à vitio sanguinis in Quali, aut motu, non etiam indicet; quod non superaddimus.

Ad Albertini rationes dicimus: Quod in omni morbo magno pendente ex vitio sanguinis convenit sanguinis missio; in affectibus magnis adductis si non exercetur, est, vel quia deficient vires, vel quia morbus magnus non pendet ex vitio sanguinis, sed alterius humoris cacochymia indicantis purgationem. Pro 2. dicimus: Quod morbus magnus est indicans genericum: quod pendeat ex hoc, aut illo vitio sanguinis, est propria ratio differentialis: & ex utroque constituitur unum specificum indicans sanguinis missionis. Pro 3. dicimus, quod morbus magnus, prout pendet ex vitio sanguinis in Quanto, aut in Quali, aut motu, est qui curatur, & qui indicat missionem sanguinis, quæ est illius remedium, quatenus aufert causam à qua fouetur.

Ad Tertiæ opinionis fundamenta Respondetur: quod cum sanguinis missio sit remedium pro morbis magnis pendentibus ex vitio sanguinis, ex quocumque illius vitio oriatur, siue cuiuscunque humoris sanguini commixti.

Ad Quartæ Opinionis fundamenta dicimus: Quod indigna est Vallesio sua opinio: aliud enim est quod evacuatio, attemperatio, revulsio, aut derivatio sint effectus subsecuti ad sanguinis missionem, qui sunt illa posteriores; aliud quod inquiremus, quale sit indicans, quod debet esse prius illa.

Pro Quinta sententia nullum est fundamentum; sed loquitur pro placito opinantis, & satis manet refutata.

Pro Sexta opinione, Cavillatio manifesta manet, & dubitationis explicatio explicata est.

Pro Septima sententia, quæ indicans ignorat, & solum sua signa vocat id, quod alij indicantia esse volunt, incognitum est fundamentum, & nulla ex parte necessarium pro ipso satisfacere.

RESOLUTIO II.

Vtrum vitium sanguinis soli accidat cruori?

§. I.

Dubitandi rationes proponuntur.

Proponitur dubitandi ratio pro utraque parte. Cruor est sanguis quartus humor; omnes humores sanguini commixti etiam dicuntur sanguis: an utrique sanguini, aut soli cruori tribuatur vitium in quantitate, qualitate, aut motu, ratione cuius morbus magnus pendens ab illo indicet sanguinis mis-

A sionem? cadit sub dubio. Soli sanguini, prout dicit massam sanguinariam, hoc posse accidere potest probari;

Primò, ex fundamento Vanhelmont, qui cruorem semper esse utilem, incorruptibilem, & incapacem pati aliquod vitium, ratione cuius morbus ab illo causetur; ergo de solo sanguine, prout dicit massam sanguinariam, debet intelligi quod valeat indicare sanguinis missionem.

B Secundò: Omne vitium sanguinis, quod indicat sanguinis missionem, debet oriri à sanguine quarto humore: quia vitium massæ sanguinariæ est vitium superveniens propter quantitatem, qualitatem, aut motum alicuius humoris distincti à sanguine, illique commixti: sed vitium alterius humoris à sanguine est cacochymia indicans purgationem: ergo vitium sanguinis, à quo indicatur sanguinis missio soli accidit cruori.

§. II.

Traditur tenenda doctrina.

Resolvendum: quod morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, indicat sanguinis missionem, siue huiusmodi vitium accidat cruori, siue sanguini prout dicit massam sanguinariam.

C Probat Conclusio. Tum quia uterque horum dicitur à Galeno sanguis. Tum quia uterque sanguis, si morbum causet ob aliquod vitium ex dictis, petit euacuari; non per purgationem, cum non accidat illi cacochymia; ergo per sanguinis missionem. Tum quia utrumque vitium est sanguinis vitium; quia etiam si hoc accidat aliis humoribus sanguini commixtis; cum illi sint pro tunc pars sanguinis, eorum vitium sanguinis vitium vocatur. Tum quia cum solum illud vitium adscribatur reliquis humoribus, quod provenit illis à sanguinis commixtione separatis, dum nondum sunt separati, illorum vitium sanguinis vitium debet appellari; restat ergo, quod utriusque sanguinis sit vitium illud, quod valet indicare sanguinis missionem.

D

§. II.

Aliqua prænotantur ante solutionem argumentorum.

Primò; Quod ut diximus sectione antecedenti, sanguis acquirit vitium in Quanto, efficit plethoram ratione illius: acquirit vitium in motu, dum irruit in partes, in quas naturaliter non debet ferri, vel saltem diverso modo fertur in illas: acquirit vitium in Quali, & hoc accidit cruori, aut quia alteratione, aut vitio accenditur, & febrem Synochum causat, siue putridam, siue non putridam; vel vitium patitur ab alio humore illum alterante, ut dum à pituita, bile, aut melancholia putrescentibus alteratur: sanguis autem prout dicit massam sanguinariam, dicit quandam humorum commixtionem, ex omnibus humoribus compositam, ut diximus latius *disput. de purgandi ratione*, contemperatam à sanguine quarto humore, omnibus reliquis manentibus cum suis formis, ita ut cruor reliquos humores secundum quascunque minimas contingit partes, contemperet, & coerceat; & dum sic contemperati humores, sanguinique commixti permanent, omnes sunt huius sanguinariæ massæ partes, cuius suo modo se habet sanguis, tanquam forma & idè cuiuslibet humoris sic temperati intemperies, putredòve superveniens tori

toti massæ sanguinariæ, seu sanguini quarto humori, dicitur vitium sanguinis in Quali, quia vitium est humoris, qui est pars illius sanguinariæ massæ, & vitia partium coadintegrantia aliquod vitium, dicuntur vitia eiusdem totius. Dum verò aliquis humor ex his excedit, redundatque per suas qualitates, aut ob substantiæ modum, aut ratione quantitatis impediens quominus possit commisceri cum sanguine, ab ipso contemperari, & coerceri; tunc talis humor, licet intra venas maneat cum sanguine, manet tamen supernatans, & à sanguinis commixtione separatus, & non est iam pars illius; & idè vitium illius iam non dicitur sanguinis vitium, sed est vitium alterius humoris à sanguine, quod dicitur Cacochymia; & idè ille humor, qui sanguini commixtus ratione excedentis qualitatis, dicebatur vitium sanguinis efficere, etsi morbus magnus pendebat ab illo vitio, indicabat sanguinis missionem; dum separatur, illius vitium est cacochymia, & illius humoris solius, non autem sanguinis vitium; & idè indicat purgationem.

Secundò notandum est, quòd reliqui humores sanguini commixti siue in prima productione generentur prænaturales, siue ratione alterationis fiant tales, vel putrescant, non statim separantur à sanguinis commixtione, sed diu possunt sanguini commixti permanere alterati, & in via corruptionis, donec aut nimia quantitate impediunt, quominus commisceri, complecti, & coerceri possint à sanguine, ut contingit in Leucophlegmatia; aut nimis irritantibus acerbisque qualitatibus in sui separationem irritent, ut contingit dum turgens fit humor, qui facile supernat, faciliterque irritat ad sui expulsionem: contingit etiam huiusmodi humores, dum solum possunt in morbis concoqui in nocituo separari ut inutiles pro nutritione, & idè cacochymos fieri, & tunc desinere esse pars massæ sanguinariæ; & idè illi, qui prius sanguini commixti ob vitium in Quali indicabant sanguinis missionem, iam separati indicant purgationem, de qua loquitur Hippocrates 2. Aphorismorum, 20. dum inquit, *concocta medicari, ac moueri non cruda.*

§. IV.

Solutio adhibetur fundamentis utrisque.

AD primum fundamentum dubitationis Respondetur, quòd iam alibi probauimus Cruorem posse pati vitium in Quanto, ratione cuius facit plenitudinem: in Quali, dum putrescit, & facit synochum: in Motu in quantum peccans irritat ad sui expulsionem, & fertur in partes.

Ad 2. Respondetur ex dictis: quòd licet vitium massæ sanguinariæ sit vitium alterius humoris à Cruore, non tamen est vitium alterius à massa sanguinariæ, dum est pars illius; sed quia est vitium partis, seu humoris sanguinariæ massam completis, idè eius vitium ipsius massæ sanguinariæ vitium dicitur: dum autem separatur eius vitium, non sanguinis vitium, sed vterius, dicitur Cacochymia.

RESOLVTIO III.

Vtrum à magnitudine aliqua indicatio sumatur pro sanguine mittendo.

§. I.

Dubitandi ratio proponitur.

Magnitudinem morbi differentiam esse accidentalem morbo superuenientem, ratione cuius mi-

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A natur periculum, diximus; sed an hoc accidens morbo superueniens valeat indicare sanguinis missionem, nondum constat: Aliqui enim à sola magnitudine hoc remedium indicari iudicabant, quibus fauet.

Primò: quia Hippocrates 4. *de ratione victus, text. 19.* huic videtur adhærere sententiæ; ex morbi enim magnitudine indicari sanguinis missionem fatetur: & eius doctrinæ adhæret Galenus: ergo potest sanguinis missio indicari ratione magnitudinis.

Probatur 2. Sanguinis missio, ut fatetur Galenus est remedium magnum: ergo sanguinis missio non potest non indicari ratione magnitudinis à morbo magno.

B Probatur 3. Pro paruis morbis, quos natura est apta curare, non decet sanguinem mittere: ergo magnitudo per se indicat sanguinis missionem.

§. II.

Modus traditur quo indicet magnitudo.

Resoluendum. Quòd ex morbi magnitudine non indicatur per se sanguinis missio specificè, sed solum indicatur remedium magnum genericè. Quòd indicetur remedium magnum genericè probauimus *Resolut. I. huius Sectionis*: Quòd verò per se non indicet sanguinis missionem.

C Probatur: A morbo magno pendente ex cacochymia humorum indicatur purgatio, ut *disput. de purgand. ratione*, tradidimus: ergo non indicatur per se sola sanguinis missio.

Probatur 2. Morbus ratione magnitudinis solum indicat magnum remedium: sed remedium magnum est genus ad sanguinis missionem, & purgationem, & ad alia, si quæ dicantur remedia magna, qualis est inunctio Mercurij, membri amputatio, & alia: ergo à morbi magnitudine non indicatur per se, & specificè sanguinis missio.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

D**A**D 1. Respondetur: quòd Galenus & Hippocrates solum intendunt, quòd magnitudo sit genericum indicans sanguinis missionis; non autem quòd possit esse illius specificum indicans.

Ad 2. Respondetur: quòd sanguinis missio est remedium magnum; & ut magnum est, indicatur à morbo magno: at verò ut remedium magnum, tale indicatur specificè per aliud distinctum ab ipsa magnitudine.

Ad 3. Respondetur: quòd cum magnitudo morbi sit genericum indicans sanguinis missionis, nunquam à morbo paruo potest indicari sanguinis missio; sed tamen ex hoc non inferitur, quòd à sola magnitudine specificè indicetur sanguinis missio.

E

RESOLVTIO IV.

Vtrum virium robur præstet aliquam indicationem.

§. I.

Proponitur dubitandi ratio & fundamenta.

Virtus, facultasve, est id quo eliciuntur in nobis actiones necessariae pro esse & operari virtutis

uentis, quæ à temperamento ita dependent, vt cum ipso valido validè operentur; ipso autem inualido, inualidæ reddantur facultates, debilesque pro suis rectè perficiendis operationibus. Temperamentum verò aliud est substantificum consistens, dum naturale est, in debita commixtione partium materialium elementorum, & hoc sit essenziale viuenti; dum verò hoc læditur, essentialiter dicitur læsa facultas: Aliud verò est qualitatum, quod ex isto resultat, & simul completur ex calore influente; & ideo hoc læditur dupliciter: vno modo ex læsione Substantifici, à quo dependet; alio modo ex defectu spirituum vitalium, à quibus fouetur; & quando horum vitio vitatur, lædi etiam dicitur Temperamentum essentialiter, quia læditur substantia quæ per se ordinatur ad illius productionem: aliàs verò solet Temperamentum qualitatum lædi, non defectu horum: sed alteratione inducta à causa externa: sic læditur à causis nos alterantibus, calidis, frigidis, humidis, aut siccis; sed plerumque à calidis, vt contingit in omnibus febribus; sed huiusmodi læsio non dicitur essentialis, quia non fit defectu causæ, quæ per se ordinatur ad temperamenti qualitatum compositionem; sed accidentalis, quia fit à causa externa accidentaliter alterante, & variante qualitatum temperamentum; solent etiam facultates impediri ad suas actiones per accidens, ratione humorum grauantium illas; & hæc læsio etiam accidentalis est. Est ergo difficultas, an à facultatum robore, aut debilitate sumatur aliqua indicatio per se ad mittendum sanguinem?

Videtur quòd sic: Primò ex Hippocrate *lib. 4. de ratione victus*, vbi docet indicari sanguinis missionem à morbo magno, & robusta facultate; sed per se indicatur à morbo magno saltem genericè: ergo similiter per se indicatur à virtute robusta.

Secundò: Id, quo posito, potest exerceri sanguinis missio, & quo ablato non debet fieri, indicat per se sanguinis missionem; sed posito virium robore, exercetur sanguinis missio; ipso ablato, exerceri non debet: ergo virium robur indicat per se sanguinis missionem.

Tertiò: Ex eo quòd vitalis facultas sit robusta, sanguis statim mittendus, vt docet Galenus *lib. de sanguinis missione, cap. 11. & 12. §. didicisti autem, &c.* ergo quia à vitali facultate mittendi sanguinem sumitur indicatio.

Quartò: Dum facultates nostri corporis sunt nimis oppressæ onere sanguinis sua plenitudine grauantis illas, per se indicant subleuari ab illo onere: sed facta euacuatione per sanguinis missionem per se auferitur plenitudo: ergo per se indicat sanguinis missionem.

§. II.

A viribus per se sancitur non indicari sanguinis missionem.

Resoluendum 1. Quòd à viribus non sumitur indicatio per se ad mittendum sanguinem. Probatur 1. Ex Gal. *lib. de optima secta cap. 13.* vbi sancit à viribus per se tantum indicari sui custodiam.

Probatur 2. Vires seu facultates reponuntur inter ea, quæ nostrum corpus adintegant, & sunt nobis secundum naturam, vt latius patet *par. 1. Resolutionum medicarum*. Sed ea quæ nobis sunt secundum naturam, sui per se conseruationem indicant: ergo sumpta indicatione per se à viribus non indicatur ab eis sanguinis missio.

A Probatur 3. Si à viribus sumeretur per se indicatio mittendi sanguinem, ipsis existentibus, semper deberet mitti sanguis; & ipsis deficientibus, nunquam: sed viribus valentibus, non semper sanguinem mittimus, vt apparet in eis qui naturali fruuntur sanitate, nec in quavis debilitate omninò renuimus tentare sanguinis missionem: ergo sanguinis missio non indicatur per se à viribus.

§. III.

Prescribitur modus quo vires indicant sanguinis missionem.

B Resoluendum 2. Quòd vires indicando sui custodiam, sine conseruationem, possunt impedire, aut permittere sanguinis missionem: sic sancit Galenus *lib. 9. methodi cap. 10.* dicens: *Quippe aliqua eiusmodi prædita sunt facultate, vt si immoderate, aut in tempestine vtare, vitam adimant; siquidem in sanguinis missione non paruum meritò subsequetur incommodum, nisi opportuno tempore, aut debita mensura fiat: ergo cum virtus tantopere necessaria sit, eam autem ledant omnia euacuatoria remedia, si quis scilicet his parum moderatè vtatur, utique aduersæ inter se faciendorum indicationes in talibus corporibus sunt in quibus affectus, qui expugnantur, notabilem euacuationem desiderant; virtus autem hanc ferre non valet, &c.* Ex quibus apparet, quòd licet sanguinis missionem vires non indicent, ipsam tamen impedire, aut permittere valent.

Probatur 2. Ex eodem Galeno, qui consulit in morborum curatione, quòd oculus dexter ad vires, sinister ad morbum debet attendere: ergo dum exercetur sanguinis missio, cum qua vires debilitari possunt pro ipsa exequenda maximè attendenda est indicatio à viribus desumpta vt illa impediatur, aut exequatur.

Probatur 3. ex eodem Galeno *lib. 9. methodi cap. 13. §. Quod si quem curare studes, vires autem extrema imbecillitate laborant, toto illo tempore, quo vires rescimus, nihil aduersus morbum est faciendum: cum autem conieceris, vt nihil, aut parum ex euacuatione sunt ledenda, tunc est ad effectus curationem accedendum, &c.* ergo, ex Galeno, sumpta indicatione à viribus sanguinis missio impediri, aut permitti potest.

Probatur 4. Indicationes plures si superveniant simul, quæ præstantior est valet aliquas permittere, aut impedire, cum hæc præcipuè attendenda sit: sed in morborum curatione, in quibus sanguinis missio exerceri debet, semper coincidit indicatio à viribus desumpta, quæ reliquis est præstantior, cum indicet virtutum, seu vitæ custodiam: ergo hæc valet cohibere, aut permittere sanguinis missionem.

E Probatur 5. Ex Galeni doctrina, nullum remedium ita est tutum, vt aliqua ex parte non noceat, viresque prosterнат, præcipuè si illud sit magnum, qualis est sanguinis missio, à quo vt tali magnoperè debet timeri læsio: ergo vt possit exerceri ab ipsis viribus est attendendum, an permittant, an renuant illius executionem.

§. IV.

Soluntur primò posita fundamenta.

Ad 1. Respondetur; quòd dum Hippocrates & Galenus sancierunt à morbo magno indicari sanguinis

anguinis missionem, intendunt docere, quòd sanguinis missio indicatur à morbo magno genericè, vt diximus, à virium robore permissiue, quatenus ob virium vigorem permittitur euacuatio, non autem quia ab illis per se indicetur.

Ad 2. Respondetur, quòd id, quo posito exercetur & quo ablato non exercetur sanguinis missio, non est necessarium quòd sit indicans, sed sufficit quòd sit conditio sine qua non; sic similiter præsupposita approximatione fit actio, & ipsa deficiente non fit, ipsa tamen non est actio, nec principium agendi.

Ad 3. Respondetur, quòd Galenus non intendit docere, quòd à vitali facultate indicetur sanguinis missio, sed quòd permittitur, & signa proponit quibus illius robur agnosci potest; inquit enim: *Didicisti autem vehementi pulsui cum aequalitate, tanquam minimè fallaci virium robustarum signo fidem habere; ex abundante autem & magno. Itaque etsi animales vires ita debiles videantur, vt loco moueri non possit ager, naturalesque minimè appetant, & debiliter concoquant; si tamen vitales in essentia robustæ fuerint, magnos, atque vehementes & aequales pulsus edant, sanguinem extrahere non timebimus, quod quidem facere minimè audebimus si contrario modo existant, &c.* Ex quo apparet, tantum intendere tradere signa, quibus cognoscamus, an sufficiant vires pro ferenda sanguinis missione.

Ad 4. Respondetur: quòd nostræ facultates per se indicant sui custodiam, & conseruationem, sunt enim nobis secundum naturam, & id quod naturale est per se indicat sui conseruationem: at verò, si quid superadditur earum impediens conseruationem, cum illud præternaturale sit, ab illo per se indicatur sui ablatio; & idè dum est plenitudo grauans vires, à morbo magno prout imminet in plenitudine indicatur sanguinis missio per se.

RESOLVTIO V.

Vtrum ætas florens indicet per se sanguinis missionem?

§. I.

Proponuntur dubitandi rationes.

ÆTas non accipitur pro spatio centum annorum, nec pro totius vitæ humanæ duratione; sed prout est mensura durationis vitæ humanæ sub temperamento substantifico, ex præscripto naturæ ordine homini debito. Nec loquimur de diuersis eius diuisionibus, apud Iurisperitos, Astrologos, aut Philosophos vsitatis: sed de ea diuersitate ætatum, quam inuenerunt Medici, in Pueritiam, quæ ad decimum-quartum annum se extendit; Adolescentiam, quæ ad vigesimum primum peruenit; Iuuentutem, ad trigessimum quintum annum; Consistentiam, ad quinquagesimum; & Senectutem, per reliquum vitæ extensam; de quibus dubitamus an per se indicent sanguinis missionem.

Pars affirmatiua fulcitur 1. ex Hippocrate *lib. 4. de ratione victus*, docente, à morbo magno cum florente ætate indicari sanguinis missionem: ergo per se ab illa debet indicari sicut à morbo magno.

Secundò: Posita ætate adolescentiæ, consistentiæ, & iuuentutis, consulit Gal. *lib. de sanguinis missione c. 13.* sanguinem esse mittendum: posita pueritiæ ætate, aut senectutis, decreuit non mittendum sanguinem: ergo ab aliquibus ætatibus aliqua indicatio sumitur mittendi sanguinem.

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A Tertio: In ætate florente abundat sanguis: sed à sanguine redundante per se indicatur sanguinis missio: ergo ratione ætatis florentis per se indicatur sanguinis missio.

§. II.

Proponitur necessitas florentis ætatis.

Resoluendum 1. Quòd à nulla ætate per se indicatur sanguinis missio. Probatur: si ab aliqua ætate indicaretur per se sanguinis missio, semper per se in illa ætate deberet exerceri, nulla alia existente illius necessitate: sed nulla est ætas, in qua morbo magno deficiente sanguinis missio debeat exerceri: ergo nulla est ætas à qua per se indicetur.

§. III.

Qualiter ætas permittat sanguinis missionem, profertur.

Resoluendum 2. Quòd ætas conducit ad prohibendam, vel permittendam sanguinis missionem, quatenus in diuersis ætatibus aliter se habet homo, vt possit hoc remedium tolerare: aut non.

Probatur 1. Ex Hippocrate *lib. 4. de ratione victus*, vbi pro sanguine mittendo exigit ætatem florentem, quod non alia ratione nisi vt in illa possint vires facilius, ac securius illam tolerare: ergo ætas quatenus dicit tolerantiam, aut non, aliquo modo coadiuuat, aut impedit sanguinis missionem.

C Probatur 2. ex Galeno qui *lib. de sanguinis missione cap. 13.* docet in pueris, & senibus sanguinem non mitti, consulit autem in reliquis ætatibus mittendum esse: ergo quia ratione virium, quæ debentur vnicuique ætati potest sanguinis missio permitti, aut cohiberi.

Probatur 3. Sunt aliquæ ætates, in quibus vires possunt cum maxima securitate tolerare remedium sanguinis missionis, qualis est adolescentia, iuuentus, & consistentia: & aliæ in quibus vires sunt debiliores, minusque valent illud tolerare: ergo sanguinis missionis aliqua ab ætate sumitur indicatio.

§. IV.

D *Soluuntur primò rationes adductæ.*

AD 1. Respondetur: quòd Hippocrates non intendit per se indicari sanguinis missionem ab ætate florente, sed quòd ratione illius, quatenus vires debent esse robustæ, melius permittitur sanguinis missio quàm in reliquis ætatibus.

Ad 2. Respondetur, quòd Galenus inhærens doctrinæ Hippocratis idem intendit docere, quod docuit Hippocrates.

E Ad 3. Respondetur, quòd ex eo quòd in ætate florente abundet sanguis, non sequitur quòd sit mittendus; quia ex hoc non sequitur, quòd sit morbus magnus pendens ab illo, à quo indicetur; si autem datur, ab illo indicabitur sanguinis missio, & conducet florens ætas, vt vires potentiores in illa potentiùs valeant eam tolerare.

RESOLVTIO VI.

Vtrum pueritiæ ætas trahat indicet omnino sanguinis missionem?

§. I.

Varia opinantium referuntur opiniones.

Antiqua controuersia descendit iterum ad in-
Acudem disputationis. Vndique opinantium
Oo 2 agmina

agmina se oppugnantia descendunt in arenam; pueritiam omnino contraindicare, prohibereque sanguinis missionem, adscribi videtur Hippocrati 4. *de ratione victus textu* 19. ubi florentem ætatem exigit, ut sanguinis missio exerceatur. Galenus sæuiori decreto omnino sancit sanguinis missionem interdiciendam esse pueris *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem cap. 9. & cap. 13. lib. 9. Methodi cap. 5. lib. 13. methodi cap. 11. & 14. lib. 1. ad Glauconem cap. 14. in comment. ad lib. 4. de ratione victus comm. 19.* Antiquiores iurantes in verba Magistri maiori ex parte in eadem omnes persistebant sententia. Discesserunt Cornelius Celsus & Arabes, & experientiis, ac rationibus conuicti Moderniores coacti sunt ab antiquo recedere decreto; & ne omnino viderentur discedere à Magistri decretis, Fernelius *lib. 12. methodi cap. 10.* Horatius Augenius *lib. 1. de sanguinis missione cap. 7.* Vallertola *lib. 5. enarrat. 3.* & alij conantur Galenum explicare dicendo, interdixisse tantum in pueris sanguinis missionem in magna quantitate suo tempore vsitatam, non autem eam quæ cum moderamine fit. Licet hæc explicatio, quam prius refutauit Peramatus *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem*, displiceat Zacuto *lib. 1. de medicor. Princip. histor. q. 47.* ubi Galeni se tutorem exhibet, licet inani conatu contendens probare, quod Galenus docuit sanguinem in pueris esse mittendum, in cuius fauorem plura eiusdem coacervat testimonia, quæ testimonium præstant vim defuisse in illis pro suo conatu. Ex modernioribus autem Fonseca in *lib. de febribus, quas Iachinus omisit, cap. de variolis, & Syluaticus lib. Controuersiarum Medicarum, Controuersia 88.* totis viribus conantur suadere antiquam Galeni doctrinam.

Primò: Quia ipse locis iam adductis manifestissimis verbis illam prolatam reliquit, ut omnes fateri videmus, vno dempto Zacuto: ergo ex Galeno à pueritia omnino interdicitur sanguinis missio.

Secundò: ratione desumpta ex eodem Galeno *lib. 11. Methodi cap. 4.* sic: superuacaneum est sanguinem mittere in illis corporibus, in quibus natura euacuat, quod sanguinis missione posset euacuari: sed in pueris natura per resolutionem euacuat sanguinem, quem non possemus euacuare per sanguinis missionem, sunt enim humidæ substantiæ facile resolubiles, habent magnas porositates, & calorem intensum: ergo frustra adhiberetur sanguinis missio.

Tertiò: Sanguis non abundat in pueris, quia copia quæ in illis generatur, deseruit pro nutritione, quæ maxima petit esse ratione resolutionis maximæ repertæ in pueris: deseruit similiter pro augmento, augentur enim maximè in ea ætate, & idè non apparent in illis plenitudinis signa: nec hæmorrhagiæ sanguinis, nec naturales corruptiones: ergo non datur in illis scopus mittendi sanguinem.

Quartò: sanguinis missio potest suppleri scarificationibus in pueris: ergo non exercenda.

§. II.

Cornelij Celsi, & Modernorum præfatur opinio.

Resoluendum à pueritia non interdici venæ sectionem: sic sancit Cornelius Celsus *lib. 2. cap. 10.* Aëtius *terrab. 1. serm. 3. cap. 11.* Actuarius *lib. 3. methodi cap. 8.* Oribasius *7. Collectaneorum cap. 4.*

A Rafis *lib. 7. ad Almanzorem cap. 21.* quos sequuntur Arabum familiæ sectatores; & ex Modernioribus Augenius *lib. 1. de vena sect. cap. 7.* Lemos *lib. 4. methodi.* Zacutus *lib. 1. de medic. Princip. hist. q. 47.* Mercatus *lib. de morbis puerorum.* Sennertus *tom. 1. libr. 2. capit. 5.* Fernelius *lib. 2. methodi capit. 10.* Valleriola *lib. 5. enarrat. 3.* Sancta-Cruz *lib. 1. de impedimentis magnorum auxiliorum cap. 2.* Herrera in *Clypeo puerorum*, & maior Iuniorum pars.

Probatur 1. autoritate Celsi *lib. 2. cap. 10. §. inter est enim non quæ ætas, nec quid in corpore intus generatur, sed quæ sint vires; ergo si iuuenis imbecillis est, aut si mulier quæ grauida non est, parum valet, male sanguis emittitur, emoritur enim, (si quæ eis supererat) hoc modo erepta est. At firmus puer, & robustus senex, & grauida mulier valens tuto curantur.*

Tum idem roborat Auicenna *fen. 4. 1. c. 5. In ætate quæ minor annis est quatuordecim, & in ætate senum, quanto magis poteris a venæ sectione cauebis, nisi musculis bene præditi fuerint, & venis plenis, ac latis, tum colore rubeo hos solos ex adolescentibus minuire poteris: ergo sanguinis missio ratione pueritiæ non omnino interdicitur in pueritia.*

Probatur 2. Illud remedium, quod experientia comprobatum est pluribus prodesse, ipsosque à magnis liberasse morbis, exercendum est: sed pueris, parulisque infantibus plurimum prodesse docuit experientia missionem sanguinis: Tum nostris temporibus in quibuscumque continuo vsu huius remeij in pueris quotidie id experimur: Tū quia pluribus ab hinc annis idem expertum refert Auerroës *lib. 7. collig. cap. 7.* qui refert historiam Auimeron Auenzoar, qui filio suo trino sanguinem misit, ipsumque ab imminente morte liberauit, quam experientiæ autoritatem admittunt Moderniores, licet Augenius *lib. 1. de sanguinis missione*, & Amatus 1. *Centuria 10.* in Thezizir, hanc historiam non reperiri dicant: ipsam refert Auerroës; & Zacutus *lib. 1. q. 47.* eam in codice Arabico legisse affirmat. Tum eadem experientia conuictus Vallesius *lib. Methodi*, nullum iam esse sanæ mentis iudicat, qui ipsa non conuincatur. Tum quia experientia etiam conuictus Rafis 7. *ad Almanzorem cap. 21.* sancit pueros morbo graui oppressos, phlebotomandos: quem sequuntur familiæ Arabicæ Proceres; ergo sanguinis missionem non impedit pueritiæ ætas.

Probatur 3. Morbus magnus in pueris pendens ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu indicat remedium magnum proportionatum pro curatione morbi, & pro euacuatione causæ, à qua dependet: sed hoc non potest esse purgatio, cum absente cacoehymia, hæc non sit indicata: ergo debet esse sanguinis missio.

Dices: quod si vires sufficerent, deberet exerceri; sed non sufficiunt in pueris.

E Contrà stat experientia, quæ pueros docet, si validi sint, melius ferre sanguinis missionem, quam inuvalidi iuuenes.

Dices vltèrius, quod resolutione euacuatur superabundans sanguis in pueris, & idè est frustranea sanguinis missio.

Contrà stat 1. Quod resolutio non potest ita celeriter euacuare, & ex mora contingit humores putredine affectos in eam deduci putredinem, ut pueros è medio tollant. Tum quia ita potest esse magna quantitas humoris, ut non possit resolui toto morbi tempore: ergo sanguinis missione euacuari petit.

Probatur

Probatur 4. Si vires sint validæ, corporis habitus firmus, venæ amplæ, & plenæ sanguinis redundantia, morbus ex eius vicio ortus lethalis, inhumanum est morbum non curare, & ægrum certæ desperationi relinquere: sed id in pueris sæpè contingit: ergo sanguinis missio ratione ætatis non debet prohiberi.

Probatur 5. in pueris purgatio indicata à morbo magno pendente caco chymo humore debet exerceri, vt *disput. de purgandi ratione*, probauimus: ergo simili modo in eadem ætate sanguinis missio est exercenda, dum superuenit morbus magnus pendens ex vicio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, à quo indicatur sanguinis missio. Probatur Consequentia: quia sicut, non obstante quòd humor caco chymus posset resolutione euacuari, purgamus, quia non ita citò resoluitur, ac requiritur pro euentus securitate; simili ratione debemus sanguinis missione euacuare sanguinem, ex cuius vicio in pueris superuenit morbus magnus.

§. III.

Soluuntur ex Galeno desumpta fundamenta.

AD 1. Respondetur, vel quòd Galenus non intendit omninò interdicere sanguinis missionem in pueris, sed eius vsum attemperare, cum in illis vires non videantur ita constantes: vel quòd intendit docere, quòd illa ætas non æquè permittit, sicut reliquæ florentes ætates: vel quòd tempore Galeni non docuerat experientia pueros tutò posse ferre venæ sectionem, & cum potiùs dependeat ab experientia, quàm à ratione cognoscere, an vires tolerare possint remedium: consulit quod securius videtur in hoc casu, quod docuit Hippocrates, quòd scilicet melius est infra subsistere; & cum, vt inquit Cornelius, sanguis non debeat mitti nisi in puero valido, in hoc virium robore cognoscendo consulere videtur Galenus interdicendo Phlebotomiam, quòd subsistamus infra; vel si absolutè interdicere velit missionem sanguinis in pueris, non standum eius doctrinæ.

Ad 2. Respondetur, quòd si æquè tutò, citò, & securè resolutione fieret sanguinis euacuatio, esset superflua sanguinis missio: sed plerumque in toto morbi tempore non posset resolutione humor peccans euacuari, vel antequam resolveretur periret æger, vel deficiente sanguinis missione in principio, non fieret ventilatio, & attemperatio, qua impeditur putredo, & hæc serpens in fine cohiberi non posset, adhuc si resolveretur humor.

Ad 3. Respondetur, quòd licet fiat sanguinis maxima resolutio in pueris, potest ob virtutem generatiuam eius robustam superabundare sanguis, efficere plenitudinem, & morbum; vel vitari alio modo in Quali, aut in Quanto, vt exigit sanguinis missio.

Ad 4. Respondetur, quòd vt inquit Lacuna, crudelissimum est, lanionumque crudele carnificium, Herodianaque internecio vsus scarificationum in pueris, præcipuè si pro plenitudine exerceretur.

RESOLVTIO VII.

Vtrum Senectus contraindicet sanguinis missionem?

§. I.

Aperitur ratio dubitandi ex Hippocrate, & Galeno.

Senectus est ætas, quæ à quinquagesimo anno porrigitur per reliquum vitæ decursum, in qua
D. Brauo Resol. Medic. Pars I V.

A frigida iam, ac sicca temperie gaudet homo: & ex *Gal. lib. 6. de sanitate tuenda cap. 9.* est triplex; alia viridis senectus, in qua homo, & propria, & Reipublicæ negotia valet obire: alia media, in qua propriis tantum rebus valet senex assistere: Decrepitudo est vltima, in qua nec pro suis attendendis rebus capax homo manet. De omni ætate senectutis inquirimus, an contraindicet sanguinis missionem? Et pars affirmatiua fulcitur Hippocratis & Galeni autoritate, qui *lib. 4. de ratione victus text. 19.* floridam ætatem requirunt pro sanguine mittendo, & *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem*, iterum idem confirmat Galenus *cap. 5.*

B Secundò: virium debilitas contraindicat sanguinis missionem; sed in senili ætate vires debiles sunt, cum ex earum defectu diminutæ reddantur actiones, & ex earum debilitate oritur, vt inquit Antiphanes Caristius, quòd.

Mala ad senectutem, officinam seu suam,

Humana tandem congregantur omnia.

Ergo defectu roboris virium in senectute contraindicata est sanguinis missio.

C Tertiò: In senectute, illa euacuatio est contraindicata ratione ætatis, per quam euacuatur illud cum quo homo potest diutius retardari, ne deferatur in naturalem interitum: sed sanguinis missio est huiusmodi: ergo est contraindicata ratione senectutis. Probatur minor: mors naturalis reparatur reponendo substantiam similem loco humidi radicalis, quod continua resolutione deperditur: sed per sanguinis missionem euacuatur cruor, qui materiam præstat, pro reponenda substantia simili ei, quæ deperditur in humido radicali, cum cruor sit humor calidus & humidus, quale & ipsum humidum radicale est: ergo sanguinis missio est euacuatio, per quam euacuatur illud, quod conducit, vt possit diutius retardari interitus naturalis.

§. II.

Suadet non contraindicari sanguinis missionem.

D **R**esoluendum: Quòd in viridi senectute, nec in ea senectutis parte quæ validas retinet vires, senectus non contraindicat sanguinis missionem; bene tamen in reliqua illius parte: sancit Celsus *lib. 2. cap. 10.* docens quòd *robustus senex potest phlebotomari: quam doctrinam docuit Rasis lib. 7. ad Almanzorem capit. 21.* intelligendam de partibus senectutis ante decrepitudinem. Sic sancit similiter Magister *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem cap. 13.* cui adhæret Auicenna *fen. 4. 1. cap. 20.* Aëtius *tetrabili 1. ferm. 3. cap. 11.* Paulus *lib. 6. cap. 40.* Oribasius *7. Collectaneorum 4.* Auerroës *7. Collig. cap. 13.* Augenius *lib. 1. de sanguinis missione c. 10.* Zacutus *tom. 1. lib. 1. dub. 2.* & est communis. Morbus magnus pendens ex vicio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, potest accidere senibus, sicut & in reliquis ætatibus, viribus consentientibus: sed in reliquis ætatibus sanguinem mittimus: ergo in ea parte senectutis, in qua vires sint robustæ, sanguis est mittendus.

E Probatur 2. Nulla ex parte potest senectus contraindicare sanguinis missionem, nisi quia in illa vires non possunt ob sui debilitatem sufficere pro ipsa ferenda: sed in Senectute viridi, & in sequente parte illius, est virium robur, vt ex citatis Authoribus compertum habetur, & in continuo vsu sanguinis missionis in senibus demonstrat experientia: ergo non est contraindicata sanguinis missio.

Dices : Quòd saltem vires debent esse debiliores, quàm in reliquis ætatibus. Respondetur, Quòd ex hoc solum sequitur, quòd cautiore debemus esse pro sanguine mittendo in his ætatibus, quàm in florentibus reliquis, non autem quòd in robusto senex toto contraindicetur sanguinis missio ratione senectutis.

§. III.

Soluntur argumenta primò adducta.

AD 1. Respondetur : quòd Hippocrates, & Galenus non intendunt, quòd à senectute contraindicatur sanguinis missio, contrarium enim sancit Galenus iam citatus; sed quòd in decrepitudine ex toto abstinendum à sanguinis missione, in reliqua ætatis duratione cum maxima præcautione exerceatur, quia vires iam labuntur, homoque naturaliter properat in interitum.

Ad 2. Respondetur: quòd cum Senectus sit ætas, per quam homo mutatur à floridis ætatibus, & pertransit vsque in interitum naturalem, est in illa duratio sub qua senex robustus est, & tunc vires sunt pro sanguine mittendo; & ulterius est tempus in quo iam vires ferre non possunt missionem sanguinis, & idèd tunc contraindicata est.

Ad 3. Respondetur: quòd si possit senex sine sanguinis missione pertransire vsque ad interitum naturalem, non deberet mitti sanguis, qui alimentum præstat pro reponendis partibus, & humido radicali deperditis aliqua ex parte: sed quia dum superuenit morbus magnus pendens ex vitio sanguinis, potest homo mori citius morte violenta; idèd minus inconueniens est, quòd non intendatur retardari mors naturalis, quàm quòd sinamus ægrum perire citius morte violenta; præterquam quòd sanguis, qui ob aliquod vitium phlebotomatur, non ita aptus est, vt præstet materiam pro humido radicali.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum humorum cacochymia valeat indicare sanguinis missionem?

§. I.

Fernelij, & Botalli proponitur opinio.

VItij cacochymia superuenientis humoribus ignorantia Dogmaticos Medicos distraxit in varios errores: quia nec sanguinis missionis, & purgationis indicantia distinguere sine eius cognitione possunt; nec vtriusque exercendi remedij occasionem percallere: idèdque & vtrumque remedium plerumque coguntur fateri ab eodem indicari indicante: sic Fernelius lib. 2. *Methodi cap. 4.* Botallus lib. de curandi ratione per sanguinis missionem, licet aliàs fateantur, quòd sanguinis missio indicatur ab humorum cacochymia, in ea tamen persistunt opinione, vt iudicent, quòd sanguinis missio potest etiam indicari ab eadem humorum cacochymia. Quibus fauet,

Primò: quia per sanguinis missionem, non solum sanguis & reliqui humores euacuatur, sed maiori ex parte humor cacochymus, qui simul cum illis est intra venas, & in maiori quantitate, quàm reliqui: ergo debet euacuari, vt quòd reliquum est valeat facilius concoqui, per sanguinis missionem.

A Secundò: Euacuatio debet determinari secundum locum, in quo euacuandus humor continetur ita vt si humor sit in ventre, fiat per solutium pharmacum, vel fiat per Clysteres: si sit in venis, per sanguinis missionem: si sit in tertia regione, euacuetur sudore, aut cucurbitulis, siue per lecarificationes: sed cacochymia solet in venis reperiri, à quibus sanguinis missione melius euacuatur; ergo pro cacochymia humorum debet sanguinis missio exerceri.

B Tertio: Per illud remedium debet cacochymus humor euacuari, per quod commodius euacuari potest: sed humor cacochymus, qui intra venas est, nec in maiori copia, nec commodius potest euacuari per aliam regionem, quàm per sanguinis missionem, quæ proximè euacuat, quidquid continetur in venis: ergo debet euacuari per sanguinis missionem. Probatur maior ex Hippocrate 1. *Aphorismor. 2. §. Vasorum inanitio, si talis fiat, qualis fieri debet, confert. &c.*

C Quartò: Galenus lib. 9. *meth. cap. 11.* vbi docet ob sanguinis vitium in Quali, siue cacochymia, sanguinem esse mittendum; inquit enim: *Quoniam vena sectio sanguinis euacuandi causa adhibetur, sanguis autem natura utilis, utique probè hanc administrare conuenit, sic vt quòd natura inutile sit, emittat: sit autem sanguis natura inutilis bifariam, vel cum propriam qualitatem ad unguem non seruat, nec amplius nutrire, sicut prius dum esset utilis, potest, &c.* Ergo ratione vitiosi ac cacochymi humoris sanguis mitti debet.

§. II.

Cacochymia sanguinis mittendi indicatio denegatur.

Resoluendum: Quod nunquam potest indicari sanguinis missio ab humore cacochymo, nec à morbo magno ab illo pendente: sic sancit Galenus, recepitque Classicorum Dogmaticorum communis assensus, licet in modo huius doctrinæ amplectendæ aperte demonstrent ipsos cacochymia naturam ignorasse.

D Probatur 1. Sanguinis missio, & purgatio, sunt duo remedia magna, & diuersa: ergo debent habere duo indicantia etiam diuersa, ratione quorum Medicus cognoscat potius vnum quàm alterum exercendum esse; aliàs non operaretur scientificè, & secundum artem in eorum electione; sed pro libito aut fortuito. Tum sic: sed morbus magnus pendens ex humoris cacochymia indicat purgationem: ergo nunquam potest indicare sanguinis missionem. Probatur minor subsumpta: Tum ex demonstratis à nobis lib. de purgandi ratione. Tum ex Gal. lib. 2. *Aphorism. comm. 8. & lib. 4. methodi cap. 6.* aliisque in locis, in quibus sancit ratione plenitudinis indicari sanguinis missionem; ratione cacochymia indicari purgationem.

E Secundò probatur: sanguinis missio, quæ non indicatur, exerceri non debet: sed ratione humoris cacochymi nunquam indicatur: ergo ratione illius nunquam debet exerceri. Probatur minor: quia vt probauimus in hac sectione, sanguinis missio solum indicatur à morbo magno, pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu.

Dices, quòd cacochymia continetur sub vitio sanguinis in Quali, Contra stat: Tum quòd *dispar. de purgandi ratione* demonstrauimus, quòd cacochymia non est vitium sanguinis, sed alterius humoris separati à sanguinis commixtione. Tum quòd *sectione*

seccione antecedente, similiter demonstramus, quòd potest dari vitium in Quali, non solum in sanguine, sed in quouis alio humore sanguini commixto, quin sit cacochymia: ergo per vitium in Quali, non solum intelligitur humorum cacochymia, sed aliud vitium sanguini, & humoribus illi commixtis superueniens.

Probat 3. Humor cacochymus petit statim selectiuo Pharmaco euacuari: ergo nunquam per sanguinis missionem. Probat antecedens: Tum ex Hippocrate 2. *Aphorism.* 22. & 4. *Aphorism.* ubi in cochyimia turgentium humorum statim in principio purgare docet: Tum quia eadem ratione in principio purgamus hydropicorum cacochymos humores: Tum quia in humoribus cacochymis, cum nulla possit perfici coctio, nec sint utiles nutritioni, cum iam sint separati à sanguinis commixtione, & cum statim à principio sint obiecta facultatis expellentis, & sine vlla sensibili noxa possint à pharmaco selectiuo attrahi, non est cur statim non purgentur: ergo humor cacochymus statim à principio, non expectata coctione, debet purgari.

§. III.

Botalli fundamenta diluuntur.

AD 1. Respondetur: quòd si humor est cacochymus, est separatus à sanguinis commixtione, & ineptus nutritioni, & est obiectum facultatis expellentis; & idè petit statim purgari: simul enim purgatione à medicamento trahente selectiuo attrahitur, & adminiculante natura, media expultrice, consequitur totius causæ morbificæ, à qua pendeat morbus euacuatio; quæ non posset consequi per sanguinis missionem, quæ partitis vicibus petit fieri, & in illa euacuatur simul pars humoris cacochymi, & pars reliquorum, qui sunt utiles pro nutritione; & cum ulterius cacochymus humor non sit sanguini commixtus, nec est sanguis, nec sanguinis pars, nec idè illi debetur sanguinis missio.

Ad 2. Respondetur, quòd humores qui sunt intra venas, possunt tam sanguinis missione, quam purgatione euacuari; commodius tamen euacuatur cacochymi purgatione, quia omnis simul euacuatur, natura coadiuuante, & sine commixtione utilis; & idè indicatur ad eius euacuationem purgatio, quia est remedium per quod commodius, tutius, & cum minore noxa euacuatur. Sicut licet similiter posset euacuari sanguis, vel hæmagogo pharmaco, vel per superpurgationem, tamen quia commodius euacuatur sanguinis missione, idè semper dicimus indicari sanguinis missionem ab eius vitio, & non purgationem.

Ad 3. Respondetur, quòd non stat commoditas euacuationis, in eo quòd fiat per partem, in qua stat humor; sed in eo quòd fiat cum minore noxa viuientis, cum maiori securitate vitæ, & periculi, & hoc contingit in humore cacochymo, si purgatione euacuatur, quia solus sine utilis commixtione, totus simul, coadiuuante natura, atque illius imitando rectum modum operandi in crisis, euacuatur.

Ad 4. Respondetur: quòd ut diximus, duplex vitium superuenit humoribus intra venas in Quali: aliud, prout sunt separati à sanguinis commixtione, & hoc vocatur Cacochymia: & ab illo docet Galenus indicari purgationem: Aliud vitium in Quali superuenit humoribus, prout sunt à sanguini commixti, & hoc est ipsius sanguinis vitium in Quali,

quatenus ipsi humores sanguini commixti simul cum illo sunt sanguis, qui dicitur massa sanguinaria; & huiusmodi vitium indicat sanguinis missionem, & de hoc vitio sanguinis intelligitur Galenus, quando docet in febribus putridis, & in vitio sanguinis sanguinem esse mittendum.

RESOLVTIO IX.

Vtrum materia turgens possit indicare sanguinis missionem?

§. I.

Gentilis proponitur opinio.

Bateria turgens cacochyma est, ut demonstramus in *disput. de purg. ratione*. Sed quia peculiarem habet modum cacochymia, ac reliqui humores cacochymi non turgentes; idè seorsim de illa dubitamus, an indicet sanguinis missionem? Gentilis *fen.* 1. 4. *tract.* 2. *dub.* 48. partem affirmatiuam tuetur. Tum 1. Quia Hippocrates in humoribus dolorem causantibus, qui mutantur de dorso in cubitum, consulit sanguinis missionem, qui humores, cum dolorem causent, & mutantur de loco in locum, turgentes sunt. Tum quia Galen. *lib.* 4. *Therapeut.* cap. 10. consulit venæ sectionem in carbunculis, qui ut apparet, pendent ex humore furioso. Dum potest probari: quia humores turgentes fiunt tales ratione nimia caliditatis, quæ per phlebotomiam potius quam per purgationem petit euacuari, cum hæc pharmacis caliditate alterantibus fiat, illa euacuet refrigerando: ergo ab humore turbente indicatur sanguinis missio.

§. II.

Communis Dogmaticorum amplectitur doctrina.

Resoluendum: Quòd ab humore turbente nunquam potest indicari sanguinis missio. Sic tenet communis Dogmaticorum assensus, qui seligenti pharmaco per purgationem intendunt hunc humorem statim euacuare, ut demonstramus in *disput. de purgandi ratione*.

Probat 1. ex Hippocrate & Galeno, Tum *lib.* 1. *Aphorismor.* 22. tum eodem *lib.* *sentent.* 24. Tum *lib.* 4. *aphorism.* 10. ubi materiam turgentem docent statim, eodem die purgandam esse.

Probat 2. morbus magnus pendens ex humorum cacochymia indicat purgationem, ut demonstramus *lib. de purgandi ratione*, & hoc est proprium indicans purgationis, per quod purgatio differt à sanguinis missione: sed similiter ibi latissime demonstramus humorem turgentem esse cacochymum: ergo ab humore turbente nunquam potest indicari sanguinis missio.

§. III.

Adducta fundamenta pro Gentili soluentur.

AD fundamenta Gentilis Respondetur: Tum 1. quòd Hippocrates non loquitur de decubitu humorum turgentium, quia sine turgentia possunt humores irritare, ut ab vna parte in aliam moveantur. Tum 2. quòd licet materia, ex qua fiunt carbunculi sit venenosa, non idè turgens, quia sanguis, vel humor illi commixtus, licet malignam habeat,

qualitatem, non idèò turgere dicitur. Tum 3. quòd sicut sanguinis missio per accidens euacuando calidos humores attemperat, similiter purgatio, & hæc magis, licèt fiat calidis pharmacis, quia radicitus potest euacuare omnem materiam turgentem simul, & eodem die, quod non potest fieri sanguinis missione; & idèò Hippocrates docet pharmacum exhiberi statim eodem die.

RESOLVTIO X.

Vtrum temperamentum indicet sanguinis missionem?

§. I.

Aperitur difficultatis ratio.

Proposuius proprium indicans sanguinis missionis, & de viribus & ætatibus, quas inter indicantia refert Hippocrates, indicandi retulimus modum, nec non de vitio sanguinis in Quali, quod aliqui ad cacochymiam reducunt; sed vltra hæc coincidentia, Auicenna lib. 1. fen. 4. cap. 3. & Gelenus lib. 2. ad Glanconem, Temperamentum, accidentia superuenientia, habitum corporis, anni tempus, regionem, consuetudinem, & ætatem similiter coadiuuare dicunt; de quibus agemus seorsim, incipientes à Temperamento, quod vt diximus part. 1. Resolut. Medicarum, est eorum, quæ ex elementis recepit mixtum, proportio: & aliud substantificum ex materiis elementorum coalescens, aliud qualitatum ex qualitatibus conflatum; & horum quoduis aliud calidum, aliud humidum, aliud frigidum, aliud siccum, vel ex his qualitatibus combinatis proueniens, calidum & siccum, calidum & humidum, frigidum & siccum, frigidum & humidum, de quibus præcipue inquirimus an per se indicent sanguinis missionem, id est, an aliquod horum magis aptum sit indicandum vt vires possint hoc remedium ferre, Fernelius lib. 2. Therapeutices cap. 2. Temperamentum calidum, & humidum præ reliquis posse contraindicare sanguinis missionem fatetur: cui fauet.

Primò Galenus lib. 9. methodi cap. 7. vbi docet corpora calida, & humida difficilius posse ferre sanguinis missionem: ergo ratione huius temperamenti contraindicatur magis quàm à reliquis.

Secundò: Hippocrates & Galenus lib. 4. acutorum textu decimonono, pueros non esse phlebotomandos indicant, quia ob calidam, ac humidam temperiem, quibus gaudent, faciliter resolvuntur, & vires debiliores factæ sanguinis missionem non valent tolerare: ergo ab hoc temperamento magis impeditur sanguinis missio quàm à reliquis.

Tertiò: Calidum, & humidum temperamentum est aptum, vt sine sanguinis missione euacuetur humor committens morbum, quia ratione humiditatis est substantia, in qua inhæret, apta resolui; ratione caliditatis est calor excedens principium resolutionis: ergo præ reliquis temperamenti minus indiget sanguinis missione.

§. II.

Temperiei vt sic indicandi modus proponitur.

Resoluendum 1. Quòd nullum temperamentum indicat per se sanguinis missionem, sed naturale permittit, præternaturale impedit illam.

A Probat. Ad temperamentum sequuntur vires robustæ, si illud sit naturale, & debitum; debiles, si illud sit præternaturale, & indebitum: sed à viribus impeditur: ergo de primo ad vltimum, licèt temperamentum per se non indicet sanguinis missionem, quia vt sic à solo proprio indicante potest indicari, potest tamen naturale illam permittere; & præternaturale illam impedire.

§. III.

Temperamenti substantifici profertur indicandi modus.

Resoluendum 2. Quòd temperamentum quoduis substantificum peruersum ferè semper impedit venæ sectionem.

B Probat. Tum quia peruersum temperamentum substantificum indiget repositione partium, quæ ex humoribus, qui euacuuntur, debet fieri: Tum quia ex peruersione oritur essentialis debilitas, à qua impeditur sanguinis missio: Tum quia experientia id apparet in praxi, in hectica enim, hydrope, & aliis substantifici temperamenti peruersionibus non mittimus sanguinem: ergo quia contraindicatur ob peruersum substantificum temperamentum.

§. IV.

Modus indicandi temperiei qualitatiue, calida & sicca proponitur.

Resoluendum 3. Quòd temperamentum naturale calidum, & siccum parum permittit sanguinis missionem.

C Probat. Tum quia ex Galeno lib. 1. de differentiis, cap. 12. & lib. 8. Methodi cap. 2. calida & sicca temperiei gaudentes sunt parati ad febres hecticas; illi autem qui hectica laborant, vel ad illam sunt parati, non debent phlebotomari, quia defectu sanguinis, qui sua humiditate resistit, in marasum properant, aut reliquas hecticæ species. Tum quia si habent siccis spiritus, tennes, igneos, ac faciliter resoluibiles, & idèò vires valde aptas debilitari. Tum quia calidi & sicci squalidi sunt, & idèò indigent maiori sanguinis copia pro sui nutritione, quam quæ communiter generatur ab illis: ergo magna ex parte contraindicat venæ sectionem temperamentum naturale calidum & siccum.

§. V.

Quid contraindicet temperies humida & frigida.

Resoluendum 4. Quòd temperamentum frigidum & humidum non plenam permittit sanguinis missionem.

E Probat. Tum quia in calido & frigido temperamento natius calor remissus debet esse: Tum quia vires, quæ maximè vitali calore indigent, non possunt esse robustæ: Tum quia idèò in senibus prohibent Hippocrates, & Galenus sanguinem mittere, quia præualet frigiditas; Tum quia spiritus ex aqua materia non fiunt, nec sine illis tolerare possunt vires euacuationes magnas: ergo frigidum & humidum temperamentum naturale magna ex parte prohibet sanguinis missionem.

§. VI.

Calidi, & humidi temperamenti modus iudicandi proponitur.

Resolvendum 5. Quòd temperamentum naturale calidum & humidum magis quàm reliqua permittere valet sanguinis missionem. Sic tenet Augenus lib. 3. de sanguinis missione cap. 16.

Probatur; Tum quia plerumque sanguinis missio indicatur à morbo magno ratione plethoræ, quæ est sanguinis redundantia; & hæc provenit ratione temperiei calidæ, & humidæ: Tum quia tum magis permittitur sanguinis missio, quando vires sunt magis robustæ; & hoc contingit in temperamento calido & humido, cum quo actiones fiunt perfectiores: Tum quia cum temperie calida & humida aptior præstatur materia pro spiritus generatione, cum quo maiori ex parte vires potentiores conservantur: Tum quia ex Gal. lib. 6. de sanit. cap. 3. constat hoc temperamentum aptius esse pro vitæ conservatione, quod idèd & pro viribus conservandis potentius est iudicandum: ergo & ad ferendam sanguinis missionem.

§. VII.

Soluuntur Fernelij fundamenta.

AD 1. Respondetur: quòd Galenus loquitur de temperie calida, sed cum excessu humiditatis; nos autem de temperie in qua excedit caliditas, non ita humiditas.

Ad 2. Respondetur: quòd Hippocrates & Galenus loquuntur de pueris tantum, nos autem de illis, qui comparatiuè ad reliquos calidi & humidi dicuntur per totum vitæ decursum; & idem sentimus de temperie puerorum, quæ à primo infantie ingressu, in quo calor fit vegetior, aptior redditur pro hoc ferendo remedio, ut probauimus, experientiaque demonstrat.

Ad 3. Respondetur: quod licet qui habent temperiem calidam, & humidam habeant dispositionem aptam pro resolutione, ratione tamen propriæ temperiei sanguinem generant in maiori copia, facilius nutriuntur, & maiori copia generant spiritus; & idèd nec solum nutrirì, sed magis augeri, & maiori frui duratione sunt apti.

RESOLVTIO XI.

Vtrum accidentia coindicent sanguinis missionem?

§. I.

Horatii Augeny proponitur opinio.

Morbum magnum ex vitio sanguinis pendentem magna concomitantur accidentia, quorum alia sunt propria, ac pathognomica; alia mox apparentia, siue assidentia; alia sunt critica; & ex his alia induunt solius symptomatis rationem, alia simul & causæ morbi. De omnibus his inquirimus an coindicare, an contraindicare possint sanguinis missionem.

Horatius Augenus, qui hanc tetigit difficultatem lib. 3. de sanguinis missione cap. 18. leniter pertransiit per illam: inquit enim quòd idem sentientium de reliquis symptomatibus, ac de alui proflu-

Anio, & ac de conuulsione; adducitque Galenum asserentem sanguinem non esse mittendum in profluvio alui; idèdque docet de conuulsione: ex quo infert, Ergo ratione symptomatum semper contraindicatur sanguinis missio.

§. II.

Accidentia pathognomica quid præsent.

Resolvendum 1. Quòd accidentia pathognomica nec coindicant, nec contraindicant, sed tantum attestantur morbi naturam, à quo potest sumi, aut non indicatio sanguinis mittendi.

B Probatur 1. Accidentia Pathognomica sunt propriæ passionis cuiuslibet morbi, per quæ illius dignoscitur natura: ergo ab illis non sumitur coindicatio, aut contraindicatio; sed ab ipso morbo, quem ut propriæ passionis concomitantur.

Probatur 2. Quod coindicat, aut contraindicat remedium, ideo ad id valet, quia illius curatio intenditur per se, aut impeditur per tale remedium: sed ad accidentia pathognomica per se primò nullum tendit remedium, cum ponantur, aut auferantur, ad positionem aut ablationem morbi: ergo ab illis nec coindicatur, nec contraindicatur sanguinis missionis remedium.

§. III.

C *Symptomatum superuenientium ponitur modus coindicandi.*

Resolvendum 2. Quòd symptomata superuenientia, siue mox apparentia, si non induunt causæ rationem, non possunt coindicare sanguinis missionem; bene tamen si causæ rationem induant, valent illam coindicare plura symptomata.

Probatur prima pars ea ratione, qua probati de symptomatibus Pathognomicis. Quia huiusmodi symptomata, prout symptomata sunt, sequuntur ad morbum sicut umbra ad corpus; & idèd adeorum curationem utimur remediis à morbo indicatis, ex cuius ablatione auferuntur.

D Secunda pars probatur. Plura sunt symptomata, quæ dum induunt rationem causæ, adaugent vitium sanguinis à quo dependet morbus magnus indicans sanguinis missionem: ergo tunc tale symptoma coindicabit simul sanguinis missionem. Probatur antecedens; Tum in dolore laterali, ratione cuius adaugetur vitium in motu, à quo oritur inflammatio, quæ est morbus magnus, à quo indicatur per se sanguinis missio: Tum idem contingit in dolore capitis, à quo coadiuuatur cerebri inflammatio causans delirium, ab eo enim coadiuuatur indicatio mittendi sanguinem desumpta ab inflammatione cerebri causata ex vitio sanguinis decumbentis in cerebrum: Tum apparet in inflammationibus quibuslibet dolorosis, in quibus ab hoc accidente coadiuuatur sanguinis missio.

§. IV.

Ab accidentibus qualiter fiat contraindicatio.

Resolvendum 3. Quòd symptomata, à quibus vires debilitantur, magna ex parte contraindicant sanguinis missionem.

Probatur: Pro sanguine mittendo, cum sit remedium magnum, magnæ ac robustæ requiruntur vires, ut manet probatum: ergo licet sanguinis missio sit indicata à morbo magno pendente ex vitio sanguinis,

guinis, si superueniat accidens vires debilitas, magna ex parte valet sanguinis missionem contraindicare.

§. V.

Quid dicendum de accidentibus criticis.

Resoluendum 4. Quod accidentia critica contraindicant sanguinis missionem.

Probatur: Accidentia Critica indicant crism venturam; sed dum superuenit crisis quaecumque, non debet impediri per sanguinis missionem: Tum quia ex Hippocrate, quod natura vergit, eò ducere oportet: Tum quia ex eodem, quæ indicantur, & indicata sunt integrè, nec mouere, nec nouare conuenit; & dum apparent signa critica, non constat an à natura indicabitur integrè: ergo si signa critica superueniunt, contraindicatur sanguinis missio.

§. VI.

Pro fundamento Augenij fit satis.

AD Fundamentum Augenij, miror oscitantiam; non enim cum Auicenna quærimus de peculiari accidente morbi, an indicet missionem sanguinis; de his enim infra agendum; sed in communi resoluendum de illis. Nec ex eo quod vnum, aut alterum contraindicet, idem dicendum de omnibus, vt patet ex dictis; nec alui profluuium omnino impedit sanguinis missionem, vt constabit ex dicendis.

RESOLVTIO XII.

Vtrum corporis habitus coindicet sanguinis missionem?

§. I.

Proponitur status difficultatis & fundamentum.

Habitus corporis dicitur illius constitutio secundum quam corpus, vel dicitur obesum, aut gracile, vel rarum, aut densum, vel medio modo se habens inter hæc: ob huiusmodi enim habitum contingit, vel vires esse robustiores, vel debiliores, ad permittendam sanguinis missionem: virium autem robur, ex Galeno lib. 11. *methodi cap. 1.* in spirituum multa copia, & in partium corporis substantia consistit. Inquirimus ergo, in quo corporis habitu maius sit robur pro hoc remedio; Videtur quod in gracili.

Primò: quia Galenus lib. *de morbis vulgaribus, section. 3. comment. 29.* refert sanguinem copiosè venæ sectione extraxisse à muliere admodum gracili, & gloriatur hoc vnico remedio illam à morte liberasse: ergo gracilis habitus corporis coindicat sanguinis missionem.

Secundò: docet ipse Galenus corpora gracilia maiorem habere sanguinis copiam, & docet experientia, quia obesi habent venas tenues, & ob obesitatem compressas, & non possunt multum sanguinem continere: sed vbi est maior copia sanguinis, magis coindicatur sanguinis missio: ergo à gracili habitu coindicatur.

§. II.

Qualiter graciles contraindicant phlebotomiam?

Resoluendum 1. quod Habitus corporis, raræ & gracilis contexturæ, cum venis exilibus, con-

traindicat sanguinis missionem magna ex parte.

Probatur: Ille corporis habitus contraindicat sanguinis missionem, cum quo vires debiles esse contingit: sed cum habitu raro & gracili vires debiles sunt: ergo contraindicatur sanguinis missio: Probatur minor: vires sunt robustæ, vt diximus ex Galeno lib. 11. *methodi cap. 1.* dum partes carnosæ sunt solidæ, & spiritus abundans: sed in corpore gracili, & raræ contexturæ, nec partes sunt solidæ, nec possunt spiritus abundare: ergo vires sunt debiles.

§. III.

Obesum corpus, qualiter contraindicet?

B Resoluendum 2. Quod obesum corpus multa pinguedine abundans, venas habens tenues, difficulter ferre potest sanguinis euacuationem.

Probatur 1. ex Galeno lib. 1. *ad Glauconem cap. 14.* §. *eodem modo*, & qui supra modum crassi sunt, vel graciles: Nam & iis tum venam secare cauendum est, tum reliquas euacuationes confertas cauere oportet, & c. vbi per crassos non intelligit carnosos, sed pinguedine repletos.

Probatur 2. In temperatura frigida sanguinis missio contraindicatur, quia vires debiles debent esse cum debili calore, qualis reperitur in obesis, in quibus adeps generari petit à frigiditate: ergo in his sanguinis missio non satis permittitur.

C Probatur 3. In huiusmodi corporibus sanguinis est parum, cum venas habeant tenues, & illius continendi incapaces; sed vbi est parum sanguinis, pauci sunt spiritus, qui debent ex illo generari, & sine quibus, ex Galeno, vires constare non possunt: ergo contraindicatur sanguinis missio.

§. IV.

Corpora à quibus coindicatur sanguinis missio, proponuntur.

Resoluendum 3. quod dum corporis habitus est carnosus, & venæ sunt latæ, coindicat venæ sectionem: sic sancit Galenus, & Auicenna.

D Probatur ex Galeno iam citato. Vbi corpus est carnosum, & magna copia spirituum, vires sunt robustæ; sed in carnosum cum venis latis non solum est corpus carnosum, sed ob copiam sanguinis contenti in venis generantur ex illo multi spiritus: ergo sunt robustæ vires. Tum sic: sed viribus valentibus coindicatur sanguinis missio: ergo dum corpus est carnosum, & sunt latæ venæ, coindicatur sanguinis missio.

§. V.

Soluantur argumenta.

E Pro argumentis Respondetur, quod corpora gracilia sunt in duplici differentia: alia, quæ habent venas tenues, in quibus cum sanguis multus esse non possit, nec sine illo multi valeant generari spiritus, vires sunt debiles, & contraindicatur sanguinis missio; vt diximus, magna ex parte: alia habent venas latas, in quibus copiosus sanguinis humor continetur, ex quo & multi spiritus fiunt, & ab his roborantur vires, & idè tolerare valent venæ sectionem; & sic gracilem mulierem phlebotomauit Galenus: & hos dixit Galenus plus de sanguine habere, quàm illi qui sunt obesi ratione pinguedinis, quia ij tenues ac oppressas habent venas parum sanguinis continentes, ipsæque pituitosum, quia calor debilis est.

RESOLVTIO XIII.

Vtrum anni tempora valeant coindicare sanguinis missionem?

§. I.

Proponitur status difficultatis.

Anni tempora sunt quatuor: Ver temperatum est calidum & humidum; Æstas, calida & sicca; Autumnus, frigidus & siccus; Hyems, humida & frigida: cuilibet horum tres menses adaptant Astrologi penes Solstitios, hyemalem, & æstiuum; & penes Æquinoctios, vernalem, & autumnalem distinctos. Medici potius hæc diuidunt tempora penes diuersas temperies, quæ in eis relucet, vt *part. 1. Resolutionum medicarum* latius prosecuti sumus *disput. de temperamentis*. & in hac consideratione inquirimus vtrum ratione temperiei vnicuique tempori anni debitæ possit desumi coindicatio, aut contraindicatio pro mittendo sanguine, ita vt ver ratione propriæ temperiei potius coindicet sanguinis missionem, quàm reliqua tempora; Et, videtur quòd non:

Primò, quia tempore æstatis, humores intemperati sunt præ nimia caliditate ob acrimoniam, & dispositionem, vt morbi magni causentur ex illis; sed tunc non possunt euacuari per purgationem, quia ex Hippocrate *sub Canem & ante Canem non conuenit purgare*, difficiles enim sunt purgationes: ergo coindicant sanguinis missionem magis quàm in reliquis temporibus.

Secundò: Præcautionis causa magis coindicatur sanguinis missio in eo tempore anni, in quo magis timentur morbi; sed in autumnno magis timentur morbi ex vitio sanguinis oriundi, cum humores ex præcedente æstate nimis sunt alterati, & ob caloris, & frigoris inæqualitatem facilius possint putrefieri ob pororum obturationem, & ob vsum porus ac cibi insalubris illius temporis: ergo magis coindicatur sanguinis missio in Autumno, quàm in Vere.

Tertiò: Dum vires magis robustæ sunt, magis est coindicata sanguinis missio; sed in hyeme vires sunt magis robustæ, quàm in reliquis temporibus: ergo magis coindicatur sanguinis missio ratione hyemis. Probat minor: vires sunt magis robustæ quando spirituum maior copia, & natui calidi redundat in corpore: sed in hyeme magis redundat, inquit enim Hippocrates 1. *Aphorismorum* §. Ventres hyeme calidiores esse, & idè plurimo indigere alimento: ergo vires sunt robustiores in hyeme.

Quartò: Ver est tempus calidum & humidum: sed ob calidam & humidam temperiem, inquit Hippocrates, & Galenus quòd contraindicatur sanguinis missio in pueris: ergo similiter debet contraindicari in Vere.

Quintò: Ratione temperiei in regionibus calidioribus maior est necessitas sanguinis mittendi, quàm in temperatis: ergo similiter magis coindicabitur sanguinis missio in temporibus calidioribus, quàm in vere quod est temperatum.

§. II.

Sancitur Hippocratis & communis opinio.

Resoluendum: Quòd Ver magis coindicare valet sanguinis missionem quàm reliqua anni tempora ratione temperiei sibi connaturalis.

A Probat; Tum ex Hippocrate *lib. 6. aphorism. 47.* dicente: *Quibus vena sectio vel purgatio conuenit, hos Vere purgare, vel venam scindere oportet*: Tum quia Galenus in *comment. eandem* sancit sententiam: Tum quia idem docet *lib. 1. de arte curatiua ad Glauconem*. §. *Ipsa praterea ambientis aeris temperatura loco accidentis cuiusdam habenda: quando exquisitè calida ac sicca fuerit, atque idè omnes, quibus Medici nihil cogitantes de statu temporis, sanguinem abstulerunt, interierunt: si & valde frigidum fuerit, tunc & sanguinem mittere cauendum est, & formidandum, &c.* ergo ver, quod temperatum est, præ reliquis temporibus coindicare debet sanguinis missionem.

B Probat 2. ratione temperiei debitæ vnicuique tempori anni: Tunc magis coindicatur sanguinis missio, quando vires sunt magis robustæ; sed ratione temperiei veris, quod præ reliquis temporibus est temperatius, facultates optimè valent; abundat sanguis, humores sunt magis fluxiles, & apti moueri, tempus pro influxu astrorum est magis clemens: ergo coindicat missionem sanguinis magis quàm reliqua anni tempora.

C Probat 3. Ratione propriæ temperiei veris, quæ est calida & humida, debet sanguis in maiori copia generari, quia simul gaudet temperie: sed sanguis præstat materiam aptiorem pro partium corporis repositione, & soliditate, & pro maiori copia spirituum generanda, ex quibus, vt diximus, Galenus vires robustas oriri dixit: ergo in Vere ratione propriæ temperiei coindicatur sanguinis missio. Pater consequentia, quia sunt robustæ vires, quæ, vt sic, sunt proprium permittens sanguinis missionis.

§. III.

Soluuntur rationes in oppositum propositæ.

Ad 1. Respondetur: quòd in hac resolutione non inquirimus in quo tempore anni magis contingat indicari sanguinis missionem; sed supposito quòd sit indicata, an magis coindicetur ratione propriæ temperiei Veris, an reliquorum temporum; vnde licet vitium maius possit reperiri pro indicanda sanguinis missione in Æstate, quàm in Vere; si tamen sit indicata in Vere, ratione propriæ illius temperiei, tunc magis coindicatur ab illius temperie ob rationes dictas.

D Ad 2. simili modo Respondetur, quòd argumentum probat, quòd sanguinis missio ratione vitij humorum magis potest indicari in Autumno; sed semel indicata, ratione temperiei debitæ veri, magis coindicatur in illo.

E Ad 3. Respondetur: quòd licet in hyeme ventres debeant esse calidiores ratione innatæ caliditatis, & caloris influentis, quia non ita resoluuntur sicut in reliquis temporibus; sed tamen quia à causis externis nimia frigiditate potest extinguí caliditas, & idè generatur maior copia pituitæ, sunt crassi ac frigidi humores, & sic impeditur sanguinis missio: vnde Auicenna *fen. 4. 1. cap. 3.* docebat, *Quòd tempus anni supra modum calidum aut frigidum, impedit purgationem, & capit. 5.* similiter dixit: *In tempore etiam quo Canis maior exoritur, nec non in eo quo nives in montibus confident, in vehemènti scilicet calore, & frigore, non est purgationibus utendum.* Quod idem simili ratione dicendum de sanguinis missione, quæ etiam est remedium magnum indigens permittente.

Ad 4. Respondetur: quòd ex eo quòd puer sit calidus

lidus, & humidus, maius inconueniens posset esse, quia ipse est, à quo sanguis mittitur, & in quo possent vires resolui; quàm in eo quòd sanguinis missio fiat in vere, cuius temperie vires vigorantur in homine.

Ad 5. Respondetur: quòd argumentum probat, quòd in regionibus calidioribus maius erit vitium in humoribus, quàm in temperatis, vt indicetur sanguinis missio; ipsa tamen magis securè exercetur in regione temperata: quia in ordine ad coindicandam sanguinis missionem ratione propriæ temperiei, idem dicendum de regionibus, ac dicimus de temporibus anni.

RESOLVTIO XIV.

Vtrum consuetudo coindicet sanguinis missionem?

§. I.

Vallesij proponitur opinio & fundamentum.

Consuetudo altera est natura, seu natura adscititia, de qua plura *part. 1. Resolutionum Medicarum disp. de temperamentis*, egimus: de qua non satis constat an valeat coindicare sanguinis missionem. Vallesius *lib. 8. Controuersiarum cap. 9.* negatiuè adhæret parti, quia sanguinis missio est remedium medicum; sed quodlibet remedium medicum indicatur ab aliquo, quod sit præter naturam in corpore: ergo sanguinis missio non potest coindicari à consuetudine.

Secundò: qui assuescunt se sanguinis missioni, ob nimiam attemperationem, spirituum consumptionem, & virium acquisitam debilitatem, frigidiore generant humores: sed qui frigidis abundant humoribus, difficilius possunt ferre sanguinis missionem: ergo assueti sanguinis missioni minus aptè ipsam possunt ferre. Probatur minor, tum ex Auicenna *fen. 4. 1. c. 20. §. Caue ne agrum ad unum duorum deducas, vel ad cholicorum ebullitionem, vel frigidorum cruditatem*: tum idem patet ex Galeno *lib. de sanguinis missione cap. 11.* ergo qui frigidis abundant humoribus difficilius ferunt sanguinis missionem.

Tertiò: dum multoties sanguinem mittimus, paucus sanguis bonus relinquitur in corpore, ratione nimis assuetæ euacuationis, & crudi generantur humores ob sanguinis defectum: ergo contraindicatur sanguinis missio ratione consuetudinis. Patet consequentia ex Auicenna *fen. 4. 1. cap. 3. §. Cum sanguis paucus est, & bonus, humores autem crassi & multi, à phlebotomia tibi cauere debes: nam phlebotomia bonum rapit, malum relinquit.* Ergo contraindicatur sanguinis missio ratione consuetudinis.

§. II.

Communis Galeni præfertur opinio.

Resoluendum: Quòd consuetudo in sanguinis missione coindicat magna ex parte sanguinis missionem. Probatur 1. ex Galeno *lib. 1. de arte curatiua ad Glauconem, cap. 14. §. Et consuetudo quoque non parui momenti est, tum ad omnia alia; tum præcipuè ad euacuationis indicationem: Quidam enim nunquam antea fuere euacuati, neque vnquam euacuatio-*

nem integram pertulerunt, & multis cibis vsti sunt: Nonnulli è contrà, nec multis cibis vsti sunt, & euacuationibus sunt assueti: Hos igitur intrepidè euacuare oportet, quando & reliqua consentiunt; ceteros verò insuetos, neque si omnia alia adfuerint, &c. ergo consuetudo coindicat sanguinis missionem.

Probatur 2. ex eodem Galeno *lib. 13. Methodi, cap. 6.* vbi inter scopos quibus metiri possunt euacuationes, ponit consuetudinem. Tum *lib. 13. Methodi cap. 11.* vbi inter indicationes ad euacuationem ponit consuetudinem. Tum ex Auicenna *fen. 4. 1. cap. 3.* vbi docet dissuetudinem euacuandi prohibere euacuationem: ergo sanguinis missionis consuetudo valet coindicare ad sanguinis missionem.

Probatur 3. à paritate: assueti plurimis cibis ferunt facilius magnam cibi quantitatem; assueti purgationi, illam facilius tolerant; assueti laboribus, melius se habent ad ipsos tolerandos, & sic in aliis quibuscunque assuescamus: ergo simili ratione assueti sanguinis missioni, ipsam facilius tolerare valent, & consequenter ratione consuetudinis coindicatur sanguinis missio in illis.

§. III.

Vallesij, & nostra obiectiones soluantur.

Ad 1. Respondetur: quòd sanguinis missio à morbo magno pendente ex vitio sanguinis indicatur tantum, sed coindicari, aut permitti magis dicitur ratione consuetudinis; quia vt inquit Hippocrates *lib. 2. Aphorismorum, 5. Quæ ex longo tempore assueta sunt, & si deteriora sint, insuetis minus molestare solent.*

Ad 2. Respondetur: Quòd aliud est, quòd ratione consuetudinis minus molestè ferant euacuationem hanc illi, qui ei sunt assueti, quod nos asserimus; aliud quòd ex nimia consuetudine, & vstu sanguinis missionis vires debilitentur, aut generentur humores, ratione quorum contraindicetur sanguinis missio; tunc enim licet à consuetudine coindicetur, contraindicabitur ex aliis.

Ad 3. Respondetur simili modo, quòd absolutè ratione consuetudinis, qui assueti sunt sanguinis missioni, minus molestè illam tolerabunt, si aliunde permittatur fieri: potest tamen ex nimio illius vstu superuenire aliquod, quod illam contraindicet, & ex toto impediat fieri.

SECTIO VI.

De contraindicantibus & impredientibus sanguinis missionem.

IN Sectione antecedenti disputauimus, de specifico indicante sanguinis missionis; & vltèrius prosecuti sumus tractationem eorum à quibus coindicari, aut permitti magis videtur huius remedij executio: prosequar in hac explicationem plurium, à quibus valet sanguinis missio indicata impediri, aut ratione quorum saltem eius vsus debet reformidari.

RESOLUTIO I.

Vtrum cruditas in prima regione valeat impedire sanguinis missionem?

§. I.

Partis negativæ proponuntur fundamenta.

Cruditas coctioni opponitur, & in prima regione accidere potest alimento dupliciter, vno modo, quia à calore debili, vel copiam cibi non valente exuperare, crudum illum reliquit, prout assumitur; vel diminutè concoquit loco chyli generando ex illo acidam substantiam. Sæpius verò loco chyli fit ex alimento ab excedenti calore cruditas nidorosa, per quam cibus adustus ultra terminum coctionis calefactus progreditur, & dum aliqua harum cruditatum superabundant in prima regione, inquirimus an impediat sanguinis missionem indicatam exerceri? Videtur quòd non.

Primò, quia Avicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 35.* admittit sanguinis missionem, dum adest cruditas: inquit enim, & iter quidem ad phlebotomiam est, ut non fiat, ea donec declinet, (loquitur de febre ex cruditate) tunc enim fiat &c. ergo Avicenna præsentem ventriculi cruditate admittit sanguinis missionem.

Secundò: Qui ob cruditatem ventriculi patiuntur nauseam, & vomitum, facta sanguinis missione alleviantur: ergo sanguinis missio debet in illis exerceri. Probatur antecedens ex Avicenna *fen. 13. lib. 3. Tract. 5. c. 12. §. Et multoties quidem alleviantur nausea, & vomitus per phlebotomiam.*

Tertiò: confirmatur à Carreiro idem intentum, authoritate, & exemplo adducto à Matthæo de Gradi in *4. lib. ad Almanzorem*, ubi se expertum affirmat mulierem patientem nauseam, nullo alio remedio potuisse liberari, quàm sanguinis missione: ergo redundante nauseatiua satietate ventriculi debet exerceri sanguinis missio.

Quartò: etiam si præcedat ciborum cruditas, tamen dum ipsa descendat, aut coctione minuatur, sanguinis missio exercetur: ergo ratione cruditatis in prima regione retardari valeat sanguinis missio, non tamen impeditur.

§. II.

Galenus amplector cõmunissimam sententiam.

Resolvendum: Quòd cruditas primæ regionis dum superabundet, impedit omninò sanguinis missionem indicatam exerceri: sic statuo adversus Zacutum, qui *lib. 4. Praxis histor. cap. 25.* dicit cruditatem ventriculi retardare, non autem impedire ex toto sanguinis missionem: sed omninò impedire toto tẽpore quo redundat cruditas, tenet Vallesius, *lib. methodi*, Carreir. in *fen. 1. 4. tract. 1.* & tenet omnes Dogmatici.

Probatur 1. Tum ex Gal. *lib. 9. methodi c. 5. §. Attendenda verò cum venæ scandæ indicationes sunt, tum quæ eam præcedunt, tum verò quæ omninò excipient: nam si præcedat ciborum cruditas, tanto tempore differre venæ sectionem inbebis quantum sufficere videbitur, tum ad eorum coctionem, tum ut excrementa descendant, &c.* Tum ex Avicen. *fen. 4. lib. 1. c. 20. §. Cane præterea tibi ne nauseatiuam satietatem habentem phlebotomes, sed prolonga usquequo eius nauseatiua satietas digeratur, &c.* Ergo manente satietate semper prohibetur sanguinis missio.

Dices pro Zacuto: Quòd ex his authoritatibus satis inferitur non impediri ex toto sanguinis missionem, sed retardari, donec cõcoquatur, aut descendat cruditas.

Sed contra: Toto tempore quo cruditas non coquitur, aut non descendit, sed remanet in ventriculo, aut primæ regionis partibus iecori vicinis, prohibent

A Galenus & Avicenna sanguinem mittere, donec ipsa cruditas auferatur: ergo ipsa existente non solum retardatur, sed omninò prohibetur, cum nunquam debeat exerceri donec cruditas sit ablata.

Probatur 2. Toto tempore quo redundat cruditas in ventriculo, vel in partibus primæ regionis proximis iecori, si mittatur sanguis, loco illius feruntur humores crudi primæ regionis ad secundam: sed ex illis bonos humores necesse est conspurcari, cum sint substantia impura & præternaturalis, & obstructions augeri, aut causari, cum sint crassi & incoctiles, & febrem causari, cum sint inepti ut possint à natura in venis ad priorem statum reduci: ergo sic cruditas in prima regione toto tempore quo permanet prohibet sanguinis missionem. Probatur maior; Tum ex Galeno *lib. 4. sanitatis tuendæ cap. 5. §. At si in eodem homine reliqua eadem sint, &c. in laxo corpore sanguis cum bonus exiguus sit, crudi humores plurimi, huic nec sanguis mittendus, quippe incisa vena bonum sanguinem emittit; malum, qui in primis maxime venis circa iecur (& quod mesenterium vocant) colligitur; in totum attrahit corpus, &c.* Tum ex Avicenna *fen. 4. lib. 2. cap. 20. §. A minutione præterea tibi canere debes supra cibi repletionem, ne materiam non digestam ad venas trahas loco eius quod ab eis euacuasti, &c.*

Probatur 3. facta sanguinis missione, non solum incommoda à Galeno & Avicenna proposita subsequuntur, sed quod ventriculi naturalis calor, cum quo spectata coctione deberet crudum alimentum illius concoqui, & regulari remittatur: Tum quia sanguinis missio refrigerat? Tum quia per illam euacuatur spiritus vitales, quorum ope coadiuvatur ventriculi calor pro concoctione: ergo sanguinis missio nullo modo debet exerceri copiosa existente in ventriculo cruditate, aut in prima regione circa iecur.

§. III.

Soluntur rationes primò adductæ.

AD 1. Respondet Carreirus, quòd non debuit ab Avicenna consuli sanguinis missio in febre ex cruditate; Iacobus dicit quòd si simul cum febre sit plethora, quæ petit sanguinis missionem, fiat hæc in declinatione febris ex cruditate. Gentilis, cui assentior, dicit, quòd Avicenna intendit docere, quod si fiat febris ex cruditate, euacuentur humores crudi, & post eorum euacuationem fiat sanguinis missio, dum euacuata cruda materia, à qua pendebat febris ipsa iam declinat.

Dices: Si febris cruda materia euacuata, iam declinat, ut quid sanguinem doces mittendum? Dico quòd præcautionis causâ; nè transeat in putridam ob concalescentes humores ab illa.

ED 2. Respondetur: quòd cruditas primæ regionis aliquando in ventriculo generatur dum acida est à debili calore, vel quia tanta copia est alimenti, ut superari non possit à calore adhuc valido, vel si est nidorosa, fit ab vitiato calore; aliam contingit sæpe reperiri copiam cruditatum præcipue calidorum humorum, qui generantur à iecore, & ab illo in ventriculum, & primam regionem refluant; & de istis docet Avicenna, quòd potest curari sanguinis missione cruditas ventriculi, vel ipsius nausea, vel vomitus quæ ex his fiunt, non autem sanguinem mittendum ipsi redundant in ventriculo: sed postquam vomitu, aut deiectionibus euacuatur, quod redundabat, tunc enim sanguine misso revelluntur, euacuantur, & attemperantur, cohibenturque intra venas, nè retrocedant ad ventriculum.

Ad 3. iuxta nuper dicta Respondetur; quòd ab experientia proposita colligitur, quòd si crudi humores redundantes in ventriculo refluant à iecore, possunt

nausea, aut vomitus, quæ fiunt ab illis carari sanguinis missione facta cum præcautione dicta.

Ad 4. Respond. quod ex eo, quod toto tempore, quo permanet ciborum cruditas in ventriculo, prohibetur sanguinis missio, donec deficiat; vel quia coquitur, vel quia euacuatur, aut fertur ad intestina; satis convincitur, quod à cruditate omnino prohibetur sanguinis missio; ita ut illa præsentem, nunquam debeat exerceri ob incommoda, quæ ex Gal. & An. c. ex illa necessario sequuntur; hoc autem intelligendum venit de copiosa cruditate, non autem de quacunque ex qua adducta incommoda subsequi non possunt; nullum enim corpus ab omni cruditate ventriculi, aut primæ regionis omnino immune iudicamus.

RESOLUTIO II.

Vtrum crudi humores secundæ regionis impediunt sanguinis missionem?

§. I.

Aperitur ratio difficultatis.

CRudi humores in secunda regione possunt dupliciter reperiri: uno modo sanguini commixti, ut contingit plerumque in anaxarcha incipiente, & dum biliosi excedentes humores possunt sanguini commisceri; alio modo supernatantes, & separati à sanguinis commixtione, qualiter contingit supernatare serum, & supernatant calidi humores, cacochymi, aut turgentes, aut frigidi, aut crudi humores, ut in leucophlegmatia, anaxarcha ex multum redundante pituita orta, quæ ob sui copiam sanguini commisceri non potest. Præterea qui superflui humores supernatant in 2. regione, alij à iecore sunt geniti, ut exemplis positus apparet; alij generantur in ventriculo, vel nimia vitione, ex qua fit cruditas nidorosa, vel debili calore, ex quo fit cruditas acida; qui si ratione sanguinis missionis, aut alia causa ferantur ad iecur, elaborari non possunt, cum sint materia inepta cōcoqui ab illo; & delati cum humoribus ad venas, sanguini non commiscetur, supernatant; & putredine affecti plerumque syncopales valent febres causare; & de his omnibus inquirimus, an impediunt sanguinis missionem.

Videtur quod non: Tum 1. quia crudi humores intra venas cum sint inutiles, & possunt sanguine missio simul euacuari, potius coindicant sanguinis missionem. Tum 2. quia licet etiam possint euacuari purgatione, facilius, & cum minori incommodo possunt sanguinis missione euacuari, quæ alias erat indicata. Tum 3. quia cum ex his timeatur morbus magnus, quod est indicans sanguinis missionis, non solum constantibus viribus, conindicant, imò valent soli hi humores sanguinis missionem indicare. Tum 4. quia bilis, à qua provenit febris ardens, etiam si separata à sanguine morbum causet, se sola indicat sanguinis missionem, prout est humor cum sanguine supernatans: ergo ab humoribus crudis, aut supernatantibus in secunda regione, vel indicatur, vel saltem non impeditur sanguinis missio.

§. II.

Quid de crudis humoribus sit sentiendum, dum sanguini sunt commixti?

Resolvendum, quod crudi humores, sanguini commixti, si non sunt causa morbi magni, sanguinis missionem non contraindicant: si morbus magnus fiat ex eorum vitio, illam indicant.

Probatur 1. pars, quia dum sunt sanguini commixti sunt pars sanguinis, seu massæ sanguinariæ, à qua ut tali nulla sumitur mittendi sanguinem contraindicatio.

Probatur 2. pars, quia ut patet ex dictis, sanguinis missio indicatur ex vitio sanguinis, non solum in quanto, & motu, sed & in quali: sed ex eo quod ab aliquo humore sanguini commixto fiat morbus magnus, seu superueniat febris, provenit, quod sanguis, cuius

A humor ille est pars adintegrans, dicatur peccare in quali: ergo ab illo potius indicatur sanguinis missio.

Probatur 3. Gal. docet sanguinem mitti in putrida omni febre ex quolibet humore orta; sed non quatenus fit ab illis separatis à sanguinis commixtione, quia tunc fiunt cacochymi, & indicant purgationem: ergo indicant sanguinis missionem, prout sunt sanguini commixti.

§. III.

Supernatantes humores geniti à iecore qualiter impediunt phlebotomiam?

Resolvendum 2. Quod dum à iecore geniti humores supernatant in venis, vel quia copia superabundat, vel quia alteratione à sanguinis commixtione postea separantur, si aliunde sit indicata sanguinis missio, non omnino impedire valent illam; si autem morbus magnus oriatur ab illis, sanguinis missio contraindicatur.

Probatur 1. pars: Quia si in habente huiusmodi cacochymiam indicetur sanguinis missio ob sanguinis vitium in motu, ut si cadat quis ab alto, vel afficiatur hydropicus, dolore laterali efficiatur, tum quantumvis cacochymus humor superabundet, si vires constant, sanguinem mittimus: ergo etiam si supernatantes humores contraindicent, & possint quantitatem moderari, non tamen valent impedire sanguinis missionem ex toto.

Probatur 2. pars: Si morbus magnus pendet ab humorum cacochymia, solum indicatur Purgatio: ergo eo ipso quod ab humoribus supernatantibus fiat morbus magnus, contraindicatur sanguinis missio.

C Probatur 3. In febre ardente, quæ pendet à bile sanguini commixta, sanguinem mittimus, & si illa supernatet, & fiat turgens, statim eadem die docet Hippoc. purgandum esse, quia ille morbus magnus, qui pendens prius ex vitio sanguinis, dum separata bile pendet à sola illa, solum indicat purgationem: ergo à morbo magno pendente à supernatante humore contraindicatur sanguinis missio.

§. IV.

Quid dicendum, si simul indicent crudi, & supernatantes humores, & sanguinis vitium?

Resolvendum 3. Quod si simul sint morbus magnus ortus ex vitio sanguinis, & alter ortus ex supernatante humore genito in iecore, prævalens indicatio urgebit ad sui remedij executionem.

Probatur 1. quia si simul coindicatur sanguinis missio ab aliquo sanguine fluente in oculos, & febris orta ex humore cacochymo, si turgeat materia, prius purgandum, si febris non urget, & oculi à mittendo minantur periculum, prius sanguis mittendus: ergo exequendum indicatum remedium, cuius prævalet indicatio.

Probatur 2. quia in hoc casu idem exequendum quod sancit Gal. ut, ad id pergamus quod magis urget, altero non neglecto: ergo iuxta exigentem indicationem procedendum est.

§. V.

Quid agendum si supernatent crudi humores geniti in ventriculo, & in venis delati?

Resolvendum: quod impeditur omnino sanguinis missio, etiam si morbus magnus aliunde quam ab ipsis humoribus oriatur, dum in venis supernatant crudi, ac frigidi humores geniti in ventriculo.

Probatur: Quia si humores crudi ex diminuto ventriculi calore geniti ferantur ad venas, cum sint nutritioni inepti, nec valeant coctione perfici, nec quia inutiles in partes trahi, suffocant calorem, vel materię multitudine, vel crassitie, ventilationem impediunt, incalescunt, & febres syncopales efficiunt, ut latius patebit ex dictis part. 3. resol. Medic. disp. de febribus diariis: ergo omnino impeditur sanguinis missio: Constat enim ex Galeno lib. de sang.

sang. miss. c. 5. & lib. 4. de sanit. tuenda, quod in his febribus, vires omnino renuunt sanguinis missionem.

§. VI.

Soluuntur dubitandi rationes.

AD 1. Respondetur: Tum 1. quod humores, qui intra venas redundant, petunt euacuari si sunt sanguini commixti, sanguinis missione, si cacochymi, purgatione, quæ utilior est euacuatio, dum est indicata, quia tota simul per illam euacuatur materia, sine eo quod simul euacuemus sanguinem pro nutritione utilem, & necessarium: Tum 2. quod cacochymi humores facilius trahuntur pharmaco seligente, quia habemus naturam adminiculantem, & cum minore incommodo, cum reliqui viles humores non euacuentur simul: Tum 3. quod ex humoribus cacochymis non timetur morbus magnus, qui indicet sanguinis missionem, sed qui indicet purgationem, ut patet ex dictis: Tum 4. quod bilis supernatans non indicat sanguinis missionem, sed potius purgationem, & hoc non se sola, sed ratione morbi magni pendentis ex illa.

RESOLVTIO III.

Vtrum cruditas humorum in tertia regione impediatur sanguinis missionem?

§. I.

Proponitur ratio dubitandi.

Postquam à regione secunda succi deferuntur ad tertiam, contingit, si boni sunt, ex illis perfici nutritionem, sin minus, ipsos retineri, donec paulatim à natura excernuntur; vel ob nimiam sui quantitatem, aut substantiæ modum, aut malignam qualitatem, dum resistunt, aggregantur, & magni superueniunt dolores, aut tumores, ut in affectis morbo gallico contingere cernimus: de huiusmodi igitur humoribus inquirimus; An impedire valeant sanguinis missionem? Pars affirmatiua suaderi potest,

Primò: quia illi humores nutritioni inutiles possunt successione, ad id quod euacuatur, retrorahi ad venas, & illarum bonos humores conspurcant; ergo impediunt sanguinis missionem.

Secundò: Humores intra venas redundantes, si inutiles sunt, vtiliter possunt per tertiam regionem euacuari, ut docet experientia in continua eorum euacuatione, quæ per insensibilem halitum, & per sudorem fit; sed hæc impediretur sanguinis missione: ergo ab humoribus crudis qui deferuntur ad tertiam regionem impeditur sanguinis missio.

Tertiò; humores crudi existentes in tertia regione sunt cacochymi: sed ab humoribus cacochymis indicatur purgatio, & impeditur sanguinis missio: ergo ratione illorum sanguinis missio non debet exerceri.

§. II.

Quod ab illis non sumitur indicatio.

Resoluendum 1. Quod ab humoribus in tertia regione existentibus non sumitur indicatio mittendi sanguinem, aut purgandi. Patet; quia non sunt in regione, à qua, sanguinis missione, secta venâ, possunt euacuari, nec in quâ potest peruenire vis pharmaci solutini; & idè sudorificis, cucurbitulis, frictionibus, & medicamentis mouentibus ad cutem, & per insensibilem halitum euacuantibus conamur ipsos euacuare.

§. III.

Aperitur unde sumatur in his humoribus euacuandis indicatio.

Resoluendum 2. Quod ab humoribus, qui intra venas sunt, causa antecedens eorum, quæ feruntur ad tertiam regionem, si cacochymi, sumimus purgandi rationem, quæ est indicatio; si sanguis, aut sanguini commixti, sumimus indicationem mittendi sanguinem.

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

Atur ad tertiam regionem, si cacochymi, sumimus purgandi rationem, quæ est indicatio; si sanguis, aut sanguini commixti, sumimus indicationem mittendi sanguinem.

Probat: quia ab illis potest morbus oriri magnus, à quo indicetur remedium magnum, prout pendet ab illis tanquam à causa; à qua fouetur tertiæ regionis cruditas: & si pendeat à cacochyma, indicabit purgationem; si à vitio sanguinis, sanguinis missionem.

§. IV.

Nullam contraindicationem admittimus.

Resoluendum 3. Quod sanguinis missio non contraindicatur à cruditatibus solius tertiæ regionis. Probat: quia ut patet, potius indicatur ratione causæ antecedentis illarum, non sequuntur incommoda, quod trahantur ad secundam regionem, in quam non refluunt crudi humores tertiæ regionis, non fit ab illis febris syncopalis, qua vires omnino ruunt, sicut à cruditatibus secundæ regionis: ergo non est cur sanguinis missionem impediatur.

§. V.

Soluuntur rationes in oppositum posita.

AD 1. Respondetur, quod humores qui sunt in tertia regione, præcipue dum crudi sunt, non refluunt, imò conatur natura illos per porositates euacuare, quæ sunt viæ ab illa destinata, ut expurget excrementa, quæ in tertia regione resultant ex illius coctione.

Ad 2. Respondetur, quod sanguinis missio, auferendo causam antecedentem, à qua tertiæ regionis fouentur cruditates, potius coadiuuat, ut quæ redundant, possint facilius à natura per porositates ex toto expelli.

Ad 3. Respondetur, quod ab humoribus tertiæ regionis, cum nec possint pharmaco seligente trahi, nec sanguinis missione euacuari, neutram habent indicationem; sed potius resoluentia, aut sudorifica indicant, à quibus per porositates expellantur.

RESOLVTIO IV.

Vtrum aëris constitutio impediatur sanguinis missionem; aut coindicet illam?

§. I.

Proponitur status difficultatis.

Aer inter res non naturales locum habet, aliquando se tenens ex parte morbi, aliquando ex parte naturæ; ipse enim non solum nos alterat innatis qualitatibus, sed mediis illis, quibus adscititiis gaudet ratione temporis anni, ratione ventorum, regionis, seu secundum quod diuersas ab Astris alterationes patitur: & idè an ratione qualitatum, quibus nos valet altare, possit conducere ad coindicandam aut contraindicandam sanguinis missionem, dubitamus: Et pars negativa fulcitur, Tum 1. Quia ex Galeno 3. *Methodi cap. 1.* absurdum est aliud esse, quod curatur, aliud quod rationem curandi præscribit; cum autem aer non curetur, nec indicandi, nec contraindicandi vires habet: Tum 2. quia Gal. *lib. 9. methodi cap. 14.* aërem annumerat inter præsidia medica, & idè indicatum, & non indicans debet esse. Tum 3. quia non minus potus, & cibus requiruntur pro curatione, quam aer, & ab illis non sumitur aliqua coindicatio pro sanguine mittendo: ergo ab aëre pro sanguine mittendo nulla coindicatio, nec contraindicatio sumitur.

§. I I.

Galenī doctrinam amplectimur.

Resoluendum: Quod aer coindicandi, aut contraindicandi sanguinis missionem magnam habet vim.

Probatur 1. ex Galeno lib. 4. de ratione victus text. 19. §. Verum ut nihil desit, adiciam, & eum, qui ab ambiente nos aere desumitur, scopum, cum fuerit abunde calidus, & siccus, ita ut cito ab eo corpus euaporetur; nempe tunc a sanguinis missione abstinemus, etiamsi morbus magnus fuerit, vigensque aetate homo: ergo ratione aeris potest impediri sanguinis missio.

Probatur 2. Ex eodem Galeno lib. 1. de arte curat. ad Glauco. cap. 14. §. Ipsa praeterea aeris temperatura loco accidentis cuiusdam habenda, quando exquisita calida, ac sicca fuerit, qualis est tempore medio inter Canis ortum, & Arcturi. Atque ideo omnes, quibus Medici nihil omnino de temporum statu cogitantes sanguinem abstulerunt, interierunt: Si etiam valde frigida fuerit, tunc quidem sanguinem mittere est formidandum, cum non ignoremus non parua ex similibus sequi pericula.

Probatur 3. Tum ex eodem Galeno lib. 9. methodi cap. 14. ubi inter scopos curatorios aerem reponit. Tum lib. 2. de compositione medicamentorum, §. loc. ubi pro auxiliis exercendis, domus, in qua aeger decumbit, docet obseruandam esse temperiem. Tum ex Aui-cenna fen. 1. 4. cap. 20. ubi in calida aeris constitutione modum venam aperiendi annotauit: ergo ab aere sanguinis mittendi, aut non, potest indicatio desumi.

Probatur 4. Aer ex his est, quae inuitabiliter corpus nostrum debent alterare, quia ex Aristotele hominem viuere, & aerem non respirare impossibile est, praeterquam quod semper nos ambit, & suis qualitatibus alterat: sed ratione alterationis necessario vel se habet ex parte morbi, qui pendet ex vitio sanguinis, & a quo indicatur sanguinis missio; vel ex parte naturae oppugnans ipsum morbum, causamve vnde ille oritur: ergo necessarium est, quod aliquid indicet, aut contraindicet, ratione cuius, aut impediatur, aut permittatur sanguinis missio.

§. I I I.

Soluuntur rationes adductae in Galenum.

Ad rationes in contrarium adductas Respondetur, Tum 1. quod dum aer se habet ex parte morbi, coadiuuat illius indicationem; vel quod prout valet vires debilitare, valet sanguinis missionem impedire; vel quod Galenus citatus loquitur de morbo, a quo sumitur indicatio per se, non de aere, a quo sumitur indicatio per accidens. Tum 2. quod si aer se habet ex parte naturae, vicem gerit remedij: dum vero se tenet ex parte morbi, habet vicem coindicantis. Tum 3. Quod licet cibis, potus, & aliae res non naturales nos valeant alterare, non ita inuitabiliter, sicut aer, cuius usus est inuitabilis; & alteratio ab illo cum pendeat a causis inuitabilibus, etiam inuitabilis est; reliquarum rerum non naturalium usus non ita inuitabilis est.

RESOLVTIO V.

Vtrum animi pathemata impediunt sanguinis missionem.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi.

Animi pathemata sunt actus appetitus fugae, aut prosecutionis, in quibus pro formali stat ipse actus appetitus; pro materiali consequitur ad il-

Alum motus sanguinis, & spirituum iuxta actus diuersitatem; est enim multiplex, ut videre est apud Diuum Thomam 1. 2. q. 22. usque ad q. 49. alius est actus appetitus concupiscibilis, alius appetitus irascibilis; ex eodem 1. 2. q. 25. art. 1. concupiscibilis tendit in prosecutionem boni, & fugam mali, & illius sunt sex actus, amor, desiderium, voluptas, seu gaudium, odium, fuga, tristitia seu dolor. Amor ex Platone est appetitus quo bonum quisque sibi adesse desiderat, & fertur in rem amatam: desiderium est prosecutio in rem amatam, nondum tamen adeptam: gaudium seu voluptas est delectatio dum obiectum desideratum aestimatur ut praesens, & consequutum: odium est actus, quo appetitus abhorret obiectum ut inimicum: fuga est actus appetitus, seu auersio obiecti disconuenientis imminentis, sed nondum praesentis: tristitia, seu dolor est actus appetitus auersantis obiectum disconueniens habitum. Sub irascibili sunt etiam spes, quae est illius actus circa bonum arduum, difficile adipisci; desperatio quae est actus appetitus, quo desistit ab obiecto alias appetibili, ut iterum ab eius appetitu desistat: Audacia etiam quae est prosecutio boni ardui, ut arduum; similiter & timor, qui est fuga obiecti ardui disconuenientis, & futuri, cui difficile resistere possumus; & haec fuga si sit corporei laboris, quia excedens videtur, dicitur Segnities; si actionis detrahentis opinionem, dicitur Turpitude; & haec si sit de actione quae committitur, dicitur Etubescencia; si de actu commissio, dicitur Verecundia. Ita etiam irascibilis appetitus est actio, & ut ait Aristoteles, est appetitus vindictae cum spe propter contemptum in te vel in suis. De his omnibus inquirimus, an possint impedire sanguinis missionem?

Videtur quod non; Primo, Quia actus appetitus sunt actus immanentes in illo, & illius perfectini, sicut & actus intellectus: ergo sicut actus intellectus, aut reliquorum sensuum, non impediunt sanguinis missionem etiamsi sint intensi; similiter nec actus appetitus, seu animi passionibus.

Secundo: sanguinis missio si impediretur ab animi passionibus; vel quia vires permittentes possent minuire, vel quia indicans proprium possent auferre: sed animi passionibus, cum sint actus immanentes appetitus, nec vires debilitant, nec aliquid auferunt a morbo magno pendente ex vitio sanguinis, qui est proprium indicans sanguinis missionis: ergo non possunt contraindicare sanguinis missionem.

Tertio: animi passionibus valent indicare sanguinis missionem: ergo ab illis non contraindicatur sanguinis missio. Probatur antecedens, per animi passionibus spiritus & sanguis mouetur a parte in partem: sed, ut patet ex dictis, a vitio sanguinis in motu indicatur sanguinis missio: ergo ab animi passionibus potius indicatur, quam impeditur.

§. I I.

Pars affirmatiua fulcitur.

EResoluendum: Quod ab animi passionibus, a quibus fit magna humorum transmutatio, corporisve consumptio, sanguinis missio potest impediri.

Probatur 1. ex Galeno lib. 9. methodi cap. 5. ubi prohibet venae sectionem in eis, qui nimis illam timeant: ergo a passionibus animi potest impediri.

Probatur 2. Dum nimia superuenit excandescencia, partiumve consumptio, viriumque iactura, sanguinis missio impeditur: sed in animi passionibus haec contingunt, excandescunt homines ira, tristitia aut timore extenuantur, viresque consumuntur, ac debilitantur: ergo impeditur sanguinis missio.

Probatur 3. Dum magna fit commotio spirituum,

& humorum à parte in partem, debemus abstinere à sanguinis missione, ne vim inferamus naturæ, & in ipsa hora motionis in aliam partem, illius omnino debilitemus vires, idem enim in accessionibus sanguinem mittere, ægrum est iugulare, inquit Celsus, & in criticis perturbationibus illam prohibet Anicenna fen. 4. 1. cap. 2. §. *Phlebotomia quoque, nec euacuatio ventris est facienda in die motus agnitudo, & cum agnitus est habens crism: ergo dum animi passiones habent adiunctam magnam spirituum, & humorum commotionem, impediunt sanguinis missionem.*

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

AD 1. Respondetur, quod animi passiones, secundum quod dicunt pro formali non immutant; bene secundum coadiunctam transmutationem corporalem sanguinis, & spirituum, quæ subsequitur ad ipsam passionem: in qua consideratione D. uis Thomas agens de ira, dicit quod est *effervescentia sanguinis & spirituum circa cor.*

Ad 2. Respondetur, quod sanguinis missio ab aliquibus animi passionibus impeditur, quia & vires debilitantur, & corporis partes extenuantur: inde sacra Pagina docet, *quod spiritus tristis exsiccat ossa.* Tum quia sanguinis, & humorum à parte in partem fit transmutatio, ratione cuius, donec humores quiescant, phlebotomari non possunt.

Ad 3. Respondetur, quod à vitio sanguinis in motu in aliquam partem, ex quo timetur morbus magnus, indicatur sanguinis missio: quod idem contingit etiam in dolore attrahente humores in partem dolorosam terminatam, ratione cuius motus potest magnus fieri morbus, & idem indicat sanguinis missionem: in reliquis verò, quia non trahuntur humores in partem, in qua timeatur morbus magnus, reliquis quietis manentibus, sed potius omnes commouet humores, nec quietos intra venas relinquit, ut possint phlebotomari; idem potius cohibet sanguinis missionem; sicut simili ratione cohibet illam in crisis, & accessionibus.

RESOLUTIO VI.

Vtrum dolor valeat impedire sanguinis missionem?

§. I.

Dubitandi proponitur ratio.

Dolor est tristis sensatio, seu actus appetitus auersantis obiectum, subito & affatim naturam corrumpentis, & inter animi pathemata locum obtinent, sed indicandi ut causa est, maximam vim habet, idem & peculiariter de illo inquirimus. An sanguinis missionem valeat impedire?

Videtur quod non: 1. Quia illud, à quo per se indicatur sanguinis missio, non valet illam, contraindicare aut impedire: sed vehementissimus dolor valet per se indicare sanguinis missionem: ergo non valet illam impedire. Probatur minor ex Galeno lib. 1. *Aphorismorum*, 23. ubi in vehementissimis doloribus fatetur se nullum unquam maius inuenisse remedium, quam euacuare usque ad animi deliquium, adhibita distinctione, an mittere sanguinem, an purgare conueniat: ergo à vehementissimis doloribus indicatur sanguinis missio,

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A Secundò: si indicatio mittendi sanguinem desumpta à febre pendente ex vitio sanguinis coincidat cum dolore simul indicante sui ablationem, indicatio desumpta à febre præualet indicationi desumptæ à dolore: ergo dolor non impedit sanguinis missionem. Probatur antecedens ex Anicenna fen. 1. 4. tract. cap. 7. §. *Et quando dolor capitis coniungitur cum febre, dignior est curatio febris, & non doloris, &c.*

Tertiò: Indicatio desumpta à dolore diuersis perficitur remediis, ac est sanguinis missio, cum dolor indicet anodina, vel partis sensum stupefacientis, vel mulcebre illam reddendo: ergo per indicationem desumptam à dolore non impeditur sanguinis missio.

§. II.

Pars affirmatiua amplectitur.

Resolvendum: quod viribus delapsis, si ingentissimus vigeat dolor, valet impedire sanguinis missionem magna ex parte. Probatur 1. ex Galeno lib. 1. *ad Glauconem* cap. 14. §. *Nec si quis simul distensione membrorum laborauerit & sanguinis egerit missione, huic tantum semel mittere oportet, quantum exigit dispositio, sed aliquid etiam accidenti est relinquendum, cuius causa sæpe febres eueniunt, & vigilie molestant, & vires ægri debilitantur; ita etiam si vehementissima vigilia, aut dolor intensus ægrorum infestant, cauenda sunt subita, aut multe euacuationes:* ergo magna ex parte valet vehemens dolor sanguinis missionem impedire.

Probatur 2. ex Anicenna fen. 4. 1. doct. 5. cap. 1. dicente: *Cumque ad diuersum retrahere volueris, membri, à quo protrahit, dolorem prius seda.* Et elarius fen. 4. 1. cap. 20. §. *Tibi quoque cauere debes à phlebotomia in hora fortis doloris:* ergo vehemens dolor impedit sanguinis missionem.

Probatur 3. Pro sanguine mittendo non solum est habenda ratio virium, quæ sanguinis missionem tolerant, sed cum quibus natura remaneat post illam, & valeat tolerare morbi vigorem: sed à dolore vehementi vires ægri debilitantur, vigilie molestant, sudores eueniunt, & plura alia quibus dissoluuntur vires: ergo si vehemens est dolor, valet sanguinis missionem impedire, ne simul superaddito dispendio virium, ab illo pereat æger.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

AD 1. Respondetur, quod viribus constantibus, sanguinis missio indicatur à dolore, quatenus ratione doloris natura mittit sanguinem in partem dolorosam, cuius defluxu dolor augetur; viribus autem delapsis, ob illarum magnum dispendium, quod causatur à dolore, potest impediri, aut minui.

E Ad 2. Respondetur, quod si dolor causetur à febre, à qua indicatur sanguinis missio, rectè docet Anicenna, quod dignior est curatio febris, quam intendere per aliam viam dolorem curare, quia tunc dolor, qua parte symptoma est, febris solum exigit curationem, ad quam sequitur, quæ sanguinis missione perficitur.

Ad 3. Respondetur, quod licet usus remediorum, quæ exercentur ut indicata à dolore, non impediatur sanguinis missionem, ipsam tamen valet vehemens dolor impedire, dum vires sunt delapsæ, quatenus valet illas omnino debilitare, & idem non debet coadiuari illarum lapsus sanguinis missione, quæ etiam ipsas minuit.

RESOLVTIO VII.

Vtrum vigilia & somnus impedian sanguinis missionem?

§. I.

Dubitandi ratio proponitur.

Vigilia & somnus inter res non naturales reputantur, & cum moderamine pro sanitate iuant; sed si modum excedant, nocent. Ideo de vigilia & somno inquirimus, an talem noxam inducant, ut valeant cohibere sanguinis missionem: Et videtur quod non.

Primò, Quia vigilia hæc corpori commoda adducit, ut docet Oribasius lib. 6. *Medicina collect. cap. 6. Plenitudinem per halitum digerit, quæ in ventre sunt minuit, & ut per partes infernas exeat, præparat; languorem dissolvit, gravitatem dispensat, resoluta corrigit, & robur nature, atque animo adiungit*: ergo iuvat ut possit exerceri sanguinis missio.

Secundò, dum somnus fit profundus abundantiam indicat, & intendimus per sanguinis missionem acquirere vigiliam: ergo potius indicare sanguinis missionem, quàm illam cohibere est dicendū.

Tertiò, somnus, & vigilia opponuntur: sed ex nimio somno non impeditur sanguinis missio: ergo nec ex nimia vigilia.

Quartò, à morbo orto ex vitio sanguinis in Quali, ut diximus, indicatur sanguis mittendus; sed vigilia vitium causat in sanguine in Quali: ergo potius coindicare, quàm contraindicare valet sanguinis missionem. Probatur minor ex Galeno qui lib. 7. *aphorismorum*. 18. cum Hippocrates docet à vigiliis fieri convulsionem, & desipientiam, ipse in *Commentario* causam reddens, dicit quod vigilia nimia biliosum reddit sanguinem: & lib. 6. *Epidem. comm.* 6. asserit per vigiliis sanguinem corrumpi: ergo causare valet vitium sanguinis in Quali.

§. II.

Proponitur modus, quo contraindicat.

Resolvendum: Quod nimix vigiliæ valent impedire sanguinis missionem.

Probatur 1. Si diu persistat vigilia, temperamentum hominis mutatur, pallida fit facies, corpus macie contabescit, oculi fiunt cani cum austero & tristi vultu, frons aniles contrahit rugas, naturales facultates depravantur, copia crudorum humorum subcrefcit, vires vitales, ac animales labefactantur, ut latè prosequitur Quercetanus in suo *Polyhistoricon*: ergo in nimia vigilia; his superuenientibus, necesse est impediri sanguinis missionem.

Probatur 2. ex Galeno qui lib. 1. *ad Glauconem* c. 14. impediri euacuationes magnas ex nimis vigiliis sic docet: *Ita etiamsi vehementissima vigilia, aut dolor intensus agrum vexauerit, cauenda sunt subita, & multe euacuationes.*

Probatur 3. Vigilia opponitur somno, & est incompatibilis cum illo, impeditque commoditates quas affert corpori humano: sed mediis somni commoditatibus vires refarciuntur, & fiunt potentiores pro sanguinis missione ferenda: ergo somno deficiente ob immodicam vigiliam, necessariò debent impediri vires requisitæ pro sanguine mittendo. Probatur minor ex Aegineta lib. 1. *de re medica cap. de somno* §. somnus animalium facultatum

A quies est, bona humiditate cerebrum rigante contingens. Quod si rectè admittatur, multa bona facere potest: Nam & cibos concoquit, & dolorem mitigat, lassitudinesque lenit, & distentorum laxitatem efficit, sed & animalium affectionum obliuionem inducit, & emotam mentis rationem corrigit: ergo mediis somni commoditatibus possunt vires refarciri.

§. III.

Soluantur rationes dubitandi.

Ad 1. Respondetur, quod loquitur Oribasius de vigilia moderata, nos autem de immoderata, à qua vires franguntur; sicut reficiuntur per illam.

B Ad 2. Respondetur, quod poterit aliquando indicari sanguinis missio ratione causæ, à qua simul fouetur somnus, ut ratione sanguinis missionis superueniat vigilia, quæ immoderato somno opponitur: si tamen ipsa vigilia postea fiat nimia, viribus debilitatis, impedit sanguinis missionem.

C Ad 3. Respondetur: quod somnus & vigilia, si modum excedant, vires debilitant; & viribus deficientibus, impeditur, aut magna ex parte sanguinis missio cohibetur.

D Ad 4. Respondetur, quod aliud est, quod vigilia & somnus sint causa, ut humores adquirant vitium, ratione cuius valeant indicare sanguinis missionem; & aliud quod simul vires debilitent, quominus possint tolerare remedium: si vtrumque enim contingat propter vigiliam, à morbo magno orto ex vitio sanguinis, indicabitur sanguinis missio, sed ob vires deficientes impeditur eius executio, quia sanguinis missio, ut exerceatur, petit præsentiam postulantium, à quibus indicetur, & absentiam impedire valentium.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum venereus vsus impediat sanguinis missionem?

§. I.

Pars negativa præferenda videtur.

Videtur quod non 1. Quia veneris abstinencia capitis gravitatem parit, ciborum fastidium, febres, & imbecillitatem coactionis, ex Galeno lib. 6. *de locis affectis, cap. 5.* ergo per illius vsum hæc cessant incommoda, viresque adaugentur permittentes sanguinis missionem.

Secundò: Auicenna *fen. 1. lib. 3. cap. de dolore capitis*, consulit sanguinis missionis vsum post coitum: ergo potius coindicare quàm impedire valet sanguinis missionem.

E Tertiò: vsus venereus inter res non naturales censetur, sed res non naturales iuant pro conseruandis viribus, à quibus permittitur sanguinis missio: ergo ab illo non impeditur sanguinis missio.

§. II.

Quid resolvendum proponitur.

Resolvendum; quod nimius venereorum vsus valet impedire, aut magna ex parte cohibere sanguinis missionem. Probatur 1. Tum ex Galeno lib. 6. *de morb. popul. comm. 6.* super text. *venus*, ubi à venere imbecilles peruenire docet ad imbecillitatem extremam. Tum lib. 3. *de morb. popul. comm. 3.* text. *Adolescens*, ubi docet, quod venereus vsus

ventricu

ventriculum labefactat, nervos, & cerebrum lædit, vires elidit, atque debilitat. Tum l. 1. de semine, ubi venere immodica videntes imbecilliores reddi, quia plurimum effluat nativi calidi, & spirituum, sed ex his omnibus nimio usu veneris vires debilitari constat: ergo ratione illius impediri aut cohiberi potest sanguinis missio.

Probatur 2. ex Avicenna lib. 3. fen. 20. cap. 11. §. Coitus euacuat de substantia cibi postremi, quare debilitatem affert, cuius similem alia non afferunt euacuationes, & euacuat de substantia spiritus rem plurimam: sed à viribus sic resolutis non potest ferri sanguinis missio: ergo vel impeditur, vel saltem cohibetur magna ex parte.

§. III.

Solutio adhibetur primò adductis.

AD 1. Respondetur, quod moderatus usus potest esse utilis pro sanitate, immoderatus verò vires resoluit, & impedire sanguinis missionem valet.

Ad 2. Respondetur, quod imperat post moderatum usum, ex quo vires non potuerunt debilitari.

Ad 3. Respondetur, quod quia ponitur inter res non naturales, si excedat, potest vires prosternere, & sanguinis missionem impedire; quia omnes res non naturales moderatum exigunt usum, ne lædant.

RESOLVTIO IX.

Vtrum sanguinis missio possit impediri ex menstruo sanguine superueniente?

§. I.

Pars negativa proponitur, & fulcitur.

Sanguis menstruus inter res non naturales censetur, & locum obtinet inter ea, quæ excernuntur, & retinentur, quæ si moderamine debito, utilia sunt, sin minus, causæ morbificæ rationem habent: an superueniens hæc euacuatio possit impedire aliquo modo sanguinis missionem? In dubium vertimus.

Et videtur quod non: Primò, quia si menstrua sint suppressa, ne ex suppressis menstruis fiant tumores in ilibus, sanguinem mittere docet Galenus lib. 6. de locis affectis, cap. 5. §. Quod si longiori tempore supprimantur menstrua, nullamque Medicus mulieri vacationem promoneat, tumor aliquis præter naturam in ilibus interdum exoritur: ergo etiam si superueniant, non possunt impedire sanguinis missionem, præcipue si in pauca quantitate accidunt.

Secundò: sanguis menstruus venenosus est, naturæque virulentæ, ut docet Plinius lib. 2. cap. 15. & lib. 28. cap. 7. & tenet Columel. lib. 11. de re rustica: ergo dum superuenit in morbis; potius valet coindicare sanguinis missionem cum qua coadiuuaretur eius euacuatio, quam valeat impedire illam.

Tertio: Inter sanguinis euacuationes sola menstrua purgatio est secundum naturam: ut docet Galenus lib. 2. de causis sympt. cap. 1. Sed ea quæ sunt secundum naturam solum suæ conservationis indicationem præstant: ergo nullam mittendi, aut non mittendi sanguinem potest præstare indicationem menstrua purgatio.

§. II.

Quid sentiendum præstat?

Resoluendum: Quod si menstrua purgatio accidat pro quantitate causæ, nullam præstat coindicationem prohibendi, vel exercendi sanguinis missionem: sin minus dum expulserat, impedit; dum diminuta est, coindicat sanguinis missionem.

Probatur ex Galeno lib. 9. Methodi c. 5. qui hanc sancit doctrinam, §. Itaq; si tempore mittendi sanguinem, menses moueri contigerit, siue etiam hæmorrhoids sit reclusa, si inspecto stuentis impetu ipse satis fore videbitur, qui solus quod requiris vacuet, natura rem omnem permittes: sin minus tantum ipse detrahes, quo ex coniunctis ambobus perficiatur quod postulas: ergo ex Galeno ex impetu fluentis menstrui sanguinis cognoscitur an nihil indicet, an coindicet, an contraindicet, sanguinis missionem.

§. II.

Solutio adhibetur propositis rationibus.

AD 1. Respondetur: quod ex suppressis menstruis, & phlegmones, & varia ac grauissima symptomata, imò & mors plerumque superueniunt, & tunc indicatur sanguinis missio à vitio sanguinis, à quo vel pender, vel imminet morbus magnus: sed si à morbo magno orto ex vitio sanguinis manente intra venas indicatur sanguinis missio, tunc dicimus, quod si superuenit sanguis menstruus, quod modo dicto se habet ad prohibendum, aut indicandum sanguinis missionem.

Ad 2. Similiter Respondetur, quod aliud est quod à vitio sanguinis menstrui indicetur sanguinis missio, aliud verò quod menstrua euacuatio illius superueniens dum sanguinis missio est indicata ratione alicuius morbi, hæc possit coindicare, aut impedire sanguinis missionem.

Ad 3. Respondetur: quod sanguinis menstrui euacuatio dum naturalis est, indicat sui conservationem, & ne impediatur; dum autem accidit cum morbo indicante sanguinis missionem, permittit illam, aut coindicat modo dicto.

RESOLVTIO X.

Vtrum refrigeratio impediat sanguinis missionem.

§. I.

Statuitur difficultas, fulcitur pars negativa.

Referari corpus multipliciter contingit, vno modo in principiis accessionum sine aliqua causa externa perfrigerante; sed solum quia sanguis, & spiritus ad cor & viscera retrahuntur: alio modo à causa externa frigefaciente nos, obturantque ac densante corporis porositates, ratione cuius transpiratio aeris, quæ per porositates trahitur ad attemperationem caloris influentis impeditur, & subsequitur plerumque ex hac perfrigeratione, vel ephemera, dum accenduntur spiritus; vel febris putrida humoralis, dum humores apti sunt pati putredinem: Contingit etiam perfrigeratio à causa externa, quæ non solum sufficit cutem densare; sed ipsos humores, ac spiritus, ut dum aliquis diu in frigidissima aqua, aut in magna niuis copia demo-

ratur, & nostrum extinguit, ac vincit calorem frigiditas. Vltimò tandem possunt dici perfrigerati illi, qui morbos patiuntur pendentes à frigidis humoribus, ut apparet in distillationibus, catharrois affectibus, & aliis huiusmodi morbis. Quòd autem refrigeratio absolute loquendo impediatur venæ sectionem protulit noster doctissimus Sancta-Cruz lib. de impedimentis magnorum auxiliorum cap. 20. Cuius placiti fundamentum videtur posse desumi ex Galeno lib. 5. methodi cap. 6. §. si verò nihil horum sit, ceterum hyems fuerit, regione naturâ frigida, tum natura quoque hominis frigidior ijs, per sanguinis missionem & totum corpus grauiter refrigeratur, & accidunt nonnulla, quæ ad grauem perducunt refrigerationem symptomata. Probat ex Auicenna fen. 4. 1. cap. 20. §. Tibi quoque cauere debes à minutione in complexione fortis frigiditatis.

Secundò: Quia frigidi humores indigent maiori calore, quo coquantur: sed sanguinis missione cum simul euacuentur spiritus, & sanguis, à quibus fouetur calor, imminuitur, ac remissior fit calor concoctius: ergo in his non debet exerceri sanguinis missio.

§. II.

Quid dicendum de frigiditate accessionum?

Resoluendum 1. quòd ratione frigoris accessionum impeditur sanguinis missio: sic tenet Sancta-Cruz citatus; & probat, tum 1. Quia tempore frigoris nimis laboriosus est æger, sine eo quòd superaddatur noua causa, qua debilitentur vires. Tum 2. quia calor influens fugit ad interna in subsidium viuentis, & non debet ad externa violenter trahi. Tum 3. quia natura sequestrat tunc humores inutiles ab vtilibus; & idè non debet diuertere ab hac sequestratione: ergò sanguinis missio nullo modo tunc debet exerceri.

Probat secundò ex Cornelio Celso, qui in accessionibus sanguinem mittere, ægrum esse iugulare docuit: ergo tunc temporis nullomodo sanguis est mittendus.

Probat 3. quia in tempore frigoris, cum natura sit intenta in subueniendo cordi, & non coadiuuat ad sanguinis extractionem, & cum separet inutile in partes sentientes, extrahitur perfectior portio sanguinis, quæ reperitur, ratione cuius natura debilitatur, & morbi causa non expellitur: ergo nullo modo sanguis est mittendus.

§. III.

Quid in leui perfrigeratione dicendum?

Resoluendum 2. quòd in cutanea perfrigeratione, non impeditur sanguinis missio. Sic tenet Vallesius lib. 7. Controuersiarum cap. 6. Sancta-Cruz lib. 3. de impedimentis cap. 2. concl. 1.

Probat 1. Quia in refrigeratis sola obturatione pororum nulla remanet frigiditas, cum febre superueniente, iterum attrarentur; sed cum accenditur febris humoralis, datur morbus magnus pendens ex vicio sanguinis, quod est indicans sanguinis missionis, ut diximus: ergo debet exerceri sanguinis missio.

Probat 2. Etiam si sola accendatur febris ephemera ex pororum densitate, ob impeditam transpirationem disponuntur humores, ut humoralis superueniat febris: ergo adhuc præcautionis causa debet sanguis mitteri.

§. IV.

In interna perfrigeratione quid agendum?

Resoluendum 3. quòd in perfrigeratione interna, quæ & spiritus, & humores valuit perfrigerare, lethalis est sanguinis missio, sic Authores citati pro antecedenti conclusione, & patet ex fundamentis pro ratione dubitandi propositis.

Ratio enim fundamentalis est: quia cum extinctus sit partium calor, sicut & calor spirituum, & sanguinis, à quo calor natiuus deberet foveri, & humorum coadiuari coctio, eo ipso, quòd euacuetur sanguis, & cum illo spiritus, omninò vincitur natiuus calor, & succumbens frigiditati, omninò impeditis coctionibus, necesse est animal perire.

§. V.

Quid dicendum de morbis ortis ex frigidis humoribus.

Resoluendum 4. quòd in morbis ortis, aut occasionaliter, aut per se ab humoribus frigidis, si morbi sint magni, & pendeant à sanguine, vel ab his humoribus sanguini commixtis, non impeditur sanguinis missio: hanc doctrinam stabilire contendit Zacutus lib. 1. de Medicor. Princip. histor. 8. dub. 3. licet satis confusè se expediat à difficultate, ipseque pro se adducit Paulum lib. 3. cap. 3 1. Aëtium tetrah. 2. sermon. 4. cap. 6 2. Trallian. lib. 7. cap. 1. Lelium, lib. 2. tardarum passionum cap. 1 2. Rasiū l. 9. continent. tract. 9. cap. 2. Auicennam fen. 10. 3. tract. 3. cap. 4. & fen. 4. 1. cap. 20. Dioscoridem lib. 6. cap. 3. Paulum lib. 5. cap. 66.

Probat primò, quia sanguinis missio indicatur ex morbo magno pendente ex vicio sanguinis, siue vitium sit in sanguine in quantitate, qualitate, aut motu, ut probauimus; siue sit in humore ad integrante massam sanguinariam, qui sit sanguini commixtus; ut patet ex dictis Sect. de indicante sanguinis missionis: ergo ab his potest indicari sanguinis missio.

Probat secundò in Hydrope, seu leucophlegmacia, quæ fit ex redundantia succorum crudorum, si sanguini commixti sint, sanguinem mittere consulant Doctiores Practici non obstante crudorum humorum copiâ, ex qua dependet morbus: ergo crudorum humorum copia; à qua fit morbus non impedit sanguinis missionem.

Probat 3. Si fiat à crudis, ac fæluginosi humoribus fluentibus in partem, vlcus, aut inflammatio, vel hæmoptica passio, sanguinem mittere docet Galenus, & doctiores practici, etiam si occasio morbi sit crudorum humorum copia: ergo ratione humorum crudorum non impeditur sanguinis missio. Probat 4. ex Galeno lib. 4. de sanitate tuenda.

§. VI.

Quid dicendum rationibus dubitandi?

Ad authoritates, & dubitandi rationem primò adductas Respondetur, quòd ex illis solùm probatur resolutio adducta §. 4. in qua sanciuimus lethale esse sanguinem mittere in refrigeratis, in quibus humores, spiritus, visceraque nimia frigiditate sunt alterata, & eorum calor est deuictus.

RESOLVTIO XI.

Vtrum fœtus in vtero impediat sanguinis missionem?

§. I.

Antiquorum opinio proponitur.

VTero gerentes medicandas esse à quarto ad septimum, maximèque turgente materia, sancit Hippocrates: sed quòd in illis sit sanguis mittendus, nullibi protulit, imò ex illo, & ex Galeno contrarium videtur sancitum esse: pro negatiua enim parte stat Primò Hippocrates lib. 5. *Aphorism.* 31. *Mulier* (inquit) *vtero gerens, sanguine misso ex vena abortit, & præcipuè si fœtus sit grandior*, cui doctrinæ assentitur Galenus in *commentario*: ergo fœtus in vtero omninò impedit sanguinis missionem.

Secundò, Auicenna agens de causis abortus, inter ipsas ponit sanguinis missionem; præcipuè in iuuenibus: ergo fœtus in vtero impedit sanguinis missionem.

Tertiò, defectus alimenti pro puero est causa abortus; sed per sanguinis missionem extrahitur sanguis, qui est fœtus alimentum: ergo sanguinis missio impeditur ratione fœtus.

§. II.

Cornelij, & Classicorum Authorum opinio post ipsum sancitur.

Resoluendum, quòd fœtus in vtero metitur quantitatem, non tamen impedit sanguinis missionem. Sic tenet Cornelius Celsus lib. 2. cap. 10. Auerroës lib. 7. collig. cap. 4. tenent Mercurialis Vallesius, Hollerius, & reliqui Commentatores ad lib. 5. *Aphorism.* sententia 31. tenet Rodericus de Castro lib. 3. de morbis mulierum. Mercatus, Varandæus, & reliqui, qui in lib. *Ginetiorum* de hac materia pertractant; tenet Vasquez in *questionibus practicis q. unica de vtero gerentibus*. tenet Horatius Angenius, lib. 6. de missione sanguinis cap. 2.

Probat 1. ex Cornelio Celso loco iam citato, §. *Antiqui primam, ultimamque etatem sustinere non posse hoc auxilij genus indicabant, persuaferantque sibi mulierem gravidam, quæ ita curata esset, abortum esse facturam. Postea verò usus ostendit nihil ex his perpetuum, aliasque potiores observationes esse adhibendas, ad quas dirigi curantis consilium debeat; interest enim non quæ ætas sit, neque quid in corpore intus geratur, sed quæ vires sunt, firmus puer, & robustus senex, & gravis mulier valens tutò curantur*: ergo fœtus non impedit sanguinis missionem.

Probat 2. sanguinis missio debet exerceri ex Galeni doctrina, dum adest præsentia postulantium, & absentia impedire valentium: sed in gravis muliere potest esse morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; & absentia impedire valentium, quia potest accidere cum virium tolerantia, & sufficiente plenitudine, ut non obstante sanguinis missione, remaneat sufficiens copia pro alendis matre, & fœtu: ergo tunc ratione fœtus non impeditur quominus exerceatur sanguinis missio.

Probat 3. Tum quia Medicus est imitator naturæ rectè operantis, ipsa autem rectè operans in gravidis plerumque hæmorrhagia, vel aliis sanguinis eruptionibus fœtum, & matrem liberat à magnis

A præsentibus, & imminentibus morbis. Tum quia Hippocrates, si indicata est purgatio in gravidis, ipsam permittit: debet ergo permitti sanguinis missio, quæ securior est, cum minus commoveat fœtum, & humores impellat ad vterum. Tum quia, ut inquit Celsus, & observaverunt Moderniores, eventus est comprobatum plures vtero gerentes à lethalibus morbis esse liberatas, & eorum fœtus, sola sanguinis missione; ergò fœtus in vtero non impedit sanguinis missionem, licet valeat metiri quantitatem, nè deficiat copia pro fœtu necessaria.

§. III.

Soluntur fundamenta ex Hippocrate desumpta.

B

AD 1. Respondetur. Quòd Hippocrates, neque illius assecla Galenus non intendunt docere sanguinem nunquam esse mittendum in gravidis, sed non esse mittendum in tanta quantitate, in quanta permittebant antiqui; sed moderandam esse quantitatem, ne deficiat copia sanguinis necessaria pro fœtu alendo.

Ad 2. Respondetur, quòd Auicenna non ponit inter causas abortus sanguinis missionem utcumque, sed immoderatam, ratione cuius aufertur quantitas, quæ erat necessaria pro alendo fœtu.

Ad 3. Respondetur, quòd nos etiam fatemur metiendam esse quantitatem, nec tantam esse euacuandam, quantam euacuabant antiqui, nec quanta requiritur pro fœtus alimonia: & Rodericus de Castro pro mittendo sanguine in gravidis observandum docet, quòd sanguinis missio sit parca, quod umbilico applicentur aliqua roborantia, & nutrientia, quod fiat in Consulentiis consensu, & dum timetur matris, & fœtus periculum ex morbo, ratione cuius indicatur, & tandem quòd fiat non ex basilica, nec ex pede, sed ex humeraria, aut si urgeat necessitas, ex vena communi.

RESOLVTIO XII.

D

Vtrum venæ sectio possit in prægnante fieri ex basilica?

§. I.

Vasquez & Roderici de Castro ponitur opinio.

E

Rodericus de Castro ut patet ex nuper dictis lib. 3. de morbis mulierum cap. 2. Vasquez in *questionibus practicis questione unica*, de vtero gerentibus tenent sanguinem non esse mittendum ex vena basilica, ne abortus subsequatur, sed vel ex vena humeraria, vel si necessitas urgeat ex vena communi: quibus faveo,

Primò: Quia sectâ basilicâ, citius partes vtero gerentes, & fœturæ inaniuntur: ergo basilica non est secanda; quia idè Hippocrates, & Galenus docent provenire abortum, sanguine misso, in vtero gerentibus. Probat 2. antecedens, quia per basilicam à iecore, & à partibus internis magis sanguis euacuatur.

Secundò, per illam venam magis euacuamus de sanguine ex quo fœtus debet nutriri, per quam euacuamus sanguinem, ex quo alimonia puer assumit: sed puer sanguinem, assumit pro sui alimonia ex iecore, & ex venis proximè à iecore ortis, cum quibus

bus basilica magis communicat : ergo hæc non est secunda.

Tertiò: vena superior brachij euacuat à capite, & vena communis à capite, & partibus seperi oribus, basilica verò à iecore, & à toto trunco corporis, in quo sanguis pro fætu alendo continetur: ergo sanguinis missio ex basilica non est facienda.

§. II.

Nugax Roderici de Castro, Vasquez. & omnium ferè Dogmaticorum propellitur assensus.

Resoluendum: Quòd communis opinio omnium ferè Dogmaticorum, qui tenent venam humerariam, & communem, ab aliis distantioribus partibus attrahere, quàm basilicam, esse figmentum ex anatomes ignorantia ortum. Sic *lib. de curandis febribus* decreuimus cum Sanctorio *lib. de vitandis erroribus* 3. cap. 16. ubi demonstrat hanc doctrinam ex anatome, qua constat venam cauam ascendentem egredi à iecore, ascendere ad communem canitatem, deinde ad iugulum, & à iugulo ad flexuram brachij descendere, ibique partiri in basilicam & humerariam, & ab vna in alteram mediam, seu communem venam ingeri: ex quo apparet quamlibet harum paulò supra flexuram brachij eandem esse venam, & hanc oriri ab humeraria, humerariam ab ascendente caua per vertebrae à iecore sanguinem attrahente: ergo siue sanguinem mittimus à vena basilica, siue à communi, siue ab humeraria, idem sanguis à vena vnica à iugulo descendente trahitur, & iugularis vena trahit à vena caua ascendente, & à iecore, cum æquali distantia, siue ab vno, siue ab alio fiat brachio, & siue ab vna, siue ab alia fiat vena brachij.

§. III.

Soluuntur primò adductæ rationes.

Ad 1. Respondetur: quòd patet ex fundamentali ratione æquè omnes tres venas distare à iecore, & æquè ab illo attrahere.

Ad 2. Respondetur: quòd fætus per venas tendentes ad vterum alimoniam recipit per venam cauam descendentem à iecore ad illas delatam; venæ verò brachij sunt rami à iugulari orti, & iugularis à vena caua ascendente, quæ à iecore ad iugularem sanguinem trahit, & iugularis in brachium tendit, & sanguinem secum ducit.

Ad 3. Respondetur: quòd patet ex dictis qualiter tres venæ brachij sanguinem recipiant à iecore per venam cauam ascendentem, & ex sanguinis circulatione conuincitur magis.

RESOLVTIO XIII.

Vtrum ex pede possit in prægnantibus sanguis mitti?

§. I.

Status difficultatis proponitur, & fulcitur pars negatiua.

Nouam hanc litem nouiter in examen adduxit Zacutus *lib. 1. de histor. Principum medicorum* q. 21. licet ante ipsum Tamayus Hispalensis Apologiam circa hanc difficultatem ediderit, non agen-

Ado de omni morbo petente sanguinis missionem in prægnantibus, de quo supra determinauimus sanguinis missionem esse exercendam ex brachio, & posse ex qualibet illius vena fieri, non autem ex talo, quia abortus periculum prohibet illam; sed an sit aliquis casus, quo fieri debeat ex talo, vt si grauida mulier patiatur epilepsiam ortam ex consensu vteri per vapores eleuatos ab illo, ratione sanguinis putridi, venenosive in illo retenti, vel ratione alicuius inflammationis in eius ore, vel corpore superuenientis?

B Pro parte negatiua videntur stare Paulus *lib. 3. cap. 13.* Iachinus in *lib. 9. ad Almanzorem* 14. Auicenna *fen. 1. 3. tract. 5. cap. 8.* Iacotius *sent. 24. sect. 2. lib. 4. Coacarum.* Mercatus *lib. 2. de morb. mulier. de vteri morbo cap. 2.* ibidem Rodericus de Castro, qui pro Epilepsia in prægnantibus sanguinem nunquam audent mittere: quæ doctrina suadetur,

Primò: quia nulli gentium fas est corrumpere fætum, vt docuit Aristoteles *lib. 7. Politicorum c. 16. §. Nam postquam concepti sunt, & sensum & vitam acceperunt, nefas est attingere eos.* Sed, secta venâ in talo, sequitur abortus: ergo nunquam est exercenda.

C Secundò: sanguine per talum extracto, aufertur sanguis, qui in vena caua descendente continetur, vt sit fætui alimentum, quo deficiente, necesse est fætum perire, vt docet Hippocrates, & Galenus *lib. 5. Aphorismor. 31.* Sed quouis prætextu fætum interimere, abortumve cauere inuisum & detestandum est: ergo sanguis nullo in morbo ex talo in mulieribus prægnantibus est mittendus. Probatum minor, Tum ex Hippocrate in iureiurando, ubi iurauit se abortum nunquam fecisse: Tum idem decreuit Galenus *lib. An fætus in vtero contineatur*: Tum quia Sixtus V. proprio motu hoc delictum prohibuit: Tum quia Couarruias, Syluester, Nauarrus, Iacobus de Grassis tanquam homicidas plectendos iudicant eos, qui abortum causant: ergo nullo prætextu abortus est causandus.

D Tertiò: Secta venâ ex talo, non solum euacuat sanguis, qui in vena caua descendente continetur pro alimento fætus: sed qui in vtero clauditur, commouetur, vt apparet dum in menstruis, aut lotiis retentis in vtero sanguinem mittimus; tunc enim sanguine misso ex talo euacuantur, sed simul commouetur, & euocatur quidquid continetur in vtero, siue fætus, siue ea, in quibus fætus continetur: ergo nunquam sanguinis missio ex talo in grauidis potest esse utilis.

§. II.

Zacuti amplector doctrinam.

Resoluendum, quòd si lethalis epilepsia, morbuve alius periculosus ex consensu vteri superueniat, sanguis ex talo est mittendus in grauidis: sic tenet Zacutus *loco citato.*

E Probatum 1. Dum morbus in aliqua corporis parte pendet, & fouetur ab vteri inflammatione, vel fouetur ab humoribus corruptis in vtero, conuenit pro eius curatione sanguinis missio ex talo; ergo si superueniat Epilepsia in prægnante, ob vapores commotos ex humoribus redundantibus in vtero, vel eius inflammatione, sanguinis missio ex talo debet fieri: Probatum Antecedens ex Hippocrate 2. *epidem. sect. 4.* dicente sic: *Estimargi famula Idumæaque ubi peperisset filiam, vteri osculum contortum est, & inter coxendicem, & crura dolor descendit, hæc tali vena secta liberata est, quamuis tremores vniuersum corpus detinerent.*

Dices: Quòd ex Hippocrate solum infertur, quòd non

non gravidæ debeant ex talo phlebotomari, dum patitur vterus, non autem quod vtero gerentes similiter curari debeant.

Contrā: Ratio, quare in non gravidis debet fieri sanguinis missio ex talo, est, quia morbi pendentes ab vtero petunt curari deveniendo ad euacuationem causæ, & reuellendo ad suum principium proximam causam morbi; superaddit enim hanc causam Hippocrates; dicens. *Sed ad causam deveniendum, & causa principium*: sed in vtero gerentibus pro morbi curatione eadem currit ratio: ergo sanguinis missio simili modo est exercenda.

Probat 2. Si epilepsia, lethalisve morbus ex infernis partibus, vel ex vtero originem habeat, ex infernis partibus petit reuulsionem: ergo sic indicata sanguinis missione, ex infernis partibus adhuc in prægnantibus est facienda. Probat antecedens, Tum ex Galeno lib. 3. de locis affectis cap. 7. qui curari docuit puerum epilepticum per auram à partibus infernis ascendentem, cum synapi, & taphiæ applicatione, & ligatura suprâ crus. Tum ex Alexandro Tralliano lib. 1. cap. 15. Si autem neque stomachus neque caput morbi habeat originem, considera, num ex alia quadam particula sumat initium: Nam alij à superiore pedis parte, quæ Tarso græcè dicitur, alij à tibia; alij ex alia particula morbi accessionem sentire visæ sunt, & si tale conspectum fuerit, etiam illi potissimum parti prospicito, & totam ei curationem adhibeto. Tum idem docetur ab Aëtio lib. 2. ferm. 2. cap. 18. Tum ex Paulo idem habetur lib. 3. cap. 13. & tenet Rasis 9. ad Almanforem cap. 8. §. locus à quo oritur passio &c. Cuius doctrinam firmat Arculanus dicens: *Quod ubi ex vtero talis morbus comitialis dimanat, oportet ut materia ex vtero eradicetur, provocando menstrua cum phlebotomia saphenarum.*

Dices; doctrinam esse admittendam de epilepticis, quæ vtero non gestant; sed nullus Classicus Author affirmat ex talo sanguinem esse mittendum in vtero gerentibus, in quibus superueniet necessariò abortus.

Sed contrā stat in primis experientia, quæ ab aliquibus, ut dicitur, observata fuit docens, missio sanguine, abortum non sequi. Tum quod Princeps Arabicæ familiæ Avicenna fen. 1. 3. tract. 5. cap. 8. in gravidis admittens utilem esse pro curatione epilepsiæ sanguinem ab vtero extractum, inquit enim: *Et similiter aduenit mulieri prægnanti epilepsia in imprægnatione, cumque deponit, & euacuat materiam menstrualem, remouetur illud.*

Probat 3. Dum lethalis morbus causatur per hoc, quod causa illius ab aliqua parte ruit in partem principem, curatio debet fieri per euacuationem reuulsionem illam materiam ad originem, à qua fit fluxus illius, sed epilepsia in prægnante orta ex vteri consensu, est morbus lethalis, seu symptoma ortum ex lethali morbo pendente à causa ruente ab vtero: ergo illius curatio debet perfici sanguine missio ex talo. Probat maior. Tum ex Hippocrate lib. 6. epidem. §. *Reuellere si quò non oportet, vergant: sin autem, quò oportet aperire, vel quacunque.* Tum ex eodem libro Aphorismorum 10. §. *Quò natura vergit, eò ducere oportet per convenientem regionem.*

Probat 4. Si lethalis iudicetur Epilepsia per consensum ab vtero orta, ratione cuius est indicata sanguinis missio in vtero gerente, hæc exercenda est, ne simul pereat fætus cum matre: sed non à partibus superius: ergo ex infernis partibus. Probat minor, Tum quia sanguine missio à brachio potentiùs ab vtero in partes superiores moueretur Epilepsiæ causa. Tum quia nihil per illam posset auferri de eo,

A quod in vtero causam præstat pro Epilepsia. Tum quia ex Hippocrate ad principium est reuellenda causa, quæ ruit in partem principem, non autem ad partem principem. Tum quia debilitarentur vires, & cum nihil remoueretur, nec reuelleretur de causa, faciliùs vires cederent morbo: ergo non debet exerceri ex brachio huiusmodi sanguinis missio.

Probat 5. Si propter aliquam rationem, exigente missionem sanguinis causa, à qua epilepsia fouetur in vtero prægnantis, phlebotomia non esset exercenda, maximè quia imminet periculum abortus: sed hæc non obstat: ergo est exercenda in vtero gerente. Probat minor, Tum quia Cornelius Celsus lib. 2. cap. 10. non sequi in gravidis ob phlebotomiam abortum semper, sic fateatur: §. *Non dubitandum in gravidis constantibus viribus, sanguinem exhaustum, quoniam usus ostendit non esse perpetuum, gravidam phlebotomia curatam abortum esse facturam.* Tum quia, ut observauit Zacutus; & ego bis sum expertus, plures vtero gerentes correptæ epilepsia per consensum ab vtero curatæ sunt sine abortu, sanguine missio ex pede. Tum quia si sanguine missio ex brachio, necessariò perit vtero gerens, & fætus ut observauit Zacutus securius esset saltem pro vita matris dimicare, præcipue cum eo remedio, cum quo sæpius docuit experientia posse vtrumque liberari. Tum quia Gradius consil. 77. Magninus lib. 2. de regimine prægnantium. Rondeletius cap. de Epilepsia gravidarum; dum aliter vita matris seruari non potest, consulunt phlebotomari ex pede.

§. III.

Soluuntur fundamenta ex antiquorum doctrinis deducta.

D 1. Respondetur, quod omnes hi Authores dum leuis est epilepsia, aut morbus ab vteri consensu ortus, ratione fætus renuunt ex pede sanguinem mittere, neque idè phlebotomiam consulunt; vtero gerente periclitante, non renuerent pro vita vtriusque vel solius matris illam exercere, ut ex Paulo etiam deduximus. Ad primum quoque fundamentum dicimus, quod non semper sequitur abortus ex sectâ venâ in pede &, quod Medicus non intendit sanguine missio ex pede abortum in hoc casu, sed fætum & matrem liberare ab imminente periculo vitæ, quod sine hoc remedio consequi non potest.

Ad 2. Respondetur, quod dum redundat sanguis, remanet sufficiens quantitas pro fætus nutritione, & sic docet, experientia non necessariò perire fætum; & licet pereat, sanguis debet mitti pro vita matris, sine qua vterque periret; vtrumque enim liberare conatur Medicus, non autem fætum perdere: & ideo nec Hippocrates, nec Sixtus V. nec Canonice sanctiones aliquid contra illum decreuere, sed tantum aduersus eos qui voluntariè conantur abortum ob alios detestandos fines.

E Ad 3. Respondetur, quod sectâ venâ ex talo non necessariò remouetur fætus, plurimas enim scimus foeminas tentantes abortum sanguine missio ex pede, illum non esse consequutas: reliqui verò venenosi humores à quibus aura eleuatur, vel fouetur causa epilepsiæ, etiam si euacuentur, potiùs afferunt utilitatem pro fætu & pro matre conseruandis.

RESOLVTIO XIV.

Vtrum in pręgnantibus ob vitandum
aborsum liceat sanguinem
mittere?

§. I.

*Proponitur status difficultatis; fulcitur
pars negativa.*

A Bortus imperfecti, & ante maturitatis tempus
est fętus exclusio: hæc fit ab externis, vel inter-
nis causis: externę alię ad corpus, alię ad animum
pertinent: internę sunt fętus mortuus, vitiosa fę-
tus moles, flatus, tumor aut vlcus superueniens vte-
ro, gracilitas, aut crassitudo ventris, aut lotij nimie
aut deprauatę actiones, humorum defectus, vitiumve
in Quanto, ratione cuius suffocatur fętus; vel in qua-
li, ratione cuius ineptus fit sanguis pro alimonia; &
hoc vitium in Quali, aut accidit ratione humorum
sanguini commixtorum, aut ratione eorum propt
sunt separati a commixtione sanguinis, & valent fę-
tum alterare, sanguinem conspurcare, & fętum in-
terimere. In nulla harum causarum, habita distin-
ctione, contendunt plures, sanguinem nunquam esse
mittendum pro vitando aborsu.

Primò; illud quod per se est causa aborsus, non
potest esse remedium præseruatiuum illius: sed san-
guinis missio est causa per se aborsus, vt docet Hip-
pocrates lib. 5. *Aphorismor. sentent. 36.* ergo sangui-
nis missio non potest esse remedium, quo præserue-
tur aborsus.

Secundò: defectus alimenti est causa abortus: sed
per sanguinis missionem fit defectus alimenti in fę-
tu, cum euacuetur sanguis, quo debet nutriri: ergo per
sanguinis missionem potius fit abortus, quam im-
pediatur.

Tertiò: existentibus in ventriculo crudis humo-
ribus, numquam debet exerceri sanguinis missio,
quia impedit eius executionem, vt probauimus: sed
in pręgnantibus semper vitiosi, & crudi humores
redundant in ventriculo: ergo nunquam pro fętu
præseruando potest exerceri sanguinis missio.

Quartò: nullus ex principibus medicinę ausus est
hoc exercere remedium, nec illud exercendum con-
sultit: ergo nunquam hoc remedium pro fętus præ-
seruatione est administrandum.

Quintò suppleraddo: sanguis superabundans in
vtero sanguine ex brachiis missio, euacuari non potest:
sed si deberet exerceri sanguinis missio pro fętus præ-
seruatione, deberet fieri ex brachio: ergo nunquam
pro præseruatione potest esse utilis.

§. II.

*Quid sentiendum de causis abortum facienti-
bus sine humorum occurſu.*

R Esoluendum 1. quòd si abortus causatur ab ex-
ternis causis, siue corpus, siue animum afficien-
tibus, vel ab internis sine humorum occurſu operan-
tibus, sanguinis missio non præseruat ab abortu.

Probatur: sanguinis missio præseruat ab abortu,
quando per illam potest euacuari causa, a qua abor-
tus timetur: sed dum abortus fit a causis operantibus
abortum sine humorum occurſu, non euacuatur per
sanguinis missionem causa, a qua timetur: ergo

A non potest sanguinis missio tunc ab abortu præser-
uare.

§. III.

*Soluitur ex communi Practicorum Classi-
corum assensu difficultas.*

R Esoluendum 2. quòd dum abortus timetur pro-
pter vitium sanguinis, siue sua quantitate gra-
uando, aut suffocando; siue quia viciatus impedit
fętus nutritionem; siue quia suo impetu potest vio-
lento incurſu fętum interimere, sanguinis missio est
remedium, quod præseruat ab abortu: sic meo videri
veniunt intelligendi Augentinus lib. 6. *de sanguinis
missione.* Petrus Salius Diuersus lib. *de morbis parti-
cularibus cap. 22.* Lazarus Riuertius tom. 1. *practica lib.
7. cap. 16.* Amatus Lusitanus curat. 57. *sect. 1.* Roderi-
cus de Castro, lib. 3. *de morb. mulier. c. 21.* Zacutus, &
alij, qui exemplis ac observationibus contendunt pro-
bare sanguinis missionem plures ab aborsu liberalisse.

Probatur ratione: abortus debet præcaueri per
ablationem causę, ex qua timetur: sed plerumque ti-
metur ob occurſum sanguinis valentis sua quantita-
te fętum opprimere, vel ob sui vitium pro alimo-
nia non sufficere, vel ob sui motum in vterum ruere:
ergo ad aborsum vitandum debet sanguinis missio
exerceri.

C Probatur 2. sanguinis missio est remedium eua-
cuatorium, simulque est reuulsorium, vt patet ex su-
pradictis: ergo si aborsus timetur ob copiam, aut mo-
tum sanguinis in vterum fluentis, sanguinis missio
debet exerceri, euacuationis & reuulsionis causā, ad
ipsum vitandum.

Probatur 3. Si sanguis redditur inutilis pro fętus
alimonia & valens fętum alterare ob præternaturales
humores sanguini commixtos, tendenda est eius eua-
cuatio, ne fętus pereat: sed non per purgationem, quę
nunquam est indicata ab humore sanguini commix-
to, vt manet demonstratum: ergo per sanguinis mis-
sionem abortus est vitandus.

D Probatur 4. si in febre pendente ex sanguine, vel
aliis humoribus sanguini commixtis, nullo alio re-
medio securius potest euitari abortus, quàm cura-
tione febris, ratione cuius timetur: febris autem per
sanguinis missionem petit curari, vt patet ex dictis:
ergo sanguinis missio est remedium præseruatorium
abortus.

§. IV.

Soluntur rationes dubitandi.

A D 1. Respondetur, quòd sanguinis missio non
est per se causa abortus, sed per accidens, qua-
tenus aufert alimentum, sine quo fętus non potest
conseruari: & quia potest fieri relinquendo sufficien-
tem sanguinis copiam pro fętu alendo: idèd potest
esse tunc remedium quatenus aufert, quod vt redun-
dans posset fętum interimere.

Ad 2. Respondetur, quòd si sanguis sit in magna
quantitate, per ablationem eius quod redundat, non
aufertur id, quo fętus debet nutriri.

Ad 3. Respondetur, quòd licet plerumque in præ-
gnantibus, præcipue in primis mensibus in ventricu-
lo redundant crudi humores; hoc neque est perpe-
tuum in omnibus mensibus, nec in omni vterogeren-
te, nec in eis, in quibus sunt, valent semper impedire
ob nimiam copiam.

Ad 4. Respondetur, quòd Cornelius Celsus, ad-
mittit sanguinem mittendum in pręgnantibus, siue
ratione

ratione illarum, siue ratio fatus, nec reliqui dissentiunt, licet non consulant, ne nimis audaces Medici sanguinis missione vtantur in pręgnantibus vltra modum, siue ratione illarum, siue ratione fatus.

Ad 5. Respondetur, quod sanguinis missio non exercetur ad euacuandum sanguinem in vtero occlusum, sed ad euacuandum sanguinem in vasis maioribus existentem, & simul ad reuellendum fluentem: intendimus enim per sanguinis missionem euacuare causam antecedentem, & reuellere fluentem.

SECTIO VII.

De Sanguinis missione in febris.

Ræ aliis morbis febris communior est, & pro cuius curatione frequentius sanguinis missio solet exerceri; & idem qualiter ab omni febre possit sanguinis missio indicari sub hac sectione complectemur.

RESOLVTIO I.

Vtrum in omni febre diaria liceat sanguinem mittere?

§. I.

Part suadetur affirmatiua.

Quod in omni febre diaria sit indicata sanguinis missio, videtur suaderi 1. Quia in febre ephemera ex opilatione sanguinem esse mittendum docet Trallianus lib. 2. cap. 1. proponens huius febris curationem §. Si autem copia peperit, ante omnia sanè per sanguinis missionem euacuatio tentanda est. Nec dissentit Aëtius Tetrabili 2. cap. 69. §. Si igitur puer, aut senex fuerit agrotus, venam secare non expedit, in mediis autem etatibus, robore presente, agroti vena secetur. & Auicenna fen. 1. lib. 4. tract. 1. cap. 35. In febre ephemera ex cruditate sanguinis missionem in declinatione consulit, dicens: Et iter quidem ad phlebotomiam est, vt non fiat ea donec declinet, tunc enim fiat. Et fen. 13. libr. 3. tract. 5. cap. 12. idem consulit dicens: Et multoties quidem alienantur nausea & vomitus per phlebotomiam: & in febre diaria ex cutis densitate, refrigeratione ve sanguinem mittendum diximus; ergo in febris Ephemericis indicatur sanguinis missio.

Secundò: sanguinis missio est remedium refrigeratorium, vt communis fert opinio Dogmaticorum; sed à febre Ephemera, cum consistat in præternaturali calore, indicatur remedium refrigeratorium: ergo ab omni febre ephemera indicatur sanguinis missio, prout refrigeratorium est remedium.

Tertiò, à calore febris ephemerę humores alterantur, & disponuntur, vt possint causare morbum magnum seu febrem humoralem: sed à morbo magno pendente à vitio sanguinis indicatur sanguinis missio; ergo ratione febris ephemerę, à qua causari potest hic morbus magnus, potest sanguinis missio indicari.

Quartò: febris orta ex bubone est febris ephemera, vt diximus; sed ab illa indicatur sanguinis missio, vt communior fert opinio: ergo à febre ephemera indicatur sanguinis missio.

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

§. II.

Communis Dogmaticorum praefertur doctrina.

Resoluendum: Quod febris diaria, quę natura est talis, nunquam per se indicat sanguinis missionem.

Probatur ratione fundamentali; sanguinis missionis indicans per se est morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, vt probauimus: sed febris ephemera non est morbus magnus pendens ex vitio sanguinis, cum potius dicatur talis, quia pendet ex spiritibus: ergo nunquam indicat per se sanguinis missionem.

Probatur 2. sanguinis missio est remedium euacuatorium causę, à qua pendet morbus: sed per illam euacuantur à venis humores & spiritus in eis contenti, non autem illi qui sunt intra arterias, à quibus febris diaria pendet: ergo sanguinis missio non deseruit pro diarię curatione.

§. II.

Rationes primò adductę soluuntur.

Ad 1. Respondetur: quod Trallianus consulit sanguinis missionem in diaria orta ratione plenitudinis impediens attemperationem, non quia indicatur ab ephemera, sed à causa procathartica, à qua illa pendet; & ratione cuius imminet morbus magnus à vitio sanguinis oriundus: & hac eadem ratione Aëtius idem consulit. Auicenna verò in fine febris ortę ex cruditate, ne in putridam transeat, sanguinis missionem consulit, sumpta indicatione à morbo magno, qui imminet in vitio sanguinis: & idem cogit nos ad sanguinem mittendum in ephemera orta in refrigeratis, quę minatur putridam humoralem, à qua indicatur sanguinis missio.

Ad 2. Respondetur: quod sanguinis missio dicitur remedium refrigeratorium respectu febris humoralis, non per se, sed per accidens, auferendo causam; non autem respectu diarię, cuius causam non euacuat.

Ad 3. Respondetur, quod si aliquando humores at ephemera alterantur, & fiunt proxima causa, vt ex illis fiat morbus magnus, ab his per se indicatur sanguinis missio, non autem ab ephemera, quę solum se habet vt causa procathartica: sicut insolatio, aut alia similis, à qua sanguinis missio non dicitur indicari.

Ad 4. Respondetur, quod febris orta ex bubone, licet analogicè dicatur ephemera, propriè est humoralis, quia fit à vitio sanguinis; & idem indicat sanguinis missionem.

RESOLVTIO II.

Vtrum à febre hectica indicetur per se sanguinis missio?

§. I.

Pars affirmatiua aliquibus fulcitur fundamentis.

Tres sunt hecticę gradus, de quorum tertio, ac secundo, in quibus magna, ac irreparabilis

Qq est

est consumptio substantiæ viventis, nulla videtur esse dubitatio, quin omnino in hecticis sit vitanda sanguinis euacuatio: sed de primo gradu hecticæ, dum partes incipiunt resolui, dum vires non patitur defectu substantifici temperamenti essentiali debilitatem; videtur, quod ab ipsa febre aliquo modo potest indicari.

Primò: sanguinis missio est remedium refrigeratorium, & cum vires sint potentes illam ferre, & febrilis calor tunc sit remissus, poterit quacunque leui alteratione contrarij inducta, remitti febris: ergo ab illa indicatur sanguinis missio.

Secundò, Febris hectica plerumque fit, quia superabundat biliosus humor sanguini commixtus, ratione cuius partes, quæ reponuntur, cum maiori ex parte fiat repositio ex bile, peruertitur substantificum temperamentum per excessum partium ignearum: sed misso sanguine, euacuatur copiosa bilis sanguini commixta, quæ est causa, ut inducatur hectica, quatenus præstat materiam, ut temperamentum peruertatur: ergo per se ab ipsa febre hectica indicatur sanguinis missio. Probatur consequentia: quia in hoc casu indicatur à febre hectica per se euacuatio, per quam aufertur causa, à qua talis febris fonetur.

Tertiò: viribus consentientibus, si putrida febris complicetur cum Hectica, & foveatur ab illa, per se indicatur ab Hectica ablatio eius, quod se habet tanquam causa sine qua non ipsa curari potest; sed sine ablatione putridæ, à qua producit, & intenditur Hectica, hæc curari non potest: ergo hectica per se indicat sanguinis missionem per quam febris humoralis curari petit.

§. II.

Sancitur Dogmaticorum opinio.

Resoluendum: Quod in nullo gradu à febre hectica indicatur sanguinis missio: sic tenet schola Dogmaticorum.

Probatur ratione fundamentali; sanguinis missio ut patet ex dictis, indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, sed hectica febris non pendet ex vitio sanguinis, sed oritur ab anima media peruersione temperamenti substantifici, ut agentes de febre hectica demonstrauius: ergo febris hectica non indieat per se sanguinis missionem.

Probatur 2. febris hectica cum consistat in hoc, quod sit calor habitualis pendens à temperamento substantifico peruerso per excessum partium ignearum, illius curatio consistit in repositione partium frigidarum, & humidarum: sed huic partium repositioni obstat sanguinis missio, cum per illam euacuetur materia, ex qua talis partium repositio debet fieri per nutritionem: ergo à febre hectica non indicatur sanguinis missio.

Probatur 3. febris hectica curatur humectantibus, & alimentis reponentibus frigidam & humidam substantiam, quam depopulatur calor, & curatur tanquam morbus consistens in inanitione partium humidarum: sed sanguinis missio est remedium contrarium, & euacuatorium eius quod redundat, ergo nunquam indicatur pro

curatione febris
hecticæ.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi primò adductæ.

Ad 1. Respondetur: quod, ut diximus, sanguinis missio est remedium refrigeratorium per accidens respectu earum febrium, quarum causam valet euacuare; cum autem hecticæ causam non auferat, idè nec illius remedium refrigeratorium dici potest.

Ad 2. Respondetur: quod dum euacuatur bilis à qua fonetur, per sanguinis missionem euacuatur etiam sanguis, ac pituita, ex quorum materia deberent nutriri partes, & his partibus deficientibus pro nutritione cum maximè resoluuntur, quæ erant partes humidæ viventis ab ipsa febre, hinc pronebit, quod maius subsequatur damnum, & periculum ex sanguinis missione, quam utilitas ex euacuatione biliosi humoris; & idè ab hectica ut pendente à temperamento per igneas partes peruerso, per se solum indicatur repositio illarum partium, cui sanguinis missio potius obstat.

Ad 3. Respondetur: quod si hectica complicatur cum humoralis, & sint vires constantes, exerceri solet sanguinis missio, ut curetur humoralis, quæ est causa sine qua non hecticæ: sed sanguinis missio tunc non indicatur ab hectica, sed ab humoralis; permittitur tamen, etiamsi conducat ad repositionem humidæ substantiæ, quæ debetur hecticæ, quia per eius curationem aufertur humoralis febris, à qua fonetur hectica, & sine cuius ablatione ipsa curari non potest.

RESOLVTIO III.

Utrum pro febribus putridis curandis sit utilis sanguinis missio?

§. I.

Erasistrati, Paracelsi, & Vanhelmont proponitur opinio.

Vanhelmont negat dari in corpore humores, & consequenter febres ex illis ortas. Paracelsus humores admittit, febres tamen non oriri ex illis contendit, sed omnes morbos pro causis habere sal, sulphur, aut mercurium; Erasistratus Aristotelis nepos, & vnus ex pronepotibus Hippocratis, Dogmaticusque Medicus humores admittit, morbosque à materia pendentes ex illis oriri, & ex quouis illorum febrem humoralem oriri posse: sed pro his curandis febribus sanguinem nunquam esse mittendum consonum esse indicat Hippocratis assensui, de quo affirmat nunquam sanguinem misisse pro humoralibus febribus curandis: suamque sententiam his conatur fundamentis fulcire, ut ex Galeno deducit Cardanus libro 4. de cura morbi Regij cap. 12.

Primò: Tum quia per venæ sectionem mouetur materia de loco in locum, & à quo mouetur relinquit suæ putredinis seminaria, per quod mouetur comunicat putredinem, quam habet humor putrescens, & augetur in aliis humoribus putredo, febrisque augetur, quia

quia noua putrescens causa humores in transitu re-
pertos coinquinat. Tum 2. Hoc remedium non con-
uenit febrim intermittenti, quia ratione illius humor
extrauassatus iterum retrahitur ad venas, & au-
gendo causam, febrem intermittentem reddit conti-
nuam: Nec conuenit febrim continuam; quia retro-
cedendo ad cor humores putrescentes in venis di-
stantioribus ex non ardente febre fieret ardens: Nec
conuenit febrim malignam, aut pestilentem; quia retrò
traheret humores, ac vapores venenosos ad ipsum
cor; quibus consumerentur spiritus, & ipsis resolu-
tis citius periret æger. Tum 3. quia putrida febris
salubris non fit, nisi natura potens valeat materiam
morbificam concoquere, ac regulare; & ideo Hip-
pocrates 2. *Aphorismor. 15. ubi fames, laborandum*
non esse consulit, nè defectu alimenti vires succum-
bant; qui virium lapsus facilius contingeret san-
guine missio, & impediretur coctio. Tum 4. quia
sanguis aut mittitur in febre humoralis, quia ma-
ligna; vel ratione putredinis: non quia maligna,
quia cum ratione malignitatis vires debilitentur,
non possunt ferre sanguinis missionem: non ratio-
ne putredinis, quia putredo coctione curatur; coctio
enim est quæ facit cessare putredinem, non autem
sanguinis missio: ergo pro febribus putridis curan-
dis sanguinis missio non est vtile remedium.

Secundò, idem prosequitur intentum: Tum 1.
quia sanguinis missio, si à febre putrida indicaretur;
vel vt in calore consistit, & vt sic, non: quia ex Ga-
leno *lib. 1. methodi*, constat, febrium omnium, quæ
febres sunt, proprium remedium esse refrigeratio-
nem; & simili modo ab hectica, ac diaria indica-
retur sanguinis missio: vel ratione putredinis; nec
hoc admittendum, aliàs in putridis diartis sanguis
esset mittendus. Tum 2. quia febres syncopales &
aliæ ortæ ex crudis humoribus repertis vel in ve-
nis, vel in ventriculo, etiam peterent sanguinis mis-
sionem. Tum 3. quia febres putridæ fiunt ex humo-
ribus ratione multitudinis, crassitudinis, lentoris,
obstructionis, prohibitæ ventilationis, aut putredi-
nis, quæ (dempta multitudine) potius prohibent,
quam indicant sanguinis missionem. Tum 4. quia
Galenus *lib. de constitut. art. medica*, febres ortas ex
plenitudine sanguinis missione, à reliquis humori-
bus pendentes docet purgatione esse curandas: ergo
sanguinis missio non est per se indicata à febribus
putridis.

Tertiò: febres, quas concomitantur pernicio-
sa accidentia, vel quibus plurima repugnant, vt tabes,
hectica, infantia, decrepitudine, præcedens nimius
sanguinis fluxus, Venus multa, resolutio, acris hu-
mor abundans, multa crudorum humorum copia,
humor turgens, non indicant sanguinis missio-
nem, etiam si sint febres putridæ, morbi que mag-
ni periculum minantes: ergo à febribus non indi-
catur sanguinis missio.

§. II.

Galenus præfertur doctrina.

Resoluendum, quodd in febribus ortis ex humo-
rum putredine, conuenit sanguinis missio: sic
tenet schola Dogmaticorum.

Probat 1. ex Hippocrate *lib. 2. text. 29. dicente:*
cum morbi inchoant, si quid tibi videtur mouendum,
moue. Vbi Galenus per *mouere*, intelligit etiam
sanguinis missionem: inquit enim, *sunt autem hæc*
præcipua quidem, vena sectio &c. ergo ex Hippocrate
D. Brano Resol. Medic. Pars V. l.

A in principiis febrium conuenit sanguinis missio, seu
antequam perueniat ad indicationem.

Probat 2. ex Galeni autoritate sæpius apud
Medicos decantata, *lib. 11. methodi cap. 15. §. Sa-*
luberrimum autem, vt prædiximus, est in febribus ve-
nam incidere non continuis modo, verum etiam aliis
omnibus quas putrescens concitat humor. Ergo om-
nibus febribus humoralibus conuenit sanguinis
missio.

B Probat 3. febres humores sunt morbi magni
pendentes ex copia humorum, ex quorum ablatio-
ne petunt curari: sed humores non solum purga-
tione, sed sanguinis missione euacuari petunt: ergo
febres humores sanguinis missione sumpta indica-
tione à causa curari etiam petunt.

§. III.

Erasistrati fundamenta soluntur.

AD 1. Respondetur, Tum 1. quod putrescens
humor mouetur simul cum aliis, cum quibus
commixtus est; nec ideo reliquos putrescere est ne-
cesse, quia non sunt dispositi pati putredinem. Tum
2. quod conuenit sanguinis missio ad euacuationem
causæ, à qua fouetur morbus, & indicatur à febre
provt pendet ab illa. Tum 3. quod leuata quæ corpus
nostrum regit natura per sanguinis missionem, quod
concoqui est habile, concoquit; vt docet Galenus.
C Tum 4. quod non ratione putredinis, nec malignita-
tis? sed ratione febris provt pendet ab illo humore,
indicatur sanguinis missio.

Ad 2. Respondetur, Tum 1. quod in febre putri-
da sanguinem mittimus, quia pendet à causa per san-
guinis missionem euacuanda. Tum 2. quod febres,
quæ pendunt à sanguine, vel ab alio humore sangui-
ni commixto, tantum indicant sanguinis missionem.
Tum 3. quod putridæ febres, quæ in venis causan-
tur ab humoribus sanguini commixtis, vel ab ipso
sanguine, etiam si tanquam à causa extrinseca pen-
deant à causis obstruentibus, aut infrigidantibus, ipsæ
de se semper indicant sanguinis missionem, vt pos-
sint ex ablatione causæ curari. Tum 4. quod Galenus
solum intendit docere, quod febres pendentes ab aliis
humoribus separatis à sanguine, & caco-chymis, pe-
tunt curari purgatione; non autem dum pendunt ab
illis sanguini commixtis.

D Ad 3. Respondetur, quod à febribus putridis pen-
dentibus à sanguine, vel ab humoribus aliis sanguini
commixtis, indicant sanguinis missionem, licet ple-
rumque superueniant aliqua symptomata, ratione
quorum contraindicari ac prohiberi solet sanguinis
missio modo nuper dicto.

RESOLVTIO IV.

E Vtrum in quauis febre putrida sit
saluberrimum sanguinem
mittere?

§. I.

*Dogmaticorum dissentientes sententia
referuntur.*

EX Galeni decreto decreuimus saluberrimum es-
se in febribus putridis sanguinem mittere;
sed de quibus putridis sit intelligendus; disceptant
Moderni

Moderniores. Dominicus Montifianus *quest.* 17. *Degalibro 2. Methodi capite 2.* Lemos in idem caput, Petrus Brauus *Censura 21. contra Peredā*, Syluaticus in *controuersis Medicis*, iudicant, quòd quando Galenus saluberrimum iudicat in omnibus febribus putridis sanguinem mittere, debet intelligi de omnibus febribus putridis pendentibus ex humorum plenitudine. Matthæus Curtius similiter conatur defendere; quòd Galenus debet intelligi de febribus ortis ex plenitudine quoad vasa. Antonius Contugtius & Bernardinus Crispoltus dicunt Galenum intelligendum de febribus putridis, quæ pendent ex quolibet humore sanguini commixto forma & specie: Lupeius Doctus Vir, vt refert Moxius *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem cap. 11.* intelligendum esse Galenum iudicat de omnibus febribus pendentibus ex sanguine, aut bile putrescentibus. Cardanus *lib. 4. de morbo Regio*, de omni febre putrida, etiam si absit plenitudo, intelligendum esse Galenum iudicauit. Sed quòd de solis febribus ortis ratione plenitudinis sit Galenus intelligendus suadet,

Primò: quia Galenus postquam determinauit sanguinem esse mittendum, reddens rationem statim superaddit: *leuata namque, quæ corpus nostrum regit, natura; & eo, quo veluti sarcina premitur, exonerata, quod concoqui est habile, concoquit*: sed ratione plenitudinis exoneratur natura, & indiget leuari: ergò Galenus de eis febribus tantum loquitur, quæ fouentur à plenitudine.

Secundò: Galenus *libro 1. ad Glauconem cap. 13.* tradens causas ob quas sanguis est mittendus, inquit: *sanguinem verò mittere oportet, & propter morbi magnitudinem, & quibus robur multò plus quam natura conueniat, & maior quam pro consuetudine totius corporis tumor & vena eminentes, atque extensa, &c.* Ergò dum consulit sanguinem mittere, de eis intelligi debet, quæ ex plenitudine pendent, quas solas decreuit petere missionem sanguinis.

Tertiò probatur: sanguinis missio est euacuatio, per quam deponitur plenitudo humorum in corpore redundantium: ergò ab his tantum febribus indicatur, quæ pendent ab humoribus sua plenitudine redundantibus.

§. II.

Hippocratis sancitur doctrina.

Resoluendum 1. quòd Galeni doctrina non potest intelligi de febribus, quæ pendent ab humoribus cacochymis.

Probatur 1. sanguinis missio, & purgatio, cum sint diuersa remedia, diuersa debent sortiri indicantia: sed febres putridæ pendent ab humore cacochymo, siue turgente, siue ratione coctionis separato à sanguinis commixtione, & cacochymo reddito; exigunt purgationem, & illam per se indicant: ergò non indicant sanguinis missionem. Probatur minor ex Hippocrate *lib. 1. Aphorismorum sententia 22.* dicente: *Concocta medicari ac mouere, non cruda, nisi materia turgeat*: quam eandem doctrinam amplectitur Galenus in *commentario*.

§. III.

Nostra proponitur opinio.

Resoluendum 2. Quòd Galenus debet intelligi de omni febre putrida pendente ex vitio san-

Aguinis, siue in quanto, siue in quali, vel cuiusvis alterius humoris sanguini commixti, & non supernatantis.

Probatur ex Paulo *lib. 2. capite 8.* ex Aëtio *te-trabili 2. sermon. 1. capite 7.* & ex eodem Galeno *libro 11. methodi capite 14. antecedente*. Vbi de quolibet febre, adhuc si sine plenitudine superueniat, inquit: *Quippe si vires eius qui ex putredine humorum febricitant, sunt valentes, mittendus statim sanguis est*. Vbi solum ob vitium superueniens ratione putredinis statim sanguinem mittit: & *cap. 15. sequenti*, in principio, dicit: *Qui febricitant, si valentes viribus sint, omnibus sanguinem ab initio mittes*. ergò dum paulò infra superaddit: *Omnibus esse saluberrimum sanguinem mittere per febres quas putrescens concitat humor*: de eorum febre orta ex vitio sanguinis loquitur, non solum dum pendet ex vitio sanguinis in Quanto, sed ex vitio sanguinis in Quali, seu putredinis.

Probatur 2. ex eodem Galeno, qui nostram doctrinam palàm docuit *libro 9. methodi cap. 1.* his verbis: *Memineris verò mihi ad ea quæ dicenda sunt, & quorem causa vena sectio petitur, nam quoniam hac sanguinis euacuandi causa adhibetur, sanguis autem inutilis natura est, utique probè hanc administrare conuenit, sic ut quod inutile est natura emittat; sit autem sanguis natura inutilis bifariam; vel cum propriam qualitatem ad unguem non seruat, neque amplius nutrire, sicut prius cum utilis esset, potest; vel ita multitudine crescit, ut aut vires premat; aut tum venas, tum arterias vel findat, vel obstruat*. ergò ex Galeni doctrina sanguinis missio debet exerceri in febribus; non solum dum à vitio sanguinis in Quanto pendent, sed dum pendent à vitio sanguinis in Quali.

Probatur 2. ex Auicenna, qui loquens iuxta mentem Galeni *sen. 1. 4. cap. de Phlebotomia*, dicit: *unusquisque autem eorum aut phlebotomatur propter sanguinis plenitudinem additam, aut propter ipsius malitiam, aut propter utrumque*: ergò sanguinis missio in febribus non solum debet fieri, dum pendent ex vitio sanguinis ratione plenitudinis, sed ratione alterius vitij.

Probatur 3. Febris pendens ex vitio sanguinis, seu alterius humoris sanguini commixti, cum sit morbus magnus pendens ex causa, indicat sui curationem per remedium magnum euacuans illam, etiam si vitium, à quo dependet febris, non sit plenitudo; sed hoc remedium in principiis febrium, quando humor à quo pendet non est cacochymus non potest esse purgatio, quia hæc non indicatur nisi ab humore cacochymo: ergò necessariò debet esse sanguinis missio, & sic debet Galeni autoritas intelligi.

§. IV.

Solutio adhibetur argumentis.

Ad 1. Respondetur: quòd Galenus superaddit rationem mittendi sanguinem, quia natura leuata per illam concoquit, quòd concoqui est habile, & hoc non solum contingit dum leuatur à vitio in Quanto, sed dum etiam leuatur à vitio in Quali: quia quantò minor copia remanet illius humoris, natura potentior manet suprâ residuum.

Ad 2. Respondetur, quòd Galenus dum febres oriuntur ratione plenitudinis, sanguinem docet esse

se mittendum? quod nos etiam fatemur: sed non negat quod etiam dum febres oriuntur ratione vitij in Quali, sit sanguis mittendus; imò id docet plerumque, ut ex probationibus resolutionis constat.

Ad 3. Respondetur, quòd sanguinis missio est euacuatio per quam deponitur plenitudo, & indicatur à morbo magno pendente ex illa, & etiam est euacuatio per quam deponitur portio humoris qualitate peccantis; & idè etiam indicatur à febribus pendentibus ex vitio sanguinis in Quali, quatenus sunt morbus magnus pendens ex tali sanguinis vitio.

RESOLUTIO V.

Vtrum sanguinis missio tantum debeat exerceri euacuationis causa in febribus?

§. I.

Augeny, Syluatici, & Caxanes proponitur opinio.

DEcruimus in putridis febribus sanguinis missionem esse necessariam tanquam remedium euacuatorium causæ, à qua dependet febris, siue ratione quantitatis, siue ratione alterius vitij febrem foveat: sed cum in febribus plura sunt superuenientia accidentia ratione humoris fluentis in aliquam partem, idè an etiam reuulsionis causa in febribus sanguis sit mittendus dubitari potest. Augenius lib. de sanguinis missione, Syluaticus *controuersia* 44. Caxanes lib. 2. *aduersus Valentinus*, iudicant in febribus sanguinem nunquam indicari reuulsionis causa, sed tantum ratione euacuationis. Quibus suis fulcitur fundamentis.

Primò, Augenius suum probat placitum, Tum 1. quia Galenus lib. 11. *Methodi cap. 15.* docet in febribus sanguinem esse mittendum, ut leuata natura concoquat, quod concoqui est habile. Ex quo patet quòd ratione euacuationis consulit phlebotomiam. Tum 2. quia aliis in locis Galenus ratione auferendi, vel plenitudinem, vel causam fouentem febrem, docet sanguinem esse mittendum. Tum 3. quia in febribus synochis, cum seruent eundem tenorem, semper crescendo, decrecendo, vel permanendo in eadem intensione, constat humorem manere in eodem loco, nec idè indigere reuulsione: ergo non est in febribus alia indicatio sanguinis mittendi quàm euacuationis causa.

Secundò: Syluaticus idem probat placitum, Tum 1. quia Galenus libro *undecimo methodi cap. 10.* tradens resolutionem methodum curandi febres putridas, solum consulit sanguinis missionem euacuationis causa. Tum 2. quia reuulsio indicatur ratione humoris fluentis in aliquam partem, ut colligitur ex Hippocrate lib. 6. *Epidem sect. 2. text. 29.* §. *Reuellere, si quò non oportet vergat*: in febribus autem putridis sine humorum fluxu valet febris ab humoribus foueri, ut Galenus docuit li. 2. *de differentiis febrium cap. ultimo.* §. *Quacunque per circuitus aliquos agnitudinum sunt accessiones, &c.* Tum 3. quia in febribus intermittentibus non est indicata reuulsio; quia si fiant accessiones, expellente natura ad partes externas, non est reuellendum, ne humores ad internas partes ferantur, & impediatur motus naturæ: si fiant, quia attrahunt propter dolorem partes internæ, tunc solum sedando dolorem perficitur

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

Aeuratio, & intemperiem corrigendo. Nec in febribus continens est utilis sanguinis missio ob reuulsionem, quia in continuis humor non extravasatur, & mouetur. Tum 4. quia sanguinis missio si indicaretur ob reuulsionem, deberet fieri ex pede tanquam ex parte distantiori. Tum 5. quia si causa febris fluere, potius indicaret purgationem, quàm reuulsuam sanguinis missionem, ut apparet in humore turgente. Tum 6. quia si sanguis mitteretur reuulsionis causa, idè esset ut à partibus internis ad externas traheremus humores febres fouentes; at verò per sanguinis missionem potius humores ab externis partibus ad internas mouentur: ergo sanguinis missio nunquam debet fieri reuulsionis causa in febribus.

B Tertio: Caxanes licet febris pendeat ab humore, qui mouetur in aliquam partem, indicat sanguinis missionem nunquam indicari reuulsionis causa, sed tantum causa euacuationis. Tum 1. quia cum febris sit morbus communis non petit sanguinis missionem reuellentem à determinata parte, sed euacuantem humorem in toto corpore contentum. Tum 2. quia ex Galeno lib. de sanguinis missione cap. 19. reuulsio non debet vnoquoque die iterari: hoc autem in febribus contingit. Tum 3. quia pro euacuanda causa, exigitur magna scissura; pro reuellenda, parua; & idè vna cum altera est incompatibilis indicatio. Tum 4. quia causam euacuationis magna extrahitur copia sanguinis; reuulsionis causa, pauca. Tum 5. quia sanguinis missio in febribus non indicatur ratione febris: quia ab illa in communi solum indicatur euacuatio, in particulari refrigeratio: nec ab alio coniuncto, quia non ratione putredinis, quia ab ista solum indicatur coctio, non ab obstructione, quia hæc solum indicat apertionem pororum. Tum 6. quia etsi esset fluxio non indicaret reuulsionem, quia hæc aut sit ab humore obstruente, qui cum indifferenter internas ac externas partes obstruat, non est cur curetur reuulsione: aut sit dum in accessionibus mouetur humor in febre intermittente iuxta eius dinersitatem in diuersos focos, à quibus missione sanguinis reuelli æqualiter non potest: aut sit fluxio à foco putredinis in partes externas, & non debet missione sanguinis reuelli in internas; aut sit fluxio in principio accessionum, dum sanguis & spiritus retrahuntur, & non conuenit sanguinis missio, esset enim ægrum iugulare: ergo sanguinis missio nec debet exerceri in febribus reuulsionis causam, dum abest, nec dum adest fluxio humorum, à quibus fouentur.

§. II.

Humorum fluxio in febribus non semper admittenda contra Carreirum.

EResolendum 1. quòd febres humorales aliquæ pendent ab humoribus fluentibus in aliquas partes: aliæ verò ab humoribus, qui non fluunt in partes: sic statuo aduersus Carreirum, qui *sen. 1. libro 4. tract. 1. cap. 6. disput. 17.* postquam coacervauit proposita Modernorum fundamenta, determinat, quòd in quavis putrida febre dantur humores in aliquam partem fluentes.

Probat 1. Ex Galeno 2. *de differentiis febrium* §. *Quæ per circuitus agnitudinum sunt accessiones, &c.* ubi docet plures febres pendere ab humoribus intra venas manentibus, non motis.

Qq 3

Proba

Probatur 2. Tum 1. in febre syncho pendente ex solo sanguine quarto humore, quem toto tempore, quo retinet formam, etiam si sit via corruptionis, semper amplectitur, & retinetur à natura intra eadem vasa, ac retinebatur, quamdiu non putrescebat. Tum 2. quia non alia ratione homotoma febris, & quavis synochus permanet in eodem tenore, ac intensione; nisi quia humor permanet in eodem loco putrescens. Tum 3. quia febris ardens non alia ratione ab aliquibus ponitur inter febres continentes, nisi quia bilis, à qua dependent, continenter feruet manendo semper intra eundem locum. Tum 4. quia sicut ab humore contento in phlegmone postquam fluxit in partem, quietè se habentè potest febris foueri similiter, & ab humore intra venas manente: ergo non semper est necessarium, quòd detur fluxio eius humoris à quo fouetur febris.

§. III.

Ex fluxu humorum in partes externas quid indicatur?

Resoluendum 2. quòd si humor, à quo fouetur febris, fluat ad locum putredinis, per se solum indicatur à febre, quæ fouetur ab illo, sanguinis missio euacuatoria.

Probatur 1. In hoc casu sanguinis missio solum indicatur à morbo, secundum quod fouetur ab illo humore: sed indicatio sumpta à causa à qua fouetur morbus, est euacuatoria: ergo solum indicatur sanguinis missio euacuatoria.

Probatur 2. sanguinis missio reuulsionis causâ solum indicatur à morbo pendente ab aliqua causa, quando non solum fouetur ab illa, sed ratione motus potest augeri, intendi, aut conseruari à causa: sed febres pendentes ab humore, qui mouetur in focum putredinis, vel in partes externas per illum motum licet subsequatur accessio, potius curantur quam fouentur, aut augentur, ergo non indicatur sanguinis missio reuulsionis causâ.

Probatur 3. sanguinis missio reuulsoria est, per quam reuellitur humor fluens in partem: sed reuulsio humoris fluentis in focum putredinis est perniciofa naturæ: ergo sanguinis missio numquam indicatur in febribus pendentibus ab humoribus, qui mouentur in focum putredinis tanquam reuulsoria.

§. IV.

Reuulsoria sanguinis missio admittitur.

Resoluendum 3. quòd si febris humoralis pendet ex humoribus fluentibus ad interiora, vel phlegmonen indicatur per se ab illa sanguinis missio euacuatoria, & simul reuulsoria.

Probatur ex Hippocrate 6. *Epidemion. text. 2. tract. 29. §. Reuellere si quò non oporteat vergat.* & ex Galen. in *Comment. §. Alias iam & hac didicistis, du-cenda planè esse, quò vergunt per conuenientes regiones, auertendu autem, atque reuellenda, quæ non bene vergant.* & ex Orisatio *Collectaneorum cap. 19. §. Vehementissimos succorum influxus reuulsoriis praesidiis confertim ingruere prohibemus.* ergo licet in motu humorum ad focum putredinis non conueniat reuulsoria sanguinis missio, ipsa indicatur dum humores fluunt (causantes febres) ad partes internas, vel eas, ad quas non conuenit.

Probatur 2. Dum humores refluent à venis externis in internas, febris Tertianæ redditur ardens, & ex reditu ad externas potest ex ardente fieri conti-

A nua, aut intermittens minus periculosa: sed per sanguinis missionem potest humor extrahi; ergo sanguinis missio, tunc non solum indicatur tanquam remedium magnum euacuatorium, sed simul vt reuulsorium. Probatur minor: per sanguinis missionem cum humores euacuentur à partibus externis, successione ad id, quod euacuatur, ne detur vacuum, humores, qui in internas partes fluebant, ad externas necesse est trahi: ergo potest humor extrahi.

Probatur 3. In febribus malignis, in quibus maligni humores retrò trahuntur ad cor, & in pestilentibus, ex Galeno, & communi Practicantium assensu, sanguinem mittimus ex pede, vel scarificamus, quo remedio gloriatur Galenus se liberatum à peste grassante suis temporibus: ergo sanguinis missio in febribus pendentibus à vicio sanguinis fluentis in partes internas, non solum vt euacuatoria, sed vt reuulsoria indicatur.

Probatur 4. In dolore laterali in quo reuulsoria indicatur sanguinis missio.

§. V.

De febribus ab humore cacochymo pendentibus quid sentiendum?

Resoluendum 4. quòd si febris pendeat ab humoribus cacochymis fluentibus in partes internas, vel in determinato motu se mouentibus, non indicatur ab illis reuulsoria sanguinis missio, sed purgatio.

Probatur ex Hippocrate 1. Aphorism. 22. ubi in materia turgente docet febres ab illa pendentes debere curari per purgationem, quæ euacuatoria est, quatenus indicatur à febre pendente ab humore: & reuulsoria quatenus ipse consulit eadem die esse exercendam, ne materia decumbat in partem principem.

§. VI.

Soluuntur proposita argumenta.

Ad 1. Respondetur, quòd Galenus loquitur ibi de sanguinis missione, quæ indicatur à febribus, prout remedium est curatorium earum, non attendita alia consideratione: non tamen negat quòd possit simul alia indicatio coincidere. Tum 2. quòd eodem modo in aliis locis solet Galenus loqui tantum de indicatione curatiua; sed de reuulsoria propriam doctrinam aliis in locis tradidit, vt patet ex dictis. Tum 3. quòd in febribus synochis, cum pendeant ex sanguine, quem natura conatur in venis continere, contingit humores non fluere, bene tamen potest in aliis febribus humor moueri ad intus, & indicare reuulsoriam sanguinis missionem.

Ad 2. respondetur, Tum 1. quòd Galenus consulit sanguinis missionem euacuatoriam, quæ est communis pro omni febre putrida pendente ex vicio sanguinis, non autem agit de reuulsoria indicatione, quæ aliquatum febrium peculiaris est indicatio, quatenus pendet ab humore fluente in partem internam. Tum 2. quòd in eis febribus, in quibus mouetur humor tantum admittimus hanc reuulsoriam sanguinis missionem. Tum 3. quòd in febribus continuis, in quibus indicatur sanguinis missio, potest, humor reflui ad internas partes, quin faciat dolorem: si autem inflammationem & dolorem efficiat, vt contingit in dolore pleuritico à febre pendente ex humore fluente, indicatur sanguinis missio reuulsoria ratione causæ à dolore, prout habet causæ rationem, indicantur anodina. Tum 4. quòd aliquando

aliquando ex pede fit sanguinis missio, dum maxima est reuellendi necessitas; aliquando verò à brachio, à quo directè in partem externam, & oppositam humor diuertitur à partibus internis. Tum 5. quòd si causa febris fluens est humor cacochymus, indicat purgationem, non autem si est humor sanguini commixtus. Tum 6. quòd sanguinis missione partim sanguis trahitur à partibus internis ad externas, partim ab externis fertur ad internas, facta enim sanguinis euacuatione, cum venæ inaniantur, natura intendens supplere vacuum, trahit ad venas, quæ in brachio, aut pede scinduntur, sanguinem à venis internis, successione ad id quod euacuatur, ita vt si vena permaneat scissa, totus corporis sanguis exhauriretur, & hac ratione reuellimus per sanguinis missionem sanguinem fluentem in partem internam. At verò venæ exinanitæ à venulis, & partibus tertiæ regionis alliciunt sanguinem, & hac ratione solet dici, quòd sanguinis missione in partes internas trahitur sanguis, & idèò timemus in variolis, & febribus puncticularibus mittere sanguinem, licet aliàs reuellatur sanguis, aut malignitas fluens ad hoc; & de hoc motu humorum dicimus quòd est, cuius causa indicatur sanguinis missio reuulsoria.

RESOLVTIO VI.

Vtrum sanguinis missio petat fieri tanquam remedium refrigeratorium in febribus?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Implet plerumque sanguis sua plenitudine venas, & impedit per porositates aërem attrahi, quo humores possint attemperari, fuliginesque euacuari, quibus accensis subcrefcit febris, & fouetur, nec sine plenitudinis depositione valet curari, vt docuit Galenus lib. 11. *methodi cap. 10.* & idèò inquirimus an missio sanguinis in hunc finem ordinata sit refrigeratoria? Caxenes lib. 2. *aduersus Valentinus*, negatiuam partem intendit suadere.

Primò, quia si sanguinis missio refrigerans indicaretur à febre, ab omni febre, siue hectica, siue diaria deberet indicari, cum in esse febris sint idem: sed ab his non indicatur: ergò nec à febre putrida.

Probatur 2. A febre indicatur refrigeratorium remedium, quo calor remittatur, & quod sit calori contrarium: sed sanguinis missio non est remedium calori contrarium, sed frigiditas: ergò à febre frigiditas indicatur tanquam remedium refrigeratorium & non sanguinis missio.

Tertio: si sanguinis missio indicaretur refrigerationis causa, non deberet exerceri in febribus pituitosis, & aliis in quibus sumpta indicatione à causa, vt in remediis calidis pro earum curatione: sed in his etiam sanguinem mittimus: ergò non est remedium vt refrigeratorium indicatum in febribus.

§. II.

Vallesij, Siluatici, & aliorum præfertur opinio.

Resoluendum: quòd sanguinis missio licet non indicetur tanquam remedium per se refrigeratorium, plerumpue tamen indicatur tanquam refrigerans per accidens, sic Carreirus in *sen. 14. tract. 2. cap. 6. diffut. 8.* qui pro se adducit Vallesium, Syl-

A naticum in suis controuersis Medicis, Massarium in sua *Apologia*, Argenterium in *lib. artis medicinalis*.

Probatur 1. Ex Galen. de sanguinis missione c. 12. §. *Ceterum ubi feruentis sanguinis plenitudo acutissimam accendit febrem, subito, ac simul euacuare expedit, eamque inanire tentandum, vel ad animi deliquium usque, virium modò inspecto robore. Noui enim ex his quosdam necessariò ex animi deliquio refrigeratos, &c.* ergo sanguinis missio potest esse in febribus remedium refrigeratorium, & vt tale in illis exerceri.

Probatur 2. sic se habet febris humoralis pendens ex humoribus putrescentibus, sicut calor calefaciens aquam ex accensis carbonibus: sed ablatis igneis carbonibus, aqua per accidens refrigerari dicitur: ergo euacuatis humoribus putrescentibus per sanguinis missionem, corpus saltem per accidens debet refrigerari: ergo sanguinis missio, quo petunt euacuari, potest exerceri non solum tanquam remedium per se euacuatorium, sed tanquam refrigeratorium per accidens.

Probatur 3. Humores plerumque acquirunt putredinem, quia sua plenitudine impediunt aëris ingressum, quo fuligines attemperantur, & per porositates expelluntur: sed sanguinis missio valet deponere plenitudinem, prout euacuatorium est remedium, & illà ablata aufertur impedimentum, quod impediēbat ventilationem, ac attemperationem: ergo saltem tanquam remedium per accidens refrigeratorium potest indicari sanguinis missio.

§. III.

Soluuntur dubitandi adductæ rationes.

Ad 1. Respondetur, quòd sanguinis missio si indicaretur à febre tanquam remedium refrigerans per se, ab omni febre indicaretur: sed quia indicatur tanquam remedium refrigerans per accidens, quatenus aufert causam fouentem febrem, idèò solum dicitur indicari ab his febribus, quarum causa potest per sanguinis missionem euacuari.

Ad 2. Respondetur, quòd sanguinis missio non est remedium calori per se contrarium, sed per accidens, quatenus aufert causam à qua fouetur calor, & vt tale indicatur.

Ad 3. Respondetur, quòd in febribus putridis pendentibus à frigidis humoribus, licet ratione causæ indicentur calida remedia, ratione febris indicatur refrigerans remedium, præter quam quod solum euacuationis causa deberet in his fieri.

RESOLVTIO VII.

Vtrum sanguinis missio possit exerceri in principio vniuersali febris putridæ?

§. I.

Status difficultatis, & Auicenna auctoritate pars negatiua proponitur.

Sanguinis missionis, sicut cuiusuis alterius remedij forma est occasio, quæ cum præcepta sit: ex Hippocratis decreto, attenta cura est quærenda, ex eodem lib. de morbo sacro, dicente: *Medicus temporis occasionem cognoscat, ne venenum fiat, quod alimentum datur: idem enim remedium, quod in hoc tempore maximum, ac proficuum est, paucò tempore interposito, in venenum mutatur, ex Auicenna sen. 22.*

lib. 3. tract. 2. cap. 2. Cumque hæc immittendi remediij vires obstruat, an in principio vniuersali putridæ febris petat fieri, contendam examinare. Carreirus, & Fernelius referunt Auicennam *fen. 4. lib. 1. cap. 20.* adhærere ei sententiæ, vt non sit mittendus in febribus sanguis in principio, donec coctio sit peracta. Cui placito fauet.

Primò: Quòd si sanguinis missio exercetur in principio, extenuat humores, impedit per vniuersum corpus, permiscet sanguinem impurum cum puro, & plerumque exit sanguis purus, & humores morbum committentes intus permanent: ergo sanguinis missio non debet exerceri in principio vniuersali.

Secundò: quia sanguinis missio, & purgatio sunt duo remedia magna ordinata ad euacuationem febrium, & reliquorum humorum pendentium ex vitio humorum: sed de purgatione docet Hippocrates *1. Aphorismor. 22.* quòd non fiat in principio, nec donec in declinatione perueniat materia ad coctionem: ergo nec sanguinis missio debet exerceri in principio, sed in declinatione.

Tertiò: humores à quibus febres pendent, debent aliquam pati elaborationem, qua reddantur apti, vt possint euacuari per sanguinis missionem, vt colligitur ex Galeno *lib. de sanguinis missione cap. 11.* vbi pro euacuandis crassis humoribus prius requiri coctionem affirmat. Auicenna idem tenet requiri, vt exerceatur sanguinis missio in Quartana: ergò sanguinis missio non conuenit in principiis febrium putridarum.

§. II.

Dogmaticorum præfertur opinio.

Resoluendum, quòd in febribus putridis pendentibus ex vitio sanguinis statim à principio debet exerceri sanguinis missio; sic tenent Dogmatici.

Probatur 1. summi Dictatoris decreto *2. Aphor. 29.* dicente: *In principiis morborum si quid tibi videtur mouendum, moue; morbo autem ad indicationem eunte, melius est quietem habere.* Tum ex Galeno, qui in eius commentario superaddit: *vt igitur hæc citius eueniant, melius est circa principi, euacuare.* Tum *lib. Introductorij*, vbi tradens curationem biliosarum febrium inquit: *Curatur in principio vena sectione; tum frigida, tum aliorum quæ refrigerandi vim obtinent, potio confert.* & Auicenna de synochi curatione, inquit: *Euacuatio autem non est aliqua, nisi sicut phlebotomia in quacumque hora accidat.* Sicque colligitur ex Principibus Medicinæ, quorum testimonia plura adducit Carreirus.

Probatur 2. ab eodem Carreiro, quia ex Galeno *lib. de optima secta cap. 35.* *Tempora auxiliorum sunt idonea, quotiescumque remedium postulantia adsunt, nulla autem ea quæ impedire possunt.* Sed in principiis febrium humoralium, à quibus modo supradicto indicatur sanguinis missio, adest præsentia postulantium, cum sanguinis missio sit indicata; & non sunt impediencia, cum in principio vires sint robustæ, & permittentes potius quàm in reliquis temporibus, in quibus ab ipso morbo debiliantur: ergo in principio debet exerceri sanguinis missio in febribus putridis pendentibus ex vitio sanguinis.

Probatur 3. In principio febrium, quæ pendent ex vitio sanguinis, vel alterius humoris sanguini commixti, indicatur euacuatio humoris, à quo febris dependet, cum sine causæ ablatione auferri non possit per aliquod remedium magnum: sed tunc non

A potest euacuatio fieri per purgationem; quia materia non concocta, cum humore turgente, aut cacochymo existente à quo febris pendet, purgatio non conuenit ex Hippocrate: ergo in principip debet exerceri sanguinis missione illius euacuatio.

§. III.

Soluuntur dubitandi rationes.

Ad 1. Respondetur, quòd per sanguinis missionem nec humores extenuantur, nec impelluntur, nec permiscuntur; cum sanguis eo modo, quo est intrà venas extrahatur, & cum eodem modo mixtionis; quòd autem aliquando sanguis exeat purus, fit, vel quia sola plenitudine peccat, vel quia vitium stat in humoribus circa cor, non in eis qui in externis partibus permanent.

B Ad 2. Respondetur: quòd sanguinis missio exercetur in principio, quia in principio datur morbus magnus pendens ex vitio sanguinis, qui est illius indicans, non autem datur indicata purgatio, quia hæc non indicatur à febre donec pendeat ab humore cacochymo; humor autem, à quo pendet in principio, est sanguini commixtus; & donec separetur per coctionem, quod contingit in declinatione, non fit cacochymus; & idè docet Hippocrates, quòd purgatio debet fieri concocta materia: si autem contingat, quòd turgentia fiat cacochyma, aut alia ratione, tunc quia à febre indicatur remedium magnum euacuatorium, & hoc est purgatio, quæ à morbo magno pendente ex cacochymia indicatur; idè tunc etiam statim à principio debet exerceri purgatio.

C Ad 3. Respondetur, quòd Galenus & Auicenna non intendunt docere, quòd sanguinis missio non fiat in principio vniuersali febris humoralis, à quo indicatur; sed quòd si pendeat ex crassis humoribus ineptis ad motum, in prima parte ipsius principij attenuentur aliquibus medicamentis in hunc finem aptis.

RESOLVTIO VIII.

D Vtrum in augmento sanguinis missio sit exercenda in febribus putridis?

§. I.

Antiquorum, & Modernorum assensu pars negatiua fulcitur.

Disputat hanc difficultatem suo more eruditè Complutensis Carreirus; & pro negatiua parte Modernorum, ac Antiquorum adducit agminatim Recentiores, in augmento febris putridæ sanguinis missionem non esse exercendam assentitur Horatius Augenius *lib. 3. de sanguinis missione cap. 6. 11. & 12.* Fernelius *lib. 2. methodi cap. 13.* Hieremias Brachelius *2. Aphorismor. 29.* qui suam opinionem ex Antiquorum placitis videntur deducere, qui illis fauent; Tum 1. Auicenna *fen. 1. 4. cap. de phlebotomia. §. semel dimissam missionem sanguinis non esse amplius suscipiendam*, docet: Tum 2. Hali Abbas agens de febribus *cap. 43.* inquit: *quòd si eger in principio priuatus fuerit extractione, cane ipsum penitus extrahere apud augmentum agnitudinis, & in eius statu: etiam si virtus sit fortis.* Tum Isaac *lib. 6. cap. 8.* inquit: *Sicut diximus in cura Synochi, in quo monstrauimus sanguinem non mistendum esse in statu.*

¶ c. Tum omnes ij videntur hanc doctrinam recepisse ex Hippocrate 2. Aphorism. 29. dicente: *Inchoantibus morbis, si quid tibi videtur monendum, moue; dum verò consistunt melius est quietem habere*, vbi Galenus inquit, quòd propria remedia sunt sanguinis missio, & purgatio, de quibus asserit Hippocrates, quòd solùm fiant in principio: ergo ex Hippocratis, & Antiquorum doctrina sanguinis missio non debet exerceri in augmento febris putridæ.

Secundò; dum natura celeriter, & cum securitate valet deuincere morbum, inutilis est sanguinis missio: sed in augmento febris salubris, quod cognoscitur per hoc, quòd incipiant apparere signa coctionis, ratione coctionis apparentis natura celeriter, & securè potest deuincere morbum: ergo non est sanguis mittendus: Probatur minor ex Hippocratis decreto lib. 1. Epidem. sect. 2. comment. 45. docente, *Coctionem, celeritatem indicij, & securitatem significare*.

Tertiò; dum morbus est in statu, Hippocrates docet nihil mouendum esse: & Galenus reddit rationem, quia scilicet ne interturbetur coctio: sed in augmento etiam apparent signa coctionis: ergo ne interturbetur coctio non debet mitti sanguis.

§. II.

Communis Dogmaticorum præfertur opinio.

Resoluendum, quòd in augmento febris putridæ debet exerceri sanguinis missio, si antecedenter non fuerit missus sufficienter. Sic in communi praxi omnes Dogmatici exercent nostris temporibus: sicque valet deduci hæc doctrina ex Galeno lib. de optima secta ad Trasibulum cap. 39. §. *In pluribus autem temporibus idem nonnunquam auxilium fertur, initio autem morbi atque incremento sanguis emittitur*, & lib. 9. methodi cap. 5. §. *Si aliquando curare*, & c. & lib. de sanguinis missione cap. 20. §. *Verum quoniam quintum diem*, & c. & lib. de optima secta ad Trasibulum cap. 21. aliisque in locis, hanc docuit Galenus doctrinam; quam Carreirus cum Vallesio prosequitur in fen. 1. 4. disput. 8. & rationibus confirmat: Tum 1. quia in augmento potest dari febris eodem modo indicans ac in tempore principij, & æger potest esse cum robore virium; & cum sit præsentia postulantium, & absentia impedire valentium, debet sanguinis missio exerceri, vt ex eodem Galeno antecedenter diximus. Tum etiam, quia in principio sanguinem mittimus, vt in subsequentibus temporibus vigorem cohibeamus, quæ ratio etiam conuincit, vt mittatur sanguis in augmento.

§. III.

Soluuntur rationes propositæ in principio.

AD 1. Respondetur, quòd authores citati, si loquantur cum Hippocrate, qui docet quòd inchoantibus morbis, idest existentibus in principio, & augmento, nam nomine inchoationis, seu principij, vtrumque tempus amplectitur; tunc nihil asserunt contrà nostram doctrinam. Si autem contendunt; quòd in solo principio sanguis est mittendus, contra ipsos omnes nostram sancimus opinionem, ex Galeni decreto, & Modernorum communi vsu in parte practica.

Ad 2. Respondetur, quòd si per sanguinis missionem interturbaretur coctio, etiam in principio es-

Aset inutilis, & in omni alio tempore febris humoralis, nè in illo coctio interturbaretur, & consequenter nunquam sanguis esset mittendus in illis: cuius contrarium decreuimus ex Galeno, qui potius docet coctionem perfici sanguine missio, *lenata namque corpus nostrum regit natura, & eo quo veluti premitur exonerata, quod concoqui est habile, concoquit*.

Ad 3. Respondetur, quòd Galenus in statu prohibet sanguinis missionem, quantum possibile fuerit, ne interturbetur coctio; & desiderat quòd fiat in principio: sed quia non semper possibile est quòd fiat pro exigentia causæ morbificæ, cogimur in subsequentibus temporibus subuenire naturæ causam deponendo, si vrget necessitas.

B

RESOLVTIO IX.

Vtrum in Statu liceat sanguinem mittere in febribus putridis?

§. I.

Fernelij adducitur opinio.

Pro parte negatiua Carreirus adducit Fernelium lib. 2. method. cap. 15. qui contendit nunquam sanguinis missionem exercendam esse in morbi vigore. Primò, quia in statu iam natura separauit vtile ab inutili, & quod inutile est, debet separari medicamento selectiuo: sed sanguinis missio simul cum inutili attrahit vtile, quod iam erat ab inutili separatum: ergo non conuenit in statu.

Secundò: Galenus docet in febribus putridis sanguinem esse mittendum, vt lenata natura valeat concoquere humores: sed in summo vigore humores sunt iam concocti: ergo non est exercenda sanguinis missio.

Tertiò: quia vt diximus de purgandi ratione, peracta coctione dum febris pendet ab humore separato à sanguinis commixtione, ab ipsa febre indicatur purgatio: sed dum à febre pendente ab humore separato à sanguinis commixtione indicatur purgatio, non potest indicari sanguinis missio, quia hæc indicatur à febre, prout pendet ab illo humore sanguini commixto, vt patet ex dictis: ergo in statu non debet sanguis mitti.

Quartò confirmatur, Tum 1. ex Hippocrate, qui morbo ad indicationem eunte prohibet sanguinem mittere: Tum 2. ex Galeni decreto in commentario 2. Aphorismorum sententia 29. Tum 3. ex Auicenna, qui in cur. febr. contin. ita docet §. *Tunc non phlebotomes in statu eius, cum non sit intensio, & fortasse interficies*, & c. ergo in statu sanguinis missio non debet exerceri.

§. II.

Carreiri præfertur opinio.

Resoluendum: quòd sæpè in summo vigore conuenit sanguinis missio. Sic tenet Carreirus, Vallesium, & Mercatum Patronos adducens, fen. 1. 4. disput. 8.

Probatur ex Galeno, qui tum lib. 9. methodi cap. 5. qui pro curatione febrium continentium, dicit *sanguinis missionem nullo non tempore esse vtilem*. Tum lib. de morb. temporibus cap. 4. in febribus synochis fatetur plerumque horis tribus ad vigorem peruenire, in quibus necessariò cum sanguinis missio sit exercenda, debet exerceri in ipso vigore: ergo sanguinis missio in vigore febris putridæ potest esse utilis.

Probatur

E

Probatur ratione fundamentali, sanguinis missio indicatur, dum adest febris, quæ sit morbus magnus pendens ex vitio sanguinis, seu humoris sanguini commixti; sed in summo vigore, etiam si appareant signa coctionis respectu eius materiæ, quæ concocta est, cum febris sit in vigore, adhuc pendet à putrescente humore, qui adhuc est sanguini commixtus: ergo à febre putrida pendente ex vitio sanguinis in vigore indicatur sanguinis missio.

Probatur 3. Si vigore impediatur Crisis, aut coctio non possit perfici, quia humor ob copiam coqui non potest, sanguinis missio indicatur, ut lenata natura coctionem perficiat: ergo debet exerceri.

§. III.

Fernelij diluitur fundamentum, & rationibus adductis respondetur.

AD 1. Respondetur, quod in statu simul stant signa coctionis aliquarum partium, & intensa putredo in aliis partibus; & licet omnes partes essent simul coctæ, & separatæ utiles ab inutilibus, iam non posset indicari sanguinis missio, tamen à febre provt pendet ab humore putrescente commixto sanguini, illius indicatur euacuatio per sanguinis missionem.

Ad 2. Respondetur, Quod in summo vigore, ut dixi, non est perfecta coctio, nec omnes partes sunt coctæ, sed illæ à quibus pendet febris provt commixtæ sanguini, indigent sanguinis missione euacuari, ut diximus.

Ad 3. Respondetur, Quod probat, quod in declinatione, perfecta coctione, maiori ex parte debeat exerceri purgatio: dum enim Hippocrates docet, quod concocta medicari oportet, & nos cum illo; intelligendum de perfecta coctione: aliàs in principio, & augmento apparentibus signis coctionis exhiberemus solutivum pharmacum.

Ad 4. Respondetur, Quod Hippocrates non intendit docere, quod sanguinem mittamus, quantum possibile fuerit ante vigorem, quia tunc cum vrgeat morbus, debiles sunt vires; non tamen negat quod si vires permaneant, & antecederent non potuit sarcina sufficienter deponi, non debet exerceri sanguinis missio, quæ alias ab humore putrescente sanguini commixto est indicata. Tum 2. quod hoc idem intendit Avicenna, quod scilicet in principio, & augmento, dum vires valent, quantum possibile fuerit mittatur sanguis: eius rationem reddit dicens: *& fortasse interficiet propter aduentum debilitatis*: non enim quia sanguinis missio non sit indicata illam prohibet, sed illam timet propter virium casum.

RESOLUTIO X.

Vtrum in declinatione febris putridæ sit aliquando utilis sanguinis missio?

§. I.

Partis negativæ proponuntur fundamenta.

Febri non esse ex usu sanguinis missionem, dum pervenit ad declinationem universionalem, videntur comprobare omnes rationes, quæ probant illam esse necessariam in principio, & augmento. Tum 1. quia Hippocrates morbo cuncto ad indicationem do-

A cuit quiescendum à remediis magnis. Tum 2. quia in lib. 2. acutorum text. 44. inquit: *post veram declinationem, iam tempus refectionis instat; non est ergo opus alio auxilio*. Tum 3. quia Galen. lib. de Crisibus determinat quod in declinatione universionali æger mori non potest & consequenter magna remedia non sunt necessaria. Tum 4. quia in declinatione materia est perfectè cocta, & separatum utile ab inutili, & soli purgationi est locus. Tum 5. quia sanguinis missio intenditur, ut ablata causâ impediatur febris, & symptomatum accidentia, quæ in ipsa declinatione iam sunt remissa. Tum 6. quia in declinatione non est indicata sanguinis missio, cum iam non dependeat ab humore putrescente sanguini commixto, cum iam sit causa morbifica separata à commixtione sanguinis: ergo sanguinis missio non debet exerceri in declinatione universionali febris putridæ.

§. II.

Vallesij & Carreiri, communiorque opinio proponitur.

Resolvendum, quod in febrium humoralium universionali declinatione, euacuationis causâ, & simul gratiâ attemperationis, potest exerceri sanguinis missio, si febris fouetur ab aliqua portione humoris adhuc sanguini commixti: sic admittunt Carreirus, & Vallesius, saltem gratiâ attemperationis, nihil curando de indicante: & sic communiter in febribus Chronicis exercent Practici.

Probatur 1. ex Avicenna sen. 1. lib. 4. tract. 2. cap. 64. §. In fine *Quartana si necessaria sit phlebotomia*. Tum quia dum febris pendet ab humore crasso sanguini commixto, licet appareant signa perfectæ coctionis, diu tamen ab humore potest febris foveri, & vires debilitari possunt, iecurque incallescere, & in causa esse ut recidiva superveniat; & idè sanguinis missio utilis est, partim euacuationis, partim refrigerationis causâ.

Tum quia licet vi morbi æger non possit occidi à febre in declinatione, potest tamen mori ex virium debilitate: hæ autem dum ratione permanentis febris in declinatione impediuntur resarciri, & resolvuntur impedita nutritione, ob continuum spirituum dispendium debilitantur, & calus virtutis eò deduci potest, ut simul vires, & morbus pereant. Tum quia respectu eius causæ à qua fouetur febris, adhuc desideratur coctio, cum ratione putredinis foueat febrem, & indiget missione sanguinis, ut lenata natura respectu illius partis putrescentis concoquat quod concoqui est habile, & excernat quod petit excerni: Galeni enim doctrina communis est respectu cuiusvis partis fontis febris, & pro omni tempore in quo indiget artis auxilio.

§. III.

Soluntur argumenta primò adducta.

AD 1. Respondetur, quod ex Hippocrate, cuncto morbo ad indicationem, melius est quietem habere, dum sine aliqua noxa, aut periculo expectatur cita, ac secunda morbi indicatio, aut terminatio. Dum ergo ex vi morbi mortis potest periculum subsequi, convenienti auxilio illud auertere tentandum. Tum 2. quod in lib. acutorum, in eodem sensu loquitur de refectione virium, dum potest morbus sine eorum iactura terminari. Tum 3. quod Galenus docet, quod æger in declinatione non perit ob morbi vehementiam, bene tamen ob virium casum, qui potest accedere, in declinatione à febre quæ pendet à causa à qua potest

potest diu foueri. Tum 4. quod licet in declinatione respectu febris pendentis ab humore iam separato à sanguinis commixtione indicatur purgatio, adhuc & ipsa peracta, contingit, quod aliquando febris foueatur ab alia humoris portione sanguini adhuc commixta putrescente, & respectu febris pendentis ab ista indicatur adhuc in declinatione sanguinis missio. Tum 5. quod dum febris & accidentia remissa sunt, & febris iam dilabitur, non indiget missione sanguinis, sed dum diu permanet, & sua intentione & propter sua accidentia timentur damna, ex quibus periculum possit subsequi, tunc enim dicimus mittendum esse sanguinem. Tum 6. quod nuper diximus qualiter potest indicari sanguinis missio in declinatione vniuersali.

RESOLVTIO XI.

Vtrum in declinatione, saltem refrigerationis causâ sit mittendus sanguis, dum febris pendet ab humore cacochymo?

§. I.

Zacuti opinio proponitur, & probatur.

Satis manet ex dictis manifestum, quod sanguinis missio, vt exerceatur methodicè, debet esse indicata, & quod indicatur ex vitio sanguinis, siue ratione humoris illi commixti: & in præcedenti Resolutione diximus, quod à febre pendente ex huiusmodi causa, adhuc in declinatione potest exerceri sanguinis missio: sed nunc inquirimus vtrum si febris in declinatione diu permanens foueatur ab humore aliquo cacochymo, an saltem refrigerationis causa debeat exerceri sanguinis missio. Zacutus tom. 2. libr. 4. cap. 15. testatur quod potest sanguinis missio exerceri in febre putrida pendente à pura cacochymia, licet non ratione euacuationis, saltem ratione reuulsionis, vel ratione ventilationis, etiam si sanguini non sit commixtus humor, à quo pendet febris: fundamentis his fulcitur.

Primò, quia si superuenit pleuritis orta ex materia biliosa sanguinem mittimus ob illius reuulsionem, etiam si morbus pendeat ex humore cacochymo, & separato à sanguinis commixtione: ergo si pendeat febris à cacochymia pura fluente in aliquam internam causam, sanguinis missio in febre, reuulsionis causâ debet fieri.

Secundò: quia sanguinis missio de obstruit, & facit vt aer, ablata obstructione, ingrediatur per porositates, & humores, ac fuligines attemperet, solum quia auferit humorem cacochymum impediens ventilationem: ergo in declinatione febris pendentis ex nuda cacochymia, sanguinis missio debet exerceri attemperationis causâ.

Tertiò: si febris pendeat ab humore bilioso, per sanguinis missionem refrigeratur corpus, & extinguitur febris, vt docuit Galenus lib. 1. Aphorismor. comm. 23. §. Nam in ardentibus febribus, si usque ad animi deliquium sanguis mittitur, statim totus habitus refrigeratur: ergo si sanguis mittatur in declinatione febris pendentis ex pura cacochymia, totus habitus refrigerabitur, & febris remitteretur.

§. II.

Partem negativam præferendam suscepimus.

Resoluendum: quod si febris pendet ex humore cacochymo separato à sanguinis commixtione,

A & supernatante, sanguis non est mittendus in declinatione, nec in alio quouis morbi tempore, nec reuulsionis, nec ventilationis causâ.

Probatur 1. sanguinis missio non debet exerceri nec reuulsionis, nec ventilationis causâ, nisi sit indicata: sed in febre pendente à pura cacochymia non est indicata: ergo non est exercenda. Probatur minor, Tum quia indicans sanguinis missionis, & purgationis est diuersum; & cum purgatio indicetur à morbo pendente ab humore cacochymo, ab illo non potest indicari sanguinis missio. Tum quia sanguinis missio indicatur, vt diximus, à morbo magno pendente ex vitio sanguinis, seu humoris sanguini commixti; non autem ab humore separato ab eius commixtione qualis est cacochymus.

B Probatur 2. ex Hippocrate 1. Aphorismor. 22. vbi turgente materia docet purgandum statim, in eodem morbo pendente ab illa, in quo mittebamus sanguinem, antequam turgeret: quod non alia ratione fit, nisi quia turgens humor redditur cacochymus, & morbus ab illo pendens diuersum remedium indicat ac antea: sed antequam fieret turgens, ac cacochymus, indicabat sanguinis missionem: ergo postquam est cacochymus, nunquam valet indicare illam, sed solam purgationem.

Probatur 3. In declinatione, concocta iam materia in morbo magno pendente ab illa, vt separata à sanguinis commixtione, & vt cacochyma est, indicatur purgatio, & idè docet Hippocrates libr. 1. Aphorismor. sent. 22. concocta medicari: ergo debet exerceri purgatio, & non sanguinis missio, quia ab eodem indicante eodem modo se habente semper debet idem remedium indicari. Tum quia, vt docet Galenus lib. de optima secta cap. 35. Remedium debet exerceri dum est indicatum, & dantur illius permittentia.

§. III.

Zacuti fundamenta solvuntur.

Ad 1. Respondetur: quod disputatione de purgandi ratione, diximus quod sanguinem mittimus in dolore pleuritico pendente ex humore bilioso, quatenus ratione doloris fluit simul sanguis, & à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in motu, indicatur sanguinis missio; licet non indicetur à morbo pro vt solum pendet ab humore cacochymo simul fluente in febribus, si pendent partim ab humore cacochymo, partim ab eo qui sanguini est commixtus, ratione huius aliquando sanguinem mittimus, adhuc si sit simul cacochymia; at verò dum febris pendet ex pura cacochymia, vt supponit Zacutus, tunc sanguis, nec reuulsionis, nec attemperationis causâ debet mitti.

E Ad 2. Respondetur: quod si obstructio oriatur à sanguine, ad quem sequitur morbus, tunc debet auferri per remedium indicatum à morbo pendente ex illo vitio sanguinis, quod est sanguinis missio; at verò si morbus pendet ex obstructione ab humore cacochymo, tunc curatio debet fieri per remedium indicatum ad auferendam illam plenitudinem, à qua morbus fouetur; & cum hoc remedium sit purgatio, quæ indicatur à morbo pendente ex humore cacochymo, idè hæc debet exerceri.

Ad 3. Respondetur: quod si febris pendet ex humore bilioso, per eius ablationem refrigeratur corpus; at verò Medicus attendit, an debeat euacuari purgatione, an sanguinis missione: & si ab illo, quia est sanguini commixtus, indicatur sanguinis missio, hæc exercetur; si ab illo, quia est cacochymus,

& supernatans, indicatur purgatio, illam exercet Medicus. A

Dices, Etiam si non sit indicata sanguinis missio, ratione causæ, à qua dependet febris, est tamen indicata ratione finis, refrigerandi inquam, aut reuellendi.

Respondetur: quòd finis refrigerandi, euacuandi, aut reuellendi, aut deriuandi, potest consequi siue humor euacuetur sanguinis missione, siue purgatione; & idè ex alio principio debet sumi ratio eligendi, an securius cum hoc medio, aut cum illo, consequatur talis finis; scilicet ex proprio indicante cuiuslibet remedij ex his; finis enim, dum diuersis mediis potest consequi, neutrum determinat, sicut faciendum iter non determinat, an equo, an curru, an sine his debeat fieri.

RESOLVTIO XII.

Vtrum in quouis particulari tempore febris sit exercenda sanguinis missio?

§. I.

Dubitandi statuitur ratio, aut fundamentum?

DVo patet tempora in febribus reperiri: vniversalia, quæ attenduntur penes alterationem totius materiæ morbificæ; Particularia quæ attenduntur penes mutationes repertas ratione eius partis materiæ, quæ pro vnaquaque accessione fouenda mouetur: & de particularibus temporibus repertis in vnaquaque accessione, quod sit aptius, vt in illo exerceatur sanguinis missio, proponimus examinandum. Contendunt aliqui, quòd si sanguinis missio est indicata, in quouis particulari febris tempore potest exerceri, tam in febribus continuis, quàm intermittentibus. Alij iudicant; quòd in febribus continuis, in tempore alienationis; in intermittentibus, in augmento, & vigore, vtilior est sanguinis missio: Alij verò in continuis, & intermittentibus, cum non dependant ab humore melancholico, indicant sanguinem esse mittendum in tempore declinationis; in Quartana vero in ipso principio particulari accessionis. Quibus fauet.

Primò: sanguinis missio debet exerceri, dum vires permittunt, & ipsa est indicata: ergo si vires subsistant, & ipsa sit indicata, in quouis tempore particulari febris potest exerceri.

Secundò: Dum sanguinis missio exercetur in febribus, euacuationis, & simul reuulsionis causâ, in eo tempore potius petit exerceri, quo humor petit reuelli: sed in febre intermittente, cum humor moueatur in accessione, in illa petit reuelli: ergo in illa debet exerceri.

Tertiò: Dum magis vrget morbus, magis vrget necessitas illius curandi: sed in accessionibus magis vrget: ergo & necessitas exercendi sanguinis missionem.

Quartò: in Quartana, cum humor sit crassus, terrestris, & ineptus motui, tunc debet moueri per sanguinis missionem, cum minùs valet resistere motui: sed dum in accessione à natura mouetur, minùs valet resistere vt sanguinis missione valeat moueri: ergo in principio accessionis debet sanguinis missio fieri in Quartana.

§. II.

Carreiri, ac communis opinio sancitur.

Resoluendum: quòd in intermissione, aut declinatione continuæ putridæ debet exerceri sanguinis missio, tenet Carreirus in fen. 1. 4. disput. 18. prosequitur Vallesius hanc doctrinam lib. 4. methodi. sancit Cornelius Celsus lib. 1. cap. 10. §. Quod si febris vehemens urgeat in ipso impetu eius sanguinem mittere, iugulare est hominem: ante ipsum docuit Galenus lib. de sanguinis missione c. 21. §. sed enim, quòd in ipso rursum die in quo sanguinem mittimus obseruanda sit febris declinatio, clarè satis arbitror. Tum paulò infra idem docet: §. Ita verum si quis memoria teneat, quæ toto supra libro sunt dicta, nihil tale committet, sanguinem mittens, quauis diei, noctisque hora modò recipiat in febrientibus particularium paroxysmorum declinationem. Tum in lib. de humoribus, comment. 12. §. In febribus continuis, si manifestam aliquam accessionem adferant, in qua accedentes in eadem permaneant magnitudine, & ordinatas, & inordinatas euersiones faciant, summa diligentia attendendum esse, nè in crescentibus inuasionibus moliantur, sed in placidioribus duntaxat temporibus.

Probatum tum 1. quia tunc remedium magnum debet exerceri, dum vires potentiores sunt ad illius noxas ferendas, & vt valeat simul cum illo euacuationem ferre, & coadiuuare; quod in tempore intermissionis, in quo vires minùs opprimuntur vi morbi, debet contingere. Tum quia natura in tempore principij, & augmenti, aliquid extrahat ex materia morbifica à venis maioribus, vel in minores, vel in partes externas; qui motus cum sit naturæ vtilis, potius debet iuari quàm impediri per sanguinis missionem, quæ tunc esset reuulsina. Tum quia Hippocrates in accessionibus nè distrahatur natura ab expulsionem, & causæ morbificæ resolutione, prohibet cibum dare: ergo potiori iure debet prohiberi quòd exerceatur sanguinis missio, cuius causa magis distrahi, & impediri esset necessarium.

§. III.

Solutio adhibetur propriis fundamentis.

AD 1. respondetur: quòd sanguinis missio debet exerceri dum est indicata, & vires magis permittunt, & cum minori dispendio illam possunt ferre: quod cum contingat in declinatione, vel in tempore intermissionis; idè in illis exercenda est.

Ad 2. Respondetur: quod cum in principiis febrium moueatur materia in partes externas, non debet reuelli humor; quia ex Hippocrate, Quòd natura vergit, ducere oportet per loca conferentia.

Ad 3. Respondetur: quòd dum magis vrget morbus, vrget magis necessitas curandi illum, non per remedia quomodolibet exercita, sed iuxta occasionem vnicuique remedio proportionatam: occasio autem mittendi sanguinem, adhuc si febris urgeat, est, dum in eius remissione vires melius valent illam tolerare.

Ad 4. Respondetur: quòd licet in Quartana ob rationem dictam deberet sanguinis missio exerceri in principio, non conuincit hæc ratio vt simili modo fiat in reliquis febribus. Quid autem dicendum de illa, proponemus agentes de illius curatione.

RESOLVTIO XIII.

Vtrum in Tertiana exquisita conuenit sanguinis missio?

§. I.

Barbarorum, & aliquorum Modernorum refertur opinio.

A Pud Barbaros, & Moderniores plures huius sunt opinionis, vt nunquam sit utilis sanguinis missio pro Tertiana exquisita curanda: sic tenet Rasis lib. 27. continentis cap. 2. Isaac lib. 3. practica capit. 12. Auerroës 7. Collectaneorum cap. 11. Hali Abbas lib. 3. Practica cap. 12. Serapion. lib. 13. Breuiarij cap. 13. Huius sententiæ videntur esse Paulus lib. 2. cap. 21. Celsus lib. 3. cap. 14. Aëtius tetrabili 2. ferm. 1. cap. 80. qui Galenum videntur sequuti lib. 1. de arte curatiua ad Glauconem; omittendo missionem sanguinis in Tertianæ exquisitæ curatione, quos inter Moderniores sequuntur Forestus lib. 3. Consult. 3. Nuñez lib. 2. Aphor. comment. 122. Hollerius 2. de febribus cap. de Tertiana exquisita, Mercurialis lib. 5. cap. 17. sua praxis, Massaria lib. de scopis, Capriuiacius lib. 6. c. 29. Rondeletius lib. de curandis febribus. Quibus fauent.

Primò, Tum Galenus, Cornelius, & alij ex Principibus Medicinæ Dogmaticæ, qui hoc remedium omiserunt in huius febris curatione. Tum 2. quia Auicenna fen. 4. lib. 1. cap. 20. præcauens, quòd sanguine missio bilis non ebulliat, inquit: *Caue ne agrum ad unum ex duobus perducas, scilicet humorum cholericoꝝ ebullitionem, aut frigidorum cruditatem*: Ergo ne bilis nuda ex sanguinis consortio ebulliat, sanguis non est mittendus.

Secundò: sanguinis missio indicatur à morbo magno, prout magnum est remedium: sed Tertiana exquisita non est morbus magnus, cum non minetur periculum: ergo in illa non debet exerceri sanguinis missio.

Tertiò: Morbus pendens ex humore cacochymo indicat purgationem, non autem sanguinis missionem: sed Tertiana pendet, si exquisita est, ex bile pura, & syncera, quæ humor est cacochymus, vt patet dum dicitur turgere: ergo non debet pro illius curatione exerceri sanguinis missio.

§. II.

Galenii opinio censetur affirmatiua.

Resoluendum: quòd in Tertiana exquisita, cuius causa antecedens est sanguini commixta, debet exerceri sanguinis missio. Sic intelligendus Actuarius lib. 3. Methodi c. 19. Carreirus fen. 1. 4. tr. 2. c. de curatione Tertianæ. Pereda lib. 2. cap. 3. in scholiis, Mercatus in curatione huius febris, Brano Salmanticensis lib. de sanguinis missione. Donatus ab Altomari lib. de curandis febribus, Lupetius in Enchiridio cap. 25. Mena lib. de curandis febribus, Zacutus tom. 1. & 2. & tenet communis vsus practantium.

Probatum 1. Tum ex Galeno, qui in omni febre putrida, vt prius diximus, docuit sanguinem esse mittendum, lib. 9. methodi cap. 15. dum pendet à sanguine, vel ab humore illi commixto. Tum patet ex Auicenna fen. 1. 4. tract. 2. cap. 7. §. Quòd si fuerit virtus fortis, & fuerit illud quod vincit sanguis, aut cum humore qui vincit sanguinem; tum phlebotomizandum.

Brano Resol. Medic. Pars IV.

A mia est magis conueniens. Ergo dum Tertiana pendet à bile sanguini commixta, sanguis est mittendus pro illius curatione.

Probatum 2. A morbo magno pendente ex vitio sanguinis indicatur sanguinis missio: sed Tertiana est morbus magnus, quatenus cor afficit, & pendet ex vitio sanguinis, seu bilis sanguini commixtæ, quæ est pars sanguinis prout dicit massam sanguinariam, & ideo illius vitium dicitur sanguinis vitium: ergo debet exerceri in Tertiana sanguinis missio.

B Probatum 3. si sanguinis missio non deberet exerceri in Tertiana exquisita, maximè quia pendet ab humore cacochymo: sed bilis à quo pendet à prout est sanguini commixta, non est humor cacochymus, vt sectione, de cacochymia, demonstrauius, disputatione de purgandi ratione: Ergo sanguinis missio debet exerceri in curatione Tertianæ exquisitæ.

§. III.

Soluuntur contrariorum fundamenta.

Ad 1. Respondetur, Tum 1. quòd Galenus non tradidit in curatione Tertianæ exquisitæ sanguinis missionem, quia iam id docuerat in libris methodi, agendo de indicationibus febris putridæ in cõmuni; & ideo agendo de illius curatione prosequitur tantum reliqua remedia: reliqui verò Galeni Sectatores, sicut & ille omisit, hoc remedium omiserunt. Tum 2. quòd Auicenna non intendit ex toto prohibere sanguinis missionem, sed determinare quantitatem, aut multiplicitatem, ne nuda bilis separaretur à commixtione sanguinis, & fiat cacochyma.

C Ad 3. Respondetur: quòd Tertiana exquisita est morbus magnus imminens, quatenus minatur periculum si bilis augeatur per accessiones, vt ex illo fiat febris ardens, licet vt febris intermittens est, videatur periculum abesse, vt docuit Hippocrates: & vltèrius minatur periculum, quatenus potest mutari in perniciosam, vel ab impotente natura non valente in accessionibus ad partes externas mouere humores; vel ob impedimentum quod potest in visis superuenire: & ideo licet periculum non minetur dum sine his intermittit, potestate tamen apta est perniciosa, & lethalis fieri; & ideo morbus sit magnus saltem imminens.

D Ad 3. Respondetur: quòd si bilis à qua pendet, est separata à sanguinis commixtione, est cacochyma, vt contingit in declinatione, & tunc indicat purgationem: si autem est sanguini commixta, tunc pendens febris ab illa indicat sanguinis missionem, & sunt plures rationes, vt sic indicata missio sanguinis exerceatur, quas ex Actuariolib. 1. Methodi cap. 19. transtulit Zacutus tom. 1. libro 4. quæst. 27. Tum ventilationis, & attemperationis causa. Tum vt sanguis calefactus non efferuescat. Tum vt euacuata parte materiæ morbificæ curatio subsequatur. Tum quia, vt adducit Abzarius à Cruce Centuria 4. quæst. per epist. ne transmutetur in aliam deteriore febris speciem, qua de causa solet mitti sanguis, etiam si à febre diaria non sit indicata, vt docet Galenus libro 8. methodi cap. 4. dum ipsa adest respectu morbi qui imminet in humoribus calefactis, & à febre diaria in putredinem dispositis.

RESOLVTIO XIV.

Vtrum in Tertianâ exquisita in principio vniuersali conueniat sanguinis missio?

§. I.

Eustachij, Vallesij de Taranta, Braui, & aliorum refertur opinio.

Basis huius difficultatis est Auicenna *fen. 1. 4. tract. 2. cap. 39.* vbi præscribit tempus mittendi sanguinem in Tertianâ exquisita post tres periodos: sed illius loci lectio aliter ab aliis habenda iudicatur. Vallesius Tarantinus *cap. de Tertianâ exquisita*, Valquius in *suis questionibus*, Brauius Salmanticensis *lib. 2. de curandi ratione cap. 2.* & alij legendum iudicant, & quando est possibile, ut non phlebotomes, usque ad tres periodos fac; sed Trincavellus *lib. 1. ad Glauconem c. 9.* Carreirus in *fen. 1. 4. tract. 2. de curatione Tertianâ exquisitâ.* Zacutus *tom. 1. lib. 4. q. 26.* Donatus *cap. de Tertianâ exquisitâ curatione.* Mercatus, Rôdeletus, & Pereda ibidem. Guainerius *tract. 2. de febribus c. 1.* Antonius de Gradis *tract. de febribus c. 9.* Costæus in *Auicennam*, sequuntur Arculani, & Gentilis lectionem; qui Auicennam sic legunt, & quando possibile est, ut phlebotomes usque ad tres periodos, fac.

§. II.

Communis recipitur Auicennæ lectio.

Ivta communiorem doctrinam admittitur Auicennæ tradita lectio. Sic teneo cum Authoribus pro hac parte citatis.

Probatur omnibus rationibus, quibus probauimus in principio vniuersali febrium putridarum sanguinem esse mittendum: & sic intelligendum de omnibus iudicamus Hippocratem, qui inchoantibus morbis mouendum, & sanguinem mittendum docuit. Tum quia exquisita Tertianâ ex Hippocrate septem periodis terminetur, post tres periodos iam est in declinatione, & est concocta materia, & tunc purgatio est indicata, & non sanguinis missio. Tum quia sanguinis missio ordinatur in Tertianâ, ad deponendam causam, & ad attemperandum, & impedendum ne mutetur in deteriore morbum; quod cum in augmento, aut statu maximè timendum sit, antecederet maximè innittendum est hoc vitare: ergo ante tres periodos sanguis est mittendus in exquisita Tertianâ. Patebit in subsequentibus manifestius.

RESOLVTIO XV.

Vtrum ante tres periodos in pernicioſa Tertianâ sanguis est mittendus?

§. I.

Pars suadetur negatiua.

Temporum decursu noui ac inauditi superueniunt morbi. Tertianæ intermittentes fuere ab antiquis cognitæ, periculo vacantes; & si ab impermixta bile pendeant, septem periodis ut in plurimum terminatæ. Nostra ætas vidit has easdem Tertianas perniciosas reddi, ac lethales. Omnium primus noster antecessor doctissimus Mercatus incidit in earum speculationem, & in percullendis earum natu-

Aris, signis, prognosi, & curatione primus ac vltimus stetit, omnemque successoribus in hac re, meo videri: abripuit gloriam. Ab ipso harum febrium tractationem transtulit noster etiam Antesignanus sapientissimus Doctor Cyprianus de Maroxa *lib. 4. de febrium curatione*, & eruditissimus Sennertus *tom. 2. lib. 2. cap. 18.* qui in determinando an sanguis in his febribus sit in principio mittendus, negatiuam partem amplectuntur: videtur enim, quod ante tres accessiones non debeat mitti.

Primò: quia Auicenna, ut ex dictis patet ex consensu plurium doctissimorum Virorum docet: *usque ad tres periodos non phlebotomes*, sed hoc probauimus non esse intelligendum de Tertianis non perniciosis: ergo saltem de perniciosis debet intelligi.

BSecundò: Febris Tertianâ intermittens pernicioſa fit magna ex parte ob decubitus materiæ morbificæ in ventriculum, vel in aliquam partem principem fit talis: sed à febre pendente ab humore extraneato, & separato à sanguinis commixtione, non potest indicari sanguinis missio sed purgatio, quia cum per separationem à commixtione sanguinis fiat caco-chymus, necessariò indicat purgationem: ergo donec languini commisceatur, per tres periodos, sanguis non est mittendus in illis.

CTertiò: Mercatus, & experientia docet purgationem debere in principio exerceri in his Tertianis: ergo non debet exerceri sanguinis missio in principio; quia Tertianâ pernicioſa eodem modo se habens, non potest simul, & semel indicare sanguinis missionem & purgationem.

DQuartò: Bilis existens in prima regione non potest extrahi per sanguinis missionem, cum sanguinis missio sit euacuatio humorum qui in secunda regione continentur: sed causa morbifica à qua pendet Tertianâ pernicioſa plerumque continetur continuò in prima regione, ut apparet ex continuis vomitibus, anxietatibus, nauſeis, ac doloribus, quæ non solum in accessionibus, sed ipsa peracta percipiuntur: ergo non potest euacuari per sanguinis missionem, donec tribus accessionibus peractis, & euacuata primæ regionis materia per vomitum, si quid intra venas relinquitur, missione sanguinis euacuetur.

§. II.

Quod ante Purgationem sanguis mittendus non sit in Tertianâ pernicioſa, resoluitur.

Purgatio in Tertianâ pernicioſa ob ventriculum lætum præire debet missionem sanguinis, præcipuè si fiat pernicioſa per decubitus materiæ morbificæ in principem partem. Sic deducitur ex Mercato, & admittunt Sennertus & Maroja.

EProbatur ex Galeno *lib. methodi*, quia si præcedit erudititas, vel humorum profluuium, sanguinis missionem cohibet fieri, donec concoquenda materia elaboretur, vel euacuanda descendat: sed humor qui transmittitur pro accessione efficienda in primam regionem, cum iam sit humor in prima regione concoqui potest: ergo ante sectionem venæ debet præire purgatio, qua descendat humor in illa contentus.

Probatur 2. Sanguine misso, successione ad id quod euacuatur reſtunt humores, & à prima regione in venas delati massam sanguinariam conspurcare valent, morbi que causam adaugere: ergo cum in Tertianâ pernicioſa maximè humorum copia per partes vicinas extraneata permaneat materia morbifica, in magna que copia intra primam regionem plerumque retineatur, antequam fiat sanguinis missio debet præire purgatio.

§. III.

§. III.

Missioni sanguinis praescribitur locus.

Resolvendum: quod dum evacuatione purgatoria liberatur prima regio à bilioso humore missionem sanguinis impediens, ante tertiam accessionem statim sanguis est mittendus in sequenti declinatione, attento virium robore, si causa antecedens tertianæ perniciosæ sit sanguini commixta.

Probatur ex Galeno: sanguinis missio debet exerceri, dum manet indicata, & deficit impedimentum: sed virium manente robore, & ablatis humoribus primæ regionis, deficit impedimentum, quia auferitur, & ipsa manet indicata, quia Tertianæ perniciosæ est morbus magnus ac lethalis, & pendet ex vitio sanguinis, quæ causa antecedens illius, à qua indicatur sanguinis missio, est bilis sanguini commixta: ergo statim in sequenti declinatione debet exerceri sanguinis missio.

§. IV.

Solvuntur rationes primò adductæ.

AD 1. Respondetur: quod rationes quæ probant, quod sanguinis missio debet exerceri in principio in aliis Tertianis, probant de perniciosis, ablatis impedimentis, quæ in his subsequuntur.

Ad 2. Respondetur, quod in Tertianæ perniciosæ bilis duplex reperitur, altera quæ intra venas est sanguini commixta, & est causa antecedens, à qua fouetur morbus, & ex qua separatur pars effectura accessionem; alia pars reperitur extra venas, & in prima regione coacervatur, & ibi permanens, vel circa aliquam partem principem, causat perniciosam accidentiam, & ab hac indicatur purgatio, quia est cacochyma; & idem simul indicatur sanguinis missio ab ea portione, quæ est sanguini commixta, ab ea verò quæ est cacochyma, indicatur purgatio; & cum materia cacochyma in prima regione sit impedimentum sanguinis missioni, idem prius exercetur purgatio, qua auferitur impedimentum, & illo ablato, statim sanguinis missio petit fieri in tempore morbi aptiori pro illa exequenda.

Ad 3. patet ex dictis cur utrumque remedium habet locum.

Ad 4. Respondetur, quod per sanguinis missionem non intendimus evacuare causam morificam existentem in prima regione, sed quæ est cum sanguine intra venas antequam mittatur ab illis.

RESOLVTIO XVI.

Vtrum sanguinis missio in Quotidiana sit utilis?

§. I.

Sennerti & aliorum proponitur opinio.

Sennertus tom. 2. lib. 2. cap. 19. vix locum invenit pro sanguine mittendo in hac febre; alij plures non esse mittendum affirmant.

Primò: Quod nec Galenus, nec Græcorum aliquis in huius febris curatione sanguinis missionem admittat; ergo sanguinis missio in Quotidiana exerceri non debet.

Secundò: Dum in hac febre mittitur sanguis, humor qui purus est extrahitur, pituita autem à qua pendet Quotidiana nuda à sanguinis commixtione

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

A intra venas permanet diu febrem fovens: ergo sanguis non est mittendus in illa.

Tertio: In Quotidiana redundat pituita, quæ est humor frigidus: crassus, glutinosus, & indigens virium robore, ut possit concoqui & deinceps: ergo non debet sanguinis missio in illius curatione exerceri.

§. II.

Auicenna praefertur opinio.

Resolvendum: quod quamdiu pituita manet sanguini commixta, à qua Quotidiana fouetur, debet exerceri sanguinis missio. Sic docuit Auicenna, sequuntur Arabes, & Dogmaticorum Practici sic consulunt maiori ex parte.

B Probatur 1. Tum ex Galeno citato, qui dicit, in omnibus febribus non continuis modò, verum aliis omnibus quas putrescens concitat humor, convenire sanguinis missionem. Tum ex Auicenna, qui in curatione huius febris consulit sanguinis missionem, dicens: *Et quando videris urinam grossiorem, & rubicundiorum, non erit malum si phlebotomaueris*: ergo dum apparent signa commixtionis pituitæ cum sanguine, sanguis est mittendus. Patet consequentia ex Gentili, qui in *Auicenna commentario* inquit: *Nam talis urina significat phlegma sanguineum, siue sanguinis commixtum.*

C Probatur 2. sanguinis missio exercetur, dum indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis, siue ab humore sanguini commixto; sed Quotidiana est morbus magnus ac perniciosus, & dum pendet à pituita sanguini commixta debet in illa sanguinis missio fieri.

§. III.

Solvuntur fundamenta primò adducta.

AD 1. Respondetur: Quod ut diximus, cum Galenus in *lib. Methodi*, tradiderit in omni febre putrida sanguinem esse mittendum, plerumque hoc remedium subtrahit, dum peculiariter agit de cuiuslibet febris putridæ curatione, & Græci sequuntur illius modum doctrinæ.

D Ad 2. Respondetur; quod si pituita non est sanguini commixta, non est indicata sanguinis missio: si est commixta simul cum sanguine, extrahitur pituita illa commixta.

Ad 3. Respondetur: quod ex hoc, quod pituita sit humor frigidus, crassus, glutinosusque, non sequitur, quod si est commixtus sanguini ratione febris pendens ex illo non sit indicata sanguinis missio; sed quod ut docet Galenus *lib. de sanguinis missione cap. 12.* dum humores sunt crassi, sanguis parcius est mittendus.

RESOLVTIO XVII.

Vtrum in Quartana sit mittendus sanguis?

§. I.

Pars negativa quibus valet fulcris

Variant Authores in sanguinis missionis remedio praescribendo pro Quartana curanda. Vanhelmont vaniloquus huius febris difficilem curationem in Dogmaticorum refert ignorantiam, & vulgaris, ac delirus postquam illis multa opponit opprobria, sanguinis missionem & reliqua remedia

contendens exterminare, sicco pede discedit sine huius febris cognitione, & sine aliquo remedio vtili reperto postquam tot inutilia redarguere videtur conatus; sed sanguinis missionem non esse vtilem ex Dogmaticis videtur probari, quia si sanguinis missio deberet exerceri in Quartana, vel dum in venis est multa copia melancholiæ, vel dum sine illa est sanguis purus; sed non dum est multa copia melancholiæ in venis, quia Galenus potius tunc purgandum esse consulit, *lib. de sanguinis missione cap. 10. §. Ceterum in redundantia humoris melancholici, sanguinem mittere prestat, aut certo omnino medicamento vi atram bilem expurgante.* Quod autem puro sanguine existente sanguis non sit mittendus pro morbis pendentibus ex melancholia, docuit idem Galenus *lib. 3. de locis affectis*, agens de melancholiæ curatione §. *His itaque consideratis omnibus, cum speraueris in uniuersi corporis venis melancholicum sanguinem contineri, quo certiore habear notitiam.* Et superaddit: *Quod si tunc fluens sanguis non appareat melancholicus, statim supprimatur: idem tenet lib. 1. ad Glauconem, & idem docuit Auicenna fen. 1. lib. 3. tract. 8. cap. 9. §. Amplius si phlebotomes, &c.* ergo in Quartana nunquam sanguinis missio debet exerceri.

Secundò: Omnis Quartana supervenit cum magna copia crudorum humorum in prima regione, & simul in secunda cum sanguine redundantium; sed hæc cruditas ut diximus impedit sanguinis missionem: ergo in Quartana non debet exerceri sanguinis missio.

Tertiò: Victus ratio exhibetur in febribus, prout requiritur, ut valeat vires conservare usque ad statum; & remedia exercentur prout requiritur, ut vires non impendantur, quo minus debilitatæ non valeant ad statum pervenire cum eo vigore qui requiritur pro concoquenda materia morbifica: sed cum Quartana extendatur plerumque per duos, aut tres annos, & humores concoquendi sint terreæ naturæ, & maximè resistentes, si sanguinis missione vires debilitarentur, nunquam possent materiam morbificam concoquere: ergo sanguinis missio non debet exerceri pro Quartanis curandis.

§. I I.

Dogmaticorum doctrinam amplectimur.

Resolvendum: quod si Quartana pendeat à melancholia sanguini commixta, debet in illa exerceri sanguinis missio. Sic deducitur ex Galeno & Auicenna in eius curatione.

Præbatur 1. ex Auicenna nostram sanciente doctrinam his verbis: *Verum omnibus speciebus sunt indicia: in quibus communicetur, & illud est quoniam illa omnes minuantur in principio: quare necesse est ut attendatur an sanguis sit dominans in ea, & proprie quando Quartana est melancholia sanguinea, tunc enim phlebotometur, & extrahatur sanguis, secundum quantitatis necessitatem, & fortasse exigit multitudo eius, ut extrahatur de eo res plurima.* Ergo in Quartana orta ex melancholia sanguini commixta convenit sanguinis missio.

Probatur 2. Quia Galenus præterquam quod in eius curatione consulit sanguinis missionem, ipsam debere exerceri docuit in *libris methodi*, determinans in omni febre putrida sanguinem esse mittendum: quæ propositio intellecta eo modo, quo à nobis

A bis explicatur, æquè currit de omni febre putrida.

Probatur 3. ratione fundamentali: A morbo magno pendente ex vitio sanguinis, sine humoris commixti sanguini, indicatur, ut diximus, sanguinis missio: sed Quartana est morbus magnus: ergo dum pendet à melancholia sanguini commixta indicat sanguinis missionem.

§. III.

Solvuntur Argumenta contraria.

Ad 1. Respondetur: quod ex Galeni locis adductis confirmatur nostra doctrina: in primo enim intendit docere, quod si melancholia est separata à sanguinis commixtione, debet purgari: in reliquis patet quod si superabundat melancholia commixta sanguini, debet mitti sanguis: dum autem exiit purus sanguinis humor, cum quo melancholia non est commixta, non debet sanguinis missio exerceri, quia cum Quartana non pendet ex sanguine, sed ex melancholia, non intendimus sanguinem mittere, nisi ratione vitij quod contrahit ob melancholiæ commixtionem.

CAd 2. Respondetur: quod ex eo quod sit copia crudorum humorum; non infertur quod sanguinis missio non sit indicata à Quartana pendente ex melancholia commixta sanguini; sed quod adhuc indicata sanguinis missione, est impedimentum, sicut & solet contingere in aliis febribus, quo ablato, exercetur sanguinis missio.

Ad 3. Respondetur: quod sanguinis missio debet exerceri attentis viribus, & proportionata quantitate, ut illæ possint subsistere; si autem magna sit copia melancholiæ, ut docet Auicenna, in magna quantitate sanguis potest extrahi, tunc enim sicut in aliis febribus, levata natura quod concoqui est habile concoquit, & idè facit ut brevior sit Quartana.

D

RESOLUTIO XVIII.

Vtrum ex qualibet vena sit sanguis mittendus in Quartana?

§. I.

Communis Dogmaticorum proponitur assensus.

Dissentunt Dogmatici in determinanda vena, ex qua sit sanguis mittendus in Quartana. Galenus, Stephanus, Atheniensis, Hali Abbas, Isaac & Rasis iudicant in Quartana sanguinem esse mittendum ex Basilica sinistri brachij, vel ex vena media eiusdem, Aëtius, Trallianus, Mercatus, Mercurialis, Massaria, Carreirus, ex brachij dextri basilica, aut vena communi, sanguinis missionem in Quartana convenire sentiunt, sicut & ex venis brachij sinistri. Alij laudant apertionem salnatellæ manus sinistræ; quibus subscribit etiam Riberius: Alij verò à pede mittendum sanguinem consentaneum rationi suadere contendunt; præcipuè in illis, quibus nunquam fluxerunt hæmorrhoides. Pro quibus omnibus stat.

Primò;

Primò; Quartana pendet ex melancholia: sed melancholia in liene, & parte sinistra nostri corporis maiori quantitate redundat: ergo ex brachio sinistro sanguis in illa debet mitti.

Secundò: Omnes humores generantur in iecore: ergo ex illa parte in qua venæ magis cum illo communicant debet sanguis mitti; sed cum iecore cum sit in parte dextra magis communicant venæ brachij dextri, quàm brachij sinistri: ergo ex brachio dextro præcipuè debet exerceri in Quartana sanguinis missio.

Tertiò: In sanguinis missione ex saluatella manus sinistra minus debilitantur vires, cum fiat cum minori dispendio spirituum; & maior sit reuulsio humoris, cum fiat à parte distantiori: ergo potius ex illa quàm ex brachio debet sanguis mitti.

Quartò: Quartana fouetur ex liene, & humoribus, qui sunt intra venas Mesenterij: sed humores ibi contenti solum per venas infernas, vel hæmorrhoidales possunt euacuari: ergo sanguinis missio in Quartana ex malleolo debet fieri.

§. II.

Quid sentiendum dum Quartana pendet ex vitio iecoris?

Resoluendum 1. Quòd si melancholia, ex qua fit Quartana, generetur in iecore, & ut sanguini in venis commixta sanguinis missionem indicet, ex quacumque vena, vel ex quocumque brachio potest indifferenter exerceri. Sic docuimus *part. 3. de febribus, in curatione cauponodis*, deduximusque ex *Sanctorio lib. 3. methodi de vitandis erroribus cap. 16.* & ex *Platerio tom. 2. tract. de febribus cap. 2.*

Probatur: quia ut ex Anatome demonstratur, vena cava ascendit à iecore per vertebrae ad iugulum, & æqualiter fertur ad utrumque brachium, & unus descendens ramus in flexura brachij fit vena Basilica, Communis, & Cephalica, & descendens in manu dicitur saluatella: ergo ex quavis harum fiat sanguinis missio, æqualiter sanguis ex vena cava euacuatur, ex utrovis brachio sanguinem mittamus.

§. III.

Quid dicendum de Quartana orta à liene.

Resoluendum 2. Quòd si melancholia à qua pendet Quartana, generetur in liene, sanguinis missio non debet fieri ex brachio, sed ex pede, aut venis hæmorrhoidalibus externis: sic tenendum in doctrina eorum, qui tenent quòd melancholia non solum cum aliis humoribus generatur in iecore, sed etiam in liene pro nutritione partium quæ sunt in prima regione, quam probabilem indicauimus *suprà*.

Probatur. Quia ex citata doctrina satis constat à liene generari melancholiam, quæ cum redundans possit contineri intra primam regionem, & prout in illa petat euacuari, nulloque modo possit per venas brachij extrahi, sed per infernas venas, vel potius per hæmorrhoidales, constat ex his tantum sanguinem esse mittendum.

§. IV.

Soluuntur primò adducta argumenta.

Ad 1. Respondetur quòd humores in liene contenti non possunt per venas brachij euacuari,
D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A & quæ sunt in dextro aut sinistro latere venæ, æquè distant, & æqualiter à iecore euacuant.

Ad 2. patet ex dictis venas utriusque brachij distare æqualiter à iecore, ut demonstrat Anatomia.

Ad 3. Respondetur, quòd probat, quòd in nimis debilitatis, vtilior sit ex manu sanguinis missio, quia ut *part. 3. diximus*, minus vires debilitari docuit Aui-cenna; sed humor per eandem venas, quæ in brachio sunt tandem euacuatur.

Ad 4. Respondetur: quòd ex hoc fundamento solum probatur doctrina à nobis tradita in hac Resolutione §. 3.

RESOLUTIO XIX.

B Vtrum in febre punctulari sit mittendus sanguis?

§. I.

Opinionum diuersitas & fundamenta proponuntur.

Referentibus Angelutio, & Boca Angelino plures indicant in febribus malignis sanguinem non esse mittendum: his fulti.

C Primò: quia malignitas est qualitas occulta, vires dissoluens, & præcipitans: sed sanguinis missio est remedium magnum, magnoperè etiam valens vires debilitare: ergo sanguinis missio in febribus punctularibus non debet exerceri, ne viribus dissolutis in præcipitem mortem feratur æger.

Secundò: febris maligna provenit ab ingenti humorum corruptela ratione cuius humores à sanguinis natura dissimiles fiunt: sed humoribus à sanguine dissimilibus non indicatur sanguinis missio, sed purgatio: ergo in febribus malignis nunquam conuenit sanguinis missio.

Tertiò: Per sanguinis missionem moventur, commiscuntur, & perturbantur humores, commixtis putridis cum laudabilibus, & è contra: ergo non est utile eam exercere.

D Quartò: febris maligna pendet ex humoribus cacochymis, & separatis à sanguinis commixtione: ergo non potest indicare sanguinis missionem, cum indicans sanguinis missionis sit morbus magnus pendens ex vitio sanguinis, seu ab humore sanguini commixto, ut diximus. Probatur antecedens; febris maligna fit talis, quia oritur ex infestissima putredine reliquis deterior, quæ quia talis, non potest dari in humoribus benignioribus, & commixtis sanguini: sed in cacochymis & separatis ab eius commixtione.

§. II.

Sancitur communis opinio.

Resoluendum: Quòd sanguinis missio debet exerceri pro omni febre maligna pendente ex sanguine, vel ex quocumque humore sanguini commixto, præcipuè in primis morbi diebus. Sic tenet Mercatus noster *tract. de febre maligna*. Angelutius *libro 2. de febre maligna cap. 2.* Boca Angelinus *libro de morbis malignis, & pestilentibus cap. 35.* & Doctissimus Doctor Maroja, noster præcessor *lib. 5. de febribus in curatione huius febris*. Sennertus *tom. 2. lib. 3.* Aloysius Torellus *lib. de medela febris punctularis*. Carmona *lib. de peste, & febribus cum punctularis cap. 10.*

Probatum ab his Authoribus: Tum quia puncticularis febris est putrida; & Gal. lib. 11. *Methodi cap. 15.* docet in omni febre putrida sanguinem esse mittendum. Tum quia ad cohibendam putredinem, tanquam euacuatorium; ad remittendam febrem malignam, tanquam refrigeratorium remedium indicatur sanguinis missio: ergo debet exerceri.

Probatum 2. Febris maligna plerumque non incipit nisi ut putrida, & tractu temporis redditur maligna, quia maligna qualitas in quinto, sexto, aut septimo die resulat ratione intensioris putredinis: ergo in tempore antecedente euacuanda est per sanguinis missionem magna portio illius materiae morbificae; vel quia impeditur putredo, ex qua potest oriri, vel quia aufertur causa maiori ex parte, ex qua potest malignitas resultare.

Dices: Quod toto tempore, quo in primis diebus non resultat maligna qualitas, febris non est maligna, nec relucet illius signa, & consequenter non debet sanguinis missio fieri pro eius curatione.

Respondetur: Quod sanguinis missio convenit tunc, quia ab illa febre ut putrida indicatur, & quod dum grassantur similes febres, Medicus maiori cura debet conari sanguinem quamcitra mittere, etiam praecautiois gratia. Tum etiam quia solent à principio febris putridae, sordidae putredinis apparere signa, magnaeque conturbationis, ex quibus timetur, quod resultabit maligna qualitas.

Probatum 3. ratione fundamentali: sanguinis missio indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis: sed febris maligna est morbus magnus, & plerumque pendet ex putredine sanguinis, vel reliquorum humorum sanguini commixtorum: ergo in hac febre maligna sanguis est mittendus.

§. III.

Soluntur rationes primò adductae.

AD 1. Respondetur, quod probat, quod non debet exerceri, dum vires non possunt ferre sanguinis missionem, quod nos fatemur; & idè diximus, quod fiat statim in primis diebus, quia postea licet indicata sit, non valent vires illam plerumque ferre.

Ad 2. Respondetur: quod malignitas provenit ex tali modo putredinis, sed ille etiam potest reperiri in humoribus, qui sunt sanguini commixti, & plerumque etiam potest hæc malignitas fieri absque putredine, ut apparet in febribus malignis, in quibus nulla apparent signa putredinis, de quo alias latius.

Ad 3. Respondetur: quod intendimus in principio antequam serpat putredo, & malignitas subcreseat, sanguinem mittere, non tam quia sanguinis missione humores misceantur, quia hoc non fieri diximus *suprà*; sed ut subsistant vires: & ne postquam virefcit, malignitas illa intensior fiat ob sanguinis motum; quia ex Hippocrate multa nocent mota, quæ si non moverentur non nocerent, quia ante motum non eleuantur ad cor fuligines, ac maligni vapores, sicut post humorum motum.

Ad 4. Respondetur: quod ut patet ex dictis, plerumque oritur malignitas ab humoribus commixtis sanguini, & tunc diximus indicari sanguinis missionem: potest tamen oriri in febre pendente ex humoribus separatis à commixtione sanguinis, &

tunc ratione cacoehymiae purgatio, & non sanguinis missio erit indicata.

A

RESOLUTIO XX.

Vtrum sanguinis missio debeat in febre maligna, fieri, puncticulis apparentibus?

§. I.

Aperitur difficultas, & dubitandi ratio proponitur.

Febres quibus accidit malignitas, solent plerumque habere concomitantes aliquas excretiones ad cutem, ut in pestilentibus malignis, variolis, & morbillis apparet; de quibus dubitamus, an si non pro ratione causae sit sanguis missus in principio, possit exerceri sanguinis missio, apparentibus iam maculis, aliisque excretionibus? Antiqua fuit hæc quaestio in curatione variolarum, praecipue apud Arabes; animaduersaque etiam apud Moderniores, Fracastorius lib. 3. *de contagione cap. 5.* in omni febre contagiosa, excretionibus apparentibus, vel aliis signis, quibus constet contagium esse iam per humores dispersum, sanguinem iudicat nunquam esse mittendum, cui subscribunt & alij. Mercatus tom. 2. lib. 7. indicat quod si plenitudo non sit ex toto deposita, maculis apparentibus, sanguis est mittendus; si autem deposita est, aut vires sunt imbecilles, tunc non esse exercendam sanguinis missionem. Nicolaus Boca Angelinus, lib. de morb. malignis, ac pestilentibus cap. 35. notat quod macularum expulsio, aut est critica, & in hac sanguinem tenet non esse mittendum, quia impediretur naturae recte operantis actio; nisi ex pulso cognoscatur grauata, tunc enim posset sanguine missio lenari: aut est symptomatice orta ex magna febre, natura lacerata, & rubro lotio existente, & tunc convenit sanguinis missio: aut fit signis cruditatis, & coctionis simul apparentibus, & tunc coctionis vincentibus signis, indicat quiescendum; cruditatis vero, sanguinem esse mittendum. Primis vero, opinantibus fauet.

C

D

Primò: Si contagium iam constat ex apparentibus signis esse communicatum, sanguine commoto, & agitato per sanguinis missionem, necesse est à partibus contagio affectis, reliquas affici, sicut sale, aut felle liquori additis; si moveatur liquor, necesse est omnes illius partes ab illo coinquinari: ergo apparentibus signis, sanguinis missio non est exercenda.

Secundò id docetur, Tum 1. ex Hipp. 2. *Aphorism. 21.* dicente: *Quæ ducere oportet, quò maxime natura vergit per loca conferentia eò ducere.* Cutis autem est magis conferens, quam sanguinis missio. Tum ex Auenenna, qui in curatione variolarum, ipsis apparentibus, prohibet sanguinis missionem. Tum 3. ex eodem lib. 4. *fen. 6. tract. 4. cap. 9.* ubi in morsu à serpente, aut cane rabido, prohibet sanguinis missionem, ne venenum retrocedat ad internas partes; ergo simili modo debet interdici maculis, aut variolis apparentibus.

E

Tertio: Sanguine missio, vasisque exinanitis, ne detur vacuum, refluit venenosa materia, quæ extra ad cutem tendebat: sed ex hoc retrocessu sequitur, quod maligni humores, qui iam erant separati à corde, iterum refluentes vires opprimant, & spiritus dissipent: ergo sanguis non est mittendus, dum maculae apparent.

Quartò: Euacuationes criticae non debent impediri, cum fiant à natura recte operante, & expellente materiam morbificam: sed excretiones ad cutem per maculas, morbillos, aut variolas sunt euacuationes criticae: ergo non debent impediri per sanguinis missionem.

§. II.

§. II.

Assentimur doctrina Hippocratis.

Resolvendum: Quod apparentibus maculis, aliisve criticis excretionibus, si natura potentior redditur supra causam morbificam, sanguis non est mittendus.

Probatur ex Hippocrate *lib. 1. Aphorism. sent. 22.* docet enim, *Qua indicantur, & indicata sunt integre, nec mouere, nec nouare, sed sinere oportet*: ergo si apparentibus maculis, aut aliis excretionibus, natura superior videatur ad causam morbificam, nec sanguinis missio exercenda, nec aliis nouandum est remediis.

Dices primò: Quod non est vnde cognosci potest, an natura superior euadat ad causam morbificam; præcipue, quia cum illa euacuatio sit diminuta, & tantum materiæ tenuis & vaporosæ, non potest per illam tantum euacuari de causa quantum sufficit, ut natura victrix appareat.

Respondetur: Quod cum in febribus, quæ habent has proprias expulsioniones ad cutem, sint febres punctulares, in quibus maxima reperitur effervescencia ob malignam qualitatem febris superuenientem, dum qualitas illa in tenuioribus vaporosisque humoris partibus inhæret, ipsis partibus elevatis commotisque ab cute, quiescit maximè effervescencia, extrà mittitur maligna qualitas, refouentur spiritus, alique puriores de nouo generantur; & ideo incipiunt apparere signa victricis naturæ, quia pulsus æquales redduntur & vehementiores, dilatio plenior, æger fit placidus, remittit febris, incipiunt apparere vera coctionis signa, cuius contrarium contingit in aliis febribus, in quibus in crassioribus partibus inhæret magis maligna qualitas.

Dices Secundò: quod ex Hippocrate docetur, quod nihil sit agendum, dum morbi sunt integrè iudicati; per excretionem verò ad cutem non fit integra iudicatio, quia non fit integra euacuatio humoris à quo dependet morbus.

Respondetur: quod Hippocrates dum docet quod nihil mouendum, dum morbus integrè iudicatur, per *ly integrè* intelligit, dum perfectè iudicatur, id est cum securitate; etiamsi hoc non fiat per integram euacuationem totius causæ morbificæ, ut docet Galenus in *commentario*, & conuincitur ex eodem Hippocrate *lib. de humoribus*, ubi cum hanc eandem Aphoristicam sententiam referat, loco illius verbi *integrè*, ponit *perfectè*: ad hoc enim ut iudicatio dicatur perfecta, sufficit quod fiat per euacuationem, per quam licet ex toto non euacuatur materia morbifica; euacuatur tamen, quod sufficit, ut natura reddatur superior supra causam morbificam.

Probatur 2. Dum contagiosa qualitas ac maligna inhæret in partibus tenuioribus, quæ possunt moueri ad cutem, & per illam euacuari, natura supra reliquum humoris indicat se victricem, per perfecta coctionis signa, mediâ quâ earum putredo est vincenda: ergo non debet impediri per sanguinis missionem. Patet consequentia, quia coctio quietem desiderat, & dum natura sufficit securè vincere morbum, frustranea sunt remedia pro illo vincendo.

§. III.

Qualiter Modernioribus assentiendum?

Resolvendum 2. Quod maculis apparentibus, aut aliis similibus excretionibus, dum dubia est naturæ victoria ob vitium in Quanto, aut in Quali

A sanguinis, exercenda est sanguinis missio; quam docet (his excretionibus apparentibus) Sennertus, Aloysius, Torellus, Carmona, Maroia, Mercatus, Boca, Angelinus, Angelutius, Zacutus, Philipp. Ingrassia Augenius, Eustachius, Rudius, & alij plures; sed differunt, quia alij semper maculis apparentibus, alij solum ratione plenitudinis dicunt sanguinem esse mittendum; nos verò mittendum admittimus tantum, dum ex hac excretionem non speratur, morbum integrè esse iudicandum, & tunc siue id timeatur ob vitium in Quanto, siue ob vitium in Quali, sanguinis missionem exercendam fateamur.

Probat Mercatus, maculis apparentibus sanguinem esse mittendum; Tum quia ex Galeno, Natura leuata per sanguinis missionem, quod concoqui est habile, concoquit, & excernit quod petit excerni. Tum quia non debet timeri retrocessus humorum tendentium ad cutem, quia hic solum fit dum ex vase euacuatur necessarium, non autem quod redundat. Tum quia maius timetur damnum ex plenitudine, quam ex retrocedentibus humoribus. Tum quia aufertur magna copia eius humoris, cui postea communicabitur venenosa qualitas: ergo debet sanguinis missio exerceri adhuc maculis apparentibus.

Probatur 2. à nobis ex sententia Galeni, qui sancit nihil nouandum, dum morbi integrè iudicantur; ex quo videtur firmare regulam in contrarium, quod dum maculis apparentibus, integrè aut perfectè morbus non iudicatur, est mouendum per remedium tunc iudicatum, quale est sanguinis missio in his febribus, in quibus maculæ, aut excretionem apparent.

Probatur 3. ex Galeno, *lib. methodi*, ubi præscribens, quid agendum in febribus, dum superuenientes euacuationes, seu excretionem morbum non integrè iudicant, docet posito exemplo in sanguine menstruo, aut hæmorrhoidali; quod *inspecto fluentis impetu si ipsi satisfacere videbitur natura rem omnem permittas*: sin minus sanguinis missione perficiendum quod deficit superuenienti euacuationi: ergo si excretio ad cutem non sufficit, ut natura superior euadat; ut valeat integrè morbum terminare, sanguinis missione debet suppleri quod deficit.

Probatur 4. sanguinis missio ex Galeno debet exerceri, dum est indicata, & non impeditur ab aliquo contraindicante: sed eo ipso quod febris pendeat ex vitio sanguinis in Quanto, aut Quali, abhuc apparentibus maculis est indicata, & necessaria pro morbi curatione; nec impedita, quia vires possunt subsistere: ergo debet exerceri abhuc maculis apparentibus.

Dices: quod est impedita, aut contraindicata, ne fiat retrocessus humoris, qui mouetur ad cutem, ad partes internas, & ad cor.

E Contra stat Galenus citatus, qui leuata natura docet melius excernere quod petit excerni. Tum quia illud, quod est delatum extra venas, non iterum refluat. Tum quod in erysipellate, scabie, & aliis excretionibus cutaneis docet experientia, quod sanguine misso vberius prosequitur natura euacuationem eorum: ergo nec impedit macularum, aut reliquarum febrium excretionem.

Probatur 5. Cum maculis apparentibus, non subsequuntur signa victricis naturæ, sed relucet signa maximæ conturbationis, febris permanet, aut intenditur, rubrum est lotium, excretio tarda, imminet periculum vitæ, nisi deponatur causa, à qua fouetur febris, & ex eius vitio, aut quantitate impeditur natura, quo minus illam possit vincere: sed

tum temporis non est indicata purgatio, cum non sit materia cocta, aut cacochema: ergo debet exerceri sanguinis missio.

§. IV.

Soluuntur Fracastorij & aliorum fundamenta.

AD 1. Respondetur: Quod cum humores omnes sint commixti sanguini, & inter se habent dispositionem ad recipiendum contagium, omnes sine motu recipient illud, sin minus adhuc moti non recipient; sicut nec ideo, quia sunt simul, putrescunt omnes, quia non omnes sunt dispositi, siue apti putrescere. Nec est similis ratio de commixtione liquoris cum sale, aut felle; quia aliud est, quod per motum fiat diuersorum commixtio; aliud verò, quod fiat alteratio per communicationem similis qualitatis; hæc enim fit per alterationem, illud per motum localem.

Ad 2. Respondetur, Tum 1. quod per accidens ducimus per sanguinis missionem humorem ad cutem, quatenus leuata natura redditur potentior ad expulsionem, præterquam quod si illa euacuatio iudicatur inutilis pro vincendo morbo, alia est tentanda, per quam deposita maiori quantitate causæ, natura reddatur potentior supra residuum. Tum 2. quod dum apparent signa demonstrantia, quod variolis apparentibus natura est potentior ad residuum, rectè docet Auicenna sanguinem non esse mittendum. Tum 3. quod est diuersa ratio de venenis ab extrinseco communicatis in partibus externis, ac de illis quæ ab internis ad externas mittuntur: quæ ab externis causis communicantur ad partes externas, debent attrahi scarificatione, ne spiritibus aut humoribus motis ad internas partes retrocedant; missio autem sanguine iuuatur eorum motus, cuius oppositum in reliquis contingit, quæ ab intrinseco ad partes externas prorumpunt.

Ad 3. Respondetur: quod si non fuerit nimia exinanitio, nunquam sit retrocessus eorum, quæ sunt in tertia regione; nec ea, quæ sunt in venis retrocedunt semper, quia potentior est facultas expultrix ad eorum expulsionem, quantum magis deponitur de copia humoris prementis illam: & ideo in Erysipellate, & scabie, sanguine missio, ablatæque copia humoris impediens, expultrix potentiùs pellit humores, quibus ad expellendum irritatur.

Ad 4. Respondetur: quod Criticæ euacuationes, quæ sunt natura vincente, sunt dum ipsa est victrix & potens morbum perfectè, siue integrè determinare, & tunc nihil nouandum: at verò euacuationes, quæ sunt natura irritata, & sunt symptomaticæ, cum non valeant iudicare morbum perfectè, quia natura non operatur vt victrix, sed vt lacerata; ideo indiget adiuuamine artis, & ideo dum impotentem illam cognoscimus, sanguinis missione leuanda est.

RESOLVTIO XXI.

Vtrum in febre pestilente debeat exerceri sanguinis missio?

§. I.

Cardanus, & Petrus Salius negatiua adherent parti.

Cardanus lib. 2. contradict. tract. 4. contradict. 4. Salius Diuersus libro de febre pestilente, capit.

A 21. contendunt suadere in febribus pestilentibus nunquam esse vtilem sanguinis missionem. His fulci.

Primò, Galenus de cibis boni, aut mali succi, docet sanguinem non esse mittendum in febribus pestilentibus: redditque rationem; Quia in omni febre pestilente ratione deleteriæ qualitatis intensæque putredinis necesse est vires esse debiles: sed viribus non consentientibus, nunquam est mittendus sanguis: ergo in febribus pestilentibus nunquam est mittendus sanguis.

Secundò, id confirmat experientia; Antiqui enim Medici, & moderniores fatentur in suis temporibus grassantibus pestilentibus febribus nulli sanguinem fuisse missum, qui non interierit: ergo in febribus pestilentibus sanguis non est mittendus.

B Tertiò, sanguinis missio attrahit à circumferentia ad centrum: sed in febre pestilente semper est tentandum à corde, & à partibus internis mouere ad externas deleteriam qualitatem, humoresque contagio affectos: ergo nunquam conuenit exercere sanguinis missionem.

§. II.

Zacuti, Massaria, Rudij, Sennerti, & aliorum præfertur opinio.

Resoluendum: Quod viribus non reuocantibus, si pestilens febris pendeat à sanguine, vel humoribus sanguini commixtis, sanguinis missio debet exerceri. Sic tenet Zacutus tom. 1. lib. 2. Sennertus lib. 4. tom. 2. cap. 9. Massaria lib. 2. de peste, Lazarus Riberius in curatione febris pestilentis. Maroja lib. de febribus in curatione pestilentis febris. Fracastorius lib. 3. de curatione febris puncticul. cap. 5. Mercatus, de febris pestilentis curatione. Aloysius Toreus lib. de feb. cum puncticul. Claudinus lib. de ingressu ad infirmos. Septalius lib. 5. de peste, & alij quamplurimi; licet ex his: alij ex brachio, alij ex pede sanguinis missionem commendent, fieri.

D Probatur 1. Quia febris pestilens petit curari per euacuationem causæ, à qua dedendæ, factam per remedium indicatum à febre: sed à febre pendente ex vitio sanguinis, vel humoris illi commixti indicatur sanguinis missio, vt patet ex dictis: ergo viribus permittentibus debet exerceri sanguinis missio.

Probatur 2. Maligna qualitas seu deleteria, quæ superadditur febre pestilenti, concomitatur febrem, & subsequitur ad alterationem humoris, à quo febris fouetur: ergo si oriatur ex vitio sanguinis, sanguinis missio non solum erit utilis pro febre, vt putrida est, curanda; sed pro curatione ipsius deleteriæ qualitatis.

E Probatur 3. Nulla alia ratione potest pestilens qualitas impedire sanguinis missionem indicatam à febre pestilente, quam deleteria qualitas concomitatur, nisi quia vires debilitat: sed plerumque vires in febribus pestilentibus valent ferre sanguinis missionem, vt obseruarunt plures Authores in pestilentis febris curatione, exemploque Galeni confirmat Oribasius lib. 7. collectaneorum. c. 20. §. Cum vehementis pestis Asiam apprehendisset, ipsamque attigisset, secunda morbi die remissione febris facta crus scarificauit, duasque fere sanguinis libras detraxit, hacque de causa periculum vitauit, ergo si indicatur à febre pestilente pendente ex vitio sanguinis debet exerceri sanguinis missio.

RESOLVTIO XXII.

Vtrum ex talo semper sit sanguis mittendus in febribus pestilentibus, & malignis?

§. I.

Galeani opinio refertur.

Ioseph Galeanus Medicus sicutus Panormitanus in *epist. Medic. de feb. epidem.* indicat, quod in febre epidemica sanguis semper est mittendus ex pedum venis: pro se adducit Mercatum *lib. 7. de curat. feb. pestilent.* Ioannem Colle in *practica medica malignorum morborum lib. 6. cap. 4. & 6.* Eustachium Rudium *lib. 3. de febre pestilente & maligna cap. 30.* Zacutum *lib. 3. observationum medic. observat. 44.* Philippum Ingrassiam *lib. de peste p. 4. c. 7.* Augenum *3. epistol. & Consult. medicar. in epistol. de Antistite Anconienfi.* Sennertum *lib. 4. cap. 11.* Marojam *lib. 1. de febr. cap. de curat. feb. malign.* qui omnes fatentur quandoque sanguinis missionem ex pede in febribus malignis, ac pestilentibus posse esse utilem; non tamen quod, ut ipse intendit, semper in his febribus debeat sanguinis missio ex venis pedum exerceri: suum placitum his suadere contendit.

Primò: In febribus, in quibus simul est indicata sanguinis missio euacuatoria, & reuulsoria, hæc debet fieri per loca commodiora ad utrumque: sed in febribus pestilentibus ratione causæ, à qua dependent, est indicata sanguinis missio euacuatoria ratione materiæ deferentis ad cor malignam qualitatem; ratione verò eiusdem deferentis ad partes internas deleteriam qualitatem est indicata reuulsiva sanguinis missio; ergo hæc debet exerceri per loca commodiora ad utrumque; sed facta per pedum venas ad utrumque est commodior, quia euacuat per ramum venæ causæ descendens, qui est aptus pro euacuando sanguine à venis maioribus, & iecore, & euacuat per partes inferiores, & distantiores, per quas melius reuellitur: ergo per illas venas semper debet exerceri sanguinis missio.

Secundò: Minera venenata putredinis continetur in venæ causæ trunco, sed sanguis atrabiliaris ibi contentus in trunco venæ causæ promptius, & aptius potest per inferiores ramos illius euacuari, quam per superiores; ergo semper ex inferioribus venæ causæ, quam ex brachiis debet sanguinis missio fieri in his febribus.

Tertiò: motus ichorum, seu vaporum, aut partium venenosi humoris, qui fertur sursum, non debet iuari sed cohiberi: sed per venæ sectionem ex brachiis iuuatur, per venæ sectionem ex pede cohibetur: ergo in febribus malignis seu in pestilentibus sanguinis missio non debet fieri ex brachio, sed ex pede.

§. II.

Communis opinio praefertur.

Resoluendum 1. Quod in pestilentibus & malignis febribus sanguinis missio maiori ex parte debet fieri ex brachij venis: sic colligitur ex omnibus Authoribus citatis à Galeano, ut patet ex eorum scriptis.

Probatur 1. sanguinis missio in febribus malignis, & pestilentibus debet fieri iuxta exigentiam febris, prout putida est, quia ab illa ut tali indicatur: sed sanguinis missio ab his febribus indicata, ut humo-

Arales sunt, ex communi omnium opinione petit fieri ex brachiis: ergo maiori ex parte ex brachiis debet exerceri sanguinis missio in his febribus.

Probatur 2. si semper in febribus maligna, aut venenosa qualitate affectis, deberet fieri sanguinis missio ex pede, idè quia ratione febris, aut ratione malignæ qualitatis determinatur illa pars, ut utilior pro illius curatione: sed ratione febris cum plerumque pendeat ab humoribus in trunco corporis putrescentibus potius convenit ex brachio, & ratione malignæ qualitatis, quia ab eodem humore pendet maligna qualitas ac febris, cui coniungitur: ergo maiori ex parte in pestilentibus febribus ex brachio debet fieri sanguinis missio.

B Probatur 3. sanguinis missio in febribus pestilentibus, licet indicetur tanquam remedium reuulsorium, & euacuatorium, magis conducit ut euacuatorium proximè à corde euacuans causam morbificam, quam ex pede reuellens illam, cum tutius sit humorem euacuare, quam ad distantior partem reuellere: ergo maiori ex parte tentanda est euacuatio ex brachiis, quam reuulsio ex pede.

C Probatur 4. febres quæcunque putridæ, siue sint veneficæ qualitati coniunctæ, siue sine illa, maiori ex parte oriuntur ex putridis humoribus qui sunt in vena caua ascendente: & in vasis ab illa per vniuersum truncum disseminatis, quam ex eis qui sunt in vena caua descendente, nec in illius vasis: ergo maiori ex parte debemus euacuare humores, à quibus pendet per sanguinis missionem factam ex brachij venis, quæ à vasis totius trunci euacuat, quam à pede; quia licet ab illis reuellat, præcipue tamen à venisrami descendens euacuat.

§. III.

A venis pedum sanguinis missioni adscribitur locus.

Resoluendum 2. Quod si non sit plethoricum nimis corpus, aut si præcedant in plethorico brachiorum euacuationes, si in mesenterij venis superabundet copiosa humorum portio, à qua timeatur febrem pestilentem, aut malignam foveri, ex pede sanguinis missio utiliter exercetur: hanc doctrinam confirmarunt Oribasius 7. *Collect. cap. 20.* ex Galeni exemplo, qui crus scarificauit pro pestis curatione; & illius ducti exemplo Claudinus *lib. 2. de ingressu ad infirmos cap. 6.* Septalius *lib. 5. de peste cap. 19.* Donatus, Santorius *lib. 1. epist. 2.* admittunt in his febribus crurum scarificationes; quia plerumque dum parua est humorum copia, hæc sufficit ad reuulsionem: si autem cognoscatur, pestilentem, aut malignam febrem ex parte pendere ex humoribus intra maiores venas existentibus, & simul foveri ex eis, qui sunt intra venas mesenterij, & lienis: tunc deposita maiori ex parte partium superiorum plenitudine, pro vtriusque regionis deponenda causa; vena pedis est aperienda. Sic veniunt intelligendi Maroja, Sennertus, Mercatus, Ioannes Colle, Eustachius Rudius, Zacutus, Ingrassia, & Angelinus, quos citat Galeanus: si autem magis videatur pendere febrem pestilentem ex humoribus in lienis, & mesenterij contentis, tunc potius ex hæmorrhoidalibus venis per sanguifugas exercenda est sanguinis missio, vel per scarificationes crurum, ut Zacutus *tom. 1. lib. 2.* amplectitur, ex Saraceno *lib. de peste.* Andernaco *Dialog. 3. de pestilentia.* Carmona *lib. de peste & febre cum puncticulis.* Fracastrio *lib. 3. de curatione febris punctularis.* Mercato, Mercetiali, Claudino, Torello, Gausseto & aliis.

Probatur

Probatur: si febris pendet ex humoribus à liene genitis, & intra illius, aut mesenterij venas contentis, non possunt extrahi per brachij venas cum quibus nullam habent communicationem proximam venæ, in quibus continentur: ergo debent extrahi facta sanguinis missione ex talo, seu potius per venas hæmorrhoidales internas, per quas illi humores solent à natura euacuari.

Probatur 2. Si parua sit copia humorum, ex quibus fouetur febris pestilens, & maiori ex parte ex vitio videatur foueri, magis est indicata reuulsio, quam euacuatio: sed pro maiori reuulsione magis conducit sanguinis missio ex talo, & pro moderata euacuatione adhuc partium superiorum sufficit: ergo tunc ex talo erit utilis sanguinis missio.

Probatur 3. Euacuatio, & Reuulsio sunt euacuationes quæ indicant diuersum locum, ex quo fiat sanguinis missio: ergo debet exerceri, quæ ex illis præualet; sed multa copia existente sanguinis, à qua fouetur febris pestilens, magis præualet indicatio mittendi sanguinem ex brachiis, dum continetur in venis illis proximis: ergo dum parua est copia indigens euacuatione, & ratione malignæ qualitatis aggredientis cor, præualet indicatio reuellendi ad distantiores partes, tunc utilis erit sanguinis missio reuulsoria ex talo.

§. IV.

Soluntur Galeani fundamenta.

AD 1. Respondetur. Quod quando concurrunt duæ indicationes, altera euacuandi causam morbificam, altera reuellendi: euacuatoria indicatio mittendi sanguinem præualet, quia præstantior est ad curationem causæ euacuatio, quam reuulsio.

Dices: quod per sanguinis missionem ex pede factam, etiam fit causæ euacuatio: Respondetur: quod si in liene, aut mesenterij venis sit causa pestis, fit causæ euacuatio: at verò si sit in vena caua ascendente, & venis ab ipsa in trunco corporis diuaticatis, fit reuulsio, non autem euacuatio.

Ad 2. Respondetur: quod non semper necessarium, quod putredo, à qua pendet malignitas, aut pestilens qualitas, sit in inferioribus venis; imò plerumque in vasis maioribus, in quibus maior est humorum copia: & ideo ipsa cognita, incipienda est curatio per sanguinis missionem à brachiis, sin minus utilis erit ex pede.

Ad 3. Respondetur: quod motus ichorum, & vaporum, qui sunt infecti pestilenti qualitate, possunt

A frictionibus, cucurbitis, aut aliis remediis reuulsoriis reuelli, sine eo quod ratione illorum fiat ex pede sanguinis missio, dum vrget indicatio euacuandi per sanguinis missionem causam morbificam, ex qua eleuantur, contentam in vasis maioribus repertis in toto trunco corporis.

§. III.

Soluntur Cardani fundamenta.

AD 1. Respondetur: quod humores, à quibus pendent febres humorales, possunt esse in duplici differentia; vno modo sanguinis commixti, & simul cum sanguine quarto humore adintegrantes massam sanguinariam; & quando huiusmodi sit febris pestilens, vires non omnino concidunt; sed licet debilitentur, semper tamen ratione sanguinis prædominantis ad reliquos humores, vires sufficiunt pro sanguinis missione toleranda. Alio modo contingit febres pestilentes oriri ex humoribus caco-chymis nudis à commixtione sanguinis, & separatim, & cum quibus paruissima est sanguinis copia, qualiter contingit dum superueniunt febres pestilentes post inedias, vel vsum alimentorum corruptorum, & tunc vires statim concidunt, nec valent ferre euacuationes, præcipuè sanguinis missionem quæ tunc nec est indicata: & de his febribus pestilentibus agit Galeanus dum consulit sanguinem non esse mittendum.

C Ad 2. Respondetur iuxta doctrinam nuper allatam, quod aliæ febres pestilentes pendent ex vitio sanguinis, aut aliorum humorum, qui illi sunt commixti, & tunc est indicata sanguinis missio, & sunt vires pro ipsa ferenda: aliæ sunt ab omnium humorum omnimoda corruptela, vel ab aliquibus caco-chymis, & tunc nec vires subsistunt; nec licet subsistat est indicata sanguinis missio: & hinc provenit, quod alij Authorum experti sint sanguinis missionem profuisse aliquibus; alij verò non.

D Ad 3. Respondetur: quod ut diximus resolutione antecedente, per sanguinis missionem licet successione ad id, quod euacuatur, aliqua portio dum sit sanguinis missio, retrahatur, statim tamen, leuata natura pergit ad expulsionem; & non solum parvam illam copiam, quam retraxit sanguinis missio, expellit ad externas partes, sed maiorem copiam materiæ morbiificæ trudit, ut diximus experiri in scabiosis, in erysipelatibus, & in aliis febribus, quæ dum natura sanguinis missione leuatur, terminantur per sudores, aliæve euacuationes ad externas partes commotis humoribus.

DOCT. MED.

D. GASP. BRAVO

DE SOBREMONTÉ

RAMIREZ,

Prælectiones Vallisoletanæ.

S I V E

DISPUTATIO ALTERA,

DE PURGANDI RATIONE.

LECTOR.

OSTRA scatet ætas triplici Medicorum sorte, qui scribentium detestantur opera: Alij personam induunt Medici nullis artis fundamentis fulti, qui impostores cum sint, Medicorum irrisores se exhibent; ostentant cunctorum contemnere scripta, vulgares fiunt, et parabolani, quo unico studio auram vulgi captant, et professores iudicantur eius artis, quam nec à limine salutarunt. Alij in ea per paucis imbuti rudimentis, quæ in suis alveolis oblititis retinent, nullis ulterius insudant doctrinis, sed quas suis cursibus receperunt, quasi de fide credunt, et recipiunt, quibus elati, eorum, qui suis scriptis artem locupletarunt, fiunt Censores. In summo Dictatore Hippocrate annotant Laconicam brevitatem, in Medicinæ Oceano Galeno carpunt Asiaticam copiae luxuriam, in Oribasio, Aëtio, Alexandro Tralliano, et Paulo Ægineta inutiles rapsodias increpant, in Avicenna, et Arabum familia accusant barbarismum, in horum commentatoribus opprobrant, quod multa proponant incerta, plura ex alijs inutiliter congesta, et quod in eorum laboribus plura debeat calamo, quam ingenio. Sed horum plerique cur carpunt, nesciunt: sic narrant, quia sic audierunt ab alijs id fuisse illis improbratum. Alij alterius sectæ Doctores, quia natione, et professione differunt, aut quia nostrorum penuria ad immeritos delati sunt honores, Doctiores se prædicant apud suos sectatores, et pro indignitate habent nostra scripta præ manibus habere, præcauent enim se, et suos ad veram converti doctrinam. Subsistunt perpauci, pro quibus

quibus hanc disputationem in lucem emittamus, in qua generosum, vtilissimumque Purgationis auxilium proponimus; præcepta noua, seu nouiter ex antiquorum placitis deducta sancimus, ipsaque à Commentatorum erroribus vendicamus, viam securiorem in doctrina satis abdita proferimus, & nondum satis elucidatum vsque adhuc indicans purgationis patefacimus. Tu, quisquis horum fueris, vale, & in tuo sensu pronutu abunda, non enim me auertent à publica vtilitate, nec quod Cynici impetant, nec quod Hebraei glaucitent.

PRÆLECTIONES VALLISOLETANÆ.

SENTENTIA XXII.

PRIMÆ APHORISM.

Concocta medicari, ac mouere, non cruda, neque in principiis morborum, nisi materia turgat; plurima autem non turgent.

PARAPHRASIS IN LITERAM.

ON mouenda; quæ & quando; quæ ducere oportet; quò & per quæ loca, prius docuit summus Dictator; qualia; quanto; subsequenter. In hac sententia practicum, communissimum, & necessarium sancit præceptum pro purgatione; docens Medicos tempus, & occasionem purgandi, ne temerè accedant, aut properanter prorumpant ad generosum hoc exequendum remedium, in cuius occasione vitæ conseruatio consistit.

Concocta. Concoctio, seu coctio maturationem, assationem, & elixationem continet, apud Arist. lib. 4. Meteor. cap. 2. Maturatio ex Erodiano in Onomastico propriè est coctio, & hæc est Arist. 4. Meteor. Est perfectio à calore naturali, & proprio in subiectam materiam. Apud Medicos coctio tribuitur materiæ, quæ in corpore à calore elaboratur. Ex Galen. 6. Epidem. sect. 5. text. 6. Est quadam deductio ad moderatam temperiem, & duplex, alia materiæ morbificæ apta, & ex Galen. 5. Epidem. comm. 1. text. 44. Fit circa materiam non omnino benignam, cuius minima pars apta est nutrire. Et est, Quæ facit cessare putredinem manente substantia, ex Gal. lib. artis medicinalis, cap. 92. Et quam Hippoc. desiderat pro purgatione, & quæ ex Auic. vocatur in nocituo. Alia est, quæ perficitur à naturali calore circa materiam benignam, cuius pars plurima transit in substantiam propriam, de qua Galen. lib. de atra bile, cap. 3. lib. 4. de sanit. tuenda, cap. 6. & hanc vocat Auic. in iuuatiuo, Fen. 1. 1. D. 6. cap. 3. Hæc est etiam eius operatio in iuuatiuo.

Medicari. Idem tenet, quod medicamentum adhibere in latiori sua acceptione, magis tamen propriè sumitur pro exhibitione medicamenti purgantis, ex Galen. in commentario, propriissimè pro pharmaci exhibitione, seu medicamenti solutione purgantis, quæ est propriissima acceptio, & in qua vsurpatur ab Hippocr. in context.

Ac mouere. Mouere ad partem materiæ potest referri, sicut purgare ad totam; concoctam enim materiam requirit Hipp. ad ipsam purgandam, dum tota est cocta; & ad ipsam mouendam, dum euacuatur per epicrasim, quæ partim remanet cocta; & ideo non simpliciter purgari, sed moueri dicitur.

Non cruda. Negatiuum opponit præceptum ob oppositam materiæ dispositionem, crudum enim, & putrefactum opponuntur coctioni, vtrumque enim recedit ab eius mediocritate. Crudorum duplex est genus, alterum coctioni alimentorum opponitur, intra naturæ limites possibile, alterum coctioni excrementorum, in humoribus præter naturam, morbumque efficientibus commune: de hoc Hipp. in littera: de vtroque agit Galen. lib. 2. de ratione victus in morbis acutis, comm. 44.

Neque in principiis morborum. Ex Galen. 1. aphor. commen. 12. lib. 1. de crisi, cap. 19. lib. 1.

Prorrhitor.

Prorrhiticor. com. 1. Morbi principium, & pro prima morbi inuasionem, & pro eius duratione usque appareant signa coctionis, usurpari potest, sub hac sumitur ab Hipp.

Nisi materia turgat. Orgasmi vox, siue turgentia translata est ad humores, qui quadam analogia turgentes dicuntur, quatenus sua cacochymica dispositione partes turgere cogunt ad eorum expulsionem.

Plurima autem non turgent. Ne orgasmi pretextu contendant Medici plurimos statim medicari, addit Hipp. quod raro turgentia contingit in humoribus; raro enim caliditas, tenuitas, acrimonia, & mordacitas in principiis morborum reperiuntur in humoribus, qui causaliter fiunt turgentes, siue obiectiue.

DISPUTATIO ALTERA.

De purgandi ratione.

VM Medicina ex summo Dictatore Hipp. lib. de flatibus, sit Substractio, & Adiectio. Neque causæ morbificæ substractio in morbis materialibus perfici ab arte possit nisi sanguinis missione, aut purgatione; de Purgatione, in qua plurima concurrunt ponderanda, ut debite exequatur iuxta Hipp. doctrinam, prosequemur tractationem, quam primis cognouit Æsculapius, ut tenet Cicero lib. 3. de nat. Deorum, & circa eam plures alias sententias doctrina, obseruatione, medicisque præceptis refertas protulit Hip. præcipue 4. Aphorism. à 1. ad 10. & 5. aphorism. 16. lib. de natura humana, lib. de medicamentis purgantibus, & Galen. in commentariis, lib. quos, quibus, & quando, lib. de simplic. medicament. facultatibus, lib. de compositione medicamentorum, & ibi Trincabellus, plura adducit in confirmationem prædictæ doctrinæ, & Massarias disput. de purgatione minoratiua. Valleriola lib. 3. de locis communibus cap. 16. Sancta-Cruz de impedimentis magnorum auxiliorum, lib. 2. Mercatus lib. 1. de indicationibus, Fallopius in lib. de medicamentis purgantibus, Mesues, & eius Commentatores in Theorem. canonum vniuers. Franciscus Sanchez tractat. de purgatione, & alij quamplurimi.

A Medicorum pars, quos Sennertus sequitur tom. 1. lib. 2. part. 2. c. 3. Humores quoscumque præter sanguinem, qui corpori alendo idonei non sunt, vocant cacochymiam, etiam si intra sanguinis massam coëreantur, siue in quantitate maxima, siue in parua quantitate sua praua qualitate fiant alimonix inutiles.

Pro Fuchsi stat Gal. lib. 13. meth. cap. 6. §. Si autem aqualiter omnes succi redundant, Plethora appellatur; si verò pituita, bilis flaua, aut atra, vel serosis humoribus refertum corpus fuit, Cacochymia dicitur, &c.

B Pro Sennerto stat Gal. lib. 4. meth. cap. 4. lib. de mult. cap. 10. lib. 3. de sanitat. tuenda, cap. 9. Quibus in locis cacochymiam docet esse vitium in humoribus, seu excessum cuiusvis alterius à sanguine.

Pro vtrisque stat ratio. Plenitudo, & cacochymia sunt duæ proprietates in humoribus superuenientes, à quibus sanguinis mittendi, aut purgandi sumuntur indicationes in morbis magnis pendentibus ab illis: Sed sanguis redundans se solo, vel simul cum alio humore dicitur Plethora, à qua indicatur sanguinis missio: ergo cuiusvis alterius humoris vitium dicitur Cacochymia, à qua indicatur purgatio.

§. II.

Dilucidatur Cacochymia ratio.

Resoluendum primò: Quod vitium cuiusvis alterius humoris à sanguine intra massam sanguinariam contenti, non est cacochymia, donec à sanguinis commixtione segregetur. Aliqualiter huic doctrinæ acquiescit Ambrosius Nuñez (sed adstrictus adhæret illi Turinus) quem sequuntur Bernardinus Crispolus, & Petrus Antonius Contugius, Palam illam profitentur Doctor Serna lib. de indicationibus. Et noster doctissimus Sancta-Cruz lib. de impedimentis magnorum auxiliorum.

Ut status difficultatis aperiatur; Notandum primo ex Gal. lib. de usu part. Humores cum sanguine in venis tanquam in propriis receptaculis pro partium nutrimento contineri. Sanguis autem ex eodem Gal. comm. in lib. de natur. humana, aut sumitur pro tota massa sanguinis quatuor humores complectente, quæ quoddam mixtum per aggregationem omnium humorum est; aut sumitur pro sanguine quarto humore; hic semper permixtus reliquis humoribus permanet, quia cum nutritio fiat ex eis ex quibus sumus ex Arist. & partes fiant ex omnibus humoribus,

ss

SECTIO PRIMA.

De cacochymia succorum à sanguinis consortio supernatantium.

Acochymia vox est Græca, quæ apud Celsum sumitur pro ea tabis specie, quæ superuenit, dum alimenta ingesta corrumpuntur in ventriculo, ineptaque redduntur pro corporis alimonia. Apud Barbaros, & Latinos idem significat, ac corruptela, prauitas, seu vitium alterius humoris à sanguine, in qua acceptione nos de cacochymix natura disputamus.

RESOLUTIO I.

Quid sit cacochymia?

§. I.

Fuchsi, & aliorum proponitur opinio.

Fuchsius, & alij cacochymiam confundunt cum plenitudine secundum quid dicta: maior tamen D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

ribus, ex omnibus petunt nutriri, & ideo omnes humores intra venas permanent sanguini commixti, ut ex commixtione cum illo ob sanguinis benignitatem in suis qualitatibus attemperentur, aptiorem substantiæ modum retineant. Fit enim ex illis cum sanguine quoddam mixtum, quod dicitur Massa sanguinaria, cuius, sanguis quartus humor, est quasi forma, quia coercet, & retinet reliquos ita sibi commixtos, ut quolibet eos attingat secundum quascunque minimas partes eorum, ut Hugo Senensis notavit.

Secundò notandum, quòd reliqui humores intra venas possunt cum sanguine tripliciter reperiri: Primò in mixtione humorum perfectissima, & naturali, in qua cum sanguine commiscuntur cum debito substantiæ modo, proportionata quantitate, & cum qualitatibus debitis debite moderatis: ex qua commixtione docet Hipp. lib. de natura humana, provenire perfectam sanitatem: Secundò, ita ut licet alij humores sint sanguini commixti, vel omnes, vel alter illorum in quantitate, qualitatibus, substantiæ modo, putredine, vitione à naturali statu recedunt: Huiusmodi vitiosi humores Sanguini commixti si simul cum sanguine quantitate peccant, faciunt plenitudinem secundum quid; dum verò commixti permanentes solo vitio deviant à naturali statu in modo substantiæ, in qualitatibus, vitione, aut putredine, tunc conspurcant sanguinem, illum vitiatum reddunt, sunt enim pars sanguinis, seu massæ sanguinariæ; & tunc dicitur vitium sanguinis, peccatum in Quali, quo nondum ad cacochymiam pervenit: Tertio, possunt reliqui humores ob indebitum substantiæ modum, ob qualitatum improprietatem, vel ob quantitatem insuperabilem, ita à naturali statu recedere, ut non possint in debita commixtione cum sanguine ab ipso coerceri, temperari, nec contineri, & tunc separantur ab illo, & tanquam spuma à vini substantia separata, super illum supernatant, & nutritioni inepti remanent; & ideo ab illo impermixti, & separati, quam separationem Supernatantiam vocat Gal. comm. 23. in lib. de nat. humana: inquit enim: *Pro abundante intellige nunc dictum supernatans, aut si manis, id quod non est cum ceteris omnibus commixtum, supernatans puta appellatum, &c. lib. 2. de humoribus, com. 8.* soli superabundanti humori, superexcedentique, dicit purgationem deberi, inquit §. Hippocrates verò non hic tantum, sed in aliis suis commentariis, quando inuicem proportionem servata humores omnes augentur, missione sanguinis auxiliatur, ubi verò unus superabundat, ibi purgativum dat medicamen.

Tertiò notandum, quòd humor supernatans, cum sit à commixtione sanguinis, & reliquorum humorum separatus, iam non est pars sanguinis, nec eius vitium dicitur vitium sanguinis; sed solius eius humoris, qui supernatat, & ideo hoc vitium, quod est alterius humoris à sanguine dicitur cacochymia, à qua ex Gal. indicatur purgatio; quia talis humor, iam est obiectum facultatis expellentis postquam separatus est à sanguinis commixtione: totò verò tempore, quo sanguini fuit commixtus, quia commixtus, & non separatus à sanguine, erat obiectum facultatis retinentis, & non indicabatur ab illo purgatio, quia hæc petit naturam adminiculantem, & solum indicatur ab humore, qui est obiectum expellentis naturalis, qui verò sanguini est commixtus, est pars sanguinariæ massæ; & ideo eius vitium dicitur sanguinis.

Probatur resolutio primò: Cacochymia est vitium

A in humoribus ratione cuius indicatur in morbis magnis purgatio, ut docet Gal. lib. de rat. victus, in morbis acutis, comm. 1. & quam plurimis in locis: sed ex eodem Gal. à morbo magno pendente ex vitio humorum indicatur plerumque sanguinis missio: ergo quia vitium humorum commixtorum sanguini non sufficit pro cacochymia, (à qua debet purgatio indicari,) donec separantur à commixtione. Probatur minor ex Gal. 11. meth. cap. 15. §. *Saluberrimum est in omnibus febribus putridis non continuis modo, verum & aliis omnibus, quas putrescens concitat humor, sanguinem mittere, &c.* Sed in febre putrida, biliosa, pituitosa, & melancholica indicatur sanguinis missio à morbo ut pendente ex vitio alterius humoris à sanguine: ergo indicatur sanguinis missio.

B Dices, quòd quicquid indicatur in febribus sanguinis missio dicatur ratione plenitudinis commixtæ cum illo sanguinis vitio.

Contra stat Gal. lib. 4. meth. cap. 6. §. *Neque enim hoc dico propterea, quòd purgatio vacuatio sit, quam redundantis sanguinis concursus non indicet; sed quòd etiam tametsi redundantis sanguinis concursus non adsit.* Tum lib. 3. meth. cap. 4. *Quippe nisi vitiosus humor penitus transpiret, necesse est ut putrescat: ergo ut transpiret maiori iam auxilio opus est, ac si quidem, vel puer, vel senex sit, sanguinem detrabere non licet, inter has aetates, ubi robur agro non deest, secunda vena, etiam si plenitudinis signa non adsint, &c.* Tum lib. 9. meth. cap. 11. §. *Memineris verò mihi ad ea, quæ dicenda sunt, quorum causa vena sectio petitur, nam quoniam hæc sanguinis vacuandi causa adhibetur, sanguis autem utilis natura est, utique probe hanc administrare convenit, ut quod inutile natura sit, emitat. Fit autem sanguis natura inutilis bifariam. Vel cum propriam qualitatem ad vnguem non servat, neque amplius nutrire sicut prius, cum utilis esset, potest. Vel in multitudine crevit, ut aut vires premat, aut tum venas, vel arterias, vel tendat, vel findat, vel obstruat, atque in his quidem missio sanguinis utilis est, seu vacuantium presidiorum una, &c.* Ergo Ex Gal. doctrina, si ne plenitudine ex solo vitio sanguinis, seu alterius humoris ei commixti indicatur sanguinis missio, quia nondum est cacochymia.

D Probatur secundò: Purgatio debet indicari ab aliquo vitio humoris, qui sit cacochymus, à quo non potest indicari sanguinis missio, cum indicantia horum remediorum sint diversa, sicut & ipsa remedia: Sed vitium repertum in humoribus sanguinem adintegrantibus non indicat purgationem: Ergo non est cacochymia. Probatur minor ex Avic. Fen. 1. 4. cap. de phlebotomia, §. *Vnusquisque autem eorum, aut phlebotomatur propter sanguinis multitudinem additam, aut propter ipsius malitiam, aut propter utrumque:* Ergo non indicatur purgatio à vitio humoris cum sanguine commixti.

E Confirmatur ex eodem Avic. Fen. 1. 2. cap. de curatione febrium putridarum, ubi ab humore sanguini commixto, putrido, aut utcumque vitiato, quia nondum cacochymus est, donec separetur, docet indicari sanguinis missionem his verbis: *Quod si fuerit fortis virtus, & fuerit quod vincit sanguis, aut fuerit cum humore qui vincit sanguis, tunc phlebotomia est magis conveniens res, &c.* Ergo vitium sanguinis non facit cacochymiam sine humorum separatione à sanguinis consortio.

Dices: Quòd Avicenna non petit sanguinis commixtionem cum aliis humoribus, sed tantum ut detur plenitudo secundum quid ex illius, & alterius humoris redundantia.

Contra stat Gentilis, qui in comm. inquit. *Si an-*

tem febris putrida sit ab alijs humoribus à sanguine, cum quibus non peccet sanguis, nec sint sanguini commixti, non competit phlebotomia, quia facit cholericos furere, incrudat frigidos, &c. Ergo ratione commixtionis reliquorum humorum cum sanguine, ac separationis ab eius commixtione, in quo stat ratio cacochymiae, mutatur indicatio sanguinis mittendi, aut purgandi.

Confirmatur ex eodem Auic. *Fen. 1. 4. cap. de causonide*. Vbi cum ratione bilis qualitate peccantis videatur indicari purgatio; & ex alia parte, sicut in reliquis febribus putridis, videtur indicata sanguinis missio ex Galeni Doctrina, hanc ambiguitatem videtur dirimere dicens: *Et non phlebotometur, fortasse enim inflammabit eos, & fortasse inuabit eos, si fuerit turbiditas ibi, & rubedo, &c.* Hæc Auicenna: Vbi ex turbiditate, & rubedine urinae, quæ in causonide denotat commixtionem bilis, à qua causatur cum sanguine, docet indicari sanguinis missionem: si verò adsint hæc signa, timet quod sanguinis missio nocebit, quia si bilis à commixtione sanguinis est separata, cum sit cacochyma, purgatione, & non sanguinis missione petit euacuari.

Probatur tertio: In eadem febre putrida cum eadem putredine in principio, & augmento sanguinem mittimus, & in declinatione purgamus, sumpta indicatione ab eodem morbo ut pendente ex eodem humore: Ergo aliquid debet reperiri in illo, ratione cuius in vno tempore indicet sanguinis missionem, in alio purgationem: Sed nihil aliud potest esse, ut apparet, nisi quia in principio, dum est sanguini commixtus, nondum est cacochymus; & tunc propter sanguinis vitium, cuius est pars, sanguinem mittimus: in declinatione verò dum à sanguine separatur, cum iam non sit pars sanguinis, relucet vitium alterius humoris à sanguine, in quo stat ratio cacochymiae, à qua indicatur purgatio: Ergo donec à commixtione separetur, etsi humor sit vitiat, non est cacochymus.

Confirmatur primo: Respectu eiusdem humoris mittimus sanguinem, & eadem die si postea turgat, purgamus, ex Hippocratis Doctrina: Ergo aliquid est, quod mutet indicationem in illo humore: Sed hoc in eodem die tantum potest esse, quia dum manet cum erat sanguini commixtus, non erat cacochymus; & ideo mittitur sanguis; vespere dum est turgens, est iam à sanguinis consortio separatus, & ideo cacochymus, & indicans purgationem: Ergo etiam si humor habeat vitium in qualitate, aut modo substantiæ, nondum cacochymus fit, donec à sanguinis commixtione separetur.

Confirmatur secundo: plenitudo secundum quid ex Galen. *lib. de plenitudine*, stat in quantitate, & vitio alterius humoris à sanguine redundantis simul cum illo: Sed ut plenitudinem efficit, indicat sanguinis missionem: Ergo ut purgationem indicet, petit, ut fiat cacochymus per separationem à sanguinis commixtione.

Confirmatur tertio. Ex Hippocrate 4. *acut. in vehementissimis febribus* conuenit sanguinis missio: Sed febres vehementissimæ ex bile putrefacta, & nimis in qualitate peccante fiunt: Ergo non quodlibet vitium in qualitate utcumque intensum valet purgationem indicare, nec inducere rationem cacochymiae, nisi humor separatus à sanguinis commixtione fiat talis.

Brano Resol. Medic. Pars IV.

A

§. III.

Nona ex dictis adducitur Cacochymia diffinitio.

Resoluendum secundo: Quod cacochymia est redundantia alterius humoris à sanguine, ab eius consortio separati, vel in eius consortio supernatantis.

Particula *redundantia* generica est ratio, denotans quod quilibet humor à sanguinis commixtione separatus dici debet redundans; licet enim sanguis, & humores illi commixti non redundare dicantur, nisi ultra moderationem, in qua requiruntur pro animalis nutritione; humores tamen à sanguine separati, ipsique impermixti sanguini in quacumque quantitate redundant, quia in quacumque quantitate sunt pro nutritione inutiles, dum pro aliis vsibus non sint in parte pro eis determinata delati. Ex his patet, quod humores separati pro aliis vsibus non sunt cacochymi, dum non redundant, erunt tamen dum redundant quantitate.

B

Particula *alterius humoris à sanguine*, sanguinem excludit à ratione cacochymiae, qui ita naturæ est coaptatus, ut quantumcumque alteretur, semper aliquid retineat utilitatis, ob quam natura conatur illum retinere; & ratione suæ benignitatis coercet reliquos, qui dum sunt commixti cum illo, semper etiam retinentur à natura, nec nisi coacta ipsos abire finit, donec separentur; & ideo superaddimus *ab eius consortio separati, vel in eius consortio supernatantis*, ad denotandum, quod tunc humoribus superuenit ratio cacochymiae, ratione cuius indicant purgationem, dum separantur à commixtione sanguinis. Tum quia toto tempore, quo possunt esse utiles, aut regulari, non separantur. Tum quia iam separati, cum non retineantur, sicut antè propter commixtionem cum sanguine, fiunt obiectum facultatis expellentis, & tunc purgans medicamentum attrahit sine impedimento actionis retinentis; immò habet naturam adminiculantem media expellente facultate naturali, quæ coadiuuat ad illorum expulsionem; & ideo semper indicant purgationem, ut dicemus, siue separentur ob nimiam quantitatem, ratione cuius sanguini non valeant commisceri, ut contingit in ascite, leucoplegmia, & in urinae suppressione, in serosa substantia: siue contingat ratione qualitatum, ut contingit in humore turgente: siue contingat ob indebitum modum substantiæ, ut contingit dum natura post coctionem separat in febribus materiam in nocituo coctam; semper enim quod alter humor à sanguine separatur ab illo, non propter aliquem vsus reliquarum partium, sed ut inutilis, & ineptus commisceri ob quantitatem, qualitatem, aut substantiæ modum, semper purgationem ratione suæ cacochymiae indicat; quia cum naturæ inutilis, semper in causa est, ut valeat morbus magnus ab illo causari.

C

D

E

§. IV.

Argumentorum solutiones adducuntur.

Ad primum respondetur: Quod Galenus intendit, quod reperitur in alijs succis à sanguine ratio cacochymiae, dum desinunt esse pars sanguinis, seu massæ sanguinariæ per supernatantiam.

Ad secundum respondetur: Quod intendit Galenus, quod cacochymia est prauitas, seu vitium, non sanguinis seu humorum, qui sunt pars sanguinis, aut massæ sanguinariæ, sed eorum quæ, supernatant,

tant, aut segregantur, & ut supernatantes sunt biliosi, & inepti nutritioni.

Ad tertium respondetur: Quod plethora, & cacochymia differunt, quia plethora fit à sanguine redundante, vel ex aliis humoribus intra massam sanguinariam contemperatis redundantibus: cacochymia verò est vitium alterius humoris ab eis, qui massam sanguinariam, seu sanguinem adimplent, & ab eorum consortio supernatant.

RESOLVTIO II.

Vtrum plethora, & cacochymia possint simul reperiri?

§. I.

Aperitur difficultas, & pars negativa suadetur.

Pro resolutione notandum, quod plenitudo, multitudo, seu plethora, est *Redundantia ultra mediocritatem solius sanguinis, seu sanguinis, & reliquorum humorum, qui ab ipso intra massam sanguinariam coërcentur*. Sufficit enim ad plethoram solius sanguinis quarti humoris redundancia, vel sanguinis, ut dicit massam sanguinariam, & utraque harum dicitur simpliciter plethora: secundum quid, dum sanguis redundat cum alio humorum non supernatantium, ut colligitur ex Galen. *lib. de plenitudine*. Toto enim tempore, quo continetur aliquis humor intra massam sanguinariam, est pars illius, & eius augmentum cum sanguine plethoram facit: si verò solus augeatur, sine sanguinis augmento, & intra massam sanguinariam contineri, & contemperari non potest, supernatat, & fit cacochymia, de qua dubitamus, an cum plethora possit reperiri?

Videtur quod non: Cacochymia est redundantia alterius humoris à sanguine supernatantis, quia ab illo coërceri non potest; & contemperari: Sed si sanguis redundaret, qualiter in plethora contingit, posset cacochymum humorem contemperare: Ergo si datur sanguinis plethora, non potest simul reperiri cacochymia.

§. II.

Affirmatiua pars praefertur.

Resoluendum: Quod in secunda corporis regione possunt simul, & seorsum plethora, & cacochymia reperiri in diuersis succis. Sic tenet Sennercius *tom. 1. lib. 2. cap. 3.* & est communis.

Probatum primò: Existente plenitudine, potest aliquis succus à sanguine diuersus ratione quantitatis, aut qualitatis malignae de nouo superuenientis illi ex vi putredinis contemperari ab illo, nec coërceri intra reliquorum consortium: Ergo plenitudo, quae prius erat sine cacochymia, erit simul cum illa.

Probatum secundò: In eadem febre, in qua sanguinem mittimus in principio febris ardentis plenitudinis causa, si biliosus humor noua acquisita acrimonia turgat, superadditur turgentiae cacochymia plenitudini praëxistenti: Ergo reperitur simul cacochymia, & plenitudo.

Probatum tertio: Dum sanguis putrescit ratione plenitudinis, impedita ventilatione, pars tenuis transit in bilem, crassa in melancholiam, quarum quaelibet si subcrescat, nec valeat intra massam sanguinariam contineri, supernatabit: Ergo erunt cacochymia, & plenitudo.

§. III.

Ratio dubitandi dirimitur.

Ad rationem dubitandi respondetur: Quod licet sanguis redundet, potest alter succus ab illo in qualitate, aut quantitate ita improporionari, ut non possit illum contemperare, nec impedire, quo minus supernatet.

RESOLVTIO III.

Vtrum dum coincidunt plethora, & cacochymia: huius, quam illius indicatio sit praestantior?

§. I.

Vallesij, & Mercati refertur opinio.

Plerumque à plethora sanguinis missio indicatur, semper purgatio à cacochymia: cum autem possint plethora, & cacochymia coincidere, & non possint sanguinis missio, & purgatio simul exerceri; pro praxi necessarium videtur cognoscere, quae indicatio alteri praestet.

C Valles *lib. 3. method.* prius sanguinem esse mittendum videtur asserere. Mercatus tamen *lib. 1. de indicationibus, consilio circa sanguinis detractionem.* etiamsi cacochymia redundet in principiis morborum, sanguinis missionem tutam esse contendit ad aliqua vitanda accidentia.

Suaderi potest primò: Quia euacuationes vniuersales debent praecedere ad minus vniuersales: Sed sanguinis missio, cum sit euacuatio omnium humorum, est vniuersalior, quam purgatio, quae vnius determinati humoris est euacuatio: Ergo dum utraque manet indicatio, praestantior est, quae sumitur à plethora.

Secundò: Plerumque dum adest cacochymia, via purgationi destinata sunt ob praesentiam crassorum humorum impedita: Ergo debet humor cacochymus potius sanguinis missione, quam purgatione euacuari.

D Tertiò: Plerumque adhuc si reperiatur humoris cacochymia, remanet tamen in aliqua distante parte, à qua non poterit purgatione extrahi sine magno periculo aëri: Ergo prius exercenda sanguinis missio, quam purgatio. Probatum antecedens, in catharro suffocante, vel in pleuritide orta ab humore cacochymo à capite descendente.

§. II.

Decisio resolutionis aperitur.

Resoluendum: Quod si aequalis indicatio sumatur à plethora, & à cacochymia simul existentibus in venis, si ab extrinseco non sit impedimentum, praestantior est indicatio à cacochymia desumpta.

Probatum primò Ex Hippocrate 1. *Aphorism. 22. & 4. Aphorism. 1. & 19.* aliisque in locis, in quibus de cacochymia materiae turgentis sumpta indicatione ab illa, derelicta ea, quae à plenitudine potest desumi, statim eadem die profert purgandam esse materiam cacochymam; tardare enim in his casibus docens malum esse.

Probatum secundò. Materia morbifica, quod benignior, minus indicat sui expulsionem: Sed materia morbifica plethoram efficiens benignior est, quam cacochyma: Ergo dum utraque reperitur, indicatio praestat, quae desumitur à cacochymia. Probatum minor,

nor, materia plethoram efficiens, est sanguinea; materia cacochymiam efficiens, est alterius humoris à sanguinis consortio distincti, & ratione suæ substantiæ inepti, ut cum illo commisceatur: Ergo materia plethoram efficiens est benignior.

Probatur tertio: Illud, ad cuius expulsionem habemus naturam adminiculantem, urget magis ad sui expulsionem, ex Galen. 1. *Aphorism.* 22. quàm materia, qua natura utitur pro sui conseruatione: Sed natura sanguine utitur pro sui conseruatione, ex quo fit plethora: Ergo minus indicat sui expulsionem, quam humor ab illo separatus, in cuius separatione, quia nutritioni inutilis, fit cacochymia.

§. III.

Vallesij, & Mercati fundamenta ruunt.

AD primum respondetur: Quod dum reliqui humores sunt sanguini commixti, sunt pars sanguinis; & ideo Valles indicat prius euacuationem sanguinis deberi, quia respectu eiusdem causæ morbi, prius causa vniuersalior, à qua particularis dependet, euacuanda: at verò humor cacochymus est diuersa causa morbi, ac plenitudo; & quia magis aliena à natura, possunt ex illa maiora subsequi incommoda, quæ ideo ab arte prius vitari debent.

Ad secundum respondetur: Quod tunc per accidens prius fit sanguinis missio, quia cum non sit locus purgationi propter impedimentum, exequitur sanguinis missio, etiam si eius indicatio præualeat minus.

Ad tertium respondetur: Quod agimus de indicationibus, quæ sumuntur à plethora, & cacochymia simul in eadem parte corporis existentibus; non verò de eis, quæ cum sint in diuersis regionibus, non possunt æquè primo purgante medicamento, ac sanguinis missione subueniri.

RESOLVTIO IV.

Vtrum aliqua succorum cacochymia possit reperiri in prima regione?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Videtur quod non Cacochymia ex Galeno est vitium in aliis humoribus à sanguine: Sed in prima regione nulli sunt humores: cum ij solum generentur in iecore: Ergo in prima regione nullus succus cacochymus valet reperiri.

§. II.

Affirmatiua pars præfertur.

Resoluendum primò: Quod duplex succorum cacochymia potest in prima regione reperiri: alia eorum, qui in ipsa generantur; alia eorum, qui geniti in secunda refluunt ad primam.

Probatur prima pars: Tum quia ventriculi coctio lædi potest tripliciter, sicut & quæcumque alia coctio, ex Galeno lib. 3. de causis symptomat. & lib. de differ. symptomat. Et ex quacumque harum læsione substantia vitiosa, & cum cacochyma dispositione generatur: Tum quia viscerum obstructions fiunt ex cruditatibus, vitiosisque, & cacochymis succis in ventriculo genitis. Tum quia ex Galeno lib. 3. de causis symptomat. cap. 7. Melancholia hypocondriaca fit ex cacochymia succorum, qui generantur in ven-

D. Brauo Resol. Medic. Pars IV.

Atriculo, & vitione in venis mesenterij transeunt in melancholiam: Ergo cacochymia succorum generatur, & reperitur in prima regione.

Probatur secunda pars: Tum ex Galeno, qui lib. de usu partium, docet bilem deferri ad intestina, & melancholiam deferri ad lienem, & ventriculum, ubi sine sanguinis consortio in magna copia possunt reperiri: Tum in febribus intermittentibus apparet per vomitum, & ventrem magnam copiam expurgari pituitæ, bilis, aut melancholiæ refluentium à secunda regione ad primam: Tum sine febre in dysenteria, & diarrhœa apparent continuæ excretiones, & in vomitibus ex succis à secunda regione refluentibus.

B

§. III.

Amplius dilucidatur cacochymia prima regionis.

Resoluendum secundò: Quod in ventriculo duplex succorum cacochymia generatur, acidorum succorum, aut nidorosæ substantiæ.

Probatur: Succorum cacochymia in ventriculo fit ob vitiatam coctionem: Sed hæc vel deprauatè facta attingit substantiæ nidorosæ productionem, vel diminutè agens attingit substantiæ acidæ generationem: Ergo duplex cacochymia substantiæ acidæ, & nidorosæ generatur in ventriculo. Probatur minor ex Galeno lib. 3. de causis symptomat. cap. 1. inquit enim: Verum si propter exasperantem calorem tale quid accidat, protinus etiam corrumpuntur cibi, generatur quidem corruptela quadam, quæ ad nidorosam inclinet. Speciatim verò pro sua quisque natura; quippe alia, cum corrumpuntur tanquam virus, alia tanquam lutum, alia crudos pisces, aut indicibilem aliam putredinem olent, &c.

Dices: Plures esse differentias cacochymiarum in succis genitis in ventriculo; Auicenna enim tract. 3. c. 2. inquit: Et cibus quidem corrumpitur in stomacho, aut quia putrescit, aut quia adurit, aut quia acescit, aut quia acquirit qualitatem non proportionalem ad aliquam qualitatem consuetarum: Ergo plures sunt differentiarum cacochymiarum succorum, qui generantur in ventriculo, quam duæ enumeratæ.

Respondetur: Quod licet sint plures specificè; genericè reducuntur ad nidorosam, & acidam substantiam, ut ex Galeni, & Auicennæ contextu apparet.

§. IV.

Soluitur ratio dubitandi.

AD argumentum respondetur: Quod cacochymia est redundantia succorum quantitate, seu qualitate peccantium, à sanguine separatorum; sine tales succi sint humores præternaturales à sanguine separati, sine sint alij quicumque succi illis similes in quacumque corporis parte geniti, aut redundantes.

E

RESOLVTIO V.

Vtrum quadruplex cacochymiarum differentia possit in secunda regione reperiri?

§. I.

Nunnesij opinio proponitur, & eius fundamenta.

Ambrosius Nuñez lib. 2. Aphorism. Tres tantum admittit succorum differentias, quibus ratio cacochymiarum superueniat.

Ss 3

Plures

Plures species reperiri suadet: Quod sanguis dum putrescit propriam amittit naturam: Sed redundantia humoris à natura sanguinis alieni est cacochymia: Ergo sanguini etiam potest accidere ratio cacochymiae.

Secundò, pro Nuñez videtur stare: Serosa humorum substantia separata ab humorum, & sanguinis consortio defertur ad renes: Ergo non redundat ut cacochymia in secunda regione.

Tertiò: Cacochymia semper indicat purgationem: Sed serosa substantia non indicat purgationem, nec est aliquod pharmacum in eius euacuationem destinatum: Ergo etiam si separaretur à sanguinis consortio, non est cacochymia serosa humorum portio.

Quartò: Bilis, & melancholia habent loca destinata in corpore, ad quæ trahuntur; & alia in quibus sunt utilia pro diuersis vñibus conducentibus ad vitæ conseruationem: ergo etiam si separantur à sanguinis consortio, non est cacochymiae ratio illis adaptanda.

§. II.

Amplectitur pars tenenda.

Resoluendum: Quod in secunda regione, bilis, melancholia, pituita, & serosa substantia, si supernatent, cacochymiae rationem habent.

Probatum primò: Ex Gal. lib. 13. *methodi. cap. 6.* dicente: *Si autem equaliter omnes succi redundant, plethora appellatur: si verò pituita, bilis flaua, aut atra, vel serosis humoribus refertum corpus fuerit, cacochymia dicitur:* Ergo quadruplex adducta cacochymia valet reperiri.

Probatum secundò: Cacochymia est redundantia succorum à sanguinis commixtione separatorum, aut cum ipso supernatantium: Ergo in secunda regione tot possunt reperiri cacochymiae differentiae, quot sunt substantiae separabiles à sanguinis commixtione: Sed serosa substantia, quæ est humorum pars, bilis, melancholia, & pituita, quæ sunt substantiae massam sanguinariam adintegrantes, valent in sanguinis commixtione reperiri: Ergo valent ab eius commixtione reperiri separatae, & supernatantes.

§. III.

Soluuntur Nunnesij fundamenta.

Ad primum respondetur: Quod sanguis dum propriam formam seruat, non est aliud à sanguine, dum illam in termino putredinis amittit, pars tenuis in biliosam, & crassa in melancholiam cacochymiam transit.

Ad secundum respondetur: Quod in statu naturali moderata seri quantitas continuo à renibus attrahitur, at dum nimia luxuriat quantitate, aut impeditur obstructionibus descensus illius, redundans in venis supernatat.

Ad tertium respondetur: Quod duplex substantia serosa potest in venis reperiri, alia pituitæ affinis, à iecore frigido genita, qualis est, quæ redundat in ascite, & hæc à medicamentis cholagogis attrahitur; alia ex sero redundante aggregatur, cui plerumque aliquis redundans succus, cuius erat serum, admiscetur, qui ob indebitum substantiæ modum cum illa putrescit, & febres fouet, & hic serosus succus attrahitur medicamentis respicientibus humorem commixtum.

Ad quartum respondetur: Quod bilis, & melan-

A cholia in statu naturali producantur in quantitate necessaria pro partium nutritione, quibus sunt proportionatae, & pro aliis vñibus, in quos sunt destinatae; sed in statu præternaturali maiori redundant copia, aut qualitate sunt ineptæ nutritioni, & ut commixtæ sanguini permaneant, & tunc sunt supernatantes.

RESOLVTIO VI.

Vtrum in tertia regione eadem, ac in secunda sint differentiae cacochymiae?

§. I.

Negatiua pars suadetur.

Videtur quod sint plures. Primò tumores sanguinei reperiuntur in tertia regione: sed quicumque tumores præternaturales sunt ex cacochymia humorum: ergo in tertia regione reperitur cacochymia sanguinea à reliquis distincta.

Secundò: In tertia regione sunt tumores flatulenti, & alij qui substantiam ab humoribus extraneam continent, ut in meliceri, & similibus apparet: ergo reperitur cacochymia ab aliis distincta.

C Tertiò: Apostemata ex pure reperiuntur in tertia regione: sed pus cacochymia substantia est à reliquis quatuor annumeratis distincta: ergo superaddenda alia differentia.

§. II.

Affirmatiua pars praefertur.

Resoluendum: Quod eadem sunt differentiae cacochymiae in tertia, ac in secunda regione.

Probatum in tertia regione nulli generantur humores, nec aliunde quàm à secunda recipiuntur: Ergo nullae differentiae cacochymiae possunt reperiri præter quatuor, quæ reperiuntur in secunda.

D Probatum secundò: In ascite redundat cacochymia serosa, in erysipelate biliosa, in cancro melancholica, in leucophlegmatia pituitosa: Ergo in tertia regione reperiuntur quatuor differentiae cacochymiae, quæ possunt reperiri in secunda.

§. III.

Soluuntur argumenta.

Ad primum respondetur: Quod sanguinei tumores sunt ratione plenitudinis à sanguine; reliqui verò, qui sunt ab aliis humoribus, sine illius consortio, à cacochymia.

E Ad secundum respondetur: Quod flatulenti tumores, & reliqui in quibus aliqua substantia extranea continetur, reducuntur ad cacochymiam substantiam, quæ fuit causa materialis, ex qua flatus, aut reliquæ extraneæ substantiæ fiunt.

Ad tertium respondetur: Quod pus, sicut & reliquæ substantiæ extraneæ tertiæ regionis reducenda (ut diximus) ad humores ex quibus fiunt, sicut contingit similiter in secunda regione; in qua, substantia, quæ post coctionem remanet, humori, ex quo pus generatur, reducitur, & pharmaco purgaretur, quod habet similitudinem cum tali humore, si purganda esset.

RESOLVTIO VII.

Qualis sit deterior cacochymiae ratio in succis cacochymis secundae, & tertiae regionis?

§. I.

Notandum proponitur.

Notandum; Quod succi, qui cacochymiae rationem induunt, alij quantitate maximè fiunt tales; alij ex propria natura in quacumque quantitate sint, cacochymi generantur. Quantitate fiunt tales pituita, bilis, & melancholia, quæ dum generantur in quantitate proportionata, sanguini commiscantur, si superabundent, supernatant, & fiunt cacochymi: qualitate autem, & ex proprio modo substantiæ cacochymi fiunt succi, qui vel in iecore generantur præternaturales, vel ex naturalibus ex vi alicuius alterationis præternaturales fiunt, ut pituita acida, falsa, vitrea, gypsea, bilis vitellina, æruginosa, cerulea, porracea, & omnes species atræ bilis.

§. II.

Resoluitur Quæstio.

Resoluendum: Quod deterior cacochymiae ratio est, quæ reperitur in succis quando non solum quantitate, sed in qualitate, aut in substantiæ modo declinant à naturali statu.

Ratio fundamentalis huius veritatis stat in hoc: quod ea, quæ in modo substantiæ inepta sunt nutritioni, vel ratione qualitatum, ineptiora sunt ut sanguini commisceantur, & ut deseruiant pro partium nutritione, quam ea, quæ sola quantitate excedunt, nam hæc non quia nutritioni inepta, sed quia redundantia redduntur inutilia: Ergo cacochymiae ratio, quæ superuenit eis, quæ in modo substantiæ, vel in qualitate indebita deuiant à naturali statu, deteriori gaudent cacochymia, quam quæ sola quantitate fiunt cacochymia.

RESOLVTIO VIII.

Quotuplex sit cacochymiae causa?

§. I.

Deciditur, & firmatur resolutio.

Notandum: Quod succi, qui in corpore reperiuntur cacochymi, alij in statu naturali generantur, & postea cacochymiam acquirunt; alij cacochymiae induunt naturam in prima sui productione.

Resoluendum primò: Quod succi, qui nondum cacochymi generantur, possunt cacochymiam acquirere, vel ex commixtione cum aliis cacochymis: vel ex causis alterationem, putredinem, aut quantitatem efficientibus.

Prima pars docetur ab Hippocrate 2. Aphor. 10. Corpora, inquit, non pura quanto magis nutries, tanto magis ledes. In comm. inquit Galen. Corruptitur enim adueniens alimentum ab humorum prauitate corpus iam obtinente, &c. Ergo succi, qui ex optimo alimento perfecti generarentur, fiunt cacochymi aliorum commixtione.

Probaturs secunda pars: Quia licet ex debito succo, & à calore moderato fiant humores, ratione superuenientis alicuius causæ, à cuius alteratione in quantitate succi augeantur, vel in qualitate immutentur, nimisque à natura sanguinis alienentur, deserunt commixtionem sanguinis, & supernatantes redduntur, ut apparet in superuenienti turgentia.

§. II.

Alie deciduntur cacochymiae causæ.

Resoluendum secundò: Quod humores generantur cacochymi, & inepti, ut possint sanguini commisceri, vel ob prauitatem alimenti ex quo

fiunt, vel ob vitium maximum causæ producentis.

A Probaturs prima pars: Ex Galen. qui lib. de cibis boni, & mali succi, duo genera constituit prauorum ciborum, ex quibus prauum humores debent generari; vnum eorum, qui ex propria natura sunt talia, ut cæpa, allium, &c. alia quæ ab extrinseco talia redduntur, ut triticum, aut carnes, quæ ob aliquam causam putredinem sunt passæ.

Secunda pars ex dictis patet: pro humoribus cacochymis, qui generantur in prima regione à frigida, vel calida ventriculi intemperie; quod idem contingit in secunda, & apparet in hydrope, in qua frigidi cacochymi succi à frigiditate fiunt, sicut à caliditate atra bilis, bilis æruginosa, & reliquæ bilis præternaturalis species.

§. III.

Externa proferuntur causæ.

Resoluendum tertio: Quod sunt quinque causæ externæ, quæ maximè coadiuvant ad hoc, quod causæ internæ deterrimas generent cacochymias. Sic tenet Horatius Augenius, qui ipsas refert, & ex ipsarum cognitione constat veritas huius conclusionis.

Prima: Si post alimentum putridum, putrida ex lacunis, piscinis, seu paludibus superbibatur aqua. Secunda: Si à cibo immoderatus fiat motus, quo citius alimentum corruptum permeet in partes. Tertia: Immodica vigilia, quæ eandem coadiuvat distributionem. Quarta: Animi pathemata tristitiæ, & mœroris immodica. Quinta: Frequens vsus alimentorum, qui reliquorum sunt vehiculum, deducuntque ad iecur omnem impuritatem in prima regione repertam, ut aquæ vitæ continuus vsus, succi limonum, & reliquorum acrium alimentorum.

SECTIO II.

De turgentium humorum cacochymia.

Regalimos, turgor, furor, seu turgentia quandam dicunt dispositionem in humoribus cacochymia affectis, ratione cuius motu concitato, effræni, & indeterminato à parte in partem pelluntur cum maximo nocumento, & periculo, ne decumbant in partem principem, & quia à sanguine coerceri non possunt, & ab eius commixtione separari, & supernatantes indeterminatè ruunt; statim purgandos esse docet Hippocrates 1. Aphor. 22. & 4. Aphorism. 1. & 10. & 5. Aphorism. 29. de quibus, & nos sub hac sectione disputabimus.

RESOLVTIO I.

Quid sit turgentia?

§. I.

Turgentia diffinitio sancitur.

Resoluendum: Quod turgentia est vehemens conatus appetitus naturalis, sensitiui, aut rationalis tendentium in fugam, aut prosecutionem alicuius obiecti. Quod sit vehemens conatus ostendit Hippocrates lib. 3. de fracturis, c. 18. vbi contendens demonstrare vehementem conatum; quo natura in fracturis appetit partem ossis confractam abscedere, dicit: Quod vlcus videtur turgere, id est vehementer conari ossis confracti expulsionem. Naturalis appetitus turgentiam expressit Theophrastus lib. 1. de causis plantarum, cap. 6. & 14. ait enim. Plantas turgere, dum vehementer appetunt folia, & fructus exprimere, cui adhærens Virgilius cecinit:

Vere tumet terra, & genitalia semina poscunt.

turgent in palmite gemma.

Appetitus sensitivi turgentiam docet Arist. lib. 6. de historia animal. cap. 16. Vbi de fœminis quadrupedibus, præcipuè de Equâ, & Boue dicit: *Quod turgent ad coitum.* Similiter de rationali intelligendus Plutarchus, qui appetitum vehementem, modumque excedentem in hominibus vocat *turgentiam*, ex quibus apparet rationem turgentiae ponendam esse in vehementi conatu appetitus naturalis, sensitivi, aut rationalis tendentium in fugam, aut prosecutionem alicuius obiecti.

RESOLVTIO II.

Vtrum in humoribus aliqua sit turgentiae ratio?

§. I.

Fallopj refertur opinio, & fulcitur.

Fallopj lib. de medicamentis purgantibus, videtur contendere, quod humoribus nulla turgentiae ratio sit tribuenda, sed ipsos esse purgandos, quia corporis partes turgent.

Primò: Probatur ex diffinitione turgentiae, ex qua patet rationem turgentiae in partibus, quibus inest appetitus, reperiri.

Secundò: In his reperiri potest turgentia, in quibus reperitur principium elicitiuum indeterminati motus, qualis est, qui reperitur in animalibus ad coitum concitatis, vt docet Galenus 1. Aphorism. comment. 22. Sed nullum est in humoribus huiusmodi motus principium: Ergo nec turgentiae aliqua ratio.

Tertiò: Si humores deberent dici turgent, maxime quia à partibus nostri corporis mouentur indeterminatè ab vna parte in aliam: Sed hæc ratio non constituit turgentiam in illis, aliàs enim cum continuò intra sanitatem à partibus in partes ferantur, dicerentur turgere: Ergo in humoribus nulla est ratio turgentiae.

§. II.

In humoribus turgentiae ratio explicatur.

Resoluendum primò: Quod humores dicuntur turgere obiectiue, aut causaliter, quatenus ob suam prauam dispositionem sunt causa, vt partes turgeant ad eorum expulsionem.

Probatur: Turgentia est vehemens conatus appetitus in fugam, aut prosecutionem alicuius obiecti: Sed in corpore humano possunt humores peruenire ad eam dispositionem, qua irritent partes corporis, ita vt conatu vehementi appetant eorum expulsionem: Ergo obiectiue, aut causaliter turgere dicuntur.

§. III.

Turgentiae vltimus ratio humoribus adscribitur.

Resoluendum secundò: Quod humores, vt moti à partibus, effræni, & indeterminato motu, possunt dici turgent per quandam analogam proportionem.

Probatur ex Galen. 1. Aphor. comm. 22. inquit enim Verbum turgere translatum esse ab animalibus turgentibus, ad humores: Nam sicut illa stare loco non possunt quodammodo titillata, atque impulsæ, concitataeque à passione, sic & humores plerumque in motu vehementiore, atque transfluxu ab vna parte in aliam, in morbi principio hominem infestant, mouentes, titillantes, & quiescere non permittentes, &c.

A Probatur secundò: Vera ratio turgentiae, quæ reperitur in animalibus, stat in vehementi conatu, & cognoscitur ex concitato motu, quo contendunt illius conatus finem explere: Sed in humoribus, qui dicuntur turgere, non est conatus suæ expulsionis in illis, sed in partibus ab eis laceratis, nec à se mouentur in prosecutionem illius finis, sed moti à partibus feruntur: Ergo dicuntur turgere solum analogia proportionis, quam cum partibus verè turgentibus habent.

§. IV.

Soluuntur rationes primò adductæ.

Ad primum respondetur: Quod ex diffinitione adducta, & eius confirmatione, ex Hippocrate, Aristot. Theophrastro, & Plutarcho probatur: Quod turgentiae ratio formalis non sit in humoribus, non verò quod analogicè, & obiectiue non dicantur turgent.

Ad secundum: Patet similiter solum probare non reperiri in illis formaliter turgentiam.

Ad tertium respondetur: Quod vt formaliter dicerentur turgent, deberent habere appetitum, & principium motus, quo mouerentur in prosecutionem eius motu indeterminato, defectu cuius non turgent formaliter.

RESOLVTIO III.

C Per quid dicantur humores turgere?

§. I.

Augenij, & Saxonie proponuntur opiniones.

Horatus Augenius lib. 1. Epistolarum, vocat turgent quoscunque humores, qui in corpore mouentur, etiam si in partem determinatam ferantur, vt in caput, plenam, aut iecur, qui consequenter debet admittere humores turgent fieri, siue ratione quantitatis, siue ratione cuiusvis qualitatis molestantis, ratione cuius pellantur à partibus.

D Hercules de Saxonia lib. 8. de febribus. Indicat materiam turgentem dici non tantum, quæ huc, aut illuc vagatur, sed quæ pugnat insigni copia, nimia tenuitate, nimia caliditate, aut motu ad partes præcipuas, aut nimia putredine. In quo dicendi modo similiter à quacunque causa ex prædictis constituuntur humores turgent.

Pro quibus stat ratio: Id constituit humores turgent obiectiue, aut causaliter, quod est obiectum irritans facultatem, & mouens appetitum ad illorum expulsionem: Sed quælibet ex propositis ab his authoribus est causa mouens, & irritans ad sui expulsionem: Ergo per illam humores dicuntur turgent.

§. II.

Deciditur resolutio.

E Resoluendum: Quod humores non dicuntur turgent: dum quomodolibet irritant, vt mouentur: Sed dum vehementi motu agitantur, & ab vno loco, ad alium indeterminatè conflunt, dolores, ac titillationes inferunt, & quiescere ægrum non permittunt.

Probatur primò: Ex Galeno, inquit enim in lib. de eis, quos purgare oportet: Concitari verò, & turgere humores dicuntur, cum motu vehementi agitantur, ac ab vno loco ad alium confluentes inter principia morbi hominem vexant, doloresque, ac titillationes afferendo eum quiescere non sinunt, &c.

Probatur secundò: Si quælibet præternaturalis dispositio

dispositio sufficeret pro humorum turgentia, in quolibet præternaturali dispositione illorum conueniret eadem die purgatio ex Hippocrate 4. *Aphorism.* 29. Sed plerumque donec materia sit cocta, non est purgandum, ex Hippocrate 1. *Aphorism.* 22. Ergo non quælibet præternaturalis dispositio constituit humores turgentes.

Probatur tertio: Humores illi tantum dicuntur turgentes, à quibus concitatur vehemens conatus appetitus pellendi illos: Sed non à quacumque excedente quantitate, aut præternaturali qualitate vehemens conatus appetitus concitatur, cum iuxta obiecti molestantis irritationem debeat concitari: Ergo à sola nimis mordicante, irritanteque qualitate dicuntur turgentes.

§. III.

Turgentia conditiones adducuntur.

Resoluendum secundò: Quòd requiritur in humoribus, ut turgentes dicantur analogia proportionalitatis, quod nimia caliditate, & siccitate excedant; quod substantiam tenuem obtineant; quod indifferenter à parte in partem commoveantur, quod in nulla sint parte fixi: Sic tenet Galenus locis nuper adductis, quem sequitur Manardus lib. 13. *Epistolarum*, & communis Medicorum assensus.

Probatur: Humores turgent ex Galeno 8. *de compositione secundum locos*, dum per corpus discurrent ab uno loco in alium: Sed ut moveantur indigent calore irritante, ac mordaci, quo irritentur tenuitate, ut possint moueri; quòd nulli sint parti affixi, alias non essent motui apti; quòd non sint in aliqua impacti, iam enim non mouerentur: ergo.

§. IV.

Causalitas turgentia aperitur in humoribus reperta.

Resoluendum tertio: Quòd calor igneus siccitati coniunctus ut acris, est præcipua dispositio, quâ humores fiunt obiectiue turgentes. Sic tenet Manardus lib. 3. *Epistolarum*, §. *Mihi autem videtur inter qualitates primas hoc soli calori esse tribuendum, qui adeo acris, & vehemens sit, ut membra veluti exurat, atque ob hoc à quouis membro reiiciatur, &c.*

Probatur: Humores fiunt obiectiue turgentes per eam dispositionem, qua partes irritatæ vehementi conatu intendunt eorum expulsionem: Sed calor acris vehemens, & exurens, qualis est igneus, & siccitati coniunctus est huiusmodi: Ergo per illum humores fiunt obiectiue turgentes.

§. V.

Soluitur ratio dubitandi.

Ad contrariorum fundamentum respondetur: Quòd ut diximus, non quilibet actus appetitus, sed vehemens illius conatus est, qui dicitur turgentia; & ideo non quælibet humorum dispositio appetitum mouens ad sui expulsionem est sufficiens, ut per illam humores dicantur turgere, sed illa tantum, quæ partes exurens, exulceransque appetitus vehementem conatum mouet.

RESOLVTIO IV.

Vtrum pituita, & melancholia valeant turgere?

§. I.

Pars affirmatiua suadetur.

Videtur quòd sic: Turgentia est cacochyma humorum dispositio, quâ humores præternatura-

Alem acquirunt dispositionem irritantem naturam ad humorum, quibus superuenit, expulsionem: Sed vi putredinis possunt in lethalem dispositionem pituita, & melancholia peruenire: Ergo ratione illius fiunt turgentes.

Secundò: Pituita aliquando fit tenuis, saluginosa, & mordax, ob commixtam bilem: Ergo fiet apta turgere.

Tertio: Melancholia fit plerumque ex reliquis humoribus putredine, aut vstione: Ergo fiet acris, mordax, & sufficienter apta, ut turgeat.

§. II.

Deciditur resolutio.

BResoluendum: Quòd nec pituita nec Melancholia aptas induunt dispositiones, ut dicantur turgentes. Communis est hæc doctrina.

Probatur: Melancholia, & pituita, nec obiectiue, nec analogice habent conditiones turgentia: Ergo nullo modo possunt dici turgentes. Probatur antecedens, non habent acrimoniam, nec igneum, ac mordacem calorem, ratione quorum obiectiue moueantur: non habent tenuem substantiam, ratione cuius à parte in partem ferantur: Ergo nec obiectiue, nec analogice habent, ratione cuius dicantur turgere.

§. III.

Soluuntur argumenta.

Ad primum respondetur: Quòd non quælibet præternaturalis dispositio, adhuc si sit lethalis, sufficit pro Turgentia: Sed quæ resolutione antecedenti à nobis assignantur pro Turgentia.

Ad secundum respondetur: Quòd licet pituita bili sit commixta, sua humiditate retundit mordacitatem requisitam pro turgentia.

Ad tertium respondetur: Quòd melancholia vstione facta crassa manet motui inepta, & turgentia analogica inutilis.

RESOLVTIO V.

Vtrum sanguis possit turgentiam acquirere?

§. I.

Muse opinio proponitur.

Partem affirmatiuam tuetur Antonius Musa lib. 4. *Aphorism. commentar.* 10. his conuictus.

Primò: Sanguis concitato motu potest deferri in corpore: Ergo sanguis turgentia rationem potest habere. Probatur antecedens, ex Aëtio lib. 6. c. 4. ubi id comprobare videtur exemplo pueri catocho correpti, qui sanguine à naribus fluente, fuit liberatus: Ergo quia à sanguinis concitato motu fuit correptus.

Secundò: Syncope potest superuenire ex sanguinis concitato motu ad cor: Sed concitatus motus humoris, & decubitus in partem principem prouenit in turgentia: Ergo sanguis potest turgere.

Tertio: Sanguis potest calefieri, & attenuari: Ergo sanguis potest turgere.

§. II.

Negatiua pars sancitur.

Resoluendum negatiue: Sic tenet contra Crispum Horatius Augenius lib. 2. *Epist.* 7. & his rationibus conuinci potest.

Primò:

Primò: Ex Hippocrate 4. *Aphorismor.* 10. & 1. *Aphorism.* 22. Turgenti humori debetur purgatio: Sed nullum ex Meise medicamentum est hæmagogum, vel saltem nullum cognoscitur ex Galen. Ergo nullus sanguis potest acquirere turgentiam.

Secundò: Humor fit turgens ratione caliditatis igneæ, tenuitatis, & mordacitatis: Sed in sanguine caliditas est aërea, & humiditati coniuncta est incapax mordacitatis: Ergo non potest esse causa alicuius turgentiae.

Tertiò: Turgens humor debet esse cacochymus à sanguinis commixtione separatus, aliàs non aberraret à parte in partem: Sed cacochymia, vt probauimus, non accidit sanguini; Sed alij humori à sanguinis consortio separato: Ergo sanguini non accidit turgere.

§. III.

Musarationes ruunt.

AD primum respondetur: Quod humor non fit turgens à quocumque motu, quo defertur à parte in partem, aliàs omnistumor fieret ratione turgentiae, & statim indicata esset purgatio, sed requiruntur plura, vt decreuimus.

Ad secundum: Patet ex dictis in solutione ad primum.

Ad tertium respondetur: Quod manente forma sanguinis, non valet turgentiae qualitates acquirere, vt patet ex probationibus.

RESOLVTIO VI.

Vtrum bilis atra turgeat?

§. I.

Suadet pars affirmatiua.

Videtur quòd sic: bilis flaua, dum calor fit mordax, acris, adurens, & igneus, turget: bilis atra calorem ignem, acrem, adurentem habet, muscas enim abigit, terram fermentat, carnes exulcerat, & corrodit: Ergo turget.

Secundò: Bilis flaua, quæ turget, si vltius adurit, abit in atram: Sed per vitionem calidior redditur, maiorem siccitatem, igneitat, acrimoniam, & mordacitatem acquirit: Ergo multo magis turgebit.

§. II.

Deciditur difficultas aliquantulum.

Resoluendum primò: Quòd flaua bilis est cui vtraque turgentia obiectiua, & analogica potest supervenire. Patet ex abnegatione turgentiae in reliquis humoribus, & ex inclusione conditionum, quæ pro turgentia diximus requiri.

§. III.

Ex toto aperitur veritas.

Resoluendum secundò: Quòd atræ bili obiectiua accidit turgentia.

Probatur: Habet dispositionem, qua humores constituuntur turgentes causaliter, aut obiectiue: Ergo accidit illi turgentia. Probatur antecedens, habet calorem adurentem, igneum, mordacem, & erodentem: Sed ratione huius dispositionis (vt probauimus) fiunt humores turgentes: Ergo habet dispositionem, qua humores fiunt obiectiue turgentes,

§. IV.

Deciditur tertiò resolutio.

Resoluendum tertiò: Quòd bilis atra non habet, quæ requiruntur, vt dicatur analogica pro portione turgere.

Probatur: Vt humores dicantur analogica portione turgentes, vltra caliditatem irritantem, exigunt tenuitatem, qua à parte in partem moueantur concitato, & indeterminato motu: Sed bilis atra crassa redditur, adhærentemque habet substantiam ad partem, in qua adhæret; & ideo nec mouetur à parte in partem, nec indeterminato, ac concitato motu fertur: Ergo nec dicitur analogica proportionis moueri.

§. V.

Soluuntur dubitandi rationes.

AD primum respondetur: Probare argumentum, quod habeat dispositionem turgentiae causaliter, non verò quæ requiruntur, vt analogica proportionis dicatur turgere.

Ad secundum argumentum patet solutio ex dictis.

RESOLVTIO VI.

Vtrum turgens humor statim sit purgandus?

§. I.

Prima proponitur decisio.

Resoluendum primò: Quòd humor, qui obiectiue turget tantum, non statim indicat semper purgationem.

Probatur: Humor, qui obiectiue tantum turget, potest alicui parti esse affixus, vt in phrenitide, & pleuritide contingit; vel ex sua natura esse immobilis, vt apparet in atra bile, quæ in determinato loco adhæreere contingit: Ergo dum solum habet obiectiuam turgentiam, non indiget plerumque statim euacuari.

§. II.

Secunda aperitur.

Resoluendum secundò: Quòd humores, qui analogica proportionis turgere dicuntur, eadem die sunt purgandi, sumpta indicatione ab illis. Sic docet Hippocrates 1. *Aphorism.* 22. & 29. & 4. *Aphorism.* 1. & 10. Galen. in commen. & lib. 3. de composit. medicament. secundum locos.

Ergo probatur primò: Purgatio est euacuatio indicata ab humore cacochymo: Sed humor turgens est cacochymus: Ergo humor turgens indicat purgationem: Probatur minor, humor cacochymus est succus à sanguine distinctus, & ab illius commixtione separatus: Sed humor turgens separatus à commixtione sanguinis supernatat: Ergo est cacochymus.

Probatur secundò: In humoribus turgentibus analogice nulla est possibilis coctio: Ergo statim in principio sunt euacuandi. Probatur antecedens, non est possibilis coctio, nisi concoquendi humores quiescant: Sed in turgentia humorum analogica est continuus, & concitatus motus à parte in partem: Ergo non est possibilis coctio.

Probatur

Probatur tertio: Purgatio humorum exercenda est, quando separati à sanguinis consortio non retinentur, & à facultate expellente, adminiculante natura, tanquam proprium obiectum pelluntur: Sed humores turgent ad sui expulsionem naturam habent adminiculantem, ex Galen. 1. *de crisibus*, & 4. *Aphorism.* 1. Ergo dum analogia proportionis turgent, statim sunt euacuandi.

Probatur quarto: Humor turgens analogicè mouetur motu concitato, & inordinato à parte in partem: Sed ex inordinato illo motu periculum imminet, ex Galen 4. *Aphorism.* 10. ne calor febrilis augeatur, virtus imminuatur, & humor decumbat in partem principem: Ergo statim: euacuandus seligenti pharmaco humor.

§. III.

Quæ purgationi obstant, proponuntur, adhuc indicata.

Resoluendum tertio: Quod licet materia turgeat analogia proportionis, & sit purgatio indicata ab illa, non debet exerceri, dum adlunt cruditates, & crassorum, ac lentorum humorum multitudo in prima regione, vel flatu distenta sunt hypochondria, vel sunt supra modum calida, aut aliqua inflammatio manet in visceribus.

Probatur ex Galen. 1. *Aphorism.* 24. & lib. de purgandi ratione ante finem, inquit enim: *Quare non absque ratione Hippocrates adducit hoc cum premeditatione esse faciendum: nam qui multa cruditate laborant, quique tenaces, aut crassos cibos assumpserunt, quibus Hypochondria inflata sunt, atque supra modum calida, & ignea existunt, & in eo loco aliquam patiuntur visceris inflammationem, ij omnes inepti sunt ad purgationem, &c.*

Dices: Quod Galenus non loquitur de humoribus turgentibus, sed de aliis, in quorum mora non est periculum.

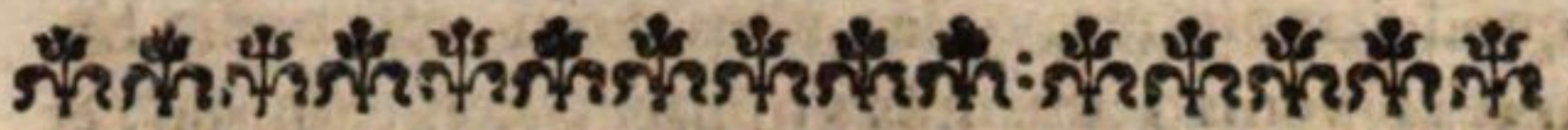
Contra: Loquitur in acutis passionibus, in quibus raro (id est casu turgentiae ut vult Galen.) medicinis purgantibus est utendum, ut patet eo eodem contextu, superaddit enim: *Verum in acutis morbis circa principia statim, vel circa primam diem, vel non ultra secundam, si sumus usuri medicamentis purgantibus, non datur facultas propinandi, nisi quis forte arripiat occasionem propinandi mellicratum, in quo decoctum aliquid sit Hysopi, origani, vel tragorigani, vel thymi, vel pulegi, siue quid huiusmodi vim habens extenuandi. &c.* Ex quibus patet, quod adhuc in materia turgente, de qua loquitur in toto isto comment: non exhibet purgationem Galenus ante humorum præparationem, dum sua crassitie obstant purgationi.

Probatur vltima pars: Ratione medicamenti purgantis, & humorum turgentium per ipsum medicamentum attractorum ad viscera, necessariò debent inflammari hypochondria vltra inflammationem, quam prius habebant, cum superaddatur causa intensissima calida: Ergo adhuc si turgeat materia, si hypochondria sint inflammata, non est purganda.

Dices: Quod materia turgens: cum solum per modum transitus deferatur per hypochondria, non inflammabitur, sicut nec in dysenteria non inflammantur intestina per bilem vlcera, etiam si per medicamentum purgans attrahantur calidi humores à partibus superioribus per illa.

Contra stat. Tum quod intestina sunt viæ patientiores, & aptiores, ut per illa purgentur humo-

res, quàm præcordia: Tum quod cum quælibet pars inflammata attrahat ratione inflammationis, attrahet humores medicamento purganti commotos, ipsosque retinebit pars inflammata: ergo in inflammationibus, in quibus præcordia ignea, aut inflammata sunt, non est exercenda purgatio, adhuc si materia turgeat.

SECTIO III.

De purgatione.

PURGATIO ampliori sua significatione, est euacuatio cuiusvis substantia, qua partes corporis, humores, seu spiritus redduntur puriora. siue à natura, ut vomitus, sudor, diarrhoea; siue ab arte perficiatur, ut clystere, errhino, aut balano; & hæc dicitur vniuersalis, dum vniuersaliter à toto corpore; particularis, dum à parte determinata fit. Peculiariter verò purgare, & medicari sumitur pro succorum euacuatione facta per os, aut ventrem, vi medicamenti, vel extrà positi, vel intus per os, aut ventrem assumpti. Propriissimè tamen usurpatur pro Euacuatione per ventrem facta à medicamento purgante. De qua Disputatio procedit.

RESOLVTIO I.

Vtrum purgatio sit auxilium pro morborum curatione admittendum?

§. I.

Vanhelmont referuntur insomnia.

NE aliquod absurdum sit dictum absque patrono, nouissime Ioannes Baptista Vanhelmont opuscula medica inaudita typis mandauit, in quibus Aristotelicæ philosophiæ desertor, entis naturalis principia negat; elementa non admittit; qualitatibus inter se actionem, & reactionem irridet; Medicinam ante ipsum natam contemnit; per visionem somnialem sibi à Deo fuisse communicatam gloriatur: & licet varia sua insomnia pandat, aliquid utile summatum non inuenit. Galenum, & Galenistas, rationalesque Medicos ut delirantes aspernit. Adhæret magna ex parte Paracelso, quem acriter impugnare ostentat, latinitate ornatis interiectionibus, interrogationibus, & venustate verborum, nihil statuens, nihilque dicens plura loquitur. Humores in corpore negat: Nullum ex antiquis remediis amplectitur; sanguinis missionem, cucurbitulas, clysteres, balanos, syrupos, apozemata, purgationem, & omnia remedia medica ab antiquis adinuenta, ab usu Medicinæ contendit esse exterminanda: Sed vtiliora pro salute consequenda; licet promittat, nondum somniavit, ut in lucem edat: plura dat verbis, nihil exequitur opere: stat vbiq; sibi confidens, parabolanus, irrisor, scholarum videtur inuersor, salutis humanæ iudicatur instaurator, & immortalitatis author; dignusque ut sibi soli fuerit à Deo infusa Medicina noua, nondum cognita, & pro omnibus morbis efficax. Quo delirio deductus, specialiter de purgatione intendit suadere inutilem esse pro hominum salute, tract. de febribus, cap. 5. his aut similibus fundamentis.

Primo: Quia medicamenta sunt venenosa, ideoque indigent correctione, & ut variis insigniantur nomini

nominibus, ut non pateat eorum virus; & ideo pharmaco exhibito, non est in Medici potestate euentus suae operationis, & solet idem superuenire mors illius exhibitione, ut aliqui firmant euentus.

Secundò: Quia nulli sunt humores pharmaco educendi, quidquid euacuant saniosum est, ab eo excretum ex corporis substantia ob putrilaginem, quod demonstret, quia nullus tantus esse posset humor in venis, quantus vi pharmaci excernitur, & quod purgato humore, cessaret morbus pendens ex illo, quod non contingit: & quod sanguine manente pro nutritione, nec debilitas, nec virium defectus sentirentur, purgatis noxiis aliis humoribus, & naturali remanente substantia corporis: Ergo ex ipsa putrilagine ope pharmaci dissoluta euacuatur in purgatione substantia.

Tertio: Factor eorum quae euacuuntur, indicat non euacuari humores, nec substantiam naturaliter genitam, sed putrilaginem de nouo ex corporis partibus ortam ope pharmaci venenosi, cuius malitiam retundit theriaca; qua idem utimur in superpurgationibus, & quae idem pharmaco commixta detinet eius operationem, eius corrigens vim venenosam, naturali similem reddens euacuationem, quia obtinuit pharmaci vim deleteriam: Ergo purgatio non est auxilium pro curandis morbis ex usu.

§. II.

Antiqua rationalis praefertur doctrina.

Resolendum affirmatiue: Sic ratio suadet, experientia conuincit, Philosophorum, & Medicorum vniformis assensus confirmat. Ratio suadet: Quia Vanhelmont fatetur, quod potens natura valet morbos exterminare: Et hoc plerumque exequitur euacuatione per ventrem, ut apparet in crisi: Sed similis euacuatio, & eiusdem substantiae, dum ipsa est debilis, potest coadiuari ab arte ope purgantis pharmaci, ut nulli non est conspicuum: Ergo utilis debet indicari huiusmodi euacuatio, quae purgatio dicitur.

Experientia conuincit in tot millibus aegrorum, qui per tot secula à gravissimis morborum symptomatibus; à morbis ipsis, & à morte sunt liberati ope purgantis pharmaci, cuius euacuatione subito paulatinè salus cernitur acquisita. Confirmat Philosophorum, & Medicorum communis assensus, qui an sit postponendus assensui Helmont, vestrum sit iudicium: ipsi rationales sunt demonstratione acquires veritates, iste in insomniis sua fatetur adeptum fuisse deliramenta: illi Philosophi sunt, & naturae scrutatores, hic Philosophus per ignem, & illius opera eius igneitate monstrant: fidemusne illis quos antiquitas veneratur, & nostra tempora admirantur, quorumque doctrinas sacri receperunt Doctores? An huic, qui se solus nouit, recepit, laudauit, commédauit, & somnauit solum se meruisse no- uam à Deo infusam esse Medicinam: aliquisne eius erit docilitatis, ut credat Doctores Ecclesiae, tot sacros Scriptores, Sanctosque Doctores non meruisse veram à Deo recipere Philosophiam, quam se solum meruisse gloriatur Helmont? Et quod Diuus Lucas, Diuus Damascenus, Cosmus & Damianus, & alij innumeri Sancti Medicinam non meruerunt, quam meruit & ipse? Et quod in continuo huius Medicinæ exercitio euaserint sancti, si ipsa omnes iugulat, trucidat, & confodit, ut passim delirat Helmont.

Præterea dilucidatur resolutio: Si inutilis esset purgatio; idem quia ut ipse contendit, nulli generantur in corpore euacuandi humores, & quae euacuatur

A substantia, pus est ope pharmaci genitum ex substantia viuentis putrilagine dissoluta: Sed intra statum naturalem, & in statu morbofo, sine putredine, aut pharmaco putrilaginem inducente similis euacuatur substantia. Similiter, & sanguinis missione, nulla putrilagine existente in corpore sano, substantia eiusdem naturae, ac ea quae excernitur purgatione, conficitur: Ergo datur genita in corpore euacuanda per pharmacum substantia ante eius aduentum genita.

§. III.

Vanhelmont soluuntur obiectiones.

B. Ad primum respondetur: Quod cathartica aliamquam valent noxam inducere, quae correctione miscuit; & quae remanet, inferior est ad utilitatem ope pharmaci subsequutam. Et quod variis insigniri nominibus apud Graecos, Latinos, & Arabes commune est cum aliis rebus, & cum ipsis alexipharmacis. Nec similiter euentus abolet eius usum, cum non ab arte, sed ab illius ignaris proneniat, sicut nec alimentorum sinister usus, quo solet contingere mors, aufert necessarium illius usum pro vita conseruanda; vnde Paulus, & Valleriola *libr. 3. loc. commun.* dicunt: *Quod omnia medicamenta sunt venena male administrata; at verò recte administrata sunt manus Dei.*

C Ad secundum respondetur: Quod per quancumque euacuationem substantiae intra venas contentae demonstratur, quod iam erat genita ea, quae pharmaco euacuatur, cum adhuc sine illo similis euacuatur semper. Nec mirum tantam in tot riuulis contineri euacuandam substantiam in intestinis, & in visceribus destinatis, vnico enim vomitu in hypochondriacis, & in diarrhoea sine pharmaco putrilaginem generante similem substantiam maior apparet copia: Et quod deficiunt vires ex qualibet euacuatione, quia resoluuntur spiritus; & aliqua utilis excernitur substantia: Et quod ex toto euacuato humore, pendens ab eo morbus remittitur: Sed pars aliqua remanet dum non exterminatur.

D Ad tertium respondetur: Quod plerumque sine nouae substantiae generatione provenit factor, quia interturbatur, quae aderat, ut apparet in aqua lacunarum retenta, & quod theriaca valet euacuationem cohibere, si ex indebita pharmaci correctione superueniat, eius obistendo deleteria vi, vel sua vi adstrictoria obstando illius laxanti virtuti: non tamen inde sequitur, quod usus pharmaci cum debita coctione, non sit utilis pro cocta, cacochymiae exterminanda materia, à qua morbus dependet.

RESOLUTIO II.

E Vtrum si non essent humores esset utilis purgatio?

§. I.

Ratio dubitandi aperitur.

Vanhelmont omnem alium humorem à sanguine negat in corpore: quo praesupposito, inquirimus, an purgatio esset utilis? Et pro parte negatiua stat fundamentum.

Purgatio (ut dicemus) est euacuatio humorum cacochymia affectorum: Sed nulli essent cacochymi humores in corpore nostro ex praesupposita suppositione:

tionem: Ergo nulla esset utilis purgatio. Probatur minor; ex dictis cacochymia est redundantia humorum à sanguinis commixtione separatorum: Sed nulli essent humores, qui possent separari à sanguinis consortio: Ergo nulli essent humores cacochymi.

§. II.

Pars affirmativa præfertur.

Resolvendum: Quod licet non admittat Vanhelmont humores, debet admittere utilem esse purgationem.

Probatur primò: Licet non admittat humores, debet admittere diuersas præternaturales substantias in corpore, à quarum alia fiet Quartana, ab alia Tertianæ, ab alia Quotidiana: Sed hæc diuersæ substantiæ, quomodolibet nominentur, euacuantur per purgationem, ut docet experientia, & ex earum purgatione soluitur febris, ut ex actu practico omnes conuincuntur: Ergo esset utilis purgatio pro his euacuandis substantiis, etiam si non dicantur humores.

Probatur secundò: Vanhelmont non potest negare, quod experientia conuincit, scilicet quod sine pharmaci exhibitione redundant in corpore frigida substantiæ, in Quotidiana, alba, & cruda; nigra substantia in Quartana; & pallida in Tertianæ, quæ ante pharmaci exhibitionem solent euacuari per vomitum, & per diarrhœas: Sed huiusmodi substantiæ etiam euacuantur per exhibitionem pharmacorum, quæ rationales Medici exhibent pro earum purgatione, ut ipsa demonstrat ad sensum experientia: Ergo etiam si istæ substantiæ non dicantur humores, sed sanies, ut ipse intendit, pro earum euacuatione utilis est purgatio.

Probatur tertio: Etiam si febris consisteret, ut intendit Vanhelmont, in parte materiali à qua indignatur Archæus, non potest auferri febris, quin auferatur pars materialis, seu sanies, aut materia à qua deturpante archæum, ipse indignatur: Sed pars illa petit auferri per euacuationem: Ergo cum non possit auferri, nec euacuari sanguinis missione, quam ipse non admittit; nec nos fatemur esse indicatam à substantia à sanguinis commixtione separata, pro eius euacuatione erit utilis purgatio.

Dices cum Vanhelmont tract. de febr. cap. 14. quod licet ratione saniei, seu principij materialis febris indicatur eius euacuatio, hæc tamen non petit fieri purgatione, sed per diaphoreticum, ac sudorificum remedium.

Contra stat; Tum quod Medicus est imitator naturæ, quæ non omnes causas morificas, à quibus dependet febris, unico sudore euacuat, dum per crism rectè operatur; sed per ventrem, per hæmorrhagiam, per sudorem, & per alias utiles euacuationes: Tum quod in turgente materia, si denuo calefieret, diaphoretico medicamento cæco impetu delata in partem principem ægri æstu perirent: Tum quia non omnis materia febrilis, præcipuè quæ terrestris est, potest per sudorem euacuari: Tum quia in febre syncopali, & aliis perniciosis Tertianis, non posset vita subsistere pro ferendo sudore: Tum quia in æstuosa febre, quam eodem remedio curare intendit, omnino resolutis partibus humidis, sudore, anima exhalaret citius, & inuitabiliter: Ergo non potest in omni febre, & in omni illius tempore indicari à causam ateriali febris diaphoreticum remedium.

§. III.

Soluuntur argumenta.

Ad rationem dubitandi respondetur: Quod cacochymia est redundantia alterius substantiæ
Brano Resol. Medic. Pars IV.

A in corpore separatæ à commixtione sanguinis, quem Cruorem vocat Vanhelmont, ut aliquid nouum videatur, & inauditum dici ab eo: quæ eadem ratione Saniem vocat reliquos humores, de nominibus discutans cum scholis, eis tamen febrium causalitates tribuens, licet in modo discedat à Medicis rationalibus suis adhærens deliramentis.

RESOLVTIO III.

Vtrum purgatio sit euacuatio humorum qualitate peccantium?

§. I.

Communis Medicorum assensus proponitur.

Hanc esse purgationis diffinitionem, tanquam communissimum Medicinæ axioma amplectitur communis Medicorum assensus, ipsam Galeno adscribentes, & tanquam communi placito ipsi adhærentes.

Pro quibus stat Galenus 1. *Aphorism. commentar.* 2. ex quo ipsam receperunt, inquit enim: *Est autem purgatio humorum, qui sua qualitate molestant, euacuatio:* Ergo ex Galeno hæc diffinitio est recipienda.

Secundò: Purgatio, & sanguinis missio sunt duo remedia magna, quæ pro humorum euacuatione sunt Medico necessaria: Sed sanguinis missio conducit pro plethora, multitudine, seu redundantia humorum euacuanda: Ergo purgatio debet esse altera euacuatio, quæ conducit pro euacuatione humorum, qui qualitate, aut vitio peccant.

Tertio: Purgatio est euacuatio humorum, qui induunt cacochymia rationem: Sed cacochymia est vitium in qualitate: Ergo purgatio est euacuatio humorum peccantium in qualitate.

§. II.

Nona Sancitur opinio.

D Resolvendum primò negatiuè.

R Probatur primò: Sanguinis missio, & purgatio habent diuersa indicantia, cum sint duo remedia magna specie diuersa: Sed ex vitio humorum in qualitate indicari potest sanguinis missio: Ergo ab humoribus qualitate peccantibus, non indicatur specificè purgatio. Probatur minor ex Galeno lib. 3. meth. cap. 4. lib. 9. meth. cap. 11. ex Auicenna fen. 1. 4. cap. de phlebotomia, & fen. 1. 4. capit. de curatione febrium putridarum. Et patebit locis citandis, in quibus mittendi sanguinis indicationem desumit ex solo vitio humorum, seu ab humoribus qualitate peccantibus.

Dices cum Matthæo Curtio Galenum intelligendum, dum est plenitudo simul cum humore causante febrem, vel peccante in qualitate.

Contra stat Galenus, qui superaddit rationem mittendi sanguinem: *Quia lenata natura concoquit, quod concoqui est habile:* Sed humor putridus febrem committens peccans in qualitate potest sine plenitudine febrem causare, & est aptus concoqui: Ergo ab illius vitio sanguinis mittendi indicationem sumit, ut lenata natura concoquat, quod ex residuo concoqui est habile, & Auicen. Fen. 1. lib. 4. tract. 2. capite 7. §. *Quod si fuerit fortis, & fuerit illud quod vincit sanguis, aut cum humore, qui vincit, sanguis: Tunc phlebotomia est magis conueniens.*

Confirmatur: Ex eodem Galeno, sine plenitudine sanguis potest mitti, inquit enim *l. 4. meth. c. 6. Quod etsi redundantis succi concursus non adsit, ad ipsam sanguinis missionem interdum est confugiendum*: Ergo etiamsi non coincidat plenitudo.

Confirmatur secundo ex Cornelio Celso *lib. 2. cap. 10.* dicente: *At si vel copia sui male habet, vel corrupta est, nullo modo melius succurritur, quam scilicet sanguinis missione*: Ergo à solo vitio, seu sanguinis corruptela indicatur sanguinis missio.

Probatur secundo: Ex Galen. *lib. 9. meth. Saluberimum*, inquit, *in omni febre putrida sanguinem mittere*: Ergo à quocumque humore putrido peccante in qualitate febrili indicatur sanguinis missio: Ergo non specificatur ratio purgandi ab humoribus in qualitate peccantibus.

Probatur tertio, A qualibet excedente qualitate sumitur indicatio auferendi illam per suum contrarium: Ergo ab humore qualitate peccante sumitur indicatio attemperationis illius, & remittendi illum per suum contrarium: Ergo indicatio purgandi ab alia ratione diuersa in ipso humore reperta debet sumi.

Probatur quarto: Potest sumi indicatio purgandi aliquem humorem, etiamsi debitis gaudeat qualitatibus: Ergo purgandi ratio non desumitur ab humore qualitate peccante. Probatur antecedens: Si humor naturalis decubitus faciat sola quantitate excedens, & à sanguinis commixtione separatus à cerebro ad pectus, ad aliamve partem ruat, indicat sui euacuationem, non per sanguinis missionem, quæ ab humore separato à sanguine non indicatur: Ergo purgatione euacuandus.

Probatur quinto: Si ab humore præcisè vt qualitate peccat, indicaretur purgatio, quanto magis peccat, magis esset indicata purgatio: Sed in febre putrida toto tempore, quo febris intenditur, & humor putrescit, intensiorique qualitate peccat, indicatur sanguinis missio, & non purgatio: in declinatione quando qualitas, in qua humor peccat, remittitur, indicatur purgatio: Ergo ab alio principio, & non à solo humore qualitate peccante sumitur ratio purgandi.

§. III.

Purgationis vera, & integra definitio sancitur.

Resoluendum secundo. Quod purgatio est euacuatio per ventrem facta, vi medicamenti purgantis, indicata à morbo magno pendente ex succorum cacoehymia.

Particula *euacuatio*, obtinet rationem generis: in qua conuenit purgatio cum aliis euacuationibus, siue ab arte, siue à natura factis.

Particula *per ventrem facta*, excludit vomitum, & alias euacuationes ab arte factas per alias regiones.

Particula *vi medicamenti purgantis*, excludit euacuationes à natura factas.

Particula *indicata à morbo magno pendente ex succorum cacoehymia*, peculiare specificatum determinat pro purgatione, ratione cuius constituitur in esse talis remedij magni, specifici, & distincti à sanguinis missione.

§. IV.

Argumentorum adducuntur solutiones.

Ad primum patet ex contextu, quod Galenus non intendit diffinire Purgationem diffinitione quid rei, sed tantum diffinitione quid nominis. Reprehendit enim Antiquiores, qui per euacuatio-

nem, & purgationem idem significari contendebant; ponitque differentiam inter has voces, quia euacuatio abstrahit ab humore peccante in quantitate, aut qualitate; purgatio verò significat euacuationem humorum peccantium in qualitate; non tamen quantum ad quid rei diffinitionis per hoc tantum potest constitui: hoc enim etiam est commune sanguinis missioni, quæ tendit ad euacuationem sanguinis peccantis in quantitate, qualitate, aut motu. Differt tamen ab ea purgatio per diffinitionem adductam, quod Galenus tradidit pluries docens, quod purgatio indicatur à cacoehymia, seu vitio humorum à sanguinis commixtione separatorum.

B Ad secundum respondetur: Quod per sanguinis missionem euacuatur vitium quodcumque sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu: Per purgationem vitium alterius humoris à sanguine, ab eius commixtione separati, & cacoehymi, à quo vt tali indicatur purgatio; non tamen à quavis humore peccante in qualitate.

C Ad tertium respondetur: Quod vitium peccans in qualitate abstrahit ab hoc, quod sit in humore sanguini commixto, aut ab eius commixtione separato. Qui est à sanguinis commixtione separatus induit rationem cacoehymiae; & idè ab illo indicatur purgatio. Ab eo verò, quod peccat in qualitate, dum sanguini commixtus est; indicatur sanguinis missio, vt patet ex probationibus resolutionis.

RESOLVTIO IV.

Quotuplex sit purgatio?

§. I.

Diuiditur purgatio.

Resoluendum primo: Quod purgatio alia est lenitiua, alia selectiua. Purgatio lenitiua est, quæ leniter sine vi ad secundam regionem perueniente primæ regionis quoscumque succos per ventrem commouet. Huius purgationis cognitionem aperuit Hippocrates *lib. de natura mulierum lib. 7. popular. lib. 1. acutorum*, aliisque in locis, in quibus lenibus medicamentis per os assumptis ventrem mouere docet. Purgatio selectiua est, quæ selectiua vi humores trahit præcipuè à secunda regione, & quam maximè per ventrem pellit. De hac Hipp. loquitur *lib. de medicamentis purgantibus, 1. Aphor. 22. 24. 29. & 4. aphor. c. 1.* & fere per totam, & communiter quando agit de purgatione.

§. II.

Prima regionis purgationes adducuntur.

Resoluendum secundo: Quod lenitiua purgatio, alia aluum leniendo, alia lubricando, alia comprimendo fit: Quarum quælibet differt ab alia, sola diuersitate causæ: quia alia lenitiua, vt manna; alia comprimente, vt mirabolani medicamento fit, sic tenet Mesues.

§. III.

Secunda regionis purgatio diuiditur.

Resoluendum tertio: Quod purgatio selectiua, alia est radicatiua, alia minoratiua, alia per epicrasim facta. Purgatio radicatiua est, quæ seligenti pharmaco fit, & totam euacuat materiam morbificam, de qua Hippocrates *1. Aphor. 22.* inquit *Concocta medicari.*

medicari, non cruda, neque in principiis morborum, nisi materia turgeat. Purgatio per epicrasim est: Qua paulatim euacuatur materia, quæ paulatim ob sui heterogeneitatem petit concoqui. Huius naturam apernit Hipp. lib. 3. de morbis, & Gal. lib. 9. meth. cap. 10. Purgatio minoratiua est, Qua vi vrgentiæ cogimur in principiis morborum partem materiæ morbificæ per ventrem euacuare, vt natura superior euadat supra residuum. De huius necessitate infra disputabimus.

§. IV.

Selectiua purgationis patet diuersitas.

Resoluendum quartò: Quòd purgatio selectiua alia bilem, alia melancholiam, alia pituitam educit. Purgatio educens bilem est, Quæ fit vi medicamenti cholagogi. Educens melancholiam est, Quæ fit vi medicamenti melanagogi. Educens pituitam est. Quæ fit vi medicamenti phlegmagogi.

RESOLVTIO V.

Vtrum lenitiua purgatio possit fieri sine præcedente coctione?

§. I.

Negatiua opinio, & fundamenta ponuntur.

Pars negatiua suadetur. Primò ex Hippocrate 1. Aphor. 22. *Concocta, inquit, medicari, ac mouere, non cruda, neque in principiis morborum:* Ergo lenitiua purgatio non debet dari antequam præcedat coctio.

Secundò: Ex Hippocrate ante purgationem oportet corpora fluida facere: Sed fluiditas requiritur pro coctione: Ergo ante lenitiuam purgationem requiritur necessariò coctio.

Tertiò: Quæcumque materia, quæ per coctionem potest reddi utilis nutritioni, debet concoqui ante purgationem inutilis commixtæ cum illa: Ergo ante lenitiuam purgationem debet præcedere coctio.

§. II.

Tenendum recipitur.

Resoluendum: Quòd ad lenitiuam purgationem non est necessarium, quòd præcedat coctio materiæ cacochemiæ, quæ per illam euacuatur: Sic potest deduci ex Hippocrate lib. 4. de victu acut. text. 43. & sect. 4. p. 6.

Probatur primo ex Auicenna fen. 1. tract. 2. cap. 55. in curatione quotidianæ, inquit enim: *Omnes eius species conueniunt in hora principij in tribus, in necessitate lenificationis aequalis, aut vomitus, &c.* Ergo in principio non expectata coctione conuenit lenitiua purgatio.

Probatur secundò: Ex doctrina Galeni 9. Meth. c. 15. In omni febre putrida conuenit sanguinis missio: Sed potest superuenire febris cum redundantia succorum in prima regione: Ergo statim ante coctionem lenitiua purgatio est exequenda. Patet consuetudine ex Auerroë 7. collig. cap. 1. §. *Corruptum enim intestinum secta vena lethaliter ad vasa trahetur successione ad id, quod euacuatur.*

Probatur tertiò: In succorum cacochemia est indicata purgatio: Sed potest reperiri succorum cacochemia in prima regione sine præcedente coctione: Ergo potest exerceri lenitiua purgatio sine præcedente coctione. Probatur minor, cacochemia est redundantia succorum à sanguinis commixtione separatorum: Sed sine succorum coctione potest in prima regione reperiri redundantia succorum, qui vel à

Brano Resol. Medic. Pars IV.

A secunda regione recipiuntur, à sanguinis consortio separati, vel in ipsa, ex imbecilla, aut deprauata coctione fiunt, & sunt à sanguine separati: Ergo potest reperiri succorum cacochemia in prima regione.

§. III.

Dirimitur argumentorum vis.

Ad primum respondetur: Quòd Hippocrates loquitur de selectiua purgatione, ad quam prærequiritur coctio: Et ratio disparitatis est, quia lenitiua purgatio euacuat succos primæ regionis à sanguinis commixtione separatos: Selectiua verò purgatio euacuat succos in secunda regione sanguini commixtos, & qui non dicuntur cacochemi, nisi dum turgentia, aut coctione supernatant, & fiunt cacochemi, at verò qui in prima regione sunt, semper sunt cacochemi.

B Ad secundum respondetur: Quòd Hippocrates intendit corpora fluida facere, vt habeant modum substantiæ non repugnantem motui, quo à medicamento feruntur, siue tenuitate, siue scindendo humores perficiatur, ipsosve incrassando.

C Ad tertium respondetur: Quòd succi, qui lenitiua purgatione petunt euacuari; alij sunt deprauati, & omnino inepti concoqui. Alij sunt crudi improporcionati naturali calori, & nunquam ab illo possunt laborari. Alij sunt coctiles alienæ substantiæ impermixti, & hi si nihil obstat, concoquendi; si vero ex mora possit subsequi periculum, & in ægro non possit necessaria sanguinis missio exerceri, sine eo, quod conspurcata materia deferatur ad vasa, & morbi, & mortis fiat causa, non expectanda coctio.

RESOLVTIO VI.

Vtrum serosa substantia, nulla præcedente coctione petat pharmaco euacuari?

§. I.

Negatiua pars probatur.

D Pars negatiua his suaderi videtur. Primò serosa substantia est pars, quæ ad integrat humores: Sed humores ante coctionem non petunt pharmaco euacuari: Ergo serosa substantia ante coctionem, non petit euacuari.

Secundò: Serosi succi sunt corpora mixta: Sed mixta corpora in corpore redundantia petunt concoqui, antequam pharmaco euacuentur: Ergo succi serosi petunt coctionem ante sui purgationem. Probatur minor, corpora mixta antequam pharmaco euacuentur, petunt, quod vtile ab inutili separetur: Sed hoc fit coctione: Ergo petunt concoqui ante purgationem.

E Tertiò. Excrementa, quæ redundant ex coctionibus, petunt euacuari per vias, quas destinavit natura pro eorum expulsionem: Sed serosa substantia est excrementum resultans ex secunda coctione, & cui vesica destinatur ad expulsionem: Ergo nullo pharmaco petit euacuari.

§. II.

Pars affirmatiua præfertur.

Resoluendum: Quòd serosa substantia in corpore redundans statim, non expectata coctione est purganda.

Probatur primò, ex Gal. lib. quos, quibus, & quando, ubi inquit: *Inter initia morbi tenues, & aquosos humores euacuabis; ubi tenaces, & crassi fuerint, quales*

quales suapte natura sunt pituita, & bilis atra, coctionem expectabis, &c. Ergo serosi succi statim non expectata coctione sunt purgandi.

Probatur secundò: Substantia, quæ ut inutilis, & excrementitia redundat in corpore, indicat statim sui purgationem: sed serosa substantia est inutilis, & excrementitia: Ergo si redundat statim est purganda. Probatur minor, ex Galen. lib. 2. de facultatibus naturalibus, c. 9. inquit enim: Verum seri genera omnia, quæ in succis habentur, sunt excrementa, purumque ab hisce postulat animalis corpus esse, reliqua verò, quæ prædicta sunt, usum aliquem naturæ conferunt, & quod crassum est, & quod tenue: Ergo serosa substantia est inutilis, & excrementitia.

Probatur tertio: Purgatio ut constat ex eius diffinitione, est euacuatio à succorum cacochymia indicata: Sed omnis serosa substantia à forma humorum separata (ut diximus) est cacochymia: Ergo omnis redundantia serosæ substantiæ separata ab humoribus, & in viis communibus reperta statim sine præcedente coctione indicat purgationem.

§. III.

Soluuntur argumenta.

AD primum respondetur: Quod non inquirimus de serosa substantia, quæ sub humorum forma remanet: sed de ea, quæ redundat, & supernatat, & ab humoribus separata aberrat.

Ad secundum respondetur: Quod adhuc si ex commixtione serosa substantia fiat mixta, ex mixtis, quæ in corpore redundant, alia coctione in benigniorem statum possunt reduci, alia non; huiusmodi est serum, ut constat ex Galeno.

Ad tertium respondetur; Quod si in viis non sit aliquod impedimentum, nec in excrementis tanta quantitas, ut impediatur expulsio naturalis illorum, est relinquenda naturæ: dum vero ipsa est impotens, ab arte euacuatur quod redundans aberrat in corpore.

RESOLVTIO VII.

Vtrum selectiua purgatio debeatur, non expectata coctione, in principiis morborum pendentium ex humorum cacochymia nuda, ex qua febris non dependet?

§. I.

Negatiua pars fulcitur.

PArtem negatiuam contendunt plures defendere. Primò ex Hippocrate 1. Aphor. 22. inquit enim: Concocta medicari, ac mouere, non cruda, nec in principiis morborum: Ergo donec humores coquantur, non est utendum selectiua purgatione.

Secundò: Crudi humores per vltiorem coctionem transeunt in formam sanguinis: Sed in principiis morborum humores sunt crudi: Ergo non sunt purgandi donec coctione in sanguinis formam maiori ex parte possint mutari.

Tertio: Purgatio selectiua non debet exerceri ex Galeno 1. Aphor. comm. 22. Donec habeamus naturam adminiculantem: Sed non possumus habere naturam adminiculantem ex eodem Galeno, donec perfecta coctione, separetur vtile ab inutili: Ergo non debet fieri purgatio selectiua, donec præcedat coctio.

§. II.

Pars affirmatiua sancitur.

Resoluendum: Quod si morbi pendent ex humoribus nuda cacochymia affectis, statim in principio nulla expectata coctione, selectiua purgatio est exequenda, dum abest febris.

Probatur primò: Tum ex Hippocrate lib. de vlcere-ribus. Vbi in principio vlcere capitis statim purgare docet: Tum eadem doctrina confirmatur ex Galen. lib. 1. de humoribus, qui oculorum inflammationes prima die purgatione curasse narrat, & alopeciam, aliosque plurimos morbos ex cacochymia dependentes sola purgatione à se curatos, docet lib. de purgantium medicamentorum facultatibus: Ergo, non expectata coctione, statim in his est exercenda selectiua purgatio.

Probatur secundò: A morbis pendentibus ex nuda humorum cacochymia statim in principio indicata est purgatio radicatiua: Ergo statim prima die debet exerceri. Probatur antecedens, purgatio est euacuatio à succorum cacochymia indicata ex Galeno, & communi omnium Medicorum assensu.

Probatur tertio: Si expectanda esset coctio, maxime, ut per illam separaretur vtile, ab inutili: Sed in morbis pendentibus à nuda humorum cacochymia, iam inutile, & cacochymum est separatum à consortio, & commixtione substantiæ vtilis, ut constat ex cacochymia diffinitione: Ergo non est expectanda coctio pro selectiua purgatione.

Probatur quartò: In hydrope, leucoplegmia, & aliis morbis pendentibus ex humoribus crudis à sanguinis consortio separatis, statim, nulla expectata coctione, selectiua purgatio conuenit: Ergo & in quocumque morbo ex cacochymia cuiusvis alterius humoris pendente. Probatur antecedens, in hydrope, & leucophlegmia succi redundantes, eo quod cacochymi, inepti sunt coctioni, & ut possint in benigniorem statum reduci, sunt enim à natura sanguinis alieni: Ergo non expectata coctione selectiua purgatio conuenit.

§. III.

Solutio adhibetur fundamentis primò positis.

AD primum respondetur: Quod Hippocrates loquitur de selectiua purgatione respectu materiæ morbificæ, dum putredine afficitur, de qua infra.

Ad secundum respondetur: Quod non quælibet substantia cruda apta est in sanguinem commutari, ut de omni præternaturali constat: Sed tantum illa, quæ est sanguis diminutè coctus à iecore, & non potuit in illo ex toto elaborari.

Ad tertium respondetur: Quod semper habemus naturam adminiculantem ad humores cacochymos, quia semper sunt à sanguinis commixtione separati, dum verò sunt illi commixti, petunt concoqui, & separari, ut fiant cacochymi, & obiectum expellentis, quæ adminiculatur.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum in febribus putridis in aliquo morbi tempore sit vtilis selectiua purgatio?

§. I.

Veiga opinio refertur.

LVitanus Veiga in lib. artis medicinal. com. ad c. 89. indicat ex Galeni mente nulli in nulla febre

febre putrida selectiuam purgationem debere adhiberi: quod placitum his suaderi potest fundamentis.

Primò ex Galeno: Tum *lib. meth. & lib. ad Glanc.* In quibus exactissime tradens omnia remedia, quibus febres putridæ debent curari, nullo in morbi tempore purgatione utitur.

Secundò fauet ratio: Ab omni febre indicatur refrigeratio: Sed omne pharmacum est à prædominio calidum: Ergo inutile est pro febrium curatione. Probatur ex Galeno 4. *acut.* 7. ubi de omni medicamento purgante docet sua caliditate febrem intendere.

Tertio: Annuente Galeno, quodlibet medicamentum purgans non solum suis qualitatibus febrem intendit, sed suapte natura contrarium est corporibus, quæ purgantur: Ergo in nullo febris tempore exhibendum.

Quartò: Si in febre putrida utilis esset purgatio, vel in principio, augmento, statu, aut declinatione: Sed, in nullo horum temporum: Ergo numquam est utilis. Probatur minor: In principio est inutilis purgatio, carnes enim colliquat ex Hipp. 4. *de ratione victus*, in augmento, quia coctionem incipientem interturbat, 4. *acut.* 44. nec in statu, ex Hipp. enim, morbo ad indicationem eunte, habenda quies, nec in declinatione, quia iam desinit morbus, à quo posset indicari, validaque est natura, quæ vincere valuit materiam, neque artis auxilio indiget, quo inualida reddatur ad ea, quæ relinquuntur, vincenda: Ergo nullo in tempore morbi utilis est purgatio.

§. II.

Communis doctrina ex Hippocrate, & Galen. amplectitur.

Resolvendum affirmatiuè. Sic Hipp. 1. *Aphor.* 22. Galenus in *comm. in aliisque quamplurimis locis.* Sic Auic. & Rhasis, qui saltem in principiis febrium purgationem admittit. Sic communis Medicorum assensus, vno, aut altero dempto, tenet.

Probatur primò: ex Galen. *lib. 1. Aphor.* 24. §. *Non igitur ob igneam febris caliditatem purgationem exhibemus (hanc enim scimus sui ratione nocituram) sed propter humores illam afficientes, quare maiorem oportet ex noxiorum humorum vacuatione fieri utilitatem, quam id quod necessario consequitur ex purgantibus medicinis nocumento, erit autem utilitas maior, si humor absque noxa, & molestia euacuetur, &c.* Ergo ex Galeno in febribus putridis exerceri debet purgatio.

Probatur secundò: Ex doctrina sæpius repetita à Galeno, purgatio indicatur à cacochymia humorum: Sed tum turgente materia in principiis febrium humoralium: Tum ipsa non turgente, peracta coctione, datur humorum cacochymia, cum detur humor separatus à sanguinis commixtione: ergo ex eius doctrina convenit in febribus putridis, & in principiis, dum materia turget, & in declinatione, ipsa iam cocta, & ut cacochymia separata.

Probatur tertio: Ex eodem Galen. *com. ad 29. lib. 2. aphor.* ubi in principiis morborum sanguinis missione, aut purgatione mouendum docet in morbis exitiis, ut minor facta materia facilius possit concoqui: Sed materia præcipuè, quæ in morbis exitiis petit concoqui, est putrida, ex qua febres exitiales fiunt: Ergo ex Galeno in febribus purgatio est utilis.

Probatur quarto: Ex eodem Galeno qui *lib. quos, quibus, & quando,* in febris curatione purgationem consulit his verbis: *Cum ergo febris vehemens non sit, ægrique naturam noueris, medicamentum dabis elleborum nigrum, aut quid simile, quorum est diacolocynthis.*

Brauo Resol. Medic. Pars I V.

A dos appellata confectio, quam nunc usitato nomine Hieram, hoc est sacram, appellant, &c. Ergo ex Galeno in febribus purgatio est exhibenda.

§. III.

Pro Veiga adductæ rationes ruunt.

Ad primum respondetur: Quod Galenus ut patet, in febribus consulit purgationem, nec ex vno, eodemque loco omnia præcepta purgatiua deducuntur ex illo. Vel quod locis adductis remedia ad curationem conducentia tradit; & idè purgationis non meminit, quæ sit materiæ coctæ, quæ præcautionis gratia purgatur, quia quæ relinquuntur in morbis faciunt recidivas.

B Ad secundum patet ex Galeni probatione primæ resolutionis.

Ad tertium respondetur: Quod Galenus loquitur de vehementissimis medicamentis, quibus etiam utimur aliquando, quia minorem noxam inducunt, quam afferant utilitatem ex humorum euacuatione.

Ad quartum respondetur: Quod si materia non turget, in declinatione, quia omne inutile nutritioni iterum putrescit, & nouum valeret concoctum in nocituo non euacuatum morbum causare.

RESOLUTIO IX.

Utrum materia morbifica febrilis sit radicatiuè purganda, quæ nec turget, nec vrget, nulla expectata coctione?

§. I.

Rhasis opinio fulcitur suis fundamentis.

Affirmatiuam partem totis viribus defendere conatur Rhasis *lib. 3. continentis tract. 3. cap. 2. & tract. 1. cap. 2.* Qui putridam febrilem materiam statim in principiis morborum, nulla expectata coctione, selectiuam purgatione euacuandam esse nititur conuincere.

Primò: Tum ex Hippocrate 2. *de ratione victus, text. 11.* ubi in pleuritide cruda in principio exhibet veratrum, & in 4. *de ratione victus, text. 64.* Præsentem cruditate ante quintum diem exhibet pharmacum: Tum ex Galeno *lib. quos, quibus, & quando,* qui docet: Tennes humores statim euacuandos, & 2. *Aphor. comm. 29.* docet cum Hippocrate, quod maiora remedia in principiis morborum exercenda, sub quibus sanguinis missio, & purgatio intelligi debent, & *lib. 13. methodi, cap. 5. & c. 10.* de inflammationibus ex crudo humore ortis dicit, *Quod exhibitio pharmaco in principio sunt curata:* Ergo in omni morbo in principiis cruda existente materia, selectiuam purgatio est exercenda.

Secundò: Si humor committens morbum, non peteret euacuari in principio per purgationem, nunquam esset utilis purgatio: Sed purgatio tanquam magnum remedium ab Hippocrate, & Galeno admittitur pro debellandis morbis à materia pendentibus: Ergo in principiis morborum cruda existente materia debet exerceri selectiuam purgatio. Probatur maior, facta coctione in materia, ipsa redditur utilis & apta nutritioni: Sed si non euacuetur in principiis, coquitur: Ergo humor committens febrem si in principiis non purgatur, nunquam posset purgari.

Tertio: Biliosi, & tennes humores, etsi putridi in principio debent euacuari ex Galen. *lib. quos, quibus, & quando:* Ergo similiter crassi. Consequentia patet, cum sit par ratio utrorumque.

Quarto: Præsentem indicatione curatiua, debet exerceri remedium, ne producat morbus: Sed in princi-

T t 3 pio

Pio febris biliosa est indicata purgatio: Ergo statim exhiberi debet selectiſſimum pharmacum. Probatur minor, est humor bilioſus putridus, ac cacochymus: ergo est indicata purgatio.

Quintò: Materia committens morbum, vel cauſat illum ſua cruditate, vel alia ratione: ſi ſua cruditate, illa concocta, non remanet morbus, nec aliqua indicatio curatiua ad purgationem; ſi propter aliam rationem morbum cauſat, cum non emendetur coctione, quæ ſoli cruditati opponitur, debet auferri per humoris purgationem: Ergo hæc ſtatim in principio debet exerceri.

Sextò: Medicus eſt imitator naturæ ex Galeno: Sed materia cruda exiſtente, natura ipſam euacuat: per vomitum, per ventrem, per menſtruas purgationes, per hæmorrhagiam, & tunc liberat à morbis per has euacuationes: Ergo ſimiliter Medicus naturam mitando, pharmaco ſolutiuo in principiis exhibitos, poteſt morbos curare.

§. II.

Hipp. Galeni, & Auicenn. doctrina præfertur.

Resoluendum: Quòd materia morbiſica febrem committens concocta medicari petit, ac moueri; non cruda, nec in principiis morborum, niſi materia turgeat. Sic ſanciuſt Hippocrates, decreuit Galenus, recepit Auicenna, & tota Medicorum ſchola contra Rhaſim.

Probatur primò: Tum ex Hipp. 1. Aphor. 22. *Concocta medicari, ac mouere, non cruda, nec in principiis morborum:* Tum ex Galen. in *comm.* dicente: *Eos vero, qui ſunt in aliqua corporis parte firmati, neque alio auxilio mouere oportet, nec medicari ante coctionem:* Tunc enim naturam ipſam habemus euacuationi adminiculantem, videtur ſiquidem ipſa per coctiones humores diſcernere, & ſuperfluitates expellere, quo in tempore ſunt indicationes, &c. Tum ex Auicenna ſen. 1. 4. tract. 2. cap. 7. ait enim: *Et tu non euacues materiam indigeſtam in calido, aut frigido, niſi propter neceſſitatem; fortaſſe enim multiplicatur vacuatio alterius humoris non præparati cum digeſtione, ut euacuetur, & fortaſſe nocet vacuatio murationi, & fortaſſe permisceatur cum ea malignum cum bono, propterea quod mouetur malignum abſque digeſtione ſua.*

Probatur ſecundò: Ex Hippocrate lib. 4. de victu in acut. text. 22. dicente: *Quicumque, ea, quæ inflammantur morborum inter initia, ſtatim ſoluere medicamento conantur, ſi non ſolum ab intensa inflammataque parte nihil adimunt, cum non cedat, obſequaturque, quæ adhuc cruda eſt affectio, verum quoque, & ea, quæ morbo aduerſa, & ſana ſunt, abſumunt, contabescuntque, ductoque ad imbecillitatem corpore, morbus ſuperior euadit, qui ubi corpus vicerit remedium non habet, &c.*

Probatur tertio ratione ex Hippocrate, & Galeno deducta: Vt perfectæ fiat per pharmacum euacuatio, debemus habere naturam adminiculatam ad expulſionem: Sed non adminiculatur, quin præceſſerit coctio, poſtquam ſequitur vtilis ab inutili ſeparatio, ad quam ſequitur materiæ vtilis euacuatio: quæ iam ſit expellentis facultatis obiectum: Ergo materia morbiſica in febribus non eſt purganda donec præceſſerit coctio.

Probatur quarto ratione fundamentali: Non debet exerceri purgatio de cura regulari, dum nondum eſt indicata: Sed ante coctionem in febribus non eſt indicata: Ergo non debet exerceri. Probatur minor, nondum eſt indicata à materia morbiſica purgatio, donec ſuperuenit ratio cacochymicæ: Sed non eſt materia morbiſica febrium cacochyma, donec turgeat, aut præcedente coctione ſeparetur inutile à confor-

Atio, & commixtione ſanguinis: Ergo ſi materia non turgat, de cura regulari ante coctionem non eſt purganda materia morbiſica febrium.

§. IV.

Diluantur Rhaſis fundamenta.

Ad primum reſpondetur: Quòd in locis ab Hippocrate, & Galeno adductis, ipſi vel intendunt cacochymiam primæ regionis euacuare à qua morbi dependebant, aut poterant augeri, quatenus poteſt habere rationem cauſæ ſine qua non, vel intendunt quòd in morbis pendentibus ab humoribus cacochymis, & à ſanguinis commixtione ſeparatis debeat ſtatim fieri purgatio, non tamen in morbis pendentibus ex putredine, aut vitio humorum, qui ſunt ſanguini commixti, & nondum ſupernatant, nec ſiunt cacochymi, donec peracta coctione, ſeparentur.

BAd ſecundum reſpondetur negando maiorem: Duplex enim eſt coctio humorum, alia in inuatiuo, quæ humor perficitur, & aptus redditur pro nutritione: alia in nocitiuo, quæ licet faciat ceſſare putredinem & perficiat humorem, coërceatque à termino putredinis, non tamen humor redditur nutritioni aptus, imò cum pro illa ſit ineptus, dum retentus recidivas facere conſuevit, & quia à ſanguinis commixtione ſeparatus remanet, cacochymus eſt, & purgationem indicat.

CAd tertium reſpondetur: Quòd ſeroſi, & tennes humores concoctioni ſunt inepti, & nutritioni inutiles, & idè à ſanguinis commixtione ſeparantur, à quo non coërcentur, niſi illi, qui poſſunt eſſe vtilis; & idè ſiunt cacochymi, & non expectatur coctio, quia ſecundum omnes partes ſunt inutiles, nec habent aliquid vtile, quod coctione ſecerni petat.

Ad quartum negatur minor: Quia in principio morbi, etiam ſi bilis putrefiat, ſi nondum ſit à commixtione cum ſanguine ſeparata, cum ſit pars ſanguinis, eſt vitium in ſanguine, à quo indicatur ſanguinis miſſio, quin ſeparetur à commixtione, & ſupernatet, & ut cacochyma indicet purgationem.

DAd quintum reſpondetur: Quòd ratione putredinis cauſat morbum materia morbiſica febrilis, & quia tunc ſanguini eſt commixta, non eſt apta purgari, donec coquatur, & peracta coctione ſeparetur vtile ab inutili; & quod inutile eſt, ut ſeparatum fiat cacochymum, & ut tale indicet purgationem.

Ad ſextum reſpondetur: Quòd Medicus eſt imitator naturæ in eis, quæ rectè operatur, dum regulariter operari poteſt: & quia ipſa, dum non operatur ut irritata à cauſa morbiſica, ſemper expectat coctionem, ita & Medicus expectat coctionem ad purgationem, dum non cogitur ex vitæ vrgentia ad purgationem minoratiuam exequendam, dum ex mora timetur, quod imminet vitæ periculum.

E

RESOLVTIO X.

Vtrum morbiſica febrilis materia ſaltem de cura coacta poſſit, cruda exiſtente materia minoratiua purgatione euacuari?

§. I.

Doctiſſimorum Valentinorum proponitur aſſenſus.

Præclariffima Valentina Medicorum ſchola parti negatiuæ adhæret: ſequuntur & alij eorum, qui ſtrictò iure iudicant ſe Hippocratis, & Galeni doctrinæ adſtringi: Quibus maxime fauere videtur doctrina

doctrina à nobis adducta resolutione antecedenti, & præcipue his fulciri fundamentis potest eorum opinio.

Primò fauet Hippocrates. Tum 1. *Aphor. 22. Concocta medicari, ac mouere, non cruda.* Tum 4. *de ratione victus, §. Quicumque ea, quæ inflammantur, morborum inter initia medicamento soluere conantur, ij nihil auferunt eius, quod intentum est, cum non cedat affectio cruda, & text. 44. sequenti.* Si sit vrina cruda clysteribus vtendum docet, non autem purgantibus medicamentis, ne febris in longum tempus protrahatur, & lib. 4. *de medicamentis purgantibus.* Donec remiserit febris, medicamento purgante non vitur: Ergo minoratiua purgatio non conuenit.

Probatur secundò: Ex Galeno. *Aphor. comm. 22. & in 24. Rarò, inquit, sex Hippocrate in principiis morborum purgandum, quia rarò materia turget, quasi sine turgentia numquam sit purgandum.* Tum 3. *de prasagatione ex pulsibus, cap. 6. ait: Quæ inflammantur, non debent medicamento solui ante coctionem:* Tum Galen. lib. *de sanguinis missione, cap. 9. docet, quòd si crudus succus exaperat cum febre nequaquam purgandum:* Tum 1. *Aphor. 22. purgationem tenet non faciendam, donec per coctionem separetur vtile ab inutili, & habeamus naturam adminiculantem:* Tum 4. *de ratione victus text. 44. Quies, inquit, humorum non debet interturbari, dum sunt coquendi:* Tum lib. 3. *simplic. cap. 25. Requirit humorum dispositionem ad purgationem, ne purgans medicamentum transmutetur in eorum naturam:* Ergo ante coctionem minoratiua purgatio non conuenit.

Probatur tertio: Purgatio non debet fieri ante coctionem materiæ morbificæ febrilis: Ergo nec purgatio minoratiua. Probatur antecedens, purgatio est euacuatio ab humorum cacochymia indicata: Sed ante coctionem, ratione cuius separatur humor peccans à sanguinis commixtione, non datur cacochymia, cum humor committens febrem sanguini commixtus non supernatet: Ergo nec est indicata, nec debet purgatio materiæ febrilis exhiberi ante coctionem.

Probatur quartò: Eademmet causa morbifica eodem modo se habens, non potest simul sanguini missionem, & purgationem indicare: Sed materia morbifica committens morbum ante coctionem prout sanguini commixta indicat sanguinis missionem: Ergo donec peracta coctione, separetur ab eius commixtione, & fiat cacochyma, non potest indicare purgationem.

§. II.

Archigymnasij Nostri, Salmanticensiumque Doctissimorum communior opinio præfertur.

Resoluendum: Quòd ratione vrgentiæ minoratiua purgatio potest exerceri, cruda existentē materia: Sic tenent nostræ Scholæ Doctiores, Doctissimorumque Salmantensium fauet autoritas, & Trallianus lib. 22. Trincabellus lib. *de composit. medicament. capit. 1.* Manardus Ferrariensis lib. 1. *Epistolarum,* Ioannes Langius *Epistola 36. Valles lib. 7. controuers. cap. 13.* Horatius Augenius, & alij quamplurimi.

Pro resolutionis intelligentia notandum primo: quòd Medicus, sicut & alij, quamplurimi artifices, vt Nautæ, Imperatores, Milites, & Reipublicæ Gubernatores, dupliciter solent operari ad consequutionem finis, in quem tendunt: Vno modo regulariter, alio modo coactè. Regulariter operantur, quando licet exequi finem intentum securiori viâ, & iuxta

A regulas communissimas, ac securissimas ab arte præscriptas: Coactè operari dicuntur, quando non possunt securiori viâ exequi, quod intendunt, illud tamen consequi contendunt eo modo, quo possunt, & licet cum periculo, non desistunt à fine, & quem regulari ac securâ viâ consequi non valent, periculosa alia, ac coacta, quia ad illam prosequendam cogit necessitas, progrediuntur.

BSecundò notandum: Quòd de cura regulari, dum aliquis humor in sanguinis consortio commixtus putrescit, vitium sanguinis efficit, & indicat sanguinis missionem, & si vires sufficiunt; sanguinem mittimus, vt natura leuata possit concoquere quod residuum est, quod post coctionem ab vtili separatur; & tunc tanquam cacochymum radicatiua purgatione euacuatur; sed quandoque contingit, quod mittatur sanguis vsque dum vires vltiorem phlebotomiam tolerare non possint, & quod causa morbifica ita superior remaneat supra naturam, vt non possit ab illa deuinci, quin euacuata parte materiæ, natura relinquatur superior supra residuum, in quo casu cum immineat periculum vitæ, nisi coquatur materia, & hæc non possit vinci à natura, nisi deponatur pars illius, & hæc euacuari non possit sanguinis missione, pro qua vires non sufficiunt, nec alia sit viâ euacuandi nisi per purgationem, & hæc non sit indicata, cum materia committens morbum sit sanguini commixta, & de cura regulari purgatio non sit faciendâ, nisi ratione cacochymia: manet difficultas, an ratione vrgentiæ saltem de cura coacta possit minoratiua purgatio tentari, pro aliqua parte crudæ materiæ euacuanda.

CProbatur pars affirmatiua. Primò ex Hippocrate 4. *Aphor. 29. inquit enim: Inchoantibus morbis, si quid tibi videtur mouendum, mone, scilicet per sanguinis missionem, aut purgationem, vt explicat Galenus in comm. Sed huiusmodi purgatio in principio facta ex Hippoc. non debet esse radicatiua, qualis est, quæ fit in humore turgente, quia de ista iam loquutus erat Hippocrates sententia 22. antecedente:* Ergo Hippocrates de purgatione minoratiua intelligendus.

DProbatur secundò: Dum vnica viâ salutis est, etiam si periculosa, tentanda est: Sed in casu vrgentiæ vnica viâ salutis est minoratiua purgatio, cum sine materiæ euacuatione consequi non possit, & hæc non nisi minoratiua purgatione possit exequi: Ergo etiam si periculosa, minoratiua purgatio est exequenda. Probatur minor ex Gal. lib. 9. *meth. dicente ex Thucydidis consilio: Quibus enim alia salutis ratio non est, & quæ vnica videtur, ea dubia est, necessarium videtur aduersus pericula ire, &c.* Ergo dum vnica salutis est viâ, etiam si periculosa, tentanda est. *Avicenna fen. 7. 4. Melior ergo est abcessio vnius membri, quam mors totius, inquit.*

EConfirmatur primò: Ex Cornelio Celso cap. *de Stiomeno, inquit enim: Vnicum, etsi miserabile remedium restat, vt scindatur pars, sed quid interest, quod miserabile sit, si hoc vnicum, &c.* Sed in casu vrgentiæ vnicum, etsi periculosum remedium restat, vt minoretur materia adhuc si cruda, & nondum cacochymia existat: Ergo à simili nihil interest, quod periculosum, si hoc vnicum est remedium.

Confirmatur etiam ex Galeno 12. *meth. cap. 1. Et melior est aliquando insignis noxa, quam mors.*

Confirmatur secundò: Ex Galeno lib. 10. *meth. Quando ergo semel agro moriendum est, à lenibus inchoare prasidiis est inutile, quia melius est aliquid nos agentes periclitari, quam agrum, spe adempta, certò perire:* Sed in casu vrgentiæ leuia non sufficiunt medicamenta, ex magnis deficiunt vires pro sanguinis missione:

missione : Ergo melius est, etiam si absit cacochymia, à qua de cura regulari indicatur purgatio, aliquid non tentantes, cruda existente materia, per minoratiuam periclitari, quàm ægrum spe adempta, certò perire.

Probatum tertio : Si vrgeat necessitas vitæ conseruandæ, etiam si aliquod remedium non sit indicatum de cura regulari, de cura coacta exercendum est, quia aliquando recedere ab arte ars est: Sed cruda existente materia, dum natura est inferior ad causam morificam, & non sunt vires pro phlebotomia, vrget necessitas vitæ, si non minoretur : Ergo minoratiua purgatio necessaria est. Probatum maior, etiam si de cura regulari conseruatio partium sit indicata, semper, si ex partis conseruatione imminet periculum vitæ, de cura coacta scinditur pars : Ergo etiam si remedium de cura coacta non sit indicatum, debet de cura regulari exerceri.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

AD primum, & secundum respondetur ex dictis: Quòd Medicus; vt docet Galenus, est imitator naturæ, ipsa enim dupliciter operatur; vno modo, dum superior est ad causam morificam, ipsam retinendo, concoquendo, separando vtile ab inuitili, & euacuando inuitile à consortio vtilis iam separatum, & tunc regulariter dicitur operari ex Galeno lib. de facult. naturalibus. Seruat enim æconomiam naturalium facultatum. Alio modo operatur, non vt superior causæ morificæ, sed vt irritata ab illa, & tunc non expectat debitum ordinem operandi facultatum naturalium, sed vt lacerata, & irritata cogitur ad expulsionem materiæ morificæ adhuc crudæ existentis. Medicus similiter; dum naturam cognoscit vincentem causam morificam, expectat donec concoquat, & separet vtile ab inuitili, & si ipsa inuitile non euacuat, purganti pharmaco euacuat Medicus; & hæc curatio dicitur regularis (vt diximus) quia Medicus imitatur, & adiuvat naturam operantem, regulariter. Dum verò Medicus cognoscit, quòd natura impotens est humorem concoquere, & quod propter materiæ cruditatem imminet periculum vitæ de cura coacta intendit partem materiæ euacuare, quam ipsa natura impotens est elaborare, & hæc curatio dicitur coacta, quia Medicus cogitur propter imminens vitæ periculum ad illam exequendam, non expectata occasione regulariter operandi, quia prius deficeret vita, quàm ipsa superueniret: & de cura regulari docent Hippocrates, & Galenus, & nos resolutione antecedenti, quòd radicatiua purgatio non est faciendæ, antequam concocta sit materia, de cura verò coacta posse fieri minoratiuam purgationem, adhuc cruda existente causa morifica, asserimus.

Ad tertium respondetur: Quòd licet de cura regulari non possit fieri purgatio; nisi à cacochymia sit indicata; potest de cura coacta: cogitur enim Medicus recedere à regulari modo operandi, dum ex illo posset imminere vitæ periculum: sic licet partium conseruatio sit semper indicata, scinditur, si ex conseruatione illius imminet vitæ periculum, pars à corpore.

Ad quartum respondetur: Quòd eadem causa morifica, quæ de cura regulari indicat sanguinis missionem, potest de cura coacta cogere ad purgationem, quia toto illo tempore, quo vires subsistunt, vt exerceatur sanguinis missio, ipsa, vt indicata à morbo magno pendente ex vitio sanguinis, exercetur; at verò dum vires non subsistunt pro exequenda indicatione

A regulari, cum ex redundantia materiæ, quæ superabundat, imminet periculum vitæ, nisi alia via salutis tentetur, etiam si non regulariter indicata, cogimur ad illud eligendum remedium, ad quod cogit necessitas.

RESOLVTIO XI.

Vtrum in febre maligna, aut pestilente materia morifica euacuanda sit non expectata coctione?

§. I.

Proponitur, & probatur affirmatiua pars.

BHæc difficultas ardua est ex Zacuto lib. 4. *Histiarum medicinal.* Et circa quam variæ sunt Authorum sententiæ, ex Quercetano lib. de peste, ortæ ex curationis difficultate, vt intendit Mercurialis, in qua affirmatiuam partem sequitur noster Doctissimus Doctor Cyprianus de Maroja lib. 4. de febribus, Zacutus lib. 4. fauet Paulus lib. 2. cap. 36. Aëtius *terribili* 2. serm. 1. cap. 95. Oribas. 6. synopsis 35.

Suaderi potest primò: Ex Galen. lib. 5. *Meth. cap. 12. §.* Qui ex pestilentia hoc vitio laborarunt, propterea mihi facile sanati videntur, quod præficcatur iis, per purgatumque totum corpus fuerit, &c.

CSecundò: Ex Gentile in fen. 1. 4. inquit enim: *Properare debemus quantum possumus ad euacuationem maligna materia, & citò, &c.*

Tertiò: In febre pestilenti reperiuntur omnia accidentia, quæ in turgente materia reperiri solent: Sed turgente materia, statim selectiua purgatio est utilis: Ergo etiam in febre pestilenti.

§. II.

Prima regionis purgationi assentimur.

Resoluendum primò: Quòd si putridi humores redundant in prima regione, statim lenitiua purgatio conuenit. Sic deducit Nuñez ex Auerroë, qui illam deducit ex Auenzoar, & Rhasi.

DProbatum ex Galeno 4. de sanit. tuenda, cap. 3. §. Quod omnino alienum est, nulla fieri ratione potest, vt id natura gradum recipiat, sed educere id quamprimum tentandum, &c. Sed putridi succi, qui plerumque ob improba edulia, quibus veicuntur ægri tempore pestis, omnino alieni sunt: Ergo statim, antequam ad venas, iecurque transcendant, lenitiua purgatione debent euacuari, cum naturæ gratiam recipere non valeant.

§. III.

Selectiua purgationi non acquiescimus.

EResoluendum secundò: Quòd selectiua purgatio non conuenit in principio cuiusvis febris malignæ, aut pestilentis. Sic tenet Petrus Salius cap. 12. Palmarius lib. de febre pestilenti, cap. 23. Valleriola cap. 2. in appendice loc. comm. Cardanus libr. 2. *contra dict. tract. 5. cont. 3.*

Probatum primo ex Anicen. fen. 1. 4. tract. 4. cap. 1. dicente: *Summa curationis pestilentium febrium est exsiccatio, & illud cum phlebotomia, & solutione ventris. Si autem materia fuerit sanguis, fiat phlebotomia, & si fuerint humores alij, euacuentur, &c.* Ergo si febris pestilens dependeat ex redundante sanguine, phlebotomia, & non purgatione selectiua debemus vt in principio.

Probatum

A Probatur secundò: Purgatio selectiua aut est minoratiua, aut radicatiua, aut per epicrasim, vt diximus: Sed nulla conuenit in omni febre pestilenti: Ergo non est semper exercenda. Probatur minor, non conuenit in principio per epicrasim; cum non detur, nisi materia sit partim concocta: non conuenit radicatiua; quia non conuenit in principio, dum materia turget, vel in fine; dum est cocta: non conuenit minoratiua, cum in febre pestilenti non semper sit incoctilis materia: Ergo si nec vrgentia, nec turgentia adsit in febre pestilenti, non conuenit selectiua purgatio.

Probatur tertio: Non est exercenda purgatio, si non vrgeat periculum vitæ, nisi dum indicatur à cacochymia humorum; sed in principio febris malignæ, dum non turgeat materia, non datur cacochymia: Ergo non est purgandum selectiua purgatione.

Probatur minor, non est necessariò humor separatus à sanguinis commixtione, cum ex Auicenna conueniat plerumque phlebotomia: ergo.

Probatur quartò: Dum humor, à quo febris dependet; est coctibilis, expectanda est coctio ex Hippocrate 1. Aphor. 22. Sed plerumque in febre maligna & pestilenti, humor est concoctibilis: Ergo ante purgationem selectiuam expectanda est coctio. Probatur minor, quæcumque febris putrida in tantum est curabilis, in quantum materia, à qua dependet, est concoctibilis, sed plures febres malignæ, & pestilentes curantur: Ergo earum materia est concoctibilis.

§. IV.

Solutio adhibetur argumentis.

AD Galenum, & Auicennam Medicinæ principes respondetur: Quòd loquuntur, vel de lenitiua purgatione, dum in prima regione redundant putridi succi; vel de radicatiua, dum turget pestilens humor, vel vt cacochymus supernatat in corpore; non tamen desumunt à qualitate maligna indicationem purgandi, sed à cacochymia humorum, ex quibus solet pendere pestilens, aut malignus morbus; si verò dependeret ex sanguinis vitio, à sanguinis missione docent incipiendam curationem.

Ad secundum respondetur: Quod Gentilis docet purgationem in principio morbi pestilentis dependentis ex materia furiosa, & turgente: si enim, turgente materia sine maligna qualitate, purgamus, multo melius si turgeat cum qualitate pestilenti; at verò si penderet ex sanguine, vel ex alio humore sanguini commixto, qui non sit furiosus, non conueniret purgatio.

Vel secundo respondetur: Quòd Gentilis non intendit purgare humores in secunda regione, sed eos, qui ad primam vt furiosi deducti, separati sunt à sanguine, & maxima inferunt accidentia, qualiter contingit in febribus perniciosis per decubitum humorum furiosorum ruentium in primam regionem, ad quod rhabarbaro vtitur, sicut in tertianis perniciosis etiam vtimur.

Ad tertium respondetur: Quòd etiam si in febre pestilenti sunt accidentia similia eis, quæ reperiuntur in turgentia, non sumitur indicatio purgandi, quia purgatio non indicatur ab accidentibus, sed ab humorum cacochymia.

RESOLVTIO XII.

Vtrum propter indicationem desumptam ab aliqua parte debeat purgatio exerceri in principio morbi?

§. I.

Difficultatis aperitur ratio.

Resolutio hæc difficilis redditur authoritatum varietate, quæ vtrique parti fauent. Affirmatiuæ adhærere videtur Hippocrates 2. acut. 11. qui, sumpta indicatione à parte affecta, in lateris dolore occupante partes infra septum, pharmacum exhibet: & Galenus, qui cum hora diei decima ad ægrum accederet sexagenarium, habentem linguam tumefactam, exhibuit illicò pillulas ex aloë, scammonio, & colocynthide; & Trallianus anginoso lachrimam scammonij exhibuit.

Nec aliter fauet negatiuæ parti idem Hippocrates 4. acut. 22. §. Quicumque inter initia morborum ea, quæ inflammantur, medicamento soluere conantur, &c. ex Galeno. 13. Meth. cap. 11. ait: Longissime attenda fluxionis parte, quod redundat reuellendum est, minimeque ad ipsam trahendum. Hac itaque ratione, nec si ventriculum, aut intestina phlegmon occuparit, medicamentum, quod alium deducat, conueniet, & Hippocrates docet, febricitanti caput ne purgato, ne furiosus fiat.

§. II.

Sancitur negatiua pars.

Resoluendum: Quòd à parte affecta non sumitur indicatio purgandi, aut sanguinem mittendi, sed ab humore; ita vt si fluens humor sit sanguis, phlebotomia; si humores ab eius commixtione, aut consortio sint separati, purgatio conueniat statim.

D Probatur primò: Ex Auerroë, §. collige, dicente: Debes scire, quod in euacuatione membrorum principalium penitus necessaria sunt statim duæ euacuationes, una est phlebotomia, alia est pharmacia, ob quod illa apostemata vt plurimum, non sunt vnius humoris, sed in illis aggregatur malitia quantitatis, cum malitia qualitatis, sed tamen in euacuatione non debes semper humorem prædominantem prauidere, &c.

Probatur secundò: Sanguinis missio, & purgatio debent in illo morbi tempore exerceri, in quo sunt indicatæ à morbo pendente à sanguine, aut à cacochymia: Sed morbi orti ex humore delato in aliquam partem in quocumque tempore ab aliquo horum succorum pendent: Ergo sanguinis missio, aut purgatio non ratione partis, sed ratione humoris ruentis in illam debet exerceri.

E Probatur experientia, in febribus intermittentibus, quæ sunt perniciosæ ob decubitum in aliquam partem; in quibus sanguinem mittimus, sumpta indicatione à vitio sanguinis; & purgamus sumpta indicatione ab humore cacochymo ruente in partem; neutrum tamen præscribimus sumpta indicatione à parte.

Ex his patet: Quòd purgatio à Galeno, & aliis, in principiis morborum non idè facta, quia à parte fuit indicata; sed à cacochymia succorum ruentium in illam.

RESOLVTIO XIII.

Vtrum purgatio ab humorum cacochymia indicata statim semper sit exercenda?

§. I.

Pars suadet affirmatiua.

Videtur quoddam sic. Medicus est imitator naturae: Sed natura, statim ac ponitur humor noxius, qui est obiectum facultatis expellentis, contendit eius expulsionem: Ergo Medicus statim, ac cognoscitur humorum cacochymia, à qua purgatio indicatur, illam tenetur exhibere.

§. II.

Impedimenta, quibus pars negativa fulcitur, proponuntur.

Resoluendum: Quoddam plura possunt impedire, quominus indicata purgatio non exhibeatur à Medico.

Probatur: Ratione cacochymiae bilis tendentis in caput, & intemperantis illud, indicatur purgatio: Sed huiusmodi purgatio, non est à Medico exercenda: Ergo non quaelibet purgatio indicata est statim exercenda. Probatur minor ex Hippocrate *lib. de locis in homine*, inquit enim: *Febricitanti caput ne purgato, ne furiosus fiat; calefaciunt enim caput pharmaca purgatiua, & sane ad caliditatem febrilem accedens, ea, quae in medicamento est, facit maniam, &c.*

Probatur secundò: Si nimis ardeant viscera, etiam si ratione cacochymiae sit indicata purgatio, non est exercenda: Ergo non quacumque indicata purgatio debet statim exhiberi. Probatur antecedens ex Hippocrate *lib. de medicament. purgantibus*, qui incommoda, quae ex illa sequuntur, depingit his verbis: *Carnes ipsorum, & ventres cum calidi sunt, medicamentum absumunt, & nihil depurgantur, & febris maior fit, & calor euertitur, & morbi speciem praeseferunt; commota enim bile, & non purgata, non sorbere vult ager, nec bibere, sed omnia abominatur, & plerumque perit, quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgantia exhibere non oportet, &c.*

Probatur tertio: Dum adest aliqua interna inflammatio, etiam si sit indicata purgatio, non est exercenda: Ergo non omnis indicata purgatio debet statim exerceri. Probatur antecedens: Tum quia alteratione medicamenti intensior fieret inflammatio: Tum quia Hippocrates 4. *acut. 22.* ad partem inflammata prohibet fluxiones deferri. Tum quia humores ab inflammatione detenti, non purgarentur: Ergo non est exercenda purgatio, etiam si sit indicata, in viscerum inflammationibus.

Probatur quarto: Si crassi, viscidique humores in viis communibus redundant, impediunt purgantem medicamenti actionem, etsi humores cacochymi sint crassi, & viscidi, idem enim Hippocrates 2. *Aphor. 9.* docet, quoddam oportet corpora fluida facere: Ergo adhuc indicata purgatio non statim est exercenda.

Ad rationem dubitandi respondetur: Quoddam Medicus imitatur naturam intendendo euacuationem, dum non est aliquod, quod valeat illam impedire, vel maxima incommoda causare.

RESOLVTIO XIV.

Vtrum pro indicata purgatione sanguinis missio valeat subrogari?

§. I.

Syluatici refertur opinio.

Indicata purgatio plerumque celebrari non potest ob nuper dicta impedimenta, vel quia renuit aeger, indicibilémve indiuidualem habet proprietatem purganti pharmaco repugnantem. Contendit in hoc euentu Syluaticus in suis controuersis loco eius subrogari posse sanguinis missionem, fauet illi communis Medicorum assensus, annuitque antiquorum autoritas, & eius placitum valet fulciri.

Primò Hippocratis autoritate, *lib. 2. de ratione victus in acutis*, & Galeni in *comm. 12.* vbi in pleuritide descendente sanguinis missionem, & purgationem, ex eo quod vtilis admittunt; & Galenus *lib. de composit. medicament. secundum locos, capit. 2.* in ilchiadis dolore sanguinis missionem simili modo, & purgationem consulit, & *lib. 4. Aphor. comm. 2.* humorum redundantiam purgatione, aut sanguinis missione docet imminui, & *lib. de sanguinis missione, cap. 10.* Caterum, inquit, *redundantia humoris melancholici sanguinem mittere praestat, aut medicamento uti atrabilem purgante*: Ergo sanguinis missio subrogari potest pro purgatione.

Secundò: Purgatio pro sanguinis missione potest subrogari: Ergo & sanguinis missio pro purgatione. Probatur antecedens. Tum ex Galeno *lib. 4. de tuenda valetudine, c. 4.* vbi docet: *Quoddam si aliquis propter aetatem, aut timiditatem, non phlebotomatur, sufficit aluum largiorem reddi*: Tum ex Auicenna, qui asserit: *Quoddam assellare bis, aut ter in die, excusat phlebotomiam*: Ergo purgatio potest subrogari pro sanguinis missione.

Tertio: Illa euacuatio loco alterius potest subrogari, per quam potest idem humor, qui ab altera, euacuari, Sed per sanguinis missionem potest euacuari idem humor cacochymus, qui deberet purgari: Ergo potest sanguinis missio loco purgationis subrogari.

Quarto: Humor à quo indicatur purgatio, petit euacuari pro morbi curatione: Sed impedita purgatione, non est alia via, qua euacuetur: Ergo loco impeditae purgationis debet subrogari sanguinis missio.

§. II.

Primò deciditur resolutio.

Resoluendum primò: Quoddam si coincident simul in venis vitium sanguinis in qualitate, quantitate, aut motu, & humorum cacochymia, etiam si praualeat indicatio purgandi, si impediatur, loco eius potest subrogari sanguinis missio. Fauent hanc opinioni Hippocrates, & Galenus locis adductis, in quibus Magistri tantae sectae rationalis, & dogmaticae, non possent indifferenter his uti remediis ad libitum pro suo nutu, nisi pro vtraque esset indicatio.

Probatur secundò: In secta dogmatica de cura regulari debet celebrari remedium, ut fuerit indicatum; Sed dum coincidunt vitium sanguinis in qualitate, quantitate, aut motu, & cacochymia, est indicata tam sanguinis missio, quam purgatio: Ergo etiam si purgationis praualeat indicatio, si non potest celebrari, loco illius sanguinis missio potest exerceri.

§. III.

§. III.

Deciditur secundò.

Resolvendum secundò: Quòd si deficiat sanguinis vitium in quantitate, qualitate, aut motu, & sola superfit humorum cacochymia, quæ est vitium alterius humoris à sanguine, & ab eius commixtione separato, non potest subrogari sanguinis missio pro purgatione.

Probatur primò: Ex Galeno *lib. 2. epidem. comm. 2. text. 33. oportet enim, inquit, cum euacuatio requiratur, non simpliciter ad ipsam accedere, sed prius diffinire quæ ratione faciendâ sit, & quæ debeat esse euacuanda materia, per quam regionem, quo tempore, & quâ mensura*: Ergo deficiente materia, à qua indicetur sanguinis missio, non debet hæc euacuatio exerceri.

Probatur secundò: De cura regulari non debet celebrari remedium, quin sit indicatum: Sed dum sola abundat humorum cacochymia, sanguinis missio non est indicata: Ergo etiam si non possit exerceri purgatio, non debet exerceri sanguinis missio. Probatur minor, sanguinis missio non indicatur ab humorum cacochymia: Sed à vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu: Ergo à sola humorum cacochymia, non indicatur.

§. IV.

Soluntur argumenta.

Ad primum respondetur: Quòd Hippocrates, & Galenus docent, quod si indicata sit purgatio, & sanguinis missio, & purgatio celebrari non potest, loco eius fiat sanguinis missio, etiam si secundo loco indicata.

Ad secundum respondetur: Quòd similiter si indicata sanguinis missio non posset celebrari, si simul purgatio indicata sit, deberet exhiberi purgatio loco illius, vel quod si vires debilitentur decoctionibus, non stat purgatio, non tamen quòd purgatio non indicata loco sanguinis missionis exerceatur.

Ad tertium respondetur: Quòd requiritur ut vna euacuatio possit loco alterius subrogari, quòd per illam euacuetur pars materiæ, quæ per alteram deberet euacuari, & quod talis euacuatio sit in arte indicata, alias non esset secundum artem; adeò enim sanguinis missio, dum est indicata simul cum purgatione, subrogatur loco illius, non vero si non sit simul indicata, alias maius incommodum sequeretur ex euacuatione sanguinis, cuius euacuatio non est indicata, quam commodum, ex eo quod simul euacuetur aliqua pars humoris cacochymia, cuius euacuatio requiritur.

Ad quartum respondetur: Quòd loco purgationis, etiam si non subrogetur sanguinis missio, potest subrogari inedia, qua humores corrigi, & imminui docet Galenus *lib. 13. meth. cap. 6. lib. 6. de composit. medicament. secundum locos, cap. 10. lib. de vena sectione, aduersus Erasistratum, cap. 9. & potest subrogari frictio ex Galeno ibid. c. 9. & similiter ventris solutio per ventris inunctionem facta, de qua Paulus lib. 7. cap. 6. Actuarius §. meth. cap. 6. Mesues, & alij.*

RESOLUTIO XV.

Vtrum præcautoria purgatio sit celebranda in Vere?

§. I.

Negatiua pars suadetur.

Videtur quòd non: Primò in eo tempore anni debent humores cacochymi purgari, in quo

A redundant, & indicant purgationem: Sed ex doctrina Hippocratis *lib. de natur. hum. bilis* redundat in æstate, melancholia in autumnò, pituita in hyeme: Ergo in his temporibus debent purgari.

Secundò: In eo tempore, quo sanguis redundat sine humorum cacochymia, vel superabundans cum illa potius sanguinis missio, quàm purgatio est celebranda: Sed in vere ex Hipp. *lib. de natura humana*, sanguis redundat supra reliquos humores: Ergo sanguinis missio, & non purgatio debet exerceri.

B Tertio: In febribus non reperitur cacochymia, à qua indicetur purgatio, nisi turgente materia in principio, vel post coctionem, dum separatur inutile: Sed ratione temperiei Veris, nec humores turgent, cum sit temperata; nec separat cacochymum ab utili, cum ratione illius non fiat coctio in nocitio, sicut in febribus: Ergo non est cacochymia, à qua purgatio indicetur.

§. II.

Hippocratis admittitur doctrina.

Resolvendum primò: Quòd si in Vere ob præsentem cacochymiam imminet periculum morbi, tutius quàm in aliis temporibus exercetur purgatio. Deducitur ex Hippocrate 6. *Aphor. 47. ex Galeno in comm. & 1. ad Glauc.* Et ex Medicorum assensu. Sanciuit Hippocrates hoc placitum his verbis: *Quibuscumq; vena sectio, aut purgatio cum medicamento conuenit, hos Vere purgare, vel venam scindere conuenit.*

C Probatur ex Galeni doctrina: Si imminet purgandi necessitas, aptius celebratur purgatio, dum tempus moderatum in temperie, dum vires valent, minusque internis, & externis iniuriis sunt expolitæ, dum melius sustinere euacuationes possunt, dum humores quasi concitantur, & ad exitum sollicitant, dum fluxibiliores ad motum redduntur: Sed hæc omnia tempore Veris contingunt ratione moderatæ temperiei illius: Ergo si ex cacochymia imminet morbus, aptius celebratur purgatio in Vere.

§. III.

Eadem opinio coarctatur.

Resolvendum secundò: Quòd ob morbos, qui sequuntur ad intemperies reliquorum temporum anni, potius in illis, quàm in Vere debet celebrari purgatio.

D Probatur: Tunc morbi sunt præcauendi per purgationem, quando imminet periculum ex præsentem cacochymia, à qua purgatio indicatur: Sed in morbis, qui sequuntur ad intemperies reliquorum temporum, non imminet periculum illorum ex præsentem cacochymia, nisi humores producantur in aliis temporibus alterati, & cacochymi ratione suarum intemperierum: Ergo non debet celebrari purgatio in Vere, in quo purgandi humores nondum sunt producti.

§. IV.

Soluntur argumenta.

Ad primum respondetur: Quòd humores cacochymi redundare possunt, vel geniti ratione temporis anni, vel ex peculiari ægri natura, aut indebito usu rerum non naturalium; qui à temporibus sunt cacochymi in illis petunt purgari: qui ob alias causas possunt etiam redundare in Vere, aptius in illo, quàm in aliis temporibus purgantur.

Ad secundum respondetur: Quòd si contingat, vel

supra

supra sanguinem cacochymia, vel coincidens cum illo, quæ ab illa indicatur purgatio, aptius in Vere, quàm in aliis temporibus celebratur; sin minus, sola sanguinis missio.

Ad tertium respondetur: Quod humores cacochymi possunt fieri dupliciter; vno modo dum naturales producti, & sanguini commixti ex alteratione, aut putredine superveniente separantur à sanguinis commixtione; vel acquisita turgentia dispositione in principio, vel post coctionem separata materia inutilis ab utili. Alio modo sunt cacochymi in ipsa sui productione, dum ob pravam materiae dispositionem, aut causæ producentis improprietatem generantur humores à sanguine ita alieni, & ad nutritionem ita inepti, ut sanguini commisceri non valeant, nec ab ipso coerceri, & ob istos requiritur præcautoria purgatio modo dicto.

RESOLUTIO XVI.

Vtrum tempore intermissionis, in quo timetur recidiva, debeat exequi purgatio?

§. I.

Pars suadet affirmativa.

Recidiva est: *Eiusdem morbi reiteratio, qui paulò antè quievit, à causa intrinseca, seu ex vi morbi soluti relapsus in eundem*: & alia est propria, alia impropria; alia legitima dicitur, alia illegitima. Supervenit recidiva propter intemperiem in aliquo viscere ex primo morbo relictam, vel ob indebitum victus ordinem, vel quia pars materiae morbum committentis relictæ permanet apta morbum fouere. De hac currit difficultas, non respectu materiae benignæ, ratione cuius morbus est facile solubilis, sed dum fere incoctilis, & apta, ut periculosus, perniciosusve superveniat insultus, atque lethalis, in qua doctissimi aliqui viri partem amplectuntur affirmativam.

Primò: Quia Hippocrates 2. Aphor. docet corpora impura nutritione lædi, quia impuri fiunt humores; qui idè euacuari petunt, ex eorum enim redundancia morbi, & recidivæ superveniunt: Sed huiusmodi redundantes humores impuri, & cacochymi sunt: Ergo dum timetur recidiva, euacuari purgatione petunt.

Secundò: Galenus 4. de sanitate tuenda, si lassitudo accadat, à qua timetur morbus, ipsum præcauere docet, sanguinis missione si redundet sanguis; purgatione, si adsit cacochymia: Sed tempore intermissionis ad recidivam timetur morbus ratione humoris cacochymi relictæ ex morbo antecedente: Ergo debet purgatio exhiberi.

Tertiò: Præstantior est præcautio, quàm curatio morbi: Sed euacuato humore cacochymo relictæ in corpore, ex quo timetur recidiva, lethalis morbi insultus, seu periculosus præcauetur: Ergo debet purgatio tentari.

§. II.

Negativa pars præfertur.

Resolvendum negativè.

Probatur primò: Non debet materia morbifica euacuari seligenti pharmaco? nisi illius exhibitio sit indicata: Sed dum timetur recidiva, ratione materiae morbificæ relictæ intra corpus non est neces-

A sariò indicata purgatio: Ergo non debet exerceri. Probatur minor: non indicatur purgatio, nisi dum adest cacochymia: sed causatur recidiva ab humore, eodem modo sanguini commixto, sicut fuit in primo insultu morbi: Ergo sicuti in primo insultu, non exercetur purgatio, quia non est indicata, similiter nec in tempore intermissionis debet exerceri.

B Probatur secundò: Dum recidiva supervenit, exercetur sanguinis missio, & non purgatio, quin perveniat ad declinationem, coctione peracta: Ergo dum timetur recidiva in tempore intermissionis, potius sanguinis missio, quàm purgatio est indicata. Probatur consequentia, idè recidiva superveniente, exercetur sanguinis missio, quia est indicata à morbo magno præsentente pendente ex vitio sanguinis in qualitate, seu ex humore vitioso sanguini commixto: Sed in tempore intermissionis datur morbus magnus imminens ratione eiusdem humoris: Ergo si indicatur præcautorium remedium magnum, idem debet esse, ac illud, quod indicatur postea ab eodem morbo pendente ab eadem causa, eodem modo se habente in ordine ad indicandum remedium sui euacuatorium.

C Probatur tertio: Si purgatio exercenda venit, dum timetur recidiva: vel quia materia est concocta, & hoc non; alias non timeretur recidiva: vel quia datur turgentia, aut vrgentia, & hoc non; quia loquimur in casibus, in quibus hæc non datur (quia in his casibus dictum est antecedenter quid agendum:) Ergo nulla ratio currit exercendi purgationem.

Probatur quarto: Materia, ex qua timetur recidiva, sanguini commixta potest utpotè minus molestant à natura retineri, concoqui, & laborari sine nocuementis, quæ possunt subsequi ex separatione illius à consortio reliquorum humorum: Ergo non debet exhiberi purgans pharmacum, à quo interturbetur materia, & impediatur coctio, & regulatio illius.

D Probatur quinto: Non debent infamari ars, nec remedia, quæ aliis fuerunt præsidio: Sed exhibitio pharmaco, infamatur ars, & purgatio: Ergo non est propinandum. Probatur minor, commoto, & agitato humore vi cathartici, plerumque excitatur febris, & recidiva, quæ timetur, quia humor separatus, cum à sanguine non coercetur, statim putrescit: Ergo infamatur ars, & remedium.

Dices: Quod licet humor commoveatur, nullam infert noxam, quia euacuatur.

Contra: Non potest humor ex toto euacuari pharmaco seligente, quin ante eius exhibitionem sit cacochymus, & separatus à sanguinis commixtione, ut natura simul cum pharmaco adminiculetur euacuationi: Sed dum timetur recidiva, materia non turgente, nec vrgente, non est humor cacochymus, & separatus, cum se habeat eodem modo commixtus, & crudus, ac fuit in primo morbi insultu: Ergo licet exhibeatur pharmacum, non potest ex toto euacuari.

§. III.

Soluntur argumenta.

Ad primum respondetur: Quod humores, qui redundant, ex quibus morbus timetur; si sint impermixti sanguini, & cacochymi, indicant purgationem: at verò dum sunt sanguini commixti, fit vitium sanguinis in quali, à quo indicatur missio sanguinis quod plerumque contingit in humoribus, dum timetur recidiva, quia nec geniti sunt à sanguine separati, nec coctio peracta fuit, per quam separantur.

Ad secundum respondetur: Quod tempore intermissionis, dum timetur recidiva, humor, ex qua timetur,

metur, est sanguini commixtus, quia nondum coctus, nondum est separatus, donec post recidivam contingat concoqui, separari, & fieri pro purgatione aptum.

Ad tertium respondetur: Quod præcautio fit per remedium indicatum à causa morbifica, & quia in recidiva est humor sanguini commixtus, à quo quia nondum est cacochymus, non potest indicari purgatio; idè nec debet exerceri.

SECTIO IV.

De purgationis tempore in morbis particularibus.

MORBORVM causæ materiales, quæ purgationem indicare possunt, aliæ per univèrsam corporis primam, aut secundam regionem diuagantur: quarum purgandi tempus præscripsimus: aliæ determinatæ adhærent parti, particularem morbum in illa producendo; quarum purgandi tempus in aliquibus, in quibus dubia inest inuestigandi ratio, proponemus.

RESOLVTIO I.

Vtrum in phrenitidis principio sit utilis selectiua purgatio?

§. I.

Valles, & Massaria refertur opinio.

GRÆCORUM familia, quibus adhæret Valles lib. 7. epidem. text. 78. & Massarias in sua praxi, cap. de phrenitide, nunquam selectiuam purgationem in principio phrenitidis convenire fatentur: quorum placitum his suaderi potest.

Primò: Ex Hippocrate lib. de medicament. purgantibus, §. Febricitanti caput ne purgato, ne furiosus fiat. Tum 1. prorrhit. comm. 2. text. 27. §. Nigra remouentes, cibos fastidientes, deliros, in pube parum dolentes, quibus oculus ferox, claususque, purgare non potest, perniciosum enim, &c.

Secundò: Ex doctrina sectionis antecedentis constat, quod de cura regulari purgatio selectiua, non est tentanda, nisi concocta sit materia: Sed phrenitidis materia, vsque ad declinationem, non potest esse cocta: Ergo non debet pharmaco seligente euacuari.

Tertiò: Materia ruens in aliquam partem inflammata, facilius ruit commota, & separata à sanguinis commixtione: Sed non potest causa antecedens phrenitidis purgari, quin commoueat, & separetur à sanguinis consortio: Ergo purgatio selectiua inutilis.

Quartò: In quacumque interna inflammatione, in flogosi iecoris, aut partium internarum, non debet exerceri purgatio: Sed phrenitis est inflammatio partium internarum, & quæ plerumque fit ex iecoris inflammatione, aut flogosi internarum partium: Ergo non debet selectiua pharmaco purgari.

§. II.

Mercati opinio admittitur.

RESOLVENDAM primò: Quod sumpta indicatione ab humore firmato in cerebro, in nullo tempore convenit purgatio in phrenitide. Sic deducitur ex sapientissimo nostro Mercato lib. 1. de internorum morborum curatione, cap. 13.

Probatur primò: ex Hippocrate libro citato de medicament. purgant. §. Febricitanti caput ne purgato, ne furiosus fiat. Vbi ratione intemperiei, & humoris

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A caput intemperantis renuit purgationem, quod 1. prorrhit. confirmat; docens perniciosum esse deliros purgare, scilicet materiam delirium iam causantem, quod idem de purgatione materiæ causante reliquos affectus, quos enumerat, intelligendum.

Probatur secundò: Vi medicamenti purgantis firmatus humor in cerebro, non cedit, imò commotus, qui sanguini erat commixtus in ipsum fertur: & si medicamentum ad cerebrum perueniat, calefacit, & nouam tractionis, & delirij causam superaddit: Ergo non debet offerri pro tractione humoris in phrenitide contenti.

B Probatur tertio: Ex Hippocrate 4. Aphor. 10. turgens materia statim eadem die purgari debet, vt docet Galenus, ne decumbat in partem principem: Ergo quia postquam iā decumbit, inutilis est purgatio.

§. III.

Vlterius deciditur resolutio.

RESOLVENDUM secundò: Quod si causa antecedens phrenitidis est sanguis, aut bilis sanguini commixta, convenit sanguinis missio: si autem sit bilis à sanguinis consortio separata convenit in principio purgatio. Sic inter Arabes Rhafis, Auicenna, & Gentilis; Mesues cap. de phrenitide, Alfarabius in praxi, quibus maiori ex parte adhærent Mercatus lib. de internorum morborum curat. cap. 11. Sancta-Cruz lib. 3. de impedimentis magnorum auxil. cap. 44. Mercurialis lib. 1. praxeos cap. 15. Lazarus Riverius tomo 1. cap. de phrenitide, Heurnius cap. de phrenitide, Vidiuidius in sua praxi. Zacutus lib. 1. praxis histor. cap. 4. & alij.

C Probatur primo: ex Auicenna lib. 3. fen. 1. tract. 3. ubi agens de diuersitate phrenitidis ratione causæ, inquit: *Eius vero, quod diuersificatur, aliud est cholericum, aliud sanguineum: cholericum enim indiget sui cura & reductione cholera, cum solutione plurima, & phlebotomia minore, &c.* Sed sumpta indicatione ab eodem humore eodem modo se habente, non possunt simul indicari sanguinis missio, & purgatio: Ergo ex doctrina Auicennæ in phrenitide à bile orta convenit sanguinis missio, dum bilis sanguini est commixta, & convenit purgatio, dum bilis à sanguinis commixtione separatur in ipso principio.

D Confirmatur ex Gentile, qui in commento, postquam constituit duas species phrenitidis; alteram biliosam à bile flaua maximè distante à sanguinis natura, alteram sanguineam, inquit: *Illud, quod facit phrenesim magis prauam, non competit: Sed phlebotomia facit quandam phrenesim magis prauam, vt quando materia est à sanguine separata: Ergo in quadam phrenesi, non competit phlebotomia, & istud considerantes authores in phrenesi cholerica, non praeceperunt phlebotomiam, &c.* Ergo ex Gentile in phrenitide à sanguine orta convenit sanguinis missio, in ea verò, quæ fit separata à commixtione sanguinis, sola purgatio convenit.

E Probatur secundò: Sanguinis missio, & purgatio in illis morbis, & in eo morbi tempore debent exerceri, in quibus indicantur: Sed in phrenitide pendente à sanguine, aut bile sanguini commixta, quæ facit vitium sanguinis, ad auersionem causæ antecedentis indicatur purgatio statim in principio, & à phrenitide, cuius causa antecedens est bilis separata à sanguine, quæ cacochymiz rationem induit, indicatur purgatio: Ergo statim in principio debent exerceri.

Probatur tertio: In turgente humore, qui cacochymus est, ne decumbat in partem principem, statim in principio debet exerceri purgatio selectiua ex Hippocrate 1. Aphor. 22. & 4. Aphor. 10. Sed bilis à

sanguinis commixtione separata, quæ est causa antecedens phrenitidis, est humor cacochymus, & imminet periculum, ut citò decumbat in partem principem: Ergo statim in principio est purgandus, sicut & sanguineus eadem ratione phlebotomandus.

Dices: Quòd bilis nuda à sanguinis consortio erit turgens, & ratione turgentia, non verò quia est causa antecedens phrenitidis, petit purgari.

Respondetur: Quòd si turgeret, non tenderet determinatè ad cerebrum, sed indifferenter ad quaslibet corporis partes, & quod bilis, ut sit cacochyma sufficit separari à sanguinis commixtione, ut turgeat, requiritur ulterius, quod nimis ardens sit, acrimoniam, & mordacitatem habeat adiunctas; & idè etiam si non turgeat, purganda in principio.

Probatur quartò: In phrenitide indicata est attemperatio causæ antecedentis, & còiunctæ: Sed euacuato humore cacochymo per selectivam purgationem in principio, aut sanguine vitioso per phlebotomiam, corpus attemperatur: Ergo statim in principio debet exerceri.

§. III.

Diluuntur dubitandi rationes.

Ad primum respondetur: Quòd Hippocrates docet, quòd non est tentanda purgatio eius humoris, qui in deliriis firmatur in capite; non verò eius, qui est causa antecedens delirij: quod manifestius docuit lib. de purgantibus medicam. non enim dicit, quòd non purgetur phreniticus, sed febricitanti caput ne purgato, ne furiosus fiat.

Ad secundum respondetur: Quòd ex eadem doctrina patet, quòd humores, qui intra venas sunt causa morbi, possunt esse cacochymi, & separati à sanguinis commixtione: & tunc siue sit febris pendens ab illis, siue non, sunt purgandi; vel possunt reperiri sanguini commixti, licet sint putridi, & causantes febrem, & hi humores, nisi noua acquisita acrimonia, turgeant, separentur, & fiant cacochymi, aut perfecta coctione, quòd inutile separetur ab utili, & induat cacochymia rationem, non purgantur: & hoc idem intendimus in resolutione respectu causæ antecedentis phrenitidis.

Ad tertium respondetur: Quòd probat, quòd bilis commixta sanguini non debet pharmaco commoueri, ne separata ab illo facilius ruat in partem affectam; at verò quæ iam supernatat, cacochyma est, & à sanguine non coercetur, ut irritans naturam facilius fertur à se, quàm ab ipso medicamento purgante, à quo potius attrahitur, & reuellitur; & idè non assentior Mercato, Mercuriali, & Zacuto, qui leuibus tantum medicamentis vtuntur, à quibus, si moueretur humor, & non euacuaretur, facilius rueret in caput. Assentior enim Auicennæ, qui iuxta naturam ægri debile, aut validum præscribit medicamentum, dicens: *Et sit quod soluendo educit chole-ram, ex potu ex lubricantibus subtilibus prædictis expurgantibus sanguinem, & tali inest, ut ponas in eis fumum terre, si sciueris, quod natura obediens sit secundum dispositionem, & quandoque ponunt in eis scamoneam, cum confidunt de obedientia natura secundum consuetudinem ægri, &c.*

Ad quartum respondetur: Quòd nulla interna inflammatio petit pharmacum solutivum euacuans ab illa, benè tamen illud, quod reuallat causam antecedentem: quæ reuulsio, si iecur, vel alia pars interna esset inflammata, non deberet exerceri, ut resolut. 1. 2. section. 3. diximus.

A

RESOLVTIO II.

Vtrum in principio lethargi sit celebranda purgatio?

§. I.

Massaria, Heurnius, Fontanus, & alij negativè parti adherent.

Purgationem in lethargo, non esse celebrandam, donec materia sit concocta, contendit Massaria in sua praxi, cap. de lethargo, Heurnius de morbis, cap. 11. Fontanus lib. de medic. practica, cap. 27. & noster Doctissimus Cyprianus de Maroja in sua praxi, cap. de lethargo.

B

Primò suaderi potest: In reliquis febribus ortis ex humorum putredine non conuenit purgatio selectiua in principio, nisi detur vrgentia, aut turgeat materia: Sed in lethargo, nec turget materia, cum sit frigida, & crassa; nec datur vrgentia, cum sanguinis missione, ex Galeno lib. 13. methodi, cap. 21. petat curari: Ergo donec materia sit concocta, non debet celebrari purgatio.

Secundò: Purgantia medicamenta, cum sint à prædominio calida, & humorem frigidum, & humidum debeant ante purgationem alterare, & commouere, nec à se habent, quo illum attenuent, liquent, & fluxibiliorem reddant, ut facilius ruat in cerebrum: Ergo donec materia sit concocta, non est purganda.

C

Tertidò: Humor causans lethargum, potest resolutiuis medicamentis ab ipso capite euacuari, ut constat autoritate eorum, quos citamus: Ergo sine medicamento purgante potest securiori via curari.

§. II.

Pereda opinio admittitur.

Resoluendum primò: Quòd sumpta indicatione à materia contenta in capite, non debet exhiberi purgans medicamentum in principio, nec in fine lethargi. Sic tenet Pereda in scholio, cap. de lethargo.

D

Probatur primò: Humor contentus in capite non potest resuere attractus à medicamento purgante, sicut nec humor in quocumque alio tumore inclusus: Ergo sumpta indicatione ab humore contento in cerebro causante lethargum, nec in principio, nec in fine celebranda est purgatio.

Probatur secundò: Lethargus est tumorosus affectus à pituita in cerebro contenta, & putrefacta ortus: Sed quilibet tumor repellentibus in principio; mixtis cum resoluentibus in augmento, & statu, & solis resoluentibus in declinatione petit curari, sumpta indicatione à causa còiuncta: Ergo purgatio, sumpta indicatione ab humore in cerebro contento, non est celebranda, nec in principio, nec in declinatione.

E

§. III.

Proponitur tenendum.

Resoluendum secundò: Quòd sumpta indicatione à causa antecedente, si pituita sanguini est commixta, exercenda est sanguinis missio; si sanguini non est commixta, in principio exercenda est selectiua purgatio. Sic tenet Mercatus lib. 1. de interior. morb. curatione, cap. 12. Fuchsius lib. 1. de crisi- bus, c. 9.

Probatur: Vtraque huius opinionis pars ex Aréthæo lib. 1. cap. 2. §. Quod ad veterosorum euacuatio- nem

nem

nem attinet, hac nouisse oportet, si alteri morbo, utpote phrenitidi seccedat veternus, venam ne soluito, non solum stercoris educendi causa, sed etiam, ut aliquid à superioribus partibus reuclatur, & à capite deriuetur, & paulò infra: Quod si non per secessionem, sed suopre ingenio veternus incipiat, & ager plenus esse videatur; si sanguinis plenus, vena in cubiti curuatura secunda est; si pituita aquosa, aut aliorum succorum, purgare opus est illico, &c.

Probatur secundò: Quòd purgatio ante coctionem sit celebranda, sumpta indicatione à causa antecedente: Tum ex Tralliano lib. 1. cap. 12. §. Quod si ager recrementis plenus fuerit, etiam cum aliquo ad ventrem subducendum efficari praesertim scamonea: Tum ex Aegineta lib. 3. cap. 9. §. In diurnis, ac tremulis etiam castoreum dandum, si copia humorum sit: & nihil impediat scamoneam, &c. Tum ex Auicenna lib. 3. fen. 1. tractat. 3. cap. 9. §. Quod si tibi necessarium fuerit propter agritudinis longitudinem, ut potes ipsum solutio, & propriè, quando cum ipso apparet tremor. Tum ex Ali, 5. practica, capit. 14. vbi eadem refert verba: Tum ex Mesue lib. 2. de agritudinibus, cap. 22. vbi proponens curatiuas intentiones, ait: Prima est occupare subtractionem materiei cum clysteribus fortibus, & acutis, & cum vomitu, & interdum cum ventris solutione.

Probatur tertio eadem pars: In reliquis affectibus capitis pendentibus à pituita à sanguinis commixtione separata, in principio, non expectata coctione, celebratur purgatio selectiua, sumpta indicatione à causa antecedente valente irruere in caput: Ergo simili modo in lethargo, sumpta indicatione à causa antecedente, debet in principio celebrari purgatio. Patet antecedens, in epilepsia, apoplexia, dolore capitis à frigida causa orto, vertigine, incubo, hemicrania, & aliis.

Probatur quartò fundamentali ratione: Sanguinis missio, & purgatio in illo tempore debent exerceri, in quo absit praesentia impedire valentium, & praesens sit illorum indicans: Sed morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, indicat sanguinis missionem, & pendens ex humorum cacochymia indicat purgationem: Ergo si in principio lethargus pendet ex sanguinis vitio ob commixtionem pituitae, indicabit sanguinis missionem: si ex illo à commixtione separato, & cacochymo, indicabit in principio purgationem.

§. IV.

Argumenta diluuntur.

Ad primum respondetur: Quod causa coniuncta in lethargo indicat repellentibus, & resoluentibus curari; causa autem antecedens potest esse sine putredine, & cum illa, & utroque modo potest esse sanguini commixta, aut impermixta cum illo; si sit sanguini commixta, facit vitium sanguinis, & indicat reuelli per sanguinis missionem; si sit impermixta, est cacochymia, sicut si esset turgens, & indicat reuelli per purgationem, quae est euacuatio, quae debetur humori cacochymo, & separato à sanguinis commixtione.

Ad secundum respondetur: Quòd idem inconueniens esset pro purgatione in reliquis affectibus frigidis, quos omnes purgari debere in principio fatentur: maior enim utilitas sequitur ex humoris, qui causa antecedens est eorum, euacuatione, quam damni ex humorum motione, qui ut moti trahuntur, & euacuantur, & in hunc finem authores scamoneam, fortiaque medicamenta consulunt exhibenda.

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

Ad tertium respondetur: Quòd praescribunt medicamenta resoluentia pro euacuando humore, qui est causa coniuncta: non vero pro eo, qui est causa antecedens, à quo diximus indicari purgationem.

RESOLVTIO III.

Vtrum in morbo suffocante celebrari possit in principio selectiua purgatio?

§. I.

Communis doctrina proponitur.

B Quid me vertam nescio, qualibet ex parte difficilem reddit resolutionem dira morbi saeuities: infelix moris euentus nullum non infamat remedium. Lenitiuam purgationem renuo, agitatur, commouet, quam non euacuat materiam; neque in praecipiti celeritate fas est à magnis non inchoare remediis, quae immediatè attingant causae reuulsionem. Sanguinis missio purgationi praefertur, sed an liceat hunc praertere ordinem, exercet ingenia. Non nisi post aliquas euacuationes sanguinis posse purgationem celebrari in principio totis viribus defendunt Mercatus consult. 24. Villareal lib. 2. de morbo suffocante, cap. 2. Herrera lib. de ulceribus anginosi cap. 9. Nuñez lib. de gutturi, & faucium, ulceribus, cap. de curat. Ioannes Alphonsus lib. de morbo suffocante. disp. 8. pro quibus stat,

C Primò Galenus lib. 1. ad Glauconem, cap. 11. lib. de curandi ratione per sanguinis missionem, lib. 3. Method. aliisque in locis quibus in melancholica cacochymia sanguinem mittit: Ergo etiam si reperiatur in morbo suffocante, reuulsionis gratia in principio debet exerceri sanguinis missio.

Secundò: Per sanguinis missionem, non solum fit celerius reuulsio humoris ruentis ad fauces, & refrigeratio humoris putrescentis: Sed simul euacuatur pars materiae cacochymae, quae causa antecedens morbi suffocantis est: Ergo relicta purgatione, incipiendum est à sanguinis missione.

D Tertio: Causa antecedens euacuanda in principio incipit putrefieri in venis: Sed in principio putredinis, humorum qui continentur in venis ex Hipp. 1. Aphor. 22. non est exercenda purgatio selectiua: Ergo à sanguinis missione incipienda est curatio.

Quartò: Materia committens morbum suffocantem: vel est crassa, lenta, mucilaginosa, quae nullis valet moueri pharmacis; vel pestilens, & maligna, quae agitata reliquos humores conspurcat, & parti affectae se insinuat; vel nimis calida, & adurens, quae calido medicamento alterata intensius feruet: Ergo nullo selectiuo pharmaco petit euacuari, nec agitari.

§. II.

E Decernitur quid in nuda cacochymia agendum.

Resoluendum: Quòd in nuda cacochymia humorum suffocantis morbi curatio incipienda est à purgatione selectiua in primo morbi insultu, quantum est ex parte indicantis.

Nudam voco cacochymiam, in qua humor morbum committens, nec est sanguini commixtus, à quo indicaretur sanguinis missio; nec simul coincidens cum sanguinis vitio in quantitate, qualitate, aut motu, à quo praualeret sanguinis mittendi indicatio, ne simul cum cacochymo humore rueret sanguis in partem principis, sed est humor intra venas supernatans, cum sanguine moderato repertus, ruens tamè in fauces; in

quo casu illicò, sine sanguinis missione purgationem exerceri decernimus quantum est ex parte indicantis: nam si impediretur medicamento deglutitio, si ægri peculiaris anersio, vomitus, timor, aut imminētis vitæ periculum, quia posset inflammari, adhuc indicata, non esset celebranda.

Probatur Primò: Tum ex Hippocrate *lib. pe locis in homine*, qui in curatione anginae ait: *Sic affectis à venis, quæ in brachiis sunt, sanguinem detrahens, & simul aluum inferne subducens, quò id quod morbum exhibet, detrahatur, &c.* Vbi utroque remedio utitur in principio iuxta diuersas indicationes, quæ possunt præualere. Tum ex Mesue, qui in *canonibus*, in anginae curatione ab existente cacochymia curationem incipiendam præcipit. Tum ex Galeno qui *lib. 14. method.* in tumefacta lingua eodem die purgat, & *lib. 13. method. c. 11.* in inflammatione oculorum illicò purgavit: Ergo purgatio statim debet exerceri, in quocumque morbo pendente à cacochymo humore ruente in fauces, aut partes illi vicinas.

Probatur secundò: Eo tempore debet exerceri purgatio, quo manet indicata ab humorum cacochymia ex Galen. *1. Aph. comm. 2. lib. 13. method. c. 5. lib. quos purgare licet, c. 2.* Sed in morbo suffocante pendente ex nuda humorum cacochymia statim in ipso morbi principio est sola purgatio selectiua indicata: Ergo illa debet statim celebrari.

Probatur tertio: Si aliquid obstaret in morbo suffocante ruentis humoris purgationi, in primo morbi insultu, maxime Hipp. doctrina *1. Aphor. 22.* Sed hæc non impedit: Tum quia omnes authores pro contraria citati in principio post aliquas sanguinis missiones admittunt purgationem. Tum quia humor, cum cacochymus sit, & à sanguinis commixtione separatus, indicat purgationem, ut ipse docet ponens exemplum in turgenti humore. Tum quia humor ille cacochymus inutilis est nutritioni, & in quo non expectanda coctio, sicut nec in aliis humoribus incoctibilibus: Ergo in ipso morbi initio ante sanguinis missionem petit purgari.

§. III.

Communioris sententia diluuntur fundamēta.

AD primum respondetur: Quòd Galenus non consulit sanguinis missionem in cacochymia humoris melancholici dum supernatat separatus à sanguinis commixtione, sed in sanguinis vitio orto ex humore melancholico sanguini commixto, & ratione cuius sanguis contrahit vitium in qualitate.

Ad secundum respondetur: Quòd si simul coincidunt plethora, aut vitium sanguinis cum cacochymia, exercenda est sanguinis missio, quia hæc indicata est, & dum exercetur, aliquid etiam cacochymii humoris euacuatur, & impeditur, ne sanguis fluat cum illo in partem affectam; at verò dum nuda est cacochymia, vnica est purgandi indicatio, & tunc non est locus sanguinis missioni: nullum enim remedium præcipuè ita generosum, quale est sanguinis missio de cura regulari, & iuxta dogmaticam medicinam debet ad libitum exerceri; sed quia indicatum manet.

Ad tertium respondetur: Quòd humor qui est causa antecedens morbi suffocantis, aliquando in venis non putrescit, sed tantum in parte affecta; aliquando putrescit, ut commixtus sanguini, & tunc indicat sanguinis missionem; aliàs putrescit intra venas tanquam cacochymus, sicut & humor turgens & venenosus nudè cacochymus, ex quo solet causari morbus suffocans, & hic petit purgari, quia iam supernatans, & separatus à sanguinis commixtione,

A & naturam habet adminiculantem ad sui expulsionem. Vel secundò respondetur: Quòd Hippocrates loquitur de humore, qui putrescit quietus intra venas, non de eo, qui est in motu ad partem principem, vel præstantem vsum, ut Galenus docuit *lib. 1. Aphor. comm. 22.*

Ad quartum respondetur: Quòd humor crassus parti affixus ineptus est purgationi, donec scindatur, non tamen humor crassus, qui iam est in motu, qualis est ille, qui est causa antecedens morbi suffocantis: Et quòd materia venenata, quæ impotens est concoqui, statim petit purgari, à pharmaco enim non mouetur, ut immisceatur, sed ut trahatur, & expellatur: Et quòd humor febrilis, & putridus, non ut calidus, indicat purgationem, sed ratione causæ, cuius expulsio intenditur, & per cuius expulsionem corpus per accidens refrigeratur.

RESOLVTIO IV.

Vtrum in principio pleuritidis sit utilis purgatio?

§. I.

Inconstantia Antiquorum, & Iuniorū notatur.

In antecedenti resolutione vulgaris censura, ab leuentu desumpta, à recta methodo animum auertebat; in hac verò fluctuantem reddit inconstantia procerum Medicinæ professorum. Summus Dictator *lib. 2. de ratione victus in morbis acut. sect. 2.* sancit, quod in pleuritide supra septum conuenit sanguinis missio, in descendente purgatio, *lib. 5. epidem. numer. 1.* purgationem non inculpatam in Oeniade pleuritico enarrat: Galenus in *com. lib. de ratione victus in lib. epidem. in lib. de humoribus*, Magistrum explicare, & defendere ostentat. Sed ab eius assensu palam recedit; Auicenna nec omnino deuiat, nec assentitur; Alexander, Aëtius, & Paulus simulant imitari Magistrum; Soranus recedit intrepidè: ex recentioribus Valles, Mercurialis, Augenius, Heurnius, Duretus, Massarias, Vidiuidius, Mercatus, Maroja, & alij palam renunt purgationis consilium in principio. Zacutus vindicem Hippocratis se ostentat, nec adimplet intentum: purgationem in pleuritide post celebratas sanguinis missiones admittit. Sed quid hoc cum Hippocratis doctrina habet, qui sicut, in ascendente in principio sanguinis missionem, similiter & purgationem in descendente admittit; nec illam post tempus, in quo possit peragi coctio, negarunt Proceres.

§. II.

Purgationem renuit.

Resoluendum primò: Quòd in vera pleuritide, nec in descendente, nec in ascendente pleuritico dolore, sumpta indicatione à materia coniuncta, debet exerceri purgatio.

E Primò sancit Hippocrates *lib. 4. acutorum, text. 22.* inquit enim: *Quicumque autem ea quæ inflammantur, statim morborum inter initia, medicamento soluere conantur, ij non solum ab intensa, inflammataque parte nihil adimunt, cum non cedat, obsequaturque, quæ adhuc cruda est affectio, &c.*

Secundò probatur ex Galeno qui in *comm. nostram* opinionem his confirmauit verbis: *Quando enim vitiosi aliqui humores in partem aliquam confluent, & in ea acervantur, rectè ad sanguinis missionem proprius deueniendum est: quapropter ubi non solum acutus morbus fuerit, eiusmodi est pleuritis; verum & cum febre vehementissima, multo magis vitanda est purgantis medicamenti administratio, atque per sectionem*

sectionem venæ vacuandum magis, etiamsi ad hypo-
chondrium dolor finiatur, &c. Ergo in quocumque la-
 terali dolore, sumpta indicatione à causa coniuncta,
 non debet exerceri purgatio, etiamsi ad hypocho-
 ndrium dolor finiatur.

Tertiò: In principio cuiuslibet inflammationis,
 illi humores sunt evacuandi reuulsua purgatione,
 aut sanguinis missione, qui sunt in motu ad partem,
 non verò illi qui sunt firmati in illa: Ergo sumpta
 indicatione ab humore firmato in parte, in pleuriti-
 co dolore, non est purgandum. Probatur antecedens
 ex Galeno lib. 1. *Aphorism. comm.* 11. ait enim: *Tales*
igitur humores vacuare conuenit, hoc est qui sunt in
motu, latione, & fluxu; eos verò qui iam sunt in aliqua
corporis parte firmati, neque vlllo alio auxilio mouere
oportet, nec medicari ante coctionem, &c.

§. III.

Sumpta indicatione à causa coniuncta quid
agendum proponitur.

Resoluendum secundò: Quòd sumpta indicatione
 à causa antecedente in vera pleuritide, siue infra
 siue supra septum transuersum infestet dolor, etiam-
 si præcipuè foueatur ab humorum vitio, debet exer-
 cere sanguinis missio. Sic tenet Valles in *comm. ad*
lib. de rat. victus, Mercurialis, Massarias, Mercatus,
 Heurnius, Vidiuidius, Maroja, & cuncti ferè practi-
 ci, cap. de pleuritide.

Probatur primò: Indicans sanguinis missionis, vt
 alibi demonstrauius contra vulgarem opinionem,
 est morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in
 quantitate, qualitate, aut motu; & patet ex Galeno
 lib. 9. *method. cap.* 13. Sed omnis vera pleuritis est
 morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in quan-
 titate, qualitate, aut motu: Ergo semper petit exer-
 cere sanguinis missio. Probatur minor, pleuritis vera,
 vel fouetur ex plenitudine, & tunc dependet ex vi-
 tio sanguinis in quantitate: vel ex alio humore san-
 guini commixto, & tunc dependet ex vitio sangui-
 nis in qualitate: vel dependet ex humore supernatan-
 te, & tunc ratione doloris simul cum illo attrahitur
 sanguis: & dependet ex sanguinis vitio in motu: Er-
 go omnis vera pleuritis dependet ex vitio sanguinis
 in quantitate, qualitate, aut motu.

Dices: Tum quòd omnis humor supernatans est
 cacochymus, & indicat purgationem: Tum quòd in
 phrenitide, & lethargo, sumpta indicatione à causa
 antecedente, si humor est cacochymus, purgamus:
 Ergo similiter in pleuritide.

Respondetur: Quòd in lethargo, & phrenitide so-
 la adest indicatio humoris cacochymi, quæ idè pur-
 gatione exequitur; in pleuritide verò vera etiamsi
 incipiat ab humore cacochymo, ratione doloris sta-
 tim sanguis simul cum illo fluit, & fit causa antece-
 dens doloris; & idè ab eius vitio in motu indicatur
 sanguinis missio, quæ præualeat, quia non impeditur
 ab interna inflammatione, sicut purgatio, & pro eius
 executione indicatio, quæ vltius pro mittendo
 sanguine sumitur ex dolore vehementissimo, qui
 plerumque reperitur in omni vera pleuritide, sub-
 sternitur.

Probatur secundò: Licet modus vtendi remediis
 varietur, sumpta indicatione à parte affecta, remedia
 magna non indicantur ab illa, vt probauimus *sect.* 3.
 Sed à morbo, vt pendente ex sanguinis vitio, aut
 cacochymia: Sed ex Hippocrate lib. de *ration. vict.* in
 pleuritico dolore ascendente ratione causæ semper
 in principio conuenit sanguinis missio: Ergo in vera
 pleuritide descendente, quæ ab eadem causa depen-
 det, debet sanguinis missio conuenire.

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

§. IV.

Agitur de indicatione à regione.

Resoluendum tertiò: Quòd in pleuritico dolore,
 vt abstrahit à notha, & vera pleuritide, sumpta
 indicatione à regione, in qua continetur causa an-
 tecedens: in dolore supra septum se extendente ad
 clauiculam in principio conuenit sanguinis missio,
 in descendente infra septum, purgatio. Sic sancit
 Hippocrates lib. de *ratione victus in morbis acutis*,
sect. 2.

Probatur primò ex eius doctrina: Loco enim ci-
 tato pro pleuritico dolore, prout abstrahit à vera, &
 notha pleuritide, fomentis tentat curationem, tum
 humidis, tum siccis, quibus non sufficientibus, sum-
 pta indicatione ab humore ex secunda regione fo-
 uente dolorem quam insinuat, quia dolor ab illa or-
 tus peruenit ad clauiculam, sentitur ex illo grauitas
 ad brachium, aut circa mammam, aut supra septum
 transuersum sanguinem mittendum illicò docet. Si
 verò dolor à flatu oriatur, foueaturve à materia in
 prima regione contenta, consulit statim purgatio-
 nem peplio, aut veratro factam: Ergo in pleuritide
 prout abstrahit, sumpta indicatione à materia in di-
 uersis regionibus contenta, sanguinis missio, si in se-
 cunda; purgatio, si sit in prima, indicatur.

Confirmatur ex subsequentiis verbis eiusdem
 Hippocratis: Cum enim peplium & veratrum con-
 suluerit pro dolore descendente auferendo, superad-
 dit rationem dicens. *Nigrum veratrum melius, & ad*
euacuationem commodius, quam peplium; peplium verò
flatus magis erumpere facit, ambo autem hac dolorem
sedant, sedant autem & alia multa aluum subducentia,
&c. Ergo Hippocrates indicationem sumit pur-
 gandi in dolore pleuritico descendente à causa, prout
 in prima regione contenta.

Probatur secundò: Causa pleuritidis quæ conti-
 netur in prima regione, cum sit cacochyma, & ne-
 cessariò separata à sanguinis consortio, non potest
 indicare sanguinis missionem, nec cum illa potest
 complicari vitium sanguinis, à quo indicetur san-
 guinis missio, & cuius indicatio possit præualere: Sed
 materia in secunda regione fouens pleuritidem, vel
 prouenit ex vitio sanguinis, vel coincidit cum illo,
 ita vt possit ex vitio sanguinis indicata curatio præ-
 ualere: Ergo, sumpta indicatione à regione, in qua
 continetur causa pleuritidis, sumitur ratio purgandi
 in dolore descendente; mittendi sanguinem in do-
 lore ascendente ad clauiculam.

Probatur tertiò: Ex Auicenna 10.3. *tract.* 5. *cap.* 2.
 vbi in dolore ascendente ad clauiculam sanguinem
 mittit, in descendente, & sanguinis missionem, &
 purgationem consulit: Sed non ab alio principio po-
 test desumi horum remediorum indicatio, nisi quia
 tam in ascendente, quam in descendente, quæ foue-
 tur à materia in secunda regione, sumatur ad mit-
 tendum sanguinem; in descendente, quæ fouetur à
 materia in prima regione contenta, indicetur pur-
 gatio: Ergo ex diuersitate materiæ fouentis dolorem
 vt contentæ in prima, aut secunda regione, variatur
 indicatio mittendi sanguinem, aut purgandi in
 pleuritide.

Ex his patet rectè Hippocratem in lib. de *ratione*
victus, hæc remedia pro pleuritide docuisse, & in
 epidemiis de ascendente pleuritide rectè purgatio-
 nem notare; non ita inculpatè Galenum, & reliquos
 Medicinæ procures in eius doctrina hæsitare.

RESOLVTIO V.

Vtrum purgatio in pręgnantibus celebranda?

§. I.

Auerroës discedit ab Hippocrate.

Hippocrates 4. *Aphor.* 1. à quarto mense vsque ad septimum, turgente materia; in pręgnantibus purgationis vtitur remedio, sed Auerroës *lib. 7. collige, capit. 4.* ab Hippocrate discedit, & in grauidis nunquam exercendum contendit, pro cuius placito stat.

Primò: Euentus ab Hippocrate notatus 5. *epidem.* vxoris Antimachi secundo mense pręgnantis, quę absumpto pharmaco eodem die periit: Ergo nullo mense propinari est tutum.

Secundò: Hippocrates *lib. de morbis*, cibos amaros, & ingratos abortus causam esse fatetur: Sed omnia medicamenta purgantia sunt amara, insuauia, ingrata, & pleraque venenosa ex Aristotele 1. *sect. problemat.* magnam concussionem, & agitationem adducunt: Ergo in nullo mense in pręgnantibus est illis vtendum.

Tertiò: Cathartica, purgatio prouocant vrinam, humores commouent, ad vterum, agitant, & concutunt fætum, ligamenta discutiunt, vomitum prouocant, dolorem, anxietatem, cruciatus, ac febres adaugent: Ergo in pręgnantibus non debent offerri.

§. II.

Solutiua in lethali omnino morbo vitanda medicamenta.

Resoluendum primò: Quòd lethali omnino, aut leui morbo affectis nunquam est propinandum pharmacum solutiuum; in his, quia maiora incommoda ex pharmaco, quàm ex morbo possent subsequi: in illis, quia non sunt infamanda remedia, quę aliis fuerunt præsidiū.

§. III.

In morbis periculosis Riuerij pręfertur opinio.

Resoluendum secundò: Quòd in morbis periculosis in quocumque mense, etiam si materia non turgat, & in quauis redundante cacochymia potest celebrari purgatio vi corroborantis pharmaci facta. Sic Riuerius *de morbis mulierum, cap. 16.*

Probatur primò: Ex Hippocrate 5. *Aphor.* 30. *gravidam acuto morbo tentari lethale est:* Sed in morbis lethalibus, & periculosis remedia magna sunt celebranda, in quocumque mense superueniant, etiam si materia non turgat: Ergo si dependent ex humore cacochymo indicante purgationem, in quocumque mense, etiam si materia non turgat, celebranda est.

Probatur secundò. In quouis mense, materia non turgente, potest superuenire pręgnanti apoplexia, lethargus, epilepsia, syncopes, & alij huiusmodi morbi orti ex nuda cacochymia, à qua sola purgatio indicatur: Ergo etiam si non turgat materia, exequetur indicata purgatio in quouis mense.

Probatur tertiò: Ex Hippocrate 4. *Aphor.* 1. à 4. mense, vsque ad 7. si materia turgat, ne humor decumbat in partem principem, celebranda est purgatio: Sed in quouis mense potest decumbere in partem principem, materia non turgente: Ergo si hu-

A mot sit cacochymus, necessariò in quouis mense, adhuc si materia non turgat, purgandus est.

Dices: Quòd Hippocrates à 4. vsque ad 7. tantum audet purgare.

Respondetur: Quòd doctrinale proponit pręceptum de pręgnantibus purgandis, in quo illud eligit tempus, quod securius, vt in reliquis pręmeditetur periculum; & eam proponit purgandam materiam, ex qua potest imminere periculum, vt ipso superueniente, celeri occurſu properemus ad indicatum remedium.

§. III.

Soluantur oppositæ rationes.

B Ad primam respondetur: Quòd periit; vel quia in omnino pręcipiti morbo propinatum fuit pharmacum, quod infamatur; vel quia non ex benignioribus nostri temporis fuit, sed ex fortioribus, & periculosius illius seculi.

Ad secundam respondetur: Quòd sunt aliqua medicamenta fortia, à quibus notata incommoda sequuntur, vt colocynthis, elleborum, scamonea; alia leniora, ac benigniora, quę leniter purgant, & sine his incommodis, vt rhabarbarum, mirabolani, & alia quorum ope fit purgatio, & corroboratio.

C Ad tertiam respondetur: Quòd ex benignioribus medicamentis, & quę corroborando purgant, leniora sequuntur accidentia, & maius sequitur ex euacuatione commodum, quam sequuntur incommoda ex eius agitatione.

RESOLVTIO VI.

Vtrum in puerperis purgare liceat?

§. I.

Cortesi opinio adducitur.

Nouam hanc inter recentiores dirimendam suscitauit litem Cortesius, Valleriolæ, & Mercati clypeis munitus, aduersus concordem omnium opinionem parti negatiuę adhærentem: pro qua stat.

Primò: Tum quod nullus ex Medicinæ principibus consulat purgationem tempore puerperij: tum quòd Hippocrates in *lib. epidem* in puerperis solo balneo vti fuit ausus etiam in cacochymia redundantia: Ergo quia purgatio in illis non debet celebrari.

Secundò: ex Hippocrate 1. *Aphorism.* 21. *Quæ ducere oportet, quò maxime natura vergit per loca conferentia, eò ducere:* Sed in puerperio ducere oportet per vterum tanquam per locum magis conferentem: Ergo non debet exerceri purgatio, quę per minus conferentem locum moueat.

E Tertiò: Quò magis naturalis est aliqua euacuatio, eo minus debet ab arte in aliam regionem diuerſi: Sed inter omnes sanguinis euacuationes, hæc vna, quę per vterum fit, naturalis indicatur à Galeno *lib. de causis symptomatum:* Ergo non debet purgatione ab arte facta interturbari.

Quartò: Plura reperiuntur in puerperis, à quibus indicata purgatio potest impediri, crassi scilicet humores, glutinosi, & viscosi; vteri inflammationes, dilacerationes, flogosis, ac ingentissimę febres ortę ex humoribus in vtero conclusis: Ergo non debet celebrari purgatio in illis.

Quintò: medicamenta purgantia sunt amara, & molesta, vomitum mouent, hystericas affectiones ob-

commotos humores causant: Ergo non sunt in puerperis exhibenda.

§. II.

De indicatione à causa coniuncta deciditur tenendum.

Resoluendum primò: Quòd sumpta indicatione à materia morbifica in vtero conclusa, nulla debet celebrari purgatio.

Probatur: Tum ex antiquorum doctrina, qui non alia ratione in morbis ex puerperio ortis purgatione non consulunt, nisi quia à materia in vtero non indicatur: Tum quia vt supra ex Galeno, & Hippocrate probauimus, à materia in parte interna inflammationem causante nen sumitur purgandi indicatio: Tum quia nullus acutus morbus oriri potest ex humoribus in vtero puerperæ conclusis, quin febris intensa oriatur, & hypochondriorum flogosis, à quibus impediatur purgatio. Ergo hæc numquam vt indicata ab humore in vtero debet celebrari.

§. III.

Affirmatiuus assensus qualiter amplectendus.

Resoluendum secundò: Quòd in puerperis potest celebrari purgatio per benignum catharticum, si superueniat periculosus morbus, qui pendeat, & foueatur ex humoribus cacochymis secundæ regionis, si non patitur inducias, nec vterus patiatur. Sic tenet Valleriola lib. 5. obseruat. 10. Mercatus lib. de morbis mulierum, capit. 11. Ioannes Baptista Cortes in suis miscellaneis, decad. 10. quest. 4.

Probatur primò: Vtero bene se habente, lochiis maiori ex parte euacuatis, & parum fluentibus, potest superuenire lethargus, epilepsia, catochus, aut alius similis periculosissimus morbus ex humorum cacochymia in venis redundante ortus, & quæ adhuc ab illa fouetur: Sed tunc ob imminens periculum vitæ tentanda est euacuatio reuulsoria: Ergo exercenda est purgatio, quæ tunc temporis indicatur ab humorum cacochymia morbum fouente.

Dices: Quòd poterit suppleri per sanguinis missionem ex talo factam, à qua simul coadiuuatur lochiorum euacuatio.

Contrà stat: Tum quòd sanguinis missio non debet ad libitum in arte medica substitui loco purgationis, vt probauimus, nisi simul coincidat vtriusque indicatio; quo casu altera impedita, altera potest subrogari: non tamen in casu, quo morbus penderet ex nuda cacochymia, à qua sola indicaretur purgatio: Tum quòd etiam si posset sanguinis missio subrogari pro purgatione, cum ob necessariam moram inter phlebotomias, non ita celeriter possemus succurrere periculo, deberemus purgatione vti, quæ indicata est, & breui temporis spatio magnam adimplet cacochymiae euacuationem, quæ sine dispendio magnæ portionis sanguinis utilis, non posset sanguinis missione euacuari: Ergo, urgente indicatione sumpta à nuda cacochymia, non potest sanguinis missio subrogari.

Probatur secundò: Si turgeat materia, lochiis fluentibus, purgatio deberet celebrari, ne humor turgens rueret in partem principem: Ergo si, illa non turgente, cacochymus humor decumbit iam in partem principem, purgatione debet reuelli, & euacuari.

Probatur tertio: Ars imitatur naturam in eis, quæ recte operatur: Sed plerumque contingit in morbis periculosis puerperarum, quòd lochiis fluentibus,

superueniente diarrhœa humoris cacochymi, à quo fouebatur morbus magnus, liberentur ab illo: Ergo similiter poterunt liberari, humore cacochymo euacuato per purgationem ab arte.

Confirmatur contra Rodericum de Castro, qui purgationem in puerperis non admittit; at verò cap. de puerperarum alui fluxu, dicit: Si alui fluor diarrhœa sit per quam totum corpus exoneratur, fluxum, non impedit. Ergo fluentibus lochiis est utilis purgatio, per quam totum corpus exoneratur.

§. IV.

Solutiones præscribuntur argumentis.

B Ad primum respondetur: Quòd medicinæ Principes, & Hippocrates sumentes indicationem à morbis pendentibus ex humoribus in vtero contentis in puerperis purgationem non consulunt.

Ad secundum respondetur: Quòd morbi in puerperis, vel sunt ab humore fluente ad vterum, & tunc solum intenditur euacuatio per illum, quia quò natura vergit, eò ducere oportet, vel ab humore qui fluit ex venis in partem principem, à quo, quia non vergit, quò deberet, indicatur reuulsio per purgationem.

Ad tertium respondetur: Quòd non intendimus purgationem, vt reuellamus naturalem euacuationem per vterum factam; sed vt reuellamus humorem à secunda regione fluentem in partem aliquam principem.

Ad quartum respondetur: Quòd in puerperis ratione humorum dispositionis, aut eorum in vtero confluentium, causantiumve, per quod purgatio impediatur, adhuc si tunc sit indicata purgatio, non debet celebrari; idè enim dicimus, quòd celebretur si vterus non patiatur.

Ad quintum respondetur: Quòd ex benignioribus medicamentis minus molesta sequuntur accidentia, & quæ minorem inferant noxam, quàm quæ possit impedire vtilitatem, quæ sequitur ex euacuatione cacochymi humoris per purgationem.

RESOLUTIO VII.

Vtrum pro diarrhœa, febris superueniente, sit ex usu purgatio?

§. I.

De sentiendi occasio proponitur.

In re admodum grani, & ancipite; in communissimò pro praxi dubio, in periculosa Medicorum hæsitacione ancipites nos trahit doctrinæ ordo, & anxios reddit antiquorum dissensus. Contendunt plures quòd, inspecto ventris fluxu cum febre complicato, naturæ rem omnem permittamus, sicque nimis adhærent textuali doctrinæ; & habent pro se.

Primò, Galenum lib. de arte curat. ad Glaucon. cap. 14. §. Sed neque si fuerit febris cum profluvio ventris, alia est opus euacuatione: verum hæc sola sufficit, quamvis non sit pro multitudinis ratione, quicumque enim his plus adimere fore necessarium putantes, aut sanguinem mittere, aut ventrem tentare mouere, in graviora pericula duxerunt. Hæc Galenus sancivit, à cuius placito dissentienti nullam videtur reliquisse viam.

Secundò, Auicenna fen. 4. doctr. 5. cap. 3. §. Soluere ventrem supra, ventris solutionem valde timorosa est,

est, &c. Satis manifestè ostendit quanti periculi sit pharmaci exhibitio, manente cum febre ventris fluxu.

Tertiò: Fauet huic opinioni inter principes Medicinæ Cornelius Celsus lib. 4. de re medica, cap. 19. §. Sed una die aluum fluere sæpè pro valetudine est, atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat, purgatur enim corpus, & quod intus læsurum erat, vtiliter effunditur. Ergo fluxus ventris non debet interturbari.

Quartò: Ex Galeno lib. 13. meth. cap. 11. §. Nec illud solum satis est inuenisse, &c. Fluente humore ad aliquam partem, licet indicata sit causæ antecedentis euacuatio, non debet moueri ad eam partem in quam fluit: Sed in diarrhœa humor mouetur ad ventrem: Ergo non potest euacuari per purgationem ad ipsum ventrem mouentem causam antecedentem fluxionis.

Pro resolutione notamus cum Montano in comment. ad lib. 1. de arte curat. ad Glauc. quod tripliciter fluxus ventris coincidere potest cum febre: primo modo dum simul febris, & fluxus ventris superueniunt: secundo, dum primò accidit febris, & postea fluxus ventris superuenit: tertio, dum incipit fluxus ventris sine febre, ipsa tamen postea sublequitur.

§. II.

Si incipiat cum febre fluxus, quid exequendum.

Resoluendum primò: Dum fluxus ventris & febris simul incipiunt, si fluxus sufficiat pro deponenda causa, nihil mouendum: sin minus si causa antecedens in venis sit sanguini impermixta, purgatione; si sit sanguini commixta, sanguinis missione suppleri debet debita euacuatio pro deponenda febris, & fluxus causa.

Prima pars sancitur ab Aëtio text. 3. serm. 1. cap. 25. §. In principio enim aliena à natura salubriter emanare consuevit, ipsa videlicet natura vndeque ad superfluum, & incommodum reiiciendum cogente, quæ admodum in febrilibus morbis frequenter fieri videmus, &c. Ergo adhuc superstitie febre, solo fluxu ventris potest causa morbifica salubriter euacuari in principio.

Probatur secundò ex Galeno lib. 9. methodi, cap. 5. vbi docens præcipua remedia quibus vtendum in febre continente, statim determinat quid agendum in illa, si aliqua superueniat euacuatio, dicens: *Si sequitur necessario vacuatio quapiam; tantum illi deco, quod superfluum est, relinquendum, quantum est per eam euacuandum, &c.* Ergo si per eam tota causa morbifica potest euacuari, nihil est tentandum.

Dices: Quòd licet esset vtile expectare naturæ actionem, dum ipsa tutò, & securè est potens euacuare, quia tamen id non potest à Medico cognosci, in hac hæsitacione melius esset aliquid pro naturæ adiuvamine tentare.

Respondetur: Quòd ex Hippocrate, & Galeno adhuc in ipsis euacuationibus symptomaticis possumus à principio cognoscere, qualis euacuatio est sufficiens, illa scilicet quæ utilis est, & fit natura vincente, cuius cognitionem docuit Hippocrates lib. 1. Aphorism. 23. dicens: *Deiectiones non multitudine sunt æstimandæ, sed si talia deiciantur, qualia conueniunt, & ægri facillè tolerant.* Et Galenus in comm. huius hæsitacionis diluit ex toto ambiguitatem, inquit enim: *Sine à natura, Sine à nobis euacuatio fiat, oportet omnino constituere quemdam ipsius modum: sicut enim humorem molestantem pro qualitatibus ratione oportet vacuare, ita utique etiam quantitatem euacua-*

Ationis magnitudinis noxa respondere, sed qualitatibus quidem indicia superius diximus, vbi illum Aphorismum exposuimus, qui incipit, *In perturbationibus ventris. Quantitatis verò nullum habemus indicium.* Ob hanc igitur causam nobis dedit Hippocrates de eadem quantitate indicandi viam, & facilitate tolerantie. Nam si humor superexcedens euacuetur, tunc ipsum se ipso ægrum fieri leuiorem, & melius tolerare est necessarium: quòd si aliquod etiam ex his, quæ sunt secundum naturam, excernatur, dissolui, ac debilitari ægri vires, & quandam sentiri afflictionem, &c. Hæc Galenus: ex quibus qualis, & quanta sit quælibet euacuatio, quæ debet permitti, iudicari potest.

BProbatur tertiò resolutio, quoad vtramque partem, ex Galeno lib. 9. methodi, cap. 4. citato; superaddit enim: *Itaque si tempore mittendi sanguinis, menses moueri contigerit, siue etiam hemorrhoids sit reclusa, si inspecto fluentis impetu, ipse satisfacere videtur, qui solus, quod requiris, vacuet, natura rem omnem permittens: sin minus tantum ipse detrahes, quo ex coniunctis ambobus perficiatur quod postulas, &c.* Sed eadem ratio currit de perficienda per purgationem cacochymi humoris euacuatione, ac per sanguinis missionem euacuatione vitii sanguinis: Ergo sicut sanguinis vitii euacuatio, si sufficiat, permittenda est naturæ; sin minus, sanguinis missione adiuvanda: similiter fluxus ventris humoris cacochymi, si sufficiat naturæ relinquendus est, sin minus purgatione iuuandus, ita vt ex ambobus perficiatur quod postulas.

CProbatur quartò: Febris putrida superueniens cum fluxu ventris ratione causæ materialis, à qua dependet, indicat illius causæ euacuationem ab arte factam, dum per ipsum fluxum ipsa suppleri non potest: Ergo humor debet ab arte euacuari per illud remedium, quod indicatur à causa: Sed si febris pendet ex sanguinis vitio in quantitate, qualitate, aut motu, indicatur sanguinis missio; si dependeat ex nuda cacochymia, indicatur purgatio: Ergo causæ euacuatio, dum fluxus ventris non sufficit pro eius euacuatione, si est sanguinis vitium, sanguinis missione; si est cacochymia, purgatione debet perfici.

§. III.

D*Fluxu ventris superueniente symptomatico, aut critico, quid agendum.*

Resoluendum secundò: Si febre infestante, superueniat fluxus ventris symptomaticus, sicut in præcedente resolutione resoluendum: Si criticus, natura vincente omnis actio illi relinquenda.

Prima pars patet. Secunda probatur ex Hippocrate 1. Aphor. 20. ait enim summus Dictator. *Qua iudicantur, & indicata sunt integrè, nec mouere, nec nouare, sed sinere oportet.* Vbi Hippocrates de iudicatione critica præceptum sancit.

§. IV.

E*Ventris fluxus causæ adaptatur remedium.*

Resoluendum tertiò: Quòd in febre superueniente ventris fluxui, si superueniat ex putredine subsequuta in humoribus, prout in venis continentur, sanguinis missio, aut purgatio est necessaria: si ex humorum fluentium putredine, aut flogosi, purgatio est celebranda.

Probatur prima pars. Febris superueniens fluxu ventris potest oriri ab humore intra venas, vel ex putredine humoris sanguini commixti, vel ex putredine humoris à sanguinis commixtione separati: Sed ex vitio sanguinis, seu humoris sanguini commixti indicatur

indicatur sanguinis missio, ex putrido humore à sanguinis commixtione separato indicatur purgatio: Ergo si ex humorum putredine in venis oritur febris, sanguinis missio, aut purgatio debet celebrari, dum superuenit fluxus ventris.

Probatur secunda pars: Febris superueniens ex humoribus in ventre commixtis, aut putrefactis pendet ab humorum cacochymia, cum dependeat ab humore putrido à sanguinis consortio separato: Sed à cacochymia nuda sola potest indicari purgatio: Ergo si ab humoris fluentis putredine dependet febris, fluxus ventris superueniens petit purgatione curari.

§. V.

Satisfit pro argumentis.

AD primum respondetur primò ex Ab-alto-Mari, & Carreiro: Quod cum Galenus agat de febribus cum accidentibus, ex quibus vires debilitantur, & præcipuè ex fluxu ventris; ideo sumpta indicatione à virium debilitate quæ communiter accidit, Galenus prohibet purgationem; non verò in casu quo subsistant, in quo loquimur in resolutione.

Respondetur secundò, cum Santorio *lib. de vitandis erroribus*: Quod Galenus agit de profluvio ventris, qui superuenit cum ventriculi dolore, & maxima oris ventriculi læsione, in quo casu solum ventriculi corroboracione utendum esse consulit, nec purgandum adhuc si diarrhœa superueniat, in qua alias esset utilis purgatio, ne aliqua subcreseat cardialgia ex humore per pharmacum attracto.

Respondetur tertio: Quod Galenus in casu quo fluxus ventris sufficit pro causæ euacuatione, non esse opus alia euacuatione contendit: quod cognosci posse ex ipso patet 1. *Aphor. com. 10.* qui etiam si in principio non videatur pro multitudinis ratione, at postea corroborata natura, & superiori ad causam morbificam reddita, adimplet euacuationis necessitatē.

Ad secundum respondetur: Quod Auicenna non prohibet purgationem, sed doctrinale ponit præceptum, medicum attentum reddens, & providum, ut non purget fortibus medicamentis, quibus utebantur antiqui; sed benignioribus roborantibus, & valentibus, non tamen euacuare ex toto, quàm naturæ defectum supplere; qualiter contingit in rhabarbari exhibitione, à cuius usu in infusione in substantia, aut post torrefactionem diuersa agendi, aut corroborandi immutatur ratio.

Ad tertium respondetur: Quod Cornelius Celsus non agit de ventris fluxu in febribus, sed de eo qui sine febre superuenit; de quo licet plura ex dictis possunt intelligi, non tamen est nostri instituti.

Ad quartum respondetur: Quod Galenus intendit, quod fluente humore ad partem, causa antecedens non moueatur ad illam; non verò quod non moueatur per illam. Aliud est enim humorem trahere ad partem, ut retineatur in illa, aliud humorem trahere ad partem ut per illam euacuetur, dum commode per aliam non potest euacuari, ut facta totius causæ antecedentis euacuatione, cesset fluxus humoris in illa, qui fovebatur à causa antecedente, quæ euacuatur.

RESOLVTIO VIII.

Utrum purgatio debeat exerceri in dysenteria?

§. I.

Syluatici, Vega, Massaria, & aliorum proponitur assensus.

PRacticorum agmina mouemus ad aciem, partem negatiuam viriliter defendere contendunt Ioan-

Anes Baptista Syluaticus *controuers. 62.* Vega *lib. 2. de arte curatiua, cap. 3.* Alexander Massaria *lib. 3. practic. cap. 22.* Ramos in sua *Apologia de minoratiua purgatione*, qui ne singulares appareant, antiquos omnes in sui fauorem auxiliares conantur habere.

Primò eis adhærere videtur Hippocrates *lib. 4. epidem. in historia Leambi*, qui in dysenteria purgatus obiit. Tum *lib. de affectionibus parte 24. & 26.* Vbi dysenteriae curationem per vomitum exequitur, & auersione, & interceptione humoris fluentis. Tum *lib. de dieta*, vbi solo vomitu dysentericum curauit: Ergo Hippocrates renuit purgationem in dysenteria.

BSecundò: Galenus *lib. de arte curatiua ad Glaur. cap. 14.* in omni fluxu ventris renuit aliam euacuationem. Tum *lib. 4. method. cap. 6.* Si vlcus sit in partibus ventris inferioribus, purgat per superiores; si in superioribus, per inferiorem, ne attrahatur humor ad vlcus. Tum *lib. de introductione. cap. 13.* ex Hippocratis doctrina præscribit dysenteriae curationem illam, quæ ex fluore nata est; reprimentibus, & fluorem resistentibus, illam, cuius origo, acris humoris corrosio, dulcorantibus, & quæ mitigare possunt, abluendo, ipsa exulcerata curat: Ergo numquam purgatio exercenda in illa.

CTertio: Inter medicinæ proceres, Arabum Princeps *fen. 4. 1. d. 5. cap. 3.* Soluere ventrem supra ventris solutionem tanquam timorolum renuit Aëtius *tetrab. 3. serm. 1. capit. 45.* Paulus *lib. 3. de re medica, cap. 42.* Actuarius *lib. 4. sue methodi, cap. 6.* Celsus *lib. 4. de re medica, cap. 13.* Curationem dysenteriae, nulla exhibita purgatione, præscribunt, Haly-Abbas *lib. 7. practice. c. 22.* dum vlcera non sunt consolidata, omnino damnat medicamenta purgantia: Ergo quia nullo ex usu sunt pro dysenteria.

DQuartò: Moderniores citati rationibus se munire contendunt. Tum quia ex Galeno *lib. 13. method. cap. 11.* Si sit inflammatio in aliqua parte, sumpta indicatione ab humore fluente in illam, indicatur fluxionis cohibitio, vel materiæ fluentis reuulsio in partem contrariam, ut apparet in fluxu humoris ad fauces, palatum, linguam, aut os, in quo medicamenta ad os mouentia vitamus, & ad partes contrarias reuellimus. Tum quia materia morbifica à medicamento calefacta, commota, & separata à reliquorum humorum consortio, & in ventrem delata nouam, ac maiorem inducit flogosim, corrosionem, & exulcerationem. Tum quia materia in principio cruda, aspera, acris, & corrodens debet coctione attemperari, mitigari, dulcorari, ut mutato substantiæ modo, dum euacuetur, benignior sine noxa descendat. Tum quia cum in principio vtile, & inutile sit commixtum, vtrumque purgatione expelletur, quod renuit Hippocrates 1. *Aphorif. 22.* Ergo non debet exhiberi purgatio in dysenteria.

§. II.

E Quid dicendum ratione indicationis à parte.

Resoluendum primò: Quod sumpta indicatione à parte affecta, nec ratione vlceris, nec ratione humoris contenti in inflammatione, nec ratione partis affectæ indicatur purgatio.

Patet resolutio ex Hippocratis, & Galeni doctrina adducta resolutionibus antecedentibus, & comprobatur rationibus nuper adductis; cum enim vlcus, & inflammatio, quæ oriuntur ex corrosiuo humore in intestina ruente indicent eius ablationem, & in distantiore partem contrariam reuulsionem, si hæc sine purgatione posset consequi, sicut consequitur

in fluxu humoris à ventriculo per vomitum; vel per sanguinis missionem, dum à parua copia humoris qualitate peccantis sanguini commixti foueatur, sumpta indicatione à parte affecta: Sed quia plerumque, dum redundat cacochymus humor, nulla alia euacuatio sufficit ad causæ antecedentis ablationem, nec interceptionem, tunc indicatio ab illo sumpta vincit indicationem sumptam à parte affecta, & cogit uti pharmaco solutiuo, & adstringente, quo simul commotum humorem euacuemus, & partes roborando antecedentem sistamus.

§. III.

Sanguinis missio qualiter indicetur.

Resoluendum secundò: Quòd sumpta indicatione à causa antecedente intra venas, à qua fouetur morbus, si sit humor qualitate peccans sanguini commixtus, aut si ratione doloris sanguis cum alio humore attrahatur ad vlcus, indicatur sanguinis missio.

Probatur: Sanguinis missio indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, ut alibi demonstrauimus: Sed in casu posito vlcus intestinorum est morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in qualitate, aut in motu: Ergo debet exerceri sanguinis missio.

Dices cum Massaria, quòd non solum dum ea sanguinis vitium, est sanguis mittendus: sed etiam in nuda cacochymia, cum per sanguinis missionem euacuatur simul cum sanguine quicumque alius humor cacochymus cum illo permanens, & intra venas redundans.

Respondetur: Quòd si non est vitium sanguinis, non debet exerceri purgatio: Tum quia à Medico rationali non pro libito exercetur remedium, sed prout indicatum est: Tum quia in dysenteria orta ex nuda cacochymia, vires debiles esse, est necesse, & quæ sanguinis missione ex toto ruerent: Tum quia cum per sanguinis missionem parua copia humoris cacochymi exeat cum sanguine, non ablata causa, à qua fouetur dysenteria, auferitur sanguis, quo vires deberent subsistere, est enim sedes animæ; & vires, sine quibus parum potest æger perdurare, ipsis dolore, & euacuatione vltèrius resolutis; idè enim Galenus 4. de ratione victus textu 116. ait: *Alio fluente sanguinem non mittito: nam si post vene sectionem fluor persenerauerit, virtus imbecillor redditur.* Quòd non euenit in purgatione, à qua sanguis non euacuatur, & ex humore ruente purgatur maior pars, & corroborantur partes ne vltèriorem recipiant.

§. IV.

Purgationis indicatio, vnde desumatur.

Resoluendum tertio: Quòd sumpta indicatione à fluentis humoris cacochymia in secunda regione contenta, purgatio vi pharmaci roborantis facta debet exerceri. Viriliter huius veritatis vindex stetit Donatus Antonius ab Alto-Mari de morbis curandis, cap. 37. Santorius lib. 15. de vitandis erroribus, cap. 12. Horatius Augenius 10. epist. 3. Leonardus Iachinus cap. de dysenteria, Soria Granatensis tom. 1. part. 2. disp. 6. Valles in lib. epidem. Trincabellius, & communiter omnes practici præter citatos in principio resolutionis, & ex modernioribus Zacutus lib. vltim. praxis, num. 6. & nouissime peritissimus Riuerius tom. 1. lib. 5. cap. 6. non recusat singulis diebus purgare in dysenteria, vel alternis, tertio, vel quarto die rhabarbaro, aut alio pharmaco corroborante.

A Probatur primò ex vsitato more purgandi in dysentericis inter antiquos: Hippocrates enim lib. 4. epidem. in historia Leambi, inquit: *Leambo intestinorum exulceratione laborante in dysenteria pharmaco curato, &c. lib. 7. de morb. popularibus*, filium Eratolai dysentericum lacte, & sero purgauit, & in biliosa dyarrhœa nouem Atticis cotylis bibitis lactis asini vehemente purgatione biduum suborta, liberauit ægrum, & lib. 4. de ratione victus, biliolam cacochymiam, ex qua in febre arcente timebatur dysenteria lacte asinino purgauit, & Alexander Trallianus lib. 8. cap. 9. corpus dysentericum cacochymo humore refertum pluries purgare consulit, Cælius Aurelianus lib. 4. Chron. cap. 6. ex Dioclis, & Praxag. sententia purgationem confirmat pro dysenteria, Dioscorides lib. 3. de materia medica, cap. 1. agaricum pro dysentericis laudat, Auicenna lib. 3. fen. 16. tract. 1. cap. 7. In dysenteria, & purgationem consulit, & præscribit modum vtendi, aptaque medicamenta pro illa. Et post hos celeberrimos viros, euentus securitate conuicti omnes practici, vno aut altero demptis, vnanimi consensu hanc amplectuntur doctrinam: Ergo pro humore cacochymo celebranda est purgatio.

B Probatur secundò: Mordicatio, quæ in dysenteria causatur ab humore corrosiuo fluente ad intestina non potest curari nisi per purgationem fluentis humoris: Ergo purgatio pro huiusmodi cacochymo humore in dysenteria est necessaria. Probatur antecedens ex Galeno lib. 2. de simplic. medicam. facult. c. 14. §. Forte igitur nos roget quispiam, an vllum vnquam cacochymorum mordicationem curauerit? Equidem id non rarò factum cognoui; verum ea duo non temperando, verum id quod mordicabat, educendo, mordicationes sanasse, &c.

C Probatur tertio: A redundante humore cacochymo indicatur purgatio: Sed humor ruens in intestina est acris, mordax illa corrosdens, ac cacochymus, cum sit separatus à sanguinis consortio: Ergo ab illo indicatur purgatio.

D Probatur quarto: Per purgationem factam à pharmaco soluente, & corroborante adimpletur indicatio desumpta ex parte humoris cacochymi ad intestina fluentis: Ergo debet pro dysenteria exhiberi purgatio. Probatur antecedens, ab humore cacochymo fluente indicatur euacuatio eius, quod fluit, ac retentio eius, quod nondum est in motu: Sed à pharmaco solutiuo corroborante, quale est rhabarbarum præcipue in moderata quantitate exhibitum, euacuatur fluens humor, corroborantur partes, ut retineatur quod nondum fluit, ac constriunguntur. Ergo completur omnis indicatio, quæ desumitur ab humore cacochymo.

E Probarur quintò: Non potest curari vlcus dependens ex humore cacochymo corrosiuo fluente, quin purgetur humor ille: Sed dysenteria consistit in vlcere intestinorum ex corrosiuo humore facto: Ergo dysenteria non potest curari, nisi per purgationem. Probatur maior, non potest auferri vlcus quin auferatur causa conseruatiua illius: Sed ille humor est causa conseruatiua: Ergo nisi purgetur, non potest vlcus curari.

Dices: Quòd potest euacuari per aliam regionem per vomitum, aut renelli ad distantiorè partem.

Sed contra: Humor cacochymus, qui in magna quantitate luxuriat in venis, & irritans ad sui expulsionem, non potest detineri, quin immineat periculum, ne decumbat sursum delatus in partem aliquam principem, nec est alia regio, per quam ex toto possit euacuari, cum potius à natura irritata moueatur,

neatur, quàm ab ipsa valente illum suo motu gubernare: Ergo necessariò ducendus, quò natura vergit.

Probatúr sextò: Si aliquid obstarét purgationi in dysenteria, maximè quia licet indicata sit, impeditur eius exhibitio, quia humor per illam fertur ad partem affectam, à qua debet renelli, vt antecendentibus resolutionibus probauimus ex Hippocratis, & Galeni doctrina: Sed hoc non impedit: Ergo indicata purgatio in dysenteria debet exhiberi. Probatúr minor: Tùm quia humor non monetur ad partem, sed per partem, id est, non mouetur vt retineatur in illa, sed vt per modum transitus moueatur per illam, & simul moueatur materia, quæ priùs erat in parte retenta: Tùm quia cùm humor cacochymus, qui est causa coniuncta, debeat euacuari, & hoc non possit exequi per aliam regionem, cùm à parte inferiori à nullo medicamento possit sursum trahi, deorsum deferri est necesse: Ergo purgatio indicata non est, à quo possit cohiberi

§. V.

Solutio argumentorum proponitur.

AD primum responderetur: Quòd Leambus non quia purgatus; sed quia vehementi pharmaco purgatus periit. Tùm quòd, dum cacochymus humor à ventriculo dependet, & in pauca quantitate, sufficit vomitus, non verò si à nuda cacochymia redundante in secunda regione.

Ad secundum responderetur: Quòd Galenus agit de diarrhœa, de qua diximus *resolut. antecedent.* Tùm quòd 4. *Method.* agit de vlcere pendente à materia primæ regionis, non de redundanti in secunda. Tùm quòd *lib. introd.* vel agit de dysenteria pro vt dependet ex causa antecedenti, quæ est humor sanguini commixtus, in qua, ratione causæ antecedentis curatur per sanguinis missionem reuellendo, & ratione causæ coniunctæ mulcebre partem reddendo: vel agit de leui dysenteria, quæ, quia à pauca quantitate dependet, sola reuulsione potest retineri.

Ad tertium responderetur. Tùm quòd Auicenna debet intelligi, vt dixi *resolut. antecedenti.* Tùm quòd reliqui citati Authores egerunt potius de remediis indicatis à parte affecta, quàm ab antecedenti; de hac enim agentes purgationem admittunt, vt ex probationibus resolutionis constat.

Ad quartum responderetur: Quòd sumpta indicatione à parte affecta, solùm indicatur absterfio, & vniatio vlceris, & potius contraindicatur, quòd humor fluat ad illam: sed quia non potest abstergi, nec vniari, nisi impediatur humoris defluxus ad illam, & hic non possit impediri, nisi consequatur euacuatio per purgationem facta, quæ est indicata ab humore cacochymo, qui est causa antecedens; idè præualeat hæc indicatio, & exercetur, quia indicatur ab humore, qui est causa, sine qua non, quæ ordine curationis debet antecedere ad indicationem causæ coniunctæ, & ad indicationem effectus: neque est eadem ratio in aliis partibus, ac in intestinis, vt humor non trahatur ad illas, quia in defluxu ad reliquas partes, siue indicetur à vitio sanguinis, sanguinis missio; siue à cacochymia, purgatio; quælibet ex his euacuationibus habet partem distantem per quam fiat: at verò dum patiuntur intestina, purgatio indicata à causa antecedente, necessariò debet per illa fieri. Tùm quòd medicamentum purgans præstat euacuationem causæ antecedentis, à qua indicatur. Tùm quòd est maior utilitas, quæ sequitur ex causa antecedentis, quæ est causa sine qua non, ablatione, quàm possunt subsequi incommoda ex illius transi-

Atu per partem affectam. Tùm quòd matetia cacochyma, quæ purgatur, est incoctilis, à sanguinis consortio separata, & in motu posita, renuens naturæ elaborationem. Tùm quòd cùm sit cacochyma, est à sanguinis commixtione separata, & apta trahi à pharmaco, & in motu, quasi esset turgens.

RESOLVTIO IX.

Vtrum in dysenteria sanguinis missio ante purgationem debeat præire?

§. I.

Mercati proponitur opinio.

Hæsitatio hæc nullum non premit Medicum, sed illius enotatio ab vno Soria Granateni in eadem disputationis adducitur *tom. 1. part. 2. disput. 7.* Mercatus partis affirmatiuæ assertor proponitur *tom. 3. lib. 3. cap. 12.* quæ fulcitur; Tùm quia fluentes humores, & intestina exulcerantes sanguinis missio reuellit. Tùm quia in angina, erysipelate ad faucem tendente, pleuritico dolore, hæmoptoïca passione, etiam si sit in prima regione crudorum humorum cacochymia, statim sanguinem mittimus. Tùm quia delati humores ad intestina non obstant sanguinis missioni, cum nec ab illa in venas valeant trahi, nec adhuc si retraherentur, essent in venis ita incommodi, sicut in intestinis ipsa exulcerando: Ergo præire debet sanguinis missio purgationi.

§. II.

Sumitur indicatio purgationis ab humoribus primæ regionis.

Resoluendum primò: Quòd si in prima regione redundet copia humoris cacochymi tractu euacuationis coaceruati, & maxime corrodentis, & irritantis ad expulsionem, etiam si in venis à sanguinis vitio indicetur sanguinis missio, debet prius purgatio, quàm sanguinis missio exerceri; non ratione humoris in inflammatione, sed humoris fluentis, & coaceruati in illa valentis corrodere.

Probatúr primò: Quia dum præcedit ciborum cruditas in prima regione, Galenus tantopere venæ sectionem differre iubet, quantum sufficere videbitur vt excrementa descendant: Sed maius incommodum sequitur ex retentione cacochymi corrodentis humoris, quàm ex humorum cruditate: Ergo venæ sectio differri debet, donec excrementa descendant purgatione.

Probatúr secundò: Dum duo remedia indicantur, si alterum impedit alterius executionem, illud debet prius exerceri, cuius indicatio magis vrget: Sed magis vrget indicatio purgandi, quam mittendi sanguinem: Ergo prius exequenda. Probatúr minor, indicatio purgandi sumitur ab humore actu corrodente, & vlcus causante, indicatio sanguinis mittendi sumitur à vitio sanguinis in venis existentis, à quo timetur, quod descendens ad intestina possit illa corrodere: Ergo magis vrget indicatio purgandi.

Probatúr tertio. Debilitatæ vires ex mordente humorum corrosione in ventre, ex dolore, & fluxu humorum, minus aptæ sunt ferre sanguinis missionem: Ergo purgatione prius debet auferri humor in ventre corrodens, & partes corroborari.

§. III.

§. III.

Sanguinis missio quando indicetur.

Resoluendum secundò: Quòd sumpta indicatione à vitio sanguinis, & cacochymia in venis, à quibus sanguinis missio, & purgatio simul indicantur, purgato humore cacochymo primæ regionis, sanguinis missio prius, quàm purgatio debet fieri.

Probatur primò ex Hippocrate qui 6. epid. part. 1. comm. 6. ait: *Quòd si utroque auxilio homo indigeat, à vene sectione incipiendum esse notissimum est, &c.* Quod in hoc casu maxime venit admittendum.

Probatur secundò: Euacuato cacochymo humore primæ regionis, illa indicatio magis vrget, per quam indicatur illud remedium, cum quo & febris, quæ plerumque accedit cum dysenteria, curatur, & causa, ex qua potest foveri fluxus dysentericus, reuellitur: Sed totum hoc completur sanguinis missione, per quam vitium sanguinis committens febrem, euacuatur, humor cacochymus partim reuellitur: Ergo cum hoc purgatione exequi non valeat, sanguinis missio debet illam præire.

Probatur. Dum ex vitio sanguinis, & reliquorum humorum in venis, sanguinis missio, & purgatio indicantur simul, si præcedat purgatio à primæ regionis cacochymia indicata, per illam aliquid euacuatur cacochymæ substantiæ redundantis in venis: Ergo, illa peracta, restat primò succurrendum sanguinis vitium, à quo sanguinis missio indicatur.

§. IV.

Soluuntur argumenta.

AD primum patet: Quòd non debet intendi reuulsio humorum, qui iam fluxerunt ex venis: Tùm quia non vrget cruditas pro purgatione in angina, & aliis, sicut in dysenteria humor intestina corrodens. Tùm quod licet delati humores ad intestina non obstant sanguinis missione, metu retrocessus obstant ob vehementissima symptomata, & morbos, quos causat, quæ petunt celerem causæ ablationem.

S E C T I O V.

De purgante facultate in catharticiis reperta.

QUAE arte medica exercetur purgatio, purgantis medicamenti ope completur; quæ qualis sit in ipso, quàm arduum sit determinare, ex Antiquorum monumentis patet, & ex Iuniorum controuersis confirmatur, qui ingeniorum argutie difficultatem vincere conantes, quàm dilucidare contendunt, densioribus nebularum inuolucris obtegerunt.

R E S O L V T I O I.

Vtrum catharticoꝝ cognitio sit Medico necessaria, aut utilis?

§. I.

A Medici speculatione videtur releganda.

VAnhelmont omnia pharmaca, vt venenosa reicienda tenet lib. de febribus, cui fanet: Venen-

A norum cognitio, & vsus interdicitur Medicis ex Hippocratis decreto in iureiurando, ex Galeno lib. de causis procatharticiis, cap. ultimo, ex Abenzoar lib. 1. Teyzir. tractat. 2. cap. 5. ex Aly 1. serm. sua theoria. Sed omne catharticum lethalem inducit noxam manifestis, aut deleteriis, occultisque qualitatibus: Ergo à medica speculatione eius speculatio est releganda.

Probatur minor ex communi Anriquorum assensu, Galenus lib. 1. de sanitate tuenda in comm. 11. lib. 2. de ratione victus, lib. 3. simplic. Mesues lib. 1. tract. 2. sum. 1. capit. 1. Auicen. fen. 3. 1. doct. 2. cap. 1. & fen. 4. 1. & in 11. lib. 3. tract. 1. cap. 6. & 13. lib. 3. tract. 1. cap. 6. & lib. de viribus cordis, tract. 1. cap. 6. & tract. 2. cap. 2. Asclepiad. lib. de sanit. tuenda citatus à Celso, Rabbi Moyles lib. de regimine vite, cap. 4. Cornelius Celsus lib. 5. in principio, lib. 2. cap. 12. Aegineta lib. 7. cap. 4. Rhafis lib. 4. ad Almanzorem, cap. 15. Auerr. 5. collig.

Secundò: Ex senis Magistri decreto, turpis calamitas est, pharmaco exhibito, ægrum perire: Sed ad cuiusvis pharmaci exhibitionem mortem subsequi est contingens, cum quodlibet sit deleterium inferatque vim naturæ: Ergo illius vsus, & cognitio non est necessaria Medico.

C Tertio: Medicamenra solutiua inferunt vim naturæ, sunt nobis inimica, vires debilitant, febres intendunt, humores interturbant, coctiones impediunt, à proprietate nocent, mortemque plerumque inferunt: Ergo nec coctio, neque eorum vsus potest esse necessaria, aut utilis Medico.

§. II.

Communis doctrina sancitur?

Resoluendum affirmatiuè: Sic sancit Hippocrates lib. de medicam. purgantibus, Mesues lib. 1. canonum vniuers. Dioscorides de materia medica, & inter antiquos, Asclepiades, Archigenes, Menocrates, Apollinus, & alij citati à Galeno; hanc Medicinæ partem illustrarunt inter Iuniores Mundinus, Honestus, Manardus, Syluius, Ranodæus Vuerkeirus, & alij quamplurimi.

D Probatur primò: Tantorum virorum doctissimorum vnanimi consensu, ex continua, ac vtilissima experientia in pharmacorum exhibitione, qua conuincitur necessitas, & vsus purgantium medicamentorum, & suæ cognitionis.

Probatur secundò: Medicæ speculationis est cognitio remediorum, quibus causa morbifica debet euacuari: Sed cacochymia, quæ communissima est morborum materialium causa, petit cathartico euacuari: Ergo eius cognitio est Medico necessaria.

E Probatur tertio: Medico magis necessaria, & utilis est cognitio medicamentorum, in quorum debita applicatione, aut indebita, vitæ, aut mortis consistit euentus: Sed huiusmodi est cathartici exhibitio: Ergo eius cognitio non solum utilis, sed necessaria est Medico.

§. III.

Primò adductæ rationes soluantur.

AD primam respondetur: Quòd non omnia cathartica, nec in quacumque quantitate sunt venenosa; nec venenorum cognitio, sed eorum vsus interdicitur Medicis, quem Galenus reprehendit in Orpheo, Aratio, Horo, Mendefio, & Eliodoro Atheniense. Cognitionem verò venenorum ipse elaborauit Dioscorides, Nicander, Santus Adoynus, Mercurialis, Greuinus, & alij.

Ad

Ad secundam responderetur: Quod est Medico turpis calamitas ægrum perire, exhibito pharmaco, non quia prouenit ex pharmaci exhibitione, seu vi deleteria illius, sed ex Medici ignorantia in medicamento cognitione, electione, quantitate, usu, modo utendi, tempore, occasione, aliisque requisitis pro pharmaci exhibitione.

Ad tertiam responderetur: Quod non sequuntur adducta incommoda ex medicamento purgantis exhibitione, alias semper contingerent; sed ex indelita eius exhibitione.

RESOLVTIO II.

Quid, & quotuplex sit purgans medicamentum?

§. I.

Varia medicamenti acceptio prænотatur.

Totus homo, inquit diuinus Senex, est totus morbus, ex vteri inquinamenti in lucem editus, ex contrariis compositus, & rerum naturalium alterationi expositus, morbisque ab eis pendentibus subiaccens; in quorum subsidium medicamenta sunt hominibus à Deo condonata. Talia dicuntur, quæ intus, aut extra oblata nostram valent alterare naturam, inter quæ medicamenta purgantia sunt maximè ex usu. Hæc, cathartica, medicamenta purgantia, solutiva, solent appellari. Catharticum propriissime usurpatur, sicut & purgans medicamentum. Medicamentum autem latius patet pro quocumque roborante, alterante, aut purgante; licet siue addito maximè stet pro famosiori. Pharmacia apud Græcos usurpari consuevit pro simplici quolibet medicamento valente ægris opem ferre: apud Latinos maximè pro venenosis medicamentis: apud Hippocratem pro aliquo medicamento, à quo magnus aliquis sequebatur effectus in corpore admirationis dignus; iuxta hanc acceptionem translatus est ad cathartica.

§. II.

Cathartici adducitur diffinitio.

Resoluerendum primò: Quod catharticum est medicamentum habens facultatem purgandi cacochymos succos in corpore redundantes, quammaximè per ventrem.

Medicamentum, ratio est generica, roborantia, alterantia, & purgantia medicamenta continens; hæc ab aliis differunt purgantibus, quorum traditio non est huius instituti, quia maximè per ventrem hæc mouent, quod in reliquis particulis explicatur.

§. III.

Purgantis Medicamenti prima diuisio Proponitur.

Resoluerendum secundò: Quod purgans medicamentum aliud est selectiuum, aliud alui, seu primæ regionis lenitiuum: Selectiuum voco, quod selectiuæ vi purgationem exequitur: lenitiuum, quod primæ regionis vias purgandi vim obtinet.

§. IV.

Pharmacorum diuisio subsequitur.

Resoluerendum tertio: Quod tam selectiuum, quæ leniens pharmacum est triplex. Sic Mesues, & D. Brauo Resol. Medic. Pars IV.

A communis amplectitur Medicorum doctrina. Selectiuum pharmacum aliud est cholagogum, quod per se primò bilem respicit: aliud plegmagogum, quod per se primò respicit pituitatem: aliud est melanagogum, quod per se primò respicit melancholiam. Primæ regionis lenitiuum, aliud comprimendo purgat, ut mirabolani; aliud lubricando, ut sebestem, psyllium; aliud laxando, quod specialiter leniens vocatur, ut manna, casia fistula.

RESOLVTIO III.

Vtrum medicamentum hæmagogum sit admittendum.

§. I.

Vulgaris opinio refertur,

Vulgus Medicorum subscribit Galeno lib. de purgant. medicam. Qui narrat historiam de quodam in Thracibus Bithiniam colentibus, qui casu posito suillo iecore super herbas, eam cognouit, quæ sanguinem per se primò alliciebat, vique dum ex toto exhauriret in corpore contentum: Ego licet non cognitum nostris temporibus; possibile est hæmagogum pharmacum.

CSecundò: Assentitur historiæ, quam narrat Petrus de Olma Epist. ad Manardum, quæ refert Indos, Hispanos quouis morbo affectos feliciter curari assueuisse quadam herba partibus externis apposita, pannis circumuoluta, à qua sanguis per poros trahebatur: Ergo habet illa virtutem hæmagogam.

Tertio fauet illi: Aloës per hæmorrhoides ex Mesue sanguinem mouet, cantharides per vesicam, lepus marinus per os ex pulmonibus: Ergo habent vim hæmagogam.

§. II.

Mesues, Syluatici, Costei, & Fallopij præferunt opinio.

DResoluerendum: Quod nullum fuit productum hæmagogum pharmacum à natura. Tenet Mesues canonum vniuers. theorem. 1. Costæus in comm. Syluaticus hist. 11. Fallopius lib. de medicam. purgantibus cap. 2.

Probatur primo ex Mesues autoritate loco citato, inquit enim: Nullum enim medicamentum facultatem habet primam, & per se hæmagogam, id est quo sanguinem abigat, & euacuet, quem natura usque ad postremum retinet, neque trahi permittit, nisi coacta: Ergo ex Mesue nullum admittendum possibile hæmagogum pharmacum.

EProbatur secundò ex Galeni doctrina: Nihil natura superfluum producit: Sed omne medicamentum hæmagogum est superfluum. Ergo non producit à natura. Probatur minor, omne medicamentum purgans, quod nullum valet euacuare humorem, est superfluum: Sed nullum hæmagogum valet sanguinem euacuare, quia hic retinetur à natura auida illius retinendi, & conseruandi, & non nisi humoris cacochymi à sanguine segregati intenditur purgatio: Ergo hæmagogum pharmacum est superfluum.

Probatur tertio: Si aliquid conuinceret ad admittendum medicamentum hæmagogum, maximè experientia à Galeno enarrata lib. de medicam. purgant. Sed hæc nihil conuincit: Ergo non debet admitti. Probatur minor, si ab aliquo esset cognitum hæmagogum

gum pharmacum, vt ipse enarrat, & casu ob iecur supra herbas positum esset inuentum; simili modo, & experientia iterum esset cognitum, & inuentum saltem in eadem Thraciæ parte, vel experiendi, vel alterius vsus causa, ab alio: Sed nunquam iterum fuit cognitum: Ergo experientia à Galeno narrata, non conuincit.

§. III.

Vetustioris opinionis diluuntur fundamenta.

AD primum respondetur: Quòd Galenus narrat vulgarem historiam, quam ab ipso non creditam fuisse conuincit, quod nunquam vltius hæmagogi meminerit medicamenti, quantumuis de reliquis plura disputauerit.

Ad secundum respondetur: Quòd sanguis potest à corpore trudi per medicamenta referantia venas anastomosi, sine eo quod electiua vi cathartici euacuetur, & talis fuit herba ab Indis cognita.

Ad tertium respondetur: Quòd adducta medicamenta, & alia plura vim habent referandi venas; de qua vi non dubitamus: sed an alicui pharmaco insit hæmagoga facultas selectiue sanguinem attrahens.

RESOLVTIO IV.

Vtrum primæ regionis solutiua pharmaca sint tantum tria, comprimentia, lubricantia, & lenientia?

§. I.

Partis negatiue fundamenta proponuntur.

Negatiuam partem suadere contendunt aliqui, alij minuendo, alij adaugendo numerum adductum.

Primò: Lenientia, & lubricantia, non distingui apparet: nam medicamenta purgantia debent distingui penes diuersum modum soluendi ventrem: Sed lenientia, & lubricantia, eodem modo ventrem mouent: Ergo non differunt inter se.

Secundò: Sub medicamentis solutiuis ventris sunt abstergentia, vt serum, absynthium, sal, beta; & emollientia, vt oleum, pinguique quæcumque; & humectantia, vt cucurbita, aqua, atriplex, malua; & liquantia, vt euphorbium: Ergo plura quam tria medicamenta ventrem soluentia sunt admitenda.

§. II.

Communis præfertur opinio.

Resoluendum affirmatiue. Sic sancit Mesues, & admittunt eius Commentatores, patebitque latius ex solutione argumentorum.

§. III.

Soluuntur argumenta.

AD primum respondetur: Quòd Medicamenta lenientia, & lubricantia differunt in modo purgandi, quatenus lubricantia ex Arabum doctrina suo lentore aliquantulum fæces, & contenta in intestinis vniunt; sua humiditate reddunt illa fluxibilia; sua grauitate coadiuuant motum deorsum, sic sebesten, & psyllium purgant: lenientia verò dicuntur, quæ auferunt asperitatem intestinorum, & eorū quæ

A continentur in illis, vt manna, & casia fistula, & omnia pinguia, & oleaginosa, quæ actiones, cum diuersæ in modo, diuersæ etiam dicuntur specificè solutiua pharmaca.

Ad secundum respondetur: Quòd medicamenta, quæ abluunt, quæ abstergunt, quæ emolliunt, ad lenientia medicamenta reducuntur; emolliendo enim, abluendo, & abstergendo intestinorum asperitatem auferunt. Colliquantia possunt ad selectiua pharmaca aliquo modo reduci, quatenus referando vias euacuant, & humores ab illis mouent.

RESOLVTIO V.

B Vtrum lubricantia, & lenientia sint pharmaca selectiua vi operantia?

§. I.

Partis affirmatiue proponuntur fundamenta.

Parti affirmatiue fauet primò: Quod pharmacum diffiniatur à Mesue theorema. i. canonum vniuersal. *Medicamentum purgatorium, neque vt contrarium agens in contrarium, neque vt simile attrahens, aut euellens alterum, sed quia talem calitus est sortitum facultatem.* Sed lubricantia, & lenientia sunt medicamenta purgantia: Ergo habent facultatem occultam, selectiuam, & cœlitus communicatam.

Secundò: Casia fistula, & manna sunt lenientia ex Mesue: Sed ex eodem lib. simplic. cap. 5. Casia fistula educit selectiue bilem, & flegmam, & c. 8. Manna educit selectione bilem. Ergo selectiua virtute operantur.

§. II.

Pars negatiua, vt communis præfertur.

Resoluendum: Quòd medicamenta solutiua primæ regionis non purgant vi selectiua, sed manifestis qualitatibus. Sic tenet Mesues, & illius Commentatores, & est communis.

D Probat ex dictis: Nam comprimentia austeritate comprimendo purgant, lubricantia lentore, humiditate, & grauitate, vt diximus, lenientia lenitate ab humiditate aërea orta: Ergo operantur manifestis qualitatibus.

§. III.

Rationes dubitandi soluantur.

AD primam respondetur: Quod Mesues solutiua cathartica tantum intendit diffinire.

E Ad secundam respondetur: Quod casia fistula, & manna suis manifestis qualitatibus solvunt ventrem prout lenientia, lubricantia, aut comprimentia; eadem verò aliquando habent, quòd simul sint selectiua ratione alterius occultæ facultatis selectiue, & ratione illius inter selectiua madicamenta à Mesue ponuntur.

RESOLVTIO VI.

Vtrum selectiua cathartica humores generandi habeant vim?

§. I.

Asclepiadis refertur figmentum.

Purgantia medicamenta talia dici, non quia aliquam vim humorum purgatiuam habeant, sed quia quodlibet habet vim determinati, ac proprii

proprij humoris producendi, cuius copia irritata natura, illum postea expellit. Sententia fuit Asclepiadis, referente Galeno *lib. de Theriaca ad Pisonem, & in comm. ad lib. de natura humana*, & Vanhelmont prosequitur eam, tanquam in somnis à Deo receptam, indicatque ab eis ex sanguine saniem produci euacuandam, *lib. de febribus, cap. de purgat.*

Suaderi potest primò: Quia purgatio est euacuatio humoris cacochymi: Sed etiam si non reperiatur in corpore humor cacochymus, cathartico exhibito, purgatur humor iuxta cathartici naturam: Ergo ab ipso medicamento proportionalis ille humor generatur, qui postea fit cacochymus.

Secundò: in febre ardenti, in qua redundat bilis, si exhibeatur melanagogum pharmacum, purgatur melancholia, cuius copia prius non reperiatur: Ergo quia vi medicamenti exhibiti generatur.

Tertiò: Exhibito rhabbaro, etiam si in prima regione redundet pituita, quidquid euacuatur, pallidum, & biliosum apparet: Ergo quia generatur bilis, quæ redundat, & euacuatur postea à rhabbaro.

§. II.

Hippocratis, & Galeni praefertur opinio.

Resoluendum negatiuè, ex Hippocrate *lib. de natura humana*, & Galeno *lib. de medicam. purgantibus*, & ex communi opinione Dogmaticorum.

Probatur primò: Si cathartica haberent vim generandi vnum determinatum humorem ex reliquis, vnum pharmacum secundum speciem sufficeret pro purgandis omnibus humoribus, cum sufficeret ex omnibus vnum generare, cuius expulsionem, & expurgationem reliqui, ex quibus fit, expurgarentur: Sed pro quolibet humore cacochymo specie diuerso, diuersa specie requiruntur cathartica: Ergo non habent vim generatiuam humorum.

Probatur secundò: Sanguis petit sanguinis missione euacuari, cum non detur, vel non cognoscatur hæmagogum medicamentum, neque à sanguine indicetur purgatio: Sed si à medicamentis purgatiuis conuerteretur sanguis in reliquos humores, purgaretur sicut reliqui humores: Ergo non esset necessaria sanguinis missio.

Probatur tertiò: Communis Medicorum opinio tenet cum Galeno, quod differunt sanguinis missio, & purgatio: quia per hanc, determinatus humor; per illam, omnes indifferenter euacuantur: Sed si ex massa sanguinaria selectiuum pharmacum produceret determinatum humorem euacuandum, sicut indifferenter omnes humores conuertit in humorem euacuandum, similiter & omnes humores, indifferenter in illam conuersi euacuarentur: Ergo nulla esset purgationis à sanguinis missione differentia.

§. III.

Diluuntur argumenta,

Ad primum respondetur: Quod cum semper sint intra venas quatuor humores actu, & formaliter diuersi, semper medicamentum purgans aduenit humorem, quem selectiuè attrahat, sed dum ille humor est separatus à commixtione sanguinis, & cacochymus, rectè perficitur purgatio, quia natura adminiculatur ad illius purgationem; dum verò est sanguini commixtus, medicamentum attrahit propter similitudinem cum illo; natura, quia sanguini est commixtus, retinet, & ideò laboriosa, quæ subsequitur, fit purgatio.

Ad secundum respondetur: Quod licet redundet

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A bilis, est simul in massa sanguinaria melancholia, cuius attractionem intendit melanagogum medicamentum.

Ad tertium respondetur: Quod pharmacum, quod bilem respicit, illam attrahit à venis, & ab illa, & rhabbaro pallida redduntur reliqua excrementa, quæ simul euacuantur, licet nō conuertantur in bilē

RESOLVTIO VII.

Vtrum selectiua cathartica sola irritandi facultate exequantur purgationem?

§. I.

B Antiqua opinio, ac Arist. sententia suscitatur ab aliquibus, & eius fundamenta proponuntur.

Primi seculi Hippocrate antiquiores Medici subtrahere conabantur à cathartice omnem aliam facultatem præter qualitates irritantes, mediis quibus iudicabant cathartica stimulare naturam, vasa aperire, debilitare, & concitare iudicabant ad sui expulsionem, aptiusque moueri, quod propinquius, quod abundans, quod fluxile, & quod magis obuium. Huic opinioni subscribit Aristot. *lib. 1. problemat. 42.* cui adhæret Puteanus inter moderniores, & nouissimè Doctor Franciscus Sanchez *lib. de purgat.* qui in hanc labitur opinionem, clam discedens ab Hippocrate, quem defendere ostentat.

C Probatur primò: Sola obiectiua irritatio sufficit in humoribus, in alimentis, in aliisque quamplurimis externis rebus, vt cogatur natura ad euacuationem tentandam eorum, quæ irritant, & simul vt exequantur eorum expulsionem per ventrem, aut vomitum: Sed cathartica sunt naturæ inimica, irritantiaque, tam per manifestas, quàm per occultas, ac deleterias qualitates: Ergo sola irritatione valent cogere naturam ad humorum purgationem. Probatur maior: Tum in euacuationibus per ventrem, tam criticis, quàm symptomaticis. Tum ex potu aquæ frigida ad satietatem, à quo plerumque subsequitur crisis peccantium humorum per ventrem. Tum ex nimio potu, aut vñu alimenti, à quo contingit ventrem moueri: Tum ex odore pharmaci, venenorum exhibitione animi passionibus, aëre inusitato, aut marino, odore inusitati vini, aut molestantis cuiusvis alterius rei in eis, qui eam auersantur, à quibus sola irritatione subsequitur purgatio, sine aliqua specifica vi humorum locomotiuæ: Ergo sola vi obiectiua medicamenta irritando naturam sunt causa euacuandi humores.

D Secundò: Si medicamenta cathartica attraherent humores selectiua vi locomotiuæ, solum possent attrahere humores, ad quos purgandos haberent determinatam vim: Sed quodlibet catharticum omnes valet euacuare humores, vt in superpurgationibus apparet: Ergo sola irritatione fit ab illis humorum euacuatio.

E Tertiò: A cathartice in magna quātitate exhibitis, nō solum reliqui humores attrahuntur, sed & ipse sanguis quartus humor: Sed nulla est in cathartice virtus locomotiuæ sanguinis: Ergo sola vi irritandi sanguinis, & reliquorū humorum similiter fit purgatio.

§. II.

Communiori opinioni acquiescimus.

Resoluendum negatiuè, ex Hippocrate *lib. de natura humana*, ex Galeno *lib. de purgantibus medicament.* ex Mesue *in Canon. vniuers.* ex Aui-cenna & ex communi Classicorum Dogmaticorum assensu.

assensu. Tùm quia aliàs non est cur à determinato pharmaco determinatus attrahatur humor. Tùm quia ex subsequenter dicendis sa is manifestè patefit huius resolutionis doctrina.

§. III.

Innouatorum fundamenta diluuntur.

AD primum fatemur: Quòd ab irritantibus quibuscumque causis potest laessita natura expellere redundantes substantias tenuiores, primis viis obvias, & fluxibiliores, & à quibus magis laessita natura, sed non cum selectione, qualiter attrahuntur humores à cathartico selectiuo, in crisi, natura vincente, molestantem morbosam causam mouet, in principiis symptomaticè euacuat viles cum inutilibus commixtos, materia concocta, solum aggreditur euacuationem morbosæ causæ. Potus frigida aquæ, vel laxando mouet à prima regione, vel per accidens à secunda; quia remissa caliditate potentior natura reddita crisim aggreditur. In animi passionibus defectu caloris, debilitatis viribus, humores non retinentur, suoque descendunt pondere. Quæ verò irritant, mouent per accidens indeterminatam quamcumque substantiam motui aptam; at verò cathartica selectiua vi eum humorem, quem vt obiectum respiciunt.

Ad secundum respondetur: Quòd cathartica propria vi proprium, seu similem respiciunt, & attrahunt humorem, dum moderata exhibeantur quantitate: dum verò in maiori dosi offeruntur, quàm quæ requiritur pro attractione humoris, in quem tendit facultas, vires debilitant, irruuntque reliqui humores post ipsum, viribus debilitatis.

Ad tertium respondetur: Quòd quantumcumque appetat natura sanguinis retentionem, quia ex Galeno animæ sedes est, tandem viribus refractis, & natura deuicta, nimia exsolutione spirituum facta, in reliquorum humorum euacuatione ipsa decumbit, & sanguis non vi cathartici attractus, sed ob impotentiam facultatum fluit cum reliquis humoribus proprio pondere commotus ad easdem vias, per quas, & reliqui humores fluebant.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum manifestis primis, aut secundis qualitatibus operentur cathartica?

§. I.

Affirmatiuam partem licet difformiter recipiunt plures.

Eorum, qui cathartici tribunt vim attrahendi humores mediis suis facultatibus, plerique hanc vim tribuendam esse manifestis qualitatibus contendunt: Alij soli calori: Alij calori, & simul occultæ qualitati: Alij quintæ qualitati ex primis resultanti: Alij ipsis qualitatibus primis commixtis: Alij secundis etiam quibusdam qualitatibus, tenuitati inquam, aut raritati: Alij ex saporibus præcipuè amaro, hanc humorum attrahendi attribuunt virtutem: pro quibus stat,

Primò: Calor se solo valet attrahere: sed omne catharticum est calidum à prædominio: Ergo omne catharticum valet solo calore attrahere humores. Probatur maior: Tùm ex Galeno *lib. 6. de usu partium, c. 15. lib. 5. simpl. c. 17. lib. 13. method. c. 3. lib. 2. de febribus, cap. 13. & sect. 7. Aphorism. 1.* Tùm ex Auicenna *fen. 1. doctrin. 6. cap. 3.* Tum apparet in externis, in quibus à Solis calore sursum trahuntur vapores: Tùm experientia docet in corpore humano humores at-

Atrahi à colore in partem inflammata: Tùm docuit Galenus ad partes externas quo pacto à thapsiæ calore attrahantur: Ergo se solo calor est sufficiens causa ad attrahendos humores.

Secundò: Solum calorem non sufficere, licet coadiuuat, ultra illumque requiri occultam facultatem contendit Auerroës *lib. 5. collige, cap. 23.* Quia quodlibet medicamentum calidum purgans ratione caloris indifferenter attraheret omnes humores: Sed determinatum medicamentum attrahet determinatum humorem: Ergo non solo calore, sed simul coadiuuante occulta vi cathartici, fit attractio humorum.

B Tertiò: Non solo calore, sed potius à toto temperamento fieri tractionem, suadet, quod non quodlibet calidum medicamentum, aut alimentum attrahit humores: Ergo potius ratione temperamenti, quod in diuersis rebus est diuersum, fit attractio, quàm à solo calore.

Quartò: Cathartica minus amara attrahunt à minori distantia, & attrahunt tenuiores humores: è contra contingit fieri à catharticiis amarioribus: Ergo ratione qualitatis amaræ fit attractio. Patet consequentia, aliàs ad intensiorem, aut remissionem amaræ qualitatis non intenderetur, aut remitteretur actio attrahendi in pharmacis.

§. II.

Deciditur, pro negatiua parte.

C Resoluendum negatiuè. Sic tenet Hippocrates *lib. de natura human. lib. de medicam. purgantib. lib. simplic. cap. 23. commento 11. in lib. de natura human. text. 27. lib. contra Iulianum, cap. 13. lib. de facult. naturalib. lib. de theriaca ad Pisonem, lib. 5. simplic. cap. 16.* tenentque classici Auctores.

Probatur primò ex Mesue *theorem. 1. Canon. vniuers. & 2.* In quibus determinat, & probat, quòd attractio humorum non fit per manifestas qualitates, sed per formæ proprietates.

D Probatur secundò à simili in magnete, qui simili modo ferrum attrahit, & in trahente facultate vegetatiua, à qua trahitur alimentum, quarum quælibet diuersa est à temperamento, & à primis, ac secundis qualitatibus: Ergo diuersa debet etiam esse in catharticiis facultas humorum attractrix.

Probatur tertiò: Quòd à calore non fiat selectiua attractio, Mirabolani citrini sunt frigidi in primo gradu, ex Mesue *lib. simplic. cap. 2.* & Tamarindi sunt frigidi in secundo gradu, & eodem *lib. simpl. cap. 7.* & ex eodem bilem attrahendi habent vim: Tùm qualitas est calor, quo indifferenter trahuntur humores omnes; cathartico quilibet determinati tantum trahuntur: Tùm quia nec calori, nec cuiuscumque alteri qualitati inest virtus trahendi per se primò, nisi ratione locomotiuarum qualitatum, quæ subsequuntur ex Mesue: Tum quia à calore tenuiores humores primò semper trahuntur à melanagogis, & phlegmagogis catharticiis melancholia, & pituita: Tùm quia piper, vinum, aqua vitæ, etsi calida, humores non attrahunt, nec plura alia calida medicamenta: Ergo à nullis primis qualitatibus fit attractio selectiua humorum.

E Probatur quartò: De temperamento, ac reliquis secundis qualitatibus manifestis, quòd non attrahant selectiue: Tùm quia temperamentum qualitatum, non est aliud à primis qualitatibus, quarum nulla est qualitas locomotiuæ; substantificum, est substantia, cui non accidit operari: Tum de saporosis qualitatibus experientia docet non esse locomotiuas, aliàs ab omni amaro alimento fieret attractio: Ergo nulla his qualitatibus est virtus selectiua humorum attractrix.

§. III.

§. III.

Diluuntur argumenta.

AD primum respondetur: Tum quod calor non attrahit per se, sed dispositiue, quatenus poros aperit, partes arrarat, humores attenuat, & motui aptiores reddit; quod Galenus intendit docere: sed ut moueantur ad partem sic dispositam, requiritur locomotiva virtus, à qua tractione ad partem, aut expulsionem ab illa moueantur, quas easdem facultates calor dispositiue potest adaugere, potentioresque reddere, non tamen se solo mouere motu attractionis in aliquam partem: Tum quod calor, aut calidum medicamentum in parte disponunt ad humorum receptionem, & partium facultates eos mouent.

Ad secundum respondetur: Quod si præter calorem Auerroës facultatem locomotiua humorum requirit, qua attrahantur, non discedit à veritate, si quid aliud, quid sentiendum de attrahente vi, patebit infra.

Ad tertium respondetur: Quod cum temperamentum non habeat vim localiter mouendi, sed solum dispositiue, præter illud requiritur facultas attrahens.

Ad quartum respondetur: Quod calor in amaris potest aliquantulum dispositiue coadiuuare ad attractionem facultatis locomotiue simul existentis: non tamen sine illa attrahere, nec requiritur ad illam, quia sine amore non possit à sola facultate selectiua fieri attractio.

RESOLVTIO IX.

Vtrum ratio trahendi in cathartice sit similitudo?

§. I.

Iouerti, Cardani, Puteani, & aliorum proponitur opinio.

Iouertus *de cad. 2. Paradox. 9.* cathartica contrarietate purgare humores contendit, Cardanus *lib. de subtilitate*, accedit ad eorum opinionem, qui similitudinem ad tractionem, non conducere contendunt, Puteanus *lib. 1. de purgantib. medicament. cap. ult.* à Galeni sententia deuiat, qui ratione similitudinis fieri attractionem contendit, aliique quamplurimi eorum subscribunt opinioni, validissimis fulti rationibus.

Primò: Si similitudo esset causa, aut ratio trahendi humores, vel ut formaliter est relatio, vel ut est fundamentum relationis: Sed non ut formaliter est relatio, quia totum esse relationis est ad aliud se habere, in quo nihil actiuitatis includitur; non ut est fundamentum relationis, quia ut sic, vel ut est proximum, vel ut remotum, esset ratio trahendi: Proximum fundamentum similitudinis deberet esse qualitatum temperamentum, sicut remotum substantificum: Sed nec qualitatum temperamentum attrahit, ut probauimus, nec substantificum, cum sit substantia non distincta à partibus materialibus, cui non datur agere: Ergo nulla est illi ratio trahendi humores.

Secundò: Ab Agarico ex Mesue calido purgatur pituita in omni opinione frigida: Sed inter duas entitates, quarum vna est frigida, & alia calida, non datur similitudo: Ergo non fit attractio ratione similitudinis in cathartice.

Dices: Quod similitudo non requiritur ratione qualitatum primarum, sed ratione substantifici temperamenti, seu partium materialium proportionis.

Contrà: Inter hæc duo nulla potest dari similitudo ratione substantiæ: Ergo agaricum non attrahit pituitam ratione similitudinis. Probatur antecedens, si est.

D. Brano Refol. Medic. Pars IV.

A sent similia in substantiæ modo, vel ratione formæ, & hoc non; cum differant specie vel ratione materiæ primæ, & hæc similitudo non sufficit, cum sit communis omni enti physico sublunari: vel ratione substantifici temperamenti, & in hoc non; quia cum qualitatum sequatur ad substantificum, sicut differunt in temperamento qualitatum, debent differre in substantifico: Ergo nullam habent similitudinem.

Tertiò: Elleborum ex Mesue purgat humorem melancholicum, & pituitosum: Ergo non purgat eos humores ratione similitudinis. Probatur consequentia. Pituita est dissimilis melancholiæ in qualitatum, & substantifico temperamento; Ergo si alterum ex his humoribus purgat ratione similitudinis, non potest eadem ratione purgare alterum.

B Quartò: Attractio ratione similitudinis fit solum à partibus viuentibus attrahentibus substantiam similem, ex qua possint nutriri: Sed cathartica non attrahunt humores, ut ex illis nutrantur: Ergo non attrahunt illos ratione similitudinis.

Quintò: Si ratione similitudinis catharticum attraheret humores, eadem ratione vna bilis attraheret aliam bilem: Sed illam non attrahit: Ergo non fit attractio ratione similitudinis.

Sextò: Medicamenta, quibus magis assuescimus, magis sunt similia propter consuetudinem: Sed minus attrahunt: Ergo similitudo non conducit ad attractionem.

§. II.

Vera, & antiqua amplectitur Doctrina.

Resoluendum: Quod similitudo in modo substantiæ temperamenti substantifici, non ut agendi vis in cathartice, sed ut ratio formalis sub qua constituuntur humores in esse obiecti facultatis selectiue, eorum est ratio purgandi. Sic deducitur ex Hippocrate; *lib. de natura humana*, ex Galeno *lib. de facult. simpl. medicament. cap. 24. & 25.* Et sic intelligenda, venit opinio eorum, qui ratione similitudinis iudicant cathartica attrahere humores.

Probatur primò ex Hippocrate, & Galeno, qui cum necessariam constituent facultatem selectiuam in cathartice, & vltius similitudinem requiri contendunt: Cum ergo non requiratur sicut facultas ad attrahendum, debet saltem admitti, tanquam ratio obiectiua se habens ex parte obiecti.

Probatur secundò, ex Hippocrate *lib. de natur. human.* vbi docet attrahentem cathartice humores attrahere, sicut attrahens viuentium attrahit alimenta: Sed in alimenti attractione similitudo alimenti in modo substantiæ cum parte nutrienda est ratio formalis constitutiua illius in esse obiecti facultatis attrahentis: Ergo eadem similitudo in humoribus cum pharmaco attrahente est ratio obiectiua, ratione cuius attrahuntur.

Probatur tertiò. Rhabarbarum attrahit bilem selectiuam vi, non verò reliquos humores: Ergo aliquid est in bile, ratione cuius constituitur in esse obiecti facultatis attrahentis Rhabarbari, quod non reperitur in reliquis humoribus: Sed hoc nihil aliud potest esse præter similitudinem repertam in bile in substantiæ modo, ratione cuius tanquam in id, quod simile est, & ratione similitudinis sui conseruatiue intendit eius attractionem: Ergo illa est ratio formalis obiectiua, ratione cuius attrahitur.

§. III.

Primò adducta argumenta soluuntur.

AD primum respondetur: Quod temperamentum substantificum, ut cum tali modo substantiæ,

proportionem habet in humore cum temperamento substantifico talis cathartici, quæ est ratio formalis constitutiva illius in esse obiectivo talis facultatis.

Ad secundum respondetur: Quod in quolibet medicamento purgante sunt diuersæ partes materiales, & diuersi modi mixtionis; vt secundum vnam partem modus substantiæ sit diuersus, ac est secundum alias, & ita Rhabarum secundum alias purgat, secundum alias adstringit, & in illis partibus medicamento, in quibus in modo substantiæ est similitudo cum humore, est virtus attractiva illius, licet differant secundum reliquas partes in qualitatibus, & substantifico temperamento.

Ad tertium respondetur: Quod sicut idem catharticum potest habere diuersas partes, in quibus sint diuersi substantiæ modi; similiter potest habere diuersas facultates, & similitudinem in modo substantiæ cum diuersis modis substantiæ diuersorum humorum.

Ad quartum respondetur: Quod attractio ex Galeno lib. 2. de facult. natural. cap. 13. fit propter potiri substantiæ attractæ: & hoc contingit dupliciter; vno modo, per similis repositionem, & nutritionem; alio modo per solam similitudinem in modo substantiæ, ratione cuius conseruatur facilius attrahens per consortium rei attractæ, sicut contingit in fellea vesicula cum bile, & in magnete, qui ob hanc rationem ferrum attrahit, non vt ex illo nutriatur, sed vt in eius consortio conseruetur, & hoc idem contingit in catharticiis, sine eo quod nutriantur ex humoribus.

Ad quintum respondetur: Quod ratione similitudinis vnus humor alterum attraheret, si haberet facultatem attrahentem, sicut habet catharticum, defectu enim illius, nec vnus humor alium similem, nec vnum ferrum alterum attrahit.

Ad sextum respondetur: Quod inter humorem, & catharticum selectiuum illius requiritur similitudo in modo substantiæ, & vterius requiritur dissimilitudo inter humorem, & medicamentum, & inter partes nostri corporis, quarum ope media expultrice expellitur humor à pharmaco attractus, & quia ab assuetis non fit passio, licet similitudine fiat melius attractio, non perficitur ab assuetis ex toto, purgatio, quia deficit expulsio, per quam vltimò purgandi actio consequitur media expellente vi partium nostri corporis.

RESOLVTIO X.

Vtrum cathartica media facultate attractrice habeant vim purgandi humores?

§. I.

Aristot. opinio proponitur: Mesues, & aliorum referuntur sententia.

Aristoteles 10. problem. 43. & 48. contendit quod cathartica moueant humores; non quia aliquam facultatem attractricem obtineant, sed cum illis commixti humores interturbant, separant, & refluendo pharmaca, & humores, quia irritant, à partibus mota refluunt. Mesues lib. Canon. vniuers. contendit, quod sit attractio cælesti quadam vi formæ cælitus immixtæ, ex quo, & alij à formæ proprietate humorum tractionem contendunt fieri.

Probatur primò, quia illa tantum mouent humores, quæ non possunt exuperari à natura, quæ acris,

A & quæ molesta sunt: Ergo purgant, quia cum non possint vinci, humores interturbant.

Probatur secundò: Catharticum purgat, non quia simile, vel dissimile, vt docet Mesues, sed quia tale: Sed quodlibet fit tale per suam formam substantialem: Ergo medicamenta attrahunt per formam substantialem.

Probatur secundò: Catharticum purgat, non quia res, vt docet experientia: Sed non aliqua facultate manifesta, vt probatur: Ergo cælesti, & superioris ordinis.

§. II.

Hipp. & Galeni præfertur opinio.

B Resoluendum: Quod cathartica attrahunt humores facultate attrahente occulta, & à tota substantia dicta. Sic tenet Hippocrates lib. de nat. hum. lib. de medicament. purgant. Galenus lib. de purgant. medicam. facultat. lib. 3. simplic. cap. 23. & 24. comm. 1. in lib. de natur. human. text. 17. lib. de natural. facult. lib. contra Iulian. cap. 13. lib. de theriac. ad Pisonem, & aliis in locis.

Probatur primò: Humor mouetur versus eam partem in qua reperitur catharticum: Ergo mouetur à facultate attrahente. Patet consequentia, quia motus ad se est ab attrahente, sicut motus à se ad aliud à facultate expellente.

C Probatur secundò: Cathartico non quilibet humor indifferenter mouetur, sed determinatus humor à determinato cathartico: Ergo quia habet determinatam vim attrahentem illius selectiuam, qua valet illum à reliquis separare, & ad se trahere. Patet consequentia, nam si perturbando humores fieret purgatio, indifferenter omnes perturbati purgarentur.

Probatur tertio: Ex Hippocrate lib. de natur. human. vbi docet, quod attrahit catharticum humores, sicut planta alimentum: Sed planta attrahit alimentum media facultate attrahente: Ergo cathartica attrahunt humores, media selectiva vi attrahente.

D Probatur quarto: Facultas, qua humores mouentur versus catharticum, non est quælibet substantia communis, qualis est in materia prima, alias in omni ente physico reperiretur: non est aliqua qualitas manifesta ex primis, aut secundis, vt manet probatum; non est aliqua qualitas cælestis. Tum quia cum sit proprietas formæ ab illa debet pullulare: Tum quia sicut cum medicamento coniuncta, similiter coniuncta alteri entitati esset purgativa, quod non accidit: non est aliqua vitalis facultas, nec sensitiva, cum reperiatur in vegetativis: nec vegetativa, cum possit dari in non viuentibus: non est ipsa forma substantialis, cui non datur, quod sit immediatum principium agendi, nec vna nisi vnum attraheret humorem: Ergo solum restat, quod sit facultas à tota substantia, abdita, seu occulta dicta.

§. III.

Soluantur argumenta.

Ad primum respondetur: Quod omni medicamento est commune, prout distinguitur ab alimento, quod non exuperetur à natura; nec ideo omnia purgant, nisi tantum cathartica, quia hæc tantum habent vim trahendi humorem insita locomotiva facultate.

Ad secundum respondetur: Quod catharticum purgat, quia est tale, vt ab eius forma oriatur attrahens facultas à tota substantia, quæ valet mouere ad se

se humorem determinatum, in cuius attractionem est à natura destinata determinata talis facultas.

Ad tertium respondetur: Quod licet non trahantur aliqua manifesta facultate, occulta aliqua trahuntur, de qua subsequitur resolutio.

RESOLUTIO XI.

Quid sit facultas dicta à tota substantia, abdita, cælestis formæ, seu occulta?

§. I.

Aliqua ad intelligentiam præmittuntur.

ARdua est difficultas de facultate, quæ à tota substantia dicitur, abdita, seu occulta, de qua librum promittit Galenus *lib. 1. de simplic. medic. facult. cap. 3.* qui ad nos non pervenit, nec forsan fuit editus ob argumenti difficultatem. Pro cuius intelligentia notandum: quod in mixto sunt considerata rei substantia, substantiæ modus, & accidentia: substantia alia est totalis, ipsum scilicet ens physicum; alia est partialis forma, & materia. Materia, alia est materia ut pura potentia considerata, indifferens simpliciter: alia, materia prima elementalis, quæ ignea, aërea, aquea, aut terrea dicitur ob præcessisse sub forma aliqua elementali, ex quo manet sigillata ad qualitates similes recipiendas formæ, quæ præcessit. Modus substantiæ realiter formaliter quid aliud est ab ipsa, non realiter entitativè, aliàs accideret illi; & est duplex, alter substantiæ totius entitatis physicæ, ut substantia, existentia, & unio (si datur); alter est modus substantiæ solius materiæ primæ, non ut est pura potentia indifferens, sed ut est materia sigillata ex præcessisse formæ elementalis in illa, & ut est commixta materiis reliquorum elementorum, ex qua commixtione secundum maiorem, aut minorem numerum partium huius, vel illius elementi sub forma mixta diversus substantiæ modus supervenit; improprie tamen ab aliquibus aliquæ secundæ qualitates solent vocari modus substantiæ, ut tenuitas, lentor, raritas, densitas, crassities, & alia propter similitudinem forsan, quia ab his solet poni in materia similis substantiæ modus, ac est ille, qui subcrevit in illis ex partium materialium elementorum commixtione.

Accidentia, quæ superveniunt in mixtis, alia producuntur à forma, ut forma mixta est; alia à forma, ut est vivens; alia à forma non ut mixta, nec ut vivens, sed ut est forma specificè talis: Quæ producuntur à forma ut mixta, producuntur ab illa secundum quod virtualiter eminenter continet elementa, & ut sic producuntur à forma mixta quatuor qualitates primæ elementales, caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas, quæ sunt primæ virtutes sensibiles, & producuntur qualitates, quæ ex illorum interuentu fiunt, quæ sunt secundæ qualitates, seu virtutes mixtorum, huiusmodi sunt facultas aperiendi, quæ ad calorem sequitur, rarefaciendi, attenuandique, & facultas incrassandi, repellendi, densandi, quæ sequuntur ad frigiditatem, & facultas emolliendi, quæ sequitur ad humiditatem, & facultas indurandi, quæ sequitur ad siccitatem. Quæ producuntur accidentia à forma ut vivente, sunt facultates, quæ operantur sub aliquo determinato gradu vitæ, vegetabili, sensitivo, aut rationali, iuxta organum pro earum actione proportionatum. Quæ verò fiunt, & subsequuntur

A à forma non ut mixta, nec ut vivente, sed ut specificè tali, nec sunt primæ qualitates, nec quæ fiunt interuentu illarum, nec sunt potentiæ contentæ sub aliquo gradu vitæ, sed sunt quædam qualitates, vires, seu facultates, quæ sequuntur tanquam peculiares proprietates formæ, præcise ut talis forma est, & sicut forma, ut mixta determinatur ad producendas qualitates cuiuslibet elementi per partes materiales elementorum, & forma vivens per partes organicas conducentes ad operationes vitales, sic determinatur forma ad qualitates sibi debitas, & specificè adaptatas per quemdam substantiæ modum taliter coaptatum ad eius actionem, ita ut licet forma informet materiam secundum alios substantiæ modos, non producat in illa similem qualitatem, ut apparet in Rhabarbaro, quod in partibus tenuioribus habet vim solvendi ventrem, & attrahendi bilem, in crassioribus adstringendi; sic lentiscus solvit secundum aliquas partes, secundum alias adstringit, sic idem medicamentum per diversas partes diversos attrahit humores, sic plura venenosa animalia secundum unam partem deleteria vi operantur, secundum aliam sunt alexipharmaca.

B Notandum secundò: Quod affectus provenientes à facultate, quæ pullulat à forma, ut specificè tali, dicuntur mirabiles, quia cum Medicus non percipiat causam, sicut percipit causas reliquorum effectuum quæ proveniunt à forma ut mixta est, quia non est causa sensibilis sensibiliter immutans aliquem externum sensum, sed tantum à posteriori per hos effectus, & per discursum tendit ad causæ cognitionem; & ideo illorum facultas, seu causa dicitur abdita, aut occulta, quia occultatur sensibus, dicitur à proprietate substantiæ orta, quia à forma, quæ dat esse rei oritur tantum proprietas illius, ut est talis forma, & à qua provenit tale esse, dicitur à tota substantia, quia pullulat à forma, ut determinata per materiam, ut cum tali modo substantiæ; & ideo à tota rei substantia, scilicet à forma, & materia provenit; dicitur cælestis, quia eius pullulatio non tribuitur causis sublunaribus, & elementalibus, sicut pullulatio sensibilium qualitatuum, sed à forma ut tali, cuius cæli, & sol dicuntur generationis causa uniuersalis, sic magnetis virtus, qua ferrum attrahit, & quæ causa est, ut ferrum ab ipso contactum polos respiciat, formæ est proprietas sibi incognita; sic pharmacorum selectiva attrahens facultas, sic deleteria viperæ vis, sic cætharidarum in vesicâ deleteria facultas, sic & struthiocamelus ferrum habet in deliciis, ceruus serpentes, ursus formicas, asinus ferulam, qua equi pereunt, cornices veratrum, fues salamandram, ut tenet *Ælianus lib. 2. c. 17.* Ciconia vescitur sine noxa omni genere reptilium venenatorum, præcipue Ibis, ut tenet *Cicero lib. de natura Deorum*, & docuit Solinus in Polistorio.

§. II.

Galenus proponitur opinio.

Galen. *lib. 2. de aliment. facult. cap. 6.* mirabiles effectus tribuit substantiæ modo, quem sequuntur Græci, & Latini, iudicantes aliqui quod à substantiæ modo eleuante qualitates sensibiles procedant: qui his fulciuntur.

Primò: Facultas abdita, vel occulta non operatur tanquam causa principalis, sed tanquam instrumentum formæ, seu modi substantiæ, qui reperitur in determinata parte materiæ sub illa forma: Sed forma, medio illo substantiæ modo cum qualitatibus manifestis eleuatis ab ipsa, potest attingere attra-

ctionem humorum, & reliquos effectus mirabiles dictos: Ergo non est admittenda facultas occulta, sine abdita dicta. Probatur minor, forma substantialis ut cum tali substantiæ modo potest attingere productionem similis substantiæ, quæ difficiliore modo attingitur ab accidentibus eleuatis, quàm productio alterius cuiusvis accidentis, ut cumque sit: Ergo forma substantialis cum illo modo substantiæ, mediis manifestis qualitatibus, sine facultate occulta superaddita potest attingere attractionem humorum, & reliquos mirabiles effectus.

Secundò: Facultas abdita, seu occulta dicta, est sensibus perceptibilis: Ergo non est dicenda occulta: Probatur antecedens, facultas illa cognoscitur per intellectum: Ergo est perceptibilis per aliquem sensum, quia nihil est in intellectu, ex Aristotel. 3. de anima, quod non perstiterit in sensibus.

Tertiò: A nullo accidente possunt effectus mirabiles dicti produci: Ergo non producuntur à facultate occulta, seu abdita, sed ab ipsa rei substantia. Probatur antecedens, si producerentur ab aliquo accidente, vel illud esset causa vniuoca, vel esset causa æquiuoca; sed non potest esse causa vniuoca, aliàs cognosceretur à sensibus, & esset sensibilis, sicut & ipse effectus; nec ut à causa æquiuoca, quia hæc prius producit vniuoca actione vniuocum effectum, quàm æquiuocum, ut apparet in luce respectu caloris, & pharmaci quod non prius producit aliam facultatem attrahentem, quàm attrahat humorem: Ergo à nullo accidente proueniunt effectus mirabiles.

§. III.

Opinioni Galeni intelligentiam adducimus.

Resoluendum primò: Quod mirabilium effectuum efficientia reducenda est in modum substantiæ, tanquam in id, ratione cuius pullulat facultas abdita, à qua producuntur. Accedit huic opinioni aliquantulum Aguilera lib. 2. cap. 2.

Probatur primò ex Galeno: Substantiæ modus conducit ad mirabilium effectuum productionem: Sed non conducit, quia habeat aliquam efficientiam se ipso: Ergo conducit saltem quatenus est id, ratione cuius pullulat abdita facultas, à qua producuntur. Probatur minor, modus substantiæ, vel est totius entis naturalis, ut vnio, substantia, aut existentia, quibus nulla est vis agendi, sed tantum vniendi partes, aut reddendi subsistens, aut existens totum; vel modus substantiæ solius materiæ proueniens ex commixtione materierum miscibilium, vel tanquam terminus alicuius secundæ qualitatis, quorum nulli datur agere: Ergo modus substantiæ se solo non agit.

Probatur secundò. Abdita facultas non pullulat à forma, nisi in illa parte, in qua est in materia substantiæ modus illi proportionatus: Ergo actio eius reduci potest in modum substantiæ, tanquam in id, ratione cuius facultas abdita pullulat. Patet antecedens: Tum in vipera, & aliis venenosis animalibus, in quibus pullulat deleteria qualitas in parte determinata, & in catharticiis apparet, quod in vna parte est virtus solutiva, in aliis adstringendi facultas, & in aliis secundum diuersas partes sunt diuersæ facultates ad diuersos humores attrahendos ob diuersum modum substantiæ.

Probatur tertiò: Sic se habet substantiæ modus pro qualitatibus, quæ à forma ut tali proueniunt, sicut potentiæ vitales ad organa illarum: Sed vitales actiones possunt reduci ad organa, tanquam in id, ratione cuius pullulat facultas, & quod simul cum potentia

A est principium quod actionis: Ergo effectus mirabiles in modum substantiæ possunt reduci tanquam in id, ratione cuius pullulat ab dita facultas, ex qua, & parte habente talem modum fit operatiuum principium.

§. IV.

Occulta facultatis aperitur natura.

Resoluendum secundò: Quod facultas à tota substantia, abdita, seu occulta est vis ab externo sensu incognoscibilis, proueniens à forma substantiali non ut mixta, nec ut viuentis, sed specificè tali.

B Particula *vis*, seu facultas, generis obtinet rationem, cum enim hæc qualitas sit elicitium principium effectuum, quos mirabiles dicunt, debet pertinere ad prædicamentum qualitatis, & in esse potentiæ conuenire cum reliquis.

Particula *incognoscibilis sensui externo*, excludit qualitates manifestas, quarum effectus non dicuntur mirabiles, quia fiunt à causis externis sensibus manifestis.

Particula *proueniens à forma substantiali non ut mixta* excludit qualitates ortas à forma ut mixta, quia sensibiles sunt.

C Particula *nec ut viuentis*, excludit potentias vitales, quæ licet fiant à forma substantiali, & non ut mixta, fiunt tamen ab illa ut viuentis, & sub determinato gradu vitæ: facultates tamen occultæ dictæ non proueniunt ab anima ut tali sub aliquo determinato gradu vitæ, sed tanquam proprietates specificæ talis formæ; & ideo superadditur.

Particula, *sed ut specificè tali*, deleteria enim vis serpentis ab eius forma specifica ut tali, non ut viuentis, aut mixta, fit; aliàs enim esset communis omni mixto, aut omni viuenti tali.

§. V.

Argumenta pro Galeno adducta soluuntur.

Ad primum respondetur: Quod forma ut cum tali modo substantiæ, & cum primis qualitatibus non valet attingere productionem effectuum mirabilium, quia ut instrumentum eleuetur pro aliqua actione, debet aliquam habere proportionem, & aptitudinem pro elicientia talis operationis; ideo in naturalibus pro coctione, aut nutritione potest eleuari calor, non frigiditas, aut siccitas, & in artificialibus ad scindendum eleuatur serra, & non malleus, sic ad trahendum cum selectione determinatum humorem debet eleuari attrahens virtus: non autem aliqua qualitas ex manifestis, quibus non est coaptatus modus pro actione illa, quod idem in reliquis qualitatibus occultis est necessarium.

E Ad secundum respondetur: Quod qualitas occulta, seu abdita, talis dicitur non quia omnino sit incognoscibilis, sed quia externis sensibus est imperceptibilis; potest tamen ab intellectu cognosci à posteriori, & per suos effectus, qui sunt perceptibiles sensui: ut enim aliqua cognoscantur ab intellectu, sufficit, quod aliquo modo perstiterint in sensibus, & ita plura, quæ à sensibus externis non sunt cognoscibilia, cognoscuntur ab intellectu per species aliarum rerum, quæ præfuerunt in sensibus secundum aliquam similitudinem illarum: Sic inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt conspicua, intellecta perspicuntur. Ex D. Paulo.

Ad tertium respondetur: Quod occulta, siue abdita vis, ut causa æquiuoca mirabiles producit effectus, nec ut sic est necessarium, quod illa facultas prius producat

producat effectum vniocum, quia ratio causæ æquiuocæ in hoc saluatur, quod effectum producat diuersæ rationis, siue immediatè attingendo illum, siue media productione alterius vnioci effectus prius producti: quod idem in potentiis vitalibus apparet, intellectus enim non producit alium intellectum ante productionem speciei expressæ, quam producit vt causa æquiuoca.

RESOLVTIO XII.

Vtrum cathartica, vt attrahant humores deferantur ad venas.

§. I.

Affirmatiue partis fundamenta adducuntur.

Humores vi selectiua pharmaci non posse attrahi, quin ad humores perueniat pharmacum contactu suppositi, contendunt plures his conuicti.

Primò: Tùm ex Arist. qui *lib. 1. de ortu, & interitu, lib. 7. Physic.* docet, quod mouens, & motum debent esse simul, & *lib. 1. theorem. 43.* Quod cathartica admiscuntur humoribus attrahendis: Tùm quia ex exhibitione pharmaci tingitur lotium, vt in rhabarbari exhibitione apparet, quod non contingeret, nisi deferretur ad humores. Tùm quia cathartici admiscemus medicamenta respicientia partes determinatas, vt caput, aut articulos, vt cum pharmaco deferantur ad illas: Ergo contactu mathematico attingunt humores.

Secundò: Si pharmaca, non peruenirent intra venas ad ipsos humores trahendos, non posset fieri purgatio ab illis: Sed ope illorum perficitur: Ergo feruntur intra venas ad illos. Probatum maior, eodem modo moventur humores à venis ad ventriculum, ac postea à ventriculo ad intestina, cum semper vi purgantis medicamenti trahantur: Sed à ventriculo moventur contactu mathematico: Ergo idem contactus requiritur, vt moueantur à venis.

Tertiò: Humor attractio non fit, nisi transactis aliquibus horis ab eius exhibitione: Ergo quia requiritur illud tempus, postquam iam deferretur ad ventriculum, vt possit peruenire ad distantiora loca, in quibus reperiuntur humores.

§. II.

Deciditur opinio praferenda.

Resoluendum: Quod pars crassior cathartici permanet in ventriculo, & actuatur in illo; at verò partes illius tenuiores plures deferuntur ad venas, ad ipsosque perueniunt humores.

Probatum prima pars. Tùm quia requiritur medicamenti actio in ventriculo, vt valeat humorem attrahere: Tùm quia fit attractio ab illo, sicut à magnete trahitur ferrum, & à partibus alimentum, à quibus non requiritur necessariò, quod se tangant immediate suppositi: Tùm quia pharmacum non habet virtutem, quâ se mouere valeat secundum partes crassas ad venas, in quibus sunt humores, cum sit graue, quod sursum non fertur, nec possit attrahi à partibus, quibus non est vtile: Ergo secundum partes crassas remanet in ventriculo, & ad illum attrahit humores manentes intra sphaeram suæ actiuitatis.

Probatum secunda pars. Tùm quia vt patet *diffut. 3. sect. 2.* In medicamentis potentialibus, qualia sunt

A pharmaca; idè requiritur actio, vt separantur quædam partes tenues in quibus est facultas, quæ separata possunt deferri ad venas. Tùm quia cum partes, quæ separantur sint leues, habent à se virtutem, quæ moueantur. Tùm quia separata possunt permeare ad iecur, & venas faciliter. Tùm quia cum plures humores distent maximè in venis, & ab illis trahantur humores, debet admitti, quod aliquid medicamenti perueniat ad locum, in quo sit humor intra sphaeram suæ actiuitatis. Tùm quia lotium, quod separatur ab humoribus in venis residentibus tingitur per medicamenti colorem: Ergo aliquid illius peruenit saltem secundum partes tenuiores ad venas, intra quas sunt humores.

B

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

Ad primum respondetur, quod Aristot. docet, quod mouens & motum debent esse simul similitudine suppositi, vel virtutis, quod accidit in catharticiis, & quod admiscuntur modo dicto tantum. Tùm, quod lotium tingitur non à crassa, sed à vaporosa medicamenti substantia. Tùm, quod vaporosæ admixtæ substantiæ possunt deferri cum tenuioribus, ac vaporosis substantiis eleuatis ex catharticiis.

CAd secundum negatur minor, quia à venis trahuntur humores vi pharmaci purgantis ipsos ad ventriculum attrahentis; à ventriculo, tam pharmacum, quàm humores ab ipso attracti expelluntur à facultate expellente, quæ irritata ab illis conatur eorum à corpore expulsionem.

Ad tertium respondetur: Quod de ratione causæ æquiuocæ est, quod producat effectum diuersæ rationis: quod autem hoc fiat, prius vniocum producendo effectum, aut non, hoc accidit illi.

RESOLVTIO XIII.

Vtrum putridi humores valeant attrahi vi solutiui pharmaci?

D

§. I.

Zacuti noua opinio proponitur.

ERuditissimus Zacutus *lib. 2. de Medicor. Princip. histor.* Huius fuit singularis opinionis, quod cathartica integros valeant attrahere humores, non verò putridos; hos enim à sola natura contendit expelli, his fultus rationibus.

Primò: Quia humores integros attrahi deducitur manifestè ex Galen. *lib. 1. de facultat. natural. c. 13. lib. de purgant. medicam. facult. cap. 5.* & similiter patet putridos humores plerumque expelli à natura: Ergo putridi sola naturæ vi; integri à catharticiis expelluntur ex corpore.

ESecundò. Rhabarbarum attrahit bilem ratione similitudinis cum illa in modo substantiæ: Sed eo ipso, quod in modo substantiæ sit simile bili naturali, non potest esse simile reliquis speciebus bilis, quæ sunt bili naturali dissimiles: Ergo vi pharmaci bilis naturalis, reliquæ verò à natura expelluntur.

Tertiò; Atra bilis aliquando fit ex bile, aliquando ex melancholia: Ergo deberet attrahi per vtriusque selectiuium pharmacum: Sed vnus humor diuersis genere catharticiis attrahi non potest: Ergo à natura expellitur.

Quartò. Humor, à quo morbus pestilens oritur, petit

petit purgari : Sed hic sine putredine potest suboriri: Ergo humor non putridus est qui petit purgari.

Quintò. Galen. l. 2. de humorib. comm. 8. solum docet purgandos humores, quando vnus illorum superabundat: Ergo dum integer est humor, & redundans, petit tantum expurgari, non verò dum putridus.

§. II.

Communis sancitur Doctrina.

Resoluendum affirmatiuè.

Probatur primò: Si humores naturales traherentur, melius, & facilius fieret purgatio, pharmaco exhibito, pro naturalibus, quam pro putridis humoribus: Sed contrarium docet Hipp. 2. Aphor. 37. *Corpora enim sana difficulter ferre purgationes docet*: Ergo aptius putridi, quam naturales humores attrahuntur.

Probatur secundò. In febribus putridis exhibito cathartico selectiuo eius humoris putridi, à quo dependet febris, subsequitur illius humoris putridi purgatio, ipso verò pharmaco selectiuo illius non exhibito, humor ille putridus non euacuatur: Ergo putridi humores non à natura, sed à cathartico trahuntur.

Probatur tertio: In febre putrida pendente ex humore turgente putrido, statim debet ille humor putridus purgari selectiuo pharmaco ex Hipp. 1. Aphor. 22. & 4. Aphor. 1. Ergo cathartico & non sola naturæ ope fit purgatio putridi humoris.

Probatur quartò. Omnes species bilis præternaturalis in vno modo substantiæ bili proprio conueniunt, in quo differunt à reliquis speciebus humorum: Sed cathartica attrahentia bilem, illam attrahunt ratione similitudinis in modo substantiæ: Ergo non solum naturalis bilis, sed præternaturalis, & putrida debet attrahi selectiuo cathartico.

Probatur quintò: Cathartica sunt à natura destinata remedia in salutem humanam, in quantum valent humores à corpore expellere: Sed non secundum quod expellunt humores naturales, quia hi sunt necessarij in corpore: Ergo quia valent præternaturales, & putridos euacuare.

Probatur vltimò. In declinatione febrium putridarum, ex Hipp. 1. Aphor. 22. debent pharmaca selectiua propinari: Sed tunc febris adhuc remanens pendet ex putridis actu humoribus, & ex eorum euacuatione remittitur: Ergo euacuantur putridi humores selectiuo pharmaco.

§. II.

Soluuntur Zacuti fundamenta.

Ad primum fatemur, quod criticè, aut symptomaticè plerumque à natura euacuantur putridi humores: Sed plerumque ab illa non euacuati permanent, & indigent euacuari per aliquod catharticum.

Ad secundum responderetur: Quòd quæcumque bilis habet, prout ab aliis humoribus differt, similitudinem in modo substantiæ, ratione cuius possit attrahi à pharmaco selectiuo bilis.

Ad tertium responderetur: Quòd atra bilis, sicut aliterius fit generis ab humore, ex quo fit, & ponitur sub melancholia, ita & à pharmaco selectiuo illius petit attrahi.

Ad quartum responderetur: Quòd humor, à quo pestis dependet, si purgandus, per pharmacum proprium illius humoris purgandus, ratione enim modi substantiæ, non ratione superadditæ qualitatis attrahendus.

A Ad quintum responderetur: Quòd Galenus intendit, quòd humores purgandi non sunt, qui commixti sunt sanguini, sed qui separati, aut supernatantes remanent.

SECTIO VI.

De coindicantibus, aut contraindicantibus pharmaci exhibitionem.

B N pharmaci exhibitione plura sunt, quæ indicant, aut contraindicant illius exhibitionem, de quorum aliquibus aliquas proponemus difficultates, quia circa eas discordes sunt auctores, siue ratione virium, siue ratione humorum, siue ratione dispositionum eis superuenientium, siue ratione humorum, sint desumendæ.

RESOLVTIO I.

Vtrum maius virium robur pro pharmaci exhibitione requiratur, quam pro missione sanguinis?

§. I.

Vallesij, & Vega proponitur opinio.

Si ruant vires, nullum exequendum remedium svalens eas labefactare sancit Galenus 9. methodi, c. 13. §. *Quod si quem curare studes, vires autem extrema imbecillitate laborant, toto illo tempore quo vires reficimus, nihil aduersus morbum est faciendum; cum autem conieceris, ut nihil, aut parum ex euacuatione sint laedenda, tunc est ad effectus curationem accedendum.* Sed an validius robur requiratur, ut accedamus ad curationem per pharmaci exhibitionem, quam per sanguinis missionem, nondum patet. Vega enim libr. 2. artis medend. & Vallesius lib. 7. controuerf. cap. 10. Pro mittendo sanguine validius robur virium requiri indicant: quibus fauet,

D uerf. cap. 10. Pro mittendo sanguine validius robur virium requiri indicant: quibus fauet,

Primò: In purgatione euacuatur humor alienus à natura sanguinis, cum sit cacochymus, separatus ab eius commixtione, ineptusque pro partium nutritione: Ergo cum minore sit dispendio virium, quam in sanguinis missione, per quam sanguis utilis, & necessarius pro nutritione euacuatur, & ideo cum minori virium robore poterit pharmacum exhiberi.

Secundò: Galenus in phlebotomia docet per pulsum vires attendendas, ne vires subito lapsæ pereant ex sanguinis defectu: Sed per purgationem non ita labuntur, nec tantum fit spirituum dispendium: ergo pro pharmaci exhibitione, non ita robustæ vires requiruntur.

E Tertio: Humores pharmaco euacuandi plerumque venenosi sunt, præditi deleteria vi: Ergo cum eorum euacuatione potius vires roborantur.

. II.

Horatij Angenij opinio præfertur.

Resoluendum: Quòd securior debet esse Medicus de robore virium pro pharmaci exhibitione, quam pro sanguinis missione exercenda: sic sentit Horatius Angenius lib. 1. de sanguin. mittend. capit. 4.

Probatur primò: Medicus securior debet esse de virium robore pro eo exercendo remedio, quod cum maiori

maiori periculo debilitandi illas fit: Sed ex pharmaci exhibitione maius periculum potest subsequi, quam ex sanguinis missione: Ergo Medicus in eius exhibitione securior debet esse de robore virium, quam pro sanguinis missione. Probatur minor. Tùm ex Galeno *lib. de medicamentis expertis*, dicente: *In exhibitione medicamenti purgantis exhibitio medicamenti in manu est medici, reliqua omnia opus sunt fortune.* Tùm quia ex Hippocrate *lib. de medicamentis purgantibus: Pharmaco exhibito, agrum perire turpis est calamitas*; Quæ sine virium securo robore non potest evitari: Tùm quia ex Galeno 2. *acutorum* 12. *Nempè purgantium omnium medicamentorum natura, corporum, quæ purgantur, naturis contraria est, atque ut quispiam dixerit, lethalis, ac deleteria.* Tùm quia si vires debilitari cognoscamus per pulsum, aut per aliud signum, purgatio fisci non potest, ut docet Galenus *lib. de sanguinis missione, cap. 12. §. Quod enim semel deuoratum est medicamentum, quo minus omne deuoratum sit fieri non potest; nec possibile est, ubi plusquam conueniat, iam purgetur homo, partem oblatis auferre.* At sanguinis missio potest fisci, ut idem Galenus docet *lib. de vena sect. aduers. Erasistratum, cap. 7 §. Medicus huius solius euacuationis liberam habet potestatem sistendi, quandocumque illi placuerit, aliarum autem nullius*: Ergo ex pharmaci exhibitione maius periculum potest, subsequi, quam ex sanguinis missione.

§. III.

Soluuntur Vallesij fundamenta.

AD primum respondetur: Quod plerumque sanguinis missione euacuatur sanguis, qui redundat, & relinquitur, qui sufficit pro nutritione, sæpius verò euacuatur sanguis qualitate peccans ratione commixti humoris intemperati, & inepti pro nutritione.

Ad secundum respondetur: Quod Galenus docet in sanguinis missione vires attendendas, quia si debiles fiant, in manu medici est sistere euacuationem. In pharmaci exhibitione si vires antea non cognoscantur, ut emdicamenti exhibitio sistatur, postea eius operatio non potest fisci, & idè Galenus non iubet vires attendi, ut sistatur purgatio.

Ad tertium respondetur: Quod si humores purgandi deleteria vi infecti sint, vires labuntur; nec sufficiunt ferre euacuationem, quia lapsæ à deleteria vi prosternuntur agitatione pharmaci, spirituum simul confluentium defectu; & idè maius ex euacuatione potest esse nocumentum, quam securitas ex euacuato humore.

RESOLVTIO II.

Vtrum viribus præstantibus, valida pharmaca sint ex usu?

§.

Pars affirmatiua fulcitur.

ANtiqui Medicinæ Doctores partem affirmatiuam sustinendam suadent primò: Quia in eorum scriptis tantum constat eos uti consueuisse pharmacis fortioribus: Ergo illis nobis vtendum est.

Secundò: Deuorato medicamento, potest æger vomitu, aut alio retinente auxilio eius operationem detinere, ut infra subsistat, quam pro eius posse: Ergo ut securior sit eius effectus, debent fortiora medicamenta exhiberi.

A Tertio: Pharmaca benigniora non valent educere materiam crassam, quam mouent: Ergo pharmaca fortiora pro eis debent exhiberi.

§. II.

Ex Arabum assensu præfertur pars negatiua.

Resoluendum: Quod benigniora pharmaca vsitata ab Arabibus, quammaximè fortioribus sunt præferenda.

Probatur: Tùm ex Auicenna *Fen. 4. 1. cap. 3. §. Melius est infra subsistere, quam exquisitissime euacuare.* Tùm quia ut docet Hippocrates *lib. de medicamentis purgantibus: Turpis est calamitas, pharmaco exhibito, agrum perire.* Tùm quia ex Galeno *lib. de sanguinis missione: Quod semel in ventrem deuoratum est medicamentum, quò minus omne deuoratum sit fieri non potest.* Tùm vsu compertum est securiori euentu pharmaca benigniora ægris offerri. Tùm quia fortiora pharmaca, siue deleteria vi, siue manifestis qualitatibus potentiùs nocent: Ergo benignioribus est vtendum pro morborum curatione.

§. II.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD primum respondetur: Quod antiquiores Medici fortioribus vsi sunt pharmacis, siue quia in eorum ætates nondum benigniora fuerunt cognita, seu nondum ad eos asportabantur.

Ad secundum respondetur: Quod ut patet ex Galeno, impossibile est semel deuoratum medicamentum, deuoratum non esse; & consequenter quod, si fortius sit, & nimis alteratiuum, non inferat magnum nocumentum.

Ad tertium respondetur: Quod pharmaca benigniora in maiori quantitate valebunt educere, vel partitis vicibus materiam, quam respiciunt, securiori euentu, quam quæ fortiora sunt.

RESOLVTIO IX.

DVtrum coctione humores fiant obiectum medicamenti purgantis?

§. I.

Communis Medicorum proponitur assensus.

OMnes Medici Dogmatici adhærentes sententia 22. *lib. 1. Aphorism.* à nobis adductæ admittunt, quod materia morbifica ante exhibitionem medicamenti purgantis debet concoqui: sed dispositio, quam coctio ponit in illa, qualis sit, non vnanimiter determinant.

E Alij enim coctionem requiri ante pharmaci exhibitionem indicant, quia per illam crassiores redduntur humores, & ratione crassitie aptiores, ut ab illo possint attrahi, quod intendunt suadere. Tùm quia ex Galeno 4. *acut. comm. 4. & 2. prognost. comm. 33.* & ex Aristotele 4. *meteororum cap. 3.* Quæ coquantur crassiora euadunt. Tùm quia coctio procedit tonnes partes resoluendo, & vniendo crassiores cum reliquis: ex quo apparet coctione necessariò incrasandos esse humores: Ergo coctio prærequiritur in illis, ut crassitiem causet, quia aptiores sunt, ut possint vi pharmaci attrahi.

Alij intendunt, quod humores attenuentur per coctionem, & ratione tenuitatis fiant aptiores, ut possint pharmaco attrahi; fulti authoritate, Tùm

Auicennæ

Avicennæ *Fen. 4. tract. 2. cap. 7.* Tum Galeni *lib. 3. de articul. commm. 5. & lib. const. artis Medica cap. de præservat. & lib. 2. de rat. vict. comm. 44. & lib. 3. de rat. victus comm. 2. & lib. 6. epidem. sect. 5. comm. 6.* Quibus in locis docent, quod ea, quæ coquuntur, coctione attenuantur. Tum experientia, quæ fructus tenuiores coctione reddi demonstrat: Ergo humores per coctionem tenuitatem recipiunt, quia disponuntur ut facilius valeant pharmaco attrahi.

§. II.

Communis Scholarum Doctrina explicatur.

Resolvendum: Quod coctio prærequiritur in humoribus ante medicamenti purgantis exhibitionem: ut materia morbifica separata à commixtione sanguinis fiat cacochyma, & obiectum aptum, ut possit vi pharmaci purgantis attrahi.

Probatur primò à priori, *Purgatio est euacuatio per ventrem facta, vi medicamenti purgantis, indicata à morbo magno pendente ex succorum cacochymia*, ut tradidimus *huius disput. sect. 2. resolut. 3. §. 3.* Sed dum morbus pendet ab humore putrido, aut quomodolibet sanguini commixto, nondum est cacochymus, ut tradidimus *in hac disput. sect. 1. resolut. 1.* Ergo coctio prærequiritur in humoribus ante medicamenti purgantis exhibitionem, ut materia morbifica separata à commixtione sanguinis fiat cacochyma, & illius obiectum.

Probatur secundò à posteriori: Dum humores purgatione euacuandi sunt cacochymi, sine sint simul cum sanguine in venis, ut materia turgens, serosa, aut cruda superabundans, in leucophlegmatia; sine sint in prima regione crudi, ut nidorola, aut acida substantia, vel incoctilis, ut probauimus *sect. 2.* non expectata coctione, sunt purgandi; quia cum iam sint separati à sanguinis commixtione, sunt cacochymi, & obiectum facultatis expellentis, & indicant sui euacuationem per pharmacum; cuius actio habet etiam naturam adminiculantem: Ergo dum humores sanguini commixti morbum causant, quia non sunt ab eius commixtione separati, coctione indigent, quia separentur, & fiant cacochymi, & obiectum facultatis expellentis valentis coadiuvare actionem medicamenti attrahentis.

Dices: Quod humor biliosus, etiam si sanguini sit commixtus, est obiectum facultatis attrahentis medicamenti solutiui v. g. rhabarbari: Ergo poterit illum attrahere, antequam coctione fiat cacochymus, per separationem à sanguinis commixtione.

Respondetur: Quod est obiectum medicamenti purgantis, & pharmaco exhibito attraheret illud, sed inducendo noxas, quas refert Hippocrates *4. de rat. vict. text. 3. 2. §.* *Quicumque ea, quæ inflammantur, morborum inter initia solvere conatur, nihil auferunt eius quod intentum est, cum non cedat affectio cruda.* Quæ proveniunt, quia cum humores morbum committentes sint sanguini commixti, ratione sanguinis utilis conatur natura ipsos retinere; dum verò per coctionem perficiuntur humores utiles, separantur inutilis, & iam fiunt obiectum expellentis facultatis, & tunc dicitur indicata exhibitio medicamenti purgantis, quia non solum humor trahendus, est illius obiectum, sed etiam facultatis expellentis, quæ coadiuvat eius actionem, & desinit retineri à retinente; & idè expellitur sine noxiis dictis, quia cacochymus.

§. III.

Soluuntur fundamenta Dogmaticorum.

Pro primo opinantibus respondetur: Quod duplex est coctio, alia propria, quæ dicitur matura-

tio, & de qua docet Aristoteles, quod quæ coquuntur crassiora evadunt, & respectu termini à quo semper in illa est verum: & licet fructus maturi, ut vitis, videantur tenuiores; non tales sunt respectu partium, quæ fuerunt in termino à quo, & remanent in re cocta: sed ratione novæ humiditatis superadditæ, quæ tractu temporis attracta commixta est cum agreste, quæ à terrestriori partium numero abundabat.

Alia est coctio impropria, quæ proprie est elixatio, qualis quæ reperitur in corporis coctionibus, & ab hac provenit tenuitas, & crassities, quoniam necessariò deuniuntur in fine illius, aliæ substantiæ ab aliis, ut apparet in coctione, quæ celebratur in iecore, & ab hac coctione dicuntur humores reddi aptos pro purgatione, quia fiunt cacochymi, & obiectum facultatis expellentis, & desinunt esse commixti, & obiectum facultatis retinentis; & idè dicitur indicata purgatio, quia iam pharmacum solutiui offerri potest in tempore, quo inutile potest attrahere segregatum ab utili.

Quod autem crassities, aut tenuitas valeant, aut non, impedire motum, alterius est considerationis.

RESOLUTIO IV.

Vtrum putredine fiant humores cacochymi, ut pharmaco solutiui attrahi possint?

§. I.

Vanhelmont nullam admittit putredinem in humoribus.

Non solum Vanhelmont humores à corpore ex-terminare, sed nullam in eis (si admittantur) nec in cruore posse reperiri putredinem contendit *tract. de febribus, cap. 2.* his fulcitur.

Primò: Si in Scholis, in humoribus, esset admittenda putredo, maximè ut calor febrilis, quia ortus à putredine, differat à calore adaucto per exercitium, qui licet adauctus, febrilis non est. Sed à putredine non potest febrilis calor differentiam sumere: Ergo non est admittenda putredo. Probatur minor. Tum primò, quia si putredo esset differentia, aut ratio febris constitutiva, deberet, poni in febris diffinitione: Tum secundò, quia febris in putredine, & non in calore consisteret: Tum tertio, quia febris non esset dicenda, calor in corde accensus, sed accensus in causa putrida. Tum quarto, quia febris differentia ex putredine esset desumenda. Tum quinto, quia tunc esset febris effectus putredinis, & cum alia oriantur à putredine, quàm calor; in alio à calore consisteret febris. Tum sexto, quia si febris esset calor à putredine ortus, numquam posset calidis remediis curari, ut curatur plerumque, ut apozemate ex lupulis, sparagis, rosis, oleo vitreoli rhabarbaro, scamonea. Tum quia febris maligna differt à non malignis, quia dependet à putredine incipiente: Ergo à putredine non potest desumi ratio constitutiva, aut differentialis febrilis caloris.

Secundò: Si aliquid convinceret, ut in causa febrili admittenda esset putredo, maximè quia antecedenter ad accessionem percipitur frigus, ad quam paulo post subsequitur calor, sicut contingit in fimo equino, qui frigidus cum sit, incalescit ratione putredinis à qua scitatur caliditatem: Sed incalescentia in fimo equino non provenit ratione putredinis: Ergo nec in febribus potest provenire excedens calor ratione putredinis. Probatur minor. Tum quia in

fimo

fimo vaccino ex eisdem alimentis facto id non contingit, & eadem deberet esse ratio. Tùm secundò, quia calor subsequitur ad grana mansa; non ad putredinem. Tùm tertio, quia accensio fit ante putredinem, ut in fimo, floribus, & herbis coaceruatis apparet. Tùm quarto, quia dum fimo incalescit non posset ratione putredinis fieri calor; nisi fimo esset putrefactus in facto, corrupta iam forma: Ergo incalescentia in fimo equino, non provenit ratione putredinis.

Confirmatur: Si ab humoribus in centro corporis putrefactis proveniret febrilis calor, non posset extendi ad pedes, & extremitates, quin prius exureret partes internas: Sed extenditur ad partes externas, sine earum exustione: Ergo non provenit ratione putredinis.

Tertio: Calor non potest oriri ratione putredinis in humoribus existentis. Probatur antecedens. Tùm primò, quia in non viventibus non causatur calor excedens ratione putredinis; nec idè in illis videtur posse causari ratione putredinis. Tùm secundò, quia si febris oriretur ex humorum putredine nulla esset intermittens, quia humor putridus maneret in diebus intermittentiæ. Tùm tertio, quia putridum formam amittit, & redditur frigidum. Tùm quarto, quia calor febrilis, si oriretur ab humorum putredine, maneret in cadavere, sicut manent in ipso humores. Tùm quinto, quia cum humores, & eorum putredo sint intra venas, si à putredine fieret febris, non posset incipere à corde. Tùm sexto, quia cum in febre intermittente sit calor, & frigus; sicut nec frigoris, similiter non potest esse causa caloris febrilis: Ergo calor febrilis non potest causari, nec esse indicium putredinis manentis in humoribus.

Confirmatur: Galenus admittit, quod si sanguis putrescat, fit ex illo bilis: Sed data bile per putredinem facta, non causatur febris: Ergo putredo non valet esse causa caloris febrilis.

Quarto: Sanguis intra venas non potest putrefieri: Ergo nec in sanguine, nec in reliquis humoribus intra venas est admittenda putredo. Probatur antecedens. Tùm primò, quia venæ suum cruorem servant fluidum, & à corruptione liberum in cadavere, indicium manifestum, quod potentius illum conservabunt in vivente. Tùm secundò, quia sanguis est vitæ sedes, & thesaurus, ex quo apparet, quod debet à formæ vivente præservari à corruptione. Tùm tertio quia rueret decus naturæ, si unicuique formæ non tribueret virtutem conservativam eius, sine quo ipsa conservari non potest. Tùm quarto, quia constat experientia sanguinem à febricitantibus extractum, non differre à sanguine extracto à bene valente. Tùm quinto, quia si cruor putresceret, maximè in peste, in qua ipsum non putrefieri demonstrat, quod illius evacuatio est lethalis, ex eo quod utilis erat. Tùm sexto, quia sanguis in febrientibus pleuriticis non putrescit, aliàs, pleuritide curata, non appareret sanus. Ergo sanguis intra venas non potest putrefieri.

Confirmatur: Putredo ut apparet in gangrena, communicat sui contagionem: Ergo, data putredine in sanguine, spiritus, & omnes corporis partes deberent putrefieri.

Quinto: Si febrilis calor oriretur à putredine in humoribus, deberet curari per ea quæ afferunt putredinem: Sed febris potius curatur per ea, quæ intendunt putredinem: Ergo non oritur ab humorum putredine. Probatur minor. Putredini obstant quæ sunt calida, & sicca, ut myrrha, & alia huiusmodi,

Brano Resol. Medic. Pars IV.

A quibus cadavera condiuntur: Sed febris frigida, & humidis medicamentis curatur: Ergo potius curatur per ea, quæ intendunt putredinem.

Confirmatur: Si aliquis sanguis est censendus putridus, maximè hæmorrhoidalis, qui magis à naturali statu distat: Sed iste non est putridus: Ergo nullus in corpore. Probatur minor: Si esset putridus, non posset curari dolor ortus ab eius putredine, nisi remediis illam auferentibus: Sed potest curari, sine illis, inquit Vanhelmont, dolor hæmorrhoidarum spatio, quo profertur Dominica oratio, & hæmorrhoides solo annulo ab ipso excogitato, & faciendo ex somniata ab ipso materia: Ergo non est putridus.

§. II.

B.

Philosophorum, & Medicorum amplector decreta.

RESOLVENDUM: Quod valet putredo supervenire humoribus, ipsosque ad cacochymiam perducere, qua solutivi pharmaci exhibitionem indicent. Sic Hippocrates, Galenus, Aristoteles, Avicenna, cunctaque Dogmaticorum Medicorum admittit Schola, in quam novum dogma somniavit Vanhelmont, solus sibi, suisque insomniis acquiescens.

Probatur: Putredo vel est passio omnium elementorum præter ignem; simulque, & mixtorum; vel saltem ex communi sententia est passio mixtorum: Sed sanguis, & reliqui humores sunt mixta perfecta: Ergo sanguis, & reliqui humores possunt pati putredinem, quæ est actio eorum corruptiva, & mutativa proprii in improprium modum substantiæ: Probatur minor. Tùm quia ex alimentis, quæ mixta perfecta sunt, generantur. Tùm quia in nutritionem animalis, quod perfectissimum est mixtum, ordinantur. Tùm quia quæcumque substantia completa, aut est miscibile, ut elementa; aut mixtum, ut omnes reliquæ: Ergo sanguis, & reliqui humores sunt mixta perfecta.

Probatur secundò: Febrilis, & præternaturalis calor oritur à sanguine, aut reliquis humoribus ratione putredinis: sed talis calor actu datur in homine, & tactu percipitur: Ergo putredo à qua oritur, actu datur intra illum in sanguine, aut alia putrescibili substantia. Probatur maior: Tùm quia non est alia causa assignabilis, cur in motione accessionali ipsorum humorum superveniat febrilis calor. Tùm quia nulla alia est ratio, quare febrilis calor subcreseat de tertio in tertium, vel in quartum diem, nisi quia ex putredine, quæ aggreditur humorem his diebus, superveniat: Ergo febrilis, & præternaturalis calor oritur ab humoribus ratione putredinis.

Probatur tertio: Aliquando febrilis calor permanet in corpore, dum humores sunt intra illud, & si expellantur, ut contingit in criticis evacuationibus, vel ab arte, extinguitur febris: Ergo aliquid superadditur illis humoribus, ratione cuius, illis evacuatis, febrilis calor remittatur: Sed id, quod additur illis, est putredo, aut visio, quæ sunt actiones, per quas, ut docet Aristoteles lib. 4. *Meteororum*, supervenit calor: Ergo putredo valet supervenire humoribus, quia alteretur eorum substantia, & fiat cacochyma.

Probatur quarto: Si sanguis, aut reliqui humores non possent putrefieri, maximè quia sunt sedes animæ, & ordinati in eius conservationem intra corpus: Sed hæc ratio non obstat: Ergo possunt pati putredinem. Probatur minor: Tùm quia necessitas rei ob aliquem finem non tollit, quod ab aliqua violenta causa possit corrupti: Tùm quia ipsæ partes

Y y

viventes

viuentes magis conducunt ad vitæ conseruationem, cum informentur ipsa anima, & tamen possunt putrefieri: Tùm quia sicut partes viuentes, & humores possunt vri à calore vstiuo, similiter possunt putrefieri à calore putrefactiuo. Tùm quia Vanhelimont admittit, quod excrementa sanguini admixta possunt putrefieri, qua eadem ratione, poterit sanguis, aut humores illi commixti ab illo putrefieri calor e: Ergo etiam si sanguis, aut reliqui humores sint sedes animæ, possunt putrefieri.

Probatur quintò: Calor febrilis dum non pullulat ab anima, vt contingit in hectica, habet aliquam causam intra corpus, à qua oriatur: Sed non aliam, quàm vstionem, aut putredinem: Ergo ab illa potest oriri. Probatur minor, si haberet aliam, maximè spiritus, vt contendit Vanhelimont: Sed soli spiritus vitales non valent febrilem calorem producere. Tùm quia si possent, se ipsis, sicut homo semper illos habet, semper haberet ebrem. Tùm quia sicut in sanitate potest aer illorum attemperare calorem, posset, si non esset alia præternaturalis causa impediens, illos semper attemperare: Ergo dum producit calor febrilis non productus ab anima, fit ratione vstionis, aut putredinis spiritibus, aut humoribus superuenientis.

Probatur sextò: Coctio, & putredo sunt contraria, & ideo debent circa idem subiectum reperiri: Sed coctio est actio qua generantur, & perficiuntur: Ergo putredo potest esse actio, per quam corrumpuntur, & fiunt cacochymi.

§. III.

Ex solutionibus comprobatur resolutio, & conuincuntur Vanhelimont deliramenta.

AD primum negatur maior: Putredo enim admittitur, quia eius relucunt signa, & effectus in febrili calore, in lotio, & aliis. Nec minor tenet: Tùm primò, quia putredo non est ratio differentialis febris, sed actio, ratione cuius febrilis calor causatur ab humore: Tùm secundò, quia febris consistit in calore, & dependet ab humore ratione putredinis dum est putridus, non verò reliquæ: Tùm tertio, quia febris est calor à putrido humore causatus, & non habet rationem febris vniuersalis donec accendatur in corde, licet in quacumque parte viuite habeat rationem febris particularis. Tùm quartò, quia sicut non omnis febris dependet à putredine, sic nec omnes desumunt ab illa differentiam; putrida verò accidentalem differentiam potest ab illa desumere. Tùm quintò, quia febris est effectus putredinis, & alia similiter habet: At verò in solo calore est febris posita, quia illi tantum conuenit, quod est de eius natura. Tùm sextò, quia in febris curatione aliquando à causa, à qua possunt calida remedia indicari. Tùm septimò, quia malignitas consistit in qualitate deleteria superaddita febre, & quæ aliquando iungitur cum febre pendente ex putredine, aliàs verò cum febribus non pendentibus à putredine.

Ad secundum responderetur: Quod conuincit ad admittendam putredinem; quia, vt diximus, apparet febrilis calor causatus ratione illius, & apparent alia signa demonstrantia illam. Præterea negamus minorem, & ad illius probationem dicimus, Tùm primò, quod in fimo vaccino, si putrescat, continget idem, & in quocumque mixto patiente, putredinem. Tùm secundò, quod calor sequitur ratione putredinis à forma rei, quæ putrescit: si enim à granis fieret, intensior perciperetur, antequam essent mansa, nec ab hordei granis, quod est frigidum, potest in fimo

A equino intendi calor nisi ratione putredinis. Tùm tertio, quod accensio apparet in herbis, floribus, & fimo, quod non fit donec coaceruata, impedita ventilatione, incipiunt putrefieri; factorem enim, tum & calorem acquirunt. Tùm quartò quod spiritus salium manentes in fimo equino calorem producerent, si ab ipsis esset calor, quod non contingit, nisi putredine nouum acquirant substantiæ modum. Tùm quintò, quod dum putrescit mixtum, fit calor excedens, quia partes calidorum elementorum, prout separantur à frigidis, cogunt formam ad caloris productionem. Dum verò est putredo in facto esse, resoluuntur, & defectu illarum mixtum putrefactum manet frigidum.

B Ad confirmationem responderetur: Quod sine eo, quod internæ partes exurantur, communicatur calor ad extremitates mediis spiritibus vitalibus, qui, quia aer, quo deberent attemperari, calefit à calore orto ratione putredinis, calorem intensiorem producant, & delati in partes quascumque corporis valent illas attemperare.

C Ad tertium negatur antecedens; & responderetur ad eius probationem, Tùm primò, quod in mixtis non viuentibus, si putrescant, fit calor excedens, vt apparet in fimo, quocumque mixto putredinem patiente. Tùm secundò, quia quod humor putrescit in vno die, in aliis non fit febris intermittens: Tùm tertio; quod putridum in facto redditur frigidum, non quod putrescit. Tùm quartò, quod licet in caduere maneant calidi humores, qui putrescunt: non tamen partes apparent calidæ, sicut in viuite, quia deficiunt spiritus vitales, qui delati ad partes calorem communicabant illis. Tùm quintò, quod calor excedens in quacumque parte esset febris particularis, numquam tamen inciperet dici febris vniuersalis, donec communicatus cordi inciperet ab illo communicari. Tùm sextò, quod in febre intermittente retrocessus spiritus ac interna in causa est, vt sint frigida partes externæ: At verò putredo, ratione cuius in humoribus pullulat calor, est causa febrilis caloris absque eo, quod frigiditatem causet; sicut ignis potest esse causa caloris, etsi non sit causa frigiditatis.

D Ad confirmationem responderetur: Quod à bile per putredinem facta, dum ipsa non putrescat, non oritur febris, quia febrilis calor à re dum putrescit, causatur.

E Ad quartum negatur antecedens, & responderetur ad probationes: Tùm primò, quod venæ suum cruorem seruant, si non sit causa præternaturalis, à qua impiedatur earum actio: Tùm secundò, quod sanguis conseruari intenditur à natura, & à forma, non tamen valet reddere immunem à corruptione, sicut nec ipsas partes viuentes. Tùm tertio, quod decus naturæ stat in hoc, quod vnicuique tribuat id cum quo possit conseruari, si non inuadit præternaturalis causa: At verò nullum est ens sublunare, quod possit præseruari à putredine, aut corruptione inducta à potentiore præternaturali causa. Tùm quartò, quod experientia demonstrat sanguinem in bene valentibus naturalem esse, corruptum verò in febricitantibus. Tùm quintò, quod est lethalis cruoris euacuatio in peste, quia licet sit putridus, non valent vires ipsam ferre. Tùm sextò, quod sanguis post pleuritidem potest esse perfectus, quia postea fuit genitus, licet qui præfuit, fuerit putridus.

Ad confirmationem responderetur: Quod putridi humores possunt putredinem communicare reliquis, & spiritibus, si apti sint ad illius receptionem: sed plerumque quia resistunt, non putrescunt, sicut

De Purgandi ratione, Sect. VI. Ref. V. 531

sicut nec plures partes eiusdem humoris qui putrescit.

Ad quintum respondetur : Quodd sumpta indicatione à putredine , fieret curatio per ea, quæ ipsam valent cohibere: si verò sumatur ab ipsa febre: curabitur per eius contraria.

Ad confirmationem respondetur : Quodd non est putridus plerumque sanguis hæmorrhoidalis ; & etiam si putridus non sit , non constat an curaretur pre annulum somniatum à Vanhelmont : nisi somniaverit etiam ipsum conficere ex balsamo, quo nungantur vetulæ Fierabras curasse in instanti homines in duas partes abscissos.

RESOLVTIO V.

Vtrum anni tempora, aut Astrorum mutationes valeant conindicare pharmaci solutiui exhibitionem ?

§. I.

Rationes dubitandi proponuntur.

Licet Galenus omnes indicationes curatiuas exactissimè sit prosequutus, nullam, quæ ab Astris sumatur, proposuit; imò si aliqua sit ab ipsis sumenda, eam minimam omnium iudicauit; & ideò in eam plures deducti sunt opinionem, vt nulla ab eis sit desumenda. Quibus fauet,

Primò : Quia ab anni temporibus, aut Astris nulla potest sumi indicatio, nisi quatenus nos valent alterare : Sed ab aëris alteratione, cum sit diuersa, & valens nocere, aut coadiuuare pro salute, nulla certa potest sumi indicatio : Ergo nulla indicatio ab eis desumpta potest coindicare, aut contraindicare pro pharmaco.

Secundò : Pharmacum indicatur à causa morbifica : Sed nec anni tempora, nec Astra habent rationem causæ materialis morbigicæ : Ergo ab eis nulla indicatio, nec contraindicatio sumitur vtendi pharmaco solutiuo.

Tertiò : Actio solutiui pharmaci, nec à temporibus anni, nec ab Astris potest indicari, nec contraindicari ab illis. Probatur antecedens : anni tempora, & Astra, mediis primis qualitatibus in nos agunt; pharmacum soluens media qualitate occulta : Ergo eius actio ab illis non valet immutari.

§. II.

Tempore vrgentia eorum contraindicatio postponitur.

Resoluendum primò : Quodd tempore vrgentiæ posthabenda contraindicatio ab Astris, aut anni temporibus desumpta.

Probatur primò. Pro pharmaci exhibitione requiritur occasio, quæ ex Cicerone lib. 5. de inuent. est, *Opportunitas alicuius rei, quæ habet idoneum tempus faciendi, vel non faciendi* : Sed occasio ex Hippocrate lib. 1. Aphorism. 1. est *Præceptum*. Præcipue in tempore vrgentiæ, in qua imminet vitæ periculum ex mora: Ergo contraindicatio ab anni temporibus, aut Astris desumpta, posthabenda est tempore vrgentiæ ad indicationem exhibendi solutium pharmacum.

Probatur secundò : Solutium pharmacum non propinatur pro libito ex Hippocrate lib. de locis, §. *Ne pharmacum quisquam volens det. sed dum est* D. Brauo Resol. Medic. Pars IV.

A indicatum: Ergo si sit indicatum, & vrgeat necessitas illius exhibendi, non potest non exhiberi; & etiam si ab anni temporibus, aut Astris desumatur aliqua contraindicatio, postponenda est.

Probatur tertiò : Tempore vrgentiæ si non postoneretur contraindicatio ab anni temporibus, aut Astris desumpta, plerumque periret æger : Ergo posthabenda est ad indicationem exhibendi solutium pharmacum. Patet consequentia ex Cornelio Celso, inquit enim : *Properadum viuit, quia semel pereunti nulla remedia profunt.*

§. III.

Datur locus coindicationi temporum.

B Resoluendum secundò : Quodd absente vrgentia indicatio, aut contraindicatio desumpta ab anni temporibus est attendenda.

Probatur ex Hippocrate lib. 4. Aphorism. sent. 5. dicente : *Sub cane, & ante canem difficiles sunt purgationes* : Et ex Galeno, qui in comment. inquit : *Sicuti enim balnea calida natura apta sunt obsistere purgationibus, sic & calor æstatis, & tunc præcipue cum se ipso vehementior extiterit.* Ergo attendenda est indicatio ab anni temporibus, & Astris, dum non sit vrgentia.

C Probatur secundò ex eodem Hippocrate lib. 6. Aphorism. sent. 47. dicente : *Quibuscumque vena sectio, vel medicatio conuenit, his Vere purgare, vel venam scindere oportet.* Ergo si non vrget necessitas, ab anni tempore coindicatio pharmaci solutiui exhibendi desumitur.

Probatur tertiò : Ab aëre docet Galenus desumi indicationem quammaximè pro exercendis remediis : Sed & ab anni temporibus aëris temperies mutatur : Ergo ab ipsis coindicatio in pharmacis solutiuis exhibendis, aut contraindicatio est sumenda, dum non sit vrgentia.

§. IV.

Astris aliquid est tribuendum pro pharmaci solutiui vsu.

Resoluendum tertiò : Quodd absente vrgentia, aliqua coindicatio, aut contraindicatio pro pharmaci solutiui exhibitione desumitur ab Astris.

E Probatur : Aliqua indicatio sumitur pro pharmaci exhibitione à corporis temperie, substantiæ modo, viribus, corporisque habitudine; graciles enim difficiliter purgantur ex Hippocrate 2. Aphor. 35. & lib. 4. Aphor. 6. inquit enim : *Vomentes vero difficulter, & mediocriter carnosos per inferiora, cauentes æstatem.* & sentent. 9. inquit : *Melancholicos vero plenius per inferiora.* Sed Luna, & reliqua Astra valent immutare corporis temperiem, substantiæ modum, vires, aut corporis habitudinem : Ergo absente vrgentia, ab illis indicatio, aut contraindicatio exhibendi pharmaci desumenda est. Probatur minor, Tum quia ex Macrobio in somno Scipionis, cap. 19. vita, ac conseruatio nostra moderatur ab Astris. Et ab ipsis quammaximè, ex eodem lib. 1. Saturnal. cap. 17. & cap. 14. in somno Scipionis, præcipue per caliditatem à Marte, Ariete, Syrio, & vtroque Cane. Et latius confirmarunt Cælius Rhodiginus lib. 17. antiquar. lect. 27. Plinius lib. 2. cap. 42. Iulius Firmicus lib. 8. cap. 9. Ioannes Pontanus lib. 3. de stell. Pierius Valer. lib. hier. 44. Galeot

Martius lib. 3. 6. de promiscua doctrina, & alij citati à nobis, tom. 1. resol. Medicar. Tùm patet, quod Luna fit causa mutationum corporis ex Galeno lib. 3. de diebus decretor. imò & non viuentia, & mare ipsum immutat, vt confirmant Ptolomæus lib. 2. cap. 12. Albertus Magnus lib. 2. tract. 3. cap. 6. Ficinus cap. 6. ad lib. Plotini, Strabon. lib. 3. de situ orbis. Albumazar. lib. 2. maioris introductorij. Tùm de Sole, quod valeat rerum sublunarium immutare naturas, & temperamenta, imò & ipsos mores, notauit Guaninetus lib. 3. de influxu planetarum, cap. 3. Lælius Bisciola tom. 3. horarum succisuar. lib. 12. Valles lib. 2. de sacra Philosophia, tenuit Plato, vt Damascenus testatur in lib. Thaumaturgraphia, Abulensis lib. 3. Reg. cap. 17. Paulus Venerus 2. meteor. Rodericus Castro lib. 2. de meteoris microcosmi. Saxonia lib. 2. de cælo: Ergo Luna, & Astra valent immutare temperiem, vires, & substantiæ modum.

A §. V.

Soluuntur dubitandi rationes.

Ad primam respondetur: Quòd maximè ab aëre sumitur indicatio pro exhibendis remediis, quatenus illius temperies se potest habere ex parte morbi, vel ex parte medicamenti, quod pro ipso debellando offertur.

B Ad secundam respondetur: Quòd licet indicatio pro pharmaco exhibendo desumatur ab humore cacochymo, & si sit vrgentia, debeat exhiberi, si sit indicatum, nulla attenta coindicatione eorum, quæ possunt impedire, aut coadiuuare eius operatione; at verò si non detur vrgentia, attenduntur alia à quibus illius indicatio potest coindicari, aut contraindicari.

C Ad tertiam respondetur: Quòd licet pharmaca operentur selectina vi occulta, habent tamen manifestas qualitates per quas nos valent alterare, & per quas valent in nos agere, & ideo Hippocrates dicit: *Quod in cane, & ante canem difficiles sunt purgationes.*

DOCT.

DOCT. MED.
D. GASP. BRAVO
DE SOBREMONTÉ
RAMIREZ,

Tractatus de Sudore : cum Appendice ad
Disputationem de Sanguinis missione.

DISPUTATIO VNICA.

De humani Corporis sudore.

OLERTISSIMA natura pro al-
trice, & auctrice vi, aptam uni-
cuique animali coaptavit maté-
riam; sed parum dissimilem, unde
excrementa supersunt; quibus etiam
excernendis aptas coaptavit vias,
patientiores pro crassis; tenuiores, pro tenuibus; quas
disperfit per cutem, qua animalia induit, præcipuè
hominem, ex Galen. 1. *simplic. cap. 12.* in primo ortu
continuum, tractu temporis perforatam instar cri-
bri, ut tenuiora expellantur excrementa; ut tradidit
idem Gal. *lib. de anatomicis administrationibus, & lib.*
2. *de temperamentis*: Sunt hæc, sordes, tenuis sub-
stantia euaporabilis, & sudor. De hoc agere inten-
dimus: de quo quoad prognosim plura tradidit Hipp.
in aphoristicis & prognosticis sententiis; plura super-
addit in commentariis Galenus, qui de sudoris na-
tura tradidit non pauca *lib. 10. de simplic. Medi-*
cam. facult. cap. de sudore. Tradidit & Auicenna, &
plures ex Arabum familia perlustrarunt aliqua. In-
ter Moderniores hanc dilucidavit doctrinam Cæ-
sar Baricellus *lib. de hydronosa natura.* Mercuria-
lis *lib. de sudoribus.* Valles *lib. 5. controuersiarum.*
Marcellus Donatus *lib. 1. de historia mirabili, cap. 2.*
Vallerioli in commentario ad *lib. de different. sympt.*
Franciscus Sanch. *lib. 2. de sympt. febr.* ubi plura Pra-
cticorum placita.

A tra sanitatis metas, qui Naturalis dicitur; vel in
morbis natura vincente, pellentéque humores no-
xios sub sudoris forma, & vocatur sudor Criticus;
vel vi morbi subsequitur, & tanquam illius sym-
ptoma, qui sudor Symptomaticus dicitur: De natu-
rali sudore, de actionibus per quas producitur, & de
vniuscuiusque actionis, perquam fit, causis, sub hæ
Sectione agemus.

RESOLVTIO I.

Vtrum detur sudor naturalis?

§. I.

*Dioclis, Actuarij, Sanchez, & aliorum
proponitur opinio.*

A Ntiqua est quæstio à Galeno proposita, licet
non satis elucidata, an detur sudor naturalis
lib. de different. symptom. cap. 6. Diocles *ibidem* ab ip-
so citatus, & *lib. 1. aphorism. comm. 15.* nullum homi-
ni naturalem esse sudorem protulit, & rationibus
fulciuit; quem sequitur Actuarius *lib. 1. methodi,
cap. 23.* Et inter recentiores Franciscus Sanchez
libro 2. de febribus capite secundo, quibus fauet,

Primò, tum Hipp. *lib. 4. aphorism. 38. §.* Vbi sudor,
ibi morbus adesse significatur. Tum 2. *lib. prognostico-
rum. 50.* Vbi sudores docet fieri vel corporis dissolu-
tione, vel ex vehementia inflammationis. Tum 3.
Galenus *lib. de different. sympt.* docet Dioclem valde
probabiliter firmare suam sententiam. Tum 4. *lib. 3.
methodi, cap. 3. §.* his excrementis etiam per vniuersum
corpus semper prouenientibus, quod tenue est, inuisibi-

YY 3

lii

SECTIO PRIMA.

De sudore naturali.

SUDOR, effluuiumve vaporosæ substantiæ
per cutem, triplex in homine accidit? vel in-
D. Bravo Resol. Medic. Pars IV.

lis est perspiratio, quæ etiam fit visibilis, quoties vel calor languet naturalis, vel nutrimento vitur, quod iusto sit copiosius, vel motus quidam violentus animali contingit: Ergo ex Hipp. & Galeno sudor nullus est naturalis, sed à præternaturalibus causis ortus.

Secundò à Diocle sic probatur: Nunquam sudor fit à causa naturali: Ergo nunquam sudor est homini naturalis. Probatur antecedens: excrementa, quæ euacuantur per tertiam regionem, & per cutis porositates dum à naturali eleuantur calore, resoluuntur, attenuantur, & insensibiliter euacuantur: Dum verò calor debilis est, & imbecillis, cum non possit vaporem eleuare, nec sudorem mouere valet: ergo à naturali calore nunquam potest fieri sudor.

Tertiò, Dum calor est naturalis, & proportionatus, vt in hyeme, non fit sudor; dum est robustus, vt in æstate, multi fiunt sudores: ergo sudor semper fit à præternaturali calore.

§. II.

Manardi, Baricelli, Vallesij, & aliorum præfertur opinio.

Resoluendum, quòd naturalis sudor accidit homini intra statum Sanitatis: sic tenent Thruerus lib. 1. aphor. comm. 15. Manardus, lib. 15. epist. 1. Zacutus tom. 2. lib. ult. obseruat. 4. num. 3. Vincentius Moles lib. de phil. natur. corp. Christ. cap. 9. dub. 2. Valles lib. 5. controuer. Marcellus Donatus lib. 1. de hist. mirac. c. 2. Cæsar Baricellus lib. 1. de hydronosa natura, c. 4. Mercurialis lib. de sudore.

Probatur 1. tum ex Hipp. lib. de alimento, num. 20. §. excretiones secundum naturam ventris vinarum, sudoris, sputi, mucci, &c. Tum ex Galen. de sympt. differens. §. fortasse dubitauerit quispiam & de sudore, seu neque ipse naturæ lege concedat: quippe quod & Diocles docere tentauit: videtur autem dura opinio & præter rerum euidentiā. Ergo ex Hipp. & Galeno sudor naturalis est admittendus.

Probatur 2. Sudor reperitur inter ea, quæ excernuntur, aut retinentur, quæ ad res naturales pertinent: sed res naturales moderatæ se habent secundum naturam; immoderatæ præternaturales fiunt: Ergo sudor naturalis est admittendus.

Probatur 3. Sano homini, si exerceatur, vel Soli apponatur, superuenit sudor; sed neque ab illa leui Solis insolatione, neque ab exercitio potest homo æger dici: ergo sudor ille est naturalis.

Probatur 4. Si sudor omnis esset præter naturam, maximè, quia vt contendit Diocles, fit à debili & remisso calore: sed in homine bene valente, naturalique calore fruente, non fit sudor nisi ratione insolationis, aut exercitij, calor fiat intensior: ergo non fit sudor à calore, quia fit remissior, & imbecillior.

Probatur 5. Sudor in homine bene valente fit ex calore intensiori facto, non tamen morbofo, & valente vaporem resolueret: ergo fit à robusto naturali calore. Probatur antecedens, tum ex Hippocrate lib. de locis, aëre, & aquis, num. 141. §. Cuius rei maximum est indicium cum homo vestibus indutus in Sole ambulauerit, vel sederit, quascumque enim corporis partes Sol aspiciat, nullum sudorem emittunt; sol enim, quidquid sudoris comparet, ad se rapit; quæ vero veste, aut alia quacumque reteguntur, hæc exsudant, per vim enim à Sole sudor elicitur; seruatur autem à tegumento, ne à Sole deleatur; cum verò homo ad umbram peruenerit, tum corpus equaliter sudore diffluit, neque enim amplius Sol affulget.

A

§. III.

Dioclis, & aliorum soluuntur fundamenta.

Ad 1. Respondetur, tum quòd loquitur Hipp. de sudore orto à præternaturali causa, & idè ex illo morbum in parte infert: Tum 2. Quòd refert plures præternaturalis sudoris causas: Tum 3. quòd Galenus probabiliorē indicat oppositam opinionem, & idè fatetur Dioclem loqui contra rerum euidentiā: Tum 4. quod recenset præternaturales causas, à quibus præternaturalis fit sudor?

Ad 2. Respondetur: quòd petit sudor fieri à calore remissiori, quàm illo qui vaporem resoluit, non autem à remissiori naturali calore.

B

Ad 3. Respondetur, quòd in hyeme non fit sudor, non defectu caloris, sed quia pori frigiditate sunt obstructi, & impediti vt vapores ad cutem ferantur.

RESOLVTIO II.

Quid sit sudor?

§. I.

Varia opinantium referuntur definitiones sudoris.

Pauciores sunt Authores, qui de sudore egerunt, quàm qui illius definitionem adduxerunt: describere ipsum, siue definire visi sunt, vt congeffit Baricellus; Hipp. lib. 4. de morb. n. 18. & lib. de locis, aëre, & aquis, qui sudoris naturam ponit in substantia tenui ad cutem delata. Theophrastus lib. de sudoribus. cum Heraclito & Melisso lib. de hominis structura, tenet naturam sudoris consistere in vapore circa cutem à frigore condensato: cuius placitum Gordonius defendit. Galenus in lib. aduersus Lycum & 1. de sanit. tuenda, cap. 12. Duplicem tenuem substantiam euaporabilem ad cutem admittit; & aliam siccam, vaporosam aliam: in hac, si densetur, naturam sudoris ponit: Plato in Timæo dicit sudorem esse pituitosum excrementum. Arist. lib. 2. Problem. 4. dicit sudorem esse humorem incoctum. Diocles tenuit sudorem esse partem cibi incocti, & per cutis foramina præter naturam excreti. Auicenna lib. 2. sudorem dicit esse sanguinis aquositatem, cui pus cholericum sit admixtum. Fernelius lib. 8. pathologia cap. 6. sudorem dicit esse reliquias serosi humoris ad cutem euectas, tenuique bili perfusas. Mercurialis lib. de sudore, inquit, quòd est portio materiæ potulentæ in iecore alterata, & sanguini peruehendo per venas à natura transmissa, ac demum ex venis per meatus occultos expulsa. Altimarus lib. de sedimento, sudorem dicit esse, serosam & humidam partem alimenti. Marcellus Donatus, quòd est serosi excrementi naturalis excretio. Mercatus, quòd est euacuatio vniuersalis, qua venosum genus, & tertia corporis regio sese ab excrementis exonerare habent. Baricellus post hos omnes, sudorem dicit esse sensibilem euacuationem tenuem corporis, & humorum humiditatis à calore solutæ, & per cutis porositates mediis facultatibus excretæ: sed omnes isti, vel solum naturalem, vel solum præternaturalem sudorem descripserunt. Paracelsus tom. 1. l. 3. Paramiri de morb. origine, tractatu 4. sudorem dicit esse, & tomo 3. in scholio, lib. de tartaro, Cruorem membrorum principalium; aliisque in locis aliter nugatur, vt solet.

E

§. II.

Sudoris genericè sumpti proponitur definitio.

Resoluendum 1. quòd sudor vt sic, est effluuium sensibile humidæ substantiæ per porositates cutis extrà erumpentis. *Effluuium* genericam dicit rationem cuiusvis substantiæ, quæ effluit à corpore; *sensibile* excludit effluuium insensibilis substantiæ per cutem, seu sordium; *humidæ substantiæ* specificat materialem causam cuiusvis sudoris, quæ humida debet esse, vt tanquam sensibilis possit poros permeare; *per porositates cutis erumpentis extra*, ponit formalem rationem sudoris, non enim sudor est, nisi per porositates excernatur; nec quidquid excernitur, si extra non erumpat.

§. III.

Naturalis sudoris proponitur definitio:

Resoluendum 2. quod sudor naturalis est effluuium sensibile vaporosæ substantiæ, ex humidis quibusvis corporis partibus, ac humoribus eleuata, vi naturalis caloris locali motu, aut frigore densata, effluens per cutis porositates. Hæc definitio omnes sudoris naturalis completè continet causas, & patebit ex infra dicendis.

RESOLVTIO III.

Vtrum sudor omni accidat corpori mixto?

§. I.

Proponuntur dubitandi fundamenta.

Sudor, vt diximus, excrementum est per cutem prodiens: cum autem cutis animalibus tantum fuerit condonata, sudores illis solum accidere videntur manifestum: sed quia & lapides & plantas esse animalia fatentur plures; apud ipsos manet dubitandi ratio, quæ hoc valet fundamento fulciri.

Primò, lapides viuere Theophrastus Paracellus fatetur, Dæmonis ope seductus, prout in aliis tom. 5. *paradox.* & 1. *de modo pharmacandi*, quia inquit, augentur, & nutriuntur, aliàs nec permanerent, nec reciperent augmentum; si ergo viuunt, humidam habent substantiam vaporabilem, quæ potest sudore extrahi vi caloris in vaporem illam conuertentis.

Secundò, licet Lapidēs non viuunt, sudare confirmant historiæ: quatuor enim columnæ in Christi Saluatoris nostri sepulchro positæ lacrymant perpetuò æstinis, & brumalibus temporibus, vt Baricellus refert. Baronius lib. 3. *suorum annalium*, ex Eusebio affirmat, & in persecutione contra Maximinum, columnas & lapides sudasse. Tum 2. Liuius, Plutarchus, Cicero, & Lucanus simulacra Gentilium Deorum sudasse affirmant, vt refert, & annuit Cardanus, & videtur confirmare D. Augustinus 3. *de Ciuitate Dei*, & Xephelinus, ac alij; nec solum aquam, sed & sanguinem sudasse statuas fatentur: ergo non vinentibus potest accidere sudor.

Tertiò, Plantas viuere, & quædam esse animalia Plato & Pythagorici iudicarunt, quia videntur habere neruos, venas, carnem, & humores, lacry-

A māsque emittere, vt patet de iis, ex quibus gummata, resinæ, ac lacrymæ colliguntur: ergo in iis reperiri verum sudorem est fatendum; præcipuè cum ex Galeno sudoris & lachrymarum eadem sit materia.

§. II.

Communis præfertur opinio:

Resoluendum, quòd sudor nulli non animali accidit: sic tenet communior Philosophorum assensus, præcipuè apud Peripateticos, & Dogmaticos Medicos communis est opinio.

B Probatur 1. à definitione, in qua sudorem diffinimus per hoc, quod sit effluuium per cutis porositates: sed soli animali est data cutis à natura: ergo vera sudoris ratio solum in illis reperiri potest.

Probatur 2. sudori maiori ex parte, vt infra constabit, materiam præstant humores, serum, & potulenta substantia: sed hæc sunt in solo animali: ergo illi soli accidit verus sudor.

C Probatur 3. adhuc in ipsis animalibus sudor non accidit, in illis nimirum in quibus cutis non est rara, vel est impedita plumis, scamis, siccitate nimia ac densitate, prout contingit in piscibus, volucris, serpentibus anulatis; sed adhuc si in mineralibus, lapidibus, & plantis esset materia ex qua sudor fieret; magis dura, densa, & impedita esset superficies, extremæque eorum substantia: ergo multo minus posset sudor verus accidere illis.

§. III.

Soluuntur fundamenta contrariorum.

Ad 1. Respondetur, quòd Paracellus, quæcumque distauit, à Dæmone recepit illius seductore, vt latius probaui supra; lapides enim non nutriuntur, nec augentur: non enim recipiunt incrementum ab alimento intus assumpto, concocto, & in partes conuerso; sed per appositionem similis substantiæ ad extrà superuenientis, & vnitæ.

D Ad 2. Respondetur, quòd colūnæ in sepulchro Christi Domini miraculosè lacrymantur; sicut miraculosè in persecutione Maximini lapides, & statuæ sudarunt; sine miraculo autem lapides, & lapideæ statuæ sudare videntur, dum humiditas superueniens illis ab eorum frigiditate densatur; non tamen guttæ illæ aqueæ sudor verus est, quia sudor verus est intrà genitus, vi facultatum pulsus, & tandem densatus, ac extrà missus; quod in lapidibus non est possibile: quòd autem sudarint sanguinem statuæ, id Dæmonis ope hominum seductoris contigit.

E Ad 3. Respondetur, quòd plantas viuere fatentur Peripatetici, quia eas nutriri, augeri, & generare constat, quæ sunt actiones debitæ potentiis animæ vegetatiuæ; sed illas esse animalia Plato, & Pythagorici nugantur, cum nulla sit illis actio sensitiui gradus, nec pro suis potentiis organizatio: habent enim, quia viuentia, & organica, aliquas partes diuersas, quæ aliquo modo videntur partibus animalium assimilari, & ideo à Dioscoride similitudine nominis earum vocantur; veram tamen conformationem, & organizationem non habent; nec veras emittunt lacrymas, sed similem substantiam aquosam, & cum tali substantiæ modo, & qualitatibus, vt pro diuersis valeant

prodesse vñibus in Medicinæ praxi.

RESOLVTIO IV.

Vtrum vnica actione fiat naturalis sudor.

§. I.

Proponitur corporis regionum diuersitas, & dubitandi fundamenta adducuntur.

COrpus humanum, iuxta diuersas considerationes, diuerso modo partiri supra manifestauimus: de illo nunc agimus prout partes habet diuersas, in quibus diuersas celebrat coctiones, diuersa generat excrementa, diuersasque obtinet vias destinatas pro earum expulsionem, in qua consideratione tres reperiuntur in corpore regiones. Prima regio incipit ab ore, continet oesophagum, ventriculum, intestina; & omnes mesenterij venas, extenditurque vsque ad iecoris concavam superficiem, & hæc est destinata vt in illa rudior ac prima coctio celebretur alimenti. Duplex ex illa resultat excrementum: alterum crassum, quod comprehendit fæculentum, & succum crudum fugiens illius coctionis perfectum terminum; alterum tenue, quod flatulentum est. Secunda regio comprehendit iecur, & vniuersa corporis vasa; perficitur in ea per secundam coctionem transmutatio chyli in sanguinem. Triplex ex hac resultat excrementum: bilis, quam trahit vesicula fellea; melancholia, quam trahit lien, in sententia Galeni, licet in Recentiorum opinione diuersus sit illi vsus, vt diximus; & serum, quod trahunt renes, & ex quo in vesica fit lotium. Tertia regio continet musculos, membranas, ossa, omnesque corporis partes, quæ post venas sunt vsque ad vniuersam cutem; in hac regione fit tertia coctio, per quam fit conuersio sanguinis in substantiam viuentem. Ex qua duplex resultat excrementum crassum, ex quo fiunt pili, & sordes; tenue, quod per insensilem transpirationem fertur, vel per sudorem. Cum igitur sudor tertiæ regionis dicatur excrementum, an vnica fiat actione, inquirimus; & videtur quod sic.

Primò; sudor est excrementum tertiæ coctionis: sed reliqua reliquarum coctionum resultant per solam coctionem, quæ in vnaquaque regione celebratur: ergo sudor naturalis resultat per solam coctionem, quæ in tertia regione celebratur.

Secundò, Vni termino vna tantum debetur actio; sed sudor vna est substantia vnicusque terminus actionis suæ productiue: ergo actio productiua illius vna debet esse.

Tertiò, Vapor, qui ab aquea fit substantia, vel differt ab illa substantiali, vel accidentali tantum forma: si substantiali, vnica tantum substantiali actione, quæ generatio est, petit fieri; si accidentali, sufficit actio vnica accidentalem terminum producens in illa, vt differat accidentaliter ab illa: ergo vnica tantum est actio, qua producitur sudor.

§. II.

Varias actiones præquiri ad sudorem sancimus.

Resoluendum, quod pro sudore naturali præquiruntur quatuor actiones, quarum prima est admodum copiosa euaporatio.

Probatur 1. ex Hippoc. lib. de flatibus, num. 90. §. quod incensus est liquatur, ex eo quod spiritus oritur, idem attenuatur, usquedum in vaporem transmutatur. Tum secundò, ex Galeno lib. 10. de simplic. medicam. facult. §. sudor plus est elaboratus, quam vrina;

A inde enim maximam habet elaborationem, maioremque, quia licet vrinae, & sudoris eadem sit materia; vt fiat vrina, sufficit illius motus localis tractionis à renibus, & expulsionis ad vesicam; vt autem fiat sudor, requiritur motus alterationis, quo in formam vaporis mutata, iterum in liquorem concresecat: ergo pro sudore ex Hippoc. & Galeno præquiruntur euaporatio.

Probatur 3. Sudor naturalis non fit, si calor est debilis; sed ab illo intensiori facto, siue insolatione, siue exercitio, siue vestium coopertione, vt docet experientia: sed talis intensio caloris non ob aliam causam præquiruntur, nisi vt in formam vaporis materiam, ex qua fit sudor, conuertat: ergo præquiruntur ad sudorem euaporatio.

B Probatur 3. non fiet sudor ex humida materia, quin in vaporem mutetur: ergo mutatio in vaporem præquiruntur ante formam sudoris. Probatur antecedens. Tum primò quia sine conuersione in vaporem non posset permeare porositates: Tum secundò, quia si sub propria forma ferretur ad tertiam regionem sub propria forma, fieret hydrops, ex Galeno lib. 3. de sympt. causis cap. 2. ergo præquiruntur euaporatio.

C Probatur 4. Quod euaporatio pro sudore præquisita debet esse admodum copiosa. Tum quia Hipp. & Galenus ex sudore inferunt corpus plurimo vti cibo: argumentum, quod plurimam petit materiam vaporum, ex qua fiat: Tum quia fit per omnes corporis partes, quod sine copiosa materia consequi non posset: Tum quia petit caloris multum, vt fiat, vt multam copiam vaporum eleuet: Tum quia vt fiat sudor, petit vaporum concretionem, quæ absque multa copia fieri non potest, ex Aristotele 2. de generat. textu 37. vbi pro vno pugillo aquæ petit decem aëris: ergo sudor, qui concretione fit ex vaporibus, non potest concresecere nisi ex magna illorum copia.

§. III.

Secunda actio pro sudore præquisita assignatur.

D Resoluendum 2. quod secunda actio præquisita ad sudorem est confertim facta propulsio vaporum per vasa ad tertiam vsque regionem.

Probatur quod requiratur propulsio vsque ad tertiam regionem; Tum ex Galeno lib. de rigore, & tremore, cap. 6. §. calorem aliquem effundere confertim humorem, quem sudorem vocamus: Tum vapor vt patet ex diffinitione, non recipit formam sudoris, donec feratur ad tertiam regionem: ergo propulsio ad illam est necessaria actio præquisita pro sudore.

E Probatur 2. quod propulsio debet esse confertim facta: Non fit sudor ex vapore donec concresecat; sed non concresecit, donec confertim feratur, quia si paulatim moueretur, resolveretur sine concretione: ergo debet propulsio facta confertim præire sudorem.

§. IV.

Tertia proponitur actio pro sudore naturali præquisita.

Resoluendum 3. quod tertia actio præquisita ad sudorem, est vaporis concretio in tertia regione. Probatur, tum ex Hipp. lib. de flatibus, n. 91. Tum ex Galeno lib. 3. de causis sympt. cap. 2. Tum quia sudor differt à vapore, & vsque ad tertiam regionem sub vaporis forma ascendit: ergo vt fiat sudor in tertia regione, debet vapor concresecere.

§. V.

§. V.

Soluuntur fundamenta primò adducta.

Resolvendum 4. Quòd concreti sudoris expulsio per porositates cutis est quarta actio necessaria in generatione sudoris naturalis. Probatur; sudor differt ab insensibili euacuatione per porositates cutis facta: quia ille, sensibilis est euacuatio facta per cutem; sed si non fieret expulsio concreti vaporis extra cutem, non esset sensibilis euacuatio: ergo ut sensibilis fiat, debet fieri propulsio extra cutem.

§. VI.

Soluuntur fundamenta primò adducta.

Ad 5. Respondetur, quòd licet sudor naturalis dicitur excrementum tertiæ regionis, quia per illam excernitur; non tamen est excrementum tertiæ coctionis, quia non fit continuò, nec resultat ex tertiæ coctione; sed fit per actiones quatuor propositas eo tempore, quo datur materialis causa, & superadditur causa efficiens, à qua eleuantur vapores copiosi, & qui confertim mouentur.

Ad 2. Respondetur, quòd probat argumentum de actione productiua sudoris in esse entis; nò autem de reliquis actionibus, quibus indiget in esse talis entis: sudor enim substantificè aqua est, & per actionem substantialem producta; sed dicitur sudor, quatenus generatur in corpore animalis ab illius calore eleuante vapores, & concretionem superueniente, ut extrà pellatur sub forma aquæ; quæ conditiones licet non requirantur ad productionem sudoris in esse entis, bene tamen in esse sudoris, qui alias superaddit accidentales differentias & conditiones supra aquæ entitatem: aliàs omnis concretus vapor diceretur sudor.

Ad 3. Respondetur quòd in esse entis fit sudor vnica substantiali actione, in esse talis entis, quod sudor dicitur, completur per plures conditiones requisitas pro modo generationis illius, ut diximus.

RESOLVTIO V.

Quæ sit materia ex qua sudor generatur.

§. I.

Proponitur difficultas: refertur opinio, & opinandi rationes.

Primam pro naturali sudore prærequisitam actionem diximus esse copiosam euaporationem, de cuius causis agere conducit pro perfecta sudoris cognitione: Cùmque vapor exigit materiam ex qua, quænam hæc sit in nostro corpore, examinabimus: quòd hæc sint semicocti cibi reliquæ ex imperfecta coctione permanentes, fatentur aliqui.

Primò, quia sudor est tertiæ regionis excrementum; sed quod excrementum est, est crudum & imperfectum, quod superfluit in coctionibus: ergo ex cruda superabundante materia fit vapor.

Secundò, Galenus lib. 1. de sanitate tuenda, fatetur quòd fit sudor ex excrementis ex tertiæ regione resultantibus: ergo ipsa præstant materiam pro vapore.

Tertiò, Pro sudore est determinata cutis ut expellatur: ergo debuit dari determinata materia ex qua fiat: sed nulla alia præter succos crudos per coctionem tertiæ regionis genitos apta est: ergo hæc debet assignari.

A

§. II.

Genericè proponitur apta materia pro sudore.

Resolvendum 1. quòd quæcumque humida substantia intra nostrum corpus est apta materia pro vaporum productione.

Probatur ex Hipp. lib. 4. de morb. n. 249. §. Incalescente corpore per hoc aquosum, quod est febrim maxime insensum, præcipue exhalat; relinquitur verò pingue & leue, quod est biliosum, & præcipuum febris alimentum: ad hunc autem modum exhalat, non secus ac si quis affusa in vas aneum aqua & oleo, ligna multa diutius, succendat, aqua certe longe paucior, cùm ex vase exhalat, futura est; oleum autem coharens & densum extenuari nequit, neque sicut aqua exhalare, ita sane & in homine res se habet, incalescente namque corpore, aqua foras exhalat: quod verò est biliosum, cùm coharens & densum sit, neque similiter extenuatur, neque exhalat. Tum ex Galeno lib. 2. aphorism. comm. 14. §. Constat porro inter omnes arbitror ex humida & aërea substantia plus defluere quàm ex terrena, etià si utraq; similiter calida, quod ad earum dumtaxat qualitatem attinet, existant. Et superaddit: siquidem hoc rebus etiam externis cernere licet; neque enim ex corporibus simili calore præditis, par, aqualisque materia fluit, sed minimum ex siccis, plurimum ex humidis. Tum ex Aristotele lib. 4. meteor. textu 47. §. Vaporis segregatio à calido aestiuo in aërem & spiritum ex humido madefactiuo. Et textu 48. §. Humidorum quæcumque euaporantur aquea sunt; aër enim licet humidus sit, materia non est euaporationis, habet enim maiorem leuitatem & raritatem, quàm quæ requiritur pro forma vaporis.

Probatur deinde ratione; quia vapor fieri debet ex materia sibi magis affini in modo substantiæ, cùm per leuem caloris alterationem fiat sine substantiali mutatione: sed aquea materia est illi magis affinis, à qua solum differt forma accidentali; siue secundum rarum, aut densum: ergo aquea quæcumque materia est substantia, seu materia pro vaporum generatione.

§. III.

Aptior intra corpus euaporationi proponitur materia.

Resolvendum 2. quòd aptior intra corpus materia pro euaporatione sunt potulenta substantia, & humorum serum.

Probatur 1. pars, tum ex Gal. lib. 10. de simplic. medicam. facult. cap. 10. vbi docet sudorem subsequi iuxta mensuram potus: Tum patet ex pientia; in æstate enim aqua superbibita copiosè, statim copiosus subsequitur sudor: Tum quia idè in superfluis sudoribus cohibemus aquæ potum: Tum quia ex nimio sudore accidit sitis: Tum quia aquea materia pro sudore est aptior, nulla tamen aquea magis, quàm potulenta: ergo intra corpus potulenta substantia est pro vaporis materia aptior.

Probatur 2. pars, Tum ex Hipp. lib. 6. epidem. sect. 1. vbi docet, quòd sudaturis supprimitur vrina: ex quo patet, quòd serum est sudoris materia: Tum ex Gal. qui vrinæ & sudoris eandem fatetur esse materiam: Tum quia idè melancholici reliquis plus sudant, quia plus habet de sero melancholia: Tum quia serum maxime conuenit cum potulenta substantia, & ipsa magis aquæ est affinis, quæ præ reliquis aptior est materia pro euaporatione: ergo potulenta substantia, & humorum serum, sunt intra corpus aptior materia pro vaporis generatione.

§. IV.

§. IV.

Alia demum subditur sudoris materia.

Resolvendum 3. quod humorum substantia, humiditates, & vivens quævis humida pars apta sunt materia in corpore, ex qua potest vapor generari.

Probatur 1. de substantia humorum; Tum quia cum ex commixto sero eleuetur vapor, ex humore cui commiscetur eleuari est necesse: Tum quia humores sunt corpora humida, hæc autem evaporationi sunt apta: Tum quia in sudoribus criticis totus humor, à quo morbus fouetur, euacuatur per sudorem: ex quo apparet quod à remissiore calore saltem humidior pars humorum poterit in vapores mutari: ergo humorum substantia apta est materia pro vaporum generatione in corpore.

Probatur 2. quod humiditates in quas humores mutantur, similiter præstent materiam pro vaporibus; quia substantia vivens humida est minus apta, & tamen ex illa fit vapor: Ergo apparet quod potius fiet ex humiditatibus quatuor.

Probatur 3. de vivente humida substantia, à calore naturali remisso, ex quo non fit sudor, continuo nostri corporis partes præcipue humidiores resolvuntur, attenuantur, & mutantur in tenuem vaporem: ergo à potentiori calore, ex quo fit naturalis sudor, maior copia eleuari debet vaporum pro sudoris materia.

§. V.

Soluuntur fundamenta contrariè opinantiū.

Ad 1. Respondetur, quod dupliciter aliquid potest dici excrementum tertiæ regionis; vel quia in illa, ut excrementum generatur, vel quia per illam, ut excrementum euacuatur: sudor excrementum dicitur tertiæ regionis, non quia generatur ut excrementum in illa; sed quia euacuatur ut excrementum per illam.

Ad 2. Respondetur, quod Galen. per semicoctum humorem, quem assignat pro materia sudoris, intelligit serosam substantiam, quæ post humorum assimilationem permanet in tertia corporis regione.

Ad 3. Respondetur, quod natura destinavit cutem pro quibusvis excrementis tenuibus, quæ in corpore redundant; & quod semper habet in corpore aquosas substantias, quas diximus esse aptas pro materia evaporationis, ex quibus fiat sudor; licet non semper ex illis fiat: quia non semper est calor proportionatus, ut proportionatam vaporum copiam generet pro sudore.

RESOLUTIO VI.

Vtrum calor sit causa efficiens evaporationis requisitæ pro sudore naturali?

§. I.

Statuitur difficultatis causa: suadetur pars negativa.

Prærequiri ad sudorem admodum copiosam evaporationem decrevimus; evaporationis quæ materialem causam esse aquosam substantiam, & intra nostrum corpus potulentam substantiam, serum humorum, humores, humiditates, partesque viventes

A humiditas substernere evaporationi materiam. De efficiente evaporationis causa, an sit calor, restat disputandum; qui in ordine ad eleuandum vaporem secundum quatuor gradus posse considerari continentur plures. Primus est, dum calor ita moderatus est ut adhuc approximatus materiæ aptæ evaporationi, vaporem non eleuat, vel eleuat in tam parua quantitate, vel pro sudore non sufficiat. Secundus, dum ita est intensus, ut applicatus materiæ evaporabili tantam inducat raritatem, ut vapores eleuet & generetur ex illis sudor. Tertius gradus caloris est, qui non solum vapores generat, sed ita attenuat, & resolvit, ut non possit concrefcere in formam sudoris. Quartus gradus est, dum calor intensior redditus ulterio-

Brem valet alterare materiam, & ex illa copiosam eleuare vaporum multitudinem, quam præ copia resolvere nequit; & quia celeriter ad cutem propellit, concrefcere facit. Quibus non attentis, aliqui absolute omni calori vaporosæ actionis negant efficientiam.

primò, quia si calor esset evaporationis requisitæ pro sudore causa, cum homo semper habeat calorem, & materialem causam ex qua, ut probauimus, semper sudaret; præcipue in pueritia, adolescentia, & iuuentute, cum prædominante gaudeat calore: sed raro sudat: Ergo non fit evaporationis causa à calore.

Secundò, si à calore fieret evaporationis requisitæ pro sudore, maxime à calore excedente in vnaquaque corporis parte: sed hoc non contingit, quia omnes corporis partes semper irrigantur spiritibus vitalibus, à quibus excedens calor communicatur illis, & tamen non sudamus semper: ergo non fit evaporationis causa à calore.

C Tertio, ex Arist. lib. 4. meteor. vapor à calore rarefit, & attenuatur, & corrumpitur: ergo vapor non producit à calore.

Quarto, Vapor, sudorve prodiens in æstate à Solis calore resolvitur, & corrumpitur: ergo non potest ab illo generari.

§. II.

Proponitur causa efficiens evaporationis prærequisitæ pro sudore.

DResolvendum 1. quod causa efficiens copiosæ evaporationis prærequisitæ pro sudoris naturalis generatione, est calor robustus cum proportionem ad materialem evaporationis causam.

Probatur 1. Ex Hipp. Tum lib. 1. de morb. n. 239. §. incalcescente namque corpore, aqua foras exhalat. Tum lib. de locis, aeris, & aquis. §. à sole sudor elicitur: Tum lib. 1. prognosticorum. num. 50. ubi pro sudoris causa constituit vehementiam inflammationis: Tum ex Galeno lib. de rigore, tremore, & palpitatione, c. 16. §. Subinde accidit in huiusmodi ex alto reditu calorem, seu feruidum, aliquid humorum confertim effundere, quod sane sudorem appellamus: ergo ex Hipp. & Galen. à calore fit evaporationis causa pro sudore.

E Probatur 2. Vapor ex quo fit sudor est verè vapor; sed omnis vapor à calore debet fieri, ex Arist. lib. 3. meteor. ubi diffinit vaporé, quod sit humida materia segregata à calido vicino in aërem, & spiritum: ergo causa efficiens evaporationis, sine vaporis requisiti pro sudore est calor excedens proportionatus.

Probatur 3. Vapor producit inducta raritate & leuitate circa materiam aqueam: sed raritas & leuitas sunt secundæ qualitates, quæ necessariò subsequuntur ad calorem: ergo vaporis causa est necessariò calor adauctus, ut possit copiosum illum cauare pro sudore,

Probatur

Probat 4. experientia; si calor insolatione, vestiū coopertione, ignis calefactione, aut exercitio intendatur, constat nos sudare: ergo quia adactus ille calor sit causa efficiens copiosæ euaporationis prærequisitæ pro sudore.

§. III.

Adhibetur solutio argumentis primò adductis.

AD 1. Respondetur, quòd calor in pueritia, adulescentia, & iuuentute intensior est quàm frigiditas; non tamen ita ut valeat copiosa euaporatione vapores eleuare repositos, ut ex illis fiat sudor.

Ad 2. Respondetur, quòd spiritus vitales, qui impartuntur omnibus partibus, communicant solum calorem requisitum pro earum conseruatione, non autem pro copia vaporis eleuanda, quæ requiritur pro sudore, quia aëris ingressu attemperantur, ne calor ultra dispositionem requisitam pro conseruatione communicetur partibus.

Ad 3. Respondetur, quòd vapor non corrumpitur à calore proportionato, à quo reducitur, sed à calore intensiori, & improporcionado valente illum attenuare, & arrare ultra id, quod requiritur pro illius conseruatione.

Ad 4. Respondetur, quòd quatuor gradus caloris reperiri possunt in calore distincti, respectu euaporationis materiæ aqueæ. Ex quibus primus, quia remissus, vaporum copiam pro sudore non eleuat. Secundus, quia intensior, eleuat sufficientem copiam, & fit sudor. Tertius, quàm eleuat copiam, valet resolvere, & attenuare; idè ab illo non fit sudor: talis redditur æstius calor, à quo eleuatus sudor resoluitur. Quartus gradus intensior maiorem eleuat copiam, quam idè non resoluit; & sic ex illa fit sudor.

RESOLVTIO VII.

Vtrum forma vaporis prærequisiti pro sudore differat à materia aquea, ex qua eleuatur?

§. I.

Vejarani, & aliorum proponitur opinio.

ANtiqua est controuersia, an eleuatus vapor ab aqua, substantiali formâ differat ab illa? Affirmatiuam partem tenuere aliqui, quibus subscribit Vejaranus lib. 1. meteor. q. 2. art. 2. quod idem de vapore eleuato pro naturali sudore in nostro corpore inquirendum venit. Faut huic opinioni,

Primò: vapor constituitur in determinata specie entis, quæ dicitur vapor, & est alia ab aqua; ergo differt substantiali formâ ab illa: quia speciei ratio formalis à forma desumitur.

Secundò: Aquæ proprietates subsequuntur ad formam, sunt frigiditas & humiditas; sed istæ non conueniunt vaporis, cum calidus sit: ergo diuersam habet formam.

Tertiò, Aqua ratione suæ formæ habet gravitatem, qua fertur deorsum; vapor habet leuitatem, qua sursum mouetur: ergo habent diuersas formas à quibus locomotivæ qualitates oriuntur diuersæ.

Quartò, Si vapor esset de natura aquæ, & illius retineret formam, aqua vitæ, quæ euaporatione fit ex vino, esset de natura vini, & retineret eius formam: sed aqua vitæ formam substantialem diuersam habet à vini forma: ergo similiter vapor à forma aquæ diuersam aliam obtinet.

A Quintò, Vapor generatur ex aqua: ergo vapor differt ab illa: quia generatio, est mutatio huius totius in hoc totum; nullo sensibili manente: ex Aristot. lib. 1. de ortu & interitu.

Sextò, Mixtum constituitur per diuersam formam substantialem à simplicibus: sed vapor est mixtum: ergo per diuersam substantialem formam ac aqua debet constitui in suo esse.

§. II.

Vaporis ex aqua eleuati determinatur forma.

Resoluendum 1. quòd vapor ex aqua eleuatus, vel intra corpus ex aquea materia potulentæ substantiæ, ac feri humorum factus, non differt formâ substantiali ab illa. Sic ex Aristotele recepit communior Philosophorum consensus.

Probat, tum ex Arist. lib. 1. meteor. cap. 3. Vbi docet vaporem esse aquæ secretionem: & cap. 4. sequenti fatetur, sudorem esse aquam: Et lib. 2. de generat. fatetur quòd vnum elementum potest immediate transmutari in aliud, sicut aqua in aërem, dum sunt symbola; aqua autem per sudoris formam abit in aërem: ergo hæc substantialiter non est alia ab aquæ forma; aliàs non esset immediatus transitus.

Probat 2. Ad formam semel amissam naturaliter non est regressio: sed à vapore in aquam datur regressus naturaliter, solo ablato calefaciente extrinseco: ergo non differunt forma substantiali.

Probat 3. si vapor ablata causa extrinseca calefaciente reducatur ad pristinum statum, eadem conseruaret accidentia, quæ conseruabat anteceder dum erat aqua: ergo conseruat eandem formam.

§. III.

Si vapor eleuetur à mixtis, quæ sit illi forma?

Resoluendum 2. quòd vapor, qui in corpore eleuatur ex humorum, viuientiumve partium humida substantia, substantialem formam distinctam recipit ab ea, sub qua informabatur, non ab aquæ forma.

D Probat, Eo ipso quòd aliqua substantiali forma informetur, non potest in vaporem eleuari & separari à parte viuente, vel humorum, quin corrumpatur forma antecedens: de viuente manifestè patet, aliàs in vapore esset anima rationalis; de humore similiter, quia non potest mixta forma cum raritate, & leuitate conseruari, quæ debetur formæ vaporis: ergo dum illam retinet formam substantialiter diuersam, retinet ac habebat antecedenter.

Dices, cur vapor ex aqua eleuatus non mutat formam substantialem, bene tamen eleuatus à mixtis? Respondetur quòd aqua est communis materia aquearum meteorologicarum impressionum, à natura instituta, à quibus non differt nisi accidentaliter secundum densitatem, aut raritatem, quas alterata ab externis causis recipit, & ideo ab illis in propriam naturam redit, solis ablatis causis extrinsecis: at verò mixta non sunt materia meteorologicarum impressionum, nisi quatenus aqueæ eorum partes possunt à calore alteratæ mutari in vaporis formam, quæ substantialitè forma est aquæ, & idè apta in meteorologica mutari mixta.

§. IV.

Soluuntur Vejarani fundamenta.

AD 1. Respondetur, quòd vapor constituitur in specie accidentali alia ab aqua; sicut homo calidus differt ab homine, non tamen substantialitè.

Ad 2.

Ad 2. respondetur, quod proprietates prouenientes à forma substantifica, eadem aquæ & vapor conueniunt; ratione tamen accidentium ab intrinseco, aut ab extrinseco prouenientium possunt aliquæ proprietates diuersæ eis accidere: idè ab intrinseco granitas oritur in aqua; si ab extrinseco calefiat, accidit ei ab extrinseco lenitas.

Ad 3. respondetur, quod motus sursum est aquæ præternaturalis, licet reduplicatiuè ut calidæ, naturalis sit illi ratione caliditatis ab extrinseco communicatæ.

Ad 4. respondetur, quod vapor est mixtum meteorologicum, quod non fit tale per substantialem formam, sed per formas accidentales.

Ad 5. Respondetur, quod vapor non generatur ex aqua, cum ipse sit aqua; sed aqua dicitur vapor, dum alterata acquirit raritatem, & leuitatem.

Ad 6. Respondetur, quod vapor est mixtum meteorologicum, & hoc substantialiter est elementum.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum ex euaporatione prærequisita pro sudore naturali subsequatur utilitas Viuenti?

§. I.

Proponitur difficultas: adducuntur dubitandi rationes.

Operationes propter finem fiunt, ex Aristoteli lib. 2. *physic.* in calefactione aquæ datur utilitas calefacientis producentis suum simile: sed an viuenti subsequatur utilitas in euaporatione prærequisita pro sudore? manet sub dubio: Aliquibus pars negatiua videtur posse suaderi.

Primò, quia sudor naturalis non fit à calore præcisè ut naturali, nisi intendatur, & excedat: sed ab intentiori calore ultra naturalem statum fit partium corporis alteratio: ergo euaporatio non est utilis viuenti.

Secundò, Corporis partium excedens resolutio præternaturalis est: sed à causa effectrice euaporationis prærequisitæ ad sudorem fit resolutio excedens, cum ab omnibus partibus humidis intra corpus eleuetur admodum copiosa euaporatio ut diximus: ergo non est utilis viuenti.

Tertiò, Quæcumque euaporabilis substantia euacuatur per sudorem, posset securius euacuari per insensibilem halitum à calore omnino naturali: ergo quæ fit pro sudore, viuenti est inutilis.

§. II.

Vtilem pro sanitate sancimus euaporationem.

Resoluendum, quod resolutio pro naturali sudore prærequisita, est pro sanitate conseruanda utilis.

Probat; omnis actio, qua in statu naturali euacuatur excrementa per vias in hunc finem destinatas, & à facultatibus in id conducentibus, est viuenti utilis, ut latè patet ex Galeno lib. de facultatib. natur. & demonstrat experientia: sed naturalem sudorem præcedens euaporatio fit per vias à natura destinatas pro illius euacuatione, & à facultatibus naturaliter operantibus, ut probauimus, & docuit Hipp. 3. *epid. sect. 3. comm. 41. §. Interdum expurgante natura, sudores excernuntur*: ergo est homini pro sanitate utilis.

Probat 2. Euacuationes, quas consequitur ex-

A pultrix facultas, sunt homini pro sanitate: sed vaporum expulsio intenditur & perficitur expultrice vi: ergo fit in viuentis conseruationem.

Probat 3. ex Galeno lib. 3. de differentiis sympt. cap. ult. ubi fatetur sudores fieri cum conuenientia animalis, & pro illius salute: ergo prærequisita ad illos euaporatio utilis est illi.

Probat 4. Per euaporationem resoluntur, & in vaporem conuertuntur plures humiditates superflue in corpore: Ergo ipsa est utilis pro sanitate conseruanda in illo.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi primò propositæ.

Ad 1. Respondetur, quod à calore, à quo fit euaporatio pro naturali sudore, non sequitur sensibilis noxa; quia licet intensior aliquantulum requiratur, nunquam ultra statum naturalem.

Ad 3. Respondetur, quod à potulenta substantia, ab humorumque sero fit admodum copiosa euaporatio prærequisita pro sudore naturali; à substantiis aliis fit parua & insensibilis, & quæ nullam sensibilem infert noxam.

CAd 3. Respondetur, quod tot excrementitiæ substantiæ, quot eleuantur in euaporatione pro sudore naturali prærequisita, non possent à remissiori eleuari calore; nec, si possent, probat quod non fit similiter utilis euaporatio prærequisita pro sudore, à qua eleuantur.

RESOLVTIO IX.

A quo feratur vapor pro sudore à secunda, aut prima ad tertiam Regionem?

§. I.

Statuitur difficultas; opinio & fundamenta referuntur.

Post copiosam euaporationem pro sudore, subsequitur localis motus, quo vapores feruntur ad tertiam vsq; regionem; cuius etiam restat inuestigare causas: Mobile est ipse vapor eleuatus à calore; finis est iam destinatus ob viuentis utilitatem, expellitur enim quod noxium iam luxuriat in corpore; viæ sunt, quas valet permeare vapor à termino à quo, donec per porositates erudatur; de locomotiuâ facultate, à qua mouetur, permanet difficultas: sunt enim locomotiuæ vires, quibus hoc possit competere, plures; pulsifica, attractrix, expultrix, naturalis, ac sensitua; & in ipso vapore raritas & leuitas qualitatiua. Contendunt plures moueri vaporem à viuentis viribus sine coadiuuamine suarum qualitatum locomotiuarum; ab illis sine coadiuuamine alicuius viuentis facultatis vaporem moueri tenent alij, his fultis.

Primò ex Hipp. lib. de flatib. num. 90. §. quoad corporis meatus irrumpentes sudores fiunt, coactus enim spiritus in aquas abit, & per meatus subiens foras erumpit. Tum lib. de morbis, num. 242. §. Quidquid in sanguine pituita & bilis tenuissimum est, liquatur & secernitur, partimque foras procedit: ergo ex Hipp. à se sudor erumpit foras.

Secundò, In vapore dantur lenitas & raritas: sed sunt qualitates locomotiuæ sufficientes, ut deferatur ad tertiam regionem: ergo frustra aliæ superadduntur. Probat Minor, cum 1. ex Avicenna fen. 2. 1. d. 2.

summa

summa 1. cap. 13. vbi docet quòd plus sudoris fit in somno, quàm in vigilia; quod prouenit ratione leuitatis intensioris adquisitæ in somno: tum 2. quia eadem facultate mouetur in corpore, & extra illud, extra illud verò à propria leuitate fertur sursum: ergo à se habet facultatem qua possit moueri.

Tertiò, aqua intra pericardium simili modo generatur, ac sudor in tertia regione; sed intra pericardium fertur sola leuitate: ergo similiter in reliquis partibus.

Quartò, Vapor ex quo fit sudor, & insensibilis transpiratio ab eadem facultate mouentur: sed insensibilis transpiratio mouetur à propriis qualitatibus; ergo & vapor similiter.

Quintò, Vapor sua raritate fit incapax recipiendi impulsu ab extrinseca aliqua locomotiva facultate, sicut propter eandem impeditur aër, quominus recipiat impulsu à nobis vt moueatur: ergo à propriis debet moueri locomotivis facultatibus.

Sextò, Vapor nec ita est utilis, vt possit attrahi à facultate attractrice propter eius convenientiam, nec ita inutilis, vt omnino perat trudi, & expelli, cum aliquam viuenti afferat utilitatem, vt probauimus; ergo mouetur propriis ac insitis facultatibus.

§. II.

Vaporum motus partim propriis perficitur viribus.

Resoluendum 1. quòd localis vaporum motus prærequisitus pro sudore partim perficitur propria leuitate & raritate.

Probatur 1. tum rationibus nuper adductis: tum ex Hipp. 1. aphorism. 21. §. *qua ducere oportet, quò natura vergit, eò ducere per loca conuenientia*: quod ideo consuit, quia propriæ rei, quæ mouetur, qualitates coadiuant: tum quia Gal. similem confirmat doctrinam 1. aphorism. 18. & 20. in comment. & in lib. de usu partium 4. cap. 4.

Probatur 2. quodlibet excrementum mouetur per regionem, ad quam facilius potest contrahi insitis qualitatibus: sic graue fertur deorsum; leue sursum: sed vapor per partes superiores, ad quas mouet leuitas, & versus omnem differentiam, ad quam mouet raritas, expellitur: ergo magna ex parte illius motus iuuatur ab insitis his viribus.

Probatur 3. si ab insitis facultatibus non coadiunaretur vaporum motus prærequisitus pro sudore à viuentibus facultatibus, moueretur eodem modo, ac in crilibus mouentur reliqui humores; sed reliqui aliquando ad partes internas, aliquando ad externas, aliquando sursum, aliquando deorsum à viuentis facultatibus indifferenter mouentur: ergo vapor determinatè mouetur sursum, & ad cutem vniuersam, quia illius motus coadiunatur insitis leuitate, & raritate, quæ in hæc determinatè mouent.

Probatur 4. siquid obstarèt, quominus à leuitate moueretur vapor, id maximè, quod fit sudor versus omnem differentiam positionis, leuitas verò sursum solum mouet: sed hoc non obstat; tum quia non sola mouet, sed coadiunat, & idèd ratione illius maior sudor superuenit in partibus superioribus: Tum quia, vt motus fiat sursum, si detur impedimentum, fertur mobile à leuitate versus omnem differentiam positionis, vt apparet in igne impedito, ne ascendat sursum: ergo à leuitate coadiunatur motus localis prærequisitus in vapore pro sudore.

Probatur 5. quòd coadiunet raritas qualitativa localem vaporum motum: Tum quia est qualitas actiua localiter mouens, & inhærens in corpore ap-

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A to moueri: Tum quia mouetur vapor versus omnes differentias positionis ad extra: quæ sunt terminus, seu ubicatio sui localis motus: Tum quia, cum vapores mutuo inter se positi impedire debeant illius motum versus circumferentiam, non potest ipsa non imprimere impulsu in corpore impediente, quo adiuuet illius motum ad extra: ergo insita raritas vaporis illius coadiunat localem motum prærequisitum pro sudore.

Probatur 6. Vapor non solum mouetur à generante insita leuitate, ac raritate, sed dum mediis illis, localiter mouetur, si impediatur, imprimit impulsu in partibus vaporis impedientis, quo illum mouet: ergo leuitas, & raritas coadiuant prærequisitum motum localem pro sudore. Probatur antecedens, Tum 1. ex Gal. lib. 1. de sanit. tuen. cap. 12. §. *impellitur partim actus per ipsa molliora corpora, quæ fluentis eius violentia cedunt: potissimum cum ab spiritu maiori impetu irruente impellitur*. Tum ex Hipp. lib. de natura pueri, vbi aquam expelli à ligno viridi in igne posito, inquit, quia impellitur à flatu; quod multo potiori iure contingit ex impetu ascendens vaporis communicato alteri eius portioni: Tum ex Arist. sect. 2. problem. 4. vbi per superiores partes nos magis sudare docet, quia spiritus, siue vapor mouet: Tum ex Theophrasto lib. de sudore, §. *exceritur autem sudor ob motum, aut laborem, aut simpliciter ob caloris, aut spiritus facultatem*, id est vaporis: Tum quia vnumquodque corpus propria virtute, qua mouetur, potest imprimere impulsu, quo moueat corpus, quod illius motum impedit; vt conuincit experientia: ergo qui mouetur vapor, si impediatur ab alio vapore, imprimit impulsu, quo coadiunat illius motum.

§. III.

Viuentium viribus mouendi vaporem tribuitur aliqua vis.

Resoluendum 2. quòd ad motum vaporum ad tertiam regionem requisitum pro sudore coadiuant viuentis facultates.

D Probatur 1. vapor sicut substantiæ aqueæ excrementitiæ, ex quibus eleuatur, sunt quid in corpore superfluum, & inutile pro viuentis conseruatione, nec in aliquos utiles vsus vltèrius potest trahi: sed quod superfluum, & inutile est intra corpus, est obiectum facultatis expellentis viuentis: ergo ad illius motum necesse est concurrere expellentem facultatem: quia cum sit naturalis, & operetur secundum vltimum potentiam, & vapor sit intra spheram suæ actiuitatis, non potest non operari circa illum.

Probatur 2. In quacumque corporis parte expelluntur quæcumque excrementa à facultate vitali expultrice illius: sed vapor est excrementum repertum versus quamcumque corporis differentiam: ergo illius motus ad extra coadiunatur ab expultrice in quacumque corporis parte.

E Probatur 3. quòd etiam à vitali vi coadiunetur vaporum motus, quia fuligines in arteriis contentæ compressione pelluntur, & euacuantur per cutem: sed etiam constat vaporem contineri in arteriis: ergo magna ex parte est necesse ab illarum vi coadiunari motum.

§. IV.

Soluuntur primò adducta argumenta.

AD 1. Responderetur, quòd Hippocrates docet motum, quo fertur vapor; non tamen explicat causas localiter motiuas.

Ad 2. respondetur, quod probat raritatem, & lenitatem coadiuvare vaporum motum; non tamen ab illis tantum perfici, cum sint aliæ coadiuvantes qualitates locomotivæ, quæ cum deficient extra corpus, illius motus ab illis solis perficitur, & quia extra solum sursum movetur, in corpore versus omnes differentias positionis.

Ad 3. Respondetur, quod intra pericardium intra sphaeram actiuitatis expultricis ab illa coadiuvatur etiam.

Ad 4. Respondetur, quod ab eisdem locomotivis viribus movetur insensibilis transpiratio, & vapor.

Ad 5. Respondetur, quod vapor non tantam habet raritatem, ut non possit impulsu recipere: tenuiores enim sunt spiritus, & illum recipiunt.

Ad 6. Respondetur, quod vapor est inutilis, & ut excrementum petit trahi, quia nulli parti aptatus est pro illius substantia; & ideo illius generatio & excretio utilis viventi indicatur, quia illius expulsio cedit in viventi utilitatem, eo modo quo quævis excrementorum expulsio.

RESOLUTIO X.

Vtrum vaporis densatio fiat à frigiditate?

§. I.

Status difficultatis proponitur; & fulcitur affirmativa opinio.

Tertius motus requisitus ad sudorem est vaporum concretio in tertia regione, seu densatio, quæ vel à frigiditate media qualitativa densitate potest produci, vel medio impulsu communicato per motum localem media causa impellente: ideo à qua ex iis causis fiat hæc tertia actio pro sudore requisita, seu illius terminus, inquirimus. De loco, in quo debet fieri, manifestum est, quod est tertia regio, in quam fertur vapor sub propria forma, ipsæque vapor est mobile quod alteratur, & mutatur à raro ad sensum: quod causa densitatis efficiens sit frigiditas cutis media qualitativa densitate, quæ efficit localem contrahendo vaporis partes à circumferentia ad centrum, tenet communis opinio: cui fauet.

Primò, per densitatem vapor concrecit, & mutatur in aquam, densitate acquisita: sed densitas fit per alterationem media frigiditate: ergo vapor, ut mutetur in formam sudoris, ratione frigiditatis concrecit. Probatur minor ex Arist. lib. 4. meteor. & lib. 2. de generat. in quibus docet, quod densitas est qualitas secunda orta à frigore.

Secundò, Vapor concrecens in tertia regione debet densari à contrariis causis, à quibus recepit raritatem, dum ab aqua in vaporem fuit mutatus: sed ut determinavimus supra, à calore recepit raritatem, dum fuit mutatus in vaporem: ergo à frigiditate recipere debet densitatem dum redit à vapore in aquam.

Tertiò, Raritas acquisita in vapore est qualitas cunda, cui propriè contrariatur densitas acquisita à frigiditate: ergo per illam debet expelli. Patet conventia, quia unaquæque qualitas, quæ habet contrariam, petit expelli per qualitatem quæ illi contrariatur.

Quartò, Eodem modo producit in corpore humor in tertia regione corporis, ac producit in tertia aëris regione aqua ex vaporibus elevatis: sed in secunda aëris regione producit

A aqua à frigiditate in medietate illius reperta: ergo in tertia corporis regione vapor concrecit in formam sudoris à frigiditate densante illum.

Quintò, Ab eadem causa densatur vapor in corpore humano, à qua concretio vaporis, vel in ipso, vel in vasis destillatorii coadiuvatur: sed media frigiditate coadiuvatur concretio in homine, ideo enim positi sub umbra sudamus magis in ætate, dum prius fuimus sub Sole, & vasis destillatorii apponuntur panni aqua frigida madefacti; ut melius concrecat vapor: ergo à frigiditate fit vaporum in corpore concretio pro sudore.

B Sextò, Vapor concrecit, ubi maior reperitur frigiditas, concrecit enim solum in tertia regione; nunquam autem in secunda, in qua est maior caliditas: ergo quia acquiritur densitas media illius frigiditate.

§. II.

Vaporum concretionem locomotivis tribuimus causis.

Resolvendum, quod vaporum concretio, seu densatio, qua abeunt in formam sudoris, provenit à causis locomotivis, medio impulsu; non à frigiditate media qualitativa densitate.

Probatur 1. ex Gal. lib. 1. de sanit. tuenda, cap. 12. evacuatio insensibilis, quæ fit per tertiam regionem continuo effluit, & continuo fit per insensibilem halitum: sed si fieret concretio à frigiditate tertiæ regionis, non posset fieri continuo per insensibilem halitum, quia cum sit materia apta concrecere, à cutis frigiditate concreta exiret continuo, & sub forma sudoris, ergo cum hoc constet experientiâ non contingere, dicendum quod nec datur frigiditas sufficiens pro vaporum concretione.

C Probatur 2. Calor repertus in partibus tertiæ regionis, valet elevari vapores ex cruditatibus tertiæ regionis, quas sæpius videmus attenuare, & resolvere: ergo non datur frigiditas, quæ simul valeat concrecere vapores in illa repertos. Patet consequentia, quia si valeret densare illos, valeret impedire actionem caloris media raritate illos producentis.

D Probatur 3. Eodem modo concrecit vapor delatus ad tertiam regionem, dum mutatur in sudorem, ac densatur in pericardio, dum fertur ad illud: sed in pericardio fit media locali densitate concretio, non autem à frigiditate aliqua media, quia in corde, & prope cor est intensa caliditas: ergo in tertia regione mediis causis locomotivis fit densitas, vaporilque concretio.

E Probatur 4. Sic concrecit corporis tertiæ regionis vapor, sicut concrecit in vasis destillatorii: sed in iis non concrecit media frigiditate inducente densitatem; quia docet experientia, quod dum fit destillatio, vasa habent intentissimam caliditatem: ergo in poris tertiæ regionis non concrecit media densitate à frigiditate producta.

Probatur 5. simili modo densatur vapor elevatus pro naturali sudore in poris tertiæ regionis, sicut densatur vapor elevatus pro critico sudore in febre ardente: sed in febre ardente, cum omnes corporis partes ardore ingentissimo urantur, non potest à frigore fieri concretio: ergo nec in vaporibus elevatis pro naturali sudore.

Probatur 6. media locali densitate concrecit vapor pro sudore in poris tertiæ regionis: ergo non media densitate qualitativa inducta à frigiditate. Probatur antecedens, tum ex Hipp. lib. de flatibus, num. 91. §. coalescit enim spiritus in aquam abut, id est impulsu

se
fri
seq
trari
traria
Q
mano
in secu
à Sole

impulsu contractus. Tum *lib. de locis, aëre, & aquis*, docet modum, quo similiter per impulsū fiat pluvia, *§. dum igitur dispersa nedum collecta fuerit, in sublime fertur; at ubi coaceruata, & à ventis inter se contrariis de repente in se coacta fuerit, tunc deorsum prorumpit qua parte collecta copiose fuerit.* Tum ex *Galen. lib. 1. de sanit. tuenda, cap. 12. & lib. de rigore & tremore & palpitat.* ubi docet requiri pro sudore propulsionem confertim factam, quæ confertim facta ideò requiritur ut medio impulsu faciat concretionem. Tum quia concretio vaporis necessario debet fieri media qualitativa densitate, aut locali; cum maneat probatum non fieri à qualitativa inducta à frigiditate; restat ut fiat media locali densitate: ergo media locali densitate concrevit vapor, ut abeat in formam sudoris.

§. III.

Soluuntur rationes pro proposita opinione adductæ.

AD 1. Respondetur, quòd dupliciter fit densitas localis; vno modo à densitate qualitativa producta per frigiditatem, hæc enim est qualitas secunda orta à frigiditate, & est qualitas locomotiva à circumferentia ad centrum, & terminus localis dicitur etiam densitas localis, qualis est quæ reperitur in aqua frigore condensata; alia est densitas localis, quæ medio locali motu acquisito ab aliis causis localiter mouentibus à densitate qualitativa distinctis, & ab iis fit densitas localis qua concrevit vapor pro sudore, & aqua in vasis destillatoriis.

Ad 2. Respondetur, quòd cum vaporis concretio fiat per densitatem localem, & hæc possit fieri vel à densitate qualitativa & ab aliis causis localiter motu, licet possit raritas corrumpi à densitate inducta per qualitates contrarias eis, à quibus inducitur raritas, potest etiam corrumpi ab aliis causis inducentibus densitatem localem.

Ad 3. Respondetur, quòd potest raritas à calore inducta corrumpi densitate inducta à frigiditate; sed ex hoc non infertur quòd possit corrumpi densitate inducta ab aliis causis.

Ad 4. Respondetur, quòd licet aqua, ut docet *Arist. in lib. meteor.* fiat plerumque in secunda aëris regione media densitate qualitativa inducta à frigiditate, potest etiam, ut diximus ex *Hipp. lib. de aëre, locis, & aquis*, fieri dum vapor densatur per impulsū, ventis contrariis agitaris imprimantibus impulsū in vapore: quod intra corpus pro sudore contingit magis, quia tertiæ regionis partes semper sunt in sanitate, dum fit naturalis sudor, calidæ.

Ad 5. Respondetur, quòd non negamus quòd à causis frigefacientibus possit sudor coadiuvari in corpore, & in vasis destillatoriis concretio in aquam, sed eas non reperiri necessariò, & ideò alias distinctas dari asserimus, à quibus semper concretio fit, siue ab extrinseca frigiditate coadiuvetur, siue non coadiuvetur vaporum concretio.

Ad 6. Respondetur, quòd vapor concrevit ubi habuit motum localem, & causam motum impediens: quod contingit dum impetu fertur ad tertiam regionem, in qua impeditur motus propter adstrictionem viarum; & ideo impetu motus, & impulsus retinetur, à partibus comprimitur & densatur; quod prius non contingit, vel quia non ita impellitur, vel non ita impeditur à partibus, quarum causa comprimitur.

RESOLVTIO XI.

Vtrum densitas localis inducatur in vapore à causis locomotiuis insitis?

§. I.

Proponitur difficultas: pars affirmatiua fulcitur.

NON concrevire à frigiditate sudorem decrevimus, sed à causis locomotiuis: istæ autem, aut debent insitæ esse vaporibus, quales sunt raritas, ac lenitas; vel positæ ad extra, communicantes impulsū quæ harum sint, inquirimus. Et videtur, quòd à raritate & lenitate proveniat localis motus, à qua in vapore causatur localis densitas qua abeat in sudorem.

Primò, quia vapor densatur in poris tertiæ regionis à causis illum localiter mouentibus: sed fertur à propria raritate & lenitate: ergo ab illis causatur localis densitas.

Secundò, Vapor in tertia regione in quam deferatur, semper acquirit localem densitatem: ergo habet necessarias causas productivas illius; sed nullæ aliæ sunt necessariæ præter insitas illas qualitates locomotivas: ergo illis producitur localis densitas.

Tertiò, Sic concrevit sudor in tertia Regione, sicut aqua in vasis destillatoriis; sed in vasis destillatoriis vapor concrevit, & acquirit localem densitatem ab insita raritate & lenitate, quibus fertur localiter in vasa: ergo vapor à propriis qualitatibus locomotiuis acquirit localem densitatem.

§. II.

Denegatur principalis efficientia insitis facultatibus.

RESOLVENDUM 1. quòd densitas localis non est terminus per se alicuius locomotiue facultatis insitæ vaporibus.

Probatur 1. Qualitates locomotiue insitæ vaporibus sunt raritas & lenitas: sed terminus per se raritatis est distinctio dimensionum facta à centro ad circumferentiam, cuius contraria est densitas localis, quæ est earum dimensionum compressio; terminus per se lenitatis est ubicatio sursum acquisita: ergo densitas localis non potest esse terminus per se raritatis nec lenitatis.

Probatur 2. Nulla forma directè corrumpitur à termino per se producta ab insitis qualitatibus; sed vaporis forma directè corrumpitur per acquisitionem densitatis localis: ergo densitas localis non est terminus per se alicuius facultatis locomotiue vaporibus insitæ.

Probatur 3. Si à raritate qualitativa per se fieret densitas in vapore intensa raritate produceretur sudor, sed intensa raritate corrumpitur densitas requisita pro sudore, & corrumpitur sudor: ergo ab illa non producitur localis densitas pro sudore necessaria.

§. III.

Per accidens aliquantulum potest pendere localis densitas ab insitis qualitatibus.

PROBATUR 1. Vapor condensatur ab impetu communicato à causis locomotiuis: sed à facultatibus locomotiuis vaporibus insitis coadiuvatur impetus, qui vaporibus communicatur, quatenus aliæ partes vaporis alias impellunt: ergo ab insitis qualitatibus saltem per accidens localis densitas potest fieri.

Probatur 2. localis motus vaporis ab insitis qualitatibus ortus comprimere potest vicinas vaporis partes: sed compressione localis densitas fit: Ergo illius productionem valent coadiuvare insitæ vaporis qualitates.

Probatur 3. fit densitas localis in vapore pro sudore, sicut in vasis destillatoriiis pro aqua destillanda: sed in iis causatur localis densitas per accidens à locomotiuis viribus vaporis insitis ratione impulsus, quo motus vapor comprimitur: ergo etiam in vapore qui densatur in corpore pro sudore.

§. IV.

Consignantur causa per se densitatis localis in vapore.

Resoluendum 3. quòd densitas localis per quam vapor abit in sudorem, fit immediatè, & per se ab impetu communicato ab extrinsecis causis localiter mouentibus.

Probatur 1. Omnis localis motus violentus, cui non est præuia mutatio primarum qualitatium, fit immediatè ab impetu impresso violenter corpori, quod mouetur: sed densatio est motus localis violentus vaporis, & non fit per se alteratione primarum qualitatium: ergo debet per se causari ab extrinsecis causis locomotiuis.

Probatur 2. Densitas localis est terminus motus localis; sed non motus localis facti secundis qualitatibus ortis ex primis, nec à locomotiuis qualitatibus insitis tantum: ergo à locomotiuis externis qualitatibus, quæ valent intra corpus illi impulsu imprimere.

Probatur 3. Densitas localis est compressio dimensionum, quæ mouentur à circumferentia ad centrum: ergo debet pendere per se à causis coadiuvantibus talem compressionem; sed illam causam coadiuvant partim causæ impellentes vaporem, & mouentes illum in tertiam regionem quatenus impulsu imprimunt, & mouent illum, donec ab impediens partibus comprimatur, ipsæque partes tertiæ regionis impediens motum, & illi resistentes impulsu communicant, quo vaporis partes cedant inter se, & comprimantur versus centrum, sicut omne molle cedit tangenti: ergo ab extrinsecis causis impellentibus fit per se localis densitas, quæ abit in sudorem vapor.

§. V.

Soluuntur fundamenta primæ opinionis.

Ad 1. Respondetur, quòd probat argumentum, quòd à leuitate & raritate quatenus localiter mouent vapores per accidens, subsequatur localis densitas, non autem quòd fit terminus localis per se motus localis, qui elicitur ab iis facultatibus.

Ad 2. Respondetur, quòd sunt necessariae causæ localis densitatis in vapore omnes illæ, quæ localiter illum valent mouere, siue insitæ, siue extrinsecæ imprimentes impulsu, & ipsæ partes resistentes, & iuuantes sua resistentia, vt partes cedant & comprimantur.

Ad 3. Respondetur quòd partim differunt, partim conueniunt; differunt, quia vapor, vt concreseat in corpore pro sudore, non solum habet proprias ac insitas qualitates, à quibus moueatur: sed alias viuentes locomotiuas, à quibus impellitur etiam, & mouetur; quod in vapore in vasis destillatoriiis non reperitur: conueniunt verò in eo; quòd sicut in vasis destillatoriiis vapor habet insitas locomotiuas facultates, si-

A militer & habet illas vapor, qui prærequiritur pro sudore, & vterque motus imprimens impulsu in corpore denso densatur, ac comprimitur impeditus, alias sub vaporis forma sursum deberet ferri, sicut fertur, qui eleuatur ex aqua à Sole, & non impeditur.

RESOLVTIO XII.

Vtrum sudor vltimò feratur extra corpus à propriis locomotiuis qualitatibus.

§. I.

Proponitur difficultatis ratio: & causæ vltimi motus pro sudore aperiuntur.

Postquam iam vapor in poris tertiæ regionis densatur, formam sudoris acquirit, & cum illa vltimò ad extra truditur, & per partes cutis externas defertur. De vltimo motu locali, quo truditur, constat, quòd Mobile est sudor ipse; viæ per quas perficitur motus, sunt ipsæ porositates; finis, vt substantia iam inutilis extra corpus tridatur: de causa, à qua, est difficultas, quia licet antecedenter mouebatur magna ex parte ab insita raritate, & leuitate; cum ipsas iam amiserit, dum mutatur in aquæ formam, restat, quæ restent motuæ facultates, examinare.

§. II.

Sancitur vltimi sudoris motus locomotiuæ virtus.

Resoluendum, quòd sudor iam factus in porositatibus vltimò truditur ab expellente facultate vegetatiua extra illas; postea verò propria deorsum fertur gravitate.

Prima pars patet, quia sudor iam factus est vt inutile obiectum facultatis expellentis vegetatiuæ, & est intra sphaeram actiuitatis illius: ergo truditur ab illa.

Probatur 2. pars, quia dum ponitur vltra actiuitatem facultatum gradus vegetatiui, solum habet sudor propriam gravitatem, à qua moueatur: quod etiam constat quia sudor extra porositates delatus solum mouetur deorsum: ergo solum mouetur à propria gravitate.

RESOLVTIO XIII.

Vtrum sit proprium naturali sudori, quòd sit guttatim?

§. I.

Proponitur & suadetur pars affirmatiua.

Sudors naturalis quidditatem patefecimus, causasque proposuimus; de illius proprietatibus sequitur examinandum; & præcipue an guttatim exire proprietas illius sit? Pars affirmatiua ab aliquibus sustinetur: quibus fauet.

Primò, sudor est euacuatio sensibilis aquosæ substantiæ: sed cuius substantiæ aquosæ est proprium, quòd guttatim effluat: ergo sudori est proprium, quòd effluat guttatim. Probatur minor: quævis aquosa substantia aquæ substantiam refert; sed aqua effluit guttatim: ergo aquea substantia effluit guttatim.

Secundò, Sudor est sensibilis euacuatio per corporis porositates excreta: ergo debet expelli iuxta formam

mam quam recepit exiens per porositates; sed per porositates exiens, guttæ formam debet recipere: ergo erit sub guttæ forma.

Tertiò, Concretus vapor non est aliud ab aqua: sed aqua guttatim effluit, dum sparsa cogitur exire: ergo & sudor.

§. II.

Pars negativa ut probabilior præfertur de omni sudore.

Resolvendum 1. quòd omni sudori non est proprium, quòd exeat guttatim.

Probatur 1. sudor dicitur, quæcumque humida sensibilis evacuatio, siue profluuium per cutem factum, siue sudor, siue mador dicatur; eum enim Medici siue coadiuvare, siue cohibere docent: sed mador non fluit guttatim, ut patet: ergo non est omni sudori proprium, quòd guttatim exeat.

Probatur 2. sudores symptomatatici aliqui fiunt ex glutinosa, crassaque materia, qui adhærentes exeunt, alias verò diversas recipiendo formas: ergo non est proprium cuius sudori quòd exeat guttatim.

§. III.

Qualiter accidat sudori naturali proponitur.

Resolvendum 2. quòd in sudore naturali & critico accidit semper, quòd exeat guttatim.

Probatur rationibus adductis pro prima opinione; Tum quia eodem modo descendit sudor, & exit, sicut exiret aqua, si funderetur supra corium porositatibus plenum, à quo guttatim exire esset necesse: Tum quia sudor, cum sit aqua, petit partiri in guttulas rotundas; ergo dum sparsus cogitur exire, exit guttatim.

§. IV.

Solutio adhibetur rationibus adductis.

Ad rationes primò adductas respondetur, quòd probant de sudore naturali, & critico, in quibus copiosa sit aqueæ substantiæ evacuatio; non autem de symptomataticis, qui non sunt ex aquea substantia, sed ex viscida, crassa, aut glutinosa, quæ ideo guttatim exire nequit.

RESOLUTIO XIV.

Utrum sit proprium sudori guttatim exeunti, quòd guttæ sint rotundæ?

§. I.

Proponuntur varij opinandi modi: & datur resolutio.

Physica est hæc quæstio, & quæ non multum exigit contere tempore. Contendunt omnes quòd guttæ petunt esse rotundæ, & in sudore, & in quouis liquore, qui guttatim effluit; sed cur rotundæ debeant esse, non adinveniunt. Aliqui id provenire dicunt in sudore ratione loci, ex quo exit; quia à venis capillaribus, quæ sunt rotundæ, exit; & ratione loci, per quem exit, quia truditur per poros qui rotundi sunt. Alij, relicta causa effectiva, ad finalem recurrunt; asserentes quòd aqua, & guttæ illius sunt rotundæ, quia fluxilis, & ad fluxibilitatem hanc exigit figuram. Alij rotunditatem conducere in aqua, & ei ideo tributam, ut melius inter se continuata-

D. Bravo Resol. Medic. Pars IV.

tem servant partes. Alij ab externa frigiditate condensari, à siccavè temperie asserunt, ab eisque figuram rotundam acquirere. Sed minus displicet, quòd sudor cum sit aquea substantia, ideo servat rotunditatem, quia aqua petit esse corpus rotundum, & globosum, & cum quælibet aquæ gutta, aqua sit; cuius est proprium, quòd acquirat rotunditatem, quia id toti aquæ corpori, & unicuique illius indiuiduo condonatum est à natura.

SECTIO II.

De sudore critico salutari.

RITICVS sudor dicitur, qui accidit in crisi est duplex, alter qui ad melius, vel ad salutem; alter qui ad peius, vel ad mortem ægrum deducit: hic symptomataticus, ille criticus salutaris dicitur: de hoc sub hac sectione agendum venit.

RESOLUTIO I.

Utrum criticus salutaris sudor, sit naturalis?

§. I.

Pars affirmativa proponitur, & fulcitur.

Decernimus naturalem sudorem intra sanitatis metas superuenire, & pro sanitatis tutela conducere: de symptomatatico constat deducere ad mortem; sed nondum patet an ad aliquem horum criticus salutaris debeat reduci; suadet quòd sit naturalis.

Primò, sudor naturalis homini est ille, qui fit in illo propter consequentiam sanitatis: sed criticus salutaris fit in homine propter sanitatis consequentiam: ergo est illi naturalis.

DSecundò, sensibilis sudoris evacuatio, & insensibilis transpiratio, quæ continuo fit in homine intra limites sanitatis, dicuntur naturales, quia evacuatur illud, quod naturaliter petit evacuari, ut homo cõservet sanitatem acquisitam, & amissam valeat recuperare: sed criticus salutaris conducit pro sanitate amissa recuperanda: ergo est sudor naturalis.

Tertiò, actiones, quæ fiunt pro hominis sanitate, natura vincente, sunt illi naturales: sed sudor criticus salutaris fit pro hominis sanitate, natura vincente: ergo est naturalis homini.

§. II.

Critico salutari sudori adaptatur differentia.

Resolvendum, quòd criticus salutaris sudor mediam retinet naturam inter omnino naturalem, & symptomataticum.

Probatur, Tum à simili in reliquis criticis evacuationibus; Tum quia fit à causis partim naturalibus, partim præternaturalibus; Tum quia ex parte caloris efficientis, datur causa febrilis præternaturalis; & ex parte materiæ, datur quòd sit materia morbifica: ex parte finis datur sanitas, ob quam insurgunt ad operandum facultates naturales: ergo mediam naturam habet inter eum, qui fit à solis naturalibus causis; & eum qui fit à solis iis, quæ sunt præter naturam.

§. III.

Soluuntur argumenta primò adducta.

AD 1. respondetur, quòd criticus salutaris sudor est homini naturalis ex parte finis, non autem omninò ex parte causæ materialis, & causæ efficientis.

Ad 2. respondetur, quòd sudor naturalis, & insensibilis transpiratio non solum ex parte finis sunt secundum naturam, sed etiam fiunt à causis naturalibus, naturaliter ordinatis ad illius efficientiam: quod in critico sudore absolute non contingit.

Ad 3. respondetur, quòd actiones, quæ fiunt pro hominis salute, natura vincente, si fiant solum à causis omninò naturalibus in hunc finem destinatis, naturales sunt; si autem à præternaturalibus fiant causis, vel à naturalibus à morbo, aut illius causa coactis, has omnino naturales esse non est possibile.

RESOLVTIO II.

Vtrum sanguineus sudor possibilis sit, naturaliter?

§. I.

Pars proponitur negatiua, & illius fundamenta adducuntur.

Mouetur sudor ex humida quacumque substantia, quæ cum multiplex in corpore, multiplex etiam, vt diximus, est materia illius, sub qua sunt humores, ex quibus à proportionato calore eleuatur vapor, qui colore aqueo cernitur densatus, si minus in sudore relucere contingit colorem proprium humoris à quo fit: ideò pallidi, albi, nigri, aut rubri apparent aliquando sudores. De rubro, quem sanguineum vocamus, dubitamus an naturaliter sit possibilis? Suadet partem negatiuam.

Primò, quia sanguis tanquam vtile naturæ alimentum continetur in venis, & retinetur ab illius facultatibus; ergo ipsum per poros sub sanguinis forma exire naturaliter non est possibile.

Secundò, vt sanguis naturaliter exeat sub forma sudoris, petit conuerti in vaporem, & sub aquæ forma exire per porositates, vt contingit in criticis sudoribus, per quos terminantur febres synochi: ergo naturaliter non est possibile quòd exeat sub forma sanguinis.

Tertiò, sanguis adhuc si corrumpatur & putrescat, semper à natura retinetur, & solum illam adminiculantem habemus pro expulsiōe reliquorum humorum, qui separati ab illa fiunt cacochymi: ergo naturaliter nunquam à natura potest expelli sub forma propria per sudorem.

§. II.

Theophrasti, Baricelli, & Mercurialis opinio præfertur.

Resoluendum, quòd naturaliter contingere potest sudor sanguineus, sic fatetur Theophrastus, lib. de sudore, Baricellus lib. de hydropica natura, Vincentius Moles lib. de Philosophia corporis Christi, cap. 12. Mercurialis lib. 4. variar. lect. cap. 12. Fernelius lib. 6. cap. 4. Rondeletius lib. de dignoscendis morbis, cap. 11. Marcellus Donatus, lib. 1. de historia mirabili, cap. 2.

Probatur 1. Tum ex Aristotele lib. 3. de partibus animal. cap. 5. §. Iam in nonnullis accidit, vt cruentum

A quoddam excrementum sudarent, propter vitium corporis habitum, fluxusque esset sanguis præ cruditate, humesceret imbecillitate caloris, qui exiguis venulis inclusus concoqui non posset. Tum lib. 3. de historia animal. cap. 19. §. si sanguis immodicè humescit, morbus infestat, sic etiam in speciem saniei diluitur, & adeò ferescit, vt iam nonnulli sudore cruento sudarint.

Probatur 2. ex Galeno lib. de utilitat. respirat. §. sunt autem pori vena subtilissimi, per quos exit calor, & etiam sudor, qui nihil aliud est, quàm aqua sanguini admixta, quoniam, poris amplius dilatatis, effluit ipse sanguis, & paulò infra: Contingit autem poros ex multo, aut feruido spiritu vsque adeo dilatari, vt exeat sanguis per eos, fiatque sudor sanguineus.

B Probatur 3. pluribus sanguineis euacuationibus in aliquibus corporis partibus obseruatis, & visis: Tum ex Aristotele, & Galeno citatis: Tum ex Schenckio obseruat. lib. 1. qui narrat vidisse iuuenem à quo in diuersis temporibus profluebat sanguis ex vena propè aurem: Tum ex Benivenio lib. de abditis rerum causis, qui hominem curauit, cui singulo quoque mense profluebat sanguinis copia ex ima iecoris parte: Tum ex Marcello Donato, qui mulierem Mantuanam vidit, ex cuius papilla mammæ sinistrae sanguis fluebat: Tum ex Rondeletio lib. de dignoscendis morbis, cap. 11. qui vidit in iuvene studioso per poros cutis plerumque exire copiosum sanguineum sudorem: Tum ex Fernelio lib. 6. cap. 4. qui vidit in iecoris imbecillitate sanguinem ab extremis venis, quæ in cutem desinunt, multis ex locis fundi: ergo fundi per sudorem sanguinem naturaliter est possibile.

§. III.

Solutio adhibetur rationibus primò positis.

AD 1. respondetur, quòd dum facultates naturaliter modo operantur, & sanguis debitam naturam seruat, retinetur ab illis; sed propter rationes ab Aristotele, & Galeno adductas sanguinem vitari, & facultates impediri quo minus valeant illum retinere.

D Ad 2. respondetur, quòd sanguis dupliciter potest per poros euacuari: vno modo in vaporem versus, & sub aquæ forma: alio modo, ad modum sudoris sanguinei; quia licet in vaporem non abiit, ob serum tenuis factus, per cutis porositates arratas guttatim profluit.

Ad 3. respondetur, quòd adhuc si sanguis non corrumpatur, si fiat aquosus & tenuis, & pori cutis aperiantur, profluit, sine eo quòd retineri valeat à facultatibus naturalibus.

RESOLVTIO III.

Vtrum sanguineus sudor ad criticum sudorem debeat reduci?

§. I.

Proponitur difficultas, & ratio dubitandi.

Sanguineus sudor, non vt naturalis sit, præcedente euaporatione, locali motu, & concretionem: sed sanguis tenuis, serosusve fit, pori rari, & per porositates transcolatus sanguis sub propria exit forma, ideòque naturalis non est; nec criticus, quia crisi non perficitur; nec symptomaticus, quia hic ferè semper ad imperfectam sequitur crism: ergo sudor sanguineus est diuersus à naturali, critico, & symptomatico.

§. II.

§. II.

Ad criticum salutarem reducendum dicimus.

Resoluendum, quod sanguineus sudor reducendus ad criticum salutarem.

Probatur 1. sudor sanguineus similis est hæmorrhagiæ criticæ salutari, quia simili modo superabundantem, & inutilem euacuat sanguinem, ut ex hac euacuatione subsequatur sanitas: ergo debet reduci ad sudorem criticum salutarem.

Probatur 2. sanguineus sudor non est naturalis, quia ut docet Galenus lib. 2. de causis symptomat. omnis euacuatio sanguinis non menstrua est præter naturam, neque est lethalis symptomatice euacuatio, cum aliqua ex parte sit utilis, quatenus euacuat tenuem, & serosum sanguinem, neque ducit ad mortem: ergo est euacuatio critica, & media inter naturalem, & symptomatice, ac lethalem.

Probatur 3. sudor sanguineus ex parte efficientis præternaturalis est, proveniens à morbo, ex parte finis potest esse utilis, quia sanguine inutili euacuato, natura exoneratur ab eo quo veluti sarcina premittitur, & ab eo quod ut superfluum redundat: ergo ad criticum sudorem, cui accidit ex his fieri causis, debet reduci.

§. III.

Fundamentum ad dubitandum diluitur.

Ad dubitandi occasionem dicimus, quod sanguineus sudor nec verè naturalis, nec lethalis, sed medius inter hos est: & cum non fiat crisi, nec est verè criticus, sed ad criticum, cum quo in modo convenit, reducendus.

RESOLUTIO IV.

Utrum sudor sanguineus Domini nostri Salvatoris fuerit supernaturalis.

§. I.

Proponitur difficultas: traditur prima opinio: proponuntur illius fundamenta.

De sanguineo sudore decrevimus naturalem non esse, licet à causis naturaliter operantibus proveniat. De Christo Domino narrat sacer Historicus D. Lucas, quod in agonia orans, factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram: de hoc sudore, an supernaturalis fuerit, concertant Authores: Beda, Didacus de la Vega, Divus Hilarius, & alij Scriptores in sacram Paginam: sanguineum Christi Domini sudorem fuisse supernaturaliter factum contendunt: quibus fauet.

Primò; sanguis Christi Domini crassiores habuit substantiam, quam substantia aquea, & potulenta, & serum in illius corpore repertum: sed aquea, potulenta, & serosa substantia in nullo corpore bene temperato possunt per porositates euacuari, quin à calore proportionato convertantur in vaporem, & hic densatus propellatur per poros: ergo sanguis Domini nostri Salvatoris sub propria forma per poros propelli naturaliter non est possibile.

Secundò: si in Christo Domino posset naturaliter fieri sanguineus sudor, maximè quia, ut supra ex Aristotele, & Galeno diximus, potest naturaliter pos-

A sunt rarefieri ut exeat sanguis, & sanguis tenuior, ut possit exire per illos attritos: sed si hoc contingeret, prius exirent spiritus, qui tenuiores sunt, & deliquium, vel syncope subsequeretur: quod non contingit; aliàs facer historicus narraret: ergo naturaliter in Christo Domino sudor sanguineus non fuit possibilis.

Tertio: sanguis, præcipuè qui in quantitate, & qualitate est proportionatus, qualis fuit Domini nostri sanguis, ita est naturæ aptus, naturalis, & proportionatus, ut adhuc venis repletis, ne deficiat alimentum pro partibus, tanquam utile semper retineatur, præcipuè cum in hunc finem natura fabrefecerit venas ita ut à maioribus in minores, & arctiores sanguinem mittat, ut in his coarctetur, & retineatur: ergo naturaliter illius expulsio per porositates cutis non fuit possibilis in Christo Domino.

Quarto: ut naturaliter fiat sanguineus sudor, requiritur pororum apertio, & raritas in cute, & quod sanguis qui exit ratione serositatis, & aquositatis fiat tenuis: sed sanguineus Christi Domini sudor, non fuit factus ex sanguine tenui; inquit enim D. Lucas quod exiit descendens tanquam thrombus seu grumus: ergo naturaliter non potuit fieri Christi Domini sudor sanguineus.

§. II.

Nicolai de Lira, Medina, Baricelli, & Vincentij Moles præfertur opinio.

Resoluendum quod Christi Domini sanguineus sudor sine miraculo supervenit: sic tenent Nicolaus de Lira, super Lucam. Fr. Bartholomæus de Medina super 3. p. D. Thom. art. 6. q. 46. Baricellus lib. 2. de hydronofa natura, Vincentius Moles lib. de Philosophia sacrosancti corporis Christi, c. 9. dubio 2.

Probatur 1. à Baricello rationibus à Medina translatis: Tum quia sanguineus Christi sudor secundum Patrum opinionem fuit ad ostendendam veritatem humanæ naturæ; quam non demonstraret, si esset miraculosus; Tum quia sudor noctu factus, & in secreto, quorsum petit fieri per miraculum? Tum quia licet sanguis esset temperatissimus, tamen cum Christus Dominus esset totus viridus, in ætate iuvenis, omnium quos mundus habuit pulcherrimus, atque amabilissimus, tantam lætiam sustinuit, tantaque vi ipsam naturam sensitivam in horribiles cruciatus consentire coëgit, ut præ nimio labore cruentus sudor ex omnibus illius membris erumperet: Nā ob orationis fervorem, & metum, ac horrorem mortis, sanguis ad cor confluxerat: Tum verò amor validus, & ardens desiderium paternam exequendi voluntatem, nosque redimendi, seu malleus quidam, aut vis ingens accedens vicit timorem illum, & sensualitatem, sanguinemque fortiter expulit; ita ut in hac præclara victoria, & subita violentia, sanguis ex poris omnibus nimio labore patefactis, abundè cum alio sudore erumpens, deflueret in terram.

Probatur 2. Christus Dominus validas habuit, ac vehementissimas animi passiones, ut fatentur Theologi, & docet sacra Pagina, ait enim D. Matthæus cap. 26. Cæpit contristari, & mœstus esse; tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: D. Marcus cap. 24. Cæpit parere, & rēdere. Et D. Lucas, Et factus in agonia prolixius orabat. Sed ex vehementissimis animi passionibus vehemens fit in corpore spiritus, & sanguinis motus, ut docuit Galenus lib. 2. de Placitis Hippocratis, & Platonis, cap. 7. Ex eis enim vehementissimis inquit totum corpus immutatur, frigescit, pallefcit, tremit, rubescit, quod præcipuè in

agonia contingit, quæ ex D. Thom. 1. 2. q. 41. art. 4. est timor mali extrinseci, cui provideri non potest, estque vehementior timoris species, cuius causa intrò, & extra concitato motu, mouentur spiritus, attenuatur sanguis, & arrarantur pori; per quos sanguis transcolatur, ut fiat sanguineus sudor: ergo in Christo Domino fuit causa naturalis, à qua naturaliter potuit sanguineus superuenire sudor. Patet consequentia ex Aristotele & Galeno citatis, qui sudoris sanguinei has retulerunt causas, pororum raritatem, & sanguinis tenuitatem.

Probatur 3. in Christo Domino fuerunt animæ passiones validissimæ, à quibus sanguis potuit moveri violenter ad partes externas, & à quibus potuerunt arrarari media calefactione pori cutis; nam fuit actus fortitudinis, quo ad resistendum doloribus, & contumeliis præ cognitione iam præsentibus quasi in occursum mittit sanguinem: & fuit vehemens actus iræ aduersus peccatum, cum quo gerebat bellum, qui præuisus ab Isaia cap. 63. vers. *Conculcavi eos in ira mea; & aspersus est sanguis eorum super vestimenta.* Et actus intensissimæ charitatis in Patrem, cuius voluntatem faciebat; & in homines propter quos patiebatur, fuit tandem agonia quæ maximè sanguinem commouet ad externas partes, ut docuit Galenus lib. 2. de causis symptom. cap. 5. §. *Timor enim initio, & ad principium, tum spiritum, tum sanguinem una cum refrigeratione eorum, quæ in summo corpore sunt, adducit, ac contrahit: ira verò, & foras agit, & fundit, & calefacit: quæ verò composita ex ambabus est, (quam Græci Agoniam dicunt) inæquales habet motus:* ergo ab his causis naturalibus potuit causari sanguineus sudor in Christo Domino: sunt enim vehementissimi motus sanguinis ad extra, & spirituum, quibus pori rari fiant.

Probatur 4. quæ sine miraculo contigisse viderunt Authores, si in Christo Domino contingant, non est dicendum in illo miraculosa esse: sed sanguineus sudor à pluribus visus est, & obseruatus naturaliter exire: ergo in Christo Domino sine miraculo superuenit. Probatur minor, Tum ex Theophrasto, Baricello, Vincentio Mole, Mercuriali, Fernelio, Rondeletio, & Marcello Donato, qui illum admittunt vidisse testantur, & nos dum hæc scribimus vidimus in Excellentissimo Domino Comite de Niebla, Primogenito Excellentissimi Domini Ducis Mædinæ Sydoniæ, qui cum nimis in æstate se exerceret in ludo pilæ, multoque præ æstu vteretur frigida potu; incidit in sanguineum sudorem: Tum pater ex Aristotele possibilitas & causa illius lib. 3. de partibus animal. cap. 5. lib. 3. de historia animal. cap. 19. & ex Galeno lib. de utilitate respirationis.

Dices, quod si ab eisdem causis, ac in cæteris fieret in Christo Domino, conuinceret ratio; sed non concurrerunt in illo, quia fuit temperatissimus sanguis naturalissimus, & perfectus, nec ex aliquo excessu, tenuis factus, immò ut grumus exiit sub propria forma.

Respondetur, quod si in Christo Domino non fuerunt aquositas, & aliæ causæ, quæ communiter sanguinem attenuant; fuerunt vehementissimæ passiones animæ, à quibus commoti spiritus, calefactique fuerunt attenuati, & pori simul arrarati: unde sanguineus sudor subsequutus est: præcipuè præ agonia valde debilitatæ sunt facultates, ita ut indiguerit confortari ab Angelo; ipsique deficientibus, nec ipse sanguis retineri potuit.

§. III.

Soluuntur fundamenta à nobis pro contrariis adducta.

Ad 1. respondetur, quod ex sanguine sudor naturalis, & criticus sunt præcedente euaporatione; sudor vero sanguineus ob alias fit causas, quas Galenus recensuit, scilicet sanguinis tenuitatem & pororum apertionem, & idè nec naturalem, nec criticum illum vocamus; sed reducimus illum ad criticum salutarem cum quo aliquo modo conuenit.

Ad 2. respondetur, quod cum spiritus sunt in arteriis, possunt in illis permanere, & in corde, quia deliquium, aut syncope subsequatur, etiam si sanguis, & spiritus illi commixti euacuentur per porositates venarum, & cutis.

Ad 3. respondetur, quod in statu naturali bene probat argumentum: si verò pori aperiantur, & retentrix continere illum nequeat, quantumvis utilis sit sanguis, & necessarius, profluit, idè per sanguinis missionem, & per vulnera utcumque utilis exit; nec retineri valet.

Ad 4. respondetur, quod in Christo Domino sanguis tenuis redditus est, commotus & agitated per animi passiones; & postquam tenuis exiit, concreuit resolutis spiritibus, & descendit ut thrombus, postquam frigore in grumos abiit.

RESOLVTIO V.

Utrum aliqua signa demonstrent futurum criticum sudorem?

§. I.

Pars negativa proponitur, & fulcitur.

Sudor, qui ex Hippocrate lib. de flatibus, liquoris effusio est per poros cutis facta, dum crisi evenit, natura vincente, criticus salutaris dicitur; de quo inquirimus, an sint aliqua signa, quibus possit præcognosci. Hippocrates pro omni crisi decreuit, quod quibus futura est, nox gravis ante accessionem est. Sed an sint aliqua peculiaria signa; quæ vnquamque prænuent crisis speciem, præcipuè propria pro sudore; manifestandum restat. Pars negativa his fulcitur;

Primò, superueniente conturbatione, natura indifferens est, ut possit vincere, aut non; & ut potius per hanc, quam per illam possit euacuare regionem materiam morificam, quam perturbat, & mouet: ergo nulla præcedunt signa, quæ speciem crisis præmonstrent.

Secundò, sudoris signa, antequam sit sudor, non possunt esse manifesta: cum solum sint in virtute causæ signa illius pathognomonica: ergo non dantur signa, quæ sudorem criticum salutarem valeant præmonstrare.

Tertiò, pro reliquis speciebus cricum nulla præcedunt propria signa, ex quibus possint præcognosci: ergo nec pro sudore salutari critico dantur signa quæ illum futurum prænuent.

§. II.

Sudoris critici salutaris signa traduntur.

Resoluendum, quod suppressio lotij, rigor, quod febris sit ardens, morbus in statu, delirium in accessionibus, partium externarum rubor, habitus corporis, constitutio

& tempus anni, insomnia, substantiæ aquosæ, pulsus vndosus, sunt signa, quæ præmonstrant sudorem criticum salutarem, si perfectæ coctionis signis concomitentur.

Probat 1. de lotij suppressione, Tum ex Galeno lib. 3. de crisi- bus, cap. ultimo, ubi hanc profert doctrinam, & præcedere pro sudore urinæ suppressionem docet: Tum lib. 3. sympt. cap. de sudore, ubi reddens rationem, inquit esse, quia lotij & sudoris serum est communis materia; quod prius docuit Hippocrates lib. 6. epidem. §. sudaturis lotium sup- primitur. Quod signum securius est, dum non datur fluxus ventris, ut Galenus notavit: Tum quod rigor præcedat ut signum, sudori, docuit Galenus lib. 3. de crisi- bus. Et suadet ratio, quia fertur mor- dax vapor per partes sentientes, & solet rigor aliis etiam criticis euacuationibus præcedere, sed fre- quentius sudori, & cum reliquis accidit signis con- comitantibus sudorem: Tum quod febris natura su- dorem prænunciet docuit Galenus, 3. de crisi- bus cap. 3. quæ enim febris pendet ex enaporabili ma- teria, aptius sudore terminatur: Tum patet, quod delirium in accessionibus sit signum sudoris, quia cum fiat ex calida materia vaporosa, quæ eleuatur in accessione, indicium sudoris, aptæque materiæ ad illum præstat; Tum de partium rubore constat signum esse; quia sanguinei vaporis præstat indi- cium, vaporosæque, & humidæ materiæ aptæ pro sudore: Tum idem inferitur ex tempore anni humi- do, & calido, de simili constitutione, & habitu corporis, de insomniis aquæ, & humidarum re- rum, quæ præmonstrant humidam copiosam mate- riam pro sudore aptam, ex Galeno lib. de dignotio- ne ex insomniis: Tum patet de pulsu vndoso præ- nunciare sudorem; quia fit ob inæqualem arteriæ mollietatem, propter vapores magis illam penes di- uersas partes humectantes: Tum crism sudorificam salubrem futuram demonstrat, quod præcedat coctio, quæ vires validas demonstrat, quibus vin- centibus, salus subsequitur.

§. III.

Solutio adhibetur pro oppositis fundamentis.

AD 1. respondetur, quod antecedens contur- batio præmonstrat indifferenter futuram cri- sim; sed signa à nobis proposita illam futuram esse per criticum sudorem demonstrant.

Ad 2. respondetur, quod signa pathognomonica subsequuntur post morbum; sed præter hæc sunt alia signa, quæ iuxta causæ morbificæ diuersitatem, di- uersam futuram crism præmonstrant.

Ad 3. respondetur, quod pro reliquis speciebus crismi sunt diuersa signa, quæ illas pronunciant; de quibus latè agunt cum Galeno in lib. de crisi- bus.

RESOLVTIO VI.

Utrum sint aliqua signa, quæ salubrem à symptomatico distinguant sudorem?

§. I.

Proponitur difficultas: traditur ratio dubitandi.

CUM sudor salutaris ad salutem, symptomaticus deducat ad mortem, hos distinguere maximè

A conuenit; ut iuuandos iuuenus, & cohibeamus co- hibendos; idè an eos distinguere propriis valeamus signis, examinare conamur: Quod impossibile vi- detur, quia ex omnibus signis prius adductis solum inferitur aptas dari causas, ex quibus subsequatur sudor; quod autem ille superueniet, natura victa, aut vincente, nondum potest manifestari: ergo non sunt signa criticum à symptomatico distinguuntia sudorem.

§. II.

Dogmaticorum communis sancitur doctrina.

RESOLVENDUM dari signa criticum salutarem à symptomatico distinguuntia sudorem.

B Probat 1. ex Hippocrate lib. 1. prognost. textu 26. §. sudores optimi sunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus indicatoriis fiunt, & febrem perfectè submo- uent: Boni verò sunt, qui per totum corpus fiunt; & ho- minem facilius morbum ferre faciunt. Qui verò tale quid non effecerint, incommodi sunt. Pessimi autem sunt frigidi, & qui tantum circa caput, & faciem fiunt, & circa ceruicem: Hi enim cum acuta quidem febre mortem prænuntiant: cum mitiori verò, morbi longitu- dinem. Tum patet ex Galeno in commentario, §. sudor post coctionem, in die decretorio, ex toto manans corpo- re per cutis spiracula, solutius est, aut huiusmodi ut ex eo melius habeat ager: huic diuersus non est utilis.

C Probat 2. ratione: differunt salutaris, & sympto- maticus sudor, quia salutaris ad salutem, symptoma- ticus ad mortem terminatur: ergo debent diuersis manifestari signis.

§. III.

Soluitur dubitandi ratio.

AD rationem dubitandi responderetur, quod licet non possint distingui ex signis antecedenti- bus, bene tamen ex concomitantibus, quæ propo- nunt Hippocrates, & Galenus; & ex antecedentibus signis coctionis, & cruditatis sumuntur etiam signa salutis, aut mortis, ut constabit infra.

RESOLVTIO VII.

Utrum sit proprium critico salutari sudori, ut fiat in die decretorio?

§. I.

Proponitur, & fulcitur pars negatiua.

DICUNTUR dies decretorij; in quibus frequenter crises contingunt, in quibus crises salutare debere fieri adduximus ex Hippocrate, & Galeno. **E** Quod an semper illi competat, disputamus: & pars negatiua suadetur.

Primò, ex Hippocrate lib. 4. aphorism. 36. ubi do- cet sudores optimos esse, qui incipiunt 3. die, 5. 7. 9. 11. 14. 17. 21. 27. 31. & 34. sed non omnes isti dies sunt decretorij: ergo non omni salutari sudori est proprium, quod fiat in die decretorio.

Secundò, sudor superueniens in die non decreto- rio potest esse salutaris: ergo non est proprium salu- tari sudori, quod fiat in die decretorio. Probat 1. an- tecedens, Tum ex Hippocrate lib. 3. epid. in histo- ria virginis Larissæ, de qua refert, quod iudicat a est perfectè, sudore superueniente sexto die: Tum libro eodem tertio, epidem. ubi Pithio qui

qui habitabat iuxta Telluris templum, decima die sudavit, & perfectè indicatus est: ergo sine eo quod fiat sudor in die decretorio, sudor potest esse salutaris.

Tertiò, securius potest sudore indicari in die non decretorio æger: ergo in illo indicari, critico sudori non est proprium. Probatur antecedens ex Hippocrate in *lib. epidem.* in historia Nicodemi, qui in Abderis ægrotabat, de quo refert, quod sudor multus 20. die fuit factus, & non liberatus fuit à morbo; superveniente autem sudore die 24. omnino liber evasit: ergo melius in non decretorio, quàm in decretorio die, sudore potest morbus indicari.

§. II.

Summi Dictatoris amplector doctrinam.

Resolvendum, quod critico salutari sudori est proprium, quod fiat in die decretorio.

Probatur 1. ex Hippocrate, Tum *lib. 1. prognostic. textu 36. §. sudores optimi sunt, si fiant in die indicatorio.* Tum *lib. 4. aphorismor. 36.* ubi annumerat dies decretorios in quibus sudores debent fieri. Tum in *libris epidem.* in quibus id observavit, pluribusque sententiis confirmavit: de vxore Epicratis dicit, quod sudavit die 11. De Methone, quod sudavit die quinta, sicut de muliere decumbente in litore: De Melidia, & Cherione decumbentibus apud Demenetum, dicit sudasse die septima: De muliere in Thaso, quod tertia die sudavit: De filio Nicolai idem observavit: Leophorbidā sudasse dicit die vigesima prima; & de omnibus his observavit perfectè indicatos esse: ergo critico salutari sudori est proprium, quod fiat in die decretorio.

Probatur 2. *lib. epidem.* in quibus observavit sudores factos in diebus non decretoriis lethales fuisse, vel recidivasse. De Phylesio, & Erasino dicit, quod prima die sudarunt; & uterque mortuus est: Adolescens, qui habitabat in foro mendacium, secunda die sudavit, & idem refert de Phitione qui habitabat in Thaso, & uterque mortuus est; Silenus, qui sexta die sudavit, mortuus est die undecima; Ægrotus duodecimus *lib. 1. epidem.* sudavit die octava, & mortuus est: Methon qui sudavit die sexta, mortuus est die decima sexta: ergo sudor ut salutaris, die decretorio debet fieri.

Probatur 3. sudor criticus sit salutaris sicut quævis critica evacuatio; dum natura vincit, & est potens superare causam morificam: sed dum potens est, in diebus decretoriis aggreditur pugnam, ut agentes de causis dierum decretoriorum demonstrabimus: ergo sudor, ut sit criticus salutaris, debet fieri in die decretorio.

§. III.

Adhibetur solutio fundamentis ex Hippocrate adductis.

AD 1. respondetur, quod septenarij dicuntur dies decretorij radicales, quaternarij dicuntur decretorij, & indicantes; & præter hos sunt alij dies indicatorij, præcipuè ternarij magna ex parte solent esse indicatorij in morbis terminandis sudore, quia cum pendeant ex tenui materia, & hæc maxime per tertios dies habeat insultus; solet criticè in illis terminari. Vel 2. respondetur, Quod Hippocrates non intendit, quod sudores sint boni, quia facti sunt in imparibus diebus ab illo annumeratis; sed quia inceperunt in illis, & sunt tandem in decretoriis terminati, qui enim in non indicatorijs

A terminati, non perfectè indicati sunt ægri; idè enim Parius in Thaso die 11. sudavit, & periit; Carthades *lib. 7. epidem.* die tertia sudavit, & periit: Hermotolemus die nona: Theodori vxor in die quinta sudarunt, & periit, quia in his diebus inceperunt, & terminati sunt morbi.

Dices, quod si inceperint in aliis diebus paribus, si perficiantur in aliis radicalibus decretoriis, etiam erunt salubres.

Respondetur, quod illi qui inceperunt in diebus imparibus, numquam possunt reddi salubres; quia si moventur humores in diebus, in quibus natura non movet, sit motus ob irritationem causæ, non autem vi naturæ; & idè numquam salubres.

B Ad 2. respondetur; quod virgo in Larissæ licet sudavit in sexta die, sanitatem recuperavit; quia, ut notavit Galenus, supervenit ei menstrua purgatio, quâ liberata fuit sine recidiva. Tum 2. quod Phitio non est sanatus sudore die decimo superveniente; sed quia postea supervenit abscessus, quo morbus fuit terminatus, ut colligitur ex illius historia.

C Ad 3. respondetur, quod Nicodemus die 24. non fuit solo sudore terminatus ad sanitatem; quia cum ob venerem, & potum esset febre correptus, crudas habuit materias, quæ non potuerunt sudore, licet copioso, euacuari; nec in alio possent die indicatorio euacuari sudore; sed ut narrat Hippocrates, *minxit multum, candidam multam subsidentiam habens*, & idè crassa materia euacuata, cum lotio, tenui cum sudore fuit liberatus, non autem solum vi sudoris.

RESOLUTIO VIII.

Vtrum pro salutari critico sudore debeant præcedere signa coctionis.

§. I.

Pars negativa proponitur & fulcitur.

DVires vincentes requiruntur pro salutari crisi, attenduntur naturales maxime: & hæ apparent præcipuè in signis coctionis; quæ non semper prærequiri pro salubri sudore, suadet.

Primò, Tum quia Hippocrates *lib. 1. prognost. textu 26.* proposuit signa optimi, & boni sudoris, & coctionem subiecit. Tum *lib. 4. aphorism. 36.* proponens dies in quibus fiunt salubres sudores, ponit 3. & 5. diem, in quibus coctio nondum potest reperiri: ergo hæc non requiritur pro sudore salutari.

Secundò, cum signis coctionis potest morbus esse lethalis, ex Avicenna *lib. 4. fen. 1. cap. de febre pestilente*: ergo pro salutari sudore, coctio nihil conducit.

E Tertiò, si prærequiritur coctio pro salutari sudore, maxime, ut separatâ per illam materiâ utili ab inutili, hæc possit euacuari: sed coctione rectè se habente, morbus est devictus: ergo tunc sudor esset superfluous.

§. II.

Hippocratis, & Galeni præfertur doctrina.

Resolvendum, quod ut salutaris fiat criticus sudor, debent præcedere signa coctionis: sic tenet communis Dogmaticorum opinio.

Probatur

Probatur 1. Ex Hipp. lib. 1. Epid. §. coctiones crisis **A** celeritatem, salutisque securitatem significant: cruda verò, & incocta, & in malos abscessus conuersa, vel indicij frustrationem, vel dolores, vel diurnitatem, vel mortem, vel eorundem malum reditum denunciant: ergo pro salutari sudore critico coctio requiritur.

Probatur 2. Salutaris fit crisis, dum per illam euacuatur materia inutilis ab utili separata: sed per coctionem fit hæc separatio: ergo prærequiritur pro salubri critico sudore.

Probatur 3. coctio prærequiritur pro omni crisi salutari: ergo pro sudore critico salutari prærequiritur. Probatur antecedens ex Galeno lib. 3. de crisis cap. 3. §. Dicam verò & nunc omnia summam, quæ & præsentem crisin, quò euasura sit, ostendam, & futura præmonstrant. Primum quidem inter omnia ex consideratione coctionis, ex urinis, & sputis: siquidem ego **B** milles cum, dum crises fierent, interesssem, neminem utquam vidi intereuntem, qui præcedentibus coctionibus crisin habuisset.

§. III.

Oppugnantia Hippocratis, & Galeni doctrina impugnantur.

AD 1. respondetur, Tum 1. quòd tanquam notum omisit Hippocrates coctionis præquiri signa pro critico sudore: & ne videretur omissum tamquam non necessarium, Galenus in commentario id docet: Tum 2. quòd in morbis exacte peractis die 3. aut 5. iam apparere coctionis signa; vel quòd licet non præcellerint ante 3. diem signa coctionis, præcedunt ante diem radicalem, in quo morbus sudore terminandus: nam in 3. aut 5. incipiunt, non autem terminant morbum.

Ad 2. respondetur, quòd signa coctionis in lotio alia sunt perfecta, quæ præquiri diximus; alia imperfecta, seu similia apparentia, quæ non dicunt securitatem, ut patet ex Galeno lib. 3. de præsat. ex pulsibus cap. 3. §. Sanè videatur quibusdam perplexa, & incognita, si quando nec differentia vlla pulsuum à naturali statu deficiat, & se ipse agrotus febrem non dicat percipere; & ut rem difficiliorem faciam, ne ex **D** urina quidem petere in huiusmodi affectibus firmam notitiam semper licet: sed est etiam ferè anceps, colore, & sedimento similis naturali; sexcentos tales in pestilentia diurna conspeximus, ubi medicos cerneret nihilo plebe præstantiores, immo verò imperitiores.

Ad 3. respondetur, quòd coctio alia est in inuatiuo, alia in nocituo: hæc fit in morbis ex materia inepta nutritioni; & pro hac euacuatio requiritur crisi, vel purgatione, quia est de qua inquit Hippocrates, Quæ relinquuntur in morbis, recidinas facere consuevere: & de qua purgationem consulit 2. aphorism. 2.2. §. concocta medicari ac mouere, non cruda.

RESOLVTIO IX.

Vtrum sudor ut salutaris criticus, debeat esse multus?

§. I.

Pars negatiua aliquibus fulcitur fundamentis.

Requiritur pro sudore admodum copiosa euaporatio, si naturalis, si criticus: nam ut detur totius materiae morbificæ euacuatio, copiosus utilior videtur sudor: sed an semper? videtur quod non;

Primò, sudor fit copiosus à præternaturali causa. Tum 1. ex Galeno lib. 3. de causis symptom. cap. 2. ubi prouenire copiosum sudorem docet, vel propter corporis raritatem, vel propter materiae excrementitiæ tenuitatem: Tum 2. lib. prognost. comment. 60. ubi docet sudores continuos prouenire à virium debilitate: Tum 3. ex Auicenna fen. 4. 2. tract. 1. cap. 66. ubi copiosum sudorem profert prouenire à vehementia facultatis expellentis & debilitate retinentis: ergo ut sit salutaris criticus sudor, non petit quòd sit copiosus.

Secundò, sudor, à quo vires debilitantur & subsequitur syncopa, non est salutaris: sed à copioso sudore debilitantur vires, & syncopa subsequitur, ex Galeno lib. 6. epidem. textu 3. comm. 2. ergo ut sit salutaris sudor, non petit quòd sit copiosus.

Tertio, sudor, si sit copiosus, indicat multitudinem materiae: sed dum est multa materia non potest simul unico sudore euacuari: ergo ut sit salutaris, non petit, quòd sit copiosus. Probatur maior, Tum ex Hippocrate 4. aphorism. 41. §. sudor multus corpus indigere euacuatione significat. Tum ex Galeno in comment. §. sudor multus calidus, vel frigidus, semper fluens, frigidus magis, calidus minus morbum significat. Tum 7. aphorism. 61. §. sudor multus calidus, aut frigidus semper fluens humorem abduci robusto quidem, supra; debili verò, infra, significat. Tum 4. aphorism. 6. §. febricitanti sudor superueniens, febre non deficiente, malum: prorogatur enim morbus, & multam significat humiditatem. **C**

Quartò, ex plurimo sudore febres periculosa, & lethales fiunt ex Galeno lib. aduersus Lycum, ubi proponit febres sudorificas, Typhodeas dictas, & Gelodeas, quas fatetur perniciosas esse, & lethales ob nimium sudorem: ergo copiosum esse non conuenit per se sudori critico, ut sit salutaris.

§. II.

Traditur copia requisita pro salutari sudore critico.

Resoluendum 1. quòd sudores critici, ut sint salutare debent esse copiosi moderatè. Probatur 1. ex Hippocrate, qui hos sudores obseruauit in libris epidem. criticos salutare, tum in Pericle, qui agrotabat in Abderis, & quarta die circa meridiem, cum multus superuenisset calidus sudor, à febre liber euasit: Tum in Cleonide; qui die 80. multum sudauit, & perfectè fuit iudicatus: quod narrat similiter de aliis.

Probatur 2. sudor ponitur inter res non naturales; inter ea, quæ excernuntur, aut retinentur, quibus omnibus competit in proportionata quantitate utilia esse pro naturæ conseruatione; è contra verò, si nimis excedant: ergo sudori critico, ut salutaris sit, competit, quòd sit cum proportionem moderatus.

§. III.

Criticus sudor, si nimius, non est salutaris.

Resoluendum 2. quòd sudor ultra proportionem moderatam, præternaturalis fit, & symptomaticus.

Probatur 1. Tum quia ut naturalis sit sudor; proportionatus debet esse: ergo si improporcionatus est, est præternaturalis: Tum quia ab improporcionato sudore, spiritibus resolutis necessariò vires labuntur: & ut Galenus docet, superuenit syncopa: Tum quia fit sudor copiosus à calore depopulante nimis nostram substantiam, ex Galeno, lib. 2. prognosticor. **commens.**

comment. 60. & lib. 3. de causis symptom. cap. 2. ergo si A
improportionatus, præternaturalis est.

Probatur 2. ex Auicenna fen. 4. 2. tract. 2. cap. 71. qui sudorem multum condemnat, & in Canticis, tenet superfluum sudorem supervenire cum virium casu, & propinquam mortem denunciare, & quod sudor multus in acutis, si quies non superveniat, Hæticam, aut Spasmodum prænunciare: ergo sudor criticus, si improportionatus, fit præternaturalis.

§. IV.

Solvuntur fundamenta opposita opinionis.

AD 1. respondetur, quod probat de sudore critico improportionato, non autem de proportionato multo sudore.

Ad 2. respondetur, quod à sudore multo symptomatice, non autem à proportionato multo ea symptomata subsequuntur.

Ad 3. respondetur, quod ut sudor sit copiosus proportionatus indiget copiosa materia cum proportionem: dum verò ultra proportionem multa est materia, & multus improportionatus fit sudor, symptomatice redditur.

Ad 4. respondetur, Quod febres sudorificæ, in quibus sudores fiunt copiosi improportionati, fiunt lethales, non à sola sudoris copia, sed ab illa improportionata.

S E C T I O III.

De Sudore symptomatice.

PROUT in morbis, natura vincente, criticus salutaris supervenit sudor, dū vi morbi, causæve morbificæ accedit, Symptomatice vocatur; cuius investigare naturam, differentias proponere, earumque aliquas proferemus causas sub hac sectione.

R E S O L V T I O I.

Quid, & quotuplex sit sudor symptomatice?

§. I.

Descriptio sudoris symptomatice proponitur.

RESOLVENDUM 1. quod sudor symptomatice est, qui à naturali, & critico sudore differt in modo, in causis, aut accidentibus: sic describere placuit sudorem symptomatice, quia cum diuagetur per omnia ferè prædicamenta, nulla ei commoda adaptari potest propria diffinitio.

§. II.

Symptomatice sudoris referuntur differentia.

RESOLVENDUM 2. Quod differentia sudoris symptomatice sumuntur à substantia modo, quantitate, qualitate, relatione, situ, habitu, actione, aut passione: sic prosequitur illius divisionem cæsar Baricellus, qui hanc doctrinam satis aptè dilucidavit.

R E S O L V T I O II.

De Sudore symptomatice à substantia modo dicto?

§. I.

Descriptio proponitur.

RESOLVENDUM 1. quod substantia modus in sudore symptomatice supervenit ob crassitiem,

visciditatem, lentorem, limositatem, tenuitatem, fluxibilitatem, subtilitatemve; quæ licet sint secundæ qualitates, modum tamen substantia variant in sudore, ob quem deviat ipse à naturalis siue critici salutaris sudoris debita consistentia.

§. II.

Traditur Divisio.

RESOLVENDUM 2. quod à substantia modo tanquam in oppositas differentias partitur symptomatice sudor in crassum, & tenuem: sic deducitur ex Galeno lib. 11. methodi, cap. 13. Qui crassus dicitur, lentore maximè fit talis, motuique ineptior: qui tenuis, fit fluxibilior ob rariores, ac leviores, quas acquirit partes; ex Galeno lib. 4. sympt. cap. 2.

§. III.

Diaphoretici, & syncoptici sudoris differentia proponuntur.

RESOLVENDUM 3. Quod sub crasso, & tenui, sunt sudor diaphoretice & syncoptice, siue syncopalice: de quibus accurate egit noster Mercatus tom. 4. consultat. 25. & Carreirus lib. de febribus, cap. de regimine superflui sudoris, tetigit aliqua.

His est commune, quod per illos euacuetur aliqua corporis alimenticia, seu spiritiosa substantia, cuius causa in periculum, vel mortem celeritate æger fertur. Diaphoretice fit maiori ex parte, ex materia alimentosa, vel viventis simul cum portione noxæ & in principio, & statu, & infida declinatione, quod fit calidus contingit, fit plerumque frigidus: syncoptice semper frigidus est, semper periculosior, semper in periculo celerior: Carreirus ex sola spirituum materia fieri contendit; Mercatus ex rorida & glutinosa, viventis materia resolutis celeriter cum spirituum copia maiore contendit fieri; vel à causis vires dissipantibus, spiritibus evaporatis, seu resolutis, vel substantiis laudabilioribus pro esse, aut nutritu.

D

§. IV.

Differentia sudoris à substantia modo proponuntur cause.

RESOLVENDUM 4. quod crassior, tenuiorve fit sudor symptomatice, ratione materia ex qua fit: succi autem fiunt crassi, vel à nimia caliditate, vel à frigiditate; fiunt tennes ab eisdem causis aliter moderatis, vel oriuntur à natura tales.

Probatur 1. ex Galeno, textu 2. prognosticor. comment. 39. §. Quin etiam sinceri humores crassiores existunt; pituitosus quidem propter frigiditatem quasi concretus; biliosus vero, propter exuberantiam caloris evaporatus, & tanquam assatus. Tum subscribit Auicenna 1. part. Canticorum, docens ex bile per assationem fieri porraceam, ex porracea æruginosam, ex æruginosa atram bilem; qui succi nimia adustione, nec solum crassi, sed venenosi evadunt.

Probatur 2. quod frigiditate fiant crassi succi, Tum ex Auicenna 1. part. Canticor. tract. 2. de sudore grosso. Tum fen. 4. 2. tract. 1. cap. 70. de sudore viscoso. Tum constat ex Galeno lib. 3. de crasibus, agente de sudoribus tenacibus & crassis: Tum lib. 1. de sanit. tuenda, cap. 13. ubi ex imbecilla altrice, debili calore, & crasso victu crassos succos docet generari: Tum Actuarius lib. 1. methodi cap. 23. tenet quod ex succis crassis siue commixtis fit sudor crassus.

Probatur 3. de succis tenuibus quod fiant ex materia

ria tenui ex se, vel calore, aut frigore sic reddita; Tum ex tenui ex se ex Galeno *lib. 4. de simplic. medicam. facultatibus, cap. 2.* quales sunt flava bilis, sanguis tenuis, & serosus; Tum quod à calore nimio fiunt tenues, patet de ichoribus; ex quibus in ardentibus febribus tenues plerumque accidunt sudores; Tum quod frigore fiant tenues, patet, si vires dilabuntur, aquositates generantur, à quibus tenues etiam fiunt sudores, quales conspiciamus in hydropicis.

§. IV.

Prognosis proponitur, & aliqualis curatio.

Resolvendum, quod crassi, & tenues sudores periculosi, quia delapsas denotant vires, sed minus potentes, dum tenues; si à frigore, qui crassi fiunt à calore igneo, & adurente, periculosi, ob adustionem, multo magis oleaginosi, & lenti, quia ex substantia apta nutritioni fiunt, aut viuentis, & abeunt in diaphoreticos, & celeritate his consumptis, & spiritibus, in syncopticos: caloris ne, an frigoris causa fiant tenues, demonstrat calor, quia mitis, aut vrens nimis. Pro syncoptico sudore, qui frigidus semper fit, causæ concomitantur spiritus alterantes, distrahentes, corrumpentes, corporisque simul substantiam corrumpentes, & resolucentes, siue in toto, siue in corde, siue in ventriculo inuertatur temperies ex toto, aut conformatio.

Horum curatio intenditur virium corroboracione, quæ in his omnibus sudoribus, siue nimia dyscrasia, siue resoluta propria, aut spirituum substantia, aut alimentitia, delapsæ sunt. Vitur pro frigidis calorem fountibus, crassos humores scindentibus, & expurgantibus. Pro calidis intus, & extra attemperantibus, leniter euacuantibus, seu diuertentibus, retundentibusve mordacitatem, confectionibus spiritus reficientibus, victuque consistente pro nutritu & alteratiuis qualitatibus oppugnante in causa morbifica: si verò diaphoretici, aut syncoptici sint sudores lapsu retentricis, quæ roridam, viuentisve liquatam substantiam cohibere nequit, pororum coarctatio tentanda: in non frigido sudore obturata cute, gypso cum rubro vino, ouorumque albuminibus conuasato, & extenso per vniuersam cutem: quod annuit Carreirus *lib. de febribus, cap. de regimine superflui sudoris*, & in nobis expertum in copioso sudore ardente febris superueniente in frigido, cute madefacta vino rubro stiptico aromatizato, descripto à Bauderono in *curatione accidentium in febribus cap. de sudore superfluo*, irroratis vltimis pulueribus adstringentibus, de quibus latè Practici.

RESOLVTIO III.

Vtrum sudor multus fiat ob solam cutis raritatem?

§. I.

Proponitur ex Galenorum ratio dubitandi.

Ratione quantitatis sudores symptomatici alij multi, alij pauci dicuntur: multi sunt tales in copia, vel in tempore, vel simul in copia, & tempore. Horum qui critici salutare, qui symptomatici, decreuimus agentes de salutaris sudoris Critici requisiti: prosequar symptomatici causas, quas ad solam nimiam raritatem posse deduci firmat.

Primò Galenus *lib. 3. de causis symptomat. cap. 3.* vbi copiam sudoris tribuit soli raritati cutis.

Secundò, si cutis est densa, impossibile est sudorem esse multum; cum ipsa clausa, nulla possit exire vaporosa substantia concrevens pro sudore: ergo illi

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A tantum tribuendum, quod sit causa superflui sudoris symptomatici.

Tertio, ab ea causa fit copiosus sudor symptomaticus, quæ intenditur auferri in eius curatione; sed prout multus est curatur semper pororum adstrictione: ergo ab illius raritate fit semper.

§. II.

Materialis, & communior causa multi sudoris traditur.

Resolvendum 1. quod sudor multus in symptomaticis sudoribus fit ex copiosa materia plerumque.

Probatur Hippocratis decreto, Tum 4. *aphorism. 41. §. sudor multus ex somno factus absq; causa manifesta, corpus vti plurimo cibo significat; aut indigere euacuatione.* Tum 4. *aphorism. 42. §. sudor multus, frigidus, vel calidus, semper fluens, frigidus magis, calidus minus morbum significat.* Tum 4. *aphorism. 56. §. febricitanti sudor superueniens, febre non deficiente, multum; prorogatur enim morbus, & multam significat humiditatem.* Tum 7. *Aphorism. 61. §. sudor multus calidus, aut frigidus, semper fluens, humorem abduci, robusto quidem, supra; debili verò infra, significat.* Ex quibus apparet semper multam materiam supponere ex his sudoribus Hippocratem.

Dices, quod si sudor multus penderet ex multa materia, quanto copiosior, esset salubrior; nec ideo esset symptomaticus, cum euacuaretur superflua materia & redundans.

C Respondetur, quod si multus, & morbum non terminat, est malus; quia materiam habet ultra eam, quæ euacuare permittunt vires; ideo Hippocrates febres non terminantes vocat inutiles, *lib. 2. prorrhit. cap. 23. & lib. 1. epidem. & lethales eas esse manifestauit in historia Philisci & Erasini, & 1. prorrhiticor. 15.* Idem docuit Galenus 2. *prognostic. comment. 60. & 3. de causis symptomat. cap. 2.* nec solum quia ex toto non euacuatur materia, nec pro tota illa vires sufficiunt; sed etiam quia simul cum inutili, utilis etiam euacuatur materia, & spiritus resoluuntur, vt constat ex Galeno 4. *aphorism. 41. & 3. de caus. symptomat. cap. 2.* ideoque Auicenna multos sudores condemnat in tempore, quia subsequitur hectica, aut spasmus; & maximè dum casus virium superuenit.

§. III.

Superadduntur alia superflui sudoris symptomatici cause.

Resolvendum 2. quod excedens calor, cutis raritas, virium casus, materiæ tenuitas, causæ etiam sunt copiosi sudoris.

Probatur 1. Tum ex Galeno 3. *de causis symptomat. c. 2.* vbi multum sudorem docet fieri propter raritatem, materiæ copiam, vel tenuitatem: Tum 2. *prognosticorum, textu 60.* docet provenire à virium imbecillitate: Tum 6. *epidem. comm. 2. textu 3.* idem docet: Tum Auicenn. *fen. 4. 2. tract. 1. c. 66. & fen. 1. canonis, 4. cap.* docet fieri à nimio calore dissolvente: Tum de raritate colligitur idem ex Aristot. *lib. 2. problem. 10.*

Probatur 2. A causis improporcionatis naturalibus fit multus sudor: sed naturalis fit ex moderata materia, calore illi proportionato, viribus debitis, naturali cutis raritate: ergo, ab his excedentibus fit immoderatus calor.

Probatur 3. quod fiat viribus languentibus, Tum ex Galeno 2. *prognosticorum. 60. 3. prorrhit. comm. 6. l. methodi, c. 5.* qui ipsas potentes petit pro naturalibus actionibus: Tum quia in malignis febribus, hecticis, syncopticis in animi deliquio, &

dum omninò vires delabuntur, fit multus sudor, quia utilis nequit retineri materia: vt Galenus docuit etiam 3. *epidem. sect. 3. comment. 34. lib. 10. methodi, cap. ultimo lib. 1. de different. feb. c. 8.*

Probatur 4. de tenuitate materiæ, quia ea aptior est euaporationi, & vt à calore conuertatur in sudorē.

§. IV.

Soluuntur rationes primo adductæ.

AD 1. respondetur, quòd non intendit Galenus à sola raritate multum provenire sudorem, sed esse causam sine qua multus sudor fieri nequit.

Ad 2. respondetur, quòd cohibetur sudor si cutis densa sit, sed etiam si sit rara, aliæ conferunt causæ, sine quibus ipsa non sufficeret.

Ad 3. respondetur, quòd superfluous sudor curatur pororum adstrictione, non quia ipsa sola sit causa, sed quia est causa sine qua non.

RESOLVTIO IV.

Vtrum sudor paucus à contrariis fiat causis, ac fit multus?

§. I.

Proponitur pars negativa.

Fit paucus sudor, vel quia in vna tantum fit parte, vel in pluribus in pauca quantitate, vel in paucò tempore: quòd sic, non provenire ob contrarias causas possit, ac fit multus, videtur suaderi.

Primò, Quilibet symptomaticus sudor ex multa copia materiæ fit: ideo enim Hippocrates dicit, *Vbi sudor, ibi morbus*: ergo etiam si parvus, non ex parua fit materia.

Secundò, in corpore obeso, poris apertis, impeditur sudor, & fit paucus ratione pinguedinis: ergo fit parvus cum raritate, à qua multus fit sudor.

Tertiò, à nimio calore fit nimia resolutio, vt apparet in æstate, in eis qui sunt sub Sole: ergo à calore intenso fit parvus sudor, sicut & multus.

Quartò, à debili expellente fit paucus sudor: ergo non solum multus fit virium lapsu, sed paucus.

§. II.

Comunior doctrina præfertur, & amplectitur.

Resolvendum 1. quòd paucus sudor provenit à contrariis causis eis, à quibus fit multus.

Probatur 1. quòd fiat paucus materiæ paucitate, Tum in atrophia, in magnis inædiis, & corporibus exsiccatis, in quibus pauci apparent sudores defectu materiæ ex qua: Tum quia Hippocrates ex multo sudore arguit copiam materiæ, non aliunde, nisi quia ex parua multus fieri non posset: Tum quia pro naturali sudore requiritur admodum copiosa euaporatio, & similiter parua pro paucò, & maior pro sudore multo: Tum quia ex materia glutinosa, & viscida, quia parua copia vaporis eleuatur, paucus fit sudor.

Probatur 2. quòd obstructio pororum, quæ raritati opponitur, sit causa pauci sudoris: Tum quia oppressis, vel obturatis porositatibus, impossibile est multam sudoris copiam exire: Tum quia in obesiscorporibus, si occludantur pori propter adipem, parvus fit sudor; & eadē de occlusionē quāvis pororum est ratio: Tum quia si aquis medicatis referatur cutis, parvus fit sudor: Tum quia est sudor vapor iam densatus, nec sine pororum apertione potest exire.

Probatur 3. quòd à debili calore paucus fiat sudor; sicut multus ab intenso: Tum quia si multus calor, multis eleuatis vaporibus, multus esset sudor: Tum

A quia se habet remissius ad paucum vaporem eleuandum, sicut intensius ad eleuandum copiosum.

Probatur 4. quòd à facultatibus naturalibus fiat paucus sudor diuerso modo se habentibus, ac dum fit multus: quia sicut debilis retentrix multi sudoris causa esse potest, quia succos nequit retinere; similiter, & valida nimis retinens, paruum causabit sudorem; & è contrà, sicut multum sudorem coadiuat expellens potens, si impotens fiat, causa erit pauci.

§. III.

Quid ex paruis prædicendum sudoribus.

Resolvendum 2. quòd in symptomatico paucò sudore, semper aliter quàm in reliquis prædicendum.

Patet; nam in sanis paucus sudor significat humidæ materiæ paruum copiam, vel corporis duram contexturam, cutis adstrictionem, vel obturationem, vel caloris imbecillitatem, vel nimiam resolutiuam intensionem: si autem morbosus, & symptomaticus, ex Galeno *lib. artis medicinal. cap. 2.* parui sudores obstructions supponunt, vel morbum, putredinem nimiam impediētem euaporationem copiosæ materiæ, ex Auicenna 3. 15. *tract. 1.* paucus sudor prænuntiat Ictericam.

§. IV.

Soluuntur rationes, quas pro principio proposuimus.

C**A**D 1. respondetur, quòd fit sudor paucus ex paucitate materiæ: potest tamen & multa existente, fieri paucus ab aliis causis: ab Hippocrate ex multo tantum sudore infertur multa morbi causa.

Ad 2. respondetur, quòd per obstructionem intelligimus quodlibet impedimentum in cute.

Ad 3. respondetur, quòd agendo de sudore naturali diximus de caloris intensione requisita pro sudore; à qua diminuta diminutus fit sudor.

Ad 4. respondetur, quòd ex vltima probatione patet solutio.

RESOLVTIO V.

DVtrum calidi, frigidique sudores fiant ab eadem causa?

§. I.

Statuitur difficultas, & rationes dubitandi proponuntur.

E**S**udores à qualitate varias desumunt differentias, præcipuas à qualitatibus tangibilibus, & maxime attenduntur, quæ sumuntur à caliditate, & frigiditate; fiunt calidi sudores ab externis causis per se, aut per accidens calorem inducentibus, à motu, ab aëre calido, sole, igne, stuphis, arenis calidis, furno, aquis feruentibus, Balneis, inunctionibus, aut panis calidis, fit & ab internis calidus, siue natiuum, aut actuum calorem intendentibus, siue calidos producentibus succos, quos maxime obseruauit Hippocrates 3. *epidem. comm. 3. textu 82.* de muliere in Thaso febre ardente correpta: de virgine Larissæ, in Menone, in Herophonte, in vxore Epicratis, qui correpti acutis febribus ortis ex calidis humoribus sunt calidis sudoribus terminati. Similiter & frigidi sudores ab externis causis fiunt tales; ab aëre frigido, siue à ventis, siue à solo, siue à regione: tales fiunt & ab externis valentibus spiritus corrumpere, vt quæuis venenosa qualitas inducta. Ab internis fit, si ex crudis fiat humoribus,

ribus, ratione inflammationis calorem ad se trahentis, à nimia putredine calorem nativum extinguente, à morbore, aut symptomate, à quo natura valet imbecillitari, suffocari, extinguere, resolvere. Ex quo apparet, quod à nimio calore calidi, frigidiq; proveniunt sudores: ideoq; inquirimus, an ab eadem causa, nimio inquam calore valeant oriri ut calidi, & ut frigidi: cuius contrarium suadet, quod contrariorum contrariæ debent esse rationes, & causæ.

§. II.

Profertur modus, quo id contingat.

Resolvendum quod ab eadem causa contrarij effectus valent provenire, si alter per se, alter per accidens fiat.

Probatur, tum de sudoribus, quia calidus fit per se à calore, frigidus per accidens, quatenus ab illo ut nimio fit averfio, aut resolutio influentis, seu nativi: unde subsequitur frigiditas in vivente: Tum Hippocrates idem docet in Tetano, præscribens curationem aspersione aquæ frigida, à qua per accidens indicitur calor, sicut per se frigiditas: Tum apparet in ætatiua matatione, à calore enim, à quo per se calefit animal, in senectute per accidens inducitur frigida temperies: Tum in hydrope contingit frigidam per accidens induci temperiem à febre ardente per se calefaciente.

§. III.

Prædicendi in calidis sudoribus ex suis causis traditur ratio:

Resolvendum, quod calidi quicumque sudores frigidis sunt salubriores.

Probatur ex Galeno 4. aphorism. comm. 42. ex Aristotele 2. problemat. 35. & ratione, quia minus incommoda est viribus calidis, quam frigiditas, quia caliditas est præcipuum viventium instrumentum pro vegetativis, & sensitivis operationibus, & quia virtur natura tanquam nectare, quod per univrsum corpus impartitur: ideoque inter symptomaticos præ frigidis potiores sunt quicumque sudores calidi.

§. IV.

Sudoris symptomatici frigidi deducitur prædictio.

Resolvendum 3. Frigidi sudores calidis sunt peiores, inter se magis, aut minus, iuxta causarum diversitatem.

Probatur 1. pars, quia frigidi proveniunt vel propter frigidam materiam, vel partis inflammationem, vel extinctionem nativi caloris; ex quibus causis maius periculum subsequitur, quam ex calore: Tum quia de frigidis his sudoribus inquit Hippocrates 4. aphorism. 37. frigidi sudores cum acuta quidem febre, mortem; cum mitiori, longitudinem morbi prænantiant. Tum 1. prognosticor. pessimos eos vocat: Tum 3. epidem. dicit malitiam morbi confirmare: Tum malitiam eorum firmanit euentu in historia Philisci, vxoris Dromedai, & mulieris, quæ decumbebat in foro mendacium, in historia Silyni, qui omnes cum frigidis sudoribus perierunt.

Probatur 2. periculosiores fieri ratione causæ: Tum de frigido, ratione causæ ex Hippocrate 4. aphorism. 37. non semper exitialem esse constat; sed exitialis est, qui ex inflammatione oritur, præcipue in extremis partibus, ut in febribus epialis, lipyriisque ex inflammatione ortis constat; de quibus Hippocrates 4. aphorism. 37. §. dum interiora vruntur, & exteriora frigent, lethale. Tum patet maius etiam minari periculum ex extinctione naturæ caliditatis, unde ex-

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A tinctis viribus, substantia viventis profluit; & apparet in syncopticis sudoribus, in colico dolore ex inflammatione orto, in hysterice affectionibus, ex corrupto semine venenatove ortis menstruo, sudoribus, in ietibus venenosis, in venenatis corporibus siue ab assumpto, siue intus genito veneno.

§. V.

Solvitur dubitandi ratio.

Ad rationem dubitandi constat, quod contrarij effectus ab eadem causa, alterum per se, alterum per accidens causante, possunt provenire.

RESOLUTIO VI.

B Vtrum colores in sudoribus fiant ratione alterationis?

§. I.

Status difficultatis proponitur, aperitur ratio dubitandi.

Ratione qualitatum non solum tactu percipiuntur sudores calidi, aut frigidi, sed gustui apparet diversi iuxta diversos humores, à quibus sunt: hinc sapor dulcis ex sanguine, amarus ex bile, insipidus ex pituita, acerbus ex melancholia fit: sic similiter sunt odorabiles, sonorive; sed quod alteratione fiant colorati, videtur, quia humores dum generantur, recipiunt colorem ab alteratione, per quam fiunt, & ulterius alterati colorem mutant, ut patet de bile quæ fit pallida, æruginosa, & atra: ergo idem contingit in sudoribus.

§. II.

Pars tenenda proponitur.

Resolvendum, quod sudor ratione humoris, ex quo fit, colorem habere valet, si symptomaticus; humor verò potius ratione mixtionis, quam alterationis.

Probatur 1. pars, quia sudori naturali non debetur color, quia aqueæ naturæ est: ergo si symptomatico superuenit color, hoc fit ratione humoris, ex quo fit.

Secundò, 2. pars patet, quia color est passio mixtorum; elementa enim colorem non habent, ideoque potius ratione modi mixtionis debet in illis superuenire, & variari, quam sola alteratione, nisi ab illa fiat modi mixtionis inuersio.

§. III.

Solvitur dubitandi ratio.

Ad rationem dubitandi respondetur quod media alteratione non fit color, nisi sufficiat invertere substantiæ modum, tunc enim ratione nouæ mixtionis fit, & immutatur color, ut apparet in bile.

RESOLUTIO VII.

E Vtrum sudores in principio morbi superuenientes sint symptomatici, & lethales?

§. I.

Statuitur difficultas, & Trincavelli opinio.

A Tempore sudores diversas desumunt differentias: de criticis decrevimus quod debent superuenire, peracta coctione: sunt aliqui, qui in principio superuenientes sudores criticos, & salutare esse contendunt: Trincavellus lib. de peste, salutare esse evacuationes in principio contendit, alique quamplurimi id conantur suadere.

Aaa 2

Primò,

Primò, quia plures sine præcedente coctione crisi perfecta terminati sunt: ut apparet, tum ex Galeno *lib. de præcognitione*, Tum ex Hippocrate *lib. 1. epidem. 3.* qui de Methone salubriter in principio liberatum fuisse docet: Tum ex Anaxione: Tum idem refert de quadam muliere quæ sudore in principio superueniente liberata est.

Secundò, sudore superueniente in principio magna pars materiæ morbificæ euacuatur: ergo salubris redditur morbus: cum à natura facilius vinci possit quæ remanet.

Tertiò, euacuationes factæ ab artifice, sunt utiles in principio, & salubres: ergo similiter sudor factus à natura in principio est salutaris.

§. II.

Communior præfertur doctrina.

Resoluendum, quòd ex se sudor in principiis morborum symptomaticus est semper: sic tenent Vallesius, Massarias, Mercatus, Amatas, & alij, de omni euacuatione in principio superueniente.

Probatur, Tum ex Galeno *lib. 1. epidem. 2.* ex Aui-cenna *fen. 2. 4. tract. 1. cap. 7.* & ex Galeno 4. *aphor. 2.* Tum *lib. 3. de crisis* aliisque in locis, in quibus coctionem prærequiri docet pro critica euacuatione: & de sudore latius nos probauimus *sect. 2. huius disputationis.*

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

AD 1. respondetur, aliis solutionibus relictis, de quibus Baricellus *lib. 2. cap. 3.* quòd sudores, & aliæ euacuationes in principio superuenientes ex se sunt semper inutiles, & noxiæ, quia fiunt ex irritatione causæ, & euacuatur non solum inutile, sed utile, quod ei est commixtum, & idèd si superuenit in eis, quibus vires sunt debiles, lethalis est semper: at verò si vires validæ sint, tunc contingit, quòd licet sudor symptomaticus sit: tamen resistant vires, & morbum vincant; sed tunc morbus terminatur ad salutem non vi sudoris, sed vi virium, quæ validæ fuerunt pro ferendo lapsu; qui ab intempestiuo sudore fit, & pro vincenda causa, quæ relinquitur.

Ad 2. respondetur, quòd licet euacuatur pars materiæ morbificæ, euacuatur simul pars materiæ utilis illi commixtæ; & idèd labuntur vires, & remanent impotentes pro morbifica causa vincenda.

Ad 3. respondetur, quòd euacuationes ab artifice factæ, licet fiant in principio, & fiant euacuando simul utile, & inutile, non fient cum pugna naturæ & causæ morbificæ, qua vires debilitantur, & ineptæ redduntur pro vincenda causa morbifica, quæ remanet.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum sudor ante paroxysmos, sit symptomaticus.

§. I.

Proponitur difficultas & ratio dubitandi.

Sudor periodicus duplex est, alter superueniens in declinatione periodi, qualiter in Quartanis & aliquibus Tertianis contingit, qui ex toto febrem soluit; & licet copiam arguat materiæ, salubris censetur; euacuat enim materiæ morbificæ portionem, sine virium nimia iactura maiori ex parte; sed contingit plerumque, quòd præcedat sudor ante accessionem per aliquod tempus, ut nos semel vidimus, & obseruauit Schenkius *lib. 6. cap. 34.* qui sudor etiam

A periodicus dici potest: cum ante quamlibet periodum contingat superuenire, de quo dubitamus an sit symptomaticus. Pars negativa suadetur,

Primò, sudor periodicus superueniens accessionibus non annumeratur inter symptomaticos lethales, immò inter salubres, ut diximus: ergo similiter nec sudor periodicus, qui ante periodum accidit.

Secundò, si per sudorem euacuatur ante accessionem pars materiæ, ex qua debet fieri accessio, minor necessario debet esse accessio: sed dum parua redditur accessio, securior est morbus: ergo sudor, quo securior morbus redditur, non est dicendus lethalis.

Tertiò, ex Hippocrate, quocunque modo intermitterit febris, periculum abesse significatur; sed siue sudor sit periodicus ante accessionem, siue post illam, febris intermittit: ergo sudor superueniens in illa, etiam si sit ante accessionem, non est lethalis symptomaticus.

B

§. II.

Ex Hippocrate oppositam eligimus doctrinam.

Resoluendum, quòd sudor periodicè antecedens accessionem est symptomaticus lethalis.

Probatur 1. ex Hippocrate, cui adherent Fontanus, & Baricellus: qui in *coacis* protulit: *Qui unà cum febre incidit sudor, si fuerit acuta, pestiferus est.*

Probatur 2. ratione deducta ex Fontano, si in principio paroxysmi superuenit sudor, habet pro causa ingentissimum calorem, à quo calor natiuus dissipatur: sed sudor ex natiui caloris dissipatione factus symptomaticus, & lethalis debet esse: ergo huiusmodi sudor symptomaticus lethalis est.

Probatur 3. sudor factus in principiis accessionum non fit vi caloris vapores mouentis ad partes externas, cum in principio omni conatu contendant facultates mouere ad intus, & partes externæ frigidae sint, & compressam habeant cutem: sed potius fit, compressa aliqua corporis substantia alimentitia: vel si calore fiat, arguit ingentissimum eum calorem in partibus internis, quo vruntur internæ partes, & cogitur natura intrò, & extrà motus concitare contrarios: ergo sudor, qui à violentis his provenit causis

D

lethalis, & symptomaticus est.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD 1. respondetur, quòd sudor superueniens post accessiones fit, dum natura expandit calorem; & fuligines, ac vapores mouet ad partes externas, cuius coadiuuamine facilius, & sine illius dispendio euacuatur residuum materiæ committentis accessionem. E contra fit in eo, qui fit in principio accessionis, dum natura potius ad internas mouet partes, & impedit motum ad externas: & non solum coadiuuat, sed impedit, pugnatque: & sudor solum morbi violentia potest accidere.

E

Ad 2. respondetur, quòd si euacuaretur sola portio commissura accessionem, fieret cum utilitate; sed fit natura repugnante, fit cum pugna, & violentia, & maiori ex parte ex utiliori materia à calore ardenti commota, & euaporata.

Ad 3. respondetur, quòd caret periculo febris intermittens, quantum est ex parte febris; non autem si periculum superueniat potius ratione accidentium; qualiter contingit & in aliis febribus intermittentibus; quas vocamus Tertianas perniciosas; quæ licet ut Tertianæ sunt, essent salubres, tamen quatenus ratione accidentium superuenientium illis fiunt perniciosæ, fiunt etiam lethales.

APPENDIX

AD DISPUTATIONEM

de sanguinis missione.

*De loco mittendi sanguinem in febribus putridis, & morbis fluxione
ortis in suprema corporis parte.*

RÆLO cudendam dederam Disputationem de Sanguinis missione, dum apud doctissimos Medicos Hispalenses suborta est controuersia de sanguine mittendo ex pede in febribus putridis, & reliquis morbis fluxione ortis in supernis corporis partibus; Cuius fundamenta ad nos miserunt, nostram expectantes censuram: Renui me iudicem exhibere inter tot præclarissimos Viros nostræ ætatis Coryphæos inter se discertantes; sed quia plura ad hanc controuersiam conducentia tradideram, ea in hac Appendice decreui proponere, aliâque superaddere, quæ ab Auctoribus sunt circa hanc Disputationem elaborata, nostrumque in eorum placitis proferre iudicium, ut, quid tenendum, offeram eis, qui dubiâ mente hærent in Recentiorum certamine.

SECTIO PRIMA.

De differentiis sanguinis missionis desumptis à loco.

RATIONE loci diuisimus disp. de sanguinis missione, phlebotomiam in Euacuatoriam, Deriuatoriam, & Reuulsoriam: ibique de Reuulsoria plura disputauimus: Sed quia harum omnium notitia omnino est necessaria ad cognitionem eorum, quæ in hac Appendice sunt determinanda, ideo eorum plura in incudem disputationis trahemus.

RESOLVTIO I.

Verum adæquata sit diuisio sanguinis missionis in Euacuatoriam, Deriuatoriam, & Reuulsoriam; & an desumatur à loco?

§. I.

Aperitur difficultas: suadet pars negatiua.

Sanguinis missio, quæ est euacuatio ope Artificis facta, indicata à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, varias habet accidentales differentias, quas iam retulimus disp. de sanguinis missione, sect. 3. sed præcipue eam diuisimus in Euacuatoriam, Deriuatoriam, & Reuulsoriam; & has diximus differentias desumi à loco, in quo vel sanguis continetur, vel recipitur; seu

D. Brauo Resol. Medic. Pars IV.

A ab eo, in quo debet fieri, ut ab illo euacuetur, aut auertatur: idem suscipimus disputandum, an sit diuisio hæc bona? & an fiat ratione loci?

Videtur primò, quòd non sit bona: quia membra diuidentia petunt esse diuersa, seu opposita; sed huius diuisionis membra diuidentia non sunt diuersa: ergo diuisio hæc non est bona. Probatur minor: Deriuatio comprehendit sub se Euacuationem simul ac Reuulsionem: ergo hæc membra diuidentia non sunt opposita inter se, & diuersa.

B Secundò, Differentiæ istæ desumuntur ex parte finis, quatenus in Euacuatione finis est humorem à parte euacuare: in Reuulsione finis operantis est humorem ad originem auertere: ergo non sumuntur ratione loci.

Tertiò, Ab eodem brachio potest fieri sanguinis missio Euacuatoria in febre; Deriuatoria in angina; & Reuulsoria in iecoris inflammatione: ergo istæ differentiæ sanguinis missionis non desumuntur ratione loci, in quo fiunt.

§. II.

Sanguinis missionis adducta Diuisio recipitur.

RESOLVENDUM, quòd adducta diuisio sanguinis missionis est optima, & à ratione loci desumpta.

C Probatur tota resolutio ex Galeno lib. 9. methodi cap. 5. ubi eam protulit iis verbis: *Memineris verò mihi ad ea quæ dicenda sunt, quorum gratia vena sectio petitur. Nam quoniam hæc sanguinis euacuandi gratia adhibetur: sanguis autem utilis natura est, vique eam probè administrari cõuenit, sic ut, quod inutile natura sit, emittat. Fit autem sanguis natura inutilis bifariam, vel cum propriam qualitatem ad vnguem non seruat, nec amplius, sicut prius, cum utilis esset nutrire potest: Vel ita multitudine crenit, ut aut vires premat, aut tum venas, tum arterias vel distendat, vel findat, vel obstruat: atque in iis quidẽ missio sanguinis utilis est, seu vacuantium presidiorum vna: in aliis seu quod humorum vehementiorum impetum ad diuersam partem reuocet, vel ad propinqua derinet, &c.* En Galenum diuidentem missionem sanguinis in Euacuatoriam, & Reuulsoriam, adæquatè sumpta diuersitate ratione loci.

Probatur 2. quòd à loco desumatur, ex Galeno lib. 14. methodi dicente: *Quod autem in priapismo vomitoriis medicamentis potius quàm subducentibus sit vtendum; in lingua vitio, contra; id ex partium situ indicari manifestum est. Nam auersionis in contrarium non à substantia, sed à curandi membri posita inuentio præstatur, &c.* ergo ex Gal. auertendi, aut euacuandi indicatio sumitur à loco membri curandi.

AAa 3

Probatur

558 Appendix ad Disputationem vnic.

Probatur 3. Eadem pars ex Auic. *fen. 4. 1. vbi* agens de indicationibus, quæ sumuntur à situ, idē docet dicēs: *Nonnunquā etiam obseruare locum & communionē simul summopere conducit, veluti si materia iam perfectē fluxerit ad membrum, quidnam agere conueniat; itēque vbi adhuc influit: Nam si materia adhuc in fluxu fuerit, eam à suo auertemus loco, &c.* ergo ratione loci, in quo continetur sanguis, aut in quem fluit, diuersæ istæ sanguinis mittēdi sumuntur indicationes.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

AD primum respondetur, quod cum sanguinis missio in ratione remedij sit diuersa, quatenus diuerso modo indicatur ab humore in parte affecta contento, ab eo fluente, & ab eo simul fluente & impacto in parte diuersæ oriātur indicationes; altera euacuandi, altera reuellendi, altera simul euacuandi & reuellendi; hinc provenit quod in esse remedij vnaquæque harum sit diuersa; & deriuatio, quæ vtræque perficitur, differat ab vnaquaque reliquarum; quia non complet nisi vnam tantum indicationem, ipsa autem complet vtramque.

Ad 2. Respondetur, quod dum huiusmodi differentia sanguinis missionis exercentur, ex parte Medici intentio est auertendi, euacuandi, aut deriuandi; sed indicationes exercendi hanc, vel illā sanguinis missionem euacuatoriam, deriuatoriam, aut reuulsoriam, desumuntur à morbo pendente ex sanguinis vitio, siue prout continetur in parte affecta, siue prout fluit in illam, vel prout vtrumque habet, & quia à loco, in quo continetur humor, sumuntur indicationes specificantes remedium, idē à loco, & non à fine dicuntur sumi.

Ad 3. Respondetur, quod probat argumentum, quod non sumuntur simpliciter huiusmodi differentia sanguinis missionis ex loco, in quo exercentur; sed ex loco humoris qui intenditur euacuari, deriuari, aut reuelli.

RESOLVTIO II.

Aquo indicetur sanguinis missio euacuatoria?

§. I.

Aliquorum Empiricorum assertur opinio.

EVacuare est repletum corpus à corpore replente vacuum facere. Hinc euacuationum variæ insurgunt differentia, inter quas pro februm curatione annumerat Galenus *lib. artis medicinalis, cap. 89.* sanguinis missionem, clysteres, euacuationem per lottum, per cutem; superaddunt alij purgationem, & vomitum. Nos solum pro nunc disputamus de sanguinis missione euacuatoria, à quo indicetur. Empirici, quibus subscribunt ex Dogmaticis aliqui, contendunt, quod sanguinis missio euacuatoria indicatur solum ratione plenitudinis, licet de reuulsoria, & deriuatoria etiam fateantur posse indicari à motu. Illis fauet,

Primò; Euacuare est corpus repletum à replente corpore vacuum facere: sed ratione plenitudinis replet sanguis, qui petit euacuari per sanguinis missionem euacuatoriam: ergo à plenitudine indicatur sanguinis missio euacuatoria.

Secundò, Sanguinis missio euacuatoria, vel indicatur ratione plenitudinis, vel ratione vitij in Quali, vel ratione vitij in motu; quia omnis sanguinis

A missio petit indicari ab vno ex iis vitiis, vt *disp. de sanguinis missione*, probauimus: sed non indicatur à vitio in motu, quia ab hoc indicatur reuulsio; nec à vitio in Quali, quia ab hoc indicatur purgatio: ergo indicatur ratione plenitudinis.

Tertiò, ex auicenna, *fen. 4. r. cap. 20.* Phlebotomia est euacuatio vniuersalis, quæ multitudinem euacuat, sed sanguinis missio euacuatoria est phlebotomia: ergo indicatur ratione plenitudinis, quam euacuat.

§. II.

Placitum tenendum deciditur.

BEsoluendum, quod sanguinis missio euacuatoria indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in Quanto, aut Quali prout est contentus in parte affecta, siue vitium sit in Quanto, aut Quali.

Probatur ex doctrina à nobis tradita *disp. de sanguinis missione*, agentibus de sanguinis missionis Indicantibus; vbi constat, quod sanguinis missio indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu: sed sanguinis missio euacuatoria non indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in motu, quia ab hoc indicatur sanguinis missio reuulsoria; nec indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis simul in motu, & in parte affecta existente: ergo solum indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in Quanto, aut Quali, prout continetur in parte affecta. Pater consequentia, quia hæ differentia sanguinis missionis, vt nuper probauimus ex Galeno, & Auicenna, ratione loci in quo continetur sanguis, à quo provenit morbus magnus, desumunt differentiam.

Probatur 2. ex Galeno, qui *lib. artis medicinalis, lib. 2. ad Glauconem*; & in *libris methodi*, sæpissimè hanc tradit doctrinam, docens sanguinis missionem euacuatoriam debere fieri ex parte affecta: quod non alia ratione fit, nisi quia indicatur, prout sanguinis missio est, à morbo magno pendente ex vitio sanguinis; prout euacuatoria, ab illo prout in parte affecta contento.

DProbatur 3. Euacuare est corpus repletum à replente corpore vacuum facere: sed per sanguinis missionem euacuatoriam intendimus euacuare: ergo illa in esse euacuatoriae indicatur à sanguine euacuando, vt partem euacuandam replente.

§. III.

Rationibus pro Empiricis adductis fit satis.

AD 1. Respondetur, quod sanguinis missio euacuatoria, prout sanguinis missio genericè indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; prout euacuatoria, sumit differentiam à loco in quo sanguis continetur: Et quia morbus magnus potest fieri ex vitio illius in Quanto, aut Quali; idē ab illo vt contento in parte affecta indicatur, siue peccet in Quanto, siue in Quali.

Ad 2. Respondetur, quod sanguinis missio euacuatoria indicatur à morbo pendente ex sanguine contento in parte affecta, prout in illa fouet morbum ratione vitij in Quanto, aut in Quali. Non enim, vt probauimus *disp. de purgandi ratione*, indicatur purgatio ratione vitij in Quali sanguinis; sed dum tale vitium est in alio humore distincto à sanguine, & separato ab illius commixtione.

Ad 3. Respondetur, quod probauimus *disp. de sanguinis missione*, quod sanguinis missio non solum est euacuatio

euacuatio Indicata à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in Quanto, sed etiam in Quali, & in motu, quam doctrinam colligere licet ex ipso Aui-cenna, qui paucis interpositis superaddit: *Vnusquisque phlebotomatur, vel propter multitudinem additam, aut propter ipsius malitiam, aut propter utrumque.*

RESOLVTIO III.

A quo indicetur sanguinis missio Deriuatoria?

§. I.

Quid Curtius, & quid Augenius opinantur.

Sanguinis missio deriuatoria, inter reuulsoria, & Euacuatoria est media per participationem extremorum, & vtriusque indicans illius complet indicatum. Matthæus Curtius tenet, quod à fluentibus humoribus antecederet quàm reuulsio indicatur ipsa. Merito tamen refellitur ab Horatio Augenio lib. 2. de sanguinis missione: Ille tamen iudicat, quod indicatur non ab humoribus, qui tenaciter impacti sunt in parte affecta, nec ab eis, qui impetu fluunt; sed ab eis tantum, qui leuiter moventur: cuius opinioni fauet,

Primò Galenus, qui lib. 2. ad Glauconem, dicit Deriuationem deberi humoribus, qui iam obsederunt membrum: ergo indicatur ab illis, non prout fluunt impetu, sed prout obsident partem.

Secundò, non indicari ab eis, qui sunt impacti, probatur: quia humores semel impacti non possunt euacuari per partem vicinam, sed per eandem, in qua sunt; sed deriuatio fit per partem vicinam: ergo sanguinis missio vt deriuatoria non indicatur ab humoribus vt impactis in parte affecta.

Tertiò, non indicari ab humoribus impetu fluentibus, probatur; quia impetuosa humorum fluxio indicat contrarium motum ad suam originem: sed sanguinis missio deriuatoria non mouet ad originem fluxionis, sed ad partem vicinam, ex qua petit fieri: ergo non indicatur ab humoribus impetu fluentibus.

§. II.

Iuxta Galeni doctrinam deciditur resolutio.

Resolvendum, quod sanguinis missio Deriuatoria indicatur, prout sanguinis missio est, à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; prout deriuatoria, à sanguine vt contento in parte affecta, & vt simul fluente ad illam.

Probatur 1. ex Galeni doctrina, qui in libris methodi, in lib. 2. de arte curatiua ad Glauconem, in lib. de sanguinis missione, lib. de cucurbitulis, & in lib. artis medicinalis, hanc doctrinam sæpissimè repetit: & sequuntur Dogmatici de omni reuulsione debere exerceri, vt partim fluxam, partim fluentem auertat materiam.

Probatur 2. sanguinis missio deriuatoria indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; sed non indicatur ab illo prout pendet à vitio sanguinis, prout est in parte affecta contentus, quia ab hoc diximus indicari Euacuatoria; nec prout est in motu, quia probauimus prout sic, esse reuulsoria: ergo indicatur ab illo secundum quod vitium habet prout simul est in motu,

A & in parte affecta: non enim restat alter modus, quo se possit habere indicans illius.

Probatur 3. Sanguinis missio Deriuatoria est media per participationem extremorum inter reuulsoria, & euacuatoria: ergo debet illius indicans esse medium per participationem extremorum indicantium illarum; sed euacuatoria indicans est morbus magno pendens ex vitio sanguinis contenti in parte affecta: reuulsoria indicans est morbus magno pendens ex vitio sanguinis in motu: ergo Deriuatoria indicans, est morbus magno pendens ex vitio sanguinis prout est in motu, & prout est in parte affecta.

§. III.

B

Soluuntur fundamenta pro Augenio adducta.

Ad Primum respondetur, quod Galenus tantum intendit docere quod docuit vbiq; quod deriuatio non indicatur à solo humore fluente; sed deberi humoribus etiam, qui iam obsedere membrum.

Ad 2. respondetur, quod humores in parte affecta contenti possunt euacuari vel per ipsam partem affectam, vt si apostema aperiatur; vel per partem vicinam habentem communicationem cum parte affecta, & hoc modo euacuationem intendimus, dum sanguis mitti à parte affecta non potest: sic à venis humeri, vel frontis euacuamus in capitis affectibus.

C

Quod docuit Galenus lib. de sanguinis missione, cap. 19. §. Etenim incipientibus auertere, quod influit, expedit, in inueteratis autem ipsum tantum, quod affecta parti infixum est euacuare. Euacuabitur porro id optime per venas coniunctas cum iis, quæ in partibus ipsis sunt sitæ, &c. Idem docuit lib. 4. methodi, cap. 6. §. at si perpetuum est, quod ab eo didicimus incipientem fluxionem ad contrariam trahendam esse, fixam iam in laborante particula vacuandam esse, vel ab ipsa particula, quæ affligitur, vel à maxime vicina, &c.

Ad 3. respondetur, quod motus à parte affecta ad originem potest esse duplex: alter à parte affecta ad partem extremam contrariam, & hic motus petit fieri per sanguinis missionem reuulsoria simpliciter; alter fit à parte affecta ad medietatem partis contrariæ, seu viæ ad originem; & hic motus intenditur per deriuatoria sanguinis missionem, quæ licet sit reuulsoria, non tamen simpliciter, sed secundum quid.

D

RESOLVTIO IV.

Vtrum per se competat Deriuationi, quod fiat à parte proximiori?

§. I.

Pars negatiua quibus possit fulciri.

E

Santorius si cco pede pertransit per hanc difficultatem, quam ipse mouet lib. artis medicinalis, vbi nec satis cordatè omnem deriuationem profert semper esse auersionem; nam secundum quod euacuat à parte affecta, potius est semper euacuatio: quod autem deriuationi non conueniat per se ex propinquiori parte fieri, suadet,

Primò Galenus: qui lib. 2. ad Glauconem, cap. 2. docet cucurbitulam mammis applicatam reuellere ab vtero, venam sectam ex talo deriuare, sed talus magis distat ab vtero, quàm mamma: ergo deriuatio potest fieri à parte distantiori, quàm fit reuulsio.

Secundò, Idem Galenus lib. 6. Epidem. textu 7. reni-

bus vitiatis, docet deriuare per alium: sed à cubito solet fieri reuulsio dum patitur iecur, à quo minus distat propter connexionem venarum: ergo potest à distantiori parte exerceri deriuatio, quàm reuulsio.

Tertio, sanguinis missio deriuatoria est reuulsoria, cum indicetur etiam ab humore fluente: sed reuulsoriae competit per se quòd fiat ad partem distantiorrem: ergo similiter deriuatoriae.

§. II.

Dogmaticorum communis praefertur doctrina.

Resoluendum, quòd sanguinis missione deriuatoria debetur, quòd fiat à parte proximiori eius, quae afficitur: sic tenent Dogmatici.

Probatur ex Galeno lib. 4. methodi, cap. 6. lib. de sanguinis missione, cap. 19. lib. 9. methodi, cap. 5. lib. 2. ad Glauconem, aliisque quamplurimis ex locis, ubi hanc profitetur doctrinam.

Probatur 2. Sanguinis missio euacuatoria, deriuatoria & reuulsoria differunt ratione loci, à quo euacuant, seu auerunt sanguinem, & ratione loci per quem euacuant, seu ad quem auerunt illum: sed à parte affecta, ad distantiorrem auertit reuulsio: ergo solum per proximiorrem fieri debetur deriuatio.

Probatur 3. Sanguinis missio deriuatoria comprehendit reuulsionem, & euacuationem: ergo debet fieri à parte proximiori. Patet consequentia: si fieret à distantiori, non posset esse euacuatoria; quia vt probauimus, euacuatio vel debet fieri ab eadem parte, vel à viciniori habente cum illa connexionem: ergo eo ipso quòd per illam fiat euacuatio, debetur illi quòd fiat saltem per partem vicinam.

§. III.

Soluuntur Galeni auctoritates, & fundamenta contraria.

Ad 1. Respondetur, quòd semper debetur deriuationi, quòd fiat à parte vicina: còtingit autem, quòd ab illa fieri non possit, quia non est locus aptus in ea vt possit exerceri: idè dum patitur vterus, docet Galenus deriuare per venam ex talo sectam; quia in inguinibus non potest secari, quae est pars proximior, ex qua deberet fieri.

Ad 2. Respondetur, quòd licet, vt diximus, debeat deriuationi quòd fiat à parte vicina, contingit saepe quòd ex illa non fiat propter aliud impedimentum: quia scilicet per ipsam posset fieri maior attractio ad partem affectam: & idè Galenus renibus laborantibus non deriuat per partem proximiorrem, quia non attrahat, sed per aliam per quam licet sit remotior, non possit fieri attractio.

Ad 3. Respondetur, quòd sanguinis missio deriuatoria etiam est reuulsoria secundum quid, non simpliciter; & idè non petit fieri à parte omninò contraria, sed secundum quid contraria, & media.

RESOLVTIO V.

Quid, & quotuplex sit Reuulsio?

§. I.

Reuulsionis aperitur natura.

Resoluendum 1. quòd Reuulsio est auersio humorum, vel in partem omninò contrariam, ve

A in vicinam: sic deducit Galenus ex Hippocrate lib. 4. methodi. cap. 6. §. cuius etiam ipsius rei discrimen in libro de succis, nos docuit, auertere nos iubens ad contraria, deriuare ad latera; quin etiam cum maxime fluit, tum ad diuersa renellere, dictum verò & de hoc in eo libro est: quare nunc quoque si etiam nunc fluxio valenter irruat, renellere ad contraria studebis. Tum lib. 5. methodi cap. 3. §. reuulsio verò in iis quae supra sunt omnibus, deorsum semper agitur; sursum in iis quae sunt infra: Præterea à dextris ad sinistra, sicut ab iis rursus ad illa. Similiter ex iis quae intus habentur ad ea, quae foris sunt, contraque ab his ad illa. Tum lib. de sanguinis missione, cap. 19. §. Porro vt summam dicam, incipientes phlegmones reuulsu euacuare. Tum lib. 9. methodi, cap. 5. §. Ceu quod humorum vehementiorem impetum ad diuersam partem reuocat. Tum similiter confirmat lib. de hirundinibus, cap. 2. lib. 6. Epidem. textu 12. lib. 5. aphorismorum, aliisque quamplurimis in locis, & tenet communis Dogmaticorum assensus.

§. II.

Prima proponitur reuulsionis diuisio.

Resoluendum 2. quòd reuulsio alia est simpliciter talis, quae petit fieri ex parte omninò contraria ei, quae afficitur; alia secundum quid talis, quae petit fieri ex parte secundum quid contraria ei, quae afficitur. Sic protulit Horatius Augenus lib. 7. de sanguinis missione, & deducitur ex doctrina Galeni.

Probatur 1. ex Galeno lib. 2. ad Glauconem, cap. 2. §. semper enim fluxionis motum ad contrariam trahere expedit, &c. sed per fluxionis motum indicatur reuulsio, vt statim probabimus: ergo semper quod trahitur humor in contrarium est reuulsio. Tum sic: sed parti affectae est secundum quid contraria pars media, quae è directo ei opponitur, & est simpliciter contraria pars extremè opposita: ergo duplex datur reuulsio, alia secundum quid, quae renellit ad partem mediam oppositam, siue contrariam: alia simpliciter talis, quae auertit ad partem extremè contrariam.

D Probatur 2. Tum ex Galeno lib. de sanguinis missione, cap. 19. ubi docuit incipientibus phlegmonibus reuulsu euacuari oportere: & superaddit, Quocirca ea, quae in gutture, & arteria, graui torquentur inflammatione in principio secta vena in cubito; post principium, sub ipsa lingua magnificè prodest, &c. Ex quo apparet, quòd docet à brachio auertere; sed respectu iecoris, quod est origo fluxionis debet fieri ex pede reuulsio: ergo duplicem debemus ex illius doctrina admittere reuulsionem, aliam simpliciter talem ex pede: aliam secundum quid talem in brachio in casu posito.

E Probatur 3. Deriuatio includit formaliter reuulsionem; aliàs non distingueretur ab euacuatione: sed quam includit, non est reuulsio simpliciter, aliàs non includeret euacuationem: ergo includit reuulsionem secundum quid dictam, seu non absolutam; sed præter hanc datur reuulsio simpliciter talis, quae fieri petit à parte extremè opposita: ergo duplex datur reuulsio.

Probatur 4. Si vtrique reuulsio ex dictis esset eadem, ab vtrique indicaretur euacuatio ab eademmet parte: sed ab ea, quae est secundum quid, indicatur sanguinis missio à parte propinqua; ab ea quae est simpliciter talis à parte distantiori: ergo duplex datur reuulsio modo dicto.

RESOLVTIO VI.

Aquo indicetur sanguinis missio reuulsoria simpliciter talis?

§. I.

Curtij, Augenij, Sanctorij, & aliorum proponitur opinio.

Reuulsio sanguinis missione, purgatione, cucurbitulis, frictionibus, scarificationibus, aliisque quamplurimis perficitur auxiliis: de ea, quæ sit venæ sectione agere nostri est instituti: eius, quæ secundum quid est talis, quæque Deriuatio solet vocari, indicans proposuimus: Reuulsoria simpliciter sic dictæ determinandum restat indicans. Discordes sunt Auctores Iuniores. Curtius indicans reuulsionis idem esse ac indicans deriuationis contendit, ipsas inter se confundens. Augenius à fluentibus humoribus iudicat indicari sanguinis missionem reuulsoriam, & etiam ab eis, qui sunt quieti, si alias solent moueri. Alij tenent, quod solum indicatur ab humoribus impetu fluentibus. Sanctorius lib. 14. de vitandis erroribus, cap. 3. & lib. artis Medicinalis quest. 112. reuulsionem indicari iudicat non solum ab humoribus actu fluentibus, sed etiam ab humoribus iam fluxis, & ab humoribus fluxuris: his fultus,

Primò, Galeni auctoritatibus, Tum 1. lib. 6. Epidem. sect. 2. commento 1. vbi in principio morborum consulit reuulsionem fieri: in principio autem omnia quæta sunt. Tum 2. lib. 13. methodi, cap. 11. gloriatur sanasse inflammationem oculorum vno die facta euacuatione humorum, qui fluebant, & qui erant in ventriculo quieti. Tum 3. quia reuulsio dicitur, quæ debetur humoribus fluentibus, quod de fluentibus in potentia debet intelligi, quia doctrinales propositiones, & diffinitiones non explicant actum, sed aptitudinem: ergo ab humoribus quietis aptis moueri indicatur sanguinis missio reuulsoria.

Secundò, ab humoribus iam fluxis indicari suadet, tum 1. quia fluxus in partem sicut possunt auerti deriuatione, poterunt auerti reuulsione. Tum 1. quia Hipp. lib. 2. de ratione victus, textu 10. in pleuritide consulit sanguinis missionem, donec sanguis liuidus appareat, qui idè redditur talis, quia erat contentus in parte affecta. Tum 3. Galenus lib. de ratione victus, textu 30. in angina, cernici circumposita remedia docet reuellere humorem, qui fluxit in partem anteriorem. Tum 4. Idem lib. 13. methodi, cap. 11. iecore inflammato, secta vena cubiti reuellendum docet. Tum 5. lib. 5. methodi, cap. 14. in catharro, supra commissuram coronalem ponit thapsiam, vt reuellat, trahendo humorem contentum in capite. Tum 6. Galenus lib. 3. de locis cap. 6. puero patienti morbum comitalem per consensum à pede, in ipso thapsiam applicat, vt contentum in parte euacuet. Tum 7. materia confluens, & quæ confluit ad ventriculum euacuatur solutiuo pharmaco, vt reuellamus: ergo ab humoribus fluxis in parte indicatur sanguinis missio reuulsoria.

Tertiò, Idem suadet ratio; Humores fluentes per reuulsionem, retrahuntur à parte, per quam mouebantur in partem affectam: sed motus retractionis non potest fieri, quin humor, qui priùs ferebatur in partem affectam, quiescat in via, & ab illa quiete tanquam termino à quo incipiat motus retractionis eorum in suam originem: ergo necessariò debet in-

A dicari reuulsoria sanguinis missio à sanguine fluxo & quiescente in parte.

§. II.

Ex Galeno deducitur resolutio.

Resoluendum, quod sanguinis missio reuulsoria indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis fluentis; non autem prout fluxit.

Probatur 1. ex Galeno, qui sæpissimè eam docuit: Tum lib. de sanguinis missione, cap. 19. §. incipientes phlegmones reuulsu euacuare oportet; quæ verò inueterata iam sunt, ex ipsis, si fieri potest, affectis particulis; quod si nequeat saltem, ex vicinis: etenim incipientibus auertere quod incipit, expedit; inueteratis autem, ipsum tantum, quod affecta parti infixum est euacuare; euacuabitur id porro optime per venas coniunctas cum iis quæ partibus ipsis sunt sita Tum lib. 2. ad Glauconem cap. 2. §. fluentium agitur adhuc humorum Antispasis, id est retractio; sic enim Hippocrates nominat: eis autem, qui partem iam obsederunt Parocheteusis, id est deriuatio, medela est. Tum lib. de hirundibus, §. vehementes humorum fluxiones reuulsione cohibenda sunt, ne nimium conferta alioquin prorumpant. Tum lib. 9. methodi, cap. 5. §. seu quod humorum vehementiorem impetum ad diuersam partem reuocet, &c. Tum lib. 4. Methodi, cap. 6. §. Ac si perpetuum est quod ab eo didicimus, incipientem fluxionem ad contraria trahendam esse; fixam verò iam in laborante particula vacuandam esse, vel ab ipsa particula, quæ afficitur, vel à maximè vicina. Ex quibus apparet Galenum in ea persistere opinione, vt determinetur sanguinis missio reuulsoria penes humorum vitium prout in motu; nunquam autem prout iam sunt fluxi, & quieti in parte.

Probatur 2. Ex determinatis antecederent iuxta Galeni doctrinam, vbi constat, quod sanguinis missio euacuatoria, deriuatoria & reuulsoria differunt, non quatenus indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, quia hoc est omnibus genericum indicans; sed prout specificantur ratione loci, in quo morbum fouet, & à quo petit euacuari, aut auerti: sed euacuatoria sanguinis missio determinatur, quia pendet morbus à vitio sanguinis in parte affecta contenti, & petit euacuari ab illa; Deriuatio à vitio sanguinis, prout fouet morbum, partim vt in motu, partim vt in parte contentum; & prout sic petit ex vicina parte fieri: ergo sanguinis missio reuulsoria solum restat, quod indicetur à morbo magno, prout pendet ex vitio sanguinis in motu, & prout petit in contrariam partem auerti. Patet consequentia, quia ratione loci nulla est alia differentia, ex qua possit sumi specificatio sanguinis missionis reuulsoriæ.

Probatur 3. sanguinis missio euacuatoria indicatur per se à morbo magno pendente ex vitio sanguinis prout fluxit, & continetur in parte affecta: ergo reuulsoria non potest ab eodem indicari: patet consequentia: alias nec indicans, nec indicatum differrent. Dices, quod etiam deriuatio indicatur per se ab utroque: contra, ergo saltem indicans deriuatoriæ sanguinis missionis, & reuulsoriæ non differunt, & consequenter sanguinis missio deriuatoria, & reuulsoria sunt vna eademque specie.

Probatur 4. Sanguinis missio reuulsoria dicitur talis respectu eorum humorum, quos potest iterum ad contrariam trahere; sed contentos humores in parte

parte affecta non potest ad contrariam trahere, nec euacuare: ergo ab illis, qui sunt in motu, non autem ab eis, qui iam fluxerunt indicatur. Probatur minor: illi humores nec euacuantur per sanguinis missionem, nec ab illa aueruntur, nisi dum sanguinis missio fit à parte affecta, vel ab illius vicina, quæ communicat cum parte affecta, per vasa, per quæ possunt humores trahi; sed reuulsio petit à parte contraria, & distantiori fieri, & cum qua nulla est talis vasorum communicatio, ut fiat retrocessus; aliàs esset derivatio, cui hoc per se competit, ut ex Galeni citati doctrina apparet: ergo non potest in contrarium trahere humores contentos in parte affecta.

§. III.

Quid de humoribus aptis moueri dicendum.

Resoluendum 2. quod reuulsio non solum indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis, prout in motu; sed prout aptus est moueri. Assentimur Sanctorio, & Augenio in hac parte, qui ante illum hanc protulit doctrinam *lib. 7. de sanguinis missione.*

Probatur 1. quia ut *disp. de sanguinis missione*, agentes de indicante sanguinis missionis probauimus ex Galeno, sanguinis missio, dato indicante, non solum indicatur à morbo actu existente, sed ab illo, qui in potentia est, ut superueniat ex vitio sanguinis, ergo si detur vitium sanguinis, quo proximè est aptus, ut causet morbum magnum prout in motu, ab illo indicatur sanguinis missio reuulsoria. Patet consequentia, quia sicut se habet indicans sanguinis missionis in communi, ad indicandam sanguinis missionem in communi, sic se habet particulare indicans sanguinis missionis reuulsoriae, ad indicandam sanguinis missionem reuulsoriam.

Probatur 2. fundamentis Sanctorii pro hac firmanda parte adductis & à nobis eius primo fundamento recensitis.

Probatur 3. ex communi praxi: si enim ex suppressis menstruis, lochiis, aut fluxu hæmorrhoidali, timeatur raptus ad caput, morbusue, qui partem superiorem aggrediatur, nullus est, qui sanguinem ex pede non mittat, sumpta indicatione ex vitio sanguinis apti moueri: ergo à vitio sanguinis ut apti moueri, indicatur sanguinis missio reuulsoria.

§. IV.

Soluuntur fundamenta Sanctorii.

Ad 1. quod probat doctrinam §. 3. pro ea parte, quæ aduersus doctrinam §. 2. potest pugnare; Respondetur tum primò, quod in principiis, dum consulit Galenus reuulsionem, ipsa indicatur à vitio sanguinis, vel prout in motu, vel prout in aptitudine proxima ad illum: Tum secundò, quod vno die sanauit Galenus inflammationem reuulsione indicata ab humoribus fluentibus, si autem euacuati sunt humores in ventriculo quieti, hoc fuit per accidens, quia facta est euacuatio per eam partem, tanquam per locum accommodatum, ad auertendum illud, quod fluebat; & solutiuum pharmacum simul ducit, quod in illis viis simul adinuenit: Tum tertio, quod doctrina hæc traditur de vitio sanguinis prout in motu, vel in aptitudine ad illum, & prout habet aptitudinem causandi morbum magnum indicantem prout sic reuulsoriam sanguinis missionem.

Ad 2. quod è directo opponitur Galeni doctrinæ, Respondetur, Tum primò, quod derivatio potest euacuare à parte affecta, quia fit in parte proximiori ha-

Abente communicationem in venis cum parte affecta, per quas euacuat quod in illa continetur; reuulsio autem fit à parte distantiore: quæ licet habeat venas communes, per quas auertitur, quod fluit in partem; non tamen habet communicationem cum illa requisitam, ut possit euacuari, quod continetur in parte affecta: Tum secundò, quod Hippocrates loquitur de reuulsione secundum quid, seu derivatione, quæ petit fieri à parte vicina: Tum tertio quod in eodem sensu intelligendus Galenus, dum docet, quod medicamenta ceruici circumapposita reuellunt in angina: Tum quarto, quod Galenus iecore inflammato reuellit, sanguinem mittendo ex brachio, non ut sanguinis missione reuulsoria euacuet contentum in iecore sanguinem; sed ut auertit contentum in venis, qui ratione inflammationis mouetur ad iecur: Tum quintò, quod Galenus intendit reuulsionem humorum, qui in capite contenti sunt, apti proxime ut moueantur in pectus: Tum sextò, quod fit reuulsio à pede euacuando materiam, ex qua apta est eleuari aura, quæ caput petens valet epilepsiam causare: non enim materia illa fluxa, sed ut fluxura indicatur: Tum septimò, quod dum fit purgatio ad euacuandum quod confluit ad ventriculum, illa est euacuatoria: ordinatur enim ad euacuandum, quod in ventriculo & partibus vicinis communicantibus cum illo continetur.

CAd 3. Respondetur, quod argumentum non probat, quod per reuulsionem trahatur, quod continetur & quiescit in parte affecta; sed quod, est in motu ad illam, quod ut refluat debet quiescere in via, non autem in parte affecta, ad quam nondum peruenit; & ideo non potest dici humor iam fluxus ad illam, sed fluens.

RESOLVTIO VII.

Vtrum sanguinis missio reuulsoria ex se petat fieri à parte distantiori?

§. I.

D*Curtij, Sanctorii, Fuchsi & aliorum referuntur opiniones.*

Disputatione de sanguinis missione, hanc doctrinam in examen adduximus: iterum eam in incudem adducam; conducit enim non parum pro resolutione eorum, quæ infra sunt disputanda. Diximus de reuulsione, quod est auersio in contrariam partem ei, quæ afficitur; sed an in distantiore contrariam, nondum inter Iuniores est determinatum. Curtius *lib. de sanguine mittendo in pleuritide*, Manardus, Acharicas, & Fuchsius, si affectus est levis, seu chronicus, seu dum præseruare contendimus, tenent, quod à parte propinqua petit fieri reuulsio. Brisotus *lib. apologetico de pleuritide*, dicit in principio reuellendum esse per proximam; in fine per remota. Sanctorius *lib. 14. de vitandis erroribus*, c. 6. dum corpus est plethoricum, reuulsionem debere fieri per distantiore contendit; at verò in *comment. ad artem Medicinalem*, quæst. 107. asserit, quod reuulsioni non debetur per se quod fiat à parte distantiori, licet hoc illi plerumque accidat, quia redundantia excrementorum cogit, ne trahatur in partem affectam, ut fiat reuulsio in distantiore: cuius hæc sunt fundamenta.

Primò, ex Galeni doctrina, Tum primò, *lib. 2. de ratione victus*, textu 10. §. Si in pleuritide extendatur dolor ad iugulum, vena in cubito secanda est, qua

qua sanguinem ab affecta parte, & magis velocius reuellere, & euacuare possit. Tum 2. lib. 5. methodi, capite 14. §. Ceratum ex thapsia applicuit sutura coronali, ut reuellat pituitam descendantem in pectus. Tum 3. lib. 3. de locis affectis, cap. 7. digitum vrit in pede, à quo aura eleuatur causans epilepsiam. Tum 4. Hipp. lib. 6. epidem. sect. 2. textu 31. §. In oculorum fluxu, in fauces reuellere oportet. Tum 5. Galen. in comment. idem confirmat §. Hoc unum est reuellentium genus, ut diuturnas oculorum fluxiones ad fauces reuellamus acerbis medicamentis: ergo ex Hippocratis & Galen. doctrina, communique eorum praxi reuulsio è proximioribus partibus potest exerceri.

Secundò, Omnis curatio petit velociter fieri: debet enim ex Asclepiadis opinione fieri citò, tutò, & securè: sed per euacuationem factam circa partem patientem fit citius humorum reuulsio: ergo sanguinis missio reuulsoria debet fieri ex parte vicina parti affectæ.

Tertiò, Curatio Ischiadis, quæ ratione humoris fluentis debet exerceri, per reuulsionem fit, appositis vesicatoriis supra partem affectam: ergo reuulsio ex se non petit fieri à parte distantiori.

§. II.

Galenii assentimur Vera doctrina.

Resoluendum, quòd ex se petit reuulsio fieri à parte contraria distantiori, secundum eam distantiam, per quam illam intendimus: Huic opinioni assentitur Augenius, & communior Dogmaticorum pars.

Probatur 1. & fulcitur ex plurimis Galeni locis, in quibus ipsam docuit; Tum 1. lib. artis Medicinalis circa finem §. At attrahendi ex omni loco ad oppositas partes communis indicatio est, ad quam maxime distantia, deriuatio ad vicina. Tum lib. 5. methodi, cap. 3. §. Nam hac quoque Hippocratis inuenta sunt, omnis scilicet immodica euacuationis communia remedia, deriuatio ad vicina loca fit, cum id, quod per palatum euacuatur, per nares deriuatur: reuulsio verò ad contraria, cum ad inferna reuollitur: Tum paucis interpositis, §. Reuulsio verò in iis, quæ supra sunt omnibus, deorsum semper agitur: sursùm, in iis, quæ sunt infra: præterea à dextris, ad sinistra. Tum paulò infra, §. Igitur si in pedes & crura descendere fluxionem senserimus, ex cubiti renis sanguinem mittimus. Tum lib. 24. methodi, in commentario ad Hippocratem, lib. de humoribus idem confirmat. Assentitur Paulus lib. 6. cap. 4. Actius sermone 4. tetrabili 2. cap. 68. Oribasius lib. de hirundinibus, quibus subscribit practantium communis vsus.

Probatur 2. de sanguinis missione reuulsoria, quæ nostri instituti est: sanguinis missio in euacuatoriam, deriuatoriam, & reuulsoriam partitur, sumpta indicatione loci, à quo humor debet euacuari, aut à quo debet auerti; sed sanguinis missioni euacuatoriæ per se conuenit quod euacuet à parte affecta deriuatoriæ, quod fiat à parte vicina, ut simul euacuet ab affecta parte, & auertat quod fluit: ergo reuulsoriæ per se competit, quod auertat ad distantiore, & fiat in illa; aliàs non esset ratione loci unde sumerentur specificæ differentiæ in triplici hac specie diuersa sanguinis missione.

probatur 3. Per sanguinis missionem reuulsoriam intendimus auertere humores impetu ruentes in aliquam partem, & nondum in illa firmatos, ut ex Galeni adductis testimoniis manet comprobatum: ergo debemus eos auertere in partem, ex qua securi sumus, ne iterum refluant ad partem affectam: sed facta sanguinis missione reuulsoria in parte

A distantiori, securius id consequimur: ergo reuulsoria sanguinis missio ex se petit fieri ex distantiori parte.

§. III.

Sanctorij fundamenta soluuntur.

AD 1. Respondetur, Tum 1. quòd Galenus in brachio secat venam deriuationis causa, & ideò dicit, quod reuulsionis, & euacuationis causa fiat. Tum 2. quòd thapsia capiti apposita ad reuellendum, quod ad pectus descendit, fit à parte distantiori contraria ei, quæ afficitur; cum in eius contrarietate nulla alia valeat distantior reperiri. Tum 3. quòd thapsia pedi apposita reuulsorium est remedium, & distantissimum respectu capitis, quod per consensum ab illo patitur, & à quo intendimus reuellere: Tum 4. quòd Hippocrates loquitur de deriuatione, quæ est etiam reuulsio secundum quid, quæ petit fieri ex parte vicina, & in eodem sensu loquitur Galenus de reuulsione.

Ad 2. Respondetur, quòd Asclepiades non solum docet, quòd citius fiat curatio; sed citò, tutò, & securò; & quia si sanguinis missio in principio fieret fluxionis, à parte vicina magis attraheret, & non esset segura, nec tuta curatio; & ideò à parte distantiori auertere intendimus. Aut si v.g. ex mensuris retentis, superueniat inflammatio, aut erysipelas in facie, à pede sanguine misso securior fit reuulsio, detrahendo, licet longiori tempore, in partem distantem, quam attrahendo ad vicinam ob celerem euacuationem.

Ad 3. Respondetur, quòd vesicatoria in parte affecta applicantur ad euacuandum contentum in parte affecta, non ad reuellendum, quod fluit ab illa.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum sanguinis missioni reuulsoriæ per se competat, quòd sit auersio ad originem?

§. I.

D Curtij opinio proponitur: Galeni fundamentis fulcitur.

DEcreuius, quòd si fiat sanguinis missio reuulsoria, hæc ad distantiore partem auertere habet; sed an sepe hæc auersio debeat fieri ad originem disputant Moderniores. Curtius, per se habere, quòd ad originem auertat, indicat, fultus Galeni auctoritatibus. Tum 1. lib. 1. ad Glauconem, cap. 14. §. In aduersum trahere oportet, aut ad communia membrorum patientibus, aut ad ea, in quibus est fluxionis origo. Tum 2. lib. 2. ad Glauconem, cap. 2. ubi in cruris inflammatione secari iubet venam brachij eiusdem lateris. Tum 3. lib. 4. methodi, cap. 14. Ceratum ex thapsia ponit ad reuellendum in sutura coronali: ergo quia ex se sanguinis missio reuulsoria petit fieri ad originem.

§. II.

Communior sancitur opinio.

Resoluendum quòd reuulsoria sanguinis missio in plurimum petit fieri ad originem.

Probatur 1. authoribus Galeni pro Curtij opinione adductus.

Probatur 2. eo ipso pars affecta patitur in fluxionibus, quia habet partem mandantem mittentem ad illam

564 Appendix ad Disputationem vnic.

illam humorem, quem à se pellit : ergo eo ipso quòd ille humor auertatur ad partem illam mandantem, quæ est fluxionis origo, liberabitur à fluxione pars affecta: ergo reuulsioni præcipue, & vt in plurimum competit quòd sit auersio ad originem.

Probatur 3. Vt cesset affectus, exigitur, quòd cesset causa : sed ex auersione humoris ad originem cessat causa mittens humorem, cum impediatur per motum, quo ad originem auertitur: ergo vt in plurimum per reuersionem ad originem fieri petit.

§. III.

Sanctorij sancitur opinio.

Resoluendum 2. quòd reuellere ad originem non est essenziale reuulsioni. Sic Sanctorius *lib. de vitandis erroribus, lib. in artem Medicinalem*, & tenet Augenius *lib. 7. de sanguinis missione*.

Probatur 1. ex Galeno. Tum primò, *l. 1. ad Glauc. cap. 2. §. in aduersum trahere oportet aut ad communia membris patientibus, aut in ea, in quibus est fluxionum origo, &c.* En quatenus tractionem in originem, & in alias partes docet. Tum *lib. 5. methodi, cap. 3. §. reuulsio verò in iis quæ supra sunt omnibus, deorsum semper agitur: sursum in iis quæ sunt infra. Præterea à dextris ad sinistra; sicut ab iis rursus ad illa: similiter ex iis, quæ intus habentur ad ea, quæ foris sunt; contraque ab iis ad illa.* En qualiter docet Galenus non solum ad originem, sed versus omnem differentiam positionis partis affectæ reuulsoriam fieri auersionem. Tum Hipp. *lib. 5. aphorism. 68.* secta vena frontis partem posteriorem capitis affectam curari docet: frons autem non est fluxionis origo: ergo non est essenziale sanguinis missione reuulsoriæ, quòd fiat ad originem fluxionis.

Probatur 2. Potest origo fluxionis esse in parte, quæ ratione doloris phlegmonis, aut nimij caloris impediatur tractionem ad se, aut si iecur calorem, inflammationem, aut phlogosim patiat, vel alia pars, quæ sit origo fluxionis: sed tunc ad ipsam non est reuellendum, nec ad aliam quamcumque partem, quæ sit fluxionis origo: ergo non est essenziale reuulsoriæ euacuationi, quòd sit auersio ad originem fluxionis. Probatur minor ex Galen. *lib. 11. methodi, cap. 6. §. Illud enim patere, vel me tacente, arbitror, ei, cui crura phlegmone laborant, non esse vel ambulatione, vel cursu exercitandum; sed nec stare esse iubendum, imò sedenti plurimum fricari, mox manuum motu excitari illi est satius. At si cui in supernis partibus coeperit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione, aut cursu est salutaris. Similiter & frictio, ex his quidem ea potior est, quæ cruribus adhibetur illis, quæ in supernis partibus administrantur: quippe præceptum in contrarium reuulsionis in omnibus iis commune est. Neque igitur cum vel circa sedem; vel aliquando huic vicinam partem initium phlegmonis incidit, alium deiciat, neque cum in vesica, vel cole, vel renibus est, coepta pharmaca, quæ urinas prouocent, bibenda dabis. Nec si mulieri in utero, vel in pudendo insedit, menses huic prouocabis; sed ad partes, quæ maximè longinquæ sunt, semper reuulsionem facies; æstimata tum phlegmonis magnitudine, tum corporis istius statu: Ergo si fluxionis origo sit in aliqua parte, ad quam ne augeatur fluxio, dolor, aut phlegmon reuellere non oportet, ad originem reuellendum non est.*

Probatur 3. per reuulsionem id intendimus, vt auertamus à parte affecta humorem ad ipsam fluentem, ipsum auertendo versus quamcumque differentiam positionis, per quam possit impediri decubitus fluentis humoris in partem, sed non versus quam-

A cumque differentiam positionis sit auersio ad originem, vt patet: ergo non est essenziale omni deriuatoriæ euacuationi quòd fiat versus originem.

§. IV.

Soluuntur Curtij ex Galeno adducta fundamenta.

AD fundamenta ex Hippocr. deducta *lib. 6. epidem. comment. 2. textu 12. & 15.* cui subscribit Galenus *lib. 3. de crisi bus cap. 3.* Respondetur Tum 1. quòd Galenus, vt in probationibus diximus, non solum ad originem, sed *ad communia membris patientibus*, id est ad alias partes membris patientibus communes. Tum 2. & 3. quòd nos docet commodum plerumque esse ad originem fluxionis trahere; non autem quòd hoc sit illi per se necessarium.

RESOLVTIO IX.

Vtrum Reuulsio petat fieri secundum rectitudinem.

§. I.

Curtij, Fernelij, & Brisoti refertur opinio.

CRectitudinem obseruandam esse in Reuulsionibus, primus omnium sancit Hippocrates *lib. 6. epidem. comm. 2. textu 12. & textu 15.* cui subscribit Galenus *lib. 3. de crisi bus cap. 3.* experientia conuictus quâ adinuenit sanguinis missionem per rectitudinem factam ad reuellendum inuare: non autem eam, quæ sine directione fit. Sed discrimem inter Moderniores est, an solum secundum partes superiores & inferiores debeat intelligi rectitudo? Petrus Brisotus *lib. apologetico, de pleuritide*, Ioannes Fernelius *lib. 2. methodi, cap. 5.* Curtius *lib. de sanguine mittendo in pleuritide*, rectitudinem solum debere intelligi secundum partes superiores & inferiores iudicant. Argenterius inter partes supernas & infernas tenet perfectissimam rectitudinem seruari; inter reliquas, imperfectam: sed quæ sit ratio fundamentalis, nondum inter ipsos constat; licet suadere intendant hanc opinionem: Tum primò, quia melius fit ratione rectitudinis sanguinis missio, cum sanguis fluat ratione fibrarum rectarum. Tum secundò quia venæ sursum & deorsum seruntur per exortum à iecore: ergo auersio sursum & deorsum debet fieri ratione rectitudinis. Tum tertio, humores tenues ratione leuitatis sursum melius feruntur, humores graues melius trahuntur deorsum: ergo si sanguinis missione reuulsoriæ conuenit rectitudo, hæc debet fieri secundum partes superiores & inferiores.

§. II.

Communis opinio ex Sanctorio, & Augenio præfertur.

Resoluendum, quòd versus omnes positionis differentias seruanda est rectitudo. Sic tenet Augenius *lib. 7. de sanguinis missione*. Sanctorius in *lib. artis Medicinalis, q. 108. & lib. 14. de vitandis erroribus, cap. 9.* his fultis fundamentis.

Probatur, Tum primò, Ex Auicena, qui de pforis & lepra agens purgationem consulit, quæ ab externis ad interna reuellit. Tum Galenus *lib. artis Medicæ, cap. 94. §. Attrahendi ex omni loco ad oppositas partes communis indicatio est.* Ex quo apparet versus omnem

omnem positionis differentiam esse rectitudinem ad attrahendum. Tum 3. *lib. 5. methodi cap. 3.* docet reuulsionem fieri ab infernis ad supernas; à supernis ad infernas; ab interioribus ad exteriores; ab exterioribus ad interiores; à dextris ad sinistras partes: & è contra: nam circa quaslibet has differentias, ut apparet, datur rectitudo contrarietatis. Tum 4. *libro 3. de fracturis*, è regione siue contrarietate docet reuulsionem fieri: contrarietas autem est versus quamcumque oppositionem positionis. Tum 5. *lib. 4. meth. cap. 6.* idem fatetur §. *Aduersatur ei, quod supra est, id quod infra; & ei, quod post habetur, id, quod ante, &c.* Ergo ex Auicenna, & Galeno, rectitudo in auersione debet seruari secundum omnes differentias positionis.

Probatur 2: ex Galeno *lib. artis medicinalis, cap. 99.* ubi diffinit reuulsionem per hoc, quòd sit *retractio ex omni loco ad oppositas partes*: ergo versus quamcumque positionis differentiam potest ex omni loco ferri secundum rectitudinem.

Probatur 3. reuulsio fluentis humoris in aliquam partem, ut docuit Galenus *lib. 5. methodi, cap. 6.* potest fieri versus omnes differentias positionis, ut fluens humor auertatur à parte affecta: sed versus quamcumque positionis differentiam ad eius extremitatem datur partium rectitudo: ergo versus quamcumque fiet cum rectitudine. Probatur minor, quia omnes lineæ ductæ à centro ad circumferentiam, versus quamcumque differentiam ferantur, feruntur cum rectitudine, ut ex Aristotele *lib. de celo*, deducunt Philosophi, & tenent Mathematici: ergo versus quamcumque positionis differentiam ad eius extremitatem datur rectitudo partium.

§. III.

Soluuntur Fernelij, & Brisoti fundamenta.

AD fundamenta Fernelij, & aliorum responderetur, Tum 1. quòd *lib. de sanguinis missione*, decreuimus, quomodo fluat sanguis: nec modus exeundi obstat ut non dicatur, quòd pars affecta respectu sui centri non habet rectitudinem versus quamlibet positionis differentiam, ut versus illam dicatur reuulsio fieri cum rectitudine. Tum 2. quòd licet vena caua ascendens, & descendens inter se dicant rectitudinem, cum tamen rami venarum, qui ab illis oriuntur, extendantur versus quaslibet positionis differentias, ideo ex illis reuulsio potest fieri etiam versus alias differentias positionis. Tum 3. quòd aliud est, quòd tenues humores sursum, crassiores deorsum ferantur; aliud, quòd secta vena, sanguis exeat, & humores auertat versus eam differentiam, in qua ipsa reperitur seruando rectitudinem cum parte affecta, quam directè respicit secundum eam positionis differentiam,

in qua reperitur.

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

RESOLVTIO X.

Vtrum per solas venas petat fieri reuulsio?

§. I.

Curtij proponitur opinio, & illius fundamenta.

Reuulsio, ut diximus, fit multipliciter: quòd quænis fiat per vasa communia, sancit Galenus *lib. 13. methodi, cap. 11.* Quid sit fieri per vasa communia, nondum pro comperto habetur apud Iuniores. Curtius solas venas indicat esse vasa communia; quæ doctrina de sola reuulsoria sanguinis missione, quæ ex venis, & per venas fieri debet, saluari potest: licet de omni reuulsione id docere contendat. Tum 1. quia omnis fluxio humorum prouenit à iecore tanquam à prima origine, & fertur per venas, humorum receptacula continentia, & deferentia per totum corpus: ex quo apparet, quòd ab illis omnis petit fieri auersio. Tum 2. quia Galenus *lib. 2. ad Glauc. cap. 2.* idem confirmat dicens: *Retrahes à locis muliebribus, si cubitum secueris, aut iuxta mammas cucurbitulas apposueris, & deinde deriuabis si poplitibus, vel coxis applicueris cucurbitulas.* Vbi ob venarum communitatem ex omni parte tentat reuellere. Tum 3. Per easdem vias petit fieri auersio humorum, per quas feruntur, dum fluunt; sed fluunt per venas: ergo per illas petit fieri reuulsio tanquam per vias communes.

§. II.

Communior opinio præfertur.

Resoluendum, quòd venæ sunt vasa communia, per quæ fit reuulsio; & quòd præter venas sunt viæ communes aliæ plures, ut intestina, ventriculus, uterus, vterus, arteriæ, spatia varia inter carnes, nervos, musculos, & membranas. Sic Sanctorius tenet, & communior practantium assensus, qui in practicis obseruationibus varias referunt historias, quibus manifestè apparet, per vias ignotas naturam pleramque varias tentasse euacuationes.

DProbatur 1. Tum ex Hippocratis decreto à Galeno recensito *lib. 7. aphorismorum, comment. 54. §.* *Hippocrates opinatur naturam validam semper inuenire viam materiebus, licet sint quammaximè crassæ, & debeant per angusta foramina permeare.* Tum in *epidem. per venas, per poros, per ossa, per carnes docet ferri humores.* Tum firmat Galenus *lib. 1. meth. c. 2. §.* *Hippocrates rectè affirmat, totum corpus esse quasi transpirabile, & confluxile:* Ergo præter venas sunt in corpore aliæ viæ latentes, & communes, per quas potest fieri reuulsio.

EProbatur 2. Humores non solum deferuntur per venas ad partes solidas, sed per ipsas partes solidas, & earum porositates in vnuerfas ipsas permeant pro earum nutritione: ergo si fiat aliquod remedium reuulsorium, quo auertantur per easdem vias, possunt reuelli in partes, ad quas trahuntur ratione illius.

Probatur 3. Omnis quamcumque corporis pars, quæ in tertia regione apta est nutrir, habet præter venas, porositates, & alias vias communes, per quas pellit continuè excrementa, quæ resultant ex tertia coctione, & per quas sæpè mittit ad partes externas humores per venas in illis sparsos; ut contingit in Erisipelate: ergo si eadem pars afficitur & versus quamlibet eius differentiam applicetur remedium reuellens, per easdem vias communes

BB b

adduce

adducetur illud, quod extra venas attrahendum reperitur in parte affecta.

§. III.

Soluuntur Curtij fundamenta.

AD fundamenta oppositæ opinionis respondetur, Tum 1. quod per venas feruntur humores per vniuersas partes, donec in ipsas spargantur: postea verò per earum porositates in eisdem partibus recipiuntur; idè enim corpus transpirabile factum. Tum 2. Quod Galenus loquitur de sanguinis missione reuulsoria, quæ semper petit fieri per venas communes, licet successione ad id quod euacuatur, per vias occultas aliquo modo possit reuellere: sicut & possunt alia remedia reuulsoria, quæ non fiunt per manifestas euacuationes humorum. Tum 3. quod humores vsque ad partes fluunt per venas, in partibus per vias occultas, per quas sæpè à viis distantioribus successione ad id, quod euacuatur, reuulsiones fieri experimur.

S E C T I O II.

De venarum Origine.

QUÆ in nostro corpore oriuntur venæ, per vniuersasque corporis partes exparguntur, in diuersos vsus propagantur; & idè partim in structura differunt, partim secundum magnitudinem diuersificatur; præcipuè quatenus in diuersos vsus continendi humores, expurgandi, aut materiam pro ipsis nutriendis deferendi ordinantur; diuersæ iudicantur: maximeque pro nostro instituto attenduntur, prout in diuersis corporis partibus conspicuæ apparent, aptæque, vt in illis possit exerceri phlebotomia.

R E S O L V T I O I.

Vtrum omnes nostri corporis venæ orientur à corde?

§. I.

Aristotelis, Aponensis, Conciliatoris, & aliorum opinio proponitur.

INter Peripateticorum, & Dogmaticorum scholas antiqua est controuersia: an à corde orientur omnes corporis venæ tanquam à prima origine sanguificationis, & exortus? Sic sancire contendit Arist. lib. 1. 2. & 3. de partibus animal. l. 2. de generatione, lib. 3. de historia animal. lib. de somno, & vigilia, lib. de respirat. Subscribunt Alexander Themistius, Erasistratus, Aponensis: & inter Iuniores Vesalius, qui in Galenum, vt moris habet rabie commotus, irruit, hanc Antiquorum suscitans aduersus ipsum opinionem. Cuius animum & rationes recensuit Andreas Laurentius, & Zacutus, illius inualidantes fundamenta fouent Aristotelis placitum Pequet, & alij Iuniores.

Primò, hæc desumitur ex Aristotele locis citatis, Tum 1. quia cor natui caloris est fons, & officina, simulque & humorum: pro quibus impartendis debent ab eodem oriri vasa, per quæ deferantur. Tum 2. quia cor est primum viuens, & idè est primum principium sanguificationis requisitæ pro sui nutritione, & reliquarum partium, quæ postea vi-

Aunt. Tum 3. quia in solo corde sanguis non crescit, quia illum generat, & in venis, quibus virtutem conseruatiuam præstat, prout ab ipso originem ducunt. Tum 4. quia in corde implantatur ramus venæ cauæ, sicut & ramus arteriæ magnæ, quia origo est simul venarum, & arteriarum. Tum 5. quia in passionibus animi, sanguis & spiritus confugiunt ad cor tanquam in primam suæ generationis, & conseruationis originem. Tum 6. quia venæ magis adhærent cordis substantiæ, quàm substantiæ iecoris: idque non nisi, quia illi implantantur tanquam in origine. Tum 7. quia valvule in venæ cauæ à corde orientis principio demonstrant cor sanguificationis, & venarum exortus esse originem. Tum 8. quia venæ & arteriæ simul reperiuntur iunctæ, & mutuò inter se ac ad inuicem transcolantur, quia ab eadem proueniunt origine: ergo cor omnium venarum origo debet constitui.

B Secundò, Vesalius in fauorem Aristotelis insurgit, Galeni oppugnando fundamenta, Tum 1. quia Galeni ratio, quod caua vena non connectatur cordi, non obstat: vt ab illo dicatur oriri, quia nec arterialis vena iecori annectitur, & ipse admittit, quod oritur à iecore. Tum 2. quia quod duplex vena à cauæ trunco oriatur, non probat à iecore oriri venas, quia hoc non est perpetuò verum in omni animali. Tum 3. quia nec obstat, quod venæ non pulsent, vt non dicantur à corde oriri, quia vena arterialis, quam Galenus fatetur oriri à corde, non pulsat. Tum 4. quia si cor solum ad recipiendum in sinistro ventriculo sanguinem, non ad ipsum generandum esset destinatum, nullum esset animal, quod tale receptaculum non haberet; sunt tamen aliqua, quæ sinistro cordis ventriculo carent: ergo nulla conuincit ratio, vt cor non sit sanguificationis & venarum origo.

C Tertiò, In fauorem Aristotelis argumentor: Oeconomica corporis compago instar Politicæ instructa est: sed in Politica communior opinio tenet vnum tantum debere consignari principium, *Haud multos regnare bonum est, Rex vnicus esto*: cecinit Homerus. Ergo congruentius est in corpore vnum omnium vasorum consignare principium.

§. II.

Dogmaticorum opinio præfertur, & explicatur.

Resoluendum, quod iecur est opifex perfectorum humorum, qui pro perfectioribus partibus alendis generantur in corpore; & principium, ac origo venarum, per quas illi impartiantur: Sic de omnibus humoribus, & venis per quas deferuntur, conatus est sancire doctrinam aduersus Peripateticos Galenus lib. 6. de placitis Hippocratis & Platonis. Subscribunt illius opinioni omnes Dogmatici, paucis demptis, eamque illius fulcire conantur fundamentis.

E Probat 1. ex eodem Galeno: sic se habet principium nutritionis in animali ac in planta: sed in planta illa pars iudicatur origo, ac principium nutritionis, & radicationis, in qua fibræ omnes copulantur: ergo in animali venarum, per quas fit sanguinis impartitio, origo & principium debet dici pars, in qua venæ copulantur: sed omnes corporis venæ quasi in vnum coeunt in iecore, & ex illo quasi per stipites disseminantur, & sparguntur, donec in minutissimas terminantur, ac ex illis, venulas: ergo iecur debet dici sanguificationis origo, & venarum principium.

Proba

Probatur 2. Vasa, quæ oriuntur à suo principio, maiora sunt prope ipsum, quàm dum deferuntur per partes ab ipso distantiores; sed vena caua descendens prope iecur est maior, quàm ipsa caua ascendens dum recipitur in corde: ergo iecur, & non cor, constituendum est venarum origo.

Probatur 3. illa pars debet dici humorum principium, & origo venarum, per quas humores deferuntur in reliquas partes, ad quam fertur materia, ex qua humores necessariò petunt fieri: sed chylus, qui est necessaria materia pro humorum generatione, ut omnibus est conspicuum, à ventriculo ad iecur fertur, & nullibi ultra iecur reperiri apparet: ergo iecur debet constitui humorum principium, venarumque origo.

Probatur 4. Ea pars sanguinem generat, & venarum est origo; cui à natura sunt condonata viæ aptæ pro expurgandis excrementis, quæ resultant ex illa coctione, per quam sanguis generetur: sed ad expurgandum serum, & bilem, quæ sunt excrementa, quæ ex sanguinis generatione resultant, soli iecori sunt data à natura viæ: ergo iecur est principium & origo humorum, ac venarum per quas ipsi feruntur.

Probatur 5. si cor esset venarum origo principiumque, à quo generarentur humores, ad omnes corporis partes deberet à corde communicari: sed ad iecur, & partes infra ipsum sanguis à corde non communicatur, cum habeat ad intus valvulas occludentes, & impediētes illius retrocessum: ergo cor non est humorum origo; nec venarum principium.

Probatur 6. Pisces, & alia plurima animalia carent dextro ventriculo, in quo sanguis generari deberet: ergo sicut in iis cor non est sanguificationis principium, nec venarum origo; similiter nec in aliis animantibus.

Probatur 7. in infante in utero, & in lucem non edito eadem est sanguinis efficiendi, & impartiendi origo, ac in eodem in lucem edito in subsequētibz ætatibus: sed in utero vena fœtus per umbilicum sanguinem recipit à iecore ex matre, & à iecore per vniuersas corporis partes per venas spargit: ergo in lucem editus in iecore generat, & ab illo per venas spargit in vniuersum corpus.

Probatur 8. sanguis in ea parte generatur, cuius substantiæ modum refert, cui in colore assimilatur, & iuxta cuius temperiem sanguis ac reliqui humores temperati euadunt: sed sanguis in colore, in modo substantiæ iecori assimilatur, & iuxta iecoris intemperiem intemperati euadunt ac generantur: ergo à iecore fiunt, ab illoque venæ, per quas deferuntur, originem sumunt.

§. III.

Peripateticorum, & Vesalii fundamentis traditur solutio.

AD fundamenta Aristotelis respondetur, Tum 1. quod sanguis, qui in iecore generatur, alter venalis dicitur, qui per venas pro partium nutritione fertur ad partes: alter arterialis, qui ad cor delatus perficitur, ut per arterias delatus corpus viuificet, & respectu huius cor dicitur natui caloris fons & officina. Tum 2. quod vniuersæ corporis partes simul in eodem instanti anima informantur, incipiunt viuere, sanguine indigere, qui in hunc finem à iecore generatur, & per venas spargitur in illas. Tum 3. quod sanguis nullibi concreuit, quamdiu animali vino, spirituum vitalium fruitur calore, qui

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A illi commixti vbique permeant; ipsis autem orbatus ratione fibrarum concreuit vbique repertus. Tum 4. quod venarum caudices à iecore procedunt, in ipso venæ implantantur, & radicum modo inseruntur, & ramificantur: à iecore autem prodiens ramus venæ cauæ ascendētis repit ad cor, sanguinem deferens pro spirituum vitalium generatione, & ob circulationem, & ibi implantatur ut aliunde ortus. Tum 5. quod spiritus vitalis, & sanguis arterialis mouentur in passionibus animæ à corde, & arteriis, in quibus est vitalis facultas valens mouere ad illorum motum, qui non solum in corde perficitur, sed intus, ad foras, & è contra, prout requiritur pro diuersis animæ passionibus: nec ideo venalis sanguis mouetur à iecore in reliquas venas missus. Tum 6. quod vena iecori inseritur, & tanquam in sua origine implantatur, ut monstrat truncus cauæ, & portæ in illo: ramificatio vero in corde, ut aliunde communicata recipitur, in vnoquoque autem magis, aut minus cōpacta iuxta proprium modum substantiæ vniuscuiusque partis. Tum 7. quod valvulae in corde demonstrant, quod sanguis recipitur à iecore, & ipsæ deserviunt ne refluat ad illud; si autem in corde esset genitus, nullum tale deberet esse impedimentum, cum libera requireretur in omnes partes communicatio. Tum 8. quod venæ & arteriæ superponuntur, & mutuò inter se communicant, non quia ab eodem fiunt principio, sed quia inter se altera alterius indiget communicatione.

C Ad 2. respondetur pro fundamentis Vesalii, Tum 1. quod vena arterialis, licet venæ retineat nomen, arteriæ obtinet structuram; & ideo à iecore oriri petit: arteriæ autem, quæ verè tales sunt, à corde. Tum 2. quod licet à iecore ad cor non reperiatur distributio, quia in reliquis reperitur distributio à iecore ad vniuersas corporis partes tanquam à prima origine; similiter & de illis in quibus non est tanta communicatio credendum, quod ea, quæ est necessaria, ab eodem communicatur iecore per reliquas venas, quæ iuxta sui necessitatem permanent in illo. Tum 3. quod vena arterialis aliquam habet pulsationem in principio exortus, & licet nos non hac utamur demonstratione, bene Galenus cum ea probat intentum, quia cor, cum principium vitale sit, quia communicat vasis ab ipso ortis viuificum calorem, & vim communicandi illum, si venæ hanc vim non recipiunt, nec ab illo ortum ducunt. Tum 4. quod ratio potius probat contra Aristotelem: quia si cor ad recipiendum sanguinem in aliquibus animalibus est destinatum, potuit in aliis non indigere hac receptione; at verò, si esset pars destinata ad sanguinem generandum, sicut animal non reperitur, quod possit sine nutritione viuere, nec similiter posset viuere sine eo, quod haberet cor partem aptam ad recipiendam materiam pro generatione sanguinis, quam per illud orificium à iecore recipere fatentur Peripatetici.

E Ad 3. Respondetur, quod iuxta optimam æconomiam iecur constructum est pars princeps, à qua fiat sanguis, propria, ac insita vi, & à quo per vniuersas corporis partes impartitur, quia ab vnica anima habet animal quod sit vnum, tanquam ab vno principio suo sui esse: Cum autem Rex, licet vnicus sit, per diuersos petat operari ministros, aptos pro diuersis exercendis rebus, quæ illis committuntur; sic anima, tanquam principalibus ministris, in diuersis ministeriis, vnicuique iuxta propriam naturam accommodatis utitur, cerebro, corde, & iecore; ipsa autem & aliis utitur ministris, quod æconomicae gubernationi

magis conuenit, quàm constituere pro diuersis rebus A
sibi non coaptatis vnicum cor.

RESOLVTIO II.

Vtrum venæ lacteæ oriantur à iecore?

§. II.

Antiqua controuersia refertur; noua proponitur, & pars negatiua suadetur.

OMnes Dogmatici, qui venas à iecore oriri contendunt, similiter fatentur venam portam ab ipso originem ducere, ipsumque in diuersos ramulos spargi, in ventriculum, & mesenterium, ac intestina ferri, per variòsque riuulos sanguinem in easdem partes pro earum nutritione ferre, ab eisdemque chylum in iecur deducere, alij asserentes, quod per ventriculi venas chylus feratur ad iecur, per reliquas à iecore sanguis ad ipsas partes. Alij mesaraicis aliis tribuunt deferendi chyli munus, aliis vero sanguinem deferendi officium. Alij per easdemmet venas portæ simul contendunt, & in eodem tempore sanguinem permeare à iecore missum pro nutritione, simulque refluere ad illud chylum: quorum opiniones apud Recentiores recensentur, & refutantur apud Iuniores. Gaspar Assellius, à quo non dissentit Sennertus, nouam inuenit venarum lactearum distributionem, & vsum ferendi chylum, reliquis mesaraicis solum sanguinem continendi tribuendo vsum, lacteasque venas sicut nouas admittit, nouiterve inuentas, etiam contendit nouam illis præbere originem, easque iudicat à pancreate oriri: pro quo hæc deduco fundamenta?

Primo: Venæ lacteæ tales dicuntur, quia in viuo animali aliquibus horis post cibum albæ apparent colore lacteo, plenæ ea substantia, quæ chylus dicitur; ipso autem mortuo nullæ sunt conspicuæ: sed venæ à iecore ortæ semper sunt conspicuæ, rubræque colore conspiciuntur, sanguinæque refertæ: Ergo venæ lacteæ non oriuntur à iecore.

Secundo, vt Galenus sancit, origo venarum dicitur illa pars, in qua ipsæ venæ mutuo cohærent & inseruntur, & à qua ramuli earum maiori trunco sumunt originem, & postea extensæ in debiliores alias degenerant; sed venæ lacteæ in pancreate cancellorum in modum, vel speciem rectum, aut Capreolorum implexæ sibi mutuo, & corpore cofusæ in plurimos, eosque implicabiles gyros, & anfractus intorquentur, & maioribus ramis ab eo exeuntibus in tenuiores exparguntur: ergo ab ipso, tanquam à prima origine, ducunt originem.

Tertio, Vasa aliquam substantiam deferentia, & continentia in nostro corpore differunt inter se, secundum quod in diuersos fines ordinantur; & prout inter se differunt, à diuersis partibus petunt originem ducere: sed venæ lacteæ substantiam diuersam deferunt & continent, quàm reliquæ venæ, & ordinantur in diuersum finem; quia reliquæ sunt destinatæ vt à iecore sanguinem recipiant, in partiumque nutritionem deferant, lacteæ autem vt chylum contineant, ipsumque deferant ad iecur pro humorum generatione: ergo ab alia parte, quàm reliquæ petunt originem trahere.

§. II.

Iuxta Galeni doctrinam sancimus opinionem.

Resoluendum, quodd lacteæ venæ sicut & reliquæ oriuntur à iecore. Hæc doctrina conformior est Galeni & Dogmaticorum placitis, qui non solum venas sanguinem deferentes, sed eas quas iudicant ferre chylum, tradunt à iecore originem ducere.

Probatur 1. ex Galeno, qui cum venæ portæ vsum præstiterit, prout spargitur ad ventriculum, & per mesenterium inseritur vt chylum ad iecur trahat, ipsam tamen venam, illiusque ramulos à iecore originem ducere fatetur, ac sancit ubique: ergo etiam si lacteæ venæ sint à mesentericis ramulis diuersæ, & solum in chylum ad iecur ferendum destinatæ, ab ipso iecore debent originem trahere, iuxta illius doctrinam.

Probatur 2. si pancreas est assignanda origo venarum lactearum, vt tenet Assellius, cor deberet assignari in eius sententia origo reliquarum venarum; quod ipse, & Sennertus renuunt: ergo iecori, & non pancreati debet tribui quodd sit venarum lactearum origo. Probatur antecedens: sicut in pancreate chylus receptus perficitur, & perfectior factus in reliquas partes mittitur, similiter sanguis, qui fertur ad cor, perficitur in illo, & per illius vasa fertur perfectior factus: ergo licet, sicut cor, valeat sanguinem perficere; quia illum non generat, tribuitur iecori quodd sit origo venarum omnium; similiter cum pancreas chylum non generet, quia nulli non est conspicuum & expertum ipsum generari in ventriculo, licet chylum perficiat, tamen origo non est venarum lactearum, per quas fertur.

Probatur 3. nulla est in corpore pars, cui vasorum tribuatur origo, nisi illa, quæ generat substantiam illam, in quam continendam, deferendam, & conseruandam sunt destinata talia vasa: hac enim causa, cerebro nervorum origo, cordi arteriarum, & iecori venarum tribuitur; sed chylus, pro quo recipiendo, continendo, & deferendo admittuntur venæ lacteæ ex omnium consensu, & fatetur Assellius, non generatur in pancreate: ergo illi non tribuendum quodd sit origo venarum lactearum.

Probatur 4. Venæ lacteæ, vt fatetur Assellius, habent eandem structuram, substantiæ modum, conformationem, & temperiem, ac reliquæ: ergo proueniunt ab eadem origine.

§. III.

Soluuntur fundamenta, quæ pro Assellio adduximus.

EAD 1. Respondetur, quodd licet lacteæ venæ, sicut & reliquæ, oriantur à iecore, ordinantur in diuersum finem, & vt diuersam contineant substantiam, ratione cuius differunt ab aliis colore, & secundum omnes differentias accidentales, quæ possunt sumi à substantia contenta, non autem substantia, & structura, quæ requiruntur vt oriantur à iecore.

Ad 2. Respondetur, quodd non constituitur pars venarum origo, quia in illa venæ implicentur, plerumque enim ad perfectionem substantiæ, quam deferunt, id contingit; sed requiritur præcipue, quodd illa pars generet substantiam continendam in vasis, vt in exemplis adductis patet; vel saltem, quodd illi parti,

parti, à qua originem sumunt, deferuiant ad substantiam ferendam illi, sine qua ipsa pars principium talis substantiæ constitui non posset, qualiter iecori contingit.

Dices; à iecore non generatur chylus: ergo propter eandem rationem, qua non tribuitur pancreati, quod sit illarum venarum origo, debet iecori denegari. Respondetur, quod iecori tribuitur omnium venarum origo; quia omnes habent eandem structuram, substantiæ modum, & conformationem, & omnes ordinantur ad sanguinis productionem, & conseruationem, licet diuerso modo; quia lactæe ordinantur, vt illi deferuiant præstando materiam, sine qua iecur non est principium humorum productiuum; Emulgentes, & quæ bilem deducunt in vesiculam felleam, repurgando humores, & substantias, quæ simul cum sanguine genitæ illum conspurcare valerent.

Ad 3. Respondetur, quod non quilibet diuersus finis diuersificat originem vasorum; aliàs venæ emulgentes, & deferentes bilem ad felleam vesiculam peterent fieri à diuersis partibus distinctis à iecore: differunt autem præcipuè dum structura, substantiæ modo, & conformatione differunt, & in diuersis partibus deferuiunt pro diuersis substantiis in diuersos fines ordinatis continendis, & deferendis.

RESOLVTIO III.

Vtrum aliquarum venarum lien possit dici origo?

§. I.

Antiqua Galeni doctrina refertur: noua adducitur; & ex illa dubitatio deducitur.

Sancitum de liene stat apud Galenum lib. 2. de locis affectis cap. 1. cui subscribit Auicenna fen. 1. 1. d. 4. & vnanimis Dogmaticorum assensus, quod lienis vsus est, iecur, & humores in illo genitos repurgare à melancholicis, terrestribus, limosisque succis, vt eis pro nutritione fruatur; & quod minus aptum, per vas breue mittat ad ventriculum, vt excitet famem naturalem: in qua doctrina non datur locus dubitationi, sed apud Iuniores, præcipuè Gaspar Hoffmannij aliud adinuenit lienis vsus, vt chylum repurget à parte terrestriori, & imperfectiori, succulentam eius attrahendo partem, & per vas breue à ventriculo, & per ramum splenicum à venæ portæ trunco, vt ex illo suo modo quatuor generet humores, eis, qui fiunt à iecore imperfectiores, aptos tamè, vt ex ipsis & lien, & partes ventris imperfectiores nutriantur: fultus, Tum quia lienis conformatio simillima est conformationi iecoris, & in eundem finem ordinata: Tum quia Aristoteles sic sancit lib. 3. de historia animalium cap. 7. Tum quia ad repurgandum iecur, aut sanguinem, venæ deferentes melancholiam à iecore, vt vena cava, oriri deberent; vena autem splenetica, quam in hunc finem assignant, oritur à porta, in qua chylus, & non humores continentur: Tum quia receptacula excrementorum, vt vesicæ, habent cauitates, quibus caret lien: Tum quia melancholia delata ad ventriculum coinquinaret chylum, & inturbaret coctionem: Tum quia fames naturalis naturaliter à facultate pro ipsa destinata fieri debet, non ab aliqua causa extrinseca præternaturali: Tum quia sicut iecur attrahit

D. Brauo Resol. Medic. Pars IV.

A chylum per ramos portæ, melius lien per vas breue: Tum quia sicut rami orti ex vena porta ad iecur feruiunt pro chylo deferendo, similiter ramus splenicus ortus à trunco venæ portæ: Tum quia, sicut per vas breue breuissimè fertur aqua ad lienem, in quo sentitur statim ac bibitur flatus excitans, similiter poterit simul chyli ferri crassior pars, vt ex illo lien generet humores pro sui nutritione, & aliarum ventris partium: qua supposita opinione, videtur, quod nullæ à liene venæ originem ducant.

Primò venæ terminatæ ad lienem sunt eiusdem naturæ, modi substantiæ, conformationis, & habent eundem finem: ergo sicut reliquæ habent à iecore originem.

B Secundò, vena splenetica, quæ præcipua est ex eis, quæ in liene reperiuntur, & à qua reliquæ oriuntur, à vena porta sumit originem, & illius est ramus, & ex illius trunco exit, & prout oritur ab illo maior est ramus, quæ omnia demonstrant à vena porta oriri, vt ex Galeni doctrina deducitur: ergo à vena porta & iecore, non à liene oriuntur.

Terriò, Nullæ sunt partes, quæ valeant nutriri ex humoribus à liene genitis, nullæ sunt venæ ex illo ortæ pro illis deferendis, nullæ sunt viæ per quas excrementa ex lienis coctione resultantia possint expelli: ergo nullæ sunt admittendæ venæ, quæ à iecore non ducant originem.

§. II.

C *Noua de venarum origine ex liene proponitur opinio.*

Resoluendum, quod dato quod lien generet humores, venæ, quæ chylum deferunt ad illum, & per quas illi impartuntur in partes nutriendas; à liene originem trahere, est dicendum.

Probatur: Omnes rationes, quibus Galenus conatus est convincere contra Aristotelem, quod venæ oriantur à iecore, ex eo deducuntur, quia cum humores generentur à iecore, vasa conducentia vt deducant materiam pro eorum generatione, & vasa recipientia, deferentia, & communicantia illos, debent ab eadem parte oriri tanquam ab earum origine: ergo dato quod lien humores generet, vasa chylum deferentia, & humores in partes nutriendas impartientia à liene debent oriri tanquam à sua origine.

Probatur 2. Vasa deferuentia ad officialem cuiusvis partis actionem ab ipsa oriuntur, vt de neruis, arteriis, & reliquis venis apparet: ergo si lien humores generat, vasa illi deferuentia ab illo originem trahunt.

Probatur 3. humores, quos lien generat, diuersi sunt perfectione accidentali, ac illi, qui generantur à iecore, & minus apti pro nutriendis partibus, quas humores à iecore geniti valent nutrire: ergo debent venas diuersas habere, & à diuerso principio ortas. Patet consequentia, aliàs mutuo per vias communes possent commisceri, & humores perfectiores ac imperfectiores ferri ad easdem partes, & è contra; quod esset contra naturæ perfectum operandi modum; quæ potius separare vtile ab inutiles, quam illud commiscere tentat.

Probatur 4. Natura provida vias communes, per quas perfectiores partes, quas valet nutrire, irrigaret, iecori tanquam earum principio adaptauit: ergo quæ in hunc finem non conducunt, ab ipso non ducunt originem. Patet consequentia, quia sicut non deficit in necessariis; ita nec in superfluis superabundat.

BBb 3

Probatur

570 Appendix ad Disputationem vnic.

Probatur 5. Venæ, quæ perfectiorem sanguinem à iecore genitum recipiunt, ab ipso iecore originem trahere fuit necesse, ut ortæ ab illo proportionalem modum substantiæ reciperent, quo valerent humores conseruare, & perficere; sed humores geniti à liene, imperfectioris substantiæ modum à liene recipiunt, quo petunt conseruari, & perfici à vasis illi in modo substantiæ coaptatis; ergo huiusmodi vasa, ut à liene similem substantiæ modum acquirant, petunt tanquam à propria origine oriri à liene.

§. III.

Soluuntur rationes primò adductæ.

AD primum respondetur, quod lien à iecore, humores geniti in liene, ab eis qui fiunt à liene, venæ ortæ à liene ab eis quæ oriuntur à iecore non multum dissimiles sunt: habent tamen aliquam differentiam; præcipuè & ipsæ venæ, quia ordinantur pro conseruandis humoribus imperfectioribus, & ideo imperfectiores sunt reliquis, saltem secundum aliquam imperfectionem accidentalem, quæ respondet parti, à qua fiunt.

Ad 2. Respondetur, quod vena splenetica implantatur in trunco venæ cauæ, ut ex illo trahat ad lienem partem chyli crassiolem, quam breuior vena terminata ad ventriculum non potuit separare, ut sic purior remaneat chylus, ex quo sanguis in iecore debet generari, vel ut mittat ad iecur: nec ex hoc sequitur oriri à vena porta, sicut nec venæ, quæ terminantur ad ventriculum, non dicuntur ab illo oriri, sed à liene, in cuius ministerium sunt destinatæ.

Ad 3. Respondetur, quod lien, mesenterium, omentum, & reliquæ ventris partes imperfectæ, humoribus à liene genitis nutriuntur; euacuantur autem per renes, per intestina, per cutem, per vesicam, per aluum, per vrinas, ideo in lienis morbis utimur diureticis: & quod in liene sunt plures venæ per illius corpus sparsæ, & disseminatæ, in lineam veluti rectam insertæ, in infinitos ramulos per venu-las exiles nimiumque implexas extensæ: à summo prope lienem ramo vas breue exit ad ventriculi fundum, ut chyli crassiolem attrahat partem, ex qua fiant humores in illo; exit splenicum vas à liene, quod per varios ramos partitur per ventris partes, ut sanguinem præstet pro alimento earum: rami enim oriuntur ab illo gastricus, epiploicus dexter, coronarius, stomachicus, & epiploicus posterior siue intestinalis, qui per intestinum duodenum excurrit, & communicat cum ramo hæmorrhoidali, qui per coli extrema, & recti intestini longitudinem ad anum extenditur, ibique occultas parit & internas, hæmorrhoides, sicut hypogastricus ramus descendens cauæ, externas: communicat etiam per ramum splenicum lien quos generat humores ad ramum hæmorrhoidalem, per partem, qua in porta vena inseritur.

RESOLVTIO IV.

Vtrum venæ hæmorrhoidales propagentur à vena cauâ?

§. I.

Valuerdi, Columbi, Paschalij, Ioannis Cortes, & aliorum proponitur opinio.

Hæmorrhoides, inquit Aëtius lib. 14. cap. 5. *venarum in sede sunt explanationes*: sed an venæ

A portæ, an cauæ sint propagationes? apud Authores sub lite manet. Eam mouet Iulius Cæsar Benedictus lib. 5. *epistolarum*, sed recensitis aliorum placitis anceps sistit Valuerdus lib. 6. *anatomes cap. 5.* Realdus Columbus lib. 6. *Vasalius lib. 5. c. 15.* Pereda lib. 1. *in scholio cap. 52.* Angelutius lib. 2. *de febre maligna, cap. 6.* Ioannes Baptista Cortes in *suis miscellaneis, decad. 7.* Saxonia lib. *de febribus*, tenent, quod venæ hæmorrhoidales sunt propagationes solius venæ portæ his fulti fundamentis.

Primò, Auctoritate tum Hippocratis, lib. *de hæmorrhoidibus*, textu 1. in quo harum venarum ex vena porta ducit originem. Tum Galeni lib. *de sectione venarum, & arteriarum cap. 1.* vbi docet, quod venæ, quæ sunt ad sedem, sunt rami tertij ramus venæ portæ: ergo à sola vena porta datur hæmorrhoides originem trahere.

Secundò, solum sunt dicendæ venæ hæmorrhoidales, quæ aptæ sunt pati morbos proprios venis hæmorrhoidalibus: sed solum hæmorrhoidales internæ, quæ oriuntur à vena porta, sunt aptæ pati morbos, quos docet Hippocrates lib. *de hæmorrhoidibus cap. 5.* posse superuenire venis hæmorrhoidalibus: ergo solum venæ internæ ortæ ex vena porta sunt dicendæ hæmorrhoidales. Probatur minor ex Hipp. citato, qui refert hæmorrhoidalium venarum morbos §. *Sanguine fundentes tumoresam quamdam eminentiam habent, & veluti mori fructus illis adnascitur, siquidem tuberosa eminentia foras valde prominet, sed internis tantum hæc accidunt.* Ergo morbi hæmorrhoidalium solis accidunt venis internis.

Tertiò, Suadet ratio, Tum 1. quia propaggines venarum, quæ sunt in parte externa intestini, sunt exiles, & ineptæ ad expurgandum melancholicum humorem, in quem purgandum ordinantur venæ hæmorrhoidales. Tum 2. quia ineptæ sunt venæ externæ recipere melancholiam, & ideo non expurgatur à natura, dum abundat in vena cauâ; sed ad crura fertur, & venas facit varices. Tum 3. quia natura venam cauam, & reliquas prodeuntes ab ipsa dedit, ut sanguinem conseruent; hæmorrhoidales autem venas, ut euacuet superfluum, quod ideo solum potest conuenire venis hæmorrhoidalibus ortis à vena cauâ. Tum 4. quia cum arteriæ sunt associatæ venis ortis à vena cauâ, ut sanguinem nutritiosum conseruent, essent etiam cum hæmorrhoidalibus reperi-tis in intestino recto, & aperirentur dum aperiantur venæ, & semper succederet ex illis fluxus incompe-cibilis: ergo nullæ dantur venæ hæmorrhoidales, nisi internæ, quæ ex vena porta propagginem ducunt.

§. II.

Præfertur opinio Laurentij, Altomari, Rondeletij, & aliorum.

Resoluendum, quod hæmorrhoides aliæ sunt internæ, à ramo splenetico ortæ, & ex vena porta prodeuntes, aliæ externæ ab iliaco ramo ortæ ex vena cauâ descendente prodeuntes: sic tenet Andreas Laurentius lib. 6. *anatomes, quæst. 26.* Matthæus Curtius *comm. in cap. 26. anatomes Mundini.* Rondeletius lib. 3. *methodi curand. morb. cap. 23.* Altomarus lib. *de medendis hum. corp. malis, cap. 76.* Thomas Minadaus lib. 2. *de febre maligna, cap. 7.* & videtur assentire Augenius lib. 10. *de curandi ratione per sanguinis missionem.*

Probatur 1. ex Galen. lib. 2. *de natural. facul. cap. 9.* & lib. 6. *de locis affectis, in principio*, dum lien est potens trahit feculentum, quod à iecore gignitur ac melancholico

De Sanguinis missione, Sect. II. Ref. V. 571

melancholicum; sin minus illud per venam cauam fertur. Et ex eodem Galeno *lib. 2. ad Glauconem. c. 10.* quod melancholicum & faculentum fertur ad venam cauam, & cum comodo viuentis solet per hæmorrhoides expelli. Præterea ex Hippocr. & Galeno *lib. 6. aphorism. 10.* constat dolorem lateris nephriticum præseruari, superuenientibus hæmorrhoidibus, sed in morbis pendentibus ab humoribus contentis in vena porta, melius fiet liberatio per venas hæmorrhoidales, quæ sunt propagines eius: ergo præter hæmorrhoidales à caua ortas sunt admittendæ aliæ viles ortæ à vena porta.

Probat 2. non minus est natura prouida in expurgandis melancholicis humoribus, qui redundant in venis ortis à porta vena, quàm eis, qui redundant in venis ortis à vena caua per locum, qui cõfert ad eius euacuationem: sed melancholiam in ramis venæ portæ redundantem euacuat per venas hæmorrhoidales quæ sunt ramivene portæ, tamquam per locum accommodatum illius euacuationi: ergo melancholiam redundantem in ramis venæ cauæ euacuat per venas hæmorrhoidales, quæ sunt illius rami.

Probat 3. Natura dum ratione plethoræ cogitur in morbis pendentibus ex illa, ad expulsionem sanguinis redundantis, plerumque aggreditur euacuationem per extremitates venarum, per quas potest plethoram deponere, vt per venas nariũ aut vteri: sed venæ hæmorrhoidales externæ sunt terminationes propaginum venæ cauæ: ergo per has venas hæmorrhoidales potest fieri humorum ex corpore euacuatione, vt deponatur plethora.

Probat 4. vt deponatur plethora, natura, iuxta naturam prædominantis humoris cum sanguine, eligit regionem, qua illam deponat: sic si abundat bilis, aut solus sanguis, deponit per nares: si sint à prædominio crassi humores, & menstrua retenta, deponit per vterum: ergo si simul cum sanguine complet plethoram melancholicus humor, natura deponit plenitudinem per venas externas hæmorrhoidales.

§. II.

Soluuntur Ioannis Baptiste, & aliorum fundamenta.

AD 1. Respondetur, quod Hippocr. & Galen. docent communem euacuationem humorum crassorum, quæ solet fieri per venas hæmorrhoidales internas ortas ex liene, vel vena porta; non tamen negat, quod etiam sint venæ externæ hæmorrhoidales per quas possit deponi plenitudo sanguinis, aut melancholici humoris copia, redundantium in vena caua, & eorum ramis.

Ad 2. Respondetur, quod cum communior sit redundantia & copia melancholici humoris in liene, aut ramis venæ portæ, est etiam eorum communior euacuatione per venas hæmorrhoidales venæ portæ; & ideo istæ aptiores sunt pati morbos ex huius humoris præsentia; & de iis loquitur tantum Hippocrates.

Ad 3. Respondetur 1. quod licet sint exiles rami hæmorrhoidales externi, sunt apti expurgare sanguinem redundantem, & melancholiam exuperantem: quia hæc minus crassa est, quàm quæ recipitur in prima regione, & possunt venæ aperiri aptè pro cuiusvis humoris crassi euacuatione. Tum secundo, quod natura mittit ad venas varices, quia vt debiles recipiunt, dum autem crura sunt potentia resistere, tentat euacuationem per alias partes debiliores. Tum tertio, quod natura venam cauam, & reliquas dedit vt conseruet humores naturales, & etiam vt expellat præternaturales, & ineptos nutritioni, vel sua copia

Arritantes, per partes magis aptas pro eorum expulsionem. Tum quarto, quod arteriæ non ita sunt associatæ venis, vt non possint venæ aperiri, quin aperiantur arteria: aliàs nec posset sine hoc periculo fieri sanguinis missio, nec hæmorrhagia ex naribus, nec aliqua venarum euacuatio; de omnibus enim probat argumentum.

RESOLVTIO V.

Qualis sit corporis diuisio prout petit phlebotomari?

§. I.

Aperitur quid sub examine venit.

Corporis humani variæ concipiuntur diuisiones, secundum quod variè consideratur in ordine ad varios fines: secundum quod tres principes partes habet, partitur per earum cavitates, in caput, pectus, & ventrem: prout ab Anatomicis scindendum recipitur, in caput, pectus, & ventrem, & artus diuiditur: Nos verò, quia & ipsum prout varias habet venas in partibus conspicuas, ex quibus phlebotomari potest, quas habeat partes, in quibus hoc valeat exerceri remedium, seu quot sunt eius partes respectu huius remedij illic exercendi aptæ, inquirimus.

§. II.

Questionis resolutio.

Resoluendum, quod corpus humanum in venæ sectione præstanda, in tres regiones diuiditur. Prima est earum partium, quæ supra collum resident. Secunda regio continet omnes partes, quæ sunt inter collum & renes. Tertia regio est, quæ infra renes vsque in vltimum pedum extenditur. Sic deducitur ex Galeno *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem, cap. 15. vsque ad 19. & 6. epidem. comm. 1. & lib. 13. methodi, cap. 13. lib. de venæ sect. aduers. Erasist. cap. 18.* ex Hippocr. *lib. de ossibus, & lib. de natura humana.* Et tenet Martinus Vallerius *lib. 3.* reliquique Moderniores.

Probat: Partitur homo prout aptus est phlebotomari in eas regiones, in quibus apparent venæ secundum quas experientia docuit, quod potest phlebotomari: sed secundum propositas regiones vsus adinuenit, quod reperiuntur venæ, secundum quas potest phlebotomari, vt latius patebit sequenti resolutione: ergo tres sunt prædictæ admittendæ regiones in hunc finem.

RESOLVTIO VI.

Quæ sint venæ aptæ in quauis regione phlebotomari.

§. I.

Historica proponitur resolutio.

Venarum apertiones variæ sunt, aliæ scarificationibus; aliæ sanguisugis fiunt, aliæ scalpello: scarificationes ex quibusvis capillaribus fiunt venis: sanguisugæ applicantur venis hæmorrhoidalibus, venis frontis, naribus, & in aliis quibusvis inflammatis corporis partibus: de iis nobis agitur phlebotomicis euacuationibus, quæ scalpello ab artifice fiunt.

572 Appendix ad Disputationem vnic.

Resoluendum, quòd quadraginta sunt venæ in tribus corporis regionibus aptæ, vsûque comparatæ, quæ solent phlebotomari: duæ supra viginti in superiore regione; decem in secunda; octo in regione inferiori. Sic comprobatur ex Galeno: deducitur ex Cælio Aureliano, & ex aliis Medicinæ Principibus.

Probatum Historica enarratione: in suprema regione phlebotomantur occipitalis vena in occipitio; Sufana seu recta in fronte; temporales duæ in temporibus; duæ angulares in oculorum angulis; duæ Parotides in externa Auricularum parte; duæ Aborides in interna; vna Phrenetica in narium extremitate; duæ Solares intra narium cavitates; quatuor in labiis; duæ Stāguriæ maiores in superiori, duæ minores in inferiori; duæ Leonicæ sub lingua, duæ organicæ in collo. In regione media nullæ phlebotomantur, nisi dū in brachiis venæ aperiuntur: in iis decem: in vnoquoque quinque: tres in flexura brachij; quæ superior, dicitur Cephalica; quæ inferior, Basilica; quæ intra has media est, communis dicitur: Aperitur alia carpitalis in carpo manus, alia in manu, inter digitum minimū & annularem, & hæc in dextra manu Saluatella; in sinistra Splenetica vocatur: alia præter istas in humero humeralis solet phlebotomari: de qua phlebotomi non meminere, forsan quia idem est ramus, ex quo progrediuntur inferiores; vel quia non multum in vsu est eius apertio. In regione infra renes, octo venæ phlebotomandæ annumerari solent, quas & alij ad breviorum reducant numerum: hæc sunt, duæ sub genu in cruribus; quatuor in pede, Saphenæ nuncupatæ in parte interna Malleoli, quæ & Virginales vterinæ ab aliis dicuntur: aliæ duæ in externa parte circa Malleolum, quas Sciaticas vocant, duæ aliæ Empercipes vocantur ab aliquibus, quæ in parte pedis superna ad digitum maiorem terminantur. Sic Anicenna *fen. 4. 1. disp. 1. cap. 20.* Actuarius *lib. 3. cap. 1.*

RESOLVTIO VII.

Vtrum in venis inferioris Regionis eadem sit ratio vniuscuiusque aperiendæ.

§. I.

Pars affirmatiua ex Arabum familia deducitur.

Arabes fulti Auicennæ autoritate conantur inter venas pedis stabilire differentiam, secundum quam, vt diuersæ sunt, diuersis valeant prodesse earum apertiones affectibus: quibus fauet,

Primò, Auicenna *lib. 5. fen. 22. tract. 2. cap. 25.* dicit quòd pro Sciatica magis conducit phlebotomia facta ex vena Malleoli externi, quæ ideò Sciatica dicitur; si autem vterus patiat, venam internam docet secari, quæ Saphena dicitur; ergo pro diuersis curandis morbis, diuersæ venæ sunt ac distinctæ in pedibus aperiendæ.

Secundò, Hippocrates *lib. 6. aphorism. sententia 36.* *Difficultatem vrina vena secta iuuat, secare verò interiores, &c.* vbi Galenus per interiores, inferiores pedum venas intelligit: ergo pedum venæ diuersæ sunt, & diuerso modo pro diuersis curandis morbis possunt scindi.

Tertiò, Venæ externæ maiorem directionem habent cum Sciatica, sicut internæ cum vtero: sed ratione maioris directionis perfectius fit reuulsio: er-

Ago diuersæ pedum venæ diuerso modo profunt pro diuersis morbis curandis.

§. II.

Ex Galeno præfertur tenenda opinio.

Resoluendum: quòd in venis inferioris regionis, nulla est differentia, quæ magis vnam, quam alteram cogat aperire.

Probatum 1. ex Galeno *l. 6. aphorism. comm. 36.* vbi cum Hippocrates de venis internis consulat pro vrinæ difficultate phlebotomiam; inquit: *Si verò de iis ipsum quis dixisse arbitretur, (id est de pedum venis) secare autem interiores: Hoc dictum paruum vim habet: ab vna enim amba nascuntur in poplite trifariam diuisa, quoniam & vna vena ad hoc peruenit membrum, non sicuti ad manum, duæ: ergo ex Galeni doctrina sanguinis missio ex pede indifferenter ex qualibet vena fieri potest.*

Probatum 2. ex Paulo *lib. 5. cap. 9.* ex Aërio *sermone 4. tetrabili 3.* vbi in Sciatica consulunt mittere sanguinem ex venis sub genu, vel in pede: ergo quia ex qualibet inferioris regionis vena potest indifferenter sanguis mitti.

Probatum ex communi omnium Anatomicorum sententia: Vnus est ramus venæ causæ descendens, qui partitur in omnes venas regionis inferioris: ergo quod ab vno, aut ab alio crurium, aut pedum fiat ramo, semper sanguinis missio fit ab eodem ramo causæ descendens.

§. III.

Soluntur Barbarorum fundamenta.

Ad 1. Respondetur, quòd Auicennæ stetit assensus ad directionem, ratione cuius in Sciatica ab externis partibus, in internis morbis ab interna videbatur exercenda sanguinis missio; sed cum vena sit eadem, & non sint diuersæ venæ, quarum aliæ ab internis, aliæ ab externis trahant partibus, ideò ab vna, aut ab alia sanguinem mittere nihil interest.

DAd 2. Respondetur quòd Hippocratis sententia non illius manifestat mentem, & ideò à Galeno dubiè admittitur; & nihil ob stare contra nostram doctrinam determinat, ob rationes ab ipso, & à nobis adductas.

Ad 3. Respondetur, quòd probat directionem maiorem; non autem dari diuersas venas, quæ ratione directionis possint magis ex vna parte, quam ex alia attrahere.

SECTIO III.

De loco mittendi sanguinem in febribus.

Nomni febre putrida sanguinem mittere decreuit Antiquitas: ex brachiorum venis esse mittendum communis Classicorum praxis confirmavit. An reuulsoria ab illis indicetur sanguinis missio, plurimum ante nostra tempora vexauit ingenia: In illis suborta est opinio aliquorum conantium saltem in febrium principiis reuulsoriam sanguinis missionem ex pede exercendam: quorum omnium placita nos iterum reuocant in hanc examinandam doctrinam.

RESOLVTIO I.

Vtrum sanguinem mittere in omni febre putrida sit saluberrimum?

S. I.

Montisiani, Vega, Petri Bacij, Syluatici, Curtij, Crispolti, & aliorum referuntur opiniones.

Saluberrimum esse in omnibus febribus putridis sanguinem mittere; non continuis modò, verùm in aliis omnibus, quas putrescens concitat humor; Sancit Galenus *lib. 11. meth. cap. 15.* Sed qualiter hoc communissimum præceptum debeat intelligi, non parum vexauit Dogmaticorum ingenia. Dominicus Montisianus *quest. 17.* Vega *lib. 2. meth. c. 2.* Lemos in *idem caput*, Petrus Bacijs *censura 21. contra Peredam*, Syluaticus in *controuersis medicis*, Galenum intelligendum iudicant de omnibus febribus putridis pendentibus ex plenitudine. Matthæus Curtius intelligit de febribus putridis ortis ex plenitudine quoad vasa. Antonius Contugius, & Bernardinus Crispoltus intelligunt Galenum de febribus putridis ortis ex quouis humore sanguini commixto forma, & specie. Lupeius vt refert Moxius *lib. de curandi ratione per sanguinis missionem, cap. 11.* intelligit Galenum de febribus ortis ex sanguine, aut bile putrescentibus. Cardanus *lib. 4. de morbo regio*, de omni febre putrida, etiam si non sit plenitudo, intelligendum Galenum asserit. Quòd autem de solis febribus à plenitudine ortis intelligendus veniat, probant

Primò, Galenus consulit sanguinis missionem, vt lenetur natura, & ab eo, quo veluti sarcina premittitur, exoneretur: ergo ratione plenitudinis corpus onerantis indicatur.

Secundò, Galenus *lib. 1. ad Glauconem cap. 13.* causam mittendi sanguinem proponens, docet quòd est plenitudo: *sanguinem vero mittere oportet, & propter morbi magnitudinem, & quibus robur multo plus quam naturam conueniat, & maior quam pro consuetudine totius corporis tumor, & vena eminentes, atque extensa:* ergo ratione plenitudinis exercetur in febribus.

Tertio, sanguinis missio ex Auicenna est euacuatio plenitudinem euacuans: ergo in febribus putridis ratione plenitudinis indicatur.

S. II.

Dogmaticorum communis opinio sancitur.

Resoluendum, quòd sanguinis missio non indicatur ab humoribus pendentibus ex humorum cacochymia. Sic ex Hippocrate, & Galeno deducitur. Probatur tum 1. ex Hippocrate, qui, in humoribus turgentibus, in quibus manifesta apparet cacochymia, statim purgare in febribus pendentibus ab illis docet; nunquam verò sanguinem mittere. Tum secundò, quia concocta medicari, ac mouere docet; non cruda: quia dum febris pendet à materia iam cocta, & separata à sanguinis commixtione, materia ex qua fouetur est cacochyma, & non valet indicare sanguinis missionem. Tum quia sanguinis missio indicatur à vitio sanguinis; cacochymia verò accidit humoribus ab eius commixtione separatis. Tum quia à febribus pendentibus à cacochymia indicatur purgatio: ergo non sanguinis missio; quia sunt diuersa eorum indicantia.

Nostra sancitur opinio.

Resoluendum secundò, quòd Galenus venit intelligendus de omni febre putrida pendente ex vitio sanguinis, siue in Quanto, siue in Quali, vel à quolibet alio humore sanguini commixto, & non supernatante. Sic sancitum, & latius comprobatum est à nobis *disputatione de sanguinis missione.*

Probatur 1. rationibus, & auctoritatibus ibi similiter adductis. Tum deinde, Auicenna *fen. 1. 4. cap. de phlebotomia*, sic Sancit: *S. Vnusquisque autem eorum, aut phlebotomatur propter sanguinis multitudinem additam, aut propter ipsius malitiam, aut propter utrumque.* Ex quo apparet, quòd sine plenitudine, propter vitium humorum sanguini commixtorum exerceri potest sanguinis missio. Quam doctrinam prius sancit Galenus pluribus in locis, in quibus sanguinis missionem sine plenitudine exerceri posse fatetur ex vitio sanguinis aliter superueniente. Tum *lib. 11. meth. cap. 14. S. quippe si vires eius, qui ex putredine humorum febre vexatur, sunt valentes, mittendus statim sanguis est.* En ex solo sanguinis vitio indicari posse in febribus putridis sanguinis missionem. Tum *cap. 15. sequenti, S. qui febricitant, si valentes viribus sint, omnibus sanguinem ab initio mittes:* vbi non requirit plenitudinem. Tum *lib. 9. meth. cap. 11. S. Memineris verò mihi ad ea quæ dicenda sunt, & quorum causa vena sectio petitur: nam quoniam hæc sanguinis euacuandi gratia adhibetur, sanguis autem utilis naturæ est; utique hanc probè administrari conuenit, sic vt quod inutile natura sit, emitat. Fit autem sanguis natura inutilis bisariam: vel cum propriam qualitatem ad vnguem non seruat, nec amplius, sicut prius, cum utilis esset, nutrire potest; vel ita multitudine creuit, vt aut vires premat, aut tum venas, tum arterias, vel distendat, vel findat, vel obstruat.* Ex quo apparet quòd ex vitio in Quanto, aut Quali, in febribus indicatur sanguinis missio.

Probatur 2. ratione: Febris pendens ex vitio sanguinis siue in Quanto, siue in Quali, indicat sui ablationem per remedium magnum, quòd euacuet causam; sed non per purgationem, quia hæc non indicatur à vitio sanguinis; sed à vitio seu cacochymia reliquorum humorum à sanguinis commixtione separatorum: ergo de omni febre putrida pendente ex vitio sanguinis in Quali, aut Quanto, debet intelligi Galeni doctrina.

S. IV.

Soluuntur fundamenta communioris opinionis.

Ad 1. responderetur, quòd natura leuatur per sanguinis missionem à vitio in Quanto, vel in Quali; & idè à febribus pendentibus ab utroque indicatur.

Ad 2. responderetur, quòd Galenus docet sanguinem mittendum in febribus ortis ex plenitudine; non tamen negat quòd etiam in eis, quæ à vitio sanguinis pendent sine illa, imò hoc sæpius docere intendit, vt ex dictis patet.

Ad 3. responderetur, quòd Auicenna descriptiuam diffinitionem sanguinis missionis tradit, per id quòd communiter contingit, quòd est, plenitudinem auferre; non tamen negat quòd non se extendat ad auferendum vitium sanguinis in Quali; imò hoc docuit expressius, vt patet ex dictis.

RESOLVTIO II.

Utrum in febribus putridis sanguinē mittere ex pede sit consonum Galeni doctrinæ, saltem in principio?

§. I.

Proponitur status difficultatis, aperiuntur Modernorum fundamenta pro parte affirmatiua.

REcenter inter Hispalenses Medicos nonnulli conantur suadere in principiis morborum materialium, maiori ex parte in principio debere exerceri reuulsoriam sanguinis missionem ex pede. Et hanc opinionem Galeno adscribere contendunt, his fultis;

Primò, quia in febribus illis, in quibus redundant excrementitij humores in prima regione, debemus sanguinem mittere ex pede iuxta Galeni decretum *lib. de sanitate tuenda*, & *lib. 9. meth.* ne excrementitij illi humores, sanguine misso ex brachiis, ferantur ad venas, & coinquent massam sanguinariam: sed febres ardentes pendent ex vitiatis humoribus contentis in prima regione, vt docuit Galenus, *lib. 1. epidem. commento 1. textu 9. & commento 2. textu 2. & 75.* ergo in his febribus saltem ex Galeni doctrina sanguis est mittendus in principio ex pede.

Secundò, si iecur, aut lien patiuntur, necesse est magnam copiam excrementorum, & superflui humoris redundare in partibus illis vicinis primæ regionis, quæ, si fiat sanguinis missio ex brachio ferantur ad secundam, & simul cum sanguine commisceantur: sed ex eodem Galeno constat *libro primo de arte curatiua ad Glauconem, cap. 12.* quod semper in Tertianæ iecur patitur; in Quartanæ lien: ergo iuxta Galeni doctrinam in his febribus semper debet exerceri ex pede sanguinis missio.

Tertiò, in febribus ortis ex sanguinis feruore ex Galeno *libro de sanguinis missione, cap. 12.* statim est mittendus sanguis præcautionis gratiâ, ne ruat in partem principem: sed ex eodem Galeno sanguini, ne fluat in partem principem, conuenit reuulsio ad partem distantiorē, vt patet ex eodem *lib. de sanguinis missione, cap. 19.* vbi præcautionem sanguinis missionem ex pede consulit: ergo iuxta eius doctrinam ex pede debet fieri sanguinis missio in his febribus.

Quartò, consonum esse Galeni doctrinæ suadent, quia plures Classici ex Dogmaticis admittunt in febribus debere sanguinem mitti ex pede saltem in principio.

§. II.

Communis Dogmaticorum sancitur opinio.

Resoluendum, quod stando in Galeni doctrina, sanguinis missio in omni febre, vt putrida, debet fieri ex brachiis. Dixi de febre vt putrida, quia non disputo nunc de malignis, aut pestilentibus; nec de illis, quæ fiunt per defluxum humoris in determinatam partem; nec de illis, quæ complicantur cum aliis affectibus indicantibus sanguinis missionem reuulsoriam. In quo sensu hanc doctrinam admittit Dogmaticorum communior assensus.

Probatur primò, *lib. 11. meth. cap. 15.* In omni febre putrida sanguinis missio exercetur, vt leuata na-

tura, & eo, quo veluti sarcina premitur, exonerata concoquat, quod concoqui est habile: ergo in febre putrida, vt putrida est, ex illa parte debet fieri, ex qua melius possit leuari natura, sanguine misso: sed facta euacuatione ex venis brachij, melius leuari potest natura, vt concoquat, quod concoqui est habile: ergo stando in Galeni doctrina, in omni febre putrida ex brachiis semper sanguis est mittendus. Probatur minor subsumpta; melius leuari potest natura, si exoneretur, quo veluti sarcina premitur, illud euacuando ex parte, qua continetur, vel ex viciniore parte habente cum illa communicationem, vt docet Galenus *lib. artis medicinalis, cap. 95. & lib. de sanguinis missione, cap. 19.* sed putrida febris pender ex putredine humorum manentium intra alas, & inguina, & præcipue in omnibus vasis venæ cauæ ascendentis, quæ cum venis brachij maiorem habent communicationem, vt docet Galenus *lib. 11. meth. cap. 4. §. quoniam putredo vel equaliter in omnibus subsistit vasis, vel in maximis, maximèque principalibus, ea porro sunt inter alas, & inguina, &c.* ergo melius fiet euacuatio facta sanguinis missione ex venis brachij, quæ maiorem cum illis habent vicinitatem. Patet consequentia ex eodem Galeno *lib. 13. meth. cap. 11.* vbi reddit rationem hanc; vt debeat ex brachij venis fieri sanguinis missio, dicens: *Propterea quod è regione & ampla via cum vena, quæ caua dicitur, societatem habet, &c.*

C Probatur secundò, si in aliqua febre putrida esset sanguis mittendus ex pede, maximè vt contendunt aliqui in febribus ardentibus, de quibus Galenus *libro 1. epidemion, Commento 1. text. 9. & textu 20. & 73.* bilis putrescit in venis circa ventriculum, & concavam iecoris partem, quia ibi redundant plures excrementitij humores: sed superueniente phlogosi, aut inflammatione in ventriculo, aut liene, sanguinis missio debet exerceri in venis brachij, siue fieri petat causâ euacuationis, siue causâ reuulsionis, iuxta Galeni doctrinam: ergo stando in Galeni doctrina in febribus putridis semper sanguinis missio debet fieri ex brachio. Probatur minor ex eodem Galeno *lib. 13. meth. cap. 11. citato, §. Ergo pariter tñ reuellendus, tum educendus, qui ad iecur fluit sanguis, interna in dextro cubito secta vena: propterea quod è regione, & ampla via cum vena quæ caua dicitur, societatem habet: hac non apparente, media secanda est: quod neque si hac se ostenderit, tertia est incidenda.*

Dices, quod loquitur Galenus de solis humoribus fluentibus ad iecur, & efficientibus inflammationem, ratione cuius debet fieri ex brachio reuulsio.

E Contra stat, tum 1. quod in omni febre pendente ex bile putrescente in iecore è vicinis venis fit inflammatio in ipso. Tum 2. quod contrariè opinantes in his febribus contendunt debere fieri ex pede sanguinis missionem reuulsionis gratiâ; cuius contrarium Galenus docet consulens sanguinis missionem ex brachio in iecoris phlogosi, & inflammatione. Tum 3. quia in febribus in iecore, & internis partibus ortis sunt circa illum humores superflui redundantes, qui possent ferri in venas cum reliquis humoribus; & hoc non obstante sanguinem mittere docet Galenus ex brachio. Tum 4. quia sanguine misso ex pede, cum à vena caua euacuetur similis refluxus humorum, qui sunt circa iecur, aut ventriculū, deberet fieri successione ad id quod euacuatur; & sic nõ obstat quod fiat sanguinis missio ex pede, magis quàm quod fiat ex brachio: ergo stando in Gal. doctrina, in omni febre putrida, adhuc si oriatur ex ventriculi, aut iecoris inflammationibus, aut humoribus in illis redundantibus; ex brachio semper sanguis est mittendus, siue fiat

fiat euacuationis gratiâ, siue fiat causâ reuulsionis.

Probat̃ur tertio: si ex Galeno posset deduci sanguinem in febre putrida esse mittendum ex pede, maxime vt contrariè opinantes deducere conantur ex illo *lib. 1. de arte curatiua ad Glauconem, cap. 5.* quia in omni Tertianâ patitur iecur, & in omni Quartana patitur lien, quorum causâ venas proximas vitiosis humoribus repleri est necesse, à quibus indicatur sanguinis missio ex pede; ne misso ex brachio, hi humores sursum ferantur: sed ex vitio harum partium, neque ex humoribus redundantibus venis vicinis illis, nullum inconueniens, nec contraindicans inuenit Galenus, quo minus consulat sanguinis missionem faciendam esse ex brachio: ergo stando in eius doctrina, sanguinis missio in febribus putridis semper debet exerceri ex brachiis. Probat̃ur minor, de iecore inflammato patet ex Galeno nuper citato *lib. 13. Meth. c. 11.* vbi in iecoris inflammationibus, non obstantibus humoribus vitiosis fluctibus ad iecur, & contentis circa illud, imò ratione illorum cõsulit sanguinis missionem ex brachij venis. De liene verò patiente, & vasis vicinis vitiosis humoribus repletis; quòd indicent sanguinis missionem ex brachio, vel non impediunt, similiter sancit, *lib. 1. de arte curatiua ad Glauconem, cap. 11. §. et si vena sc̃cta, sanguis niger, aut crassus, qualis maxima in lienosis conspicitur, profuat, audacter mittendus est sanguis; si flauus, aut tenuis, statim suppressendus, secunda verò vel interna, vel media sinistri cubiti vena est.* Et de vtroque idem protulit *libro de sanguinis missione, cap. 16. §. affecto verò vtero, latere, pulmone, septo transuerso, liene, aut iecore, aut ventriculo, ea, quæ per alas cubiti iuncturam p̃tingit, scilicet aperienda vena.* Ergo ex Galeno in vitio iecoris, aut lienis vitiosis humoribus in venis proximis redundantibus sanguinis missio ex brachio debet exerceri.

§. III.

Soluntur, quæ ex Galeno ad contrariam opinionem fouendam deducuntur.

AD primum respondetur, quod ex Galeni adductis testimoniis solum probatur, quod febris ardens fiat ex bile in illis locis putrescente; ex eo verò quòd humores putrescant circa internas partes, non sequitur reuellendum ex pede per sanguinis missionem; sed quod sunt euacuandi, secundum quod indicatur eorum euacuatio: nam si sunt extra venas in prima regione, per clysteres, aut lenientia petunt ad ventrem ferri; si intra venas, & sunt cacochymi, indicant purgatiuis selectiuis purgari pharmacis; si sunt commixti sanguini, indicant sanguinis missionem, quæ, vt docet Galenus, siue fiat euacuationis causa, dum iam fluxerunt; siue reuulsionis gratia, dum fluunt; debet fieri ex brachio ob rationem ab illo adductam, & quia idem inconueniens sequitur aperta vena ex brachio, quàm ex pede, quantum ad hoc, quod est humores ibi contentos sursum retrahere.

Ad 2. respondetur, quòd si patiente liene, aut iecore, magna excrementitij humoris copia separata à sanguinis commixtione in prima regione redundat, chysteribus, aut lenitiuis pharmacis soluenda; si sit cacochyma in venis, euacuabitur selectiuis; si sit sanguini commixta, indicabit sanguinis missionem ex brachio iuxta Galeni decretum faciendum, locis citatis.

Ad 3. respondetur, quod ex Galeno *libro de sanguinis missione, cap. 12.* solum colligitur, quod in febribus ex feruore ortis, sanguis statim mittatur: quòd

A autem fiat ex pede sanguinis missio, non colligitur ex *libro de sanguinis missione, cap. 19.* vbi enim Galenus repetit doctrinam, quam tradiderat *lib. 6. Aphorismorum, commento 47.* quod scilicet Vere conuenit præcauere morbos siue ex brachio, siue ex pede sanguinem mittendo. Neque enim ex eo quod ibi indifferenter consulat venæ sectionem, colligitur, quòd indifferenter debeat fieri in febribus; quia ibi proponit præceptum vniuersale de sanguine mittendo in præcautione omnium morborum, qui possunt sanguinis missione præcaueri; & in hac indifferentia proponit quòd fiat ex pede, vel ex brachio. Febres autem morbi sunt determinati, in quibus determinata est indicatio mittendi sanguinem ex brachio, vt ex eodem Galeno deduximus.

B Ad 4. respondetur, quòd Auctores contrariè opinantes suadent, quòd fuerint illius opinionis; non autem quòd stent in Galen. doctrina. Præterquam quod, illorum plerique loquuntur de febre pestilente, aut maligna; de qua infra agemus: alij verò non de indicatione desumpta à febre, sed ex alio affectu ibi complicato loquuntur.

RESOLVTIO III.

Vtrum in omni febre putrida indicetur sanguinis missio reuulsoria à vitio sanguinis in motu?

§. I.

Status difficultatis proponitur: Complutensis Carreiri opinio refertur.

DEcreuimus disputatione de sanguinis missione, quòd sanguinis missio indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in Quantitate, Qualitate, aut motu. Febres causari ex vitio in Quanto, & in Quali constat manifestè ex eis, quæ *ibidem* dicta sunt; & latius prosequuti sumus *parte 3.* Sed explicandum restat an etiam in febribus putridis reperiatur vitium in motu in humoribus causantibus febrem, à quo indicetur in illis sanguinis missio reuulsoria? Carreirus *sen. 1. 4. tractatu secundo, disput. 7.* totis viribus conatur suadere, quod in omni febre putrida datur vitium in motu in humoribus, ratione cuius indicatur sanguinis missio reuulsoria: cui fauet.

E Primò, quia sanguinem mittimus ratione obstructionis: in ea autem duplex est indicatio, altera euacuandi quod fluxit, altera reuellendi quod fluit; vt docet Galenus *lib. 11. meth. cap. 10. §. Inhibetur autem quod futurum est, si affluxum obstruentium humorum compescas.* Tum 2. idem colligitur ex Galeno *lib. 8. meth. cap. 4. §. Cernimus autem aliquando etiam quod multum est, cum simul totum confluit obstruendo hære, infigique non minus quàm ea quæ glutinosa sunt, & crassa; quòd si per meatus angustos est transitus, multo profecto magis retineri.* Tum 3. *libro 4. de ratione vitus in acutis* inquit. *Modum alterum dico, dum ex validioribus partibus ad imbecilliores aliquam mittuntur.* Tum 4. *libro 3. de tuenda valetudine, cap. 10.* docet fieri obstructionem ex humoribus fluentibus ad cutem. Tum 5. *libro 2. de differentiis febrium, cap. ultimo,* docet, humores ante accessionem fluere in febribus putridis. Tum 6. *libro 4. aphorismorum,* docet, in febre ardente moueri humores, §. *Nam febrem ardentem fieri nonimus, quando aestiuo tempore venule exsiccata acutos, ac biliosos ad se humores attraxerunt.*

Tum

576 Appendix ad Disputationem vnic.

Tum. 7. libro 1. epidemion, sectione 1. textu 4. febres ardentes per impulsos humores causari affirmat: ergo in febribus putridis indicatur sanguinis missio reuulsoria.

Secundò, idem suaderi potest, quia in omnibus febribus putridis ratione putredinis humores alterantur, leuitatem acquirunt, ac raritatem, fuligines eleuantur ad cor, illud alterant ac calefaciunt, adimplentque extraneâ substantiâ, quam reuellere est opus: & in Tertianis perniciosis datur motus humorum in partes principes, vel in ventriculum: ergo indicatur sanguinis missio reuulsoria.

Tertiò, in omnibus febribus intermittentibus datur ante accessionem humorum motus ad ambitum corporis, vel alias corporis partes; in omnibus continuis non continentibus mouentur humores ante accessionem saltem ad extremitates venarum: ergo in continuis, & intermittentibus datur in sanguine vitium in motu, ratione cuius indicetur sanguinis missio reuulsoria.

§. II.

Caxenis, Aueby, Syluatici opinio praefertur.

Resoluendum 1. quòd non in omni febre putrida reperitur humorum vitium in motu: sic Syluaticus controuersia 44. Caxenes lib. 8. aduersus Valentinus, Augenus libro 8. de sanguinis missione.

Probatur primò, ex Galeno lib. 11. meth. cap. 15. ubi tradens causam mittendi sanguinem in omni febre putrida, inquit, *ut leuata natura, eo quo veluti sarcina premitur*, &c. ergo ex Galeno causa mittendi sanguinem est, quia humores fixi in parte naturam opprimunt.

Probatur 2. ex eodem Galeno lib. 2. de differentiis febrium, cap. ultimo, §. *Sed quæ circuitum non habent in eis nulla est corporis pars, quæ præcipuè sit offensa, sed quæ in venis, & arteriis continentur humores*: ergo ab humoribus contentis & quietis intra venas causantur aliquæ febres sine eorum motu; saltem quæ non habent circuitum.

Probatur 3. ex Galeno lib. 11. method. c. 4. §. *Quoniam putredo vel equaliter in omnibus subsistit vasis, vel in maximis, maximèque principalibus, ea porro sunt inter alas, & inguina*: ergo ex Galeno febres putridæ causantur ab humoribus quietis & intra vasa contentis maiora, sine eorum motu.

Probatur 4. Febres continentes continuò, & eodem modo semper affligunt, quia sanguis ex cuius putredine, aut vitione fiunt, continuò, & eodem loco semper permanet: ergo non semper in febribus datur humorum motus.

§. III.

Aliquibus febribus putridis omni tempore denegatur sanguinis missio reuulsoria.

Resoluendum secundò, quòd sanguinis missio reuulsoria ex pede, febribus aliquibus est deneganda. Sic tenent Auctores citati §. 2.

Probatur: sanguinis missio reuulsoria solum indicatur dum humor fluit, ac mouetur ad aliquem locum, in quem non fluere oporteret, vt Hippocrates docet lib. 6. sectione 2. textu 19. §. *reuellere si quòd non oportet vergat*. Sed, vt probauimus, sunt aliquæ febres putridæ, quæ pendent ab humoribus quietis: ergo in his febribus nulla reuulsoria sanguinis missio indicatur.

A

§. IV.

Soluuntur Garcia auctoritates, & rationes pro eo adductæ.

Ad primum respondetur, quòd omnes auctoritates probant, quòd ante febres ortas ex obstructione datur motus humorum causantium obstructiones; & ante aliquas febres ardentes datur motus bilis ad partes, in quibus putrescens causat febres ardentes; non autem quòd moueantur humores, qui putrescunt, & sunt causa febrium.

Ad 2. respondetur, quòd non probatur, quòd ratione illius motus indicetur sanguinis missio reuulsoria, nec quòd in omni febre detur localis totius humoris motus in aliquam partem, à quâ debeat reuelli: quia solum indicatur reuulsio, si quòd non oportet vergat.

Ad 3. respondetur, quòd de motu humorum ad partes externas, *infra* determinabimus, quid dicendum respectu reuulsione; & quòd ex illo non inferitur, quòd semper in omni febre putrida detur humorum motus, cum præter intermittentes dentur aliæ, in quibus non reperitur, vt probauimus: nec in illis indicatur sanguinis missio reuulsoria, quia vergunt quòd debent.

C

RESOLVTIO IV.

Vtrum in febribus in quibus aliquod est vitium humorum in motu, indicetur ratione illius sanguinis missio reuulsoria.

§. I.

Carreiri proponitur opinio, & pro illo adducuntur fundamenta.

Decreuimus dari aliquas febres putridas ex putredine humorum ortas sine eorum humorum motu; & consequenter nullam in illis indicari sanguinis missionem reuulsoriam: quod consonum est doctrinæ de reuulsione, in qua ex Galeno, & Hippocrate decreuimus ipsam indicari ab humore fluente in partem, in quam non deberet flui: sed quia aliæ sunt febres, in quibus non potest denegari aliquis motus localis humoribus, à quibus pendent: de his inquirimus an ratione talis motus indicent sanguinis missionem reuulsoriam? Carreirus iam citatus, ratione motus cuiusuis humorum semper in febribus putridis indicari sanguinis missionem reuulsoriam constanter defendere conatur: his solutus,

Primò, reuulsio est auersio humorum fluentium in aliquam partem, vt colligitur ex Hippocrat. libro 6. Aphorismorum, sectione secunda, textu 29. §. *Reuellere si quòd non oportet vergat*. Ex Galeno in commentario, §. *Aliàs iam hac didicistis ducenda plane esse, quæ vergunt per conuenientes regiones; auertenda autem, ac reuellenda, quæ non bene vergunt*. Et ex Orisasio collectaneorum cap. 19. §. *Vehementissimos succorum influxus reuulsoriis praesidiis confertim ingruere prohibemus*: ergo si in putridis febribus detur humorum aliquis motus, ratione illius indicatur sanguinis missio reuulsoria.

Secundò, in febribus ex inflammatione ortis sanguinis missio reuulsoria indicatur, vt docet Galen. lib. 4. meth. c. 10. §. *sed & incipiendam ab incisa vena curationem esse, id quoque minime latere arbitror, qui praesertim meminerit, quæ in curatione febrium de sanguinis*

E

sanguinis missione dixerit : sed eadem est ratio de reliquis febribus putridis , in quibus humor mouetur : ergo in omni febre putrida ratione humoris , qui mouetur , indicatur sanguinis missio reuulsoria.

Tertio , in icu , & casu , ratione motus humorum mittitur sanguis reuulsionis causa , etiam si plenitudo non detur , vt Galenus tradidit ; sed in febribus putridis , pluribus probauimus humores moueri , Tum 1. partibus putredine inter se deuinitis : Tum 2. vaporibus & fuliginibus eleuatis ad cor : Tum 3. commotis humoribus ad extremitates vasorum in accessionibus febrium intermittentium : Tum 4. motu erroneo in partes principes in principio accessionum in Tertianis perniciosis : ergo simili ratione debet indicari in his febribus sanguinis missio reuulsoria.

§. II.

Caxanis amplectitur doctrina.

Resoluendum , quod licet concedatur , aliquam fluxionem humorum reperiri in febribus putridis , numquam est verum ratione illius a febribus putridis indicari sanguinis missionem reuulsoriam. Hanc fouent opinionem aliquantulum Augenius , & Syluaticus : sed viriliter eam defendit Caxanes lib. 2. *aduersus Valentinus*.

Probatur 1. ratione fundamentali deducta ex nostra doctrina : sanguinis missio indicatur a morbo magno pendente ex vitio sanguinis in quantitate , qualitate , aut motu ; ita vt quouis vitio ex his dicatur indicari , quando ratione illius fouetur & causatur morbus : sed febris putrida a qua indicatur sanguinis missio , nunquam potest causari nec foueri ratione vitij in motu , sed propter vitium in Quanto , aut Quali , a quibus praternaturalis fit , ac fouetur calor praternaturalis : ergo nunquam indicatur a febre ratione vitij in motu , sed propter vitium in Quanto , aut Quali.

Dices , quod contingit aliquando dari in febribus vitium humorum in motu , ratione cuius indicetur sanguinis missio reuulsoria , vt in iecoris , lienis , vteri , pleurae , aut alterius partis inflammatione orta ex humoribus fluentibus in partem affectam.

Sed contra stat , quod ibi reperitur duplex indicatio mittendi sanguinem : alia , quae desumitur a febre , prout est morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in quantitate , aut qualitate , a qua indicatur sanguinis missio euacuatoria eius materiae , a qua veluti sarcina premitur natura : alia indicatio sumitur ab inflammatione , prout est morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in motu , prout ab illo causatur inflammatio : ergo adhuc dato humorum motu , a febre putrida nunquam desumitur indicatio sanguinis missionis reuulsoriae.

Probatur secundo , si sanguinis missio reuulsoria indicatur a febre putrida , vel indicaretur ab illa prout est febris , vel prout pendet a vitio sanguinis in Quanto , aut Quali : sed prout pendet ex vitio sanguinis in Quanto , aut Quali , solum indicat sanguinis missionem euacuatoriam ; quia reuulsoria , ex Hippocrate , solum debetur humoribus , qui quod non oportet

D. Brano Resol. Medic. Pars I V.

A vergunt ; & a febre , vt tali , nulla indicatur sanguinis missio per se , sed refrigeratio ; & si per accidens indicetur haec , vt euacuatoria indicatur , vt , deposita sarcina melius ventiletur quod relinquitur : ergo adhuc motu humorum admissio , a febre vt putrida , nulla indicatur sanguinis missio reuulsoria.

Probatur 3. admissio quod in principio accessionum moueantur humores ad extremitates venarum , ad primam regionem , vel ad ambitum corporis , non indicatur sanguinis missio reuulsoria a febre putrida : ergo adhuc admissio humorum motu in materia quae febrem causat , non indicatur sanguinis missio reuulsoria. Probatur antecedens : Tum quia mouetur humor ad partes in quas debet tunc moueri , & ex Hippocrate , *Quo natura vergit per loca conferentia , eo ducere oportet*. Tum quia reuulsio non debetur nisi dum humores feruntur , quod non deberent , ex Hippocrate 6. *Epidemion* , *sectione 2. textu 29. §. reuellere si quod non oportet , vergat* : in principiis autem accessionum vergit humor quod debet. Tum quia fluente humore deberet fieri sanguinis missio reuulsoria , at vero dum fluit humor in accessionibus non debet sanguis mitti ; quia , vt inquit Celsus , in accessionibus sanguinem mittere aegrum est iugulare. Tum quia per illum motum humores separantur a corde , & internis partibus ; per sanguinis missionem autem fluent iterum ad illas : ergo dato motu humorum in febribus putridis , adhuc ab illo non indicatur sanguinis missio reuulsoria.

Probatur 4. adhuc si humores arrarentur , si fuligines separentur , si ad cor ferantur , non indicatur ratione illius motus sanguinis missio : ergo adhuc dato humorum motu in cor , & partes internas , non indicatur sanguinis missio reuulsoria. Probatur antecedens : Tum quia dato illo motu , humores , sanguine misso , potius redirent ad partes internas , & maior fieret suffocatio ; Tum quia natura sine sanguinis missione est potens fuligines paulatim separare a corde , vt ex dilatatione pulsus colligitur , & per sanguinis missionem ipsa debilitata , impotens redderetur : Tum quia adhuc si indicaretur reuulsio , ipsa securius frictionibus , & cucurbitulis trahentibus ad partes externas posset consequi : ergo adhuc admissio motu humorum & fuliginum in cor , & partes internas , non indicatur sanguinis missio reuulsoria.

§. III.

Complicatio indicationis euacuatoriae & reuulsoriae admittitur.

E Resoluendum 2. quod manente indicatione euacuatoria sumpta a febre , vt putrida , potest affectus complicari , a quo simul sumatur indicatio sanguinis missionis reuulsoriae. Probatur ex dictis : sicut morbus magnus pendens ex vitio sanguinis in Quali , aut Quanto , potest indicare sanguinis missionem euacuatoriam ; morbus magnus pendens ex vitio sanguinis , quod non deberet vergentis , potest indicare sanguinis missionem reuulsoriam : sed simul febre putrida existente potest supervenire angina , lateralis dolor , iecoris inflammatio , phrenitis , vel alius similis affectus pro-

C C c

ueniens

ueniens à vitio sanguinis vergentis, quò non deberet: ergo manente indicatione sanguinis missionis euacuatoriæ desumptæ à febre putrida, potest simul dari indicatio sanguinis missionis reuulsoriæ ab alio morbo desumptæ.

§. IV.

Soluuntur fundamenta pro Complutensi adducta.

AD 1. respondetur, quòd ex auctoritatibus probatur, quòd humor fluens, quò non deberet, debet auerti; non autem quòd quicumque humorum motus sanguinis missionem indicet, etiam si fluat, quò non debet, si lenioribus potest remediis auerti, aut à natura resolui: nec probat quòd humorum motus in febribus fiant versus partes, in quas non deberet, cuius contrarium probauimus.

Ad 2. respondetur, quòd in febribus ex inflammatione ortis est duplex indicatio: alia à febre, quæ indicat sanguinis missionem euacuatoriam; alia ab inflammatione, dum fit à fluentibus humoribus, & hæc indicat sanguinis missionem reuulsoriam, ex quo non inferitur, quòd in reliquis putridis febribus dabitur nisi vna indicatio sanguinis missionis euacuatoriæ desumptæ à febre pendente ex vitio sanguinis in Quanto, aut Quali.

Ad 3. respondetur, quòd motus humorum ad extremitates, & ad ambitum corporis, vt probauimus, non indicat reuulsionem, cum vergant humores, quò debent; nec motus partium humorum inter se, qui fit à putredine, & deposita plenitudine, natura facit cessare putredinem; nec eleuatæ fuligines indicant sanguinis missionem, quia vel à sola natura expelluntur, vel lenioribus reuulsoriis, quales sunt frictio, aut cucurbitulæ; nec ad erroneum humorum motum auferendum deseruit sanguinis missio, quæ potius ad partes internas pro illo tunc fieret tractio, sed aliis auertentibus remediis auersio consequitur. Ex ictu, & casu, sanguinis missio reuulsoria indicatur, quia ab his sunt morbi magni ex fluxu humorum causati, à quibus fit indicatio, tales autem morbi non superueniunt ratione motus humorum in febribus.

RESOLVTIO V.

Vtrum in febribus putridis superueniente affectu, à quo indicetur sanguinis missio reuulsoria, hæc semper debeat fieri ex pede?

§. I.

Statuitur difficultatis ratio, ponuntur fundamenta pro parte affirmatiua.

Satis manifestè constat ex dictis, quòd omnis sanguinis missio, quæ indicatur à febribus putridis, est euacuatoria: sed cum vltèrius sit determinatum, quòd si complicetur cum illa aliquis affectus, qui pendeat ab humorum fluxione, ab hac etiam indicatur sanguinis missio reuulsoria; hac superueniente indicatione potest contingere, quòd præualeat necessitas exercendi illam, vltra necessitatem exercendi sanguinis missionem euacuatoriam; dua-

Abus enim superuenientibus indicationibus, ad vrgentiorum nos fert executio: quo in casu inquirimus, an euacuatoria sanguinis missio semper petat exerceri ex pede; & pars affirmatiua his potest suaderi.

Primò, reuulsio, vt supra decreuimus, est auersio humorum in distantiorum partem: sed pes distantior est pars: ergo superueniente indicatione reuulendi per sanguinis missionem reuulsoriam, debet semper sanguinis missio fieri ex pede.

BSecundò, per illam partem debet fieri reuulsoria sanguinis missio in febribus, per quam melius possimus febre, & affectui indicanti illam simul subuenire; sed misso sanguine ex pede, melius vtrique affectui subueniri potest, cum vtriusque causam auertat in partem distantiorum à parte affecta: ergo semper petit fieri ex pede.

Tertiò, sanguinis missio euacuatoria, & reuulsoria differunt à loco, ex quo petunt fieri: sed vt euacuatoria in febribus petit fieri ex brachio: ergo vt reuulsoria semper fieri petit ex pede.

§. II.

Pars negatiua iuxta Galeni doctrinam præfertur.

Resoluendum: quòd febre putrida manente, si indicetur sanguinis missio reuulsoria, cuius indicatio præualeat, fieri petit ex pede, dum fouetur morbus, à quo indicatur, ex vitio humorum fluentium per ramos venæ cauæ descendentes; si per ramos ascendentes, ex brachio; si ex venis portæ, per hæmorrhoidales venas.

CProbat 1. Sanguinis missio siue sit euacuatoria, siue reuulsoria, debet fieri ex venis, quæ ampla via maiorem habent convenientiam cum vena, quæ secanda est, vt constat ex Galeno lib. 13. meth. cap. 11. §. Ergo pariter tum reuellendus, tum educendus, qui ad iecur fluit sanguis, interna in dextro cubito secta vena, propterea quòd è regione, & ampla via cum vena, quæ caua dicitur, maiorem habet societatem: sed pedis venæ habent maiorem societatem cum venis ortis à caua descendente; brachij venæ, cum venis cauæ ascendentes; hæmorrhoidales venæ, cum ramis portæ: ergo si reuulsionis causa fiat sanguinis missio in morbis ortis ex cauæ descendentes ramis, ex pede; si ex ascendentes ramis, ex brachio; si ex ramis portæ, ex hæmorrhoidalibus venis fieri petit sanguinis missio.

DProbat 2. sanguinis missio, etiam si reuulsionis causa fiat, debet fieri, ex illis venis, quæ communicationem habeant cum parte affecta, aliàs nullum adferunt iuuamentum, ex Galeno libro de sanguinis missione, capite 5. §. Nam si venas, quæ nihil parti affectæ communicant, incideris, neque parti affectæ medeaberis, & sanam semper offendes: sed per ramos venæ portæ ascendentes est maxima communicatio cum vena caua ascendente, à qua proueniunt, ampla via, vt inquit Galenus lib. 13. meth. cap. 11. per ramos crurium, aut pedis est cum caua descendente communicatio, cum sint rami ex illa orti; per venas hæmorrhoidales, cum vena portæ est communicatio, cum ab illa ampla via originem ducant: ergo in affectibus indicantibus reuulsionem, sanguinis missio ex venis communicationem modo dicto cum illis habentibus debet exerceri.

Dices,

Dices, quòd sanguinis missio petit fieri ad distantiora, & idè in affectibus partium superiorum ex pede fieri debet.

Sed contra stat Galenus, qui non ad distantiora fieri petit, sed ad distantiora habentia rectitudinem, & communicationem cum parte affecta; & idè versus omnem positionis differentiam illam consulit in affectibus corporis, vt patet. Tum secundo libro de ratione victus, textu decimo, §. Nos partem eam quæ phlegmone obsidetur, tum celeriter, tum quam ceteras partes magis in acutis præsertim morbis, vacuare contendimus: quod sanè interna cubiti secta vena facit, multòque magis, ubi sanguinis redundantia ad superiora vergere videatur: Tum eodem libro, capite decimosexto §. Quocirca, quæ in gutture, & arteria grani torquentur inflammatione, in principio quidem secta vena cubiti, post principium sub ipsa lingua prodest. Tum lib. 13. meth. capite 11. Laborante latere, septo transuerso, liene, aut iecore, aut ventriculo, ea qua per alas, & cubiti iuncturas pertingit, secatur vena: ergo ex Galeno reuulsionis causa, venæ sunt secandæ, quæ distantiores sunt, inter eas, quæ cum parte affecta habent communicationem; non autem absolutè.

Probatur 3. ex Galeno libro 3. de anatomicis administrationibus, vbi decretam reliquit totam hanc doctrinam, docens quòd in morbis supra furculam, sanguinis missio debet fieri ex brachiis; in eis, quæ infra superveniunt, ex talo; quia à diversis venæ causæ ramis originem sumunt: ergo ex illius decreto manet comprobata doctrina.

Dices, quòd Galenus loquitur de sanguinis missione euacuatoria, quæ petit fieri ex parte affecta, vel ex parte vicina; non autem de reuulsoria, quam à distantiori parte docuit debere fieri, & idè pro derivatione partium superiorum petitur derivatio fieri ex inferioribus, & è contra.

Sed contra stat, quòd vt patet ex nuper dictis, & ex eis, quæ de conditionibus reuulsionis adduximus, reuulsio petit fieri à parte distantiori, non vtrumque, sed ex eis, quæ habent rectitudinem & communicationem cum parte affecta; & hoc non secundum solam longitudinem; sed, vt deduximus ex Galeno, versus omnem differentiam positionis, quia versus omnem positionem datur superius, & inferius; & magis & minus; si non absolutum, saltem respectuum, & sufficiens pro reuulsione, & iuxta quod debet Galenus intelligi, dum agit de reuulsione, vt ipse se explicat libro secundo epidem. comment. 2. textu 14. §. Eorum etiam, quæ superius sunt, si inter se conferantur, aliqua magis supra sunt, aliqua minus, noqis verò est consuetudo in omnibus ita dictis, quod ad superius ipsum comparantibus; quod autem minus infra est, & id inferioribus comparantes, superius esse dicimus; ac propter huiusmodi loquutionis incuriam consuetudine longinqua confirmatam, nobis ambiguitas quedam in sermonibus oritur, &c. Tum constat ex eodem Galeno in iecoris, lateris, & lienis affectibus ex brachij, & non ex pedis reuellendum venis: ergo à venis communicantibus cum rectitudine intelligenda est distantia requisita pro reuulsione.

A

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

AD primam responderetur, quòd reuulsio est auersio ad partem distantiore habentem communicationem in venis cum eis, à quibus ducit originem fluxio; non autem à distantioribus absolutè.

B Ad 2. responderetur, quòd probat argumentum, quòd si simul possimus vtrique indicationi subuenire, fiat sanguinis missio ex parte, à qua id posset consequi, & idè à brachio plerumque sanguinem mittimus, quia euacuandi pro febre, & reuellendi pro superioribus inflammationibus, consequimur remedium: sed quia id semper fieri posse non datur, omissa vnus indicantis parte, in qua deberet exerceri sanguinis missio, ea exercetur ex parte, quam vincens indicans petit.

C Ad 3. responderetur, quòd differunt à loco comparatiuè ad partem affectam: & quia pars affecta, quæ petit euacuationem in febribus sunt præcipuè venæ causæ ascendentes propagationes communicantes cum brachij venis, ab his fit euacuatio, fit similiter & reuulsio, quia per illas fit auersio humorum per ramos causæ fluentium, tanquam per partem distantiore inter eas, quæ communicant cum parte affecta.

RESOLVTIO VI.

Vtrum semper pro pestilente febre sanguis ex pede mittendus reuulsionis causâ?

§. I.

Galeani & aliorum proponitur opinio: referuntur fundamenta.

D

DE febre pestilente, & maligna maior est dubitandi ratio, an sanguis mittendus sit ex pede. Tetigi hanc difficultatem disputat. de febribus curandis, in qua Galeanus Medicus Siculus in epistola de febre epidemica, hanc disputationem acutissimè, sicut & alias plurimas exagitant, & in ea persistit opinione, quod semper saltem in principiis in febre pestilente, & maligna, sit sanguis mittendus ex pede: qui eam fulcire contendit,

E

Primò, Classicorum doctissimorum auctoritate, qui ipsi videntur adhærere sic, Mercatus libro 7. praxis medica, de curatione febris malignæ, & pestilentis, Ioannes Colle in practica medica malignorum morborum lib. 6. cap. 4. & 6. Eustachius Rudius lib. 3. de febribus pestilentibus, & malignis, cap. 30. Zacutus lib. 3. observation. 44. Ioannes Philippus Ingrassias, lib. de peste part. 4. c. 7. Horatius Augenus lib. 3. epistolar. & consultationum Medicar. cap. de Antistite Anconensi, Sennertus lib. 4. praxis cap. 11. de curatione febrium pestil. & malignarum in genere. Doctor Maroja lib. de febribus, cap. de curatione febris malignæ. Qui omnes consulunt in his febribus sanguinem mittere ex pede: ergo reuulsionis causa semper vel saltem in principiis febrium pestilentium, aut malignarum admittenda est sanguinis missio ex pede.

CCc 2

Secundò,

Secundò, in principio cuiusvis febris illico indicantur euacuare, & simul reuellere ab ea parte, in quam fit fluxio, vt patet ex Galeno *lib. de sanguinis missione*; sed multo maior est vrgentia reuellendi ad quamdistantissima in febribus pestilentibus: ergo ratione reuulsionis semper in illa sanguinis missio ex pede conuenit saltem in principiis. Probatur minor, si non fiat reuulsio ad pedes, vapores sursum delati, partes, per quas permeant, valent inficere, multo magis, quam in aliis febribus: ergo multo maior reuellendi in his febribus est vrgentia.

Tertiò, à minera venenatæ putredinis, & à loco, in quo fit, debet desumi indicatio reuellendi: sed minera putredinis in febribus pestilentibus, fomesque, & origo venenosæ qualitatis continetur circa venæ causæ truncum, quæ atrabiliario repletur humore: ergo sanguinis missio semper, saltem in principio, debet fieri ex pede in his febribus.

Quartò, terminus à quo profluit humor est vena cava; terminus ad quem tendit est cor: ergo à pede reuulsio fieri debet. Patet consequentia ex Galeno, *lib. 13. meth. & lib. artis medicinalis. cap. 95.* vbi reuulsionem competere à parte quamdistantissima (qualis est pes respectu cordis) docet: erho semper, saltem in principiis, à pede sanguis est mittendus.

Quintò, motus ichorum, qui sua natura furentes facile feruntur in partes superiores, petit cohiberi per venæ sectionem: sed non per venæ sectionem ex brachiis, quia potius per illam vitiatur: ergo debet semper impediri per venæ sectionem factam ex pede.

Sextò, eidem opinioni videtur fauere Galenus qui in se ipso sanguinē scarificationibus ex pede misit in pestilente febre, vt docet Oribasius *lib. 7. collectancor. cap. 20. §. Cum vehemens pestis Asiam apprehendisset, ipsumque attigisset, secunda morbi diuersione febris facta, crus scarificauit, duasque fere sanguinis libras detraxit, hacque de causa periculum vitauit*: ergo ex Galeni doctrina in principiis febrium pestilentium mittendus est sanguis ex pede.

§. II.

Ex brachiis in pestilentibus febribus sanguinem mittendum sancimus.

Resoluendum 1. quòd à febre pestilente, aut maligna, vt tali, non indicatur sanguinis missio reuulsoria. Fatetur Galenus hanc doctrinam esse communiter receptam apud Græcos, Arabes, & Latinos.

Probatur ex antecederet dictis. Sanguinis missio, vt reuulsoria, debet indicari à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in motu, & fluxu in partem in quam vergere non deberet: sed febris pestilens, & maligna, non pendent à vitio sanguinis in motu, vt talis, sed in Quali: ergo ab illa sanguinis missio euacuatoria, & non reuulsoria indicatur. Probatur minor; febris pestilens, & maligna differunt à putridis vel maiori intensione putredinis, vel ob nouum modum putredinis, vel quia adiunctam habent deleteriam qualitatem simul cum ipsa febre: sed totum hoc est vitium in Quali: ergo hæc febres vt malignæ, aut pestilentes, pendent à vitio in Quali, & non à vitio in motu.

Dices, quòd præter hoc datur in illis motus ichorum, seu fuliginum deleteriam vim ferentium ad cor, à quo indicatur sanguinis missio reuulsoria.

Contra: si vaporum, seu fuliginum motu ad cor indicaretur sanguinis missio reuulsoria, quantò maior esset ille motus, vt in augmento, & statu, tantò magis indicaretur sanguinis missio hæc reuulsoria

A sed isti Auctores in hac febre, & in reliquis solum in principio dicunt exercendam sanguinis missionem reuulsoriam: ergo inconsequenter loquuntur, Tū ratione materiæ fluentis diuersa remedia reuellentia indicantur; si enim est humor cacochoymus, indicatur purgatio; si est vitium sanguinis in motu, indicatur sanguinis missio reuulsoria: si sunt vapores, indicatur frictio, aut indicantur cucurbitulæ reuellentes fuligines: ergo non sanguinis missio reuulsoria. Tum illa materia indicatur reuellenda per sanguinis missionem, quæ per illam aueritur; sed auertitur, missione sanguinis, sanguis, & humores illi commixti, non autem vapores ab illo eleuati: ergo, &c.

Dices, quòd euacuatur causa ex qua eleuantur.

B Contra: ergo illa sanguinis missio est exercenda ero coercendis vaporibus, sumpta indicatione ex parte causæ, per quam promptius, ac facilius possumus auferre causam, ex qua vapores, seu fuligines eleuantur: sed per venæ sectionem euacuatoriam promptius euacuatur humorum, & sanguinis copia, quæ in vasis maioribus redundat; Cum, vt ex Galeno docuimus, per venas amplas, & maiorem habentes communicationem cum parte affecta, euacuatur: ergo adhuc indicatione sumpta à causa, ex qua eleuantur fuligines, indicatur sanguinis missio euacuatoria, & non reuulsoria. Tum quia adhuc admissio, quòd sanguinis missio sumpta à causa, ex qua fuligines fiunt, indicaretur vt reuulsoria, deberet vt reuulsoria fieri ex brachio; quia, vt antecederet probauimus ex Galeno, siue fiat sanguinis missio in inflammationibus partium internarum, euacuationis siue deriuationis causâ, semper sanguinis missio debet fieri ex brachij venis: quod idem contingeret si reuulsio indicaretur à morbo pendente ex humoribus in ramis venæ causæ ascendantis contentis.

C Dices, quòd à diuersis locis petit fieri sanguinis missio euacuatoria, & reuulsoria; & idèd si à brachiis fit sanguinis missio euacuatoria in morbis pendentibus ex materia contenta in caua ascendente, reuulsoria ex distantiori parte debet fieri.

D Responderetur, quòd sanguinis missio reuulsoria, & euacuatoria fiunt in his morbis ex brachio: euacuatoria per accidens; reuulsoria per se: quia euacuatoria, vt Galenus docet *lib. de sanguinis missione cap. 16.* petit fieri ex parte affecta, & si non possit in illa aperiri vena, ex parte viciniore habente communicationem cum illa; & idèd quia internas non possumus pro euacuatione horum humorum venas aperire, aperimus venas brachij: at verò pro reuulsione per se petunt aperiri, quia, vt diximus, pro reuulsione per se debet exerceri sanguinis missio ex venis distantioribus habentibus communicationem cum parte, in quam fluit sanguis, & istæ sunt quæ cum partibus internis venæ causæ ascendantis habent communicationem: si enim ex pede tentaremus reuulsionem, non nisi per longum tempus. & iam exinanitis ramis venæ descendantis, illa consequi posset, dum in pluribus affectibus, iam esset materia reuellenda impacta in parte, ad quam fluit; præterquam quod cum venis pedis nihil communicent partes supernæ, in quibus fouetur febris, sanguinis missio ex illis nihi conferret, ex Galeno in *commentario ad Historiam famule Stimargi, §. nam si venas, quæ nihil parti affecta communicant incideris, neque affecta medeberis, & sanam semper offendes.*

E Probatur 2. fundamento à Galeno deducto: ex illis venis debet in febribus pestilentibus sanguinis

sanguinis missio exerceri, quæ maiorem habent communicationem cum parte affecta, ut docuit Galenus *lib. de sanguinis missione cap. 19. §. sed maior est consensus in brachij venis cum venis Caua ascendente, in quibus maximè continentur humores, à quibus febres pestilentes fountur, quàm in crurium venis, cum hæ sint propagines vena caua descendente, in qua minor copia causa morbifica reperitur*: ergo ex venis brachij debet exerceri in pestilentibus febribus sanguinis missio. Patet minor, quia ut deduximus ex Galeno, venæ brachij per amplas vias, & cum directione communicationem habent cum iecore, & caua ascendente.

Probatur 3. Medicus est naturæ imitator in eis, quæ rectè operatur: sed dum natura rectè operatur per narium sanguinem, per sudorem, vel alias euacuationes criticas, humores euacuando ex supernis corporis partibus, tentat harum febrium curationem: ergo per illas debet ars tentare euacuationem.

Probatur 4. febris pestilens, aut maligna, non ratione qualitatis deleteriæ indicant sanguinis missionem, quia ut sic alexipharmacis perunt curari, sed prout sunt putridæ febres: sed à febre putrida, ut tali, probauimus non indicari sanguinis missionem reuulsoriam, sed tantum euacuatoriam: ergo sanguinis missio in eis ex brachio debet exerceri.

Probatur 5. Febris maligna, & pestilens sunt acutissima & de quibus dicit Hippocrates, quod tertio die, aut citius interimunt: ergo debet statim in principio exerceri sanguinis missio, cum qua, celeriter possit euacuari causa morbifica, ne delapsis viribus, impediatur eius executio: sed sanguinis missione euacuatoria id celerius consequitur, cum à parte affecta euacuet, quàm ex sanguine misso ex pede, quæ nihil de causa contenta in partibus superioribus deponit: ergo in omni febre maligna, aut pestilente, sanguis in principio est mittendus ex brachiis.

§. III.

Determinatur quando in his febribus ex pede possit sanguis mitti.

Resolvendum 2. quod si quando timetur in febribus putridis, & pestilentibus foueri febrem ex vitio sanguinis in ramis venæ caua descendente, euacuationis causa ex cruribus, aut pede sanguis est mittendus.

Probatur 1. Sicut per venas brachij fit euacuatio humorum, qui continentur in propaginibus caua ascendente, sic ex crurium, aut pedum venis fit euacuatio humorum, qui continentur in propaginibus caua descendente: sed ita petit sui euacuationem febris orta ex materia maiori ex parte contenta in caua descendente, sicut quæ fouetur ab ea, quæ in ascendente continetur: ergo sicut euacuationis causa sanguinem mittimus ex Brachio, dum maiori ex parte pendet febris ex vitio sanguinis in caua ascendente, simili modo si sit in descendente, fieri petit ex pede.

Probatur 2. Si mulier in vtero copiam, multam contineat materiæ conspurcatæ, & putredini aptæ & superueniat febris pestilens in ea materia, quam maximè accenditur, ab ea quam maximè indicatur euacuatio per partes communicationem habentes cum parte affecta: sed venæ crurium, aut pedum sunt, cum quibus habent communicationem: ergo ex illis sanguis mittendus euacuationis causa.

Probatur 3. Si bubones maligni, anthraces, vel alij morbi orti ex caua descendente accidunt, ex pe-

A de fit sanguinis missio: ergo semper quod maiori ex parte foueatur pestilens febris ex vena caua descendente, debet fieri ex pede.

§. IV.

Soluuntur argumenta primò adducta.

Ad 1. respondetur, quod Moderniores aliqui in febre pestilente sanguinem ex pede mittunt, non attendita indicatione; sed solum quia iudicant Galenum sic exercuisse; vel quod in hanc inclinant sententiam; præcipue dum maxima est putredinis minera in ramis caua descendente, vel quod adherent opinioni minus conformi rationi, vel quod illam consulunt: non quia magis indicata, sed quia minus vires debilitat, quæ maximè in his febribus debent conservari.

B Ad 2. respondetur, quod cum breuissimo tempore, ne vires dilabantur, & impediatur sanguinis missio, hæc debeat exerceri, & ex parte qua promptius euacuare valeat, & hæc fiat ex venis brachij, quæ ex Galeno ampla via, & maiori cum rectitudine euacuant ex vena caua ascendente; idè ex brachiis debet exerceri: & licet dentur fuligines reuellendæ; hæ non per sanguinis missionem euacuantur, sed illarum causa, quæ euacuatione ex brachio facilius, & promptius auferitur, quàm ipsam auertendo ad inferiores venas caua descendente ramulos.

C Ad 3. respondetur, quod minera febris pestilentis, & cuiusvis alterius putridæ, prout est morbus communis, est in omnibus venis, & quia caua ascendens, & illius ramuli maiorem habent propagationem, & maior humorum pars continetur in illis, quia pro toto trunco corporis alendo feruntur pro capite ex brachiis, pro quibus maior requiritur copia: inde oritur, quod febris maiori ex parte contineatur in illis, & idè ab illis tanquam à parte affecta maximè euacuandi sumitur indicatio.

D Ad 4. respondetur, quod sanguis vitiat, à quo sumitur indicatio mittendi sanguinem, continetur quietus intra venas, & euacuandi indicatio ab illis sumitur: si aliqua reuellendi sumitur à fuliginibus eleuatis, hæc cucurbitulis, aut frictionibus perficitur, siue ad extra, siue ad partes inferiores.

Ad 5. respondetur, quod motus ichorum, fuliginum, aut vaporum petit cohiberi frictionibus, cucurbitulis, alijsve auertentibus, non autem sanguinis missione, quia hæc indicatur à fluente sanguine euacuando per illam; non à fuliginibus, aut substantiis, quæ per ipsam non perunt euacuari.

E Ad 6. respondetur, quod Galenus potius præcautionis, quàm curationis causa, scarificationes adhibuit, & iuxta suam doctrinam traditam *lib. artis medicinalis cap. 85. & 6. Aphorismorum 47.* præcautio indifferenter potest ex brachio, aut pede fieri, non autem curatio, quia in hac à determinato, & præsentem morbo sumitur determinata indicatio, & à parte affecta determinata: Vel quod timens virum iacturam, nec sanguinem mittere ex brachio, aut cruribus ausus est; sed scarificationem in partibus, in quibus parua fieret spirituum resolutio, spreta hac de causa indicatione euacuandi ex brachio, quæ viribus constantibus præstantior semper est.

RESOLVTIO VII.

Vtrum præter humorum motum sit aliqua ratio, vt in febribus fiat sanguinis missio ex pede.

§. I.

Aperitur difficultatis ratio; pars fulcitur affirmatiua.

Cum ab humorum motu indicetur reuulsio, cum Antiquioribus asserentibus ex motu humorum indicari reuulsionem in febribus, in antecedentibus resolutionibus pugnauius. An sit alia ratio reuellendi ex pede in febribus per sanguinis missionem? contendimus examinare. Doctissimi recentiores Hispanenses contendunt probare ob alias etiam rationes indicari sanguinis missionem reuulsuam ex pede in principio omnium febrium putridarum: quod suaderi videtur.

Primò, quia si datur causa putredinalis humorum, illi primò patiuntur putredinem, qui aptiores sunt illam pati: sed sanguis, & humores contenti in prima regione in venis melsaraicis aptiores sunt pati putredinem; ergo prius putrescunt: ergo in principio debent euacuari per sanguinis missionem factam ex pede, ne sursum deferantur, & coinquinent massam sanguinariam, communicentque putredinem.

Secundò, licet sanguis contentus in prima regione non putrescat, si sanguine misso ex brachio, deferatur ad illam; ab humoribus ibi putrescentibus acquirit putredinem, & augetur putredo, & febris: ergo in principio, ne sursum deferantur, debent euacuari sanguinis missione reuulsoria in pede facta.

Tertiò: si in vena caua putrescit humor, magis debet putrefieri, qui in partibus inferioribus illius distat à corde, quàm qui est in parte superiori circa cor; quia circa cor natura est potentior: ergo humor magis putridus in parte inferiori venæ cauæ contentus prius debet euacuari sanguine misso ex pede, quàm ex brachio.

Quartò: dato quòd in tota vena caua contineatur sanguis, qui putrescit, melius est infra illum reuellere, sanguine misso ex pede; quàm ipsum sursum attrahere, sanguinem mittendo ex brachio: ergo in principio febris putridæ conuenit sanguinis missio ex pede.

Quintò: In omni febre vitandum, quòd humor non attrahatur in partem principem: sed sanguine misso ex brachio, trahitur in caput, & cor; sanguine misso ex talo, auertitur: ergo sanguinis missio debet fieri in principio ex talo in omni febre putrida.

Sextò: nullum potest subsequi accidens, sanguine misso ex pede; si fiat ex brachio, potest superuenire delirium, apoplexia, epilepsia, & comatosus effectus: ergo ex pede in principio; & non ex brachio sanguis est mittendus.

§. II.

Communis præfertur doctrina.

Resolendum negatiuè. Sic felici euentu per plurima sæcula in Praxi firmanit Antiquitas; & communi assensu recepit Classicorum consensus.

Probatur primò, quòd prima ratio in contrarium adducta non probat; Tum primò, quia nullo ex capite constat, quòd humores contineantur semper in

A vasis venæ melsaraicæ superflui; hoc enim accidere in bene valentibus, non est necessarium. Tum secundò, quia non humores omnes ibi repertos necesse est habere aptitudinem, vt putrescant: aliàs non esset possibile in venis maioribus aliquod genus febrium humoralium, cum quo non complicaretur Quartana, quæ ex melancholicis humoribus ibi contentis petit fieri. Tum tertiò, quia in hypochondriacis redundantibus superfluis humoribus in prima regione, manifestè constat contentos humores in illa non putrefieri, cum potius experiamur ipsos febre non laborare. Tum quartò, quia adhuc si humores ibi contenti essent apti putredini, & petant euacuari, cum sint separati à commixtione sanguinis, fiunt cacochymi, & indicant purgationem, & non sanguinis missionem, vt *disput. de purgandi ratione* demonstrauimus.

B Tum quintò; quia licet ibi esset vitium sanguinis, cum ab illo non pendeat febris, à qua tanquam à morbo magno indicatur sanguinis missio, ab ea parte debet sanguis mitti, à qua euacuatur causa, à qua sanguis fouetur; non autem à parte remotiori. Tum 6. quia adhuc si febris foueretur ab illis humoribus, vt commixtis sanguini, sanguinis missio ex pede nihil euacuat de illis humoribus; quia, vt constat ex omnium Anatomicorum venarum Historia, mille sunt propagines in venis melsentericis, nec in vena porta tendentes ad crura, aut pedes, quia illarum venæ omnes sunt propagines cauæ descendentes; non autem portæ. Tum septimò, quia ratio tantum posset conuincere, si suppositum esset verum, per sanguisugas esse euacuandos illos humores qui à porta vena originem ducunt; non autem à caua ascendente.

C Tum octauò, quia æquè distat vena porta à ramis cauæ ascendentes, & descendentes, cum hi proueniant à trunco cauæ æquè distantes à porta, & sic eodem modo traherentur humores ad truncum, & ramos venæ portæ ascendentes, & descendentes, misso sanguine ex pede, ac ex brachio. Tum nonò; quia cum febris putrida oriatur ex humoribus in omnibus venis putrescentibus, humor attractus putresceret commixtus cum humoribus contentis in caua descendente, & ibi etiam posset febrem accendere. Tum decimò, quia hæc ratio probaret in iecoris inflammationibus, & vitiis lienis sanguinem esse mittendum ex pede; cuius contrarium ex Galeni decreto faciendum esse docuimus: ergo prima ratio non probat sanguinem ex pede mittendum in febribus putridis.

D Probatur 2. quòd nec secunda ratio probat. Tum primò in omnibus rationibus, quibus probatur antecedens: Tum secundò, quia sicut melancholia genita in iecore humori putrescenti in venis commixta, non est necesse, quòd putrescat, nec pituita quæ ob humiditatem apta est putrefieri; similiter nec quòd putresceret melancholia, adhuc si à vena porta posset attrahi: Tum tertiò, quia si hoc inconueniens esset possibile, esset expertum, quòd dum ex brachio sanguinem mittimus, in aliis generibus intermittitum, semper complicaretur Quartana ab humore melacholico à vena porta attracto, & in vasis maioribus putrescente: quòd inconueniens per tot sæcula nunquam experti sunt Dogmatici: ergo nunquam ob hanc rationem sanguis est mittendus ex pede.

E Probatur 3. quòd nec tertia probat ratio: Tum 1. quia falsò supponit, quòd humores contenti in parte inferiori magis putrescunt, quàm qui sunt circa cor, & in parte superiori, cum omnes generentur à iecore cum æquali aptitudine ad putredinem. Tum 2. conuincitur contrarium: nam cum humores generati à iecore sunt apti putrefieri circa cor, magis quàm

quàm circa partes inferiores, quia in materia æquè apta ad putredinem magis putrescit, quàm intensiori appropinquatur putredinali calori; in corde autem, & partibus vicinis intensior est putredinalis, & febrilis calor, quàm in partibus distantioribus; ex quo apparet, quòd intensiorem circa cor patitur putredinem. Tum 3. quia humoribus putrefactis in vena cana, debetur euacuatio ex ramis brachij cum illa maiorem communicationem habentibus ampla via, vt docuimus ex Galeno: ergo tertia ratio non probat, quòd ex pede sit sanguis mittendus.

Probatur 4. quòd non probat quarta ratio: Tum 1. quia eo ipso, quòd sanguis contineatur in tota vena cana, melius euacuatur per brachij venas, quàm ipsius sunt rami; quàm ex venis pedis, quàm alterius venæ rami sunt, scilicet canæ descendentes: Tum 2. quia per sanguinis missionem factam ex brachio euacuatur sanguis contentus in vena cana; per ramos canæ descendentes in pede euacuatur sanguis in cana descendente contentus, & intra corpus relinquitur, qui supponitur putrescens in cana: Tum 3. quia melius est, quòd putrescit euacuare, quàm ipsum putrescens relinquere intra corpus: Tum 4. quia si est inconueniens deferre humores putrescentes in prima regione, vt ipsi dicunt, ad venam cauam ascendentem, ne faciat putrescere humores in illa contentos, si supponitur humores putrescere in illa, maius erit inconueniens misso sanguine ex pede retrahere putrescentes humores, vt misceantur cum humoribus canæ descendentes, quàm eos per brachium euacuare: ergo quarta ratio non probat, quòd ex pede sit sanguis mittendus in febribus putridis.

Probatur 5. quòd nec quinta ratio aliquid probet: Tum 1. quia ex eo quòd euacuatur per brachij venas, potius inferri debet, quòd impeditur, vt feratur in partes principes, quàm quòd deferatur. Tum 2. quia cerebro patiente per defluxum humoris in ipsum indicatur reuulsio per venam, quæ sanguinem ab affecta parte, & magis, & velocius tum reuellere, tum euacuare possit, ex Galeno *de ratione victus comm. 10.* sed hoc manifestè constat facilius consequi per brachij venas. Tum 4. quia in præcipiti periculo ex delapsu humorum in partem, nullum pro vrgentia esset leuamen ex pede propter nimiam distantiam: Tum 5. quia ratione fluxi, & fluentis impetus breuissimo temporis intervallo datur indicatio deriuandi, quæ ex pede consequi non potest, sed ex brachio: Tum 6. quia si à brachij venis, capite patiente, timeretur attractio ad caput, multo magis esset timenda, misso sanguine ex venis frontis; & ideo hæc nunquam esset admittenda; quod est contra communem practantium doctrinam. Tum 7. quia post principium admittunt sanguinem posse mitti ex brachio, & si tunc non deferat sanguinem ad caput, imò attrahit, reuellit, & euacuat; in principio etiam poterit attrahere, & reuellere: ergo nihil ratio illa conuincit.

Probatur 6. quòd neque sexta ratio probet; tum 1. quia sanguine misso ex pede, etiam si intra venas maneat humor, à quo possent subsequi accidentia, nullum ex his sequitur, sanguine misso ex brachio, cuius causa euacuatur, & auertitur, multo minus subsequetur, quia minor subsistit causa: Tum 2. quia si reuulsio est auersio humoris fluentis ad originem, & per venas pedis, non auertitur humor, qui ex vena cana ascendente potest confluere, sed qui continetur in cana descendente, non poterit fieri reuulsio auersiva nisi per accidens, & post longum tempus: Tum 3. quia accidentia superuenientia, qualia sunt quæ proponuntur in augmento, & statu, magis superue-

nire contingunt: sed tunc contrariè opinantes sanguinem mittendum esse ex brachio in omni febre admittunt: ergo si tunc ex illa non subsequuntur prædicta accidentia, multo minus in principio. Tum 4. post principium in eisdem accidentibus, si sanguis mittendus, contrariè opinantes sanguinem mittunt ex brachio: sed tunc non timent ea accidentia humorum attractu per sanguinis missionem ex brachio augeri: ergo nec ante principium timendum erit superuenire posse propter illam.

§. III.

Eneruantur iterum rationes adductæ in principio.

AD 1. respondetur, quòd non probat ratio, quòd humores contenti sint aptiores pati putredinem, non enim quidquid imperfectius in esse entis est aptius putrescere, alias non daretur febris diaria sine humoralis, nec humoralis sine alia admixta, orta ex cruditatibus vel superfluitatibus redundantibus in corpore, & ex ipsis humoribus cernimus sanguinem putrescere sine reliquorum imperfectorum existentium putredine, non enim quòd in corpore vt imperfectum est, prius putrescit, sed quòd in suo genere aptam habet dispositionem vt putrescat.

Ad 2. respondetur, quòd deferatur ad secundam regionem, quòd tanquam superfluum redundat in prima; & hoc prius euacuare per ventrem docuit Galenus, non per sanguinis missionem, si autem intra portæ ramulos cacochymi sint humores, non sanguinis missione, sed purgatione petunt euacuari: qui ibi autem continetur sanguis, à quo possit indicari sanguinis missio, pro partium nutritu retinetur; sin minus hæmorrhoidalibus venis proximè euacuatur: à pedum autem, & brachij venis æquè distat vt ex anatome apparet: si autem sursum deferatur, potest ineptus putredini esse, ita vt licet reliqui putrescant humores, ipse non patiat putredinem.

Ad 3. respondetur, quòd ratione causæ putredinalis, hæc maior est circa cor, & ideo humores circa illud magis debent putrescere.

Ad 4. respondetur, quòd melius est extra corpus sanguinem euacuare per brachij venas, quàm illum auertere per pedis venas, & intra corpus relinquere.

Ad 5. respondetur, quòd sanguine misso ex brachio euacuatur sanguis contentus in propaginibus venæ canæ ascendentes, per quas ferri poterat in caput, & alias partes principes, & impeditur motus eius in illas, quia reuellitur, euacuatur, & partes inanitæ, quòd reliquum est, retinent; & ab ipsis partibus principibus etiam euacuatur, quia vt docuimus ex Galeno, respectu partium in quibus non potest aperiri vena, fit euacuatio per partes vicinas, quæ cum illis communicant.

Ad 6. respondetur, quòd cum per brachij venas euacuatur sanguis contentus in propaginibus venæ canæ, à quo fluente deberent timeri illa accidentia, illo euacuato, minus debent timeri, quia loco illius attrahitur minor copia, & quæ attrahitur, est ad replendum vacuum, cuius causa à natura retinetur, ne sursum feratur; quòd non contingeret respectu eius, quòd euacuatur, & quòd redundabat in venis illis.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum sanguinis missio indicetur in putridis febribus vt remedium refrigeratorium.

§. I.

Proponitur difficultatis ratio.

Communissimum est practantium proloquium, sanguinis missionem esse refrigeratorium remedium. Licet Caxenes lib. 2. *aduersus Valentinus*, cap. 8. vt tale contendat non debere exerceri. Reliqui verò suum placitum supponentes vndenam indicetur, non scrutantur; nunquam tamen vt refrigeratorium remedium indicari, suadet.

Primò; si sanguinis missio indicaretur à febre putrida vt remedium refrigeratorium, vel indicaretur ab illa præcisè vt est febris, & præternaturalis calor; vel prout est febris putrida pendens ex vitio sanguinis: sed ab illa vt est febris, indicari non potest, aliàs ab omni febre diaria, & hectica indicaretur; neque vt est febris putrida pendens ex vitio sanguinis, quia vt sic indicatur, vt probauimus, sanguinis missio tanquam remedium euacuatorium; & ab vno, vt vnum est, tantum indicari potest; vt Galenus docuit: ergo à febre putrida non potest indicari tanquam remedium refrigeratorium.

Secundò, remedium refrigeratorium est illud, quod tanquam contrarium calori opponitur: sed sanguinis missio non est calori contraria, vt de se patet; quia contraria sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt, vt docuit Arist. qualiter in frigore, & calore apparet: ergo sanguinis missio non potest indicari vt refrigeratorium remedium.

Tertiò, si sanguinis missio indicaretur à febre putrida tanquam remedium refrigeratorium, in omni febre putrida indicaretur: sed in febribus putridis ortis ex cacochymis, aut turgentibus humoribus non indicatur, cum Hippocrates doceat purgationem indicari in illis; ergo sanguinis missio, vt refrigeratorium remedium non indicatur à febre putrida.

§. II.

Communior sancitur opinio.

Resoluendum, quòd à febre putrida, prout pendet ex vitio sanguinis in Quali, indicatur sanguinis missio, tanquam remedium refrigeratorium per accidens. Sic tenent Syluaticus, Vallesius, Masarias, & communiter recipiunt practici Doctores. Probatur Galeni auctoritate lib. de sanguinis missione, cap. 11. §. *caterum vbi feruescentis sanguinis plenitudo acutissimam accendit febrem, subito ac simul euacuare expedit, eamque inanire tentandum, vel ad animi deliquium vsque, virium modo inspecto robore; noui enim ex eis quosdam necessario ex animi deliquio refrigeratos*: ergo sanguinis missionem vt remedium refrigeratorium indicatum admittit Galenus in putridis febribus.

Probatur 2. à febribus putridis, prout pendet ex vitio sanguinis, indicatur, vt remedium per accidens refrigeratorium, illud, à quo per accidens subsequitur illius attemperatio: sed per sanguinis missionem ablato vitioso sanguine, à quo febris fouetur, attemperatur febris, quia cessante causa, cessat effectus: ergo à febre putrida, vt pendente ex vitio sanguinis, indicatur sanguinis missio vt refrigeratorium reme-

Adum per accidens, quatenus aufert causam à qua fo netur.

Probatur 3. si quid obstaret, vt non posset sanguinis missio indicari à febre putrida pendente ex vitio sanguinis in Quali vt remedium refrigeratorium, maximè quia vt tale non indicatur à Diaria & Hectica: sed Diaria & Hectica non pendent ex vitio sanguinis, quod possit auferri per illam, sicut febres putridæ: ergo licet in aliis non indicetur, in putridis indicatur tanquam remedium refrigeratorium per accidens.

§. III.

Soluuntur rationes in contrarium adductæ.

B**A**d 1. respondetur, quòd à febre putrida indicatur sanguinis missio vt refrigeratorium remedium per accidens; per se tanquam remedium euacuatorium.

Ad 2. respondetur, quòd sanguinis missio non est contrarium per se calori, sed per accidens, quatenus aufert causam, ad cuius ablationem subsequitur caloris attemperatio.

CAd 3. respondetur, quòd sanguinis missio indicatur tanquam remedium refrigeratorium à febribus, quæ pendent ex vitio sanguinis, à quo sanguinis missio indicatur; ab illis verò, quæ pendent à cacochymis humoribus indicatur purgatio tanquam remedium per accidens, etiam refrigeratorium.

S E C T I O IV.

De loco vene sectionis in morbis fluxione ortis in supernis corporis regionibus.

VARI in vnaquaque corporis regione accidunt morbi humorum decubitu in ipsas orti, qui indicant sanguinis missionem Reuulsoriam in principio, postea Deriuatoriam, & tandem Euacuatoriam. De reuulsoriæ loco, à quo fieri petit, nostris temporibus maxima suborta est controuersia, præcipue in affectibus superiorum regionum, quam examinabimus in hac sectione.

RESOLVTIO I.

A quo loco petat fieri sanguinis missio reuulsoria; iuxta Galeni doctrinam, humoribus fluentibus ad supremas corporis regiones?

§. I.

E*Recentiorum proponitur opinio, & quibus Galeni fulciatur fundamentis.*

Valerius Martinus lib. 3. de indicante sanguinis missionis, licet confusè pro more, propalauit ex Hippocrate, Galeno, & Aëtio nostrum corpus in tres diuidi regiones inter se diuersas, iuxta propagines varias venarum, quæ in illis possunt phlebotomari: superior à collo incipiens ad totum caput; secunda à collo descendens ad renes; tertia à renibus ad internas extenditur partes: differunt prima & secunda, sed superiores ambæ magis quam inter se ab inferioribus differunt; quia cum diuersitas proveniat iuxta venarum propagines, prima & secunda maiorem habent inter se communi

communicationem, ab vno enim propagantur ramo cauae ascendentes, inferioris vero regionis venae propagantur à caua descendente, minorem cum superioribus retinens communicationem: portae venae propagines ab utraque aequè distant. Venas tamen conspicuas phlebotomari aptas non obtinet, nisi eas, quae haemorrhoidales dictae, potius per sanguisugas, quam per scalpellum perunt aperiri.

In vnaquaque regione contingit oriri morbos ex humorum fluxione, quibus euacuatio, deriuatio, aut reuulsio debeat: & cum reuulsio sit auersio fluentis humoris in contrarium, in vnaquaque ex dictis, ut dilucidè notauit Sapientissimus, mihi semper venerandus Dominus Doctor Michaël Perez, Professor Salmanticensis, in censura edita de controuersia Medicorum Hispalensium; reperitur quadruplex diuersa partium positio, secundum quam respectu partis affectae dantur oppositae, & contrariae dimensiones secundum sursum, & deorsum, & è contra; secundum dextrum, & sinistrum, & è contra; secundum partes internas, & externas, & è contra; & secundum positionem ante, & retrò, & è contra. Quod prius docuit disertissimus Galenus lib. de hirundinibus, cap. 2. de reuulsione, §. atque ut summa rem complectar, ita reuulsio efficitur in humoribus, videlicet partes superiores petentibus, ad inferiores, & è contra; si inferiores petunt partes, ad superiores, & è contra; ad dexteram similiter partem, ad laeuam; item in anteriorem, aut posteriorem, si quid defluxerit ad oppositas partes reuulsio faciendae est. Aliisque in locis.

Ex dictis constat, quod partes contrariae, & oppositae cum parte affecta, aliae sunt distantiores in vnaquaque corporis regione, aliae distantiores in toto corpore. Et hinc oritur difficultas, vtrum quando Galenus docet faciendam esse reuulsionem ex parte contraria, aut distantiori; id iuxta Galeni doctrinam sit intelligendum de parte absolute distantiori? an à distantiori à parte affecta intra regionem in qua est? Doctissimi quidam recentiores satis acutè philosophantes conantur, quod semper sit intelligendus Galenus de parte distantiori absolute: ita ut in affectibus à fluxione humorum ortis in supremis corporis regionibus, semper sanguinis missio reuulsoria debeat exerceri ex venis pedum ex Galeni decreto, his fulti.

Primò, reuulsio est auersio humorum, quod non deberent, fluentium in partem contrariam distantiore ex Galeni doctrina: sed respectu humorum fluentium ad secundam, aut tertiam regionem, pedes sunt distantiores partes: ergo iuxta Galeni doctrinam ex illis petit fieri reuulsoria sanguinis missio pro his affectibus. Probatur maior, Tum 1. ex Galen. lib. 4. methodi, c. 6. §. At si perpetuum est, quod ab eo didicimus, incipientem fluxionem ad contrariam trahendam esse, fixam iam in laborante particula, &c. Tum 2. lib. 2. ad Glauc. c. 2. §. Semper enim fluxionis motum ad contrariam trahere expedit. Tum 3. lib. de sanguinis missione, cap. 19. §. Incipientes phlegmones reuulsus euacuare oportet, quae verò inueterata iam sunt ex ipsis. Ergo ex Galen. sanguinis missio reuulsoria est auersio humorum, quod non deberent, fluentium ad partem contrariam distantiore.

Secundò, si humores vehementi impetu fluant ad partes superiores, debent reuelli, ut docet lib. de hirundinibus §. vehementes humorum fluxiones reuulsione cohibenda sunt, ne nimium conferta alioquin prorumpant, atque ut summatim complectar, ita reuulsio efficitur in humoribus: videlicet partes superiores petentibus, ad inferiores, & è contra, &c. sed inferiores corporis partes sunt absolute distantiores simpliciter

A in corpore: Ergo de illis intelligendus Galenus.

Tertiò, Reuulsio petit fieri ex contraria parte ex Galeno: sed pars contraria est maximè distans: quia ex Aristotele contraria sunt quae maximè inter se distant: ergo Galenus docens reuellendum à parte contraria distantiori absolute debet intelligi. Probatur maior ex eodem Galeno, Tum 1. lib. 13. methodi, cap. 5. §. Quippe communis ratio tum ad contraria reuocabis; tum ad vicina deriuabis. Tum 2. lib. 15. methodi, cap. 5. §. Reuulsio verò cum iis, quae supra sunt omnibus, deorsum semper agitur; sursum verò in iis, quae sunt infra. Tum 3. quia idem consulit, quod manu laborante crura scarificentur: ergo consulit à contraria parte debere exerceri reuulsoria sanguinis missionem.

§. II.

Quid de sanguinis missione reuulsoria curatoria praescribant Galeus?

R Esoluendum 1. Quod in sanguinis missione curatoria reuulsoria ex Gal. decreto reuellendum à parte distantiori non absolute, sed habente in vnaquaque regione communicationem cum parte affecta. Probatur 1. ex Galeno, qui ex venarum anatomie hanc demonstrat doctrinam lib. de rigore, §. Quod autem, redundante sanguine, sit detrahendus sanguis, censeo cuius esse apertum, cum à venis sanguis complectatur: quod verò à pede, aut poplite, vtero affecto, nisi ex anatomie venarum communionem prius doceam, rem profecto assequi non possis: alia enim aliis partibus corporis vena sunt communes, & à communibus sectio semper est faciendae: si namque aliam secueris, neque sanabis affectam partem, perpetuò verò quod est sanum lades, &c. Sed rami venae cauae descendentes, quae sunt in inferiori regione, quae est distantior absolute, non sunt communes cum venis secundae & tertiae regionis, quibus solum sunt communes rami cauae ascendentes, quae per illas regiones propagantur: ergo dum consulit à distantiori reuellere partem, non à distantiori absolute consulit, sed à distantiori in ea regione, in qua venae habent communicationem, quia ex reliquis non habentibus communicationem nec laesa pars sanatur, & semper sana laeditur.

Confirmatur ex eodem Galeno lib. de sanguinis missione, cap. 16. §. At verò eorum vnum primumque caput hoc, scilicet quibuscumque &c. i. eruptio sanguinis accidit: hoc autem catixim, quod in rectum intelligitur omnibus confessum est, cum clarissime saepe numero hac voce catixim in hoc utatur significato; quibus verò contra euenit, nihil iuuat, aut etiam interdum nocet, quod vires citra morbum deiciat, atque exsoluat, &c. sed facta sanguinis missione ex venis distantioribus absolute, quae sunt in pede propagines cauae descendentes, non est communicatio cum venis regionum superiorum, in quibus humores in partem affectam fluunt: ergo per partem distantiore ex Galeno debet intelligi pars eius regionis, in qua venae communicant cum parte affecta, & ex quibus potest subsequi leuamen.

Dices, quod Galenus locis adductis, petit communicationem rectitudinis inter partem affectam, & eam ex qua fit sanguinis missio, non autem inter venarum originem.

Contra, maior est communicatio inter venas cauae ascendentes, quae in diuersas corporis partes ramificatur, cum ab eodem trunco mutuo inter se connexae ramificentur, & ab eodem mutuo sanguinem aequaliter recipiant, quam inter venas cauae ascendentes

dentis, & descendentes, & earum propagines, quæ in diuersas feruntur regiones, & diuersas habent ramificationes nulla ex parte inter se communicantes, & quæ inter se difficilem habent humorum refluxum, & qui non nisi post longum tempus potest consequi: sed hoc non obstante, defectus communicationis inter ramulos ortos ex causa ascendente in eadem regione cum diuersa positione, sufficit, ut non profit, imò lædat defectu rectitudinis: ergo potentiùs stando in Galeni doctrina lædit sanguinis missio curatoria ex diuersa regione facta ex venis non ortis ab eodem trunco, nec inter ramos inter se communicantes.

Probatur 2. Resolutio; in vnaquaque regione corporis datur pars quæ dicitur proximior, aut distantior; inferior, aut superior; & de qua potest intelligi loquutio Galeni, dum à distantiori, aut proximiori parte consulit sanguinis missionem reuulsoriam, aut derivatorium, ut ipse docuit libro sexto epidem. sectione secunda, commento 14. §. Eorum etiam, quæ superius sunt, si inter se conferantur, aliqua magis supra sunt, aliqua minus; nobis vero est consuetudo in omnibus ita dictis, interdum, quod minus supra est, infra esse dicere, quod ad superius ipsum comparantibus: quod autem minus infra est, & id inferioribus comparantes superius esse dicimus: ac propter huiusmodi loquutionis incuriam consuetudine longinqua confirmatam, nobis ambiguitas quadam in sermonibus oritur: ergo quando simpliciter profert Galenus, quod à parte distantiori debet fieri sanguinis missio reuulsoria, stando in eius doctrina, & loquutionis incuria, in loquendi consuetudine, non debet intelligi de parte absolute distantiori, sed de distantiori respectiua ad vnamquamque regionem.

Probatur 3. Galeni doctrina de reuulsoria curatiua sanguinis missione debet intelligi, iuxta communem praxim, quam exercuit in exercitio huiusmodi sanguinis missionis: sed dum Galenus consulit sanguinis missionem curatoriam reuulsoriam, illam consulit non à distantiori corporis parte absolute, sed à distantiori, quæ in vnaquaque regione communicationem habet cum parte affecta, & cum venarum communicatione petit aperiri: ergo ex Galeni doctrina non petit exerceri à parte absolute distantiori, sed à distantiori habente communicationem in vnaquaque regione. Probatur antecedens. Tum primò, libro quarto de sanitatæ tuenda, capite decimo §. Porro æstimare diligenter oportet, qui sanguinem sunt missuri in thorace, ne dorso, aut lumbis tensio, pulsansque dolor figatur, an in capite potius, & collo: his enim affectis, humeralem venam diuides, maxime si repletum caput, & calidum sentiunt: illis verò internam: si verò omnino equaliter lassitudo corpus occupat, ambarum mediam. Tum 2. lib. de venæ sect. cap. 16. §. Quæ ex eodem latere est, conspiciam habet vilitatem; quæ verò ex altero, aut omnino obscuram, aut longo post tempore; ex quo apparet, quanto minorem utilitatem adducet ex venis minus communicantibus inter se, &c. Tum tertio, libro 13. methodi capite vndecimo §. Ergo pariter tum reuellendus, tum educendus, qui ad iecur fluit sanguis est, interna in dextro cubito secta vena. Tum quarto, libro de humoribus, comment. ad textum decimum tertium. §. Si verò in supernis partibus quid inflammatione tentetur, ut in angina, inflammatione oculorum, & in iis omnibus, quæ in capite sunt usu venit, venas exteriores, quæ ad rectitudinem sita sunt, incidere: liene autem inflammato ac patiente, venam sinistra manus internam secabis: quibus

A in locis, aliisque quàmplurimis, satis manifestè docet Galenus pro communi praxi docuisse sanguinis missionem reuulsoriam curatoriam debere exerceri, non ex parte absolute distantiori, aliàs ex pede consuleret sanguinis missionem; sed ex distantiori eius regionis, cum qua pars affecta habet communicationem.

Confirmatur ex eodem Galeno lib. 11. methodi capite 13. vbi expressè specificando vnamquamque regionem, in qualibet consulit reuulsoriam sanguinis missionem ex regionibus superioribus, & ex partibus in eis habentibus communicationem cum parte affecta. Si caput, inquit, phlegmone laborat, humeralem incidere oportet; & si ea non cernitur, mediam; vbi iecur, aut cor sic afficiuntur, internam; in angina, primò ex cubito, mox ex eis, quæ sub lingua habentur, in eis quæ in capite sunt, & eam, quæ in cubito est, & eam, quæ in fronte: renibus verò, & pudendo, & utero sic habentibus, eas, quæ in cruribus sunt sita. En qualiter Galenus pro fluxionibus in vnaquaque regione determinat venas habentes communicationem cum parte affecta, ex quibus fiat derivatio, & ex quibus fiat reuulsio.

Contrariè opinantes satis manifestam concernunt Galeni doctrinam: se tamen munire intendunt aduersus omnes auctoritates Galeni, dicentes; quòd Galenus loquitur de sanguinis missione derivatoria; non autem de reuulsoria. Ipsi enim si verbum *Reuulsio* consonat eorum opinioni, pro vera Reuulsione accipiunt; sin minus, pro Derivatione accipiendum respondent.

Sed contra stat, Tum primò, nuper adducta Auctoritas, in qua manifestè constat, Galenum in vnaquaque regione ex venis in illa distantioribus consulere reuulsionem pro illius inflammationibus, ex propinquioribus reuulsionem, sicut ex ipsa parte euacuationem: ex quibus manifeste patet, quòd veram reuulsionem consulit, non ex parte distantiori absolute, sed à parte distantiori habente communicationem cum parte affecta. Tum secundò, eodem capite inquit.

D Ergo pariter tum reuellendus, tum educendus, qui ad iecur fluit, sanguis est, interna in dextro cubito secta vena. Vbi reuellere docet ex cubito, non ex pede tanquam à parte distantiori, & loquitur de vera reuulsione, quæ alterum est membrum distinctum ab euacuatione, illam non includens: si autem loqueretur de derivatione, cum hæc euacuationem includat, superflue superadderet: pariter tum reuellendus, tum educendus. Tum tertio, Galenus in auctoritatibus & doctrinis propositis intendit docere curationem inflammationis, quæ cum maxime perficiatur reuulsione propriè sumpta, dum reuulsionem consulit, de vera reuulsione loquitur. Tum quarto, Galenus curandi rationem inflammationem partium superiorum docet: si ergo veram reuulsionem non consulit, nec de illa loquitur, diminutam eam consulit, & imperfectam, omittendo primum remedium illius, & magis conspiciuum. Tum 5. Galenus docet, quòd secare venam non habentem communicationem cum parte affecta, non prodest pro parte læsa, & in ea, ex qua fit, nocet. Ex quo apparet quòd loquitur de vera reuulsione, quæ in inflammationibus maxime prodesse debet dum illam consulit in vnaquaque parte habente communicationem cum parte affecta. Tum 6. quia lib. de humoribus, cap. 5. ex brachij venis consulit sanguinis missionem in affectibus partium superiorum, dum illæ

illæ partes inflammatione tentantur : ergo in principio, dum vera indigent reuulsione. Tum septimò, quia Galenus in *prorrhit. comment. 3. textu 53.* consulit sanguinis missionem reuulsoriam ex brachio, ut auertat à naribus fluentem sanguinem: Et de vera loqui reuulsione ipsum constat; quia superaddit: *Quod autem manum recto tramite naribus, unde sanguis abunde fluit respondentem secare, manusque eiusdem humeralem venam ferire oportet, liquido constat omnibus; si verò nare utraque fluxerit sanguis, secare ambas nihil prohibet; nō enim per eas vacuationis sed reuulsionis gratiā sectionem facimus &c.* ergo sanguinem mittit ex brachio ut vera reuulsione reuellat, non autem deriuatione, quia deriuatio includit euacuationem, ut demonstrauimus. Galenus autem non ad euacuandum, sed ad reuellendum docet sanguinem mittere ex brachio. Tum vltimò, quia Galen. in reuulsione, quam consulit in morbis superiorum regionum, docet seruandam esse rectitudinem, quod præceptum pro euacuatione facta ex parte, vel deriuatione facta ex proxima, est superfluum: ergo dum Galenus consulit in affectibus superiorum partium reuulsionem ex brachiis, sanguine misso, loquitur de vera Reuulsione, & non de Deriuatione,

§. III.

Reuellendi ex pede traditur occasio.

Resoluendum 2. quòd reuulsio præcautoria pro affectibus fluxione accidentibus in superioribus regionibus, potest esse à partibus infernis distantioribus.

Probatur 2. ex Gal. lib. de sanguinis miss. c. 19. §. In quibus autē corporibus nulla dum particula affecta est, ceterum vacuationē Vere incunte anteuertimus: in iis siquidem talis sit homo, qui quotannis æstiuo tempore febrilibus morbis obnoxius esse assolet, atque eorum plenitudinē studemus euacuare, æquē pars quauis in sanguinis detractionem accommodata est: sicut sanè, si arthriticus sit omnibus articulis laborans: quibus autem eximia pars quæpiam, ubi prius euacuati non fuerint, infestetur, haud æquē liceat è quauis parte euacuationem moliri: Verum sicut in iis qui pati iam incipiunt: quamobrem podagricos ex cubito euacuato, comitialibus verò morbis, vertiginibusque obnoxios potius ex cruribus. Et paulò infrà: siquidem infirmatam insignem aliquam partem habeant, in quam, qua colligitur plenitudo, decumbat, per reuulsionem euacuare; ut si tale nihil sit, quacuique magis placebit, &c. Ex quibus manifeste constat reuulsoriam sanguinis missionem ex pede pro præcautione vtilem esse.

Probatur 2. manifestè ex Hipp. lib. de natura humana, comm. 2. textu 9. §. procurandum autem ut sectiones quammaxime procul ab illis locis faciamus, ubi dolores excitare, sanguinemque colligi nouerimus, sic enim nulla magna permutatio repenti fiet, consuetudoque intercipietur, ne amplius in eundem locum confluat. In cuius commentario nostram doctrinam expressius Galenus sancit iuxta Hippocratis mentem, quam iis verbis aperit. Quod sectiones venarum hic intellexerit, quas Phlebotomias composito appellamus nomine, rectè ab Expositoribus acceptum est, qui in hoc omnes consentiunt: quod vero minime distinxerit num de dolentibus iam partibus cēseat procul esse reuellendos humores, vel potius sanitatis tempore, ea ratione forte venit reprehendendus; Et mihi videtur quòd in iis qui prospera vtuntur valetudine dictum sit: quippe quod voluerit Author assuefacere humores redundantes in alias partes ferri: En qualiter Galenus à parte distantiori tantum iudicat ab Hippocrate doceri reuulsoriam

A sanguinis missionem præcautoriam: de hac enim curatoria non iudicat esse consonum illius doctrinæ, quod fiat à parte omnino distantiori.

Probatur 3. ratione ex Galeno deducta: per sanguinis missionem reuulsoriam præcautoriam non intendimus humorem actu fluentem citò auertere, ne decumbat in partem affectā, & in ea impingatur: ad quod vitandū celeris requiritur auersio per sanguinis missionē reuulsoriam curatoria factam ex parte, licet distante, habente tamen communicationem maximam cum parte affecta: sed tantum intendimus, ut nuper docuit Galenus, assuefacere humores redūdantes, in alias partes ferri: sed in hac assuefactione sufficit paulatim auertere in omninò distantiores partes, quia hæc consuetudine, & paulatim consequitur sine periculo, quòd ex mora humor qui nondum fluit incumbat parti affectæ: ergo sanguinis missio reuulsoria præcautoria utilis erit ex parte absolute distantiori.

§. IV.

Soluuntur fundamenta primò proposita.

AD 1. Respondetur, quòd quando Galenus docet reuulsionem debere fieri ad partem contrariam, seu distantiorum; debet, ut probauimus, intelligi, si fiat per sanguinis missionem reuulsoriam curatoriam de parte distantiori habente communicationem cum parte affecta; non autem de parte distantiori absolute, propter rationes dictas: & quia, ut Galenus docet lib. de tremore, & rigore, cap. 5. alia alijs corporis parti vena communicat, oportetque euacuationes semper ex communibus moliri; nam si venas, quæ nihil parti affectæ communicant incideris, neque affectæ medeberis, & sanam semper offendes.

Ad 2. Respondetur, quòd Galenus consulit reuellendum per partes inferiores contrarias eiusdem regionis, habentes communicationem cum eis, per quas fit fluxio, ut citò cohibeantur humores, ne nimis confertim fluant ad partem affectam: quod non posset consequi, si fieret sanguinis missio ex venis pedum, quæ cum superioribus non ita communicant, ut citò possit fluxio cohiberi; bene tamen posset paulatim assuescere humores, qui generantur, in partes infernas deponere.

Ad 3. respondetur, quòd reuulsio petit fieri per contrariam partem & distantiore inter habentes communicationem cum parte affecta, si sit curatoria sanguinis missio reuulsoria indicata; si sit præcautoria, potest fieri ex distantiori absolute; & idèd Galenus manu laborante consulit crura scarificari: & quammaximè hæc doctrina de aliis præcautoriis auxiliis intelligenda, ut de Fontanellis, & aliis similibus.

RESOLVTIO II.

E Quid rationi consonum statuendum pro loco exercendi sanguinis missionem curatoriam reuulsoriam.

§. I.

Dogmaticorum assensus; Arabum & aliorum sectatorum ab illis proponitur dissensus.

Constat ex dictis reuulsoriam sanguinis missionem curatoriam iuxta Galeni decretum vtiliter ex brachio exerceri, cui assensui adherent maior ex parte Dogmatici illi qui Græcorum, ac Latino-

rum doctrinæ magis acquiescunt. Arabum familia ex pede faciendum consulunt in affectibus fluxione ortis in supernis corporis regionibus. Sic sancivit Auicenna lib. 3. fen. tract. 5. cap. 10. quod placitum placuit suis Commentatoribus, Gentili, Iacobo, Nicolo; placuit & illis qui illius sunt familiæ, Gordonio, Matthæo de Gradi, Mesue, & pluribus ex Modernis, qui in eorum doctrina sunt nutriti, Trincabellio, Augenio, Argenterio, Ioachino, & aliis Modernioribus recentioribusque Medicis, qui sibi ipsis hanc conantur adscribere opinionem: cui fauet.

Primò, autoritas Tum 1. Auicennæ lib. 3. tract. 5. cap. 10. de cura apostematum pectoris, & pulmonis, dicentis: *Ex rebus communibus est phlebotomia, sed in principio ex latere diuerso, & magis festina de Saphena opposita in longitudine, & post ipsam de Saphena opposita in latitudine.* Tum 2. ex Alexandro Tralliano lib. 7. cap. 1. §. *Noni autem ego, me cum vena cubiti in conspectum non venissent, etiā ex venis in talo sectis sanguinem dimisisse, & multo magis profecisse.* Tum tenent omnes Arabis Commentatores, & plurimi Galeni sectatores: ergo ut probabilior admittenda.

Secundò, sanguinis missio petit exerceri à parte, ex qua securius, & facilius possit consequi curatio morbi, à quo indicatur: sed in principiis fluxionum si fiat ex pede securius, & celerius consequitur auersio ad partes distantiores præcauendo fluentis humoris impetum: ergo ex illis petit fieri.

Tertiò ex Galeno lib. de humoribus ad textum 13. patiente vtero, conuenit reuellere sanguine misso ex brachio: ergo similis est ratio, ut supernis partibus patientibus fiat reuulsio ex pede tanquam ex parte contraria.

Quartò, omnes homines omni ætate sunt hypochondriaci, abundantque in prima regione conturcantium humorum copia, quæ sanguine misso ex brachio, potest sursum ferri, ut reliquos coinquinet humores: ergo debet semper ex pede fieri sanguinis missio reuulsoria, qua infra trahantur.

Quintò, sanguine misso ex brachio, humores sursum feruntur, & valde valent superiorum partium inflammationes augere: ergo debet exerceri sanguinis missio in principiis ex partibus infernis, ut humores reuellantur ad illas.

§. II.

Hippocrati, & rationi consona proponitur doctrina.

Resoluendum, quod si superiorum regionum morbi fiant humorum vitio, qui à iecore, aut propaginibus venæ cauæ propellantur, ex brachij venis, si foueantur etiam ab humoribus, qui à propaginibus cauæ descendentes, vel venæ portæ refluunt, sursumque propellantur, ex pedum, aut crurium venis debet exerceri sanguinis missio reuulsoria curatoria: sic deduci iudico ex Classicorum dissentientibus opinionibus. Probatur 1. Medicus est imitator naturæ rectè operantis: sed dum ipsa rectè operatur, si morbi partium superiorum pendent & fouentur ex humoribus à iecore & supernis venis missis per fluxum sanguinis narium, sæpissimè curat morbum; si autem foueatur per humores propulsores à venæ cauæ descendentes, aut portæ ramis, morbos curat auertendo ad partes inferiores, ut animaduertit Hippocrates lib. 6. aphorism. 21. dicens: *In insaniensibus, si varices, vel hæmorrhoides supervenerint, insania solutio.* Ergo Medicus curatiuam sanguinis missionem reuulsoriam debet exercere in morbis supervenientibus in supernis regionibus ex brachio, si

A foueantur ex iecore, aut vena cauæ ascendente: si à venis cauæ descendentes, aut portæ, ex pedum, aut crurium venis.

B Probatur 2. sumpta indicatione à loco: Sanguinis missio petit fieri à venis ex quibus fiat auersio fluentis humoris versus originem: sed hæc sumitur indicatio ex deriuatione venarum, à quibus fluxio fouetur, & propellitur: ergo si fluxio fouetur à iecore, aut vena cauæ descendente, ab illius propaginibus in brachiis fiet sanguinis missio: si autem foueatur ex venis inferioris regionis, ab illius propaginibus in pedibus petit exerceri. Minor docetur à Galeno lib. de rigore, §. *Quod autem reduntante sanguine, sit detrahendus sanguis, censeo cuius esse apertum, cum à venis sanguis complectatur.* Quod vero à pede aut poplite, vtero affecto, nisi ex anatome venarum communionem prius doceam, rem profecto assequi non possis. Ipsamque manifestius docuit exemplis, lib. 11. methodi, c. 13. §. *Si caput phlegmone laborat, humeralem incidere oportet, & si ea non cernitur, mediam; ubi iecur aut cor sic afficiuntur, internam; in angina primò ex cubito, mox ex eis, quæ sub lingua habentur, in eis, quæ in capite sunt, & eamque in cubito est, & eam quæ in fronte: renibus verò, & pudendo, & vtero sic habentibus, eas quæ in cruribus sunt sitæ.* Ergo ex Galeni doctrina ex venarum deriuatione à quibus fluxio fouetur, sumitur indicatio sanguinis mittendi ex brachij, aut pedum venis.

C Probatur 3. Inflammatione superveniente in superioribus regionibus, ut sit communis praxis, & ex Galeno quamplurimis ex adductis locis didicimus, sanguinem mittimus ex brachiis, in eisdem superiorum partium affectibus, si superveniunt menstruæ purgationes, lochia, aut hæmorrhoidales fluxiones, ex pedibus sanguinem mittere cogimur, in primo euentu, reuellendi causa, ex vicinioribus partibus; iuxta Galeni doctrinam resolutione antecedente adductam: in secundo quia ipse sæpissimè sancivit ex Hippocrate, humores per inferiores regiones fluentes non esse reuellendos ad superiores partes affectas: ergo si fluxio non fouetur ab humoribus partium inferiorum, à brachij venis; si ab illis foueantur, ab inferioris regionis venis fiet reuulsio. Patet consequentia, quia si menstruis fluentibus mittimus sanguinem ex pede, timentes, ne refluat in partes superiores inflammatione affectas, potiori iure debet mitti ab illis, dum fouentur superiorum partium inflammationes ab illis.

D Dices, quod menstruis, aut lochiis fluentibus, potest à Medico cognosci necessitas reuellendi ad pedes, non autem dum ipsa non fluunt; & ideo ipsis non fluentibus, ex brachiis fiet sanguinis missio.

E Respondetur, quod cognoscitur; quia partium superiorum fluxiones, morbiue regionum superiorum accidunt suppressis menstruis purgationibus, lochiis aut fluxibus hæmorrhoidalibus; quod manifestum præstat indicium, quod si superveniant morbi fluxione orti, foueantur ab illis, & propellantur à partibus, in quibus contineri deberent.

Probatur 4. ex Authorum varietate in hoc præscribendo practico præcepto, qui inter se dividuntur, ut Trallianus, & reliquorum plerique fatentur, firmati aliquibus experientiis, quibus edocti alij ex pede facta curatoria reuulsione, alij ex brachiis, maius nocumentum sunt experti; quod non aliunde variatur, nisi quia securius & citius succurrit reuulsio ex brachio, quibus à iecore ascendente vena fouebantur superiorum partium morbi fluxione orti: è contrà verò, facta ex pede eis, quibus accidit superiorum partium morbos foueri ab humoribus propulso

pulsis ab inferioribus partibus: ergo sanguinis missio curatoria reuulsoria in affectibus superiorum partium, qui fouentur à iecore & ramulis cauae ascendentes, ex venis brachij; in eis qui fouentur à ramulis cauae descendentes, aut portae, à pedum venis debet fieri.

§. III.

Soluuntur primò proposita fundamenta.

AD 1. respondetur, quòd Practici plerique citati fatentur, quòd docti experientia vsi sunt pedum reuulsoria sanguinis missione: Alij authoritatibus Galeni subscribunt: Alij pro Auicenna dimicant. Ratio autem demonstrat, quòd quandoque ex superioribus, quandoque ex inferioribus debet exerceri reuulsio ob rationes traditas.

Ad 2. respondetur, Quòd in principiis fluxionum indicatur auersio ad originem, origo autem fluxionum aliquando stat in portae, & cauae descendentes ramulis dum redundant in illis humores; & eos sursum mouent, & ideò ex pedum venis fit reuulsio: aliquando stat origo in iecore, & cauae ascendentes propaginibus, à quibus reuellantur humores per brachij venas, quae sunt illius ramuli, per quos ratione communicationis securius, citius, & facilius fit reuulsio.

Ad 3. respondetur, Quòd vtero inflammato, quia fouetur à iecore tanquam à parte mandante, petit reuulsio versus originem fieri à brachij venis: similiter si in superioribus partibus fiat inflammatio, quae foueatur à vena porta, seu caua descendente, versus illas fit attractio à pedum venis: si autem à iecore fouetur superiorum praeium inflammatio, seu à venis cauae ascendentes, fit reuulsio à brachij venis, cum quibus ipsae communicationem habent; tanquam à partibus inter habentes communicationem cum superioribus regionibus.

Ad 4. respondetur, quòd esset misera hominum conditio, si omnes semper, & in omni aetate laborarent hypochondrica affectione: & licet illa laborent, si non fouetur morbus ex humoribus, quibus ipsa causatur, non petit fieri reuulsio ex partibus inferioribus; sicut neque petit ex illis fieri in eis, qui solent habere haemorrhoidalem fluxum; nec in mulieribus, quibus solent menstruae purgationes fluere, in quibus solum sanguinem ex talo mittimus pro affectibus partium superiorum, dum timemus ab humoribus inferiorum partium inflammationes foueri.

Ad 5. respondetur, Quòd contrariè opinantes frustra timent reflexum humorum in principiis fluxionum partium superiorum, si sanguis non mittatur ex pede, si principio transacto, in augmento, & statu fluxionis, dum magis ea debet timeri, quia humores magis fluunt: ipsi tamen consulunt tunc sanguinis missionem ex brachio, quando maior retrocessus deberet timeri: timendum admitto, dum fouetur fluxio ab humoribus partium inferiorum, quia tunc humores trahuntur, magis tamen propelluntur ab infernis partibus; dum tamen ipsae non mittunt, potius eorum, quos retinent, tentare debent retentionem, sicut ante sanguinis missionem, quia utiles sunt ipsis partibus: si quid autem sursum fertur, & ab ipsis superius venis, antequam in superiores ferantur, retinetur, loco humorum qui sursum feruntur ab illis, nec est tanta copia humorum, qui trahuntur, quanta eorum qui euacuantur per venas brachij, quae cum parte affecta communicationem habent, & versus illam differentiam positionis humores auertunt in distantiores partes illarum regionum: auersio enim non solum petit fieri versus positionem loci sursum,

D. Brano Resol. Medic. Pars IV.

A & deorsum; sed versus quamcumque positionum differentiam, vt palam ex Galeno demonstrauimus.

RESOLVTIO III.

Vtrum sit fas in praegnantibus mittere sanguinem ex talo pro affectibus partium superiorum.

§. I.

Varia referuntur opiniones, & partis negatiuae fundamenta.

HAnc tetigi difficultatem antecederet, quam peto ob connexionem doctrinae. Recentiores, quibus semper placet sanguinem ex talo mittere consulunt semper in apoplexia, epilepsia, vertigine, orthopnoea in grauidis ex talo mittere sanguinem. Noster Doctissimus Doctor Maroja, si affectus superueniat supra renes, ex brachio; si infra, ex pede semper consulit in eis sanguinem mittere *lib. 3. obseruat.* Communis opinio fert, quoniam superueniente morbo, à quo indicatur sanguinis missio in grauidis, ex brachij venis debere exerceri: sic tenent Paulus *lib. 3. cap. 13.* Iachinus in *lib. 9. ad Almanzorrem c. 14.* Auicenna *fen. 1. 3. tract. 5. c. 8.* Iacotius *sententia 24. sect. 2. lib. 4. coacarum.* Mercatus *lib. 2. de morb. mulierum.* & ibi Rodericus de Castro, qui pro epilepsia ex vtero in praegnantibus ex talo sanguinem reuult mittere: quibus fauet,

Primò, quòd nulli gentium fas sit facere abortum, vt Aristoteles decreuit *lib. 7. politicorum, c. 16. §. Nam postquam concepti sunt, & sensum, & vitam acceperunt, nefas est attingere eos.* Et minùs licet hoc perpetrare facilius Medicis, lege enim naturali edoctus Hippocrates abortum facere, nec ad id consilium dare iureiurando prohibendum censuit, & Galenus *lib. an animal contin. in vtero*: sed sanguine missio ex pede, abortus subsequitur: ergo nunquam in grauidis pro morbis quibuscumque sanguis mittendus est ex pede.

DSecundo, sanguine missio ex pede, sequi abortum firmavit Hippocrates dicens: *Mulier vtero gerens sanguine missio ex vena abortit, & praecipue si factus sit gradior*: & Galenus in *commentario* idem confirmat; quia sanguine missio deficit alimentum: & si fiat ex pede, quia exhaustur sanguis venae cauae descendentes, per quam fertur alimentum in vterum, securius abortus debet sequi: sed abortum facientem mortis poenam plectendum sancit Constitutione Pont. Sixtus V. num. 107. in summa Bullarum, & sequuntur Nauarrus, Couarruias, Syluester, Iacobus de Grassis, asserentes tanquam homicidas plectendos qui abortum faciunt: & ante ipsos poena eadem imposita eis fuerat legibus civilibus, vt constat in *l. diuus, ff. de var. & extraord. crimin. & l. Cicero, ff. de Poenis, l. si mulierem, ff. ad leg. Cornel. de sicar. l. si quis necandi, Cod. de sicar.* Et tenet Glossa in dict. *l. diuus, ff. de variis & extraord. crimin.* quae sequitur DD. comuniter; Iulius Clarus *sentent. l. 5. q. 68. n. 2.* Damohud in *Enchirid. in verbo. Abortus*, Viuius *opin. comm. in verbo, Assassinium, nu. 2.* Chacheran. *Osasch. decis. Pedem. 59. n. 2.* qui saltem in animatis foetibus mortis poenam decernunt. Menochius tamen *de Arbitr. Iud. lib. 2. cent. 4. cas. 356. num. 2.* poena mortis plectendos abortum causantes docet, siue foetus vita fruatur, siue non fruatur: ergo nulli Medicorum fas est sanguinem mittere ex pede in praegnantibus quin poena mortis plectendus veniat.

Dices, quòd leges loquuntur de Medicis, & reliquis qui voluntariè contendunt fatum perdere; non

DDd

autem

590 Appendix ad Disputationem vnic.

autem de eis, qui ob vitam matris liberandam sanguinem mittunt ex pede, dum aliter liberari non potest, & sine animo fœtus perdendi hoc faciunt.

Contra stat, Tum 1. Sacra pagina *Exod. c. 21. vers. 22. & sequentibus*, §. *Si rixati fuerint viri, & percussit quis mulierem pregnantem, & abortiuum quidem fecerit, sed ipsa vixerit; subiacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri iudicauerint: sin autem mors eius fuerit subsequuta, reddet animam pro anima.* Tum 1. si quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de Poenis, ibi: *Qui abortionis, aut amatorium poculum dant, & si dolo non faciunt, tamen, quia mali exempli res est, humiliores in metallum damnantur; honestiores in insulam, amissa parte honorum, relegantur: quod si ex eo mulier, aut homo perierit, summo supplicio afficiuntur*: ergo etiam si sequatur abortus sine Medici intentione, facta sanguinis missionem ex pede, plectendus est mortis pœna.

Tertiò multo maius delictum committitur ab eo, qui sanguine misso ex pede, abortum causat, quàm ab eo qui medicamentum præbet impediens conceptionem: sed præbens medicamentum impediens conceptionem tanquam homicida plectendus, vt habetur ex cap. si aliquis, de Homicid. cas. & volunt. Et ex Constitutione Sixti V. in summa Bullar. num. 107. ergo, ne simili pœna plectendus veniat Medicus, causato abortu, sanguinis missionem ex pede non debet exercere in grauidis.

Quartò, secta vena ex talo, non solum auferitur alimentum, qui per ramos cauæ descendentes fertur in vterum pro fœtus alimonia, sed simul commouentur humores, qui in vtero continentur, vt patet dum ex pede mittitur sanguis, mensuris purgationibus, aut lochiis retentis, & commouetur, quidquid continetur in vtero, vt apparet dum pro fœtu mortuo extrahendo aut relictis secundinis sanguinem mittimus: ergo sanguine misso ex pede in prægnantibus necesse est fœtum similiter commoueri, & abortum subsequi.

§. II.

Sanguinis missio ex talo urgentia causa permittitur.

Resoluendum, Quòd licet regulariter ex brachio, in quibusuis affectibus sanguis mittendus, de cura coacta cogimur quandoque sanguinem mittere ex pede in grauidis, si lethalis epilepsia, similisve morbus ex consensu vteri in partibus superioribus superueniat: sic Zacutus, sic Hispalenses quidam tenuere Medici in Apologetica disceptatione iamdiu edita.

Probatur 1. si morbus superuenit pendens ex vteri inflammatione, & qui ex illa fouetur, vel ab humoribus corruptis in vtero, pro illius curatione debet exerceri sanguinis missio ex talo: ergo si in grauidis superueniat lethalis epilepsia per consensum ab vtero, vel similes morbi, pro eorum curatione sanguis ex pede mittendus. Probatur antecedens ex Hippocrate lib. 2. epidem. sect. 4. dicente: *Estimargi famula Idumæa erat, quæ ubi peperisset filiam, vteri osculum contortum est, & inter coxendicem, & crus dolor descendit: hæc tali vena secta, liberata est, quamuis tremores vniuersum corpus detinerent.*

Dices, quòd Hippocrates solum docet mittere sanguinem ex talo in morbis vitio vteri ortis in non prægnantibus.

Contra, sanguinis missionem in non grauidis consulit ex talo, quia morbi pendentes ex vteri vitio petunt curationem per causæ ablationem, ipsam reuel-

Alendo ad suum principium, seu originem: reddit enim Hippocrates causam sanguinis mittendi ex talo, dicens: *Sed ad causam deueniendum est, & causa principium*: sed eadem conuincit ratio in vtero gerentibus: ergo eodem modo exercenda est curatio.

Probatur 2. si epilepsia, lethalisve alius morbus ex vtero ortus petat sanguinis missionem reuulsoriam, hæc exercenda, ne pereat grauida: sed non à brachij venis; ergo ex venis pedum. Probatur minor: Tum ex Galeno qui lib. 3. de locis affectis, cap. 7. puerum epilepticum per auram à pede ascendentem docuit curari applicatione sinapis, & thapsiæ & ligaturæ supra crus: Tum 2. ex Tralliano lib. 1. cap. 15. §. *sin autem nec stomachus, neque caput morbi habeat originem, considera num ex alia quadam particula sumat initium.*

B Nam alij à superiori pedis parte, quæ Tarsos Græcè dicitur, alij à tibia, alij ex alia particula morbi accessionem sentire visa sunt, & si tale conspectum fuerit, etià illi potissimum parti prospicito, & totam ei curationem adhibero. Tum 3. ex Aëtio idem asserente lib. 2. serm. 2. cap. 18. Tum 4. ex Paulo, lib. 2. cap. 13. §. *Locus à quo oritur passio &c.* ex quo Arculanus firmat hanc doctrinam dicens: *Quòd vbi ex vtero talis morbus comitialis dimanat, oportet vt materia ex vtero eradictur, prouocando menstrua cum phlebotomia saphenarum.*

Dices, conuinci ex Authoribus citatis, in epileptici non prægnantibus ex talo sanguinem esse mittendum, à nullo tamen id de prægnantium morbis doceri.

C Contra stat Anicenna, qui sen. 1. 3. tract. 5. cap. 8. dicit: *Et similiter aduenit mulieri prægnanti epilepsia in imprægnatione, cumque deponit, & euacuat materiam menstrualem, remouetur illud*: sed Medicus naturam rectè operantem imitatur: ergo si illa per infernas partes deponens sanguinem, curat epilepsiam per consensum; Medicus simili modo illam curare debet.

Probatur 3. Si causatur morbus per morbificam causam fluentem in partem principem, curatio debet perfici per euacuationem reuulsoriam, fluentem materiam auertentem ad originem, vnde fluxus humorum prouenit: sed epilepsia in prægnante orta ex vteri inflammatione seu consensu, est morbus lethalis, seu symptoma ortum ex lethali morbo pendente ab humoribus in vterum fluentibus: ergo eius curatio debet perfici sanguine misso ex talo. Probatur maior ex Hippocrate lib. 6. epidem. §. *Reuellere si quò non oportet, vergant: sin autem quò oportet aperire vel quocumque repunt.*

E Probatur 4. si superueniat lethalis epilepsia, morbusve lethalis quilibet per consensum ab vtero propter eius inflammationem, vel propter confluxum humorum in illum, in vtero gerente, debet exerceri sanguinis missio indicata à morbo magno pendente ex vitio sanguinis in motu: sed non ex brachij venis aliisve superiorum regionum: ergo ex tali venis. Probatur minor. Tum ne trahantur humores sanguine misso ex brachio, vel vapores epilepsiam causantes in partes, quò non deberent vergere: Tum quia vena brachij non habet communicationem cum vtero, vt per illam possit inflammationis causa auferri: Tum quia Hippocrates docet reuellere ad principium, & originem fluxionum, non autem ad partem affectam. Tum quia Galenus, dum fit euacuatio, seu sanguinis missio à parte, non habente communicationem, docet nihil de morbi causa auferri, & vires debilitari: ergo in casu posito, non debet sanguinis missio fieri nisi ex pede.

Probatur 5. si quid obfaret quominus in grauidis mittatur sanguis ex pede, maximè quia subsequitur abortus: sed non id semper est necessarium: ergo non est

De Sanguinis missione, Sect. IV. Res. III. 591

est cur in casu posito sanguis in gravidis non sit mittendus ex talo. Probatur minor, Tum experiētia, quia ut Zacutus observavit, & ego bis vidi, sanguine misso ex pede non abortiunt magna ex parte, quæ ex pede phlebotomantur: Tum quia pluries id experiuntur mulierculæ, quæ tentant abortum facere: Tū quia Dornelius Celsus *lib. 2. c. 10.* inquit. *Non dubitandum in gravidis, viribus constantibus sanguinem mittere, quoniam usus ostendit non esse perpetuum gravidam phlebotomia curatam abortum esse facturam:* ergo sanguine misso ex talo in gravidis non sequitur necessario abortus.

Probatur 6. *Medicina, quæ per se ac directè ordinatur ad sanitatem matri conferendam, licet per accidens timeatur fœtus occisio, v. g. venæ sectio, pharmacum ventris purgativum, non est illicitum ut adhibeantur. Si certo Medicorum iudicio mater cum prole ante eius natiuitatem moritura sit, nisi eiusmodi medicamentum adhibeatur, ut tenet Layman lib. 1. tract. 3. c. 4. n. 4.* Et tenent citati ab illo Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 10.* Sanchez *lib. 9. de matrimonio disp. 20.* Petrus Nauarra *lib. 2. c. 3. difficultate 2.* Sayrus *lib. 7. clavis regie c. 12. n. 21.* Finelus *casu 4. n. 17.* Nauarrus *c. 25. n. 62.* Sed probabili Medici iudicio constat quod si vterus inflammationem patiatur, & præsentem ac celerem morbus lethalis eius consensu ortus petat, per infernam regionem fieri sanguinis missionem, si non exerceatur, gravis citò debet perire: ergo etiam si abortus deberet subsequi necessariò, debet ex pede exerceri sanguinis missio.

§. III.

Soluuntur fundamenta pro communiori opinione adducta.

AD 1. respondetur, quod Hippocrates, Aristoteles & Galenus docent fas non esse vlli gentium facere voluntarium abortum.

Ad 2. respondetur, Quod Hippocrates loquitur de eo, quod regulariter contingit, si nimia sit evacuatio, cuius causa auferatur, ex toto necessarium alimentū; non de moderata; & adhuc si sequeretur, Sixti V. Constitutio, & leges solum contendunt prohibere voluntarium abortum. Ad replicam dicimus, quod in casu posito in Exodo, ut circa illum tenet Abulensis, actio ferendi mulierem potest esse inuoluntaria, in qua nihil committitur contra legem, nec de illa loquitur Exodus: vel potest esse omninò voluntaria; vel mixta ex voluntaria, & inuoluntaria; & has plectendas docet. In Medico verò est actio omnino inuoluntaria abortus. Ad legis pœnam dicimus quod imponitur contra illos, qui dant poculum amatorium, vel medicamentum per se corruptivum fœtus: Medicus autem exercet sanguinis missionem, quæ est remedium per se tendens ad matris sanitatem, & ex qua solet non sequi abortus; & si sequatur; liberatur vita matris aliàs peritura.

Ad 3. respondetur, Quod bene probat argumentum, si in utroque casu sit actio voluntaria, vel mixta: nempe procurandi abortum, vel impediendi generationem: sed in Medico curante nulla datur nec voluntaria, nec mixta; ergo nec datur causa plectendi.

Ad 4. respondetur, Quod si fluant humores inflammationem in vtero causantes, & nimio fluxu in ipsum ruentes, sanguine misso ex pede auertuntur, qui erant humores fœtui alendo inepti, ipsi commoventur, & trahuntur, quò debent, quia auertuntur à parte, in quam non deberent ruere, & nullum fit incommodum fœtui, immò commodum maximum, ablatis humoribus quibus posset periclitari.

D. Brauo Resol. Medic. Pars IV.

RESOLVTIO IV.

Vtrum in omni gonorrhœa gallica, gallicisve bubonibus semper sanguis mittendus ex pede?

§. I.

Botali, Ferrerij, Brasaboli, Laguna, & aliorum proponitur opinio.

Hanc aggredi provinciam proponit recentur Iulius Cæsar Benedictus *lib. 2. epist. 8.* nec tamen ingreditur illam, tamen in limine sat bene adducit Fallopiū, Fabriciū, Dazam, & Septaliū à Zacuto citatos, qui in bubonum gallicorum principio renuntiant sanguinem mittere, ne impediatur naturæ motus; forsitan ab Hippocrate edocti; quod quæ indicantur, aut indicata sunt integrè, nec mouere, nec nouare, sed finire oportet: sed contingit ægrè naturam perficere sæpe hanc humorum expulsionem, quo tempore missione sanguinis indiget coadiuvare potente, & tunc de loco mittendi sanguinem dubitamus. Ex brachij venis esse mittendum conuolunt Antonius Musa, Brasaboli *lib. de morbo gallico, tractatu de curatione illius.* Fallopius *l. de morbo gallico. c. 30.* Calmeteus *lib. de morbo gallico de pudendagra cap. 7.* Mercatus, *lib. 2. de morbo gallico, cap. 10.* Leonardus Palmarius *lib. de morbis contagiosis*, Botali *lib. 2. de lue venerea, c. 9.* Andreas Lacuna *lib. 2. cap. 8. & c. 6.* Montanus *centuria 1. consult. 85.* Rondeletius *lib. de morbo gallico, tit. de curatione*, Ioannes de Vigo in *appendice ad lib. 5. de morbo gallico.* Fuchsius *lib. 5. de morbo gallico*: quibus potest fauere,

Primò: humores fluentes in aliquam partem conuenit reuellere versùs suam originem ad partes contrarias, ne impacti fluxionem augeant, atque ut minus partem affectam lædant, ut communiter docet Galenus, & nos ex ipso probauimus agentes de reuulsione: sed gonorrhœa gallica, gallicique bubo sunt affectus, qui proueniunt in partibus infernæ regionis per defluxum humorum ad illas, prouenientem à iecore tanquam à parte mandante: ergo à brachij venis debet tentari reuulsio horum humorum tanquam in originem fluxionis.

Secundò, Bubo Gallicus est tumor præter naturam: ergo debet curari iuxta cōmunes indicationes vniuscuiusque tumoris; sed quilibet tumor in principio fluxionis indicat fluentis humoris auersionem per sanguinis missionem impediētem illius fluxum ad partem affectam, & per repellentia cohibentia humorū fluentium receptionem in parte; sed sanguine misso ex pede potius fit attractio in partem patientem bubonem: ergo sanguinis missio in principio potius ex brachiis petit fieri.

Tertiò, In bubonibus gallicis, ut in principio notauimus, non mittimus sanguinē nisi transactis pluribus diebus, dum impotens apparet natura ad humorum expulsionem: sed tunc petit fieri ex brachio: ergo semper in gallicis bubonibus ex brachio sanguis est mittendus. Probatur minor: natura potentiùs expellit exonerata eo, quo veluti sarcina premitur, ut docet Gal. *lib. 11. methodi, c. 15.* sed sanguine misso ex brachio melius auferitur sarcina, cum in iecore & superioribus venis contineatur maior copia humorum gallica infectione affectorum: ergo misso sanguine ex brachio melius potest natura exonerari.

§. II.

Modernorum communis sancitur opinio.

Resoluendum, quod in gallicis bubonibus & gallicis gonorrhœis semper expedit mittere sanguinem

592 Appendix ad Disputationem vnic.

guinem ex pede. Sic tenet Zacutus *tom. 1. lib. 1. q. 39.* loquendo de solo bubone, licet in complicatis affectibus aliter sentiat. Tenent Fernellius *lib. 6. de part. morbis, c. 13.* Fracantianus, Faentinus, Rudius, & communis Practicantium iam admittit consensus. Tenet recenter Duarte Madeira in *apologia de sanguine mittendo ex pede in oculorum fluxionibus si complicetur gallicus bubo*, ubi validissimis firmat rationibus.

Probatur 1. in Gallico bubone, & gonorrhœa gallica non est reuellendus humor cum natura humores noxios expellat à partibus principibus in glandes, & inferiores partes destinadas ad eorum expurgationem: sed misso sanguine ex brachio supprimeretur euacuatio, & expulsio humorum; ergo sanguinis missio ex pede, & non ex brachio, debet fieri. Probatur Minor ex Hippocr. *lib. de humoribus*, §. *Reuulsio in supernis deorsum; in infernis sursum.* Tū ex Galeno *lib. de sanguinis miss. c. 11. §. secta enim in cubito vena mulierum solent reuelleri purgationes.* Tum *lib. de sanguin. miss. c. 18. §. Nam quæ ex cubito sunt euacuationes aliud etiā habent adiunctū malum, nempe quod purgationes menstruas comprimunt, sanguinē ad superiores corporis partes retrahendo; quæ verò sunt ex cruribus, tantum abest ut retrahant; ut etiam menses prouocent.* Tum Gal. *lib. de sang. miss. c. 29. §. Caterum si retentæ hamorrhoides mittendi sanguinem occasio sint, si quid cohibere eas velis, quæ in brachio sunt; sin prouocare, quæ in cruribus sunt, venas secare conuenit: ergo sanguinis missio ex brachio cohibet humorum fluxū in partes inferiores.*

Probatur 2. sanguinis missio ex brachio retrahit humores in partes superiores, ut patet ex nuper dictis, sed humores, in gallicis bubonibus, quia sunt venenosi, vel saltem affecti occulta gallica infectione, petunt separari à parte principe, & ratrihi in ignobiles; & distantes partes: ergo non debet sanguinis missio fieri ex brachio, sed ex pede. Probatur minor à simili ex Auicenna *fen. 6. 4. tr. 3. c. 1. §. Et quandoque ingreditur in hoc capite res alia, & est facere humores remouere ad partem aliam à membris principalibus.* Tum *fen. 4. 1. c. 1. §. Et caue tibi ne transitus super principale fiat.*

Probatur 3. de gallicis ac pestilentibus bubonibus, quantum ad sanguinis missionis locum, eadem est ratio; cum vterque fiat ex venenoso humore, quem contendit natura pellere à iecore ad sua emunctoria: sed in pestilentibus bubonibus sanguinem mittere ex talo docent doctissimi Moderniores, Donatus ab Altomari *lib. de pest.* Eustachius Rudius, Santa-Cruz, & alii quamplurimi: præcipue si fouetur ex inferioribus partibus: ergo ex pede semper in gallicis bubonibus debet exerceri.

Probatur 4. Menstruis superuenientibus prohibet Galenus *lib. de sanguinis missione, c. 11.* ne mittatur sanguis ex brachio, ne vitiosus sanguis menstrualis retrahatur ad partes superiores: sed non minori vitio laborant humores, qui in virulenta gonorrhœa euacuantur: ergo non minus debent per missionem sanguinis ex pede attrahi ad inferiores partes.

§. III.

Soluuntur fundamenta in principio adducta.

AD 1. Respondetur, quod ex Hipp. *lib. 6. epidem.* reuellendum ad originem, si humores, quod non deberent, vergant: humores autem gallica qualitate infecti à iecore ut potenti trudentur in glandulas inguinū, tanquam in propria emunctoria, ad recipiendos superabundantes humores in iecore destinati; etiā solent extra corpus trudi in virulenta gonorrhœa; & ideo non debent reuelli, sed potius iuari eorum motus, quia fit per partes, per quas debet fieri.

AD 1. Respondetur, quod dum fit humorum fluxus à partibus principibus in sua emunctoria, & dum humores labe aliqua venenosa, aut maligna inficiuntur, non vitimur communibus indicationibus, quibus solemus reliquos tumores curare, ne humores illi retrahantur in partes principes, vel commisceantur cum reliquis humoribus non infectis.

BAD 3. Respondetur, quod in iis tumoribus licet euacuatio videatur symptomatica, est utilis; & ex eis, quæ petunt iuari: & quia sanguine misso ex pede iuatur motus naturæ, ideo sanguinem mittimus ex pede, non autem ex supernis partibus, ne deferantur humores in illas, quæ cum prius non valerent expellere, onerata ex humoribus sanguinis missione attrahitis, fierent omnino impotentes ut iterum possent emittere illos; natura enim potius debilitatur in iis morbis ratione malignæ qualitatis, quam ratione quantitatis humorum: si enim sit plenitudo, natura potenter humores trudit.

RESOLVTIO V.

Vtrum ex pede mittendus sanguis in affectibus fluxione ortis in superioribus regionibus, si complicantur cum dictis, vel aliis, in quibus à pede mittendus sanguis?

§. I.

Proponitur difficultas; & dubitandi rationes traduntur.

DEcreuimus in affectibus fluxione ortis in superioribus partibus, si foueantur à iecore, aut ramis canæ ascendentes, sanguinis missionem reuulsoriā pro illis exercendā esse ex brachio, nuperque tradidimus in gallicis bubonibus, & gonorrhœa virulenta semper ex pede sanguinem esse mittendum: restat nunc examinandum, si superiorum partium tumores petentes sanguinis missionem ex brachio, complicantur cum bubonibus gallicis, aut gonorrhœis, aliisve affectibus petentibus sanguinis missionem ex pede, quæ ex parte debeat exerceri? Videtur quod ex brachio.

DPrimò; quia duabus superuenientibus indicationibus, illa est primò attendenda ex cuius executione maior subsequitur utilitas, sed constat ex dictis, quod in affectibus partium superiorum superuenit maior utilitas ex sanguinis missione ex brachiis, quam ex pede: ergo debet exerceri sanguinis missio reuulsoria ex brachio.

Secundò, maior utilitas sequitur, dum humores, à propria origine, à qua fouetur fluxio, euacuantur: sed superueniente gonorrhœa, aut bubone cum inflammatione partium superiorum, iecur est earum fluxionum origo: ergo ex brachio cuius venæ maiorem cū iecore communicationē habet, sanguis est mittendus.

ETertiò, sanguine misso ex brachio fit reuulsio humorum qui fluunt in superiores regiones, ut *suprà* cū Galeno decreuimus; fit etiam reuulsio humorum in infernas partes fluentium, ut ex eodem Galeno *resolutione antecedenti* probauimus: ergo simul fit reuulsio indicata ab utroque affectu; quod ex pede contingere non potest. Ex quo apparet ex brachij venis faciendam sanguinis missionem reuulsoriam.

§. II.

In complicatis reuulsionibus ex pede sanguis mittendus.

Resoluendum, quod in affectibus complicatis, à quibus simul indicatur sanguinis missio reuulsoria per venas brachij, & pedum venas, præstantior

tior est indicatio ad inferiores partes reuellendi.

Probatur 1. Duabus indicationibus superuenientibus, illa est præcipue exequenda, quæ valet curare morbum à quo indicatur, sine alterius læsione; quia ex Galeno *lib. 12. methodi: Præstantissimi Medici est, qui ex arte contra morbum pugnat, ut tuto medicetur.* Sed facta sanguinis missione ex brachio, iecoris & superiorum partium fit læsio, quia ad illas trahitur coinquinatus humor, quem natura propellit, & trudit expellendo in partes ignobiliores, in quo euentu in superiorum partium inflammationibus sanguinem mittendum ex pede consulit Galenus *lib. de sanguinis miss. 19. lib. de prælag. experim. inter spur.* Et idem docet in simili casu Oribasius *libro primo, cap. 16.* ergo ex pede exercenda sanguinis missio reuulsoria.

Probatur 2. si dum in partibus superioribus accidunt inflammationes superueniat hæmorrhoidalis euacuatio, aut menstrualis, semper sanguinem mittimus ex pede, etiam si propter inflammationem indicetur ex brachio, ne impuri fluentes humores in partes inferiores retrahantur, & sursum delati, inflammationem adaugeant: ergo eadem est ratio, ut superueniente gonorrhœa, aut bubone, similive affectu à quo sanguinis missio ex pede indicatur; hæc debeat exerceri.

Probatur 3. Duabus complicatis indicationibus ad id quod magis, vrget, altero non neglecto attendendum, ex Galeno *7. methodi cap. 12. & 1. aphorism. 16.* Sed sanguinis missio ex pede magis vrget; tum quia successione ad id quod euacuatur, licet non ita citò, sicut si fieret ex brachio, fit aliqua à partium superiorum humoribus attractio: Tum quia pre illam virulenta noxiaque materia in partes inferiores trahitur, & impeditur ne feratur ad superiores: Tum quia iuuamus motum naturæ bene operantis: Tum quia, quò natura vergit ducere oportet; ergo præferenda est sanguinis missio reuulsoria ex pede.

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi primò adductæ.

AD 1. Respondetur, quòd maior subsequitur utilitas facta sanguinis missione ex pede, quia licet lentè, tandem reuellit, & iuuat pro curatione partium superiorum; & proximè euacuat & attrahit à iecore per loca conferentia, & illius motum adiuvando & imitando.

Ad 2. Respondetur, quòd maior utilitas sequitur coadiuvando motum naturæ rectè operantis, & conantis humores noxios separare à parte principe, & illos mittere ad sua emunctoria, & per partes destinatas pro eorum euacuatione.

Ad 4. Respondetur, quòd ne deferantur humores, qui petunt trahi ad partes inferiores, ad superiores, contraindicatur reuulsio ex brachio, quæ securior fieret pro humoribus sursum delatis, si non esset alia contraindicatio; præualeat tamen ea quæ coadiuvandæ naturæ gratiâ sumitur ab humoribus in infernas partes fluentibus; ab iis enim non reuellendi, sed coadiuvandi naturæ motum indicatio sumitur.

A

RESOLUTIO VI.

Vtrum menstruis complicatis sanguinis missio ex pede semper sit exercenda?

§. I.

Proponitur dubitatio; aperiuntur diuersæ complicationes.

Menstruis superuenientibus, eorum causâ mittitur sanguis, dum diminutè, ex pede; dum nimis profusè, ex brachio; ex communi omnium consensu. Dissensus maximus apud Authores stat, dum compllicantur cū aliis morbis exigētibus sanguinis missionē ex partibus superioribus, an sēper præualeat ratione superuenientis indicationis, quæ à menstruis desumitur, quòd exerceatur ex pede? Rodericus de Castro *p. 2. lib. 1. c. 13.* sex menstruorum cum morbis recenset complicationes: Prima dum morbus intradit, menstruis imminentibus: Secunda, dum ratione superuenientis morbi menses antevertuntur: Tertia, si morbi tempora, & menstruationis compllicantur: Quarta, si suppressis menstruis aliunde morbus incidat: Quinta si superuenienti morbo causam dederit menstruorum suppressio: Sexta, si morbo existente menses superueniant. Iuxta cuiusvis complicationis diuersitatem proponitur dubitatio.

§. I I.

Menstruis imminentibus, locus sanguinis missioni determinatur.

C

Resoluendum 1. quòd si immineat tempus, in quo menstrua solent superuenire, si nec nimis sit propinquum, nec nimis timeatur, quòd superueniens morbus fouetur à venis inferioris regionis; sed potius à caua ascendente ex brachio; sin minus, semper ex pede pro morbo superueniente sanguis mittendus. Sic Rodericus de Castro, sicque philosophandum iuxta ea, quæ decreuimus *resolut. 2. huius sect.* ex cuius fundamentis manet probata hæc doctrina.

§. III.

Assignatur locus missioni sanguinis, dum menstrua antevertuntur.

D

Resoluendum 2. quòd si menstrualis fluxus criticus antevertatur in quouis morbi tempore, sic sanguis mittendus ex pede, si sufficiens non videatur. Probatur ex Galen. *lib. 9. meth. c. 5.* vbi docet: *Quòd si tempore mittendi sanguinem menses aduenire contigerit, aut etiam hæmorrhœis sit reclusa, inspecto fluentis impetu, si ipse satisfacere videbitur, natura rem omnem permittes; sin minus tantum ipse detrahes, quo ex ambobus coniunctis perficiatur quod postulas.*

Probatur 2. quòd natura vergit, eò ducere oportet; ex Hipp. *lib. 6. epidem.* sed sanguine missio ex brachio aueritur naturæ motus, ac impeditur: ergo non debet fieri ex brachio, sed ex pede.

E

Probatur 3. dum natura symptomaticam, ac intempestiuam tentat euacuationē menstrualis sanguinis per vterum, illam tentat ut irritata quammaximè propter malignitatem humorum, qui continentur magna ex parte in vtero, & venis proximioribus: sed huiusmodi maligni humores non debent auerti ad partes superiores, ne reliquos conspurcent, morbosque augeant, qui in superioribus partibus magni existunt: ergo ex pedum venis debet sanguinis missio exerceri.

Probatur 4. Dum menstrua purgationes ante tempus superueniunt symptomaticæ ratione humorum, qui copia, & qualitate irritant pro sui expulsionē, in venis vteri superueniunt: ergo debent euacuari per

D D d 3

ramos

ramos habentes proximam communicationem cum parte affecta, ut *suprà* probauimus ex Galeno: sed descendentes, sunt venæ, quæ sunt propagines cauæ cū vtero & venis quæ habent communicationem crurium, & pedum illi proximis: ergo ex pedum aut crurium venis debet sanguinis missio fieri.

Probat 5. Quod natura vergit, eò ducere oportet per loca conferentia, ex Hipp. 1. *aphorism.* Sed pro humoribus confluxis ad vterum, quales sunt illi qui euacuantur per illum, nullus alter locus potest esse conferens: cum solus ille sit à natura destinatus pro iis humoribus euacuandis: & idè Galenus lib. 2. de *causis morborum*, nullam aliam sanguinis euacuationem naturalem admittit, præter menstrua: ergo etiam si superueniat, menstruis anteuertis, & ut symptomatice, non debet cohiberi, venis brachij apertis; sed potius permitti aut coadiuari ex pedum venis sanguine misso.

Probat 6. Menstruis debite fluentibus sanguis ex pede mittendus: ergo etiam in anteuertis. Pater consequentia: quia cum maior sit in iis copia & malitia humorum, maius, si sursum feratur, debet timeri danum.

§. IV.

Assignatur locus missioni sanguinis complicata menstrua purgationi in debito tempore superuenienti.

Resolendum 3. quod si sanguis menstrualis debito tempore superueniat in quouis morbi tempore, & in quouis morbo, si non videatur satisfacere, ex pede semper mittendus sanguis. Supponimus ex dictis §. 2. cum Galeno, quod si satisfacere videtur naturæ, omnis res permittenda, præcipue si ut criticus superueniat suo tempore fluxus: Tunc enim, *qua indicantur, aut indicata sunt integrè, nec mouere, nec nouare, sed sinere oportet*, ex Hipp. In quo conueniunt omnes. A Fernelio, Mercato, Roderico de Castro, & aliis discedimus in omni morbo id consulendo: in imminente enim in superiorum partium morbis periculo, præcedente ex pede missione sanguinis, ligaturis positis, ex brachiis sanguinem mittunt: quod displicet.

Primò, in leuioribus morbis id reuocant facere, quia materia menstruali sursum delata, deliria, comata, vigiliae, sopores, anhelitus, difficultates, & tandem mors subsequi solent: sed in morbis capitis similibus hoc sanguine misso magis inuitabiliter contingere est necesse: ergo in iis morbis magis necessario ex pede sanguis est mittendus. Probat minor. Magis inuitabiliter morbi cerebri, & partium superiorum debent contingere, quando partes magis debiles sunt, & magis aptæ ad recipiendum: sed dum actu patiuntur, debiliores sunt, & aptiores ad recipiendum humores sursum delatos: ergo dum iam illi morbi vrgent, minus de brachio sanguis est mittendus.

Probat 2. Si quid vrgeret ut sanguis mittatur ex brachio, maximè quod, à superioribus partibus celeri motu fouetur morbus, non ab inferioribus partibus: sed sanguine misso ex brachio, cum reuellatur sursum sanguis ab vtero ex Gal. lib. de *sanguin. miss.* cap. 18. §. Nam *qua ex cubito sunt euacuationes aliud etiam habent adiunctum malum, nempe quod purgationes menstruas comprimunt, sanguinem ad superiores partes retrahendo.* Tum c. 1. §. *secta enim in cubito vena mulierum solent reuellere purgationes;* non debent fluere ad partes affectas humores partium superiorum, qui prius fluebant, sed qui à partibus inferioribus denud

A auertuntur: ergo ex pede semper sanguis mittendus.

Dices, quod retinentur cucurbitulis, aut ligaturis in inferioribus partibus apposis. Contra potentior est reuulsio quæ fit sanguinis missione, quam quæ ligaturis aut cucurbitulis efficitur: ergo iis duobus positis potentior fiet humorum auersio ad partes superiores sanguine misso ex brachio, quam retentio apposis cucurbitulis, aut ligaturis.

Probat 3. Ex dictis *suprà*, dū timetur quod morbus aliquis fouetur à venis partium inferiorum, sanguinem mittendum diximus ex pede in affectibus partium superiorum; quia ex Hipp. & Galeno ad principium & originem fluxionum est reuellendum: sed menstruis fluentibus, sanguine misso ex brachio, necesse est morbum foueri ex humoribus inferiorum partium: ergo ex illis necessario sanguinis missio exercenda.

Dices, quod, ut probauimus, ex brachio fit reuulsio & hæc celior & præstantior est pro affectibus partium superiorum, cum fiat ex vicinioribus partibus.

Respondetur, quod omnes rationes probant dum à iecore, & cauæ ascendens ramulis fouetur morbi; tunc enim fit reuulsio ex brachij venis respectu partium capitis, tanquam ex diametro sursum opposito: si autem in media regione, tanquam ex diametro internis partibus opposito: Dum autem simul ab infernis partibus potest foueri, semper præualeat indicatio deorsum reuellendi, ne ab humoribus infernæ regionis simul foueatur morbus auersione facta ad partes superiores sanguine misso ex brachio.

§. V.

Sanguinis missioni adaptatur locus in suppressis menstruis cum morbo.

Resolendum 4. quod si menstruis suppressis superuenit morbus, sanguis mittendus ex pede. Probat, in hoc casu vel morbus à menstruis suppressis oritur, vel maiori ex parte ab illis fouetur: ergo sanguis ex pede mittendus. Probat antecedens: quia morbus ex superabundantibus humoribus fouetur, præcipue dum malignis qualitatibus sunt affecti: sed suppressas purgationes, dum supprimuntur, necesse est abundare, & malignis qualitatibus affici: ergo necesse est magna ex parte morbum ab illis foueri.

§. VI.

Remoratis mensibus, si affectus aliunde fouetur, locus sanguinis missionis datur.

Resolendum 5. quod si menstruis retentis, aliunde morbus fouetur, etiam ex pede mittendus sanguis. Probat, in casu posito duplex est indicatio: altera mittendi sanguinem ex brachio; altera, mittendi ex pede: sed iis duabus concurrentibus præualere indicationem mittendi sanguinem ex pede probauimus antecederet: ergo tunc ex pede sanguis mittendus.

§. VII.

Si presente morbo, superueniant menses, locus mittendi sanguinem consignatur.

Resolendum 6. quod si existente morbo menstrua superueniant, siue anteuertamus, siue debito tempore subsequantur, sanguinem esse mittendum ex pede. Ex dictis manet probatum.

DOCT. MED.

D. GASP. BRAVO

DE SOBREMONTÉ

RAMIREZ,

Resolutionum Medicarum

PARS QUINTA.

DE SANGVINIS CIRCULATIONE,
& de Arte Sphygmica.

DISPUTATIO PRIMA.

DE ARTE SPHYGMICA.

VLVS nomine abutebantur veteres, pro cordis palpitatione, & pro inflammationum pulsatione. Primus Hippocrates ipsum imposuit cordis, & arteriarum motui, non ultra proprium tenorem facto.

Hunc Græci Sphygmon dixerunt, unde Ars Sphygmica dicitur, ea Medicinæ pars, quæ pulsus rimatur naturam, sub qua sunt Physiologica, Diagnostica, Ætiologica, & Prognostica. Illius partes, Physiologica, pulsus naturam, & differentiarum præscribit numerum. Diagnostica differentiarum discernendi, & cognoscendi modum instituit. Ætiologica singularum differentiarum perquirat causas. Prognostica ex iis docet morborum euentus cognoscere, & prædicere. Præsupponimus recentiorum controuersiam de sanguinis circulatione; ex quâ inuerti Sphygmicae artis Antiquorum doctrina apparet, ut ipsa præmunita ab eorum iniuriis, tutaque permaneat.

SECTIO PRIMA.

*De usu cordis, venarum & arteriarum,
& de sanguinis circulatione.*

PRVS quam perueniam ad Sphygmicae artis perlustrandas partes, proferam recentiorum opiniones, de sanguinis circulatione, de nonisque ab illis vsibus adinuentis

A cordis, venarum, & arteriarum; ex quibus tota Sphygmicae artis doctrina ab Antiquis præmunita videtur inuerti; ut ipsis prælibatis, & receptis, qualiter retineri possit veterum recepta doctrina demonstramus.

RESOLVTIO PRIMA.

*Vtrum sanguinis circulatio sit necessario
admittenda.*

B NATURÆ Genius 2. de partibus Animal. cap. 7. & 13. de partibus animal. cap. 4. 2. de generatione Animal. lib. de vita, & morte, lib. de somno, lib. de causis motus animalis, cor statuit esse principium omnium actionum animalium, vitalium, & naturalium, omnium facultatum sedem, venarum, arteriarum, & neruorum originem, ipsamque tandem iudicat esse animæ domicilium. Hippocrates, Galenus, Auicenna, & reliqui Dogmatici cor constituent inter principes partes pro vitæ conseruatione præstantiorem, quatenus generat vitales spiritus, ipsosque per arterias impertitur omnibus partibus nostri corporis, ut innatum viuificet, & conseruet calorem. Guilielmus Harueus Medicus Regis Angliæ nostris temporibus, ob alium usum cor conformatum esse contendit, ob sanguinis inquam circulationem; præsupponit enim, quod totus sanguis, qui generatur in iecore, fertur per venam cauiam ascendentem in dextram auriculam cordis, à quâ

dum dilatatur cor, trahitur in ipsum; dum comprimitur, truditur in arterias; ab illis fertur in partes ut nutriantur: qui superfluit sanguis ab ipsis arteriis per anastomosis mittitur in venas; per has fertur ad iecur & venam cavam ascendentem, & per illam iterum in cor cum sanguine de nouo genito, & sic continuò in circulo mouetur. Quem motum vocat sanguinis circulationem, ob quam cor conformatum esse contendit. De hac celebris est inter recentiores controuersia an sit necessariò admittenda; Iacobus Primerosius, & Parisanus totis viribus conantur illam oppugnare, quibus aliquando adhærebat Plempius, quorum plura sunt fundamenta, sed hæc præcipua.

Primò doctrina de reuulsione, deriuatione, & rectitudine ex Hippocrate, Galeno, & experientiâ recepta ruit, si admittatur sanguinis circulatio; cum in illa non sit maior ratio mittendi sanguinem ex vnâ, quam ex aliâ parte: ergo noua hæc doctrina ab vfu est releganda.

Secundò, Haruei nouum intentum doctrina est antiquæ contraria, ab homine innotatore recenter inuenta, ex quo apparet, quod illi non est anteponenda. Tum 2. si per venas, & arterias in circulum moueretur sanguis, sicut mouentur arteriæ, mouerentur venæ, cum essent in idem munus conformatæ. Tum 3. licet continuo in corde recipiatur sanguis, non est necessaria circulatio illius; quia in iecore generatur sufficiens quantitas in hunc vsum. Tum 4. si ab arteriis in venas mitteretur sanguis, tot deberent esse arteriæ, quot sunt venæ; sunt autem arteriæ præcipuè tenues, in multo minori numero. Tum 5. si in venis reciperetur sanguis ab arteriis anthopsia id conuinceret, sed hæc numquam hoc demonstrat; ergò huiusmodi circulatio non est admittenda.

Tertiò si sanguis moueretur per cor, sanguis putridus in febre putrida, malignus in maligna, pestilens in pestilente; subito periret æger, spiritibus co-inquinatis, & consumptis, cuius contrarium monstrat experientia. Tum 2. humores petunt concoqui, & coctio quietem desiderat ex Galeno, ex quo apparet, quod non debent esse in continuo motu. Tum 3. vena Porta; & venæ capitis, & pectoris, cum non deseruiant pro circulatione sanguinis, essent superflue, & inutiliter à natura constructæ. Tum 4. ligato brachio, si supra ligaturam; & infra ligaturam scindatur vena in parte superiori, contingit magis de sanguine euacuari quam in inferiori, quod non contingeret in circulatione, cum deberet superior pars venæ, ab inferiori sanguinem recipere, & ideo in inferiori tantum exiret sanguis: Ergò non est admittenda sanguinis circulatio.

Quartò, admissa sanguinis circulatione, hæc esset necessaria in fœtu intra vterum, sicut dum editur in lucem: constat autem intra vterum non posse simili modo fieri, ex quo apparet numquam esse necessariam.

Quintò admissâ sanguinis circulatione, spirituum vitalium generatio in corde, eorum per arterias distributio in partes, arteriarum motus à facultate vitali, & aliæ quamplurimæ receptæ ab Antiquis doctrinæ sunt negandæ: Ergò sanguinis circulatio non est admittenda.

Resoluendum: Quod sanguinis circulatio licet à veteribus incognita, ob recentiorum demonstrationes & fundamenta, necessariò est admittenda. Sic primus protulit Harueus, quem sequuti sunt Higmoreus, Coringius, Pecquetus & recentiores plures Anatomici.

A Pro demonstrandâ hac doctrina præsupponendum cum eius sectatoribus, quod sanguis vberius ex venâ Cavâ transfunditur in cor & arterias, pulsu cordis, quam potest subministrari ex acceptis alimentis: nam in singulis cordis pulsationibus, attrahitur in cor, & foras expellitur à corde aliqua quantitas sensibilis sanguinis; quæ qualis sit ex eo colligitur, quia vnicuique datur observare, quod obseruauerunt reliqui huius doctrinæ sectatores, reperiri inquam in corde hominis strangulati uncias duas sanguinis: & dato, quod in viuentis corde, minor in vnaquaque pulsatione recipiatur quantitas; semper tamen aliqua portio recipitur, quam licet minimam iudicemus, cum sensibilis sit, saltem debet esse vna dragmæ quantitas, quæ recipitur, & propellitur, vel demus minimum quod perceptibile est, & sit dimidia dragma: hoc dato, pulsationes, quæ fiunt in corde plures aut pauciores sunt, iuxta ætatem, temperiem, diuersumve pulsu vsum adauctum, vel diminutum. Plempius in se fatetur annuerasse in vno horæ quadrante, à quo parum discedit Harueus, ictus mille trecentos & quadraginta: Demus, quod saltem sint quatuor millia in vnaquaque hora; minorem enim numerum nemo experietur in se, aut in alio: Cum ergò in qualibet pulsatione, recipiatur in corde sanguinis saltem dimidius scrupulus, intra vnam horam recipiuntur plusquam sex libræ sanguinis, in sex horis plus sanguinis, quam potest in toto corpore reperiri, per decem octo subsequentes, si non detur sanguinis circulatio, non manet ex quâ parte sanguis trahendus, ut recipiatur in corde, præcipuè in abstemio, in eo qui per plures dies non sumit alimentum; in quorum quolibet, viuere sine cordis motu est impossibile; & quod in vnoquoque modo dicto sanguinem attrahat necessarium: quo supposito.

D Probatur 1. Resolutio. Omne cor viuens debet habere necessariam causam, ob quam illi tribuatur aliqua portio sanguinis attrahenda in vnaquaque systole; sed sola sanguinis circulatio est necessaria causa ob quam potest sufficiens copia sanguinis præstari pro vnaquaque systole: ergo sanguinis circulatio necessariò est admittenda. Maior & Minor euidenter conuincuntur anthopsia & sensibus illas demonstrantibus: Consequentia est legitima.

E Pro secunda demonstratione præsupponendum etiam, quod anthopsia conuincit, quod si ligetur vena in inguine canis, & scindatur in parte superiori, non exit sanguis; si secetur infra ligaturæ partem totus corporis sanguis per illam potest euacuari: similiter apprehensa venâ cavâ tenaculis, impeditoque cursu sanguinis ascendentis in parte versus cor, inanitur vena, delato sanguine in ipsum cor, quod statim languescit, & emoritur, nisi ablatis tenaculis detur locus nouo sanguini superuenienti; in parte inferiori ligaturæ, fit vena tumorosa: similiter in nobis apparet quod facta ligatura in brachio, si supra ligaturam scindatur vena, sanguis non exit, nisi ab alia vicina vena, aut arteria simul sanguis illi communicetur: infra ligaturam etiam in cruribus exit sanguis, secta vena, non autem supra illam: idem contingit in versus cor à capite descendentibus, quod facta ligatura, in parte superiori exit sanguis, non in inferiori: ex quo.

Probatur 2. resolutio: Si non daretur sanguinis circulatio maximè quia omnis sanguis à iecore per venas sursum & deorsum, & versus omnem differentiam corporis communicaretur; sed ex dictis manifestè constat quod potius sanguis non mouetur à iecore versus reliquas partes, sed ab omnibus partibus

bus versus ipsum iecur & venam cauam ascendentem ad cor: ergo necessario sanguinis circulatio est admittenda; Minor in qua stat difficultas conuincitur authopsia, modo quo diximus.

Probat 3. necessitas circulationis sanguinis, ex parte finis: necessaria enim est: Tum vt ex motu humorum, sanguinis coagulatio impediatur; si enim tepidus priuetur motu, grumescit, quod mulieres cognoscunt, & suillum sanguinem mouent, donec frigeat, ne grumescat, & intra corpus sanguis extrahatur, quia motu priuatur, grumescit, dum in apoplecticis, & hysteris detinetur, & dum in plethoricis impeditur motus, & fiunt venarum interceptiones. Tum est necessaria sanguinis circulatio ne sanguis quietus statim putrescat, vt contingit in eo qui efficit tumores. Tum conducit sanguinis circulatio vt ad extra apposita medicamenta possint humoribus communicari: ideo enim solutiu ad extra applicata purgant per ventrem, & venena interficiunt, quia ad extra apposita communicantur cordi. Tum conducit circulatio, vt si humores in partibus externis refrigerentur, iterum redeunt ad cor, in natiuam temperiem reducantur. Tum conducit, vt aptius possit sanguis omnibus partibus distribui per arterias: ergo ob hos fines necessario est admittenda sanguinis circulatio.

Ad 1. Coringius dubitat, quod antiqua illa doctrina vera sit; alij penes arterias & earum positionem potius obseruandam, quam penes venas, quae à proximis arteriis sanguinem recipiunt: Higmorus quod in reuulsione non immediate trahitur à parte affecta, sed mediantibus aliis vasis: vel respondetur quod cum reuulsio sit distractio humorum in contrarium; deriuatio in vicinam partem; facta in ipsis euacuatione vel dolore, sanguis ibi retinetur, & impeditur, ne sursum coactus vi doloris attrahatur à parte affecta; & illo retento auida natura dum humor circulatione mouetur circa partem affectam, magis retinet. De rectitudine autem etiam dicimus, quod non parum conducit vt humoris fluentis in partem affectam portio diuertatur in dolentem, rectitudinem cum illa seruantem.

Ad 2. respondetur. Tum pro 1. quod Haruei doctrina, si vera, non obstat, quod noua, & ab illo nouiter dicta; quia in naturalibus non tam quis dixit, quam quid dixit examinandum: Tum pro 2. quid teneant Harueus, & Coringius, respondetur quod venae ob sanguinem solum deferendum fuere; arteriae simul ad continendos, & impartendos spiritus, vt infra dicemus; & ideo indigent vitali facultate, à qua moueantur. Tum pro 3. quod manet demonstratum contra Parisanum, & Primerosium, non dari in corpore sufficientem quantitatem sanguinis, nisi per circulationem suppleatur. Tum pro 4. quod datur sufficiens numerus arteriarum vt sanguis omnibus partibus communicetur; in quibus circa extremas partes plures fuerunt exiles venae, ne cui ex redundante sanguine deficeret via, per quam iterum reflueret ad hepar. Tum pro 5. quod authopsia conuincit, quod sanguis non descendit per venas ad distantes; imò potius, quod per illas ascendit, & quod descendit per arterias; ex quo patet, quod in circulum fertur.

Ad 3. Respondetur. Tum pro 1. quod humores putridi, maligna aut pestilente qualitate affecti, commiscantur cum reliquis, à quibus obtunditur eorum vitium; si autem obtundi nequeat, perit Ager. Tum pro 2. quod humores, vt coquantur, desiderant quietem non ratione loci in quo sint, sed ratione conturbationis per quam impeditur coctio;

A Tum pro 3. quod omnes fiunt necessariae venae, vel vt sanguinem attrahant ad iecur; vel vt illum deferant ad cor. Tum pro 4. quod ligato brachio infra ligaturam scissâ venâ exit sanguis, non verò supra illam, versus partem, quâ discedit à iecore, aut corde, nisi simul communicet cum alia vena, aut arteriâ supra ligaturam; à quâ possit vterius sanguinem recipere.

Ad 4. Respondetur, quod Harueus, & Higmorus, ac Coringius satis demonstrant in foetu intra uterum, licet per diuersas vias sanguinem moveri per circulum, quod non obstat, vt per à nobis assignandas, non possit circulatio fieri in ipso iam edito.

B Ad 5. Respondetur, quod in subsequenter probabimus doctrinam de pulsibus ab Antiquis receptam, compatibilem esse cum sanguinis circulatione.

RESOLVTIO II.

Utrum vena meseraica deseruiant pro chylo in iecur deferendo.

C VEnas meseraicas, quas Galenus radices vocat, quasi sugant chylum pro corporis alimonia, sicut arborum radices terram sugunt; trahere chylum à ventriculo in iecur vnanimi assensu recepit Antiquitas vsque ad Asellium; inter se interim digladiantibus huius placiti assertoribus, quia simul per illas sanguinem in ventriculum à iecore mitti alij existimabant, alij putabant, quod per diuersas meseraicas venas hæ duæ deducebantur substantiae; alij denique quod per easdem vias, & hoc vel eodem simul tempore, vel in diuersis temporibus; his admodum rationibus fulti.

Primò quia sic ex Hippocrate, Galeno, Auicenna, & vnanimi assensu omnium Dogmaticorum fuit receptum, vsque ad nostra tempora; Tum 2. quia venae Meseraicae iecori implantantur, & solum in hunc usum videntur productae: Tum 3. quia chylus conspicitur in meseraicis venis: Tum 4. quia non dantur aliae venae destinatae pro deferendo chylo à ventriculo in iecur; & necessario aliquae sunt à Natura determinatae in hunc finem: Tum 5. quia radices harum venarum, terminantur in ventriculum, & intestina; ex quibus deferretur chylus ad iecur: Ergo venae hæ deseruiunt pro ipso deferendo.

Resoluendum, quod chylus à ventriculo in iecur fertur, non per venas Meseraicas, sed per solas venas lacteas: Sic primus protulit Gaspar Asellius Anatomicus Ticinensis, quem Iuniores Anatomici ferè omnes sequuntur; inter quos Coringius, Pecquet, Higmorus, & reliqui sanguinis circulationem admittentes.

E Probat 1. Anatomicâ demonstratione sensibus sapissimè experientiâ, confirmatâ, & ab Asellio primo reperta, vt ipse fatur blandientis fortunae felicitate, qui venas obseruauit ab intestinis per Pancreas tendentes in iecur, quas Lacteas appellauit, quia lacteo sunt praeditae colore, dum chylo saturantur, quas tunc solum videri contingit, per quinque, aut sex horas ab assumpto cibo; antea verò, & postea iam chylo delato, non conspiciuntur ob earum tenuitatem, ac exiguitatem. Tendunt in Pancreas, miris anfractibus inferuntur, & peruadunt ad iecur latera venae portae claudentes, in iecoris cauam subeunt: Tum 2. quia Iuniores obseruauerunt valunas

valvulas in venis meseraicis circa intestina, quæ quidquam ab intestinis in ipsas refluere prohibent: Tum quia lacteæ venæ inseruntur in intestinis, ad quæ descendit chylus, vt illum sugant, & deferant, copiosiores in gracilibus intestinis, in quibus est maior copia chyli, pauciores in crassioribus, in quibus parua est chyli quantitas: Tum 4. quia omnes venæ lacteæ feruntur ad Pancreas vt viscus hoc chylum recipiat, & perficiat. Validum est hoc viscus potens perficere chylum, & in hunc finem productum: Tum 5. quia authopsia conuincit, quod meseraicæ venæ nullam albam continent substantiam, nullumque chylum: Tum 6. quia sicut albo colore saturatæ videntur lacteæ venæ, dum in illis chylus continetur; sic meseraicæ tinguntur colore rubro, quia sanguinem, & non chylum continent: Tum 7. quia venæ meseraicæ in nutritione ventriculi redundantem sanguinem aptæ sunt recipere: Tum 8. quia si vt fatetur Galenus, chylum deferunt, frustra ab illo assignantur, vt simul sanguinem deferant; sunt enim contrarij motus; nec Natura improuida relinqueret animal sine destinatis viis pro vtroque fine: Tum quia nec diuersis temporibus possent perfici illi motus in contrarias vicationes, per easdem vias, præcipue à facultatibus naturalibus semper operantibus secundum vltimum potentiam: Tum quia si vterque vsus est necessarius, & si facultas operaretur pro vsu & indigentia, non est cur alter vsus alteri cedat, cum vterque iudicetur simpliciter necessarius ad vitam. Ergo trahitur chylus non per venas meseraicas, sed per lacteas.

Ad opposita fundamenta Respondetur: Tum pro 1. quod Galenus & reliqui Anatomici lacteas ignorarunt venas, quia in solis cadaueribus exercebant anatomen, in quibus non apparent, nec in vivis animalibus, nisi per sex horas ab assumpto cibo: Tum pro 2. quod implantantur iecori, non vt chylum, sed vt sanguinem deferant: Tum pro 3. quod in venis meseraicis solus sanguis conspicitur: Tum pro 4. quod venis lacteis prius nondum cognitis meseraicæ sunt destinatæ pro chylo deferendo: Tum pro 5. quod radices venarum meseraicarum tendunt in intestina & ventriculum, vt deferant sanguinem, non chylum.

RESOLVTIO III.

Vtrum omnis chylus feratur in iecur.

Potio rem chyli substantiam deferri in iecur protulimus: An in alias partes pro humorum generatione, aut ad alios vsus feratur, inter Iuniores nondum constat. Pecquetus recenter protulit quod omnis chylus fertur in cor pro humorum generatione in illo; authopsia id comprobari contendit: eadem probant reliqui, quod solus sanguis feratur ad illud. Galenus solum iecur opificem sanguificationis cognouit; lienem constructum esse affirmat, vt limosum, ac melancholicum succum in iecore redundantem repurget, & ad se attrahat, quem attrahi per venam Portam iudicauit. Highmorus contendit repurgari per ramum splenicum à cœliaca derivatum; chylum verò, nec aliquid aliud ad lienem ferri, sed tantum in iecur. Probant.

Primò quod lien nullius est vsus pro humoribus generandis; ergo nulla in illum chyli pars defertur. Probatur antecedens ex Galeno. *lib. 2. de loc. affectis cap. 1.* & ex communi consensu omnium Dogmati-

A corum, qui per tot ætates vnicum iecur principium sanguificationis cognouerunt: Tum 2. ex Erasistrato, qui referente Galeno 4. *de vsu Part. cap. 15.* lienem frustra esse productum iudicabat: Tum 3. quia Ephesius lienem dixit esse membrum otiosum, & nullius vsus: Tum 4. Plinius *lib. 11. cap. 37.* fatetur sine liene posse animal viuere: Tum 5. pro chylo deferendo si hæ venæ meseraicæ sunt destinatæ ab Antiquis, quarum nullæ feruntur ad lienem: Tum 6. triplex excrementum ex iecoris coctione resultat; quorum limosum, ac melancholicum, nullum aliud habet receptaculum; præter lienem, in quem repurgandum tantum fuit productus: Tum 7. obstructions, scirrhii, & alij lienis morbi prouenientes in illo, ex superabundante melancholia, demonstrant lienem esse constructum ad illam recipiendam tantum: Tum 8. si lien non repurgat melancholiam, sicut quartanæ, Icterus niger, & scirrhosi in corpore tumores: Ergo quia solum est destinatus ad melancholiam repurgandam.

Resoluendum 1. quod lien non est conformatus à Natura, vt sit receptaculum humoris melancholici redundantis in iecore: sic protulit Spigelius; tenent Sennertus, Platerus, & alij.

Probatur Tum quia melancholia est purum excrementum; quod nequit esse materia apta pro nutritione lienis, & frustra attraheretur ab illo, cum sibi esset noxius, & morborum causa: Tum quia partes à natura destinatæ vt receptaculum alicuius excrementi, habent cavitatem, in qua recipiatur; vt patet in vesicula felleâ, intestinis, & vesica: in liene autem nulla est talis cavitatis: Tum 3. Pars à Natura destinata vt receptaculum excrementi, habet manifestas vias per quas se liberet ab illo, ne ab illius copia grauetur; lienem nullæ huiusmodi viæ dantur à Natura; non ventriculus, aliàs continuo vomitibus graueretur; non intestina, aliàs continuis laborarent diarrheis melancholicis: Tum 4. Si continuo Epar in lienem mittit melancholiam debet habere vias in hunc finem, quæ pro melancholia non dantur à iecore in lienem; nam vena Porta à Galeno iudicatur receptaculum chyli, nec antequam in iecur hic feratur, datur melancholia, cum ex illo debeat generari; & ideo nulla est quæ fluat ad Portam: nec postea quàm chylum recepit, cum dentur valvulæ claudentes illam, quæ impedirent exitum iam genitæ melancholiæ: Ergo lien non est receptaculum melancholiæ in iecore redundantis.

Resoluendum 2. quod antequam chylus perficiatur in ventriculo, quæ superfluit, potulenta substantia aquosâque, maiori ex parte, fertur ad lienem. Sic Hippocrates 4. *de morbis 5. in ventriculum autem etiam potus fertur; ab eo lien recipit.*

Probatur ex Aristotele *lib. de historia animal.* docente, quod animalia alia bibunt, alia non bibunt; & quod ea quæ bibunt, omnia habent vesicam, renes, & lienem; non autem, quæ non bibunt: Ergo sicut renes, & vesica sunt necessaria in animalibus, quæ bibunt, ad repurgandam aquosam substantiam; similiter & lien: Tum 2. quia aquosam substantiam redundantem in iecore expurgat Natura per renes & vesicam, vt docet Galenus, ne immixta humoribus, ipsos inutiles reddat: ergo redundantem in ventriculo debet ad lienem repurgare, ne immixta chylo, impurum, & imperfectum reddat ipsum.

Probatur 2. ex Galeno; ventriculi coctio maiori ex parte indiget in proportionato alimento, spatio sex horarum, & in aliis plus temporis consumitur, sed substantia quæ bibitur statim fluctuare in liene percipitur; ergo quia trahitur à liene.

Dices

Dices quod descendit ad iecur, & ab illo per venam Portam fertur ad lienem.

Contra stat: Tum quod ad iecur non transit, nisi Pylorus aperiatur; quod non contingit, donec post omnem coctionem: & postea requiritur, quod chylus, cum quo fertur substantia aquosa, pertranseat per venas lacteas, quod post sex horas fieri observavit Asellius: postea coquitur chylus, & fit sanguis, & separatur aquosa substantia, ut feratur. Flatus statim, aut paulo post sentiuntur in liene, & non multo post ante coctionem alimenti mingitur: Ergo per breviores vias fertur in lienem.

Probat 3. Schenkius, & Benivenius observationibus comprobant, plures homines per plures annos vixisse sine omni potu: ex quo apparet, quod sufficit pro elixatione alimenti, cibi humiditas, saltem in aliquibus: ergo de providentiâ Naturæ fuit lienem producere, ut superfluum ventriculi humidam substantiam ad se trahat, ne impediret perfectam chyli generationem.

Probat 4. ex modo substantiæ lienis: constat enim molli substantiâ, spongiosâ & rarâ ex Hippocrate *lib. de morbis*, ex Galeno 13. *method. cap. 16. & lib. 4. de usu Part. cap. 15*. Ergo conformatus fuit tanquam receptaculum substantiæ aquosæ.

Probat 5. ex Aristotele, qui lienem per accidens conformatum esse dixit, quasi docens, quod fuit per accidens necessarium ad aquosam substantiam à ventriculo expurgandam, quæ per accidens superfluit, id est non necessario, nisi ob usum nimij potus, aut humidioris alimenti.

Probat 6. ex morbis lienis propriis, ex superflua in liene sæpe redundante substantia ortis: liene inflammato, ventriculus redditur fiticulosus, quia lien exhaurit humiditatem: ex nimio potu fit lien tumorosus, ex Hippocrate *lib. 4. de morbis*; in febribus tumet ob nimium potum: *lib. 4. de morbis* Hippocrates docet ex liene fieri hydropem: 2. *Prorrheticor.* annuit eidem doctrinæ: *lib. de aëre, aquis, & locis* docet bibentes palustres aquas habere magnos lienes; & idem melancholiam vocat aquam, quia maiori ex parte generatur ex chylo delato ad lienem. Aëtius *tetrab. 3. sermon. 2.* lienem ex nimio docet potu intumescere, lienosi faciles sunt ad sudorem; faciliter ex illo leuantur: Ergo quia deseruit ut receptaculum aquosæ substantiæ redundantis in ventriculo.

Dices receptaculum destinatum à Natura pro excrementis recipiendis resultantibus ex coctionibus debet habere vias à Natura destinatas pro recipiendis, & expurgandis illis; sed lien nullas habet conspicuas vias, per quas recipiat aquosam substantiam, & ipsam à se propellat; Ergo lien non attrahit aquosam substantiam à ventriculo.

Respondet Coringius, quod sicut venæ lacteæ, quæ pro chylo deferendo ad iecur à Natura sunt destinatae, fuerunt diu incognitæ usque ad nostra tempora: sunt aliæ viæ nobis incognitæ per quas aquosa substantia fertur à ventriculo ad lienem.

Vel Respondetur cum Carolo Pisone, quod per venas gastricas, & vas breve venosum deferuntur à ventriculo in lienem substantia aquosa, quæ ab illo petit attrahi: quæ viæ à Galeno iudicatae sunt destinatae ad attrahendum melancholicum succum à liene in ventriculum, cuius usus naturalis non est: si quando præternaturaliter mittitur, fit per vias prædictas à Natura in finem à Pisone prædictum constitutas.

Pro evacuatione autem substantiæ aquosæ redundantis in liene, Hippocrates quatuor assignat vias *lib. 4. de morbis*, per os sub forma salivosa substan-

tiæ; per nares humidam substantiam delatam ad caput expellentes; per podicem, vel per vrinas, per quas in maiori pellitur copia, qui enim multum bibunt, præcipue vinorum tenuium, multam statim mingunt urinam ad lienem delatam, & ab illo emissam per spleneticae arteriæ ramos, à quibus emergunt emulgentes arteriæ in hunc finem destinatae. Præterquam quod per insensilem transpirationem tanta copia euacuatur, ut in suo de Staticâ Medicina libello, Sanctorius confirmet, quod ex octo libris alimenti & potus per viginti quatuor horas euacuentur quinque libræ insensibili perspiratione.

Resoluendum 3. quod peractâ coctione chyli, inutilior ac crassior pars inepta pro perfecto in iecore generando sanguine, fertur ad lienem, ut illius coctione in sanguinem, licet imperfectiorem mutetur.

Probat 1. Tum quia Natura, quæ omni industria conatur perfectiori modo, quo possibile est, elaborare alimentum, ut omnino assimiletur nobis, quod nequit à ventriculo perfici, ut à iecore convertatur in perfectum sanguinem, in lienem transmittit, ut ab ipso in sanguinem licet imperfectiorem mutatum aptitudinem acquirat, ut possit relatum ad iecur ab illo in perfectiorem sanguinem mutari; Tum iecur in dextrâ parte repositum, attrahit chylum perfectum pro perfecto sanguine generando; debet ergo à liene in sinistro latere constituto imperfectior attrahi chylus, ut ab ipso fiat sanguis saltem imperfectus, ob rationem Aristotelis, quia si Natura unicam fecit partem, in medio collocavit, si duas in eundem usum, bipartitas fecit, ut nares, & oculos: Tum quia quævis pars est conformata iuxta usum, in quem fuit destinata, lien autem, plexibus innumeris arteriarum, & venarum inter se coeuntium per anastomoses constat, quod non nisi in chyli elaborationem, & distributionem sanguinis geniti esset necessarium: Tum quia ramus spleneticus, & innumerae venæ connectunt lienem cum ventriculo, quæ connexio chyli receptionem denotat, sicut quam habet iecur cum ventriculo: Tum quia lien nequiret vices hepatis supplere, si non generaret sanguinem, eas autem supplere docent Schenkius *lib. 30. observat. 91*. Fernelius *lib. 1. cap. 7*. Vesalius *lib. 5. cap. 9*. Tum quia vitia supervenientia iecori, eadem sunt communia lieni; Ex quo patet quod ordinantur in eundem usum. Tum quia similes morbi obstructions, ictericus color, & similes affectiones, similesque horum morborum curationes maxime confirmant horum viscerum similes usus: Ergo fertur in lienem simili modo aliquid chyli pro humorum generatione.

Ad 1. Respondetur: Tum pro 1. quod Galenus & reliqui Antiqui Dogmatici illi subscribentes, finem præcipuum, in quem fuit lien à Natura conformatus, ignorarunt; & idem alium illi imposuerunt, à Neotericis reformatum: Tum pro 2. quod Erasistratus minus accedit veritati, improvidam indicans naturam, quasi sine necessitate lienem produxisset, & sine fine operaretur: Tum pro 3. quod Ephesus incidit in eundem errorem: Tum pro 4. quod Plinius vel loquitur de animalibus qui non bibunt, & minus imperfectum chylum generant, vel de eo quod fortuito contingit errore Naturæ; & tunc supplet iecur lienis defectum, sicut deficiente iecore illius defectum lien supplet: Tum pro 5. quod patet ex dictis, per quas vias fertur aquosa substantia, in lienem, & per easdem fertur chylus: Tum pro 6. quod præstantius viscus est lien, quam ut debeat pro solâ melancholiâ produci, excrementitiisque humore recipiendo;

recipiendo ; nec pro illo dedit receptaculum determinatum Natura , sicut nec pro pituita : emergunt enim cum sanguine ut perficiantur à corde, vel iterum in iecore : si ex toto aberrant , & inutiles sunt pro nutritione , Natura tentat eorum expulsionem per alias vias : Tum pro 7. quod obstructions scirrhi, & alij morbi lienis fiunt ex humoribus quos generat crassioribus & imperfectioribus, quos nequit à se expellere : Tum pro 8. quod ex male affecto liene fiunt quartanæ , & alij morbi ex melancholia orti , quæ in arteriis , & venis redundat , quia cum à liene nequit imperfectior pars chyli emendari ; nec valet à iecore in sanguinem perfectum conuerti, sed in limosum succum qui in venis superfluit ; & morbi fiunt ex illo redundante.

RESOLVTIO IV.

Utrum sanguis genitus in liene feratur in iecur.

Videtur quod non , 1. quia ex Galeno à iecore, melancholia fertur in lienem per venam Portam : Ergo per easdem vias nequit simul sanguis à liene in ventriculum ferri.

Secundò à venâ Portâ , & splenetica varij rami feruntur in ventriculum , omentum , intestina , & alias ventris partes : ergo non ordinantur ut ferant sanguinem in lienem.

Tertiò iecur expurgatur per aluum, & dato pharmaco trahuntur humores ad ventriculum, & intestina ; sed hoc non nisi per venam Portæ potest fieri : Ergò vena Portæ non conducit ad sanguinem trahendum à liene in iecur, sed è contra à iecore in ventriculum trahit humores.

Resoluendum : Quòd sanguis qui generatur in liene fertur ad iecur per venam splenicam, & venam Portæ.

Probaur ; Tum quia huiusmodi venæ sunt in aliquem finem destinatæ à Natura ; non ut deferatur melancholia à iecore in lienem , cum lien non sit receptaculum illius , ut probauimus , & solum restat, ut deferantur pro sanguine à liene in iecur deferendo : Tum quia sanguis ille perficiendus est in iecore ; illæ autem venæ à liene in illud feruntur : Ergò in hunc finem : Tum quia sanguis in liene genitus debuit habere vias per quas feratur ob circulationem sanguinis in iecur , sicut fertur qui in reliquis partibus superabundat ; Tum quia vena Porta oritur à iecore & fertur ad lienem , ut aliquid portet ; nec aliunde magis sanguinem trahere potest. Tum quia in vena Portæ, & meseraicis sunt valvulæ impediennes retrocessum versus lienem : ex quo patet, quòd ab illo recipiunt , quòd deferant in iecur ; à iecore enim nihil recipere possunt ob valvulas impediennes : Tum , quia lien solet supplere vices iecoris, quod non esset possibile , nisi per has venas sanguis ab ipso generatus transiret in iecur, vel in venas circa illud , ut inde ad cor , & reliquas partes posset circulatione ferri. Tum quia dum iecur patitur ob retentum sanguinem melancholicum in illo generatum, solent humores sursum ferri, ut in ictero nigro, nec sunt aliæ viæ , per quas ferantur illi humores, nisi à liene in iecur , & inde in reliquas partes ; nec aliter à liene possent vlcera graueolentia causari : Tum quia lienosi ferè semper habent iecur cum similibus affectibus , quia ab illo humores communicantur per has vias : Tum quia patiente liene ob suc-

A cos melancholicos, & crassos à se genitos , si eos nequit per ramum splenicum tendentem ad hæmorrhoides expurgare, spargit se per ramos Portæ, & in illis varias efficit obstructions , durum reddit iecur, & omnem ventrem , quia nequit crassos illos humores in iecur mittere : Tum quia si patentibus has & manifestas vias non haberet lien , ut emittat humores quos continuò generat ; cum illi non sint ex usu, continuò laboraret , & obstrueretur ab illis : Tum quia lien recipit per arterias humores , quibus nutritur , quia ab illo geniti nequeunt esse ex usu pro eius nutritione , antequàm perficiantur in iecore : Ergò hæ sunt à Natura destinatæ viæ ut ferantur ad iecur.

B Ad 1. Respondetur , quòd cum Galeni doctrina sit à nobis oppugnata , restat ut illæ venæ solum deferantur ut à liene in iecur ferantur humores.

Ad 2. Respondetur quòd per ramum splenicum, qui fertur in Portam ; fertur à liene sanguis ab illo genitus, in iecur ; reliqui rami, qui oriuntur ex ramo splenetico , deferunt ad alios vsus.

Ad 3. Respondetur quòd spontè refluunt humores præcipue biliosi, à iecore per meatum biliarium ; & præcipue qui trahuntur à medicamento selectio per venas lacteas, ab ipso colligati trahuntur à radicibus biliaris , & in intestina proiciuntur : vel potius dicendum per arterias expurgari omnes humores in iecore aut venis superfluos ; sit enim fluxus hepaticus per ramos arteriæ celiacæ, desinentes in intestina ; sicut & aquosæ aliæ humiditates quas cum illo generat iecur , expurgantur per arterias emulgentes.

RESOLVTIO V.

Utrum omnis sanguis à iecore refluat ad cor.

Recipit iecur sanguinem à liene ; recipit à venis qui superfluit in partibus , generat sanguinem ex chilo : An totum istum sanguinem mittat in cor dubitamus : Videtur quòd non. Primò quia saltem qui generatur in liene inutilis est pro partium nutritione ; quia ut Galenus docet , id quod ex prima coctione inutile euadit , non potest emendari in reliquis : Ergo cum in ventriculi coctione pars chyli ex qua fit , sit imperfecta , ut fatemur , nec in iecore, nec in corde potest perfici.

Secundò magna copia sanguinis , qui generatur in iecore, fertur per venam Portæ , & venas meseraicas in nutritione ventriculi , & partium ventris inferioris : Ergo non fertur à iecore in cor.

Tertiò magnam copiam sanguinis non ferri ad cor constat ; Tum quia per cauam descendentem magna copia sanguinis deferitur in partes inferiores, per quas dinaricatur pro earum nutritione , & experientia docet ipsas ipso repleti sanguine. Tum 2. quia cum sero diluitur pars illius sanguinis in renes , pro eorum nutritione. Tum 3. quia in hydrope à iecore humores defluunt ad crura, ad pedes, & alias partes : ergo non omnis sanguis à iecore fertur in cor.

Resoluendum : Quòd totus sanguis in iecore genitus, & receptus aliunde, refluat continuò ad cor per venam cauam ascendentem. Sic Harueus, Higmorus, Coringius, Plempius, & reliqui admittentes sanguinis circulationem.

Probaur 1. sanguinis circulationem esse admittendam necessariò decreuimus ; sed non est possibilis nisi sanguis habeat aliquam partem in qua recipiatur,

tur, vt per cor mittatur in reliquas partes: Ergo hæc debet assignari: sed nulla aptior, quam iecur, quod est sanguinis promptuarium, fons, & origo in quo generatur, & in quod redit, vt perficiatur, & coadunetur: Ergo à iecore totus sanguis mittitur in cor.

Probatur 2. Si à iecore non mitteretur per Cauam ascendentem omnis sanguis in cor, maximè quia per venam Portæ, aliqua illius pars refluit ad partes ventris; sed constat ex obseruationibus anatomicis, quòd venæ in quas Portæ venæ terminantur, clauduntur valvulis, ita vt ab illis in ventriculum, & vicinas partes, in quas terminantur, nihil possit recipi: Ergo per has venas nihil defertur sanguinis.

Probatur 3. Magnitudo venæ cauæ ascendentis, illius truncus, eius capacitas, plenitudo sanguinis, qui conspicitur in illa, demonstrat quòd totus sanguis in illa recipitur; ergo à iecore omnis sanguis mittitur in illam: Probatur Antecedens; Tum quia succus contentus in venis lacteis, paruus apparet, nec sufficeret pro replenda caua venâ; Tum quia caua venâ continuò repletur sanguine, lacteæ venæ non continuò suppeditant chylum iecori; Tum quia abstemij, & per plures dies abstinentes à cibo non haberent sanguinem pro illa venâ adimplenda, nisi à reliquis partibus iecori superueniret: Ergo totus sanguis in iecore receptus fertur in cor.

Probatur 4. Si quid obstaret quominus omnis sanguis à iecore in cor reflueret; maxime quia pars illius fertur per venam cauam descendentem; sed per hanc non descendit: Ergo fertur ad cor: Probatur minor: Tum ex structura venæ cauæ, habet enim versus inferiores partes stricta orificia impediens descensum; versus superiores ampla vt facile ascendat sanguis: Tum quia infra demonstrabimus sanguinem non descendere, sed ascendere per cauam descendentem, & eius ramos: Tum quia in cruribus dantur valvulæ, ne sanguis, qui ascendit, refluat, quæ impedirent descensum: Tum, patet ex venarum formatione, ascendens enim statim ab hepate incipit dilatari; descendens incipit comprimi: Tum quia circulatio, quæ est necessariò admittenda, ex dictis, non esset possibilis, nisi reflueret sanguis per venam descendentem ad iecur: Tum quia sanguis debet ferri ad cor, vt iterum vinificetur, & non sunt aliæ viæ per quas ascendat: Tum quia à solo iecore, non perficitur ex toto sanguis: Ergo omnis debet ab illo refluire ad cor vt perficiatur ab illo.

Ad 1. Respondetur, quòd materia in ventriculo inepta apparens, alia est omnino inepta, de qua Galenus; alia inepta nisi vltius perficiatur, antequam feratur ad iecur, qualis est quæ fertur in lienem.

Ad 2. Respondetur, quòd post Galenum athopfia monstrauit diuersos vsus venæ Portæ, & ramorum eius.

Ad 3. Respondetur: Tum pro 1. Quòd venæ Cauæ descendentes rami replentur sanguine ascendente, non vero descendente per illos: Tum pro 2. Quòd ad renes defertur sanguis per arterias emulgentes, quæ simul à corde deferunt sanguinem pro eorum nutritione: Tum pro 3. Quod per ipsas arterias fertur aquosa substantia crudulve sanguis in partes ventris, non autem per venas.

A

RESOLVTIO VI.

Verum sanguinis motus per venas fiat à maioribus in minores venas; vel è contra.

B

Sanguinem moueri in corpore per venas cognouit Antiquitas, cum per ipsas admiserit illum communicari omnibus corporis partibus, pro partium alimoniam: qui consequenter fatebantur à iecore versus omnes positionis differentias moueri. Iuniores, vt vidimus, inuenerunt sanguinem moueri motu circulationis per venas, & arterias: Et de hoc motu inquirimus, dum sanguis per venas fertur, An à iecore in venas maiores, & ab iis in minores moueatur; An è contra à minoribus venis feratur ad maiores, versus iecur, & versus cor. Moueri à maioribus venis versus minores probat.

Primò antiqua Galeni doctrina, quæ docet à iecore generari sanguinem, & per venam Cauam, & illius ramos maiores in minores, capillares, & tandem in porositates, & partes carnosas ferri: Tum 2. quia est rationi consonum, quòd vasa maiora, quæ oriuntur à iecore, sanguinem recipiant ab illo, & quòd paulatim illum emittant in minores, & capillares venas, quæ implantantur in partibus nutriendis: Tum 3. quia venæ exiles deorsum sunt locatæ, & necessariò sanguis proprio pondere, debet ferri in illas.

C

Probatur 2. Si sanguis moueretur à venis maioribus ad minores, maximè quia id demonstrant valvulæ impediens in venis descensum à maioribus in minores; Sed hoc non conuincere probat Primerosius, Tum 1. quia non omnes venæ maiores habent illas valvulas; & ideo hæc ratio non probat de omnibus: Tum 2. quia si in venis illæ valvulæ deseruirent ne deorsum sanguis descenderet, clauderentur ad illum impediendum; & tunc etiam impedirent ascensum sanguinis per illas: Tum 3. valvulæ semper sunt apertæ vt ascendat sanguis per venas: Ergo vt descendat sunt semper apertæ.

D

Tertio si sanguis mitteretur à venis minoribus ad maiores, ipsæ minores venæ deberent habere vel iecur, vel aliud membrum generans sanguinem, à quo illum reciperent; sed non est aliud vas circa venas minores à quo illum recipiant; à iecore quæ recipiunt sunt venæ maiores, quæ in illo implantantur: ergo sanguis non potest moueri à venis minoribus in maiores.

Resoluendum, Quòd sanguis in circulatione mouetur à venis minoribus in maiores versus iecur; vel versus venam Cauam & cor: nullo modo è contra.

E

Pro hac doctrina præsupponitur quòd Veteres Dogmatici, Græci, Latini, & Arabes, valvularum, quæ in venis reperiuntur, non meminerunt; nisi ab Hippocrate lib. de ossibus, quidquam possit coniecturari. Inter recentiores sub opinione cadit, An Cananus, & Syluius illas cognouerint; Vesalius, & Fallopius inuestigarunt illas; Eustachius, Fabricius, Salomon Albertus, Piccolominus cognouerunt earum usum. Asellius, & Harueus maiori posito labore, earum confirmarunt usum, Asellius in venis lacteis, Harueus in illis, & venis meseraicis, in ramo splenetico, in emulgentibus, in iugularibus internis, in vena Azygæ, in aliisq;

E e e

quas

quas in hunc finem in venis intercludit Natura, ut si quid sanguinis deflueret à venis maioribus in minores, intercluderetur, & impediretur eius descensus, non verò ascensus à minoribus in maiores.

Probatur 1. Anthopsia convincit in Anatome, quòd in omnibus artuum venis, in iugulari venâ internâ; in vena Azygâ, in vena pectorali, in vena Porta, in venis lacteis, in ramo splenetico, in venis emulgentibus, in Meseraicis, & in aliis maioribus venis sunt valvulae, seu membranæ cavitates earum intercipientes, figurâ semilunari, ita ut vel sit vna sola magna, vel duæ, ex adverso sitæ, à quibus clauditur cavitates, ita ut nec aer possit pertransire à maioribus venis versus minores; bene tamen è contra: Ergo sanguis à minoribus venis ad maiores movetur.

Probatur 2. cuiusvis partis structura est conformata à Natura iuxta usum, in quos fit; & manifestatur ipsius usus ex modo quo iuvatur, vel impeditur; sed ex modo quo venæ deferentes sanguinem iuvantur, aut impediuntur, demonstratur, quòd sanguis ascendit à minoribus venis versus maiores & cor: Ergo. Probatur minor; Tum quia quævis vena ligata vinculo non nimis adstricto siue in ceruice, siue in brachio, siue in crure; siue in quavis corporis parte, si aperiatur vena versus eam partem, quâ sanguis fluit in venas maiores, exit sanguis ante ligaturam, & venæ replentur; infra eam partem, per quam sanguis venis maioribus approximatur, inanitur vena, & sanguis non exit; ita ut versus cor inanita, & vacua appareat Vena, versus minores venas, à quibus recipitur, sanguine plena: ex quo manifeste apparet moveri à venis minoribus versus maiores in cor: Tum dum sanguis mittendus ligatura facta in brachio versus manum exit, & non supra ligaturam; in cruribus versus pedes, & non supra ligaturam, quòd aliter contingeret, si à venis maioribus, in inferiores descenderet sanguis: Tum quia si fortior fiat ligatura, & impediat ab arteria communicari in parte inferiori venæ per quam debet descendere sanguis, nec per inferiorem partem exit sanguis, quia non ascendit per illam partem venæ, quia non communicatur illi ab arteria; si vero ex parte superiori exeat aliquando, idè contingit, quòd alterius venæ aut arteriæ est communicatio cum parte superiori, à quâ non impeditur per ligaturam sanguinis ascensus: Tum si facta ligatura, digito comprimamus partem venæ tendentis versus venas minores, sentitur sanguis, & refluit compressus versus illas, si partem versus venas maiores, nulla invenitur copia sanguinis, & vena inanita nihil habet quòd refluat: Ergò quia sanguis à minoribus venis movetur in maiores, & non è contra.

Confirmatur hoc idem ab Anatomicis qui siue in ventre, siue in cruribus, siue in brachiis, aut quacumque alia parte denudant venam, & illi apponant ligaturam, semper conspiciunt, quòd pars venæ quæ tendit versus cor inanitur, pars tendens versus minores venas repletur, & ablata ligatura, pars supra ligaturam iterum repletur à sanguine ascendente, pars infra ligaturam definit esse tumida, quòd manifestum præstat indicium à minoribus venis ad maiores moveri sanguinem.

Ad 1. Respondetur: Tum pro 1. quòd Galenus in infantia Anatomes, quam in cadaveribus tantum exercuit, non potuit sanguinis circulationem, & motum percipere: Tum pro 2. Quòd consonum rationi est, quòd sanguis à distantio-

ribus partibus redeat ad cor, quòd non posset consequi nisi ascenderet per venas, cum per arterias potius descendat, ut infra monstrabimus: Tum pro 3. quòd si sola gravitate moveretur sanguis, deorsum tantum tenderet; sed movetur à naturalibus facultatibus, versus eam partem in quam ex Naturæ instituto debet moveri.

Ad 2. Respondetur, Tum pro 1. quòd valvulae sunt in illis venis, in quibus posset sanguis deorsum percolari, ut impediunt motum deorsum, non in reliquis; sed ex illis infertur qualis fiat similis motus in reliquis venis: Tum pro 2. quòd non semper transcolatur sanguis versus valvulas, & solum dum percolatur, clauduntur, in reliquo tempore apertæ ascensum sanguinis non retinent: Tum pro 3. quòd sunt semper apertæ si sanguis non permeet à partibus maiorum venarum; reliquo tempore clauduntur impediendo descensum illius.

Ad 3. Respondetur quòd venæ minores ab arteriis recipiunt totum sanguinem refluentem per illas, modo infra dicendo.

RESOLUTIO VII.

Verum sanguis in corde à dextro in sinistrum sinum feratur per cordis septum.

Pro circulatione à dextro in sinistrum sinum cordis sanguinem ferri est necessarium; sed per quas vias non conspicuum. Hippocrates, & Plato à vena Cavâ cor recipere sanguinem, & elaboratum refundere ad omnes partes per eandem venam cavam protulerunt; sed in cavam regredi impediunt valvulae claudentes, quominus retrocedat sanguis: clauduntur enim in dextro sinu impediendo regredi, & in vivo animali si vena comprimatur, sanguis non in cor, sed in venam refluit cavam. Aristoteles, lib. de partibus animal. tres in corde constituit ventriculos, & sanguinem, per Aortam, & per Cavam contendit tendere in illos, sed Aorta in orificio tres habet valvulas claudentes, & regressum ab illa in cor impediendo; nec ab eadem viâ accessus, & regressus humorum perficitur. Galenus per venæ cavæ ramum mitti in cor sanguinem protulit; per dextrum sinum, & per venam arteriosam in pulmonem mitti magnam eius portionem, ut ex illo nutrantur; reliquum per medij cordis septi cœca foramina penetrare in sinistrum sinum; ut ex illo, & ex aëre fiant vitales spiritus, per Aortam distribuendi reliquis partibus. Realdus Columbus, Vlmus, Botallus, & alij Iuniores alias quærent vias, Galeni antiquam deferentes doctrinam, quærentes patentiores vias pro circulatione, & totius sanguinis receptione.

Resolvendum, Quòd sanguinis motus sit à venis ad dextram cordis auriculam, ab ipsa in sinum dextrum, à quo tendit sanguis primum in venam arteriosam, mox in arteriam venosam pergit per anastomosim, & per ipsam ad sinistram cordis ventriculum: sic tenent Realdus Columbus, Coringius, & alij, his fulti rationibus.

Primo sanguinis circulatio ex dictis est necessaria ad vitæ conservationem: Ergò necessariò patientes, & aptæ viæ pro illâ sunt admittendæ; sed nullæ aliæ possunt assignari; Ergò per has ab

vno sinu in alterum mouetur sanguis : Probatur Minor : Tum quia ex horum valorum repletionem, capacitate, amplitudine, & structura siue patet, hæc vasa esse in hunc finem destinata : Tum quia auricula in arteria venosa, valvulaque in iis vasis posita idem demonstrant ; in arteria quidem venosa, ne à sinistro sinu quid refluat ; in vena autem arteriosa, ne quid refluat in dextrum sinum : Tum quia vena arteriosa verè est arteria, & arteria venosa verè est vena ; non vt altera spiritus, altera sanguinem recipiat ; sed vt per anastomosis ab arteria in venam sanguis permeet omnis.

Communis obiectio est, Quòd in iis vasis non patent orificia per quæ totus sanguis permeet ab vno in aliud, sine quibus nequit tanta copia sanguinis continuò moueri.

Respondetur, Quòd Hofmannus ita visui manifestos meatus reperiri docet, vt non possit dubitari sufficere pro humorum celeri anastomosi : Tum quòd Galenus fateretur inter venas, & arterias, licet sensui non apparentes, dari meatus, per quos mutuò humores possint permeare : Tum docet experientia, quòd licet sensui non percipiantur orificia, quæ sunt inter venas, & arterias ; sunt tamen capaces, vt omnis sanguis celeri motu ab vna in aliam mouetur ; si enim aperitur vena exit totus sanguis per illam, qui erat in arteriis, celeri motu ; & idem contingit, si scindatur arteria.

RESOLVTIO VIII.

Ob quem usum, sanguis recipitur in corde.

Galenus, & Dogmatici tenent, Quòd per Gramum venæ Cavæ ascendentes portio aliqua sanguinis fertur in cor, vt ex illo nutriatur, & pars illius feratur pro nutrimento pulmonum in illos ; & simul vt ex aliquâ sanguinis portione in sinistro ventriculo, simul & ex aëre generentur spiritus vitales. Harueus, Higmorus, & alij, sanguinem in cor ferri contendunt, vt ab illo vltimam perfectionem recipiat, quâ aptus reddatur, vt possit reliquas corporis partes nutrire, & vt fiat sanguinis circulatio, per quam impediatur sanguinis concretio, & putrefactio, quibus expositus est, si non moneatur continuò. Coringius præcipuè moueri in cor indicat, quia in corde est prima ac potissima caloris innati virtus, quâ maxime elaboratur & peruenit in naturalem sui perfectionem ; vt inde iam perfectus feratur per arterias in partes pro earum nutritu, & vt illas viuificet suo calore : Superadditque quòd ex illo in corde non generatur vitalis spiritus, vt communiter fuit receptum, his fultus.

Primò, quia sanguis à corde calefactus mittitur per arterias in omnes corporis partes, & ab illo potest calor illis communicari, sine nouâ aliâ superaddita entitate : Tum 2. quia spiritus vitales deberent fieri per effervescentiam, ita vt tanquam spuma ex subtiliori parte sanguinis eleuantur, quod non contingit in corde & arteriis : Tum 3. quia si spiritus vitalis generaretur à corde, propelleretur in arterias, in quibus non posset recipi, quia solus sanguis recipitur in illis :

D. Brauo Resol. Medic. Pars V.

A Tum 4. quia cordis calor, non est ita intensus, vt possent per effervescentiam spiritus generari, nec vt possit ebullitio, per quam fiunt spiritus, reperiri in illo.

Resoluendum 1. Quòd totus sanguis fertur ad cor propter circulationem ; & ob utilitates, quas in illâ sanguis consequitur. Sic omnibus in confesso esse debet, qui sanguinis circulationem admittunt, ob rationes adductas in Resolutione primâ.

Resoluendum 2. Quòd fertur etiam sanguis in cor, vt ex puriori eius parte simul cum aëre generentur in sinistro ventriculo spiritus vitales : Sic tenent cum Hippocrate omnes Dogmatici.

B Probatur 1. ex summo Dictatore Hippocrate *lib. de corde* Vbi hanc doctrinam protulit & sancit dicens *Anima hominis* (id est spiritus vitalis) *in sinistro sinu est sita : aliter autem nec cibus, nec potibus à ventre inferiori ; sed purissimâ & illustri substantia, ex sanguinis discretionem, &c.* Ideoque cor vocat caloris fontem, quia vitalem generat spiritum, & illum distribuit in omnes partes : Tum Galenus idem docet præcipuè 6. *de placitis*. Vbi demonstrat generari ex sanguine & aëre vitalem spiritum. *Et lib. 1. de different. febr. cap. 1. lib. de tremore & palpit. & lib. 5. simplic. cap. 9. & lib. de usu part. cap. 2.* Tum idem demonstrat Auicenna *fen. 1. 1. de Viribus cordis*, *Et lib. de medicinis cordialibus. cap. 1. §. Creauit Deus ex concantibus cordis sinistram, vt esset armarium spiritus, & minera generationis illius. Et fen. 1. 1. d. 5. protulit : Arteria sunt corpora, quæ à corde nascuntur, concana, in longitudinem extensa, habentia motiones, dilatando se, & constringendo, vt cor euentiletur, & spiritus membris corporis communicentur :*

C Tum quia innatus partium calor ab extrinsecis causis alteratus indiget foueri à corde mediis spiritibus, sine quibus nequiret calorem extremis partibus impartiri : Tum quia in syncope deficit calor in partibus, non nisi quia retrahuntur spiritus vitales : sanguis enim nequit refluerè, vt conuincit Coringius : Tum quia ex distractione caloris & spirituum vitalium in alias partes imminuitur coctio ventriculi, quia spiritus, mediis quibus deberet communicari, in caput feruntur : Tum in passionibus animæ, in gaudio diffusis à dextrâ spiritibus, defectu illorum in corde aduenit mors ; in ira, ex illorum motu fit incandescencia ; in metu, ex refluxu eorum in cor, fit caloris suffocatio, & supervenit mors : Tum quia ex aurâ maligna dissipante vitales spiritus, fiunt partes frigida, & perit animal : Tum quia ex aëre nubiloso, & caliginoso partes fiunt impotentes ad actiones, quia spiritus vitales generantur inepti, vt præstent debitam temperiem : Tum quia ex vigilia, & nimio motu ; quia spiritus vitales consumuntur, deficiunt vires : Tum quia spiritibus vitalibus resolutis, homo vires, quas defectu eorum amisit recuperat exhibitò vino, aliâve materiâ, ex quâ celeriter generentur : Tum quia sanguis nequit celeri motu per arteriam moueri, & cum in passionibus animæ celeriter quid moneatur, quo partes alterantur ; hoc debet esse spiritus vitalis : Tum quia humores prædominantes sunt plerumque frigidi, & ne à corde separati propriam acquirerent frigiditatem, debuerunt esse spiritus vitales, quorum ope calidi permanerent : Tum quia vt fatetur Harueus sanguis separatus à corde grumescit ; & debet dari spiritus vitalis, quo calefiat : Tum quia si solus sanguis fertur per arterias, & non spiritus vitalis, cum

essent propter eundem usum, ac venæ, istæ solæ sufficerent: Tum quia si non dantur in arteriis spiritus sine systole & dyastole, moueretur in illis sanguis, sicut mouetur in venis: Ergo cor habet pro viū generare spiritus vitales.

Ad Coringij fundamenta Respondetur, Tum pro 1. quod sanguis fertur per arterias ad partium nutritionem; spiritus vt illis impertiantur calorem, quem nequiret sanguis impertiri, cum potius illorum egeat calore, vt tenet Harueus, ne concreascit, separatus à corde: Tum pro 2. Quod spiritus vitales non fiunt per efferuescentiam, quasi per accidens; sed per se à facultate concoctrice cordis destinata ad illorum generationem: Tum pro 3. Quod propellitur ad arterias spiritus simul sanguini commixtus, licet non percipiatur ob sui tenuitatem, nisi per suos effectus: Tum pro 4. Quod spiritus vitales non fiunt per efferuescentiam, sed per calorem coaptatum ad eorum generationem perficiendam, per coctionem.

RESOLVTIO IX.

Virum à corde in arterias totus sanguis per dextrum cordis sinum protrudatur, simul cum spiritibus.

Videtur Quod non: Si spiritus per arterias simul cum reliquis humoribus mouerentur, cum plerumque humores noxij sint putridi, & obnoxijis qualitatibus præditi, corrumpentur continuo ab illis: Ergo non simul per eadem vasa feruntur.

Secundò: Spiritus & humores ordinantur in diuersos fines, & petunt diuersos motus: Ergo non simul mouentur per arterias.

Tertiò: Si simul mouerentur spiritus vitales & humores, per arterias, simul etiam mouerentur per venas. Ergo deberent moueri venæ sicut arteriæ.

Resoluendum 1. Quod sanguis, qui perficitur in sinu sinistro cordis, & spiritus, qui generantur in illo, simul trahuntur in Aortam: sic admittentes spirituum vitalium generationem, simulque sanguinis circulationem, debent fateri.

Probatur, quia tota quantitas sanguinis, quæ continuo recipitur in sinu sinistro, nequit in illo contineri, nec regredi, alias se impedirent humores, qui recipiuntur, cum eis qui refluerent; nec sunt aliæ viæ per quas euacuentur, nec est alius vsus Aortæ, nisi in horum receptionem: Tum quia Aorta habet valvulas, quæ se aperiunt ad sanguinem, & spiritus recipiendos, & quæ clauduntur, si quid horum refluit sine vsu, qualiter spiritus sæpe refluit, est necesse: Tum quia in Aorta conspicitur receptus sanguis, & conspicuus est eius motus pro spiritibus: Ergo tam sanguis, quam spiritus mouentur à corde in illam.

Resoluendum 2. Quod per Aortam sanguis, & spiritus vitales trahuntur per reliquas arterias, in vniuersas corporis partes.

Probatur, Tum quia in hunc finem à corde mittuntur in Aortam, vt per illam omnibus partibus impartiantur, pro earum nutritione, & attemperatione: Tum, quia id demonstrat anthropia; in quacumque enim corporis parte si ligetur arteria versus partem, quâ descendit ab Aorta repletur, ex alterâ parte inanitur: Tum quia si arteria sece-

A tur, facta ligatura versus Aortam exit sanguis, & spiritus, non versus partem inferiorem: Tum quia eadem experientia idem demonstrat circa cor, in ventre, in extremis tenuibusque arteriis, ex quo patet, quod à corde, & maioribus arteriis in minores, semper mouetur sanguis, spiritusque vitalis: Tum quia fluxus sanguinis in circulum non esset possibilis, nisi à corde per arterias à maioribus in minores moueretur sanguis, & per venas à minoribus in maiores versus cor reflueret, & ascenderet: Ergo ab Aorta in reliquas arterias versus omnem differentiam mouentur sanguis, & spiritus.

B Resoluendum 3. Quod nec solum sanguis pro partium nutritione, & spiritus pro calido innato conseruando feruntur per arterias, sed simul noxij, & excrementitij humores in propria emunctoria tendunt, & in partes aptas pro eorum euacuatione.

C Probatur: Tum quia cum simul à iecore, & venis versus cor tendentibus omnes ferantur simul humores, debent simul per easdem commeari vias simul cum sanguine: Tum quia arteriarum rami distribuuntur per totum corpus in omnia emunctoria, & partes per quas potest sanguinaria massa expurgari ab excrementitiis humoribus: Ad renes enim terminantur arteriæ emulgentes, per quas serum petit expurgari, quod fatetur Galenus. Et Spigelius probat, per arterias meseraicas vniuersi corporis excrementa deferri; vt expurgentur per ventrem in intestina, fierique per arterias pleraque fluxiones, simul & per illas fieri purgationes pharmacis solutius commotas, quod fatentur quoque Doctiores ex Innioribus. Per arterias fiunt etiam hæmorrhagiæ; ascendit enim per illas sanguis in caput, per venas autem descendit: Tum patet quia venæ tendunt versus cor, per hepatis magnâ ex parte mittentes humores: Ergo Naturæ prouidentia aptius fuit humores excrementitios deferre per arterias ad sua emunctoria, quæ à corde versus illa sanguinem, & humores mouent: Tum quia tunc magis apparent humores noxij, & excrementitij, quando nequeunt à corde perfici: Ergo debebant expurgari per vias, per quas ita inepti recipiuntur ab illis.

D Ad 1. Respondetur, quod ipsi humores, & spiritus redduntur impuri ex consortio excrementitiæ alterius substantiæ, sed coercetur ab illis impuritas, ne intra aliquam latitudinem vehementer noceat; vltra illam verò valebit spiritus, & humores conspurcare, & mortem inferre.

Ad 2. Respondetur, Quod mouentur à diuersis causis, vt infra patebit, & ideo debite mouentur, licet in diuersos fines per eadem vasa ferantur.

E Ad 3. Respondetur, Quod per venas feruntur solum spiritus necessarij, vt seruent sanguinis debitam temperiem; & illi Massæ sanguineæ commixti, non indigent diuerso ab ea motu: At in arteriis præter illos, feruntur etiam qui debent impartiri omnibus corporis partibus; & pro iis est necessarius arteriarum motus.

RESOLVTIO X.

*Per quas vias sanguis ex nutritione redun-
dans refluat in venas, ab arteriis.*

PER nullas vias posse refluire suadent plura funda-
menta proposita à Coringio.

Primò quia si per aliquas, maximè per anastomo-
ses; sed illæ ita sunt exiles, & exiguæ viæ, vt non
possit per illas tanta copia sanguinis, quanta super-
fluit in corpore percolari: Ergo non fit per anasto-
mosin sanguinis transcolatio.

Secundò: Si per angustos meatus in anastomosi ab
arteriis in venas transmearet sanguis, non essent
possibiles tumores in partibus carnosis; quia omnis
sanguis potius transiret in venas, quam in partes car-
notas, vel si aliqua portio permearet in partes, statim
reflueret, & euacuaretur per venas.

Tertio. Abscissis arteriis, in venis vicinis reper-
tur sanguis, sine communicatione cum illis; abscef-
sis venis in quas deberet ab arteriis sanguis commu-
nicari, non fit tumor in parte carnosa vicina, in
quam tendit arteria: sed hoc esset impossibile, si de-
ficeret in illa affluxus, & communicatio sanguinis:
Ergo non fit ab arteriis in venas affluxus san-
guinis.

Quartò. Aliquæ venæ sanguinem copiosum reti-
nent, sine eo quòd communicent cum arteriis: Ergo
ex alia parte recipiunt illum.

Quintò. Reuulsiones, & deriuationes tanto-
pere ab Antiquis celebratæ, si sanguis recipere-
tur à venis per arterias non essent ex usu, quia
sæpe scinditur vena, quæ non habet communica-
tionem cum arteria partis ex qua deberet fieri
reuulsio: Ergo venæ non recipiunt sanguinem ab
arteriis.

Resoluendum, Quòd omnis sanguis repertus in
venis, communicatur illis per arterias, & per anasto-
moses transcolatur: Sic tenendum admissa sangui-
nis circulatione.

Probatur 1. In sanguinis circulatione, totus san-
guis recipitur ab Aorta, & ab illa mittitur per reli-
quas arterias in partes: Ergo nulla pars restat in
corpore, à qua possit venis sanguis communicari,
nisi ab arteriis ipsis communicaretur: Tum quia ar-
teriæ continuò ab Aorta recipiunt sanguinem, nec
posset in illis contineri nisi continuò illum in alia
vasa transmitterent; nec sunt alia quam ipsæ venæ:
Tum quia arteriæ, & venæ mutuò inter se coeunt:
sunt enim insignes coniunctiones inter illas in
utroque rene, in liene, in vasis spermaticis, in ra-
mis venæ cephalicæ, quæ tendit ad manum; in
partibus carnosis, præcipuè in manuum, & pe-
dum extremitatibus, & per vniuersum corpus:
sed harum connexionum nulla alia est causa,
nisi vt ab arteriis in venas fiat sanguinis trans-
colatio: Tum quia vt probauimus, venæ non
recipiunt sanguinem à iecore, non à corde;
Ergò ab arteriis: Tum à venis minoribus mo-
uetur ad maiores: sed minores non habent alia
vasa circa se sanguinem continentia, nisi arte-
rias, cum quibus per anastomosin communi-
cant, ex quo patet, quòd illum ab eis reci-
piunt. Abscissâ venâ, per illam euacuatur tota
sanguinis copia, quæ in arteriis reperitur: Ergò
ab illis venæ sanguinem recipiunt.

Ad 1. Respondetur, Quòd licet conspicui
D. Brano Resol. Medic. Pars V.

A non appareant ductus, conuincit experientia,
quòd totus sanguis potest permeare, & diffun-
di per venam scissam, breui tempore receptus ab
arteriis; & in telis linteis, videmus nullo ap-
parente meatu, liquorem percolari celeriter, &
in magna copia.

Ad 2. Respondetur, Quòd nisi sanguis in modo
substantiæ, aut copia, decidat à naturali statu, sem-
per permaneat; si ab iis impeditur, refluit in partes
carnosas faciens tumorem; quia multitudo, aut
crassities impediunt transcolationem per anasto-
mosin.

B Ad 3. Respondetur, Quòd in partibus abscef-
sis impeditur anastomosis inter vasa abscessa; non
verò quòd per alia habentia communicationem
cum vasis remanentibus, possit sanguis per alias ana-
stomoses communicari.

Ad 4. Respondetur, Quòd omnes venæ habent
communicationem cum arteriis, vel per coniunctio-
nes cum ipsis proximas, vel quia deriuantur ab
aliis venis habentibus communicationem cum
illis.

Ad 5. Respondetur, Quòd cum venæ associen-
tur arteriis, & ab illis sanguinem recipiant, similis
est rectitudo, & distantia à corde, licet vena sein-
datur; hæc enim euacuando sanguinem quem reci-
pit ab arteria coniuncta, euacuat iuxta illius recti-
tudinem, distantiam, aut proximitatem, reuellit, aut
derinat; sicut si ab ipsa arteria exhauriretur sanguis,
penes quam debet attendi ratio euacuandi, deriuan-
di, aut reuellendi.

RESOLVTIO XI.

*A quâ causâ per venas, & arterias sanguis
moueatur.*

Galenus, qui sanguinem pro partium nutrica-
tu per solas venas moueri iudicabat, tenuit
quòd mediis facultatibus naturalibus expellente,
& attrahente ferebatur: Et hæc opinio sine cer-
tamine permansit per tot sæcula vsque in nostrum,
in quo qui sanguinis circulationem admittunt,
nouas motus sanguinis excogitauerunt causas.
Harueus primus conatus est suadere omnem san-
guinem in arteriis contentum, moueri à cordis
compressione, propellente sanguinem in arterias,
& successiuo motu ab illo impulsu omnem sangui-
nem in arteriis contentum moueri, licet remis-
siori motu in partes distantiores: Huic opinioni
subscribit Highmorus fultus aliquibus fundamen-
tis ex Harneo deductis.

E Primùm: Quia propria vi non potest arteria se-
ipsam mouere distendendo se; quia distendi, est
pati, distendere est agere: idem autem nequit simul
agere, & pati, sicut nequit ignis calefacere, & in-
frigidare: Tum 2. quia in eo quod se mouet, debet
esse pars immobilis, in quâ fundatur mobile, quæ
supra immobilem flectitur, aliàs esset vagus motus;
in arteria autem non datur talis pars, ex quo apparet,
quod non se mouere potest: Tum 3. quia nec possunt
in arteria admitti fibræ ad hunc motum; quia Ana-
tomici illas non viderunt, nec inuenerunt: Tum 4.
quia secta arteria, sanguis funditur per illam in
diastole, dum cor mouetur constringendo se; si ar-
teria se moueret, non in dilatatione, sed in com-
pressionem expelleret: Tum 5. quia nec obstat expe-
rimentum Galeni, qui ligata arteria immissa fistula

infra illam, vidit non pulsare arteriam, licet transeat sanguis: unde apparet ab impulsu cordis non fieri motum, cum si transit impulsus sanguinis, non ultra fit motus arteriæ aut sanguinis, quia Harueus negat experientiam, & ob distantiam illâ admittenda posset sanguis moveri.

Coringius non acquiescens Harueo sanguinem in arteriis, & venis moveri contendit à calore, à gravitate, à lenitate, ratione vitandi vacuum, & ab impulsu à corde communicato. Primò id probat, bñia ille motus est necessarius; & idèd plures dequerunt illius esse causæ: Tum 2. omnia, quæ requiruntur pro sanguinis motu, ex omnibus iis causis perficiuntur; ex quo patet, quòd omnes sunt necessariæ: Tum 3. quia si quæ alia posset superaddi, maximè dolor, qui cum sit tristis sensatio, à qua nullus fit motus, non est superaddendus vt causa: Tum 4. quia innatus cordis calor attenuans fortior in illo causat motum, ex quo patet, quòd est motus sanguinis prima causa: Tum 5. quia patet omnes has causas concurrere in diuersis loci partibus: Ex sinistro enim ventriculo fertur sanguis in Aortam solo appulsu, & ob eundem ferri debet per arterias, & successione metu vacui; descendit metu vacui, & à gravitate; ascendit vi caloris, & à leuitate: Ergò ex iis omnibus causis fit sanguinis motus.

Tertiò iuxta Galeni doctrinam non moveri sanguinem per arterias ab expellente, & attrahente facultate: Probatur, Tum quia arteria continuò mouetur systole, & dyastole, quæ cum sint motus, à quibus possunt humores pelli, ex iis moveri est fatendum: Tum 2. quia in venis mouentur ab iis facultatibus, quia non est illis motus systoles, & dyastoles; non ergo ab eisdem mouetur in arteriis: Tum 3. secta arteria, totus sanguis in dyastole expellitur extra corpus: Ergò illa non secta, systole expellitur per arteriam in vniuersas corporis partes.

Resoluendum: Quòd sanguis non mouetur ab impulsu ex cordis compressione communicato per arterias, & venas.

Probatur; Tum, nam ostenditur Anatome, quòd ablato sinistro sinu cordis, aliquandiu permanet motus sanguinis in arteriis, qui esset impossibilis, si à cordis sinistri sinus motu sanguis in arteriis moueretur: Tum quia si vinculo ligetur arteria, etiam si impulsus non communicetur à corde sanguini infra ligaturam, ipse tamen mouetur versus reliquas inferiores arterias; & si aliqua earum scindatur, in parte distantiori, totus sanguis recurret ad illam sine mouente corde: Tum quia sanguis fertur in determinatas partes in vterum, in mammas iuxta diuersos vsus, & potius in vno quam in alio tempore; & si à corde impulsus moueretur tantum, non esset ratio quare sic moueretur: Tum quia ab eisdem causis, à quibus mouetur sanguis in venis, potest moveri in arteriis; & non est possibile quòd impetus ille moueat illum per venas, cum sint ita distantes: Tum quia si vena Cava ascendens ligetur, supra ligaturam sanguis mouetur versus cor, & vena ibi inanitur, & impulsus nequit per ligaturam communicari: Tum quia in ipsis partibus carnis sanguis propulsus ab arteriis mouetur per porositates, & ille motus non potest tribui impellenti cordi: Tum quia arteriæ, non rectâ viâ tendunt, sed tortuoso sæpe motu diuariantur, nec posset impulsus non refrangi, & motus impediri: Tum quia sanguis fertur diuersus ad diuersas partes nutriendas iuxta earum naturam, ad cerebrum frigidum, magis de pituita; ad ossa magis de melancholia; ad calidiores partes, magis

A de bile; si impulsus tantum à corde moueretur sanguis, æqualiter ad quamcumque moueretur partem: Tum quia purior sanguis trahitur pro materia seminis in testes, quàm qui fertur expellendus per venas hæmorrhoidales; nec sic posset separari, si solo impulsu à corde communicato moueretur: Tum quia pro ascensu, & descensu humorum & circulari illorum motu, vna debet fixa & necessaria assignari causa; impulsus verò cordis non potest hos contrarios perficere motus: Tum quia si impulsus sanguis à corde moueretur per omnes arterias, simul ab eodem mouerentur spiritus, quos probauimus intra illas contineri, & esset superfluum arteriarum motus, & sine necessitate à Naturâ producta Facultas pulsfica: Ergò sanguis non mouetur per arterias, & venas vi cordis impulsus.

B Resoluendum 2. Quòd sanguis per arterias, & venas non fertur tanquam à causa per se mouente, à calore, ratione vacui, à leuitate, nec à gravitate sola.

Probatur quia ex dictis humores diuersi ad diuersas partes trahuntur ob diuersos vsus, qui non possent ab iis separari causis: Tum quia Coringius in assignandis partibus diuersis in quibus hæ diuersæ causæ seorsim operantur, manifestat opinionis falsitatem, cū in eundem motum in eundem finem ordinatum iuxta diuersas partes medijs, diuersas causas constituat naturales, & operantes ob diuersos fines: Tum quia cū sanguinis motus ordinetur ad nutritionem, quæ fit à vitali facultate, habere debet eiusdem gradus facultates ministrantes, à Natura in hunc finem destinatas; non autem dependere à naturalibus causis illi non connexis, nec proportionatis: Tum quia sicut facultas concoquens, quæ est ministra Nutritiæ, debuit esse gradus vegetatiuæ; similiter & quæ sanguinem iam coctum mouet ad partes nutriendas; nulla autem ex causis assignatis à Coringio deseruit concoctrici: Ergò alia est assignanda.

Probatur 2. quòd calor non sit à quo mouetur sanguis: Tum quia calor solum mouet mediâ leuitate inductâ sursum, vel mediâ raritate à centro ad circumferentiam; sanguis autem à loco in locum, & versus omnem differentiam loci petit moveri: Tum quia calor, si alio modo iuuat ad motum est disponendo partem vt recipiat; debet tamen in sanguine reperiri causa mouens in locum sic dispositum ad recipiendum: Tum quia cor, & partes internæ à quibus debet moveri, sunt calidiores & potius traherent, quam expellerent illum: Tum quia nequireret moveri à calore, quin alteraretur per illum; sanguis autem effluens à corde calidior est reliquis partibus, & nequit ab illis calefieri, & idèd nec moveri: Tum quia cum partes externæ sæpius sint frigida, nequireret moveri ab earum calore: Tum quia motus simpliciter necessarius non posset committi à Natura causæ instabili, & ab extrinseco mutabili: Tum quia si à calore penderet sanguinis motus, possent solis partibus calefactis attrahi humores, & renutriri partes: Tum quia in hectico calore partium, magis attraherentur humores, & magis nutrirerentur, quàm in salute; & licet deficerent humores pro circulatione, in partes traherentur & nutrirerent.

E Probatur 3. de gravitate & leuitate: sunt enim facultates sanguinis conseruativæ, seu ferentes in proprium locum pro sui conseruatione, vt grauis aut levis, non in conseruationem viuientis ordinatæ, in quod sanguis vt talis destinatus fuit à Natura: Tum quia gravitas & leuitas in sanguine iuxta prædominium exuperantis, fieret motus semper sursum vel deorsum: Tum quia circularis motus sursum, & deorsum

deorsum ab eisdem contrariis qualitatibus locomotivis non posset fieri : Tum quia idem sanguis semper peteret sursum ferri , vel deorsum , & non esset ratio cur pars illius descenderet ab eodem loco per arteriam descendantem , & pars eius ascenderet per ascendentem , cum utrique essent eadem gravitas , & levitas : Tum quia naturales istæ locomotivæ facultates non debuerunt consignari à Natura tanquam ministrantes gradus Vegetativi , cum non pertineant ad illum.

Probatur 4. Quod non moveatur sanguis ratione vacui , quia cum vacuum sit privatio , non habet vim movendi : & si ad ipsum vitandum , sanguis moveretur , manet iterum difficultas , à quo moveatur : unde nihil respondetur pro difficultate : Tum quia nullum est vacuum , ob quod sanguis moveatur ; fertur enim per venas , & arterias sanguine , & aëre plenas , in partes solidas , vel in porositates plenas aëre : Tum quia corpora , in quibus timetur vacuum , replentur à tenuiori , & quod facilius potest moveri ad vitandum vacuum ; cum ergo omne corpus sit transpirabile , facilius ab aëre , quàm à sanguine vitaretur vacuum : Tum quia sanguis necessarius est in partibus pro earum conservatione : Ergo eius motus in illas non debebat dependere à vacuo accidentaliter superveniente : Tum quia unicuique parti est necessariò sanguis movendus , & non est unicuique necessitas vitandi vacuum : Tum quia in arteriis posset retrò trahi sanguis ob vacui metum : Tum quia in plenitudine ad vasa per ipsa movetur sanguis dum potius ruptio earum , quàm vacuum timetur.

Resolvendum 3. Quod sanguis movetur per arterias , & venas ab expellente , & attrahente facultate gradus vegetativi. Sic fuit receptum ab Hippocrate , & Galeno & ab omnibus Dogmaticis usque ad Hartbeum , & alios sanguinis circulationem admitcentes.

Probatur 1. ex communi consensu omnium Medicorum , qui cum Galeno *lib. de facult. naturalibus* , hanc receperunt doctrinam. Ex Aristotele , qui ipsam sancivit *lib. 2. de Anima* ; à quo omnes Philosophi unanimi assensu mutati sunt : Tum quia cum gradui vegetativi à Naturâ , propria operatio attributa sit , ea peragendi , quæ versantur circa alimenti repositionem in substantiam viventis , debuerunt quoque necessariò à natura tribui illi ministrantes facultates ab eadem anima provenientes per quas attraheretur ad partes debitum alimentum , & expelleretur superfluum valens impedire earum actiones : Tum quia sicut in plantis & vegetativis reliquis alimentum trahitur per illas , & expellitur à parte in qua superfluit in alias ; sic debet sanguis ab eisdem facultatibus moveri in partes , & per propria vasa.

Dices quod in plantis fertur alimentum & in arboribus , pro earum nutritione à calore , non à locomotivis his facultatibus.

Contra stant , Tum omnes rationes , quibus nuper probavimus à calore non fieri humorum motum per venas : Tum quia si in plantis & arboribus à calore traheretur alimentum , ut voluit Coringius , in maiori calore magis nutrentur ; quia plus de alimento attraherent , cuius contrarium demonstrat experientia in æstate , in qua arescunt , & præcipue , si exposita fuerint soli : Tum quia plantæ attrahunt in vna parte amarum , in alia dulce , & arbores similiter , & in limone datur calidus cortex , frigidus succus ; & si à calore moveretur horum alimentum , non esset cur potius dulce in hanc , & in illam acre moveretur.

A Probatur 2. humores qui feruntur per arterias pro partium nutritione , ab eisdem facultatibus moventur per illas , à quibus feruntur ab ipsis in partes nutriendas ; sed in partes nutriendas moventur ab expellente partis in qua redundant , & ab attrahente partis recipientis : Ergo ab expellente , & attrahente moventur etiam per arterias. Probatur minor : In partes non fertur sanguis utcumque , sed in vnaquaque , qui appropriatus est pro sui nutritione , & ut illi assimiletur ; pro frigidis , & humidis pituitosus sanguis fertur ; pro ossis , melancholicus ; pro igneis , biliosus : sed talis separatio non fit nisi à sola attrahente , quæ similem sanguinem , & substantiam parti nutrienti attrahit : exterum heterogeneæ naturæ , ut proportionatum partum parti attrahat , quod possit assimilari.

B Probatur 3. Tum ex reliquarum causarum locomotivarum , quæ ab aliis assignantur , exclusione facta : Tum quia villi sunt partibus secundum longitudinem intertexti , ut attrahant ad se sanguinem : Inquit enim Avicena , *Attrahentia sunt creata ad attrahendum nutrimentum inuativum ; quæ quidem operatur hoc villis membri in quo est , secundum longitudinem protensis* : Tum quia non est deneganda viventi facultas , quæ expellat inutile , & qua attrahat utile : sanguis in venis , & arteriis debet se habere tanquam inutile , aut utile pro reliquis partibus , ex quo constat quod ab illis necessariò debet moveri.

C Ad fundamenta Haruei , Respondetur : Tum pro 1. Quod sicut idem motus entitatiue est actio & passio secundum diuersas rationes formales , eadem arteria distendendo se , potest distendere se prout se movet actiue ; & distendi & pati , prout in se recipit illam actionem ; & hoc est commune omni actioni immanenti , quod eadem pars agat , & patitur : Sic intellectus elicit intellectionem , & agit ; & patitur , dum ea recipitur in illo tanquam in subiecto ; Imò & idem intelligens se , est intelligens , & res intellecta : sic arteria potest esse mouens , & res mota , nec instantia de igne probat , quia ignis potest calefacere , quia habet calorem ; non autem frigefacere , quia non habet frigiditatem , quæ infrigidet ; posset autem , si illam haberet ; sicut aqua , dum habet calorem , valet calefacere , licet sit illi proprium infrigidare : Tum pro 2. Quod in eo quod movetur , solum requiritur res quæ movetur ; facultas qua moveatur ; medium , per quod fiat motus ; tempus in quo fiat ; quæ omnia reperiuntur in arteria , & in quacumque parte similari quæ movetur. Hoc porro sufficit , præterquam quod ad hoc , ut sanguis moveatur per arteriam à facultate expellente , & attrahente , Haruei rationes nihil obstant : Tum pro 3. Quod fibras inuenerunt , & viderunt Anatomici ; & sine illis fatentur ab expellente , & attrahente , medio impulsu ab his communicato , posse humores moveri : Tum pro 4. Quod secta arteriâ , dum dilatatur , expellitur sanguis , quia ne detur vacuum movetur versus partem abscissam : Tum pro 5. Quod Harueus negat quod authopsia demonstrat , potius proteruiam concludit , quàm hoc esse falsum , & quod si in arteria distantia facit , non moveri humores ; pro motu sanguinis in reliquis arteriis & in venas aliæ sunt assignandæ causæ , quæ etiam valebunt sanguinem in aliis arteriis movere.

E Ad 2. Et Coringij fundamenta Respondetur : Tum pro 1. Quod ad vnum motum necessarium , vna necessaria causa sufficit , sicut gravitas , graui ; & levitas , leui ; potius plures indifferentes officerent : Tum pro 2. quod à sola facultate expellente , & attrahente perficitur humorum motus , qui ex

reliquis nequit fieri ut patet ex probationibus conclusiuis: Tum pro 3. Quod non est dolor causa quâ naturaliter mouetur sanguis; sed quæ à Nobis sunt assignatæ: Tum pro 4. Quod calor excedens innatus, siue actuatus, si esset causa mouens humores, potius versus cor illos attraheret: & ex dictis constat, quod calor non sit causa à qua per se sanguis mouetur: Tum pro 5. Quod satis manifestat Coringius debilitatem suæ opinionis, dum tot proponit causas sanguinem mouentes, & diuersas proponens, pro diuersis partibus, per quas mouetur: pro motu enim necessario, debent determinatæ, & necessariæ illius motus causæ assignari.

Ad 3. Respondetur, Tum pro 1. Quod causæ per se determinatæ à Natura ut moueant sanguinem, sunt facultas expultrix respectu eius quod superabundat in parte, & attractrix respectu eius, quod pro partibus est utile, & ab his in arteriis, in venis & in partibus naturaliter mouetur: In arteriis autem potest sanguinis motus aliquo modo iuuari à facultate pulsifica, systole ipsum impellente: Tum pro 2. Quod in venis, & arteriis mouetur per se sanguis ab eisdem facultatibus ordinatis ad ipsum mouendum; in arteriis autem fuit necessarius earum motus, ad spiritus mouendos vitales; ad quod in venis non fuit necessarius: Tum pro 3. Quod in dyastole expellitur, quia successione ad id quod euacuatur, trahitur ratione contiguitatis, in compressione non omnis comprimitur, & ideo nequit systole moueri.

RESOLVTIO XII.

A quo moueantur spiritus vitales per arterias.

Videtur, quod ab eisdem facultatibus, à quibus sanguis mouetur: Primò quia ab eodem termino à quo, corde scilicet, per easdem arterias, & in easdem partes mouentur spiritus vitales, & sanguis: Ergo ab eisdem mouentur facultatibus.

Secundò. In venis sanguis, & spiritus vitales, qui illi commixti sunt, feruntur ab expellente, & attrahente. Ergò ab eisdem mouentur in arteriis.

Tertiò. Spiritus vitales per arterias, vel mouentur ab eisdem facultatibus, à quibus mouetur sanguis; vel à vitali facultate per systolem, & dyastolem: sed ab hac non; Ergò ab eisdem à quibus sanguis mouetur: Probatur minor: Tum quia dyastole, & systole fiunt à sanguine intra arterias ab impellente sanguine intra illas contento, à quo impeditur spirituum motus: Tum 2. quia in dyastole attrahitur versus circumferentiam, in systole versus centrum: spiritus petunt moueri versus longitudinem arteriæ; Ergo non mouentur per systolem, & dyastolem.

Pro Resolutione notandum: Quod arteria ratione suæ conformationis habet quemdam tenorem; intra quem fit cavititas, & ultra quem est quædam latitudo, intra quam mouetur, ultra quam nequit progredi naturaliter; nisi à violentissima causa protrahatur; quod idem contingit in corde, quod in palpitatione, hos progreditur terminos, & ut obseruauit Fernellius egrediens ab iis terminis visum est frangere costas, ad quas non peruenit sine violentâ causâ, nec ipsum, nec auriculæ eius: similiter intra latitudinem proprii tenoris arteria varias elicit motus differentias, mediis quibus mouentur vario modo spiritus vitales, & aer pro attemperatione partium attrahitur.

A Resoluendum, Quod spiritus vitales mouentur per arterias mediis systole, & dyastole: sic tenent omnes Dogmatici, qui artem sphymicam percalauerunt.

Probatur: In arteriis duæ reperiuntur substantiæ, quæ petunt per illas moueri sanguinem, & spiritus vitales: sed pro sanguine mouendo sunt destinatæ, ut probauimus, Expellens, & Attrahens Facultates gradus vegetatiui: Ergo spiritus petunt moueri à vitali facultate: Patet consequentia, quia alias hæc facultas frustra esset indita arteriis.

B Probatur 2. Spiritus vitales non solum mouentur à corde versus reliquas partes, sicut mouetur sanguis per arterias: sed contrario etiam motu versus ipsum cor, ut in animi passionibus est manifestum; Ergo non mouentur à Facultatibus sanguinem mouentibus, sed à facultate vitali valente hos contrarios elicere motus, per systolem, & dyastolem.

Probatur 3. Spiritus non mouentur versus cor, aut versus reliquas partes semper & eodem motu, sed pro vsu, & indigentia; ita ut ferantur ad ventriculum, dum abundat alimento, pro illius coctione; ad caput pro actionibus Rectricum eliciendis, dum intensiori modo eliciendæ sunt: sed sola vitalis facultas locomotiva insidens in arteriis, & corde, pro vsu, & indigentia illos mouere potest; facultates enim naturales, naturali modo operantur: Ergo spiritus vitales in arteriis à vitali facultate pulsifica mouentur.

C Probatur 4. Facultates Gradus vegetatiui locomotivæ, à corde in partes nutriendas mouent, necessario, vniiformi & semper ferè proportionali motu; sed spiritus vitales inordinato motu, irregulari, & improporcionado mouentur sæpe ad partes internas, sæpe ad externas, plerumque vibrato motu ad vtrâque, ut in irâ tremore, & aliis animæ passionibus contingit: Ergo non à facultatibus sanguinis locomotivis mouentur, sed à vitali facultate, systole & dyastole, valente hos motus improporcionados elicere.

Ad 1. Respondetur, Quod licet per easdem vias, non mouentur spiritus vitales ob eundem finem, ac sanguis; hic enim in partes fertur propter earum nutritionem, & semper ferè proportionali motu; & ideo à facultatibus naturalibus Concoctrici, & Nutritivæ, ac Autrici deseruientibus; spiritus verò vitales mouentur, ut omnibus partibus tribuant temperiem, quæ in illis requiritur pro vegetatiuis, aut sensitiuis actionibus; & ideo indigebant moueri non modo naturali in illas, sed pro vsu & indigentia; & ideo à vitali Pulsifica, quæ sic valet mediis systole & dyastole eos mouere.

Ad 2. Respondetur, Quod aliqui spiritus vitales sunt intra arterias, & in venis commixti sanguini, ut conseruent illius calorem; & isti sunt quasi illi commixti, & mouentur ab eisdem facultatibus, à quibus mouetur sanguis; alij sunt spiritus vitales intra arterias, extra sanguinem, destinati ut à corde in partes, & contra moueantur, pro impartienda vnicuique temperie requisitâ pro suis actionibus; & huiusmodi spiritus solum reperiuntur in venis, & in illis mouentur à sola vitali facultate.

E Ad 3. Respondetur pro 1. probatione, Quod arteriæ ut probauimus *sectione sequenti*, mouentur à vitali facultate, non impulsu sanguinis: Tum pro 2. Quod compressione feruntur per arterias spiritus secundum longitudinem, & dilatatione attrahuntur etiam versus cor modo infra dicendo.

SECTIO II.

De Sphygmica artis Physiologia.

RARS Diagnostica, Prognostica, & Curatiua, totius medicinae adimplent latitudinem: pro omnibus Ars Sphygmica utilis, & necessaria: conducit enim pro morborum diagnosi, ex qua prognosis deducitur, & pendet curatio. Illius Physiologiam prosequemur in hac Sectione.

RESOLVTIO PRIMA.

Vtrum sit Medico necessaria Sphygmica Ars.

Videtur quod non: Primò quia Hippocrates, de quo inquit Galenus, quod est Parens omnium scientiarum: quique præcipue omnes Medicinae partes necessarias docuit, & elaborauit, Sphygmica eius partem omisit: 3. enim de crisi cap. ult. & 1. Epidem. p. 3. comm. 18. scribit Galenus signa ex pulsibus desumpta non fuisse assequutum Hippocratem: Et lib. de Præcognit. ad Posthumum; dicit non attigisse scientiam de pulsibus; Illo posteriores eam tradidisse, & fatetur omisisse illam Hippocratem, vel quia non cognouit illam, vel quia indicauit non esse magni momenti: ergo non est Medico necessaria.

Secundò: Pro cognoscendis morbis, & prædicendis eorum euentibus, sunt plura alia signa in arte Medica, æque utilia ac pulsus; sed sub Medicina non est peculiaris Ars, quæ agat de illis: Ergo Ars Sphygmica est inutilis Medico.

Tertiò: Pulsus, seu arteriarum motus fit à sanguine à corde per arterias propulso; ex quo nulla alia cognitio potest desumi, nisi quod in maiori, aut minori quantitate propellatur à corde: Ergo non est Medico necessaria illius speculatio.

Resoluendum, Quod Artis Sphygmicae cognitio est necessaria Medicis: sic post Hippocratem receperunt omnes Dogmatici.

Probat 1. ex Hippocrate, qui ex eodem Galeno lib. de differ. pulsuum cap. 2. primus inter omnes pulsui nomen imposuit: Et 4. de dignot. pulsuum, asserit Hippocratem operam dedisse in indagandis pulsuum differentiis. Et in lib. de alimento, in fine; Ipse Hippocrates de pulsu loquitur dicens, venarum pulsationes, & respirationes; spiritus iuxta ætatem; & consonantia, & dissonantia sunt & morbi, & sanitatis signa: Aliqua licet propter de pulsu etiam protulit lib. de humoribus; Et de Rat. victus acut. 26. lib. 1. prænotion. Ex pulsu perturbationem indicari dixit: In coacis 81. Et venarum pulsationum meminit; Et lib. 2. Epidem. 6. Tum 2. quia postquam Hippocrates pulsus cognitionem inchoauit, celeberrimi Antiquorum in Arte Sphygmica perficienda desudarunt. Heraclides Tarentinus, Alexander Philalethes, Demosthenes Philalethes, Bacchus, Aristoxenes, Zenon, Chrisermus, Heraclides, Eritræus, Agatinus, Archigenes Magnus, Athæneus, Aesclepiades, Moschio Corrector cognominatus, Praxagoras, Erasistratus, qui eius demonstrarunt necessitatem: Tum quia Galenus lib. de præagit. seu de pulsibus ad Tyrone: In lib. quatuor de different.

A pulsum: In lib. quatuor de dignotione pulsum: In lib. quatuor de præagitione ex pulsibus: Sphygmicae Artis præstantiam, utilitatem, & necessitatem demonstrat: Tum quia Auicenna & omnes eius Commentatores, Galeno adhærentes satis fatentur huius artis necessitatem; nec non ex Iumoribus Iosephus Structius, Nauarrus, Sancta-Cruz, Mercatus, aliique, quamplures ex Recentioribus, qui illam suis scriptis illustrarunt: Tum quia Medicus per artem sphygmica cognoscit corporis dispositiones, & distinguit temperiem naturalem, ab intemperiebus præternaturalibus: In febribus distinguit, præcipue tempora particularia per pulsum; ex ipso, euentus morborum præuidet, & distinguit; quoscumque affectus vniuersales cognoscit; simul & morborum percipit malignitatem: Ergo Sphygmica Ars Medico est necessaria.

Ad 1. Respondetur quod Hippocrates licet non perfecit Artem Sphygmica, plura protulit ex quibus constat eum ipsam percussisse, & forsam temporum iniuriâ si ipsam elaborauit, perierunt eius commentaria; & licet ipsam non cognouisset, deberet ut utilis admitti ob rationes positas.

Ad 2. Respondetur quod pulsus dignotio utilior est pro dignotione & prædictione, quam reliqua signa, & ideo peculiarem artem circa illam constituerunt tot præclari viri, quam tandem in culmen euexit Galenus, licet non præstantiori claritate quam Antiquiores.

C Ad 3. Respondetur quod pulsus fit à vitali facultate, & ex eius differentiis sequuntur varij spirituum vitalium motus, aliique consequuntur fines intenti.

RESOLVTIO II.

Vtrum pulsus definitio à Galeno tradita sit admittenda.

Aristoteles lib. de vita, & morte, pulsum dicit esse inflationem humidi calefacti: Haruei sectatores iudicant esse arteriarum motum ab humoribus à corde per ipsas propulsis causatum: Auicenna fen. 2. 1. d. 3. cap. 1. dicit quod est motus receptaculorum spiritus ex systole, & dyastole compositus ad regendum spiritum per aërem attractum: Galenus 4. de different. pulsuum, cap. 2. dicit quod pulsus est motus inuoluntarius, sensibilis in quibusdam partibus animalium sanguine præditorum, quiete media interscissus: Ibidem iterum tradit essentialem pulsus definitionem dicens quod est, Actio peculiaris cordis, deinde arteriarum, ex dilatatione, & compressione, quæ mouentur à facultate vitali, quod caloris natui mediocritas retineatur, generentur autem in cerebro spiritus animales. De hac definitione dubitatur; videtur quod non sit admittenda, Primò quia particula, Actio, non est immediatum genus pulsus, sed motus, ut Aristoteles docet, lib. 7. phisicorum cap. 2. Et idem docet definitionem debere dari per proximum genus: Tum 2. particula Peculiaris, est falsa; pro vitæ enim conseruatione ita necessariae sunt respiratio & nutritio, sicut pulsus: Galenus enim lib. 1. de usu partium, dicit quod si respiracionem adimas illico mortem inferes. Aristoteles dicit quod animal viuere, & non respirare impossibile est; & de nutritione lib. de morte, & vita, protulit, quod tamdiu viuimus, quamdiu nutrimur: Tum 3. Particula, ex dilatatione & compressione, inuoluit contradictionem: nulla enim essentia completur per oppositas

oppositas rationes ; dilatatio , & compressio sunt rationes oppositæ : Tum 4. quia pulsus dictotus est verè pulsus ; caret tamen compressione , vt docet Galenus *lib. de different. pulsuum* : Tum 5. Particulæ exponentes causam finalem , sunt diminutæ , cum solas causas extrinsecas , non verò intrinsecas explicent : Tum 6. quia ex causis extrinsecis , proximæ potius quam remotæ deberent explicari , in definitione autem tantum explicatur remota , scilicet spirituum animalium generatio.

Resoluendum quòd definitio tradita à Galeno completè explicat Pulsus naturam : sic tenent Auicenna , & eius discipuli , Mercatus , Sancta-Cruz , Structius , Nauarrus , & alij quamplurimi.

Probatur 1. Traditur enim hæc definitio modo metaphysico per genus , & differentiam : est enim *Actio* compressione , & distensione facta , proximum genus pulsus , sub quo comprehenduntur omnes actiones , seu motus locales in corpore facti compressione , & dilatatione , qualis est respiratio , & motus cerebri , ac fibrarum quæ excluduntur , quia non sunt motus cordis , & arteriarum , nec facti à vitali facultate , nec propter finem propositum in definitione.

Probatur 2. & manifestatur bonitas definitionis ; traditur enim per quatuor genera causarum : Formalis stat in hoc , quòd sit Actio composita ex duplici motu , ideò differt , à quacumque alia actione locali simplici : Cor , & arteriæ habent rationem Causæ Materialis , in quibus recipitur actio : Quòd fiat à Facultate vitali , explicat causam efficientem : Quòd fiat propter generationem spirituum vitalium , denotat finalem pulsus causam.

Probatur 3. explicando definitionis particulas. Particula *Actio* , primò quo motus pulsus est operatio elicità à corde , & arteriis , non proueniens ab extrinseco ; ex Galeno enim *lib. De Placitis cap. 2.* Actio dicit motum , seu actionem effectiuam , quæ ex se procedit ; effectus dicit motionem ab alio , qualis est cordis palpitatio. Secundo vniuersalitatem requisitam ad amplectendas omnes partes pulsus ; sub actione enim comprehenduntur systole , & dyastole , & quies interna , & externa ; quæ nequeunt dici motus.

Particula *Peculiaris* , ab Auicenna omittitur. Mercatus pulsus dicit vocari actionem peculiarem , quia soli cordi , & arteriis est propria ; sed irascibilis , & concupiscibilis sic possent cordi peculiare dici , in illo enim tantum reperiuntur. Sancta-Cruz dicit , quòd pulsus dicitur Actio peculiaris cordis , quia modus motus , scilicet compositus ex systole , & dyastole accidit soli cordi , & arteriis ; sed displicet , cum cerebrum , & pulmones simili moveantur motu. Iosephus Structius , & Ioannes Baptista Cortes , dicunt pulsus vocari actionem cordi peculiarem , quia in nulla alia parte reperitur similis actio ; sed simili modo iecoris actio aut cerebri peculiaris diceretur , quia in nulla alia parte similis fit actio. Peculiaris tamen hæc actio dicenda ; quia ad vitæ conseruationem nulla ita in corpore apparet necessaria.

Particula *Præcipue cordis , deinde arteriarum* , demonstrat subiectum , in quo inhæret facultas vitalis , & à quo instrumento elicitur vitalis pulsifica actio ; & in quo recipitur.

Particula *Quæ dilatatione , & compressione mouentur* , specificam differentiam pulsus constitutiui proponit ; per quam determinatur eius species sub motu locali ; docet enim Aristoteles *lib. 7. Physicor. cap. 2.* septem esse species sub motu locali , quarum pulsus est motus ad se vel ad aliud : similiter denotatur similitudo pulsus cum cælorum motu , qui fit

A etiam ab eodem in idem , vt inquit D. Thomas , *Opusculo de motu cordis* , & per totum vitæ decursum , ita vt si deficiat per spatium trium pulsationum , perit animal , vt testatur Galenus *lib. 2. de presagat. ex pulsibus cap. 4.*

Particula *À Facultate vitali* , denotat causam efficientem pulsus , & excludit reliquos cordis motus factos à præternaturali alia causa , qualiter fit palpitatio , vocatque vitalem hanc facultatem , quia operatur eleuatiore modo supra facultates gradus naturalis , & quia speciali modo conducit ad vitæ conseruationem , impartiendo calorem , medio quo conseruatur temperamentum , quod quasi Animam aliquando indicauit Galenus vt in *lib. quod An animi mores corporis temperaturam sequantur* , & in *lib. 6. Epidem. sect. 5. textu 5.* licet minus attente hoc proferat.

Particula *Vt caloris natui mediocritas retineatur* , explicat finalem pulsus causam ; & quòd pulsus à Natura datur animali , vt natuus calor medio illo conseruetur in ea proportionem , quæ requiritur pro vitalibus eliciendis actionibus.

Particula *Et vt generentur spiritus animales in cerebro* , complet finalem causam , non enim solum deseruit pulsus , vt omnibus partibus impartiat calorem pro conseruanda temperie requisita ad proprias actiones vitales ; sed etiam vt illos immittat in cerebrum , vt præstent materiam in illo , ex qua fiant spiritus animales.

C Ad rationes dubitandi Respondetur , Tum pro 1. Quòd vt docet Aristoteles *lib. 6. topicorum cap. 5.* non est vitiosa definitio tradita per genus remotum , si contrahatur per differentias proximas , qualiter contingit in pulsus definitione tradita à Galeno , vt patet ex eius explicatione : Tum pro 2. Respondetur quòd nutritio non ita est peculiaris pro vitæ conseruatione sicut pulsus , qui impartiendo calorem vnicuique parti , tribuit instrumentum sine quo nequit operari Nutritiua Facultas , neque vita conseruari : Si spatio trium pulsationum pulsus deficiat perit animal , inquit Galenus ; non tamen ita breuiter sine actione Nutritiua ; cum valeat per plures dies animal sine cibo conseruari : Tum pro 3. Quòd entitas simplex metaphysica non completur per oppositas differentias ; bene tamen entitas composita , vt tepidum , quod completur ex calore , & frigiditate remissis ; sic corpus temperatum ad pondus , sic motus factus ad se , & ad aliud : Tum pro 4. quòd in pulsu Dicroto datur essentialis ratio pulsus , quæ completur in systole , & dyastole , quarum licet altera non sit adimpleta , sufficit pro essentiali pulsus ratione : Tum pro 5. Quòd licet pulsus in ratione genericâ motus localis , ab vocatione tanquam à termino intrinseco , in esse talis motus ab Authore Naturæ ordinati in viuents conseruationem , habet pro termino specificatio , quem Galenus assignauit : Tum pro 6. Quòd necessitas generandi spiritus vitales comprehenditur per particulam vt conseruetur calor innatus , qui mediis illis conseruatur.

RESOLVTIO III.

Vtrum Pulsus fiat ab aliqua facultate cordis , aut arteris inherente.

A Aristoteles *lib. de vita , & morte* , cor & arterias tenet moueri à feruore sanguinis ; Turisanus Monachus *Comment. 35. in artem paruum* ; Aristoteli adhærens superaddit quòd sanguis continuò effluen

fluens ad cor vt generentur spiritus vitales, calefit ab illo, per calefactionem eleuantur vapores, qui eleuant cordis partes, & partes arteriarum, quæ postea proprio pondere comprimuntur. Haruens, Higmorus, Coringius, & reliqui admittentes sanguinis circulationem, tenent cor moueri à facultate vitali, quæ per dilatationem attrahit sanguinem ab auricula dextri sinus in ipsum; compressionem pellit ex sinistro sinu in Aortam; à quâ eodem impetu propellitur sanguis per reliquas arterias, vnde cordi admittunt inhærere vitalem facultatem vt systole, & dyastole moueatur ad attrahendum, & expellendum sanguinem ab illo: Arteriis tamen non inhærere dicunt, sed earum motum fieri à sanguine propulso à corde in ipsas, dum fit dyastole; à propriâ gravitate, seu proprio pondere iudicant systolem fieri, quorum refellimus opinionem *sect. 1. Resol. 111*: Specialiter cum Antiquioribus pugnabimus in hac resolutione, quorum hæc possunt esse fundamenta.

Si aliqua esset assignanda facultas, à quâ fieret pulsus, hæc deberet esse locomotiva animalis, quæ petit fieri præcedente cognitione; sed pulsus non fit præcedente cognitione: Ergo non fit à facultate aliqua vitali cordi, & arteriis inhærente.

Secundo, Si esset facultas vitalis in corde, & arteriis, locomotiva, & pulsus efficiens, hæc deberet reponi inter facultates vitales, & à Galeno annumerari in *lib. de naturalibus facultatibus*, vbi agit de omnibus illis: sed non annumerat facultatem pulificam: Ergo hæc non debet admitti inter facultates vitales.

Tertio, Generatio Spirituum vitalium fit continuo à corde: Ergo pulsus ordinatus potest fieri continuo. Patet consequentia quia continuo fit sanguinis calefactio, rarefactio, & eleuatio vaporum; à quibus continuo, & ordinatè potest arteria sursum moueri, & postea à proprio pondere coarctari.

Quarto, Si pulsus fieret ab animalis facultate insita cordi, & arteriis, nequireret ab ipsa cor moueri, nisi anima informaretur, quia facultates vitales cum sint propriæ passionis animæ, nequeunt sine illa reperiri; sed cor visum est pulsare extractum à corpore, vbi nequit anima informari, vt patet ex Galeno *lib. de placitis cap. 6*. vbi docet quod exemptum ex omnibus visceribus animalis aliquando suam virtutem seruat: & Auicenna *fen. 1. 1. d. 3*. dicit, & ex virtute vite cordis est, quoniam quo aufertur ex animali, inspicitur pulsare vsque ad horam.

Resoluendum, Quod pulsus elicitur efficienter à facultate vitali pulificâ inhærente in corde, & arteriis: Sic deducitur ex Hippocrate; docuerunt Galenus, Auicenna, & omnes qui Artis sphygmicæ doctrinam elaborarunt.

Probatur 1. ex Hippocrate qui hanc doctrinam primus obumbravit *lib. de alimento textu 34. & 35*. §. *facultas quodammodo est vna, & non vna, quâ omnia hæc gubernantur, &c.* vbi Hippocrates de vitali facultate loquitur, quæ licet est vna, videtur non vna, quatenus contrarios motus elicit; omnia tamen gubernat medio calore per spiritus communicato: Tum manifestè docetur à Galeno qui in definitione tradita dicit; Quod pulsus fit à facultate vitali: Tum ex Auicenna, qui vitalis facultatis necessitatem latissimè docuit.

Probatur 2. ex D. Thoma *opusculo 35. de motu cordis*, vbi contra Turisanum demonstrat pulsus debere fieri à facultate vitali, sic. *Motus cordis est naturalis animali calidissimo secundum suam formam informantem peculiariter cor: Ergo necessarium est quod principium talis motus sit in corde, quia esse mo-*

tum naturalem tali enti, & habere principium illius conuertuntur. Tum sic; sed principium naturale cuiuslibet motus debetur secundum exigentiam formæ, vt virtus, aut potentia ipsius: Ergo virtus pulifica est facultas orta à formâ cordis.

Probatur 3. facultas electiua motus inter facultates gradus sensitiui annumeratur: ergo pulsus fit à vitali facultate; non autem à feruore sanguinis, aut ab ipso sanguine à corde per arterias propulso: Probatur Antecedens ex D. Thoma, *Opusculo 43. de potentiis*. Vbi diuidens potentias locomotivas Gradus Sensitiui, dicit quod earum alia est locomotiva naturalis, alia animalis: naturalis, sensitiua dicitur, quæ non mouetur per apprehensionem, nec est subdita imperio rationis: & talis, inquit, est virtus vitalis, seu Pulifica: En qualiter pro pulsu efficiendo consignat vitalem facultatem locomotiua sub gradu sensitiuo; quam vocat naturalem, quia naturalibus locomotiuis est similis, quia non operatur subdita imperio rationis.

Probatur 4. Pulsus est motus localis, regularis, & ordinatus in suis motibus, & quietibus iuxta exigentiam vtilitatis animalis: Ergo petit fieri à principio localiter mouente, & regulariter operante; sed partium eleuatio à vaporibus à calore eleuatis, non est principium vniforme, regulare; & ordinatum: Ergo tale principium debet esse vitalis facultas à Natura in hunc finem consignata. Patet consequentia, quia in fines à Naturâ consignatos, ab eadem consignatur facultas valens operari pro illis.

Probatur 5. Pulsus est motus viuenti naturaliter debitus ad conseruationem naturæ, & naturalis temperiei, sine quâ nequit animal conseruari: Ergo debet elici à facultate illi in hunc finem congenita: Patet consequentia, quia qui dat formam, dat consequentia ad formam & illius conseruationem: frustra enim produceretur calidissimum animal, si non simul tribuerentur illi facultates conseruativæ illius.

Probatur 6. Neque calor, nec raritas, nec leuitas valent pulsus efficere: Ergo est admittenda facultas, à quâ fiat: Probatur Antecedens, quia calor habet rationem causæ finalis; ordinatur enim pulsus ad illius conseruationem: Tum, si arteriæ ob ipsum pulsarent, etiam vena caua, & arteria venalis in quibus calor intensus reperitur, pulsarent: Tum quia arteriæ prope cor magis pulsarent, quia habent intensiorem calorem; & idcò non esset vniformis omnium arteriarum motus, cuius contrarium experientia demonstrat Galenus: Tum quia spiritus mouentur per pulsus diuerso modo iuxta varias differentias, quas diuersi fines petunt: feruor autem nec vapores absque facultate vitali valerent varias illas ponere differentias.

Probatur 7. si à feruore sanguinis fieret dilatio, non esset possibilis compressio: ergo fit ab aliqua facultate: Probatur Antecedens: semel dilatata arteria per vapores, vel per humores à calore rarefactos, vt dicebat Turisanus, non posset comprimi arteria, nisi remitteretur calor ab aëre attracto; sed aër nequireret ingredi, dum arteria est plena; quia non est admittenda penetratio: Tum quia densitas vaporum, vel humorum non potest fieri nisi præcedente alteratione, & postea motu locali partium à circumferentiâ ad centrum: in tam breui autem tempore quale intercedit inter dilatationem & contractionem; non possunt tot actiones præire, cum motus inter contraria debeat fieri successiuè.

Resoluendum 2. Quod eadem, quæ cordi, inest quoque arteriis facultas. Sic statuo contra Harueum & suos Sectatores.

Proba

Probatur 1. Motus cordis, & arteriarum sunt à Natura determinati in eundem finem, ut scilicet fiat sanguinis circulatio, ut tenet Harueus, & ut spiritus in partes omnes cordis ferantur, ut tenet Antiquorum doctrina: sed in hunc finem in corde Antiquiores, & Harueus admittunt Pulsificam Facultatem: Ergo illam debent admittere in arteriis.

Dices: Quod in corde non est à quo moveatur sanguis, nisi ab ipsa facultate pulsifica cordi inhærente: in arteriis autem movetur sanguis propulsus à facultate quæ est in corde, sine facultate inhærente in illis.

Contra stat: Omnes arteriæ simul, & in eodem tempore dilatantur, & comprimuntur, ut sensu percipitur, & convincit Galenus; sed à sanguine propulso non possunt simul, & pro eodem tempore arteriæ dilatari, & comprimi: Ergo dilatantur, & comprimuntur à facultate illis inhærente: Probatur minor; Tum quia si ab impulsu primò circa cor moveretur sursum arteria, & paulò post quæ proximior est, & paulò post quæ subsequitur, & sic successivo tempore; dum huiusmodi motus perveniret ad pedes, iam conciderent arteriæ antecedentes, & motus arteriarum esset in diversis temporibus, & mutuo se impedirent: Tum quia cor impellit sanguinem, sanguis impulsus movet localiter vicinum, & sic usque ad extremas partes: huiusmodi autem localis motus sanguinis, nequit fieri usque ad extremas arterias, interim dum fit dilatio, & idem inconueniens impedit in secunda dilatio- ne, & idèò nunquam sanguis impulsus faciet pulsationem in arteriis longè à corde distantibus: Tum si per brachium manus percurrat, licet celeriori motu, ac potest sanguis moveri, antequàm brachium percurrat, sentiuntur in pulsu plures dilatationes; ex quo patet, quod nequit sanguis sub vnaquaque dilata- tione ferri per omnes arterias, ut illas moveat ver- sus circumferentiam: Tum quia si ab impulsu san- guine fit dilatio, dum statim superuenit compres- sio, in pulsu crebro, & celeri, cessat motus in medio itinere, & simili modo, in subsequenti dilata- tione: Ergo arteriæ distantiores à corde non pulsarent, quod manifestè est contra experientiam.

Probatur 2. Si detur Aneurisma in collo, cum sanguis feratur ad illud, arteriæ non pulsarent in pede, sed pulsant eodem modo, ac pulsabant ante Aneurisma: Ergo non moventur ab impulsu sangui- ne, aliàs remitteretur motus.

Probatur 3. Sanguis propulsus nequit ponere multiplices, variâque pulsus differentias, quæ in pulsu reperiuntur pro diversis vñibus; cum semper eodem modo propelleretur: Ergo admittenda est Facultas in arteriis à quâ ponantur.

Probatur 4. Pulsus operatur pro fine, & pro usu, & indigentia; motus ex impulsu sanguine commu- nicatus fit naturali modo ab impulsu communicato: Ergo pulsus à facultate arteriis inhærente fit.

Probatur 5. Sanguis propulsus à corde solum mo- vetur ab illo in arterias; sed arteriarum motus, ut pa- tet in passionibus animæ, ponuntur, ut sanguinem moveant versus cor, & à corde in partes, diverso modo: Ergo fit à facultate in arteriis inhærente.

Ad 1. Respondetur, quod ut patet ex D. Thoma 1. part. quæst. 18. art. 1. In corpore facultas vitalis ge- nerice sumpta, alia est perfectior, quæ elicit motum præcedente cognitione; alia imperfectior, quæ sine præcedente cognitione operatur, ut quæ in fibris reperitur, in corde, & arteriis, & in cerebro, quod latius patet ex opusculo 46. de potentiis. Vbi inter potentias locomotivas gradus sensitivi, ponit aliquas

A potentias locomotivas gradus sensitivi Aristoteles, solum meminit perfectarum, in quibus adducit exemplum; quia notiores.

Ad 2. Respondetur, Quod Galenus lib. de natu- ralibus facultatibus. De pulsifica non agit, quia de illa tanquam in proprio loco acturus erat, lib. de pul- sibus, ubi illam vocat vitalem.

Ad 3. Respondetur, Quod licet à fervore sangui- nis eleuati, vapores possent distendere arteriam, non tamen possent poni variæ differentiæ, quæ in motu earum ponuntur pro usu, & indigentia, & conser- vatione animalis.

Ad 4. Respondetur, Quod motus factus à corde extracto ab animali non est pulsus, sed palpitatio facta ab spiritibus, & sanguine, qui confluxerunt in cor, ob metum. Nos autem inquirimus causam, motus proprii cordis, & arteriarum, qui non sit à violento principio.

RESOLUTIO IV.

Utrum Facultas Pulsifica ab extrinseca vitalitate sit peculiariter vitalis.

D Vplicitè facultas vitalis potest dici; vel ab in- trinseca vitalitate, quæ illi inest, quatenus est principium intrinsecum, & coaptatum cum anima constituta in determinato gradu vitæ, ut sit ratio, & immediatum principium operandi actiones determi- natas sub illo gradu vitæ; de quâ vitalitate, an & qualis competat pulsificæ facultati, disputabimus infra: Alio modo potest superuenire potentiæ vitali- tas ab extrinseco, seu denominatio quædam extrin- seca vitalitatis, ratione finis, quatenus ordinatur ad vitæ conseruationem; sic spiritus à corde geniti vi- tales dicuntur, & Hippocrates lib. de morbis n. 107. motum appellat vitalem, Aristoteles lib. de communi animalis motu cap. 4. dicit cor moveri, quia habet vitalem humiditatem.

D Animal provt mixtum: mixtam petit dispositio- nem omnium qualitatium; provt vivens præcipuè indiget calore, qui maximè necessarius pro actioni- bus præcipuè vegetativis, ut docet Hippocrates lib. de natura humana 9. 12. Aristoteles lib. de vita, & morte. D. Thomas ibid. lect. 4. idem Aristoteles lib. de longitudine, & brevitate vitæ, & ibidem D. Thom. lect. 3. Galenus idem docet. 1. Aphorism. comment. 15. lib. 3. de simplic. medicam. facult. cap. 6. lib. de marcore cap. 3. lib. de usu pulsuum: præcipuè Aristoteles lib. de vita & morte, sic protulit: *Dictum est prius, quod vivere & ipsius anima actus, non est nisi cum quadam caliditate, coctio siquidem per quam alimentum ani- malibus preparatur, sine anima, aut calore non consi- citur. igne namque omnia operantur.* Idem repetit pau- lo infra; & lib. de partibus animal. 2. Inquit, *Quod enim nonnulli statuunt, tunc animam esse ignem, aut aliquam huiusmodi vim, melius fortasse dixeris ani- mam in quodam huiusmodi corpore constare, cuius rei causa est, quia ad exercenda Animæ opera calor om- nium maxime administrandi vim habet: Anima offi- cium est alere, & movere; hac, eâ ipsâ facultate maxi- mè afficiuntur.* Sed nullam inhære cordi facultatem peculiariter vitalem, vitalitate extrinseca seu in or- dine ad vitæ conseruationem suadet: Tum 1. quod Anima informat omnes corporis partes; Ergo partes nullo ad vitam indigent subsidio, à corde.

Dices, Quod Facultas hæc non dicitur vitalis, quia

quia dat partibus vivere, sed quia communicat dispositionem vitæ conseruativam.

Contra. Ab eadem anima informante quasi bet partes producitur in vnaquaque dispositio sui conseruativa: Ergo non indigent à corde illam recipere. Tum 2. Ita necessariò pendent partes à cerebro, pro suis operationibus sensitiuis, sicut à corde, & ideò cordis facultas nequit esse vitalis peculiariter: Tum 3. quia partes frigidaë nostri corporis potiùs intemperie extranea corripiuntur, à cordis calore recepto in illis, quàm conseruantur; vnde non est ob illas, cordis facultas utilis: Tum 4. facultas nutritiua magis necessaria est ad vitam, quam influens calor, quæ cum à corde non communicetur, non erit in corde facultas peculiariter vitalis: Tum 5. Respiratio magis necessaria est ad vitæ conseruationem; cum sine illa statim deficiat animal ex Galeno *lib. 1. de usu partium*: Ergo non datur in corde facultas peculiariter vitalis, id est vitæ conseruativa.

Resoluendum 1. Quòd facultas vitalis peculiariter dicta, quia immediatè attingit & respicit vitæ conseruationem, reperitur in corde, sic statuimus *Resolut. Medic. P. 1. Disp. 9.* Tenet Fernelius *lib. 2. physiol. c. 6.* Saluus Sclanius *lib. 2. artis medicinalis.*

Probatnr ex Hippocrate, *lib. de corde, n. 44. §. Hi sunt humana Nature fontes; hincque flumina per corpus distribuuntur, quibus tota eius moles irrigatur; atque ij vitam homini conferunt*: & Galenus *lib. 9. meth. cap. 10. lib. 2. de placitis Hippocrat. & Plat. c. 5. lib. 2. Acutor. comm. 16.* idem docet & Auicenna *fen. 1. doct. 6. §. vitalis verò virtus est, quæ spiritus conseruantur, & facit illos potentes dandi vitam, ubicumque expanduntur.* Tenet Gentilis in Auicennam; inquit enim: *Alio modo possumus intelligere virtutem vitalem esse receptam in omnibus membris, quantum ad effectum ipsius, qui est dare vitam; & hoc modo reperta est in omnibus membris transmittendo spiritus à corde, cum quo conseruantur etiam membra in esse animato*: Tum Angelus *lib. de Anima proprietatibus* docet, quòd influxus cordis est à Deo, quia conseruat animam conseruatione dispositiua: Tum quia licet anima informet corpus; & pulset in vnaquaque parte corporis propria dispositio conseruativa illius, ab ipsa, seu à generante producta, nequit calor omnino necessarius ad actiones, cum ab ambiente frigido continuo remittatur, conseruari, nisi à calore continuo foveatur: Ergo in corde est admit-tenda facultas vitalis peculiariter dicta, quæ immediatè respicit vitæ conseruationem.

Resoluendum 2. Quòd facultas peculiariter vitalis, cordis est facultas pulsifica: Tenet Gentilis *in fen. 1. 1. Auicennæ, doct. 6. c. 1.* Fernelius *lib. 5. physiologia. Paparella tract. 1. de indicatione naturali, vitalique, c. 10.*

Probatnr ex Galeno *lib. 2. de differ. pulsuum, lib. 2. de præagit. ex pulsib. c. 11. §. De facultate qua molitur pulsus, quam vitalem appellamus: & c. 12. sequenti, §. non eadè est facultas vitalis, quam vocant Naturalem; illius enim hoc vnum opus est generatio pulsus, & lib. 1. de difficultate respirationis, idem docet, & lib. de arte curat. ad Glauc. §. virtus quam vitalem vocant, quoniam est à corde.* Albertinus Respondet, quòd non pulsificam, sed aliam innominatam in corde vocat Galenus vitalem, cuius munus est, vt tribuat vitam reliquis.

Sed contra: Tribuere vitam est effectus formalis Animæ: Ergo nequit nisi ab ipsa anima vt informante tribui. Patet consequentia; nam effectus formalis est forma vt communicata.

Probatnr 2. Facultas pulsifica immediatè attingit vitæ conseruationem, natium conseruando calorem, sine quo nequit animal permanere ex Galeno, *lib. 5. de locis affectis*, docens quòd cor omni-

D. Brano Resol. Medic. Pars V.

A bus partibus intemperiem communicat, per spiritus vitales pulsu impartitos. *Et lib. 1. de usu partium, cap. 3.* idem docet: Tumpat ex om. i. bus auctoritatibus antecedente Resolutione propositis.

Ad Rationes dubitandi, Respondetur: Tum pro 1. Quòd licet à prima conformatione producatnr debita temperies vnicuique parti, quia calor ab ambiente frigido remittitur continuo, indiget calore influente à corde per pulsum communicato, quo attemperetur: Tum pro 2. Quòd à cerebro communicatur temperies pro sensitiuis actionibus, non autè pro vitæ cōseruatione; sine illis enim permanet in paraliticis partibus; à corde verò cōmunicatur temperies non solum pro actionibus requisita, sed pro vitæ conseruatione; si enim calor extinguatur in parte, fit Estiomenon, vel gangrena, & defectu nutritionis perit pars: Tum pro 3. Quòd partes frigidaë nostri corporis cū sint mixtaë, mixtam petunt dispositionem, in quâ calor nutritioni, & conseruationi conducit, & indiget foveri, sicut in reliquis partibus: Tum pro 4. Quòd nutritiua facultas, & calor concurrunt ad nutritionem; ipsa principaliter, calor verò instrumentaliter, & immediatius, & in hunc finem, & ea quæ sunt necessaria: vterius calor requiritur tanquam dispositio ad vitæ conseruationem necessaria, & sine quâ à frigore statim extincta periret pars, & ideò natura in eius subsidium cor fabrefecit, spiritus vitales ordinauit, pulsificamque facultatem, à quâ impartirentur per vniuersum corpus: Tum pro 5. Quòd Animal vivere, & non respirare impossibile est, quia præstat materiam ex quâ generantur spiritus vitales, & defectu illius, statim perit animal; sed hoc non est peculiare ad vitæ conseruationem; quia ex defectu omnium actionum partium vsum præstantium solet id contingere, vt si deficiat ventriculi actio, vel vesicaë, aut renum: actio autem pulsus peculiariter est necessaria ad vitæ conseruationem, quatenus omnibus partibus tribuit temperiem vitæ conseruativam; quod soli pului est peculiare.

RESOLVTIO V.

D *Verum facultas pulsifica sit intrinsecè vitalis.*

V Italem vocari pulsificam facultatem vitalitate extrinsecà, seu ab extrinsecà denominatione, & ratione finis, quia ad vitæ conseruationem est à Natura destinata, decreuimus: An intrinsecè sit vitalis, id est principium coaptatum cum anima in determinato gradu vitæ ad eliciendas actiones illius gradus vitæ; Celebris est difficultas, in qua dissentendi ratio oritur ex eo quòd, vt docet D. Thom. 1 p. q. 76. art. 4. Formæ perfectiores continent in se gradus, & potentias reliquarum formarum, & ideò rationalis intelligit, sentit, generat, auget, & nutrit, calefacit, infrigidat, deorsum mouet. Vnde licet constet, quòd in solo calidissimo animali datur pulsifica facultas, nondum constat, cui formæ gradui sit adscribenda.

Complutensis Carreirus *disp. 50. in Auicennam c. 6. num. 17.* Facultatem pulsificam iudicat non esse intrinsecè vitalem, sed oriri ab anima secundum genericum gradum formæ naturalis. Suarez 1. *Metaph. disput. 18. num. 15. sect. 7.* tenet, pulsificam facultatem esse intrinsecè vitalem; nec posse elici à generante, sed pulsum elici à facultate vitali constitutâ sub determinato vitæ gradu. Sancta-Cruz *opusculo de pulsibus tener*, quòd facultas pulsifica est

F ff

vitalis

vitalis intrinsecè, quia provenit ex vi unionis animæ ad corpus calidissimum; & simul superaddit, quòd motus cordis fit efficienter à generante, quia est primus motus animalis, à quo pendent reliqui motus. Magister Araujo *lib. 9. metaph. art. 4.* tenet pulificam facultatem habere intrinsecam vitalitatem, licet fiat à generante, quia fit quasi per resultantiam Pulsus, sicut reliquæ passionēs, ad quæ non concurrunt facultas efficienter, sed præsuppositione tantum: ad hoc enim ut sit vitalis, inquit, non obstat quòd actus sit ab extrinseco, si sit primus saltem in genere vitalitatis infimæ. Martinez *1. 2. q. 9. art. 4. dub. 1.* tenet facultatem pulificam esse vitalem intrinsecè, cum quo compatitur, quòd sit à generante; non efficienter, sed quoad determinationem finis.

Sed nostram ut aperiatur opinionem, aliqua præsupponemus fundamenta, ex quibus Resolutio manifestabitur.

Primum sit, Quòd vita consistit in immanentia motus, ita ut adæquatum constitutum viventis consistat in motu per se ab intrinseco, sumendo motum prout ab eodem, actus fit in seipsum, & causa motus de numero eorum, in quibus manifestiori & minus dubia proprietate ipsius essentia cognoscitur, & constituitur, ut docet D. Thomas *1. p. q. 18. art. 1.* unde ex eo quòd accidens manifestius in vivente, ad manifestandam vitam sit motus à se, & constet per motum ab intrinseco animal vivere, & per eius defectum mortuum esse iudicemus, ponimus constitutum vitæ, & viventis in motu ab intrinseco, ut docet D. Thomas loco nuper citato, ex quo deducimus, quòd illa sunt viventia, quæ seipsa movent secundum aliquam speciem motus: Quæ doctrina docetur ab eodem sequenti articulo dicente; *Ergo dicendum est de vita, quòd vitæ nomen desumitur ab aliquo extrinseco, quòd est movere seipsum, non tamen est in posterum hoc nomen ad hoc significandum, sed ad significandam substantiam, cui convenit secundum suam naturam movere seipsam, seu agere se quomodocumque ad operationem: & artic. 3. sequenti, inquit, quòd cum vivere dicantur aliqua secundum quòd operantur ex seipsis, & non quasi ab aliis mota: & q. 78. art. 1.* per diversum modum participandi motum ab intrinseco diversa distinguit viventia. Hanc eandem doctrinam docuit Aristoteles *lib. 8. physicor. textu 29. lib. 2. de anima textu 3. & 13.*

Est igitur Anima inter omnes formas substantiales principium, & radix, principale intrinsecum, & radicale remotum eorum motuum, quæ fiunt ab intrinseco, qui dicuntur vitales, ratione cuius secundum se considerata dicitur vita radicalis, quia per unionem ipsius cum corpore advenit vita substantialis, per modum actus primi; sed quia ipsa non potest immediate operari suos vitales actus ut docet D. Thomas *1. p. q. 54. art. 3. & q. 77. art. 1.* fuit necessarium, quòd haberet principium coaptatum in genere vitali; cui competeret efficientia intrinseca motuum ab intrinseco: hæc principia dicuntur Potentiæ vitales: est enim potentia vitalis Principium coniunctum, & coaptatum cum anima constituta in determinato gradu vitæ, ut sit ratio, & instrumentum proximum, & intrinsecum, quo operatur Anima motus proprios illius generis: Potentia enim vitalis est quasi Animæ pars ut docet D. Thomas *1. p. q. 77. art. 4.* Ideoque Fernelius dixit, quòd est principium, quòd tanquam de sinu suo promittit Anima, ad suas operationes; ideoque, nec species intelligibiles, nec habitus dicuntur potentiæ animæ, licet inhæreant in illa.

Præterea est supponendum, quòd actus exprimit

A virtutem sui principij; à quo sicut producit ut effectus univocus, exprimit virtutem suæ causæ univocæ: hinc provenit, quòd actus vitalis debeat habere vitalitatem sui principij, ita ut constitutum potentia vitalis reluceat in actu vitali per modum actus secundi; cum tale constitutum sit ratio, & principium operativum animæ constitutæ in determinato gradu vitæ, actus vitalis debet esse actio elicitæ, in qua vitalitas talis reluceat, & sic dicitur quid distinctum ab actione merè naturali: Est enim actio vitalis, Actio elicitæ à Principio vitali vitaliter operante, siue à principio eliciente operationes argutivas viventis. Non enim sufficit, ut actio sit vitalis, quòd fiat à principio vitali, nisi tale principium vitaliter operetur, & modo elevationi supra res merè naturales, in modo motus elicitæ à principio intrinseco: & ideò productio dispositionis viventis, & propriarum passionum viventis, non est actio vitalis, licet fiat à principio vitali, scilicet ab Anima, quia modus productionis, non est specialis alicuius generis vitæ, sed communis formis naturalibus; talis enim productio est quædam resultantia aut actio metaphysica, ut docet D. Thomas *1. part. quest. 77. art. 6.* Patet etiam ex dictis, quòd actio vitalis non constat præcisè in immanentia; licet enim sine immanentia actio non possit dici vitalis, illa tamen sola non constituit vitalitatem actionis; absolute enim sumpta est communis ad actus vitales, & naturales, ut patet in productione passionum, & in motu naturali facta per resultantiam; licet enim in doctrina D. Thomæ isti actus non sint propriè immanentes, quia sunt à generante, in eius doctrina; in opinione tamen aliorum quòd sint ab anima eorum, productio est cum immanentia sine vitalitate. Nec stat vitalitas in immanentia rigorosa, prout dicit actionem recipi in eodem principio elicitivo illius, ut manifestatur in motu locali vivētis, qui non solum recipitur in musculo eliciente illum, sed in reliquis partibus viventis, quæ moventur: nec nutritio recipitur in facultate nutritiva, sed in parte coniuncta; & istæ actiones sunt vitales. Restat quòd immanentia sit perfectiva principij, aut eius cuius est pars, & quòd actio sit vitalis, ex eo quòd sit à principio vitali, excedēs in modo suæ productionis res merè naturales, & tunc etsi non sit intellectiva, sensitiva, locomotiva, aut nutritiva, ut patet de illustratione specierum Intelligibilium ab intellectu agēte: licet enim hæc illustratio teneat se ex parte obiecti cognoscibilis excedit elevatio per modum actus primi proximi, & immediati modum operandi & efficientiam rerum merè naturalium.

Resolvendum 1. Quòd motus cordis in animali non est causa alicuius motus vitalis, ad quem concurrat efficienter. Sic statuo contra quosdam Peripateticos indicantes quòd motus cordis est causa omnium motuum vitalium, qui in animali fiunt.

E Probat hanc doctrinam Galenus *lib. 2. de placitu cap. 8.* Vbi statuit contra Aristotelem nec cor primò moveri in animali, nec illius motum esse causam reliquorum motuum, qui in animali fiunt, idemque rationibus comprobatur.

Probat 2. Motus localis vitalis elicitus in animali petit intrinsecè, immanenter fieri à parte in qua recipitur: Ergò qui recipiuntur in partibus distinctis à corde, non fiunt à cordis motu, qui in illo inhæret.

Dices, Quòd licet reliquæ partes sint distinctæ à corde, quia sunt partes unius viventis, possunt dici elici ab ipso corde.

Contra stat: Tum quia hæc ratio etiam probat, quòd motus cordis fiat à motu reliquarum partium: Tum probat; Quòd fiant omnes motus à motu cerebri:

rebri : Tum quia corporis & partium identitas non aufert quominus motus vnius partis sit alteri extrinsecus ; si enim manus mouet pedem , huic extrinsecus est motus.

Probatur 3. Quælibet pars distincta à corde habet in se principium motus elicitum , & radicale , & proximum : Ergo est sufficiens elicere proprios motus sine cordis motu.

Probatur 4. Motus reliquarum partium est motus subditus imperio voluntatis , motus pulsus est naturalis saltem ex modo , quo fit : Ergo liberi motus ab illo nequeunt fieri.

Probatur 5. Si motus cordis concurrat ad motus reliquos locales corporis ; vel quia tribuit illis potentias locomotivas ; vel quia communicat dispositionem pro actionibus ; sed potentia vitales non communicantur à parte in partem ex D. Thoma 1. p. q. 77. quia resident in propriis organis ; nec accidens migrat à subiecto in subiectum , nec dispositio communicata à corde valet efficere motus locales in reliquis partibus , quia vt docet D. Thom. 1. p. q. 78. art. 1. dispositio qualitatum pro sensitiuis actionibus non concurrat effectiue , sed tantum dispositiue.

Probatur 6. Potentia sunt virtutes Animæ , superadditæ ad reddendum eius actum virtutalem & radicalem , in actum formalem per operationem vitalem : Ergo habent à se per quid reducuntur ad actum independentem à corde.

Resoluendum 2. Quod motus cordis non est primus motus , qui elicitur ab animali.

Primus hanc doctrinam tradidit Hippocrates lib. de diata. §. Delineantur omnes partes , nec prius alia aliis , neque posterius , sed maiores natura prius apparent minoribus , cum non prius existant : Tum lib. de locis in homine. Dicit , Mihi quidem principium corporis videtur esse nullum , sed omnia sunt principium , & omnia finis. Ex Hippocrate comprobant eandem doctrinam Fernelius lib. de hominis formatione , c. 18. Andreas Laurentius lib. de re anatomica q. 15. & 27. comprobant Mercatus & Carreirus : Tum , Si corpus prius formatur , maximè vt prius tempore viuat ; sed implicat , quod cor viuat quin anima omnes corporis partes informet ; deberet enim viuere per animam informantem ; hæc autem non informat , nisi corpus sit organizatum , vt simul superueniat omnibus corporis partibus , vt possit simul suas potentias producere in illis : Tum quia generans sine cordis motu tribuit partibus debitam conformationem , anima superueniens tribuit partibus conformatis debitam temperiem , & potentias ob quas quælibet pars organica est conformata , nec ad aliud apparet cordis motus utilis.

Dices , Quod est primus , quia est necessarius vt conformatio perficiatur ab illo.

Contra stat : Partes aliæ à corde sunt ita perfecte conformatae sicut cor , ab eadem anima informatae ; & propriis potentiis constitutæ in actu primo ad operandum : Ergo si ob hæc , cor sine alio motu coadiuuante suas elicit operationes ; similiter & reliquæ partes sine illo.

Vel dices , Quod motus cordis est primus in genere vitalitatis , & ideo dicitur peculiariter vitalis ; quod verò est primum in vnoquoque genere , est causa reliquorum.

Contra stat ; Quod cor dicitur peculiariter vitalis , vitalitate ab extrinseco , quatenus potest conseruare reliquarum partium temperiem ; ad quod sufficit quod simul cum illis conformetur.

Resoluendum 3. Quod Pulsifica Facultas , & illius motus sunt intrinsece vitales.

D. Brano Resol. Medic. Pars V.

A Probatur : Tum ex D. Thoma 1. 2. q. 17. art. 9. Vbi motum cordis docet esse vitalem , quia provenit ex coniunctione animæ sensitivæ ad corpus : Vbi de vitalitate intrinseca loquitur , quæ provenit ab anima , in determinato gradu vitæ concurrente cum determinata potentia ad talem actum : Tum quia si Pulsus fieret ab Anima secundum gradum naturalem , non diceretur vitalis , sicut nec motus deorsum in Animali , vitalis dicitur : at verò D. Thomas vocat illum vitalem ; fit ergo ab anima vitaliter , idest eleuatiore modo supra res merè naturales : Tum patet ex Aristotele , qui lib. 2. de Anima ; eas potentias vitales constituit , quæ habent motum non determinatum ad vnum , sicut gravitas & leuitas , sed versus diuersas loci differentias : pulsifica vero facultas heterogeneo modo operatur , & versus diuersas loci differentias ; ex quo apparet , quod sit vitalis intrinsece.

B Carreirus dicit , quod totus pulsus motus se habet per modum vnius termini , sicut se habet motus circularis cæli.

Contra stat ; Quod motus cæli est vnus circularis ; motus pulsus sunt duo habentes duas vbicationes , specificantes illos : Tum quod pulsus motus est immanens ; motus cæli ab extrinseco fit , scilicet ab intelligentia ; & ideo est dispar ratio ad vitalitatem.

2. Responder , Quod ex heterogeneitate actus , non arguitur potentia intrinseca vitalitas.

C Sed manifestè pugnat contra Aristotelem contrarium asserentem , & discedit à propria doctrinâ ; quia in Disputationibus super Auicennam , probat potentias Gradus vegetatiui esse intrinsece vitales , ex heterogeneitate actus : Ergo vel hic manifestè conuincitur ; vel ibi insufficenter contendit conuincere.

Præterea probatur resolutio. Inter motus contrarios naturales , si alter est naturalis , alter debet esse violentus , vt patet in graui , si moveatur iursum , & in leui , si moveatur deorsum ; sed dilatatio , & compressio quæ fiunt in Pulsu , & sunt motus contrarij , sunt tamen naturales viuenti : Ergo non sunt motus naturales , sed vitales : Tum patet quia pulsus fit eleuatiore modo ac fiunt motus naturales , & ideo ab aliquo gradu vitæ , vt infra probandum ; ex quo euidentius patebit hæc doctrina.

D Nec obstat doctrinæ adductæ Aristotelis Axioma , quod , omne quod mouetur , debet moveri ab alio ; quia hoc saluatur in dependentia primæ causæ concursu simultaneo : Neque quod Aristoteles protulerit cor primò generari ; quia contrarium docuit Hippocrates , & demonstrauit Galenus lib. de vñ Partium.

RESOLUTIO VI.

Vtrum pulsus fiat à generante.

E Generanti tribuuntur , quæ sunt debita genito in instanti generationis. Qui Pulsum indicant deberi genito ante omnem motum vitalem , Pulsus motum tribuunt generanti ; quia cum reliquorum debeat esse causa , in instanti generationis debitum esse animali iudicant ; ideo Carreirus pulsus efficientiam generanti tribuit fen. 1. 1. disp. 5. Favet huic opinioni communis doctrina D. Thomæ asserentis , quod pulsus fit à generante : cui non satisfacit , quod quoad determinationem finis à generante fiat , quia omnes potentia , sic possunt dici fieri à generante.

616 Resolut. Medic. Pars V. Disp. Prima.

Suarez 1. *Metaph. disp.* 85. indicat, quod pulsus cum sit actio vitalis, nullo modo potest fieri à generante.

Martinez non fieri à generante Pulsum efficienter affirmat; fieri tamen ab illo quoad determinationem finis.

Resoluendum 1. Quod pulsus non fit à Generante efficienter, sed ab Anima, media pulsfica locomotiva facultate inhærente cordi, & arteriis.

Probat, Tum ex Aristotele 3. *physicor. text.* 28. Vbi docens animalia moveri à seipsis, superaddit: *Ipsa à seipsis, dicere, inanimata moveri, est impossibile, vitale enim hoc, & animantium proprium est*: Tum Plato qui inquit; Etenim omne corpus cui motus extrinsecus accidit, inanimatum est, cui verò motus ex seipso, animatum. *In dialogo de legibus*, idem confirmat dicens, *Quod ab intrinseco movetur, id vivere scimus, eoque differre animatum ab inanimato*: Cum igitur determinatum sit Pulsficam facultatem, vitalem esse, illius actus nequit ab extrinseco fieri: Tum D. Thomas idem docet *lib. de vita, & morte lect.* 8. Vbi docens contra Aristotelem Pulsum non fieri à fervore sanguinis, sed à facultate, inquit, *Dicendum quod motus cordis per se fit à forma animalis habentis cor*, & superaddit, *Anima igitur sensitiva causa est istius motus, & causa principalis*: Vnde in eius doctrina non potest pulsus fieri à generante, cum 1. *p. q.* 18. *art.* 1. ad 2. doceat gravia & levia non moveri ab intrinseco, quia moventur à generante; & *opusculo* 35. *de motu cordis*; pulsus docet esse vitalem, idest immanentem, & 1. *p. q.* 18. inquit, *gravia & levia non moveri ex seipsis*, quia moventur à generante: Tum Cicero *lib. de somno Scipionis*, inanimatum vocat, *quod pulsu extrinseco movetur*, qualiter nequiret pulsus moveri, cum constet esse actionem vitalem: Tum patet ex dictis motus pulsus est vitalis: Ergo immanens; Ergo non à generante: Tum quia nutritio, augmentatioque ab Aristotele vitales actiones dicuntur, quia ab intrinseco fiunt; & ideo pulsus, cum sit vitalis actio, debet ab intrinseco fieri: Tum quia omnes actiones vitales fiunt immanenter à facultate in organo inhærente, independenter à motu cordis, ut probavimus; ex quo apparet quod in hunc finem, ut sit causa illarum, non debetur in instanti generationis: Tum quia animal iudicatur integrè constitutum ante quàm cor moveatur: Tum quia licet esset causa reliquorum motuum, non esset à generante, quia prima volitio, quæ est primus actus, per quem regulantur reliqua volenda, aut desideranda, licet primus, non fit à generante, ut tenet D. Thomas. 1. 2. *quest.* 9. *art.* 4.

Magister Arauso, Respondet primò; Quod est rationi consentaneum, quod viventia, quæ moventur à generante, prout sunt gravia & levia, moveantur, ut sunt animalia ab eodem; sed nulli enti est congruum, quod destruit eius essentiam; si ergo vitalitatis intrinsecæ ratio advenit pulsficæ facultati, & pulsui per immanentiam actionis; tribuere efficientiam generanti, est omnino auferre illius vitalitatem, & ex dictis constat Antiquiores Philosophos non aliunde desumpsisse differentiam inter viventia, & non viventia; nisi in hac motus differentiâ.

Respondet 2. Quod satis saluatur differentia inter viventia, & non viventia, in hoc quod viventia moventur à seipsis in motibus, quibus totum movetur; non autem hoc est necessarium in partium motibus: sed incongruè respondit, quia constitutum, per quod totum fit tale, constituit partialiter partes viuentes: Tum quia movetur totum à partium mo-

A tu; & sic possent partes moveri naturali motu: & totum motu locali moveretur per eundem motum: Tum quia contraria constitutiva possent constituere idem ens, cum totum in esse viventis constitueretur per motum ab intrinseco, & partes viuentes illius constituerentur in esse viventium per motum ab extrinseco.

Respondet 3. Quod infimum supremi attingitur à supremo infimi, & quod motus cordis est infimus in genere vitalitatis, & ideo potest attingi à supremo infimi gradus naturalitatis: sed Philosophis & D. Thomæ opponitur, qui 1. *part. quest.* 18. *art.* 3. totam differentiam inter viventia, & non viventia ponit in hoc quod est moveri ab intrinseco, vel ab extrinseco: Tum quia licet proximè accedant inter se infimum supremi, & supremum infimi, differunt tamen genere, vel specie, & debent eodem modo differre eorum constitutiva; si autem viventia, & non viventia ab extrinseco moverentur, constituerentur in esse vitalitatis & non vitalitatis, per idem constitutum, quod omnino est contradictorium, intelligibile, & à ratione alienum: Tum quia supremum infimi, non est supremi generis species, sed infimi: Ergo non constituitur per constitutum generis supremi, sed generis infimi.

Resoluendum 2. Quod motus Pulsus fit à generante quoad determinationem finis.

C Pro cuius probatione præsupponendum quod dicitur aliquid fieri à generante dupliciter, vel procedendo ab illo tanquam à principio adæquato actionis per quam producitur, quo pacto genitum fit efficienter à generante, à quo recipit esse, & quidquid subsequitur necessarium ad sui esse conservationem, propriasque passiones geniti, & quidquid debitum est illi in instanti generationis, quales sunt etiam potentia, quæ etiam debentur ex vi generationis genito: vel dicitur aliquid fieri à generante quoad determinationem finis, quia cum sint aliqua potentia, quæ sine præcedente cognitione tendunt in finem proprium, consonum fuit, quod ab Authore Naturæ cognoscente talem finem ipsa facultas determinetur.

D Dupliciter etiam contingit aliquod accidens determinari ab extrinseco ad operandum, vno modo actualiter in ordine ad actionem, alio modo habitualiter in ordine ad proprium finem. Determinatio effectiva actualis dicitur illa, qua constituitur agens efficienter, & ab extrinseco potens operari actualiter, quia actualiter recipit ab extrinseco ultimam actualitatem, qua ultimo completur in genere operationis efficienter, ut possit prorumpere in actionem, quam actualitatem effectivam admittunt Thomistæ in physica prædeterminatione: Altera verò determinatio effectiva habitualis in ordine ad finem, est quam recipiunt Potentia operativæ à generante, ratione cuius comproducentur cum naturali quadam coaptatione in ordine ad proprium finem, & ad specificationem actionis; quæ determinatio dicitur inclinatio, seu propensio naturalis circa proprium obiectum.

E Probat, his præsuppositis, hæc doctrina: Tum ex D. Thoma, *opusculo* 35. *de motu cordis*, & 1. 2. *q.* 17. *art.* 9. ad 2. aliisque in locis; in quibus docet, quod motus cordis fit à generante, quod cum non possit compati cum immanentia actionis, quam ipse docet necessariam esse pro intrinseca vitalitate, sub quâ pulsus constituit, restat, ut debeat intelligi, quod fiat pulsus à generante quoad determinantionem finis: Tum quia pulsfica facultas movet pro usu, & indigentia, & propter diversos usus ponit diversas debitas

debitas differentias, quod sine præcedente cognitione nequireret consequi, nisi concurreret generans quoad determinationem finis: Tum quia intra limites sanitatis, in diuersis ætatibus, & anni temporibus, in diuersis cogitationibus, & animi passionibus, in morbis, & diuersis eorum motibus, & temporibus sunt innumeræ, & omnes requisitæ iuxta mutationes finis; sed non sunt factæ præcedente cognitione finis à viuentē in quo fiunt: Ergo fiunt à facultate vt determinata ad illas à generante.

Ad Carreirum Respondetur, quod de reliquis potentiis modo naturali operantibus, & in vnum finem coaptatis non erat dubium quare illum attingant: in facultate pulsifica, quæ quasi tendens in innumeros fines, pro illis innumeras ponit, & immutat differentias, sine cognitione in has mutationes; de hac erat necessarium determinare, quod idē has diuersas differentias ponit in motibus, & quietibus pro vsu & indigentia; quia à generante hoc illi est inditum, vt sit coaptata vt immutet proprios actus, iuxta diuersos fines parciales pro vsu animalis superuenientes, & requisitos.

RESOLVTIO VII.

Virum Facultas Pulsifica sit vitalis intrinsecè sub gradu sensitiuo.

Pulsificam facultatem extrinsecè vitalem diximus, quia peculiariter conducit ad vitæ conseruationem; & intrinsecè, quia anima concurrat ad operandum cum illa actiones sibi debitas in determinato gradu vitæ. Qualis hic sit controuertimus sub hac Resolutione. Noster Præcessor Doctissimus Doctor Sancta-Cruz *opusculo de Pulsibus cap. 4.* adhærens Auerrhoi 2. *collectaneorum cap. 31.* tenet quod facultas pulsifica est vitalis intrinsecè sub gradu vegetatiuo reperto in animali calidissimo; nec illam distinguit ab attrahente, & expellente illius gradus, quia sicut illæ attrahit vtile, & expellit inutile. Mercatus etiam noster Antecessor, *lib. de pulsibus tract. 3.* Pulsificam facultatem ponit sub gradu sensitiuo. Vallesius *lib. 3. controuers.* Pulsificam facultatem ponit mediam inter sensitivas, & vegetatiuas, quia nequit esse sub gradu sensitiuo, quia non operatur præcedente cognitione, nec sub vegetatiuo, quia non operatur secundum vltimum potentia.

Sed quia Auerrhois opinio probabilioribus fulcitur fundamentis à Doctore Sancta-Cruz; ipsam primò proponemus ante, quàm tenendam eligamus.

Primò facultatem Pulsificam poni sub gradu sensitiuo videtur doceri: Tum à Galeno, *lib. 6. de vsu part. cap. 18.* Vbi docet cor nullam habere vitalem actionem: Tum ex Aristotele *lib. de somno, & vigilia:* Vbi Facultatem Pulsificam sub gradu vegetatiuo videtur posuisse, cum hæc non defatigetur, & vegetatiuas facultates dicit distingui à sensitivis, quia hæ defatigantur, illæ verò non.

Probat 2. Facultates locomotiue gradus sensitivi, & gradus vegetatiui, ex D. Thoma 1. 2. q. 17. *art. 9.* penes hoc differunt, quod quæ sunt sub gradu sensitiuo operantur præcedente cognitione, non verò quæ sunt sub gradu vegetatiuo; sed facultas pulsifica, vt euidenter constat, operatur sine præcedente cognitione: Ergo sub vegetatiuo gradu debet poni hæc facultas.

D. Brano Resol. Medic. Pars V.

A Dices cum D. Thom. *Opuscul. 44. de potentiis cap. 5.* Quod datur in viuentē facultas locomotiua, quæ operatur sine præcedente cognitione, & quod pulsifica est huiusmodi.

Contra stat ibidem D. Thomas, qui docet Pulsificam Facultatem provenire ab anima sensitiva, vt est naturalis: Ergo non vt sensitiva est.

Tertiò, Facultates ex modo operandi constituuntur sub hoc, aut illo vitæ gradu; sed pulsifica habet eundem operandi modum, ac expellens, & attrahens gradus vegetatiui, expellit enim inutile, & spirituosum: Ergo pertinet ad gradum vegetatiuum.

B Dices quod etiam respiratio, quæ sine controuersia est sub gradu sensitiuo, attrahit vtile ex quo generentur spiritus, & expellit inutile & fuliginosum, ex quo non aufertur, quod sit sub gradu sensitiuo, nec idē obstat pulsificæ facultati.

Contra stat: Facultas deseruiens respirationi inhæret musclicis, & subditur imperio voluntatis, & idē pertinet ad gradum sensitiuum; sed neutrum horum habet pulsifica: Ergo pertinet ad vegetatiuum.

Quartò Facultas Pulsifica vitur fibris, sicut facultates gradus vegetatiui: Ergo sub eodem gradu ponitur cum illis. Probat 3. antecedens ex Galeno *lib. de vsu partium 6. cap. ult.* Vbi in corde reperiri fibras transversas, rectas, & obliquas docet.

C Dices, Quod etiam facultates locomotiue animales vtuntur fibris in musclicis pro suis motibus; & idē non obstat, quod reperiuntur in corde etiam si illis vtatur pro pulsu.

Contra stat: Quod solæ fibræ intertextæ musclicis deseruiunt pro sensitivis locomotiuis facultatibus: quæ in aliis sunt partibus ex seminali materia factæ, vt Galenus docet, & apparet in ventriculo; deseruiunt pro facultatibus vegetatiuis locomotiuis.

Quinto, Quod Pulsifica facultas pertineat ad sensitiuum gradum non potest probari nec ex parte actionis, cum attractio, & expulsio pertineant ad locomotiuas gradus vegetatiui; nec ex parte obiecti, cum tendat facultas in attractionem vtilis, & expulsionem inutilis, in quas tendunt attractrix, & expultrix vegetatiui gradus; nec ex parte instrumenti, cum cor, & arteriæ habeant fibras per quas mouentur, quæ ex semine generantur, vt facultates locomotiue gradus vegetatiui operentur: Ergo sub gradu vegetatiuo debet poni, & non sub sensitiuo.

D Dices, Ex modo operandi probatur quod Pulsifica facultas, sit sub gradu sensitiuo; operatur enim non secundum vltimum potentia, vt vegetatiua; sed pro vsu, & indigentia, quod non reperitur in vegetatiuis locomotiuis potentiis.

Contra: Operari pro vsu, & indigentia non extrahit illam à gradu vegetatiuo; nam Galenus *lib. de facultat. natur. cap. 13.* docet quod iecur tempore indigentia magis attrahit à ventriculo, quàm in aliis temporibus, quod non contingeret, si operaretur, secundum vltimum potentia; & generatiua facultas sub vegetatiuo gradu non operatur secundum vltimum potentia, sed circa quamlibet partem, pro vsu illius ipsam conformat.

E Sexto, Facultas attrahens, & expellens gradus vegetatiui nullis primis qualitatibus vtuntur: Ergo licet illis non vtatur facultas pulsifica, non idē erit sub gradu sensitiuo.

Resoluendum, Quod facultas Pulsifica est vitalis intrinsecè sub locomotiuis gradus sensitivi. Sic noster fatetur Mercatus; & deducitur manifestè ex D. Thomæ doctrinâ.

Fff 3 Probat 4.

Probatur hæc doctrina desumpto fundamento ex D. Thoma 1. part. quest. 18. art. 1. in corpore ; Vbi constitutum viuentis ponit in hoc , quod est moueri ab intrinseco, in quo viuens excedit non viuentia , ipsa autem viuentia , se excedunt in modo operandi , & penes diuersitatem in illo diuersæ constituntur facultates : illæ enim, quæ sunt gradus rationalis , sine dependentia ab organo corporali , & à qualitatibus corporeis disponentibus proprium organum suas valent elicere operationes : Facultates gradus sensitui dependent ab organo corporeo , & à qualitatibus corporeis illud disponentibus ; sed non vtuntur illis tanquam instrumentum. Facultates gradus vegetatiui , & indigent organo corporeo in quo inhæreant , & corporeis qualitatibus non solum disponentibus illud , sed instrumentaliter concurrentibus ad suas operationes , qualiter concurret calor ad coquendum. Quam doctrinam protulit his verbis. Respondeo dicendum, quod tria sunt genera potentiarum Animæ, quæ numerata sunt : tres verò dicuntur Animæ ; quatuor verò dicuntur modi viuendi ; & huius diuersitatis ratio est ; quia diuersæ Animæ distinguuntur secundum quod diuersimode operatio Animæ supergreditur operationem Naturæ corporalis : tota enim Natura corporalis subiacerit actioni , & comparatur ad ipsam ; sicut Natura ad instrumentum : Est ergo quædam operatio Animæ , quæ in tantum excedit Naturam corpoream , quod neque etiam exercetur per organum corporale ; & talis est Animæ rationalis operatio. Est autem alia operatio animæ infra istam , quæ quidem fit per organum corporale , non autem per aliquam corpoream qualitatem ; & talis est operatio animæ sensitui ; quia etsi calidum , & frigidum , humidum , & siccum , & aliæ huiusmodi corporeæ qualitates requirantur ad operationem sensus ; non tamen ita mediante virtute talium qualitatum operatio animæ, operatio sensitui animæ prodeat ; sed solum requiruntur ad qualitatiuam dispositionem organi. Infima operatio animæ est , quæ fit per organum corporeum , & virtute corporeæ qualitatis , supergreditur operationem Naturæ corporeæ ; quia motiones corporum sunt ab extrinseco principio ; huiusmodi operationes sunt à principio intrinseco. Hoc commune est omnibus operationibus animæ , omne enim animatum aliquo modo mouet seipsum , & talis est operatio animæ vegetabilis ; digestio enim , & eæ quæ consequuntur , fit instrumentaliter per actionem caloris , vt docetur 2. de anima. Hæc D. Thomas.

Ex dictis patet resolutionis doctrina : Facultas Pulsfica operatur sine concursu qualitatis corporeæ , sed solo instrumento corporeo : sed facultas , quæ sic operatur , vt ex præsuppositis constat , est sub gradu sensitui : Ergo facultas pulsfica locomotiuæ est sub gradu sensitui. Probatur Maior : Facultas Pulsfica tendit ad acquirendam vocationem , quæ est intrinsecas terminus sui motus , & ad locum acquirendum , qui est terminus extrinsecus sui motus ; sed sola illa cum corde , aut arteria , quæ illius sunt instrumentum corporeum , sine corporea alia instrumentaliter concurrente qualitate in hunc terminum concurret : Ergo operatur sine instrumentali concursu corporeæ qualitatis.

Dices quod operatur sine concursu qualitatis corporeæ ; quia est coniuncta animæ sensitui , ex cuius coniunctione potest suppleri talis concursus in potentiis vegetatiuis.

Contra : Coniunctio cum anima perfectiori , non potest extrahere animam à proprio constituto ; Tum quia si extraheretur sensitui cum rationali,

A posset etiam intelligere , vel operari sine organo corporeo ; & diceretur immortalis : Tum quia quod essentialiale est alicui , licet in coniunctione cum perfectiori possit perfici perfectione accidentali , non tamen ita vt mutet essentialiam perfectionem.

Probatur 2. Facultas localiter motiuæ in proprio organo in quo mouetur inhærens , est sensitui gradus , vt in locomotiuæ perfectiori euidenter constat , sed talis est pulsfica , vt ex suis actibus conspicitur : Ergo debet poni sub locomotiuis gradus sensitui.

Dices , quod hæc facultas non solum mouet cor , & arterias immanenter , sed simul transeunter mouet spiritus , & fuligines , & sic erit gradus vegetatiui , cuius potentiis locomotiuis assimilatur.

B Contra : Primus motus pulsus terminus , est immanens , & à quo specificatur potentia ; Ergo etiam si secundarius sit transiens , pulsfica facultas sub gradu sensitui vitalis debet esse : Patet consequentia in generatione substantiali , quæ etiam si producat proprias passiones , & accidentia tanquam terminum secundarium , specificatur à primario , & non dicitur actio accidentalis.

Probatur 3. Si facultas pulsfica esset sub gradu vegetatiui , esset attrahens , & expellens ; sed nulla est ex iis : Ergo non est sub gradu vegetatiui. Probatur minor : Attrahens gradus vegetatiui solum , circa vtile operatur , expellens solum circa inutile ; sed pulsfica facultas indifferenter in dilatazione attrahit vtile , & inutile , ne detur vacuum ; & compressione expellit indifferenter vtile , & inutile , fuligines , & spiritus , ne detur penetratio : Ergo pulsfica non est attrahens , & expellens vegetatiui gradus.

Probatur 4. Qualibet facultas specificatur per terminum primum , non autem per secundarium , & subsequutum ad primum ; sed terminus primarius facultatis pulsficæ , est vbiatio ad quam subsequitur expulsio , aut attractio eorum , quæ in corde , aut arteriis sunt : Ergo facultas pulsfica non respicit per se primum tanquam terminum sui specificationum , expulsionem , aut attractionem eorum , quæ continentur in corde , aut arteriis.

D Confirmatur : In motu cordis duplex motus reperitur ; alter , qui fit à facultate vitali , qui est actio immanens in arteria , specificans pulsficam facultatem ; alter , qui fit ab arteriæ vbiatione , vel impulsu , & recipitur in spiritibus , aut fuliginibus ; & talis non est vitalis , cum non sit immanens. Ergo facultas pulsfica ex primo recipit suam specificationem , non ex secundo , à quo nullam posset habere vitalitatem.

Probatur 5. Si pulsfica facultas esset gradus vegetatiui , maxime quia deseruit potentiis gradus vegetatiui , tribuendo partibus spiritus , & calorem , quo fiant in illis coctiones , sed ad idem deseruit respiratio , tribuendo materiam cordi , ex qua generentur spiritus , & tamen est vitalis sensitui : Ergo pulsfica facultas non est gradus vegetatiui.

E Probatur 6. Sensitui , & vegetatiui facultates differunt ex Galeno lib. 1. An sanguis in arteriis contineatur : Pro sensitui requiritur influxus aliunde superueniens , qualiter in arteriis à corde fit : In naturalibus nullus influxus nec dependentia ab aliis partibus communicantibus influxum datur ex eodem lib. 1. de locis affectis : Ergo sub sensitui facultatibus continetur pulsfica facultas.

Probatur 7. ex Galeno 4. de presagit. ex pulsibus. Vbi dicit : Non est eadem facultas vitalis , quam vocant , & naturalis illius , cuius est , quod familiare est attrahere , & retinere , & inutile expellere , alimentum alterare ;

alterare; omnia enim hæc ad nutritionem necessaria sunt: At verò ad tuendam mediocritatem caloris, est pulsus cordis & arteriarum. En qualiter pulsificam distinguit ab attrahente, & expellente gradus vegetatiui: Tum idem Galenus lib.9. methodi, inquit, Altera existit, quæ non modo in stirpibus, & vita præditis, sed etiam in animantibus est, nobis insita & sedens in corde, hæc ipsa, quæ insiti caloris, seu vitæ est fons: & hæc vocatur vita: Vbi hanc facultatem distinguit à vegetatiuis omnibus partibus communibus.

Resoluendum 2. Quòd licet pulsifica facultas sit gradus sensitui, & locomotiva, operatur sine præcedente cognitione: sic omnes fatentur, & experiuntur: docet D.Thomas opusc.43. cap.5. vbi dicit quòd operatur modo naturali, sine præcedente cognitione: Tum quia sicut in gradu sensitivo cognoscitiuæ sunt perfectiores locomotiuas, possunt inter locomotiuas perfectiores aliæ operari præcedente cognitione, aliæ imperfectiores sine cognitione præcedente: Tum quia in omni gradu vitæ dantur potentiæ aliæ perfectiores, aliæ imperfectiores, vt in vegetatiuis ministrantes sunt imperfectiores, ministrantibus; in rationalibus intellectus perfectior est voluntate: Ergo & inter sensitivas locomotiuas possunt aliæ aliis perfectiores reperiri.

Ad 1. Respondetur: Tum pro 1. Quòd Galenus intendit, quòd cor nullam habet vitalem actionem, inter manifestiores positam locomotiuas, quæ sunt præcedente cognitione; non tamen negat dari vitalem animalem sine præcedente cognitione: Tum pro 2. quod Aristoteles loquitur de locomotiuis perfectioribus, non de imperfectioribus, quæ modo naturali operantur.

Ad 2. Respondetur ad replicam, quòd intendit D. Thomas docere, quòd pulsifica non est perfecta sub illo gradu, quæ operatur præcedente cognitione, sed quòd sine præcedente, & modo naturali suum elicit actum.

Ad 3. Respondetur ex dictis, ad replicam, quòd probat, quòd pulsifica facultas non sit inter locomotiuas perfectiores gradus vegetatiui, quæ præcedente cognitione operantur, non tamen quòd non sit locomotiva sensitiva, cum operetur secundum rationem genericam illius gradus, cum operetur sine concursu qualitatis corporeæ, & immanenter.

Ad 4. Patet ex dictis. Ad replicam Respondetur, quòd facultates locomotiuæ, quæ resident in fibris repertis in partibus officialibus, sunt gradus sensitui locomotiuæ, operantes sine præcedente cognitione, sicut pulsifica facultas.

Ad 5. Respondetur, Quòd patet pulsificam facultatem esse animalem, ex parte actionis, quæ immanens est, cum remaneat in organo eliciente illam, & ex parte obiecti, seu termini secundarij, cum indifferenter attrahat, & expellat, tam vtile, quàm inutile: Naturalis expellens determinatè pellit inutile, attrahens attrahit vtile, ex parte instrumenti, quia respectu termini specificatiui solo organo vtitur, & ex parte modi operandi, quia operatur sine concursu qualitatis corporeæ, in quo excedit modum operandi expultricis & attractricis gradus vegetatiui.

Ad vltimam replicam, patet ex dictis, quòd non constituimus differentiam inter hanc facultatem, & facultates vegetatiui gradus, quia operetur, aut non, pro vsu, & indigentia: sed ex proprio constitutiuo, quia operatur eleuatiore modo, quàm illæ sine concursu qualitatis corporeæ.

Ad 6. Respondetur, quòd D.Thomas non ponit constitutiuum sensitui gradus in hoc quòd est ope-

A rari sine concursu primarum qualitatum; sed in hoc, quòd est operari sine concursu qualitatis corporeæ; facultates autem vegetatiui gradus vel operantur concursu effectiuo primarum qualitatum, vt concoctrix, nutritrix, & auctrix; aliæ verò cum concursu effectiuo qualitatis corporeæ, alterius generis, vt expultrix, & attractrix, quæ operantur medio impulsu instrumentaliter, efficienter concurrente ad earum actiones, quòd non contingit in Pulsifica, quæ suam actionem elicit sine simili tali concursu corporeæ qualitatis.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum Facultas Pulsifica operetur pro vsu, & indigentia.

P Ars negatiua fulcitur ex eo, quòd operari pro vsu, & indigentia, est operari pro conuenientia, & necessitate eius, ratione cuius operatur, præsupposita cognitione eius: sed facultas Pulsifica non operatur præcedente tali cognitione: Ergo non operatur pro vsu, & indigentia.

Resoluendum affirmatiuè: Sic docuit Galenus, & tenent omnes eius sectatores; Patetque: Tum ab experientia: Tum ex vsu artis; actu enim, calore dilatatur pulsus, fit crebrior & rarior; minuuntur istæ differentie calore moderato; fuliginibus adactis fiunt differentie ad earum evacuationem; in passionibus animæ variantur differentie pro earum vsu: Ergo pulsifica facultas operatur pro vsu & indigentia.

Ad rationem dubitandi: Respondetur quòd facultas pulsifica vt operetur pro vsu, & indigentia, sufficit vt operetur præcedente cognitione finis cogniti ab Authore Naturæ, determinante potentiam in illum finem vt docet D.Thomas 1.p.9.103. art.1. in solut. ad 2. Dicens; *Ea, quæ cognitione carent, mouentur ad finem ab aliis acta, sicut mouetur sagitta in scopum ex cognitione, & directione sagittantis, non quòd sit cognoscens: In plantis, à quo dirigatur in fines non cognitos, sed quia Deus, vt Author cognoscens ea, quæ rebus magis competunt, aut noxia sunt, creauit Naturam illarum rerum, quæ cognitione carent, cum coaptatione quadam naturali, indita ex proprietate ipsarum rerum; unde exoritur colligantia, & propensio quadam, seu naturalis instinctus, quo res naturales tendunt in similia sine cognitione; & dissimilia. & noxia naturaliter respuunt, & expellunt inutile, & noxium: Et adhuc Animalia & bruta per instinctum naturalem alimentum querunt, & inimicum fugiunt, vt ouis lupum.*

RESOLVTIO IX.

Vtrum Facultas Pulsifica inherens arteriis per influxum communicetur à corde in illas.

P Ars affirmatiua suadet ex Galeno lib.7. de placit. Hippocratis, & Platonis, & lib.3. de locis affect. cap.4. Vbi docet, quòd pulsifica facultas communicatur à corde, & influit in arterias.

Dices quòd à corde in arterias communicatur quedam qualitas, quæ est dispositio pro eliciendis actionibus, ita vt sine illa nequeant moueri arteriæ,

sicut sine illustratione à cerebro communicatâ, nequeunt reliquæ facultates locomotivæ sensitivæ elicere suas operationes : hæc autem communicatur per substantiam arteriæ, ut docet Galenus *lib. An sanguis in arteriis contineatur*.

Contra : Eo ipso quod arteria sit intra sanitatem constituta, habet debitam conformationem, unitatem, & temperium ; ex iis enim resultat sanitas : Ergo hac habitâ sine superaddita hac qualitate fient operationes, si in parte detur facultas elicitive illarum.

Dices quod temperamentum completur non solum ex primis qualitatibus, sed ex secundis, & aliis occultis ; & idè illustrativa hac seu dispositiva qualitate deficiente, non possunt arteriæ habere debitam dispositionem ad proprium motum.

Contra : Illa qualitas si esset necessaria in arteria, pullularet ab Anima illam informante, sicut resultat in corde, & sicut reliquæ qualitates complentes temperamentum, resultant in illa.

Confirmatur : Anthopsia cõtendunt Iuniores Anatomici convincere, quod non communicetur talis qualitas, & quod pulset infra ligaturam arteria à sanguine transeunte per calamum in arteria immissum : Ergo non communicatur, sed quædam facultas per cavitatem arteriæ.

Resoluendum quod facultas pulsifica ab anima pullulat in corde & arteriis, in quibus inhæret pro eorum motu : sic tenendum aduersus Iuniores, qui Galeni doctrinam ignoranter receperunt.

Probatum : Tum quia facultas pulsifica est vitalis resultans ab anima tanquam propria passio illius, in organo sibi determinato, sicut resultant reliquæ potentia : Tum quia si à corde communicatur pulsifica facultas, vel eadem numero, & hoc implicat ; quia nequit accidens migrare de subiecto in subiectum, cum ab illo indiuiduetur ; vel per continui alterationem, & hoc implicat, quia vitalis facultas cum sit propria passio Animæ, ut Anima est, non potest produci ab eo, quod non est Anima : Tum quia facultas pulsifica cum sit propria passio Animæ est debita in instanti generationis, & debet in illo produci simul cum anima, & non postea successiuo tractu temporis : Ergo non communicatur à corde in arterias.

Ad ultimam replicam primi, Respondetur, quod sicut dispositio quæ in cerebro pullulat, ibi habet debitum organum ad sui pullulationem ; & iam producta ab illo communicatur in partes, in quibus nequit pullulare ; sic contingit in qualitate quæ in corde pullulat, & communicatur ab illo in arterias ; maior enim dispositio requiritur in parte, ut in illa pullulet qualitas ab Anima, quàm ut illam iam productam recipiat ab alia parte.

Ad 2. Respondetur, quod cum Galenus anthopsia, etiam perceperit, quod ligatâ arteriâ, non pulsât arteria infra ligaturam, illius anthopsiæ potius fidendum, quàm falsæ opinioni asserentium arterias moveri à sanguine.

RESOLUTIO X.

Virum sola facultas Pulsifica perficiat Pulsum, & illius quietes.

Galenus *lib. An sanguis in arteriis contineatur*, docet arterias esse partes cauas, ut in se recipiant arterialem sanguinem, & spiritus ; & quod

A deseruit ulterius cavitatem, ut ipsa arteria intra illam cavitatem compressione, & dilatatione moveatur : nec compressio, & dilatio fiunt secundum totum locum, in quem potest arteria comprimi, aut dilatari ; sed habet quemdam tenorem ultra quem non progreditur à facultate motâ ; & infra quem non comprimitur, nisi à causa violenta nimis agitata, qualiter contingit in cordis palpitatione, de quo motu non inquirimus, cum sit à causâ violentâ ; sed de illo, qui est illi debitus ex ordine Naturæ iuxta diversos fines.

B Plerique dilatationis motum tribuunt Facultati Pulsificæ, motum contractionis soli gravitati ; è contrâ posset dici, quod contra proprium tenorem à facultate comprimitur arteria, & quod dilatatur à se sine facultate, sicut virga compressa ad proprium tenorem redditur à se, postquam alterius vi fuit compressa.

Probatum autem, à gravitate comprimi : Tum 1. quia arteria movetur sicut thorax, qui à propriis musculis dilatatur, comprimitur tamen à gravitate ; idè enim Galenus *lib. de motu musculorum*, illi adaptat pro dilatatione musculos, non verò pro compressione : Tum 2. probatur 2. opinio ; quia arteria est corpus durum : hoc autem proprio tenore, si comprimatur, redditur in propriam figuram : Ergo arteria à se movetur in dilatatione proprio tenore.

C Resoluendum, Quod dilatio, & compressio, & earum quietes in pulsu fiunt à pulsifica facultate : sic docuit Galenus in *lib. de usu pulsuum. l. 4. de different. pulsuum. cap. 12*. Tum patet quia pulsus differentia in dilatatione, & compressione, & differentia quietum in crebritate & raritate, omnes fiunt pro usu, & indigentia ; à tenore vero arteriæ, & à gravitate nequirent poni pro usu : Tum quia pulsus tendit in diversos fines, ac tendit tenor, ac gravitas, & idè à diversa facultate petit fieri : Tum quia Pulsus ex Aristotele 7. *physicorum est motus à se, vel ad se* : si autem pars illius fieret à facultate pulsificâ ; pars ab alia facultate, essent duo motus diversi, & non essent pulsus, qui petit esse vnus modo dicto, ab vno principio factus.

D Ad 1. Respondetur : Tum pro 1. quod vterque thoracis motus sit à facultate vitali operante ex præsupposita cognitione ; sic arteriæ motus sit à Pulsifica vi operante in dilatatione, & compressione pro usu, & indigentia : Tum pro 2. quod licet corpus graue possit moveri à gravitate deorsum, & corpus durum sursum à proprio tenore ; non tamen ita ut motus fiat pro usu, & indigentia viventis, qualiter fiunt arteriarum motus, & quietes.

RESOLUTIO XI.

E *Virum quietes sint partes essentielles pulsus.*

Quietis aliæ sunt privativæ : Aliæ positivæ, factæ ab eadem facultate, à quâ fuit motus, de quibus loquimur : de iis contendunt aliqui, quod licet fiant à facultate Pulsifica, non sint partes essentielles Pulsus, & ordinatæ in eundem finem, ac ipse motus pulsus ; sed tantum partes accidentales derivantes ad discontinuandos motus contractionis & dilatationis, quibus fauet : Tum 1. Galenus *lib. 1. de dignot. puls. cap. 20. §. Nam due, quæ reliquæ sunt, per accidens potius, non propriè, nec per se partes pulsus sunt arteria, externa & interna quies* : Tum 2. quia

Quia pulsus Dicrotus caret quiete, & nequiret esse sine illa, si esset pars essentialis illius: Tum 3. quia illæ quietes solum deseruiunt ad discontinuandos pulsus contrarios motus, quod per accidens se habet ad ipsos motus: Tum 4. quia nulla entitas componitur essentialiter ex oppositis: motus autem & quietes oppositæ sunt: Tum 5. quia privatio rei non est de essentia eius, cuius est privatio; quies autem privatio est motus pulsus: Ergo non potest esse pars essentialis eius.

Resoluendum quod quietes positivæ, quæ sunt à facultate pulsificâ, sunt partes essentialia pulsus: sic tenet Galenus 4. de differ. pulsuum cap. 5. Avicenna palam idem profitetur, & D. Thomas Classicique iuniores Medici.

Probat: Tum ex Galeno loco citato §. ultimum aggregatum compositum ex duplici quiete, pulsus appellatur. Tum ex Avicenna dicente pulsus esse compositum ex duabus quietibus, & duobus motibus: Tum ex D. Thoma Opuscul. de motu cordis. Docente pulsus esse motum compositum ex duplici motu, & duplici quiete: Tum ex Aristotel. 7. Physicor. ubi inter species motus localis ponit pulsus, ipsumque definit quod sit *Motus ad se & ad aliud*, quod implicat sine quietibus intercidentibus illum: Tum quia pulsus specificatur in ordine ad conservationem nativi caloris, in quem finem æquæ conducunt quietes, & motus; cum non solum per motum, sed per quietes attrahatur aer, sed & dispergantur spiritus vitales: Tum quia pulsus definitur à Galeno per hoc, quod sit *Actio*, & non minus quietes positivæ sunt Actio, ac ipse motus: Tum quia pulsus est quoddam aggregatum ex motibus, & quietibus, & idè non minus ex iis, quam ex illis componitur: Ergo tam quietes, quam motus sunt partes essentialia Pulsus.

Ad rationes dubitandi Respondetur, Tum pro 1. Quod pulsus potest considerari ut est motus compositus ex systole, & diastole, & ut sic quietes sunt partes per accidens, conducentes ut illi motus discontinuentur; vel ut est actio tendens ad conservationem nativi caloris, in quo sensu illum definit; & nos de illo nunc agimus, & prout sic, tam essentialiter quietes sunt pulsus, sicut & ipsi motus: Tum pro 2. Quod in pulsu dicroto licet brevissime persistat quies, tamen aliqua datur, in qua discontinuatur motus, & hæc est de illius essentia: Tum pro 3. Quod illæ quietes non solum deseruiunt ad discontinuandos motus, sed ad aerem attrahendum, & spiritus impariendos, sicut & ipsi motus: Tum pro 4. Quod si entitas aggregatum quoddam sit, componi potest ex oppositis, sicut ipsa contraria ex oppositis adintegrantur, quæ ab eodem subiecto mutuo se expellunt: Tum pro 5. Quod pulsus non definitur, quod sit motus, sed actio; quies autem actio est conservativa in qua idem consequitur, quod consequeretur per motum: Tum pro 6. quod quies non est privatio actionis, sed motus, & idè licet non sit pars motus est pars actionis, ex qua constat pulsus, & per quam definitur.

RESOLUTIO XII.

An cor, & arteria simul eodem tempore comprimantur, & dilatentur.

Galenus lib. de pulsibus ad Tyrone cap. 1. lib. de usu puls. cap. 6. & 8. de placitis cap. 8. 3. de presagit. ex pulsibus cap. 3. lib. 7. de Anatom. admi-

nistrat. cap. 17. lib. 8. de placitis. lib. 4. de differ. pulsuum, tenet, simul tempore dilatari, & comprimi cor, & arterias. Aristoteles lib. de respiratione, idem fatetur convictus; quia arteria sicut chordæ pendent à corde, & cum illo debent moveri. Avicenna, & Arabum Schola ex Erasistrato receperunt, quod diversis temporibus comprimuntur, & dilatantur cor, & arteria. Conciliator, Turisanus, Gentilis, maiori conatu comprobant hanc opinionem: Inter Recentiores Harveus, & reliqui admittentes circulationem sanguinis, cum arteriarum motum tribuant sanguini à corde propulso, consequenter maximo conatu contendunt probare, quod prius cor moveatur, ut tradat sanguinem; & subsequenti tempore à sanguine propulso dilatantur arteria, dum ipsum cor iam comprimitur, ut iterum immittat sanguinem in arterias, sic Highmorus, Coringius & reliqui Harveii Sectatores philosophantur.

Galenus suam opinionem comprobat experientia: si enim ponamus manum in corde & alteram in carpo manus, simul, & in eodem tempore sentitur cordis & arteriarum dilatatio. Tum 2. quia cor, & arteria moventur ab eadem facultate tendente in eundem finem, & à corde in arterias communicata: Tum 3. quia si in eodem tempore comprimitur cor, & dilatantur arteria, & è contra; impediretur finis impartendi substantiam contentam in corde ad illas, cum ipsæ clauderentur, dum deberent recipere substantiam à corde immisam. Tum 4. quia si cor dilataretur dum arteria comprimuntur, fuligines versus cor refluere, & nunquam posset cor expurgari ab illis. Ergo simul debent cor & arteria comprimi, & dilatari.

Resoluendum, quod falso fundamento nititur Aristoteles probare simul cor, & arterias comprimi, & dilatari.

Probat, Quia si dilatantur arteria simul cum corde, quia pendent ab illo; simili modo deberent venæ cordi adhærentes moveri cum illo: Tum quia si ex eo moventur, quia quasi chordæ cordi annectuntur, versus longitudinem contraherentur, & laxarentur, non vero per systolem, & diastolem in suis cavitatibus: Tum quia sibi contrariatur, quia contendit quod moveantur à fervore sanguinis: Ergo non moventur, quia cordi annectuntur tanquam chordæ.

Resoluendum 2. Quod Harveus & illius sectatores falso nituntur fundamento, dum conantur probare quod arteria corde compresso, dilatantur à solo sanguine replente illas.

Patet hæc doctrina ex omnibus probationibus, quibus patefecimus cordi, & arteriis inhære facultatem Pulsificam, ab ipsisque perfici eorum motus: Tum ex Galeno lib. An sanguis in arteriis contineatur. Vbi demonstrat, quod si intra arteriam immittatur cannula, & arteria versus illam ligetur, licet sanguis, & spiritus percolent ad partes inferiores arteria, in illis non fit pulsatio; quæ ratio manifestè demonstrat, quod non fiebat prius pulsatio à sanguine; cum ipso transmissa, arteria impedita non pulset, cui demonstrationi Harveus & Highmorus dedere manus, nihil verosimile inuenientes pro responsione: Tum quia ut probavimus, arteria habent proprium tenorem, infra quem non comprimuntur, & ultra quem nequeunt naturaliter progredi; & licet sanguis intra proprium tenorem posset naturaliter arteriam movere ultra illam; differentia quæ pro spiritibus impariendis requiruntur, nequirent perfici, nisi à facultate operante pro usu, & indigentia: Ergo falso nituntur fundamento.

Resoluen

Resoluendum 3. Quòd dum contrahitur cor, Arteriae dilatantur, & e contra.

Probatur 1. ex communi doctrina Galeni, si apponatur altera manus cordi, altera arteriae; simul, & eodem tempore sentitur cordis ictus, & arteriarum: sed ictus cordis sentitur in eius compressione, ictus arteriarum in earum dilatatione: Ergo simul, & eodem tempore fit compressio cordis, & arteriarum dilatatio. Probatur minor: Tum ex Lolumbo *lib. 14.* qui primus hanc doctrinam observatione firmavit: Tum quia anthopsia ostendit in vivo animali, quòd cor ferit pectus dum comprimitur; & se constringit ad sanguinem pellendum in Aortam, distrahi vero versus pectoris cavitatem dum dilatatur: Tum quia si in vivo animali abscindatur conus pulsantis cordis, & digitus cavitati immittatur, percipitur, quòd in compressione versus pectus impellat: Ergo sentitur cor dum comprimitur.

Probatur 2. ab Arabibus: Tum quia cor dum comprimitur, emittit sanguinem & spiritus in arterias, quæ si essent clausæ nequirent à corde recipere, quòd mittit: Tum quia si cor simul, & arteriae dilatantur, simul se impedirent: simul enim tempore attraheret cor ab arteriis, & arteriae à corde: Tum quia in dilatatione cordis clauduntur valvulae impediens sanguinis retrocessum ab arteria Aorta in illud, & subsequenti tempore, quia comprimitur arteria, etià nequireret recipere, & nunquā esset apta ad recipiendum à corde sanguinē, & spiritus: Tum arteriae non possent comprimi, quia in dilatatione replerentur, ne detur vacuum, & in compressione etiam, quia compresso corde mittitur sanguis, & spiritus in arterias: Tum quia in reliquis facultatibus corporis locomotiuis, ne impediantur in actione, dum vna attrahit, altera expellit; quòd idem inter cor & arterias debuit constitui à Natura.

Probatur 3. cor, & arteriae vna & eadem Pulsi-fica facultate moventur, quæ in illis operatur pro vsu, & indigentia: sed vsus, & indigentia exigunt, quòd in diuersis temporibus fiant compressio, & dilatatio in corde, & in arteriis: Ergo in diuersis temporibus fit in corde, & arteriis compressio, & dilatatio. Probatur minor: Vfus, & indigentia cordis, & arteriarum sunt vt sanguis in corde elaboratus pro nutritione omnium partium, & spiritus vitales pro earum nativi calidi conseruatione, recipiatur simul in arterias, per quas deferantur in partes: sed si simul comprimerentur, nequirent à corde pelli in arterias, cum pro sanguine, & spiritibus simul recipiendis clausæ, non haberent aptam cavitatem: Ergo vsus, & indigentia petit, quòd dum cor comprimitur ad sanguinem, & spiritus expellendos, arteriae dilatentur, præstentque capacitatem aptam, in quam in Aorta recipiantur, à quâ vltius per naturales locomotiuas facultates sanguis deferatur ad partes, & spiritus per compressionem pellantur in illas.

Dices quòd arteriae in ipsa compressione relinquunt capacitatem, quia non ex toto comprimitur arteria.

Contra, Tota capacitas arteriae dilatatae requiritur pro sanguine, & spiritibus: Ergo eò quòd constringatur, nequit sanguinem, & spiritus simul recipere. Probatur Antecedens, quia cum ipsa operetur pro vsu, & indigentia, si possent spiritus, & sanguis recipi in ipsa compressa, nunquam facultas poneret dilatationem, quia hæc non esset ex vsu, cum minor capacitas sufficeret ad spiritus, & sanguinem continendos.

Ad Galenum, Respondetur, quòd præsupposito, quòd in dilatatione sentiretur cordis ictus in pecto-

re, recte concluderat Galeni ratio; sed cum anthopsia conuincat, quòd dum comprimitur cor, ferit pectus, conuincitur, quòd dum ipsum comprimitur, arteriae dilatantur; ipsæ enim in dilatatione feriunt, & cum vltius Galenus non cognouerit sanguinis circulationem, minorem dilatationis arteriarum iudicauit necessitatem, dum comprimitur cor: Tum pro 2. Quòd eo ipso quòd operetur pro vsu, & indigentia facultas, quæ residet in corde, & in arteriis, & ob eundem finem; dum comprimitur in corde, distendit in arteriis, ne se impediat in fine consequendo: Tum pro 3. Quòd potius si simul comprimerentur, impediretur motus eorum quæ continentur in corde; cum compressæ arteriae nequirent recipere, quòd à corde mittitur; & in dilatatione simultaneâ se impedirent, cum cor traheret ab arteriis, & arteriae à corde ob vitandum vacuum: Tum pro 4. Quòd cor compressione simul cum sanguine, & spiritibus, pellit fuligines, quas compressæ arteriae nequirent simul recipere, nisi dilatatae aptiores reddantur ad eorum receptionem.

SECTIO III.

De Physiologia Artis sphygmica secunda parte.

SVB Physiologiæ primâ Artis sphygmicae parte, diximus agendum de pulsus natura, & differentiis: In antecedente Sectione Prosequeuti sumus Pulsus Naturam: sub hac tertiâ, quæ Physiologiæ est secunda pars, proponemus Pulsuum differentias.

RESOLVTIO I.

Quotuplex sit Pulsus secundum generis superiores differentias.

RESOLVENDUM 1. Quòd primæ Pulsuum differentiae sunt tres: Aliæ sunt primæ seu simplices; Aliæ compositæ ex iis; Aliæ inter easdem relatiuæ.

Probatur, Quia Pulsus differentiae primæ desumuntur penes quinque, quæ in pulsu reperiuntur, & idèò Primæ, seu simplices vocantur: quia simpliciter quælibet illarum, ab aliqua simplici entitate reperta in pulsu sumitur: Si autem istæ considerentur complicatae, seu simul sumptæ, dicuntur Compositæ, si autem inter se comparentur Relatiuæ vocantur: Tum patet ex Galeno, qui hanc tradidit doctrinam *lib. de different. pulsum*: Tum constabit ex infra dicendis.

Resoluendum 2. Quòd sub iis tribus primis differentiis, octo sunt genericæ differentiae ad omnes alias differentias pulsum supremæ.

Probatur ex Galeni doctrina *lib. 1. de different. pulsum, à cap. 3. vsque ad cap. 7.* Vbi latissimè hanc doctrinam docuit: Tum ratione; In omni enim motu locali debet reperiri ipse Motus, & si est duplex, debent reperiri quietes ipsum intercipientes, Mobile, Facultas mouens, & tempus in quo fit motus; sic in pulsu est motus, sunt quietes, est arteriae spatium in quo fit motus, est pulsi-fica facultas à qua fit, arteria quæ mouetur, & tempus in quo mouetur. Ab spatio sumitur differentia magnitudinis pulsum.

Ex

Ex tempore in quo fit, sumitur differentia celeritatis, seu tarditatis: Ex termino seu quietibus, sumitur differentia crebritatis, vel raritatis: Ex facultate, sumitur differentia vehementiæ, vel debilitatis: Ex mobili, differentia duritiei, vel mollitiei; & sic fiunt quinque simplices differentiæ. Ex proportionem temporis quod consumitur inter motum dilata-

A tionis & compressionis fit Rhythmus, qui est sexta differentia; in iisdem differentiis potest dari æqualitas, vel inæqualitas, & fit septima differentia; & quia in iis potest dari ordo, aut inordinatio, inde insurgit pulsus ordinatus vel inordinatus, constituens octavam differentiam, quæ ex subsequenti- bus manifestantur.

Octo Primæ genericæ Pulsuum differentia desumuntur.

<i>Ab Spatio.</i>	<i>Magnitudinis,</i>	<i>aut</i>	<i>Paruitatis.</i>	<i>1.</i>
<i>A Tempore,</i>	<i>Celeritatis,</i>	<i>aut</i>	<i>Tarditatis.</i>	<i>2.</i>
<i>A Termino.</i>	<i>Crebritatis,</i>	<i>aut</i>	<i>Raritatis.</i>	<i>3.</i>
<i>A Facultate.</i>	<i>Vehementiæ,</i>	<i>aut</i>	<i>Debilitatis.</i>	<i>4.</i>
<i>A Mobili.</i>	<i>Duritiei,</i>	<i>aut</i>	<i>Mollitiei.</i>	<i>5.</i>
<i>A Proportionem durationis.</i>	<i>Proportionis.</i>	<i>aut</i>	<i>Rhythmi.</i>	<i>6.</i>
<i>A comparatione inter se.</i>	<i>Æqualitatis,</i>	<i>aut</i>	<i>Inæqualitatis.</i>	<i>7.</i>
<i>Ab Ordine pulsandi.</i>	<i>Ordinati,</i>	<i>aut</i>	<i>Inordinati.</i>	<i>8.</i>

Dices 1. Quod Auicenna superaddit alias differentias, Pulsus scilicet calidum, vel frigidum; Pulsus consonantiæ musicalis; & pulsus vacuum vel plenum. Ergo plures aliæ differentia sunt superaddendæ.

Respondetur, Quod caliditas, aut frigiditas sunt differentia temperamenti, non verò pulsus, nec ex eius speculatione aliquod vtile ad artem Sphygmicam potest sumi. Pulsus consonantiæ pertinet ad Rhythmum; vacuum pulsus non datur; qui plenus dicitur, reducitur ad magnum.

Dices 2. Ex proportionem motus ad motum, Galenus ponit Rhythmum Pulsuum: Ergo deberet aliam superaddere differentiam ex proportionem durationis utriusque quietis.

Respondetur, Quod quies interna nequit tactu percipi ut docet Galenus 2. de different. pulsuum. cap. 8. & 2. de presagit. ex pulsibus, cap. 2. & idè nequit percipi proportio inter illas.

Dices 3. quod celeritas, & tarditas sumuntur ex modo motus, & non possunt esse differentia essentialis; cum modus non sit pars motui essentialis, quæ ratio etiam probat de ritmo, qui sumitur à proportionem, quæ non est pars motus.

Respondetur, Quod istæ differentia licet non sumantur ab aliqua parte essentiali motus in ordine ad finem, in quem tendit ars sphygmica, sunt ita necessariae sicut reliquæ; & idè ponuntur inter differentias pulsus in arte sphygmica necessariae seu vtilis.

RESOLUTIO II.

Quæ sunt primæ quinque simplices differentia.

Resoluendum, quod ab spatio arteriæ, à tempore quo fit motus; à termino, seu quietibus, à facultate, & à mobili seu arteria quindecim sumuntur simplices pulsus differentia, quæ subsequuntur.

<i>Pulsus Magnus,</i>	<i>Parvus,</i>	<i>Mediocris.</i>
<i>Pulsus Celer,</i>	<i>Tardus,</i>	<i>Mediocris.</i>
<i>Pulsus Creber,</i>	<i>Rarus,</i>	<i>Mediocris.</i>
<i>Pulsus Vehemens</i>	<i>Debilis,</i>	<i>Mediocris.</i>
<i>Pulsus Durus,</i>	<i>Mollis,</i>	<i>Mediocris.</i>

Resoluendum 2. Quod Pulsus magnus dicitur, qui magnum occupat spatium: Parvus, qui parvum;

B mediocris, qui mediocre. Pulsus celer est qui sumit spatium celeriter percurrit; Tardus qui lentè; mediocris, qui mediocriter. Pulsus creber est, qui parvo temporis intervallo redit ad motum, vel detinetur in quiete parum; Rarus qui longo temporis intervallo discedit à quiete; mediocris, qui medio modo se habet. Pulsus vehemens est, qui magno impulsu tangentem ferit: Debilis, qui debilem imprimit impulsus: Mediocris, qui medicrem. Pulsus Durus est, qui difficulter cedit tangenti: Mollis, qui facile cedit: Mediocris, qui mediocriter.

Dices 1. In pueris datur pulsus magnus: sed non datur magnum spatium in arteria: Ergo non dicitur magnus pulsus, qui magnum occupat spatium.

C Respondetur; quod pulsus dicitur magnus non absolute à magno arteriæ spatio, sed respectu ad id quod unicuique debetur.

Dices 2. Pulsus durum resistere tangenti; sicut pulsus vehementem: Ergo non differunt.

Respondetur, Quod datur in duro pulsu resistentia passiva, qui difficulter cedit tangenti, in vehementi activa, à facultate quæ ferit tactum vehementer, & imprimit impulsus in illo.

Dices 3. Durities provenit à frigiditate, hæc nequit tanta reperiri in arteria; Ergo nec durus pulsus.

D Respondetur, Quod durities potest provenire à frigiditate, à plenitudine, seu tensione; à siccitate, & ab hac plerumque provenit in pulsu.

Resoluendum 3. Quod pulsus tripliciter potest dici magnus, parvus, aut mediocris; vel secundum longitudinem; vel secundum latitudinem; vel secundum profunditatem. Secundum quas, novem differentia magnitudinis possunt desumi ab spatio arteriæ.

<i>Pulsus Longus,</i>	<i>Brevis,</i>	<i>Moderatus.</i>
<i>Pulsus Latus,</i>	<i>Angustus,</i>	<i>Moderatus.</i>
<i>Pulsus Altus,</i>	<i>Humilis,</i>	<i>Moderatus.</i>

Has differentias tradidit Galenus lib. 1. de different. puls. & ex earum complicatione viginti septem alias componit.

Resoluendum 4. Quod primæ pulsuum differentia; aliæ sunt propriæ, aliæ familiares, aliæ impossibiles respectu causarum pulsus efficientis & materialis, sic docuit Galenus.

Patet ex earum descriptione. Differentia propriæ facultati, & instrumento sunt, quæ ab illis separari non possunt: differentia familiares sunt, quæ possunt

sunt reperiri, aut non reperiri cum facultate, aut instrumento. Sic facultati vehementi proprius est Pulsus vehemens; facultati debili pulsus debilis; Mediocris, mediocri. Similiter pulsus durus est proprius arteriæ duræ: mollis, molli: mediocris, mediocri. Similiter differentiæ familiares dicuntur pulsus magnus, celer, & creber; sed poterunt variari: & oppositæ reperiri, si varietur usus cum facultate vehemente. Impossibiles differentiæ sunt, Pulsus magnus respectu facultatis debilis; vel arteriæ duræ, cum quibus sunt incompatibiles.

A

RESOLVTIO III.

Quæ, & Quot sint compositæ differentiæ.

Galenus innumeras proponit differentias ex simplicibus compositas; non tamen omnes pro usu necessarias. Mercatus, ex combinatione simplicium differentiarum, dicit resultare pulsus compositos, & complicatos, quomodolibet vocentur. Proponemus eas quæ vtiliores sunt Medicis differentias.

Resoluendum, Quodd Pulsuum compositorum duodecim differentiæ proponendæ, pro usu medico vtiliores.

Pulsuum Compositorum vtiliores Differentiæ.

<i>Magnus,</i>	<i>Celer,</i>	<i>Creber,</i>	<i>Vehemens,</i>	<i>Mollis.</i>
<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus.</i>
<i>Paruus,</i>	<i>Tardus,</i>	<i>Rarus,</i>	<i>Debilis,</i>	<i>Durus.</i>
<i>Magnus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus.</i>
<i>Magnus,</i>	<i>Celer,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus.</i>
<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Vehemens,</i>	<i>Moderatus.</i>
<i>Moderatus,</i>	<i>Celer,</i>	<i>Creber,</i>	<i>Vehemens,</i>	<i>Durus.</i>
<i>Moderatus,</i>	<i>Tardus,</i>	<i>Rarus,</i>	<i>Debilis,</i>	<i>Mollis.</i>
<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Creber,</i>	<i>Vehemens,</i>	<i>Durus.</i>
<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Rarus,</i>	<i>Debilis,</i>	<i>Mollis.</i>
<i>Paruus,</i>	<i>Tardus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus.</i>
<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Moderatus,</i>	<i>Debilis,</i>	<i>Mollis.</i>

RESOLVTIO IV.

Qui pulsus Rhythmi dicantur.

Simplices, & compositas Pulsus differentias retulimus; restant relatiuæ proponendæ quæ ad aliquid dicuntur, quæ in triplici differentia sunt: Prima Rhythmus pulsus: Secunda ordinem, vel ordinis perturbationem continet: Tertia verò æqualitatem & inæqualitatem.

Rhythmi nomen Plinius à Poëtis indicat derivari, significat consonantiam, concentum, concinnitatem, numerumque; & idè apud Musicos communiter usurpatur pro quadam vocum proportionem gratium cum acutis. Ab ipsis transtulerunt Medici ad significandam proportionem inter motum dilatationis, & compressionis; dum in utroque motu eadem est duratio, dicitur rhythmus à Galeno 3. de dignot. pulsuum cap. 3. lib. 1. de difficult. respir. cap. 2 1. lib. 2. de presag. ex pulsib. cap. 1. qui tamen dissentit ab Antiquis in rhythmis tradendis.

Resoluendum 1. Quodd Rhythmus ex Galeno est proportio qualitatis motus distensionis, & contractionis, siue proportio durationis inter motum dilatationis, & compressionis.

Resoluendum 2. Quodd sub Rhythmo sunt Pulsus Eurhythmus, & Pulsus Arrhythmus, Eurhythmus debitam proportionem durationis seruat in utroque motu; Arrhythmus est pulsus sine rhythmo, seu in quo inter dilatationis & compressionis motum non seruatur durationis proportio.

Resoluendum 3. Quodd sub Rhythmo æquali sunt tres differentiæ.

<i>Contractio,</i>	<i>Distensio.</i>
<i>Celeris,</i>	<i>Celeris.</i>
<i>Moderata,</i>	<i>Moderata.</i>
<i>Tarda,</i>	<i>Tarda.</i>

B

Resoluendum 4. Quodd in Rhythmo inæquali sex sunt differentiæ.

<i>Contractio,</i>	<i>Distensio.</i>
<i>Celeris,</i>	<i>Moderata.</i>
<i>Celeris,</i>	<i>Tarda.</i>
<i>Moderata,</i>	<i>Celeris.</i>
<i>Moderata,</i>	<i>Tarda.</i>
<i>Tarda,</i>	<i>Moderata.</i>
<i>Tarda,</i>	<i>Celeris.</i>

C

RESOLVTIO V.

Qui, & quot sint Pulsus æquales, & inæquales.

Resoluendum 1. Quodd pulsus primo diuiduntur in æquales, & inæquales, quæ sunt differentiæ relatiuæ ad primas.

Pulsus æquales absolute, & simpliciter dicuntur, dum in omni simplicium genere omnes æquales sunt; inæquales simpliciter, dum in omnibus illis est inæqualitas: Dum verò in vno, aut pluribus generibus, non autem in omnibus datur æqualitas, aut inæqualitas; hæc dicitur æqualitas, aut inæqualitas huius, vel illius generis; vt in magnitudine, aut celeritate, & vocatur æqualitas, aut inæqualitas secundum quid.

Resoluendum 2. quod inæqualitas, siue absoluta, siue secundum quid; Alia est Systematica, seu Collectiua: & hæc est, quæ reperitur in pluribus pulsationibus inæqualibus: Alia est singularis; & hæc est, quæ reperitur in vnicâ pulsatione secundum diuersas partes arteriæ.

Resoluendum 3. Quodd Pulsus inæqualis inæqualitate collectiua, seu Systematicâ, quæ attenditur penes plures pulsationes, fit dupliciter: vel enim est inæqualiter inæqualis, vel æqualiter inæqualis: hæc cum

cum aliqua æqualitate sit inæqualis secundum diuersas pulsationes, ut si pulsus magnus inæqualis fiat in diuersis pulsationibus, ita ut in prima pulsatione fiat magnus, minor in secunda, adhuc minor in tertia, & sic in aliis: Et talis differentia dicitur Pulsus Myurus, seu decurtatus, quia quasi Basis ad cuspidem descendit, & est duplex; Alter deficiens, dum peruenit ad deficientiam: Alter non deficiens, dum licet fiat paruus non deficit in paruitate. Pulsus inæqualis inæqualitate inæquali non seruans æqualitatem in illâ, fit sine æqualitate ab vnâ in diuersas differentias, ut à magnitudine in omnimodam paruitatem; vel ad mediocritatem indeterminate.

Resoluendum 4. Quod Pulsus Inæqualis inæqualitate secundum quid; alius est inæqualis in magnitudine; alius est inæqualis in celeritate, & huiusmodi dicuntur Anonimi, quia carent nomine, præter quatuor, qui sunt pulsus Intermittens, Intercurrens, Deficiens, & Reciprocus. Pulsus intermittens dicitur qui ita fit rarus, ut retineatur in quiete spatio vnus, aut duarum pulsationum. Pulsus Intercurrens est qui eo tempore, quo deberet retineri in quiete, bis ferit. Pulsus Deficiens est, qui peruenit ad tantam paruitatem, ut deficiat per aliquod spatium: hic dum iterum redit, dicitur Reciprocus.

Dices, Quod pulsus deficiens reciprocus, & intermittens perueniunt ad totalem *ἀσυχίαν*: Ergo non differunt.

Respondetur, Quod, differunt quia reciprocus multum intermittit, deficiens breui tempore.

Resoluendum 5. Quod Pulsus inæqualitas singularis, alia attenditur sub vno digito; alia sub pluribus, in diuersis arteriæ partibus. Sub vnico digito est triplex; Alia motu conciso, media quiete; Alia motu continuo; Alia motu retrocedente. Sub motu verò, sub vno digito interciso, sunt nouem differentia, Celer Moderatus; celer inutilis moderatus, celer moderatus tardus, moderatus, moderatus, capricitans tardus, moderatus, moderatus, tardus.

Resoluendum 6. Quod pulsus inæqualis singularis sub pluribus digitis; Alius est inæqualis inæqualiter, dum secundum diuersas partes arteriæ in vnica pulsatione, inæqualiter inæqualitatem seruat, quia diuerso modo sub vno digito ferit, ac sub aliis; inæqualis æqualiter, est pulsus qui inæqualiter, æqualiter ferit per omnes digitos. Sex verò differentias continet pulsus inæqualis sub pluribus digitis in vna pulsatione; extremè tardus moderatus; immoderatus extremè tardus; extremè celer, moderatus; moderatus extremè celer, paulò crebrior, tardus paulò crebrior.

Resoluendum 7. Quod inæqualitas non solum reperitur in celeritate, sed in reliquis simplicibus differentiis, tam in collectiua quàm in singulari inæqualitate, inæquales vero pulsus possunt multipliciter complicari, vel complicatis systematicis inæqualitatibus, inter se, vel singularibus inter se complicatis, vel systematicis cum singularibus simul, & carent nomine proprio præter decem; quæ sunt pulsus undosus, vermicularis, formicans, caprizans, ferrinus, spagmicus, vibratus, tremens, palpitans.

A

RESOLVTIO VI.

Qui sint Ordinati, & Inordinati Pulsus.

Resoluendum, Quod inæqualibus pulsibus accidit ordo, aut ordinis perturbatio: Ab ordine dicuntur ordinati illi pulsus inæquales, qui in ipsa inæqualitate ordinem seruant, ut si arteria in vnaquaque quarta aut quinta pulsatione, ponat deficientiam, aut excedentem magnitudinem: dum verò sine determinato ordine differentias mutat, & inæqualis fit pulsus, dicitur in inæqualitate inordinatus.

Resoluendum 2. Quod inter pulsus ordinatum, & inordinatum non datur verum medium per abnegationem extremorum; sed potest dari per participationem; ut si detur pulsus qui in duodecima pulsatione semper habeat paruitatem, qui idè ordinatus dicitur, si idem fiat paruus in decimâ pulsatione & in quarta, & iterum perueniens ad duodecimam, hic medius dicitur per participationem; facit enim duodecimam pulsationem ordinatam, reliquas inordinatas, unde quodammodo fit medium inter ordinatum, & inordinatum, sed ad curationem parum refert.

C

RESOLVTIO VII.

Vtrum sub octo genericis differentiis adductis sint omnes pulsus differentia.

Videtur quod non. Primò quia Anicenna *fen. secunda, prim. Doctrina tertia summa prima capite primo.* superaddit Pulsus calidum, & frigidum, quæ sunt differentia sumptæ à qualitatibus primis excedentibus in arteria: Ex quibus debent sumi differentia Pulsus, sicut sumuntur ex secundis, duritie, inquam, & mollitie, arteriæ superuenientibus.

Secundò, Quod pulsus sit vacuus, aut plenus accidit pulsui: ergo huiusmodi differentia debent superaddi vltra octo annumeratas.

Tertiò, Inter motum dilatationis, & compressionis ponimus Rhythum: Ergo inter quietem internam, & externam, altera rhythmici differentia debet superaddi.

Resoluendum, Quod est adæquata descriptio pulsuum per octo adductas differentias: Sic recepere Iuniores, & docuit Galenus *primo de differentiis Pulsuum capite tertio, & quarto de presagitione ex Pulsibus capite quarto.*

Probat: Tum ex Galeno qui locis citatis hanc tradidit doctrinam: Tum quia longa experientia comprobauit nullis aliis artem indigere differentiis pro dignotione pulsuum: Tum quia constabit ex argumentorum solutionibus superadditas in illis differentias non euertere hanc doctrinam: Tum quia ratione id confirmauimus supra. Nam cum Pulsus sit motus localis, tot ex illo sumuntur differentia ex vsu, pro arte Sphygmica, quot sunt illius partes componentes & complica

E

complicationes, inter ipsas differentias; sed in pulsu cum sit motus compositus, attenduntur quietes, arteria quæ mouetur, spatium in quo fit motus localis, & facultas à quâ fit, & tempus in quo fit motus, & simplices quinque inde sumuntur differentiae, in illis attenditur an fiant cum ordine, aut sine illo, & fit rhythmus differentia, attenditur æqualitas, aut inæqualitas in primis differentiis, & tandem ordo in æqualitate, aut inæqualitate, ex quibus complentur omnia quæ possunt in pulsu considerari, & ex quibus possunt sumi differentiae ad usum medicum conducentes.

Ad 1. Respondetur, Quod durum & molle conducunt ad consistentiam, tenorem, aut conformationem arteriæ, & ideo ab ipsis sumuntur differentiae, non vero à caliditate, & frigiditate, quæ potius se habent ex parte finis, seu usus, cuius differentias postea attingemus; nunc enim agimus de differentiis pulsus, desumptis ex ipso motu.

Ad 2. Respondet Galenus quod vacuitas, & repletio reducuntur ad differentias magnitudinis, & paruitatis.

Ad 3. Respondetur, Quod cum interna quies nequeat tactu percipi, ideo nec cum interna, proportio potest ex toto cognosci.

RESOLVTIO VI.

Utrum vehemens pulsus possit esse præternaturalis.

A Facultate pulsus dicitur debilis, aut vehemens, debilitas morboſa est, de vehementia dubitat Galenus 1. *de causis pulsuum*; An possit esse præternaturalis, quod tripliciter potest intelligi. Primò, an ab usu, & instrumento præternaturaliter se habentibus fiat, an à solâ facultate; Secundò, An à solâ facultate vehementi fiat Pulsus ita vehemens ut morboſus fiat, sicut fit morboſus debilis pulsus, qui ab ipsa ponitur, ut debili; Tertio, an saltem dum nimis augetur, morboſa debeat censerī.

Vallesius lib. 3. *controuers.* tenet vehementiam in pulsu non solum oriri à facultate vehemente, sed posse oriri à quodam conatu illi superaddito, sicut oritur motus senis tremuli sine tremore, dum ponit conatum ad fugiendum, & ab ista causa, vehementia in pulsu potest præternaturalis fieri.

Alij à sola facultate posse oriri vehementiam fatentur; sed diuerso modo philosophantur: nam eorum quidam ab ipsa numquam poni aliquid præternaturale contendunt; Alij autem non renuunt fateri, posse à facultate vehementi vehementiam poni præternaturalem: dissentiunt sulti in eo quod, alij indicant pulsficam facultatem operari pro usu, quantum ad vehementiam; & ideo posse ipsam morboſam ponere; alij qui indicant ponere semper totam quam potest vehementiam; simul tenent nullam esse morboſam.

Resoluendum 1. Quod vehementia in pulsu à solâ provenit facultate.

Probatur ex Galeno lib. 3. *de different. pulsuum*

A cap. 1. & 4. Vbi docet, pulsum debilem, & vehementem esse differentias proprias facultatis pulsficæ.

Vallesius dicit, Quod sunt propriæ solum ex parte principij; sed nihil diceret Galenus, cum hoc modo omnes pulsus differentiae sint propriæ facultati, cum nequeant sine illa fieri.

Probatur 2. vehementia est modus motus, qui ideo petit fieri sicut & ipse motus, ab eadem facultate vitali, à quâ fit pulsus, qui ut probauimus, vitalis est actio.

Probatur 3. Conatus in quouis opere est actio intensior, & intensio debetur facultati à qua fit eadem actio, quæ intenditur.

B Probatur 4. Si potentia est debilis nequit conatus ipsam vehementem reddere: Ergo nec intensum producere actum, qui nunquam potest excedere vim principij elicitiui.

Resoluendum 2. Quod pulsfica facultas apponit pro usu, gradus vehementiæ intra spheram suæ actiuitatis, non autem debilitatis differentias.

Probatur prima pars: Tum ex Galeno 4. *de causis pulsuum* cap. 2. dicente, quod iræ pulsus est altus, magnus, & vehemens, & quod in exercitio sunt pulsus vehementes & quod pro vindicta ponitur maior vehementia, quæ nequireret poni, nisi pulsfica virtus operaretur pro usu: Tum quia sicut in reliquis differentiis facultas pulsfica operatur pro usu, quia sic conuenit pro conseruatione debiti caloris ad esse & operari in partibus; idem debuit esse in ponenda vehementia: Tum quia non semper est utilis omnis pulsus vehementia, cum ad alias actiones, & in animæ passionibus, noua operandi difficultate posita, noua superueniat vehementiæ necessitas, quæ antea non erat utilis: Ergo debuit facultas esse indifferens ad ipsam superaddendam.

Probatur, Quod debilitas non ponatur pro usu, sed à langore facultatis proveniat, quia nunquam est ex usu, & semper facultatis morboſam vim proferat: Ergo non fit ab illa, nisi impedita ut operetur pro usu; & indigentia.

Resoluendum 3. Quod potest poni aliqua vehementia præternaturalis à facultate pulsfica.

Probatur: Potest poni differentia præternaturalis in magnitudine, in raritate, & celeritate, quas pro usu operatur: Ergo in vehementia quam pro usu ponit, potest poni præternaturalis differentia, quia eodem modo potest poni finis in hac, quam in illis, ut excedentem, & præternaturalem ponat differentiam.

Probatur 2. in statu omnino naturali ponitur naturalis vehementia: Ergo si superaddatur aliqua animæ passio, vel alia causa indigens ulteriori vehementia, præternaturalis à facultate fiet vehementia in pulsu.

RESOLVTIO VIII.

Virum Pulsus Dicrotus à Galeno rectè comparetur ictibus mallei in incudem.

Galenus lib. 1. de diff. pulsuum cap. 17. dicit pulsum Dicrotum fieri instar duorum ictuum mallei ad incudem, quorum primus motus fit ab impellente, secundus ex resiliencia ictus in incudem: Iosephus Structus lib. 1. de arte sphygmica cap. 14. reprehendit illum: Ei adhæret Mercatus l. 1. de differ. pulsuum cap. 18. Pulsus Dicrotus vibratus debet esse: in hoc autem datur recursus arteriæ, sitûve illius, & inæqualitas magnitudinis, celeritatis, & crebritatis, in diuersis partibus arteriæ sub pluribus digitis, in quo stat illius ratio; in quo si spectemus motum illum sub vnico digito, vt sic considerata inæqualitas Dicrotum constituit: videtur enim sic arteria vibrari vltra terminum naturalem; attollitur enim, & resilit ad internam sedem, & iterum eleuatur, & in hac duplici pulsatione stat ratio pulsus Dicroti, quem Galenus non ex toto assimilat ictibus mallei in incudem resilientis; quia in arteria fiat retrocessus arteriæ, quia percutit rem duram, sed quia fit similis duplicatus motus, licet à diuersis causis, scilicet partim à facultate, partim ab aliis partibus arteriæ resiccatis, & impredientibus arteriæ motum, qui deberet confici à facultate.

Resoluendum affirmatiuè.

Probatum ex Galeno 2. de Prasagit. ex pulsibus: Vbi docet, Quod licet cum Archigene indicauerit prius ex ictu in durum fieri resilientiam in pulsu, & propter arteriæ duritiem, fateretur tamen non ab hac prouenire causâ, sed ex inæquali intemperie cordis & arteriarum, ex duritie arteriæ & aliis causis, quas refert. 1. de causis pulsuum capite 6. ex quo apparet in modo motus tantum ponere similitudinem, nec exempla debent tenere quoad omnia.

RESOLVTIO IX.

Virum Pulsus possit peruenire ad tantam crebritatem vt careat altera quiete.

Gentilis primus hanc exagitaui questionem; Vallesius ampliauit, notat triplicem dari motum localem compositum ex duplici motu: Alter compositus ex violento, & naturali, vt motus, quo sursum impellitur lapis, & quo naturaliter deorsum fertur: Alter in quo vterque motus est violentus, vt si lapis sursum impellatur, & deorsum resiliat vi impulsus recepti in corpore duro: Alter in quo vterque motus est naturalis, vt cordis motus aut arteriæ sursum & deorsum, quorum vterque fit à facultate in ipsum ordinata. In primo motu dicit quod datur quies priuatiua, quia datur tempus in quo impulsus vis, & grauitas æquales sunt, & neutra mouet, donec remittatur impulsus, &

D. Brano Resol. Medic. Pars V.

A primo mouere incipiat grauitas vincens impulsus: In tertia motus complicatione datur quies positiua, quatenus facultas acquirit naturalem terminum in quem tendit motus, ab ipsa elicitus: In medio motu admittit quietem temporalem, in qua detinetur mobile, donec vincat receptus impulsus, & iterum moueat. Quidquid sit de hoc.

Resoluendum, Quod in Pulsu Dicroto potest contingere, quod non detur quies positiua.

B Probatum ex Galeno 1. de different. pulsuum cap. 15. Vbi nullam sensibilem quietem dari in pulsu Dicroto affirmat: Tum quia Dicrotus discedit in medio motus, sic exigente fine, sine eo quod facultas acquirat intentum terminum: Ergo solum per quietem priuatiuam fit discessus.

SECTIO IV.

De Parte artis Sphygmica Diagnostica.

C V M sine differentiarum pulsus dignotione, nequeat prædici ex illis, quod per ipsas significatur; sub hac sectione modum ipsas dignoscendi trademus.

RESOLVTIO PRIMA.

Quæ sint pro pulsus dignotione requisita.

D **R**esoluendum 1. Quod pro pulsus dignotione ne requiritur, quod Medicus non statim accedat ad apprehendendum pulsum; sed postquam sedens attentè vultum ægri conspiciat, & plura de dispositione eius perquirat.

Ratio eius est, quia primo aspectu conturbatur æger, & ab animi pathemate immutatus pulsus propriam dispositionem mentitur.

Resoluendum 2. Quod requiritur in manu Medici media, & temperata temperies primarum, & secundarum qualitatum.

Ratio huius est, quia cum tactus sit iudex; immunis debet esse à percipiendis qualitatibus primis, & secundis; mediâque habere temperiem, quæ aptior est tactui pro tangibilibus percipiendis, cum illi sit in homine debita temperies, ex Galeno libro de vsu partium.

E **R**esoluendum 3. Quod Pulsus commodius attingitur in carpo manus, nec vnica vice, sed pluribus debet percipi.

Probatum: Quia variæ sunt differentię attingendæ, vt constat ex dictis; variæ passionēs animæ, quæ possunt interturbare ex parte ægri cognitionem; variæ ex parte Medici causæ quæ ipsum possunt à cognitione auertere: Restat ergo vt per plures vices pulsus attingendo conetur diuersas has causas impediētes cognitionem auertere.

Resoluendum 4. Brachium debet poni in decente figura, & situ; ita vt nec sit valde extensum, nec

Ggg 2

nimis

nimis compressum, sed modicè contractum supra thoracem.

Probatur: Quia arteriæ motus aptius percipitur, dum non impeditur: sed nimia compressione, aut contractione, cum mutetur illius locus naturalis, impeditur illius motus: Ergo ut aptius percipiatur nec debet esse compressus, nec nimis extensus.

Resoluendum 5. Quòd quatuor digiti carpo applicentur.

Probatur: Per manus applicationem non solum debent percipi differentiæ particulares, sed omnes differentiæ, & inæqualitates collectivæ, & singulares, quæ nequeunt percipi, nisi per plurius digitorum applicationem: Ergo omnes quatuor debent applicari.

Resoluendum 6. Quòd Medicus utatur triplici tangendi modo; levi applicatione, mediocri, & compressiori.

Probatur; Quia pulsus vehemens, & durus compressiori apprehensione percipiuntur: debilis leuiori, fugit enim, seu non resistit maiori compressioni: mediæ differentiæ mediam desiderant applicationem.

Resoluendum 7. Quòd Ægrotans, dum pulsus tangitur, debet esse liber ab omni perturbatione animi; debet non reliquas mouere corporis partes: manus sit nec prona omnino, nec omnino supina, nec digitos nimis extensos, nec nimis compressos habeat.

Probatur, Quia in perturbatione animi mutatur finis, ut dicemus, & immutatur pulsus: Quòd non moueat reliquas corporis partes, quia simul mouentur carpi partes, & non recte percipiuntur arteriæ, & nervorum motus, qui solent superuenire: De positione manus constat, quòd si nimis prona sit, grauitas magis iuuat arteriæ motum, si supina nimis, impedit: De digitorum extensione, & compressione constat impedire debitam arteriæ positionem: Ergo hæc omnia seruanda pro pulsus cognitione.

RESOLVTIO II.

Quæ obseruari debent pro vnaquaque pulsus differentia peculiari.

Resoluendum 1. Quòd pro omni pulsus differentia dignoscenda, percipienda est prius illius mediocritas.

Probatur: Quia medium est iudex sui obliqui: Ergo ut cognoscantur in vnaquaque differentia, illius extrema, debet prius cognosci illius mediocritas.

Resoluendum 2. Quòd debet attendi in pulsu motus vterque; quies externa, & motus modus, ut & interna etiam percipiatur.

Probatur, quia quietes, & motus sunt partes essentielles pulsus, quæ ipsum adintegrant, & quæ cognosci petunt: Cum ergo interna quies, & vltima pars motus tactui non se offerant, reliquæ partes debent attendi; modus motus, ut ex illis coniecturaliter saltem possit interna quies, & reliquum motus cognosci.

Resoluendum 3. Quòd omnes pulsus differentiæ in promptu debent esse, & quæ sint propriæ, quæ impossibiles, quæ familiares.

Probatur, Quia cum omnes differentiæ pro-

A positæ sint ex usu in arte sphygmica, & nisi in promptu sint, nequeant tactu percipi, conandum est eas in promptu retinere; cumque impossibiles, propriæ & familiares, diuersarum præstent causarum indicia, non minù earum præhabenda cognitio.

RESOLVTIO III.

Qualiter Pulsus magni differentia sunt cognoscenda.

Resoluendum, Quòd pro pulsibus magnis cognoscendis requiritur varia manus applicatio: cognoscitur pulsus magnus melius leuiori, quam mediâ, aut compressiori applicatione, nisi admodum vehemens sit facultas: Latus pulsus media applicatione manus percipitur melius: Altitudo, seu profunditas, comprimente magis applicatione, nisi debilitas facultatis impediat: Similiter figura prona iuuat ad cognoscendam longitudinem, ad quod supina est minù commoda.

Dices quod altitudo arteriæ seu illius profundior pars nequit tactu percipi: Ergo frustra tactu illius cognitio exploratur.

C Respondetur, Quòd percipitur maior pars motus arteriæ ex quo, compressione facta, colligitur vltior pars, quæ restat cognoscenda.

RESOLVTIO IV.

Qualiter petit cognosci pulsus celeritas, & tarditas.

Sut tarditas, & celeritas modus motus, quem sensu percipi difficile est, Aristoteles ex spatio & tempore, quod in ipso consumitur docet cognosci. Galenus 3. de cognoscendis pulsibus cap. 1. docet, quòd pulsus celeritas cognoscitur ex modificatione quadam inuenta in impetu, quo percutit arteria pulpam digiti, idest, quia parum, aut multum immoratur arteria in spatio, quod pertransit.

Probatur à Galeno, Quia omnia corpora, quæ mouentur, ex locis vnde mouentur, cognoscimus quomodo moueantur, & vbi in locis remorantur, cognoscimus, quantum tempus consumpserint in motu; vnde pulsus celeritas cognoscitur, quia arteria parum temporis consumit in motu; tarditas, quia multum temporis consumit.

Dices quod ex impetu celeritatis oritur, quòd arteria parum detineatur in motu: Ergo in pulsu celeritas non distinguitur à vehementia.

E Respondetur, Quòd celeritas attenditur penes tempus, vehementia penes impetum, quo ferit arteria, & potest vehemens esse pulsus, & tardus, si usus tarditatem petit, & in pulsu debili sæpe fit tarditas sic usu exigente, numquam tamen vehementia.

RESOLVTIO V.

Qualiter Creber, aut Rarus Pulsus cognoscatur.

Resoluendum, quod sicut celeritas cognoscitur in pulsu, quia parum temporis detinetur in motu arteria; similiter crebritas, quia parum temporis immoratur arteria in quietibus: quies externa cognoscitur manus applicatione, interna vero per comparisonem ad tempus, quod consumit arteria coniecturaliter in sano homine; & in eo, quod citius redeat: E contra vero crebritas.

Dices nequire etiam percipi tempus, quo in sano homine arteria retinetur in interna quiete.

Respondetur, quod sit coniectura, sumpto exemplo in homine qui transit fossam, & iterum redit, qui quantum retineatur in altera parte, cognoscitur penes breuitatem, aut tarditatem, quâ ab vna ripa in alteram redit, facta motus celeritatis comparatione simul.

RESOLVTIO VI.

Qualiter Pulsus Vehemens, & Languidus cognoscantur.

Resoluendum, quod per comprimentem manus applicationem cognoscitur pulsus vehemens, imprimit enim impulsu, feritque pulpam digitorum, debilis vero nequit pulpam digitorum ferire, aut penetrare: medio modo se habet qui medi-
us est inter vtramque.

Dices quod etiam Pulsus durus ferit tactum, & mollis refluit ab illo.

Respondetur quod vehemens imprimit actiue impulsu: durus passiuè resistit.

RESOLVTIO VII.

Qualiter Pulsus Durus, & Mollis cognoscantur.

Resoluendum, quod cognoscantur pulsus durus, & mollis per compressiuam manus applicationem; durus enim pulsus motui resistit, nec cedit; mollis autem cedit tangenti facili, subuertiturque à pulpâ digitorum; ita vt comprimenti cedat statim.

Dices quod vehemens pulsus etiam resistit tangenti.

Respondetur vt supra, quod vehemens resistit actiue imprimendo impulsu, durus resistit passiuè, resistendo impulsui tangenti: nihil tamen agendo, sed propria duritie.

RESOLVTIO VIII.

Qualiter Pulsus Rhythmi cognoscantur.

Resoluendum 1. Quod Rhythmi Pulsus Antiquorum proportio in quantitate temporis dilatatio-
D. Brano Resol. Medic. Pars V.

Anis ac temporis compressionis (licet, vt docet Galenus, tactu ex toto non comprehendatur,) potest comprehendi, saltem coniecturaliter.

Probatum ex Galeni doctrina lib. 3. de cognoscendis pulsibus, & ex modo quo supra diximus posse internam percipi quietem.

Resoluendum 2. Quod Rhythmi pulsus proportio, quæ ex Galeno sumitur ex proportionem celeritatis in motu dilatationis, & compressionis, cognoscibilis est tactu magnâ ex parte.

Probatum, quia tactus maiorem motus partem in compressione, & dilatatione percipit: Ergo ex illis potest faciliter tota proportio cognosci.

RESOLVTIO IX.

Qualiter sit cognoscibilis Pulsus inæqualitas.

Resoluendum 1. Quod ad inæqualitatem cognoscendam prærequiritur necessario præcognitio æqualitatis; & per comparisonem contra opponenda inæqualitas, quæ per plures pulsationes observari debet, vt in earum multiplicitate omnino certiores simus, & simili modo, ordo, aut inordinatio in æqualitatibus observanda.

Resoluendum 2. Quod inæqualitas singularis per plures applicationes, & per applicationem leuem, compressiuam, & mediam debet attendi.

Probatum, quia difficilis est eius cognitio, si pulsus est debilis nequit percipi compressione, si profundus nequit attingi sine illa: restat ergo vt per diuersas applicationes conemur eius cognitionem acquirere.

SECTIO V.

De Artis Sphygmica parte Ætiologica.

DVM ex causarum pulsus cognitione tota eius prædictionis pendeat cognitio, sub hac Ætiologica parte, illarum rimabimur diuersitatem, & naturam.

RESOLVTIO PRIMA.

Quæ sit causa efficiens Pulsus.

Vltadius, & reliqui admittentes sanguinis circulationem; quibus adhæret Higminus lib. 2. p. 2. cap. 7. licet cordi tribuant vim pulsandi; artierum motum violentum esse contendunt, fierique à sanguine propulso in illas ab ipso corde; vnde Higminus pulsum dicit esse artierum distensionem violentam, ab impulsu sanguinis à corde in artieras factam, cuius fundamenta proposuimus sect. 2. resolut. 11. Vbi hanc decidimus dubitationem, proposuimusque causas locomotivas sanguinis, & spirituum per artieras. Quibus præsuppositis ob maiorem eiusdem doctrinæ corroboracionem,

Resoluendum, Quod artierum motus sit à facultate locomotiva illis insita, vitali dicta.

Præter rationes, supra demonstrantes hanc veritatem; Patet: Tum quia artieræ distantes nequirent moueri à corde, cum sint ultra spheram actiui-

tatis facultatis locomotivæ illius: Tum quia impulsus in longinquiore arteriis deberet semper esse remissior, & si in illis detur usus adactus, ut in phlegmonibus cuiusvis partis, arteriæ in ipsis magis moventur, quàm in arteriis circa cor: Tum quia venæ proximiores cordi, aptiores sunt ad hoc, ut moveantur ab impulso sanguine, quem recipiunt, quàm distantiores arteriæ; sed venæ licet recipiant sanguinem, ab eius impulsu non pulsant, nec moventur; Ergo arteriæ ab alio principio dicendæ sunt moveri, quod cum nullum sit præter insitam vitalem facultatem; ab ipsa moventur.

Dices quod venæ non pulsant, quia sanguis non propellitur à corde in illas.

Contra stat: Tum quia sicut in illis movetur sanguis sine impulsu à corde, potest etiam moveri per arterias: Tum quod, sicut sanguis habet vias per quas pertranseat in venas, habent eosdem spiritus, & cum tenuiores sint, possent propulsi moveri in illas, & facere pulsationem: Tum quod sanguis qui retrocedit ad cor per arterias, & spiritus, à quibus in metu suffocatur cor, contra impulsu à corde impressum movetur, & debet vitalis admitti facultas à quo moveantur.

Probatur 2. impulsus quanto distantior ab impellente, remissius movet; sed motus spirituum vitalium in aneurismate facto in pede, aut manu vehementius fit quàm circa cor: Ergo non moventur impulsu à corde communicato illis, & sanguini sibi commixtis; sed à facultate vitali arteriis omnibus inhærente.

RESOLUTIO II.

Quot sint causæ, à quibus fit Pulsus.

Resolvendum 1. Quod causæ pulsus aliæ sunt secundariæ, seu externæ aut procatharticæ, quæ pulsus non constituunt, ipsum tamen immutare possunt; immutando aliquam ex causis continentibus.

Resolvendum 2. Quod causæ secundariæ sunt in triplici differentia; naturales, non naturales, aut præternaturales.

Probatur, quia causæ secundariæ sunt, quæ valent immutare aliquam ex causis continentibus: sed istæ valent immutari à rebus naturalibus, non naturalibus, aut præternaturalibus: Ergo causæ externæ aut sunt naturales, aut præternaturales.

Resolvendum 3. Quod causæ Pulsus aliæ sunt primariæ, synecticæ, seu continentes, sic dictæ quia pulsus continenter dependet ab illis, ita ut qualibet mutata, statim varietur, & immutetur pulsus, concurrunt enim ad illius constitutionem.

Resolvendum 4. Quod causæ continentes sunt facultas, usus, & instrumentum; facultas est virtus vitalis dicta, à qua efficienter moventur cor, & arteriæ. Usus est finis ob quem moventur cor, & arteriæ pro usu, & indigentia animalis. Instrumentum dicitur mobile, seu cor, & arteriæ quæ localiter moventur motu dilatationis, & compressionis.

A

RESOLUTIO III.

Utrum Pulsus possit variari sine immutatione causarum continentium.

VAllesius lib. 3. controuers. cap. 9. discedit à Galeni doctrina, & tenet, quod Pulsus potest variari sine immutatione alicuius ex causis continentibus: his fultus.

Primò, Animæ passionibus pulsus immutant, sed hæ sunt animæ affectiones, non autem corporeæ pulsus causæ: Ergo iis non immutatis, mutatis Animæ passionibus, potest pulsus immutari.

Secundò, In timore datur debilitas facultatis ex Galeno lib. de pulsibus ad Tyrones. Ergo immutatur pulsus in debilem, nulla ex causis continentibus immutata, sed à solo timore.

Tertiò, Pulsus iræ fit altus, irâ adueniente, nulla ex causis continentibus mutata: Ergo sine illarum variatione, immutatur pulsus.

Resolvendum quod sine variatione alicuius ex causis continentibus nequit immutari pulsus, sic ex Galeno receperunt Medici excepto Vallesio.

Probatur 1. ex Galeno 1. de causis pulsuum c. 11. Vbi hanc sancivit doctrinam: Tum quia inuariato principio necessariò concurrente ad aliquem effectum, & ipse effectus manet inuariatus; sed continentes Pulsus causæ sunt principium ex quo necessariò provenit pulsus: Ergo ipsis inuariatis, nequit pulsus immutari.

Resolvendum 2. Quod si in passionibus animæ pro materiali variatur pulsus, semper variatur aliqua ex causis continentibus, sic statuo contra Vallesium.

Probatur 2. Passiones Animæ semper habent adiunctam corpoream aliquam qualitatem, quam intendunt, aut remittunt, mutatis sanguine, & spiritibus à corde in partes, vel è contra: sed immutatis sanguine, & spiritibus, intensis, aut remissis primis qualitatibus, semper immutatur aliqua ex causis continentibus, cum saltem immutetur usus: Ergo non datur immutatio passionis animæ pro materiali, sine immutatione alicuius ex causis continentibus.

Probatur 3. Potentia eliciens passiones animæ est appetitus, cui non obedit Pulsifica facultas, quæ ut diximus modo naturali operatur; actus illius, quæ dicuntur passiones animæ, sunt immanentes, & appetitui inhærent, sine eo quod valeant vitali adhærere facultati; sed ipsis positis immutatur pulsus: Ergo quia aliquid ex materiali passionis immutatur, se tenens ex parte causarum continentium pulsus.

Probatur 4. In ira fit effervescentia sanguinis circa cor, accensis spiritibus: in timore ipsis suffocatis, fit frigida intemperies: in gaudio, ipsis resolutis. Et in aliis, iisdem spiritibus aliter immutatis variæ fiunt mutationes temperierum: Ergo in passionibus animæ pro materiali immutatur aliqua ex causis continentibus.

Ad 1. Respondetur, quod in passionibus animæ; cum sanguis, & spiritus immutentur, immutatur temperies, & usus; ex cuius mutatione proveniunt variæ differentię pulsus.

Ad 2. Respondetur, quod in timore, per accessum, & recessum sanguinis, & spirituum ad cor, vario modo immutato usu, fiunt variæ differentię timoris in pulsu.

Ad 3. Respondetur eodem modo de differentiis pulsum, quæ iræ superveniunt.

RESOLUTIO IV.

Virum in passionibus animæ, pro formali aliqua ex causis continentibus immutetur.

PRO resolutione notandum, quod Passio animæ, ut tenet D. Thomas 1. 2. *quest. 22. & quest. 26. art. 1.* est propensio, seu coaptatio cum aliquo obiecto præsupposita reali, seu sensitiva cognitione, seu tendentia animæ ad obiectum, ut cognitum sensitivo, aut rationali appetitu. Vnaquæque potest dupliciter considerari, vel pro formali, idest prout est actus appetitus, siue sensitivi, siue rationalis, voluntatisve; seu pro materiali, quatenus adiungitur cum animæ passione transmutatio corporalis, seu affluxus sanguinis, aut spirituum; ut in ita posito appetitu vindictæ, fit effervescencia sanguinis circa cor, & huiusmodi affluxus humorum, aliquando antecedunt, & postea subsequitur passio animæ pro formali, ut ex phlegmone subsequitur dolor: Et non loquimur de hoc confluxu humorum; sed de alio, qui necessario sequitur posita animæ passione pro formali, cuius gratia spiritus à corde in partes, vel ab iis in cor, vel simul ad intus, & ad extra moventur sanguis, & spiritus & huiusmodi affluxus dicitur animæ passio, quia ipsi est coniunctus, unde D. Thomas itam vocat effervescencia sanguinis circa cor.

Secundo præsupponendum, Quod appetitus sensitivus dividitur in irascibilem, & concupiscibilem: conveniunt in tendentia ad obiectum; differunt, quia concupiscibilis tendit ad bonum, aut malum absolute; irascibilis circa bonum, aut malum ut induit rationem ardui, aut difficilis adipiscibilis; sub iis sunt undecim passionibus sensitivi appetitus; sub concupiscibili sunt sex constitutæ per tendentiam in bonum; in commune inclinatio in bonum, dicitur *amor*, in malum, dicitur *odium*, si sit in bonum nondum habitum, dicitur *desiderium*, aut *concupiscentia*, reventio à malo non accepto dicitur *fuga*, vel *abominatio*, si bonum adeptum est, dicitur *coaptatio*, seu *quietatio appetitus*, in bonum possessum dicitur *gaudium*; si malum iam possidetur, dicitur *dolor*, seu *tristitia*.

Irascibilis passionibus sunt quinque; inclinatio in bonum nondum habitum, sed arduum, dicitur *Spes*. Actus appetitus in illud, dicitur *Desperatio*, dum discedit ab illo ob difficultatem adipiscendi: Actus appetitus in malum arduum nondum præsens, & quod difficulter potest fugi, dicitur *Timor*, sicut appetitus in ipsum, ut ipsum superet, dicitur *Audacia*. Appetitus vindictæ contra inimicum intendentem malum inferre, dicitur *Ira*, sub irascibili deficit Gaudium; quia bonum possessum nihil habet ardui. Huiusmodi dicuntur passionibus animæ pro formali, ad quas subsequitur transmutatio sanguinis, & spirituum, quæ dicitur passio animæ pro materiali. De iis antecedente Resolutione diximus per ipsas mutari partem temperiem, & usum: de passionibus animæ pro formali, quarum causâ immutatur pulsus ut sanguinem, & spiritus moveat iuxta exigentiam talis, vel talis passionis, inquirimus, an talis pulsus immutatio fiat sine mutatione alicuius ex causis continentibus.

Filius *lib. de viribus imaginationis*, posita passione animæ pro formali, assentitur dicentibus sanguinem, & spiritus à seipsis moveri ad partes, vel ad cor, ve-

A luti in subsidium totius; quia illis est inditum hoc à generante. Sic tenet Argenterius *lib. de somno, & vigilia*, & Galenus *lib. de rigore, tremore & palpit. cap. 5. & 12. methodi cap. 2. & 2. de causis sympt. cap. 5.* Huic videtur opinioni favere, in hoc philosophandi modo non immutatur pulsus in passionibus animæ pro formali.

Fracastorius *lib. de sympathia, & Antipathia rerum, fol. 60.* Spiritus in passionibus animæ pro formali, modo dicto moveri admittit: sed superaddit cor moveri sine variatione usus ab anima, quia hæc sine cognito insurgit ad operandum iuxta exigentiam animalis.

B Petrus Garcia, & Matamoros in passionibus animæ pro formali iudicant spiritus non moveri per aliquam differentiam à pulsifica facultate ordinatam in eorum transmutationem; sed quod moventur à facultate attrahente, aut expellente cordis; quæ sunt gradus vegetativi, quibus convenit trahere utile, & expellere inutile.

Contendunt alij quod à pulsu sit spirituum motus in animæ passionibus, non quia varietur aliqua ex causis continentibus; sed quia facultas pulsifica est subdita imperio voluntatis aut appetitus, ex quorum subordinatione cogitur, ut ponat differentias, per quas moveat spiritus.

C Peramatus *lib. de facult. cap. 6.* adhærens Auerrhoi 2. *Collectaneor. cap. 17.* tenet quamdam regitiam facultatem regere pulsificam ad hoc ut moveat spiritus in passionibus animæ, sine mutatione alicuius causæ continentis.

Sunt qui iudicant finem pulsus adintegrari ex hoc, quod est præbere unicuique parti debitam temperiem, & ex bono communi animalis; ob quod dicunt operari facultatem Pulsificam in passionibus animæ, dum ponit differentias Pulsus, per quas spiritus moventur, & consequenter finem variari admittunt.

Resolvendum 1. Quod nequeunt spiritus vitales à se moveri in passionibus animæ.

D Probat: Tum quia ut *disp. de spiritibus*, probavimus non vivunt spiritus; unde nec possunt moveri à se: Tum quia licet viverent, nequirent fieri vita sensitiva, nec habere organizationem pro potentiis sensitivis, cognoscitivis, aut locomotivis: Tum quia licet illas haberent, nihil poneretur in illis ratione cuius cognoscitur necessitas operandi, posita in animali passione animæ pro formali: Tum quia si operarentur in virtute generantis, semper moverentur pro convenientia animalis: ab ipsis verò commotis in passionibus animæ in ira fiunt febres, in timore, ex suffocatione eorum in corde superue: mors, sicut & in gaudio per expansionem ad partes externas: Ergo spiritus non moventur à se in passionibus animæ.

E Resolvendum 2. Quod ob solam radicationem potentiarum nequit anima operari cum Pulsifica, sine mutatione causarum continentium.

Probat: Tum quia hæc ratio probaret, ut insurgeret ad operandum cum vegetativis facultatibus pro nutu, cum etiam radicentur cum anima, cuius contrarium constat: Tum quia etiam in sensitivis operaretur voluntas, aut appetitus sine præcedente cognitione, quæ cogeret ad operandum continenter: sed pro nutu animæ adhuc præsupposito actu pratico movente ipsam, vel sine eo quod intellectus proponeret aliquid voluntati, anima insurgeret ad operandum cum illa: Tum quia cum potentia naturaliter operentur pro modo, quo obiecta illis proponuntur, sine hac connexionem cogerentur operari, anima co-

gente illas ad operandum sine proposito obiecto, si-
néue sibi debito: Tum quia anima solum se potest
habere tanquam principium radicale actiuum, quod
nequit sine coaptato sine, aut obiecto operari, nec
posset ultra propriam cōuenientiam spiritus mouere,
nec possent spiritus ab ipsa moti in dolore fluere pro
partis mortificatione; & in aliis passionibus pro vi-
uentis interitu.

Resoluendum 3. Quod à facultatibus gradus ve-
getatiui nequeunt moueri spiritus in passionibus ani-
mæ pro formali.

Probatur: Tum quia facultates Attrahens, & Ex-
pellens gradus vegetatiui solum deseruiunt facultati-
bus gradus vegetatiui: Tum quia solum versantur
circa vtile, aut inutile, quod provenit ex alimento,
& in ordine ad nutritionem: Tum quia passio ani-
mæ non ponit rationem utilis, aut inutilis in spiriti-
bus, vt attrahantur aut expellantur: Tum quia si
sunt vtilis vt trahantur, non sunt inutiles vt ex-
pellantur; & idè nec obiectum vtriusque facultatis:
Tum quia operantur secundum vltimum potentia, &
& non pro vsu, & indigentia requisitis pro animæ
passionibus: Tum quia mutuo se impedirent in tra-
hendo, & expellendo, constitutæ per eandem passio-
nem aptæ ad vtrumque finem: Tum quia simili mo-
do ac in arteriis mouentur spiritus, posita passione
animæ, mouerentur in venis in quibus sunt spiritus
vitales, & facultas attrahens, & expellens; sed in
iis omnibus, iis causis concurrentibus non mouentur
à facultatibus attrahente, & expellente: Ergo nec in
arteriis.

Resoluendum 4. Nullam dari regentem faculta-
tem, cui reliquæ subordinentur vt tali.

Probatur: Tum quia aliquid debet recipere à fa-
cultate urgente facultas illi subordinata, quod Auer-
rhoes, Forlinius, & Veiga, qui illi adhærent, non
assignant: Tum quia omnes facultates extraherentur
à proprio modo operandi, si operarentur nutu
regentis facultatis, & non determinatæ à proprio
obiecto: Tum quia solum illæ potentia subordinari
possunt regenti facultati, quæ communicant in li-
bertate; pulvisifica naturali modo operatur, vt dixi-
mus: Tum quia regitiuam facultatem non ponit
Aristoteles, nec reliqui Philosophi; quia vnaquæ-
que operatur iuxta proprium obiectum posito sine
operandi, sine eo quod regatur ab alio quam ab Au-
thore Naturæ, qui ipsam coaptavit cum proprio fi-
ne, ultra quem nequit abstrahi, adhuc si sit subdita
imperio voluntatis, aut appetitus: Ergo admissa re-
gitiua facultate, non datur causa ob quam spiritus
moueantur à facultate Pulvisifica sine mutatione ali-
cuius causæ continentis.

Resoluendum 5. Quod bonum in communi non
potest se habere ex parte finis, ita vt sit causa finalis
ob quam pulsus immutatur in passionibus animæ pro
formali.

Probatur: Tum quia in vnaquaque passione ani-
mæ, ponuntur differentia plures in pulsu, & in om-
nibus quamplurimæ diuersæ: Cum ergo bonum
animalis sit vnus finis, nequeunt variæ, & oppositæ,
differentia ob illum poni: Tum quia bonum anima-
lis est genericus finis ob quem omnes eius facultates
operantur; & sicut ipsæ inter se habent particularia
obiecta specificantia, debent diuersæ pulsus differen-
tia habere diuersos vsus specificantes: Tum quia
vnaquæque res bonum commune intendit, non vt
sic, sed propter peculiare bonum sui; brachium se
exponit periculo vt defendat caput, vel totum, quia
sine illis nequit conseruari; lapis descendit, & ignis
ascendit violenter, potius ob sui conseruationem,

A quam vniuersi; vesica trahit, non tam vt corpus re-
purget, quam ob fruitionem.

Resoluendum 6. Quod differentia pulsus, quæ
communiter assignantur pro passionibus animæ;
non sunt earum pro formali, sed præsupposita spiri-
tum transmutatione, seu pro materiali.

Proatur: Tum quia in pulsu iræ docet Galenus
4. de causis pulsuum cap. 1. & Auicenna fen. 2. 1. d. 3.
quod est altus, magnus, celer, & creber; quæ dif-
ferentia proveniunt ex effervescentia sanguinis cir-
ca cor, & ex eius vsu adaucto: In gaudio, aut læti-
tia datur pulsus, magnus, rarus, tardus, qui provenit
ex vsu imminuto proveniente ex expansione spiri-
tum vitalium ad partes externas: In tristitia pulsus
est parvus, languidus, tardus, & rarus, qui in pas-
sione animæ pro formali nequiret esse parvus, sed
magnus, vt spiritus retrocedant ad cor: fit autem
parvus ad expansionem requisitam post formale pas-
sionis, quæ spiritus iterum extra mutantur; Pulsus
tristitiæ est parvus, languidus, tardus, & rarus, qui
in retrocessu debito pro formali passionis, nequiret
fieri; Pulsus timoris ex Galeno 4. de causis pulsuum
cap. 5. est celer, vibratus, inordinatus & inæqualis,
quæ differentia sunt passionis pro materiali; Pulsus
agoniæ, quæ cum timore iungitur, addens conatum
fugiendi noxium locali motu, & vindictæ appeti-
tum, ob quod intus & foras feruntur spiritus iuxta
illorum accessum, aut recessum ad cor, ponuntur
cum variis differentiis à timoris pulsu, quales pro-
ponuntur à Galeno lib. de causis pulsuum. Ergo com-
muniter ex ipso, & Auicenna adductæ pulsuum
differentia in passionibus animæ sunt quæ debentur
illis pro materiali.

Resoluendum 7. Quod in passionibus animæ pro
formali trahuntur, aut expelluntur ad partes spiritus
vitales à facultate vitali, prout conuenit vt partes
operentur, quod debetur pro tali passione.

Probatur 1. Quod trahantur spiritus à facultate
vitali: Tum 1. quia sic docet Galenus 4. de causis
Pulsuum cap. 3. docens quod in læticia expanduntur
spiritus ad partes externas; & quod in timore retra-
huntur; ex quo patet in formali passionum animæ,
D spiritus moueri à facultate vitali: Tum quia in parti-
bus maius robur, diuersæque temperies requiritur
posita animæ passione pro formali, quam ante illam;
vnde debuit spirituum temperiem impatiens fieri
motus ad partes, & per vitalem facultatem:
Tum quia patet ex Hippocrate, qui 6. Epidem. sect. 5.
comm. 9. dicit: Incandescencia attrahit in cor, & pul-
mones, læticia autem relaxat cor. Galenus in comment.
dicit, Relaxationem cordis per læticiam explicat, id est,
derelinquunt cor spiritus, qui per iram attracti oppri-
mebant seu coarctabant cor; ex quo apparet moueri
spiritus à propria locomotiva facultate, posita ani-
mæ passione pro formali; antequam spiritus com-
municent intemperiem parti: Tum quia spiritus, &
E sanguis commoti ad partes, ponunt pulsuum varias
differentias, quas retulimus ex Galeno; vnde constat
quod in formali passionis sanguis & spiritus sunt in
partes commoti à suâ locomotivâ facultate: Tum
quia cum in passionibus fiat ad internas, & externas,
& versus quascumque partium differentias, petit
fieri à vitali facultate in hunc finem à natura desti-
nata: Tum quia cum spirituum attractio in partes
in passionibus animæ iuxta diuersitatem passionum
sit necessaria, & pro vsu, & indigentia operationum
petit fieri, posita passione animæ pro formali, & à
facultate vitali, quæ pro vsu, & indigentia in hunc
finem apta est operari.

Resoluendum vltimo, Quod differentia pulsuum,
quæ

quæ ponuntur in passionibus animæ pro formali, sunt ex mutatione usus.

Pro cuius intelligentia, Notandum quod cor constituitur ab Hippocrate origo & principium omnium operationum; quia pro illis tribuit omnibus partibus debitam caloris temperiem, quod docuit *lib. de corde, lib. de carnibus, lib. de ossium natura*. Idem tenet Aristoteles 3. *de historia animal. cap. 4.* D. Thomas *opusc. 35. de motu cordis, & 12. q. 22.* Deservit autem huiusmodi temperies caloris dispositiue pro actionibus sensitivis, instrumentaliter pro vegetativis, & cum nequeant partes sine debita temperie operari, præcipue provt modo dicto completur per calorem, in eius subsidium spiritus vitales generat continuo in corde Natura, vt per ipsos illum impartiat omnibus partibus, qui requiritur pro suis operationibus; in quem finem cordi & arteriis condonavit pulificam facultatem, cuius finis, & usus est calorem impartiri vnicuique parti, requisitum non solum pro sui conservatione, sed pro suis operationibus. Cum ergo diversæ operationes petant fieri in partibus in passionibus animæ, iuxta illarum exigentiam, quam ante illas, hinc fit, quod posita passione animæ pro formali, ponatur in partibus necessitas novi gradus caloris, si non ad earum conservationem, saltem ad actiones requisitas pro tali passione animæ, qui finis tribuendi talem temperiem caloris partibus, immutat usum facultatis pulificæ, ob quem novas ponit pulsum differentias posita passione animæ, pro formali.

Probatur, Tum ex Galeno *lib. 2. de sanit. tuenda cap. 11.* Vbi inter causas immutantes pulsum ob diversas temperies requisitas, annumerat animæ passionibus: Tum quia cum ordinetur Pulificæ facultas ad impartendum calorem requisitum pro operationibus debitis, ante passionibus animæ, debuit eadem ordinari ad temperies, & calorem impartendos requisitos post ipsas: Tum quia cum Galenus, & reliqui eius Sectatores præter Vallesium, non posse variari pulsum teneant sine variatione alicuius causæ continentis, & solus usus possit variari modo dicto pro pulsibus debitis passionibus animæ pro formali; in illis ex hoc fine variato fatendum ipsas immutari: Tum quia attractio & expulsio spirituum ad partes, & ad cor, inuenitur in passionibus animæ, vt ex earum differentiis adduximus ex Galeno: sed hoc non in alium finem admittendum, nisi vt immutetur partium temperies: Ergo hæc est finis operandi in facultate pulifica, quæ illos movet: Tum quia in partibus non solum est necessarius moderatus calor conservativus, sed excedens ad operandum: Ergo ad vtrumque impartendum debet cogi facultas pulifica, quæ hunc in finem fuit à Natura condonata: Tum quia Galenus docet quod in convalescentibus sunt pulsus celeres, & frequentes vt attrahant materiam ad generandos spiritus vitales, qui deficiunt; in somno retrahuntur, vt conserventur, & relaxentur pro actionibus, in vigilia expanduntur in partes pro ipsis exequendis; post cibum feruntur ad ventriculum pro coctione; sed similis est operandi necessitas in passionibus animæ pro illarum actionibus: Ergo ob hunc usum moventur in illis.

Dices 1. Quod defectus caloris in partibus est privatio; ergo nequit esse usus, causæ finalis valens realiter pulsum immutare.

Respondetur, Quod calor requisitus in partibus pro operationibus debitis passionibus animæ pro formali, est finis ob quem ponuntur variæ differentiarum pulsus; præsupposita illius privatione, sicut in quavis causa finali, quæ allicit efficientem, dum nondum existit.

A Dices 2. Quod partes ante passionibus animæ pro formali habent debitam temperiem ad esse: Ergo consequenter ad operari.

Respondetur, Quod posita necessitate agendi cum maiori conatu, ponitur necessitas vltioris dispositionis saltem ad operari: sic in ventriculo, posita copia alimenti, calor trahitur ad eius concoctionem, & discurrenti maiori copia spirituum ad cerebrum.

Dices 3. Potentiæ sunt multiplicata in anima; Ergo posita necessitate operandi ab ipsa excitantur sine mutatione finis.

Respondetur, Quod multiplicatio potentiarum cum anima non potest trahere à proprio fine specificationis, & ad hoc operentur, nisi ipso posito, aut immutato.

B Dices 4. Quod cor in dilatatione ita vt nequeant in passionibus animæ, sunt enim valvulae quibus impediuntur recipi.

Respondetur cum Galeno *lib. de utilitate respirationis, cap. 5.* Quod ab arteria magna in cor est transfluxus; non enim arteriæ ex toto, clauduntur per valvulas.

Dices 5. Quod etiam sine passionibus animæ in dilatatione traherentur spiritus, sicut in timore & tristitia.

Respondetur, Quod non est validus conatus, & non aperitur arteria ultra proprium tenorem: vnde quod reliquum illius aperitur, sanguine repletur, in passionibus animæ aperitur ultra proprium tenorem, & per maiorem apertionem datur locus receptioni spirituum.

Dices 6. Quod omnes partes operantur pro bono totius: Ergo sine particulari fine, operantur propter illud.

Respondetur, Quod operantur propter finem in communi, quatenus finis particularis participat illud, vnaquæque enim res suum bonum peculiare prosequitur, & ideo natura, in obiectis trahendis ponit propriam convenientiam conservationis, vel saltem fruitionis; nec ea quæ violenter operantur propter bonum commune vel vniuersi, aliquid agent, si absque illo possent subsistere.

RESOLUTIO V.

Quæ Pulsuum differentia ponantur ab usu adaucto.

V Sus pulsus est finis ob quem operatur facultas pulifica, variæque ponit differentias: Alter est diminutus: Alter adauctus; hic est vel ob intensum calorem, vel ob necessitatem trahendi materiam, ex qua generentur spiritus. De adaucto usu ab excedente calore præcipue proponitur difficultas. Similis est ratio vtriusque.

Resoluendum, Quod ob usum adauctum per se primo ponitur pulsus magnus; secundo pulsus celer; tertio pulsus creber, si sensim augetur; si subito, omnes simul.

Probatur: Tum ex Galeno 1. *de causis pulsuum cap. 5. & 7. & lib. 1. de presag. ex pulsibus cap. 1. lib. artis medicinal. cap. 29. 1. de diffic. respir. cap. 8.* Vbi & pulsus, & respirationem modo dicto prædictas ponere differentias affirmat: Tum quia Natura de possibilibus facit quod utilius ad finem consequendum est: utilior est magnitudo, quia magis attrahit, secundo, celeritas cum illa, tertio crebritas: Tum quia

quia probat Galenus à simili; nam ob nimiam sitim extinguendam, primò copiam aquæ, quàm celerem eius motum, & potiùs illum celerem quàm crebrum ponimus; nec ultimos tentamus, si sufficiant primi: Tum patet, quòd simul ponantur, si vsus ponitur simul pro omnibus; intendit enim Natura simul p-
nere, quòd simul pro omnibus exigit finis.

Dices, Solà magnitudine potest supplere facultas, quòd possunt celeritas, & crebritas, dum vsus non est intensus: Ergo donec ipsæ ex toto ponantur, eliquæ non sunt ex vsu.

Respondetur, Quòd cum omnes istæ differentiæ sint propter vsum adauctum à Natura destinatæ, licet cum prioritate, dum paulatim intenditur calor, ponantur, omnes tamen concurrunt, mutuo se coadiuvantes, quia posito sine vnaquæque naturali modo operatur, pro fine sibi præscripto, & posito fine correspondenti eius necessitati. Pars subsequitur debita differentia Pulsus sine aggravatione, & molestiâ coadiuvantis.

Dices 2. Quòd si in augmento, aut statu februm, poneret Natura differentias dictas, remitteret febrem; cum non remittat, videtur non poni differentias debitas pro vsu.

Respondetur: Quòd ponit Natura differentias sibi possibiles ad remittendam febrem, non autem habet necessarias ad eius extinctionem.

Dices 3. Quietes conducunt ad eundem finem ac motus; Ergo posita magnitudine, & illius quiete, superflue sunt celeritas, & crebritas.

Respondetur, Quòd essent superflue si magnitudo, simul cum quietibus sufficerent; sed istæ omnes differentiæ simul cum quietibus, plerumque non satisfaciunt pro fine, & ideo perit æger.

RESOLVTIO VI.

Quæ fiant differentia propter vsum diminutum in Pulsu.

Resoluendum, Quòd pro vsu diminuto paulatim posito, per se primò ponitur Pulsus rarus, postea tardus, & parvus, si subito, ponitur creber. Hæ omnes ponuntur differentia.

Probat: Tum 1. ex Galeno 1. de causis pulsuum cap. 7. lib. de presagit. ex pulsibus cap. 2. Tum quia contrario modo ac ponuntur, petunt auferri, dum vsus imminuitur, cum ille imminuatur primo, qui ultimo ponitur.

Dices 1. Quòd Galenus lib. artis medicinalis c. 30. pro signis frigiditatis dicit, quòd pulsus est minor: Ergo pulsus parvus est qui primò ponitur.

Respondetur, Quòd ponit differentiam pro cognoscendo vsu imminuto, quæ si subito ponatur est necessaria; si paulatim, est quæ magis illum explicat.

RESOLVTIO VII.

Quæ differentia Pulsus ponantur ex connexionne facultatis, & vsus.

Resoluendum, Quòd ex connexionne facultatis, & vsus, quatuor differentia proveniunt ad vsum medicum considerandæ.

Probat: ex Galeno lib. 1. de causis pulsuum, cap. 8. Vbi illas annumerat, & refert. Prima est, dum facultas est debilis, vsus verò adauctus, & tunc fiunt

A Pulsus languidi, parvi, & tardi; nequeunt enim à facultate debili poni pulsus magni, & celeres, qui exiguntur pro vsu: loco eorum contendit Natura crebritate defectum eorum supplere. Secundò connectitur debilis facultas cum vsu diminuto, & fiunt pulsus tardi, parvi & rari iuxta exigentiam vsus, & vires facultatis. Tertia connexio est, dum facultas robusta est, vsus auctus; & fiunt pulsus vehementes, magni, & celeres iuxta vsus exigentiam. Quartò connectuntur facultas robusta, & vsus diminutus, & fiunt pulsus magni, seu mediocres; non enim fit parvitas, quia est assistata facultati robustæ: fiunt etiam pulsus tardi, & rari, quia diminutus vsus non petit contrarias differentias.

RESOLVTIO VIII.

Quæ ponantur differentia ex vsu & instrumenti connexionne.

Resoluendum, Quòd ex instrumenti, & vsus connexionne quatuor fiunt differentia utiles pro vsu medico.

Probat: ex Galeno lib. 1. de causis pulsuum, cap. 9. Prima connexio est, dum instrumentum est durum, & vsus diminutus, ex quibus fiunt pulsus duri, parvi, tardi, & crebri; si instrumentum sit molle, & vsus diminutus, fiunt pulsus molles, tardi, & rari; si instrumentum est durum & vsus adauctus, pulsus fiunt duri, minores quàm magni, celerrimi, & creberrimi; si instrumentum est molle, & vsus adauctus, fiunt pulsus molles, celeres, & crebri.

RESOLVTIO IX.

Quæ sint causa relatiuorum Pulsuum.

Pulsus ordinati, & inordinati sunt sub respectibus pulsuum differentiis, ad quas progredimur post tractationem de causis differentiarum simplicium.

Resoluendum, Quòd ordinati fiunt pulsus, aut inordinati ex stabilitate aut instabilitate causarum.

Probat: quia effectus sequuntur modum operandi causarum, sed causæ stabiles, & firmæ effectus producant stabiles; infirmæ & instabiles, effectus instabiles, & inordinatos efficiunt: Ergo ex instabilitate, aut instabilitate causarum, ordinati, aut inordinati fiunt Pulsus.

Resoluendum 2. Quòd Pulsus simpliciter ordinatus provenit ex firmitudine facultatis pulsficæ, obedientia instrumenti, & inuariabilitate finis.

Probat: Pulsus dependet ex iis tribus tanquam à causis continentibus: Ergo ut fiat ordinatus, inevitabiles dictas stabilitatis petit causas.

Resoluendum 3. Quòd pulsus secundum quid ordinatus sit ex æqualitate seu moderantia in causis continentibus.

Probat: Pendet enim ex illis continenter: Si ergo secundum quid ordinatus sit, secundum quid tantum servant ordinem.

Resoluendum 4. Quòd inordinatus sit pulsus ex instabilitate causarum continentium.

Probat: Pulsus variant ordinem, dum ordinem immutant causæ ex quibus dependent continenter: Ergo si instabiles fiunt, instabiles sunt illius causæ.

RESOLVTIO X.

Virum Pulsus inæqualitas possit provenire sine vitio instrumenti.

Sine vitio instrumenti posse inæqualitatem causari, ex vitio inæqualitatis in usu; contendunt Aliqui: Tum 1. quia inæqualis intemperies per partes instrumenti potius variat usum, quam instrumentum; causat tamen inæqualitatem pulsus ex Galeno, ex quo apparet; quod ex usu variato fiat pulsus inæqualis: Tum 2. quia in inæqualitate febrili pulsus inæqualis, ex solâ illa inæqualitate videtur provenire inæqualitatem sine vitio instrumenti: Tum 3. in passionibus animæ, pro formali, fiunt inæquales pulsus ex Galeno *de causis puls.* Ergo sine vitio instrumenti.

Aduertendum, Quod Galenus contendens semper vitium instrumenti pro pulsum inæqualitate, ita ut variatus usus nequeat illam causare, loquitur de usu immutando per realem alterationem qualitatis realis, V. G. per calefactionem: non autem loquitur, de usu Pulsus, qui immutatur in passionibus animi pro formali, modo supra explicato: nec Galenus contendit, quod vitium in aliis causis continentibus non coadiuvet ad pulsus inæqualitatem, sed quod semper coadiuvet; & ideo nos inquirimus, an sine hoc vitio instrumenti saltem concomitante concurrente possint fieri Pulsus inæquales.

Resoluendum, Quod inæqualitas in pulsu fit à vitio instrumenti, vel ipso saltem concomitante.

Probatur ex Galeno, qui hanc tradidit doctrinam, *lib. de causis pulsuum cap. 10.* Vbi illam probat: Tum quia usus nequit tam citò immutari prout requiritur ad inæqualitatem comparandam citò sine instrumenti vitio: Tum de facultate, quia nequit essentialiter citò opprimi, & levare; nisi accidentaliter vitiatò instrumento: Tum quia facultas inæqualiter agit, sicut se movet bailulator oppressus pondere, qui onere oppressis facultatibus, inæquales elicit motus: Tum quia instrumentum ex eodem Galeno *2. de causis pulsuum cap. 2.* multipliciter læditur ad inæqualitatem causandam, compressione, obstructione, repletionem, & inæqualitate: in intemperie cordis & arteriarum, fit compressio ex plenitudine venarum, quæ superiacent arteriis, aut ex tumore occupante spatium, per quod moventur, ex quo impeditur motus requisitus pro usu, & ob conatum fit inæqualitas Pulsus: si obstruantur, aut repleantur arteriæ impediunt transfluxum spirituum, & fit ab onere impediende supplere pro usu, inæqualitas in pulsu: ex inæqualitate intemperierum provenit pulsus inæqualitas, dum eodem tempore in corde, & arteriis una pars petit dilatationem, alia compressionem, alia magnitudinem, alia dilatationem, & sic de aliis oppositis differentiis.

Ad primò posita respondetur: Tum pro primo, Quod intemperies instrumenti variat usum, & variat instrumentum, quatenus ex primis qualitibus immutantur secundæ conducentes ad eius conformationem: Tum pro 2. quod inæqualitas febrilis fit ex vitio instrumenti, oppressionem, aut compressionem vitiat: Tum pro 3. quod in materiali passionum ex confluxu humorum, compressionem, aut oppressionem vitiat instrumentum, in ipsis pro formali immutatur solus usus, de ipsis tamen non loquitur Galenus, nec nos in conclusione.

RESOLVTIO XI.

Quæ sint causa inæqualitatis singularis in Pulsu.

Inæqualitas singularis, ut diximus, alia attenditur sub unico digito in unica pulsatione, alia sub pluribus, quarum inquirimus causas: sub unico digito altera est inæqualitas motu interciso, sine dicta intermittens singularis; altera in motu continuo constituens pulsum imparcitatum; altera quæ fit motu redeunte.

B Resoluendum 1. Quod Pulsus intermittens in unica pulsatione tres habet causas; Facultatem robustam, usum auctum, & instrumentum vitiatum. Patet: Tum de facultate, quia recurrit ad magnitudinem, quam nequiret debilis ponere: Tum de usu aucto, quia si ab usu non cogeretur, non rediret ad magnitudinem dum ab instrumento opprimitur: Tum de vitio instrumenti, quia ab ipso defatigatur, & impeditur facultas, quominus ponat semper magnitudinem, quam exigit usus auctus.

Resoluendum 2. Quod Pulsus imparcitatus, quando scilicet impar est celeritas, fit ab eisdem causis à quibus præcedens.

C Probatur, quia si prædictæ causæ non sint ita potentes ad ponendam magnitudinem saltem intercissam, suppleant celeritate, quæ ob easdem rationes, etiam intercitur.

Resoluendum 3. Quod inæqualitas in motu redeunte, fit vel quia pars quæ digito tangitur est aptior ad motum; quæ circumiacent, duriores & minus aptæ, unde resistitur motui: vel fit, quia pars quæ tangitur sola cute tangitur; quæ sunt vicinæ, pondere corporis circumstantis ita grauantur, ut nequeant cum illa sursum ferri, & ideo pars non oppressa dilatatur, retrahitur tamen à vicinis partibus: vel fit ex inæqualitate intemperiei cordis, & arteriarum; ut si partes sint calidæ exigentes magnitudinem, cor grauatum sit fuliginibus exigentibus compressionem.

D Probatur ex Galeno qui hanc protulit doctrinam *lib. 7. de causis pulsuum cap. 6. lib. 2. de præag. ex pulsibus cap. 8.*

Resoluendum 4. Quod inæqualitas singularis sub pluribus digitis, si constituat differentiam inæqualitatis ex mutatione motus, ex qua fit pulsus decurtatus: hæc fit ex debilitate facultatis, & ex vitio instrumenti.

E Probatur: Tum de debilitate facultatis, quia cum requirat influentem qualitatem à corde per arterias communicatam; si hæc non æqualiter immutatur, pulsat arteria iuxta proportionem, quam recipit, magis secundum unas partes, quam secundum alias: Tum patet de vitio instrumenti, quia si minus aptum est secundum unas, quam alias, potius secundum unas, quam secundum alias communicatur illustratio requisita ad motum: Tum patet de inæqualitate arteriæ, quod potest fieri ex nimia mollitie secundum diversas partes, ratione cuius inepta fit ad uniformem motum.

Resoluendum 5. Quod inæqualitas ex mutatione situs arteriæ, quæ est singularis sub pluribus digitis dum arteria mutat situm, fit per distensionem arteriarum, hæc autem fit ex omnibus illis rebus quæ distendere possunt arterias, ut tumor, convulsio, violenta vicinarum partium tensio.

RESOLVTIO XII.

De causis peculiaris inæqualitatis aliarum differentiarum.

Resoluendum 1. Quodd vibratum pulsum, qui amittens solitam rectitudinem ad modum arcus fit, causant attrahens facultas, & instrumentum durum, vsusque adauctus.

Patet, Quia ideo fit, quia facultas robusta operans pro exigentia vsus, impedita à duritie cogitur reflecti ab incepta magnitudine, refluens à magnitudine, quam consequi potuit.

Resoluendum 2. Quodd Pulsus ferrinus fit ab eisdem causis instrumento aliquantulum tenso, ob inflammationem partium nervosarum.

Probatur, Quia villi qui intertexti sunt per corpus, arteriæ communicantes cum substantia nervosa causant inæqualitatem in eius tensione, & ideo arteria ad modum ferræ inæqualis percipitur tactu.

Resoluendum 3. Quodd Myuri Pulsus fiunt ex imbecilla facultate, quæ remissè communicatur distantioribus partibus arteriæ. Ratio est quia nequit sine debita dispositione moveri facultas, & in partibus distantioribus remisse, ob illam remissam agit.

Resoluendum 4. Quodd Pulsus undosus, vermicularis, & formicans fiunt, vel quia facultas est debilis, vel datur copia humorum comprimens, vel extrema instrumentorum mollities, quæ si minores, causant undosum, qui maior est, & celerior, provenit à copia humorum magis: vermicularis ab imbecilla facultate magis, quæ totam nequit attollere arteriam: formicans à debiliore fit facultate minus, potente attollere arteriam, ideoque & paruum pulicem repræsentat.

Resoluendum 5. Quodd Pulsus caprizans seu bis feriens sine intercedente quiete fit à valida facultate impedita ab humorum copiâ, compressione, aut obstructione arteriarum, à quibus impeditur illius continuus motus.

Probatur, Quia ab iis cogitur paulisper remorari, & collectis viribus sine eo quodd peruenit ad quietem, redit, & prosequitur inceptum, & remoratum motum maiori conatu.

Resoluendum 6. Quodd Pulsus palpitans fit à fluctuosa materia replente arteriam, tremens à facultatis imbecillitate.

Resoluendum 7. Quodd Hecticus pulsus qui sæpe inæqualis fit; causatur ex habituali intemperie sicca partium solidarum; fit enim in hectica febre.

RESOLVTIO XIII.

Quos Pulsus, Naturales, & non Naturales res efficere possunt.

Continenter ex causis continentibus, pulsus fieri diximus, ab ipsisque immutatis immutari; sed quia à rebus naturalibus, & non naturalibus immutantur sæpe; de aliquibus iis immutantibus causis qui fiant pulsus in hac resolutione trademus.

Resoluendum 1. Quodd ratione sexus, viri mulieribus multò maiores, ac vehementiores habent pulsus, paulò autem tardiores, ac rariores.

Probatur: Tum quia viri intensior est calor, & ab vsu adaucto maiores fiunt Pulsus: Tum quia vir ro-

bustior est semina; à robustiore facultate maiores fiunt pulsus: Tum quia ratione caloris ampliora sunt viris vasa, & ideo maiores fiunt pulsus: Tum quia viri magis exercitati sunt, intensiori ideo gaudent calore, à quo augetur vsus: Tum quia ob magnitudinem satisfaciunt vsui, & ideo fiunt tardiores, & rariores.

Resoluendum 2. Quodd ratione temperiei calidæ Pulsus fiunt maiores, celeriores, crebriores, non autem vehementiores; contra in frigidis.

Probatur: Tum quia ponitur vsus adauctus, cuius causâ hæc ponuntur differentie: Tum quia ex resolutione orta à nimio calore, facultas fit minus robusta: Tum quia cum contrariorum eadem sit ratio, ex frigida temperie debent fieri Pulsus, quos exigit vsus diminutus.

B Resoluendum 3. Quodd sicco temperamento debetur pulsus maior, rarior, paulò vehemens, durus: E contra humido.

Probatur: Tum quia sicci sunt graciles, & arteriæ minus impeditæ per obesitatem, maiores ponunt pulsus, & vehementia melius percipitur: Tum fiunt rariores, quia magnitudo satisfacit vsui: Tum constat fieri pulsum durum, quia à siccitate fit talis: Tum de oppositis differentiis in humidorum pulsibus constat, ob contrarias rationes.

C Resoluendum 4. Quodd ratione ætatum fiunt in pueris pulsus magnus, celerrimus, creberrimus: in iuuenibus maximus, vehementissimus: in senibus, minimus, tardissimus, rarissimus, debilissimus, cum inæqualitate rhythmici.

Probatur: Tum de pulsibus puerorum quodd sint magni, quia habent plurimum calidi innati, & fit vsus adauctus: Tum patet quodd in illis petunt esse celerrimi ob eundem finem, & creberrimi, quia cum arteria ob paruitatem non ponat debitam magnitudinem, supplet crebritate pro vsu: Tum patet in iuuenibus quodd sint pulsus maximi, quia cum calidissimi, vsu habent maxime adauctum: facultas autem ob vegetiores vires robustissima in illis vehementissimos edit pulsus: Tum patet in senibus contrarias poni differentias, quia contrariæ temperies illis ob ætatem superueniunt.

D Resoluendum 4. Quodd ratione temporum anni in Vere petunt pulsus esse moderati: in Æstate parui, celeres, crebri, languidi: in Autumno diuersi, & languidi: in Hyeme, parui, tardi, rari, languidi.

Probatur: Tum de Vere, quia temperatissimum tempus est inter reliqua; ideoque & pulsus moderati petunt esse in omnibus differentiis: Tum de Æstate, quia ob resolutionem fiunt parui, & languidi; ob vsu adauctum celeres, & crebri: Tum patet de Autumno, quia cum tempora sint varia, similiter, & pulsus; languidi tamen, quia cum sit naturæ inimicus, laxat vires: Tum patet de Hyeme, in qua diminutus vsus moderatas petit pulsus differentias.

Resoluendum 6. Quodd ratione somni in principio illius fiunt pulsus minores, tardiores, rariores, debiliores: in progressu, præcipue alimento iam confecto, fiunt maiores, tardiores, rariores, vehementiores: in fine in expurgiscentibus fiunt magni, celeres, crebri, vehementes cum vibratione.

Probatur: Tum de principio somni; quia in principio somni calor naturalis retrahitur, grauatur ciborum materiâ, quam aggreditur concoquere; & ideo pulsus minores, tardiores, rariores, & debiliores fiunt: Tum de progressu in somno, dum coctum est alimentum, patet, quia vaporibus resolutis calor intensior fit, vsus adauctus, roboratur virtus, & fiunt pulsus maiores, & vehementiores, tardiores, & rariores,

riores ; quia magnitudo supplet pro usu , nisi supra modum se extendat somnus , mutantur hæ differentia, quia tunc iterum calor natiuus retrahitur , & deficiente alimento exurit & humores , & partes , spiritusque resoluit : Tum de expergescentibus patet quod habent pulsus magnos , celeres , crebros , & vehementes cum vibratione , dum expergescentia fit à causâ molestante ; quia ab ipsâ fit irritatio ; ab irritatione ira ; ab ira incandescencia sanguinis circa cor ; ab hac proueniunt differentia, proposita, magni etiâ sunt pulsus in tranquilla expergescentia , celeres , crebri , & vehementes , ad executiendos fumosos vapores , & ut corpus penetrabile fiat , non autem fiunt vibrati.

Resoluendum 7. Quod ab exercitio fiunt in principio si moderatum est , magni pulsus , celeres , crebri , vehementes ; contrarij dum vires resoluit , & immoderatum est.

Probatur : Tum quia augetur usus exigens prædictas differentias , & vires sunt robustæ ; si autem ex nimio exercitio spiritus resoluntur , imminuitur usus , vires debilitantur , & opposita differentia ponuntur , secundum magis , aut minus , prout maior , aut minor est defatigatio , spirituum resolutio , & virium imminutio.

Resoluendum 8. Quod ex Amore fiunt pulsus inæquales , anonymi , & inordinati. De reliquis passionibus , quæ pro formali , & materiali ponuntur in Animæ passionibus , disputauimus supra : De hac patet , has ponere differentias , quia varij timoris , metus , tristitia, gaudij superueniunt affectus , ex quorû mutatione immutatur pulsus , & in omni genere inæquales , & inordinati fiunt ; & hæc omnimoda inæqualitas , & inordinatio pulsuum , quæ maximam animi perturbationem significat , est ex pulsu , propria huius passionis significatio.

Resoluendum 9. Quod ex rebus non naturalibus moderatis fiunt pulsus magni , vehementes , & moderati in reliquis differentiis : E contra ex earum nimio usu , aut imminuto.

Probatur : Quia res non naturales moderatæ se habent ex parte causarum naturalium , à quibus pulsus ij naturales fiunt : E contra si modum excedant , se habent ex parte rerum præternaturalium , à quibus pulsus naturales immutantur.

RESOLVTIO XIV.

Qui fiant Pulsus ab aliquibus affectibus præter naturam.

Resoluendum 1. Quod causæ præternaturales , varias causant differentias vel usum immutando , vel organa pulsus exonerando , aut intemperando , vel facultatem resoluendo.

Probatur : Tum quia si debilitent facultatem , fiunt pulsus parui , celeres , crebri , languidi ; postea parui , tardi , crebri , languidi ; & ultimo fiunt minimi , tardissimi , creberrimi , languidissimi ; tandemque fiunt intermittentes , deficientes , myuri , vermiculantes , & deficientes : Tum patet de eis quæ immutant instrumentum duritie , aut mollitie , vel onerando , & grauando ipsum , simulque onere grauando facultatem proprias harum qualitatum faciunt differentias : Tum patet de usu adaucto , aut diminuto , à quibus suæ differentia, ponuntur , sicut ab irritante causa fiunt Pulsus magni , celeres , crebri.

Resoluendum 2. Quod dolor in principio ponit pulsuum maiorem , celerem , crebriorem , vehementem.

D. Brano Resol. Medic. Pars V.

tiolem ; in processu minorem , celerem , vehementem , languidiorem : Postremo paruum , tardum , crebrum , languidum ; tandem formicantem.

Probatur : Tum ex Galeno lib. de causis pulsuum cap. 6. Tum quia in principio irritata Natura concitat se ad auersionem causæ : Tum quia posito dolore pro formali , concitata ira , & caloris efferuescentia ponit usum adauctum : Tum quia in subsequentibus doloris temporibus debilitatur facultas ex dolore , consumptis viribus , & successiuo tempore dum amittuntur vires , immutato usu ; & facultate languente ponuntur pulsus differentia, opposita.

Resoluendum 3. Quod ex inflammatione fiunt pulsus tensi , serrans , vibrati , nisi repugnent qualitas , aut quantitas inflammationis , vel natura loci , aut aliquod symptoma.

Probatur : Tum prima pars ; quia inflammatio facit duritiem , propter tensionem ; auget usum propter calidam intemperiem , grauât facultatem propter comprimentes humores , ex quibus differentia, proposita, adaugentur : Tum patet de secunda parte , quia fluens materia variat à mollitie in duritiem , iuxta humidam , aut siccam fluentem materiam , iuxta magnitudinem , aut paruitatem immutat serrantis pulsus naturam , iuxta membri diversitatem , nervosi , aut membranosi , seu carnosi pulsus differentias admittit , aut permittit , vel iuxta symptomata , quæ ex parte affecta valent illos variare.

Resoluendum 4. Quod à pleuritide fiunt pulsus non nimis magnus , celer , creber , durus , apparens vehemens , serrans.

Probatur : Tum de magnitudine , quæ debetur pro usu adaucto febris ; illam aliquantulum impedit durities : Tum de celeritate , & crebritate constat , quia debentur ob usum adauctum , & ut suppleant pro magnitudine : Tum ab inflammatione fit durities , ex hac cum tensione pulsus serrans : Tum apparet vehemens pulsus ob duritiem , quæ assimilatur vehementia.

Resoluendum 5. Quod ex empyemate fit pulsus , in principio inæqualis , inordinatus , & si magna sit tensio serrans , dum pus conficitur ; facto pure fiunt minus inordinati , & inæquales redduntur pulsus , post puris effusionem fiunt pulsus latiores , tardiores , rariores , languidiores.

Probatur : Tum de principio , nam incipit pus in statu inflammationis ; & similes ideo debentur pulsus illi : Tum de pure facto ; quia mitescent accidentia , & pulsus ordinati & æquales magis redduntur : Tum patet de effluxu puris , quia languida iam facultas , & corpore extenuato , irruit in debiliores pulsus.

Resoluendum 6. Quod simplicis marasmi pulsus est languidus , calidi paruus , celer , creber , languidus ; frigidi paruus , tardus , & rarus , ac languidus , in omnibus , est hecticus , & durus.

Probatur : Tum quia in omni marasmo est siccitas habitualis , & essentialiter debilitata facultas , à quâ languidus fit pulsus : Tum quia in calido est febris habitualis cum illa , & à debilitate facultatis , & duritie fit pulsus paruus ; ob usum adauctum fit celer , creber , languidus tamen : Tum de marasmo frigido constat , quod ab eisdem causis cum usu diminuto paruus , tardus , rariusque fiat pulsus , languidusque à facultate debili.

Resoluendum 7. Quod in Peripneumonia fiunt pulsus magnus , celer , creber , languidus , mollis , vndosus , intermittens , intercurrents.

H h h

Proba

638 Resolut. Medic. Pars V. Disp. Prima.

Probatur: Tum quod pulsus sit magnus, celer, & creber, propter adauctum vsum ex inflammatione pulmonis: Tum quod sit languidus, quia inflammatio cordi proxima debilitat facultatem: Tum quod sit mollis, quia mollis est pulmo, & plenus succorum humidorum, quorum causâ mollis pulsus fit: Tum sit intermittens, & intercurrents, grauatâ vasis ex succis delapsis in vasa, & comprimentibus ipsa.

Resoluendum 8. Quod in lethargicis fiunt pulsus magni, debiles, & molles, sicut in Peripneumonia tardiores, & rariores, minùs inæquales; intermittens magis, quàm intercurrents, sæpius vndosus, aliquando dicrotus.

Probatur: Tum de pulsibus similibus, quia similes sunt causæ: Tum de reliquis, quia non æqualiter vsum est adauctus, minùsque proximæ sunt causæ grauantés arterias.

Resoluendum 9. Quod in phreniticis pulsus fiunt parui, celeres, crebri, duri, moderati in vehementia, rarò vndosi, aliquando tremantes, tensi, & vibrati.

Probatur: Tum de primis quinque differentiis, quia ob inflammationem fiunt duri, ob duritiem ob vsum adauctum contendunt satisfacere reliquæ positæ differentiæ, quod deficit de magnitudine, quæ ob duritiem nequit poni, & ob facultatis aliquam debilitatem contractam ex morbo & causa grauantē: Tum patet de reliquis differentiis, quæ non ita necessariò superueniunt, iuxta diuersos gradus inflammationis ex quâ fiunt pulsus inæquales, & vibrati, & tensi.

Resoluendum 10. Quod in Paralyticis fiunt pulsus parui, rari, languidi, molles, & sæpe crebri, inæquales aliquantulum, in ordine intermittentes.

Probatur: Tum quia ex frigida intemperie facultas languet, & vsum sit diminutus, primas exigens differentias: Tum patet de secunda parte, quia prout magis, aut minùs grauatur onere facultas, fiunt inæqualitas, aut inordinatio.

Resoluendum 11. Quod in angina fiunt pulsus, quasi in reliquis inflammationibus, sed vndosus si tendit ad peripneumoniam, contulsius, si ad spasmodum, vltimò creber, & vndosus.

Probatur: Tum quod sint similes phreniticis, & aliis inflammationibus, quia similes habent causas: Tum de reliquis patet, quod si tendit in alios affectus, hæc inflammatio similes edit pulsus ac debentur illis; fiunt tamen in vltimo crebri, & vndosi, à facultate conante supplere defectum aëris, & ex onere impediēte illius motum.

Resoluendum 12. Quod in orthopnoea fiunt pulsus inæquales, inordinati, intermittentes, deficientes; postea fiunt magis languidi, & tardi; tandem crebri, & languidi.

Probatur: Tum prima pars, quia semper sunt in illa repletiones, compressiones, plenitudinesque vasorum, ex quibus primò positæ fiunt differentiæ: Tum patet secunda pars, quia ad extremum deficient spiritus vitales, & animales, pro quibus vt facultas attrahat materiam, ponit crebritatem; nequit enim iam ponere magnitudinem, languidam quia se ostendit.

Resoluendum 13. Quod in stomachicis si sit inflammatio, fiunt pulsus prout in reliquis inflammationibus: si sint anxietas, nausea, singultus, vomitus, aut dolor ventriculi; fiunt parui, celeres, crebri, languidi, tandem vermiculares; In aggrauatione ventriculi, fiunt parui, tardi, rari, languidi, inæquales.

A Probatur: Tum in inflammatione, quia currit similis ratio, ac in reliquis: Tum quia cum ex ventriculi sensibilitate resoluantur vires, facultas sit debilis; nequit magnitudinem ponere, idè satisfacit celeritate, & crebritate: Tum patet in aggrauatione præcipuè frigidorum ciborum, ex quibus grauatâ facultas, & vsum diminutus propositas efficiunt differentias.

Resoluendum 14. Quod in suffocatione vteri fiunt pulsus tardus, paruus, rarus, inæqualis, inordinatus, aliquando deficientes, & ἀσπυγία.

B Probatur, Quia suffocatur natiuus calor, vel grauatione humorum, vel eleuatione vaporum, vel potius venenosâ aura, ex retentis in vtero vaporibus eleuata; ex quibus imminutus sit vsum, debilitas facultatis, vitium instrumenti; indèque & omnes fiunt differentiæ nuper positæ.

Resoluendum 15. Quod in prægnantibus fiunt pulsus maiores, celeriores, crebriores, plerumque & fiunt languidi.

Probatur: Tum quia sit vsum adauctus attemperandi non solum prægnantem, sed & fœtum; idè ponuntur differentiæ illi vsumi adaucto debitæ: Tum patet reddi languidos vel defectu alimenti consumpti à fœtu, vel ob subsequuta accidentia, & cibi fastidium, vel à grauatione; vnde tandem prædictæ differentiæ solent immutari.

SECTIO VI.

De Prognostica Artis Sphygmica parte.

PROPERanter prosequuti sumus peculiare causas pulsuum in aliquibus affectibus, adhærentes Galeni, & communi doctrinæ, vt perueniamus in finem, vltimamque sectionem, in qua cum eisdem proponemus Prognosin differentiarum pulsus, in quam Artis Sphygmicæ tendit scopus.

RESOLVTIO PRIMA.

Quid prædicendum ex Pulsu magno, & paruo.

D Resoluendum 1. Quod Pulsus magnus indicat vehementem facultatem, vsum adauctum, aut instrumentum molle, seorsim, aut simul concurrentia.

Probatur: Hæc omnia esse illius causas proposuimus: Ergo dum adest vel omnium simul concursus, vel aliquorum; ex illis est indicium.

Resoluendum 2. Quod harum causarum concursus demonstrant concomitantia alia signa.

E Probatur: Tum quod fiat à vehemente facultate, cuius est differentia propria, demonstrat, quod simul sit pulsus vehemens: Tum quod fiat ab instrumenti mollietate patet, quod deficiente vehementia sit pulsus mollis simul: Tum quod fiat ab vsum adaucto magnus pulsus, patet ex eo quod non sit vehementia, nec mollis sit pulsus, hic provenit ex vsum adaucto: Tum quod vsum adauctus sit, calor monstrat febrilis, aut aliter adauctus calor: Quod sit necessitas trahendi aërem, ex quo generentur spiritus, demonstrant præcedentes causæ, valentes spiritus dissipare, vt præcedens morbus, nimia euacuatio, exercitium, & aliæ similes: Tum quod hæc omnia prænūciet magnus pulsus, demonstrat hæc simul cōcurrentia concomitantia signa.

Resol

De Art. Sphygm. Sect. VI. Ref. II. & seq 639

Resoluendum 3. Quòd parvus pulsus significat facultatem debilem, instrumentum durum, aut vsum diminutum, simul aut seorsim concurrere.

Probatur : Nam ab iis simul causis, & seorsim à quavis potest fieri : Ergo vel omnes simul, vel aliquas seorsim demonstrat.

Resoluendum 4. Quòd harum causarum concurrentium demonstrant concomitantia alia signa.

Probatur : Tum quia si parvus pulsus est simul debilis, est etiam debilitatis facultatis signum : Tum si cum paruitate datur durities, demonstrat provenire à duritie : Tum quia si sine iis differentiis ponitur pulsus parvus, est signum vsum diminuti : Tum si non præcesserunt euacuationes, vel causæ resoluentes spiritus, demonstrat diminutum calorem, simul si adsint causæ frigiditatem prædominantem demonstrantes : Tum de omnibus patet simul concurrentibus, quòd paruitas pulsus eorum omnium præstat dignotionem.

RESOLVTIO II.

Quid præsagiendum ex celeri Pulsu, & tardo.

Resoluendum, Quòd pulsus celer denotat vel robustam facultatem, dum simul reperitur cum pulsu vehementi; vel molle instrumentum, dum simul reperitur cum pulsu molli, vel vsum adauctum, dum simul reperitur cum adaucto calore, vel cum necessitate attrahendi aërem ad generandos spiritus; vel si hæc simul occurrant, horum omnium signum est.

Probatur hæc doctrina eisdem rationibus, quibus præcedentis resolutionis doctrina fuit munita.

Resoluendum 2. Quòd si tardus sit pulsus, & debilis, denotat facultatis debilitatem, si tardus, & durus denotat duritiem arteriæ, si tardus & adsint signa remissi caloris, simul & diminuti vsum est indicium; si hæc simul concurrant, ex omnibus fit, & omnium signum est.

Pro hac doctrina comprobanda similis ratio occurrit, ac pro contrariis differentiis.

RESOLVTIO III.

Quid præsagiendum ex crebritate, & raritate.

Resoluendum 1. Quòd Pulsus creber denotat vsum adauctum, vel languidam facultatem, vel instrumentum durum, vel hæc simul concurrentia.

Probatur : Tum de vsum adaucto; quia si facultas est robusta, & instrumentum molle, solum restat, ut fiat ab vsum adaucto; & idè illum significat : Tum si adsit Pulsus durus, & creber, duritiem arteriæ demonstrat, quia cum nequeat ponere magnitudinem requisitam pro vsum; cogitur supplere crebritate : Tum quòd pulsus creber cum languido denotet languorem facultatis constat, quia ab ipsâ languida nequit poni debita magnitudo, supplet verò crebritate : Tum hæc omnia demonstrat, si omnium concomitantia prædicta signa sint.

Resoluendum 2. Quòd pulsus rarus signum est, vel robustæ facultatis, vel instrumenti molli, vel vsum diminuti, vel omnium simul concurrentium.

Probatur : Tum quia si simul sit pulsus vehe-

D. Brano Resol. Medic. Pars V.

A mens, cum magnus simul debeat esse, supplet pro vsum; & idè ponitur rarus : Tum quia eadem currit ratio, si detur pulsus molli, & idè ponitur pulsus rarus, indicatque idè arteriæ mollitiem : Tum si illi deficient, constat fieri ex vsum diminuto : Tum verò quòd fiat ex omnibus iis, si simul hæc concurrant cum illo.

RESOLVTIO IV.

Quid præsagiendum ex Pulsu vehemente & languido.

Resoluendum 1. Quòd pulsus vehemens denotat vim facultatis; debilis, eius languorem.

Probatur; Pulsus vehemens est proprius facultatis vehementis, debilis, facultatis languidæ; sed accidentia propria sunt inseparabilia ab eis, à quibus dimanant : Ergò necessariò ipsa demonstrant.

RESOLVTIO V.

Quid prænuntient Pulsus Mollis & Durus.

Resoluendum, Quòd pulsus molli denotat arteriæ mollitiem; durus illius duritiem.

C Probatur simili ratione, ac resolutione antecedente.

Resoluendum 2. Quòd durities arteriæ potest à siccitate provenire, à tensione, ex plenitudine humorum, à constrictione ex frigore, quæ ex aliis cognosci petunt quam ex pulsu.

RESOLVTIO VI.

Quid prædicendum ex Rhythmis.

Resoluendum : Quòd pulsus servans rhythmum denotat perfectam sanitatem, sed temperies debita unicuique ætati denotatur per defectum rhythmum, vel præternaturalis dispositio.

Probatur prima pars, quia Rhythmus est dum dilatatio & compressio servant æqualitatem : cum igitur compressio fiat ad expellendas fuligines, vel ob vsum diminutum; dilatatio ob vsum adauctum; si æqualis est dilatatio, & compressio, est ex parte finis quod debetur propriæ sanitati, illiusque Rhythmus in pulsu erit indicium.

E Probatur 2. pars, quod denotetur per defectum Rhythmum, ætatum temperies, quia in senibus cum sit copia fuliginum, contractio est dilatatione maior; in iuuenibus quia resoluuntur, & calor est intensior, maior est dilatatio quam compressio : Ergo valet defectus Rhythmum esse signum temperiei propriæ ætatum.

Probatur 3. Quòd rhythmum defectus denotat etiam statum morbosum, quia denotat copiam magnam fuliginum; magna compressio in principiis accessionum, & dilatatio maior compressionem in augmento, seu statu, denotat excedentem calorem : Ergo defectus rhythmum præternaturalem statum salutis denotat.

RESOLVTIO VII.

Quid prænuncient Inæquales Pulsus.

Inæqualitatem Pulsuum in Systematicam, & singularem diuisimus; vnaquæque ex vitio instrumenti, aut facultatis, & vsus cum ipso provenit: Instrumentum compressione, obstructione aut plenitudine vitiatur; facultas à grauatione, irritatione, seu distractione, aut debilitate vitium patitur.

Resoluendum 1. Quodd in inæqualitate collectiua proveniente ex vitio instrumenti iuxta diuersam causam illud immutantem, diuersum periculum timendum, & iuxta partem affectam.

Probatur: Tum quia parua obstructio, quam minor inæqualitas significat, minatur parum periculi; magna quam ostendit maior inæqualitas, maius minatur periculum: Tum quia si compressio sit proxima arteriis, distensionem impedit, si tunicas magis, & maius minatur incommodum; si cor maximum, & syncope: Tum quia si comprimat viscida, crassaque materia, quod in omni genere demonstrat inæqualitas, maximum minatur periculum: Tum quia à sanguine facta inæqualitas benignior est; sanguine enim misso vitari potest, sine magno periculo.

Resoluendum 2. Quodd collectiua inæqualitates ex plenitudine ad vires provenientes, dum plures fiunt pulsus magni quàm parui, sunt securiores; dum plures fiunt, pulsus parui, quàm magni, sunt periculosæ.

Probatur; Quia dum fiunt pulsus magni, plures, præualeat vigor facultatis, cum quo sunt securæ inæqualitates ex plenitudine ad vires: si præualeat paritas, facultas est languida, ex quo maius minatur periculum ex illa.

Resoluendum 3. Quodd inæqualitas ex intemperie contraria in corde, siue dicatur causari ab vsu, siue à facultatis vitio, quam concomitantur morbi alij cordis, maximum minatur periculum.

Probatur: Tum ratione partis affectæ, ex qua sic patiente animi deliquium, & mors repente subsequitur: Tum quia cum contrariæ sint intemperies; nequit altera curari, quin altera augeatur, & ided nequit spectari sanitas nisi raro, & difficulter.

Resoluendum 4. Quodd inæqualitas proveniente ex languore facultatis ob resolutam temperiem iuxta varios sui gradus, vario modo minatur periculum.

Probatur, Quia alia est inæqualitas in qua parua est temperamenti dissolutio, quam monstrant pulsus languidiore, & minores; alia est maior, quam monstrant pulsus parui, tardi, crebri, & insigniter languidi; alia est maxima, quam monstrant myuri pulsus: Ergo iuxta hos diuersos gradus diuersimodè minatur periculum.

Resoluendum 5. Quodd intermittentiū pulsuum inæqualitas iuxta causæ varietatem, vel nullum, vel paruum, vel maximum minatur periculum.

Probatur; Tum quodd nullum minetur, quia plerique intra sanitatem intermittentes habent pulsus, ob vapores crassos in aliquo insigni viscere: Tum quia intermissio alia fit à facultatis debilitate; alia ab instrumenti obstructione, vel compressione: in hac adest magnitudo, & vehementia, nunquam autem in illa; ex iis vnaquæque intermissio variat magnitudine, & periculo. Qui ex debilitate facultatis intermittit pulsus vnica pulsatione, paruusque, & languidus est, periculum minatur; qui per duas, mortem ma-

Aiori ex parte minatur; qui per tres, semper. Qui in senibus fiunt pulsus intermittentes, sine febre, aut in pueris, seu iuuenibus, sine periculo eueniunt: Tum patet ex concomitantibus aliis signis periculi distinctio.

Resoluendum 6. Quodd inæqualitas singularis deterior est, quàm collectiua quælibet, comparatiue ad eam quæ sui est generis.

Probatur: Tum ex Galeno 2. de Prasagit. cap. 4. Tum quia grauior est causa, quæ in vnoquoque ictu ponit inæqualitatem, quàm ea quæ ponit in aliquibus: Tum patet intelligendum comparatiue in vnoquoque genere, quia proveniente ex debilitate facultatis, semper est deterior, quàm proveniente ex vitio instrumenti, quæ vt diximus non semper exitialis, sicut illa.

B Resoluendum 7. Quodd ordo in inæqualitate est malus, licet Galenus aliter contenderit suadere.

Probatur: Tum quia in eis quæ sunt secundum naturam, ordo est optimus, quia fixas arguit conseruationis causas, quæ ratio conuincit, vt præternaturalium causarum ordo, fixas illas esse attestetur; & quantò inæqualitas deterior fuerit, tantò periculosior indicandus illius ordo: Tum quia sicut Hippocrates iudicium arguit difficile in febribus, quæ certo ordine accessiones habent; eodem modo, hoc in rebus præter naturam quibuscumque est tenendum: Ataxia, seu perturbatio ordinis non ita certum præstat iudicium boni, aut mali; variat prognosis iuxta differentiarum varietatem.

RESOLVTIO VIII.

Quid prænuncient Pulsus complicata inæqualitatis, qui proprio gaudent nomine.

Resoluendum 1. Quodd Pulsus vndosus, sæpius salubre, sæpe mortale præstat iudicium.

D Probatur: Tum quodd salubritatis sit iudicium; attestatur enim nullam esse viscerum inflammationem, nec iecoris, aut lienis scirrhum, ex quibus arteriæ desiccatae vndosum impedirent pulsus: Tum quia in febribus iudicium est sudoris critici: Tum constat aliquando esse signum læthale, quia licet dum plus ponit de magnitudine, & vehementia, sit securum, dum debilis & paruus pulsus excedunt, & in vermiculantem degenerat, mortem proximam significat.

Resoluendum 2. Quodd Pulsus vermiculans cum molli pulso coniungitur; ided & humidus affectus, aliosque periculosos significat.

E Probatur: Tum quia ex illo cognoscitur nimia pulmonum humiditas, dum languida sunt vires ob eorum putrescentiam: Tum quia concomitatur empyematicos, pthysicos, dum iam vires labuntur: Tum quia indicat corpora inanita ex variis euacuationibus, dum nondum ex toto resiccata sunt.

Resoluendum 3. Quodd formicans Pulsus vermiculante perniciosior est, vterque habet ex causarum diuersitate diuersum præstare iudicium.

Probatur prima pars: Tum quia quæ cito resoluuntur corpora à quibus solent superuenire, subito etiam resarciuntur, vt in hæmorrhagiâ, balneo, aut aliis euacuationibus: Tum patet secunda pars in febribus lentis, & paruis, ac malignis: in acutis enim prohibetur ab vsu adaucto, quod pulsus fiat formicans.

Resoluendum 4. Quodd caprizans pulsus dum viget, Naturæ

Naturæ dicit victoriam, dum languet in postrema parte ostendit exitum.

Probatur prima pars; Quia denotat facultatis vigorem, quo vincit oppressionem: secunda pars, quia dum languidus fit succumbit oppressioni, & fit signum lethale.

Resoluendum 5. Quod ferrans pulsus quanto manifestior, tanto deterior.

Probatur, Quia cum proveniat ab inflammatione, & apostemate, dum manifestior, ipsum magis insuperabile repræsentat.

Resoluendum 6. Quod pulsus convulsivus non æqualiter significat exitum.

Probatur: Tum quia si proveniat post febres ardentes, post plurimas euacuationes symptomáticas, post famem, aut vigiliam, exitum prænuntiat: Tum verò si provenit ab externis causis, venenato ictu, aut potione, quanto magis evitari possunt aut curari effectus earum, tanto minus periculum minatur.

Resoluendum 7. Quod vibratus pulsus in sanis nihil minatur, in ægris periculum prænuntiat.

Probatur prima pars; Quia solet expergefactis invadere sine incommodo, & irritatis ab aliqua ter-
riculatione: patet secunda pars, quia solet subsequi ex inflammationibus, & obstructionibus magnis.

Resoluendum 8. Quod tremens pulsus malum præstat indicium salutis.

Probatur, Quia si verè talis, syncopes, & mortis solet esse prænuntius: Si improprie sic dicatur nervorum motus, prænuntiat delirium in principio; post delirium mortem.

Resoluendum 9. Quod hecticus pulsus morbi longitudinem, vel mortem prænuntiat.

Probatur, Quia fit à causa habituali, quæ vel non vincitur, vel post longum tempus tantum potest devinci.

RESOLUTIO VIII.

Verum amoris sit determinatus Pulsus, ex determinata proveniens causa.

Amor Deus fingitur à Poëtis; est tamen ex Platone Appetitio, quæ bonum sibi adesse unusquisque desiderat: Ex Plotino est Actus animæ bonum desiderantis: Ex Marsilio est Desiderium pulchritudinis: Ex Aristotele est Desiderium fruendi boni, pulchrique. Alter divinus, alter humanus vocatur; hic, alter est honestus, alter Heroicus, seu insanus; honesto simulachrum struxere Athenienses ut docet Plato in Phædro, qui illum magnum esse prædicat, illique magnam tribuit potestatem, bonorumque omnium constituit causam, quoscunque enim inflammat ad virtutem, pacem largitur hominibus, requiem ventis, mari tranquillitatem, elementa societate conglutinat, cunctos inter se familiaritate conciliat, est malevolentia exterminator, benevolentia largitor, & omnium rerum quas ad beatè vivendum sapientia comparavit; nihil ipso est maius, nihil iucundius, nihil vberius, cum ipso enim coniunguntur benevolentia, societas, necessitudo, concordia, & à quo dimanarunt artes tanquam à quodam fonte, & omnium inventionum authore, propagatorque, duce enim amore disciplinam excutienti sagittas invenit Apollo; texendi artificium Minerva; fabricam ærariam Vulcanus; mensuram, & pondera Foëdon; litteras Mercurius, leges Cæres, plerique etiam reliquas artes, ipsa enim adama-

D. Brano Resol. Medic. Pars V.

Arunt, & inventionem ex amore consequuti sunt.

Insanus vero amor quem barbari vocant Ilisci, alij, verò Heroicum, alij autem Demonem faces ardentes gerentem; est species insanie, ut tenet Plato in conuivio, & ut definit in Phædro est mentis alienatio, seu furor, ut Paulus lib. 3. Alpharabius, & Halyabas late prosequuntur: læditur enim cerebrum, licet concupiscibilis sit passio, ideo antiqui Tyno iecur à vulture erodi fingeant ex Galeno lib. 3. de locis affectis, & ex Avicenna lib. 6. natural. & Homerus assentitur lib. 1. carmin. Ode 25. & Crisipus ad Lydiam idem scripsit, sicut & Alyabas lib. 9. Practicæ, Plato in Hypia & in Lydie ob pulchritudinem iudicat homines incidere in hunc affectum, sic tenet Proclus, in dialogo Alcibiadis, Socrates in symposio; Maximus Tyrus sermone undecimo; Marsilius in Platonis symposium: Proveniunt enim ab imano amore nimia sollicitudo, inedia, vigilia, ira, vehementissimi animi affectus vultum sæpe mutant, qui illo insaniunt, nunc hilares apparent, statim tristes fiunt, pallet eorum facies, contabescit corpus, oculi fiunt cavi, decorum vultum non retinent, nec in sermonibus, gentibus, aut actionibus sunt graves; pulsus variè immutantur iuxta varias animi passiones de quibus non dubitamus quod ab amore proveniant, sed an sint evidentiæ illius signa, & an inter continentes sit aliqua determinata causa à qua fiant pulsus amorem significantes, dubitamus.

C Pars affirmativa suadetur: Tum quia Galenus de præfagit. ad Posthumum cap. 6. docet deprehendisse mulierem captam esse amore ex pulsu, & Vallerius refert ab Erasistrato deprehensum esse Anthiocum filium regis Seleuci insanire amore Stratonicæ novercæ suæ: Tum quia amor est passio animæ: reliquæ autem passiones proprios habent pulsus ex quibus deprehendi possunt, à necessariis eorum causis inseparabiles ut diximus supra, & docent; ira enim ex Galeno de causis pulsuum, facit pulsum celerem, crebrum, & vehementem; voluptas magnum, & rarum sine vehementia; mœstitia tardum, parvum, languidum, ac rarum; timor recens, & magnus facit pulsum vibratum; inueteratus non vehemens, similem mœstitiæ edit pulsum. Pudor facit inæqualem, ac perturbatum, ut Galenus protulit de pulsibus ad Tyrones, lib. 4. de causis pulsuum. Rasis lib. continentis 10. Avicenna fen. 2. d. 3. Halyabas lib. 7. cap. 6. ergo simili modo proprium, ac determinatum habet amor pulsum à determinata aliqua ex continentibus causâ provenientem.

Resoluendum, Quod amor non habet proprium, ac unum determinatum pulsum, ab una determinata causa provenientem: sic tenent Iosephus Structius, Vallesius, Sennertus & plerique recentiorum.

Probatur: Tum ex Galeno lib. 1. Prognost. comm. 15. Vbi dicit nullus enim pulsus proprius amoris est, ac peculiaris: Tum quia amor præcipue insanus, non ex vera completur animæ passione; sed est vehementis appetitus rei amatae cum variis perturbationibus reliquarum passionum animæ: habet gaudium ex memoria rei amatae, dum non consequitur spem, metum, iram, timorem, tristitiam, & cum omnibus istis sint proprii pulsus tam pro formali sumptis, quam pro materiali, variantur ij in amore iuxta diversas illi supervenientes passiones: Inde & pulsum supervenientium in amore nulla potest determinata assignari causa.

Ad rationes dubitandi Respondetur, Quod Hippocrates, qui primus amatorum cognovit pulsum, Erasistratus, & Galenus, Structius, & reliqui Iuniores potius ex varia passionum animi conturbatione,

& ex aliis concurrentibus accidentibus ex amatorio affectu ortis amorem cognouerunt, quàm ex aliquo proprio illius pulsu: Tum pro ultimo dicimus,

A quod unicuique passioni sunt proprii pulsus, non autem amoris, quia in illo omnes concurrunt, & omnes illarum pulsus.

DISPUTATIO VNICA.

DE MORBORVM RECIDIVA.

MORBI quicumque finiuntur, vel crisi, vel paulatinâ solutione terminantur: qui crisi, alij perfectâ, alij imperfectâ, ac infidâ solutione desinunt: iis iterum reuerti contingit; hæc reuersio vocatur recidiva. Cuius naturam, differentias, & causas, sub hac disputatione breuiter perstringemus.

SECTIO Vnica.

De conducentibus ad Recidivæ integram cognitionem.

NICOLVS Florentinus tract. 2. summa 3. ferm. 2. cap. 4. tenet recidivam dici à recido verbo, quod idem significat, quod retro, vel iterum cado, in qua acceptione extra vsum medicum cepit recidiva usurpari pro reditu quarumcumque rerum ad statum quem prius habuerunt, & quo per aliquod tempus fuerunt priuatæ. Sic Virgilius *Recidiva Pergama Troia* cecinit, & resurgentes solent vocari recidivantes. Medici inde usurpantes nomen recidivæ, illud sumunt pro reditu morbi, qui iam solutus fuit, & iterum redit, in qua acceptione, de illa agemus sub hac sectione.

RESOLVTIO PRIMA.

Vtrum apud Medicos recidiva solius morbi reditum significet.

RESOLVENDUM 1. Quod in latiori significatione apud Medicos non semper recidiva solius morbi reditum significat.

Probatur 1. Ex summo dictatore Hippocrate, qui lib. 4. *Epidem. vers. 357.* recidivam vocat reditum accidentium in morbis, Abscessus enim redeuntés vocat recidivantes, id est sæpius redeuntés: Tum lib. 6. *sect. 8. vers. 34.* tumores palpebrarum sæpius vocat recidivantes: Tum *sect. 1. Coacarum vers. 288.* suppurationes aurium recidivantes in senibus mortem adducere tenet, id est sæpius superuenientes: Tum in *Coacis sect. 3. versu 237.* plura accidentia superuenientia vocat recidivantia dum sunt redeuntia: Tum cap. 4. *sect. 2. comm. 1. text. 23.* dicit, Qui in tremoribus conuellantur, recidivant, seu pluries repetunt: Tum *text. 9. eiusdem sectionis*, tremulas appellat recidivas, ipsos tremores redeuntés: Ergo inter Medicos recidiva non solum sumitur pro morborum reditu.

Probatur 2. ex Hippocrate 2. *Aphorism.* docente, *Quæ relinquuntur in morbis recidivas facere consue-*

B runt, sed ex relictis in morbis redeunt non solum morbus, sed eius accidentia: Ergo de omnibus verificatur recidiva.

RESOLVENDUM 2. Quod propria acceptio recidivæ est pro reditu morbi, qui prius solutus fuit.

Probatur ex nuper citata Hippocratis sententia 2. *Aphorismor. 12.* Vbi superaddit, quod quæ relinquuntur post indicationem, consueverunt facere recidivas; sed propriissime morbus dicitur iudicatus: Ergo de ipso dicitur propriissime recidiva.

Probatur 2. Medicus in curatione per se primò respicit morbum tanquam illum, à quo læduntur operationes, & à quo sumitur indicatiua curatio: Ergo si iam solutus redeat per se primò à Medico attenditur illius recidiva, ex qua sumitur curandi ratio.

Probatur 3. Recidiva est accidens quod superuenit morbo recidivanti; sicut, & reliqua concomitantia, aut superuenientia accidentia: Ergo propriè de illo dicitur.

RESOLVTIO II.

Quid sit recidiva morbi.

NICOLVS Recidivam docet esse dum conualescens retrocedit in ægritudinem pristinam. Odi de Odiis in *comm. ad sententiam 12. lib. 2. aphor.* dicit: Quod est eiusdem morbi reiteratio, qui paulò ante quieuit à causâ interna: alij contendunt quod sit relapsus ex vi morbi soluti in eundem.

RESOLVENDUM 1. Quod Recidiva est Reditus eiusdem morbi soluti ex toto, paulò antea, in seipsum, ex vi morbi soluti. Particula *Reditus* generica est, sub qua omnes reditus ad statum, in quo res fuerunt, comprehendit, simul & reditus accidentium, alterationis causæ morbificæ, & ipsius morbi. Particula *Morbi* excludit reliquarum rerum reditus, qui non sunt pro vso medico, & reditus alterationis causæ, & accidentium quorum recidivas non attendimus pro curatione, sed solius morbi, à quo sumuntur indicationes curatiuæ per se primò à Medico. Particula *Eiusdem* excludit à ratione recidivæ reditum seu superuenientiam alterius cuiusvis morbi, qui potest subsequi post cuiusvis morbi terminationem. Particula *Soluti ex toto*, excludit novas ingrauescentias morborum, qui sine eo quod solvantur, solent denuò postquam remiserunt ingrauescere: vnde Hippocrates in *Epidem.* dicit, quod morborum alij erant recidivantes, alij redeuntés, id est ante solutionem ingrauescentes; similiter excludit Particula *Ex toto*, reditus accessionum; redit enim accessio, quæ est pars morbi, non tamen totus morbus ex toto solutus, quia solum erat solutus secundum determinatam sui partem. Particula *Paulò antea* excludit morbos similes post multum temporis ex nouis causis superuenientibus.

bus. Particula *in seipsum*, abstrahit ab hoc, quod sit in seipsum secundum numerum, vel secundum speciem, de quo disputabimus infra, & excludit transmutationem vnius morbi in alium specie distinctum, vt si mutetur tertiana in quartanam. Particula *Ex vi morbi soluti*, superaddit necessariam connexionem morbi reciduantis, cum eo qui præcessit; ratione enim alicuius causaliter, aut occasionaliter, quod præcessit in morbo antecedente, debet subsequi nouus insultus, qui dicitur Recidua; aliàs non esset idem morbus reciduans, etiam si esset eiusdem speciei.

Probatur 1. Quòd ad Recidiam requiritur solutio integra primi insultus morbi; Tum ex Hippocrate *Lib. 1. Epidem. sect. 3. text. 22*. Vbi de Hippocratis vxore dicit quod 27. die libera fuit à febre & postea recidauit 34. die: Tum *lib. 3. Epidem. sect. 1. Aegrot. 2.* dicit quòd liber euasit à febre, & post plures dies rediit febris: Tum *sect. 3. textu 79.* de Anaxione dicit, quòd 20. die liberatus fuit à febre, & febricitauit 27. die: Tum quia reciduante morbum docet intermittere, seu solui, vt ex ipso deducitur *4. Aphorism. 63. & lib. 1. Epidem. sect. 2. & sect. 3.* Tum quia non posset dari reditus in seipsum, si ipse non esset solutus.

Probatur 2. Quòd requiratur pro recidia morbi reditus: Tum quia si solus nouus insultus, seu incrementum sufficeret, accessiones, & quæcumque incrementa morborum essent recidia.

Probatur 3. Quòd morbi reditus debet esse ex vi primi morbi occasionaliter, seu causaliter; Tum quia per hoc constituitur ratio recidiae vt distincte à quibuscumque aliis superuenientibus morbis, ab aliis causis non habentibus connexionem, à primo morbi insultu: Tum quia aliquam vnitatem debet vnaquæque recidia habere inter primum, & secundum morbi insultum, quæ in illegitima solum posset in hac connexionem saluari: Tum quia de legitima idem firmat Hippocrates *2. Aphor. 12. lib. 2. Epidem. sect. 1. textu 97. lib. 2. popular. sect. 1.* Vbi ex relicta materia morbi infert recidiam, ob insultum nouum ex ipsa timendum: Tum Galenus idem confirmat *lib. 1. de diebus decretoriis.* Vbi copiosam materiam desiderat excretionem vt vitetur recidia, ob connexionem noui insultus cum causa primi morbi relicta.

Dices quòd hæc definitio conuenit feбри accessionali, in qua soluto morbo fit illius reditus ex vi causæ antecedentis.

Respondetur quòd aliud est quòd morbus sit ex toto solutus, secundum se totum; aliud, quòd sit solutus secundum partem sui, scilicet secundum vnam aut alteram accessionem: totus morbus accessionalis si secundum se totum finiatur, si iterum redeat dicitur recidare; sed dum redit illius accessio non dicitur recidia, quia non est reditus morbi ex toto soluti, sed nouæ accessionis, morbo nondum soluto.

RESOLVTIO III.

Quotuplex sit Recidia.

Resoluendum 1. Quòd recidia alia est propria, alia impropria, vocatur propria illa, quæ nuper manet definita: impropria, quæ sine morbi omnimoda remissione superuenit, vt *lib. 7. vulgar. sect. 1. vers. 288.* refert Hippocrates contigisse Leoforbide, cuius febris, quæ nondum fuerat soluta iterum reditum fecit ad maiorem intensiorem, & ipse dicit re-

A ciduasse: sed in *1. Epidem.* proprius loquitur, dicens, quòd morborum alij erant reciduantes; alij redeuntes, seu ingrauescentes.

Resoluendum 2. Quòd recidia propria, alia est legitima, alia illegitima. Recidia legitima est recidia orta ex materia relicta ex morbo reciduante, post imperfectam iudicationem, de qua Hippocrates *lib. 2. aphorismorum 12.* Recidia illegitima est recidia occasionaliter orta ex vi morbi reciduantis: Hippocrates *2. Epidem. sect. 2.* legitimam recidiam secundum rationem fieri docet, non verò illegitimam, quia prima maiorem habet connexionem cum primo morbi insultu ob materiam identitatem, de qua Galenus docet in commentario, Quòd exuperans, coctionem necessario morbum facit.

B Resoluendum 3. Quòd Recidia illegitima est duplex; alia proueniens ex intemperie calida in iecore, aut internis partibus ventris relicta; alia proueniens ex indebito victus usu.

Dices 1. Recidia proueniens ex indebito victu, non dependet ex morbo præcedente: Ergo non potest habere rationem recidiae; sed nouus morbus debet dici.

Respondetur, Quòd licet usus noui victus non pendet ex morbo antecedente; semper tamen Recidia proueniens ex illo, fit occasionaliter ex primo morbi insultu, quatenus ex illo prouenit, vel debilitas impediens perfectam cibi coctionem; vel quòd remaneat appetitus illius indebitus; vel quòd partes inanitæ plus appetant, quàm possit à Natura regulari.

Dices 2. Quòd in legitima recidia non datur reciduandi occasio, cum materia relicta ex morbo præcedente sit concocta, & regulata; alias non desineret primus morbi insultus.

Respondetur, Quòd Hipp. *2. Aphor. 12.* timet recidiam, quia materia non permanet regulata, & perfecte cocta, & alieuatio fit sine securitate ob imperfectam materiam elaborationem; & ideo in subsequenti *27. sententia* docet, quòd, Eis quæ præter rationem eueniunt, non est fidendum. De causis autem alienationis in hoc statu materiam agemus infra.

D Dices 3. Tempore intermissionis recidiae legitima, cum remaneant humores prius causantes febre ob putredinem acquisitam, cum non sint reducti ad benignum, & naturalem statum, putrescunt; & ideo semper manet morbus, & ideo non erit proprie recidia.

Respondet Odi de Odiis in *comm. ad 2. aphor. 12.* & Sylvaticus *lib. historiar. fol. 266.* Quòd in materia heterogenea cessauit putredo in partibus tenuioribus, & postea redit in crassioribus.

Sed in homogenea materia etiam dantur recidiae, quia non euacuatur ex toto materia committens morbum: Ergo solutio non satisfacit difficultati.

E Respondetur, quòd humor aliquando corrumpitur à causa violenta, & inde inenitabilis mors; aliquando coquitur à Natura, & inde secunda prouenit salus; aliquando à Natura & causa præternaturali putrescit, & coquitur, & iuxta huius, vel illius victoriam dubius fit euentus: In hac actione plerumque lacerata Natura cessat ab opere, & inde alienationes, & remissiones fiunt, manente causâ, quæ iterum cogit ad nouam alterationem, si cruda.

RESOLVTIO IV.

Virum Recidivum, & primus morbi insultus sint idem numero morbus.

TAdeus Florentinus 2. aphor. 12. Aponensis differentia 108. Forliuensis quæst. 23. in 2. aphorif. Recidivum cum primo morbi insultu specificam habere identitatem contendunt, adhuc si legitima ac propria sit Recidiva, & quæ superuenit post imperfectam iudicationem, ex materia relicta. Quibus fauet.

Primò, Vt accidens sit vnum numero, petit unitatem subiecti inhætionis, & unitatem temporis in quo fiat, sed primus morbi insultus & recidiva fiunt in diversis temporibus discontinuatis in tempore intermissionis, quod necessariò debet inter primum insultum, & recidivam interesse: Ergo nequit ex iis fieri vnus numero morbus.

Secundò, A privatione ad habitum non datur regressus; sed tempore intermissionis primus morbi insultus pervenit ad sui privationem, & desinit esse: Ergo idem numero in Recidiva nequit iterum supervenire.

Tertiò, Febris recidivans plerumque pendet continenter ab humore putrescente intra venas; sed diversus est humor, à quo pendet in primo insultu, & putredo ex qua fouetur in illo, ac sunt humor, aut putredo ex qua pendet in recidiva: Ergo & febris seu morbus in recidiva erit numero alius.

Quartò, Materia ex qua fouetur Recidiva vt docet Galenus lib. 1. de diebus decretor. cap. 1. solet generari tempore intermissionis ex indebito victus usu, & consequenter est diversa ab ea quæ primum morbi insultum fouebat: Ergo pars morbi pendens ex illa erit numero distincta, à primo morbi insultu.

Quintò, Morbi primus insultus solet esse acutus, & illius recidiva sit morbus chronicus; sed morbus acutus, & chronicus sunt diversæ constitutiones in specie: Ergo non possunt esse idem numero morbus.

Sextò, Morbus in sua radice benignior est, vt docet Auicenna, quàm in Recidiva; & in hac plerumque contingit malignum fieri morbum, qui prius non fuit malignus: Ergo nequit esse vnus numero, cum primo morbi insultu morbus in recidiva.

Septimò, Morbus idem numero eadem habet tempora vniuersalia, sed recidiva habet diversa tempora, ac primus morbi insultus, cum incipiat illius principium postquam morbus primi insultus declinavit: Ergo recidiva, & primus morbi insultus nequeunt esse idem numero morbus.

Cum Recidiva sit morbi reditus in seipsum specifica saltem identitas requiritur; generica enim in transmutatione in morbos specie diversos reperitur, in quibus non datur recidiva. De identitate numerica præcipua est difficultas, quæ in morbis dupliciter accidit; alia in continuis; alia in intermittentibus: morbus continuus est, qui continuò affligit: discretus qui non continuò, sed per periodos quiete interpolatos affligit; sicut enim in quantitate, alia est continua, alia discreta: sic in morbis accidit, in quibus diversa est unitas, alia quæ continuum morbum metitur, & continuas illius partes; alia quæ metitur discretum morbum, non solum secundum quod lædit operationes, sed secundum suas intermissiones, in quibus conservatur ratio morbi in esse intermittens: & simili modo in morbo recidivante in tempore quo morbus quiescit, servatur ratio morbi in

A esse recidivantis, cuius intervallum est pars adintegrans, sine qua nequirit esse recidivans.

Resolvendum, Quodd morbus recidivans est vnus numero morbus, qui adintegratur heterogeneo modo ex primo illius insultu, ex tempore intervalli, & ex ipsa morbi recidiva. Mercatus lib. 1. p. 2. classe 4. adhæret.

Probat, Morbus legitimè recidivans propria recidiva, est reditus in seipsum, pendens ab eadem numero causa materiali; & ab eadem alteratione materiæ: Ergo est idem numero.

B Probat 2. In morbo recidivante primus insultus morbi, intervalli tempus & recidiva, ita sunt partes illius adintegrantes, vt quacumque deficiente nequeat morbus dici recidivans: Ergo vnum numero constituunt morbum: Probat 3. morbus recidivans includit necessariò reditum morbi, qui finitus fuit in seipsum: Ergo nequit dari, quin adintegratur ex primo insultu; ex eius privatione in intervallo, & ex eius reditu in recidiva.

Probat 3. Sic se habent primus morbi recidivantis insultus, & eius reditus, sicut diversæ accessiones, seu circuitus tertianæ, aut alterius febris intermittens; sed tertiana vna numero est, quæ adintegratur ex diversis accessionibus, & intervallis inter ipsas: Ergo primus insultus morbi recidivantis, intervallum, & recidiva vnus sunt numero morbus.

C Probat 4. Sicut est de intrinseca ratione morbi continui, quodd fiat vnus numero ex suarum partium continuitate; ita est intrinsecum morbo intermittenti quodd adintegratur ex diversis sui partibus discontinuatis; sed morbus recidivans cum constituatur per reditum sui in seipsum post primi insultus solutionem, petit esse discretus: Ergo petit necessariò adintegrari ex diversis insultibus, & eorum intervallum.

D Probat 5. Vnus numero morbus est qui quatuor percurrit tempora vniuersalia, à primo insultu vsque ad eius solutionem: sed morbus recidivans à primo insultu, in tempore intervalli, & in solutione, aut declinatione quatuor percurrit tempora vniuersalia, per quæ horum trium durationem mensuramus: Ergo hæc tria vnum morbum numero adintegrant: Probat 6. quia quoad alterationem materiæ per totum morbi decursum attenduntur signa coctionis, aut cruditatis iuxta diversa tempora vniuersalia mensurantia primum & secundum insultum, & intervallum inter illos.

Probat 6. Computatio dierum attenditur in morbo recidivante à primo morbi insultu, & per dies intervalli, & recidivæ continuatur, & variæ iudicationes subsequuntur perfectæ aut imperfectæ iuxta hunc numerum dierum, vt videre est apud Hippocratem in lib. Epidemiorum: Ergo vnus est numero morbus ex intervallum & primo, ac secundo insultu adintegratus.

E Probat 7. Si quid obstaret ad unitatem recidivæ cum primo insultu, maximè intervallum in quo non datur morbus: sed carentia morbi in intervallo est ratio essentialis constitutiva morbi recidivantis in esse intermittens, in esse discreti, & in esse morbi in seipsum redeuntis; ita vt sine illo talis esse non posset: Ergo in esse recidivantis ratione intervalli potius fit vnus numero.

Ad 1. Respondetur quodd sicut, quantitas alia est continua, cuius partes vniuntur termino communi; alia discreta cuius partes petunt esse discontinuata, licet cum ordine quodam, & connexionem, similiter & morbi alij continuò lædunt; alij discretè & cum intermissione: huiusmodi sunt febres intermittentes, & morbi recidivantes, de quorum natura est tem-

pus interualli, & remissionis febris; eo quod ad illud subsequantur insultus, ex quibus adintegratur, & fit vnus vnitate discreta indiuiduali completa per partes diuersas, heterogeneo modo adintegrantes talem morbum intermittentem iuxta propriam illius naturam.

Ad 2. Respondetur quod in Recidua non superuenit eadem pars morbi, quæ præcessit; sed nouus insultus, ex quo simul cum antecedente fit & adintegratur vnus numero morbus, sicut vna numero quartana, aut tertiana adintegratur, & fit vna numero febris; & ex pluribus ordine prolatis verbis fit vna numero oratio sine eo quod vltimum verbum sit primum reproductum, sed vltimum suo ordine conlequutum.

Ad 3. Respondetur quod in legitima recidua superuenit recidua ex humore qui ex primo morbi insultu remansit post indicationem imperfectam, & adhuc si aliqua portio humoris generetur postea, morbus erit vnus in recidua, vnitate indiuiduali discreta, sicut fit vnus morbus quartana quæ durat per annum, licet noua continuò generetur materia pro accessionibus.

Ad 4. Respondetur, eodem modo; vel quod loquimur de legitima, & propria recidua, quæ fit ex materia relicta ex primo morbi insultu; vel quod licet de nouo generetur, non impedit vnitatem numericam discretam & coadintegratam ex heterogenea natura.

Ad 5. Respondetur quod morbum esse acutum, aut chronicum, malignum, aut benignum, sunt differentia accidentales quæ superueniunt morbo recidiuanti, aut non recidiuanti in diuersis morbi temporibus, non variata morbi natura in suo esse, sicut non variatur homo in esse talis, quia albus, aut niger fiat in diuersis ætatibus.

Ad 6. Respondetur quod morbum in primo insultu esse benigniorem, aut remissiorem, non mutat entitatem morbi numericam, sed tantum accidentales numericas differentias.

Ad 7. Respondetur quod morbus recidiuans habet eadem tempora vniuersalia per totum sui decursum; diuersi illius insultus sub vniuersalibus temporibus habent sua particularia tempora, sicut contingit in tertiana, cuius quilibet accessio habet tempora diuersa particularia, licet tota tertiana quatuor particularia percurrat tantum tempora, vt latè agentes de morbi temporibus demonstrauimus ex Galeno.

RESOLVTIO V.

Vtrum periculosior sit, quàm primi morbi insultus, Recidua.

DE Recidua dicit Auicenna, quod est peior quàm morbus in sua radice: & hoc potest contingere, vel quoad intensiorem maiorem putredinis in causâ, aut maiorem eius extensionem per plures partes: vel quoad morbi ipsius maiorem intensiorem, aut malignitatem, quæ manifestantur ex signis concomitantibus aut benignioribus, præcipuè concurrentibus in imperfecta morbi indicatione in primo insultu; in qua si aut signa praua sunt quæ periculum minantur, non tamen necessariò salutis spem auferunt; de quibus Galenus 2. *Prorrethor. text. 17.* inquit, *De prauis igitur simpliciter, & non perniciosis nosse id aumtaxat satis est, si absque signis desierint, redibunt, & non tollent hominem.* Inter hæc signa lo-

A cum habet crassa, au tenuis vrina, putredo non maligna, de quibus Galenus 3. *Epidem. sect. 1. text. 7.* Sunt, & vitales actiones, ac animales mediocriter læsæ, vt colligitur ex Hippocrate 3. *Prognosticor. vel signa sunt perniciofa, & læthalia, vt nigra vrina; viridis, aut plumbea: summa debilitas in actionibus, viriūque iactura, ad pedes delapsus, pulsum inordinatio omnimoda, aut æquæ: de quibus Galenus 2. *Prorreth. 19.* Et 1. *Epidem. sect. 1.* Et 2. *de crisi bus cap. 14.* Signa autem salubriorem statum prænunciantia solent & antecedere reciduam qualia 3. *de crisi bus* proponuntur à Galeno.*

B Ex his signis concomitantibus, quoad vsum medicum & in ordine ad Prognosim triplex dicitur Recidua; alia salutaris, ad quam præcedunt signa salutaria concomitantia primum morbi insultum, & permanentia in tempore interualli; alia dicitur periculosa prauæ, dum primum insultum morbi praua concomitabantur signa, aut permanent in interuallo; vel recidua dicitur perniciofa, dum in primo insultu perniciofa præcesserunt signa, aut permanent in interuallo; vnde Hippocrates 2. *Prorrethor. 17. Perniciofa, inquit, quæ sine signis leuant, mortem indicant; & idem docet lib. 1. Coacar. sect. 2. comm. 1.* Reciduam non posse deteriore esse quàm morbum in sua radice suadet: Primò dum cessat primus morbi insultus, pauciores sunt causæ à quibus possit periculum subsequi, quàm in ipso morbi ingressu: Ergo securior est in recidua morbus: Probatur antecedens: Tum 1. quia Natura valuit resistere putredini, & consequenter valebit materiam morbificam iam deuictam in Recidua deuincere: Tum 2. quia materia morbifica in recidua remanet in minori copia, cum pars illius in accessionibus primi insultus sit consumpta, & consequenter in Recidua melius poterit deuinci, & regulari à Natura: Tum 3. pars materiæ, quæ magis irritabat, euacuata fuit in indicatione imperfecta, per quam cessauit primus morbi insultus; & consequenter pauciores, ac benigniorem relictam materiam melius natura concoquet, & deuincet: Tum 4. tempore interualli Natura roboratur, & fit potentior supra causam morbificam; & consequenter securius ipsam valebit, & cum minori periculo deuincere.

C Secundo, Potest tempore interualli regulari, & deuinci materia quæ relinquitur post indicationem imperfectam; ita vt non superueniat Recidua: Ergo licet superueniat, saltem materia regulata est vt sit recidua minus periculosa: Probatur antecedens: Tum 1. quia Galenus lib. 1. *de diebus decretor.* docet quod instituta debita victus ratione, potest evitari recidua, dum timetur post imperfectam indicationem: Tum 2. quia experientia docet, quamplurimos morbos debiliores reddi in recidua ob deuictam materiam: Tum 3. quia cum signis perniciosissimis in primo morbi insultu docet Hippocr. lib. 1. *Epidem. sect. 3. text. 20.* quod Herofon cum nigris vrinis liberatus fuit, quod non esset possibile, nisi ex materia in tempore interualli regulata, securior redderetur morbus ante reciduam: Tum 4. quia accidentia quæ referuntur ab Hippocrate superuenisse in recidua, debiliora fuerunt: Ergo quia morbus debiliior redit, quia tempore ante reciduam materia regulatur, & fit benignior.

E Tertio tempus recidua magis accedit ad declinationem, in qua lib. 3. *de crisi bus*, docet Galenus quod nequit ex vi morbi æger perire: Ergo Recidua securior est pars morbi, quàm primus insultus morbi.

Resoluendum 1. Quod in Recidua, quæ vera & legitima est, morbus est periculosior comparative ad minus legitimas.

Probatur:

Probatur: Tum ex Auicenna *fen. 2. 4. tract. 1. c. 95. §. & ut eueniat Recidiuatio ratione regiminis salubrius est, quam ut eueniat per se cum ratificatione regiminis*: Tum quia in legitima recidua superuenit recidua ob maiorem intensiorem putredinis in causa materiali relicta ex primo insultu morbi; in illegitima de nouo generatur materia morbifica in tempore interualli, & in recidua incipit putrefieri remissiori putredine: Tum quia de nouo genita materia minus resistet putredini, quam quæ relinquitur in legitima recidua, quæ quia inepta coctioni, cruda relinquitur, & nequit deuinci in tempore interualli.

Dices, Quod Galenus *lib. 1. de diebus decretor. cap. 1.* docet quod reciduans morbus ex errore in victu redit vehementior: Ergo erit periculosior recidua illegitima ex errore in victu.

Respondetur, Quod Galenus loquitur de recidua legitima, ad quam coadiuuat error in victu comparatiue ad se ipsam, si sine tali errore superueniret, quia ex errore in victu superadditur ad causam morbificam relictam ex morbo antecedente, quod ex errore victus congenitum est: nos verò loquimur de eâ, quæ prouenit ex solo errore in victu comparatiue ad legitimam, quæ fit ex eis quæ relinquantur post iudicationem: in superueniente enim legitima recidua ex errore victus, maius esse periculum firmanit Hippocrates, 1. *Epidem.* in ægro qui liberaliter cœnauit, & in filia Philonis, quæ lautè etiam cœnauit, & reciduante morbo mortui sunt.

Resoluendum 2. Quod in legitima Recidua si in primo insultu salubria fuerunt signa, licet redeat morbus intensior, benignior est, quam morbi primus insultus.

Probatur: Tum ex Galeno 2. *Aphor. 29.* Vbi docet, quod licet morbus salubris in statu sit intensior, est tamen benignior, & securior, quia in maiori numero partium datur coctio, ex quâ prouenit securitas in morbo orto ex putredine: Tum quia eo ipso quod præcesserint signa salubria; cum hæc oriantur iuxta concoctionem & elaborationem materiæ, securior debet esse recidua, in qua & maior est numerus partium quæ coquantur, ex quibus proueniunt securiora signa; & in illis similiter intensior est coctio per quam exuperatur periculum quod deberet ex putridis partibus superuenire: Tum quia cum declinatio cui proximior est recidua, sit securior pars morbi; ipsa recidua quæ illi approximatur in morbo cum benignis signis, securior debet esse, etsi morbus sit intensior: Tum quia non periculosior morbus, quia intensior, sed quia cum malignis sit coniunctus symptomatibus: Tum quia cum signis salutaribus semper potens permanet Natura ad vincendam materiam morbificam: Ergo utcumque redeat intensior morbus est securior, & magis proximus ut vincatur à Natura.

Resoluendum 3. Quod praua recidua, antequam praua præcesserint signa, periculosior est quam morbus in primo insultu.

Probatur: Tum ex Hippocrate *lib. 2. Coacar. comm. 1. textu 11.* Dicit quod *Qui in signis prauis melius habent, quique in bonis non proficiunt in melius, difficile habent iudicium.* Vbi difficultatem, & periculum maius in ultimo insultu proponit: Tum quia Galenus *lib. 1. Prorreth. sect. 2. text. 17.* agens de prauis recidiuis dicit, *Morbos solutos cum prauis signis reciduiare, sed non tollere hominem.* Vbi grauitatem in recidua, & periculum exprimit; notans quod tamen non tollit hominem, quod nisi ratione maximi periculi non timeretur: Tum quia morbus fuit in primo insultu prauus & periculosus ob putredinem, &

A symptomata praua concomitantia illum: cum ergo recidua fiat in augmento aut statu, & hæc sint intensiora, morbus apparere debet periculosior: Tum quia maius est periculum dum vires magis delapsæ sunt: sed in recidua ob praua symptomata vires resoluuntur, & ob morbum mali moris à quo oriuntur, magis debilitatæ sunt, quam in primo insultu, præcipue si properanter recidua superueniat, quam ideo periculosiorem iudicat Auicenna *fen. 2. 4. cap. 95. §. & deterior recidiuatio est illa quæ est velocior, & est cum virtute debili*: Ergo superueniens praua recidua deterior debet esse, quam primus morbi insultus.

Resoluendum 4. Quod Recidua legitima perniciofa, antequam præcesserint perniciofa, ac lethalia signa, est lethaliior quam morbus in sua radice.

B Probatur: Tum ex Hippocrate *lib. 1. Prorreth. sect. 2. text. 17.* dicente *Perniciofa, quæ sine signis leuant, mortem indicant*: Tum ex Galeno *lib. 3. de morbis vulgar. sect. 1. textu 8.* Vbi agens de Hermocratis infida alleuatione, post perniciofa signa, inquit, *Cui etiam hic summam satis sit dixisse de iis, qui à febre in prauis agitudinibus præter rationem liberantur. Nam quò habere, cum signa præcesserint exitiosa, commodius videantur, hoc morbum habere perniciosiorem*: Ex quo apparet cum maiore periculo rediturum: Tum Auicenna *fen. 1. 4. tract. 4. cap. 20. & fen. 2. lib. 4. cap. 95.* dicit de hac recidua, *quod est deterior, quam morbus in sua radice*: Tum quia in perniciofa recidua primus morbi insultus definit, aut quia naturalis calor resoluitur, & imminuitur; vel quia prosternitur Natura; vel quia materia morbifica transmutatur ab ignobili ad nobiliorem partem; vel quia natura conuicta apponit vltimum conatum, vel quia deuicta cessat ab incepto opere elaborationis, & alterationis materiæ: quocumque autem modo ex dictis fiat alleuatio redit morbus exuperans naturam, & potentior supra illam: Tum quia cum signis perniciosiis, perniciofa qualitas venenosaque reperitur in corpore, ex Galeno 3. *de locis cap. 7.* quæ cum sequatur intensiorem putredinis, & hæc sit maior in recidua; maius debet esse periculum: Tum quia Galenus 3. *Epidem. sect. 1. text. 8.* dicit quod sicut in inflammata parte remissus naturalis calor impotens fit ad pus: similiter cum signis perniciosiis putrescens humor nequit à debili concoqui calore; & ideo in recidua, in qua natus calor magis debilitatur à præternaturali, fit impotentior, & morbus magis periculosus: Tum patet ex Hippocrate in Philisco in 1. *Epidem. comm. 3. text. 18.* in Hermocrate 3. *Epid. sect. 1. agrote 2.* qui in recidua perniciofa morte sublatus, quia in illa morbus periculosior factus: quod confirmat Galenus 1. *Prorreth. comm. 2. text. 18.* Tum quia cum signis prauis, praua, & incoctilis est materia morbifica, quæ cum regulari nequeat tempore interualli, necesse est, ut in recidua ob intensiorem putredinem omnino irruat in maiorem perniciem; Tum quia ex perniciofa alleuatione subsequi mortem ab ignaris non præuisam docet Galenus 3. *Epidem. sect. 1. text. 8.* *Ignorant autem Medicorum plerique tales affectiones; latanturque ex eo quod agri melius habere videantur, & si ex perniciosiis tum signis tum symptomatibus hoc fuisse contigerit, nescientes huiusmodi affectiones contingere, Natura ad mortem, & calore nativo ad extinctionem properante.* Ex quo apparet ex infidis, ac perniciosiis alleuationibus lethales reciduas spectandas, ac deteriores primo insultu: Tum patet ex Auicenna, qui cognoscens periculosiorem esse perniciosam recidiam, quam primum morbi insultum, timet, ne infamentur remedia, illa adhibere in interuallo, donec periculum constet

constet in illa ; inquit enim *fen. 1. 4. tract. 4. cap. 20. Et consilium quidem est, ut in ea non fiat inceptio ad curandum, donec sit manifestus motus aegritudinis.*

Sed inquires quæ sunt signa pernicioſa ; & quibus pernicioſa cognoscitur recidiva.

Respondetur. Quod pernicioſa signa ægrotantium dicuntur, quæ demonstrant naturam esse denicam, morbumque inexpugnabilem prænunciant. Huiusmodi sunt, ex Hippocrate, *lib. 1. prognosticor.* in primo morbi insultu nares acutæ, oculi cani, lapsa, contractaque tempora, aures acutæ, frigidæ, in angustum deductæ, flexæ ; infimis partibus color niger, viridis, aut lividus in facie, oculi lucem fugientes, contra voluntatem lacrimantes, si alter altero fiat minor ; si in illis venulæ liuent, si in somno palpebræ non coniungantur ; si conuellantur aut labra, aut nares ex Hippocrate *1. Prognost. text. 10. 11. & 12.* Similiter ex eodem *4. aphor. 49. & 1. Prognost. 15. & 17. & 22. & 24.* Pernicioſa sunt signa, quod æger non audiat, non videat, quod labatur ad pedes ; quod ungues, aut digiti liueant, quod spiritus sit frigidus, quod cruribus admodum distractis aut curvatis iaceat, quod obliuioſa sit respiratio ex *1. progn. text. 24.*

Perniciem etiam ex Hippocrat. *2. aphorism. 1. & 4. aphor. 69.* monstrat somnus qui laborem facit, nervorum distensiones, timores, deliria, somniculosæ affectiones ; similiter & dentium stridores ex *1. Prognost. 21.* bilis atra supra, aut infra, in principiis morbi, ex *4. aph. 22. & 23.* deiectiones lividæ, nigrae, virides, oleaginosæ, *2. Prognost. 21. & 27.* lotium nigrum, crassum, tenue, furfuraceum, laminosum : & alia eiusmodi, de quibus in Prærethicis, in Coacis, in Epidemiis, & Prognosticis, Hippocrates, quæ Lucretius complectitur laconicè.

Ad 1. Respondetur. Quod in prava pernicioſa recidiva supervenit deterior putredo, & intensiora accidētia debita statui, quod cōincidit cum recidiva ; non enim in tempore intervalli potuit materia regulari sicut in benigna, & salubri recidiva. Ad probationem patet, Tum pro prima, quod in pernicioſa recidiva sit intervallum devicto naturali calore ; transmutato humore ad aliam partem, vel per naturæ debilitatem, non autem ob naturam potentem resistere putredini : Tum pro 2. quod comparativè ad vires manet materia morbifica superior : defatigata enim est Natura per pernicioſa accidentia, per vim morbi, & per indicationem & evacuationem infidam, & imperfectam : Tum pro 3. quod in pernicioſa Recidiva ob rationes dictas, licet pars materiæ deposita sit, natura debilis nequit resistere quominus intensior putredo, & cum maiori periculo subsequatur : Tum pro 4. quod in recidiva salubri sic contingit, non verò in prava recidiva, in qua in intervallo impotens, ut diximus, permanet natura, ut valeat aggreſſi coctionem.

Ad 2. respondetur : Tum pro 1. quod Galenus loquitur de Recidiva salubri : Tum pro 2. quod experientia id docet in salubri Recidiva ; contrarium verò in pernicioſa, in qua intensior redit putredo, ut docuit Galenus *3. Epidem. sect. 1. text. 8. & 1. Præret. sect. 2. text. 17.* Non enim sit intervallum devicta causa morbifica, sed Naturæ devicta. Tum pro 3. quod Hierofon habuit urinas, & deiectiones nigras, quia expurgavit melancholiam naturalem, cuius excretionem non sunt signa pernicioſa, qualia sunt evacuationes similes, per quas evacuatur atra bilis : & ideo potuit materia relicta in illo aliquantulum in intervallo regulari, & postea perfectè concoqui.

A Tum pro 4. Quod ob rationem nuper dictam, accidentia in illius recidiva fuerunt benigniora ; quia recidiva Hierofontis non fuit pernicioſa, sed benigna.

Ad 3. Respondetur, quod morbi salubres attingunt declinationem, & ideo recidiva in illis est benignior ; morbi pernicioſi, & lethales occidunt ante declinationem : & hæc est præcipua ratio, quare recidiva in illis necessariò debeat esse læthalis, cum in ultima parte augmenti, aut in ipso statu superveniat, in quo ægrum de medio tollit, quia deterior est morbi pars.

B

RESOLUTIO VI.

Utrum materia post indicationem imperfectam derelicta, sit unica Recidivæ causa.

Hippocrates *2. Aphor. 12.* de legitima Recidiva tradens causam, docet provenire ex eis, quæ relinquuntur in morbis post indicationem. Nos de hac, & causis illegitimæ Recidivæ disputabimus sub hac resolutione ; & quod materia relicta post indicationem nequeat esse recidivæ causa suadet.

C

Primo : Materia derelicta in morbis post indicationem imperfectam, nequit causare recidivam, quin iterum putrefiat ; sed nequit iterum putrefieri : Ergo nequit recidivam causare : Probatur minor ; nam definit febris & præternaturalis calor, à quo de novo inducatur, aut conservetur putredo : deficit quæritas humoris à quo fiat prohibita ventilatio, quæ sit causa ob quam nova superveniat putredo ; nec alia datur causa valens illam inducere : Ergo non datur causa valens de novo causare putredinem.

D

Secundò si relicta post indicationem imperfectam materia esset causa recidivæ, & novæ putredinis, maximè, quia inepta est coctioni, & ideo necessario debet corrumpi & putrefieri ; sed ex Galeno *lib. 1. de diebus decretorijs cap. 1.* si debita constituitur victus ratio, potest concoqui, & potest per coctionem evitari recidiva : Ergo quæ relinquuntur in morbis post imperfectam indicationem, non sunt necessariò causa recidivæ.

Tertio sic se habet materia relicta post indicationem, sicut materia morbifica quæ in cōalescentibus relinquatur ; sed in iis relicta materia non est causa putredinis, & novi insultus morbi : Ergo nec causa, relicta post indicationem imperfectam.

Quartò videtur recidiva ab alia causa provenire : inquit enim Galenus *6. Epidem. sect. 2. text. 20. & 2. de differ. febr. cap. 21.* intemperiem in parte relictam, in causa esse, ut humores putrescant : Ergo ex sola intemperie sine relicta materia, potest ex materia de novo genita supervenire recidiva.

E

Quintò toto tempore intermissionis post recidivam natura concoquit, & coquendo facit cessare putredinem, ut docuit Galenus : Ergo impedit quominus ex relicta materia fiat novus morbi insultus per putredinem materiæ derelictæ ex morbo antecedente.

Resolvendum 1. quod causa immediata, & proxima Recidivæ legitimæ est materia morbifica, post indicationem imperfectam relicta ex primo morbi insultu.

Probatur : Tum 1. ex Hippocrate *2. aphor. 12.* dicente

dicente: *Quae relinquuntur in morbis post indicationem, Recidivas facere consuevere.* Idem sancit 2. *Epidem. sect. 2. text. 22.* & ibidem *text. 19.* idem protulerat. Tum patet ex Galeno in *Comment. sentent. 12. lib. 2. aphorism.* eandem doctrinam tradidit: & idem repetit *lib. 1. de dieb. decret. cap. 8.* enarrans Historiam Anaxionis, cuius causam tradit fuisse materiam ex primo insultu remanentem post imperfectam indicationem: Tum patet ratione adducta ab ipso Galeno in *comm. sentent. 12. lib. 2. aphor.* ubi tradens rationem Recidivae dicit; Quod materia post indicationem relictæ, cum sit inepta coctioni, & nequeat sine aliqua alteratione diu permanere; necesse est ut putrescat, & superueniat febris: quam causam *lib. 3. Epidem. sect. 1. text. 10.* tradidit, ut Hermocrates recidiuaret, quia humores inepti coctioni, nequeunt in eodem statu permanere; nec impediri quominus putrescant; relinquuntur enim ex morbo antecedente inepti ut coquantur in iuuatino, quia prius putrescebant, & acquirere qualitates & substantiæ modum nutritioni ineptum, quod saltem in prauis aut perniciosis morbis contingit: Tum quia in foco putredinis manet intemperies, & in ipsis humoribus relictis nondum regulatis, à qua iterum recalescant, & putredinem patiantur propter intemperiem relictam in foco putredinis, quam Galenus fatetur esse causam nouæ putrefactionis: Tum quia materia relictæ post indicationem est, à qua fouebatur morbus permanens in statu, ideoque apta ad putredinem in statu debitam, recipiendam in recidiva; quæ est deterior pars status.

Resoluendum 2. quod causæ coadiuantes, ut iudicium fiat imperfectum, inter remotiores recidivæ causas sunt, & variae.

Fit Recidiva ob relictam materiam ut diximus; relinquatur materia quia iudicium fit imperfectum; fit imperfectum, quia concurrunt causæ ob quas nequit ex toto euacuari materia: Et has coadiuare ad recidivam.

Probatur 1. quod huiusmodi causæ coadiucent ad efficiendam recidivam, quia recidiva fit proxime, ut probauimus, ob derelictam materiam: Ergo causæ ob quas hæc relinquatur, coadiuant ad recidivam causandam.

Probatur 2. quod variae sint huiusmodi causæ: Tum quia ex parte assistentium potest committi error impediens perfectum morbi iudicium; unde Hippocrates 1. *aphor. 1.* dixit quod oportet non solum Medicum se præstare opportuna facientem; sed ægrum & assistentes: ij autem vel intempestiue exhibent alimenta, vel mouent animæ passiones in ægris: Tum ex parte ægroti potest impediri iudicium ob varios errores, ob inobedientiam circa oblata, ob inquietudinem, & varias animi passiones; ob intempestiuum, aut nimium usum cibi, aut potus, & intempestiuos usus rerum non naturalium: Tum inter causas externas, impediunt perfectionem iudicij anni tempus, æris mutationes, & astrorum; indebita temporum constitutio: Ex Hippocrate enim indebitæ temporum constitutiones varios pariunt morbos, variisque eorum euentus, quod latius docuit Hippocrates *lib. de locis, aere, & aquis, & 3. aphor. 4.* varias damnat temperierum mutationes eadem die; & profert quod in temporibus constantibus perfecte fiunt indicationes: Tum dies in quibus fiunt crises, sunt causa, ut sint perfectæ, aut imperfectæ indicationes, ut in imperfectis superueniant Recidivæ. Vnde Hippocrates 4. *aphor. 36.* dies proponit, in quibus si superueniant sudores, perfectæ fiunt indicationes: & 3. *Prognost. inquit, sent. 25.*

A quod febres sine salutaribus notis desinentes, nec in diebus decretoriis reuertuntur. Et 4. *aphorism. 61.* recidivam prænunciat, nisi in 3. die fiat indicatio: & 6. *aphor. 29.* condemnat euacuationem 6. die factam. Et Galenus in *comment.* dicit non esse securam à recidiva. Et *lib. de presag. ad Posthumum cap. 20.* in Sexto cine Romano 6. die indicato prædixit recidivam: Tum inter internas causas iuuant ut sit imperfectum iudicium, ex quo sequitur recidiva, quod vires sint debiles, à quibus nequit perfici euacuatio: Tum ob imperfectionem coctionum, tum ob impotentiam ad expellendum, ut tenet Galenus 2. *Prorrheticor. comment. 17.* Similiter adstrictio viarum impediens transitum humorum, impedit perfectam euacuationem in crisi: & ad euacuationem 2. *aphor. 9.* Hippocrates inquit, quod oportet corpora fluida facere, demonstrans quod potest humorum substantiæ modus impedire eorum motum, qui ideo in crisi potest impedire perfectum iudicium: Tum ex parte materiæ, non solum ob crassitiem potest perfectum impediri iudicium, sed ob quantitatem, quæ ideo ex toto nequit euacuari; facit enim plenitudinem vel quoad vasa, vel quoad vires, quæ oppressæ facultates nequeunt iudicium perficere: Tum materiæ cruditas iudicium impedit. Hippocrates 1. *Epidem. sect. 2. text. 46.* cruda, inquit, & incocta, & in malos abscessus conuersa, aut indicationis sublationem, aut diuturnitatem, aut mortem, aut eorum recidivas.

C Et 2. *vulgar. sect. 1. vers. 37.* dicit; Si cruda iudicata fuerint, recidivæ fiunt; idem tenet Galenus in *comment. & 1. aphorism. 22.* Tum heterogeneitas materiæ iudicium reddit imperfectum, nequit enim æqualiter elaborari materia; nec in cruda fit perfecta crisis; ideo febres ex illa pendentes, vocat Hippocrates, reuertentes 6. *Epidem. sect. 2. text. 21.* & Galen. 1. *vulgar. sect. 3. text. 19.* in Sileno varietatem humorum docet cognoscere ex variis, & contrariis accidentibus.

Resoluendum 3. Quod Recidivæ illegitimæ causas sunt, vel intemperies derelictæ, aut error in rebus non naturalibus.

D Probatur 1. quod ex intemperie relictæ causetur illegitima recidiva: Tum ex Galeno 6. *Epidem. sect. 2. textu 20.* §. *Bisariam siquidem relinqui intelligimus; uno quidem modo de concomitante morbum humore; altero vero de morbosa affectione:* Tum *lib. 2. de diff. febr. intermittentium.* Vbi inter causas circuitus poscit intemperiem relictam: Tum; nam intemperies relictæ valet similem humorem producere, ex quo similis superueniat morbus ex Hippocrate *lib. de naturâ humana:* Tum quia morbus primo productus ex intemperie fit, & consequenter ex ipsa relictus nouus eius insultus potest superuenire.

E Probatur 2. quod ex errore in rebus non naturalibus possit Recidiva illegitima causari: Tum de potu, & cibo protulit Hippocrates *lib. 4. de Rat. victus. text. 61.* §. *si in febre lingua aspera reddatur:* Tum ex Galeno 1. *de dieb. decret. cap. 1.* ubi tradens morbos in quibus timenda Recidiva, superaddit: *Quare animum diligenter adhibere oportet, & in omni custodia ægrum tenere, nihil eorum, quæ iis, qui fideliter sanati sunt, vel in cibo, vel potu, vel balneis, vel motu, vel denique in aliis quibuscumque: si namque morbus, qui quieuit, exiguus fuerit, forsam, ob exactam victus rationem prorsus subsederit, ut postea nunquam reuertatur: si vero malignior existat, etiam tunc cum hoc viuendi modo usus fuerat, redibit, non tamen cum summo discrimine: at si neglexeris, parumque studiosè animum aduertat tanquam fideliter soluto*

soluto morbo, grauior, quam à principio recidiuabit: A Tum, nam res non naturales, dum se habent ex parte causarum morbi, ipsum valent procreare, vt *lib. de sanit. tuenda, & lib. artis medicinal.* Galenus docuit: Ergo ab errore in earum usu superuenit recidiua.

Resoluendum 4. Quodd efficiens causa recidiuæ legitima est natura aggrediens coctionem humoris, ex primo insultu relictæ.

Probat: Tum ex Galeno 3. *de morbis vulgarib. sect. 1. textu. 10.* Vbi cum Hippocrates narret die 20. ablatam fuisse Hermocrati febrem; inquit Galenus: *Quo secundum rationem die debuisset febris prorritari, si natura coctionem humorum aggressa fuisset.* Vbi febrem à natura aggrediente coctionem profert prorritari: Tum *lib. 1. de crisibus cap. 18.* Galenus tradit hanc doctrinam dicens, *Hoc igitur est, quod prius dicebatur, quod videlicet in morbis febrilibus tale quid accidit, quale in iis, quæ suppurantur inflammationibus: sicut enim ibi cum generatur pus, ita & hic, dum coquantur humores qui febrem inducunt: sic igitur in Anaxione quantum ex prima illa crisi defectu relictum erat; hoc rursum & feruescens in coctionis tempore, illam quæ antecessit crisin, febrem generauit: hoc verò à naturali calore, non autem febrili prouenisse, dierum natura non minimè indicat:* Tum patet, quia intra corpus nequit humor contineri, qui non continuo à natura alteretur per coctionem in iuuatio, dum humor aptus est nutrire: per coctionem in nocitio, dum alere ineptus est, non tamen omnimodè resistit coctioni: per putredinem verò dum aptus est putrefieri, quia cum alteretur à calore, & perfici nequeat coadiuante caloris naturalis alteratione, proprius humoris calor intenditur, & ab internis illius partibus accensis præternaturalis fit; & humorem putrefacit derelictum, in quo prius putredo quiescebat: Tum quia cum tempore interualli partes humorem continentes sint immoderate, aptior est calor ad alterandum humorem putredini aptum; & ipsum valet in putredinem vertere, etiam si remissus & intra limites naturales appareat; quia vt inquit Auicenna *lib. 1. sufficientia:* Agens debile potentiùs agit circa passum omnino dispositum, quàm agens fortius circa indispositum passum.

Ad 1. Respondetur quodd materia quæ relinquitur ex morbi primo insultu, vt diximus, manet inepta nutritioni, alteratur à nostro calore, à quo cum nequeat regulari, & concoqui, nec in eodem statu persistere sine aliqua sui mutatione, necesse est vt putrefiat modo quo diximus.

Ad 2. Respondetur, quodd Galenus docet quodd vitatur recidiua quæ ex errore in victu superuenire potest: Hæc autem illegitima est præcipuè; & in legitima salubri vitatur causa, ex qua augetur materia, quæ relinquitur in parua quantitate; non autem quæ lethalis est, & ex copia materiæ quæ nequit à natura regulari, superuenit.

Ad 3. Respondetur, Quodd materia ex qua fit recidiua, præcipuè perniciosa, nequit recipere beneficium naturæ; quæ remanet in conualescentibus est benignior, & iam regulata à natura, saltem in nocitio.

Ad 4. Respondetur, Quodd loquitur Galenus de illegitima recidiua, quam diximus fieri ex intemperie relictæ.

Ad 5. Respondetur, quodd in materia benigna concoquit, & aliquando impedit recidiuam, quæ timeatur: dum verò materia est inepta recipere coctionem, potiùs ex ipsa elaboratione putrescit, vt diximus.

RESOLVTIO VII.

Virum sint manifesta signa quæ prænuntiant Recidiuam.

Hippocrates *lib. de indicationibus* quinque proponit signa præmonstrantia futuram recidiuam: sumuntur enim vel ex actionibus viuientis; vel ex modo iudicij; vel ex signis desumptis ab excretis; vel ex parte morbi; vel ex tempore quo recessit, ex quibus qualiter prædicendum proponemus.

Resoluendum 1. Quodd ex parte actionum viuientis recidiuam prænuntiant sitis, oris amaritudo, oris exsiccatio, cibi fastidium, spontaneæ lassitudines, inappetentia, per cibos non refici, turbulentus somnus, immodica vigilia, virium iactatio.

Probat: Tum ex Hippocrate 6. *Epidem. sect. 2. text. 20.* §. sitis intus relictæ, & oris exsiccatio, & insauitas, & inappetentia: Eadem ratione Galenus in *comment.* dicit; Nam cum dixisset in *textu* antecedente per indicationem imperfectam intus relinqui materiam; ad demonstrandum talem materiam derelinqui, prosequitur præcedente sententia, vt apponeret signa quibus, & materia derelinqui ostendatur, & futuram esse recidiuam: Tum *lib. de indicationibus vers. 78.* §. Morborum reuersionibus tentantur, quibus citra febrem vehementes vigilia, aut turbulenti somni adueniunt, aut corporis robur soluitur: Tum 2. *aphorism. 8.* §. Si à morbo cibum assumens quis non corroboretur, pluri alimento corpus uti significatur: quod si non assumenti cibum hoc accadat, scire oportet, quodd indiget euacuatione; quam timens recidiuam, consulit, vt patet ex Galeno 2. *aphorism. comm. 12.* Tum Hippocrates *lib. 2. aphor. sentent. 31.* dicit, Qui auidè à morbo comedit, nihil proficere corpus malum: Tum *libro 4. Coacarum, comm. 1.* ex versione Hollerij Hippocrates inquit, Qui ex longis morbis conualescant, & benè cibum accipiunt, neque tamen renutriuntur, aut proficiunt, malignè recidiant: Tum ex Auicenna *fen. 2. 4. tractat. 1. cap. 91.* §. Et significatur quandoque quodd erit recidiuatio, ex debilitate virtutis, & appetitu, & nausea, & corruptione somni, longitudine vigiliarum, & vehementia sitis; & de illis quæ significant eam, est vt corpus benè recipiat cibum, & non remoueat per ipsum extenuatio: Tum de siti patet ex Galeno 2. *de facult. natural. cap. 9.* §. Quis porrò non intelligit, quodd vbi plurima in ventriculo flaua bilis continetur, perpetua siti vrgeatur, intemperato enim ventriculo versus calorem, & siccitatem, à calidis succis existentibus in illo, vel in partibus occasionatur sitis; vel ob præsentiam dictæ intemperiei; vel quia ventriculus humiditate propria spoliatur per suctionem & attractionem, quam efficiunt aliæ partes; dum enim aliæ partes nimis calefiunt, aut exsiccantur, cum priuantur humiditate intrinseca, in huius subsidium sugunt à ventriculo humiditatem, & sic molestum sensum sitis occasionem in illo efficiunt: Ex quo constat, quodd immodica sitis prænunciet Recidiuam; vel ob materiam relictam; vel ob intemperiem: Tum oris exsiccatio immodica, & continua significat recidiuam: Hippocrates enim *lib. 6. Epidem. sect. 5. text. 23.* inquit, Lingua vt lotium significat, ex quo apparet, quodd superabundat os eisdem humoribus, quibus tingitur vrina, & quibus corpus redundat;

dat ; inde superuenit insuauitas ob eandem rationem ; quia vt inquit Galenus 6. *epidem. sect. 2. text. 20.* Lingua in se recipit humiditates veluti lanae tincturam : Tum de cibo , ad quem non sequitur restauratio , patet ex 2. *aphor. 33. in comment.* Vbi Galenus dicit , quod significat prauos redundantes humores , ex quorum conquinamento reliqui inutiles fiunt , & labefactant facultates , iecorisque actiones ; quæ doctrina docetur ab Hippocrate 4. *lib. de morbis.* Et *lib. de locis in homine, text. 142. & 2. aphor. 31.* Tum de lassitudinibus spontaneis patet ex Hippocrate *lib. de indicationibus vers. 78.* proueniunt enim ex redundantibus in corpore humoribus : Et idem docet *lib. de locis in homine sect. 1. vers. 172.* præcipuè spontaneæ recidivam prænuntiant, non autem, quæ exercitio fiunt, de quo Galenus 2. *aphor. 48. §. In omni corporis motu, ubi laborare ceperit, quies statim lassitudinem aufert.* Fiunt etiam lassitudines in febribus ex 4. *aphor. 31.* spontaneæ sunt de quibus timetur recidiva ; ex 2. *enim aphor. 5.* inquit Hippocrates *Lassitudines spontanea morbos prænuntiant.* Cum enim non ab extrinseca causa fiant, sed ex redundantibus succis in corpore relictis, ab iis recidiva superuenit, quam spontanea prænuntiat lassitudo, quæ enim exercitio fit, facillè soluitur per quietem. Et ideo Hippocrates 2. *aphor. 5.* spontaneas lassitudines, morbos prænuntiare tenet. Tum patet de somno turbulento, quem vt diximus ex Hippocrate, Galeno, & Auicenna, causant superflui permanentes succi in corpore præternaturales ; licet enim somnus naturalis, ex Hippocrate 6. *epidem. sect. 5. text. 10.* visceribus utilis, coctiones adiunget, viresque adaugeat, ex Galeno *lib. 1. de sympt. causis cap. 8.* idem constet, & ex Aristotel. *lib. de somno, & vigilia, cap. 1.* tamen dum malignis interturbatur vaporibus, in continuis febribus lethalis indicatur ab Hippocrate, dicente in aphorism. quod *ubi somnus laborem facit, lethale.* In intervallo verò recidivæ interturbatus ex eisdem vaporibus recidivam prænuntiat somnus ; Tandemque hanc totam doctrinam sancitam reliquit, vt diximus, Hippocrates *lib. de indicationibus pag. 4.* Vbi vt tenet Cardanus, rectè recidivam prænuntiat ex dictis ; si inquam ex discessu febris infestent vehementer vigilæ, aut turbulenti somni, aut lassitudo totius corporis, aut magna debilitas, aut febris remiserit sine signis coctionis, vel indicatoriis, vel in die legitimo ; si vrinæ permaneant rubræ, fulvæ, sedimentum rubicundum, crassum, furfuraceum ; si terminatur per parotidas, vel imperfectos abscessus.

RESOLVTIO VIII.

Utrum dum timetur Recidiva, à Medico sit aliquid agendum.

Mercurialis 2. *aphor. comm. 12.* negativæ adhæret parti ; ipsam deducens ex aphoristica sententia : inquit enim, *Itaque illud potest ex hoc aphorismo dici pro facienda medicina, vt ubi non videtur crisis perfecta, nihilo victus ratio mutetur, sed corpus agrum in summa custodia teneatur, atque rursus præparationi, & euacuationi humorum peccantium studeatur.*

Primo fauet huic opinioni quod Hippocrates docet, quod *Multa nocent mota, quæ si non mouerentur, non nocerent.* Vnde videtur, non mouendum in tempore intervalli : Tum 2. in intervallo natura intendit coctionem quæ commotis humoribus intertur-

A baretur ; & vt docet Galenus, coctio quietem desiderat : Tum 3. quia Hippocrates morbo ad indicationem eunte docet, quod melius est quietem habere ; in tempore autem intervalli, morbus est propè indicationem : Ergo non debet exerceri aliquod remedium, quod interturbet humores.

Resoluendum 1. Quod dum timetur recidiva illegitima, debent exerceri à Medico aliqua remedia.

Probatur, Nam recidiva illegitima aut provenit ex indebito vsu rerum non naturalium, qui debet vitari, seu ex indebito vsu victus, qui non solum temperandus, sed corrigendum damnum, quod ex indebito vsu superuenit, siue clysteribus, siue lenientibus, euacuando quod superfluum aggregatum fuerit : si timetur recidiva ex intemperie alicuius visceris, similiter debet corrigi medicamentis intemperiem auferentibus : Ergo in illegitima recidiva à Medico exerceri debent remedia.

Resoluendum 2. Quod dum timetur recidiva perniciofa, sola victus ratio est consulenda ægris.

Probatur : Tum quia perniciofa recidiva est lethalis, & mortem indicat, vt protulit Hippocrates in Prorrheticis ; non ergo ex Cornelio Celso sunt infamanda remedia : Tum quia perniciofa recidiva prænuntiat virium summam debilitatem ; quæ ex remediis magnis omnino incumbet : Tum quia sanguine misso vires concident, pharmaco exhibitio, motis humoribus, statim superueniet lethalis recidiva, quæ timetur : Ergo sola victus ratione vtendum, dum timetur recidiva perniciofa.

Resoluendum 3. Quod dum timetur recidiva legitima salutaris, potest exerceri sanguinis missio.

Probatur : Tum quia vt probauimus est salubris, & profunt in illa remedia : Tum quia vt similiter probauimus, aliquando potest euitari recidiva, eo misso sanguine, lenatâ naturâ id continget securius : Tum quia in augmento, aut statu si permaneret morbus sine intervallo, esset utilis sanguinis missio, quod idem in intervallo asserendum : Tum quia natura non succumbit in recidiva salubri ; sed ob multitudinem materiæ contingit recidiva, alias non esset salubris ex Galeno 2. *Prognosticor.* Ergo debet lenari natura per sanguinis missionem.

Resoluendum 4. Quod purgatio in intervallo recidivæ salubris non est exercenda : sic protulimus *lib. Resolut. Medicar. p. 4. disp. 1. sect. 3. Resol. 16.*

Probauimus : Tum quia cum in intervallo recidivæ nondum sit cocta materia, nondum indicat purgationem, quia ex Hippocrate *concocta medicari ac mouere, non cruda.* : Tum quia potius in intervallo indicaretur sanguinis missio, cum sit morbus magnus pendens ex vitio sanguinis ; & idè non est simul indicata purgatio : Tum quia si exercenda, esset purgatio dum timetur recidiva, vel quia materia est cocta ; & hoc non, quia si esset cocta materia, non timeretur recidiva ; vel quia datur turgentia, aut vrgentia ; & hoc non ; quia loquimur in casu, in quo hæc non accidunt, sed in metu recidivæ, ratione præcautionis illius : Tum quia materia ex qua timetur recidiva salubris, potest concoqui, & vitari recidiva, vt probauimus ex Galeno : vnde non debet moueri, & interturbari per purgationem, impediri que illius coctio : Tum quia non sunt infamanda remedia, quæ aliis fuerunt præsidio ex Celso : Exhibito pharmaco, commota materia & agitata, ac calefacta superueniret citius recidiva, & imputaretur medicamento purganti : Ergo non debet exhiberi medicamen-

tum

tum purgans, dum timeretur recidiva legitima salutaris.

Ad rationes dubitandi respondetur: Tum pro 1. quòd ob hanc rationem non purgandum in legitima, perniciofa, nec salubri medicina; in hac verò potest sanguis mitti. Quia levata natura, & non inter turbato humore, concoquit ulterius, quòd con-

A coqui est habile: Tum pro 2. quòd convincit ratio, ut non exerceatur purgatio, ut diximus: Tum pro 3. quòd Galenus *lib. de sang. missione cap. 2.* dum non est sufficienter sanguis euacuatus, consulit missionem sanguinis adhuc post multos dies, non autem purgatio esset utilis ob rationem adductam.

APOLOGETICON.

Contra nouum quemdam Bombilium Hispalensem, pro doctrina Doctoris Gaspar. Brauo de Sobremonte; Potentissimi Hispaniarum Regis Magni Philippi I V. Archiatri, supremæ Inquisitionis Medici, & olim Primarij in Vallisoletana Regia Academia.

Propositio operis, & Apologetica disceptationis ratio.

RESOLUTIONVM Medicarum librum in lucem edidi, non ignarus, quòd illius doctrina esset ab aliquibus oppugnada, quia ut protuli, vnaquæque culpatur ab his; laudatur ab illis, nec cuiquam datur, quòd non labatur aliquando, ut inquit Quintilianus *lib. 10. institut.* & ea quæ à probatissimis Authoribus ut diuina probata sunt, & apud doctiores venerationi habentur, à vilissimis Professoribus sæpe oppugnata sunt, ut diuina Hippocratis & Galeni opera sunt recepta: illum tamen impudentissime impugnauit Thessalus; hunc vero Paracelsus, & Vanhelsmont: Plures enim infimi, & obscuro, ignorantissimique homines ut gloriam captarent, ausi sunt magnorum virorum scripta oppugnare, ut docuit Galenus *lib. 1. methodi cap. 3.* nec inde miror, quod flagitiosus Bombilius irruat in nostra; præuidimus enim non defore, qui impetant me canes, vel qui in me irruant Cynici, vel Hebræi, qui glaucitent. Præcipue Bombilius mordicus nos impetit, non tam in scripta irruens, quam in me bacchanaliter propulsus, in quem in arenam innitus descendo coactus inire bellum, ut inquit Lucanus, *illos habiturum triumphos*; pugno enim

B cum homine, qui non tam rationibus quam proteruita dimicare contendit, & impudentissima arrogantia; in quibus semper acclamabitur victor; quia ut protulit Cicero in Tusculanis, *facile est vincere non repugnantem.* Nec enim contentiosas obiurgationes expedit exoptare; nec nisi coactus in ipsas vnquam deueni, & ut Aeneas loquitur, *Nunquã acies, nunquã arma libens, in pralia moui, sed vestris actus furis, defendere toto optati, & licuit Troianas robore partes.* Nostras tueri cogimur à sacra pagina edocti Respondendum esse stulto, ne ipse sapiens indicetur, & ut vera antiqua, & cõmunis, quã tradidi, doctrina, libera euadat ab argutiis, redargutionibus, & ineptiis, quibus nouus Bombilius eam deturpare contendit, nec ultra progrediar ad suæ doctrinæ impugnationem; licet ut tenet Thucydides *lib. 3. cõmunis lex omnium affirmat, iustè puniri hostem, qui te prior inuasit.* Ignoscendum iudico maledicenti huic Thessalo, quia ut Socrates de simili alio sibi iniurioso protulit, *beneloqui non didicit.*

C Ideoque ad oppugnata doctrinæ defensionem accedo, nõ more Apologetico verba vnaquæque Bombilij referens, ne pro debito cogar, quod illi debetur, respondere, sed more Academico, illius oppugnantes proferam rationes, ut ipsis confutatis, nostræ doctrinæ iterum demonstretur veritas, suæ ignorantie manifestetur profunditas, suæ inertie conuincatur desidia, & ex suis fundamentis conuellatur sua proteruita.

DISPVATIO PRIMA APOLOGETICA.

De minoratiua purgatione.

PROPONIT Bombilius concertatione contra meam, Antiquorumque doctrinam, de minoratiua purgatione; ipsamque inscribit iudicium, sibi arrogans potestatem proferendi definitiuam sententiam de hac lite, & in suis libris constituent theatrum pro ipsa promulganda; tanquam alter Thessalus, de quo inquit Galenus, *lib. 1. method. cap. 2.*

D. Brauo Resol. Medic. Pars V.

Huius litis stimulis agitatissimus ille Thessalus, Hippocratem, ac reliquos Asclepiadas maledictis incessit, ac totius terrarum orbis theatrum in suis libris constituent inibi indicatur, vincitque, & contra omnem antiquitatem coronatur. Proponit duplex iudicium: In primo plura annotanda ex nostra doctrina deducit; in illam mordicus irruit, plura refutat, plura confundit;

fundit, de supernatantia humorum aliqua disputanda proponit, nec absoluit, & in limine patefacit suam ignorantiam, hæc proferens, *sanguis provt dicit massam sanguinariam intra venas, est ceteris humoribus permixtus, & per minimas partes coniunctus*. Vide absurdum, si sanguis, provt dicit massam sanguinariam completur ex omnibus humoribus simul sanguini commixtis, vbi remanent alij, quibus sanguis, provt dicit massam sanguinariam possit commisceri: omitteremus crassam istam ignorantiam dignam commiseratione: In secundo iudicio gloriatur Sanctæ Crucis doctrinam oppugnasse, nec miror eius auersionem in ipsam. Fatetur Metaphysicas meas rationes probare intentam minoratiuam. Sed standum esse suæ authoritati contendit, experientiæ, & obseruationi: & propositis meis fundamentis, vi eorum non refracta, peruenit ad finem sui iudicij sine iudicio, sine fructu, non tamen sine strepitu vt vulgarium Medicorum auram captare valeat.

RESOLVTIO PRIMA.

An in massa sanguinaria humores, dum intra venas persistunt supernatantes, separentur à sanguinis commixtione.

Hanc controuersiam proponit Bombilius in suo iudicio de minoratiua purgatione, *consideratione prima*, in qua ita turbulentus insilit, vt nihil perficiat, nihil concinne proponat eorum quæ garrit. Ex nostris quæ conducunt ad doctrinæ intelligentiam, omittit, vt ipsam semper ignoret. Protulimus tria annotata ex quibus tota hæc resolutio, eiusque decisio dependet, quæ repetam.

Primò, Notauimus ex Galeno *lib. de usu partium*, humores cum sanguine in venis tanquam in propriis receptaculis pro partium nutritu contineri; sanguis autem ex eodem Galeno *comment. in lib. de natur. humana*, aut sumitur pro tota massa sanguinaria, quatuor humores complectente, quæ quoddam mixtum per aggregationem omnium humorum est; aut sumitur pro sanguine quarto humore: hic semper permixtus reliquis humoribus permanet, quia cum nutritio fiat ex eis ex quibus sumus, ex Aristotele; & partes fiant ex omnibus humoribus, ex omnibus petunt nutriri, & idè omnes humores intra venas permanent sanguini commixti, vt ex commixtione cum illo ob sanguinis benignitatem in suis qualitatibus attemperentur, aptiorèque substantiæ modum retineant: fit enim ex illis cum sanguine quoddam mixtum, quod dicitur massa sanguinaria, cuius sanguis quartus humor, est quasi forma, quia coercet, & retinet reliquos ita sibi commixtos, vt quoslibet eos attingat secundum quascumque minimas partes eorum, vt Hugo Senensis notauit.

Secundò notandum; Quòd reliqui humores intra venas possunt cum sanguine tripliciter reperiri. Primò in mixtione humorum perfectissima, in qua cum sanguine commiscantur cum debito substantiæ modo, proportionata quantitate, & cum qualitatibus debitis, debite moderatis, ex qua commixtione docet Hippocrates *lib. de natur. humana*, provenire debitam sanitatem. Secundò ita vt, licet alij humores sint sanguini commixti, vel omnes, vel alter illorum in quantitate, qualitatibus, substantiæ modo, putredine, vstioneve à naturali statu recedant. Huiusmodi vitiosi humores sanguini commixti, si simul cum sanguine quantitate peccant, faciunt plenitudinem secundum quid dictam; dum verò commixti perma-

A nentes solo vitio deuiant à naturali statu, in modo substantiæ, in qualitatibus, vstione, aut putredine; tunc conspurcant sanguinem, illumque vitiatum reddunt: sunt enim pars sanguinis, seu massæ sanguinariæ; & tunc dicitur vitium sanguinis peccatum in quali, quod nòdum ad cacochymiam peruenit. Tertiò possunt reliqui humores ob indebitum substantiæ modum, ob qualitatum improprietatem, vel ob quantitatem insuperabilem, ita à naturali statu recedere, vt non possint in debita commixtione cum sanguine ab ipso coerceri, contemperari, nec contineri, & tunc separantur ab illo, seu à commixtione cum illo intra massam sanguinariam, & tanquam spuma à vini substantia separata super illum supernatant, & nutritioni inepti remanent, & idè ab illo impermixti, & separati à commixtione, quam separationem supernatantiam vocat Galenus *comm. 22. in lib. de natur. humana*, inquit enim, *Pro abundante intellige nunc dictum supernatans, aut si manes, id quod non est cum ceteris omnibus commixtum*, Et *lib. 2. de humoribus comm. 8.* soli superabundanti humori, superexcedentique dicit purgationem deberi, inquit. Hippocrates verò non hic tantum, sed in aliis suis commentariis: *Quando inuicem proportionem seruata, humores omnes augentur: missione sanguinis auxiliatur. Vbi verò unus superabundat; ibi purgatiuum dat pharmacum.*

Tertiò notauimus, quod humor supernatans cum sit à commixtione sanguinis, & reliquorum humorum separatus, iam non est pars sanguinis; nec eius vitium: dicitur vitium sanguinis, sed solus eius humoris qui supernatat: & idè hoc vitium, quod est alterius humoris à sanguine, dicitur cacochymia, à qua ex Galeno indicatur purgatio, quia talis humor iam est obiectum facultatis expellentis, postquam separatus est à sanguinis commixtione: toto verò tempore, quo sanguini fuit commixtus, quia commixtus, & non separatus à sanguine, erat obiectum facultatis retinentis, & non indicabatur ab illo purgatio, quia hæc petit naturam adminiculantem, & solum indicatur ab humore, qui est obiectum facultatis expellentis naturalis: qui verò sanguini est commixtus, est pars sanguinariæ massæ, & ideo eius vitium dicitur vitium sanguinis.

D Hac sic stabilità à nobis doctrinà, cæcutiens Bombilius dicit, quòd non capit intellectus, quòd humores supernatantes possint à sanguinis commixtione separati reperiri intra venas, quòd confuse, & inordinate, tumultuosèque contendit probare: ex tumultuosa tamen eius cōfusione hæc possunt proponi fundamēta.

Primò, Hippocrates 1. *Epid. sect. 2. text. 36.* agens de febre ardente dicit: *febris autem ardentibus hæc accidebat; quibus rite, & largiter sanguis per nares erumpit, ea de causa maxime seruabantur*: & in mulieribus febribus affectis, superueniens mēstrua purgatio liberat à morbo; sed id prouenit, quia in iis peccas humor sanguini cōmixtus euacuatur: Ergò humor cacochymus causans febrē est intra venas sanguini cōmixtus.

E Secundò, iecur producit omnes humores simul cum sanguine commixtos, vt illos coercet, & attemperet: Ergò semper debet in venis permanere commixtus cum illis.

Tertiò, si suo loco, & tempore fiat sanguinis missio, morbum soluit, sicut & quælibet alia euacuatio sanguinis: Ergo quia simul cum sanguine erant reliqui humores intra venas commixti.

Quartò, siue humores sanguini misceantur per veram mixtionem, corruptis formis eorum, & nona forma superueniente; siue ex illis fiat mixtum per aggregationem, manentibus formis; semper intra venas sunt sanguini commixti. De perfecta

fecta mixtione patet non separari, cum sint sub vna forma substantiali: de imperfecta, quia omnes illi vinculo naturali continentur sub sanguine: Ergo non separantur ab illo.

Quintò, Data prima mixtione humorum intra venas, aut illa conseruatur, aut mutatur in aliud mixtum illud, quod præcessit: Ergo necessariò humores permanent semper sanguini commixti, etsi supernatent.

Sextò, Impossibile est, quòd ex mutata mixtione naturali humorum superueniat cacochymia humorù; per hoc quod separetur aliquis eorù à sanguinis commixtione: Ergo manet illis commixtus. Patet antecedens quia nunquam Bombilius hoc vidit, nec audiuit, nec alibi legit quàm apud nostram doctrinam.

Septimò, Non capit intellectus quomodo in angustæ venæ capacitate possint reperiri dissociati humores, cum sit de illorum natura reperiri consociatos: Ergo semper reperimur simul sanguini commixti, etiam si supernatent.

Resoluendum primò, humores supernatantes, & cacochymos, posse reperiri intra venas simul cū sanguine quarto humore, separatos tamen ab eius commixtione, ita vt non sint pars massæ sanguinariæ.

Primò, conuincitur palam & enidèter hæc doctrina, ex eis quæ nuper notauimus: Vbi modum tradidimus, quo reliqui humores cum sanguine cōmixti faciunt massam sanguinariam, & sunt pars illius, dum commiscentur, & à sanguine quarto humore coërcentur; desinunt esse pars sanguinis, seu massæ sanguinariæ, dum redundantes nequeunt à sanguine quarto humore coërceri intra illam. Quam doctrinam Bombilius fatetur non intellexisse, nec nos potuimus intellectum illi præstitisse, vt non allucinaretur in re ita manifesta, & vt cognosceret, quòd intra venas idem humor, qui prius erat sanguini commixtus, si commisceri iam desinat, potest intra illas ab illa vnione, & commixtione separatus simul cum sanguine permanere impermixtus.

Probatur 2. ex Galenò à quo hæc doctrina deducitur in *comm. 2. 2. lib. de natura humana*. Vbi sic illam protulit: *Pro abundante intellige nunc dictum supernatans, aut si manet, id quod non est cum ceteris omnibus commixtum*: En qualiter Galenus humores supernatantes ponit simul cum reliquis, sine eo quòd sint cum illis commixti: imò ratio supernatandi stat in hoc, quòd iam separati maneant à reliquorum commixtione.

Probatur 3. ex eodem Galenò qui *lib. 2. de humoribus*, hanc statuit doctrinam, dicens: *Hippocrates verò non hic tantum, sed aliis suis commentariis, quando inuicem proportionem seruata humores omnes augentur, missione sanguinis auxiliatur: ubi verò vnus superabundat; ibi purgatiuum dat medicamentum*: sed non dat purgatiuum, dum humor est sanguini commixtus: Ergo dum non est cum illo, sed ab eius commixtione separatus.

Dices quòd Galenùs non docet, quòd purgandus humor debeat esse à commixtione sanguinis separatus, sed quod debet superabundare, quod contingere potest etiam si sit sanguini commixtus.

Contra: Quilibet humor superabundans sanguini commixtus facit plethoram secundum quid, à quâ indicatur sanguinis missio: Ergo dum indicat purgationem, debet superabundare, vt separatus à sanguinis commixtione. Probatur antecedens ex eodem Galenò *lib. 2. de composit. medicam. per genera, cap. 3. §. fit autem plethora quatuor humoribus ex æquo adactis, aut etiam sanguine solo: nam cum alius quispiam humor redundarit, veluti est pituita, flaua bilis, itémque nigra, eiusmodi auctiorem, nec simpliciter multitudi-*

D. Brauo Resol. Medic. Pars V.

nem, sed cum appositione pituitæ, aut bilis flauæ, aut nigra, in corpore factam, multitudinem dicunt: Ergo ex redundante quouis humore simul sanguini commixto, non fit cacochymia, sed plethora secundum quid, à qua sanguinis missio indicatur, non autem purgatio, vt deducitur ex Galenò *lib. de plenitudine, lib. de sanguinis missione, lib. 10. methodi, lib. aduersus Iulianum, lib. 4. de rat. victus*.

Probatur 4. In eodem morbo v.g. in febre ardente sanguinē mittimus, & purgamus ad euacuandam bilem, à qua fouetur morbus: Ergo debet esse in humore euacuando diuersa ratio, à qua sumitur indicatio mittendi sanguinem, & purgandi; sed hæc diuersitas non aliunde sumitur, nisi quia dum abundat sanguini commixta, facit vitium, à quo indicatur sanguinis missio: dum autem à sanguinis commixtione separata cum illo intra venas redundat, facit vitium, quod dicitur cacochymia, à qua indicatur purgatio: Ergo fatendum, posse humores intra venas reperiri cum sanguine, separatos ab eius commixtione.

Probatur 5. Dum per coctionem separatur vtile ab inutili in febre putrida, quòd permanet separatum ab utili, fit cacochymum, & idèd ex Hippocrate 2. *aphorism. 2. 2.* indicat purgationem, manet intra venas simul cum sanguine, licet iam separatum illi non sit commixtum: Ergo fatendum cacochymum humorum posse cum sanguine intra venas simul permanere, separatum ab eius commixtione.

Probatur 6. Ex sanguine, & reliquis humoribus, vt deduximus ex Hugone Senesi, fit quoddam mixtum, dum humores proportionati generantur, vt possint sanguini commisceri, & ab illo coërceri, & temperari, ipso se habente veluti forma illorum: Ergo si aliquis eorum generetur in tanta quantitate, vt coërceri nequeat à sanguine, manebit simul cum illo intra venas, separatus à commixtione, quæ illi cum sanguine debetur naturaliter.

Probatur 7. Sicut humores adimplent massam sanguinariam, sic & serum complet cuiusuis humoris substantiam; sed si superabundet illius serosa, & non possit coërceri, & coadunari cum humorum substantia, vt contingit in hydropè, permanet in venis redundans simul cum reliquis humoribus: Ergo quilibet humor superabundans separatus à sanguinis commixtione, poterit simul cum illo in venis permanere.

Probatur 8. Sic se habet humor in venis supernatans, dum separatur à sanguinis commixtione, sicut butyrosa substantia lactis, dum separatur ab eius commixtione intra aliquod vas; sed supernatans butyrosa pars, licet iam sit separata à lactis commixtione, permanet tanquam entitas distincta à lacte, cuius fuit pars, simul tamen cum illo intra idem vas: Ergo supernatans humor in venis potest, licet separatus sit à sanguinis commixtione, intra venas permanere simul cum illo.

Dices, Quòd butyrosa pars lactis non separatur à commixtione cum qua producit in lacte cum reliquis portionibus illius, donec frigore externo alteretur; intra mammas verò semper vnita manet, quòd idèd debet cōtingere in humoribus manētibus intra venas.

Contra: Sicut alteratione causæ externæ, potest lac alterari, & separari pars butyrosa; similiter alteratione à calore præternaturali, ab aliisque internis causis potest humor alius à sanguine alterari, & in tantam molem augeri, vt nequeat secundum omnes sui partes à sanguine attemperari, coërceri, & commisceri: Ergo separatus humor ab iis causis, intra venas simul cum sanguine permanebit, ab eius commixtione separatus.

Resoluendum 2. Quòd tripliciter potest alter humor à sanguine fieri supernatans, vel in prima sui generatione, vel per nimiam alterationem, vel per coctionem in nocituo.

Probatur prima pars ex nuper dictis: Si enim iecur aliqua labore intemperie, aliquòve vtatur cibo pro aliquo humore proportionato; vt si illi offeratur magna copia mellis apta pro generanda bile, tantam illius producet quantitatem, vt omnem excedat molem sanguinis, & reliquorum humorum: Ergo tunc impossibile est, quòd excedens ille humor non supernatet, & redundet, sine eo quòd possit à sanguine coërceri, & commisceri, temperarique.

Probatur 2. pars. In humoribus turgentibus, dum in febre ardente sanguinem, & reliquos humores adurent, immutantque in bilem, vbi tanta copia fit bilis, vt nequeat iam à sanguine coërceri, & idèò supernatans, & effrœnis statim fit cacochymia, & indicat purgationem, ex Hippocrate 2. aphor. 22. & 4. aphor. 1.

Probatur 3. pars, de humoribus putrescentibus, in quibus per coctionem in nocituo separatur inutile ab utili, & sic separatum fit supernatans talis humor, petitque purgari, quia iam à commixtione sanguinis separatus & inutilis est, & idèò Hippocrates, concocta medicari docet. Ex dictis Bombilius intelligere potest, qualiter separati humores à sanguinis commixtione, desinunt esse pars massæ sanguinariæ, quæ sanguis dicitur, & remanent simul intra venas cum sanguine quarto humore, sicut permanet simul cum aqua in eodem vase, aut cum vino, spuma separata ab eius substantia, simul tamen cum eis permanens, & cum lacte butyrosa substantia supernatans.

Ad Bombilij pueriles obiurgationes, Respondetur ad 1. Quòd ex dictis patet, quod humor causans febrem potest esse sanguini commixtus, & febris soluitur, ipso euacuato cum sanguine, siue per sanguinis missionem, siue per hæmorrhagiam, siue per vterum. Potest esse simul cum sanguine illi non commixtus, & tunc soluitur febris ipso euacuato per sudorem, per diarrhæam biliosam; aliãve criticam euacuationem illius peccantis humoris.

Ad 2. Respondetur, Quòd iecur in statu naturali producit omnes humores simul cum sanguine commixtos; potest tamen impediri commixtio ob causas nuper dictas.

Ad 3. Respondetur, Quòd sanguinis missio soluit morbum, quia humor causans illum, euacuatur cum sanguine, cui erat commixtus: si autem sit separatus & supernatans, purgatione euacuari petit, & soluitur morbus per illam.

Ad 4. Respondetur, Quòd humores sanguini commiscantur per aggregationem, & possunt, vel non commisceri, vel commixti separari ob causas dictas.

Ad 5. Respondetur, Quòd data prima mixtione humorum sine massæ sanguinariæ mutatione in aliud substantificum mixtum, potest aliquis humor componens illam segregari, & separari à commixtione, sicut manente lacte, separatur & supernatat butyrosa substantia simul manens.

Ad 6. Respondetur, Quòd, id quod Bombilius non legit, potest contingere, quod conuincit veritas à quocumque dicta, & quod poterat legere in Galeno à me citato.

Ad 7. Respondetur, Quòd licet angustia intellectus Bombilij non capit, quomodo simul cum sanguine supernatans humor sit in venis, poterat inde capere: si enim in commixtione capit, quod continetur cum sanguine, & post commixtionem est idem,

A poterit in eodem vase contineri: sicut spuma separata à commixtione vini, & butyrosa substantia à lacte separata, intra idem vas continentur cum eis, à quorum commixtione separantur.

RESOLVTIO II.

Vtrum vitium cacochymie stet in humorum supernatantia.

Bombilius in suo iudicio de minoratiua purgatione considerat. 2. hoc dubium à nobis transtulit, disput. de purgandi rat. sect. 1. Resolut. 1. Ibi prope-
 ranter, nec digesta, nec intellecta plura à nobis adducta refert; quos pro contraria opinione citauimus Authores, pro se adducit, & sequitur contendens, quod cacochymia accadat humoribus commixtis sanguini, per hoc quòd alendo idonei non sint, vt alij tenent.

Primò, ex nobis pro se adducit: Tum 1. Galenum, qui lib. 3. methodi cap. 6. inquit, Si autem aequaliter omnes succi redundant, plethora appellatur; si vero pituita, bile flaua, aut atra, vel serosis humoribus referunt corpus fuit, cacochymia dicitur: Tum 2. lib. 4. method. cap. 4. lib. de multitudine cap. 10. lib. de valetudine tuenda, cacochymiam docet esse vitium in humoribus distinctis à sanguine, seu ob eorum excessum: Tum 3. plenitudo, & cacochymia sunt duo vitia humorum distincta: plenitudo est vitium superueniens sanguini redundantanti; Ergo cacochymia superuenit reliquis humoribus illi coniunctis.

Secundò repetit plures rationes quas ex ipso pro dubio antecedente retulimus, & quod nostra doctrina conuincit discursu metaphysico, & conuincitur tanquam possibilis, sed non vsu, & experientia; nam vera practica pendet ex solo rerum vsu, & obseruatione, de quâ dicit Galenus, quòd est suggerens memoria signum: quod innotescit ex antegressa obseruatione.

Resoluendum: Quòd vitium alterius humoris à sanguine, qui alendo fit inutilis, intra massam sanguinariam contentus, non est cacochymia, donec à sanguinis commixtione separetur, & desinat esse pars massæ sanguinariæ. Hæc doctrina conuincitur ex doctrina Resolutione antecedente tradita, & à nobis manet demonstrata disp. de purgandi rat. sect. 1. resol. 1. §. 2. Vbi pro illa adduximus Ambrosium Noñez, Turinum, Crispolum, Contugium, & Sernam; sed quia Bombilius renuit hanc doctrinam recipere, quia nouam recusat, & illam non vidit in alio Authore, ex aliis etiam Authoribus nos illam desumpsisse demonstrabimus, ne veritatem quia nostram, recuset.

Probatur: Ergo primo ex Gentili qui fenor. 1. 4. tract. 2. cap. de curatione febrium putridar. ex Anicenna sancit hanc doctrinam, mouens hanc questionem; An in omni febre putrida conueniat sanguinis missio, quam sic soluit; Anicenna soluit hanc questionem dicens, quòd si febris est de materia sanguinea, vt Synochus, aut est de materia alia mixta, vt cholericæ, phlegmaticæ, vel melancholicæ; tamen peccent in sanguine, siue sint mixta sanguini, tum phlebotomia magis est conueniens; & hoc est quod dicit, si fuerit, quòd vincit sanguis, quantum ad synochos, aut cum humore, id est cum cholera, vel phlegmate, vel melancholia, quod vincat, id est, qui est causa febris sanguinis, id est fuerit, quia illi sunt sanguini commixti, siue in sanguine peccantes. En Bombilij in Gentili, & Anicenna traditam nostram doctrinam, quam iam ex aliis Authoribus

thoribus non recuses recipere; si enim fremis ob no-
uam doctrinam; antiquitus traditam tibi offero.

Dices cum Bombilio, quod hoc discursu meta-
physico percipitur, non tamen in actu pratico po-
test observari, cum nullis signis percipiatur.

Contra stat idem Gentilis, qui statim superad-
dit. *Signum autem quod humor sit sanguis, vel
cum sanguine commixtus, est urina rubra; grossa
scilicet rubedine quadam sanguinea, & grossitie
debita, vel media, quando peccat phlegma, vel melan-
cholia in sanguine, & tamen magis grossa, nisi prohi-
beat oppilatio; sed rubedine magis clara, & minus
grossa; quando cum sanguine peccat cholera, & totum
hoc intellexit, cum dixit, cum urina est rubra, grossa: si
autem febris putrida sit de aliis humoribus à sanguine,
cum quibus non peccat sanguis, nec sunt sanguini com-
mixti, non competit phlebotomia, Hæc Gētilis; Ex qui-
bus patet febres posse oriri à solo sanguine, vel ab
alio quocumque humore sanguini commixto, & in
iis omnibus non dari cacochymiam; cum maneat
indicata sanguinis missio, non autem purgatio, quæ
à cacochymia indicatur; patet etiam non solo me-
taphysico discursu, sed manifestis signis cognosci
humores aut esse commixtos, aut separatos à san-
guinis commixtione.*

Probatur 2. Ex Galeno lib. de plenitudine cap. 10.
dicente: *Sed opus profectò fuerit, ut cum unoquoque
istorum simul sanguis augeatur; alioquin si sola exu-
perauerit bilis putrida, vel flava dicta, quemadmo-
dum euenit iis, qui regio morbo impliciti sunt; & affe-
ctus non amplius plenitudo, aut plethora appellari me-
rentur, sed potius vitiosorum humorum copia, Græcè
vero cacochymi, & id ipsum de bile atra ac pituita di-
cendum: En Galen. constituentem plenitudinē secun-
dum quid in redundantia humoris cuiuslibet simul
cum sanguine; caochymia verò in excessu horum
humorum, ob quem separatur humor à sanguine, ut
contingit in ictericia, in qua ad sensum patet, quòd
bilis separata à sanguine conspicitur.*

Dices quòd ponit Galenus rationem cacochymia
in hoc quòd augeantur reliqui humores à sanguine;
non autem in eo quòd separentur ab eius commix-
tione.

Contra stat contextus, ex quo manifestè colli-
gitur, quòd requiritur separatio à commixtione
sanguinis; Tum quia ponit exemplum cacochymia
in bile flava redundante; ut contingit in ictericia,
de qua constat, quòd est separata à sanguinis com-
mixtione; Tum quia ponit antecedenter signa ple-
nitudinis secundum quid, dicens, *Rubor sanguinea
plenitudini attestatur; color verò subpallidus flava bi-
li, cum autem pituita nimis excesserit, in album ma-
gis, quam ex natura conueniat, color vergit; quemad-
modum in atrum, si bilis atra; Quorum omnium hu-
morum augmentum, si simul sit cum sanguine, vo-
catur plethora: Ergo ut fiat in illis vitium caco-
chymia, debent simul cum augmento esse à sangui-
ne separati, aliàs confunderetur vitium plethoræ se-
cundum quid, cum cacochymia, quæ sunt diuersa,
& quorum alterum sanguinis missionem; alterum
purgationem indicat: Tum quia in contextu docet,
quòd à quouis humore adaucto simul cum sanguine,
fit plethora & indicatur sanguinis missio, & ab illo
adaucto sine sanguine, fit cacochymia, à qua indica-
tur purgatio, sed eo ipso, quòd augeatur sine san-
guine, iam nequit commisceri, & à sanguine coër-
ceri, & contemperari, cum exuperet illum; Ergo
necessario debet separari à sanguinis commixtione,
dum fit cacochymia.*

Dices quòd in plenitudine secundum quid agetur

A sanguis, & humor simul cum illo peccans; & in caco-
chymia solus augeatur humor qui fit cacochymus, &
per hoc differunt plenitudo, & cacochymia; non
autem in hoc, quòd humor separetur à sanguinis
commixtione.

Contra stat ratio nuper adducta; quia eo ipso quòd
sine augmento sanguinis augeatur quouis humor,
manifestè conuincitur, quòd talis humor separetur à
sanguinis commixtione, quia dum humores com-
miserentur cum sanguine, ut fiat ex illis massa san-
guinaria, ut ex Hugone deduximus, sanguis secun-
dum minimas partes cum reliquis humoribus con-
iungitur, ut ipsos coërceat; sed eo ipso quòd san-
guis non augeatur, alter verò exuperat: in parua
existens quantitate, ipsum exuperantem secundum
B minimas quascumque partes attingere nequit, nec
vniri cum exuperante quantitate: Ergo secundum
illam exuperans humor necessario debet supernata-
re: & ideo fit cacochymus.

Dices 2. Quòd in ictericia, in qua dicit Galenus
quòd exuperat bilis, & est cacochyma, sanguinem
mittimus, ex quo apparet, quòd non separatur à
sanguinis commixtione; alias non sanguinis mis-
sione, sed purgatione peteret euacuari.

Respondetur, quòd duplex quantitas bilis in icte-
ricis potest considerari; alia, quæ potest commisceri
sanguini intra venas, à quâ ut sanguini commixta in-
dicatur sanguinis missio, ne ab illa alterata, & sepa-
rata augeatur cacochyma bilis, quæ est separata à
commixtione sanguinis, & à venis propellitur in
partem ictericiam patientem. Altera est quantitas
bilis exuperans, quæ nequit commisceri sanguini, &
hæc est, quam cacochymiam vocat Galenus, & quæ
indicat purgationem, & deberet statim purgari, nisi
iecoris phlogosis, inflammatiove, aut febris intensio
impediret.

Probatur 3. Ex dictis cacochymia est vitium in
humoribus, à quo indicatur purgatio, ex Galeno de
rat. victus in acutis, sed ex eodem à morbo magno
pendente ex vitio eorundem humorum, etsi putre-
scant, & alendo idonei non sint, indicatur sanguinis
missio, si faciant plenitudinem, ut patet 11. *methodi
cap. 15.* Ergo purgandi, aut mittendi sanguinem, in
eisdem humoribus non sumitur indicatio, ex eo
quòd alendo idonei non sint.

Dices, quòd sumitur indicatio mittendi sangui-
nem, aut purgandi, non solum ex eo quòd alendo
idonei sint, aut non, sed quia faciunt plenitudinem
secundum quid, aut nequeunt illam efficere.

Contra stat: Tum quòd iam cedit contraria opi-
nio, quæ cacochymiam constituit in hoc, quòd hu-
mores non sint idonei nutrire: Tum quia sine ple-
nitudine secundum quid dicta, potest sanguis mitti:
Galenus enim lib. 4. *methodi cap. 6.* sanguinem mittit,
etsi plenitudinis signa non sint, & Auicenna *fen. 1.
4. cap. de phlebotomia*, sanguinem mittit propter ple-
nitudinem, aut propter malitiam sanguinis, aut pro-
pter vtrumque; ex quo apparet, quòd à plenitudine
non sumatur ratio euacuandi humores per sanguinis
missionem, & quòd sanguinem mittimus dum hu-
mores putrescant, & alendo non sunt idonei: Er-
go ab alio principio debet sumi ratio indicandi
sanguinis missionem, aut purgationem.

Probatur 4. Si stat cacochymia in eo quòd humo-
res alendo idonei non sint, semper indicarent pur-
gationem, & numquam sanguinis missionem: sed
dum alendo idonei non sunt, indicant sanguinis mis-
sionem: Ergo quia alendo idonei non sunt, non fiunt
cacochymi, & apti purgationem indicare. Proba-
tur minor ex Galen. lib. 9. *meth. cap. 11. §. Memine-*

ris verò mihi, ad ea quæ dicenda sunt, quorum causa vena sectio petitur, nam quoniam hæc sanguinis vacuari causa adhibetur, sanguis autem utilis natura est, utique probe hanc administrare convenit, ut quod inutile nature sit, emittat: sit autem sanguis nature inutilis bifariam, vel cum propriam qualitatem ad vnguem non servat, nec amplius nutrire, sicut prius cum utile esset, potest, vel ita multitudine crenit, ut vires premat. Ergo Galenus mittit sanguinem dum humor alendo ineptus est.

Probatum ultimum ex Avicenna *fen. 1. 4. cap. de curat. febris putride, §. Quod si fuerit fortis virtus, & fuerit, quod vincit sanguis, aut fuerit cum humore, qui vincit sanguis, tum phlebotomia est conveniens*: Ergo etiam si sit alendo inutilis, & putridus sanguis mittendus.

Confirmatur, Mittitur sanguis in omni febre putrida, ad euacuandum humorem putridum causantem febrem, sed talis cum non posset iterum coqui in iuvatione, nequit alendo utilis esse: Ergo licet humor alendo sit inutilis, non est cacochymus.

Ad 1. Respondetur: Tum pro 1. quod Galenus nostram confirmat doctrinam: tenet enim quod redundantes illi succi in magna quantitate, fiunt cacochymi, quia ut diximus, ut sic nesciunt cum paucio sanguine commisceri: Tum pro 2. quod hoc idem convincitur ex reliquis citatis locis: Tum pro 3. quod plenitudo est vitium superueniens sanguini quarto humori, vel massæ sanguinariæ, vel humori cuilibet simul cum sanguine adaucto; cacochymia solum superuenit reliquis humoribus à sanguine, dum quilibet augetur, sine eo quod sanguis augeatur in tanta mole, ut nequeat cum illo commisceri.

Ad 2. Respondetur quod non solum methaphysico discursu manet hæc doctrina probata à nobis, sed autoritate Avicennæ, & Gentilis, & evidenti ratione signis propriis manifestante illius cognitionem.

RESOLUTIO III.

Quid sit Minoratiua Purgatio.

Bombilius in iudicio de minoratiua purgatione, sine omni iudicio se Athletam ostendit doctissimorum Hispalensium Medicorum, quasi pusillo hoc indigerent propugnatore, & quasi vnicus tutelarishuius doctrinæ esset, in qua pluribus abhinc annis tot digladiantur Medici; ipsam enim controvertunt omnes Academici, omnes Commentatores Hippocratis in 2. aphorism. 22. & Galeni Commentatores lib. artis medicinalis cap. 87. & Avicennæ Commentatores in *fen. 1. lib. 4. cap. 3.* Rasis ad Almanzorem hanc litem proponit. Aponensis etiam differet. 7. Forliniensis *quest. 44.* Lemos. lib. 2. *methodi.* Cardanus lib. 1. *contradict.* Manardus lib. 13. *epistol.* Valles. lib. 7. *controuers.* Henriquez *quest. 17.* Donatus Antonius de *purgand. rat.* Mena super cap. 7. de *purgat.* Vega lib. *Methodi.* Horatius Augenus lib. 2. *epistolar.* Massarias *disput. de minoratiua purgat.* Sancta-Cruz de *impediment. magnor. auxilior.* Sanctorius de *vitandis erroribus*: Simon Ramos in *apologia de minoratiua purgat.* Valdius in 1. *Aphor.* Gabriel Fontanus, Iulius Cæsar in *epistolis*: & innumeri alij; quorum plerique admittunt minoratiuam purgationem, in quos posset Bombilius intumescere.

Sed quia minoratiuam admittentes purgationem.

A in determinando quid ipsa sit, differant, ut aptius nostram muniamus Doctrinam; sub hac Resolutione; Quid ipsa sit, confirmabimus. Rasis 1. ad *Almanzorem*, vocat minoratiuam, purgationem factam in principiis morborum, ad euacuandam quamcumque materiam, quæ superfluit in magna copia. Montanus, & Fernelius minoratiuam vocant, purgationem in augmento, aut statu factam. Alij minoratiuam vocant, purgationem factam pro tenuibus humoribus, non vero pro crassis. Alij vocant minoratiuam lenitiuam, purgationem factam pro purgandis crudis ventriculi humoribus. Sancta-Cruz dicit minoratiuam esse, purgationem humorum in principio supernatantium. Mercatus dicit esse purgationem, qua materia morbifica minor redditur circa ipsius principia, & hanc molitur seligente pharmaco; & debetur humoribus quorum tanta est quantitas, siue putrescant, aut non, ut timor sit, ne natura succumbat, ac ante integram eorum coctionem deficiat, ac hebetescat; quo fit ut minori facta materia, natura reddatur potentior supra residuum, illique securius dominetur, ac imperet.

Resoluendum 1. Quod minoratiua purgatio non constituitur in hoc, quod sit euacuatio crudorum humorum in principio facta, in quouis morbo.

C Probatum 1. lenitiua purgatio humorum crudorum primæ regionis petit fieri in principio, ex Galeno lib. 9. *methodi §. Quod si precedat ciborum cruditas, &c. & lib. de sanguinis missione cap. 12.* ex Hippocrate lib. 4. de *victu acutor. text. 43.* ex Avicenna *fen. 1. tract. 2. cap. 95. §. Omnes species conveniunt in hora principij in tribus, in necessitate lenificationis.* ex Auerrhoe 7. *collige cap. 1. §. Corruptum enim intestinorum; selecta vena, lethaliter ad vasa trahetur, successione ad id, quod euacuatur*; & repetit Galenus idem lib. 4. de *rat. vict. cap. 4.* Sed talis purgatio non est minoratiua: Tum quia non est selectiva, quæ ordinatur ad euacuationem humoris, in secunda regione febrem fuentis, cuius intenditur minoratio: Tum quia loquimur de minoratione quæ debetur de cura coacta; lenitiua purgatio de cura regulari debetur: Ergo non est minoratiua.

D Probatum 2. Purgatio humorum tenuium debetur in principio morbi pendentis ex colluvie serosæ substantiæ, ex Galeno lib. 7. *Quos quibus, & quando. cap. 7. §. Ad hæc omnia etiam tempus monstrabunt, siquidem inter initia morbi, tenues, & aquosos humores euacuabis*: Sed etiam hæc euacuatio est de cura regulari, quia in iis non est spectanda coctio, cum sint inepti ad illam: Ergo saltem hæc purgatio in principio non est minoratiua.

E Probatum 3. Plures purgationes fiunt in principio renulsionis gratiâ, v. g. in ictho, percussioneve, in quibus purgare, aut sanguinem mittere docet Galenus lib. de *curand. rat. per sanguinis missionem*: & in *comm. 23. lib. 1. aphor.* in vehementissimis doloribus distinguendum docet: An statim sanguis sit mittendus, vel purgatio conveniat: & lib. 13. *meth. cap. 11.* In ophthalmia humores fluentes in prima, aut secunda die purgatione reuelli docet: sed huiusmodi purgationes, licet fiant in principio, non sunt minoratiua purgatio, quia hæc de cura coacta fit, & solis humoribus debetur, fuentibus febres, de quorum quantitate dubitatur, an coctionem admittat, quæ omnia non occurrunt in iis purgationibus.

Resoluendum 2. Quod purgatio selectiva, quæ in principio, aut augmento fit; materia iam supernatante, non est minoratiua.

Probatum

Probatur 2. Humores turgentes supernatantes sunt, & ideo purgandi statim sunt in principio ex Hippocrate 2. *aphor.* 23. & 29. & 4. *aphor.* 10. ex Galeno in *comment.* & *lib.* 3. de *composit. medic.* Similiter fit selectiua purgatio si in principio supernatet humor ob nimiam copiam; ut in cachexia, & hydrope, & copia serosorum humorum; sed omnes istæ purgationes petunt fieri de cura regulari, & sunt indicatæ ab humorum cacochymia, quia cum sint à commixtione sanguinis separati, humores inutiles omnino sunt: Ergo non quælibet selectiua purgatio in principio facta est minoratiua.

Resoluendum 3. Minoratiua purgatio, est purgatio selectiua, quæ debetur humori fouenti febrem sanguini commixto: in principio vniuersali de cura coacta, ut minorata materia naturam superante, quod reliquum est possit ab illa superari, & deuinci.

Particula *Purgatio*, generica ratio est; comprehendit omnes purgationes. Particula *Selectiua*, excludit purgationem lenitiuam: de qua non est controversia. Particula. *Qua debetur humori fouenti febrem*, excludit alias purgationes; quæ sunt in principio in aliis morbis, quæ non petunt vinci per materię coctionem. Particula *Sanguini commixti*, excludit purgationes, quæ sunt pro humoribus iam supernatantibus, & separatis à sanguinis commixtione. Particula *In principio vniuersali*, proponit tempus, in quo cogimur ad hanc purgationem; scilicet dum adhuc nequit concoqui, nec deuinci à natura, quod semper est principium vniuersale: si enim natura incipit coquere, & posset licet paulatinè deuincere causam morificam, non esset necessaria minoratiua. Particula *De cura coacta*, proponit rationem ob quam etiam si repugnet tunc exhibere purgationem de cura regulari, cogimur tamen coacti ab urgente necessitate, ad eius exhibitionem. Particula *Vt minorata materia naturam superante, quod reliquum est possit ab illa superari, & deuinci*, dicit finem operantis, proponitque rationem, quæ cogit ad exhibitionem purgantis selectiui pharmaci, quod nondum indicatum est de cura regulari.

RESOLVTIO IV.

Quo tempore selectiua purgatio conuenit ex Hippocrate, & Galeno.

VT contra Bombilium constet demonstratam fuisse à nobis minoratiuæ purgationis occasionem, sciendum primò de selectiua purgatione, quo tempore petat fieri. Hippocrates ex cuius doctrina hæc præfiniri deberet, inconstanter loqui videtur, *lib.* 2. *aphor.* 22. *concocta medicari, ac mouere non cruda docet, nec in principiis morborum, nisi materia turgeat.* In subsequente sententia 29. iterum tradēs occasionem auxiliiorum magnorum; inquit: *Si quid tibi mouēdū videtur in principiis morborū, moue.* Galenus in *comment.* dicit siue sanguinis missione, siue purgatione. Hinc deducit Bombilius contrarium sibi stetisse Hippocratem, Musa Brasauolus in *aphor.* 22. *lib.* 2. indicat loqui Hippocratem de medicamentis selectiuis: in 29. de lenitiuis. Brachelius indicat, quod in sententia 22. loquitur Hippocrates de euacuatione facta per purgationem: in 29. de ea quæ fit per sanguinis missionem. Manardus tenet quod in 22. loquitur de non turgentibus: in 29. de iis, solum admittit purgandos.

Pro decisione difficultatis repetam ex dictis *P.* 4.

A *Resolut. Medicar. disputat. 2. sect. 3. resolut. 10. §. 2.* Quod Medicus, sicut & alij quam plurimi artifices, ut nautæ, Imperatores, milites, & Reipublicæ Gubernatores, dupliciter solent operari ad consequutionem finis, in quem tendunt: vno modo regulari, alio modo coactè. Regulariter operantur, quando licet exequi finem intentum securiori via, & iuxta regulas communissimas, ac securissimas, ab arte præscriptas: coactè operari dicuntur, quando non possunt securiori via exequi, quod intendunt, illud tamen consequi contendunt eo modo, quo possunt, & licet cum periculo, non desistunt à fine, & quem regulari, ac securā viā consequi non valent, periculosa alia, ac coacta, quia ad illam prosequendam cogit necessitas, progrediuntur.

B Resoluendum 1. Quod iuxta Hippocratis, & Galeni doctrinam purgatio selectiua in febribus putridis de cura regulari numquam debet exerceri, nisi dum materia morbifica sit cacochyma & supernatans & ut talis indicat purgationem.

C Probatur 1. ex Hippocrate & Galeno qui 2. *aphor.* 22. Hanc doctrinam ex communi omnium medicorum sententia sancitam reliquerunt: inquit enim Hippocrates *concocta medicari ac mouere, non cruda, nec in principiis morborum, nisi materia turgeat.* Vbi purgationem consulit dum materia turget, vel iam est cocta; sed in vtroque casu iam est cacochyma, & separata à commixtione sanguinis, in turgente materia; quia à nimio calore superabundat. In materia coctâ, quia coctione separatur inutile ab utili: Ergo selectiua purgatio regulariter exercenda, dum indicatur à materia supernatante cacochyma. Confirmat hanc doctrinam Galenus in *comment.* Tales inquit, humores euacuare conuenit. Hoc est, qui agitantur, & de loco in locum moventur, ac transflunt; eos vero qui sunt in aliqua corporis parte firmati, neque alio auxilio mouere oportet; nec medicari ante coctionem: Tum enim naturam ipsam habemus adminiculantem euacuationem; videtur quidem, ipsam post coctiones, humores discernere, & superfluitates expellere: Ergo ex Galeno de cura regulari humores turgentes aut separatos per coctionem conuenit purgari.

D Probatur 2. ex Hippocrate, Tum *lib. de medicam. purgantib.* §. Quicumque febribus magnis corripuntur; iis medicamenta purgantia dare non conuenit, donec remiserit febris: Hoc autem contingit post coctionem: Tum 4. *acut.* 43. §. si autem tennes fuerint urina, non purgabis: Hoc autem, signum est cruditatis: & ideo spectanda est coctio separans humorem purgandum: Tum 4. *acut. text.* 22. §. Quacumque ea que inflammata sunt, non cedit cruda passio. Vbi ante separationem per coctionem non cedere purgationi humorem protulit. Ergo ex Hippocrate de cura regulari purgatio conuenit, dum ab humore separato à sanguinis commixtione indicatur.

E Probatur 3. ex Galeno 4. *aphorism. comm.* 22. §. Quibuslibet incipientibus morbis, si atra bilis supra, vel infra exierit, lethale, inquit Hippocrates; Galenus superaddit. Quando aliquis incipit morbus, si aliquid excernitur, nihil tunc excernitur ratione naturæ, sed omnia sunt casus præter naturam earum dispositionum, quæ sunt in corpore; quo enim tempore à causis morbum quidem facientibus, natura granatur, adest cruditas humorum; Tum aliquid utile euacuari est impossibile, si quidem oportet coctionem præire, subsequi vero discretionem, postea euacuationem. En galenum præscribentem de cura regulari opportunum purgandi tempus: Tum 2. *aphor. comm.* 9. ideo damnat purgationem factam ante coctionem materię & *lib.* 2. de humoribus *comm.* 10. dicit Quæ sunt incocta, sunt

sunt stabilia, & fixa; ita ut cum maxima difficultate trahi possint. Tum 4. aphor. 22. dicit, quod cruda materia nequit rectè euacuari: Tum lib. 4. de sanit. tuenda cap. 5. docet incommoda subsequuta à purgante pharmaco, dum est cruda, & non separata à commixtione: Tum 4. acutor. 44. docet quantum noceat mouere humores ante coctionem selectio pharmaco: Tum 2. in 2. prorrh. comm. 57. inquit, *Aluus spontè fluens sine signis coctionis, nihil iuuat, immò nocumentum affert*: Tum 2. aphorism. 24. docet semper spectandam coctionem, nisi turgat materia: Tum 2. de humoribus, docet purgationem circa iudicationem, malam: Ergo ex Galeno de cura regulari purgatio exercenda, dum humor coctione est separatus, & cacochymus, aut turgentia.

Resoluendum 2. ex Hippocrate, Galeno, & Auicenna, Quod de cura coacta minoratiua purgatio crudæ debetur materiæ morbificæ, nondum à sanguinis commixtione separata.

Probatur 1. ex Hippocrate 2. aphorism. 29. inquit enim: *In principiis morborum, si quid tibi videtur mouendum, moue*: Galenus in comment. dicit, circa initia verò illorum morborum, in quibus spectatur agrum conualiturum, tentandum maiora afferre remedia, de quibus Hippocrates dicit: *si quid tibi videtur mouendum, moue*: Sunt autem hac maxime, vena sectio, & purgatio. Sed purgatio in principio, ut probauimus, non conuenit de cura regulari: quia materia non est cacochyma: Ergo conuenit ex Hippocrate, & Galeno de cura coacta, pro humore sanguini commixto, & non separato, euacuando.

Probatur 2. ex eodem Hippocrate lib. 7. Epidem. text. 87. in historia fullonis, de quo dicit Hippocrates, *fullo, qui in Syro phreneticus, cum visione autem tremulus, crurum color quasi esset morsus à culicibus, oculus magnus, exiguus motus, vox canglosa, manifesta autem, urina pura, subsidientiam non habens*: Nunquid ob deiectionem ex thapsia, decima-octaua remisit emollitus morbus, sine sudore? En Hippocratem, minoratiuam purgationem exhibentem pro cruda euacuandâ materia, sanguinique commixta.

Probatur 3. ex Hippocrate, qui pluribus exemplis euacuationes symptomaticas ante materiæ coctionem, à natura factas viles fuisse narrat: minoratâ materiâ Natura valuit concoquere residuum: lib. enim 1. Epidem. mulier trimestris grauida, urina existente cruda, sudauit, & liberata est, in comment. 3. in historia Metonis idem contigit ex fluxu sanguinis in principio facto. Et 3. Epidem. sect. 1. qui laborabat febre in horto Dealcis, simili modo liberatus euacuata cruda materiâ: Ergo cum naturam ars imitetur, poterit iuuare aliquando crudam euacuando materiam.

Probatur 4. ex Auicenna, qui fen. 1. 4. tract. 2. cap. 7. crudam materiam purgare permittit: & fen. 1. lib. 1. cap. 3. dicit, *si non fuerimus securi, quod virtus usque ad maturitatis horas perduret, vacuabis eam per ventris solutionem, non expectata coctione humoris*: Ergo ante separationem eius, à massa sanguinaria.

Patet ex dictis contra Bombilium conantem impugnare meam doctrinam admittentem minoratiuam purgationem, ipsum non tam in meam, quam in sancitam, & determinatam doctrinam ab Hippocrate, Galeno, & Auicenna, irruere.

A

RESOLVTIO V.

Utrum Occasio & Necessitas exhibendi minoratiuam purgationem, sit à Me sufficienter demonstrata.

Fertur in nos Bombilins, quia P. 4. disp. 2. sect. 3. Resolut. 10. conati sumus necessitatem minoratiuæ purgationis demonstrare, & nostris nec refractis, nec intellectis rationibus, leues quasdam proponit obiectiones: Has sequenti resolutione refutabimus, in hac repetam demonstratam à Me doctrinam, ut pateat cuilibet istum futiliter impetere Me.

B

Pro aperiendo difficultatis statu præsupponit, Quod de cura regulari, dum aliquis humor in sanguinis consortio commixtus putrescit, vitium sanguinis efficit, & indicat sanguinis missionem; & si vires sufficiunt, sanguinem mittimus, ut natura leuata possit concoquere, quod residuum est, quod post coctionem ab utili separatur, & tunc tanquam cacochymum radicatiua purgatione euacuatur: sed quandoque contingit, quod mittatur sanguis usque dum vires vltiorem phlebotomiam tolerare nequeant, & quod causa morbifica ita superior remaneat supra naturam, ut non possit ab illa deuinci, quin euacuata parte materiæ, natura reddatur superior supra residuum; quo casu cum maneat periculum vitæ, nisi coquatur materia, & hæc non possit deuinci à natura, nisi deponatur pars illius; & hæc euacuari non possit sanguinis missione, pro qua vires non sufficiunt, nec alia sit via euacuandi, nisi per purgationem; & hæc non sit indicata, cum materia causans morbum sit sanguini commixta, & de cura regulari purgatio selectiua non sit facienda, nisi ratione cacochymicæ, à qua regulariter indicatur, manet difficultas, An ratione vrgentiæ saltem de cura coacta possit minoratiua purgatio tentari pro aliqua parte crudæ materiæ euacuanda.

C

His positis decidimus Resoluendum in casu posito, minoratiuam purgationem necessariam esse: & hoc his fulciimus demonstrationibus.

D

Primum fundamentum desumitur ex Hippocrate, Galeno & Auicenna, quorum decretis manet confirmata hæc doctrina.

Secundum fundamentum posui, præsupponens casum ex notabili antecedente, sic. Dum vnica via salutis est, etiam si periculosa, tentanda est ex Galeno, lib. 9. methodi, dicente ex Thucydidis consilio, *Quibus alia salutis ratio non est, & quæ vnica videtur, dubia est, necessarium videtur aduersus pericula ire*: Sed casu posito vnica via salutis est minoratiua purgatio, cum omnes reliquas excludat occasio, & sine euacuatione nequit æger liberari: Ergo necessarium est aduersus certum mortis periculum ire, minoratiuam exequendo purgationem: En consequentiam in darij, deductam ex euidentibus præmissis.

E

Confirmatur. Potentior indicatio est, quæ sumitur à Medico ad seruandas partes componentes corpus humanum, illudque naturaliter adintegrandes, quàm quæ sumitur de cura regulari, ad purgandum humorem coctum, & separatum à commixtione sanguinis: sed si partis conseruatio minatur periculum vitæ, & alia conseruandæ vitæ non datur, nisi per partis, aut membri abscissionem, hoc est abscindendum, de cura coacta, ut Celsus docet cap. de Estiomeno §. vnicum, & miserabile remedium, restat ut scindatur pars, sed quid interest, quod miserabile

serabile sit, si hoc unicum est: Ergo in casu posito vrgentiæ, in quo si non datur minoratiua purgatio, quæ vnicum, etsi periculosum remedium est, ea etsi periculosa exercenda est: ex Galeno enim 12. *methodi. cap. 1. melior est aliquando insignis noxa, quam mors*. Et ex Auicenna *fen. 7. 4. melior est abscissio vnius membri, quam mors totius*: Et ex Cornelio *melior est dubia spes, quam certa desperatio*.

Confirmatur 2. à nobis ex Galeno *lib. 10. methodi*, dicente, *Quando ergo semel agro moriendum est, à leuioribus inchoare præsidis est inutile, quia melius est nos agentes aliquid periclitari, quam agrum spe dempta sinere mori*: Sed in casu vrgentiæ leuia medicamenta non sufficiunt; ex magnis vires nequeunt ferre sanguinis missionem; purgatio selectiua de cura regulari non est possibilis, cum nequeat concoqui materia morbifica: Ergo solum restat vt cum minoratiua purgatione aliquid agentes periclitemur, quàm dempta spe ægrum sinere mori.

His fundamentis, euidentiisque rationibus comprobaui, demonstrauique occasionem, & necessitatem exhibendi minoratiuam purgationem; quas si legit Bombilius, aut non intellexit, aut conuictus recedit ab illis: & cum Apologiam proponat aduersus à Me dicta, his nec refutatis, nec satisfactis, pertransit ad ponendas quasdam futes rationes, quas sequenti Resolutione examinabimus.

RESOLVTIO VI.

Virum Bombilius in suis impugnationibus suam conuincat ignorantiam, suosque errores in Praxi manifestet.

VT popularem auram videatur consequi Bombilius, quasi vnicus propugnator contrariæ opinionis insurgit in nostram, & variis involutus cauillationibus, huc, & illuc fertur, nec vt prædiximus quidpiam vtile proponit; demonstrationes nostras, quasi non viderit, intactas reliquit, hæc tantum proponens argumenta.

Primum: Impossibile est intra venas dari humores separatos à commixtione sanguinis: Ergo corrui minoratiuæ purgationis fundamentum; indicat enim hoc vnum fundamentum minorandi.

Superaddit: Quod si aliquis dicat, quod saltem per coctionem separatur vtile ab inutili, hoc impugnat dicens, nondum intellectam fuisse hanc doctrinam nisi à seipso, quia coctio in sui significatione tantum indicat naturam superasse morbi insidias, quas parauit morbus, causa, & accidens, siue excessu qualitatis, siue vstione, siue putredine, siue impiè fraudulenta malignitate.

Secundò sistens Bombilius in eo quod minoratiua purgatio petit indicari à cacochymia, sic insurgit: Si esset admittenda minoratiua purgatio, maxime quia sunt cacochymi humores in principio morbi, separati à sanguinis commixtione: sed hoc est impossibile, quia intra venas semper sunt sanguini commixti: Ergo nunquam minoratiua purgatio est ex vsu.

Tertiò, Si minorandum, maxime quia in periculis periclitandum est: sed sine periculo minoratiuæ potest morbus curari per sanguinis missionem: Ergo non est necessaria minoratiua purgatio.

Superaddit, quod potest responderi, quod aliæ febres amant purgationem, aliæ sanguinis missionem.

Contra insurgit, oppugnans hostem, quem fin-

A git. Quodvis genus febris, aut pendet ex sanguine, aut ex alio humore commixto sanguini, quia licet putrescat, & mutet formam, mutatur in mixtum: Ergo semper indicat sanguinis missionem.

Fingit aliam solutionem dicens posse responderi, quod licet sanguini sit commixtus humor, ratione vrgentiæ petit purgari minoratiua purgatione.

Contra insurgit: Non est maior ratio, vt succurramus sanguinis missione, quàm purgatione, tali vrgentiæ: Ergo potius sanguis mittendus, quàm purgandum, præcipue cum purgationis noxas doceat Hippocrates *lib. de medicam. purgantibus, §. carnes ipsorum, & ventres calidi sunt*.

B Quartò Bombilius procedit validiori conatu, dicens conuincere ad hominem minorantes Doctores, quia ideo supponunt minorandum in febre continua, quia superata naturâ humoris quantitate, vel omnino succumbit, vel paulò post succumbet, in qua vrgentia magis rationi consonum est purgando periclitari, quàm ægrum certæ desperationi tradere; sed in febre syncopali, humorosa, & in maligna, in qua præualet putredo ad malignitatem, Cardanus, Mercatus omnem purgationem renunt in principio, & Doctor Brauuus in syncopali solis frictionibus contentus renuit omnem purgationem, & idem Doctor Brauo superaddit, quod in pestilente febre non est purgandum; quia non est est cacochymia in principio.

C Cognouit Bombilius sui fundamenti ad hominem dicti, faciles solutiones, & illas proponit, dicens, posse responderi disparem esse rationem: nam in inflammationibus internis ratione inculcati humoris non est ex vsu purgatio; in causone ob insuperabile incendium, in malignis, & pestilentibus, ne à laudabili opere, si forte crisin intendit natura, diuertatur, & amplius diffundatur venenum; sed hostes, quos proponit, oppugnat dicens, quod in exemplis non requiritur omnimoda æquiparatio; sed sufficit in illis rebus, in quibus æquiparantur; vnde si in istis est paritas in cacochymia, in vrgentia, & quantitate insuperabili materiæ, in illis etiam debetur minoratio. Attendant ergo iudices (exclamat Bombilius) an in iis tribus sit æquilibrata paritas, & proferant sententiam, qui in verba non iurant Magistri. Hæc tota eius farrago.

Resoluendum affirmatiue, & conuincetur ex horum argumentorum redargutione.

E Probat 1. ex primo, & secundo fundamento adductis ex Bombilio, in quibus contendit oppugnare minoratiuam purgationem, quia, inquit, doctor Brauo præsupponit humores posse intra venas separatos manere, & per separationem cacochymos fieri, & indigere minoratiua purgatione: sed ex hoc fundamento conuincitur crassa ignorantia Bombilij, & eius conuincuntur errores: Ergo Bombilij ignorantia, & errores eius manifestantur ex sua doctrina: Probat minor, Tum ex resolutione antecedente, vbi ex præsupposita nostra doctrina constat, quod casus minoratiuæ purgationis non est dum humor est cacochymus, sed dum purgandus humor est sanguini commixtus; Tum quia ad minoratiuam, licet non sit necessaria humorum à sanguinis commixtione separatio, hanc esse possibilem demonstramus contra Bombilium, ipsūque docuimus sic traditum ab aliis Authoribus: Tum quia detegit suam ignorantiam: si enim humores essent cacochymi, vt ipse præsupponit, non est purgatio minoratiua, & de cura coacta facta, sed indicata, & de cura regulari exercenda, & est error crassissimus Bombilij, & in quo manifestat suam ignorantiam, & errorem, cum non cognoscat,

cognoscat, qualis sit purgatio exercenda de cura regulari, & qualis de cura coacta, quæ dicitur minoratiua, quam intendit impugnare, dum non cognoscit, quæ sit: Constat etiam, quàm turpiter errabit in praxi, qui nondum cognouit exercenda remedia in illa per tot annos, vnde manifeste detegit cum quanto periculo ægrotantium praxim exercuerit, & crassus hic error, ac lethalis quantum debuerit puniri, præcipuè in homine, qui quod manifeste ignorat, petulanter suadere contendit: Tum quia cum maneat conuictus quod ignorat, quam contendit oppugnare doctrinam, manifestè constat, quod erroneè in eius impugnatione insaniuit: superaddens delirium delirio, dicit posse responderi humores posse separari per coctionem; & illis separatis esse vtilem minoratiuam; & hanc, quam erroneam fingit responsionem, impugnat dicens nondum intellectam esse, nisi ab illo, doctrinam de coctione, quia coctio in sua significatione tantum indicat naturam separasse morbi insidias, quas parauit morbus, causa, aut accidens, siue excessu qualitatis, siue vstione, siue putredine, siue impia fraudulenta malignitate.

Non esset cum deliro concertandum, si incognitus non posset aliis esse errandi occasio, idè inanis eius conatus conuincendus: Tum 1. quia humores separari per coctionem, vt de cura regulari indicent purgationem, docuit Hippocrates 2. aphorism. 22. *concocta medicari, ac mouere, non cruda*: Tum quia Galenus inutile ab utili separari per coctionem docet in comment. §. *Videtur siquidem ipsa post coctiones humores discernere, & superfluitates euacuare*. Et lib. 4. aphor. comm. 22. §. *Quo enim tempore à causis morbum facientibus natura grauat, & adest cruditas humorum; tunc aliquid utiliter euacuari est impossibile; siquidem oportet coctionem præire; subsequi verò discretionem, & postea euacuationem*: Tum quia si per coctionem non separat natura inutile ab utili, sed se habet vt signum; aliqua alia actio à qua id fiat, debet assignari à Bombilio, aliàs nunquam aptus redderetur humor, vt posset perfectâ crisi euacuari, aut purgatione regulariter illi debita: Tum quia Galenus dicit, quod coctio est quæ facit cessare putredinem, quod si solum esset signum, non perficeret: Tum quia vrina, & alia signa demonstrantia coctiones humorum, essent signa signi, non autem elaborationis, & perfectionis humorum: Tum quia si coctio tantum est signum, quod natura insidias superauit, quas parauit morbus, causa, aut accidens, nulla purgatio post coctionem esset utilis, cum detur signum, quod hæc omnia superauit natura: Tum quia Auicenna in lotio bono prænuñciat mortem in morbo pestilente; vnde nequit dici signum naturæ superantis morbum, causam, & accidentia, malignamque, ac fraudulentam qualitatem: Tum quia post superuentientia signa coctionis in lotio, timetur recidua, quod non contingeret, si coctio esset signum certum demonstrans naturæ victoriam: Tum quia in febre sinocho ex vstione apparet signum coctionis, dum nondum vincit natura: Tum quia in aliquibus febribus, non nisi post multum tempus obscurantur signa coctionis, & tunc minus vincitur morbus, & causa, quàm in reliquis temporibus.

Probatur 2. Tertium Bombilij fundamentum est, Quod sine minoratiua purgatione potest sanguinis missione vitari periculum; sed ostendit Bombilius, quàm ignarus sit doctrinæ, quam contendit repellere; si enim præsupponimus, quod toto tempore, quo vires sunt aptæ ferre sanguinis missionem, non datur locus minoratiuæ purgationi, quia non est vrgentia cogens ad purgationem; cur recurrit ad sanguinis

A missionem: Crassa est huius impugnatoris ignorantia: Protector iste Hispalensium opinionum discere deberet doctrinas, priusquam refellere quod nondum intellexit: Tum conuincitur error illius, vrgentiæ causa debet exhiberi minoratiua purgatio; si ergo potest morbus securè curari sanguinis missione, non datur casus vrgentiæ, nec minoratiuæ, & frustra impugnat illam in casu in quo admittitur ab omnibus non esse necessariam: Tum quia si supponitur casus minoratiuæ, dum vires nequeunt ferre sanguinis missionem, cum ridiculo errore contendit, quod licet vires non consentiant, sanguis sit mittendus, contra omnem antiquitatem decernens suum nouum dogma.

B Confirmatur, quia in proposito fundamento tertio, supponens, quod aliqui respondent, quod sunt aliquæ febres, quæ amant purgationem; hoc impugnat, supponens in omni febre sanguinem esse mittendum; quia, aut peccat sanguis, aut humor sanguini commixtus.

Sed iterum repellitur nona eius ignorantia: Tum quia supponit, quod purgatio debet exhiberi, quia febres amant illam, quod deliramentum, non nisi Bombilio potuit occurrere, ignoranti quod remedium non eligitur à febre, quia illud amet, sed à Medico, quia aut de cura regulari est indicatū, aut de cura coacta cogitur ad eius exhibitionem: Tum quia si omnis febris semper pendet à sanguine, aut ab humore sanguini commixto, & semper ab hoc indicatur sanguinis missio: Ergo non solum probat, quod nunquam sit utilis minoratiua purgatio, sed nec aliqua purgatio de cura regulari vnquam exercenda.

C Confirmatur 2. ex impugnatione alterius solutionis, quam etiam fingit: dicit enim posse responderi pro tertio fundamento suo, quod licet sanguini sit commixtus humor, debetur illi purgatio ratione vrgentiæ, & hoc impugnans dicit, quod non est maior ratio, vt sanguinem mittamus, quam vt purgemus, præcipuè, cum Hippocrates lib. de medicam. purgantibus, varias proponat noxas, quæ ex purgatione subsequuntur.

D Sed contra stat: Tum quia Bombilius parum se in doctrinis ostendit firmum; si non adinuenit maiorem rationem purgandi, quam sanguinis mittendi in morbis, pro libito curat, & proponit remedia sine indicatione, aut necessitate huius potius, quàm illius remedij: Tum quia si non est maior ratio purgandi, quàm sanguinis mittendi, frustra impugnat purgationem, cuius exhibendæ etiam est aliqua ratio: Tum quia crassus esset error, & impius, si dum sunt vires pro purgatione ferenda, & non pro sanguinis missione, ad libitum exerceremus remedium, cum quo vires, & vita deficerent: Tum quia ex Hippocrate, & Galeno datur vrgentia, ob quam debet potius purgatio, quàm sanguinis missio exhiberi: Tum quia à solo isto magno doctore inter omnes Medicos prolatum fuit hoc deliramentum; quod non est maior ratio ad purgandum, quàm ad mittendum sanguinem.

E Probatur 3. impugnando quartum Bombilij fundamentum, & errorem eius conuincendo: inquit enim, quod æqualis est vrgentia in febre syncopali humorosa, & in maligna, in quâ præualet putredo ad malignitatem, in quibus Cardanus, Mercatus & Brano renunt purgationem, sed contra stat.

Tum quod in febre syncopali humorosa, quia vires concidunt, Galenus lib. 8 meth. cap. 6. lib. 12. cap. 4. lib. 4. de sanit. tuenda, & comm. in sententiam 31. sect. 5. Auicenna fen. 1. 4. tract. 1. cap. 34. renunt purgationem, quia deficient vires: Ego verò purgationem

nem admitto, & medicamentum purgatiuum propono. Mercatus cum Auerrhoe, Tralliano, & Rhaf nec solum purgationem admittit, sed quæ sint pharmaca vtilia proponit, ex quo conuincitur Bombilium ignorasse, quid doceant prædicti Authores, simulque quoddam ex falso fundamento suum deducat errorem: Tum quia non minus conuincitur ignorantia Bombilij dicentis quoddam ego minoratiuam purgationem non admitto in febre pestilente, quia humor non est cacochymus, ex hoc enim fundamento in mea doctrina solum infertur non deberi de cura regulari purgationem in principio febris pestilentis, non tamen quoddam si detur casus vrgentiæ, non debeat minoratiua purgatio, sicut in reliquis febribus, in quibus currit eadem ratio. Constat hoc ex verbis à me prolatis *P. 4. disp. 2. sect. 3. Resolut. 11. §. 1. Resoluendum 2. quoddam selectiua purgatio non conuenit in principio cuiusvis febris malignæ, aut pestilentis. V. G.* Vbi manifestè apparet, quoddam non nego posse de cura coacta aliquando conuenire, nunquam tamen de cura regulari, nisi materia turgeat.

Confirmatur firmitas nostræ doctrinæ impugnando iterum solutionem, quam Bombilius tradit contra solutiones ab ipso confictas pro quarto fundamento: dicit enim quoddam licet pro minoratiua exercenda in syncopali, & pestilente non est omnimoda æquiparantia; est tamen in tribus, in cacochymia, scilicet, in vrgentiæ, & in quantitate insuperabili.

Sed contra, iterum ignorantia & illius errores conuincuntur ex responsione: Tum quia si æquiparantur syncopalis, & pestilens febris cum aliis febribus, in eo quoddam in istis, sicut in illis sit cacochymia, conuincitur, quoddam in nulla earum sit possibilis minoratiua, sed quoddam vtrisque æquè debetur purgatio de cura regulari, quæ indicatur à cacochymia, & consequenter cum ignorantia contendit vtrisque conuenire minoratiuam purgationem ob istam paritatem: Tum quia si in vtraque esset vrgentiæ, quam supponit, & quantitas insuperabilis humoris, nisi per minoratiuam deponatur pars illius; si vires

A æqualiter adsint, æqualiter esset exercenda minoratiua purgatio: Tum quia Galenus, qui renuit purgationem in syncopali, ob virium impotentiam renuit illam, non verò quia non esset ex vlu; & idè in syncopali intermittente, in qua vires resarciuntur, admittunt omnes purgationem.

Licet ex dictis manent refracta argumenta Bombilij, iterum dissoluemus illa, vt ordine refracta reperiantur.

B Ad 1. Respondetur quoddam iam demonstrauius contra illum, posse intra venas dari humores separatos à commixtione sanguinis, & quoddam adhuc admissio eo, quoddam præsupponit, nihil concludit, vt ex impugnationibus conuincitur, in quibus simul reiicitur sua ignorantia, erroneèque philosophari de coctione, nec Galeni vidisse, concepisse quam de ipsa tradidit doctrinam *lib. 2. de natur. facultat. cap. 4. & lib. 3. sequent. cap. 4. & lib. de differ. sympt. cap. 4. & de causis sympt. cap. 3.* & quam Aristor. tradidit *4. lib. meteor.* & quam tradidere omnes horum Commentatores, docentes coctionem esse actionem perfectiuam alimenti.

C Ad 2. Respondetur simili modo ex dictis, humores ad minoratiuam purgationem debere esse commixtos, ad eam verò quæ petit fieri de cura regulari, debere esse separatos à commixtione sanguinis, & cacochymos, modo, quo demonstrauius supra, & docuit Galenus *4. aphorism. 22.*

Ad 3. Respondetur, quoddam casus minoratiuæ est, vt diximus, dum vires non subsistunt pro missione sanguinis, nec sine alia euacuatione potest natura devincere causam, quæ cum nequeat fieri de cura regulari, per purgationem, de cura coacta, perficitur per illam.

Ad 4. Iam probauimus Bombilium; nec vidisse Authores, quos citauit, & quoddam ex paritate quam adducit contrarium sequitur, quia si in syncopali humorosa essent vires, conueniret purgatio minoratiua, si essent conditiones à nobis requisitæ ad minorandum, exequi deberet.

DISPUTATIO SECVNDA

Apologetica.

DE SANGVINIS MISSIONE EX PEDE in Principio cuiusvis morbi.

NOSTRIS temporibus inter Medicos Hispalenses suborta est controuersia, an in principio cuiusvis morbi semper sanguis ex pede sit mittendus. Ramirez partem affirmatiuam tenuit, Doctor Valverde Orezo renuit. Medicorum alij huic; illi adhæserunt alij, quo tempore nos in Appendice de sanguinis missione ex talo, ex Galeni testimoniis comprobauimus, in omni morbo hoc non esse necessarium, in aliquibus vero esse vtile: tacuit in hoc tempore Bombilius, mea scripta, vidit dum

D. Brano Resol. Medic. Pars V.

D sua essent in prælo, & quasi ipsum viderim, aut impugnarem, aut impugnatione dignum indicarem, in me proponit Apologeticon, fingens defensionem in suam sententiam, quam fatetur me non vidisse quia nondum ediderat in lucem illam, quæ Hispalensibus prolata est, suam esse contendit, ipsamque potius offendit quam defendit, nam Protectores partis affirmatiuæ Galeno se adhærere ostentant: ipse vero in Appendice ad Apologeticon, contendit ex aliquibus deducere, licere sibi discedere à Galeno. Omnia licent tibi

K k k

Bombili

Bombili, diffunde tua opera : ex ipsis hoc fiet manifestum quod tibi cuncta licent. Præcipue irrui in me & conuictus, (quod ex eius testimoniis conuincam) quod non semper licet mittere sanguinem ex pede ; fatetur se à Galeni deniare doctrina ; cumque iterum ego firmare hanc doctrinam sim conatus, infirmis rationibus has oppugnat, quas nos iterum confirmare conabimur, illius inanem conatum deuelabimus, & firmioribus fundamentis nostram sanctam iterum relinquemus doctrinam.

RESOLVTIO PRIMA.

Virum Theorica Praxi sit contraria.

Bombilius vnicus est protector huius opinionis, seu ridiculi erroris, quod opponatur Praxi Theorica ; quem sic protulit. *Theorica, & praxis aque distant, veluti polis contrariis, & se mutuo impediunt, non iuuant : nam pugnant vota cum votis : consilia cum consiliis.* Sed quod sit huius insanie fundamentum, non protulit, nisi quia ipse voluit primus esse illius protector ; hac commotus ratione, quia, vt statim superaddit, *nulla est veritas secunda ab opinione, & omne facilius suum habet protectorem.* Bombilius etiam, protectorem meruit hæc insania, quam omnium scientiarum Professores conuincunt, pro sua praxi, theoricam prius adipiscendo partem, ex qua principia, theoremata, & scientificas consequuntur demonstrationes, ex quibus agendum scientificè in praxi, nanciscuntur. Sic in medicina primo ortu Hippocrates, qui primus illam sancit, plurimos conscripsit libros theoricam complectentes, Galenus theoricam ampliavit, Auicenna ordine eam amplexus est, & in principio suorum operum ipsam primò sancit, protulitque in præmio operum, quod medicina altera est theorica, & quod per theoricam non intelligimus illam partem medicinæ quæ confert ad scientiam tantum, absque hoc quod dirigat ad declarandum qualitatem operandi, seu operationis : vbi manifeste ipsam pro praxi necessariam constituit. Galenus *de lib. propriis*. probat theoricam demonstratiuam discendam esse ante praxim, de Medicis sine theoria exercentibus praxim dixit : *Medicos qui solam experientiam sequuntur, non admittimus, quoniam ipsi sicut Idiota faciunt, quæ vident insipientes, rerum quidem euentum mirantur, euentus causam ignorant.* Empiricos sola praxi nitentes sine theoria, respuit, protulitque quod facillime quidquam ratiocinio quæritur, eius verò fidem comprobant experientia : idè ex ipso Vallesius deducit, quod medicina quasi in duobus cruribus insistit, in theoria, & praxi, & quocumque deficiente nequit progredi : & in *method.* inquit Galenus, *Quum autem in vniuersalibus methodus, in particularibus exercitatio consistat, fieri non potest vt sine multiplici in agris exercitatio, quod ex usu sit, facias, aut sine vniuersalium cognitione probe exercitatio procedat :* Sed quid immoror, vt theoria pro praxi necessaria in omnibus scientiis doceatur ? hæc subsistunt in Europa nostris temporibus Academiae. In Hispaniæ regno Celeberrima Vallisoletana Regia, & Pontificia, quæ olim fuit Palentina, reliquis antiquior, & Professorum insignum multiplicitate insignior ; Celeberrima etiam Salmanticensis, & Complutensis, insignes sunt aliæ plures Hispalensis, Oscensis, Ileridensis, Valentina, Toletana, Onatensis, Cæsaraugustana, Barcinonensis, Rossunensis, Co-

A nimbricensis, Gandensis, Perpinianensis, Granatensis, Tarraconensis, Eborensis, Compostellana, Beacensis, Soguntina, Hiraclensis, Oromensis, Onetensis, Abulensis, Limensis, Mexicana, Maioricensis. In Italia sunt Romana, Bononiensis, Ferrariensis, Florentina, Mediolanensis, Ticinensis, Patavina, Perusina, Pisana, Salernitana, Senensis, Veneta, Bergamensis, Mantuana, Muticensis, Parmensis, Placentina, Taurinensis, Montis-Regalis, Anconitana, Syracusana, Messana, Panormitana, Caticensis. In Gallia sunt semper celeberrima Parisiensis, Andegauensis, Auenionensis, Aurelianensis, Biturigenis, Burdegalenis, Caconensis, Dolana, Lugdunensis, Monipessulana, Nantes, Nimecensis, Pictaviensis, Tolosana, Caturcensis, Massiliensis. In Germania, Bohemia, & Polonia, sunt Colonienis, Basiliensis, Dilingana, Duacensis, Erphordiensis, Francfordiensis, Friburgensis, Cripsumaldensis, Afrinensis, Heydelbergensis, Hirbipolensis, Ingolstadiensis, Liplensis, Lotoniensis, Marpurgensis, Maguntina, Pragensis, Rostochiensis, Treuirensis, Tubigenis, Viennensis, Vuittembergensis, Visotina, Argentoratensis, Iuliana, Regiomontana, Græcensis, Lugduni Patanorum, Cracouiensis. In Anglia, Scotia, & Hybernia sunt Cantabrigiensis, Oxoniensis, Armachana, Dunensis, Lismonensis, Casselensis, Mayonensis, Dublinensis, innumeræque, & aliæ sunt, fueruntque olim in Athenis, in Græcia, & per totum vniuersam, in quibus totius orbis Principes conati sunt, omni ætate præclarissimos magistros conducere, à quibus omnium scientiarum doceretur theorica, in praxi pro omni scientia necessaria : Ergo per tot secula insaniunt tot præclarissimi viri omnium scientiarum magistri, in tot Academiae theoricam profitentes, & docentes, vel insani nostris temporibus Bombilius, proferens quod Theorica, & Praxis æque distant, veluti polis contrariis, & quod se mutuo impediunt, ad quem insanum errorem deduxit illam conatus evertendi nostras rationes, quibus fatetur conuinci, sed fidendum suo genio medico, ratione relicta, Galenique doctrina.

RESOLVTIO II.

Virum rationes à Me adductæ conuincant, nullas dari cogentes, sanguinem mittere in principio cuiuslibet febris, ex pede.

IN Apendice ad disputationem de sanguinis missione, sectione 3. de loco mittendi sanguinem in febribus, per reliquas resolutiones vsque ad septimam, decreuimus ; in prima quomodo verum sit sanguinem esse mittendum in omni febre putrida ; in secunda quod stando in Galeni doctrina, sanguinis missio in omni febre, vt putrida debet fieri ex brachio : In tertia, quod non datur in omni febre putrida vitium humorum in motu, & idè ratione illius non cõuenit sanguinis missio ex pede in principio : In quarta, quod licet detur vitium in motu humorum, à febre vt tali nõ indicatur sanguinis missio ex pede, potest tamè complicari affectus pendens ex illo, à quo indicetur reuulsio ; In quinta, quod licet cõplicetur indicatio reuulendi, dum adest febris, reuulsio aliquando ex brachio, aliquando ex pede petit fieri : In sexta, quod licet febris sit maligna, aut pestilens, non indicat sanguinis missionem ex pede, nisi foveatur per humores

mores contentos in ramis venæ Portæ. His omnibus acquiescit Bombilius; & cum in septima resolutione ego inquiram, an præter indicationem reuulsoriam sint aliæ rationes, quæ cogant ad sanguinem mittendum in principio cuiusvis febris putridæ, ex pede; sexque proposuerim rationes, ex quibus id videtur suaderi, quas iterum impugno, præcipue primam, quam decem rationibus conatus sum conuellere: Pro hac defendenda suum instituit Apologeticon, in quo nostris cum nequeat ratione satisfacere demonstrationibus; fingit quasdam solutiones refertas iniuriolis, & insanis obiurgationibus; in quo tota vis suæ Apologiæ sistit, quas, nos refrangere cogimur, non ut insanè cum insano loquamur, sed ut veritatem ab ineptiis vendicemus.

Resoluendum, quòd rationes quibus probauimus non semper sanguinem esse mittendum ex pede in principio, ob humores contentos in venis mesenterij, euidenter conuincunt hanc veritatem, fre-mat licet Bombilius.

Fundamentum contrariæ opinionis sic proposuimus. Si datur causa putredinis humorum, illi primo patiuntur putredinem, qui aptiores sunt illam pati: sed sanguis & humores contenti in prima regione in venis meseraicis, aptiores sunt pati putredinem: Ergo prius putrescunt; ergo in principio debent euacuari per sanguinis missionem factam ex pede, ne sursum deferantur, & coinquinent massam sanguinariam, communicentque putridinem. Quo proposito fundamento; Probatur resolutio ex impugnatione prima à nobis adducta. *Nullo ex capite constat, quod humores contineantur semper in vasis venæ meseraicæ, superflui, hoc enim accidere in benealentibus, non est necessarium.*

Respondet Bombilius, (Et en totam vim suæ Apologiæ) quod, ex eo constat venas meseraicas semper esse repletas fæculentis humoribus, quia natura comparatum est, quod dum generantur humores, ut sanguis maneat purior, separetur bilis in cistim fellis, in meseraicas humores fæculenti, velut ad corporis sentinam, Pituita ad ventrem; ex quo ex Dioclis sententia, idè docet 3. de locis Galenus, quòd fit melancholia hypochondriaca ex iis humoribus delatis in meseraicas venas, & quòd patet ex sanguine qui per hæmorrhoidas purgatur: sed contra stat: Tum 1. quòd Bombilius supponit nullum dari corpus sanum, cum febre superueniente semper supponat in hypochondriis morbum, à quo indicetur sanguinis missio ex pede, quæ præualeat ad indicationem febris petentem sanguinem mittere ex brachio: dari autem corpus sanum docuit Hippocrates in libris *Isagogicis*, lib. de natura humana, lib. de humoribus: in 3. aphorism. demonstrat ætates in quibus homines cum morbis, aut fine illis degunt; & anni tempora. Galenus in comment. latius id prosequitur, lib. de differentiis morborum. sanitatem, & morbum posse successiue dari in corporibus demonstrat. lib. de sanitate tuenda docet, qualiter sanitas debet conservari in omnibus ætatibus, lib. artis medicinalis salubria corpora ut nunc, & simpliciter salubria admittit: Tum 2. quia suppositio ex Diocle, aut Galeno quod in hypochondriacis datur morbosus apparatus fæculentæ materiæ; & quod fæculentus sanguis purgetur per hæmorrhoides, conuincit dari in aliquibus hos morbos, hancve fæculentam materiam, non autem in illis, qui perfecta fruuntur sanitate, in quibus cum non detur indicans mittendi sanguinem ex pede, exercenda ex brachio sanguinis missio à venis fo-

D. Brauo Resol. Medic. Pars V.

A uentibus febrem: Tum 3. quia humor qui separatur in cistim fellis, & qui trahitur à liene, ex ordine naturæ trahitur, & istæ partes in hunc finem sunt destinatae, ut patet ex Auicenna lib. 3. fen. 15. tract. 1. ex Galeno lib. de natur. facult. lib. ad Thrasibulum, lib. de Anatomicis administrationibus, lib. de usu part. lib. de sanit. tuenda, conducitque earum partium actio ad earum nutritionem, humorum depurationem, sine qua reliquæ corporis partes sanitatem conservare nequirent, & pro voluptuosa fructione, & earumdem partium conseruatione: & idèd nequit ab iis humoribus, in statu naturali sumi indicatio curatiua, sed conseruatiua, qualis sumitur à reliquis partibus, dum suas actiones naturaliter exercent: Tum 5. quia si ab humore contento in liene cistim fellis, vel in hypochondriis pro earum partium nutrimento, aut fructione, voluptuosa, aut pro earum conseruatione, sumeretur indicatio euacuandi ex pede, in sanitate semper deberet sanguis mitti, cum semper sint prædicti humores in illis partibus: Tum 6. quia ex Galeno, ab eodem idem semper indicatur, sed humores melancholici in liene, & bilis in cistim fellis semper sunt: Ergo per totum morbi decursum indicarent sanguinis missionem ex pede, ex quo conuincitur, quod nunquam posset exerceri ex brachio, quod nec Bombilius admitteret, nec reliqui, qui saniori iudicio admittunt post duas sanguinis missiones ex pede, reliquas ex brachio exercendas: Tum 7. quia Ego contendo probare quòd non semper detur in hypochondriis fæculentus humor cogens mittere sanguinem ex pede: vnde impertinenter Bombilius deducit Dioclem, qui in affectu hypochondriaco probat id contingere: ex dictis enim à me constat, quòd admitto aliquando ex pede sanguinis missionem, & hoc passim admittit Galenus: hoc vnum contendimus, quòd non datur perpetua causa, quæ semper in omni febre cogat in principio ad mittendum sanguinem ex pede; & quod sumpta indicatione à febre putrida pendente ex superfluis humoribus in trunco corporis redundantibus, sanguis ex brachio sit mittendus.

D Secundò impugnari propositum fundamentum, quia non omnes humores repertos in hypochondriis necesse est habere aptitudinem ut putrescant, aliàs esset impossibile in venis maioribus aliquod genus febrium humoralium, cum quo non complicaretur quartana, quæ ex melancholicis humoribus ibi contentis deberet fieri.

Respondet Bombilius, quòd debueram ego attendere, quòd febris semper seruat typum, & conditionem illius humoris, qui in massa sanguinaria præualeat, & ita licet in mesenterio sint melancholici humores, prauis, aut cum praua vitione, non est prorsus necessarium ut accensi, seu putridi, quartanam secum ferant, si alij præualent succi.

E Sed contra stat Tum 1. quòd debebat attendere iste Bombilius, quòd peritiliter suam detegit ignorantiam, contendens, quòd si vnus humor putrescit, alter æque aptus putrefieri, non possit simul putrefieri, & propriam febrè causare, forsam quia male intellexit doctrinam Auicennæ fen. 1. 1. d. 3. c. 1. Galeni 1. Prognost. Alcabat. lib. 1. theoria, qui docet quod ex bile, & pituita, aut melancholia fit vnus præternaturalis humor, dictus bilis vitellina, qui dum putrescit, febris subsequuta seruat naturam prædominantis humoris, & quòd ex putredine alterius humoris coadintegrantis bilem vitellinam, non fit nouum genus febris: ij tamen de humoribus contentis intra massam sanguinariam non negant

diuerſas ſimul, ac complicatas poſſe cauſari febres putridas: Tum 2. quia ſi non attenderetur hæc ignorantia Bombilij, inuerteretur Galeni doctrina, qui febres putridas ſimul complicari poſſe admittit, ſive cum febre inflammationis, ſive cum aliis febribus ortis ſine inflammatione, ſive fiat complicatio inter febres eiſdem generis, ſive diuerſi generis, ſive complicantur continuæ cum continuis, ſive intermittentes cum intermittentibus, vt latè deducitur ex Galeno *lib. 2. de different. febr. cap. 7. & 8. lib. 1. ad Glauc. cap. 4. lib. 4. aphoriſ. comm. 73. lib. 2. criſium cap. 9. lib. 3. de præſagit. pulſum cap. 3.* Tum 3. Antequam proferret hanc ignorantiam, deberet attendere, quòd hæmitritæus, qua eſt febris humoralis complicata ex quotidiana, continua, & tertiana intermittente, datur ex putredine pituitæ, & bilis, ſimul intra venas putrefcentium, ſive hic, ſive ille prædominetur humor, vt deducitur ex Hippocrate *lib. 1. Epidem. ſect. 1. & ſect. 2. ex Galeno in comment. & lib. 2. de differ. febrium cap. 8. lib. de typis cap. 4. lib. 2. de criſibus cap. 9. ex Auicenna ſen. 1. 4. tract. 4. cap. 17.* Tum debebat attendere quòd etiamſi falſitas ſuæ reſponſionis haberet aliquam apparentiam probabilitatis de humoribus ſimul intra venas manentibus, non deberet hallucinari de febre intra venas orta, cum complicatione febris ortæ in bubone, in dolore laterali, pulmonia, aut phlogoſi materiæ fæculentæ in hypochondriis ſeparatæ: Tum 5. debebat attendere, quòd nequit naturaliter fieri, quin humor putredini aptus, ſi denuo alteratus putrefcat, non cauſet febrem ſuæ naturæ proportionatam, ab alterius febris ſpecie diſtinctam, quæ oritur ex humore diuerſæ naturæ impermixto, manente cum illo: Tum 6. febris ſuperueniens ex vno humore putrefcente, potiùs iuuat, vt alter humor putrefcat, ſicut & diaria iuuat vt fiat de nouo putrida febris; & ſi vtræque complicitur, ab vtræque diuerſæ ſumuntur indicationes: Ergò ab vna febre putrida poteſt altera alterius generis coadiuari, & vtræque diuerſa erit, diuerſæque præſtabit indicationes.

Tertiò ſic impugnari prædictum contrariorum fundamentum; quia in hypochondriacis redundantibus ſuperfluis humoribus in prima regione, manifeſtè conſtat contentos humores in illâ non putrefieri, cum potiùs experiamur, ipſos febre non laborare; ex quo inferitur non dari ſemper in hypochondriis, licet ſit poſſibilis, affectum indicantem ſanguinis miſſionem ex pede.

Reſpondet Bombilius, quòd Ego non expendi accurata ſolertiâ: nam debebam attendere, in hypochondriacis, vt plurimum vſionem in ſimili humore præualere, ex quo febris lenta etiam complicatur plerique, aliquando ſolam inſuperabilem cruditatem, quo accidit, vt in varios affectus commutetur, tum frigoris, tum caloris, quo certè nulla cogit neceſſitas, vt ſemper febris putrida talem ſublequatur hypochondriam.

Sed contra ſtat: Tum 1. quòd deberet Bombilius animaduertere accurata ſolertiâ, quòd ſui oblitus contraria proferat: In antecedente impugnatione dicit, quòd non poteſt fieri quartana febris in hypochondriis ſuperueniente alia febre, quia prævalent ſucci, ex quibus ſit & ideo nequit alia fieri febris: nunc verò admittit quòd ex ſuccis contentis ſit febris lenta, eo quòd ea complicatur cum ſuperueniente, & indicat ſanguinis miſſionem ex pede: Tum debebat attendere quòd docet experientia, dari plures ſine omni febre, in quibus nec datur febris or-

A ta ex obſtructionibus, & conſequenter ſaltem in iis non eſt à quo indicetur ſanguinis miſſio ex pede, & conſequenter non eſt ſemper neceſſarium quòd ſanguis mittatur ex pede: Tum 2. debebat ſolertiâ percipere, quòd ex dictis ab ipſo conuincitur, quòd adhuc in hypochondriacis non ſemper ſanguis mittendus ex pede, cum redundant in illis ſucci crudi, à quibus non ſolùm non indicatur ſanguinis miſſio ex pede; ſed potiùs contraindicatur ex Galeno 9. *method. & lib. de ſanguinis miſſione cap. 11.* quominùs nec poſſit exerceri ſanguinis miſſio ex brachio, quæ erat indicata à febre orta ex humoribus putridis intra venas: Tum 3. accuratè deberet attendere, quòd ſi omnes homines ob phlogoſim in hypochondriis, petunt ſuperueniente febre putrida, phlebotomiam ex pede in principio, debet ob eandem rationem fieri ſemper in illis phlebotomia ex pede; quia ob intensiorem febrem putridam, intensior phlogoſis erit in augmento, & ſtatu, in hypochondriis; ſed iſti admittunt in iis temporibus ex brachio ſanguinem eſſe mittendum: Ergo cum illis Bombilius debet in principio permittere (ſi placet) ſanguinem mitti ex brachio; ſi alia vrgentior ratio non ſubſiſtit.

Quarto ſic impugnaui fundamentum propoſitum. Eſt humores in meſenterio contenti eſſent apti putredini, & petant euacuari, cum ſint ſeparati à commixtione ſanguinis, ſunt cacochymi, & indicant purgationem, & non ſanguinis miſſionem, vt diſput. de purgand. rat. demonſtrauimus.

Reſpondet Bombilius, quòd vt plurimum hoc eſt verum, dummodo ex hac obſtructione non regurgitent prauis & exuſti humores, quia tunc ſanguinis miſſio indicatur non ex obſtructione, ſed ex ſarcina humorum, quæ ſanguine miſſo, non impetit cor, aut hepar; ſi autem timetur ne frænum detrahatur frigidis humoribus, dicit Bombilius, quòd purgat, dampnans tunc ſanguinis miſſionem cum principe Auicenna: & ideo cauè conſulit ſanguinem mittere in melancholiis, & iſtam magnam animaduersionem notat prætermiſſam fuiſſe à Me: ſola eſt digna vt proferatur à Bombilio.

Sed contra ſtat: Tum 1. quòd iam in ſanitate, iam in cacochymia ſanguis non mittendus ex pede & conſequenter non eſt vniuerſalis propoſitio, quòd ſemper & in omni febre putrida, ſanguis debeat mitti ex pede in principio ob adductam rationem: Tum 2. Humores non indicant ſanguinis miſſionem ex pede, aut brachio, quia poſſunt regurgitare, aut nocere; ſed ſui evacuationem: Hæc autem an fiat ſanguinis miſſione, aut purgatione, an per venas ſuperiores, per venas inferiores, aut per venas hæmorrhoidales; hoc ab alio principio reſtat determinandum: Tum 3. manifeſtum erat, quòd ego deberem prætermittere puerilem, ac communiffimam diſtinctionem, præcipuè non conducen-
E tem ad intentum doctrinæ: Si enim probo, quòd humores contenti in hypochondriis, indicant purgationem & non ſanguinis miſſionem ex pede, vt quid diſtinctionem afferre deberem inutilem pro intento, qualem ſine illo adducit Bombilius: Tum 4. ſarcina humorum, ſi auferatur per purgationem, impeditur, ne aſcendat ad cor, ſine eo quòd euacuetur per ſanguinis miſſionem: ex quo apparet, quòd à ſarcina vt tali, vel à metu, ne ſurſum feratur, non indicatur ſanguinis miſſio ex pede: Tum 5. ſi Bombilius antecederet phlogoſim admittit in hypochondriis, à qua ſemper indicetur ſanguinis miſſio reuulſoria, cur admittit in hac ſolutione, quòd ſunt humores frigidi, qui continentur in hypochondriis, & quòd non ſunt phlebotomandi, ex Auicenna. Ergo nec
ratione

ratione illorum debet exerceri semper sanguinis missio ex pede, cum ab humoribus contentis contraindicetur.

Quintò, impugnauit sic propositum fundamentum: licet in hypochondriis esset vitium sanguinis, cum ab illo non pendeat febris, à quâ tanquam à morbo magno indicatur sanguinis missio, ab ea parte debet sanguis mitti, à qua euacuatur causa, à qua febris fouetur, non autem à parte remotiori.

Respondet Bombilius, quòd ego periclitor magis, quando iudico, quòd sanguinis vitium, quòd in venis meseraicis contrahitur, non indicat sanguinis missionem; quia febris ab illo non dependet, sed ab alio in venis superioribus contento; & quod gratis dat mihi, quòd febris incipiat à venis inter alas, & inguina, & quòd ab illa alterantur humores mesenterij, quia ex definitione Auicennæ calor febrilis per vniuersum corpus communicatur, & idè ab humore in hypochondriis fit febris, & indicatur sanguinis missio ex talo.

Sed contra stat: Tum 1. quòd Bombilius scaturit erroribus, & ebullit in contradictionibus: dicit in responsione antecedente ad nostram secundam rationem, quòd si succi in venis prævalent, & accendantur, non potest ex succis in mesenterio accensis provenire quartana, quia exuperat humor venarum, à quo sumit febris denominationem: in hac responsione dicit, quòd semper, cum in venis accenditur febris, fit simul alia febris in humoribus hypochondriorum; in responsione ad 4. dicit, quod humores in hypochondriis quandoque sunt calidi, quandoque sunt frigidi, & quod ob frigiditatem eorum timet sanguinem mittere: nunc dicit, quod semper est febris orta ab humoribus contentis in hypochondriis, à qua indicatur sanguinis missio ex talo: igitur Bombilius labitur immemor eorum, quæ paulò ante protulerat. Tum 2. Bombilius gratis dat mihi quòd febris accendatur in venis intra alas, & inguina, (senilis ætas operatur in illo) si enim difficultas stat in hoc quod data febre intra venas indicatur sanguinis missio ex brachio, & quod non potest prævalere indicatio phlebotomandi ex talo, quæ sumitur à sæculenta substantiâ in hypochondriis; cur ergo tot ineptiæ; cur gratis dat id sine quo ruit fundamentum controuersiæ: Tum 3. certum est dari febrem intra venas, à qua indicatur sanguinis missio ex brachio; est dubia febris in hypochondriis; in sanis certum quod non datur, alias non essent sani ante aduentum febris supervenientis in venis: In eis qui abundant frigidis succis in hypochondriis admittit Bombilius, non dari febrem, & contraindicari sanguinis missionem ex illis. Ex quo patet quàm alienum à ratione sit proferre quod ob febrem ortam in hypochondriis semper sit mittendus sanguis in pede, relicta indicatione mittendi sanguinem ex brachio, quæ sumitur à febre superveniente ex humoribus inter inguina, & brachia putrescentibus: Tum 4. si datur necessariò talis febris, & in principio contraindicat sanguinis missionem ex brachio, cur non semper cogit hæc indicatio, ut sanguis ex pede mittatur? cur post primas sanguinis missiones ex pede, mittunt contrarij sanguinem ex brachio, manente eadem hypochondriorum febre intensiore; humoribus ibi contentis denuò calefactis, & alteratis à superveniente febre. Tum 5. si quia Auicenna dicit, quòd communicatur febris à corde in reliquas partes, fit in mesenterio febris, à qua indicatur sanguinis missio

ex talo in hæctica, & diaria; datur similis causa febris ex hypochondriis, & semper in illis ab illa prævalente indicatione esset sanguis mittendus ex pede: Tum 6. potest dari hæctica sine humoralis; humoralis sine hæctica, diaria sine iis, dum reliquæ substantiæ ab ea, quæ febrem causant, resistunt alterationi, ut docet experientia, & protulit Galenus lib. de different. febr. 1. ad Glau. in lib. method. & cum illo fatentur omnes. Ergo poterunt humores in hypochondriis non accendi, non habere febrem quæ indicet sanguinis missionem ex talo, & qui non impediant exerceri eam, quæ est indicata ex brachio.

Superaddit Bombilius pro antecedente solutione, quod observavit sæpius, quod ex hepatis habituali intemperie calida, rapitur calor ventriculi, depravat coctionem, & subsequitur imperfecta coctio, & pravi generantur humores cum malignâ qualitate, & pravo substantiæ modo, ex quibus fiunt febres in vasis maioribus in quibus debet saltem in principio fieri sanguinis missio ex pede.

Miror Bombilium tantæ observationis Doctorem, quam posset discere ex Hippocrate 6. Epid. Vbi ventriculi torpor, inquit, omnium confusio: & Galenus ex diocle ab ipso citatus 3. de locis 7. idem protulit, & 9. methodi, & 11. de sanguinis missione, sed ex hac doctrina incidit in nostram doctrinam veritate convictus: fatetur enim, quòd saltem in casu proposito sit sanguis ex pede mittendus: hoc nos docuimus, sect. 3. Resolut. 5. §. 2. in appendice, ibi, Resolvendum quòd febre putrida manente, si indicetur sanguinis missio reuulsoria, cuius indicatio prævalet, fieri petit ex pede, dum fouetur morbus, à quo indicatur, à vitio humorum fluentium per ramos venæ cavæ descendentes: si per ramos ascendentes, ex brachio; si ex venis porta, per hamorrhoidales venas. Inde patet, quòd non nego dari casus in quibus debeat ex pede mitti sanguis in principio, & in reliquis temporibus; id vnum contendo, quòd non sit id necessarium semper in cuiusvis febris putridæ principio, quod idem Bombilius fatetur, & per totum Apologeticum tantopere ab ipso decantatum, hoc concludit, quòd vera sit mea doctrina, quam contendebat oppugnare.

Properat ad admittendam meam doctrinam iterum, & superaddit: Ergo saltem in illa febre putrida, quantumvis à venis maioribus incipiat, ubi tale vitium complicatur, debet sanguinis missio incipere ex talo; in hoc tamen stat discernentis prudentia, perfectè comprehendere naturam, & conditionem ægrotantis, & an talem in meseraicis venis congerat pravitatem, an ab illa immunis videatur; his tandem convictus iam Bombilius in nostræ doctrinæ confirmationem suam convertit Apologeticum. O quale caput, si cerebrum haberet, id probat, quòd oppugnat; id convincit, quòd oppugnandum suscepit.

Sextò, impugnauit propositum fundamentum, sic. Etiam si febris foueretur ab illis humoribus, ut commixtis sanguini, sanguinis missio ex pede nihil iuaret, quia ut constat ex omnium Anatomicorum venarum, historia, nullæ sunt propagines in venis meseraicis, nec in vena porta tendente ad crura, aut pedes; quia illarum venæ omnes sunt propagines causæ descendentes, non autem Portæ.

Respondet Bombilius, quòd nec satisfacit historia Anatomica venarum; nam satis ostendo aut illam non vidisse, aut oscitantet legisse illam, & insaniens Bombilius superaddit: Nos verò, qui illam

Salmantica & vidimus, & legimus, verum attulimus de illa testimonium in nostro Medico Tribunali, dum hoc assumptum manifesta demonstratione comprobauimus; dicitque demonstrasse ramos venarum à Caua descendente alere regionem mesenterij, & implantari in regione podicis, & ab illis prodire hæmorrhoides externas; ac splenicum ramum, quo internæ mariscæ fouentur, habere ramum descendente ad femur, & talum externum, & internum; & tandem dicit posse corpus successione ad id, quod euacuatur, ex quacunque parte euacuari.

Sed plura inuoluit Bombilius; supponit ex quacunque vena successione ad id quod euacuatur posse mitti sanguinem: fateor, quia ut dicit Vesalius omnes venæ, vna sunt vena, & ut docuit Hippocrates, consensus vnus, conspiratio vnica; sed an æque benè potius ex hac, quàm ex illa fiat euacuatio, deriuatio, aut reuulsio, hoc restat determinandum: & si æquè benè ex brachio, quàm ex pede fit sanguinis euacuatio, ad quid tendit Bombilij Apologeticon. Contendit hæmorrhoidales venas non esse propagines venæ Portæ, sed à Caua prodire ramis, nutritique mesenterij partes ab illis; sed tota cohors clarissimorum Anatomicorum contrarium viderunt; ipsos tamen non vidit Bombilius, quia non fuerunt Salmantica, vbi ille talia vidit, & docuit. Auicenna *fen. 1. 1. d. 5. cap. 2.* Galenus *lib. de sectione venarum, & in lib. de usu partium*, manifestè docent mesenterij venas, propagines esse venæ Portæ, & has terminari in intestinum rectum, ut sæculenti succi in illis contenti, si superabundent, expurgentur per hæmorrhoides: sic receperunt, viderunt, & dissectione comprobarunt omnes Iuniores Anatomici, vno ore, harum venarum propagines enarrantes, quibus subscribit Andreas Laurentius, qui ex illis Anatomicam historiam Portæ sic transfert Venæ portæ radices innumeris furculis per vniuersum hepatis corpus sparsæ in vnum desinunt truncum, qui statim ferè ac ab hepate profiliit, bipartito finditur, quasi duos in prægrandes ramos diremptus: eorum alter splenicus, alter mesentericus dicitur; hos tamen ramos insignes priusquam spargat, quatuor emittit furculos. Primus cysticus dicitur, ex antica & supremâ trunci parte ortus, qui mox in vesiculæ felleæ cervicem, & corpus distribuitur, furculis capillorum modo tenuibus: Secundus gastricus nominatur, quod in ventriculum & pylorum prætenues conspergat venas: Tertium liceat nobis cum Syluio gastrepiploicum appellare; fundo enim ventriculi dextro, & epiploco inspergitur, furculis illum superne, hoc infernè aduentibus. Postremum intestinale vocant, qui per duodeni longitudinem excurrit. Posteriores hos ramos sæpe à mesenterio emergere obseruauimus. Postquam exiles hos quatuor venæ portæ truncus diffudit furculos, totus in duos insignes ramos finditur, quorum elatior, tenuior, & sinister, splenicus dicitur, quod ad lienem totus fere feratur; alter humilior, amplior, dexterque, mesentericus appellatur, quod totus pene in mesenterium, & intestina exhauriatur, gastrico minore epiploico dextro, coronario stomachico, & epiploico posteriore. Gastricus non admodum frequenti ramorum serie in gibbam ventriculi partem distribuitur. Epiploicus dexter in dextram inferioris epiploi regionem furculos aliquos deriuat, & quibusdam ramulis colon intestinum irrigat; Coronarius stomachicus omnium

A crassissimus, dum ad simam ventriculi partem peruenit, bifariam dispergitur, priore ramo officium ventriculi superius, coronæ instar cingit, altero ad Pyloron descendit. Epiploicus posterior Epiploico postico toti, & coli parti dorso commissæ, idest in eam coli intestini partem, quæ epiploi quasi alterius mesenterij beneficio, dorso alligatur, ramulos emittit suos. Quod reliquum est rami splenici in duas abit venas; ille in alias, donec numerosa ramorum serie in cauam lienis partem implantentur, atque infinita sobole venulas quàm exiles, admodumque implexas per vniuersam lienis substantiam spargant: A summo tamen prope lienem ramo, furculus in ventriculi latus sinistrum fertur, quem vas breue, aut venosum dicunt; hoc vasculo effunditur in ventriculi fundum, & os, melancholicus succus, ad excitandam suo sapore acerbo, & acido appetentiam. Hæc totius rami splenici fidelis est descriptio, quam in eum vsum comparauit natura, ut ventriculo, & lienī alimentum suppeditaret; & crassum, ac sæculentum sanguinem deduceret ad lienem, non quidem purum & impermixtum. Alter ramus amplior multo, mesentericus dictus, in mesenterium, & intestina infinitos diffundit riuos, sed tres præcipui obseruantur, iis nominibus insigniti; hæmorrhoidalis per coli extrema, & recti intestini longitudinem ad anum vsque prorepat, quem exilibus ramis orbiculatim amplectitur. Hunc ideo construxit natura, ut dum ob lienis obstructionem melancholicus sanguis expurgari nequit, saltem huius rami beneficio, certis quibusdam intervallis excernatur, hic occultus internas hæmorrhoides parit, ut hypogastricus descendens cauæ ramus externas; illæ cacochymia vacuatrices, hæ plethoræ deplettrices dicuntur. Ramus hic sæpe ab splenico oritur, sic Spigelius, Higmorus, Bartholinus, Syluius, Paræus, Vesalius, Columbus; sed Valuerda hæc superaddit. Ex reliquis venæ portæ ramis in ventriculum disseminatis, & intestina, alij nutrimentum hisce partibus afferunt; alij absumptum ex ventriculo, & intestinis alimentum ad iecur mittunt per insignem meatum, ex venis hisce omnibus conflatum, veluti per portam quamdam; vnde vena hæc Porta dicta, cuius ramus, quem sub recto intestino, & per mesenterium ferri diximus, ramos quosdam effundit, qui ad anum pertingentes, earum venarum capita constituunt, quæ hæmorrhoides appellantur, quæ quotiescumque lien sæculentum sanguinem ex iecore non excipit, aut susceptum in ventriculum non eructat, referantur; tunc enim venæ eiusmodi intumescunt, disrumpunturque, estque illud animaduertendum, quod sanguinem alicui detracturi, iecoris, lienis, ventriculi, intestinorum, omenti, aut mesenterij occasione, haud aliunde quam ex hæmorrhoidibus, id ipsum præstare possumus, & ex iis, non alia corporis parte, quam iuxta anum. Hæc Valuerda: ex quibus Authoribus poterat Bombilius dum fuit Salmantica, discere venas dispersas per totam regionem mesenterij à Porta ramificari, in anum terminari, & per hæmorrhoidales tantum venas debere sanguinem ex illis mitti, nec ex alia corporis parte id consequi posse, nisi successione ad id quod euacuatur, (ut ipse dicit) postquam omnes reliquæ venæ sint inanitæ, & vacuæ. En Bombili coniectum tuum furorem, dum non mecum, sed cum ipsa rei natura & euidentia concertas, cùmque peritioribus Anatomicis nostri æui, qui authopsia contra te demonstra

demonstrarunt, quod euentia didicerunt : Tum stat contra Bombilium, quod non solum est paucis, ac communioribus principiis imbutus, sed quod impugnaturus meam doctrinam, ipsam deberet legisse, in *appendice* enim de sanguinis missione *sect. 3.* dixi sancitum à Galeno *lib. 2. de locis affect. cap. 1.* & ab Auicenna *fen. 1. 1. doctr. 4.* & ab assensu Communi dogmaticorum, quod lienis vltus est repurgare, humores in illo genitos à melancholicis, terrestribus, limosisque succis; tamen apud Iuniores receptum est lienem prædictos humores generare, non trahere illos à iecore esseque originem venarum per quas mittit ipsos per totum mesenterium, ad intestina, ad ventriculum, & alias partes in mesenterio contentas; in qua opinione probabilius apparet, fæculentam materiam in mesenterio contentam potius per hæmorrhoidales venas euacuandam quam per pedes, cum quibus non habent communicationem mesenterij venæ : Tum quia similiter si Bombilius legeret, licet oscitanter, deberet præuidisse ex mea doctrina originem venarum hæmorrhoidalium. *sect. enim 2. citata resolut. 5.* disputavi an venæ hæmorrhoidales propagentur à vena cava; ibi enim disceret, nec ita ieiunus à lectione Authorum suam proponeret inscitiam, tanquam inanis scriptor seu subscriptor sui manuscripti codicis Salmanticensis; disceret enim, quod Iulius Cæsar Benedictus post alios multos hanc recentem dubitationem exagitaauerat, in qua ante ipsum Valuerdus *lib. 6. anatomes cap. 5.* Realdus Columbus *lib. 6. Vesalius lib. 5. cap. 15.* Angelicius *lib. 2. de febre maligna cap. 6.* Ioannes Baptista Cortes in suis *miscellaneis decade 7.* Saxonia *lib. de febribus*, solius venæ portæ propagines esse venas hæmorrhoidales constanter affirmant, & validis fundamentis comprobant, illas verò iudicauimus hæmorrhoidas internas à ramo splenetico oriri, externas ab iliaco ramo ex vena cava prodeunte, adhærentes Andreae Laurentio *lib. 6. anatom. quest. 26.* Mathæo Curtio *comm. in cap. 26. anatomes Mundini, Rondeletio lib. 3. method. curandi, cap. 23.* Minodao *lib. 2. de febre maligna cap. 7.* Augenio *lib. 10. de rat. curandi per sang. missionem.* En Bombili, ex Me habes venas hæmorrhoidales posse propagari à cava, sed nihil deduceres, etsi hoc non ignores, ad intentum : nam ex iis omnibus constat omnes venas continentes fæculentam materiam in mesenterio terminari ad podicem, ibique euacuationem tentandam humorum redundantium in mesenterio, liene & ramis portæ, nullamque esse ramificationem ad pedes : quam doctrinam protuli in *appendice citato sect. 3. resolut. 5. §. 2. Resoluendum quod febre putrida manente, si indicetur sanguinis missio reuulsoria, cuius indicatio praualeat, fieri petit ex pede, dum fouetur morbus, à quo indicatur, ex vitio humorum fluentium per ramos venæ cavae descendentes* : quod vidisse Bombilio conferret, vt resipisceret : Tum ex eodem Andreae Laurentio, qui anotomiam venæ cavae descendentes describens *lib. 4. cap. 5.* sic protulit §. *descendens truncus magnæ arterie, accumbens ad ossis sacri initium & ilia usque excurrit, ibi in ramos finditur amplissimos, iliacos dictos, quos priusquam spargat, quinque quasi surculis vtrinque fructificatur Adiposo, Renali, Spermatico, Lumbari, Musculo* : Adiposus ad exteriorem renis tunicam adipe copioso circumfusam fertur, hanc ab emulgente pronasci aliquando obseruauimus. Renalis quod ad renem feratur, emulgens, quod eo serotum humorem prolecent renes, vt

A spermatica vena sic dicta, quod seminis materiam ad testes deferat. Lumbaris, vt quæ lumborum vertebrae, & spinalem medullam irriget; Musculosa dicitur, quod in lumborum, & abdominis musculos plurimos profert riuos. Postea in duos insignes ramos tanquam stipites finditur, iliacos dictos. Ab utroque ramo oriuntur quatuor pares : Sacra, quæ per ossium foramina fertur in vertebræ medullam. Hypogastrica, alens hypogastri partes, tendens ad vterum, & eius cernicem, & ad vesicam : quæ etiam fertur in intestini externam partem. Epigastrica, quæ fertur ad umbilicum per epigastri musculos. Pudenda, quæ ad virorum genitalia fertur. Ramus iliacus, qui fertur ad inguina, & ad crura descendit, & ideo cruralis dicitur, à quâ plures emanant surculi per femur, tibiam, & extremum pedem, conspicui sunt : Saphena, seu malleoli vena, ischias, ex regione saphenæ in anteriorem ischij cutem. Musculosa in tibiæ musculos extensa. Poplitea ex duobus ramis cruralis coeuntibus conflata : Suralis in suræ musculos; Ischias minor per suræ musculos delata : ex hac historia constat euidenter doctrinam à Me traditam in *appendice Resol. 5. sect. 3.* euidentem esse, totumque irretiri Bombilium ineptiis, & ignorantibus, à quibus posset ex meis scriptis erui, si attente legeret, ad intelligendum, & non ad oppugnandum, manetque comprobata sexta nostra impugnatio.

C Septimo à nobis impugnatur solutio, quia ratio tantum posset conuincere (si suppositum esset verum, per sanguingas esse euacuandos illos humores qui à porta vena originem ducunt, non vero à cauâ.

Respondet Bombilius, quod ex anatome, quam Salmantica didicit, & in suo Tribunali sancit, constat, fæculentos humores mesenterij foueri ex venâ cauâ.

Sed conuictus manet ex dictis, ex quibus constat Bombilium oscitanter, aut ieiunè vidisse Salmanticæ anatomiam, & in suo Tribunali nugas, potius quam doctrinas; errores, potius quam probabiles sancire propositiones.

D Octauo impugnaui solutionem, quia æque distat vena porta à ramis cauæ ascendentes, & descendentes, cum ij proueniant à trunco cauæ æquè distant à porta, & sic eodem modo trahentur humores ad truncum, & ramos venæ cauæ descendentes, missio sanguine ex pede, ac ex brachio.

Nono impugnaui, quia cum febris putrida oriatur ex humoribus in omnibus venis putrescentibus, humor attractus putresceret commixtus cum humoribus contentis in caua descendente, & ibi etiam posset febrem accendere.

Decimò impugnaui, quia ratio qua impugnatur, probaret in vitiis iecoris & lienis sanguinem esse mittendum ex pede, cuius contrarium nos demonstrauimus.

E His vltimis impugnationibus acquiescit Bombilius, non tamen ex toto amplectitur veritatem; contendit enim in fine apologeticonis totam exprimere sui conatus vim, probareque independenter ab impugnationibus propositis, quod sanguis semper sit mittendus ex pede in principio febris putridæ, in cuius probationem adducit Hippocratem; qui 4. *aphor. 9.* inquit, Melancholicos autem plenius per inferiora (nempe euacuabis) eadem ratione contraria opposcentes : & dicit quod vltima clausula refertur ad sententias antecedentes. Medicari æstate per superiores magis, hyeme vero inferiores; recte enim æstate, Galenus in commentario doceri dicit

ab Hippocrate, quod quolibet superfluitas debet euacuari per regionem, ad quam vergit.

Bombilij fundamenta tam inepta sunt, vt pudeat in illis immorari, quid enim confert ad intentum, quod Hippocrates, & Galenus doceant purgandos esse humores cacochymos per regionem ad quam vergunt, ad hoc vt concludamus in omni febre sanguinem esse mittendum ex pede: Et si exemplum

aliquid tenet, probat quod per venas brachij & non ex pede sint sanguinis missione euacuandi humores causantes febres biliosas, quia si naturæ motus, vt ipse tenet, iuuandus, tenuiores humores ex sua natura sursum tendunt: Non vterius progrediar mi Bombili in euertendo tuas ineptias, sat enim demonstraui inopem consilij te inire bellum: quod tui conscius debuisses recusare, quia vt cecinit Ouen.

*Quæ fieri nequeunt, prorsus tentare recuses,
Ingenij debes pondus habere tui.*

FINIS.

DOCT. MED.
D. GASP. BRAVO
DE SOBREMONTÉ
RAMIREZ.
OPERVUM
PARS SEXTA.

Continet varias Consultationes Medicas.

NVLVS inter vetustiores Medicos scripsit, qui inter sua opera non interiecerit aliquas Medicas Observationes, aut Curationes. Ex magistris Hippocrates in lib. Epidemior. proponit quamplurimas inter doctrinalia alia precepta: Galenus sparsim in omnibus suis Operibus plurimas superaddidit, quas Symphorianus Campegius, & Ioan. Bapt. Syluaticus doctissimis Commentariis illustrarunt; Reliqui Medicinæ Principes non paucas proposuerunt, quas Zacutus in tom. de Medic. Princip. histor. illustravit, & variis doctrinis locupletavit. Sed inter Iuniores plerique totos libros dedicarunt huic instituto, totque in lucem ediderunt, ut ex eorum monumentis, ac morbis ab ipsis recensitis totum librum compleuerit Moronus: nos inter tot aliquas proponemus Consultationes quæ sextam hanc huius tomi adimpleant partem.

CONSULTATIO PRIMA.

Pro propugnanda potentia quorundam
castratorum; edita pro Collegio
Medicorum Vallisoletanæ
Accademiæ.

CONTINET.

§. I.

Quæsitæ consultationis, & consulendi occasionem.

§. II.

Proponuntur quadam à Medicis recepta requisita pro decisione.

§. III.

Historica enarratio pro primo quæsito.

§. IV.

Historia enarratio pro tertio quæsito.

§. V.

An sic curati sint impotentes maleficiati?

§. VI.

An sint dicendi impotentes frigidi?

§. VII.

Pro secundo quæsito quid tenendum?

§. VIII.

Quod sic curati, non habent impotentiam morbosam.

CONSULT.

CONSULTATIONIS

Decisio.

§. I.

Quæsitæ consultationis & consulendi proponitur occasio.

DVBIVM. *An Spadones indicati quidam homines, quibus in curatione non sunt auulsi testiculi, sint idonei ad contrahendum matrimonium? & an illorum matrimonia secundum ius sint irrita, & prohibita, & ex consequenti comprehendantur in litteris Sixti V. Recenter suscitatum est ab admodum pio, ac sapientissimo viro D. Antonio de Verafigui, Segouiensis Diœcesis visitatore, ab ipsoque ita accuratè, ac sceleriter resolutum, ut currente calamo fuerit eius assensus comprobatus à Reuerendissimis aliquibus Episcopis, & vnanimi assensu à sapientissimis Magistris Sacræ Theologiæ Salmanticensibus, & Complutensibus, ab Archiatriis, & aliis Medicis, plerisque eorum annuentibus, licet in re tam graui, sine alio examine, non tamen sine incuriæ nota.*

Sic comprobata opinio ad Apostolicam Sedem fuit missa, & ab ea commissa ad sacram Congregationem Eminentissimorum Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, quæ antequam iudicium proferret in re tam ardua, quia ex resolutione Medicorum iudicauit pendere totam iuris decisionem; eorum petiit sententiam, ad ipsosque quæstionem remittendam sancit, & hæc quæsitæ respondenda iuuat.

An super validitatem matrimoniorum horum spadonum quidquam fuerit pronunciatum, & quibus rationibus. Quæ proferatur sententia inter Medicos de eorum potentia ad generandum.

An aliqui ex huiusmodi læsis, qui matrimonium contraxerunt, filios susceperint.

Quæ nobis commissa consultatio à vere Regia, Insigni ac Præclarissima Vallisoletana Academia, ut pro collegio Medicorum responderemus: hæc protulimus.

§. II.

Proponam quædam à Medicis recepta fundamenta, ex quibus decisio Medicorum pendet.

Communis Medicorum doctrina tenet, quod ex parte viri, semē prolificum est necessarium principium in omni viuientis generatione vniuersa, ut in Resolutionibus Medicis antecederet p. 1. disp. 1. sect. 3. resolut. 2. deduximus ex Hippocrate lib. de genitura; ex Galeno lib. de semine; de fœtus formatione, de usu partium, de facultat. naturab. lib. de placitis Hippocratis, & Platonis. Ex D. Thoma, Auerrhoe, & horum commentatoribus. Ex Trismegisto lib. de opificio Dei. Ex D. Augustino lib. 22. de ciuitate Dei. Ex D. Gregorio Nisseno oratione 3. de resurrectione Christi. Ex Alberto Magno 2. p. summa de homine. Ex Fernelio lib. 2. de abditis rerum causis. Ex Fieno lib. de fœtus formatione; & in Apologia aduersus sancta-Cruz. Ex Peramato tractatu de semine. Ex Carreiro disp. 34. & 35. in fen. 1. 1. Ex Andrea Lau-

rentio lib. 8. de re anatomica. Ex Zacuto lib. 5. Ex Roderico de Castro; Mercato & aliis.

B Similiter est receptum in scholis Medicorum & inter classicos Galeni sectatores, quod semen prolificum sola vi testium potest generari, licet enim Auicenna dicat generari à corde, Dermocritus, & Hippocrates indicauerint decidere ab omnibus corporis partibus, & Lucretius lib. 4. carminum idem teneat, & Plato asseruerit in cerebro, & spinali medulla generari, eorum tamen Sectatores, ut prolificum fiat, ad testes debere ferri fatentur. Reliqui verò & in esse entis, & in esse prolifici fieri vi testium fatentur communi assensu, ut Resolutionibus prædictis demonstrauimus disp. 10. P. 1. sect. 3. resolut. 7. Deduximusque ac confirmauimus ex Galeno qui hanc demonstrauit doctrinam lib. de semine, lib. artis medicinalis c. 4. lib. 14. de usu partium, lib. de natural. facult. Idem perfecit Auicenna fen. 20. lib. 3. cap. 10. fen. 1. lib. 1. doct. 1. c. 2. & doct. 6. quem sequuntur sui Commentatores, & inter Iuniores tenent Valles. lib. 2. controuers. cap. 3. Vallerioli lib. 1. de loc. communib. cap. 17. Fontanus vniuersæ artis medicæ lib. 5. cap. 2. Zacutus tom. 2. lib. 3. Manuel Martinez lib. 1. tract. 5. Carreirus in fen. 1. 2. disp. 35. Serna lib. 1. de princip. generat. Peramatus tract. de semine.

C In hunc finem mirabili artificio testiculos præcipuè in viris construxit natura; constant enim duabus tunicis vtrique communibus. Prima scrotum dicitur ex cuticula & cute conflatum, secunda dicitur carnosa, à pâniculo carnoso orta. Sūt propriæ tunicæ vnicuique testis. Tunica Erithrois dicta, est quæ primo testem ambit, & simul spermatica vasa usque ad peritoneum, cuius est productio: Secunda ex propriis dicitur dartos; superaddunt alij tertiam propè carnē testis attingentem; Epydidima ab Andrea Laurentio vocatur, quam alij nō distinguunt à secunda, quæ dartos dicitur. Contenta testiculi substantia est caro mollis, cauernosa, glandulæ similis, in qua seminis perficitur generatio, pro qua deferuntur sex vasa, quatuor spermatica dicta, præparantia, & conducentia seminis materiam, quorum vasorum in dextro latere est vena orta à Caua descendente, & Arteria orta ex arteria Aorta: In sinistro est vena orta ab emulgente, & arteria orta ex Aorta, quæ in vtroque latere mutuo inter se complicantur, & in progressu ad testem, ad quem feruntur, eodem assurgentes itinere deorsum per peritonei productionem usque ad testiculi extremum, epydidimam dictam, quod est corpus oblongum vtrique testis extremo adhærens, in medio aliquantulum dehiscens, dicatum pro semine dealbando, quod ab ipso in carnem testiculi perficiendum, & prolificandum fertur. Ab epydidimo duo vasa, vnum in vnoquoque teste, tamquam spermaticarum propagines, eodem assurgunt itinere, quo præparantia deorsum deflectuntur per peritonei productionem, dicunturque vasa deferentia, quia semen iam productum deferunt obliquo ductu, ad posteriorem, & exteriorem vesicæ partem, ad vesiculas, seu prostrata semen recipientia, & conseruantia pro actu generationis. Sic deducitur ex Galeno lib. de semine. Ex Andrea Laurentio lib. 7. historia anatomica cap. 4. 5. & 6. Ex Ioanne Valverde lib. 3. anatomia cap. 14. Ex Vesalio lib. 5. de humani corporis fabrica. Ex Ambrosio Paræo lib. 2. de corporis humani anatomia cap. 27. 28. & 29. Ex Fragoso lib. 1. cap. 5. Ex Fallogio in obseruat. anatomicis. Ex Mundino, Baldeo, Columbo, Syluio, & aliis.

Partibus has debite se habentibus, fiunt homines potentes & apti ad generandum prolificum semen, filiosque procreandos. Impotentes dicuntur, si generare nequeant,

nequeunt, qui apud Iuriconsultos diuiduntur in frigidos, & maleficiatos: nos vero elaritatis gratia diuidemus in impotentes factos à natura, vel ope dæmonum, vel ab arte.

A natura Eunuchi fiunt, qui sine testibus procreantur, fiuntque impotentes à natura; & qui cum indebita partium conformatione, quæ debentur genito, sunt geniti: & etiam illi, quibus data est à natura, in eisdem partibus indebita temperies, & ij proprie dicuntur impotentes frigidi. Ope dæmonum fiunt impotentes qui Magicis artibus redduntur inepti ad generandum, & ij vocantur impotentes maleficiati. Impotentes ab arte redduntur homines quadrupliciter, vel per omnimodam abscissionem Penis, scroti, & testium qualiter, apud Turcas consuetum est castrare Eunuchos: Secundo modo per testium abscissionem, & auulsionem, qualiter communiter hernistæ solent castrare eos, quos intendunt curare ab hernia intestinali, aut Zirbali. Tertio modo per attritionem testiculorum, quo pacto apud barbaras aliquas nationes solent infantes castrare, testium substantiam inter digitos conterendo, & diluendo. Quarto modo per contorsionem vasorum, quo modo solent tauri, & equi castrari, & ex iis quatuor modis, qui primo modo castrantur, fiunt impotentes ad generandum, & coeundum, qui verò castrantur per tres reliquos modos, licet fiant impotentes ad generandum, non tamen ad coeundum, ut tenet Læsa Scaliger *exercitat. 144. sect. 8. & 172. sect. 2. & 175. sect. 3.* (licet aptos ad generandum eos iudicent Cabriolus, & Adrianus,) ineptè tamen: quia si quod emittunt, non tam semen dicendum, quam aquosa quædam, & non prolifica substantia. Hos castratos omnes Firmicus, Rodericus de Castro, & præcipuè Cælius Rhodiginus vocant Spadones, Eunuchos, Ecthomas, Apocopos, Thlibias, Thladilas, seu Thlasias: Mysinger inter Iuriconsultos his specialiùs vtitur terminis, Vlpianus l. *spadonum*, & Alciatus ff. *de verbor. significat.* Hos omnes ab arte impotentes redditos spadones vocant, seu Eunuchos; quos nos etiam sequemur.

Spadones verò, qui apti sunt ad coeundum, iudicati sunt à D. Thoma 4. *distinct. 34.* inepti ad contrahendum matrimonium: fuit illis permissum usque ad annum 1586. in quo Sixtus V. Pontifex Maximus eorum prohibuit matrimonia motu proprio, & contracta irrita fecit, & idè de iis omnibus non currit difficultas, iudicati enim sunt impotentes ad generandum: sed quia in curandis herniis Zirbali, & intestinali, aliqui Hernistæ perficiunt curationem non per abscissionem, & auulsionem, ut diximus in secundo modo curationis, sed extrahendo testiculos ab scroto, & ipsos reponendo, & relinquendo intra inguina; & sic curati remanent in suis actionibus non dissimiles aliis hominibus, qui semper sani steterunt; barbam emittunt, pilos generant in reliquis partibus, vocem habent integram, & idè de iis noua nobis proponitur difficultas, An Spadones sint dicendi, sub aliquo ex quatuor generibus annumeratis? An impotentes sint indicandi sub aliis enumeratis impotentia generibus.

Hos curandi modus proponitur dupliciter à D. Antonio de Verafigui per hæc verba. Curationis modus autem hic est, ut aiunt, scisso vno, vel altero inguine, extrahuntur testiculi hærentes cordæ extensæ, quæ, ut supponunt ex Anatomicis, est vena, & arteria simul, & illæsa tunica illa communi ambobus testibus, quin & toti corpori, quæ est

A ipsa pellis; exuuntur tunica cuique propria, quæ, ut ex ipsis Anatomicis supponunt, diuiditur, in duas, quæ abscissæ, & projectæ, testes denudati, & decorati, & postmodum loti iterum intra viscera reconduntur, positione tamen, & situ à nostro diuerso. Sebastianus Sanzcoronel, & plures alij Iuniores hernistæ, quos nos consulimus, qui ex proprio munere exercent hanc curationem, dicunt, quod illam faciunt sine testiculorum denudatione ab aliqua tunicarum, sine vasorum deseruentium aliqua læsione, solum scindendo partem processus peritonei, quæ deorsum tendit ad testiculum; & supra illum integrum testem deducendo ad inguem, intra quod reclusum relinquitur, parte inferiori tunicæ coarctata per ligaturam, post quod, vulnus inguini inflictum curatur communi modo, quo reliqua vulnera. Sic deduxerunt curationem ex Ioanne Laurentio doctissimo olim Pontificis Chirurgo *cap. 176. sui operis.*

§. III.

Historica enarratio pro primo quesito.

PRO primo quesito, hæc ad nostram notitiam pertuenerunt. Ignatius Garcia nobis cognitus vir, si alius quispiam, robore virium prædictus, & plene barbatus, ortus in oppido de Esqueuillas, distante ab hac ciuitate per quatuor leucas, in pueritia fuit modo dicto curatus, testibus relictis intra inguina; adolescens puellam amauit, cuius causâ fuit in carcerem delatus ab Episcopo Palentino, cuius est Diæcesis; ut liberetur à carcere, promittit cum illa matrimonium contrahere: opponitur illi, quod est incapax, quia eunuchus; negat, quia testiculos intra se habet, barbam, & viriles omnes actiones retinet, lite contestata, ex sententia Ordinarij conceduntur illi nuptiæ, vivit nunc vxoratus, & viuunt duo filij post contractum matrimonium ex vxore suscepti.

§. IV.

Historica Enarratio pro tertio quesito.

PRæter virum nuper enarratum, qui ex vxore suscepit duos filios, ad nostram peruenit notitiam, quod in oppido de Torrelobaton per quinque leucas distante ab hac vrbe, Ildephonsus de las Amadas, in omnibus actionibus externis, in barba, & pilorum in aliis partibus procreatione, & robore virium sanis reliquis similis, in pueritia fuit curatus vno auulso testiculo; altero intra inguem relictis: tractu temporis contraxit matrimonium, & ex vxore filium suscepit; & nunc vxor granida indicatur. Similiter in oppido de Triasueque Ioannes, & Antonius, de Atienza, Fratres modo dicto curati, & vnicuique vno tantum relictis testiculo intra inguem; ambo suscepere filios ex contracto matrimonio, ut per litteras testimoniales Sebastianus Coronel attestatur comprobasse, qui per eandem contestat, quod in oppido de Briguega Ildifonsus Ruiz, & alij sic curati, contracto matrimonio filios susceperunt ex vxoribus, aliæque plurimæ historiæ similes nobis sunt enarratæ.

§. V.

An sic curati iudicandi sint Impotentes maleficiati.

Afferimus, quod huiusmodi homines modo dicto curati non sunt dicendi impotentes maleficiati: statuitur hæc assertio aduersus hæsitacionem quamdam, quam habet D. Antonius de Veraſtigni, An sit horum hominum curatio Diabolica fraude inuenta

Primum fundamentum est, quia hæc curatio tradita fuit ab Antiquis Medicinæ Proceribus, & in vsum reuocata à præclarissimis eiusdem artis Professoribus: Ergo non est dæmoni tribuenda, nec eius ope introducta: Patet antecedens; nam ipsam tradidit Cornelius Celsus Latinorum Medicorum Princeps lib. 7. cap. 19. & 20. Paulus Ægineta lib. 6. cap. 66. & post hos omnes in vsum redegit illam Ioannes Laurentius præclarus olim chyrurgus Romanus cap. 176.

Secundum fundamentum sit: Impotentes maleficiati sunt ope dæmonum, à Maleficis, Veneficis, Sagis, aliisque à dæmone imbutis artibus veneficis, vt impediatur hominum generatio, quæ dæmoni est odiosa; sed hæc hominum curatio ab hominibus piis, & artis Chyrurgicæ peritis fuit inuenta, vt testibus intra corpus relictis, sic curati manerent apti ad filios generandos, prolemque suscipiendam: Ergo sic curati ex vi huius curationis non sunt iudicandi impotentes ex maleficio facti. Maior patet ex Malleo Maleficarum lib. 2. cap. 2. Codronco de veneficiis, ex Strozio lib. de omnifaria magia.

Tertium fundamentum sit, quia viri ope dæmonum sex tantum modis redduntur impotentes ad generandum. Primò odium inducendo viro respectu femina: Secundò impediendo eius approximationem ad illam. Tertio penem flaccidam, & debilem reddendo. Quarto offerendo medicamenta naturalia, si eis applicentur, eorum auferendo virtutem. Quintò spiritus vitales cohibendo, ne transeant ad membra generationis. Sextò semen prolificum exsiccando, & subtrahendo: vt tenet Martinus del Rio lib. 3. disquisition. Magicar. p. 1. q. 4. sect. 8. & tenet Pater Thomas Sanchez disput. 114. num. 2. & ante ipsos Paludanus. 4. distinct. 31. q. 2. art. 3. num. 6. Sed nullo modo ex dictis intendit hæc curatio viros reddere impotentes: Ergo ex hac curatione non est dicendum, quod sic curati fiant ex illâ impotentes, & maleficiati. Patet: nunquam hæc curatio perficitur ope dæmonum à maleficiatis, nec tentatur aliquo modo ex dictis; sed consulitur cum doctioribus Medicis; exercetur ab Hernistis in hunc tantum finem vt perficiatur curatio rupturæ peritonei; quæ cum non possit perfici, nisi testiculis ex toto ablatis, & omnino impedita generatione defectu illorum, vel in inguina delatis, & intra corpus relictis, vt generatio ex toto non impediatur, eam tentant viam, quæ securior illis in hunc finem videtur approbata: Ergo nullo modo ex dictis intendit hæc curatio viros reddere impotentes, vt Veraſtigni videtur inducere.

§. VI.

An sic curati sint iudicandi Impotentes frigidi.

Afferimus quod homines sic curati ex vi huius curationis non sunt dicendi impotentes frigidi, vel à naturâ facti.

A Probat: Impotentes à naturâ facti dicuntur, qui à natiuitate, vel ratione indebitæ conformationis, vel ratione indebitæ temperiei, nati sunt impotentes ad generandum; sed sic curati, à naturâ benè conformati, & temperari immutantur ab arte, ab illa conformatione, quam receperunt à naturâ, in prima conformatione, (si illam forsam amiserunt omnino): Ergo sic curati non sunt dicendi impotentes frigidi, vel à natura facti.

Dices, quod licet sic curati non possint dici impotentes frigidi à natiuitate sic facti, possunt tamen reduci ad illos, & vocari impotentes frigidi facti ab arte, quatenus ratione curationis, & quia nudantur testiculi à tunica erytroïde, manent testes frigidiores, & ratione intemperiei contractæ, inepti ad generandum semen prolificum, ad quod coadiuvare potest, quod lauatur testiculus, vt inguini immittatur, vt supponit Veraſtigni in primo curationis modo.

Sed contra stat. 1. quod, vt hæc perficiatur curatio, non est necessarium, quod testiculus denudetur à tunica erytroïde, quia perficitur curatio iusta secundum modum curationis, qui est solus quem Hernistæ exercent, & quem Antiquiores docuerunt, quibus standum, quia vt protulit summus Dictator, credendum est Peritis in arte: iuxta quem modum, nec tunica auferitur, nec testiculus lauatur, nec alteratur alio modo: Ergo ratione curationis non inducitur intemperies in testiculo.

C Confirmatur. Denudatio tunicæ erytroïdis non est ex vſu, pro hac curatione: Ergo falsò supponitur. Probat: Tota ratio curationis tendit ad auferendam rupturam peritonei, per quam omentum, aut intestinum descendunt ad scrotum: Sed hæc ruptura constringitur, ablatis à sua cavitare vasis seminalibus, siue testibus ex toto abscissis, siue parte peruiæ peritonei abscissa, vt testiculis, & vasis supra delatis, valeat peritoneum ligamento constringi: Ergo denudatio tunicæ erytroïdis frustra tentaretur, & sine vtilitate pro hoc fine, & pro curatione perficienda.

Dices quod ex Cornelio Celso & Ægineta colligitur, quod tunica erytroïdes debet nudari, aut abscindi.

D Respondetur, quod illi non intendunt, quod nudetur tunica, quia hoc opus, vt probauimus, non est necessarium; sed cum hæc tunica sit propago peritonei, & testiculi sursum ferri nequeant, neque eorum vasa, nisi pars peritonei scindatur, de hac scissione, seu denudatione loquuntur, quæ necessaria est propter rationem dictam; non verò de abscissione erytroïdis, quæ testiculum continet.

Probat 2. assertio, adhuc præsupposito, quod testiculus nudetur, à tunica Erytroïde, non sequitur, quod non habeat debitam temperiem, & calorem pro semine prolifico generando: Ergo sic curati adhuc iuxta primum modum curationis, non sunt dicendi impotentes frigidi. Probat antecedens: Tum quia, vt obseruauit Hollerius, contingit, licet raro, quod erytroïdis abscissa iterum reproducatur: Tum quia licet testes nudentur ab hac tunica, cum ratione curationis ab scroto deferantur ad inguina, eorum calor magis fouetur à carne, & reliquis partibus cooperientibus illos, quam posset foueri, à sola erytroïde, si manerent in scroto: Ergo adhuc nudata erytroïde, habent testiculi debitam temperiem, vt producant prolificum semen.

E Probat 3. Tunica Erytroïdis non est simpliciter necessaria ad testiculi conformationem, sed in viri testibus reperta, non autem in testibus mulierum, quia

quia ut docuit Galenus, testes mulierum cum remaneant intra peritoneum sine eritroide, habent sufficientem calorem pro semine prolifico generando: Viri verò testes, qui extra peritoneum sunt, indigent illa, ut foueatur eorum calor: Ergo cum per istam curationem reponantur intra inguina, ubi calor eorum potest foueri, etiam si nudarentur ab illa tunica, possent prolificum generare semen, nec illa ablata, defectu debita temperiei deberent frigidi, & impotentes reddi.

§. VII.

Pro secundo Quaesito satisfacimus.

A sserimus tandem; Quod viri modo dicto curati, ex vi curationis non sunt dicendi spadones, seu eunuchi, nec inepti ad generandum.

Probatur 1. euidenter. Qui ab arte fiunt spadones, & inepti ad generandum, nequeunt ex suis vxoribus filios suscipere: Sed viri sic curati, ut ex præsuppositis enarrationibus, litteris testimonialibus, & viris nobis cognitis constat, suscepere filios ex suis vxoribus: Ergo nec spadones, seu eunuchi, nec impotentes ab arte facti sunt dicendi. Consequentia ab actu ad potentiam euidenter concluditur.

Contrariè opinantes pio ut apparet affectu, cum pro composito habeant vxoratos hos homines filios suscipere ex vxoribus, nec ab hac se posse demonstratione aliter liberari; Respondent, quod filij ab iis suscepti omnes sunt spurij.

Sed cum hæc solutio sit tot filiorum, qui legitimi habentur, & nati sunt durante matrimonio ab Ecclesia permissa, tot mulierum, quæ matronæ honestæ iudicantur, tot maritorum, qui sub debito honore in propriis oppidis viuunt, infamatoria non tam iudicatur impugnanda, Eminentissimi Domini, quàm vestro iudicio committenda.

Probatur 2. manifestè à posteriori: Signa propria, & pathognomonica Eunuchorum, & eorum, qui ab arte spadones, & impotentes sunt facti graphice, ac perdoctè proponuntur à Zacuto tom. 1. lib. 3. historia 26. sic. *Quid commemorem indicibilem mutationem ex castratione; nam siue auferantur testes, siue rumpantur, siue intorqueantur, pili non amplius nascuntur, siue in mento, aliave corporis parte; carnes emollescunt, labuntur vires, animositas cessat, & timidi redduntur; vox acuta fit, caro suavis, pinguescunt, frigidi sunt, & humida corpora demum tota in fœmineam naturam transmutantur*: Sed in omnibus modo dicto curatis, nullum ex iis pathognomonicis signis eunuchorum reperitur; immò ex opposito pili in barba, & in aliis partibus, ac si non essent sic curati, producuntur; permanet animositas, tandemque in eis reperiuntur omnia ea, quæ in reliquis sanis hominibus; ita ut per hæc signa proposita, nec cognosci, an fuerint sic curati, possit, nec discerni ab aliis non curatis: Ergo ex vi huius curationis, nec sunt dicendi eunuchi, seu spadones; nec sunt indicandi impotentes facti ab arte ad generandum.

Probatur 3. Homines Eunuchi facti ab arte, & impotentes ad generandum redditi, quadrupliciter per castrationem tales fiunt, ut supra diximus; vel per penis, scroto, & testium omnimodam abscissionem, qualiter vñtatum apud Turcas refert Prosperus Alpinus; vel solis testibus abscissis, & auulsis, qualiter communiter hernistæ solent pueros castrare pro curanda ruptura peritonei; vel per

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

A testiculorum attritionem in pueris; qualis fit apud impias, ac barbaras aliquas nationes, vel per vasorum contortionem, qualiter & in tauris, & in equis communiter fit castratura: sed homines, de quibus dubitatur, in nullo genere ex dictis possunt annumerari: Ergo ex vi curationis nec spadones, nec impotentes ad generandum sunt indicandi.

Probatur minor de castratis, pene, testibus, & scroto abscissis; quia ex utroque curationis modo, quo eos curari posse diximus, manent cum testibus, scroto, & pene, situ testium tantum immutato, & permanent apti ad coeundum, quod non datur sic castratis: Ergo non permanent eunuchi iuxta primum castrationis modum.

B Probatur 2. minor: Quod homines sic curati non fiant spadones per testiculorum abscissionem, & auulsionem, quia curationis modus, qui supponitur, fit reducendo ad inguina testiculos, & intra immisos reseruando reconditos: Ergo sic curati non sunt spadones iuxta secundum modum castrandi Eunuchos.

Probatur 3. minor; quod non sint spadones facti per tertium modum castrandi, scilicet per attritionem testiculorum, ut aliqui oscitanter inferunt, quia spadones per attritionem testiculorum, ut docet Fragorius in sua chyrurgia, & Christoforus à Vega 6. aphorism. 26. fiunt lauando testiculos cum aqua tepida, & postea inter digitos minutissime eos contendo, donec tota substantia diluatur; sed homines, de quibus loquimur, curantur sine attritione testiculorum, sine eorum compressione, solum mutando illos ab scroto ad inguina, & intra illa ipsos recondendo: Ergo ex hac curatione sic curati non fiunt spadones.

C Probatur 4. minor: quod scilicet nec per contortionem sic curati fiant spadones, quia eunuchi per contortionem fiunt contorquendo eorum cordas, seu vasa spermatica, & deferentia, taliter quod in posterum per illa nequeat materia deduci ad testiculos pro eorum alimonia, & seminis generatione; & ideo neque postea testiculi nutriuntur, sed exsiccati permanent, & imminuti: sed ut apparet curati modo à nobis proposito, sine contortione curantur, nec ipsa intenditur, sed testiculorum conseruatio in loco apto, ut possint generare: Ergo nec sunt dicendi spadones sic curati.

D Dices pro illis, qui sub hoc genere spadonum contendunt eos comprehendere, quod licet non contorqueantur vasa ex intento artificis, cum testiculi deberent esse in scroto, & vasa extensa esse, & ea comprimantur, testibus in inguina delatis, ea corrugantur, cuius causâ impeditur vasorum vsus in deferendo materiam ad testes, ex quâ fit semen; & eadem de causa, etiam si generaretur, non posset expelli.

Sed contra: Motus testium versus inguina non solum vsui eorum non opponitur, sed potius ad seminis expulsionem est necessarius: Ergo ex hoc, quod retrahantur vasa, sic curati non redduntur Eunuchi, nec impotentes ad generandum. Probatur antecedens ex Ambrosio Paræo lib. 2. ubi agendo de testium Anatome docet, quod testes nequeunt semen emittere, quin sursum versus inguina retrahantur.

E Confirmatur 1. sicut in rerum natura aliæ res nascuntur vni loco affixæ, ut arbores, & plantæ, aliæ indifferentes, ut in diuersis locis sua munia exerceant, ut animalia; similiter intra corpus aliæ partes sunt vni loco affixæ, ut aures, & oculi ultra quem nequeunt suas exercere operationes: aliæ sunt apæ, ut in quadam loci latitudine

sua munia valeant exercere, ut brachia, & manus crura, & pedes, vesica, & ventriculus; sed testes seu eorum vasa, & scrotum inter hæc reponuntur membra; datur enim illis naturaliter deorsum cum caliditate extendi, & sursum ferri à frigore, & ad seminis eiaculationem: Ergo siue sint intra scrotum testes, & eorum vasa, siue ad inguina ferantur, siue vasa comprimantur, siue extendantur, semper manent intra locum illis à natura destinatum.

Confirmatur 2. ex eo quod licet venæ, arteriæ, & nervi, qui sunt in brachiis, & cruribus, contrahantur aut extendantur, intra latitudinem loci destinati pro contractione, & dilatatione harum partium, non impeditur, quominus per venas sanguis, per arterias spiritus, per nervos illustratio communicetur reliquis partibus inferioribus: Ergo ex eo, quod venæ, & arteriæ, ex quibus fiunt vasa spermatica, contrahantur, aut extendantur versus scrotum, aut versus inguina, quæ sunt loca destinata pro testium motu, non impeditur eorum usus, nec sanguinis, & spirituum communicatio.

Confirmatur 3. plerumque testes nascuntur à prima conformatione intra inguina, donec tractu temporis, & sæpe post multos annos à natura propellantur ad scrotum: Ergo tam scrotum, quam inguina sunt naturalis locus intra quem testes ab ipsa procreantur, & naturaliter locantur, & eorum vasa sunt naturaliter constituta, & ideo Hucherius lib. de sterilitate cap. de testiculorum occultatione, eorum intra inguina occultationem iudicat non impedire generationem.

Probatur 4. assertio principalis. Per hoc, quod testiculi ponantur intra inguina, vel peritoneum, & vasa spermatica contrahantur, non impeditur sanguinis, & spirituum motus per eorum cavitatem ad carnem testium: Ergo ex hac loci positione & vasorum contractione non redduntur homines sic curati spadones, nec inepti ad generandum ratione contorsionis: Probatur antecedens: ex hac positione testium, & vasorum, non impeditur communicatio virilitatis, quæ à testibus ad omnes corporis partes fit per vasa deferentia, ut docet Galenus libro de semine. §. Ita quoque à testibus per totum corpus vim quamdam dispergi dicimus, quæ in maribus robusti ac masculi habitus est causa: constat enim sic curatos barbam emittere, & reliqua habere virilitatis signa: Ergo cum fiat per easdem vias neque impeditur sanguinis ad testes transitus.

Porro hic testium situs per se quidem fecunditati non obstat, cum testibus præter situm nihil deficiat ad perfectam seminis elaborationem; non vasa præparantia, & eiaculantia, nec debita temperies, & valida facultas, cum testes sint intra inguina reclusi, ubi potentior est calor, quam in scroto; nec defectu virtutis ibi retinentur; sed ab arte reclusi; Ergo manent potentes ad prolificum semen generandum.

Dices, quod bene verum est, quod fit per eadem vasa spermatica communicatio virilitatis à testibus ad partes superiores corporis, & communicatio sanguinis, & spirituum à partibus ad testes (nullæ enim sunt viæ aliæ ad hanc communicationem) sed quod ex contractione non impeditur virilitatis communicatio, quia hæc est qualitas, quæ per adstrictiora loca potest communicari per continui alterationem, quam humores, qui crassiores cum sint, impeditur eorum transitus.

A Sed contra: Communicatur in sic curatis virilitas continuo: Ergo continuo communicatur sanguis, ex quo generetur semen. Probatur consequentia, eo ipso, quod communicatur virilitas, vivunt testes, ab ipsis enim iam non viventibus non posset virilitas produci, quæ est viventis proprietas: sed eo ipso quod vivunt testes, nutriuntur, & generant semen, quod est materia pro eorum nutritione: Sed pro nutritione, & seminis generatione, communicatur illis materia per vasa spermatica, quæ est sanguis: Ergo toto tempore, quo per illa valent emitte virilitatem, constat evidenter, quod valent per eadem vasa recipere materiam aptam pro seminis generatione.

B Confirmatur, In sic curatis, ut apparet, testes intra inguina conservantur sine imminutione, & exsiccatione, cuius contrarium manifestè apparet in contortis, defectu nutritionis: Ergo in sic curatis testes vivunt: Ergo nutriuntur: Ergo vasa materiam substernunt pro seminis generatione: Ergo compressio non impedit prædictæ materiæ transitum: Ergo ex vi huius curationis homines prædicti non sunt iudicandi eunuchi, & impotentes.

§. VIII.

Nec sic curati, ex vi curationis, contrahunt morbosam impotentiam.

A Sserimus ultimò, quod in testibus eorum, qui modo dicto curantur, ex vi curationis non superuenit morbus impediens prolifici seminis generationem: sic statuimus aduersus aliquos, qui ob solutionem continuitatis in tunica externa, iudicarunt ineptos permanere sic curatos ad generandum prolificum semen.

D Probatur 1. Tum quia, ut supponitur ex herniis, quibus est standum tanquam peritis in arte, & tanquam exercentibus hanc curationem, per illam lenis fit tunicæ scissio, & quæ facillè à natura curatur sine eo quod dartos, & caro testiculi patiantur: Tum quia dato, quod tota tunica nudaretur, non impeditur seminis prolifici generatio, prout neque in testibus mulierum carentibus illa, ut deduximus ex Galeno: Tum quia vini lotionem facta, vulnus abstergitur, & curatur à natura, prout contingit in reliquis vulneribus lenibus externis: Tum quia seminis generatio perficitur à carne testium, prout est pars similis, mediâ facultate, & temperie illorum, quæ non patitur ex vi curationis: Ergo ex vi illius non impeditur prolifici seminis generatio.

E Probatur 2. Cerebrum, cor, iecur, & ventriculus, quæ sunt partes principes, & officiales, & præcipuè destinatæ pro coctione, licet partes continentes earum lædantur, vel propria substantia; imo etsi pars eius abscindatur, non fiunt impotentes, ut postea perfectum suæ concoctionis perficiant terminum: Ergo nec testiculi, læsa externa tunica, & curata redduntur impotentes ad prolificum semen producendum: Probatur antecedens exemplis variis. Fabricius Hildandus centur. secunda observatione, refert Helvetium, vulnerato iecore, & parte iecoris abscissa, ad sanitatem perductum, in quo debita postea sanguificatio fuit facta: & Galenus vidit iecur curatum fibris extractis: & Avicenna fen. quarto, cap. secundo idem facietur, quibus sanis factis,

factis, perfecta sanguificatio conseruata est in iecore. De cerebro Zacutus *lib. 1. histor. mirabilis*, refert vidisse hominem qui cum parte cultelli in cerebro relicta, per octo annos sanus vixit, perfectas cerebri eliciendo actiones, & Galenus *lib. 8. de placitis*, & *lib. 6. aphorism. c. 8.* & Nicolaus Massa *lib. 2. epist. 11.* & Bertapalia *cap. 5. de fractura crani*, & Nicolus *sermone 7. tract. 4. summa 2. cap. 91.* & Carpus *tract. de fracturis crani*. Vega *lib. 3. tract. 1. cap. 5.* plures similes historias referunt eorum qui vulnerati in cerebro, vel partibus continentibus illius, sani facti perfectam spirituum animalium coctionem, & reliquas proprias actiones sanas in posterum habuerunt. De corde similiter vulnerato, vel à propria tunica denudato coctionem postea spirituum vitalium perfecisse, reliquasque proprias actiones, deducitur ex Galeno *lib. 1. de Placitis.* & *lib. 1. de anatomicis administrationibus cap. 12. & 13. in historia Mirilij Micographi, lib. 2. de Placitis.* Thomas à Veiga *comm. in lib. de locis.* refert vidisse ceruam ex venatione captam infixam gerentem sagittam cordi, quæ pro suis actionibus benè se habebat: & Realdus Columbus *de iis quæ raro in anatome contingunt*: vidit quemdam qui sine pericardio vixerat, quod est tunica cooperiens cor, cuius defectus non abstulit cordi vim concoctricem spirituum. Pro ventriculo Nicolus *sermone 2. summa 2. tract. 4. cap. 9.* vidit quemdam in cuius ventriculo fixus fuit cultellus vsque ad dorsum, qui sanus factus perfectè chilum per totam vitam generare valuit, & Matthias à Cornace rusticum vidit, in ventriculo ictum venabulo, qui vulnere glutinato, sanus vixit, in posterum, perfectum generando chilum.

Probatur 3. Morbus parti superueniens non necessariò absolutam actionem cauat: Ergo licet ex præsupposita curatione superueniret morbus testiculis, non necessario fierent sic curati impotentes ad prolificum semen generandum. Probatur antecedens: Tum quia lætio à morbo potest esse ex Galeno *lib. de different. sympt.* deprauata, abolita, vel diminuta, neque ex hac sequitur impotentia, sicut neque ex actione læsa auditus vel visionis, sequitur necessariò surditas absoluta, vel cæcitas: Tum quia licet detur morbus in parte lædens aliquas eius actiones, possunt aliæ perfectæ elici in illa; sicut contingit in cerebro, læsis actionibus reëctricibus, contingit coctionem, attractionem, & retentionem perfectè fieri: Contingit & in parte eadem alias lædi actiones ex vegetatiuis, illæsis aliis: Tum quia ex læsione partium continentium, non impeditur perfecta coctio partium contentarum: vulnerata enim cute, panniculo carnosio, aut alia continente parte, caro sub iis contenta perfectam elicit coctionem, nutritionem, & augmentum: Ergo licet maneret morbus in externa continente tunica, posset caro testis prolificum coctione perficere semen.

Confirmatur, Etiam si oculus sit organum perfectissimum, & illius partes continentes tunica cornea, aut adnata, quæ pro visione vsus præstant, patiantur vulnus, non idèò homo fit cæcus: Ergo licet tunica testis externa vulneretur, non idèò homo fit impotens necessariò.

Confirmatur 2. licet in partibus organicis, quæ deseruiunt pro actionibus gradus sensitui, posset impediri actio; vnâ, aut altera particula ex componentibus patiente morbum; non inde sequitur, quòd patiente morbum vnâ aut altera particula ex deseruientibus ad coctionem, lædatur coctio in parte, & auferatur: sed facultas generans semen

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

A quæ reperitur in carne testium, est facultas concoquens gradus vegetatiui: Ergo adhuc si superueniat morbus in parte continente illius, perfectum posset produci semen media eius coctione. Probatur maior, quia cum actiones gradus vegetatiui sint vnicuique parti corporis necessariæ, omnes facultates gradus vegetatiui in vnaquaque particula corporis inhaerent, & in vnaquaque corporis parte operantur pro sui conseruatione, secundum vltimum potentia, seipsis, sine concursu reliquarum partium vicinarum: Partes verò componentes organum, pro actionibus sensituiis concurrunt omnes ad actionem debitam tali organo, vnâ principaliter, reliquæ præstantes vsus; & ideo principalis sine reliquis nequit suam perfectè elicere actionem: Ergo licet ipsa particula ex continentibus partis organicæ, læsa sit, nò idèò sequitur, quòd læsa aliqua parte continente testium, non fiat seminis prolifici generatio, quæ in ipso testiculo perficitur, mediâ facultate concoctrice inhaerente in carne testiculi, illi propria, & quæ ab ipsâ solâ perficitur, reliquis vsus præstantibus, non pro coctione perficienda, sed pro subministranda materia, & semine deducendo; & aliis commoditatibus ad melius esse pertinentibus.

Pater Diana his visis fundamentis in *tom. 12.* hos homines iudicat posse contrahere matrimonium.

C *****

CONSULTATIO II. ARCHIATRORVM.

Qui iudicarunt fontanellam pro Principe Hispaniarum non solum proponi vtilem, pro præcauendis morbis, quibus est obnoxius, & quibus sæpe infestatur, sed necessariam pro eius vitæ conseruatione.

CONTINET.

D

§. I.

Historica enarratio ætatis, temperiei, & morborum, quibus Princeps est obnoxius, & quibus infestatur.

§. II.

Scribendi occasio, & necessitas: fundamentum totius discursus, & assensus, ac dissensus Archiattrorum proponitur.

E

§. III.

Ex coinquamento in utero contracto indicata est fontanella pro præcauendo Principe ab epilepsia, quæ ex illo potest illi superuenire.

§. IV.

Hemicraneæ, & epilepsia, quæ morbi sunt Principi hereditarij ex matre; indicant necessariam esse fontanellam in illo ad sui præcautionem.

LII 2 §. V.

§. V.

Quantumvis Epilepsia non esset Principi hæreditaria, sed ex ventriculi cruditatibus timeretur; indigeret fontanella, præcautionis gratiâ.

§. VI.

Fontanellam tanquam præcautorium remedium ad præcauendos morbos, quos Princeps sapissimè patitur ex propriis intemperiebus, necessariam esse constanter asserimus.

§. VII.

Locus fontanellæ ob urgentiorem indicationem reuellendi à iecore, quæ præualet reliquis, debet esse in dextro Principis crure, in parte interiori, per quatuor digitos infra genu.

§. VIII.

Fontanella in Principe necessaria, non obstant contraria Opinantium rationes.

§. IX.

Totius discursus conclusio, & fundamenta ex dictis deducuntur.

CONSULTATIONIS

Decisio.

§. I.

Historica enarratio ætatis, temperiei, & morborum, quibus Princeps est obnoxius, & quibus infestatur.

PHILIPPVS Prosperus Carolus Hispaniarum Princeps constitutus, in quadragesimo mense, & dimidio suæ ætatis, temperie gaudet calida, & humida; fruitur albo colore in maxillis rubro insperso, partibus constituitur benè conformatis. Mater eius statim ab illius ortu correpta est lethali ferè epilepsiâ, quod in partu vnoquoque illi accidit. Materni aui, duoque fratres ex eadem matre orti Epilepsia sunt infestati, & extincti.

Princeps in lactente ætate lactis varietate fuit nutritus; vndecim expertus nutrices, quo tempore, & subsequente, quo solidiori vititur cibo; vnoquoque anno ter, quaterve incidit in febres cum vomitibus, nausea, ventriculi cruditatibus, cibi que fastidio, capitisque gravitate. Harum duratio in tres, quatuorve porrigitur dies. In tempore lactationis superueniebat simul catharrofa in pectus destillatio non sine metu suffocationis. Ultra hæc, has concomitantur febres, plurima exanthemata, cutis rubores, variæque in illam excretiones; aliàs rubor cutis per plurimas partes; aliàs rubri tumores per corpus dispersi; aliàs tumores similes albicantes variolas æmulati; aliàs lati, & rubri tumores statim in pus abeuntes, & in manantes crustas, quæ omnia per corpus disperguntur, versus caput tamen, & in illo luxuriant maximè. Eadè que excretiones præcipuè rubræ in omni anni tempore sine febre etiam continuò efflorescunt, sæpe permanentes, sæpe cito euanescentes;

Ates; Harum febrium terminationes variæ. Primæ superuenientes febres, quæ ipsam post ortum aggressæ sunt, sudore finiebantur, altera in posterum tumore retro aurem sinistram fuit terminata, qui post plures dies suppuratus, & vltus per tres fere menses expurgans, salutem Principis non parum inuauit. Altera subsequens febris simili terminata tumore in eadem parte, qui resolutione finitus: aliam postea febrem terminauit icor, biliosumve pus per plures dies per aurem excretus. Vltima harum febrium caruit manifesto sensibili abscessu; caruit exanthematibus semper reliquas contomitantibus, Princeps per octo dies permanfit à febre immunis, non à neutra dispositione. Post illos apparuerunt rubri tumores in supernis partibus, & in facie, & repente euanescentes, statim vomitus sine febre, nausea, & cibi fastidium similia præcedentibus subsequuta.

B Præter nuper relata symptomata; grauiora duo animaduersa. Alterum elapso anno, quo tempore tumor superuenit sine febre in parte anteriori colli sub mandibula, cui superuenit alter in inguine, ex cuius augmento imminutus fuit primus; utroque delitescente repente, superuenit biliosa ventris deiectio, in quavis pulsus fiebant languidi, vires animales deiectæ, sudores frigidi, iterum recurrentibus tumoribus, accidentia sunt remissa, permanfit biliosa deiectio per aliquos dies, quæ tumores terminauit. Alterum symptoma superuenit in vltimo hoc recidivante morbo, quo tempore stupore superueniente, cutis excretiones euannerunt, commotus fuit ventriculus, Princeps vomuit cænx alimentum, bis vomitu reiecit cruditates, in somnum delapsus, cum mutaretur color, & partes perfrigerarentur, tentatur expergefactio, non consequuta fuit vociferatione, nec Principis in brachiis elevatione; frictionibus, & dolorificis remediis fuit assequuta, & duobus clysteribus, totidè que iniectis enematis, pristinus status restitutus.

C Harum febrium curatio semper ab arte consequuta fuit instituto modo in alimento, cum frictionibus, & necessariis inunctionibus, sed potissimum purgantium clysterium usu, quibus semper magna expurgatur cruditatum copia, simul & biliosorum humorum: quæ & sanitatis tempore contingit commisceri.

§. II.

Scribendi occasio, & necessitas, fundamentum totius discursus, & assensus, ac dissensus Archiætrorum proponitur.

CV M morboſis prædictis affectionibus sapissimè infestetur Princeps, continuoque labi in peius timeatur, nec securus permaneat ab hæreditariis aliis affectionibus, plures non solum pro eius curatione, sed pro præcautione illarum habitæ sunt consultationes, in quibus ter placuit minori parti fontanellam ex usu maxime futuram; displicuit reliquis, & tandem vltimo iterum proponitur quid agendum pro præcautione, æquali numero, & conuenire, & non conuenire fontanellam proponitur à nobis; problematica hæc solutio in ardua, difficili, ac necessaria resolutione mouet, ut Regis decreto cogamur nostri assensus aperire fundamenta, quod vtrique opinantibus fuit commune.

E Pro ipsis sciendiſ deducimus ex Hippocrate, lib. de articulis, lib. de morbo sacro, lib. de aëre, & aquis, quod morbi, qui habituali, aut reuerſua nos affligunt

affligunt successione, quique remedia indicant, quibus continua evacuatione præcaueantur reuersui insultus, præcipue in infantibus, & pueris, ex triplici possunt suboriri origine, vel à coinquinamento in utero contracto, & non repurgato, vel ab hæreditaria contracta infectione, ob quam tractu temporis prædicti superueniunt insultus, vel ab intemperie contracta in officinis, partibusve principalibus, ex qua paulatim succi aggregantur, à quibus varij morbi, successiuæve illorum fiunt reversiones. Ex his fontibus exhauiemus, qui morbi ex illis possunt timeri in Principe, & quales ad sui præcautionem indicent fontanellam.

Concors fuit inter consulendum omnium assensus in eo, quod Principis ventriculus diminutam habet coquendi vim, siue ex natua temperie, siue ex vitio aliunde illi communicato, ratione cuius copiam generat cruditatem, à quibus, & febres prominent magna ex parte, plurimæque accidentia, quæ illas concomitantur, & quod immorandum maxime, persistendumque in ventriculo roborando, & in ipso expurgando per intervalla à recrementis, quæ aggregantur in illo. Sed discordes fuimus in eo, quod reliqui in hac sola indicatione sistunt: nos vero non esse fidendum huic soli indicamus, sed vitam Principis timemus, eiusque salutem insidiari ab aliis quamplurimis causis periculum minantibus, à quibus indicari fontanellam contendimus tanquam remedium illarum omnium præcautorium, quod conabimur fundamentis confirmare, quibus cogimur ad hanc opinionem, simulque refrangemus fundamenta eorum, qui communissimum hoc, proficuum, ac expertissimum remedium reprobare contendunt.

§. III.

Ex coinquinamento in utero contracto indicata est fontanella pro præcauendo Principe ab epilepsia, quæ ex illo potest illi superuenire.

Fundamentum huius doctrinæ deducitur ex Hippocrate, qui libro de morbo sacro textu 30. hæc protulit. Et quibuscumque quidem pueris existentibus erumpunt ulcera in caput, & in aures, & in reliquum corpus, & qui saliuosi sunt, ac mucosi, & ipsi progressu ætatis facillime degunt, hic enim abiit, ac expurgatur pituita, quam in utero expurgari oportebat, & qui sic purgati fuerint, comitiali morbo, siue sacro ferè non apprehenduntur, qui vero mundi sunt, & neque vlcus ullum, nec mucus, neque salina prodit, neque in uteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet, ut ab hoc morbo corripiantur.

Sed Princeps mundus ab his semper stetit, itave nec mucus, nec salivam, nec vlcus, quo expurgari potnerit ab hoc coinquinamento, habuit, nec potuit in utero repurgari ab illo; ergo imminet ex Hippocrate periculum, ut ab hoc morbo corripiatur: ergo imminente hoc periculo, indicata est pro ipso præcauendo fontanella, quæ illius remedium præcautorium est, in hoc casu, ut Doctor Sancta-Cruz vnicus huius libri commentator tenet in commentariis ad hunc textum: Patet prima pars antecedentis ex omnium assistentium assensu, quibus hoc est manifestum: Secunda pars, quod non fuerit in utero repurgatus, ex historica enarratione patet, ex qua constat quod statim à partu mater aggressa est lethali fere epilepsia ex commotione eiusdem sanguinis in puerperio, cum quo in utero Princeps erat com-

D. Brauo Resol. Medic. Pars VI.

A mixtus, & ex quo erat nutritus; ergo nequid nudi ab illo coinquinamento in utero.

Dices, quod Princeps per continuas excretiones ad cutem, quas patitur, ut constat ex historica enarratione, potuit repurgari à coinquinamento contracto in utero, sine eo quod imminet periculum epilepsiæ.

Contra stat experientia, quæ docet, quod excretiones, per quas pueri liberantur, & repurgantur, sunt diu permanentes, per vlcerata, vel crustas, vel mucositates copiosas, crassissima excrementa purgantia, quæ in Principe non contigerunt; Tum, quod ut infra probauimus, excretiones ad cutem in Principe non sunt iudicatæ ex coinquinamento ortæ, sed ex propria iecoris intemperie congenitæ, & ex tenui, ac biliosa materia: coinquinamentum in utero ex crassa, ac pituitosa materia coaceruatur, ut patet ex contextu Hippocratis.

Dices secundo, quod in primis mensibus hæc epilepsia posset timeri, non vero in adulta iam infantia, in qua potentior virtus in Principe valet illud coinquinamentum devincere; humoresque in quibus permanet resolvere.

Sed contra stat, quod Hippocrates non solum in primis mensibus, si non repurgentur, timeri epilepsiam, sed ipsis iam pueris existentibus, ut patet ex contextu.

§. IV.

C *Hemicranea, & epilepsia, quæ morbi sunt Principi hæreditarij ex matre; indicant necessariam esse fontanellam in illo ad sui præcautionem.*

Secunda fors morborum, qui debent timeri, & præcaueri in Principe, sunt hemicranea, & epilepsia, quas constat ex matre Principi hæreditarias esse in historica enarratione.

De hemicranea, quæ fit ex continua succorum generatione, & confluxu in caput, præcaueri debere continua succorum, ac paulatina evacuatione, qualis fit per fontanellam, constat ex Galeno 6. aphor. 46. ubi morbos monet præcauere habituales, inter quos ponit epilepsiam, & lib. 2. de compos. medicam. sec. Loc. eligit in hunc finem taphiæ emplastrum: dyacysium, & columbinum, quæ caustica sunt, necessitatem præcautionis hemicraneæ cum cauterio, seu fontanella demonstrans, ne superueniens, vel misere torqueat ægrum, vel in apoplexiam deducat, ut observauit Horst lib. 2. observat. Costæus lib. de igneis præsidiis, Ioannes Zechius, Mercatus, fontanellam pro præcautione huius morbi necessariam esse confirmant, & alij Iuniores, & ante ipsos Aëtius lib. 4. cap. 5. Oribasius 10. medic. collect. Aretinus 1. de morbis diurnis cap. 2. Cornelius Celsus lib. 11. cap. 1. Albucasis lib. 1. cap. 5. huius remedij utilitatem pro hoc præcauendo morbo proponunt.

Dices, quod hemicranea in Principe nondum superuenit, & ideo nec ipsum aggressura videtur.

Sed contra stat, quod hæreditarij morbi præcauentur; quia licet non statim reluceant, possunt tamen tractu temporis superuenire, & in hunc finem tendit præcautio. Præterea, quod hic morbus in prouectiori ætate maxime superuenire solet, antequam petat præcaueri.

Sed quia epilepsia Principi hæreditaria maius periculum minatur, immorabimur magis in demonstranda fontanellæ necessitate pro illius præcautione, est enim, ut inquit Arethæus, morbus non solum fœdus, sed inexpugnabilis, periculosus, & ple-

rumque lethalis, & fundamentalis ratio affigendæ fontanellæ in Principe pro illius præcautione est.

Principis ani epilepsia extincta sunt; & propter hæreditariam labem ex ipsis contractam duo Principis fratres ex eadem matre orti epilepsia obiere: ergo in possibili, & nuper iam experto hoc periculo, non est immorandum in affigenda fontanella Principi pro illo præcauendo.

Qui dissentiunt ab hac opinione, dicunt, quod sine fontanella potest Princeps præcaueri ab epilepsia hæreditaria, sola victus ratione mutata, ventriculi corroboracione, aut expurgacione, ætatisque mutatione: quam euasione Serna, & Syluaticus deducere conantur ex Hippocrate, qui lac ratificare, aut eleterio purgare infantes tantum consulit, & in lib. epidem. 6. sect. 1. mutatione ætatis aliquos liberari ab epilepsia protulit, lib. 2. aphor. 46. *Commitialium*, inquit, *liberationem faciunt mutationes ætatis, temporum, & locorum*, & Galenus lib. de puero epileptico, & lib. 5. de locis, sola victus mutatione, & ventriculi amari medicamento expurgacione contendit epilepsiam præcauere, sine eo quod Hippocrates, nec Galenus pro hoc morbo præcauendo vnquam vsi sint fontanellis.

Sed contra stat: Primo, quod licet Hippocrates, & Galenus, fontanellæ non meminerint pro præcauenda epilepsia, hoc nullum inducit fundamentum ad ipsam denegandam: nam alia plura omissa sunt remedia ab illis, quæ posteriores in rempublicam medicam adduxerunt, quæque nostris temporibus maxime ex vsu sunt. Tota remediorum sylua, quibus opera Mesues abundant, simplicium vbertate sunt repleta, compositorum multiplicitate luxuriantia apud antiquiores illo, nondum sunt experta. Plura simplicium quæ apud Arabas cognita sunt, quæque nostris temporibus apud Indos sunt inuenta, quæque pro vsu medicinæ maxime sunt utilia ab Hippocrate, & Galeno non fuerunt cognita, nec ex hoc ab vsu medicinæ exterminanda. Sanguinis missionem pro pueris, senibus, & prægnantibus, nec solum omiserunt illi, sed conati sunt prohibere: Ratio tamen, & vsus amplectendam esse demonstrarunt, & nullus est, qui renuat illa nostris temporibus. Ratio enim, & vsus illud, & alia dogmata inuertenda esse demonstrarunt.

Præterea, nulla est secta Medicorum, siue Rationalis, siue Methodica, siue Empyrica, siue Spagyrica, quæ innumera non proponat remedia pro præcauenda epilepsia, & tamen ob inexpugnabilem vim morbi recurrunt ad fontanellam, tanquam ad vltimum artis asylum: præterea licet Hippocrates, & Galenus expresse non consulant fontanellam pro epilepsia præseruatione, ex eorum doctrina manifestè conuincitur huius remedij utilitas, & necessitas ad ipsam præcauendam: Hippocrates enim in aphoristicis sententiis: *Extremis morbis, extrema, & exquisita remedia esse adhibenda*, docet. Cum ergo epilepsia Principi hæreditaria exitialis fuerit in auis, & fratribus, & extremum vitæ: ex Hippocratis doctrina deueniendum ad cauterium, & ignem, quæ extrema sunt remedia. Tum ab eodem docetur, *quod medicamentum non sanat, ferrum sanat, quod ferrum non sanat, ignis sanat, quod ignis non sanat, incurabile est*: cum igitur tanta sit vitam Principis conseruandi necessitas, & præcauendi illum ab epilepsia, deueniendum est ad ignem, & fontanellam ad præcauendam illius salutem, antequam superueniat morbus, & incurabilis fiat, sicut contingere vidimus in Serenissimo Infante fratre illius, quem in prima accessione epileptica ex-

A tinctum fuisse vidimus: Tum Hippocrates 6. epidem. sect. 3. dicit: *Et quicumque alij abscessus, ut fistula aliorum sunt medella*: cum ergo medicus sit naturæ imitator; sicut & illa curat, & præcauet abscessus, & insultus morborum, qui timentur aperiendo fistulam, per quam paulatine euacuetur, & auertatur materia, ex qua timetur abscessus, debemus Medici, pro auertenda materia, & euacuando paulatim illam, ex qua timetur hæreditaria epilepsia, aperire fontanellam, quæ fistulæ gerit vicem: Tum Hippocrates 6. epid. sect. 6. inquit: *De cubitus quidem, in quibus facta tollit, hac ante acta prohibet*: cum ergo Princeps, ut patet ex enarracione historica, per fontanellam retro aurem, rupto abscessu, & expurgante per plures menses, fuerit curatus à sarcina humorum, quibus caput erat oppressum, simili modo poterit præcaueri per fontanellam, quominus coaceruetur in capite humor, ex quo timetur hæreditaria epilepsia: Tum Hippocrates 6. epidem. docet: *Quod alterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere, aut alio aliquo liberant*, ex quo constat, quod si fontanella aperiatur in alia parte in Principe, liberabit illum, aut dolore, aut pondere, aut naturaliter trahendo humorem, qui fertur, aut in capite generatur, ab epilepsia, quæ ex illo humore in capite aggregato posset superuenire: Tum 6. epidem. sect. 2. Hippocrates de Moscho, inquit: *Admodum calculoso in superiori palpebra hordeolum fiebat, versus aurem magis, deinde ruptum est intro, quinta aut sexta ab anteriori parte pus effluebat, quæ infra soluit*, & cum in mutatione abscessus in contrariam partem, & puris purgatione liberatus fuerit à calculo, Vallesius recte hac doctrina concludit in comment. euidenter deduci ex Hippocrate fontanellam esse remedium præcautorium pro epilepsia, inquit enim: *Accidit non vnquam abscessus exiguos assiduitate expurgandi liberare solere à magnis morbis, ut vel vnica pustula multum tempus non sanescens, vel sordes quasdam continenter deemitns liberet nunquam ab epilepsia, aut morbo alio magno*, ex quo, & nos concludimus deduci ex Hippocratis doctrina, quod fontanella sit remedium præcautorium pro præcauenda epilepsia, & quod in hunc finem sit Principi, nec solum utilis, **D** sed necessaria.

Præterea ex Galeni doctrina comprobatur fontanellæ utilitas, & necessitas pro præcauenda epilepsia, & in Principe, & in aliis quibuslibet: In comment. enim ad 6. epidem. sect. 1. vbi docet Hippocrates Puerorū syderationes ætate terminari in plurimis, & 2. aphorif. comm. 46. vbi dicit Hippocrates, *commitialium liberationem faciunt mutationes ætatum, temporum, & regionum*, reddens Galenus rationem dicit contingere liberationem epilepsia, quia per illa fit ægri mutatio ad siccius temperamentum, quod opponitur humiditati, ex qua fit epilepsia, ex cuius doctrina patet, quod fontanella sit securius, ac potentius remedium ad epilepsiam, cum non solum exsiccat auertendo humores caput humectantes, sed ipsam euacuando causam, ex qua aggregata superuenire solet epilepsia. Tum idem Galenus non fidens ætatum mutationi, lib. de sanguinis missione cap. 19. sanguinem mittit ex pede ad ipsam præcauendam, & lib. 6. aphor. comm. 46. vere ad præcautionem epilepsia docet sanguinem esse mittendum, & exhibendum medicamentum purgans: cum ergo non fidens ætatum mutationi Galenus transeat ad magna remedia pro epilepsia præseruatione, & hæc plerumque vel non sufficiant, vel nequeant in omnibus exerceri, ut contingit in Principe, cuius ætas, nec corporis habitus illa tollerare possunt, deueniendum **ad**

ad fontanellam ; quæ continuo licet paulatim euacuando illorum gerit vices.

Præterea , non esse fidendum soli ætatum mutationi pro epilepsiæ præseruatione , & curatione constat ex quotidiana experientia , quæ ante hanc mutationem plurimos trucidari ab epilepsia vidimus : & in similibus morbis Hippocrates docet 4. aphor. 10. medicari eadẽ morbi die , & quod extremis extrema , & exquisita remedia statim adhibeantur , & in epistola ad Cræteum , num. 18. inquit : *Ab omni artifice aliena res dilatio est , & præcipue in medecina , ubi dilatio vita periculum est , & Celsus dixit , Propera dum æger viuit , quia semel pereunti nulla remedia prosunt , & in præfatione ad sua opera , idem repetit Mesues : temere ergo dum ex hæreditaria epilepsia comminata est Principis vita , committitur mutationi ætatis eius præseruatio , præcipue dum securius possit per fontanellam consequi , & hæc non impediat , quominus mutatione ætatis coadiuuetur.*

Præterea , necessitas fontanellæ in Principe pro præcauenda epilepsia probatur. Illud remedium est eligendum in Principe pro præcauenda epilepsia , quod vt magis expertum , magis vtile , & magis efficax temporum decursu fuit receptum apud Classicos Medicos , sed omnes communi assensu magis fontanellam tanquam vltimum , & efficacissimum receperunt remedium plurimis ab hinc sæculis : ergo pro præcauenda epilepsia in Principe fontanella est eligenda. Minor manifesta est apud ipsos Authores , Herodotus antiquissimus author de Lybiæ gentibus , dicit : *Puerorum suorum , cum annum quartum attingerent , æsipo suillo venas verticis adurunt , alij ipsorum temporales venas , & hæc faciunt , ne vlllo tempore à capite descendens pituita offendant , & propter hoc se ipsos sanos prædicant , & certè Lybici omnium hominum , quos vidimus , sanissimi existunt , Mercurialis libr. 2. variar. cap. 2. superaddit : In Thufcia , ac nonnullis Italia Regionibus vetus consuetudo est , vt pueros adhuc lactantes , vel paulò maiores in occipite ferreis ignitis vrant , sperantes eo auxilio ipsos à pituita malis , & præsertim à puerili morbo tutos futuros. En vsum , securitatem , & vtilitatem fontanellæ pro morbis ex crudis humoribus à capite ortis , & pro vitanda epilepsia in vetustiori sæculo , & nostris temporibus vfu , & experientia , ac autoritate confirmata. Simulque , & inter probatissimos authores fontanellam pro præcautione epilepsiæ Latinorum Medicorum princeps Cornelius Celsus approbat lib. 3. cap. 23. & Auicenna , fen. 1. 3. tract. 5. quem sequuntur Arabes , Aëtius tetrabli 2. serm. 2. cap. 13. Aëtuarus lib. methodi morb. cap. 2. idem tenent , & vnanimi assensu eos sequuntur Auerroës lib. collige , Oribasius lib. 8. synopsis cap. 3. qui synapsimis vtitur. Fontanellam similiter Practici , ac Consulentes omnes iuniores pro epilepsia indubitanter proponunt Ioachinus 9. ad Almanforem 14. Rondeletius cap. 36. Montanus conf. 50. Bapt. Theod. epist. 45. Erasus p. 4. disput. contra Paracelsum , Montuus lib. 1. Anasceue , Prosper. Alpin. lib. de medicina methodica , & lib. de medicina Egyptiorum , Piso lib. 1. de morb. curandis cap. 9. Zacut. lib. 1. de M. P. historia obseruat. 6. Sennert. tom. 2. p. 2. cap. 31. Ruerius cap. de epilepsia lib. praxeos , Sancta-Cruz lib. de morbo sacro in text. 30. Gaualset. lib. de natura cæterarum cap. 15. Zechius lib. consult. medicar. consult. 45. Hurn. lib. de morb. capitis , cap. de epilepsia , Gentilis , in fen. 1. 3. Massarias in praxi , cap. de epilepsia , Hollerius in scholio ad cap. de epilepsia , Bauderonius cap. 13.*

Præterea , necessitas fontanellæ pro præcauenda

A epilepsia in Principe probatur à simili. Eadem est ratio expurgandi cerebrum ab eo humore , qui in illo aggregatur , & ex quo timeretur catharrus suffocatiuus , aut lethalis , ac præcauendi , & expurgandi illud à pituita , ex qua timetur lethalis epilepsia : sed pro præcauendo illo à catharrofa affectione , nullum esset præstantius remedium , quam fontanella : ergo nec pro præcauendo illo ab epilepsia. Probatur minor ex Prospero Alpino de medicina Egyptiorum cap. 12. ex Gaualseto lib. de fontanellis. ex Costeo lib. de igneis presidis , ex Zechio Mercato , & aliis , qui hanc doctrinam deducunt ex Galeno lib. 2. de composit. medicam. ex Aëtio lib. 4. ex Paulo lib. 3. ex Celso lib. 1. tardar. passionum , & ex Albucasi lib. 1.

B

§. V.

Quantumuis epilepsia non esset Principi hæreditaria , sed ex ventriculi cruditatibus timeretur , indigeret fontanella præcautionis gratia.

Epilepsiam ex consensu ventriculi , communissimam esse fatentur Practici , vidit illam Galenus 5. de locis , cap. 5. Valleriola lib. 3. obseruat. 7. Fernelius conf. 7. Forestus lib. 10. obseruat. 64. Zachutus de P. M. historia lib. 1. in 21. Schenkus lib. 1. obseruat. Chifflet obseruat. 3. Guainerius conf. 118. Montagnana conf. 43. & ex historica enarratione videtur ad ipsam accessisse Principem in somno profundo enarratione relato , quia vt refert Galen. lib. de vtilit. respirat. Aristoteles indicat epilepsiam non differre à profundo somno : & idem Galenus lib. 3. de locis , admittit dari epilepsiam sine concussionem , & Auicena hanc vocat non sensatam , & sine alienatione omnimoda à sensibus vidit illam Brunerus conf. 14. & Marcellus Donatus lib. 2. histor. Medica mirabilis cap. 4. & Beniuenius lib. de abditis morborum causis , cap. 97.

D

Sive enim epilepsia sit nominandum prædictum accidens in Principe , siue soporosus alius quiuis sit affectus ; Ipse tamen videtur subditus , vt ex ventriculi cruditatibus patiat ob consensum caput , quod præcipue est expertum in omni febre , cum semper grauetur caput , vt ex historica enarratione comprobatur , & adhuc ob has cruditates fontanellam illi futuram præcautionem remedium asserimus , ne caput assiduitate abeat in idiopathicam passionem , aut vapores eleuati concrecant , sic Mercatus lib. 1. de recto presidiorum vfu , cap. de fontanellis .§. Caterum in pueris diuersa quodammodo ratione res fieri debet , namque siue caput primario affectu , siue per consensum laboret , semper in occipitio fontanella est aperienda , purgato protinus , vt par est corpore , quia etiam si per consensum pueris sapius hoc malum (id est epilepsia) præsertim ventriculi vitio fiat , nihilominus tamen , vt in his est acutissimus & summe periculosus , ita facili negotio , & continuo aprimis diebus caput essentialiter obsidet , idque profecto propter facilem apparatus , quem ex crudorum humorum redundantia caput ipsum obtinet , quod quidem ob halitus ascendens malitiam , nulla negotio eadem labe fadatur , præter quam quod puerorum caput imbecilum est , & facile quoduis vitium susceperat. En doctrinam nuper positam , à Mercato prius sancitam , simulque rationibus munitam , & comprobata , ex qua patet , quod si ex vitio ventriculi repleatur caput , vt enarratione historica constat sæpiissime contingere in Principe , & ex

quo timetur epilepsia, qualiter ex eadem enarratione colligitur dum aggreſſam fuiſſe, fontanellam eſſe omnino neceſſariam.

Præterea Michael Gaſaſetus lib. de natura can-
terij cap. 15. inquit: *Quare ex iis conſtat illa corpora*
cauterium deſiderare, in quibus excrementa maxime
redundant, vel propter capitis, vel ventriculi, vel ie-
coris imbecillitatem, & præſertim ubi periculum eſt,
ne materia in corpore peccans ad aliquam partem no-
bilioſiorem præcipitata grauiſſimum aliquod vitium, aut
mortem tandem inducat. Quæ cum timeantur in
Principe ob ventriculi cruditates, caput per conſen-
ſum replentes, illi eſt fontanella aperienda.

Præterea Coſtaus lib. de igneis præſidiis medicina,
inquit: *In iis igitur ubi primum huius mali germen*
appareat (loquitur de epilepsia) etiam ſi ſit ex ventri-
culo, videtur rationi conſonum, occipiti ſtatim caute-
rium adhibere, ut aſcendenti prauo alitui exitus prius
pateſcat, quam noxia eius qualitas caput perſtingat.

Præterea Fienus lib. 1. de cauteriis cap. 15. docens
morboſa à quibus fontanella præſeruat, inquit. *Quo-*
circa medici plerumque in frigidis, & pituiſis capi-
tis, thoracis, ſtomachi, & hepatis affectibus, in epilep-
sia, cephalæa, & catharro; & omnibus frigidis fluxio-
nibus, fontanellis utimur: Ex quo apparet fonta-
nellam præcautorium fore remedium adhuc pro flu-
xione frigidorum humorum à ventriculo in caput.

Præterea roboratur hæc doctrina ex Hippocrate
lib. de morbo ſacro, text. 46. inquit enim: *Sic vero ſe-*
res habet etiam in homine, cum enim ætatem adeptus
fuerit, morbus non amplius curabilis eſt; cerebrum
enim corroditur à pituita, & colliquatur: id vero, quod
colliquatur, aqua ſit, & foris cerebrum ambit, & cir-
cumvadit, & propterea frequentius epilepsia corripitur.
Ex quo apparet à ſimili, quod frigidi vapores
à ventriculo eleuati, & in caput rapti poſſunt in ce-
rebro recepti, & corrupti, putrefieri, putrefacti
corrodere, & immedicabilem epileſiam, ac læthalem
efficere, niſi per fontanellam continuo trahantur,
qui aggregantur humores, & expellantur à cerebro.

Præterea probatur à ſimili: In epilepsia contracta
ex hæreditaria labe conuenit fontanella; ut cum
communi clafficorū Authorum aſſenſu probauimus;
non quia poſſit deinceps hæreditaria intemperies,
à qua provenit, ſed ut continuo euacuentur humo-
res, qui continuo ab illa generantur, ex quibus pro-
uenire poteſt acceſſio epileptica. Ergo eadem ſimili
ratione licet per fontanellam nequeat curari frigida
intemperies ventriculi, nec poſſint euacuari crudi-
tates, quæ ſuperfluant in illo, ex quibus eleuantur
vapores, qui in cerebro cauſant epileſiam, eſt ta-
men neceſſaria fontanella tanquam præcautorium
remedium, ut per illam euacuentur vapores, ſeu hu-
mores recepti in cerebro, antequam aggregentur,
alterentur, & cauſent epilepticam acceſſionem.

§. VI.

Fontanellam tanquam præcautorium reme-
dium ad præcauendos morbos, quos Prin-
ceps ſæpiſſime patitur ex propriis intempe-
ricibus, neceſſariam eſſe conſtanter aſ-
ſerimus.

Peruenimus iam ad culmen difficultatis, cuius
cauſa ſit conſultatio. Patet ex hiftorica enarra-
tione Principem ſæpiſſime vexari febribus cum vo-
mitibus, nauſea, cibi ſtudio, & capitis grauitate,
& illas concomitare catharroſas affectiones, varia

A exanthemata, terminarique febres per varias excre-
tiones, abſceſſus, & tumores: Hæc omnia cum mo-
leſta, ac periculofa ſint, & præcautorio indigeant
auxilio de fontanella, quam in Principe probau-
imus ob varias indicationes eſſe neceſſariam, aſſeri-
mus vltius, pro iis omnibus vitandis morbis, &
accidentibus nuper relatis, magis neceſſariam eſſe
tanquam remedium curatorium, & præcauto-
rium.

B Prima horum affectionum origo eſt imperfecta
coctio ventriculi, ob quam aggregantur cruditates,
ex quibus febris ſit, & reliqua ſubſequuntur conco-
mitantia accidentia; læſam vero coctionem, cibo-
rumque corruptionem in illo, non ſemper neceſſe
eſt prouenire ex vitio ventriculi temperamento,
aut debilitate, ſed plerumque corrumpitur adue-
niens alimentum ab humorum prauitate, ut do-
cet Galenus lib. 1. de locis affect. §. quod ſi omnino ac-
curatori ſcrutinio volueris huiusmodi quæſtiones eno-
dare, interdum ſimul ac alimenta fuerint corrupta,
coctionis quoque actionem læſam eſſe dices. Interdum
hanc quidem non lædi, illa vero eſſe vitia, quippe
corruptiones ciborum tres prima, ac veluti generaliffi-
ma ſunt differentia: una quidem ſit per proprios ven-
triculi morboſos: altera a vitioſis humoribus in ipſo
accumulatis: tertia ab alimentorum qualitate indu-
citur.

C Primò; ex hac doctrina deſumimus fundamen-
tum ad probandum, quod febres ortæ ex corruptio-
ne ciborum in ventriculo, & prauis humoribus in
illo contentis, indigeant fontanella ad earum præ-
cautionem.

Febres, quæ oriuntur ſæpiſſime in Principe ex
prauis ventriculi humoribus, non ſolum oriuntur ex
cruditatibus in illo genitis, ſed ex prauis humoribus,
& icoribus à iecore, & venoſo genere ad ipſum con-
fluētibus: Sed hunc confluxum, & bilioſorum humo-
rum generationem, nullum aliud remedium valet
præcanere, quam fontanella: per accidens enim ie-
cur attemperat, & ſuperfluos illos humores redun-
dantes, qui continuo generantur ab illo, continuo
valet euacuare: Ergo ad præcauendas febres, & il-
larum plurima accidentia, eſt indicata tanquam re-
medium præcautorium.

D Probatur maior: Primo, quia ut patet ex hiftori-
ca enarratione, omnes iſtæ febres curantur per cly-
ſteres, euacuando per ventrem cruditates ſimul, &
bilioſos humores, verum non generantur bilioſi hu-
mores in ventriculo; nam ſimul ab eodem calore in
eodem tempore, & ex eodem alimento non poſſunt
cruditates, quæ ſunt à remiſſo, & debili calore, &
bilis, quæ ab illo adurente, & intenſiſſimo ſit, ge-
nerari: ergo cum cruditates ſiant à debili calore ven-
triculi, bilis in iecore tantum generari petit, à quo
reſſit ad ventriculum, & tanquam praua ſubſtantia
calida, & apta corrumpi eſt præcipua cauſa febris, &
aqua crudi reliqui humores alterantur. Tum tertio,
quia coctio ventriculi imperfecta nō ſit ex ſolo vitio
ventriculi, aliàs omni tēpore ventriculus eſſet impo-
tens ad coquendum; quia natia intemperies non
eſt periodica, ſed continua: ſed in Principe in de-
terminatis periodis ſit læſio, & cruditas, ex quo
apparet, quod hæc prouenit ex prauis bilioſis humo-
ribus reſluentibus à venis, in quibus paulatim co-
cervantur. Tertio, tempore ſanitatis, dum ſuper-
ueniunt bilioſæ deiectiones bene ſe habet Princeps,
non alia ratione, niſi quia non immoratur in ven-
triculo continuus bilioſi humoris affluxus, à quo
poſſet coctio interturbari. Quarto, dum excretiones
ad cutem bilioſæ permanent, Princeps bene ſe ha-
bet:

bet: dum subito euanescent, interturbatur ventriculus, & vel in vomitus, vel in deiectiones, aut febres incidit, ut ex enarratione historica constat: Ex quo apparet ex refluxu biliosi humoris ad ventriculum, & coctionem lædi ob prauos commixtos humores, ut nuper vidimus ex Galeno, & alia simul concitari symptomata. Quintò, ut constat ex historica enarratione, tumores duo simul apparentes in Principe in collo, & inguine retrocedentes, in biliofas deiectiones mutati sunt, & per ipsas tandem terminati, quod manifestum præstat indicium, quod Princeps his in venis redundat humoribus, & quod illi facilem habent recursum in ventriculum, & ventrem, dum nequeunt moveri ad tertiam regionem. Sextò, quia vitiata coctio ventriculi non potest ex sola frigidityte ventriculi oriri, sed ex calidis humoribus deprauatisque, coctionem impediuntibus, aliàs Princeps non frueretur colore albo naturali rubro insperso, quod patet ex historica enarratione, sed albo morbofo indicante cacochimiam pituitosam prouenientem à ventriculo, materiam omnino ineptam nutritioni præstantem. Septimò, febris, quæ biliosorum humorum euacuatione per aurè terminata est, ut ex enarratione constat, manifestè cõuincit febres in Principe non dependere ex sola cruditate ventriculi; sed simul redundare biliosos humores, qui in ventriculum delati valent sua prauitate coctionem lædere. Octauò, ut patet ex historica enarratione, Princeps non est in vltima febre liberatus à ventriculi noxis, cibi fastidio, & nauſeis, donec exanthemata cutis apparuerunt, & ipsis subito recurrentibus, subito incidit in eadem ventriculi accidentia, quæ permanserunt cum deiectionibus crudis, & biliosis, donec iterum biliosi humores in cute efflauerunt: ergo manifestum præstant indicium, quod biliosi humores prauis, ventriculi coctionem impediunt, & quod ab illis deprauata coctio ventriculi ex alimento materiam generat, ex qua permanent deiectiones, donec in cutem refluant biliosi humores, & indefectu illorum ventriculus valeat perficere coctiones.

Probatum secundo ab exanthematibus indicari in Principe fontanellæ præcautoria necessitatem. Rubores, & tumores, quibus Princeps in morbis, & sanitate scatet, biliosique humores, quos iecur continuo fere mittit ad cutem, retrocedere possunt subito in principes, et internas partes, vel naturæ impotentia, vel frigore impediente, cutemque constringente: Sed huiusmodi recursus periculosus, ac lethalis est: ergo ad illum vitandum indicata est fontanella, per quam refrigerato iecore, impediatur biliosorum humorum generatio, & ut qui continuo generantur, continuo euacuentur, & qui in partes principes possunt refluere, reuellantur.

Probatum minor ex Hippocrate lib. 1. de morbis, §. febricitanti, ac bilioso in tempore foras dispersa bilis bonum, diffusa vero, ac dispersa sub cutem, toleratū est lenior habenti, & curatu facilius, diffusa autem, ac dispersa, & ad unam aliquam corporis partem collapsa, malum. Tum, lib. 2. præagit. text. 68. inquit: Si vero euanescent abscessus, & retrocedant, sputo non excreato, & febre detinente, periculum imminet, ne desipiat, & moriatur homo. Tum, lib. 2. de morb. vulgaribus, inquit: Maligniora sunt, quæ derepente disparent. Tum, lib. 3. epidem. de Serapi, cui repente euauit pruritus in ventre, dicit Hippocrates, quod pruritus in ventre repente vanuit, & in parte inani factus est abscessus, ex quo periit. Tum, lib. 5. epidem. de Ephronoris filio dicit, quod euauerunt exanthemata subito, & incidit in febrem malignam.

A Tum, 2. progn. tex. 68. dicit: Si abscessus subito retrocedant, valde funestum. Tum 5. aphor. 68. inquit: Quibus tumores in ulceribus apparent, non conuelluntur valde, neque insaniunt, verum iis euanescentibus derepente, quibusdam à tergo conuulsiones fiunt, quibusdam intra insania, vel dolor lateris acutus, vel difficultas intestinorum. Tum ex historica enarratione constat Principem dum tumores subito euauerunt, in deiectiones biliofas incidisse, cum vitalium, ac animalium virium summa deiectione, ac fere synoptica dispositione, frigidisque sudoribus: ergo huiusmodi recursus in illo, potest esse periculosus, ac lethalis.

Probatum tertio fontanellæ præcautoria necessitas in morbis Principis ob periculosas suorum morborum terminationes: Nam caput semper grauatur ex humoribus in ipsum confluentibus, & in dies debilius redditur: constat enim ex historica enarratione, quod in primis febribus fuit potens, ut principio febris se exoneraret in pectus per catharroſas affectiones, in aliis versus aures per tumores, postea non nisi per aures intra suppurando materiam, si ergo vltius grauatur supra expertam iam debilitatem, impotens fiet ad expellendum, & incidet in grauissimum, ac lethalem soporofum affectum, qualiter vltimo illi contigisse ex receptis à ventriculo vaporibus constat, ex enarratione: ergo ne ex toto caput ex receptis excrementis imbecillum reddatur, conuenit fontanella, qua paulatine expurgetur.

§. VII.

Locus fontanella, ob urgentiorem indicationem reuellendi à iecore, quæ praualeat reliquis, debet esse in dextro Principis crure, in parte interiori, per quatuor digitos infra g. nu.

Probatum, quia fontanella indicatur à maiori urgentia tanquam remedium attemperans iecoris, & ad reuellendos, & euacuandos humores biliosos, qui ab ipso iecore refluunt ad ventriculum, quique confluentes ad caput, & ad alias partes externas minantur maiora incommoda: & si subito retrocedant, summum periculum, ut probauimus: ergo in crure dextro, debet aperiri fontanella in hunc finem: Probatum consequentia ex Hippocrate qui 6. epidem. docet: Reuellere si quo non oportet vergat humor, & lib. 2. epidem. sect. 5. in historia Stymargi famula docet in curatione deueniendum esse ad occasionem, & occasionis initium, quod in Principe est intemperatum iecur. Tum ex Galeno lib. 3. de loc. ubi referens historias eorum, qui epilepsias patiebantur ex consensu cum partibus inferioribus, in ipsis sistendum in remediis assentitur, in pedeque taphiam esse imponendam, ut fonticulo facto, præcaueatur ascensus venenosæ auræ in caput: In eandem incidant doctrinam Trallianus lib. 1. cap. 15. Etius serm. 2. cap. 18. Paulus lib. 3. cap. 13.

Probatum secundo, experientia, & observatione Zacut. lib. 1. de M. P. historia, qui iuuenem vitio iecoris laborantem, ob illiusque calidam intemperiem, curare aggressus, aliis omnibus remediis non proficietibus, inquit: Verum cum malum hisce celebratis ferocius insoleſceret, ut humor necessario ex partium diurna debilitate gignendus ad imas differretur corporis partes, ut spiraret iecur, suæque excrementa ad ignobiles partes detruderet, fontanellam in dextro crure aperiendam curavi, ex qua cum impura sordes manarent

manarent, in totum exsiccatis ulceribus, obæstior factus pristinum nitorem recuperavit. En casum nostro similem, fontanellæ in crure dextro utilitatem, & necessitatem confirmantem.

Probatur tertio, ex Mercuriali ab illo citato, *lib. de decorat. cap. 13.* in quo agens de morbis faciei, inquit: *Si in ullo casu usus cauteriorum utilis est, proculdubio in hoc, ut viderim solis cauteriis cruribus affixis, rubedines faciei prorsus esse sublatas.* Cum ergo Princeps continuo in febribus, & sine illis, vexetur rubris exanthematibus in facie, quæ iecoris calidam intemperiem attestantur, & affluxum biliosorum humorum in varias partes, si in ullo casu usus cauteriorum in crure est utilis, præcipue in hoc.

Præterea Zechius *lib. 1. consult. 4.* pro sanguine bilioso erumpente in nares ob calidam iecoris intemperiem, fontanellam in crure dextro consulit subtus genu ad internam partem: tum ad attemperationem, tum ad auertendum infra sanguinem, aut eius ichorem, qui rapitur in partes superiores, & in caput: & idem Zechius *consult. 49.* fontanellam consulit sub crure dextro infra genu in parte interna ad vapores, ichoresque calidos, infra detrahendos, ne sursum ferantur, ex quo apparet simili ratione in crure esse aperiendam Principi fontanellam, ad iecoris attemperationem, & ad reuulsionem biliosorum humorum, ne in ventriculum refluant, aut superabundantes confluant in caput, aut alias internas partes.

§. VIII.

Fontanella in Principe necessaria, non obstant contrariè opinantium rationes.

Pluribus iam fundamentis probauimus ob varias causas indicatam esse fontanellam pro Principis salute; & vita conseruanda, sed quia Galenus *lib. de sanguinis missione cap. 20.* duo requirit, ut sanguinis missio, aut aliud remedium exerceatur, quod scilicet adsit præsentia postulantium, & absentia impedire valentium, cumque maius fundamentum contrariè opinantium sistat in proponendis eis, quæ illam impediunt, prosequemur in ipsis examinandis in hac ultima parte.

Primum sit genericum fundamentum, quod probat nulli esse aperiendam fontanellam, quia plura sunt incommoda, quæ ex fontanella superueniunt habenti illam, quam utilitas quæ potest subsequi ex illa: ergo in nullo debet aperiiri, quia ex Hippocrate in *lib. epidem.* remedium tale debet esse, ut si non proffit, saltem non lædat; ergo adaptando hanc Doctrinam Principi, fontanella illi non est aperienda. Antecedens deducitur ex Syluatico *lib. controuers. medicar. controuers. 87.* ex Sancta-Cruz *lib. de morb. sacro in comment. ad text. 30.* ex Ranchino *tract. de morb. pueror. sect. 2. cap. 2.* ex Serna *lib. de alendi infantes ratione cap. ult.* qui plura proponunt incommoda, sed præcipue adducit illa Fienus *lib. 3. de cauteriis cap. 1.* hæc proponens, quod per fontanellam spiritus resoluantur, quod optimi humores apti pro partium nutritione euacuentur, quod defectu spirituum vitalium, & debitæ nutritionis, corpore refrigerato, fiat, qui fontanellam habet, debilis, quod non possit augeri, & perducere ad sibi debitum augmentum, quod imperfectas omnes eliciat coctiones, quod ventriculi calor, quia debilis est, continuo cruditates generet, & fiat omnino impotens ad coquendum, quod defectu coctionum, fiat

A extenuatus, debilis, & impotens ad animales motus, per quos puerorum partes roborantur, & ad exercitium, quod maxime confert pueris. Prouenit simul quod calidum innatum imminuat, & resoluatur, & quod nequeat peruenire ad longævam vitam, & terminum viuendi illi debitum, nec ad virilitatem necessariam, nec acquirere generandi potentiam, quæ ex partium principum extincto calore necessario debet labefactari: ergo hæc incommoda maiora sunt, quam utilitas, quæ ex fontanella subsequi potest.

Magna equidem sunt, quæ timenda proponuntur incommoda ad impediendum fontanellæ usum: ipsumque exterminandum à medicina, & potiori iure in Principe. Sed licet subsequi aliqua possint ex indebito usu fontanellæ, ut Fienus fatetur, *lib. 3. de cauteriis cap. de noxiis, quæ proueniunt à cauteriis male adhibitis.* Si debite adhibeatur, nullum subsequi ex iis incommodis confirmat experientia in illis, qui in ultimam senectutem deducuntur cauteriorum adiuti beneficio, nullo incommodo ex illis ipsis superueniente. Confirmat antiquissimus cauteriorum usus usque ad nostra tempora, semper in medicina receptus, & apud clarissimos Medicos omni ætate laudatus, & expertus, Aëtius enim, ut inquit Fienus, qui sub Constantino Magno floruit, & Ægineta ipsius coætaneus, & ante eos Cælius Aurelianus multos morbos docuerunt curare per cauteria, similiter, & Plinius Secundus *lib. 3. cap. 5.* & Quintus Serenus, qui floruit tempore Gordiani, Galenus *lib. 2. de arte curat. ad Glauc. cap. 2. 9. & 10. & lib. 5. methodi, & aliis in locis, cauteriis utitur, & fatetur eodem vlos fuisse illo antiquiores, Cælius Aurelianus lib. 3. curat. diurn. passion. cap. 4.* antiquiores refert, qui usi sunt cauteriis, & Themisonem, ac Praxagoram pro epilepsia illa exercuisse, adducitque Fienus hoc amplexos fuisse auxilium Archigenem, Antyllum, Theophrastum, Hippocratem, Herodotum, qui vixit per trecentos annos ante Christi aduentum. Empirici, Methodici, Dogmatici, & inter hos omnes Arabum scholæ sectatores, omnesque omni ætate medici Rationales, nullo dempto, pro variis morbis hoc amplectuntur remedium, quod ab usu esset relegatum, si tot superuenirent ex illo incommoda. Imò potius hæc nos mouent incommoda, ne subsequantur in Principe, ad aperiendam fontanellam; sine qua nec hæc incommoda, nec pericula à nobis proposita possunt in Principe præcaueri. Ratio huius est, quia ut docet Galenus *lib. de natural. facult. cap. 6.* nostri corporis partes ex naturæ œconomia insitum habent, quod attrahant utile, & expellant inutile, & ne se impedirent, alias robustiores, alias debiliores fabricavit natura, ut in has illæ noxos humores mitterent, præcipue in cutem, quam docet Galenus, quod in hunc finem debiliorem fecit natura, ut reliquarum partium reciperet excrementa.

E Ad eius imitationem ars Medica, quæ imitatrix est naturæ, adinuenit fontanellas, ut inquit Michael Gaufetus, per quas debiliores efficeret nostri corporis partes externas, & minus nobiles, ut nobiliores aliæ superfluis redundantes succis se exonerarent in illas, & ut per illas expurgarent continuo, & paulatine, quod continuo, ac paulatine generatur, aut aggregatur in partibus nobilioribus, vel quod aliunde in illis recipitur, à quorum humorum noxa ipsæ per refluxum in fontanellas se exonerant, simul, & repurgatur massa sanguinaria à succis commixtis ipsam impuram reddentibus, & sua impuritate ipsam conspurcantibus, & impredientibus, quo minus puriores humores possent partes nutrire, impeditur enim nutritio

nutritio ab impuris humoribus , vt docuit Hippocrates lib. 2. aphorism. dicens : *Impura corpora quanto magis nutries, tanto magis lades*, & Galenus in comment. reddit rationem dicens : *Corrumpitur enim adueniens alimentum ab humorum prauitate, corpus iam obtinente, ita quod ipsorum quidem quantitas adaugeatur, qualitas vero seruetur. Hoc vero precipue fit, quando ventriculus quibusdam humoribus vitiosis plenus steterit.*

Ex quibus patet ad cumulum obiectionum, quod non obstant, vt diximus, pro fontanellis in aliis quibuscumque ægris, si indicentur ab aliquibus morbis. At verò in Principe potiori iure fontanellam debere exerceri, vt se expediat ab omnibus iis propositis incommodis, quia vt supra probauimus, Princeps patitur recursum biliosorum humorum à iecore in ventriculum, & à venis, & ab ipsis, vt inquit nuper citatus Galenus; *quando ventriculus quibusdam humoribus vitiosis est plenus, corrumpitur alimentum*, & inde necesse est, vt fiat ineptum, vt partes possint ex illo nutriri. Præterea vitiosi huiusmodi humores ad venas delati conspurcant massam sanguinariam, redduntque impuram, & ineptam pro nutritione. Cum igitur per fontanellam vt diximus, possint expurgari prædicti prauis humores, hos enim partes respuunt, & expellunt per fontanellas, ob rationes supradictas, his euacuatis, sperandum semper quod reliqui humores puriores relictæ in Principe perfectius nutriant, & materiam præstent pro partibus augendis aptam; & vt ex illa puriori perfectiores generentur spiritus vitales, à quibus vigorato calore, omnes actiones illius perfectiores fiant, ipseque sanus euadat ad generandum, & ad longiorem vitam consequendam aptior, influentes, & innato calore roboratis. Quæ omnia nos mouent ad desiderandam fontanellam in illo, qua hæc indicamus posse consequi.

Confirmat hunc discursum experientia tot gentium, qui per fontanellas à grauissimis morbis liberati sunt, & ad perfectam sanitatem deducti, & ab extenuatione in naturalem habitum redacti. Confirmat, & antiquissima Hærodoti observatio, quæ demonstrat Tyones in Lybia, quia omnes ob morbosam dispositionem coacti sunt vt cauteriis, post illa præreliques saniores factos, vt ex illo supra deduximus: Confirmat illam Zacutus in simili casu nuper adducto, dicens, quod aperuit in iuvene fontanellam, *vt humor necessario ex partium debilitate gignendus ad imas differretur partes, & expiraret iecur, suæque excrementa ad ignobiles partes detruderet*, & superaddit, quod post fontanellam *ager obesus factus pristinum nitorem recuperauit*, quod & nos conamur ratione, & experientiis ducti, exemplisque commoti consequi in Serenissimo nostro Principe per fontanellam.

Secundo speciali ratione videtur impediri fontanellam in Principe, licet esset indicata, quod spiritus vitales possunt per illam continuo resolui. Princeps autem est in ætate crescendi, qui crescunt ex Hippocrate plurimo indigent alimento, cum enim ex enarratione historica constet, quod illius ventriculus imperfecte concoquit, & plurimas continuo generat cruditates, si alimentum augeatur, & resolutis spiritibus, calor influens imminuatur, necessario ex maiori copia cruditarum ex iis causis superuenientium, & febres, & accidentia, quæ ex illis continuo illi accidunt, fient frequentiores, & periculosiores, quod maxime est vitandum.

Antiqua, vt vidimus ex Fieno, est hæc obiectio contra fontanellæ vsum: quod spiritus vitales resol-

Auantur per illam, Michaël Ganaletus lib. de natura cauterij cap. 15. satisfacit complete dicens. *Præterea si cauteria vim haberent dissipandi spirituum substantiam, omnes illi citissime interirent, qui quamplurima vulnere, & ulcera magna, & antiqua patiuntur. Sed in iis, cum spiritus nihil omnino patiantur, nisi ex fluxu sanguinis, vel sinuum cordis, & cerebri dilatatione, non est dicendum resolutionem spirituum apertionem cauteriorum impedire.*

B Sed specialiter in apertione fontanellæ in Principe conuincitur contra Archiatros, hanc rationem nullam vim habere, ipsi enim vnanimi assensu conati sunt cauterium in Principe apertum in tumore retro aurem per tres menses conseruari, frustra hoc, & non inculpate, si per illud spiritus resoluere, præcipue circa cerebrum: ex quo refrigerato, Princeps posset fatuus euadere, & tamen cum illo perfectam assequutus est sanitatem, vt patet ex historica enarratione.

C Tertio speciali etiam ratione ex supra relatis nocumentis, videtur impediri fontanellam in Principe, etiam si sit indicata, quod debemus longæuam illius vitam quantum possibile fuerit conseruare, ipsius accretionem, & augmentum coadiuuare, illius vires perficere; nutritionem partium, quæ in ipso diminuta est, roborare: quæ omnia sit fiat fontanella, impediuntur, quia cum continuo per fontanellam euacuetur portio alimenti utilis pro nutritione, & pro augmento necessarij in Principe, defectus illius debilis euadet, & longæua eius vita intercipietur. Præcipue cum extenuatus sit, & corpora extenuata ex Hippocrate 2. aphorism. 7. non euacuare, sed reficere oportet.

Verustam hanc obiectionem contra vsum fontanellæ reiciunt Fienus, & reliqui authores, qui de fontanellis agunt. Reiecit eius fundamentum pro ipsa vitanda in Principe, quod si semel pereat ex morbis, quos per illam præcauere contendimus, qui vt diximus vitæ periculum imitantur: quando continget Principi frui vita longæua, & aliis utilitatibus, quæ illi promittuntur, si non aperiatur fontanella.

D Præterea nos satisfacimus cum doctrina Galeni pro prima obiectione adducta, quod scilicet per fontanellam prauis humores vacuantur: illi enim ad illam feruntur, quos mittit facultas expultrix, hæc versatur circa inutile, si tamen aliqua portio utilis commixta cum inutili euacuetur, hæc non impedit, quominus non tentetur in Principe per fontanellam prauorum humorum euacuatio, per quam humores apti nutrire depurati apti reddantur, vt in posterum valeant nutrire, partes reficere, augere, & Principem in naturalem habitum, & longiorem vitam deducere, ac in omnimodam sanitatem, vt supra vidimus in simili casu contigisse iuueni à Zacuto relato, qui repurgatis per fontanellam vitiosis succis, ac biliosis, quibus redundabat in venis, sanitatem, & pristinum recuperavit statum.

E Summus dictator Hippocrates tot ab hinc annis hanc obseruauit doctrinam lib. 5. epidem. Oeniadis viro tabescente, & nullo adiuto pharmacorum genere, quia consummebatur, cui sanguinem misit ex vtraque manu, vsque dum exanguis redderetur, & expurgato simul cum sanguine prauo superabundante humore, sanus factus fuit, quod cum in Principe nequeat fieri per sanguinis missionem, quam renuit ætas, & habitus illius, fontanella indiget, quæ loco sanguinis missionis licet paulatine, quod tutius est ex Hippocrate, biliosos succos euacuet, qui exuperantes

perantes conspurcant reliquos humores, ex quibus Princeps deberet nutriri, & sine quibus in pristinam sanitatem redactus vitabit omnia incommoda in obiectione proposita.

Magister Galenus *lib. 6. epidem. sect. 3. comment. 29.* extenuatam mulierem ex pravis retentis menstruis conspurcantibus reliquos humores, & impediuntibus illius nutritionem curauit, sanguine largiter misso, & sic ad sanitatem eam reduxit. Similes historias, ac observationes referunt Beniuven. *lib. de abditis morb. causis cap. 44.* & Dodonæus in annotationibus in illum, ratione reddidit ipse Galenus *6. epidem. sect. 4. comm. 26.* quia scilicet partes non trahant, nisi quod simile, qua eadem ratione Princeps extenuatus manet, prohibentibus illius nutritionem biliosi redundantes in venis succi, quorum copiam demonstrant continuæ expulsioniones ad cutem eorum, simul, & ad ventrem, & reliquæ biliosæ terminationes morborum.

Quartò, alia etiam peculiaris ratio in Principe, videtur impedire, quo minus aperiatur fontanella in illo. Quia id, quod minatur periculum in Principe, & ratione cuius proponitur necessaria in crure, sunt febres, quibus per quosdam quasi periodos infestatur, ad quas reliqua subsequuntur accidentia, ut ex historica enarratione patet. Sed hæc nequeunt per fontanellam præcaueri, quia ex eadem enarratione patet, quod pendent ex ventriculi cruditatibus, quæ in illo generantur à debili illius calore, fontanella autem nequit debilem calorem adaugere, nec potest euacuare ventriculi cruditates, quia nullæ sunt viæ communes, per quas possint excrementa ventriculi, aut primæ regionis deferri ad crus; solum enim expurgari possunt per ventrem, aut vomitum.

Peculiaris hæc obiectio contra Principis fontanellam ex supra dictis manet refracta. Constat enim, quod fontanella est Principi necessaria, ad plures alios morbos vitandos, ad vitandam epilepsiam, quæ ex coinquinamento in vtero contracto timetur, ad vitandam illam, prout timetur ab hæreditaria labe, & ad vitandam hemicraniam hæreditariam, à quibus esset indicata, etiam si nulli illi superuenirent morbi ex propriis intemperiebus, unde supponit falsum obiectio, quod ob hos morbos sit indicata tantum.

Secundò supponit falsum; dicendo, quod fontanella consulitur à nobis in crure ad vitandas febres, & reliqua accidentia, quia potest euacuari per illam cruditas ventriculi, ex qua fountur febres; quia iam fatemur, §. 2. quod huiusmodi cruditates debent præcaueri, & curari roborando ventriculum, ipsas concoquendo, & euacuando præcipue per purgantes clysteres, vel exhibitio lenitio aliquo purgante pharmaco; in his enim exequendis adhæremus doctrinæ Hippocratis, & Galeni, qui in debita victus ratione, & ventriculi corroboracione, & mundificatione insistent maxime, dum pendent morbi ex cruditatibus ventriculi, sicut & Auicenna, præcipue in curatione febris ex nauseatiua facietate.

Sed nos ulterius attendimus ad bilis portionem, quam §. 6. probauimus refluere à iecore, & venis in ventriculum, & ab illa conturbari, & impediti ventriculi coctionem, conspurcari alimenta, & cruditates congenitas alterari, febres accendi, & reliqua subsequi accidentia, & in hunc finem censemus aperiendam esse in crure fontanellam, ut iecur attemperet per accidens, expurgando biliosos humores, quibus scater, & alteratur etiam, & ut reuellat, & attrahat ad se superfluos redundantes succos bilio-

fos, qui continuo refluunt ad ventriculum, & modo dicto conturbant illius coctiones, & sunt causa febrium, & sæpissime in ventrem delapsi causant biliosas deiectiones, simul, & crudas, ventrem conturbando. Non autem intendimus per fontanellam ventriculi attrahere cruditates, quæ vomitu, aut per ventrem tantum purgari petunt.

Quintò, peculiariter videtur probari fontanellam in crure pro præcauendis febribus, & accidentibus ex illis subsequatis inutilem esse in Principe. Si aperiatur ad iecur attemperandum, & ad euacuandos biliosos succos superabundantes, quia huiusmodi succi biliosi non generantur in iecore, sed in ventriculo sit nidorosa substantia, quæ ad ventrem cum succis crudis descendit, & dum fertur cum alimento ad iecur, & venas, est causa excretionum cutis: cum ergo fontanella in crure non attrahat à ventriculo humores in ipso congenitos, & contentos, frustra aperiretur in Principe pro euacuatione horum humorum, & pro præcautione febrium, quæ dependent ex illis.

Hæc à nobis præponderata obiectio maiorem videtur inferre vim, sed falso nititur fundamento contendens, quod ventriculus Principis valeat nidorosam substantiam simul, & cruditates maximas, eodem simul calore remisso, & ex eodem alimento laudabili producere. Tum, quia in §. 6. demonstrauimus biliosos humores redundantes in Principe in iecore generari. Tum quia nec potest dici biliosos humores in febribus fieri in ventriculo Principis,

nam sine febre continuo habet in cute rubores, & exanthemata, quæ superfluos humores biliosos demonstrant redundantes, qui non potuerunt à febre generari. Tum, quia ante febres fiunt excretiones, & plerumque, febres subsequuntur ex retrocessu exanthematum. Tum, quia constat ex enarratione historica, quod rubræ sunt excretiones, quod rubro sæpe colore perfunditur cutis, qui color attestatur sanguinem biliosum, quem nequit ventriculus generare cum febre, nec sine illa, quia soli iecori data est virtus illius generatiua. Tum biliosi humores petunt fieri ab igneo, adurenteque calore cum prædominante siccitate, qui in ventriculo Principis nequit reperiri, cum remisso gaudeat calore cum prædominante humiditate.

Tum, quia Galenus *lib. 1. de locis affectis*, inquit: *Age rursus, ut quispiam nidorosum ructum emittat, nihilque nidorosum comederit, nimirum huic igneum quendam calorem à ventriculo esse dicendum.* Cum igitur igneus calor non superabundet in Principis ventriculo, nequit nidorosam substantiam, nec bilem producere. Tum, quia ex cruditatibus aquea natura, ac humiditate gaudentibus non datur apta materia, ex qua bilis generetur. Tum quia Galenus loco citato, paucis interpositis, docet, quod sit nidorosa substantia in ventriculo, vel ab intemperie calida illius, quod nõ cõtingit in Principe, qui illa nõ gaudet, vel à commixtis humoribus biliosis, à iecore, aut venis transmissis ad ventriculum, quod docet ipse Galenus cognosci, quia bilis apparet commixta cū excrementis in deiectionibus, qualiter ex historica enarratione patet contingere in Principe, cum febre aut sine illa: ex qua doctrina Galeni colligitur, Quod si quæ fieret nidorosa substantia in ventriculo Principis, hæc deberet provenire à bile in ipsum transmissa à iecore, & venis, quam nos paulatim euacuandam esse per fontanellam iudicamus, ne refluat ad ventriculum, quocumque enim modo refluat, illius interturbat coctiones, & sit febrium causa modo dicto.

Sextò, fontanellæ vsum in Principe pro præcauenda hæreditaria epilepsia inutilis videtur, quia nullam potest præstare vtilitatem, nam epilepsia, vt hæreditaria aut est qualitas, quæ cum petat cum suo contrario curari, & fontanella illi non sit contrarium, neque illam valebit curare: aut est intemperies contracta ex principiis generationis, & hæc nequit etiam per fontanellam auferri, quia insita, & naturalis est subiecto: ergo nullo modo est ex vfu pro epilepsie curatione.

Doctör Sancta-Cruz maximè diuagatur in dissoluenda hac obiectione, quæ nihil conuincit contra nos; adhuc si ob hanc solam causam fontanellam necessariam indicaremus, nam nititur falso fundamento, non enim intendimus per fontanellam præcaueri epilepsiam, ob rationes positas, sed quia ex hæreditaria epilepsia ob contractam debilitatem continuo generantur in cerebro pituita, crudæ succi, qui retenti acquirunt, quasi putredinalem dispositionem, & irritantem facultatem: & suscitant epilepticos insultus, iuxta doctrinam Hippocratis *lib. de morb. sacro, text. 57.* & ad euacuandos hos succos paulatim, & continuo, ne aggregentur in cerebro, consulimus fontanellam, pro præcauenda epilepsia hæreditaria. Quæ doctrina etiam deducitur ex Galeno *lib. 6. aphor. comm. 28.* inquit enim: *Qui podagra est laboraturus, necesse est pedes habeat imbeciliores, sicuti cerebrum infirmius, qui epilepticus est futurus, & paulò infra, quasi docens præcadere hos morbos superaddit: Non affluet autem, si corpus semper excrementis vacet.* Ergo vt Princeps præcaueatur ab epilepsia hæreditaria, debet semper vacare excrementis, quæ ex cerebro infirmo generantur, quod per fontanellam, quæ illa euacuet continuo, securius consequetur.

Septimò fontanellam in Principe non esse aperiendam, adhuc si sit indicata, suadet, quia nullus est locus aptus in Principe, in quo possit aperiiri. Quia si fiat in crure ob ventriculi cruditates, nihil ex illis potest euacuare. Si fiat ob caput expurgandum in crure, nullæ sunt viæ per quas contentum in capite valeat ad se trahere, nec est illi virtus trahendi à tam distantiori parte. Si fiat in brachio, attrahet ad caput redundantes succos ex ventriculo, & biliosos ex iecore, & erit causa, vt granetur caput, & suscitetur epilepsia, quæ tmetur in illo. Si fiat in occipitio, maxima minantur pericula ex illa, quæ Serena refert, & ante ipsum Syluaticus *lib. controuer. medicar. in 97.* & ante ipsos Galenus *lib. 2. secund. locos cap. 1. §.* Neque enim facile exurit capitis pars, quæ occiput, & Gracis inium appellatur, neque etiam citra molestiam refrigerantia sustinet, propterea quod istis principium spinalis medullæ existat, ad stipitis modum in multos ramulos diuise. At verò regio capitis iuxta synciput propter laxitatem coarticulationis iuxta eorundem futuram, & ossium tenuitatem, & raritatem facile tum caliditatem, tum frigiditatem omniū, quæ adhibentur pharmacorum, intro distribuit, ex quo apparet nullibi posse in Principe fontanellam aperiiri.

Decremus fontanellam Principi affigendam esse in crure ob rationes positas in §. 7. non ad expurgandas ventriculi cruditates, quas euacuandas per ventrem diximus, sed ad attemperandum iecur, & expurgandos biliosos humores, ex quibus tot incommoda subsequuntur contra salutem Principis, & simul ad reuellendum humores ad ventriculum, & eunt confluentes, & aliquantulum à capite ob communem consensum partium, iuxta illud Hippocratis, conspiratio omnium, consensus vnus, & quia præualet indicatio ex Galeno, eius, quod magis vt-

D. Brauo Resol. Medic. Pars VI.

A get, & inter morbos, à quibus indicatur fontanella in Principe, magis vrget necessitas præcauendi morbos infestantes illum, prouenientes ab illius intemperiebus, quam morbi, qui timentur hæreditarij, qui nondum infestati sunt illum, & si à iecore timeatur sursum refluxus, sub crure dextro probauimus aperiendam fontanellam, & annuit Ganaet *lib. de natura cauterij cap. 19.* agens de loco affigendi cauterij inquit: *Cum verò moueatur ad caput, in crure dextro, vt ad partem ignobiliorem: & à nobilioribus ad longe distantem auocetur, & cum vterius fontanella sit indicata à morbis caput minantibus, si non proxime euacuando, qualiter si affigeretur in occipicio, nec in vicinam partem deriuando, qualiter si affigeretur in brachio, saltim reuellendo, in parte distantiori, pro eisdem morbis erit ex vfu.*

B Octauo videtur obstare fontanellæ in Principe, quod in inguine, vt patet ex enarratione historica passus fuerit tumorem: ex fontanella enim traheretur humor versus partem illam, acquireret debilitatem, laxitudinem; vel aptitudinem ad recipiendum, quod maxime vitari debet.

Sed modus tumoris, & illius terminatio demonstrant vtilem fore fontanellam ad eius præcautionem; quia constat ex historica enarratione, quod curatus fuit à natura per diarrheam biliosam superuenientem, & ars præcauebit cum fontanella, quæ euacuet biliosos redundantes humores, ante quam natura ab illis irritata ipsos tradat in inguina.

C Nono, non potest fieri fontanella, adhuc si futura esset Principi necessaria, sine metu periculi ob incommoda, quæ subsequuntur in apertione: ergo propter dubiam spem in salute Principis, non debet experiri periculum ex apertione cumminatum. Quod possint subsequi pericula, protulit Fienus *lib. 3. de cauterijs cap. 1.* dicens, quod ratione vstionis potest subsequi insignis calefactio, & inde insignis dolor, quod internæ partes nimis vrantur, quod humores vstione intemperentur, quod moti, & fusi rapiantur in partes Principes, quod inde febris subsequatur, & syncopis, aut subita mors, quod pars debilitata cauterio humorum fluxu obruatur. Quod si corpus est cacochymum abeat in gangrenam, vt præcauet Aëtius *tetrabili 3. sermon. 2.* quod comburantur arteriæ, venæ, nervi s aut tendones, & inde dolores, conuulsiones, sanguinis effusiones subsequantur, quod si fiat non debito modo, aut in non debito loco, aut non constituto tempore materiam adducat, quod non deberet, aut reuocet vbi non conuenit.

D Magna proponuntur pericula, sed hæc omnia prouenire posse fatentur authores ex indebita fontanellæ administratione, quæ in Principe potius vitabitur, quam in reliquis, in quibus docet experientia aperiiri fontanellas sine aliquo incommodo ex annumeratis, quod idem in apertione fontanellæ Principis spectandum est.

E Decimo tandem nos posset deniare ab apertione fontanellæ in Principe, quod plura soleant subsequi accidentia ob fontanellas post earum apertionem. Nā vt latè prosequitur Ganaet. *lib. 3. de natura cauterij cap. 21. & seqq.* Postquam factæ sunt fontanellæ superuenire solent dolores, inflammationes, erisipelas, excoriationes, excrescentiæ carnis, à locomotiones, calositates, & siccitates, quæ cum molesta sint, debent in Principe euitari.

Sed nec hæc obstant; nam si proueniant ex incuria, vt plerisque contigit, hæc non timenda in tanti Principis salute, si timenda ob superfluos vitiosos humores confluentes in partem; in qua est

M m m

fontanella,

fontanella, hoc intendimus, quod per illam trahantur in ignobiliorem partem humores, qui si refluere in partem Principem, ægrum possent de medio tollere, facilius enim possemus subuenire accidentibus in crure superuenientibus ob occurrentes humores, quàm recurrentibus in caput, aut aliam partem principem. Hippocrates enim 1. aphor. 21. inquit: *Qua ducere oportet, quo natura vergit per loca conferentia eo ducere.* Galenus in comment. inquit: *Oportet igitur medicum naturæ motum animaduvertere, & si quidem idoneus fuerit, ei conuenit adminiculari, & cooperari, si verò contrarius, & noxius, hunc prohibere, transferre, ac diuertere oportet.* Ex cuius doctrina, & nos conamur in Principe per fontanellam humorum naturæ motum noxium prohibere, transferre, & diuertere in partem ignobilem, & infra ventrem ex Hippocr. lib. 1. epidem. sect. 1. §. optimi sunt inferni, & longissimi infra ventrem.

§. IX.

Totius discursus conclusio, & fundamenta ex dictis deducuntur.

Fontanellam in crure dextro pro Principe Hispaniarum indicamus non solum utilem pro præcauendis morbis, quibus est obnoxius, & à quibus sæpe infestatur, sed necessario aperiendam pro eius vitæ conseruatione.

Probatur primo. Remedium quoduis iuxta Medicos Rationales debet exerceri, dum adest præsentia postulantium, & absentia impedire valentium. Sed vsque ad §. 7. demonstratum est, quod adest præsentia postulantium in Principe fontanellam. Et in §. 8. manet demonstratum, quod est absentia impedire valentium illam in Principe. Ergo fontanella aperienda est in Principe, vt necessaria ad eius vitæ conseruationem.

Probatur secundò. Ex §. 8. vnicuique constabit nullum posse subsequi periculum Principi per fontanellam: Imò plures subsequi posse utilitates ex illa. Sed ex §. 3. 4. 5. 6. 7. manifestè constat, quod imminet plures morbi periculosi, nisi præcaueantur per fontanellam. Ergo pro eorum præseruatione necessario est aperienda fontanella in Principe, & pro eius vitæ conseruatione.

D I X I M V S.

Si non quidquid dici potuit, forsàn quidquid dici oportuit.

His propositis, contrariisque fundamentis à contrariè opinantibus recensitis, quia æquali numero Archiætorum, hæc pars, & contraria tuebatur, tres Augustissimæ Reginæ nostræ procreantur Medici, à quibus vtrisque fundamentis præponderatis, vnanimi assensu in nostram coinciderunt opinionem: fuit fontanella aperta, cum qua Princeps benè se habuit, donec superueniente febre tertiana notha continua, cuius accessiones duplicatæ erant febre omnibus diebus, & aliis accidentibus subsequens 22. die obiit.

A

CONSULTATIO TERTIA.

De præcautione insultus Epileptici in puerperio Augustissimæ Reginæ nostræ.

CONTINET.

§. I.

Ex euentibus necessitas præcautionis, & qualis fuerit proponitur.

§. II.

Proponuntur causæ epileptici insultus, in puerperio Augustissimæ Reginæ nostræ.

§. III.

Curationis ratio ex indicatione à causâ, & quæ antiepileptica forent ex usu.

§. IV.

Numquam in puerperis acuto morbo correptis adhuc in superioribus partibus sanguis est mittendus ex brachio.

C

CONSULTATIONIS
Decisio.

§. I.

Ex euentibus necessitas præcautionis, & qualis fuerit, proponitur.

D

VGVSTISSIMA Regina nostra parturiens filiam serenissimam Ambrosiam, serenissimūque nostrum Principem Carolum Prosperum, statim à partu lethali ferè epilepsia fuit oppressa, antiepileptici auxiliis, & sanguine misso, licet cum discrimine, fuit in sanitatem restituta. Parturiens vterius serenissimum Infantem Ferdinandum; præcautionis causâ statim à partu sanguinem missimus: plurimam, post phlebotomiam, expurgauit lochiorum copiam concretorum. Post duas horas iterum sanguinem missimus similiter ex talo, & iterum simili modo post sex horas intra eundem diem; in subsequente iterum phlebotomatur. His liberata fuit in hoc puerperio ab Epileptico insultu, & lochiis largè fluentibus, ob phlebotomias confertim repetitas, benè se habuit.

§. II.

Proponuntur causæ Epileptici insultus in puerperio Augustissimæ Reginæ nostræ.

E

SExcentorum morborum causa est vterus. Hippocrates 5. aphorism. 57. si menstrua non fluant ab utero morbi contingunt; si largè superueniant, morbi sunt: Nam vt inquit lib. de loc. in homine, vteri omnium morborum muliebrium sunt causæ, habet enim vterus sympathiam cum omnibus corporis partibus, cum cerebro per neruos, cum corde per arterias,

rias, unde syncope, cordis dolor, anxietas, exolutio; cum hepate per venas, ex quarum occlusione innumeri in iecore, & contentis partibus ventris, & in reliquis in quas refluit sanguis, contingunt morbi. Præcipue tamen in retentis lochiis menstruisque suppressis, Epilepsia fiunt: inquit enim Hippocrates lib. coacar. pranot. *Salutare est muliebria non cohiberi, nam inde eueniunt epilepsie*, præcipue tamē nocēt retenta lochia, quia ut inquit Galenus lib. 3. Epidem. sect. 5. comm. 73. *Quippe menstruorum suppressio offendit, tamen non perinde ut si à partu supprimantur, officit; quod non abundantiam modo, sed insignem etiam humorum pariant prauitatem*: Sunt enim lochia sanguis fæculentus, deterrimus, à quo utilis separatus fuit pro fœtus alimonia, per longum conceptionis tempus, in cloaca vteri retentus, labe fædatus, cuius malitiam contestantur symptomata, quibus continuò gravidæ afficiuntur, quibusque infestantur in puerperio, si non debite expurgerur. Qualiter ex enarratis constat Reginam nostram hanc ob causam gravi epilepsia infestatam fuisse, nōque coactos fuisse ter sanguinem mittere intra sex horas à partu; quæ praxis, affatimque adimpleta euacuatio, licet non sit nimis vtitata, apud Medicosque commendata; ipsam suavit ratio, exegit necessitas, approbavit euentus.

Est affectus, quo infestabatur, ex Galeno lib. 3. de locis, *Convulsio omnium corporis partium, non perpetua sed quæ ex temporum intervallis accidit, cum mentis, ac sensuum oblatione*. Alia est idiopathica: Alia per consensum à ventriculo, aut aliis partibus, & sub hac communior est, quæ fit ex consensu cum vtero, siue in non prægnantibus, de qua communiter, qui Gynæptiorum ediderunt libros, & inter consulentes Fonseca tom. 1. consil. 15. Schenkius lib. 1. observat. Porunerus consil. 13. Guarin. consil. 197. Hugo consil. 82. Fulpinus lib. 1. consil. 10. Alia supervenit tempore, quo mulieres vtero gerunt: Vidimus prægnantem per viginti quatuor horas patientem ultra triginta insultus epilepticos per plures dies: Levis erat causa, vapor, inquam, ex vtero eleuatus; restituta fuit ad sanitatem à nobis sanguine misso ex pede: hanc epilepsiam observantur Lotichius lib. 2. Schenkius lib. 1. à quibus sanguinis missio ex pede proponitur exercita sine offensione fœtus, quod Horatius Augenius magis confirmavit. Non ita frequens est epilepsia ex vtero tempore puerperij, quæ supervenit Reginæ nostræ: Vidit tamen illam Valleriola lib. 4. observat. 6. post lochiorum nimiam euacuationem; nos in Regina vidimus ex suppressis lochiis: & hanc docuit Hippocrates citatus coacar. pranot. ubi inquit: *Salutare est muliebria non cohiberi, nam inde eueniunt epilepsie*.

Huius inuestigantes causam, indicavimus fuisse eleuatos vapores ex lochiis retentis & commixtis, ex quibus matrona, à Valleriola relata insultus plures passa est epilepticos; quam epilepsie causam observavit Zacutus lib. 1. de histor. mirabili, observ. 26. *Post partum, inquit, præsertim violentum, aurâ venenatâ ab vteri ergastulo ascendente, ex suppresso putrefactoque menstruo retento eleuatâ; diri funesti, venenosique morbi ab vtero tamquam à primario fonte scaturiunt*. Reddensque rationem malignæ huius qualitatis, eam deducit ex pravo substantiæ modo, quem acquirunt retenta lochia in vtero; quod docuit Galenus lib. 3. Epidem. sect. 3. comm. 73. dicens, *Quippe menstruorum suppressio offendit, non tamen perinde, ut si à partu supprimantur, officit, quod non abundantiam modo, sed insignem etiam humorum pariant prauitatem; nam meliorem sanguinem ad se fœtus mu-*

A *trimenti causâ alliciens, relinquentesque deteriore, causa est, ut prægnantes pravis humoribus repleantur, quos à partu eleuat natura*. Nec ex hac communi causa sequitur, quod omnes parturientes deberent iis affici insultibus epilepticis: Tum quia nec in omnibus generantur humores æque pravi: Tū quia nec in omnibus est æqua dispositio in capite ad resistendū: & Regina nostra caput habet infirmum: orta est enim ex parentibus, qui passi sunt epilepsiam, & ipsa hæmicranias patitur, quibus fit aptius caput ex Hippocrate, ut profligetur Epilepsia. Nam si aliqua pars ante morbum dolet, aut labore fatigata est; ibi morbus firmatur.

B Sed præter hanc communem causam in Augustissima Regina nostra, cum caput repleti conspiceretur, & facies quasi tumida, & rubra apparet, in mentem venit, quod non solum ex maligno halitu, vaporēve eleuato ex vtero fierent in illa epileptici insultus; sed ex sanguine lochiorum, qui cum non posset erumpere per vterum, refluit ad caput tanquam in partem, ob rationes dictas, infirmam, quem humorum recursum docuit Hippocrates lib. de morb. virginum, §. *Postea enim sanguis in uteros confluit, veluti effluxurus; cum igitur osculum exitus non fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit, propter cibos, & corporis augmentum: tunc sanguis non habens effluxum, præ multitudine resilit ad cor, & ad septum transversum: cum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, & deinde ex fatuitate torpedit, postea ex torpedine delirium apprehendit*. Constat qualiter ex Hippocrate ab vtero sanguis in caput refluit: si in pauca quantitate intemperat, & causat delirium: si in maiori, ita ut venæ repleantur, fit venarum interceptio & occlusio, quod videtur reformidari ab Hippocrate ex curatione quam paulò post proponit, dicens: *Ceterum curatio, ut hinc liberentur est sanguinis detractio*. Sed luculentius docuit lib. 4. de ratione victus, §. *Ut aliquis repente voce priuatus fiat, venarum interceptiones faciunt, si sano hoc contingat, absque manifesta causa: & superaddit: Coincidunt autem plurimis ipsorum hæc, rubores faciei, oculorum stabilitates, digitorum in manibus distensiones, dentium stridores, maxillarum contractiones, extremitatum perfrigerationes, spirituum per venas interceptiones*.

D Cum igitur superveniente insultu epileptico, de repente voce priuatur Regina nostra, & hæc nuper relata superveniant symptomata, & causa supra posita videatur præcedere; Epilepsia videtur ex interceptione venarum in illa: Galenus enim in comment. ad prædictam sententiam dicit *Venarum interceptiones appellat oppletiones, quæ à copiâ exoriuntur*. Cum igitur supra modum oppleta fuerint vena, gravari virtutem est necesse, ac in extinctionis agi periculum naturam caliditatem, quæ ob copiam suffocationis quippiam simile patitur, oriuntur siquidem epilepsie, & apoplexie, & syncope cardiaca. Nec alienum ex dictis apparet à ratione, quod superveniens Reginæ Epilepsia potius ex refluxu humorum ad caput, quam ex vapore superveniat, quod ostendit curatio, quæ per pluries repetitas sanguinis missiones fuit conciliata, & præcipue ex subsequuta ex illis copiosa euacuatione sanguinis lochialis concreti.

E *Quædam sunt etiam, quæ in Epilepsia videntur, quæ in Apoplexia non videntur, ut sunt, quædam convulsiones, quædam stridores, quædam contractiones, quædam perfrigerationes, quædam spirituum per venas interceptiones*.

§. III.

Curationis ratio ex indicatione à causa, & qua Antepileptica forent ex usu.

Sumpta indicatione à causa sanguinem copiosè, & confertim misimus ex talo, siue enim epilepsia foueretur ex refluente sanguine ab utero, siue ex vapore eleuato ab ipso, in utero retento, semper eius vrgebat euacuatio per uterum: quæ nullo alio auxilio efficacius concitari posset; quam sanguine misso ex talo; quod Hipp. docuit *lib. 1. de morb. mulier.* Vbi ad facilitandum partum, ipsūque amouendum ab utero nullum præstantius remedium adinuenit, quàm sanguinem mittere ex talo, & præcipuè pro curandis morbis ortis in enixis ex retentis lochiis, sanguinem mittendum ex talo docuit *lib. 2. Epidem. sect. 4. in historia famula Stymargi*, quam liberauit à morbo superueniente ex retentis lochiis, sanguine ex talo misso; cuius reddit rationē; *quia ad occasionem oportet venire, & occasionis initium.* Quā doctrinā edoctus Zacutus *lib. 1. de histor. mirabili obseruat. 26.* in fæmina, quæ statim à partu incidit in Epilepsiam ob retenta lochia, non solum sanguinem misit ex talo, sed per sanguisugas utero affixas, proximè sanguinem utero exhaurire contendit.

Pro adimplendâ indicatione sumptâ ab affectu Epileptico, cogitabamus de antepilepticis præparandis, proposui puluerem de la gutteta, apud pharmacopeos Monspelienses vsitatum: & translatum sic à Riverio.

℞. Radic. pæoniæ; semin. eiusdem. Dictamni. albi: visci quercini. ana ʒss. semin. atriplicis ʒ. ij. craniij humani ʒ. iij. corallor. rubror. præpar. Hyacinth. præpar. ana ʒ. i. ʒ. vngulæ Alcis præpar. ʒ. ʒ. moschi ʒ. j. folior. aur. ʒ. j. misce fiat puluis dosis. ʒ. j. cum aqua ex antepilepticis.

Renuerunt reliqui hoc medicamentum illis inusitatum; placuerunt illis pulueres quos Regibus proposuerat Legatus Imperatoris quorum compositio sic.

℞. Ossis spinæ anguium, vel viperarum, callorum durorum exorientium iuxta articulationes crurum equorum, cornu cerui vsti ossis de corde cerui ana ʒ. ij. cornu vnicornis; vnguis Alcis, vnguis magnæ belluæ, maxillarum piscis Auratæ, lapidum in cerebro piscis Percæ inuentorum, margaritarum præparat. coralli rubri, coralli albi, terræ sigillatæ albæ ex Malha aduectæ ana ʒ. j. carbonum ex tiliæ, feminis Fraxini. Rad. pæoniæ, visci quercini: (lignum crucis dictum) visci ex auellanis, herbæ geraniij, seu robrificoniæ, flor. papauer rubri. granor. nigror. pæoniæ ana ʒ. j. seminis rapæ, ossium passeris, Aquileiæ, myrrhæ elect. ana ʒ. i. ʒ. folia auri num. ʒ. ʒ. terantur omnia, fiat puluis.

Hoc effluuium medicamentorum antiepilepticorum, imo plurium numerum, non finem adimplentium, non ita placuisset nobis, si permaneret affectus, sicut electuarium propositum à Zacuto *lib. 1. de Praxi Mirabili, sic.*

℞. Conf. Hyacinth. confect. Alchem. Electuar. de gemmis; Lætificantis Rhasis ana ʒ. j. theriacæ. ʒ. ʒ. theriacæ maragdor. ʒ. ij. lapidis Bezaar ʒ. ij. ʒ. Aromatic. rosat. diamarg. vtriusque. diarrhod. Abb. ana ʒ. ʒ. diamoschi ʒ. j. trochiscor. Galliæ moschat. ʒ. j. marg. præpar. rubinor. præpar. ana ʒ. j. coral. rubr. ʒ. ij. Puluer. vermium rubi. rutæ siccæ ana ʒ. j. cornu cerui vsti, vnicornis ʒ. j. rasuræ eboris vsti, cinamom ana ʒ. j. ʒ. Cristallorum præpar. ʒ. ʒ. visci quercini

A ʒ. j. Angelicæ, flor. anthos ʒ. j. dictamni, Zedoariæ Valerianæ, Been albi & rubri ana ʒ. j. ʒ. serici crudi torref. ʒ. j. galangæ, semin. ocimi, cardamomi ana ʒ. j.

Puluerisanda pulueriscentur, & sequenti syrupo excipiantur.

℞. Semin. melissæ ʒ. i. ʒ. betonicæ ʒ. ij. flor. stechados ʒ. ij. ʒ. Spicæ indicæ ʒ. ʒ. Saluiæ m. ʒ. Anisor. marathri ana ʒ. j. myrabol. Indor. tritor. num. XX. flor. borrag. ʒ. j. rad. acor. ʒ. ʒ. coque in lib. iij. aquæ ad duarum partium consumptionem, colaturæ adde mellis despumati quod sufficiat, ut fiat Syrupus, quo prædicta excipies. Fiat electuarium.

B Paracelsus specificum iudicat pro epilepsia ex utero guttulas olei ligni Heraclei, & tincturam granorum actes, seu sambuci. Fertur fæminam per plures annos vexatam epilepsia hysterica sanam euasisse sumpta lupi carne in puluerem redactâ, & continuo gestando frustulum eiusdem carnis salitæ.

§. IV.

Nunquam in puerperis acuto morbo correptis adhuc in superioribus partibus sanguis est mittendus ex brachio.

Sanguinem misimus in Regina nostra semper sex pede, adhuc si in capite vrgeret necessitas euacuandi causam morbificam; iudicantes foueri affectum, per consensum ab utero: & ex doctrina Hippocratis *lib. 2. Epidem. in historia famula Stymargi.* deueniendum esse ad causam, & causæ initium: Sed non parum vrget difficultas apud Iuniores proposita, An ex brachio deberet etiam mitti sanguis in vltimis saltem euacuationibus, adhuc fluentibus menstruis: affirmatiua enim pars Præclarissimos habet Patronos classicosque Medicinæ professores, à quibus arduum est discedere.

D Morbi, qui in puerperio superueniunt lethales, & indigentes sanguinis missione non solum sunt epilepsia, sed si lochia supprimantur ut tenet Aui-cenna *fen. 21. 3. cap. 35.* sunt febres, difficiles respirationes, angina, pleuritides, paraplexia, mania, melancholia, phrenitides, qui morbi vno ex duobus sunt modis, vel ex imminuta, aut larga lochiorum euacuatione; vel ex mala humorum dispositione, aut apparatu, commotis ex labore partus, licet prospera fiat purgatio lochialis: contingit etiam lochiis prosperè fluentibus, ex eorum ab aliqua causa retentione succrescere morbos, ut *lib. 1. Popul.* constat ex Hippocrate contigisse in vxore Philini in Thaso; quæ post rectam euacuationem ex retrocessu, recurrente fluxione ad iecur, febricitauit ex eius erysipellate, aut inflammatione: de laborioso, & abortiuo partu, patet apud Hippocratem 3. *Popul. p. 2.* in ea quæ apud Pantimedem abortum fecit, in historia vxoris Occete, & quæ decumbebat in foro mendacij 3. *Epidem. p. 2.* ex morbo appa-
E ratu, incidit in febrem; in quibus superuenit necessitas mittendi sanguinem, communis Praxis tenet ex talo mittendum esse.

Sed inter Iuniores classicos Fernelius *lib. 2. meth. cap. 8.* Vbi tempore quo menses fluunt docet sanguinem mittendum esse ex brachio. Mercatus *lib. 4. de morb. mulier. c. 11.* Rodericus de Castro *lib. 4. de morb. mulier. cap. 12.* Riverius *lib. 15. Praxis Medica cap. 24.* Valleriola *lib. 5. Medic. obseruat. cap. 10.* Mercurialis in *Epidem. historia 4.* in vxore Philini. Horatius Augurius *lib. 1. Epistol. rom. 2. ad Iudonicū Pium.*
Petrus

Petrus Salius *Diuersus lib. de affectibus particularibus cap. 23.* qui sanguine ex pede misso, morbo perleuerante transeunt ad sanguinem ex brachiis mittendum, imo & aliqui statim iudicant in vehementi inflammatione partium superiorum, statim deueniendum ad sanguinem ex brachiis mittendum: inquit enim Salius, quod tunc siue sufficienter expurgetur, siue non, statim deueniendum ad sectionem venarum superiorum: Ratio horum est, quia, vt docet Galenus, quibus mittitur sanguis per venam sectam ex latere opposito in dolore laterali, aut tardam, aut obscuram percipiunt utilitatem; ex quo apparet, quod ob maiorem distantiam sectis venis pedis in laterali morbo aut angina, nullam percipiant utilitatem, cum tales venae nullam habeant communicationem cum venis partium superiorum, à quibus fouetur morbus: quæ ratio conuincit de febribus ardentibus, quæ pendent ex materia intra vasa maiora contenta, in trunco & ramis venæ causæ ascendentes.

Practica exercitatio inter doctissimos nostrates ferè semper euertit hanc doctrinam, imo potius sanguinis mittendi ex talo noua doctrina Practicantium modum introduxit, quod vnoquoque incipiente morbo sanguis primis diebus mittatur ex talo, postea deueniatur ad brachium, etiam si sit in viris, fæminisue, nec menstruatis, nec puerperis: in iis vero absurdum esset proponere sanguinis missionem ex brachio, cuius opinionis stat acerrimus protector Cortesius *decade decima Miscellanor. q. 5.* tenet Trincauellus *lib. 12. cap. 1.* Amatus Lusitanus *centur. 7. curat. 31. centuria 1. curat. 34. & centur. 1. curat. 15.* quos ipse sequitur, & maximè luxuriat in conuellendis opinionibus contrariorum; suam tamen opinionem tuetur fundamentaliter ex Galeno *lib. de tremore, & palpitat. cap. 5.* Qui illam docet his verbis. *Quod igitur sanguine abundante venam incidere oportet, nemo non nouit, siquidem in venis ille continetur. Quod autem utero affecto, circa talum, aut poplitem, diuidere conuenit; nisi prius venarum communiones ex utero didiceris, haud poteris, id quod dico, assequi, alia enim alij corporis parti vena communicat, oportetque semper euacuationes ex communibus moliri: nam si venam, quæ nihil parti affectæ communicat, incideris, neque affectæ medeberis, & sanam semper offendes.* Superaddit Hippocratem in Stymargi famula sanguinem ex talo mittentem, & Galenum maxime eum laudantem, quia ex talo non ex supernis partibus sanguinem mittit, etsi tremor, & superiorum partium morbi superuenerint illi.

Ego verò ex supra dictis repeto, quod morbi, & accidentia superuenientia puerperis, aut fiunt ex naturali commotione sanguinis confluentis ab utero in mammas, vt ex illo generetur lac; aut fiunt, quia cum erumpere lochia nequeant per vterum, sursum refluunt, & fiunt epilepsiæ, vt diximus de Augustissimæ Reginæ nostræ epilepsij in puerperio: aut confluent ad iecur, pectus, vel alias partes superiores, & in eis efficiunt inflammationes; aut intra venas superiores putrescunt, & fiunt febres: Vel morbi superueniunt puerperis ob conclusa lochia & retenta in utero, in quo putrescunt, & causant febres, aut inflammationes: Vel fiunt prædicti morbi in puerperis ob vitiosos succos quibus redūdabant intra corporis venas, commotos, & agitados, accensosque ob labores partus.

Morbi, qui superueniunt ex naturali motu sanguinis ad mammas, vel naturæ relinquendi, dum puerpera lactare contendit, vel sanguis mittendus ex talo ad motum illum humorum reuellendus, dum

A non contendit lactare, ne lactis materia non necessarij refluat ad mammas.

Si verò ex lochiorum refluxu in superiores partes superueniant puerperarum morbi, semper ex pede sanguis est mittendus, quia ex Hippocrate, oportet reuellere, si quod non oportet vergat humor, & ex ipso in historia famulæ Stymargi, sanguis in puerpera ex talo mittendus, dum refluxu eius in alias partes fit morbus, quia *ad occasionem oportet venire, & occasio- nis initium.* Quæ doctrina maxime celebratur à Galeno: Ratio huius est, quia lochia (ex quibus fouetur confluxus ad partes superiores, sanguine misso ex brachio) semper fouebunt morbum, quia ratione phlebotomiæ adducuntur, quod non debent moueri, cum potius petant reuelli, auocata per sanguinis missionem ad vterum, ad quem nullum aliud remedium præstantius attrahit, quàm sanguinis missio, vt *lib. 1. de morb.* Hippocrates docet.

B Dum autem morbi acuti, & lethales superuenientes puerperis fouentur ex humoribus prauis, quibus omnes venæ scatebant ante partum, & ex eius commotione morbos causant, nec ex lochiis fouentur, & hæc perfectè expurgantur, tunc sanguine misso ex pede, ex quo & lochiis fluentibus coniecturaliter constet, maiorem eorum partem euacuata fuisse, positis ligaturis, & post phlebotomiam cucurbitulis affixis cruribus, ne supra refluant, iudico conferre sanguinem mittere ex brachiis. Deduco fundamentum ex Galeni doctrina adducta à Cortesio pro contraria opinione: inquit enim Galenus: *Oportetque semper euacuationes ex communibus moliri, nam si venam, quæ nihil parti affectæ communicat, incideris, neque affectæ medeberis, & sanam semper offendes:* Ergo si morbus non foueatur ex retrocessu lochiorum, ipsoque impedito modo dicto, nisi venas incidamus, quæ cum parte affectæ communicant, quales sunt brachij venæ, nec affectæ medebimur.

CONSULTATIO QVARTA.

D De primo Epilepsiæ insultu, qui vitam sustulit serenissimi Infantis Ferdinandi.

CONTINET.

§. I.

Natiua infantis debilitas proponitur, & infelix euentus.

§. II.

Qui affectus, varia eius differentia, & Authorum obseruationes referuntur.

§. III.

Communis curandi via ex Dogmaticis, & Empiricis proponitur.

§. V.

Quod dubia sit spes salutis in Epilepsia, & Epileptici quibus honoribus fiant inepti.

CONSULTATIONIS

Decisio.

§. I.

Natiua Infantis debilitas proponitur, & infelix euentus.

SERENISSIMUM Infantem nostrum Ferdinandum concomitatae sunt ab ortu lividae excretiones extremitatum digitorum, oris, & labiorum, quae per decem menses permanserunt, cum maiori, aut pauciore extensione, cum magna vitalium actionum, ac naturalium debilitate; quo tempore vixit semper ore ferè hianse, superuenit in mense decimo ventris dolor cum rugitu, & ploratu: post aliquas horas repente oculis conuulsis, sensu fuit orbatus: Incepit concuti per intervalla, sic vixit ultra viginti quatuor horas, & omni ferè auxiliorum genere adhibito, numquam immunis omnino stetit, clysteres, sanguisugae, cucurbitulae, ficlepi, electuaria, extracta, inunctiones, & anti-epileptica nihil profuerunt; nec innumera amuleta: Tandem obiit.

§. II.

Qui affectus; varia eius differentia, & Authorum observationes referuntur.

MORBUS puerilis, comitialis, Herculeus, caducus, sacer, fonticus, Arreptitius, Lunaticus, Maior, puerorum mater, seu epilepsia est actionum principum, sensusque, & motus voluntatis cessatio, cum totius corporis concussionem à materia acri, & peculiari, ac occulta vi cerebro infesta, principum nervorum vellicante, constringente, & ad expulsionem irritante ex Tonstonio. Nec homini est propria, ut protulit Aristoteles *sect. 5. Problem. 49.* Sed communis capris, ouibus, coturnicibus, alaudae, accipitribus, graculis, picæ, & perdici. Quod capris accidat, & ouibus tenet Hippocrates *lib. de morbo sacro text. 46.* Lælius Rhodiginus *lib. 6. antiquit. text. 46.* Quod accidat canibus, tenet Scaliger *comm. in lib. 2. Aristot. de plantis.* Plinius *lib. 11. c. 22.* Iulius Solinus in *Poli histor.* Idem affirmat de coturnicibus, de graculis, & accipitribus Dalechampius *lib. 3. comm. in Plinium c. 22.* De pica, de perdiciisque idem refert Aldroandus, & de aliis passeribus.

In homine præcipue multiplex esse apparet epilepsia, alia sensata, quæ nuper definita est; alia non sensata, cuius meminit Auicenna, in qua torpor sine concussionem: alia est cum concussionem sine torpore, cum auditu, & memoria eorum, quæ contingunt in paroxismo, qualem vidit Brunerus *consil. 14.* vel fit sine actionum rectorum abolitione, nec locomotivarum omni concussionem, sic non cadentem epilepticum vidit Marcellus Donatus *lib. 2. histor. mirab. cap. 4.* & Beniuennius *de abditis morb. caus. cap. 97.* Sedentem Epilepticum vidit Dodonæus. Alia est epilepsia nullis cedens auxiliis, qualem experti sumus in serenissimo Infante. Alia est mitis, quæ superatur ab illis. Alia est recens. Alia inueterata; Alia hæreditaria. Alia non hæreditaria. Alia est periodica. Alia non periodicans. Alia est idiopathica, qualis fuit de qua loquimur, quæ superuenit illi per propriam cerebri affectionem, in quo persistebat epileptica dispositio, cum quâ fuit conge-

Anitus; qualiter posset causari docuit Hippocrates *lib. de loc. aëre, & aquis, & lib. de morb. sacro text. 46.* quæ ex dispositione matris potest superuenire ut observat fabricius Hildandus *centur. 3. observat.* Fit etiam ob venenatam qualitatem cerebro communicatam ex partibus continentibus laxis, qualiter ex cranio cariato observavit Vidus-Vidius *lib. secundo, morbor. particul.* Et ex ictu capitis observat Langius *lib. primo epistol. 10.* Similiter ex vulnere in capite epilepsiam idiopathicam observat Taranta *cap. de epilepsia.* In infante autem ex hæreditaria labe, & nativa debilitate fuit idiopathice congenita.

B Herculeam huius affectus vim omnes Practici à vetustiori in nostram usque ætatem conati sunt devincere, sed præcipue inter consulentes, ut congerit Moronius, id conantur Augenius *tom. 2. lib. 8.* Ballonius *lib. 2. consil. 4. & consil. 60. & tom. 1. consil. 53.* Brunerus *consil. 16. & 17.* Faurentinus *consil. 7.* Genath *decade 2. disp. 3.* Garin *consil. 16. & 87.* Hildan. *centur. 4. obser. 81.* Lælius Afonte *consil. 93.* Massa *p. 2. epistol. 16.* Grad. *consil. 61.* Mercatus *consil. 3.* Mercurialis *tom. 1. consil. 77. tom. 3. consil. 9. & 85.* *tom. 4. consil. 56.* Montagnana *consil. 43.* Montanus *consil. 41.* Platerus *lib. 1.* Fonseca *tom. 2. consil. 80.* Scholzius *39. & 46.* Theodosius *Epist. 6. & 65.* Venustus *p. 1. consil. 13.* Vuolf. *cent. 4.* Zacutus *tom. 1. histor. 22.* Zorcat. *consil. 32.*

C Epilepsia per consensum, cuius causa irritans communicatur in caput ab aliis partibus, differt ex partium varietate, quas erudite refert Sennertus: aut enim eleuatur eius materia ex ventriculo, ut vidit Galenus *5. de loc. cap. 5.* Valleriola *lib. 3. obseru. 64.* Brunerus *consil. 21.* Trincauellus *consil. 12.* Zacutus *tom. 1. lib. 1. histor. 21.* Schenkiius *lib. 1. Ch. fflet. obseruat. 3.* Guainerius *consil. 118.* Montagnana *consil. 43.* Vel eleuatur ex liene, ut observat Hollerius *ad cap. 4. lib. 1.* Tulpius *lib. 1. cap. 9.* vel eleuatur ex mensium obstructione, ut observat Beniuennius *de abdit. caus. cap. 97.* Vel eleuatur ex utero, ut observamus antecederet, & observat Ægineta *lib. 3. cap. 13.* Fernelius *lib. 1. pathol. cap. 3.* Iachinus in *9. Rhafis ad Almanf.* Forestus *lib. 10. observat. 65.* Schenkiius *lib. 1. observat. 85.* Heldelehim. in *speciligio.* Brunerus *consil. 13.* Fonseca *tom. 1. consil. 15.* Hugo *consil. 83.* Zechius *consil. 92.* Vel eleuatur ex utero ut perforato, aut ex retentis secundinis, ut observat Fabricius *cent. 3. observat. 60.* Vel eleuatur ex vesica, ut observat Heurnius *de morb. capit. 22.* Vel eleuatur ex testiculis, & vasis spermaticis, ut observat Iachinus in *9. Rhafis.* Marcellus Donatus *lib. 4. cap. 21.* Vel eleuatur ex intestinis, aut lumbricis in illis contentis, ut observat Forestus *lib. 10. observat. 65.* Claudinus *consil. 64.* Rulandus *centur. 8. curat. 13.* vel eleuatur ex superueniente colica, ut observat Ægineta *lib. 3. cap. 13.* Aëtius *tetrabili 3. serm. 1. cap. 29.* Vel eleuatur ex corruptione massæ sanguinariæ, ut in morbillis & variolis contingit: Vel eleuatur ex pede, ut observat Galenus *3. de loc. cap. 7.* Iachinus in *9. Rhafis.* Valletius in *scholio ad cap. 16. lib. 1.* Hollerij Trincauellus *lib. de rat. curandi cap. 6.* Zacutus *tom. 1. lib. 1. observat. 15.* Vel eleuatur ex retrocessu à partibus externis, ut observat Horst. *fol. 102.* Vel eleuatur ex crure, ut observat Brunerus *consil. 43. & 86.* Zacutus *tom. 1. histor. 18.* Vel eleuatur ex pollice pedis, ut observat Gentilis in *Anicennâ fen. 1. tract. 3. c. 8.* Doncelinus in *Scholziis consiliis 34.* Mercurialis *tom. 1. consilio 61.* Zacutus *tom. 1. hist. 20. lib. 1.* Epiphapius *histor. 24.* Vel eleuatur

ex digitis, vt obseruat Faudentanus *cap. 11.* vel ex manu, vt obseruat Zoroast. *consil. 13.* Platerius *lib. 1.* Hæst. *p. 2.* Decade 4. *consil. 7.* Mathæus de Gradi *consil. 13.* Brasauol. *in comm. ad aphor. 45. sect. 2.* Pinellus *tom. 1. consil. 13.* Vel eleuatur ex mammis, vt obseruat Marcellus Donatus *cap. 4. lib. 1. de histor. mirabili*: Vel eleuatur ex labro superiori, vt obseruat, Douanetus *lib. 4. apologia*, vel quasi in corde incipit, vt obseruat Schenkius, vel ex constipata cute, vt obseruat. Vuolfg. *centur. 2.*

§. III.

Communis curandi via ex Dogmaticis, & Empiricis proponitur.

IN varia hac sylua Epilepsiarum, quæ differunt ratione partis, ex qua fouetur Epilepsia, vel ex qua transmittitur illius causa in cerebrum: variæ etiam sumuntur indicationes reuellendi, euacuandi, aut intercipiendi causam affectum fouentem. Nosque, qui in serenissimo infante vnum agnouimus idiopathicè affectum caput, ab hoc vno causam euacuare, totis viribus conati sumus, omni auxiliorum genere vtentes iuxta illius vires.

Vnam tamen pro omnibus adductis Epilepsiis communem inuenimus viam occurrendi: scilicet cum antiepilepticis, & amuletis pro hoc affectu appropriatis, quorum innumeram proponunt syluam Plinius, Nicolus Florentinus, & Beneronicus: quorū aliqua ex ipsis referā: Galenus *lib. 6. simpl. cap. de pæonia*, ipsam collo appensam præcauere epilepsiam, obseruatione confirmare contendit, Aëtius *tetraboli 1. serm. 1.* Auicenna *lib. 3. tract. 2. cap. 5.* Leuinius Lemnius *lib. 8. de occult. natur. miracul. cap. 3.* Fernelius *lib. 1. de abdit. rerum caus. cap. 17.* Montius, & Trogus *lib. 1. histor. stirpium*, Gilib. Mesues, & Oribasius cum omnibus Iunioribus Galeno subscribunt, licet horum aliqui superaddant radicem pæoniæ esse vtilem, si colligatur mense Iulio, sole existente in Leone, die solari, decrecente luna. Saxonia in luna noua colligit; Alij in mense Aprilis, variantque alij in Astris determinandis sub quibus debet colligi, nec vidi, nec post tot Astorum spectationes scio aliquem subsequutum fuisse sælicem euentum ex miraculosa hac à tot viris decantata radice. Vngulam Alcis commendant plurimi, Fabius Columbus radicem Valerianæ syluestris, Rulandus laudat lignum corili, Doncelinus, sterus caponis. Alij ranas virides captas mense Iulio, Saphirum, Hyacinthum, Rubinum commendant plerique; Auicenna Smaragdum, *lib. de viribus cordis*, cui adhærent Castro, *lib. 4. de metheor. microcosmi*, Lacuna in Dioscoridem, Scaliger, Cornelius Celsus, & alij, Cornelius Celsus *lib. 3. cap. 23.* gladiatoris sanguinem calidum nuper occisi vincere epilepsiam credidit, nec discedit ab illo Arethæus *lib. 1. diuturnar. passionum cap. 4.* licet Galenus Aëtius, & Myrepsius, Paulusque reprobent hunc abusum: & merito, quia inutile est figmentum, quidquid minus pie reclamatione Guinterius, & alij, quos humaniori affectu Riolanus reiecit. Largus *lib. de compos. medicam. cap. 16.* scobem eboris epilepsiam præseruare iudicat, cuius mirabiles vires in alios etiam morbos Zacutus laudat, Galenus *lib. de theriaca* commendat cameli cerebrum desiccatum, & in aceto propinatum. Rabi mustelæ cerebrum, Dyas coagulum leporis, vel hepar asini, Ioanitus ex corio frontis asini excerpit corrigiam latam, ex qua fiat sertum pro patiente. Alexander vtitur vesica capræ cum lotio exsiccata, & in puluerem redacta,

A vel felle vrsino. Gerat laudat hepar capræ, Rhafis sanguinem mustelæ. Paulus, eius carnem, Rhafis caninum dentem, vel pellem canis albi. Beltramus cor lupi vel milum: Mundinus, ranam. Vel eius cor solutum succo caulium, vel caput cuculi, vel vinum, in quo coquatur talpa, vel vulpis cerebrum, vel antimonium supra patellam positum, vel testiculos vrsi, vel fel canis, vel collo appendit lapidem hirundinum, Gilib. appendit corallum, Mundinus nomina regum, Galbanus pulueres testiculorum galli, Gordonius viscum quercinum.

Spagyrici tanquam specifica antiepileptica commendant vnicornu solare, argentum potabile, sine animam veram lunæ, crocum metallorum, Tartarum Hemeticum, Magisterium corallorum Pæonia-tum, Margaritas trochiscatas. Tincturam antimoniij, Auram Hadryaneam, pulueres cranij hominis strangulati, species dyasulphuris, rotulas smaragdinas, pomum ambræ, suffumigium epilepticum, ty-rupum perlarum, elyxir vitrioli, liquorem cephalicum, Balsamum Polycrestum, & alia innumera.

B Rationales vtuntur aliquibus ex antiepilepticis: ad ratione inuenta alia confugimus auxilia, Galenus *lib. de sanguinis missione cap. 19.* sanguinem mittit præcipue in pectoricis, purgationem non reuit, Arethæus mittit sanguinem ex cubito, & ex fronte, Ægyptij ex arteriis frontis. Themison pluries repetit phlebotomiam. Aurelianus post secundum morbi insultum ea vtitur, Celsus mittit ex talo; nullam nos exercuimus ob tenellam Infantis ætatem, viriūque debilitatem, loco eius cum Arethæo frictions exercuimus vsque ad ruborem, cum Paulo apposuimus cucurbitulas, affiximus retro aures sanguisugas, metuentes non peruenimus ad cranij perforationem quam consulit Celsus in occipitio vsque ad secundam laminam, ne infamaretur remedium inusitatum in tanto Principe, etiam si virgere videbatur periculum, vt temeritas cogeret, quod ratio non iunabat, gargarismata, perrhinia, masticatoria, apophlegmatismata & alia cerebrum roborantia, quæ dogmatici consulunt, omisimus, nec ætas permittebat, nec continuus insultus præstabat inducias, ideoque nec alia exercuimus auxilia, quæ pro aliis solent exerceri, fas enim non erat incertum, aut periculosum proponere remedium, in tanti Principis tam periculoso euentu.

C Si ab exitiali insultu liberaretur, ratificatio lactis prodesset ex Hippocrate, & purgationculæ in ipso essent ex usu, sicut & puluis præseruatiuus de la gutteta, à nobis præscriptus supra, cum aquis appropriatis cerasorum dulcium de Tilia, visci quercini, vel Pæoniæ. Et pro debili ventriculi calore cataplasma conduceret ex foliis vlmæ p. iij. in lotio pueri coctis cum 3. ij. butyri recentis.

D An fontanella foret illi præseruatina, si liberaretur ab insultu, non paruam induceret dubitationem, licet, vt patet ex supra dictis, esset indicata ratione affectus, essentialis, illius debilitas omnium partium dubiam præstaret spem auxilij.

§. V.

Quod dubia sit spes salutis in Epilepsia: & Epileptici quibus honoribus fiant inepti.

Patet ex dictis, quod Epilepsia alia est mitis, alia lethalis, aut vehemens: Mitis dicitur, quæ breui finitur, sine membrorum distensione, gemitu, aut vociferatione sensibili, sine excrementorum inuoluntaria excretionem, animalium operationum læsione

ne: vehemens est in qua horum contraria contingunt, in qua gravissima sunt symptomata, & multa, magna accessionum frequentia, & duratio, & magna lætio post accessionem, ut mentis inconstantia, stultitia, fatuitas, pigritia, torpor, oculorum offuscatio. Hanc gravissimam iudicant Iuris Professores, & incurabilem; reddit Zachias rationem, quia causa horum accidentium, & vehementiæ affectus, est vehementissima, inuestit organum, caput intemperat, cerebri temperiem evertit, vel potius crederem id contingere ob rationem Hippocratis *lib. de morb. sacro textu 45. §. Cerebrum enim humidius quam ex natura fit, & pituita inundat, ut defluxiones quidem frequentiores fiant, non amplius autem possibile sit pituitam excerni, nec cerebrum resiccare, sed perrigatur, & humidum existit.* Qui sic intemperati fiunt, habituali intemperie cerebri laborant, & incurabiles fiunt, quia fit habitualis, & quasi nativa intemperies, ut inquit Sancta-Cruz in *commentario*. Est enim tanta vis causarum præter naturam, ut non solum hunc morbum verum ipsam senectutem in ipso nascendi tempore valeat inducere.

Cum ergo huiusmodi epileptici habitualiter fiant tales, & incurabiles reddantur ob contractam humidam habitualement cerebri intemperiem, à Iuris Professoribus iudicantur irregulares ob reincidendi periculum in accessionem, & ut tenet Maiolus *lib. 1. de irregularitate cap. 14.* filij etiam eorum ex Gabucino debent irregulares indicari. Zachias non absolute huic assentitur opinioni; sed si ab utroque parente sit hæreditaria Epilepsia, magis irregularem illum iudicat. Ego verò cum morbi hæreditarij non semper in filios pertranseant, & etiam si transierint, non semper cum æquali intensione, iudicarem quod filij in quibus non fiat habitualis intemperies, ex qua vehemens subsequatur Epilepsia, non fiant filij irregulares, quod idem de nepotibus iudico: nam ex proprio vitio unicuique læduntur operationes, & ab unoquoque contrahitur impedimentum. Similiter, qui frequenter Epilepsiam patiuntur, indicantur inepti ut possint publicè inter reliquos officia recitare; & Hostiens. & Bertachin. eos qui vexantur vehementi epilepsia, indicant non posse eligi in Episcopos, & Garz. de *Benef.* dicit nec posse obtinere beneficia, nec ad sacra promoveri, nec religionem profiteri, quod in vehementi epilepsia, non leue fundamentum præstat, quod debeat observari, cum epileptici irruant plerumque in maniam, ut fertur contigisse Cambisi, qui epilepsia laborans ab ineunte ætate, tandem ut tenet Cælius *lib. 9. cap. 20.* plerisque sibi familiares per insaniam occidit, & Hercules Herculeo, hoc correptus morbo in insaniam irruens proprios occidit filios, ut tene Crinitus; nec solum crederem irregulares facere epilepsiam, & ineptos ad celebrandum, dum minatur transmutationem sui in maniam, seu furorem; sed dum repente in indecentes motus ac inordinatos, ægros præritat: qualis erat, quam refert Marcellus Donatus, de Ricino hystrione, qui sæpius in die accessione corripiebatur, in qua contractiones manus fiebant, & pedum; & hinc, aut illinc ipsum innadebant varij motus, instar eorum qui in monomachia se oppugnant, numquam tamen cadebat; qui continui motus irrisorium illum facerent, & idem etsi per consensum fiant epilepsia, sine habituali cerebri læsione, ob continuitatem & habitualement intemperiem in parte mandante debent contineri sub vehementibus.

A *****

CONSULTATIO QUINTA.

De sanguine mittendo in grauida Augustissima Regina nostra.

CONTINET.

§. I.

Proponitur casus, ratio adducitur consultationis.

§. II.

B Qua nos coegerunt fundamenta determinare sanguinem mittendum in Regina utero gerente.

§. III.

Nec solum ob matrem, sed ob fatum debebat Regina phlebotomari.

§. IV.

Requievimus ab opere, & qua nos auerterunt ab illo?

§. V.

C Prægnantia tempore quando licet phlebotomare ex pede?

CONSULTATIONIS Decisio.

§. I.

Proponitur casus, ratio adducitur Consultationis.

D

VEGETISSIMA Regina nostra in variis uteri gestationibus hæc contigere: Dum primo utero gessit, plurimas, ac continuas habuit hæmorrhagias ex naribus, peperit Serenissimam Margaritam bene valentem, & adhuc nunc superstitem: nec regina in eius puerperio infestata fuit insultu Epileptico. Dum secundo utero gerebat, suppressis eiusmodi hæmorrhagiis, peperit Serenissimam Infantam Ambrosiam, quæ paucis diebus à partu obiit: & Regina statim à partu lethali ferè epileptico insultu fuit infestata. Dum tertio utero gerebat, eisdem deficientibus hæmorrhagiis, peperit Serenissimum Principem Philippum, Carolum, Prosperum, in cuius partu simili lethali Epilepsia fuit correpta. Dum quarto utero gerebat, eisdem deficientibus hæmorrhagiis, peperit Serenissimum Infantem Ferdinandum ore fere semper hiantem, & cum lividis extremitatibus tempore quo vixit; in partu ab insultu Epileptico fuit liberata misso sanguine statim à partu, & quater intra videntiquatuor horas. Dum iam sexto utero gerebat, in quinto mense sine hæmorrhagiis supernuementibus, fœtus, qui prius bene movebatur, cepit tardos habere motus, sicut & mater, quæ gravata sentiebatur. Dubium in consultatione fuit nobis propositum. An sanguis illi prægnanti esset mittendus:

Pars

Pars affirmatiua placuit maiori parti, aliquibus re-
nuentibus, erat Regina intra tempus quo solebant
fluere menstrua: decreuimus sanguinis missionem
differre per aliquos dies. Interim superuenerunt hæ-
morrhagiæ per nares, simul & dyarrhea superue-
nit, quibus exonerata fuit natura, fœtus, & Mater
à grauantē pondere liberantur, uterque motum non
laboriosum exercebat, & cū Regina fateretur benè
se habere, omisimus sanguinis missionem diebus
ante elapsis propositam. Peperit feliciter Principem
Carolū post obitum Principis Philippi per sex dies,
qui ortus bene conformatus, debite constitutus, ro-
bustus: ipsaque statim à partu sanguine misso, lo-
chiis debitè expurgatis, ab insultu Epileptico in
puerperio stetit immunis.

§. II.

*Quæ nos coegerunt fundamenta determinare
sanguinem mittendum in Regina
utero gerente?*

PLura nos cgebant ad mittendum sanguinem in
Regina nostra utero gerente: erat enim impedi-
tus in matre, & fœtu motus animalis, qui prius in
utroque fuerat expeditus; indicium plenitudinis ag-
grauantis utriusque vires: præstabant indicium ple-
nitudinis, hæmorrhagiæ deficientes in hac prægnan-
tia, quæ in aliis Regina profuerant, & fuerunt etiam
ex usu pro impediendis epilepticis insultibus in puer-
perio. Renuebant plerique contendentes cum Do-
nato Antonio ab Altomari, sanguinem in gravidis
numquam esse mittendum propter Hippocratis
Edictum lib. 4. aphorism. 31. sic prolatum. *Utero ge-
rens sanguine misso abortit, præcipue si fœtus sit gran-
dior*: & Galenus in comment. reddit rationem, quia
aufertur fœtui alimentum cuius defectu perire vide-
tur necesse; & quod ratione abortus mater in grauif-
sima deducatur discrimina vitæ; quia in abortu, ma-
gis fœminæ periclitantur, quam ex partu, quia est
violentior, in tempore alieno, & fit naturâ reluctan-
te, & extra tempus irritatâ, & ob labores plerum-
que mulieres steriles fiunt insigniter laceratæ, incu-
rabiles superueniunt hæmorrhagiæ, ad quas subse-
quuntur syncope, deliria, & conuulsiones, & iis su-
peruenientibus ex Aretæo, nulla immunis euadit: fit
etiam lethalis superueniens sæpe ex abortu uteri in-
flammatiō. Quæ omnia obstabant præcipue in Re-
gina nostra, quominus sanguis mitteretur dum ge-
rebat utero, & urgebat, quod nullus ad id cgebat
morbus magnus à quo deberet remedium hoc ma-
gnū indicari, & adhuc si ob præcautionem dare-
tur indicatio mittendi sanguinem, posset securiori-
bus auxiliis suppleri.

Nos tamen in consultatione sanguinem esse mit-
tendum in gravidis decreuimus, si indicetur à mor-
bo magno, qui foueatur, aut sit imminens ratione
vitiij sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, &
hanc doctrinam deducimus ex Hippocrate loco ab
ipsis citato. Vbi inquit *utero gerens sanguine misso
abortit, præcipue si fœtus sit grandior*. Cuius ratio-
nem reddit Galenus, quia deficit fœtui alimentum:
Ex quo deduco; Ergo si sanguis sit inutilis ratione
quantitatis, qualitatis, aut ob motum, pro fœtus nu-
tritione, & alimonia, sanguine misso, non fiet ab-
ortus, quia inutilis cum fiat pro fœtus alimonia, ab-
ortus non fiet causa: & idē in gravidis, si indicetur
sanguinis missio à morbo magno præsentē, aut im-
minente ob sanguinis vitium in quantitate, qualita-
te, aut motu, sanguinem esse mittendum admittunt

A Auicenna fen. 4. 1. cap. 20. Rasis. lib. 4. ad Almanf.
cap. 27. Hali-Abbas lib. 1. Practica cap. 19. Ioachi-
nus lib. de acutor. morb. curat. Musa, Fuchsius, Mer-
curialis, & plurimi Hippocratis Commentatores in
sentent. 31. citata. Fernelius lib. 2. methodi. Petrus
Salius Diuersus cap. 2. de affect. particular. Mercatus
lib. 3. de morb. grauidar. Valles. lib. 7. controuers. 7.
Augenius tom. 1. lib. 5. epistol. cap. 2. Rodericus de
Castro lib. 2. de vniuersa mulier. medic. cap. 11.
Christophorus à Vega lib. 2. artis medicinal. sect. 5.
cap. 2. Raphaël Moxius lib. 2. de morb. curand. per
sang. mission. cap. 7. Mocha. consil. 57. & 141. Mun-
dela, epistol. 28. Forestus tom. 1. obseruat. lib. 2. obseruat.
29. & in scholio. Rinerius lib. 15. Praxis cap. 16. Za-
cutus tom. 1. lib. 1. obseruat. 22.

B Sanciuit hanc doctrinam Hippocrates lib. 2. epid.
sect. 2. curans Lybiam prægnantem morbo acuto
correptam, quam pluries phlebotomauit, & Gale-
nus 3. Epidem. sect. 2. comm. 8. §. Iam etiam propter
sanguinis missionem, fateretur suo tempore grauidas
morbo acuto correptas tūc sanguine misso curari.
Cornelius Celsus lib. 3. cap. 10. hanc confirmat
doctrinam sic: *Tamen cū nostra ars, conceptionem so-
lam non videat; sed vires existimet, non dubitandum
in grauidis, constantibus viribus, sanguinem exhauri-
re: quoniam usus ostendit grauidam phlebotomia cu-
ratam non esse perpetuum abortum facturam*. Idem sua-
det experientia, cū nullus in arte versatus non sit
expertus prægnantes acuto morbo affectas, sanguine
misso, ab illo liberari sine abortus periculo: similiter
hæc eadem ostendit, quod à naturâ plures prægnan-
tes à morbis acutis liberentur per hæmorrhagias ex
naribus, aut per uterum factas, & confirmat Schen-
kius pluribus observationibus in lib. 4. obseruat. Læ-
mosius sect. 1. de curand. febribus, Ioubertus lib. 2. de
natur. facult. Solenander sect. 5. consilio 15. Dedu-
citur ex Hippocrate 4. aphorism. 1. Vbi virgente ne-
cessitate purgationem consulit in grauidis; ex quâ
maior sit commotio, virgetque maius periculum
commouendi fœtum, & efficiendi abortum.

D Constat ergo, si Regina infestaretur morbo acu-
to, sanguinem esse mittendum: Cum igitur ex ap-
paratu morboſo timeretur morbus, sanguine misso
debebat præcaueri ex doctrina Hippocratis lib. 6.
Epidem. sect. 6. decubitus, inquit, *in quibus facta tol-
lit, hac ante acta prohibet*: eisdem enim remediis,
quibus præsens petit morbus curari, præcaueri petit.

§. III.

*Nec solum ob matrem, sed ob fœtum debebat
Regina phlebotomari.*

Ratione matris indicatam esse sanguinis missio-
nem decreuimus: restat probare, quod ob fæ-
tum conseruandum petebat etiam exerceri: ut enim
patet ex dictis ob prædominantem sanguinem in
matre, defectu hæmorrhagiæ in aliis prægnantiis so-
litæ, fœtus obruebatur, motus animalis illius ignariâ
id attestante; quo casu sanguinem esse mittendum
ratione fœtus tenet Auerrhoes, lib. 7. collige cap. 4.
Vbi dicit quod si prægnans succis abundat, ex qui-
bus possit timeri abortus, potius est utendum sangui-
nis missione, quam purgatione ad abortum præca-
uendum: & Auicenna fen. 21. 3. tract. 2. cap. 8. ponit
inter causas abortus plenitudinem matris, quæ cum
appareret in Regina, debebat sanguine misso, præ-
caueri abortus, qui timebatur. Fernelius lib. 2.
method. cap. 2. dicit; *Multa nisi venæ circiter quar-
tum mensem referentur, abortiunt*. Raphaël Moxius
lib. 2.

lib. 2. de mulier. morb. curand. per sang. missionem, post longam disputationem idem concludit : & tenent Angenius epistol. 5. lib. 5. contra Donatum Antonium. Zacutus observationibus hoc comprobatur, lib. 2. de Praxi Medic. admirand. 160. Riverius lib. 15. Praxis cap. 16. Horst. p. 2. lib. 1. observat. 4. Mundela epistola 28. Peramatus, Lugubius, & alij.

Præcipuæ rationes, quæ nos cogeant ad sanguinem mittendum pro matris salute, & fœtus conervatione, ex enarratione desumebantur. Nam Regina dum vtero non gerit, patitur continuas hæmicranias, vel unoquoque, vel tertio quoque die, cum crudis, & biliosorum humorum copiosa per vomitum evacuatione, quæ supprimuntur tempore prægnantiæ; ex quorum suppressione necesse est plures succos aggregari tempore prægnantiæ, ex quibus superveniens plenitudo videbatur matrem, & fœtum gravare, & motum utriusque impedire; ex quo indicata erat sanguinis missio: Tum quia dum vtero gerens habuerat hæmorrhagias, bene se habuit in puerperio Regina, & fœtus sanus, & expers; visus bonæ valetudinis: indicium, quod pro matris, & fœtus sanitate deberent suppleri hæmorrhagiæ per sanguinis missionem: Tum quia in proximo partu Serenissimi Infantis Ferdinandi Regina liberata fuit ab insultu epileptico, quater quàm citissimè sanguine missio, quod præstat indicium redundantis sanguinis in prægnantia, ex quo insultus fiunt in puerperio, & petunt sanguine deposito vitari: Tum quia Epilepsiæ in partu contingunt in Regina, dum deficiunt hæmorrhagiæ: loco earum debet sanguinis missio exerceri, ad illas vitandas: Tum Serenissimus Princeps valetudinarius erat, & infans morbosè degit, non defectu sanguinis, quo in puerperio opprimebatur mater; restat ut fuerit ob sanguinis copiam, quæ petit evacuari, ne fœtus in ventre obruatur, aut valetudinarius congeneretur. Vel si morbosus fiant fœtus ob vitium sanguinis, petunt præcaueri sanguinis missionem, ad vitium evacuandum, quod impedit nutritionem, quia ex Hippocrate impura corpora quanto magis nutriuntur magis læduntur: Et ideo de vitiato nutrimento confert evacuare missio sanguine plurimum; quod ipse Hippocrates exercuit in viro Oniade tabescente, & Galenus in 6. Epidem. mulierem tabescentem ob vitium humorum curavit missio sanguine: Tum quia colores lividi in Infante Ferdinando permanentes in extremitatibus, indicium fuere copiosi sanguinis, biliosive redundantis succi co inquinantis sanguinem, ut colligitur ex Aristotele 7. de histor. animal. ob quod imperfecta sit nutritio, quæ nisi sanguine vitiato evacuato, nequit evitari: Tum quia vivit Augustissima Regina nostra vitæ sedentaria, cuius causa debet repleri succorum copia, ex quibus obtundatur calor, grauenturque facultates, unde Vitruvius lib. 2. cap. 9. tenet gravidas non esse integrè sanas: & Hippocrates lib. de morbis, gravidas semper pallere dixit; & Aristoteles lib. 4. de generat. animal. cap. 6. reddit rationem dicens, quod reliqua animalia non desistunt à debito exercitio, & ideo sana fiunt; cuius defectu ægrotant mulieres: unde licet non esset plenitudo, esset utilis sanguinis missio ob alios redundantes succos, matris, & fœtus vires impediētes, & grauantē, iuxta Galeni doctrinam lib. de sanguinis mission. cap. 9. Vbi ob hanc rationem sanguinem mittit, etiam si plenitudinis signa non adsint, & lib. 9. methodi cap. 11. mittit sanguinem, si sit inutilis, vel quia nimis crescit, vel quia non servat ad vnguem qualitatem: & Avicenna fen. 1. 4. cap. 20. sanguinem docet mittendum in illis qui ægrotant, vel in eis, qui parati sunt ægrotare, & in utrisque, vel

A propter plenitudinem, vel propter cacochymiam, vel propter utrumque. Ex quibus deducebamus sanguinem mittere in Augustissima Regina nostra vtero gerente necessarium fore pro illius, & fœtus salute conservanda & præcauenda: differendum tamen remedium per aliquos dies, donec transiret tempus, in quo menstrua illi supervenire solebant, sub quo erat tempore consultationis, ne ex assueta illius commotione, seu naturæ ad illam propensione, simul cum sanguinis missione, fœtus diversis agitatibus motibus debilius fieret, & ab irritata natura conturbaretur.

§. IV.

B Requievimus ab opere, & quæ nos auerterunt ab illo.

QVæ à nobis timebatur conturbatio tempore menstruorum, ob copiam redundantium succorum supervenit, non ut contingere solet in aliis, sanguine ad uterum auocato, sed ad nares sursum delato; ex quo largæ fuerunt hæmorrhagiæ, simulque ex reliquis succis ad ventrem commotis supervenit diarrhæa; quibus exonerata natura matris, & fœtus; cæperunt, & fœtus moveri pro consuetudine, & mater sine gravante onere, quo antea premebatur: quibus animadversis iterum habito consilio circa sanguinis missionem, in ea fuimus opinione, quod nobis erat adhærendum Hippocratis doctrinæ, quod in eis, quæ indicantur, aut indicata sunt integrè, nec nonare, nec movere, sed sinere oportet; & Galeni præcepto, qui in hoc casu consulit, naturam rem omnem relinquere, à qua perfectè iuvata Regina nostra in posterum bene se habuit; donec post completum tempus peperit Serenissimum Principem Carolum, robustum, integræ sanitate fruētem, & nunc Dei gratiâ nobis superstitem, carnibus, & viribus perfectè munitum, ex quo constat, quod licet in mittendo sanguine, ex indicationibus adductis movebamur iuxta complures indicationes; & tanquam Medici Rationales, iis adimpletis naturæ beneficio, rectè nos emancipavimus doctrinæ Hippocratis, naturam rem omnem committendo, cui etiam assentitur Galenus lib. 6. Epidem. sect. 2. comm. 9. §. Vbi igitur, vel integra indicatio facta est, vel adhuc sit, totum naturam permittere, & nihil nos nonare oportet: & Avicenna fen. 4. 1. cap. 3. §. Si natura movet, aut movet, dimitte eam, & operationem eius.

§. V.

Prægnantiæ tempore quando licet phlebotomare ex pede.

Sanguinem mittendum in gravidis, dum indicatur, constat ex nuper dictis, & probavimus p. 4. Resolut. Medicar. disput. 1. & communis tenet opinio, quod debet mitti ex brachio, ne si fiat ex pede subsequatur abortus, nam sanguinis missio ex pede movet fœtum; & ideo Hippocrates lib. 1. de morbis mulier. ad partum difficilem facilitandum, nullum præstantius adinvenit remedium, quàm sanguinem mittere ex pede; sed inter recentiores, Tamayus Hispalensis primus, in Apologia quadâ in prægnante, morbo epileptico affecta per consensum ab uteri inflammatione, ratione urgentiæ coactus est sanguinem movere ex pede: & Zacutus tom. 1. q. 21. in hoc casu an possit mitti ex pede dubitat, & sequitur affirmativam partem; nosque loco nuper citato, asserimus quod non solum in lethali epilepsia; sed in quovis

quonis lethali morbo ex consensu vteri superueniente, debet ex talo mitti sanguis, quia ad vitandum periculum deueniendum est ex Hippocrate ad causæ originem; & docuit experientia non semper subsequi abortum ex illa phlebotomia, & licet semper contingeret, nequit saluari sine tali phlebotomia vita matris, vivere potest fœtus, in ancipiti vtriusque periculo, præstat vnum seruare, quàm euidenter vtriusque spectare mortem: & idèd Gradius *consil. 77. Maguinus lib. 2. de regimine pregnantium*, Rondeletius *cap. de Epilepsia gravidarum*, Tamayus, & Zacutus citati, in euidenti matris periculo vitæ, quæ aliter saluari nequit quàm sanguine misso ex talo, ipsam consulunt.

Sed inter nostrates plerique adèd luxuriant coramittendi sanguinem ex talo in omni morbo, omni sexu, omni ætate, vt in ipsis prægnantibus ex talo semper sanguinem mittant, sine probabili, aut necessario vitæ periculo si non fiat ex talo, prætextu leuis Gonorrhææ, aut infectionis Gallicæ, & plerumque sine illo; quorum mirari rubeo audaciam, si enim Hippocrates, *lib. 1. de morbis mulierum num. 100.* partum difficilem, qui nullis aliis spectatur remediis sanguine misso ex talo, facilem reddi sancit: & Zacutus in *histor. mirabil.* eandem efficaciam adinuenit ad fœtum mortuum excludendum, in phlebotomia ex talo, cur non semper, ex hac sanguinis missione non est spectandus abortus, probabiliter saltem, quod sufficit ad ipsum vitandum; quod manifeste constat: si enim licet inter Ethnicos nostrates Principes Aëtium *tetraboli 4. serm. 4. cap. 16.* Auicennam *fen. 2. 1. 3. tract. 2. cap. 17.* Rasim *2. 2. continentis tract. 7. cap. 2.* Aëtium & alios sit receptum, posse Medicum impedire remediis conceptionem, quia tamen Ethnica est hæc opinio, & nostræ fidei opposita, merito relinquitur à Carreiro *disp. 74. de locis affectis cap. 1.* & iustissimè ac piissimè damnatur ex motu proprio Pij Quinti Pontificis Magni, tanquam impediens propagationem humani generis, etiam si ex prægnantia posset, aut partu posset timeri matris vitæ periculum, quia non sunt facienda mala vt eueniant bona; quanto igitur magis impium est, & contra nostram religionem tentare ex leui causa abortum, ex quo mors sequitur fœtus, & impeditur quominus ex aqua Baptismatis possint illi aperiri. Cælorum Ianuæ, & per æternitatem à facie Dei auertatur ope Medici parum pij.

Præterea vrget non minùs, quòd præter doctrinam Hippocratis experientia nos docet nullum auxilium frequentius causare abortum quàm sanguinis missionem ex talo: ex quo constat, quòd cum hoc vt plurimum contingat, saltem est probabilis abortus ex quacumque pedis phlebotomia: quæ probabilitas sufficit ad ipsam vitandam, præcipue cum inter Ethnicos Hippocrates lege naturali edoctus hoc perpetrari facinus aufugit, & iureiurando promittit nec abortum facturum, nec ad id daturum consilium; quam doctrinam exercitio firmavit, cum nec in libris Epidemiorum, nec in aliis in quibus prægnantes curauit, numquam refert sanguinem misisse ex talo in illis: quod idem obseruatur in Galeni scriptis, qui potius vt tenet *lib. an animal sit, quod in utero est, cap. 5.* inquit, *Etenim leges hæ sunt quæ mala quidem sunt prohibere, custodire autem ea, quæ honesta iam sunt, quæque autem futura sunt, aut iam instant arcescere; id duabus maximis, quas ipsi tulerunt, legibus, quæ in utero sunt animalia esse demonstrarunt: altera ei, qui abortus causa fuisset, poenam statuente; altera, qui nondum nati essent, hos heredes institui posse iubente.* Nec solum Antiquiores leges, vt tenet Gale-

A nus, abortum prohibebant, & auxilia quæ ipsum possent causare, sed & nostrorum leges, & sanctiones, vt patet in *capite cõsuluit* *1. 2. q. 5. l. Cicero, §. sed si quam, ff. de pœnis.* Vbi pro homicida habetur causans abortum, & fit irregularis: Et Nicolaus Plotinus *de irregularitate num. 21.* Nauarrus in *manuali cap. 25.* idem tenent: Et adhuc pro liberanda matre ab aliquo lethali morbo, non debere exerceri auxilium à quo subsequatur abortus, præcipue dum fœtus est animatus, tenent relati à Zachia Nauarrus in *manuali cap. 25. num. 62.* Azor. *Instit. mor. lib. 2. cap. 4. p. 3.* Lessius *de Iustit. & iure lib. 2. cap. 9. dub. 10. n. 60.* Sanchez *de matrim. lib. 9. disput. 20.* Layman *lib. 2. Theol. moral. tract. 3. p. 3.* & ex nostris tenet Epiphanius *Theorem. 11.* Sed adstrictius siue fœtus sit animatus, siue non animatus sit abortuum auxilium adhuc pro matris salute non deberi exerceri tenent citati à Carranza *Mercurial. lib. 1. de morb. mulier. cap. 2.* Hucher. *de sterilit. lib. 3. cap. de conceptione.* Siluat. *controuers. Medic. 82.* Ranchinus in *Hippocrat. de iureiurando.* Codronchus *lib. 1. cap. 22.* Mercurial. *lib. 2. error. popul. cap. 26.* Rodericus à Castro *de morb. mulier.* Cortesius in *Miscellan. decade 10.* Sennertus *lib. 4. Pract. sect. 5. cap. 3. q. 5.* & præter hos acriter hanc doctrinam tuetur Carreirus *de locis affect. disp. 76. cap. 4.*

C Tenent prædicti Authores nec pro salute matris abortum causantia auxilia esse exhibenda. Restat iterum redire ad id quod supra diximus, quòd licet sine euidenti periculo matris nequit mitti sanguis ex pede, adhuc pro salute matris; in quo non contrariamur Authoribus nuper citatis, sed in eius euidente periculo illos relinquimus, asserentes, quòd possit ex pede mitti: quod an possit compati cum illorum doctrinâ examinandum. Moxius contendit, quòd non opponitur illorum doctrinæ, si contingat, sanguinem mittere ex talo ante fœtus animationem, vel illo grandiori existente in septimo, nono, aut decimo mense, in quo iam fœtus est vitalis; sed fallitur: Tum quia ex probabili opinione Fieni septimo die anima rationali informatur fœtus, & non est quando possit mater prægnans phlebotomari absque animatione fœtus: Tum quia si abortus fiat non à natura post eius maturationem; sed violentia sanguinis missionis ante illam, numquam erit vitalis: Tum quia matris vita in violento partu ope auxiliij abortientis facto, numquam est secunda *lib. 5. Epidem.* Hippocrates *textu 5.* quæ abortum fecit ob pharmacum causans abortum, refert, quòd quarta die obiit. Zachias *tom. 1. lib. 6. tit. 1.* dicit, quòd prædicti Authores & Sixtus Quintus prohibentes auxilia, quæ possunt causare abortum, & damnantes Medicos à quibus applicantur, loquuntur de eis qui per se intendunt abortum, & mortem fœtus; non vero de illis, qui per hæc auxilia, aut per sanguinis missionem ex pede, contendunt per se matris sanitatem; licet per accidens possit subsequi fœtus abortus, & mors: sed etiam displicet, dum non est euidentis matris periculum, quia si non sunt facienda mala vt eueniant bona, non debet nec per accidens inferri mors fœtui, vt mater sanitatem consequatur: Tum quia si matris morbus non est euidenter lethalis, potestque aliis auxiliis leuioribus, vel à Natura sanari, impium est propter matris salutem fœtum occidere, & priuare à Beatifica Dei visione: Tum quia licet mater habeat Gonorrhæam, & similes affectiones, & mittatur, si vrget necessitas sanguis ex brachio, hoc vnum timeri debet, quòd Gallicæ infectionis accidentia in partibus superioribus reluceant magis, quæ cum possint curari post partum; impium est ex talo

talo sanguine misso, fœtum perdere: Tum quia ut tenet Zachias ipse, si Hippocrates §. aphor. 3. 1. ex sanguine misso ex brachio timet abortum, quia auferitur fœtui alimentum: si fiat ex pede non solum per accidens sed per se intenditur mors fœtus, & illius abortus, quia non solum auferitur illi alimentum, sed menses cientur, & ut tenet Hippocrates, partus facilitatur.

Ego vero licet parum piam iudicem opinionem eorum, qui in quouis leui morbo sanguinem mittunt ex pede in prœgnantibus, & condemnari ab Authoribus nuper citatis, & contra hos loquutum fuisse Pontificem Pium Quintum; meam tamen opinionem, quam tenent Zacutus, Moxius, Syluaticus, & in quam licet coactus fertur Zachias, quod scilicet desperata vita matris, nisi sanguis mittatur ex pede, potest Medicus & debet sanguinem ex pede mittere, non contrariatur omnibus illis, quia ipsi contendunt quod toto tempore, quo probabiliter potest mater fœtum conseruare, Medicus propter matris vitam conseruandam nullum præstet auxilium pro matris salute conseruanda, quod possit fœtum perdere: at vero cum in euidenti periculo matris nullo possit iam conseruari modo, non opponitur illius vitæ, quod saltem tentetur matris conseruatio, præcipue cum eo auxilio cum quo non est impossibile ipsum liberari; licet probabiliter illum possit perdere: Tunc enim hoc remedium nec per se, nec per accidens est causa periculi, quod ante ipsum, ob defectum vitæ matris, erat illi necessarium.

CONSULTATIO SEXTA.

De vlcere in tunica externa vteri.

CONTINET.

§. I.

Proponitur euentus & causa consultationis.

§. II.

Qui morbus, quæ fuerunt causa, & quæ prima curatio.

§. III.

Abscessus superueniens, quibus fuerit curatus.

CONSULTATIONIS Decisio.

§. I.

Proponitur euentus, & causa consultationis.

VLIER viginti annorum, biliosa, vxorata, Gonorrhæam patiebatur: concipiendi gratia calidis vsa est vaporibus, ex vino albo generoso, cum aliis aromaticis, quorum calidos recipiebat in vterum vapores: incidit in febrem cum tumore, calore, & dolore in regione vteri, osculum internum illius intumuit, re tractum, ac dolorificum apparuit: dolor maximè ad

A inum ventrem, & inguinem dextrum porrigebatur. Tandem adactus dolor, & febris intensior apparuit, subsequenti sunt horrores inordinati, circa vesperam ingrauescentes, in fronte sudores, aluus, & lotium suppressa fuere, & sine clysteribus nihil fere reddebant. Remissa sunt omnia, pus per ventrem caput expurgari, in principio coctum, non multum graueolens, postea magis fœtidum per intervalla expurgabatur: dolor artuum noctu ingrauescebat, vique in matutinum tempus somnum prohibens.

§. II.

Qui morbus, quæ fuerint causa, & quæ prima curatio.

Causa procathartica, & superuenientia accidentia, simul & concomitantia attestabant vteri inflammationem. Præcedens Gonorrhæa, artuumque noctu in grauescentes dolores, Gallici contagij manifestabant labem: febres symptomaticæ, horrores inordinati erant indicium inflammationis vteri iuxta Galeni doctrinam lib. 6. Epidem. p. 2. sect. 1. Lotij suppressio oriebatur ob sympathiam vesicæ cum vtero; vel quia ob inflammatum vterum comprimitur vesica, os vteri indurescit ex Hippocrate §. aphorism. 45. subsequitur alui suppressio propter viciniam inflammationis: Coxæ fit dolor, quia in coxam ligamenta protenduntur, & inflammatione distenduntur.

Pro illâ victus tenuis utilis, catharticum inutile, ex Hippocrate lib. de medicam. purgantib. Phlebotomia maxime utilis ex eodem 4. de ration. vict. part. 21. & 22. Aëtius ex brachio consulit, in plenitudine non abs re: in ægra ob Gonorrhæam ex pede fuit tentata; & ex Galeno lib. de curandi ratione cap. 17. ad topica post sanguinis missionem gradum fecimus, quæ varia fuere pro morbi temporum varietate; variae etiam, & utiles per vterum iniectiones, præcipue ex lacte cum opio.

§. III.

Abscessus superueniens quibus fuerit curatus?

Hæc cum non sufficerent, abiit inflammatio in abscessum, & hic in vlcus; accidentium remissio hoc confirmant; exiens pus per intestina confirmavit ulterius; sed inter consulentes orta est dissensio duplex; Altera de loco vlceris in vtero; Altera de modo excretionis puris ex vtero euacuari, & per intestina excreti: fit enim vlcus varium, vel ratione figuræ rotundum, oblongum, sinuosum, aut fistulosum; quorum nulla percipi potuerant. Ratione complicationis cum aliis affectibus, fit vlcus phlegmonosum, cancerosum, saniosum, virulentum, aut contagiosum. Phlegmonosum indicabatur esse ratione puris excreti in principio, fuit magis virulentum in fine. Ratione quantitatis magnum apparebat in copia puris, & simul, & successiue superuenientis.

Præcipua differentia inter nos fuit de loco in quo fuit vlcus; aliquando enim fit in ceruice vteri, internoque illius orificio; aliquando in vteri fundo; aliquando in tunica interna; aliquando in externa, & dum in externa fit pus profunditur in cavitatem intestinorum, intra cavitatem abdominis, ibique descendit sæpe in inguina, sæpe euacuatur per vesicam

cam : dum fit abscessus versus partem anteriorem, per intestina ; dum rumpitur, per inferiorem , quæ subiacet illis. Si vero vlcus fiat in interna tunica, per per vterum expurgatur pus.

Cum igitur partim ad inguem dextrum recurre- rit in hac ægra , posteaque pus fuerit expurgatum per intestina ; manifestè constabat in externa vteri tunica vlcus permanere , quod docuit Hippocrates quinto aphorism. 45. §. si vterus in coxam vergens suppuratur , necesse est linimentum fieri. Galenus in comment. inquit ; Quod autem vterus suppuratus, & præsertim ad exteriora , curatione tali ex necessi- tate indigebit. Vbi palam profitetur cognouisse vtrumque vlcus vteri ex abscessu rupto in tunica ex- teriori.

Quod pus exiens ab abscessu vteri rupto per ex- teriorem tunicam possit expurgari per intestina , aut per vesicam Oribasius primus inter Principes Me- dicinæ obseruauit ; cuius meminit Schenkius in suis obseruationibus : vidit vtrumque euentum: Eustachius , Rudius agens de vteri abscessu sic fa- retur, tenent Riuierius, Rodericus de Castro, Eurnius, & alij.

Sed nullus ex iis teregit per quas vias à cavitare in vesicam, aut intestina pus valet expurgari : quod si diu permaneat, & sit corrosiuum , non dubitarem, quod corrosione exulceret , & sibi paret vias ma- nifestas : Sed in hac ægra nullum solutionis , siue vlcis apparuit indicium : vnde coniectare capi- mus , quod sine illo per occultas vias exitum pa- raui Natura, iuxta illud Hippocratis lib. sexto. Epi- dem. sect. 5. Inuenit natura sibi ipsi vias , non ex cognitione. Idem repetit lib. de alimento, §. Natura omnium sine doctore. Idem docet Galenus lib. primo de usu partium : & Hippocrates lib. secundo Epidem. sect. secunda, docens vias per quas fiunt abscessus, mouenturque humores , inquit : Abscessus fiunt per venas , aut per ossa , aut tonos , aut per cutem , aut alias emuñtiones. Vbi per ossa ipsa posse penetrare hu- mores docet : & Vallesius in comment. inquit : Ni- mirum decurrunt saepe humores per periostium iux- ta ossa , & nonnumquam in ipsa ossa subeunt, cor- rumpuntque ea : Nec mirum, quod transeant per substantiam intestinorum , præcipue si fiat vlcus, tunc enim ab vteri cavitare ad intestinorum sub- stantiam foetus mortui permutari solent , putrida- que caro , & ossa per ventrem euacuari , vt apud Schenkium obseruarunt Langius tom. secundo, epi- stol. 30. Marsilius Cognatus lib. quarto obseruat. cap. 9. Marcellus Donatus cap. 22. lib. quarto histor. mirabilis. Balduinus Roseseus epistola 1. Miscella- neor.

Quodcumque vteri vlcus periculosum ex Hip- pocrate lib. primo de morb. mulier. fit enim in par- te corporis cum omnibus consentiente, quæ corporis omnes superfluitates recipit & in qua difficulter possunt applicari auxilia , difficiliusque retineri in vlcere.

Vlceri in interna vteri parte facilius per inie- ctiones possunt applicari remedia, ideoque præter vniuersalia , varia topica proponunt Practici, vel ob dolorem leniendum , vel ob attemperandum, vel ob detergendum, vel ob cicatricem indu- cendam. Lenit dolorem quidquid attemperat acri- moniam , & ardorem ; vt aqua frigida , lactis serum , aut cum melle rosaceo ; hordei deco- ctum cum lentibus , & fabis : Mundificat deco- ctum vulnerarium , seu aqua catapuetarum : hæc.

℥ Zedoariæ , aristoloquiæ rotundæ ana ʒi.
Brano Resol. Medic. Pars VI.

A vini albi lib. vj. bulliant ad tertiæ partis consump- tionem, in collatura dissolue sacchari lib. β. serua ad vsum.

Si putridum fiat vlcus , detergit aqua Lanfran- ci, confert puluis Mercurij dulcis. Vlcus consolidant exsiccantia : Dum iam deteritum fuerit , vnguentum Pompholigos , de cerusa , de plumbo , oleum ex vitellis ouorum , fumifugia ex thure , myrrha, ma- stice, styrace , calamita. Prostant theriacæ sulphu- reæ , & aluminosæ ; sed quia nulla ex iis poterant applicari externæ vteri parti, in qua erat vlcus ; cum- que pus quotidie in maiori copia augetur , ma- gis foetidum magisque saniosum , nec iniectiones per vterum , nec per intestina, nec leues purgatiu- culæ quibus vti fuimus, quidquam prodesse. Con- sultum fuit , quodnam efficacius remedium posset in tanto periculo esse proficuum , vt vlcus mundi- ficaret , curaretque , quodque posset in partem læ- sam applicari. Decretæ fuere inunctiones vniuersa- les vnguenti Mercurij , quo & Gallica lues, prima morbi origo corrigi , & extirpari posset , & in pe- netralibus vlcus Gallicum mundificari ; confluxus- que humorum fluentium auerti in alias partes, simul- que expurgari.

B Propinquioribus , & affinibus fere renuentibus coëgit morbus , accidentiumque vrgentia peruenire ad Hydrargyris inunctiones , quæ iuxta repugnan- tiam , & paruam ægræ obedientiam infra necessita- tem continuatæ profuerunt partim : ægra post aliquas euacuationes melius se habuit, sed permansit cum metu recidivæ.

C Prodesse forsam externæ inunctiones cum oleo auri , & internæ iniectiones cum sero , & vnguen- to vlcerico Polycrestico Roderici de Fonseca : aliæ- que appropriatæ : sed renuebat ægra , nec exte- riori vteri tunicæ aptè possent applicari vtilio- res eæ , quæ pro vlcere in interiori tunica forent ex vsum.

CONSULTATIO SEPTIMA.

D De vitalitate , & perfectione partus fere- nissimi Caroli Ioseph Hispaniarum Principis.

CONTINET.

§. I.

Principis natalis proponitur dies , & consul- tationis occasio.

§. II.

Præfinitum nascendi tempus homini esse à Natura consignatum decernimus.

§. III.

Quod ex Hippocratis doctrinâ deducitur, ho- mini esse à natura determinatum nasce- di tempus.

§. IV.

Principis partum intra decimum mensem non esse ita naturalem, sicut si fuisset in mense nono, videtur suaderi posse ex aliquibus.

§. V.

Serenissimi Principis partus intra decimum mensem vitalis magis indicatur, ipsèque præstantior Heros.

CONSULTATIONIS Decisio.

§. I.

Principis natalis proponitur dies, & Consultationis occasio.

OST sex dies ab obitu serenissimi Principis Philippi Prosperi Caroli, ortus fuit illius frater, noster serenissimus Princeps Carolus Ioseph Ioachin, anno 1661. die sexta mensis nouembris, post horam vnam, & quartam alterius partis supra meridiem, menstruis deficientibus matri per nouem solares menses, & duos dies. Inde orta est dubitatio huius consultationis radix, An ortus Principis ultra adimpletos nouem menses naturalis sit iudicandus, vitalis, & magis completus, ut ipsum magis compactum, perfectius conformatum, viribus validiorem, Heroemque excelleatissimum futurum expectemus.

§. II.

Præfinitum nascendi tempus homini esse à Natura consignatum discernimus.

SI nullum est homini præfinitum nascendi tempus; nulla est nostræ consultationis ratio, cum in quocumque potuerit vitalis, validus, perfectusque oriri Heros: Inualuit, inquit, Zachias, *lib. primo, titul. secundo, quest. prima*: apud cunctos non doctos homines tantum, sed & apud viles tonfores huiusmodi opinio, quod homo non ut cætera animalia præfixum quemdam terminum nascendi à Natura habeat, sed varium, & multiplicem, ita ut in septimo, & octauo, & nono, & decimo, & vndecimo mense, vitalis oriatur. Huic opinioni præstitit fundamentum Hippocrates, qui septimo mense, nono, decimo, & vndecimo vitales edi fœtus protulit: & *lib. de diata*, asserit varium omnino esse homini nascendi tempus: & Plato. *quinto de Republica* idem fatetur; ex quibus edoctus Aristoteles *lib. quarto de generat. animal. cap. sexto, & Problemat. sect. 10. problemat. 30.* palam profitetur nullum esse homini præfixum nascendi tempus. Quæ propositio tanquam certissimum, & indubitatum axioma in omnium ore

A profertur, quasi à tanto magistro receptum, à quo receperunt Amatus *centur. prima, curat. 27.* Ioubertus *lib. 3. errorum popul. capitul. secundo.* Mercurial. *lib. secundo de morb. mulier. cap. primo.* Andreas Laurentius *lib. octauo anatom. capitul. 30.* Codronchus *in methodo testificandi capitul. 14.* Nancel. *in analog. microcosmi lib. septimo part. quarta.* Hos Zachias adducit pro hac opinione; ipse tamen viriliter inuehitur in ipsos, constantèrque asserit tenendum, à Natura homini præscriptum fuisse determinatum nascendi tempus, omnesque hos Authores immerito sequutos fuisse Aristotelem; quia ipse ab Hippocrate didicit in pluribus mensibus partus posse esse vitales, sine examine tamen, & sine distinctione eius, quod prouenit, tamquam incertum & rarum, ab eo, quod semper, vel ut plurimum fit. In omnibus prædictis mensibus vidit Hippocrates partus vitales; sed in nono & decimo id plerumque fit, in reliquis raro: ideo nos deducimus cū Zachia, quod illi menses debent indicari à Natura præfixi pro vitali hominis partu, in quibus semper, aut ut plurimum partus contingit esse vitales; reliquos verò per accidens tantum vitales dici.

Quæ opinio fulcitur; Tum quia si nullus esset præfixum nascendi tempus, omnes menses essent apti, ut in illis superuenientes partus essent æqualiter vitales: Ante septimum pereunt omnes; In octauo idem contingit: In septimo pauci sunt superstites, sicut in vndecimo: Ergo non omnes sunt indifferentes pro vitali partu, sed illi in quibus ut plurimum contingit fœtum esse vitalem, quod enim à Natura est, secundum plurimum est, ex Aristotele *secundo physicor. textu 77.* Ex Galeno *14. methodi*: Tum quia ex Aristotele *secundo physicor. textu 66.* ex Galeno *lib. de causis procathartice cap. primo*, quæ à Natura fiunt ob aliquem finem fiunt. At nullus apparet finis, ob quem Natura non determinauerit homini certum nascendi tempus, sicut reliquis animalibus, si quæ enim assignetur ratio, eadem currit in aliis. Nec speciei propagatio potest esse finis non præfigendi illud tempus homini: cum reliquæ animantium species propagentur, etiam si habeant præfixum tempus nascendi: nec finis potest dici indiuiduorum maior perfectio, quia in omni tempore esset indiuiduū perfectum sub specie humana, si posset perfectus in omni tempore nasci, cuius contrarium demonstrat experientia: Tum natura nihil frustra molitur ex Aristotele *primo cæli, textu 32.* ex Auerrhœ *in comment. & lib. tertio de anima, textu 45.* Cum ergo in nono, aut decimo mense fiant vitales, & perfectissimi partus, frustra moliretur per reliquos omnes menses, similes partus fieri: Tum quia in latitudine à septimo in duodecimum mensem, si in primis mensibus nascitur homo perfectus, in ultimis imperfectus debet esse, aut è contra, quia quanto magis aliquid distat à perfecto, tanto fit imperfectior, & si partus per menses à perfecto distarent, in altero extremo, aut distantia ab illa perfectione, imperfecti deberent esse. Tum quia ex variis temperamentis hominum nequit conuinci, quod ratione temperamenti, alij, quia calidi, sanguinei, aut biliosi, prius formentur, & petant nasci, quam pituitosi, aut melancholici; & ided diuersum debeat esse nascendi tempus. Nam diuersa etiam in aliis sunt temperamenta. Patet in vegetabilibus ratione regionis, soli, aquarum, anni temporum varietatis, valde immutari eorum temperamentum, colores, sapores. In brutis idem contingit.

contingit ob easdem causas; boves, & oves & similia alia animantia; alia sunt alba; alia nigra, & pro nutrimento & pro aliis medicinae vlibus diverso modo ipsis vitur, & in illis in quibus color idem apparet, in diuersis regionibus diuersae sunt figurae, & magnitudo illorum, & intra eandem regionem mas differt à femina; mares inter se, & feminae inter se, in robore, in viracitate, in viribus, & in esse individui saltem; & cum temperamentum sit ipsa natura, quae in individuo sunt alia, etiam sunt in temperamento diuersa, & sicut hoc non obstat, ut habeant praefixum nascendi tempus, nec obstat in homine, praeterquam quod conuinceret ratio, ut omnes cholericus, & omnes sanguinei, & sic de reliquis, haberent eundem nascendi tempus; & sic saltem homini esset praefixum determinatum saltem sub determinato temperamento. Tum quia nec vteri in mulieribus diuersitas conuincit, ut tempus non sit praefinitum: nam iuxta magnitudinem aut paruitatem; iuxta gracilitatem, aut obesitatem, iuxta materiam seminis aptam pro maiori, aut minori foetu, sunt variae causae ob quas vterus diverso modo se habeat in reliquorum animantium feminis, & idem contineret, ut non haberent praefixum pariendi tempus, praecipue in illis, quae plures foetus generant, in quibus pro paucioribus deberet praefiniri plus temporis, quam pro multis, cum ij contineri simul diu nequirent; nec angustia vteri conducit ad naturalem partum, de quo loquimur, sed causa est abortus, cum foetus maturationem impediat, & sine maturatione non sit tempus partus vitalis, de quo dubitamus. Tum quia nec conuincit ratio Auerrhois *quarto de generation. animalium*, qui feminam in natura humana dicit esse partim multiplicam, partim pauciparam, ex quo videtur non posse praescribi illi tempus pariendi: nam si parit multos, determinabitur tempus, ut multiparis; si vnum foetum habet, determinabitur, sicut vniparis, praeterquam quod, ex eo quod vltimum accidit, quod vnum scilicet pariat, illi est adaptandum à natura tempus, non ex illo, quod raro contingit; boves, oves, caprae & aliae vniparae feminae in aliis animantibus, quae aliquando multiplices pariunt foetus; determinatum habent à natura pariendi tempus. Tum quia nec nostrae obstat doctrinae, quod homo, quouis tempore, quouis hora, quouis fere aetate, annive tempore, aut diei vitur coitu, ex quo apparet non debere illi determinari nascendi tempus. Nam haec probant, quod non habeat homo praefixum anni tempus ad nascendum, sicut reliqua animantia, quae praefixis anni temporibus coeunt, non tamen, quod foetu semel concepto, hic non debeat iuxta propriam speciem habere determinatum tempus, quo intra vterum perficiatur, ad maturitatem deducatur, & ad certum nascendi tempus acquirat perfectionem.

§. III.

Quod ex Hippocratis doctrina deducitur determinatum esse homini nascendi tempus.

Comprobauimus, aduersus Aristotelem, & eius sectatores, ex Hippocrate male deducere.

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

A cere, nullum esse homini praefixum à natura nascendi tempus, cum solum possit ex eius doctrina deduci, quod in diuersis mensibus contingat partus esse vitales; non autem quod in eo per accidens id contingat, aut vltimum, & ex naturae instituto. Prosequemur ad examinandum, An ex eius doctrina possit mensis praefixus determinari, in quo mulierum partus vitales debeant censeri, tanquam à natura determinatus; ad quorum intelligentiam prosequemur temporis, anni, & mensium computationem.

B Cum tempore mensuretur sublunarium duratio, id quod Aristoteles *lib. quarto physicorum* docet esse *numerum motus secundum prius, & posterius*: Nos verò vocamus mensuram durationis sublunarium. Illud diuidunt homines per annos, menses, dies, & horas; per hebdomadas; & hebdomadarum decadas: anni ex mensibus complentur, & tota duratio foetui in vtero debita raro per annum, saepius mensuratur per menses. Aristoteles annum vocauit maximum, quem vocat Censorinus magnum, quem conficiunt solis, lunae, & quinque vagarum stellarum orbes; & est illud tempus, quod mensurat durationem, ab eo tempore, quo simul fuerunt sub vno signo, usque dum simul ad idem redeunt: Magnus Democriti annus, ut tenet Censorinus *capitul. octauo de die natali*, constat ex annis octuaginta duobus. De illo agunt Laërtius in *vita Democriti*. Cicero *lib. secundo de natura Deorum*. Apuleius *de dogmat. Platonis*; Plutarchus *lib. undecimo de placitis*. Quintilianus *dialogo de claris oratoribus*, & Alij relati à Lindembrog. Alij verò ex diuersis syderibus, eorumque motibus anni desumebant durationem; variasque inde annorum computationes: quibus relictis, vltior acceptio anni est, iuxta quam, dicitur Caelestis, vel Civilis: Caelestis, seu naturalis solaris, est tempus, quo sol suum peragit naturalem cursum per signa Zodiaci, quem peragit in 365. diebus, quinque horis, & 49. minutis; vel in 365. diebus cum quadrante: Dicitur hic annus solaris, quia ex solis cursu perficitur, vel ut tenet Censorinus, dicitur vertens, quia vertitur sol ad signum, à quo discessit, sicut à sole solaris.

D A Luna alij lunarem naturalem annum desumebant; annumque vocabant lunarem aliqui mensem, in quo luna peragit suum cursum; ut tenet Varro *lib. quinto de lingua latina*, & Iouianus Pontanus *lib. decimo Vrania*. Qui profert, quod postea lunarem Aegyptij annum complebant ex duobus mensibus, vltius verò tribus, postea ex quatuor mensibus. Macrobius *lib. primo Saturnal. 12.* tenet quo Arcades suum adimplebant annum ex tribus mensibus. Arcamanes ex sex mensibus. Romulus adimpleuit ex decem mensibus. Astrologi lunarem annum adimplevere, ex duodecim lunaribus mensibus, desumptis ex duodecim Lunae cursibus, iuxta duodecim lunae congressus cum sole, & iuxta lunares menses, annus lunaris completur ex 354. diebus: Annus civilis ut inquit Censorinus *de die natal. capitul. 19.* dicebatur, quem diuersae sibi adaptabant ciuitates, qui, & solaris fuit, & lunaris, fixus, aut vagus: Apud nos coequant solaris & civilis annus.

E Mensium similiter, ex quibus & annus completur, ex Censorino alij sunt naturales; civiles alij: Naturales alij sunt solares, alij lunares: solaris mensis est qui constat duodecima parte anni solaris, completur ex duratione temporis, quo sol percurrit 30. gradus

sub quouis Zodiaci signo. Mensis lunaris est ex Varrone, tempus in quo luna à sole profecta rursus redit ad illum, qui apud Medicos maximè solet esse ex usu: Idèd illum Galenus *lib. 2. de diebus cap. 2.* triplicem esse constituit. Alter dicitur periodicus, & est illud tempus, quo luna motu suo reuertitur ad eundem locum Zodiaci, vnde fuerat digressa, quod perficitur in 27. diebus, & octo horis. Alter dicitur synodicus, & est illud tempus, quo deuiat luna ab vna coniunctione cum sole, vsque ad sequentem; & ex Cenforino completur per 29. dies, & dimidium. Alter dicitur mensis lunaris, illuminationis seu apparitionis, & est illud tempus, quod incipit à secundo die, seu à coitu, primòque conspectu lunæ, vsque dum deficit in 28. duratque per 26. dies, & 12. horas; licet non semper æqualiter id contingat. Civilis mensis ex Cenforino est, quem quævis ciuitas sibi præscripsit. Nec sicut ciuiles anni, & menses æquales ab aliquibus conspiciuntur; ita & solares, ac lunares æquales esse possunt, sumitur enim eorum duratio ex permanfione solis, aut lunæ in vnoquoque signo Zodiaci, quæ non semper æqualis & vniformis est. Inter menses intercalaris ponitur, cum quo solaris, & lunaris annus coæquantur.

Ex hac Galenica mensium lunarium triplici acceptione, solariumque mensium ab ipsis diuersitate contendemus cum Roderico de Castro *lib. quarto de natura mulierum, capit. tertio* conciliare varias sententias, quæ ex Hippocrate deducuntur de termino legitimi partus, simulque & determinare præfixum naturalis partus in mulieribus tempus, iuxta eius doctrinam, à decimo inquam noni mensis die, vsque in decimum diem mensis decimi, cum aliquali latitudine versus vtrumque extremum: supponitur enim ex Hippocrate computandum tempus vsque ad partum, per hebdomadarum decadas, ita vt vnaquæque decas constet 70. diebus; hebdomada verò septem integris diebus; sed contendimus quòd aliquando decas, & hebdomada adimpleatur ex diebus solaribus, aliquando ex lunaribus; vnde deducimus, quod quando Hippocrates *libro de carnibus*, docet septimestrem partum vitalem esse, & continere tres hebdomadarum decadas, quæ conficiunt ducentos, & decem dies, tunc intelligendus venit de diebus solaribus Hippocrates, sicut *lib. de alimento*. Vbi dicit, *Cumque triginta soles fœtum formant, septuaginta mouent, decem, & ducenti perficiunt*: Vbi de solaribus diebus etiam constat loqui: libro verò de octimestri partu, dicit decimestres, & vndecimestres partus fieri ex septem quadragenariis; ibi de mensibus lunaribus loquitur, seu progressionis, qui decem, aut vndecim, conficiunt nouem menses solares: ex solaribus enim septem quadragenariis, nouem fiunt menses & decem dies, quorum vnusquisque constat 30. diebus, & vnusquisque dies viginti quator. horas habet, quos menses, qui habent 280. dies, si in menses redigas lunares, per 27. dies & octo horas, fiunt decem menses; & fœtus nouem mensium solarium iuxta hunc numerum attingit ferè per septem dies vndecimum mensem. Hinc constat quòd mensis septimus per dies solates, per lunares attingit decimum & vndecimum; vnde semper partus legitimus & vitalis est determinatus ad nonum mensem, præcipuè completum à decem illius diebus vsque ad decimi mensis decimum diem.

Iuxta hanc doctrinam videntur interpretandi plures Iuris periti, qui tenent in dubio omnes

A partus naturales debere indicari editos fuisse nono mense, inter quos sunt Baldus *in leg. septimo mense. ff. de statu hominis*. Socinus Iunior *consil. 35. num. 25. volum. 2.* Sforzia *consil. 28. numer. 63.* Burlatus *consil. 63. num. 21.* Marius Giurba *in consuetudine Senatus Mesanensis 1. p. cap. 11. glos. 4.* Malcardus *de probationib. concl. 805.* Berous *consil. 162. numer. 52.* Menochius *de arbitr. casu 89. num. 37.*

§. IV.

B *Principis partum intra decimum mensem non esse ita naturalem, sicut si fuisset in mense nono, videtur suaderi posse ex aliquibus.*

C Vm ex dictis constet, à decimo die noni mensis vsque ad decimi mensis diem decimum, licet cum aliquali latitudine naturalissimum esse homini nascendi tempus, & serenissimus noster Princeps intra hoc tempus natus fuerit in hac temporis latitudine, sub dubio cadit, An magis vitalis magisque naturalis esset iudicandus illius partus, si intra nonum mensem natus fuisset. Videtur sic deduci ex Iuris Professoribus nuper citatis, ex Bartolo *in leg. Gallus*. cui reliqui omnes assentire videntur, vt tenet Negusant. *in sylua responsion. question. 400.* & plures fatentur Medici, qui ex Hippocrate, & Aristotele conantur deducere nonum mensem magis legitimum esse homini nascendi tempus, quod confirmat sacra Pagina *libro secundo Machabeorum capit. septimo*. Vbi mater septem filiorum inquit, *Fili mi miserere mei, quæ te in utero nouem mensibus portauit*. Huic adhærent sententiæ Bonauentura *libro tertio de octimestri partu, capit. 25.* Zachias *in question. Medicolegalibus, titul. secundo, question. secunda.* Mercatus *lib. quarto de mulier. affect.* Valles. *lib. de sacra philosophia capitul. 83. & libr. 2. Epidem. sect. 2.* Calanctius *in Galen. de diebus decret.* Capiuaccius *lib. 4. de affect. uteri, capitul. 8.* Andreas Laurentius *lib. de histor. anatomica capitul. 9.* & antiquitus Macrobius *lib. de somno Scipionis.* Ioannes Lalamantius *de dieb. decret.*

§. V.

D *Serenissimi Principis partus intra decimum mensem vitalis magis iudicatur; ipsèque præstantior Heros.*

E P Rincipis ortum in decimo mense naturalem, vitalem, & intra propriissimum tempus à natura præfixum pro Heroum virilitate acquirenda decernimus ex communi Antiquitatis consensu, usu & experientia comprobato. Sic deducit Carranza tenendum *lib. de naturali partu*, deducitque ex Iurisprudentiæ Professoribus, qui licet nonum constituent mensem præfixum à natura pro naturali partu, vel decimum simili modo admittunt, vel vt supra tetigimus, in nono mense includunt decem dies primos mensis decimi, quos præstantius esse nascendi tempus in præfixo nono mense iudicant, pro quo adducit plures Gilkenius *in lege Gallus. numer. quinquagesimo secundo de liber. & posthum.* Ibi Donellus *in princip.* Pichardus

Pichardus cap. 3. à num. 201. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 29. Horman. lib. 9. obseruat. capit. 9. Dainerus de iure hominis p. 6. num. 14. Hadrian. Negulant. in sylua responsum q. 400. Ex quibus comprobatur, & ex lege Decemviri, quæ apud Ricardum Vitum est 14. §. si mulier post viri mortem in decem mensibus proximis parit, qui, quæue, ex ea nascitur, &c. Probatque Rodulfus Magister de limitibus humani partus ex lege 12. tabularum. & Tertullianus lib. de anima cap. 37. dicit legitima natiuitas ferme decimi mensis ingressus est. Ego potius ad Deum argumentabor hunc modum temporis, ut decem menses decalogo magis inaugurent hominem, ut tanto temporis numero nascantur, quanto disciplina numero renascimur. Aristoteles qui nullum præfixum nascendi tribuit homini tempus, decimum mensem ut frequentiore admittit lib. 7. de historia animal. cap. 4. §. soli ex animalibus homini multa præscripta sunt pariendi tempora, nam & septimo, & octauo, & nono mense parit, plurimumque etiam decimo, id est ut plurimum, Et Philo inquit: Mulieres prægnantes decem ferme menses grauißima sarcina præmuntur; cumque ad partum ventum est, sæpe inter dolores deficiunt: Mercatus, qui nonum mensem præfinit pro partu, primos dies decimi includit in ipso: deducit ex Hippocrate lib. de carnibus, & lib. de alimentis: inquit enim: Constituit enim hic dierum numerum nouem menses solares & decem dies, & ex communi fere omnium sententia, hoc est frequentius pariendi tempus, sed ex sacra pagina, sanctisque Doctoribus firmatur hæc doctrina in lib. Sapientie cap. 7. versu 2. hæc proferuntur verba. In ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine. Et Rabanus in glossa inquit, Natos in decimo mense magis vitales, & perfectiores reliquis esse, tanquam maturiore, & perfectissimo tempore editos. Hac de causâ Christus Dominus Deus noster, qui secundum carnem perfectissimus debuit nasci ex D. Thoma 3. p. summa, quæst. 46. artic. 6. ut debitam haberet conformationem, natus est mense decimo, ut notat D. Bonauentura in comment. ad cap. 7. Sapientie: Sanctus Damascenus lib. 4. fidei cap. 15. Et diuus Chrysostomus in sermone de sancti Ioannis Baptiste natiuitate, §. Suppletis nouem mensibus, initiante decimo Christus mundo natus est. In quo ob nuper adductam rationem debuit nasci; & quia ut inquit Tertullianus capit. 37. citato, legitima natiuitas ferme decimi mensis ingressus est. Qui circa numeros ratiocinantur, decuriam numerum, ut exinde reliquorum parentem colunt, denique perfectiorem natiuitatis humane.

Licet satis ex sacris Litteris constet, natalem diem intra decimi mensis principium maximè vitalem esse, necessariūque ad omnimodæ perfectionis fœtus complementum, nec vltius hæc indigeat veritas corroboratione, proferam ex antiquorum obseruationibus, quantum fuerit ab illis obseruatum Heroas, præclarissimosque viros intra decimum mensem natos fuisse, huncque mensem maximè apud præclarissimos Authores desideratum fuisse pro illorum natalitio die. Pro Hercule illo magno antiquitatis Heroë laudando, & ut robustissimum virum commendando inquit Theocritus in edyllio 25. Herculem decimo prægnatum mense quondam Mideatis: Et ut congerit Larranza, inter bonos authores decimi mensis meminere Plautus in Stichus act. 2. scena 1. versu 6. Nam me illa in menses gestauit decem: Et in Trucul. act. 2. scena 4. versu 48. quoniam iam decimus mensis adueniat prope. Ex mox Amicam decim.

D. Braun Resol. Medic. Pars VI.

A mo mense post Athenas Attico viso, quam grauidam reliqui meo complexu. Terentius in Adelphis act. 3. scena 4. virgo ex eo compressu grauida facta est, mensis hic decimus est. Et in Hæcyræ act. 5. scena 3. Nam memini ab hinc menses decem fere ad me nocte prima. Seneca in Thebaide act. quarto. Per decem menses graues uteri labores. Et virgilius Eclog. quarta. Matrilingua decem tulerunt fastidia menses. Ouidius lib. secundo Fastor. Luna nouum decies implebat cornibus orbem, quæ fuerat virgo credita mater erat. Et lib. tertio: Seu quia bis quino fœmina mense parit: Et lib. quinto. Iamque decem menses, & puer ortus erat. Statius lib. primo syluæ Acceleret partu decimum bona Cynthia mensem. Cælius: Insoletur mulier decimo mense parere. Aristophanes in Cerealibus decem menses ipsam ego gestauit. Menander, Mulier decimo mense pariens.

Sit igitur ex dictis finis consultationis, serenissimi Principis nostri natalis dies intra decimum mensem non solum fœlicitatis omen prædicere, ob tanti Principis natiuitatem; & propterea quod stetit alterius supplementum; sed quia & perfectissimum attingit nascendi tempus, & magnum ipsum Heroem futurum auguratur.

CONSULTATIO OCTAVA.

De impotentia viri ex Maleficio.

CONTINET.

§. I.

Casus proponitur, & consulendi Occasio.

§. II.

Sterilitatis quæ sint naturales causa, proponitur.

§. III.

Maleficiati ope demonum, corpora variis modis immutare valent, morbos causare, & impotentiam.

§. IV.

Impotentiam ex maleficio possibilem admitimus; ex ipsa, consulentem infirmatum iudicamus.

§. V.

Impotentia ex maleficio curatio non facilis: varia pro illa auferendâ proponuntur curationes.

CONSULTATIONIS decisio.

§. I.

Casus proponitur, & consulendi Occasio.

Ir 23. annorum, qui per plures annos strenuè se gessit in actu venereo cum variis fæminis, duxit uxorem pulchram, benè valentem, nec impeditam naturali coarctatione, cum qua coire nequirit, potens adhuc permanens cum reliquis: remittit in tempus spem recuperandi potentiam, nec spes adimpletur: recurrit ad diuina auxilia, & interim tandem percurrit ad medica. Peruenit ad nos, suum detegit infortunium, nouitatis perquirat causam, nullam adinuenit manifestam, timet maleficium, nec sine ratione, exorat vt consultationis modo illi proferam impotentia coeundi communes causas, & an ab aliqua earum suam impotentiam prouenire iudicem, sin minus an ex maleficio id contingere valeat; in quo euentu vt illi proferam, quæ sint ex usu auxilia rogat.

§. II.

Sterilitatis quæ sint naturales causa, proponitur.

Inter causas sterilitatis ponitur coeundi impotentia: sterilitas gentibus omnibus, populisque est odiosa, vt protulit Hucherius: commune vitium est viris, & fæminis. Ex quatuor causis prouenit vnicuique horum. Requiritur in fæminis ad generandum, & fouendum fætum, quatuor; seminis conueniens in utero receptio, huius in utero debito tempore retentio, quod retentum in utero foueat, & conseruet, quod debitam materiam suppeditet ad fætus conformationem, & incrementum. Variæ causæ has impediētes actiones ab Authoribus relatæ, sterilitatis fæminarum sunt causæ. Impotentia verò ad coeundum solum naturalis coarctatio, naturalis in fæminis causa iudicatur.

Steriles etiam sunt quadupliciter viri à causis naturalibus, vel ob vitiatam conformationem partium, quæ generationi dicantur: vel ob seminis vitium: vel ob debilitatem partis principis: vel propter ignauiam partium genitalium. Est hæc ignauia vt tenet Rodericus de Castro inertia ad exercendam venerem, quāuis ea vti conetur vir, hæc dicitur impotentia ad coeundum, quam Brunel. *de sponso, & matrim.* Hostien. *in summa lib. 4. tit. de frigid. & malefic.* dicunt esse vitium naturale, vel accidentale, quo quis impeditur alteri carnaliter commisceri. Sic impotentes diuidunt Iuris Professores in frigidos, & maleficiatos. Rodericus de Castro dicit, quod naturalis impotentia significatur apud Iuris professores per verbum, *frigidos*: accidentalis verò per verbum, *maleficiatos*. Cardanus *lib. 1. de venenis.* Barbosa *collect. lect. DD. lib. 4. tit. 15.* Frigidos vocant non potentes cum aliqua muliere coire: maleficiatos, potentes cum omnibus coire præterquam cum vnâ. Capella Tolos. *q. 35. n. 1.* Frigidos vocat non potentes penem erigere: Maleficiatos erigentes, opus tamen non consummantes. Alij vocant frigidos semen non emittentes; Maleficiatos illud ante tempus emittentes. Nos tamen frigidos vocamus viros constitutos intra ætatē aptam

ad coeundum, qui impotentes fiunt ab aliqua causa naturali, sine ope dæmonum. Maleficiatos vocamus eos, qui impotentes ad coeundum redduntur ope dæmonum.

Frigidi, vt tenent Iuris Professores *tit. de frigidis, & Maleficiatis*; & tenent ex nostris præcipue authores qui Gyneciorum libros ediderunt, simul & Practici ferè omnes; Alij à causis naturalibus: Alij ab accidentalibus fiunt tales. Causæ naturales inquit Zachias, vel attenduntur ex parte totius, quia in viro præualet frigida totius intemperies, ob quam frigidum generat, aquosumque semen, nec in venerem stimulat: vel attenduntur penes vitium partis principis, cordis, cerebri, iecoris testium, seu partium illis deseruentium. Causæ accidentales frigidorum, aut sunt intrinsecæ aut extrinsecæ. Inter intrinsecas sunt humores superflui, frigidi, extinguētes naturalem calorem; seu calidi, ipsum resoluētes, spiritus dissipantes; seu humidi, illum obtundendo, & partes relaxando, virēque imminuendo; seu sicci, partes nimis exsiccando, & impediendo. Sunt etiam ex intrinsecis accidentibus causis debilitas, aut morbosa partium principum dispositio, mollißima caro, ætas infra, vel supra tempus generando destinatum, effæminata complexio, aut conformatio.

Accidentales causæ extrinsecæ, intemperatus aer, calidus pro viris, frigidus pro fæminis ex Aristotele *lib. 4. problem. 16. & 24.* sunt animæ passiones, & desuetudo, vt exemplis cõfirmat Schenkius *lib. 3. obseruat.* sunt usus ciborum frigidorum, & humidorum, & aliorum semen imminuentium; refrigerationes insignes, potus nimis frigidus, largæ euacuationes, validæ capitis contusiones, fæminæ fætor, aut deformitas, immudicies, & innumeri alij morbi vires prosterntes, vt ex nostris latè deducitur, & fatentur Iuris Professores *in l. filium eum disinimus, ff. de iis qui sunt sui, vel alieni iuris.* Et *in l. si pater, §. final. ff. de adopt. & arrogat.* Vt latè Zachias prosequitur, qui usum veneris ex morbis impediri deducit ex Saunaro *in Practica Magna tract. 6. c. 20. rubr. 27.* & ex aliis; præcipue ex Rota dicente, quod coitus, & infirmitas nō compatiuntur, quod in morbis Chronicis, habitualibus, vires nimis inuertentibus, præcipue est verum.

Inter has naturales causas nullam adinuenimus valentem impotentiam causare nostri consulentis, ipsumque frigidum reddentem, quia à naturalibus frigidum non fieri demonstrat, quod easdem haberet causas antequam uxorem duceret, & dum ipsam ducit impedirent coitum cum aliis, sicut & cum illa, quæ ratio etiam comprobat respectu accidentalium causarum, in quibus non potest esse electio vt impedirent cum vna coire potius, quàm cum aliis, si causæ se haberent ex parte illius: Ex parte verò vxoris nulla est causa ex supra propositis, quæ se habent ex parte fæminæ, nec naturalis clausura. Restat ergo vt sit impotens sub maleficiatis, non vero sub frigidis.

§. III.

Maleficiati ope dæmonum, corpora variis modis immutare valent, morbos causare, & impotentiam.

Maleficium, à quo maleficiati fiunt, Incantatio, Veneficium, & Magia, vt tenet Sennertus, actionem dicit, qua ab homine, qui cum malo dæmone pactū iniit, eiusdem dæmonis operâ aliquid quod supra naturæ cursum est, perficitur. Eiusmodi operationes,

& operantes dicuntur incantationes, veneficia, magicae artes, incantatrices, veneficae, maleficae, magi, lamiae, striges, sagae, à quibus nec impotentiam, nec morbos causari posse, nec corpus aliter alterari tenent Pomponacius, pluresque alij relati à Lorino *Aetor. 8. ad verba Vir autem*. Et inter Iuniores Ioannes Brauns Chamisius relatus à Moura; qui Doctor fuit Conimbricensis huius temporis, ac Medicus: Ij Magorum operà indicant fieri, non ope daemonum; sed naturali virtute, praecipue Chamisius eorum opera reducit ad naturalem verborum vim, recurritque ad artem Cabalisticam Haebreorum, vnde praecitati omnem contendunt exterminare Magiam. Viuerius insitit maxime in eo, quod lamiae, & sagae nequeant morbum inducere, aliterve corpus alterare ope daemonum *in lib. 3. de prestig. daemonum cap. 14. & lib. de lamiis*: Iudicat enim lamiarum opera in eo consistere, quod earum fantasia à daemone vitietur simulacris, in quem finem dicit vti daemone melancholicis, Deo defisis, impiè, & illicitè curiosis, male institutis in nostra religione, malitiosis, fatuis, malignis, mulierculis, à quibus adoretur, infectetur, quos aggreditur assumpta plausibili forma, vel agitando cogitationem, corrumpendo imaginationem, vt credant, quod in illorum mente proponit. Hoc comprobatur: Tum quia varia sunt figmenta, quae id videntur attestari, qualia sunt melancholicorum deliria, vt videre est in variis eorum deliriis, quae refert ex diuersis Authoribus. Praeterea quia si qui sunt euentus contestantes lamias ope daemonum operari, vt id quod narratur ab Hectore Boetio *lib. 1. histor. Sictor. de Duso Rege*, & alij similes, ab aliis Authoribus pro fabula habendi sunt: quod idem affirmaret de aliis historiis, ex quibus lamias ope daemonum in homines agere comprobatur; quales referunt Sennertus *lib. 6. in appendice. Forestus in lib. 18. obseruat. 26.* Hildesheim. *spicil. f. 186.* Codronchus *lib. 2. de morb. venef. cap. 3.* Cornelius Gemma *lib. 2. de diuinat. natural. characterism. cap. 4.* Springerius *in Malleo Malef. Bodinus in demonom. Langius lib. 1. epistol. 18.* Beniuenius *de abdit. caus. sanit. & morb.* Alexander Benedictus *lib. 7. pract. cap. 25.* Strozzius *lib. de magia omnifaria*. Praeterea quia indicat, quod sagae vnguentis somniferis stupefactae à daemone recipiunt species plurium, quae ipsas ope daemonum verè, & realiter credunt effecisse, ex quibus, & se ipsas, & alios fallunt, credentes ab ipsis morbos aliquos fuisse ope daemonum inductos: & similiter falli contingit homines credentes morbos nullis cedentes remediis, ope daemonum fuisse inductos à maleficis aut sagis.

Sed relictis his sagarum maleficorum, & daemonum defensoribus, quos plerique iudicant parum firmos in Christiana religione, morbos à maleficis, & sagis induci, corpora alterari, & inuerti, impotentiamque causari ope daemonum manifestè conuincitur à reliquis Scriptoribus Theologis, Iuris Professoribus, & Medicis: quae veritas ex diuersis deducitur fontibus. Primo ex Magiae origine, quae fallax, & superstitiosa est, quam Philo *lib. de specialibus legibus*, ex naturali Magia, & corrupta fallacem, & superstitiosam ortum ducere iudicat. Zoroaster creditur eius Author, qui vt tenet author historiae Ecclesiasticae *in lib. Geneseos cap. 39.* Cham Zoroastrem esse docetur; quem Persem vocant Plinius, & Laertius, Barrius Diodorus Siculus: hunc Plinius & Aristoteles vixisse sex millibus annorum ante Platonem putant. Hermipus autem, & Hermodorus *in lib. de disciplinis*, vixisse ante Bellum Traianum quinque millibus annorum tenent. Xanthus Lidijs

A recentiore ipsam ponit. Cassianus ante diluuium ponit originem Magiae, artiumque maleficarum, quo tempore Filij Dei permixti sunt filiabus hominum, modumque proponit, quo post diluuium ars malefica fuerit hominibus communicata, edoctus doctrina Abbatis Sereni. Lactantius diabolum Magiae authorem facit *lib. 2. diuinat. institut. inquit, Daemonum inuenta sunt Astrologia, & Aruspicina, & Auguratio, & quae dicuntur Oracula, & Necromantia, & Ars Magica, & quidquid praeterea malorum exercent homines, vel palam, vel occultè, quae omnia per se falsa sunt, vt Sybilla Erihbrea testatur.* Cyprianus *in lib. de idolorum vanitate*. Luculentius idem docet. Eusebius *de prepar. Euangelic. cap. 7.* inquit, *Magica artis dy gentiliū & inuentores, & doctores fuerunt*. Ex hac origine cum Magi proueniant, receptum fuit omni tempore, Zoroastrem, Protheam, Syrenum, Circem, Orphaum, Osthanem, Iarcham, Aeyopum, Iespensionem, Apollonium Tyanaum, Plotinum, Porphyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleium, Simonem Magum, Ioannem, Mambres, & reliquos Magos, ac sagas daemonis ope potuisse res immutare, elementa perturbare, homines morbis infestare, mortes causare, & impotentias inducere; quod ex sacra Pagina firmatur, quae ob vitanda huiusmodi facinora, Maleficos grauissimis imperat poenis puniri, vitaeque privari, vt patet *in Exodo cap. 22. in Deuteronomio cap. 18. & cap. 20.* quos morte puniri inquit Philo, ne homines deducant in graues calamitates, ad quas vitandas Ecclesia Romana in Sacerdotali Romano contendit exorcismis auertere maleficia, & morbos per ipsa inductos; nec hanc veritatem quispian negare posset, quin suspectus appareat in Christiana veritate, praecipue cum sit haec veritas confirmata ex Conciliis, & Canonicis, ac Pontificiis Institutionibus. Libertinum enim Concilium interdicat dari sacram communionem ei, qui alterum maleficio interfecerit. Concilium Laodicæum *cap. 36.* Carthaginense *cap. 89.* Ancyrianum *lib. 6. c. 7.* Agathense *lib. 8. canon. 6.* Parisiense *lib. 3. cap. 2.* Synodus Moguntina *cap. 101.* Mediolanenseque contendunt euertere maleficos, quia ope daemonum per morbos possunt reliquos infestare, quae eadem ratione idem intendit Gratianus *2. p. decret. 33. q. 1. & in decretalib. tit. de frigidis, & maleficiis*, idem firmatur, simulque ex variis constitutionibus sancitis à Pontificibus, à Ioanne XXII. ab Innocentio VIII. ab Alexandro VI. à Leone X. & à Sixto V. Horum doctrinam sequuntur D. Isidorus *8. Etimolog. D. Augustinus 2. de doct. Christiana, cap. 19. lib. 8. de Cinitate Dei, cap. 19.* D. Chrysostomus *de fato, serm. 7.* D. Thomas, *4. sentent. dist. 3. q. 3.* D. Bonaventura, Richardus, Ioannes Maior, Durandus, Syluester, Scotus, Sanctus Antonius, Caietanus, & Nauarrus, & reliqui Commentatores *in 2. sentent.* Nec in Canonico tantum iure, sed in Caesareo apud Iustinianum *C. de maleficiis, l. multi*, & in aliis plurimis, poenae imponuntur maleficis, quia reliquos valent per morbos interficere & impotentes reddere, sed cremandos esse decernitur, ne haec & alia grauissima facinora valeant ope daemonum perpetrari. Hanc maleficam potestatem veneficis his hominibus tribunt etiam veteres, & recentiores. Plato *in Conuivio & lib. 11. de legibus, & in Charmide.* Mercurius Trismegistus *in Asclepio.* Porphyrius *in epistola ad Anebonem.* Iamblicus *in lib. de mysteriis Aegyptior. Caldaeorum & Assyrior.* Michael Psellus *lib. de demonibus.* Calcidius, Lucius Apuleius, Delrius *lib. 2. disq. Mag. Torreblanca lib. 2.* Guacetus *in compendio Maleficar.* Hucherus *de sterilitate, Zachias lib. quest. Medico-legal.*

Legal. 3. tit. 1. Sennertus lib. 6. p. 10. Strozzius lib. de omnifaria magia. Moura lib. de incantat. Galenus lib. de Medic. Homerit tract. quem citat. Alexander. Licet ad nos non perueniat, creditur huius opinionis: Eam tenet lib. de incantatione, illi abdicato. Inter nostrates morbos inductos à maleficis contendunt curare, Abraravius lib. pract. sect. 2. Ilac. cap. de impotentia. Vigo lib. 9. praxis. Nicolaus, Aponensis, Marfilus, Montagnana, Mathiolus, Sennertus, Hucherus, sed inter reliquos Codronchus, qui plures citat, & cunctos exuperat. Nec pauci apparent huius veritatis sectatores in Strozzi mundi theatro in omnigena litteratura. Profitentur illam Nicephorus lib. 5. histor. Ecclesiast. cap. 2. Cicero in orat. pro Cluentio & in Carilinam. Strab. lib. 15. Lucianus, in suo asino aureo, Apuleius ibi & lib. 2. & in 3. Veroaldus Virgilius lib. de rerum inuentione cap. 23. Lactantius Firmianus lib. 2. instit. D. Cyprianus de duplici martyr. Lucanus lib. 6. Torquatus. Tassus Philostratus refert Cyrum à muliere necandum prædixisse sagam: Aristoteles refert, quod Sacerdos Iouis Magus indicauit Cercydam homicidam: Trallianus narrat Romanos ope Magorum terrefactos, amisisse victoriam, ab Anthiocho recuperatam. Columbæ loquebantur Dodones vt tenet Sophocles, Magorum ope. Apollonius Thianæus simili arte fuit salutatus ab vlmo, vt scribit Phyllostratus, Pythagoras simili magia fuit salutatus à fluuio Caufo, vt protulit Porphyrius, & Vallerius refert, quod audita magna voce repente Romani Etruscos terrefactos vicerunt. Mennonis simulacrum sole Oriente edebat voces ope Magorum. Simon Magus effecit suum canem loqui: & Pharaonis Magi tot portenta ope dæmonum fecere qualia refert sacra Pagina. Ex iis decepti Plutharcus, Democritus, Lencipus, Parmenides, Porphyrius brutis aliquam tribuant rationem, quibus vestigia tantum animi humani tribuunt D. Thomas, Gregorius, Arnobius, Gerson, & Albertus Magnus: nec aliis artibus aliqui Magi, ope Dæmonum homines inuehant in profundos somnos, vt Crillandus, Paris de Puteo, Hippolitus de Marsiliis referunt; sic Olauis Magnus refert de ecsthasi Finorum: & Liuius refert in Germania rusticum hac de causa per annum somno fuisse sepultum; sed inter Iuniores lucent recentiora exempla. Conreidus Vuimpina lib. 5. de superst. aliqua profert: Delrius iudicat lib. 3. sect. 3. ob summa scelera, quibus nos immutant, Magos pro Ethnicis habendos: Sphringerius innumera refert symptomata quibus homines infestantur à Lamiis ope Dæmonum operantibus: Meierus lib. 16. refert modum, quo Malefici Carolum Principem occidere contendebant ope dæmonum. Luteriæ Parisiorum nobilis vir ceream, habebat imaginem variis caracteribus insignitam pro alio interficiendo dæmonis ope: & ipse morte mulctatus ob facinus: hoc utebantur maleficio & alij malefici ad insidiandam vitam Caroli IX. Regis Galliar, & Henrici Ducis Guislar. Cesalpinus lib. de demon. inuestig. cap. 16. dicit dæmonem ex rebus venenosis deducere quintam essentiam, qua magi vtuntur ad reliquos interficiendos: Springeri per secessum refert puellam ob maleficium eiecisse spinas, acus æneas, & ouiformem massam, ex qua euolarunt formicæ; Zacutus similem refert historiam, & vidisse fæminam vomentem conglomeratos crines, tribulorum fascisculum, acus æneas, & massam similem formicis plenam, quæ Binsfeldius dæmonis ope intromitti in hominibus indicat, vel applicando actina passinis nisu maleficorum: Hæc fiunt à dæmone, vt contendit D. Augustinus lib. de Civitate Dei cap. 18. Sæpe verò malefici infestant homines

A transmutando impuros succos ab ignobilibus in nobiliores partes, vt tenet Zacutus lib. 3. de praxi admirab. qui humores moti ad extra minuunt morbos à maleficis in ipsis inductos. Beniuuenius lib. de abdit. & mirabil. morbor. caus. adolescentulam vidit reiicientem per vomitum plura instrumenta malefica, à quibus in vtero graniter vexabatur. Sic contingit in concrematis extrinsecis huiusmodi instrumentis ægros à maleficio liberari, vt lib. de Medico & eius officio profert Carrarius, & assentiuntur Ioannes Nider in suo preceptorio. Henricus Institor, Syluester, Prius in lib. de strimag. dæmonumque mirandis. Iacobus Springer. in malleo maleficar. Alfonso de Castro lib. de punctionibus hæreticor. Paulus Chiradas tract. de sortilegiis, Ioannes Bodinus in dæmonoman.

B Ex quibus cum manifestè constet homines à maleficis infestari, variisque morborum generibus opprimi, non est dubium, quin & simul impotentiam valeant causare, quidquid Pomponacius impiè, & alij Antiquiores, Camisius minus doctè, & Vuerius temerariè reclamation: standum enim veritati confirmatæ doctrina Sanctæ Ecclesiæ, sacrorum Canonum, Pontificum sanctionibus, legum decretis, omnigenæ litteraturæ Scriptoribus, assensui, simulque & euidentiis experientiis, quas negare nequit qui sensibus non caret, vel qui hæresis suspicionem ipsa non abundat.

§. IV.

C *Impotentiam ex maleficio possibilem admittimus, ex ipsa consulentem infirmatum iudicamus.*

Q Vòd magi, venefici, & sagæ valeant morbos causare ope dæmonum manet comprobatum ex dictis; inter quos vt humani generis propagationem impediatur dæmon, ipsos impellit, vt homines reddant impotentes ad generandum; quod sex modis contendunt consequi, quos Delrius, Torreblanca, Codronchus, Sennertus, Guacius, Thomas Sanchez & alij referunt; & desumpserunt ex Paludano 4. distinct. 34. q. 2. art. 3. num. 6.

D Primus modus est, quando coniungem alterum alteri reddunt odiosum, vel inuicem ambos odiosos faciunt per calumniam, suspensionem, aut morbi alicuius immisionem: Secundus, quando impedit corpora, ne ad se mutuo appropinquare possint, vel separando ea ad loca diuersa, vel iungens phantasmata hoc representantia: Tertius, quando cohibet concursum spirituum vitalium ad membra generationis, quorum defectu impeditur actus, vel seminis emissio: Quarto exsiccando semen prolificum, ipsumve subtrahendo: Quinto reddendo flaccidam virgam, & ineptam coeundo: Sexto, applicando naturalia pharmaca impediencia virilem potentiam: Septimum superaddunt Iuniores, nempe inducendo in muliere naturalem coarctationem, quâ actus coeundi impediatur.

E Restat ergò quòd propositus æger, consulensve noster, ex maleficio contraxerit impotentiam coeundi quâ laborat, non omnibus modis dictis, sed ob debilitatem contractam in membris generationi dicatis, præcipuè in virga impedita ad coeundum cum vxore, quod manifestè confirmat, quòd vt diximus, nullis naturalibus impediri possit causis; ab illis enim impediretur simul cum aliis coire: cum igitur potens sit cum aliis, & non cum vxore, hoc maleficij evidens est indicium, vt docet D. Thomas in 4. sentent. distinct. 24. §. Hominem ligari ad unam, & non ad alias

alias ex naturalibus causis non provenit. Divus Bonaventura similiter tenet provenire ex maleficio, Virum ad unam, & non ad alias impediri, & hoc, quia venefica respectu determinatæ mulieris diabolum ascivit, vel quia prohibuit Deus impediri respectu reliquarum.

§. V.

*Impotentia ex maleficio curatio non facilis,
varia pro illa auferenda proponuntur
curationes.*

EX maleficio impotentia, curationi nec semper aditus liber, nec omnino impossibilis. Theodoricus Burgundia Rex, ut Beuerouicius *lib. de veteri medicina p. 3. cap. 14.* deducit ex Mariana 6. *rerum Hispan. 2.* nullis proficientibus auxiliis Hispania Regis filiam virginem dimisit, erat enim carminibus impeditus pro ipsa. Prierius, & Codronchus referunt quemdam Comitem in Argentenfi ditione per triennium ligatum & cum uxore impeditum, liberatum fuisse; instrumentis veneficis destructis: cui Ghirlandus in *tract. de sortilegiis*, similem refert eventum. Herodotus *lib. 2.* refert Amasim Aegypti Regem impotentem ex veneficio, precibus sanitatem recuperasse; licet id falsis tribuat diis. Codronchus *lib. 3. de morb. veneficis cap. 5.* refert iuvenem, quadam iuencula potitum, priuatum genitalibus, & restitutum in sanitatem tactu manus veneficæ inter femora. Ex quibus, & ipse triplicem proponit curationem pro auferenda hac impotentia ex maleficio; Diuinam, Naturalem, & Magicam: quem sequitur Sennertus similes proponens curationes. Desumunt auxilia ex Isaac, Delrio, Hucherio, Plinio, & aliis. Nos ipsos insequemur pro hoc ægro triplicem curationem proponentes cum illis, superaddemus, & curationem Empiricam, proponendo auxilia quæ à tota substantia creduntur huic affectui proficua. Hucherius proponit plura quæ amatoria philtrea valent auertere, & coniugum mutuum amorem reuocare. Cleopatra commendat fel ceruinum oleo sesamino mixtum, ut corpus inungatur totum. Isaac consulit suffumigium ex felle alicuius piscis, ignitis carbonibus, posito quod fiat, dum coniuges sunt ituri ad somnum. Nicolaus laudat theriacam exhibitam cum succo hypericonis. Plinius hypericon vocat fugam dæmonis; & supra renes positum commendat, vel abrotanum cum vino illitum, & sumptum cum melle; cerebrum corniculæ vinæ captæ, & necatæ, cum melle mixtum, & pudendo applicatum dicitur prodesse, vel oua eius fracta, & simili modo appositæ: Stercus damarum cum oleo tepido dissolutum, vel fel apri, lupi, aut hirci cum oleo mixtum & applicatum: vel cor hirudinis vstum, & ex vino exhibitum. Sennertus *lib. 6. cap. 7.* reuocans superstitiosa plura Gentilium medicamenta, inter ea quæ pro sunt occulta vi adducit ex Dioscoride *lib. 1. cap. 104.* rhamnum depellere veneficia: ex Plinio *lib. 13. c. 4.* proponit lignum palmæ: ex Dioscoride leontopodij radicem: ex Plinio *lib. 28. cap. 8.* corium frontis hienæ: ex Musa, betonicam; quam & præseruare, & curare maleficio impotentia iudicat. Sed hæc cum physica ratione non profunt, vana, ac irrita potius iudicarem habenda; cum enim fatear maleficos & sagas vi dæmonum operari, in quos nec occulta, nec manifesta vi operari queunt naturales res: nec ideo iudico ipsos posse cogi per hæc medicamenta, ut desistant à facinore, mediis veneficis perpetrato.

Nec curatio Magica tutior debet iudicari in qua

A nec solum frustratio remediorum timenda, sed peccati periculum ex commercio cum dæmone, aut maleficis aufugiendum, quidquid impius Paracelsus à Sennerto citatus, contendat pro morbis veneficis curandis ad dæmonem recurrere, cereas imagines efformare similes parti patienti, ad Nigromanticos, Agyras, vetulas, & sagas, licitum esse; ipse enim Nigromanticus pactum cum dæmone inicit, cum ipso continua habuit commercia; ab ipso didicit impietates, quas litteris tradidit, discedens tanquam diaboli minister à vera sanctorum doctrina; ex quibus docemur à dæmonis discedere commerciis, tanquam ab infestissimo humani generis hoste. In cuius probationem adducit Sennertus sacræ Paginae varia testimonia, per quæ ostendit quantum Dominus Deus noster abhorreat homines cum dæmone, & veneficis commercium habere, nec aliquod bonum per illos spectare, cum Deus tot habeat Angelorum myriades, per quos benefactor sit illorum. Et ideo 4. *Regum cap. 1.* Rex Asias, quia consuluit dæmonem, habuit à Deo sententiam mortis, & Christiani, qui in Baptismate diabolo renunciarunt, sine summo crimine nequeunt ad ipsum recurrere, nec ad veneficos, & sagas, quia quæcumque operantur, ope dæmonum operantur, & ideo si quæ sunt leges, aut Authores asserentes posse ad hos recurrere, ad vitandos veneficos morbos aut vi, aut pretio, non satis securè loquuntur, cum semper cogant saltem veneficos ut ad dæmonem pertineant iniqua adoratione aliquid exorantes, quod potius Christiani deberent petere à Deo, cuius est summa potestas, & sine cuius nutu impotentes sunt dæmones ad perficiendum, aut conseruandum maleficio.

B Nec licet ad maleficio auferendum, signa maleficij quærere, amovere, & destruere, quidquid plures citati à Delrio, & Sennerto cogitauerint, quia ut diximus, cum Deus sit summa potestas, & sine cuius nutu nulla possunt veneficia induci, ad ipsa auferenda ad ipsum semper recurrendum. Signa malefica nullam operandi vim habent, nec illa coactus ponit diabolus, ut ipsis ablatis, desinat operari, sed tanquam signa pacti & maleficij, quod potest ablato signo conseruare, & ideo, qui sperat auferendum maleficio, à dæmonis libera voluntate spectat illud beneficium recipere, & petit ab illo tacite; quod explicitè deberet exorare à Deo: à dæmone enim nullum spectandum beneficium, quia beneficia diaboli omnibus sunt nocitura vulneribus, inquit Leo in *serm. 19. de Passione Domini*. Plura apud Sennertum sunt huius veritatis fundamenta, qui ad Delrium contrariè opinantem responderet, varias ab ipso adductas auctoritates *lib. 6. disq. Magicar.* eorum Authores non tam adhærere veritati, quam opinioni communiori: nec negamus ablatis maleficis signis, plures ad sanitatem restitutos; sed iudicamus hoc factum ope dæmonum, quia Christiani ad ipsos minus pie recurrerunt, dum deberent recurrere ad auxilia diuina, & supernaturalia, ut Zachias protulit *tom. 2. quest. Medicolegal. lib. 10. decis. 22.* & tenent citati ab ipso in *cap. si per forciariam 33. quest. 1.* Canonistæ, & præsertim Torreblanca *quest. 1.* Et tenent inter Theologos D. Thomas, D. Bonaventura, Petrus Paulus de Palude, Scotus, Durandus, & communiter Commentatores *lib. 4. sent. dist. 34.* à quibus nec discedit Delrius. Vnde deducitur dæmonem non per ablationem signorum maleficorum cogendum ad auferendum morbum seu impotentiam ortam ex maleficio, sed per exorcismos, per quos sancta Ecclesia ipsum opprimit, & cogit ad agendum, quod aliâ vi esset illicitum consequi ab ipso, ad quos præcipua iudicatur

indicatur à Zachia, praxis, quam proponit Frater Hieronymus Menguas *in suo fuste demonum, sine flagello demonum exorcismo.*

Cum Magica curatio impietatem redoleat; & superstitiosa, aut inutilis videatur Empirica: cogimur accedere ad naturalem, physicam, & Dogmaticam, aut Rationalem: de qua an sit ex usu, non leuem controuersiam proponit Sennertus, quam dirimit notando, quod aliquando dæmon suadet sagis, & maleficis morbum inducere, non quia habeat permissionem ad ipsum inducendum, sed quia cognoscit facilem dispositionem in aliquo, ut incidat in illum, qui morbus potest, & debet curari rationali methodo, etsi maleficus iudicetur. Secundò diabolus inducit morbos mediis naturalibus causis, & tales debent curari naturalibus, & diuinis auxiliis. Tertiò possunt permissione Dei sine causis naturalibus fieri à dæmone, & pro his curandis nulla naturalia possunt auxilia. Superaddam ego quod morbi, quos efficit dæmon mediis causis naturalibus, aut habet permissionem Dei ad ipsos cauendos tantum vel simul ad ipsos cauendos & conseruandos: si ad utrumque frustra adhibentur auxilia naturalia, cum valeat dæmon similes causas mouere, iterumque applicare, & conseruare, contra cuius vim nulla naturalia auxilia prodesse poterunt: si tamen habuit permissionem ad morbos cauendos, applicatione causarum, non autem ad ipsos fouendos, erit utilis naturalis, ac rationalis curatio, per quam auferantur causæ, quas dæmon semel valuit applicare.

Cum igitur nostri ægri impotentia à maleficis ope dæmonis introducta Deo permittente, potuerit induci, Domino permittente, per applicationem causarum, ad ipsam inducendam, non ad conseruationem: primo enim modo Sennerti, non posset à naturalibus solis causis induci; esset enim absoluta ad omnes mulieres, non autem respectiua ad solam vxorem: Restat ut aliqua proponamus remedia dogmatica quæ absolute pro omni impotentia, diuersa petunt esse, iuxta diuersas indicationes desumptas ex sex diuersis modis, quibus hanc impotentiam diximus causari à dæmone. Frustra videtur pro ipso proponere varias euacuationes, vomitus, balnea, suffumigia, quæ Codronchus, & alij sine distinctione proponunt; nec alia auxilia quæ pro aliis impotentis oris ex aliis causis possent prodesse. Sifterem tantum in illis quæ semen augere valent, prolificum reddere, spiritus vitales augere, eos ad genitales partes deducere, simulque & earum humiditatem desiccare, flaccidamque ac mollem substantiam corroborare, & fortiozem reddere. Commendat Sennertus inter euacuantia remedia, vomitoria, quia per illa euacuari contingit prauos humores, & philtia, ut Rulandus refert, Henricus ab Heer, & alij: sed hunc ægrum non tam ex philtis, aut commotis succis impotentem iudico, cum non sit circa omnes fæminas impotentia, quam ex spirituum retractione, quorum defectu, vel flatus occurrentis ad coitum, deficit illi potentia, sin minus prodessent omnia auxilia, quæ communiter afferuntur à Practicis pro curanda ignauia genitalium, orta ex frigidityte. Commendant aliqui in debilitate ex maleficio antidotum saxoniam. Codronchus approbat seminis hyperici, ʒ. j. margaritar. ʒ. j. cuius puluerem exhibent cum vnc. iv. stillatitiæ aquæ mellitæ, & licet reprobet Sennertus, aptum in nostro ægro pro spiritibus generandis iudicarem. Heer hoc vnguentum proponit, quod Sennertus approbat. Adipis canis vnc. iv. ut si ʒ. viij. caponis vnc. xxiv. visci corylini virentis truncos iij. rasos, & frustratim fractos, contunde lignum, folia

A baccas misce in phiala, expone soli per nouem septimanas, exhibit virens balsamus. Nicolaus Florentinus laudat theriacam cum succo hypericonis ad formam emplastri renibus appositam, quod laudarem etiam pro ægro. Quæ pro semine generando, ac spiritibus vitalibus prolunt, possunt esse ex usu. Proponunt aliqui remedia fœtida, amara, & alia quæ iudicant dæmoni odiosa, & ided tenent fugere ab illis; sed cum careat dæmon sensibus difficile est inuenire ob quid hæc illi sint molesta. Nec fugeret quia essent ludibrium illi, nam vnde id constat, & si constaret, cur non ob ludibrium non affligeret. Ioannes de Rupe concedit in dæmone sensitiuam potentiam spiritualem, quod deducit ex D. Augustino, quo admissio nec inutilis esset harum rerum usus.

B Cum igitur nec naturalia remedia prodesse constet, pro impotentia coeundi in hoc ægro; cum constet non factam fuisse per solam partium debilitatem, ob humores in ipsas à dæmone transmissos; aliàs esset impotens factus ad coeundum cum omnibus faminis: patet quod impotentia causatur à dæmone, auertendo spiritus, vel impediendo transitum eorum, dum intendit cum vxore coire: patet similiter, quod dæmon perpetuam habet permissionem ad illam cauendam, cum ponat hanc causam quoties coire intendit cum vxore, & illam auferat, dum coeundum cum reliquis. Vnde conuincitur recurrendum esse illi ad auxilia diuina, & Ecclesiastica, ut docent

C Doctores in cap. si per forciarias, & iam citati D. Thomas, D. Bonauentura, Petrus de Palude. Ioannes Hider, & alij. In qua curatione plura aduertit Sennertus. Isaac consulit, quod coniuges peracta confessione peccatorum, reuerenter sumant sacratissimum Corpus & in festo Paschæ per reliquos solemnes dies, quod Hincmarus Archiepiscopus Renensis suadere solitus fuerat. Codronchus docet ad Deum confugere, peccata confiteri, carnem attenuare, eleemosinas elargiri, ad sanctissimam Virginem Matrem, & reliquos Sanctos recurrere. Tandem recurrendum ad exorcismos, præcipue iuxta praxim Hieronymi Menguas, vel ut aduertit Zachias lib. 10. quest. Medicolegal. decision. 80. recurrendum ad Theoricam quam proponit Syluester lib. 2. de strigibus cap. 12. Ex cuius doctrina poterunt deduci quæ requiruntur, ut vir propositus ope Dei liberetur ab iniusta, & tyrannica dæmonis potestate, quæ illum vexat, & reicit ab optato Matrimonij fine.

CONSULTATIO NONA.

Pro nutrice Serenissimi Principis Caroli mutanda ob lochiorum paruam superuenientem euacuationem.

E. CONTINET.

§. I.

Casus proponitur, & redditur consulendæ ratio.

§. II.

Nutricum Heroum usum approbat antiqua consuetudo; quibus dotibus unaquæque debet ornari proponitur.

§. III.

Qui morbi, aut euacuationes nutricem mutare cogant.

§. IV.

§. IV.

Quo tempore lochia possunt perdurare in puerperis.

§. V.

Hippocratis doctrina non opponitur Moysis decreto.

§. VI.

Deducimus ex dictis nutricis Principis subsequutam purgationem non impedire progredi in lactatione.

CONSULTATIONIS Decisio.

§. I.

Casus proponitur, & redditur consulendi ratio.

RO Serenissimo Principe Carolo Ioseph alendo nutricem elegimus, quæ virum pepererat, post quadraginta & quatuor dies à partu cœpit illum lactare, post quinquaginta dies à partu, dum lactabat, guttulæ aliquæ lochiorum illi superuenerunt, quæ multo antea defecerant. Consultum fuit Archiatri, an impediretur lactatio ob hoc novum accidens, vndique excogitatis aptis nutricis dotibus: placuit spectare euacuationis permanentiam, quia non ultra progrediente, perfectissimè ab hac lactante Princeps in posterum & nutritur, & accrescit, & benè se habet, & in debita sanitate perficitur. Suadet experientia nostrum iudicium rationi consonum fuisse; sed eius sub hac consultatione rationem reddere conabimur.

§. II.

Nutricum Heroum usum approbat antiqua consuetudo; quibus dotibus unaquaque debeat ornari proponitur.

OMnes ferè fœminas mediocris licet status, suos filios lactandos tradere nutricibus nouum est: Heroës antiquissimos illis fuisse traditos, & Poëtarum, & Historicorum comprobatur monumentis, ipsasque, & in pretio, & honore fuisse constitutas. Pausanias in Bœoticis, Eupheme Musarum nutricem fuisse affirmat, & in Helicone monte effigiem eius ex lapide fuisse fabricatam. Annus in Berosum; Calderinus in Statium, Caphyrnam, seu Calphurniam Oceani filiam fuisse nutricem Neptuni fabulantur. Apollodorus Cyreniacus, Hyadas Bacchi refert fuisse nutrices; Apollodorus, Adrasteam & Ictam nutrices Iouis asseberat. Elephiam nutricem fuisse Dianæ refert Pausanias: sed in verâ historia ex Genesi 36. Debora fuit nutrix Rebeccæ vxoris Isaac, & ex historicis constat, quod Hellanice fuit nutrix Alexandro, vt tenet Quintus Curtius. Lupa fuit nutrix Romuli & Remi, vt tenet Liuius. Phylis nutrix fuit Domitiani Imperatoris, vt tenet Suetonius. Euryclea fuit nutrix Ulixis, ex Homero. Spago nutrix Cyri, ex Herodoto. Caieta nutrix Stenæ, ex Virgilio. Barce nutrix Sichei ex Virgilio. Policha nu-

trix OEdipi. Acestre fuit nutrix filiarum Adastri, ex Statio, & tanta fuit nutricum prouidentia apud veteres, vt Plato in libris de Republica tres inscripserit, in quibus agit de illarum requisitis. Plutarchus plures proponit conditiones pro ipsarum electione: Quantum hæc intersit prosequitur late Quintilianus, Christophorus à Vega, Mercatus, & Rodericus de Castro plurima deduxerunt ex antiquioribus Medicis.

Sed Aëtius graphicè, & completè omnes dotes quibus debet ornari nutrix, vt sit apta Principes præcipuè lactare, sic describit. *Præ omnibus his eligenda est nutrix non iunior viginti annis, neque senior quadraginta, quæ bis, aut ter pepererit, non morbida, boni habitus, iusta magnitudinis, ampli pectoris, vbera habens moderata, non rugosas papillas, nec magnas, nec paruas, neque angustiores, neque valde latas, aut cauer-nosas: Magna enim vbera, plusquam opus est lactis præparant; & hoc manens in ipsis corrumpitur, & infantem ladic, simulque etiam matrem grauat. Parua vero parum lactis exhibent, & magna papilla offendunt gingiuas, & impediunt linguam, ne iuuuet deglutationem: parua vero apprehendi non possunt, & propterea affligunt maxillas, sed ei aculatum lac per angustos meatus sublinentem oris pelliculam ferit, & aphtham Græca appellatum vlcus ignea caliditatis generat. At latiores, & cauernosa papilla acernatim remittentes lac, suffocationis causa fiunt, præterea conuenit esse nutricem castam, sobriam, mansuetam, mundam, hilarem, non tristem. Cum his frueretur omnibus ferè dotibus nutrix Principis, & cum pauca sint, quæ fruuntur illis, illius distulimus mutationem.*

§. III.

Qui morbi, aut euacuationes nutricem mutare cogant.

Aëtius, vt patet, excludit nutricem morbidam, vnde huiusmodi nec eligi debet, nec conseruari iam electa, si morbida fiat, quia morbus vel pendet ex humoribus; vel ex illo, humoribus noxa communicatur, cumque ex iis fiat lac, etiam si morbus contagiosus non esset, nequiret non inferre noxam lactanti. Sed, quia tempore lactationis contingit superuenire per vterum aliquas euacuationes, quarum aliæ sunt morbosæ, vt gonorrhæa, menstrua immoderata, aut in qualitate, aut quantitate excedens; Aliæ verò sunt ex ordine naturæ, vt menstrua purgatio consueta, aut lochia in tempore non adimpleto redeuntia; de morbois euacuationibus, cum symptomaticæ sint, & ex morbo oriantur, non est dubium, quod in illis fiunt nutrices morbidæ, & debent mutari: de menstrua periodica euacuatione, quæ ordine consueto superuenit, & de lochiis tempore non adimpleto redeuntibus, maior est dubitatio, an sint causa ad mutandam nutricem, quia ad vnam ex iis euacuationibus debet reduci, quam habuit Principis nutrix.

Non indicauimus fuisse menstrua purgationem, quia nimis diminuta fuit, nec ultra guttulas quasdam, quia fuit tempore, quo contigerat illi in antecedente puerperio lochia repetere: si enim superueniens nutrici euacuatio menstrua indicaretur, etiam si modo consueto, & periodica, mutaremus illam; licet enim Vega lib. 2. artis Medicinal. sect. 7. cap. 1. dicat, *At vero si eis alimentum non deficiat, vti in quibusdam sanguine abundantibus fieri vidimus, non parum commodi sequitur ex purgatione menstrua, puriore facto sanguine,*

sanguine, quamvis purgationis tempore turbationem patiat. Contrarium enim deducitur ex Galeno *lib. 1. de sanit. tuenda, cap. 9.* quem sequuntur Zacutus *lib. 2. tom. 1. dubio 19.* Valles. *in lib. de aliment. facult.* Peramatus *de regimine infantis*: Serna, & reliqui omnes Medici, suadetque ratio. Nam quæ non menstruant, non idè est, quia seruant cacochymum sanguinem, quo lac conspurcent, quem menstruant es euacuant; sed quia illum non generant, nec alium præternaturalem, & requisitum pro lacte generando. Tum quia status naturalis lactantium, ut docet experientia in eis quæ benè se habent, & benè lactant, est quod menstrua deficient: unde si superueniant menstrua, actio hæc deuians à naturæ instituto, est symptomatica, aut morbofa. Tum quia nequit lactans non debilitari superueniente hac noua euacuatione lactationi; ex debilitate necessario debet perfecta lactis coctio impediri: Tum quia humorum motus ad vterum non est conformis naturæ motui, quæ ad mammas contendit sanguinem mouere pro lactis generatione: inquit enim Aristoteles *7. de histor. animal. c. 11. Sed enim natura ita fert, ne humor locis plurimis simul erumpere soleat*; ob quod Galenus *lib. 14. de usu part. cap. 8.* inquit: *Quando in matricibus fœtus augetur, ac conformatur, illi soli venæ communes ex utrisque alimentum effundunt. Quando verò natus fuerit, mammas rursus alimentum totum affluit. Que causa est, cur eodem tempore, menstrua belle procedere nequeant.* Deducitur hæc doctrina ex Hippocrate *lib. de alimento*, quia natura toto tempore, quo vtero gerit, intenta alere fœtum, mittit in vterum alimentum, postea relinquit illum motum, & naturæ necessitate mouet ad mammas, unde post partum motus deorsum iam à natura debite operante non fit; sed ab illa coacta, & irritata pondere magnitudinis, aut irritata ab indebita qualitate humorum: Si ab hac, cum nequeat prauus omnis humor separari, qui præstat materiam pro lacte, impurus etiam permanet, & ineptus pro perfectissimo lacte generando. Si quando purus omnino sanguis multitudine grauet, & expellatur per menstrua, subsequuntur alia accidentia, & incommoda quæ prius retulimus, debilitatur mater, lac imperfectius debilitate fit, non fit motio sine perturbatione, & tandem hoc raro fit, quod in lactante fœmina plurimum simul redundet purissimi sanguinis, qui prorritet pro sui expulsionem, sine aliquo vitio.

Si prorritet ob vitium, superueniunt incommoda à Zacuto iam citato recensita, & *lib. 1. de Praxi mirabili obseruatione* 127. iterum recensita: Menstruus sanguis motus libidinem prouocat, turbat corpus, humores calefacit, purum sanguinem conuertendum in lac conspurcat: sanguine per menstrua erumpente lac minuitur, fædi colores superueniunt, fastidia, vomitus, alui fluxus, febriculæ, pustulæ per cutem, & vlcera: Hinc & superueniunt infantibus epilepsiæ, paraplexiæ, difficilis respiratio, macies, & alia symptomata. Nec mirum cum lac tunc temporis generetur ex sanguine coinquinato malignis menstrui qualitatibus, de quo dicit Plinius *lib. 18. natural. histor.* quod venenosa qualitate inficitur: idè nec sine molestia, viarumque mordicatione profluit, imbecillas reddit menstruas, coeuntes cum illis malè afficiuntur, membrum intemperatur: Reliquæ etiam res externæ inficiuntur menstruo sanguine; immedicabilesque patiuntur noxas vites, & reliquæ fruges fiunt steriles, sæpè moriuntur, germina hortorum exsiccantur, mustum acescit, ferrum corripitur rubigine, in aliis fœminis causat abortum in aliis adimit concipiendi vim, eboris, & specul-

nitorem aufert, menstrua à cane gustata ipsum in rabiem inuehant; epota reddunt homines lunaticos, & venenum esse indicatur menstruus sanguis: idè Zabrorum legibus mulier menstruata sola domi cogebatur manere: cremabantur loca in quibus pedes ponebat; & Leuitici lege Mosaiico Populo id fere decretum; & inter nostrates ratione menstrui iudicant fœminas peccare mortaliter, si ipso præsentem debitum petant. Sic tenent Sannazar *de matrimonio cap. 3. art. 5.* Sanchez *de matrimonio.* Syluester *in summa, verbo, debito, num. 15.* Ledesma, & alij: ex quo apparet quantam valeant infanti læsionem communicare menstratæ nutrices: & licet non sit eadem portio sanguinis ex qua fit lac, quod ex puriori fit, & menstruus sanguis, qui ut noxius ab illo separatur, ut tenent Aristoteles *3. de histor. animal. cap. 19.* Columella *de re rustica lib. 11. cap. 3.* Solinus *histor. 14.* Aelianus *lib. 6. de animi cap. 36.* Fernelius *8. Philologia*: fatendum tamen, quod sicut speculum, & herbæ, & vina à vaporibus menstruatæ læduntur, poterit infans ab eisdem lædi à nutrice, & ratione alimenti, quia nequit ex toto expurgari sanguis, ex quo fit lac, ab inquinamentis menstruorum. Nec idè securi possunt esse infantes lactantes, quominus superuenientibus menstruis lædantur, incidant in epilepsias, paraplexias, gravissimisque, ac lethales morbos, qui prohibent eius lactationem, coguntque ipsam mutare, antequam superueniant.

§. IV.

Quo tempore lochia possunt perdurare in puerperis.

CVM nutricis purgatio fuerit lochialis, de hac percurremus Consultationis discursum. Lochia, ut tenet Rodericus de Castro *lib. 4. de natura mulier.* sunt instar sanguinis à victima exeuntis, suntque superfluum alimenti, quo fœtus nutriebatur in vtero, quod toto gestationis tempore retentum fuit, ne apertis matricis venis, una cum illo laudabilis sanguis expelleretur, neve acetabula in ipsa refectione laxarentur, aut etiam vterus lubricus redderetur: unde etiam abortus facilis foret: licet enim aliquibus menstrua tempore prægnantiæ superueniant, non per vteri oscula descendunt, sicut nec aliæ purgationes, sed per venas externas terminatas ad vteri collum. Quænam debeat esse mensura lochiorum, non vndequaue est manifestum: variant illam puerperæ temperies, natura, ætas, fœtum sexus, anni tempus, vitæ institutum, regio, cæli status, & alia quamplurima. Ex eo tamen coniectari oportet, quod euacuatio est qualis puerperæ conuenit, quia confert, & leuiter fert euacuationem, ex Hippocratis doctrina, qui tamen *lib. de natura pueri*, quantitatem contendit metiri lochiorum ex ea, quæ deberet euacuari per menstruas purgationes: inde colligit deberi parturienti fœminam, euacuationem triginta librarum; parturienti masculum, euacuationem librarum duodeviginti, ita ut vnoquoque die in prima hebdomada, puerpera euacuet heminam Atticam alteram, & semissem, seu cotyllam; seu uncias tredecim, & semissem.

ENec similiter temporis purgationis lochiorum cunctis est æqualis duratio: aliæ enim citius, aut intra viginti dies, aliæ verò tardius euacuationem perficiunt. Hippocrates *lib. de natura pueri num. 10. & 11.* trigessimum diem præscribit virum enixis, pro omni duratione lochiorum: parturientibus verò fœmellam præscribit quadragesimum secundum. Fundamentalis

damentalis illius ratio est, quia oportet purgationem reddi in toto puerperij tempore, & foras exire, ac correspondere pro dierum ratione, ac proportionem: Cum ergo foemina, ut ipse testatur, & tenet Galenus *lib. 2. de semine cap. 4. & 5.* intra quadragesimum secundum diem formetur, vir autem intra trigesimum, natura in expurganda matre, artificioso quodam consensu seruat eandem durationem in lochiorum euacuatione, quam seruat in foetus conformatione. Hac eadem ratione similem dierum computationem, seu durationem lochiorum ponit *lib. 1. de morb. mulier. num. 98.* quem terminum ut communior, non ut necessarium proponit, quia vigesimus dies pro enixu pueri; vigesimus quintus pro foeminae enixu solent sufficere, & pauciores in plerisque; in quo determinando potius standum experientiae, quam adductae rationi, non enim omnibus arridet idem conformationis tempus, ex quo sumitur haec computatio; ipse enim Hippocrates ut Vallesius tenet *lib. 2. controuersiar. cap. 10. lib. de sacra Philosoph. cap. 18.* nunc triginta dies, nunc quadraginta & quinque, nunc triginta & quinque dies pro conformatione foetus enumerat in *libello de alimento*: & licet Moxius hunc librum non esse Hippocratis genuinum teneat, cum Galeno *libro de aliment. facult. cap. 1. num. 21. & lib. 1. de rat. victus, sentent. 18.* sed plures aliter tenent. Aristoteles *lib. 7. de histor. animal. cap. 3.* mares circa quadragesimum; foemellas circa nonagesimum iudicat formari. Auicenna *lib. 16. de animal.* discedit ab Hippocrate, & Auerrhoes *lib. de anima,* longiorem proponentes terminum. Soranus Ephesius tertium formationi consignat mensem. Fernellius *lib. 7. pathol.* post tertium, aut quartum mensem porrigit terminum istum. Mena *lib. de Septimestri partu cap. 14.* quem Fienus sequitur, assignat septimum diem pro termino animationis animae rationalis, quorum opiniones alibi examinabimus, relinquentes pro nunc Hippocratis doctrinam in sua probabilitate, ut magis contestatam ab experientia, & magis receptam. Amplectuntur illam Peramatus *lib. de hominis procreat.* Henricus de Gandaleo Mercatus *lib. physiologiae p. 5.* Castro de natura mulier. Andreas Laurentius *lib. 8. de histor. Anatom. q. 18. & est communis.*

S. V.

Hippocratis doctrina non opponitur Moysis decreto.

Licet in Hippocratis persistamus opinione, cum quo fas est ab aliis Medicis recedere; cum tamen non liceat recedere à sacra Pagina, infallibilique illius doctrina, restat Hippocratis computationem, & durationem lochiorum componere cum ea, quam Moyses diuino afflatus spiritu protulit in *Leuitico cap. 12.* Haebreis ex Numinis praescripto, ut inquit Moxius, hanc sanciens legem, *Mulier si concepto semine, peperit masculum, immunda erit septem diebus, iuxta dies separationis menstruae; & die octauo circumcidetur infantulus; ipsa vero triginta diebus manebit in sanguine purificationis suae: omne sanctum non tanget, neque ingreditur in sanctuarium, donec impleantur dies suae purificationis: sin autem foeminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadis iuxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta sex diebus, manebit in sanguine purificationis suae. Cumque impleti fuerint dies purificationis suae pro filio, suae pro filia, deferet agnum iuxta hanc legem.* Val-

D. Brauo Resol. Medic. Pars VI.

Alesius *lib. de sacra Philosophia cap. 18.* ex Hebraeorum doctrina durationis lochiorum deducit computationem, supponens ex ipsis, quod in eis quae pepererunt duplex euacuatio superuenit. Prima est sanguinis copiose fluentis ad modum victimae, ut in singulis mensibus superuenit in non praegnantibus. Secunda est aliorum excrementorum cum exiguo sanguine, quae pro mare est breuior euacuatio vnaquaque, quam pro foemina. Prima intra septem dies terminatur: secunda intra trigesimum in enixu viri, in enixu puellae intra duplicatum tempus. Praeterea ad adimplendos dies legis, sic fit dierum enumeratio. In viri enixu numerantur primo septem primi dies, qui ex lege destinabantur separationi, erat enim in illis enixa separata à commercio gentium. Postea superaddebantur triginta dies destinati expurgationi, qui enumerabantur post septem dies separationis, post quos infans ferebatur ad templum; & complebantur dies triginta septem: Tres postea dies propter infantem sumebantur, ut posset cum matre exire ex domo ad templum: ne ante quadragesimum ex domo exiret puer: ex quibus adimplebantur numerus quadraginta dierum, post quos mater deferere agnum ad templum. In enixu foemellae duplicabantur dies separationis usque ad quatuordecimum, dies expurgationis usque ad sexagesimum, & superaddebantur sex dies, qui sumebantur pro foemella: & adimplebantur octoginta dies, ante quos non licebat puerperae ingredi sanctuarium. Constat inde quod tres dies in enixu pueri, sex in enixu foemellae ante adimpletum terminum erant sine metu euacuationis, reliqui vero non; & idè prohibebatur in iis foeminae ingredi tabernaculum, ne illud coinquinaret cum expurgatione: ex quo videtur Hippocratem non rectè attigisse tempus durationis lochiorum in puerperio, cum opponatur veritati sacrae Paginae: de cuius veritate non est dubitandum: Cui assentiens Vallesius *lib. de sacra Philosophia cap. 18.* inquit, *Ego itaque diuinam sequutus auctoritatem, eam quae marem peperit, profluvio muliebri vocato, aut villo alio morbo teneri hanc ob causam non censeo, nisi diem quadragesimum euacuatio superauerit; neque eam, quae foeminam, nisi octuagesimum; etiamsi Hippocrates loco citato libello de genitura, & rursus lib. 1. de morb. mulier. dicat longissimam expurgationem eius, quae peperit marem, esse dierum triginta, & rursus lib. 1. de morb. mulierum, longissimam expurgationem eius, quae peperit marem, esse dierum triginta, & eius quae foeminam quadraginta dierum.* Ex quo manifestè constat Vallesium cedere sacrae Paginae, ut debuit; indefensum, & falsitatis notatum reliquisse Hippocratem, quod non debuit, simulque constat inconsequenter ad suam computationem dierum, inferre ex sacrae Paginae doctrina, quod in enixu pueri permanent purgationes usque ad trigesimum diem, & in enixu foemellae usque ad octuagesimum: Cum ex ipso constet, tres dies in enixu pueri, & sex in enixu foemellae, non impedire accessum ad templum, propter matris impuritatem, & purgationem, sed propter puerum, aut foemellam.

Abulensis, & Pineda *lib. 1. de rebus Salomonis cap. 10.* acquiescunt doctrinae Hippocratis in computatione temporis durationis lochiorum. Temporis duratio quae superadditur in Leuitico, creditur ab illis, quod superadditur à Diuino Spiritu ob moralem tantum significationem: sed cum asserat sacra Pagina, *Manebit puerpera in sanguine purificationis suae ad quadragesimum, vel octuagesimum:* Constat non prohiberi ab ingressu templi ob moralem significationem,

cationem, sed ad vitandam physicam coinquinationem, quæ non timeretur ob moralem repræsentationem, sed ob physicam expurgationem, nec in rebus ita manifestis vtendum tali subterfugio: & si admittunt expurgationem impediens ingredi templum in duratione ab Hippocrate determinata, cur moralitatem quærunt post illam ad tempus, in quo, licet minus frequenter, possibilis est expurgatio euacuationis.

Raphaël Moxius, hac relicta interpretatione, inuehitur in Vallesium, quia omni robore destitutus ad sacram confugit anchoram, quia profugus, inchoato prius bello, committit aliis victoriam, quam ipse gloriatur se consequutum fuisse, diuino flante spiritu, & consequutio victoriæ stat in hoc, quod indicat valuisse componere vtriusque doctrinas dicendo, quod Hippocratis doctrina est intelligenda de fæminis sanis, quarum purgatio non excedit terminos ab Hippocrate assignatos, & quod sacra Pagina non tantum loquitur de termino euacuationis naturalis, sed de termino morbosarum etiam euacuationum post partum; quæ possunt extendi vsque ad dies ab ipsa præfinitos. Zacutus illi adhæret tom. 1. lib. 3.

Sed hæc decantata victoria, opinioque Moxij tanta acutie ab ipso reperta, diuino flante Numine, vt ipse fatur, Vallesioque denegata, mihi displicet: Tum quia deberet probare, quod sacra Pagina loquebatur de præternaturali euacuatione, quæ posset subsequi vsque in terminum ab ipsa præfixum; cum ipse Vallesius contrarium determinauerit loco ab ipso citato, dum dicit. *Ego itaque diuinam sequutus auctoritatem, eam quæ marem peperit, profluvio muliebri vocato, aut vlllo alio morbo teneri hanc ob causam non censeo.* Cum ergo ex sacra Pagina deducat Vallesius, quod loquitur de naturali euacuatione menstruali, non de morbosa; frustra non conuicta hac opinione, in suppositione contrariæ fundat suam victoriam, & doctrinarum compositionem: Tum quia si vt fatetur Moxius, purgatio puerperij, ex qua dicit sacra Pagina, quod puerpera fit immunda, non potest perdurare nisi per dies ab Hippocrate præfixos: ergo quæ subsequitur morbosa euacuatio, iam non est lochiorum, nec faciens immundam puerperam, nec impediens ingredi templum: Tum si non potest progredi lochiorum purgatio naturalis ultra terminum ab Hippocrate præfixum, sequitur quod euacuatio subsequuta, vt Vallesius aduertit, sit alius morbus, vt profluvium muliebri, vel aliud simile, vt gonorrhæa, immodicus mensium fluxus, menstrua corrupta, aut suppurata, aut alia præternaturalis euacuatio per vterum; quæ si illo tempore, iam finitis lochiis, impuras redderet mulieres, omni tempore redderet impuras, & omni tempore Leuitici lex illas impediret templum ingredi: Tum quia si post terminos purgationis lochiorum designatos ab Hippocrate, deberent assignari alij dies à sacra Pagina pro fæminis morbosè lochia patientibus; non est ratio cur quadragesimus, & octuagesimus assignarentur, quia non est vnde præfiniri possit, quod ille morbus intra illos dies debeat finiri, & si ultra progredietur, idem inconueniens est, quominus mulier templum ingrediatur, & legem diuino Numine prolatam iudicemus non providè respicere quominus templum inuiolatum permaneret, aut non coinquinatum: Tum quia lochia vt patet ex definitione, quam adduximus, sunt sanguis, & purgamenta, quæ post partum excernuntur, quæ prius fuerunt tempore prægnantiæ in vtero aggregata: si ergo hæc vt fatetur Moxius, in tempore ab Hippo-

A crate consignato expelluntur, quæ postea excernuntur morbosè, non sunt lochia, nec impuram reddunt fæminam, quominus possit ingredi tabernaculum, quia Leuitici lex citata de sola hac impuritate loquitur, non autem de omni impuritate proveniente à morbo, inquit enim *Mulier si concepto semine peperit, immunda erit.* En qualiter loquitur de ea, quæ fit in partu immunda, ratione expurgationis, non ratione alterius morbi, & idè subsequenter immundas ex lepra cohibet ab ingressu in templum, & ab hominum commercio.

B Ego verò & Hippocratis, & Leuitici doctrinas vtriusque vt veras recipio, nec inter se repugnantes. Quia Hippocrates & tanquam Medicus, & tanquam Philosophus doctrinalem proponit sententiam, ad cuius veritatem sufficit, quod regulariter, & vt plurimum sic contingat: tales enim sunt Aphoristicæ eius sententiæ, & ferè omnes quas nobis proponit: nec aliter hæc saluari posset intra illius doctrinam: superaddit enim: *Vacauerit autem periculo si in viginti quinque diebus purgetur in fæmella, & in viro si intra viginti dies:* & Aristoteles 7. de histor. animal. inquit, *A partu etiam purgationes eodem numero dierum consequi volunt, quamquam non aque ita diligenter eueniunt:* Si ergo ipse Hippocrates alios proponit purgationis securos terminos, & Aristoteles ipsos varios esse fatetur, constat quod quadragesimum secundum in fæmellis, & trigessimum in pueris consignat solum doctrinaliter verum, quia vt plurimum sic contingit: Nec potest euidenter præfinitus terminus poni pro omnibus fæminis, quia vt vidimus Hippocrates hunc terminum deducit ex quadam quasi analogia, quæ est inter terminum conformationis, & terminum expurgationis: conformatio autem vt tenet ipse Hippocrates lib. de diet. num. 10. *Non in aquali temporis spatio omnes fœtus exornantur, sed alij citius, alij tardius prout singuli & ignem, & alimentum fuerint nati.* Quæ doctrina licet ab aliquibus genuina Hippocratis non iudicetur, veritate ab ipso adducta conuincitur, quia calor, aut conformatrix perfectior in vna, ac aliâ potest reperiri, & alimentum seu materia seminis, quia aptior, potest coadiuvare, vt citius, aut tardius formetur fœtus. Si ergo à conformatione desumit Hippocrates computationem temporis, quæ sit lochiorum purgatio, adhuc si hoc principium sit verum, ex sua doctrina non potest deducere necessariò, & infallibiliter, quod terminus purgationis lochiorum ab ipso consignatus sit necessarius, sed quod vt plurimum sit verus, & eius computatio doctrinalis, cum qua compatitur quod breuiori tempore possit præfiniri, sine fæminarum incommodo, & similiter longiori tempore.

C Cum quo compatitur, quod licet vt plurimum in trigesimo die in enixu pueri, & in quadragesimo secundo in enixu fæmellæ, vt plurimum terminetur lochiorum euacuatio naturalis, poterit tamen in aliquibus ultra progredi vsque ad terminum lege Leuitici determinatum, vt puerperæ non ingrederentur templum, quod ex ipsamet conuincitur lege: frustra enim Moyses prohiberet enixam in templum ingredi vsque ad illos dies, nisi diuinitus instructus sciret posse aliquas vsque ad illos habere lochia, ex illis conspurcari, & templum coinquinare; ad quod vitandum lex Leuitici non determinat tempus ad quod vt plurimum contingit extendi purgationem, sed illud, ad quod possibile est posse peruenire. Vnde compatitur Hippocratis præceptum Physicum & doctrinale, cum cognitione infallibili diuinâ demonstrante possibilem terminum euacuationis, licet rarissimum, intra quem nefas fuisset

fuiſſet cum poſſibili periculo coinquinandi templum, ad ipſum adire; quantumcumque contingat pleraſque enixas non progredi in expurgatione lochiorum vltra terminos ab Hippocrate præfixos.

§. VI.

Deducimus ex dictis, nutrici Principis ſubſequentam purgationem non impedire progredi in lactatione.

Deducitur ex dictis, quod parua menstrualis euacuatio nutrici ſuperueniens poſt quinquageſimum diem non impedit lactationem. Primo ſic demonſtravit euentus in caſu propoſito; non enim progreſſa fuit vterius, ex quo conſtitit non fuiſſe menſtruam purgationem, quæ ſuperueniret copioſa; non mutatus Princeps à naturalibus actionibus, imò in cunctis in melius ſe habuit, ſine aliqua immutatione, quâ non careret in menſtruis ſuperuenientibus: Tum quia lochia non immutant ſanguinem venarum, nec conſpurcant eum ex quo generatur lac: non enim ex venis ab eius ſeparantur commixtione, ſed ab vtero egrediuntur, in quo tempore prægnantiæ fuerant aſſeruata: Tum quia deſcendit illa euacuatio intra præfixos ſibi terminos, non à cauſa morboſa, ſed ex naturæ præſcripto ordine, quæ eius, quod aggregatur tempore partus, & ſuperfluit, tentat euacuationem: Tum quia menſtrua niſi nutrix malè ſe habeat petunt tempore lactationis ſupprimi, lochia in primis diebus à natura conſtitutis exigunt euacuari, & nequiret aliqua nutrix proſequi lactationem, ſi toto illo tempore abſtineret à lactatione; vnde prouida natura non debuit in illo habere euacuationem impediendam lactationem: Tum quia ex Hippocrate, & Ariſtotele, menstrualis euacuatio timetur in lactantibus, quia ſimul ex eiſdem vasis tentat Natura duos contrarios motus humorum ad mammas, & ad vterum: in euacuatione verò lochiali poſt tam longum tempus, & in tam parua quantitate non fit duplex motus ex eiſdem humoribus, ſed ex venis mittitur ſanguis pro lacte, ex acervatis lochiis in vtero, fit euacuatio lochiorum, in quo erant recondita vſque ad ſui euacuationem. Nec parua illa quantitas quidquam mouere valet, nec conturbare, moleſtiâque inducere, nutricemve debilitare: Nec conſequenter aliquam inducere noxam ratione cuius cogeremur mutare illam, nouâque eligere inexpertam, & dubiam, præcipue cum sæpe experiamur nutricis vtrumque bonis conditionibus exornatæ lac non omnino adaptari infanti nutriendo: cuius cauſa inexpertum lac, etſi optimum appareat, ſemper cum præmeditatione admittendum.

CONSULTATIO DECIMA.

De vteri geſtatione vltra duos annos cum variis accidentibus.

CONTINET.

§. I.

Proponuntur accidentia, geſtationis tempus, & conſulendi occaſio.

D. Brauo Reſol. Medic. Pars VI.

§. II.

A Vteri geſtationis varia proponuntur ſortes.

§. III.

An mola carnoſa fieri petat ex ſemine virili?

§. IV.

Nullam eſt euidentis ſignum manifeſtans naturalem genituram in vtero.

§. V.

B Ex quibus ſignis coniectabamur excellentiſſima femina geſtationem non eſſe naturalem.

§. VI.

De monſtruosis ex vtroque ſemine genitis animalibus, qualis fuerit hæſitatio.

§. VII.

An geſtatio ex ſolo ſemine femineo perſiſterit in hac femina.

§. VIII.

C Inter geſtationes vteri, quæ ex ſemine non fiunt, recipitur vteri geſtatio huius feminae, & ſub qua illarum, determinatur.

CONSULTATIONIS Deciſio.

§. I.

Proponuntur accidentia, geſtationis tempus, & conſulendi occaſio.

EXCELLENTISSIMA Domina, quæ vxorata per plures annos non concepit, optima fruebatur ſalute, menſtrua recte fluebant, appetens filios, exorauit à Domino, auxilia coadiuvantia expectauit à Medicis, conſugit, vt moris eſt, ad mulierculas, & Empiricos: fertur ex horum conſenſu deuoraffe hirundinem pullum. Non dubium quod cœpit venter intumeſcere, ita vt intra paucos menſes plurium menſium adæquaret tumorem, qui increſcens peruenit ferè vſque ad trigeſimum menſem, menſtrua fluebant ordine, ſentiebat plurimos, ac vehementiſſimos in ventre motus per interualla inuoluntarios, ſi manu venter comprimebatur, manus retrò pellebatur violenter, motus fiebat verſus omnes differentias ventris, ſpectabatur partus adhuc poſt biennium, quia ſigna vitalis partus apparebant in tumore, & motu, & bona feminae valetudine, & quia ſerotini alij partus proponebantur illi. Spreta iam ſpe, circa tertium geſtationis annum accerſiti fuiſmus, vt noſtram cum aliis aperiremus ſententiam circa hanc vteri geſtationem, ad imminuendos flatuſ vſi ſumus variis purgantibus auxiliis, ſimul & reſoluentibus, quibus ventris tumor cedebat non parum, & motus minus violenti apparebant, quo tempore lethali ſuperueniente dyſenteria,

ægra in septimo die à morbo hoc vitam cum morte A
commutauit.

§. II.

Vteri gestationis varia proponuntur sortes.

PRO speciei humanæ conseruatione fuit in fæminis necessarius vterus, locus excipiendi, concipiendi, nutriendoque semini aptus, vocatur vterus, vas fœtum conseruans, mater, matrix. Plinius vocat vtriculum, Aristoteles mēbrum seruire, estque vt inquit Andræas Laurētius *lib. 7. Anatomi. c. 11*. Matrix nobilissima, ac propemodum diuina fauilla, ex qua naturæ thesauri reconditi depromuntur, seu est veluti campus, & hortus feracissimus excipiendi virili & fæmineo semini ad sobolis propagationem comparatus, simulque & est locus à natura destinatus, vt confluant ad ipsum superflui succi, qui continuò superfluunt in fæminis ob earum naturam.

Hinc contingit, quòd variæ in ipso procreentur substantiæ, quæ dum tempore augentur & ab ipso concreantur, aut fouentur, ipsius dicuntur gestationes. Harum aliæ ex semine, & ab ipso semine fiunt; aliæ ex aliis præternaturalibus causis. Quæ ab ipso fouentur ex semine factæ, aut fiunt iuxta naturæ finem, & ex ordine illius, & dicuntur imprægnationes, naturalisve conceptus. Aliæ aberrant à debito fine, quæ à Barbaris omnes dicuntur molæ, monstra vocantur alij, seu conceptus monstruosos: Nos vocabimus vteri præternaturales gestationes, quia aliqua horum conceptus nequeunt dici, licet omnia in vtero gestentur. Multipliciter contingit fieri vteri huiusmodi gestationes, vel ex semine, vel ex aliis præternaturalibus causis. Quæ fiunt monstrosa ex semine, fiunt multipliciter: Primo modo dum fœtus habet mutatam alicuius partis conformationem, vt gentes quæ in medio frontis habent vnicum oculum: Secundo modo dum corpora recedunt à mediocritate, magnitudine, aut paruitate, vt Gigantes, & Pumiliones: Tertio dum deficit in fœtu aliquod membrum, aut superabundat, vt in illis qui plura brachia, manus, aut digitos habent, aut pauciora, quàm naturalia: Quarto dum fœtus completur ex humanis membris simul cum membris aliorum animalium: Quinto dum id quod generatur, alterius est speciei distinctæ, vel completur ex membris animalium aliarum specierum; quorum variæ historiæ, & icones reperiuntur apud Paræum, & alios scriptores, præcipuè apud Vlissem Aldroandum tomo de monstris.

Gestationes verò vteri, quæ sine vi seminis fiunt, & à morboſis procreantur causis, aliæ sunt substantiæ non omnino dissimiles in esse viuentis, sed dissimiles in gradu vitæ, vt molæ carnosæ, quæ ad sensitiuum non perueniunt gradum vitæ: Aliæ sunt substantiæ in gradu vitæ omnino dissimiles, à præternaturalibus causis genitæ: has gestationes Græci falsas grauidationes vocantur, Arabes molam non veram, quantum meminit Hippocrates *lib. de morb. mulier. & lib. de natura pueri*. Sic illas describens, *Et putant se in ventre habere, & videntur sibi mulieres concepisse, & non conceperunt: tunc enim fit, cum fœmina viro utenti menses supprimuntur, venter intumescit, accidentiæque veræ grauidationis simillima accidunt; tamen nihil vitæ particeps in vtero efficitur.*

§. III.

An mola carnosæ fieri petat ex semine virili.

MOLA inter gestationes vteri præternaturales reponitur, nondum tamen constat an sit ponenda inter monstruosas, quæ petunt fieri ex semine; an inter falsas grauidationes, quæ à præternaturalibus fiunt causis sine seminis vi; an verò media debeat dici, quæ seminis virilis vi non indigeat, ex semine tamen petat fieri muliebri, nec solam materiam sed vim actiuam præstante.

B Eruditissimus Zachias *tom. 1. quest. Medicolegal. lib. 1. tit. 3. quest. 6*. duas proponit opiniones, alteram asserentium molam sine viri semine non posse generari; alteram ex semine fæminæ solius posse generari affirmantium; & vtriusque proponit assertores. Indigere molam virili semine tenent Hippocrates, qui protulit fieri ex paucis semine virili, cum multo sanguine menstruo, tenet Galenus *lib. 14. de usu part. cap. 10*. molam neminem vidisse sine vsu viri. Aristoteles *lib. 10. de histor. animal.* idem fatetur, illis adhærent Actuarius *lib. 1. method. medend. cap. 22*. Fernellius *lib. 7. physiolog. cap. 8. lib. 6. patholog. cap. 5*. Montanus *de affect. vterin. in principio*. Amatus Lusitanus *cent. 4. curat. 36*. Cordæus *in princip. de morb. vulg.* Hollerius *de morb. internis lib. 1. cap. 16*. Duretus *in schol. Massaria lib. 4. pract. cap. 8. & in prelect. de morb. mulier. cap. 8*. Riolanus *in method. partic. sect. 4. tract. 2. cap. 9*. Ruff. *lib. 5. de hominis conceptu, cap. 1*. Capiuaccius *in Practica lib. 4. cap. 7*. Vidus-Vidius *Junior lib. 11. cap. 20*. Rondeletius *lib. 2. cap. 67*. Hucher. *de sterilitate lib. 3. cap. de mola*. Piso *de cognosc. & curand. morb. lib. 3. cap. 53*. Paræus *lib. 23. cap. 53*. Althomar. *cap. 112*. Zoroast. Tinelli, *consil. 11*. Cordæus *lib. 2. cap. 3*. Laurentius *Anat. lib. 8. q. 13*. Saxonia *lib. 4. pract. cap. 30*. Platerus *tract. 3. cap. 3*. Zechius *lib. 1. consult. 86*. Castro *lib. 3. de morb. mulier. cap. 7*. Nincel *in Analog. Microc. ad Microc. lib. 10. Probl. 8*.

D Sed gestationem molæ fieri sine semine viri tenent Auicenna *fen. 21. 3. tract. 2. cap. 18*. Gordonius *part. 7. cap. 18*. Valeſcus *in Philonio lib. 6. cap. 15*. Pedemont. *in additis ad Mesues Pract. summa 4. cap. 15*. Scaliger *comm. lib. 10. de histor. animal. text. 43*. Lemnius *de occult. nature miracul. lib. 4. cap. 25*. Rocheus *de morb. mulier. cap. 7*. Bonaciolus *in Ennead. mulier. cap. 5*. Valles. *lib. 2. controuers. Medicar. cap. 7*. Marcellus Donatus *histor. mirab. lib. 4. cap. 25*. Valles. *lib. 2. controuers. cap. 25*. Fuchius *lib. 3. pract. cap. 28*. Padilas *lib. 1. cap. 58*. Marinellus *de medicina mulier. lib. 2. cap. 26*. Conticiele *lib. 3. c. 37. pract.* Mercurius *lib. 1. de nutrice cap. 41*. Inter admittentes contrariam opinionem probabiliorem, hanc probabilem admittunt Actuarius iam citatus. Alexander Benedictus *lib. 25. cap. 34*. Camillus Raven. *in meth. rational. cap. de mola*. Taurel. *in comm. lib. 3. Breuiar.* Arnaldus *cap. 5*. Sancta-Cruz *de sacra Philos. text. 73*. Peramatus *in appendice de hominis procreat.* Epiphanius Ferdinandus *lib. 2. theorem. 58*. Moxius *in meth. curand. mulier. per vena sect. lib. 2. cap. 29*.

E Ego vero iudico, quòd mola est ponenda inter vteri gestationes, quæ non petunt fieri ex virili semine, nequeunt tamen sine seminis fæminei vi fieri: sic Gordonius *lib. Praxis cap. 18*. dicit molam fieri cum multitudo seminis calidi currit ad matricem cum carentia seminis virilis: Marcellus Donatus comprobabat ex historia honestæ matronæ, quæ plures molas generauit sine virili semine, hoc non requiri ad

ad molæ generationem : Iulius Cæsar , Scaliger *ad text. 43. lib. 10. de histor. animal.* ex Festo Pompeio confirmat virgines molas generasse : Ex quibus constat non requiri virile semen , pro illarum generatione : Sauanarola *cap. de mola*, deducit hanc doctrinam ex Auicenna *cap. 10. de animal.* Plinius *lib. 10. cap. 64. natur. histor.* inquit, Molas gigni putant ubi mulier non ex mare, verum ex semetipsa tantum conceperit, ideo nec animari, quia non fit ex duobus, altricemque habere per se vitam illam, quæ satis, arboribusque contingit. Nicolaus Rocheus *de morb. mulier. curand. cap. 7.* fieri molam, inquit, ex seminis mulieris, & plurimi sanguinis menstrui in utero retentione. Marcellus Donatus de mola, sensu & motu carente, inquit, quod fit sine viri seminis concursu : at verò, quod ea quæ fit cum sensu, & motu fit ex semine viri.

Constat nostræ opinionis ratio exinde, quod cum conceptio ex Galeno *lib. de semine*, fit virilis seminis in utero mulierum ad infantis generationem comprehensio, non mola, sed naturalis fœtus fieret, si uterque concurreret, ut Hippocrates tenet *lib. de natura pueri*, & Galenus *lib. 2. de semine cap. 4.* Restat ergo, quod mola nequeat fieri ex utroque semine. Nec sufficit dicere cum Hippocrate, quod ex vitiatum semine viri fiat mola, quia ex utroque semine naturaliter fit animal saltem, etsi vitiatum fuerit, tamen si hæc fiat monstruosum, dum autem fit vivens non sensitivum, ut mola, est argumentum, quod deficit semen virile, quia fœmineum, ut inquit Galenus, ut generet animal, principium motus à virili desiderat, unde ex fœmineo imperfecta virilitas vegetativa tantum oriri potest, quæ adhuc si imperfecta entitas vegetativa sit, sine aliquo semine nequitiam fieri potest in ordine generationum per se, nisi per accidens fiat à causa universali, ut mures, & alia similia contingit fieri. Vnde Valleriola *lib. 1. observat.* bene infert *observat. 10.* Loysonam conglobatam membranam generasse ex solo muliebri semine, deficiente virili, à quo illud deberet foveri pro animali generando, sicut fovetur mola ex solo fœmineo, quia licet natura ex Aristotele *lib. 1. de cælo*, nihil frustra efficiat, & frustra videatur molam generari, & licet natura non intendat operari diminute, aut superflue ex Galeno *lib. 16. de usu part. cap. 9.* tamen semine fœmineo semel eiectum, melius est aliquid omnino, quam prorsus nihil efficere, & cum deficiat commune principium ad perfectum fœtum, efficit natura possibile respectu seminis fœminei, & producit saltem vegetativum ens, quia natura ut sic operatur perfectius, quod iuxta materiæ aptitudinem, & vim seminis operari potest. Ideò Fernelius *lib. 7. de procreat. hominis cap. 1.* dicit fœminam sine viro molam producere ex se ipsa; sicut gallina sine gallo generat ova subventanea, licet aliter sentiat *lib. 6. de part. morb. & symptom. cap. 5.* Plutarchus incidit in hanc opinionem, sic convictus.

Præterea patet hæc doctrina, quia si viri semen esset necessarium pro molæ generatione, vel tanquam principium activum, & hoc non, quia simul cum principio activo seminis materni fieret animal sensitivum, quod est terminus actionis generativæ perfectæ, & completæ, cuius est adæquatum principium virtus generandi in utroque semine reperta: nec requiritur, ut sit principium passivum, quia ut tale præstaret materiam pro efformandis partibus seminalibus, quales sunt ossa, arteriæ, nervi, quæ cum in mola non reperiuntur,

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

præstant indicium manifestum, quod non sunt ex viri semine, sed ex imperfectiori alio, quale est fœmineum; de quo dicit Galenus *lib. 2. de semine & 4. de usu part.* quod solum præstat materiam, ut ex eo membrana intestinalis generetur, & ut sit virilis seminis quasi alimentum. Cum igitur virile semen præstet materiam pro partibus seminalibus, molam carentem illis, ex ipso non generari constat. Nec sufficit dicere, quod ad molam concurrat virile semen morbosum, quia ex illo fierent saltem partes spermaticæ morbosæ, & fierent monstruosæ conceptiones vita animalis fruenter, principio illo vitali sensitivo correspondentibus, tanquam necessariis terminis suæ activitatis. Nec contrarium contendit Galenus *14. de usu part. cap. 7.* docens, quod in maris semine est omne principium formationis, quia loquitur de formatione per se intenta à Natura, qualis est hominis generatio respectu seminis virilis, non verò de generatione imperfecta, & quam natura intendit, ut diximus, non ut assequatur intentum finem, sed ne omnino aberraret ab illo: tunc enim intendit potius aliquod imperfectum, quam omnino nihil efficere.

Constat ex dictis fœmineum semen, esse principium activum sui similis productivum, sed imperfectum: ita ut nisi virili semine fiat validum, nequeat simile in specie producere, bene tamen aliquod imperfectum vivens vegetativum, quale est mola. Sed non constat quare mulieres viduæ & omnes virgines aptæ ad nubendum non generent molas, cum habeant fœmineum prolificum semen, à quo generari diximus, & simul menstruum sanguinem, quod est materiale etiam earum. Varias Authores reddere conantur rationes. Zachias aliquas proponit: Mihi videtur, quod ratio deducenda est ex doctrina doctissimi Andreae Laurentij, qui *lib. 7. historia anatomica cap. 9.* adinvenit quod duo vasa eiectantia dicta, per quæ in mulieribus fertur semen à vasis præparantibus ad uterum, non ut alij iudicant Anatomici in uteri cornua oblitterantur, sed duos veluti in ramos dirempta, altero ampliori, sed breviori in latera uteri cornua dicta feruntur; altero angustiori, sed longiori per latera uterini corporis inter membranas excurrentes ad finem oris interni, vel principium cervicis desinunt: illo semen in uteri fundum eiectantur mulieres: hoc verò dum conceptione facta contractus est uterus, conniventque exquisitè eius oscula, semen in cervicem effundunt. Ex qua doctrina deduco, quod semen muliebri, per quas vias extra uterum eiectantur, dum utero gerunt, per easdem eiectantur continuo, dum sine viro semen emittunt mulieres: dum enim coeunt aviditate attrahendi semen virile, attrahit etiam uterus proprium semen, quod à fœmina in illo actu eiectantur; nec illud à quo putrefacto fiunt hysterica affectiones, est intra cavitatem uteri, sed intra cornua retentum. Potest tamen contingere in aliquibus, quod tanta sit aviditas, ut uterus suum prolactet semen sine coitu, & tunc fiet mola; conante natura ex illo principio activo cum sanguine menstruo potius aliquid licet imperfectum generare, quam nihil. Zachias implicatur, ut dixi, in aliis solutionibus nonnimis concludentibus. Concludit tamen efficacius, quod si in aliis animalibus valet se sola fœmina imperfectos producere fœtus sine maris concursu, valebit etiam mulier cum proprio semine; de aliis enim animantibus non dubitarunt Authores ab illo recensiti. Varro *de re rustica*

Ooo 3 lib. 2.

lib. 2. cap. 1. Plinius natur. histor. lib. 8. cap. 42. Virgil. 3. Georg. Solinus de situ orbis, lib. 3. cap. 26. & 56. Columella de re rustica lib. 6. cap. 27. Auicenna quem sequitur Albertus Magnus 6. de animalib. tract. 3. cap. 2. Gesnerus in histor. animal. lib. 1. cap. de equo. Albertus Vucton. lib. 5. de differ. animal. indicant equas absque mare concipere saltem debiles foetus. Plura Carranza de iis refert, & Aldroandus, quæ si non sunt communiter recepta, de ouiparis negari non possunt.

§. IV.

Nullum est euidens signum manifestans naturalem genituram in utero.

IN dubia hac consultatione optabant scire; An prægnantiæ naturalis essent manifesta signa. Inter Iuris Professores Cognolus & Giurba affirmatiuam tenent partem, & inter Medicos Cagnatus, Fernellius, Varandæus, & Ioelius illis adhærent, fulti rationibus infra oppugnandis, quas refutant Zachias tom. 1. lib. 1. tit. 3. q. 1. & Zacutus tom. 1. lib. 3. q. 28. adhærentes Vallesio in lib. 4. Epidem. text. 49. Andree Laurentio lib. 8. Anat. cap. 4. Sanctorius lib. 1. de vitand. erroribus, cap. 28. Fortun. Fidea. 3. de re lat. Medicina cap. 4. Mercur. lib. 1. cap. 10. Codronchus, in method. testificand. cap. 12. qui sequuti sunt Auenzoar lib. 2. Thezir, tract. 3. cap. 1. qui uxori exhibuit medicinam solutiuiam fortem, ignorans quoddam esset granida; & Auicennam 21. tract. 3. cap. 8. Rhasim lib. 9. ad Almanf. cap. 39. Mathæum Gradium in comm. Valleriolam. 1. obseruat. 1. & 10. Forrestum lib. 26. de morb. mulier. Amatum 1. cent. 27. Fatentes veram grauidationem nullis posse euidens signis. Licet enim dum mulier in coitu maiorem sentit delectationem & seminis suctum, & vir sentit suctionem, & obseruat mulier retentum fuisse semen, & quod ipsa perhorrescit cum leui dolore circa umbilicum, & superueniat coitus fastidium, & hæc præstent conceptionis indicia: & licet cibi fastidium, pigritia, appetitus prauorum ciborum, nausea, vomitus, malacia, prauus color, menstruum mutatio, aut defectus, lumborum, ac renum dolor, urinæ nixus, ac molestia, solent conceptum foetum indicare; & licet magis pallidus color faciei, ac extenuatio, maculae in facie, oculorum contractio, & albi in liuidum colorem eorum mutatio, & superueniens mammarum dolor, & tumefactio, arteriarum iuguli in exercitio pulsatio, pupillarum denigratio, aut circulus liuidus in illis, licet venter intumescat, ventriculus infestetur, fiat oris amaritudo, aut fiat saluosum, cibi auidius appetantur, licet tumor increascit ventris, sit mollis, & alia complura appareant prægnantiæ indicia proposita à Medicis: hæc omnia non sunt infallibilia, nam post prima, potest non amplecti, aut foueri semen, reliqua ex retentis proueniunt mensuris, & horum retentio ab alijs multis, ac diuersis præternaturalibus causis. Contingunt etiam hæc signa in falsis grauidationibus, & in prægnantiis monstruosis, seu in quibus diuersa specie gestantur animalia. Vnde ex illis non deducitur demonstratio infallibilis naturalis prægnantiæ, sed vt plurimum probabilis opinio, quæ cum fallax, peritissimos plerumque fallit medicos, vt probat Sanctorius lib. 1. methodi de vitandis erroribus. Vnde nos nec certam in hac re promissimus responsum ad rem incertam, vt Zachias, & Zacutus latissime demonstrant.

Ex nullis enim signis, quæ contrariè opinantes

A tãquam infallibilia proponunt; id conuincitur. Nam licet venter sit tumorosus, ex quo probauit Sacra Pagina prægnantiæ naturalem Thamar, non possemus conuinci, cum omnis falsa grauidatio, & præternaturalis gestatio hoc habeant signum: & in hac prægnante ultra modum tumorosus venter potius contrarium suadebat. Nec lac in mammis est euidens prægnantiæ naturalis signum: Hippocrates enim in virginibus posse dari affirmat, 5. aphor. 39. Similiter, inquit, quæ lac in mammis habet, neque grauida est, nec peperit, huic menstrua defecerunt: quod in eis contingere potest, quod Auicenna confirmat 11. 3. cap. 13. præterquam quod & in viris lac in mammis posse generari comprobatur Zachias ex Aristotele lib. 1. de histor. animal. cap. 12. et lib. 3. cap. 20. Anicenna 11. 3. cap. 3. Mercurial. de morb. mulier. lib. 3. cap. 1. Siluat. contradi. Medic. 69. & Schenxius confirmat exemplis. Nec motus in ventre præstabat euidens prægnantiæ naturalis indicium, ob violentiam, ex qua suspecta fiebat naturalis prægnantia, & quia in falsis reperitur grauidationibus vt docuit Hippocrates lib. 2. de morb. mulier. §. Quicumque in utero se concepisse putant, & non conceperunt, & per multos menses falluntur, mensuris purgationibus non apparentibus, & ventres augeri, & moueri vident. Nec Hippocratis communia indicia conuincunt prægnantiæ naturalem ex lib. de sterilibus: aut ex aphoristicis sententiis, aut lib. de genitura: nec adducta ex Auicenna 21. 3. tract. 1. cap. 13.

C ex Aëtio tetrabili 4. sermon. 4. cap. 48. nec ex Rhafim 22. cotinentis, tract. 6. cap. 1. nec ex Marinello lib. de medicam. mulier. cap. 2. nec ex Mercuriali lib. 1. de morb. mulier. nec ex Mercato lib. 3. de morb. mulier, cap. 6. nec ex Zacuto tom. 1. lib. 3. q. 28. quia vt ex ipsis constat, & ex Hippocratis commentatoribus, plerumque fallunt, cum ex oppositis præternaturalibus causis hæc superueniant signa & experimenta proposita, & quibus aliqui vt solent, periculosa sint, & quæ, vt tenent Zachias, & Codronchus, nequeunt, sine periculo experiri: Multa enim ab Hippocrate proposita ex ipso de rat. victus, menstrua prouocat, & idem posset prouocare abortum, sicut ab alijs recensita Aristolochia, & Galbanum, non minoris sunt incommodi.

§. V.

Ex quibus signis coniectabamur excellentissima femina gestationem non esse prægnantiæ naturalem.

CVM signa prægnantiæ naturalis non possent infallibiliter nos deducere in sui cognitionem, nec ab illa nos in totum auertere, coincidebant duo ex quibus dubitare cepimus, & conuicti sumus ad credendum, quod enarrata vteri gestatio non esset naturalis prægnantia. Alterum erat duratio in tertium ferè annum. Alterum, violentus gestationis motus, quæ cepimus examinare. De duratione foetus in utero nulla ferè videbatur ratio nos conuincens, quia latissima est commensuratio temporum, intra quæ partus potest esse naturalis, vt congerit Schenxius in suis obseruationibus. Bonauentura de octimestri partu, & Carranza de partu naturali. Mense quinto partum fuisse vitalem, obseruarunt Montuus Anasceue morbor. lib. 4. cap. 41. Cardanus contradi. 8. tract. 3. lib. 1. Mena comment. ad cap. 4. de septimestri partu. Vallesius in sacra philos. c. 18. Vitales fuisse in sexto mense obseruarunt Auicenna lib. 6. de natura animal. Cardanus lib. 8. contradi. tract. 3. cap. 1. Hippocrates vitales partus dari in septimo mense docet

docet, & cōfirmat experientia, sicut in nono, decimo, & vndecimo. De octauo mense asserit Hippocrates *lib. de carnibus*, quod nulli in ipso possunt dari partus vitales, ipsos tamen vidit Plinius *lib. 7. natur. histor. c. 5. Gellius lib. 3. cap. 16. Marsilius Ficinus lib. 3. de vita cœlitus comparanda. Cardanus lib. 1. tract. 3. contradiet. 8. & Riolanus, ac Fracastorius in lib. de septim. partu.* In mense decimo quarto vitalem fœtum firmat Aristoteles posse reperiri *lib. 7. de histor. animal. cap. 5.* De quinto decimo mense natis idem confirmat Plinius *lib. 7. cap. 5. Auicenna lib. 9. de animal. Alexander Benedictus lib. 25. c. 23. Paschalis Gallus* observauit fœtum in vtero gestatū per viginti mēses, vitalem euasisse. Albertinus idem affirmat defœtu gestato in vtero per duos annos. Schenkio ex relatione Sigismundi Schnizeri observat alterum fuisse vitalem gestatum per tres annos in vtero, & ex Mercuriali alium gestatum esse per quatuor annos. Ex quibus videbatur possibile quod posset hæc fœmina adhuc vitalem spectare partum, sed ex eis, quæ tam raro, & ultra naturæ metas contingunt, non potest aliquid promitti, nisi ad fallendam spem. Hanc nobis dirimebat alterum signum propositum, scilicet motus violentus ultra modum, qui adhuc intra primos menses valuit incertam promittere prægnantiæ naturalis spem.

§. VI.

De monstruosis ex semine utroque genitis animalibus, qualis fuerit hæsitatio.

Cum nec certis signis possemus prægnantiam naturalem esse affirmare, & ex probabilibus coniecti essemus ad iudicandum esse gestationem vteri præternaturalem, restabat determinare qualis hæc fuisset: diximus enim quod est multiplex: alia ex eis, quæ ex utroque generantur semine, alia quæ ex solo fœmineo, aut ex nullo: determinabimus nunc an sit gestatio monstruosa ex eis, quæ utroque fiunt semine: & in primis coniectabamur nullum esse ex monstris, quæ sub specie humana continentur: hæc enim sequuntur modum naturalis prægnantiæ, & eisdem rationibus, quibus illa excluditur, debent excludi. Posset tamen esse dubitatio an fœminæ huius gestatio esset alicuius animalis specie distincti, in vtero geniti; sunt enim varia animalium monstra, & genera, quæ in vtero mulieris generari possunt, quæ solent ab aliquibus vocari Molæ viuentes, seu vitales, præcipue ab Schenkio *lib. 4. obseru.* qui in vtero generari molas vitales, pecudem, feram, beluam, aquilam, accipitrem, bufonem, talpas, ranas, echinos, lepulos, feles, astacos, ténchas, polypos, sanguilugas, lacertas, & serpentes, aliquando cum fœtu, aliquando sine alio fœtu, & aliquas serpere, reperere, discurrere & volare esse vias, confirmatque ex plurimis Auctoribus: Gordonius enim *p. 8. cap. 18.* dicit Lombardas sæpè generare in vtero vermes, reptilia, seu arpam. Platearius *de agnitionibus matricis* dicit, Salernitanas mulieres plerumque contendere occidere bufonem in matrice genitum. Guainerius tenet bufonem cū fœtu solere gigni, & illum suo veneno occidere. Sauanarola præcipue in Apuleia observat, cum fœtu generari plerumque feram, bufonem, accipitrem, aquilam, lacertam. Nicolus *serm. 6. tract. 3. cap. 20.* idem affirmat de mulieribus Septentrionalibus Pedemontanus *in summa 4. p. 4. sect. 1. in adiut.* Menses in Regonibus Meridionalibus, & Septentrionalibus id tenet esse commune. Tornamira in Almanforem, dicit generari

A in matrice arpam, quam vocat fratrem Lombardorum. Guatinaria vidit partum animalis similis Tinæ pisci, *cap. de mola.* Bonaciolus *c. 6. de morb. mulier.* in Hispania feram in vtero frequentius generari tenet. Ludouicus Vives *lib. de anima*, in Belgica, & Flandria hoc communius esse affirmat, fœminas peperisse hæc monstra: Affirmant Dominicus Leo *lib. 6. art. medicinal. Gen. histor. animal. lib. 3. Rondeletius de dignosc. morb. cap. 17. Lycosthenes lib. prodigior. Bodinus theatr. Nat. lib. 3. Amatus centuria 1. curat. 27. Scholiograph. Hollerij in cap. 61. lib. 1. Paræus lib. 19. c. 3. Vierus lib. 4. c. 17. Mercurial. consil. 85. Andriæas Laurentius lib. 2. q. 8. Giringus lib. de fontibus acidis cap. 7.* Peperisse veros serpentes narrat Alexandrinus ex Apiano *lib. 1. de bellis civilibus.* Plinius *lib. 7. cap. 3.* Iulius obsequens, Lycosthenes *lib. de prodigiis.* Augustus Iustinus *lib. 5. Annalium,* & alij citati ab Schenkio. Reinerius observauit mulierem peperisse leonem *lib. 3. histor. de Lydorum origine.* Lycosthenes *lib. de prodigiis;* Plinius *lib. 7. naturalis historiae* narrat aliam peperisse elephantem: Lycosthenes aliam peperisse canem, quod etiam vidit Paræus. Quæ omnia referre volui; ut ex iis constaret. Non esse alienum à ratione posse ex aliquo animali simili huius fœminæ gestationem præsumi, à quo violentissimi illis motus fierent, præcipue cum Marcellus Donatus referat ex Liuinio Lemnio visā in mulieris partu huiusmodi feram cum rostro adunco, longo, teretique collo, oculis vibrantibus, cauda acuminata, eximia pedum agilitate, quæ vltro citroque discurrens latebras quærebat, donec extincta fuit ex quo monstro magis deberent timeri violenti motus in vtero, qualis in hac fœmina observabatur: Sed quia inter tot annumeratos Auctores non constet monstra ista specie diuersa in vtero mulieris genita similia adduxisse accidentia, nec talem gestationis durationem, nec motum violentum permanentem aut interpolatum similem. Cūque, ut infra patebit, illius adinuenerimus exemplar, & causas sub aliis gestationibus animaduertas, ad illarum speculationem recurremus.

§. VII.

An gestatio ex solo semine fœmineo persistit in hac fœmina.

De mola, de qua supra diximus verè talem dici, esseque informem carnem in vtero genitam, ex solius fœminæ semine cum menstruo sanguine, restat indagare an fuerit causa gestationis diurnæ, & cum motu illo violento, aliisque annumeratis accidentibus: gestabat enim ultra annos duos, crescebat venter cum magna duritie, & hæc suspicionis inducebant causam, nam possunt duræ molæ per multos annos in vtero permanere, ut probat latè Marcellus Donatus *lib. 4. de histor. mirab. cap. 25.* & docuit Aristoteles *lib. 10. de histor. animal. text. 43.* molas gestari ab aliquibus per quinque annos sine molestia: idem vidit Salius in Althomar. *cap. 112.* & Sauanarola *tract. 6. cap. 21.* Duretus in coacas refert molam permanentem in vtero per 15. annos. Paræus *lib. 23. cap. 34.* per annos 17. molam in vtero gestatam refert, Nicolus *serm. 6.* per annos 20. Sed cū hæc fœmina vehementissimos sentiret motus, quos mola, quæ sensitiva anima caret, animales edere non posset, nec ratione sui ponderis, cum motus fierent versus omnem differentię positionem, & gravitas solum moueat deorsum, nec vtero gestanti erant partium super incumbentium gravitas, nec prostratio appetitus,

titus, nec ventriculi subuersiones, nec supressi menses, nec compressus manu cedebat à loco tumor, immo vehementer manum pellebat tumor, molam coniectare nequimus, ad aliâque recurrere gestationem digressi sumus.

§. VIII.

Inter gestationes uteri quæ de semine non sunt, recipitur uteri gestatio huius fœminæ, & sub qua illarum, determinatur.

A Liis exclusis uteri gestationibus, restat recurrere ad eas quæ sine semine sunt à causis præternaturalibus, quas molam etiam vocarunt Auicenna, Alfaravius, Taranta, Gradius, Schenckius, Marcellus Donatus, & omnis barbara familia: Græci verò vocant falsas gravidationes, quas ut diximus describens Hippocrates inquit: *Et putant se in ventre habere, & videntur ibi mulieres concepisse & non conceperunt; tunc enim fit, cum fœminæ viro utenti menses supprimuntur, venter intumescit, accidentiaque accidunt vera gravidationis; cum hoc tamen nihil vita particeps in utero gerunt.* Ut profert Rodericus de Castro lib. 4. de morb. mulier. cap. 8. sed superuenit aliquid alicui elemento correspondens, ut quid tophaceum, aqua spiritus, aut flatus. Quæ harum substantia in uteri gestatione huius fœminæ gestetur, restat examinare. Tophacea substantia non ita communis reperiri solet præter carnosam, licet ex crassa possit exuperante pituita superaffata fieri, dum superfluit in utero in magna copia, qualem observauit pultaceam Arculanus comment. ad cap. de mola lib. 9. ad Almans. quam vidit in parturiente iam mortua in tanta quantitate, ut illam videretur exuperare; sed nec hanc gestationem patiebatur hæc fœmina, licet enim posset ventrem augere ultra modum, non tamen ipsum violenter mouere.

De gravidatione falsa ex aqua, quæ dicitur hydrops uteri, possemus dubitare; cum ex ipsa posset modo dicto uterus intumescere, ut Alfaravius notat de quesitis per epistolam centur. 3. cap. 25. & obseruauit Rhafis, Iacobus de Partibus in fen. 3. Auicenna tract. 3. cap. 2. qui tribus annis ex hydrope uteri vidit laborantem: & Marcellus Donatus Dodonæus, Erastus, & alij, gestationes huiusmodi per multum tempus obseruauit; sed Vallesius lib. 5. cap. 9. obseruat aquam gestantem, ex cuius utero exierunt supra sexaginta Augustanæ mensuræ aquæ. Nec de hac uteri gestatione dubitabamus in excellentissima nostra fœmina, licet enim increfcere ex illa posset venter, non tamen moueri venter motu dicto à nobis; & quia facies viuido fruebatur colore, nullæ aliæ intumescabant corporis partes, nec pedes; & quia ab aqua pondus grauitatis potius quam motus sursum sentiretur.

De ignea contenta substantia, à qua celeres, violentique fierent motus, posset etiam dubitari: similem enim generari intra uterum videtur colligi ex Marcello Donato lib. 4. de histor. mirabili cap. 25. Qui ex Lycostene, & Cornelio Gemma demonstrat in quadam fœmina uteri gestationem terminatam fuisse nixu quodam post partum fœtus mortui, ex quo auditus est ab utero fragor, veluti excusso tormento bellico: hoc autem non nisi ob ignescentem motu substantiam tenuem, intus quasi exhalationem genitam, à qua tumor magnus, & violentus motus posset superuenire, si per tres annos exha-

A latio posset ita ignescens permanere: Sed uteri gestatio huius fœminæ fuit per tres ferè annos permanens, & ideo non ab inflammata materia prouenire potuit, ut ignea; licet posset fieri ab illa ut aërea.

B Restabat nobis vnica indaganda causa uteri gestationis, an esset flatus, aëreæque substantia; simulque & hoc deducere ex aliqua simili gestatione ab aliis obseruata, inueniréque rationem accidentium superuenientium gestationi, quorum præcipua erant tumor ventris supra modum elevati, & violentus vndique per ventrem dispersus flatus. Omne optatum nobis obtulit Marcellus Donatus in obseruatione quam lib. 4. cap. 2. histor. mirab. proponit ex Alexandro Benedicto lib. 26. de morb. curand. cap. 34. Cuius hæc sunt verba. *Hoc anno 1575. viderunt multi Medici in urbe nostra non sine magna omnium administratione Annam de Fortis mulierem Habraam ex Castro Porixelo, quæ iam transacto quinto mense in utero habere videbatur, mamma maximè intumuerat, ut iam noni mensis imprægnationis tumorem aquaret, dumque venter à nobis comprimeretur, manus retropellebantur violentia quadam, ac per vniuersum abdomen motus quidam palpitationis conspiciabatur, ac veluti saltus per intervalla inuoluntarius, satisque validus, ita ut ab imo ventre usque ad os ventriculi motus iij excitarentur. Quod ipsi laborioso partu superuenisse aiebant: menses tamen prodibant statis temporibus.* Nos omnibus ritè consideratis in eam venimus sententiam, quod os uteri ex callo, vel carne supercrescente post partus labores penitus conuississet, eo pacto, quo caruncula in virgæ meatu post abrasionem succrescere solent; unde multi flatus crassi in utero collecti exitum minimè inuenientes, motus illos efficerent. Nec obstabat, quod menses statis temporibus fluere, ex venis enim colli matricis prodire posse supra decreuimus. Decernit etiam Andreas Laurentius describens uteri Anatomiam.

C Cum igitur in hac obseruatione reperiantur omnia accidentia, quæ excellentissima domina patiebatur, quæ in aliis à nobis relictis uteri gestationibus reperiri non contingebat; cumque simul in illa appertæ sint causæ suorum accidentium, vno dempto, quod hæc non pepererat, sed fuerunt illi causæ, ex quibus potuit uteri os callum, carnosamve procreare carunculam ob prægressam excoriationem. Hinc deduximus eius uteri gestationem ex flatu modo dicto impedito prouenire; inde tumorem ventris ultra modum causari, simul & motus illius omnino similes à nobis expertos, ac ab Alexandro Benedicto: & cum simili modo prouenirent menses, ob eandem iudicabamus causam fluere, simulque & gestationis durationem prolongari, ex continua flatuum generatione, & impedita euacuatione.

E Hanc arte supplere conabamur, medicamentis euacuantibus materiam ex qua eleuabantur, simul & resoluentibus, quibus venter non parum imminui cepit, & motus violentia remitti: Sed tum temporis superuenit lethalis dysenteria, quæ ægram de medio sustulit intra septem dies.

CONSULTATIO VNDECIMA.

De vulnere capitis cum cranij læsione & suspitione veneni.

CONTINET.

§. I.

Proponitur euentus, & consulendi ratio.

§. II.

Vulnerum capitis essentiam, & differentias propono, & quali affectus fuerit ager.

§. III.

In Prasagiendo precipuè apud Iudices, quanta requiratur solertia.

§. IV.

Vulneri proposito qualis curatio ex communi Chyrurgorum praxi debuit adaptari.

§. V.

Magati, & aliorum curatio per primam intentionem in fracturis capitis proponitur, & vulneribus.

§. VI.

Unguenti Armarij quanta sit vis ad hæc vulnera curanda.

§. VII.

Qualis curatio utilis foret agroto pro vulnere ut venenoso.

CONSULTATIONIS decisio.

§. I.

Proponitur euentus, & consulendi ratio.

VM duo adolescentes mutuo inter se odio flagarent, seque adinuicem quærent, cum se offenderet alter alterum vulneravit gladio in capitis parte dextra, supra synciput: facta fuit continui solutio, non solum in partibus externis continentibus, sed in pericranio, & incisura apparuit in cranio, effusa magna sanguinis copia: Nulla apparuerunt symptomata, quæ partes intra caluariam læsas esse demonstrarent, nec vomitus, nec vertigo, nec alia similia. Post horam cum iam vulnus esset curatum, sanguisque retentus, cum duobus Chyrurgis vocati fuimus ad inuisendum ægrum; ut de eius periculo aut securitate decerneremus. Chyrurgus à quo fuerat curatus, statum vulneris proponit, rimam in cranio inuenisse

A fatetur, non progredi ultra primam laminam iudicat. Terigi pulsum, facultatem vitalem delitescens observavi, animales facultates sine vigore: Contendunt chyrurgi cum deficerent signa læsionis partium internarum, non multum timendum de euentu. Ego verò cum sine multa sanguinis effusione languidas cernerem omnes facultates, inscius an ab animi passione & conturbatione sanguinis, & spirituum id coadiuaretur; an verò occultæ qualitatis viribus id esset tribuendum, cum odium diu concitatum posset nos in suspensionem adducere; nec solum protuli non contemnendum periculum cum Hippocrate: *lib. de vulneribus capitis*, in quocumque illius vulnere, sed magis hoc timendum ob collapsas vires, consulendumque de animæ beneficiis, quæ cum peracta fuissent, anxius æger, iactabundus, vigil, cum deliquiis, sudoribusque syncopiticis noctem pertransiit, subsequente die, Estiomenum tum apparuit vulnus, æger decessit à vita, cum aliàs esset boni habitus, sanguineus, & inculpata fruens valetudine.

§. II.

Vulnerum capitis essentiam, & differentias propono, & quali affectus fuerit ager.

C Solutio continuitatis recens in capite ab instrumento scindente, vocatur capitis vulnus, quod multiplex est, & maxime in periculo diuersum, curationemque varians: Aliud dicitur simplex; aliud compositum; utrumque aut paruum, aut magnum, rectum, aut obliquum; aliud factum ab instrumento contundente; aliud à scindente; aliud à pungente; aliud supervenit cum accidentibus; aliud sine illis. Compositum vulnus aliud cum cōtusione; aliud cum fractura. Fractura cranij inquit Paulus *lib. 6. cap. 89.* est *divisio, aut ruptio, aut precisio à violentia quadam extrinsecus accidens*: Et est multiplex; triplex fit ratione instrumenti, scissione, contusione, aut fractione: multiplex ex modo quo fit: Alia enim dicitur sedes, rhogme, ragamia, aut fissura, seu incisio: Alia dicitur Trichymus, quæ antecedens est, dum in diploem porrigitur: Alia Ecpiesma, Antica fractione; Alia Camarosis, Camaromata. Coramotos, seu Cameratio: de qua dicit Paulus, quod est *divisio calvarie, in qua pars affecta, Camera modo elevata relinquitur*: Alia est Encope, Diacopes Angiu, in qua ossis particula partim abscinditur, partim unita manet. Avicenna superaddit *fen. 5. 4. tract. 3. cap. 1.* eam in qua frangitur cranium, & non finditur cutis. Multoties inquit *frangitur cranium, & non finditur cutis*. Alia fractura dicitur perforatio, quæ à pungente fit instrumento: Alia vocatur Apochema seu oppositio. Præterea capitis vulnus, aliud sine venenosa qualitate; aliud venenosum est.

E De iis omnibus ad proponendam prognosim ante Indicem erat nobis examinandum, quale fuisset vulnus capitis in hoc ægro: constabat non fuisse simplex, sed compositum cum cranij fractura, hæc enim apparuit primo chyrurgo curanti vulnus; & erat vel fissura, vel trichismus, sed cum virium lapsus, properansque periculum, maiorem nobis, occultamque proponerent causam, nec suspicio esset de reliquis manifestis nuper relatis fracturis: de occulta, illa, quæ Apochema, seu oppositio dicitur, cepimus dubitare, an simul esset occulta causa accidentium, hæc enim nullis posset à nobis percipi signis, nisi à posteriori ex læsione actionum. Inquit enim Hippocrates *lib. de vulneribus capitis*. *Quod in-*
fortunum

fortunium ubi accidit, nihil est quod iuuare possit, quoniam ubi hoc malum fit, nulla via deprehendere licet, homōne id patiatur, aut quā parte caluaria. Inter consilientes aliqui negabant hanc fracturam possibilem esse cum Paulo lib. 6. cap. 90. §. *At falluntur ij, quoniam non fit in hominis calua, quemadmodum in vitreis vasculis fieri illi docent, illa siquidem vacua sunt, ideoque id patiuntur; calua autem hominis undique plena; & alioquin solida esset.* Sic tenent Guido, de vulneribus cap. Fallopius & Vidus-Vidius ibidem, quibus fauet Galenus lib. 9. de usu part. admittens ex pluribus ossibus componi cranium, quia alterius damnum alteri non communicaretur: sed cum contrarium doceat Hippocrates iam citatus, & ibidem §. *frangitur caluaria sub vulnere alia parte, quā ubi plaga est:* quem ut tenet Daza sequuntur Cellus lib. 8. cap. 4. Soranus lib. 8. de affect. cap. 4. Antilus, Meges, Auicenna fen. 5. 3. tract. 3. cap. 1. Nicolus serm. 7. Gentilis, Iacobus, Carpenfis, Vigo, & reliqui ferē omnes chyrurgi, sed urgebat præterea quod resonitus oppositio, seu fractura fit in parte propinqua, vel contraria, dum pars primò affecta non recepit læsionem, & ictus vis feriens in aliā parte caluariam frangit; sed in nostro casu ictus imprimit vim in parte vulnerata, & fracturam saltem in prima lamina effecit: ex quo non videtur in aliā parte ex vi causæ vulnus causantis, posse resonitum resultare.

Nec hæc ratio me posset auertere ab hac suspitione, quia ut doctè noster eruditus Daza iudicat p. 2. *Chirurgia c. 6.* quæ admittitur oppositio non est intelligenda de fractura resultante in parte opposita cranij patientis ictum versus contrariam partem caluariæ, sed in eademmet parte, ita ut si conuexa ictum recepit, in caua inferiori, & illi opposita parte fiat fractura, & hoc euentu bene posset permanere prima lamina cum leui fractura, aut sine vlla, & fieri vi ictus in interiori, ex cuius læsione membrana, & cerebrum maximè læderentur.

Sed cum huiusmodi fractura magnum dolorem inferret, nec ita subito mortem inducere posset, qualem cœpimus timere in ægro, & qualem vidimus: Restabat superuenire ad aliam inuestigandam causam in vulnere, eiusque differentiam, à qua posset æger in interitum celerem permeare, nec restabat aliā, quā inquirere an esset vulnus venenosum, ita ut instaret periculum non à vulnere ut simplici, aut composito, nec ab accidentibus ex iis subsequutis, sed à coniuncta venenosā qualitate, qua esset instrumentum affectum, à quo inflatum fuit vulnus, quod ut inquit cæsar Magatus lib. 2. cap. 10. præceptum fit ad periculum ratione venenosæ qualitatē, quoniam veneni ea est conditio, ut quodlibet in corpore obitum corrumpat, & in sui naturam vertat, donec imminutio ad principia vitæ, & cor peruenerit, quod coniectabamur potuisse contingere in ægro ob ferrum venenatum à contrario inimico diu quærente illum ad ipsum interficiendum: tanta enim est hominum nequitia ut forsā à dæmone hoc didicerint. Mercurialis lib. 1. de venenis cap. 17. historiam refert mulieris quæ particulam cultelli veneno infecit, cum qua diuisit coctam gallinam versus vnā partem, & versus aliam cum alia cultelli parte non venenata, & ideo dum altera venenatam comedit gallinæ partem ex qua interfecta fuit, illa sanam comedens partem, euasit sana, tanta est hominum malignitas? Georgius Gesnerus ex nummis venenatis à puero in manu receptis mortem fuisse inductam tradidit. Est apud Schenkium ex helleboro veneficum medicamentum quo ferrum illitum, venenosum efficit vulnus. Guilandinus Pharicum ab Antiquis in hunc

A finem cognitum parum omnino differre iudicat à veneno, quod dicitur de la Cerua Ballestera, quod fit ex succo radicis hellebori albi, cuius meminit Matthiolus comment. ad lib. 4. Dioscoridis cap. 141. vocatque Hispanorum Toxicum, cuius Cyriacus Lucius dicit contrauenenum esse cotoneum malum: & Iulius Alexandrinus asseuerat vinci sola mali Cydonij fragrantia. Galenus idem refert de herba, quam vocant helenium Græci; Aristoteles refert xenicon apud Celtas Gallos vsitatum fuisse venenum, quo sagittas inficiebant. Plinius iudicat venenum, quo Galli sagittas inficiebant, fuisse helleborum quod cum inter nostrates sit vsu expertum, pro ceruis interficiendis, forsā instrumentum, quod vulnus effecit, hoc toxico fuit venenatum, cuius tanta est vis, ut pateat apud Schenkium ex sanguine cerui occisi sagitta succo hellebori infecta, cum recurreret in asini vlcus, in quo ferebatur, Asinum in itinere extinctum fuisse.

§. III.

In præsagiendo præcipuè apud Iudices, quanta requiratur solertia.

C Hyrurgi parui pendētes vulnus apud Iudicem, quasi securum iudicarunt, insciij quod Hippocrates in Prognosticis primū proponit *Optimum esse Medicum uti prouidentia.* Et quā maximè est illi fugiendum polliceri quod adimplere nequit, nec illius est munus omnes sanare ægros, sed ut inquit Hippocrates lib. de arte: *Medici est vehementes morborum impetus intundere, sanabiles curare, & insanabiles non attingere:* quos morborum status debet Medicus, & cognoscere, & iuxta illos prælagire, sed non temerè, sed cum solertia: sic enim inquit Hippocrates lib. 1. Pognost. textu 4. quod *Medicus morituros, euasurosque cognoscens, & prædicens culpa vacabit;* vnde inferitur, quod contrarium prædicens non vacabit culpā, nec semper prognosis, est secunda Medicis, quia coniecturalis, & causarum immutatio varia potest esse ex quibus immutetur euentus, imò, & naturæ conatus, & error euentum immutant, vnde Hippocrates 2. aphorismor. 18. inquit: *Acutorum morborum salutis, aut mortis prænuntiationes non omnino sunt certa.* Et Galenus in comment. & lib. de constitut. artis Medica, reddit rationem monens quanta cum ambiguitate sit prælagiendum, & Hippocrates lib. 1. Prædict. Consulo, inquit, *ut quā prudentissime agant, tum in reliqua arte, tum in huiusmodi prædictionibus, illius probè memores, quod si cui successerit prædictio, is apud agrotum intelligentia præditum in admiratione fuerit:* Sed non semper homo cuncta quæ requirit hæc ars, præstat, quia ut tenet Galenus 1. aphor. comm. 12. lib. 2. Prognost. cap. penult. & lib. 1. ad Glauc. ille præstantior in prædicendo, qui minus errat, quia nunquam errare supra captum hominis est.

Si autem hoc vniuersaliter est verum in cuiusvis morbi prædictione, multo magis in nostro ægro: qui vulnus capitis, fracturam cranij, & ut coniectare potuimus, venenosū vulnus habebat, in quibus, nec in quouis horū est securitas; si enim de simplici ac securiori vulnere capitis loquamur, Hippocrates lib. de vulneribus capitis tenet quod hæc vulnera etsi letissima non sunt spernenda. *Nullum capitis vulnus vitumque paruum debet contemni,* Aretheus lib. 1. cap. 2. inquit *Capitis vulnere initia lenia, fins mortiferi.* Reddit rationem Galenus, 2. per loc. cap. 1. §. *Etenim membrana, quæ caluariam ambit, & cutis*
qua

qua forinsecus circumtenditur, utraque propriam substantiam continuam habet, per omne caput extensam.

Qua de causa ex leui cutis capitis solutione continuitatis supervenit mors: & ideo protulit Hippocrates lib. 2. *Predict.* quod ex omnibus vulneribus contingit homines mori. Sic tenent Zachias tom. 1. lib. 5. tit. 2. q. 2. Valles. comm. 5. *Epidem. textu* 16. Paræus lib. 8. cap. 4. Codronchus in *methodo testificandi cap. 4.* Cuius reddunt rationem, quia licet ex sua natura sit salutare vulnus, fieri potest lethalis ob morbosum corporis apparatus, ob cacoethiam, ob animi vehementem passionem, imò & ob nimium risum, ut observavit Fabricius Hildanus: & utcumque paruum sit vulnus in capite, sit magnum ratione partis principis læsæ.

Cum igitur capitis vulnus in ægro non solum esset simplex, sed compositum cum fractura cranij; hoc minus securum debebat iudicari: inquit enim Hippocrates lib. 2. *Predict.* Porro ex capitis vulneribus, lethalissima sunt, quæ ad cerebrum pertingunt. Et præcipue periculum minatur vulnus si fiat in cõmissuris, ad quas cum sint indifferenter positæ, ut protulit Hippocrates lib. de vulnerib. cap. 5. Nec futura calvaria omnibus eodem loco: possemus timere vulnus pervenisse, ex præcipiti morte: eis enim vulneratis, inquit Hippocrates, lib. de vulner. cap. 5. Cum autem os telo ictu denudatum est, vulnusque in suturis ipsis sit, perniciosum; cuius ex Paulo sumitur ratio, quia dura mater, quæ mediis illis alligata fuerat cranto, concidit, & tandem in omnibus vulneribus capitis ad securitatem maximè conducunt vires naturales, vitales, & animales ex Hippocrate lib. 1. *Prognost. text.* 10. Ex Cornel Celso lib. 7. cap. 3. ex Galen. lib. 1. de crisib. cap. 14. quæ ut prænotavimus in hoc ægro maximè collapsæ fuerunt.

Nec in pronunciando periculo in hoc ægro parvam inducebat periculi suspicionem venenosi vulneris timor, ex præcedente odio, & subsequutis accidentibus: venenum enim inditum instrumento venenato inquit Cardanus lib. 2. de venen. cap. 6. maiorem vim obtinet, quam epotum, quia ut inquit Zachias tom. 1. lib. 5. tit. 2. illico per venas ad cor penetrat, quod in sententia circulationem sanguinis admittente evidentiùs manifestatur. Paræus lib. 20. cap. 5. Fallopius de vulnerib. capitis, cap. 8. Cardanus lib. 2. de venenis cap. 6. quos Zachias adducit & sequitur, familiare esse venenosis vulneribus tenent, quod vulnerati statim patiantur animi seu virium defectum, quem in ægro experti sumus, quæ cum supervenirent citiùs in vulnerato, quàm ratione vulneris deberent timeri, venenosi præstabant indicium vulneris, & confirmavit euentus, citæque mors, ante quam quæ subsequuta fuerint accidentia nota fuerunt nobis; nullum post mortem inquirentibus subsequutum accidens.

§. IV.

Vulneri proposito qualis curatio ex communi chyrurgicorum praxi debuit adaptari.

Capitis vulnus si simplex, nostri Chyrurgi intendunt curandum per primam quam vocant intentionem, filamentis vniendo solutionem continuitatis, & naturæ opus relinquendo, impediendæque partis dolorem, & inflammationem, cum vitellis ouorum, & astringentibus sæpè commixtis pulveribus, præcipue si aliqua sit levis contusio.

Si autem vulnus sit compositum, & cum cranij fractura, Rodericus A. Fonseca tom. 2. consultat. 3.

A non iamper primam intentionem, sed per secundam curare docet cum communi chyrurgicorum methodo, vulnus apertum relinquendo, scalpro abrado rimam: si abrasio potest fieri sine dilatazione vulneris, ab ea abstinendo; sin minus dilatandum vulnus, & appposito instrumento sutorio abrasio continuanda usque ad partem sanam; apponendo pulveres exsiccantes supra os, & filamenta illita digestivo ex therebentina, rosaceo, & croco, quibus impletur vulnus: supra apponitur emplastrum ex farina hordei cum oleo rosaceo, & posca: digesto vulnere vruntur sarcoticis: nostri omnes in vulnere curando adimplent intentiones cum oleo Aparitij: sed tamen admittunt sanguinem esse mittendum, diætam præscribendam & alia à Dogmaticis Medicis in sanitatem conducentia recipiunt.

B Alij vero in nullo capitis vulnere admittunt sanguinis missiones, diætæ usum, nec cranij vulnerati abrasionem, sed vruntur quibusdam medicamentis, quæ vocant balsama: ij dilatant vulnus, infundunt aquam balsami, superinfundunt pulveres ex aloë, myrrha & thure, imponunt linteolum mundum, postea balsamum, postea pulveres, & sic successivè adimplent vulnus, quod ligatum sic servant inter tertium diem; post quem simili modo curant vulnus, & modo & diebus dictis usque ad perfectam sanitatem. Fallopius tribuit hanc curationem Ioanni Baptistæ Romano chyrurgo errabundo; balsamum tamen approbat Fallopius, & curandi modum Fonseca in parvis saltem vulneribus; qui tria proponit remedia ex iis chyrurgis pro omni vulnere curando per primam intentionem, etiam si sit in capite cum fractura, quæ proponam, ne quid deficiat pro hac novâ exercenda curatione.

C Aquæ vitæ optimi & generosi vini; pluries circulatæ, ita ut supra pesulam posita accendantur, quod volueris, ponatur in boccia vitrea, vel pellicano, & ponatur vas sub fimo equino calido per dies viginti, ita tamen, ut superior pars pellicani sit extra stercus aëri exposta: apparebit post viginti dies aqua cærulea supra fæces; quæ erit coloris albi, tunc oportet paulatim per inclinationem aquam istam sine fæcibus separare, & reponere in vas vitreum bene obturatum ad usum. Dum autem pelicanus est in fimo equino, obturetur os diligenter, si non habueris pelicanum, supponatur aqua vitæ in boccia colli collongioris bene obturati in stercore equino, & digeratur ut dictum est.

D Therebentinæ lib. j. olei. Lauri ʒ. iiij. galbani ʒ. iiij. gummi Arabici ʒ. iiij. thuris, myrrhæ ana ʒ. iiij. gummi hederæ, ligni aloës, galangæ, cariophilorum, consolidæ minoris, cinnamomi, nucis moscat, zedoariæ, Zinziberis, dictamnii albi ana ʒ. j. moschi, ambre ana ʒ. j. omnia infunde in retortam vitream cum lib. vj. aquæ vitæ ter circulatæ, ut supernatent in infusione per novem dies, deinde distilletur per cinerem igne lento cum capello, & recipiente bene obturato, tunc emanabit aqua clara, limpida, quæ distillanda est quoad colorem mutet, & flavescat; postmodum auferatur recipiens, & illa aqua clara ponatur in vase vitreo bene obturato, ut nihil respiret, & iterum appposito recipiente, excipiat secundus liquor flavus dato igni maiori paulò, quoad vapores nigri, & liquor subnigrescens exire incipiat: tunc auferatur recipiens, & ille liquor flavus in alio vase vitreo reponatur, & apponatur rursus recipiens bene obturatum, & ignis augeatur, donec fæces exsiccentur; ille humor, qui erat subniger reponatur in vase vitreo separatus. Primus liquor dicitur aqua vulneraria prima; secundus aqua vulneraria

neraria secunda : tertius medicina balsamica ; quibus omnia, inquit Fonsæca, Empirici curant vulnera per primam intentionem apponendo primum liquorem , deinde aquam primam vulnerariam , postea pulveres ex thure , aloë , & mastiche , ac sarcocolla modo dicto.

Plura alia in hunc finem proponunt balsama , & olea, tam naturalia , quàm artefacta Magatus, & alij, quæ Sennertus adducit , & parantur ex radice consolidæ maior. bistoræ, tormentillæ, foliis alchimillæ, bursæ pastoris , virgæ aureæ , balsaminæ , verbenæ, vetonicæ , hyperici , millefolij , saniculæ , caudæ equinæ , vlmī , plantaginis, betonicæ cupressi, pilosellæ ex floribus rosar. rubr. hyperici , balaustrorum ex fructibus nucum cupressi , ex gummi, lacrimis & succis, thure , aloë , mastiche, lachryma abietina , resina therebentina pini , hederæ , tragacanthi, tacamacæ , carannæ , sarcocollæ , sanguine draconis, bolo, armena , corticibus thuris lapidibus hæmatite, corallor. ex quibus variæ apud ipsum sunt descriptiones.

Inter Iuniores plerique pro curandis vulneribus, vulnerariis videntur potionibus ; quæ licet Antiquis inusitata , & idè ab aliquibus damnantur, tamen Sennertus admittendas esse duxit, & pro earum usu confirmando , sunt apud ipsum Galenus *lib. 5. methodi cap. 9.* Author libri de Dynamidiis *tit. de plaga.* Ioannes Manardus adhærens Mesue in antidotario : & ibi Christophorus Georgius de Honeftis, Guido *p. 2. chyrurg. parua cap. 9.* Ioannes de Vigo *lib. 3. cap. 10.* Ioannes Anglicus , Nicolaus Massa *epistol. 28.* Tagault. *lib. 2. instit. Chyrurg.* Ioannes Andræas à Cruce *de vulner. cap. 4. lib. 4.* Fallopius *de vulneribus cap. 14.* Mathiolus *in lib. 4. Dioscoridis cap. 16.* Paræus *lib. 18. cap. 28.* Fabricius ab Aqua *pendente lib. 2. cap. 23.* Septalius *lib. 8. animaduers. num. 181.* Apud Andream à Cruce quatuor proponuntur herbæ, ex quibus huiusmodi fiunt potiones. Alchimilla, Gariophyllata, Vinca peruinca, & herba Trinitatis, Sennertus plurimas adducit & herbas conducentes in hunc finem, & potiones ex ipsis compositas.

S. V.

Magati, & aliorum curatio per primam intentionem in fracturis capitis proponitur & vulneribus.

Vulnerum capitis simplicium & cum fractura proposuimus Galenicam curationem & nouam seu empiricam recentiorum : Restat iudicium ferre de horum vulnerum curatione iuxta cæsaris Magati nouam opinionem, traditam in duobus libris quos inscripsit de rara medicatione vulnerum : cui subscribit Septalius *lib. 8. animaduersionum Medicarum* ; & inter nostrates Hidalgo chyrurgus Hispalensis nostro idiomate librum edidit ipsi subscribens hanc doctrinam, in qua contendit omnia vulnera debere curari per primam intentionem etiam si sint composita. Magatus autem contendit quòd omne vulnus debet curari vniendo seu coniungendo labia illius, imponendo loco tegumenti primo aliquod adstringens quod sanguinis fluxum prohibeat , natum foveat calorem , superfluitatem inhibeat , qualis est resina therebentina , aut abietina , tacamaca sarcocolla , sanguis draconis ; supra apponit lintea aliqua, quibus calor conseruetur partis , nec ligaturam ante quartum, aut plerumque ante septimum immutat ; & sic procedit in posterum vsque ad curationem quam contendit perficiendam sine eo quòd quoti-

A die vel semel vel bis abstergatur , & medicamenta panni ac ligaturæ multiplicentur , vt docuit Galenus, & admiserunt & exercuerunt omnes Chyrurgi vsque ad nostra tempora.

Horum hæc proponit fundamenta. Primo quod experientia quam exemplis confirmat, docuerit vulnera præcipuè capitis cum fracturis , & subintraionibus sic sæliciter fuisse curata : Tum quod sic conseruatur innatus calor , qui vulnere detecto dissipatur , imbecillis redditur ; obtunditur ab aëre externo , quo deficiente , cum debito instrumento careat natura , nec agglutinationem , nec supurationem , nec carnis generationem potest consequi , nec valet corruptioni resistere. Tum quia ex repetita curatione superuenit dolor , ex dolore , sanguinis in partem affluxus , ex affluxu , intemperies ; à quibus impeditur natura à curatione vlcis, & actionibus requisitis nuper propositis , & cum aër intemperet vulnus, simul coadiuuat , & impeditur ne ab aëre intemperante cranium aut ossa ipsa abscedant , ne ob communicatam intemperiem plura in vulnere succrescât excrementa, ne impediatur vigor caloris, à quo & recrementa , & extranea facilius mundantur à vulnere. Tum suadet ratio, quod ex frequenti vulneris curatione ægri difficilius conualecant, & confirmat experientia : nam interturbatur natura , debilitatur, excrementis obruitur , & ab intento fine auertitur. Nec repetita mutatio appositionum potest prodesse ad excrementorum abstersionem , aut nouam medicamentorum , ac continuam applicationem , quia si non debilitetur calor ex vulneris manifestatione, pauca sunt excrementa ; & hæc exuperant, si intemperetur ab ambiente pars : & valet roborata natura insensibiliter pauca expellere ; nec natura roborata , & non impedita indiget noua applicatione medicamentorum , qua indigeret si ex multiplicata curatione debilis redderetur.

In hac noua opinione standum est iudicio Sennerti *tom. 3. lib. 5. part. 4. cap. 9.* & Rodericus de Fonsæca. *tom. 1. consult. Medic.* aliquantulum ei adhæret , tenet enim quòd in simplici vulnere eligenda est Magati opinio ; non autem in composito indigente ope chyrurgi , vel ob extranea auferenda, vel ob symptomata corrigenda ; nec discedit ferè à Magato & Septalio , qui plures excipiunt casus qui forsam sub iis conditionibus continentur : sed dato casu, quòd ob maximam cranij læsionem non possit Magati prosequi curatio , & cum Galeni doctrina pluries repetenda curatio , noua inter Iuniores insurgit difficultas , an liceat cranium perforare in eius fracturis. Contendunt, qui semper curationem per primam intentionem defendunt , quòd numquam cranium sit perforandum , quia horrendum est remedium caluariam perforare ac concutere , exponere extrinseco aëri, & quòd falluntur ob suturas plerique, & sine necessitate perforant os, & mortem inducunt, quòd in frigidis regionibus ob aërem frigidum pereunt plerique perforato cranio , quòd vt testatur Fallopius cum aqua vulneraria ab ipso præscripta plures liberi euaserunt in fracturis capitis , sine abrasione cerebri , quod suo oleo idem apud nos sæpe consequutus fuit Aparicius.

Fonsæca in calidis regionibus admittit abrasionem cranij, non tamen in frigidis, si cranij læsio sit parua. Ego verò contemnerem contraindicationem desumptam ab aëre frigido valente cerebrum intemperare & ossa alterare , vt abscedant, si intra caluariam ossa lethalia inferant accidentia , sin minus absque cranij abrasione tentarem curationem , quam sæpius feliciter consequutam vidi.

§. VI.

Vnguenti Armarij quanta sit vis ad hac vulnera curanda.

TAnti Plerique faciunt vnguenti Armarij vim ad vulnera curanda, vt iudicem non sine examine percurrendam hanc opinionem ex aliorum nutu confirmatam, tanquam miraculum, huius remedij vim extollentium. Primus illius inuentor fuit Paracellus vir impius, & iniquus, dæmonis alumnus, & socius; qui inter alias imposturas hanc pro vulneribus curandis introduxit, *lib. 1. Archidox. Magica:* Cuius est hæc descriptio. ℞. vñeæ ℥.ij. mumia ℥. β. pinguedinis humanæ ℥.ij. lāguinis humani ℥. β. olei lini ℥.ij. rofar. boli armenæ ana ℥.j. misce, fiat vnguentum. Ex aliis Authoribus Sennertus varias adducit descriptiones: Ex Iacobo Colero *lib. 18. æconomia*, ex Vvitrichio, ex Baptista Porta & aliis: sed præcipuè Crollius Paracelsi summus protector vnguentum Armarium, Sympatheticum, seu Stellatum Paracelsi vocat, & aliquibus superstitionibus superadditis sic præscribit. ℞. Adipis verris aprugni, vrsini, anallorones octo, quo seniores animalia, eo melior adeps: vtriusque animalis adeps prius in vino rubro per dimidiam horam lento igne bulliat postea effunditur super aquam frigidam, & cochleari colligitur pinguedo innatans, quidquid fundum petit, abiiciatur. Postea ℞. Lumbricorum ex vino, vel aqua lotorum sextarios duos, torrefiant in olla tecta: in fornace pistoris, cauendum tamen ne adurantur, postea terantur in puluerem. ℞. Huius pulueris, cerebri aprugni siccitati, sandali rubri odoriferi. Mumia, Hæmatit. ana ℥.j. Demum ℞. Vñeæ è cranio hominis violenter morte perempti, abraæ lunâ crescente, & in bona domo existente, non Veneris si fieri possit, aut Saturni, ad pondus duarum auellandarum circiter: ex omnibus tritis, & inuicem mixtis cum adipe secundum artem vnguentum fiat in vitro clauso, vel pixide, diligenter ad suos vsus reservandum. Iste maximus impietatis, & nugacis imposturæ Paracelsi author, postquam ingredientibus superstitionis adimplet compositionem vnguenti Armarij, vt ipsi Paracello, & dæmoni illius magistro, & suæ impietati fidem adscribat in ignorantibus, simplicibusque hominibus nouitatis inquisitoribus, tanquam præuidens, iudicium quod de suis ineptiis cordati essent facturi, superaddit, quod hæc cura non est venefica, sed facta per vim Magneticam medicamenti attractiuam, à sideribus causatam, quæ mediante aëre vulneri adducitur, & coniungitur, vt spiritualis operatio in effectum deducatur, & quod sit propter coniunctionem astralem, & elementalem, quod tria causantur per hoc vnguentum tam mirabilem effectum, sympathia naturæ, influentia corporum cœlestium, & balsamum, quod habet vim sanandi. Tandem concludit quod hoc vnguentum sanat omnia vulnera, quocumque telo, ictu, iactu, cuicumque etiam sexui inflata, & modo telum haberi possit, etiam si patiens multis miliaribus à nobis absit, telum debet vngi, quo homo vulneratus est, singulis diebus semel, si necessitas urgeat, & vulnus sit ingens, alioquin secundo vel tertio die, seruetur in mundo linteolo, & loco tepido, non nimis calido, ne damnum inferatur parti: cauendum ne puluis cadat super telum, nec ventus afflet in loco frigido, alioquin patiens ad insaniam redigetur. Non est necesse consuere vulnus, sed linteolo mundo quotidie circumligare, made-

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

A facto vrinâ patientis: & aliæ innumerae cachinno dignæ animaduersiones proponuntur à Crollio: sed impostores huiusmodi homines potius essent deridendi, quàm oppugnandi, nisi nos doceret sacra Pagina respondendum esse stultis, ne sapientes iudicentur. Ab ipso exordio exordium desumamus. Vnguentum Paracelsi diuersum est, ab eo quod Crollius adducit: post hunc reliqui eius Sectatores variant in modo, in ingredientibus & in compositione, vnde errant in primo præsupposito, & fundamento virtutis Magneticæ. Secundo Crollius petit vñeam ex hominis cranio violenta morte perempti: ex quo patet futilis virtus vnguenti, quæritur enim in impietate mortis violentæ: quid ergo dat Deus ob impiam violentiam mortis, virtutem sanandi vulneris cranio hominis, quam prius non habebat. Tertio quod luna crescat dum abraditur, vtpotimum: Superaddit vigorem virentis lunæ quæ est humectare; hæc impedit vulneris curationem: quæ petit fieri exsiccando: ex coniunctione cum Venere: hac augetur virtus humectandi, quæ vt dixi est contraria: vt quid ergo talis vnio? Quarto si à sideribus communicatur illa virtus vnguento, vt quid à Crollio necessaria indicatur, si fatetur, quod illud balsamum illam habet naturaliter. Quinto omne agens habet limitatam sphaeram actiuitatis, & ideo nec vnguentum posset ultra illam operari: nec sufficit, quod illa virtus deferatur à mundi spiritu, nam ab ipso omnium rerum virtutes possent sine entitatibus per mundum ferri, & calor ignis sine ipso in distans ultra sphaeram actiuitatis propriæ operari. Præterea vnguentum non fertur à mundi spiritu, nec ideo virtus eius ferri potest, quia hæc est accidens & hoc non migrat de subiecto in subiectum.

Præterea hæc virtus curandi iudicatur propria passio huius vnguenti, & sine illo nequit alteri communicari, quia propriæ passionis concomitantur formam cuius sunt propriæ passionis. Præterea si hæc virtus iudicatur posse ab spiritu delatore communicari per orbem, ab vnguento deferri potest sine teli inunctione. Præterea si communicatur, & vt supponit Crollius, recipitur ab Astris, ab eisdem etiam communicabitur per spiritum delatorem, & Astra curabunt omnia vulnera sine vnguento. Præterea si talis virtus deferatur ab spiritu delatore mundi, si duo sint homines vulnerati simul, vel vnus cum duobus vulneribus causatis à diuersis telis, à virtute vnguenti delata ad vnum vulnus, curabitur vicinum vulnus, etiam si illius telum non inungatur vnguento. Præterea spiritus delator mundi, aut est animal, quod operatur præcedente cognitione, & hoc deberet esse corporeum, quod nullus vnquam vidit, aut tetigit: vel est angelus, aut dæmon: si dæmon non ferret opem ægro, cuius intendit mortem ob hominum odium, si bonus angelus omnibus ferret auxilium vnguenti, & si non tangeretur instrumentum cum vnguento, ob beneficam eius naturam in homines. Sexto, etsi vnguenti virtus feratur ad vulnus distans, virtus pulueris inieci in illud non potest deferri vt ægrum delirantem reddat, & licet etiam puluis feratur; virtus nequit delirium causare, cum non habeat vim intemperandi cerebrum, & si sit puluis rei frigida, potius temperaret cerebrum, & impediret delirium. Septimo si datur mundi spiritus delator virtutum rerum, ab hoc trahetur ab Indis simplicium virtus, qua innumeri morbi curentur; ab hoc vnguenti Mercurij virtus deferri poterit sine vnguento ad morbum Gallicum, & ipsum curare; ab hoc

P p p

poterunt

poterunt odores à regione in regiones immutari, & ab hoc victus, & alimenta deferri ad patientes famem, cum quibus maximam habent sympathiam, cū à natura sint ordinata in subsidium & alimentum eorum. Octauo si ex certo cæli cursu prouenit hæc virtus, vt communicetur vnguento, cur semper quod conficitur, illam spectat, cur saltem tunc non communicatur omnibus vulneratis, cur cessante influxu conseruatio eius, non aboletur ab vnguento? sicut pereunt reliqui stellarum influxus, ipsis deficientibus, aut mutatis. Nono si vis vnguenti, balsami virtus dicitur, & desiccatiua, cur in distantia magna valet desiccare, cum id nequeant elementa, in quibus est siccandi primaria virtus? cur reliqua balsama non possunt in distans operari desiccando, delata à mundi spiritu delatore. Decimo si virtus defertur, & sufficit pro vulnere curando, cur isti aliqua vulnera proponunt, pro quibus non fit miraculum illud sanandi, ab hoc vnguento.

Dices quòd est debilitas intellectus quærere rationem, vbi sensus fidem facit, & quod plures Principes, Reges, & Imperatores viderunt per hoc vnguentum modo dicto sanari plurima vulnera; ex quo patet cedendum esse veritati, & experientiæ.

Sed adhuc si citati ab ipsis Principes euentum confirmant, & attestentur; non possunt attestari, quòd ægri sanentur vi medicamenti propositi, sed quod proposita hac fallacia ab iis impostoribus ipsi viderunt ægros sanari, qui cum ab aliis causis possint in sanitatem reduci, eorum autoritas potest euentum testificare, non verò causam. Hæc autem in impio Paracelso, qui dæmoni erat coniunctus, & tanquam veneficus pactum cum illo habebat, sicut plerique suorum Sectatorum, potest reddi causa ipse dæmon; qui illum docuit hoc vnguentum, vt cum eius fallacia posset contegere ipsum operari tanquam veneficum: in non veneficis si quandoque id contingat, id fit, sicut dum vulnera curantur ab aliquibus pannis, vino aut oleo madefactis, quæ naturæ ope curantur: quod confirmat, quòd non omnia vulnera curantur ab his impostoribus per vnguentum armarium, & si haberet vim ab illis decantatam, omnes per illam, integram consequerentur sanitatem.

§. VII.

Qualis curatio utilis foret agroto pro vulnere vt venenoso.

Cum ægrum non tam ad curandum inuiseremus, quàm ad prædicendum de eius periculo, & cum vehemens veneni virtus breuiter illum è vita abstulerit, nulla fuit nobis curandi illum occasio: si autem in huc finem essemus vocati, aut certior esset suspicio de venenato instrumento; exhiberemus primò malū cytonium, quod vnicum, & expertum est auxilium contra toxicum, quod dicitur *Ierba Ballestera*, vt tenet Guilandinus, qui Toxicum dictū Pharicum à Praxagora, Pharis ab Arcadis siue, ab Arcadicis Pharis, vt alij tenent, siue à Pharis in Thessalia, vt placuit aliis, siue à Pharis in Lacedæmonia tale dicatur, indicatur esse Hispanum Toxicum *della Ierba Ballestera*, cui pomum cotoneum vnicum esse alexipharmacum tradit. Idem tenet Langius lib. 1. *mirabilium auscult. ex Aristotele*. Mathiolus comment. ad lib. 4. in *Dioscoridem*. Iulius Alexandrinus *salubrium lib. 10. c. 5*. Cyriacus Lucius *de ligni cotonei natura*. Crato lib. 2. ad *Thomam Iordanum*, citati ab Schenckio.

Generaliter tamen pro omni vulnere venenoso Magatus lib. 2. *de vulnerib. c. 10*. appropriatam ad-

A ducit curationē, duas præcipuas attendens indicationes, & cor corroborare, & venenum quantum possibile fuerit, attrahere ad partem primò venenatā, seu in quam inflictum fuit vlcus venenosum, quas indicationes ibi latè prosequitur: & nos prosequeremur, si datus esset curationis locus.

CONSULTATIO DVODECIMA.

De Tristitia, & morte superueniente ex commota melancholia.

CONTINET.

§. I.

Proponitur euentus, traditur consulēdi Ratio.

§. II.

Melancholici humoris traditur natura, malus eius detegitur mos.

§. III.

Melancholia & tristitiam inducere, & omnes conturbare Rectricum Virtutum actiones valet.

§. IV.

C *Tristitia an subsequatur ex melancholia quauis, inquiritur? & modus ostenditur.*

§. V.

Commota melancholia cur sit mortis subito irruentis causa.

§. VI.

Vie destinata à natura ad expurgandam melancholiam proponuntur, & hæmorrhoidalium venarum usus.

CONSULTATIONIS

Decisio.

§. I.

Proponitur euentus, traditur consulendi ratio.

E N prima senectute vir excellentissimus constitutus, variis deditus curis, qui annis elapsis apertas habuit hæmorrhoides, ex retenta diu euacuatione cœpit melancholica grauati plenitudine. Erat somnolentus, ad motum non aptus, subtristis incedebat, dū lenta superuenit illi febricula hæmorrhoidalis sanguis cœpit fluere, nō pro cōsuetudine venter cōmoueri, cum anxietate, & insomniis, ac peruigiliis, sanguine misso ex talo, tēque repetito, nec pro consuetudine, mouit hæmorrhoides, venter supprimitur, & hæmorrhoidalis fluxus. Post hæc patū febricitabat præcipuè noctu, in quo ingrauescebant anxietates, donec nocte tranquilliore peracta, nona hora matutina repētē cœpit ventriculus commoueri, statim syncope superuenit à qua paulò post liberatus, anxius permansit, cū ventriculi & totius vētris anxietate, cum pulsuum nimia debilitate, & omni inæqualitatis genere: Paulatim vsq; ad septimam horam vespertinam delitescibat vitalis facultas, & cōsequia subsequuta, cum qua vixit vsque ad horam vndecimam noctis

noctis, & vsque ad decimam, licet sine pulsu cum re-
ctricibus rectè se habentibus, per duas horas ante
obitum vomitus nigri, & vt aiebat, acerbis commoti
sunt, cum magno effluentis humoris fœtore.

§. II.

*Melancholici humoris traditur natura, ma-
lus eius mos detigetur.*

Ex retenta consueta hæmorrhoidali euacuatione,
plenitudine melancholica replebatur æger: inde
melancholia, cum tristitia, & signa plenitudinis super-
uenerunt, aliique ipsius effectus, ac accidentia, com-
motio melancholiæ, ac subito mors subsequita sunt.
Melancholia Græca est dictio à *melan* quod signi-
ficat nigrum colorem, & *choli*, quod significat bilem:
Cõponitur, vt tenet Simphorianus Campegius *lib. 2.*
c. 5. æquinoctè sumitur, & pro humore & pro morbo
ab ipso proueniente, & pro vno ex quatuor humori-
bus naturalibus complente massam sanguinariam, &
in nutritionem partium terrestrium à naturâ destina-
to; & pro excrementitia melancholia quæ ex vstione
ab vnoquoque naturali humore fieri potest; & fit ex-
crementitia substantia, nigra, terrea, acerbis: & qua-
druplex iuxta diuersitatem humoris à quo vstione, aut
alteratione fit.

Ab iis prouenit affectus, qui melancholia dicitur,
& à quo fit potentiarum rectorum deprauata actio,
quæ delirium melancholicum, seu melancholia etiam
solet vocari, vt docuit Galenus *lib. 2. de causis sympt.*
c. 7. lib. 3. de loc. affect. c. 7. lib. 2. methodi c. 2. & 3. Hoc
deliriū melancholia dicitur, à causa ex qua prouenit,
vt Galenus tenet *lib. 2. methodi c. 2. Alex. lib. 1. c. 22.*
Paulus *lib. 3. c. 14.* Aëtius *lib. 5. c. 9.* Celsus *lib. 3. c. 18.*
Aurelianus *lib. 1. tardar. passion. c. 6.* Nec ab effectu vt
alii volunt potest melancholiæ delirium nominari, si-
cut morbus niger dicitur ab Hippocrate, ob nigrum
colorem, vt Maglioca comprobatur, & tenet Arethæus
lib. 2. de causis, & signis diuturnar. passionum c. 5. Au-
cenna *lib. 3. fen. 1. n. 4. c. 1.* Rhasis *lib. 1. continent. c. 3. &*
ad Almanf. c. 27. Serapion *lib. 1. c. 202.* Gentilis in
Aucennam nuper citatum, Iacobus de Partibus, Ni-
colus Florentinus, & tenent recentiores, Fernelius *lib.*
5. c. 2. Althimarus *lib. de medend. human. corpor. morb.*
c. de melancholia: Manardus lib. 9. epist. 2. Capivaccius
c. de melanch. ibidem Trincavellius; Fucius lib. 6. Epi-
dem. comm. 9. Valles lib. 5. controu. 114. Mercatus *lib. 1.*
de curat. morb. c. 17. Massaria *lib. 1. Pract. c. 21.* Rudius
lib. 1. c. 13. Saxonia *lib. 1. cap. 16.* Vidiuidius *lib. 2. de*
curat. membratim cap. 10. Fauentinus *lib. 2. cap. 17.* &
alii ferè omnes vnanimi assensu idem fatentur.

Æger melancholia hac non laborauit, sed ex
melancholico humore redundante ac retento varia
illi succreuerunt symptomata, quatenus excrementitius,
& superfluous erat. Naturalis melancholia in alimo-
niam fuit à natura destinata. Galenus *lib. 2. de locis af-*
fectis, alios ipsi adaptauit vsus, vt tanquam limosum
excrementum traheretur à liene pro eius nutritione,
& vt reliquum mitteretur in ventriculum, vt excita-
ret sua acerbitate famem naturalem, & vsque ad no-
stra tempora credidere Galeni Subscriptores. Hofma-
nus & alij hos vsus denegarunt lieni, à quo compro-
bant chilosam terrestriorem trahi partem, ex quâ
generet imperfectiorem sanguinem, quo seipsum, &
ventris alias nutriat partes, vt in Medicis Resolutio-
nibus retulimus. Goringius, & alij circulationem san-
guinis admittentes coincidunt in hanc opinionem, à
quibus non discedimus.

Sed quæ superfuit in corpore melancholia succul-
ve excrementitius melancholicus, cum fiat nutritioni
ineptus, & superfluous redundet in corpore, nec pro

Brano Resol. Medic. Pars VI.

A partium nutritione sit aptus, nec diu, si ineptus, à na-
turo valeat gubernari calore, varios causat morbos;
omniaque producit morborum genera, in intempe-
rie, in mala cõpositione, & in solutâ vnitatem: per vires
manifestas offendit, per occultas, & à tota substantia;
occidit, corpusque, & sanitatē opprimit. Si putrescat,
febres causat erraticas, octomanas, septimanas, sexta-
nas, quartanas, & has simplices, duplices, triplices;
continuas, aut intermittētes, sæpiusque, & lacticas, ac
latentes; ob obstructiones, quas incultatus hic humor
in ventre, mesenterio, vtero, & ventris partibus valet
causare sunt in mala cõpositione tumores schirrosi &
cancrofi, & in soluta vnitatem sunt cancri vlcerati in
vtero, in mesenterio, & in aliis corporis partibus:

B Schieus, quem schirosim, vel sephiros vocat Alfar-
uius *lib. pract. 3. tract. c. 22.* Ex terrestri melancholia
fit, schirrus improprius; cancerum vocauit Galenus *5.*
simpl. med. c. 9. à ex atra bile fit, quo & plures aliæ fiēt
excretiones cutis, vt therebintū, variæ defœdationes;
vt lepra, scabies, impetigo, color niger, elephāiasis.

Ex iis etiam melancholicis succis refluentibus aut
accumulatis in hypochondriis, in mesenterio, in lie-
ne, in contentisque ventris partibus, varij insurgunt
morbi, varia succrescunt symptomata, superueniunt
enim in liene obstructiones, tumores, schirrus scor-
butica affectio, in mesenterio obstructio, abscessus vl-
cus, schirrus: in pãcreate schirrus, in omnibus iis par-
tibus fit melancholia hypochondriaca, cuius varia ac ra-
rissima sunt accidētia, quorū meminit Marcellus Do-

C natus, & reliqui Practici, quorum præcipua sunt ven-
triculi debilitas, flatuum copia, imperfectæ coctio-
nes, vomitus assiduus, ructus, hypochondriorum mur-
mura, dolores, sitis, metus, & tristitia, quas sæpe con-
comitatur deliriū, cū varia phātasmatum diuersitate:
Hæc omnia symptomata grauiora sunt si succorum
fiat recursus ad partes superiores, præcipuè si natura
assueta expellere illos ad hæmorrhoides, impotens fiat
prosequi operationem; atri succi sursum vergant: Tūc
enim vt inquit Ludouicus Ferrant *lib. 1. in Coacas*,
Melancholici metuendi abscessus, seu decubitus, ii-
que periculosi, nam vel apoplexiam, paraplexiam, cõ-
uulsionem, cæcitatemve significant; si verò translatio
symptomata altius impressa sit, tunc fit intemperies
primigenia, quæ alterationem, vel alienationem in-
duxerit, nulla liberalis excretio soluet, à priuatione
liquidem ad habitum non datur regressus.

D Nec solum nobis obnoxia fit melancholia, sua ma-
teriâ, & manifestis qualitatibus, sed magis occultis vi-
ribus, quas vitæ oppositas contrahit. Platerus omnem
retentam in corpore melancholiam credidit veneno-
sam acquirere qualitatem, ac naturam. Quæ in atram
bilem abiit manifestum est, manifestas acquirere ve-
nenosas primas qualitates; terram enim sua acrimonia
elevator, cancrofa efficit incurabilia, ac lethalia vlcera,
cancrofaque vlceratos, quæ plerumque etiam in hy-
pochondriis sunt, & mortem accelerant; sed quibus
succus ater ibidem contentus venenosus, vt putre-
dine, ac vstione: inquit enim Platerus *tom. 1. agens*
de melancholia hypochondriaca, quod faculentus
fit melancholicus humor in hypochondriis conten-
tus, malignitatēque acquirit, & adhuc sine putredi-
ne venenosus sunt contagiosæque occultæ diuersæ
facultates, vt tenet Riuerius *cap. de scorbuto lib.*
11. Praxis: quæ non tam resultant simpliciter à for-
ma, quàm ab ipsa vt determinata per diuersam
humoris alterationem, diuersumve substantiæ
modum; ex quibus prouenit diuersa venenosa
qualitas, sicut diuersa prouenit in venenosis
animalibus ob hanc causam, & in diuersis me-
dicamentorum partibus & in putrescentibus hu-
moribus

moribus superuenit pestilens, aut maligna qualitas mutato substantiæ modo, quæ non pullulabat antea ex hoc principio; contingit quod à melancholia, quæ est humor minùs conformis nostræ naturæ, plures ac diuersæ pullulent occultæ qualitates contagiosæ, morbosæ & lethales, sic in hypocondriacis superuenit occulta qualitas, à qua tot, & tam varia, ac molesta fiunt accidentia, quæ à melancholia non fiunt in quartanariis, & aliis in quibus manifestè redundat melancholiæ copia per vniuersum corpus: simili ratione in scorbuto superuenit ex melancholico humore contagiosa, venenosa, & insuperabilis occulta qualitas, à qua intensiora, & insuperabiliora accidentia causantur: in intricatione capillorum non minùs lethalis, ac insuperabilis contagiosa resultat diuersa qualitas occulta, quæ diuersa ac grauissima parit accidentia. Ab eadem diuerso modo alterata, vel iuxta diuersum substantiæ modum prouenit elephantiasis non minùs contagiosa, horribilis, ac incurabilis, cum tanta symptomatum incurabilium syndrome; nec aliter solet ex contentis intra venas hypocondriorum succis atris, & per hæmorrhoidas non expurgatis succrescere venenosa qualitas, quæ subito spiritus dissipat, & mortem inducit, vt in ægro vidimus, & infra comprobabimus.

§. III.

Melancholia, & tristitiam inducere, & omnes conturbare Rectricum Virtutum actiones valet.

Hippocrates melancholiam posse vergere in corpus protulit, vnde varij superueniunt morbi, quos supra retulimus, & posse vergere in animam: & inde tristitia, & metus, deliria, & varia phantasmata superueniunt. Tristitiam in ægro contulit: hæc est mœror, ac languor ex apprehensione alicuius mali præsentis, aut proximè ingruentis metu contractus. Hic metus animo conceptus confestim cor agitat, mentem obnubilat, omnes facultates animales perturbat, maximam minatur ruinam omnibus facultatibus internis, & tandem sua malignitate vim imaginatiuam de suo statu deturbat, vt doctè concludit Quercetanus, qui duas tristitiæ ponit differentias, alteram veram vocat, & naturalem, qualem iam definitimus, alteram adulterinam, seu fucatam, potius fictitiam. Hanc luctum vocare expedit ceremoniis, ritibusque circumdatum, præcipuè vsitatum in mortuorum monumentis, quem in exequiis defunctorum vetustiores demonstrarunt, vt tenent Herodotus, & Diodorus: latius tamen prosequitur Petrus Bellonius Cenomanus.

Vera Tristitia à causis fit sæpè externis dolorificis, ab ærumnis, filiorum, coniugum, aut parentum interitu, bonorum iactura, & ex terrestrium eduliorum vsu: vulgus tristitiam confundit cum melancholia, est saltem quid subsequutum ex illa; ideo inquit Hippocrates quod metus & tristitia melancholicum significant. Cum igitur variæ sint melancholiæ species, variæ ex illis tristitiæ superueniunt effectus, ex diuerso modo alterata melancholiâ, diuersi orti vapores, variæ fiunt phantasiæ, aut imaginationes tristitiam concomitantes, quas referunt Auctores. Galenus lib. 3. de locis aliquos refert iudicantes se esse vas figulinum: alij credebant seipso vitru esse, alij recusabant cibum timètes venenum: alij optant mortem: alij se mutari contendunt in nouam rei speciem: alij carere capite: alij se Reges, Imperatores, aut Pontifices indicant: alij credidere infrigidari

A à calore: alijque & innumeras tristitiæ erroneas adiungere imaginationes, aut phantasmata, ad quos gradus non peruenit æger, se enim continebat intra statum naturalem in rectoribus actionibus, licet tristitiâ admodum tunc vexaretur.

Tametsi tristitia non semper perturbet imaginationem, nec inuertat phantasmata, plerumque mortem accelerare valet: Cælius lib. 29. c. 8. refert Aristotelem prolapsum in mortem ob tristitiam contractam, quia in freto Euripi causas reciprocationis maris non fuit adeptus. Seneca de consolat. Otraiam sororem Augusti tenet interemptam ex tristitia filij Marcelli mortis: Adastractus, nunciata morte filij, tristitia obrutus obiit: Eduardus Anglorum Rex ob similem causam tristitia fuit interemptus; & alij quamplurimi, vt referunt Cuspius, & Polydorus.

§. IV.

Tristitia an subsequatur ex quauis melancholia, & modus ostenditur.

Diocles referente Galeno 3. de locis cap. 7. tristitiam iudicauit non prouenire ex quauis melancholia: confirmari videtur, quia Democritus melancholia laborans ridebat continuò. Hippocrates desipientias cum risu admittit 6. aphorismor. 53. & lib. 5. Epidem. 87. Parmenis cum melancholia laborantem à tristitia, dicit mutatum in risum, & lib. 1. Epidem. comm. 3. agrote 2. Silentium melancholicum inquit nequisse moderare risum, & cantum: ex quibus Marcellus Donatus & Trincauellius tristitiam iudicant non esse melancholiæ pathognomicum signum.

Sed Hippocrates 6. aphorism. 23. decreuit, quod si metus, & tristitia longo tempore perseuerent, melancholicum significant. Ex quibus Galenus, & reliqui Commentatores confirmarunt tristitiam concomitari melancholiam, tanquam eius symptoma. Risum melancholicis superuenientem improprium, & quasi sardonicum esse crediderunt aliqui. Mercatus quod risus reperitur in maniacis, non in melancholicis: Auicenna, & Trallianus, si cum melancholia sit sanguis admittunt per intervalla à sanguine risum posse prouenire in melancholicis: Vallesius lib. 5. Epidem. comm. 82. coincidit in hanc opinionem, nec discedit Gentilis nec Carreirus, licet ostendet recedere: Nosque asserimus quod si simul sit sanguis cum melancholia, potest tristitia licet sit propria passio melancholiæ occultari, sicut occultatur risibilitas in reliquis melancholicis, licet sit propria passio hominis: & Hippocrates lib. 4. de rat. victus, docet situm inextinguibilem, quam pathognomicum signum febris ardentis constituit, posse manente febre ardente occultari, si fuerit simul capitis destillatio, quæ etiam occultatur languente facultate, aut à delirio illam obscurante: Nec mirum quod occultetur propria

D passio, manente essentia, si occultari potest ipsa morbi essentia, qualis est rationalitas in fatuis, & ardens febris, quæ consistit in inextinguibili calore, vt docet Galenus lib. 1. Proorrheticor. comm. 22. seruans propriam naturam solet occultari, & 4. aphorism. 28. inquit Hippocrates. In continuis febribus malum, si externa partes frigeant. Vbi manente febre occultatur calor, & Galenus has febres vocat ardentis, & lib. 7. aphorism. 1. docet Hippocrates, frigus partium extremarum malum, in morbis acutis. Et febrem occultari multipliciter contingit: Galenus lib. 4. acut. text. 47. lib. 1. Epidem. comm. 3. agrote 1. & 2. & lib. 1. Epidem. comm. 2. text. 28. febrem docuit occultari ab interni visceris

visceris inflammatione spiritus ad se renocante, occultari etiam potest ex crassorum humorum copia, in vasis minoribus, aut in ambitu corporis expansionem caloris ad extra impediēte: similiter & occursum acrim humorum ad ventriculum, partium externarum refrigerationis fit causa ex Galeno *lib. 2. acut. text. 4.* sicut & nimis dolor spiritus resoluens, ex eodem, *3. de ration. victus comm. 33.* Contingit & febris occultatio à veneno assumpto, vel intra corpus genito, vt in hystericis, & opiatīs stupefactis: quid ergo mirandum, si ob tot causas valet essentia febris occultari, quod valeat occultari tristitia aliquando, quæ melancholiæ accidens est.

Magis nos anxios reddere debet, inuestigare causam ob quam à melancholico humore valet tristitia produci: contendunt quidam à dæmone causari melancholicos affectus, simulque illius ope posse causari tristitiam. Auicenna, Azaraius, Rasis in hanc inciderunt opinionem: contendunt alij, illam adscribere Hippocrati *lib. de morbo sacro*, & Paulo: sed cum melancholia naturalem habeat causam, & licet à dæmone non agitetur melancholicus humor, valeat ipse homines melancholicos reddere; de naturali dubitamus causa: de dæmone enim Deo permittente posse melancholiam causare constat ex sacra Pagina in Davide melancholico à dæmone vexato: & D. Lucas *cap. 8.* docuit virum occurrentem Christo Domino vexatum à dæmone causante melancholiæ quamdam speciem. Modum quo dæmon illam causet, docet Auicenna esse conuertendo humores omnes in atram bilem: Iacobus quod illam causat mouendo ad caput totius corporis melancholiam; vel illudendo humanos sensus, aut imaginationem, vel inducendo animum ad varios timores, aut ad tristitiam. D. Thomas *1. p. q. 110. art. 2.* non admittit posse dæmones melancholiam generare ex aliis humoribus, sed posse illam iam genitam in corpore transmutare, vt tenet Iacobus, & melancholiam causare applicando actiua passiuis, quod idem fatetur *3. contra Gentes cap. 143. de potent. quest. 6. art. 3. de malo quest. 16. art. 9.*

Redeamus ad naturalem vim, qua valet melancholicus humor melancholiam causare, & tristitiam. Galenus graue hanc difficultatem, ac iudicat difficile *lib. quod animi mores, c. 5. lib. 3. de locis c. 7.* Rationem reddit cur humor melancholicus causet metum, quia scilicet obtenebratur à melancholia cerebrum: tristitiæ autem ibi non protulit causam, vt notauit Ioachinus, sed *lib. 2. de causis symptomat.* ipsam obtenebrationem dicit esse causam, & metus, & tristitiæ, quia ob metum causatur timor, mortisque spectatio, ac tristitia ob imminens periculum: sequuntur plerique Medicorum cæco ductu Galenum vsque in nostra tempora, licet Auerrhoës *lib. 3. collige cap. 40.* illum irrideat, & impugnet. Auicenna etiam discessit ab illo, timoris causam tribuens non obtenebrationi, sed siccitati in melancholico humore prædominanti. Carreirus his adhæret *lib. de locis affectis cap. de melancholia*, probans cum Auerrhoë in cerebro non requiri lucem pro eius actionibus, & consequenter non impediri ob obtenebrationem, præcipue cum melancholia nigredinem cerebro non communicet, quia illa non est qualitas actiua similem producens, sed ex modo tali substantiæ pullulans in mixtis, quem non immutat in cerebro melancholicus humor. Nec siccitati, aut frigiditati communicatis à melancholia admittunt Iuniores tribuendam esse vim efficiendi tristitiam, quia simili modo posset causari ab extrinsecis causis siccitatem, & frigiditatem cerebro communicantibus: & potius

D. Brauo Resol. Medic. Pars VI.

A senectuti inducenti frigidam, & siccam emperiem in cerebro, à quibus non fit melancholica tristitia: Idem Quincius Ioannes Bon discedens, & Maglioca nouas quærent causas. Quincius tristitiam à melancholia dicit causari, quia ex illa prædominante sunt spiritus minus splendidi, quam qui requiruntur ad actiones animales; & quia illi sunt impuri, & terrestres, rectrices actiones fiunt imperfectiores, sed iste Author coincidit in opinionem, à qua recedit, de obtenebratione cerebri, & lucis defectu, de quo diximus non posse in cerebro reperiri, solum enim in oculorum organo requiritur, & reperitur ab extrinseco communicata, tanquam ratio formalis quæ videndi. Maglioca *tom. 1. disput. 5. cap. 9.* discedens similiter ab omnibus recensitis Aut horibus, causam tristitiæ reddit, quia melancholia est humor terrestris, ineptus vt ex illo fiant spiritus vitales, & ex horum defectu pauci fiunt animales, quorum defectu fiunt imperfectæ cognoscitiuæ potentæ actiones, & idem prouenit tristitia, quia cum spiritus sint instrumentum animæ pro suis actionibus, & præstent dispositionem pro lætitia ob suam splendentiam, mobilitatem, & agilitatem, diaphaneitatemque; his deficientibus in spiritibus ex melancholia genitis, quia illa humor est terreus, crassus, frigidus, segnis, & grauis, non potest debita poni dispositio in cerebro, sed phantasmata interturbantur, agitantur, franguntur, dissipantur, & effingunt varias, ac monstruosas figuras ob intermixtos vapores atros eleuatos ex melancholia, quæ subeunt in imaginationem, & obiecta timorosa repræsentant: vnde timor, quia monstruosa illa obiecta imminens periculum minari videntur, quod demonstrat pallor in timore, & externarum partium frigiditas in melancholicis ob retractos per timorem spiritus. Sed licet probabiliorem philosophandi hic Author proferat modum, tamen non adæquatum: cum tristitia detur in melancholia, ortâ ex atra bile, in qua non datur tanta terrestitas nec crassities, nec frigiditas, ac immobilitas. Præterea magis communis est tristitia in melancholia hypochondriaca, in qua melancholia est in hypochondriis, & non in venis, & idem nec ab illa generantur spiritus, ex quorum generatione ipse asserit tristitiam originari. Præterea in quartanariis, & eis qui abundant in venis, melancholiæ copia, non superuenit tristitia, & in iis omnes rationes quæ adducuntur à Maglioca, deberent concurrere ad illam efficiendam.

M. hi tamen videtur, quod cum melancholicus humor tot, ac tam varias valeat producere qualitates occultas, quæ vt diximus, non proueniunt ab illius forma specifica, vt tali, sed vt hoc, vel illo modo se habet, vnde in aliquibus producit symptomata varia, scorbutum, lepram, intricationem capillorum, cancrasas dispositiones, & alias contagiosas; similiter est dicendum quod ex mutato illius substantiæ modo resultat occulta qualitas, quæ cerebrum afficiens valet eius deprauare rectrices actiones, & varia phantasmata immutare, & tristitiam inducere, quæ qualitas si non pullulet, nec superuenit melancholiæ morbus, vt apparet in pluribus melancholicis, & in patientibus quartanam adhuc continuam, in qua est prædominans melancholia, ex qua generantur spiritus imperfectiores, quam in hypochondriacis, cum redundet in venis melancholia, & sunt plures vapores eleuati ab humore melancholico putrescente in toto corpore, & qui aptius eleuantur in caput, & possunt magis interturbare phantasmata, quam qui ex hypochondriis possunt eleuari sine febre, sine putredineque:

Ppp 3

ex quo apparet quod certa magis causa consignari debet, quæ tristitiam valeat in melancholicis causare, quæ nulla cum sit ex manifestis, occulta debet esse resultans non in omni melancholia; sed in illa cum tali substantiæ modo, ut resultant à forma in plantis iuxta diuersas partes diuersæ facultates, & in medicamentis purgantibus, & in venenosis animalibus diuersæ facultates alexiteriæ, vel deleteriæ, & in ipsis hypocondriacis, in quibus contingit plures diu hoc morbo vexatos, nec pati metum, nec inæstiam, nec delirium; alios vero quàm maxime iis affici symptomatibus ob subsequutam occultam hanc qualitatem ex variato substantiæ modo: Et idem iuniores practici hypocondriacos aliquos vocant tantum, alios vocant hypocondriacos melancholicos.

§. V.

Commota melancholia fit mortis subito irruentis causa.

Cum ægri incepta euacuatio hæmorrhoidalis sit retenta, & natura tentauerit iterum illam, contingit quod in lib. de morb. virginum docuit Hippocrates in ipsis contingere, quod scilicet cum menstrua moueantur, & erumpere non possint, refluunt in ventrem, cor aut caput, & varia, ac lethalia accidentia causant: sic & in ægro, humores melancholici cum in hæmorrhoides tenderint, nec erumpere valuerint, commoti sursum sunt delati, præcipue ad ventriculum, & partes circum circa, & ex commota sic melancholia ob venenosos eleuatos vapores, spiritibus resolutis concidit æger in syncopem, & paucis interpositis in *ἀσυχία* & mortem, quam minari commotam melancholiam protulit Hippocrates 4. aphorism. 21. *deiectiones inquit nigra, qualis est niger, sponte venientes, siue cum febre, siue sine febre pessima*, inquit enim Galenus, quod sunt signa malarum ac malarum in corpore dispositionum; sed præcipue damnantur, quia à commotis prauis, ac venenosis humoribus compatiuntur partes principes, & præcipue de nigra bile commota, mortem minari docet Hippocrates 4. aphor. 22. & 23. quæ euacuationes damnantur, quia sunt signum prauæ dispositionis corporis, & humorum, & ob periculum ex commotione prauorum, ac venenosorum humorum, qui quiescere non eleuabant venenosam auram, quam commoti eleuant: idem Hippocrates docuit, quod multa nocent mota, quæ si non mouerentur, non nocerent, sicut contingit in ægro, qui inceperat quiescere, & melancholiam commotam incidit repente in syncopem, & ceperunt anxietates ventriculi, & ventris, pulsuum debilitas, & inæqualitas, virium iactatio, & tandem subsequuta est mors, quæ maxime eneniebant quia melancholia commota est ad ventriculum, ut ostendebant anxietates eius, & ostendit vomitus nigri humoris superueniens ante mortem, pulsibus iam deficientibus ob consensum cordis cum ventriculo, & ob venenosos inde communicatos simul & à venis vapores.

Nec solum atra bilis fit venenum ob adurentes, quas acquirit facultates, sed & quælibet species melancholiæ, & quicquid humor diu retentus præcipue in cacochymis corporibus ut tom. 1. consil. 12. tenet Zachias, & tenent Galenus comment. 2. in 1. Prorethoricor. textu 17. Cælius Aurelianus lib. 3. cap. 9. Petrus Salius de affect. partic. & ex Iuristis Boschnus in pract. crimin. de omni genere homicidij. Platerus tom. 1. cap. de melanchol. hypocondriaca. Mercurialis lib. 4. aphorism. 21. Terillius de causis mortis repentinæ, c. 3.

A comprobatur generari ex omni humore, & substantia humoralis nostri corporis venenum, si corpus sit cacochymum: patet de sanguine menstruo, & semine ex quibus subsequuta accidentia demonstrant commutari sæpe in venenum, sicut & sanguis extrasatus grumescens venenosos producit effectus: ab ipso sunt pulsus debiles dum abiit in thrombos, homines refrigerantur, & languentibus viribus, superuenit mors, ex quocumque putrescente humore & qualitas maligna, & pestilens solet subsequi: si enim humores nequeant regi à naturali calore, in venenosam abeunt naturam, sicut in cane abeunt ob cacochymam dispositionem in rabiem; in quam etiam homines abire posse Doctor Sanchez, & alij obseruauerunt in aliquibus hominibus, in quibus sine causa procathartica rabies ab interna dispositione superuenit: sic & in alias venenosas qualitates abeunt humores nostri præcipue melancholia, quæ ineptior est nutritioni, & minus coerceri valet à nostro calore, à qua commota vapores venenosi eleuati, in partes principes recepti spiritus dissipant, vires resoluunt, & mortem inducunt, ut vidimus in ægro proposito, præcipue si in hypocondriis sint reconditi, quia cum ventilari nequeant, vel in atram bilem transeunt, vel corrupti in venenosam naturam, præcipue dum aggregantur in magna copia, à qua suffocatur natiuus calor, à quo regebantur, quo tempore natura irritata à maligna contracta, ac venenosam qualitate acquisita in illis tentat illos expellere

B per hæmorrhoides, & si nequeat hoc consequi refluunt commoti humores præcipue in ventrem & ventriculum, & quomodocumque expellantur, fatidi & corrupti percipiuntur, & breuiter vitam ægrotantis præcipitant, quia sic commoti eleuant venenosos vapores, non quia commotione illos generent, sed quia, coacernati paulatim, dum mouentur, communicant venenosos vapores, ut docuit Galenus lib. 3. Epidem. comment. 75. Est vero inquit, eorum morborum admittenda generatio, quoniam pacto commode valentes subito innadat, nempe non est perinde generationis subita causa, ac ipsorum est generatio. Et superaddit. In hac phrenitide viuosus in corpore humor coacernatus fuit veneno lethali assimilis, in corporibus vicinis aliquid paulatim agens, quæ quando vitio iam aliquo pacto opportuna erant, humorque ipse euaserat malignissimus, lethale repente apparuit symptoma, quod nec aliter in ægroto contingit, in quo melancholia commota, in ipsa prima commotione, & recursum ab hypocondriis ad ventriculum syncopem causauit per venenosos vapores in magna copia primo eleuatos; & paulo post, ab eisdem eleuatis paulatim in minori copia, coeperunt delabi vires, resoluti spiritus, pulsus fieri languidi, qui in *ἀσυχία* pertinere per quatuor horas ante obitum, circa quem per vomitum reiecit atros humores fatidos ultra modum, & acerbos, ut ipse fatebatur. Nec profuerunt alexipharmaca, nec paruæ euacuationes, nec promag-

C

D

E

§. VI.

Via destinata à natura ad expurgandam melancholiam proponuntur, & hæmorrhoidalium venarum usus.

Pro necessariis excrementis expurgandis destinavit in id consignatas vias natura cõmuniores; alias pro excrementis plerisque contingentibus: sic uterum pro menstribus superfluis; sic hæmorrhoidales venas, pro melancholia redundante deponenda. Per has si debisse

debitè expurgatur corpus, sanitas conseruatur, si largè fluant, aut retineantur, morbi contingunt, sicut & in famis contingit ob menstruas purgationes, ex Hippocrate, in aphoristicis sententiis, dum retinentur, aut largè fluunt: si largè fluant, pariunt corporis totius debilitatem, per frigerationem omnium viscerum, atrophicam cachexiam, aut hydropem; si retinentur, morbos procreant, quos retulimus; si debitè fluant, liberant à variis morbis, quorum meminit Hippocrates 6. *Epid. sect. 6. Hemorrhoides*, inquit, *habentes neque pleuritide, neque perineumonia, neque phagedena, neque furunculis, neque thebinti formam habentibus, fortasse neque lepris, fortasse autem neque aliis*. Sic tenet 6. *aphorism. 12.* ex quo infert, non temerè supprimendas hæmorrhoides, dicens, *A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si una non seruetur, periculum est aquam inter cutem vel tabem aduenire*. Sic deducit ex obseruatione, Alcibi 4. *Epidem. text. 13*; 2. qui curatus ab hæmorrhoidibus insanit. *Et lib. 5. Epidem. text. 20.* qui intempestiuè curatus fuit ab illis commota bile periit, quia ut tenet Vallesius, bilis sine freno sanguinis commota est, siue, ut in nostro ægro obseruauimus, quia atra bilis retenta commota fuit, & venenosa prius facta, calore naturali extincto, abiit in venenosam naturam, à qua irritata natura ipsam sursum pellit, trudit in ventericulum, & ob venenum in motu commotum, syncope fecit.

A spleneticæ venæ ramo mesentericus descendit, in mesenterium, & intestina infinitos fundens riuulos: Tres insigniores: hæmorrhoidalis, coæcalis, & mesentericus. Hæmorrhoidalis per coli extremam & recti intestini longitudinem, ad anum extenditur, quem amplectitur orbiculatim exilibus ramis, ut dum ob obstructionem lienis nequit melancholia consumi, vel ab ipso præternaturalis fit, per hunc excernatur ramum, certis periodis: idè parit occultas hæmorrhoidas internas dictas; sicut hypogastricus ramus externas. Hic à caua sæpe descendit, plerumque ab splenitico ramo, vnde vterque plenitudini, & cacochymia præcipuè mesenterij deponendis sunt destinati; vnde Iuniores non parum inter se concertant, ut Ioannes Baptista Cortes, Angelutius, & alij notarunt. Althimarus *lib. de medendis humani corpor. morb. cap. 76.* Matthæus Curtius *in Mundinum cap. 26.* Rondeletius *lib. 3. cap. 23.* omnes venas hæmorrhoidales internas recti intestini iudicant esse propagines venæ portæ, quæ sunt circa sedem ani, à vena cauâ originem trahere. Valnerdus *lib. 6. cap. 5.* Realdus Columbus *lib. 6. Vascularum lib. 5. cap. 15.* hæmorrhoidales venas iudicant ducere ortum à vena Portâ, & post transitum per mesenterium terminari in cavitatem & extremitatem recti intestini. His assentitur Pereda *in Paschaliu lib. 1. cap. 52.* Andræas Laurentius *lib. 4. Anatom.* internas hæmorrhoidales venas tenet provenire semper à vena porta, externas sæpe à caua descendente, sæpius ab ipsius portæ mesenteria propagatione. Galenus venæ cauæ propaginem in hæmorrhoides videtur admittere 3. *de morbis vulgar. comm. 25.* Vbi per hæmorrhoides dicit solere naturam euacuare plenitudinē sanguinis, sicut & per nares Highmorus admissa sanguinis circulatione, non solum admittit venas hæmorrhoidales, sed simul & hæmorrhoidales arterias internas, & externas, per quas simul cum venis tenet in rectum intestinum deponi, & per oscula earum euacuari redundantiam melancholici humoris: In parte, inquit, anteriore trunci aortæ priusquam in ramos iliacos deriuetur iuxta sacrum os mesenterica inferior enascitur, & in coli in-

A testini sinistram partem, rectumque cum venis hæmorrhoidibus ad extremum vsque anum descendens, arterias hæmorrhoidales internas constituens, extenditur. Per arteriam hanc apertis venis hæmorrhoidibus, vel arte vel natura melancholici, & serosi euacuantur humores, ac sic lien, renes, & totum mesenterium à cænosia, ac vitiosis humoribus liberantur. Huius autem exortus ab arteriis emulgentibus & ramo lienis oblato non multum distat, adeò, ut ab vtriusque facile ruentes deriuat humores: superaddit quod hæmorrhoidalia vasa, alia sunt interna, alia externa; Interna sunt arteria hæc mesenterica, quæ implantatur in posteriora recti intestini, & vena eius socia, quæ supra à nobis fuit proposita, quæ frequentibus anastomosis cum illa vnita, tendens per mesenterium, sanguinem ab hac arteria prolatum, exonerat in Portam, quæ si à natura aut arte sanguinem effundant, conueris multum inde leuamen accrescit; suppressâ verò ista euacuatione, grauiam experiuntur à nobis tradita symptomata, ob regressum humorum per venas, aut arterias in iecur, aut pulmones & in cor: in viris etiam à sede interiore iliacæ vas hypogastricum exoritur, à quo & hæmorrhoidales fiunt externæ arteriæ.

Aperiuntur hæc vasa nonnunquam sanguinis impetu in ipsas irruente, vel laxata virtute, vel ab acri irritante facultate, vel ob præcipitem fluxibilitatem sanguinis serosi, vel ob multitudinem sanguinis à natura exonerata propulsi, in ipsa enim prouida natura onus deponit, tanquam in partes, quæ ex onere minorem noxam recipiunt, & magis aptæ sunt ut se possint ab onere liberare per euacuationem; ideo melancholicos faculentos recipiunt humores quos apertione expurgant, vel repletæ retinent: solent & repleti ob receptum faculentem sanguinem à venis meseraicis, à quibus obstrictis, & repletis prauis, & adustis melancholicis succis, intenditur per vasa hæmorrhoidalia euacuatio humorum contentorum, similiter & iecur obstructum, quod imperfectos ideo, & malè elaboratos succos producit, & ineptos ipsos transmittit in hæc vasa, ut corpus ab eis exoneret: Nec aliter se lien in eadem vasa exonerat, dum inepta repletur materia, siue à iecore recepta, siue à ventericulo, & à se male elaborata. Præterea in hæc feruntur succi, qui venenosi facti per primas, vel occultas qualitates, naturam irritant, ipsamque ad ipsorum propulsionem properant, quibus de causis si deoneretur natura, inspecto fluentis impetu si satisfacere videtur naturæ rem omnem permittendam docuit Galenus, si vltra modum erumpat euacuatio, & natura nec leuiter ferat, nec conferat euacuatio, impediendus impetus eius, si diuinite aut nullo modo se exoneret arte iuuanda, tentata horum vasorum apertione, non per arterias, sed per venas facta, per quas anastomosi simul se exonerant arteriæ hæmorrhoidales.

E Fit apertio hæmorrhoidum ab aliquibus ferro, quæ parum secuta est, & difficulter impeditur, ab aliis frictione panni linei, aut foliorum ficus, sed sæpius per sanguisugas, seu hircudines, quæ politæ hæmorrhoidibus totum euacuare valent ex Galeno 4. *de sanis tuend. 4.* Præcipuè illarum plenitudinem, & mesenterij, nec tantum sanguinem tenuem trahendo, ut intendit Massarias, sed crassum ut tenet Claudinus, & docuit Oribasius *lib. 7. collectaneor. cap. 17.* & non solum cutaneum, ut intendit Galenus, si cuti aplicentur, sed centalem, si apponantur venis à quibus fit per illas sanguinis missio, sicut, & per alia instrumenta, per quæ intendimus sanguinis missionem.

CONSULTATIO DECIMA-TERTIA.

De Dysuria, Iscuriâque per plurimos dies permanente, & lapidoso mictu terminata.

CONTINET.

§. I.

Proponitur euentus, & profertur consulendi occasio.

§. II.

Dysuria proponuntur diuersa causa, & qualis in agra indicabatur fuisse.

§. III.

Iscuria per plures dies permanentis causa aperiuntur.

§. IV.

Iscuria permanentia, quibus remediis fuerit deuicta.

§. V.

Lapidum generatio in corpore, in quibus fiat locis, & quo in loco in agra genitos fuisse coniectabamur.

§. VI.

Lapidum generatio in corpore à quibus proueniat causis, præcipuè in viis lotio destinatis.

CONSULTATIONIS
Decisio.

§. I.

Proponitur euentus, & profertur consulendi occasio.

XCELLENTISSIMA Domina vxor Marchionis Aquilarensis, adolescens, postquam peperisset semel, & iterum abortum fecerit, vidua facta, monialis vitæ institutum proficitur: biliosæ erat temperaturæ, in aliis bene se habebat: ob mutatum vitæ institutum, ac victum cœpit pati dysuriam dolorosam per intervalla, quæ migravit in ischuriam, à qua bis tenebatur, semel per viginti dies, in quibus per ventrem aquositate reddebat vrinæ copiam: iterum per triginta dies, post primos cum magna respirationis difficultate, & tunc per plures dies reddebat per os lotium, quod retentum per moram permanebat cum sedimento, ac si per vesicam expurgaretur naturali modo: difficultas respirandi cessabat post vomitum, donec paulatim aggregatum lotium in pectore respirationem impediret. Post longam auxiliorum sylvam vtraque ischuria fuit terminata euacuando plurimam sabulosam materiam arenulis, & lapidibus commixtam, qualem ex ripa fluminis solemus extrahere; quæ per plures permanebat dies in magna copia,

A postquam redibat lotium ad proprias vias; nec copiosa materia, lapidum diuersitas, & quantitas esset nobis credibilis, nisi in obseruantissimo Regali Cœnobio id contingeret, à nobisque esset obseruata euacuatio eadem, dum nobis prope existentibus lotium ab agra reddebatur.

§. II.

Dysuria proponuntur diuersa causa, & qualis in agra indicabatur fuisse.

B Vesica ad lotium continendum est destinata, ad ipsamque expellendum pro nutu appetitus: indèque illius læditur actio, vel dum non recipit, vel dum receptum non expellit debite. Contingit hoc tripliciter, vel dum reddit cum dolore, vt in stranguria; vel dum nihil expellit, vt in ischuria; vel dum reddit diminutè: & hoc aut fit sine dolore, vt in dysuria; aut cum dolore, vt contingit in dolorosa dysuria, quam Eustachius & alij recentiores admittunt: Et agra patiebatur, quæ & ischuriæ, & stranguriæ amplectitur causas, & accidentia, licet remissiora; differunt tamen secundum magis & minus, dysuria & ischuria, quia in hac ex toto, in illa ex parte supprimitur lotium: ab stranguria verò, quia dysuria dolorosa, est diminuta actio meiendi cum ardore vrinæ: in stranguria verò ob irritationem ante tempus fit conatus meiendi, fitque guttatim, & cum vehementi dolore, ac conatu, aliquas tantum guttulas reddendo.

C Prouenit inde coniectari easdem esse causas dolorosæ dysuriæ & stranguriæ, & in quadruplici differentia, vt late prosequuntur Mereatus, Rudius, & Iuniores. Prima causarum differentia desumitur à causis vesicæ extrinsecis, à quibus potest acri calore intemperari: huiusmodi sunt vteri inflammatio, aut vlcus, ragades; hæmorrhoidum inflammatio, exulceratio, vt in tenesmo, in quo etiam contingit dolor ob musculorum communicationem: secunda differentia sumitur ex morbis, quibus vesica laborat, siue in compositione, solutæque vnitæ, aut intemperie. Ratione malæ compositionis fit dysuria cum dolore aut ardore, si in collo vesicæ aut in via superueniat inflammatio, vel si succrescant carunculæ. Ratione solutionis continuitatis, dum propter inflammationem, aut aliam causam succrescunt vlcera in vesica, aut eius collo. Ab intemperie sicca prouenit dolor, siue ardor, dum glandulæ quæ sunt in collo vesicæ, & quibus dedit natura quandam mucilaginosam substantiam, ne sentirent continuam acrimoniam, exsiccantur, & à lotio naturali irritantur; quod dupliciter contingit, vel in extenuatis, ob partium humidarum resiccationem, seu consumptionem, vel dum humiditas consumitur ob nimium vsum veneris. Tertia differentia causarum sumitur ex extraneis substantiis contentis cum vrina, vt contingit dum pus simul cum lotio continetur in vesica, siue ex vesicæ inflammatione ortum; siue à renibus percolatum, aut à pectore transmissum: vel continetur in vesica flatus distendens, aut comprimens: vel continetur falsa pituita, vel bilis acris, ac mordax; vel lapis ex cuius pondere, & pungentibus partibus fit solutio continui. Quarta differentia causarum sumitur ab vrinæ substantia; vel in maiori copia, vel magis alterata, & adusta, vt contingit in febribus ardentibus; vel si dū ratione putredinis loco saluginosæ qualitatis acquirat nitrosam naturam; à quâ nimis abstergente, & mordicationem inducente in viis, per quas mouetur, accrescit dolor, & acrimonia.

Sub

Sub primo morbi ingressu, de iis cœpimus dubitare à qua causa fieret dysuria dolorosa, iudicabamurque quod à salsa pituita id contingeret, vel potius ex tartarea humorum natura proveniente ob nouum vitæ institutum, sub austerâ religione, in quam mutata fuit ægra, ob nouum vsum crassioris alimenti, ex quo crassiores debebant generari succi, cum bilis commixtione ob calidam & siccam ægræ naturam, ob vsum immoderatum alimentorum aliquorum calidorum, præcipue de chocolate, quod ob achiote maximè solet ad vesicam tartareos mouere humores, simul & suis qualitatibus ardorem causare.

Ad curationem deuenientes, illius prohibuimus vsum, ægram ad vsitatum reduximus alimentum, abstinere à calidis, acrioribusque cibis consulimus, corpus expurgauimus, attemperauimus, vfi fuimus appropriatis pro lotij, vesicæ & renum attemperatione, & expurgatione, ipsamque reduximus in integram sanitatem. Profuit maximè purgatio per cassiam, & therebentinam, aqua calcitrapæ & maluarum cum guttulis olei vitrioli, sale glandium, & spiritu fabarum, & oleum ceræ in decocto cicurum.

§. III.

Ischuria per plures dies permanentis cause aperiuntur.

A Dysuria in Ischuriam gradum fecit ægra, quæ primo insultu per viginti perdurauit dies: in secundo per triginta. Huius affectus causas protulit Galenus *lib. 1. de loc. cap. 1. & cap. 2. lib. 6. de loc. cap. 3. lib. 3. de sympt. caus. cap. 2.* quas latius prosequuti sunt Iuniores non inutiliter distinguentes lotij suppressionem, in eam quæ fit patiente vesica, & eam, quæ fit vesica non patiente. Primam vocant legitimam, seu veram, secundam, non veram, seu illegitimam. Veræ Ischuriæ tres sunt causæ, sensus abolitus in vesica ob paralyfim ortam ab obstructione in nervo; auersio spirituum, seu aduertentiæ defectus; vel frigida vesicæ intemperies debilitans expultricem, aut angustia, aut occlusio ceruicis vesicæ, quæ ex Galeno *1. de loc. cap. 1.* potest provenire ex schirrho, inflammatione, aut abscessu in musculo occludente; & potest fieri occlusio meatus à caruncula relicta ex vlcere, aut à callo, à lento humore, crudo, aut crasso, & plerumque à lapide. Possunt simul occludere meatum tumores partium vicinarum incumbentium, vt contingit in grauidis, & ob hæmorrhoidas, ac ob induratas fæces. Nec aliter copia lotij rerenti distendendo vesicam ultra proprium tenorem impedit eius compressionem ad expellendum, & efficit Ischuriam.

Ischuria spuria, quæ fit vesica nihil patiente, nec lotium continente, nec conante expulsionem, fit ob obstructionem partium deferentium attractioni feri in vesicam, siue in emulgentibus, siue in renibus, siue in vteribus; in quibus contingere potest obstructio ob varias causas, aut propter pus contentum, aut calculum, aut sabulosam substantiam, aut ob contentum in renibus calculū vt obseruat Schenkius *lib. 3. Dodonæus cap. 46. Zacutus tom. 1. lib. 2. histor. 151.* aut propter alterum resiccatum vterem, alterumque calculo obstructum, vt obseruat Schenkius *lib. 3.* vel ob carnositatem casu in dorso genitam, vt obseruat Trincavellius *consil. 67.* vel provenit ex vno tantum læso rene, vt obseruat Lotichius *lib. 4. obseruat.* vel ob tumores, aut inflammationes partium deferentium lotium ad vesicam; vel ob lotij decursum in partes superiores, vel in alias re-

A giones, per ipsasque expurgatum, vt vidimus in ægra & obseruat Hœcstete *p. 2. decade 5.*

De iis Ischuriis non multum dubitauimus; qualem pateretur ægra: erat enim sine nisu meiendi, nullus percipiebatur retentionis sensus, nullus vesicæ eleuabatur tumor; & ideo supra illam coniectabamus reperiri causam retentionis; sed qualis hæc fuisset, quæque pars superior affecta, nullum manifestum ostendebat signum, præcipue in prima Ischuria. Ex præcedente dysuria coniectabamur salسام pituitam quæ ante fuerat, glutinosam factam, vretes res vel emulgentes occludere; donec demonstrauit euentus, præter sabulosam substantiam, mucosam, ac glutinosam, magnam simul lapidum reperiri copiam.

B Affectus permanentiam per tot dies mirabamur magis; illiūque conati sumus simul perquirere causas, inuestigareque rationem ob quam non lethalis euaserit, cūque lotium per tot dies retentum, non conspurcarit humores & subsequuta febris in ægra ob prauam corruptelam, non fuerit maligna, simulque læthargus fuerit subsequutus, ob irrigatum cerebrum à lotij in ipsum expansione, prout in aliis contingit, & hoc intra primum septenarium, ita vt licet postea emittant lotium, moriantur ob contractum iam vitium ex retento lotio, alij citius, alij tardius, quia vt tenet Tulpus *lib. 2. cap. 45.* corpora valentia excurrunt ultra vigesimum diem; infirma vix septimum attingunt. Ego vero præcipuam iudicavi esse causam, quod scilicet vrina non fuit ex toto retenta, sed per ventrem in prima ischuria, per os in secunda expellebatur, quem retrocessum per superiores partes obseruauit Desiderius Iacotius in *coactis*, dicens, *Redundat verò serum in partes superiores, quæ per sympathiam cum vesica afficiuntur*: ex quo retrocessu lotium delatum in ventrem valuit expurgari per ipsum sine maximo detrimento salutis; imo quia mutuo ventris, & vesicæ euacuationes possunt substitui; docuit enim Hippocrates *4. aphor. 83.* *Mictio plurima noctu facta paruum significat deiectionem*; maxima enim est communicatio inter has vias mutuo coadiuantes: & ideo Galenus in comment. inquit, *Vnius solutio alterius est adstrictio, & è contra.* Et superaddit, *Vbi humiditates, quæ solent aluum reddere mollem ad vesicam vertuntur, necessario fæces indurari ac prætereà retineri, & minores reddi.* Cognouit hanc communicationem Aristoteles, qui *lib. 4. de generat. animal. cap. 4.* narrat vaccam Perinthis cui fuit anus reclusus, vixisse, quia excrementa liquata excernebantur per vesicam, & de Leonibus scripsit, fatidissimum habere lotium, quia cum ventrem habeant adstrictum, cum lotio emittunt excrementa.

Per quas verò vias, nullum proferentem inueni: pus vteri per vias occultas alibi diximus à natura propelli in intestina: & Hippocrates in *epidem.* abscessus dixit fieri per ossa, per nervos, & per carnem: hæc molitur natura in morbis, vt liberet ægrum à causis morbosis; sed in lotij transitu à vesica in ventrem & è contra, cum intra limites sanitatis fiat à natura; viæ ab ipsa communiores destinari debuerunt: forsam sunt arteriæ, quæ à ramo cœliaco, & mesenterico efferuntur in intestina, vt tenet Andreas Laurentius *lib. 6. Anatom. cap. 12.* qui refluit in arteriam aortam à cuius trunco furculi in renes descendunt, & prodit anterior cum emulgentis venæ ramo anteriore, propter quem in renem, susceptam valet exonerare materiam, & è contra.

Similiter in secundo insultu ischuriæ vrina reiciebatur per os, communicata prius ad pectus, cuius communicationis pauciora sunt exempla. Zechius *consultat. 189.*

consultat. 18. lucem nobis obtulit : refert quod Cardinalis Paliorus asthmaticus, & cum urinæ ardore, & difficultate ita se habebat, vt in difficultate urinæ, leuaretur asthma, & è contra : Ex quo manifestum desumitur indicium communicationis inter has partes : Sed per quas vias communicent pulmones cum vesica non protulit Zechius, sed communem adducit rationem, quia omnes corporis partes communicant inter se, quia communi ratione sibi consentiunt. Hæc ratio probaret quòd simili ratione posset lotium expelli per pedem: Hippocrates lib. 1. de morbis, causam adducit, cur in catharrois affectibus à capite in omnes corporis partes possit materia communicari; catharrois erat, & Petrus Salius Diuersus latius prosequitur per quas vias: & in Cardinali Palio, qui catharrois, possemus credere, quòd à capite quandoque in pulmonem, quandoque in vias urinæ deferebantur humores. Sed inter urinæ vias, & pulmones Higmoreus lib. 2. p. 2. cap. 9. communes adinuenit vias, per quas inter se communicent : inquit enim agens de vena arteriosa. *Per venam hanc humores in pulmonibus infarti, aut purulenta materia in pulmonum ulceribus, ad renes deducitur, ac sic per urinas expurgatur. A pulmonibus enim descendentes in cordis sinistrum ventriculum, inde in aortam, ac hinc ad arterias emulgentes amandantur, via facilis est, & frequentissime ad humores hosce expurgandos à natura perperam usurpata.*

§. IV.

Ischuria permanentia, quibus remediis fuerit deuicta.

Cum certum appareret nobis, ex obstructis viis supra vesicam ; à lapidibus & commixtis sabulosis succis ischuriam causari, illiusque durationem pendere, cœpimus vti remediis commouentibus obstructantes substantias, glutinosas materias scindentibus, expurgantibus, & in inferiores partes attrahentibus, in quem finem venam secari iussimus ex talo ex consilio Aëtij lib. 3. serm. 3. cap. 26. & Galeni lib. de sanguinis missione, cap. 9. qui præcipuè metu inflammationis eam consulunt. Aëtius ex cubito consulit: Galenus 13. meth. cap. 11. 6. aphor. 26. lib. 6. Epidem. consulit ex talo ; & lib. de sang. miss. cap. 17. & 18. Exhibuimus solutina pharmaca, pulpam cassiæ fistulæ, pilulas de hiera, aggregatiuas, cochias, catholicum & therebentinam : vsi fuimus inunctionibus ventris, ac fomentis, vnguento Agripæ, & Arthanitæ ; sed præcipuè ventrem inunximus vnguento Mercurij, cui & pulueres cantharidum miscebamus, per os exhibuimus diureticas potiones cum oleo vitrioli, vinum alkechengi, ex Arnaldo de Villanoua, syrupum de raphano, ex Fernelio, lixiuium ouorum ex testis in cinerem redactis, cum Dodonæo ; asellos in vino albo tritos, ex Eugenio ; oleum scorpionum, ex Mathiolo : cœpimus exhibere aquam de Gambo, quam nequiuit ferre : exhibuimus ius galli veteris cum aperientibus herbis, & tartari cremore, spiritibus salis, vitrioli, therebentinæ, ex cinere vitri, scorpionum, radicis brassicæ, leporis, putaminum ouorum, lapidis spongiæ, sanguinis hircini præparati, lapidis iudaici, gummi iuglandis, acori petroselinii, dauci, seminum althææ ; ex quibus cum melle parauimus Electuarium, ex Varonio : vsi fuimus vesica mustellæ, asellis, cancris fluuiatilibus, vermibus terrestribus exsiccatis ; & morbo permanente restabat peruenire ad cantharidas per os assumptas, quas lib. 4. simpl. ponit Galenus inter putrefacientia, &

erodentia, quæ toto genere sunt lethalia pharmaca, quæque ex Rhasi lib. 2. 2. continentis, exhibita ad pondus auri in potu, causant apostemata, vesicam exulcerant, efficiunt sanguinis mictum & properanter mortem inducunt ex Galeno lib. de theriaca ad Pisonem : ex Aëtio lib. 4. serm. 1. cap. 49. ex Paulo lib. 3. cap. 31. Tamen in pauca quantitate posse exhiberi docuit Galenus lib. 3. de simpl. medic. facult. cap. 23. centesimam partem vnius dragmæ posse exhiberi fatetur Author lib. 4. de rat. vict. text. 122. Tres cantharides ablatis pedibus, & alis, Galenus lib. 2. simpl. integras exhibet : lib. 2. de antidotis alas, & pedes esse earum antidotum fatetur, pro eis qui corpora sumplerunt. Nos iuxta Galeni doctrinam exhibuimus ægræ integras catharides, & ex doctrina Dioscoridis lib. 2. cap. 54. duo grana ex ipsis integris præscripsimus, & postea tres cum emulsione seminum melonum, & cum lacte, quæ pluries repetita profuerunt parum, dolores tamen aliquos circa vterus commouebant. Exhibuimus vltimò urinam extractam ex vesica hirci nuper scissi, & omentum posuimus supra ventrem : profuit hoc remedium præ reliquis in vtraque ischuria.

§. V.

Lapidum generatio in corpore, in quibus fiat locis, & quo in loco in agra genitos fuisse coniectabamur.

Hippocrates generationem calculorum in nostro corpore cognouit lib. de aere loc. & aquis lib. 4. de morb. & in coacis prænotionibus. Galenus lib. 1. de locis affect. cap. 1. & 5. lib. 6. de locis affect. cap. 2. lib. 6. Epidem. sect. 1. comm. 6. & sect. 3. comm. 15. & licet solum in vesica, & renibus admittat generari calculos lib. 1. de loc. cap. 5. & 6. de loc. cap. 2. tamen lib. 4. de loc. cap. 8. vidisse illos fatetur tussi reiectos ex pectore : lib. 6. vulgar. sect. 1. comm. 6. admittit posse generari in arthriticis in locis patientibus fluxionem : & lib. 14. method. cap. 2. in abscessibus tenet vidisse calculos. Sed non solum in iis partibus, sed in reliquis corporis partibus lapides posse generari pluribus observationum exemplis confirmat Sennertus. Nam generari in cerebro observat Ioannes Kentman. libello de calculis. Hollerius lib. 1. de morb. intern. curat. in scholio cap. 48. Cornel. Gemma lib. 1. Cosmecrit. cap. 6. Fabricius cent. 1. observat. 11. Generari in palpebra vidit Aëtius tetrabili 2. serm. 3. cap. 8. Iulius Cæsar Scaliger exercit. 108. sect. 3. sub lingua vidit, Niculus Florentinus serm. 4. tract. 1. cap. 8. & serm. 5. tract. 9. cap. 12. Guainer. tract. de calcul. passion. cap. 1. Kentman. vbi supra, Cornel. Gemma vbi supra, Iouertus paradoxo 3. decade 2. In tonsillis & in faucibus observat generari calculos Niculus Florentinus serm. 5. tract. 9. cap. 12. Langius lib. 1. epist. 57. Kentman. vbi supra, in gutture observant. Auicenna lib. 3. fen. 9. cap. 9. in pulmonibus. Galenus citatus, Trallianus lib. 5. cap. 4. Arethæus lib. 1. cap. 1. Aegineta lib. 3. cap. 31. Fernelius lib. 5. de part. morb. cap. 10. Beniuennius de abdit. morb. caus. cap. 24. Scaliger vbi supra, Dodonæus medic. observat. c. 23. Trincavellius lib. 10. curat. affect. c. 6. Cardanus 4. aph. 79. Circa basim arteriæ magnæ observat Cornel. Gemma, vbi supra. In cordis arteriis vidit Fernelius lib. 5. part. morb. cap. 12. In corde vidit Hollerius lib. 1. de morb. intern. in scholio cap. 29. & 50. & comm. 1. in lib. 6. sect. 2. coacar. Erastus apud Scholzum 103. In mammis vidit Lemnius lib. 4. de occult. nat. mirac. cap. 12. In ventriculo Niculus Florent. serm. 5. tract. 4. cap. 53. Gentilis

in Auicennam lib. 4. fen. 1. tract. 1. cap. de febre sextana. Cardanus *contradict. 9. lib. 2. tract. 1. & lib. de subtilit.* Gemma vbi supra: In intestinis obseruat Galenus 1. *de loc. cap. 5. & 6. de loc. cap. 2.* Arculanus in 9. *Rhasis;* Gentilis vbi supra: Beniuenius *cap. 19.* Fernelius *lib. 6. part. morb. cap. 9.* Scaliger vbi supra: Trincauellus vbi supra, & Kentmant: Hollerius *lib. 1. de de morb. cap. 48. in schol.* Capiuaccius *lib. 3. cap. 13.* Mercurial. *lib. 1. de excrem. cap. 4. lib. 2. variar. cap. 2.* Paræus *lib. 24. cap. 19.* Petrus Salius *Annot. in cap. 79.* Marcel. Donat. *histor. mirab. lib. 4. cap. 3.* Crato *epistol. 140.* Forestus *lib. 14. cap. 26.* In mesenterio Fernel. *lib. 6. internor. morb. cap. 9.* Hollerius vbi supra. In vena portæ Columbus *lib. 15.* in hepate Kentmanus vbi supra; Beniuenius *cap. 3.* Dodonæus in *schol.* Rhodiginus *lib. 4. cap. 17.* Scaliger vbi supra. Camenicenus in *Mathiolum lib. 5. epistol.* Hollerius vbi supra, Columbus vbi supra, Dominicus Leon. *de art. medic. lib. 5. cap. 6.* In vesica fellis Florentinus vbi supra, Beniuenius *cap. 94.* Dodonæus in *scholio,* Fernelius *lib. 1. physiol. cap. 7.* Fallopius in *obseruat.* Gemma Cosmocr. *lib. 1. cap. 8.* Forestus *lib. 14. cap. 26.* In liene Vesalius *lib. 5. cap. 9.* Hollerius vbi supra. In venis hæmorrhoidibus Columbus vbi supra. In vmbilico Author Definit. Nicolus *serm. 5. tract. 9. cap. 13.* Saxonia *lib. 3. cap. 41.* In vtero obseruat Hippocrates 5. *epid. agro 25.* Aëtius *tetrabil. 4. serm. 4. cap. 98.* Nicolus *serm. 5. tract. 9. cap. 12.* Hollerius vbi supra. In vesica verò & renibus obseruarunt omnes practici.

Sed in quo loco tanta copia calculorum, qualis fuit expurgata ab ægra, fuerit congenita, maximum induxit dubium: non parua fuit coniectura quod fuissent in vtero congeniti lapides, & oppressis viis vrinæ inde fuerit orta ischuria: à Baronio obseruatum est ex *Mallaria lib. 1. cap. 17.* vidisse plures lapides magnitudinis iuglandis ex vtero cuiusdam monialis fuisse reiectos, cuius præstabat indicium, quòd vtraque ischuria iuxta menstrua purgationem superuenerit, quòd tanta copia lapidum, & sabulosæ substantiæ nequiuert contineri in renibus, & viis supra vesicam; quòd lapides in tam magna quantitate, nec poterant pertransire per vteretres & emulgentes, quòd sine dolore ferè euacuabantur, quòd in transitu per illas vias arenulæ, & paruus lapis cruciatibus ac doloribus infestant, sine quibus plusquam lib. ij. eiiciebat noctu, & die, & hoc per plures perdurabat, nec poterat alia reperiri via quasi indolens, per quam descenderet simul cum vrina tanta copia calculorum, & sabulosæ substantiæ sine dolore, & nisu in expulsionem, quòd post tot secula ab Hippocrate & antiquioribus Medicinæ parentibus calculorum generatio in vtero fuerit reperta.

§. VI.

Lapidum generatio in corpore à quibus proueniat causis, præcipuè in viis lotio destinatis.

PRO lapidum generatione intra corpus nostrum, duplex causa reperitur: materialis, ex qua fit, quæ est materia sæculenta, lutosa, terrea, crassa, & viscosa: & efficiens, à qua in lapidem motatur. Præcipua dispositio requisita in materiali causa est visciditas, seu tenacitas. Et viscosum ex Aristotele *lib. 4. metheor. cap. 2. humidum existens molle est, ad multumque se extendere potest.* Hanc pro calculis requiri materiam docuit Hippocrates *lib. 4. de morb. & lib. de loc. aëre, & aquis.* Galenus *lib. 6. Epidem. sect. 3. comm. 15.*

A Aëtius *lib. 3. serm. 3. c. 4. & 9.* Auicenna *lib. 3. fen. 18 tract. 2. cap. 16.* Alexander *lib. 9. cap. 4. & 7.* Paulus *lib. 3. cap. 45.* De efficiente causa maior est dubitatio: fit enim lapis dum fit dura glutinosa materia. Durum ex Arist. est quod secundum superficiem non cedit in seipsum: & hoc fit tale vel à frigore, vel à calore: A frigore concrefcere intra corpus non datur; restat quod fiat à calore, vt tenet Galenus *lib. 6. Epidem. sect. 3. comm. 15. lib. 14. methodi. cap. 4. lib. 2. de natur. human. comm. 13.* Iuniores antiquam hanc reiciunt opinionem, quia non indicant in corpore posse reperiri adurentem calorem, à quo inducatur lapidis durities, & si à moderato calore fierent lapides, aqua madefacti dissoluerentur, sicut lateres dissoluuntur, qui concreuere calore: Ideo cum Cordæo admittunt præter calorem in glutinosa materia dari vim congelatiuam, qualis reperitur in corallo, qui circumdatus ab aëre à propria vi suæ materiæ concrefcit, hancque virtutem tribuunt alij sali, aut tartaro, alij aëri vt tartareæ vi commixto; alij tribuunt vim illam succo lapidescenti. Sennertus iis adhæret, vim quandam lapidosam tribuens aliquibus materiæbus, quæ simul cum calore concrefcunt, & lapides fiunt: atque horum Authorum sententias, suamque contendit confirmare pluribus rationibus, & exemplis.

B Sed meo iudicio frustra Sennertus, & reliqui contendunt discedere ab Hippocrate, Galeno, Aristotele, & reliquis, qui ex eorum opinione contendunt quòd calor sit solus efficiens causa lapidum qui in nostro corpore generantur: si aliqua tamen qualitas, virtusque reperitur ex parte materiæ, quam nos etiã necessariam admittimus; hanc nos non efficientem esse causam dicimus, sed dispositionem, vt lapidis forma introducatur in tali materia, à qua forma prouenit, & conseruatur durities, quæ nequit aqua dissolui; sicut enim in mineralibus à calore solis fiunt varia mixta ex terrea materia diuersa, non quia in illis est alia virtus generatiua, sed quia est dispositio vt fiat aurum, argentum, aut ferrum ob supernuenientes formas iuxta materiæ dispositiones diuersas à sole genitas, ex quibus sequitur durities, & conseruatur, quæ nequit dilui, licet iniiciantur in aquam, & sicut intra nostrum corpus posita dispositione in materia, sine peculiari vi generatiua animalis residente in materia ex qua fit, fit animal, à cuius forma conseruatur substantiæ modus illi debitus, sine eo quòd in aqua positum liquetur eius materia, seu reddatur ad molliem, quam prius habuit; simili modo dicendum in lapidum generatione in nostro corpore, quorum non est eadem ratio ac in lateribus: in iis enim solum mutatur forma accidentalis à molliem in duritiem, à calore desiccante; & ided possunt ab humectante virtute, aquæ reduci ad amissam humiditatem: In lapidis productione fit generatio substantialis, & introducit forma substantialis lapidis, cuius est propria passio durities quæ resultat ex illa intensior, quàm quæ introducitur à calore, & præcessit tanquam præuia dispositio.

C Ex quo constat non esse superaddendas entitates ficticias sine fundamento, præcipuè cum in Parentum doctrina sint manifestæ omnes causæ lapidum; & similis ratio conuinceret ad infinitas quærendas alias generatiuas virtutes, aurificam in materia auri, ferrificam in materia ferri, & sic de aliis mineralibus.

CONSULTATIO DEGIMA-QUARTA.

De chocolate, eius usu, & quam potus habeat rationem.

CONTINET.

§. I.

Refertur Occasio consultationis, & euentus.

§. II.

Quid sit chocolate proponitur, & ex quibus componitur Indica hæc confectio.

§. III.

Quæ sit temperies Indica confectio chocolate, & quæ sint eius vires.

§. IV.

Sub quo potus genere sit, qui sit ex chocolate, & qualem habeat vim alimenti.

§. V.

Qualiter potus chocolatis indicetur non frangere ieiunium.

CONSULTATIONIS

Decisio.

§. I.

Refertur Occasio consultationis, & euentus.

ATHOLICVS noster Potentissimus Hispaniarum, & Indiarum Rex, usum chocolatis, qui fertur ex illis abhorrebat, renuebatve, donec elapso anno laborauerit ventriculi debilitate, virium lassitudine, & ventris adstrictione. Proponebatur chocolate pro his omnibus utilis, renuebat tamen, sed cum loco eius ex pharmaceutica Medicinæ parte nulla ipso gratiora se offerrent medicamenta, loco eorum illum prætulit, paulatimque assuescens in interpolato dierum usu, ad quotidianum pertransiuit, semel vnoquoque mane illo vtens: ventriculus roboratus est, corporis animales motus validiores sunt reddit, vter in assuetam rediit consuetudinem. Dum in iis bene se haberet, coincidit dubium: An ieiunandi causa deberet intermittere assuetudinem; proponebatur enim ab aliquibus hunc potum frangere ieiunium, quod nobis nouam dedit occasionem consultationis huius, in qua vtrumque prosequemur: Quid sit chocolate, & an potus qui ex illo conficitur, ex eis sit quæ valent frangere ieiunium.

§. II.

Quid sit chocolate proponitur, & ex quibus componitur Indica hæc confectio.

PInellus in questione de chocolate, & recensiti ab ipso Petrus Martyr decade 5. Oceani cap. 4. &

A decade 8. cap. 4. Frater Toribius de Molina tract. Indiar. cap. 1. Acoſta lib. 4. histor. natural. de Indis cap. 22. Gomar. 2. p. histor. Indor. Benzon. lib. 2. histor. Indorum cap. 16. Padilla lib. 2. histor. sanct. Domini de Megico. Herrera decade 2. histor. general. Indor. lib. 6. cap. 13. lib. 7. cap. 16. decade 4. lib. 8. cap. 3. & 9. Torquemada lib. 14. Indiar. c. 10. tom. 2. Monarch. Indiar. Castillo cap. 3. & 5. histor. Indorum. Corneso lib. simpl. medicam. Indiar. cap. del cacao. Barrios Ronilius in suo herbario. Hernandez histor. natural. nouæ Hispanie lib. 1. sect. 2. Antonius Recus lib. rerum medicar. nouæ Hispanie. Carolus Clusius, Figueroa, & Marrandus, & recenter Zachias tom. 1. lib. 2. cap. 15. lib. 9. tit. 8. tom. 2. Caldera in Tribunali Medico sect. 4. cap. 2. **B** Pater Thomas Vrtado tractatu de chocolate, de ipso plura proponunt. Ex quibus deducitur, quod est quædam compositio, seu confectio Indica composita ex variis ingredientibus, quorum Basis est *Cacahualli*, quod Hispani vocant *Cacao*, fructus arboris dicti etiam *Cacao*, qui reperitur apud Indos in variis Provinciis, in Guatimala, Soconusco, Chiapa, Nicaragua, Tabasco, Yucataca, Guaxaca, Haxiala, in montibus Syracusæ, & Antiochiæ, Venezuela, Guajalquil, Acapulco, Tepuano, Paytiti, & aliis calidis regionibus Indorum. In eis *Cacao* arbor accrescit non absimilis palmæ cum nudo trunco, terminato in copiosum foliorum numerum similium foliis ficus: virgulæ porriguntur in vlnæ longitudinem, & semissem alterius partem, florescunt bis in anno, flores sunt pallidè dealbantes, ex eis fiunt quasi parui virides melones, oblongi, continentes à viginti vsque ad triginta grana, quæ sicut arbor, à quo procreantur, à nostris vocantur *Cacao*, & granum quoduis obtegatur tunica alia sub qua est caro, ex qua fit chocolate: vocant Indi fructum hunc *Cacahualli*.

De temperamento in *Cacao* variant Authores. Franciscus Hernandez lib. 1. sect. 2. cap. 36. temperatum esse in primis qualitatibus asserit, cum leui vergentia in frigiditatem, & humiditatem: Guillelmus Robilius lib. 8. cap. 93. frigefacere corpus fatetur: Doctor Ioannes de Barrios illis subscribit. Ioannes de Cardenas de *Cacao* viridi, & non torrefacto dicit, quod ventrem adstringit, cohibet menstrua, retinet lotium, obstruit iecur, & lienem, debilitat ventriculum, lædit respirationem, efficit melancholicos affectus, Lipothymias, vteri suffocationes, & hydropem; quæ frigidam attestantur temperiem; si verò torrefiat *Cacao*, & trituretur, inquit, quod curat obstructions, iuuat coctiones, & appetitum; vteri suffocationes cohibet, vires adauget, & causat lætitiā, quod calidam attestatur temperiem. Horum autem contrariorum effectuum causam reddit, quia ex variis partibus componitur terreis, aëreis, & igneis: in terreis frigiditatem habet, & siccitatem, crassitiemque terrestrem, ac melancholicam: In aëreis habet prædominantem caliditatem, & humiditatem, butyrosamque substantiam, seu oleaginosam, ac pinguem: **E** In igneis habet prædominium caliditatis, & siccitatis, ob quas amarum habet saporem, & solet causare capitis dolorem.

Ex iis deduco, quod *Cacao* ante torrefactionem præcipuè si sit viride, frigidum est, & siccum in primo gradu saltem: Post torrefactionem, & triturationem, cum resoluantur partes frigida terreæ, & aqueæ, prædominantur aëreæ, & igneæ, & *Cacao* torrefactum redditur humidum, & saltem in primo gradu calidum; ex quo provenit, quod causet contrarios effectus, quam ante torrefactionem, sicut contingit in lapide ex quo fit calx, qui per torrefactionem mutatur à frigida in calidissimam naturam.

Cacao

cacao, ut ex illo fiat chocolate, torrefactione præparatur, ob quam denudatur à tunica exteriori, & mutatur in butyrosam massam, amissis terreis partibus; fit pasta mollis, dum malaxatur. Nec torrefactio debet esse magna, ut appetunt aliqui Recentiores; amittit enim butyrosam substantiam, fit parui nutrimenti, & insalubris, magis siccum, & minus calidum, nimis resolutis aëreis partibus. Postquam torrefit cacao, in matate demollitur, donec mutatur in mollem massam, ac lenem, ubi illi superadduntur varia ingredientia, ex quibus omnibus simul cum saccharo fit Indica confectio dicta *chocolate*.

Huius Pinellus varias refert compositiones, & ex ipso transfert Caldera Robles tribus pro libris de cacao superaddit duas uncias anisorum, unciam unam cinamomi, caryophyllorum unciam semissem. Ledesma pro centum granis de cacao superaddit Axi duo, pugillum anisorum, caxelli duo, Mescafuchiles duo, vel sex rosas Perficas, Tefactu unum, cinamomi dragmas duas, anellanas duodecim, & totidem amigdalas, sachari libram semissem, Achiote parum. Medicus de Marchena pro septem centum de cacao superaddit libram unam, & semissem sachari, cinamomi uncias duas, quatuordecim chiles, dimidiam unciam caryophyllorum, ex fructibus campehe, quos nostri vocant vainillas olorosas, tres, cinamomi uncias duas, quatuordecim chiles, dimidiam unciam caryophyllorum, vainillas tres, cinamomi dragmas duas, vel anisorum dragmas quatuor, & parum de achiote. Apud nostrates fit communiter hæc confectio varia, quivis enim variat in ingredientibus, & in eorum dosi pro nutu, aut voluptate. Alij vero pro temperie, aut morbis, quibus afficiuntur: qui bene temperati sunt, nec ultra propriam commoditatem quidquam optant, pro libra una de cacao alteram superaddunt sachari, quatuor vainillas dictas apud nos olorosas, unciam unam, aut saltem semissem cinamomi, & de achiote aut parum, aut nihil, si timent vrinæ ardorem.

§. III.

Qua sit temperies Indica confectiois Chocolatis, & qua sint illi vires.

DE temperie chocolatis nequit absolute determinari gradus, variæ enim sunt illius compositiones, & præter adducta ingredientia, varia alia apud Indos sunt in usu pro eius compositione, quibus plerique utuntur, quæ calidissima sunt; utuntur enim Axi, Chili, Chilcotes, Chiltecpin, Tonalchiles, Chilpatlagna, quæ tertio gradu sunt calida: superaddunt alij Mecazuohil calidum in quarto gradu, alij Vinacaxchil parum distans in caliditate: alij Mahax in simili gradu calidum, sicut alij Nacaz, Iuchitli, Tiljuchith, ex quibus magis minùve calidum reddi est necesse: superaddunt alij ambarum, & moschum, & alia plura aromata. Zacutus de Praxi Medica admirabili lib. 2. observat. 6. licet huius confectiois se ignarum ostendat, eius has protulit vires, ventriculum roborat, ob fructum cacao, & radicem vocatam Bachina, flatum discutit, mucosam pituitam per aluum educit, pituitososque ac crassos humores, venter potenter excitat, prodest asthmaticis, mitigat vesicæ dolores ortos ex flatu, ruotus leuat, menstrua movet, obstructions aperit. Caldera chocolatem indicat esse temperatum, quia inquit fit ex frigido cacao, & ex aromaticis calidis, & statim calidum illum esse fatetur convictus ex eius viribus, quia abstergit, & aperit, quod triturationi maxime

Bravo Resol. Medic. Pars VI.

A tribuit, & hæsitans varia proponit, nec nimis coherentia.

Ego verò iudico quod chocolate ratione Cacao fit calidum in primo gradu, iuxta illius temperiem, & quod ob calida alia ingredientia, potest porrigi usque ad secundum; quod maximum præstat alimentum, sitim auget in biliosis, cohibet in reliquis, ventrem movet, abstergit, & aperit obstructions, prodestque quàm maxime in ventriculo corroborando, famem excitat, coctionem iuvat, flatum discutit, maxime est utilis pro omni frigida intemperie corrigenda; in cachexia, hydrope, & hypochondriacâ affectione, dum succi non bileant, lotium movet, generationem iuvat. Nocet pycrocolis, in quibus ventriculus biliosis scatet siccis, aut calida, ac sicca laborat intemperie, in febribus biliosis, & præcipuè in quovis lotij ardore.

Ob has vires maxime profuit in Catholico Rege nostro illius usus, ex quo ventriculi languor robur recepit, vires laxæ recuperatæ sunt, venter ad naturalem rediit consuetudinem.

§. IV.

Sub quo genere potus sit, qui fit ex chocolate, & qualem habeat vim alimenti.

CHocolate, ut solida est substantia, pastaque, aut compositio Indica, solius cibi habet rationem, dum verò dissolvitur in aqua & potus, & cibi habet rationem. Indi illum pulverisatum immiscent cum Atole, quod potus est genus etiam ab ipsis usitatum. Alij dissolvebant in aqua cum melle Malaguey. Nostri dissolvunt in aqua cum saccharo; sed alij in aqua frigida; alij in aqua calida; alij donec ferueat, alij donec mutetur in spumam, quam separant in aliud vas, & ea utuntur, nec omnes cum eadem quantitate efficiunt potum; alij crassiori hoc potu utuntur; diluto magis alij, communiter pro vnaquaque portione duæ sufficiunt uncie de chocolate, & duæ sacchari.

Potus, inquit Beyerlinx tom. 6. dicitur, pro omni eo, quod bibitur levandæ sitis gratia; sed plurima Eleotaria, Iulepi, & alia liquida medicamenta, sunt potus, & tamen non levandæ sitis causâ, sed ob sanitatem bibuntur. De naturali potu hoc potius est verum. Potus tamen latissime sumitur pro quacumque substantia liquida, quæ bibitur causâ levandæ sitis, elixationis alimenti, vel ob alios fines, & potus in hac acceptione est duplex; alter naturalis, à naturâ levandæ sitis gratiâ, & ob cibi elixationem productus, alter est artificialis, & ex hominum industria factus. Naturalis potus est duplex; alter à natura destinatus, & productus pro omni animantium genere, & dicitur aqua; alter à summo Deo hominibus concessus, & vocatur vinum. Artificialis potus est multiplex; alter ex sua natura est cibus, licet liquidus, à naturâ destinatus in nutritionem, ab hominibus pro potu acceptus, ex modo quo assumitur, ut carnis expressiones, instillationesque, quæ carnis substantia sunt, licet liquida; & lac, quod ex Nonnio est sanguis concoctus ad infantium alimentum, & ex Hippocrate lib. de alimento, à natura destinatum. Alter maiori ex parte est potus, commixtus tamen cum solidiori cibo, ut caro, in aqua dissoluta, mel, saccharum, farina, aut chocolate.

Omnis cibus quantumcumque solidus admixtâ habet potus substantiam, quæ post coctionem, materiâ præstat pro lotio, & in distillationibus ut aquea extrahitur. Omnis potus cibi habet commixtam materiam, & alimentum præstat. De quo maxime posset dubitari,

est de aqua, quæ à natura pro potu fuit concessa A omnibus animalibus, & est simplex elementum, de quo dicit Aristoteles *lib. de sensu, & sensibili*, aduersus Pythagoræos, quod ut tale non potest nutrire: & Galenus 3. *de rat. vict. text. 17.* inquit, *At que nullo modo nutriunt, sicuti aqua, ea virtutem neque summè debilitare, neque summè roborare quispiam dixerit: & lib. 4. aphor. comm. 12.* inquit, *Aqua verò neque epota, neque extrinsecus occurrens apta est solidas animalis partes humectare.* Sed ipsa, adhuc si elementalis deseruieret pro potu, posset saltem nutrire inadéquatè partes aqueas quibus est similis in modo substantiæ, ut diximus, *part. 1. sect. 2. Resolut. Medicar.* Quæ pro potu deseruit siue putealis, siue flumialis, siue fontana, siue pluuiialis, siue cystemina, licet non sit perfectè mixta ut tenet Cæsar Benedictus, nec ex commixtione cum cibo vim habeat nutriendi, ut tenet Tancredo, aliqua tamen ex parte fit commixta aliis mixtis substantiis, & cibi rationem habet, vimque nutriendi, ut docet Hippocrates *lib. 1. de Diata. Ignem omnia vorare, aquam verò omnia nutrire*, protulit, & *lib. 3. de rat. victus text. 19.* dicit, *sed & multa, quam aqua multo potentior*, ubi aliquam concedit in aqua nutriendi potentiam: *lib. de alimento; & aquæ, & aëri vim nutriendi tribuit*, dicens, *cibo, potu, & aëre nutrirī partes corporis*: si aër nutrit, potius nutrire poterit aqua. Aristoteles *sect. 1. Problem. 13.* aquam nutrire probat, ex eo quod aquarum mutationes ægrè ferunt corpora. Galenus 3. *de rat. vict. in acut. potentiorē aquam docet habere aliquam vim nutriendi; potentiorē vocat ob commixtionem ob quam ad nutriendum fit potentior: lib. de pulsibus ad Tyrōnes cap. 24.* Aqua, inquit, *omnium quæ offeruntur minimum alimentum præbet*, quasi docens quod ex sua natura nisi commixtionis gratiā, inadéquatum tantum præstat alimentum, quod minimam est respectu adæquati. Athæneus *lib. 11.* probat aquam nutrire, quia ex sola illa Cicadæ nutriuntur. Cælius Rhodiginus *lib. 13. cap. 24.* narrat puellam in Hispania sola aqua vixisse ultra vigesimum secundum annum. Rondeletius *lib. 1. de piscibus cap. 12.* observat plures pisces in vasis vitreis cum sola aqua nutrirī, & vivere multum temporis.

De vino, quod potus est, & à summo Deo hominibus præcipue in hunc finem condonatum, Mercurialis in Pisanis præfectionibus non esse alimentum contendit, nec habere vim nutriendi aliquam, quia nulli ex ipso solo vixisse contigerit nutrirī, nec partes habet solidas, quæ pro nutritione requiruntur, & ideo Galenus *lib. de facult. medicament. illud inter nutrientia non reponit*, sed tantus vir solus recedit à communi omnium opinione, ab antiquis recepta, & à cunctis experta. Hippocrates *lib. de alimento*, inquit, *quibusdam lac alimentum secundum naturam, aliis autem non ita, quibusdam vinum alimentum; quibusdam non est alimentum, idest idoneum.* Galenus 3. *de aliment. facult.* inquit, *vinum quidem ex eorum numero est, quæ nostrum corpus alunt; omnes fatentur: nam si modo quid alit, nutrimentum est: vinum etiam in numero alimentorum est ponendum, quidam tamen Medici negant, id alimentum esse appellandum, quod potus in sermone quotidiano, alimento sit oppositus, velut alimentum, & cibus, & esca, & edulium dicitur: ob eam causam vinum nolunt vocare alimentum, quamquam alere ipsum non diffiteantur.* Ex quo patet ab omnibus admittendum vinum dicendum saltem esse

potum valens alere, licet non dicatur propriè alimentum, quia in potum à natura est destinatum. *Lib. de temperamentis*, inquit Galenus, *Vinum verò ut adsimiletur, mutationem desiderat minimam, quo fit, ut tum nutriet, tum roboret celerrimè. Et 2. aphor. 18. celerrimè, & maximè uniuersum vinum alit.*

De potu artificiali magis manifestum est, quod sit cibus, seu alimentum: fit enim ex aliquo, quod ex sua natura alimentum est; estque hic potus ex hominum industria factus, ex solido alimento in liquidum, seu potabile, mutato per coctionem, liquationem expressionem, colationem, filtrationem, distillationem, infusionem, vel dissolutionem; unde licet in formam potus mutetur, hæc potio, ex modo quo assumitur est potus, ex sua natura est alimentum; & per hoc differt potus artificialis à potu naturali, quod naturalis potus est simpliciter, & per se potus, per accidens est cibus: potus verò artificialis per se est cibus, ex quo fit, per accidens est potus, quia liquida est substantia quæ bibendo sumitur.

Potus verò chocolatis est cibus, qui fit per dissolutionem pastæ Indicæ confectionis; & cum alimentum, quod dissolvitur, aliud sit absolutè solidum alimentum, ut caro quæ dissolvitur in iure; aliud spissatum alimentum factum ex liquido succo, ut mel, manna, saccharum; potus chocolatis utrumque continet, quia dum dissolvitur, dissolvitur cacao, & alia ingredientia quæ solida sunt alimenta; & dissolvitur saccharum quod est alimentum solidum spissatum ex liquida substantia.

Potus artificiales varij reperiuntur apud omnes gentes omni ævo vsitati, inter quos proponuntur varia vina medicata, quorum meminit Myrepsius *sect. 37. cap. 29.* Aëtius *tetrab. 1. serm. 3. cap. 38. 60. & 61.* Oribasius *lib. 5. medic. collect. cap. 25.* Trallianus *lib. 1. cap. 15.* Aegineta *lib. 1. de re medica cap. 23. lib. 7. cap. 9.* Celsus *lib. de re medica 4. cap. 5.* Ex quibus Quercetanus plura refert vina medicata: Vinum Acori, vinum Angelicæ, vinum Enulatum, vinum de Tussilagine, vinum Anthiosatum, vinum Saluiatum, Buglossatum, Inniperinum, Euphragiam, Fœniculatum, Hyssopi, Anisi, Epithymi, Hypericonis, Absinthij, Centaurij minoris, Alkekengi, Eryngiorum, Scylliticum simplex senæ, Hermodactylorum, Turbith, seminis Ebuli, seminis Sambuci, seminis Hederæ, vinum Hippocraticum, & claretum, Antepilepticum, Antepoplepticum, Anteparalyticum, Zedoariæ, Chalybeatum, Antephreneticum, Cydonites, Penanthinum, Rhoites, Rhodites, Melomeli, Hydromeli, Omphacomeli, Aromatices, Nectarices, quæ ob varios affectus ordinata potus sunt artificiales.

Sed sine vino artificiales potus fiunt varij ex variis simplicibus, variisque aliis ingredientibus cum aqua, aut per expressionem, aut alios modos, quos retulimus, quorum qui inebriandi habent vim, vina etiam solent nominari, inter quæ Zythum, & Cerenisia, vsitata sunt potus genera apud omnes fere Septentrionales, circa quos vites non reperiuntur: Fit ex hordeo, & lupulis; alia fiunt ex tritico, & aliis seminibus: apud alias nationes ex piris, & aliis arborum fructibus: præcipue fit sydra ex pomis, ex melle fit hydromel, seu melicratum apud Antiquos vsitatum, apud Hispanos in frequenti vsu, & vocatur Aloxa, apud Indos Chicha, est potus habens vim inebriandi. Similiter fit ex Indorum tritico apud nos Maiz, in Peru, Zara, si coquatur, Mori, si torrefiat, Anica: fit potus apud eosdem ex radice Yuca dicta, seu Cazani inebrians, sicut zora, seu chicha: fit apud alios Chupo,

Chupo, & ex Molli alius similis potus; sicut ex fructibus Anzuba: Ex melle potum Guarapum faciunt; alij & ex aliis fructibus: Lacina fit ab aliis & est potus similis potui chocolatis factus ex foliis arboris sic dictæ: Ex simili cõmixtione alicuius massæ, seu dissolutione in aqua fit etiam Atole, Pusole, seu Api, aut Puxcoapi: Ex farina tritici Indici dissoluti in aqua, aut simul commixti cum illa: Similiter & chuno fit ex radicibus, quas vocant nostri Papas, quas dissoluunt in aqua pro potu, postquam rediguntur in farinam fit etiam Vlpyo seu Vllapu, Pito, aut Purux ex farina tritici Indici torrefacti cum aqua frigida commixta, & saccharo fit potus; qui omnes artificiales sunt, sicut apud nos iulepi, syrupi, & aliæ innumeræ potiones, quæ sunt apud pharmacopolas, ex variis electuariis, aliisque medicamentis in formam potus dissolutis cum aquis, aliisque liquoribus, ut facilius possint sumi ab ægrotis.

§. V.

Qualiter potus chocolatis indicetur non frangere ieiunium.

Constat ex dictis chocolatem liquatum cum aqua esse potum, non tamen ex eo, quod sit potus infertur absolute, ut intendit Magister Thomas Vrtado, quod non frangat ieiunium, quia hoc simpliciter est intelligendum de potu naturali, aqua inquam & vino, & de hoc licet ex sua natura sit potus, & hominibus à Deo in potum concessus; tamen aliqui dubitarunt, & antiquiores abstinebant ab eo in die ieiunij, ut tenet Cirillus Hierosolimitanus: sed cum potus naturalis sit, omnes iam Theologi receperunt non frangere ieiunium, ita ut hoc idem teneant, etiam si in fraudem ieiunij sumatur. Nauarro in summa latina cap. 12. num. 13. Sanchez lib. 5. consilior. cap. 2. dubio 13. Ioannes Sanchez select. 51. num. 2. Fagundez in quartum Ecclesia preceptum lib. 5. cap. 2. num. 46. qui, ut refert Magister Vrtado tenet hanc sententiam esse communem Theologis, ac Iuris Professoribus. Ratio huius est, quia cum ex sua natura sit potus, & potus non sit prohibitus ab Ecclesia in die ieiunij, numquam sub quocumque prætextu potest ieiunium frangere. Nec sufficit dicere quod nutrit, quia hoc est commune omni potui & ipsi aquæ, ut probauimus, non tamen potest, etsi nutriat, quod naturaliter est potus, dici cibus, sed vocatur potus valens alere, ratio enim cibi constituitur per hoc quod à natura sit talis, & ordinatus in corporis alimoniam absolute; quod colligitur ex Galeno lib. 3. de alimentor. facult. cap. 39. vinum etiam in genere alimentorum est ponendum, quidam tamen Medici negant id alimentum esse appellandum, quod potus in sermone quotidiano alimento sit oppositus, veluti alimentum, & cibus & esca & edulium dicitur; ob eam causam vinum nolunt vocare alimentum, quamquam alere ipsum non diffiteantur. Ex quo manifeste constat, quod licet vinum prout nutrit largo modo dicatur alimentum, proprie tamen non sic dicendum, sed potus nutriendus: si enim essentialiter est potus, & ut talis, cibo opponitur, proprie cibus non est & consequenter nequit frangere ieiunium, etsi indebitus usus frangat intemperantiæ præceptum.

De cibo artificiali quantum ad hoc, quod est frangere ieiunium, cum distinctione est loquendum: alter enim est potus artificialis, qui fit ex alimento, qui opponitur ieiunio prout cibus est,

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

A & simul præcepto abstinentiæ ab illo, ut ius, caro elixata distillata, aut lac, quæ numquam possunt absolui ab hoc, quod frangant ieiunium, nisi in quamminima quantitate, & materiæ paruitate: alius verò est potus artificialis, qui fit ex cibo in liquidum mutato, modo quo diximus; & hic potus similiter si cibus sit, parua materiâ, ieiunium non frangit; si minus etiam si ab hominibus fuerit inuentus, ut sit potus frangit ieiunium. Ratio huius est, quia intentio artificis potest mutare cibum in formam potus, reddendo illum liquidum; non tamen potest facere, quod illud, quod à natura est factum, ut sit cibus, mutetur in potum naturalem, quia potus naturalis aqua, & vinum fit à natura in esse talis: sicut & cibus à natura fit cibus, ab arte liquatur, non tamen mutat essentiam. Ex quo patet, quod sicut caro in aqua diluta, & pisces semper sint cibi, & ratione quantitatis seu parue materiæ possunt absolui ab hoc quod frangant ieiunium; hoc idem dicendum de chocolate, & de aliis potibus artificialibus: Cereuisia, seu Zytum, & alij potus non frangentes ieiunium, ob cibi paucitatem non frangunt non quia potus, aliàs nullus frangeret ieiunium. Ex quibus deducimus Resolutionem consultationis, quod potus chocolatis ut communiter bibitur semel in die non frangit ieiunium, quia est parua materia: diximus enim quod sufficiunt duæ vnciæ pro vno potu; quam quantitatem paruam materiam reputat Magister Vrtado, præcipue cum pasta, seu confectio chocolatis fiat cum æquali proportionem sacchari, & cacao, & saccharum dilutum aqua paucam præstat substantiam. Pinellus huius stat opinionis. part. 3. questionis de chocolate. Ludovicus Torres in summa part. 1. cap. 256. dubio 24. Diana p. 5. Resolut. 11. tenent idem asserentes quod duæ vnciæ alimenti sunt parua materia; & ideo non frangunt ieiunium, si verò pluries sumatur, & ut sic corpus reficiatur per eius alimentum, frangit ieiunium, quia sumitur in eius fraudem: deducitur ex D. Thoma quem sequuntur Pater Vrtado & citati ab illo Martin. Ledesma 2. part. 4. quest. 17. art. 6. Reginaldus lib. 4. num. 153. Gabriel in 4. dist. 16. quest. 3. art. 3. Palacios dist. 15. disp. 8. Richardus art. 3. quest. 2. Onzala opuscul. de ieiunio, Rosella verbo ieiunium num. 85. Tabiena num. 3. q. 2. Syluester quest. 3. §. 9.

Deducimus 2. quod chocolate si sumatur ad roborandum ventriculum, vel ob alios vsus medicinales, ad quos diximus prodesse, non frangit ieiunium, deducitur ex D. Thoma, qui electuaria, quæ sumuntur ob sanitatem licet sint alimentum, tenet non frangere ieiunium in 4. distinct. 15. quest. 3. art. 4. §. Si autem aliqua sumantur, quæ ad manducandum de se ordinata non sunt, sed ad alium usum, qui usus manducatio communiter non vocatur, talis cibi vel potus sumptio post manducationem unam ante, vel post, non facit binam manducationem; & ideo talis sumptio ieiunium non frangit. Et superaddit: Electuaria cibi quidam sunt, sed eorum sumptio ieiunium non soluit, & cum hoc ponat pro argumento, in solutione docet; Et ideo dicendum quod electuaria, etsi aliquo modo nutrienda, non tamen hic est principalis usus eorum, nec loco manducationis sumi consueuerunt, & ideo talis sumptio ieiunium Ecclesia non soluit. Et 2. 2. quest. 147. art. 6. inquit, Electuaria etsi aliquo modo nutrienda, non principaliter assumuntur ad nu-

trimentum, sed ad digestionem ciborum: unde non solvunt ieiunium. Idem tenet Paludanus in 4. dist. 15. quest. 4. art. 4. conc. 3. Cramuel de Lumbrino in summa, verbo Ieiunium. Syluester verbo Ieiunium num. 9. quest. 3. Durandus in 4. dist. 15. quest. 9. num. 7. Medina quest. 4. de his per quæ Ecclesiasticum ieiunium soluitur. Quos sequitur Magister Vrtado, & Pinellus concludentes idem dicendum de confectione hac Indica quæ electuarij formam servat, quam Abulensis comprehendit sub electuario in cap. 6. Diui Matthæi quest. 168. dicens, Vocatur electuarium, quacumque confectio facta, qua homines solent uti, quando bibunt, & tales confectiones regulariter, sunt de rebus delicatis, & parum nutritivis; & ideo ieiunium frangere non videntur.

Patet ex dictis, quam fucate contendunt aliqui, quod chocolate non frangat ieiunium, quia per accidens est cibus, cum componatur ex Cacao, quod ex sua natura cibus est, & licet sumatur ut potus, cum ex sua natura, quia est fructus & cibus, petat manducari, frangit semper ieiunium, nisi in parua materia, ut docet D. Thomas in 4. dist. 15. citat. §. Intendit autem Ecclesia certum modum statuere manducandi, ut scilicet semel in die ieiunij manducet: & ideo si aliquorum sumptio, secundum qua manducatio solet compleri, iteretur, ieiunium prædicto modo acceptum soluitur. In quibus omnes potus artificiales docet ieiunium frangere, si iteretur per illos sumptio alimenti, secundum quod solet fieri manducatio, & si aliqui sunt huiusmodi potus non frangentes ieiunium, est ob parvitatem materiæ, ut diximus, qualiter accidit in Aloxa, Zyto, & aliis potibus artificialibus, quàm minimi nutrimenti.

Contendunt aliqui, quod consuetudo utendi in die ieiunij potu chocolatis, quæ ab aliquibus indicatur foueri Pontificis Gregorij XIII. decreto, qui fertur Responsum præbuisse viva voce quod non frangit ieiunium chocolate; ab aliis creditur foueri ex communi errore populi credentis chocolatis potum, esse verè potum & non frangere ieiunium: Nos tamen physicam proponimus resolutionem, non progredientes ultra proprias metas, relinquentesque Theologis, & iuris Professoribus quæ sui sunt iuris.

CONSULTATIO DECIMA-QUINTA.

De Repentina morte, Ducis de Vejar.

CONTINET.

§. I.

Proponitur euentus, ex quo mortis repentina inuestigantur causa.

§. II.

Hominis præstantia morte præfinitur; quid hac, quot illius sortes.

§. III.

Mortis Repentina inuestigantur causa.

§. IV.

Determinantur causa, quæ mortem repenti-

nam valent causare, corrumpendo calorem vitalem.

§. V.

Supperadduntur causa mortis repentina, ob vitiata conformationem.

§. VI.

Proponitur causa, quæ subita mortis Ducis indicabatur fuisse.

§. VII.

Quod indicium fuit factum de repentina morte Ducis: quibus signis comprobata, & tandem tempore confirmata.

CONSULTATIONIS Decisio.

§. I.

Proponitur euentus, ex quo mortis repentina inuestigantur causa.

EXCELLENTISSIMVS Dominus Dux de Vejar, ex nativa, ac hæreditaria conformatione ortus fuit malè conformatus, circa pectoris partes externas, constitutus in consistentiæ ætate cœpit pati distillationem catharrosum à capite in pectus, qua premebatur per interualla, præcipuè hyeme: leuabatur sanguine misso; cœpit in facie apparere color albidior, apparebantque indicia mali corporis habitus: pedes intumescabant, & respiratio plus solito fiebat frequentior: Appetebat plura remedia ex quibus vltèr debilitato calore, hæcerant frequentiora: Dum sic valetudinarius degebat, appetens extra domum deambulare, vehebatur plaustro, & repente extensis brachiis, & pedibus subito mortuus est. Inuestigatis signis vitæ nullum apparuit vltèr vitæ indicium; spectato tempore, in quo solent, qui inanimes apparent, reuiuiscere, mortis indicia confirmata fuerunt.

§. II.

Hominis præstantia morte præfinitur, quid hac, quot illius sortes.

QUOD homo sit præstantior cunctis animantibus ex Genesis 1. demonstratur, sicut & ex eius præstantioribus operationibus, cuncti admittunt Rationales; & præ reliquis comprobatur Laurentius ex igniculis, seminibusque Diuinitatis, quæ præ se fert, ob quæ Ægyptij Sacerdotes animal adorandū illum appellarunt, ac admiradum. Mercurius Trismegistus vocauit eum miraculum magnum, animalque Deo simillimum, Deorum interpretem. Pythagoras dixit esse rerum omnium mensuram: Theophrastus esse vniuersi exemplar: Aristoteles esse animal Politicum: Synepsius esse orizontem corporeorum: Tullius esse diuinum animal: Plinius esse mundi epitomen: Zoroaster esse decus audacissimæ, & omnia confidenter molientis naturæ. Hoc igitur Augustissimi Dei præstantissimum templum, de quo Favorinus dixit, quod nihil in terra magnum præter illum, inquit Iob, quod breui viuens tempore, quasi flos egreditur, & conteritur; ab ipso enim summo Deo, à quo gloria, & honore

honore coronatus fuit, statutum fuit etiam ipsum semel mori, morique totam eius præstantiam, ac dignitatem terminari. Est mors ex Aristotele *lib. de vita, & morte*, recessus animæ à corpore, Cæsar apud Salustium fertur vocasse illam, requiem ærumnarum; Cicero vocavit portum malorum; Aristoteles malorum omnium longè maximum iudicat, ipsamque diuidit *lib. de respirat. cap. 7.* in naturalem, & violentam: Mors naturalis inenitabilis est ob statutum Dei, qui ideò cum nativo calore, qui est vitæ principium, coniunxit inenitabilem causam mortis naturalis: quod cognoscens Hippocrates dixit, quod calor, qui nos vivificat, nos occidit. Vnde Polybius protulit, quod quantumvis nihil extrinsecus lædat, est necessaria mors, quia ut inquit Plutarchus; rebus, dum nascuntur, fatalis admiscetur portio, ob quam Manilius cecinit, *Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.* Ex quo deducit Seneca quod naturalem mortem nulla diligentia evitat, nulla felicitas domat, nulla potentia vincit. Nos verò huius inenitabilis eventus causas demonstravimus *in Medicis Resolut. disput. de causis mortis naturalis.*

Mors violenta ut deducitur ex Aristotele 2. *Moral. lib. de respirat. lib. de iuventute, & senectute*, est recessus animæ à corpore, à causa non inenitabili, ante tempus à natura præfinitum vitam auferente. Est duplex alia paulatina, quæ opinata superuenit: alia repentina, quæ subito, ex inopinato casu accidit, præter spem, superveniens citius quàm timebatur. Repentina hæc mors alia sine procathartica contingit causa, alia superuenit ob causam procathartica. Repentina mors sine causa procathartica cognita sustulit de vita Mithridatem Regem Ponti, ut refert Volateranus *lib. 17.* Nicanorem filium Parmenionis, ut narrat Curtius *lib. 5.* Servilium Pansam, ut tenet Plinius *lib. 7. cap. 53.* Theodoricum Regem Ostrogotorum, ut tenet Sigeb. *in chron.* Alaricum Regem Visogotorum, ut tenet idem; Conradum secundum, Imperatorem, ut tenet Cuspinus; Oronem Barbariarum Ducem, ut tenet Neucel. *in chron.* Mirandulanum, ut tenet Fulgentius *lib. 9.* Basilium Imperatorem, ut tenet Ioan. Zon; Carolum Navarræ Regem, ut tenet Fulgosus *lib. 9.*

Mors repentina à procatharticis causis orta, ex omnibusque ferè nostris actionibus possibilis, innumeros interfecit: Aliquos ex vitæ Theatro proferam; Boëtius id confirmat referens plurimos repente niue suffocatos; Anæas, Syluius & Ionius horum plurima adducunt exempla. Herodotus *lib. 2.* Sabellicus *lib. 7.* referunt plures repente pulvere interfectos: in luto suffocatos vidit plurimos Sextus Aurelianus; vidit & Ionius *lib. 23.* Henricus Imperator buccellâ panis subito fuit extinctus, ut tenet Cuspius: Taurinus sanguis occidit repente Regem Piasum, ut tenet Strabon, Fiolum Regem ut tenet Fulgosus; Sophoclem repente strangulavit vix acinus, ut Valerius, & Volaterranus referunt; & idem accidit Anacreonti, ut protulit Nuclerus. Adrianus Pontifex musca repente strangulatus fuit: Fulgosus de Fabio Senatore narrat extinctum subito pilo cum lacte commixto. Ioram Rex *ex 4. Regum.* repente obiit oppressus, & ex Suetonio plurimi etiam Romanorum, in spectaculis: Albertus primus Austriacus, inquit Cuspius, quod vectibus oppressus, obiit repente; pulvere oppressi extinctique repente enumerantur à Cælio, Partenio, Fulgoso, Sabellico, & Zonara: Æstus repente suffocavit

Brano Resol. Medic. Pars VI.

A Thalem Milesium, ut refert Laërtius; Minoem Regem, ut tenet Diodorus, Faustam uxorem Constantini, ut tenet Suidas. Plures extinxerunt propriæ actiones, animæque pathemata ipsos repente extinguunt: sunt enim motus quidam præcipites, & efferi, fervidum animum, turbulentum, ac inquietum, & à rectæ rationis via, ac terminis euagantem agitantem, ut protulit Quercetanus *in Polyhistoricon.* Nec solum violentissimæ passionis animi repentinam inducunt mortem, sed & ipsum gaudium, risus, ac lætitia: Cryspus enim dum conspiceret asinum ficus edentem, risu subito repente extinctus fuit: Zeuxis insignis Pictor videns deformem verulam à se depictam risu subito obiit: Sophocles Poëta ex congratulatione Tragediæ, gaudio subito obiit: Similiter & Comicus Philipides in Poëtarum certamine victor. Lælius, Pausanias, Gellius, & Livius similes referunt eventus: Imo & ipsa quies, aut somnus aliquos repente trucidarunt, qualiter Cleobo ac Birono contigisse referunt Cicero *lib. 1. Tuscul.* Her. *lib. 1.* Zeces *lib. 1. histor.* Plutarchus in Solone. Idem tenet Sabellicus contigisse Bix Priæno, & Cicero tenet contigisse Pindaro: de Pericle idem refert Plut. de Aristipo, Laërtius, de Timoleone, Plautus.

§. III.

C *Mortis Repentina inuestigantur causæ.*

Plurimas adduximus mortis repentinæ sortes, plurimisque retulimus procatharticas, externasque causas, ad quas subsequi solet mors repentina: sed cum ultra has, aliæ debeant reperiri causæ internæ ac proximæ, ex quibus subito mors repentina accidat, de iis præcipua est difficultas. Dominicus Tirillus libello in hunc finem dicato supponens ex Galeno *lib. 1. de præagit. ex pulsibus cap. 4.* quod vitæ conservatio debet tribui calori, huius defectum in corde constituit proximam, & immediatam causam mortis repentinæ, dum subito corrumpitur, aut suffocatur: alias superaddit, à quibus hæc provenit; de quibus, & nos agemus. Et statim explicans qualis sit hic calor, ex cuius extinctione vita repente deficit, dicit, quod hæc doctrina debet intelligi de innato calore implantato, & insito in parte solida cordis; sed immeritò hæc profert tantus vir: si enim subito deficit hic calor, ut statim admittit, quia resoluitur, quia suffocatur, quia expanditur, quia spiritus comprimuntur, aut contrahuntur, frustra hoc tribuitur substantiæ viventi solidæ cordis, quæ nec subito resolui, nec reponi, aut generari potest, expandi aut contrahi, unde potius dicendum, quod debet intelligi Galeni doctrina de calore spirituum, qui vitalis dicitur, quia simpliciter necessarius est ad vitæ conservationem; nec solum in ipso corde, sed & in reliquis corporis partibus; & ideo vivificum vocatur nectar quo cor, & reliquæ partes conservantur, aptæque redduntur pro suis eliciendis operationibus, præcipue naturalibus, quarum fit instrumentum. Hæc autem vitalis caloris necessitas maximè relucet in corde, quod illius est origo, & causa simul & fons, à quo per universum corpus diffunditur: ex quo provenit, quod si subito, cor spiritibus vitalibus priuetur, mediis quibus, vitali fruitur calore, & mediis quibus, illum

communicat per vniuersas corporis partes, homo subito priuatur vita, & ideo proxima & immediata causa mortis repentinæ est defectus vitalis caloris, vitæ conseruatiui, in corde, ac reliquis corporis partibus. Hoc præcipue intelligendum venit, de morte repentina proveniente in corpore integre constituto in sua conformatione, & vnitæ: si enim repente totum corpus, aut partes principes scindantur, aut contundantur, aut compressione aut alio modo, debitam amittant conformationem, illi prochatarticae causæ tribuenda est repentina mors, sicut & manifestis morbis, dum ab illis provenit, vt in apoplexia suffocante cerebrum.

Dum verò ab intemperie potius provenit repentina mors, hæc ex caloris vitalis defectu fit: hic autem deficit ex variis causis, quas Tirillus reducit ad quatuor causarum genera: Primum est alteratio contrariæ qualitatis: Secundum est suffocatio: Tertium est marcor, seu defectus pabuli: Quartum est digestio, siue dissolutio ipsius calidi. Hanc doctrinam deducit ex Galeno libro de vtilitate respirationis cap. 3. Vbi similem proponit doctrinam, sumptâ similitudine à flamma externa, quæ deficit vel ob materiæ combustibilis defectum, vel quia priuatur altero ex duobus motibus contrariis, quorum alter est sursum, quo ignis ad propriam sphaeram tendit, & fuligines expellit; alter est deorsum, quo versus idoneum pabulum mouetur: vnde flamma deficit, si deficit pabulum versus quod moueatur deorsum, & etiam si suffocetur, & impediatur illius motus sursum, debitus leuitati, vel in circumferentiam debitus raritati. Sed falsò nititur in hoc fundamento Tirillus, cum supponat, quòd calor insitus & implantatus partium solidarum cordis, est qui repente ob has quatuor causas corrumpitur: calor enim vt calor est, solum corrumpitur à suo contrario, vel defectu subiecti, vt dum flamma suffocatur, à cuius forma producit, & conseruatur: calor autem insitus, & implantatus partibus solidis cordis, nequit suffocari, neque illius motus sursum, aut deorsum impeditur, quia cor non informatur forma ignis, cui est proprium sursum moueri, & deorsum materiam querere, seu pabulum: vnde sicut calor inhærens in alio quocumque subiecto præter ignem, siue ijs motibus conseruatur; similiter in corde: & idèd causæ propositæ ab illo pro corrumpendo vitali calore & causanda morte repentina, falso fundamento comprobantur.

§. IV.

Determinantur causæ, quæ mortem repentinam valent causare, corrumpendo vitalem calorem.

Cum vitalis calor, vt diximus sit, qui oritur ex spiritibus vitalibus, & ex eius subita, aut repentina corruptione, aut defectu valeat repentina mors subsequi; eius corruptionis causæ, repentinæ mortis sunt causæ proximæ, non quia flammam dissipant, quæ in partibus solidis cordis non reperitur, nec in alia parte viventis; sed quia spiritus vitales dissipant, resoluunt, suffocant, aut corrumpunt; in quibus vitalis producit calor, conseruatur, & fulcitur; vnde totalis defectus spirituum vitalium est causa mortis repentinæ, dum repente superuenit.

Spiritus vitales repente deficere possunt ob quatuor causas; vel quia impeditur eorum generatio, vel quia geniti subito dissipantur, & euacuantur,

vel quia à præternaturali causâ alterati corrumpuntur, vel quia geniti suffocantur, vt latè prosequitur Riverius. Impeditur vitalium spirituum generatio, vel quia deficit materia ex qua generentur, vel quia deficit virtus generatiua illorum: Materia est aer, & sanguis, aer deficit, pro illis, dum omnino est corruptus, & pestilens, & idèd ineptus pro eorum generatione, licet attrahatur; vel quia licet esset aptus, nec respiratione, nec transpiratione adducitur in cor: sanguis pro materia spirituum deficit, dum nullus aptus pro eis generandis generatur, vel dum genitus corrumpitur, & fit pro materia spirituum incapax materia. Licet materia sit apta pro spirituum vitalium generatione, impeditur eorum generatio, dum facultas eorum productiua defuit in corde: hæc est debita cordis temperies, quæ est concoctricis facultatis instrumentum, quæ corrumpitur ex nimia dyscrasia, siue frigida, siue calida, vt contingit in febribus syncopalibus, malignis, pestilentibus, colliquantibus; siue aliunde communicata, vt ab vtero hypochondriis, iecore, ventriculo, aliisque partibus cum corde communicantibus. Præcipue tamen debita cordis temperies, qua spiritus vitales generantur, obruitur ab aere nimis frigido, calore corrumpente cordis, simul & indurante spiritus ipsam frigiditate, vt deducitur ex Galeni doctrina 5. in 6. Epidem. comm. 27. ex Aristotele lib. 4. meteor. lib. de respiratione cap. 17. ob quam causam plures repentinam mortem extincti reperiuntur in nivosis montibus, ac Borealibus locis. Ob id Galenus lib. 2. de loc. affect. immodicum frigus mortis repentinæ causam esse fatetur, sicut & nimia caliditatis distemperies: Hac eadem causâ subito corrupto calore cordis, & impedita spirituum generatione, subita superuenit mors ex potu aquæ frigida, quia ob viciniam ventriculi cum corde, huius calor statim extinguitur, præcipue dum post exercitium spiritus sunt dissipati: Idèd Dioscorides inter venena ponit potum aquæ frigida, quia subito extinguit cordis calorem, ex quo repentina mors subsequuta fuit Federico OEnobarbo Imperatori: Alexander Magnus simili causa fuit fere extinctus ex natatione in fluuiò prægelido, & postea mortuus repente ex frigido aquæ potu: sicut & alij quamplurimi, quos referunt Schenkius, lib. 3. obseruat. & lib. 2. Galenus lib. de causis procatarticiis. Amatus centuria 2. Scaliger aduersus Cardanum exercit. 33. Tirillus & alij.

Dum spiritus geniti subito resoluuntur, aut euacuantur, repentina etiam superuenit mors. Euacuantur sensibiliter spiritus vitales simul cum sanguine, per vulnera, per os, per nares, per vterum, per phlebotomiam, per hæmorrhoides, per aluum, per vomitum, per apertionem abscessuum aut tumorum. Insensibiliter resoluuntur ex immodico æstu, nimia cutis raritate, humorum tenuitate, acrimonia, labore immodico, calidiori balneo, ex vehemente gaudio, immodicis vigiliis, ingenti dolore, præcipue partium principum, aut nervosarum, præcipue ventriculi, immodico corporis motu, ambulando per loca eminentia, saxosa, vel veloci cursu aut alio exercitio nimio, vt in vehemente oratione, qualiter Tirillus refert contigisse Aloïso Michaëli facundissimo oratori, qui repente obiit in oratione ob nimium eius conatum resolutis spiritibus, & Horatio Gelæ, ob eandem causam. Ex nimia inedia etiam resolutis spiritibus superuenit repentina mors, non solum, quia materia deficit pro spiritibus generandis, sed quia in biliosis, & picrocholis vniuersum habitum euacuat, colliquat carnes, & simul spiritibus tenuibus resolutis repentinam causat

causat mortem. Ex nimio coitu resolvuntur subito plerisque spiritus vitales, & euacuatur in magna copia simul cum semine, vt Vallerius *lib. 9. cap. 12.* refert contigisse Cornelio Gallo, & contigit etiam Tito Aethero; & Schenkio *lib. 4.* observauit contigisse Giacheto Geneuæ Saliciano. Aer nimis æstuosus spiritus resolvendo repentinam causare potest mortem, vt colligitur ex Hippocrate *lib. de locis aëre & aquis, & 4. aphor.* & ex Galeno *9. methodi*, præcipue in gracilibus, ac biliosis; quorum exempla vidimus supra. Ex gaudiō nimio exemplis confirmauimus plures extinctos fuisse; expanduntur enim spiritus in partes externas, & dissipantur, quod contingit ex croci vñ nimio, vt tenet Ardonicus *lib. de venenis.*

A præternaturali causa corrupti spiritus vitales repente corrumpi solent, & ideo mors superuenit repentina. Huiusmodi causa est multiplex, vel prava dispositio viscerum, vt solet in hypochondriacis contingere; vel maligna qualitas venenosa, aut pestilens; qualiter in aëre pestilente contingit, in halitu fetido, & venenoso; vel venenum assumptum ab animali venenoso communicatum; vel in corpore congenitum. Hoc admittit Galenus *6. de locis cap. 5.* similes enim effectus producit ac ipsum venenum; subito enim spiritus vitales corrumpit, & mortem repentinam efficit, vt experimur in sanguine concreto, & extrahato, & in trombos mutato; & patet ex Galeno *lib. de succorum bonit. & vitio.* Idem efficit læpe concretum lac, semen, & sanguis menstruus, dum corrumpuntur, venenosa vi repente spiritus corrumpunt; sicut in determinata corporis parte congenita venenosa aura, qualem vidit Galenus *3. de locis cap. 7.* in quam pravam naturam, quam citissime mutantur contenta quæcumque corporis, & præcipue quæ perfectiora, quæ ob perfectiorem substantiæ modum facilius declinant à sua perfectione, vel quia humidiora sunt, & aptiora vt ruant in maiorem corruptionem, vt colligitur ex Hippocrate *lib. de affect.* ex qua mutatione obmutatum substantiæ modum, resultat venefica qualitas formæ spirituum contraria, ac corruptiua, quæ subito exurgens, postquam paulatim fuit congenita, repente lethalia inducit symptomata, & mortem ex Galeno, *3. in 3. Epidem. comm. 75.* Venena proprie talia, quæ ad extra generantur, alia agunt à proprietate substantiæ, vt aconitum, Napellus; alia per manifestas qualitates, vt euphorbium corrodendo, lepus marinus putrefaciendo, opium refrigerando, vel potius inducendo soporem, arsenicum, & sublimatum adurendo, quæ à totâ substantia venena sunt, tria præcipua, Napellus, Aconitum, Toxicum quambrenissimè vitam auferunt, quia non paulatim corrumendo, sed subito vi sua deleteria spiritus dissipando, ipsos repente dissolunt, & vitam subito auferunt.

Præter hæc venena subito interficientia Theophrastus *lib. 9.* spatio vnius diei vitam auferentem refert radicem, quam aliqui iudicant esse arboris Baxeræ. Leo *lib. 7.* venenum narrat apud Æthiopes reperi- tum, cuius granum intra decem & sex horas interficiat. Aristoteles *lib. de mirabilibus*, in monte Circeo venenum reperi dicit, quambrenissimo intervallo occidens. Scaliger *exercit. 253.* radicem Adad refert, quod instillata eius aqua epota interficit intra horæ spatium. Toxicum Hispanum experti sumus, quod duæ gallinæ quibus applicatum fuit in solutione leui continuitatis, intra quartam partem horæ ambas occiderit.

Dum partes respirationi seruientes ad motum omnino impediuntur, subita fit mors: sic contingit

A dum musculi inter costales, vel à ingulo exorti, à scapulis, à lumbis, abdominis musculi, qui à morbo impedi possunt; sicut à voluntate à qua cohibiti ne mouerentur, & respiratione subito ablata perit subito seruus Barbarus, apud Galenum *lib. de motu muscul.* Demosthenem, & alios.

Præcipua tamen, & assidua causa mortis repentinæ subito, & affatim superuenientis, prout in Duce contigisse vidimus, fit ex refluxu aut impedita spirituum expansione, eorumque refluentiâ versus cor, & ex fuliginū prauarum copiosa aggregatione circa illud, & partes vicinas; ob quæ suffocatur subito spiritus, sanguine simul confluente in has partes, crasso- ve humore. Ex quibus subitam mortem obseruat Rinerius, ex refluxu spirituum vitalium in cor, in puella quæ in nuptiali contractu, tradita illi penna à Tabela- lione ad illum subscribendum; ex retrocessu spiri- tuum subito extincta fuit. Petrus Salius alteram vidit puellam, quæ ex subito capitis dolore suborto à cras- sis vaporibus, & transmutatis ipsis in cor, suffocata fuit repente dolore ablato.

§. V.

Supperadduntur causa, mortis repentina, ob vitiatam conformationem.

C Morbi in mala compositione subito mortem inducentes præcipue pertinent ad morbos in via, viarum cordis, aut partium illi deservientium, quibus subito oclusis subita superuenit mors: con- tingit obstructio sic lethalis, in magna arteria, in arteria venenosa, in vena arteriali, in cordis ven- triculis, impedita impartitione spirituum vitalium, & ventilatione fuliginum: Si enim obstruitur arteria venosa, retinentur in corde, si vena arterialis san- guis spiritus suffocat; si clauditur arteria magna, ne- queunt spiritus impartiri, nec fuligines diffilari: si vena cava obstruitur, deficit materia pro spirituum generatione; si autem cordis ventriculi occludantur, vel impeditur materiæ requisitæ receptio, vel im- partitio spirituum, & transpiratio fuliginum. Nec aliter hæc impedimenta contingunt, dum fiunt ab- scessus in corde, eius vasis, & in eis qui illi deser- uiunt: similiter si fiant tumores, tubercula, aut la- pides generentur, vel vermes, à quibus ob rationes dictas mors superuenit repentina, sicut & dilatatis cordis, ventriculis ultra modum recipiendo, aut eua- cuando, causa repentinæ mortis fiunt.

Præcipue tamen replentur, & obstruuntur huius- modi viæ ex succorum confluxu, vel redundantia. Hippocrates *lib. 4. acutor.* venarum interceptiones, seu occlusiones docet fieri ex plenitudine, & inde syncopem subsequi & mortem repentinam. Nec so- lum ex repletione humorum occluduntur hæ viæ, sed ex refluxu eorum ab aliis partibus in has vias, con- fluentibus humoribus à iecore, à liene, ab utero, aut à capite transmissis per venas, aut per arterias, ex qui- bus subita superuenit mors, præcipue si aquosi re- fluant humores, serosive succi, qualiter contingit sæpe in hydropicis per refluxum à ventre, vel à regi- bus in eorum obstructione.

§. VI.

Proponitur causa, quæ subita mortis Ducis indicabatur fuisse.

Fuit mors relata Ducis de Veiat non solum re- pentina, sed subito eneniens, & instantaneæ

valde operosum fuit ex tot annumeratis causis eam proponere ex qua fuerit subsequuta. Non alienum videbatur à ratione ortam fuisse ex obstructione viarum cordis, non ab abscessu, tumore, carnis excrescentia, aut causa permanentemente obstruente, sed per consensum & per intervalla recepta, cum per illa plures passus fuerit exolutiones, quæ ex Hippocrate 2. *aphor.* 41. repentina morte terminantur; dum superveniunt sine causa manifestâ; similiter & palpitationes, quas Avicenna. *fen.* 21. *tract.* 2. *cap.* 1. dicit demonstrare obstructiones viarum cordis, & habuit etiam pulsus inæquales, inordinatos, & deficientes, qui similiter fiunt ex obstructionibus viarum cordis, & arteriarum, ut Stephanus Rodericus deducit ex Galeno 3. *de Prasagit. ex pulsibus cap.* 4. *lib.* 4. *de locis cap.* 8. Vbi idem ex illis docet prælagire mortem repentinam; quæ signa cum supervenerint per intervalla, & præcipue in eo tempore, quo Dux iam erat cum cachexia pituitosa, & cum succis serosis redundantibus præcipue in facie, capite, & supernis partibus satis manifestis; ex iis succis confluentibus ad vias cordis videbantur hæc supervenire accidentia, & tandem ex maiori eorum confluxu, viis iis omnino obstructis, ex subita suffocatione, subita subsequuta fuisset mors.

Vel potius videtur subita hæc mors contigisse repleto pulmone, & impedito omnino illius motu, ex quo perficitur respiratio, sine qua ex Aristotele animal vivere est impossibile. Cum ergo pulmo sit aptissimus ad fluxiones recipiendas, ex Hippocrate *lib. de morb.* ob imbecillas suas naturales facultates, idem in Duce de Veiar, in quo plures abundabant serosi succi & pituita, horum fluxit in pulmones copia subito & affatim, ipsis ob exercitium repente commotis; ob quod ineptis comprimi, & dilatari, statim suffocatus fuit iuxta Galeni doctrinam 4. *aphor.* 34. quod idem posset contingere, si conflueret pituita in asperam arteriam, aut laryngem, seu in musculos asperæ arteriæ; sed non ita subito sicut dum confluit in laxam substantiâ pulmonum, in vias, aut porositates eius, in asperæ arteriæ propaginibus, aut arteriæ venosæ ramulis, aut in cavitate: quibus oppletis statim deficit motus, & subito deficit vita, quod præcipue in Duce erat facilius ob vitiatam pectoris conformationem, adstrictionem, & ob quam gibbosi ex Hippocrate pereunt ante pubertatem, quia crescunt pulmones, & non habent locum sufficientem, vel quia nequeunt ex toto dilatari; & ideo non trahitur sufficiens copia aëris pro spirituum generatione, nec idem impartitur sufficiens calor reliquis partibus pro earum actionibus, ob quod & reliqui, & Dux iste intemperiem acquirunt frigidiorē, fiunt hydropici, & ex succis serosis, & pituitosis subito confluentibus ad pectus, tanquam ad partes à natura cum debilitate, & mala compositione conformatas, & ad pulmones, horum repente auferunt motum, & subita morte finiuntur.

§. VII.

Quod iudicium fuit factum de repentina morte Ducis; quibus signis comprobata, & tandem tempore confirmata.

Icet dux exanimis fuerit visus, quia subito enavit vita, exigebant à Medicis, an evidens aliquod signum id manifestaret; plures enim mortui iudicati, inquit Rodericus de Castro, ex sarcophago sunt redditi, & in sepulchro sunt auditi. Sic subtilissimus Doctor Scotus dum mortuus videretur, vi-

Auus fuit sepultus, & in apoplecticis, & fæminis hysteris contingit pluries, in aliisque quorum historias plures referunt Schenkius, & Tirillus, & apud Fortunium Licetum, Plinius, Plutarchus, Fulgofus, Volaterranus referuntur comprobantes, plures mortuos fuisse iudicatos, dum adhuc viverent sine manifestis vitæ signis, ut contigisse puellæ tenet Plinius, quam post septem dies *lib.* 7. *natur. histor.* refert ad vitam rediisse. Hæc Plinij est veritas: alij respiratione, & pulsu non apparentibus, citius reducuntur ad sensibiles vitales operationes; obscura, aut nulla apparet respiratio in aliquibus, quia transpiratio supplet pro illa animal vivere, & non respirare: Impossibile est inquit Aristoteles, dum *lib. de respiratione* agit de illa, quæ pulmonum motu perficitur, pro qua supplet in aliquibus transpiratio, & ideo Aristoteles *lib.* 1. *de histor. animal. cap.* 11. inquit, *Sed datur viuendi facultas etiam si desit respiratio.* Hoc ideo quia supplet transpiratio, ut constat ex Galeno *lib. de causis morbor.* §. Calor vero, qui in omnibus arteriis quæ per totum animalis corpus diuiduntur, per cor quidem ipsum, in quantum viam habet ad fauces, & per uniuersam cutem in ambientem nos aërem respirat. Et refrigerium quidem, cum illa se attollunt, accipit, cum autem residet, id, quod fuliginosum est, expellit, quorum utrumque naturam eius mediocritatem conseruat: & si quidem stipata sint arteria ita ut nullam habeant transpirandi viam, calorem extinguere necesse est.

Cum igitur nec manifestè per pulsum, nec per sensibilem respirationem posset percipi quod Dux frueretur vita, deuentum fuit ad experimenta, quæ docuit Galenus *lib.* 6. *de locis cap.* 5. Positum fuit vas aqua plenum supra pectus, & supra regionem ventriculi, nec tamen aqua visa fuit moueri. Positus fuit floccus lanæ & gossipij circa nares, & os; nullus in illis apparuit motus. Positum fuit ori terribilissimum speculum, nullis inspersum fuit maculis: apposita fuit manus supra pectus, & supra sinistram partem, nec percipietatur motus. Ex quibus pronunciatum fuit mortuum esse Ducem.

Sed cum fætor, & tempus, indubitata sint cadaveris signa, non sepeliendum determinatum fuit, donec cogeret fætor, vel tres dies pertransierint, intra quos solitum fuit Germanis nullum sepelire, forsam quia fætor evidens corruptionis signum post illos saltem supervenit: alij dicunt, quod bilis usque ad illud tempus mouetur. Aponensis usque ad tres dies repentina morte extinctos non sepelire iubet, quia humores in septuaginta, & duabus horis adimplent suum agendi terminum, quo peracto corpus debet sepeliri.

CONSULTATIO DECIMA-SEXTA.

E De ægro per decem, & octo dies abstinentē à cibo.

CONTINET.

§. I.

Historica enarratio ex qua consultationis doctrina deducitur.

§. II.

Examinantur Occasionēs ob quas cepit egrotare.

§. III.

§. III.

Diu uiuentium sine alimento varia exempla proponuntur.

§. IV.

Diurni ieiunij varia Authorum assignantur cause, & in nostro agro assignatur causa.

§. V.

Proponuntur plura auxilia, quæ pro fame excitanda fuerunt proposita.

CONSULTATIONIS

Decisio.

§. I.

Historica enarratio ex quâ consultationis doctrina deducitur.

DOLESCENS vino & cibis deditus post concitatum motum, incidit in febrem continuam mali moris. A primo ingressu vexabatur cibi fastidio, cum omnimoda auersione, ita ut per decem, & octo dies nullo fuerit usus cibi: patiebatur alia varia symptomata, præcipue lethargum: pluries misso sanguine, minoratiuâ usi fuimus. Nulla critica superuenit euacuatio, nec symptomatica, post diem decimum septimum leuior apparuit febris, remissaque reliqua accidentia, magnâ ex parte: cibi fastidium nondum ablatum fuit; cœpit tamen non omnino renuere alimentum; quo sine appetitu tamen volvebatur. Post vigesimum primum diem remissa iam febre, & agro radicatiuè purgato, æger in pristinum appetitum fuit redactus.

§. II.

Examinantur Occasiones ob quas cœpit agrotare.

Causas, unde æger agrotare cœpit, docet Hippocrates animaduertendas *lib. 6. Epidem.* Nec parum frequentes sunt, ob quas æger incidit in febrem, motus, cibus, & potus nimij. Frater uxoris Aristei *lib. 2. Epidem. sect. 2.* itinere fatigatus, incaluit, & ob cacochymiam varia illi succrevere symptomata. *Et in lib. 3. Epidem. sect. 2.* Adolescens qui habitabat super foro mendacij, igne correptus fuit ex lassitudinibus, laboribus, & cursibus insolitis. In Melibea Adolescens *in lib. 4. Epidem. text. 22.* febre ardente fuit correptus ob nimium vini usum: *lib. 5. Epidem. text. 47.* Qui agrotauit ob cursum concitatum per viam asperam, vigesimo obiit. Apulleus *in 5. Epidem.* quia multum luctauit, & multuoratus erat, & quia post cœnam fuit morbo correptus, obiit. *lib. 3. de diata,* Hippocrates reddit noxæ subsequente ex exercitio nimio causam. *Plus est,* inquit, *quod de carne colliquatur præ labore, quam quod expurgatur præ circuitu.*

Plutarchus, de occultè viuendo, inquit, quod quies alta, vitæque in otio transacta, non corpora modò, sed & animos tabefacit: Ideo Exercitium ex Platone

A in Timæo, ex Luciano de Gymnast. ex Galeno de *sanitate tuenda.* ex Mercuriali in *arte Gymnastica.* ex Paulo *lib. 1. de re medica cap. 16.* ex oribasio *lib. 1. synopses cap. 2.* seu Motus, præparat partes instrumentales, ne facillè offendantur, omnes partes robustiores reddit ad suas actiones, ad alimenti attractionem, roboratque appetitum. Hanc Lycurgus, ut tenet Plutarchus, pro omni sexu, & pro omni ætate congruam destinabit in suis legibus exercitationem. Seneca alias dicit esse faciles, & breues, quæ corpora non lassant, ut deambulatio, equitatio, pilæ ludus, & similes, dum moderatæ; quas Medici cum Galeno consulunt, & pro cauenda sanitate proponunt; Et Laërtius, Xenophon, & Suetonius vîritas fuisse perhibent à præclarissimis viris: Si autem vehemens sit motus nocet, præcipue in corporibus plethoricis, & cacochymis, & in quibus plenus est ventriculus: idè semper debet antecedere prandium, licet Plutarchus præcipue post cœnam leuem motum admittat *in præcaut. sanit.* sudor levis, aut lassitudo debent esse exercitationis finis. Verustiores quinque exercebant exercitiationis genera, cursum, luctum, pugillatum, saltum, iactum disci, saxi, & iaculi. Ambulatio quæ omnibus est communis, & necessaria, & præcipue ad sanitatem utilis ex Cornelio, Celso *lib. de re medica,* differentias sumit, vel à situ loci, vel ab hora & tempore. Aegineta tempus eligit à cibo distanti, & in quo non est copia succorum in venis, aut cruditatum in prima regione. Nimia deambulatio ex Hippocrate corpus colliquat, & præcipue in corpore cacochymo febrem excitat, qualiter in Epidemicis historiis narrat Hippocrates, & nos vidimus in agro hoc.

C Mosonius apud Stobium, Petronius, Agellius, Athenæus, omnisque antiquitas celebrant temperantiam in cibus. Plinius, Cicero, & Socrates naturam paruo alimento esse contentam confirmant: Socrates docet cauendum à cibus, qui non esurientes inuitant: Seneca eorum cõdemnat diuersitatem; idem, Cicero. Aristoteles, & Martialis copiam ciborum tenent salutem auferre, & animum impedire. Plato de *mundi opificio,* ciborum congestionem veneficam ac lethiferam esse tradidit: idè populi Samanei & Brachmani, ut tenet Iosephus *lib. 2. de Bello iudaico* ab omni abstinebant, ingluvie. Xenophon refert turpe fuisse apud Persas redundare quouis genere excrementi humidi, quia gulæ erat indicium. Iouius, & Vallerius laudant Arabum, Lacedæmoniorum, & Spartanorum temperantiam: E contra vituperio afficiunt Angliam Iouius *lib. 2. histor.* Boëtius *lib. 17.* Athæneus *lib. 4.* Scotos ac Delphicos & Illiricos, Stobæus Sauromatas, Plato Syracusanos reprehendit. Cælius *lib. 7.* Leontinos, simul & Thyrrhenos. Nostro æuo omnes nationes ingluvie notatas videmus Discessus à debita cibi temperantia aliquos sub hominum memoria reliquit: Athæneus tybicinem Megarensen refert comedentem vnoquoque die sex panis modios, & viginti libras carnis, & Agliam comedentem quatuor semodios panis, & duodecim carnis libras: Plutarchus *lib. 1. conuiuium.* meminit Heraclidis infinitum propè cibum edentis. Athæneus *lib. 10.* de Milone Crotoniate refert semel deglutiisse carnis minas viginti & totidem panis, & quod solus assumebat taurum: Sabellicus *lib. 10.* meminit Maximini imperatoris vno die edentis quadraginta libras carnis. Anselianus fertur habuisse in deliciis Phagonem vno die centum panes deuorantem, & pro vna vice integrum aprum: plurimum aliorum luxuriosa ingluvie enarratur ab aliis non sine eorum ignominia; à quâ non fuit immunis

Suitrigalus

Suitrigalus Lituaniæ Dux, de quo refert Æneas Sylvius, quod cœnas protraheret ultra sex horas, in quibus ferculis utebatur non minus 130. Seneca notavit de ingluvie Apij Romani, quod varias penetravit provincias, ut varias adinveniret ciborum differentias; & sine tanta ingluvie perire ex cibo, Læcides, Quintus Ænius, Micerinus, Thimocreon, Bonosus & innumeri alij, qui ex eduliis ad mortem repente translati sunt; & noster æger ex cibo, & potu incidit in febrem & in gravissimum periculum vitæ.

Simul ex immodico usu vini æger ægrotavit; licet enim vinum plurimum pro sanitate conferat, si moderatum, sin minus graves infert noxas ut Galenus, Canonerius, & Badius latè prosequuntur; eius abusus prosequuntur Septemtrionales præcipue Lithuani, Moscovitæ & Tartari, ut tenet Mathias Michou. *lib. 2. cap. 3.* Germani præ reliquis ignominioso hoc virio gaudent, & Canoharius iudicat illis permittendum sine reprehensione, quia est illis insitum. Diæteticon Polyhistoricon Quercetani plures continet ex hoc vitio notatos: plures tetigit Beveronicus, Pausanias, Athæneus, Suidas, Victorius, Cælius, Plinius, Cuspianus varia referunt certamina vini potatorum; quorum alij ebrietatis præmio reliquere seipsum memorabiles: aliis subsequuta ex ebrietate mors.

§. III.

Diu viventium sine alimento varia exempla proponuntur.

Cum æger postquam incidit in febrem ob insitum potum, ac cibum, in tantam eorum inciderit aversionem, ut per decem & octo dies ab iis omnino abstineret; cuncti mirabantur, & præcipue mulierculæ assistentes, quæ pro certo habent, quod ægrotantium salus consistit in eo quod comedant, & bibant pro earum nutu. Nos tamen cum vires consistentes respiceremus, ex illa abstinentia mortem non necessariò timendam indicabamus: apud Schenxium enim Beveronicum, Quercetanum, Patrem Eusebium, & alios plures diu viventium sine alimento exempla relata suadebant nostram assertio-
Ctionem: Sed præ cunctis Fortunius Licetus hanc exornat assensum, quem ex innumeris deducit Authoribus, & observationibus, ex quibus demonstratur sine omni cibo plures vixisse per plures dies, per plures menses, & per plures annos ultra consuetum tempus: docet Galenus Diatriarios Medicos cunctos egros per triduum sine alimento servasse: Celsus meminit aliorum Medicorum, qui interdicebant alimento usque ad quintum, aux sextum diem, quod aliis contigisse Schenxius, & Cardanus referunt. Ad septimum sine alimento posse hominem pervenire docuit Hippocrates *lib. de carnibus*, ultra hunc terminum abstemios vixisse aliquos testatur Mercurialis & Brasauola: Clytias novem dies fertur sine cibo permanisse, & alios usque ad duodecimum pervenisse constat ex Avicenna, & Platone, usque ad vigesimum: ex Horatio Augenio, ultra mensem vidit Gradius: & de Lucumoria habitatoribus refert Citesius. Per octo menses granidam abstemiam vidit sine omni cibo vivere Licetus, puellamque Tuscam, per mensem decimum sextum; per duos annos vidit Rhodiginus: similiter & Aponensis, aliam per triennium à cibo abstinentem observat Langius: per quadriennium vidit Portius, abstinentem à cibo: per septem annos Hulsus retulit, per duodecim Citesius, per decem Pogius, per decem & octo Aponensis per viginti Bacco-

Anus, qui & aliam refert abstinuisset à cibo per triginta annos. Hermolaus, Rondeletius, & Iobertus referunt Romæ Sacerdotem vixisse per quadraginta annos sine omni cibo: Gyrardus meminit Epimenidis ovium pastoris, qui in specum se concludens permansit in somno ut aliqui volunt per septuaginta septem annos, sicut & Christi septem fideles, qui ab Imperio Decij usque ad tempora Theodosij dormierunt sine cibo per annos fere ducentos; aliique quamplurimi referuntur ab Authoribus absque cibo diu viuentes, cum æquali admiratione, licet imperitis videntibus ægrum propositum à nobis sine omni cibo per decem, & octo dies, non minor erat admiratio, præcipue cum vires non defuerint, nec vi morbi resolutæ, nec ex evacuationibus minoratæ.

B

§. VI.

Diurni leiunij varia Authorum referuntur opiniones, & in nostro Ægro assignatur causa.

Cum abstemius ab omni cibo noster annumeretur æger inter alios plures, qui diutius abstinerunt, omnium querere causas, referre, & relegare non sine fortuna contigisse Fortunio Liceto apud omnes est compertum, ex cuius scaturientibus Doctrinæ Fontibus aliquos deducemus rivulos laconico more & quantum permittit adstricta decisio. Plurimi ultra septimum diem non possibile iudicant vivere sine alimento, præcipue per plures annos qualiter in speluncis manentes plures creduntur sine alimento vixisse. Hoc autem esse figmentum tenet Brasauolus 1. *de rat. victus in acutis, comment. 44.* Plinius *lib. 7.* Aristoteles, Simplicius, Strabo *lib. 15.* Sed quia plurium experientiis non satisfacit hæc opinio, qui sine somno visi sunt diu sine alimento vivere, Haruetus iudicat hos fuisse fraudulentos, & simulasse longam abstinentiam, non tamen sine cibo permansisse, quod exemplis aliquorum impostorum confirmat, qui tandem de fraude sunt convicti: ex quo infert, quod si qui sine alimento visi sunt diu vixisse, hos miraculose vixisse: ex Hippocrate enim constat ultra septem dies hominem nequire sine alimento vivere, quod Laërtius, & Demetrius confirmant, indicantes id etiam Ethnicis contigisse, & apud Catholicos hoc sæpius visum, quod ab Angelis plures fuerint diu enutriti exhibitio alimento: Alij vero cum sine alimento vivere, nequeant credere, iudicarunt eos qui experti sunt diu esse sine alimento, esse corpora non viventia, animata tamen apparuisse & viventia, quia ab aliquo dæmone fuerunt assumpta & mota; & licet cadavera, conservata, sine cibo tamen, cuius usus viventium est proprium signum quo se viventem Christus Dominus demonstravit discipulis, postulando ab ipsis alimenta ne dubitarent de eius vita. Iamblicus *lib. de mysteriis Egyptiorum* iudicat aliquos habentes humana corpora non informari rationali forma sed à dæmone, qui cum non habeat formaliter vegetativam animam alimento non eget, & ideo aliquos credidisse posse homines vivere, sine alimento, quia hos sine illo vixisse viderunt.

D

E

Qui verò fatentur diu homines vixisse sine alimento, varias excogitarunt causas: Rondeletius *lib. 1. de piscibus cap. 13.* Vidus Senior 2. *de curat. per gener. cap. 4.* Laurentius Argenterio adhærere videntur 1. *aphorism. com. 2.* qui diu sine cibo viuentes nutriri aëre tenet, quasi ex Galeno 11. *method. ex Conciliatore differ. 155.* ex Theophrasto 3. *de caus. cap.*

cap. 8. ipsam deducens doctrinam, præcipue tamen ex summo Dictatore *lib. 1. de alimento; & lib. de flatibus*: Alij verò ex odoribus abstemios nutritos fuisse contendunt, quantumvis odor lenis sit substantia: ex simili enim rore apes nutrirî fatentur Authores; ex tenui simili substantia pennatum animal in Cypri fornacibus nutrirî admittit Aristoteles, & Rhintacem in Persia admittit Plutarchus; & canem leuem in Indiis Occidentibus, vt admittit Cardanus; & Manucodiata in aëre semper habitas: sine cibo & odore etiam Democritum diu vitam prorogasse admittit Homerus; & ex Hippocrate *lib. de alimento*, vt pro reficiendis viribus discimus odoribus, vinive vapore odorato. Costæus in disquisitionibus Physiologicis *lib. 4.* diu abstinentes à cibo posse viuere, & nutrirî aqua sola contendit, forsam deductus in hanc opinionem experimento puellæ Germanicæ, quæ solo vsu aquæ sine alimento diu vixit, sicut & plantæ, & arbores ex ipsa nutrirî docet experientia, cum eius defectu arescant. Nos alibi qualiter nutriat diximus, nec hic Author soluit difficultatem; cum sine aquæ vsu & sine cibo plures visi sint per plures annos vixisse; nec Bonamicus, qui saltem in eis qui debili calore gaudent, aquam tenet sufficere pro nutrimento, vnde alij ab aqua confugiunt ad terram, à quâ diu sine alio vinetes cibo, clam vsurpatâ iudicant nutrirî, quorum cõfirmat opinionem malus corporis habitus diu à cibo abstinentium, qui ex abusu alimenti, terræ vsu protenite videtur, vt docet experientia in eis, quæ terrâ vescuntur, vt demonstrant scæminæ virgineum morbum ob hanc causam patientes. Scalliger buffones sola terra tenet nutrirî, Armadillum & Codertum, Mures, Lacertum Indicum: Aponensis relictis causis inferioribus recurrit ad cælestes influentias: alij confugiunt ad sympathiam cum aëre, & antipathiam cum alimentis: alij ad individuales proprietates; alij ad Ecstasim. Posthius somniavit quod propter somnium possunt homines diu viuere sine alimento, quia anima per lethargum quasi ligata manet in suis operationibus: Mercurialis, Montanus, & Benedictus acutori iudicio tribuunt densitati pororum ob quam non fit resolutio partium viuientis, quod diu alimento non indigeat: Tribuit adstrictioni partium ventris abstinentiæ causam Citesius, indicans ex earum constrictione oriori: eam tribuit Langius iecoris tabi: Quercetanus putrefactioni partium Ventris: Valleriola consuetudinis Cardanus copiam melancholici humoris posse causam esse dicit, ex qua nutrirî homo diu potest. Probabilius Albertus Magnus recurrit ad pituitosos crassos, viscidolque humores in corpore redundantes, quibus animalia frigida abundant.

Nos vero iuxta vltimum hoc placitum indicabamus, quod æger etiam si per plures dies non assumeret cibum nec potum, ob antecedentem tamen ingluuiem manebat cum copia crudorum succorum, ex quibus poterat alimoniam desumere, sine nouo cibo. Iuniores adhærentes huic placito, idem in abstemiis aliis hominibus, & animalibus contingere dicunt, quia frigidia sunt, idè voracia, ob quod & crassos, multosque generant succos crudos, qui ob debilem calorem paulatim absumentur, & parua fit resolutio partium viuientium ob cutis densitatem; quæ ratio licet non fuisset in nostro febriente, fuit tamen sufficiens succorum copia, pro pauco tempore, postea enim rediit ad consuetum alimentum. Aponensis ex Galeno, & Hippocrate cõfirmat hanc opinionem, asserentibus senes, & pituitosos facillime ieiunium tolerare; Simon Portius comprobat ex Aristotele

A 3. *de partibus animal. cap. 14.* ex Auicenna *fen. 1. 3. tract. 3. cap. 7.* & ex experientia puellæ Spirensis, diu sine cibo viuientis, quæ si cogebatur assumere, multam vomebat pituitam: Cõfirmat Galenus asserens quod tempore indigentia ex pituita generatur sanguis, quod nos contigisse in agro iudicauimus, quidquid reclamet Fortunus Licetus in omnibus abstemiis id non posse prouenire ex hac causa, quia plures diu abstinnerunt à cibo, in quibus non præcessit ingluuiem, nec ciborum vsus præcessit in nostro agro: de reliquis alibi trademus causas.

§. V.

B *Proponuntur plura auxilia, quæ pro fame excitanda fuerunt proposita.*

C Ibi auersio, licet febris symptoma, & ex eius curatione petebat auferri, vrgebat tamen ad sui ablationem præcipue in assistentium metu, & clamoribus; idè vsi sumus pro ventriculi exteriori parte inunctione corroborantium, olei absinthij, menthæ, & eorum pulueribus, apponebamus absinthium vino concoctum, oleum rosarum, myrrhinum: cydoniorum lotorum aceto rosaceo cum puluere santabor. corall. rubr. coriandri rosar. granor. hermes, & placenta irrorata aceto vsi fuimus; apposimus cataplasma ex fermento, aceto & succo menthæ, & absinthij; Consulebamus vsu aquæ stillatitiæ absinthij, syrupum cidocorum, cum corticibus citri aromatizatum, sal absinth. vel de mentha, cassiæ lignæ tincturam, species diplantaginis, trochiscos cordiales, aquam cordialem, sed omnia renuebat æger, nec aliqua per os assumebat, per decem, & octo dies; si quæ autem cogebatur assumere, statim vomitu reiciebat, & idè totam spem curationis posuimus in euacuatione prauorum humorum, quibus scatebat ventriculus, quæ cum euacuationibus nequiret consequi, ipsam dietam, humores prauos ventriculi consumentem, remedium esse iudicabamus, & reuersi fuimus ad eius concoctionem iuuandam applicando calida emplastra, fomenta cum spongia ex vino stiptico aromatizato, viuæque animalia per dorsum scissa.

CONSULTATIO DECIMA-SEPTIMA.

De scholastico patiente varios, ac periodicos motus conuulsuos, qui energumenus apparuit.

CONTINET.

§. I.

E *In quo proponitur euentus, & consulendi occasio.*

§. II.

Conuulsui motus quid, & quot eius differentia.

§. III.

Conuulsui motus qualiter fiant, demone non concurrente.

§. IV.

§. IV.

Damone concurrente quomodo fiant motus conuulsiui.

§. V.

Quibus signis, quove modis potest inuestigari an aliqui morbi sint demoniaci.

§. VI.

Damon in energumenis quos morbos inducat, quas immutet vegetatiuas, ac sensitiuas potentias.

§. VII.

Damon in energumenis, qualiter valeat immutare, aut deprauare actiones animæ rationalis.

§. VIII.

Quid sentiamus de facinore damoni tribuendo.

CONSULTATIONIS decisio.

§. I.

Proponitur euentus, & consulendi occasio.

MATER vidua, quæ habitabat prope templum Scotorum, nos accersuit anno 1658. ad inuiscendum filium scholasticum, constitutum sub anno vigesimo secundo, bene morigeratum, pius, deuotus, studiis literarum deditus, in rebus non naturalibus bene se habentem, vexatum tamen per intervalla periodicè sæpe conuulsivis motibus, à quibus aggressus siue sederet, siue in lecto iaceret, cogebatur surgere, & deambulare supra pedum digitos, indiscriminatim versus omnem loci positionem in cubiculo, & versus omnes corporis positiones, sursum, deorsum, versus sinistram, aut dextram partem, rectè, & obliquè, & quasi in circulum caput declinando, ita ut timeremus caput concutiendum in terram, vel parietes, ipse tamen ob experientiam, nos hortabatur ne timeremus, manebat post accessionem laxatus, mente constabat, & periodicè affligebatur, semel quietus à puero irritatus, eius mortem fuerat aggressus, ob varios, inordinatos, ac periodicos motus conuulsivos, & ut liberaretur à crimine intentæ necis, energumenus habebatur. Plura ex arte remedia adhibita non profuerunt, exorcismis apparuit possessus à dæmone, quibus, & à dæmone & à morbo liber euasit.

§. II.

Conuulsivi motus qui affectus, & quot eius differentia.

INtra naturæ metas conuulsivi motus inter res præternaturales sunt symptomata in deprauata actione motus localis animalis, epilepticorum motibus sunt similes, periodici sæpe, quos primus omnium cognouit Hippocrates, varias eorum differentias obseruauit inter recentiores Schenxius, Marcellus Donatus, Horstz & Fernelius, & inter Practicos Sennertus, & Riuerius, qui omnes con-

Auulsionem non veram esse contendant: Prosperus Marcellianus contendit, quod apud Hippocratem ij conuulsivi motus fuerint iudicati vera conuulsio, quæ autem vera recipitur ex Galeno, ab Hippocrate nunquam sub conuulsionis nomine fuisse denominatam. Nos ne in tradenda hac doctrina confusi videamur, communiori Iuniorum adhaeremus doctrinæ, veram cum illis admittentes conuulsionem, ad ipsamque motus conuulsivos reducentes, quos non veram nominabimus conuulsionem.

BEst igitur vera conuulsio apud Inniores ex Galeno, retractio neruorum, & musculorum versus originem: Alia est vera, & legitima, quæ est perpetua, & inuoluntaria neruorum, & musculorum retractio versus suam originem: Alia est non vera, quæ est interpolata retractio neruorum, & musculorum versus suam originem. Conuulsio vera alia est vniuersalis, alia particularis, vniuersalis est triplex, emprosthotonos, opisthotonos, & tetanus. Particularis est multiplex, strabismus, conuulsio canina, risus sardonius, & aliæ à parte læsa denominationem sumentes. Conuulsio non vera alia fit per consensum, alia per primogeneam affectionem, alia fit cum manifesto alio morbo, ut cum febre ardente, aut capitis, aut alterius partis vulnere: alia fit sine manifesto alio morbo.

CConuulsivorum motuum prouenientium sine manifesto alio morbo variae sunt observationes. Marcellus Donatus lib. 2. de histor. mirabili cap. 3. vidit Monialem, quæ sedendo diu, nocturne, capite, collo, ac spatulis commotis antrosum, retrorsumque incessanter edendo, bibendo quassare cogeretur, ita ut nec adstantes eam continere valerent, quod si valida vi aliquando prohibere tentassent, decidebat in animi deliquium. Fernelius lib. 2. de abditis rerum causis cap. 16. cuius meminit Schenxius, lib. 1. obseruat. Medicinal. agens de Spasmo, & Codronchus lib. 2. de morb. veneficis cap. 8. refert vidisse iuuenem Galliae, Equestris familiae, Qui corporis concussione ex temporum intervallis laborabat, quæ nunc solum sinistrum brachium, nunc dextrum, interdum etiam digitum unum, alias crus dextram, alias virumque, alias corporis truncum tanta celeritate exagitabat, ut vix à ministris quatuor decumbens cohiberetur, caput inconcussè iacebat, lingua, & loquutio libera, menses sana, omnes sensus integri, vel in conuulsionis ferocia, & in intervallis sanus, sed labore confectus permanebat. Gregorius Horstz epistol. Medicar. sect. 3. post varia alia accidentia vidit puellam: quæ Postremo die maxima omnium membrorum inquietudine fuit correpta, primum tandem in pedes se, concutere ac saltare cepit, miserabili sane & stupenda insania specie, tæta, ac turbata varios, atque turbulentos motus exhibuit, nam nullis, nec vi nec increpatione contineri potuit, quo minus hinc inde confisteret, nulloque modo subsisteret, sed indefinenter inquietudine hac detenta, in lecto etiam si forsam cohiberetur, ex uno in alium locum se conuiceret: & superaddit: At tamen cum inquietudo nunc hoc, nunc aliud membrum inuasit, ita ut incessanter quassare, nempe brachium, hinc inde movere, vel pedem sursum, deorsumque trahere continua serie cogatur, sæpe caput solum, sæpe partem eius maxillam, unde dentium collisio, & stridor, aures, nasum, buccam, totam demum faciem, unde fœda distortio. Salius c. 20. de affectib. particul. in quo agit de conuulsivis motibus, huius affectus proponit ideam. Hic motus, inquit, fit retractis ad propria principia neruis, & membrorum motui voluntario deseruentibus, cum quadam concussione, & vibratione, ut videatur neruorum palpitatio, vel vibratio correspondens motui pulsus vibrantis, conuenit hic motus admodum affligere patientes & eos de-

tenet aliquando per menses, & annos, sed diuersimode, in aliquibus enim hic motus antiquatur, & consenscit continuo affligens, in aliquibus autem periodos habet, ut contingit in epilepticis accessionibus, per intervalla reperit, & molestat, nisi factus fuerit in morbis acutis, hic enim morte cito terminatur. Hic motus aliquando est non dolorosus, aliquando dolorosus, & valde molestus ratione concussionis & vibrationis, raro occupat totum corpus, celerrime autem modo dextram, modo sinistram partem.

Manet ex Iunioribus delineatus affectus, qui quia infrequentior, nouus, ac naturæ metas excedens iudicatur ab aliquibus, ab antiquioribus tamen cognitus fuit, & præcipue ab Hippocrate: inquit enim Prosperus Marcianus lib. 7. epidem. sect. 1. vers. 377. Ex quibus patet Hippocratem conuulsionem tantummodo appellare motum illum concussionis membrorum, per quem ager in lecto contineri vix potest ne decidat. Constatque ex dictis differentia inter veram, & non veram conuulsionem, vera enim est retractio nervorum indefinens, perpetua, & continua. Non vera est nervorum contractio interpolata: Tum in vera conuulsione membrum conuulsum permanet immobile, in non vera varie agitur, & movetur, sicut in epilepsia: Tum vera conuulsio fit ex Hippocrate, ab inanitione, aut repletionem, non vera ab irritante causa: Tum vera conuulsio fit à solo morbo, non vera à sola facultate: Tum in vera conuulsione conuulsum membrum unam seruat figuram, non vera varias figuras facit membrum conuulsum mutare.

§. III.

Conuulsiui motus qualiter, fiant demone non concurrente.

A Causis præternaturalibus naturaliter sine ope demonum motus conuulsiuos causari à tetrīs, malignis que vaporibus, tenuibusve humoribus præditis maligna, acri, ac mordaci qualitate, communi assensu fatentur Hippocrates, Galenus, Schenkius, Marcellus Donatus, Prosperus, Marcianus, Petrus Salius, Horstz, Piso, Sennertus, Riverius, & Hippocratis Commētatores, licet varient in determinando modo, quo prædicti vapores, seu tenues humores maligni varias motuum differentias efficiant.

In febribus ardentibus fiunt conuulsiui motus, ut docet Hippocrates in coacis, & lib. 6. aphor. 26. ob acres, ac mordaces humores, seu alitus ascendentes ad exortum nervorum, ipsosque vellicantes, & irritantes ad expulsionem molestatis materiæ, à quorum communicato calore intemperatur cerebrum, & etiam subsequitur delirium, quod prædicit Hippocrates dicens. Tremores superuenientes delirio solvuntur. Seu terminantur in illud conuulsiui motus, quos vocat tremores. Hi autem si persenerent, aut post delirium superueniant, terminantur morte, ut inquit inquit Ollerius, quia fiunt resiccatis nervis, vel ob cerebri inflammationem.

Superueniunt etiam conuulsiui motus, in capitis vulneribus, suntque indicium appropinquantis mortis, dum fiunt ex capitis vulneribus. Fiunt etiam ex vulneribus infernarum partium, & tunc fiunt in eadem parte capitis secundum rectitudinem cum parte vulnerata ob vapores directe ascendentes, ut Marcellus probat ex historia Scamandri in Larissa. Si verò vulnus sit in capite, dum corrumpitur eius substantia, fiunt tremores in parte opposita. Rationem reddidit Salius, quia fiunt tunc conuulsiones, quia in vulnere corrumpitur vivens substantia à vaporibus elevatis, & contrariæ parti communicatis, ad quorum expulsionem fiunt in parte sana conuul-

D. Brauo Resol. Medic. Pars VI.

A sui motus, non vero in vulnerata, iam putrida, & corrupta, & quæ vires proprias amittit.

De conuulsiuis vero motibus ab occultis causis, & sine manifesto morbo provenientibus, constat similiter fieri ex humoribus, aut vaporibus irrudentibus in principium nervorum, siue genitis in cerebro, siue in ipso receptis & aliunde immissis, de iis Hippocrates lib. 1. Prorrit. comm. 3. text. 27. inquit Conuulsiones in hysteris sine febre faciles: ubi docet fieri conuulsiones ex vaporibus aliunde transmissis, ut docet etiam Galenus in comment. §. Nempe mulieribus hysteris appellatis, qua strangulationibus æteri capiuntur, fiunt continue totius corporis contractiones conuulsivæ. Marcellus Donatus de histor. Mirabili lib. 2. cap. 3. ex spina dorsi observat posse alitus communicari. §. In eam deueni sententiam illos motus conuulsiuos concitatos esse ex vapore crasso malo ad nervorum originem, spina nunc dicunt, mala qualitate prædita, à parte illa dorsali elevato, ac per partem post portæ à calore materiæ eo in loco contentam agitante, fomentum recipiente.

Petrus Salius similiter decrevit modum, quo vaporibus, tenuibusve humoribus acris, siue aliunde receptis, siue in cerebro genitis fiant conuulsiui motus, & quia ex vaporibus receptis & communicatis à vulneribus docet experientia concuti nervos, & causari motus conuulsiuos, inde comprobatur, ex quibuscumque aliis similibus siue aliunde receptis, siue in cerebro genitis debere causari conuulsiuos motus sine manifesto morbo ortos, dum infiguntur in principiis nervorum & sunt pauci, nam si sint in maiori quantitate obstruent nervos, & fient apoplexiæ seu paralytis. Parua verò quantitas ob pravam vim stimulat nervos, & irritat, ut insurgant ad expulsionem, qualiter in ventriculo contingit in singultu. Si continua est generatio materiæ in cerebro, vel aliunde transmissio, continui sunt motus conuulsiui, si non continua, fiunt per intervalla, & periodicè dum per periodos generantur, aut transmittuntur, si transmittuntur in totum exortum nervorum, in toto corpore motus conuulsiui, fiunt, si in dimidia eius parte, in vno latere, si in determinatis nervis, determinatis partibus, pro quarum motu illi deferuntur. Plerumque eleuantur vapores per somnum, & tunc excitantur ægri à somno, & plerumque coguntur surgere ex lecto.

D Sed quo pacto ab hac proposita causa conuulsiui, varij, atque diuersi ij motus fiant, aliquorum exercuit ingenia: Piso iudicat motus conuulsiuos causari ex humoribus ob effervescentiam & ebullitionem, nervos commouentibus. Horstz. tenet, quod fiunt conuulsiui motus ob flatu spirituosos elevatos ab humoribus mouentibus membra destinata motui voluntario. Marcianus supponit, quod in cerebro arteriæ, per quas feruntur vitales spiritus, mutantur, & fiunt nervi, qui ulterius in cerebro deferuntur, ut animales spiritus in eo geniti ulterius deferantur: quæ doctrina fuit Praxagoræ, superadditque, quod constant nervi ex duplici tunica, & ex medullari substantia, & quod hæc stat intertexta tenuissimis fibris, ut per illas deferantur spiritus animales, quæ continentur in arteriis in cerebro deseminatis per propriam substantiam, & per eius ventriculos, ex iis deducit. Ideò quando aut nervo, ipsi, aut nervosæ parti quidpiam occurrat quod molestiam inferat, facultas, ut noxium expellat, animales spiritus commouet, concitatque, qui consuetum munus obeuntes musculos replent, qui inde contracti per chordam membrum contrahunt, quemadmodum in naturali voluntario motu fieri solet, & quia musculorum alij extensioni inferunt, alij contractioni, inter eos pugna quadam

R r r

& contentio oritur, in qua modo iis, modo illis superantibus, motus ex contractione, & extensione permixti concutiuntur.

Doctissimus, & acutissimus est Marcianus, sed frustra acuit vires ingenij in immutanda substantia arteriarum in nervos, in tribuendo animalibus spiritibus vim localiter movendi, cum solum præstent dispositionem potentiae, quæ vitalis est, & in vivente parte animalis debet reperiri tanquam propria passio animæ informantis illam; si enim ventriculus in singulto movetur convulsivo motu, quia irritata natura à re molestante insurgit locomotiva facultas ad concussionem, & expulsionem noxij, & similiter in rigore insurgunt musculosæ partes ob eandem rationem, ad expellendos acres ac mordaces irritantes humores, cur non irritatio nervorum orta à simili causa non insurget cum locomotiva facultate subdita imperio appetitus, ad expulsionem causæ irritantis, sicut & insurgunt manus, pedes, & reliquæ partes quæ moventur in convulsivis motibus, ad expellendas causas externas molestantes, ut ignem, pungens instrumentum, vel quodvis aliud molestans obiectum, quod subito conantur expellere per motus convulsivos contractionis, & distensionis.

§. IV.

Dæmone concurrente, quomodo fiant motus convulsivi.

A Gri mater, & cōsanguinei cō:endeabant illum energumenū esse, & morbum pati dæmoniacū, contendebant hoc pacto illū liberare à crimine quod illi imponebatur de intenta pueri nece, quibus nos non facile assentiebamur; non quia Hippocrates lib. de morbo sacro, Aristoteles lib. 8. physicom, Galenus lib. 9. & 10. de simpl. medicam. facult. Plurharcus in vita Pericli, Theophrastus de histor. plantar. Vallesius lib. de sacra philosophia in Martham 17. contendunt non dari morbos à dæmone inductos, ut intendit Torreblanca. Ipsi enim admittunt cum Hucherio lib. 4. de Malef. duplex morborum genus causari à Dæmone, aliud Methaphysicum quod causat sola sua potestate: aliud Physicum dæmoniacum, quod causat commouendo humores, ex quibus solet naturaliter causari; & ij authores intendunt, quod non fiant à dæmone omnes morbi quos iudicat vulgus causari ab illo: vel quod plerique fiant ab illo mediis humoribus, quos commouet, non autem à sola absoluta eius virtute. Nec assentimur Vinerio impie contententi absolute nullos posse morbos à dæmone induci lib. de venenis cap. 5. lib. de lamis, c. 7. Morbos enim à dæmone causari satis manifeste constat ex sacra Pagina, & loculenter demonstrat Codronchus lib. 1. de morbis veneficis, ex sacris litteris, sanctaque Scriptura, ex Conciliis, Iuribusque Canonicis, & Constitutionibus Pontificiis, ex sanctis Doctoribus, Theologis, ac Summistis, ex Platone, Aristotele, & eorum Sectatoribus, ex Historiis quamplurimis, ex Medicis, & communi omnium gentium assensu, & experientia.

Probat non minùs luculenter, hanc veritatem Torreblanca, quam confirmat variis Authoribus. Favent enim illi Patres Orthodoxi, D. August lib. 8. de civitate Dei cap. 19. lib. 2. doct. christiana cap. 19. D. Isidorus lib. 8. ethymol. cap. 9. D. Chrysostomus lib. 8. de fato serm. 7. Ex Theologis, D. Thomas 1. p. q. 115. & 2. 2. q. 96. & sentent. 4. distinct. 34. ibi D. Bonaventura, Scot. Richardus, Origenes in Iob lib. 3. D. Antonius p. 2. tit. 12. cap. 1. Niderus in Formicar.

A lib. 5. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 1. c. 12. & p. 2. q. 1. c. 11. Spina de strigibus c. 9. 10. 11. Castro de iusta hereticorum punct. lib. 1. c. 14. 15. 16. Bensfeld. in confess. malef. conclus. & in l. eorum. C. de malef. q. 6. concl. 1. 2. 3. Martin. Delrio lib. 3. Magicar. p. 1. q. 1. c. 1. & q. 3. sect. 4. & q. 4. sect. 1. 2. 3. 4. & 15. Suarez de relig. lib. 2. c. 9. de Angel. lib. 8. c. 20. Thom. Sanchez tom. 2. de matrim. lib. 7. disp. 94. & tom. 1. Decalogi cap. 40. Valentia tom. 3. disp. 6. q. 13. Raphaël de Torre tom. 2. de vitiis oppositis relig. quest. 96. Malderus de virtute Theolog. tract. 10. c. 8. Bupal. de Angelis in D. Thomam p. 1. q. 50. art. 1. q. 1. Moura de incantat. tom. 1. sect. 2. c. 1. Buleger. de Magia lib. 2. c. 34. & 35. Ex Iuris peritis, Turcremata in c. si per forciarias 33. q. 1. Abas, & Felin. in c. ex litteris, de frigid. & maleficiat. Bartol. Baldus, Salicet. in l. eorum. C. de Malef. & Marhem. Simancas de Catholica instit. tit. 37. Grilland. de sortileg. lib. 2. q. 6. 7. & 8. Remigius lib. 1. de Monolog. c. 24. & 29. Covarr. in decretales 4. c. 5. & tract. de frigid. & malef. c. 11. Viderius Molitor de phithō. mulier. c. 7. Iulius Clarus lib. 5. receptar. q. 62. Dābauder. in praxi c. 61. Farinacius in Pract. qq. tom. 1. q. 10. & tr. de heret. q. 181. Menoch. de arbitrar. cas. 329. Campanillus divers. iur. rubrica 11. c. 26. n. 100. Ex Medicis Avicenna lib. 3. fen. 1. tract. 4. c. 18. & fen. 10. cap. 3. Africanus lib. 8. Praxis c. 29. Dioscorides lib. 2. c. de Ramo. Theophrastus histor. plantar. lib. 7. c. de Scylla. Fernelius lib. 2. de abdit. rerum causis c. 16. Mesue lib. 3. Anthidot. sect. 9. Paræus lib. 24. c. 19. Vairus lib. 3. de fascinat. Celsipinus de inuestigat. demonum c. 1. & 8. Codronchus lib. 1. de morb. venefic. Forestus tom. 1. observat. lib. 26. Carreirus de loc. affect. disp. 74. Schenkius tom. 2. observ. lib. 4. Ficinus, Fallopius, & Mercado. Ex Recetioribus Medicis Sennertus tom. 3. lib. 6. p. 9. Marcellus Donatus de histor. Mirab. lib. 4. Hucherius de sterilitat. lib. 4. de Malef. Zachias qq. Medicolegal. tom. 1. tit. 1. q. 4. lib. 2. tit. 2. q. 13. tom. 2. lib. 10. decis. 22. Roseus epist. Medicar. Favet similiter huic doctrinæ specialiter, quod dæmon quammaximè appetit inducere convulsiones, & convulsivos motus, omnesque morbos, quos potest causare commotis melancholicis humoribus, quibus maximè vitur ad varia excitanda symptomata, ut tenet Codronchus, Hucherius, Sennertus, Zachias, Fernelius, & Torreblanca fatetur dicens: *Nam melancholicos morbos excitat, bilem atram, quæ corpori inest, & fuligines in cerebrum, & internū sensū cellulas propellit.* Hucherius hunc movere humorem in hepar, cor, & cerebrum fatetur, & varia inducere per illū symptomata lib. 4. §. *Vnde funestissimam symptomatum illiadem exacerbari contingit, ut spontaneas leipothimias, apoplexias, convulsiones.* Idem confirmat Codronchus lib. 2. de morb. venef. cap. 5. §. *Interdum etiam vitiosos humores, quos vel generat, vel movet ad cerebrum, vel nervos detrudat, ac epilepsiam, atque convulsiones & paralysem excitat.* Marcellus Donatus lib. 2. de histor. mirabili cap. 1. latissimè prosequitur modum quo dæmon hos causat morbos commotis iis humoribus: sed Fernelius lib. 2. de abdit. rerum causis cap. 16. postquam proponit motus convulsivos similes eis, quos vidimus in hoc ægro, palam fatetur in equite, in quo ipsos vidit, à dæmone fuisse causatos, reddens enim rationem, quare non fuit æger variis remediis adhibitis curatus inquit. *Quoniam omnes longe aberamus à cognitione veri. Nam mense tertio, primò deprehensus dæmon quidam totius mali author, voce, insuetisque verbis ac sententiis, tum Latinis, tum Græcis, quàm ignarus lingua Græca laborans esset se prodians, is multa assidentium, maximèque Medicorum secreta detegebat, videntique quod eos magno periculo circumisset,*

circumisset, quod queirritis pharmacis corpus hoc periu-
gulasset.

His commotus assentiebat doctrinæ communi,
quod posset hic æger esse energumenus, quod posset
dæmon ipsum torquere, varios cauſando morbos,
Deo permittente, siue methaphysicos, propria ac sola
dæmonis potestate, siue alia concurrente causa indu-
ctos, siue phisicos, dæmoniacos morbos inducendo
commouendo humores, quos posset generare, vel in
corpore iam genitos, & præcipuè poterat cauſare
conuulsiuos motus, quos patiebatur æger, quia re-
dundant in illo atri, ac melancholici succi, ex qui-
bus adhuc siue ope dæmonis solent cauſari. Sed nul-
lum apparebat energumeni signum, quod nos posset
deducere in eius cognitionem, qualiter nec Ferne-
lius, ac reliqui Medici potuerunt cognoscere dæmo-
nem in ægro ab ipso proposito.

§. V.

*Quibus signis, quove modis potest inuestigari,
an aliqui morbi sint dæmoniaci.*

Morbi dicuntur dæmoniaci qui à dæmone cau-
lantur siue ex maleficiis, siue in energumenis
aut possessis à dæmone, aut obſeſſis, qui morbi cum
plerumque cauſentur ex humoribus simili modo ac
in non obſeſſis à dæmone, non facile est inuenire per
quid cognoscantur: id autem illos demonstrare esse
dæmoniacos potest quod simul appareant aliqua sig-
na quæ dæmonem esse intra corpus demonſtrent, ex
iis enim facile inferitur morbos cauſari ab illo. Ferne-
lius supra citatus licet morbum dæmoniacum esse
non cognouit, quia in principio non erant signa dæ-
monem attestantia, aliqua tamen proponit ex quibus
cognoscitur dæmonem egrum possidere, inquit enim:
*Neque solum morbos, verum etiam dæmones, scelerati
homines in corpora immittunt. Hi quidem viſuntur fu-
roris quadam specie distorti, hoc vno tamen à simplici
furore distant, quod summe ardua obloquuntur, præte-
rita, & occulta renuncient, assidentiumque archana re-
ferant, eosque multis conuitiis impetunt, & diuinorum
verborum potestate terrentur & contremiscunt.* Furor
maxime apparet in energumenis, vt patet ex sacra
Pagina. Marcus cap. 5. inquit: *Se concidebat lapi-
dibus, de dæmoniaco, & cap. 9. Se terra elidunt,
& spumantes volutantur, & in ignem proſiliunt.* Mat-
thæus c. 8. inquit: *Quod nemo auderet transire ob dæ-
moniaci furorem.* Vnde ait Michaël Psellius lib. de
operat. demonum: *Enthusiasmos autem, insanias, & ca-
thognias, seu spiritus immundos, quibus, qui correptus
est & detentus nihil quidquā agere potest omnino neque
mente, neque sermone, neque phantasia, seu imagina-
tione, neque sensu: at aliud quidem est, quod eos imbuat,
& agitat, eaque loquitur, quæ ab eo qui correptus,
est ignorantur, idemque futurorum non nihil inter-
dum prædicat.*

Sed maximum præstat argumentum, quod mor-
bus sit à dæmone, si non cedit auxiliis naturali-
bus, & quæ communiter solent prodesse pro aliis,
vt per DD. in cap. fraternitatis, de frigidis & male-
ficiatis, constat, & latè demonstrat Codronchus lib. 2.
cap. 9. & Gesalpini de inuestigat. demonum cap. 22.
Præterea superaddunt Martinus Delrio lib. 6. cap. 2.
sect. 2. quæst. 3. Raphaël de Torre tom. 2. de vitii op-
posita relig. Sennertus tom. 3. lib. 6. part. 9. Gregorius
Valentia tom. 3. disp. 6. quæst. 13. Codronchus lib. 3.
cap. 13. Hucherius lib. 4. de Malefic. quod superue-
niunt in morbis dæmoniacis diuersa accidentia, &
grauiora, quam quæ debentur illis siue ope dæmo-

D. Brauo Resol. Medic. Pars VI.

Anum inductis, sunt enim dolores vehementissi-
mi, ægris ignorantibus partem affectam, vexan-
tur maxime viscera variis accidentibus nullis ce-
dentibus auxiliis, vt tenet Sprenger. part. 2. q. 1. cap.
13. Codronchus lib. 3. cap. 12. Energumeni similiter,
vt Fernelius tenet, linguis vtuntur incognitis ab ip-
sis, secreta detegunt, & præcipuè responsa futuro-
rum præbent, hoc maxime vt ementiantur prophe-
tias, vt tenent Hieronimus Mengus in compendio lib.
2. cap. 12. & Maiolus tom. 2. canicul. colloq. 3.

BHæc omnia, & alia quæ pro maleficiatis solent
experiri, deficiebant in hoc ægro, qui tēperatus, pius,
deuotus erat, & in nullis devians actionibus sibi in
naturali statu debitis, præterquam in ira quā concitatus
perdere conabatur pueri vitam. Vnum tamen
nobis signum deducebat in suspicionem quod à dæ-
mone cauſarentur illius motus conuulsiui, quod sci-
licet omnia auxilia pro morbo curando requisita fue-
rant adhibita secundum artem, nulla tamen profue-
rant, quo vno indicio coacti deuenimus in opinio-
nem, quam tenet Zachias tom. 2. lib. 10. decision. 80.
quod aliis deficientibus signis demonstrantibus dæ-
monem morbos cauſare, si sit suspicio recurrendum
est ad remedia Diuina, & Ecclesiastica, & ad exor-
cismos, quod prius docuerat Rex Iosaphat lib. 2. pa-
ralipomen. cap. 20. dicens *Cum ignoramus quid agere
debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros
dirigamus in te Domine.*

CPræcipuè per exorcismos dæmones coacti se ma-
nifestant, quidquid fremant Hæretici, Hufitæ, Vuite-
lenistæ, Lutheriani, qui contendunt esse idololatriam
exorcismos exercere, quia nullum Dei mandatum
iplos faciendos docuit. Nam potest Ecclesia ceremo-
nias instituere, ad languores leuandos, & expellendos
dæmones: inquit enim. Matthæus cap. 10. *Dedit illis
potestatem spirituum immundorum vt eiicerent eos, &
curarent omnem languorem* Marcus cap. 3. & 15. *Dedit
illis potestatem curandi infirmitates, & eiiciendi demo-
nia, & vt languores curarent:* & inde Ecclesia pote-
statem habet instituendi exorcismos, per quos per
modum imperij dæmones expellat, & Dei nomine
compellat, vt se manifestent: tenet Suarez tom. 3. in
D. Thom. disput. 15. part. 3. sect. 4. & Christus domi-
nus nos docuit ad ipsum recurrere, vt diuina virtute
dæmones manifestentur, & expellantur, vt sua nos
adiunget virtute, cū qua dæmones toties ex corporibus
eiecit, vt docent D. Lucas cap. 4. c. 8. cap. 28. cap. 9. &
10. Diuus Matthæus cap. 8. & 9. & 12. & 31. qui pro-
pria id virtutē effecit, vt fatetur Nicodemus apud Ioā-
nem cap. 3. dicens: *Nemo potest facere, quæ tu facis, nisi
fuerit Deus cum eo, quæ potestas fuit tradita Ecclesiæ*
vt tenet D. Chrysostomus in Matthæum, Maiolus
tom. 3. canicul. colloq. Lactantius lib. 3. diuinar.
instit.

ECum ergo reuerſi ad Deum, eius implorarem
opē, & per exorcismos conaremur inquirere verita-
tem, & an dæmon possideret ægrum, & morbus,
quo vexabatur, ab illo foueretur, exorcismis se dæ-
mon manifestauit, ab ipso foueri morbum factus
est, eorum vi ex corpore exterminatus fuit, & æger
in pristinam rediit sanitatem.

§. VI.

*Dæmon in Energumenis, quos morbos indicat,
quas immutet vegetatiuas, ac sensitiuas
potentias.*

Omnes morbos ope dæmonū posse in hominibus
cauſari ex supra dictis, constat, sed vehementiores
maximè

maximè contendit dæmon producere. Ideo, vt tradit Thyraus *de demoniacap. 1. c. 4.* & Hieronimus Mengus *in malignos spiritus cap. 13.* sæpissimè energumeni toto rigeant corpore, redduntur inflexibiles, concidunt velut mortui, tetano corripuntur, quasi strangulantur, patiuntur anhelationes, palpitationes cordis, syncopes, & conuulsivos motus, vt supra retulimus.

Vegetatiuæ animæ potentias & earum operationes lædunt, præcipuè infestant, ventriculum subuertunt, vomitus movent, coctiones impediunt, vt tenet Codronchus *lib. 3. cap. 13. de morb. venefic.* Et loco chili, vel humorum generari faciunt ossa, spinas, clauos, pilos, vt idem Codronchus tenet, & Springer. & obseruauit Langius, *lib. 1. epistol. 39.* Benuenius *de admirand. morb.* Cæsalpinus, *de inuestigat. demonum.*

Sed præcipuè pergunt dæmones ad animæ sensitivæ potentias illudendas, & inuertendas actiones non solum locomotiuas, sed cognoscitiuas externas, & internas, simulque & appetitiuas, vt latè probat Torreblanca *lib. 2. de Magia cap. 14. & 15. lib. 3. de iure spiritali cap. 5. & 6.* Guilh. *parr. fin. de vniuers. cap. 22.* Martinus Delrio *lib. 2. Magicar. quest. 14.* Raphaël de la Torre *tom. 2. de vitiis oppos. relig. quest. 95.* Remigius *lib. 1. demonol. cap. 11.* Illud enim externos sensus, auditum, organum intemperando, & phantasmata commouendo, per quæ impediatur in receptione specierum, ita vt tinnitum tibicines indicet, vt in morbis etiam contingere potest: similiter & tactum valet illudere intemperando illum, vel obiectum repræsentando, quod tactui diuersam sui præstet repræsentationem: sic & gustum, & odoratum immutare potest, commouendo ad ipsos humores, quod docuit D. Augustinus *lib. 18. qq. 5.* *Serpit hoc malum diaboli per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adharere sonis, odoribus se subiicit, infundit se saporibus, & quibusdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ.* Internos illudit sensus, confundendo species rerum in memoria, ex ipsis commixtis alias eliciendo, sicut & delirantibus accidit, seu phantasticum, & chimericum proponens ex illis obiectum, vt admittit D. Thomas *part. 1. quest. 111. art. 3.* Illud præterea sensus internos, externis illis ex parte obiecti, quia subito ostenditur, agitur, occultatur, aut variè illud aut eius partes collocantur, vt Guilh. & Raphaël de la Torre latius prosequuntur: ex parte medijs si illud imbuat qualitate qua modificatæ species diuerso modo repræsentent obiectum, & etiam ex parte medijs, si aërem commouet, & idè species immutantur, quem modum immutandi obiectum admittit D. Thomas *in 2. sentent. distinct. 8. quest. 1. art. 5.* & tenent Remigius *lib. 1. demonolog. cap. 11.* Martinus Delrio *lib. 21. Magia quest. 24.* Anglez *in 2. sentent. distinct. 8.* Ex iis non inferitur, quod eo ipso, quod illudantur sensus externi, aut interni simul, & appetitus sensitivi actio, proposito obiecto illusorio semper debeat insurgere ad operandum cum actu irascibilis aut concupiscibilis circa illud vt illusorium est, quia dum intellectus non assentitur errori, voluntas tanquam potentia superior, cui appetitus subditur, potest illum corrigere: sicut contingit in morbis in quibus deprauantur actiones internarum potentiarum sensitivarum, quarum deprauatio non sufficit vt actus appetitus deprauetur, dum illarum actiones possunt corrigi ab intellectu, & voluntas deprimere potest actus appetitus sensitivi qui possent subsequi ad actus deprauatos potentiarum internarum cognoscitiuarum.

A Sed cum dæmon nequeat se solo communicare species in internis sensibus, quæ deprauatam eliciant cognitionem, quin ab obiecto nullæ cum deprauatione recipiantur in internis, & idè externis sensuum actionibus non læsis, nec internas posse lædi contendunt Auerroës *lib. 3. collig. cap. 38.* Fracastorius *lib. 2. de intellectu.* Vega *lib. 1. progn. comm. 19. lib. 1. art. medend. cap. ult. & lib. 3. cap. 3.* quam opinionem conatur deducere ex Galeno *de differ. sympt. cap. 3.* vbi refert Theophilum Medicum habuisse læsam imaginationem, quia putabat videre & audire tybicides, & *lib. 4. de loc. cap. 2.* de Senarrat. quod indicabat esse in cubiculo festucas, quas conabatur colligere, quia indicabat videre eas: & ibidem phreniticos distinguit penes modum, quo errant circa sensus externos, & *lib. 1. prorrit. comm. 17.* proponit delirii superuenientis modum ex erroribus sensuum externorum, & idem tenet *lib. 1. progn. comm. 19.* quorum est ratio quod nihil est in internis sensibus quod ab externis non subministratur.

B At verò posse à dæmone interturbari internas potentias, & earum deprauari actiones sine deprauatione externorum sensuum suadet: Quia applicando humores, ipsos commouendo vel species agitando potest dæmon simili modo internas deprauare potentiarum operationes, ac possunt morbi sine externarum præcedente deprauatione: fatetur Brauus Salmanticensis *lib. 1. prognost. comm. 19.* Valles. *lib. 5. controuers. cap. 13.* Carreirus *lib. de loc. affect. disp. 7. cap. 8.* Maglioca *tom. 1. disp. 1. cap. 3.* Quibus fauet quod inter dormiendum plerique delirare incipiunt, externis sensibus nihil operantibus, vt docet Galenus *2. aphorism. comm. 1.* & quod in delirio Theophili fuit imaginatiuæ deprauatio circa sonum tybicinum, quæ non præfuerunt cognita ab externis sensibus: & qui delirant iudicantes se esse testam, gallum, aut vitrum, habent deprauationem imaginatiuæ, sine eo quod similia obiecta fuerint sensibus externis cognita. Vnde non semper contingit ad errorem internarum potentiarum, præcessisse errorem sensuum externorum circa idem obiectum, & fatetur Galenus *lib. 1. prognost. comm. 23.* Immo potius imaginatiua plerumque corrigit errorem sensuum externorum; & sine eorum læsione deprauatur vt tenet Gentilis *lib. 1. fen. 1. doct. 6. cap. 5.* Galenus *lib. 1. prorrit. comm. 3. text. 69.* Quibus patet, quod nec semper dæmon perturbatis externis sensibus, valet internorum deprauare actiones, & quod sine illorum deprauatione, potest internarum potentiarum interturbare, ac deprauare cognoscitiuas actiones.

S. VII.

E *Dæmon in Energumenis, qualiter valeat immutare, aut deprauare actiones animæ rationalis.*

Contendebant huius energumeni consanguinei, dæmone manifesto, quod facinus intentæ necis pueri esset dæmoni adscribendum, quatenus eius potuerit rationales deprauare, aut interturbare potentias, ita vt liberum arbitrium posset à possessore auferre: Ardua erat, hæc difficultas, licet enim possidebatur à dæmone, nullum prius apparuerat signum, nullumque delirium, hoc vocat Hippocrates, discessum à ratione, quæ

quæ recta via est per quam omnes ducuntur, qui discedunt, dicuntur delirare, desipere, nugare, dementes esse, insanire, exagitari furore, quod potest causari à dæmone, inducto morbo cuius deliriū sit symptoma; potest enim dæmon pestes causare, febres & alios morbos causantes delirium, ex quo deprauatur intellectus, & impeditur liberum arbitrium. Nullum horum præcesserat in hoc ægro; sine morbo tamen potuit superuenire à dæmone furor sine alio morbo, quo communiter energumeni corripuntur, ut ex Fernelio, Martino Delrio, & ex aliis comprobauimus: & ideo lunaticos hos vocant Iuris Professores, non tamen possunt vocari delirantes, quia ut tenet Maglioca tom. 1. disput. 1. cap. 1. delirium, quid maius est ipsa mentis perturbatione, nam potest quis ex leui causa mente perturbari, non tamen delirare, cum ad hoc ut delirium fiat, requiratur ut ipsa potentia deprauetur, quod maius est, quam ut mens agitetur: ex quibus constat quod licet potuerit mens à dæmone agitari, & fieri perturbatio qua æger ductus est in aggressum crimen, non tamen ex hac potest dici quod delirium patiebatur, quo posset à dæmone, libero arbitrio intermisso, cogi ad illud committendum facinus.

Cum constet ex dictis posse à dæmone deprauari imaginationem, & actus internarum potentiarum, posset ex hoc inferri, ex earum deprauatione à dæmone necessario subsequi discursus deprauationem: Mercurialis enim lib. 1. de affect. capitis cap. 15. Rudius lib. 1. practica cap. 3. Mercatus lib. 1. de internor. morb. curat. cap. 11. ex deprauata quacumque interna actione, & quæ subsequuntur, & discursum debere deprauari contendunt. Nos tamen discursum non necessario deprauari iudicamus per hoc quod deprauata fuerint internorum sensuum actiones. Sic docuit Galenus lib. 4. de locis affect. cap. 2. lib. de different. sympt. cap. 3. quod comprobatur ex Theophilo, & ex seipso, qui læsam habuerunt imaginationem discursu illæo. Et lib. 6. epidem. comm. 8. text. 15. idem docet. Ex ipso eandem comprobatur doctrinam Aui-cenna fen. 1. lib. 3. tract. 1. cap. 6. & tract. 4. cap. 7. Aristoteles lib. de insomniis, cap. 2. Paulus lib. 3. cap. 11. Argenterius lib. 2. art. medicin. Fernel. lib. 5. de part. morb. & sympt. cap. 2. Manardus lib. 7. epistol. 3. Vega 1. prognost. comm. 19. Trincauellius lib. 2. de curand. morb. cap. 4. Capivaccius lib. de affect. capitis cap. 8. Althimarus de curand. corporis malis cap. 6. Ratio est quia ad diuersas actiones internas diuersi temperamenti gradus, seu intensio requiritur, & poterit intensio aliqua esse excessus pro vnius potentie actionibus, & non pro reliquis, & ideo dæmon inducendo intemperiem potest aliquas deprauare actiones internarum potentiarum sine deprauatione discursus, & si ipse non deprauetur, potest corrigere deprauationem sensitiuarum potetiarum & sic homo non dicitur delirare, quia non deuiat à ratione. Ideo qui patiuntur vertiginem, licet deprauetur imaginatio cognoscens res quietas, quasi mouerentur, quia intellectus corrigit errorem, non est delirium. Nec Galenus dum capiebat flosos, & festucas ob imaginatum errorem, non delirabat, quia corripiebat intellectus errorem, & petebat auxilium, ne transferret ad deliriū, si assentiret intellectus. Et Theophilus, qui ex errore phantasia indicabat audire tybices, habebat non læsū discursū, asserbat enim sonū egro non esse bonum, si vero nimia sit intemperies, trahitur etiam discursus in consensum, quia licet intellectus sit spiritualis, ut immersus materiae operatur speculando phantasmata, & cum subministratione specierum ab aliis potentiis, ex quarum nimia

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

A discrasia impeditur, quo minus valeat eam corrigere deprauationes, & ideo dæmon intemperando cerebrū morbosa intemperie valet deprauare discursum; sicut & illum valet perficere, & subtiliorem reddere ponendo meliorem organi dispositionem, ut tenet Torreblanca, humoribus crassioribus depulsis, vel adhibitis iuuantibus medicamentis, ut etiam admittit Martinus Delrio, & Raphaël de la Torre. Nequit tamen dæmon propria potestate agere se solo in intellectum, sed solum mediis phantasmatis, ut docet D. Tomas part. 1. quest. 111. art. 1. quem sequuntur Valquez ibidem disput. 2. 45. cap. 2. & Torreblanca de iure spirit. lib. 3. cap. 5. Moura lib. 1. sect. 2. cap. 5. num. 18. Quibus perfectis & illis subministratis variis speciebus omnium rerum à dæmone, tenet idem Torreblanca, dæmonem pluribus communicasse scientias, inter quos pro certo habet fuisse Socratem, & Aristotelem: quibus à dæmone fuisse communicatas scientias tenent ab eo citati Guil. Albern. part. 1. de vniuers. part. 2. cap. 52. & part. 2. par. 3. 9. & 96. tract. de legib. cap. 24. Zedocus tom. 1. controuers. lib. 4. cap. de dæmone art. 1. Laërtius in vita Socratis. Victoria de Magia num. 11. Xenophon in Apologeticon. Quorum hoc est fundamentum, quod nequierunt tantam acquirere scientiam sine auxilio speciali vel diuino, vel diabolico, & cum fuerint idololatræ, & sacrificauerint dæmoni, potius ab illo quam à Deo credendum scientias acquisisse deducunt D. Thomas, Suarez, & Valle de Moura, à quibus non est facile dissentire. Sed non alienum à ratione iudico, quod cum Deus ut ibidem D. Thomas docet 1. part. quest. 78. dederit Adamo omnes scientias naturales in quibus homo natus est instrui, & ipsæ fuerint tempore amissæ, ad ipsas restaurandas homines creauit aptos & propensos, ut suo se inuarent labore, quibus & plurimorum rerum infundit species non ob propria merita, sed ob reliquorum hominum conuenientiam, & ut suorum laborum præmia consequerentur in hac vita, quæ in alia largiri illis, quia Idololatræ, non poterat. Sic Hippocrates in Medicina, sic Euclides in Mathematicis, sic in Moralibus virtutibus Seneca, & alij in aliis scientiis profuerunt; & D. Thomas in Theologia, in qua constat quammaximè coadiuuatus à Deo profecisse ob labores, & sanctitatem.

Circa voluntatē verò, ac liberum arbitriū nullam habet dæmon potestatem inquit Magister Bernardus Basin. Nam credere liberū arbitriū hominis à dæmone posse cogi, est hæresis, quia directe opponitur dictis sacre Scriptura. Dicitur enim Ecclesiastici 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eū in manu consilij sui. Et Genesis 10. Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi. Et ad Rom. 8. Scio quod nec Angeli, neque principatus, neque potestates poterunt me separare à charitate. Et corinthiorum 1. cap. 10. inquit: Fidelis autem Deus est, qui non patitur vos tentari ultra id quod potestis, sed facit etiam cum tentatione prouentum, ut possitis sustinere. Et D. Augustinus sermon. 197. Latrare, inquit, potest diabolus, sollicitare potest, mordere omnino non potest nisi volentem, non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Springer in Malleo. Malef. part. 1. quest. 7. tenet directe dæmonem non habere potestatem cogendi voluntatem, sed tantum indirecte, suadendo. Et tenet Torreblanca lib. 2. de Magia cap. 4. & lib. 3. de iure spirituali cap. 5. fateturque quod dæmon nequit nostram voluntatem mouere aliter quam obiecto exterius posito, tanquam odibili, vel amabili, & excitatis imaginariis visionibus, & cogitationibus, & alleccta, & inclinata voluntate

Rrr 3

per

per passiones in parte sensitiva inflammatas, quæ quo vehementiores sunt, eo acrius inclinant, & quasi abripiunt aliquando, ut Fatetur Martin. Delrio. Nunquam tamen illam voluntati necessitatem imponunt, qua demones ab inuito consensum nequeunt extorquere: ut tradunt D. Thomas 1.2. q. 80. art. 3. & sentent. 4. distinct. 34. D. Cyril. Careches. 4. Medina de reâta in Deum fide lib. 1. Castr. lib. 1. de vita hereticor. punct. c. 15. Petrus Binag. l. in l. eorum. C. de Malef. & Mathemat. Paul. Grillan. de sortileg. quest. 3. num. 12. & quest. 10. num. 3. Suarez lib. 2. de relig. cap. 9. quest. 96. art. 1. disp. 2. Ioann. Malderus de virtut. Theolog. tract. 10. cap. 8. dubio 2. Ratio horum est, quia si dæmon valeret imponere necessitatem in voluntate, valeret auferre liberum arbitrium, quod hæreticum esse affirmare deduximus supra ex Magistro Bernardo Basin, si enim homo amitteret liberum arbitrium, desineret esse homo, destitueretur enim gratia gratum faciente.

§. VIII.

Quid sentiamus de facinore demoni tribuendo.

Restat ut pro quæsito respondeamus; maxime enim insistebat in hoc quod exponeremus, quod cum æger esset energumenus, dum tentavit mortem pueri, quod dæmon potuerit cogere illam ad peccatum illud & facinus patrandum. Nostamen in ea fuimus opinione, quod si dæmon causaret morbum, & delirium, posset ope dæmonis manere sine libertate voluntatis, quia à morbo & symptomate læderetur eius actio, si intellectus ob intemperiem deprauaretur in suis actionibus; sin minus non esse in potestate dæmonis cogere voluntatem eius ad peccandum, vel facinus patrandum; quod docet D. Thomas 1.2. quest. 80. art. 3. in corpore. Respondeo dicendum, quod diabolus propria virtute nisi refrenetur à Deo, potest aliquem inducere ex necessitate ad faciendum aliquem actum, qui de suo genere peccatum est, non autem potest inducere necessitatem peccandi, quod patet ex hoc, quod homo motino ad peccandum non resistit, nisi per rationem, cuius usum totaliter impedire potest mouendo imaginationem, & appetitum sensuum, sicut in arreptitiis patet. Sed tunc ratione sic ligata quidquid homo agat, non imputatur ei ad peccatum; sed si ratio non sit totaliter ligata, ex ea parte qua est libera, potest resistere peccato, ut supra dictum est, unde manifestum est, quod diabolus nullo modo potest necessitatem inducere homini ad peccandum.

CONSULTATIO DECIMA-OCTAVA.

De patiente ventris adstrictionem.

CONTINET.

§. I.

Proponitur ager cuius causâ fit consultatio.

§. II.

Excrementorum necessaria generatio in nostris corporibus, & expulsionis utilitas aperiantur.

§. III.

Naturalis expulsio excrementorum per ventrem, qua requiratur

§. IV.

Quid ventris adstrictio, variæ illius observationes proponuntur.

§. V.

A quibus causis provenire potest ventris adstrictio.

§. VI.

Quid pradicendum de ventris lubricitate & adstrictione.

§. VII.

Quæ curatio unicuique adstrictioni ventris adaptanda.

B

CONSULTATIONIS

Decisio.

§. I.

Proponitur ager cuius causâ fit consultatio.

C

VXTA Regium Sancti Dominici Cœnobium qui habitabat homo negotiis, variisque occupationibus deditus, habitum melancholicum habebat, erat hypochondriacus, ventrem habebat cum adstrictione, nec excrementa reddebat nisi vnoquoque septimo, aut octavo die, & hoc plerumque cum iniectis clysteribus emollientibus: caput pati vertigines, capitis dolores, ventriculi inversiones, quæ magis in dies crescebant, ob quæ vitanda nos accersuit id exagitas ut ventrem reduceremus in communem consuetumque ordinem, cum quibus posset se liberare à molesta, noxiaque ventris adstrictione, pro qua vitanda hanc illi obtulimus consultationem, in qua & adstrictionis ventris amplexi fuimus causas, & varia pro omnibus proponimus auxilia.

§. II.

D

Excrementorum necessaria generatio in nostris corporibus, & expulsionis utilitas aperiantur.

E

Cum alimentum, licet simile fiat nobis post nutritionem, ante ipsam partes habeat dissimiles, quæ assimilari nequeunt, & ideo ut inutiles petunt à corpore exterminari, postquam per coctiones separantur: docet enim Galenus lib. 3. methodi cap. 3. & 9. lib. de usurpat. cap. 1. lib. de sanitat. tuenda cap. 12. ex vnaquaque coctione duo excrementa resultare, crassum, & tenue, & ideo provida natura pro expellendis excrementis continuo resultatibus ex tribus coctionibus, iuxta tres officinas ad alimenti elaborationem destinatas, varias adaptavit vias proprias, & unicuique determinatas, tribuitque & unicuique parti proprias, ac determinatas ad id exequendum facultates, quod docuit Galenus lib. 1. de sanitat. tuenda, cap. 3. non minus providam fuisse naturam in expellendis substantiis, quæ non potuerunt assimilari, quæ fuit in restaurandis illis deperditis: Et cap. 12. has vias explicans, dicit intestina destinata pro redundantibus primæ coctionis excrementis, pro excrementis secundæ coctionis vtereres, renes, & emulgentes, cutem verò pro recrementis tertiæ coctionis. Pro propriis cuiusvis partis excrementis euacuandis propriæ unicuique sunt etiam viæ, ut pro capitis excrementis nares, aures, os colatorium, palatum, oculi: pro

pro corde expurgando sunt glandulae, sicut pro capite, & iecore exonerandis. Horum excrementorum expulsionem Galenus *lib. art. medic. cap. 85.* necessariam iudicat pro sanitate & vita conservandis, & pro huius prorogatione, retardandaque senectute, ut ipse protulit, *lib. 1. de sanit. tuend. c. 3. lib. 9. de usu part. incommoda* quae subsequuntur ex retentis excrementis sic proponit. *Ad quam excernendam natura meatus requirit opportunos, quos nisi nata fuerit, acerbata quidem ibi primo instar oneris aggrauat, deinde vero prohibet, quominus succi postea affluant, vias ipsorum praecipuando, quo fit, ut membrum ipsum nutrire non sinat: sed haec quidem sunt tenuiora; maiora vero iis, & iam morborum instrumenta duo haec sunt, in qua incidere corpora impura necesse est. Alterum quidem est, quod quemadmodum animalia exhaustientia lutum, aut aliud quodvis eiusdem generis, ita partes accommodato alimento carentes, ob ingentem cibi appetentiam coguntur aliquod sibi, vel ex ipsis prauis succis attrahere. Alterum vero, quod collecta excrementa putrescunt, eoque modo acriora simul calidiora reddit, ab inflammatione, herisipelate; herpes, carbunculos, febres, innumerabilemque aliorum morborum turbam excitant. Haec ex retentis subsequuntur excrementis: ex retentis excrementis ventris quae subsequuntur patebit subsequenter.*

§. III.

Naturalis expulsio excrementorum per ventrem quae requiratur.

Agimus de ventris adstrictione, qua vexabatur Aeger, quae ad sui dignotionem praerequirat cognitionem naturalis expulsionis excrementorum, quae petunt per ventrem euacuari, circa quam attenditur expulsionis modus, tempus, & quantitas. Pro modo expulsionis deducendum ex Galeno *lib. 4. de usu part. c. 1.* quod diuino opificio fuit fabricatus ventriculus: tanquam proptuarium & officina, in qua per esophagum recipiatur alimentum, ut conuertatur in chylum, ut separet partes crassas, & inutiles nutritioni, ut pellat in tenuia intestina, & inde ad reliqua, & post varias circumvolutiones, in quibus detinentur diu, ut inquit, Plato, ne homo in altioribus occupatus, continuo abuteretur, tandem natura extra corpus trudit, media facultate expultrice, ut tenet Galenus *lib. 1. de sanit. tuenda c. 12. §. Primum namque excrementum, & a sincero separatur, & paulatim impellitur per omnia intestina usque ad satis capax spatium, quod in eo intestino vertitur, quod rectum vocant, ad cuius exitum musculi sunt, qui ipsum coercent, intusque retineant, ut nec immaturum fluat, postea vero quamplurimum congestum, iam graue animali fuerit, tum foras agi sinunt, inuuantibus simul ad celeritatem expulsionis abdominis musculis, tum septo transuerso.*

Cum non deceret continua expulsio, tempus determinauit natura congruum ad illam, quod Hippocrates *lib. 4. de morb. text. 25.* docet esse postridie ab assumpto cibo, quia licet citius separetur faeculentum in ventriculo, fit mora in intestinis, ut docet Galenus *4. de usu part. c. 8.* potest tamen hoc immutari tempus, ex Gal. *2. aphor. 18.* ratione alimentorum: si velocius nutriant, quia facilius separantur excrementa, vel ob lubricitatem, aut nimiam quantitatem. Hora autem matutina ob somnum perficiens coctionem solet praere meridianam, ex Hippocr. *2. prognost. 15.* & est perfectior, utilissimisque est ordo expellendi haec excrementa, quia ex Gal. *1. de crisiibus c. 11.* arguit non esse coctionis tarditatem, nec expellentis imbecillitatem, quia ut protulit *2. de diff. febr. c. 16.* necesse est aequale quod ab eadem alteratur facultate, aequalia reddere excrementa, unde si ordo immutetur, sanitas videtur immu-

A tari, siue in retentione, siue in frequentiori euacuatione, haec enim arguit retentricis ventriculi debilitatem, aut ex parte excrementorum irritationem.

Quantitatem conducere ad sanitatem docet Hippocrates *2. prognost. text. 44.* ubi docet requiri copiosam euacuationem proportionatam ingestis cibis, Gal. *lib. 1. de crisiibus c. 11.* idem repetit, nec solum a quantitate copia excrementorum attenditur, sed ab imperfecta eorum substantia pro nutritione, & a fluxibilitate, si correspondens alimentis excrementorum deficiat quantitas, fit ex Galeno *3. de sympt. caus. c. 2.* vel ob obstructionem mesenterij, vel ob iecoris debilitatem ex eodem *3. de loc. c. 5.* vel quia cibus abiit in humidam substantiam & per lotium expellitur, vel quia est pauca substantia, ex Auicenna *fen. 16. lib. 3. tract. 4. cap. ultimo*, si superflua copia fit, corpus debilitari significat, ex Rhafi *lib. 10. ad Almans.*

§. IV.

Quid ventris adstrictio, varia illius observationes proponuntur.

Ventris adstrictio, qua aeger conquirebatur, dispositio est praeter naturam, ob quam alui excrementa in tempore excernuntur non debito, aut non in debita quantitate, est symptoma in excretis, retinentur enim, quae petunt excerni, ideo alui adstrictionem, seu retentionem diffinit Ionstonius, quod sit faecum vel nulla, vel pro ratione assumptorum ad modum parua delectio.

Communissimus est hic affectus, de quo inter consultentes plures sunt observationes, praecipue apud Schenkium *lib. 3. obseru. §. alius prodigio e pigra*, apud Marcellum Donatum *lib. 4. de medica hist. mirab. c. 10.* apud Dodonaeum *obseru. c. 35.* apud Hildanum *cent. 3. obseru. 75.* apud Scholzum *consil. 198. 342.* apud Cermilonem *consil. 11.* apud Matthaeum de Gradis *consil. 54.* apud Montagnanum *consil. 134.* apud Fonseca *tom. 2. consil. 343.* apud Mercatum *consil. 17.* apud Laetium & Fonte *consil. 55.* apud Zacutum *de Princip. Med. hist. l. 2.*

§. V.

A quibus causis provenire potest ventris adstrictio.

DCum aeger variis esset deditus negotiis, cogitationibusque, esset melancholicus, & hypochondriacus, ut adstrictionis ventris inueniremus causas, coepimus inuestigare causas omnes, ex quibus ventris adstrictio supervenire potest. Galenus *lib. 3. de sympt. causis* ad duo genera eas reducit, alias desumit ex parte victus rationis, alias ex parte instrumentorum, quae deseruiunt expulsionis faecum: earum etiam meminit *lib. 1. de sanit. tuend. cap. 18.*

Ex parte victus rationis prima causa adstrictionis ventris provenit ex potu, aut alimentis praeditis acerbis, austera, aut sicca qualitate, ob quas comprimunt vias, & corrugando illas sui transitum impediunt, & deficiente humiditatis deficit lubricitas requisita ad excrementorum motum, ut docet Galenus *3. de causis symptom. c. 2.* Nec in solo cibo, sed in potu, haec qualitates ventrem adstringunt Hippocrat. *lib. de aere & aquis sect. 2. text. 23.* aquas densas, & subsalsas docet ventrem retinere, & nos experimur idem in calybeatis, & mastichatis, & in vino rubro, & austero. Ex parte quantitatis victus est alia adstrictionis causa, ex pauciori enim quantitate minus irritatur facultas ab eius gravitate, ex Galeno *2. de sanit. tuenda c. 12. & 2. de rat. victus.* Ex Hippocrat. *1. de dieta*, semel in die comedere, docet sistere alium, & ideo quibus cibi fastidium accidit, ventris aduenit adstrictio, si potus fiat paucior, fit adstrictio ventris, quia deficit ad elixationem, & ad transfluxum alimentum ad iecur, ex Gal. *4. de usu part. c. 5.* sine

illo nequit per angustas vias permeare, & excrementa sunt sicciore, & inepta ad motum: ideo Hippocrates 4. aph. ultim. mictio inquit plurima noctu facta significat paruum deiectionem: & Galenus in comm. inquit, quia humiditas ventris deficit. Tertio ratione victus adstringitur venter, ut tenet Galenus 3. de sanit. tuenda lib. 1. si in prima mensa acerba alimenta, sicca, aut adstringentia sumantur, retinet enim fecum expulsionem, & ideo Galen. lib. 2. de alim. facult. c. 11. consulit faciliore substantie alimenta prius sumenda esse: & lib. 1. de sanit. cap. 3. docet dulcia, pingua, & lubricantia ventrem in prima mensa sumenda esse.

Secundum genus causarum sumitur ex parte intestinorum, & partium coadiuvantium expulsionem fecum. Prima est imbecillitas virtutis expulsiue, quae provenire potest a frigidityte, non ab extrinseco in intestinis communicata, quam Galen. 6. epidem. sect. 2. text. 47. non iudicat possibilem, sed in exterioribus coadiuvantibus a frigore causata, a morbo debilitate illas; & a nimio etiam contingit coitu ex Hippoc. 6. epid. sect. 5. Secunda ex iis causis est siccitas, a qua potetior fit retentio, & excrementorum exsiccatio, & ob duritiem ad motum ineptitudo, & impedimentum descensus a granitate, ex Galeno 3. de sympt. causis cap. 2. qualiter in aridis fieri docuit Hippoc. 3. aphor. 5. & 17. ubi docet quod in Aquilonia tempestate tussis virget, & alui sunt duri. Idem docet lib. de loc. aere, & aquis, sect. 2. text. 10. & 3. de humor. text. 13. Galen. in comm. inquit, in aere sicco, & regione sicca causari a siccatis fecibus ventris adstrictionem. Tertia causa adstrictionis ventris sumpta ab intestinis, est illorum calor siue sine affluxu materiae, siue cum affluxu materiae in illis existens, siue comunicetur illis a iecore, a mesenterij adductis humoribus, a vesica, aut ab utero, licet enim innat calor roborando expellentem facultatem, ex Gal. lib. de facult. natural. ex accidente impedit expulsionem, exsiccando, & indurando feces, ineptasque reddendo expulsionem, ut docet Galen. 5. epid. sect. 5. text. 27. Ideo in febribus fit ventris adstrictio a calore intestinorum induratis excrementis, ex Hipp. 2. prognost. 6. §. si intercepta alvus parva, aut nigra, aut, &c. A calore communicato ex vicinis partibus adstringitur, venter consumptis humiditatibus chili, & excrementorum, ex Hippoc. 2. aphor. 20. Induratur feces defectu humiditatis quae resolvitur, sicut dum ad cutem transmittitur, & ideo 6. epid. dicit pororum raritas ventris adstrictio. Idem docet Galenus 3. de causis sympt. cap. 2. & Montanus consil. 235. reddens causam adstrictionis ventris in hypochondriaco, dicit, quod provenit a caliditate iecoris exurente humiditatem fecum, & consil. 233. pathonomicum symptoma habentium calidum iecur, indicat adstrictionem ventris. Galen. 4. de rat. victus text. 17. iecoris calidi signum esse dicit excrementa sicca similia excrementis caprarum, deducens hanc doctrinam ex Hippoc. 2. prognost. Si venae meserae nimio aestu flagent, ut in habentibus in illis phlogosim, cancerosamve dispositionem, in quibus ventris arteriae pulsant nimis, virget sitis, faciei interpolatus ardor, fit fecum desiccatio, & ventris adstrictio nimia, ut notavit Aretaeus lib. 2. passion. acutar. cap. 7. nisi chylus nequiens permeare recurrat ad intestina, & ventrem solvat humectando feces; si calidus fiat uterus, vel vesica inflammata ob eandem causam adstricta sit, ut alius, ex Hippocrate 2. prognost. 71.

Præterea ex intestinorum vitio ventris superuenit adstrictio dum omnino sensus aboletur vel imminuitur, vel defectu illustrationis comunicatae per nervos, vel ob intemperiem deficientem actum facultatis expultricis, vel quia bilis descendit in minore quantitate, & minus irritat, quod demonstrat remissus fecum

A color, vel ob excedentem pituitam fit obtusus intestinorum sensus, obtundit enim acrimoniam bilis irritantis pro expulsionem, ne irritet pro necessitate, ut notat Montanus consil. 232. observat enim quod adhuc in iecore calidiore, & multa bile descendente, obtunditur huius irritatio ob multam pituitam. Et consil. 348. idem repetit; ideo ex Hippocr. 2. aphor. 2. traditur causa ob quam iuvenes licet biliosi possunt ob cruditates pati adstrictionem ventris ex parte intestinorum. Provenit ventris adstrictio, dum occluditur, vel impeditur cavitates. Marcellus Donatus de hist. mirab. lib. 4. c. 10. vidit adstrictionem ventris provenientem quia rectum intestinum coivit per partem superiorem, partibus in tumorem quendam veluti glandulosum eleuatis, & omnino impedito fecum transitu, perit aeger. Vel impeditur transitus a pituita vitrea, & viscida, quae fecibus obvoluta alligat eas, & impedit descensum, ex Montano consil. 248. & in colicis doloribus haec saepe apparet causa, & ex eadem fit saepe fecum recursum sursum, ut in illiaco affertur, ut docet Auenzoar lib. 3. fen. 16. tract. 5. c. 29. & Galen. lib. 6. aphor. comm. 44. lib. 3. de causis symptom. c. 2. Vel carnosum quid superueniens in ventriculo ventrem adstringit, obstruitque vias, & feces detinet, ut observavit Cortesius decade 5. c. 8. Miscellaneae. Vel provenit ex adnascente carne in intestino dolor, ut observat Holler. lib. 1. de morb. intern. in scholio ad c. 41. Vel ex crassis flatibus impediuntibus fecum descensum, fit adstrictio ventris, ut in illiacis, & valvulosis apparet, & in flatulenta hypochondria observat Montanus consil. 237. vel retentae induratae feces ventrem adstringunt ex Gal. 3. de sympt. caus. c. 2. Provenit ex intestinis etiam ventris adstrictio, dum non habent debitam figuram, nec servant sibi destinatum locum, ut in valvulo, in herniisve.

Per consensum contingit ventris adstrictio, vel nervis obstructis comunicatibus illustrationem intestinis, ut in paralyticis solet obstrui venter, vel dum impeditur bilis descensus, a qua irritatur expellens facultas ad feces expellendas, ut accidit histericis, in quibus illae sunt albae defectu bilis, cum deberent esse subrusae, ex Hippocrate 2. aphor. 16. Vel ex defectu advertentiae provenit ventris adstrictio siue in morbis, siue in sanitate, in depravatione rectorum facultatum, & abolitione, ut in apoplexia sic contingit, ut tenet Rhasis cap. de apoplexia. Similiter apparet in phreneticis ob intentam imaginationem circa alia obiecta, ubi deficit attentio, & defectu eius retinetur lotium, & venter, imò & fit rara respiratio. Per sanitatem defectu attentionis in eis qui studij literarum, vel alterius negotiis curis se tradunt, & speculationi, venter adstringitur, ex Galeno lib. 3. de causis sympt. cap. 2. & ideo inquit, quod violenter retentum excrementum ob aliquam occupationem, rursus sursum vertitur, & caput replet.

Ex omnibus iis causis aliquas saltem patiebatur aeger noster; habebat enim continuas curas, & vehementes imaginationes, iecoris calidam intemperiem, & hypochondriorum, ob adductos humores contentos in obstructionibus, & defectu ventilationis combustos, & in cancerosam fere naturam continentes partes immutantes.

§. VI.

Quid pradicendum de ventris lubricitate & adstrictione.

Alabas protulit, quod in habendo ventrem lubricum consistit sanitas, in principio suorum operum. Hippocrates prius docuit l. 4. de morb. num. 239. Galenus lib. artis medic. c. 85. lubricum ventrem ponit inter causas conservativas sanitatis: & lib. 1. de sanit. tuenda c. 3. docet senectutem retardare. Auenzoar ex commun.

communi consensu Medicorum comprobatur, fluidum aluum sanitatis tutelam esse, & tenet Galenus 9. de usu part. cap. 1. expelluntur enim cruditates per quas valeret excretio impediri simul cum fecibus, ex Aui-cenna fen. 1. 1. doct. 3. cap. 3. Nec contrarium deduci-tur ex Hippocrate 2. aphor. 59. docente, quod iuue-nes melius degunt cum humido aluo, senes peius de-gere. Vnde deducit Cornelius Celsus lib. 1. c. 3. quod est melior in iuvene aluus laxus, & adstrictus in senes; non enim damnat debitam fluxibilitatem ventris, quam laudat in Coacis, & Prorriticis: sed in senibus timet immoderatos ventris fluxus, quia arguunt exce-dentes intemperies humidas contrarias siccitati debi-tat illis, cum illam exuperet, à qua deberent feces re-tineri. Præterea fluidus aluus vitam protrahere docuit Hippocrates lib. de aëre & aquis num. 59. ubi in hu-midis regionibus, quia venter fluidus sunt, inquit, *Pleuritides, perineumonia, febres ardentes, & quicumque morbi acuti putantur, ideo non multum proueniunt.* Et 6. aphor. 63. dixit, *Qui acidum eructant, non multum morbo laterali corripuntur.* Galenus in comm. reddit causam, quia acida pituita, à qua eleuantur ructus, fluidum aluum facit, & ideo superuacui humores per ventrem euacuuntur, & liberantur ægri à morbis, qui possent ab illis causari. Ideo Hippocrates 2. aphor. 15. inquit, Quod si fauces ægrotant, aut tubercula nascun-tur in corpore, excretionem oportet inspicere, nam si biliosæ sunt, corpus vna ægrotat, ex quo apparet, per ventrem deponi humores in toto corpore redundan-tes, quia debilior factus, ut reliquæ partes se exone-rent in illum, iuxta Galeni doctrinam 3. de facult. na-tural. cap. 13. & docet experientia in pueris, qui dum habent aluum fluidum liberantur ab epilepsia, quia per ventrem euacuatur materia, ex qua posset causa-ri, ut docuit Hippocrat. lib. de dentitione, in principio: & 3. aphor. 25. Appareretque, quod fluidus aluus liberat à morbis, dum potest per ventrem euacuari materia apta illos causare, sin minus, ex remanente potest si-mul morbus superuenire, & permanere, & ideo Ga-lenus lib. 1. de arte curatua ad Glauconem cap. 14. ma-gnificat febrem incipientem cum fluxu ventris, quia leponit magnam sarcinam: ob quod Hippocrates 6. aphor. 16. affecto pleuritide aut perineumonia ma-lum esse dicit, quod superueniat fluxus alui, quia magnam denotat copiam, & quia indicat dari in-flammationem in ventris partibus, à qua trahuntur humores, vel defectu coctionis in vetriculo à nimio calore, à quo impeditur coctio, ex Galeno 3. de sympt. causis cap. 2. Ob quod Hippocrates 2. aphor. 53. lib. de aëre locis, & aquis num. 71. laudat pro sanitate flu-idum aluum, liberat enim à plurimis morbis: qui au-tem adstrictus est contrarios affectus causat, caput gra-uat, quia ex retentis vapores eleuantur ad illud, & quia superflui succi recurrunt ad caput, ex Hippocrate, lib. de aëre n. 71. lib. de locis in homine sect. 1. num. 11. §. Etenim cum venter egestionem moderatam non effice-ret, & in ipsum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingestorum corpus irrigat, ipsa autem humiditas à ven-tre obstructa acruatim ad caput viam facit, &c. per quas vias docet ibidem: & lib. de morb. latè prosequi-tur Petrus Salius Diuersus, & ipse Hippocrates vltè-rius docet lib. de flatibus. Et recursum ex retentis ex-crementis ad caput docet vltèrius lib. 2. prorrit. n. 119. sect. 3. text. 23. dicens, *capite dolentes, stupore detenti, delirantes, aluo intercepto conuulsoria distensione corri-piuntur.* Et num. 171. inquit, *in febribus exsudantes, ca-pite dolentes, aluo intercepto, conuulsi sunt.* Et in coa-cis sect. 1. n. 220. inquit, *Qui in febribus exsudant, capi-te dolentes, aluo suppresso, conuulsi sunt.* Idem repetit, num. 236. & 260. & sect. 2. n. 171. docet enim Hippo-

A crates inter caput, & ventrem communicationem, & mutuum humorum refluxum ab vna in alteram par-tem ex iis; quam etiam docuit lib. 1. de aëre & loc. sect. 1. n. 70. & lib. de loc. in homine, in principio, dicens *venter consentit capiti, caput carnibus, & ventri,* vnde deducit Hollerus lib. 3. coacar. sect. 1. quod ita caput & venter consentiunt, sicut in rerum vniterfo terræ vi-scera, & aëris regio. Hinc prouenit, quod ventris ad-strictio sit causa epilepsiæ in pueris, & acutorum mor-borum in adultis, præcipue ex recurru in caput, & quod recursum indicet adstrictio, quia sicut sudaturis vrina supprimitur, quia in aliam regionem natura mo-uet materiam: sic supprimitur venter, dum in caput pellit illam natura, & in vulneratis, dum in vulnus fluit humor, ex Hippocrate lib. 1. de morb. sect. 1. n. 24. ex quo apparet utilitas reuelliendi ad ventrem, dum supprimitur, ob intemperiem, vulnus, aut dolorem ca-pitis, ne succi retenti in illud confluant, ut deducitur ex Hippocrate 3. de morb. text. 23. & idem tentandū in fluxionibus ad pectus, licet enim pro fecum ex-pulsione in morbis acutis, ob parsimoniam cibi, minus petat venter sollicitari, petit tamē euacuari ut refluen-tes sursum succos attrahat, & reuellat, per quod, & caput attemperari, & vigilias moderari, & deliria, per clysteres, consequimur, quatenus attrahunt biliolos succos sursum fluentes. De cronicis etiam morbis docet Hippocrates fieri incurabiles, dum venter ad-strictiunt 2. prorrit. text. 73. §. De Podagricis hac dico. *Quicumque aut senes sunt, aut circa articulos rhopaceos concretos habent, ac siccum habent aluum, hi sani fieri non possunt humana arte.* Et de coxendico dolore, eod. lib. sect. 2. n. 286. dicit: *Porro de coxendicum morbo sic considerationem facere oportet, quicumque senioribus & torpores vehementissimi sunt, & perfrigerationes, tum lumborum, tum crurum, & quibus aluus non egerit, nisi ad necessitatem correctus, & prodit multus stercora-tus mucus, his maxime diurnus morbus erit.* Ex qui-bus patet, quantum profit pro curandis longis mor-bis, ventris laxitas, & per illum crudorum humorum euacuatio. Quod confirmat Hippocrates in coacis sect. 2. num. 72.

D Præterea ex adstrictione ventris Doretus lib. 1. in scholio ad cap. 42. Hollerij, timet ne rumpantur in-testina ob multitudinem, & duritiem. Potest vltèrius timeri post longam adstrictionem, quod duritie fecum, venæ hæmorrhoidales aperiantur, & fluxus in-perueniat sanguinis, hæmorrhoidarum dolor, & in-flammatio.

E Nec ideo semper, & ex quacumque adstrictione hæc omnia subsequuntur incommoda. Schenkus, & Marcellus Donatus plures afferunt observationes eorum qui diu passi sunt ventris adstrictionem. Ale-xander Benedictus vidit Venetam lib. 19. c. 36. quæ gestationis tempore, nihil ferè reddebat per ventrem, nisi septimo quoque die parum siccati excrementi. Nicollus ferm. 3. cap. 7. tract. 8. vidit puellam, quæ à die à qua concepit, nihil reddidit per ventrem per quadraginta, & quinque dies. Rhafis 9. continentis, vidit paralyticam cuius venter constipatus fuit per mensem. Fernelius de part. morb. & sympt. nouit quemdam nihil reddentem per ventrem, nisi duode-cimo vnoquoque die. Marcellus Donatus vidit, qui assumptas pilulas non reddidit nisi post quadragesi-mum diem. Forestus in scholio ad obseruat. 34. lib. 2. de febribus, obseruat ægrotum per sex menses aluum non deponentem, nisi globulo plumbeo rotundo de-glutito, qui mouebat feces, & cum illis excerneba-tur: huiusmodi tamen fecum retentiones, licet non mortem, plura incommoda adducta causarunt, qua-liter & in nostro agro experti sumus.

§. VII.

Quæ curatio unicuique adstrictioni ventris adaptanda.

Cum ex Celso morbi non rethoricâ, sed remediis curentur, & æger hæc à nobis exoptaret, post propositam diagnosim progrediemur ad curationem, & pro ipso adaptatam, & pro aliis necessariam, incipientes à ratione victus: si enim ex vitio in illo fiat ventris adstrictio, ipsum auferendum; si fiat defectu alimenti, ex quo fiant fœces, ipsum augendum docet Hippocrates *lib. 1. de dieta*, si provenit ex austero, aut sicco cibo, mutatio fiat in humidum, & lubricantem, si ex austeris in prima mensa sumptis, mutantur in ultimam, & comprimendo movebunt ventrem, si defectu potus, ipse augendus ex Galeno *4. aphor. ult.* si provenit ex vstione, aut siccitate viscerum, ventrem movet multam vinere aquam, ex Hippocrate *lib. 1. epidem. sect. 3. in historia Methonis*, §. Secundo multum aqua viventi alius bene reddidit.

Si virium debilitas causa est adstrictionis ventris, vires sunt roborandæ auferendo causas debilitantes illas, spirituum vitalium generationem augendo, aptum victum pro ipsis generandis, & pro partium nutritu exhibendo, præcipuè valentem simul lubricum alium reddere, & fœces molliendæ ulterius per linimenta, & per clysteres emollientes, expergantia, irritantiæve medicamenta vitanda, ne viribus delapsis impotens reddatur natura ad retinendum, si ventris adstrictio fiat à causa obstruente intestina. Dum fit per coalitum incurabilis, & lethalis est, ut observat Marcellus Donatus *lib. 4. cap. 10.* in Carolo Noualono, qui ex hac obiit obstructione, & adstrictione ventris, non proficientibus clysteribus, nec oleo amigdalino exhibito ad uncias sex, nec cubitali candela immissa, nec aquis thermalibus in caruncula, aut membrana causante adstrictionem. Hæc incurabilis est, nisi in ultima appareat parte intestini. Si fiat adstrictio ex fœcum copia, & duritie, prout in colico, & iliaco accidit dolore, flatibus coadiuvantibus, profunt clysteres emollientes, & carminantes proponendi. Solenander linimentum proponit ex oleo amigdalarum dulcium recenti, pinguedine anserin, butyro maial. vnguent. dialtheæ ana ʒ. ij. colocyntidis g. xvj. salis ʒ. j. β. specier. hieræ simpl. ʒ. j. dyagridij g. iv. inungatur umbilicus. Si fiat obturatio à pituita viscida, proponemus remedia agentes de adstrictione ex obtuso sensu, si locus intestinum sit mutatus, ad caput de hernia intestinali pertinet reductionis cognitio, ex qua pendet adstrictionis ventris curatio.

Si ventris adstrictio proveniat à sicca intemperie corporis, intestinum, vel excrementorum illius quæ solet cum calida complicari, vel ab illa causari, confert mutatio ad aërem humidum, frigidum, frigidamve, ac humidam regionem, aut locum, ex Hippocrate *lib. de aëre, aquis, &c. n. 59.* Confert victus ratio eisdem prædita qualitatibus: sit panis fermentatus, non multum à furfuribus mundus, ex Hippocrate *lib. de dieta n. 119.* Carnes sint humidæ ex Hippocr. *ibid. n. 363.* domesticæ, non recentes nimis, nec montanæ ex eodem *lib. n. 148.* Quadrupedes sunt præstantiores, quia humidiores, præcipuè hœdinæ, vitulinæ, agninæ recentes ex eodem *lib. n. 178.* & marcidæ, ex Hippocrate *lib. eodem n. 377.* sint pingues ex eodem *lib. num. 339.* Animalium partes quæ minus exercentur ut caput, iecur, & quæ sunt sub ventre, ex Hippocrate *eodem lib. n. 380.* Carnes elixas præferendas docetur *eodem lib.*

A *n. 350.* lac equinum, asininum, & caprinum laxat, quod crassum, & caseosum adstringit ventrem *eodem lib. n. 125.* Ex herbis laxant ventrem malua cum foliis, & cauliculis, succus veræ, substantia aliquantulum sistit ob terrestres partes, *lib. eodem n. 293.* bratica, & mercurialis lubricant, *ibid. n. 303.* sicut hordeum, cum paleis & cortice, in qua stat solutiva vis ex eodem *n. 84.* Similiter & lupini, & carthamum, *ibi n. 383.* farinæ in lacte etiam ventrem lubricum reddunt, *ibi num. 134.* Poma redolentia lubricantia sunt, malus punicus dulcis, morauba, & ficus, quibus opponuntur mala acida, pira, mala punica, cidonia, *ibi a n. 310. ad 339.* Pingua, butyrosa, oleaginosa lubricant ventrem, sicut dulcia, quæ constant caliditate, & humiditate, ut mel aqua dissolutum ex eodem *n. 262.* Aqua se sola ventrem solvit, ut deduximus, ex Hippocrate *lib. 1. epid. sect. 3. in hist. Methonis*, non quælibet, sed quæ dulcis, seu sine sapore est, splendida, ac lenis ex Hippocrat. *lib. de aëre & aquis, text. 23. côm. 3. Septalij: & text. 19. in vers. Adriani*, salsa ex eodem adstringit, fluxum excitat, sicut crassa, in qua non bene coquitur alimentum, ex Hippocrate *loco citato.* Vinum recens laxat etiam ventrem, & nigrum molle, sicut album tenue, & dulce, austerum enim, & crassum adstringit.

B Reliquæ res non naturales, possunt ventrem etiam laxare, ut somnus moderatus, qui opponitur vigiliæ, à qua desiccante adstringitur venter, sicut à nimia venere, ex Hippocrate *6. epid.* ex Aristot. *4. problem. 18.* Adstringit etiam nimium exercitium calefaciens, & movens sudorem, laxat moderatum præcipuè matutinum, ex Hippocrate *ubi supra n. 446.* Ordo ut diximus in accipiendis cibis talis sit, ut ad laxandum ventrem primo sumantur, ex Gal. *2. de alim. facult. c. 11.* lubricantia, ut pingua, sacharum, butyrum, vuae, ficus, pruna dulcia, aut Damascena, ex Gal. *5. de usu part. c. 9.* Eis non sunt præposteri melones, mora, & reliqui fructus dulces, & humidi, & ipsa pruna sicca, si aqua elixentur, vuae pensiles, passulæ cum sacharo, ut tenet Montanus *consil. 8.* Post hæc liqui dum ius non parum iuuat, & olera condita cum eius pinguedine & sacharo laudantur à Galeno *5. de usu part. citato.* Post hæc debent subsequi tenuioris substantiæ carnes elixæ, nec omittendus interim potus ad elixationem, & fluxibilitatem; claudant mensam, quæ adstringunt, ex Galeno *2. de aliment. facult.* Sed præcipuè in cœna sit initium ex oleribus laxantibus oleo, & sale conditis: garum conditum præfert Galen. *5. de sanit. tuend. c. 9.* muriam appellat Hippocrates *2. de dieta.* Prodesse compertum malas coctas teneras, & suos cauliculos conditos oleo amigdalarum dulcium, aut oleo dulci cum sacharo & sale, & in calida intemperie possunt misceri lactucæ, scariolæ, ex Martiali proferente,

C *Vtere lactucis, & mollibus vtere malis.*
D Si pro adstrictione ex sicca, calidâque intemperie orta non profint superius posita, ad alia restat progredi, clysteres in convalescentibus, & nuper purgatis, non sine præmeditatione vtendi, convalescentes pauciora habent excrementa, quia avidæ partes plus attrahunt de alimento. Proxime purgati, habent intestina nuper nudata à propriis humiditatibus, & excrementa retinent, in quibus potius lenientibus, quam purgantibus clysteribus vtendum, ex Galeno *5. de sanit. tuend. cap. 9.* quia ex nimis purgantibus desiccatur alvus, & magis adstringitur, quia calefaciunt, & propriam intestinum humiditatem auferunt, & ideo sicciora relinquunt, defectu propriæ lubricitatis, & ideo ibidem Galenus in senibus, & convalescentibus vtitur clystere ex solo oleo, ut sicca excrementa humectentur, & lubrica fiant intestina, & ideo Montanus *consil. 205.* dicit, quod in principio adstrictionis

adstrictionis non debent adhiberi clysteres, nec propinari purgantia, quia ex aliis partibus adducunt succos, quibus fœces impinguntur, & ideo Thiberius Zacharias in *comm. ad cap. 3. lib. 1. Cornel. Celsi*, dicit fuisse nimis perniciosum errorem Medicorum putantium eadem esse medicamenta stercoraria, ac purgantia, quia magna sequuntur nocumenta purgantia propinando, adstringitur enim venter, & ideo Alfarus de *Quæstis centur. 3. f. 227.* refert Montanum, Mercatum, & omnes Italos consulentes pilulas ex hiera, in qualibet adstrictione ventris sine delectu causæ, licet Montanus sit immunis à calumnia, nam in adstrictione ex siccitate potius consulit iura alterata cum herbis emollientibus, carthamum cum licibus, & alia emollientia. Hæc si non sufficiant, & restet progredi ad purgantia, hæc si sicca sint ut pulveres, debent cum humidis exhiberi, ut Galenus docuit *lib. 5. de sanit. tuenda c. 9.* qui aloem condemnat, solumque permittit exhiberi cum aliquo liquore, imò & carthamum, licet magis oleaginosum propinat cum tiplana. Quæcumque autem exhibeamus purgantia pro ventris adstrictione, ipsa sunt immutanda, ne natura assuescens respuat, ut docuit Galenus *5. de sanit. tuenda cap. 9.* non ita contingit in laxantibus, quæ usu magis lubricant.

Nec solum in laxantibus clysteribus insistendum, sed per os exhibenda, inter quæ confert ius pulli galinacei, alteriusve avis humidæ, seu alterius huiusmodi carnis, cum quibus coquendæ malua, violæ recentes, aliqua paria prunorum dulcium, post coctionem fiat expressio addendo ℥. β. sachari pro ℥. viij. huius succi ex laxantibus expressi, propinetur per duas horas ante prandium, prodest enim si calor cum siccitate sit coniunctus, sin minus fiat cum maluis, superaddantur mercurialis, & beta, sicut in magno ardore horū loco exhibeantur vnoquoque mane ℥. viij. feri lactis. Commendant alij oleum amigdal. dulc. ab ℥. ij. usque ad ℥. iv. Montanus laudat oleum amigdal. amar. vel seminis lini, & clysteres ex decocto herbarum emollientium ad ℥. x. cum olei ℥. iij. & sachari nigri vel mellis ℥. ij. salis parum: omittenda electuaria, quia irritant, & impediunt humectationem fœcum, clysteres ex lacte cum olei violacei ℥. iv. pro æstuante calore profunt; & qui sunt ex iure cum herbis prædictis alterato cum ℥. ij. butyri, olei cominis, & sachari nigri ana ℥. ij. sed præstantior sit clyster ex ℥. vij. iuris pinguis & axungie suillæ ℥. viij. cum olei dulcis parte quarta, nocte iniiciendus cum moderato calore, ut per noctem retineatur, utilis est clyster ex succi maluarum coctarum ℥. viij. cum ℥. iv. olei lini.

Si hæc non profint, conferunt coclearia aliqua conditorum, quæ proponuntur, sumpta per vnam, aut dimidiam horam ante prandium, ne mutentur in alimentum. Primo conferunt pruna condita cum senna & sacharo n. ij. cum ℥. ij. miuæ earum, quarum hæc formula.

℥. Prunor. Damascenor. n. xij. coquantur in sufficiente quantitate aquæ, in qua per noctem madesiant, sennæ ℥. ij. cum sacharo sufficiente fiat ad formam syrupi.

Vel ℥. pruna Damascena quod volueris, adde flor. violar. & rosar. perficar. eandem quantitatem repone in vase vitreo, adde sachari sufficientem quantitatem, ut pruna cooperiantur & flores, expone soli æstivo, cooperto vasis ore, ut liquor sachari, & flor. imbibatur in prunis. Sic Heurnius *2. meth. gener. c. 4.*

Vel profunt passulæ Corinthij Godofredi. ℥. folior. sennæ mundatæ ℥. iij. anisor. ℥. vj. infunde in aquam per diem, ac noctem, bulliant vnica ebullitio-

A ne, fiat fortis expressio, cui adde passularum Corinthij ℥. vj. bulliant læto igne ad cōsumptionem liquoris, in fine adde sachari nigri ℥. iv. cinnamom. ℥. j. & β. coquantur ad formam syrupi usque dum acuat sacharum.

Vel fiat conferva Neapolitana dicta ab Heurnio sic. ℥. radic. polypodij quercini ℥. vj. folior. sennæ mundator. ℥. iv. anisor. ℥. β. rad. mechoac. ℥. iv. infunde in vase vitreo, coque secundum artem, fiat expressio, adde pulpæ passular. transmissarum per setaceum, prius maceratarum in vini, & sachari albi ana lb. j. f. conferva dosis ℥. j.

B Vel ℥. folior. sennæ mundat. ℥. iij. mechoacan. ℥. β. turpeti veri ℥. iij. gingiuer. ℥. j. lichenanth. ℥. β. cinnamom. ℥. ij. Incisa infundantur per noctem & diem in suff. quant. vini dulc. albi, facta expressione dulcescat cum sacharo, adde passular. ℥. iv. repone in loco calido, ut passulæ imbibant humiditatem; pro dosi cochlearia duo.

Vel ℥. pulpæ cassiæ fistulæ, prunor. Damascen. & vuarum passul. ana ℥. j. mannæ elect. ℥. j. pulber. tartari & aloës ana ℥. ij. vini albi ℥. β. cinnamomi ℥. j. cum melle persico fiat conferva.

Vel ℥. carnem ficum pinguitum n. vj. seminis carthami ℥. ij. fiant boli.

C Lacuna *lib. 1. cap. 131.* Mathiolus in Dioscoridem *lib. 1. cap. 131.* meminerunt florum malorum persicorum secundum omnes species, florum rosarum persicarum, florum, quorum usus est pro ventre lubricando, vel in fructibus horariis, immiscendo ipsos pro prima cœnæ mensa, vel in conferva vtendo ipsis, modo quo & reliquis supra positis. Quercetanus in pharmacopea parat vinum laxativum cum floribus pruni; cum oleribus, & aliis alimentis pro ventre laxando solemus uti aceto solutio facto, vel cum ℥. j. foliorum sennæ pro lb. j. aceti, vel addendo mannæ electæ aliquam portionem. Vel ℥. aceti lb. j. sennæ ℥. j. β. flor. cordial. m. β. infunde, secundum artem fiat expressio. Vel ℥. Polypodij quercini ℥. x. passular. ℥. j. cinnamom. anisorum ana ℥. β. contunde, bulliant ad quartæ partis cōsumptionem, adde folior. sennæ ℥. x. flor. cordial. p. i. post vnicam ebullitionem & perfrigerationem cola cum forti expressione. Soluunt ventrem pruna hæc. ℥. pruna Damascena dulcia bene matura excoriata, ponantur ad solem in vase vitreo repleto manna trita, evolvantur singulis diebus, donec accipiant corticem ex manna. Soluit ventrem sal tartari, ad g. xv. in ovo fortuili: sed non minus prodest ex Claudino. Sed placide magis ventrem soluit aceti in cœna in cibariis sumpti ℥. j. sic ℥. foliorum sennæ ℥. iij. passular. Corinthij ℥. iv. cinnamomi ℥. β. infunde in lib. xvj. aceti albi fortissimi, per viginti quatuor horas, fiat levis ebullitio, coletur, & dissolue mannæ electæ ℥. j. iterum cola & serua ad usum in vase vitreo.

E Vel fiat aqua ex citris pforatis excavatis & repletis pulvere sennæ, rad. polypodij, tartari albi cum sacharo in pasta obductis, in furno coctis, & distillatis in B. M. dosis ℥. iij.

Galenus *5. de sanit. tuend. cap. 9.* commendat therebinti resinam pinguisissimam, de qua dicit, habet paucam vim medicamentosam, alium emollit sine molestia, & viscera omnia roborat. Iachinus *lib. 9. Rhasis ad Almanf. cap. 45.* eligit eam, quæ ex Cipro fertur, aut Syria, loco eius humitur resina larycea, aut latitia ex Montano *consil. 279.* dosis est à ℥. j. ad ℥. iij. dissolvitur in sufficiente quantitate olei amigdarum, quia ut tenet Iachinus recipit ab oleo vires, ad abstergendum, præcipue si oleum sit ex amigdalibus amaris. Proponatur etiam cum sacharo ad formam boli

boli. Pro cruditatibus ventriculi dosis est ad $\mathfrak{z}$. β . abstergit, & opilationes lienis, ventris, & iecoris aperit, ex Gal. 8. *de compos. medic. cap. proprio*. Iachinus prius lauat illam decocto cinnamomi, & schinanti, ut fiat gravior, & ventriculum roborat, & ut vim acquirat attenuandi, mouet urinam, abstergit vias illius. Tamen si à siccitate fit ventris adstrictio, à siccitate minus utilis censetur, siccatur enim ventrem, mouendo humidam substantiam ad vteros, ut licet colligi ex Hippocrate 4. *aphor. ult. §. Mictio plurima paruum significat deiectionem*. Prodest maxime si ventris adstrictio fiat à pituita, ex Galeno *lib. de sanit. tuend. cap. 9.*

Ventrem laxat etiam cochlear semin. siplij mane sumptum, superbibendo parum aquæ, licet Dodonæus interdicit, qui stomachum subuertit, & Serapio alia proponit incommoda. Mathiolus *lib. 4. in Dioscor. cap. 65.* agit in aqua fontana, percolat à seminibus, admiscet mucilaginem cum oleo, aut syrupo violarum.

Si tandem adstrictio ventris provenit obtuso sensu, siue defectu bilis non descendens, siue ob naturalem contrahentem porum felleum, siue ob ineptam intemperiem ad sentiendum, siue ob pituitam impediens bilis stimulum, siue defectu aduertentia curatio talis debet esse.

Pro defectu aduertentia superueniente adstrictione statim curatio requiritur, inquit enim Galenus 3. *de sympt. caus. cap. 2. violenter retentum ob aliquam occupationem rursus sursum vertit, & caput replet, ad hoc vitandum Platerius lib. 1. pract. cap. 7.* consulit studiosis, & in negotiis detentis, ut horam assuescant ad fœces eiiciendas, iuuat enim consuetudo, si vero non sufficiat, & retentæ fœces duræ fiant, conferunt clysteres emollientes proponendi. Si fiat adstrictio defectu aduertentia per morbos, emollientes clysteres aliquam acrimoniam debent habere ut fœcibus humectatis, irritetur natura ad expulsionem, auertatur imaginatio ab idolis. Confert clyster ex decocto emolliente cum $\mathfrak{z}$. ij. salis, succis rosar. persicar. & diacatholicon, aut electuar. de succo rosar. vel fiant suppositoria ex hiera simplici Galeni, vel fiat decoctio ex herbis calidis, & irritantibus calcantho, origano, mercuriali, & ex electuariis Scamoniatis, fiat clyster, benedicta laxatiua hiera, diaprunis, massa pilular. arabicum aurearum, in morbis ex pituita ortis. In ortis ex inflammatione, emollientibus addendus succus Persicarum, & electuaria temperata.

Si provenit adstrictio ventris defectibilis irritantis aut propter malam conformationem pori fellei, eiusve obstructionem, conferunt irritantes clysteres, qui suppleant defectum bilis, quæ deberet irritare, prodest conserua, solutiua passulæ lenientes, emplastra, infra adducenda pro laxando ventre. Præcipue tentanda curatio obstructionis pori fellei.

Si intestinorum sensus fiat obtusus, ob adhæren-

A tem pituitam viscidam, quæ ut tenet Heurnius, extenditur compacta, & lenta, ita ut intestinorum emuletur figuram, ut apud Ganaserum, Heurnium, Valleriolam & alios patet, tentanda euacuatio lentæ pituitæ, victus ratione adhibita, de qua prius loquuti sumus, proponendo cibos minus humectantes. Confert exercitium, quod augeat calorem concoquentem, iuuat oximel, rhodomel, syrupus de succo rosarum, & attenuantes reliqui, ac scindentes. Præcipue iuuat euacuando clysteres, præcipue. $\mathcal{L}$. caput arietis nigri cum pelle (detractis lingua, & cerebro) diuide in frustra, iniice in sufficientem quantitatem aquæ, ut post sufficientem decoctionem maneat $\mathfrak{lb}$. vj. coquantur simul radices aristoloq. rotundæ & polypodij ana $\mathfrak{z}$. j. folior. verbasci, artemissæ, bismalæ, parietar. ana m. ij. rutæ, aneth. melilotia na m. j. seminis lini, & fœnugreci, fœniculi, & flor. chamem ana m. ij. salis parum, fiat colatura, reponatur in vase vitrio, in frigido loco adseruetur, & pro singulo clystere $\mathcal{L}$. prædictæ decoctionis $\mathfrak{z}$. x. adde hiere picræ $\mathfrak{z}$. β . iachar. nigri $\mathfrak{z}$. j. mellis despumati, vel Persici $\mathfrak{z}$. ij. ferueant parum, iniiciatur cum moderato calore vsque ad 10. aut 12. dies. Postea confert leniens pharmacum: erit ex vsu $\mathcal{L}$. seminis carthami $\mathfrak{z}$. j. fiat expressio in $\mathfrak{z}$. iij. decocti. Magd. sennæ adde syrup. principis $\mathfrak{z}$. iij. m. Potest vterius exhiberi therebentina modo quo supra diximus ad $\mathfrak{z}$. ij. vnoquoque hebdomade, vel loco illius profunt pilulæ de hiera simpl. Galeni, ad quantitatem $\mathfrak{z}$. β . Montanus superaddit $\mathfrak{z}$. iv. olei amigdal. & si appareant obstructiones non parum conferunt pilulæ Detribus. Vel proderit aloës lora, exhibita vsque ad g. xij. à Græcis stercoraria dicta, quia intestina abluat, ex Galeno 6. *simpl. cap. 6.* Platerius lauat illam cum succo rosar. persicar. & exsiccat sole æstivo, licet enim bilem purgat in magna quantitate, in parua intestina abstergit sine attractione eius ex Montano *lib. 3. consiliorum*. Mesues tenet, quod venas aperit, de hæmorrhoidalibus intelligunt plerique dum nimius est eius vsus. Sumitur aloës tempore maturino, vacuo ventriculo, ne cibos corrumpat, Passulæ lenientes præscriptæ erunt por vsu, & conserua, quæ tartarum recipit.

D Exterior appposita ventrem movent emplastra, $\mathcal{L}$. succi. ebulor depurat. $\mathfrak{z}$. j. β . olei lilior alborum, & caparror. ana $\mathfrak{z}$. j. in quibus bulliant $\mathfrak{z}$. j. pulpæ colochyntidæ, salis Gemmæ, & puluer. hellebori nigri ana $\mathfrak{z}$. ij. aloës $\mathfrak{z}$. j. vng. de opilat. quod sufficiat pro linimento. Vel prodest vnguentum Agripæ & efficacius vnguentum Arthanitæ.

Ex iis iam patet pro nostro ægro, quod varias habeat adstrictionis ventris causas, quod varia sint remedia pro vnaquaque illarum, & quod possunt proposita auxilia pro illis adaptari iuxta vniuscuiusque exigentiam, & dum complacantur iuxta vniuscuiusque prædominium, & prædominantem indicationem.

INDEX

OMNIVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc Resolutionum Medicarum Libro continentur.

*Prior nota Arithmetica, Paginam; posterior, Columnam; Character subsequens
sedem materiae indicant.*

A.

Aborsus.

ABORSVS est imperfecti & immaturi foetus eiection. 456.1.B.
 Aborsus fit ab externis vel internis causis, & quæ illæ sint? ibid.
 Aborsus periculum regulariter prohibet sanguinis missionem ex pede in prægnante. 454.2.A.
 Aborsum procurare & foetum corrumpere nemini licet. ibid.B.C.& 589.2.C.
 Aborsum numquam faciendum se Hippocrates iurando firmavit. ibid.C.
 Aborsum procurantes homicidij rei sunt ex Edicto Sixti V. & communi Iurisperitorum & Canonistarum consensu. ibid.
 Aborsus non semper sequitur ex sanguinis missione ex pede. 455.1.D.& 2.B.
 Aborsum non intendit Medicus sanguinem mittendo ex pede, urgente necessitate, & idè immunis à pœna. 455.1.D.
 Aborsus si causetur ab externis causis, corpus aut animum afficientibus, vel ab internis absque humorum occursu, sanguinis missio ab eo non præferuat. 456.1.E.
 Aborsus potest præcateri interdum per sanguinis missionem, vt declaratur. 456.2.B. & seqq.
 Aborsus causa per se non est sanguinis missio, sed solum per accidens. ibid.E.
 Aborsus quamvis timeatur & sequi possit per accidens; potest tamen pharmacum exhiberi prægnanti, aut venæ sectio, quando illa directè ordinantur ad sanitatem matris aliàs perituræ. 590.1.D. & seqq. & 591.1.B.
 Constitutio Sixti V. & leges aborsum prohibentes quomodo intelligendæ. 591.1.D.
 Exodi locus de aborsu quomodo intelligendus. ibid.
 Aborsus provenire potest ex causa omninò voluntaria, vel omninò inuoluntaria, vel mixta. ibid.
 Aborsum facere Hippocrates lege naturali ductus Medicis prohibendum censuit. 589.2.C.
 Aborsus sæpe sequitur ex sanguinis missione ex pede 589.2.D.
 Aborsum procurantes puniunt leges civiles & canonicæ ibid.D.E.
 Aborsum tentare maximè impium. 695.1.D.
 Aborsum nihil frequentius causat quam sanguinis missio ex talo. ibid.E.

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

Aborsus & auxilia quæ ipsum possunt causare prohibentur legibus tum antiquioribus, tum novis: 695.2.A.

Aborsum causare ad matris vitam tuendam impium est. ibid.E.

Aborsum tentare pro matris vita conservanda parum pia opinio. 696.1.B.

Abstemijs.

Abstemijs ab omni cibo, quomodo possit defendi ipsos posse vivere. 742.2.E. & seqq.

Accessio.

Accessio est signum ex quo tempora morborum indicantur. 237.2.C.

Accessionum anticipatio duplex est. 238.1.E.

Accidens.

Accidentia quomodo sanguinis missionem indicent inquiruntur. 441.1.E.

Accidentia morbum comitantia varia sunt. ibid.

Accidentia pathognomica solum attestantur morbi naturam à quo sumi potest, vel non, indicatio sanguinis mittendi. ibid.2.B.

Accidentia symptomata qualiter indicent sanguinis missionem. ibid.C.D.

Accidentia à quibus vires debilitantur, sæpe contraindicant sanguinis missionem. ibid.E.

Accidentia critica contraindicant sanguinis missionem. 442.1.A.

Accidentia critica indicant crism venturam. ibid.

Accidens dupliciter determinatur ab extrinseco ad operandum. 616.2.D.

Actio Actus.

Actiones specificantur à suo termino. 80.1.D.

Actione quadruplici substantiali quatuor humores iecur producit. ibid.

Effectus adæquatus vnica actione adæquata quomodo fiat. ibid.2.D.

Actus actiuorū sūt circa passū benè dispositū. 183.1.D.

Actio realis & vera à simili nō fit in simile. 192.2.D.

Actio Medicinæ tota est in morbo expellendo. 193.1.B.

Actio Duplici de causa potest aboleri. 199.2.D.

Actionis læsio quomodo est signum æqualis intemperiei quæ est in eadem parte. 217.2.A.B.C.

Vide Læsia.

Actio læsa est symptoma, seu accidens proprium quarto modo morbi. 220.1.B.

Actio læsa adæquate diuiditur in diminutam, abolitam & depravatam. 268.2.E.

Actio quæ aberrat à naturali statu secundum substantiam, vel durationem, vel modum, dicitur depravatio.

S s s

Index Rerum,

prauatio, à Galeno. 269.1.A.
 Actio tripliciter impediri potest. 268.2.E. & 269.1.B.
 Actio diminuta in quo ab differata actione naturali. ib.
 Actio deprauata quid sit? definitur variè à variis.
 ibid. 1.C. & seqq.
 Actionis deprauatæ propria traditur definitio. ib. 2.A.
 Actiones naturales dupliciter dicuntur. 281.1.E.
 Actio vitalis non consistit præcipuè in immanentia.
 614.2.B. *Actiuitas.*
 Actiuitas fundans relationem paternitatis & mater-
 nitatis variè assignatur. 156.2.D.E.
 Actiuitatem an habeat semen fœmineum. 154.2.C.
 Actiuitas an potius fundet rationem paternitatis
 quàm maternitatis. 156.2.B. & 157.2.C.
 Actiuitas admittitur in semine fœmineo, sicut & in
 virili. 156.2.C. & 157.2.D.
 Actiuitas quæ fundat maternitatem non consistit in
 vtero. 157.1.A.B.
 Actiuitas quæ fundat maternitatis relationem non
 est ad sanguinem menstruum referenda. 157.1.C.
Adeps.
 Adeps an sit pars humidior corporis, & quomodo?
 58.1. & 2.E. *Vide Humidum.*
Adolescentia.
 Adolescentia quid sit? 63.1.C.
 Adolescentiæ temperies. ibid.D. & seqq.
 Adolescentia cur frigida videretur? ibid.
 Adolescentia est calida æquali calore cum pueris.
 63.2.B. & seqq.
 Adolescentia est in passivis qualitatibus tēperata. ib.E.
 In Adolescentia homo augetur sicut & in Pueritia.
 ibid. 2.D. & 64.1.C.
 In Adolescentia homo pertinet ad æqualitatem in
 qualitatibus passivis. 64.1.D.
 Adolescentia mensurat durationem hominis separa-
 tim ab aliis ætatibus. ibid.E.
 In Adolescentia homo mutatur ab humiditate pue-
 ritæ ad siccitatem iuuentutis. ibid.
 Adolescentiâ declinâte, homo parū augetur. 64.2.B.
Adstrictio.
 Adstrictio in pororū coarctatione consistit. 257.2.B.
 Adstrictio inter causas morbi calidi enumeratur, &
 qua ratione? ibid. & 258.2.B.C.D.
Vide in verbo Ventris adstrictio.
Aër.
 Aër an sit summè humidus. 13.2.E.
 Aër requiritur ad temperandum cordis calorem. 14.
 1.A. & quomodo? ibid. 2.E.
 Aërea medicamenta temperata sunt. ibid.
 In media Aëris regione fiunt meteorologica frigida
 impressiones. ibid.
 Aër habet humiditatem in summo & calorem prope
 summum. 14.1.B.
 Aër quâ ratione terram exsiccet. 14.2.E.
 Aër ex ventorū variis mutationibus alteratur. 49.1.C.
 Aëri magnæ superueniunt mutationes in Æqui-
 noctio verno. ibid. 1.E. & seqq.
 Aër pestilens non dicitur morbus, licet sit morbi
 causa. 205.1.E.
 Aëris præscribitur vsus pro Med. cognoscendus. 322.2.
 Aër est necessarius pro sanitate conseruanda & mor-
 bis profligandis. ibid.
 Aër partitur in tres regiones Infimam, Mediam, &
 Supremam. ibid.E.
 Aërem primæ regionis speculatur Medicus. ibid.
 Aër infimæ regionis dupliciter deseruit animali. ibid.
 Purus aër omni ætati utilis est. 323.1.B.
 Aër contrariis abundans qualitatibus utilis est ha-
 bent contrariam intemperiem illis. ibid.
 Aër optimus à Galeno describitur. ibid.

Præscribitur aër utilis pro Hecticæ curatione. ibid.D.
 Aëris immutatio aliquando conuenit in putidis
 febribus chronicis. 358.2.C.
 Aër inter res non naturales locum habet. 447.2.D.
 Aër aliquando se tenet ex parte morbi, aliquando ex
 parte naturæ. ibid.
 Aër variis modis nos alterare potest. 447.2.D.
 Aër magnam habet vim indicandi aut contraindi-
 candi sanguinis missionem. 448.1.A. & seqq.
 Aëris temperies pro morbis curandis maximè atten-
 denda. ibid.
 Ab aëre Galenus docet indicationem sumi pro reme-
 diis exhibendis. 531.2.C. & 532.2.A.
Æstimatoria.
 Æstimatoria distinguitur à sensu communi. 150.1.A.
 Æstimatoria potentia lædi potest, non læsâ memorâ,
 & contrâ. 150.2.E.
 Æstimatoria est perfectior quàm Phantasia. 150.2.B.
Ætas.
 Ætatum diuersa mutatio in vivente varias primarū
 qualitatum dispositiones successinè ponit. 37.1.B.
 In Ætatibus mediis homo habet æqualem omnium
 Elementorum portionem. 39.1.D.
 Ætatis natura multipliciter inuestigatur pro diuersi-
 tate artium. 59.1.E.
 Referuntur Doctores de Ætate tractantes. ib. & seqq.
 Variæ ætis definitiones referuntur. 60.1.D.E.
 Ætatis propria definitio traditur. 60.2.B.
 Ætates ad quid Medicus speculatur? 60.2.A. & 61.1.
 Ita se habet Ætas in medica speculatione pro mensu-
 randa hominis duratione, sicut se habent anni
 tempora ad illum mensurandum. 62.2.C.
 Vnde nā Authorū varietas in diffiniēda Ætate, ib.D.
 Ætatum numerus ex Iurisperitis, Philosophis, &
 Medicis. 61.1.C. & D.
 Ætates quinque à Medico admittendæ. ibid.E.
 Vnicuique Ætati morbi quidam proprii sunt. 61.2.B.
 Authorum sensus in diffiniendo Ætatum numero ex-
 plicatur. 61.2.D.
 Ætatis aliæ differentiæ ad quinque annumeratas re-
 feruntur. ibid.E. & 62.1.A. & B.
 De variis ætatibus, vide in propriis locis.
 Ætas Consistentiæ. *Vide Consistentia.*
 Ætatis cuiuslibet duratio an sit innariabiliter præ-
 fixa. 68.1.E.
 Ætates septem Astrologi enumerant. 69.1.B.
 Ætas variè à variis accipitur. 435.1.D.E.
 Ætas an per se indicet sanguinis missionem? resol-
 uitur negativè. ibid. 2.B.
 Ætas conducit ad permittendam vel prohibendam
 sanguinis missionem. ibid.C.
 In Ætate florente sanguis abundat, non tamen idē
 mittendus. ibid.E.
 Ætas puerilis an cōtraindicet omninō sanguinis mis-
 sionem, discepratur & resolvitur negativè. 436.
 Ætas senilis, quæ? 437.1.E. & 2.A.
 Ætatum diuersitas quos pulsus efficiat. 636.2.C.
 Ætatum soli mutationi non est fidendum pro epi-
 lepsiæ præcautione & curatione. 679.1.A.B.
Alimentum.
 Alimentum calidum potest esse causa morbi calidi,
 & quomodo? 256.1.A. & seqq.
 Alimenti læsa coctio non semper provenit ex vitio
 ventriculi temperamento. 680.2.B.
Vide Cibum. Potum. Victum.
Amor.
 Amor pulsus inæquales anonymos & inordinatos
 efficit. 637.1.C.
 Amor virtutem habeat determinatum pulsum ex deter-
 minata provenientē causa. 641.1.D.E. 2.A. & seqq.
Ampheme

Notabilium.

Amphemerina febris.

Amphemerina febris qualis. 396. 1. A. & sequentibus.

Amphemerina febris, licet rara, tamen possibilis est 397. 1. D.

Vide *Quotidiana.*

Anatomia.

Anatomia nostris temporibus magis quam olim ex-culta. 385. 1. D.

Anatomia circa venarum originem & sectionem laudatur. ibid. C.

Angina.

Angina quos pulsus efficiat. 638. 1. D.

Anima.

Anima licet sit vna forma simplex, est tamen multi-plex virtute. 91. 2. D.

Anima rationalis qualiter in diuersis partibus cor-poris operetur? 92. 2. A. & B.

Anima rationalis omnes corporis partes substantiali-ter informat secundum esse vegetatiuum, sensi-tiuum, & intellectiuum. ibid.

Anima est principium, quo viuimus, sentimus, move-mur, & intelligimus. 126. 1. & 2. E.

Anima quomodo sit principium suarum operatio-num. 127. 1. B.

Anima rationalis quomodo exerceat suas operatio-nes. 129. 1. B.

In Anima sola non inhaerent facultates corporeae, sed in organo. ibid. 1. A.

Animæ vegetatiuæ officium duplex est. 133. 2. E.

Anima rationalis, quæ spiritualis est, petit à Deo creari. 153. 1. A.

Anima rationalis qua ratione dependeat à corpore ibid. 1. B.

Animæ vnio tribuitur homini tanquam causæ se-cundæ coordinatæ cum prima ad illam actionem. 153. 1. A.

Anima non est principium adæquatum productiuum caloris, sed vt determinata à temperamento sub-stantifico. 207. 1. & 2. B.

Animæ passiones possunt esse causa morbi calidi. 255. 1. B. & 253. 1. C.

Animæ passiones possunt dupliciter considerari. ibid. D.

Animæ passiones sunt actus appetitus fugæ, aut pro-secutionis. 448. 1. E.

Animæ passiones multiplices producant actus. ibid. 2. A. & seqq.

Animæ passiones possunt impedire sanguinis missio-nem. ibid. E. & 449. 1. A. & seqq.

Anima ad opera sua exequenda maximè indiget ca-lore. 612. 2. E.

Anima principium motus vitalis, qui fit ab intrin-seco. 614. 1. E.

Anima est causa principalis motus pulsus in ani-mali. 616. 1. C.

Animæ distinguuntur secundum quod animæ opera-tio diuersimodè supergreditur operationem natu-ræ corporalis. 618. 1. C.

Animæ operationes diuersæ. ibid.

Anima nequit operari cum facultate pulsifica sine mutatione causarum continentium. 631. 2. E.

Animalia.

Animalia imperfecta absque scemina generari pos-sunt. 153. 1. D.

Animalia diuersæ speciei coeuntia qualem produ-cant foetum? 175. 1. C. & 176. 1. E.

Animalium semen an perfectius semine plantarum? 175. 1. B.

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

Animalia, plantæ, & scemina, tria constituunt viuen-tium genera. 173. 1. B.

Animal à primo ortu conformatur cum naturali temperamento substantifico cordis, & reliquarum partium. 276. 1. D. E.

Animal vt mixtum mixtam petit dispositionem, vt viuens indiget calore. 612. 2. D.

Animalia & non viuentia in quo præcipuè differant. 616. 2. B.

Animatum.

Animatum quodlibet aliquo modo mouet seipsum. ibid.

Annus.

Annus ille salubrior est in quo pauciores sunt morbi 50. 1. D.

Constantia Anni vel inconstantia an magis conferat ad sanitatem. ibid. E.

Annus quid? & eius partes. ibid. 2. A.

Anni partes quæ? ex Modernis. ibid.

Anni temporibus temperies peculiaris assignatur. ibid. C. D. & E.

Anni constitutio legitima quos morbos pariat? ibid. E. & 51. 1. A. & seqq.

Anni constitutio legitima quæ? ibid.

Anni tempora constantia vel inconstantia quæ di-cantur? ibid. D. E.

Anni tempora describuntur. 443. 1. A. B.

Anni tempora an valeant coindicare sanguinis mis-sionem? latè disquiritur & resoluitur. ibid. D. & seqq.

Annus Maximus vocatus. 699. 2. B.

Anni diuersæ computationes, & mensurationes. ibid.

Anni vltimator acceptio. ibid. C.

Anni & mensium pro præfiniendo homini determi-nato nascendi tempore diuersa computatio. 700. 1. C. D. & seqq.

Appetitus.

Appetitus sensitui diuisio. 631. 1. D.

Apologeticon.

Apologeticon pro Doctrina D. Gaspar. Brano Me-dici. 651.

Aqua.

An sit summè frigida? 14. 1. A.

Aquæ Luna assimilatur. 13. 2. E. & 14. 2. E.

Aqua plus aëre humectat ob compactiorem mate-riam. 14. 2. E.

Aquis maritimis vicina loca calida sunt, seu tempe-rata. 14. 1. B. & 15. 1. A.

Aqua frigiditatem habet in summo, & humiditatem prope summum. 14. 1. C.

Aquæ instillatiuæ à carnibus solis vel cum herbis refrigerantibus; febrientibus vtilis. 369. 1. D. & seqq.

Aquæ frigida potus ad satietatem vtilis in Synocho. 372. 2. D. E. & 373. 1. A. & seqq.

Aquæ dulcis balneum an & quomodo prodesse pos-sit pro febribus curandis? 373. 2. B. & seqq.

Vide Balneum.

Aqua simplex elementum cunctis animalibus in po-tum concessum, an habeat nutriendi aliquam vir-tutem. 734. 1. A. & seqq.

Ars.

Ars Spagirica quid sit? 3. 2. E. & 4. 2. E.

Est minittra Medicinæ Dogmaticæ. ibid.

In medicamentorum extractione consistit. 4. 1. E. 5. 1. D.

In quo contineat, & in quo differat cum Secta Pa-racelsistica. 4. 2. B. & 5. 1. & 2. A.

Medicina Dogmatica an sit Ars. 5. 2. D.

Ars dupliciter sumitur strictè & latè. 6. 2. B.

Index Rerum.

Bubo.

- De bubonibus gallicis qui egerint. 391.2.B.C.
 Bubones gallici sunt affectus, qui proueniunt in partibus infernæ regionis, per defluxum humorum ad illas prouenientem à iecore tanquam à parte mandante. 591.2.C.
 Bubo gallicus est humor præter naturam. 591.2.D.
 In Bubonibus gallicis semper expedit sanguinem mittere ex pede. ibid. 2.E. & 592.1.A. & seqq.
 In bubone gallico non est renellendus humor, & cur? ibid.B.E.
 In bubonibus gallicis humores, quia venenosi, petunt separari à parte principe, & retrahi in ignobiles & distantiores partes. 592.1.C.
 In bubonibus gallicis eadem ratio est mittendi sanguinem, quantum ad locum: ac in pestilentibus. 592.1.D.
 In bubonibus gallicis in propria emunctoria venenosos humores trudentibus non utimur communibus indicationibus, & cur? 592.2.A.
 In bubonibus gallicis licet euacuatio videatur symptomatrica, utilis est & petit iuuari. ibid.
 Bubones gallici si complicentur cum aliis affectibus petentibus sanguinis missionem ex brachio, qua parte sit exercenda? dubitatur. ibid. 2.C.
 Vide Indicatio.
 In Bubonibus gallicis complicatis cum aliis affectibus, præstantior est indicatio ad inferiores partes renellendi. ibid. 2.E. & 593.1.A.
 In bubonibus gallicis complicatis maior sequitur utilitas sanguine misso ex pede. 593.1.D.
 In Bubonibus gallicis & gonorrhœis, sanguine misso ex pede, iuuatur natura ad humores propellendos in sua emunctoria. ibid. & E.

C.

Cacao.

- Cacao apud Indos, & alias regiones calidas. 732.2.C.
 Cacao temperamentum. ibid. 2.D. & seqq.

Cacochymia.

- Cacochymia ab antiquioribus Medicis parum cognita. 417.1.B. & seqq.
 Cacochymia vitium dicitur in Quali superueniens cuicumque humori separato à sanguinis commixtione. ibid. 2.E. & 418.2.A.B.
 Cacochymia est vitium ratione cuius indicatur purgatio. ibid. 2.E. & 418.1.A.
 Cacochymia non est dicenda vitium in Quali superueniens sanguini, reliquisve humoribus illi commixtis. ibid. 1.C. & seqq.
 Cacochymiam maximè callere debent Medici ad discernenda purgationis indicantia & phlebotomiam. 438.1.D.E.
 Cacochymiam sanguinis mittendi indicatio denegatur. ibid. 2.D. & seqq.
 Cacochymus humor est obiectum facultatis expellentis, & petit purgari. 439.1.B.C.
 Cacochymia quale vitium? ibid.E.
 Cacochymia quid sit ex Celso? 481.1.C.
 Cacochymia corruptelam sonat apud Latinos & Barbaros? ibid.
 Cacochymiam nonnulli confundunt cum plenitudine secundum quid dicta. ibid.E.
 Cacochymia quid sit ex Sennerto. ibid. 2.A.
 Cacochymiam ratio ab Authore dilucidatur. ibid.D.
 Cacochymia & Plethora sunt duæ proprietates in humoribus superuenientes. 481.2.B.C.
 Cacochymia est vitium in humoribus, ratione cuius

indicatur in morbis magnis purgatio. 482.1.E. & 2.A.

- Cacochymiam noua definitio adducitur ab Authore & explicatur. 483.2.A. & seqq.
 Cacochymiam definitio Galenica declaratur. ibid. 2.E.
 Cacochymia & Plethora in quo differant. 484.1.A.
 Cacochymia & Plethora possunt simul & seorsum reperiri. ibid.D.
 Indicatio à Cacochymia desumpta præualet ei quæ sumitur à plenitudine. ibid. 2.E.
 Cacochymiam materia est malignior quàm Plethoræ. ibid. & 485.1.A.
 Cacochymia humorum duplex in prima regione oriri potest. ibid. 1.E.
 Cacochymia in ventriculo alia est acidorum succorum, alia nidorosa substantiæ. ibid. 2.B.
 Cacochymia succorum in ventriculo fit ob vitiatam coctionem. ibid.
 Cacochymiam plures sunt species, quæ genericè ad nidorosam & acidam substantiam reduci possunt. ibid.D.
 Cacochymiam natura declaratur. ibid.E.
 Cacochymia quadruplex reperiri potest in secunda regione. 486.1.C.
 Cacochymiam differentiam in secunda regione tot sunt quot substantiæ separabiles à sanguinis commixtione. ibid.
 Cacochymiam differentiam deprehenduntur, quæ in secunda regione easdem etiam in tertia regione reperire est. ibid. 2.D.
 Cacochymia variis modis inducitur in succis. 287.1.A.
 Cacochymiam ratio deterior in humoribus quæ dicatur? ibid.B.C.
 Cacochymia interdum reperitur ab initio in succis, interdum superuenit. ibid.D.
 Cacochymiam causæ internæ adducuntur. ibid.
 Cacochymiam causæ externæ quinque referuntur. ib. 2.B.C.
 Cacochymia nuda quæ dicatur? 507.2.E.
 In Cacochymia nuda statim indicatur purgatio. ibid. & 508.1.A.B. & seqq.
 Cacochymia & Plethora concurrentibus quale remedium sit celebrandum? ibid.D. & 484.2.E.
 Cacochymia non est vitium alterius humoris à sanguine qui alendo fit inutilis, donec talis humor desinat esse pars massæ sanguinariæ. 654.2.D.
 Cacochymiam ratio in quo constituitur ex Galeno. 655.1.C.D. & seqq.

Caliditas.

Caliditas aut frigiditas sunt differentie temperamentum, non pulsus. 623.1.B.

Calor, Calidum.

- Partes corporis quænam calidiores. 54.2.D.
 Vide corporis partes.
 Semen est sanguine calidius, & cur? 54.2.D. & 55.1.C.
 Calidum & Humidum constituit puerum. 55.2.B.
 Calor natiuus est qualitas connaturalis animæ illi debita ad sui conseruationem. 70.1.D.
 Calor qua ratione resoluat. ibid. & 71.1.A.
 Putredo an fiat à calore naturali putrescentis, vel ab extraneo. 70.1.E. & 71.1.C.
 Calor qui nos vinificat, nos occidit. 70.1.B. & 2.B. & seqq.
 Calor naturalis est opifex inenitabilis resolutionis in homine. 70.2.C.
 Caloris, à quo humanum corpus nominatur calidum, multiplex acceptio refertur. 110.2.D.
 Calor

Notabilium.

Calor natiuus ex calido innato ortus qualis sit. 112.
 1. E.
 Calor natiuus igneus & elementalis probatur. ibid.
 2. C.
 Calor productus in viuentē virtute elementalī pro-
 ducitur. ibid.
 Calor animalis potest remitti à frigiditate. ibid. D.
 Calor coelestis an sit eiusdem naturæ ac Elementalī.
 ibid. E.
 A calore naturali qua ratione operationes diuersæ
 perfectioresque fiant. 113. 1. B.
 Color natiuus est, quo viuunt omnia animalia. 112.
 2. A.
 Calor Calidi innati diuinitus dicitur. 112. 1. & 2. E.
 Doctores de calido innato tractantes referuntur.
 110. 1. D.
 Calidum innatum variis rationibus impugnatur.
 111. 1. B. C.
 Calidum innatum ob quas rationes recipiendum?
 ibid. D.
 Calidum innatum an sit pabulum Humidi radicalis.
 ibid. 1. C. & 2. A.
 An sine Calido innato, quædam animalia viuere
 possint? 111. 1. C. & 2. B.
 Calidum innatum & Humidum radicale an se pe-
 netrent? 111. 1. B. & E.
 Calidum innatum variis modis à Doctoribus acci-
 pitur. 111. 2. C. D.
 Calidi innati vera diffinitio. ibid. E.
 Calidum innatum cur dicitur Spiritus implantatus.
 112. 1. C.
 Calidum innatum cuius calor sit particeps? 112. 2.
 C. & seqq.
 Calidi innati calor diuinitus dicitur. 112. 1. & 2. E.
 Calidum innatum ad varios fines requiritur. 113.
 1. E.
 Calidum innatum producit calorem mitem cum hu-
 miditate coniunctum & proportionatum ad vi-
 tam. 113. 2. B. C.
 Calidum innatum fit ex partibus aëreis quæ in san-
 guine & semine abundant. 114. 1. B.
 Calidum innatum quod rependitur non reponitur
 per humidum radicale. 115. 1. C.
 Calor quo facultas concoctrix vititur, est indifferens
 ad bene vel male operandum, & à quo determi-
 netur? 211. 1. A.
 Calor excedens est febris pro materiali. ibid. B.
 Calor in corpore à spiritibus conseruatur. 260. 1. A.
 Calor est causa tractionis humorum in partes. 263.
 1. A. & seqq.
 Calor est causa trahendi dupliciter. ibid. B.
 Calor congregat homogenea, & disgregat heteroge-
 nea. 262. 1. E. & 2. A.
 Calore arrarante partes, humores mouentur ad illas
 ne detur Vacuum. ibid. D.
 Calor est maximè necessarius in Iuuentute pro suis
 actionibus. 276. 1. E.
 Calor non per se sed dispositiue humores attrahit.
 521. 1. A.
 Calor in ordine ad eleuandum vaporem secundum
 quatuor gradus consideratur, qui explicantur.
 538. 1. A. B.
 Calor robustus proportionatus est causa efficiens co-
 piose euaporationis prærequisitæ pro sudore na-
 turali. ibid. 2. D. E.
 Calor producit raritatem & leuitatem. ibid. E.
 Calor variis modis excitat sudorem. 539. 1. A.
 Calor in pueritia, adolescentia, & iuuentute, quam-
 uis intensior, non causat sudorem. ibid.
 Quatuor caloris gradus considerantur in ordine ad

sudorem. ibid. D.
 Calor necessarius ad animæ actus. 612. 2. E.
Calor febrilis.
 Calor in febre Hectica extraneatur à principio in-
 trinseco. 276. 2. E.
 Calor febris Hecticæ est habitualis. ibid. E.
 Calor febris Diaricæ & humoralis est solum per mo-
 dum dispositionis. ibid.
 Calor qui à corde communicatur, unde dicatur Vi-
 talis? 277. 1. E.
 Calor independenter à corde sit febrilis. 279. 2. C.
 & seqq.
 Calor ab ira procedens & excedens an sit dicendus
 febrilis? 282. 1. A. & seqq.
 Calor ex labore an sit febrilis. ibid.
 Calor naturalis & præternaturalis quomodo diffe-
 rant? 284. 1. D.
 Calor qui est febris entitatiue non potest diuidi di-
 uisione accidentis in subiecta per ordinem ad spi-
 ritus, humores, & partes viuentes. 287. 1. B.
 Calor febris Hecticæ est præternaturalis. 311. 2. D.
 & seqq.
Vide Hectica.
 Calor ab anima ortus quomodo potest esse naturalis
 & præternaturalis? ibid. E.
 Calor Hecticus est habitualis. 312. 1. E.
 Calor Hecticus an sit æqualis? ibid. 2. D. & seqq.
 Calor Hecticus quomodo dependeat à causa inter-
 na? 314. 2. D. & seqq.
 Calor Hecticus potest intendi & remitti, idque ab
 intrinseco. 316. 2. B.
 Calor febris Hecticæ est remissior quam febris ar-
 dentis. ibid. 2. C.
 Calor Hecticus difficiliter remouetur à subiecto.
 ibid. D.
 Calor febris ardentis transit in Hecticum. ibid.
 Calor febrilis fit difficilè mobilis à subiecto, non ex
 intensione, sed ex modo quo inhaeret. 317. 1. A. B.
 Idem calor potest esse naturalis & præternaturalis
 in corpore sub diuerso respectu. 341. 1. B.
 Calor est ratio generica & essentialis Febris. 273. 2.
 C. & seqq.
 Calor unde fiat extraneus & febrilis? 274. 2. A.
 & seqq.
 Calor febrilis fit præternaturalis dupliciter. ibid. D.
 Calor febrilis est in partibus internis, etiam dum fri-
 gus sentitur in actione. ibid. E.
 Calor febrilis fit non solum noua acquisita intensio-
 ne sed etiam modificatione læsua operationum.
 ibid. 2. D.
 Calor extraneus & febrilis fit duobus modis inten-
 sione & modificatione. 274. 1. E. & seqq.
 Calor febrilis per nouam intensiōem an fiat à prin-
 cipio intrinseco? variæ referuntur opiniones &
 dubitandi rationes. 275. 2. B. & seqq.
 Modus, quo calor febrilis petit communicari expli-
 catur. 280. 2. C. & seqq.
 Calor febrilis prout abstrahit à calore, qui entitatiue
 est febris, bene diuiditur diuisione accidentis in
 subiecta per ordinem ad spiritus, humores, &
 partes viuentes. 287. 1. D.
Calx.
 In calce ex perfusione aquæ resultat ignis, & cur?
 321. 2. C.
Caro.
 Caro qua ratione dicitur pars similis? 227. 1. A.
 Caro ratione formæ dicitur pars organica. ibid. B.
Cathartica.
 Cathartica medicamenta non lenia habent incom-
 moda. 510. 1. C.
 Cathartica

Index Rerum.

- Cathartica pharmaca vt venenosa reiicit Vanhelmont. § 16.1.E. & 2.A.
- Cathartorum medicamentorum cognitio Medico maximè necessaria. ibid. 2.D.E.
- Cathartica medicamenta debito modo sumpta vtilia sunt. § 10.2.B.C. & § 16.2.E.
- Cathartici medicamenti definitio traditur & explicatur. § 17.1.D.
- Catharticum propriè quid? ibid. C.
- Cathartica selectiua non habent vim generandi humores. § 19.1.C.
- Cathartici selectiuis solam irritandi facultatem tribuebant antiquiores Medici pro exequenda purgatione. ibid. 2.B.
- Cathartica selectiua non exequuntur purgationem sola irritatione. ibid. 2.E. & § 20.1.A. & seqq.
- Cathartica propria vi proprium seu similem attrahunt humorem moderata quantitate exhibita. § 20.1.C.
- Cathartica in maiori dosi oblata quomodo humores attrahant? ibid.
- Cathartica operari manifestis primis aut secundis qualitatibus plures tenent, sed diuersimodè, quorum placita referuntur. § 20.1.D.E. & 2.A.B.
- Cathartica vim suam non exerunt prædictis modis. ibid. 2.C. & seqq.
- Cathartici vim attrahendi aliqui tribuunt ratione contrarietatis. § 21.1.D. & seqq.
- Cathartorum vera attrahendi ratio in quo consistat resoluitur. ibid. 2.C. & seqq. & § 22.1.A. & seqq.
- Inter Catharticum selectiuum & humorem, quæ similitudo esse debeat? ibid. C.D. & § 21.2.C.
- Cathartica qua ratione purgent humores ex Aristotele? ibid. 1.E.
- Cathartica humores attrahunt facultate occulta & à tota substantia dicta. ibid. 2.B. & seqq.
- Cathartico non quilibet humor indifferenter, sed determinatus mouetur. ibid. C.
- Catharticum humores attrahit sicut planta alimentum. ibid.
- Cathartica qua ratione ad humores perueniant & ipsos attrahant? deciditur. § 25.1.E. & seqq.
- Cathartica integros attrahere humores, non autem putridos tenuit Zacutus. ibid. 2.D.E.
- Cathartica putridos humores attrahere resoluitur. § 26.1.B. & seqq.
- Cathartica sunt à natura destinata in salutem humanam in quantum valent humores à corpore expellere. ibid. C.
- Cauitas.*
- Cauitatis morbus dupliciter contingere potest. 221. 2.D.
- Cauitatis morbus an distinguatur à morbo in Via. ibid.
- Causa.*
- Nihil est in effectu quod non sit in causa. 123.1.E. & 124.1.B.
- Causa formaliter aut virtualiter continere debet quod producit in effectu. ibid. 1.B.
- Causa est rerum omnium fons perennis. 240.1.A.
- Causæ morbi cognitio principaliter requiritur ad illius curationem. ibid.
- De causis morborum agunt Hippocrates, & alij relati. ibid.
- Causæ acceptio multiplex est. ibid. C.D.
- Causam materialem non habet morbus formaliter sumptus. 240.2.D.
- Causæ quatuor requiruntur pro cuiusvis entis generatione. 240.2.A. & 241.1.B.
- In causa efficienti quomodo rerum omnium formæ & entitates lateant. ibid. C.
- Morbus non habet causam formalem physicam per quam fiat. 241.2.A.B.
- Morbus formaliter sumptus non induit rationem causæ finalis. 242.1.B.C.
- Causam efficientem morbus habet. ibid. 2.A.B.
- Omnis causa efficiens operatur propter finem. ibid. 1.E. & 2.B.
- Causa efficiens morborum quæ sit iuxta varios Doctores. 242.2.C.
- Causa morbi illa est quæ naturalem euertit corporis constitutionem. ibid. D.
- Causæ nullæ morborum admittendæ quæ ad efficientem non reducantur. 243.1.B.
- Causa instrumentalis morbi ad efficientem reducit. ibid. E.
- Causa rectè diuiditur in causam per se, & causam per accidens, etiam respectu morborum. 243.2.D.
- Causa per se est illa à qua vt tali provenit effectus. ibidem.
- Causa per accidens est à qua, sed non vt tali, producit effectus. ibid.
- Causæ morborum aliæ Totales dicuntur, aliæ Partialiales: item aliæ Proximæ, & aliæ Remotæ. 244. 1.A.B.
- Causæ morbificæ præcipua diuisio est in Internam & Externam. ibid.
- Causa Interna subdiuiditur in Antecedentem & Coniunctam. ibid.
- Causa Externa multis nominibus donatur. ibid.
- Causa Procathartica strictè & latè vsurpatur à Galeno. ibid.
- Causæ Procathartice variæ definitiones referuntur. ibid. C.
- Causa Procathartica definitur ab Authore. ibid. D.
- Causa Procathartica differt à causa Interna. ibidem 2.B.
- Causa Procathartica antecedit ad Internam. ibid.
- Causæ Procathartice morbi cur non in omnibus illis efficiant. 244.1.D. & 2.C.
- Causæ internæ antecedenti non est intrinsecum quod sit tantum causa in actu primo. 245.1.B.
- Causa Antecedens potest assignari quæ nunquam fiat causa Coniuncta, & vicissim. ibid. C.
- Causa Antecedens & Coniuncta ita se habere possunt intra corpus, sicut se habent extra. ibid.
- Causa in actu secundo est quæ actu influit in effectum. 244.2.E.
- Causa tam Antecedens quam Coniuncta in suo ordine quælibet influit in actu secundo. 245.1.D.
- Causa Antecedens dupliciter dici potest. ibid. E.
- Causa Antecedens variis modis definitur. ibid. & 2.A.
- Causa continens à Stoicis fuit recepta, & à Galeno admissa. 245.2.C.
- Causa continens quæ dicatur apud Antiquos. ibid. D.
- Causa continens à quibusdam impugnatur. ibid. & 246.1.A.B.
- Causæ particulares continentes admittuntur in rebus. ibid. C.
- Causa continens particularis quæ? ibid.
- Causa particularis continens morborum admittenda. ibid. D.E.
- Causa continens vniuersalis Stoicorum impugnatur à Galeno. 245.2.E. & 246.1.E.
- Causam Continentem & sui esse conseruatam non solum res successiuæ petunt, sed etiam res aliquæ permanentes. 246.2.B.C.
- Causæ

Notabilium.

Causæ Continentis definitiones ex Galeno adducuntur. 246.2.D.

Causa continens magis propriè ab Authore definitur. ibid.D.E.

Causæ continentis definitio ab Authore data explicatur. 247.1.A.

Causam continentem solum intendit explicare Galenus à posteriori. 246.2.D. & 247.1.B.

Causam continentem cum Coniuncta nonnulli confundunt. 247.1.E.

Causa continens quomodo differat à Coniuncta? ibid. 2.C. & seqq.

Causam continentem habet morbus formaliter sumptus. 248.1.E.

A Causa continente pendent entitates ob varias rationes; de quibus. 248.1. & 2.D.

Causam continentem habet quælibet intemperies habitualis. 249.1.C.D.

Causam continentem an & quando habeant morbi in mala compositione. ibid. 2.D.

Causam continentem non habet solutio continuitatis. 250.1.B.

Causæ morbi calidi quot sint? ibid. 1.D.E. & 2.C. & seqq.

Causæ morbi calidi tot sunt à quibus diversa sumitur indicatio curatiua. ibid. 2.E. & 251.1.B.

Causa morbi calidi quomodo ex motu locali desumitur? 251.1.C. & seqq.

Causa morbi calidi alia est ex passionibus animæ. 253.1.C. & seqq.

Inter Causas morbi calidi etiam annumeratur vicini rei calidæ. 255.2.B. & D.

A Causæ calidæ vicinitate peculiaris sumitur indicatio curatiua pro morbo calido. ibid.D.

Causa morbi calidi est alimentum calidum. 256.1.D.

Ad causas morbi calidi putredo refertur, & quomodo? 256.2.A. & E. & seqq.

Inter causas morbi calidi Adstrictio seu obstructio recensetur. 258.2.B. C.

Causæ morborum frigidorum referuntur & probantur. 259.1.A. & E. & seqq.

Causæ morbi sicci quot sunt? 260.1.B. & seqq.

Causæ siccitatem inducentes explicantur. ibid.E.

Causæ morborum humidorum reducuntur ad quatuor. 260.2.E.

A causis diuersis complicatis composita intemperies fieri petit. 261.1.C.E.

Causæ vniformes quæ sunt? ibid. & 2.A.

Causæ compositæ, à quibus composita causatur intemperies, interdum impeditæ sunt à contrariis, interdum non. ibid.B.

Causa intemperiei cum affluxu materiæ traditur. 261.2.C.E.

Causa febris Hæcticæ quid & quotuplex? 318.2.D. & seqq.

Vide *Hæctica*.

Causæ à natura determinatæ vt moueant sanguinem quæ. 608.1.B.

Causæ accidentales frigidorum aliæ intrinsecæ, aliæ extrinsecæ. 702.2.B.C.

Causæ mortem repentinam inducentes corrumpendo calorem vitalem. 738.

Causus.

Causus est febris ardens sic dicta à nimio incendio. 380.1.B.

Causus alia est quæ fit ab ipsa bile putrescente in vasis maioribus & cordi propinquis. ibid.

Causus alia est quæ fit ex ichoribus attractis à venulis resiccatis. ibid.

Vide *Febris Ardens*.

Causus non solum ratione vitionis, sed etiam putredinis fieri potest. 382.2.B. & seqq.

Causus in quo differat à Tertianâ Continua? ibidem & E.

Causus fit à bile vsta aut putrefacta in vasis cordi proximioribus. 383.1.B. & seqq.

Causus in quo conueniat cum Tertianâ continua & differat. 383.2.B.

Causus differt à Tertianâ Continua maximè per calorem ardentissimum & sitim inextinguibilem. ibid.D.E.

In Causo & aliis humoralibus sanguinis missio ex quocumque brachio aut vena fieri potest. 385.1.B. & seqq.

Canterium.

Canteriorum vsus antiquus vsque ad nostra tempora in Medicina receptus. 682.2.B.C.

Cerebrum.

Cerebrum est origo nervorum. 78.2.A. & 98.1.C.

Cerebrum est pars vna corporis princeps. 98.1.C.

Cerebri substantia qualis. 101.1.E.

Cerebrum quomodo influat in partes subiectas? 101.2.E. & 102.2.C.

Cerebri influens qualitas vna. 104.1.A.

Cerebrum ita se habet ad qualitatem necessariam pro sensu & motu, sicut Cor pro motu arteriarum. 106.2.E.

In Cerebro spiritus animales ad quid requirantur? 107.1.C. & D.

Cerebri substantiâ denudatâ à cranio & meningibus, animal non priuatur sensu & motu. 106.2.A. & 107.1.B.

Cerebrum est principium sensus naturalis. 107.2.E.

Cerebrum influentem qualitatem in reliquas partes communicat irradiatione. 108.2.D.

Inter Cerebrum & Cor quæ differentia quoad vitæ conseruationem. 135.1.D. & 136.1.B.

Cerebri influxu deficiente non deficit vita. 136.1.B.

Chocolate.

Chocolate quid sit, & ex quibus componitur hæc Indica confectio. 732.1.E.

Chocolate confectiois fundamentum & basis. ibid. 2.B.

Chocolate diuersæ compositiones. 733.1.B.

Chocolate temperamentum est iuxta varias illius compositiones. ibid.E.

Chocolate ratione Cacao calidum in primo gradu. ibid. 2.A.B.

Chocolate sumptum sub forma potus, induit tamen rationem cibi. 734.2.C.

Chocolatis potus an frangat ieiunium. 735.1.C.

Chocolate sumptum ad roborandum ventriculum & alios vsus medicinales non frangit ieiunium. ibid.

Chocolate frangit semper ieiunium nisi sumatur in parua quantitate. 736.1.B.

Christianus.

Christianos maximè dedecet cum dæmone commercium. 705.1.B.

Christiani ad Deum semper recurrere debent, etiam ad tollenda maleficia. ibid.D.

Chylus.

Chylus non deferatur à ventriculo in iecur per venas meseraicas. 597.2.E.

Chylus per quas vias deferatur à ventriculo in iecur. 598.1.A. & seqq.

Chyli substantia an tota feratur in iecur. 598.1.E.

Chyli

Index Rerum,

Chyli aliqua pars fertur ad lienem. 598. 2. E. & seq.

Chirurgus.

Chyrurgi in prælagiendō de vulneribus apud Indices quanta debeat esse solertia. 718. 2. C.

Cibus.

Cibus utilis præscribitur in febribus. 368. 2. A. & seqq.

Cibus ægrotis offerendus, qui à viribus indicatur ut nutrimentosus, & à morbo ut medicamentosus. ibid.

Cibus est necessarius ad vitæ conseruationem. ibid. B.

Cibum appetit natura utilem in debita temperie constituta. ibid. E.

Cibus paruus & bonus est offerendus iis qui impura habent corpora. ibid.

Ciborum prauorum ex quibus prauī humores generantur, duo sunt genera. 487. 2. A.

Cibus quilibet admixtam habet potus substantiam. 733. 2. E.

Cibi immoderatæ sumpti varia exempla. 741. 2. D. E. & seq.

Circulatio.

Circulatio sanguinis quomodo fiat. 595. 2. C. 596. 1. & 2. A.

Circulatio sanguinis ab aliquibus negatur. ibid. Eorum fundamenta. ibid. B. C. & seq.

Circulatio sanguinis necessario admittenda & utilis demonstratur. ibid. E.

Circulationem sanguinis quæ corporis partes præcipue ostendant necessariam. 596. 2. B. & seq.

Circulationis sanguinis necessitas ostenditur ex fine. 597. 1. B.

Circulatio sanguinis Galeno ignota. 602. 1. E.

Circulatio sanguinis per quas vias exerceatur. 602. 2. E.

Clima.

Clima quid sit, & quotuplex, quæ latitudo, & quæ sit distantia poli? 512. C. & seq.

Secundum diuersa climata diuersæ sunt temperies. ibid.

Clima quod sit aptius pro conseruando nativo temperamento? 512. B. & 52. 1. D.

Sub suo climate quisque melius degit & conseruatur. ibid.

Ab vnoquoque authore suum clima laudatur. ibid.

Clima seu natale solum in longis morbis vnicum plerumque remedium. ibid. E.

Clysteres.

Clysterium vsus maxime utilis & necessarius pro febribus & aliis morbis curandis. 365. 1. E.

Clysteres, Enema, Infusiones, & Immissiones synonyma sunt. ibid.

Clysteris vox sumitur pro iniectione substantiæ liquidæ in aliquam corporis partem. ibid.

Clysteres alij sunt Auriculares, seu otenchyta. ibidem 2. A.

Alij dicuntur Siphones siue Catheres. ibid.

Alij Metrenchyta. ibid.

Clysteres tamen proprie dicuntur qui in intestina iniiciuntur, quorum etiam variæ sunt differentiæ, quæ referuntur. ibid.

Clysterium vsus omnium Medicorum & Philosophorum assensu, experientiâ, & ratione comprobatur. ibid. B.

Clysterium vsus naturali instinctu quibusdam animalibus inditus est. ibid. C.

Clysterium vsus maxime imitatur naturam. ibid. D.

Clysterium vsum inutilem esse probare nititur Vanhelmont. 365. 1. A. & seqq.

Eius conatus eneruantur. ibid. 2. E. & 366. 1. A. & seqq.

Coalitus.

Coalitus morbum inducit in corpore & quomodo? 225. 1. D. & 2. A. B.

Coctio.

Coctiones tres præcedunt in alimento. 77. 1. E.

Quod coquitur redditur simile parti concoquenti & quomodo? 120. 2. E.

Quod per Coctionem generatur in corpore fit materia nutritionis partis concoctricis. ibid.

In qualibet coctione duo resultant excrementa. 121. 1. A.

Per Coctionem Spiritus generantur. ibid. B. & seqq.

Quæ coquantur calidiora euadunt. 121. 2. D. & 122. 1. C.

Coctio duplex est. ibid.

Quæ per coctionem à determinata parte producuntur, non possunt ab alia produci quæ non sit omnino similis in substantifica, temperie & modo substantiæ. 124. 1. E.

Coctione discernitur utile ab inutili. 134. 2. C.

Coctionis læsio in ventriculo quando dicitur Symptoma. 200. 2. D.

Coctio est indicium, quo tempora morborum vniuersalia cognoscuntur. 237. 2. D.

Vt coctionis signis fidat Medicus, quæ requirantur? 238. 1. C.

Coctio maturationem, assationem, & elixationem continet. 480. in paraphrasi, verbo, *Concocta*.

Coctio duplex est. ibid.

Coctam materiam requirit Hippocrates ad purgationem. ibid. verbo, *Ac mouere*.

Coctio ventriculi & alia quælibet tripliciter lædi potest. 485. 1. E.

Coctione non præcedente exerceri potest purgatio lenitiua. 495. 1. D. & seqq.

Coctione non expectatâ, serosa substantia statim purgatur. 495. 2. E.

Coctione non præcedente in morbis ex nuda humorum cacochymia pendentibus, potest fieri purgatio. 496. 2. A. & seqq.

Coctio regulariter requiritur ante purgationem selectinam in febribus. 498. 1. C. & seqq.

Coctio humorum duplex est, alia in iuuatino, & alia in nocitino. ibid. 2. B. & 551. 1. D.

Coctioni humores serosi & tenues inepti sunt. ibid. C.

Coctionem sicut natura, ita & Medicus expectat ad purgandum. ibid. D.

Coctio & quomodo requiratur ad medicamenti purgantis exhibitionem, discutitur & resolvitur. 527. 2. D. E. & 528. 1. A. & seqq.

Coctio duplex propria, & impropria declarantur. ibid. 2. A.

Coctio prima celebratur in prima corporis regione, ex qua duplex resultat excrementum. 536. 1. B.

Coctio secunda perficitur in secunda regione ex qua triplex resultat excrementum. ibid. C.

Coctio tertia fit in tertia regione ex qua duplex resultat excrementum. ibid.

Coctionis signa debent præcedere in sudore critico salutari. 550. 2. E.

Coctio prærequiritur pro omni crisi salutari. 551. 1. B.

Coctionis signa in lotio alia, sunt perfecta, alia imperfecta. ibid. C. D.

Coctio vitiata non semper ptouenit ex frigiditate ventriculi. 681. 1. B.

Coitus.

Coitus hominis indeterminatus non arguit eiusdem indeter

Notabilium.

indeterminatum nascendi tempus. 699.1.E.
Caelum.
 An constet quatuor Elementis. 12.1.D.
 Caeli corruptibiles sunt. 12.2.E.
 Caeli facti sunt ex eadem materia ac rerum sublunarium. 13.1.A.
 Caeli sunt corpora simplicia. ibid.B.
 Caelum habet homogeneam naturam, & Astra, & stellæ. ibid.C.
 Caeli sunt tantum tres Æthereum, Sydereum, & Em-pyreum. ibid.D.
 Caeli & Astra sunt entia diuersa. 13.2.A.
Conservatio.
 Conservationem petit Sanitas, quæ ex fluxili pendet fundamento. 190.2.B.
 Conservatrices causæ Sanitatis indagantur. 190.1. & 2.E. & 192.1. & 2.A. & seqq.
 Conservatio per se fit à simili. 192.2.A. & E.
 Conservatio duplex est. ibid.
 Conservatio Sanitatis per causas non naturales est indirecta & per accidens. ibid.
 Conservatrices causæ Sanitatis pugnant cum temperie nostri corporis. 192.2.C.
Consistentia.
 Consistentia seu virilitas quæ ætas sit. 65.1.E.
 Consistentia est medietas vitæ humanæ. ibid.
 Consistentia & virilitas unde dicantur? 65.1.A.
 Consistentiæ temperies qualis? ibid.C.
 Consistentiam à Iuuentute non distinguunt Iurisconsulti. ibid.B.
 In Consistentia calor & frigiditas ad mediocritatem perueniunt, & quomodo? ibid.C. & D.
Constitutio.
 Constitutio Corporis tribus constat. 202.2.A.
 Constitutio duplex reperitur in viuentem. 203.2.C.
 Constitutio morborum est determinata morbi curatione secundum sua tempora vniuersalia. 236.1.D.
 Constitutio morbi est signum commune, quo tempora vniuersalia coniecturaliter cognosci possunt. 237.1.D.
Constitutiuum.
 Constitutiuum sensitiui gradus in quo consistat ex Diuo Thoma. 619.1.E.
Consuetudo.
 Consuetudo an idem sit quod Temperamentum? 52.2.C.
 Facultates naturales ex frequenti vsu veneni acquirunt consuetudinem. ibid.2.D. & E.
 Consuetudo propriè sumpta non differt à Temperamento substantifico acquisitio. 53.1.A.
 Consuetudo est promptitudo ad similes actus comparata ex longo rerum vsu. ibid.1.B.
 Consuetudo duplex est propria & impropria. ibidem.
 Consuetudo diuerso modo acquiritur in potentiis diuersi gradus. ibid. & seqq.
 Consuetudo est altera natura. 53.2.C.
 A Consuetudine sumitur indicatio pro morbis curandis. ibid.C.
 Facilius curantur qui per consuetudinem in morbum incidunt, quam qui per naturam. 52.2.D. & 54.1.C.
 Consuetudo est altera natura seu Adscititia. 444.1.B.C.
 Consuetudo in sanguinis missione magna ex parte illam coincidat. ibid.E. & 2.A. & seqq.
Consultatio.
 Consultationes omnibus fere operibus medicis interiectæ. 669.
 Consultatio prima, pro propugnanda potentia ca-

stratorum. 670.1.A.
 Consultatio secunda, de fontanella Principi Hispaniarum vtili, & necessaria pro eius vitæ conseruatione. 675.2.C.
 Consultatio tertia, de præcautione insultus epileptici in puerperio. 686.2.A.
 Consultatio quarta, de primo epilepsiæ insultu qui vitam sustulit Serenissimi infantis Ferdinandi. 689.2.
 Consultatio quinta, de sanguine mittendo in gravidis. 692.2.
 Consultatio sexta de vlcere in tunica externa vteri. 696.1.D.
 Consultatio septima, De vitalitate & perfectione partus Serenissimi Caroli Ioseph, Hispaniarum Principis. 697.2.
 Consultatio octaua, de impotentia viri ex maleficio. 701.2.
 Consultatio nona, de nutrice senerissimi Principis mutanda ob paruam lochiorum superuenientem euacuationem. 706.2.
 Consultatio decima, de vteri gestatione ultra duos annos cum variis accidentibus. 711.1.
 Consultatio vndecima, de vulnere capitis cum cranij læsione, & suspitione veneni. 717.1.
 Consultatio duodecima, de tristitia & morte superueniente commotâ melancholia. 722.2.
 Consultatio decimatertia, de dysuria, & curâque per plurimos dies permanente, & lapidulo mictu terminata. 728.1.
 Consultatio decimaquarta, de cocholate, eius vsu, & quam potus habeat rationem. 732.1.
 Consultatio decimaquinta, de repentina morte ducis Vejar. 736.
 Consultatio decimasexta, de ægro per deum & octo dies abstinente à cibo. 740.
 Consultatio decima septima, de Scholastico patiente varios ac periodicos motus convulsivos, qui energumenus apparuit. 743.
 Consultatio decima octaua, de patiente ventris adstrictionem. 750.
Continens.
 In Continentibus, contentis, & impetum facientibus duæ sunt causæ, vt calor febrilis sit habitualis. 293.1.B.C.
 Continentium, contentorum, & impetum facientium vsus & putredo peruertunt temperamentum. ibid.D.
 In Continentibus putredo, resolutio, & vsus calidi alimenti temperamentum substantificum peruertunt. ibid.E.
 Febris adæquata diuisio fit per ordinem ad continentia, contenta, & impetum facientia. 288.1.D.
 Continens causa. Vide Causa.
Continuum, Continuitas.
 Continuum quid ex Aristotele. 228.1.E.
 Continuitas duplex est. ibid.
Contractio.
 Contractio, aut extensio venarum & arteriarum componentium vasa spermatica non impedit eorum vsus. 674.1.B.
Contrarium.
 Duo Contraria an possint simul esse vera. 41.2.E. & 42.1.D.
 Contraria magis distant inter se quam distare possunt duo contenta sub vno contrariorum. 186.2.C.
 Vni vnum est contrarium. 184.1.D. & 185.1.E. & 186.2.D. & 187.1.D.
 Contrariæ

Index Rerum,

Contrariè opposita debent sub eodem genere collocari. 187.1.B.
 Contrariorum contrariæ sunt & oppositæ differentia. 214.2.D.
Convulsio.
 Convulsionis veræ & non veræ differentia. 745.2. B. C.
Cor.
 Cor est origo Arteriarum. 78.2.A.
 Cor est vna Corporis humani pars princeps. 97.2.E. & 98.2.B.
 Cor est principium vitalis facultatis. ibid. & 98. B. & C.
 Cor an sit principium omnium facultatum? 97.2.C. & 98.2.D.
 Cor qualiter influat in partes subiectas? 101.2.E.
 A Corde mittuntur spiritus vitales. 103.1.A. & 2. C.
 A Corde vna tantum influit qualitas. 104.2. C.
 A Corde sola irradiatione communicatur influens qualitas. 108.2.C.
 Cor indiget calore à Spiritibus communicato. 123.2. B.
 Cordis resolutio inenitabilis à Spirituum calore fit in statu naturali. ibid.C.
 Cor etiam pro seipso spiritus vitales generat. ibid.D.
 Corde refrigerato præ gaudio quidam perierunt. ibid.D.
 Cor est substantificè calidum. 124.2.A.
 Cor est subiectum proprium facultatis vitalis per se. 135.1.E.
 Sine Corde an possit vita in animali conservari. 135.1.A. & 2.E.
 Corde extracto militem sat diu vixisse : Historia. 135.1.B.
 Cor si spatio trium pulsationum deficiat, deficit animal. 136.1.B.
 Cordis motus ad quid necessarius? 140.2.D.
 Cor calidissimum construxit natura, & ad quid? 276.1. E.
 Cor in statu naturali producit cum temperie substantifica & qualitativa sibi connaturali. 276.1. D.E. & 2.C.
 Calor calefit in passionibus animæ ex retrocessu spirituum vitalium ad ipsum. ibid.2.D.
 Cor in cadavere frigesit defectu spirituum. ibid.
 Cordis concavitas minera generationis spirituum. 603.2.C.
 Cor & arteriæ mouentur ab eadem facultate. 612.1. A.
 Cor duplicem habet motum. 618.2.D.
 Cor & arteriæ nequeunt simul dilatari & comprimi. 621.2.D.
 Corde compresso dilatantur arteriæ, & è contra. 622.1. A. & seq.
 Cor animæ domicilium. 595.2.B.
 Cor inter principes corporis partes præstantior. ibid.
Corpus.
 Corpus fit rarum, quia sub pauca quantitate magnas habet dimensiones. E contra densum, quia sub magna quantitate parvas habet dimensiones. 12.2.A.
 Corpus rarum aut densum fit ex occlusionem, vel apertione pororum. ibid.
 Vide *Raritas.*
 Corpus humanum diuiditur in Continentia, contenta & impetum facientia, & quid hoc sit? 91.1.B.
 Vide *Corporis partes, & Pars Corporis.*
 Corpus salubre describitur ex Galeno. 182.1.A.
 Corpus salubre quale sit? ibid.2.A.

Corporis debita constitutio quibus constat? 202.2.A.
 Corpus an minimis corpusculis impassibilibus componatur. 109.2.C.
 Corpora calida & sicca ad quas febres sunt aptiora. 293.2.D.
 Corpora calida & humida magis disposita ad febres putredine causandas. ibid.
 Corpora quatenus à secundis qualitatibus sunt rariora aut densiora dispositiones acquirunt ad febres plus minùve. 294.1.B.
 Corpora rara magis resistunt febri Diariæ, aut Humorali à causis internis inducendæ. 294.2.B.
 Corpora crassiora magis resistunt febri Diariæ, aut Humorali à causis externis inuehendæ. ibid.
 Corporis habitus est in multiplici differentia. 442.1. D.
 Corporis habitus gracilis magna ex parte contraindicat sanguinis missionem. ibid.2.A.
 Corpora gracilia sunt in duplici differentia. ibid.2. E.
 Corpus obesum qualiter contraindicet venæ sectionem. ibid.2.B.
 Corporis habitus carnosus cum venis latis, &c. coindicat sanguinis missionem. ibid.D.
 Corpus humanum variis modis consideratur & distribuitur. 536.1.A.
 In Corpore tres reperiuntur regiones pro excrementorum expulsionem. ibid.B.
 Prima corporis regio quæ dicatur, & quæ sit eius functio? ibid.
 Secunda corporis regio & quæ in ea perficiantur, designatur. ibid.C.
 Tertia corporis regio quas contineat partes. ibid.
 Ex triplici Corporis regione varia resultant excrementa. ibid.1.B.C.
 In tribus corporis regionibus sanguinis missio exerceri potest. 584.2.E.
 In vnaquaque corporis regione contingit oriri morbos ex humorum fluxione, quibus euacuatio, deriuatio, aut reuulsio debetur. 585.1.B.
 In qualibet corporis regione quædam sunt partes oppositæ cum parte affecta, aliæ distantiores in ipsa regione, aliæ verò in toto corpore. ibid.C.
 Corpus aliquando sanum admittendum. 663.1.D.E.
 Corpora in quibus excrementa redundant cauterium postulant. 680.1.A.
 Corpora impura quanto magis nutriuntur tanto magis læduntur. 683.1.A.

Corporis partium temperies.

Partes seminales in corpore carnosus calidiores esse contendit Iouertus. 54.2.C.
 Partes seminales frigore facilius læduntur & cur? 54.2.D. & 55.1.E.
 Partes seminales an operentur aptius cum remissiori calore. ibid.
 Partes carnosæ calidiores sunt Spermaticis. 54.2. E.
 Partes seminales compactiores, duriores, & fortiores sunt quàm carnosæ. 55.1.B.
 Partes quæ ex sanguine fiunt calidiores sunt, quàm quæ ex semine. ibid.A.
 Partium Corporis temperies an proportionetur materiæ ex qua fiunt, Vallesius negatiuam tenet. 55.2. A.B.C.
 Partium temperies quomodo à forma proueniat. 55.2.C. & 56.1.C.
 Partes Corporis quænam sint calidiores. 56.1.E.
 Semen est sanguine calidius ratione spirituum. 55.1. C.

Notabilium.

Testes in calore nativo frigidiores sunt renibus. 56.

1. B.

Spiritus vitales, Cor, Sanguis, Hepar, Caro, Musculi, Lien, Renes, Tunica arteriarum, Venae, Cutis ordine annumerationis caliditate præpollent. 56. 1. E. & seqq. vbi responderetur contrariis.

Partes Corporis quænam dicantur frigidiores. 57. 1. E.

Pituita, Pili, Ossa, Cartilago, Ligamentum, Panniculus, Chorda, Nervi, Nuca, Cerebrum, Adeps, Cutis, ordine quo ponuntur, frigidiora sunt. ibid.

Hæc Avicennæ doctrina variis impugnatur argumentis. 57. 2. A. & seqq. defenditur. ibid. 2. E. & 58. 1. A. & seqq.

Adeps duplici ratione dicitur calida. 58. 1. C.

Pili ex terrea sunt materia. 57. 2. E.

Cerebrum ratione temperiei frigidum & ratione spirituum calidum. 58. 1. B.

Partes Corporis quænam sint humidiores. ibid. 1. B.

Partium corporis humidarum iuxta magis & minus ordo proponitur ex Avicenna. ibid.

Avicennæ doctrina variis argumentis impugnatur. ibid.

Avicennæ doctrina recipitur & à contrariis defenditur. 58. 2. D.

Partium corporis siccarum ordo proponitur. 59. 1. D.

Pili an sint reliquis partibus sicciores? ibid.

Nervorum substantia est duplex. 59. 2. D.

Cor qua ratione dicatur humidum & siccum? ibidem.

Partes in homine quæ dicantur? 91. 1. B.

De partibus corporis humani qui Doctores tractent? 91. 1. C. & D.

Vide *Pars corporis*.

Corporis partium temperiei propriæ signa subsistunt. 189. 2. E.

Creatio,

Creatio duplex est, alia propria, & alia rigorosa. 19. 1. B.

Creatus fuit Adam ex limo terræ. 18. 2. D.

Crisis.

Crises salutares quibus diebus evenire debeant? 549. 2. D. E.

Criticus sudor quis & quod duplex. 545. 2. B. & seqq.

Pro diversis cresium speciebus diversa sunt signa prænunciantia. 549. 1. D.

Pro omni crisi decernit Hippocrates, quod nox est gravis ante accessionem. 549. 2. D.

Pro crisi salutare vires vincentes requiruntur. 550. 2. D.

Crisis salutaris fit dum natura potens pugnam aggredditur adversus morbum. ibid. 1. D.

Crisis fit salutaris, dum per illam evacuatur materia inutilis ab utili separata. 551. 1. A.

Pro omni crisi salutare coctio prærequiritur. ibid. B.

Cruditas.

Cruditas opponitur coctioni. 445. 1. A. & 480. in paraphrasi, verbo, *Non cruda*.

Cruditatis in prima regione dupliciter accidere potest. ibid.

Cruditatis primæ regionis superbundans impedit sanguinis missionem indicatam exerceri. ibid. B.

Cruditatis tempore si mittatur sanguis, qualia sequantur incommoda. ibid. 2. A. B. C.

Cruditatis quomodo fiat in ventriculo, & à iecore. ibid. 2. E.

Crudi humores in secunda regione possunt dupliciter reperiri. 446. 1. B. C.

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

Crudi humores sanguini commixti quomodo indicent sanguinis missionem? ibid. E. & 2. A.

Cruditatis tertiæ regionis an & quomodo impediatur sanguinis missionem? 447. 1. C. & seqq.

Crudorum duplex genus est. 480. in paraphrasi, verbo, *Non cruda*.

Ex cruoris siue sanguinis vitio morbos magnos dari fatentur Dogmatici omnes. 414. 1. E.

Cruori reliqui humores commiscuntur, ex quorum vitio fiunt morbi magni indicantes sanguinis missionem. ibid. 2. B.

Cruor propriè sumitur pro sanguine quarto humore, in quo differt à sanguine, qui talis dicitur etiam cum admixtione aliorum humorum. 432. 1. E. & 2. A. & seqq.

Cucurbitula.

Cucurbitulæ vtilis sunt pro febrium curatione. 366. 2. C. D.

Curatio.

Curationi epilepsiæ apta medicamenta. 688. 1. B. & sequent.

Curatio magica impietatem redolet. 706. 1. A.

Curationis modus absque abscissione testiculorum, duplex. 671. 1. E.

Curatus.

Curatus quidam absque abscissione testiculorum nuptias contrahit & filios generat. 671. 2. C.

Curatus alius vno tantum testiculo relicto filios generat. ibid.

Curati absque abscissione aut anuisione testiculorum non sunt iudicandi impotentes. 671. 1. A.

Curati absque abscissione non sunt dicendi impotentes frigidi à natura facti. ibid. 2. A. & seqq.

Curati absque abscissione non sunt spadones, nec eunuchi, nec inepti ad generandum filios. 673. 1. B.

Curati absque abscissione testium non comprehenduntur sub quatuor curationis modis quæ eunuchos & spadones efficiunt. ibid. 1. A. & seqq.

Curati modo curationis supradicto non contrahunt morbosam impotentiam. 674. 2. D.

Curati modo curationis supra posito possunt contrahere matrimonium. 675. 2. B.

D.

Dæmon.

Dæmones se manifestant coacti præcipue per exorcismos. 747. 2. C.

Dæmon quas potentias animæ vegetatiuæ potest immutare. 748. 1. B.

Dæmon præcipue illudit potentias animæ sensitivæ. ibid. C.

Dæmon an valeat lædere potentias sensitivas interinas illæsis externis. ibid. 2. A. & seqq.

Dæmon in energumenis qualiter valeat immutare, aut depravare actiones animæ rationalis. ibid. 2. E.

Dæmon sua sola potestate nequit agere in intellectum. 749. 2. A.

Dæmon an potuerit communicare aliquibus scientiis. ibid. 1. B. C.

Dæmon non habet potestatem circa voluntatem & liberum arbitrium. ibid. E.

Dæmon potest inducere aliquem in actum peccaminosum, non tamen causat necessitatem ad peccandum. 750. 1. C. D.

Declinatio.

Declinatio est tempus morbi à Medico consideratum.

T t t

Index Rerum;

ratum.

231.1.A.B.C.

Vide *Tempus*.

Morbi lethales an possint peruenire ad declinationem. 232.2.B.& seqq.

In Declinatione interdum perit æger. ibid.& 233.1.E.& 2.A.B.

Declinatio morbi alia Legitima ac fida, & alia Infida. 233.2.C.D.

Declinatio Fida in quibus morbis fiat? ibid.

Declinatio Infida fit ex aliqua euacuatione symptomatologica. ibid.D.

Declinatio alia dicitur Falsa & perniciosa, & quæ fit? ibid.

Vide *Morbus*.

Definitio.

Definitio an & quomodo debeat dari per genus proximum. 164.2.E.

Definitio tradita per genus remotum non est vitiosa si contrahatur per differentias proximas. 610.2.C.

Definitio pulsus explicata per singulas particulas. 610.1.D.

Densitas.

Densitate locali concrefcit vapor pro sudore in poris tertiæ regionis. 542.2.C.& E.

Densitas localis dupliciter fit. 542.1.C.

Densitas localis non est terminus per se alicuius locomotiuæ facultatis insitæ vaporis. ibid.2.D.

Densitas localis potest pendere per accidens ab insitis qualitatibus. ibid.2.E.

Densitas localis per quam vapor abit in sudorem, fit immediatè & per se ab impetu communicato à causis extrinsecis localiter mouentibus. 544.1.B.& seqq.

Densitas localis est terminus motus localis. ibid. C.

Densitas localis est compressio dimensionum, quæ mouentur à circumferentia ad centrum. ibid.

Deriuatio.

Deriuatio non indicatur à solo humore fluente, sed etiam à membro obsidente. 559.2.B.

Deriuatio non est semper auersio, contra Sanctorium. ibid.E.

Deriuationi debetur, quòd fiat à parte proximior illius quæ afficitur. 560.1.B.C.D.

Deriuatoria sanguinis missio à quo indicetur? & ubi debeat exerceri. 539.1.D.& 560.1.B.& seqq.

Vide *Sanguinis missio*.

Deriuatio si non possit fieri à parte vicina, quid agendum? 560.1.D.

Deriuatio includit formaliter reuulsionem. 560.2.E.

Destillatio.

Destillationum vsus pro Hecticis curandis traditur. 325.1.A.& seqq.

Destillationes vnde habuerint originem? 369.1.D.E.& 2.A.& B.

Destillandi artem didicit Hermes ex tabulis lapideis in valle Ebron inuentis post diluuium. 369.2.A.

Artes destillandi in plures Arabum Reges ab Hermete iure successionis transmissa. ibid.

Artem destillandi exornarunt plurimi Doctores, quorum aliqui referuntur. ibid. B.

In Destillationibus non excrementa & sudores, sed propria centralis substantia extrahitur. ibid. C.

Determinatio.

Determinatio ad operandum duplex. 616.2.D.

Determinatio effectiua actualis quæ. ibid.

Determinatio effectiua habitualis quæ. ibid.

Diarrhœa.

In Diarrhœa, superueniente febre, an sit exercenda purgatio dimicant Doctores. 511.2.D.E.

Diarrhœa tripliciter potest coincidere cum febre. 512.1.B.

Si Diarrhœa & febris simul incipiant, quid agendum, decernitur. ibid.C.

Diarrhœa superueniente, symptomatologica aut critica febre iam infestante, quid exequendum. ibidem 2. D.

In Diarrhœa si febris superueniat, adaptatur remedium. ibid.2.E.

Doctrina Galeni prohibens purgationem in Diarrhœa variis modis declaratur. 513.1.D.& seqq.

Dies decretorij.

Dies decretorij qui sint? 549.2.D.

Sudores superuenientes in diebus non decretoriis an possint esse salutare? ibid.& 550.per tot.

Dies decretorij alij sunt radicales, & alij indicantes. 550.1.E.

In Diebus decretoriis natura dum potens est pugnam contra morbum aggreditur. ibid.D.

Dilatatio.

Dilatatio & compressio, sicut & earum quietes in pulsu fiunt à pulsifica facultate. 620.2.C.

Discursus.

Discursus non necessario deprauatur, deprauatis internorum sensuum actionibus. 749.1.C.

Dispositio.

Morbus & Sanitas à Galeno dicuntur Dispositiones. 195.2.C.& seqq.

Morbus est in prædicamento Qualitatis sub Dispositione. 196.2.C.

Dispositio dupliciter consideratur. ibid.E.

Dispositiones hæ sunt quæ faciliter dimoueri aut mutari possunt à subiecto. 197.1.A.

Dispositio & Habitus in quo conueniant & differant? 186.1.D.

Diuisio.

Diuinissimum in Scientiis est rectè diuidere, ex Platone. 193.1.E.

Diuisio illa optima est, in qua membra diuidentia adæquant totam rationem diuisi. 221.1.C.

Diuisibilitas quomodo dicatur passio quantitatis? 228.1.E.

Diuulsio.

Diuulsio seu apospasma potest accideri. 228.1.D.

Dolor.

Dolor omnis fit ex inæquali intemperie. 215.1.& 2. B.

Dolor signum intemperiei inæqualis eiusdem partis. 216.2.B.& 217.1.A.B.

Dolor non sentitur dum intemperies est æqualis. 215.1.E.& 217.1.B.

Dolor potest esse signum intemperiei æqualis comparatiuè. ibid.C.

Dolor vnde contingat? ibid.& 250.1.C.

Dolor non est in omni intemperie. ibid.

Dolor an sit causa tractionis humorum in partes, late disputatur. 263.2.D.& seqq.

Affirmatiuè resolvitur. 265.1.B.& seqq.

Dolor an sit de genere eorum quæ irritant corporis facultates. 263.2.D.& 264.1.A.

In doloribus vehementissimis non fit attractio humorum in partes. ibid.2.E.& 265.2.C.

Dolor an attrahat sanguinem & spiritus in partes ut subueniat illis? 264.1.B.

Dolor quid? 449.1.E.

Dolor

Notabilium.

Dolor ingens interdum potest impedire venæ sectionem. *ibid.* 2. B. & seqq.

Dolor in principio quem pulsus efficiat. 637. 1. E. & 2. A.

Dysenteria.

In Dysenteria an sit utilis purgatio, negativam tenent plures Doctores. 513. 2. A. & seqq.

In Dysenteria, sumpta indicatione à parte affecta, non est exhibenda purgatio. *ibid.* 2. E.

In Dysenteria, sumpta indicatione à causa antecedente, qualiter indicetur sanguinis missio? 514. 1. B. & seqq.

In Dysenteria, sumpta indicatione à Cacochymia, secundæ regionis purgatio decernitur. *ibid.* E. & 2. A. & seqq.

In Dysenteria purgatio quando debeat præcedere sanguinis missionem? resolvitur. 515. 2. C. D. & sequentibus.

In Dysenteria qua ratione sanguinis missio fieri debeat ante purgationem, statuitur. 516. 1. A. & seqq.

Dysuria.

Dysuriæ diuersæ proponuntur causæ. 728. 2. B.

E.

Effectus.

Effectus adæquatus vnica adæquata actione petit fieri, & quomodo hoc intelligendum? 80. 1. C. & 2. D.

Elementum.

De Elementis Medici, & Philosophi diuerso modo disputant. 9. 1. B.

Elementorum tractatio à quibus peragitur. 9. 1. C.

Elementi acceptio multiplex. 9. 1. E.

Elementi acceptio, & numerus apud Paracellsum. 9. 2. C. E.

Elementa quatuor sunt admittenda in rebus tum ob vniuersi compositionem, tum propter mixtorum necessitatem. 10. 1. B.

Elementa omnia mixtam adintegrant materiam pro receptione formæ. *ibid.*

Elementa sunt in quæ vltimò mixtū resolvitur. *ibid.* E.

Elementum est minima pars eius rei cuius est elementum. 10. 2. B. & seqq.

Elementi definitio ex Aristotele. *ibid.*

Elementorum numerus variis modis à Veteribus Philosophis assignatus. 11. 1. C.

Elementa sunt quatuor Ignis, Aer, Aqua, & Terra. 11. 2. B.

Elementa duo Ignis, & Aqua ex Hippocrate sunt generationum omnium principia. 11. 1. E. & 12. 1. B.

Elementa quatuor corruptibilia, & alia quatuor incorruptibilia excogitavit Vallesius. 12. 1. D.

Elementa quatuor corruptibilia tantum admittenda. 12. 2. D.

Elementa aliqua dissimbola sunt admittenda. 15. 2. E.

Elementa necessaria sunt vt materiam substernant pro mixtis. 15. 2. C.

Elementa sunt propter mixtionem. 16. 1. E. & 2. A.

Elementa quomodo vniantur pro mixtione? 16. 2. C.

Elementa in mixto non retinent formas substantiales. 17. 2. A.

Elementa in mixto virtualiter continentur. 18. 2. A.

Elementa an retineant formas suas substantiales in mixtis? 19. 2. B.

Elementorum materiæ quomodo formam mixtam recipiant. *ibid.* D.

D. Brano Resol. Medic. Pars. VI.

Elementum quodlibet sit vnum ens per se per suam formam substantialem. 20. 1. E.

Elementa virtualiter contineri in mixtis quid sit? 21. 2. D.

Elementorum continentia virtualis in mixto in quo consistat? 22. 1. C.

Explicatur D. Thomas de virtuali continentia Elementorum in mixtis. 23. 1. E.

Partes materiales Elementorum determinant firmam mixtam ad Qualitatum productionem. 25. 1. A.

Partes materiales Elementorum pro forma mixta ita sunt necessariae sicut pro viuente forma organizatio. *ibid.* C.

Partes materiales Elementorum sunt causa mutationum ætatum. 25. 2. B. & seqq.

Partium materialium Elementorum diuersitas est causa diuersitatis humorum ex chylo. 26. 1. B.

Partes materiales Elementorum in mixto sub eadem exquisita parte fingit Carreirus. 26. 2. C.

Partes omnium Elementorum materiales in quavis parte formali mixta admittendæ. 27. 2. E.

Partes materiales Elementorum in mixto ad quid necessariae? 27. 1. C.

Pars materialis mixta alia materialis, alia formalis. 27. 1. E.

Elementorum materiæ non conseruant qualitates à formis Elementorum productas, sed quas in instanti generationis mixti receperunt à forma mixta. 28. 1. E.

Pars materialis elementalis manet sigillata ex præcessisse formæ simplicis. 29. 1. B.

Elementa quatuor in rebus sunt admittenda. 336. 2. A. B. C.

Elementorum numerum quidam non admittunt. *ibid.* 1. D. E.

Empirici.

Empirici respuunt causas febrium inquirere. 290. 1. E.

Empirici febrem supponunt productam, & solum agunt de illius curatione. *ibid.* 2. E.

Empirici aliquas agnoscunt febrium differentias. 291. 1. E.

Empiricorum variæ imposturæ & deliramenta pro febrium curatione euulgantur. 303. 1. E. & 2. A. B. C.

Empiricorum amuleta pro Tertiana Exquisita curanda. 387. 1. A. B.

Empiricorum varia remedia pro Tertianæ Spuriæ curatione traduntur. 390. 2. B.

Empiricorum opem maximè implorant quotidiana febre laborantes. 396. 1. D.

Empiricorum remedia pro curatione Quotidianæ referuntur. *ibid.* 2. E. & seqq.

Empiricorum remedia adducuntur pro Quartana curanda. 400. 1. C. D.

Empirici quomodo curent omnia vulnera. 720. 1. A.

Empyema.

Empyema quem pulsus efficiat. 637. 2. D.

Ens.

Entia sublunaria physica in quadruplici rerum genere sunt diuersa. 53. 1. C.

Entitas.

Entitas duplex est, in aspero & leni. 204. 2. C.

Ephemera.

Ephemera febris siue Diaria vnde dicta? 294. 2. E.

Ephemera febris duplex est Legitima & Illegitima. *ibidem.*

Ephemera febris à variis variè definitur. 295. 1. B.

Ephemera febris propria traditur definitio. *ibid.* D.

Index Rerum,

- Febris Ephemera, ratione spirituum à quibus fit, duplex est opinio. ibid. 2. C. & seqq.
- Ephemera febris diuisio in Legitimam & Illegitimam, est analogia. 296. 1. E.
- Ephemera febris illegitima cur talis dicatur? ibid. C.
- Ephemera seu Diaria respectu causarum, à quibus fit, duplex est. 297. 2. D.
- Ephemera alia provenit à causis internis, alia ab externis. ibid.
- Causæ internæ Ephemeram inducentes aliæ sunt inter animalis actiones sensitivas, aliæ inter locomotivas, aliæ inter substantias in corpore redundantes. ibid. E.
- Causæ externæ Ephemeram causantes aliæ sunt calidæ, aliæ frigidæ, aliæ siccæ. 298. 1. B.
- Ephemerarum causæ externæ proponuntur. ibid. D.
- Ephemerarum causæ internæ enumerantur. ibid. E.
- Causæ ex corporis passionibus valentes Ephemeram causare, recensentur. ibid.
- Febris Ephemeræ signa ex Galeno & Auicenna proponuntur. 298. 2. D. & seqq.
- Ephemera est facile cognoscibilis ex signis ibi adductis. 299. 1. B.
- Ephemera Illegitima est cognitu difficilior. ibid.
- Ephemera quæcumque facile cognoscitur ex signis adductis collectivè sumptis, non autem divisivè. ibid. C.
- Ephemera proprium est incipere à causa procathartica. 299. 2. C.
- Saltem ut plurimum. ibid.
- Ephemera seu Diaria fieri potest dupliciter, sine complicatione, vel cum complicatione alterius febris. ibid. E.
- In febre Ephemera ratione causæ à qua proximè sequitur, non est unde lotium non appareat cum signis coctionis à primo insultu febris. 300. 2. B. & seqq.
- Ephemera potest cognosci ex pulsu. 301. 1. D. & sequentibus.
- Ephemera qualis pulsus debeat. ibid. E.
- Ephemera Legitimæ signum ex modo caloris ab Auicenna designato admittitur. 301. 2. E. & 302. 1. B.
- Ephemera proprium est quod saluatur cum sudore. ibid. 1. D. E.
- Ephemera in Humoralem & Hecticam interdum permutatur. 302. 2. D.
- Ephemera permutatio in alias febres cognosci potest ex signis ab Auicenna adductis. 303. 1. B. & sequentibus.
- Ephemera si sudor non superveniat in declinatione, est indicium transmutationis in aliam febrem. ibid. C.
- Ephemera tripliciter consideratur in ordine ad curationem. ibid. 1. E.
- Ephemera Legitimæ simplicis curatio traditur ex Dogmaticis. ibid. 2. D.
- De Ephemeræ curatione Authoris consilium. ib. B.
- De curatione Ephemeræ varia ex variis Medicorum Sectis amuleta referuntur. 303. 2. A.
- Ephemera curatio, causâ illius permanente, & fonte. 304. 1. B.
- Ephemera illegitimæ curatio traditur. ibid. D.
- Ephemera ex cruditate Diagnosim præscribitur. ib. E.
- Ephemera ex cruditate acida & nidorosa diagnosim & diuisio adducitur. ibid. 2. C. & D.
- Ephemera ex cruditate curationes extra Dogmaticorum Scholas usurpatæ referuntur. ibid. E.
- Ephemera curatio ex Dogmaticis præfertur. 305. 1. E. & seqq.
- Diaria ex cruditate nidorosa ortæ curatio statuitur. ibid. 2. D.
- Ephemera ex cruditate cum lumbricis curatio examinatur & resolvitur. 306. 1. & 2. A. & seqq.
- Vide Vermes.*
- Ephemera febris ortæ ex cruditate cum lumbricis curatio duplici tentanda est remediorum genere. ibid. 2. E.
- Ephemera ex cruditate ortæ in secunda regione diagnosim proponitur. 307. 2. B.
- Eiusdem signa & prognosim proferuntur. ibid. D.
- Illius curatio methodica traditur. ibid. E.
- Ephemera ex cruditate orta, vomitu, clysteribus, diætâ, & somno curata. 308. 1. C.
- In Ephemera seu Diaria ex cruditate orta sanguinis missio lethalis. ibid. D.
- Ephemera seu Diaria cum lumbricis quæ symptomata lethalia concomitantur. ibid. 2. B. C.
- Ephemera febris an & quomodo indicet sanguinis missionem. 457. 2. A. & C.
- Epididymi.*
- Epididymi albâ substantiâ pleni apparent in dissectione, & cur? 166. 1. E. & 2. A.
- Epilepsia.*
- Epilepsia Principis Hispaniarum præcauenda per fontanellam. 677. 1. D.
- Epilepsia an possit præcaueri sola victus ratione mutata. 678. 1. B. & seqq.
- Epilepsia profundus somnus. 679. 2. C.
- Epilepsia ex ventriculi humiditatibus orta caput aggrauantibus quomodo curanda. ibid. 2. E.
- Epilepsia est actionum principum, sensusque & motus voluntatis cessatio. 690. 1. D.
- Epilepsia communis pluribus animalibus. ibid.
- Epilepsia in homine multiplex. ibid. E.
- Epilepsia diuersa, ex partium diuersitate orta. ibid. C. D. & seqq.
- Epilepsia quomodo communi via à Dogmaticis & Empiricis tradita, curetur. 691. 1. C. & seqq.
- Epilepsia mitis & vehemens, quæ. 691. 2. E.
- Epilepsia dubiam facit salutis spem, & est quasi incurabilis. 692. 1. C.
- Epilepticus.*
- Epileptici insultus causæ. 687. 1. E.
- Muliebria cohibita causant Epilepsiam. 687. 1. D.
- Epileptici affectus herculeam vim multi Practici euincere conati sunt. ibid. 2. B.
- Epileptici quibus honoribus & dignitatibus inhabiles. ibid. 692.
- Epithemata.*
- Epithemata pro partibus principibus in Hecticis vtilia. 324. 1. C.
- Aliud pro emolliendis viis, quod alimentum partes corporis permeare possit. ibid. E.
- Vide Hectica.*
- Euacuare.*
- Euacuare, est repletum corpus à corpore replente vacuum facere. 558. 1. D.
- Euacuationum variæ sunt species. ibid.
- Euacuatio vniuersalis est phlebotomia. ibid. 2. A.
- Euacuatoria sanguinis missio à quo indicetur? ibid. B. & seqq.
- Vide Sanguinis missio.*
- Euacuari possunt humores vel per ipsam partem affectam, vel per partem vicinam illi communicantem. ibid. 2. B. C.
- Euacuatio.*
- Euacuatio duplex puerperis superuenit. 709. 1. A.
- Eunuchus.*
- Eunuchi à natura fiunt. 671. 1. A.
- Excrementum.*

Notabilium.

Excrementum.

Excrementorum necessaria generatio in nostris corporibus, & expulsionis utilitas. 750.2.E.
Excrementorum naturalis expulsio per ventrem quæ requiratur. 751.1.C.D.
Excrementa expelluntur à natura determinato tempore. ibid.1.E.
Excrementorum quantitas conducit ad sanitatem. ibid.2.A.

Excretio.

Excretiones puerorum per quas repurgantur diu permanent. 677.2.B.

Exercitatio.

Exercitatio confert ad sanitatem. 741.1.E.
Exercitationis quinque genera apud vestitiore. ibidem.

Exiens mutatum.

Exeuntis mutati Symptomata. 170.1.A.
Exeuntis mutati adducuntur differentiae. ibid.B.

Exorcismus.

Exorcismi daemones fugant. 747.2.C.
Exorcismos aliqui renuunt. ibid.
Exorcismi potestate Ecclesiae instituti. ibid.

F.

Facultas.

Facultates vegetabiles ex longo rerum usu acquirunt consuetudinem. 52.2.E.
Facultatum vegetabilium varia ministeria. 54.1.E.
Facultatis natura à quibus dilucidatur. 125.1.E.
Facultates sunt accidentia animæ superaddita ad agendum. 126.2.B.
Facultates ab anima non distingui qui asserunt. 126.1.D.
Facultatum ab Anima distinctio qualis? ibid.2.B. & sequent.
Facultatis actiuae ad passivam quæ sit proportio. 127.1.A.
Facultatum operandi modus triplex. ibid.C.
Facultatis variae diffinitiones. 127.1.D.
Facultatis vera datur diffinitio. ibid.E.
Facultatum multiplex divisio. 127.2.B.
Facultatis divisio apud Medicos celebris. ibid.2.D.
Facultatis divisio penes quos fines desumatur? ibid.D. & E. & 128.1.A. & B.
Facultates corporeæ quomodo inhæreant partibus organicis. 128.2.E.
Facultas corporea an recipiatur in subiecto materiali & spiritali. 128.2.D. & 129.1.C.
Facultates vegetatiuæ cur dicuntur naturales. ibidem 1.D.
Facultates naturales qualiter differant à temperamento? ibid.2.E.
Facultates vitales Animæ non possunt ab aliquo extrinseco produci. 130.D.
Facultas vegetatiua dependet à qualitatibus corporeis. 130.1.E.
Facultas naturalis cum temperamento quomodo attingat actionem. ibid.
Facultates ministrantes vegetatiuæ à naturalibus non distinguuntur. 130.2.E.
Facultas naturalis quid? 131.2.B.
Facultatis naturalis adæquata divisio. ibid.E.
Facultatum an tot sint genera, quot sunt potentiae diverso modo attingentes suum obiectum. 131.2.D. & 132.1.B.
D. Brano Resol. Medic. Pars. VI.

Facultas auctrix differt realiter entitativè ab altrice.

132.2.C.

Facultates unde specificantur? ibid.D.

Facultas altrix & auctrix versantur circa alimentum. 133.1.B.C.

Facultas auctrix terminatur per se primo ad quantitatem. 133.1.D.

Facultas nutritrix tendit ad repositionem substantiæ deperditæ. ibid.

Facultas generatiua qualiter differat à nutritiua. 133.2.E.

Facultas nutritiua & generatiua subiecto inhæsionis differunt. 134.1.A.

Facultas nutritiua & generatiua diverso modo agunt circa alimentum. 134.1.C.

Facultates ministrantes quot sunt? 134.1.D. & E.

Facultates ministrantes qua ratione versentur circa alimentum. ibid.2.A.B.

Facultatis attrahentis viventis à non vivente distinctio. 134.2.C.D.

Facultas vitalis quid sit? 134.2.E.

Facultas peculiariter vitalis in corde inhæret. 135.1.E.

Facultas vitalis peculiariter sic dicta necessaria est in corpore, & cur? ibid.2.D.

Facultas vitalis specialiter talis distinguitur à nutritiua. 136.2.C.

Facultatis vitalis læsio maiorem noxam inducit quàm læsio naturalis & animalis facultatis. ibidem.

Facultas peculiariter vitalis dicta quæ? 137.1.C.

Facultas vitalis ad quid præsertim necessaria? 137.1.D.

Facultas generatiua spirituum vitalium ab aliquibus peculiariter vitalis indicatur. ibid.E.

Facultas generatiua spirituum vitalium distinguitur à facultate vitali. ibid.2.C. & seqq.

Facultas deseruiens pro calore communicando cur dicitur vitalis maximè. 138.1.A.

Facultas pulsifica præcipuè vitalis dicitur. 138.2.B.

Facultatem pulsificam à vitali distinguit Albertinus. 138.1.C.D.

Facultas pulsifica sufficit ad vitæ conservationem. 138.2.E.

Facultate pulsifica deficiente brevi tempore perit animal. 139.1.B.

Facultas pulsifica quomodo disponit pro aliis facultatibus? 138.1.D. & 139.1.C.

Facultas vitalis dupliciter dici potest. 139.1.E.

Facultas intrinsecè vitalis quæ? 139.1.E. & 2.A.

Facultas pulsifica quod non sit intrinsecè vitalis, quinam indicarunt. 139.B. & seqq.

Facultas pulsifica intrinsecè vitalis est. ibid.E.

Facultas pulsifica operatur modo vitali in heterogeneitate motus pulsus. 140.1.A.

A facultate pulsifica fit duplex motus. ibid.B.

Per facultatem pulsificam & illius actum constituitur anima in determinato gradu vitæ. ibid.C. & D.

Facultas potest dupliciter determinari ad operandum. ibid.E. & 2.A.B.C.

Facultates animales dividuntur in Comprehensivam, & Locomotivam. 140.2.E.

Facultas localiter motiva distinguitur ab appetitu & imaginatione. 141.1.C.

Facultas localiter motiva quod habet inhæsionis subiectum. 141.2.E.

Facultas localiter motiva non residet in corde contra Aristotelem. 142.1.A.

Index Rerum,

- Facultas localiter motiua sub gradu sensitivo duplex. 142. 1. E.
 Facultates externæ cognoscitiuæ à quibus negantur. 157. 2. D. E.
 Facultates externæ cognoscitiuæ admittuntur. 143. 1. C.
 Facultas externa cognoscitiua definitur. 143. 2. D.
 Facultates externæ cognoscitiuæ dicuntur actiuæ & passiuæ. ibid. C.
 Facultas externa cognoscitiua quatuorplex est. ib. 2. E.
 Facultatum externarum determinatur numerus. 144. 1. C.
 Facultates externæ cognoscitiuæ tot sunt, quot organa pro illis destinata. ibid.
 Facultati cuique externæ quale organum debetur. 144. 1. C. & seqq.
 Facultates rectrices quæ dicuntur? 145. 1. A.
 Facultates rectrices negant Stoici. ibid. D.
 Facultates rectrices admittunt Plato, Aristoteles, & alij. 145. 2. A.
 Facultates rectrices quid? 146. 1. B.
 Facultatis rectricis adscribitur numerus. 146. 2. C.
 Facultas æstimatoria lædi potest reliquis recte se habentibus. ibid. E.
 Facultates indiuiduantur à subiecto in quo inhærent, & quomodo? 147. 1. A.
 Facultates specificantur ab obiecto. 146. 2. B.
 Facultatum rectricum quod sit subiectum. 147. 2. A. & seqq.
 Facultates rectrices in spiritibus inhærere contendunt aliqui. 147. 1. D.
 Facultates rectrices in quacumque Cerebri parte inhærent. ibid. 2. A. & seqq.
 Facultatis internæ operationes tripliciter lædi possunt. 148. 2. C.
 Facultas cognoscens insensatas actiones admittenda est in animali. 150. 1. B.
 Facultates externæ & internæ cognoscitiuæ habent idem obiectum, sed differunt in modo tendendi in illud. 151. 1. A.
 Facultatis formatricis & nutritiuæ vis & effectus. 164. 1. B. C. & 167. 2. B.
 Facultas formatrix quomodo sit indifferens ad hanc vel illam speciem producendam. 176. 2. C. D.
 Facultas formatrix similitudinem filiorum ad parentes inducit. 178. 2. B. & seqq.
 Facultas conformatrix causat similitudinem ad auos & proauos. 179. 1. C. & seqq.
 Facultas Pulsfica an sit subordinata appetitui? 254. 1. C. & seqq.
 Facultas Nutritiua cur Naturalis dicta? ibid. 2. A. B.
 Facultas Regitiua quæ sit ex Auerroë? ibid. 2. C.
 Facultas attractrix in Catharticis pharmacis quæ sit? 522. 2. B. & D.
 De Facultate occulta in pharmacis ardua difficultas est. 523. 1. B. & seqq.
 Facultas occulta quomodo operetur? ibid. 2. E.
 Effectus prouenientes à facultate, quæ pullulat à forma ut tali, sunt mirabiles. ibid. 2. C.
 Facultatis occultæ aperitur natura. 524. 2. B. & seqq.
 De Facultate occulta Galeni doctrina explicatur. ibid. 1. C. D. E.
 Facultas vitalis motiua in corpore duplex. 612. 1. E.
 Facultas vitalis, sic dupliciter dicta. 612. 2. C.
 Facultas vitalis sic dicta peculiariter quia immediate attingit, & respicit vitæ conseruationem. 613. 1. C.
 Facultas peculiariter vitalis, est cordis facultas pulsfica. ibid. E.
 Facultas pulsfica cordi inhærens auget calorem pro vitæ conseruatione. ibid. 2. B. C.
 Facultas pulsfica & illius motus sunt intrinsecè vitales. 615. 1. E.
 Facultas pulsfica est vitalis intrinsecè sub locomotiuis gradus sensitui. 618. 1. A.
 Facultas pulsfica operatur sine concursu qualitatis corporeæ. ibid. 1. E.
 Facultas pulsfica non est sub gradu vegetatiuo. ibid. 2. C.
 Facultas pulsfica non respicit expulsionem & attractionem tanquam terminum sui specificationum. ibid. 2. D.
 Facultas pulsfica non recipit suam specificationem à primo termino motus, sed à secundo. ibid.
 Facultates sensitivæ & vegetatiuæ in quo differant? 618. 2. E.
 Facultas pulsfica licet sit locomotiua sub gradu sensitivo, operatur tamen sine præcedente cognitione. 619. 1. B.
 Facultates locomotiua residentes in fibris sunt gradus sensitui. ibid. 1. D.
 Facultas pulsfica est animalis. ibid. E.
 Facultas pulsfica operatur eleuatiore modo quam facultates gradus vegetatiui. ibid.
 Facultas pulsfica operatur pro vsu & indigentia. 619. 2. C.
 Facultas pulsfica ab anima pullulat in corde & in arterijs. 620. 1. C.
 Facultas pulsfica est causa dilationis & compressionis in pulsu. ibid. 2. C.
 Facultates gradus vegetatiui nequeunt mouere spiritus vitales in passionibus animæ. 632. 1. B.
 Facultas nulla datur regens cui reliquæ subordinentur. ibid. D.
 Facultas generans semen potest illud perfecte coquere etsi pars illius aliqua ex componentibus morbum patiat. 675. 2. A. B.
- Fax.*
- Fax est pars quæ in coctione subsidet. 89. 2. E. & 90. 1. C.
- Fames.*
- Fames quibus auxilijs possit exercitari. 743. 2. C.
- Febris.*
- Febres aliæ semper decrescunt, aliæ crescunt, aliæ eundem seruant tenorem. 234. 1. E.
 Febris interdum iugulatur statim sanguine misso. ibid. C.
 Febres pendentes ab alteratione materiæ, si salubres, percurrunt quatuor tempora vniuersalia. 235. 2. A.
 Febris Synochus à vigore protinus neminem inuadit. ibid. D.
 Febris ex ira inducitur. 123. 2. D.
 Febris interdum oritur ex tristitia. 255. 1. C.
 Febrem aliquando gaudium parit. ibid.
 Febris omnium morborum communissimus. 272. 1. A.
 Febris vnde dicta? ibid. D.
 Febris definitio iuxta varias omnium Sectarum opinioniones. ibid. D. & seqq.
 Febris formaliter sumptæ propria traditur definitio. ibid. 2. D.
 Febris materialiter sumpta definitur. 273. 1. B.
 Febris prout est morbus vniuersalis definitur. ibid. C.
 Febris an consistat in calore? variæ referuntur sententiæ. ibid. E.
 Calor est ratio generica & essentialis Febris. ibid. 2. C. & seqq.
- Febris

Notabilium.

Febris quare vocetur frigida. 274.1.C.
 Vide *Calor febrilis*.
 Febris fit pro actionibus improporcionata dupliciter. 275.1.E.
 Febris humoralis & Diaria vnde fiat? 276.2.D.
 Febris Hectica productio traditur. ibid.E.
 Febris Hectica non curatur sola causæ externæ ablatione. 277.1.A.
 Febrem fieri per noni gradus caloris aduentum, nouis ab Authore fulcitur fundamentis. 278.1.E. & 2.A. & seqq.
 Febris duplex est, alia quæ est morbus particularis, & alia quæ vniuersalis. 280.1.C.
 Febris ratio in vsu Medico vnde desumitur. 281.1.C.D.
 In Febre omnes operationes lædi necesse non est. ibid. 2.B.
 Subiectum inhaesionis Febris, vt sic, deceditur. 282.2.B.C.
 Febris, quæ est morbus communis, subiectum declaratur. ibid.D.
 Subiecta inhaesionis caloris febrilis habitualis explicantur. ibid.E.
 Triplex febrium subiectum à Schenkio inuentum refertur & impugnatur. ibid.1. & 2.E.
 Febrium variae diuisiones referuntur pro varia eorum consideratione. 283.1.C.D.
 Febris à fierentia essentialis nullæ dantur. ibid.2.E.
 Febris habitus, & febris dispositio solum differunt quoad modum. 284.1.C.
 Febrium differentia qua ratione essentialis dicantur? ibid.D.
 Febris an & quomodo dici possit accidens? 284.2.E. & 285.1.A. & seqq.
 Febris Lipyria. Vide *Lipyria Febris*.
 Febris Lipyria an sit accidens. ibid.2.A. & seqq.
 Febris in factam & fierentem diuiditur. 286.1.A.B.
 Febris alia Simplex, alia Composita. ibid.C.
 Febris alia Continua, alia Intermittens. ibid.D.
 Febris alia Acuta, alia non acuta. ibid.E.
 Febris alia est Chronica, & alia non chronica. ibid.
 Febris alia Diurna, alia Nocturna. ibid.2.A.
 Febris alia Putrida, alia non putrida. ibid.2.B.
 Febris iterum tripartitur in Diariam; Humoralem, & Hecticam. ibid.C.
 Febrium diuisiones à variis Medicinæ Sectis inuestigantur. 287.2.A. & seqq.
 Febrium adæquata diuisio est per ordinem ad continentiam, contentam, & impetum facientiam. 288.1.D.
 Febris diuisio in Diariam, Humoralem, & Hecticam coincidit cum superiori. ibid.E.
 Febris ex bubone orta plerumque habet adiunctam Diariam. ibid.2.B.
 Febris Synochus est humoralis. ibid.
 Febris ab anima pullulans quacunque ratione est Hectica. ibid.C.
 Febris Diaria, Humoralis, & Hectica sunt vna tantum essentialiter, differunt tamen accidentaliter. ibid.D.
 Febris non causatur ab humore, nisi extrahatur vltione aut putredine à statu naturali. 289.1.B. & seqq.
 Febris non causatur à bile naturali. ibid.C. & seqq.
 Febrium causas ad quinque reducit genera Galenus. 290.1.C.
 Febris pro formali licet habeat causam efficientem, non induit rationem finis. ibid.2.E.
 Febris pro materiali induit rationem finis & habet causam efficientem. ibid.
 Febris pro materiali non petit causam materialem ex

qua fiat. ibid.D.
 Febrium causas non inquirunt Empirici. ibid.1.E.
 Febris causa materialis ex Paracelso est Tartarum; efficiens autem, Putredo. ibid.
 Febris causa ex Vanhelmont. ibid.
 Febris causa efficiens quæ sit apud Methodicos & Archiatros Medicos. 291.1.A.
 Febris causa efficiens quæ sit ex Dogmaticis. ibid.B.
 Febris causa immediata adducitur & explicatur. ib.C.
 De Febrium causis variae referuntur opiniones. 291.1.E. & 2.A. & seqq.
 Febrium causæ à Galeno inductæ proponuntur. ibid.2.D. & seqq.
 Febris causa alia est Procathartica siue externa, alia interna siue coniuncta, siue antecedens. 292.2.C.
 Febrium causa alia est per se, alia per accidens. ib.D.
 Galeni diuisio admittitur. ibid.E.
 Febrium causæ à Galeno propositæ explicantur. 292.2.B. & seqq.
 Febrilis caloris habitualis causæ productiue traduntur. 293.1.A.B.C.
 Ad Febrem recipiendam quænam sit aptior temperies. 293.2.B. & seqq.
 Febris Ephemera. Vide *Ephemera*.
 Febris Synochus siue putredine, febris ex bubone, vel inflammatione, vel ex vaporibus, seu fuliginibus retentis, pororum occlusionem; quare dicantur à Galeno Diariæ, cum sint humorales. 300.2.E.
 Febris maligna aut pestilens duplex est. 301.1.B.
 In febre humoralis duplex pulsus inæqualitas potest reperiri. ibid.2.B.C.
 De Febre Hectica. 309. & seqq.
 Vide *Hectica*.
 Febris Hecticæ calor est intensibilis & remissibilis ab intrinseco. 316.1.B. & seqq.
 Febris ardens intensior est febre Hectica. ibid.2.C.
 Febris ardens transit in Hecticam, & quomodo. 316.2.E. & 317.1.A.
 Febris Humoralis dicitur quæ ortum ab humoribus deducit. 326.1.D.
 Febres ortæ ex cruditatibus ventriculi, quomodo curandæ. 680.2.E. & seqq. 681.
 Febris Humoralis.
 Febris Humoralis fit dupliciter, nempe ab vltis humoribus & putrefactis. 242.2.E.
 Febrem Humoralem non dari pluribus nittitur probare Vanhelmont. 343.1.A. & seqq.
 Febris Humoralis admittenda. ibid.2.A. & seqq.
 Febris Humoralis ex quibus causis fiat. 344.2.D.
 Febris Humoralis ab vno humore putrefacto, aliis non putrefactis, oriri potest. 345.1.D.
 Febrilis calor in humoribus an sit independens à causa extrinseca, disceptatur. 345.2.C. & seqq.
 Et affirmatiue resoluitur. 346.1.D. & seqq.
 Febris Humoralis consideratio & diuisio ex variis Sectis. 346.2.E.
 Febris Humoralis ratione causæ est quadruplex. 347.1.B.
 Febris Humoralis ratione durationis caloris diuiditur in Continuum, & Intermittentem. ibid.C.
 Febris Humoralis ex modo alterationis Humorum, iterum diuiditur. ibid.D.
 Febris Humoralis fit multiplex ab accidentibus, vt explicatur. ibid.E.
 Febris Humoralis ab humorum diuersitate diuiditur in Legitimam, & Spuriam. 347.2.B.
 Febres Humorales alia sunt simplices & alia compositæ. ibid.C.
 Febris Horrificæ, quæ? 347.1.E.
 Febris Allodes, quæ? ibid.

Index Rerum;

- Febris Elodes, quæ? ibid. 2. A.
 Febris Syncopalis. ibid.
 Febris Epiala. ibid.
 Febris Lipyria. ibid.
 Febris Lenta. ibid.
 Febris Humoralis an à sola bile proveniat? ibid. E.
 Febris Humoralis à quolibet humore vitione aut putredine alterato fieri potest. ibid.
 Febres humorales plus minùsve grassantur pro diversis anni temporibus. 348. 1. A.
 Febris Humoralis continua fit à putrido humore in quacumque parte diu valeat cum putredine permanere. ibid. D.
 Febris continua potest fieri extra vasa maiora vt patet in causo, & aliis. ibid.
 Febre continua infans correptus orta ex sanguine putrefacto in ventriculo. 348. 2. A.
 Febris continua in quo differt ab intermittente? ibid. B.
 Febrium Humoralium signa & differentiae explicantur. ibid. D. E.
 Ex febribus Humoralibus sanguinea semper est continua, reliquæ interdum continuæ, interdum intermittentes. ibid. E.
Febrium Humoralium remedia.
 Febres debellantur victus ratione Chirurgia, & Pharmacia. 357. 2. A.
 Pro febribus putridis curandis varia inter diversas Sectas ratio reperitur. ibid. C.
 Practicorum diuersa placita referuntur. ibid. & seqq.
 Pro febribus curandis Dogmaticorum præscribitur ratio. 358. 1. B.
 Victus ratio pro febribus curandis assignata, sex comprehendit; quæ referuntur. ibid. E.
 In febribus putridis chronicis mutare solum interdum conuenit. ibid. 2. C. & seqq.
 In febribus acutis non conuenit mutare solum, & cur? 358. 2. A. & 359. 1. B.
 Febre putrida laboranti præcipue Acuta, cohibendus est localis motus, & cur? 359. 1. E. & 2. A. & seqq.
 Pro febribus chronicis curandis natale solum salubre est, & cur? 358. 2. C. D.
 Licet interdum ratione causæ febris contrarium statuatur. ibid. E.
 Pro febribus curandis sanguinis missio vtilissima est. 360. 2. B. & seqq.
 In omni febre putrida an conueniat sanguinis missio? latè disceptatur. 361. 2. B. & seqq.
 Et resoluitur. 362. 1. E. & 2. A. & seqq.
 In omni febre putrida pendente ex humoribus non cacochymis indicatur sanguinis missio. ibid. 2. C.
 Contrariorum fundamenta eneruantur. ibid. E. & 363. 1. A. & seqq.
 Febres Humorales purgatione curantur. 364. 1. A. & seqq.
 Pro febribus curandis clysterium vsus maximè vtilis. 365. 1. E. & 2. A. & seqq.
 Febrium materiam attrahunt clysteres, dum minera putredinis est in prima regione. 366. 1. B.
 Pro febrium curatione cucurbitulæ, scarificationes sanguisugæ, & vesicatoria vtilia sunt. 366. 2. C. D.
 Non in omni febre vinum est exhibendum. 367. 1. D.
 In febribus, si vrgeant indicationes, vinum rectè offertur. ibid. E. & seqq.
 In febribus vinum vtile præscribitur. ibid. 2. E. & 368. 1. A.
Vide Vinum.
 Pro febribus curandis cibis vtilis sunt inscula carniū, carnes ipsæ, & pisces. 368. 2. A. & seqq.
 Pro febribus curandis instillationum vsus Dogmatici comprobant. 369. 1. D. & seqq.
 Febribus diuersis sicut & cuilibet enti Deus author naturæ durationes & tempora proposuit, iuxta vniuscuiusque naturam. 369. 2. C.
 In febribus profundum somnum damnosum probat Experientia. 370. 1. A.
Vide Somnus.
 Febrium Humoralium differentiae vnde sumantur? 370. 1. C.
 Febres Humorales diuiduntur in Synochos, Biliosas, Pituitosas, & Quartanas, sumpta diuisione à causa. ibid. D.
 Febris Synochus quid? ibid. E.
Vide Synochus.
 In febre Humorali nullus est balneorum vsus. 373. 2. C. D.
Febris intermittens.
 Febri intermittenti debetur ratione causæ, à qua pendet, quòd perueniat ad infebricitationem. 349. 1. C. D. & seqq.
 Febres subintrantes dicuntur intermittentes, & continuæ diuerso modo. 349. 2. A.
 Circa febris intermissionem variæ referuntur opinioniones. 349. 2. B.
 In febre intermittente intermissio non est tempus febris prout hæc est formaliter morbus. ibid. E.
 Licet tale interuallum sit pars febris, prout est intermittens. 350. 1. B.
 In febribus intermittens quoniam sit focus putredinis? variæ referuntur sententiæ. ibid. 2. A. & seqq.
 In febre intermittente humor putrescens in varias corporis partes truditur. 351. 2. E.
 Vt febris fiat Intermittens, quid requiratur? ibid. D.
 Authoribus diuersimodè focum putredinis in febre intermittente statuentibus satisficit. ibid. 2. E. & 352. 1. A. & seqq.
 Febrium intermittens varia signa in principio accessionum referuntur, & explicantur. ibid. 2. B. & seqq.
 In febre Intermittente contingit horripilatio, fractio, frigus, & rigor. ibid.
 In febre intermittente potest dari rigor absque eo quod sequatur accessio febris. ibid. 2. E.
Vide Rigor.
 In febribus intermittens paroxysmi seu reditus periodici superveniunt, & quæ sit illorum causa? variæ proponuntur opinioniones. 355. 2. D. & seqq.
 Febrium intermittens accessionum & reditus sancuntur causæ. 356. 1. E. & 2. A. B.
 Contrariis Authorum opinionibus respondetur. ibid. C. & seqq.
 Febrium intermittens perioda repetitio vnde contingat? 357. 1. B.
 Astrologi illam astrorum viribus tribuunt, quorum opinionem nonnulli sequuntur. ibid. C.
 Alij specificæ humorum formæ adscribunt. ibid.
 Alij humoris quantitati. ibid.
 Alij Naturæ doctæ sine Doctore. ibid.
 In febribus intermittens determinatus periodorum decursus sancitur. ibid. D. E.
 Febris intermittens an fieri possit ex sanguine putrescente? disceptatur. 378. 1. E.
 Et negativè resoluitur. ibid. 2. C. & seqq.
 Febris Cōtinēs quæ dicatur? 379. 1. C. & 2. A. & seqq.
 Febris Continens à solo sanguine fieri potest. ibid. 1. E. & 2. A.

Notabilium.

Febres ex bile ortæ cur à Galeno Continentes vocentur? 379.2.D.
 Februm triplex genus ex bile oritur, nempe Ardens, seu Casus, Tertianæ Continua, & Tertianæ Intermittens. 380.1.A.B.
 Febris Ardens, Tertianæ Continua, & Tertianæ Intermittens in quo conueniant & differant? ibid.B.
 Febris ardentis, intermittens, continuæ, & tertianæ continuæ focus putredinis assignatur. ibid.
 Febris ardens dicitur Casus à nimio incendio. ibid.
 Febris ardens vocatur ignis ab Hippocrate. ibid.
 Febris à sincera bile putrescente orta & ardens dicitur exquisita. ibid.
 Febris dum fit à bile mixta cum pituita aut melancholia, dicitur notha. ibid.
 Febris ardentis & tertianæ nothæ in quo conueniant & differant? & vtriusque causæ quæ sint tam internæ quàm externæ. ibid.C.
 Febris ardentis signa pathognomica traduntur. ibid.D.
 Febres ardentes periculosæ. ibid.
 In febre ardente sanitatem promittunt coctionis signa, & alia quæ referuntur. ibid.
 Febris ardentis pessimum euentum præstant signa tradita. ibid.E.
 Febris ardentis varia à variis Sectis excogitantur remedia. 380.2.A.& seqq.
 Febris ardentis & tertianæ continuæ indicationem à viribus desumunt Dogmatici. ibid.B.
 In his febribus qualem Dogmatici victum præscribunt. ibid.
 Febris ardenti utilis est potus aquæ frigidæ. 381.1.D.
 In febribus continuis vehementissimis sanguinis missio prodest. ibid.E.
 Febris continuæ biliosæ raram & mirabilem terminationem obseruauit Author anno 1643, ibid. & 381.2.A.& seqq.
 In Febre continua aut ardente si fiat terminatio ad partes extremas, venæ Sectio timenda. ibid.C.
 Febris ardens exquisita duplex est. 382.1.4.B.
 Febris ardens & tertianæ continua vbi & vnde fiant? 383.1.B.& seqq.
 Febris ardens dupliciter sumitur & explicatur. ibid.E.
 Febris ardens distinguitur à Tertianæ continua præcipue ex calore ardentissimo & sitis inextinguibili. ibid.2.D.E.
 Vide *Causas*.
 Febris ardens & aliæ quæcumque continentis critica euacuatione sanguinis narium terminare valent. 384.1.E.& 2.A.& seqq.
 In febribus humoralibus sanguinis missio ex quocumque brachio, aut vena fieri potest cum pari utilitate. 385.1.B.& seqq.
 Pro febribus biliosis utilis victus præscribitur. 385.2.B.& seqq.
 Febris humoralis putrida ex quouis humore seorsim, aut simul cum bile putrescente oriri potest. 388.1.D.E.
 Febres humorales dupliciter possunt considerari. 390.1.B.
 Febris tertianæ exquisitæ quidditas, causæ, signa, prognosis, & curatio manifestantur. 386.2.C.& seqq.
 Febris tertianæ spurie diagnosis, causæ, signa, prognosis & curatio proponuntur. 390.1.D.E.& seqq.
 Vide *Tertianæ*.
 Febris quotidianæ quidditas, diuissio, causæ, signa & curatio explicantur. 396.1.A.& seqq.
 Vide *Quotidianæ*.

Febres intermittentes incipiunt cum frigore horripilatione, aut rigore. 398.1.B.
 Febris Latice, quid? 399.2.C.& seqq.
 Vide *Quotidianæ*.
 Febris quartanæ diagnosis & prognosis traduntur. 400.1.E.& seqq.
 Vide *Quartanæ*.
 Febris putrida.
 In febribus putridis an sit utile sanguinem mittere? ex variis Sectatorum opinionibus disputatur. 458.2.D.E.& 459.1.A.& seqq.
 Pro febribus putridis curandis conuenit sanguinem mittere. ibid.E.& 2.A.& seqq.
 In omni febre putrida an saluberrimum sit sanguinem mittere, Galeni doctrina quomodo sit intelligenda, discutitur. ibid.2.E.& 460.2.A.& seqq.
 Galeni doctrina de febribus quæ pendent ab humoribus cacochymis non est intelligenda. 460.1.D.E.
 De febre putrida pendente ex vitio sanguinis Galenus est intelligendus. ibid.E.& seqq.
 Febres humorales aliquæ pendent ab humoribus fluentibus in partes; aliæ verò ab humoribus consistentibus. 461.2.E.
 In febre humoralis an sanguinis missio indicetur solum euacuationis causâ, vel etiam reuulsionis? inquiritur. 461.1.C.& seqq.
 Et distinctis resolutionibus deciditur. ibid.2.E.& 462.1.& 2.A.& seqq.
 In febribus putridis pendentibus ab humoribus cacochymis, non indicatur sanguinis missio. ibid.2.C.
 Febres putridæ pendentes ex vitio sanguinis statim à principio indicant sanguinis missionem. 464.1.C.
 In febris putridæ augmento quando possit exerceri sanguinis missio? 465.1.C.D.
 In febre putrida sanguinis missio interdum fieri potest in statu. ibid.2.B.& 466.1.A.& seqq.
 In febris putridæ declinatione an liceat sanguinem mittere, euacuationis & attemperationis causâ, ibid.2.C.& seqq.
 In febre pendente ex humore cacochymo à sanguinis commixtione separato & supernatante, sanguis non est mittendus. 467.1.E.& 2.A.& seqq.
 In febribus duo tempora neque vniuersalia & particularia reperiuntur, & qua ratione attendantur. 468.1.C.
 In intermissione aut declinatione febris continuæ putridæ sanguis mitti debet. ibid.1.A.& seqq.
 Febris Maligna.
 In febre maligna an & quomodo debeat exerceri sanguinis missio? 473.2.E.& 474.1.A.& seqq.
 Febris Puncticularis, est putrida. ibid.
 Febris maligna sæpe incipit vt putrida & tractu temporis fit maligna. ibid.
 Febres malignæ solent habere concomitantes aliquas excretionem ad cutem. ibid.2.A.B.& seqq.
 In febre maligna apparentes maculæ sæpe sunt signa victricis naturæ. 475.1.C.
 In febre pestilente pendente à sanguine aut humoribus illi commixtis, exerceri debet sanguinis missio, si vires permittant. 476.2.C.& seqq.
 In febre pestilente quo ex loco mittatur sanguis? dubitatur. 477.1.B.& seqq.
 In febre pestilente & maligna sanguinis missio maiori ex parte debet fieri ex brachij venis. ibid.E.
 In febre pestilente aut maligna, quando mittendus sit sanguis à venis pedum, statuitur. ibid.2.B.& seqq.

Index Rerum,

Humores à quibus pendent febres sunt in duplici differentia. 478. 2. B. & seqq.
 In febribus putridis utilis est purgatio selectiva. 497. 1. C. & seqq.
 In febre pestilente vel maligna primæ regionis purgatio in principio fieri potest. 590. 2. D.
 In febre pestilente aut maligna selectiva purgatio non convenit. ibid. 2. E.
 Febres sudorificæ quæ? 551. 2. C.
 Non in omni febre putrida reperitur humorum vitium in motu. 576. 1. C.
 Febribus quibusdam putridis denegatur sanguinis missio reulsoria. ibid. E.
 In febribus putridis ut sic debet mitti sanguis ex brachio. 574. 1. E. & 2. A. & seqq.
 In febribus putridis licet aliqua humorum portio reperiatur, non tamen propterea indicatur sanguinis missio reulsoria. 577. 1. C. & seqq.
 In febre pestilente aut maligna non indicatur sanguinis missio reulsoria regulariter. 580. 1. D. & seqq.
 Febre putrida manente, si superveniat affectus indicans sanguinis missionem reulsoriam, quomodo phlebotomandum? 578. 2. C. & seqq.
 In febribus malignis si foveantur ex vitio sanguinis in ramis cavæ descendens, ex pede sanguis mittitur. 581. 1. D. & seqq.
 Febris pestilens & maligna qua ratione indicant sanguinis missionem. ibid. 1. B.
 Febris maligna & pestilens sunt acutissimæ & celerius perunt remedium. ibid. C.
 Febris pestilentis minera est in omnibus venis. ibid. 2. C.
 In omni febre vitandum ne humor trahatur in partem principem. 582. 1. D.
 In febribus nullam præter humorum motum, rationem mittendi sanguinem ex pede, pluribus rationibus resolvitur, & contrariæ opinionis argumenta latè refelluntur. 582. 1. E. & 2. A. & seqq. & 583. per tot.
 A febre putrida, prout pendet à vitio sanguinis in Quali, indicatur sanguinis missio ut remedium refrigeratorium per accidens. 584. 1. E. & 2. A. & seqq.

Fimus.

Sicut ex fimo equino putrescente fit calor præternaturalis, fit similiter ex putridis humoribus. 338. 2. A.

Finus vaccinus non tam citò putrescit quàm equinus. ibid.

Ex fimo ratione putredinis oritur calor. ibid. B.

Finis.

Finis dicitur id, cuius gratiâ aliquid fit. 241. 2. D.

Finis rationem habere non sufficit ut aliqua entitas sit bona. 242. 1. B.

Finis rationem aliqui morbo tribuunt. 241. 2. E.

Vide Causa.

Omnis causa operatur propter finem, licet omne quod producit, non sit finis, propter quem causa operatur. 242. 2. B.

Fœmina.

Fœminam masculo calidiorem qui tenuerint. 43. 2. E.

Fœmina citius ad augmentum pervenit, generat, aliisque elicit operationes à calore procedentes quàm masculus. ibid. & 44. 1. A.

In fœmina pulsus celerior est quàm in masculo, & sanguis copiosior, & ira promptior. 44. 1. B.

Fœmina masculo frigidior iudicatur. 44. 1. C. & seqq.

Fœmina intensiorem calorem habet ascititium,

quàm masculus, non nativum. ibid. 2. B.

Fœmina necessaria est pro hominis generatione 153. 1. E.

Fœmina cur dicitur Animal deficiens. 153. 2. B.

Fœmina etiam si non generaret semen, esset necessaria pro generatione. 153. 2. C.

Fœminas semen prolificum non generare qui teneant? 153. 2. D. & seqq.

Fœminis generatio seminis prolifici tribuenda est. 154. 1. C. & seqq.

Fœmina habet omnia organa apta pro semine generando. ibid. E.

Fœminæ semen an aliquid activitatis habeat. ibid. 2. C.

Fœminæ morbi hæreditarij apparent sæpius in genito, & unde id fiat? ibid.

Fœminæ quibus abscinduntur testes ineptæ sunt ad generationem. ibid. D.

Fœminæ in quo differant & conveniant cum Eunuchis. 153. 1. B. & 155. 1. C.

Fœmina an potuerit concipere ex semine à viro in balneo relicto. ibid.

Fœmina sine seminis emissionem non generat. 154. 2. B.

Fœmina se sola non generat, licet prolificum semen emittat. 153. 2. D.

Fœmina fœmineum tantum præstat semen. 156. 1. B.

Fœminæ quod tempus pro generatione est destinatum. 158. 1. D.

Fœminæ productio seminis frigiditati tribuitur. 177. 2. C.

Fœmina & masculus solum differunt differentia accidentali ex activo aut passivo principio desumpta. ibid. D. & 178. 1. B. C.

Fœmina siue multipara siue unipara determinatum semper habet nascendi tempus. 699. 1. C. D.

Fœminæ utero gerentis & enixæ varij alimenti & sanguinis motus. 708. 1. B. C.

Fœminæ enixæ utrum prohibebantur à templo ob moralem significationem. 709. 2. E.

Fœmina generat molam absque semine viri sicut gallina ova absque gallo. 713. 1. E.

Fœtus.

Fœtus aliquando matri, aliquando patri fit similis? 155. 2. E.

Fœtus ab utroque parente ut partiali agente fit. 156. 1. C.

Fœtus formatur ex sanguine menstruo. 158. 1. D. E. & 2. A.

Vide Sanguis menstruus.

Fœtus formatio an sine sanguine menstruo fieri possit? 158. 1. & 2. C.

Fœtui in utero debito duratio raro per annum sæpius mensuratur per menses. 699. 2. B.

Fœtus in utero quo tempore formetur, iuxta diversos Authores. 709. 1. B. & seqq.

Fœtus omnes non in æquali temporis spatio exorantur. 710. 2. C. D.

Fœtus secundum diversam temporis durationem diversimodè in utero gestati. 714. 2. E. & seqq.

Fontanella.

Fontanella utilis pro præcauenda epilepsia contracta ex utero materni inquinamento. 677. 1. D.

Fontanella utilis, etsi ea neque Hippocrates nec Galenus vti fuerint. 678. 1. C.

Fontanella extremum remedium ad præcauendam epilepsiam. ibid. 1. E. & seqq.

Fontanellæ usus pro morbis ex crudis humoribus à capite ortis apud quasdam gentes. 679. 1. C.

Fontanellæ

Notabilium.

Fontanellæ vsus à multis Medicinæ Authoribus comprobatus. 679.1.E.

Fontanella præcautorium remedium pro fluxione frigidorum humorum. 680.1.B.

Fontanellæ locus in dextro crure in parte interiori per quatuor digitos infra genu. 681.2.D.E. & seq. 682.A.B. & 686.C.D.

Fontanellæ vsus pluribus fundamentis impugnatus. 682.1.E. & seqq.

Fontanellæ plurium gentium morbos grauissimos curant. 683.1.D.

Fontanellæ vsus impugnatur & impugnationibus respondetur. 683.1.E. & seq. 684.685.

Fontanellæ pericula proueniunt præcipue ex mala eius administratione. 685.2.E.

Forma.

Formæ morbus non datur distinctus ab intemperie, mala compositione, & soluta vnitatem. 203.1.D. & seqq.

Vide Morbus.

Forma est quæ dat esse rei. 241.2.A.

Formæ seipsis habent esse tales. ibid.C.

Formalem causam an morbus habeat? ibid.

Vide Causa.

Forma mixta.

Forma mixta est indifferens ad ponendam mixtam dispositionem, & à quo determinetur? 18.1.C.

Forma mixta excludit formam propriam Elementorum. 20.2.A.

Forma mixta non potest introduci in materia nisi præcedente mixta dispositione quæ corrumpit formam Elementorum. ibid.B.

Forma mixta est vna, & vnâ tantum informat materiam. ibid.C.

Forma mixta virtualiter continet Elementorum formas. 21.2.A.

Forma mixta producit qualitates primas prout communicat in virtute cum formis Elementorum. 22.2.B.

Forma mixta introducitur cum dispositionibus remissioribus. ibid.D.

Forma mixta viuens habet virtutem illimitatam Qualitatum primarum productiuam. ibid.E. & 23.1.A. & seqq.

Forma mixta substantialis per quid determinetur ad productionem primarum qualitatum? 24.2.C.

Forma mixta producit mixtam dispositionem in quacumque parte materiali mixta. 31.1.C.

Sub mixta forma eodem modo se habent materiæ Elementorum quoad receptionem primarum qualitatum post mixtionem, sicut se habebant sub formis Elementorum in mixtione. ibid.D.

Forma mixta nullam valet informare materiam, quæ non constet ex omnium Elementorum materiis. 34.1.B.

Frigidus.

Frigidi alij à causis naturalibus, alij ab accidentalibus. 702.2.B.

Fuligo.

Fuligines sunt frigidæ. 257.1.C. & 258.1.C.D. & seqq.

Fuligines an dentur in corpore. 258.1.A.

Fuligines inter causas morbi frigidi ponuntur à Galeno, & calorem suffocant. ibid.C.

Furor.

Furor maxime apparet in energumenis, & obsessis. 747.1.D.

G.

Galenus.

Galenus sensus de inæqualitate pulsus absque vitio instrumenti. 635.1.C.

Galenus & Hippocratis doctrina comprobatur fontanellæ vtilitatem & necessitatem. 678.2.E.

Galenus & Hippocrates numquam miserunt sanguinem ex talo in grauidis. 695.1.E.

Gallina.

Gallina se sola ouum generat. 155.2.C.

Gaudium.

Ex gaudio quidam perierunt corde refrigerato ob Spiritum vitalium sparsionem ad cutem. 123.2.D.

Generans.

Generans dupliciter aliquid facit. 616.2.C.

Generatio.

Generatio est medium à Natura concessum ad rerum species perpetuandas. 151.1.C.

De Generatione Doctores tractantes referuntur. ibid.D.E.

Generatio quoruplex. ibid.2.C.

Generationem substantialem qui non admittant? ibid.E.

Generationem substantialem rerum sancit Author. 152.1.A.

Generatio substantialis quid? ibid.C.D.

Generatio perfecta viuientium sublunarium est processio viuientis à viuentem secundum rationem similitudinis. ibid.E.

Generatio viuientium tripliciter sumitur. ibid. & 2.A.

Generationis veram habet rationem hominis productionis. 152.2.E.

Generari possunt animalia imperfecta absque foemina. 553.1.D.

Ad Generationem animalis foemina necessaria est. 153.1.E. & seqq.

Generare non potest sola foemina. 155.2.D.

Generationis tempus in foeminis ab anno 14. vsque ad 50. 158.1.D.

Generatio hominis an sine sanguine menstruo fieri possit? 158.1. & 2.C.

Gonorrhœa.

De Gonorrhœa & bubonibus gallicis qui tractauerint? 591.2.B.C.

In Gonorrhœis & similibus morbis quo loco sanguinis missio debeat exerceri, variant Doctores. ibid.

Gonorrhœa quid sit? ibid.C.

Gonorrhœa est affectus præter naturam. ibid.D.

In Gonorrhœis & aliis bubonibus venereis semper expedit sanguinem mittere ex pede. ibid.E. & 592.1.A. & seqq.

In Gonorrhœis complicatis cum aliis affectibus fluxione ortis diuersam venarum sectionem indicantibus, quid agendum? 592.2.E. & 593.1.A. & seqq.

Vide Indicatio.

In Gonorrhœis complicatis cum aliis affectibus superiorum partium, sanguinis missio ex pede fieri præstat. ibid.

Gyrus.

Qui in Gyrum mouentur, sensu & motu priuantur, & vnde id contingat? 109.1.E.

H.

Habitus.

Habitus quomodo sit facile vel difficile mobilis? 184.1.A.

Habitus

Index Rerum,

Habitus & dispositio in quo conueniant & differant. 186.1.D.
 Habitus duplex est. 197.1.A. & B. & 198.1.B.C.
 Habituales quidam morbi dicuntur, sed non habitus. 198.2.B.
 Habitus & dispositio sunt in duplici differentia. 284.1.E.
 Habitualis qualitas quæ dicatur? 312.2.A.
Hæmorrhoids.
 Hæmorrhoides quid sint, & à quibus venis procedant? 570.1.E. & 2.A.
 Hæmorrhoides aliæ sunt internæ à ramo splenetico ortæ, & ex vena porta; aliæ externæ ab iliaco ramo ortæ ex vena caua descendente prodeuntes. ibid.2.E. & 571.1.A. & seqq.
Hæctica.
 Hæctici calor, & siccitas sunt habituales, & à propria forma producuntur in corde. 207.1.D.
 Hæctica febris qua ratione vocetur à Galeno Intemperies æqualis? 214.2.C. & 215.1.A.
 Hæctica febris diagnosi. 309.1.B.
 Subiectum emanationis Hæctica sancitur. ibid.E.
 Subiectum proprium inhæfionis Hæctica aperitur. ibid.2.B.
 Nomine febris Hæctica quid intelligendum? ibid.D.
 Hæctica superueniente calor febrilis est in omnibus partibus, & ab eo læduntur operationes. 310.1.C.D.
 Hæctica febris variæ definitiones referuntur. 310.1.E.
 Hæctica vera adducitur definitio, & explicatur. ibid.2.B. & seqq.
 Febris Hæctica in calore consistit. 311.1.B. & seqq.
 Calor febris Hæctica est præternaturalis. ibid.2.C.D.
 Febris Hæctica calor est habitualis. 312.1.E.
 Hæctica intemperies ualis sit. 312.2.E.
 Hæctica calor non sentitur ab ægrotante. 313.1.A.
 Hæctica negatur æqualitas intemperiei in diuersis partibus. ibid.1.C. & seqq.
 Hæctica febris quænam propria sit inæqualitas intemperiei, sancitur. 313.2.A. & seqq.
 Hæctica febris pullulat ab anima ut determinata per temperamentum substantificum peruersum. ib.2.E.
 Hæctica febris non dependet à causa externa fouente illam, nisi per accidens. 314.2.D.
 Hæctica febris dependet continenter ab anima ut determinate per substantificum temperamentum præternaturale. ibid.D.E.
 Doctrina Galeni, quod Hæctica febris est independens à causa, variis modis explicatur à Doctoribus 314.1.D. & seqq.
 Hæctica febris calor ex natura sua facile mobilis est, sed ex modo quo inhæret, difficile mobilis fit, & habitualis. ibid.2.E.
 Hæctici calor non fit difficile mobilis per productionem secundæ qualitatæ conseruatiuæ illius. 315.1.A.
 Hæctica febris habet intra ipsum viuens causam productiuam & conseruatiuam. ibid.B.C. & seqq.
 Hæctica independentia explicatur. ibid.2.C.
 Hæctica febris calor est intensibilis & remissibilis ab intrinseco. 316.1.B. & seqq.
 Febris Hæctica calor non intenditur propter siccitatem adiunctam. 315.2.E.
 Neque ratione nouæ vitionis aut putredinis in corde. 316.1.C.D.E.
 Hæctica febris calor est habitualis non verò habitus ibid.E.
 Hæctica febris ratio intrinseca non consistit in siccitate. 317.1.E.

Hæctica febris variè à variis Authoribus describitur. 317.2.D.
 Hæctica differentia particulares aliquæ referuntur. 318.1.C.
 Hæctica alia est Simplex, alia Complicata. ibid.
 Hæctica alia Primaria, & alia Secundaria. ibid.
 Hæctica alia dependet à causa per accidens, & per se simul; alia à sola causa per se illius, ubi vtraque causa explicatur. ibid.D.
 Hæctica febris ex diuerso modo quo complicatur cum siccitate, habet tres differentias accidentales, quæ referuntur. ibid.E.
 Hæctica febris causa quid sit? 318.2.D.
 Hæctica febris causa duplex est. ibid.E.
 Hæctica causa prior est substantia viuentis, quæ iterum diuiditur in Efficientem, & Determinantem. 319.1.B.
 Hæctica causa posterior est entitas diuersa à viuentis substantia coadiuuans ad peruertendum substantificum temperamentum. 318.2.E. & 319.D.E.
 Hæctica causa non viuens iterum diuiditur. ibid.E.
 Causæ remotiores non viuentes febris Hæctica aliæ coadiuuant pro calore disponendo, aliæ ipsum intendendo. 319.2.C.
 Hæctica febris induci potest à causa prochartica absque alia præcedente febre. ibid.2.E.
 Hæctica febris signa proponuntur illam distinguentia ab aliis febribus. 320.1.E.
 Hæctica febris gradus signa considerantur. ibidem2.B.
 Hæctica febris tres gradus sunt. ibid.
 Hæctica tertius gradus incurabilis est. ibid.C.
 Hæctica febris proprium signum est incalescentia post vnam aut alteram horam ab assumpto cibo. 321.1.B. & seqq.
 In Hæctica iecur vehementer appetit & attrahit alimentum portionem. 321.1.D.
 In Hæctica duplex sumitur indicatio. 322.1.A.
 Hæctica curatio prætenfa extra Dogmaticorum Scholas proponitur & refellitur. 322.1.C. & seqq.
 Hæctica febris curatio Dogmatica adducitur. ib. E.
 Indicationes curatiuæ febris Hæctica considerantur. ibid.2.A.B.C.
 In Hæctica curatione aëris vsus est attendendus. 322.2.D. & seqq.
 Pro Hæctica curatione utilis aër præscribitur. 323.1.D.
 Pro Hæctica febre curanda balneum est vtilissimum. 323.2.D.
Vide Balneum.
 Pro Hæctici curandis balnei vsus ab Authore præscribitur. ibid.
 In Hæctici pro vsu & remedio sunt inunctiones attemperantes & humectantes. 324.1.A.
Vide Inunctio.
 Hæctici victus ratio præscribitur. 324.2.B.
 Iuscula & lulepi referuntur Hæctici vtilia. ibid.B. & sequent.
 Pro Hæctica curanda communior destillationum vsus assignatur. 325.1.A.B.C.
 Hæctici lac præ reliquis alimentis optimum est. ibid.D.
 Hæctici traditur modus vtendi lacte. ibid.D.E.
 Pro Hæcticorum nutritione testudinum & limacum carnes, & ex eisdem syrupi commendantur. 326.1.B.
 Pro Hæctica curatione ranarum vsus probat euentu Zacutus. ibid.C.
 Hæctici lethalis est vsus magnorum auxiliorum. ibid.2.B.C.

Hæctica

Notabilium.

Hectica tres gradus constituuntur. 457.2.E. & 458.

1. A.

Hectica nullo in gradu indicat sanguinis missionem. ibid. D.

Hectica consistit in hoc quod sit calor habitualis pendens à temperamento substantifico peruerso per excessum partium ignearum. ibid.

Hectica curatur humectantibus remediis, frigidam & humidam substantiam reponentibus. ibid. E.

Hectica si complicitur cum Humorali, & vires sint constantes, an liceat sanguinem mittere? ibid. 2. C.

Hemicrania.

Hemicrania & Epilepsia morbi Hispaniarum Principis à matre hereditarij. 676.1.D.

Hemicrania & Epilepsia necessarium indicant fontanellæ vsum. 677.2. D.

Hernista.

Hernistæ in curandis herniis perficiunt curationem absque abscissione, aut auulsione testiculorum. 671.1.D.

Hippocrates.

Hippocrates & Galenus fontanellæ non meminerunt ad præcauendam epilepsiam. 678.1.C.

Hippocrates & Galenus numquam miserunt sanguinem ex talo in grauidis. 695.1.E.

Hippocratis doctrina componitur cum sacra Pagina iuxta lochiorum computationem, & durationem. 709.1. E.

Homo.

Homo in prima sui creatione à Deo factus est ex quatuor Elementis. 18.2.D.

Homo est temperatior cunctis mixtis. 39.2.C. & D.

In Homine non reperitur temperamentum substantificum æquale ad pondus. ibid. E.

In qua proportionem fuerint Elementa in Homine in prima sui formatione ex D. Thoma. ibid.

Homo cur naturali motu non deferatur ad motum ignis aut aëris. ibid. E.

Homo in ætatem mutatione pertransit à prædominio partium humidarum & calidarum ad prædominium siccarum. 39.2.D. & 40.1.A.

Homo in pueritia & in senectute abundat prædominio partium terrearum. 40.1.B.

Homo ad scientias addiscendas natus. 40.2.E.

Homini temperamentum diuersum ex ætatis mutatione. 41.1.E.

Homo an perfectiori modo vitales operationes exerceat quam reliqua animantia. 42.2. A. & 43.2. A. & B.

Homo melancholicus an mentis actiones perfectius eliciat quam biliosus, alteriusve temperiei. 42.2. B. & 43.1.C.D.E.

Homines ingenio & scientia claros melancholicos fuisse, ex Aristotele. 43.1.E.

Vide Melancholia.

Homini generatio & principia à quibus pertractentur? 151.1.C.

Homini generatio quid? 152.2.E.

Homo generans hominem vere constituitur in esse patris. ibid.

Homo totus morbus est. 517.1.B.

Homini præstantia describitur, quæ morte præfinitur. 736.2.E.

Humiditas, Humidus.

Necessarius est humorum transitus in quatuor secundas humiditates, vt nutrire valeant. 82.2.C. & seqq.

Humiditates secundæ sunt formæ mediæ, sine quibus humores non nutriunt. 83.1.A.

D. Brano Resol. Medic. Pars. VI.

Humiditates secundæ quatuor.

ibid. C.

Humiditates secundæ qualiter inter se differant. 83.1. D.

Secunda humiditas extra venas spargitur, & formam roris admittit. ibid. E.

Tertia humiditas solum differt à secunda circa maiorem vel minorem crassitiem. ibid.

Quarta humiditas viuentis forma informatur. ibid.

Humiditas quarta & secunda an & quomodo ab aliis differant? 83.2.E.

Humiditates secundæ quales sint, & quodnam earum officium. 83.2.C.E. & 84.1.B.

Secundæ humiditates qualiter ordinantur in nutritionem partium. 83.2.D. & 84.1.C.

Secundæ humiditates an petant informari forma viuentis, & quomodo? 84.1.B.

Humidarum corporis partium ordo. 58.1.D.

Pituita an præstet humiditate cæteris partibus. ibid. & 2. D.

Sanguis an sit humidus? ibid. E.

Pinguedo, & Adeps an sint pituita & sanguine humidiores. 58.1. & 2.E.

Cerebrum, & Nuca an dicantur humida? 58.2. A. & E.

Explicatur Auicenna repughans pulmonis humiditati. 58.2.B. & 59.1.B.

Humidæ partes ex mollietate cognoscuntur. 58.2.B.

Humidum radicale.

De humido radicali Doctores tractantes referuntur. 110.1. D.

Humidum radicale coniunctum est calori innato. 113.1. E.

Humidum radicale à calido innato quomodo distinguitur. 114.1.C.

Humidi radicalis variæ descriptiones referuntur. 114.2. A.

Humidum radicale quid sit? ibid. B. & C.

Humidum radicale non est pabulum calidi innati. 115.1. B. & seqq.

Humidi radicalis defectu quomodo deficiat calidum innatum. 115.1.B.

Humidi radicalis necessitas indicatur. 115.2. C. & seqq.

Humidum radicale sicut & calidum innatum sunt materia apta pro resolutione animalis. ibid. E.

Humor.

De humoribus Doctores tractantes referuntur. 72.1. C. D. E.

Humores in corpore negat Paracelsus. 72.2.C. & D.

Morbi an ex humoribus proueniant? ibid.

Humores in corpore dari ad sensum patet. 73.1. B. & C.

Humores in corpore admittit Hippocrates & vera Philosophia. ibid. D.

Ex humoribus nutritur corpus. ibid. D. & E.

Humores in massa sanguinaria an sint actu & formaliter diuersi? 73.2.C. vbi negatiuam tenet Fernellius.

In humoribus reperiuntur omnes conditiones ad mixtionem necessariæ. ibid. C.

In quocumque corpore humano quatuor humores actu intra venas distincti reperiuntur. 74.1.A.

Humorum generatio substantialis debetur iecori. ibid. C.

Humores sunt propter partium nutritionem. ibid.

Humores in propriis receptaculis sunt sub propria forma. 74.2. C.

Humor vt nutriat, qualis in eo dulcedo sufficiat? 74.2. E.

Vuu

Humores

Index Rerum,

Humores quatuor sunt in sanguine, ex quibus materia ad generationem desumitur. 75.1.A.
 Humoris definitio ex Avicenna proponitur & impugnatur. 75.1.B.&C.
 Vera humoris definitio sancitur & explicatur. 75.1.D.E.
 Humores æquinoctè dicuntur chylus, lac, semen, & pituita gipsea. 75.2.A.&C.
 Humor naturalis quonplex sit? variæ referuntur sententiæ. 75.2.E.
 Humor naturalis quadruplex admittitur. 76.1.B. & seqq.
 Quatuor humores possunt cathartico medicamento purgari. ibid.E.
 Quatuor humores sectâ venâ in sanguine misso deprehenduntur. 76.2.B.
 Humorum causa materialis est tantum chylus. 77.1.C. & seqq.
 Humores à quibus corporis partibus generentur? variæ referuntur sententiæ. 78.1.A.
 Pro humorum generatione an sint varia in corpore principia à iecore distincta? 78.1.B. & 2.D.
 Humor quilibet habet qualitates primas quibus valet alterare passum, & quomodo? 78.2.E.
 Humores sola vi iecoris posse generari deciditur. 78.1.D. & E.
 Quatuor Humores ab vno & eodem iecoris calore producantur. 79.1.C.D.E.
 Quomodo idem numero calor in iecore diuersos generet humores. 79.2.B.
 Vide *Iecur*.
 Humores naturales sunt inter se specie substantiali distincti. 80.1.D.E.
 Humores ita se habent in massa sanguinaria vt lapides in acervo. ibid.
 Quatuor humores in vena ita se habent sicut quatuor Elementa in hoc Vniuerso. ibid.2.A.
 Humores an generentur à iecore sicut in musto generantur vinum, fæces, & spuma. ibid. 1. A. & 2. C.
 Omnes humores naturales sunt propter partium nutritionem. 81.1.D.
 Humor quilibet etiam à sanguine distinctus nutrire valet partem sibi proportionatam in modo substantiæ? 82.1.A.
 Humor quilibet qualiter deseruiat ad nutritionem? ibid.
 Humor vt nutriat, debet resarcire substantiam rei nutritæ, & quomodo id intelligendum? 82.1.D.
 Omnis humor cum sit mixtum, conflatur ex omnibus Elementis. 82.2.A.
 Humores non possunt nutrire nisi mutantur in humiditates secundas. 82.2.C. & seqq.
 De humore quolibet, Vide *propriis locis in particulari*.
 Quatuor humores naturales quatuor anni temporibus, & quatuor Elementis respondent, & quomodo? 86.1.D. & 87.1.A.
 Humor non potest esse ratio constitutiua temperiei cum affluxu. 212.2.E.
 Idem numero humor in vna parte efficit tumorem, in alia non. 213.1.C.
 Humores Paracelsus & Vanhelmont in corpore non admittunt. 327.1.A.
 Quatuor humores dari ratione & experientiâ comprobatur. 327.2.C. & seqq.
 Humores quatuor in corpore humano admittendi quatuor Elementis respondentes. 336.2.A.
 Humores recedunt à naturali statu in quali vel in quanto. 337.1.E.

Humores putredinem pati posse sancitur. 338.1.B. & seqq.
 In Humoribus nullam putredinem agnoscit Vanhelmont, cuius fundamenta referuntur, illisque fit satis ab Authore. 337.2.A. & seqq. & 338.1.E. & 2.A. & seqq.
 Vnus humor potest putrefieri, reliquis non putrefactis. 345.1.D.E.
 Sancitur modus quo fit in humoribus præternaturalis calor habitualis ratione putredinis. 346.1.D. & seqq.
 Humores sunt causa materialis morborum magnorum. 412.1.E. & 413.1.D. & seqq.
 Humorum cacoehymia non indicat sanguinis missionem. 438.2.D. & seqq.
 Humores intra venas duplex vitium in quali pati possunt. 439.1.E.
 Humorum turgentia nunquam indicat sanguinis missionem. ibid.2.D.
 Humores à quibus pendent febres humores, sunt in duplici differentia. 478.2.B. & 481.2.D.E.
 Humores intra venas possunt cum sanguine tripliciter reperiri. 482.1.B.
 Humor supernatans non est pars sanguinis, & est subiectum purgationis, & obiectum facultatis expellentis. 482.1.E.
 Humores cum sanguine in venis vt in propriis receptaculis pro partium nutritu continentur. 481.2.E.
 Humor qui obiectinè turget tantum, non statim semper purgationem indicat. 490.2.D.
 Humores, qui analogia proportionis turgere dicuntur, regulariter sunt eadem die purgandi. ibid.2.E.
 Humores turgentes etiam analogia proportionis, & purgationem indicantes quando purgari non debeant? declaratur. 491.1.B. & seqq.
 Humores euacuandi lenitiua purgatione sunt in multiplici differentia. 495.2.C.
 Humor putridus potest sine plenitudine febrem causare. 493.2.E.
 Humores licet quis non admittat, debet admittere diuersas præternaturales substantias in corpore febres causantes, & purgatione indigentes. 493.1.B. C.
 Vide *Purgatio*.
 Humores diuersi diuersis anni temporibus redundant. 503.2.A.
 Humores cacoehymi fiunt ex variis causis. ibid.E.
 Humores maligna qualitate infecti dum in propria emunctoria trahuntur, eorum motus iuuari debet, non autem reuelli. 522.1.A.B. & E.
 Humor fluxus dum fit à partibus principibus in sua emunctoria non vtiuntur communibus indicationibus ad vitandum retrocessum. ibid.2.A.
 Humore fluente in propria emunctoria in Gonorrhœis & similibus bubonibus, licet euacuatio videatur symptomatica, est utilis & debet iuuari. ib.
 Humores noxij & excrementitij feruntur cum sanguine & spiritibus in propria emunctoria. 604.2.B.
 Humores dum intra venas persistunt supernatantes, an separentur à sanguinis commixtione. 651.1.C.
 Humores intra venas possunt cum sanguine tripliciter reperiri. ibid.1.E.
 Humor supernatans non est pars massæ sanguinariz. ibid.2.C.
 Humores supernatantes & cacoehymi possunt intra venas reperiri cum sanguine, ab illo tamen separati. 653.1.C.
 Humor debet superabundare vt separatus à sanguinis

Notabilium.

nis commixtione dum indicat purgationem. ib. D.
 Humor supernatans in venis separatus à sanguinis
 commixtione se habet sicut butyrosa lactis sub-
 stantia. ibid. D.
 Humor à sanguine separatus potest tripliciter fieri
 supernatans. 654.1. A.
 Humorem esse sanguinem vel sanguini commixtum
 vnde dignoscatur. 655.1. B.
 Humor alendo inutilis non est cacochymus. 656.1. B.
 Humoris melancholici natura, & malus eius mos
 detegitur. 723.1. B.

I.

Iecur.

Iecur humores generat in quo formam suam re-
 ciunt. 74.1. B. & C.
 Iecoris necessitas an sit maior quam ventriculi. 77.
 2. B.
 Iecur est origo & principium omnium venarum. 78.
 2. A. & 2. D.
 A iecore omnes quatuor humores naturales produ-
 cuntur. ibid. 1. E.
 Iecori humores sunt similes in modo substantiæ &
 in accidentibus. 78.2. A.
 A iecore eodem modo se habente & cum eadem ca-
 loris intensione quatuor humores producuntur.
 79.1. C. D. E.
 In iecore diuersæ partes materiales sunt, quarum
 quælibet aptior est pro vno quam pro alio humo-
 re generando. 79.1. E. & 2. A.
 Iecur duplici actione concurret ad humorum pro-
 ductionem. 79.2. E.
 A iecore quadruplici actione substantiali generan-
 tur humores. 80.1. D.
 Iecur ita se habet in esse causæ æquinoctiæ ad pro-
 ductionem humorum sicut cælum ad productio-
 nem metallorum, murium, &c. ibid. B.
 Iecur est pars Corporis princeps vna. 98.1. E.
 Iecur est venarum origo. ibid.
 Iecori nulla adscribitur influens qualitas. 105.1. B.
 & seqq.
 Iecur quid influere dicatur. 105.1. E.
 Iecur est opifex perfectorum humorum. 566.2. D.
 Iecur est principium & origo venarum, per quas hu-
 mores corpori impartuntur. ibid.
 Iecur est pars princeps à qua fit sanguis, propria ac
 insitâ vi. ibid. 2. E.
 Iecur est origo venarum lactearum. 568.2. A. & seqq.

Ieiunium.

Ieiunij diurni variæ Authorum opiniones. 742. 2.
 C. D & seqq.

Ignis.

An sit summè calidus. 13.2. D.
 Ignis an proprium locum habeat, & vbi reperiatur
 iuxta Veterum opinionem. ibid. D.
 Ignis an habeat siccitatem. ibid. E.
 Ignis habet calorem in summo, & siccitatem prope
 summum. 14.1. B.
 Ignis proprium locum habet sub concauo Lunæ.
 14.2. C.
 Igni siccitas maximè conuenit vt resistat summæ
 Aëris humiditati. ibid. D.
 Ignis cur non propriam humiditatem consumit. 16.
 1. B.
 Ignem non dari in Elementis putauit modernus
 Vanhelmont. 327.1. D.
 Ignem dari omnis Philosophorum Schola clamat.
 328.1. E.

D. Brang Resol. Medic. Pars VI.

Ignem dari sub concauo Lunæ reuunt Pythagorici.
 336.1. E.
 Ignis sub concauo Lunæ admittendus. 336.2. D.
 Ignis cur à Moyse in Genesi mentio non fit? 337.1. C.
 Ignis Elementalís necessarius est ob Vniuersi com-
 positionem. ibid. D.

Imaginatio.

Imaginatio facultas differt à sensu cōmuni. 149.1. C
 Vide Phantasia.
 Imaginatio in parentibus immutare potest indiu-
 dualem assimilationem in fœtu. 180.1. B. & seqq.
 Imaginatio quomodo dirigit facultatem formatri-
 cem. ibid. E.
 Imaginatio an habeat vim mouendi localiter. 253.
 1. E.

De viribus Imaginationis qui scripserunt. ibid.
 2. A. B.

Impotens.

Impotentium diuisio à Iuriconsultis, & alia diuisio
 à Medicis. 671.1. A.
 Impotentes pluribus modis fiunt. ibid. 1. B.
 Impotentes ab arte quatuor modis fiunt. ibid.
 Impotentes homines fiunt ope dæmonum sex mo-
 dis. 672.1. D.
 Impotentes ab arte ad generandum facti quadripli-
 citer fiunt. 673.1. E.

Impotentia.

Impotentia sicut & aliæ prauæ corporum alteratio-
 nes possunt à dæmone causari. 703.1. E.
 Impotentia ex maleficio possibilis. 704.2. C.
 Impotentia sex modis causatur. ibid.
 Impotentia ex maleficio curatio difficilis. 705.1. B.
 Impotentia ex maleficio curatio triplex. ibid.
 Impotentia curatio Empirica diuersa. 705.1. D.
 Impotentia curatio magica parum tuta, & ob com-
 mercium cum dæmone prohibita. 705.2. A. B.
 Impotentia cuiuslibet curandæ diuersa remedia do-
 gmatica. 706.1. D.
 Impotentia curationis auxilio diuino obtinendæ
 modus, & remedium. ibid. 2. D.

Indicatio.

Indicationes duæ quando concurrunt, altera ena-
 cuandi, & altera reuellendi, quænam præferri de-
 beat? 478.1. B. C.
 Indicatio sumpta æqualiter à Plethora & à Caco-
 chymia simul existentibus in venis, quæ præuale-
 re debeat? 484.2. E. & 508.1. E.
 Indicatio purgandi, vel sanguinem mittendi non à
 parte affecta, sed ab humore sumitur. 501.2. D.
 Indicationibus complicatis, qua ratione sit repellen-
 dum. 592.2. E.
 Duabus Indicationibus superuenientibus illa est exe-
 quenda, quæ morbum, à quo indicatur curare po-
 test sine læsione alterius. 593.1. A.
 Indicationibus complicatis ad id quod magis vrget,
 altero non neglecto, attendendum. ibid. C.
 Pluribus indicationibus concurrentibus præualeat ea,
 quæ naturæ coadiuuandæ gratiâ sumitur. ibid. E.
 Indicatio mittendi sanguinem & purgandi vnde de-
 sumatur. 653.2. B.

Individuum.

Pars princeps constituitur in ordine ad suum indiu-
 duum. 99.2. B. & E.
 In individuo duplex esse consideratur. 100.1. B.

Inflammatiō.

Inflammatiō interna an, & quando purgari debeat.
 505.1. E. & 506.1. E.
 Inflammatione superueniente in superioribus regio-
 nibus sanguis mittitur ex brachiis. 588.2. C.
 In inflammatione vteri quando reuulsio petat fieri
 versus originem ex brachij venis. 589.1. C.

Vuu 2

Inflamma

Index Rerum,

- Inflammatiō in superioribus partibus quæ fouetur à vena porta, seu caua descendente, versus illas fit attractio à pedum venis. *ibid.*
- Inflammatiō superiorum partium quæ fouetur à iecore seu à venis cauæ ascendētis fit reuulsio à brachij venis. *ibid.*
- Inflammatiō vteri etiam in gravidis petit curari per sanguinis missionem reuulsoriam ex pede. 590. 1. D.
- Inflammationem vtero patiente citò peribit grāuida nisi statim reuulsoria sanguinis missio fiat ex pede. *ibid.* 2. A.
- Inflammatiō quos pulsus efficiat. 637. 2. B.
- Intellectus.*
- Intellectus non necessariò errat imaginatione deprauata. 749. 1. E.
- Influens.*
- Influens qualitas à partibus principibus in reliquas admittenda. 101. 1. D.
- Influens qualitas cur à cerebro & non à partibus inferioribus pullulet? *ibid.* E. & 2. B.
- Influens qualitas non est facultas saltem entitatiuè & essentialiter. 101. 2. E. & seqq.
- Influens qualitas ordinis superioris influit à parte principe. 103. 1. B.
- Influens qualitas à cerebro vna est. 104. 1. A. & seqq.
- Influens qualitas à corde vna tantum est. *ibid.* 2. C.
- Influens qualitas à iecore nulla admittitur. 105. 1. B.
- Influens qualitas pro actionibus indiuidni admittenda in testibus. 105. 2. E.
- Influens qualitas qua ratione communicatur? 106. 1. C.
- Influens qualitas cerebri resultat ab eius substantia. *ibid.* 2. C.
- Influens qualitas cerebri non potest fieri ab eius membranis. 107. 1. E.
- Influens in cerebro & corde non fit media facultate vitali. 108. 1. A.
- Influens qualitas adimplet naturalem viuētis sensitiui temperiem. *ibid.* C.
- Influens qualitas à cerebro irradiatione communicatur. 108. 2. D.
- Influens qualitas à corde & testibus irradiatione communicatur. *ibid.*
- Influenti qualitati recipiendæ in partibus spiritus tribuunt dispositionem. 109. 1. C. & seqq.
- Influens qualitas communicatur à cerebro, in tempore, si non sunt in parte spiritus animales. 109. 2. E.
- Influens qualitas à corde, & testibus & cerebro, dum spiritus animales sunt in partibus, in instanti communicatur. 110. 1. B.
- Influens qualitas non concurrat principaliter nec instrumentaliter, sed dispositiuè *ibid.* 2. B.
- Intemperies.*
- Intemperies eius partis est morbus, cuius constitutionem vitiat. 210. 2. B.
- Intemperies seu qualitates intemperatæ sunt morbus pro materiali. 211. 1. D.
- Intemperies est passibilis qualitas. *ibid.*
- Intemperies non est morbus formaliter sumptus, nec causa morbi formaliter sumpti. *ibid.* E.
- Intemperies duplex admittitur intra contrarietatis latitudinem. *ibid.* 2. E.
- Intemperies remissa sensu non percipitur. 212. 1. A.
- Intemperies ita se habet pro parte similari sicut compositio pro organica. *ibid.*
- Vna simplex intemperies sensibilis admittitur ex affluxu humoris in partem. 212. 1. E. & 2. A. B.
- Intemperies oriri potest sine tumore ex humoris affluxu in partem. 212. 2. E.
- Intemperies cum affluxu humoris non distinguitur à nuda intemperie in esse intemperiei. 213. 1. A.
- Intemperies duplex admittitur æqualis, & inæqualis. 213. 2. A.
- Intemperies inæqualis quid, & vnde dicatur? 214. 2. D.
- Intemperies improporcionatæ ab intellectu possunt comparari quantitibus inæqualibus, in quibus resultat relatio inæqualitatis. *ibid.* E.
- Intemperies propria & impropria locutione usurpari potest. *ibid.*
- Intemperies inæqualis describitur exemplis à Galeno. 214. 2. B. 215. 1. A.
- Intemperies inæqualis potest dari inter duas intemperies inæqualiter se habentes in diuersis partibus. 215. 1. E.
- Intemperies inæqualis fit ob diuersam applicationem causæ ad subiectum. 215. 2. A.
- Intemperies sub diuerso respectu in eodem subiecto dici potest æqualis & inæqualis. 215. 2. B.
- Intemperies inæqualis dari potest in eadem parte per comparisonem intemperiei substantificæ & qualitatiuæ. 216. 1. A. & seqq.
- Intemperies duplex in Anasarca reperitur. 216. 1. D.
- Intemperies inæqualis, respectu eiusdem partis, producit ab extrinseco. 216. 1. A. & seqq.
- Intemperies inæqualis causat dolorem. 215. 1. C. & 216. 2. B.
- Intemperies petit auferri per suum contrarium & quomodo? 249. 1. B. & 2. A.
- Intemperies morbosæ habituales quæ? *ibid.* B.
- Intemperies quælibet habet causam continentem, *ibid.* 1. C.
- Intemperies habitualis vnde resultet, & à quo conseruetur? *ibid.* & D.
- Intemperies alia actualis & alia habitualis. *ibid.* E.
- Intemperiei calidæ quinque causæ referuntur ex Galeno. 250. 1. D. & 2. C. & seqq.
- Intemperies composita ex compositis causis valentibus diuersas causare intemperies oritur. 261. 1. C. E.
- Intemperies non inducitur testiculo ex curatione absque eius abscissione. 672. 2. B. C.
- Interrogatio.*
- Interrogationi ex quo fiat morbus quid respondendum? 240. 2. B. & 241. 1. B. C.
- Interrogationes illæ solum petunt causæ assignationem, quæ denotant tendentiam illius in effectum. 243. 1. C.
- Interrogationibus de morbo quibus responsionibus satisfiat? *ibid.* D.
- Intestinum.*
- Intestinorum vitio superuenit ventris adstrictio. 752. 1. B. & seqq.
- Inunctio.*
- Inunctionis vsus pro hecticis proscribitur. 324. 1. A.
- Inunctio partium varia est, iuxta diuersos fines, *ibid.* B.
- Pro partibus principibus quæ utilia. *ibid.* B. C.
- Inunctio ex vnguento resumptiuo, & aliud ex Pedera relatum pro dorsi spina commendatur. *ibid.* D.
- Inunctio pro omnibus corporis partibus, quā facilius permeare possit alimentum, ex Zacuto proponitur. *ibid.* E.
- Ira.*
- Irâ correpti interdum febre laborant. 123. 2. D.
- Ira est efferuescentia sanguinis circa cor. 255. 1. B.
- Ab Ira plerique insani fiunt. *ibid.*
- Ira violentior interdum mortem causat. *ibid.* C.
- Calor

Notabilium.

Calor ab ira procedens & excedens an sit dicendus febrilis. 282.1.A.& seqq.

Ira causat calorem dupliciter. ibid.C.

Irradiatio.

Irradiatione influens qualitas communicatur à Cerebro, corde, & testibus. 108.2.C.D.& seqq.

Licet irradiatione communicetur qualitas influens, requiritur præterea communicatio spirituum animalium in partes. 109.1.C.

Iscuria.

Iscuriæ per plures dies permanentis causæ. 729.1.C.

Iscuriæ permanentia quibus remediis diuincatur. 730.1.D.

Iuuentus.

Iuuentutis ætas describitur. 64.2.D.

Iuuentus est mensura durationis vitæ humanæ post totale corporis incrementum. ibid.

Iuuentutis quæ sit temperies. ibid.

In Iuuentute tantum de substantia reponitur nutritione, quantum deperditur resolutione. ibid.2. in fine.

Iuuentus mensurat hominis durationem sub caliditate & siccitate. 65.1.A.

In Iuuentute curatur morbus comitialis. ibid.B.

Iuuentus quomodo dicitur moderata in qualitatibus? 65.1.D.

L.

Lac.

Lactis balneum pro Hecticis curandis utile. 323.2.E.

Lactis irroratio ab ubere quam maximè utilis dorsi spinæ pro Hecticis curandis. 324.1.D.

Lactis vsus præ reliquis alimentis optimus est Hecticis. 325.1.D.

Lactis natura & qualitates describuntur. ibid.

Lac muliebre reliquis præfertur. ibid.E.

Lac Asininum pro Hectica curanda secundum locum obtinet. ibid.

Lacte vtendi modus pro Hecticis. ibid.D.& E.

Ex lacte in quo diuersæ substantiæ percipiuntur ad sensum, ad massam sanguinariam rectè argumentari licet. 328.1.E.& 2.A.

Lanitas.

Lanitas duplex est. 222.2.C.D.

Lanitas & Asperitas sunt morbi in Superficie ad malam conformationem spectantes. ibid.B.

Læsis.

Læsis actionis qualiter est signum æqualis intemperiei, quæ est in eadem parte. 217.2.A.& seqq.

Læsis facultatis est duplex. ibid.C.

Læsis operationis est de intrinseca ratione morbi. 220.1.B.

Lapis.

Lapis in vesica qua ratione dicatur morbus? 208.2.D.& 209.1.E.

Lapidum generatio in corpore in quibus locis possit fieri. 730.2.D.

Lapidum generatio in corpore immensæ multitudinis. 731.1.D.

Lapidum generatio in corpore à quibus fiat causis, præcipuè in viis lotio destinatis. 731.1.E.

Lassitudo.

Lassitudo in nimio brachiorum cruriumve motu qualiter fiat? 109.2.B.

Latica febris.

Latica febris an differat à Quotidiana continua? 399.2.C.& seqq.

Vide Quotidiana.

D. Brano Resol. Medic. Pars. VI.

Laurus.

Ex Lauri & Hederæ mutua confricatione ignis producit. 252.2.C.& E.

Leo.

Ex Leonis ossium confricatione accenditur ignis. 252.2.C.& E.

Lethargus.

In Lethargo an sit purgatio celebranda? inquiritur. 506.2.B.

In Lethargo nec in principio nec in fine purgatur, sumpta indicatione à materia contenta in capite. ibid.2.D.

Lethargus est tumorosus affectus à pituita in cerebro contenta & putrefacta ortus. ibid.

In Lethargo exercetur selectina purgatio ab initio si humor sit à sanguine separatus, sumpta indicatione à causa antecedente. ibid.E.

Si pituita sanguini sit commixta, exercetur sanguinis missio. ibid.& 507.1.A.& seqq.

In Lethargo causa coniuncta indicat repellentibus & resoluentibus curari. ibid.E.

In Lethargo causa antecedens potest esse sine putredine & cum illa, & utroque modo sanguini commixta vel non. ibid.

Lethargici quos pulsus habeant. 638.1.B.

Lien.

Lienis vsus qualis sit? 569.1.C.D.& seqq.

Lien aliquos generat humores. ibid.& 2.C.

Lienis conformatio est simillima conformationi iecoris. ibid.1.D.

Lien quarundam venarum constituitur principium. ibid.2.C.& seqq.

Humores, quos Lien generat, sunt minùs perfecti, & minùs apti nutritioni partium, quam humores à iecore geniti. ibid.2.D.

Lien & reliquæ ventris partes imperfectæ humoribus à Liene genitis nutriuntur. 570.1.C.D.

Lien non est conformatus à natura vt sit receptaculum humoris melancholici. 598.2.C.

Lienem ad quid natura produxit. 599.1.B.

Lien per accidens formatus. ibid.

Lienis morbi. ibid.D.

Lien per quas vias euacuet redundantem aquosam substantiam. ibid.E.& 2.A.

Lien recipit chyli partem crassiorem, illamque mutat in sanguinem imperfectiorem. ibid.2.C.

Lienis conformationis causa aliquibus antiquis Dogmaticis ignota. ibid.E.

Lipyria Febris.

Lipyria febris est in qua interiora vruntur, & exteriora algent. 285.1.E.

Lipyria febris duplex est. ibid.

Febris Lipyria ex putredine orta est morbus. 285.2.C.

Lipyria ex inflammatione orta quid sit? ibid.D.

Lipyriæ febris ratio constitutiva in esse talis an sit accidens; deciditur. ibid.

Lochium.

Lochiorum natura. 708.2.D.

Lochiorum mensuram variant puerperarum temperies. ibid.E.

Lochialis purgationis tempus diuersum. ibid.E.& 709.1.A.& seqq.

Lochialis purgatio iuxta tempus formationis fœtus computatur. 709.1.A.

Lochiorum computatio & duratio ex sacra Pagina, & Hippocratis doctrina. ibid.1.E.

Lochiorum computatio ad implendos Legis Mosai- cæ dies. ibid.2.B.

Vuu 3

Lochialis

Index Rerum,

Lochialis expurgatio potest extendi vsque ad terminum lege Leuitici præfixum. 710.2.E.
Lochialis parua purgatio superueniens non impedit progredi lactationem. 711.1.B.

Lex.

Leges antiquiores & nouæ aborsum prohibent & auxilia ad illum conducentia. 695.2.A.
Lex Leuitici de puerperis ad templum admittendis. 709.1.E.

Luna.

In Concauo Lunæ quatuor sunt loca destinata pro termino locomotiuarum facultatum quatuor Elementorum. 10.1.B.
Sub concauo Lunæ cuilibet Elemento proprius destinatur locus. 74.2.E.
Lunæ sanguinis menstrui profluij causam aliqui adscribunt. 160.2.E.
Luna decrescente vt plurimum mouentur menstrua. ibid.
Luna ob prædominium humiditatis fœminæ naturæ tribuitur. ibid.
Lunæ non potest assignari causa localiter motiua sanguinis menstrui. 161.1.C.
Lunæ decursu commotus aut rarefactus sanguis menstruus expultricem facultatem vteri irritat. ibid.D.
Luna coadiuuat ad menstruam periodicationem. 161.2.A.
Lunæ lumen summoperè humectat. ibid.
Sub Luna prætereunte nutrices puerulos diligenter cooperiunt, & cur? ibid.
Sub Luna somnum diu captantes ægrè excitantur. ibid.
Lunæ varij effectus ex Macrobio referuntur. ibid.
Luna & reliqua Astra valent immutare corporis temperiem. 531.2.E.
Luna est causa mutationum corporis ex Galeno. 532.1.A.
Luna agit in mare & alia tum viuientia tum non viuientia. ibid.

Lux.

Lux est causa productiua caloris. 121.2.E.
Lux non continet formalititer calorem. 122.1.D.

M.

Magia, Magicus.

Magiæ origo fallax & superstitiosa. 703.1.E.
Magiæ author. ibid.& seqq.
Magi vnde. ibid.2.B.
Magorum poenæ ex Conciliis, atquæ variis Pontificum constitutionibus. 703.2.C.D.E.
Magiæ artis varij effectus. 704.1.A.& seqq.

Maleficium.

Maleficorum & sagarum ad inducendos in corpora hominum morbos, artis protectores. 702.2.E.
703.1.A.B.& seqq.
Maleficia diuersa magica arte patrata. 704.1.A.B. & sequent.

Malignitas, Malignus.

Malignitas est qualitas occulta vires dissoluens & præcipitans. 473.2.C.
Malignitas sæpe ex ingenti putredine, & aliquando sine illa accidit in febribus. 474.1.D.
Febres, quibus accidit malignitas, solent habere aliquas excretiones ad cutem. ibid.2.B.
Maligniora sunt quæ derepentè disparent. 681.1.E.

Mamma.

Mammæ an sint in viris ad ornatum. 154.1.E.

Mammæ viri an lac generare possint? ibid.2.A.

Marasmus.

Marasmi simplicis pullus quis. 637.2.E.

Masculus.

Masculus caliditate præfertur fœminæ. 44.1.C.
Masculus generatur ex semine calidiore & in loco calidiori, &c. quam fœmina. ibid.E.
Masculus generatur ex semine genito in dextro testiculo. 44.2.A.
Masculus minus abundat sanguine quàm fœmina ob maiorem consumptionem. ibid.2.D.

Materia.

Materiæ morbus non admittitur distinctus ab intemperie, mala compositione, & soluta vnitatem. 204.1.D.& seqq.
Materia non minùs conducit ad viuientis constitutionem entitatiuam, quàm temperies, compositio, & vnitatem ad conseruatiuam. 204.2.A.B.

Materia prima.

Materia prima non dicit ordinem ad formam mixtam, nisi mediis formis Elementorum. 19.2.E. & 21.1.D.

Maternitas.

Maternitatis relationem fundari in actiuitate, qui indicent? 156.1.E.
Maternitatis relatio in actiuitate fundatur. 156.2.D.
Actiuitas fundans maternitatem diuersimodè assignatur. 156.2.D.

Vide Actiuitas.

Maternitatis vera ratio fuit in Beatissima Virgine. 156.2.A.& 157.2.A.& B.
Maternitatis relatio est realis prædicamentalis. 157.1.D.

Medicamentum.

Medicamenta potentialia sub forma propria operantur. 45.1.A.
Medicamenta an à calore nostro actuentur? ibid.1. & 2.A.B.
Medicamenta alia sunt Potentialia, alia Actualia. 45.2.D.
In Medicamentis potentialibus an producat qualitas innominata, quæ auferat impedimentum innominatum vt agent. ibid.E.& 46.1.A.& B.
Medicamenta alexiteria, deleteria, solutiua reducuntur ad actum, quia partes separantur in quibus virtus residet. 47.1.B.& 46.C.& seqq.
Medicamentum potentiale quid sit? 46.1.E.
Medicamentum potentiale habet tenues partes crassioribus admixtas. ibid.2.E.
Medicamenta potentialia alia frigida sunt, alia humida, & alia sicca. ibid.1.D.
Medicamenta calida potentialia an reducuntur de potentia ad actum per nouam caloris acquisitionem. ibid.& 48.1.E.
Medicamenta frigida potentialia reducuntur de potentia ad actum absque noua acquisitione intensioris frigiditatis. ibid.
Medicamenta frigida dicuntur opium, & cicutia, &c. 47.2.E.
Medicamēta frigida vnde potētialia dicantur? 48.1.B.
Medicamenta potentialia frigida actuantur per nostrum calorem. ibid.
Quædam assumuntur vt medicamenta, quædam vt alimenta, & quid inter vtrumque discriminis. ibid.E.
Medicamentum iuxta naturam ægri, debile aut validum præscribendum, ex Auicenna. 506.1.E.
Medicamenta sunt à Deo hominibus condonata. 517.1.C.
Medicamenta alia intus alia extra offeruntur. ibid.
Medica

Notabilium.

Medicamenta purgantia cathartica propriè dicuntur. ibid.
 Medicamenti vox latius patet. ibid.
 Vide *Catharticum*.
 Medicamentum primò diuiditur in Selectiuum & Lenitiuum. § 17.1.E.
 Vide *Pharmacum*.
 Medicamentum Hæmagogum quid sit? & an admittendum? § 17.2.B. & seqq.
 Medicamentum Hæmagogum est superfluum. ibid.
 Medicamentum Hæmagogum non potest euacuare sanguinem. ibid.
 Medicamentum Hæmagogum à nemine fuit cognitum. ibid. & § 18.1.A.
 Medicamenta solutina primæ regionis non purgant vi selectiua, sed manifestis qualitatibus. § 18.2.B.
 Medicamenta quæ abluunt, abstergunt, emolliunt, ad lenientia reducuntur. ibid. 2.A.
 Medicamenta colliquantia ad selectiua aliquo modo referuntur. ibid.
 Medicamenta comprimentia, lubricantia, & lenientia qua ratione purgent? ibid. 2.D.
 Medicamenta purgantia cur ita dicantur. ibid. 2.E. & § 19.1.A.
 Medicamenta purgantia non debent exhiberi febre correptis donec febres remiserit. 657.2.D.
Medicina.
 Medicina comprehendit omnes habitus in acquisitionem sanitatis ordinatos. 1.1.A.
 Medicinæ origo, nobilitas, necessitas, & præstantia remissiuè. ibid. B.
 Diuiditur in Theoricam, & Practicam. 2.1.A.
 Medicinæ necessitatem qui negent? ibid. C.
 Incognita à Populo Rom. vltra sexcentos annos. ibid.
 Medicinæ necessitas probatur. ibid. 1.E.
 A summo Deo originem duxit in subsidium salutis humanæ. 2.1. & 2.A.
 Probatur autoritate, ratione, & experientia. ibid. B.C.D.
 Plinij, & aliorum huius farinæ hominum garrulitas & petulantia damnatur, eorumque fundamenta euertuntur. 2.2.E.
 Medicina Naturam imitat. 3.1.C.
 Demonstrat media quibus morbi curentur. 3.1.D.
 Medicina est necessaria, licet vnicuique præfixus sit vitæ terminus, & cur? ibid.
 Medicinæ Dogmaticæ excellentia. 3.2.B.
 A quibus fuerit exulta? ibid.
 Eiusdem Professores. ibid. C.D.
 Medicina Dogmatica quid sit? § 2.D.
 Quod sit Ars, existimarunt aliqui. ibid.
 Medicina Dogmatica est simpliciter scientia nihil artis includens. 6.1.B.
 Medicinæ Dogmaticæ demonstrationes. ibid. C.
 Medicina vsurpatur pro habitu scientifico, & pro habitu artis per experientiam acquisito. 6.2.D.
 Medicina Dogmatica est simpliciter Speculatiua. 7.1.D.
 Medicinæ Dogmaticæ habitus non habet pro fine praxim. 7.1.E.
 Medicinæ obiectum. 7.2.E.
 Medicinam respicere corpus humanum tanquam materiam intendit Valleriola. ibid.
 Medicinæ obiectum materiale est corpus viuens ex Plempio. 8.1.A.
 Corpus humanum non solum vt sanabile sed vt sanum, est Medicinæ obiectum vt vult Santorius. ibid.
 Verum Medicinæ obiectum fanciuit Author. 8.1.E.

In Medicinæ infantia plura tentabantur remedia, quæ iam ab vsu recesserunt. 375.1.C.
 Medicina in subtractione & adiectione consistit. 481.1.A.
 Medicina naturam imitatur efficiendo aliquas nostri corporis partes debiliores. 682.2.E.
Medicus.
 Medicus in acquisitione sanitatis se habet sicut Architectus in construenda domo. 1.2.B. & 6.2.E.
 Medicus exercet opera ministrorum, non vt Medicus, sed vt minister artis. 7.1.B.
 Etatis acceptio apud Medicos. 60.1.C.
 Medicus Speculatur ætatem. 60.2.B. & 61.1.A.
 Medicus speculatur varia hominis temperamenta. 60.2.E.
 Medicus est artifex sensualis. ibid.
 Medici speculatio extenditur ad res naturales, non naturales, & præternaturales. 421.1.D.
 Medicorum variæ Sectæ variant circa sanguinis missionem. 423.2.E.
 Medicus imitator naturæ, quemadmodum & natura, dupliciter operatur. 500.1.B.C.
 Medicus pharmacum propinans prægnanti in cura coacta non subiacet constitutioni Sixti V. nec aliis legibus similibus. § 90.1.D. & seqq. & § 91.1.B. & seqq.
 Medicus nullam habet intentionem voluntariam nec mixtam abortum procurandi exhibendo artem prægnanti. ibid. D.
 Medici & alij quamplurimi homines & artifices dupliciter solent operari ad consecutionem finis in quem tendunt. 675.2.A.
 Medicum posse impedire conceptionem opinio ethnica damnata à Pio V. 695.1.C.
Melancholia, Melancholici.
 Melancholiæ prædominium videtur temperamentum aptius ad scientias assequendas. 42.2.B.
 Melancholici diu persistunt circa obiectum & improbo labore veritates inuestigant. 43.1.D.
 Melancholicos fuisse qui in studiis Philosophiæ & in Republica administranda claruerunt, obseruat Aristoteles. 43.1.E.
 Melancholia in liene est vt in proprio loco. 73.2.D.
 Melancholia cum sit austera an sit humor aptus ad nutritionem. ibid. 2.E.
 Melancholia an sit corpus liquidum? 75.1.C. & 2.B.
 Melancholia naturalis quid est? 90.1.B.
 Melancholia an sit fæx sanguinis. ibid. & 90.1.C.
 Melancholiæ præternaturalis quot sunt species. 90.2.B.
 Plures quàm quatuor dari vnde probari potest. ibid. dem. 1.E.
 Melancholiæ præternaturalis tot sunt species quot sunt humores, qui vitione aut putredine adusti possunt in atram bilem conuerti. 90.2.C.
 Melancholia respuit reliquorum humorum commixtionem. 90.2.D.
 Melancholiæ pars quæ deseruit in sanguine. ibid. E.
 Melancholia naturalis petit esse frigida & sicca. 90.2.A. & 91.1.A.
 Melancholia præternaturalis vnde calidos producat effectus? ibid.
 Melancholici quare libidinosi? 165.5.1.C. & 2.E.
 Melancholia naturalis est humor pro partium nutritione necessarius. 330.2.B. & seqq.
 Melancholicorum mores & color considerantur. 331.1.B.
 Melancholia naturalis vnde generatur? ibid. C.
 Melancholia naturalis maximè à iecore generatur simul cum aliis humoribus. ibid. 1.D. & 2.B.

Index Rerum,

Melancholiam etiam à liene, saltem pro sui nutritione generari denegandum non est. *ibid.* 2. B. & seqq.

Melancholia est causa quorundam morborum magnorum. 415.2.E. & 416.1.A.B.

Melancholia non habet dispositionem aptam ut turgeat. 489.2.B.

Melancholicus affectus unde proveniat. 723.1.B.

Melancholia plures morbos causat. 723.2.C.

Melancholiam tristitiam inducere & omnes Rectricum virtutum facultates conturbare & actiones conturbare valet. 724.1.D. & seq.

Melancholia commota fit mortis subito irruentis causa. 726.1.C.

Melancholia per quas vias expurgetur. 726.2.E.

Mensis.

Mensis non quilibet aptus ad hominis perfectam natiuitatem. 698.2.C.

Mensis annus lunaris. 699.2.E.

Mensibus diuersimodè complebatur annus. *ibid.*

Mensium diuisio. *ibid.* & 700.1.A. B.

Mensis nonus in dubio legitimus homini nascendi tempus. *ibid.* 2. A.

Mensis nonus an magis arguat partum vitalem, an decimus. *ibid.* & seq.

Memoria.

Memoria est potentia ab Aestimatiua distincta. 150. 2. D.

Memoriæ necessitas in animali. *ibid.*

Memoriâ illasâ, facultas aestimatiua lædi potest, & vicissim. *ibid.* E.

Memoria est potentia actiua. 151.2.A.

Menstrua.

Menstrua inter res non naturales censentur. 451. 1. C.

Menstrua cum moderamine debito vtilia, aliàs nocua. *ibid.*

Menstrua purgatione superueniente, an exerceri possit sanguinis missio. *ibid.* 2. A.

Menstruis suppressis grauissima incommoda superueniunt. *ibid.* 2. C.

Menstruis superuenientibus quando mittatur sanguis ex pede, & quando ex brachio? 593.2.A.B.

Menstruis complicatis cum aliis morbis indicantibus sanguinis missionem ex brachio, quæ sit exercenda, dissentiant Authores. *ibid.*

Menstruorum cum aliis morbis sex complicationes esse possunt. *ibid.*

Menstruis imminetibus locus sanguinis missionis determinatur. *ibid.* C.

Menstruali fluxu critico antenertente assignatus locus sanguinis missioni. *ibid.* D.

Menstruali fluxu antenertente indicium est, quod natura irritata tentat se exonerare. *ibid.* E.

Menstruæ purgationes symptomaticæ antenertentes in venis vteri superueniunt. *ibid.*

Pro menstrual purgatione vterus est locus à natura destinatus. 594.1.B.

Menstruis debite fluentibus, sanguis ex pede mittendus, non obstante complicatione. 594. 1. C.

Menstruali materia sursum delata quæ pariant incommoda. *ibid.* D.

Menstruis suppressis, si morbus superueniat, sanguis mittendus ex pede. 594.2.C.

Menstruis suppressis si morbus superueniat plerumque fouetur ab illa suppressione. *ibid.* 2. D.

Menstruis retentis si morbus superueniens aliunde foueatur, etiam ex pede sanguis mittendus. 594. 2. D.

Menstruis superuenientibus debito tempore vel an-

teuerse, morbo præexistenti, etiam sanguis ex pede mittendus. 594.2.E.

Menstrua debent deficere in lactantibus benè se habentibus. 708.1.A.B.

Mensura.

Mensura rerum quæ? 60.1.B.

Mensura durationis vitæ humanæ. 60.1.D. & per tot.

Mensura Aetatum. 61.1.C. & seqq.

Mesenterium.

Mesenterij venæ propagines venæ portæ. 666.1.C.

Mixtio Mixtum.

Mixtio quid, & quibus modis vsurpatur. 16. 1. B. & C.

Mixtio an sit possibilis, & an fiat per generationem. *ibid.* D.

Mixtio est generatio, & quomodo. 16.2.D.

Partes materiales Elementorum an sint necessariae in mixtis? 171.1.A.

Mixta meteorologica non fiunt ex omnibus Elementis. 17.1.E.

Mixtum perfectum ex omnibus Elementis necessario constat. 27.2.B.

Mixta viuientia nutriuntur ex quatuor Elementis. 17.2.E.

In Mixto viuente debent necessario esse quatuor Elementa. 18.1.B.

Mixta an fuerint à Deo creata ex nihilo? 18.2.C.

Mixta in prima rerum creatione ex quatuor Elementis facta sunt. 18.2.D.

Mixtorum congrua productio petit ex Elementis fieri. 18.2.E.

Mixta perfecta quæ dicuntur ex Aristotele. 19.1.A.

Mixtum resoluitur in quatuor Elementa. 19.2.C.

Mixtum ab extrinseco potest corrumpi. *ibid.* 2.E.

Mixtum fit tale substantificè per formam mixtam substantialem distinctam à formis Elementorum. 19.2.E.

Mixtum est vnum substantificè tale. 20.1.B.

In Mixto perfecto reperiuntur Elementorum materiae: & quomodo? 24.2.E.

In Mixtione duplex motus reperitur, qui terminatur ad ea quæ ex Elementis remanent in mixto. 33. 2. D.

Mixtum corruptibile est à principio intrinseco. 37. 1. B.

Mixta omnia viuientia sunt calida & humida à prædominio. 40. 1. E. & quomodo intelligendum? 41.2.B.

Mixtum omne debet esse graue aut leue. 40.2.B.

In mixto tria considerata sunt, substantia, substantiæ modus, & accidentia, quæ benè explicantur. 525.1. & 2.A. & seqq.

Mola.

Molæ in vtero, falsæ grauidationes. 712.1.E.

Mola vteri gestatio præternaturalis. *ibid.* 2.A.

Mola ex quo petat fieri: & circa id duplex opinio earumque Authores. *ibid.* 2.B. & seq.

Mola vteri gestatio quæ non petit fieri ex semine viri. *ibid.* E.

Mola nequit fieri ex utroque semine. 713.1.C.

Mola fit ex solo semine foemineo. *ibid.*

Mola cur non generetur à virginibus & viduis. 713. 2.C.D. & seq.

Molæ gestationis in vtero plura referuntur accidentia. 715.2.E.

Monstrum.

Monstra multipliciter in vtero fiunt. 712.1.C.

Morbus.

Morbis frigidis Puericia infestatur. 62.1.D.

Morbus comitialis in iuuentute curatur. 65.1.B.

Morbis

Notabilium.

- Morbis ab humiditate ortis senectus infestatur. 66.
1. B. & D.
- An sine morbo mors naturalis accidere possit? 71. 2.
A. & E.
- Morbi diuersi superneniunt diuersis ventis flantibus.
49. 1. B. & C.
- Morbi pestilentes ex variis ventorum mutationibus
producentur. ibid.
- Morbos regionales parit ventorum diuersitas. ibid. 2.
A. & seqq.
- Morbi an ex humoribus proueniant? 72. 2. D.
- Morbi causa ex Paracelso. ibid. & 197. 1. E.
- Morborum tria genera ex eodem Paracelso. 72. 2. E.
- Tria morborum genera ex Dogmaticis contra Pa-
racellum. 73. 1. E.
- Morborum tria genera, aliud in parte similari, aliud
in dissimilari, & tertium vtrique commune. 94.
2. E. & 95. 2. A.
- Morbis cum sit ex genere mali ex quocumque de-
fectu prouenit. 184. 2. C.
- Morbo intrinsecum est lædere operationes. 187. 2. E.
- Morbis & sanitas dupliciter considerantur. 188. 1.
B. C.
- Morbis expellere propria & præcipua est Medici-
næ actio. 193. 1. B.
- De Morbi natura & differentiis Doctores tractan-
tes referuntur. ibid. B. C. D.
- Morbis formaliter sumptus est entitas realis posi-
tina. 194. 1. E.
- Morbis & Symptomata non consistunt in priuatione
nisi in obliquo. 195. 1. A. & D.
- Morbis non est relatio. 195. 2. C.
- Morbis formaliter sumptus est in prædicamento
Qualitatis sub dispositione. 196. 2. D. & 198. 1. B.
- Morbi intrinseca ratio in quo consistat? 197. 1. C.
- Morbi materiales aliquando vocantur à Galeno cau-
sæ continentes. ibid. D.
- Morbis diuagari per omnia prædicamenta quibus
suaderi possit? 196. 1. E. & 2. A. B.
- Morbi variæ definitiones adducuntur & reiciuntur.
197. 2. A. & seqq.
- Morbi propria definitio traditur ex Galeno. ibid.
- In Morbi definitione Galenus sumit affectum pro
dispositione. 198. 1. A.
- Morbi intrinseca ratio debet per dispositionem ex-
plicari. 198. 1. D.
- In Morbi definitione particula *Præter naturam* est
admittenda. 198. 2. E.
- Morbi intrinseca ratio in quo consistat? 199. 1. A.
- Morbi aliqui an & quomodo dicantur secundum na-
turam. 198. 2. D. & 199. 1. B.
- Morbi hæreditarij sunt naturales & quomodo. 197.
2. D. & 199. 1. C.
- Morbi constitutiva ratio est, lædere operationes.
199. 2. B.
- Morbi symptomata quæ. 199. 1. A.
- In Morbi definitione particula *Sensibiliter*, ponenda
est. 200. 1. C.
- Morbis operationes elicit sensibiliter læsas. 200. 1. E.
- In Morbi definitione particula *Primo, & per se*, po-
nenda est. 200. 2. C.
- Morborum variæ species & differentiæ referuntur.
201. 1. A. & seqq.
- Morbis formaliter sumptus multiplicem esse, qui-
bus probari possit? ibid. 1. E.
- Morbis formaliter sumptus vnus est secundum spe-
ciem athomam. 201. 2. B.
- Morbis formaliter sumptus nullam admittit diffe-
rentiam, nisi quod alter altero magis aut minus
operationes lædat. ibid. 2. D.
- Morbis pro materiali est multiplex. ibid. E.
- A morbo formaliter sumpto vna sola est curatiua in-
dicatio. ibid.
- Morbis materialiter sumptus diuiditur adæquatè in
intemperiem, malam compositionem, & solutam
vnitatem. 202. 1. E.
- Morborum genera tot sunt materialiter, quot sunt in
corpore nostro ad integrantia illius naturalem
constitutionem. ibid. 2. A.
- Morbis resultat ex intemperie qualitatis primæ,
secundæ, & alterius cuiusvis. 202. 1. 2. D.
- Morbis formæ dictus propriè continetur in adducta
diuisione. 203. 1. D. E.
- Morbo existente, sit pugna & contrarietas expellens
aut corrumpens debitam constitutionem. ibid. E.
- Morbis materiæ nullus datur distinctus ab enumera-
tis. 204. 1. D. E.
- Morbis à tota substantia dictus reducitur ad intem-
periem, malam compositionem, & solutam vnita-
tem. 205. 1. A.
- Morbis à tota substantia est morbis corrumpens na-
turam & substantiam partis similis. ibid.
- Morbis est passio viuientis. ibid. B.
- Morbis hæreditarius differt ab enumeratis solum
accidentaliter. 206. 1. C.
- Morbis hæreditarius qualis? & quomodo contraha-
tur. ibid.
- Morbi hæreditarij sunt eiusdem speciei cum eis qui
erant in generante. ibid. E.
- Morbis Gallicus est hæreditarius. ibid. B. & E.
- Morbi hæreditarij occulta & contagiosa qualitate
traducuntur. ibid. 2. A.
- Morbis formaliter sumptus non habet causam per
se. 206. 2. B.
- Morbi aliqui in mala compositione possunt proueni-
re ab intrinseco. 207. 2. B.
- Morbis esse à natiuitate, & prouenire à principio
interno, an differant? ibid. E.
- Morbi plures fiunt à facultate formatrice. ib. & 208.
1. A. & seqq.
- Morbi in soluta vnitate non proueniunt ab intrin-
seco. 208. 2. A.
- Morbi in cavitatibus sunt morbi in mala composi-
tione. ibid.
- Morbis formaliter sumptus debet necessariò inhæ-
rere in subiecto viuente. 208. 2. E.
- Morbis pro formali debet esse in ea parte in qua stat
morbis pro materiali. 209. 1. B.
- Morbis pro materiali debet reperiri in parte viuente.
ibid.
- Morbis pro materiali quid sit, & in quo consistat.
ibid. C.
- Morbis non est passio viuientis quarto modo. ibid.
D. & 208. 2. C.
- Morbi in intemperie sunt admittendi. 209. 2. E.
- Morbi partium organicarum vnde proueniant? 210.
2. B.
- Morbi partium simularium numquam accidunt or-
ganicis. ibid. 1. E.
- Morbis partium organicarum verè morbis est. 218.
1. B. & seqq.
- Vera morbi ratio in quo consistat & vbi reperiat? ibid.
- Morbis partium organicarum illis proprius est. 218.
2. D.
- Morbis dicitur proprius parti, cuius perfectioni op-
ponitur. 219. 1. D.
- Morbis in mala compositione oritur ex vitio natu-
ralis constitutionis partis organicæ vt sic. 219.
1. E.

Index Rerum,

- Morbus in soluta vnitate communis est parti organicae & similari. *ibid.* 2.A. & 225.2.C.
- Morbus in mala compositione subdividitur in morbos malae conformationis, magnitudinis, numeri, & situs. 221.1.A.
- Morborum partium organicarum tot sunt differentiae primae, quot requisita ad earum compositionem. *ibid.* B.
- Morborum partium instrumentalium an duo sint genera? 219.2.D.E.
- Morbus partis organicae ex defectu influentis caloris vnde superveniat. 221.1.D.
- Morbus in mala confirmatione adaequatè dividitur in morbum in figura, in Via, & in superficie. 221.2.C.
- Morbus in Via & cavitatis, an sint idem? 221.2.D.
- Morbus in Via est genus ad morbum in meatu & in cavitare. *ibid.* E.
- Morborum in mala conformatione plures sunt differentiae infimae. *ibid.*
- Morbus in cavitare dupliciter accidere potest. *ibid.*
- Morbus in numero duplex constituitur. 222.2.E.
- Morbi causa sunt quae in corpore generantur praeter naturam à substantia viventis distincta, non verò morbus. 223.1.B.
- Morbus in numero adaucto pro materiali, quid? *ibid.* C.
- Morbos interdum Galenus vocat morbi causas. *ibid.* D.
- Morbus in numero diminuto pro formali non inheret parti abscissae. 223.2.E.
- In morbo partis abscissae duo considerantur. *ibid.* 2.E. & 224.1.A.
- Morbus in numero diminuto & in quantitate diminuta, quid? 224.1.E.
- Morbus qualis dicendus, si pars integrè vel secundum quid abscindatur. *ibid.*
- Morbus pro materiali dicitur substantia praeternaturalis vivens adaucta. 224.2.E.
- Morborum differentiae interdum à suis causis sumuntur. 225.1.B.
- Morbi in quantitate adaucta qualiter fiant? 224.2.B.
- Morbus in mala compositione specialiter dicta dividitur adaequatè in morbum in Situ, & morbum in Coalitu. 225.1.E. & 2.A.
- Morbi in soluta vnitate differunt ratione causae & subiecti. *ibid.* 2.C.D.
- Morbus in soluta vnitate an possit soli parti organicae accidere non patiente similari. 227.2.D.E.
- Vide *Solutio Continuitatis*, & *Organica pars*.
- Morborum tempora. Vide *Tempus*.
- Morbus quivis, quantum est de se, percurrit semper quatuor tempora vniuersalia. 230.2.B.C.
- Morborum tempora vniuersalia sunt quatuor, & quae? 331.1.A.B.C.
- Morbi principium tripliciter accipitur. *ibid.* D.E.
- Morborum tempora particularia sunt sex, & quae? *ibid.* 2.B.C.D.E.
- Morborum accidentia augentur vel remittuntur iuxta augmentum vel remissionem morborum. 232.1.C. & seqq.
- Morbi lethales sunt qui vires aegroti superare possunt. 232.2.B.
- Morbi alij sunt ex natura sua lethales & insanabiles, alij à natura possunt devinci. *ibid.*
- Morbi vnde fiunt lethales. *ibid.*
- Morbi ex natura sua lethales non possunt pervenire ad declinationem vniuersalem. *ibid.* 2.E.
- Morbi à putredine orti si accidat eis quoddam sint lethales, non perveniunt ad declinationem fidam. 233.1.B.C.D.
- Morbi lethales possunt pervenire ad perniciosam declinationem. 233.2.E.
- Morbi lethales possunt pervenire ad infidam, & imperfectam declinationem. 234.1.C.D.
- Morbus lethalis potest remitti nondum cocta materia. *ibid.* D.E.
- Morbus lethalis periculosior fit in Recidiva. *ibid.* D.
- Morbi salubres quatuor tempora vniuersalia percurrunt. 235.1.B. & seqq.
- Morbi tempora vniuersalia declarantur. *ibid.* D.
- Morbi pendentis ab alteratione materiae tempora declarantur. *ibid.* 2.A. & seqq.
- Morbus salubris interdum sanguine misso, vel crisi statim iugulatur. 234.2.C. & seqq.
- Morborum constitutiones explicantur. 236.1.B.
- Morbi constitutio quid? *ibid.*
- In morbis non pendentibus à materia nulla est proportionalis duratio temporum. *ibid.* E.
- Morbi cronici tardo modo sua tempora percurrunt, secus acuti. 236.1.D.
- Morbus alius acutus ex decidentia, alius acutus simpliciter, alius peracutus, alius exactè peracutus, & quanto tempore quisque terminetur? *ibid.*
- Vide *Constitutio*.
- Morbi salubres pendentes ex materiae alteratione sunt in statu intensiores. 238.2.D.
- Quamvis Turrisanus & alij aliter indicent. *ibid.* B.C.
- Morbus non est securior, quia remissior. 239.1.A.
- Morbi salubres pendentes ex humorum putredine sunt securiores in statu, in quo sunt intensiores. 239.2.A. & seqq.
- Morbi salubritas vnde dignoscitur? 239.2.B. & seqq.
- Morborum causae. Vide *Causa morborum*.
- Morbus est accidens quod non petit ad sui fieri materiam Ex qua. 240.2.D.E.
- Morbus an habeat causam materialem, disceptatur, & resolvitur negativè. 240.1.E. & seqq.
- Quarenti ex quo morbus fiat, quid respondendum. *ibid.* 2.B. & 241.B.C.
- Morbi forma qualis sit, variant Doctores. 241.1.E.
- De morbis octo quaeruntur. 243.1.A.
- Morbus formaliter sumptus dependet tanquam à causa Contingente, à morbo pro materiali. 248.1.E.
- Morbi pro materiali in duas classes à quibusdam reducuntur. 249.1.A.
- Morbi in numero & magnitudine formaliter sumpti habent causam Contingentem. *ibid.* 2.C.
- Morbi in mala compositione materialiter sumpti, si sint morbi in figura habent causam Contingentem. *ibid.* D.
- Morbus in figura pendet ex tali vel tali terminatione quantitatis. 249.2.D.
- Morbus in obstructione à contenta materia dependet. *ibid.*
- Morbi calidi causae referuntur. 251.1.D.E. & seqq.
- Morbus calidus an & quomodo à passionibus animae causetur? 253.1.C. & seqq.
- Morbus calidus ex vicinitate rei calidae causatur. 255.2.B. & D.
- Morbus calidus qua ratione ex alimento calido contingat? 156.1.D.
- Morbus calidus à putredine causatur. 256.2.A. & E. & seqq.
- Morbus calidus ab obstructione seu adstrictione causatur. 258.2.B.
- Morbi

Notabilium.

Morbi frigidi sex causæ admittuntur. 259.1.A. & E.
 Licet iste numerus impugnetur. ibid.
 Morbi sicci causæ adducuntur. 260.1.B. & seqq.
 Morborum humidorum causæ. ibid. 2.C. & seqq.
 Morbi ex intemperie cum affluxu materiæ, à quibus
 causis proueniant? 261.2.C. & D.
 Morbus & Sanitas latitudinem admittunt, intra
 quam in eodem subiecto reperiri possunt. 277.
 2. E.
 Morbus & Sanitas habent magis & minus. 278.1.A.
 Morbus & Sanitas sunt contraria. ibid. C.
 Morbo intrinsecum est, lædere operationes. ibid. D.
 Morbus & Sanitas dupliciter possunt considerari in
 gradibus remissis & in intensis. 279.1.B.
 Morbus acutus dupliciter dicitur. 389.2.A.
 Morbus acutus quis dicatur? 1. C. D.
 Morbi natura qualiter à variis sectis definiatur. 410.
 1. C. D.
 Morbi propria definitio adducitur. ibid. E.
 Morborum diuisiones ex variis Sectis referuntur. ib.
 & 2. A.
 Morbi prima traditur diuisio nempe pro formali &
 pro materiali. ibid. C.
 Morbus pro materiali est triplex. ibid. D.
 Morborum accidentales differentię proponuntur.
 ibid. E.
 Morbi magnitudo quid sit, aperitur. 411.1.D.
 Morbi magni definitio explicatur. ibid. E. & 2. C. &
 seqq.
 Morbus magnus dicitur, prout accidens & prout
 morbus est. ibid. D.
 Morbus parvus potest fieri vehemens, & hoc respe-
 ctu dici magnus. ibid.
 Morbi magni quadruplex genus admittitur & ex-
 plicatur. 412.1.C.
 Morborum causa materialis latè declaratur in genere.
 412.1.E.
 De morborum causis quid Paracelsus & alij huius
 farinae homines existimauerint. 412.2.B. & seqq.
 Morbi magni ab humoribus producantur & foun-
 tur. 413.2.D. & seqq.
 Morbus non fit ex semine sicut nec metalla nec la-
 pides. ibid. 2.C.
 Morborum causæ seminales variæ sunt. ibid. D.
 Morbi magnitudo est differentia accidentalis ipsi su-
 perueniens. 433.1.E.
 Ex morbi magnitudine non indicatur per se sangui-
 nis missio lpecificè, sed tantum indicatur reme-
 dium magnum genericè. ibid. 2.C.
 Morbus ratione magnitudinis indicat remedium
 magnum nempe sanguinis missionem aut purga-
 tionem. ibid.
 Morbus suffocans difficilè curatur ob illius sæuitiam
 & vrgentiam. 507.2.B.
 Morbi suffocantis curatio an sit incipienda à purga-
 tione, vel sanguinis missione dubitatur. ibid.
 Morbus suffocans à qua materia foueatur? & an illa
 purgari possit? ibid. D. & 508.2.B.
 Morbi suffocantis curatio statim à purgatione sele-
 ctina incipienda est, si adsit nuda cacoehymia.
 507.2.E.
 In morbo suffocante quando sanguinis missio vel
 purgatio sit exercenda? 508.1.E.
 Morbi quot modis terminantur. 642.1.B.
 Morborum ad partes quantitatis comparatio. 644.
 Morbus potest contingere parti lædens aliquas eius
 operationes, non tamen omnes. 675.1.D.
 Morbi qui habituali aut reuersua affligunt, præci-
 pue in infantibus & pueris triplicem habent ori-
 ginem. 677.1.A.

Morbis externis extrema remedia adhibenda sunt.
 678.1.E.
 Morbi in puerperio superuenientes lethales qui.
 688.2.D.
 Morbi aut accidentia superuenientia, puerperis ex
 quibus fiant. 689.1.E.
 Morbi superuenientes puerperis, aut ex naturali
 fluxu sanguinis ad mammas, aut ex lochiorum
 refluxu in superiores partes, aut ex humoribus
 prauis in hominibus venis contentis, quomodo
 curandi. 689.1.2.A.B. & seqq.
 Morbi possunt in corpora humana induci opere dæ-
 monum. 703.1.E.
 Morbi à dæmone diuersimode causantur vel foun-
 tur. 706.1.B.
 Morbi dæmoniacci quibus signis quotvè modis pos-
 sint inuestigari. 747.2.C.
 Morbos non tantum, verumetiam dæmones, scele-
 rati homines in corpora mittunt. ibid.
 Morbi vehementes maximè à dæmone possunt cau-
 sari. 747.2.E.
Mors.
 Mors naturaliter subsequitur ex mutatione ætatum.
 66.1.E.
 Mortem esse naturalem an possit demonstrari? 65.
 2. A.
 Mors an & quomodo sit naturalis & præternatura-
 lis? 66.1.E. & 67.1.A.
 Mors an debeat & possit esse sine dolore. 66.1.A. &
 67.1.C.
 Mors quæ subsequitur ad vltimam senectutem dici-
 tur naturalis. 66.2.B.
 Statutum est Hominibus semel mori. ibid. C.
 A causis naturalibus mors subsequitur. ibid. C. D. E.
 Aliter Medici, & aliter Iurisperiti mortem natu-
 ralem definiunt. 67.1.B.
 Mors naturalis qualiter à rebus præternaturalibus
 causetur? 67.1.E. 2. A. & seqq.
 Mors naturalis quomodo superueniat. ibid. E.
 Mors naturalis qualiter causetur à non naturalibus
 causis. 68.1.D.
 Mors naturalis ab spiritibus quomodo fiat? 68.
 C. D. E.
 Mors naturalis ab astris & causis superioribus quo-
 modo fiat? 69.1.A.
 Mors naturalis à calore naturali prouenit, calorem enim
 qui nos vivificat, nos occidit. 70.2.B. & seqq.
 Mors naturalis est effectus naturalis necessarius &
 inuitabilis. ibid. C.
 Mortis naturalis non cunctis est eadem præfixa dies.
 71.1.E.
 Mors naturalis an sine morbo accadat, & quomodo?
 71.2.A. & E.
 Christus Dominus si non fuisset interfectus, ad mor-
 tem naturalem peruenisset. 71.2.A.
 Mors naturalis an fieri possit cum voluptate? ibid.
 B. & C.
 Mors naturalis non necessariò sed per accidens fieri
 potest cum voluptate? ibid. C. & D.
 Mors alia Naturalis, alia Violenta. ibid. E.
 Mors terribilium terribilissimum. 71.2.B.
 Mors est obiectum dolorosum. 702.A.
 Mors quæ in senectute contingit an cum dolore &
 tristitia coniuncta sit? 71.2.E. & 72.2.B.
 Mors terminat omnem hominis præstantiam. 736.
 1. A.
 Mors naturalis homini inuitabilis. 737.1.B.
 Mors violenta quid sit. ibid. C.
 Mors violenta duplex. ibid.
 Mors repentina sine causa procathartica cognita
 quos

Index Rerum,

quos & vita sustulit. ibid.
Mors repentina à procathartice causis orta innumeros è vita sustulit. ibid.E.
Mortis repentinæ inuestigantur causæ. ibid.2.D.
Mors repentina corrupto calore vitali ex quibus causis proueniat. 738.1.E.
Mortis repentinæ causæ ob vitiatam conformationem. 739.2.C.
Mortis cuiusdam repentinæ afferuntur causæ. ibid. & 740.1.A. & seq.
Mortis repentinæ indicia, quibus signis fuerint comprobata. ibid.E. & seq.

Motus.

Motus Cœli fit ab Intelligentia. 140.1.B.
Motus in contrarios terminos in non viuentibus non est possibilis. ibid.
Ex duobus motibus contrariis naturalibus alter est naturalis, alter violentus. ibid.
Motus cordis ad quid necessarius. 140.2.C.D.
Ad motum localem perfectum animalis quæ requirantur? 141.1. & 2.A.
Motus cœli in quo differat à facultate motrice animalis? 141.2.B.
Motus an fiat concitator aut remissior ab appetitu. ibid.
Motus animalis est vitalis. 141.1. & 2.E.
Motus principium non est cor. 142.1.A.
Vide *Facultas locomotiva.*
Motus localis partium officialium qui fit mediis fibris, fit à facultate locomotiva gradus sensitiui. 142.2.A.
Motus per se non datur ad Sanitatem. 188.2.D.
Motus quo producit qualitas non specificatur ab illo. 189.1.B.
Motus per se datur ad tria tantum prædicamenta. 188.2.D.
Motus an & quomodo producat calorem, latè disputatur. 251.1.C. & seqq.
Motus localis potest esse causa morbi calidi. 252.2.B.
Motus & Raritas non sunt idem in esse causæ. 261.2.A.
Motus est causa febris per accidens. 292.2.B.
Motus localis in febre putrida acuta prohibendus. 359.1.E. & 2.A.
Motus eiusque utilitates describuntur. ibid.1.D.
Motus sanguinis è vena secta fluentis à quo procedat? plures referuntur opiniones. 425.2.E. & 426.1.A. & seqq.
Motus localis sanguinis traditur causa. ibid.E. & 2.A.
Motus humorum ad partem ex qua fluit sanguis causa præscribitur. ibid.2.B. & seqq.
Motus à parte affecta ad originem potest esse duplex. 559.2.D.
Motus per se ab intrinseco est adæquatum constitutionem viuentis. 614.1.C.
Motus cordis in animali non est causa alicuius motus vitalis. ibid.2.E.
Motus cordis non est primus motus qui elicitur ab animali. 615.1.D.
Motus cordis est vitalis. ibid.2.A.
Motus cœli & motus cordis diuersi. ibid.2.B.
Motus dilatationis & compressionis in pulsu sunt motus contrarij, tamen vitales. ibid.2.C.
Motus pulsus fit à generante quoad determinationem. 616.2.C.
Motus testium versus inguina ad seminis expulsionem necessarius. 673.2.E.
Motus conuulsui qui affectus & quot eius differtentia. 744.1.E.

Motuum conuulsuorum prouenientium sine alio manifesto morbo variæ observationes. ibid.
Motus conuulsui qualiter fiant dæmone non concurrente. 745.1.D.
Motus conuulsui qualiter fiant dæmone concurrente. 746.1.D.

Mulier.

Mulier necessariò requiritur ad generationem hominis. 153.1.E. & seqq.
Mulieres, in quo sunt similes Eunuchis? 154.1.B. & 155.1.C.
Vide *Fœmina.*
Mulier frigidior Viro. 157.2.E.
In Muliere an sanguis menstruus sit superfluus? 158.2.D. & 159.1.D.
Mulier menstruata quidquid tangit maligna qualitate infestat. 158.1.B. & 159.2.C.
Mulier menstruata interdicebatur Templo in Lege Mosaica. 159.2.E.
Mulieris corpus molle, laxum, fungosum & ad sanguinis receptionem aptum. 162.2.C.
Mulieres menstruata antiquius ignominiam patiebantur. 708.2.A.

N.

Natura, Naturalis.

Natura est morborum medicatrix. 2.1.C. & 3.1.C.
Naturæ instinctu propriam appetimus regionem seu natale solum, & cur? 52.1.E.
Natura qualiter vtile retineat, & inutile seu redundans expellat. 82.1.E.
Natura mediante generatione rerum species conseruat. 151.1.C.
Natura communis quomodo determinetur ad suam indiuiduationem. 176.2.B.
Natura non deficit in necessariis. 190.2.B.
Naturale sumitur tripliciter. 199.1.C.
Natura in primæ hominis conformatione producit quamlibet partem cum debita temperie. 206.2.D.
Natura id facit quod melius est. ibid.E.
Naturæ hominum robustiores erant tempore Hippocratis & Galeni, quam sint nostris temporibus. 375.1.B.
Natura dupliciter operatur, prout victrix causæ morbificæ, vel prout ab ea irritata. 500.1.B.C.
Natura aptas coaptauit vias ad expellenda corporis excrementa. 533.1.A.B.
Natura sicut cæteris animalibus, ita homini præfixit determinatum nascendi tempus ex multis Authoribus. 698.2.B.

Nutritio.

Substantiæ odorificæ an nutrant, & quomodo? 76.2.E. & 77.2.C.
Ad nutritionem Corporis requiruntur humores. 73.1.D.E. & 74.1.C.
Nutritio fit per repositionem substantiæ similis partem nutriendæ. 81.1.E.
Ex eisdem nutrimur ex quibus sumus conformati. ib.
Vide *Humores.*
Solum Sanguinem posse nutrire putauit Arist. 81.1.A.
Quidquid nutrit an & quomodo dulce esse debeat. ibid.1. & 2.B.
Bilis an nutrire possit. ibid.
Sine nutritione per aliquot dies vivit animal. 137.1.A. & B.

Nutrix.

Nutricum Heroum vsum approbat antiqua consuetudo. 707.1.D.E.
Nutricis ad Principes & Heroes lactandos aptæ graphica

Notabilium.

graphifica descriptio.
Nutricis mutandæ causæ quæ.

ibid. 2. B.
ibid. D.

O.

Observatio.

Observationes variæ tum ex sacra Pagina, tum ex sanctis PP. tum ex antiquis iuxta præfixum homini nascendi tempus. 1698. 1. E. & seqq. 699.

Obstructio.

Obstructio est causa morbi calidi. 257. 2. C. & seqq. & 258. per totum.

Obstructio in quo consistat? 257. 2. C.

Occasio.

Occasio requiritur pro pharmaci solutini exhibitione. 531. 1. E.

Occasionis definitio ex Cicerone. ibid.

Occasio ex Hippocrate est præcept præcipue tempore urgentiæ. ibid.

Operari.

Operandi modus triplex est. 127. 1. C.

Operationum humanarum principium immediatum quod sit? 126. 2. A. & 127. 1. A. B. C.

Organica pars.

Organica pars, quid? 217. 2. D.

Partium organicarum morbus veram morbi rationem obtinet. 218. 1. B. C.

Vide *Morbus.*

Partes organicæ quomodo sint partes similes simul sumptæ, & in quo ab eis differant. ibid. 2. B. & E.

A parte organica quomodo eliciatur actio. 219. 1. A.

Partis organicæ morbus qualiter inhæreat similari. ibid. B.

Pars organica dupliciter consideratur ratione suæ temperiei, & constitutionis. 219. 1. E. & 2. A.

Parti organicæ ut sic convenit, quod toti cohæreat. 219. 2. E.

Pars organica quid addit supra similes. ibid. 2. B.

Ad Partium organicarum compositionem quatuor sunt necessaria. 221. 1. B. C.

Ad Partium organicarum conformationem tria requiruntur. ibid. 2. C.

Organica pars componitur ex similibus unitis & ex earum deunionem pati potest solutionem continuitatis. 228. 1. B.

Orgasmus.

Orgasmi vox translata est ad humores turgentes. 481. in paraphrasi, verbo, *Nisi materia turgeat.*

Orgasmos seu Turgentia quid sit? 487. 2. D. E.

Vide *Turgentia.*

Orthopnoea.

Orthopnoea quos pulsus efficiat. 638. 1. E.

Oua.

Oua integra, recentia, & tremula sumptâ indicatione à febre, semper utilia sunt. 385. 2. E.

Oua recentia ac tremula sumpta sunt frigida aut saltem temperata. ibid.

Oua non semper & in omni febre sunt indicata. 386. 1. B.

Oua recentia sunt multi nutrimenti. ibid.

Oua possunt esse utilia in omni febre, sumpta indicatione à viribus. ibid. C.

Oua ad vires reficiendas maxime præstant. ibid.

Onorum usus in febre pestilenti & putrida multum prodest. ibid. D.

D. Brano Resol. Medic. Pars VI.

P.

Pagina.

Pagina sacra loquitur de vera & naturali pueri petarum evacuatione. 710. 1. C.

Pagina sacra tantum loquitur de purgatione menstruali, non de omni morbosa impuritate. ibid. 2. A.

Paracelsus.

Paracelsus artis Spagiricæ suscitator. 4. 1. A.

Paracelsi Discipuli sectam Paracelsisticam non differre à Spagirica contendunt. 4. 2. B.

Paracelsus totam Medicinæ essentiam in medicamentis arte Spagirica extractis constituit. 4. 2. C.

Tria tantum principia admittit in omni mixto. ibid. D. & 5. 1. B.

In unione Salis, Sulphuris, & Mercurij sanitatem ponit, Morbum verò in dissolutione. ibid. C.

Paracelsus superstitioni, & veneficiis deditus. ibid. D. E.

Paracelsus nova construit Elementa. 9. 2. C.

Paracelsi origo, impietas, & opinio de morborum causis proponuntur. 412. 2. B. & seqq.

Paraliticus.

Paralitici quos pulsus habeant. 638. 1. C.

Pars Corporis.

Doctores de partibus Corporis tractantes referuntur. 91. 1. C. D.

Partes Corporis humani quæ sint ex Hippocrate? 91. 1. B.

Partes in corpore substantialiter differre, qui defendant? 91. 2. C. & seqq.

Partes Corporis humani accidentaliter differre, resoluitur. 92. 1. B.

Partium diversitatem solum anima petit, ut per diversas potentias, diversas eliciat operationes. 92. 2. B.

Vide *Anima.*

Variæ Partis definitiones adducuntur. 92. 2. D.

Vera Partis definitio traditur ex Fernelio. 93. 1. B.

De partibus humani corporis qua ratione agat Medicus. ibid. C. & D.

Pars respectu partium quæ in homine sunt est æquiuocum, & quomodo? 93. 1. E.

Pars alia Similis, alia Dissimilis. 93. 2. E.

Partes quædam ratione formæ sunt dissimiles, ratione materiæ similes. 94. 1. B.

Pars similis quid? ibid. 1. E.

Pars similis ac dissimilis quolibet dici potest organica. 95. 1. A. & seqq.

Pars organica quid sit? ibid. B. & quid ad eam requiratur. ibid. C. D.

Pars dissimilis semper est organica. 94. 2. D. & 95. 1. D.

Pars organica in quo differat à similari? 95. 2. A.

Partes similes & organicæ qualiter eliciant suas operationes. 95. 2. E. & 96. 1. E.

Pars similis qualiter concurrat ad actiones suæ temperie. 96. 2. B. & seqq.

Pars princeps quid sit. 97. 1. A. & seqq.

Varia Antiquorum placita circa principem Corporis partem. 97. 1. E.

Pars princeps quoruplex ex Galeno. 97. 2. E.

Pars princeps censeretur quæ est principium & origo influxus necessarij ad operationem. 98. 1. C.

Partis principis rationem habent testes respectu speciei. 99. 1. D.

Vide *Testiculus.*

Pars princeps respectu individui quæ dicatur? 99. 2. B. & E. & 100. 1. A.

X x x

Partium

Index Rerum,

Partium principū præstantia. 100. 1. C. D. E. & seqq.
 Partium principum influxus in reliquas admittitur.
 101. 1. D.
 Pars princeps nullam communicat facultatem vita-
 lem ad reliquas. 102. 1. E.
 Partes principes communicant qualitatem superioris
 ordinis necessariam pro operationibus. 103. 1. B.
 Partes principes ad reliquas ita se habent, sicut cœ-
 lum in hæc inferiora. 103. 1. E.
 In Parte organica vnica est particula eliciens actio-
 nem. 202. 2. D.
 Partes Corporis simplices considerantur vel ratione
 materiæ, vel ratione formæ. 210. 2. D.
 Vide, *Similaris*.
 Pars tripliciter fit debilis. 262. 1. C.
 Partes principes, officiales, & destinatæ ad coctio-
 nem non læduntur, læsis earum continentibus,
 neque etiam ipsis. 674. 2. E. & seqq.
 Partes corporis alias debiliores alias robustiores fa-
 brefecit natura. 682. 2. D.
Partus.
 Partus magis vitales in decimo mense. 700. 2. E. &
 701. 1. A. B. & seqq.
Passio.
 Passio animæ quid. 631. 1. B.
 Passiones appetitus sensitui. ibid. D.
 Passiones appetitus irascibilis. ibid. E.
Peripneumonia.
 Peripneumonia quos pulsus efficiat. 637. 2. E.
Phantasia.
 Phantasia differt à sensu communi. 149. 1. B.
 Phantasia est passio sensus communis. ibid. A. & E.
 Phantasiæ & sensus communis idem est obiectum.
 ibid. 1. & 2. B.
 Phantasia obiectorum species retinet in eorum ab-
 sentia. ibid. D. E. & 2. B.
 Phantasia differt à facultate æstimatoria. 150. 1. A.
Pharmacia.
 Pharmacia, Chirurgia, & victus ratio sunt instru-
 menta quibus febres debellantur. 357. 2. A. &
 358. 1. B.
 Pharmaca solutina licet habeant deleterias qualita-
 tes, porrecta tamen vtilia sunt. 364. 2. A.
 Ex Pharmaci debiti exhibitione non sequitur mors.
 ibidem.
 Pharmacum ab ignaro exhibitum, si mors sequatur,
 turpis est calamitas. ibid.
 Corporibus sanis solutina pharmaca non sunt ex-
 hibenda. ibid. B.
 Pharmacum in debita quantitate exhibitum solum
 humorem peccantem attrahit. ibid. C. & D.
 Pharmacum si quantitate excedat, fit superpurgatio,
 & alia damna sequuntur. ibid.
 Pharmaci solutini vim nimiam Theriaca impedire
 potest. ibid. E.
 Pharmacum pro quo vsurpetur tam apud Græcos
 quam Latinos, & ab ipso Hippocrate. 517. 1. C.
 Pharmacum selectiuium est triplex Cholagogum,
 Plegmagogum, & Melanagogum. ibid. 2. A.
 Pharmacum lenitiuium etiam triplex est. ibid.
 Pharmacum Hæmagogum nulla à natura fuit pro-
 ductum. ibid. D.
 Pharmaca primæ regionis solutina sunt tantum tria;
 comprimentia, lubricantia, & lenientia. 518. 1. E.
 & 2. A.
 Pharmaca lenientia, & lubricantia differunt in mo-
 do purgandi. 518. 1. E.
 Pharmaca selectiua putridos euacuant humores.
 526. 1. B. & seqq.
 Vide *Cathartica*.

Pro pharmaci exhibitione securior debet esse Medi-
 cus de virium robore, quam pro sanguinis mis-
 sione. 526. 2. E. & 527. 1. A. & seqq.
 Pharmaca benigniora fortioribus sunt præferenda.
 527. 2. B. C.
 Pro pharmaci purgantis exhibitione prærequiritur
 coctio in humoribus. 528. 1. B. & seqq.
 Ad pharmaci solutini exhibitionem requiritur quod
 humores putredinem patiantur, vt ad Cacochy-
 miam reducantur. 529. 2. B. & seqq.
 Pro pharmaci exhibitione an ab Astris coindicatio
 sumenda sit, disceptatur. 531. 1. B. & seqq.
 Vide *Astra*.
Phreneticus.
 Phrenetici quos pulsus habeant. 638. 1. C.
Phrenitis.
 In Phrenitide an conueniat purgatio? dubitatur.
 505. 1. C. & seqq.
 In Phrenitide nullo tempore exercenda purgatio,
 sumpta indicatione humoris firmati in capite. ib.
 E. & 506. 1. C.
 Phreneticum purgare perniciosum est. ibid. 2. A.
 In Phrenitide conuenit sanguinis missio ab initio, si
 causa antecedens est sanguis, aut bilis sanguini
 commixta. ibid. 2. B. & seqq.
 In Phrenitide purgatio exercenda ab initio, si causa
 antecedens sit bilis à sanguine separata. ibid.
 De Phrenitidis diuersitate, ratione causæ, Anicennæ
 doctrina refertur. ibid. C.
 Phrenitidis duæ sunt species. ibid. D.
 In Phrenitide indicata est attemperatio causæ ante-
 cedentis & coniunctæ. 506. 1. B.
Pituita.
 Pituita an humectet plus sanguine? 58. 1. & 2. D.
 Pituita gypseæ an sit humor. 75. 1. & 2. C.
 Pituita duplex est. 77. 2. D. & 415. 2. B.
 Pituita an generetur in ventriculo? 78. 1. A. & 2. B.
 Pituita variè accipitur. 85. 2. E.
 Pituita naturalis quid sit. ibid.
 Pituita an & quomodo in iecore generetur. 85. 2. D.
 E. & 86. 1. A.
 Pituita naturalis duplex, ex Galeno. ibid. 1. E.
 Pituita naturalis alia conuertitur in sanguinem, alia
 nunquam. 86. 2. B.
 Pituita naturalis est humor frigidus & humidus, ma-
 iori ex parte factus ex partibus aqueis. ibid.
 Pituita naturalis an sit insipida an falsa, an dulcis?
 variant Doctores. ibid. D.
 Pituita naturalis vnica est in ordine ad aquearum
 partium nutritionem. 86. 2. E.
 Pituitæ naturalis altera species est sanguis semico-
 ctus aptus conuerti in perfectum sanguinem. ibid.
 & 88. 1. C.
 Pituita cur non habet proprium receptaculum. 87.
 1. B. C.
 Pituitæ præternaturalis quot sunt species, & quæ?
 ibid. 1. D. & seqq.
 Pituitæ præternaturalis differentia à sapore & sub-
 stantiæ modo desumuntur. ibid. 1. & 2. E.
 Pituitæ dulcis duæ sunt species. 87. 1. E.
 Pituita vnde fiat acida? ibid.
 Pituita qualiter fiat falsa? 87. 2. B. & 88. 1. A.
 Sapor ponticus qualiter Pituitæ accidat. 88. 2. B.
 Pituita vnde fiat mucilaginosa? ibid. C.
 Pituita vitrea qualiter fiat. ibid. D.
 Pituita gypseæ ex quibus causis contingat. ibid.
 Pituita naturalis an possit in alios humores naturales
 transmutari, resoluitur negatiuè. 88. 1. E.
 Pituita quæ est succus crudus, siue sanguis semico-
 ctus

Notabilium.

aus potest in sanguinem duntaxat vi iecoris con-
nerti. 88.2. B.

Pituita quæ est cruditas in ventriculo genita potest
in quatuor humores vi iecoris transmutari. ib. C.

Pituitosi diu in ediam perferunt, & cur? ibid.

Pituita quæ in ventriculo generatur, est cruditas; &
vnde genita? ibid. 2. D.

Pituitam admittendi necessitas sancitur. 329.1. D. E.

Pituita duplex est. ibid. 2. B. & seqq.

Pituitæ quidditas explicatur. ibid.

Pituitæ præternaturalis plures sunt species, & quo-
modo distinguantur. 398.1. B.

Pituita naturalis an possit putredine alterari? &
Quotidianam febrem causare? disputatur. ibid. &
resoluitur affirmatiuè. ibid. D. E.

Pituita datur in corpore humano, quæ est humor
proprius. 415.1. D.

Ex Pituita putrescente aut vitium aliud magnum ac-
quirente morbus magnus generatur. ibid.

Pituita est humor frigidus & humidus aptus pro
nutritione partium humidarum. ibid.

Pituita quorum morborum præcipuè causa dicatur?
ibid. E.

Pituita non habet condiciones ad Turgentiam re-
quisitas. 489.2. B.

Plenitudo.

Plenitudo secundum quid in quo constituatur ex
Galeno. 655.1. C.

Plenitudo & cacochymia in quo differant. ibid. 2. B.

Plethora.

Plethora siue plenitudo an detur. 419.1. B. & seqq.

Plethora est vitium quod accidit plerumque sangui-
ni & humoribus illi commixtis. ibid. D.

Plethoræ definitio ex Galeno proponitur. ibid. E.

Plethoræ vera definitio sancitur & explicatur ibid.
2. C.

Plethoræ prima diuisio proponitur. ibid. E.

Plethora alia est simpliciter talis, & alia secundum
quid. 420.1. C.

Plethora alia est quoad vasa, & alia quoad vires.
419.2. E.

Plethora alia est vniuersalis & alia particularis. 420.
1. E.

Plethoræ seu plenitudinum inter se & cum cacochy-
mia traditur complexus. ibid. D.

Plethora quoad vires per quid constituatur, defini-
tur. ibid. 2. D.

Plethoræ signa quænam sint ex Galeno. ibid. E.

Plethora vires opprimit. ibid. & 421.1. A. B.

Plethoræ vitium inter morborum causas censetur.
421.1. E.

Plethora quoad vasa & quoad vires potest simul san-
guini superuenire. 421.2. E.

Plethora quoad vires potest reperiri sine plenitudine
quoad vasa. 422.1. A.

Plethora similiter quoad vasa potest esse sine pleni-
tudine quoad vires. ibid. B. C.

Plethoræ quoad vasa propria signa quibus cognosci
possint, proponitur. ibid. 2. C.

Plethora quoad vires propriis signis cognosci po-
test. 423.1. C. D.

Plethora secundum quid quomodo dignoscatur. ib.
2. A.

Plethora & cacochymia sunt duæ proprietates in
humoribus superuenientes. 481.2. B. C.

Plethora ex vitiosis humoribus sanguini commixtis,
quæ dicatur? 482.1. C.

Plethora quid sit, & quæ ad eam requirantur? 484.
1. B. C.

D. Brano Resol. Medic. Pars. VI.

Plethora & Cacochymia possunt simul & seorsum
reperiri. ibid. D.

A Plethora sanguinis missio indicatur. ibid. 2. B.

Plethora & cacochymia simul existentibus in venis,
quæ indicatio præualeat? ibid. E.

Plethoræ materia benignior est quàm cacochymia:
ibid. & 485.1. A.

Pleuritis.

In Pleuritide & aliis inflammationibus sunt duo
morbi nempe tumor & febris. 232.1. D.

Pleuritis in febre ex lumbricis orta plerumque ac-
cidit, & vtriusque Mercurius est remedium. 308.
2. D. E.

Pleuritidem curasse gloriatur Vanhelmont cum ster-
core equino absque sanguinis missione. 360.2. A.

Refellitur. 361.2. A.

In Pleuritide an & quomodo exerceri debeat purga-
tio, maxime variant Authores. 508.2. C.

In Pleuritide vera siue in descendente, siue in as-
cendente dolore, non debet fieri purgatio, sumpta
indicatione à causa coniuncta. ibid. E.

In Pleuritide sumpta indicatione à causa anteceden-
dente, sanguinis missio exercetur. 509.1. C. &
seqq.

Pleuritis vera est morbus magnus pendens ex vitio
sanguinis in quantitate, qualitate, aut motu. ib.

In Pleuritide sumpta indicatione à regione, in qua
continetur causa antedens, quid agendum, resol-
uitur. 509.2. A. & seqq.

Pleuritis quos pulsus habeat. 637.2. C.

Potentia.

Potentia vitales non communicantur à parte in par-
tem. 615.1. B.

Potus.

Potus vini an & quomodo exhibendus in febribus?
367.1. D. & seqq.

Potus & cibus ægrotis necessarius ad vires reficien-
das. 368.2. A. & seqq. & 369.1. E.

Potum aquæ gelidæ ad satietatem consulit Galenus
pro Synocho curanda. 372.2. D. E.

Potus aquæ frigidæ an possit exhiberi antequam ap-
pareant signa coctionis, dubitatur. 373.1. A. B.

Potus aquæ gelidæ interdum conuenit etiam ante
signa coctionis. ibid. C. D.

Ante potum aquæ frigidæ in cura regulari debent
præcedere signa coctionis. ibid. E.

Potus aquæ frigidæ ad satietatem Synochum putri-
dam extinguit. 376.2. B.

Potus in febre Ardenti & Tertiana Continua qualis
exhibendus ex Dogmaticis. 380.2. D.

Potum aquæ frigidæ vtilem esse pro ardente febre
firmatur euentu. 381.1. D.

Potiones viles pro curandis vulneribus. 720.1. C.

Potus ex chocolate factus cuius generis sit, & quam
vim alimenti habeat. 733.2. C.

Potus latissimè sumitur pro quacumque substantia
liquida quæ bibitur leuandæ sitis gratia. ibid. D.

Potus naturalis quatuorplex. ibid.

Potus quilibet cibi habet aliquam materiam ad
mixtam, & alimentum præstat. ibid. E.

Potus simplex aqueus an habeat aliquam nutriendi
vim. 734.1. A. & seqq.

Potus artificialis & cibus. ibid. 2. B.

Potus artificiales varij apud varias gentes. ibid. 2. D.

Potus artificiales varij absque vino componuntur.
ibid. 2. E.

Potus quilibet nutrit, non est tamen cibus. 735.1. D.

Potus artificialis an frangat ieiunium, cum distinctio-
ne loquendum. ibid. E. & seqq.

Potus chocolatis non frangit ieiunium. 735.2. C.

Index Rerum,

Pregnans.

- Pregnantes qua ratione medicandæ? 453.1.B.
 In Pregnante sanguinis missio exerceri potest. ibid.
 C.& seqq.
 Pregnans cum quibus præcautionibus sit phlebotomanda ex Roderico de Castro. ibid.2.C.
 In pregnantē si sanguis mittatur, an venarum discrimen sit obseruandum, resoluitur negatiue. 454.1.B.C.
 In pregnantē sanguis ex pede quando sit mittendus? ibid.2.E.
 Pregnans ob superuenientem Epilepsiam potest in pede phlebotomari. ibid.
 Pregnante vnâ cum fœtu periclitante an liceat sanguinem mittere? 455.2.C.& D.
 In pregnantibus ad vitandum abortum iuvat interdum sanguinem mittere. 456.2.B.& seqq.
 In pregnantibus qua ratione sit exercenda purgatio? decernitur. 510.1.A.& seqq.
 In pregnantibus de cura coacta sanguinem mittere licet ex pede. 590.1.D.& seqq.
 De pregnantibus Hippocratis doctrina circa sanguinis missionem ex pede etiam est intelligenda. 591.1.D.
 In pregnantibus qua parte sit mittendus sanguis pro affectibus superiorum partium, variæ referuntur opiniones. 589.2.B.& seqq.
 Pregnantes quos pulsus habeant. 638.2.B.
 Pregnantes aliquæ acuto morbo correptæ sanguine missio curatæ. 693.2.C.

Pregnantia.

- Pregnantiæ tempore quando licet phlebotomare ex pede. 694.2.E.
 Pregnantia insolita, accidentia purima illi superuenientia. 711.2.E.
 Pregnantiæ variæ sortes. 712.1.C.& seqq.
 Pregnantiæ naturalis in vtero nulla infallibilia signa. 714.1.B.& seqq.

Princeps.

- Principes Hispaniarum epilepsia extincti. 678.1.A.

Principium.

- Ars Spargirica docet omnia mixta reducere in sua prima principia. 4.2.D.& 5.1.A.
 Tria tantum rerum principia admittit Paracelsus Sal, Sulphur, & Mercurium. ibid.
 Antiquiores Philosophi alij cœlum, & materiam primam, Alij atomos, Alij alia excogitarunt prima rerum principia. 9.2.C.
 Principium passiuum sic se habet ad recipiendum ac actiuum ad agendum. 126.1.E.& 127.1.A.
 Principium motus localis in viuente quod sit ex Aristotele. 141.2.D.
 Principium in morbis tripliciter sumitur. 231.1.D.E.
 In principio morbi natura debilior est. 238.1.A.

Privatio.

- Privationis genus duplex est. 195.1.B.
 Privatio est carentia formæ in subiecto apto ad illam habendam. 194.1.E.

Pueritia.

- Pueritia quid sit, quando incipit, & desinit? 62.1.C.
 Pueritiæ qualis temperies assignatur. ibidem E. & seqq.
 Puerorum temperamentum debet esse calidum & humidum, vt in magnitudinem debitam deducantur. 62.2.D.
 Puer assimilatur Veri quoad temperiem. 62.1.D. & 2.E.
 Pueri infestantur frigidis morbis, & quomodo? 63.1.A.
 Pueritia cur dicitur temperata? 62.2.E.

Pueris frequentiores respirationem tribuit Galenus quàm Adolescentibus. 63.1.E.

- In puero & Adolescente tactus eandem caloris intensionem percipit. ibid.2.D.
 In Pueritia an liceat sanguinem mittere? gravis est Antiquorum Doctorum controuersia. 435.2.E. & 436.1.A. & seqq.
 A Pueritia non interdici venæ sectionem, resoluitur. ibid.E. & 2.A. & seqq.

Puerpera.

- Puerperam an purgare liceat? 510.2.D. & seqq.
 In puerperis plura sunt quæ purgationem etiam indicatam impedire valent. ibid.E. & 511.2.C.
 In puerperis indicatione sumpta à causa coniuncta, omninò denegatur purgatio. 511.1.A.B.
 In puerperis qua ratione interdum concedatur benigna purgatio. ibid.C.
 Morbi in puerperis quomodo fiant? ibid.2.D.

Pulchritudo.

- Pulchritudo ex partium coaptatione, magnitudine, & figura resultat. 25.2.E. & 37.2.A.

Pulsus.

- Pulsus finis est tribuere vnicuique parti temperiem aptam ad sui conseruationem, & ad operandum. 253.1.E.
 Pulsus differentia secundum diuersitatem passionum animæ vnde oriuntur. ibid.D.E. & 254.2.E.
 Pulsifica facultas an subordinetur appetitui & voluntati. 254.1.C.D. & seqq.
 Pulsus ex quo Diaria cognosci potest qualis sit. 301.1.D. & seqq.
 Pulsus inæqualitas duplex reperiri potest in febre Humorali. ibid.2.C.
 Pulsus variatur in Diaria orta ab ira, vigilia, dolore, & cur? ibid.D.
 Pulsus in Hectica celerior est in dilatatione quàm in compressione. ibid.1.E.
 Pulsus in febre intermittente non peruenit omninò ad naturalem statum. 301.2.D.
 Pulsus qualis sit in Synocho imputri? 371.2.E.
 Pulsus in Synocho imputri est aliquantulum, inæqualis. ibidem.
 Pulsus in Synocho imputri vehemens est. 372.1.B.
 Pulsus maior est in Synocho quàm in Causo. ibid.D.
 Pulsus velocior in Causo, quàm in Synocho. ibid.
 Pulsus celerrimus est in febre ardente. 380.1.D.
 Pulsus qualis sit in Tertiana Exquisita? 386.2.D.
 Pulsus in Tertiana Notha designatur. 390.1.E.
 Pulsus in Quotidiana qualis deprehendatur? 396.1.C.
 Pulsus in Quartana tardior sit & rarior quàm in aliis febribus. 400.2.B.
 Pulsus variæ acceptiones. 595.1.A.
 Pulsus dignotio vtile medium ad præcognoscendum morbi euentum. 609.2.C.
 Pulsus variæ definitiones. ibid.2.D.
 Pulsus definitio à Galeno tradita optimè ponderatur. ibid.1.E.
 Pulsus definitio à Galeno tradita, illius completè explicat naturam. 610.1.B. & seqq.
 Pulsus definitionis particulæ separatim explicantur. ibid.1.D.
 Pulsus motus facultas diuersa à diuersis assignatur. 610.2.E. 611.1.A. & seqq.
 Pulsus elicitur efficienter à facultate vitali pulsifica inhaerente in corde & arteriis. 611.1.E.
 Pulsus debet fieri à facultate vitali. ibid. & 611.2.B. & seqq.
 Pulsus nequit fieri à calore nec raritate, nec lenitate. ibid.2.D.
 Pulsus non fit à generante efficienter sed ab anima, media

Notabilium.

media pulsfica locomotiva facultate inhærente cordi & arteriis, 616.1.B.
 Pulsus dupliciter consideratus, 621.1.D.
 Pulsuum primæ differentię tres, 622.2.D.
 Pulsuum octo differentię ex tribus primis ortæ, ad omnes alias pulsuum differentias supremæ. ibid.E.
 Pulsuum octo primæ differentię vnde desumantur. 623.
 Pulsuum quinque simplices differentię primæ. ibidem. 1.E.
 Pulsuum variæ denominationes. ibid.
 Pulsus potest tripliciter dici magnus, parvus, aut mediocris. ibid.
 Pulsuum differentię aliæ propriæ, aliæ familiares, aliæ impossibiles. ibid.E.
 Pulsuum compositorum vtiliores differentię duodecim. 624.
 Pulsus diuiduntur in æquales & inæquales. 624. 2.C.
 Pulsus inæqualis inæqualitate systematica quomodo fiat. ibid.E.
 Pulsus inæqualis inæqualitate secundum quid quodplex. 625.1.B.
 Pulsus inæqualitas quomodo attendatur. ibid. C. & seq.
 Pulsus inæqualitas reperitur in omnibus simplicibus differentiis. ibid.E.
 Pulsibus accedit ordo aut ordinis perturbatio. ibid. 2. B.
 Pulsibus ordinatis & inordinatis quod conveniat medium. ibid.C.
 Pulsuum diuisio per octo differentias est adæquata. ibid.E.
 Pulsus vehementia à sola pronenit facultate. 626. 1. E.
 Pulsus dicrotus à Galeno comparatur ictibus mallei in incudem. 627.1.B.C.D.
 Pulsus dicrotus tantam potest habere crebritatem, vt nulla in eo possit attendi positiva quies. ibid. 1.E.2.A.B.
 Pulsus dignotioni requisita. ibid.2.D.E. & 628. 1. A. & seq.
 Pulsus differentiis cognoscendis requisita. ibidem 1. E.
 Pulsus magni differentię qualiter cognoscendæ. ibid.2.B.C.
 Pulsus celeritas & tarditas qualiter attendi debeat. ibid.2.D.
 Pulsus creber aut rarus qualiter cognoscantur. 629. 1. B.
 Pulsus vehemens & languidus quomodo cognoscantur. ibid.C.
 Pulsus durus & mollis qualiter cognoscantur. ibid.E.
 Pulsus Rhythmi proportio ex quo dignoscatur. ibid.2.A.
 Pulsus inæqualitas qualiter sit cognoscibilis. ibid. 2. C.
 Pulsus causa efficiens. 929. 2. E. & 630. 1. A. & seqq.
 Pulsus causæ quot sint. ibid.1.D.E.
 Pulsus nequit variari sine immutatione alicuius ex causis continentibus. ibid.2.C.
 Pulsu variato in passionibus animæ, immutatur etiam aliqua ex causis continentibus. ibidem 2. D.
 Pulsus in passionibus animæ non immutatur ob bonum animalis in communi, tanquam ob causam finalem. 632.1.E.

Pulsuum differentię communiter assignatæ in passionibus animæ debentur illis pro materiali. ibid. 2. B.
 Pulsuum differentię quæ ponuntur in passionibus animæ pro formali fiunt ex mutatione vsus. 633. 1. A.
 Pulsuum differentię pro vsu adæcto quæ ponantur. ibid.2.E.
 Pulsuum differentię pro vsu diminuto quæ fiant. 634.1.D.
 Pulsuum differentię ex connexionione facultatis & vsus. ibid.E.
 Pulsuum differentię ex vsu & instrumenti connexionione. ibid.2.C.
 Pulsuum relatiuorum causæ. ibid.D.E.
 Pulsus inæqualitas semper prouenit à vitio instrumenti, vel saltem ipso concomitante. 635. 1. D.
 Pulsus intermittens in vnica pulsatione tres habet causas. ibid.2.B.
 Pulsus inæqualitas singularis quas habeat causas. ibid.B.& seq.
 Pulsus inæqualitatis peculiaris aliarum differentiarum causæ. 636.1.A.& seq.
 Pulsus ex rebus non naturalibus qui. 637.1.D.
 Pulsus magnus quid indicat. 638.2.E.
 Pulsus parvus quid significat. 639.1. A. ibid.C.
 Pulsus celer quid denotat. ibid.
 Pulsus tardus quid indicat. ibid.E.
 Pulsus creber quid denotat. ibid.
 Pulsus rarus quid significet. ibid.2.B.
 Pulsus vehemens, quid prænuntiet. ibid. 2.C.
 Pulsus mollis & durus quid indicant. 640.1. A.& sequent. 2. A.B. C.
 Pulsus complicatæ inæqualitates proprio gaudentes nomine quid prænuntient. ibid. 2.D. & 641.1. A. & seq.

Puluis.

Puluerum pro epilepsia curanda compositio. 688. 1.C-D.& seq.

Pupilla.

Pupillæ oculi dilatatio vnde fiat? 120.2. C.

Purgatio.

Purgatio est vtile remedium pro febribus humoralibus curandis. 364.1.A.& seqq.
 Purgatio est remedium omnium experientiâ, & communi Doctorum assensu comprobatum. ib.B.D.E.
 Purgatio duplex est, Selectiua & Lenitiua. 405. 2. E.
 Purgatio Lenitiua in principio Quartanæ exerceri potest. 406.1.C.& seqq.
 Purgatio Lenitiua euacuat causam remotam Quartanæ, non proximam. ibid.
 Purgatio Selectiua non debet exhiberi pro curanda Quartana, nisi concoctâ materiâ. ibid.2.E.
 Purgatio selectiua non fit antequam appareant signa coctionis, nisi ratione turgentia, aut vrgentia. 407.1.A.
 Purgatio selectiua in Quartana Simplici vel Duplici quali die exhibenda? 407.2.C. D.
 De purgandi ratione explicantur Sententiæ XXII. Aphorism. Hippocrat. 480.
 Purgandi rationem qui primi inuenerint? & de ea tractauerint. 481.1.A.B.
 Purgatio indicatur ratione cacochymia. 482.2.A.& seqq. & 483.1.A.& seqq.
 Purgatio non semper conuenit statim humori obiectinæ turgenti. 409.1.C.D.
 Purgatione

Index Rerum,

Purgatione regulariter euacuandi humores, qui analogia proportionis turgere dicuntur. *ibid.* E.
 Purgationi indicatæ in succis turgentibus quæ obstant, proponuntur. 491.1.B. & seqq.
 Purgatio in lata significatione quid? *ibid.* 2.B.
 Purgatio est remedium magnum & auxilium necessarium pro morbis curandis. 492.1.C. & seqq.
 Purgationis auxilium omnium Philosophorum & Medicorum, imò & Sanctorum Doctorum commendatione comprobatur. 492.1.D.E.
 Purgatio etiam utilis censenda est, licet quis non admittat humores in corpore. 493.1.B.
 Purgatione euacuari diuersas substantias, quocumque nomine donentur, experientia constat. *ibid.*
 Purgatione pars materialis febrium auferitur. *ibid.* C.
 Purgationis definitio communis adducitur. *ibid.* 2.B.
 Ab autore reiecitur. *ibid.* 2.D.
 Purgandi indicatio sumi potest respectu humoris etiam debita gaudens qualitate. 494.1.C.
 Purgandi ratio non specificatur præcisè ab humoribus qualitate peccantibus. *ibid.* B.
 Purgationis vera & integra definitio sancitur & explicatur. *ibid.* D.
 Purgationis definitio Galen. declaratur. *ibid.* E. & 2.A.
 Purgatio & euacuatio differunt. *ibid.*
 Purgatio & sanguinis missio diuersa ratione euacuant. *ibid.* B.
 Purgatio alia est lenitiua & alia selectiua. *ibid.* C.D.
 Purgationes primæ regionis adducuntur. *ibid.* E.
 Purgatio secundæ regionis iterum diuiditur. *ibid.*
 Purgationis selectiue diuersitas explicatur. 495.1.B.
 Purgatio lenitiua potest fieri absque præcedente coctione. 495.1.D.
 Purgatio selectiua coctionem præcedentem exigit, & quæ sit ratio diuersitatis. *ibid.* 2.B.
 Purgatione lenitiua euacuandi succi sunt in multiplici differentia. *ibid.* C.
 Purganda est statim serosa substantia redundans, non expectata coctione. 495.2.E.
 Purgatio selectiua quando possit exerceri non expectata coctione? 496.2.A. & seqq.
 Purgatio radicatiua indicatur in principio à morbis pendentibus ex nuda humorum cacochymia. *ibid.* B.
 Purgatio selectiua exercenda, dum habemus naturam adminiculantem. *ibid.* 1. & 2.E.
 Purgatio selectiua in febribus putridis utilis est. 497.1.C. & seqq.
 Purgatiua præcepta variis in locis tradit Galenus. *ibid.* 2.A.B.
 Purgatio selectiua ad materiam febrilem euacuandam non exercenda in principiis morborum nisi materia turgeat. 498.1.C. & seqq.
 Purgatio selectiua in febribus ante coctionem regulariter non est indicata. *ibid.* E.
 Purgatio minoratiua potest exerceri, ratione vrgentiæ, cruda existente materia. 499.1.D.
 Purgatio alia regularis est, alia coacta. *ibid.*
 Purgatio regularis non est facienda nisi ratione cacochymia. *ibid.* 2.C.
 Purgatio minoratiua coacta fit ratione vrgentiæ. *ibid.* & seqq.
 Purgatio lenitiua conuenit in febre pestilente & maligna ab initio, si putridi humores redundant in prima regione. 500.2.D.
 Purgatio selectiua non conuenit in principio cuiusvis febris malignæ aut pestilentis. *ibid.* E.
 Purgatio an debeat exerceri in principio morbi, sumpta indicatione ab aliqua parte? dubitatur. 501.2.B.C.
 Purgandi indicatio non sumitur à parte affecta, sed ab humore. *ibid.* D.

Purgatio indicata ab humorum cacochymia, pluribus de causis impediri potest. 502.1.C. & seqq.
 Impedimenta purgationem retardantia proponuntur. *ibid.*
 Purgatione impedita, an sanguinis missio subrogari possit? inquiritur. 502.1.B.
 Purgatione indicata simul cum sanguinis missione, purgatione impedita subrogari potest sanguinis missio. *ibid.* E.
 Purgatione indicata & impedita, si non coindicetur simul sanguinis missio, illa subrogari nequit. 503.1.A.B.
 Vt purgatio subrogari possit sanguinis missioni & è contra, quid requiratur? *ibid.* D.
 Purgationis loco interdum inedia, frictio & inunctiones subrogantur. *ibid.* E.
 Purgatio Vere tutius quàm aliis temporibus exercetur ad vitandum imminens morbi periculum. 503.1.C.
 Purgatio non semper Vere sed pro morbi præcauendi intemperie aliis temporibus celebratur. *ibid.* 2.D.
 Purgatio selectiua tempore intermissionis in quo timetur recidua, non est exercenda. 504.1.E. & seqq.
 Purgatio selectiua non est utilis in Phrenitide, sumpta indicatione ab humore firmato in cerebro. 505.1.E.
 Purgatio delirantibus est perniciosa. *ibid.* 2.A.
 Purgatio quando possit exerceri in principio Phrenitidis. *ibid.* B.C.
 Hippocratis doctrina de purgando phrenitico, quomodo intelligenda? 506.1.C.
 Purgatio selectiua an & quomodo possit exerceri in interna inflammatione. 506.1.E.
 Purgatio non est exhibenda neque in principio, neque in fine lethargi, sumpta indicatione à materia contenta in capite. 506.2.D.
 Purgatio selectiua conuenit in principio lethargi, sumpta indicatione à causa antecedente, si pituita sit à sanguine separata. *ibid.* E. & 507.1.A. & seqq.
 Purgatio regulariter competit ab initio in affectibus frigidis. 507.1.E.
 A purgatione selectiua morbi suffocantis purgatio incipienda est in nuda cacochymia. *ibid.* 2.E.
 Purgatio an & quomodo sit exercenda in Pleuritide, maxima est inter Doctores contentio. 508.2.C.
 Purgatio qua ratione in pleuritide celebranda sit, resoluit Author sumptis variis indicationibus. *ibid.* E. & 509. per tot.
 Vide *Pleuritis*.
 Purgatio vtrum in prægnantibus celebranda, dubitatur. 510.1.A. & seqq.
 Purgatio neque in leui morbo, neque in omnino lethali celebranda est. *ibid.* C.
 Purgatio in morbis periculosis qua ratione exercenda. *ibid.* D.E.
 Ex Purgatione Cathartica quæ soleant sequi incommoda. *ibid.* 1.C.
 Purgatio an fieri liceat in puerperis, inquiritur. 510.1.D. & seqq.
 Purgatio in puerperis denegatur sumpta indicatione à causa coniuncta. 511.1.A.B.
 Purgatio benigna celebrari potest interdum in puerperis, prout declaratur. *ibid.* C. & seqq.
 Purgatio an conueniat pro Diarrhœa, superueniente febre? anceps questio est. 511.2.D.E.
 Vide *Diarrhœa*.
 Purgatio an sit utilis pro dysenteria curanda, cum distinctione resoluitur. 513.2.E. & seqq.
 Vide *Dysenteria*.
 Purgatio

Notabilium.

Purgatio in interuallo recidivæ salubris non exercenda. 650.E.

Purgationis minorativæ disputatio prima. 651.

Purgatio minorativa à pluribus controuertitur. 656. 1.E.

Purgatio minorativa non constituitur in hoc quod sit euacuatio humorum crudorum in principio cuiusvis morbi facta. ibid. 2.C. & seqq.

Purgatio selectiva quæ in principio aut augmento fit, materia iam supernatante, non est minorativa. ibid.E.

Purgationis minorativæ definitio, & eius per singulas particulas explicatio. 657.1.B.C.

Purgatio selectiva nunquam debet exerceri in febribus putridis de cura regulari, nisi materia morbifica supernatet, fiat cacochema, & indicet purgationem. ibid. 2.B.C.

Purgationis tempus à Galeno describitur. 657.2.E.

Purgatio minorativa potest exerceri de cura coacta, materia morbifica cruda existente, neque à sanguine separata. 658.1.B.

Purgationis minorativæ plura exempla. ibid.

Purgatio minorativa est necessaria. ibid. 2.D.

Purgationis minorativæ exercitium multis fundamentis probatum. ibid. 2.E. & 659.1.A.B.

Putredo.

Putredo qua ratione dicatur causa morbi calidi? 256.2.B. & E. & 257.1.A. & seqq.

Putredo aliquando provenit ex causa frigida externa. ibid. 1.B.

Per putredinem intensior calor communicatur, quam possit ab spiritibus & fuliginibus causari. ibid.

Putredo unde proveniat? 257.2.A.

Putredo humoribus superuenire potest. 338.1.B.

Putredo est passio mixtorum. ibid.

Ex putredine humorum fit febris putrida. ibid.

Putredo & coctio sunt contraria. ibid. D. & 339. 1.D.E.

Ex putridis humoribus oritur calor præternaturalis non secus ac ex fimo. ibid. 2.A.

Putredo & vltio qua ratione differant? 339.1.C. & seqq.

Putredo est determinatus motus quo humidum in mixtis mouetur à centro ad circumferentiam sub eadem forma manens. ibid. D.

A putredine provenit fætor. ibid. E.

Putredinis definitio ex variis Authoribus. 340. 1.D.E.

Vera putredinis definitio adducitur & explicatur. ibid. 2.B. & seqq.

Putredo dupliciter accipi potest nempe in fieri, & in facto esse. 341.1.A.

Putredinis ratio formalis in quo consistat? 341.2.B. & seqq.

Putredinis causa est calor præternaturalis cum ab externo, tum ab interno communicatus. 342.1.D. & seqq.

Putrida in termino redduntur frigida, in fieri habent intensiorem calorem. 346.2.B.

Putredinis focus in febribus intermittentibus quinam sit; variæ proponuntur Doctorum opiniones. 350.2.A. & seqq.

Putredinis focus in febribus intermittentibus statuitur ab Authore. 351.1.E. & 2.A. & seqq.

Putredo quam sanguis patitur, est causa proxima Synochi putridæ. 375.2.A.

Putredinem sanguis pati potest ex qua oritur febris. 377.1.B.

Putredinem pati omnia possunt præter ignem. ibid.

Putredo & coctio sunt passionis mixtorum. ibid.

Putredinem in sanguine non admittunt Paracelsus & Vanhelmont. 376.2.E.

Putredo superuenire potest in omnibus humoribus, eosque ad cacochemiam reducere, quæ indicant purgationem. 529.2.B. & seqq.

Pus.

Pus exiens ab abscessu vteri rupto, per quas vias possit expurgari. 697.1.B.C.

Q.

Qualitas.

Qualitates insunt in Elementis, & ad quid? 14. 1.D.

Duæ qualitates cuilibet Elemento assignantur, quarum altera est in summo, & altera prope summum. ibid.

Qualitas in summo dicitur, quando adimplet latitudinem octo graduum. 15.1.C.

Qualitas prope summum dicitur, quæ mediocritatem excedit, nec tamen ad summum peruenit. ibid.

Qualitas mediocritatem attingens, dicitur moderata. ibid.

Qualitas infra mediocritatem, dicitur remissa. ibid.

Qualitatum primarum combinatio, qualiter est dispositio pro forma mixta? 15.1. & 2.E.

Cum Qualitate prope summum datur altera qualitas remissa in Elementis. 15.2.A.

Qualitates in Plantis sunt moderatæ. 18.1.A.

Qualitates primæ, quæ reperiuntur in mixtis, non continent Elementa. 22.1.E.

Qualitates primæ, ex quibus fit mixta dispositio, producuntur à forma mixta. 22.2.A.

Qualitas influens quid sit? 103.2.B.

Qualitas superioris ordinis à partibus principibus communicatur, complens dispositionem requisitam pro operationibus. 103.1.B. & seqq.

Qualitas, quæ pro motu influit à corde, vna est. 104.2.C.

Vna qualitas potest esse dispositio pro pluribus potentiis. 104.1.E.

Qualitas corporea non potest concurrere instrumentaliter ad actiones sensitivas. 110.2.B.

Qualitates contrariæ possunt reperi in aliquo subiecto intra suam latitudinem, secundum magis & minus. 187.2.C.

Qualitas alia dicitur in facto, & alia in fieri. 198. 1.E. & 2.A.

Qualitates occultæ deleteriæ qualiter morbus formæ à Galeno dicuntur. 203.1.C. & 2.D.

Qualitas deleteria qua aër pestilens afficitur est tantum illi accidens. 205.2.A.

Qualitates sunt in quadruplici genere. ibid. B.

Qualitas deleteria diuersimodè viciat debitam temperiem. ibid. D.

Quartana febris.

Quartana febris ab omni Secta agnoscitur. 400.1.E.

Quartana febris inter morbos humorales à Dogmaticis refertur. ibid.

Quartana febris duplex est, legitima, & illegitima. ibid.

Quartana legitima fit ex melancholia naturali putrescente. ibid.

Quartana illegitima ex atra bili generatur. ibid.

Quartana iterum vel est continua vel intermittens. ibid.

Demum quartana qualibet vel est simplex, vel duplex, vel triplex. ibid.

Index Rerum,

Quartanæ causæ considerantur. *ibid.* & 2.A.
 Quartanæ diagnosi ex quibus signis sumatur. *ibid.*
 Quartanæ prognosis traditur. *ibid.* B.
 Quartanæ curatio ex omni Secta præscribitur. *ibid.*
 C. & seqq.
 Quartanæ curatio ex Dogmaticis statuitur. 401. B.
 & seqq.
 Pro quartana curanda varia remedia recensentur.
 401. 2. A. & seqq.
 Quartanæ longitudo in plures annos se extendit ex
 quorundam observatione. *ibid.* 2. E.
 Pro quartanæ curatione Saluatellæ sinistrae manus
 sectionem commendat Schenkius. *ibid.*
 Ad quartanam curandam ex Saphenis venæ sectio-
 nem postulat Zacutus. 402. 1. B.
 Ad quartanam Authoris observatio. *ibid.* C.
 Quartanam febrem & novit & curat Dogmatico-
 rum Schola. 402. 2. D. & seqq.
 Quartana fit non à liene sed à melancholia in venis
 contenta & redundante. 403. 2. D.
 Quartana ex melancholia naturali generari potest.
 403. 2. A. B.
 Quartana fieri etiam potest ex atra bile putrescente.
ibid. 2. C.
 Quartana fieri potest ex melancholia per vstionem
 facta ex pituita. *ibid.* E.
 Quartanam semel tantum cuipiam accidere posse
 vulgaris fuit opinio. 404. 1. B.
 Quartanâ potest idem homo corripi pluries in pluri-
 bus ætatibus. *ibid.* 1. C. D. E.
 Pro quartanæ curatione vomitus utilis est. *ibid.* 2. D.
 Pro quartanæ curatione victus humidus præscribi-
 tur. 405. 1. C. D.
 Pro quartana curanda vinum album vrile proponi-
 tur. 405. 1. C. & 405. 2. B.
 Pro quartanæ curatione qualis purgatio & quando
 exercenda. 406. 1. C. & seqq.
 Quartana fouetur à melancholia à iecore genita,
 quamvis lien soleat pati tumorem. 407. 1. C.
 In quartana simplici vel duplici quo die pharmacum
 selectum exhibendum. *ibid.*
 Quartana febris à melancholia producitur, & foue-
 tur. 416. 1. A. B.
 Pro quartana curanda variant Doctores circa san-
 guinis missionem. 471. 2. E. & 472. 1. A. & seqq.
 In quartana pendente à melancholia sanguini com-
 mixta, exerceri debet sanguinis missio. 472. 1. D. E.
 Quartana non pendet ex sanguine sed ex melanco-
 lia. *ibid.* 2. B.
 Pro quartana curanda quæ vena aperienda sit, dubi-
 tant Doctores. 472. 2. D. E.
 Quartana fouetur interdum à vitio iecoris, interdum
 vitio lienis. 473. 1. C. D. E.
 Quartana pendente ex vitio iecoris ex quolibet
 brachio, & ex quavis vena sanguis mitti potest.
 473. 1. C.
 In quartana orta à liene mittitur sanguis ex pede,
 aut venis hæmorrhoidalibus externis. *ibid.* 2. E.

Quies.

Quietes duplices. 620. 2. E.
 Quietes positivæ quæ sunt à facultate pulsifica sunt
 partes essentielles illius. 621. 1. B.
 Quies interna in pulsu nequit tactu percipi. 623.
 1. C.

Quotidiana Febris.

Quotidiana febris dicta est à Græcis Amphemerina.
 396. 1. A.
 Quotidianæ diagnosi aperitur. *ibid.*
 Quotidiana alia est intermittens, alia continua. *ibid.*
 & 399. 2. C.

Quotidiana alia est exquisita, alia non exquisita.
ibid. B.

Quotidiana ex quo humore generetur? *ibid.*

Quotidianam febrem signa demonstrantia deducun-
 tur. *ibid.*

Quotidiana, ratione causæ, à qua pendet, longior
 Tertianâ Nothâ. *ibid.* 1. B.

Quotidiana interdum minùs durat quàm Tertianâ
 Nothâ. *ibid.* C.

Quotidiana continua non apparet dissimilis ab
 Hæctica. 396. 1. C.

Quotidiana intermittens in principio incipit sine ri-
 gore. *ibid.*

Quotidiana ratione causæ longissima est. *ibid.*

Quotidianæ prognosis consignatur. *ibid.*

Quotidianæ febris curatio ex omni Secta proponi-
 tur. 396. 1. D. & seqq.

Pro quotidiana curanda varia Empiricorum amuleta
 referantur. *ibid.*

Pro quotidianæ curatione remedia à Dogmaticis
 descripta traduntur. *ibid.* 2. D.

Pro quotidiana curanda observatio Zacuti refertur.
ibid. E.

Quotidiana febris, quamvis rara, est tamen possibi-
 lis. 397. 1. D. E.

Quotidiana aliqua reperiri potest Intermittens. 397.
 2. C. & seqq.

Quotidiana oriri potest à pituita naturali ob aliquam
 dispositionem præternaturalem putredinem infe-
 rentem. 398. 1. D.

Quotidiana Intermittens incipit cum frigore aut
 horripilatione, non autem cum rigore propriè
 dicto. *ibid.* C. D.

Quotidiana alia est Nocturna, alia Diurna. 399.
 1. C.

Quotidiana diurna fit periculosior quàm nocturna.
ibid. D.

Quotidiana diurna fit à maiori copia pituitæ. *ibid.*
 2. A.

Quotidiana continua dupliciter sumitur. 399.
 1. C.

Quotidiana continua non differt à Latica. *ibid.* E.

In quotidiana an & quando conveniat sanguinis
 missio. 471. 2. B. & seqq.

R.

Raritas, Rarum.

Raritas, & densitas in quo consistant? 11. 2. A.
 Raritas, & densitas sunt qualitates secundæ.
ibid. B.

Raritas, & densitas dupliciter considerantur. *ibid.*

Raritas & densitas locales sunt vocationes quædam
 seu dimensiones quantitatis. 13. 2. A.

Raritas sicut & densitas duplex est. 222. 1. D. E.

Raritas duplex est, alia qualitativa, & alia Localis.
 253. 1. B.

Ratio.

Ratio quærenda non est ubi sensus fidem facit. 73.
 1. B.

Recidiva.

Recidiva quid sit? definitur. 504. 1. C.

Recidiva alia est propria seu legitima, alia impro-
 pria seu illegitima. *ibid.*

Recidiva qua ratione superveniat? *ibid.*

Recidiva si timeatur, non potest materia morbifica
 enacuari, purgatione selectiva non indicata. *ibid.*
 E. & seqq.

Recidiva superveniente exercetur sanguinis missio,
 &

Notabilium.

& non purgatio, nisi coctione peracta. *ibid.* 2. A.
& seqq.
Recidivæ nomen unde. 642. 1. C.
Recidiva quid significet apud Medicos. *ibid.*
Recidiva apud Medicos in latiori significatione
sumpta solius morbi reditus non significat. *ibid.*
Recidivæ propria acceptio. *ibid.* 2. B.
Recidivæ morbi definitio. *ibid.* D. E.
Recidivam debet præcedere solutio integra primi in-
sultus morbi. 643. 1. B.
Recidivæ reditus debet esse ex vi primi morbi occa-
sionaliter seu causaliter. *ibid.* D.
Recidiva quoduplex. *ibid.* E.
Recidiva propria quoduplex. *ibid.* 2. A.
Recidiva illegitima duplex. *ibid.* B.
Recidiva & primus morbi insultus sunt idem nume-
ro morbus. 644. 2. A. & seqq.
Recidivæ non advenit eadem pars morbi, sed novus
insultus. 645. 1. A.
Recidivæ legitimæ superuenit recidiva ex humore
qui ex primo morbi insultu remansit. *ibid.*
Recidiva triplex. *ibid.* 2. B.
Recidiva legitima peior, & periculosior, compara-
tive ad minus legitimas. 645. 2. E.
Recidiva benignior quam primus morbi insultus, si
in illo salubria præcesserunt signa. 646. 1. C. D.
Recidiva prava periculosior quam morbus in primo
insultu. *ibid.* 1. E.
Recidiva perniciofa periculosior quam morbus in
sua radice. *ibid.* 2. B.
Recidiva perniciofa quomodo dignoscatur. 647. 1. A.
Recidivæ legitimæ propria & immediata causa quæ.
ibid. 2. E.
Recidivæ causæ coadiuvantes sunt causæ remotiores,
& variæ sunt. 648. 1. D.
Recidivæ illegitimæ causæ duæ. *ibid.* 2. D.
Recidivæ legitimæ causa efficiens. 649. 1. A.
Recidivam varia prænuntiantia signa. *ibid.* 2. B. &
seq. 650. 1. A. & seq.
Recidiva illegitima debet præcaueri à Medico dum
timetur. 650. 2. B.
Recidiva perniciofa dum timetur quid ægris consu-
lendum. *ibid.* C.
Recidiva legitima dum timetur potest exerceri san-
guinis missio. *ibid.*
Recidiva salubris purgationem renuit. *ibid.* E.
Refrigeratio.
Refrigeratio multipliciter corpori accidere potest.
451. 2. E.
Refrigeratio an & quomodo valeat impedire, vel
non sanguinis missionem, pluribus distinctis re-
solutionibus declaratur. 452. 1. C. & seqq.
Vide Remedium.
Relatio.
Relatio paternitatis & maternitatis in quo consistat?
156. 2. D. & seqq.
Relatio maternitatis est relatio realis prædicamen-
talis. *ibid.* 1. D.
Relationes prædicamentales in quo fundantur? *ibid.*
Relatione reali mater refertur ad filium. 157. 1. A.
Relationis esse est ad aliud se habere. 196. 1. A.
Relativa tantum relative opponuntur. *ibid.* B.
Relationes aliæ sunt Prædicamentales, aliæ transcen-
dentales? *ibid.* C.
In Relationis prædicamento an constituentur mor-
bus & sanitas. 195. 1. E. & 2. C. & seq. & 196. 1. C.
Remedium.
Remedium vtilissimum pro febribus est sanguinis
missio. 360. 2. B. & seqq.

Remedia magna sunt sanguinis missio & purgatio.
362. 2. C.
Remedium magnum exercetur sumpta indicatione à
causa. *ibid.* C.
Remedium periculosum, & ex quo potest mors sub-
sequi, quando exercendum? 374. 2. D.
Remedium periculosum est pro Syncho & causis
curandis sanguinis missio usque ad syncopen.
ibid.
Remedia plura ferebant priscorum temporum homi-
nes, quæ hodie ferre nequeunt. 371. 1. B.
Remedia plura tentabantur olim, quæ iam ab usu
recesserunt. *ibid.* C.
Remedia pro febre ardenti & tertiana continua tum
ex Medicina Diathetica, tum ex Pharmaceutica
desumpta & alia præscribuntur. 380. 2. A. & seqq.
& 381. 1. A. & seqq.
Remedium refrigeratorium an sit sanguinis missio.
463. 1. E.
Remedium quodlibet suo tempore exhibendum.
ibid. 2. E.
Remedium quod vno tempore proficuum est, paulò
post in venenum mutari potest. *ibid.*
Remediis extremis, ubi non est alia salutis via, veni-
dum est. 499. 2. E.
Remedium aliquod quamvis non sit indicatum de
cura regulari, de cura coacta exercendum est.
500. 1. A.
Res.
Res non naturales quæ dicantur? 68. 1. C.
Res non naturales an coadiuvant ad mortem natura-
lem causandam. *ibid.*
Res præternaturales an inducant mortem naturalem.
67. 1. E. & seqq.
Res naturales, non naturales, & præternaturales sunt
speculationis medicæ. 190. 1. B. & 191. 2. B.
Res nonnaturales admittuntur ut causæ salubres &
conservatrices Sanitatis. *ibid.* E.
Rerum nonnaturalium definitio quid nominis &
quid rei? 190. 2. E. & 191. 1. A.
Res nonnaturales sunt sex. 191. 1. E.
Rerum nonnaturalium numerus in controuersiam
adducitur. 191. 1. B. & seqq.
Res nonnaturales medium tenent inter res omnino
naturales, & omnino præternaturales. 191. 2. E.
Res incorporeæ ex communi usu loquendi magnæ
& parvæ denominantur. 213. 2. B.
Resolutio.
Resolutio continua insensibilem noxam adducit in-
tra limites sanitatis. 183. 1. E.
Reversio.
Reversio per se petit fieri semper ad distantiora ac
opposita cum directione. 427. 2. C. & seqq.
Reversio est, per quam intendimus auertere humores
& impedire ruentes in partem nondum in illa fir-
matis. *ibid.* E.
Reversio differt ab euacuatione & derivatione. *ibid.*
& 428. 1. A. B. C.
Reversio non solum per venas, sed & per alias vias
fieri potest. 428. 1. E. & 2. A.
In reversione quæ requiratur reductio? declaratur.
ibid. 2. D. E.
Reversionis definitio proponitur. 560. 1. E. & 2. A. B.
Reversionis prima divisio adducitur. *ibid.* 2. C.
& seqq.
Reversio quibus auxiliis perficiatur? 561. 1. B.
Reversoriæ sanguinis missionis quod sit indicans?
discordes sunt Authores. *ibid.*
Vide Sanguinis missio.
Reversio

Index Rerum;

Reuulsio per quam partem fieri debeat, disceptant Iuniores. 562.2.B.& seqq.
Reuulsio ex se fieri petit à parte contraria distantiori, secundum eam distantiam, per quam illam intendimus. 563.1.C.& seqq.
Reuulsioni non est essenziale auertere ad originem. 564.1.B.& seqq.
Licet id plurimum illi conveniat. 563.2.E.
In Reuulsionibus rectitudinem observandam esse sancit Hippocrates. 564.2.C.
In Reuulsionibus servanda est rectitudo versus omnes positionis differentias. ibid.2.E.
Reuulsio fit per vasa communia, & quæ illa sint? variant Doctores. 565.2.A.
Vasa communia, per quæ fit reuulsio, sunt venæ, intestina, & aliæ viæ communes quæ referuntur. ibid.C.
Reuulsio curatoria humoribus ad supernas corporis regiones fluentibus qua parte fieri debeat ex Galeno. 585.2.C.& seqq. & 586. per tot.
Reuellendi ex pede traditur occasio. 587.1.C. & seqq.
Galenus docens reuulsionem debere fieri ad partem contrariam, quomodo intelligendus. 586.1.B.C. D. & 587.2.C.D.
Reuulsio ex pede pro præcautione utilis est. 587.1.C.D.
Reuulsio curatoria qua parte exercenda ex Hippocrate. 588.1.D.E.& seqq.
In reuulsione curatoria interdum ex pede, interdum ex brachiis Doctores plus minusve nocimenti experti sunt, & unde id contingat? 588.2.E.
Reuulsio petit quandoque exerceri ex superioribus, quandoque ex inferioribus partibus. 589.
Reuulsio in quibus fieri non debeat. 592.1.A.
Reuulsio quæ fit sanguinis missione, potentior est quàm quæ ligaturis aut cucurbitulis efficitur. 594.2.A.
Reuulsio celerior & præstantior est ex brachio, si morbus à iecore, aut ramulis cavæ ascendentis foveatur, aliàs secus. 589.1.A. & 594.2.B.

Rhythmus.

Rhythmi nomen unde derivatum. 624.1.C.
Rhythmus & proportio inter motum compressionis & dilatationis. ibid.
Rhythmi æqualis tres differentiæ. ibid.E.
Rhythmi inæqualis sex differentiæ. ibid.2.B.
Rhythmus quid significet. 639.2.D.

Rigor.

Rigor aliquando sumitur pro specie convulsionis. 352.2.C.
Rigor in febre Intermittente quid sit? ibid.
Rigor dupliciter contingere potest. ibid.E. & 353.1.A.
Rigoris natura ex Vanhelmont. ibid.1.C.
Rigoris natura quæ sit apud Dogmaticos. ibid.D.
Propria Rigoris ratio traditur. ibid.2.A.
Rigor an sit motus expultricis facultatis. ibid.E.
Rigor est modus facultatis locomotiivæ sensitivi gradus. 354.1.B.
Rigor intensior an fiat à debili vel fortiori facultate, Galenus & Avicenna videntur dissentire. ibid.2.A.B.
Rigor intensior à potentiori facultate locomotiva sensitiva fit. ibid.C.
Galeni & Avicennæ doctrinam Author explicat. ibid.D.
Rigoris causa quæ sit? variaz Doctorum referuntur sententiæ. 355.1.A. & seqq.

Rigor fit efficienter à locomotiva facultate sensitivi gradus, & quò causa crassior est, eò fit intensior, ibid.E.

Cum Rigore incipere proprium est febris intermittentis. 398.1.B.C.

Cum Rigore propriè dicto quotidiana intermittens non incipit. ibid.D.

Rigoris nomen latè & strictè sumi potest. ibid.D.

Ad Rigorem quæ requirantur? ibid.E.

Rigor, frigus, & horripilatio non ex fuliginibus, sed humoribus procedunt. 399.1.A.

S.

Sanguis.

Sanguis fit ex sanie per coctionem, ex Arist. 76.2.D. & 77.2.A.

Sanguis in medio pituitosorum & biliosorum constituitur. ibid.

Sanguis an possit fieri ex cibis nondum in chylum transmutatis. 76.2.E. & 77.2.B.

An soli sanguini nutrire conveniat? 81.1.A.

Sanguis frigidus indicatur à Iouberio. 84.1.E.

Sanguis extra corpus quare concrevit. 84.2.E.

Sanguis qua ratione frigidus indicatur. ibid.

In sanguine est duplex substantia. 84.2.D. & E.

Sanguis à prædominio est calidus. 84.1.B. & D.

Sanguis Aëri correspondet & Veri. ibid.2.B.

Sanguis quid sit? 84.1.D.

Sanguis alter naturalis, alter præternaturalis. 85.1.C.

Sanguis est humor naturæ amicus. 85.1.B.

Sanguis naturalis alter quartus humor, alter massa sanguinaria. 85.1.D. & E.

Sanguis & alij humores præternaturaliter affici possunt. 85.2.B.

Sanguis est seminis materia. 166.2.B. & seqq.

Sanguis ruber loco seminis in nimio coitu effunditur. ibid.E.

Sanguis in transitu ad formam seminis resolvitur usque ad materiam primam. 167.1.A.

Sanguis non decidit à singulis partibus pro adindeganda seminis materia. ibid.1.C.

Sanguis moderatus est sedes animæ, sed nimis nocet. 362.2.B.

Sanguis potest corrumpi intra venas. ibid.C.

Sanguis quibus modis viciari possit? 432.2.E. & 433.1.A.B.C.

Sanguis an differat à cruore. 432.1.E. & 2.A. & seqq.

Sanguis sumitur dupliciter vel pro tota massa sanguinis quatuor humores continente, vel pro solo sanguine quarto humore. 481.2.E.

Sanguis tripliciter reliquos humores continere potest. 482.1.B.

Sanguis turgentiam acquirere non potest. 489.2.E. & 490.1.A.

Sanguis dupliciter potest per poros evacuari. 546.2.D.

Sanguineus sudor naturaliter datur. ibid.1.E. & 2.A. & seqq.

Vide Sudor.

Sanguis qui in iecore generatur, alter dicitur venalis, alter arterialis. 567.1.E.

Sanguis Menstruus.

Sanguis menstruus est simpliciter necessarius pro fœtus generatione. 158.1.D.

Sanguis menstruus in fœmina redundat, non in viro ibid.E.

Sanguini.

Notabilium.

Sanguinis menstrui noxa. 158. 1. A. & B. & 159. 2. C.

Sanguinis menstrui variae definitiones referuntur. 158. 2. D.

Sanguinis menstrui vera definitio sancitur. 159. 1. B. C.

Sanguis menstruus ad quid deferuiat? ibid. A. & D.

Sanguinis menstrui euacuatio an sit præter, vel secundum naturam? ibid.

Sanguinem menstruum peccare in quali, qui defendant? ibid. 2. A. & seqq.

Sanguis menstruus in foeminis boni habitus sola quantitate peccat. 160. 1. B.

Sanguis menstruus est materia ex qua fit lac pro foetu alendo. 160. 1. C.

Sanguis menstruus non semper est veneficus. ibid. D.

Sanguis menstruus est eiusdem rationis, ac Sanguis ex quo foemina & vir nutriuntur. ibid. E.

Sanguis menstruus statutis periodis petit expelli. 160. 2. A.

Sanguinis menstrui nomine quid intelligendum. 160. 2. B. C. D.

Sanguis menstruus tempore profluvij prohibebat mulieri ingressum in templum ex Lege Mosaica. 159. 2. E.

Vide *Mulier*.

Sanguine menstruo infecti homines societate communi ex Legibus Zabrorum interdicebantur. ibid.

Filamenta ex indusiis earum, quibus fluebat Sanguis menstruus incurabilia reddunt ulcera. ibid.

Sanguinis menstrui causam aliqui Lunæ adscribunt. 160. 2. E.

Vide *Luna*.

Sanguinis menstrui euacuationis causa assignatur. 161. 1. B. C.

Sanguis menstruus est obiectum facultatis expultricis. ibid.

Sanguinis menstrui periodicatio demonstratur. ibid. D.

Sanguis menstruus regulariter petit vnoquoque mense euacuari. 161. 1. B.

Sanguis menstruus per quas partes purgari debeat. 161. 2. E.

Sanguinis menstrui purgatio petit fieri per vterum. 162. 1. B.

Sanguis menstruus abundat ut excrementum in Quanto. ibid.

Sanguinis menstrui euacuatio aliquando per os & nares aliæve corporis partes contingit. 162. 1. & 2. A.

Sanguinis menstrui ad usum generationis separandi naturæ solertia. ibid. 2. B.

Sanguine menstruo se ipsam prius foemina alit, quam tribuat pro foetus formatione. 163. 1. A.

Sanguinis missio.

Sanguinis missionis remedium an sit utile? pars negativa pluribus suadet ex Vanhelmont. 359. 2. D. & seqq.

Sanguinis missio pro febribus curandis utilissima est. 360. 2. B. & seqq.

Sanguinis missio indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis. 361. 1. A. & 362. 2. B.

Sanguinem mittit Hippocrates in Athletis. ibid. D.

Sanguinis missio convenit in febribus putridis, licet non sit plenitudo. 362. 1. E.

Sanguinis missio indicatur, quoties humor committens febrem, est sanguini commixtus. ibid. A.

Sanguinis missio in omni febre putrida pendente ex

humoribus non cacoehymis est indicata. ibid. C.

Sanguinis missio est remedium magnum. 362. 2. C.

Sanguinis missio vsque ad animi deliquium an conveniat pro febribus curandis? disputatur. 374. 1. B. & seqq.

Affirmat Zacutus adhærens Antiquorum doctrinæ. ibid.

Negative resolvitur. ibid. 2. A. & seqq.

Sanguinis missio vsque ad Syncopen pro Syncho & Causis curandis, periculosa est, nec ideo exercenda. ibid. B.

Sanguinis missio partitis vicibus æquè causam morbi potest deponere, ac si fiat vsque ad deliquium. ibid. E.

Sanguinis missio vsque ad syncopen, exhaustit vires & reddit naturam impotentem ad causam morbi vincendam. 375. 1. A.

Sanguinis missio vsque ad animi deliquium olim Athletis & robustioribus hominibus plethoricis fuit utilis. ibid. B.

Sanguinis missione curatur Synochus putrida, ex Galeno. 376. 1. E. & seqq.

Sanguis est aptus putredinem pati. 377. 1. B. & seqq.

Ex Sanguine putrido oritur febris. ibid.

Ex Sanguine putrescente manente sub propria forma Synochus putrida oritur. ibid. 2. D.

Sanguis putrescens febrem intermittentem non causat. 378. 2. C. & seqq.

Sanguis commiscetur reliquis humoribus, & ad quid? ibid. E.

Sanguis auidè retinetur à natura. 379. 1. A.

Ex solo sanguine febris continens fieri potest. 379. 1. E. & 2. A. & seqq.

Sanguinis missio in febribus Continuis & Ardentibus, utilis. 381. 1. E.

Sanguinis missio in febre continua vel ardente timenda, quando fit terminatio ad partes extremas. ibid. 2. C.

Sanguinis fluxus per nares potest terminare biliosam febrem Continuum. 384. 1. E. & 2. A. & seqq.

Sanguinis fluxus per nares euacuat bilem. ibid. 2. C.

Sanguinis fluxus hæmorrhoidalis, aut menstruus in debita quantitate, & præcedente coctione, proficiunt in febribus. ibid.

Sanguinis missio ex quocumque brachio aut vena cum æquali utilitate in febribus humoralibus fieri potest. 385. 1. B. & seqq.

Sanguis & reliqui humores morbos magnos produciunt & fouent. 413. 1. D. & seqq.

Vide *Cruor*.

Sanguis proportionatus intra venas est Nectar vinificum. 416. 1. E.

Sanguis vitium potest contrahere in motu. 417. 1. A.

Sanguis quod vitium ex motu acquirat? exponitur. ibid. B.

De sanguinis missione variae Sectarum opiniones referuntur. 423. 2. E. & 424. 1. A. & seqq.

Sanguinis missio est utile remedium pro curandis morbis magnis ex vitio sanguinis pendentibus. 424. 2. A. & seqq.

Sanguinis missionem in Medicina reprobantium fundamenta evertuntur. 425. 1. A. & seqq.

Sanguinis missionis definitiones aliquot referuntur. ibid. E.

Sanguinis missionis optima definitio sancitur & explicatur. ibid. 2. C.

Sanguis secta venâ à quo moneatur? plures proponuntur opiniones. 425. 2. E. & 426. 1. A. & seqq.

Sanguinis

Index Rerum,

- Sanguinis motus localis vera causa traditur. 426. 1. E. & 2. A.
- Sanguine fluente, sectâ venâ, reliqui humores euacuantur, & unde ille motus? 426. 2. B. & seqq.
- Sanguinis missio in ordine ad suum indicans triplex est. ibid. 2. E.
- Sanguis mittitur ob vitium in Quanto, in Quali, & in motu. ibid.
- Sanguinis missio ratione loci, à quo intenditur euacuatio triplex est, Euacuatoria, Reuulsoria, & Deriuatoria. 427. 1. A. B.
- Sanguinis missionis ex parte finis plures enumerantur differentiae. ibid. C.
- Sanguinis missio ratione partis in qua exercetur, iterum duplex est. ibid. D.
- Sanguinis missio reuulsoria quæ sit? 427. 1. E. & seqq.
- Vide *Reuulsio*.
- Sanguinis missio est auxilium magnum. 429. 1. A.
- Sanguinis missionis indicans.*
- Sanguinis mittendi indicatio à quo desumatur? variae Authorum sententiae, & rationes adducuntur & refelluntur. 429. 1. & 2. A. & seqq. & 430. 1. & 2. A. & seqq.
- Sanguinis missionis genericum indicans est morbus magnus. 430. 2. E.
- Sanguinis missionis proprium indicans per se determinatur. 431. 1. B. & seqq.
- Qualis morbus magnus valeat indicare sanguinis missionem? 431. 2. D. E.
- Doctorum rationibus circa indicans sanguinis missionis satisfit. ibid. 2. E. & 432. 1. A. & seqq.
- Sanguinis missio indicatur seu vitium accidat cruori sine sanguini, prout dicit massam sanguinariam. ibid. 2. C.
- Sanguinis missio non indicatur per se ex morbi magnitudine & specificè. ibid. 2. C.
- Sanguinis missio an sumat indicationem à viribus? 434. 1. E. & 2. B.
- Sanguinis missio non indicatur ab ætate per se. 435. 2. A. B.
- Sanguinis missionem qual iter ætas permittat, profertur. ibid. C.
- Sanguinis missio an possit exerceri in pueritia. ibid. 2. E. & 436. 1. A. & seqq.
- Sanguinis missio non contraindicatur à senectute. 437. 2. D. & seqq.
- Sanguinis missionem nunquam indicat Cacoehymia. 438. 2. D. & seqq.
- Sanguinis missio ab humore turgente nunquam indicari potest. 439. 2. D. & seqq.
- Sanguinis missio an indicetur ex temperamento? 440. 1. B. & seqq.
- Sanguinis missio an & quomodo indicetur ex temperamento substantifico? ibid. 2. B.
- Modus indicandi sanguinis missionem ex temperie qualitatua calida & sicca proponitur. ibid. C.
- Sanguinis missionem qua ratione indicet temperamentum frigidum & humidum. ibid. E.
- Sanguinis missio quomodo indicetur à temperie calida & humida? 441. 1. A. B. & seqq.
- Sanguinis missio an indicetur ab accidentibus morbum concomitantibus, inquiritur. 441. 1. E.
- Sanguinis missionem accidentia pathognomica nec coindicant nec contradicant. ibid. 2. D.
- Sanguinis missionis à symptomatibus qualiter fiat contraindicatio? ibid. E.
- Sanguinis missio contraindicatur ab accidentibus criticis. 442. 1. A. B.
- Sanguinis missio contraindicatur magna ex parte in corpore gracili. 442. 2. A.
- Sanguinis missionem difficile patitur corpus obesum. ibid. B.
- Sanguinis missionem indicat corpus carnosum, venæ latæ, &c. ibid. B.
- Sanguinis missio an & quomodo coindicetur ex variis anni temporibus. 443. per tot.
- Sanguinis missionem Ver magis quam reliqua anni tempora coindicat. ibid. 1. E. & 2. A. & seqq.
- Sanguinis missionem magna ex parte coindicat consuetudo. 444. 1. E. & 2. A.
- Sanguinis missionem indicatam impedit cruditas primæ regionis superabundans. 445. 1. D. E. & 2. A. & seqq.
- Sanguinis missio an & quomodo indicetur, vel impediatur, dum adsunt crudi humores in secunda regione. 446. 1. B. & seqq.
- Sanguinis missionem an contraindicet cruditas humorum in tertia regione, distinctis resolutionibus statuitur. 447. 1. C. & seqq.
- Sanguinis missionem coindicandi vel contraindicandi vis magna aëri tribuitur. 448. 1. A. & seqq.
- Sanguinis missio an & quando ab animi passionibus impediri potest. 448. 1. & 2. A. & seqq.
- Sanguinis missionem magna ex parte ingens dolor impedire potest. 449. 2. B. & seqq.
- Sanguinis missio ob nimias vigilias impediri potest. 450. 1. D.
- Sanguinis missionem plerumque impedit Veneris usus. ibid. 2. E.
- Sanguinis missio an debeat exerceri mensuris superuenientibus? 451. 1. C. & seqq.
- Sanguinis missio impeditur ratione frigoris accessio- num. 452. 1. C. D.
- Sanguinis missio non impeditur ex leui perfrigeratione cutanea. ibid. E.
- Sanguinis missio lethalis est in perfrigeratione interna. ibid. 2. A.
- Sanguinis missio an impediatur in morbis ortis ex frigidis humoribus. ibid. 2. C. & seqq.
- Sanguinis missio non impeditur in prægnante seruata debita quantitate. 453. 1. C.
- Sanguinis missio in quacumque vena brachij vtrius- vis in prægnante fieri potest cum æquali vtilitate. 454. 2. B. C.
- Sanguinis missio ex pede fieri potest in grauidis, si vrgeat Epilepsia, morbulve alius periculosus, 455. 1. A. & seqq.
- Sanguine misso in prægnante abortum non semper sequi docuit Experientia. 455. 1. D. & 2. B.
- Quod sanguis mitti possit absque periculo abortus cum aliis observavit Author. ibid.
- Sanguine misso ex pede in prægnante Medicus non intendit abortum, & ideo immunis à poena ibid. 2. D.
- Per sanguinis missionem an liceat matrem à periculo liberare, foetu periclitante? ibid.
- Vide *Abortus*.
- Sanguinis missio an sit remedium præseruatium abortus, inquiritur. 456. 1. B. & seqq.
- Cum distinctione resoluitur. ibid. E.
- Sanguinis missio in quibus casibus præseruet ab abortu. ibid. 2. A. B.
- Sanguinis missio non est per se causa abortus. ibid. E.
- Sanguinis missio dum exercetur in prægnante ad quid fiat? 457. 1. A.
- Sanguinis missio nunquam per se indicatur in febre Diaria, quæ naturâ sit talis. 457. 2. A. B.
- Sanguinis missio qua ratione indicetur in febre Diaria.

Notabilium.

Diaria. ibid.C.
 Sanguinis missio nunquam indicatur in febre Hectica. 458.1.D.E.
 Sanguinis missione non solum bilis sed etiam sanguis & pituita euacuantur, & inde damnosa Hecticis. ibid.B.
 Sanguinis missio exerceri potest in Hectica complicata cum Humoralis, & quomodo. ibid.C.
 Sanguinis missio conuenit in febribus ortis ex humorum putredine. 459.1.E.
 Sanguinis missione euacuatur causa, à qua febris putrida causatur. ibid.2.C.D.
 Sanguinis missio in solis febribus putridis ex vitio sanguinis vel alterius humoris sanguini commixti pendentibus fieri licet. 460.1.E. & 2.A. & seqq.
 Sanguis non mittendus in febribus quæ pendent ab humoribus cacochymis. ibid.1.D.E.
 Sanguinis missio an debeat solum exerceri euacuationis causâ, an etiam reuulsione in febribus, latè disputatur. 461.1.C. & seqq.
 Sanguinis missio euacuatoria indicatur in febre Humoralis, si humor fluat ad focum putredinis. 462.1.C.
 Sanguinis missio euacuatoria & reuulsoria simul, quando indicatur in febre humoralis. ibid.E.
 Sanguinis missio non indicatur vt. remedium per se refrigeratorium, sed solum per accidens. 463.1.E.
 Sanguinis missio sumpta occasione exercenda. 463.2.E.
 Sanguinis missio in febribus putridis pendentibus ex vitio sanguinis statim à principio exercenda. 464.1.C. & 2.B.
 Sanguinis missione humores non extendantur, nec impelluntur, nec permiscantur. ibid.2.B.
 Sanguis quod interdum exeat purus, vnde contingat? ibid.
 Sanguinis missio in augmento febris putridæ, debet exerceri, si in principio non fuerit missus sufficienter. 465.1.C.D.
 Sanguinis missionem cur Galenus prohibeat in statu? ibid.2.A.
 Sanguinis missio cum possit interturbare coctionem in statu, si possibile sit, cohibenda. ibid.
 Sanguinis missio in summo rigore sæpe conuenit. ibid.2.E.
 Quod explicatur. 466.1.A. & seqq.
 Sanguinis missio in febrium Humoralium vniuersali declinatione euacuationis & attemperationis causâ exerceri potest. 466.2.C. & seqq.
 Sanguis non est mittendus in febre pendente ex humore cacochymo separato à sanguinis commixtione & supernatante. 462.2.C.
 Neque in declinatione, neque alio quouis morbi tempore, nec reuulsione, nec ventilationis causâ. 467.2.A. & seqq.
 Sanguinis missio in febre humoralis cur non indicetur in declinatione morbi. ibid.C.
 Sanguinis missio quando possit exerceri in febribus ab humore cacochymo pendentibus? ibid.D.
 Sanguinis missio ex quo fine indicari debeat. 468.1.A.
 Sanguinis missio in febris continuæ putridæ intermissione aut declinatione exerceri debet. 468.2.A. & seqq.
 Sanguinis missio in Tertianâ exquisita an sit utilis, dubitatur. 469.1.B.
 Sanguinis missio in Tertianâ exquisita exerceri debet, cuius causa antecedens est sanguini commixta. ibid.E.
 Sanguinem mittendi in Tertianâ exquisita tempus præscripsit Auicenna, cuius doctrina declaratur. 470.1.B.C.

D. Bruno Resol. Medic. Pars VI.

Sanguinis missionem præire debet purgatio in Tertianâ perniciofa. ibid.2.D.E.
 Sanguine misso successione ad id quod euacuatur refluunt humores. ibid.E.
 Sanguis quando mittendus in Tertianâ exquisita, statuitur. 471.1.A. & seqq.
 Sanguinis missio exercenda in Quotidianâ, dum pituita manet sanguini commixta. ibid.2.B.
 Sanguis an & quomodo mittendus in Quartana, variant Doctores. 471.2.E.
 Sanguinis missio utilis est in Quartana pendente à melancholia sanguini commixta. 472.1.D.E.
 Sanguinis missio debet exerceri attentis viribus & proportionata quantitate. ibid.2.C.
 Ex qua vena sanguis mittendus sit in Quartana Dogmatici sentiunt. 472.2.E.
 Sanguis ex quacumque vena, & ex quouis brachio mitti potest dum Quartana pendet ex vitio iecoris. 473.1.C.
 Sanguis non ex brachio, vel ex pede, aut venis hæmorrhoidalibus mittendus, dum Quartana pendet ex liene. ibid.D.E.
 Sanguinis missio debet exerceri in omni febre maligna pendente ex vitio sanguinis vel alio humore illi commixto, præcipue in primis morbi diebus. ibid.2.E.
 Sanguinem mittere in febre punctulari conuenit. ibid.
 Sanguinis missio exerceri non debet in febre punctulari maculis apparentibus, aliisve criticis excretionibus modò natura potentior videatur. 475.1.A. & seqq.
 Sanguinis missio exerceri potest in febre maligna, maculis apparentibus, etiam dum dubia est naturæ victoria. 475.1.E. & 2.A. & seqq.
 Sanguinis missione perficiendum quod deficit superuenienti euacuationi. ibid.2.C.D.
 Sanguine misso dum apparent excretionibus cutaneis, natura vberius prosequitur euacuationem. ibid.E.
 Sanguinis missio exerceri debet in febre pestilente pendente à sanguine aut humoribus illi commixtis, si vires permittant. 476.2.C. & seqq.
 Sanguis ex quo loco mittendus sit in febribus pestilentibus & malignis, vocatur in dubium. 477.1.B. & seqq.
 Sanguinis missio exerceri debet maiori ex parte, ex brachij venis in febribus pestilentibus & malignis. ibid.E. & 2.A. & seqq.
 Sanguinis missio in febribus pestilentibus magis indicatur vt remedium euacuatorium, quàm reuulsorium. ibid.2.B.
 Sanguinis missioni à venis pedum quando locus sit in febribus pestilentibus & malignis. ibid.2.D. & seqq.
 Sanguinis missio non debet exerceri in febre pestilenti orta ex humoribus cacochymis, & separatis à sanguine. 478.2.B.
 Sanguinis missio an possit subrogari purgationi impeditæ. 502.2.A. & seqq. & 503.1.A. & seqq.
 Sanguinis missio in recidua potius indicatur quàm purgatio. 504.2.B.
 De sanguine mittendo ex pede in febribus putridis & morbis fluxione ortis in suprema corporis parte, orta est inter Medicos Hispalenses controuersia. 557.1.B.
 Sanguinis missio ratione loci diuiditur in euacuatoriam derivatoriam, & reuulsoriam. ibid.D.E.
 Sanguinis missionis prædicta diuisio optima est, & admittenda. ibid.2.D.E.
 Sanguinis missio euacuatoria indicatur à morbo magno

Yyy

Index Rerum,

magno pendente ex vitio sanguinis in quanto, aut quali. § 58.2.B.& seqq.
 Sanguinis missio derivatoria medium locum tenet inter reuulsoriam & euacuatoriam. § 59.2.B.& 2.A.
 Sanguinis missio derivatoria à quo indicetur? resoluitur. ibid. 1.D.& seqq.
 Sanguinis missio reuulsoria à quo indicetur? § 61.2.A.B.& seqq.
 Sanguinis missio reuulsoria non solum indicatur à morbo magno pendente ex vitio sanguinis, prout mouetur, sed prout aptus est moueri. § 62.1.B.& seqq.
 Sanguinis missione reuulsoria quid intendat Medicus? § 63.1.E.
 Sanguinis missio reuulsoria à qua parte fieri debeat? ibid. C.
 Sanguinis missio reuulsoria vt plurimum petit fieri ad originem. ibid. 2.E.
 Sanguinem mittere in omnibus febribus putridis saluberrimum esse sancit Galenus. § 73.1.A.B.
 Sanguinis missio non indicatur ab humoribus pendentibus ex humorum cacochymia. ibid. D.E.
 Sanguinis missio saluberrima tantum est in febre putrida pendente ex vitio sanguinis vel alio humore illi commixto. ibid. 2.A.& seqq.
 Sanguinis missionem in febribus putridis fieri debere ex pede nonnulli Moderniores existimant. § 74.1.B.
 Sanguinis missio in omni febre vt putrida, debet fieri ex brachiis, iuxta Galeni doctrinam. ibid. E.& 2.A.& seqq.
 Sanguinis missio reuulsoria ex pede quibusdam febribus est deneganda. § 76.1.E.
 Sanguinis missio reuulsoria non indicatur in febribus putridis, licet aliqua humorum portio reperiatur. § 77.1.C.& seqq.
 Sanguinis missionis duplex indicatio interdum reperitur in febribus. ibid. D.
 Sanguinis missio euacuatoria & reuulsoria ratione complicata indicationis concurrere possunt. ibid. 2.E.
 Sanguinis missio quomodo exercenda in febre putrida, superueniente affectu indicante reuulsoriam. § 78.2.C.& seqq.
 Sanguinis missio etiam reuulsoria debet fieri ex venis quæ communicationem habent cum parte affecta. ibid. 2.E.
 Sanguis an sit ex pede mittendus in febre maligna & pestilente? dubitatur. § 79.2.D.& seqq.
 Sanguinem mittendum ex brachiis in febribus pestilentibus sanxit Author. § 80.1.D.
 Sanguine misso ex brachiis in morbis malignis sit euacuatio per accidens, & reuulsio per se. ibid. 2.D.
 Sanguis mittendus in febribus malignis & pestilentibus ex venis quæ maiorem habent communicationem cum parte affecta. § 81.1.A.
 Sanguinis missio quomodo exercenda, si timeatur foueri febrem ex vitio sanguinis, in ramis cauæ descendentes. ibid. 1.D.& seqq.
 Sanguinis missio an & quomodo sit remedium refrigeratorium, disquiritur & resoluitur. § 84.1.A.& seqq.
 Sanguinis missio reuulsoria curatoria statuitur ex Galeno, & eius doctrina explicatur. § 85.2.C.& seqq. & § 86. per tot.
 Sanguinis missio ex pede pro cautione, data occasione utilis est. § 87.1.C.& seqq.
 Sanguinis missio reuulsoria curatoria qua ratione exercenda ex Hippocrate in morbis superiorum regionum. § 88.1.D.E.& 2.A.& seqq.

Sanguis mittitur ex brachiis, superueniente in superioribus regionibus inflammatione. § 88.2.C.
 Sanguis mittitur ex pedibus in superiorum regionum morbis, si superueniant menstrua, lochia, aut hæmorrhoides. ibid.
 Sanguinis missio ex pede in quibus causis fieri liceat & debeat in grauidis? § 90.1.D.& seqq.
 Sanguinis missio reuulsoria fieri debet ex pede in prægnante, si epilepsia lethalisve alius morbus ortus sit ex vteri inflammatione, vel humoribus in illum fluentibus. ibid. E.& seqq.
 Sanguinis missionem fieri ex pede semper expedit in Gonorrhœis, aliisque bubonibus similibus. § 91.2.E.& § 92.1.A.& seqq.
 Sanguinis mittendi eadem est ratio, quoad locum, in Gonorrhœis, ac in pestilentibus bubonibus. § 92.1.D.
 Sanguinis missio ex brachio cur prohibeatur menstruis superuenientibus? ibid.
 Sanguinis missio reuulsoria indicata per venas brachij & pedum in affectibus complicatis quæ sit præstantior, resoluitur. § 92.2.C.& E.& § 93.1.A.& seqq.
 Sanguinis missio fieri debet ex pede in Gonorrhœa cum affectibus diuersæ speciei complicata. § 92.2.E. & § 93.1.A.
 Sanguine misso ex pede in bubonibus gallicis complicatis cum aliis affectibus, maior subsequitur utilitas. § 93.1.D.
 Sanguinis missio exercetur diuersimodè menstruis superuenientibus. § 93.2.A.& seqq.
 Vide *Menstrua*.
 Sanguis qui generatur in liene per quas vias feratur in iecur. 600.1.D.
 Sanguis totus in iecore genitus, & aliunde receptus continuè refluit ad cor. ibid. 2.E.
 Sanguinis motus in venis quomodo fiat. 601.2.E.
 Sanguis à minoribus venis ad maiores fertur. 602.1.B.
 Sanguis fertur ad cor per circulationem. 603.2.A.
 Sanguis ob quas utilitates fertur ad cor. ibid.
 Sanguis elaboratus in corde simul cum spiritibus traditur in arterias. 604.1.D.
 Sanguis & spiritibus vitales trudentur per Aortam in reliquas arterias, & per vniuersas corporis partes. ibid. 1.E.
 Sanguis communicatur venis per arterias, & per anastomoses transcolatur. 605.1.D.
 Sanguinis motus diuersæ opiniones. 605.2.D. & 606.1.B.C.
 Sanguis non mouetur ab impulsu ex cordis compressione communicato per venas & arterias. ibid. D.
 Sanguis non mouetur per venas & arterias à calore, à leuitate, nec à grauitate tanquam à causis per se mouentibus. 606.C.
 Sanguis mouetur per arterias & venas ab attrahente, & expellente facultate gradus vegetatiui. 607.1.D.
 Sanguis habet omnia requisita vt moueatur in arteriis. ibid. 2.D.
 Sanguinis duplex acceptio. 652.1.D.
 Sanguis potest mitti sine plenitudine secundum quid dicta. 655.2.E.
 Sanguis fit naturæ inutilis dupliciter. 656.1.A.
 Sanguis non semper mittendus ex pede in principio cuiusvis morbi. 663.1.B.C.
 Sanguinis missio, & vt quodlibet aliud remedium exerceatur, duo prærequiruntur. 682.1.D.
 Sanguis lochialis ab vtero ad caput refluens quos morbos causet. 687.2.B.& seqq.
 Sanguis

Notabilium.

Sanguis in puerperis acuto morbo & in superioribus partibus correptis, ex brachio nunquam mittendus. 688.2.C.
Sanguinem mittendi ex talo noua Practicantium doctrina modum introduxit. 689.1.C.
Sanguis ex vtero gerentibus, an in aliquibus casibus sit mittendus. 693.1.E.
Sanguis in grauidis in quo casu ratione fœtus sit mittendus. 693.2.E. & seqq.
Sanguis mittendus in ægrotantibus, vel paratis ægrotare, vel ob plenitudinem, vel ob cacochymiam vel propter vtrumque. 694.1.E.
Sanguis in grauida an sit mittendus ex pede matris morte imminente. 695.2.D.
Sanguis menstruus in lactante motus varia causat incommoda, tum in Matre, tum in fœtu, & quare. 708.7.E.
Sanguinis menstrui malignæ qualitates. ibid.

Sanguisuga.

Sanguisugæ viles sunt pro februm curatione. 366.2.C.D.

Sanitas.

Doctores de Sanitate tractantes referuntur. 182.1.A.B.C.
Sanitas dupliciter vsurpatur. ibid. D.
Sanitas perfecta possibilis est in homine. ibid. 2.E.
Sanitas in quo consistat? 183.1.A.B.
Sanitas & morbus contrariè opponuntur. ibid. C. & 201.2.B. & 202.1.B. & 2.C.
Sanitas est principium quo omnes operationes debite eliciuntur. 182.2.B.
Sanitas perfecta resultat ex vnitatem, conformatione & temperie debitis. ibid. 2.D.
Sanitatis variæ descriptiones adducuntur. 183.1.E. & 2.A. & seqq.
Sanitatis optima definitio proponitur. ibid. 2.C.
Sanitatis materiale & formale in quo consistant? 183.2.E. in fine.
Sanitas vna est secundum speciem atomam. 184.1.E.
Sanitas formaliter est dispositio modificans & afficiens subiectum ad bene operandum. 184.2.C.
Sanitatis differentiarum accidentales admittuntur. 185.1.C.
Sanitas vna est, quia non habet fundamenta specie diuersa, à qua fiat multiplex. ibid. E.
Sanitas pro formali est vna simplex qualitas. 185.2.D.
Sanitas & morbus ponuntur in Prædicamento Qualitatis. ibid.
Sanitas ita se habet ad primas qualitates proportionatas, sicut forma & figura ad quantitatem hoc vel illo modo terminatam. ibid. E.
Sanitas & morbus in quo conueniant & differant? 186.1.E. & 2.A.
Sanitas est de genere boni. 185.2.C.
Sanitas & morbus pro materiali non sunt necessariò contraria sub eodem genere. 186.2.D.E.
Sanitas & morbus formaliter sumpta sunt contraria. ib. & 187.2.E.
Sanitas & morbus an & quomodo possint reperiri in eodem subiecto. 187.2.C.
Sanitas habet latitudinem secundum quam potest in homine reperiri & compati cum morbo. ibid.
Sanitati intrinsecum est, perficere operationes. 187.2.E.
Sanitas & morbus dupliciter possunt considerari. 188.1.B.C.
Sanitas exquisitissima per instans tantum durat. ibid. D. & 190.1. & 2.C.

D. Brano Resol. Medic. Pars. VI.

Sanitas alia est Bona & Communis, alia Tenuis, & alia Media. ibid. 2.A.
Sanitatem & Morbum diuagari per plura prædicamenta qui iudicent? ibid. 2.B.
Sanitatis sunt diuersi gradus intensiōis. 180.1.E.
Sanitatis latitudo tripartitur. 189.2.A. & B.
Sanitatis gradum plura signa à posteriori indicant. ibid. 2.D.
Sanitatis & temperiei propriæ signa dantur partium corporis. ibid. E.
Sanitas quibus conseruetur. 190.2.B.
Vt Sanitas conseruetur quæ requirantur. 191.2.A.
Sanitas formaliter sumpta non est causa conseruatiua alterius sanitatis similis. 192.1.B.
Sanitas pro materiali potest per se conseruare similem sanitatem in alio. ibid. D.
Sanitas habet latitudinem, intra quam in homine reperiri potest simul cū morbo. 278.1.A. & seqq.
Sanitati intrinsecum est operationes perficere. ib. D.
Sanitas & morbus in gradibus intensi & remissi considerari possunt. 279.1.B.
Inter Sanum & ægrium an detur medium? ibid. & 277.2.D.

Sanitas vnde oriatur? ibid. C.
Sanitas exquisitissima solum durat per instans. ibid.
Sanitas est de genere boni, habet tamen latitudinem, seu gradus, iuxta quos alia dicitur Exquisitissima, alias Tenuis, seu Insalubris, & alia neutra. ibid.

Scarificatio.

Scarificationes viles sunt pro februm curatione. 366.2.C.D.

Secta.

Secta quid sit? 3.2.B.
Secta Medicinæ triplex, Empirica, Rationalis, & Methodica, quibus Moderniores addunt Spagiricam. ibid.
Sectarum Medicinæ Professores apud varias Nationes. 3.2.C.
Secta Dogmatica an sit præstantior reliquis. 3.2.E. vbi pars negatiua suaderetur.
Sectæ Dogmaticæ præstantia. 3.2.B.
Sectæ Dogmaticæ cultores & Professores. 3.2.C.D.
Secta Empirica indoctorum hominum inuentum. ibid.
Illius cultores & Professores. ibid.
Secta Methodica quæ sit. 3.2.E.
Sectæ Methodicæ Professores. ibid.
Secta Spagirica quid sit? ibid.
Tria sunt illius principia, Sal Sulphur, Mercurius. ib.
Eius origo, & Professores. 4.1.A.
Secta Dogmatica reliquis præstat. 3.1.B.C.
Secta Empirica Impostoribus & vetulis relictæ. 4.1.D.
Secta Methodica adhæret rationali secundum aliqua principia. 4.1.E.
Secta Spagirica Pharmaceuticæ socia & Medicinæ ministra. 4.2.A. & 5.1.A.
Secta Paracelsistica differt ab arte Spagirica. 4.2.E.

Semen.

Semen an à fœminis generetur. 153.2.D.
Semen prolificum à fœmina generari, resoluitur. 154.1.C.
Semen fœminæ an quidpiam actiuitatis habeat? 254.2.C.
Semen fluidum & aqueum ineptum est pro generatione. 154.1.B. & 155.1.C.
Semen & sanguis menstruus fiunt per coctionem, & ad quid? 154.2.E.
Semen viri in quo differat à fœmineo? 156.1.A.
Semen viri & fœminæ quomodo cōcurrant ad fœ-

Index Rerum,

tus productionem. 155.2. C. & 156.1. C.
 Semen utriusque parentis eodem modo concurrat. 156.2. E. & 157.1. E.
 Semen feminæ aqueum magis quā virile. 155.1. B. C.
 Semen principium necessarium est pro generatione. 163.2. D.
 Semen qua ratione dicatur excrementum? ibid. 2. ad finem.
 Sine semine quædam animalia generantur. 163.2. C. & 164.2. A. & B.
 Semen quid significat. 163.2. A.
 Seminis variæ definitiones referuntur. 164.1. D.
 Seminis aptior definitio traditur. 164.2. D.
 Semen fit ex reliquiis alimenti ultimi, & quomodo. 164.2. E.
 Semen an sit tertiæ regionis excrementum. ib. 2. B. & 165.1. A.
 Seminis propria accidentia traduntur. 165.1. E.
 Semen conflatur ex magna copia Spirituum vitalium. ibid. 2. A.
 Semen præstat materiam pro fœtus formatione. ib. B.
 Semen fit ex humida substantia sanguinis conclusa & agitata. ibid. C.
 Semen pro generatione aptum quibus debeat gaudere qualitatibus. 165.1. B. C. & 2. E.
 Semen quomodo spumofum dicitur. 166.1. A. & 165.2. C.
 In semine aërea humiditas prædominatur. 165.2. B. & 166.1. A.
 Seminis causa materialis decernitur. 166.2. B. & seq.
 Semen ex sanguine immediatè à testibus elaboratur. 166.2. C.
 Seminis virtus productiva quæ sit. ibid. D.
 Semen pro omnibus corporis partibus fit ex sanguine. ibid. D. E.
 Seminis materia quæ generatur ex sanguine quæ sit. 167.1. C.
 Seminis virtus qualiter decidat à partibus. ibid. D.
 Seminis elaboratio an præstet reliquis elaborationibus. 166.1. E. & 167.1. E.
 Seminis spiritiosa pars decidere videtur ab omnibus partibus. 167.2. D. & seqq.
 Seminis quavis pars à solis testibus sufficit decidere. 168.1. C. & seqq.
 Semen decedit ab omnibus partibus quoad esse obiectivum, non quoad esse entitativum. 168.2. E.
 Seminis spiritiosa pars fit ex vitali spiritu. 169.1. D. E.
 Semen quomodo elaboratur. 169.1. C. & 2. B.
 Seminis producendi vim tribuant Antiqui cuilibet parti. 169.2. C. D. E.
 Seminis generatio solum testibus adscribenda. 170.1. A. & seqq.
 Seminis eiectio unde voluptatem causet. 170.1. E. & 2. A.
 Semen qualiter possit dici decidere ab omnibus partibus. 171.1. A. & B.
 Seminis duplex est esse obiectivum, specificativum. 171.1. C. D.
 Semen est instrumentum generantis tendens ad productionem fœtus illi similis. ibid. 1. A.
 Semen materialis principij rationem obtinet pro fœtus formatione. 171.2. E.
 Semen diversa ratione potest esse activum & passivum principium. 172.1. D.
 Semini præstat materiam spiritiosa etiam seminis pars. 173.1. A.
 Seminis spiritiosa pars qualiter crassioribus est commixta. 173.1. E.
 Semen an sit animatum, quidam affirmativam te-

nent. 173.2. D.
 Semen nulla viventis informatur substantiali forma. 174.1. D.
 Semen non est corpus organicum. ibid. E.
 Semen ratione finis in quem ordinatur, non indiget anima. ibid. 2. B.
 Semen qualiter fiat vitalitatis instrumentum. ib. D.
 Semen quomodo attingat generationem fœtus viventis? 174.2. E.
 Semen animalium qualiter sit perfectius semine plantarum. 175.1. B.
 Semen determinatur ab anima ad productionem similis in specie. 176.1. B.
 Semen non agit virtute propria, sed ut instrumentum à generante elevatum. ibid.
 Semen ut instrumentum virtutis generativæ ita se habet, sicut calor ut instrumentum nutritivæ. ib. D.
 Seminis actiuitas an inducat similitudinem in sexu. 176.2. E.
 Seminis materiali principio sexus similitudo tribuitur. 177.1. D. E.
 Semen virile & fœmineum fiunt vnum numero instrumentum. ibid. E.
 Semen prolificum ex parte viri, necessarium principium in omni viventis generatione. 670.1. E.
 Semen prolificum sola vi testium potest generari. 670.2. A.
 Semen viri non est necessarium pro molæ generatione. 713.1. E.
 Semen fœmineum absque virili semine nequit producere sibi simile in specie. 713.2. C.

Senectus.

Senectus quid? 65.2. E.
 Senectus est mensura durationis vitæ humanæ sub frigido & sicco temperamento. 66.1. A.
 Senectus trifariam consideratur. ibid. B.
 Senectus frigida est & sicca. ibid. C.
 Senectus morbis ab humiditate ortis infestatur. 66.1. B. & D.
 Senectus omnium officina malorum. 71.2. E.
 Senectus quid & quotuplex? 437.1. E. & 2. A. & seq.
 Senectutis incommoda. ibid. B.
 Senectus an centra indicet omnino sanguinis missionem, resolvitur negativè. ibid.

Sensus.

Sensus communis quæ sit potentia. 148.1. A. & seq.
 Sensus communis est facultas rectrix specie ab aliis internis distincta. ibid. E.
 Sensus externus nullus ultra suum proprium obiectum cognoscit. ibid. 2. A.
 Sensus externus nullus potest suam sensationem cognoscere. ibid. B.
 Sensus communis necessitas. ibid. 1. C. & 2. D.
 Sensus communis amplectitur omnes modos tendendi in obiecta externa. ibid.
 Sensus communis non retinet species obiectorum in eorum absentia. 149.1. D.
 Sensus communis & phantasia idem habent obiectum. ibid. 1. & 2. B.

Vide Phantasia.

Serosa substantia.

Serosa substantia duplex in venis reperiri potest. 486.1. E.
 Serosa substantia est humorum pars. ibid. D.
 Serosa substantia in statu naturali moderata à renibus attrahitur, redundans venis supernatat. ibid. E.
 Serosa substantia redundans, non expectata coctione purganda. 495.2. E. & 496.1. A.
 Serosa substantia est inutilis, & excrementitia. ibid.
 Serosa

Notabilium.

Serosa substantia alia est sub humorum forma remanens, alia separata & supernatans. *ibid.* C.
 Serosa substantia an possit alia coctione in benigniorem statum reduci? *ibid.*
Siccitas.
 Siccitas in corpore humano unde proveniat. 260.
 1. E.
 Sicci morbi causæ referuntur. *ibid.*
 Siccitas an sit de conceptu febris Hæcticæ, disputatur & resolvitur negativè. 317. 1. C. D. E.
Sigillatio.
 Sigillatio materiæ quid sit? 29. 1. B.
 Sigillatio duplex est, alia Qualitativa, & alia Substantifica. *ibid.* C.
 Sigillatio an sufficiat ut qualitates producantur in materia. *ibid.* D.
 Materiæ Elementorum ex vi sigillationis determinat formam mixtam in illis subsequutam ad producendas in qualibet sui Elementi qualitates. *ibid.* 2. B.
 Sigillatio quid relinquit in materia. *ibid.* C.
 Sigillatio remanet in materiis Elementorum, etsi non præcesserint immediatè sub eorum formis. *ibid.* 2. D.
 Sigillatio ex præcessisse formæ pro quibus qualitatibus fiat? 30. 1. E. & 2. A. & seqq.
 Forma quælibet sigillat substantificè pro aliquibus accidentibus. *ibid.* 1. D.
 Forma mixta non sigillat pro qualitatibus primis. *ib.*
 Forma mixta cum contineat virtualiter formas Elementorum potest superueniens in eorum materiis, eorum conservare sigillationem. *ibid.* E.
 Ex præcessisse qualitatum solum remanet qualitatina sigillatio. *ibid.*
Signum.
 Signa pathognomica & propria Eunuchorum & Spadonum. 673. 1. D.
Similaris Pars.
 Similarium partiū intemperies dividitur. 209. 1. A. B.
 Parti similiari intemperies ita accedit ut nunquam accidat organicæ vicissim. 210. 1. E.
 Pars similis quid? *ibid.* 2. A.
 Pars similis est quanta independentè ab organi quantitate alia. 227. 2. B.
 Pars similis duo habet. *ibid.*
 Parti similiari an possit accidere morbus in diminuta quantitate. 227. 2. C.
Similitudo, Simile.
 Similitudo fœtus ad quid referenda? 154. 2. C. & 155. 2. E.
 Similitudo filiorum ad parentes unde contingat. 166. 2. A. & 167. 2. E.
 Similitudo filiorum ad parentes an seminis virtuti adscribenda? 169. 2. E. & 170. 1. D.
 Similitudo fœtus in quo fundatur. 171. 1. B.
 Similitudo filiorum ad parentes triplex. 175. 1. E.
 Similitudo filiorum ad parentes quid. *ibid.* 2. A. B.
 Similitudo specifica provenit, quia semen operatur ut instrumentum generantis. 176. 1. A.
 Similitudo in sexu cui tribuenda. 177. 1. D. & seqq.
 Similitudo individualis cui tribuenda, variæ referuntur opiniones. 178. 1. D. & seqq.
 Similitudo in accidentibus individualibus filiorum ad parentes à vi formatrice provenit. *ibid.* 2. B.
 Similitudo ad consanguineos cui adscribenda? 179. 1. C.
 Similitudo individualis ab imaginativa facultate immutari potest. 180. 1. B.
 Similitudinis, quæ ex vehementi imaginatione procedit, ratio redditur. *ibid.* D. & seqq.
 Simile non agit in simile. 192. 2. D.

D. Brauo Resol. Medis. Pars. V I.

Similitudo alia est generica & alia specifica. 193. 2. A.
Solutio continuitatis.
 Solutio continuitatis est morbus. 226. 1. B.
 Solutio continuitatis est morbus communis partibus similiariibus & organicis. 225. 2. C. & 226. 2. D.
 Solutæ continuitatis morborum differentiæ sumuntur à causa vel à subiecto. *ibid.*
 Solutio continuitatis variis modis sumitur. 226. 1. D.
 Solutio continui est morbus pro materiali, non verò formaliter. *ibid.* E.
 Solutio continuitatis accidere potest parti similiari, absque eo quod simul accidat organicæ. 227. 1. E.
 Solutio continuitatis quale vitium est. *ibid.* 2. A.
 Solutio continuitatis dari potest in parte organica per separationem similarium partium sine solutione propria similarium. 228. 1. B. C. D.
 Solutio continuitatis potest simul accidere parti similiari & organicæ. 228. 2. E. & 229. 1. & 2. A.
Somnus.
 Somnus profundus damnosus est in febribus. 370. 1. A.
 Somno soporoso affectos sæpe occumbi demonstrat experientia. *ibid.*
 Somnus, si modum excedat, malum ex Hippocrate. *ibid.*
 A somno profundo excitandi sunt febrientes. *ib.* 2. A.
 Somnus profundus in febrientibus unde contingat. *ibid.*
 Somnus qui morbi est symptomata, fit etiam morbi causa. *ibid.*
 A somno si febriens excitetur, impeditur febris intensio. *ibid.*
 Somnus inter res non naturales reponitur. 450. 1. A.
 Somnus cum moderamine pro sanitate iuvat. *ibid.*
 Somni moderati magna sunt commoda. *ibid.* E.
 Somnus quos pulsus habeat. 636. 2. E.
Spado.
 Spadones quidam, homines, quibus in curatione non sunt avulsi testiculi an sint habiles ad contrahendum matrimonium. 670. 1. B.
 Spadonum ad coeundum validorum matrimonia à quo tempore irrita, & prohibita. 671. 1. D.
Sphygmica.
 Sphygmica unde. 596. 1. A.
 Sphygmica ars ad quid de servit. *ibid.*
 Sphygmica artis partes. *ibid.*
 Sphygmica artis physiologia. 609. 1. A. & seqq.
 Sphygmica Galenus non docuit. 609. 1. C.
 Ipsam tamen perculluit. *ibid.* 2. B.
 Sphygmica artis cognitio utilis, & necessaria Medico. *ibid.* 1. E.
Spina dors.
 Spina dors. qualiter inungi debeat in Hæcticis. 324. 1. D.
 Vide Hæctica, & Lac.
Spiritus.
 Spiritus prærequiruntur in partibus ut influens qualitas recipiatur. 109. 1. C. & seqq.
 Spirituum natura à quibus illustretur. 117. 1. A.
 Spiritus nomine, quid intelligatur. *ibid.* C.
 Spiritus non dari in corpore quibusdam argumentis probatur. *ibid.* D.
 Spiritus esse admittendos resolvitur. 116. 1. C.
 Ex spiritibus alteratis febris oritur. *ibid.*
 Spiritus ad quid conducit? 117. 1. A.
 Spiritus variæ definitiones referuntur. *ib.* 1. C. & seqq.
 Spiritum Author definit ex Galeno, & aliis. 117. 2. A.
 Spiritus an sit anima? *ibid.* B.
 Spiritus an sit vehiculum facultatum. *ibid.*
 Spiritus

Index Rerum,

- Spiritus & humores in corpore existentes quinam iudicent. 117.2.D.
- Spiritus non vivere tenet communis Medicorum sententia. 118.1.A.
- Spiritus non sunt continui reliquis corporis partibus. ibid.B.
- Spiritus an informantur ab anima secundum gradum vegetativum? ibid.
- Spiritus unde moveantur? 118.2.A.
- Spiritus qua nutritione nutriantur? ibid.B.
- Spiritus triplicem in corpore humano reperiri contendunt plures. 118.2.C.
- Spiritus vitalis & animalis admittuntur. ibid.E.
- Spiritus animalis in cerebro & vitalis in corde generantur. 119.1.E. & 120.2.B.
- Spiritus naturalis an producat in genere? 118.2.D. & 119.1.B. & seqq.
- Spiritus vitalis ratione, aperta venâ sanguis cum impetu profilit. 119.2.A.
- Spiritus naturalis insitus siue implantatus admittitur. ibid.2.C.D.E.
- Spiritus insitus nil aliud est quam calidum innatum. ibid.
- Spiritus naturalis est pars illa viventis, à qua calor innatus pullulat. ibid.E.
- Spiritus vitales & animales specie differunt. 120.1.E. & 2.A. & seqq.
- Spiritus unicum Aristoteles admittit. 120.1. & 2.C.
- Spiritus generantur per coctionem. 121.1.B.
- Ex spirituum coctione an resultet excrementum? 121.1. & 2.A.
- Spiritus animalis unde dicatur? 121.2.B.
- Spiritus animalis quid sit ex Galeno. 121.2.C.
- Spiritus animale Author definit. ibid.D.
- Spiritus animalis est frigidior vitali. ibid.E.
- Ex spirituum vitalium calore si digitus immitteretur in cor, cremaretur. 122.1.A.
- Spiritus vitales ad quid ordinati à Natura. ibid.
- Pars priuata spiritu vitali redditur frigida. ibid.B.
- Spiritus animales sunt humidiores quam vitales. 122.1.E.
- Spiritus animales sunt lucidi. ibid.2.B.
- Spiritus visus lucidus est. ibid.
- Spiritus animalis est perfectissima substantia, & ad quid ordinata. ibid.2.C.
- Spiritus forma substantialis est principium lucis productivum. ibid.D.
- Spiritus animalis quæ sit causa materialis? ibid.E.
- Spiritus vitales an coadiuant causam mortis naturalis. 68.2.C. & E.
- Spiritus vitalis ad vitæ conseruationem omnino necessarius. 123.1.A.
- Spiritus vitalis est delator virtutum animæ. ibid.B.
- Spiritus vitalis definitur. ibid.C.
- Spiritus vitales sunt calidiores corde. ibid.2.A.
- Vide Cor.
- Spiritus vitales qua ratione vocentur temperati à Galeno? 124.1.A.
- Spiritus vitales ad quid ordinentur. 123.1.E. & 124.1.C.
- Spiritus vitales à solo Corde generantur. 124.1.E.
- Spiritus vitales in Arteriis generantur cordis virtute. 124.2.D.
- Spiritus vitales ex sanguine & aëre generantur. 125.1.A. & seqq.
- Spiritus vitalis ex propria temperie debet esse pars corporis calidior. ibid.B.
- Spiritus vitales nihil vitalitatis præter calorem partibus communicant. ibid.2.B.
- Spiritus vitales unde dicantur. 125.1.A. & C.
- Spiritus an requirantur pro seminis materia. 168.1.C. & seqq. & 2.A. & seqq.
- Spiritus in testibus eandem patiuntur alterationem, ac sanguis. 168.2.C.
- Spiritus in semine triplex. 169.1.B.
- Spiritus vitalis spirituosam seminis partem subternit. 169.1.D.E.
- Spiritus implantatus reperitur in animalibus perfectioribus. 173.1.A.
- Spiritus sicut & reliqua membra animâ informantur. ibid.B.
- Spiritus à partibus non admittunt sigillationem. 168.1.E.
- Spiritus vitales in statu naturali sunt Corde calidiores. 276.2.C.D. & 277.1.C.
- Spiritus vitales sunt mixta perfecta. 289.2.D.
- Spiritus vitales possunt putrescere & sic febrem causare. ibid.
- Spiritus sunt substantiæ tenuis, & ideo non valent obstruere. ibid.B.
- Spiritus vitales possintne moueri per arterias ab eisdem facultatis, à quibus mouetur sanguis. 608.1.D.
- Spiritus vitales mouentur à corde in reliquas partes, & è conuerso. ibid.2.D.
- Spiritus vitales & sanguis non mouentur per easdem vias, neque ob eundem finem. ibid.2.D.
- Spiritus vitales in venis, alij sunt commixti sanguini, alij separati. ibid.2.E.
- Spiritus vitales nequeunt à se moueri in passionibus animæ. 631.2.D.
- Spiritus vitales nequeunt moueri à facultatibus gradus vegetatiui in passionibus animæ. 632.1.B.
- Spiritus vitales in passionibus animæ expelluntur, aut trahuntur ad partes à facultate vitali, vt partes operentur. 632.2.D.
- Spiritus vitales non resoluntur per fontanellæ & cauterij apertionem. 683.2.A.B.
- Sterilitas.*
- Sterilitas unde oriatur? 169.1.C. & 2.B.
- Stomaticus.*
- Stomachici quos pulsus habeant. 638.1.E.
- Struthio-camelus.*
- Struthio-camelus ferrum concoquit. 35.2.D.
- Stupor.*
- Stupore parti adueniente, sensus molesti causa quæ sit? 109.2.C.
- Sudor.*
- De sudore corporis humani qui tractauerint? 533.1.C.
- Sudor tripliciter accidere potest homini. 533.1.C. & 2.A.
- Sudorem naturalem intra statum sanitatis corpori humano accidere posse probatur. 534.1.C. & seqq.
- Sudor reponitur inter ea quæ excernuntur aut retinentur. ibid.
- Sudor naturalis superuenit homini ex insolatione, & exercitio. ibid.D.
- Sudor in homine sano quomodo fiat? ibid.E.
- Sudoris variæ definitiones adducuntur. ib.2.C. & seqq.
- Sudoris genericè sumpti proponitur definitio & explicatur. 535.1.A.
- Sudor naturalis definitur. ibid.B.C.
- Sudor soli animali accidit. ibid.2.B.
- Sudoris materia quæ sit? ibid.
- Sudoris animalia quædam sunt incapacia. ibid.
- Sudoris incapacia sunt lapides, plantæ, & alia mixta non animalia. ibid.D.E.
- Sudor seu lachrymæ ex columnis Sepulchri Christi Domini miraculosè effluunt. ibid.D.
- Su dalle

Notabilium.

Sudasse lapides & columnas in persecutione Maximi etiam miraculo adscribitur. *ibid.*
 Sudor verus est intra genitus, & extra missus. *ibid.*
 Sudor plantarum improprie dicitur. *ibid. E.*
 Sudor est excrementum tertiae regionis. *ibid. D.*
 Ad sudorem naturalem quatuor praequiruntur actiones, quarum prima est copiosa euaporatio. *ibid. E.*
 Sudor naturalis non fit si calor est debilis. *ibid. 2. B.*
 Sudor ex humida materia non fit, nisi ea in vaporem mutetur. *ibid.*
 Secunda ad sudorem actio praequisita assignatur, nempe propulsio vaporum ad tertiam regionem. *ibid. 2. D.*
 Tertia pro sudore actio est vaporis concretio in tertia regione. *ibid. 2. E.*
 Quarta pro sudore actio est expulsio per porositates cutis. *537. 1. A.*
 Sudor naturalis non est excrementum tertiae regionis. *ibid. B.*
 Sudoris materia nempe omnis humida substantia intra corpus existens consignatur in genere. *537. 2. A.*
 Sudoris aptior materia est potulenta substantia & humorum serum. *ibid. D.*
 Sudor copiosus sequitur ex potu aquae copioso aestatis tempore. *ibid.*
 Ex sudore nimio sitis accidit. *ibid.*
 Sudoris & urinae eadem est materia. *ibid.*
 Sudor saepius melancholicis accidit. *ibid.*
 Sudoris indicium est urinae suppressio. *ibid.*
 Sudoris materia est humorum substantia, humiditates, & viues quaelibet humida pars. *538. 1. A. B. C.*
 Sudor quomodo dicatur excrementum tertiae regionis. *ibid. C. D.*
 Quae sit causa efficiens euaporationis requisita pro sudore naturali, exponitur. *538. 2. D. E.*
 Vide *Calor.*
 Euaporatio pro naturali sudore praequisita utilis est pro sanitate conseruanda. *540. 1. E. & 2. A. & seq.*
 Vide *Vapor.*
 Vaporum motus pro sudore requisitus propria raritate & lenitate partim perficitur, partim a viuientis facultate. *541. 1. & 2. C. & seqq.*
 Ad sudorem tertius modus requisitus est vaporum concretio, quae fit a causis locomotivis medio impulsu, non autem a frigiditate. *542. 2. C. & seqq.*
 Vide *Vapor, & Densitas.*
 Sudoris motus ultimi locomotiva virtus sancitur. *544. 1. B. C.*
 Sudori omni non est proprium quod exeat guttatim. *545. 1. B.*
 In Sudore naturali & critico semper accidit quod exeat guttatim. *ibid. C.*
 Sudori guttatim exeunti proprium est, quod guttae sint rotundae. *ibid. E.*
 Guttae sudoris cur sint rotundae, varij opinandi modi referuntur. *ibid.*
 Sudor criticus quis & quotuplex. *545. 2. B.*
 Sudor criticus salutaris mediam retinet naturam inter omnino naturalem & symptomaticum. *ib. E.*
 Sudor criticus salutaris est naturalis ex parte finis, non ex parte causae materialis & efficietis. *546. 1. A.*
 Sudor criticus naturaliter contingere potest, quod pluribus exemplis probatur. *ibid. E. & 2. A. & seq.*
 Sudor sanguineus reducitur ad criticum salutarem. *547. 1. A.*
 Sudor sanguineus similis est haemorrhagiae criticae salutaris. *ibid.*
 Sudor sanguineus ex parte causae efficientis est praeternaturalis. *ibid. B.*

Sudor sanguineus licet a causis naturaliter operantibus proveniat, non est tamen naturalis. *ib. B. C. D.*
 Sudor sanguineus Christi Domini sine periculo superuenit. *ibid. 2. C.*
 Sudor sanguineus Christi Domini fuit ad ostendendam veritatem humanae naturae. *ibid.*
 Sudor sanguineus Christi Domini ex vehementissimis animi passionibus contigit. *ibid. E. & 548. 1. A. & seqq.*
 Sudor sanguineus quibus ex causis fiat? *ibid. 2. A.*
 Sudor ex Hippocrate est liquoris effusio per poros cutis facta. *ibid. 2. C.*
 Sudoris critici salutaris signa traduntur. *ibid. E. & 549. 1. A. & seqq.*
 Sudorem criticum salutarem a symptomatico distinguunt signa dari probatur. *549. 2. B. C.*
 Sudori critico salutari proprium est, quod fiat in die decretorio. *550. 1. B. & seqq.*
 Sudores in diebus non decretoriis facti, vel mortem, vel recidivam praenunciant. *ibid. C.*
 Sudor criticus fit Salutaris sicut quaelibet alia critica euacuatio. *ibid. D.*
 Sudor criticus ut fiat salutaris, debent praecedere signa coctionis. *550. 2. E. & 551. 1. A. & seqq.*
 Sudor criticus salutaris debet esse copiosus moderate. *551. 2. D.*
 Sudor ultra proportionem moderatam fit praeternaturalis & symptomaticus. *ibid. E.*
 Sudorifica febres quae? *551. 2. C.*
 Sudoris symptomatici descriptio proponitur. *552. 1. D.*
 Sudoris symptomatici referuntur differentiae. *ibid. E.*
 Sudor symptomaticus a substantiae modo dictus describitur. *ibid.*
 Sudor symptomaticus a substantiae modo dividitur in crassum & tenuem. *ibid. 2. B.*
 Sudor diaphoreticus & syncopeticus sub crasso & tenui continentur. *ibid. C.*
 Sudor symptomaticus crassus vel tenuis ex quibus causis fiat? *ibid. D. E.*
 Sudores symptomatici crassi & tenues sunt periculosi, & cur? *553. 1. B.*
 Sudoris symptomatici aliqualis curatio proponitur. *ibid. C. D.*
 Sudores symptomatici ratione quantitatis alij sunt multi, alij pauci. *553. 1. E.*
 Sudor multus symptomaticus fit plerumque ex copiosa materia. *ibid. 2. B.*
 Sudor multus, si non terminat morbum, est malus. *ibid. C.*
 Sudoris copiosi superflui aliae referuntur causae. *ibid. dem. D. E.*
 Sudor paucus vel fit in una parte tantum, vel in pluribus in pauca quantitate vel in paucio tempore. *554. 1. C.*
 Sudor paucus provenit a contrariis causis a quibus fit multus, ut explicatur. *ibid. D.*
 Ex paucio sudore symptomatico quid praedicendum? *ibid. 2. C.*
 Sudor paucus in sanis quid significet? *ibid.*
 Sudores a qualitate varias habent differentias. *ib. D.*
 Sudorum praecipuae differentiae ratione qualitatis a caliditate & frigiditate sumuntur. *ibid.*
 Sudores frigidi & calidi a quibus causis procedant. *ibid. E.*
 Sudores calidi & frigidi a nimio calore proveniunt, & quomodo id fiat? *555. 1. A. B.*
 Sudores calidi sunt frigidis salubriores. *ibid. C.*
 Sudoris symptomatici frigidi deducitur praedictio. *ibid. D. E.*

Index Rerum,

Sudores calidi & frigidi apparent gustui diuersi pro diuersis humoribus, à quibus fiunt. *ibid.* 2. C.
 Sudor ratione humoris colorem habere potest, si sit symptomaticus. *ibid.* D.
 Sudores à tempore diuersas sumunt differentias. *ibid.* E. & 556. 1. A.
 Sudor in principiis morborum semper ex se symptomaticus est. 556. 1. C.
 Sudores sicut aliæ euacuationes in principio superuenientes cur inutiles & noxij. *ibid.* D.
 Sudor periodicus duplex est. *ibid.* E. & 2. A.
 Sudor periodicè antecedens accessionem, est symptomaticus lethalis. *ibid.* 2. C.
 Sudor in principio paroxysmi à quibus causis procedat. *ibid.* D. & seqq.
Suffocatio.
 Suffocatio vteri quos pulsus habeat. 638. 2. B.
Sybilla.
 Sybilla Erithrea de origine Magiæ. 703. 2. B.
Symptoma.
 Symptoma morbum sequitur, sicut umbra corpus. 220. 1. C.
 Symptoma seu accidens proprium quarto modo morbi, est actio læsa. *ibid.* B.
 Symptomatis acceptio multiplex. 265. 1. D.
 Symptoma morbi dari resoluitur. 266. 1. A.
 Symptoma quid? *ibid.* B. & seqq.
 Tussis, singultus, & similia, an sint symptomata? *ibid.* 1. C. & 2. A.
 Symptomata an dicantur euacuationes criticæ? *ibid.*
 Morbus ab alio subsequutus qua ratione dicatur symptoma. *ibid.* 2. B.
 Symptoma est morbi effectus & solius morbi. 266. 1. & 2. E.
 Tria Symptomatum genera admittit Sennertus post Mercatum. *ibid.* 2. B.
 Symptoma vel est actio læsa, vel terminus ab actione læsa productus. 267. 1. B.
 Symptoma aliquando sumitur pro accidente. 266. 2. D. & 267. 1. C.
 Cruditas quando dicatur symptoma? *ibid.*
 Symptoma interdum largo modo accipitur. *ibid.*
 Omne symptoma petit fieri immediate à morbo im-
 mediate causæ, non immedatione alterius sym-
 ptomatis. 267. 1. A. & seqq.
 Symptoma triplex est, nempe in actione læsa, in
 qualitate mutata, & in exeunte mutato. 268. 1. D.
 Symptomata alia mediatè alia immediate oriuntur
 à morbo. *ibid.* 2. A.
Vide Actio.
 Symptoma in qualitate mutata, ratione subiecti est
 triplex. 269. 2. C.
 Symptoma in qualitate mutata, ratione sensus ex-
 terni quintuplex decernitur. 269. 2. D.
 Symptoma in exeunte mutato duplex. 270. 1. A.
Vide Exiens.
 Symptoma in retentis est triplex. *ibid.* 2. A.
 Symptomata alia sunt propriè talia, alia impropriè.
 421. 2. B.

Synochus.

Synochus febris definitur. 370. 1. E.
 Synochus febris duplex est, putrida & imputris. *ibid.*
 Synochus imputris definitur, & explicatur. *ibid.* &
 2. C.
 Synochus imputris oritur ex sanguinis efferuescen-
 tia. *ibid.*
 Synochus febris imputris diuiditur in Epacmasti-
 cam, Paracmasticam, & Acmaesticam, seu Homo-
 tomam. *ibid.* D.

Synochus imputris quales personas inuadere solet? *ibid.* E.

Synochum febrem quibus remediis variæ Sectæ cu-
 rare contendunt. *ibid.* & 371. 1. A. B.

Synochi curatio ex Galeno & Dogmaticis. *ibid.* C.
 Pro Synochi curatione quid obleruent Iuniores? *ibid.* E.

Ad Synochi curationem refertur Zacuti historia. *ib.*
 Circa Synochum observatio Authoris exhibetur. *ibid.* 2. C.

Synochi imputris pulsus aliqualem habet inæquali-
 tatem. *ibid.* E.

Vide Pulsus.

Synochus imputris salubris quatuor percurrit tem-
 pora. 372. 2. B.

Synochus quate dicatur crescens, decrescens, aut ho-
 motoma? *ibid.* C.

Synochus prodest potus aquæ frigidæ ad satietatem.
 372. 2. D. E. & 373. 1. A. & seqq.

Vide Potus.

In Synochis an balneorum vsus conveniat, negativè
 resoluitur. 373. 2. D.

In Synochus non convenit sanguinem mittere vsque
 ad syncopen. 374. 2. A. & seqq.

Vide Sanguinis missio.

Synochus putrida quid. 375. 1. E.

Synochus putrida triplex est Acmaestica, Paracmaesti-
 ca, & Epacmaestica. *ibid.*

Synochi putridæ causa quæ sit? *ibid.* 2. A.

Synochum putridæ signa indicantia referuntur. *ib.* B.

In Synochus putrida pulsus qualis. *ibid.*

Synochus putrida sæpe periculosa, & quanto tem-
 pore terminetur. *ibid.* C.

Pro Synochus putrida curanda varia à variis Sectis
 proponuntur remedia. *ibid.* 2. D. & seqq.

Pro Synochi putridæ curatione qualem sumant in-
 dicationem Methodici. *ibid.* E.

Pro Synochus curanda indicatio à Dogmaticis sum-
 pta refertur. 376. 1. B.

Ad Synochi curationem victus præscribitur ex Hip-
 pocrate. *ibid.*

Pro Synochus curanda indicatio desumpta à causa
 quomodo completur. *ibid.* C.

Synochi curationem confirmat Galenus per sangui-
 nis missionem. *ibid.* D.

Synochum putridam sæpe esse periculosam firmatur
 euentu ex Zacuto. *ibid.* E.

Synochum putridam interdum potus aquæ frigidæ
 ad satietatem extinguit. 376. 2. B.

Synochi putridæ raram & mirabilem terminationem
 observavit Author. ann. 1652. *ibid.* C. D.

Synochus putrida oritur à sanguine putrescente ma-
 nente sub propria forma. 377. 2. D.

Synochus putrida duplex est, propria, & impropria.
 378. 1. A. & seqq.

T.

Temperies, Temperamentum.

Temperamentum quid sit, vt variæ de eo Docto-
 rum opiniones referuntur. 31. 1. E.

Temperamentum qualitatium non datur, quibus
 suadetur. 32. 1. C.

Temperamentum qualitatium admittendum, resol-
 uitur. *ibid.* 2. A.

Temperamentum qualitatium non est anima. *ib.* 2. B.

Galenus erravit, dum Temperamentum ab anima
 non differre iudicavit. *ibid.* B. & C.

Temperamentum qualitatium qualiter se habet ad
 actiones? *ibid.* C.

Tempera

Notabilium.

Temperamentum substantificum non admittendum in mixtis à qualitatino distinctum quidam contendunt. 32.2.E.
 Nullum potest esse Temperamentum, cui non competat definitio Temperamenti. 33.1.C.
 Temperamenti substantifici necessitas sancitur. ib. D.
 Temperamentum interdum substantia, interdum qualitas vocatur à Galeno. 33.2.B.
 Temperies qualitatina præternaturalis aliquando per modum dispositionis, aliquando per modum habitus superuenit. 33.2.E.
 Dico Temperamento substantifico in mixtis ex quo resultet qualitatium, an possit dari Temperamentum æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis, & quomodo? 33.1.B. & 34.1.D.
 Temperamentum qualitatium solum intendit definire Auicenna. 33.1.C. & 34.1.E.
 Temperamenti variæ definitiones. 34.2.A. & B.
 Temperamenti vera definitio. ibid. C.
 Temperamentum substantificum quid sit ex Vallesio? ibid. E.
 Substantificum Temperamentum definitur. 35.1.C.
 Temperamenti substantifici ratio in quo consistat? ibid. C. & D.
 De qualitatino Temperamento variæ Doctorum opinioniones referuntur. 35.2.B.
 Temperamentum qualitatium in congrua mixtione qualitatium non consistere, quibus luaderi potest. 35.2.C. & seqq.
 Temperamentum substantificum definitur. 36.1.B.
 Temperamenti qualitatium ratio in debita qualitatium mixtione consistere pluribus stabilitur. ibid. C.
 Temperamentum qualitatium in mixto viuentis & in non viuentis est eiusdem rationis. 36.2.D.
 Idem Temperamentum qualitatium an possit esse in duobus mixtis specie distinctis, & quomodo? 35.2.E. & 37.2.A.
 Temperamenti qualitatini nouem differentiæ an sint admittendæ, negatiua sententia refertur. 37.2.C. D. E.
 Temperamenta qualitatina sunt nouem. ibid. E.
 Temperamenta qualitatina tot admitti debent, quot dari possunt congruæ mixtiones qualitatium. 38.1.B.
 Temperamenti qualitatini innumera est multitudo 37.2.C. & quomodo id intelligendum. 38.1.E.
 Temperamenti substantifici nouem differentias non admittit Mercatus. 38.2.B.
 Temperamenti substantifici differentiarum vera ratio. ibid. D.
 Temperamentum substantificum quid sit. ibid. E.
 In Temperamento substantifico plures differentiæ reperiuntur ratione diuersæ proportionis in quantitate. 39.1.A.
 Temperamentum substantificum æquale ad pondus admittit Vallesius. 39.1.C.
 Temperamentum qualitatium oritur ex substantifico, & iuxta eius proportionem immutatur. ibid. E. & 40.1.C.
 Temperamentum Institiale vnicuique mixto debetur ad suas operationes perficiendas. 39.2.A.
 Temperamentum æquale ad pondus substantificum non conceditur mixtis, ita vt partes materiales Elementorum æquales secundum quantitatem in illis remaneant. 39.2.B.
 Temperamentum æquale ad pondus in alteratiuis qualitatibus aliqui negant. 40.1.D.
 Temperamenti æqualis possibilitas in qualitatibus alteratiuis admittitur. 40.2.C.
 Temperamentum æquale ad pondus in homine re-

peritur. ibid. C. & D.
 Temperamentum æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis non implicat. 40.2.E.
 Temperamentum æquale in alteratiuis non reperitur vniformiter secundum omnes partes. 41.1.C.
 Temperamenti ponderalis tempus præscribitur. 41.1.E.
 Temperamentum æquale in locomotiuis qualitatibus à quibusdam impugnatur. 41.2.D.
 Temperamentum æquale ad pondus in motiuis qualitatibus admittendum resoluitur. 42.1.A. B. C.
 Temperies illa aptior est in homine ad eliciendas actiones quæ est illi debita ex principis generationis. 42.2.B. & 43.2.B.
 Temperies aptior ad operationes etiam aptior est ad longiorem vitam, & ad resistendum causis moribificis. 42.2.C. & 43.2.C.
 Cum temperamento æquali ad pondus homo vitales operationes perfectius elicit. 42.2.D. & E.
 Temperamentum potentiale non videtur admittendum. 44.2.E. & seqq.
 Contrarium resoluitur. 46.1.C.
 Temperamentum potentiale definitur & tripliciter contingere explicatur. ibid. D.
 Temperies diuersæ ob diuersitatem climatum. 51.2.C.
 Temperamentum substantificum multipliciter in nobis acquiritur. 54.1.A.
 Temperamentum aliud dicitur Innatum, aliud Ætatiuum, & aliud Consuetudinarium. ibid.
 De temperamento ætatiuo. 62. & seqq.
 Vide Ætas.
 De temperamento cuiuslibet ætatis. 67.2.A.
 Temperies præternaturalis potest ab intrinseco produci in partibus corporis, si peruertatur temperamentum substantificum earum. 207.1.B.
 Temperies æqualis quid, & vnde dicatur? 214.1.B.
 Ex temperie qualitatina & substantifica eiusdem partis an fiat temperies æqualis? 213.2.D. & 214.1.E.
 Temperies quænam sit aptior ad febrem recipiendam? 293.2.B. & seqq.
 Temperies calida & sicca est magis disposita ad Hecticam, & ad Diarias, & Humorales febres vitione producendas. ibid. 2.D.
 Temperies calida & humida est magis apta ad febres putredine causandas. ibid.
 Temperamenta nouem ex Vallesio. ibid. 1.C.
 Temperies æqualis est duarum temperierum æqualitas quæ duplex est. 312.2.D.
 Temperamentum aliud est Substantificum, & aliud Qualitatium. 434.1.A.
 A Temperamento dependent vires. ibid.
 Temperamentum quibus modis lædatur? ibid.
 Nullum temperamentum indicat per se sanguinis missionem, sed naturale permittit, præternaturale impedit. 440.1.E. & 2.A.
 Temperamentorum variæ qualitates considerantur. ibid. B. C.
 Temperamentum substantificum peruersum ferè semper impedit venæ sectionem. ibid. 2.B.
 Temperamentum naturale calidum & siccum parum permittit sanguinis missionem. 440.2.C.
 Temperies calida & sicca apta est ad Hecticam. ibid.
 Temperamentum frigidum & humidum non plenam permittit sanguinis missionem. ibid. E.
 Temperamentum naturale calidum & humidum magis quàm reliqua permittere valet sanguinis missionem. 441.1.A.
 Temperamentum calidum & humidum aptum est

Index Rerum,

- pro spirituum generatione, & vitæ conseruatione.
ibid. B.
- Temperamento sicco quis pulsus debeatur. 636.2.B.
- Temperamentum nec reliquæ circumstantiæ impe-
diunt quominus homo habeat determinatum nas-
cendi tempus. 698.2.E.
- Temperantia.*
- Temperantia in cibis laudata. 741.2.D.
- Temperies.*
- Temperies calida quos pulius appetat. 636.2.B.
- Tempestas.*
- Tempestates anni diuerfos reddunt pulsus. 636.
2. D.
- Tempus.*
- Tempus est pars morbi seu mensura. 229.1.C.
- Doctores de temporibus morborum tractantes refe-
runtur. ibid.
- Tempora in morbis non dari, quibus suaderi potest.
ibid. E. & 2. C. D.
- Tempora in morbis dari resoluitur. 229. D. E.
- Tempora morbi sunt mensuræ durationis illius.
ibid. E.
- Tempus est mensura rerum omnium sublunarium.
ibid.
- Circa tempora morborum definitiones quædam re-
feruntur. 230.1.C.
- Temporis morbi ratio in quo consistat. ibid.
- Temporis morbi vera ratio & propria definitio san-
citur & explicatur. ibid. E. & 2. A.
- Tempus morbi non est quælibet mensura durationis
illius. ibid. B.
- Tempus morbi est quod mensurat mutationes vicis-
tudine naturali superuenientes iuxta propriam il-
lius constitutionem. ibid.
- Quatuor tempora vniuersalia regulariter percurrit
quilibet morbus. ibid.
- Tempora morborum alia sunt vniuersalia, & alia
particularia. 230.2.D. & E.
- Tempora morborum debet considerare Medicus ad
varianda pro occasione remedia. ibid. E.
- Tempora morborum vniuersalia sunt quatuor; nem-
pe Principium, Augmentum, Status, & Declinatio.
231.1.A.B.C.
- Tempora morborum particularia sunt sex. 231.2.B.
C. & quæ? ibid.
- Tempus Integritatis qua ratione dicatur tempus par-
ticularis morbi, seu pars integrans morbi perio-
dum. ibid. 2. D.
- Tempora vniuersalia morborum, alterationis mate-
riæ & accidentium coïncidunt. 232.1.C.
- In temporibus morborum duratio debet proportio-
nari propriæ morbi constitutioni. 235.2.E.
- Tempora morborum ita se habent ad ipsos in ratio-
ne mensuræ, sicut ætates ad durationem vitæ hu-
manæ. 236.2.B.
- Tempora sensibilibus aliquando, aut insensibilibus
pertranseunt in morbis ob causæ diuersitatem.
236.1.E.
- Tempora vniuersalia morborum quibus signis co-
gnosci valeant. ib. 2. D. & seqq. & 237.1.D.E. & 2.
A.B. & seqq.
- Tempora morborum vniuersalia ex constitutione
indicantur. 237.1.D. & 2. B.
- Tempora morborum vniuersalia ex temporibus an-
ni cognoscuntur. 237.2.B.
- Tempora morborum ex accessionibus significantur.
ibid. C.
- Tempora vniuersalia morborum ex signis coctionis
aut cruditatis in excrementis deprehendi possunt.
ibid. D.
- Tempus morbi in Febre Intermittente quale sit.
350.1.D.
- Tempus nascendi nullum homini esse præfixum qui
asseruerint. 698.1.E.
- Temporis in varias partes diuisio. 699.2.B.
- Terra.*
- Sine Terra nihil solidum. 12.1.D.
- Terra habet siccitatem in summo, & frigiditatem
prope summum. 14.1.C.
- Terra aliqualem habet calorem. ibid.
- Tertiana exquisita.*
- Tertiana continua in quibus differat & conueniat
cum ardente. 380.1.B. & seqq. & 382.2.B. & E. &
383.1. & 2.B. & seqq.
- Tertiana Exquisita definitur. 386.2.C.
- Tertiana Exquisita multiplex est. ibid.
- Tertianæ Exquisitæ causa tam proxima quàm remo-
ta explicatur. ibid.
- Tertiana Exquisitæ signa referuntur. ibid. D.
- Tertianæ Exquisitæ prognosis traditur. ibid. E.
- Tertianæ Exquisitæ curatio in omni Secta proponi-
tur. 387.1.B. & eqq.
- Tertianæ Exquisitæ curatio ex Dogmaticis adduci-
tur. ibid. E.
- De Tertiana Exquisita Dogmaticorum doctrina fir-
matur euentu. ibid. 2.C. & seqq.
- De Tertiana Exquisita simplici Authoris observatio
388.1.A.
- Siccitas an sit de essentia Tertianæ Exquisitæ, disce-
ptatur, & resoluitur negativè. ibid. 2. A.B.C.
- Tertiana Exquisita licet non generetur à bile syn-
cera, synceritate permixtionis, sit tamen à bile pu-
ra, synceritate qualitatis. ibid. 2.E. & 389.1.A.B.
- Quod explicatur exemplo vini aquæ permixti. ibid.
- Tertiana exquisita an sit morbus acutus? dubitatur.
389.1.D.
- Tertiana Exquisita non est morbus acutus rigorose
loquendo. ibid. E.
- Tertiana Exquisita qua ratione possit dici morbus
acutus. 389.2.A.B.
- Tertiana Exquisita an sit morbus periculosus? disce-
ptatur. 389.2.C.D.
- Tertiana exquisita si fiat perniciosa, est periculosa,
alias non. ibid. E.
- Tertiana Notha.*
- Tertiana Notha definitur. 390.1.E.
- Tertiana Notha unde causetur? ibid.
- Tertiana Notha ex pituita bili commixta vocatur
maioris famæ. ibid.
- Tertiana Notha à bile melancholicæ commixta mino-
ris famæ nuncupatur. ibid.
- Tertiana Notha alia simplex, & alia duplex. ibid.
- Tertianæ Nothæ signa adducuntur. ibid.
- Tertianæ Nothæ prognosis explicatur. 390.2.A.
- Tertianæ Nothæ curatio ex omni Secta traditur. ib.
B. & seqq. & 391.1.A. & seqq.
- Pro Tertiana Notha curanda varia amuleta referun-
tur. ibid.
- Tertianæ Nothæ curatio ex Dogmaticis. 391.1.D.E.
- Tertianæ Nothæ longissima duratio est. ibid. 2. C.
- Pro Tertiana Notha curanda victus ratio maxime
conducit. ibid. 2.B.
- Tertianam Notham durasse triginta annos, firmatur
euentu. 391.2.C.
- De Tertiana Notha similem euentum observauit Za-
curus. ibid. D.
- Pro Tertiana Notha curanda Rhabarbari vsum pro-
bat Author, & præscribit. ibid.
- Tertiana Notha sit ex bile vitellina, idque tripliciter.
391.2.E.

Notabilium.

Tertiana Notha ex bile vitellina facta ex bile & pituita generari potest. 392.2.D.
 Tertiana Notha an fieri possit ex permixtione bilis cum melancholia, dubitatur, & affirmatiuè resoluitur. 393.1.A. & seqq.
 Tertiana Notha quomodo generetur ex bile vitellina? 394.1.E.
 Tertiana Notha an sit longior Quotidiana? disputatur. 394.2.D.E.
 Tertiana Notha minùs durat quàm Quotidiana, ratione causæ à qua pendet. 395.1.B.
 Tertiana Notha cur interdum longius fiat quàm Quotidiana. ibid.C.
 Pro Tertiana Notha crassior cibus exhibendus quàm in Exquisita. ibid.2.B.C.
 In Tertiana Notha singulis diebus & pluries cibus offerri potest. ibid.D.E.
 In Tertiana Exquisita sanguinis missionem non esse vilem putant nonnulli Recentiores. 469.1.D.
 In Tertiana exquisita pendente à sanguine, vel ab humore illi commixto sanguinis missio conuenit. ibid.E.
 Tertiana est morbus magnus quatenus cor afficit, &c. ibid.2.A. & C.
 De tempore sanguinem mittendi in Tertiana Exquisita explicatur Auicenna. 470.1.B.C.
 Tertianas intermittentes periculo vacare semper existimauit Antiquitas. ibid.E.
 Tertianas perniciosas & lethales reddi deprehendit nostra ætas. ibid.
 In Tertiana perniciosa purgatio debet præcedere sanguinis missionem. ibid.2.D.
 In Tertiana perniciosa præscribitur tempus sanguinem mittendi. 471.1.A.B.
 In Tertiana perniciosa bilis duplex reperitur, quod explicatur. ibid.C.

Testiculi.

Testiculus dexter calidior est. 44.2.A.
 Masculi generantur ex semine genito in testiculo dextro. ibid.
 Testiculo sinistro ligato marem pullum gigni obseruant Admissarij. ibid.
 Testiculi sunt pars princeps in ordine ad conseruationem speciei. 99.1.D.
 Testiculi an semen generent? 99.1.B. & seqq.
 Testiculi partis principis rationem induunt respectu sui individui. 99.2.C. & seqq. & 105.2.C.
 A testibus communicatur qualitas influens viris virilitatem, fœminis fœmineitatē tribuens. 105.2.E.
 Testibus abscissis naturalis habitus mutatur. 106.1.A.B.
 Testes irradiatione communicant influentem qualitatem. 108.2.C.
 Testiculorum præcipuè virorum mirabile artificium & in quem finem. 670.2.C.D.E.
 Testes nequeunt semen emittere quin sursum versus inguina moueantur. 673.2.E.
 Testium intra inguina occultatio non impedit generationem. 674.1.C.
 Testium intra inguina occultatio non efficit homines spadones. ibid.D. & seqq.

Theorica.

Theorica vtrum praxi sit contraria. 662.1.B.C.
 Theoricam qui adinuenerint & ampliari. ibid.
 Theorica demonstratiua discenda ante praxim, ex Galeno. ibid.
 Theorica & praxis duo medicinæ crura. ibid.
 Theoricæ in Europa Academiae plures. ibid.2.

Therma.

Thermæ sūt balnea à mineralib⁹ alterata. 323.2.A.B.
 D. Brauo Resol. Medic. Pars. VI.

Thermæ sunt in multiplici differentia. ibid.B.
 Thermarū varius vsus pro variis morbis curandis. ibid.
 Vide Balneum.

Tristitia.

Tristitia plerumque fit à causis externis dolorificis. 724.1.E.
 Tristitia potest accelerare mortem. ibid.2.A.
 Tristitia an subsequatur ex quauis melancholia, & quomodo. ibid.C. & 725.1.A. & seqq.

Tumor.

Tumor est incrementum naturalem statum excedens. 213.1.B.
 Tumor accidit soli parti organicæ. ibid.
 Tumoris causæ cognitio necessaria est ad illius curationem. 225.1.C.
 Causæ proximæ & remotæ tumorum quales? ibid.
 Tumores superiorum partium si complicentur cum bubonibus venereis aut Gonorrhœis, qualiter sit sanguis mittendus? inquiritur & resoluitur. 592.2.C. & seqq.
 Vide Indicatio.

Tumor in principio fluxionis qualem indicet sanguinis missionem regulariter. 591.2.D.
 In tumoribus venereis & bubonibus Gallicis mittitur sanguis ex pede ob metum retrocessus. ibid.2.E. & 992.1.A. & seqq.

Turgentia.

Turgentia definitio sancitur & explicatur. 487.2.E.
 Turgentia ratio humoribus adscribitur. 488.1.E. & 2.A.
 Turgentia ratio in humoribus explicatur. ibid.1.D. & 2.B.
 Turgentia ratio formalis in humoribus denegatur. ibid.
 Turgentia humorum per quid dicatur? ibid.2.E.
 Turgentia conditiones adducuntur. 489.1.B.C.
 Turgentia causalitas in humoribus aperitur. ibid.D.
 Turgentia pituitæ & Melancholiæ denegatur. ibid.2.B.
 Turgentia non accidit sanguini. ibid.2.E. & 490.1.A.
 Turgentia tam obiectiua quam analogica flauæ bili potest superuenire. 490.1.D.
 Turgentia obiectiua atræ bili accidit. ibid.E.
 Turgentia analogica atræ bili non competit. ibid.2.A.
 Turgentes humores an & quando purgari debeant vel non? 490.2.C. & seqq. & 491.1.A. & seqq.

V.

Vanhelmont.

Vanhelmōt negat humores in corpore. 327.1.A.
 Vanhelmont in somno Medicinam recepisse gloriatur. ibid.C.
 Vanhelmont cruorem siue sanguinem admittit in corpore. ibid.
 Vanhelmont insomnia conuelluntur. ibid.2.C. & seqq.
 Vanhelmont fucatae rationes diluuntur. 328.1.E. & 2.A. & seqq.
 Vanhelmont existimat ignem non dari in Elementis. 327.1.E.
 Vanhelmont referuntur fundamenta, quibus pituitam dari negat. 328.2.E. & 329.1.A. & seqq.
 Eiusdem argutiæ refelluntur. 329.2.B. & seqq.
 Vanhelmont contendit melancholiam non esse humorem nutritioni aptum, & eius fundamenta adducuntur. 330.1.B. & seqq.
 Quibus ab Authore satisficit. ibid.2.D. & seqq.
 Vanhelmont bilem in corpore non admittit. 332.1.D.E. & 2.A. & seqq.
 Nugæ ex Vanhelmont propositæ patefunt. 333.1.C. & seqq.

Index Rerum,

Vanhelmont negat humorum putredinem, eiusque rationes proponuntur, & solvuntur. 337.2.A.& seqq. & 338.1.E. & 2.A. & seqq.

Vanhelmont negat febrem humoralem. 343.1.A. & seqq.

Huius fundamentis respondetur. 344.1.A. & seqq.

Vanhelmont sanguinis missionem nulla ratione convenire pluribus contendit. 359.2.D. & seqq.

Eiusdem rationibus respondetur. 361.1.A. & seqq.

Vanhelmont purgationis remedium abnuat. 363.2.A. & seqq.

Vanhelmont Scabie affectus ex purgatione nullum recepit levamen. ibid.C.

Eius rationes diluuntur. 364.1.E. & 2.A. & seqq.

Vanhelmont Quartanam febrem à Dogmaticis ignorari, nec posse curari pluribus probare contendit. 402.1.E. & seqq.

Illius fundamenta solvuntur. ibid.2.E. & 403.1.A. & seqq.

Vanhelmont quis, & quid de humoribus sentiat? proponitur. 414.1.A. & seqq.

Vanhelmont purgationis remedium pluribus rationibus abolere nititur. 491.2.D. & seqq.

Vanhelmont depingitur, eiusque infomnia de Medicina propalantur. 414.1.A. & seqq.

Vanhelmont sanguinis missionem ab usu Medicinæ relegare nititur. ib.2.B.C. & 424.1.A. & seqq. & 425.1.E. & 2.A.

Vanhelmont sanguinem alio nomine Cruorem, & humores Saniem vocat. 493.2.A.

Vapor

Vapor elevatus ab aqua an differat ab illa formâ substantiali, antiqua fuit inter Philosophos controuersia. 539.1.D.

Vaporis ex aqua elevati determinatur forma. ib.2.B.

Vapor ex aqua elevatus in aquam redit. ibid.

Vapor qui in corpore elevatur ex humorum viuentiumve partium humida substantia habet formam substantialem diuersam. ibid.C.D.

Vapor ex aqua elevatus non mutat formam substantialem, benè tamen elevatus à mixtis. ibid.D. ubi ratio disparitatis datur, & E.

Vapor constituitur in specie accidentali diuersa ab aqua. ibid.E.

Vapor à calore rarefit. 538.2.C.

Vapor ex quo fit sudor, est verè vapor. ibid.E.

Vide Sudor.

Vapor producit inducta lenitate & raritate circa materiam aqueam. ibid.

Vapor non generatur ex aqua, sed ipse est aqua. 540.1.A.B.

Vapor quo feratur motu ad tertiam vsque regionem pro sudore in controuersiam cadit. 540.2.D.E. & 541.1.A.B.

Vaporum motus partim propria lenitate & raritate fit. ibid.1.C. & seqq.

Vaporum motum ad tertiam regionem pro Sudore requisitum coadiuvant viuentis facultates. 541.2.C.D.

Vapor est quid inutile corpori, & tanquam excrementum petit trudi. ibid. & 542.1.B.

Vaporum concretio per quam abeunt in sudorem, procedit à causis locomotivis, medio impulsu, & non à frigiditate. ibid.2.B.C. & seqq.

Vapor delatus ad tertiam regionem, dum mutatur in sudorem, eodem modo concreuit, sicut in perichardio, dum fertur ad illud. ibid.D.

Vapor tertiæ regionis eodem modo, concreuit sicut fit in vasis destillatoriiis. ibid.

Vapor elevatus pro naturali sudore sic densatur in

tertia regione, sicut densatur pro critico sudore in febre ardente. ibid.E.

Vena.

Vena quomodo dicatur pars similis? 221.1.A.

Venarum narium communicant cum reliquis vasis maioribus. 384.2.C.

Venarum discrimen in sanguine mittendo an sit habendum? disceptatur. ibid.2.D. & seqq.

Vena quælibet secari potest in febribus humoralibus. 385.1.B. & seqq.

Venarum discrimen in sanguine mittendo iam instituit anatomia nostris temporibus magis quam olim exalta. ibid.C.D.E.

Venarum origo consideratur. 454.1.B.C.

Venarum discrimen an observandum in sanguine mittendo? ibid.

Venæ brachij sunt rami à iugulari orti. ibid.

Vena iugularis à caua ascendente procedit. ibid.

Vena caua ascendens à iecore sanguinem ducit. ibid.

Per venas ad uterum tendentes iecus alimoniam recipit. ibid.D.

Venæ sunt vasa communia, per quæ fit reuulsio. 565.2.C.

Pater venas sunt aliæ viæ communes, quibus fit reuulsio. ibid. & seqq.

Venæ in diuersos vsus propagantur, & idè inter se differunt. 566.1.C.

De venarum origine antiqua fuit inter Peripateticos & Dogmaticos controuersia. ibid.D.E.

Venarum principium iecori adscribitur. ibid.2.E.

Vena caua descendens prope iecur, est maior, quam ipsa caua ascendens prope cor. 567.1.A.

Venarum caudices à iecore procedunt & in ipso implantantur. ibid.2.A.

Vena arterialis licet venæ retineat nomen, arteriæ retinet structuram. ibid.C.

Vena arterialis aliquam habet pulsationem in principio exortus. ibid.D.

Vena Porta à iecore ducit originem. 568.1.B.

Venæ lacteæ cur ita dicantur? ibid.C.

Venæ lacteæ sicut & reliquæ à iecore oriuntur. ibid.2.A.

Venæ lacteæ habent eandem structuram, substantiæ modum, conformationem & temperiem ac reliquæ. ibid.2.B.

Venæ lacteæ in quem finem ordinantur? ibid.2.E.

Venæ qua ratione inter se differant. 569.1.B.

Venæ quædam à Liene originem ducunt. ibid.2.C.

Vena Splenetica implantatur in trunco venæ cauæ, & ad quid? 570.1.B.C.

Venæ hæmorrhoidales vnde procedant? ibid.2.E.

Venæ hæmorrhoidales aptæ sunt expurgare sanguinem redundantem, & melancholiam. 571.1.B.C. & sequent.

Venarum apertiones variæ sunt. 571.2.E.

Quadragenta sunt venæ in tribus corporis regionibus aptæ ad phlebotomiam. 572.1.A.

Venæ aptæ phlebotomari in qualibet corporis regione enumerantur. ibid. & seqq.

In venis inferioris regionis nulla est differentia, quæ magis vnam quam alteram cogat aperire. 572.2.A.B. & seqq.

Venæ pedis maiorem habent societatem cum venis ortis à caua descendente. 578.1.D.

Venæ brachij cum venis cauæ descendentes. ibid.

Venæ hæmorrhoidales cum venis portæ. ibid.

Venarum Meseraicarum vsus. 597.2.C.

Venæ Meseraicæ non deseruiunt pro chylo in iecur deferendo. ibid.E.

Venæ

Notabilium.

Vena lactea antiquis aliquibus ignota. 598.1.C.
 Venæ portæ anatomica historia ex Andrea Lauren-
 tio. 666.1.D.& seqq.
 Item ex Valuerda. ibid.2.D.
 Venarum hæmorrhoidalium vsus. 727.1.A.& seqq.

Venenum.

Veneno vtentium notabiles calliditates. 718.1.D.E.
 Venenorum diuersa genera. ibid.& 2.A.B.
 Venenum inditum instrumento lædenti maiorem
 vim habet quàm eorum. 719.1.D.

Venter.

Ventris adstrictio, & variæ illius observationes. 751.
 2.C.

Ventris adstrictio à quibus causis prouenire potest.
 ibid.2.E.& seqq.

Ventris adstrictio vel lubricitas quid indicent. 752.
 2.E.& 753.1.A.& seqq.

Ventris adstrictionis varia incommoda, & plures
 observationes. 753.1.A.& seqq.

Ventris unicuique adstrictioni quæ curatio adaptan-
 da. 754.1.B.& seqq.

Ventris adstrictiones diuersæ, & varia illarum reme-
 dia, & compositiones. ibid.C.& seqq. 755.& 756.

Veneris.

Veneris abstinentia quid incommodi pariat. 450.2.D
 Nimis veneris vsus potest impedire sanguinis mis-
 sionem. ibid.E.

Veneris vsus inter res non naturales censetur. ibid.

Veneris vsus immoderatus magna parit incommoda.
 451.1.A.B.

Ventus.

Ventus quid sit iuxta variorum Philosophorum pla-
 cirum. 48.2.E.

Ventus an sit aer. ibid.D.

Ventus est exhalatio calida & sicca. ibid.& 49.1.E.

Venti facultas locomotiva vnica ex Stoicis. 48.2.E.

Ventorum differentiarum plures. ibid.

Venti variis alterationibus nostram valent immutare
 temperiem. 49.1.B.

Ventorum diuersitate diuersi mores in diuersis regio-
 nibus sunt. 49.1.B.

Plantibus ventis diuersis diuersi superueniunt morbi.
 ibid.C.

Ex variis ventorum mutationibus morbi pestilentes
 producuntur. ibid.

Ventus est exhalatio calida & sicca &c. ibid.D.

Ventus non est aer. ibid.

Ventorum temperies & ortus ex ortu & occasu cœ-
 lestium siderum immutantur. ibid.E.

Venti pro materiali quid habeant, & quid pro for-
 mali. ibid.

Venti quot sint? ibid.

Ventorum diuersitas diuersos parit morbos regiona-
 les & mores diuersos. ibid.2.A.& seqq.

Venti non moventur ab intrinseco. ibid.D.

Ver.

Ver magis coindicat sanguinis missionem quàm re-
 liqua anni tempora. 443.1.E.& 2.A.& seqq.

Veris tempore vires magis robustæ sunt. ibid.2.B.

Veris tempestate astrorum influxus sunt benignio-
 res. ibid.

Veris temperies est calida & humida. ibid.

Vere aptius celebratur purgatio, quàm aliis tempo-
 ribus, dum illius imminet necessitas. 503.2.C.

Vere non est purgatio exercenda si morbi præcauen-
 di reliquorum anni temporum intemperiem se-
 quantur. ibid.D.

Verbum Diuinum.

Verbum Diuinum dum assumpsit naturam huma-
 nam, etiam spiritus vitales & animales, & san-

guinem assumpsit.

117.2.D.

In Verbi Diuini Incarnati generatione quomodo
 B.Virgo concurrerit? 156.2.A.& 157.2.A.

Vermes.

Vermium variæ species considerantur. 306.1.B

Vermes in quibus locis generantur. ibid.& seqq.

Vermes in vlceribus procreantur. ibid.

Vermis in capite puellæ dissecto repertus. ibid.

Vermes à cerebro per nares eiectioni. ibid.

Vermis ex oculo extractus. ibid.

Vermis ex aure profiliit. ibid.

Vermis ex pectore proiectus. ibid.

Vermium genera tria admittenda. ibid.D.

Vermes lati per omnia intestina generantur. ibid.

Vermes Teretes in intestinis superioribus producun-
 tur. ibid.

Vermes Ascarides in intestinis inferioribus fiunt.
 ibid.

Vermium materia, ex qua gignuntur, in examen
 venit. ibid.

Vermium signa à Zacuto collecta referuntur. ibid.
 A.B.C.

Febris, vbi adsunt vermes, semper timeenda. ibid.

Pro vermibus exterminandis Archiatrorum in Me dico-
 rum remedia. ibid.D.

Pro vermibus necandis in prima regione manenti-
 bus, quid agendum? remissiuè. 307.1.D.E.

Vermes cur non fiant intra venas ex spiritibus, vel
 humoribus putridis? 334.2.E.

Vesicatoria.

Vesicatoria vtilia sunt pro febrium curatione. 366.
 2.C.D.

Victus.

Victus ratio, Pharmacia, & Chirurgia sunt fontes
 remediorum, quibus febres humorales curantur.
 357.2.A.& 358.1.B.

Victus ratio comprehendit aërem, motum, & quie-
 tem, somnum, & vigiliam, excreta & retenta, ho-
 rum affectiones, cibum & potum. 359.1.E.

Victus ratio in febribus Ardentibus & Tertianis
 Continuis assignatur à Dogmaticis. 380.2.C.

Victus utilis pro febribus biliosis præscribitur. 385.
 2.B.& E.& 386.1.A.& seqq.

Victus ratio pro Tertiana Notha curanda præscribi-
 tur. 391.2.B.

Victus crassior exhibendus in Tertiana Notha quàm
 in Exquisita. 395.1.C.& seqq.

Victus ratio pro Quotidiana curanda. 396.2.B.

Victus pro Quartana curanda exhibendus. 401.1.B.
 C.& seqq.

Victus humidus pro Quartanæ curatione præscribi-
 tur. 405.1.C.D.

Vigilia.

Vigilia inter res non naturales reponitur. 450.1.A.

Vigiliæ commoda. ibid.B.

Vigiliæ nimis incommoda. ibid.D.

Vigiliæ nimis valent impedire sanguinis missionem.
 ibid.

Vinum.

Vini variæ sunt species. 366.2.E.

Vinum propriè, quid? 367.1.A.

Vinum est aptum alimentum pro celeri spirituum,
 generatione, partiumque nutritione. ibid.

Vinum non debet exhiberi in febribus biliosis &
 Synochis. ibid.D.

Vinum rectè offertur febrientibus, sumptâ indica-
 tione à causa frigida febrem fonte, & aliis acci-
 dentibus. ibid.E.

Vinum

Index Rerum,

- Vinum coctionem iuuat & frigidos calefacit humores. ibid. 2. A.
- Vinum somnum conciliat, lotium prorit, indorem mouet, & alias operatur utilitates. ibid.
- Vinum rubrum & austerum ventrem sistit in febre Diarrhœa. ibid. B.
- Vinum prodest in febre Syncopali pro spiritibus generandis. ibid.
- Vinum in febre pestilenti optimum remedium est. ibid.
- Vinum celeriter vires reficit. ibid. C.
- Vinum exhiberi potest in febribus, sumptâ indicatione à consuetudine ægroti, & regionis. ibid. D.
- Vinum utile est in febribus si præualeat indicatio illud offerendi. ibid. E.
- Vinum quale, & qua ratione in febribus exhibendum. ibid. & 368. 1. A.
- Vinum album maximè conducit pro Quartanæ curatione. 401. 1. C. & 405. 2. B.
- Vinum album tenue & aquosum humidum est. 405. 2. C.
- Vinum hominibus in potum concessum an habeat nutriendi vim. 734. 1. E.
- Vina medicata diuersa. ibid. 2. D.
- Vinum etsi largo modo possit dici alimentum non est tamen propriè cibus. 735. 1. E.
- Vini vsus immoderatè sumpti valde lædit sanitatem. 742. 1. B.
- Vir.*
- Vir, & Fœmina in quibus conueniant & quomodo differant? 154. 1. E. & 2. D. & 155. 1. C. & 2. E.
- Viri mulieribus multo maiores ac vehementiores pulsus habent. 636. 1. E.
- Vires.*
- Vires sunt id quo eliciuntur actiones necessariæ pro esse & operari viuents. 433. 2. E.
- Vires à temperamento dependent. 434. 1. A.
- A viribus non sumitur indicatio per se ad mittendum sanguinem. ibid. E.
- Vires reponuntur inter ea quæ nostrum corpus adintegrant, & nobis sunt secundum naturam. ibid.
- Vires qua ratione indicent sanguinis missionem? declaratur. ibid. 2. B.
- Visio.*
- Visionis actio deprauata vnde proueniat? 219. 2. C. & 221. 1. D.
- Vita.*
- Vitæ duratio præualuit in antiquioribus Patribus. 71. 1. E.
- Vitæ duratio vnde abbreviata. ibid.
- Vita an possit conseruari in animali sine corde? 135. 1. A. & 2. E.
- Vita consistit in immanentia motus. 614. 1. C.
- Vitalitas.*
- Vitalitas in quo consistat. 125. 1. C.
- Vitalitas quotuplex est. ibid. D.
- Vitalitatem in actu primo, nec secundo spiritus vitales non deferunt. ibid.
- Vinens.*
- Viuentium sine alimento varia exempla proponuntur. 742. 1. D. & seqq.
- Vlcus.*
- Vlcus in vtero varium. 696. 2. E.
- Vlceris locus in vtero. ibid. & 697. 1. A.
- Vlcus vteri quodcumque periculosum. ibid. 1. E.
- Vlceri in interna vteri parte, quomodo & quæ applicentur remedia. ibid.
- Vlceribus vteri diuersis diuersa proficua remedia. ibid. 2. B.
- Vnguentum.*
- Vnguenti Armarij quanta sit virtus ad capitis vulnera curanda. 721. 1. A.
- Vnio, Vnitas.*
- Vnitas reperta inter partes heterogeneas viuents est media inter vnionem mathematicam, & inter continguitatem artificiatorum. 228. 2. B.
- Vnio duplex est Mathematica, & Physica. ibid. C.
- Vomitus.*
- Vomitus pro Quartanæ curatione utilis proponitur. 404. 2. D. E.
- Vomitus ad quid tendat? ibid. E.
- Vomitus quo die prouocandus ad Quartanam curandam. 405. 1. A.
- Vstio.*
- Vstio in quibus differat à putredine. 339. 1. C.
- Vstio & putredo sunt motus locales tendentes ad diuersas substantias mouendas. ibid.
- Vstio est motus, quo substantiæ corporis aptæ in vaporem verti resoluantur, sursumque feruntur naturali motu. ibid. D.
- Vstionis definitio sancitur & explicatur. 339. 2. E.
- Vterus.*
- Vterus est locus destinatus pro menstrua purgatione. 162. 1. D.
- Vterus est locus à natura destinatus pro fœtus formatione. ibid. E.
- Vteri partes sunt laxæ. 162. 2. C.
- Ad uterum deferitur sanguis menstruus vi facultatis expultricis. ibid. 2. E.
- Vterus an ex sanguine menstruo attracto nutriatur. 162. 2. D. & 163. 1. C. D.
- Vide Inflammatio.*
- Vterus sexcentorum morborum causa. 686. 2. E.
- Vteri inflammationis causæ, & quæ illis prima curatio. 696. 2. B. C.
- Vteri diuersitas in fœminis non indeterminatum facit homini nascendi tempus. 699. 1. B. C.
- Vteri gestationes à morboris procreatæ causis. 711. 1. E.
- Vteri gestatio insolita, accidentia illi superuenientia. ibid. 2. E.
- Vterus vas fœtum conseruans variæque illius denominationes. 712. 1. B.
- Vterus tumens non est prægnantiæ naturalis infallibile signum. 714. 2. A.
- Vteri gestationes diuersæ monstruosæ ex utroque generis semine. 715. 1. D. & seqq.
- Vteri gestationes ex diuersis substantiis. 716. 1. B. & seqq.
- Vulnus.*
- Vulnerum capitis essentia & differentia proponuntur. 717. 2. C.
- Vulnera capitis tam simplicia, quàm composita curandi varij modi. 719. 1. E. & seqq.
- Vulnera capitis curandi, Magati, & aliorum modis. 720. 1. E.
- Vulneri venenoso qualis curatio utilis. 722. 1. E.

F I N I S.

Bravo de Sobremonte Ramirez, Gaspar,

Doct. Gasparis Bravo, De Sobremonte Ramirez, Magni Philippi Qvarti ...
Archiatri ... Resolvtionvm, & Consultationum Medicarum

Lugdunum 1662

2 Med.g. 29 n

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10942402-3